

ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ
ΠΑΤΡΟΣ ΥΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΘΕΟΥ

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

ΤΗΣ ΝΟΗΤΗΣ ΝΗΣ ΤΗΣ ΜΙΑΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ

ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΗΤΟΙ

ΑΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΙΕΡΟΙ ΚΑΙ ΘΕΙΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΕΥΦΗΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ
ΜΕΡΟΣ ΘΕΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΜΕΝ ΧΑΡΙΝ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΕΚΤΙΘΕΜΕΝΟΙ ΔΙΑ ΔΕ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΚΟΙΝΟΤΕΡΑΣ
ΔΙΑΔΕΚΤΟΥ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΑΠΑΟΥΣΤΕΡΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΠΑΡΑ

ΑΓΑΠΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΑΙ ΜΕΤ' ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΑΝΑΚΡΙΘΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΕΣ
ΨΗΦΩ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΥ
ΣΟΦΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ ΔΙΔΑΚΣΑΛΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ

ΕΚΔΟΘΕΝΤΕΣ ΑΔΕΙΑ ΜΕΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΕΠΙΤΑΓΗ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΠΙΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΑΘ. ΤΟΥ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΔΕ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΚΑΡΠΟΛΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΥΠΟ ΣΕΡΓΙΟΥ Χ. ΡΑΦΤΑΝΗ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ

ΝΥΝ ΔΕ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΥΠΟ

Α. ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΗΣΑΝΤΟΣ ΟΥΚ ΟΛΙΓΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΑΠ. ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ Χ. ΒΑΡΒΑΡΡΗΓΟΥ

1886

Βραχυγράφημα Π.Ο.Ε.

της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἄρθ. Πρωτ. 3,068.

Ἄρθ. Διεκπ. 1873.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΝ

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑμετέρας ἀναφορᾶς, ἀπὸ 30 Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ποιεῖται ἡμῖν γνωστὸν, ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποδεχομένη τὴν αἴτησιν ὑμῶν περὶ ἀνατυπώσεως τοῦ Πηδαλίου, ὡς λίαν ἀναγκαίου καὶ χρησίμου τοῖς πᾶσιν, ἐγκρίνει τὴν ἀνατύπωσιν αὐτοῦ ἀλλ' ἄκου προσθήκης τινὸς ἢ ἀφαιρέσεως,

Ἐν Ἀθήναις τῆ 50 Μαΐου 1886.

† Ὁ Ἀθηῶν ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Πρόεδρος.

† Ὁ Μαντινέας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Τρίκκης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

† Ὁ Οἰτύλα ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Θαυμαίου ΜΙΣΑΗΛ

Ὁ Γραμματεὺς
Π. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
Ἄρχιμ.

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον ὧδε τὴν τοῦ κυρίου Ἀπ. Φερετοπούλου σφραγίδα καὶ τὴν τοῦ ἐκδότου ὑπογραφήν θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ τιμωρηθήσεται κατὰ τὸν νόμον.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

Κατὰ πόσον ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία κατέστη ἡ παροῦσα ἱερά Βίβλος τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, ἐπονομαζομένη ΠΗΔΑΛΙΟΝ, εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένον ἐκ τῆς παντελοῦς ἐκλείψεως ἀντιτύπων τῶν τριῶν ἄχρι τοῦδε γενομένων ἐκδόσεων. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας, κατὰ τὸ 1800, τῇ ἐπιστάσει τοῦ ἱερομονάχου Θεοδωρήτου, ὅστις αὐθαρέτως ἔκαμε διαφόρους προσθήκας εἰς τὰ σχόλια τῶν Ἑρμηνευτῶν Αἰ προσθήκαι αὗται, ἀπάδουσαι πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Κανόνων καὶ ἀποδοκιμασθεῖσαι παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διεγράφησαν ἀκολουθῶντες διὰ λευκοῦ χρώματος, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ δημοσιευομένου γράμματος τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ ὁποίου ἐπεκυρώθησαν τὰ σχόλια τῶν πρώτων διερμηνευτῶν Ἀγαπίου ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου μοναχοῦ.

Τὴν πρώτην ἐκδοσιν, μετὰ συνοδικὴν ψήφον ἐπεθεώρησαν, οἱ σοφοὶ καὶ ἐν ἀρεταῖς διαπρέψαντες διδάσκαλοι, Δωρόθεος ἱερικήρυξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, καὶ ὁ πρῶτος Μητροπολίτης Κορίνθου Μακάριος· οὕτω δὲ κεκαθαρμένην τὴν βίβλον ἐξέδοτο δεύτερον ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Κ. Γκαρπολάς, ἐν Ἀθήναις τῷ 1844, λίαν εὐστόχως ἀφιερῶσας αὐτὴν εἰς τοὺς ἀειμνήστους ἀδελφοὺς Ζωσιμᾶ διὰ τὰς ἀπείρους πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγαθοεργίας τῶν.

Τὸ δὲ τρίτον ταυτὴν ἐξέδοτο ὁ ἀξιοσέβαστος Σέργιος Ραφτάνης, ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὸ 1864 ἀφιερῶσας ταύτην εἰς τὸ χρισεπώνυμον πλήρωμα τῶν Ὁρθοδόξων.

Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν τρίτην ἐκδοσιν τὴν τοῦ κυρίου Σ. Ραφτάνη, ἐκδίδομεν καὶ ἡμεῖς τὸ τέταρτον τὴν ἱεράν ταύτην βίβλον πιστῶς καὶ ἀναλλοιώτως, ἥτις ἐμπεριέχει τὰ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γκαρπολά παραλειφθέντα, ἥτοι τὸ τελευταῖον μὴ διαγεγραμμένον ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει σχόλιον τοῦ Κ'. Κανόνος τῆς Α'. Συνόδου, καὶ τὴν πρὸς τὴν Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀφιερωτικὴν ἐπιστολὴν τῶν διερμηνευτῶν, πρὸς αἰωνίαν μνήμην αὐτῶν.

Ἡτιολογήσαμεν δὲ τὴν ἐκδοσιν ὡς ἐξῆς ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευθείσῃ ἀγγελίᾳ ταύτῃ.

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α

ΠΕΡΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΗΔΑΛΙΟΥ

ΠΑΣΙΓΝΩΣΤΟΣ είναι ἡ ὑπέροχος ἀξία τῆς θειοτάτης ταύτης βίβλου τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ**, ὥστε νὰ μὴ ᾔηται ἀνάγκη νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς αὐτὴν Βίβλος, ἣτις περιλαμβάνει ἅπαντας τοὺς Θεοὺς καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν τε ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος θεῶν Πατέρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν πολυτιμωτάτην ἐργασίαν τοῦ ὁσιωτάτου Νικοδήμου, Βίβλος τοιαύτη εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Καὶ καθὼς ἀδύνατον ἀβλαβῶς νὰ πλεύσῃ καὶ ἀσφαλῶς νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν σκοπούμενον λιμένα τὸ πλοῖον ἀνευ πηδαλίου, οὕτως ἀδύνατον εἶναι πᾶς χριστιανὸς καὶ πᾶσα ἡ Ἐκκλησία νὰ διαπλεύσῃ ἀσφαλῶς τὴν θάλασσαν τοῦ παρόντος βίου καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ποθοῦμενον λιμένα τῆς σωτηρίας ἀνευ τῆς κτήσεως καὶ χρήσεως τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ**. Τοῦτο συναισθανόμενοι ὠρμήθημεν εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐξέλιπεν ἡ βίβλος, δύναται τις νὰ εἶπῃ, καὶ θέλομεν ἡμεῖς νὰ ἐκδώσωμεν αὐτὴν; Σχεδὸν ἐξέλιπε· τὰ δὲ ὀλίγιστα εὐρισκόμενα σώματα παρὰ τῷ ἐκδότῃ οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 16 δραχμῶν πωλοῦνται· ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἄνω τῶν 20 δραχμῶν καὶ οὐδὲ εὐρίσκονται. Ἡμεῖς δὲ ὀρίζομεν τὴν τιμὴν τοῦ **ΠΗΔΑΛΙΟΥ** ἐλαχίστην, ὡς κατωτέρω, καὶ οὕτω καὶ ἄκοντας, ὡς εἶπεν, ποιοῦμεν τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀποκτήσωσιν εὐκόλως ἀνεκτίμητον πνευματικὸν θησαυρὸν τὸ **ΠΗΔΑΛΙΟΝ**· ἐνῷ ἤδη πρέπει νὰ μεταβαίνῃ τις ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἵνα εὖρῃ ἐν σώμα τῆς χρησιμωτάτης ταύτης βίβλου πρὸς μελέτην ἢ ἐπίλυσιν ἀπορίας τινός. Ποιοῦμεν δὲ γνωστὸν ὅτι θέλομεν ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις καὶ ἰδίως τὰς δύο τελευταίας, ὅτι θέλομεν θύσει πᾶσαν προθυγίαν καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτύπωσιν γενησομένην ἐπὶ ἐκλεκτοῦ γάρτου καὶ μετὰ φιλοκαλίας τυπογραφικῆς.

Ὀρίζομεν δὲ τὴν τιμὴν αὐτοῦ μόνον εἰς δραχμὰς 7 διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ 9 διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητὰς. Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητὰς ὅμως Δραχ. 14. Οὕτω νομίζομεν καθίσταται πάνδημον τὸ **ΠΗΔΑΛΙΟΝ**. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι οἱ συναισθανόμενοι ὡς ἤρθε τὴν χρησιμότητα τοῦ Πηδαλίου καὶ τὴν ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἐκδοσιν αὐτοῦ θέλουσι συνδράμει ἡμᾶς εἰς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν, ὧν ἡ πληθὺς θὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς ἑναρξιν τοῦ ἔργου.

Ἐπικαλούμενος δὲ ἐπιείκειαν καὶ συγγνώμην διὰ τὰ διαφυγόντα μοι τυχὸν μικρότατα τυπογραφικὰ λάθη, ἅτινα ἄλλως τε εἰς ὀγκόδη βιβλία εἰσὶν ἀναπόφευκτα.

Ἀφιερῶ ταύτην πρεπόντως εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Σεβαστὸν μοι γέροντα Βικτωρα μοναχὸν Γιαννικόπουλον ἢ Μαζιώτην, τὸν ἐν ἀρεταῖς καὶ τελείᾳ ἀκτημοσύνῃ διαπρέψαντα, μονάσαντα δὲ κατὰ τὸ 1863, καὶ ἀποβιώσαντα κατὰ τὸ 1878, τὸν ἐξαγαγόντά με ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ τοῦ σκύτους τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ καθοδηγήσαντά με εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐτελείας καὶ Εὐαγγελικῆς διαγωγῆς τῆς μητρὸς ἡμῶν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀσκήσαντα δὲ ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ ἐν τινὶ ἐκκλησιδίῳ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἐξωθεν τοῦ Αἰγίου τῆς ἐπαρχίας Λιγαλίας καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς ὑποστάντα παρὰ τινῶν τῶν ἐκεῖσε (ὧν περιττὰ τὰ ὀνόματα) ἐν ᾧ (ἐκκλησιδίῳ) καὶ τινὰς βελτιώσεις ἐποιήσατο οὕτως, ὡς καὶ ἐγὼ μετὰ τὸν τούτου θάνατον.

Ὀφείλω δὲ οὐκ ὀλίγην εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν συνεργόν μου κύριον Ἀπόστολον Φερετόπουλον ἔμπορον τὸν πολλὰ μοχθήσαντα εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως λάβῃ πέραις, ἔτι δὲ καὶ θυσιάσαντα. Δόξη δὲ ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν του πληρῶσαι, ἣν εἶχε περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου χάριν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς ὠφελίας τῶν πολλῶν.

Παρακαλοῦμεν οὖν ὑμᾶς ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὅπως εὐχρησθε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν πολλὰ μοχθησάντων εἰς τοῦτο τὸ ἔργον πρὸς Κύριον, ὅπως πληρώσῃ τὸν πόθον τῶν καρδιῶν ἡμῶν ὃν ἔχομεν, ὅς ἐστίν, ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν εὐχόμεθα.

Ἐρρωσθε ἐν Κυρίῳ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Νοεμβρίου 1886.

Ο ΚΛΟΤΗΣ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ (μοναχός)

ΚΑΙ Ο ΣΥΝΕΡΓΟΣ ΜΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΦΕΡΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀμφότεροι ἐξ Αἰγίου τῆς Ἀχαΐας.

Διὰ τῆς νηὸς ταύτης εἰκονίζεται ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας, τρόπος μὲν εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα ὀρθόδοξος πίστις. Δοκοὶ δέ, καὶ σανίδες, τὰ τῆς πίστεως δόγματα καὶ αἱ παραδόσεις. Ἰστός, ὁ σταυρός. Ἄρμενα, ἡ Ἐλπίς, καὶ Ἀγάπη. Κυβερνήτης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Πρωεῖς καὶ ναῦται, οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, καὶ κληρικοὶ πάντες. Γραμματικοὶ καὶ νοτάριοι, οἱ κατὰ καιροὺς διδάσκαλοι. Ἐπιβάται, ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Θάλασσα, ὁ παρὼν βίος. Πνεῦμα γαληνὸν καὶ ζεφείριον, αἱ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πνοαὶ τε καὶ χάριτες. Ἄνεμοι, οἱ κατ' αὐτῆς πειρασμοί. Πηδάλιον δὲ αὐτῆς, δι' οὗ πρὸς τὸν οὐράνιον λιμένα ἰθύνεται, ἡ παρούσα βίβλος τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐστὶ. Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον νηὶ παρεικάζοντα τὴν Ἐκκλησίαν (τόμ. 5' σελ. 426. στίχ. 10. Καὶ τόμ. ζ. σελ. 502, στίχ. 20 τῆς ἐν Ἑτῶνῃ ἐκδόσεως).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΤΗ, ΙΕΡΑΡΧΙΚΩΤΑΤΗ,

ΘΕΟΚΥΒΕΡΝΗΤΩ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΜΗΤΡΙ ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΟΤΑΤΗ

ΑΓΙΑ, ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ,

ΤΗΝ ΜΕΤ' ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΑΠΑΣΗΣ ΥΪΚΗΝ ΑΜΑ ΚΑΙ ΔΟΥΔΙΚΗΝ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΑΠΟΝΕΜΟΜΕΝ.

ΕΙΣ τὰς Ἱεράς ΣΟΥ ἀγκάλας ἀπεροῦται, ὡ κοινή ΜΗΤΕΡ τῶν ὀρθοδόξων, ἁγία τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ μεγάλη ΕΚΚΛΗΣΙΑ, τὸ Πηδάλιον τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ παρούσα λέγω, ἐρμηνευτικὴ τῶν θείων Κανόνων Βίβλος καὶ ἡ ἀφιέρωσις οἰκειοτάτη καὶ κατὰ πάντα λόγον δικαίου πρέπουσα. Πάντες γάρ, εἰ οἶδα, συνομολογήσουσι, χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῇ οὐδὲ εἷς, ὅτι, ὅσον εἶναι χρειώδης ἡ Ναυτικὴ Πυξὶς εἰς τοὺς ναυτικούς, καὶ τὸ Πηδάλιον ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὰς Ναῦς, τότεν εἶναι χρειώδης καὶ ἡ συλλογὴ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἡ νοητὴ δηλαδή αὕτη Πυξὶς, καὶ τὸ Πνευματικὸν τοῦτο Πηδάλιον τότεν εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητόν ΣΟΙ τῇ Πνευματικῇ καὶ Σεβασμίᾳ ΝΗΙ, τῇ ἀντιτύπῳ καὶ ἐκπροσωπούσῃ τὴν οἰκουμενικὴν καὶ παγκόσμιον ὀκλάδα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὄντως Πηδάλιον ἄλλο καὶ Πυξὶς πνευματικὴ ἢ Κανονικὴ αὕτη Βίβλος ἐστὶν ἐπειδὴ αὕτη μόνη, κατὰ ἀλήθειαν, ἀκριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως ἀφορᾷ εἰς τὸν Πόλον, εἰς αὐτὸν δηλαδή τὸν Οὐρανόν καὶ μετ' αὐτὴν, ὡσάν μετ' Πηδάλιον, εἴμπορεῖ ἀσφαλέστατα, καὶ ἀκινδυνότατα πᾶσα ἢ τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ Ἐκκλησία νὰ διευθύνῃ τὸν δρόμον τοῦ πλοῦς τῆς, εἰς ἐκεῖνον τὸν ὄντως γαλήνιον Λιμένα τῆς μακαρίας καὶ ἀκηράτου λήξεως. Τοῦτο δὲ τὸ νοητὸν Πηδάλιον ἐτεκτήνατο μὲν πάλαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τῶν Θεοτόφων Ἀποστόλων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἁγίων Συνόδων. Οἰκουμενικῶν τε καὶ Τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος μεγάλων τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Ἱεραρχῶν. Πολλοὶ δὲ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, συνεργοὶ τε καὶ ἀντιλήπτορες, κυβερνήσαντες, αὐτὸ συνεπεσκεύασαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δύσληπτα διηρμήνευσαν, συμβιβάζοντες καλῶς τὰ δοκοῦντά πως ἀντιβαίνειν ἀλλήλοις. Ἐκ δὲ τούτων καὶ ἡμεῖς τὰς ἐρμηνείας συνεργανισάμενοι, καὶ ὑφ' ἐν, ὡς ἐνῆν, ἐν συνάψει ἀθροίσαντες, τὸν παρόντα δὴ πόνον ΣΟΙ τῇ Θεσπεσίᾳ ΜΗΤΡΙ, ἐν ἀπλῇ τῇ φράσει προσφέρομεν. Ἄνοιξον τοίνυν, ὦ θεία ΜΗΤΕΡ, τὰς Ἱερωτάτας ἀγκάλας σου, ὡς ὁ πάλαι Νομικὸς Ἱερεὺς, καὶ ὑπόδεξαι τοῦτον γηθοσύνης, ὡς δράγμα χιδρῶν νεόδρεπτόν τε καὶ ἱερώτατον. « Ὑπόδεξαι, ὦ Μυριοφόρε ΝΑΥΣ, ἡ κατὰ τὸν Παροιμιαστήν, ἐμπορευομένη μακρόθεν καὶ συνάγουσα τὸν πλοῦτον σεαυτῇ, τὸ ἐδικόν σου Πηδάλιον » (Παροιμ. λά. 14).

Μᾶλλον δέ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν προσφεύσμενον παράδειγμα, καθάπερ πάλαι ἡ Παρθενομάρτυς Εὐ-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

φημία, τὸν τόμον τῆς Ἀγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τετάρτης Συνόδου ἐν τῶν κόλποις δεξαμένη, πάσης διαβολῆς τῶν ἐναντίων ἀνώτερον διεφύλαξεν, οὕτω καὶ ΣΥ, ἢ καὶ τὸ Ζωομόριστον Λείψανον αὐτῆς δὴ ταύτης τῆς πανευφήμου Εὐφημίας, ὡς θησαυρὸν ἐν σεαυτῇ κατέχουσα, τὴν παροῦσαν Βίβλον ἐγκολπωσαμένη, τὴν οὐ μόνους τοὺς τῆς τετάρτης, ἀλλὰ καὶ πασῶν ἀπλῶς τῶν ἁγίων Συνόδων Οἰκουμενικῶν τε καὶ Τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων τοὺς ὅρους καὶ Κανόνας ἐμπεριέχουσαν, διὰ τῆς ἐγκολπώσεως ταύτης καὶ προστασίας, ἀπάσης διαβολῆς τῶν μωμοσκοπῶν ἀνωτέραν διαφύλαξον, ἀξιόγρεων καὶ ἀναντίρρητον πᾶσι τοῖς χριστιανύμοις λαοῖς ποιουμένη τὴν ταύτης ἀνάγνωσιν, τῇ Λύβεντιᾳ τῆς Συνοδικῆς τε καὶ Ἀποστολικῆς ἀποφάσεως. Τοῦτο ἡμεῖς δεόμεθα. Τοῦτο μεθ' ἡμῶν ἱκετεύουσι πᾶσαι αἱ ΘΕΟΝ ποβοῦσαι ψυχαί, αἱ ἀπὸ τῆς πολυχυμάντου καὶ πολυσάλου ταύτης ζωῆς, πρὸς τὸν ἀκύμαντον ἐκείνον βίον τῆς μακαρίας ἡμῶν πατρίδος διαπλέουσai· καὶ εἴθε μὴ τῶν ἐλπίδων ἐκπέσοιμεν ἅπαντες.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἄθω κειμένης. α'! 4γ'. Δεκεμβρίου δ'.

Τῆς Ὑμετέρας Ἱεραρχικωτάτης, Οἰκουμενικῆς καὶ Θεοδοξάστου
Μεγαλειότητος, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἐλαχιστα ἅμα καὶ εὐπειθέστατα.

Ἡ ΕΝ ΧΡΙΣΤῳ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΗ ΔΥΑΣ

ΑΓΑΠΙΟΣ ΓΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

ΙΣΟΝ ΑΠΑΡΑΛΛΑΚΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ν Ε Ο Ψ Υ Τ Ο Υ Ζ'.

ΕΠΙΒΑΛΗ ἡ αὐταλήθειά ἐστὶν ὁ Χριστὸς καὶ ὁ τῆ ἀληθείᾳ ἀντιβαίνων ἄρα αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἀντιβαίνει διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς κατὰ χρέος μαρτυροῦμεθα πᾶσαν τὴν τῆς Βίβλου ταύτης ἀλήθειαν, πρὸς πληροφάναν τῶν ἀναγινωσκόντων. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν Πατριαρχεῖαν προσηνέχθη ἡμῖν τοῦτ' ἐπὶ τὸ νεωτύπωτον Κανονικόν, διὰ τοῦ λογιστάτου Ἀγαπίου Πελοποννησίου, ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα θεωρηθὲν καὶ ἀνακρίθην τύποις ἐκδοθῆ εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν· ἀνεκοινώσαμεν λοιπὸν τὰ περὶ τῆς Βίβλου ταῖς τότε ἐνόημοῦσι καὶ συνεδριάζουσι πανιερωτάτοις Ἀρχιερεῦσι πάντων δὲ συναινεσάντων, μόνος ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γεγονὼς Πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύρ. Γεράσιμος, Δέρκων ὧν τῷ τότε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ πρώην Δαρίσσης Μελέτιος, εἰς μὲν τὴν θεωρίαν τῆς Βίβλου ἐνέδωκαν, τύποις δὲ ἐκδοθῆναι ἀντέφησαν, προτείναντες, ὅτι οὐ δεῖ τὰ Κανονικὰ τῆς Ἐκκλησίας περὶ φράσει ἐκδοθῆναι, ἵνα μὴ τὰ τῶν ἱερῶν Κανόνων γνώριμα γίνωνται τῷ χύδην λαῷ. Ἄλλ' ἡμῶν ἀντικρουσαμένων, ὅτι εἰ ταῦτα οὕτως εἴχεν, οὐκ ἔδει ὅλως οὐδὲ τῇ Ἑλλάδι φωνῇ ἀπαρχῆς τοὺς ἱεροὺς ἐκδοθῆναι Κανόνας, καθότι τῷ τότε καιρῷ καθομιλουμένη ὑπῆρχεν αὕτη καὶ αὐτοῖς τοῖς βαναύσοις καὶ χειροτέχνοις ταῦτα (φαμέν) ἡμῶν ἀντικρουσαμένων, μάταιος ὁ ἐκείνων λόγος καὶ ἀνίσχυρος ἀπεδείχθη· καὶ δὴ ψήφῳ μὲν ἡμῶν, συναινέσει δὲ πάντων τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, θεωρηθῆναι τὴν Βίβλον συνοδικῶς ἀπεφάνθη· διὸ καὶ ἐνεχειρίσθη τῷ σοφολογιωτάτῳ διδασκάλῳ καὶ ἱεροκήρυκι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας Κύρ. Δωροθέῳ, ὡς εἰδήμονι τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ πολυμαθεῖα καὶ ἀρετῇ διαπρέποντι, ὅστις ποιησάμενος τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ Βίβλου τὴν θεωρίαν, ἀμέσως ἡμῖν ἐνεχείρισε ταύτην, μηδὲν ἐν αὐτῇ προσειπὼν εὐρηκέναι ἐναντίον, ὀλίγα δ' ἄττα εὐδιόρθωτα τοῖς τῶν Κανόνων μεταφρασταῖς· ἀλλὰ πρὸς ἐντελεῖ πληροφάναν τῆς Ἐκκλησίας προὔτρέψατο ἡμᾶς ἐξαποστειλῆναι τὴν Βίβλον καὶ τῷ ἐν Χίῳ διατελοῦντι σοφολογιωτάτῳ διδασκάλῳ Κύρ. Ἀθανασίῳ Παρίῳ καὶ τῷ ἐκεῖσε διατρίβοντι πανιερωτάτῳ πρώην Κορίνθου Κύρ. Μακαρίῳ, οἷς περὶ ταύτην ἐξαποστειλάντες, ἐλάβομεν καὶ παρ' αὐτῶν τὴν καλὴν περὶ τῆς Βίβλου μαρτυρίαν· εἶτα διωρισάμεθα καὶ ἐστάλη ἡ Βίβλος τοῖς μεταφρασταῖς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ Ὄρει, ὅπως ἰδίῳ ἡμῶν ἐξόδοις ἀντιγραφῇ καὶ διορθωθῇ· ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ, ἵνα καὶ τύποις αὐτὴν ἐκδώσωμεν πάλιν ἰδίῳ ἡμῶν ἀναλώμασι. Ἄλλ' ἐν τούτοις παραιτηθέντες τῆς προστασίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὁρόνου, ὑστερήθημεν τοῦ τοιοῦτου ψυχωφελοῦς μισθοῦ· διὸ καὶ οἱ ἐν τῷ Ὄρει Ὁσιώτατοι Πατέρες ἐξ ἐράνου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐκτὸς διατελούντων τοῦ Ὄρους, τύποις αὐτὴν ἐκδεδώκασιν· ἀλλ' ὁ ἐπιστατήσας εἰς τὴν τυπογραφίαν Θεοδώρητος, ἐπειδὴ ἐπρόσθεσεν εἰς μίαν τοιαύτην Βίβλον, δίχα τῆς γνώμης τῶν μεταφραστῶν, καὶ τῶν κατ' ἐπιταγὴν Ἐκκλησιαστικὴν θεωρησάντων τὴν Βίβλον ἀξιολόγων ἀνδρῶν, προσθήκας αὐτοῦ πολὺ τὸ ἄτοπον ἐχούσας· διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον, αἱ προσθήκαι αὗται ἐσκεπάσθησαν, ἵνα μὴ τὰ γνήσια τοῖς νόθοις παραμιγνύμενα, τὸ εὐγενὲς τῆς Βίβλου διαλυμαίνωνται, καὶ ἀντ' ὠφελείας τοῖς ἀναγινώσκουσι βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν προξενήσωσι, καὶ σωματικὴν καὶ ψυχικὴν. Α'. διὰ τί ἐν ταῖς προσθήκαις ταύταις λέγει, ὅτι τῷ σαββάτῳ ἀνέστη ὁ Κύριος

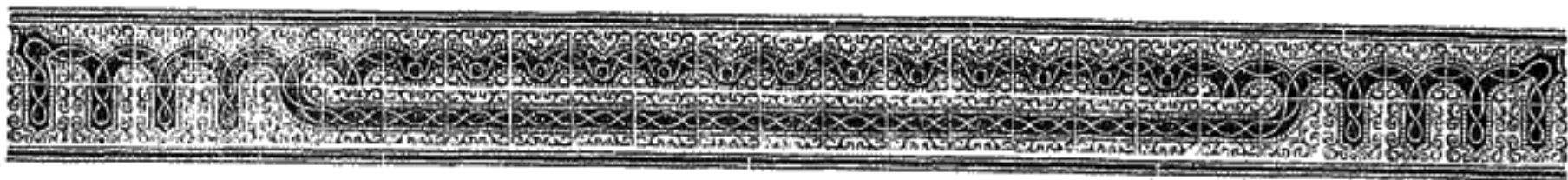
ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Β'. ὅτι νὰ γίνωνται γονυκλήσiai ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς. καὶ κατ' αὐτὴν τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Γ'. ὅτι τὸ σάββατον ἔχει τὰ αὐτὰ προνόμια ὅπου ἔχει καὶ ἡ Κυριακὴ, διὰ τὸ καὶ αὐτὸ τύπος εἶναι τῆς Ἀναστάσεως. Δ'. ὅτι μὲ ἓνα τρόπον σοφιστικόν, ἀνακαινίζει τὰ παλαιὰ σκάνδαλα, ὅπου ἠκολούθησαν ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει περὶ τῶν μνημοσύνων, τὰ ὅποια, χάριτι Χριστοῦ, καὶ ἦτον καὶ εἶναι κατασεσιγασμένα, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ τοῦ Χριστοῦ ἁγία Ἐκκλησία, προνοουμένη τῆς κοινῆς εἰρήνης τῶν μοναχῶν, διὰ τριῶν συνοδικῶν γραμμάτων αὐτῆς μὲ φρικτὰς ἀρὰς ἐμπόδισεν, ἵνα μὴ κινηθῆ τινὰς, οὔτε νὰ εἰπῆ, οὔτε νὰ γράψῃ περὶ τούτων. Ε'. ὅτι κατηγορεῖ ὡς ἀσύμφωνα καὶ ἐναντία ἅπαντα τὰ τοῦ ἁγίου Ὄρους Τυπικὰ, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὸ καθολικὸν Τυπικόν, ἀλλ' εἶναι σαφήνεια μᾶλλον καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἀσαφῶν καὶ συνεπτυγμένων τόπων τοῦ καθολικοῦ Τυπικοῦ. Σ'. ὅτι ἀπλῶς ἐν ταῖς προσθήκαις ταύταις ἀντίκειται εἰς τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ εἰς τὰς παραδόσεις τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ζ'. δὲ καὶ τελευταῖον ἐτόλμησεν ὁ πάντολμος νὰ γράψῃ μέσα εἰς ἓνα τοιοῦτον βιβλίον, ἐν οἷς ἀναφέρει περὶ τοῦ ἀντιχρίστου, ἓνα τόσον φοβερὸν καὶ τολμηρὸν λόγον, ὥστε ὅπου ἐφρίξαμεν, ὄχι μόνον νὰ τὸν παραδώσωμεν γραφῆ, ἀλλ' οὔδὲ ὅλως ὀνομαστὶ νὰ τὸν προφέρωμεν, διὰ τὸ κινδυνῶδες καὶ διὰ τὴν τῆς ἀτοπίας ὑπερβολὴν· αὗται δὲ αἱ προσθήκαι εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀκόλουθα τῆς Βίβλου καταβατὰ 96, 104, 141, 167, 183, 184, 203, 204, 212, 300, 383, 399, 449, 502, 504, 533, 548, 549, καὶ εἴτις τῶν ἀλλαγῶν τῆς γῆς ἀγορασάντων ἐκ τῶν κανονικῶν τούτων Βιβλίων, βούλεται ἐξαλεῖψαι τὰς ῥηθείσας νόλους προσθήκας καὶ διορθῶσαι τὸ ἑαυτοῦ βιβλίον, εὐρέτω τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἄνω καταβατῶν, ἐν οἷς αἱ προσθήκαι εὐρίσκονται. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ ἐγένετο τὸ παρὸν δι' ἡμετέρας Πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς κατασφαισθὲν, καὶ διὰ τὴν σύστασιν τοῦ Βιβλίου, καὶ διὰ τὸ κοινῆ συμφέρον. Εἴη δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις πᾶσι τοῖς ἐν εὐλικριεῖᾳ ἀναγινώσκουσι.

μωβ'. κατὰ μῆνα Ἀθγουστον.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ΝΕΟΦΥΤΟΣ.

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΤΟΙΣ ΑΠΑΝΤΑΧΩΣ ΤΗΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤ' ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΑΔΕΛΦΙΚΟΝ ΑΣΗΛΑΣΜΟΝ

ΕΛΛΗΣΙ τε και βαρβάρους, σοφοῖς τε και ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. [Ρωμ. α', 14.] Ταῦτα εἶναι τὰ λόγια ὅπου ἐξεφώνησεν ὁ ἐν Χριστῷ λαλῶν Παῦλος, ὁ μέγας τῶν ἠθνῶν ἐν πίστει και ἀληθείᾳ διδάσκαλος. Διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἀγαποῦν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ πλησίον, νὰ μὴ ὁμιλοῦν, ἢ νὰ συγγράφουν μὲ γλῶσσαν μόνον Ἑλληνικὴν, ἵνα δι' αὐτῆς ὠφελοῦν μόνους τοὺς πεπαιδευμένους τε και σοφοὺς, ἀλλὰ και νὰ ὁμιλοῦν, και νὰ συγγράφουν και μὲ γλῶσσαν ἀπλοϊκὴν ἐν ταύτῳ, ἵνα δι' αὐτῆς ἐπίσης ὠφελοῦν και τοὺς ἀσώφους και ἀπλοϊκοὺς ἀδελφοὺς. Ποίαν γὰρ ὠφέλειαν, εἰπέ μοι, ἢμπορεῖ νὰ λάβῃ ἓνας ἀπλοῦς ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἑνὸς βιβλίου μόνον Ἑλληνικοῦ; δὲν θέλει νομισθῆ εἰς αὐτὸν ὁ τὸ βιβλίον γράψας βάρβαρος, και αὐτὸς ἀντιστρόφως εἰς τὸν συγγράψαντα βάρβαρος; και οἱ δύο ὁμοῦ οὐκ ἔσονται εἰς ἀέρα λαλοῦντες; ἐὰν γὰρ (φησὶν ὁ ἴδιος Παῦλος ἐλέγχων τοὺς Κορινθίους, διατὶ ἐκαυχῶντο πῶς ἔλαβον τὸ χάρισμα νὰ λαλοῦν γλώσσας, και δὲν ἐπαρεκάλουν νὰ λάβουν ἐνταύτῳ και τὸ χάρισμα νὰ ἐρμηνεύουν αὐτὰς εἰς τοὺς ἄλλους, και ἀκολούθως νὰ οἰκοδομῶσι τὴν Ἐκκλησίαν), ἐὰν γὰρ φησὶ, μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, και ὁ λαλῶν ἐμοὶ βάρβαρος. [ἀ. Κορινθ. ιδ', 11.] Καὶ ὠφελεῖται μὲν ὁ Ἕλλην και σοφὸς ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά, ἀλλ' ὁ ἀπλοῦς και ἀσώφους ἀδελφὸς οὐκ οἰκοδομεῖται.

Διὰ τοῦτο και ἡμεῖς εἰς τὴν ἀποστολικὴν ταύτην ἀκολουθοῦντες διδασκαλίαν, ἠθελήσαμεν διὰ τῆς παρούσης βίβλου νὰ ὠφελήσωμεν ἐνταύτῳ και τοὺς ἐλλογίμους και σοφοὺς, και τοὺς ἀπλοϊκοὺς και ἀσώφους. Ἐκείνους μὲν, μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τῶν θείων και ἱερῶν Κανόνων, ἀποστολικῶν, συνοδικῶν τε και μερικῶν. Τούτους δὲ, μὲ τὴν ἀπλουστέραν τῶν αὐτῶν Κανόνων ἐρμηνείαν τε και ἐξήγησιν (1), και ἀντιστρόφως πάλιν, τοὺς μὲν ἐλλογίμους και σοφοὺς ἠθελήσαμεν νὰ ὠφελήσωμεν μὲ τὴν ἐρμηνείαν, παραθέμενοι λελυμένα εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπὸ τῶν παλαιῶν σοφῶν ἐν ταῖς κανόνσιν εὕρισκόμενα ἀπορα και μὴ παρὰ πάντων ἐκ τοῦ προχείρου νοούμενα· τοὺς δὲ ἀπλουστέρους, μὲ τὸ Ἑλληνικὸν, κἀνοντές τους νὰ ἔχουν εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν, και νὰ μὴ τοὺς νομίζουσαν τῆς ἐδικτῆς μας κοιλίας γεννή-

(1) Ἐντεῦθεν δείκνυται πόσον εἶναι ψυχρὸς, πόσον μάταιος και πόσον ἄλογος ὁ λόγος τινῶν, ἤγουν, ὅτι οἱ θεῖοι Κανόνες δὲν πρέπει νὰ ἐξηγοῦνται εἰς τὸ ἀπλοῦν. Τί λέγεις, ἄνθρωπε, ὅποιος και ἂν ᾔσῃ ὁ ταῦτα λέγων; και εἶναι δίκαιον, οἱ θεῖοι και ἱεροὶ Κανόνες νὰ ᾔσῃ μεταφρασμένοι μὲν εἰς τὰ ἀραβικά, εἰς τὰ συριακά, εἰς τὰ αἰθιοπικά, και νὰ ᾔσῃ ἐξηγημένοι εἰς τὰ λατινικά, ἰταλικά, σλαβωνικά, ἀγγλικά, και σχεδὸν κάθε γένος τῶν καλουμένων χριστιανῶν, εἶναι δίκαιον νὰ ἔχῃ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τούτους μεταφρασμένους εἰς τὴν γλῶσσαν του, μόνον δὲ

τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων Ἀνατολικῶν Γραικῶν, μέσα εἰς τοῦ ὁποίου τὰ σύνορα και αἱ σύνοδοι συνεκροτήθησαν, και οἱ πατέρες τῶν Κανόνων ἐξήνηθησαν, και οἱ ἐξηγηταὶ τούτων ἐβλάστησαν, εἶναι δίκαιον, λέγω, μόνον τοῦτο τὸ γένος νὰ στερηθῆ και νὰ μὴ ἔχῃ τοὺς θείους Κανόνες μεταφρασμένους εἰς τὴν ἰδίαν γλῶσσαν του; Και ἂν τὸ ἐδικὸν μας γένος εἶχε πρότερον τοὺς Κανόνες τούτους ἐλληνικοὺς, διατὶ ἤξευρε τὰ ἑλληνικά, πῶς δὲν πρέπει τὸ αὐτὸ νὰ ἔχῃ και τώρα τοὺς Κανόνες ἀπλοῦς, διατὶ πλὴν τινῶν μόνον ἤξευρε τὰ ἀπλά; Εὐφῆμι, ὦ ἄνθρωπε,

ματα. Καὶ τούτους καὶ ἐκείνους ὁμοῦ, πλουτίζοντες μὲ ἓνα βιβλίον, δύσκολον μὲν νὰ εὑρεθῆ, διὰ τὸ ὀλιγοτύπων, δυσκολώτερον δὲ νὰ ἀποκτηθῆ ἀπὸ τὸν καθ' ἓνα, διὰ τὸ πολυέξοδον. Τοῦτο ἐστάθη ἡ πρώτη καὶ καθολικὴ αἰτία ὅπου παρεκίνησεν ἡμᾶς, ἀδελφοί, νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐγγείρητιν τῆς παρούσης βίβλου.

Ἐστάθη ἀκόμη καὶ ἄλλη μία εἰδικωτέρα αἰτία ἡ ἐφεξῆς. Δὲν ὑπεφέραμεν, ἀγαπητοί, νὰ βλέπωμεν εἰς πολλὰ πολλῶν πνευματικῶν ἡδαιονομοκάνονα χειρόγραφα, κατακερματισμένους τοὺς θεῖους τούτους καὶ ἱεροὺς Κανόνας, νενοθευμένους, ψευδεπιγράφους, ἄλλους ἀντ' ἄλλων, καὶ τὰς ἐρμηνείας τῶν ἐξηγητῶν ἀντὶ τῶν κυρίως Κανόνων ἐκλαμβάνομενας, καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι καὶ τὰς ἐρμηνείας ταύτας περιέχοντα, διεφθαρμένας, παρεξηγημένας καὶ ἀλλόκοτά τινα καὶ ἐσφαλμένα διδασκούσας. Ἐξ ὧν τί ἐτίκτετο; καρπὸς θανατηφόρος βεβαιότατα, καὶ ἀπωλείας παραίτιος ψυχικῆς, καὶ εἰς τοὺς κακῶς διορθοῦντας πνευματικοὺς, καὶ εἰς τοὺς κακῶς ὑπ' αὐτῶν διορθοῦμένους ἀμαρτωλοὺς. Ἰπίπερ, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ὁ σκαμβὸς κανῶν σκαμβὰ ποιεῖ καὶ τὰ κανονιζόμενα. Ὅθεν ἡμεῖς, διὰ νὰ θεραπεύσωμεν τὰ θανατηφόρα ρεύματα ταῦτα, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτιζόντο οἱ ἀδελφοί μας ἀνατροπὴν θολερὰν κατὰ τὸν προφήτην, [Ἀββ. β', 15.] ἐσπουδάσαμεν νὰ ἀνκωδράμωμεν εἰς τὰς πρώτας πηγὰς, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἐξαντλήσωμεν γλυκύτατα, καθαρὰ καὶ ζωηφόρα τὰ ὕδατα· τὸ λέγω φανερώτερα, ἐσπουδάσαμεν νὰ εὐρωμεν τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν Πανδέκτων, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὅχι μόνον νὰ μεταγράψωμεν ὁλόκληρον καὶ ἀκέραιον αὐτολεξεὶ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τῶν θεῶν Κανόνων, ἀλλὰ καὶ νὰ μεθερμηνεύσωμεν εἰς τὴν ἀπλουστέραν ταύτην διάλεκτον τὰς ἀληθεῖς καὶ Ἑλληνικὰς ἐρμηνείας τῶν γνησίων καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγκρινομένων ἐξηγητῶν τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων. Πρῶτον μὲν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σχεδὸν πανταχοῦ, τοῦ τὴν πρώτην τάξιν ἔχοντος Θαυμαστοῦ καὶ ἐπιφανοῦς Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ(1), καὶ ἐπομένως Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος(2),

(1) Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς ἦν ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ 1148 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ· μέγας δὲ Δρουγγάριος χρηματίας πρότερον τῆς βίβλης, καὶ πρωτοασκητικὸς μοναχὸς ὕστερον ἔγινεν ἐν τῇ μονῇ, ὡς λέγουσι, τῆς ἁγίας Γλυκερίας, καὶ παρακινήθει ἀπὸ τινος, ὡς αὐτὸς τοῦτο λέγει ἐν τῇ προομιᾷ τῶν Κανόνων, σοφώτατα καὶ ἄριστα πάντων τῶν μετὰ ταῦτα ἐρμηνευτῶν ἐξηγήσατο τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς Κανόνας τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν ζ' οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ πάντων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ὡς μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ ἀνόνομος τις παρὰ Διονίῳ τῷ Ἀλατίῳ· ἐστὶ δὲ τὴν φράσιν σαφῆς τε ἄμα καὶ κομψῆς. Βίς τούτου τὰς ἐρμηνείας τίσων πολλὰ κατ' ἔχνος ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα ὁ Βαλσαμῶν, ὥστε ὅπου ὅχι μόνον ἀναφέρει ταύτας εἰς τὰς ἐδικὰς του ἐρμηνείας κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ εἰς τὰ περισσότερα μέρη καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας λέξεις καὶ περιόδους μεταχειρίζεται τοῦ Ζωναρᾶ, καὶ ὑπερφυέστατον αὐτὸν ὀνομάζει εἰς πολλὰ μέρη, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς πρὸς Ἀμμων ἐπιστολῆς τοῦ Μιγ. Ἀθανασίου· καθὼς καὶ ὁ Βλάσταρις παρομοίως ὑπερφυῆ αὐτὸν ὀνομάζει, ὁ δὲ Ἀνόνομος παρὰ Ἀλατίῳ θαυμαστὸν Ζωναρᾶν καλεῖ. Αἱ ἐρμηνεῖαι τοῦ ὅμοιως ὄλαι δὲν σώζονται οὔτε γὰρ εἰς τοὺς κανόνας τοῦ Νύστης, ἢ τοῦ Τιμοθέου, ἢ τοῦ Θεοφίλου, ἢ τοῦ Κυρίλλου σώζονται τὶς ἐρμηνεῖαι τοῦ Ζωναρᾶ ἐν ταῖς Πανδέκταις. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς τῶν κανόνων ἐρμηνείας, καὶ γενικῆν ἱστορίαν συνέγραψεν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς ἀναστασίμους τῆς ὀκτωήχου κανόνας τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰς πλάτος ἠρμήνευσεν.

(2) Θεόδωρος ὁ Βαλσαμῶν ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Μιχαὴλ, πατριάρχου τῆς Ἀγγιᾶλου, τοῦ καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, κατὰ τὸ τέλος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, ὕστερότερος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ζωναρᾶ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Ἀριστηνοῦ, διάκονος χρηματίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ νομοφύλαξ, καὶ χαρτοφύλαξ, καὶ πρῶτος τῶν Βλαχερνῶν. Κατὰ δὲ τὸ 1203 βασιλεύοντος Ἰσακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ πατριαρχεύοντος Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου, κανονικὰς τινὰς ἐρωταποκρίσεις

ἔγραψεν, αἵτινες εἶναι αἱ πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, κατὰ τὸ 1204 ἔτος, ἐχειροτονήθη καὶ πατριάρχης Ἀντιοχείας, καὶ ἐπιγράμματα συνέθηκεν εἰς τὸν διαληφθέντα Γεώργιον τὸν Ξιφιλίνον. Οὗτος ὡν διὰ προσταγῆς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ πατριάρχου παρακινήθει, ὅτι διάκονος ὢν, ὡς αὐτὸς τοῦτο λέγει ἐν τῇ προομιᾷ τοῦ νομοκάνονος, τοὺς παρὰ τοῦ Φωτίου συνοψισθέντας δεκατίσσερας τίτλους τῶν βασιλικῶν νόμων, ταῦτόν εἰπὼν τὸ νομοκάνονον τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου, ἐσχολίασε καὶ εἰς πάντας τοὺς θεῖους κανόνας, ἀποστολικούς, συνοδικούς τε καὶ πατρικούς, ἐρμηνείας ἐποίησε πλατυτάτας καὶ πολυστίχους, αἵτινες σώζονται ἕως τοῦ νῦν· δύο δὲ μέρη συμπληροῦσι τὰς ἐρμηνείας αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὢν τὸ πρῶτόν ἐστιν αὐτὴ δὴ ἡ τοῦ Ζωναρᾶ παραλυθῆσα ἐρμηνεία, τὴν ὁποίαν ὅχι μόνον κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς λέξεις αὐτὰς μεταχειρίζεται· τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρμηνείας τοῦ εἶναι νόμοι πολιτικοὶ καὶ σημειώματα πατριαρχικά, καὶ Νεαρά βασιλείων. Περὶ μὲν ὡν τῶν ἐξηγήσεων τοῦ ἀνδρὸς τούτου, εἴτε ἐπιτυχάνας, εἴτε καὶ μὴ, ἡμεῖς μὲν οὐ λέγομεν, αἰδοί τοῦ ἀνδρὸς, καίτοι ἐν πολλοῖς αὐτὸν διορθοῦντες, ἔξω τῆς ἀληθείας ἐκπίπτοντα, καὶ ἐναντιούμενον αὐτὸν ἑαυτῷ ἀποδιδυμόντας· μαρτυρήσαι δὲ ἀντὶ ἡμῶν ὁ σοφὸς ἀνὴρ Ἰωάννης ὁ Κίτριος, ἐν οἷς γράφει (σελ. 333 τοῦ Γιοῦρ. Γραικ.) πρὸς Κωνσταντίνον Καθββάσιλαν τὸν Δυρραχίου περὶ τοῦ Βαλσαμῶνος λέγον· «ὁ ἴσως οὗτος ἀνὴρ ὁ Ἀντιοχείας, τρίτων μὲν ἦν ἐς ἀκριβεῖς τῶν νομικῶν καὶ κανονικῶν νομοθετημάτων· τὰ μόντοι συγγράμματα τούτου, ὅσα πρὸς κανονικὰ καὶ νομικὰ λήμματα ἐξηγῆθησαν, οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἀκριβεῖας ἐχόμενα καταφαίνονται· ἀλλὰ τὸ παράδοξον, ὥστε ραγεῖ ἐκλήθης μάλιστα καὶ παροράσεως προΐοντα, καίτου καὶ ἐφ' ἑαυτῶν μεριζόμενα· ἐγὼ δὲ, καὶ ζῶντος ἐκείνου, πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομοτρίβουμένων ἀκήκοα, ἐπιλαμβανομένων τινῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου γνωμοδοτημάτων, ὡς μὴ κατὰ ματρὰν ἐξενεχθέντων, ἐν τε κανόνων ἐρμηνείαις καὶ νόμων, καὶ ἄλλοις τοιοῖσδε συγγράμμασι. Καὶ ἴνα ἐγὼ συντόμως εἶπω, ὁ Βαλσαμῶν

σπανιάκις δὲ Ἀλεξίου τοῦ Ἀριστηνοῦ (1), πολλάκις τοῦ ἀνωνύμου (2), καὶ ἄλλων (3).

Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἐρμηνείαν ἐσπουδάσαμεν, ἐκ πλαγίου παντὸς τοῦ εἰς ἐξήγησιν προκειμένου κανόνος, νὰ παρασημειώσωμεν μὲ Ἑλληνικοὺς χαρακτηῖρας καὶ τὸν ἀριθμὸν ὄλων ἐκείνων τῶν Κανόνων, ὅπου εἶναι ὁπωσοῦν σύμφωνοι μὲ τὸν ἐξηγούμενον καθ' αὐτό. Εἶτα καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἀρκεσθέντες, μετὰ πολλοῦ κόπου ἐπεμελήθημεν καθ' ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς παραλλήλους καὶ συμφώνους κανόνας νὰ ὑποστρώτωμεν μὲ βραχυλογίαν ὑποκάτω τῆς ἐρμηνείας τοῦ κυρίου Κανόνος, κάνοντες καὶ ἐκείνων εὐσύνοπτον τὴν ἔννοιαν μὲ τὸν τρόπον τοῦτον. Ὡσάν ὅπου ἀπὸ μόνον τὸν ἀριθμὸν, ἂν δὲν ἴδῃ καθ' ἓνα εἰς τὸν τόπον του, ὁ ἀναγινώσκων τίποτε δὲν καταλαμβάνει, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀνοίγῃ συχνὰ τὸ βιβλίον, καὶ νὰ ἐρευνᾷ ποῦ εὐρίσκονται οἱ σημειούμενοι. Τὸ ὅποιον πῶς εἶναι ἐργῶδες καὶ ζάλης πολλῆς πράξονον, τίς δὲν τὸ ὁμολογεῖ; Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἠθελήσαμεν νὰ κάμωμεν καὶ τοῦτον τὸν κόπον ξεχωριστά. Εἰ γὰρ καὶ φαίνεται ἡ περιληπτικὴ αὕτη συμφωνία τρόπον τινὰ περιττὴ διὰ τὴν ταυτολογίαν, κατὰ ἄλλον ὁμοίως τρόπον εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων εὐκολίαν. Διότι ἀσυγκρίτως εὐκολώτερον εἶναι εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ εὐρίσκη εἰς ἓνα μέρος συναγμένους ἐν συντόμῳ ἔλους τοὺς συμφωνοῦντας κανόνας, καὶ μὲ μιαν ὁμαθίαν νὰ θεωρηθῇ ποῦ συμφωνοῦν, καὶ ποῦ διαφέρουν, πᾶρξ νὰ γυρίξῃ τίσα φύλλα, διὰ νὰ εὐρίσκη ε' ἢ ἡ ἢ ἰ. τυχόν κανόνας, καὶ ἕως ὅπου νὰ εὐρίσκη τὸν ἓνα, νὰ ἀλησημονᾷ τὸν ἄλλον, καὶ ἀκόλουθως νὰ ματαιοπονηῇ ζητῶν τὰ δυσπερίληπτα.

Ὡστε, ἂν πολλὰ νομοκάνονα εὐρίσκωνται εἰς ὑποθέσεις ἀνάγοντα τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, διὰ τὸ εὐσύνοπτον τε καὶ ευκολομνημόνευτον (καθὼς εἶνε τὸ τοῦ Ματθαίου Βλαστάρεως, τὸ τοῦ Φωτίου καὶ ἄλλων), δὲν εἶναι ἐστερημένον τοῦ τοιοῦτου καυχήματος, καὶ τὸ Κανονικὸν τοῦτο. Σχεδὸν γὰρ κάθε κανὼν ὁ συμφωνίαν ἔχων μία διαφορετικὴ ὑπόθεσις ἐστὶ. Ἄει δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς μὲν τοὺς πρώτους τῆς τάξεως κανόνας ἢ συμφωνία τῶν ὑστέρων γίνεται, οἱ δὲ ὑστεροὶ εἰς τοὺς πρώτους ἀναφέρονται. Ὀλιγάκις δὲ οἱ πρώτοι εἰς τοὺς ὑστέρους ἀνακαλοῦνται.

Ἴνα δὲ πλήρης ἡ συμφωνία γένηται, ἀπηνθήσαμεν καὶ τοὺς Κανόνας τῶν λοιπῶν πατέρων, τῶν μὴ ὑπὸ οἰκουμενικῆς συνόδου βεβαιωθέντων, λέγω δὴ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου (4), τοῦ Νικολάου Πατριάρχ-

πρὸς τὸν Ζωναρᾶν συγκρινόμενος. ὡς ἀτελής παῖς πρὸς τέλειον ἄνδρα εὐρίσκεται· ἀγκαλιὰ καὶ ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος παρὰ Ἀρμενοπούλῳ (σελ. 288 τοῦ Γεν. Γραμματ.) καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῷ Τόμῳ τῆς ἀγάπης (σελ. 581), καὶ ὁ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐν τῇ αὐτῇ τόμῳ (σελ. 264) σοφίστατον ἐν τοῖς νόμοις καὶ Κανόσι καλοῦσιν αὐτόν.

(1) Ἀλέξιος ὁ Ἀριστηνός ἐν τοῖς χρόνοις καὶ αὐτὸς ἦν τοῦ Βασιλείου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, μεταγενέστερος τοῦ Ζωναρᾶ, ὀλίγον δὲ προγενέστερος τοῦ Βαλσαμῶνος, κατὰ τὸ 1166 ἔτος τῆς σωτηρίας· διάκονος δὲ καὶ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας γενόμενος. ἐπιτιμῆν εἰς πάντας τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐποίησεν, ὃ δὲ καὶ νομοκάνονον ὀνομάζεται.

(2) Ὁ ἀνώνυμος ἐρμηνευτὴς ὅτι μὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν Ἀριστηνόν, καὶ ὅτι ὑστερώτερος ἐκείνου, μαρτυρεῖ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα· ἐν μὲν γὰρ τῇ σελ. ἀποστολικῆ ῥήγαι περὶ τῆς ἐπιτομῆς τοῦ Ἀριστηνοῦ ὁ τὸν παρόντα συνοψήσας κανὼνα, οὐ καλῶς τοῦτον ἐνόησεν· ἐν δὲ τῇ σελ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀριστηνοῦ λέγει· ὁ γοῦν συνοψήσας τὸν παρόντα κανὼνα, τὸν μὲν ἐν πλάτει καθεῖνον [ἀφορισμὸν τῶν διγῶμων, τῶ ἀθετοῦντι τὴν παρθενίαν παρέδραμεν· ὅθεν θαυμάζω πῶς ὁ Δοσίθεος καὶ ἄλλοι ὑπέλαβον νὰ ἦνε οὗτος ὁ Ἀριστηνός· τινὲς δὲ λέγουσι νὰ ἦναι Συμεὼν ὁ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης. Ἐρμηνείαν οὖν καὶ οὗτος ποιεῖται εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἕως τοῦ πδ' τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, συντομωτέραν μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς τοῦ Ζωναρᾶ καὶ Βαλσαμῶνος, ἐν ἐνόις δὲ καὶ πλατυτέραν, τῆς δὲ τοῦ Ἀριστηνοῦ ἑλίποτε πλατυτέραν.

(3) Κοντὰ δὲ εἰς τούτους μερικὰ ἐρανίσθημεν καὶ ἀπὸ τὸ

νομοκάνονον τοῦ σοφοῦ ἐν ἱερομονάχοις Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως, ὅστις ἤκμαξε κατὰ τὸ 1333 ἔτος, καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὰς ἐρμηνείας τοῦ Ζωναρᾶ, καὶ μάλιστα τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ τὸν Αἰγύπτιον, ὅστις ἐστάθη παραφραστὴς καὶ ἐρμηνευτὴς τῶν κανόνων εἰς τὰ ἀραβικά καὶ προσθύτερος ἐχειροτονήθη, ἀκμάζων κατὰ τὸ 1398 ἔτος, ἀπὸ τὰ νομοκάνονα Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείου καὶ Ἰωάννου τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν, τοῦ χρηματίσαντος μὲν πρότερον προσθυτέρου Ἀντιοχείου, ὑστερον δὲ εὐρισκομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποκρισιάρχου τοῦ Ἀναστασίου Ἀντιοχείου κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (Δοσίθ. σελ. 514. τῆς δωδεκαβιβλίου), ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ γενομένου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν Πατριάρχην Εὐτύχιον, καὶ ὡς ἀγίου ἐορταζομένου ἐν τῇ μηνίῳ τῆ λα'. Φεβρουαρίου, ὅστις, κατὰ μὲν τὸν Δοσίθειον, ἄλλος ἐστὶν ἀπὸ τὸν Ἀντιοχίαν Ἰωάννην, κατὰ δὲ ἄλλους ὁ αὐτὸς ἐστὶ μὲ τὸν Ἀντιοχίαν Ἐκαλεῖτο γὰρ οὗτος καὶ Ἀντιοχίος, διατὶ ἐγένετο, ὡς εἴπομεν, τῆς Ἀντιοχείου προσθύτερος· εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς συνισφίραμεν μέρος τι εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, οὐχὶ μίαν φιλήν μετάφρασιν ποιήσαντες τῆς λέξεως, καθὼς ἤθελε νομίσει τινὰς, ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ἐξηγηταῖς ἔλλείποντα ἀναπλήρωσαντες, τὰ ἀσαφῆ σαφηνίσαντες, τὰ ἐναντία διορθώσαντες καὶ τὰ περιττὰ περικόψαντες, τοῦτο, λέγω, θέλουσι τὸ γνωρίσει οἱ φιλολόγοι ἀπὸ τὴν παράλληλον θέσιν καὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς εἰς τὸ ἀπλοῦν ἐρμηνείας ταύτης.

(4) Τοῦ ὁποῦ, παρὰ μὲν τῷ τόμῳ τῶν συνοδικῶν ἐξ ἑξ ἑκ μόνον κανόνες εὐρίσκονται, παρ' ἄλλοις δὲ λζ'. ἔξ. δὲ κατὰ τὸ 814 ἔτος ὁ ἅγιος οὗτος, ἀλλὰ τούτου τοὺς κανόνας καὶ ξεχωριστὰ ἐγράψαμεν ἐν τῷ τέλει, μεταφρασμένους εἰς τὸ ἀπλοῦν.

χου Κωνσταντινουπόλεως (1), τοῦ Ἰωάννου Κίτρους (2), τοῦ Νικήτα (3) καὶ Πέτρου, διακόνου καὶ χαρτοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (4), τοὺς τοῦ Νηστευτοῦ κανόνας (τοὺς ὁποίους καὶ ἰδιαίτερος ἐν τῷ τέλει τῶν κανόνων ἑλληνιστὶ ἐτάξαμεν διὰ τὴν αἰτίαν ὅπου λέγομεν ἐκεῖ), καὶ τούτους εἰς τὴν συμφωνίαν συνηριθμήσαμεν. Οὐ παρεσημειώσαμεν ὁμῶς ἐξωθεν ἐν τῷ περιθώριῳ καὶ τοὺς ἀριθμούς αὐτῶν. Τοῦτο γὰρ τὸ προνόμιον ἐδώκαμεν εἰς μόνους τοὺς ὑπὸ τῆς οἰκουμένης σ'. συνόδου βεβαιωθέντας, καὶ ἀκολουθῶσας οἰκουμένην ἰσχὺν ἔχοντας, καὶ παρὰ τῶν ἐρμηνευτῶν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς καθολικοὺς κανόνας ἀποδεχθέντας τε καὶ ἐρμηνευθέντας.

Οὐ μόνον δὲ τούτους, ἀλλὰ καὶ τὰ θεσπίσματα καὶ νόμους τῶν βασιλέων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ Δίγιστα (5), Κώδικάς τε (6) καὶ Ἰνστιτούτα (7) καὶ Νεαράς (8), καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τοὺς πολιτικούς νόμους φιλοκλήσαντες, ἐρανίσθημεν καὶ ἐξ αὐτῶν ὅσα ἦτο ἢ σύμφωνα ὅπως οὖν τοῖς ἱεροῖς Κανόσιν, ἢ καὶ ἀναπληρωτικὰ τούτων. Ὅσα δὲ ἦτο ἐναντία, ἠκυρώσαμεν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο οἱ αὐτοὶ πάλιν πολιτικοὶ νόμοι θεσπίζουσι (9).

(1) Τοῦ ὁποῦ, παρὰ μὲν τῇ αὐτῇ τῷ τ' μόνον κανόνες εὐρίσκονται, παρὰ τοῖς ἀκριβεστέροις δὲ, ια'. Ἐποίησε δὲ τούτους ἐπὶ Ἀλεξίῳ, τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ 1084 ἔτος, τοὺς ὁποίους ἠρμήνευσεν ὁ Βαλαμίων, οὗς καὶ αὐτοὺς ἐγράψαμεν χωριστά.

(2) Τοῦ ὁποῦ κανόνες σώζονται ἐν χειρογράφοις κώδικι λα' ἐν εἰδίᾳ ἀπακρίσει πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δυρραχίου τὸν Καθόλου, ὅστις ἐξ ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ τὸν Βαλαμ. ἢ σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα.

(3) Τοῦ ὁποῦ Κανόνες ι' σώζονται σταλέντες πρὸς Κωνσταντινὸν ἐπίσκοπον ἐν χειρογράφοις κώδικι.

(4) Τούτου σώζονται ἀπακρίσεις κδ' ἐν τῷ β' τῷ τῆς συλλογῆς τῶν συνοδικῶν, σελ. 1004, τὰς ὁποίας ἐποίησε πρὸς ἄλλα τόσα ἰσάριθμα ἐρωτήματα ὅπου ἐρωτήθη' ἐξ ἧς δὲ κατὰ τὸ 1100 ἔτος.

(5) Δίγιστα, ὄνομά ἐστι λατινικόν σημαίνει δὲ ἀπλῶς διατάξιν, καὶ διατάξεις πληθυντικῶς ἐνταῦθα δὲ δηλοῖ τοὺς νόμους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοὺς ὁποίους ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συνάξας ἐποίησεν ἐξ αὐτῶν πενήτηντα βιβλία, τοὺς πλείον ἐκλεκτοὺς, καὶ τοὺς ὀνόμασι Δίγιστα, καθὼς περὶ τῶν πρακτικῶν καὶ μὴ πρακτικῶν διατάσσουσι.

(6) Κώδικι, εἶναι λέξις ἑλληνική, καὶ σημαίνει δέρμα· λαμβάνεται δὲ περιεκτικῶς ἀντὶ βιβλίου δερματίνου, καθὼς ἐνταῦθα λέγεται γὰρ Κώδικας τὸ νομικὸν δωδεκάβιβλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς τρεῖς κώδικας διαιρούμενον.

(7) Ἰνστιτούτα ἐστὶ λέξις λατινική σημαίνει δὲ εἰσαγωγὴν ἐνταῦθα δηλοῖ τὴν νομικὴν προπαίδειαν ὅπου ἔκαμεν ὁ Ἰουστινιανὸς πρὸς κατάληψιν τῆς τῶν νόμων ἐπιστήμης.

(8) Νεαρά, εἶναι ἢ νεωστὶ ἐκδοθεῖσα διατάξεις ὅτουδήποτε βασιλέως, καὶ σημαίνει νόμον πολιτικόν.

(9) Σημειῶται δὲ, ὅτι τρεῖς μεγάλοι καὶ σοφοὶ ἄνδρες ἐσύνταξαν τοὺς βασιλικούς νόμους ὁ σοφώτατος Φώτιος, εἰς ἰδ' τίτλους ἀνακεφαλαιώσας τὰ Ἰνστιτούτα, καὶ Δίγιστα, καὶ Κώδικας, καὶ Νεαράς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁ σοφὸς ἀνὴρ Μιχαὴλ ὁ ἀνθύπατος καὶ κριτῆς, Ἀσταλαϊάτης ἐπιλεγόμενος, κατὰ κέλευσιν Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, εἰς τίτλους ιε'. Τοὺς πολιτικούς τούτους νόμους περιλαβὼν, ὡς εὐρίσκονται εἰς τὸ β' βιβλίον τοῦ Γιοῦρις Γραικοῦ, καὶ ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος ὁ Ἀρμενόπουλος καὶ κριτῆς τῆς Θεσσαλονίκης, εἰς εἴ βιβλία συντεμὼν αὐτοὺς, ἦτις καὶ Ἐξάβιβλος καλεῖται. Ἐκ τούτων δὲ τῶν τριῶν, μᾶλλον ἐγκρίνεται ἢ τοῦ Φωτίου σύνθεσις, ὡς ἀκριβεστέρα ἔκαμαν δὲ καὶ ὁ Δείων, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ ἐκλογῆν συντομωτέραν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἐπιδιόρθωσιν εἰς τὸ φιλαν-

θρωπότερον, ἦτις περιέχεται εἰς τίτλους ογ' καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ β' βιβλίον τοῦ Γιοῦρις Γραικοῦ, σελ. 79. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶπομεν, ἐκρίναμεν νὰ συναρμόσωμεν μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ τοὺς πολιτικούς νόμους τῶν βασιλέων, δὲν θέλει εἶναι ἐξω τοῦ πρίποντος, τὸ νὰ ἀναφέρωμεν ἐν συντόμῳ ἐδῶ χάριν τῶν φιλομαθῶν πῶθεν ἔλαβον τὴν ἀρχὴν οἱ πολιτικοὶ οὗτοι νόμοι. Τὸν παλαιὸν καιρὸν οὕτε οἱ βασιλεῖς εἶχον κατὰστασιν, οὕτε οἱ νόμοι αὐτῶν εἶχον εὐταξίαν τινά. Πρῶτος δὲ ὁ Ἀππιος Κλαύδιος, μὲ ἄλλους δέκα ἄνδρας ὁμοῦ, ἐσύναξε μὲν ὅσα νόμιμα εὐρίσκοντο εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἢ ἄγραφα ἢ γεγραμμένα, διεσκορπισμένα ὄντα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀσύνητα ἔστειλε δὲ καὶ ἔφερεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος καὶ Σόλωνος, καὶ ἀπὸ ἄλλους τόπους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐξ αὐτῶν διαλέξας τὰ καλῆτερα, ἔκαμε δώδεκα βιβλία, Δωδεκάβιβλον ὀνομάσας αὐτά. Μετὰ τὸν Ἀππιον ἄλλοι πάλιν σοφοί, ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Γάϊον, ἔκαμαν ἄλλας νομοθεσίας. Καὶ μετὰ τούτους ἄλλοι διάφοροι βασιλεῖς ἔγραψαν διαφόρους νόμους καὶ ἐρμηνείας, καθὼς τοὺς ἐφάνη συμφέρον διὰ τὴν πολιτείαν· εἰς τρόπον ὅτι, τὰ βιβλία τῶν νόμων τούτων ἐπληθύνθησαν, ὡς λέγει ὁ ἀείδημος Δυσίθεος καὶ ἄλλοι, καὶ ἔγιναν περισσώτερα ἀπὸ δύο χιλιάδας, ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ταῦτα δὲ πάντα ἐσύναξεν ὁ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς μὲ τὸ μέσον τῶν σοφῶν ἀνδρῶν, Ἰωάννου Πατρικίου τοῦ Τριβουνιανοῦ, Θεοφίλου καὶ Θεοδοίου, εἰς πενήτηντα βιβλία, τὰ ὁποία ὀνόμασι Δίγιστα, ἦτοι διατάξεις. Αὐτὸς ὁ ἴδιος βασιλεὺς ἔκαμε καὶ τρεῖς Κώδικας, ὀνομαζομένους Γρηγοριανόν, Βρυγογενιανόν καὶ Θεοδοσιανόν, τρεῖς ὁποίους ἐνώσας μὲ τοὺς νόμους, ὅπου ἔκαμε διὰ Θαλαλαίου, Ἀνατολίου καὶ Ἰσιδώρου, ἐποίησε δώδεκα βιβλία, καὶ τὰ ὀνόμασε Δωδεκάβιβλον τῶν Κωδικῶν. Αὐτὸς ἔκαμε καὶ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ προπαίδειαν τῶν νόμων, τὴν ὁποίαν Ἰνστιτούτα ὀνόμασεν, ἦτις ἦτο ὡσὰν πρῶτα στοιχεῖα εἰς ἐκείνους ὅπου ἐμάνθανον τοὺς νόμους· αὐτὸς ἐσύναξε εἰς χωριστὸν βιβλίον καὶ τὰς Νεαράς, ἦτοι τὰς νῆας διατάξεις, ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων καὶ τὰς ἰδικὰς του, αἵτινες ἦσαν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. Οὐ μόνον δὲ τούτους πάντας τοὺς νόμους ἐσύναξεν ὁ Ἰουστινιανὸς, ἀλλὰ καὶ μετέφρασεν αὐτοὺς ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐξήγησεν αὐτοὺς μὲ τὸ μέσον τῶν ἀνωτέρω σοφῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Τριβουνιανοῦ, ὅστις καθὼς ἦτο ἐπιδίξιος εἰς τὸν νοῦν, ἔτσι ἦτο ἐπιδίξιος καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν. Διὰ τοῦτο παίρνωντας ἄσπρα ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶχον ὑποθήσεις, ἢ ἄλλαξε τοὺς νόμους κατὰ τὸ ὄλημα ἐκείνων ὅπου τοῦ τὰ ἔδιδαν, ἢ τοὺς ἀφι-

Τελευταίον δὲ ἐσπουδάσαμεν νὰ πλουτίσωμεν τὸ βιβλίον καὶ μὲ διαφόρους φιλολογικὰς ὑποσημειώσεις συντελούσας ἢ πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν τῆς ἐρμηνείας, ἢ καὶ πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἐναντιοφανεῶν κανόνων, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τινὰ τρόπον χρήσιμα, διὰ νὰ κατασκευάσωμεν μὲ ταῦτα πάντα ποθητὴν καὶ ἐρασιμὴν τὴν βίβλον εἰς ὄλους. Ὡστε ὁποῦ ἢ παρ' ἡμῶν προτιθεμένη τράπεζα πνευματικὴ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, δὲν εἶναι λιτὴ καὶ μονοειδής, διὰ νὰ φέρῃ ἀηδίαν καὶ κόρον εἰς τοὺς ἐδικούς της συνδαιτυμόνας, ἀλλ' εἶναι καὶ διάφορος καὶ κατὰ πάντα ὠφέλιμος, διὰ νὰ προξενῇ ἐν ταύτῳ καὶ ἡδονὴν καὶ ὠφέλειαν. Ὁ Ἕλληνας καὶ ἀπερίεργος ἀναγινώσκει μόνον τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Κανόνος καὶ εὐχαριστεῖται.

Ὁ ἀπλοῦς καὶ ἀπερίεργος ἀναγινώσκει τὴν ἐρμηνείαν μοναχὴν καὶ ἀρκεῖται. Ὁ περίεργος ἀναγινώσκει καὶ τὴν συμφωνίαν καὶ ἀναπαύεται.

Ὁ περίεργος καὶ κατὰ πολλὰ φιλόπονος, ἀναγινώσκει ἀκόμη καὶ τὴν ὑποσημείωσιν καὶ ἡδύνεται.

Ἐν τῷ τέλει δὲ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐπροσθέσαμεν καὶ τὴν περὶ συνοικεσίων διδασκαλίαν ὡς ἀναγκαίαν (1). Τούτων οὕτως εἰρημένων, καὶ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων ἀναγκαιοτάτης οὗσης πρὸς τὴν κοινὴν ἀπάντων τῶν χριστιανῶν σωτηρίαν, καιρὸς ἀρμόδιος εἶναι νὰ ἐκφωνήσω ἐκεῖνο τὸ προφητικὸν τοῦ Βαρούχ· «Αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ νόμος ὁ ὑπάρχων εἰς τὸν αἰῶνα». [Βαρουχ. δ' 1]. Αὕτη ἡ βίβλος εἶναι ἢ μετὰ τὰς ἁγίας Γραφὰς ἁγία Γραφή, ἢ μετὰ τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν διαθήκην Διαθήκη. Τὰ μετὰ τὰ πρῶτα καὶ θεόπνευστα λόγια, δεῦτερα καὶ θεόπνευστα λόγια. Αὕτη ἐστὶ τὰ αἰώνια ὄρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ νόμοι οἱ ὑπάρχοντες εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐξωτερικοὺς καὶ βασιλικούς νόμους τῶν Διγέστων, τῶν Ἰνστιτούτων, τῶν Κωδίκων, τῶν Νεαρῶν ὑπερέχοντες. Ἐκείνους μὲν γὰρ βασιλεῖς μόνον ἐξέδωκαν, τούτους δὲ, αἱ μὲν σύνοδοι, οἰκουμενικαὶ τε καὶ τοπικαί, διὰ Πνεύματος ἁγίου, ὡς εἶπομεν, ἐθέσπισαν, οἱ δὲ βασιλεῖς ἐπεκύρωσαν. Αὕτη ὡς ἀληθῶς ἐστὶ, καθὼς αὐτὴν ἐπωνομάσαμεν, τὸ Πηδάλιον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὕτη κυβερνωμένη, ἀσφαλῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ναύτας καὶ ἐπιβάτας, ἱερωμένους τε λέγω καὶ λαϊκοὺς, πρὸς τὸν ἀκύμαντον παραπέμπει τῆς ἄνω βασιλείας λιμένα. Αὕτη ἐστὶν ὁ καρπὸς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ὁ σκοπὸς, διὰ τὸν ὁποῖον τότε βασιλεῖς ἐξώδευσαν καὶ ἐκοπίασαν, τότε Πατριάρχαι ἰδρῶσαν, τότε ἀρχιερεῖς θεοφόροι καὶ πνευματοφόροι ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ὠδοιπόρησαν (καὶ γηραλέοι καὶ ἀσθενεῖς πολλὰκις ὑπάρχοντες) καὶ συνόδους οἰκουμενικὰς τε καὶ τοπικὰς συνεκρότησαν καὶ τούτους χρόνους ἐμόχθησαν.

Καὶ ἵνα ἐπὶ παραδείγματος δηλώσω τὸ πᾶν, καθὼς ἡ πανουργικὴ ἁγία Τριάς, τὸν πρῶτον καὶ ὑλικὸν τοῦτον κόσμον δημιουργήσασα μὲ διαφόρους φυσικοὺς κανόνας τῶν στοιχείων αὐτὸν συνηρμάσατο, ἐξ ὧν ἡ τάξις, καὶ ἐκ τῆς τάξεως ἡ συνοχὴ τοῦ παντὸς διασώζεται, καὶ γίνεται καθὼς εἶπεν ὁ Ὀρφεύς, ὅλη ἡ κτίσις μία μουσικὴ συμφωνία ἐκ διαφόρων κανόνων, ὥσπερ ἐκ τινῶν πολυσιδῶν καὶ πολυμιγῶν φθόγγων ἀνακρουομένη, τοιοῦτοτρόπως ἢ αὕτη Τριάς καὶ τὸν δεύτερον τοῦτον καὶ νοητὸν κόσμον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας κατασκευάσασα, μὲ τοὺς ἱεροὺς τούτους καὶ θείους Κανόνας συνέδησεν αὐτὸν καὶ συνέπηξε· ἐξ ὧν ἢ τῶν Πατριαρχῶν ἀποτίκτεται εὐταξία, ἢ τῶν Ἀρχιερέων ἀρμονία, ἢ τῶν Ἱερέων κοσμιότης, τῶν Διακόνων ἢ σεμνοπρέπεια, τῶν Κληρικῶν ἢ σεβασμιότης, τῶν Μοναχῶν ἢ εὐρυθ-

νε σκοτεινότης καὶ ἀμφιβόλος, διὰ νὰ μὴ καταλαμβάνουν οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ διὰ νὰ πίπτουν εἰς διχόνοιαν· ὕστερον δὲ Λέων ὁ σοφός, συνάξας ὅλα τὰ Δίγιστα καὶ τοὺς Κώδικας καὶ τὰ Ἰνστιτούτα καὶ τὰς Νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ καθάρσας αὐτά, τὰ ἠνωσεν ὅλα εἰς ἐξήκοντα βιβλία, ἅτινα καὶ Ἐξηκοντάβιβλον ὠνόμασε, τὴν ὁποίαν διαιρέσασιν εἰς ἐξ τμήματα καὶ τεύχη μεγάλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ καθ' ἓν βιβλίον περιεῖχε πολλά. Τελευταίον δὲ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος, δευτέραν ἀνακάθαρσιν ἐποίησε τῶν νόμων τούτων, καὶ τὰ μὲν ἐνεργούντα νόμιμα ἐκ τῶν τῆς Πεντηκονταβίβλου τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν τῆς Δωδεκαβίβλου, τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν Ἐξηκοντάβιβλον τοῦ πατρὸς του Λέοντος, τὰ δὲ ἀπρακτῆσαντα, ἀφῆκεν ἔξω· ἀπρακτῆσαντα δὲ λέγω, καθὼς οὐκ ἐτέθησαν εἰς τὰ βασιλικά ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ καθὼς ἐφάνη εὐλογον εἰς αὐτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς πάντας τοὺς βασιλεῖς· ἐπειδὴ, ὡς λέγει ὁ σο-

φός Δοσίθεος (σελ. 443 τῆς Δωδεκαβίβλου), ἡ τάξις ὅπου ἔβαλεν εἰς τοὺς νόμους ὁ Ἰουστινιανός, σύγκρισιν οὐκ ἔχει, οὔτε εὐρεθίσεται ἄλλος εἰπεῖν ἢ γράψαι καλλίονα. Διὰ τοῦτο εἶπε καὶ Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειάτης, ὅτι πολλὰς μὲν Νεαρὰς ὁ Λέων ἐξέδωκεν (αὐτὴν κατὰ τὸν Βλάσταριν ἦτο ἑκατὸν ὀκτώ, ἢ ὡς ἄλλοι λέγουσιν, ἑκατὸν εἰκοσιν), ὅλα ὁμοῦ δὲν ἐκράτησαν· ἀλλ' ἐκείναι μόναι, ὅσαι ἐπροστέθησαν εἰς τὰ ἐλλείποντα τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὅσαι ἐγράφησαν εἰς ὑποθήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοι νόμοι δὲν ἦτο (σελ. 77 τῆς Γιοῦρις). Νόμος δὲ εἶναι, κατὰ τὸν Βαρίνον, βασιλικὸν πρόσταγμα ἢ διάταξις διορθωτικὴ παντὸς ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου πλημμελήματος· ἢ λόγος προστάσεων ἢ δεῖ, καὶ ἀπαγορεύων ἢ μὴ δεῖ. Καλοῦνται δὲ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, τύποι πραγματικοὶ καὶ θεῖα Γράμματα.

(1) Ταύτην μάλιστα συνεργανίσασα ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλοῦσθαι μὲνης Γιοῦρις λατινικὰ, ἤγουν τοῦ νομίμου τοῦ Γραικορωμαίου.

μία, τῶν Πνευματικῶν πατέρων ἢ πρὸς διόρθωσιν ἀπαιτούμενη γνῶσις, τῶν βασιλέων ἢ παρὰ πάντων ὀφειλομένη τιμὴ, καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν χριστιανῶν ἢ πρέπουσα χριστιανὸς-διαγωγή καὶ κατάστασις, καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων Κανόνων ἢ κάτω ἐκκλησιαστικῆ ἱεραρχία γίνεται μίμημα καὶ ἐκσφράγισμα τῆς οὐρανόου ἱεραρχίας. Καὶ αἱ δύο ὁμοῦ ἱεραρχίαι ἀποκαθιστῶνται μία, ἐν μέλος, ἀνακρουομένη ἐναρμόνιόν τε καὶ πάγγαρδον. Ἐκβαλε τοὺς κανόνας τῶν στοιχείων ἀπὸ τῆν ὑλικὴν κτίσιν, καὶ παρευθὺς λύεται ἡ τάξις, καὶ, λυομένης τῆς τάξεως, ὅλον τὸ πᾶν ἀφανίζεται. Ἐκβαλε καὶ τοὺς ἱεροὺς τούτους κανόνας ἀπὸ τῆν ἐκκλησίαν, καὶ παρευθὺς ἐπιέρχεται ἡ ἀταξία, καὶ ἐκ τῆς ἀταξίας ἅπασα ἡ ἱερὰ αὐτῆς διακόσμησις ἀφανίζεται.

«Ἐπιστρέφου λοιπὸν, Ἰακώβ, καὶ ἐπιλαβοῦ αὐτῆς.» [Βαρούχ δ. 2]. Ἐπιστρέφητε, Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Κληρικοί, Μοναχοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, καὶ ἐπιλάβεσθε τῆς βίβλου ταύτης μετὰ τὰ δύο σας χεῖρα (1). «Πορεύεσθε πρὸς τὴν λάμπιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς, ἵνα φωτισθῆτε φωτισμὸν γνῶσεως αἰώνιον. Ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τὰ λόγια τῆς ὑπὲρ τοὺς εὐρίσκοντας σκόλα ἡπολλά. [Ψαλμ. ριθ, 162] Ὅτι τὰ λόγια αὐτῆς ἀγνὰ, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῆ γῆ, κεκαθαρισμένον ἐπταπλασίως.» [Ψαλ. ιά 7.] Εἴτε διὰ τῆς ἀνακρίσεως τῶν ἐπτὰ οἰκουμηνικῶν συνόδων δοκιμασθέντα καὶ καθάρισθέντα, εἴτε καὶ πολλαπλασίως διὰ τῶν τοπικῶν καὶ τῶν μερικῶν πατέρων, τοῦ ἐπτὰ παρὰ τῆ Γραφῆ ἀντι τοῦ πολλακίς λαμβανομένου. Ἐπιλαβόμενοι δὲ, μὴ γίνεσθε μόνον τῶν θείων νόμων τούτων ἀναγνώσται καὶ ἀκροαταί, ἀλλὰ καὶ ποιηταί. «Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταί τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιοθήσονται.» Ἴνα μὴ οἱ εἰς ζωὴν Κανόνες οὗτοι ὑπάρχοντες φυλαττόμενοι εὐρεθῶσιν εἰς θάνατον, ἀθετούμενοι.

Προσθήσω δὲ καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Βαρούχ. «Μακάριοι ἔσμεν, Ἰσραήλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ ἡμῖν γνωστὰ ἔστι.» Μακάριοι ἐστέ, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ὅτι διὰ τῆς βίβλου ταύτης ἠξιώθητε νὰ γνωρίσετε τὰ εὐάρεστα τῷ Θεῷ πατρικὰ καὶ συνοδικὰ παραγγέλματα. Ὁ θεὸς Δαβὶδ εἶπεν, ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς ἀστραπὰς καὶ ταραχὰς ἐφάνηκαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐξεσκεπάσθησαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης: «καὶ ἀστραπὰς ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτοὺς, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης.» [Ψαλ. ιζ', 17.] Καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν μας ἀρμοδιώτατα τινὰς ἡμπορεῖ νὰ τὰ νοήσῃ ἀλληγορικῶς. Ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ὡς ἄλλας ἀστραπὰς ἐπλήθυνε τὰς ἀγίας συνόδους, καὶ δι' αὐτῶν συνετάραξε καὶ ἠφάνισεν αὐτοὺς, ἡγουν τοὺς κακόφρονας αἰρετικούς, τότε καὶ αἱ πηγαὶ αὗται τῶν πνευματικῶν καὶ ζωηρῶν ὑδάτων ὤφθησαν, καὶ τὰ νοητὰ θεμέλια ταῦτα τῆς οἰκουμένης, δηλ. τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀνεκαλύφθησαν. Ὅτι, προηγουμένως μὲν αἱ θεταὶ σύνοδοι, πρὸς ἀνατροπὴν τῶν δυσσεβῶν αἰρέσεων ἠθροίσθησαν, ἠθροισθεῖσαι δὲ, καὶ τὰ πρὸς τὸν τῶν χριστιανῶν βίον συντείνοντα ἐθέσπισαν, εἴτε νόματα οὐράνια θέλει τὰ ὀνομάσει τινὰς, ὡσάν ὁποῦ διὰ τούτων τὸ πρόσωπον ἅπαν τῆς ἐκκλησίας ποτίζεται, εἴτε θεμέλια πνευματικὰ, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα πᾶσα χριστιανικὴ οἰκοδομὴ ἐδράζεται. Ἀλλ' ὤφθησαν μὲν καὶ ἀνεκαλύφθησαν ἅπαξ τότε εἰς τὸ εἶναι ἐλθόντα. Ἐφθθησαν δὲ καὶ νῦν καὶ ἀνεκαλύφθησαν διὰ τῆς ἀπλουστερας, ὡς εἶπομεν, ἐξηγήσεως, καὶ ἐτι μᾶλλον διὰ τῆς τοῦ τύπου ἐκδόσεως.

Τίνες δὲ καὶ οἱ τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθὸν καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην καὶ μεγαλωφελεστάτην ταύτην βίβλον τῆ τυπογραφία ἐκδεδώκοτες; Οἱ ἐν τῷ ἀγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθω ἐσιώτατοι πατέρες, οἱ τε ἐν τοῖς ἱεροῖς Μοναστηρίοις, καὶ Σκήταις, καὶ Κελλίοις τὸν μοναδικὸν βίον ἀσκούμενοι, σὺν τοῖς ἐν τῷ Ὄρει εὐρεθεῖσιν ἀγίοις ἀρχιερεῦσι, καὶ τισιν ἄλλοις φιλοχρίστοις. Οὗτοι καὶ γὰρ οἱ εὐλογημένοι, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καλὰ ὁποῦ κάμνουσι φιλοξενούντες τοὺς ξένους, καὶ πολυειδῶς ἐλεοῦντες τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς, ἀκούσαντες περὶ τῆς βίβλου ταύτης, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ὠφελιμωτάτη εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, προεθυμήθησαν ἅπαντες καὶ κατέβαλον ἕκαστος, κατὰ τὴν δύναμιν καὶ προαίρεσίν του, τὰ εἰς τὴν τυπογραφίαν ταύτης δαπανηθέντα χρήματα, ἵνα διὰ τούτου μὲν ὠφελήσῃ καὶ θρέψῃ πνευματικῶς τοὺς ἀδελφοὺς, καθὼς τοὺς τρέφουσι καὶ σωματικῶς· εἰ γὰρ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον «ἄρπτος ἀγγέλων ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὃ ψυχαὶ τρέφονται Θεὸν πεινώσαι», διὰ τῆς ὠφελείας δὲ ταύτης πλη-

(1) Μάλιστα δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ πνευματικοί, ἢ ὅσοι μέλλουν νὰ γένουν ἀρχιερεῖς καὶ πνευματικοί, τὴν βίβλον ταύτην πρέπει νὰ κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας παντοτεινά, εἰς τρόπον ὅτι, νὰ κοιμῶνται ἐπάνω εἰς αὐτὴν ὡσάν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τοῦ Ὀμήρου τὴν Ἰλιάδα, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ Κανόνας τόσο συχνὰ νὰ μελετοῦν, ὥστε ὁποῦ νὰ ἤξεύρουν αὐτοὺς ἀπὸ στόματος, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ

ἐξαιρέτως εἶναι, ἢ μέλλουν νὰ ᾔναι, οἱ κυβερνήται τοῦ καραβίου τῆς ἀγίας ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρουν νὰ κρατοῦν ἐπιστημονικῶς τὸ πηδάλιον αὐτῆς, ἥτοι τοὺς ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ Κανόνας, ἵνα διὰ τῆς ἐμπείρου αὐτῶν κυβερνήσεως ἐλευθερόνουν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπὸ τῆν φουρτοῦναν τῆς ἀμαρτίας.

ρώσωσι τὴν ἐντολὴν τῆς βασιλίδος τῶν ἀρετῶν ἀπατῶν, τῆς ἀγάπης. Ἐπεὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν θεολόγον «ἀγάπη χρῆμα καθρὸν καὶ Θεοῦ ὄντως ἄξιον, ἔργον δὲ αὐτῆς ἡ μετάδοσις. Καὶ διὰ τῶν δύο πόμοῦ κάμνουσι τὸ ἔργον τῶν νεφελῶν». Καθὼς γὰρ αἱ νεφέλαι λαμβάνουσι τὰς λεπτὰς ἀτμίδας ἐκ τοῦ στοιχείου τοῦ ὕδατος, καὶ πάλιν στρέφουν καὶ ἐκχέουσιν αὐτὰς εἰς αὐτὸ μὲ μίαν ἀφθονον βροχὴν, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ, λαμβάνοντες τὴν σωματικὴν ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, πάλιν στρέφουσι καὶ μεταδίδουσιν αὐτὴν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐλεημοσύνης, φημί δὴ, τῆς τυπογραφίας τοῦ παρόντος ψυχωφελεστάτου βιβλίου, τοσοῦτον ἀνωτέραν καὶ κρείττονα, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι κρείττων καὶ ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Ὀντως ἐπαινετὸς ὁ ζῆλος αὐτῶν καὶ δίκαιος νὰ κηρύττεται εἰς αἰῶνα αἰῶνος! Ὀντως φιλάδελφος ἡ προθυμία! Ὀντως θεάρεστος ἡ μετάδοσις! καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσον οὐκ ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ στερήματος τῶν περισσοτέρων γέγονε (1). Δι' ὃ καὶ ἄξια νὰ ἀκούσῃ παρὰ Κυρίου ἐκεῖνο ὅπου ἤκουσεν ἡ χήρα, ἡ ἐκ τοῦ στερήματος αὐτῆς βαλοῦσα εἰς τὸ γαζοφυλάκιον καὶ εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ «ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλε. Πάντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύματος αὐτῶν ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ στερήματος» (Λουκ. κα', 3).

Δέξασθε λοιπὸν ὑπταίαις χερσὶ τὴν πολυωρελῆ καὶ μεγαλωρελῆ ταύτην βίβλον, καὶ τὴν εὐθὺς μετὰ τὰς ἀγίας Γραφὰς ἀναγκαίαν ταύτην γραφὴν, ἀπαται αἱ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι δέξασθε. «Καὶ ὁ λαὸς ὁ ἀμαθὴς καὶ νήπιος, ὁ πρὶν ἐν σκότει τῆς ἀγνωσίας τῶν ἱερῶν Κανόνων καθήμενος, ἴδε τὸ μέγα τοῦτο τῆς ἐπιγνώσεως φῶς, καὶ φωτίσθητι.» [Ἦτ. θ', Ματθ. δ'. 16]. «Ἡ δὴλωσις γὰρ, φησί, τῶν λόγων σου φωτιεὶ καὶ συνετιεὶ νηπίους». [Ψαλμ. ριη' 130.]. Καὶ τὴν σωτηρίαν σας διὰ ταύτης πραγματευόμενοι, εὐχαριστεῖτε μὲν διὰ παντός καὶ δοξάζετε τὸν Θεόν, τὸν διὰ τῆς χάριτός του πράξενον ὑμῖν γενόμενον τοῦ ποιούτου καλοῦ· χεῖρας δὲ ἰκέτιδας πρὸς αὐτὸν αἶροντες, δεήθητε ὑπὲρ τε τῶν κοπιασάντων, καὶ ἔργω, καὶ λόγῳ, καὶ μεταδόσει βιβλίων, καὶ ἀντιγραφῆ, καὶ τῆ τῶν τύπων ἐπιστασίᾳ, καὶ διαφόροις ἄλλοις τρόποις συνεργησάντων εἰς τὴν βίβλον ταύτην. Πρὸ δὲ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ μετὰ πάντων, δεήθητε ὑπὲρ τῶν ἐκδεδωκότων τύποις αὐτὴν ὀσιωτάτων πατέρων καὶ λοιπῶν εὐσεβῶν, ὡς ἂν τὸ πολυτάραχον τοῦ βίου κλυδώνιον ἐν γαλήνῃ, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁμονοίᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ σωρείᾳ τῶν ἀρετῶν διελλθόντες, ἀγείμαστοι εἰς τὸν λιμένα τῆς ἄνω καταντήσωσι βασιλείας, καὶ τῆς ποθουμένης ἐπιτύχωσι σωτηρίας. Ἐρρωσθε(2).

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Τί ἐστὶ Κανὼν ;

Κανὼν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς λθ'. ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου) κυρίως μὲν εἶναι ξύλον, κοινῶς πῆχυς ὀνομαζόμενον, τὸ ὅσῃον μεταχειρίζονται οἱ τεχνῖται διὰ νὰ ἰσάζουν τὰ ξύλα καὶ τὰς πέτρας, ὅπου δουλεύουσι. Βάλλοντες γὰρ τὸν πῆχυν τοῦτον εἰς τὰ δουλευόμενα παρ' αὐτῶν, ἐὰν ταῦτα ἦναι στραβὰ, ἔσω, ἢ ἔξω, ἰσάζουσιν αὐτὰ καὶ εὐθεῖα κατασκευάζουσιν· ἐκ τούτου δὲ, κατὰ μεταφορὰν, ὀνομάζονται Κανόνες καὶ αἱ ψῆφοι καὶ ἀποφάσεις, τόσον τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀγίων Πατέρων, οἱ εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον περιεχόμενοι. Διατὶ καὶ αὐτοὶ, ὡσὰν τόσοι πῆχεις εὐθεῖς καὶ ἴσοι, ἀποβάλλουσι μὲν ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους, κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, κάθε ἀταξίαν καὶ στρεβλότητα τῶν ἡθῶν, προξενούσι δὲ εἰς αὐτοὺς κάθε εὐταξίαν καὶ ἰσότητα ἐκκλησιαστικῆς καὶ χριστιανικῆς καταστάσεως καὶ ἀρετῆς (3).

(1) Οὐ μόνον οἱ ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει πατέρες κατέβαλον τὴν δαπάνην, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι ἐκ διαφόρων μερῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ὄρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου, ἔβαλον ὁμῶς οἱ ἀγιορεῖται τὰ πλεῖω, καὶ αὐτοὶ ἔγιναν αἰτία νὰ ἰδῶσι καὶ ἄλλοι καὶ νὰ παρακινήθωσιν εἰς τὸ καλὸν τοῦτο.

(2) Τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν τῆς ἐκδόσεως τῆς βίβλου ὄρα ἐν τῷ τέλει.

(3) Σημείωσαι δὲ, ὅτι, διὰ νὰ καταλάβῃ τινὰς εὐκολώτερα τοὺς παρόντας κανόνες, πρέπει νὰ ἤξεύρῃ ταῦτα τὰ κοινῶς θεωρούμενα ἀξιώματα εἰς ὄλους τοὺς κανόνες ὄσον.

ἀ. Ὅτι οἱ κανόνες διαφέρουσιν ἀπὸ τοὺς ὄρους, ἀπὸ τοὺς νόμους,

ἀπὸ τὰ δεκρίτα καὶ ἀπὸ τὰς δεκρετάλεις ἐπιστολάς· διότι οἱ μὲν κανόνες τῶν συνόδων κυρίως περιέχουσιν ὄχι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, (εἰμὴ σπανιάκις), ἀλλὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν, καὶ κατάστασιν. Οἱ δὲ ὄροι τῶν συνόδων κυρίως περιέχουσι μόνον τὰ τῆς πίστεως δόγματα. Ἐγκαλὰ καὶ κάποτε καταχρηστικῶς καὶ οἱ κανόνες ὀνομάζονται ὄροι, ὡς τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ διαφόρων κανόνων τῶν ἄλλων συνόδων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν ἐ τῆς ἐν Κερθαγ. καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, ὅπου λέγεται ὅτι ἀνεγνώσθησαν οἱ εἴκοσι ὄροι τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἦτοι οἱ κ' κανόνες αὐτῆς. Διαφέρουσιν οἱ κανόνες ἀπὸ τοὺς νόμους καθ' ὅτι νόμοι κυρίως ὀνομάζονται οἱ πολιτικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ τῶν βασι-

E. P. ΔΕΛΤΑ Ε. Π. ΙΩΑΝΝΙΝ 2008

«Ὅτι παρὰ πάντων πρέπει νὰ φυλάττωνται οἱ θεοὶ Κανόνες ἀπαρασάλευτα. Οἱ γὰρ μὴ φυλάττοντες, εἰς φρικτὰ ἐπιτέμια ὑποβάλλονται».

«Ταῦτα περὶ Κανόνων διατετάχθη ὑμῖν παρ' ἡμῶν, ὧ Ἐπίσκοποι. Ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες αὐτοῖς σωθῆσεσθε, καὶ εἰρήνην ἔχετε, ἀπειθοῦντες δὲ κολασθήσεσθε, καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀίδιον ἔχετε, δίκην τῆς ἀνηχοῖας τὴν προσήκουσαν τινῶντες. (οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τῶν Κανόνων.).

«Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καθ' ἐκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτελέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν». (τῆς δ'. Καν. α.).

«Ἐδοξε τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν ἰατρικὴν καὶ ἰατροῦ παθῶν τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας, ἀλλομῆν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν, ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων, πέ Κανόνας. Τῶν τε οἰκουμενικῶν τεσσάρων συνόδων κατ' ὄνομα. Τῶν τοπικῶν ὀνομαστί, καὶ τῶν κατὰ μέρος

λείων. Οἱ δὲ κανόνες εἶναι ἐσωτερικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοῦ νόμου, καθὼς κατωτέρω θέλομεν εἰπεῖ χωριστά. Διαφέρουσιν οἱ κανόνες ἀπὸ τὰ δεκρέτα, καθ' ὅτι, ὡς διδάσκει ὁ Γρατιανός, διαιρέσ. γ', οἱ κανόνες μὲν, ἢ ὑπὸ μερικῆς συνόδου ἐδιώρισθησαν, ἢ ὑπὸ τῆς οἰκουμενικῆς ὄρισθησαν, ἢ ἐβεβαιώθησαν. Τὸ δὲ δεκρέτον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου ὁ Πατριάρχης ἀποφαίνεται μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ, πρὸς μηδενὸς συμβουλήν ἢ ἀπόκρισιν. Διαφέρουσιν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς δεκρετάλεις ἐπιστολάς, καθ' ὅτι αὐταὶ διατάσσονται ἢ ἀπὸ Πάπας, ἢ Πατριάρχην ἢ καὶ μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ πρὸς δογματικὴν συμβουλήν (Δοσιθ. σελ. 600 τῆς Δωδεκαβίβλου).

β'. Πρέπει νὰ ἤξεύρη τις, ὅτι ὅσοι κανόνες δὲν περιέχουσι φανερώς τὸ ἐπιτίμιον ἐκείνων ὅπου τοὺς παραβαίνουσιν, αὐτοὶ κατὰ τὸ σιωπώμενον, δίδουσιν ἄδειαν εἰς τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερεῖα νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἀπαθῶς τὸ πρέπον καὶ ἀρμόδιον, ὅπου ἤθελε γνωρίσῃ, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ μὲ τῆς ε'. ὅρα τὰ ἐπιτέμια τοῦ Νηστευτοῦ μετὰ τοὺς κανόνας αὐτοῦ, τὰ μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσι ἀναφερόμενα.

γ'. Πρέπει τις νὰ ἤξεύρη, ὅτι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα ἄλλοι μὲν κανόνες ἐπιτιμῶσι περισσώτερον καιρόν, ἄλλοι δὲ ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν περισσώτεραν, ἢ ὀλιγώτεραν μέτριοιαν τῶν ἁμαρτανόντων, οὕτω περισσώτερον ἢ ὀλιγώτερον καὶ τὸ ἐπιτίμιον αὐτῶν διορίζεται (περὶ οὗ ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'), καὶ κατὰ τὴν περισσώτεραν ἢ ὀλιγώτεραν τῆς ἐκκλησίας αὔξησιν καὶ κραταίωσιν (ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου).

δ'. Πρέπει νὰ ἤξεύρη κάθ' ἓνας, ὅτι, κατὰ τὸ δ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ Φωτίου, οἱ κανόνες δὲν ἐκτίθενται ἀπὸ ἓνα ἐπίσκοπον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ συνόδου τῶν ἐπισκόπων, καθὼς ὁ μζ'. Βασιλ. λέγει: «τοὺς πλείονας ἐπισκόπους ἐν ταύτῳ εγενέσθαι, καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν κανόνα», καὶ ὁ ε'. τοῦ Νύσσης, λέγων: «τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν κανόνων οὐκ ἀξιοπίστον».

ε'. Ὅτι ὅποιος ὁμιλεῖ ἀπὸ συνοδικῶν κανόνων, ὁ λόγος του ἔχει τ' ἀξιοπίστον, κατὰ τὸν ε'. τοῦ Νύσσης.

ς'. Ὅτι ὅποιος κατ' αὐτοὺς κάμνει, ἔχει τὸ ἀκίνδυνον, κατὰ τὸν ἴδιον μζ'. τοῦ Βασιλείου.

ζ'. Ὅτι ὅποιος παραβαίνει κανόνα συνοδικόν, πρέπει νὰ λαμβάνῃ, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐπιτίμιον, ὅπου διορίζει ὁ ὑπ' αὐτοῦ παραβαίνόμενος κανὼν, κατὰ τὸν β'. τῆς ε'. Συνοδικοὶ δὲ κανόνες

εἶναι καὶ ὀνομάζονται οὐ μόνον οἱ ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν ἐκτελέντες συνόδων, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ὑπὸ τῶν τοπικῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ ὑπὸ τινῶν ἰδία συγγραφέων ἁγίων. Καὶ δύναμιν μάλιστα οἰκουμενικῶν κανόνων ἔχουσι, τόσον οἱ παρὰ τῶν τοπικῶν συνόδων, ὅσον καὶ οἱ παρὰ τῶν μερικῶν συντεθέντες ἁγίων διότι παρ' οἰκουμενικῶν συνόδων τῆς τετάρτης, λέγω, καὶ ἕκτης καὶ ἑβδόμης ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ α'. κανόνι τῆς τετάρτης τε καὶ ἑβδόμης, καὶ ἐν τῷ β'. τῆς Πενθέκτης.

η'. Ὅτι ἐκεῖνο, ὅπου οἱ κανόνες φανερώς οὐ γράφουσι, τοῦτο ἐκ τῶν ὁμοίων τῶν ἐν τοῖς κανόσι γεγραμμένων πρέπει νὰ κρίνεται καὶ νὰ συμπεραίνεται, καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιε'. τῆς ε', ἢ καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἢ καὶ ἐκ τῆς διακρίσεως τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

θ'. Ὅτι πάντα τὰ σπάνια καὶ οἰκονομικὰ καὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης, ἢ τινος πονηρᾶς συνηθείας, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα τὰ παρὰ κανόνας γενόμενα, νόμος καὶ κανὼν καὶ παράδειγμα τῆς ἐκκλησίας οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζη'. ἀποστολικοῦ. Πλὴν καὶ τῆς οἰκονομίας ταύτης καὶ ἀνάγκης παρελθούσης, πάλιν οἱ κανόνες κρατοῦσιν. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μς'. καὶ τὸν ιγ'. κανόνα τῆς α'.

ι'. Ὅτι τὰ περισσώτερα ἐπιτέμια, τὰ ὑπὸ τῶν κανόνων διοριζόμενα, τρίτου προσώπου ὄντα, προστακτικῶς μὴ παρόντος, ἐξ ἀνάγκης χρειάζονται καὶ β'. πρόσωπον παρὸν (ὅπερ ἐστὶν ἡ σύνοδος), διὰ νὰ ἐνεργηθῶν καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. ἀποστολικοῦ.

ια'. Ὅτι οἱ κανόνες καὶ νόμοι ἐτέθησαν περὶ τῶν κοινῶν καὶ οὐ περὶ τῶν μερικῶν, καὶ περὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον συμβαινόντων, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν σπανίως ἀκολουθούντων.

ιβ'. Ὅτι οἱ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων κανόνες μᾶλλον ἰσχύουσι τῶν τοπικῶν, καὶ οἱ τῶν τοπικῶν μᾶλλον ἰσχύουσι τῶν κατὰ μέρος πατέρων, καὶ μάλιστα τῶν μὴ ὑπὸ συνόδου οἰκουμενικῆς κυρωθέντων καὶ ἀνάγνωθι τὸ ριγτὸν τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου περὶ τούτου, κείμενον εἰς τὴν γ'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς α'.

ιγ'. Ὅτι ἐνθα οὐκ ἐστὶ κανὼν ἢ ἐγγραφοῦ νόμος, κρατεῖ ἡ καλὴ συγγένεια, ἢ ὀρθὸν λόγῳ καὶ πολλοῖς ἔτεσι δοκιμασθεῖσα, καὶ μὴ ἐγγράφῳ κανόνι ἢ νόμῳ ἐναντιουμένη, τάξιν κανόνος καὶ νόμου ἐπέχουσα καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ α' τῆς ἐν Σαρδικῇ.

ιδ'. Ὅτι πάντα τὰ κακῶς κριθέντα καὶ τυπωθέντα, οὔτε κανὼν οὔτε νόμος, οὔτε χρόνος, οὔτε συνήθεια βεβαίη, κατὰ τοὺς νομικούς.

» Πατέρων ὀνομαστί. Καὶ μηδενὶ ἐξείναι τοὺς προδηλωθέντας παραχαράττειν Κανόνας ἢ ἀθετεῖν».

«Εἰ δέ τις ἄλλῳ Κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέψει ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον Κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ, ἐν ᾧ περὶ πταίει, »θεραπευόμενος». (τῆς ς'. β').

« Ἀγαλλιόμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὖροι σκῦλα πολλά, ἀσπασίως τοὺς θεῖους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὀλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατούμεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν, . . . Καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν. Οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιρούμεν. Οὓς δὲ τῷ ἀφορισμαῶ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν. Οὓς δὲ ἐπιτιμίᾳ παραδιόδομεν, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν». (τῆς ζ'. α').

«Θεσπίζομεν τοίνυν τῆσιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικούς Κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας, τουτέστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ τῆς ἐν Χαλκιδόνι.» (Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ ρλά.)

«Θεσπίζομεν τοίνυν τῆσιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικούς Κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐπτὰ συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας (διὰ τοῦ βεβαιωθέντος δηλοῦνται οἱ Κανόνες τῶν τοπικῶν συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων οἱ παρὰ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων βεβαιωθέντες, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα) τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θείας Γραφὰς δεχόμεθα, καὶ τοὺς Κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν.» (τῶν Βασιλικῶν βιβλ. ε. τίτλ. γ'. κεφ. β'. παρὰ Φωτ. τίτλ. α. κεφ. β').

« Ἡ τρίτη διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν τοὺς τῶν ἐπτὰ συνόδων Κανόνας θέλει κρατεῖν καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, ὡς τὰς θείας Γραφὰς.» (παρὰ Φωτίῳ τίτλῳ α. κεφ. β').

«Λέων ὁ σοφὸς (ἐν βιβλ. ε. Βασιλικῶν, τίτλ. γ'. κεφ. α.) λέγει, δέχομαι τὰς ἁγίας ἐπτὰ οἰκουμενικὰς συνόδους ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον».

« Ὡρίσθη παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων χρῆναι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι τοὺς εἴτε εἰς πίστιν, εἴτε εἰς Κανόνας ἀμαρτήσαντας. (ἢ οἰκουμ. ε. σύνοδος ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, σελ. 392 τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν) Ὅρα φοβερὸν λόγον, ἀγαπητέ.»

«Τὰς ἐν καταφρονήσει τιθεμένους τοὺς ἱεροὺς καὶ θεῖους Κανόνας τῶν ἱερῶν Πατέρων ἡμῶν, οἱ, καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπεριδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν κοσμοῦντες, πρὸς θεῖαν ὁδηγοῦσιν εὐλόθειαν, ἀνάθεμα.» (ἢ σύνοδος ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέν. σελ. 977 τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν, ἦτοι ὁ Τόμος τῆς ἐνώσεως.)

«Ὅτε οἱ θεοὶ Κανόνες ὑπὲρ τοὺς βασιλικοὺς νόμους ἐσχύουσιν.»

« Ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς δ'. συνόδου γέγραπται «οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. Τῷ θειοτάτῳ Δεσποτῇ τῆς οἰκουμένης (τῷ Μαρκιανῷ δηλ.) ἤρесе, μὴ κατὰ τὰ θεῖα γράμματα ἢ πραγματικούς τύπους, τὰ τῶν ὀσιωτάτων ἐπισκόπων προβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνας τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων νομοθετηθέντας. Ἡ σύνοδος εἶπε. Κατὰ τῶν Κανόνων, πραγματικὸν μηδὲν ἰσχύσει. Οἱ Κανόνες τῶν πατέρων κρατεῖτωσαν.» Καὶ πάλιν «δεόμεθα, ὥστε ἀργῆσαι ἀναντιρρήτως τὰ ἐπὶ βλάβῃ τῶν Κανόνων πραγματικά, πραχθέντα τισὶν ἐν πίστῃ ἐπαρχίᾳ· κρατῆσαι δὲ τοὺς Κανόνας διὰ πάντων . . . πάντες τὰ αὐτὰ λέγομεν. Ὅλα τὰ πραγματικά ἀργήσει. Οἱ Κανόνες κρατεῖτωσαν . . . Κατὰ τὴν ψῆφον τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις ἀπάσαις τὰ τῶν Κανόνων κρατεῖτω.»

«Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι εἶδοξε τῇ ἁγίᾳ πίστῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ.» (τῆς γ'. δ. ἡ.)

«Οἱ τοῖς Κανόνσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι, ἄκυροί εἰσι.» (βιβλ. α. τίτλ. β'. διατάξει β'. Φωτ. τίτλ. α. κεφ. β').

«Οἱ μὲν γὰρ, ἤγουσι Κανόνες, παρὰ βασιλέων καὶ ἁγίων Πατέρων ἐκτεθέντες, καὶ στηριχθέντες, ὡς αἰθεῖται Γροσσι δέχοντα. Ὡδὲ νόμοι, παρὰ βασιλέων μόνον ἐδέχθησαν ἢ συνετέθησαν καὶ διὰ τοῦτο οὐ κατισχύουσιν τῷ θεῖον Γραφῶν οὐδὲ τῶν Κανόνων». (Βαλσαμῶν σχολ. εἰς τὸ ἀνωτέρω β'. κεφ. τοῦ Φωτίου.)

«Μὴ μοι τοὺς ἐξῶ νόμους λέγε· ἐπεὶ καὶ ὁ τελώνης νόμον πληροὶ τὸν ἐξωθεν, ἀλλ' ὅμως κολάζεσαι» (ὁ Χρυσόστομος ὁμιλ. νζ'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) καὶ πάλιν «οὐδὲ γὰρ ἅπαντας ζυμφορόντως πολλακίς εἰσφέρουσι τοὺς νόμους οἱ βασιλεῖς» (ὁμιλ. ς'. εἰς τοὺς ἀνδριάν.).

«Λέγει ὁμοῦς ὁ Βλάσταρις, ὅτι μεγάλην ροπήν τοῖς θεοῖς Κανόνσιν (ἦτοι βοήθειαν) οἱ φιλευσεβεῖς ἐκ-

»πορίζουσι νόμοι· τὰ μὲν, ἐκείνοις συντρέχοντες, τὰ δὲ καὶ ἀναπληροῦντες, ἅπερ ἐκείνοις ἔσθ' ὅπη παρεῖ-
»ται.» (κεφάλ. ἐ. τοῦ στοιχ. Κ'.).

«Ὅτι οἱ θεοὶ Κανόνες καὶ ὑπὲρ τὰ τυπικὰ ἰσχύουσιν, ὅταν αὐτοῖς ἐναντιοῦνται ταῦτα,
καὶ μάλιστα τὰ κατὰ μέρος καὶ τοπικά.»

«Φησὶ γὰρ ὁ Βλάσταρις· «ἀπὸ τῆς ρλά. Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς γνοίης ἂν, ὅτι τὰ γινόμενα παρὰ τῶν
»Κτιτόρων ἐν τοῖς Μαναστηρίοις τυπικὰ στέργειν ὀφείλουσιν, εἰ μὴ που τοῖς Κανόσιν ἐναντιοῦνται.»
(κεφ. ις'. τοῦ λ'. στοιχ.).

Ἐπίγραμμα εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ἠρωελεγεῖον.

Εὔτε μὲν ὑλήεντα, Τριάς τεχνήσατο Κόσμον
Στοιχιακοῖς Κανόσιν, τὸν ρά. συνηρμόσατο.

Τοῖς ἐπὶ ἐμμενέων, Κόσμος μέγας οὔποτ' ὀλεῖται.
Τάξις τε ζαθέη, εὐνομίη τε πέλει.

Αὐτὰρ ὅτε Χριστοῦ. ἐπώνυμον ἤδρασε Κόσμον,
Τοῖς δ' ἱεροῖς Κανόσιν, σύνδεσέ μιν προφρόνως.

Ἵν δια λοξὸν ἅπαν, ἔθος εἴργεται ἀμπλακιάων,
Ἄρμονίη δ' ἱερῆς, Εὐνομίης κρατέει.

Δεῦρ' ἴτε οἴσι μέμηλεν, ἔρωσ σφίης θεοπνεύστου,
Τοὺς μάλα ἐνδυκέως, χεῖρεσι λαμβάνετε.

Εἰς τὴν Βίβλον ἰαμβικόν.

Ἰθύνεται μὲν πᾶσα ναῦς πηδαλίῳ,
Βίβλῳ δὲ τῆδε πᾶσα ἡ Ἐκκλησία.

«Ὅσοι τῷ Κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος» (Γαλ. 5'. 16).

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

«Πῶς οὐκ ἄτοπον Ρωμαίων μὲν νόμον μηδενὶ ἀγνοεῖν ἐξεῖναι, μηδ' ἂν σφόδρα ἦ τις ἀγροικίας καὶ ἀ-
»μαθέστατος, μηδὲ εἶναι νόμον τὸν βοηθοῦντα τοῖς πραττομένοις δι' ἀγνοίαν· τοὺς δὲ τῆς σωτηρίας ἀ-
»γνοεῖν μυσταγωγούς, τὰς τῆς σωτηρίας ἀρχάς, κἂν τ' ἄλλα τυγχάνωσι τῶν ἀπλουστέρων ὄντες, καὶ
»μὴ βαθεῖς τὴν διάνοιαν ;» λόγ. εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον.

Τοῦ Χρυσοστόμου.

«Ἦκουσα καὶ οὐκ ἐτήρησα. . . οὐκ ἐτήρησας ; κατέγνωσ σεαυτοῦ· εἰς τὸ ἡμισυ ἐτήρησας, κἂν μὴ
»τηρήσης, εἴπης δὲ, οὐκ ἐτήρησα. Ὁ γὰρ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἐπὶ τὸ μὴ τηρῆσαι, ἐπὶ τὸ τηρῆσαι σπου-
»δάξει». (λόγ. δ'. περὶ Μετανοίας, σελ. 785 τοῦ 5'. τόμ. τῆς ἐν Ἐτώνῃ ἐκδόσεως).

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.

« Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν ἀμελοῦμεν, ὅσῃν ὑπομένομεν βλάβην, ἔσῃν » πενίαν· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιλαβόμεθα πολιτείας οἱ μὴδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδότες, καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή. » Ὁρα ἐν τῇ εἰς τὸ κατὰ Ματθ. σειρά κεφ. ιγ'. στοίχ. 52 ἑρμηνεύων τὸ, « διὰ τοῦτο, πᾶς γραμματεὺς, καὶ τὰ λοιπά ».

Τοῦ ἁγίου Μαξίμου.

« Πολλοὶ ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες· ἀλλ' οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὄφειλε νοθεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν, ἵνα μὴ ὑπόδιοι γενώμεθα, μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, καὶ τῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως » (κεφ. πέ. τῆς δ'. ἑκατοντ. τῶν περὶ ἀγάπης. σελ. 329 τῆς Φιλοκαλ.)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Διάφοροι σύνοδοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συνελεύσεις (1) ἀπὸ τοῦς ἁγίους Ἀποστόλους κατὰ τινὰς (2) ἐγέναν. Πρώτη μὲν ἐν ἔτει 33 ἢ 34 ἀπὸ Χριστοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀποστόλου, ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα, ὅτε, προτεθέντων Ἰωσήφ καὶ Ματθίου, ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Μαθίαν. [Πράξ. α'.]. Δευτέρα δὲ, ὅταν μὲ τὸ νὰ ἦτο ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία τῶν πιστευσάντων, ὅσοι εἶχον χωράφια καὶ ἑσπῆτια, ἢ ἄλλο τι, ἐπώλουν αὐτὰ καὶ ἔφερον τὰς τιμὰς εἰς τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ κυβερνοῦν τοὺς μὴ ἔχοντας. [Πράξ. δ'. 4.] Ἀγκαλὰ καὶ ἡ συνέλευσις αὕτη δὲν συμπεραίνεται φανερώς ἀπὸ τὸ κείμενον τῶν πράξεων. Τρίτη, ὅταν ἐδιαλέχθησαν οἱ ἑπτὰ διάκονοι διὰ νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς τραπέζας. [Πράξ. 5'. 2.] Τετάρτη, ὅταν ἀκούσαντες οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἐκ περιτομῆς ἀδελφοί, ὅτι ἐβάπτισεν ὁ Πέτρος τὸν ἐθνικὸν Κορνήλιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, διεφέροντο μὲ αὐτόν. [Πράξ. ια'. 1. 2.] Πέμπτη, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐσυνάχθησαν διὰ νὰ θεωρήσουν τὸ ζήτημα, ἂν οἱ μὴ περιτεμνόμενοι κατὰ τὸν νόμον Μωσέως πιστοὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ σωθοῦν, καθὼς τοῦτο ἐλεγόντινες καταβάντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἀντιόχειαν. Τὴν ὁποίαν ταύτην, κυρίως σύνοδον καὶ συνέλευσιν τῶν Ἀποστόλων πρέπει νὰ ὀνομάζῃ κάθε κριτικὸς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παράδειγμα, καὶ πρωτότυπον τῶν μετὰ ταῦτα συνόδων, ἐπειδὴ περιέχει καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῶν συνόδων· « ἐξανέστησαν γὰρ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν Φαρισαίων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς » [Πράξ. ιε'. 5.] (ἰδοὺ ἡ ἔρις καὶ ἡ φιλονεικία, δι' ἣν ἡ σύνοδος ἐχρειάζετο)· « συνήχθησαν δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι » [Αὐτόθ. 6.] (ἰδοὺ ἡ σύνοδος καὶ ἡ συνέλευσις ὀνομαστί λεγομένη)· « πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, » [Αὐτόθ. 7.] (ἰδοὺ ἡ προηγουμένη ἔρευνα δι' αὐτήν)· « τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. » [Αὐτόθ. 22.]. Καὶ « ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν » [28.] κ. τ. (ἰδοὺ ἡ ψῆφος καὶ ἡ ἀπόφασις). Ἐγένετο δὲ ἡ συνέλευσις αὕτη μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ ἔτει 17. Ἑκτη συνέλευσις τῶν Ἀποστόλων ἐγένετο ἐν ἔτει 56 ἢ 58, ὅταν, εἰσελθόντος τοῦ Παύλου πρὸς τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, « παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ἅπαντες οἱ πρεσβύτεροι ». [Πράξ. κά. 18.] Τινὲς δὲ θέλουσι νὰ ἐγινε καὶ ἄλλη συνέλευσις τῶν Ἀποστόλων ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἣτις ἐξέθετο κανόνας θ', καθὼς σημειώνουσι μερικοὶ Δυτικὸι πατέρες (περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πέ. ἀποστολικοῦ), καὶ ἄλλαι ἀκόμα, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μεγαλωτά-

(1) Εἶπα συνελεύσεις μᾶλλον, διατι ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ἐν Φλωρεντία συνόδῳ ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς Λατίνους, ἡμεῖς συνέλευσιν τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζομεν καὶ ὄχι σύνοδον, καθὼς Σιλβέστρος ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης γράφει, τμῆμα 5'. κεφ. 5'. καὶ ὀρθῶς ὁ σοφώτατος ἀπεκρίθη· σύνοδος μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων, ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ κλιμάτων τῆς γῆς, εἰς μίαν τινὰ πόλιν συλλογῆ· συνέλευσις δὲ, ἡ αὐτῶν ταύτων ἐν βῆτῃ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τόπου καὶ χρόνου συμπαραουσίας.

(2) Ὁ Δοσιθεὸς ἀπὸ σελ. 14. ἕως 18 τῆς Δωδεκαβίβλου ἀναφέρει ταύτας. Ὁμοίως καὶ ὁ Σπυρίδων ἀρχιεπίσκοπος ὁ Μίλιας ἐν τῇ σελ. 1015. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων ἀτολεῖ παρὰ τοῦ Δοσιθεοῦ ταύτης ἐρανοσθεῖς. Πλὴν καὶ εἰ δύο ἀτάκτως περιέχουσι τὰς συνελεύσεις τῶν Ἀποστόλων ταύτας κατὰ τὸν ἀριθμὸν. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς, ἀκολουθήσαντες μᾶλλον εἰς τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων τῶν ἀποστολικῶν πράξεων, εἰς τὴν αὐτὰς καλλιτέραν ἐστρώσαμεν, τὸν ἀριθμὸν ἐναλλάξαντες.

τη καὶ ἀξιόλογος συνέλευσις, λεγουσιν οἱ Δυτικοὶ, νὰ ἐγινεν ἐν ἔτει 44, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι ἐμελλον νὰ χωρισθοῦν ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύνηταν καὶ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως (περὶ οὗ ἔρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ α. τῆς σ'.) τὸ λεγόμενον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

Τούτων οὕτως εἰρημένων, εἰς ποίαν συνέλευσιν ἀπὸ αὐτὰς ἐξέδωκαν διὰ τοῦ Κλήμεντος οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι τοὺς παρόντας πε' Κανόνας αὐτῶν, κάμμιναν ἀκριβῆ εἶδησιν περὶ τούτου ἢ ἀρχαιότης δὲν μᾶς ἐπαρέδωκε στοχαστικῶς (1)· ὅμως ἤμπορεῖ νὰ εἰπῆ τινὰς, ὅτι ἐδιώρισαν τούτους κατὰ τὴν ῥηθείσαν ἐκείνην μεγαλωτάτην καὶ ἀξιόλογον αὐτῶν συνέλευσιν, ὅταν ἐμελλον νὰ χωρισθοῦν καὶ νὰ διασπαροῦν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ αἰρετικοὶ, ἴσως δὲ καὶ τινες ἀπὸ τοὺς Δυτικούς (εἶπα δὲ ἴσως, ὅτι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ἀντωνίου Φορέστου Γεζουβίτου, ἐν τῇ περὶ τῆς ἱερωσύνης προπαρασκευῆ, ἢ ἐν Τριδέντῳ αὐτῶν οἰκουμενικῇ σύνοδος ἐκύρωσεν ἅπαντας τὸν ἀριθμὸν πέ. ἐλεγχόμενοι εἰς τὰς καινοτομίας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς παρόντας Κανόνας, ἀνοίγουσι τὰ στόματα κατ' αὐτῶν, λέγοντες, ὅτι δὲν εἶναι ἢ ὅλοι ἢ μερικοὶ γνήσιοι Κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Ἡμεῖς μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐσπουδάσαμεν νὰ τοὺς περιφράξωμεν μὲ χιλίους θυρεοὺς, καὶ μέδλας τὰς βολίδας τῶν δυνατῶν, κατὰ τὸ ἄσμα, ἵνα καὶ ἀπὸ αὐτὴν μόνην τὴν θεωρίαν τοῦ πλήθους τῆς πανοπλίας φοβῆται ἀπὸ μακρόθεν κάθε πολέμιος. Τὸ λέγω φανερώτερα. Ἐπιμελήθημεν νὰ εὑρωμεν, ποῖοι μὲν Κανόνες συνόδων βεβαιούσι τοὺς ἀποστολικούς τούτους Κανόνας αὐτολεξί, ποῖοι δὲ βεβαιούσιν αὐτοὺς μὲ μόνον τὸ ὄνομα, ἀποστολικοί.

Καὶ οἱ μὲν αὐτολεξί βεβαιούμενοι εἶναι οὗτοι·

Ὁ ε'. ἀποστολικὸς ἀπὸ τὸν ιγ'. τῆς σ'.

Ὁ ιζ'. καὶ ιη'. ἀπὸ τὸν γ'. τῆς σ'.

Ὁ κβ'. καὶ κγ'. ἀπὸ τὸν η'. τῆς α. καὶ β'.

Ὁ κς'. ἀπὸ τὸν ς'. τῆς σ'.

Ὁ κζ'. ἀπὸ τὸν θ'. τῆς α. καὶ β'.

Ὁ κθ'. ἀπὸ τὸν ε'. τῆς ζ'.

Ὁ λ'. ἀπὸ τὸν γ'. τῆς ζ'.

Ὁ λδ'. ἀπὸ τὸν θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὁ λη'. ἀπὸ τὸν ιβ'. τῆς ζ'.

Ὁ μ'. ἀπὸ τὸν κδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὁ μα'. ἀπὸ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὁ νγ'. ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς ζ'.

Ὁ ξδ'. ἀπὸ τὸν νέ. τῆς σ'.

Ὁ ογ'. ἀπὸ τὸν ι. τῆς α. καὶ β'.

Οἱ δὲ μὲ τὸ ὄνομα μόνον Ἀποστολικοί, εἶναι οὗτοι·

Ὁ ιβ'. ιγ'. καὶ ις'. ἀποστολικοί, ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν Ἀλεξάνδρου Ἀλεξανδρείας, ἣν ἐπιστέλλει πρὸς Ἀλέξανδρον Κωνσταντινουπόλεως (παρὰ Θεοδωρήτ. Βιβλ. α. κεφ. δ'. ἢ παρ' ἄλλοις γ'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας).

Ὁ ιδ'. καὶ ιε'. ἀποστολικὸς ἀπὸ τὸν ιε'. τῆς α. ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ στέλλει ὁ μέγας Κωνσταντῖνος πρὸς τὸν Εὐσέβιον Καισαρείας (παρ' Εὐσεβίῳ ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου Βιβλ. γ'. κεφ. νθ'. καὶ ξ'. ἢ παρ' ἄλλοις ξά.).

Ὁ λδ'. καὶ λε'. ἀπὸ τὸν η'. τῆς γ'.

Ὁ δ'. ἀπὸ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πραχθέντα συνοδικὰ ὑπομνήματα περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἧτοι ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικὴν σύνοδον, περὶ ἧς ὄρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

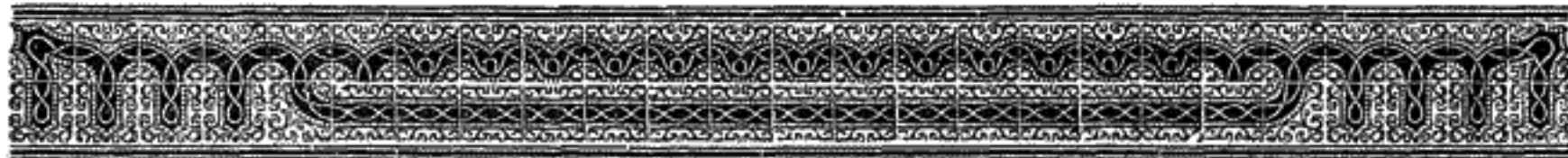
Οἱ πε' ἀποστολικοὶ ἅπαντες βεβαιοῦνται ἀπὸ τὸν β'. τῆς σ'. καὶ ἀπὸ τὸν α. τῆς ζ'. καὶ ἢ σ'. δὲ καὶ ρζ'. Ἰουστιανιάνειος Νεαρά, βεβαιούσαι τούτους, λέγουσι· «Τοῦτο δὲ ἐσεσθαι πιστεύομεν, εἴπερ ἢ

(1) Εἶπα στοχαστικῶς, καὶ ὄχι βεβαίως, διατι ὁ ἅγιος Μελέτιος (λόγ. περὶ ἀζύμων) φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν περὶ τῶν ἀζύμων ἀποστολικὸν Κανόνα λέγει, ὅτι ὁ Κλήμης ἔγραψε τοὺς ἀποστολικούς Κανόνας, προσταγῇ Πέτρου καὶ Παύλου, (ὅτι δὲ ἡ αὐτὴ φράσις τῶν ὑπὸ τοῦ Κλήμενος γραφεισῶν ἀποστολικῶν Διαταγῶν σώζεται καὶ εἰς τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας, βεβαιότατα θέλει τὸ συνομολογήσει κάθε Κριτικὸς ἐξ ἀπλῆς μόνης ἀναγνώσεως) ἀλλὰ καὶ Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς, εἰς τὰς περιόδους Πέτρου καὶ Παύλου λέγει, ὅτι, ἐνωθέντες ἐν Ἀντιοχείᾳ Πέτρος καὶ Παῦλος, τοὺς ἀποστολικούς τούτους κανόνας ἐποίησαν.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος Κλήμης γράφει ἐν τῷ πε'. ἀποστολικῷ τὸ ἐδικὸν του ὄνομα. Ἦτο δὲ ὁ ἅγιος Κλήμης ὄχι μόνον μαθητὴς καὶ ὁπαδὸς τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καθὼς ἀναφέρει ἡ πρὸς Τραλλησίους ἐπιστολὴ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφύρου λέγουσα «Ἀνέγκλητος καὶ Κλήμης Πέτρω» (λειτουργοῦντες) χρηματίσας ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης, ἢ ἀμέσως μετὰ τὸν Πέτρον ἢ τέταρτος, μετὰ Πέτρον δηλαδὴ καὶ Λίνον καὶ Κλητὸν, ἢ Ἀνάκλητον, ἢ Ἀνέγκλητον. Ἀλλὰ καὶ μαθητὴς Παύλου, ὡς τοῦτο δηλοῖ ἡ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου λέγουσα· «Μετὰ καὶ Κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου.» (κεφ. δ'. 3.).

» τῶν ἱερῶν Κανόνων παρατήρησις φυλάττοιτο, ἣν οἱ τε δικαίως ὑμνούμενοι καὶ προσκυνητοὶ καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ λόγου παραδεδώκασιν Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐφυλάξαντο καὶ «ὕφηγῆσαντο».

Μέμνηται αὐτῶν καὶ ὁ Θεοδοσίος καὶ Οὐαλεντινιανὸς ἐν τῇ σάρκα, φερόμενοι κατὰ Εἰρηναίου ἐπισκόπου Τύρου (ὄρα Δοσίθε. σελ. 610 τῆς Δωδεκαβίβ.). Βεβαιούσι δὲ τούτους καὶ οἱ τῶν Κανόνων ἐξηγηταί, ὁ Ζωναρᾶς, λέγων, ὁ Βαλσαμῶν, Ἀλέξιος ὁ Ἀριστηνός, Συμεὼν ὁ Μάγιστρος καὶ Λογοθέτης, ὁ Ἱερομόναχος Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις, Ἰωσήφ ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ Φώτιος Βεβαιῶ δὲ τούτους καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, λέγων «Κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστ. διὰ Κλήμεντος (βιβλ. δ' κεφ. 18 περὶ ὀρθ.) πέ». Κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστ. λέγει καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τίτλ. ν', καὶ Ἰωάννης ὁ ἀπὸ Σχολαστικῶν ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ προομίῳ τῆς συλλογῆς τῶν Κανόνων, οὕτω λέγει «Οἱ μὲν ἅγιοι τοῦ Κυρίου μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι πέ διὰ Κλήμεντος Κανόνας ἐξέθεντο». Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι οἱ Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὅχι μόνον εἶναι σύμφωνοι κατὰ τὸ νόημα μὲ τοὺς ἀποστολικούς, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρα ῥητὰ ἐξ αὐτῶν περιέχουσι διεσπαρμένα. Ἀπόδειξις τῆς γνησιότητος τῶν ἀποστολικῶν Κανόνων εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ νόημα συμφωνία καὶ παραλληλία τῶν λοιπῶν Κανόνων, τὸσον συνοδικῶν, ὅσον καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἧτις φαίνεται ἐν ἐκάστῳ ἀποστολικῷ εἰς τὸ παρὸν Βιβλίον. Δύσκολον μὲν εἶναι, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι ἀπὸ ταύτομάτου καὶ κατὰ τύχην ἐσυμφώνησαν μὲ αὐτοὺς τόσαι σύνοδοι οἰκουμενικαὶ, τόσαι τοπικαὶ, καὶ τόσοι κατὰ μέρος Πατέρες. Καὶ ἐξ ἐναντίας πάντῃ εὐκολώτατον εἶναι νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι τόσοι καὶ τόσοι Κανόνες, ἔχοντες ἔμπροσθεν αὐτῶν τοὺς ἀποστολικούς τούτους, ὡσὰν τόσα πρωτότυπα παραδείγματα καὶ θεμέλια βασιμώτατα, κατὰ μίμησιν ἐσυμφώνησαν μὲ αὐτοὺς καὶ ἐπάνω αὐτῶν ἐποικοδομήθησαν.

ΟΙ ΠΕ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ

ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΙΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΚΟΙΝΗΝ ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

χειροτονείσθω υπό 'Επισκόπων δύο ή τριῶν (1).

|| Τῆς α'. δ'.
Τῆς ζ'. γ'.

Ἑρμηνεία

Η λέξις 'Επίσκοπος πρῶτον μὲν καὶ κυρίως ἀποδίδεται, παρὰ ταῖς θεῖαις καὶ ἀγίαις Γραφαῖς, εἰς τὸν τὰ πάντα ἐφορῶντα καὶ ἐπισκοποῦντα Θεόν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἰω³ λέγων· «Αὕτη ἡ μερίς ἀνθρώπου ἀτεβοῦς παρὰ Κυρίου. Καὶ κτῆμα ὑπαρχόντων αὐτῷ παρὰ τοῦ 'Επισκόπου», (ἡτοι τοῦ Θεοῦ) (κεφ. κ'. 29.). Καὶ πάλιν, «Ἡ δὲ ἐπισκοπή σου ἐφύλαξέ μου τὸ πνεῦμα». (ι'. 12.). Καὶ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς λέγει ὁ ἐν 'Αποστόλοις Κορυθαῖος Πέτρος περὶ αὐτοῦ· «Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ 'Επίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν» (α'. Πέτρ. β'. 25.). Δεύτερον δὲ καὶ κατὰ χάριν ἢ φωνὴ αὕτη ἀποδίδεται εἰς τοὺς ὑπὸ Θεοῦ ψηφισθέντας, καθὼς λέγει περὶ τοῦ 'Ελεάζκρ ὁ ἴδιος Θεός· «'Επίσκοπος 'Ελεάζκρ υἱὸς 'Ααρῶν τοῦ ἱερέως.» (Ἀριθμῶν δ'. 16.). Καὶ πρὸς Ἰεζεκιήλ λέγει ὁ Θεός· «Γιὰ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ.» (γ'. 12.)· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, 'Επίσκοποι ὀνομάζονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, τόσον οἱ τῶν ἐσω-

|| Τῆς ἐν 'Αντιοχείας ιθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ιβ'. τῆς ἐν Σαρδ. ς'. τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει α'.

(1) Ὁ Ῥώμης Ἀνάκλητος λέγει, ὅτι ὁ α'. οὗτος Κανὼν εἶναι λόγος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ ὅτι, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Κανόνος τούτου, ἐχειροτόνησαν τὸν ἀδελφόν τὸν Ἰάκωβον οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης. Καὶ ἀγκαλὰ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι· ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἀλλ' ἴσως ὁ μὲν Κύριος ἐψήφισεν αὐτὸν Ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων (τῆς κατὰ Χρυσόστομον χειροτονίας ἀντὶ ψήφου ἐκλαμβανομένης), οἱ δὲ τρεῖς Ἀπόστολοι, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, διὰ τῆς θείας ἱεροτελεστίας ἐχειροτόνησαν αὐτὸν ὡς καὶ ὁ Δοσίθεος μαρτυρεῖ ἐν σελ. 3 τοῦ α'. βιβλ. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς ἢ δύο Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Πρε-

σβύτερος καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ, ἀπὸ ἑνα καὶ μόνου; πιθανόν ἐστίν, ὅτι τοῦτο νὰ ᾖναι τὸ ἐσωτερικόν, καὶ μᾶλλον ἐγγύτερον αἴτιον. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται (ἰβρ. ζ'. 7', ὅπερ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἱερωσύνης εἴρηται) εἰς μὲν τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου, ἐλάττονος ὄντος χειροτονίαν, ἀρκεῖ εἰς καὶ μόνος Ἐπίσκοπος, ὡς κρείττων καὶ ὑπερβάθμιος ὁμολογουμένως ἐκείνου ὢν· εἰς δὲ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου, ὀμοταγοῦς καὶ ὁμοβάθμιου ὄντος, καὶ οὐχὶ ἐλάττονος, οὐκ ἀρκεῖ εἰς μόνος Ἐπίσκοπος, ὡς ὁμοβάθμιος καὶ μὴ κρείττων ἐκείνου ὢν. Ἰνα οὖν τὸ κρείττον τὸ ἔλαττον εὐλογήσῃ, δύο ἢ τρεῖς τὸν ἑνα χειροτονοῦσιν. Ἐπειδὴ ὁμολογουμένως, ἀγαθὰ ἴσται κρείσσονες, οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἑνα εἰσὶν, ὡς λέγει Σολομών. [Ἐκκλ. δ'.

E.γ.Δ της Π.Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τερικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν Διοικήσεων καὶ πραγμάτων ἐπιτηρηταὶ καὶ φύλακες, καθὼς εἶναι γεγραμμένον περὶ τοῦ ἀνωτέρω Ἐλεάζαρ, ὅτι εἶχε τὴν ἐπισκοπὴν ὅλης τῆς σκηνῆς (Ἀριθ. δ'. 16.), καὶ περὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ ὅτι κατέστησεν Ἐπισκόπους εἰς τὸν οἶκον Κυρίου. «Καὶ ἔθηκεν ὁ ἱερεὺς ἐπισκόπους εἰς τὸν οἶκον Κυρίου» (δ'. Βασιλ. ιά. 18.), ὅσον καὶ οἱ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων καὶ Διοικήσεων ἐπιτηρηταί, καθὼς γέγραπται· «Ὁργίσθη Μωϋσῆς ἐπὶ τοῖς Ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους» («Ἀριθμ. λά. 14.）」 οὐδεὶς ὅμως ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ἐψηφίσθη ἢ ὀνομάσθη Ἐπίσκοπος, ζῶντος ἐπὶ γῆς τοῦ Κυρίου, τοῦ μόνου ὄντος Ἐπισκόπου τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ μόνην τὴν ἐξουσίαν εἶχον τοῦ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. (Ματθ. α'. Μάρκ. γ'.) Μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐξανάστασιν καὶ ἀνάληψιν, ἀποσταλέντες οὗτοι παρ' αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Πατρὸς, εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, καὶ πᾶσαν λαβόντες ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ πάντα τὰ χάρισματα τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, ὅχι μόνον τὸ ἀποστολικὸν εἶχον ὄνομα ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν αὐτὸ, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ ἱερὸς Ἐπιφάνιος, αἰρ. κζ'. «Πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος, οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ Ἐπίσκοποι.» Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, καθὼς βεβαιῶσιν οἱ Πατέρες. «Διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων ἢ δύο διώρισαν νὰ χειροτονοῦνται οἱ κατὰ πόλεις Ἐπίσκοποι. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατὰ χώρας καὶ πόλεις κηρύσσοντες, ὡς λέγει ὁ ἱερὸς Κλήμης, ἐπιστ. α. πρὸς Κορινθ. «Καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ Πνεύματι, εἰς Ἐπισκόπους καὶ Διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν.» Ὅθεν καὶ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, γράφων πρὸς τοὺς ἐν Τράλλεσι πιστοὺς παραγγέλλει· «Αἰδεῖσθε δὲ καὶ τὸν Ἐπίσκοπον ὑμῶν, ὡς Χριστὸν, καθ' ὃ ὑμεῖν οἱ μακάριοι διατάξαντο Ἀπόστολοι.» Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς λέξεως Ἐπίσκοπος. Ἡ δὲ λέξις χειροτονία ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῆς τείνω, ἧτοι ἐξαπλώνω τὰς χεῖρας, καὶ ἔχει δύο σημαίνοντα· διότι χειροτονία ὀνομάζεται καὶ ἡ ψῆφος καὶ ἐκλογὴ ἀπλῶς τινὸς ἀξιώματος, ἡ ὁποία ἐγένετο μὲ τὴν ἐκτασιν τῶν τοῦ δήμου χειρῶν, κατ' ἐκεῖνο τὸ Δημοσθενικόν· «Κὰν οὐτινακοῦν χειροτονήθητε στρατηγόν.» [Λόγ. α. κατὰ Φιλίππ.] Καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πάλαι τῆς Ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν ἔθος, ὅτε ἀνεμποδίστως τὰ πλήθῃ συναγόμενα ἐχειροτόνουν, ἧτοι ἐψήφισον, διὰ τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὡς λέγει ὁ Ζωναρῆς, κὲν ἔπειτα τοῦτο ἢ ἐν Λαοδικεῖᾳ σύνοδος, ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτῆς Κανόνι ἠκύρωσεν, εἰπούσα· «Ὅτι οὐ δεῖ τὰς χειροτονίας, ἧτοι τὰς ψῆφους, ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.» Χειροτονία δὲ τὴν σήμερον ὀνομάζεται ἢ διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος γινομένη τοῦ ἀρχιερέως ἱεροτελεστία, βάλλοντος ἐν ταύτῳ καὶ τὴν χεῖρά του ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· «χ ε ἱ ρ α ς τ α χ ε ὡ ς μ η δ ε ν ἰ ἐ π ἰ τ ῖ θ ε ἰ.» Καὶ εἶναι τὸ πρᾶγμα τοῦτο τοῖς ὅλοις γνωριμώτατον. Ὅριζι λοιπὸν ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι κάθε Ἀρχιερεὺς (εἴτε Μητροπολίτης εἶναι δηλ. ἢ Ἀρχιεπίσκοπος ἢ Ἐπίσκοπος) ἄς χειροτονῆται ἀπὸ δύο Ἐπισκόπων ἢ τρεῖς. (1) Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ λόγου εἶναι προθύστερον· τὸ γὰρ ἀσχημάτιστον καὶ ἀπλούστερον ἦτο, ἂν οὕτως ἔλεγεν· Ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι ὑπὸ ἐπισκόπων τριῶν ἢ (τὸ ὀλιγώτερον) δύο. Οὕτως αἱ τῶν Ἀποστόλων διαταγαὶ ἀσχηματίστως τὸν αὐτὸν Κανὼνα ἐξέθεντο, λέγουσαι· «Ἐπίσκοπον δὲ προστάσσομεν χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τριῶν Ἐπισκόπων, ἢ τὸ γοῦν ἔλαττον ὑπὸ δύο.» (2).

Συμφωνεῖα.

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα καὶ διάφοροι ἄλλοι Κανόνες νομοθετοῦσι. Πρέπει μὲν γὰρ ἢ ὅλοι οἱ τῆς Ἐπαρχίας ἐπίσκοποι (κατὰ τὸν δ'. τῆς α. καὶ γ'. τῆς ζ'. καὶ ιθ'. Ἀντιοχείας,) ἢ πολλοὶ (κατὰ τὸν ιγ'. τῆς Καρθαγ.) νὰ συνάγωνται καὶ νὰ χειροτονοῦσι τὸν Ἐπίσκοπον. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο εἶναι δύσκολον, τὸ ὀλιγώτερον πρέπει νὰ τὸν χειροτονοῦσι τρεῖς, καὶ οἱ λοιποὶ νὰ γίνωνται σύμφηφοι εἰς τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ διὰ τῶν γραμμάτων τους. Βεβαιῶν δὲ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ὁ νή. τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθήσεται, ἵνα ὅχι ὀλιγώτεροι (3) ἀπὸ τοὺς τρεῖς Ἐπισκόπους ἀρκέσωσιν εἰς χειροτονίαν Ἐπισκόπου, ὅ, τε Μη-

(1) «Οἱ δὲ χειροτονοῦμενοι Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ ᾖναι προβεβηκότεροι τὴν ἡλικίαν, δηλαδὴ ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ πενήντα χρόνων. Ἐξω μόνον, ἂν εἰς ἐπαρχίαν μικρὰν προβεβηκὼς τις δὲν κεύρισκεται, κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγ. βιβλ. β'. κεφ. α'. καὶ κατὰ νβ'. ἐπιστολ. τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, ἢ καὶ ὑπὲρ τὸν τριακοστὸν ἔτος, κατὰ τὴν ρλζ'. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ.»

(2) Ὅριζεται δὲ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν Λέοντα καὶ Κωνσταντίνου τὰς βασιλεῖς οὕτω· «Ἐπίσκοπός ἐστιν ἐπιτηρητῆς καὶ ἐπιμελητῆς πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν τῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ, δυνάμιν ἔχων τελεστικὴν, Πρεσβυτέρου, Διακόνου καὶ Ἀναγνώστου καὶ Ψάλτου καὶ Μοναχοῦ. Ἴδιον δὲ ἢ δὲ Ἐπισκόπου, τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχισθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν ἐπαιρομένων. . . . Καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνων στενοχωρίαν, οἰκίαν ὀδύνην ποιεῖσθαι» (ἐκλγ.

«τίτλ. ἢ σελ. 92. τοῦ β'. τοῦ Γιοῦρ.) Μητροπολίτης δὲ διὰ τοῦτο καλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν Φιλαδελφείας Γαβριὴλ (ἐν τῷ περὶ ἱερωσύν.) διὰ τὴν εἶναι ὡς Μήτηρ τῆς πόλεως του, τὴν ὁποῖαν χρεωστὴ νὰ τρέφῃ καὶ πνευματικῶς μὲ τὰς διδασχὰς καὶ μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἅγια ἔθη του καὶ μὲ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας, ὅρα καὶ εἰς τὸν νή. Ἀποστολικόν. «Ὅτι ὅδὲ συνήθεια ἐπωφελειστάτη ἠκολούθησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοποι νὰ γίνωνται πρῶτον Μοναχοί, ἔπειτα νὰ γίνωνται Ἐπίσκοποι, ὅρα εἰς τὴν ὁποῖα τοῦ νά. Ἀποστολικοῦ.

(3) Ἴσως διὰ τοῦτο εἶπεν ὅχι ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς τρεῖς, οὐκ ἐναντιούμενος τῷ Ἀποστολικῷ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὄν περισσότερον πλῆθος τῶν Ἐπισκόπων, ἢ ἐν τοῖς τῶν Ἀποστόλων καιροῖς, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ διωγμοῦ.

τροπολίτης δηλ. και δύο άλλοι Ἐπίσκοποι. Αὐτὸ τοῦτο λέγει και ὁ α'. Κανὼν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει το-
πικῆς συνόδου. Καὶ ὁ ιβ'. δὲ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ διορίζει, ὅτι, μετὰ τὴν κρίσιν τῶν περὶ Ἐπισκόπων, πρέπει νὰ
καθίστανται οἱ Ἐπίσκοποι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἐάν δὲ, κατὰ συμβεβηκός, μείνῃ εἰς μίαν ἐπαρχίαν
ἓνας μόνος Ἐπίσκοπος, ὅστις παρακαλούμενος ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην οὔτε ὑπάγη, οὔτε διὰ γραμμάτων συμ-
ψηφίση τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι Ἀρχιερέα, τότε ὁ Μητροπολίτης πρέπει και νὰ ψηφίσῃ και νὰ χειροτονῇ
αὐτὸν διὰ τῶν τῆς πλησιοχώρου ξένης ἐπαρχίας Ἐπισκόπων, ὁμοίως και αὐτὸν τοῦτον τὸν Μητροπολίτην οἱ
πλησιοχώροι αὐτοὶ πρέπει νὰ ψηφίσουν και νὰ χειροτονοῦν, κατὰ τὸν ε'. τῆς Σαρδικῆς. Αἱ δὲ τῶν Ἀποστό-
λων διαταγαὶ (βιβλ. ἡ κεφ. κδ'.) προστάζουν, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ χειροτονηθῇ ἀπὸ ἓνα Ἐπίσκοπον, νὰ καθαιρε-
ται ὁμοῦ μετὰ τὸν χειροτονήσαντα, ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην διωγμοῦ ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, δὲν ἠμποροῦν
πολλοὶ νὰ συναχθοῦν και μετὰ τὴν ψῆφον τούτων χειροτονηθῇ ἀπὸ ἓνα. Καθὼς ὁ Σιδῆριος ἐχειροτονήθη Ἐπίσκο-
πος Παλαιβίσκης, κατὰ τὸν Συνέσιον, ὅχι ὑπὸ τριῶν, ἀλλ' ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου, τοῦ Φίλωνος, διὰ τὸ ἀπαρῆ-
σιαστον τῶν Ἐπισκόπων ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις.»

ΚΑΝΩΝ Β'.

Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου χειροτονείσθω και Διάκονος, και οἱ λοιποὶ Κληρικοί.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν διορίζεται, ὅτι κάθε Πρεσβύτερος και Διάκονος, και ὅλοι οἱ λοιποὶ Κληρικοί, (1), Ὑποδιά-
κονοι δηλ., Ἀναγνώσται και ψάλται, και οἱ καθ' ἑξῆς, νὰ χειροτονῶνται ἀπὸ ἓνα μόνον Ἐπίσκοπον. (2)

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῆ θυσίᾳ, προ-
σενέγκοι ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτά,
ῥυεῖς, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν, καθαιρείσθω: πλήν νέων χιδρών,
σταφυλῆς, τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. Μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαι τι ἕτερον πρὸς τὸ θυσιαστή-
ριον ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, και θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς ἀγίας προσφορᾶς.

Ἀποστολ. δ'.
τῆς ε'. κη'.
ιβ'. νε'. ιθ'.
τῆς Καθ. μδ'.
Θεοφίλου γ'.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ μυστήριον τῆς θείας ἱερουργίας,

(1) Κληρικοί, ἀπλῶς μὲν και καθολικῶς ὀνομάζονται ὅλοι ἐ-
κείνοι, ὁποῦ ἔχουσι χειροθεσίαν ἱερατικὴν και ἐκκλησιαστικὴν
ἀπὸ Ἐπισκόπου και τῶν ἐφεξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως,
ἕως ἀναγνώστου, και ψάλτου, και ἐφοριστοῦ, και θυρωροῦ, κατὰ
τὸν κς'. ξη. και ὁ Ἀποστολικὸν Κανὼνα και κδ'. και λ'. τῆς
Λαοδικ. και τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου πρὸς τοὺς ὑπ'
ἑαυτὸν χωροεπισκόπους, και τὸ νομικὸν Φωτίου, τίτλ. α. κεφ.
λάβ. δι' β και ἡ ρκγ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρά λέγει οὕτως: «Τοὺς
ὄδὲ Πρεσβυτέρους, και Διακόνους, και ὑποδιακόνους και Ἀναγνώ-
στας, και Ψάλτας, οὗς πάντας κληρικούς καλοῦμεν. Οἷτινες και
κανονικοὶ λέγονται κατὰ τὸν ε'. Ἀντιοχείας και ἄλλους κανό-
νας. Κυρίως δὲ κληρικοί ὀνομάζονται ὅλοι οἱ ἔξω τοῦ βήματος
χειροθεσίαν ἔχοντες.» Ὁ δὲ Βαλαμίων, ἐρμην. εἰς τὸν νά. τοῦ
Βασίλ., λέγει ὅτι και οἱ Μοναχοὶ κληρικοί ὀνομάζονται. Ὀνομά-
σθησαν δὲ κληρικοί, κατὰ τὸν Χρῶσανθον (σελ. 6'. τοῦ Συνταγ-
ματίου) ἀπὸ τὸν κλῆρον ὁποῦ ἔδωκαν οἱ ἀπόστολοι περὶ τοῦ
Ματθίου: τὴν σήμερον δὲ κληρικοί ὀνομάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον οἱ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια και ὀφείκια ἔχοντες, τό-
σον ἱερωμένοι, ὅσον και λαϊκοί.

(2) «Σημειώσαι, ὅτι, ἀγκαλὰ και οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι,
Διάκονοι και Ὑποδιάκονοι λέγονται κυρίως νὰ χειροτονῶνται,
οἱ Ἀναγνώσται και Ψάλται, νὰ σφραγίζονται, εἴτ' ὄν, νὰ χει-
ροθετῶνται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, και οἱ τούτων ὁμοιοὶ (εἴτι γὰρ

ἢ χειροθεσία γενικωτέρα τῆς χειροτονίας), οἱ δὲ οἰκονόμοι και
ἐκδικοί, και προσημονάριοι νὰ προβάλλωνται, κατὰ τὸν δ', τῆς
κδ'. κατὰ δὲ τὸν Θεσσαλονίκης Συμίων, οἱ μὲν Ἐπίσκοποι, Πρε-
σβύτεροι και Διάκονοι χειροτονοῦνται, οἱ δὲ Ὑποδιάκονοι χει-
ροθετοῦνται, οἱ δὲ Ἀναγνώσται, σφραγίζονται, μετὰ ταῦτα ὁ
ἡπαρὸν Κανὼν οὐδὲ μίαν διαφορὰν εἰσφέρει, ἀλλὰ εἰς ὅλους τοὺς
Κληρικούς λέγει τὸ ὄνομα τῆς χειροτονίας. Καὶ τοῦτο δὲ ση-
μειώσαι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγῳ α. πρὸς Φιλίππου, σελ.
πδ. τοῦ δ'. τόμ.), ὅτι και ὁ Ἐπίσκοπος, Πρεσβύτερος και Διάκο-
νος ὀνομάζεται (ὡς περιέχων τὰς τούτων ἐνεργείας) και ἀντι-
στρόφως οἱ Πρεσβύτεροι, Ἐπίσκοποι ὀνομάζονται (αὐτόθι).
Ὅτι δὲ και οἱ Πρεσβύτεροι και Διάκονοι ἐψηφίζοντο, ὡς οἱ
Ἐπίσκοποι, πρόδηλον ἀπὸ τὸν γ'. τῆς ε'. συνόδου και τὸν ε'.
Θεοφίλου. Καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐρμηνεύων εἰς τὸ ἡ
κειμ. τῶν Ἀριθμ. τὸ ρητὸν ἐκεῖνο: Καὶ προστάξεις τοὺς Λευίτας
ἔναντι Κυρίου και ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν ἐπὶ τοὺς Λευίτας (ἔδαφ. 1.), λέγει τοῖς ἐπὶ ἱερουργίαν διὰ
Χριστοῦ καλουμένοις, ἐπιψηφίζονται λαοί», ἀγκαλὰ και ἡ ψῆ-
φος αὕτη δὲν ἐνεργεῖται τὴν σήμερον. Τὸν τύπον δὲ τῆς συμ-
μαρτυρίας ὁποῦ δίδεται εἰς τοὺς χειροτονησομένους Πρεσβυ-
τέρους και Διακόνους, ὅρα ἐν τῇ τέλει τῆς βίβλου. Ἡτις συμ-
μαρτυρία, ὑπογεγραμμένη οὕσα μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐκεί-
των ἱερέων και κληρικών, φαίνεται νὰ ἔχη τόπον ψηφιστορίας.

εδιέταξεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ τὸ ἐπιτελοῦσι μὲ ἄλλο κἀνέναν εἶδος, πᾶρεξ μὲ ἄρτον καὶ οἶνον, ἐσμιγμένον μὲ τὸ νερόν, αὐτὸς πρῶτος τοῦτο ποιήσας ἐπὶ τοῦ Μυστικοῦ δείπνου, ὡς ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λειτουργίᾳ γέγραπται· «Ἐξ οἴνου κεράσας (τὸ ποτήριον δηλ.) καὶ ὕδατος.» Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι εἰς τὸν παρόντα κανόνα διορίζουν, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος παραβαίνοντας τὴν διάταξιν, ὅπου ὁ Κύριος ἐδιώρισε διὰ τὴν ἀναίμακτον ταύτην θυσίαν, ἤθελε προσφέρῃ ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ἄλλα τινὰ εἶδη, ἢ μέλι λόγου χάριν, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ διὰ οἶνον, σίκερα κατασκευαστά, ἢ γουν κάθε ποτὸν ὅπου ποιεῖ μέθην, καθὼς εἶναι τὸ βᾶκλι, ὅπου κατασκευάζεται ἀπὸ διάφορα πωρικά, ἢ καθὼς εἶναι ὁ ζυθος, ἢτοι ἡ λεγομένη μύρα, ἀπὸ κριθᾶρι κατασκευαζομένη, ἢ ἄλλο τι παρόμοιον, ἢ προσφέρῃ πουλία, ἢ ζῶα τινὰ, ἢ ὄσπρια, ὁ τοιοῦτος ἄς καθάιρεται (1). Ἄς προσφέρωνται δὲ εἰς τὸ θυσιαστήριον νέα χίδρα ἢ γουν νέων ἀσταχύων πίτου δράγματα, καθὼς καὶ οἱ Ἑβραῖοι ταῦτα τῷ Θεῷ προσέφερον, «νέα γὰρ, φησί, χίδρα πεφρυγμένα οὐ φάγεσθε, ἕως ἂν προσενέγκητε ἡμεῖς τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ὑμῶν.» Καὶ πάλιν· «οἴσατε δράγματα ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ ὑμῶν πρὸς ἃ Δευτ. κγ'. τὸν ἱερέα.») καὶ σταφύλια. Ὅχι ὅμως ὡς ἀναίμακτον θυσίαν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡσάν ἀπαρχαὶ καὶ πρωτοφανήσιμοι καρποὶ εἰς τὸν πρέποντα καιρὸν ὅπου ἤθελαν ὠρμάσθουν(2). Ὅστε δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ προσφέρῃ τινὰς ἄλλο τι εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, πᾶρεξ λάδι διὰ φωταγωγίαν καὶ θυμίαμα εἰς τὸν καιρὸν ὅπου τελεῖται ἡ θεία λειτουργία.

Συμφωνία

«Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ ἐξῆς δ' διορίζει, ὅτι τὰ ἄλλα πωρικά νὰ μὴ προσφέρωνται εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐπισκόπου, ὡς πρωτοφανήσιμα. Ὁ δὲ μδ' τῆς ἐν Καρθ. διορίζεται ἄλλο τι νὰ μὴ προσφέρηται εἰς τὰ ἅγια μυστήρια, εἰμὴ μόνον ἄρτος, καὶ οἶνος ἠνωμένος μὲ τὸ νερόν (3)· ὁ δὲ κή. τῆς ς'.

(1) Πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι τὰ ἐπιτίμια ὅπου διορίζουν οἱ Κανόνες, ἤγουν τὸ καθαιρέσθω, τὸ ἀφοριζέσθω, καὶ τὸ ἀνάθεμα ἔστω, αὐτὰ κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην εἶναι γ'. προσώπου προστακτικοῦ, μὴ παρόντος. Εἰς τὸ ὅποιον διὰ νὰ μεταδοθῇ ἢ προσταγῇ αὐτῇ, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται νὰ ᾖναι β'. πρόσωπον παρόν. Τὸ ἐξηγῶ καλλιώτερα. Οἱ Κανόνες προστάζουσι τὴν σύνοδον τῶν ζώντων ἐπισκόπων νὰ καθαίρουν τοὺς ἱερεῖς, ἢ νὰ ἀφορίζουν, ἢ νὰ ἀναθεματίζουν τοὺς λαϊκοὺς, ὅπου παραβαίνουσι τοὺς κανόνας. Ὅμως, ἂν ἡ σύνοδος δὲν ἐνεργήσῃ ἐμπράκτως τὴν καθάρισιν τῶν ἱερέων, ἢ τὸν ἀφορισμὸν, ἢ ἀναθεματισμὸν τῶν λαϊκῶν, οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ καὶ οἱ λαϊκοὶ, οὔτε καθηρημένοι εἶναι ἐνεργεῖα, οὔτε ἀφορισμένοι ἢ ἀναθεματισμένοι. Ὑπόδικος ὅμως, ἐδῶ μὲν εἰς τὴν καθάρισιν καὶ ἀφορισμὸν ἢ ἀναθεματισμὸν, ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν θείαν δίκην. Καθὼς καὶ ὅταν ἕνας Βασιλεὺς προστάξῃ τὸν δούλον του νὰ δειρῇ ἕναν ἄλλον, ὅπου τοῦ ἔσφαλεν, ἂν ὁ προσταχθεὶς δούλος δὲν ἐνεργήσῃ τοῦ Βασιλέως τὴν προσταγὴν, ἄδαρτος ἔμεινεν ἐκεῖνος ὅπου ἔσφαλεν εἰς τὸν Βασιλέα, ὑπόδικος ὅμως εἰς τὸν δαρμόν. Ὅθεν σφάλουσι μεγάλως ἐκεῖνοι οἱ ἀνόητοι, ὅπου λέγουσιν, ὅτι εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς ὅλοι οἱ παρὰ κανόνας χειροτονηθέντες ἱερωμένοι εἶναι ἐνεργεῖα καθηρημένοι. Ἱεροκατήγορος γλώσσα εἶναι ἐκείνη ὅπου ἀνόητως τὰ τοιαῦτα λόγια φλυαρεῖ, μὴ νοοῦσα, ὅτι ἡ προσταγὴ τῶν Κανόνων, χωρὶς τὴν ἐμπρακτον ἐνεργεῖαν τοῦ β'. προσώπου, ἢτοι τῆς συνόδου, εἶναι ἀτέλεστος, ἀμέσως καὶ πρὸ κρίσεως μὴ ἐνεργοῦσα καθ' ἑαυτήν. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θεοὶ Ἀπόστολοι φανερὰ ἐξηγοῦσι τὸν ἑαυτὸν τους μὲ τὸν μς'. Κανόνα τους, ἐπειδὴ δὲν λέγουσι πῶς ἤδη εὐθὺς ἐνεργεῖα εὐρίσκειται καθηρημένος, ὅποιος Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος δεχθῇ τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα, ἀλλὰ καθαιρέσθαι προστάζομεν, ἤγουν νὰ παρασταθῇ εἰς κρίσιν, καὶ ἂν ἀποδειχθῇ πῶς τοῦτο ἔκαμε, τότε ἄς γυμνωθῇ μὲ τὴν ἰδικὴν σας ἀπόφασιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, τοῦτο προστάσσομεν.

(2) Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπρόσφεραν στα-

φύλια εἰς τὸν Πατριάρχην μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Βλαχέρναις, μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας ἱεουργίας, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών, τὴν σήμερον δὲ ἢ εἰς περισσοτέρους τόπους ἐπικρατοῦσα συνήθεια εἶναι νὰ προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα σταφύλια κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, καὶ νὰ εὐλογῶνται παρὰ τοῦ ἱερέως. Ἦθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διατι μόνον τὰ ἀστάχια τοῦ σίτου καὶ τὰ σταφύλια νὰ ἀξιοθῶν τῆς τόσης τιμῆς, καὶ νὰ προσφέρωνται μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὄχι κάμματα ἄλλα ὀπώρα; Ἴσως διὰ τοῦτο, διατι ἐκ τούτων γίνεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, τὰ ὅποια εἰς σῶμα καὶ αἷμα μεταβάλλονται τοῦ Κυρίου. Ὅτι δὲ τὰ νέα χίδρα δὲν εἶναι ὄσπρια, ὡς ἠρμήνευσεν ὁ Βαλσαμών, δῆλον γίνεται ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἰδίου κανόνος, τοῦ τὰ ὄσπρια ἀπαγορεύσαντος φανερῶς. Τὰ χίδρα, καὶ ὁ Θεοδώρητος νέα ἀστάχια ἠρμήνευσεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Δευτῆτικοῦ, καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος. Ὁ δὲ μδ' τῆς Καρθαγένης ρητικῆς λέγει νὰ προσφέρωνται ἀπαρχαὶ ἀπὸ σταφυλῶν καὶ σίτου.

(3) Σαφέστερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Προφήτας καὶ διακεκριμένως προεφήτευσεν τὰ τρία ταῦτα εἶδη τῆς χριστιανικῆς θυσίας ὁ Σολομὼν λέγων, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐνουποστάτου τοῦ Θεοῦ Σοφίας, εἰς τὸ ἕννατον κεφάλαιον τῶν Παροιμιῶν, ἔλθετε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ἂν κεῖρακα ὑμῖν. Ἄντι δὲ τοῦ, ἂν κεῖρακα, ἢ Ἀραβικῆ μεταφράσεως ἔχει συγκεκραμμένον ὕδατι. Καὶ ὄρα τὸ κ'. κεφ. τοῦ Χρυσοῦ Παγήματος τοῦ ραββὶ Σαμουήλ. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ ἔνωσις τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος ἐν τῷ ποτηρίῳ ἀπαξ γίνεται ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας, ἐν τῇ προθέσει δηλ. μόνον κατ' ἀρχάς· τὸ γὰρ ὕστερον ἐν τῷ κοινωνικῷ βαλλόμενον ὕδωρ μόνον ζέον, δι' ἄλλην αἰτίαν, βάλλεται· καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λβ'. τῆς ς'. Ὅθεν κακῶς ποιοῦσι τινες κάμνοντες δευτέραν ἔνωσιν ἐπὶ τοῦ χερουβικοῦ, βάλλοντες οἶνον καὶ ὕδωρ ἐν τῷ ποτηρίῳ. Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄς παύσουν τὸ ἄτοπον, ἵνα μὴ ὑπὸ κανόνα καὶ ἐπιτίμιον πέσωσιν. Οὐδέποτε γὰρ ἄλλοτε γίνεται δευτέρα ἔνωσις, εἰμὴ ὅταν τύχη νὰ χυθῶν τὰ ἅγια, ἢ νὰ λησμονήσῃ ὁ ἱερεὺς καὶ ὄρα εἰς τὴν αὐτὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λβ'. τῆς ς'.

«δρίζει, ὅτι τὰ σταφύλια ὅπου φέρονται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, πρέπει νὰ εὐλογοῦνται ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ ξεχωριστὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ἀπὸ τῶν μυστηρίων. ἵνα ἡμεῖς λαμβάνοντες ταῦτα μὲ εὐλογίαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων, εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅπου διὰ τῆς τῶν καιρῶν εὐκрасίας οἰκονομεῖ τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἡμῶν.» Τοὺς δὲ μὴ ποιῶντας οὕτως ἱερεῖς, ἀλλὰ συνάπτοντας τὰ σταφύλια ταῦτα τῷ σώματι καὶ αἵματι τοῦ Κυρίου, καθιρέσει ὑποβάλλει. Ὁ δὲ λβ'. τῆς αὐτῆς ἐλέγχει τοὺς Ἀρμενίους ὡς προσφέροντας οἶνον μόνον, καὶ ὄχι ἠνωμένον μὲ τὸ νερόν. Ὁ δὲ ἦθ'. τῆς αὐτῆς, ἐμποδίζει καὶ τὸ νὰ προσφέρονται εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐψημένα κρέατα. Ὁ δὲ νζ'. τῆς αὐτῆς ῥητῶς ἐμποδίζει τὸ νὰ προσφέρονται εἰς τὸ θυσιαστήριον γάλα καὶ μέλι. Ἀγκυλὰ καὶ ταῦτα νὰ ἐπροσφέροντο πρότερον κατὰ τὸν ρηθέντα μδ'. τῆς Καρθαγέν. διὰ τὰ νήπια. Ὁ δὲ ἦ. τοῦ Θεοφίλου διορίζει τί νὰ γίνωνται, ὅσα μείνουν ἀπὸ τὰς προσφορὰς καὶ τὰ νάματα.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἡ ἄλλη πᾶσα ὄπωρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω, ἀπαρχὴ τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς Πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Δῆλον δὲ, ὡς ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Πρεσβύτεροι ἐπιμερίσουσι τοῖς Διακόνους καὶ τοῖς λοιποῖς Κληρικοῖς.

Ἀποστόλ. γ'. τῆς ς'. κή. λβ'. νζ'. νθ'. τῆς Καρθαγ. μδ'. τοῦ Θεοφλ. ἦ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν αὗτος διορίζει, ὅτι ὅλα τὰ ἀλωπερικὰ (ἔξω τῶν σταχύων τοῦ σίτου καὶ τῆς σταφυλῆς καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ θυμιάματος) νὰ μὴ προσφέρονται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἀλλὰ νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, ὅταν ἦν πρωτοφανήσιμα, ἵνα οἱ ταῦτα ἀποστέλλοντες ἀξίαν εὐχαριστίαν ἀναπέμψωσι τῷ Θεῷ δι' αὐτῶν, ὅπου τοιαῦτα ἀγαθὰ τοὺς ἐχάρισε. Φανερόν δὲ εἶναι, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲν θέλουν τὰ ἀπολαύσασθαι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ θέλουν τὰ διαμοιράσασθαι καὶ εἰς τοὺς Διακόνους καὶ τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς, διὰ νὰ συμμετέλωσι καὶ αὐτοὶ (1). Ὅρα τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφορίζέσθω ἐπιμένων δὲ καθαρῶσθαι.

Οἱ ιγ'. μη'. τῆς ς'. τῆς ἐν Γάγγρ. δ'. τῆς ἐν Καρθαγ. δ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παλαιὸς Νόμος ἐσυγχώρει εἰς τοὺς ὑπανδρευμένους νὰ χωρίζουν τὰς γυναῖκάς των, ὅπου ἤθελαν καὶ χωρὶς καμμίαν εὐλογον ἀφορμὴν. Ὁ δὲ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ἐμπόδισε τοῦτο σφοδρῶς. Ὅθεν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἀκολουθοῦντες τὴν τοῦ Κυρίου διαταγὴν, ἐμποδίζουσι τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανὼνα, καὶ λέγουσιν ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος, ἢ ὁ Διάκονος, ἂς μὴ ἐκβάλῃ, ἢτοι ἂς μὴ χωρίσῃ βιαίως, τὴν γυναῖκά του, χωρὶς τὴν συμφωνίαν δηλ. ἐκείνης, διὰ πρόφασιν καὶ σχῆμα εὐλαβείας· εἰ δὲ καὶ τὴν χωρίσῃ, ἂς ἀφορίζεται, ἕως οὗ νὰ καταπεισθῇ νὰ τὴν πάρῃ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμείνῃ εἰς τὸ πείσμα του, καὶ δὲν θέλει νὰ τὴν παραλάβῃ, ἂς καθαιρέται τῆς ἱερωσύνης τελείως. Ἐπειδὴ καὶ φαίνεται μὲ τοῦτο ὅπου κάμνει, πῶς ἀτιμάζει τὸν γάμον, ὅστις εἶναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον τίμιος. [Ἐβρ. ιγ' 4.]. Καὶ πῶς νομίζει τὴν κρίτην καὶ τὴν μίξιν ἀκάθαρτον, ἣτις ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἀπόστολον ὠνομάσθη ἀμίαντος. [Αὐτόθι]. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι μοιχεία καὶ εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦτον μεσολαβεῖ καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· «Ὁς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρ' ἐκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχεύσασθαι.» [Ματθ. έ. 32]. Ἐφη δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «δέδεσται γυναικί· μὴ ζῆτει λύσιν.» [Κορινθ. ζ.]. Καὶ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ.» (Αὐτόθι, 5). (2)

(1) Καθαρώτερα οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι περὶ τούτων διοριζόμενοι εἰς τὰς ἑαυτῶν διαταγὰς, βιβλ. β'. κεφ. κζ', λέγουν, ὅτι τὰ ὄπωρικά καὶ πρωτοφανήσιμα, καὶ ἡ δεκατία τοῦ σίτου, τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἄλλων γεννημάτων, νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἵνα αὐτοὶ διαμοιράζωνται ταῦτα εἰς τοὺς κληρικοὺς, δηλ. εἰς μὲν τοὺς ἔξω τοῦ βήματος ἀπὸ ἐν μερίδιον, εἰς δὲ τοὺς ἔσω τοῦ βήματος, ἀπὸ δύο μερίδια. Ὅρα δὲ καὶ τὸ δ'. βιβλ. τῶν αὐτῶν διαταγῶν κεφ. ς'. ζ'. θ'. ι. ἵνα μάθῃς ἀπὸ ποίους πρέπει νὰ δέχωνται οἱ κληρικοὶ τὰ τοιαῦτα δῶρα καὶ κανίσκια, καὶ ἀπὸ ποίους νὰ μὴ

τὰ δέχωνται. Ἴδε καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἦ. τοῦ Θεοφίλου. (2) Σημειώσαι, ὅτι εἰς τοὺς παλαιούς καιροὺς ἦτο συγχωρημένον νὰ ἔχωσι γυναῖκας οἱ Ἐπίσκοποι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει νὰ μὴ χωρίσῃ ὁ Ἐπίσκοπος τὴν γυναῖκά του. Ἀπὸ δὲ τὸν καιρὸν τῆς πρώτης συνόδου φαίνεται, ὅτι ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται οἱ ἱερωμένοι, καὶ μάλιστα οἱ ἀρχιερεῖς ὅσοι ὁμῶς ἤθελον, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὰ λόγια, ὅπου ἐπρότεινεν ὁ ἅγιος Παφνούτιος ὁ ὁμολογητὴς καὶ Ἐπίσκοπος μιᾶς πόλεως τῶν ἄνω Θεβαϊδῶν εἰς τὴν α. σύνοδον ἐκείνην, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ ὑπο-

E. Γ. Δ. Τ. Π. Ι. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Συμφωνία.

«Ὅτω καὶ ἡ ε΄. ἐν τῷ ιγ΄. αὐτῆς Κανόνι διορίζει, ὅτι νὰ μένουσιν στερεὰ καὶ ἀχώριστα τὰ συνοικέσια τῶν κληρικών, καὶ ὄντες οὗτοι πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι ὑπανδρευμένοι, νὰ μὴ ἐμποδίζωνται ἐκ τοῦ γάμου εἰς τὸ νὰ λάβωσιν τὴν ἱερωσύνην, μήτε νὰ χρεωστοῦν δταν χειροτονοῦνται νὰ ὁμολογοῦν, ὅτι ἀφ' οὗ γένουσι ἱερεῖς, νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκας των.» καθὼς τοιαύτη παράνομος συνθήκη ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ῥώμην. Εἰ δὲ καὶ ὁ δ΄. καὶ λγ΄ Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένη λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι νὰ σωφρονοῦν καὶ νὰ ἀπέχων ἀπὸ τὰς γυναῖκας των κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἀλλ' οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν Κανόνων, ὁ Ζωναρᾶς, λέγω, καὶ ὁ Βαλσαμών, καὶ μάλιστα ἡ ε΄. ἐν τῷ ιγ΄. Κανόνι, ἐρμηνεύοντες τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, λέγουσιν, ὅτι νὰ ἀπέχων κατὰ τοὺς καιροὺς μόνον τῆς ἐφημερίας των, καὶ ὄχι πάντοτε, πλὴν τῶν Ἐπισκόπων καὶ ὅρα ἐκεῖ (1).

ΚΑΝΟΝ Γ΄.

Ἀποστ. π.ά.
πγ΄. τῆς δ΄.
γ΄. ζ΄. τῆς ζ΄.
ι΄. τῆς α΄. καὶ
β΄. ια΄. τῆς
Καρθ. ιη΄.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀντιλαμβάνετω. Εἰ δὲ μὴ, καθαιρεῖσθω.

Ἑρμηνεία

Δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς τοὺς ἱερωμένους νὰ ἐμπλέκωσιν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς πράγματα κοσμικὰ ἀλλὰ, νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν θείαν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐπαγγέλματός των καὶ νὰ φυλάττωσιν τὸν νοῦν αὐτῶν ἐλεύθερον ἀπὸ κάθε σύγχυσιν καὶ ταραχὴν βιωτικὴν. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος, ἢ ὁ Διάκονος, ἄς μὴ ἀναδέχεται εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ φροντίδας βιωτικὰς. Εἰ δὲ καὶ ἀναδέχεται ταύτας καὶ δὲν θέλει νὰ τὰς ἀποβάλῃ ἀπὸ λόγου του, ἀμὴ ἐπιμένει εἰς αὐτάς, ἄς καθαιρεταί. Τὸ δὲ νομικὸν τοῦ Φωτίου τίτλων ἡ. λέγει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωσιν φροντίδας βιωτικὰς γίνωνται ἐπίτροποι, οὔτε αὐτῶν τῶν ἰδίων τους συγγενῶν, κατὰ τὸν ιγ΄. ιδ΄. ιε΄. τίτλ. α΄. βιβλ. γ΄. τῶν Βασιλικῶν), ἔξω μόνον ἂν ἡ ἐπιτροπικὴ αὐτῆ ἦναι διὰ νὰ μοιρασθοῦν ψυχικὰ, καὶ ἐλεημοσύνη διὰ τὸν ἀποθανόντα συγγενῆ τους, κατὰ τὴν ζή. Νεαρὰν τοῦ σοφοῦ Λέοντος. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἀνωτέρω συμφώνους Κανόνας, ἐμποδίζοντας ἀπὸ τοὺς κληρικούς τὰς κοσμικὰς φροντίδας.

ΚΑΝΟΝ Ζ΄.

Ἀποστ. ξ.ά. β.
α΄. τῆς ε΄. ια΄.
τῆς Ἀντιοχ. α΄.
τῆς Λαοδ. λζ΄.
λγ΄. τῆς Καρθ.
ξ΄. π.ά. ριζ΄.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τὴν ἀγίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσῃ, καθαιρεῖσθω.

σημειώσῃ τοῦ παρόντος κανόνος. Κανὼν ὁμοίως βεβαιωτικὸς τῆς συνήθειας ταύτης, ἀκόμη δὲ ἦτο. Ἡ δὲ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ε΄. σύνοδος μετὰ ταῦτα καὶ διὰ κανόνος ἐπισφράγισε τὴν συνήθειαν ταύτην, διορίσασα ἐν τῷ ιβ΄. αὐτῆς κανόνι ἀναγκαίως νὰ μὴ ἔχων γυναῖκας μόνον οἱ Ἐπίσκοποι. Ὅχι ἀθετοῦσα τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον κανόνα (οὗ γὰρ διορίζει, ὅτι, οἱ ἔχοντες γυναῖκας Πρεσβύτεροι νὰ ἐκβάλλουσιν, ἢ γοῦν νὰ χωρίζουσιν αὐτάς, βιαίως καὶ χωρὶς συμφωνίας αὐτῶν [τὸ ὅποιον τοῦτο εἶναι ἐναντίον εἰς τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα], ἀλλὰ μὲ κοινήν συμφωνίαν καὶ εὐχαρίστησιν χωριζομένων τῶν γυναικῶν, οὕτως οἱ ἔχοντες αὐτάς Πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὑποδιάκονοι, νὰ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν μὴ. τῆς αὐτῆς) ἀλλὰ προνοουμένη λέγει, διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ περισσοτέραν προκοπὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ διὰ τὸ ἀκατηγόρητον τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Μωϋσῆς, ὕστερα ἀφ' οὗ ἤξιωθη τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, πλέον μὲ γυναῖκα δὲν ἔσμιξε, κατὰ τὸν ἄγιον Ἐπιφάνιον. (τόμ. β΄. βιβλ. γ΄. αἰρέσ. πζ΄.).

(1) Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λατῖνοι προφέρουσι τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον, αἰρέσ. ν΄. λέγοντα, τὸν μίαν γυναῖκα ἄνδρα οὐδέχεται ἡ ἐκκλησία εἰς ἱερωσύνην, ἂν μὴ ἀπ' αὐτῆς ἐγκρατευθῇ, μὲ τὸν ὅποιον συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἰννοκέντιος καὶ ὁ Διάλογος: ρητέον, ὅτι ἡμῖν οὐ μέλει τί εἶπον ἢ τί ἐφρόνησαν μερικοὶ πατέρες, ἀλλὰ τί λέ-

γει ἡ Γραφή καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ ἡ κοινὴ τῶν πατέρων δόξα. Οὐ γὰρ δόγμα συνιστᾷ ἡ γνώμη τινῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Σωζόμενος, βιβλ. α΄. κεφ. κγ΄. ὅτι «ὁ ὁμολογητὴς Παφνούτιος εἰς τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ σύνοδον δὲν ἀφῆκε νὰ ἐμποδισθῇ ὁ γάμος τῶν ἱερέων, τοῦτο θελήσων τινῶν, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ὁ τῶν ἱερέων γάμος σωφροσύνη ἐστὶ, καὶ πρέπει νὰ ἀφεθῇ ἕκαστος εἰς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν.» Γράφει δὲ καὶ ὁ Παῦλος Τιμοθέω «διάκονοι ἔστωσαν μίαν γυναῖκα ἄνδρα.» Καὶ ἴτερον «εἴ τις ἐστὶν ἀνεγκλητος μίαν γυναῖκα ἄνδρα.» καὶ ἡ ἐν Γάγγρα σύνοδος ἀναθεματίζει τοὺς μὴ μεταλαμβάνοντας ἀπὸ ὑπανδρῶν ἱερεῖς, κανὼν, δ΄. διότι τὸ κωλύειν τὸν γάμον τῶν ἱερέων, εἶναι φρόνημα τῶν αἰρετικῶν, καὶ μάλιστα τῶν Μανιχαίων, ὡς λέγει ὁ Αὐγουστίνος, αἰρέσει μ΄. καὶ μς΄., ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ παραδείγματα μαρτυρεῖ. Φίλιξ γὰρ ὁ Ῥώμης, υἱὸς ἦν Φίλιχος ἱερέως. Ἀγαπητὸς ὁ Πάπας, υἱὸς ἦν Γορδιανοῦ πρεσβυτέρου. Γελάσιος ὁ Πάπας, υἱὸς ἦν Βαλλερίου ἐπισκόπου. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἱερέων ἦσαν υἱοὶ μαρτυρεῖ δὲ ὁ αὐτὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὅτι ἡ γνώμη ἐκείνη εἰς μερικοὺς μόνον ἐκράτει, καὶ ὄχι εἰς πάντας, ἴσως δὲ καὶ συμβουλευτικῶς τρόπῳ τοῦτο λέγει, οὐ βιαίως.

Ἑρμηνεία. (1)

Δύο ἰσημερινὸς κάμνει τὸν χρόνον ὁ ἥλιος, μίαν μὲν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνοιξέως, ἄλλην δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ φθινοπώρου. Καὶ λέγονται ἰσημερίαι, ἐπειδὴ τότε ἴση εἶναι ἡ ἡμέρα μὲ τὴν νύκτα, καὶ ἀντιστρόφως ἡ νύκτα μὲ τὴν ἡμέραν. Καὶ ἡ μὲν φθινοπωρινὴ ἰσημερία γίνεται κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα, ὅταν ὁ ἥλιος ἐμβαίῃ εἰς τὴν α. μοῖραν τοῦ Ζωδίου τοῦ καλουμένου Ζυγοῦ. Ὅχι τοῦ ἐνάστρου καὶ αἰσθητοῦ, ἀλλὰ τοῦ ἀνάστρου καὶ νοητοῦ. Ἡ δὲ ἐαρινή, ἧτοι ἡ τῆς ἀνοιξέως ἰσημερία, γίνεται κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα, ὅταν ὁ ἥλιος ἐμβαίῃ εἰς τὴν α. μοῖραν τοῦ Ζωδίου, τοῦ καλουμένου Κριοῦ, ὄχι τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ἐνάστρου, τοῦ ὄντος μεταβλητοῦ,

(1) Περὶ τῆς εὐρίσεως τοῦ Πάσχα Κανόνιον ἐξείρητον, καὶ ὅπου δὲν ἐδύνατο νὰ γένη καλλίτερον, λέγει Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις, συνειρότης καὶ ἐξέθετο ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ Α' σύνοδος, κατὰ τὸν α. κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου. Τὸ ὅποιον εἰς μὲν τοὺς κανόνας τῆς α. συνόδου δὲν εὐρίσκειται εὐρίσκειται δὲ, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμόν, εἰς τὰ ἐκείνης πρακτικά. Σώζεται δὲ ἤδη καὶ παρὰ Ματθαίω τῷ Βλαστάρει, καὶ ἐν τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελίοις τετυπωμένον, καὶ εἰς ἄλλα βιβλία πολλά. Τὴν ἀκριθεῖς λοιπὸν τοῦ πασχαλλίου τούτου γνώσιν ἡμεῖς ἀφίνοντες νὰ τὴν μανθάνουσι καθ' αὐτὸ καὶ ξεχωριστὰ οἱ ἐδικοί μας πασχαλιολόγοι, τὸσον μόνον λέγομεν εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι τέσσαρά τινα ἀναγκαῖα ζητοῦνται διὰ τὸ ἐδικὸν μας Πάσχα. Πρῶτον, ὅτι τὸ Πάσχα πρέπει νὰ γίνεται πάντοτε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοιξέως. Δεύτερον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν μὲ τὸ νομικὸν φάσκα τῶν Ἰουδαίων (τὰ ὅποια ταῦτα καὶ τὰ δύο διορίζονται ἀπὸ τὸν παρόντα ζ'. ἀποστολ.). Τρίτον, ὅτι νὰ μὴ γίνηται ἀπλῶς καὶ ἀορίστως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην πανσέληνον τοῦ Μαρτίου, ὅπου τύχη μετὰ τὴν ἰσημερίαν, καὶ τέταρτον, ὅτι νὰ γίνεται τὴν πρώτην Κυριακὴν ὅπου τύχη ὕστερα ἀπὸ τὴν πανσέληνον (ταῦτα δὲ τὰ δύο ἐκ παραδόσεως ἔχομεν, καὶ ὄχι ἀπὸ κανόνα). Ὅθεν διὰ νὰ φυλάττωνται καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοὶ διορισμοὶ ἐξίσου εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ νὰ ἑορτάζωσιν οἱ Χριστιανοὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ ἕγιον Πάσχα, καὶ νὰ μὴ χρειάζωνται κάθε χρόνον ἀστρονόμων καὶ συνόδων, συνήρυσαν οἱ θεόσοφοι Πατέρες τὸ περὶ τοῦ Πάσχα κανόνιον. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως τῆς σελήνης δὲν φυλάττεται πάντοτε ὁ τέταρτος διορισμὸς, ἀλλὰ κάποτε παραβαίνεται. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν Βλάσταριν, μετὰ τριακόσια ἔτη, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην πανσέληνον, συμβαίνει νὰ γίνηται τὸ νομικὸν φάσκα, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ. Αὗται δὲ αἱ δύο ἡμέραι, ὅπου περισσεύουσιν ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, προστιθέμεναι ὑπερβαίνουσι κάποτε τὴν πρώτην Κυριακὴν ὅπου τύχη ὕστερα ἀπὸ τὴν πανσέληνον τοῦ Μαρτίου, κατὰ τὴν ὅποιαν Κυριακὴν τότε ἑορτάζομεν τὰ Βαῖα, καὶ κατὰ τὴν ἐρχομένην ποιῶμεν Πάσχα. Ἀπὸ τὴν παράβασιν δὲ ταύτην τὴν ὀλίγην κάμμια παρατροπὴ τῆς εὐσεβείας, οὔτε ἀτοκόν τι, ἢ κίνδυνος ψυχικὸς δὲν ἀκολουθεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ τῷ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας) λέγει χρόνων ἀκρίθειαν καὶ ἡμερῶν παρατήρησιν δὲν ἠξεύρει ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ ὅσαι φοραὶ τρώγει τὸν ζωοποιὸν ἄρτον τούτον, καὶ τὸ ποτήριον τούτο πίνει, καταγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ Πάσχα ἐπιτελεῖ· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν πρώτην σύνοδον ἐσυνάχθησαν οἱ Πατέρες καὶ ἐδιώρισαν πότε νὰ γίνηται τὸ Πάσχα, τιμῶσα ἡ Ἐκκλησία πανταχοῦ τὴν συμφωνίαν καὶ ἑνώσιν, ἐδέχθη τὸν διορισμὸν ὅπου ἐκεῖνοι ἔκαμαν. Λοιπὸν ἔπρεπε, κατὰ τὴν Χρυσόστομον, νὰ προ-

τιμήσουν καὶ οἱ Λατίνοι τὴν συμφωνίαν καὶ ἑνώσιν τῆς Ἐκκλησίας περισσύτερον ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῶν χρόνων (τῆς ἰσημερίας δηλ. ὅπου ἐκατέθη τῶρα εἰς τὰς 14 Μαρτίου, οὐσα ἐπὶ τῆς πρώτης συνόδου εἰς τὰς 14 Μαρτίου) καὶ νὰ ἑορτάζωσιν τὸ Πάσχα μὲ ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς, καὶ ὄχι νὰ ἀτιμάζωσιν τοὺς καὶ πνευματοφόρους τριακοσίους ἐκείνους θεοφόρους Πατέρας, ὅπου ἐνομοθέτησαν τοῦτο κατὰ θεῖον φωτισμὸν, νομίζοντες τούτους ὡς ἀνοήτους, καὶ ὑβρίζοντες εἰς τὴν κοινὴν μητέρα πάντων ἡμῶν Ἐκκλησίαν, διότι (λέγει ἀκολουθῶς ὁ χρυσοῦς μῆτωρ), ἐν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔσφαλε, βίβαια δὲν ἤθελε κατορθωθῆ τὸσον μεγάλον καλὸν ἀπὸ τὴν ἀκριθεῖ ταύτην φύλαξιν τοῦ καιροῦ, ὅσον μεγάλον κακὸν ἤθελε προξενηθῆ ἀπὸ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν καὶ τὸ σχίσμα, τὸ ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ λέγει «δὲν φροντίζει ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία διὰ τοιαύτην παρατήρησιν τῶν χρόνων καὶ ἡμερῶν παρὲξ διὰ μοναχὴν τὴν ὀμόνοιαν καὶ εἰρήνην.» Καὶ βλέπει, ἀγαπητὲ, πῶς ὁ θεῖος Χρυσόστομος ὀνομάζει σχισματικούς τοὺς Λατίνους διὰ τὴν ἐκαινοτομήσαν τὸ πασχαλλίόν τους καὶ Καλαντάριον, ὄχι διὰ τὴν δὲν εἶναι τοῦτο, ὅσον κατὰ τὴν ἰσημερίαν, ὀρθόν· εἶδοι καὶ ἡμεῖς βλέπομεν πῶς ἡ ἰσημερία ἀληθῶς ἔμεινεν ὀπίσω ἡμέρας 14, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐχωρίσθησαν κατὰ τοῦτο ἀπὸ ἡμᾶς, τὸ ὅποιον εἶναι ἔγκλημα ἀσυγχώρητον, κατὰ τὸν αὐτὸν ἅγιον. Λέγει γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὅτι τὸ νὰ νηστεύσῃ τις καὶ τὸ νὰ κάμῃ Πάσχα εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἢ εἰς ἐκείνον, μετὰ τὴν εἰκοστὴν πρώτην τοῦ Μαρτίου, θετέον, ὡς κάμνομεν ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ, ἢ μετὰ τὴν ἐνδεκάτην Μαρτίου, ὡς κάμνουσιν οἱ Λατίνοι, τοῦτο δὲν εἶναι ἔγκλημα. «Τὸ δὲ νὰ σχίσῃ τις τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀντιστήκῃται φιλονεικῶς, καὶ νὰ κάμῃ διχοστασίας καὶ διαίρεσιν, καὶ νὰ χωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ πάντοτε ἀπὸ τὴν κοινὴν σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο εἶναι ἁμάρτημα ἀσυγχώρητον, καὶ «κατηγορίας ἄξιον, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν κόλασιν καὶ τιμωρίαν.» «Ὅς ἠξεύρουσιν γὰρ, ὅτι καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ὅπου μετὰ τὴν πρώτην ἔγιναν, καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες, ἐβλεπον καὶ αὐτοὶ, ὡς σοφοὶ ὅπου ἦτο, πῶς ἐκατέθη πολὺ ἡ ἰσημερία· ἀλλ' ὁμῶς δὲν ἠθίλησαν νὰ τὴν μεταθέσωσιν ἀπὸ τὴν 14 Μαρτίου, ὅπου τὴν ἤρην ἡ α. σύνοδος, προτιμῶντες περισσύτερον τὴν συμφωνίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἑνώσιν ἀπὸ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἰσημερίας, ἧτις δὲν προξενεῖ οὔτε εἰς τὴν εὐρείαν τοῦ ἐδικοῦ μας Πάσχα κάμμιαν σύγχυσιν, οὔτε βλάβην εἰς τὴν εὐσεβείαν, μάλιστα δὲ καὶ προξενεῖ ἡ ἀκρίθεια αὕτη εἰς τοὺς Λατίνους δύο μεγάλας ἀτοπίας, τὸ νὰ ἑορτάζωσιν δηλ. τὸ Πάσχα ἢ μετὰ Ἰουδαίων, ἢ περὶ ἐναντίον ἐστὶν εἰς τὸν παρόντα ἀποστολικὸν κανόνα, ἢ πρὸ τῶν Ἰουδαίων. Ὅτι δὲ περισσύτερον εὐαρεστεῖται ὁ Θεὸς εἰς τὴν τάξιν τοῦ πασχαλλίου, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τοῦ καλανταρίου τοῦ ἐδικοῦ μας, παρὰ εἰς τὴν ἀκρίθειαν τοῦ πασχαλλίου καὶ καλανταρίου τῶν Λατίνων, φανερόν εἶναι ἀπὸ τὰ θαυμάσια ὅπου ἔδειξε καὶ δεῖκνυει ἕως τῶρα δι' αὐτῶν. Διότι, κατὰ

ἀλλὰ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀνάστρου, τοῦ ὄντος ἀμεταβλήτου κατὰ τοὺς ἀστρονόμους. Ἡ ἐαρινὴ λοιπὸν αὐτὴ ἰσημερία, διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς ἰδίας κινήσεως τοῦ ἡλίου, δὲν γίνεται πάντοτε εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλ' εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἦτον εἰς τὴν κβ'. τοῦ Δρύστρου, ἦτοι τοῦ Μαρτίου, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν αὐτῶν Ἀποστόλων (βιβλ. ε. κεφ. ιζ'), ἢ κατ' ἄλλους εἰς τὴν κγ'. εἰς δὲ τὸν καιρὸν τῆς οἰκουμένης ἀ. συνόδου ἦτον εἰς τὴν κά. Μαρτίου, κατὰ τὸν Σεβαστὸν καὶ ἄλλους. Καὶ τῶρα εἰς τοὺς ἐδικούς μας καιροὺς, γίνεται εἰς τὴν ιά. ἢ καὶ ι. σχεδὸν τοῦ Μαρτίου (κατὰ μὲν γὰρ τοὺς παλαι- οὺς ἀστρονόμους, τὸν Πτολεμαῖον καὶ ἄλλους, ἐν νυχθήμερον καταβαίνει ἡ ἰσημερία εἰς τριακοσίους χρόνους, καὶ ὀλίγον τι περισσοτέρους. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους, ἐν νυχθήμερον καταβαίνει εἰς χρόνους ρλδ', ὡς φαίνεται ἐν σελ. 540 τοῦ Τόμου τῆς ἀγάπης.) Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἤθελεν ἐορτάσῃ τὸ ἅγιον πάσχα προτῆτερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοί- ξεως, μαζὺ μὲ τὸ νομικὸν φάσκα τῶν Ἰουδαίων, ἄς καθαιρέται. (διότι καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους οἱ μὲν σοφώτεροι ἐφύλαττον τὸ κατὰ τὴν ἰσημερίαν ἐορτάζειν τὸ πάσχα κατὰ τὸν Βλάσταριν, καθὼς ὁ Μωϋσῆς τοῦτο διέταξεν, οἱ δὲ ἀγροικότεροι ἐώρταζον αὐτὸ πρὸ τῆς ἰσημερίας κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἀκολούθως δις ἐν τῷ αὐτῷ ἐ- νιαυτῷ τὸ πάσχα ἐώρταζον, καθὼς τοῦτο δηλοῖ ἡ ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ Βασιλέως ἡ περὶ τοῦ πάσχα (1), κειμένη ἐν τῷ ἀ. βιβλ. τῆς ἱστορίας τοῦ Θεοδώρητου, κεφ. ι. ἢ θ'. παρ' ἄλλοις). Πότε δὲ τοῦτο νὰ ἐπιτελῆ; ὕ- στερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν δηλ. καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ νομικὸν φάσκα. Ὑστερα μὲν ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, διατι ἡ ἰσημερία μὲ τὸ νὰ ἦναι μέτρον δικαιρετικὸν τοῦ τελείου ἐνιαυτοῦ, ἀνίσως πρὸ τῆς ἰσημερίας ἐορτάσωμεν, κάμνο- μεν δύο φοραὶς πάσχα εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ ἀκολούθως δύο φοραὶς σημαδεύομεν τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐάν δὲ μετὰ τὴν ἰσημερίαν ἐορτάσωμεν, ἓνα μόνον πάσχα κάμνομεν τὸν χρόνον, καὶ ἀκολούθως ἓνα κα- ταγγέλλομεν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ δι' ὃ καὶ οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς (βιβλ. ε. κεφ. ιζ') ταῦ- τὰ φασί: «δεῖ ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὰς ἡμέρας τοῦ πάσχα ἀκριβῶς ποιεῖσθαι, μετὰ πάσης ἐπιμελείας, μετὰ τροπὴν ἰσημερινὴν, ὅπως μὴ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνὸς παθήματος μνείαν ποιήσθε ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἔτους, τοῦ ἅπαξ ἀποθα- νόντος.» Ὑστερα δὲ πάλιν ἀπὸ τὸ φάσκα τῶν Ἰουδαίων ἓνα μὲν, διὰ νὰ προηγήται ὁ τύπος, ἦτοι ἡ σφαγὴ τοῦ ἀμνοῦ, καὶ ἐπειτα νὰ ἀκολουθῇ τὸ τυπούμενον, ἦτοι ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ μὴ ἐορτάζωμεν εἰς ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι ἐορτάζουσιν ὁποῖαν ἡμέραν τύχη ἢ ἰδ' τῆς σελήνης, ἀλλὰ πάντοτε εἰς Κυριακὴν, ὡς καὶ τοῦτο εἰς τὸν αὐτὸν τόπον οἱ Ἀπόστολοι λέγουσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὅταν κάμμίαν φορὰν συμπέσῃ τὸ νομικὸν φάσκα εἰς ἡμέραν Κυριακὴν, ἡμεῖς δὲν ἐορτάζομεν κατ' αὐτὴν τὸ πάσχα, ἀλλὰ τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν, ἵνα μὴ τοῖς Ἰουδαίοις συνεορτάσωμεν. Ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν πρῶτον τότε οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐδικὸν τους πάσχα ἐώρτασαν, καὶ ὕστερον ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάστασις ἔγινε, τῆς ὁποίας τύπον καὶ ἐνθύμησιν φέρει τὸ πάσχα ὁποῦ τῶρα κατ' ἔτος ἡμεῖς ἐορτάζομεν.

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ μὲ τοὺς Ἰουδαίους δὲν πρέπει νὰ συνεορτάζωμεν, ἢ τὰ τῶν ἐορτῶν αὐτῶν δῶρα καὶ ἄζυμα νὰ δε-

τὰ μέρη τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἡλιουπόλεως, ὁποῦ εἶναι αἱ δύο με- γάλαι Πυραμίδες, ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς κάθε χρόνον τοιοῦτον παράδο- ξον, δηλ. κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς μεγάλης πέμπτης τῆς ἐδικῆς μας (ὄχι τῶν Λατίνων), ξερᾶν ἡ γῆ λείψανα καὶ κόκκαλα παλαιὰ ἀν- θρώπινα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γεμίζει ἓνας εὐρύχωρος κάμπος, ἅτινα στέκονται ἕως τὴν πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως, καὶ τότε κρύ- πτονται καὶ παντελῶς δὲν φαίνονται, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ πάλιν ἡ μεγάλη πέμπτη. Τοῦτο δὲν εἶναι κἀνένας μῦθος, ἀλλὰ ἀληθινὸν καὶ βέβαιον, μαρτυρημένον ἀπὸ παλαιούς καὶ νέους ἱστορικούς, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸν Γεώργιον Κορέσιον τὸν Χίον καὶ ἀπὸ τὸν ἀοιδίμον πατριάρχην τῶν Ἱεροσολύμων Νεκτάριον, ὃς τις εἰς τὸν ἀραβικὸν χρονογράφον, ὁποῦ συνέγραψε, τὸ διηγεῖται ἐν σελιδ. 266 καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του φαίνεται, ἐξ ὧν λέγει παρακάτω, ὅτι τὸ εἶδε (προμηνηύουσι δὲ τὰ ἀνθρώπινα κόκκαλα ταῦτα τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, καθὼς τὰ εἶδε καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ) γράφει δὲ καὶ ὁ ρηθεις Κορέσιος, ὅτι ὁ Πασχασίνος ἔγραφε πρὸς Λέοντα (ὡς δείκνυται ἐν τῇ 8γ'. ἐ- πιστολῇ Λέοντος), ὅτι ἐορταζόντων ποτὲ τὸ Πάσχα, τῶν μὲν ἀνατολικῶν τῇ κβ'. Ἀπριλίου, τῶν δὲ δυτικῶν, τῇ κέ. Μαρτίου, μία βρῦσις ξηρὰ οὕσα πρότερον ἐγέμισεν ἀπὸ νερὸν τῇ κβ'. Ἀ- πριλίου, εἰς τὸ Πάσχα τὸ ἐδικὸν μας δηλαδὴ, καὶ ὄχι τῶν Λα-

τίνων. Ὅρα τὸν Δοσίθεον, βιβλ. ιβ'. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων σελιδ. 4492, διηγούμενον ὅτι εἰς τὸ Βελλι- γράδιον, εὐρισκομένου ποτὲ τοῦ Ἱεροσολύμων Παΐσιου, ἠκολού- θησεν ἓνα θαῦμα, βεβαιωτικὸν μὲν τοῦ ἡμετέρου καλανδαρίου, ἀναιρετικὸν δὲ τοῦ τῶν Λατίνων ἦτοι ἡ ζύμη ἢ ὑπὸ Λατινίδος μὲν ζυμωθείσα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, μετα- βληθείσα δὲ εἰς πέτραν κίσσηρα.

(1) Ὁ γὰρ Ἰσαπόστολος μέγας Κωνσταντίνος, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κατὰ ὁποῦ ἔκαμε, καὶ τοῦτο προσέθηκε, τὸ νὰ παρακαλέσῃ τὴν οἰκουμένην ἀ. σύνοδον νὰ διορίσῃ νὰ ἐορτάζηται τὸ ἅγιον Πάσχα εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Δὲν ὑπέφερε γὰρ ὁ μακάριος νὰ βλέπῃ διὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην τὴν Ἐκ- κλησίαν τοῦ Χριστοῦ διηρημένην, συνόδους πολλὰς εἰς διάφορα μέρη γινομένης, καὶ ἀντιφερομένους δι' αὐτὴν τοὺς Δυτικούς ἀπὸ τοὺς Ἀσιανούς, τοὺς μὲν ἀκολουθοῦντας εἰς τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτῶν πρεσβυτέρων, τοὺς δὲ Ἀσιανούς ἀκολουθοῦντας τῷ ἐπιστηθίῳ Ἰωάννῃ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀποστόλοις, ὡς γράφει ὁ Πολυκράτης Σμύρνης πρὸς τὸν Βίκτορα Ρώμης, κατὰ τὸν Εὐσέβ. βιβλ. ε. κεφ. κγ'. ὅρα καὶ τοὺς περὶ τοῦ Πάσχα λόγους τοῦ Χρῆ- σοστόμου, ἐν οἷς θαυμαστῶς ἀλληγορεῖ εἰς τὸν Χριστὸν τὰ τοῦ παλαιοῦ Πάσχα.

χώμεθα, και ὁ ὁ. Ἀποστολικὸς διορίζει, ἀλλὰ και ὁ λζ'. και λη. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Ἄλλ' οὔτε πρέπει νὰ συμ-
προσευχόμεθα με αὐτοὺς, κατὰ τὸν ξέ. Ἀποστολικόν, οὔτε ἔλαιον νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν, κατὰ
τὸν οά. Ἀποστολικόν. Καθικρεῖ δὲ τοὺς ἱερωμένους ὁ α. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοὺς μὴ φυλάττοντας τὸν περὶ τοῦ
Πάσχα ὄρον τῆς α. συνόδου, ἀλλὰ μετὰ Ἰουδαίων τοῦτο ἐπιτελοῦντας. Ὁ δὲ ξ'. και πά. και ριζ'. τῆς ἐν Καρ-
θαγένῃ διορίζουν περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα πότε νὰ εὑρίσκεται και ποῦ νὰ γράφεται, και εἰς τοὺς ἄλλους νὰ
διαλαλήται. Ὁ δὲ ιά. τῆς ς'. ἐμποδίζει ἀκόμη και τοῦ νὰ προσκαλῆ τινὰς Χριστιανὸς τοὺς Ἰουδαίους εἰς ἱε-
ρατεῖαν, ἢ νὰ συλλοῦεται με αὐτοὺς.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενο-
μένης, μὴ μεταλάβῃ, τὴν αἰτίαν εἰπάτω : και ἐὰν ἦ εὐλογος, συγγνώμης τυχεράτω. Εἰ δὲ μὴ λέγοι,
ἀφορίζεσθαι, ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ και ὑπόνοιαν ἐμποιήσας κατὰ τοῦ προτενέγκαντος, ὡς
μὴ ὑγιῶς ἀνετέγκαντος (1).

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν θέλει, ὅτι ὅλοι, και μάλιστα οἱ ἱερωμένοι, νὰ ἦναι προετοιμασμένοι και ἄξιοι νὰ μεταλά-
βουν τὰ θεῖα μυστήρια, ὅταν γίνεται ἡ προσφορὰ, ἢ γοῦν ἡ ἱεουργία τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Εἰ δὲ τινὰς ἀπὸ
αὐτοὺς δὲν μεταλάβῃ παρὼν εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν, ἄς εἰπῆ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ἐμετάλαβε (2)
και εἰ μὲν ἦναι δικαία και εὐλογος, ἄς λαμβάνῃ συγχώρησιν, εἰ δὲ και δὲν θέλει νὰ τὴν εἰπῆ, ἄς ἀφορίζεται.
Ἐπειδὴ και γίνεται αἴτιος βλάβης εἰς τὸν λαόν, με τὸ νὰ δίδῃ ἀφορμὴν νὰ ὑποπτευθῆ τὸ πλῆθος, πῶς ὁ ἱερεὺς
ἐκεῖνος ὁποῦ ἐλειτούργησεν εἰναι ἀνάξιος, και διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησε νὰ κοινωνήσῃ ἀπὸ αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς και τῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ Τῆς ς'. ες' τῆς ἐν
προσευχῇ και τῇ ἀγίᾳ Μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι γρή. Ἀντιοχ. β'. Τιμ.
γ' γ'.

Ἑρμηνεία.

Και οἱ δύο ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων, ὁ Ζωναρᾶς, λέγω, και ὁ Βαλασαμῶν ἐρμηνεύοντας, τὸν παρόντα Ἀ-
ποστολικὸν κανόναν, συμφώνως λέγουσιν ὅτι, ὅσοι Χριστιανοὶ ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν ἐπιτελεῖται ἡ
θεῖα λειτουργία, και ἀκούουσι μὲν τὰς θείας Γραφὰς, δὲν προσμένουσι δὲ μέχρι τέλους, μήτε μεταλαμβάνουσι,
αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀφορίζωνται, ὡσάν ὁποῦ προξενούσιν ἀταξίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Και ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει ἀν-
τολεξεί· «πάντας ὁ παρὼν Κανὼν ἀπαιτεῖ, τῆς ἀγίας ἐπιτελουμένης θυσίας, μέχρι τέλους προσκαρτερεῖν τῇ εὐχῇ
και τῇ ἀγίᾳ μεταλήψει.» Και οἱ λαϊκοὶ γὰρ συνεχῶς μεταλαμβάνειν τότε ἀπητοῦντο. Ὁ δὲ Βαλασαμῶν· «Ὁ
τοῦ παρόντος κανόνος διορισμὸς δριμύτατός ἐστιν· ἀφορίζει γὰρ τοὺς ἐκκλησιάζοντας και μὴ παραμένοντας
μέχρι τέλους μηδὲ μεταλαμβάνοντας» (3).

(1) Ἐν ἄλλοις οὐχ εἴρηται τὸ, ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνετέγκαντος.
(2) Ἀπὸ τῶν παρόντων κανόνων λύεται ἡ ἐναντιοφάνεια ὁποῦ
γεννᾶται ἀνάμεσα εἰς τὸν ἀκόλουθον θ'. Ἀποστολικὸν κανόναν
και εἰς τὸν Χρυσόστομον και εἰς τοὺς λοιποὺς κανόνους τῶν συνό-
δων και Πατέρων· διότι ὁ μὲν Ἀποστολικὸς κανὼν ὁ θ'. διορί-
ζει νὰ ἀφορίζωνται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοὶ ὁποῦ ἐμβαίνουν
εἰς τὴν λειτουργίαν και ἀκούουσι τὰς Γραφὰς και μάλιστα δὲν
μεταλαμβάνουσι. Και ὁ Χρυσόστομος λέγει νὰ εὐχαίνουσι ἔξω
ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν και νὰ μὴ προσεύχωνται μαζί με τοὺς πι-
στοὺς ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν εἶναι ἐτοιμασμένοι νὰ μεταλάβουν. Λέ-
γει γὰρ (ὁμιλ. γ'. πρὸς Ἐφραίμους)· «δὲν εἶσαι ἄξιος νὰ μεταλά-
βῃς ; Λοιπὸν οὐδὲ ἄξιος εἶσαι νὰ συμπροσεύχησαι με τοὺς ἀ-
ξίους μεταλαβεῖν. Ἀκούεις τὸν Διάκονον ὁποῦ φωνάζει, ὅσοι
εἴσθε ἐν μετανοίᾳ ἐξέλθετε. Ὅσοι δὲν μεταλαμβάνουσι, ἐν με-
τανοίᾳ εἶναι. Τίνας ἕνεκεν ἀκούοντας τὸν Διάκονον νὰ λέγη,

«ὅσοι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ προσευχηθῆτε, ἐξέλθετε, στέκει ἀδιάν-
τροπα και δὲν ἐξέρχεσαι και ἐσύ ;» Οἱ δὲ ἱεροὶ κανόνες τῶν
συνόδων και τῶν Πατέρων εἰς πολλὰ μέρη ὀρίζουσιν ἐκ τοῦ ἐναν-
τίου νὰ στέκωνται μαζί με τοὺς πιστοὺς και νὰ συμπροσεύ-
χωνται εἰς τὴν λειτουργίαν πολλοὶ μετανοοῦντες, ὅμως νὰ μὴ
μεταλαμβάνουσι. Τὴν ἐναντιοφάνειαν λοιπὸν ταύτην λύει και
συμβιβάζει ὁ ἡ. οὗτος κανὼν, προστάζοντας τὸν συμπροσευχό-
μενον με τοὺς πιστοὺς και μὴ μεταλαμβάνοντα νὰ λέγῃ τὴν
αἰτίαν ὁποῦ ἐμποδίζεται και δὲν μεταλαμβάνει· διότι με τὸν
τρόπον τοῦτον και συμπροσεύχεται μέχρι τέλους, και μήτε με-
ταλαμβάνει, μήτε ἀφορίζεται. Ἐνδέχεται γὰρ νὰ τοῦ συνέβῃ τι
ἀνθρώπινον, δηλονότι ἢ νερὸν νὰ ἐπιεν, ἢ νὰ ἐξέρασεν, ἢ ἄλλο τι
νὰ ἐπαθε.
(3) Συνέχειαν τῆς θείας Μεταλήψεως διδάσκει ὁ παρὼν κα-
νὼν. Εἰ δὲ και ὁ Βαλασαμῶν εἰς τὸν ἡ. Ἀποστολικὸν λέγει ὅτι,

ΕΝ ΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Συμφωνία.

» Συμφώνως με τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται καὶ ὁ β'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, λέγων, ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἐμ-
 »βαίνουσι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, καὶ ἀκούουσι μὲν τὰς γραφὰς, ἀποστρέφονται δὲ
 » (ταῦτόν εἶπειν δι' εὐλάβειαν τάχα καὶ ταπεινοφροσύνην ἀποφεύγουσι, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀρίστου ἐρμη-
 »νευτοῦ Ζωναρά) τὴν θείαν μεταλήψιν, κατὰ ἀταξίαν τινὰς, οὗτοι, λέγω, ἄς ἀφορίζονται. Τὴν συνέχειαν τῆς με-
 »ταλήψεως βεβαιοῖ καὶ ὁ ες'. τῆς ε'. προστάζων τοὺς χριστιανούς εἰς ὅλην τὴν διακαινήσιμον ἑβδομάδα νὰ σχο-
 »λάζουσι εἰς ψαλμούς καὶ ὕμνους, καὶ νὰ κατατρυφῶσι τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τοῦ γ'. κανόνος τοῦ
 »ἀγίου Τιμοθέου ἡ συνέχεια τῆς μεταλήψεως συμπεραίνεται. Εἰγὰρ ἐκεῖνος συγχωρεῖ τὸν δαιμονιζόμενον νὰ με-
 »ταλαμβάνῃ, ὄχι ὅμως καθ' ἑκάστην, ἀλλὰ κατὰ Κυριακὴν μόνον (καὶ ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις γέγραπται, κατὰ
 »καιροὺς μόνον), ἐπόμενον εἰπεῖν, ὅτι οἱ μὴ δαιμονιζόμενοι συγχωροῦνται νὰ μεταλαμβάνουν ἀκόμη συχνότερον.»
 Τινὲς δὲ θέλουσι, ὅτι διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς Τιμόθεος, κανόνι γ', διορίζει τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν νὰ μὴ
 συνευρίσκωνται τὰ ἀνδρόγυνα ἐκ συμφώνου, διὰ νὰ μεταλάβουν δηλ. ἐπειδὴ τῷ τότε καιρῷ εἰς αὐτὰς μόνον τὰς
 ἡμέρας, ὡς εἶπομεν, ἐτελεῖτο ἡ θεία λειτουργία. Βεβαιοῖ δὲ τὴν γνώμην αὐτῶν ταύτην καὶ ὁ θεὸς Ἰουστίνος,
 λέγων ἐν τῇ β', ἀπολογία, ὅτι «τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἡλίου, ἤγουν τῇ Κυριακῇ, ἐ συναθροίζοντο πάντες οἱ χριστιανοὶ
 » εἰς τὰς ἐκκλησίας (αἱ ὅποιαι διὰ τοῦτο καὶ Κυριακὰ ὀνομάζοντο) καὶ μετελάμβανον τὰ θεῖα μυστήρια. Ὅτι δὲ
 » καὶ πάντοτε οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ συχνάζουν εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν, βεβαιοῖ ἀπὸ τὴν δύσει ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος
 λέγων οὕτω «Βλέπομεν πολλοὺς ἀδελφοὺς νὰ συναθροίζονται ἀμελέστερα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μάλιστα κατὰ
 » τὰς Κυριακάς νὰ μὴ ἦναι παρόντες εἰς τὰ μυστήρια.» Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς, κατηγορῶν τοὺς μὴ συνεχῶς μεταλαμ-
 βάνοντας, λέγει περὶ τοῦ μυστικοῦ ἔργου «Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸν ἔργον τοῦτον καθημερινόν, καὶ ἡμεῖς
 » ποιῶμεν αὐτὸν ἐνιαύσιον.» Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀσίας, μάλιστα κατ' ἐξαιρετόν, ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἀπαιτεῖ τοῦτο
 ἀπὸ τοῦ Χριστιανοῦ. Καὶ ἴδε ἐν τῷ προοιμίῳ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐρμηνείαν λόγῳ ἡ. καὶ πρὸς Ἑβραί-
 οὺς λόγῳ ιθ. εἰς τὰς Πράξεις, καὶ ὁμιλίᾳ, ε. τῆς α. πρὸς Τιμόθεον, καὶ ὁμιλίᾳ ιζ'. τῆς πρὸς Ἑβραίους, καὶ λό-
 γῳ τῷ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας, ὁμιλίᾳ γ'. πρὸς Ἑβρ. λόγῳ πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν
 θείων συνάξεων, ὁμιλίᾳ κη. τῆς α. πρὸς Κορινθίους, λόγῳ εἰς τὸν μακάριον Φιλογόγιον, καὶ λόγῳ περὶ νηστείας.
 Ἐν οἷς ὅρα πόσον ἀγωνίζεται καὶ πόσα ρητορεύει ἡ καλὴ ἐκείνη γλῶσσα, διὰ νὰ παραινῆσθαι τοὺς Χριστιανούς
 νὰ μεταλαμβάνωσι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ ἀξίως, καὶ συνεχῶς. Ὅρα δὲ καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον ἐπιστολῇ
 πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, καὶ λόγῳ α. περὶ βαπτίσματος. (1) Ἀλλὰ καὶ ὁποῖος δῶση προσοχὴν εἰς τὰς εὐ-
 χάς ὅλης τῆς θείας λειτουργίας, τάχα δὲν βλέπει φανερά, πῶς ὅλοι αὐταὶ ἀποβλέπουσι εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνω-
 νουσι οἱ συναθροίζόμενοι Χριστιανοὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ὅσοι δηλαδὴ εἶναι ἄξιοι;

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ τις ἀκοινωνήτω, καὶ ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος ἀφορίζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Τὸ ὄνομα ἀκοινωνήτος ἔχει τρεῖς σημασίας· διότι, ἡ δηλοῖ τὸν συνεστῶτα μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ συμ-
 προσευχόμενον μετὰ τοὺς λοιποὺς Χριστιανούς, μὴ κοινωνοῦντα δὲ τὰ θεῖα μυστήρια· ἡ δηλοῖ τὸν μήτε κοινω-

εῖναι ἀδύνατον νὰ μεταλαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ καθ' ἑκάστην·
 ἰδοὺ ὅπου ἐπιστομίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ ἄκων ὁ-
 μολογεῖ πῶς εἶναι ὀριμώτατος, διατὶ ἀφορίζει τοὺς φεύγοντας
 καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας. Πῶς γὰρ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι ἤθελαν
 νὰ νομοθετήσουν πρᾶγμα ἀδύνατον; Ἐπειτα ὁ κανὼν δὲν λέγει
 καθ' ἑκάστην, ἀλλὰ τοὺς μὴ παραμένοντας τῇ ἀγίᾳ μεταλήψει,
 ὅταν δηλαδὴ τελεῖται ἡ θεία λειτουργία. Τοὺς δὲ παρεξηγοῦντας
 τὸν κανόνα, καὶ λέγοντας ὅτι ἀφορίζει τοὺς μὴ καρτεροῦντας εἰς
 τὴν λειτουργίαν, ἕως οὗ νὰ μεταλάβωσι οἱ ἄξιοι, ἐπιστομίζει
 Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις στοιχείῳ α. κεφ. κέ. λέγων· ἐγὼ νομίζω,
 ὅτι οἱ παλαιοὶ Χριστιανοὶ, καθὼς ἐσπούδαζον νὰ πιστεύωσι
 ὀρθῶς παρομοίως ἐσπούδαζον καὶ νὰ πολιτευῶνται ὀρθῶς. Διὰ
 τοῦτο καὶ πολλοὶ καλὰ ἔθιμα ὅπου ἀναφέρουσιν οἱ θεοὶ κανό-
 νες, συνηθιζόμενα εἰς τοὺς τότε καιροὺς, αὐτὰ τῶρα εἰς τοὺς
 ἐδικούς μας καιροὺς εἶναι ἀλλοιότικα καὶ διαφορετικά. Τόσον
 ἡμᾶς ἐκατάστησεν ἡ διεστραμμένη καὶ ἀμελημένη ζωὴ ὅπου ζῶ-

μεν, ὥστε οὐδὲ νὰ πιστεύωμεν ἂν κάμμιν φεράν οἱ Χριστι-
 ἄνοι ἔφθασαν εἰς τόσην ἀριτήν, ὅπου νὰ μεταλαμβάνουν συνε-
 χῶς εἰς κάθε λειτουργίαν ὅπου ἐγίνετο.»

(1) Καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος νομοθετεῖ ἐν
 τῷ κατὰ Χριστὸν δικαλόγῳ, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ νὰ κοινωνοῦν
 κάθε Κυριακὴν, καὶ κάθε μεγάλην ἑυρτήν (σελ. 951. τῆς Φιλο-
 καλ.) ὁμοίως καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει, ὅτι νὰ μὴ ἀφί-
 νουν οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἀπερνοῦν τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἀλλ' ὅ-
 σον εἶναι δυνατόν καὶ ὀγλιγορώτερα νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ κάθε
 Κυριακὴν, ἂν ἦναι τρόπος, καὶ μάλιστα οἱ γέροντες καὶ ἀσθε-
 νεῖς (κεφ. τξ'). Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ὁμολογία (σελ. 111)
 λέγει, ὅτι οἱ εὐλαβήτεροι Χριστιανοὶ νὰ ἐξομολογοῦνται κάθε
 μῆνα. Εἰ δὲ τοῦτο δῆλον ὅτι καὶ νὰ κοινωνοῦν κάθε μῆνα, νὰ
 κοινωνοῦν ὅμως μετὰ τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν τῆς συντρι-
 βῆς, ἐξομολογήσεως, ἱκανοποιήσεως, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν νη-
 στείας, περὶ ἧς ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ. τῆς ε'.

εδέχθη ἔτσι, καὶ αὐτοὶ ὁποῦ τοιοῦτοτρόπως ἐδέχθησαν ἀπὸ αὐτόν. Ἐκεῖνος μὲν, διατὶ παρά τοὺς Κανόνας, χωρὶς γραμμάτων ἐδέχθη αὐτοὺς, οὗτοι δὲ, ἡ διατὶ δὲν ἐφρόντισαν νὰ λάβουν συστατικά τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν γράμματα, ἡ διατὶ εἰπόντες ψεύματα, ἠπάτησαν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐδέχθη.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἀποστολ. ιβ'.
τῆς ἐν Καρθ.
ρις'.

Εἰ δὲ ἀφορισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμὸς (1) ὡς ψευσαμένῳ, καὶ ἵπατή-
σαντι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἠνωμένος εἶναι μὲ τὸν ιβ'. Κανόνα, καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν, καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ φράσιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν, ὡς εἶπομεν, ὁμιλεῖ περὶ κληρικοῦ, καὶ λαϊκοῦ τοῦ ἀδέκτου. Οὗτος δὲ ὁμιλεῖ περὶ κληρικοῦ, καὶ λαϊκοῦ ἀφορισμένου, οὕτω λέγων. Ἄνισως κληρικός, ἢ λαϊκός εἶναι ἀφορισμένοι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέων των, πηγαίνοντες δὲ εἰς ἄλλον τόπον, κρύψουν καὶ δὲν ὁμολογήσουν, ὅτι εἶναι ἀφορισμένοι· καὶ διὰ τὸ κρύψιμον αὐτὸ, ἤθελαν δεχθῆναι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου ἐκείνου, ὅστις δὲν ἤξευρε τὸν ἀφορισμὸν· εἰς τοὺς τοιούτους δὲ ἀυξήσῃ περισσώτερον ὁ ἀφορισμὸς, ἐπειδὴ εἶπον ψεύματα καὶ ἐγέλασαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου ἐκείνου.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Τῆς α. τῆς
δ'. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. ιβ'. καὶ
τῆς ἐν Σαρδ. α'.
β'. τῆς Καρθ. γ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἑτέρα ἐπιπηδῶν, κἄν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζεται, εἰ μὴ, τις εὐλογος αἰτία ἢ ἡτοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος οὐγαμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκείσε, λόγῳ εὐσεβείας συμβαλλέσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν Ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστη.

στατικὸν καὶ κανονικὸν, διὰ τὶ ἐσυνίστα καὶ ἀθώωνε τὴν κατηγορηθεῖσαν τούτων φήμην καὶ ὑπόληψιν, κατὰ τὸν μα. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τὸν ἡ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ μάλιστα τὸν ια. τῆς δ'. καὶ κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ιβ'. κανόνα. Καὶ ὁποῖος μὲν ἐλάμβανε γράμμα ἀπολυτικὸν καὶ εἰρηνικὸν, δὲν εἶχε χρεῖαν νὰ λάβῃ καὶ ὑπατικὸν, ἢ συστατικὸν. Ὅποῖος δὲ ἐλάμβανε συστατικὸν, ἢ ὑπατικὸν, ἀνάγκη ἦτο νὰ λάβῃ πρὸς τούτοις καὶ ἀπολυτικὸν. Ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλία ια. τῆς πρὸς Ἑβραίους καὶ πρὸς Ἐφεσίους) «πρέπει, λέγει, οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ ἐρευνῶσι τοὺς κληρικούς καὶ ἱερεῖς ὁποῦ ὑπάγουν ἔξω εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἂν λέγουν τὸν ἑαυτὸν τους κληρικός καὶ ἱερεῖς. Διὰ τὶ δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον ἢ ἀνεξέταστος κοινωνία καὶ ὑποδοχὴ αὐτῶν· καὶ καθὼς μάχονται καὶ πολυπραγμονοῦσιν ἂν εἶναι τῆ ἀληθείᾳ ὀρθόδοξοι καὶ πιστοὶ, ἔτσι πρέπει νὰ πολυπραγμονῶσι καὶ ἂν εἶναι ἀληθῶς χειροτονημένοι ἱερεῖς· καὶ ὄχι ἀδιαφόρως νὰ συγκοινωνοῦσι μὲ τοὺς ἀληθῶς ὄντας ἱερεῖς, καὶ μὲ τοὺς λέγοντας τὸν ἑαυτὸν τους ἱεραμένους, μὴ ὄντας δέ. Ἐπειδὴ, ἂν ἔστι ἀδιαφόρος ὁδὸς ἐπίσης προσδέχωνται, ἄνω κάτω θέλουσιν γένη τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Εἰ δὲ καὶ οἱ εἰς ἄλλον τόπον ἀπερχόμενοι ζητοῦσι μόνον τροφὴν καὶ κυβέρνησιν ὡς πτωχοὶ, νὰ μὴ ἔχῃ νὰ τοὺς ἐξετάζῃ τὰ τοιαῦτα ὁ Ἀρχιερεὺς». Σημειῶσαι δὲ ὅτι ἀπολυτικὸν γράμμα ἐλάμβανον καὶ οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην τους ἀποδημοῦντες, κατὰ τὸν λα. τῆς ἐν Καρθαγέν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πένητες εἰρηνικὰ ἐλάμβανον, διὰ νὰ περιέρχωνται χάριν ἐλείους, κατὰ τὸν ια. τῆς δ'. Ἐστέλλοντο δὲ καὶ γράμματα πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ παλατίου ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους παρακαλεστικὰ διὰ τὴν βοήθειαν τῶν ὀρφανῶν καὶ πενήτων, καὶ τὴν τῶν καταδικῶν λύτρωσιν, κατὰ τὸν ζ'. καὶ ἡ. καὶ θ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ. Οἱ δὲ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπερχόμενοι Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ κληρικοὶ, πρέπει νὰ ἔχουν γράμματα καὶ ὄλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρ-

χίας, μάλιστα δὲ τοῦ Μητροπολίτου κατὰ τὸν ια. Ἀντιοχείας. Τὰ γράμματα δὲ ταῦτα τὰ πρὸς τὸν Βασιλέα, λέγει ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι ὀνομάζονται εἰρηνικαὶ ἐπιστολαί, (τμήματος γ'. ἐπιγραφ. β'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) εἶπον δὲ ἀνωτέρω, ὅτι τὰ συστατικά γράμματα, ἦτο συστατικά καὶ τῆς πίστεως. Διὰ τὶ ἀφ' οὗ οἱ Ἀρειανοὶ ἠλλαξαν τὸ εἶδος τοῦ βαπτίσματος, λέγοντες· Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς τοῦ μετίζονος, καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἡττονος, κατὰ τὸν Κεδρηνόν. Καὶ τὸ, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι μεταστρέψαντες ἔλεξαν· Δόξα Πατρὶ, δι' Υἱοῦ, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἀκολούθως μὲ τὸ νὰ ὑπεκρίνοντο πολλοὶ τὴν ὀρθόδοξίαν, ἵνα μὴ ἀπατώνηται οἱ ὀρθόδοξοι, ἐτάχθη νὰ γράφηται τὸ συστατικὸν τοιοῦτοτρόπως. π'. ι'. α. π'. ἦγουν Πατὴρ, Υἱός, ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ μετὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐπεσφραγίζετο τὸ γράμμα μὲ τὸ, Ἀμήν. Σημειῶσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ἐσυνειθίζοντο νὰ στέλλονται ἀπὸ τοὺς νεοχειροτονήτους, καὶ εἰς τοὺς νεοχειροτονήτους Πατριάρχας τριῶν λογίων γράμματα, καλούμενα, Συνοδικὰ, Ἀμοιβαία, καὶ Ἐνθρονιαστικά. Καὶ Συνοδικὰ μὲν ἐλέγοντο αἱ ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας ἐπεμπεν ἕκαστος τῶν Πατριαρχῶν εἰς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας ὁμολογῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καλούμεναι, διὰ τὶ συνοδικῶς ἐγράφοντο. Ἀμοιβαία δὲ ἦσαν, αἱ ἐπιστολαί, αἵτινες ἐζήτουν τοὺς Πατριάρχας νὰ συναινέσουν δι' ἀποκρίσεως εἰς τὴν χειροτονίαν τοῦ Πατριάρχου ἐκείνου. Καὶ Ἐνθρονιαστικά, αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι ὁποῦ ἐγίνοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον προβιβάσεως τοῦ Πατριάρχου, ταῦτόν εἶπειν τὰ συγχαρητικὰ καλούμενα νῦν. (ὄρα τὸν Δοσίθεον σελ. 468 τῆς δωδεκαβίβλου). Τὸν τύπον τοῦ Συστατικοῦ καὶ Ἀπολυτικοῦ Γράμματος, ὄρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Ἐν ἄλλοις Κώδεξι μέχρι τούτου τελειοῦται ὁ παρὼν κανὼν, τὸ δὲ ἐξῆς οὐ κεῖται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ς'. Κανὼν τῆς δ'. συνόδου προστάζει νὰ μὴ χειροτονηταὶ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἄλλος τις Κληρικὸς ἀπλῶς καὶ ἀορίστως εἰς κάθε ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διωρισμένος εἰς ἐκκλησίαν πόλεως, ἢ χωρίου, ἢ εἰς μοναστήριον. Ὅποιος λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τοιοῦτον τρόπον χειροτονηθῆ, διορίζει ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, νὰ μὴ ἀφίνη τὴν ἰδικήν του διωρισμένην ἐκκλησίαν, καὶ νὰ πηγαίη εἰς ἄλλην ξένης ἐπαρχίας, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἰδικοῦ του Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ, προστάζομεν νὰ μὴ ἐνεργῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην κἀνενα λειτούργημα τῆς Ἱερωσύνης, ἢ τοῦ κλήρου, καὶ μάλιστα ἀνίσως τὸν ἐπροσκάλεσεν ὁ Ἐπίσκοπος του νὰ ἐπιστρέψῃ, αὐτὸς δὲ μένοντες εἰς τὴν ἀταξίαν, καὶ τὸ πείσμα του, δὲν ἔκαμεν ὑπακοὴν εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὡσὰν λαϊκὸς ὁμῶς ἄς συμπροσεύχεται μὲ τοὺς χριστιανοὺς ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἄς μεταλαμβάνῃ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἐν τῷ περιθωρίῳ Κανόνας.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τῆς ς'. ζ'. καὶ τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. εγ'. εδ'. Ἐἰ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγγάνουσι, παρ' οὐδὲν λογιζάμενος τὴν καθ' αὐτῶν ὀρθοίτητάν, ἀργίαν, δέξεται αὐτοὺς ὡς Κληρικούς, ἀφορίζεσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

Ἑρμηνεία.

Μόνος ὁ τῆς Καρχηδόνας Ἐπίσκοπος ἔχει τὴν ἄδειαν ἐξ ἀρχαίου ἔθους νὰ λαμβάνῃ ὅθεν θέλει (πάντως δὲ ἐκ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων) Κληρικούς, καὶ νὰ τοὺς συναριθμῆ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς ἰδικῆς του ἐπαρχίας, κατὰ τὸν ξδ'. Κανόνα τῆς αὐτῆς συνόδου, (1) εἰς δὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ποτὲ δὲν δίδεται μία τοιαύτη ἄδεια. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν, ἐξηρητημένος ὄντας ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνι, καὶ κατὰ τὴν φράσιν καὶ κατὰ τὸ νόημα, λέγει· «Ἐἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπαρχίαν εὕρισκονται οἱ ξένοι αὐτοὶ Κληρικοί, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἤξεύρει, ὅτι, αὐτοὶ εἶναι ἀργοὶ, κατὰ τοὺς Κανόνες, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως των, ὁμῶς ἤθελε καταφρονήσῃ τὴν ἀργίαν ταύτην, καὶ δεχθῆ τούτους ὡσὰν Κληρικούς, ἐνεργοῦντας τὰ τοῦ κλήρου αὐτῶν, δηλ. ὁ τοιοῦτος, λέγω, Ἐπίσκοπος, ἄς ἀφορίζεται ἐπειδὴ γίνεται διδάσκαλος ἀταξίας καὶ σκανδάλων.» Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἐν τῷ περιθωρίῳ συμφώνους Κανόνας.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς ς'. γ'. τοῦ Βασιλ. ιδ'. Ὁ δὺσι γάμοις συμπλακείς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτητῆμενος, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλος τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὅσα μὲν ἀμαρτήματα πράξῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸ τοῦ βαπτίσματος, δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸν ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην καὶ τὸν κλῆρον, ἐπειδὴ καὶ πιστεύομεν, ὅτι τὰ ἀποπλύνει ὄλα τὸ ἅγιον Βάπτισμα· ὅχι δὲ καὶ ὅσα πράξῃ ὕστερα, ἀφοῦ βαπτισθῆ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ὅποιος ὕστερα ἀπὸ τὸ ἅγιον Βάπτισμα ὑπανδρευθῆ δύο φοραῖς, (ὑπανδρεύεται δὲ δύο φοραῖς ὅχι μόνον ἐκεῖνος ὁποῦ πάρῃ μὲ γάμον δευτέραν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ μετὰ ἱερολογίας ἀρραβωνισθῆ δευτέραν γυναῖκα, ἢ πάρῃ μὲ γάμον τὴν ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, (2) ἢ ἔχει γυναῖκα παλ-

(1) Κατὰ τὸν Βαλαμῶνα ἡ ἄδεια αὕτη ἐδόθη χάριν φιλοτιμίας ἀπὸ τῆς γ'. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως παναγιώτατον Πατριάρχην τὸ νὰ λαμβάνῃ δηλ. καὶ νὰ δέχεται ἄλλων ἐπαρχιῶν (πάντως δὲ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ) κληρικούς, καὶ νὰ συναριθμῆ αὐτοὺς εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἰδικῶν του ἐπαρχιῶν, καὶ χωρὶς τὴν ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιερέως των. Ὅμως, διὰ νὰ σώζηται ἡ φιλαδελφία καὶ τὸ ἀσκανδάλιστον, πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ δέχεται τούτους, μὲ τὴν ἐρώτησιν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως των, καθὼς αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ρηθὲς ξδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ὑποδηλοῖ. Ὁ δὲ Βλάσταρις εἰς τὸ στοιχ. α καφ. θ'. λέγει ὅτι καὶ ὁ Βουλγαρίας, καὶ ὁ Κύπρου κατὰ τὴν ρλ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰν, ἔλαβον τὴν αὐτὴν ἄδειαν νὰ δέχονται κληρικούς ἐκ τῶν

ἄλλων τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς, καὶ νὰ τοὺς προβιδάζουν εἰς Ἐπισκόπους.

(2) Ἡ μνηστεία, ἥτοι ὁ ἀρραβωνιασμὸς, ὁποῦ γένη κατὰ τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τὸ σημεῖωμα τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, δηλαδὴ μὲ τὰς συνήθεις ἱεράς εὐχάς, καὶ μὲ τὸ σὴνηθες εἰς τοὺς ἀρραβωνιαζομένους φίλημα, καὶ ὅταν, ὁ μὲν ἄνδρας εἶναι δεκαπέντε χρόνων, ἢ δὲ γυνὴ δεκατριῶν, κατὰ τὸ νεώτερον θέσπισμα τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἢ μνηστεία, λέγω, ὁποῦ γένη μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν τέλειον γάμον, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως κυρίου Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην Ἰωάννην τὸν Σιφιλίνον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὴν ἐπικυρώσασαν τὴν τοῦ Νικηφόρου ἀπόφασιν.

λακήν (1), δεν ἔμπορει νὰ γένη Ἀρχιερεὺς, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὀλότελα νὰ συγκαταριθμηθῆ εἰς τὸν κατάλογον καὶ βαθμὸν τὸν ἱερατικόν (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΗ΄.

Ὁ χήραν λαθῶν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἐπαίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. || Τῆς ε΄ γ΄ κς΄. Βασιλ. κς΄.

Ἑρμηνεία.

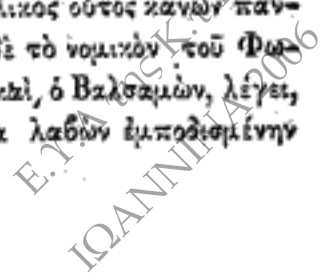
Ἄνισως εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἦτο ἐμποδισμένον τὸ νὰ λαμβάνουν εἰς γυναῖκας, πόρνην, ἢ διωγμένην ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, ἢ ὄλως ἔχουσαν ὄνομα κατηγορημένον· «γυναῖκα γὰρ φησὶ πόρνην, καὶ βεβηλωμένην οὐ λήφονται, καὶ γυναῖκα ἐκβεβλημένην ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὅτι ἅγιός ἐστι Κυρίῳ τῷ Θεῷ αὐτοῦ». [Λευϊτ. κα΄, 7, 13.] Πότῳ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένον τοῦτο εἰς τοὺς ἱερεῖς τοῦ Εὐαγγελίου; «Ἴδου γὰρ, φησὶ, μετίζον τοῦ ἱεροῦ ὧδε,» [Ματθ. ιβ΄, 6.] διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι, ὅποιος πάρη γυναῖκα χήραν, ἢ διωγμένην ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, ἢ πόρνην ἢ δούλην, ἢ μίαν ἀπὸ τὰς γυναικῆς ἐκείναι, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰς κωμωδίας καὶ σκηνάς, καὶ ὑποκρίνονται διάφορα πρόσωπα, δὲν ἔμπορει νὰ γένη Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως νὰ συγκαταριθμηθῆ εἰς τάγμα ἱερατικόν. Ἐπειδὴ ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἶναι διαβεβλημέναι, καὶ κατηγορημέναι. Οἱ δὲ ἱερωμένοι πανταχόθεν πρέπει νὰ ἦναι ἀκατηγόρητοι, καὶ ἀνεπί-

Τοῦτο μὲν, διὰ τὴν καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος, καθὼς δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρεύωνται οἱ συγγενεῖς τῶν ὑπανδρευμένων, ὅταν ἔχωσιν ἐμπόδιον κατὰ τοὺς συνήθεις βαθμοὺς, τοιοῦτοτρόπως δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρεύωνται οὔτε οἱ συγγενεῖς τῶν νομίμως ἀρραβωνιασμένων. Ἀλλὰ καὶ ὁ συνοδικὸς Τόμος θεσπίζει μὲ τὰς αὐτὰς μόνως αἰτίας νὰ λύεται ἡ μνηστεία, μὲ τὰς ὅποιαις λύεται καὶ ὁ γάμος. Τοῦτο δὲ, καὶ διὰ τὴν ἐκείνῃ κανὼν τῆς ε΄, εἰς μοιχείας ἐγκλημα καταδικάζει ἐκείνον ὅπου ἤθελε πάρη γυναῖκα τὴν ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, ἔτι ζῶντα. Ἡ δὲ μοιχεία, φανερὸν ὅτι πρὸς ὑπανδρὸν γυναῖκα λέγεται. Ὅθεν ἡ σύνοδος ὡσὰν γάμον τέλειον τὸν ἀρραβωνιασμὸν ἐστοχάσθηκεν. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ξθ΄, αὐτοῦ κανόνι, διὰ τοῦτο δὲν ἐπιτιμᾷ ὡς πόρνον, εἰς ἑπτὰ χρόνους τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του πρὸ τοῦ γάμου ἀναγνώστην, ἐπειδὴ δὲν ἐφθάρη μὲ ξένην γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐδικήν του, ἀργίζει δὲ μόνον ἓνα χρόνον, διὰ τὴν ἐμικροφύγην καὶ δὲν ἐκαρτέρησεν τὴν τελειουργίαν τοῦ γάμου. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὰς ἀποδείξεις ταύτας, ἡ μνηστεία εἰς γάμου τάξιν λογίζεται, ἢ κατὰ νόμους γινόμενη, διὰ τοῦτο δίγαμος λογίζεται καὶ ὁ ἀρραβωνισθεὶς μόνον δευτέραν γυναῖκα, ἢ ἀρραβωνισμένην μὲ ἄλλον λαθῶν. Αἱ δὲ ἄλλαι μνηστεῖαι, ὅπου γίνονται μὲ λόγια μόνον, καὶ μὲ ἀρραβῶνας φίλους ὅσον κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε μνηστεῖαι εἶναι, οὔτε ὀνομάζονται, οὔτε κατὰ τούτων οἱ συνοδικοὶ κανόνες ἔμπορουν νὰ δείξουν τὴν ἐδικήν των ἐνέργειαν (καὶ ὅρα περὶ ἀρραβῶνος πλατύτερον εἰς τὸ ια΄ κεφ. τῆς περὶ συνοικισίου διδασκαλίας.) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμίων τὰ ἀνωτέρω βιβλαίων λέγει, ὅτι ὁ ἀρραβωνισθεὶς, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὑποτύπωσιν Νεαρὰν καὶ ἀπόρασιν, καὶ λαθῶν ἄλλην γυναῖκα, ἀποθανούσης τῆς ἀρραβωνιαστικῆς αὐτοῦ, ἱερεὺς οὐ γίνεται· δίγαμος γὰρ λογίζεται· εἰ δὲ δὲν ἠρραβωνισθῆ οὕτως, ἱεροῦται ὡς μὴ λογιζόμενος δίγαμος (ἀποκρ. ζ΄, σελ. 305, τοῦ Γιοῦρις). Σημειῶσαι ὅμως ὅτι, εἰ καὶ ἡ μνηστεία εἰς τάξιν γάμου λογίζεται, δὲν εἶναι ὅμως κατὰ πάντα καὶ γάμος τέλειος, ἀλλ' ἐλάττων τοῦ γάμου· καὶ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κε. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

εἶναι γυναῖκα σεμνή, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ὅπου συγκατοικεῖ, κάμνωνας φανεράν μαρτυρίαν περὶ τῆς συγκατοικήσεως ταύτης, φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ὅτι τὴν ἔχει γυναῖκά του. Εἰ δὲ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν δὲν κάμει, ἀσίγηται εἰς αὐτὴν ἐνεργεῖ, ἢ καὶ ἄλλως. Πολλακὴ εἶναι ἐκείνη ὅπου συζῆ νομίμως μὲ ἄνδρα, χωρὶς νὰ εὐλογηθῆ μὲ γάμον. Σημειῶται δὲ, ὅτι, ἀγκαλιὰ καὶ ἡ παλλακὴ αὕτη ἐσυγχωρεῖτο ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς νόμους, ὅμως ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας μας τελείως δὲν συγχωρεῖται τὸ νὰ ἔχουν οἱ Χριστιανοὶ τοιαύτην γυναῖκα. Ὅθεν καὶ ὁ λαὸς τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἀνίσως ἔχη τινὰς τοιαύτην παλλακὴν, καὶ δὲν θέλη, οὔτε νὰ τὴν ἀφήσῃ, οὔτε νὰ τὴν εὐλογηθῆ, δὲν πρέπει νὰ δέχωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἱερεῖς, οὔτε αὐτὰς τὰς προποράς του καὶ λειτουργίας· ἐπειδὴ διὰ τῶν ἔργων ὑβρίζει καὶ ἀτιμᾷ τὸς νόμους καὶ κανόνας τῆς ἐκκλησίας. Καὶ Πέτρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ καὶ Διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ε΄ ἀποκρίσει αὐτοῦ λέγει· ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχηται τινὰς ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον ἐκείνου ὅπου ἔχει ἀνευλόγητον γυναῖκα, οὔτε προσφορὰν, οὔτε κηρὸν, οὔτε ἔλαιον, οὔτε θυμίαμα. Διαφέρει δὲ ἡ πόρνη ἀπὸ τὴν παλλακὴν καθ' ὅτι αὐτὴ ἀμαρτάνει μὲ διάφορα πρόσωπα, ἢ δὲ παλλακὴ μὲ ἓνα.

(2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ιβ΄, αὐτοῦ Κανόνι ἀναφέρει τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον ιζ΄, κανόνα, καθὼς ὁ Βαλσαμίων καὶ ὁ Ζωνάριος συμφώνως ἐκείνων ἐρημήνευσαν, λέγων· «τοὺς διγάμους ὁ κανὼν παντελῶς τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε» φανερὸν εἶναι, κατὰ τὸν ἄκρον ἐρημηνευτὴν τοῦ Ἀποστολικοῦ τούτου κανόνος θεῖον Βασίλειον, ὅτι, ὅποιος ὑπανδρευθῆ δύο φορές, δὲν ἔμπορει νὰ γένη οὔτε ὑποδιάκονος, οὔτε ἀναγνώστης ἢ ψάλτης ἢ θυρωρός. Ὑπηρεῖται γὰρ οὗτοι πάντες ὁμωνόμως λέγονται (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιε΄, τῆς ε΄, ἀγκαλιὰ καὶ κατὰ τὸν κβ΄, κγ΄, τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὑπηρετῆς ἐξαιρέτως καλεῖται ὁ θυρωρός) καὶ ὑπηρεσίαν ἐπιτελοῦσιν ἐκκλησιαστικὴν, εἰ καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἄπαντες, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ταύτην ὑπηρεσίαν τοὺς διγάμους, λέγει, ἐκβάλλει ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν παντελῶς καὶ μὲ ὄλην τὴν τελειότητα. «Εἰ δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ΄, κεφ. κβ΄, ᾧ συνηκολούθησε καὶ, ὁ Βαλσαμίων, λέγει, ὁ ἀναγνώστης δευτερογαμήσας, ἢ γυναῖκα λαθῶν ἐμποδισμένην

(1) Παλλακὴ, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. ιγ΄, κεφ. ε΄,

ληπτοι, καθὼς λέγει ὁ μακάριος Παῦλος. [ἀ. Τιμοθ. γ'. 2.] Ὁ δὲ γ'. τῆς ε'. λέγει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, ἢ Ὑποδιάκονοι, ὅπου ἔλαβον χήραν, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔπεσαν εἰς γάμον παράνομον, οὗτοι χωρίζονται ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν, νὰ ἀργοῦσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην εἰς ὀλίγον καιροῦ διάστημα, καὶ νὰ ἐπιτιμῶνται. Ἐπειτα νὰ ἐπαναλαμβάνουσι τοὺς οἰκείους τῆς ἱερωσύνης βαθμοὺς, εἰς μεγαλύτερον ὅμως βαθμὸν νὰ μὴν προκόπτωσιν, ἀγκαλὰ καὶ ἡ ε'. συγκαταβατικῶς οἰκονόμησε τότε τοὺς τοιοῦτους, ἀπὸ τότε ὅμως καὶ ὕστερον, ὥρισε ἡ αὐτὴ νὰ κρατῆ πάλιν ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν.

Τῆς ε'. γ'. κς'.
τῆς ἐν Νεοκαι.
β'. Βασιλ. κγ'.
μζ'. Θεοφ. ε'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ὁ δῦο ἀδελφὰς ἀΐόμενος, ἢ ἀδελφιδὴν, οὐ δύναται εἶναι κληρικὸς.

Ἑρμηνεία

Ἀπὸ τοὺς γάμους, ἄλλοι μὲν λέγονται ἀθέμιτοι, ὅσοι γίνονται μετὰ συγγενῶν ἢ αἰρετικῶν, ἄλλοι δὲ παράνομοι, καθὼς εἶναι, ὅταν λάβῃ τινὰς εἰς γυναῖκα ἐκείνην, τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ τοῦ ἐστάθῃ νηπιόθεν ἐπίτροπος, καὶ ἄλλοι κατὰ κριτοί, καθὼς εἶναι, ὅταν τινὰς λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Θεόν, Καλογραίαν. Μετὰ κοινὸν δὲ ὄνομα, ὅσοι οὗτοι οἱ γάμοι ἢμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν ἄθεσμοι, (καθὼς ἡ ε'. ἐν τῷ γ'. κανόνι κοινῶς ἀθέσμους ὀνομάζει τοὺς περιεχομένους γάμους ἐν τῷ ιζ'. καὶ ιθ'. κανόνι τῶν Ἀποστόλων.) ὁ δὲ παρὼν κανὼν μόνον περὶ ἀθεμίτων γάμων διαλαμβάνει, ὀρίζων Ὅποιος λάβῃ εἰς γυναῖκα δῦο ἀδελφὰς, ἢ πάρῃ τὴν μεγάλην ἀνεψιάν του, δὲν ἢμπορεῖ νὰ γένη Κληρικὸς. Δι' ὅτι κάθε ἀθέμιτος γάμος, εἴτε ἐξ αἵματος, εἴτε ἐκ συμπενθερίας εἶναι, ὄχι μόνον ἐμπυδίζει τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γένη Κληρικὸς, ἀλλὰ καὶ βάλλει ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμια. Ὁ γὰρ μέγας Βασίλειος ἀναφέρων τοὺς δῦο ἀδελφὰς λαμβάνοντας εἰς τὸν οἴ. κζ'. αὐτοῦ κανόνα, ζ' χρόνος κανονίζει νὰ ἀπέχῃσι τῶν μυστηρίων, κατὰ τὸν οἴ., ὁ δὲ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρεία διορίζει νὰ ἐξωθῆται τῆς Μετὰ κλήσεως μέχρι θανάτου ἢ γυνῆ ἐκείνη, ὅπου πάρῃ δῦο ἀδελφούς. Ὁ δὲ κζ'. κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὀρίζει, ὅτι ὁ Πρεσβύτερος ἐκεῖνος ὅπου περιπέτῃ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς γάμον ἀθεσμον, ἢτοι ἔχοντα συγγένειαν, νὰ μετέγῃ μόνον τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας, ἀπὸ δὲ τὰς ἄλλας ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης νὰ ἀπέχῃ, καὶ οὔτε κρυφίως, οὔτε φανερά νὰ εὐλογῇ τινὰ, ἀλλ' οὔτε νὰ μεταλαμβάνῃ τινὰ. Τοῦτον τὸν ἴδιον κανόνα τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεῖ ἀναφέρει ἡ ε'. σύνοδ. ἐν τῷ κς'. αὐτῆς κανόνι, προσθέτουσα, ὅτι, νὰ χωρίζηται ὁ ἀθεσμος γάμος πρῶτον, καὶ οὕτω νὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας. Ὁ δὲ ε. τοῦ Θεοφίλου λέγει, ὅτι ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος λαβὼν τὴν ἀνεψιάν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμά χειροτονηθεὶς διάκονος, οὐ καθαίρεται, ἐὰν ἐλείνη ἀπέλιαν, ἢ αὐτὸς ἀφήκεν αὐτὴν πρὸ τοῦ συνευρεθῆναι σαρκικῶς μετ' αὐτήν. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, Βιβλ. ε'. τίτλ. λζ', προστάζει, ὅτι ὅσοι οἱ ἀθέμιτοι γάμοι νὰ χωρίζονται καὶ νὰ τιμωρῶνται. Οἱ δὲ συνευρισκόμενοι μετ' ὀδῶ ἀδελφὰς, ἢ μετ' ἡν ἀνεψιάν τους (ὡς ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος κανὼν διακελεύεται) προστάζει νὰ κόπτιωνται τὰς μύτας, καὶ νὰ ξυλίζωνται καὶ αὐτοί, καὶ αἱ γυναῖκες ὅπου μετ' αὐτῶν συνευθίρησαν. Ἐὰν δὲ καὶ δὲν θελήσουν νὰ χωρίζονται οἱ τοιοῦτοι, πρέπει μετ' ἀθηντικὴν ἐξουσίαν στανικῶς νὰ χωρίζονται.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς δ'. λ'. || Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς, καθαίρεισθω.

ἀπὸ τοὺς νόμους, μένει μὲν εἰς τὸν ἐδικὸν του βαθμὸν, εἰς ἄλλον δὲ μεγαλύτερον οὐ προσιβάσκειται.» πρέπει προτιμότερον νὰ ἔχῃσι τὸ κῦρος ὅ,τι Ἀποστολικὸς κανὼν καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, πάριξ οἱ νόμοι οἱ ἐξωτερικοί. Ἐνα μὲν, διὰ τὴν ἱερὸς Φώτιος σύνοδον κἀμνει εἰς τὸ νομικὸν του τῶν Νεαρῶν ἀπλῶς, καὶ ὄχι τῶν ἱερῶν Κανόνων κατὰ πρῶτον σκοπὸν, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὴν ὁ βαθμὸς τοῦ ἀναγνώστου συναριθμοῦμενος ὑπὸ τοῦ Βαλααμῶνος μετὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν ἱερωμένων, δείκνυται, ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Ὁ δὲ ἀνὰ χεῖρας οὗτος Ἀποστολικὸς κανὼν προστάζει, ὅτι ὁ δίγαμος δὲν ἢμπορεῖ τελείως νὰ ἦναι τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Καὶ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος παντελῶς ἐκβάλλῃ τοὺς δίγαμους τῆς ὑπηρεσίας ἀπλῶς, πόσω μᾶλλον τὸν ἀναγνώστην, πλεον τῶν ἄλλων κατωτέρων ὑπηρετῶν ἔχοντα; ὅθεν ὁ Ἀναγνώστης καὶ μετὰ τὸν κλῆρον δευτερογαμήσας, φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ καθαίρεισθῃ ἀπὸ τὸ κληρικῶν του. Ὁ δὲ γ'. τῆς ε'. λέγει, ὅτι ἀπὸ τοὺς τότε ἐν ἀγνοίᾳ εἰς δῦο γάμους περιπεσόντας ἱερωμένους, ὅσοι μὲν ἐδουλώθησαν εἰς τὴν παρανομίαν αὐτήν, οὗτοι νὰ καθαίρωνται. Ὅσοι δὲ ἐγνώρισαν

ἀπὸ λόγου τοὺς τὸ κακὸν, καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν παράνομον αὐτὸν γάμον, οὗτοι νὰ παύσιν ἀπὸ κάθε ἱερατικῆς ὑπηρεσίας εἰς διορισμένου τινὸς χρόνου διάστημα, μετὰ τοῦτο δὲ, νὰ λαμβάνουσι πάλιν τοὺς οἰκείους βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, εἰς μεγαλύτερον ὅμως βαθμὸν νὰ μὴ προκόπτωσιν. Ἀπὸ τότε δὲ καὶ ὕστερον ὥρισε ἡ αὐτὴ νὰ κρατῆ πάλιν ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν, ὅν καὶ ἐκθίεται αὐτολεξεῖ. Γράφει δὲ καὶ ὁ Πάπας Οὐρβανὸς τῷ Ἐπισκόπῳ Βίνωνι ταῦτα Διγάμους, καὶ χερῶν ἀνδρας, ἀπὸ τῶν ἱερῶν βαθμῶν ἀφορίζομεν. Δι' ὅ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων ἀπέβαλε τὸν ὑπέρπλουτον ἐκεῖνον δίγαμον, ὅστις ἔδιδεν εἰς αὐτὸν, μεγάλην ἀνάγκην ἔχοντα, σίτον ὅσον ἤθελε, καὶ ἑκατὸν πενήκοντα λίτρας χρυσοῦν, ἵνα μόνον χειροτονήσῃ αὐτὸν ἱεροδιάκονον, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνο τὸ μνήμης ἄξιον λόγιον «Κάλλιον φαίνεται μοι ἐκλείψαι τὸν ἥλιον, ἢ λείψαι τὸν θεῖον νόμον.» (Συμεῶν ὁ μεταφραστὴς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ). Καὶ ὁ θεῖος δὲ Δαυγυστίνος λέγει: «προστάττομεν, μὴ τις ἀθέσμους χειροτονίας ποιήσῃ, μὴ δίγαμον, ἢ τὸν μὴ παρθένον μνηστευθέντα, ἢ ἀγράμματον.» (σελ. 314. τόμ. τῆς Ἀγάτης.)

Ἑρμηνεία.

Δύο σημαινόμενα ἔχει, τὸ νὰ δώσῃ τινὰς ἐγγύας. Διότι, ἢ δίδει τινὰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐγγυητῆν διὰ ἄλλον, (1) ἢ δίδει ἄλλον ἐγγυητῆν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Ὁ δὲ παρῶν κανὼν κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἐκλαμβάνων, τὸ νὰ δώσῃ τινὰς ἐγγύας, λέγει· Ὅποιος κληρικὸς ἤθελε δώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐγγυητῆν διὰ ἄλλον, ὡς καθίρεται. Ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἡ γινομένη ἐγγύησις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἀνθρώπινα καταγίνεται καθήκοντα, ἦτοι εἰς ὑποθέσεις τελωνείων, καὶ χαρὰτζίων, καὶ ὑποθέσεις ἀσπρῶν, καὶ συντόμως εἰπεῖν εἰς τὰς δοσοληψίας τῶν πραγματευτῶν Ἀπὸ τὰ ὅποια βιωτικὰ καὶ κοσμικὰ πράγματα, πρέπει οἱ κληρικοὶ νὰ ἦναι ἐλεύθεροι· καὶ μάλιστα εἰς τὰς τοιαύτας ἐγγύησεις ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλοι πολλοὶ πειρασμοί, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει αὐτοὶ νὰ ρίπτουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς θεληματικῶς. «Ἐὰν γὰρ, φησὶν ὁ παροιμικστὴς, ἐγγύησῃ σὸν φίλον, παραδώσεις τὴν χεῖρα ἐχθρῷ, διὰ τοῦτο λέγει μὴ δίδου σαυτὸν εἰς ἐγγύησιν κλισυνόμενος. Ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃς πόθεν ἀποτίσεις, λήφονται τὸ στρώμα τὸ ὑπὸ τὰς πλευράς σου. [Παροιμ. γ'. ι. καὶ κβ'. 26.] Διὰ τὰ βιωτικὰ, ὡς εἶπομεν, κέρδη καὶ πράγματα, δὲν πρέπει νὰ δίδωσιν οἱ κληρικοὶ τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐγγυητῆν. Διότι, ἂν καὶ εἴμεθα προσταγμένοι νὰ βάλλωμεν τὴν ψυχὴν μας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μας, ὅχι ὅμως εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα. κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ὄρ. κατ' ἐπιτομ. ρζβ'.) Διὰ δὲ τὸ συμφέρον τῶν ἀδελφῶν, κατὰ σκοπὸν τῆς εἰς Θεὸν εὐκραστῆσεως, ὅχι μόνον ἐγγυητὰς πρέπει νὰ δίδωσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς οἱ κληρικοὶ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ψυχὴν χάριν λόγου· εἰς ἕνα κληρικὸς, ἀπαντήτας ἐν ὁποῦ τραβίζεται ἀδίκως διὰ νὰ βαλθῆ εἰς φυλακὴν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει νὰ δώσῃ κανένα ἐγγυητῆν πρὸς τὸν κριτῆν διὰ λόγου του, ἤθελεν ἐλεῆσθαι τὴν συμφορὰν του, καὶ δώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐγγυητῆν διὰ τὸν ἀδελφόν, ὁ τοιοῦτος, λέγω, κληρικὸς, οὐ μόνον καθαίρεται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖται παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς πληρώσῃς Εὐαγγελικὴν καὶ Θεῖαν ἐντολήν· «Ῥύσασθε γὰρ, φησὶν, ἀδικούμενον, καὶ ἀγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπριοῦν κτεινομένους μὴ φείση.» [Ἠσαϊ, ι. 17. Παροιμ. κδ'. 11.] Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὸ α'. σημαινόμενον, τὸ νὰ μὴ δίδῃ τις τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐγγυητῆν διὰ ἄλλον, ὡς εἴρηται. Ἡ δὲ οἰκουμένη δ'. σύνοδος, κατὰ τὸ β'. σημαινόμενον ἐκλαμβάνουσα, τὸ ἐγγύας δίδόναι, ἐζήτησεν ἐν τῷ λ. αὐτῆς κανόνι, νὰ δώσῃ ἐγγυητὰς ἄλλους διὰ λόγου των οἱ τῆς Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι, ὅτι δὲν ἀναχωροῦν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕως οὐ νὰ χειροτονηθῇ Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος, καὶ με τοῦτον τὸν τρόπον συμφωνοῦσιν οἱ κανόνες, ὁ Ἀποστολικὸς δηλ. καὶ ὁ τῆς δ'. καὶ δὲν ἐναντιόνονται ἀναμεταξύ τους. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀποστολικὸς κατ' ἄλλο σημαινόμενον ἐξέλαβε τὸ ἐγγύας δίδόναι, ὁ δὲ τῆς δ'. κατ' ἄλλο. (2)

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Εὐνοῦχος, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετο, ἢ διωγμῷ ἀφηρέθη τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἢ οὕτως ἑφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος, Ἐπίσκοπος γινέσθω.

Ἄπος. κβ'. καὶ κδ'. τῆς δ. ὁ α. τῆς δ. καὶ β'. ὁ γ'.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τρεῖς διακίρονται οἱ εὐνοῦχοι, εἰς σπάδωνας, θλιβίας, καὶ ἐκτομίας. Καὶ σπάδωνες μὲν εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς των, χωρὶς δίδυμα καὶ παιδογόνα μόρια, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος εἶπεν· «Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐγεννήθησαν οὕτως ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν [Ματθ. ιθ'. 12.] (καθὼς ἦν ὁ Δωρόθεος, ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας πρεσβύτερος, ὡς μαρτυρεῖ Εὐσέβιος ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. ζ'. κεφ. λβ'.), θλιβίαι δὲ εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὰ παιδογόνα μόρια ἐθλίψαν καὶ ἐσφιγξαν οἱ γονεῖς των, ὅταν ἦτον νήπια, καὶ τὰ ἑκάμην ἀχρηστὰ πρὸς παιδοποιεῖαν, μετὰ τὸ σφιγξίμον ἐκεῖνο· ἐκτομίας δὲ εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἀπέβηλον τὰ γεννητικὰ μόρια, ἢ μετὰ μαχαίρι, ἢ μετὰ ἄλλην τέχνην καὶ μηχανήν. (3) Τοῦτων οὕτω προσγνωσμένων, λέγει ὁ παρῶν

(1) Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, οὐδὲ γυναῖκα ἔμπορὶ νὰ δώσῃ ἐγγύας, ἢ γυνὴ νὰ δώσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς ἐγγυητῆν δι' ἄλλον. Ἀλλ' οὐτε ἂν ἐγγυηθῇ, κρίνεται διὰ τὴν ἐγγύησιν. Τότε δὲ μόνον ἐνέχεται εἰς κρίσιν διὰ τὴν ἐγγύησιν, ὅταν πάρῃ τίποτε χάρισμα, διὰ νὰ ἐγγυηθῇ· διότι τὸ χάρισμα ὅπου ἔλαβε, τὴν κάμνει κατάκριτον διὰ τὴν ἐγγύησιν. Ἀρμενόπουλ. Βιβλ. γ'. τίτλ. ς'.

(2) Εἰς δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ'. κεφ. λδ'. διατάξει καὶ λβ'. τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ α' βιβλ. τοῦ Κώδωνος, διορίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ ἀπλῶς οἱ κληρικοὶ, ὅταν κρίνονται, νὰ μὴ δίδωσιν ἐγγύας, ἦτοι ἐγγυητὰς διὰ λόγου των· ὅμως αἱ διατάξεις αὗται, ὅταν αἱ Νεαραὶ ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐκαθαρίσθησαν, δὲν ἐβάλλθησαν εἰς τὰ βασιλικὰ,

κατὰ τὸν Βαλαμῶνα. Ὅθεν δὲν ἔχουσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύον· Ἡ ἐγγυητὰς ἐμποδίζει τοὺς τοὺς νὰ μὴ γίνωνται, ὡς εἶπομεν, εἰς δοσοληψίας, καὶ ἀνθρώπινα καθήκοντα, καὶ ὅχι εἰς τὰ κατ' ἐντολήν συμφέροντα τοῖς ἀδελφοῖς. Καὶ ἡ ρηγ'. δὲ Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ λέγει, ὅτι οἱ Κληρικοὶ ἐγγύας νὰ μὴ δίδουν, ὅταν κρίνονται, ἀλλὰ μόνον ὑποσχετικὴν ὁμολογίαν χωρὶς ὄρκου. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς κρινόμενοι, μήτε ἐγγυητὰς νὰ δίδουν, μήτε ὁμολογίας νὰ κάμνουν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι τινὲς τὴν ἐγγύησιν ἐνόησαν ἀντὶ τὴν κοινῶς λεγομένην προξενίαν, διότι οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ οὐτε προξενηταὶ ἀρραβῶνων καὶ ὑπανδρείας δὲν πρέπει νὰ γίνωνται.

(3) Ἀπὸ δὲ τοῦς τοιοῦτους ἐκτομίας, ἄλλων μὲν εἶναι κομμένα καὶ τὰ δίδυμα καὶ ὁ καυλὸς, οἱ ὅποιοι δὲν δύνανται πλέον

E. P. MANS K. 111
IOANNIN 2006

κανών· Ἄνισως τινὰς καὶ ἔγινεν εὐνοῦχος ἀπὸ κακίαν καὶ βλάβην ἀνθρώπων, ἢ εἰς καιρὸν διωγμοῦ ἐκόπησαν ἀπὸ τοὺς διώκτας τὰ παιδογόνα μέρια τῶν ἀνδρῶν· ἢ ἐγεννήθη ἔτσι ἐκ κοιλίας μητρὸς του, εἶναι δὲ ἄξιος διὰ ἱερωσύνην, ἃς γίνεται Ἐπίσκοπος, (1) ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν ἔγινεν αἷτιος τοῦ τοιοῦτου εὐνοουχισμοῦ, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ ὑπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, ἔπαθε τὸ τοιοῦτον κακὸν, διὰ τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐλεῆται, καὶ ὄχι νὰ μισῆται, καὶ νὰ παιδεύηται. Περὶ τοῦ εὐνοουχισμοῦ ἔτι, διορίζουσι καὶ οἱ ἀκόλουθοι κανόνες, ὁ κβ'. κγ'. καὶ κδ'. τῶν Ἀποστόλων. Ὁ δὲ α'. τῆς α'. συνόδου κανὼν λέγει, ὅτι ὅποιος κληρικὸς διὰ ἀσθένειαν εὐνοουχισθῆ ὑπὸ ἰατρῶν, ἢ ὑπὸ βαρβάρων, οὗτος ἃς μὲν ἐν τῷ κλήρῳ· λαϊκὸς δὲ ὢν, ἃς κληροῦται. Ὅστις δὲ ὑγιὲς ὢν, εὐνοούχισε τὸν ἑαυτὸν του, οὗτος, κληρικὸς μὲν ὢν, ἃς παύῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῆ τὰ τῆς ἱερωσύνης του· λαϊκὸς δὲ ὢν ἃς μὴ γίνεται κληρικὸς. Ὁ δὲ η'. τῆς α'. καὶ β'. κανὼν, τοῦτον τὸν ἴδιον κανόνα τῆς α'. προτιθεὶς, λέγει· Ὅποιος μὲν κληρικὸς εὐνοούχισῃ ἄλλον τινὰ, ἢ αὐτὸς μὲ τὸ χεῖρι του, ἢ ἄλλον βάλῃ, ἃς καθαιρεῖται· ὅποιος δὲ λαϊκὸς κάμη τοῦτο, ἃς ἀφορίζεται. Εἰ δὲ ἱερεῖς, ἢ λαϊκοὶ, εὐνοούχισουν τοὺς ἔχοντας πάθος τι, οὐ κατακρίνονται.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἄπος. κα'. κγ'. κδ'. τῆς α'. α'. τῆς α' καὶ β'. η'. τῆς α'. καὶ β'. Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν, μὴ γινέσθω κληρικὸς· αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρὸς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω εἰρημένος κανὼν ὀρίζει διὰ τοὺς εὐνοουχισθέντας σταυρικῶς, ὁ δὲ παρὼν διὰ τοὺς εὐνοουχισθέντας θεληματικῶς, λέγων· Ὅποιος ἤθελεν εὐνοούχισῃ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὸ θέλημά του, ὑγιὲς ὢν, ἢ μὲ τὰ χεῖριά του, ἢ βάλῃ ἄλλον καὶ τὸν εὐνοούχισῃ, ἃς μὴ γίνεται κληρικὸς. (2) Ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι μοναχὸς του φονεὺς τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ ἐχθρὸς τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Διατί ὁ μὲν Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτὸν ἄνδρα, μὲ ὄλα τὰ παιδογόνα μέρια, αὐτὸς δὲ ἐκβάλλοντας αὐτὰ, μεταβάλλει τὸν ἑαυτὸν του εἰς μίαν ἀλλόκοτον καὶ παράξενον φύσιν· ἐπειδὴ, οὔτε ἄνδρας εἶναι, διατί δὲν δύναται νὰ ἐνεργῆσῃ τὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ γεννήσῃ ὁμοιον κτῶ ἀνθρώπων· οὔτε πάλιν γυναῖκα, διότι δὲν δύναται τὰ τῶν γυναικῶν νὰ πάθῃ, ἤτοι νὰ ἐγγαστριωθῇ, καὶ νὰ γεννήσῃ ὡς αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ τρόπον τινὰ εἶναι ἕνα τρίτον τέρας, καὶ ὡσάν νὰ εἶπῃ τινὰς, εἶναι μέσον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κβ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἄπος. να'. κβ'. κδ'. τῆς α'. α'. τῆς α'. β'. η'. Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρεῖσθω. Φονεὺς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωθεν, περὶ εὐνοουχισμοῦ διαλαμβάνει· πλὴν ἐκεῖνος μὲν ὀρίζει νὰ μὴ γίνηται κληρικὸς, ὅποιος λαϊκὸς ὢν, ἤθελεν εὐνοούχισῃ τὸν ἑαυτὸν του, οὗτος δὲ λέγει, ὅτι ἐὰν τινὰς κληρικὸς ὢν πρότερον, ὕστερον ἤθελεν εὐνοούχισῃ τὸν ἑαυτὸν του ὑγιαίνοντα, ἢ ἄλλον βάλῃ καὶ τὸν εὐνοούχισῃ, νὰ

μὲ γυναῖκα νὰ συνευρεθῶσιν, ἄλλου δὲ, εἶναι μόνον κοιμημένα τὰ διδύμα, ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ καυλός· οὔτινες καὶ μὲ γυναῖκας ἔμποροῦν νὰ ἀμαρτάνουν, ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μὴ κάμνουν παιδί, καὶ πόλεμον σφοδρότερον αἰσθάνονται ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχουσι τὰ μέρια ὄλα καὶ παιδοποιούσιν. Καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τούτων κατὰ πλάτος ὁμιλεῖ εἰς τὸν περὶ παρθενίας λόγον αὐτοῦ. Περὶ ὧν καὶ ὁ Σεβαστὸς λέγει· «ἐπιθυμία εὐνοούχου ἀποπαρθεύσαι νεάνιν» (κ'. α'. καὶ λ'. 20). Ἴσως δὲ τοιοῦτος νὰ ἦτο καὶ ὁ Πεντηκῆς ὁ εὐνοούχος τοῦ βασιλέως Φαραῶ, ὁ ἀυθέντης Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου, μὲ τὸ νὰ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι εἶχε γυναῖκα τὴν βιασαμένην τὸν Ἰωσήφ. Σημελώσαι· ὅτι ὁ ἱερὸς Δύγουστινος ἀναφέρει πῶς ἕνας νέος ἔδωκε γράμμα εἰς τὸν ἡγεμόνα Φίληκα παρακαλεστικόν, διὰ νὰ εὐνοούχισθῇ ὑπὸ ἐνὸς ἰατροῦ, ὅστις οὐκ ἐτύλμα διὰ τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα νὰ εὐνοούχισῃ αὐτὸν, ὡσάν ὅπου ὁ εὐνοουχισμὸς εἶναι πρᾶγμα ἀνόσιον, ἐμποδισμένον καὶ ἀπὸ τὸν Θεϊκὸν νόμον καὶ ἀπὸ τὸν βασιλικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεῖος Ἰουστίνος, ἐν τῇ β'. ἀπολογία, λέγει· ὅτι ἰατροὶ τινες ἔλεγον πῶς δὲν ἔμποροῦν νὰ εὐνοούχισουν τινὰ, χωρὶς τὴν ἀδείαν τοῦ ἡγεμόνου.

(1) Καθὼς τοιοῦτος ἦτο ὁ Νικήτας, κατὰ τὸν Κοιναίτην Νικήταν λέγοντα· «Ἦν τις εὐνοούχος ἀρχιερατικῶς προσδρεύων τῆς τῶν Κοινῶν πόλεως, Νικήτας τοῦνομα, πάσης ἀρετῆς καταγώγιον· ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνάτιος, εὐνοούχος ἦτο.» Περὶ τῶν εὐνοούχων λέγει καὶ ὁ Θεὸς εἰς τὸ Δευτερονόμιον· «Οὐκ εἰσελεύσεται θλαθίας, οὐδὲ ἀποικισμὸς εἰς ἐκκλησίαν Κυρίου.» (Κεφ. γ'. 1.).

(2) Ἐπειδὴ μερικοὶ κακόφρονες αἰρετικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ Οὐαλῆσιοι, ἀκούοντες τὸν Κύριον νὰ λέγῃ, ἀνίσως ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σὲ σκανδαλίξῃ, ἐκβαλε αὐτὸν· ὁμοίως καὶ ἐὰν ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ ποὺς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίξωσί σε, ἐκκοψον αὐτὰ, κακῶς καὶ σφαλερῶς ἐξήγγισαν τὸ ρητόν. Ὅθεν καὶ ἔλεγαν, ὅτι πρέπει τινὰς νὰ ἀκρωτηριάξῃ καὶ νὰ κόπη τὰ μέλη ἐκείνα, ὅπου τὸν παρακινούσιν εἰς ἀμαρτίαν, καθὼς ὁ Θεῖος Ἐπιφάνιος τοὺς τοιοῦτους ἀναφέρει αἰρετικούς. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὅσοι τοιοῦτοι εὐρεθῶν, ὅπου νὰ ἀκρωτηριάξουν τὰ μέλη τοῦ σώματός των, ὑγιεῖς ὄντες, ὑποκείμενοι εἶναι καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος, καθὼς εἶναι καὶ ἐχθροὶ τῆς δημιουργίας

καθαίρηται· ἐπειδὴ εἶναι φονεὺς τοῦ ἑαυτοῦ του.(1) Ὅχι μόνον δὲ οἱ θειοὶ κανόνες, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι παιδεύουσιν ἐκείνους ὅπου εὐνουχίσουν ἢ τὸν ἑαυτὸν τους, ἢ ἄλλους, μὲ διαφόρους παιδείας, ἢτοι μὲ ἀσπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων τους, μὲ ἐξορίαν, μὲ ταυτοπάθειαν, ἢ γουν νὰ εὐνουχίζηται καὶ αὐτὸς ὑπ' ἄλλου ἀνθρώπου. Καὶ ἀνί- σως τινὰς δοῦλος ἤθελεν εὐνουχισθῆ, ἀν ἦναι ὑγιής, ἢ ἄρρωστος, προστάζουν οἱ νόμοι νὰ γινήται ἐλεύθερος. Φώ- τιος κεφ. ιδ'. τοῦ α', τίτλ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κα'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφορίζεσθω ἐτη τρία. Ἐπίβουλος γὰρ ἐστὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

Ἀποστολ. κα'. κβ'. κγ'. τῆς α'. α'. τῆς α'. καὶ β'. γ'.

Ἑρμηνεία.

Εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἤθελεν ἀκρωτηριάσῃ, καὶ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτὸν του ὑγιαίνοντα, ἢ ἄλλον βάλῃ καὶ τὸν εὐνουχίσῃ, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ τὰ μυστήρια καὶ ἀπὸ τὴν ἐν τῇ ἐκκλη- σίᾳ συνάθροισιν τῶν χριστιανῶν χρόνους τρεῖς· ἐπειδὴ μὲ τὸν εὐνουχισμόν αὐτὸν γίνεσθαι ἐπίβουλος τῆς ζωῆς του.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιπορκίᾳ, ἢ κλοπῇ, ἀλοῦς, κα- θαιρεῖσθω, καὶ μὴ ἀφορίζεσθω. Λέγει γὰρ ἡ Γραφή, «Ὅχι ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό.» Ὡσαύ- τως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

Τῆς α'. θ'. τῆς ς'. δ'. κα'. τῆς ἐν Νεοκαισ. α'. η'. τῆς Καρθ. λε'. τοῦ Βασιλ. γ'. ιζ'. λβ'. μδ'. να'. ο'.

Ἑρμηνεία.

Ὅλοι οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοί πρέπει νὰ ἦναι καθαροί, καὶ ἀνέγκλητοι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διο- ρίζει ἐτῆ. Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε πιασθῆ, ἢ γουν ἤθελεν ἀποδειχθῆ, πῶς ἐκκε- πορνείκην, ἢ παράβασιν ὄρκου (2) ἢ κλεψίαν, κεφαλαιώδη δηλ. κατὰ τὸν κή. τοῦ Νηστευτοῦ, ἢτοι κεφαλικὴν τι- μωρίαν ἐπάγουσαν. Κεφαλικὴ δὲ τιμωρία δὲν εἶναι ὁ ἀποκεφαλισμὸς, ἢ θάνατος ἄλλος· ὡς ἐρμηνεύει ὁ Βαλασκ- μῶν, σχολιάζων τὸ κέ. κεφ. τοῦ θ'. τίτλου τοῦ νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀλλὰ ἐξορία, τύφλωσις, κόψιμν τῆς χειρὸς, καὶ ἄλλα ὅμοια (3), ἃς καθαίρηται μὲν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, ἃς μὴ ἀφορίζηται δὲ καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσευχὴν τῶν Χριστιανῶν. Διότι λέγει ἡ θεία Γραφή· Δὲν θέλεις παιδεύσει δύο φοραὶς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ

τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Κυρίου δὲν νοοῦνται κατὰ τὸ γράμμα, ἀλλὰ ἐξηγοῦνται τροπολογικῶς. Ἦτοι, ἐὰν ἔχωμεν συγγενεῖς, ἢ φίλους τόσον πολλὰ οἰκείους καὶ ἀγαπητοὺς εἰς ἡμᾶς, καθὼς εἶναι τὰ μέλη τοῦ σώματός μας, ἢ φιλία ὅμως τῶν τοιούτων μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀποκόπτωμεν ἀπὸ λόγου μας τὴν τοιαύτην προσπάθειαν καὶ φιλίαν, προτιμῶντες τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, καὶ τὴν σω- τηρίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καθὼς ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὁ Θεοφύλακτος, ὁ Ἐπιφάνειος, καὶ ἄλλοι Πατέρες ἐξηγοῦσι τὸ τοι- οῦτον βῆτόν. «Σημείωσαι δὲ, ὅτι τοὺς εὐνούχους, ὁ μὲν Θεολό- γος Γρηγόριος ὀνομάζει, ἐν γυναιξίν ἄνδρας, καὶ ἐν ἀνδράσι γυ- ναίκας, ὁ δὲ μέγας Βασίλειος (ἐπιστολ. πρὸς Συμπλικίαν) τὸ «γένος τῶν εὐνούχων καλεῖ ἄτιμον, πανώλεθρον, ἀνανδρον, σι- «δηροκατάδικον, καὶ ἄλλα πολλὰ, προσθέτων ὅτι οὐδὲ εἰς μαρ- «τυρίαν εἶναι ἀξιόπιστος.» Ὁ δὲ θεὸς Ἀπόστολος, κατάρας ὑ- πεύθυνον κρίνει ἐκεῖνον ὅπου εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Οὕτω γὰρ καταρᾶται τοὺς ἀναστατοῦντας τοὺς Γαλάτας «ὄφειλον καὶ ἀπο- «κόψονται (ἢτοι εὐνουχισθῆσονται, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος «καὶ ὁ Θεοφύλακτος) οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.» (Γαλάτ. ε'. 12).

(1) Ὅθεν ἀκολούθως τῶ Ἀποστολικῶ παρόντι κανόνι, ὁ Ἀ- λεξανδρείας Δημήτριος ἐκάθηρε, κατὰ τὸν Σωκράτην, τὸν Ὀρι- γένην, ἐπειδὴ καὶ ἀπετόλμησε νὰ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτὸν του (ἀγ- καλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι σάφος ὢν ὁ Ὀριγένης, εὐρῆκε βότα- τανόν τι καὶ φάρμακον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξήρανε τὴν βίβαν τῆς σχιρτώσεως-σαρκὸς) ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἐπιφάνειον ὅπου ἀναφέ- ρει, αἰρέσει ξδ', τὰ θρυλλούμενα περὶ τῆς εὐνουχίσεως Ὀριγένους.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ὁμιλῶν διὰ τὸν Ἀντιοχείας Λεόν- τιον, τὸν πρὸ τοῦ Εὐδοξίου, εἶπεν ὅτι δὲν ἤρμοζεν εἰς ἐκεῖνον, οὔτε ἀρχιερωσύνη, οὔτε κοινωμία· διατὶ αὐτὸς ἑαυτὸν εὐνούχι- σεν, ἵνα μετ' ἐξουσίας κοιμᾶται εἰς τὸ ἐξῆς μετ' Εὐστολίας τι- νὸς, γυναικὸς μὲν δι' αὐτὸν, λεγομένης δὲ παρθένου. Ἀπολογία α'. πρὸς Κωνσταντί.

(2) Σημείωσαι, ὅτι οἱ μὲν κανόνες, ἐπιπορκίαν λέγουσι τὴν πα- ράβασιν τοῦ ἐν ἀληθείᾳ γενομένου ὄρκου, οἱ δὲ νόμοι οἱ πολιτι- κοί, ἐπιπορκίαν λέγουσι καὶ τὸν ἐπὶ ψεύδει γενομένον ὄρκον. Κατὰ τὸν ιγ'. τίτλ. κεφ. ιη'. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου, ὅθεν καὶ ὁ ἐπιπο- κήσας, εἴτε κατὰ τὸ ἓνα, εἴτε κατὰ τὸ ἄλλο ἱερωμένος, καθαίρηται.

(3) Σημείωσαι δὲ πρὸς τοῦτο, ὅτι ἐπειδὴ μὲν ἡ ἱεροσύλια εἶναι καὶ συγγενὴς μὲ τὴν κλεψίαν καὶ τῆς κλεψίας βαρύτερα· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐπὶ ἱεροσυλίᾳ ἀλοῦς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαίρηται· κατὰ τὸν ι'. τῆς α'. καὶ β'. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐγκλημα τῆς καθοσιώσεως ὁμοίον ἐστὶ μὲ τὸ τῆς ἱεροσυλίας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῆ καθοσιώσεως περιπεσὼν ἱερωμένος, καθαίρηται. Τί δὲ ἐστὶ καθοσιώσις, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀπο- στολικοῦ. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ξα'. Ἀποστο- λικὸς ἐμποδίζει νὰ μὴ ἱερωῦται ὅποιος πρὸ τῆς χειροτονίας ἐλεγ- χθῆ, πῶς ἔκαμε πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἀμαρτίαν ἀπηγορευμένην ἀπὸ τοὺς πιστοῦς· καὶ δὲ ἀμαρτήματα ὅπου ἀνα- φέρει ὁ παρὼν κανὼν εἶναι ἀπηγορευμένα, ἄρα ταῦτα, ὅχι μόνον εἶναι καθαιρετικά· τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ καὶ κωλυτικά ἐν ταύτῃ τῆς ἱερωσύνης, καὶ οἱ πρὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπὶ τούτοις ἐλεγχθέν- τες δὲν ἱεράνονται.

Ε.Π.Δ. της Κ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἀμαρτήματα. Παρόμοια μὲ τοὺς ἱερωμένους καθαιροῦνται μὲν ἀπὸ τὸν κληρὸν τοὺς, οὐκ ἀφορίζονται δὲ, καὶ ὅσοι ἄλλοι κληρικοί ἤθελαν πιασθῶν εἰς τὰ εἰρημένα ἴδια ἀμαρτήματα. Δύω δὲ πράγματα προσοχῆς ἀξία εἰς τὸν παρόντα κανόνα περιλαμβάνονται· ἓνα μὲν, ὅτι οἱ ἱερωμένοι οὗτοι καὶ κληρικοί, ἀγκαλιὰ καὶ δὲν ἀφορίζονται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἥτοι τὴν συνάθροισιν καὶ προσευχὴν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστιανῶν, ὡς οἱ κατηγούμενοι, κατὰ τὸν γ'. καὶ λβ'. καὶ νά. τοῦ μεγ. Βασιλείου, δὲν μεταλαμβάνουν ὁμοῦ καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἀνάξιοι ὄντες, καὶ ὑπὸ κανόνα, ἕως ὅτου ἤθελε κρίνει εὐλογον ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ τούτων πνευματικός. (1) Καὶ ἄλλο δὲ, ὅτι οἱ πιασθέντες, ὄχι εἰς δλα. ἀλλὰ εἰς τούτα μόνον τὰ ἀμαρτήματα, ὅπου ἀναφέρει ὁ παρὼν κανὼν, ἱερωμένοι τε καὶ κληρικοί (ἂν δὲ πιασθῶν καὶ εἰς ἄλλα ὅμοια τούτων, εἰς μοιχείαν δηλ. ἢ εἰς ἱεροσυλίαν) καθαιροῦνται μόνον καὶ δὲν ἀφορίζονται. Διατί εἶναι καὶ ἄλλα ἀμαρτήματα, εἰς τὰ ὅποια ὅσοι ἱερωμένοι καὶ κληρικοί πιασθῶν, καὶ καθαιροῦνται ὁμοῦ καὶ ἀφορίζονται. Καθὼς εἶναι οἱ χειροτονηθέντες μὲ ἄσπρα, ἢ μὲ ἐξουσίαν τῶν ἀρχόντων, κατὰ τὸν κθ'. καὶ λ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι, οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοί, ὅπου διὰ τὰ ἀνωτέρω ἀμαρτήματα, ἐκαθάροντο μὲν, δὲν ἀφορίζοντο δὲ, ἐὰν πάλιν ἐπιπτον μετὰ τὴν καθάρσιν εἰς τὰ αὐτὰ, ἢ εἰς ἄλλα ἀμαρτήματα, τότε καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν παντελῶς ἀφορίζοντο ὡς οἱ κατηγούμενοι. Δι' ὃ καὶ ὁ ἅ. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζων, ὅτι, ὁ Πρεσβύτερος ἐὰν πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ λαϊκοὶ μετανοοῦντες. Οὗτος, λέγω, ἄριστα συμβιβάζεται μὲ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ νοηθῆ, ὅτι, λέγει διὰ τὸν δις, ἢ τρίς πορνεύσαντα, ἢ μοιχεύσαντα Πρεσβύτερον.

Συμφωνία.

Ἄλλα καὶ ὁ ἅ. τῆς αὐτῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ λέγει, ὅτι καθαιρεται ὁ ἱερεὺς ὅπου συζῆ μὲ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του. Ὁ δὲ κα. τῆς ς'. λέγει· Οἱ διὰ κανονικὰ ἐγκλήματα παντελῶς καθαιρεθέντες κληρικοί, εἰ μὲν θεληματικῶς μετανοήσωσιν, ἄς κυρεῦσιν τὰ μαλλία κατὰ τὸ σχῆμα τῶν κληρικῶν ὄχι καὶ δὲν θέλουν νὰ παραιτήσωσιν τὴν ἀμαρτίαν θεληματικῶς, ἄς τρέφουσι τὰ μαλλία, καθὼς οἱ λαϊκοί. Ὁ δὲ ιζ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, πῶς ἐκείνοι ὅπου ὤμοσαν ὅτι νὰ μὴ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς ἱερωσύνης Πρεσβύτεροι, (ἐκ τινος ἀνάγκης καὶ κινδύνου) φανερά μὲν δὲν πρέπει νὰ ἱεουργοῦσι (διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζουσι δηλ. τοὺς γινώσκοντας αὐτοὺς ὅτι ὤμοσαν, ἀλλὰ κρυφίως ὁμοῦ νὰ μετανοῶσι διὰ τὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμαν. Ὁ δὲ ὁ. τοῦ αὐτοῦ κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν Διάκονος, ἢ Πρεσβύτερος ἀμαρτήσῃ μετὰ γυναικὸς μέχρι μόνου φιλήματος, τῆς μὲν ἱερωσύνης θέλει παύσει πρὸς καιρὸν κατὰ τὸν Ζωναραν, τὰ δὲ μυστήρια θέλει ἀξιωθῆ νὰ μεταλαμβάνῃ μαζὺ μὲ τοὺς συμπρεσβυτέρους καὶ συνδιακόνους του. Εἰ δὲ φανερωθῆ ὅτι ἤμαρτέ τι περισσώτερον ἀπὸ τὸ φίλημα, θέλει καθαιρεθῆ. Ὁ δὲ δ'. τῆς ς'. καθαιρεῖ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἄλλον τινὰ κληρικὸν ὅπου σμιχθῆ μὲ γυναῖκα ἀφιερωμένην τῷ Θεῷ, ταῦτόν εἰπεῖν καλογραίαν. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς λέγει, ὅτι, ἐὰν τις πρὸ τοῦ νὰ ἱερωθῆ ἔπεσεν εἰς μαλακίαν, (ἢ ὅποια, κατ' ἴδιαν πορνεία λέγεται ἀπὸ μερικοὺς ἁγίους) οὗτος νὰ ἐπιτιμᾶται, ἔπειτα νὰ ἱερωταί. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἔπεσε, νὰ μένη ἀργὸς ἓνα χρόνον, καὶ νὰ κανονίζηται μὲ ἄλλα ἐπιτίμια, καὶ οὕτω νὰ ἱερωγῆ. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας, πάλιν πέσῃ δύο φοραὶς καὶ τρεῖς εἰς τοῦτο τὸ πάθος, ὁ τοιοῦτος νὰ καθαιρεταί, καὶ νὰ ἐρχεται εἰς τάξιν ἀναγνώστου.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Τῆς δ'. ιδ'. τῆς
ς'. ς'. τῆς Καρθ.
ιδ'. λγ'. Βασιλ.
εθ'.

Τῶν εἰς κληρὸν προελθόντων ἀγάμων κελεύομεν, βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνον.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦν, ἔχουν ἄδειαν νὰ λάβουν γυναῖκα, καὶ μετὰ τὸν γάμον νὰ χειροτονῶνται. Ἐὰν δὲ ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν ἤθελαν ὑπανδρευθῆ, καθαι-

(1) Εἰ δὲ καὶ ἤθελεν εἰπῆ τινὰς, ὅτι, οἱ καθαιρεθέντες κληρικοί δις ἐκδικοῦνται ἀνίσως δὲν μεταλάβωσιν, ἄς μάθῃ, ὅτι δὲν ἐκδικοῦνται δις, καθ' ὃ σὺν τῇ καθαιρέσει δὲν ἀφορίζονται καὶ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον κανόνα (καὶ τοῦτο διατί δὲν ἀποδίδεται πλέον εἰς αὐτοὺς ὁ κληρὸς καὶ ἡ ἱερωσύνη, ὡς λέγει ὁ Βασιλεὺς, καν. γ'), καὶ ὄχι καθ' ὃ δὲν μεταλαμβάνουσι. Διότι, ἂν ἦτο ἔτσι, καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀκόλουθοι ἦτο νὰ ἐκδικοῦνται δις, ὅπερ οὐ πρέπει. Ἐπειδὴ, ὅταν αὐτοὶ ἡμάρτανον θανασίμως, ὄχι μόνον ἐδιώκοντο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, ὁμοῦ μὲ τοὺς κατηγούμενους, ἀλλὰ οὔτε μετελάμβανον. Καὶ ὁμοῦ οὐ λέγονται νὰ ἐκδικοῦνται δις. Διατί ἡ ἀποχὴ τῆς οὐσίας κοινωνίας δὲν ἐλογίζετο ἐκδίκησις εἰς αὐτοὺς. Ἄλλὰ

εἰ ταῦτα λέγω; ἄς μάθῃ ὁ τοῦτο προτείνων, ὅτι ὄχι μόνον πρέπει νὰ ἀπέχῃ τῆς κοινωνίας οἱ καθαιρεθέντες κληρικοί, ἀλλὰ πρέπει καὶ διὰ συντριμμοῦ τῆς σαρκὸς, καὶ πάσης δουλαγωγίας, νὰ χωρίζονται καὶ ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, διὰ τὰς ὅποιας ἔχασαν τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου κανόνα. Ὡσὰν ποῦ μόνῃ ἡ ἀποχὴ τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ τυὺς ἱατρεύσῃ ἀπὸ τὰ πάθη. Σημειῶσαι πρὸς τούτοις, ὅτι ὄχι μόνον εἰ μετὰ τὴν χειροτονίαν πορνεύσαντες, ἢ μοιχεύσαντες, ἢ καὶ ἄλλα κωλυτικὰ ἀμαρτήματα ποιήσαντες, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας ταῦτα ποιήσαντες, ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσωσιν ταῦτα ἢ ἐλεγχθοῦν, καθαιροῦνται παρομοίως καὶ αὐτοί, κατὰ τὸν θ'. τῆς α'. ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ.
δ'. ιβ'. ιε'. τῆς
ἐν Σαρδ. ιδ'. Ἐ-
πιστολ. Βασιλ.
πρὸς Γρηγορ.
ἣτις ἐστὶ Καν.
πῆ.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως, ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἄψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς Ἐκκλησίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἀνίσως τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος καθαιρεθοῦν δικαίως καὶ νομίμως δι' ἐγκλήματα φανερά καὶ ἀποδεδειγμένα, (1) ὁ μὲν Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὴν σύνοδον, ὁ δὲ Πρεσβύτερος καὶ Διάκονος, ἢ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, ἢ ἀπὸ τὴν σύνοδόν τους, ὕστερα δὲ ἀπὸ τὴν τοιαύτην νόμιμον καθάρσειν, ἀνίσως ἤθελαν ἀποτολμήσουν νὰ μεταχειρισθοῦν πάλιν τὴν δοθεῖσάν ποτε εἰς αὐτοὺς λειτουργίαν, (2) (λειτουργίαν ἐδῶ ἐννοεῖ, καὶ τὴν ἀχειροσύνην τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ τὴν ἱερωσύνην τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Διακό-

παρόμοιον πρᾶγμα. Ὁ δὲ Βαλασαμὼν λέγει ὅτι, οἱ ἱερωμένοι, διδάσκαλοι ὄντες παιδίων, εἴν διὰ εὐταξίαν, ἢ διὰ μάθησιν, ἐλαφρά καὶ χωρὶς κἀνέα θυμὸν ἢ ἐκδίκησιν παιδεύουσιν μὲ τὸ χεῖρ κἀνὲν ἀπὸ αὐτὰ, οὐ προκροματίζονται. Κάλλιον ὁμοίως εἶναι διὰ τὴν σημαντότητα τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ ἐπιτίμια τῶν κανόνων, νὰ συγχωροῦν εἰς ἄλλους μαθητὰς νὰ παιδεύουν τὰ παιδία οὕτως ἐλαφρά, καὶ ὄχι αὐτοὶ μὲ τὰς χεῖράς των. Ἐπάνω δὲ εἰς ὅλα, πρέπει νὰ ὑποσημειώσωμεν ὅτι οἱ ἐξουσιασταὶ διὰ τῶν ὁποίων προστάζουν οἱ κανόνες νὰ σωφρονίζονται οἱ ἄτακτοι, ἦσαν τότε εὐσεβεῖς καὶ πιστοί, καὶ ἀκολουθῶν δὲν ἦτο κίνδυνος νὰ θανατώσουν, ἢ ἄλλο τι ἄτοπον νὰ κάμουν εἰς τοὺς παρ' αὐτῶν σωφρονιζομένους. Τώρα δὲ εἰς τοὺς ἐδικούς μας χρόνους, ἐπειδὴ οἱ ἐξωτερικοὶ εἶναι ἄπιστοι καὶ ἀσεβεῖς, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραδίδονται ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς εἰς τὰς χεῖράς των οἱ ἄτακτοῦντες. Κίνδυνος γὰρ ἀκολουθεῖ καὶ φόβος, ἕνα μὲν μήπως παραλαμβάνοντες τοιοῦτους οἱ ἐξουσιασταὶ αὐτοὶ εἰς τὰς χεῖράς των, ἀντὶ νὰ τοὺς παιδεύουν διὰ σωφρονισμὸν μόνον, τοὺς θανατώσουν ὀλόγιστα (καθὼς τοῦτο ἐμπράκτως πολλὰκις, καὶ εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ἠκρολύθησι), καὶ ἀκολουθῶν πέσουν οἱ παραδόντες αὐτοὺς ἱερωμένοι, εἰς φρόνον ἀκούσιον, ὅστις εἶναι καθαιρετικὸς τοῦ βαθμοῦ των, κατὰ τὸν ζς'. Ἀπεστολικὸν, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἐνδέχεται νὰ ἀπιστήσουν ἀπὸ τὸν φόβόν τους οἱ τοιοῦτοι ἄτακτοι παραδιδόμενοι εἰς τὴν ἀσεβείαν, καθὼς καὶ πλειστάκις γίνεται. Καὶ ἀγχαλὰ εὐρίσκομεν τινὰς ἀγίους κτυπήσαντας διὰ σωφρονισμὸν ὡσὰν τὸν ἅγιον Παχώμιον ὁποῦ ἐκτύπησε τὸν μαθητὴν του Σιλβανόν, καὶ τὸν Ἐλεθμόνα Ἰωάννην, κτυπήσαντα τὸν μοναχὸν ὁποῦ ἐπεριπάτει εἰς τὸ παζάρι μὲ τὴν κόρην, καὶ τὸν θεῖον Βενέδικτον κτυπήσαντα ἕνα του μαθητὴν μὲ τὴν ράβδον του (Βύεργ. σελ. 363) ὁμοίως τὰ τοιαῦτα σπάνια ὄντα, νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὸ παρὰ κανόνας οὐχ ἔλκεται εἰς ὑπόδειγμα κατὰ τοὺς νομικοὺς.

(1) Οἱ δικαίως καὶ ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς καθαιρεθέντες κληρικοί ὑπὸ συνόδου τελείας (δηλ. πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Μητροπολίτου), δὲν ἔμποροῦν πλέον νὰ κάμωσιν Ἐκκλητικόν, ἦτο: νὰ θεωρήσουν τὴν κρίσιν των εἰς μεγαλύτερον Ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον ἐπειδὴ εἰς τοὺς τοιοῦτους δὲν δίδεται πλέον χώρα ἀπολογίας, ἢ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως εἰς ἄλλην σύνοδον, κατὰ τὸν δ'. καὶ ιε'. τῆς Ἀντιοχείας. Εἰ δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, καθὼς καὶ εἶναι, λοιπὸν ἢ τῆς ἐκκλήτου βοήθεια δὲν δίδεται εἰς κἀθε ἕνα ὁποῦ καταδικασθῆ, καθὼς οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Βαλασαμὼν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ιβ'. κανόνος τῆς Ἀντιοχείας, οὐτε πᾶσα ὑπόθεσις ἔμπορεῖ νὰ ἐκκαλεσθῆ εἰς ἀνώτερον κριτήριον. Διότι οὐτε ἢ τῶν αἰρετῶν κριτῶν ἀπόφασις εἰς ἄλλο ἀνάγεται δικαστήριον, κατὰ τὸν ρθ'. καὶ ρμ'. Καρθαγένης, οὐτε ἐ-

κείνου τοῦ Κληρικοῦ, ὁποῦ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν ἐδικὴν του παροικίαν καὶ Ἐκκλησίαν, ἢ καθάρσει, ἢ μετὰ παραίνεσιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου γενομένη, χώραν ἔχει τοῦ λοιποῦ ἀπολογίας, κατὰ τὸν ς'. Ἀντιοχείας οὐτε ἐκείνου ὁποῦ ἀφήσῃ μὲν τὴν μεγαλύτεραν σύνοδον, τρίτην δὲ εἰς τὸν βασιλείαν, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς αὐτῆς. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (τίτλ. θ'. κεφάλ. ς'.) οὐτε ἢ κρίσις τοῦ Ἐπαρχοῦ τῶν πραιτωρίων, καὶ τῆς πόλεως, εἰς Ἐκκλητικὸν ὑπόκειται, οὐτε ἢ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου, οὐτε ἢ τοῦ Πατριάρχου, (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν α'. ὑποσημείωσιν τοῦ προλόγου τῆς α'.) ἀλλ' οὐτε κατὰ τὸν Ἀρμενιόπουλον (βιβλίον α'. τίτλ. δ'.) δύναται νὰ ἀναβιδάσῃ τὴν κρίσιν του εἰς μείζον δικαστήριον ἐκείνος, ὁποῦ καθ' οἰονδήποτε τρόπον εὐχοριστηθῆ καὶ σιωπήσῃ, ὅταν ἐγένετο ἢ ἀπόφασις τῆς κρίσεως του. Ἐκ τῶν εἰρημένων τούτων λοιπὸν συμπεραίνεται, ὅτι εἶναι νόθος ὁ κανὼν ἐκείνος, τὸν ὁποῖον, κατὰ μὲν τοῦ Ἀθανασίου ἐπρότειναν οἱ Ἀρειανοί, κατὰ δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπρότειναν ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος ἔχει δὲ οὕτως « Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, δικαίως, ἢ ἀδίως καθαιρεθεὶς, ἂν αὐτὸς ἀπὸ λόγου του ἤθελεν ἐπαναλάβῃ τὴν Ἐκκλησίαν του πρὸ τοῦ νὰ γείνη σύνοδος, εἰς αὐτὸν δὲν δίδεται πλέον τόπος ἀπολογίας εἰς ἄλλην σύνοδον. » Φανερὸν γὰρ εἶναι, ὅτι ὁ τοιοῦτος κανὼν, οὐ διαστὲλλει ἀναμίσειν δικαίου καὶ ἀδίκου, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τοὺς δύο καταδικάζει εἰς τὴν αὐτὴν ποινήν καὶ καταδίκην καὶ διὰ τοῦτο ἐναντιόναται μὲν εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἣτις δὲν θέλει νὰ παιδεύεται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβὴς (Γενέσι. ιη'.) ἐναντιόναται δὲ πάλιν καὶ εἰς τὸν ιδ'. τῆς Σαρδικῆς, καθ' ὃ, οὗτος μὲν λέγει ὅτι ὁ ἀδίως καθαιρεθεὶς, καὶ πρὸ τῆς συνόδου ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, νὰ μὴ ἔχη εἰς τὸ ἐξῆς τόπον ἀπολογίας. Ὁ δὲ τῆς Σαρδικῆς μὲ πικρότερα μόνον καὶ βαρύτερα λόγια σωφρονίζων τὸν τοιοῦτον, δὲν λέγει, ὅτι νὰ μὴ εὐρίσκῃ τόπον ἀπολογίας εἰς ἄλλην σύνοδον. Ὅθεν ὁ κανὼν οὗτος, ἐπειδὴ καὶ συνετίθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, καὶ οὐκ ὀρθὰ λέγει, ἠθετήθη ἀπὸ τὴν ἐν Σαρδικῇ.

(2) Ἦθελε δὲ ἀπορήσῃ τις, ἂν ἢ χειροτονία, τὸ βάπτισμα, ὁ ἀγιασμὸς καὶ τὰ ἄλλα, ὁποῦ ἤθελαν τολμήσουν οἱ δικαίως καὶ διὰ ἐγκλήματα φανερά ὑπὸ συνόδου καθαιρεθέντες, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλης ἐκκλήτου βοήθειαν μὴ ἔχοντες, ἔχουν τάχα τὸ κύρος καὶ τὴν ὑπόστασιν, ἢ εἶναι ἄκυρα παντελῶς, ἀνυπόστατα καὶ ὡσὰν νὰ μὴ ἔγιναν τελείως, καὶ διὰ τοῦτο χρειάζονται νὰ γένουν ἐξ ὑπαρχῆς ἀπὸ ἱερέα μὴ καθηρημένον; Φαίνεται ὅτι κατὰ τινὰς, εἶναι ἄκυρα καὶ ἀνύπαρκτα παντελῶς, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι χρεῖα νὰ γένουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ὡσὰν νὰ μὴ ἔγιναν τελείως πρότερον. Διατὶ, ἂν αἱ χειροτονίαι καὶ ἄλλαι ἱεροτελεστῆαι, ὁποῦ ἤθελε κάμῃ παρ' ἐνορίαν κἀνένας Ἐπίσκοπος, ἦναι ἄκυραις κατὰ τὸν ιγ'. τῆς Ἀν-

νου,) οί τοιοῦτοι, λέγω, ἄς ἀφορίζωνται παντελῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνα μὲν, διὰ τὴν ἄκραν τόλμην καὶ ἀδιαντροπίαν τους, ἄλλο δὲ, διατὶ εἰς τοὺς ἱερωμένους, μετὰ τὴν καθαιρέσιν, ἄλλη κανονικὴ παιδεία δὲν μένει πάρεξ τὸ νὰ ἀφορισθῶν παντελῶς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τοῦτο δικαίως. Διότι ἀνίσως, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς Σαρδικῆς, ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν καθαιρεθῆ δικαίως, ἤθελεν ἀποτολήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τοῦ κλήρου, πρὸ συνοδικῆς ἄλλης κρίσεως, πρέπει νὰ σωφρονίζεσθαι μὲ πικρὰ καὶ αὐστηρὰ λόγια. Ἀνίσως, κατὰ τὸν ε. τῆς α'. ἐκεῖνος ὁποῦ γένη ἀποσυναγάωτος, ὄχι ἀπὸ δικαιοσύνην, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιαν μικροψυχίαν καὶ φιλονεικίαν τοῦ Ἐπισκόπου του, οὐδὲ αὐτὸς δύναται νὰ μεταχειρισθῆ τι ἱερατικὸν πρὸ συνοδικῆς ἐξετάσεως, πῶσω μᾶλλον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τι τῆς ἱερωσύνης, ὁ δικαίως, διὰ ἁμαρτήματα καθαιρεθεὶς φανερά; Καὶ ἂν ὁ μέγας Βασίλειος τὸν ἀργηθέντα ὑπ' αὐτοῦ μόνον, Γρηγόριον, φοβερίζῃ, ὅτι θέλει τὸν καταδικάσει εἰς τὸ ἀνάθεμα, ἂν τολήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ τι πρὸ τῆς διορθώσεώς του, πῶς δὲν πρέπει νὰ ἐκκοπῆ τελείως ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ δικαίως καὶ διὰ φανερά ἁμαρτήματα καθαιρεθεὶς, μετὰ δὲ τὴν καθαιρέσιν τολήσῃ νὰ μεταχειρισθῆ κἀνένα ἱερατικόν;

τιοχίας, πῶσω μᾶλλον τὰ τοληθέντα ἔργα τοῦ δικαίως καὶ νομίμως καθαιρεθέντος εἶναι ἄκυρα καὶ ἀνύπαρκτα; Εἰ δὲ καὶ εἰπῆ τις ὅτι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (ὁμιλ. β'. τῆς β'. πρὸς Τιμόθεον, καὶ ια'. τῆς πρὸς Θεσσαλ. α'. καὶ η'. τῆς πρὸς Κορινθ. α.) ἡ χάρις μὴ πάντας χειροτονούσα, διὰ πάντων ὁμοῦ καὶ αὐτῶν τῶν ἀναξίων ἐνεργεῖ: καὶ ἀποκρινόμεθα ὅτι καὶ διὰ πάντων ἐνεργεῖ τῶν ἀκαθαιρέτων, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τῶν καθηρημένων καὶ ἀποχειροτονηθέντων. Πῶσω δὲ τὰ τοληθέντα ἔργα τοῦ δικαίως καὶ διὰ φανερά ἁμαρτήματα καθηρημένου, ὅτι δέονται νὰ γένουν πάλιν ὡς μὴ ὄντα ὄλως. Διατὶ αἱ ἱεροτελεστῆαι ὁποῦ τολήσῃ νὰ κάμῃ ὁ μὴ δικαίως καθαιρεθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ ἄλλην μεγαλύτεραν σύνοδον ἀθωωθείς, δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ εἰπῆ ὅτι χρειαζοῦται καὶ αὐταὶ νὰ γένουν δεύτερον, ὡς ἀνύπαρκται καὶ μὴ ὄσαι. Ἐπειδὴ ἂν ἦτο ἔτσι, ἔπρεπεν ὁ καθαιρεθεὶς αὐτὸς, ὅταν ἀθωόνετο, καὶ νὰ ἀναχειροτονηθῆ δεύτερον. Ἀλλαμὴν, κατὰ τὸν νς'. τῆς Καρθαγένης ἐμποδίζοντα τὰς ἀναχειροτονήσεις, αὐτὸς δὲν δευτεροχειροτονήθη, λοιπὸν εἶχε τὴν δύναμιν τῆς ἱερωσύνης (εἰ καὶ τὴν ἐνέργειαν δὲν εἶχαν ὑπὸ τῆς καθαιρέσεως) ὅθεν καὶ τὰ τοληθέντα παρ' αὐτοῦ ἔργα δὲν πρέπει νὰ ἀναδευτερόνωνται. Ὁ μὲν γὰρ δικαίως καθαιρεθεὶς, καὶ ἐσωτερικῶς ἀπὸ λόγου του διὰ τὴν ἀναξιοτήτά του, καὶ ἐξωτερικῶς ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἔχασε τὴν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης. Ὁ δὲ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, μόνον ἐξωτερικῶς, καὶ οὐχὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐστερήθη τὸ Φνεργεῖν. ἠμπορεῖ δὲ νὰ παρομοιωθῆ, ὡς λέγουσὶ τινες, ὁ μὲν δικαίως καθαιρεθεὶς, μὲ ἓνα τεχνίτην, τοῦ ὁποῦ καὶ τὰ χεῖρια ἔγιναν κολλὰ ἀπὸ λόγου των, καὶ νὰ πιᾶσιν δὲν ἠμποροῦν, καὶ τὰ ὄργανα τῆς τέχνης του ἐπῆραν. Ὅθεν, καὶ ἂν τὰ χεῖρά του, θετίον, κινῆ, εἰς μάτην τὰ κινεῖ, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν γινόμενον ἔργον φαίνεται μὲν νὰ ἦναι, ἀλλὰ τῆ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι, τόσον διὰ τὴν κολλότητά των, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὀργάνων. Ὁ δὲ ἀδίκως καθαιρεθεὶς παρομοιάζει μὲ τὸν τεχνίτην, ὁποῦ ἔχει μὲν τὰ χεῖρα γερά, δὲν ἔχει ὁμοῦ καὶ τῆς τέχνης τὰ ὄργανα. Δι' ὅ καὶ ὅταν αὐτὰ τοῦ δοθοῦν πάλιν, δύναται νὰ τὰ πιᾶσῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τέχνην του. Εἰ δὲ καὶ πρὶν τοῦ δοθοῦν, αὐτὸς ἀπὸ λόγου του πᾶ πιᾶσῃ πάλιν, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν τέχνην, καὶ τὸ ἔργον του εἶναι ἔργον τῆ ἀληθείᾳ. Ὁ δὲ κολλῶς ὤν, ἦτοι ὁ δικαίως καθαιρεθεὶς, οὔτε πρὶν τοῦ δοθοῦν, οὔτε ἀφ' οὔ τοῦ δοθοῦν τὰ ὄργανα, ἠμπορεῖ νὰ τὰ πιᾶσῃ καὶ νὰ κάμῃ τι ἀποτέλεσμα μὲ αὐτὰ. Εἰ δὲ καὶ εἰπῆ τινὰς ὅτι δὲν πρέπει νὰ δευτερωθῶν αἱ χειροτονίαι καὶ τὰ βαπτίσματα τοῦ δικαίως καθηρημένου, διὰ τί ὁ κανὼν ἐμποδίζει τὰς δευτερώσεις τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν χειροτονιῶν, ἄς μάθῃ ὅτι ἐμποδίζει ναί, τὰς δευτερώσεις τῶν ὄντων βαπτισμάτων καὶ χειροτονιῶν, ὄχι καὶ τῶν μὴ ὄντων, ὁποῖά εἰσι τὰ παρὰ τῶν δικαίως καθαιρεθέντων γινόμενα. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ γ'. κανόνι λέγει, ὅτι ὁ

καὶ καθαιρεθεὶς Διάκονος διαρκῆ ἔχει τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως, καὶ ἀπλῶς ἅπαντες οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοί τοῦ βαθμοῦ κατάγονται φησὶν, ἐν τῷ λβ'. αὐτοῦ κανόνι, καὶ οὐκ ἀποδίδεται πλέον εἰς αὐτοὺς ὁ κλῆρος καὶ ἡ ἱερωσύνη. Εἰ δὲ οὐκ ἀποδίδεται, δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἱεροπραξίαι ὁποῦ ἤθελεν κάμῃ, λογίζονται ὡσὰν νὰ ἔγιναν καὶ ἀπὸ λαϊκούς, εἰς τῶν ὁποῦ τὸν τόπον αὐτοὶ ἐπερρίφθησαν. Ὁ δὲ Μανουὴλ ὁ Μαλαξὸς ὁ Νοτάριος εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν κανόνων ὁποῦ ἔκαμε κατὰ τὰ ἀφξζ'. ἐν κεφ. λ'. λέγει, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ὤρισεν, ὅσοι ἐχειροτονήθησαν ἀπὸ καθηρημένους Ἀρχιερεῖς εἰ μὲν ἤξευραν τὴν αὐτῶν καθαιρέσιν, νὰ ἦναι καθηρημένοι καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ μὴ δευτεροχειροτονῶνται: εἰ δὲ καὶ δὲν ἤξευραν, νὰ δευτεροχειροτονῶνται ἀπὸ ἀκαθαιρέτους. Καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει, πῶς ὁ καθηρημένος ἱερεὺς δὲν κάμνει κἀνένα ἔργον ἱερατικόν, ἀλλὰ κοσμικὸς εἶναι καθὼς τὸ πρότερον, καὶ χάριν ἀγίου Πνεύματος δὲν ἔχει, διατὶ ἐπάρθη ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ἂν δώσῃ εἰς τινα ἱερωσύνην, ἐκεῖνος ἱερεὺς δὲν εἶναι. Τούτων οὕτω λεγομένων, ἐμοὶ γοῦν ἀμφίβολα τὰ ρηθέντα λογίζεται, καὶ τί νὰ εἰπῶ ἀποφαντικῶς δὲν ἤξεύρω, ἐπειδὴ οὔτε ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, οὔτε ὁ δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, λέγουσι περὶ τούτων. Πότερον, αἱ παρὰ τῶν δικαίως καθηρημένων ἱεροπραξίαι τοληθεῖσαι, ὡς μὴ ὄσαι λογίζονται, καθὼς καὶ αἱ παρὰ τῶν αἰρετικῶν, κατὰ τὸν μς'. Ἀποστολικόν, ἢ ὡς ὄσαι: μάλιστα δὲ καὶ ἐξαίρετως, διατὶ βλέπω τὸν ς'. τῆς δ'. οἰκουμενικῆς νὰ λέγῃ ἄκυρον τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀπολύτως χειροτονηθέντος, οὐχὶ ὡς ἀνύπαρκτον καὶ ἀνυπόστατον, οὔτε διατὶ εἶναι ἀνύπαρκτα, καὶ ὡς μὴ ὄντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθησόμενα μυστήρια, ἀλλ' ὡς ἀργὴν μένειν, καὶ καὶ μὴ εἰς ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν βαλλομένην, καὶ ὄχι διὰ ἄλλο, εἰμὴ διὰ ἀτιμίαν καὶ ὕβριν τοῦ χειροτονησαντος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὁμοια ἐκ τῶν ὁμοίων πρέπει νὰ συμπεραίνωνται καὶ νὰ κρίνωνται: λοιπὸν καὶ τὰ ἄκυρα ὑποῦ διορίζει ὁ ιγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πρέπει νὰ νοηθῶν καὶ νὰ ἐκληφθῶν, καθὼς ἡ δ'. σύνοδος τὰ ἐνόησε καὶ τὰ ἐξέλαβε, καὶ ὅχι καθὼς οἱ ἀνωτέρω τὰ ἐννοοῦσι καὶ τὰ ἐκλαμβάνουσιν. Ὅρα δὲ καὶ ἐν τῷ β'. τῶν Πρακτικῶν σελ. 993. Σύνοδον ὀλόκληρον ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθεῖσαν ἐπὶ βασιλείᾳ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ὁξείτου ἐν ἔτει: 1143, ἣτις κατηγορεῖ τὸν Λεόντιον, διατὶ ἰθάπτισε δεύτερον τὸν ὑπὸ ἱερέως καθηρημένου ἐπὶ φανεροῖς ἐγκλήμασι βαπτισθέντα, μὲ τὸ νὰ ἐνόμισε πῶς δὲν εἶναι τέλειον τὸ ὑπὸ καθηρημένου γεγονὸς βάπτισμα. Ἀλλὰ καὶ Ἰωσήφ ὁ Βρούνιος ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι εἶναι ἅγια καὶ τέλεια τὰ παρὰ τῶν καθηρημένων τοληθέντα. Ἀπὸ τοῦτο συνομολογεῖ καὶ ὁ σοφὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἐν ταῖς Κριτικαῖς ἐπιστάσεσι τῆς τοῦ Νεοφύτου γραμματικῆς, φέρων συνηγόρον Νικόλαον τὸν Καββάσιαν.

E. Γ. Δ. ΤΡΑΠΕΖ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Συμφωνία.

«Λέγει δὲ καὶ ὁ λζ'. τῆς ἐν Καρθαγέν. ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν καταδικάζει ὁ Ἐπίσκοπος ἐκείνος, ἢ οἷοσδήποτε κληρικὸς, ὁ ὅποιος, ἀφ' οὗ γένη ἀκοινωνήτος, πρὸ τοῦ νὰ κριθῆ, ἀποτολήσῃ νὰ συγκοινωνήσῃ μετ' ἄλλους. Ὁ δὲ τὸν καταδικασθέντα εἰς ἐγκλημα ἐκδικῶν, νὰ ζημιούται, καὶ τῆς τιμῆς νὰ ἐκπίπτῃ, κατὰ τὸν ο.α. τῆς αὐτῆς Καρθαγέν. Ὁ δὲ καταδικασθεὶς δικαίως ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις μὴ εἰρνεύων, καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ κατατρέχεται κατὰ τὸν οδ'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ ζ'. τοῦ Ἡρακλείας Νικήτα, θέλει νὰ διώκηται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ὅποιος ἱερουργήσῃ, ἀφ' οὗ κανονικῶς καθαιρεθῆ, ἕως νὰ μετανοήσῃ, καθὼς οἱ λαϊκοὶ, καὶ νὰ λάβῃ τὸ ἐπιτίμιον εἰς τὴν τάξιν τῶν μετανοούντων. Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος, ἐν βιβλίῳ γ'. Βασιλικῶν, τίτλ. α'. κεφ. α', οὕτω διορίζει. Ἐὰν ὁ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τῆς συνόδου Ἐπίσκοπος ἤθελε προξενήσῃ ταραχὴν, διὰ νὰ λάβῃ πάλιν τὴν Ἐπισκοπὴν του, πρέπει νὰ διώκηται μακρὰν ἀπὸ αὐτὴν ρ'. μίλια, καὶ μῆτε εἰς τὸν Βασιλέα νὰ πηγαίνῃ. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου τὸν διαφεντεύωσι, νὰ πίπτωσιν ὑπὸ παιδείαν. Λέγει ὁμοίως ὁ θεὸς Χρυσόστομος (λόγ. γ'. περὶ ἱερωσύν.). ὅτι ὅποιος καθαιρεθῆ διὰ φθόνον, ἢ ἄλλην ἄδικον αἰτίαν, αὐτὸς εἰς μὲν τὸν ἑαυτὸν του προξενεὶ μισθὸν μεγαλῆτερον ἀπὸ τὸν τῆς ἱερωσύνης· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ χαίρῃ, καὶ ὄχι νὰ λυπῆται· εἰς δὲ τοὺς ἀδίκοις αὐτὸν καθήραντας, προξενεὶ κόλασιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Εἰ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένοιτο, ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, καθαιρείσθω, καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωρίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. (1)

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν κέ. κανόνα τοὺς εἶπον οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι, ὅτι οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Εἰς δὲ τὸν παρόντα κανόνα, μετὰ διπλὴν παιδείαν παιδεύουσι τοὺς χειροτονουμένους μετ' ἀργύρια, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας, λέγοντες οὕτω· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, λάβῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης μετ' ἄσπρα, ἃς καθαιρέται καὶ αὐτὸς ὅπου ἐχειροτονήθῃ, καὶ ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐχειροτόνησῃ, καὶ ἃς ἀφορίζεται παντελῶς καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ προσευχὴν τῶν πιστῶν, καθὼς ἀφωρίσθη καὶ ὁ Σίμων ὁ μάγος ἀπὸ ἐμένα τὸν Πέτρον. Διότι βαρύτερον ἁμάρτημα καὶ χειρότερον δὲν ἔμπορεῖ νὰ εὑρεθῆ, ὡσάν τὸ νὰ πωλῆ τινὰς καὶ νὰ ἀγοράσῃ τὴν ἀπόλητον καὶ ἀνεξαγράστον χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν καὶ ὁ θεὸς Ταράσιος γράφωντας πρὸς τὸν Ρώμης Ἀδριανὸν, ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ χειροτονοῦντες μετ' ἄσπρα εἶναι πλέον δυσσεβέστεροι ἀπὸ τὸν πνευματομάχον Μακεδόνην· ὡσάν ὅπου, ἐκεῖνος μὲν, ἐφλυάρει, πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι δοῦλον καὶ κτίσμα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, οἱ δὲ χειροτονοῦντες μετ' ἄσπρα, δοῦλον ἐδικόν τοὺς φαίνονται πῶς κάμνουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πωλοῦντες αὐτὸ ὡς δοῦλον εἰς τοὺς δίδοντας τὰ χρήματα, καὶ οἱ χειροτονούμενοι ὁμοίως ὡς δοῦλον αὐτὸ παρὰ τῶν πωλούντων, ἀγοράζουσι. Καὶ καθὼς ὁ προδότης Ἰούδας τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐπώλησεν· ἔτσι καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν ἀργυρίων πωλοῦσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πλὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ταρασίου, φαίνεται ὅτι ὁ θεὸς Χρυσόστομος σὺν τῇ περὶ αὐτὸν συνόδῳ, ἕκαμαν συγκυτάβασιν καὶ ἐσυγχώρησαν νὰ μεταλαμβάνουν μέσα εἰς τὸ βῆμα, ὅσοι ἔδωκαν ἄσπρα εἰς τὸν Ἀντωνῖνον Ἐπίσκοπον, καὶ ἐχειροτονήθησαν. (2)

(1) Ἐν ἄλλοις γράφεται ὑπὸ τοῦ Πέτρου.

(2) Ὁ δὲ Πάπας Γρηγόριος γράφων πρὸς τὸν Ρῆγαν Κάρολον λέγει, ὅτι «οἱ Σιμωνιακοὶ εἶναι οἱ μέγιστοι πάντων τῶν αἰρετικῶν.» (σελ. 323 τοῦ τόμ. τῆς Ἀγάπ.), καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος λέγει, ὅτι «ἡ Σιμωνία εἶναι αἴτιον, δι' ἧς οἱ Χριστιανοὶ περιέπεσαν ταῖς ἐκ τῶν ἀθέων βαρβάρων συμφοραῖς, ὅτι μέγιστον τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ δυσσεβήμα πάνθεινον, καὶ ὅτι ἐστὶν αἵρεσις περὶ τὸ πρῶτον τῆς πίστεως ἄρθρον.» (σελ. 207 τοῦ αὐτοῦ τόμ.) Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος λέγει· «Πᾶς οὖν, ὅστις ἱερωσύνην ἐκπρίεται, Καίσαφας Χριστοκτόνος ἐβρίσκειται. Ἄ γὰρ ἔργους πιστευθῆναι οὐ δύναται, ταῦτα δόγμασιν ἀσεβείας πορίζεται.» (ἐπιστολ. τιε'.) Διὰ ταῦτα λοιπὸν πάντα πρέπει νὰ καταργηθῶν τὸν χρυσόβουλον τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅπου διατάσσει, ὅτι «πρέπει νὰ πέρνῃ ὁ χειροτονῶν Ἀρχιερεὺς ἀπὸ τοὺς χειροτονουμένους ἱερεῖς φλωρία ἑπτὰ, ἓνα ἀπὸ τὸν Ἀναγνώστην, τρία ἀπὸ τὸν Διάκονον καὶ τρία ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον, ὅσον καὶ τὰ συνοδικὰ ψηφίσματα Μιχαὴλ καὶ Νικολάου τῶν Πατριαρχῶν, τὰ ἐπικυροῦντα τὸ ἄνωθεν χρυσόβουλον, ἐπειδὴ ἐναντιώνονται φανερὰ εἰς τοὺς Ἀποστολικούς, Συνοδικούς καὶ Πατρικούς κανόνας. Οἱ δὲ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμε-

νοι πολιτικοὶ νόμοι, νόμοι ἄκυροί εἰσι· καὶ ὅρα σελ. ιη'. ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου.» Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος ὅτι «οὐ συμφερόντως εἰσφέρουσι πολλάκις τοὺς νόμους οἱ Βασιλεῖς (ὁμίλ. ς'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας)· ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι καὶ αὐτοὶ πάλιν οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἀναίρουσι τὸ ρηθὲν Χρυσόβουλλον. Ἡ γὰρ ρκγ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρά, κειμένη ἐν βιβλίῳ γ'. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. α'. κεφ. θ'. θεσπίζει νὰ φυλάττηται περισσότερῶν ἀπὸ ὅλα ἢ προσταγῇ αὐτῇ, τὸ νὰ μὴ χειροτονηθῇ δηλ. τινὰς μετ' ὄσιν χρυσοῦ, ἢ ἄλλων τινῶν παγμάτων καὶ εἰδῶν· εἰ δὲ καὶ γένη τοῦτο, τὸσον ἐκεῖνοι, ὅπου δίδουσιν, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου λαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἐμβαλίνουσιν εἰς τὰς δόσεις ταύτας μεσῆται, μόνοι τοὺς καταδικάζουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς, κατὰ τὰς θείας Γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καθαιρούμενοι ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὴν τοῦ κλήρου τιμὴν. Τὰ δὲ ἄσπρα ὅπου δοθοῦν εἰς χειροτονίαν, νὰ δίδωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἐπαρχίαν ἐκείνην τῆς ὁποίας ἠθέλησαν νὰ ἀγοράσουσιν τὴν προστασίαν. Ὁ δὲ μεσιτεύων ἢ διαφεντεύων τὰς τοιαύτας χειροτονίας, προστάζει νὰ εἰδῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην διπλᾶ ἀπὸ ὅσα ἔδωκαν οἱ χειροτονθέντες πρὸς τοὺς χειροτονήσαντας.

Συμφωνία.

«Ὅχι δὲ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, ἀλλὰ καὶ οἱ Ὑπο-
 »διάκονοι, καὶ Ἀναγνώσται, καὶ Ψάλται, ἕως οἰκονόμου, καὶ ἐκδίκου, καὶ προσμοναρίου, ὅλοι, λέγω, κοινῶς ἐπὶ
 »χρήμασι χειροθετούμενοι, καθαιροῦνται κατὰ τὸν β'. τῆς δ'. κατὰ δὲ τὴν ἐπιστολὴν Γενναδίου, καὶ τῆ κατάρρα
 »τοῦ ἀναθέματος ὑποβάλλονται. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι γένουν μεσίται εἰς τὰς τοιαύτας διὰ χρημάτων χειροθεσίας,
 »κληρικοὶ μὲν ὄντες, καθαιροῦνται, λαϊκοὶ δὲ, ἢ μονάζοντες, ἀναθεματίζονται, κατὰ τὸν ἴδιον β'. τῆς δ'. συνό-
 »δου κανόνα. Καὶ ὁ κβ'. τῆς ε'. καθαιρεῖ τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους τε καὶ χειροτονήσαντας, Ἐπισκό-
 »πους, καὶ κληρικούς. Ὁ δὲ ε. τῆς ζ'. εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν καταβιβάζει τοῦ οἰκείου τάγματος τοὺς ἐγκαυ-
 »χωμένους μὲν ὅτι διὰ χρημάτων συνηρηθήθησαν εἰς τὸ τάγμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὀνειδίζοντες δὲ τοὺς ἄλ-
 »λους, ὅτι χωρὶς δόσεως χρημάτων ἐτάχθησαν μετὰ τοὺς κληρικούς. Ἐκφέρει δὲ αὐτολεξεῖ καὶ τὸν παρόντα Ἀπο-
 »στολικὸν, καὶ τὸν β'. τῆς δ'. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιθ'. τῆς αὐτῆς ζ'. προστάζει, μῆτε οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ ἱερα-
 »τικὸν τάγμα, μῆτε εἰς τὸ μοναρχικόν, διὰ χρημάτων νὰ δέχωνται. Ὁ δὲ κγ'. τῆς ε'. προσθέτει, ὅτι νὰ κα-
 »θαίρωνται ὅσοι Ἐπίσκοποι, ἢ Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι ζητήσουν ἄσπρα, ἢ ἄλλο εἶδος ἀπὸ ἐκείνους, εἰς τοὺς
 »ὁποίους ἤθελαν μεταδώσουν τὰ θεῖα μυστήρια, χάριν τῆς μεταλήψεως. Ὁ δὲ δ'. τῆς ζ'. ἀφορίζει τὸν Ἐπίσκο-
 »πον ὅπου ἀφορίσῃ τινὰ κληρικόν του, ἢ ἀργήσῃ, ἢ ναὸν Θεοῦ κλείσῃ, δι' ἀπαίτησιν ἀργυρίου ἢ ἄλλου εἶδους τι-
 »νός. Ὅρα καὶ τὴν συγκατάθεσιν ὅπου μεταχειρίζεται ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τῶν σιμωνιακῶν εἰς τὴν γ' ὑπό-
 »σημείωσιν τοῦ ζ'. αὐτοῦ κανόνος.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς ἐκκλησίας γένοιτο
 καθαιρέσθω, καὶ ἀφορίζεσθω. Καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

Τῆς δ'. β'. τῆς
 ζ'. γ'. ε'. τῆς
 Λαοδικ. ιγ'.

Ἑρμηνεία

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως μετὰ τὸν ἀνωτέρω διπλᾶ παιδεύει ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, λέγων ὅτι Ὁποῖος
 Ἐπίσκοπος ἤθελε μεταχειρισθῆ ἄρχοντας κοσμικοῦς, καὶ διὰ μεσιτείας αὐτῶν πάρῃ κάμμίαν Ἐπισκοπὴν ἢ Μη-
 τρόπολιν, ἢ καθαιρέσθω, καὶ ἢ ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁμοίως καὶ ὅσοι ἤθελαν συγκοινων-
 νήσουν μετὰ αὐτὸν κληρικοὶ, εἴτε οἱ χειροτονήσαντες αὐτὸν δηλαδὴ Ἀρχιερεῖς, εἴτε Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ
 Ὑποδιάκονοι, ἢ Ἀναγνώσται, ὅλοι, λέγω, ἢ καθαιρῶνται ἀπὸ τὸν κλῆρον αὐτῶν, καὶ ἢ ἀφορίζονται.

Συμφωνία.

«Οἱ δὲ μεσιτεύσαντες αὐτοὶ ἄρχοντες, ὅχι μόνον ἀφορίζονται, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζονται ἀπὸ τὸν β. τῆς δ'.
 »ὡς εἴρηται. Καὶ μάλιστα ἂν ἡ χειροτονία αὐτῆ εἰς τὴν ὁποίαν ἐμεσίτευσαν, διὰ χρημάτων ἐγένετο. Ἐπειδὴ
 »κατὰ τὸν γ'. τῆς ζ'. δὲν πρέπει οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες νὰ ψηφίζουν Ἐπισκόπους, ἢ Πρεσβυτέρους, ἢ Διακόνους,
 »οὔτε οἱ ὄγλοι νὰ κάμνουν τὰς ἐκλογὰς τῶν ἱερωμένων, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ (κατὰ προηγούμενον
 »τρόπον δηλαδὴ), ἀλλὰ οἱ ὁμοταγεῖς Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς. Εἶπα κατὰ προηγούμενον τρόπον ὅτι, δὲν ψηφί-
 »ζουν οἱ λαϊκοὶ, ἐπειδὴ, κατὰ ἐπόμενον τρόπον. πρέπει νὰ ἐρωτῶνται καὶ αὐτοὶ ἂν συναινοῦσιν εἰς τὴν ψῆφον, ἢ
 »ὅλοι, ἢ οἱ περισσότεροι (καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ κανόνος, καὶ τοῦ ε. τῆς ἐν Λαοδι-
 »κείᾳ), ἢ, διότι, ἂν αὐτοὶ ἔχουν νὰ ἀποδείξουν κατὰ τοῦ ὑποψηφίου κάμμίαν κατηγορίαν ἀληθῆ, πρέπει νὰ ἐμ-
 »ποδίζηται ἡ χειροτονία του, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζά. Ἀποστολικοῦ, καὶ β'. ἂν καὶ αὐτοὶ δὲν συναινοῦσιν εἰς
 »τὴν ψῆφόν του, ἐνδέχεται νὰ μὴ δεχθῶν τὸν Ἀρχιερέα ἐκεῖνον ὅπου ψηφίσῃ μόνῃ ἢ σύνοδος, καὶ ἐντεῦθεν νὰ
 »ἀκολουθήσῃ σύγχυσις καὶ διαίρεσις μεταξὺ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀγκαλὰ καὶ τὴν σήμερον δὲν
 »ἐνεργεῖται, οὔτε αὐτὴ ἢ κατὰ ἐπόμενον τρόπον ἐρώτησις τῶν λαϊκῶν καὶ συναίνεσις. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζά.
 »Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

«Εἴ τις Πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγει, καὶ θυ-
 »σιαστήριον ἕτερον πῆξῃ, μηδὲν κατεγνωκῶς τοῦ Ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ, καὶ δικαιοσύνῃ,
 »καθαυρέσθω, ὡς φίλαρχος. Τύραννος γάρ ἐστιν ὡσαύτως δε καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, καὶ
 »ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται, οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφορίζεσθωσαν». Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευ-
 »τέραν, καὶ τρίτην παρὰ κλήσιν τοῦ Ἐπισκόπου, γινέσθω.

Τῆς δ'. ιη' τῆς
 ε'. λα. λδ'. τῆς
 α'. καὶ β'. ιγ'.
 ιδ'. ιε'. τῆς ἐν
 Γάγγρ. ε'. τῆς
 ἐν Ἀντιοχ. ε.
 τῆς ἐν Καρθ.
 ι. ιδ. εβ'.

Ἑρμηνεία.

Τάξις συνέχει καὶ τὰ οὐράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Πρέπει λοιπὸν ἡ εὐταξία, καὶ
 πανταχοῦ μὲν νὰ φυλάττηται ὡς συνεκτικὴ καὶ συστατικὴ, καὶ μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοῦς, οἱ ὁποῖοι

E. Γ. Δ. Π. II
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἔχουν χρέος νὰ γνωρίζωσιν ὁ καθείς τὰ ἰδικὰ τῶν μέτρα, καὶ τὰ ὄρια τῆς οικείας τάξεως νὰ μὴ ὑπερβαίνουσιν· Ἄλλ' οἱ μὲν Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ κληρικοὶ πάντες, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν ἰδικόν τους Ἐπίσκοπον· οἱ δὲ Ἐπίσκοποι, εἰς τὸν ἰδικόν τους Μητροπολίτην οἱ δὲ Μητροπολίται, εἰς τὸν ἰδικόν τους Πατριάρχην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζεται οὕτως· Ὅποιος Πρεσβύτερος ἤθελε καταφρονῆσαι τὸν ἰδικόν του Ἐπίσκοπον, καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν πῶς σφάλει φανερά ἢ εἰς τὴν εὐσέβειαν, ἢ εἰς τὴν δικαιοσύνην ταῦτόν εἰπεῖν, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν πῶς εἶναι φανερά, ἢ αἵρετικὸς, ἢ ἀδικός, ἤθελε συμμαζῶνῃ κατ' ἴδιαν τοὺς Χριστιανοὺς, καὶ κτίσας ἄλλην ἐκκλησίαν (1) ἤθελε λειτουργῆ εἰς αὐτὴν ξεχωριστὰ, χωρὶς τὴν ἀδειαν καὶ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου του (2), ὁ τοιοῦτος ὡς φιλάρχος, ἀς καθαιρῆται· ἐπειδὴ ὡς τύραννος μὲ βίαν καὶ τυραννίαν, ζητεῖ νὰ σφετερίσῃ τὴν ἀνήκουσαν ἐξουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου του. Ἄλλὰ καὶ ὅσοι μὲν ἄλλοι κληρικοὶ συμφωνήσουσιν μὲ αὐτὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀποστασίαν, ἀς καθαιρῶνται παρομοίως καὶ αὐτοί· ὅσοι δὲ λαϊκοὶ, ἀς ἀφορίζωνται. Ταῦτα ὁμῶς νὰ γίνωνται, ἀφ' οὗ ὁ Ἐπίσκοπος παρακινήσῃ μὲ γλυκὰ καὶ ἡμεράτητα τρεῖς φορὰς τοὺς ἀπ' αὐτοῦ χωρισθέντας νὰ λείψουν ἀπὸ τοιοῦτον κίνημα, καὶ αὐτοὶ σταθοῦν εἰς τὸ πείσμα τῶν. Ὅσοι δὲ χωρίζονται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους πρὸ συνοδικῆς ἐξετάσεως, δικτὶ αὐτὸς κηρύττει δημοσίᾳ κάμμιναν κακοδοξίαν καὶ κίρσιν, οἱ τοιοῦτοι, ὅχι μόνον εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐπιτίμια δὲν ὑπόκεινται, ἀλλὰ καὶ τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τιμὴν ἀξιώνονται, κατὰ τὸν ἰ. τῆς α'. καὶ β'.

Συμφωνία

Συμφωνῶν, καὶ σχεδὸν μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις ἀναφέρει τὸν Ἀποστολικόν, καὶ ὁ ἰ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦτο μόνον προστιθεὶς, ὅτι, ἐὰν οἱ παρασυνάγωγοι αὐτοὶ ἱερωμένοι μετὰ τὴν καθίρσιν τῶν πάλιν ταραττώσι τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ σφραγίζωνται μὲ παιδείαν ἐξωτερικὴν (περὶ ἧς ὄρα τὴν α'. ὑποσημ. τοῦ κζ'. Ἀποστολικοῦ). Καὶ ὁ ἰ. τῆς δ'. καὶ λδ'. τῆς ε'. καθαιροῦσι τοὺς κληρικοὺς ὅπου κάμουςι συνωμοσίαν, καὶ φατρίαν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου των, καὶ τὸν συγκληρικὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ ε'. καθιρεῖ τοὺς βαπτίζοντας, ἢ λειτουργοῦντας εἰς εὐκτήριους

(1) Τὰ δὲ Πατριαρχικὰ σταυροπήγια τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν, ὅπου εἰς διαφόρους Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς, καὶ ἐπισκοπὰς οἰκοδομοῦνται, ταῦτα δὲν εἶναι θυσιαστήρια ἑστῆρα, οὔτε οἱ ταῦτα οἰκοδομοῦντες εἰς τὰ τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος ὑπόκεινται ἐπιτίμια, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ἐπειδὴ γὰρ αἱ Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπαὶ εἰς τοὺς Πατριάρχας ἐμοιράσθησαν, καὶ οἱ Μητροπολίται πάντες, καὶ Ἀρχιεπίσκοποι ὑποκείμενοι ὄντες εἰς τὴν τῶν Πατριαρχῶν διοίκησιν κατὰ τὸν ε'. καὶ ζ'. τῆς α'. καὶ τὸν β'. καὶ γ'. τῆς β'. ἀναφέρουσιν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τὸ ἐκείνων ὄνομα· διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων τούτων περιλήψιν, δίκαιον ἔχουσιν οἱ Πατριάρχαι εἰς τὰς διαμοιρασθείσας αὐτῶν Μητροπόλεις, καὶ Ἀρχιεπισκοπὰς νὰ δίδωσι Σταυροπήγια, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ μνημονεύηται ἐν αὐτοῖς. Ἐπεὶ δὲ ἡ ὑπόθεσις περὶ Σταυροπηγίων ἐστὶν ἐνταῦθα, ὑποσημειοῦμεν τὸν περὶ τούτων ἐνταλῆ, καὶ διακεκριμένον λόγον, ὡς φαίνεται καθαρῶς εἰς τὴν 235 καὶ 236 σελ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ σιγγλλιον τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ οὕτω διορίζεται, ὅτι εἰς ἐκεῖνα μόνον τὰ Μοναστήρια, ἢ καθολικὰς Ἐκκλησίας, ἢ εὐκτήριους οἴκους, πρέπει νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου, εἰς τοῦ ὁποῦ τὰ θεμέλια ἐβάλλθη. Πατριαρχικὸν Σταυροπήγιον, ἦτοι Σταυρὸς παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἀποσταλῆς, καὶ οὕτως ἐπάνω εἰς τὸν Πατριαρχικὸν αὐτὸν Σταυρὸν ἐκτίσθησαν. Εἰς τὰ τοιαῦτα γὰρ κάμμία μετοχὴ δὲν εἶναι εἰς τὸν κατὰ τὸν ἄρχιερέα μῆτε ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, μῆτε ἀπὸ Ἠγουμένου σφραγίδα, μῆτε ἀπὸ σφραγιδῶν ψυχικῶν ἀνάκρισιν, ἕως ὅπου μῆτε αὐτὰ τὰ κανονικὰ δύναται νὰ ζητῆ ἀπὸ τοὺς ἐν αὐτοῖς· διότι ὅλοι οἱ ἱερωμένοι, ὅπου εἰς τὰ τοιαῦτα Μοναστήρια, καὶ Ἐκκλησίας, καὶ εὐκτήρια, εὐρίσκονται, εἶναι καὶ ὀνομάζονται Πατριαρχικοὶ, καὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἐξάρχον. Ὅπου δὲ Σταυρὸς Πατριαρχικὸς δὲν ἐβάλλθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς τὰ θεμέλια, ἐκεῖ ὁ κατὰ χώραν Ἀρχιερεὺς ἐξουσιάζει κἂν τζεφλίκι μοναστηρίου καὶ μετόχι εἶναι, κἂν παρὰ αὐτὸν, κἂν εὐκτήριος οἶκος, καὶ εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Αὐτὸς πρέπει νὰ σφραγίσῃ τὸν ἐν αὐτοῖς Ἠγουμένον, νὰ ἐξετάζῃ καὶ νὰ κρίνῃ αὐτὰ νὰ πέρνῃ ἐξ αὐτῶν τὰ κα-

νονικὰ εἰσοδήματα, νὰ χειροτονῆ εἰς αὐτὰ, νὰ συγχωρῆ ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς γάμους των, καὶ ἀπλῶς νὰ ἔχῃ εἰς αὐτὰ κάθε ἄλλο προνόμιον ἐπισκοπικόν. Ὅσοι δὲ ἀνθρώποι ἐκατοίκησαν εἰς τὸν τόπον τῶν Πατριαρχικῶν Σταυροπηγίων πρὸ τοῦ αὐτὰ νὰ οἰκοδομηθοῦν, ἢ καὶ ἕστερα, ἀφ' οὗ οἰκοδομηθοῦν, οὗτοι, ἐντόπιοι μὲν ὄντες, νὰ ᾖναι ὑποκείμενοι κατὰ πάντα εἰς τὸν κατὰ τὸν ἄρχιερέα, εἰ δὲ ξένοι, νὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ἐξάρχον, καὶ πάλιν (σελ. 237.) Οἱ Πατριαρχικοὶ Ἐξάρχαι δὲν πρέπει νὰ ἐξουσιάζουν τὰ χωρία τῶν Πατριαρχικῶν Μονῶν, ἢ τὸν ἐν αὐτοῖς λαόν, ἢ τὰ εὐκτήρια, ὅσα μὲ Πατριαρχικὸν Σταυρὸν δὲν θεμελιωθῶσι καὶ κτισθῶσιν..... ἐπειδὴ αὐτὰ ἀπὸ τὸν κατὰ χώραν Ἐπίσκοπον ἐξουσιάζονται. Ὅθεν ἐκ τῶν λόγων τούτων συνάγεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Πατριαρχικὰ Σταυροπήγια τὰ ὄντα οἰκοδομημένα Μοναστήρια, ἢ Ἐκκλησίαι, ἢ εὐκτήρια μετὰ τὴν οἰκοδομήν, ἀλλὰ πρὸ τῆς οἰκοδομῆς. Καὶ ἀπὸ αὐτὰ μερικὰ μόνον, κατὰ φιλοτιμίαν, καὶ προνόμιον δοθέν εἰς τοὺς Πατριάρχας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντα τὰ μέλλοντα οἰκοδομηθῆναι μοναστήρια, ἢ Ἐκκλησίαι, ἢ εὐκτήρια, ἵνα μὴ οἱ κανόνες παραβαίνωνται, ὅπου διορίζουν, ὅτι, τὰ Μοναστήρια, καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ ὑπόκεινται εἰς τοὺς κατὰ τὸν ἄρχιερέα. Καὶ ὅρα τὸν δ'. τῆς δ'. ὅτι, κατ' ἐπιταγὴν Ἐπισκόπου ποιεῖ Σταυροπήγιον καὶ Πρεσβύτερος.

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (εἰς τὴν ια'. ὁμιλ. πρὸς Ἐφεσίους)· «ὅτι εἶπεν ἕνας ἅγιος ἀνθρώπος, πῶς, οὐδὲ αἷμα μαρτυρίου ἡμπορεῖ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τὸ νὰ σχίσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι χειρότερον κακόν, ἀπὸ τὸ νὰ πέσῃ εἰς αἵρεσιν.» Γράφει δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ὁμιλοῦντος ἐν τῇ πρὸς Ναυάτον Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ, «ὅτι πρέπει νὰ πάθῃ τινὰς, ὅτι κακόν καὶ ἂν ᾖναι, μόνον νὰ μὴ σχίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν» καὶ ὅτι εἶναι ἐνδοξότερον τὸ μαρτύριον, ὅπου ἤθελεν ὑπομείνῃ τινὰς διὰ νὰ μὴ σχίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, παρὰ τὸ μαρτύριον ὅπου ἤθελεν ὑπομείνῃ διὰ νὰ μὴ εἰδωλολατρήσῃ, ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰδωλολατρήσαι, μαρτύριον, διὰ τὴν ὀφείλειαν τῆς ἰδικῆς τοῦ ψυχῆς μαρτυρεῖ· εἰς δὲ τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ὀφείλειαν καὶ ἔνωσιν ὅλης τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ.»

οἴκους, παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου των. Ὅρα καὶ τὸν ζβ'. τῆς ἐν Κάρθαγένῃ. Οὐ μόνον δὲ οὗτος, ἀλλὰ καὶ ὁ ιγ'. τῆς πρωτοδευτέρως κανῶν, καθαιρεῖ τὸν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον ἐκεῖνον, ὅπου διὰ κἄποια ἐγκλήματα τοῦ Ἐπισκόπου του, ἤθελε χωρισθῆ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν ἤθελεν ἀναρῆρη, κατὰ τὸ σύνηθες, ἐν ταῖς ἱσραεὶς τελεταῖς, πρὸ τοῦ νὰ γένη περὶ τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ συνοδικὴ ἐξέτασις. Ὁμοίως καὶ Ἐπίσκοπος καθαιρεταί, ἐὰν κατὰ τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου τολμήσῃ τοιοῦτόν τι, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς αὐτῆς α'. καὶ β'. Καὶ Μητροπολίτης ὡσαύτως καθαιρεταί, ἐὰν χωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ οἴκειου Πατριάρχου, κατὰ τὸν ιε'. τῆς αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸν ς'. τῆς ἐν Γάγγρα, καὶ ι. καὶ ια'. τῆς Καρθ. οἱ ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν χωρισθέντες Πρεσβύτεροι, ὄχι μόνον καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναθέματι ὑποβάλλονται. Ταῦτα μὲν ἐρρέθησαν διὰ ἐκεῖνους ὅπου χωρίζονται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους διὰ πρόφασιν ἐγκλημάτων τινῶν. Ὁ δὲ α'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου με ἀργίαν μόνον προσωρινὴν τῆς ἱερωσύνης παιδεύει τοὺς παρκαυναγώγους ἱερεῖς.

ΚΑΝΩΝ ΑΒ'.

«Εἴ τις Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ὑπὸ Ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἐτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν» εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτόν Ἐπίσκοπος.

Ἀποστολ. ιβ'. ιγ'. τῆς α'. ε'. τῆς ἐν ἀγ. Σοφίας α. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ς'. τῆς ἐν Σαρδ. ιδ'. τῆς ἐν Καρθ. ια'. λζ'. ρμα'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ εἰς τὸν ιβ'. καὶ ιγ'. κανόνα τοὺς εἶπον οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, ὅτι οἱ ἀδεκτοὶ καὶ ἀφορισμένοι ὄντες κληρικοί, ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦς των Ἐπισκόπους, δὲν πρέπει νὰ δέχωνται ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους. Καὶ εἰς τοῦτον δὲ παραμοίως, αὐτὸ τὸ ἴδιον διορίζουσι με κἄποιαν προσθήκην, λέγοντες: Ὅποιος Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελεν ἀφορισθῆ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, αὐτὸς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ δεχθῆ, καὶ νὰ λυθῆ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ὄχι μόνον ἀπὸ ἄλλης ἐπαρχίας Ἐπίσκοπον, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ ἄλλον ὄντα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ Μητροπόλεως, ἀλλὰ μόνον νὰ δέχεται καὶ νὰ λύηται τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον Ἐπίσκοπον ὅπου τὸν ἀφώριτεν ἔξω μόνον, ἂν κατὰ τύχην ἀποθάνῃ ὁ ἀφορίσας Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης, πρὸ τοῦ νὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν ὁ Πρεσβύτερος, ἢ ὁ Διάκονος. Διότι τότε ἡμπορεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀφορίσαντος χρηματίσας διάδοχος, νὰ τοὺς λύῃ ἀπὸ τὸν δεσμὸν, καὶ ὄχι ἄλλος. Δύω δὲ πράγματα πρέπει νὰ σημειώσῃ τινὰς εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα ἕνα μὲν, ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἀφορισθῶσιν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως, πρέπει νὰ στέκουν ἔτσι ἀφορισμένοι, καὶ νὰ μὴ τολμήσουν νὰ καταφρονοῦν τὸν ἀφορισμὸν, ἕως νὰ γένη περὶ τούτου ἐκκλησιαστικὴ ἐξέτασις, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς Σαρδικῆς, καὶ τὸν λζ'. τῆς Καρθαγ. (1), ἔξω μόνον ἀνίσως ἤθελεν καταδικασθῶν, πρὸ τοῦ νὰ κριθῶν, καὶ νὰ προσκαλεσθῶν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον (2). Καὶ ἄλλο δὲ, ὅτι, κατὰ μὲν τὸν ρκα'. τῆς Καρθαγ. ἀνίσως ὁ Ἐπίσκοπος ἤθελεν ἀφορίσῃ τινὰ, διὰ τί ἐξομολογηθεῖς πρότερον τὸ ἀμάρτημά του εἰς αὐτόν, ὕστερον τὸ ἀρνήθῃ, πρέπει καὶ οἱ ἄλλοι Ἐπίσκοποι νὰ μὴ συγκοινωνοῦν με τὸν ἀφορίσαντα, ἐν ὅσῳ καιρῷ καὶ αὐτὸς δὲν συγκοινωνεῖ με τὸν ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ ἀφορισμένον ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο νὰ γίνεται, διὰ νὰ φυλάττεται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ μὴ κατηγορῆ κἄνενα χωρὶς νὰ ἡμπορῆ νὰ ἀποδείξῃ τὴν κατηγορίαν. Κατὰ δὲ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. καὶ κεφ. θ'. καὶ τὸν σχολιαστὴν Βαλσαμῶνα, ἀνίσως Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἤθελεν ἀφορίσῃ τινὰ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν (εἴτε τὴν τῶν μυστηρίων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταριν, εἴτε καὶ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν,

(1) Δὲν λέγει ὀρθῶς ὁ Βαλσαμῶν λοιπὸν ἐν τῇ ἔρμηνείᾳ τοῦ λβ'. Κανὼνος τῆς ἐν Καρθαγ. διοριζόμενος τρόπον τινὰ, ὅτι οἱ ἀκαίρως ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἀφοριζόμενοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ φυλάττωσι τὸν τοιοῦτον ἀφορισμὸν, ἐπειδὴ οἱ κανόνες οὗτοι τὸ ἐναντίον διορίζονται. Ἐκ τοῦ κανόνος δὲ τούτου συμπεραίνεται, ὅτι καὶ οἱ Πνευματικοὶ δὲν πρέπει νὰ λύουν τὰ ἐπιτίμια τῶν ἄλλων ὁμοταγῶν των Πνευματικῶν, ἂν αὐτὰ δὲν ἦναι παρὰ κανόνας καὶ πάντῃ ἄλογα.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἐπειδὴ καὶ ἐγκαλεῖτο, διατὶ δὲν ἐφύλαξε τὸν ἀφορισμὸν ὅπου ἐξεφώνησε κατ' αὐτοῦ ἢ περὶ τὸν Θεόφιλον σύνοδος, ἀλλὰ ἠθέτησεν αὐτόν, πρὸ ἄλλης συνοδικῆς ἐξετάσεως, ἀπελογήθη λέγων, ὅτι δὲν ἐπαραστάθῃ εἰς τὴν κρίσιν ὀλότεια, οὔτε τὰς κατηγορίας ἤκουσε τῶν κατηγορῶν του, οὔτε παντελῶς καιρὸς τοῦ ἐδόθη διὰ νὰ ἀπολογηθῆ, (ὁμοταφραστῆς εἰς τὸν βίον τοῦ Χρυσοστόμου) καθὼς καὶ ὁ αδ'. Ἀποστολικὸς διορίζει, ὅν καὶ ἀνάγνωθι. Σημειώσαι δὲ, ὅτι τρία εἶδη εἶναι ἀφορισμοῦ. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἐστὶ, περὶ οὗ εἴρηται διὰ τὸν Παῦλον, ὅτι ἦτο ἀφορισμένος ἐκ κοιλίας μητρὸς του παρὰ

Θεοῦ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον (Ῥωμ. ια'), ὁ δὲ, εὐλογος καὶ κανονικός, ὁ κατὰ κανόνας γινόμενος καὶ τρίτος, ὁ ἄλογος, καὶ παρὰ κανόνας γινόμενος. Ὁ μὲν οὖν ἀφορισμὸς ὁ παρὰ τῶν πάλαι γινόμενος, περιέχει χωρισμὸν, ἢ τῶν μυστηρίων, ἢ τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευχῆς τῆς μετὰ τῶν πιστῶν, ἢ τῆς συναναστραφῆς τῶν Κληρικῶν, ἀπὸ τοῦς ὁμοταγεῖς συγκληρικῶς των, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἔρμηνείᾳ τοῦ ε'. Ἀποστολικοῦ. Ὁ δὲ νῦν γινόμενος ἀφορισμὸς, περιέχων χωρισμὸν ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, καὶ κατὰραν ἀσυγχωρησίαν τε καὶ ἄλυσίαν, ἕως καὶ μετὰ θάνατον, δὲν ἔχει ὁμοιότητα με τὸν ἀφορισμὸν τῶν παλαιῶν, ἀλλ' ἔρχεται νὰ ἦναι ὅμοιος με τὸ ἀνάθεμα, περὶ οὗ ὄρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Γάγγρα. Ὅθεν τὰ λόγια ταῦτα, ὡς μὴ ὄντα κανονικά, δὲν πρέπει νὰ γράφονται εἰς τὰ ἀφοριστικά. Σὺ δὲ μοι ὄρα πῶς εἶναι σύμφωνος με τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν καὶ ὁ α. τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, διορίζων νὰ ἦναι καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, οἱ ἀπὸ τὸν Ῥώμης ἀφορισμένοι, ἢ καθηραμένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι ὑπάρχοντες.

Ε.Υ.Α. τῆς Κ. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ προσευχὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) χωρὶς κάμμιαν κανονικὴν καὶ εὐλογον αἰτίαν, ὁ μὲν ἀφορισμὸς αὐτὸς νὰ λύηται ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον ἱερέα, ὁ δὲ ἀφορίσας Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ τὸν ἀνώτερόν του, ὅσον καιρὸν ἐκεῖνος καταλαμβάνει ὅτι εἶναι ἀρκετός. Τοῦτο δὲ νὰ γίνεταί διὰ νὰ παθαίνη δικαίως ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὅπου εἰς τὸν ἄλλον ἀδίκως ἐνήργησεν. Ὅθεν τόσον ἐν τῷ α'. τόμῳ τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων, σελ. 11. γράφεται ὅτι καὶ ζῶντος ἀκόμη τοῦ ἀφορίσαντος, ὁ ἀφορισμὸς λύεται ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἐὰν δικαίως δὲν γένη. Ὅσον καὶ ὁ ζ'. τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι ὁ ἄλογος δεσμὸς, τὸν ὅποιον ἤθελε κάμῃ ἡγούμενος τελευτῶν, εἰς ἄλλον, διὰ νὰ μένῃ ἐν τῇ ἡγουμένῃ, ἀναχωρήσαντα δὲ ἔπειτα, οὗτος ὁ δεσμὸς, λέγω, εἶναι ἀνίσχυρος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ δεσμευθεὶς, παρὰ Ἀρχιερέως λύεται (1). Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιβ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἀποστολ. ιβ'.
τῆς δ'. ια', ιγ'.
τῆς ε'. ιδ'. τῆς
Ἀντιοχ. ζ'. ἢ
τῆς Λαοδ. μα.
τῆς Καρθ. λα'.
ιζ'.

«Μηδένα τῶν ξένων Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι. Καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν, ἀνακρινέσθωσαν καὶ εἰ μὲν ὡς κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδέξασθωσαν, εἰ δὲ μήγε, τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῖς ἐπιχωρηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν αὐτοῦς μὴ προσδέξησθε. Πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν ιβ'. αὐτῶν κανόνα διορίζουν οἱ Ἀπόστολοι νὰ μὴ δέχηται κανένας ξένος κληρικὸς ἀπὸ ἄλλον Ἐπίσκοπον, χωρὶς νὰ ἔχῃ γράμματα συστατικά. Καὶ εἰς τὸν παρόντα δὲ κανόνα παρομοίως τοῦτο αὐτὸ διορίζουσι, μὲ κάποιαν προσθήκην, λέγοντες· Κανένας ξένος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, δὲν πρέπει νὰ προσδέχηται ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους, χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ γράμματα, ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου του, ὁ δὲ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ Μητροπολίτου του, συστατικά καὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς ζωῆς, μάλιστα δὲ τῆς κατηγορηθείσης αὐτοῦ ὑπολήψεως. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιφέρωσι μαζί τους τὰ τοιαῦτα συστατικά, πάλιν ἂς ἐξετάζωνται ἂν ἦναι ὀρθόδοξοι ἢ ὄχι· διότι ἴσως νὰ σφάλωσιν εἰς τὴν πίστιν. Καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ συστατικά γράμματα, τὸ σφάλμα τοῦτο δὲν ἤξευρεν. Ἐὰν δὲ ἐξεταζόμενοι εὐρεθῶσιν ὅτι εἶναι κήρυκες τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας, τότε ἂς προσδέχωνται εἰς κοινωνίαν. (ἂς μὴ συγχωρῶνται ὁμοίως καὶ νὰ συγκριθῶσιν εἰς κάμμιαν ἐκείσε ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ἐνεργῶσι τὰ τῆς ἱερωσύνης, χωρὶς νὰ ἔχουν κοντὰ εἰς τὰ συστατικά γράμματα, καὶ γράμμα ἀκόμη ἀπολυτικῶν, καὶ δηλωτικῶν, ὅτι ἔχουν τὴν ἀδειαν νὰ ἐνεργοῦν, ὅπου ὑπάγουν, τὸ τῆς ἱερωσύνης λειτουργήμα, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ε'.) Εἰ δὲ καὶ ἤθελαν εὐρεθῆ κακόδοξοι καὶ αἰρετικοί, μὴ συγκοινωνήσητε, λέγει, μὲ αὐτούς· ἀλλὰ δότε εἰς αὐτοὺς τὰ χρειώδη καὶ ἀναγκαῖα, καὶ ἀποστείλατέ τους νὰ ὑπάγουν· διότι πολλὰ ἄτοπα ἀκολουθοῦν ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους ξένους κατὰ συναρπαγὴν, μὲ τὸ νὰ μὴ γίνηται περὶ αὐτῶν ἡ πρέπουσα ἐρευνα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. κανόνος τῶν Ἀποστόλων.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Τῆς α. ε'. ζ'.
τῆς β'. β'. γ'.
τῆς γ'. ἢ τῆς
δ'. κη'. τῆς ε'.
λς'. λθ'. τῆς
Ἀντιοχ. θ'.

«Τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους, εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· μόνον δὲ πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς, διὰ Κυρίου ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.»

Ἑρμηνεία.

Καθὼς, ὅταν ἡ κεφαλὴ ἀσθενῇ, καὶ δὲν προβάλλῃ ὑγιαίνουσαν τὴν ἰδικὴν τῆς ἐνέργειαν, καὶ τὰ ἐπίλοιπα μέλη τοῦ σώματος κακῶς ἔχουσιν, ἢ καὶ ἀχρηστα γίνονται παντελῶς· τέτοιας λογῆς, καὶ ὅταν ὁ τάξιν ἐπέχων κεφαλῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχῃ τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὴν τιμὴν, καὶ ὄλον τὸ λοιπὸν σῶμα τῆς Ἐκκλη-

(1) Ὅσοι δὲ ἀδίκως ἀφορισθῶν, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἦτοι, ἢ διὰ τὴν πίστιν, ἢ διὰ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἢ καὶ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι πρέπει νὰ χαίρουν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι μακαρισμοῦ ἄξιοι, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶπε· «Μακάριοι ἔστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (Λουκ. ε'. 22). Περὶ δὲ τῶν ἀλόγως ἀφοριζόντων καὶ κατὰ πάθος, ταῦτά φησιν ὁ Ἀριστοκράτης Διονύσιος ἐν κεφ. ζ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. Οὕτω καὶ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ Ἱεράρχαι δυ-

νάμεις, ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων δικαιωμάτων, οὐχ ὡς ταῖς αὐτῶν ἀλόγοις ὁρμαῖς τῆς πανσόφου θεαρχίας, εὐφύμως εἰπεῖν, ὑπὲρθετικῶς ἐπομένης. Ἀλλ' ὡς αὐτῶν, ὑποφοιτικῶς ὑποκινουμένη τῷ τελεταρχικῷ Πνεύματι, τοὺς κεκριμένους Θεῷ, κατ' ἀξίαν ἀφορίζόντων. Καὶ πάλιν· τοὺς μὲν οὖν ἐνθέους Ἱεράρχας, οὕτω καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς Ἱεραρχικαῖς δυνάμεσι χρηστῶν, ὅπως ἂν ἡ τελεταρχία αὐτοῦς Θεαρχία κινήσῃ.» Ταῦτα δὲ ἐρμηνεύων ὁ θεῖος Μάξιμος, φησὶν, «ἐὰν παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἀφορίσῃ ὁ Ἱεράρχης, οὐχ ἔπεται αὐτῷ τὸ θεῖον κρίμα. Κατὰ γὰρ θείαν κρίσιν, καὶ οὐ διὰ θέλημα ἴδιον, ταῦτα ὀφείλει ἐπιφέρειν.»

σίας ἀτάκτως βέβαια ἔχει διὰ νὰ κινηθῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει· Ὅτι ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς κάθε ἐπαρχίας πρέπει νὰ γνωρίζουν ἐκεῖνον, ὅπου εἶναι πρῶτος ἀνάμεσα εἰς αὐτούς, (1) ἦτοι τὸν Μητροπολίτην· καὶ νὰ νομίζωσιν αὐτὸν ὡς κεφαλὴν ἰδικήν των, καὶ χωρὶς τὴν αὐτοῦ γνώμην νὰ μὴ κάμνουν κανένα πρᾶγμα περιττόν· ὅπου δὲν ἀνήκει δηλαδὴ εἰς τὰς ἐνορίας τῶν Ἐπισκοπῶν τους, ἀλλ' ὑπερβαῖνον αὐτάς ἀποβλέπει εἰς τὴν κοινὴν ὄλην τῆς ἐπαρχίας κατάστασιν· καθὼς, λόγου χάριν, εἶναι τὰ περὶ δογμάτων ζητήματα, αἱ οἰκονομίαι καὶ διορθώσεις τῶν κοινῶν σφαλμάτων, αἱ καταστάσεις καὶ χειροτονίαι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἀλλὰ νὰ συνάγωνται εἰς τὸν Μητροπολίτην, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν νὰ συμβουλευῶνται διὰ τὰ τοιαῦτα κοινὰ πρᾶγματα, καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἤθελε φανῆ περὶ αὐτῶν καλλίτερον, κοινῶς νὰ ἀποφασίζηται. Ὁ καθ' ἓνα ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, ἐκείνα μόνον νὰ πράττῃ καθ' ἑαυτὸν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου του, ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἐπισκοπῆς του, καὶ εἰς τὰς χώρας, ὅπου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του εἶναι ὑποκείμεναι. Καθὼς ὁμοίως οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ πράττωσι κανένα πρᾶγμα κοινὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου, ἔτσι παρομοίως καὶ ὁ Μητροπολίτης, δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ κανένα τοιοῦτον κοινὸν πρᾶγμα μόνος καὶ καθ' ἑαυτὸν, χωρὶς τὴν γνώμην ὄλων τῶν Ἐπισκόπων. (2) Διὰ τί μὲ τοῦτον τὸν τρόπον θέλει εἶναι ὁμόνοια καὶ ἀγάπη, ἀνάμεσα καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Μητροπολίτας, καὶ εἰς κληρικούς, καὶ εἰς λαϊκούς. Ἐκ δὲ τῆς ὁμονοίας ταύτης καὶ ἀγάπης θέλει δοξασθῆ ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐφανερώσεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ τοῦ Πατρὸς του ὄνομα, καὶ τὴν ἀγάπην ἐνομοθέτησε, λέγων· «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». [Ἰωάν. ιγ'. 35.] Καὶ θέλει δοξασθῆ ἐν τῷ ἁγίῳ ταυ Πνεύματι, τὸ ὅποιον διὰ τῆς χάριτός του ἤνωσεν ἡμᾶς εἰς μίαν πνευματικὴν συνάφειαν· Ταῦτόν εἶπεῖν, ἐκ τῆς ὁμονοίας ταύτης, θέλει δοξασθῆ ἡ ἀγία Τριάς, ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν, τὴν λέγουσαν· «Οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ἡμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» (3) [Ματθ. ε'. 16]

Συμφωνία.

Τὰ αὐτὰ, καὶ σχεδὸν ἀπαράλλακτα μὲ τὸν παρόντα κανόνα διορίζεται καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Δι' ὃ καὶ ὁ ς'. τῆς α'. προστάζει ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἔθνη νὰ κρατοῦν, τὰ κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα δηλαδὴ τοῦτον ἐπικρατήσαντα· ὥστε ὁ Ἀλεξανδρείας νὰ ἐξουσιάζῃ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν Ρώμης τοιαύτη συνήθεια εἶναι. Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀντιοχείας νὰ ἐξουσιάζῃ τὰς ἐδικὰς τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀπλῶς εἶπεῖν, εἰς κάθε Ἐκκλησίαν καὶ Μητρόπολιν νὰ σώζωνται τὰ ἴδια προνόμια· καὶ ὁ κάθε Μητροπολίτης δηλ. νὰ ἐξουσιάζῃ τὰς ὑποκείμενας αὐτῷ ἐπαρχίας. Ὁ δὲ ζ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι, ὁ Αἰλίας, ἦτοι ὁ Ἱεροσολύμων, νὰ ἔχῃ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀρχαίας τιμῆς καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκείας Μητροπόλεως. Ὁ δὲ γ'. τῆς β'. προστάζει νὰ ἔχῃ τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ὁ ἡ. τῆς γ'. ἀβίαστα θέλει νὰ ἦναι καὶ καθαρὰ τὰ προσόντα ἐκάστη ἐπαρχία δίκαια ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, καὶ μάλιστα τὸ τῆς Κύπρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ λθ'. τῆς ς'. τὸν αὐτὸν ἡ. τῆς γ'. ἐπικυροῖ.

ΚΑΝΩΝ ΔΕ'.

«Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὄρων χειροτονίας ποιῆσθαι, εἰς τὰς μὴ ὑποκείμενας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας. Εἰ δὲ ἐλεγχθεῖν τοῦτο πεποιηκῶς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὐς ἔχει· ροτόνησεν.»

|| Τῆς β'. β'. τῆς γ'. ἢ τῆς ς'. κ'. τῆς Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. τῆς Σαρδ. γ'. ιδ. ιβ'.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι ὁ τῶν Ἐπισκόπων πρῶτος, λέγεται κατὰ μὲν τὸν ς'. Σαρδικῆς, ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως, καὶ Ἐξαρχος τῆς ἐπαρχίας, κατὰ δὲ τὸν λθ'. καὶ ἄλλους τῆς ἐν Κυρθ. πρωτεύων. Κατὰ δὲ τὸν μς'. τῆς αὐτῆς ὀνομάζεται Ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθίδρας, κοινῶς δὲ κατὰ τοὺς περισσοτέρους κανόνας ὀνομάζεται Μητροπολίτης. Ὁ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν πρῶτος ὀνομάζεται, ἢ Ἐξαρχος τῆς διοικήσεως, κατὰ τὸν θ'. καὶ ζ'. τῆς δ'. καὶ ς'. τῆς β'. ἢ Πατριάρχης· καὶ ὅρα τὴν β'. ὑποσημειῶσιν τοῦ ς'. τῆς α'. Ἐξαρχος δὲ τῶν ἱερέων, ἢ ἄρκος ἱερεὺς οὐ λέγεται κατὰ τὸν μς'. τῆς Καρθ. ἐπειδὴ ἐν λόγον καὶ τάξιν ἔχει ὁ Μητροπολίτης πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ὁ Πατριάρχης πρὸς τοὺς Μητροπολίτας. Καὶ καθὼς ὁ Μητροπολίτης εἶναι πρῶτος καὶ κεφαλὴ τῶν Ἐπισκόπων, οὕτως εἶναι καὶ ὁ Πατριάρχης, πρῶτος καὶ κεφαλὴ τῶν Μητροπολιτῶν διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν, ὅχι περισσότερον νοεῖται διὰ τοὺς

Ἐπισκόπους πρὸς τὸν Μητροπολίτην, παρὰ διὰ τοὺς Μητροπολίτας πρὸς τὸν Πατριάρχην, ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ διὰ τοὺς δύο ὁμοῦ. (2) Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους λέγει, ὅτι, ἐὰν ὁ Μητροπολίτης λειτουργήσῃ εἰς Ἐπισκοπὴν Ἐπισκόπου, πρέπει νὰ τὸ κάμνῃ μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του. Εἰς τὰ δίπτυχα ὁμοῦ νὰ μνημονεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου, καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐπισκόπου του. Ἐπειδὴ εἶναι ἀνοίκειον ὁ μεγαλύτερος νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ μικροτέρου, παρὰ Ἀρμενοπούλ. ἐπιτομ. κανον. (Ἐπιγραφ. δ'). (3) Ὅθεν καὶ οἱ τῆς Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι παρουσιάζοντες ἐν τῇ δ'. συνόδῳ, ἠκολούθησαν εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ δὲν ὑπέγραψαν πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν τοῦ Λέοντος ἐπιστολὴν, εἰπόντες, ὅτι· χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἐν αὐτοῖς πρῶτου, ἦτοι τοῦ Ἀλεξανδρείας, δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ κάμνουν κανένα πρᾶγμα (πράξ. δ'. τῆς δ'. συνόδου, ὅρα καὶ τὸν λ'. τῆς δ').

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν διὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ εὐταξίαν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν ἐδιωρίσθη, λέγων ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ τολμᾷ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἐπισκοπῆς του νὰ κάμνη χειροτονίας, ἢ ἄλλο Ἐκκλησιαστικὸν λειτουργήμα νὰ ἐνεργῇ εἰς τὰς πολιτείας ἐκείνας καὶ χώρας, ὅπου δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν ὑποκείμεναι· (ἀλλ' οὐδὲ ὁ Μητροπολίτης ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ πηγαίνη εἰς τὰς ἐνορίας τῶν Ἐπισκόπων του, καὶ νὰ ἐκτελῇ χειροτονίας, ἢ ἄλλο τι ἀρχιερατικόν.) Τότε δὲ μόνον ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ ἐνεργῇ τὰ τοιαῦτα, ὅταν ἤθελε προσκαλεσθῆ ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα τῶν τόπων ἐκείνων. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε φανερωθῆ πῶς ἔκαμε τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀδειαν τῶν Ἀρχιερέων, ὅπου ὀρίζουσι τὰς πόλεις ἐκείνας, καὶ χώρας, ἃς καθαιρήται καὶ αὐτὸς ὅπου ὑπερόρια ἐχειροτόνησε, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀπὸ αὐτὸν ἐχειροτονήθησαν. (1) Διατὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον φαίνονται πῶς εἶναι εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον δύο Ἐπίσκοποι ἐνταύτῳ, ἢ δύο Μητροπολίται, τὸ ὅποιον εἶναι παράνομον, καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τὸν ἡ. τῆς α. συνόδου, καὶ ἀπὸ τὸν ιβ'. τῆς δ'.

Ὅθεν καὶ ἡ ς'. εἰς τὸν κ'. αὐτῆς κανόνα διρρῖζει, ὅτι ὁποῖος ὑπάγει εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν, καὶ διδάσκει δημοσίως ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς τὴν ἀδειαν τοῦ κατὰ τρόπον Ἐπισκόπου, νὰ παύη ἀπὸ τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ νὰ ἐνεργῇ μόνον τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἴσως ὅχι διὰ ἄλλον σκοπὸν, πᾶρεξ διὰ νὰ μὴ γίνηται τοῦτο τὸ ἄτοπον, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπισκοπῇ, δύο Ἐπίσκοποι ἐνταύτῳ, ἀλλὰ μὲν ὁ ἕνας θέλων, ἀλλὰ δὲ ὁ ἄλλος, τὸ ὅποιον αὐτὸς νὰ κάμνη ἐτόλμησε. Διότι ἂν αὐτὸς δὲν ἦτον ὁ σκοπὸς τῆς συνόδου ταύτης, διὰ τί νὰ καταβιβάζη τὸν Ἐπίσκοπον εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ κατάβασις αὕτη εἶναι ἱεροσυλία, κατὰ τὸν κθ'. τῆς δ'. Καὶ ἂν ὁ ὑπερόριος διδάσκων Ἐπίσκοπος ἦναι τῆς Ἐπισκοπῆς ἀνάξιος, ἀνάξιος πρέπει νὰ ἦναι καὶ τοῦ Πρεσβυτέρου· εἰ δὲ εἶναι τοῦ Πρεσβυτερίου ἀξίος, διὰ τί νὰ μὴ ἦναι καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς; Φανερόν λοιπὸν εἶναι, ὅτι διὰ τοῦτο εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦτον καταβιβάζει, διὰ νὰ μένη πάλιν ἕνας Ἐπίσκοπος εἰς μίαν Ἐπισκοπὴν, καὶ ὅχι δύο. Ἡμαρτε γὰρ οὗτος ἀμέσως εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, δύο Ἐπισκόπους ποιήσας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπισκοπῇ, δι' ὃ καὶ καθαιρεῖται ἀπὸ αὐτοῦ· οὐχ ἡμαρτε δὲ εἰς τὸ τοῦ Πρεσβυτέρου, καθ' ὅτι, δύο καὶ πολλοὶ Πρεσβύτεροι δὲν εἶναι ἐμποδισμένον νὰ ἦναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ, δι' ὃ οὐδὲ καθαιρεῖται ἀπὸ αὐτοῦ, (εἰ καὶ ὁ Ζωνκρᾶς καὶ Βαλσαμὸν λέγουσιν, ὅτι ὁ παρά γνώμην τοῦ κατὰ τρόπον Ἐπισκόπου δημοσίᾳ διδάσκων, διὰ τοῦτο εἰς τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου κατὰ γέται βαθμὸν, ἵνα ταπεινωθῆ, ὡς φιλοδοξήσας καὶ ὑψωθεὶς.) Ὅθεν καὶ ὁ ἱερός Φώτιος (τίτλ. θ'. κεφ. ιά.) εἰς λύσιν τῆς ἐναντιοφανεῖας τῶν κανόνων, τοῦ κθ'. δηλαδὴ τῆς δ'. καὶ τοῦ κ'. τῆς ς'. τὸν ἡ. τῆς α. ἐπρότεινε. Πλὴν καὶ τὸ τοῦ Πρεσβυτέρου λειτουργήμα πρέπει νὰ ἐνεργῇ ὁ ὑπερόριος Ἐπίσκοπος, μὲ τὴν ἀδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τρόπον ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι μὲ τὴν ἀδειαν ἐκείνου, οὐδὲ αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργῇ, ἀλλὰ ἀπερνεῖ ὡσάν ἕνας λαϊκός, ἕως οὗ εὐρίσκειται εἰς τὸν ξένον ἐκεῖνον τρόπον, κατὰ τοὺς κανόνας. Διὰ νὰ συμπεράνωμεν δὲ τὸ πᾶν τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ κανόνος, λέγωμεν ἔτσι. Ὁ Ἐπίσκοπος ὅπου εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν κατὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου ἐπιτελεῖ ἀρχιερατικὸν λειτουργήμα, δὲν τὸ ἐπιτελεῖ μὲ τὴν δύναμιν, καὶ ἐνεργεῖαν τῆς ἰδικῆς του Ἐπισκοπῆς, (διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἤθελαν εἶναι εἰς μίαν Ἐπισκοπὴν δύο Ἐπίσκοποι, ὡς δύο ξεχωριστὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας ἔχοντες) ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπισκοπικὴν δύναμιν καὶ ἐνεργεῖαν τοῦ κατὰ τρόπον (Ἐπισκόπου· διότι μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, οἱ δύο Ἐπίσκοποι λογίζονται ὡς ἕνας Ἐπίσκοπος.) Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἔτσι, καθὼς καὶ εἶναι, ἐκεῖνος ὅπου παρά γνώμην τοῦ κατὰ τρόπον Ἐπισκόπου ἐνεργήσῃ τι ἀρχιερατικὸν καθαιρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἐπισκοπικὴν δύναμιν, τὴν

(1) Ἦθελε δὲ ζητήσῃ τινὰς ἂν οἱ χειροτονηθέντες ἀπὸ τὸν ὑπερόριον Ἀρχιερέα Κληρικοί, χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ ἐνορίου Ἀρχιερέως, καὶ καθαιρεθέντες, ἠμποροῦν νὰ λάβωσι πάλιν τὸν βαθμὸν τοῦ κλήρου, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐξέπεσον, ἢ δὲν ἠμποροῦν; Φαίνεται ὅτι ἠμποροῦν, ὡς λέγουσι τινες, ἐπειδὴ ὅχι διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ, ὅχι διὰ ἁμαρτίαν ἰδικὴν τῶν ἀπὸ τὸν κλήρον ἐξώσθησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τοῦ αὐτοῦ παρ' ἐνορίαν χειροτονήσαντος, καὶ μάλιστα, ἂν καὶ δὲν ἤξευραν ὅτι ὁ χειροτονήσας αὐτοῦ, παρά γνώμην τοῦ κατὰ τρόπον Ἀρχιερέως τοὺς ἐχειροτόνησεν. Ἐπειδὴ δὲ νὰ ἀναλάβουν τὸν βαθμὸν τοῦ κλήρου τῶν ἠμποροῦν, ἀρά γε μὲ δευτέραν χειροθεσίαν τοῦ κατὰ τρόπον Ἀρχιερέως, ὡς καθηρημένοι, τοῦτον ἀναλαμβάνουν, ἢ μὲ μόνην τὴν αὐτοῦ συγκατάνευσιν καὶ τὸ στέρεξιμον; Ἴσως μὲ μόνην τὴν αὐτοῦ συγκατάνευσιν: τοῦτο μὲν, διότι εἶναι ἀπηγορευμένον νὰ γίνωνται δευτεραὶ χειροτονήσεις, κατὰ τοὺς κανόνας· τοῦτο δὲ, καὶ διατὶ, καθὼς ἂν ἕνας ἀρπάσῃ μίαν γυναῖκα καὶ χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν γονέων τῆς γυναικὸς, βάλλει τινὰ ἱερία καὶ τοὺς στεφανώσῃ, ἂν μετὰ ταῦτα τὸ μάθη ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικὸς, καὶ στέρεξουν εἰς τὸν γάμον, δὲν γίνεται πάλιν δευτέρα ἱερολογία, (ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασί-

λειος εἰς τὸν κθ'. Κανόνα θέλει μὲ μόνην τὴν θέλησιν τῶν γονέων νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν σύστασιν τὸ τοιοῦτον ἐξ ἀρπαγῆς συνοικέσιον): τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ χειροτονία τῶν παρὰ τοῦ ὑπερορίου Ἀρχιερέως χειροτονηθέντων, ἂν μόνον στέρεξη ὁ κατὰ τρόπον Ἀρχιερεὺς, ἔχει τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύν, ὡσάν νὰ ἦτο καὶ χειροτονία αὐτόχρημα ἰδική του. Διότι καθὼς ἡ τῆς καθαιρέσεως τῶν τοιοῦτων αἰτία προήλθεν ἀπὸ τὴν ἀκουσιότητα τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τρόπον Ἀρχιερέως, οὕτω καὶ τὸ κύρος τῆς χειροτονίας αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ τὴν θέλησιν καὶ γνώμην τοῦ ἰδίου Ἀρχιερέως. Φανερόν δὲ εἶναι, ὅτι, ἐκεῖνος ὅπου ὁμολογήσῃ νὰ φυλάξῃ παρθενίαν καὶ νὰ μὴ ὑπανδρευθῆ, ἂν, χειροτονηθεὶς ἀπὸ ὑπερόριον Ἀρχιερέα καθαιρηθῆ, δὲν δύναται ὑστερον νὰ ὑπανδρευθῆ, διατὶ ἐξώσθη ἀπὸ τὸν κλήρον του, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ προφασισθῆ, ὅτι διὰ τὴν αἰτίαν τοῦ κλήρου ἔκαμε τὴν ὁμολογίαν τῆς παρθενίας· ὅθεν ἐκπίπτοντας ἀπὸ τὸν κλήρον, ἀθετεῖ καὶ συνεκπίπτει ἐνταύτῳ καὶ ἀπὸ τὴν παρθενίαν· διότι ἦτο ἀδεια εἰς αὐτὸν νὰ ὑπανδρευθῆ πρὸ τοῦ, καὶ νὰ κληρωθῆ ἔπειτα. Λοιπὸν, ὅχι διὰ τὸν κλήρον ἠγάπησε τὴν παρθενίαν, ἵνα καὶ διὰ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ κλήρου μίσσησῃ τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ τὴν ἠγάπησεν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ὅθεν καὶ νὰ τὴν ἀθετήσῃ δὲν ἠμπορεῖ

ὅποιαν μὴ ἔχων, ὡς ὑπερόριος ὢν, (1) ἐνήργησε· καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ξένην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, τὴν ὅποιαν ἠδύνατο μὲν νὰ ἔχη μὲ τὴν ἐκείνου γνώμην καὶ ἄδειαν, ἐκλεψε δὲ ταύτην καὶ ἰδιοποιήθη.

Συμφωνία.

«Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ β'. τῆς β'. διορίζεται νὰ μὴ ἐπιβαίῃ τινὰς (εἴτε Πατριάρχης, εἴτε Μητροπολίτης) εἰς ἄλλας ὑπερόριους διοικήσεις διὰ νὰ χειροτονῇ, ἢ ἄλλας Ἐκκλησιαστικὰς οἰκονομίας νὰ ἐκτελῇ. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἡ. τῆς γ'. διορίζει νὰ μὴ ἔχη ἐξουσίαν ὁ Ἀντιοχείας νὰ χειροτονῇ εἰς τὴν Κύπρον ὑπὲρ τὰ ὄρια τῆς αὐτῆς διοικήσεως, ὅπερ ἔστι, λέγει, παρὰ τοὺς Ἀποστολικούς κανόνας, τὸν παρόντα δηλ. Καὶ ὁ ιγ'. δὲ καὶ κβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συμφώνως διορίζονται ὅτι κανένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ τολμᾷ νὰ ἐπιβαίῃ εἰς τὴν ξένην ἐπαρχίαν, καὶ νὰ χειροτονῇ τινὰς ἔξω μόνον ἂν ὑπάγῃ μὲ γράμματα προσκλητικὰ τοῦ Ἐπισκόπου· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, νὰ μένουσιν ἀκυραὶ αἱ χειροτονίαι, καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ὑπ' αὐτοῦ τελεσθεῖσαι ἱεροπραξίαι. Εἰ δὲ καὶ ἕνας Ἐπίσκοπος ἔχει κτήματα, θετέον καὶ ὑποστατικὰ εἰς ἄλλου Ἐπισκόπου ἐπαρχίαν, ὁ ιδ'. τῆς Σαρδικῆς συγχωρεῖ μὲν ὅτι νὰ πηγαίῃ οὗτος, διὰ νὰ συγκομιζῇ τοὺς καρπούς, καὶ ἐν τρισὶν ἑβδομάσι νὰ ἐκκλησιάζηται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπου γειτονεῖ μὲ τὰ ὑποστατικὰ του, συνεχέστερον ὁμῶς νὰ μὴ πηγαίῃ εἰς τὴν πόλιν ὅπου εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος. Ὅτι δὲ οὐδὲ νὰ διδάσκη Ἐπίσκοπος δύναται ὑπερόρια ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, ὁ κ'. τῆς σ'. ἀνωτέρω ἐδήλωσε, καὶ ὁ ια'. τῆς Σαρδικῆς. Ὁ δὲ γ'. τῆς Σαρδικῆς, ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' οὔτε νὰ διαβαίῃ, συγχωρεῖ Ἐπίσκοπος, εἰς ἄλλου Ἐπισκόπου ἐπαρχίαν, χωρὶς νὰ προσκαλεσθῇ.» (2)

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

«Εἰ τις χειροτονηθεὶς Ἐπίσκοπος, μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν, καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. Ὅσαύτως καὶ Πρεσβύτερος, καὶ Διάκονος. Εἰ δὲ ἀπελθὼν, μὴ δεχθεῖν, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μὲν ἔστω Ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κληρὸς τῆς πόλεως ἀφορίζεσθω, ὅτι τοιοῦτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδεύεται οὐκ ἐγένοντο.»

Τῆς σ'. λζ'. τῆς Ἀγκυρίῃ τῆς Ἀντιοχείας ιζ'. ιη'.

Ἑρμηνεία.

«Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ἡμῶν καὶ ὑπαίκετε» [Ἑβρ. ιγ'. 17.] Καὶ, «ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ καὶ μένε,» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 24.] λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον διορίζει καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγων· Ὅποιος χειροτονηθῆ διὰ τῆς θείας τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας, Ἐπίσκοπος μίαις ἐπαρχίας, ἢ Πρεσβύτερος, καὶ Διάκονος μίαις ἐνορίας, ἔπειτα δὲν καταδέχεται τὸ θεῖον αὐτὸ λειτουργήμα, καὶ τὴν προστασίαν τοῦ λαοῦ ὅπου ἐνεχειρίσθη εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἀντιλέγει, καὶ δὲν ὑπάγει εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ὁ τοιοῦτος ἄς ἀφορίζηται, ἕως ὅπου νὰ καταδεχθῇ νὰ ὑπάγῃ. Εἰ δὲ καὶ ὑπάγει μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δὲ τῆς ἐπαρχίας λαὸς, διὰ τὴν ἰδικὴν του ἀνυποταξίαν, καὶ μοχθηρίαν, καὶ ὄχι διὰ κἀμμίαν πονηρὰν γνώμην, καὶ αἰτίαν ἀξιοκατηγόρητον τοῦ Ἐπισκόπου, δὲν ἤθελε τὸν ὑποδεχθῆ, αὐτὸς μὲν ἄς ᾔναι Ἐπίσκοπος, ἦτοι ἄς μετέχη τῆς ἀξίας, καὶ λειτουργίας τῆς πρεπούσης εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, οἱ δὲ κληρικοὶ τῆς μὴ ὑποδεξαμένης αὐτὸν ἐπαρχίας, ἄς ἀφορίζωνται, ἐπειδὴ δὲν ἐπαιδαγώγησαν μὲ τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὸ καλὸν τοὺς πρᾶδειγμα τὸν τοιοῦτον ἀνυπότακτον λαόν. (3)

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

«Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλως τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν, ἅπαξ μὲν, τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς Πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ Ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.»

Τῆς α. ε'. τῆς δ'. ιθ'. τῆς σ'. ἢ τῆς ζ'. σ'. τῆς Ἀντιοχείας κ'. τῆς Λαοδ. μ'. τῆς Καρθ. κς'. ε'. εδ. πᾶ πδ'. πε. ρδ'.

(1) Ὅθεν καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὁμιλίᾳ γ'. πρὸς Καλασσ. λέγει, ἕως ὅπου εἰς τὸν θρόνον τοῦτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εὐρισκόμεθα, ἕως ὅπου ἔχομεν τὴν προεδρίαν, ἔχομεν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς προεδρίας καὶ δύναμιν, εἰ καὶ ἀνάξιοι εἴμεθα.

(2) Εἰ δὲ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐσέβιος Σαμοσάτων, κατὰ Θεοδώρητον, λόγῳ δ'. κεφ. ιγ'. καὶ ὁ Ἀθανάσιος κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. β'. κεφ. κβ'. καὶ ἄλλοι, ἔπαρ' ἐνορίαν εὐρισκόνται χειροτονήσαντες, ἀλλὰ περιστατικὰ ὄντα τὰ τοιαῦτα καὶ πρὸς καιρὸν, νόμος τῆς Ἐκκλησίας οὐ γίνονται. Δι' ὅ, κατὰ τὸν ἴδιον Σωκράτην, μέμφιν τοῦτο προὔξενεσι τῷ Ἀθανασίῳ. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος ὑπὸ κατηγορίαν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐγένετο. Σημειώσαι δὲ,

ὅτι, κατὰ τὸν Δοσίθειον, τὸ παρ' ἐνορίαν διττὸν ἔστι. Πρῶτον, ἐὰν ᾔναι τινὰς Ἀρχιερεὺς εἰς ἐπαρχίαν ἄλλου, καὶ χειροτονήσῃ ἐπαρχιώτην ἐκείνου· καὶ δεύτερον, ἐὰν τις χειροτονήσῃ τινὰ, ὅστις διὰ καταφρόνησιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἔρχεται πρὸς αὐτόν, καὶ χειροτονηθεὶς ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἴδια. Ἐὰν δὲ χειροτονήσῃ τινὰς ξένον τινὰ μετοικήσαντα εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, λαϊκὸν ὄντα καὶ ὄχι κληρικὸν ἄλλης ἐπαρχίας, τοῦτο παρ' ἐνορίαν οὐκ ἔστι.

(3) Σημειώσαι ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα πῶς πρέπει νὰ ᾔναι οἱ Κληρικοὶ· ὄχι μόνον δηλαδὴ πεπαιδευμένοι αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ νὰ παιδεύωσι καὶ νὰ σωφρονίζωσιν ἄλλους. Διὰ τὴν αἰτίαν, ἰδοὺ πῶς, ἀγκαλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ μὴ ἔγιναν αἰτίοι τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ δὲν ἐπαιδαγώγησαν τὸν λαόν τους καλὰ, ἀφορίζονται, καὶ πλείουσι ὑποκάτω εἰς κανονικὰ ἐπιτίμια.

E.Γ.Δ. τῆς Ε.Ι. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

• Ε ρ μ η ν ε ί α .

Διὰ τὰς περὶ δογμάτων ἀμφιβολίας, καὶ διὰ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας, ὅπου ἔχει ὁ κάθε ἕνας, καὶ ἀπλῶς εἶπειν, διὰ τὰ κανονικὰ ζητήματα, προστάζουσιν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι εἰς τοῦτον τὸν κανόνα, ὅτι δύο φοραὶς τὸν χρόνον νὰ γίνηται τοπικὴ σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων, μετὰ τοῦ Μητροπολίτου τῆς κάθε ἐπαρχίας, διὰ νὰ ἐξετάζωσιν ἀναμεταξύ των τὰς ἀμφιβολίας ὅπου ἀκολουθοῦν εἰς τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα, καὶ νὰ διαλύωσι κάθε ἀντιλογίαν Ἐκκλησιαστικὴν ὅπου ἤθελε τύχη νὰ ἔχη κἀνένας πρὸς τὸν Ἀρχιερέα του, ἢ διὰ τί, θετέον, ἀφορίσθη ἀπὸ αὐτὸν, ἢ διὰ τί ἄλλην παιδείαν ἐκκλησιαστικὴν παρ' αὐτοῦ ἀδίκως ἔλαβε. Καὶ ἡ μὲν μία σύνοδος, νὰ γίνηται εἰς τὴν τετάρτην ἑβδομάδα τῆς Πεντηκοστῆς, ἢτοι μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα, ἢ δὲ ἄλλη, εἰς τὴν δωδεκάτην τοῦ ὑπερβερεταίου, ἢτοι τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός (1). Τί δὲ διαφέρει ἡ τοπικὴ σύνοδος ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴν, ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α. συνόδου. Ὁμοίως καὶ τί διαφέρει τῆς χωρικῆς, ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐπὶ Κυπριανοῦ γενομένης. Σύνοδος δὲ ἀπλῶς εἶναι, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἄθροισμα Ἀρχιερέων, γινόμενον, ἢ διὰ νὰ ἐκδοθῇ ἀπόφασις διὰ τὴν εὐσεβείαν (καὶ εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας), ἢ διὰ νὰ ἀναιρεθῇ μὲ τὰ ὄπλα τῆς εὐσεβείας κἀμμία ζημία προλαβοῦσα, ἢ μέλλουσα τῆς εὐσεβείας (καὶ ἀρετῆς).

ΚΑΝΩΝ ΛΗ.

« Πάντων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐγέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίῳς τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. Εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγεῖτω, ὡς πένητες, ἀλλὰ μὴ προράξει τούτων, τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω. »

• Ε ρ μ η ν ε ί α .

Ἄδίκως ὁ Ἐπίσκοπος ἐμπιστεύεται τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀντάξιός, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐμπιστεύεται τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζει,

(1) Ὑπερβερεταῖος, κατὰ τοὺς Μακεδόνας ὀνομάζεται ὁ Ὀκτώβριος. Οἱ γὰρ Μακεδόνες οὕτω τοὺς μῆνας ὀνομάζουσιν, ἐὰν ἀπὸ Μαρτίου, θετέον, τὴν ἀρχὴν τούτων ποιήσωμεν. Δύστρος, Ξανθικός, Ἀρτεμισίος, Δαίσιος, Πανέμος, Λῶος, Γορπιαῖος, Ὑπερβερεταῖος, Δίος, Ἀπελλαῖος, Αὐδυναῖος, Περτίσιος. Ἡ αἰτία δὲ, δι' ἣν μὲ Μακεδονικὸν ὄνομα ὀνομάζει ὁ κανὼν τὸν Ὀκτώβριον, εἶναι διότι τῷ τότε καιρῷ ἐμετροῦντο οἱ χρόνοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Βασιλείας τοῦ Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου, ἕως τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὸν ς'. αἰῶνα· τότε γὰρ Διονυσίος τις μοναχός, Μικρὸς ἐπιλεγόμενος, ἐφεῦρε τὴν ἀπὸ γεννήσεως Χριστοῦ ἐποχὴν τῶν χρόνων, καὶ καταμέτρησιν τὴν κοινὴν ταύτην εἰς ὅλους οὖσαν (δι' ἣ καὶ Διονυσιακὴ ὀνομάζεται αὕτη, ἦτις, κατὰ τοὺς δοκιμωτέρους, ἴσως καὶ περισσοτέρους, χρονολόγους, τέσσαρας χρόνους εἶναι ὀπίσω ἀπὸ τὸ ἀληθές καὶ κύριον ἔτος. Ἦτοι ἂν τώρα ἔχωμεν 1797. τὸ ἀληθές ἔτος εἶναι 1801· καὶ ὅρα σελ. 94. τοῦ περὶ ἀνεξιθρησκείας βιβλ. τοῦ Κυροῦ Ἐγγενίου), καὶ ἀπὸ τότε καὶ ὕστερον ἀντὶ τῆς ἀπὸ Διοκλητιανοῦ χρονικῆς ἀναμετρήσεως, ἄρχισαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ μετρῶνται οἱ χρόνοι ἀπὸ Χριστοῦ. Ἔστι σημειῶσαι, ὅτι καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοπικῶν συνόδων τούτων, κατὰ ἄλλον τρόπον οἰκονομήθησαν ἀπὸ τὰς μετὰ ταῦτα συνόδους. « Διότι, ὁ μὲν καιρὸς τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο ταύτας συνόδους, μετετέθη συμπεφρόντως ἀπὸ τὸν ε. τῆς Οἰκουμενικῆς α. συνόδου, εἰς τὸ νὰ συναθροίζηται προτύτερα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Τεσσαρακοστὴν, διὰ νὰ ἀσκηθῇ ἀπὸ τὸ μέσον μὲ τὴν κρίσιν τῆς συνόδου κάθε ἁδιαφορὰ καὶ ἐμπάθεια ὅπου ἤθελεν ἔχει οἱ Κληρικοί καὶ Λαϊκοὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸν Ἀρχιερέα των, καὶ ἔτσι νὰ προσφερθῇ ἀπὸ αὐτοὺς καθαρῶς καὶ ἀπαθῶς πρὸς τὸν Θεόν, τῆς εὐημερίας τὸ δῶρον. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν αὐτῶν τοπικῶν συνόδων, κατὰ μὲν τὸν ρηθέντα ε. τῆς α. συνόδου, καὶ τὸν ιθ'. ετῆς δ'. καὶ τὸν κ'. Ἀντιοχείας, ἐφυλάχθη ἀπαράλλακτος, εἰς

Ἀποστ. μα'.
τῆς δ'. κς'. τῆς
ζ'. ια', ιβ'. τῆς
α. καὶ β'. ζ'.
τῆς Ἀγκ. εἰ.
τῆς ἐν Γάγγρα
ζ'. ἢ τῆς Ἀν-
τιοχ. κδ'. κί.
τῆς Καρθ. λδ'.
μά. Θεοφ. α'.
Κυρίλου. β'.

τὸ νὰ γίνωνται δηλονότι αὐταὶ δύο φοραὶς τὸν χρόνον. Κατὰ ὁδὸν τὸν ἡ. τῆς ς'. καὶ τὸν ς'. τῆς ζ'. καὶ τὸν κς'. καὶ ξ'. καὶ ρδ'. τῆς Καρθαγένης, καὶ τὸ κ'. καὶ κά. κεφ. τοῦ α. τίτλ. τοῦ γ'. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, ἐλαττώθη, εἰς τὸ νὰ γίνηται μίαν ἑφορὰν τὸν χρόνον σύνοδος, διὰ τὰς δυσκολίας τῆς ὁδοπορίας, καὶ τὰς ἄλλας περιστάσεις ὅπου ἐμπόδιζον. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν κά. τῆς ἐν Καρθ. νὰ γίνηται κατὰ τὴν κά. Ἀυγούστου. Ὁ δὲ ξά. τῆς αὐτῆς λέγει, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς συνόδου νὰ ἐπισκέπτηται αὐτοπροσώπως διὰ τῶν ἐν τῇ συνόδῳ παρόντων τοποτηρητῶν, κάθε ἐπαρχία. Προστάζει δὲ ὁ μ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην διὰ νὰ διδάσκουν, καὶ νὰ διδάσκωνται τὰ πρέποντα. Ὅποιος δὲ ἄρχων ἤθελεν ἐμποδίσῃ νὰ μὴ γίνηται ἡ τοιαύτη σύνοδος, ἢς ἀφορίζεται κατὰ τὸν ς'. τῆς ζ'. Ὅσοι δὲ Μητροπολίται ἤθελεν ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο, ἢ ὅσοι Ἐπίσκοποι ὄντες ὑγιεῖς, καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ ἀναγκαίαν φροντίδα, δὲν ἤθελεν εὐρεθῆ παρόντες εἰς τὰς συνόδους αὐτάς, νὰ ἐπιτιμῶνται ἀδελφικῶς. Ἐὰν δὲ τινες δὲν φανερώσουν εἰς τὸν πρωτεύοντα, ἢτοι Μητροπολίτην, τὸ ἐμπόδιον, διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὴν σύνοδον, νὰ γίνωνται ἀκοινωνήτοι ἀπὸ τοὺς λοιπούς· εἰς μόνην δὲ τὴν παροικίαν τους νὰ κοινωνοῦνται, κατὰ τὸν πδ'. καὶ πέ. τῆς Καρθαγ. Ὁ δὲ Φώτιος, τίτλ. καὶ κεφ. ἡ. διορίζει ὅτι, οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι ὅπου δὲν ἀναγκάζουσι τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ κἀμνωσι τὰς τοιαύτας συνόδους, ἢ ὅπου δὲν τὸ φανερώσουσιν εἰς τὸν Βασιλέα, νὰ τιμωρῶνται μὲ μεγαλειώτατας παιδείας. Καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ τίτλῳ καὶ κεφ. λέγει, ὅτι πρὸς μὲν τοὺς Μητροπολίτας, νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν Ἐπισκόπων, πρὸς δὲ τοὺς Πατριάρχας, νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν Μητροπολιτῶν. Ὅτι δὲ οὐκ ἐναντιοῦται τῷ Ἀποστολικῷ τῷ ετῳ κανόνι ὁ ρδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ὅρα ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ἐκείνου. »

ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος ἄς ἔχη τὴν φροντίδα ὄλων τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε χωραφίων καὶ ἀκινήτων ἀποκτημάτων, εἴτε κειμηλίων καὶ κινουμένων, καὶ ἄς τὰ κυβερνᾷ με φόβον καὶ προσοχὴν, στοχαζόμενος, ὅτι, ἔχει τὸν Θεὸν ἔφορον καὶ ἐξεταστὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν αὐτῶν. Πλὴν, ἂν καὶ ἔχη τὴν φροντίδα αὐτῶν καὶ κυβέρνησιν, ὅμως δὲν ἔχη καὶ ἄδειαν νὰ οικειοποιηθῆται καὶ νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι ἰδικόν του κἀνένα πρᾶγμα ἀπὸ αὐτά, ἢ νὰ χαρίζῃ εἰς συγγενεῖς του τὰ ἀφιερωμένα πρᾶγματα εἰς τὸν Θεόν. Εἰ δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς του αὐτοὶ εἶναι πτωχοὶ, ἄς δίδῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τὰ πρὸς τὴν χρείαν, καθὼς δίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους πτωχοὺς. Ἦτοι ἄς ἐλεῆ αὐτοὺς ὡς πτωχοὺς ἀπλῶς, καὶ ὄχι ὡς συγγενεῖς. Ὅμως ἄς τοὺς ἐλεῆ ἀπὸ τὰς καρποφορίας καὶ σιτηρέσια ὅπου κατ' ἔτος συνάγονται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὰ πρᾶγματα, καὶ ὄχι ἐξ αἰτίας αὐτῶν νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν νὰ πωλῇ κἀνένα ἀπὸ αὐτά.

Σ υ μ φ ω ν ῖ α .

• Συμφώνως καὶ αὐτολεξεί με τὸν ἀνωτέρω Ἀποστολικόν, καὶ ὁ κδ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ λέγει, ὅτι, πρέπει νὰ διοικῶνται μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου τὰ τῆς Ἐκκλησίας πρᾶγματα, ἀ καὶ πρέπει νὰ φυλάττωνται καλῶς εἰς τὴν ἔχουσαν αὐτὰ Ἐκκλησίαν μετὰ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον Θεόν. Καὶ ὁ β'. δὲ τοῦ Κυρίλλου λέγει νὰ μένωσιν ἀναφαίρετα εἰς τὰς ἐχούσας Ἐκκλησίας, τὸσον τὰ κειμήλια, ὅσον καὶ τὰ ἀκίνητα κτήματα. οἱ δὲ Ἐπίσκοποι νὰ διοικοῦσι τὴν οἰκονομίαν τῶν συμβαινόντων ἐξόδων. Ὁ δὲ ιε'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ λέγει, ὅτι ὅσα πρᾶγματα τοῦ κυριακοῦ (1) πωλήσουσιν οἱ Πρεσβύτεροι χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, νὰ τὰ πέρῃ ὀπίσω αὐτός. Ὁ δὲ ζ'. καὶ ἡ ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκείνους ὅπου πέρουσιν, ἢ δίδουσι τὰς καρποφορίας τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ οἰκονόμου. Ἐν δὲ τῷ νομικῷ τοῦ Φωτίου, τίτλ. καὶ κεφ. β'. διατάξ. καὶ τοῦ β'. τίτλ. τοῦ α. βιβλ. τοῦ Κώδικος, γέγραπται, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἀγοράζει ἱερὰ σκεύη, καὶ ἀπλώματα, ἢ λαμβάνει αὐτὰ ἀμανέτι, καὶ δίδει ἄσπρα δανεικὰ, νὰ χάνῃ τὰ ἄσπρα του: ἐξω μόνον ἂν ἀγοράζῃ αὐτά, διὰ νὰ δοθοῦν τὰ ἄσπρα εἰς ἐλευθερίαν σκλαβωμένων. Ὁμοίως ἐν τῇ αὐτῇ διατάξει σημειοῦται, ὅτι νὰ μὴ γίνηται τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀκινήτων πραγμάτων τῶν ἱερῶν ἀποξενώσεως ἐκ τῆς ἐχούσης αὐτὰ ἐκκλησίας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ. Ἡ δὲ γ'. διατάξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἣτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ρλά, κειμένη ἐν βιβλ. ε. τίτλ. γ'. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. β'. κεφ. α'), διορίζει, ὅτι, ἀνίσως ἀφήσῃ τινὰς εἰς σεβάσμιον οἶκον, ἀπὸ διαθήκης δωρεάν τινα διὰ ψυχικόν, οἷονδήποτε δηλ. πρᾶγμα καὶ ἂν ἦναι, εἰ μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ἀφιερῶθη, νὰ μὴ ἀποξενόνηται ἀπὸ αὐτῆν. Εἰ δὲ εἶναι μακρὰν, καὶ θέλουσιν καὶ τὰ δύο μέρη, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας δηλαδὴ οἰκονόμοι καὶ προεστῶτες, καὶ οἱ κληρονόμοι ἐκείνου ὅπου τὸ ἄφητεν, ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ τὸ ἀλλάξουσιν με ἄλλο πρᾶγμα ὅπου νὰ ἦναι κοντὰ καὶ νὰ ἔχη εὐκολοκόμιστον τὴν καρποφορίαν ἢ ἐσοδείαν, ὀδίδοντες, ἂν κάμη χρεία, καὶ προσθήκῃν εἰς τὴν ἀλλάξιαν, ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ τέταρτον τῆς τιμῆς τοῦ πρᾶγματος ἐκείνου ὅπου ἀφέθη. Εἰ δὲ καὶ θέλουσιν νὰ τὸ πωλοῦν, νὰ πέρουσι τὴν τιμὴν δι' αὐτὸ, ὅσῃν ἡμποροῦσε νὰ εὐγάλη ἀπὸ τὴν ἐσπώδιαν καὶ καρποφορίαν του λε'. χρόνους. Ἡ τιμὴ ὅμως αὕτη νὰ δίδηται πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὸ τοιοῦτον ψυχικόν κατελείφθη.» (2)

(1) Κυριακόν λέγει ἐνταῦθα τὸν ναὸν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ Μητροπόλεως. Νοεῖται ὅμως ὡς κυριακόν καὶ πᾶς ναὸς μᾶς ἐνορίας, πόλεως, ἢ χώρας. Ἐλαβεν ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐρμηνείας τὴν φωνὴν αὐτὴν, κυριακόν, ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῶν μοναχῶν ἀσκητῶν, ὅστινες οὕτως ὀνομάζουσιν ἀπὸ ἀρχαίαν συνήθειαν τὸν ἱερὸν ναὸν, εἰς τὸν ὁποῖον, ἐσυναζόντο ἀπὸ τὰ ἡσυχαστήρια αὐτῶν ἐκάστη Κυριακῇ, καὶ ἤκουον τὴν θείαν λειτουργίαν.

(2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει ὄλως διόλου νὰ καταγίνηται εἰς τὴν Πνευματικὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν, καὶ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων, πρέπει μετὰ τὴν γνώμην ὄλου τοῦ ἱερατείου, κατὰ τὸν ι'. Θεοφίλου νὰ κάμη οἰκονόμον ἀπὸ τὸν κληρὸν του, διὰ νὰ οἰκονομῇ τὰ τοιαῦτα τῆς Ἐκκλησίας κτήματα, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἵνα μὴ διασκορπίζωνται καὶ κακῶς ἐξοδεύωνται, κατὰ τὸν κς'. τῆς δ'. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος δὲν θέλει νὰ κάμη οἰκονόμον εἰς αὐτὰ, αὐτὸς μὲν νὰ ἐπιτιμᾶται κανονικῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν κς'. τῆς δ'. νὰ ἔχη δὲ τὴν ἄδειαν ὁ Μητροπολίτης νὰ ἀποκαθιστᾷ οἰκονόμον εἰς τὰ πρᾶγματα τῆς Ἐπισκοπῆς. Ὁμοίως καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν νὰ καθιστᾷ οἰκονόμον εἰς τὰ πρᾶγματα τῆς Μητροπόλεως, ἐὰν ὁ Μητροπολίτης δὲν θέλῃ νὰ τὸν καταστήσῃ κατὰ τὸν ια. τῆς ζ'. Καὶ εἰ μὲν τὰς καρποφορίας καὶ σιτηρέσια τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἤθελε διαμοιράζῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς του καὶ συγγενεῖς, ἔχη ἵνα παιδεύηται ἀπὸ τὴν

σύνοδον τῆς ἐπαρχίας, κατὰ τὸν κς'. Ἀντιοχείας. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε δώσει, ἢ πωλήσῃ εἰς ἀρχοντας, ἢ ἄλλους τινὰς, ἢ ὄλους ἀλλοτριώσῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν κἀνένα τῆς Ἐκκλησίας πρᾶγμα, νὰ ἦναι ἄκυρος ἢ ὀδοῖς αὐτῇ, ἢ ἢ πώλησις, ἢ ἀλλοτριώσις. κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ζ'. καὶ ὁ πωλήσας αὐτὸ Ἐπίσκοπος νὰ διώκηται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν. (Αὐτὰ τὰ ἴδια νὰ παθαίνῃ καὶ ὁ Ἠγούμενος ὅπου πωλήσῃ πρᾶγμα τι τοῦ Μοναστηρίου.) Ἐὰν δὲ ἦναι κάμμία ἀνάγκη νὰ πωλήσῃ κἀνένα πρᾶγμα Ἐκκλησιαστικόν, ἢ διὰ τίδεν κάμη καρπὸν, ἀλλὰ ζημίαν, ἢ διὰ νὰ δοθοῦν τὰ ἄσπρα τῆς πωλησίας εἰς ἐξαγερὰν σκλάβων Χριστιανῶν, κατὰ τὸ νομικόν τοῦ Φωτίου (τίτλ. καὶ κεφ. β'), τότε νὰ τὸ πωλῇ μετὰ τὴν γνώμην τῆς συνόδου, καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, κατὰ τὸν μα'. Καρθ. ἢ, ἂν δὲ ἔχη καιρὸν νὰ λάβῃ γνώμην παρ' αὐτῶν, κἂν νὰ λάβῃ τὴν μαρτυρίαν τῶν γειτόνων, κατὰ τὸν λδ'. τῆς Καρθ. πλὴν καὶ τότε νὰ πωλῇ αὐτὸ ὄχι εἰς ἀρχοντας ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως, ἀλλὰ εἰς κληρικοὺς ἢ γεωργοὺς, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ζ'. ἣτις καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικόν ἐκθέτει αὐτολεξεί. Εἰ δὲ καὶ πωλήσῃ αὐτὸ χωρὶς τὴν τῶν γειτόνων μαρτυρίαν, νὰ ἦναι ὑπεύθυνος εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὴν σύνοδον, καὶ ξένος τῆς τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆς κατὰ τὸν λδ'. Καρθαγ. Ὁ δὲ τῆς α'. καὶ β'. ζ', ἐπιτιμᾷ τὸν Ἐπίσκοπον, ὅπου ἐξοδεύει τὰ πρᾶγματα τῆς κινδυνευούσης Ἐπισκοπῆς του εἰς τὸ νὰ κτελῇ μοναστήρια. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀποστολικὸς μα'. εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ φροντίδα τοῦ Ἐπισκόπου ὑποβάλλει τὰ τῆς Ἐκκλησίας πρᾶγματα.»

E.Γ.Δ τῆς
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Τῆς ζ'. ιδ'. τῆς
Λαοδ. νζ'. τῆς
Καρθαγ. ς'. ζ'.
μα'. ν'.

«Οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου μεδὲν ἐπιτελείτωσαν;
«Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν
»λόγον ἀπαιτηθησόμενος.»

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου τῶν, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐνεργήσωσιν κανένα ἱερατικὸν λειτουργήμα, τόσον ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχουσι μὲν αὐτοὶ τὴν δύναμιν, διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς χειροτονίας, τὴν δὲ ἐνέργειαν αὐτῶν νὰ ἐπιτελέσωσιν δὲν ἠμποροῦν χωρὶς τοῦ Ἀρχιερέως τὴν γνώμην. (Ταῦτα δὲ χάριν παραδείγματος εἶναι, τὸ νὰ μὴ ἐξομολογοῦν μῆτε νὰ συγχωροῦν τοὺς μετανοοῦντας, κατὰ τὸν ς'. ζ'. καὶ ν'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, (1) τὸ νὰ ἀφιερῶσιν τὰς παρθένους εἰς τὸν Θεόν, κατὰ τὸν ς'. τῆς αὐτῆς, τὸ νὰ μὴ χειροθετοῦν καὶ κείρουσιν Ἀναγνώστας, ἢ Μοναχοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια.) Ἐπειδὴ, λέγει, ὁ Ἐπίσκοπος κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν, ἐνεπιστεύθη τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου, καὶ κατ' ἐξοχὴν αὐτὸς, ὡς ποιμὴν, ἔχει νὰ ζητηθῇ χρεωστικῶς ἀπὸ τὸν Θεόν, λογαρισμὸν ἀκριβὸν διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ ποιμνίου του.

Συμφωνεῖα.

«Ὅθεν κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῶν διορίζουσιν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι (βιβλ. β'. κεφ. λα. καὶ λβ'.) ὅτι ὁ Διάκονος δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ του εἰς τοὺς στενοχωρουμένους κληρικούς οὔτε αὐτὴν τὴν διανομήν, καὶ τὸν μοιρασμὸν τῶν πρωτοφανησίμων ὀπωρῶν, καὶ ἄλλων καρπῶν, ὅπου προσφέρονται εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Ἀλλὰ διαμοιράζει ταύτας μὲ τὴν εἴδησιν, καὶ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου. Μὲ τὴν γνώμην καὶ εἴδησιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ οἱ Πρεσβύτεροι πωλοῦν πράγματα τῆς ἐκκλησίας, ὅταν τύχῃ ἀνάγκη (ὅρα ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ λή. Ἀποστολικῷ) καὶ ἐξομολογοῦν καὶ συγχωροῦν τοὺς μετανοοῦντας, κατὰ τὸν ζ'. καὶ ν'. τῆς Καρθαγ. καὶ Μοναχοὺς ἀποκείρουσιν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ιδ'. τῆς ζ'. καὶ Ἀναγνώστας χειροθετοῦν ἐν τῷ ἰδίῳ Μοναστηρίῳ, ὄντες Ἐγούμενοι διὰ χειροθεσίας Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ζ'. ἀλλὰ καὶ Ὑποδιακόνους, κατὰ τὸν ς'. τοῦ Νικηφόρου, καὶ Σταυροπήγιον κάμνουσι κατὰ τὸν κή. τοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου, καὶ ἀφορίζουσι ὅλους τοὺς ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς, ὅταν σφάλωσι, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων (βιβλ. ἡ. κεφ. κή.) καὶ πολλὰ ἄλλα κατὰ γνώμην ἐνεργοῦσι τοῦ Ἐπισκόπου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Διάκονοι, λαμβάνοντες τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου, κανονίζουσι τοὺς κατωτέρους ἀπὸ αὐτοὺς κληρικούς, καὶ λαϊκοὺς, τὰ δὲ μεγάλα σφάλματα ἐκείνων, ἀναφέρουσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, κατὰ τὰς αὐτὰς διαταγὰς (βιβλ. β'. κεφ. μδ'.) καὶ εἰς καιρὸν δὲ ὅπου δὲν εἶναι παρὼν Πρεσβύτερος, ἔχουσι ἄδειαν νὰ ἀφορίζουσι τοὺς κατωτέρους κληρικούς, ὅταν διὰ σφάλματα εἶναι ἄξιοι νὰ ἀφορισθοῦν, κατὰ τὰς κινεῖσιν διαταγὰς. (βιβλ. ἡ. κεφ. κή.) Δι' ὃ ἀκολούθως τῷ παρόντι Ἀποστολικῷ, καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Μαγνησίους ἐπιστολῇ ταῦτά φησιν. Ὡσπερ οὖν ὁ Κύριος. Ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου. Μηδὲ Πρεσβύτερος, μηδὲ Διάκονος. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Σμυρναίους ἐπιστολῇ. Οὐκ ἐξόν ἐστὶ χωρὶς τοῦ Ἐπισκόπου, οὔτε βαπτίζειν, οὔτε προσφέρειν, οὔτε θυσίαν προσκομίζειν, οὔτε δοχὴν ἐπιτελεῖν, ἀλλ' ὅ ἂν ἐκείνω δοκῇ, κατ' εὐαρέστησιν Θεοῦ. Ἴνα ἀσφαλὲς εἴη καὶ βέβαιον, πᾶν ὃ ἂν πράσσητε. Ὁ δὲ νζ'. τῆς ἐν

(1) Ὅθεν καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, τόσον οἱ ἄγαμοι, ὅσον καὶ οἱ ὑπανδρῶν, δι' ἐνταλτηρίου καὶ προτροπῆς λαμβάνουσι παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὴν Ἐξουσίαν. Ἐχόντες γὰρ οὗτοι μέσα εἰς τὴν ἱερωσύνην δύναμις ἐμπειριεχόμενον τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἀμαρτίας, διὰ τῆς προτροπῆς ταύτης καὶ τοῦ ἐνταλτηρίου προσλαμβάνουσι καὶ τὴν τούτου ἐνέργειαν. Πολλοὶ δὲ Ἀρχιερεῖς, οὐ μόνον δι' ἐνταλτηρίου καὶ ψιλῆς προτροπῆς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ διὰ χειροθεσίας ποιοῦσι τοὺς Πνευματικούς, τὸ ὁποῖον εἶναι κρεῖττον καὶ ἀσφαλέστερον, καὶ οὐδὲν ἄτοπον γεννᾷ. Ἡ γὰρ χειροθεσία αὕτη εὐλογίας ἐστὶ μετάδοσις, κατὰ τὸν Τάρασιον, καὶ τὴν ζ'. σύνοδον (καὶ ὅρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ η'. τῆς α'.) καὶ χάριτος Πνευματικῆς κατὰ τὰς Πράξεις. Διὰ τῶν χειρῶν γὰρ φησὶ τῶν Ἀποστόλων, ἐδίδοτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ εὐλόγος ἐστὶν αὕτη νὰ γίνεταί, τόσον κατ' ἐκείνους ὅπου λέγουσι ὅτι ἐμπειριεχεται δύναμις εἰς τὴν ἱερωσύνην τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ὅσον καὶ κατ' ἐκείνους ὅπου λέγουσι τὰ ἐναντία. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους φαίνεται νὰ ἦναι καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών. «Λέγει

γὰρ (ἀποκρ. ια.) ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι δὲν ἔχουσι ὁμοῦ μὲ τὴν χειροτονίαν καὶ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἀλλὰ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι. «Κατὰ προτροπὴν δὲ καὶ ἐνταλμα τῶν Ἐπισκόπων, καὶ κατὰ ἀνάγκην, καὶ αὐτοὶ δύνανται νὰ τὸ ἐνεργοῦν. Λέγει δὲ ὁ λ'. «Κανὼν Ἰωάννου τοῦ Κίτρου, ὅτι, ὅσοι Πνευματικοὶ λάβουσι ἑμὴν φορὰν τὴν ἄδειαν καὶ ἐκλογὴν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως νὰ ἐξομολογοῦν, δὲν κάμνει χρεῖα πλέον νὰ λαμβάνουσι πάλιν αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἐκείνου διάδοχον. Τὸ γὰρ ἀπαξ γεννηθὲν, δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ δύο φοραῖς. Κατὰ ἄλλον γὰρ τρόπον δὲν δύναται οὗτοι νὰ στερηθοῦν τὴν χάριν τῆς πνευματικῆς διαγωγῆς, ἔξω μόνον ἂν πέσωσιν εἰς κανένα ἀμάρτημα. Τότε γὰρ καθαιροῦνται καὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ Πνευματικῷ ἐπαγγέλματος. Ὡστε κατὰ τὸν κανόνα τούτον, οἱ πνευματικοὶ πρέπει νὰ ἔχουσι ἐνεργήσαν τὴν ἱερωσύνην. Ὅσοι δὲ δὲν ἐνεργοῦσι ἀδιά τινα κωλυτικὰ τῶν ἀμαρτημάτων, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐξομολογοῦν. Καὶ ὅσοι τοῦτο ποιοῦσι, παρὰ κανόνας ποιοῦσι. Καὶ ὅρα ἑπιπλάτύτερον τὴν ὑπόσημ. τοῦ ρβ'. τῆς ς'.»

» Λαοδικεῖα προστάζει, μήτε οἱ Χωρεπίσκοποι, καὶ ἑξαρχοί, μήτε οἱ Πρεσβύτεροι, νὰ κάμνουσι τι χωρὶς τὴν ἐγνώμην τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

« Ἐστω φανερά τὰ ἴδια τοῦ Ἐπισκόπου πράγματα, (εἶγε καὶ ἴδια ἔχοι) καὶ φανερά τὰ
 » Κυριακά. Ἴν' ἐξουσίαν ἔχη, τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ Ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται,
 » καταλείψαι. Καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ Ἐπι-
 » σκόπου, ἔσθ' ὅτε γυναῖκα, καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. Δίκαιον γάρ
 » παρὰ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ
 » Ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, προφάσει τῆς ἐκκλησίας δη-
 » μεύεσθαι. Ἡ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτει τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίαις περι-
 » ῥάλλεσθαι. »

Τῆς δ'. κβ'.
 τῆς ε'. λ'. τῆς
 Ἀντιοχ. κδ'.
 τῆς Καρθαγ.
 λ'. μ'. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Οἱ θεοὶ Ἀποστολοὶ μὴ προτιμῶντες κανένα πρᾶγμα περισσότερο ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὁρίζουσιν εἰς τὸν κα-
 νόνα τοῦτον, ὅτι πρέπει νὰ ᾔηται φανερά, τόσον τὰ πράγματα ὅπου ἔχει ὁ Ἐπίσκοπος ἰδικά του (ἂν καὶ
 ὅλως πρέπει νὰ ἔχη ἰδικά του, αὐτὸς ὅπου εἶναι νεκρὸς τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασιν), εἴτε ἐκεῖνα
 ὅπου ἀπέκτησε προτοῦ νὰ γένη Ἐπίσκοπος, εἴτε ἐκεῖνα ὅπου ἤλθον εἰς αὐτὸν ἀπὸ κληρονομίαν, ἢ δωρεάν τῶν
 συγγενῶν του. Τόσον, λέγω, πρέπει νὰ ᾔηται φανερά τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσον καὶ τὰ πράγματα τῆς
 Ἐκκλησίας, τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς Μητροπόλεως. Διὰ ποῖον τέλος; διὰ νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν ὁ Ἐπίσκοπος, ὅταν
 ἀποθνήσκῃ, νὰ ἀφίη τὰ ἰδικά του πράγματα (1) εἰς ἐκεῖνους ὅπου θέλει, καὶ μὲ ὅ,τι λογῆς τρόπον θέλει, πλὴν
 νὰ τὰ ἀφίη εἰς ὀρθόδοξα πρόσωπα, καὶ ὄχι εἰς αἰρετικά, (2) καὶ διὰ νὰ μὴ χάνωνται ἐξ αἰτίας τῶν πραγμά-
 των τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται μερικαῖς φορές νὰ ἔχη γυναῖκα (καὶ ὅρα
 τὸν ε', Ἀποστολικόν) καὶ τέκνα, ἢ συγγενεῖς, ἢ δούλους, πτωχοὺς. Ἐπειδὴ δίκαιον εἶναι, καὶ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν,
 καὶ κοντὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μήτε ἡ Ἐκκλησία νὰ ζημιώνηται εἰς τὰ ἰδικά της πράγματα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς,
 ἢ τοὺς δανειστάς τυχόν τοῦ Ἐπισκόπου, μὲ τὸ νὰ μὴ ᾔηται ξεχωριστὰ τὰ πράγματα ἐκείνου, ἀλλὰ ἀνακατω-
 μένα μὲ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, μήτε ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ οἱ τοῦ Ἐπισκόπου συγγενεῖς νὰ ὑστεροῦνται τὰ
 ἀνήκοντα εἰς αὐτοὺς πράγματα, μὲ τὸ νὰ ᾔηται ἀνακατωμένα μὲ αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα. Ἀλλὰ μήτε
 εἶναι δίκαιον, οἱ συγγενεῖς καὶ κληρονόμοι τοῦ Ἐπισκόπου νὰ πίπτουν εἰς πειρασμοὺς, καὶ λόγια πολλὰ καὶ κρι-
 τήρια, διὰ νὰ χωρίσουν ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἐκείνου πράγματα, καὶ ἐξ αἰτίας τούτων ἀπάντων
 νὰ βλασφημηθῇ ἡ μνήμη τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου, ἀντὶ νὰ μακαρίζεται. Λοιπὸν, διὰ νὰ λείπουν ὅλαι αὗται
 αἱ λογοτριβαί, πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχη κατάστιχον καθαρὸν τῶν ἰδικῶν του πραγμάτων, καὶ κατὰ τὸ κα-
 τάστιχον αὐτὸ, νὰ κάμνῃ διαθήκην (3) εἰς τὸν θάνατόν του, καὶ νὰ ἀφίη, ὡς εἶπομεν, τὴν περιουσίαν του εἰς
 ἐκεῖνους ὅπου θέλει. « (Πλὴν ἐκεῖνοι ὅπου κληρονομήσουσιν τὸν Ἐπίσκοπον, ἐκεῖνοι πρέπει καὶ νὰ πληρώσουν, ἂν
 » ἔχη χρέος) εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ καὶ κάθε ἄλλος κληρικὸς, ἢ καὶ δικλόνισσα, ἤθελεν ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ
 » κάμῃ διαθήκην τῶν ἰδίων του πραγμάτων, καὶ χωρὶς νὰ ἔχη νομίμους κληρονόμους, τὰ πράγματα τούτων κλη-
 » ρονομεῖ ἡ Ἐκκλησία ἐκεῖνη, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο χειροτονημένοι, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. ι. κεφ. ε.
 » διατάξει γ'. τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν. »

Συμφωνία.

« Τοῦτον τὸν Ἀποστολικὸν ἐκτιθεμένη ἐν τῷ κδ'. κανόνι αὐτῆς ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὰ αὐτὰ διορίζεται. Ὁ δὲ κβ'.
 » τῆς δ'. δὲν εἶναι συγκεχωρημένον, λέγει, οἱ κληρικοί νὰ διαρπάξωσι τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου μετὰ τὸν θά-
 » νατόν του, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κανόνας (δηλοῦν δὲ ὅτι, τὸν παρόντα Ἀποστολικόν, καὶ τὸν τῆς Ἀντιο-
 » χείας) τοῦτο ἐμποδίσθη· εἴτε μὴ, νὰ κινδυνεύουν νὰ χάνουν τοὺς βαθμοὺς τῶν. Ὁ δὲ λβ'. τῆς ε'. λέγει, ὅτι οὐδὲ
 » ὁ Μητροπολίτης ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ πάρῃ τα πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἀποθνήσκοντος, ἀλλ' οἱ κληρικοί
 » τῆς ἐπισκοπῆς πρέπει νὰ τὰ φυλάττωσιν, ἕως νὰ γένη νέος Ἐπίσκοπος διὰ νὰ τὰ δώσουν εἰς αὐτόν. Εἰ δὲ κλη-
 » ρικοί, κατὰ τύχην, δὲν ἔμειναν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, νὰ τὰ φυλάττη καὶ ὁ Μητροπολίτης σῶα, ἕως νὰ τὰ δώσῃ
 » εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι. »

(1) Εἶπομεν ὅτι ἐκεῖνα ὅπου ἀπέκτησε πρὸ τοῦ νὰ γένη Ἐπί-
 σκόπος νὰ ᾔηται φανερά, καὶ νὰ τὰ ἀφίη ὅπου θέλει, διατὶ κατὰ
 τὸν μ'. τῆς ε' ἐν Καρθαγ. εἰν οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Κληρικοί προ-
 τοῦ, ὄντες πτωχοί, ἀπέκτησαν ὑστερον ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ, καὶ
 τῷ κλήρῳ πράγματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, πρέπει νὰ τὰ ἀφίησιν
 εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου εἰσὶν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοί, (ἀλλὰ
 καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ὅπου ἀπέκτησαν, ἀπὸ φιλοτιμίαν τινὸς
 ἢ κληρονομίαν συγγενείας, πρέπει νὰ ἀφιερώσωσιν εἰς τὴν Ἐκ-

κλησίαν αὐτῶν ἐκεῖνο ὅπου προαίρουσιν.)
 (2) Ἐπειδὴ ὁ πθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζεται ὅτι νὰ ἀναθε-
 ματίζηται καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ Ἐπίσκοπος ὅπου ἀφί-
 σει κληρονόμους τοῦ Ἑλληνέως, ἢ αἰρετικούς. Ἀλλὰ καὶ ὁ λ'.
 τῆς αὐτῆς ἐμποδίζει τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς νὰ μὴ
 χαρίζωσι τὰ πράγματα τῶν εἰς αἰρετικούς, κἢν καὶ συγγενεῖς
 αὐτῶν οὗτοι εἶναι.
 (3) Τὸν τόπον τῆς Διαθήκης, ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.
 7.

E. N. 2006
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΩΝ ΜΑ΄.

«Προστάσσομεν τὸν Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων. Ἐἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν δέη περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας, μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἶγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ Θεοῦ διστάξατο, τοῖς τῷ θυσιαστηρίῳ προτεδρεύοντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι. Ἐπεὶ οὐδὲ στρατιώτης ποτὲ ἰδίοις ὀψωνίοις ὄπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρειται.»

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως μὲ τὸν λή. κανὼνα δίδει εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τὴν ἐξουσίαν ὅλην τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, λέγων· Προστάσσομεν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ἀνίσως ἐμπιστεύομεν εἰς αὐτὸν τὰς τιμίας ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ὅλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀντάξιος, πολὺ ὑστερούμεθα, ἦτοι, δὲν χρειάζεται νὰ παραγγέλλωμεν, ὅτι ὅλα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄσπρα καὶ πράγματα, πρέπει νὰ διοικῶνται κατὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ νὰ μοιράζονται εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ πένητας μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας, διὰ μέσου τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων. (1) Καὶ διὰ τί νὰ διοικῶνται ταῦτα καὶ νὰ μοιράζονται μὲ τὸ μέσον τούτων; διὰ νὰ φυλάττη τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἐπίσκοπος ἀνώτερον ἀπὸ κάθε ὑποψίας, καὶ κατηγορίας, ὡς ὅτι τάχα αὐτὸς μόνος τὰ κατατρώγει καὶ κακῶς τὰ οἰκονομεῖ. Ἐπειδὴ καὶ πρέπει νὰ προνοῆται καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ὁ Παρομιαστὴς εἶπε πρότερον, καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑστερον, καὶ νὰ φυλάττη τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπρόσκοπον εἰς ὄλους, καὶ ἀνεπίληπτον εἰς τὰ πάντα. [Παροιμ. γ'. 4. Ρωμ. ιβ'. 17, ἀ. Κορινθ. ι. 32. ἀ. Τιμοθ. γ'. 2.] Πλὴν, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, λέγει, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνη ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ἐξόδα, τόσον διὰ τὰς ἀναγκαίας χρείας τὰς ἰδικὰς του, (ἐὰν δὲν ἔχη ἰδικὰ του δηλ. ἀλλ' εἶναι πτωχὸς,) ὅσον καὶ διὰ τὰς χρείας ὅλων τῶν ξένων ἀδελφῶν, ὁποῦ ἤθελαν ἔλθῃ εἰς αὐτὸν, ὥστε ὁποῦ, κατ' οὐδένα τρόπον, οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ ξένοι νὰ ὑστεροῦνται τῶν ἀναγκαιῶν. Διότι καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐπρόσταξε νὰ τρέφονται ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, ἦτοι ἀπὸ τὰς θυσίας τὰς προσφερομένας εἰς τὸ θυσιαστήριον, οἱ εἰς τὸ θυσιαστήριον παραστέκοντες καὶ θυσιάζοντες ἱερεῖς (2), καὶ κἀνεὶς ποτὲ στρατιώτης δὲν ἀσκηκόνει ἔρματα κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἦτοι δὲν πηγαίνει εἰς τὸν πόλεμον μὲ ἐδικὰ του ἐξόδα. Ὅρα δὲ, ὅτι λέγει ὁ κανὼν, πῶς πρέπει οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ ἐξοδεύουν ἀπὸ τὰ σιτηρέσια τῆς Ἐκκλησίας μόνον εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας των, καὶ ὄχι εἰς τὰ περιττὰ, καὶ εἰς τρυφὰς, καὶ ξεφαντώματα, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἦναι φιλόξενοι, φιλόπτωχοι, καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος παραγγέλλει εἰς τὸν Τίτον καὶ τὸν Τιμόθεον νὰ ἦναι οἱ Ἀρχιερεῖς. [ἀ. Τιμοθ. γ'. 2. Τιτ. ἀ. 8.]

Συμφωνία.

«Συμφώνως δὲ μὲ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν διορίζεται καὶ ὁ ια'. τοῦ Θεοφίλου λέγων, ὅτι, αἱ χῆραι καὶ οἱ πένητες, καὶ οἱ ξένοι, πρέπει νὰ λαμβάνουν κάθε ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ κἀνεὶς Ἐπίσκοπος νὰ μὴ οἰκαιοποιῆται αὐτά. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λή. Ἀποστολικοῦ.»

ΚΑΝΩΝ ΜΒ΄.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.»

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἱερωμένοι πρέπει νὰ ἦναι ἐμπροσθεν εἰς ὄλους ζωντανὸν παράδειγμα καὶ εἰκὼν κάθε εὐταξίας καὶ ἀρε-

(1) Δι' ὃ καὶ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ ὑπὲρ Χριστιανῶν, τάδε φησὶν· Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται, δίδωσι, καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὄρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὔσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὔσι ξένοις, καὶ ἀπλῶς, πᾶσι τοῖς ἐν χρεῖᾳ οὔσι κηδεμῶν γίνεται.

(2) Κατὰ γὰρ τὸν Θεοδώρητον, ἐρμηνεύοντα τὸ ς'. καὶ ζ'. ἐδάφιον τοῦ γ'. κεφ. τοῦ Λευιτικῆ, ἀπὸ τὰ θυσιαζόμενα ζῶα (ἐξω μόνον ἀπὸ τὰ ὀλοκαυτώματα) ἄλλα μὲν μέλη ἐπροσφέροντο εἰς τὸ θυσιαστήριον, οἷον τὰ δύο νεφρὰ μὲ τὸ ἀξύγγι των. Τὸ ἀξύγγι ὁποῦ ἦτο ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐπάνω εἰς τὰ μηρία, καὶ ὁ λοβὸς, τοῦ σικοτίου, τὰ δὲ ἄλλα κρέατα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ νὰ τὰ τρώγουν (ὄρ. σελ. 974. τοῦ ἀ. τόμ. τῆς Ὀκτατεύχου).

της, και παρακλήσεις προς κάθε αγαθοεργίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ και μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ παραστρατίζουσι ἀπὸ τὸ καλὸν και τὴν ἀρετὴν, και καταγίνονται εἰς κύβους, ἤτοι ἀζάρια, (κοντὰ εἰς αὐτὰ ἐννοοῦνται, και τὰ χαρτία, και ἄλλα παιγνίδια), ἀλλὰ και εἰς μέθαις και φαγοπότια. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα ἄσεμνα ἔργα, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, ἢ νὰ καθαίρεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην.

Συμφωνία.

«Παρομοίως και ὁ μγ'. τῶν Ἀποστόλων κανὼν διορίζεται, ὅτι οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ δὴ και οἱ λαϊκοί, ὅπου καταγίνονται εἰς μέθαις και ἀζάρια, ἢ νὰ παύουν, ἢ νὰ ἀφορίζωνται. Ὅχι μόνον δὲ ἐμποδίζονται οἱ κληρικοὶ νὰ μὴ μεθοῦν, ἀλλ' οὔτε ὅπως νὰ ἐμβαίνουν εἰς καπηλεῖον νὰ τρώγουν, κατὰ τὸν νδ'. τῶν Ἀποστόλων, και τὸν θ'. τῆς ς'. και τὸν μζ'. Καρθαγένης, και τὸν κδ'. Λαοδικεῖς, ἀλλ' οὔτε ὅπως νὰ ἔχουν ἐργαστήριον καπηλείου, κατὰ τὸν αὐτὸν θ' τῆς ς', και ὅλοι δὲ οἱ κληρικοί, και οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοί, εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὸν ν'. κανὼνα τῆς οἰκουμενικῆς ς'. συνόδου, νὰ μὴ παίξουσιν ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ἄλλα παιγνίδια. Εἰ δὲ και ἤθελαν φανερωθῶν τοιαῦτα παίζοντες, οἱ μὲν κληρικοὶ νὰ καθαίρωνται, οἱ δὲ λαϊκοὶ νὰ ἀφορίζωνται. Πρὸς τοῦτοις ὁ νέ. τῆς Λαοδικεῖας διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνωσι συμπόσια με συμφωνίαν, και με ρεφενέδες πολλῶν ἐντὸς, οὔτε οἱ ἱερωμένοι οὔτε οἱ κληρικοί, ἀλλ' οὔτε οἱ λαϊκοί. Ὁ δὲ ξθ'. τῆς Καρθαγέν. προστάζει νὰ παύσουν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν συμπόσια και χοροὺς, και παιγνίδια εἰς τὰς μνήμας και ἑορτὰς τῶν μαρτύρων, και τῶν λοιπῶν ἁγίων, ὡσάν ὅπου εἶναι ταῦτα ἴδια τῶν Ἑλλήνων, και τῆς ἐκείνων πλάνης και ἀθεότητος. Ἄλλ' οὔτε πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ τρώγουν και νὰ πίνουν με μουσικὰ ὄργανα, και με πορνικὰ και δαιμονιώδη τραγούδια, κατὰ τὸν κβ'. τῆς οἰκουμενικῆς ζ'. συνόδου. Τὸ δὲ νομικὸν τοῦ Φωτίου τίτλ. θ'. κεφ. κζ'. λέγει, ὅτι ἡ λδ'. διάταξις τοῦ δ'. τίτλ. τοῦ α. βιβλ. τοῦ κώδικος θεσπίζει: Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς παίζει τοὺς κύβους, ἢ ἄλλα τοιαῦτα παιγνίδια, ἢ συγκοινωνεῖ με ἐκείνους ὅπου τὰ παίζουν, ἢ κάθηται κοντὰ τοὺς και βλέπει ὅταν τὰ παίζουν, νὰ ἀφορίζηται ἀπὸ κάθε ἱεράν λειτουργίαν, και νὰ χάσῃ τὸ σιτηρέσιον ὅπου πέρνει ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸν κλῆρὸν του, ἕως οὗ νὰ μετανόησῃ εἰς τόσον διωρισμένον καιρὸν. Εἰ δὲ και ἤθελεν ἐπιμείνη εἰς τὴν κακίαν του και μετὰ τὸν καιρὸν ὅπου τοῦ δοθῆ εἰς μετάνοιαν, τελείως νὰ διώκηται ἀπὸ τὸν κλῆρον με τὴν περιουσίαν του, και νὰ γίνηται βουλευτὴς, ἢτοι κοσμικὸς ὀφφικιάλος τῆς πολιτείας ἐκείνης, ὅπου ἦτο κληρικὸς. Αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια νὰ παθαίνουσι και οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι ὅπου θεωροῦσι κυνήγια και ἄλλα θέατρα. Εἶναι ὅμως ἄδεια εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅταν ἰδῇ τὴν πρόθυμον μετάνοιαν τοῦ παίζοντος κληρικοῦ, νὰ ὀλιγοστεύῃ ἀναλόγως τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου τῆς ἀργίας, και ὀγληγορώτερα νὰ τοῦ δίδῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἱεουργῇ, κατὰ τὸ λθ'. τοῦ αὐτοῦ, τίτλ. διατάξ. β'. τοῦ α. τίτλ. τῶν Νεαρῶν ἢ δὲ ρκγ'. Ἰουστινιάνειος Νεαρὰ, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, προστάζει νὰ ἀφορίζωνται οἱ μέθαις και κύβοις σχολάζοντες κληρικοί, και νὰ ἐγκλεισθῶνται μέσσω εἰς τὸ μοναστήριον (1) ὅρα και τὸν κδ'. τῆς ς'.»

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

«Υποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφορίζεσθω. Ὡσαύτως και Λαϊκός.»

Ἀποστ. μδ'.
νδ'. τῆς ς'. θ'.
ν'. τῆς Λαοδ.
κδ'. νι. τῆς
Καρθ. μζ'. ξθ'.

Ἑρμηνεία.

Και οὗτος ὁ Κανὼν διατάσσεται, ὅτι, ὅποιος Ὑποδιάκονος ἢ Ἀναγνώστης ἢ Ψάλτης κάμνει τὰ ὅμοια, ὅπου ἐμποδίζει ὁ ἀνωτέρω μβ'. Κανὼν, ἢτοι παίζει ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ἄλλα παιγνίδια, και καταγίνεται εἰς μέθαις και φαγοπότια, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἄσεμνα ἔργα, ἢ μὴ παύων, νὰ ἀφορίζηται. Ὅμοίως και οἱ λαϊκοὶ ὅπου εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια καταγίνονται, ἢ νὰ παύουν ἀπὸ αὐτὰ, ἢ νὰ ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν σύναξιν τῶν πιττῶν. Ὅρα και τὸν προλαβόντα μβ'. Κανὼνα.

(1) Ὅρα δὲ και τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἀποδεικνύοντα, ὅτι τὸ νὰ κυβεύῃ τις, και νὰ παίζῃ παιγνίδια, εἶναι αἴτιον πολλῶν κακῶν. «Ἡ περὶ τὸ κυβεύειν σπουδὴ, βλασφημίας, ζημίας, ὀργῆς, λοιδορίας και μυρία ἕτερα τούτων δεινότερα πολλάκις ἐβγάσατο» σελ. 564. τοῦ ς'. τόμ. λόγ. ἐ. ἀνδριάντ.) Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης συναριθμεῖ με τοὺς κλέπτας ὄλους τοὺς κυβευτάς, και χαρτοπαίκτας, λέγων «Ὁ μὲν τοι, κυβευτὴς, και ὁ λωποδύτης, και ὁ ληστής τῶν ἀνελευθέρων εἰσίν. Αἰσχροκερδὴς γάρ.» (Ἠθικ. Νικομ. βιβλ. 4.) Διὰ τοῦτο και ἡ ρκγ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ

Νεαρὰ τοὺς τοιοῦτους παιγνιδάτορας ἱερωμένους τοὺς ἀπογυμνώνει ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν, και προστάζει νὰ κλεισθῶνται τρεῖς χρόνους μέσα εἰς Μοναστήριον. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος θεραπεύων ἐκείνους ὅπου μεθοῦν, λέγει «ἡ νηστεία τὴν μέθην θεραπεύσάτω ὁ Ψαλμὸς, τὴν αἰσχρὰν μελωδίαν ἐπὶ πᾶσιν, ἢ ἐλεημοσύνη ἐξαγοραζέτω σε ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας» (λόγ. κατὰ μεθυόντων) ὅθεν και οἱ ἀπὸ μέθης ξηράσαντες, με τοιαύτας θεραπείας τῆς νηστείας και ἐλεημοσύνης πρέπει νὰ διορθώνωνται πολλῶ μᾶλλον.

E. P. IONANNINA 2006

ΚΑΝΟΝ ΜΑ΄.

Τῆς α. ιζ'. τῆς
ς'. ι. τῆς Λαοδ'.
δ'. τῆς Καρθ. ε.
ς'. Βασιλ. ιδ'.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παύ-
σάσθω, ἢ καθαιρείσθω.»

Ἑρμηνεία.

«Τὸ νὰ δανείζη τινὰς τὸ ἀργύριόν του μὲ διάφορον, εἶναι ἐμποδισμένον καὶ ἀπὸ τὸν παλαιὸν Νόμον. Λέγει
«γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (κεφ. κγ.) οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργυρίου, καὶ τόκον βρωμάτων,
καὶ τόκον παντὸς πράγματος.» Καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπαινῶντας τὸν δίκαιον, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας του ἀρετὰς καὶ ταύ-
την προσαριθμεῖ, λέγων· «τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Ψαλ. ιδ'. 6]. Εἰ δὲ τοῦτο ἦτον ἐμποδι-
σμένον κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένον τώρα κοντὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς. (1)
«μείζον γὰρ τοῦ ἱεροῦ ἔσθαι.» [Ματθ. ιβ'. 6]. Εἰ δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς τοῦτο ἀπηγόρευται, πόσῳ
μᾶλλον ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους καὶ Κληρικούς, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἦναι τύπος καὶ παράδειγμα παντὸς καλοῦ;
Καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀσκητὰς, καὶ ἐρημίτας, τοὺς ἐσταυρωμένους τῷ κόσμῳ; Ἀσκητῆς καὶ τοκιστῆς, ἀπαρά-
δεκτον τοῖς ὅλοις κατὰ ἀλήθειαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀκοήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κα-
νὼν διορίζει· ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, δανείζοντας τὰ ἄσπρα του, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς
χρεωφειλέτας διάφορον, ἢ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν τοιαύτην αἰσχροκέρδειαν, ἢ νὰ καθαιρεται. Παρομοίως, ἐντεῦθεν
πρέπει καὶ οἱ Μοναχοὶ νὰ δέχωνται τὰ ἀρμόδια αὐτοῖς ἐπιτίμια, ἢ γοῦν ἀφορισμὸν, καὶ ἀκοινωνησίαν, μὲ στε-
ρεὰν ὑπόσχεσιν, ὅτι νὰ ἀπέχουν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν φανεράν καὶ ἀξιοκατάκριτον παρανομίαν ταύτην.

Συμφωνία.

«Τοῦτο τὸ ἴδιον προστάσσει καὶ ὁ ι. τῆς ς'. καὶ ὁ δ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ἐμποδίζοντας τοὺς ἱερωμένους νὰ
«μὴ πέρνουσιν, οὔτε εἰς τὰ ἑκατὸν δώδεκα γρόσια τὸν χρόνον παράνω διάφορον, πρὸς ἓνα γρόσι δηλαδὴ τὸν
«κάθε μῆνα, οὔτε τὸ ἡμισυ τούτων· ἦτοι οὔτε ἕξ εἰς τὰ ἑκατὸν. Ὁ δὲ ιζ'. τῆς α. ὄχι μόνον τοὺς ἱερωμένους
«ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἀπλῶς τοὺς κανονικοὺς, ἦτοι τοὺς
«Κληρικούς. Ὁ δὲ ε. τῆς Καρθαγ. πηγαίνωντας παρεμπρὸς, ἐμποδίζει τοὺς λαϊκοὺς, καὶ πολλῶ μᾶλλον τοὺς
«Κληρικούς, ὄχι μόνον ἀπὸ ἄσπρα νὰ μὴ πέρνουσιν διάφορον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε οἰονδήποτε πρᾶγμα, διατι, ἂν
«(κατὰ τὴν Νεαρὰν Λέοντος, Ἀρμενόπ. βιβλ. γ'. τίτλ. ζ'.) οἱ Κληρικοὶ δὲν συγχωροῦνται νὰ καταγίνωνται εἰς
«πράγματα βιωτικά, πᾶρεξ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά, πῶς θέλουν συγχωρηθῆναι νὰ πέρνουσιν διάφορον; Ὁ δὲ κ'. τῆς
«αὐτῆς Καρθαγένης λέγει, ὁ Κληρικὸς ὅσα ἄσπρα δανείσῃ, τόσα νὰ πέρνη, καὶ ὅτι ἄλλο εἶδος δώσῃ, ἐκεῖνο

(1) «Ὅθεν καὶ ἡ Νεαρὰ τοῦ Λέοντος ὀρίζει, ὅτι, ἂν καὶ οἱ
«προηγουμένοι βασιλεῖς ἀπὸ λόγου μας ἐδέχθησαν τὸ διάφορον
«διὰ τὴν σκληροκαρδίαν, καὶ ἀμώτητα τῶν δανειστῶν, ἡμεῖς ὅμως
«ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ λείπη παντελῶς ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν
«Χριστιανῶν τὸ τοιοῦτον, ὡς ἀνοίκειον εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν, καὶ
«ἐμποδισμένον ἀπὸ τοὺς θείους νόμους. Διὰ τοῦτο προστάσσει
«ἡ γαληνότης ἡμῶν, νὰ μὴ ἔχη ἄδειάν τιναν, τελείως, εἰς κά-
«μίαν ὑπόθεσιν νὰ πάρῃ διάφορον, μήπως θέλοντες νὰ φυλάττω-
«μεν νόμον ἀνθρώπινον, παραβῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.» Ἄλλ'
«ὅσον καὶ ἂν πάρῃ τινὰς δανειστῆς, νὰ λογαριάζεται εἰς τὸ κε-
«φάλαιον τοῦ χρέους. (Ἀρμενόπουλ. βιβλ. γ'. τίτλ. ζ'.) Εἰ δὲ
«καὶ τὸ σχόλιον τοῦ β'. τίτλ. κεφ. α. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου,
«λέγει, ὅτι ἡ ρλά. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένη ἐν βιβλ. ε'.
«τίτλ. γ'. κεφ. θ'. ὀρίζει, ὅτι, ἀνίσως καὶ ἀφήσῃ τινὰς εἰς τὴν
«διαθήκην του δωρεὰν εἰς εὐσεβεῖς αἰτίας, (ἦτοι εἰς ἐλευθερίας τυ-
«χὸν σκλαβωμένων, εἰς κτίρια ἱερῶν ναῶν, εἰς πενήτων καὶ ὀρ-
«φανῶν ἀνηλίκων κυβερνήσεις, καὶ τροφὰς), πρυστάζομεν ἀνάμεσα
«εἰς ἕξ μῆνας, ἀφ' οὗ φανερωθῇ ἡ τοιαύτη διαθήκη, νὰ δίδεται ἡ
«δωρεὰ αὕτη καὶ τὸ ψυχικὸν εἰς τὰ πρόσωπα ὅπου ἀφέθη. Εἰ δὲ
«καὶ οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ οἰκονόμοι τῆς διαθήκης τοῦ ἀποθανόντος
«ἤθελαν ἀναβάλλουν τὸν καιρὸν ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας, καὶ δὲν δώ-
«σουν τὸ ψυχικὸν αὐτὸ, νὰ τὸ δίδουν πλέον μὲ διάφορον, καὶ
«κάθε νόμιμον αὐξήσιν ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅπου ἀπέθανεν ἐκεῖνος
«ὅπου τὸ ἀφῆσεν. Ἀνίσως, λέγω, καὶ ἡ Νεαρὰ αὕτη οὕτω διο-
«ρίζῃ, καὶ ὁ Φώτιος αὐτὸ τοῦτο λέγει, τίτλ. θ'. κεφ. κζ'. ὁ δὲ

σχολιαστῆς Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν
«Πατριάρχην Φώτιον διὰ τὴν ἐρμήνευσεν καλῶς, πῶς πρέπει οἱ Ἐπί-
«σκοποι καὶ κληρικοὶ νὰ ζητοῦν διάφορα. Τοῦτο δὲν πρέπει τε-
«λείως νὰ συγχύσῃ τὸν ἀναγινώσκοντά. Διὰ τὸ μὲν Φώτιος θέ-
«λει νὰ ζητῶσι διάφορα οἱ κληρικοὶ, ὄχι διὰ τὰ ἄσπρα, ἢ διὰ
«ἄλλα πράγματα, ὅπου αὐτοὶ ἰδικά τους δανείζουσι, διότι τοῦτο
«εἶναι ἐναντίον εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον,
«καὶ εἰς τὸν θεῖον Νόμον, ἀλλὰ, καθὼς εἶναι ὀλοφάνερνον ἀπὸ τὰ
«ἴδια λόγια τῆς Νεαρᾶς, διάφορον ἐννοεῖ, πῶς πρέπει νὰ ζητοῦν,
«διὰ ἐκεῖνα τὰ ψυχικά ὅπου ἀφίνουσι οἱ ἀποθανόντες εἰς πρό-
«σωπα χρειαζόμενα, διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τους, οἱ δὲ οἰκονόμοι
«τῶν ἀποθανόντων τὰ κατακρατοῦν διὰ νὰ τὰ τρώγουν αὐτοὶ, καὶ
«ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν τῆς τούτων δόσεως. Ὅθεν ἂς μὴ ἐπι-
«στηρίζωνται οἱ τοκισταὶ καὶ τοκογλύφοι εἰς τὰ λόγια ταῦτα
«τοῦ Βαλσαμῶνος, διὰ τὴν αὐτὰ εἶναι τῆ ἀληθείᾳ ράβδος καλαμίνης,
«κατὰ τὸν προφήτην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κέλαμος συντετριμμένος
«ἀφ' ἑαυτοῦ, [Ἰεζεκ. ιθ'. 6. Ματθ. ιβ'. 20.] καὶ τίποτε δὲν τοὺς
«βοηθεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς ρίπτει κατὰ γῆς καὶ τοὺς ἐγκρεμίζει
«εἰς ψυχῶλεθρον βάραθρον. Διότι, ἀνίσως ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ
«ἔχωμεν ἐντολὴν Εὐαγγελικὴν, ὅταν δανείζομεν νὰ μὴ ἐλπίζω-
«μεν νὰ πάρωμεν οὐδὲ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον. «δανείζετε, μὴδὲν ἀ-
«πελπίζοντες» (Λουκ. ς'. 35). Καὶ ὁ Σειράχ λέγει «ἐὰν δανε-
«σῆς, ὡς ἀπολωλεκῶς γίνου» (ἡ. 15.) πῶς θέλομεν συγχωρηθῆναι,
«ἀνίσως πέρνωμεν καὶ διάφορον;

μόνον να λαμβάνη. Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ ὁμολογητὴς προστάζει ἐν τῷ κθ'. αὐτοῦ Κανόνι νὰ μὴ μεταλαμβάνου-
 σιν οἱ ἱερεῖς τοὺς κληρικοὺς, ἢ τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους, ὅπου δὲν παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ λαμβάνωσι διάφορα, ἀλλ'
 οὔτε ὄλως νὰ συντρώγη τινὰς μὲ αὐτούς. Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. μά. εἰς τὴν γένεσιν) προτι-
 θέμενος τὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνο, Οὐκ ἐκτοκίεις τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τῷ πλησίον σου. [Δευτ. κγ'. 19.] «Ποίαν ἀπο-
 λογίαν ἔχομεν νὰ δώσωμεν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ὅπου γινόμεθα καὶ ἀπὸ αὐτοῦ; τοὺς Ἰουδαίους ὠμότεροι;
 καὶ ὅπου εὐρισκόμεθα κατώτεροι, ἢ μᾶλλον εἶπαι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ Νόμῳ Ἑβραίους, ὕστερα ἀπὸ τὴν
 χάριν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Δεσπότη τοῦ ὄλων; ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν διάφορον δὲν
 ἔπερνάν ἀπὸ τοὺς ὁμοπίστους Ἰουδαίους, ἡμεῖς δὲ ἀποτολμῶμεν νὰ πέρνωμεν διάφορα καὶ τόκους ἀπὸ τοὺς
 ἀδελφούς μας Χριστιανούς.» Ὅρα δὲ καὶ τί λέγει ὁ μέγας Βασίλειος ἐρμηνεύωντας τοῦ ιδ'. ψαλμοῦ τὸ ρητὸν
 ἐκεῖνο τὸ λέγον· «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Ψαλμ. ιδ'. 6.] Ὅπου, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καὶ
 ταῦτα λέγει. Ἀπάνθρωπον μὲ ὑπερβολὴν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὃ μὲν πένης καὶ πτωχὸν νὰ δα-
 νείζηται ἀπὸ τὸν πλούσιον, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν δυστυχίαν του, ὃ δὲ πλούσιος νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὸ κε-
 φάλαιον, ἀλλὰ νὰ ζητῇ νὰ συναῖξῃ κέρδη καὶ διάφορα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ πτωχοῦ. Τόκος δὲ, ἦτοι γέννα,
 ὠνομάσθη τὸ διάφορον τῶν ἀσπρῶν, διὰ τὴν πολλὴν γονιμότητα τοῦ κακοῦ, ἐπειδὴ τῶν τοκογλύφων καὶ το-
 κιστῶν τὰ ἀσπρὰ, εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅπου δανείζονται, εἰς τὸν αὐτὸν καὶ γεννῶται, καὶ ἄλλα ἤδη ἔτοιμα
 εἶναι νὰ γεννηθῶν. Ἡ γὰρ, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη τὸ διάφορον τόκος καὶ γέννα, διὰτὶ φυσικὰ προξενεῖ λύ-
 πας καὶ κοιλοπονήματα εἰς τοὺς χρεωφειλέτας; Καὶ καθὼς εἶναι λυπηρὸν πρᾶγμα εἰς τὴν ἐγκαστρομένην γυ-
 ναικὰ οἱ πόνοι τῆς γέννας; ἔτσι καὶ εἰς τὸν χρεωφειλέτην εἶναι λυπηρὸν ὅταν ἔλθῃ ἡ διορία τοῦ καιροῦ διὰ
 νὰ πληρώσῃ τὸ διάφορον. Ἐν δὲ τῷ ιδ'. αὐτοῦ κανόνι λέγει, ἐκεῖνος ὅπου πέρνει διάφορον, ἐὰν θελήσῃ νὰ μι-
 ράσῃ εἰς πτωχούς τὸ ἄδικον αὐτὸ κέρδος, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀρήσῃ τὴν φιλαργυρίαν, ἡμπορεῖ νὰ γένη ἱερεὺς.
 Ἀνάγνωθι καὶ τὸ ιη'. κεφ. Ἰεζεκιήλ, ὅπου, ἐκεῖνος μὲν ὅπου, κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας τοῦ ἀρετᾶς ἀκόμη καὶ τὸ
 ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονάσμων οὐ λήψεται, κρίνεται ἀξίος διὰ νὰ ζῇ. Ἐκεῖνος δὲ ὅπου,
 κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας τοῦ κακίας, καὶ μετὰ τόκου δανείζει, ἀξίος θανάτου κρίνεται. Τὸ δὲ ε'. κεφ. τοῦ δ'.
 ἐβιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν δικταγμάτων προστάζει τοὺς ἱερεῖς, νὰ μὴ δέχωνται, οὔτε τὰς προσφορὰς καὶ καρ-
 πόφορίας τῶν λαμβανόντων διάφορα.»

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

«Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος αἰρετικοῖς συνευξάμενος, μόνον, ἀφορίζεσθω,
 » εἰ δὲ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, ὡς Κληρικοῖς ἐνεργῆσαι τι, καθαιρέσθω.»

Ἀποστ. ξε'.
 τῆς γ'. θ'. δ'.
 τῆς Λαοδ. ς'.
 θ'. λβ'. λγ'. λδ'.
 λζ'. Τιμοθ. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε συμπροσευχηθῆ μοναχᾶ,
 ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ συλλειτουργήσῃ, μὲ αἰρετικούς, ἃς ἀφορίζεται. Ἐπειδὴ ὅποιος μὲ τοὺς ἀφωρισμένους συμπροσεύ-
 χεται (καθὼς τοιοῦτοι εἶναι οἱ αἰρετικοί) πρέπει νὰ συναφορίζεται καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν ι. τῶν αὐτῶν Ἀποστόλων.
 Εἰ δὲ καὶ ἐσυγχώρησεν εἰς τοὺς αἰρετικούς αὐτοὺς νὰ ἐνεργήσουν κἀνένα λειτουργήμα, ὡσὰν Κληρικοί, ἃς καθαι-
 ρεται. Ἐπειδὴ ὅποιος Κληρικὸς συλλειτουργήσῃ μὲ καθηρημένους (καθὼς τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ αἰρετικοί, κατὰ
 τὸν β'. καὶ δ'. τῆς γ'.), συγκαθαίρεται καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν ια. τῶν Ἀποστόλων. Πρέπει γὰρ τοὺς αἰρετικούς
 νὰ μισοῦμεν καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ νὰ συμπροσευχώμεθα μὲ αὐτούς, ἢ νὰ συγχωροῦμεν εἰς
 αὐτοὺς νὰ ἐνεργήσουν τι ἐκκλησιαστικὸν λειτουργήμα, ἢ ὡς Κληρικοί, ἢ ὡς Ἱερεῖς.

Συμφωνία

Ὁ δὲ ξε'. Ἀποστολικὸς λέγει, ὅτι ὅποιος ἐμβῆ εἰς συναγωγὴν αἰρετικῶν διὰ νὰ προσευχηθῆ, Κληρικὸς μὲν
 ὦν, ἃς καθαιρέται, Λαϊκὸς δὲ, ἃς ἀφορίζεται. Ἡ δὲ ἐν Λαοδικείᾳ, κατὰ μὲν τὸν ς'. αὐτῆς, δὲν συγχωρεῖ νὰ
 ἐμβαίνουν οἱ αἰρετικοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δὲ τὸν λβ'. «δὲν πρέπει, λέγει, νὰ λαμβάνῃ τινὰς τὰς παρὰ τῶν
 » αἰρετικῶν εὐλογίας, ἢ ὁποιαῖς εἶναι ἀλογίας, καὶ ὄχι εὐλογίας, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ συμπροσεύχηται τινὰς μὲ
 » αἰρετικούς ἢ σχισματικούς κατὰ τὸν λγ'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ λδ'. ἀναθεματίζει τοὺς ἀφίοντας τοὺς μάρτυρας
 » τοῦ Χριστοῦ καὶ πορευομένους εἰς τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν αἰρετικῶν. Ὁ δὲ θ'. Τιμοθέου δὲν συγχωρεῖ νὰ στεί-
 » κωνται παρόντες αἰρετικοὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, ἔξω μόνον ἂν ὑπόσχωνται νὰ μετανοήσουν, καὶ
 » νὰ ἀφήσουν τὴν αἵρεσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Λαδικείᾳ ἀφορίζει τοὺς Χριστιανούς ὅπου πηγαίνουν εἰς τὰ κο-
 » μητήρια, ἢ μαρτύρια τῶν αἰρετικῶν διὰ νὰ προσευχηθῶν, ἢ χάριν ἰατρίας τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν. Ἀλλ' οὔτε
 » πρέπει νὰ συνεορτάζῃ κἀνείς Χριστιανὸς μὲ τοὺς αἰρετικούς, οὔτε νὰ δέχεται τὰ παρ' αὐτῶν πρμπόμενα εἰς αὐ-
 » τὸν δῶρα τῆς ἐορτῆς τῶν, κατὰ τὸν λζ'. τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικείᾳ.»

E.Y. IANNAKIS 2006

ΚΑΝΟΝ ΜΓ'.

Ἀποκ. μζ'. ζή.
τῆς β'. ζ'. τῆς
ς'. ιε'. τῆς ἐν
Καρχ. α'. Βασ.
α'. κ'. μζ'. β'.
Κορινθ. ς'. 15.

«Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, αἰρετικῶν δεξαμένους Βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι
»προστάσσομεν, τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς βελίαν; ἢ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου;»

Ἑρμηνεία.

Οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀποστρέφονται τοὺς αἰρετικούς, καὶ τὰς τῶν αἰρετικῶν τελετάς. Μᾶλλον δὲ αὐτοὶ, οἱ αἰρετικοὶ δηλ. πρέπει νὰ ἐλέγχωνται καὶ νὰ νουθετῶνται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους, μήπως ἤθελαν καταλάβουν καὶ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴν πλάνην των. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἤθελαν ἀποδεχθῆ ὡς ὀρθὸν καὶ ἀληθινὸν τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν (1) ἢ

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἅγιος ἱερομάρτυρ Κυπριανὸς ὁ χρηματίας Καρχηδόνος Ἐπίσκοπος, καὶ ὅλη ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος τῶν ὀρθόδοξων τεσσαρῶν Ἐπισκόπων, ἡ ἐν Καρχηδόνι συγκροτηθεῖσα, ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν Κανόνα τὸν ἀποβάλλοντα τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ζή. Ἀποστολικὸν, τὸν λέγοντα, ὅτι οἱ παρὰ τῶν αἰρετικῶν βαπτισθέντες, ἢ χειροτονηθέντες, δὲν εἶναι δυνατὸν, ταῦτὸν εἰπεῖν. ἀδύνατον εἶναι νὰ ᾖναι οὔτε Χριστιανοί, οὔτε κληρικοί, ἀκολουθοῦντες, λέγω, εἰς τοὺς κανόνας τούτους, κανόνα ἐξέθιγτο, διὰ τοῦ ὀπίου ἀποβάλλουσι τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν ὁμοῦ. Ἀποδεικνύοντες τοῦτο, καὶ ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων γραφικῶν ρητῶν, μάλιστα δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ Ἀποστολικοῦ. «Εἰς Κύριος, μία Πίστις, ἓν Βάπτισμα. (πρὸς Ἐφεσ. κδ'.) Εἰ γὰρ, φησί, μία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ἓν εἶναι τὸ ἀληθὲς Βάπτισμα, πῶς ἔμπορεῖ νὰ ᾖναι ἀληθὲς Βάπτισμα τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ δὲν εἶναι μέσα εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐξέκοπησαν ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς αἰρέσεως;» Εἰ δὲ ἀληθὲς εἶναι τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἀληθὲς δὲ εἶναι καὶ τὸ τῆς ὀρθοδόξου καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, λοιπὸν δὲν εἶναι ἓν βάπτισμα, καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ, ἀλλὰ δύο. «ὅπερ ἐστὶν ἀτοπίωτατον.» Προσθέτουσι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη, τὸ νὰ μὴ δέχωνται τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, δὲν εἶναι καινούρια καὶ πρόσφατος ἰδική τους, ἀλλὰ παλαιά, καὶ ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν δεδοκιμασμένη. Ταύτης τῆς συνόδου τὸν Κανόνα καὶ ἡ ἅγια Οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος (Κανὼν β'.) ἐπεσφράγισε, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἦτο πρῶτον κανὼν συνόδου τοπικῆς καὶ μερικῆς, ἤδη ἐστὶ κανὼν συνόδου Οἰκουμενικῆς, ὡς ὑπὸ ταύτης ἐπισφραγισμένος. Συμφώνως μὲ τὸν ἅγιον Κυπριανὸν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, καὶ Φιρμιλιανὸς ὁ χρηματίας ἔξαρχος τῆς ἐν Ἰκονίῳ συνόδου, ὃν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ α. κανόνι αὐτοῦ ἰδικὸν του ὀνομάζει, ὡς Ἐπίσκοπον ὄντα Καισαρείας, ἀκυροὶ καὶ ἀποβάλλει τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν. Γράφων γὰρ πρὸς τὸν ἅγιον Κυπριανὸν, ταῦτα λέγει· «ἀλλὰ ποῖος ἂν καὶ νὰ ἐφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος καὶ σοφίας, ἔμπορεῖ νὰ δισχυρισθῆ, ἢ νὰ πιστεύσῃ ὅτι μοναχὴ ἢ τῶν τριῶν ὀνομάτων τῆς ἁγίας Τριάδος ἐπίκλησις εἶναι ἀρκετὴ πρὸς ἀφεσιν τῶν πλημμελημάτων, καὶ πρὸς τὸν ἁγιασμὸν τοῦ βαπτίσματος, ἂν δὲν εἶναι δηλαδὴ ὀρθόδοξος καὶ ἐκεῖνος ὅπου βαπτίζει;» Ἀνάγνωθι τὴν ἐπιστολὴν ὅλην αὐτοῦ κεκλήνην ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων (βιβλ. α. κεφ. ις'. παράγραφ. δ'.) ἀναγκαίαν ὄσαν πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν. Συνάδει εἰς τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ὃς καὶ αὐτοῦ τοὺς κανόνας ἐπεσφράγισεν ἡ Οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος (Καν. β'), Προθέμενος γὰρ εἰς τὸν α. αὐτοῦ κανόνα νὰ εἴπῃ ποῖα βαπτίσματα εἶναι δεκτὰ, καὶ

ποῖα ἀθετὰ, εἰς δύο ταῦτα μοιράζει, λέγοντας· «Ὅτι τὸ μὲν βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, ἢτοι τῶν παντελῶς χωρισμένων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν διαφερόντων ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ ὧν ἡ διαφορὰ ἀποβλέπει παρευθὺς εἰς τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, ἐφάνη εὐλογον εἰς τοὺς ἀρχαίους παντελῶς νὰ ἀθετηθῆ. Τὸ δὲ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν, ἐφάνη μὲν εὐλογον εἰς τὴν περὶ τὸν Κυπριανὸν καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἰδικὸν μας σύνοδον, νὰ ἀθετηθῆ καὶ αὐτὸ, ὡσάν ὅπου οἱ σχισματικοί, οἱ καθαροί, λέγω, ὀνομαζόμενοι, καὶ ἐγκρατίται, καὶ σακκοφόροι καὶ ὕδροπαραστάται καὶ ἄλλοι, ἐχώρισαν κατὰ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ χωρισθέντες δὲν εἶχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοῦ λόγου τους πλέον, ὡσάν ὅπου ἡ μετάδοσις αὐτῆς διεκόπη· ὅθεν ὡς λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε χάρισμα εἶχον πνευματικόν, οὔτε εἶχον ἐξουσίαν νὰ βαπτίζουσι, ἢ νὰ χειροτονοῦν, καὶ ἀκυλόθως οἱ παρ' αὐτῶν βαπτίζομενοι, ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτίζομενοι, ἐπρόσταξαν νὰ βαπτίζωνται μὲ τὸ ἀληθινὸν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Βάπτισμα.» ἀλλ' ὁμοῦς ἐπειδὴ καὶ ἐφάνη εὐλογον εἰς μερικοὺς Πατέρας τῆς Ἀσίας νὰ ᾖναι δεκτὸν τὸ Βάπτισμα τῶν σχισματικῶν διὰ κἄποιαν οἰκονομίαν τῶν πολλῶν, ἃς εἶναι δεκτὸν. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι τὸ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν ὅπου εἰς τὸν α. κανόνα του δέχεται, εἰς τὸν μζ'. κανόνα του τὸ ἀθετεῖ, λέγωντας, ἡμεῖς μὲ ἓνα λόγον, τοὺς καθαρούς, καὶ ἐγκρατίτας, καὶ σακκοφόρους, ὅλους βαπτίζομεν. «Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀπηγορευμένον κοντὰ εἰς ἐσᾶς ὁ ἀναβαπτισμὸς διὰ κἄποιαν οἰκονομίαν, καθὼς εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὁμοῦς ὁ ἰδικὸς μας λόγος ἃς ἔχει δύναμιν νὰ ἀθετηθῆ δηλ. τὸ βάπτισμα τῶν τοιοῦτων. Ὅθεν ἂν τὸ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν ἀθετηθῆ ὁ μέγας Βασίλειος, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐλειψεν ἡ τελειωτικὴ χάρις, περὶ τὸν εἶναι λοιπὸν καὶ τὸ νὰ ζητῆ τινὰς ἂν πρέπη νὰ βαπτίζομεν τοὺς αἰρετικούς. Ἐν δὲ τῷ κ'. κανόνι αὐτοῦ ἀποφασιστικὰ λέγει, ὅτι τοὺς αἰρετικούς οὐ δέχεται ἡ Ἐκκλησία, ἢ χωρὶς νὰ βαπτίσῃ αὐτούς. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὃς καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ἡ ἕκτη ἐπεσφράγισε σύνοδος.» Λέγει γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ κατὰ Ἀρειανῶν· «Οἱ Ἀρειανοὶ κινδυνεύουσι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πλήρωμα τοῦ μυστηρίου, λέγω τὸ βάπτισμα. Διότι ἀνίσως ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος τελείωσις δίδεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, οἱ δὲ Ἀρειανοὶ δὲν λέγουσι Πατέρα ἀληθινόν, μὲ τὸ νὰ ἀρνοῦνται τὸ ἐξ αὐτοῦ ὁμοῖον τῆς οὐσίας, ἀρνοῦνται δὲ καὶ τὸν ἀληθινὸν Υἱόν, καὶ ἄλλον ἀναπλάττοντες μὲ τὴν φαντασίαν των ἓκ μὴ ὄντων κτιζόμενον, ὀνομάζουσι τούτον Υἱόν, πῶς τὸ παρ' αὐτῶν διδόμενον βάπτισμα δὲν εἶναι τελείως ἀνωφελὲς καὶ ἄμταιον; Καὶ φαίνεται μὲν κατὰ προσποίησιν, ὅτι εἶναι βάπτισμα, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔχει κἄμιαν βοήθειαν πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν. Οὐ γὰρ ὁ λέγων ἀπλῶς, Κύριε, ἐκεῖνος

τὴν παρ' αὐτῶν προσαγομένην θυσίαν, ὁ τοιοῦτος, προστάζομεν νὰ καθαιρεθῆ. Ἐπειδὴ ποίαν συμφωνίαν ἔχει ὁ Χριστὸς μὲ τὸν διάβολον; ἢ ποίαν μερίδα ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστον; Διότι ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τὰ παρὰ τῶν αἰρετικῶν, ἢ τὰ ὅμοια φρονήματα ἐκείνων ἔχουσι καὶ αὐτοὶ, ἢ τὸ ὀλιγώτερον δὲν ἔχουσι προθυμίαν νὰ ἐλευθερώσουν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν τῶν. Οἱ γὰρ συνευλοκοῦντες εἰς τὰς ἐκείνων τελετάς, πῶς δύνανται νὰ ὀλέγξουσιν αὐτοὺς διὰ νὰ παραιτήσων τὴν κακοδοξίαν καὶ πεπλανημένην τῶν αἰρεσιν;

«δίδει καὶ ὀρθὸν βάπτισμα, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁποῦ καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος λέγει, καὶ τὴν πίστιν ἔχει ὀρθήν. Διὰ τοῦτο «λοιπὸν καὶ ὁ Σωτὴρ δὲν ἐπαρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ βαπτίζωσι μόνον ἀπλῶς, ἀλλὰ πρῶτον τοὺς εἶπε νὰ μαθητεύσων τοὺς μέλλοντας βαπτισθῆναι, καὶ ἔτσι νὰ βαπτίζων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ γένη ὀρθὴ ἡ πίστις ἀπὸ τὴν μάθησιν, καὶ μὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν νὰ προστεθῆ ἡ τελείωσις τοῦ βαπτίσματος. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἰρέσεις, λέγουσι μὲν τὰ ὀνόματα μόνον τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν φρονοῦσι ταῦτα ὀρθῶς, οὐδὲ τὴν πίστιν ἔχουσιν ὕγια, ἀνωφελὲς ἔχουσι καὶ τὸ παρ' αὐτῶν διδόμενον βάπτισμα, μὲ τὸ νὰ ὑστερηται τὴν ἐσέβειαν.» Ὡστε ὁποῦ ἀκολουθεῖ, ὅτι ὁ ραντιζόμενος ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μολύνηται μᾶλλον μὲ τὴν ἀσέβειαν, παρὰ νὰ λυτρώνηται ἀπὸ αὐτήν. Λοιπὸν καὶ οἱ τὰ Ἀρείου φρονοῦντες, κἄν ἀναγινώσκωσι τὰ γεγραμμένα, καὶ λέγουσι τὰ ὀνόματα τῆς ἁγίας Τριάδος εἰς τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ὅμως πλανοῦσι τοὺς λαμβάνοντας ἐν τῷ βάπτισμα παρ' αὐτῶν, ἐπειδὴ εἶναι τῶν ἄλλων αἰρετικῶν ἀσεβέστεροι. Ἄλλα καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος συμφώνως μὲ τοὺς προρρηθέντας ἁγίους λέγει ἐν τῷ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα κλόγῳ, πρὸς τοὺς Ἀρειανούς, ἢ καὶ Μακεδονιανούς ἀποτεινόμενος, ὄντας κερτηχομένους. Εἰ δὲ ἀκόμη χωλαίνεις, καὶ δὲν καταδέχασαι τὸ τέλειον τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ζήτησαι ἄλλον νὰ σε βαπτίσῃ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν νὰ σε πνίξῃ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ἄδειαν νὰ χωρίζω τὴν Θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ἀπὸ τὴν Θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ νὰ σε κάμνω νικρὸν, εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ πρέπει νὰ σε ἀναγεννήσω διὰ τοῦ βαπτίσματος, ὥστε ὁποῦ οὔτε τὸ χάρισμα τοῦ βαπτίσματος νὰ ἔχῃς, οὔτε τὴν ἐλπίδα ὁποῦ γεννᾶται ἀπὸ τὸ βάπτισμα, μὲ τὸ νὰ χάσῃς ἐν ταῖς ὀλιγαῖς συλλαβαῖς τοῦ ὁμοουσίου καὶ ὁμοιουσίου, τὴν σωτηρίαν σου. Ἐπειδὴ ὁποῖαν ἀπὸ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἤθελες καταβιάσῃς ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Θεότητος, ὅλην τὴν ἁγίαν Τριάδα καταβιάζεις ἀπὸ αὐτὸ, καὶ τὸν ἑαυτὸν σου ὑστερεῖς ἀπὸ τὴν ὁδία τοῦ βαπτίσματος τελείωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (ὁμιλ. εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος) ἵνα μὴ σε γελάσουν, ὡς ἀκροατὰ, τὰ τῶν αἰρετικῶν συστήματα· βάπτισμα γὰρ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ φῶτισμα, καὶ βαπτίζονται μὲν κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν δὲν φωτίζονται. Ἄλλα καὶ ὁ ἅγιος Λέων ἐν τῇ πρὸς Νικητῆαν ἐπιστολῇ, «οὐδεὶς αἰρετικὸς, λέγει, ἁγιασμόν παρέχει διὰ τῶν μυστηρίων.» Ὁ δὲ Ἀμβρόσιος ἐν τῷ περὶ τῶν κερτηχομένων, «τὸ τῶν δυσσεβῶν βάπτισμα, λέγει, οὐχ ἁγιάζει.» Τούτων οὕτως εἰρημένων, δικαίως ἤθελεν ἀπορήσῃ τις, διὰ τί ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ β'. σύνοδος εἰς τὸν ζ'. αὐτῆς Κανόνα, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ σ'. εἰς τὸν ιε'. αὐτῆς, δὲν ἀπέβαλον ὅλων τῶν αἰρετικῶν τὸ βάπτισμα, κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας, καὶ τὴν περὶ τὸν ἅγιον Κυπριανὸν σύνοδον, καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους μεγάλους καὶ θεοσόφους Πατέρας, τοὺς προρρηθέντας, ὧν τὰ συγγράμματα αὐτῇ ἢ ἰδίᾳ, ὡς εἴπομεν, Οἰκουμενικὴ σ'. ἐν τῷ β'. Κανόνι αὐτῆς ἐπισφράγισεν, ἀλλὰ ἄλλων μὲν αἰρετικῶν ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, ἄλλων δὲ οὐχί; Διὰ νὰ γένη εὐληπτος ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ταύτης, εἶναι χρεῖα

νὰ προηξέωρῃ τις, ὅτι δύο εἶδη κυβερνήσεως καὶ διορθώσεως φυλάττονται εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Τὸ ἐν εἶδος ὀνομάζεται Ἀκρίβεια, τὸ δὲ ἄλλο, ὀνομάζεται Οἰκονομία καὶ Συγκρατάσις, μὲ τὰ ὁποῖα κυβερνοῦσι τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν οἱ τοῦ Πνεύματος οἰκονόμοι, πότε μὲν μὲ τὸ ἕνα, πότε δὲ μὲ τὸ ἄλλο. Λοιπὸν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι εἰς τοὺς προρρηθέντας κανόνας τῶν, καὶ οἱ μνημονευθέντες ἅπαντες ἅγιοι, ἐμεταχειρίσθησαν τὴν Ἀκρίβειαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀποβάλλουσι μὲ τελειότητα τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, αἱ δὲ δύο Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐμεταχειρίσθησαν τὴν Οἰκονομίαν, καὶ τῶν μὲν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν τὸ βάπτισμα ἐδέχθησαν, καὶ ἄλλων τῶν δὲ Εὐνομιανῶν καὶ ἄλλων ἀκόμη, δὲν ἐδέχθησαν. Διότι, εἰς τοὺς καιροὺς μάλιστα τῆς β'. συνόδου ἠκμαζαν οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιοὶ, καὶ ὅχι μόνον ἦσαν εἰς τὸ πλῆθος πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ μεγάλας εἶχον δυνάμεις καὶ κοντὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς, καὶ κοντὰ εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὴν σύγκλητον. Ὅθεν, ἕνα μὲν διὰ νὰ τοὺς ἐλύσωσι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ νὰ τοὺς διορθώσωσι εὐκολώτερα, ἄλλο δὲ διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τοὺς ἐξαγριώσωσι περισσότερο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Χριστιανῶν, καὶ γένη χειρότερον τὸ κακὸν, οἰκονόμησαν οὕτω τὸ πρᾶγμα, «οἱ οἰκονομοῦντες τοὺς λόγους αὐτῶν ἐν κρίσει.» [Ψαμ. μα'. 5.] οἱ Θεοὶ ἐκεῖνοι Πατέρες, καὶ ἐσυγκρατήθησαν νὰ δεχθῶν τὸ βάπτισμα αὐτῶν. Ὅτι δὲ δὲν λέγομεν ταῦτα προδικα, καὶ μὲ ψιλὰ λόγια, μάρτυρες εἰς τοῦτο εἶναι οἱ δύο μεγάλοι Πατέρες, ὁ Βασίλειος, λέγω, καὶ ὁ Γρηγόριος. Ὁ μὲν γὰρ μέγας Βασίλειος, φοβούμενος τὰς βασιλικὰς καὶ ἀρχοντικὰς δυνάμεις τῶν πνευματομάχων, καὶ ὑποστελλόμενος μήπως ἐφορμήσωσι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Καισαρείας, ἥτις τότε ἦτο ὁ μονοφυτὸς φοινῆξ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐμεταχειρίσθη τὴν οἰκονομίαν, καὶ μέχρις ἱκανοῦ καιροῦ δὲν ἐνόμαζε φανερά Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος θέλωντας νὰ φανερώσῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν, εἰς αὐτὸν τὸν συντακτικὸν λόγον ὁποῦ κάμνει πρὸς τοὺς ρν'. Ἐπισκόπους αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς β'. συνόδου, λέγει, περὶ αὐτῶν ταῦτα· «Τῶντι γὰρ θῆρας δεινοὶ ἐπιπεπτόκασιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ μὴδὲ μετὰ τὴν αἰθρίαν ἐν ἡμῶν φειδόμενοι, ἀλλ' ἀναισχυντοῦντες εἶναι καὶ τοῦ καιροῦ ἰδυνατώτεροι.» Ἐνθα φανερόναι, ὅτι καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ὁ βασιλεὺς ἦτον ὀρθόδοξος, μ' ὅλον ὁποῦ ἐπαρρησιάσθη ἡ ὀρθοδοξία, καὶ σύνοδος ἐγένετο κατ' αὐτῶν Οἰκουμενικὴ, ὅμως ἐκεῖνοι ἀκόμη δεινοὶ καὶ ἄγριοι ἦτο κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ δυνατώτεροι ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Εἶπε δὲ καὶ ἀνωτέρω ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι τῶν Καθαρῶν, εἴτ' οὖν Ναυατιανῶν τὸ βάπτισμα (τὸ ὁποῖον ἐδέχθη καὶ ἡ β'. καὶ ἡ σ'.) ἐδέχθη διὰ οἰκονομίαν τῶν πολλῶν. Διότι, ἐν ὁ λόγος οὗτος τῆς Οἰκονομίας δὲν ἦτο, πῶς ἡ σ'. σύνοδος δὲν ἤθελεν ἐναντιώνεται καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, καὶ εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν β'. σύνοδον, δεχομένη μὲν αὐτῇ τὸ βάπτισμα τινῶν αἰρετικῶν, ἐπισφραγίζουσα δὲ τοὺς Κανόνας τοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν α'. καὶ ιε'. Κανόνα παντελῶς ἀθετεῖ τὸ τῶν αἰρετικῶν βάπτισμα; Τάχα δὲν ἀνεγίνωσκεν αὐτῇ τοὺς Κανόνας τοῦ Βασιλείου; ἢ διὰ τί νὰ μὴ κάμῃ ἐξαιρέσιν, νὰ εἴπῃ ὅτι ἐπισφραγίζει μὲν ὅλους τοὺς ἄλλους κανόνας του, ἐξω μόνον ἀπὸ τὸν α'. καὶ ιε'.; Φανερόναι εἶναι λοιπὸν, ὅτι ἀφῆκε νὰ νοούμεν

E.Γ.Δ τῆς Κ. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, εἰάν ἄνωθεν βαπτίση, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν εἰάν μὴ βαπτίση, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν, καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοῦς ἱερέων.

Ἀποστ. μς'.
ξή. τῆς β'. ζ'.
τῆς ς'. κ.ε. πδ'.
τῆς ἐν Καρχ.
α'. τῆς ἐν Καρθ.
λέ. νζ'. π'. Βα-
σιλ. α. κ'. μζ'.

ἡμεῖς, πῶς ὁ μὲν μέγας Βασιλεῖος μεταχειρίζεται τὴν Ἀκριβειαν, αὐτὴ δὲ, καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ β'. ἐμεταχειρίσθησαν τὴν Οἰκονομίαν, καὶ οὕτω δὲν φαίνεται κάμμία ἀντίφασις, ἢ ἐναντιότης ἀνάμεσά των. Καὶ οὗτος μὲν ὁ λόγος τῆς Οἰκονομίας εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν αἱ σύνοδοι αὐταί, ἄλλων μὲν αἰρετικῶν ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα, καὶ ἄλλων ἔχι. Κοντὰ δὲ εἰς τὸν λόγον τῆς Οἰκονομίας ἐστάθη καὶ δευτέρα αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν οὕτως ἐποίησαν. Αὕτη δὲ εἶναι, διότι, ἐκεῖνοι μὲν οἱ αἰρετικοὶ, τῶν ὁποίων ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα, ἐφύλαττον ἀπαράλλακτον καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὕλην τοῦ βαπτίσματος τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐβαπτίζοντο κατὰ τὸν τύπον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ αἰρετικοὶ, τῶν ὁποίων τὸ βάπτισμα δὲν ἐδέχθησαν, ἐπαραχάραξαν τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος καὶ διεφθίραν, ἢ τὸν τρόπον τοῦ εἶδους, ταῦτόν εἰπὴν τῶν ἐπικλήσεων, ἢ τὴν χρῆσιν τῆς ὕλης, ταῦτόν εἰπὴν τῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων. Καὶ ὅτι αὕτη ἐστάθη ἡ ἀφορμὴ, μάρτυρες ἀξιόπιστοι, πρῶτον αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ ζ'. Κανόνας τῆς β'. συνόδου. Διὰ τί γὰρ ἄλλο, τῶν μὲν Εὐνομιανῶν καὶ Σαβελλιανῶν τὸ βάπτισμα δὲν ἐδέχθη, τῶν δὲ Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν ἐδέχθη, εἰς καιρὸν ὅπου ἐπίσης, καὶ Εὐνομιανοὶ, καὶ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ εἶναι παγχάλεποι αἰρετικοὶ; (καὶ γὰρ ὁ Εὐνόμιος παρομοίως μὲ τὸν Ἀρειὸν ἐβλασφήμει εἰς τὴν θεότητα τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς, λέγων αὐτὸν κτίσμα τοῦ Πατρὸς, καὶ ὑπουργόν, καθὼς φαίνεται ἐν τῷ β'. κατ' Εὐνομίου λόγῳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Καὶ παρομοίως μὲ τὸν Μακεδόνην ἐβλασφήμει εἰς τὴν θεότητα τοῦ Πνεύματος, λέγων αὐτὸ τρίτον εἶναι τῆ φύσει ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τῷ γ'. κατ' Εὐνομίου λόγῳ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.) καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ καὶ Ἀρειανοὶ εἶναι ἰσοδύναμοι κατὰ τὰς αἰρέσεις, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, λέγοντα, «ἴσον εἰς ἀσέβειαν, καὶ Σαβελλίως συνάψαι, καὶ Ἀρειανῶς διαστῆσαι, τὸ μὲν, τῷ προσώπῳ, τὸ δὲ, ταῖς φύσεσι.» Καὶ πάλιν, «τὸ γὰρ ἕκαστον ἐν ἀμφοτέροις ὅμοιον, κἄν ἐν ταῖς ἐναντίοις εὐρίσκηται.» Καὶ ἡ μὲν τοῦ Σαβελλίου δόξα εἰσάγει τὸν Ἰουδαϊσμόν, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον, ἢ δὲ τοῦ Ἀρείου, εἰσάγει τὸν Ἑλληνισμόν διὰ τὸ ὅτι οἱ ἰσοδύναμοι ὄντες κατὰ τὰς αἰρέσεις, δὲν ἀπεδέχθησαν καὶ ἰσοδυνάμως ἀπὸ τὴν σύνοδον; Φανερόν εἶναι, ὅτι οἱ μὲν Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοὶ ἐβαπτίζοντο ἀπαράλλάκτως, ὡς καὶ οἱ ὀρθοδόξοι, εἰς τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, καὶ εἰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, χωρὶς νὰ παραχάραξουν οὔτε τὸ εἶδος τῶν ἐπικλήσεων, οὔτε τὴν ὕλην τοῦ ὕδατος. (διότι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ἀρειανὸς Οὐάλης νόμον ἔθετο νὰ γίνηται τὸ βάπτισμα εἰς μίαν κατάδυσιν, ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, σελ. 86. τῆς Δωδεκαβίβλου, ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος οὐκ εἰσηκούσθη, οὐδὲ ἐκυρώθη, ἀλλ' ἠπράκτησε παρὰ τοῖς Ἀρειανοῖς. Ἐπειδὴ οὔτε μνείαν τούτου ὄλως ποιεῖται ὁ κανὼν, ἐν οἷς ἀναφέρει τὸ τῶν Ἀρειανῶν βάπτισμα, οὔτε ὁ Ζωναρᾶς, ἢ ὁ Βαλσαμών, ἢ ὁ Ἀριστηνός, ἢ ὁ Ἀνώνομος, οἱ τῶν Κανόνων ἐρμηνεύται, τοῦτο λέγουσι. Καὶ ἀγκαλὰ μετήλλαξαν καὶ τὰς ἐπικλήσεις τοῦ βαπτίσματος οἱ Ἀρειανοὶ, κατὰ τὸν Κεδρινόν, καὶ τὸν αὐτὸν Δοσίθεον, λέγοντες εἰς τὸ

ὄνομα τοῦ Πατρὸς τοῦ μεζονος, καὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἥττονος. Ἄλλ' οὐχὶ πρὸ τῆς β'. συνόδου ἐποίησαν ταύτην τὴν μεταλλαγὴν, ἀλλ' ὕστερον, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει Δοσίθεος). Οἱ δὲ Εὐνομιανοὶ παραχάραξαν τὸν τρόπον τῆς ὕλης τοῦ βαπτίσματος, εἰς μίαν μόνον κατάδυσιν ἐβαπτίζοντο ὡς αὐτὰ τὰ λόγια ἐπὶ λέξεως ἔχει τοῦ Κανόνος «Εὐνομιανούς γὰρ, φησὶ, τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζομένους κτλ.» καθὼς καὶ οἱ Σαβελλιανοὶ τὸν τρόπον τοῦ εἶδους τοῦ βαπτίσματος, ταῦτόν εἰπὴν τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις διαφθείροντες, ἐδίδασκον, πῶς ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα εἶναι ἓνα πρόσωπον. Ὅτι δὲ ἐβαπτίζοντο κατὰ τὸν τύπον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας βαπτίσματος οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ βάπτισμα ἢ σύνοδος ἐδέχθη, μάρτυς εἶναι καὶ ὁ ἐρμηνεύς τῶν κανόνων Ζωναρᾶς. Ἀναπτύσσων γὰρ τὸν ζ'. τῆς β'. συνόδου κανόνα, τάδε φησὶ ἐπὶ λέξεως «Οὐκ ἀναβαπτίζονται οὖν οὗτοι, ὅτι περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται.» Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου, οὐ κατὰ τὸν τύπον τοῦ τῆς Ἐκκλησίας βαπτίσματος ἐβαπτίζοντο οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων οὐκ ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, μάρτυς πάλιν ὁ αὐτὸς Ζωναρᾶς, λέγων «Τούτους τοίνυν, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας αἰρετικούς, βαπτίζεσθαι οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐθέτισαν. Ἡ γὰρ οὖν ἔτυχον τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, ἢ τυχόντες, οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἔτυχον». Λοιπὸν, διότι μὲν οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι ἐφύλαττον τὸν τύπον τοῦ Ἀποστολικοῦ βαπτίσματος, οἱ Κανόνες τῶν δύο συνόδων ἐκείνων τοὺς ἐδέχθησαν ὡς βεβαπτισμένους, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ οἰκονομίαν, ὡς εἴπομεν. Ὅτι ἂν τοὺς ἔλειπεν ἡ οἰκονομία, βεβαιότατα δὲν ἦθελαν σταθῆ ἐναντίοι τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, ὅπου προστάσσουν τὸ ἐναντίον, τουτέστι νὰ μὴ δεχώμεθα τὸ τῶν αἰρετικῶν βάπτισμα. Ὅλη τούτη ἡ θεωρία, ὅπου ἕως τῶρα ἐκάμαμεν ἐδῶ, δὲν εἶναι περιττὴ, μάλιστα εἶναι καὶ ἀναγκαιοτάτη, ἀπλῶς μὲν διὰ καθῆ καιρὸν, μάλιστα δὲ τὴν σήμερον, διὰ τὴν μεγάλην λογοτριβὴν, καὶ πολλὴν ἀμφισβήτησιν, ὅπου γίνεται διὰ τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα, ὅχι μοναχὰ ἀναμεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ μεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν Λατινοφρόνων. Λοιπὸν ἀκολουθοῦντες εἰς τὰ εἰρημμένα, ἐπειδὴ ὁ τύπος τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος τὸ ἀπαιτεῖ, λέγομεν, ὅτι τὸ τῶν Λατίνων βάπτισμα εἶναι ψευδώνυμον βάπτισμα, καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας εἶναι δεκτόν, οὔτε κατὰ τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας. Δὲν εἶναι δεκτόν κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας, α'. διατὶ εἶναι αἰρετικοὶ. Ὅτι δὲ οἱ Λατίνοι εἶναι αἰρετικοὶ, δὲν εἶναι κάμμία χρεῖα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ κάμωμεν κάμμιαν ἀπόδειξιν. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο, ὅπου τόσο μίσος καὶ τόση ἀποστροφὴν ἔχομεν ἤδη τόσοις αἰῶνας πρὸς αὐτούς, εἶναι μία φανερὰ ἀπόδειξις, ὅτι ὡς αἰρετικούς τοὺς βδελυττόμεθα, ὅτι λογῆς δηλαδὴ καὶ τοὺς Ἀρειανούς, ἢ Σαβελλιανούς, ἢ πνευματομάχους Μακεδονιανούς. Μὰ ἀνίσως τινὰς ἀγαπᾶ νὰ καταλάβῃ καὶ ἀπὸ βιβλία τὰς αἰρέσεις των, αὐτὰς θέλει τὰς εὑρεῖ ὅλας μὲν. εἰς τὰ βιβλία τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Δοσιθίου τοῦ παπομάστιγος, με τὰς σο-

Ἑρμηνεία

Ἐνα Βάπτισμα εἶναι παραδεδομένον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς, [Ἑρμ. δ'. 4.] τόσον ἀπὸ τὸν Κύριόν μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς θεῖους Ἀποστόλους, καὶ ἁγίους Πατέρας, ἐπειδὴ καὶ ἕνας ἐστάθη ὁ σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου, εἰς τῶν ὁποίων τὸν τύπον τὸ βάπτισμα γίνεται. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἤθελε βάπτισμα δευτέραν φοράν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὡσάν τὸν τελείως ἀβάπτιστον ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβαπτίσθη ἀληθῶς κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν θεῶν Πατέρων, ἀπαραλλάκτως δηλαδὴ καὶ ὡς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, ὁ τοιοῦτος ἄς κα-

φωτάτας ἀναιρέσεις των. Πλὴν ἰκανὴν εἶδον ἢμπορεῖ νὰ λάβῃ καὶ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ σοφοῦ Μηνιάτου, τὸ ἐπιγραφόμενον Πέτρα σκανδάλου· ἀρκοῦσαι δὲ ὅσα περὶ αὐτῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Φλωρανσίᾳ (συνελύσει κε'.) παρήσει εἶπεν οὕτως· «ἡμεῖς δὲ οὐδὲν ἄλλο ἀπεσχίσθημεν τῶν Λατίνων, ἀλλ' ἢ ὅτι εἰσὶν, οὐ μόνον πνευματικοί, ἀλλὰ καὶ αἰρετικοί.» Δι' ὃ οὐδὲ πρέπει ὅλως ἐπισημασθῆναι αὐτοῖς. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἐκκλησιάρχης Σιλβέστρος (τμήμ. θ', κεφ. ε'.) εἶλεν· «Ἡ τῶν Λατίνων διαφορὰ, αἰρεσις ἐστὶ, καὶ οὕτως εἶχον αὐτὴν οἱ πρὸ ἡμῶν.» Λοιπὸν ὄντας ὁμολογούμενον, πῶς οἱ Λατίνοι εἶναι παμπάλαιοι αἰρετικοί, ἐν πρώτοις εὐθὺς ἀπὸ τοῦτο εἶναι ἀβάπτιστοι, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἀνωτέρω, καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἁγίους, Κυπριανὸν καὶ Φιριμιλιανόν. Διὰ τὸ λαϊκοὶ γενόμενοι, μετὰ τὸ νὰ ἐξεκόπησαν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δὲν ἔχουσι πλέον μετὰ λόγου τοὺς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς τελειοῦσι τὰ μυστήρια. Ἐν τούτῳ ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον, τόσον εἶναι ἰσχυρὸν καὶ ἀναντίρρητον, ὅσον εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ἀναντίρρητοι οἱ Κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ τοῦ ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ, ὡσάν ὁποῦ ἔλαβον, καὶ ἔχουν μάλιστα τὸ κύρος ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ε'. σύνοδον. β'. οἱ Λατίνοι εἶναι ἀβάπτιστοι, διὰ τὸν φιλάνθρωπον τὰς τρεῖς καταδύσεις εἰς τὸν βαπτίζομενον, καθὼς ἄνωθεν ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων παρέλαβεν. Οἱ προγενέστεροι Λατίνοι, καινοτομήσαντες πρώτοι τὸ Ἀποστολικὸν βάπτισμα, ἐπέχουσιν ἐμεταχειρίζοντο, ἤγγουν ὀλίγον τι ὕδωρ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ παιδὸς χύνοντες, τὸ ὁποῖον εἰσέτι καὶ νῦν εἰς κάποιους τόπους ἐνεργεῖται, οἱ δὲ περισσώτεροι μετὰ δέσμη ἀπὸ τρίχας χοίρου, τρεῖς φορές ρίπτουσιν ὀλίγας ρανίδας νεροῦ εἰς τοῦ βρέφους τὸ μέτωπον. Εἰς ἄλλους δὲ τόπους, καθὼς ἡμῖν ἀνήγγειλεν ἐκεῖθεν τις πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψας, ὀλίγον τι βαμπακί (καθίνας δὲ ἡξέυρει, πόσον νερὸν ἢμπορεῖ νὰ σηκώσῃ τὸ βαμπακί) λέγει, βουτήσαντες εἰς τὸ ὕδωρ, χρίουσι μετὰ ἐλαιοῦ τὸ παιδίον, καὶ τὸ βαβαπτίζουσι. Λοιπὸν ἀβάπτιστοι οἱ Λατίνοι, διὰ τὸν δὲν κάνουναι τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν. Περὶ τούτων τῶν τριῶν καταδύσεων πόσον εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ ἀπαραίτητοι εἰς τελείωσιν τοῦ βαπτίσματος, δὲν λέγομεν. Ὅποιος ἀγαπᾷ, ἄς ἀναγνώσῃ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ἄς ἀναγνώσῃ τὸ ἐγγχειρίδιον τοῦ πολυμαθεστάτου καὶ σοφωτάτου Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ν'. Ἀποστολικὸν Κανόνα θέλομεν εἰπεῖν, ὅσα ἢ νῦν χρεῖα ἀπαιτεῖ. Εἰ δὲ καὶ τις ἐξ αὐτῶν τῶν Λατίνων, ἢ καὶ τῶν Λατινοφρόνων, ἤθελε προβάλλῃ τὰς τρεῖς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, δὲν πρέπει νὰ καμῶνηται πῶς ἀλησιμόνησεν ἐκεῖνα ὁποῦ ἤκουσεν ἀνωτέρω ἀπὸ τὸν ἱερὸν Φιριμιλιανόν, καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον· ἤγγουν πῶς εἶναι ἀργὰ δηλαδὴ καὶ ἀνενέργητα τὰ ὑπέρθεα ἐκεῖνα ὀνόματα, προφερόμενα ἀπὸ τῶν αἰρετικῶν τὰ στόματα. Διὰ τὸ, ἂν οὕτω δὲν εἶναι, βεβαιότατα πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ τὰ κακογραΐδια κάμνουσι θαύματα, μετὰ τὸ νὰ ἐπάδουσι τὰ θεῖα ὀνόματα. Ὅταν λοιπὸν οἱ Λατίνοι, καὶ ὡς αἰρετικοὶ βά-

πτισμα δὲν δύνανται νὰ τελειώσωσιν, διὰ τὸ ἀπόλωσαν τὴν τελεταρχικὴν χάριν, καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο, εἰ καὶ τὸ Ἀποστολικὸν ἀνέτρεψαν βάπτισμα τῶν τριῶν καταδύσεων. Λοιπὸν, λέγω, ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται τὸ τῶν Λατίνων ράντισμα, ἄς στοχασθοῦν τί ἔχουν νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ Κανόνος, καὶ εἰς τοῦ ἐξῆς μζ'. Ἐξίρω τί προβάλλουσι οἱ ἄμισθοι δεφένσορες τοῦ Λατινικοῦ ψευδοβαπτίσματος. Προβάλλουσι γὰρ ὅτι μετὰ μῦρον ἐσυνέθισεν ἡ Ἐκκλησία μας νὰ δέχεται τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας, καὶ εὐρίσκειται καὶ κάποια διατύψεις, ὁποῦ διαλαμβάνει τί λογῆς νὰ τοὺς δεχόμεθα. Καὶ πρὸς ταῦτα ἀπλᾶ καὶ δίκαια ἀποκρινόμεθα ταῦτα. Ὅτι φθάνει, ὁποῦ ὁμολογεῖς, πῶς μετὰ μῦρον τοὺς ἐδέχθητο. Λοιπὸν εἶναι αἰρετικοί. Διὰ τί γὰρ μετὰ μῦρον, ἂν δὲν ἦσαν αἰρετικοί; λοιπὸν ὄντων ὁμολογούμενως αἰρετικῶν, δὲν εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡ ὀρθόδοξος καὶ Ἀποστολικὴ ἤθελεν ἐπιτήδως νὰ ἀθετῇ τοὺς Ἀποστολικούς τούτους Κανόνες, καὶ τοὺς συνοδικούς ὁποῦ προεστημενώσαμεν. Ἀλλὰ καθὼς φαίνεται, καὶ καθὼς εἶναι πρέπον νὰ πιστεύσωμεν, κάποιαν τινα μεγάλην οικονομίαν ἤθελον νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τοὺς Λατίνους ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα καὶ παράδειγμα εἰς τὸν σκοπὸν τῆς τῆν μεγάλην ἐκείνην καὶ ἁγίαν Οἰκουμενικὴν σύνοδον τὴν δευτέραν. Οἰκονόμησε γὰρ ἡ β'. σύνοδος, ὡς εἶπομεν, καὶ ἐδέχθη τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν, μετὰ σκοπὸν καὶ ἐλπίδα τῆς ἐκείνων ἐπιστροφῆς τε καὶ ἐπιγνώσεως, καὶ διὰ νὰ μὴ γίνον ἀγριώτεροι θῆρες κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν ὁποῦ ἦσαν καὶ πλῆθος ὑπέροχον, καὶ δυνατοὶ κατὰ τὰ ἔξω πράγματα. Καὶ τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπέτυχον. Διότι μετὰ τὴν οικονομίαν ταύτην καὶ ἡμερώτεροι ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἐγένοντο, καὶ τόσον πρὸς τὴν εὐσεβίαν ἐπιστράφησαν, ὥστε ὁποῦ εἰς ὀλίγους χρόνους, ἢ τελείως ἐξέλιπον, ἢ πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν. Οἰκονόμησαν λοιπὸν ὁμοίως καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων, κατὰ τὸν δεύτερον μάλιστα τρόπον, διὰ τὸ παπισμὸς τότε ἤμαζε, καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν τῆς Εὐρώπης βασιλέων εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας του, τὸ δὲ βασίλειον τὸ ἰδικὸν μας ἔπνεε τὰ λείψια. Ὅθεν ἦτο ἀνάγκη, ἂν ἡ οικονομία αὐτὴ δὲν ἐγένετο, νὰ ἐγείρῃ τὰ Λατινικὰ γένη ὁ Πάπας κατὰ τῶν Ἀνατολικῶν, νὰ αἰχμαλωτίζουσι, νὰ φονεύουσι, καὶ ἄλλα μύρια εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνουσι δεινά. Ἀλλὰ τώρα ὁποῦ κακὰ τοιαῦτα δὲν δύνανται εἰς ἡμᾶς νὰ κάμνουσι, μετὰ τὸ νὰ ἐπίστησεν εἰς ἡμᾶς ἡ θεῖα πρόνοια φύλακα τοιοῦτον, ὁποῦ καὶ αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἀγερώχων εἰς τέλος κατέβαλε τὴν ὄφρυν, τώρα, λέγω, ὁποῦ τίποτε καθ' ἡμῶν δὲν ἰσχύει ἡ λύσσα τοῦ παπισμοῦ, τί πλέον οικονομία χρειάζεται; ἡ οικονομία γὰρ ἔχει μέτρα καὶ ὄρια, καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ καὶ ἀόριστος. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας λέγει· «Ὁ κατ' οικονομίαν ποιεῖν τι, οὐχ ὡς ἀπλῶς καλὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὡς πρὸς καιρὸν χρειώδεις (ἔρμηνεία εἰς τὸ ε'. 41. τῆς πρὸς Γαλάτ.)» Ἰκανῶς ὡκονομήσαμεν, λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀθαν. ἐγκωμίῳ, μήτε τὸ ἀλλότριον προσλαμβάνοντες, καὶ τὸ ἡμέτερον

θαίρηται, ἐπειδὴ μὲ τὸν δεύτερον αὐτὸν ἀναβαπτισμόν, ἀνασταυρώνει καὶ περραδειγματίζει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἀδύνατον λέγει ὁ Παῦλος, καὶ δευτερόναι τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, τοῦ ὁποῖου πλέον ὁ θάνατος δὲν κυριεύει [Ἑβρ. ς'. 4. Ῥωμ ς'. 5.] κατὰ τὸν ἴδιον Παῦλον. (1) Ὁμοίως καὶ ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν ἤθελε βαπτίσει μὲ τὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα τὸν μεμολυσμένον, ἦτοι βαπτισθέντα παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἤγουν τῶν αἰρετικῶν, ἀε καθαιρήται, ἐπειδὴ καὶ περιπαίζει τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, νομίζοντας κακῶς καὶ σφαλερῶς, ὅτι τὸ μεμολυσμένον καὶ συγχάμερον βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν εἶναι τύπος τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέχεται αὐτὸ, καὶ ἔχει ἴσον μὲ τὸ βάπτισμα τῶν ὀρθοδόξων. Καὶ πρὸς τοῦτοις, ἐπειδὴ καὶ δὲν διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἱερεῖς τῶν ὀρθοδόξων ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς ἱερεῖς τῶν αἰρετικῶν ἀλλ' ἐξίσου καὶ τοὺς δύο ὡς ἀληθεῖς ἀποδέχεται. Οὔτε γὰρ τὸ μεταρὸν βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν κάμνει Χριστιανὸς ἀληθεῖς τοὺς εἰς αὐτὸ βαπτιζομένους, οὔτε ἡ χειροτονία αὐτῶν κάμνει ἀληθεῖς ἱερεῖς τοὺς χειροτονουμένους, κατὰ τὸν ξη. Ἀποστολικόν. Σημείωσαι δὲ ὅτι, ὡς εἴπομεν, εἰς τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου τὸ ἅγιον Βάπτισμα γίνεται. «Ὅσοι γὰρ, φησὶν ὁ Παῦλος, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν.» Καὶ, «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.» Καὶ σύμφωνα γεγονάμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὁ σταυρὸς βάπτισμα ὀνομάσθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, εἰπόντος, «Τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίσθηκα, βαπτισθήσεται.» [Ῥωμ. ς'. 9. Ματθ. κ'. 22—23.] Καὶ πάλιν «Βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πᾶσι συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῆ!» [Λουκᾶς ιβ'. 50.]

φθείροντες, ὃ κακῶν ὄντως ἐστὶν οἰκονόμων. Ἔτσι λέγω καὶ ἐγώ. Βίβαια κακὴ οἰκονομία εἶναι αὐτή, ὅταν διὰ μέσου αὐτῆς οὔτε τοὺς Λατίνους ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν, καὶ ἡμεῖς παραβαίνομεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν Κανόνων, καὶ δεχόμεθα τῶν αἰρετικῶν τὸ ψευδοβάπτισμα. «Οἰκονομητέον γὰρ ἔνθα μὴ παρανομητέον,» λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος. Ὅτι δὲ οἰκονομικῶς ἐγένεν ἡ διατύπωσις ἐκείνη, ἀπὸ τοῦτο εἶναι φανερόν, ὅτι ἕως τότε οἱ Ἀνατολικοὶ ἐβάπτισον τοὺς ἐπιστρέφοντας Δυτικούς, καθὼς αὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἐν Λατερανῷ τῆς Ῥώμης τοπικὴ σύνοδος, γενομένη κατὰ τὸ ασιε'. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ αὐτὴ εἰς τὸν δ'. Κανόνα τῆς, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ δὲν ἐλειτούργουν ἐκεῖ ὅπου ἤθελε λειτουργήσῃ πρότερον Δυτικός, ἀν δὲν ἔκαμνον πρῶτον ἁγιασμόν, πρὸς καθαρισμόν. Καὶ ἔπειτα λέγει, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἀνατολικοὶ ἀνεβάπτισον καὶ τοὺς προσερχομένους τῇ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ ἔχοντας δηλαδὴ βάπτισμα ἅγιον καὶ Ἀποστολικόν. (Ὅρα Δοσιθ. σελ. 8. 24. τῆς Δωδεκαβίβλου) Λοιπὸν, ὅταν ἕως τότε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων ἐχθρῶν, οἱ Ἀνατολικοὶ τοὺς ἐβάπτισον, δηλόν, ὅτι διὰ μεγάλην οἰκονομίαν ὑστερον ἔμεταχειρίσθησαν τὸν τοῦ Μύρου τρόπον, ἐπειδὴ δὲν συνέφερον εἰς τὴν ἐσχάτην ἀσθένειαν τοῦ ἡμετέρου γένους, νὰ ἐξάψουν ἐπιπλέον τὴν μανίαν τοῦ καπισμοῦ, καὶ μὲ τοῦτο ἀκόμη, ὡς ἀν ὅπου τότε κατήργησαν καὶ ἄκυρα ἐποίησαν τὰ ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ κακῶς γενομένα, καὶ πολὺς διὰ ταῦτα ἦτο ὁ Λατινικὸς βρασμός. Ὅστε, τῆς οἰκονομίας παρελθούσης, ἡ ἀκρίβεια, καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες πρέπει νὰ ἔχουν τὸν τόπον τους.

(1) Δὲν λέγει λοιπὸν ὀρθῶς ὁ Βαλσαμῶν ἐν τῇ ἐρμηνεύσει τοῦ ιθ'. κανόνος τῆς α'. ἢ καὶ ἄλλοι τυχόν τοῦ Βαλσαμῶντος ὁμῶρονες, ὅτι πρέπει νὰ βαπτίζωνται δευτέραν φορὰν ἐκεῖνοι, ὅπου ὄντες πρότερον ὀρθόδοξα βαπτισμένοι, ὑστερον ἔγιναν αἰρετικοί, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα, καὶ τὸν ιθ'. τῆς α'. ὅπου λέγει, «Ὅτι οἱ Παυλιανίσαντες, ὅταν προσφύγουν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται» δὲν λέγουσι, λέγω, οὔτοι ὀρθῶς διὰ τρία αἴτια. α'. διατὶ μὲ τὸν ἀναβαπτισμόν τοῦτον ὅπου αὐτοὶ θέλουσι, δύο βαπτίσματα εἰσάγουσιν ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἧτις ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως ἐν ὁμολογεί τὸ βάπτισμα, λαμβάνουσα τὴν ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης ὁμολογίας ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰπόντα, «εἰς Κύριος, μία Πίστις, ἐν Βάπτισμα.» (Ἑφ. δ'. 4). Καὶ ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς ἀνασταυρώνουσι μὲ τὸν ἀναβαπτισμόν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν

σταυρὸν αὐτοῦ καὶ τὸν θάνατον δευτερόναι, ὅπερ ἐστὶν ἀσεβίστατον. «Ἐκουσίως γὰρ, φησὶν, ἀμαρτανόντων ἡμῶν, οὐκ ἔτι περὶ ἀμαρτιῶν ἀπολείπεται οὐσία» ἦτοι σταυρός, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ ἀντίτυπον βάπτισμα» (Ἑβρ. ι'.) κατὰ τὸν θεὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. κ'. πρὸς Ἑβρ.) μᾶ γὰρ οὐσία, λέγει, τετελειώκεν εἰς τὸ διηγεῖς τοὺς ἁγιαζομένους, (Ἑβρ. ι'.) καὶ ἀδύνατον τοὺς ἀπαξ φωτισθέντας. «εἶτα παραπεσόντας (δηλονότι Ἰουδαῖσμι καὶ ἀπλῶς αἰρίσει, κατὰ τὸν Χρυσόστομον), πάλιν διὰ μετανοίας ἀνακαίνιζεν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. ς'.) ιβ'. ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς οὗτος Κανὼν, ἐν εἰς μαρτυρίαν τῆς γνώμης αὐτῶν φέρουσι, δὲν λέγει διὰ τοὺς ὀρθοδόξους πρότερον βαπτισθέντας, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπὸ γεννήσεως αἰρετικούς ὄντας, καὶ παρ' αὐτῶν μεμολυσμένους, εἶτα πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐλθόντας. Ὅτιν καὶ δὲν λέγει νὰ ἀναβαπτίζωμεν αὐτοὺς, ὡς πρότερον ὄντας βεβαπτισμένους, ἀλλὰ νὰ βαπτίζωμεν, (ἐὰν γὰρ, φησὶ, μὴ βαπτίσῃ) ὡς μὴ ὄντας ποτὲ ὀρθοδόξως βεβαπτισμένους. Ὁ δὲ ιθ'. τῆς α'. λέγων νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ Παυλιανίσαντες, Παυλιανίσαντας ὀνομάζει τοὺς ἀπὸ γεννήσεως ἔχοντας τὴν ἀίρεσιν τοῦ Παύλου, καὶ ὄχι τοὺς ὑστερον γενομένους τοιοῦτους (εἰ καὶ τοιοῦτόν τι φαίνεται νὰ σημαίη ἡ λέξις τοῦ παυλιανίζω), ἐπειδὴ ἡ Οἰκουμενικὴ ς'. σύνοδος ἐν τῷ ιε'. αὐτῆς κανόνι, ἐνθυμούμενη αὐτὸν τὸν ἴδιον κανόνα τῆς α'. τὸ, Παυλιανισάντων, εἰς τὸ, Παυλιανιστῶν μετέβαλεν, ὁμοίως δηλονότι μὲ τὸ Δονατιστῶν, καὶ Μοντανιστῶν, τὰ ὅποια ὀνόματα φανερόναι τὴν ἀπὸ γεννήσεως ἀίρεσιν μᾶλλον καὶ ὄχι τὴν ὑστερον γενομένην. Καθὼς καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλσαμῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ Ζωναράς, κατὰ τὸ νόημα τοῦτο ἐρμηνεύουσι τὸν κανόνα, ὡς θέλομεν ἰδῆ ἐν τῇ ἐρμηνεύσει ἐκείνου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Κανὼν αὐτὸς ἐμεταχειρίσθη τὴν λέξιν τοῦ ἀναβαπτίζω, τὸ ὁποῖον φανερόναι τὸ, δευτέραν φορὰν βαπτίζω, ἀλλὰ τὴν ἐμεταχειρίσθη ὄχι κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς ἀναφέρωντας δηλαδὴ τὸ βάπτισμα τὸ ἐδικόν μας πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ αἰρετικοῦ Παύλου. Καθὼς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν ιζ'. κανόνα τὴν αὐτὴν λέξιν ἐμεταχειρίσθη τοῦ ἀναβαπτισμού, ὄχι πῶς ἦτο ἀληθὲς βάπτισμα ἐκεῖνο, ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνοι οἱ αἰρετικοὶ τὸ ὀνόμαζον. Καθὼς καὶ ὁ Παῦλος εἶπε Θεοῦς καὶ Κυρίους τοὺς τῶν Ἑλλήνων Θεοὺς, ὄχι πῶς ἦσαν τῆ ἀληθείᾳ Θεοὶ, ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνοι τοὺς ὀνόμαζον (ἀ. Πρὸς Κορινθ. η'.). Καὶ γ'. ὅτι, ἐν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ βαπτίζωνται πάλιν οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι ὅπου γένουν αἰρετικοὶ ἢ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν, διὰ τὴν ἰδίαν πρώτην σύνοδον ἐν τῷ ια'. καὶ ιβ'. αὐτῆς Κανόνι, διαρτίζει, ὅτι οἱ ἀρ-

ΚΑΝΩΝ ΜΗ΄.

Τῆς ς'. πζ',
τῆς Ἀγκ. κ'.
τῆς Καρθαγέν.
γ'. Βασ. θ'.
κα'. λέ. και οζ'.

Εἰ τις Λαϊκὸς τὴν ἐξουτοῦ γυναῖκα ἐκβαλὼν, ἑτέραν λάβοι, ἢ παρὰ ἄλλου ἀπελευ-
μμένην, ἀφοριζέσθω. (1)

νηθίντες εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, νὰ κάμνουν τόσους χρόνους ἀκρωμένοι, καὶ τόσους ὑποπίπτοντες, εἰς καιρὸν ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ τοὺς βαπτίσῃ δευτέραν φορὰν, καὶ ἔτσι καὶ αὐτοὺς νὰ καθάρσῃ ἀπὸ τὴν ἄρνησιν, καὶ αὐτὴ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τόσους κόπους καὶ φροντίδας τῆς τούτων ψυχικῆς διαρθώσεως; Διὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ αἴτια δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ βαπτίξῃ τινὰς δευτέραν φορὰν τὸν ἀληθῶς βεβαπτισμένον, κατὰ τὸν μζ'. τοῦτον Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νζ'. τῆς Καρθαγ. ἂν καὶ παρὰ αἰρετικῶν ἐμολύνη, ἐπειδὴ καὶ μένει τὸ πρῶτον βάπτισμα, ὅτι τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμεταμέλητα. Δι' ὃ καὶ ὁ λέ. τῆς ἐν Καρθ. δὲν συγχωρεῖ νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ καθαιρεθέντες Κληρικοί διὰ ἐγκλήματα, καὶ οὕτω πάλιν νὰ προσιβάζωνται εἰς ἱερωσύνης βαθμὴν. Καθαρίζεται δὲ τις ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς αἰρέσεως, μὲ τὸν ἀναθηματισμὸν τῆς αὐτῆς αἰρέσεως, μὲ μετάνοιαν ἀξιόλογον, μὲ τὴν διάταξιν τῶν Ἰλαστικῶν εὐχῶν τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει εἰς τοὺς ἀρνησαμένους, καὶ τελευταίον μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ ἁγίου Μύρου. Ὑστερον δὲ ἀπὸ τὴν πρέπουσαν δοκιμασίαν, καὶ Κανὸνα τὸν διορισθέντ' ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς, καὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου, «Τὸ αἷμα γὰρ, φησὶ, τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας» (ἀ. Ἐπιστ. Ἰωάννου ἀ.). Τὰ δὲ παιδία τῶν Ἀγαθῶν ὅπου βαπτίζονται εἰς τὸ ἰδικὸν μας βάπτισμα, ὄχι μὲ σκοπὸν εὐσεβῆ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γίνωνται τὰ σώματα αὐτῶν νοσώδη, ἢ δυσώδη, ἀπεφασίσθη συνοδικῶς, ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου κυρίου Λευκά νὰ βαπτίζωνται δευτέρον, ἀνίσως ἤθελαν ἔλθῃ εἰς τὴν ἰδικὴν μας πίστιν, ἐπειδὴ εἰς τὸ βάπτισμα αὐτῶν δὲν ἦτο σύμφωνος ἡ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν γονέων πίστις. Ὅμοίως πρέπει νὰ βαπτίζωνται καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἤθελαν βαπτισθῆ ἀπὸ ἀνέρον μὲν, σχηματισθέντα δὲ ψευδῶς, ὅτι εἶναι ἱερεῖς. Καὶ πρὸς τούτοις ἐκεῖνοι, ὅπου ἤθελαν βαπτισθῆ ἀπὸ λαϊκὸν ἐν καιρῷ κινδύνου, ἂν δὲν ἀποθάνουν, ἀλλὰ ζήσουν μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ κατὰ τὸν μζ'. τοῦτον Ἀποστολικὸν, εἰς μόνους τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Πρεσβυτέρους εἶναι ἄδεια νὰ βαπτίζουν, καὶ ὄχι εἰς λαϊκοὺς, κατὰ τὸν ἀ. τοῦ Βασιλείου, ὅπου λέγει, τοὺς παρὰ λαϊκῶν βαπτισθέντας βάπτίζομεν. Τὸ γὰρ ἐν καιρῷ κινδύνου καὶ κατὰ περιστάσιν γινόμενον δὲν εἶναι νόμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ἀ. καὶ θ'. τὰ αὐτὰ λέγει καὶ Βυλσαμῶν καὶ ὁ Βλάσαρις. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι κατὰ τὸν π'. τῆς Καρθ. καὶ πδ'. τῆς ς'. πρέπει νὰ βαπτίζωνται τὰ παιδία ἐκεῖνα ὅπου μῆτε αὐτὰ ἤξεύρουσαν ἂν ἐβαπτίσθησαν διὰ τὸ ἀνήλικον, μῆτε ἄλλοι μάρτυρες εὐρίσκονταί βεβαιούντες, ὅτι ἐβαπτίσθησαν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ κδ'. τοῦ Νηστευτοῦ, περὶ τοῦ ἐν κινδύνῳ ὑπὸ ἀνέρου βαπτισθέντος νηπίου, ὅτι δηλαδὴ, ἐὰν αὐτὸ ζήσῃ, βαπτίζεται ὑπὸ ἱερέως. Καθ' ὅτι καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας Ἰουδαῖόν τινα, βαπτισθέντα ὑπὸ λαϊκοῦ ἐν καιρῷ ἀσθενείας θάνατον ἀπειλούσης, ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐξαρχῆς, ἀφ' οὗ πάλιν ἀνέζησεν, ὡς ἱστορεῖται ἐν τόμ. ιά. σελ. 188. τῆς Βυζαντιδος. Προσθέτομεν δὲ ἐδῶ, ὅτι, ἂν ὁ Λαϊκὸς ἐν καιρῷ ἀνάγκης δύναται νὰ τὰ βαπτίσῃ, δύναται ἀκολούθως καὶ νὰ τὰ μυρώσῃ, καὶ νὰ τὰ κοινωνήσῃ (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νη. τῆς ς'.) Εἶναι δὲ γνώμη τινῶν, ὅτι τὰ ὑπὸ λαϊκῶν ἐν ἀνάγκῃ βαπτισθέντα νη-

πια, πρέπει νὰ μνημονεύωνται μετὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἐὰν ἀποθάνουν, ὡς ἐν ἐλπίδι ὕψα Θεοῦ ἐλθῶς τυχεῖν. Τὰ δὲ μὴ ἐν ἀνάγκῃ βαπτισθέντα παρὰ λαϊκοῦ καὶ ἀνέρου, ὑποκρινομένου δὲ τὸν ἱερέα, ταῦτα ἀποθανόντα νὰ μὴ μνημονεύωνται, ἀβάπτιστα γὰρ εἶσι. Σημειώσαι δὲ, ὅτι τοὺς Λαϊκοὺς δὲν λέγομεν ὅτι ἀναβαπτίζομεν, ἀλλ' ὅτι βαπτίζομεν. Ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα αὐτῶν ψεύδεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ οὐχ ὅπως ἐστὶ βάπτισμα, ἀλλὰ ράντισμα μόνον ψιλόν.

(1) Ἡ μὲν ἀκρίθεια, καὶ ἡ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις, ἐξίσου θέλει μῆτε ὁ ἀνδρὰς νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του, μῆτε ἡ γυναῖκα τὸν ἀνδρὰ τῆς. Ἐπίσης γὰρ ὁ Κύριος καὶ διὰ τὸν ἀνδρὰ, καὶ διὰ τὴν γυναῖκα εἶπεν· «Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.» Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἀνδρὰ αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται (Μάρκ. ι'. 11.), χωρὶς νὰ προσθήσῃ τὸ παρεκτός λόγου πορνείας ἢ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς μάνον, ἢ ἐπὶ τῆς γυναικὸς μόνον, ἀλλ' ἀφήκε τοῦτο νὰ τὸ νοοῦμεν ἡμεῖς ἀδιαφόρως καὶ εἰς τοὺς δύο. Ἡ δὲ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια, εἰς μὲν τὸν ἀνδρὰ δίδει τὴν ἐξουσίαν νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του, εὐρῶν αὐτὴν πορνευομένην, ἢ μοιχευομένην, ἢ δὲ γυναῖκα νὰ μὴ χωρίσῃ τὸν ἀνδρὰ, καὶ εὐρᾷ αὐτὸν πορνεύοντα, ἢ μοιχεύοντα. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τὸν χωρίσῃ ἐπὶ λόγῳ πορνείας ἢ μοιχείας, καὶ ἐκεῖνος μὴ ὑποφέρωντας ὑπανδρευθῆ μὲ δευτέραν γυναῖκα, ἢ μὲν χωρήσασα αὐτὸν πρώτη γυναῖκα, ἐκεῖνη ἔχει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ, ὁ δὲ ἀνδρὰς εἶναι ἄξιως συγχωρήσεως, διατὶ ἐδευτεροῦπανδρευθῆ, καὶ ἡ δευτέρα αὐτοῦ, γυνὴ δὲν κατακρίνεται ὡς μοιχαλὶς. Ταύτην τὴν συνήθειαν, ἥτις ἀπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν καὶ πολιτικὸν νόμον ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἀποδέχεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Λέγει γάρ (λόγῳ τῷ εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους) «Τοὺς πολλοὺς καὶ κοινολαίτας ἀνθρώπους βλέπω σφαλερῶς νοοῦντας διὰ τὴν σωφροσύνην. Καὶ τὸν νόμον ὅπου ἔχουσι περὶ αὐτῆς, τὸν βλέπω ἀνίσον, καὶ ἀνώμαλον. Ἐπειδὴ, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ὁ νόμος οὗτος τὴν μὲν γυναῖκα παιδεύει, ἂν πορνεύσῃ, εἰς δὲ τὸν ἀνδρὰ δίδει ἄδειαν νὰ πορνεύσῃ; Καὶ ἂν μὲν ἡ γυνὴ ἐπιβουλεύθῃ τὴν κοίτην τοῦ ἀνδρὸς, κρίνεται ὡς μοιχαλὶς, ἂν δὲ ὁ ἀνδρὰς ἔχωντας τὴν γυναῖκά του, πορνεύσῃ μὲ ἄλλας γυναῖκας, εἶναι ἀνεύθυνος; δὲν δέχομαι τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν, δὲν ἐπαινῶ τὴν συνήθειαν. Ἄνδρες ἦσαν ἐκεῖνοι ὅπου ἔκαμαν τὸν νόμον αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο μόνον κατὰ τῶν γυναικῶν ἐνομοθέτησαν. Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νομοθέται τοῦ πολιτικοῦ τούτου νόμου, εἰς μὲν τοὺς πατέρας ἐνομοθέτησαν νὰ ἦναι τὰ τέκνα ὑπεζούσια, τὸ δὲ ἀσθενέστερον μέρος, ἦτοι τὴν μητέρα, γυναῖκα οὖσαν ἀσθενῆ, ἀφήσαν ἀνεπιμέλητον, μὴ νομοθετήσαντες νὰ ἦναι ἡ μήτηρ καὶ εἰς αὐτὴν ὑπεζούσια. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν ἐνομοθέτησεν οὕτως, ἀλλὰ λέγει; τίμα τὸν Πατέρα σου καὶ τὴν Μητέρα σου, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίαις, ἵνα εὖ σοι γένηται. (Ματθ. ιε. Μάρκ. ζ'. Δευτερ. ν'. ε'. Ἐξοδ. κ'. Ἐκκλησ. γ'.) Καὶ, ὁ κακολογῶν Πατέρα ἢ Μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. Ἐξίσου καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἐπὶ τῆς μητρὸς, καὶ καὶ τὴν ὑπακοὴν ἐτίμησε, καὶ τὴν ὕβριν ἐπαίδευσεν. Καὶ, εὐλόγια πατρὸς, στηρίζει οἴκους τέκνων, κατὰρα δὲ πατρὸς ἐκρίθει θεμέλια. Βλέπετε τὴν ἰσότηνα τῆς νομοθεσίας; ἕνας εἶναι ὁ

E. F. Z. 206
ΙΩΑΝΝΙΝ

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος διέταξεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχεύσθαι. Καὶ ὅς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται. [Ματθ. ε. 32; καὶ ιθ'. 7.] Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες τὴν διάταξιν τοῦ Κυρίου, λέγουσιν εἰς τὸν παρόντα αὐτῶν κανόνα· Ὅποιος λαϊκὸς ἤθελε χωρίσῃ τὴν γυναῖκα του χωρὶς λόγου πορνείας, ἢ γον μοιχείας, (ὁ γὰρ Εὐαγγελιστὴς

πῶς τῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς. Ἐνα χῶμα εἶναι καὶ οἱ δύο. Ἐνας νόμος εἶναι καὶ εἰς τοὺς δύο. Μία ἀνάστασις. Ἐξί σου ἀπὸ τὸν ἄνδρα, καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐγεννήθημεν, καὶ ἕχρος ἀπὸ τὰ τέκνα εἰς τοὺς γονεῖς χρεωστῆται. Πῶς λοιπὸν σὺ ὁ νομοθέτης ἄνδρας, ζητεῖς σωφροσύνην ἀπὸ τὴν γυναῖκα, σὺ δὲ οὐ σωφρονεῖς; πῶς ζητεῖς ἐκεῖνο ὅπου δὲν δίδεις; πῶς ἔχωντας σῶμα ὁμοιον μὲ τὸ τῆς γυναικὸς, ἀνομῶς νομοθετεῖς; εἰ δὲ καὶ στοχάζεσαι τὰ ἐπὶ τῆς παρακοῆς κακὰ, ἤμαρτεν ἡ γυνὴ ἀλλ' ἤμαρτε καὶ ὁ Ἄδάμ. Καὶ τοὺς δύο ὁ ὅρις ἠπάτησε, καὶ οὔτε ἡ γυνὴ εὐρέθη ἀσθενεστέρα εἰς τὸ νὰ ἀπατηθῇ οὔτε ὁ ἄνδρας δυνατώτερος εἰς τὸ νὰ μὴ ἀπατηθῇ. Εἰ δὲ καὶ στοχάζεσαι τὰ ἐπὶ τῆς ἀναπλάσεως καλὰ, ἤξευρε ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ τοὺς δύο ἔσωσε μὲ τὰ πάθη του. Ἐγινε διὰ τὸν ἄνδρα σὰρξ; ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γυναῖκα. Ἀπέθανε διὰ τὸν ἄνδρα; ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ μὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ σώζεται. Νομίζεις ἴσως ὅτι ἐτίμησε τὸν ἄνδρα, ἐπειδὴ ἐγεννήθη, ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Δαβὶδ; ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Παρθένον γεννηθεὶς ἐτίμησε τὴν γυναῖκα. Ἐσονταί, λέγει, οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν, καὶ ἡ μία σὰρξ λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχη τὴν ὁμοτιμίαν. Ὁ δὲ Παῦλος καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν σωφροσύνην νομοθετεῖ μὲ ποῖον τρόπον; τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν (Ἐφ. ε. 1.) Καλὸν εἶναι εἰς τὴν γυναῖκα νὰ ἐντρέπηται τὸν Χριστὸν, διὰ μέσου τῆς ἐντροπῆς ὅπου δείχνει εἰς τὸν ἄνδρα τῆς; καλὸν εἶναι καὶ εἰς τὸν ἄνδρα νὰ μὴ ἀτιμάζῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, διὰ μέσου τῆς ἀτιμίας ὅπου κάμνει εἰς τὴν γυναῖκα του, πορνεύοντας ἄλλην. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος αὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ ἐν τῇ ε. ὁμιλ. τῆς α. πρὸς Θεσσαλ. Παρκαλῶ, λέγει, ὅς φυλαττώμεθα ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν ταύτην. Διὰ τὴν καθὼς ἡμεῖς οἱ ἄνδρες παιδεύομεν τὰς γυναῖκάς μας, ὅταν προδώσωμεν τὴν τιμὴν των εἰς ἄλλους, ἔτσι καὶ ἡμεῖς παιδεύομεν, ἂν ὄχι οἱ νόμοι τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ὁ Θεὸς, ὅταν προδώσωμεν τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν μας, καὶ πορνεύσωμεν μὲ ἄλλας, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο, δηλαδὴ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀμαρτία μὲ ἄλλην, μοιχεία εἶναι. Μοιχεία γὰρ εἶναι, ὄχι μόνον τὸ νὰ μοιχευθῇ ἀπὸ ἄλλον ἢ ὑπανδρὸς γυνὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μοιχεύσῃ ἄλλην ὁ ὑπανδρευμένος ἀνὴρ. Πρόσεχε ἀκριβῶς εἰς τοῦτο ὅπου σοῦ λέγω. . . Δὲν εἶναι μοιχεία τοῦτο μοναχὰ τὸ νὰ ἀμαρτήσωμεν οἱ ὑπανδρευόμενοι ἄνδρες εἰς γυναῖκα ὑπανδρὸν ξένην, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀμαρτήσωμεν εἰς γυναῖκα ἀνύπανδρον, καὶ τοῦτο ὁμοίως μοιχεία εἶναι. Διὰ τὴν καὶ ἡ γυναῖκα ἐκεῖνη μὲ τὴν ὅποιαν ἀμαρτήσωμεν δὲν εἶναι δεδεμένη μὲ ἄνδρα, ἀλλὰ σὺ ὁ ἀμαρτάνων εἶσαι δεδεμένος μὲ γυναῖκα. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον ἐπαρέβης, καὶ ἀδίκησες τὴν ἰδίαν σου σὰρκα. Διὰ τί γὰρ ἐπαρέβης τὴν γυναῖκα σου, κἂν καὶ ἤθελε πορνευθῇ μὲ ἐλευθέρων ἄνδρα; ἕβαια διὰ τὴν εἶναι μοιχεία, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ὁ πορνεύσας αὐτὴν δὲν ἔχει γυναῖκα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡ γυναῖκα σου εἶναι δεδεμένη μὲ ἄνδρα. Δοιπὸν καὶ σὺ, ἐπειδὴ εἶσαι δεδεμένος μὲ γυναῖκα, ὅταν πορνεύσῃς μὲ ἐλευθέρων γυναῖκα, μοιχεία ὁμοίως εἶναι καὶ ἡ ἐδική σου αὐτὴ πορνεία· Ὁ Ἀπολύσας, λέγει ὁ Κύριος, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῶν, μοιχᾶται. [Ματθ. ε. 32. ιθ'.

7]. Καὶ ἂν τοῦτο ἔτσι ᾖ, δὲν μοιχεύει πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνος ὅπου ἔχοντας τὴν γυναῖκα του, μὲ ἐλευθέρων γυναῖκα συμφθίρεται; ναί. Φανερόν εἶναι εἰς τὸν κάθε ἕνα. Ὅχι μόνον δὲ ὁ Γρηγόριος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς δὲν ἀποφέρει νὰ ἀκολουθῇ εἰς τὴν συνήθειαν αὐτὴν, ἥτις ἀθετεῖ τὴν παραδεδομένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, τόσον εἰς ἄλλα μέρη, ὅσον καὶ εἰς τὸν ιθ', ὄρον τῶν Ἡθικῶν του. Λέγει δὲ καὶ εἰς τὸν λέ. αὐτοῦ Κανόνα. Ὅταν ἡ γυναῖκα ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς, πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν διὰ ποῖαν αἰτίαν τὸν ἀφῆσε, καὶ εἰ μὲν φανῇ ὅτι ἡ γυνὴ ἀλόγως, καὶ χωρὶς αἰτίαν ἀφῆκεν αὐτὸν, ὁ μὲν ἄνδρας νὰ ᾖ ἄξιος συγχωρήσεως, ἡ δὲ γυνὴ, κανόνος καὶ ἐπιτιμίου, ὡς αἰτία γινομένη τοῦ κακοῦ. Εὐλόγως δὲ αἰτία τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνδρογόνου ἄλλη κάμνεια δὲν εἶναι, εἴμῃ ἢ πορνεία, ἢ ἢ μοιχεία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς. Ἀλλὰ καὶ ἡριζ'. Ἰουστινιανὸς Νεαρὰ, κεκλήνη ἐν βιβλ. τῶν βασιλικῶν κή. τίτλ.ζ'. διορίζει, ὅτι ἐὰν ὁ ἄνδρας ἔχη γυναῖκα ἄλλην, ἢ εἰς τὴν πόλιν ὅπου εὐρίσκειται ἢ εἰς τὸ ὁσπητιὸν του, καὶ συμφθίρεται μὲ αὐτὴν, ἢ δὲ γνησίαν γυνὴν τοῦ ἤθελε τοῦ εἰπεῖν νὰ ἀπέχη ἀπὸ ἐκείνην, καὶ ἐκεῖνος δὲν θέλει νὰ ἀπέχη, δίδεται ἄδεια νὰ λυθῇ ὁ γάμος διὰ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς γυναικὸς, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ταύτην ζηλοτυπίαν, ἀλλὰ μὲν γυναῖκες τρώγουσιν φαρμάκι καὶ θανατώνονται, ἀλλὰ χάνουσι τὰς φρένας των, ἀλλὰ ἐγκρεμνίζονται, καὶ ἀλλὰ ἄλλα ἀτοπώτατα πράττουσιν, καθὼς τὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἀκολουθοῦν καθημερινῶς εἰς κάθε σχεδὸν πόλιν, καὶ νῆσον, καὶ χωρίον. Διὰ τὴν καθὼς εἶναι μεστὸς ζήλου ὁ θυμὸς τοῦ ἀνδρὸς διὰ τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκα του, ὡς λέγει ὁ Σολομῶν (Παροιμ. σ'. 34.) καὶ οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὴν ἔχθραν, οὐδ' οὐ μὴ διαλυθῇ πολλῶν δώρων. Τοιουτοτρόπως (ἵνα μὴ λέγω καὶ περισσώτερον) μεστὸς ζήλου εἶναι καὶ ὁ θυμὸς, ἢ τὸ ἡ καρδιά τῆς γυναικὸς, διὰ τὸν πορνεύοντα ἄνδρα τῆς. Πλὴν σημείωσαι ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Κύριος ἐσυγχώρησε νὰ χωρίζωνται οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των ἐπὶ λόγῳ πορνείας, ἢ τὸ μοιχείας· ὁ Ἀρχιερεὺς ὅμως δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ἄδειαν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ δευτεροῦσανδρῶνται, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀφίνη ἔτσι χωρισμένους εἰς πολὺ διάστημα καιρῶν, ἕως ὅπου τὸ πορνεύσαν, ἢ τὸ μοιχευθὲν μέρος, νὰ μετανοήσῃ, νὰ προσπίσῃ, καὶ νὰ κάμῃ ὑπόσχεσιν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ φυλάξῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ οὕτω πάλιν νὰ νόνωται. Διὰ τὴν καὶ ὁ Κύριος δὲν ἐσυγχώρησε νὰ χωρίζωνται ἀπλῶς διὰ μόνην τὴν μοιχείαν, ἀλλὰ κυρίως μὲν καὶ κατὰ πρῶτον λόγον διὰ τὸν ζῆλον, ὅπου ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὴν τοιαύτην μοιχείαν, καὶ διὰ τὸν φόνον ὅπου ἐκ τοῦ ζήλου ἀκολουθεῖ. Κατὰ δὲ δευτερον λόγον, καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν καὶ νόθευσιν τῶν γενῶν, ὅπου ἔπεται ἐκ τῆς τοιαύτης μοιχείας, ὡς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Ὡστε καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς ἐν Ἑρμηνείᾳ τοῦ θ'. καὶ κἀ. Κανόνος τοῦ Βασιλεῖος, δὲν ἀναγκάζεται μὲν ὁ ἀνὴρ, ἐὰν δὲν θέλῃ, εἰς τὸ νὰ ἔχη τὴν μοιχαλίδα γυναῖκα του, ἀλλ' ἐὰν θέλῃ, ἀποκριματίστως ἔχει ταύτην, καὶ συνοικεῖ μὲ αὐτήν. Τί λέγω ἀποκριματίστως; ἐπαινετὸς καὶ φρονιμώτατος εἶναι ὁ ἀνδρας ἐκεῖνος, ὅπου δεχθῇ πάλιν τὴν γυναῖκα του, καὶ πορνεύσαν, (ἐπὶ ὑπόσχεσει ὅμως νὰ μὴ ἀμαρτήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς) διὰ δύο

ἀντί μοιχείας ἐνταῦθα, τὴν πορνείαν ἐξέλαβε. Καὶ ὄρα περὶ τούτου τὸν δ΄. τοῦ Νύσσης) καὶ πάρη ἄλλην ἐλευθερίαν γάμου, ἃς ἀφορίζεται. Ὁμοίως ἃς ἀφορίζεται, καὶ ἐάν, ἀφ' οὗ χωρισθῆ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του χωρὶς αἰτίαν πορνείας, πάρη ἄλλην γυναῖκα χωρισμένην καὶ αὐτὴν οὖσαν ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, χωρὶς λόγου πορνείας, ἡγουν μοιχείας. Ταῦτα δὲ ὅπου εἶπομεν διὰ τὸν ἄνδρα, πρέπει νὰ νοοῦνται καὶ διὰ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὅπου ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς, ἄνευ λόγου πορνείας, καὶ πάρη ἄλλον. Ὅποιος δὲ ἄνδρας, ἢ γυναῖκα, χωρισθοῦν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας

αἰτία. Πρῶτον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν ὅπου δείχνει εἰς τὴν ἰδίαν σάρκα του, λέγω δὴ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, μιμηθεὶς αὐτὸν τὸν Δεσπότην τῶν ἀπάντων Θεῶν, ὅστις καὶ μοιχαλίδα οὖσαν πρότερον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, καὶ πορνεύουσαν εἰς τὰ εἰδωλα, κατεδέχθη νὰ τὴν κάμη νόμφην του διὰ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας, καὶ νὰ τὴν σώσῃ διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ ἐνώσεως. Καὶ καθὼς φρονίμου ἄνδρος ἴδιον εἶναι, ὅταν πληρωθῆ κἀνένα του μέλος νὰ μὴ τὸ ἀποκόπη, ἀλλὰ νὰ σπουδάξῃ νὰ τὸ ἰατρεύῃ· ἔτσι φρονίμου ἄνδρος ἴδιον εἶναι, ὅταν ἀμαρτήσῃ τὸ ἴδιον μέλος του, ὅπου εἶναι ἡ γυνή, νὰ μὴ τὸ χωρίξῃ, ἀλλὰ νὰ τὸ ἐπιμελήται μᾶλλον καὶ νὰ τὸ θεραπεύσῃ διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς. Καὶ δευτέρον, διατὶ ἡ τοιαύτη ἀκαθαρσία ὅπου μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναῖκος ἡκολούθησεν, κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ, καὶ ἐξ αἰτίας προτέρων ἀμαρτιῶν αὐτῶν ἡκολούθησεν. (Καὶ ἃς ἐξετάξῃ ὁ καθὼς τὴν συνείδησίν του, καὶ θέλει εὖρη τὸν λόγον μας ἀληθῆ). Ὅθεν καὶ τὰ δύο μέρη πρέπει νὰ ὑπομένουν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ὄχι νὰ ἀποχωρίζωνται. Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος λέγῃ, ὁ πιστὸς ἄνδρας πρέπει νὰ συνοικῇ μετ' αὐτὴν τὴν ἀπίστον γυναῖκα, καὶ ἀντιστρόφως ἡ πιστὴ γυνὴ μετ' αὐτὸν τὸν ἀπίστον ἄνδρα, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀμφοτέρων. Τί γὰρ εἶδας, λέγει, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις, καὶ τί εἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; [α'. Κορινθ. ζ'. 16] πόσον μᾶλλον πρέπει νὰ συνοικῇ, καὶ νὰ μὴ χωρίζεται τὸ ἀνδρόγυνον, καὶ πορνείας ἀκολουθήσῃς, εἰς καιρὸν ὅπου δὲν τὸ χωρίζει ἡ χεῖρων πασῶν τῶν ἀμαρτιῶν ἀσέβεια; Ταῦτα δὲ ὅπου εἶπομεν περὶ τοῦ ἀνδρός, νοοῦνται παρομοίως καὶ περὶ τῆς γυναίκος. Εἰ δὲ καὶ ὁ Παροιμιστὴς λέγῃ· «Ὁ κατήχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής» [Παροιμ. ιη'. 22.] τὸ ρητὸν τοῦτο τῆς σκληρότητος καὶ ἀποτομίας τοῦ παλαιοῦ Νόμου εἶναι, καὶ ὄχι τῆς ἐπιεικειᾶς καὶ χρηστότητος τοῦ γλυκυτάτου Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ ἡ παλαιὰ Γραφή, μετ' ὅσον τοῦ Μαλαχίου λέγει· «Γυναῖκα νεότητός σου μὴ ἐγκαταλίπῃς, ἀλλὰ ἐάν μισήσῃς ἐξαποστείλῃς, καλύψει ἀσέβεια τὰ ἐνθυμήματά σου, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.» (Μαλαχ. β'. 15. 16.) Ἄν δὲ εἰς ὄλον τὸ ἕστερον, δὲν ἦναι τρόπος, οὔτε κἀμμία μηχανή, νὰ ἐνωθῆ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ἀνδρόγυνον, τὸ μὲν ἀθῶον μέρος ἐξ ἀνάγκης μεγάλης ἡμπορεῖ νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ τὸ πορνεύσαν μέρος, καὶ αἴτιον γινόμενον τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ. Τοῦτο γὰρ ἀντὶ τῶν β'. ὑμεναίων, καὶ γαμηλίων δάδων, πρέπει μᾶλλον νὰ ὀρηθῆ καὶ νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ἀμαρτίαν του, καὶ εἰς σκότος λύπης, καὶ χρείας ζωντανῆς νὰ εὐρίσκηται, ὅτι οὕς ὁ Θεὸς συνέζευξεν αὐτὸ διεχώρισεν. Τί λέγω; καὶ ζημίαν τῶν ὑπαρχόντων του πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὸ μέρος ἐκείτο, ὅπου ἐγένεν αἴτιον τοῦ χωρισμοῦ, καθὼς οἱ βασιλικοὶ νόμοι προστάζουσι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. εἰς τὸ, γυνὴ δέδεται νόμῳ κτ.), τὸ δὲ νὰ μὴ ὑπανδρευθῆ τὸ μοιχευθὲν μέρος τοῦ ἀνδρὸς, συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὴν λη'. Νεαρὰν τοῦ Λέοντος. Προστάζει γὰρ αὕτη, ὅτι ὁ μὲν ἄνδρας τῆς μοιχευθείσης νὰ πέρνῃ τὴν προικὰ τῆς, ἢ, δὲ μοιχευθεῖσα νὰ βάλ्लεται εἰς Μοναστήριον, καὶ νὰ ἀναγκάζηται καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ εἰς τὸ νὰ γίνηται Μοναχὴ. Ὅσα δὲ πράγματα εἶχε παράνω ἀπὸ τὴν προικὰ τῆς, νὰ τὰ διαμοιράζων τὰ παιδία τῆς καὶ τὸ Μοναστήριόν τῆς ἢ ἂν δὲν ἔχῃ παιδία, νὰ τὰ πέρνουν οἱ γονεῖς τῆς

καὶ συγγενεῖς. Καὶ ἡ ριζ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ προστάζει, ὅτι, ἐάν ὁ ἀνὴρ τῆς διὰ τὴν μοιχείαν ἐν Μοναστηρίῳ φυλαττομένης ἀποθάνῃ ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο χρόνους πρὸ τοῦ νὰ τὴν πάρη πάλιν, αὐτὴ νὰ γίνηται καλογραφία, (καὶ ὄχι ὄχι, νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ). Ὅτι δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ λαμβάνῃ πάλιν ὁ ἄνδρας τὴν μοιχευθείσαν γυναῖκά του, μάρτυρες, ἐνθα μὲν ὁ Ἀρμενόπουλος (βιβλ. ζ'. τίτλ. β'), ἐνθα δὲ ὁ ἱερὸς Φώτιος (τίτλ. α. κεφ. β') λέγων· Ἡ ριζ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (τεθείσα ἐν βιβλ. κη'. τῶν βασιλικῶν, κατὰ τὸν Βαλασαμῶνα) διορίζει, ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ἀναλάβῃ τὴν μοιχευθείσαν γυναῖκά του ἀνάμεσα εἰς δύο χρόνους, ἀφ' οὗ ἐμοιχεύθη, καὶ καταδικασθεῖσα ἐβάλλθη εἰς Μοναστήριον διὰ τὴν μοιχείαν, καὶ νὰ συνοικῇ μετ' αὐτὴν, ἔχει κἀθε ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν, χωρὶς νὰ φοβῆται τελείως κἀνένα κίνδυνον διὰ τοῦτο, καὶ χωρὶς νὰ βλάπτηται ὁ γάμος ἀπὸ τὴν προλαβοῦσαν ἀμαρτίαν καὶ χωρισμόν. Λέγει δὲ ἐν τῷ περὶ παρθενίας καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι, ἐάν ἡ ἀφαιθεῖσα γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς μετανοήσῃ καὶ διορθώσῃ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἀφέθη, πρέπει νὰ εὐσπλαγχνίζηται ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν διορθώσιν τῆς καὶ νὰ λαμβάνῃ πάλιν αὐτὴν, ὡς ἴδιόν του μέλος. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡγ'. τῆς ζ'. Κανὼν συγχωρεῖ, ἐάν προαιρηθῆ, νὰ λαμβάνῃ πάλιν τὴν ἰδίαν γυναῖκά του ὁ στρατιώτης, κἂν αὐτὴ ἐπῆρεν ἄλλον ἄνδρα, διὰ τὴν πολυχρόνιον ἐκείνου ξεντείαν. Ὁμοίως καὶ ὁ η'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. φαίνεται ὅτι συγχωρεῖ τὸν ἱερέα, ἐάν θέλῃ νὰ συζῆ μετ' αὐτὴν τὴν μοιχευθείσαν γυναῖκά του, νὰ καθαιρηθῆ ὁμοίως. Σημειώσαι δὲ, ὅτι δὲν ἡμπορεῖ κἀθε ἕνας νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν περὶ μοιχείας, ἀλλὰ μόνον πέντε πρόσωπα διορισμένα, καὶ αὐτὰ νὰ ἦναι οἰκειότατα τῆς γυναίκος καὶ ἐγγύτατα· δηλαδὴ πατὴρ, ἀδελφός, θεῖος ἀπὸ πατρός, καὶ θεῖος ἀπὸ μητρός, ἐξαιρίτως δὲ καὶ μάλιστα πάντων ὁ ἄνδρας τῆς. Συνισταμένου δὲ τοῦ γάμου, ἄλλος τις δὲν συγχωρεῖται νὰ κινήσῃ τὴν τοιαύτην ἀγωγὴν, πᾶρξέ μόνος ὁ ἄνδρας τῆς γυναίκος, διὰ πέντε μαρτύρων, μαρτυρούντων ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὅτι εἶδον αὐτὴν ἐπ' αὐτοφῶρ μοιχευομένην. Κινεῖται δὲ ἡ περὶ μοιχείας ἀγωγὴ ἀνάμεσα εἰς πέντε χρόνους, καὶ ὄχι εἰς περισσοτέρους. Ἀρμενόπουλ. βιβλ. α'. τίτλ. γ'. κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα πρέπει νὰ ἦναι γνωστὸν εἰς ὄλους, ὅτι οἱ πολιτικοὶ νόμοι καὶ βασιλικοὶ δὲν συγχωροῦσι ποτὲ εἰς τοὺς ἄνδρας νὰ θανατώσων τὰς γυναῖκας αὐτῶν, κἂν καὶ πιάσωσιν αὐτὰς μοιχαλίδας. Ὅθεν κἀκίστα ποιῶσιν οἱ θανατώνοντες, ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἢ τὰς ἀδελφάς, καὶ θυγατέρας, καὶ συγγενίδας, ἐπειδὴ καὶ ἐπορνεύθησαν ἢ ἐμοιχεύθησαν. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐκ πάντων ὧν εἶπομεν συμπεραίνεται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ χωρίζωνται τὰ ἀνδρόγυνα, διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομῆναι τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἄλλο, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Καὶ τόσον ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ ὑποφέρῃ τὸν ἄνδρα, κἂν ὕβριζῃ, κἂν δέρονῃ αὐτὴν, κἂν ἐξοδεύῃ τὴν προικὰ τῆς, κἂν ὅτι ἄλλο τῆς κάμη, ὅσον καὶ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα, κἂν καὶ δαμονίζηται, κατὰ τὸν δ'. Τιμοθίου, κἂν ἄλλα ἐλαττώματα πάθῃ, καὶ ἀσθενείας ἔχῃ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. εἰς τὸ, γυνὴ δέδεται νόμῳ κτ.). Καὶ ἂν οἱ βασιλικοὶ νόμοι καὶ ἐξωτερικοὶ, διὰ πολλὰς αἰτίας συγχωροῦσι νὰ χωρίζωνται τὰ ἀνδρόγυνα, ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος (αὐτόθι) ἐναντιούμενος εἰς αὐ-

E. F. Δ. Ε. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ὡς μοιχοὶ πρέπει νὰ κανονίζωνται ἑπτὰ χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουν, κατὰ τὸν πζ'. τῆς ς'. τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ τὸν οζ'. καὶ λζ'. Βασιλείου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ριγ'. τῆς ἐν Καρθαγέν. δρίζοντα, ὅτι, ἂν τὰ ἀνδρόγυνα χωρισθοῦν ἄνευ πορνείας, ἢ πρέπει νὰ μένουν ἀνύπανδρα, ἢ πρέπει νὰ διαλλαγοῦν, καὶ νὰ ἐνωθοῦν, ὡς λέγει τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, α'. Κορινθ. ζ'.

ΚΑΝΟΝ ΜΘ'.

Ματθ. κη'. 19. || Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσει εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ εἰς τρεῖς υἱοὺς, ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν ὁ Κύριος ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς του εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, εἶπεν αὐτοῖς: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λοιπὸν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν βαπτίση με τοιοῦτον τρόπον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ταύτην διαταγὴν, ἀλλὰ εἰς τρεῖς ἀνάρχους, καὶ εἰς τρεῖς υἱοὺς, καὶ εἰς τρεῖς Παρακλήτους, ἄς καθίρεται. Ἐπειδὴ τινὲς αἰρετικοὶ, βλασφημοῦντες εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, τοιοῦτο τρόπον ἐβαπτίζοντο. Ἡ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησία, ἕνα ἀναρχὸν παρέλαβε λέγειν τὸν Πατέρα, διὰ τὸ ἀναίτιον, καὶ ἀγέννητον. Ἀγκαλιὰ καὶ ὁ Υἱὸς ἀναρχὸς λέγεται κατὰ τὴν χρονικὴν ἀρχὴν, καθὼς θεολογεῖ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν αἰτίαν καὶ φυσικὴν ἀρχὴν. Τοῦτο γὰρ μόνου ἰδίου τοῦ Πατρὸς ἐστὶ. Καὶ ἕνα Υἱὸν διὰ τὴν ἄρρητον γέννησιν. Καὶ ἕνα παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὴν ὑπὲρ λόγον αὐτοῦ ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου ἐκπόρευσιν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὅλοι οἱ κανόνες τῶν Ἀποστόλων ὁποῦ περὶ τοῦ βαπτίσματος ἀναφέρουσιν, Ἐπισκόπων μόνον καὶ Πρεσβυτέρων κάμνουσιν ἐνθύμωσιν. Ἐπειδὴ καὶ εἰς μόνους αὐτοὺς εἶναι ἄδεια νὰ βαπτίζουν, καὶ οὐχὶ εἰς Διακόνους, ἢ ἄλλους τινὰς Κληρικούς.

ΚΑΝΟΝ Ν'.

Τῆς β'. ζ'. || Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυστήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ Ματθ. κη'. 16. || ἓν βάπτισμα, τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. «Οὐ γὰρ, εἶπεν, ὁ Κύριος, εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.»

Ἑρμηνεία.

Τοια εἶναι τὰ ἀναγκαιότατα, καὶ πάντῃ πάντως ἀπαραίτητα ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος: Νερόν ἡγιασμένον· Κατάδυσις τριτὴ καὶ ἀνάδυσις ἐν τῷ ὕδατι, καὶ Ἐπίκλησις τῶν τριῶν ὑπερθέων ὑποστάσεων. Εἰς τὸν ἀνώτερον μθ'. Κανὼνα οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι περὶ τῶν τριῶν ἐπικλήσεων ἐπρόσταξαν καὶ ἐδίδαξαν, ποῖα νὰ λέγωμεν ὀνόματα, καὶ μὲ ποῖαν τάξιν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα ν'. διχτάττουσιν ἀκολουθῶς περὶ τῶν τριῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων. Ὡσάν ὁποῦ, ὡς εἶπομεν, εἶναι ἀναγκαῖαι (1) κατὰ τὰ ἀπλῶς λεγόμενα ἀναγκαῖα, καὶ

αὐτοὺς, λέγει: «Ὅτι δὲν ἔχει νὰ μᾶς κρινῇ ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς νόμους αὐτοὺς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους ὁποῦ αὐτὸς ἐνομοθέτησε περὶ τοῦ γάμου. Μία μόνη εὐλόγος αἰτία χωρισμοῦ εἶναι ἢ ἀπὸ τῶν νόμων διοριζομένη, κατὰ τὸν Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς βασιλεῖς, ὅταν τὸ ἐν μέρος ἐπιβουλεύσῃ τὴν ἐξωτὴν τοῦ ἄλλου: (τίτλ. ιγ'. τῆς ἐκλογ. τῶν νόμ.). Χωρίζεται ἢ προσέτι τὸ ἀνδρόγυνον εὐλόγως, ὅταν τὸ ἐν μέρος ᾖναι ὀρθόδοξον, καὶ τὸ ἄλλο αἰρετικόν, κατὰ τὸν οβ'. τῆς ς'. ὅταν ᾖναι συγγένεια ἐξ αἵματος, ἢ ἐξ ἀγχιστείας, κατὰ τὸν νδ'. τῆς αὐτῆς, ἢ ἐκ τοῦ Βαπτίσματος, κατὰ τὸν νγ'. τῆς αὐτῆς, καὶ ὅταν ὁ αὐθέντης τοῦ ἀνδρόγυνου δὲν θέλῃ νὰ συναινέσῃ εἰς τὸν ἐγγάμον του, κατὰ τὸν μ'. μα'. καὶ μβ'. Βασιλείου. Τὸν τύπον δὲ τοῦ Διαζυγίου Γράμματος ὄρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Εἶναι δόγμα ἀναντίρρητον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐστάθη ἕνα ἀναγκαῖον μέσον διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ διὰ τὴν κα-

ταλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Διότι χωρὶς αὐτὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φιλιωθῇ ποτὲ μὲ τὸν Θεὸν ὁ ἀνθρώπος, ἀλλὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀδιάλλακτος; Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν: «Ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ.» (Ῥωμ. ε'). «Ὅθεν καὶ διὰ νὰ ἐνεργῆται πάντοτε ἡ μνήμη τῆς ἀρρήτου ταύτης εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ διὰ νὰ ἐνεργῆται εἰς τὸ ἐξῆς πάντοτε ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τούτου σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, τόσον αὐτὸς ὁ τὸν θάνατον τοῦτον ὑπομείνας σὰρξ, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς Κύριος, ὅσον καὶ οἱ θεοπίστοι αὐτοῦ Μαθηταί, καὶ ὅλοι οἱ θεοφόροι Πατέρες διετάξαντο, νὰ γίνεται ἀναγκαῖως καὶ ἀπαραιτήτως ὁ τύπος καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ θανάτου τούτου εἰς κάθε μυστήριον, καὶ εἰς κάθε ἱεροπραξίαν καὶ ἀγιστεῖαν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀλλὰ κατ' ἐξοχῆς τρόπον, ὁ τύπος τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου εἰς τὸ μυστήριον ἐνεργεῖται τοῦ Βαπτίσματος, διὰ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων τριῶν

συστατικά τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὁρθοδόξου βαπτίσματος. Καὶ χωρὶς αὐτῶν, ὄχι μόνον δὲν συνίσταται τὸ βάπτισμα, ἀλλ' οὐδὲ ὅπως βάπτισμα ἢ μπορεῖ νὰ ὀνομάζεται. Διότι, ἐν τῷ βαπτίζῳ θέλει νὰ εἴπῃ κοινότερον βουτῶ, λοιπὸν ἀπὸ τὰς καταδύσεις τὰς ἐν τῷ ὕδατι, ταῦτὸν εἶπεν ἀπὸ τὰ τρία βουτήματα, ἢ βαπτίσματα, βούτημα καὶ βάπτισμα ὀνομάζεται, καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλο τι. Ἄλλ' ἴδωμεν καὶ τί ἐπὶ τῆς λέξεως διορίζουσιν οἱ Ἀπόστολοι. Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος ἐν τῷ ἐνὶ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἐπιτελέσει τρία βαπτίσματα, ἢ τρεῖς καταδύσεις, ἀλλὰ μίαν μόνον κατάδυσιν, γινομένην τάχα εἰς τὸν ἐνθά θάνατον τοῦ Κυρίου, ἢ καθαιρέται. (Ὁρα τὴν Ἀποστολικὴν τοῦτον Κανόνα προφητικῶς ἀνατρέποντα τὸν Εὐνόμιον, τὸν πρῶτον ἐν τῷ βαπτίσματι ἐπινοήσαντα τὴν μίαν κατάδυσιν, ὡς προσέπομεν ἴσως δὲ καὶ ἄλλοι κίρτικοὶ τοῦτο ἐποίουν ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.) Ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ὁ Κύριος εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀποστόλους του, ὅταν μᾶς ἔστειλεν εἰς τὸ κή-

καταδύσεων. Εἶπα κατ' ἐξοχὴν, ἐπειδὴ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, γίνεται ὁ τύπος τοῦ Κυριακοῦ θανάτου. Ἄλλ' εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ἐνεργεῖ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον ὁ ἀνθρώπος· ταυτέστιν αὐτὸς ὁ βαπτιζόμενος τυπικῶς ἀποθνήσκει καὶ συνθάπτεται τῷ Χριστῷ ἐν τῷ ὕδατι τοῦ Βαπτίσματος. Καὶ μάρτυς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων· «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.» (Ῥωμ. γ'. 1.) Λοιπὸν διὰ νὰ γίνηται εἰς ἡμᾶς τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τριήμερου ταφῆς αὐτοῦ, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ γίνωνται αἱ τρεῖς καταδύσεις· εἰ δὲ ἄλλῶς, ἀδόξατον. Καὶ ἀκούσον πόσον εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν θείαν Γραφήν καὶ μὲ τοὺς Κανόνας τῶν Ἀποστόλων περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν καταδύσεων, καὶ ἡ τῶν Πατέρων παράδοσις. Ἀδίκῃ γὰρ ὁ τοῖς Ἀποστόλοις σύγχρονος καὶ κρυφιομύστης Διονύσιος μὲ τὴν συνθησιμένην του μεγαλόδοξον φράσιν ταῦτα θεηγορεῖ· «Τὸν οὖν ἱερῶς βαπτιζόμενον ἢ συμβολικῆ διδασκαλίᾳ μυσταγωγεῖται εἰς τὸ ὕδατι τρεῖς καταδύσεις, τὸν θεαρχικὸν τῆς τριημερονύκτου ταφῆς Ἰησοῦ τοῦ ζωοδότου μιμῆσθαι θάνατον. Καὶ πάλιν Οἰκειῶς ἢ ἐν ὕδατος ὀλικῇ κάλυψις εἰς τὴν τοῦ θανάτου καὶ τοῦ τῆς ταφῆς ἀειδοῦς εἰκόνα παρίληπται. Καὶ ἀλλαχοῦ, τρεῖς μὲν οὖν αὐτὸν (τὸν κατηχοούμενον δηλ.) ὁ Ἱεράρχης βαπτίζει ταῖς τρεῖς τοῦ τελομένου καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, τὴν τρίτην τὴν θείας μακαριότητος ἐπιβοήσας ὑπόστασιν. Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τοῖς κατηχητικοῖς, καὶ ἐνταῦθα διὰ συμβόλου τὴν τριήμερον τοῦ Χριστοῦ αἰνεττόμενος ταφῆν. Καθάπερ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γῆς ἐποίησεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ πρώτῃ ἀναδύσει, τὴν πρώτην ἐμιμῆσθε τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ γῇ ἡμέραν, ἐν δὲ τῇ καταδύσει, τὴν νύκτα. Καὶ πάλιν, ὡςπερ ὁ Ἰησοῦς τὰς οἰκουμηνικὰς ἀμαρτίας ἀναλαβὼν ἀπέθανεν, ἵνα θανατώσας τὴν ἀμαρτίαν ἀναστήσῃ σε ἐν δικαιοσύνῃ, οὕτω καὶ σὺ καταβάς εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τρόπον τινὰ συνταφείς ὡςπερ ἐκεῖνος ἐν τῇ πέτρᾳ, ἐγείρεσαι ἐν καινότητι ζωῆς περιπατῶν. Καὶ αὐθις ἐπὶ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Βαπτίσματος ἐχειραγωγείσθε Κολυμβήθραν, ὡς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τὸ προκειμένον μνήμα. Καὶ πάλιν ὡςπερ ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ λουσάμενος ποταμῷ, καὶ τῶν φώτων τῆς Θεότητος μεταδούς τοῖς ὕδατιν, ἀνέβαινεν ἐκ τούτων, καὶ Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησις οὐσιώδης αὐτῷ ἐγένετο, τῷ ὁμοίῳ ἐπαναπαρομένου τοῦ ὁμοίου, οὕτω καὶ ἡμῖν ἀναβιβηκόσιν ἀπὸ τῆς Κολυμβήθρας τῶν ἱερῶν ναμάτων, ἐδόθη χρίσμα τὸ ἀντίτυπον, οὗ ἐχρίσθη Χριστός. Ἀθανάσιος ὁ πολύτλας ἐρμηνεύων τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Σύμφυτοι γεγόναμεν, ἤγουν μέτοχοι, ὡςπερ τὸ σῶμα τὸ Διόποτικὸν ταφῆν ἐν τῇ γῇ, ἔφουσε σωτηρίαν τῷ κόσμῳ, οὕτω καὶ τὸ ἡμῶν σῶμα ταφῆν ἐν τῷ Βαπτίσματι ἔφουσε δικαιοσύνην ἡμῖν αὐτοῖς. Τὸ δὲ ὁμοίωμα οὕτως ἔχει. Ὡςπερ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη, οὕτω καὶ ἡμεῖς

ἐν τῷ Βαπτίσματι θνήσκοντες ἀνιστάμεθα. Τὸ γὰρ καταδύσαι τὸ παιδίον ἐν τῇ Κολυμβήθρᾳ τρίτον καὶ ἀναδύσαι, τοῦτο δηλοῖ τὸν θάνατον καὶ τὴν τριήμερον ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Βασίλειος ἐν τρισὶν οὖν καταδύσει καὶ ἰσαριθμοῖς ταῖς ἐπικλήσει. τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος τελειοῦται, ἵνα καὶ ὁ τοῦ θανάτου τύπος ἐξεκονισθῇ, καὶ τῇ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς φωτισθῶμεν οἱ βαπτιζόμενοι. Καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν οἵδαμεν τὸ σωτήριον Βάπτισμα, ἐπειδὴ εἰς ἐστὶν ὁ ὑπὲρ τοῦ κόσμου θάνατος, καὶ μία ἢ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις, ὧν τύπος ἐστὶ τὸ Βάπτισμα. Καὶ πάλιν Πῶς οὖν κατορθοῦμεν τὴν εἰς ἔδου κατάβασιν; μιμούμενοι τὴν ταφῆν τοῦ Χριστοῦ. Οἶονε γὰρ ἐνθάπτεται ἐν τῷ ὕδατι τῶν βαπτιζομένων τὰ σώματα. Καὶ κατωτέρω, τὸ μὲν οὖν ὕδωρ, τοῦ θανάτου τὴν εἰκόνα παρίχει, τὸ δὲ πνεῦμα, τὴν ζωοποιὸν ἐνήσει δύναμιν. Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ κατηχητικῷ. Ἡ δὲ εἰς τὸ ὕδωρ κάθοδος, καὶ τὸ τρεῖς ἐν αὐτῷ γενέσθαι τὸν ἀνθρώπον, ἕτερον ἐμπεριέχει μυστήριον. . . Καὶ αὐθις, ὁ τοῖνυν Θεὸς ἡμῶν καὶ Σωτὴρ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρῶν, τὸ τρίτον ὑπέηθε στοιχεῖον τὴν γῆν, ἡμεῖς δὲ Βάπτισμα παραλαμβάνοντες εἰς μίμησιν τοῦ Κυρίου, καὶ διδασκάλου καὶ καθηγεμόνος ἡμῶν, εἰς γῆν μὲν οὐ θαπτόμεθα, ἐπὶ δὲ τὸ συγγενὲς τῆς γῆς στοιχεῖον τὸ ὕδωρ ἐρχόμενοι, ἐκεῖνω ἑαυτοὺς ἐγκρύπτομεν, ὡς ὁ Σωτὴρ τῇ γῇ, καὶ τρίτον τοῦτο ποιήσαντες, τὴν τριήμερον ἑαυτοῖς τῆς ἀναστάσεως χάριν ἐξεκονίζομεν. Ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. κδ'. εἰς τὸν Ἰωάν.) τίς ὁ λόγος τοῦ Βαπτίσματος; θεῖα τελείται ἐν αὐτῷ σύμβολα, τάφος καὶ νέκρωσις, καὶ ἀνάστασις, καὶ ζωὴ, καὶ ταῦτα ὁμοῦ γίνεται πάντα. Καθάπερ γὰρ ἐν τινὶ τάφῳ τῷ ὕδατι καταδυόντων ἡμῶν τὰς κεφαλὰς, ὁ παλαιὸς ἀνθρώπος θάπτεται, καὶ καταδύς κάτω κρύπτεται ὅλος καθάπαξ, εἶτα ἀνανεούτων ἡμῶν, ὁ καινὸς ἀνέει πάλιν. Καὶ αὐθις (ὁμιλ. μ' . . τῆς α'. Κορινθ.) Καὶ τὸ βαπτίζεσθαι καὶ καταδύεσθαι, εἶτα ἀνανεῖναι, τῆς εἰς ἔδου καταβάσεως ἐστὶ σύμβολον καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀνόδου. Δι' ὃ καὶ τάφον τὸ Βάπτισμα ὁ Παῦλος καλεῖ, λέγων· Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος. Καὶ πάλιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ μήτρα τῷ ἐμβρύῳ, τοῦτο τῷ πιστῷ τὸ ὕδωρ. Ἐν γὰρ τῷ ὕδατι διαπλάττεται καὶ μορφοῦται. Ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης διὰ τῶν τριῶν καταδύσεων, τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς σημαίνει τὸ Βάπτισμα. Ἄλλὰ τί φέρω εἰς μαρτυρίαν τοὺς παλαιούς καὶ ἡμετέρους πατέρας πρὸς σύστασιν τῆς ἀνάγκης τῶν ἐν τῷ Βαπτίσματι καταδύσεων; ἢ ἀναγνώσῃ ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν σοφὸν ἄνδρα, καὶ τῶν Λατίνων θεολόγον Κορδέριον, καὶ θέλει ἰδῆ αὐτὸν ἐν τῷ περὶ Βαπτίσματος αὐτοῦ λόγῳ, πῶς ἀνατρέπει τὴν πονηρὰν γνώμην τοῦ Ἀκουάτου Θωμᾶ, ὅπου δοξάζει ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἀδιάφορον, τὸ νὰ γίνη τὸ Βάπτισμα μὲ τὰς τρεῖς καταδύσεις, ἢ νὰ μὴ γίνη, καὶ πῶς ἀποφασίζει νὰ φυλάττωνται ἀπαρλλάκτως αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Βαπτίσματος τῆς Ἀνατολικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν κο-

E. Γ. Δ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ρυγμα· Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίζετε, ὄχι· ἀλλὰ μᾶς εἶπε· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἦτοι βαπτίζετε αὐτοὺς εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, καὶ εἰς κάθε μίαν κατάδυσιν, ἐν ἑκαστῷ ὀνόματι ἐπιλέγετε τῆς ἁγίας Τριάδος. Διότι μὲ τὴν μίαν μὲν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν, οὔτε ὁ τριημερονύκτιος θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἐνκρῶδες παριστάνεται, οὔτε τὸ μυστήριον καὶ ἡ θεογνωσία τῆς ἁγίας Τριάδος ὀλότελα φανεροῦται. Ὅθεν καὶ τὸ τοιοῦτον βάπτισμα, ὡς ἔρημον ἂν καὶ τῆς θεολογίας, καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀσεβέστατόν ἐστι καὶ κακοδοξότατον. Μὲ τὰς τρεῖς δὲ καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, καὶ ἡ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστις σαφῶς καταγγέλλεται, καὶ ὁ τριημερονύκτιος θάνατος καὶ ταφή καὶ ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος ἐν ταύτῳ εἰκονίζεται. Καὶ ἀκολουθῶς, διὰ τούτων τὸ ἡμέτερον βάπτισμα συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὰ δύο πρώτιστα τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, τῆς θεολογίας, λέγω, τῆς ζωοποιῦ Τριάδος, καὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίας.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ΄.

Ἀποσολ. νγ'. τῆς ε'. ιγ'. τῆς Ἁγκ. ιδ'. τῆς ἐν Γάγγρα α'. θ'. ιδ'. κἀ. Βασιλ. πς'. «Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ, γάμου, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρτεν καὶ ὀηλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλοι τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ πάντα εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρὸς τὴν συνείδησιν. [Τίτ. ἀ. 15.] «Καὶ πᾶν κτίσμα Θεοῦ εἶναι καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, [ἀ. Τιμόθ. γ'. 4.] καθὼς λέγει ἰδίᾳ ὁ Παῦλος, καὶ κἀνενα δὲν εἶναι κοινόν, ἢ ἀκάθαρτον κατὰ τὴν ἐδικὴν του φύσιν καὶ ἐντότητα, [Ρωμαίους ιδ'. 14.] διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι εἰς τὸν παρόντα Κανὼνα αὐτῶν κοινῶς διορίζουσιν, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου ὑπάρχων τῶν Ἱερέων καὶ Κληρικῶν, ἀλησμονήσας ὅτι πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἶναι ποῦ καλὰ, «Καὶ ὅτι ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἄρτεν καὶ ὀηλυ,» [Γεν. ἀ.] ἢθε-

λομηθῶν, μέσα εἰς τὰς ὁποίας ἐβαπτίζοντο καὶ ἐκολύμβουν οἱ βαπτιζόμενοι, ἢμπορεῖ δι' ἑαυτοῦ μόνον νὰ παραστήσῃ τὴν ἀνάγκην τῶν καταδύσεων, χωρὶς ἄλλας πολλὰς ἀποδείξεις. Ὅθεν ἐν ταῖς διαταγαῖς τῶν Ἀποστόλων γέγραπται, βιβλ. ζ'. κεφ. με'. ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ καταβαίνει ὁ βαπτιζόμενος. Καὶ πάλιν· ἔστι τοῖνον τὸ μὲν Βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον· τὸ δὲ ὕδωρ, ἀντὶ τῆς ταφῆς· τὸ ἐλαιον, ἀντὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ἡ σφραγίς, ἀντὶ τοῦ Σταυροῦ. Τὸ μῦρον, θεβαίωσις τῆς ὁμολογίας. . . Ἡ κατάδυσις, τὸ συναποθανεῖν. Ἡ ἀνάδυσις, τὸ συναναστῆναι. (βιβλ. γ'. κεφ. ιζ'.) Δι' ὅ καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἦτο καὶ εἶναι ἕως τὴν σήμερον συνήθεια νὰ βαπτίζονται οἱ κατηχούμενοι, καθὼς τοῦτο δηλοῦσι καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ αὐταὶ διαταγαὶ βιβλ. ε'. κεφ. ιδ'. καὶ ὁ με'. τῆς ἐν Λαοδικεῖα Κανῶν. Καὶ ὁ λόγος ἐστὶ, διατι ἡ νύξ τοῦτο τοῦ μεγάλου Σαββάτου εἶναι μέσον τῆς ταφῆς καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, ὧν τύπος εἶναι αἱ τοῦ Βαπτίσματος καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις. Ἰνα δηλ. ὁ βαπτιζόμενος, μὴ μόνον συνθάπτεται, καὶ συνανίσταται τῷ Χριστῷ κατὰ τὰς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν. Ἐν δὲ τῷ λεξικῷ Φραντζέσκου τοῦ Πιβάτου εἶναι γεγραμμένον, ὅτι ὁ ἅγιος Ὅθων διὰ τριῶν καταδύσεων ἐβάπτισε. Φοβούμενος δὲ λέγει, μήπως οἱ Λατῖνοι ἀθετήσαντες τοὺς Ἀποστολικούς θεσμούς τοὺς ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος διαταχθέντας, ὕβριν εἰς αὐτοὺς προξενήσουσιν, ἐπρόσταξε νὰ κατασκευασθοῦν κολυμβήθραι ἐκ μαρμάρων, καὶ νὰ στερεωθοῦν μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας. ἐξέχουσαι ἀπὸ τὴν γῆν ἕως ἑνα γόνατον, διὰ νὰ ἢμποροῦν μέσα εἰς αὐτὰς νὰ καταδύονται μὲ εὐρυχωρίαν τὰ βαπτιζόμενα νήπια. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ κατὰ Βενετιαν' Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου τοιαύτη Κολυμβήθρα

εὑρίσκεται ἕως τὴν σήμερον, εἰς κατασχόνην τῶν Παπιστῶν Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Πάπας Πελάγιος συμφώνως ἀποφαίνεται, ὅτι ἀναγκαίως χρειάζονται αἱ τρεῖς καταδύσεις εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα. Ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων τούτων ποῖον συμπέρασμα ἔπεται; ὅτι, ἐπειδὴ αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις ἀναγκαῖαι εἰσὶν ἐν τῷ βαπτίσματι, διὰ νὰ εἰκονισθῇ δι' αὐτῶν ὁ τριημερονύκτιος θάνατος, καὶ ταφή, καὶ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος, ἐν οἷς ἡ σωτηρία, καὶ ἄφεσις, καὶ κατακλαγὴ δίδεται παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις. Ἄρα τὸ Λατινικὸν ῥάντισμα, τῶν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων ἂν ἔρημον, ἀκολουθῶς ἔρημον καὶ τοῦ τύπου τοῦ τριημερονυκτίου θανάτου, καὶ τῆς ταφῆς, καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ὑπάρχει. Ἐκ δὲ τούτων, δῆλον ἐστὶ καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι καὶ ἔρημον πάσης χάριτος ἐστὶ καὶ ἁγιασμοῦ καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. Εἰ δὲ οἱ Λατῖνοι ἀνθίστανται, ὅτι τὸ ἑαυτῶν ῥάντισμα διὰ τῶν ἐπικλήσεων τῆς ἁγίας Τριάδος παρεκτικόν ἐστὶν ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος, ἅς μάθωσιν, ὅτι δὲν τελειοῦται τὸ Βάπτισμα διὰ μόνων τῶν τῆς Τριάδος ἐπικλήσεων, ἀλλὰ δεῖται ἀναγκαίως καὶ τοῦ τύπου τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ οὔτε μόνη ἢ εἰς τὴν Τριάδα πίστις σώζει τὸν βαπτιζόμενον, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ ἀναγκαῖα ὑπάρχει καὶ ἡ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Μεσίου πίστις, καὶ οὕτω δι' ἀμφοτέρων ἐντὸς τῆς σωτηρίας καὶ μακαριότητος γίνεται οὗτος. «Ἐν τρισὶ γὰρ καταδύσει (καλὸν γὰρ τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπαναλαβεῖν) καὶ ἰσαριθμοῖς ταῖς ἐπικλήσεσι, τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος τελειοῦται, ἵνα καὶ ὁ τοῦ θανάτου τύπος ἐξεικονισθῇ, καὶ τῇ παραδόσει τῆς θεογνωσίας τὰς ψυχὰς φωτισθῶμεν οἱ βαπτιζόμενοι.» Σημειώσαι ὁμῶς, ὅτι, καθὼς λέγομεν πῶς εἶναι· ἀρετικὸν καὶ ἀδεκτὸν τὸ Βάπτισμα τῶν Λατῖνων, διὰ τὰ εἰρημένα, οὕτω πρέπει καὶ ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι νὰ

λεν ἀπέχῃ ἀπὸ τὸν γάμον, καὶ ἀπὸ τὴν βρωσιν τοῦ κρέατος, καὶ τὴν πόσιν τοῦ οἴνου, ὄχι διὰ ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν τῆς σαρκὸς, (1) ἀλλὰ διὰ τί σιγαίνεται ταῦτα, καὶ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον βλασφημεῖ καὶ διαβάλλει τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶναι ἀκάθαρτος καὶ κακῆ, ὁ τοιοῦτος, λέγω, ἢ ἄς διορθωθῆ, καὶ ἄς μάθῃ νὰ μὴ βδελόττηται ταῦτα καὶ ἀποστρέφεται, στοχαζόμενος, ὅτι οὔτε ὁ γάμος, καὶ ἡ νόμιμος μετὰ γυναικὸς συνάφεια εἶναι βλαβερὰ, οὔτε τὰ κρέατα, οὔτε ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ κακὴ τούτων μεταχείρησις. Διότι, ἂν ἦτο κακὰ καὶ βλαβερὰ, δὲν ἤθελκεν δημιουργηθῆν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι φύσει ἀγαθός. Εἰ δὲ καὶ δὲν διορθωθῆ, ἄς καθαίρηται, καὶ ἐν ταύτῳ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἄς ἀφορίζεται. Ὁμοίως δὲ καὶ ὅποιος λαϊκὸς ἤθελε σιγαίνεται ταῦτα, ἄς ἀφορίζεται.

προσέχωμεν καλῶς εἰς τὸ ἰδικόν μας, νὰ μὴ γίνωμεν μέσα εἰς λεκάνας καὶ σκαφίδια, μίσα εἰς τὰ ὅποια, μάλιστα ὀλίγον τι μέρος τῶν ποδῶν τῶν βαπτισμένων παιδίων βουτᾶται. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω, πῶς καὶ πολλαίς περιτρέπονται καὶ τὰ σκαφίδια ἐκεῖνα, καὶ χύνεται τὸ ἄγίασμα. Ὅθεν, ἂν ἐλιγγώμεν τοὺς Λατίνους, πῶς ἠθέτησαν τὸ Ἀποστολικὸν Βάπτισμα, πρέπει ἐκ τοῦ ἐναντίου ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν τὸ ἰδικόν μας ἀκίνδυνον καὶ ἀνεπίληπτον. Καὶ περὶ τούτου, καθὼς καὶ διὰ τὰ ἄλλα πάντα, ἡ φροντίς καὶ τὸ χρεὶς ἐπίκειται εἰς τοὺς ποιμένας τῶν ψυχῶν. Ἡμεῖς ὡς τὸσον κάμνομεν τοῦ σκοποῦ τὸ ἔργον, καὶ φωνάζομεν, δίδοντες τὴν εἰδήσιν, αὐτοὶ δὲ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖτωσαν ὡς λόγον ἀποδοῦντες. Προσθέτομεν ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι, ἀνίσως κατὰ τὴν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ὁ Κύριος τὴν εἰς ἄδου καθόδον τε καὶ ἀνάβασιν προὑποδείξας ἡμῖν διὰ τοῦ κατ' αὐτὸν βαπτίσματος τοῖς πιστοῖς τελεῖν, ἔπειτα τοῦτο παρέδωκεν εἰς σωτηρίαν. (λόγ. β'. περὶ βαπτίσματος). Ἐπειδὴ τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, δὲν εἶναι τύπος μόνης τῆς ταφῆς τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῆς εἰς ἄδου καταβάσεως τῆς ψυχῆς του, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Χρυσόστομος. Ἐνα, κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν Γρηγόριον, διὰ μὲν τοῦ τύπου τῆς ταφῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸ σῶμα θεωρηθῆ τοῦ βαπτισμένου· διὰ δὲ τοῦ τύπου τῆς εἰς ἄδου καταβάσεως, θεωρῆ ἡ ψυχὴ του· λοιπὸν, καθὼς τὰ σπέρματα καὶ φυτὰ, ἐὰν δὲν φυτευθοῦν βαθίως εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μείνουν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, δὲν δύναται νὰ βλαστήσῃ καὶ νὰ καρποφορήσῃ, ἀλλὰ, ἢ ξηραίνονται, ἢ καταπατοῦνται, ἢ διαρπάζονται ἀπὸ τὰ πετεινά· τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ δυστυχεῖς Λατίνοι, ἐπειδὴ καὶ δὲν γίνονται σύμφυτοι κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἦτοι δὲν συμφυτεύονται μαζί με τὸν Χριστὸν, ὡς φυτὰ ἐν τῷ βαπτίσματι. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ σύμφυτος, κατὰ τὸν Βασίλειον, λέγοντα· «Συνταφέντες τῷ Χριστῷ, οὐ νεκρότητος φόρον ἐκδεχόμεθα, ταφὴν δὲ, καὶ ὡσπερ φυτεῖαν σπερμάτων μιμούμεθα. Καὶ πάλιν, συμφυτεύέντες ἐν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου, πάντως συνεγιρόμεθα. Τῆς γὰρ φυτείας τὸ ἀκοιλούθως σημαίνοντο τοιοῦτον. (λόγ. α'. περὶ βαπτίσματος σελ. 656, τοῦ β'. τόμ.) Καὶ μάλιστα διατὶ καὶ ὁ Κύριος, μετὰ τὸ φυτὸν καὶ σπέρμα τοῦ σίτου παρωμοίασε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἐτὴν ταφὴν του, μετὰ τὴν τοῦ σίτου φύτευσιν, εἰπὼν, ἐὰν ὁ κόκκος τοῦ σίτου πείσῃ εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, ἦτοι φυτευθῆ καὶ ἐνταφιασθῆ (Ἰωάν. β'. 24.) πολὺν καρπὸν φέρει.» Ἐπειδὴ, λέγω, καὶ οἱ Λατίνοι δὲν συμφυτεύονται μετὰ τὸν διφυῆ κόκκον Χριστὸν ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος, διὰ τοῦτο, οὔτε τὸ σῶμα αὐτῶν θεωρεῖται, οὔτε ἡ ψυχὴ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, νὰ βλαστήσῃ σωτηρίαν δὲν ἔμπορουν, ἀλλὰ ξηραίνονται καὶ ἀπολλύονται.

(1) Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα Ἀποστολικόν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἰδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὀρθὸν καὶ ἀληθέστατον ἔπεται πόρισμα, ὅτι τινές, καὶ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, οἱ μὴ ὄντες μοναχοί, καὶ τῷ τότε καιρῷ, τῶρα, ἐξ οἰκείας θελήσεως δὲν ἔτρωγαν κρέας, οὔτε τρώγουσιν ὄχι διὰ βδελυρίαν, ἢ ἄλλην

τινὰ κακοπροσόνην αἰρετικὴν ἄπαγε! (τῶν Ἑλλήνων ποῦτο ἦτον ἴδιον, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο κρέας δὲν ἔτρωγον, διατὶ ἐδόξαζον ὅτι τὰ ἄλογα ζῶα ἔχουσι ψυχὴν, ὅθεν οὐδὲ νὰ τὰ σφάζουν ἐτόλμου, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος. Ἀλλὰ καὶ τῶν Μαρριανιστῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν Μανιχαίων, κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον καὶ τῶν ἐγκρατιτῶν, κατὰ τὸν Βασίλειον καὶ τῶν Βογομιλων, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα). Ἀλλὰ δι' ἀσκησιν, καθὼς ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ δι' ἐγκράτειαν τῆς σαρκὸς, κατὰ τὸν ἰδ'. τῆς Ἀγκύρας· εἶπα, οἱ μὴ ὄντες μοναχοί Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, ὅτι εἶχον θίλημα νὰ ἐγκρατεῦνται τὸ κρέας, ἢ νὰ τὸ ἐσθίωσιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐσυνειθίσθη εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἡ τοιαύτη ἐπωφελεστάτη συνήθεια νὰ μὴ γίνωνται τινες Ἐπίσκοποι, πρὸ τοῦ νὰ γένουν μοναχοί (ἦτις βεβαιούται ἀπὸ τὰ λόγια ὅπου εἶπον ὁ Καίσαρις, καὶ ὁ Χαλκηδόνος πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Πάπα Ἰωάννου ἐν τῇ ἐπιφωτίῳ γενομένῃ συνόδῳ, ἔχοντα οὕτω· «Καὶ ἐν τῇ Ἀποτολῇ καὶ τις μὴ μοναχὸς ἐγένετο, οὐ γίνεται Ἐπίσκοπος, ἢ Πατριάρχης. Καὶ πάλιν, Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τούτου (τοῦ Φωτίου δηλ.) ἢ Ἀρχιερωσύνης, πολλοὶ συνειψήσθησαν καὶ κληρικὸι μοναχοί!», καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν, (κεφ. σς'.) λέγει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοὺς περισσοτέρους τῶν μελλόντων γίνεσθαι Ἐπισκόπων ἢ μοναχὸς ποιούσα πρότερον, οὕτως Ἐπισκόπους καθιστᾷ. Ὅρα καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ π'. Ἀποστολικοῦ. Ἀφ' οὗ, λέγω, ἡ τοιαύτη συνήθεια ἐπεκράτησε, μήτε αὐτοὺς κρεωφαγεῖν δεῖ, (λέγει ὁ αἰδιδμος Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ, σελ. 779, ἦτοι ὁ Πατριάρχης πρὸς τοὺς Πατριάρχας, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, οὐκ ἐγώ), καὶ ὅσοι καταλύουσι, παρὰ τὸ πρέπειν ποιοῦσιν, ἐπειδὴ μέγιστον τοῖς ἀπλοῖς τῶν Χριστιανῶν προξενούσι σκάνδαλον καὶ πρὸς τοῦτοις πᾶσι. Δι' ὅ καὶ ὁ Κεδρηνὸς κατηγορεῖ τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Κοπρωνύμου Κωνσταντίνου, ἐτὸν Πατριάρχην, ὅτι ἀπὸ μοναχοῦ ἐγένετο στεφανίτης, ἦτοι κληρικὸς, καὶ ἐκρεωφάγει.» Εἰ δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὸν Ἀρχιερεῖα τοῦτον καὶ Πατριάρχην Δοσίθεον, δὲν πρέπει νὰ κρεωφαγῶσι, πόσον μᾶλλον οἱ μοναχοί; οἵτινες διὰ τρία αἴτια μάλιστα πρέπει τοῦ κρέατος νὰ ἀπέχουσι. Πρῶτον διατὶ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι σωφροσύνη, παρθεσία, καὶ τοῦ σώματος χαλιναγωγία καὶ ὑποπισμὸς. Ἡ δὲ τοῦ κρέατος βρωσὶς λιπαρώτατη οὖσα ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητὰ, ἐπιμένως ἐναντιόναται εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ παρθεσίαν, ταῦτόν εἰπεῖν, ἐναντιόναται εἰς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος αὐτό, μετὰ τὸ νὰ γαργαλίῃ τὴν σάρκα, καὶ νὰ ἀσυκόνῃ πόλεμον ἀτόπων ὀρέξεων καὶ ἐπιθυμιῶν κατὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἂν, κατὰ τὸν Βασίλειον, οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ μεταχειρίζονται ὄχι τὴν παχυσίαν διαίταν, ἀλλὰ τὴν ὀλίγον τὸ τρώγιμον ἔχουσαν, καὶ ἂν οὔτε τὰ ἡδύτερα τῶν φαγητῶν πρέπει νὰ τρώγωσιν, ὡσάν ὅπου ταῦτα εἶναι φιληδονία, κατὰ τὸν αὐτὸν ἅγιον (ὄρα κατὰ Πλάτ. εα', πῶς εἶναι κρέπον νὰ τρώγῃσι κρέας, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ παχύτατον ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητὰ, καὶ τροφιμώτατον, καὶ ἡδύτατον. Δεύτερον, δὲν πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ κρεωφαγῶσι, διατὶ παρα-

Συμφωνία.

«Συμφώνως καὶ εἰς τὸν νγ'. αὐτῶν Κανόνα καθαιροῦσι τοὺς Ἱερωμένους, τοὺς μὴ ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐσθίοντας κρέας, καὶ πίνοντας οἶνον, ὄχι διὰ ἀσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν, οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι. Ἡ δὲ ἐν Γάγγρα σύνοδος, καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλει, τόσον ἐκείνους ὅπου κατηγοροῦσι τὸν γάμον, καὶ σιχαίνονται τὴν Χριστιανὴν γυναῖκα τὴν κοιμωμένην μετὰ τοῦ νομίμου ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐν τῷ α'. Κανόνι, καὶ δὴ καὶ τοὺς παρθενεύοντας, ὄχι δι' αὐτὸ τὸ τῆς παρθενίας καλὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν βδελύσσονται τὸν νόμιμον γάμον, Κανόνι θ'. καὶ τὴν γυναῖκα ἐκείνην ὅπου ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, ὡς βδελυττομένην τὸν γάμον, Καν. ιδ'. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι αὐτῆς, ἀκολουθοῦσα καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ε. προσέτι, διορίζει, ὅτι μὴ μένουν στερεὰ καὶ ἀδιαχώριστα τῶν Ἱερωμένων τὰ συνοικέσια, καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ ἐμποδίζηται ἀπὸ τῆς νὰ ἱερωθῇ, ἐπειδὴ καὶ ἔχει γυναῖκα νόμιμον, μὲ τὸ νὰ ἦναι «τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος,» (ἔβρ. ιγ' 4.) κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἡ δὲ ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος, Καν. ιδ'. δρίζει, ὅτι, οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν τρώγουσι κρέας δι' ἐγκράτειαν, πρέπει νὰ γεύωνται ὀλίγον τι ἀπὸ αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ δώσουν ὑπόψιν, ὅτι τὸ σιχαίνονται, καὶ πάλιν νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ νὰ μὴ τρώγωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

Τῆς Καρθ. γγ'. Ὁβ'. Ματθ. ιη'. 42. Λουκ. ιε'. 7. Εἰς τὴν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἀμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρεῖσθω. ὅτι λυπεῖ Χριστὸν τὸν εἰπόντα: «Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἕνα ἢ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι».

Ἑρμηνεία.

«Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, [Ἰωάν. ς'. 37.] λέγει ὁ Κύριος:» Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι εἰς τοῦτον τὸν κανόνα διορίζουσιν ὅτι, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, δὲν ὑποδέχεται τὸν ἀπὸ ἀμαρ-

θάνουσι τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην παρὰ τοῖς μοναχοῖς συνήθειαν, λέγω δὴ τὴν τοῦ κρέατος ἀποχήν. Ὅτι δὲ παλαιοτάτη ἐστὶν ἡ τοιαύτη κεχαριτωμένη συνήθεια, καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς Βασιλείας Θεοφανοῦς, φανερόν ἐστίν καὶ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας ὅπου εἴπομεν ἀνωτέρω. Ὁ γὰρ Κοπρώνυμος ἦτο πρὸ τῆς Θεοφανοῦς ἑκατονπεντήκοντα χρόνους. Διηγείται δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ἐν τῷ α'. λόγῳ πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα) ὅτι ἕνας μοναχὸς εἰς τὰς ἐρήμους εὐρισκόμενος, παρεκάλει τὸν συγκάτοικόν του νὰ ὑπάγῃ νὰ τοῦ φέρῃ κρέας νὰ φάγῃ, εἰ δὲ καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ (διὰ τὸ ἄτοπον δηλ. καὶ ἐμποδισμένον ζήτημά του), ἐφοβίριζεν ὅτι αὐτὸς μόνος ἔχει νὰ καταβῇ εἰς τὴν ἀγοράν. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς, διηγούμενος τὰς συνηθείας τῶν τότε Μοναστηρίων, λέγει: «Πάντα ἐκεῖ καθαρὰ κνίσσης, αἱμάτων» (λόγ. ιδ'. τῆς α'. πρὸς Τιμόθ. σελ. 307 τόμ. δ'). Ἱστορεῖ καὶ ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ, ὅτι ἡ θυγὴ Ἰωάννου τοῦ Γλυκίως καὶ λογοθέτου ἔγινε μοναχὴ, καὶ ἐζήτησε νὰ γένη καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς μοναχός. Ὁ δὲ βασιλεὺς λίαν αὐτὸν ἀγαπῶν τὸν ἐμπόδισεν, ἐπειδὴ ἔχωντας κακοχυμίας εἰς τὰ ἄρθρα καὶ βασανιζόμενος κατὰ καιροῦς, ἀνάγκη ἦτο νὰ τρώγῃ κρέας, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἱατρῶν, ἀφ' οὗ δὲ ἤθελε γένη μοναχός, τοῦτο πλέον νὰ κάμῃ δὲν ἦτο ἔνομον καὶ ἐπαινετόν. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης δὲ θεῖος Γρηγόριος φανερώς λέγει, ὅτι ἡ κρεωφαγία εἶναι ἐμποδισμένη ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς. (λόγῳ α'. τῶν ὑστέρων ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων). Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης, γενόμενος μοναχός, ἀφ' οὗ ἔχασε τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐρωτηθεὶς, ἐὰν μεγαλοψύχως ὑποφέρει τὴν καλογερικὴν ζωὴν, ἀπεκρίθη οὕτω: «Μόνη ἡ ἀποχὴ τοῦ κρέατος πικραίνει με, περὶ δὲ τῶν ἄλλων μικρὰ μοι φροντίς.» (Μελίτ. Ἀθηνῶν. Ἐκκλησι. ἱστορ. τόμ. 6'. σελ. 414) καὶ ὁ βίος δὲ Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος, λέγων ὅτι ὁ ἅγιος ἠσθιεν ἅπαντα, ἀ ἀμέμπτως ἐφείται τῇ ἐπαγγέλματι, τοῦτο βεβαίως. Ὅρα καὶ τὸν Εὐεργετινὸν σελ. 425. Ἀλλὰ τί ταῦτα λέγω φέρωντας μαρτυρίας ἐκ τῶν ἀνθρώπων; αὐτὴ ἡ Κυρία Θεοτόκος ἐμαρτύρησε μόνη τῆς: πόσον καὶ

ἀρχαία, καὶ ψυχωφελιστάτη εἶναι ἡ τοῦ κρέατος ἀποχή, παραγγεῖλασα διὰ θαυματουργίας πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἐκείνον Δοσίθεον, ἔτι παιδίον ὄντα, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ νὰ μὴ τρώγῃ κρέας, καθὼς τοῦτο διηγείται ὁ σοφὸς Ἀββᾶς Δωρόθεος. Σφραγίς δὲ τῶν εἰρημένων τούτων, ἅς ἦναι ὁ λδ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ, λέγων φανερώς ταῦτα: «Ἀνίσως κρεωφαγία εἰς τὸ ἅγιον σχῆμα, κρεωφαγία καὶ λάβη γυναῖκα, ὁ τοιοῦτος, ἐὰν δὲν μετανοῇ, πρέπει νὰ ἀναθεματισθῇ, ἢ ἁστανικῶς ἐνδεδυμένος τὸ σχῆμα, νὰ κλείηται: μίσα εἰς Μοναστήριον». Γράφει δὲ καὶ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος κατὰ τῶν Μοναχῶν τῶν Λατίνων καὶ κατηγορεῖ αὐτοὺς πῶς ἔτρωγαν τὸ ζῶμα τοῦ κρέατος, καὶ ἀκολούθως ἀποβάλλει τὴν κρεωφαγίαν τῶν μοναχῶν ὡς μὴ προσηκόντως γινομένην. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἀλφαβηταλφαβητικῇ ὅτι οἱ μὲν καὶ λαϊκοὶ καὶ μοναχοὶ ἔχουν χρεὶς νὰ φυλάττουν τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς, οἱ δὲ μοναχοὶ ἐξαιρέτως πρέπει νὰ ἔχουν τὴν παρθενίαν, τὴν φυγὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν τοῦ κρέατος ἀποχήν, οὕτω λέγων: «Πάντες τηρεῖν τὰς προσταγὰς ὑπεβλήμεν τοῦ κτίστου. Τοῦτο καὶ μόνον μοναχοῖς πρόσκειται ἐξαιρέτως: τοῦτο καὶ μόνον ἔχουσι προσφέρειν τῷ Δεσπότη, τὴν παρθενίαν, τὴν φυγὴν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, τὴν ἀποχήν τοῦ κρέατος, τὴν στένωσιν καὶ ὀλιψίν.» Τρίτον δὲ καὶ τελευταῖον, δὲν πρέπει νὰ τρώγουν οἱ μοναχοὶ κρέας, ἂν ὄχι τόσον διὰ τὴν εἶναι ἐμπόδιον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος, ἂν ὄχι τόσον διὰ τὴν εἶναι ἐναντίον τῆς ἀρχαιοτάτης παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Πατέρων, ἀλλὰ περισσώτερον, διὰ τὸ κοινὸν σκάνδαλον ὅπου προξενεῖ εἰς τὰς καρδίας τῶν πολλῶν. Οἱ μοναχοὶ τρώγουν κρέας. Τοῦτο εἶναι μία προστασία ὅπου καὶ ἐκ μόνης ἀκοῆς γίνεται πρόσκομμα εἰς πολλοὺς. Διότι τόσον ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἔλεγεν: «Οὐ μὴ φάγω κρέας εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω» [α'. Κορινθ. 43] καὶ πάλιν καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέας, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπεται, ἢ σκανδαλί-

τίας επιστρέφοντα και μετανοούντα, αλλά αποβάλλει τούτον και αποδιώκει, ως ο Ναυάτος εκείνος, σιχαινόμενος αὐτὸν, τρόπον τινά, και ἀποστρεφόμενος διὰ τὰς ἀμαρτίας του, ἃς καθαίρεται· διότι με τοῦτο ὁποῦ κάμνει λυπεῖ τὸν Χριστὸν, ὅστις εἶπε «γὰρ γίνεται εἰς τὸν οὐρανὸν,» ἤτοι εἰς τοὺς ἐν οὐρανῷ Ἀγγέλους, διὰ ἕνα ἀμαρτωλὸν, ὁποῦ μετανοεῖ ἀπὸ τὰς προτέρας του ἀμαρτίας. [Λουκ. ιε'. 7.] Καὶ ἂν αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος εἶπεν «οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν,» [Ματθ. θ'. 13.] φανερὸν ὅτι ὁ μὴ δεχόμενος τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἐναντιοῦται και ἀντιπράττει τῷ Χριστῷ, ὁ δὲ ἐναντιούμενος τῷ Χριστῷ, δὲν εἶναι μαθητὴς αὐτοῦ, ὁ δὲ μὴ ὢν μαθητὴς, οὐδὲ ἄξιός εἶναι νὰ ἔχη τὴν ἱερωσύνην. Πῶς γὰρ δύναται νὰ τὴν ἔχη, και νὰ ᾔηται δεκτὸς τῷ Χριστῷ, ὁ ἀντίχριστος ἐαυτὸν ποιήσας, και ἐναντιούμενος τῷ ἐκείνου θελήματι;

Συμφωνία.

«Ἀκολουθῶς δὲ και ὁ γλ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζεται, νὰ μὴ ἀρνήται τινὰς Ἐπίσκοπος τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν και καταλλαγὴν εἰς τοὺς σκηνηκίους και μίμους, και ἀρνητὰς, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι χριστιανίσαντες, νὰ μὴ ἀναγκάζονται νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ἴδια παίγνια, κατὰ τὸν ὁβ'. τῆς αὐτῆς. Διὰ τοῦτο οἱ ἴδιοι Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγὰς των, Βιβλ. β'. κεφ. ιε'. και μ', παραγγέλλουσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅτι ἐκείνους τοὺς ἀθρώπους ὁποῦ ἤθελεν ἀφορισθῶν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Χριστιανούς διὰ ἀμαρτίας των. «αὐτὸς και μὴ τοὺς ἀποβάλλῃ, ἀλλὰ νὰ συναναστρέφῃται με αὐτοὺς, ἐπιμελούμενος αὐτῶν, παρακαλῶν, υποστηρίζων, και λέγων εἰς αὐτοὺς «ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι, και γόνατα παρκαλυμένα,» [Ἦσ' λε'. 3.] μήπως ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λύπης γένουν ἄφρονες και τρελοί. Καθὼς και ὁ Παῦλος ἐπρόσταξε τοὺς Κορινθίους νὰ συναναστρέφονται και νὰ κάμουν ἀγάπην με τὸν πρῶν ἀφορισθέντα ἐκείνον, ἵνα μὴ ἀπὸ τὴν περισσοτέραν λύπην καταποθῇ ὑπὸ τοῦ σατανᾶ και ἀπογνωσθῇ. Ἀνάγνωθι και τὴν ἐπιστολὴν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, τὴν ὁποῖαν γράφει πρὸς τὸν θεραπευτὴν Δημόφιλον, και ἴδε πόσον αὐτὸν ἐλέγχει και ἐπιπλήττει, διατὶ ἀπελάτισσε και ἀπέβαλεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὸν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἐπιστραφέντα και μετανόησαντα ἄνθρωπον. Ὁ δὲ ἅγιος Νεῖλος γράφων πρὸς τινὰ Πρεσβύτερον Χαρικλῆν ὀνομαζόμενον, και σκληρὸν πρὸς τοὺς μετανουήσας φαινόμενον, ἐλέγχει τούτον, διατὶ ἀπετόλμησε νὰ καταποντίσῃ τὸν Φαυστίνον εἰς ὑπερβολικὴν λύπην, και τοῖ ἐξομολογηθέντα παρησιάζ με πολλὴν ταπεινώσιν. Τὰ λόγια τοῦ πατρὸς εἶναι ταῦτα· «Ὡς σκίναται, Χαρικλῆ, εἰς μὲν τὸ νὰ φουτῆς τὰς ἀμπέλους τοῦ Χριστοῦ εἶσαι ἀργός, εἰς δὲ τὸ νὰ ἐκκόπτῃς τὰς ὑπ' αὐτοῦ πε-

ζεται, ἢ ἀσθενεῖ. [Ῥωμ. ιδ'. 21.] Ὅσον και ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο, εὐρισκόμενος ποτὶ εἰς τράπεζαν, ἔχουσαν κρέας, δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ, εἰπὼν, ὅτι τοῦτο τὸ κάμνει διὰ νὰ μὴ προξινήσῃ σκάνδαλον εἰς τοὺς ἐκείσε Χριστιανούς. Εἰ δὲ και οἱ κρεωφαγοῦντες ἡμέτεροι μοναχοί, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως προτείνουσιν, ὅτι και ὁ Βασίλειος λέγει (διατάξει κρ'.) πῶς ἐσυγχωρήθη ὑπὸ τῶν Πατέρων, νὰ βάλῃται εἰς τὰ λάχανα, ἢ ὄσπρια, προσέψημα, ταριχευτὸν, ταῦτὸν εἰπεῖν ξύγγι ἀλατισμένον ὕειον, ἀλλὰ δὴ και ὁ Παχώμιος ἔτριψε χοίρους εἰς τὸ Μοναστήριον, και ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος ἔτριψε περιστερὰς. Ἄς μάθωσιν, ὅτι τὰς προφασιολογίας ταῦτας προτείνουσι παρομοίως και οἱ τῶν Λατίνων μοναχοί. Πρὸς μὲν οὖν τὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ρητίον· ὅτι ἐσυγχωρήθη ναί, παρὰ τῶν ἐν τῷ Πόντῳ ἀσκουμένων, νὰ βάλῃται εἰς τὰ ὄσπρια τὸ τοιοῦτον ξύγγι, πρῶτον μὲν, ἐξ ἀνάγκης, τὸ νὰ μὴ εὐρίσκητο εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἔλαιον, κατὰ τὸν Δοσίθειον· δεῦτερον, διατὶ, ὡς λέγουσὶ τινες, ἠκολούθει ἀσθένεια εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ τὸ πάντῃ ἀνάρτυτον φαγητὸν· τρίτον, διατὶ και τόσον ὀλίγον ἐβάλετο, ὁποῦ τελείως δὲν ἐπροξένοι κάμμιαν ἠδονὴν, οὔτε ὄλω ἐψήνετο, κατὰ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου· «Τὸ γὰρ ἐλάχιστον ἐκεῖνο ἄτμημα εἰς τοσοῦτον πλῆθος ὕδατος, ἢ σπιριματώδους, εἰ τύχοι βρώματος ἐμβληθὲν, οὐ τρυφῆς ἐστὶ κατηγόρημα, ἀλλὰ ἀκριβεστάτη τῶν ἀσκητῶν και ταλαίπωρος ὄντως ἐγκράτεια.» Καὶ τέταρτον, ὅτι, ἂν και τοῦτο λέγει ὁ Βασίλειος, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο και τὴν κρεωφαγίαν συγχωρεῖ. Μάλιστα δὲ ὄλον τὸ ἐναντίον, ἀποβάλλει μὲν τὴν παχίαν διαίταν, ὡς εἶπομεν, και τὰ παραρτύματα, και τὰ ἠδύτερα φαγητὰ φιληδονίαν καλεῖ, ἐπαινεῖ δὲ τὴν ὀλίγον τρόφιμον ἔχουσαν βρώσιν, και τὰ εὐτελέστατα και εὐπόριστα φαγητὰ, ὅτι λογῆς εἶναι τὸ ἔλαιον και ὁ οἶνος και τὰ ὄσπρια και τὰ τοιαῦτα. Πρὸς δὲ τὸ τοῦ ἁγίου Παχωμίου, και

τοῦ ἁγίου Συμεὼν, ρητίον, ὅτι ταῦτα ἔτριπον πρῶτον μὲν διὰ τοὺς ξένους, και δεῦτερον διὰ τοὺς ἀσθενούντας μοναχοὺς, κατὰ τὸν Δοσίθειον, καθὼς διὰ τοὺς ἀσθενεῖς εἶγον και λουτρὰ εἰς τὰ μοναστήρια των. Ἀλλὰ και τῶρα, ἐὰν ἀσθενῇ τις μοναχὸς εἰς κίνδυνον θανάτου, και λάβῃ παραγγελίαν ἀπὸ τῶν ἰατρῶν νὰ φάγῃ κρέας, δὲν κατακρίνεται ἐὰν φάγῃ, ὅτι μεταχειρίζεται τοῦτο πρὸς ἰατροίαν, και ὄχι πρὸς ἠδονὴν και γαστριμαργίαν. Εἰ δὲ και εἰπῇ τις, ὅτι ἡ ἐν Γάγγρα σύνοδος ἐν τῷ β'. αὐτῆς Κανόνι ἀναθεματίζει τὸν κατακρίνοντα ἐκεῖνον ὁποῦ τρώγει κρέας, ἀλλ' ἡ αὐτὴ σύνοδος ἀπολογεῖται πάλιν ἐν τῷ κα'. Κανόνι, ὅτι εἶπε τοῦτο διὰ ἐκείνους ὁποῦ δὲν τρώγουν κρέας ὄχι διὰ ἀσκησιν, ἀλλὰ διὰ ὑπερηφάνειαν, ἢ και διὰ βδελυρίαν· και προσθέτει λέγουσα· «Ἡμεῖς και ἐγκράτειαν μετὰ σιμνότητος και θεοσεβείας γινωμμένην ἀποδεχόμεθα.» Ἐπειδὴ δὲ αἰρετικοί, οἱ ὀνομαζόμενοι ἐγκρατεῦται, οἵτινες ἐσυγχάινοντο τὰ κρέατα και δὲν τὰ ἔτριγαν, προβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς, τὸ, διατὶ δὲν τρώγομεν και ἡμεῖς ὄλων τῶν ζώων τὸ κρέας, ἀποκρίνεται ὁ μέγας Βασίλειος πρὸς αὐτοὺς λέγων· Καν. πς'. ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀξίαν, ὄλα τὰ κρέατα ὡς λάχανα χόρτα λογίζονται κοντὰ εἰς ἡμᾶς, ὡς εἶπεν ὁ Θεός. Ὡς λάχανα χόρτου δίδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. (Γεν. θ'. 3.) Κατὰ δὲ τὴν διάκρισιν τοῦ συμφέροντος, καθὼς δὲν τρώγομεν ὄλα ἀπλῶς τὰ χορτάρια, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀβλαβῆ και ἀφελίμα· ἔτσι οὔτε ὄλα τὰ κρέατα τρώγομεν, ἀλλὰ μόνον τὰ ἀβλαβῆ και χρήσιμα εἰς τὴν υἰείαν τοῦ σώματος. Διότι χόρτον εἶναι και τὸ κώνειον, και τὸ ὕσκιμον. Κρέας εἶναι και τοῦ γυπὸς, και σκύλου τὸ κρέας, ἀλλὰ καθὼς δὲν τρώγει τις φρόνιμος τὸ κώνειον και τὸ ὕσκιμον, διατὶ εἶναι φαρμακερὰ και θανατηφόρα, ἔτσι παρομοίως δὲν ἤθελε φάγῃ τινὰς σκύλον, ἢ γύπα, διατὶ εἶναι και βλαβερὰ εἰς τὴν υἰείαν, και ἄνοστα εἰς τὴν γυῖσιν, ἔτσι μόνον ἂν εὐρίσκηται εἰς μεγάλην ἀνάγκην και πείναν. Τῆτε γὰρ, ἐὰν φάγῃ

E. Γ. Δ. Π. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 200

»φυτευμένας, καὶ νὰ τὰς ρίπτῃς ἔξω τοῦ ἀμπελώου, εἶσαι πρόθυμος. Μὴ λέγῃς, ἄνθρωπε, ὅτι ὅστις ἔπταισε
 »μὲν, ἐξομολογεῖται δὲ μὲ τὸν λόγον, δὲν εἶναι δεκτὸς ἀπὸ τὸν Θεόν. Διότι ταῦτα λέγων, δὲν εἶσαι μακρὰν
 »ἀπὸ τοὺς Ναυατιανούς, οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται τὴν μετάνοιαν μετὰ τὸ βάπτισμα, ὡς μὴ κκταδεχόμενος καὶ σὺ
 »τὴν διὰ στόματος μετάνοιαν, καὶ μάλιστα ὅπου ἔμαθες τὸν μέγαν Μωϋσῆν, ζητήσαντα ὄχι ἀμελῶς, ἀλλὰ
 »βιαίως τὸν τράγον ἀπὸ τὸν Ἰακώβ, καὶ φανερώσαντα μὲ τοῦτο τὴν τῆς ἀμαρτωλῆς ψυχῆς ἐξομολόγησιν, καὶ
 »συγχώρησιν. Ναι, καλὸν καὶ ἀρμοδιώτατον εἶναι νὰ μετανοῇ ἡ ψυχὴ μὲ ἔργα, νηστειὰν δηλαδὴ, καὶ κακο-
 »πάθειαν σώματος. Ὅμως, ἂν τύχῃ τινὰς ἀπὸ ἀδυναμίαν σώματος, ἢ ἀπὸ ἄλλο σύμβαμα, καὶ στερηθῇ αὐτὰ,
 »τὰ βοηθήματα, ἔχει ὅμως τὴν ἀπὸ στόματος ἐξομολόγησιν καθαρὰν, δεκτὸς ἐστὶν ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅστις ἀπέ-
 »θανε διὰ τὰς ἀμαρτίας μας. Καθὼς καὶ ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς Σκηνῆς ἔσμιξε μὲ βόσπον καὶ χρυ-
 »σάφι τὰς γιδότριχας, τὰ τίμια μὲ τὰ ἄτιμα. Ὁ Τελώνης, σὲ ἐρωτῶ, μὲ ποίους κόπους ἐσώθη; δὲν ἐσώθη μὲ
 »ψιλά λόγια ταπεινώσεως; ὁ Ἀριστῆς, μὲ ποίους ἰδρώτας μετετέθη ἀπὸ τὸν σταυρὸν εἰς τὸν Παράδεισον; δὲν
 »ἐσώθη μὲ ὀλίγα λόγια; ὁμοίως καὶ ὁ Μανασσῆς. Λοιπὸν, ὦ Χαρικλῆ, μὴ ἀκούῃς μόνον τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ
 »Θεοῦ, ἀμὴ βλέπε καὶ τὴν ἀμετρονίαν τοῦ φιλανθρωπίαν. Τὸ γὰρ ἔλεός σου, φησὶ, μέγα ἐπ' ἐμέ.» [Ψαλμ. πε'.
 »13.] Μὴ λέγῃς λοιπὸν ἀστόχαστα, ὅτι, ὁ Θεὸς δὲν δέχεται λόγια μετανοίας. Διότι θέλω σοῦ εἰπῆ καὶ ἐγὼ
 »Ἰησοῦ καὶ χρυσάφι καὶ τὰς λοιπὰς πλουσίαις δωρεὰς θέλει ὁ Θεὸς, ἀμὴ δύο φόλας τῆς χήρας δὲν δέχεται; καὶ
 »πῶς θέλεις μὲ πληροφορήσει, ὅτι ἠξέυρεις τὴν Γραφήν, μὴ ἐνθυμούμενος τοῦ Σωτῆρος τὰ λόγια; δὲν θέλει,
 »λέγει, ὁ Πατὴρ μου νὰ ἀπολεσθῇ κἀνένας ἀπὸ τοὺς μικροὺς τούτους, [Ματθ. ιη'.] καὶ σὺ, θέλεις πολλοὺς καὶ
 »μεγάλους; ἐναντία τοῦ Σωτῆρος διδάσκεις, ἄνθρωπε, καὶ ποῦ βάνεις τὸ τοῦ Ἰησοῦ Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρ-
 »τίας σου, ἵνα δικαιωθῇς.» [Ἰησ. μγ'. 26.]; Δέχεται ὁ Θεὸς ὅπου μᾶς ἐπλάσεν, οὐ μόνον ἀγνεῖαν σώματος, μαο-
 »τυρικοὺς ἀγῶνας, καὶ ἀσκητικοὺς, ἀλλὰ καὶ σκυθρωπότητα προσώπου, ὅταν γίνεται διὰ τὰ ἀμαρτήματα. Καὶ
 »καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ἄλλοι μὲν δύνανται νὰ ἀντιπολεμοῦν, ἄλλοι δὲ
 »πάλιν δὲν δύνανται διὰ τὸ εὐκολονίκτητον. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως, πολλὰ γίνονται ἀπὸ τοὺς ἀμαρτωλοὺς,
 »τὰ ὅποια φαίνονται ὅτι εἶναι μικρά, ὁμοίως προξενοῦν μεγάλην σωτηρίαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας. Βλέπε καὶ τὸν
 »Μωϋσῆν, ἢ μᾶλλον τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Μωϋσέως, ὅπου διορίζει νὰ προσφέρουν διὰ τὰς ἀμαρτίας των οἱ ἄνθρω-
 »ποι, ὄχι μόνον βόδια καὶ τραγία (τὰ ὅποια ἔχουν οἱ πλούσιοι), ἀλλὰ φροντίζοντας διὰ τοὺς κεκοπιασμένους,
 »καὶ συνταπεινούμενος μὲ τοὺς ταπεινοὺς, διὰ νὰ μὴν ἀπελπισθοῦν, ἐσυγκατέθεσε τὸν νόμον, ἕως καὶ εἰς περι-
 »στέρη, καὶ εἰς ὀλίγον σερμυδάλι. Λοιπὸν καὶ σὺ, Πρεσβύτερε, περιποιῶ τὸν ἄνθρωπον ὅπου δείχνει καρδίαν συν-
 »τετριμμένην, καὶ ἐπίστρεψε καὶ σῶζε αὐτὸν, ζητώντας ἀπὸ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ὄχι μόνον καρποὺς κατορθωμά-
 »των καὶ ἀσκητικὰ ἔργα, ἀλλὰ δεχόμενος καὶ λόγια κατανυκτικὰ ἐκείνου, ὅπου ἐξομολογεῖται μὲ ταπεινώσιν
 »καὶ συντριβὴν καρδίας.»

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ἄποσ. να'. τῆς
 Ἀγκ. ιδ'. τῆς
 ἐν Γάργ. α'. θ'.
 ιδ'. ιη'. Βασιλ.
 κς'.

Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μετα-
 λαμβάνει κρεῶν καὶ οἴνου. βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν, καθαιρείσθω. Ὡς κεκαυτη-
 ριασμένος τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, καὶ αἰτίος σκανδάλου πολλοῖς γενόμενος.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν να'. (ὅν καὶ ἀνάγνωθι) διορίζεται, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύ-
 τερος, ἢ Διάκονος εἰς τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας δὲν τρώγει κρέας, οὔτε πίνει οἶνον, ὄχι διὰ ἄσκησιν καὶ ἐγκρά-
 τειαν, (1) ἀλλὰ διατὶ τὰ συγγαίνεται, ὡς καθαίρεται. Ὡσάν ὅπου εἶναι κεκαυτηριασμένος, ἦτοι ἀναίσθητος

καὶ σκύλον, ἢ γύπα, δὲν ἀμαρτάνει, καθότι αὐτὰ δὲν εἶναι ἐμπο-
 δισμένα ἀπὸ τὴν νέαν γραφήν. Οἱ γὰρ Ἀπόστολοι, ἐν μὲν ταῖς
 Πράξεσι (κεφ. κβ'. 29.) ἐμπόδισαν νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς μόνον τὰ
 εἰδωλόθωτα, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸ πνικτόν, ἐν δὲ τῇ εγ'. Κανὼν
 ὁμοίως ἐμπόδισαν νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς θηριάλωτον, θνησιμαῖον,
 καὶ αἷμα. Εἰ δὲ καὶ ἀνθίσταται τις λέγων, ὅτι ὁ κύων καὶ ὁ γύ-
 πας ὀνομάζονται ἀκάθαρτα ἀπὸ τὴν παλαιὰν Γραφήν, ἀποκρι-
 νόμεθα ὅτι, ὄχι διατὶ εἶναι βδελυκτὰ καὶ συγγαμιρὰ ἔτσι ὀνο-
 μάζονται· οὐδὲν γὰρ κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν
 εἶναι, εἴπομεν, ἀλλ' ἔτσι ὀνομάζονται διὰ τρεῖς αἰτίας. Ἡ πρῶ-
 τη καὶ κυριωτάτη αἰτία εἶναι, καθὼς ἀνωτέρω τὴν ἡμῶν ἔγραψεν
 ὁ μέγας Βασιλεὺς, διατὶ ὅλα τὰ ἀκάθαρτα εἶναι βλαβερὰ εἰς
 τὴν υγίαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν παῖδες αὐτὸ
 τοῦτο προσβιβαιοῦσι. Δευτέρα, διατὶ ἔτσι νομίζονται κοντὰ εἰς
 τὴν ὑπόληψιν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Προκόπιον. Καὶ
 τρίτη, διὰ νὰ μὴ προσκυνήσωσιν αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι ὡς θεοὺς,

κατὰ τὸν Θεοδώρητον. Ὡστε ἀγαπῶντας ὁ Θεὸς τὴν υγίαν
 τοῦ σώματός μας, καὶ θέλωντας νὰ μᾶς κάμῃ νὰ μὴ τὰ τρώ-
 γωμεν, τὰ ἀνόμασεν ἀκάθαρτα, ἵνα καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα των
 μισῶμεν ταῦτα καὶ ἀποφεύγωμεν.

(1) Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου ὡς πόρισμά τι συνάγεται, ὅτι
 δὲν καθαιροῦνται οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι,
 ἐποῦ ὄχι διὰ βδελυρίαν, ἀλλὰ δι' ἄσκησιν ἀληθῆ καὶ ἐγκράτειαν,
 ἢ τελείως δὲν τρώγουν κρέας, οὔτε πίνουν οἶνον, ἢ πρὸς καιρὸν
 καὶ ἐπὶ διορισμέναις ἡμέραις. ἂν καὶ δὲν ἤθελαν φάγουν, ἢ πί-
 νουν, καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ ὅπου
 τῶν τοιοῦτων, (ἢ καὶ ἄλλων τινῶν βρωμάτων) ἀπέχονται, εἴτε
 μοναχοί, εἴτε λαϊκοί, δι' ἄσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀπὸ τὸν παρόντα
 Κανὼνα ὡς παραβάται οὐ κατακρίνονται, κατὰ τὴν γνώμην καὶ
 τῶν δύο ὁμοῦ τῶν θείων Κανόνων ἐρμηνευτῶν, Ζωνάρᾳ, λέγει,
 καὶ Βαλσαμῶνος, ἂν ἀπέχωνται τούτων καὶ ἐν ταῖς ἑορτασίμοις
 ἡμέραις. Διότι, οὔτε βδελύσσονται αὐτὰ, καθὼς λέγει ὁ Κανὼν,

(καθ' ὁμοιότητα τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὰ ὅποια ὅταν τύχη νὰ καοῦν, μένουσιν ἀναίσθητα), ἢ μεμολυσμένος (καθ' ὁμοιότητα ἐκείνων ὅπου ἔχουσι καυτῆρας, ἢτοι φοντανέλλας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξέρχεται ὕλη καὶ μολυσμὸς), εἰς τὴν συνείδησίν του, καὶ ὡσάν ὅπου γίνεται αἷτιος σκανδάλου εἰς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι συναθροίζομενοι εἰς τὰς ἑορτάς, εἶχον συνήθειαν νὰ κάμνουν ἀγάπας, ἦγουν κοινὰς τραπέζας, καὶ νὰ συντρώγουν ὅλοι μαζί· τὰς ὁποίας ὁ Παῦλος Κυριακὸν δειπνον, ἢτοι κοινὸν ὀνομάζει, εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. α'. ἐπιστολὴν κεφ. ια'. 21, (περὶ ὧν ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ οδ'. τῆς ς'.)

Συμφωνία.

Συμφώνως καὶ ὁ Παῦλος ἰδίᾳ εἰς τὴν πρὸς Τιμόθ. α'. κεφ. δ'. 2. κεκχυτηριασμένους ὠνόμασε τοὺς αἵρετικοὺς ἐκείνους, ὅπου ἐδίδασκον νὰ ἀπέχουσιν οἱ ἀνθρώποι διὰ βδελυρίαν ἀπὸ τὰ βρώματα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἀποστολικὸν νά'.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'.

Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθῆι ἐσθίων. ἀφορίζεσθω. Πάρεξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύοντος.

Αποσ. μβ'. μγ'. τῆς ς'. θ'. τῆς ζ'. κβ'. Λαοδ. κδ'. τῆς Καρθ. κζ'. ξθ'.

Ἑρμηνεία.

Οἱ τῷ Θεῷ κεκληρωμένοι πρέπει νὰ ἦναι εἰς τοὺς λαίλους ὑπόδειγμα βίου σεμνοῦ, ἵνα μὴ ἐξ αἰτίας αὐτῶν βλασφηγηθῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶν κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Κληρικὸς εὕρεθῃ νὰ τρώγῃ ψωμί μεσὰ εἰς καπηλεῖον, ἢς ἀφορίζεται. Διατί τὸ νὰ ἐμβαίωσιν αὐτοὶ εἰς καπηλεῖον, τί ἄλλο φανερόνει, πᾶρεξ πῶς ἔχουσι ζωὴν ἄσεμνον, καὶ πῶς εἶναι διεσθραμμένοι, ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν φαγητῶν καὶ πικτωῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα τῶν ἡθῆ, ὡσάν ὅπου, μετὰ τὸ νὰ συμμαζώνωνται εἰς τὰ κπηλεῖα ἄσεμνοι ἄνδρες καὶ ἄσεμναι γυναῖκες, βέβαια ἐκεῖνος ὅπου συναναστρέφεται μετ' αὐτούς, δὲν θέλει μείνῃ ἀμέτοχος τῆς ἐκείνων κακίας. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Παῦλον «Φθείρουσιν ἡθῆ χρηστὴ ὀμιλίαι κακαί» [α'. Κορινθ. ιε'. 33.], ἐξω μόνον ἂν ὁ Κληρικὸς εὕρισκόμενος εἰς τὸν δρόμον, καὶ μὴ ἔχοντας εἰς ποῖον ἄλλο ὀσπήτιον νὰ κονέσῃ, ἤθελεν ἔμβῃ μέσα εἰς πανδοχεῖον καὶ γάνι διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐξ ἀνάγκης. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀποστολικοῦ μβ'. Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Εἴ τις Κληρικὸς ὑβρίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, καθαιρέσθω. Ἀρχοντα γὰρ τοῦ Λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κακῶς.

Τῆς ἐν τῇ ἀγ. Σοφίᾳ γ'. ἐξοδ. κβ'. 28.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἐπίσκοπος καὶ Ἀρχιερεὺς εἰς τύπον ὧν τοῦ Κυρίου, καὶ κεφαλὴ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας σώματος αἰσθητῆ λογιζόμενος, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνῃ περισσοτέραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἱερωμένους τιμὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος κληρικὸς ἤθελεν ὑβρίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢς καθίρεται, (1) ἐπειδὴ εἶναι γεγραμμέ-

οὔτε εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐσθίοντες αὐτὰ, εἰς μόνας τὰς ἑορτάς τούτων ἀπέχονται, ἀλλ' ἐπίσης καὶ εἰς ἐκεῖνας, καὶ εἰς ταῦτα ἀπέχονται δι' ἐγκράτειαν μόνην. Πλὴν διὰ νὰ ἦναι ἡ ἀποχή καὶ νηστεία τῶν τοιούτων ἀσκανδάλιστος πάντη, κοντὰ εἰς τοὺς πολλοὺς, εἶναι καλλίτερον οἱ τοιοῦτοι καὶ εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν, κατ' ἰδίαν καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὸν ἄρτον αὐτῶν νὰ ἐσθίωσιν. Ἐτι συνάγεται ἀκολούθως τὸ αὐτὸ καὶ ἐμπροσθεν.

(1) Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Φώτιος, τίτλ. θ'. κεφ. λς', λέγει, ὅτι, τὸ θ'. βιβλ. τοῦ κώδικος τίτλ. ζ'. διατάξ, ἀ. διορίζεται πῶς ὁ τὸν βασιλεῖα ὑβρίζων δὲν τιμωρεῖται: οὔτε τι σκληρὸν ἢ τραχὺ ὑπομένει· διότι, ἢ ἀπὸ κουφότητα ὑβρίσῃ τὸν βασιλεῖα, καὶ πρέπει νὰ καταφρονῆται ὡς κούφος· ἢ ἀπὸ ἀγνοσίαν, καὶ πρέπει νὰ ἐλεῆται· ἢ ὡς ἀδικούμενος, καὶ πρέπει νὰ συγχωρηται· ἔτσι καὶ ὁ τὸν Ἀρχιερεῖα ὑβρίζων, καθ' ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν, δὲν πρέπει νὰ τιμωρῆται, εἴτε ὡς κούφος, εἴτε ὡς ἀνόητος καὶ φλύαρος, εἴτε ὡς ἀδικούμενος. Ἐπειδὴ ἂν ὁ βασιλεὺς ὅπου εἶναι πρόσωπον ἐξωτερικόν, ἐμποδίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ μὴ παιδεύῃ τοὺς τοιοῦτους ὅπου τὸν ὑβρίσουσιν, πόσω μᾶλλον ὁ Ἀρχιερεὺς ὅπου εἶναι πρόσωπον ἐσωτερικόν, καὶ πνευ-

ματικόν, καὶ τοῦ προτάτου καὶ ἀμνησιακού Χριστοῦ μιμητῆς γνησιώτατος; ἐξω μόνον ἂν ὁ ὑβρίσας ἦναι ἐμβριθῆς εἰς τὸν νοῦν, καὶ αὐθάδης καὶ τολμητίας· αὐτὸ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ νοῆται καὶ διὰ τοὺς ὑβρίζοντας Πρεσβύτερον, καὶ Διάκονον: οἱ δὲ φιλευσεβεῖς νόμοι τῶν βασιλείων προστάζουσιν, ὅτι, ὅποιος ἐμβῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν τελοῦνται τὰ Μυστήρια, ἢ ἄλλα ἁγία λειτουργία, καὶ ὑβρίσῃ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ ἐμποδίσῃ νὰ μὴ τελεισθῶν ταῦτα, νὰ τιμωρῆται κεφαλικῶς. Τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ φυλάττηται καὶ ὅταν γίνωνται λιτανεῖαι, καὶ δεήσεις, καὶ εὐρισκωνται ἐκεῖ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί. Ἦγουν τὸ νὰ ἐξορίζεται ὅποιος ὑβρίσῃ τούτους, καὶ τὸ νὰ παιδεύηται κεφαλικῶς, ὅποιος ταραξῇ τὴν λιτανεῖαν καὶ δεήσιν. Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου συμπεράνον, ὅτι καὶ ὅποιος ὑβρίσῃ τὸν σαρκικόν του πατέρα, ἢ τὸν πνευματικόν του γέροντα, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται. «Ὁ κακολογῶν ἢ γὰρ, φησί, πατέρα ἢ μητέρα (ὅστις καὶ ἂν ἦναι εἴτε κληρικὸς, ἢ λαϊκός, ἢ μοναχός), θανάτῳ τελευτάτω.» (Λευϊτικ. κ'. 9. καὶ Ματθ. ιε'. 4.) θάνατος δὲ τούτων εἶναι ἡ στέρησις τῆς θείας κοινωνίας, ἣτις κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους θάνατος ἀληθῶς λογίζεται κατὰ τὸν νέ. Βασιλείου.

νον ἐν τῷ νόμῳ. Δὲν θέλεις κακολογήσει τὸν προεστῶτα τοῦ λαοῦ σου καὶ ἄρχοντα, εἴτε ἐσωτερικὸν δηλαδὴ καὶ πνευματικὸν, εἴτε ἐξωτερικὸν καὶ σωματικὸν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Ἀρχιερεὺς ὁ Ἐπίσκοπος λέγεται, ὡς ἄρχων τῶν ἱερέων, καὶ Ἱεράρχης, ὡς ἄρχων τῶν ἱερῶν, κατὰ τὸν θεῖον Μάξιμον, καὶ τὸν Ἀρσοπαγίτην Διονύσιον. Ὁ δὲ γ'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ λέγει· Ὅποιος τολμήσῃ νὰ κτυπήσῃ, ἢ νὰ φυλακώσῃ Ἐπίσκοπον, καὶ χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ μὲ αἰτίαν ἐπίπλαστον καὶ ψευδῆ, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀναθεματίζεται.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Εἴ τις Κληρικὸς ἕβρισται Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, χειρῶν ἔχοντες τόπον, διὰ μέσου τῶν ὁποίων κυβερνᾷ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Ἐπίσκοπος, πρέπει μὲν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὴν προσήκουσαν τιμὴν, ὅχι ὅμως καὶ ὅσην πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὁ Ἀρχιερεὺς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁποιος Κληρικὸς ἤθελεν ἕβρισθαι Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἀφορίζεται μόνον (τὸ ὅποιον εἶναι ὀλιγωτέρᾳ παιδείᾳ), καὶ ὅχι ἢς καθαιρεταί, ὡσάν ἐκεῖνος ὁποῦ ἕβρισθαι Ἀρχιερέα (τὸ ὅποιον εἶναι μεγαλητέρα παιδεία). Διότι, καθὼς ἡ μὲν κεφαλὴ εἶναι ἀνωτέρᾳ ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος, αἱ δὲ χεῖρες εἶναι κατώτεροι ἀπὸ τὴν κεφαλὴν: ἔτσι ἀκολουθῶς καὶ οἱ ἀτιμάζοντες τὴν κεφαλὴν, μεγαλητέρας παιδείας δεόνται, οἱ δὲ ἀτιμάζοντες τὰς χεῖρας ὀλιγωτέρᾳ παιδείᾳ χρειάζονται.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

Εἴ τις Κληρικὸς χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βίας πεπληγμένον χλευάσῃ, ἀφοριζέσθω. Ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ ἔχουσι μέλη τοῦ σώματος πεπληρωμένα καὶ μισερὰ, πρέπει μάλιστα νὰ ἐλεῶνται, νὰ βοηθῶνται καὶ νὰ χειραγωγῶνται ἀπὸ τοὺς ἔχοντας τὰ μέλη σῶα καὶ ὑγιᾶ, ὅχι νὰ περιγελῶνται καὶ νὰ περιπαίζωνται. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ὁποιος κληρικὸς περιπαίξῃ κωτῶν, ἢ κωφῶν, ἢ τυφλῶν, ἢ πληγωμένον καὶ μισερὸν ὄντα κατὰ τοὺς πόδας, ἢ ἀφορίζεται. Ὁμοίως δὲ καὶ λαϊκὸς ἂν κάμῃ τοῦτο ἢ ἀφορίζεται. Διότι, μήπως δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ τιμωρία καὶ παιδεία ὁποῦ δίδει εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς, κρίμασιν, οἷς αὐτὸς μόνος οἶδε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄνθρωποι πέρνοντες τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, προσθέτουν εἰς τοὺς ταλαιπώρους αὐτοὺς, παιδείαν ἐπάνω εἰς τὴν παιδεῖαν, μὲ τοὺς ἐμπαιγμοὺς αὐτῶν καὶ τοὺς καταγέλωτας; ὃ ἀθεοφοβίης καὶ ἀπονοίας μεγάλης! Μὴ διὰ τὸν Κύριον, μὴ, ἀδελφοί μου, τολμήσητε εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ νὰ περιπαίξῃτε, ἢ νὰ ἀποφεύγητε ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους μισερῶς, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ μιάσματος, συνειθίζοντες νὰ λέγητε τὴν ἄλογον καὶ ἀφρονεστάτην παροιμίαν ἐκείνην· Φεύγετε τοὺς σημειωμένους, ἀλλὰ μάλλον συντρέχετε καὶ βοηθεῖτε αὐτοῖς πᾶσι τοῖς τρόποις, οἷς δύνασθε, ἵνα καὶ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐλεηθῆτε, φανέντες περὶ τοὺς συνδούλους συμπαθητικοὶ τε καὶ εὐσπλαγνοί. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς προστάζει μήτε νὰ κατηγορῇ τινὰς τὸν κωφὸν, διατὶ δὲν ἀκούει, μήτε νὰ βάλῃ σκοντάματα ἐμπροσθεν εἰς τὰ ποδάρια τοῦ τυφλοῦ, διατὶ δὲν βλέπει. «Οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφὸν, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθεῖς σκάνδαλον καὶ φοβηθῆσῃ Κύριον τὸν Θεόν σου. (Λευϊτ. ιθ' 14.).

Τῆς δ'. κε'. τῆς
ς'. ιθ'. π'. τῆς
α'. καὶ β'. ις'.
τῆς Σαρδ. ια'.
ιβ'. τῆς Καρθ.
οθ'. πβ'. πς'.
ρλδ'. ρλθ'. ρλγ'.
τοῦ Νύσσης.
τοῦ Πέτρου ι'.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ Κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσεβείαν, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καὶ ραθυμίᾳ, καθαιρεῖσθω.

Ἑρμηνεία.

Χρέος ἀπαραίτητον εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ διδάσκῃ καθ' ἑκάστην τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ λαὸν τὰ εὐσεβῆ δόγματα, καὶ νὰ ρυθμίζῃ αὐτὸν πρὸς πίστιν ὀρθὴν καὶ πολιτείαν ἐνάρετον. Λέγει γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ, πρὸς τοὺς προεστῶτας τῶν λαῶν. «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν τέθεικά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰουδα· εἰ μὴ διαστείλῃ, μηδὲ λαλήσῃ, ἀποθαναῖται ὁ ἀνομος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω.» [Ἰεζ. γ'. 17.]. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος (διδασκαλικὸς εἶναι καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους χρῆ,) (1) ἀμελεῖ τοὺς κληρικούς του, καὶ ὅλον τὸν

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει· «Οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν (τῶν Πρεσβυτέρων δηλ.) καὶ τῶν Ἐπισκόπων. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδαγμένοι καὶ προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας... τῇ γὰρ χειρονομίᾳ μόνῃ ὑπερβεβή-

κασι, καὶ τούτῳ μόνῳ δοκοῦσι πλεονεκεῖν τῶν Πρεσβυτέρων» (ὁμιλ. ια'. τῆς πρὸς Τιμόθ. α'. ἐν τῇ ἀρχῇ) ὅρα καὶ εἰς τὴν ὑπόσημειωσιν τοῦ ιθ'. τῆς ς'.

ἐπίλοιπον λαόν, καὶ δὲν διδάσκει αὐτοὺς τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα καὶ ἔργα, ἅς ἀφορίζηται ἕως οὗ νὰ διορθωθῇ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ραθυμίαν του, ἅς καθαίρεται ὀλότελα, ὡς τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ πρεσβυτερίου ἀνάξιος (1).

Συμφωνεῖα.

« Ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ ς'. ἐν τῷ ιθ'. Κανόνι αὐτῆς διορίζει, ὅτι πρέπει μὲν καὶ κάθε ἡμέραν νὰ διδάσκωσι τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν τους οἱ προεστῶτες τῶν λαῶν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα εἰς τὰς Κυριακὰς, διαλέγοντες ἀπὸ τὰς θείας γραφὰς τὰ τῆς ἀληθείας νοήματα, καθὼς αὐτὰ ἐρμηνεύουσι οἱ τῆς Ἐκκλησίας πατέρες καὶ Θεοφρόνοι διδασκαλοὶ. Ὁ δὲ ρλβ'. τῆς ἐν Κερθαχ. λέγει, εἰς τὴν Ἐπίσκοπος ἀμελῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ αἵρετικῶν, ὑπομνησθῆ ἀπὸ τοῦ γειτονοῦντος Ἐπισκόπου περὶ τούτου, καὶ μετὰ ἕξ μῆνας δὲν φροντίσῃ περὶ αὐτῶν, νὰ ἀφορίζηται ἕως οὗ τοῦτο κάμῃ. Ὁμοίως καὶ ὁ ρλγ'. διορίζεται, ὅτι εἰς ἕξ μῆνας ἀπ' οὗ ὑπομνησθῆ παρὰ τῶν γειτονοῦντων ὁ ἀμελῶν τῶν αἵρετικῶν τόπων του, Ἐπίσκοπος, δὲν δείξῃ κάμμιν περὶ αὐτῶν ἐπιμέλειαν, οἱ τόποι αὐτοὶ νὰ δίδωνται εἰς ἄλλον Ἐπίσκοπον, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀμελῆς Ἐπίσκοπος εἴπῃ ψευδῶς, ὅτι οἱ αἵρετικοὶ ἐκεῖνοι ἠνώθησας τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεμελήθη αὐτῶν, ὁ τοιοῦτος νὰ χάσῃ καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν, κατὰ τὸν ρλγ'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ οδ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι οὐδὲ εἰς ἄλλους τόπους, ὑποκειμένους αὐτῷ πρέπει νὰ διατρέβῃ πολὺ, ἀμελῶντας τὴν φροντίδα τοῦ τόπου ἐκεῖνου ὅπου ἔχει τὸν ἴδιον θρόνον. Ὁ δὲ ις'. τῆς α'. καὶ β'. καθαιρεῖ τὸν λείποντα ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ὑπὲρ τοῦς ἕξ μῆνας, (χωρὶς νόσου καὶ Βασιλικῆς ἢ Πατριαρχικῆς ὑπηρεσίας) καὶ προστάζει, ἄλλος νὰ χειροτονῆται ἀντὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ια'. καὶ ιβ'. τῆς Σαρδικῆς καὶ εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν διορίζει νὰ μὴ λείπῃ ἀπὸ αὐτῆν, ἤτοι τρεῖς ἐβδομάδας μόνον. Αὐτὸ τοῦτο διορίζει καὶ ὁ π'. τῆς ς'. ὁ δὲ κς'. τῆς δ'. ἕως εἰς τρεῖς μῆνας μόνον διορίζει νὰ ἀναβάλλουν οἱ Μητροπολίται τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων τους, ἕξω μόνον ἀν' ἀνάγκην ἀπαραίτητον ἀπερᾶση περισσότερος καιρὸς. Διὰ τὴν ὁποίαν ἀνάγκην, καὶ τὰς διχονοίας τοῦ λαοῦ, διορίζει ὁ πδ'. τῆς ἐν Κερθ. ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνιον νὰ γίνηται Ἐπίσκοπος εἰς τὴν χηρεύουσαν ἐπαρχίαν, καὶ ὄχι περισσότερον. Ἀλλὰ καὶ ὁ πε'. αὐτῆς εἰς πολλὸν καιρὸν δὲν θέλει νὰ ἀφίνωνται ἐρημοὶ Ἐπισκόπου αἱ ἐπαρχίαι. Καὶ ὁ ι'. δὲ τοῦ Πέτρου καθαιρεῖ τοὺς ἀφήσκοντας μὲν τὸ τοῦ Κυρίου ποιμνιον, ὑπάγοντας δὲ ἀπ' ἐαυτῶν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ ἀρνηθέντας πρῶτον, ὕστερον δὲ πάλιν ἀδομολογήσαντας τὴν πίστιν. Τόσον εἶναι μέγα καὶ ἀπκραιτέρον τὸ χρεῖος τῶν Ἀρχιερέων, ὅπου ἔχουσι πρὸς τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς λαόν. Ὅθεν, ἀν' καὶ ἄλλο δὲν τοὺς πκραινῆ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμελῶσιν, ἀλλὰ νὰ νήρωσι, καὶ ἅς παρακινήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου ὅπου ἔχουσι, τὸ ὅποιον σημαίνει βίβλαν καὶ σκοπόν. Οἱ εἰς τὴν βίβλαν ὄντες, πρέπει νὰ ἀγρυπνοῦσι καὶ νὰ βλέπωσιν, ὄχι νὰ ἀμελῶσι καὶ νὰ νυστάξωσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον τὸ ἱερὸν σύνθρονον ἱδρυταί, ἵνα, ὁ μὲν Ἀρχιερεὺς ἀναβαίνων καὶ κηλιζόμενος εἰς αὐτὸ βλέπῃ ἀπὸ ὑψηλῆς, ὡσάν ἀπὸ βίβλαν τὸν ὑποκειμένον αὐτῷ λαόν, καὶ ἀκριβέστερον τοῦτον ἐπισκοπῇ, οἱ δὲ Πρεσβύτεροι συνιστάμενοι καὶ συγκαθεζόμενοι μετ' αὐτὸν, παρακινουῦνται ἐντεῦθεν νὰ ἐφορῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ καταρτίξωσι τὸν λαόν, ὡς σύμπονοι δοθέντες εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς. Αὐτὸ τὸ ἴδιον νόημα φανερώνει καὶ ὁ θρόνος τοῦ ἀρχιερέως ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἱστάμενος, ὑψηλότερος τῶν ἄλλων, καὶ Σκοπιὰ ὑπερτάτη διὰ τοῦτο ὀνομαζόμενος καὶ ἱερὰ τοῦ θρόνου περιοπή, κατὰ τὸν διάκονον Ἰγνάτιον (ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πατριάρχου Νικηφόρου, (2). Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶναι ἀμαθεῖς, καὶ δύνανται δὲν ἔχουν εἰς τὸ νὰ διδάσκωσι, πρέπει συμρώνως νὰ προσκαλοῦν ἀπὸ ἄλλους τόπους διδασκάλους τε καὶ ἱεροκήρυκας, τὰ πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῖς, καὶ τιμὴν τὴν προσήκουσαν ἀπονέμοντες (3), νὰ καθι-

(1) Δι' ὃ καὶ ἰδίᾳ ὁ Παῦλος ἐν τῇ α. πρὸς Τιμόθεον γ'. 2. λέγει, « Ὅτι, ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἦναι διδακτικός. » Καὶ πρὸς Τίτον (α. 9.) « Ὅτι νὰ ἀντίχηται τοῦ κατὰ τὴν διδασκαλίαν πιστοῦ λόγου, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ παρακινή τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν, καὶ νὰ ἐλέγχῃ τοὺς ἀντιλέγοντας εἰς αὐτήν. »

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ, ὅτι ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔκαμα τοὺς θρόνους τῶν Ἀρχιερέων ὑψηλοτέρους ἀπὸ τοὺς τῶν ἄλλων. « Ἀλλὰ γὰρ ὦδε τὸν νεῶν ἐπιτελέσας, θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν. » Καὶ προσέτι βάρθροις ἐν τάξει τοῖς καθόλου κατὰ τὸ πρῶτον κοσμήσας. Καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει εἰς τὰ ἔπη του, ὅτι εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔβλεπεν εἰς τὸ ὄνειρόν του, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐκάθητο εἰς θρόνον ὑψηλότερον, (ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας), οἱ δὲ ἄλλοι ἐκάθηοντο παρακάτω ἀπὸ αὐτόν.

« Ἐξεσθαι δοκέσκον ὑπέρθρονος οὐχ ὑπερβύρως, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὄναρ, τίον ἀγνηορίην.
 » Οἱ δὲ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑπεδριδώντο γηραιοί,
 » πόμνης ἡγεμόνες ἔκκριτος ἡλικίᾳ,
 » Οἱ δ' ἀπ' ὑποδρηστήρης ἐν εἴμασι παμφανόωσιν,
 » Ἔστασαν ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαίας. »

(3) Δι' ὃ καὶ ἡ Νισαρά τοῦ αὐδίου Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐδιώρισεν, εἰς τὸν κάθε διδασκαλὸν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας νὰ δίδωνται πενήντα μόδια σίτος, καὶ τρεῖς λίτρας νομίσματα, ἤτοι διακόσια δεκαεὶ νομίσματα (ἑκάστη γὰρ λίτρα οβ'. νομίσματα περιέχει), τιμὴν δὲ νὰ ἔχουν τὸ νὰ στέκωνται εὐθὺς ὕστερα ἀπὸ τοὺς βασιλικούς ἄρχοντας, καὶ νὰ παραστέκωνται κοντὰ εἰς τὸν Πατριάρχην ὡς πρόσωπον ἐκείνου ἐπέχοντες καὶ ἐκ τῶν διδασκαλικῶν, ἐδιώρισεν νὰ προβαίνουν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἀρχοντίκια, ἤτοι ὀφφίκια. Εἴρημι δὲ καὶ ὁ Παῦλος ὅτι « Οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ διπλῆς τιμῆς ἀξιοῦσθωσαν » (α'. Τιμόθ. ε'. 47.) καὶ πάλιν λέγει « Ἐρωστῆμιν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ καὶ προισταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, καὶ νοουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἐηγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερικρίτισσού ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν » (α'. Θεσσαλ. ε'. 12.) καὶ πάλιν « Οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐδιέταξε τοῖς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἐξῆν » (α'. Κορινθ. θ'. 13.) Γράφουσι δὲ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἐν ταῖς Διαταγαῖς (βιβλ. ζ'. κεφ. ι'.) ταῦτα « Τὸν λαλοῦντά σοι

E. Γ. Δ. Π. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

στῶσι σχολεῖα εἰς τὰς αὐτῶν παροικίας, καὶ διὰ μέσου ἐκείνων νὰ πληρῶνωσι τὸ χρέος τῆς διδασκαλίας, ὅπου αὐτοὶ χρεωστοῦσιν εἰς τὸν λαόν, ἀλλέως, τῶν Κανόνων ἢ αὐθεντία πρέπει νὰ ἰσχύη πάντοτε.

ΚΑΝΩΝ ΝΟ΄.

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιγορηγοῖ || Ἀποσ. δ΄. μα΄. » τὰ δέοντα, ἀφροζίσθω. Ἐπιμείνων δὲ, καθαιρείσθω, ὡς φρονέοντας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ».

Ἑρμηνεία.

Τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν Ἐκκλησιῶν, ὀνομάζονται πτωχικά· διότι πρέπει νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς πτωχοὺς. Καὶ ἂν πρέπει νὰ διαμοιράζωνται εἰς πτωχοὺς ἄλλους, καὶ ἐνδεεῖς ἀπὸ τοὺς προεστώτας τῶν Ἐκκλησιῶν, πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ διαμοιράζωνται ταῦτα εἰς τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς Κληρικοὺς, πενομένους καὶ χρεῖαν ἔχοντας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν δίδει τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς ἐνορίας (εἶχον γὰρ καὶ αἱ τῶν Πρεσβυτέρων ἐνορίαὶ εἰσοδήματα, περὶ ὧν δεῖα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ΄. τῆς δ΄.) εἰς τὸν χρεῖαν ἔχοντα Κληρικὸν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκείνης, ἢ τῆς ἐνορίας, ἃς ἀφορίζεται, ἕως οὗ νὰ ἀρχίσῃ νὰ δίδῃ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένη εἰς τὴν ἀσπλαγχνίαν τοῦ, ἃς καθαιρεται παντελῶς, διατὶ, ὅσον εἰς τὴν ἰδικήν του προαίρεσιν, φονεὺς ἐγίνε τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὰ συστατικά τῆς ζωῆς, βέβαια ἀποθνήσκει, ὁ δὲ ἔχων καὶ μὴ δίδου εἰς τὸν μὴ ἔχοντα καὶ κινδυνεύοντα, ἀναντιρρήτως φονευτὴς ἐκείνου ἐστίν. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος πραγματικῶς δὲν ἀπέθανε, τῆς θείας προνοίας χορηγήσασθαι αὐτῷ δι’ ἄλλων φιλοπτιῶν τὰ ζωαρκῆ, ὅμως ὁ ἔχων καὶ μὴ δίδου, φονευτὴς κρίνεται διὰ τὴν ἀσπλαγχνίαν του καὶ ὀμότητα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ΄. Ἀποστολικόν· καὶ προσέτι τὸν μα΄. διορίζοντα, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ κυβερνᾷ ὁ Ἐπίσκοπος τὰς χρεῖας, τόσον τὰς ἰδικὰς του, ὅσον καὶ τὰς χρεῖας τῶν ξένων ἀδελφῶν ὅπου τυχούν. Εἰ δὲ τὰς χρεῖας τῶν ξένων πρέπει νὰ κυβερνᾷ, πόσω μᾶλλον τὰς χρεῖας τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ κληρικῶν ;

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Εἰ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία, ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει, || Τῆς ς΄. β΄. εγ΄. ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Κλήρου, καθαιρείσθω. || τῆς ζ΄. θ΄. Λαοῦ. να΄.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὰ βιβλία, ἄλλα μὲν, παρὰ αἰρετικῶν καὶ ἀσεβῶν συγγραφέντα, εἰς ὀνόματα ἁγίων ψευδῶς ἐπεγράφησαν, πρὸς ἀπάτην καὶ πλάνην τῶν ἀπλουστέρων : καθὼς εἶναι τὸ τοῦ κατὰ Θωμᾶν ὀνομαζόμενον Βυαγγέλιον, παρὰ τῶν Μανιχαίων μὲν συγγεγραμμένον, ἐπιγεγραμμένον δὲ τῷ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ ὀνόματι· αἱ ὀνομαζόμεναι Ἀποκαλύψεις Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, καὶ τῆς Θεοτόκου· αἱ τοῦ Χρυσομάλλου φλυαρίαι, τὰς ὁποίας ὁ αἰρετικὸς Πάμφιλος Θεολογικὰ ἔπη ἐπέγραψε, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, τῶν ὁποίων μνεῖαν κάμνει ὁ Ἅγιος Μελέτιος (1) ὁ ὁμολογητὴς διὰ στίχων πολιτικῶν, ἐν τῷ κατ’ αὐτὸν ὀνομαζόμενῳ ἀλφαβηταλφαβήτῳ. Ἄλλα δὲ ὀρθόδοξα ὄντα καὶ εὐσεβῆ, καὶ παρὰ ὀρθοδόξων καὶ ἁγίων συγγεγραμμένα, ἐνοθεύθησαν παρὰ τῶν αἰρετικῶν

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δεξάσεις, μνησθήσῃ δὲ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ ἐνοκτὸς τιμήσεις δὲ αὐτὸν, οὐχ ὡς γεννησίως αἴτιον, ἀλλ’ ὡς τοῦ εὐ εἶναι σοὶ πρόξενον γενόμενον, ὅπου γὰρ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ἐκεῖ ὁ Θεὸς πάρεστιν. Ἐκζητήσεις καθ’ ἡμέραν τὸ ἐπρόσωπον τῶν ἁγίων, ἵνα ἐπαναπαύῃ τοῖς λόγοις αὐτῶν· οὐ ποιήσεις ἔχθραν πρὸς αὐτοὺς, ἀναμνησθεῖς Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν τοὺς ἀντιστάντας Μωσῆ. Περὶ τῶν διδασκάλων τούτων τῆς Ἐκκλησίας λέγει διὰ τοῦ Ἡσαίου ὁ Θεός· «Καὶ ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν σου, Ἱερουσαλήμ, κατέστησα φύλακας ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὄλην τὴν νύκτα, οἱ διὰ τέλος οὐ σιωπήσονται, μιμησόμενοι Κυρίου». (Ἡσ. εἶβ΄. 6.) «Ὅθεν κατὰ τὸ λόγιον τοῦτο, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ ἱεροκήρυκες χρεωστοῦν νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ ἔργον τοῦς, ἀλλὰ παντοτινὰ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν.

(1) Ἄτινα πρὸς τοὺς εἰρημένους εἰσὶ ταῦτα. Ἀποκαλύψεις Ἀδάμ, Λάμεχ· Προσειχὴ Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου· Μωσείως ἀποκαλύψεις καὶ διαθήκη ψαλμοὶ Ἑλδὰδ καὶ Σολομῶν· ξέναὶ ῥήσεις Ἡσαίου· ἀποκαλύψεις Σοφονίου. Ἡ τρίτη τοῦ Ἐσδρα· ἀποκα-

λύψεις τῆς Θεοτόκου, καὶ Πέτρου, καὶ Παύλου· ἡ ἐπιτολὴ Βαρνάβα· αἱ περίοδοι τῶν Ἀποστόλων· ἡ βίβλος Ματθαίου καὶ Βαρνάβα· Κλήμεντος διδασκαλία· αἱ τοῦ Παύλου πράξεις· ἡ διδαχὴ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου· αἱ βίβλοι τῶν μαθητῶν Σίμωνος, Δημᾶ τε καὶ Κλεόβου καὶ Νικολάου. Βιβλία δὲ τῶν αἰρετικῶν Μανιχαίων, ἔβδομον Βυαγγέλιον· ἡ ἐπτάλογος ἀγάπη· ἡ πραγματεία τῶν εὐχῶν· ἡ πραγματεία τῶν Γυγάντων· Βυαγγέλιον Φιλίππου· τὰ παιδικὰ τοῦ Χριστοῦ· αἱ πράξεις τοῦ Ἀνδρίου. Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ γ΄. καὶ δ΄. αὐτοῦ Κανόνι (οἵτινες φέρονται ἐν τῷ β΄. τόμῳ τῆς θαφελιστάτης Συλλογῆς τῶν Κανόνων σελ. 118.) λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχόμεθα τὴν ἀποκάλυψιν Παύλου, καὶ τὰ βροντολόγια, καὶ σεληνοδρόμια, καὶ καλαντολόγια. Βέβηλα γὰρ καὶ ἀκάθαρτα ταῦτα· οὔτε τὴν ἀποκάλυψιν Ἐσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου, (καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης) σημειῶσαι ὅτι ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσίως ἀναγινώσκειται μετὰ τῶν κανονιζομένων βιβλίων τῆς

ύστερον : καθώς ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν κακοδόξων, αἱ τῶν Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος διαταγαί, δι' ὃ καὶ ἀπεβλήθησαν, ὡς λέγει τοῦτο ἡ ε'. οἰκουμενικὴ ἐν τῷ β'. αὐτῆς Κανόνι. Καὶ τὰ ἀπόκρυφα Ἡλιοῦ, καὶ Ἰερυμίου, καὶ Ἐνώχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Προφητῶν καὶ Πατριάρχων (1). Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζεται ὅτι ὅποιος ἤθελε δημοσιεύσῃ καὶ βάλῃ νὰ ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίαις ὡς ἅγια, τὰ ψευδεπίγραφα βιβλία τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοδόξων, διὰ νὰ βλάβῃ ψυχικῶς τὸν κοινὸν λαὸν καὶ τοὺς Κληρικούς, ὡς καθίκεται. Τὰ τοιαῦτα γὰρ βιβλία πρέπει νὰ κατακρίνωσιν, ἢ τὸ ὀλιγώτερον νὰ κατακρύπτωνται, καὶ ὄχι ἐπ' ἐκκλησίαις νὰ ἀναγινώσκωνται.

Συμφωνία.

« Δι' ὃ, καὶ ἡ ε'. ἐν τῷ ζγ' Κανόνι διορίζει, ὅτι τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας πλασθέντα ψευδῶς μαρτυρολόγια, διὰ νὰ ἀτιμάζωσιν τοὺς τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρας, καὶ διὰ νὰ φέρουν τοὺς λαοὺς εἰς ἀπιστίαν μὲ τὰ ἀλλόκοτα ὅπου περιέχουν, ταῦτα, λέγω, ὡς μὴ δημοσιεύωνται, ἀλλὰ ὡς παραδίδωνται εἰς τὸ πῦρ. Ἀλλὰ καὶ οἱ παρὰδεχόμενοι ταῦτα ὡς ἀληθῆ, ὡς ἀναθεματίζωνται. » Δὲν κἀμνοῦσι λοιπὸν καλὰ ἐκεῖνοι ὅπου ἐπ' ἐκκλησίαις ἀναγινώσκουσι τὴν ἱστορίαν ὅπου ἐπιγράφεται εἰς τὸ βιβλίον Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου τοῦ γυνεθλίου τῆς Θεοτόκου : ἕνα μὲν, διότι περιέχει πολλὰ ἀλλόκοτα πράγματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς ἄλλος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μὴ ἀναφέρει, καθὼς μάλιστα εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει, πῶς ὁ μνήστωρ Ἰωσήφ ἔφερε μακίαν

Γραφῆς, διατὶ κανονικὸν βιβλίον ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν λ'. τῆς ἐν Κερύραϊ συνόδου Κανόνα. Πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ τοῖς ἀναγινωσκόμενοις βιβλίοις ταύτην συναριθμεῖ. Εἰ δέ τις ἀπόκρυφον αὐτὴν ὀνομάζουσι, κακῶς λέγουσιν, ἡλεγχόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ Ἀθανασίου ἐπιστολῆς. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημασίωσιν τοῦ π'. Ἀποστολικῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἐρμηνείαν. Σημαίωται πρὸς τοῦτο, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ συνοδικοῦ βιβλίου γράφει, ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ α'. σύνοδος διὰ θαύματος ἐγνώρισε τὰ ἐνδιάθηκα καὶ κανονικὰ βιβλία, καὶ τὰ ἀπόκρυφα καὶ νόθα τῶν αἰρετικῶν βιβλίουσα γὰρ ὅλα ὁμοῦ ὑποκάτω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ παρακαλίσασα τὸν Κύριον, ὡς τοῦ ἁγίου πνεύματος! τὰ μὲν κανονικὰ βιβλία εὖρον ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὰ δὲ ἀπόκρυφα ὑποκάτω.

(1) Εἶπα πῶς ἐνοθεύθησαν τὰ ἀπόκρυφα Ἡλιοῦ καὶ Ἰερυμίου καὶ Ἐνώχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Πατριάρχων, διατὶ ἕως εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἦσαν ἀνόθια καὶ καθάρα. Δι' ὃ ὁ μὲν Παῦλος, ἀπὸ μὲν τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἡλιοῦ ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὅπου γράφει εἰς τὸ β'. κεφ. τῆς πρὸς Κορινθ. α'. τὸ λέγον « Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ὃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ εἰσηγήσατο ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. » Καθὼς μαρτυρεῖ τοῦτο, πρῶτον μὲν Γρηγόριος τις Ἀρχιδιάκονος χρηματίσας Ταρσίου Πατριάρχου, τοῦ θείου τοῦ σοφοῦ Φωτίου, δεύτερον δὲ αὐτὸς ὁ σοφὸς Φῶτιος εἰς τὰ ζητήματα τὰ ὀνομαζόμενα Ἀμφιλόγια, παρὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦτο λαβών. Οὐδαμῶς γὰρ ἐν τοῖς σωζομένοις βιβλίοις τῆς ἁγίας Γραφῆς τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Παύλου οὕτως εὕρεται αὐτολεξίᾳ. Ἀπὸ δὲ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἰερυμίου ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὅπου ἀναφέρει εἰς τὸ ε'. τῆς πρὸς Ἐφίσιους, τὸ λέγον, δι' ὃ λέγει « ἔγγραψαι ὁ καθιεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνηται σοι ὁ Χριστὸς καθὼς καὶ τοῦτο βεβαίως ὁ ἴδιος Γρηγόριος καὶ ὁ κριτικώτατος Φῶτιος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰούδας εἰς τὴν καθολικὴν του ἐπιστολὴν μίαν ὀλιγόκληρον περικοπήν ἀναφέρει ἐκ τῶν ἀποκρύφων τοῦ Ἐνώχ. Οἷον, προφήτευσεν δὲ καὶ τοῦτο, ἔβδομος ἀπὸ Ἀδάμ, Ἐνώχ λέγων. « Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξει πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν κτλ. » ἦτο δὲ καὶ ἄλλων Πατριάρχων ἀπόκρυφα. Δι' ὃ ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἅγιος Μελέτιος ἀναφέρει περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀλεξανδραλφαβηθίου του ἕνα ρητὸν τοῦ Πατριάρχου Ἀσῆρ περὶ τοῦ θανάτου διαγορευθῶν, ὅτι, ὀφθαλμῶν ὁ θάνατος εἶναι ἡλεγχος καὶ ἀπόδειξις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Διατὶ, ἂν ὁ θάνατος ἦναι κα-

λὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἔπεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἦναι καὶ ἡ ζωὴ του καλὴ ἂν δὲ πονηρὸς, ἔπεται ἀκολουθῶς νὰ ἦναι καὶ ἡ παρασμένη ζωὴ αὐτοῦ πονηρὰ καὶ κακὴ. Ἐπειδή δὲ ταῦτα πάντα τὰ ἀπόκρυφα ὀνομάζει ὁ Τερτυλλιανὸς, ὡς μὴ ὄντα γραμμεία εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν. Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Μωσίου τοιαῦτα ἦσαν βιβλία ἀπόκρυφα κατὰ τὸν Ἀπολιναρίου. Καὶ ὀλίγον ἐστὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναφερόμενον. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ Ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ κυρίου τὴν Ζωὴν ἐπλόγισαι, καὶ « τοὺς χαμάρρους ἀρῶν κτλ. » (Ἀριθ. κ. 11). Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθήσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημασίωσιν, ὅτι τὸ γ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ α'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν θισπίζει νὰ καίωνται τὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν συγγραφήματα τοῦ Πορφυρίου συγγράμματα, καὶ τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ ὅσα δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφίσει συνόδους. Τὸ δὲ κβ'. κεφ. τοῦ α'. βιβλ. τοῦ α'. τίτλ. τῶν Βασιλικῶν θισπίζει, ὅτι οἱ τὰ ρηθίοντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ἐσχάτως τιμωροῦνται. Τὸ αὐτὸ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλ. διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ καίοντα τὰ κατὰ τῆς γ'. Συνόδου γραφήματα ἀπὸ τὸν Νεστορίου, καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τινά νὰ ἔχη αὐτὰ, ἢ νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ τὰ μεταγράψῃ, ἢ νὰ τὰ ἐνθυμᾶται ὅλος, ἢ νὰ τὰ διχηθῆται εἰς οἰουδήποτε τρόπον ὃ δὲ παραβαίνων τὸν νόμον τοῦτον, νὰ διαρπάζεται τὰ ὑπάρχοντά του ἀπὸ τὸν δῆμον. Τὸ δὲ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλίου θισπίζει, ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τινος νὰ γράψῃ, ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ ὑπαγορεύῃ, ἢ νὰ ἔχη συγγράμματα κατὰ τῆς δ'. Συνόδου, διότι παντοσφῶς ἐφορίζεται. Καὶ ὅτι ὅποιος ὑπάγῃ διὰ νὰ τὰ μάθῃ, νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον λίτρας χρυσοῦ. Καὶ ὅτι ὅποιος διδάσκει τὰ ἐμποδισμένα, ἐσχάτως τιμωρεῖται, καὶ ὅτι τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Ἀπολιναρίου συγγράμματα καίοντα. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ ὀφφικιαῖοι βασιλικῶν, καὶ ἐκκλησιαστικῶν παραβλέψωσι ταῦτα, δίκαιον λίτρας χρυσοῦ νὰ ζημιωθῶσιν. Τὸ δὲ τελευταῖον ὄνομα τοῦ κγ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. καὶ βιβλίου προστάζει, ὅτι τιμωρεῖται, ὅποιος δὲν φανερώσῃ τὰ τῶν Μανυχαίων βιβλία διὰ νὰ καύῃ. Ἡ δὲ ε'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεστωρῶν προστάζει νὰ κόπτονται τὰ χίρια ἐκεῖνων ὅπου ἔχουν βιβλία τοῦ Σιθέρου καὶ δὲν τὰ καίουν. (Παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιβ'. κεφ. γ'). Διὰ τί ταῦτα πάντα ἀναφέρωμεν; ἵνα δείξωμεν, ὅτι, ἐν τῶν αἰρετικῶν τὰ βιβλία πρέπει νὰ κατακαίωνται καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταῦτα ἐσχάτως τιμωροῦνται, πόσω μᾶλλον, καὶ ἀσυγκρίτως πῶς, πρέπει νὰ κατακαίωνται τὰ βιβλία τοῦ ἀθίου Βολταίρου, τὰ φανερῶν ἀθίαν διδάσκοντα; Τὰ ἀντιχριστιανικά; Τὰ μιάσματα τοῦ

E.Γ. 40.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

»τηγοροῦνται, κατὰ τε τὸν Ἀρμενόπουλ. βιβλ. α'. τίτλ. β'. καὶ κατὰ τὸν ς'. τῆς Οἰκουμένης β'. συνόδου. » Ἀνίσως λοιπὸν οἱ κατήγροι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἀποδείξουν ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν τὴν κατὰ τοῦ ὑποψήφιου ἐκείνου, ὁ τοιοῦτος δὲν γίνεται Κληρικὸς. Εἰ δὲ δὲν δυνηθῶσιν νὰ τὴν ἀποδείξουν ἀνάμεικτο εἰς τρεῖς μῆνας, αὐτοὶ μὲν νὰ ἀφορίζωνται παντοτινὰ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν Μυστηρίων ὑπὸ τοῦ μέλλοντος χειροτονῆσαι τὸν Κληρικὸν Ἀρχιερέως, ὡς συκοφάνται καὶ διαβολαῖς, ὁ δὲ συκοφνηθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ἀδίκως, νὰ χειροτονῆται Κληρικὸς, ὡς καθαρὸς φανεὶς καὶ ἀνεύθυνος τῆς κατηγορίας: καθὼς περὶ κελεύεται ἡ α'. διάταξις τοῦ α' τίτλ. τῶν Νεαρῶν. (Φώτιος τίτλ. α'. κεφ. η'.) Διὰ τοῦτο εὐρίσκει ἡ αὐτὴ Νεαρά, ὅτι αἱ χειροτονίαι, ἧτοι αἱ ψῆφοι τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, πρέπει νὰ γίνωνται ἐμπροσθεν εἰς ὄλον τὸν λαὸν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἔχη ἄδειαν ὁποῖος θέλει νὰ λίγη. (1) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἡ Κερθαγέν. Κανὼν νθ'. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει, εὐρίσκουσιν ὅτι, ἀνίσως, ὅταν γίνωνται αἱ ψῆφοι καὶ ἐκλογαὶ τῶν Ἀρχιερέων, γεννηθῆ ἀπὸ τινος κῆμμιξ ἀντιλογίαν κατηγορίας καὶ ἐγκλημάτων, νὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ ἀφ' οὗ φανῆ ὁ ὑποψήφιος καθαρὸς ἐμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον ὄλου τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπαγομένους κατηγορίας, τότε νὰ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος. Ἀλλοῦ δὲ ὅτι τοῦτο ὁποῦ λέγει ἡ σύνοδος διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, νοεῖται ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς Κληρικούς: περὶ οὗ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ β'. Ἀποστολικῶν, καὶ τοῦ ε'. καὶ ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν λ'. Ἀποστολικῶν.»

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'.

«Εἴ τις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνου, ἢ Αἰρετικοῦ, ἀρνήσῃται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεβαλλέσθω, εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω. Μετανοήσας δὲ, ὡς Λαϊκὸς δεχθήτω.»

Τῆς α'. ε'. τῆς Ἀγκ. α'. β'. γ'. β'. τοῦ Πέτρ. ε'. ιδ'. Ἀθαν. ἐπισ. πρὸς Ρουμανόν, Βασιλ. μβ'. Θιορ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὁποῖος Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον κολάσεων, Ἰουδαίων δηλ. ἢ Ἑλλήνων, ἢ Αἰρετικῶν, ἤθελεν ἀρνηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀφ' οὗ μετανοήσας, ὅχι μόνον ἀεὶ καθίρεται ἀπὸ τὴν Κλήρον, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀεὶ ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ στέκεται εἰς τὴν τάξιν τῶν μετανοούντων. Εἰ δὲ διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἤθελεν ἀρνηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ κλήρου του, ταῦτόν εἰπεῖν, πῶς εἶναι ὁ δεῖνα Κληρικὸς, ἢ Ἀναγνώστης δηλαδὴ, ἢ Ψάλτης, ἢ ἄλλο τι, ἀεὶ καθίρεται μόνον ἀπὸ τὸ κληρικῶτον του. Δίκαιον γὰρ εἶναι νὰ στερηθῆ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀρνήθη, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ εἰπῆ πῶς τὸ ἔχει. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ τοιοῦτος μετανοήσας, ἀεὶ δέχεται εἰς κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ὡσὰν λαϊκὸς, ἧτοι, ἀεὶ συμπερισεύχεται μὲ τοὺς πιστοὺς.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ α'. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διορίζουσιν, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι, καὶ οἱ Διάκονοι, ὁποῦ ἀληθῶς διὰ τὰ βασκανιστήρια τῶν διωκτῶν ἐθυσίασιν καὶ ἠρνήθησαν, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντες τὸν ἐχθρὸν, ὡμολόγησαν τὴν πίστιν, αὐτοὶ λέγω, προστάζει, νὰ ἔχωσι τὴν τιμὴν τῆς μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καθέδρας, νὰ μὴ προσφέρωσιν ὄμως, ἢ νὰ διδάσκωσιν, ἢ ὄλως τι ἱερατικὸν νὰ ἐνεργῶσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ε'. Πέτρου, πάσης ἀποστερεῖ ἱερατικὰς λειτουργίας τοὺς θεληματικῶς μὲν καὶ ἀφ' ἐκυτῶν ὀρμήσαντας εἰς τὸ μικρῦρον, ἀρνηθέντας δὲ, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντας, καὶ τὴν πίστιν ὁμολογήσαντας. Ὅσοι δὲ Κληρικοί, μὲ βίαν πολλὴν ἔλαβον λιθωνωτῶν εἰς τὰς χεῖρας, ἢ βρωμά τι, καὶ τὴν πίστιν ἐβάστασαν γενναίως: οὗτοι, ὅχι μόνον δὲν χάνουσι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Ὅχι μόνον δὲ οἱ μετὰ τὸ ἱερωθῆναι ἀρνηθέντες καθιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι προτοῦ ἀρνηθέντες, ὕστερον ἐχειροτονήθησαν, (1) γνωσθέντες καθιροῦνται.» Καὶ ὅρα τὸν ε'. τῆς α'.

(1) «Ἡ δὲ ιζ'. διάταξις, ἧτις ἐστὶ ρλζ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρά κειμένη ἐν β. β. β. γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλ. α'. κεφ. η'. (παρὰ Φώτιον τίτλ. α'. κεφ. η'.) λέγει: ὁποῖος ἤθελε κατηγορήσῃ τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον Κληρικὸν καὶ Ἠγούμενον, διὰ κάθε λογῆς κατηγορίαν, ἀεὶ ἀναβάλλεται ἡ χειροτονία, καὶ ἀεὶ κῆμμιξ ἐξέτασιν ὁ μέλλων χειροτονῆσαι τούτους Ἀρχιερεῖς, ἕως τρεῖς μῆνας μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ὁ κατηγορούμενος ὑπεύθυνος εἰς τὰς κατηγορίας, ἀεὶ ἐμποδίζεται ἡ χειροτονία, ὅχι καὶ εὐρεθῆ ἀνεύθυνος, ἀεὶ γίνηται. Εἰ δὲ πρὸ ἐξετάσεως ἤθελε χειροτονῆσαι αὐτόν, νὰ καθαιρεῖται καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς.»
(2) «Σημειώσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν Ἀναν) δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποῖους ὁ Παῦλος ὑπογράφων ἔλεγε: Θεὸν ἠμολογεῖσθαι εἰδέναι, τοὺς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται (Τίτ. α'). καὶ πάλιν, εἰ δέ τις τῶν ἰσίων, καὶ μάλιστα τῶν οικίων εὐ προνοεῖ τὴν πίστιν ἠρνηται καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων (α'. Τιμθ. ε'.) καὶ πάλιν, φοβέσθε τὴν πλεονεξίαν, ἧτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, ὅθεν καὶ ὁ μβ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι, ὅσοις Χριστιανὸς εὐδρίξει μὲ τὰ ἔργα του τὸν Χριστὸν, τίποτε δὲν ἀφελείται ἀπὸ κείνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ.» Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Φωβερὰ δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ἱστορία, ὁποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Παύλου. Οὗτος γὰρ εἶχε μαθητὴν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἕνας Ἑβραῖός ποτε εἶπε ταῦτα: ὁ Χριστὸς, ὁποῦ προσκυνεῖτε ἐσεῖς, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἄλλος. Πρὸς τὰ ὅποια λόγια μὲ ἀπλόκητα ἀπεκρίθη ἐκεῖνος πρὸς τὸ μόνον, ἵσως ἐστὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ παρευθὸς, ὡ τὸ ὄνομα ἐξέλασε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν ἀπὸ τὴν φρ-

«Ἡ δὲ ιζ'. διάταξις, ἧτις ἐστὶ ρλζ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρά κειμένη ἐν β. β. β. γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλ. α'. κεφ. η'. (παρὰ Φώτιον τίτλ. α'. κεφ. η'.) λέγει: ὁποῖος ἤθελε κατηγορήσῃ τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον Κληρικὸν καὶ Ἠγούμενον, διὰ κάθε λογῆς κατηγορίαν, ἀεὶ ἀναβάλλεται ἡ χειροτονία, καὶ ἀεὶ κῆμμιξ ἐξέτασιν ὁ μέλλων χειροτονῆσαι τούτους Ἀρχιερεῖς, ἕως τρεῖς μῆνας μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ὁ κατηγορούμενος ὑπεύθυνος εἰς τὰς κατηγορίας, ἀεὶ ἐμποδίζεται ἡ χειροτονία, ὅχι καὶ εὐρεθῆ ἀνεύθυνος, ἀεὶ γίνηται. Εἰ δὲ πρὸ ἐξετάσεως ἤθελε χειροτονῆσαι αὐτόν, νὰ καθαιρεῖται καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς.»
(2) «Σημειώσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν Ἀναν) δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποῖους ὁ Παῦλος ὑπογράφων ἔλεγε: Θεὸν ἠμολογεῖσθαι εἰδέναι, τοὺς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται (Τίτ. α'). καὶ πάλιν, εἰ δέ τις τῶν ἰσίων, καὶ μάλιστα τῶν οικίων εὐ προνοεῖ τὴν πίστιν ἠρνηται καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων (α'. Τιμθ. ε'.) καὶ πάλιν, φοβέσθε τὴν πλεονεξίαν, ἧτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, ὅθεν καὶ ὁ μβ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι, ὅσοις Χριστιανὸς εὐδρίξει μὲ τὰ ἔργα του τὸν Χριστὸν, τίποτε δὲν ἀφελείται ἀπὸ κείνον τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ.» Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Φωβερὰ δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ἱστορία, ὁποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Παύλου. Οὗτος γὰρ εἶχε μαθητὴν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἕνας Ἑβραῖός ποτε εἶπε ταῦτα: ὁ Χριστὸς, ὁποῦ προσκυνεῖτε ἐσεῖς, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἄλλος. Πρὸς τὰ ὅποια λόγια μὲ ἀπλόκητα ἀπεκρίθη ἐκεῖνος πρὸς τὸ μόνον, ἵσως ἐστὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ παρευθὸς, ὡ τὸ ὄνομα ἐξέλασε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν ἀπὸ τὴν φρ-

E. Γ. Δ. Τ. Π. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΟΝ ΕΓ΄.

Τῆς ς' εἰς τῆς
ἐν Ἀγκ. 6'.
Πραξ. ιε. 28, 29

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ, φάγη κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρέσθω. Τοῦτο γὰρ ὁ Νόμος ἀπέπειν. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δίδωντας τὸν περὶ τῶν βρωμάτων νόμον εἰς τὸν Νῶε, εἶπεν αὐτῷ: «Ὡς λάχανα χόρτου ἠδέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα, πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε.» [Γεν. 9'. 3. 4]. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι διορίζουσιν, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως ἐκ τοῦ καταλόγου ὑπάρχων τῶν Ἱερέων καὶ Κληρικῶν, ἢ ἤθελε φάγη κρέας μὲ αἷμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ψυχὴ τοῦ ζώου, ἢ τοῦ πνικτῶν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἢ ἤθελε φάγη θηριάλωτον, ἢ τοῦ ζῶον πιασμένον καὶ σκοτωμένον ἀπὸ λυκόν, θετέον, ἢ ἀπὸ ἀρκαύδων, ἢ ἄλλο τοιοῦτον, ἢ καὶ ἀπὸ ὄρνεον ἢ ἤθελε φάγη θνησιμαῖον, ἢ τοῦ νεκρὸν καὶ φοβισμένον ἀπὸ λόγου τοῦ ὀφθαλμοῦ, λέγω, τὰ τοιοῦτα Κληρικὸς, ὡς καθαιρέτικι, ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος τὰ ἐμπόδιτε νὰ μὴ τρώγωνται, (1) τὸσον ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Νῶε, ὡς εἶπομεν, ὅσον καὶ ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἐν κεφ. ιζ'. τοῦ Λευιτικῆ. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε τὰ φάγη, ὡς ἀφορίζεται.

Ἐρὼν ἱστορίαν ταύτην ὡς κρατήσουν οἱ Χριστιανοὶ τὴν γλῶσσάν τους, καὶ ὡς μὴ λέγουν τὰς ἀρνησιθείας ταύτας φωνάς. Ἄν δὲν ἔλθω ἀπὸ τὸ δίκαιον τοῦ δεινός, Χριστιανὸς νὰ μὴ ἀποθάνω, καὶ ἄλλα παρρησία διατὶ φοβοῦμαι, ὅτι ἐκ τούτου χάνουν καὶ αὐτοὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ δὲν δύνανται νὰ τὴν ἀναλάβουν, ὡς ὁ προσηλθὴς, χωρὶς μεγάλην μετάνοιαν καὶ ἱκανοποιήσιν. Τόσον γὰρ λεπτὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ πίστις, ὥστε ὁποῦ ἴσχυται νὰ τὴν ἀρνηθῆ καὶ ὁποῦ παραθῆ μίαν μοναχὴν συλλαβὴν, ἢ κάμη ἓνα νεῦμα μοναχὸν κατὰ τῆς πίστεως. Δι' ὅ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει: οἱ τῆς εὐσεβείας ἀθληταὶ εἰλοντο προθύμως πάσχειν ἢ κάμπαι καὶ τὸν ἀλκιμώτατον, καὶ ταῦθ' ὑπὲρ συλλαβῆς ἴσως μιᾶς, ἢ καὶ νεύματος ἑνός, κακῶς σώζοντες ἐξ ἀρνήσεως. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ἐν βραχί τὸ κείμενον, ἐν περ προδοῦσιν, ἄλλον οὐκ ἐστὶ λαβεῖν (παρὰ τῆ σειρᾶ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. 10.) Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος, λέγει: ἀρνήσιως οὐδὲν χεῖρον ἀμάρτημα (λόγ. περὶ μετανοίας).

(1) «Διάφοροι εἶναι αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ τρώγη τινὰς αἷμα. Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται αἷμα, διατὶ αὐτὸ εἶναι ψυχὴ τοῦ ζώου. Ὅθεν ὁ μὲν ἐσθίων κρέας χωρὶς τοῦ αἵματος, εἶναι κατὰ τὸ ἴδιον, ὡσὺν νὰ ἐσθίῃ καὶ λάχανον ἀψυχόν. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ αἵματος, φανερόν, ὅτι ἐσθίει ζῶον ψυχὴν. Ὁ Χρυσόστομος λέγει, ὅτι: διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται τὸ αἷμα, διότι αὐτὸ ἤτον ἀφιερωμένον νὰ προσφέρηται εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἡ καὶ διότι θλίβοντας ὁ Θεὸς νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ἐχύνωσι ἀνθρώπινα αἷματα, διὰ τοῦτο προστάζει μηδὲ τὸ αἷμα τῶν ζῶων νὰ τρώγωσιν, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἐκ τούτου συνειθίσουν εἰς τὰς ἀνδροφονίας. Ὁ Ἀδελφός λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο προστάζει ὁ Θεὸς νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι τὰ κρέατα καθαρὰ ἀπὸ αἷμα, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ μὲ τοῦτο νὰ μὴ γίνωσι ἀπάνθρωποι καὶ αἰμοβόροι ὡσὺν τὰ θηρία, τὰ ὁποῖα ὅσα ζῶα θηριεύουσιν, καὶ τρώγουσιν ἡμοσπάρακτα μὲ τὸ αἷμα, ἀλλὰ νὰ διαφίρουν ἀπὸ τὰ θηρία, καὶ ὡς ἄνθρωποι λογικοὶ νὰ θουσιάζωσι πρῶτον κατὰ τὸ ζῶον, νὰ χύνωσι τὸ αἷμα των, καὶ οὕτω μὲ διαφόρους τρόπους νὰ μαγειρεύουν τὰ κρέατα αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἐσθίωσι. Ἐφθάνει γὰρ ὁποῦ γίνονται τόσον σκληροὶ καὶ ἀσπλαγχοὶ, ὥστε νὰ τὰ σφάζουσιν, ἀλλ' ὄχι νὰ φθάνουν εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἀσπλαγχνίας, ὥστε καὶ μὲ τὸ αἷμα νὰ τὰ ἐσθίωσιν.» Ἡ πλέον ὁμως κυριωτέρα αἰτία, καὶ πλέον ἐγγυτέρα εἰς ἀλήθειαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ τρώγουν τὸ αἷ-

μα, εἶναι ἐτούτη. Τὸ αἷμα ἔχει τύπον τῆς ἀύλου καὶ ἀβρότου καὶ ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ δύο αἰτίας: πρώτην, διότι καθὼς τὸ αἷμα τῶν ζῶων, καὶ ὡς θερμότερον, καὶ ὡς πνευματωδέστερον, καὶ ὡς ἐκινητότερον τῶν ἄλλων ὑγρῶν, εἶναι ψυχὴ αὐτῶν ἀλογός τε καὶ ὕλική: ἔτσι ἡ ἀύλος καὶ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἂν καὶ νὰ μὴ γίνω αἷμα, ὡς ἀσθίματος καὶ ἀύλος, μεταχειρίζεται ὅμως ὡσὺν ἓνα ὄργανον καὶ ὄργανον τῶν ἐνεργειῶν τῆς τοῦ ἀνθρώπου αἷμα διὰ τὰς ἰδίας αἰτίας καὶ δευτέραν, διότι τὸ αἷμα τῶν ζῶων ἐχύνετο εἰς ἐξέλασιν τῶν λογικῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, ὡς λέγει τοῦτο εἰς τὸ Λευιτικόν ὁ Θεὸς (κεφ. ιζ'. 11.) «ἡ ψυχὴ πάσης σαρκός, αἷμα αὐτοῦ ἐστὶ. Καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτὸ ὑμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου μου ἐξελάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξελάσεται.» Ὅποιον ὁποῦ τρώγει αἷμα, ψυχὴν λογικὴν τρώγει, ἢ εἰς τύπον ἐκεῖνὸ ἐστὶν. Εἰ δὲ τρώγει αὐτὴν, ὄχι ὅτι καὶ σωματικὴν αὐτὴν καὶ ὕλικήν, ἀκολούθως δὲ καὶ θνητὴν ἀπεργάζεται. «Ἐάν γὰρ τοῦτο φάγη, λέγει ὁ Θεοδώρητος, τὸ ἀνωτέρω ἐρμηνεύων ρητὸν, ψυχὴν ἐσθίει. Λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τᾶξιν πληροῖ: διότι φόνον τῆς βρωσίαν ἐκάλεσαν.» Ὅσοι οἱ Λατῖνοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐσθίωσι πνικτὰ, ἢ θηριάλωτα, ἢ θνησιμαῖα, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κρέας μὲ αἷμα, καὶ τὸ χεῖριστον, αἷμα μοναχόν, οὗτοι εἰς μέγα ὄργανον σφάλλουσι. Θνητὴν γὰρ τὴν λογικὴν ψυχὴν, καὶ ὕλικήν, καὶ παθητὴν ὡς τὰ σῶματα δογματίζουσιν μὲ τοῦτο ὁποῦ κἀμνοῦσιν. Ἐπειδὴ ὅσα εἰς τὸν τύπον γίνονται, εἰς αὐτὸ τὸ τυποῦμενον ἀναφέρονται. Ταῦτον εἰπεῖν, ὅσα εἰς τὴν βρωσίαν τοῦ αἵματος ἀκολουθοῦν, αὐτὰ καὶ εἰς τὴν λογικὴν ψυχὴν διαβαίνουν, διὰ τοῦτο καὶ θάνατον ἠπαύλησεν ὁ Θεὸς ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ αἷμα ἐσθίωσι: «Ἦς ὁ ἐσθίων αὐτὸ, ἐξολοθρευθήσεται. (αὐτόθ. 13.)» Ἰσως δὲ καὶ κατὰ μυστικώτερον νόημα ἢ τοῦ αἵματος βρωσίς ἀπεγορεύθη διὰ νὰ δηλωθῆ, ὅτι, καθὼς τὸ αἷμα δὲν ἐτρώγετο ἀδιαφύτως καὶ παρομοίως μὲ τὸ κρέας: ἔτσι καὶ τὸ πανακίρατον αἷμα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐσθίγῃ ἀδιαφύτως καὶ παρομοίως μὲ τὰ ἄλλα βρώματα, ἀλλὰ μὲ ξεχωριστὴν καὶ ἐξαιρετὴν εὐλάβειαν, καὶ πίστιν ἀδίστακτον. Ὅτι δὲ τὰ αἷματα τῶν θουσιῶν, τύπον εἶχον τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, μάρτυς εἶναι ὁ Θεὸς Ἀπόστολος, τοῦτο βεβαιῶν, ἐν ὅλῃ τῇ πρὸς Ἑβραίους καὶ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὁ τῶν Θεῶν Πατέρων χορὸς. Ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Ὁριγένης ἐν τῷ κατὰ Κέλσου: ὅτι διὰ τοῦτο δὲν τρώγομεν αἷμα, διὰ νὰ μὴ τρεφόμεθα μὲ τὴν τῶν δαιμόνων τροφήν

Συμφωνία.

Ἄλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὸν νέον Νόμον τοῦ Εὐαγγελίου τὰ τοιαῦτα ἐμποδίζονται νὰ μὴ τρώγονται. Συνάχθοντες γὰρ οἱ ἴδιοι οὗτοι Ἀπόστολοι, ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν, ταῦτα: Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βῆρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πορνείας». [Πράξ. ἐ. 28. 29.] Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμποδίζονται τὰ θηριάλωτα, ἢ ὄρνεοπάτακτα ζῶα, ἢ θνησιμαῖα, ἢ πνικτὰ εἶναι, διατὶ δὲν χύνεται ὅλον τὸ αἷμα αὐτῶν, ἀλλὰ μένει μέσα εἰς αὐτὰ, διασκορπιζόμενον εἰς τὰ φλεβίδια ὅλου τοῦ κρέατος, (1) ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ εὐγῆ δὲν εἶναι τρόπος. Δι' ὅ οἱ ἐσθιόντες αὐτὰ, κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ ἐσθίουσι. Καὶ ὁ ξ'. δὲ τῆς σ', καθαιρεῖ μὲν τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον ὁποῦ φάγη αἷμα με οἰονδήτινα τρόπον καὶ τέχνην, τὸν δὲ Λαϊκὸν ἀφορίζει. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ β', τῆς ἐν Γάγγρ. τὸ νὰ τρώγεται αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ εἰδωλόθυτον.

ΚΑΝΩΝ ΕΛ'. (2)

«Εἰ τις Κληρικὸς εὗρεθῆ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρέσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς ἀφορίζεσθω».

Τῆς σ'. ν. ε'.
τῆς ἐν Γάγγρ.
τῆς ἐν Λα-
ιδ. κθ'. Πέτρ.
ε'. Θεοφ. α'.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλο εἶναι νηστεία, ἄλλο λύσις νηστείας, καὶ ἄλλο κατάλυσις νηστείας. Καὶ νηστεία μὲν κυρίως εἶναι, ἢ τελεῖα ἀσιτία, ἢ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ἑνάτην ὥραν, με ξηροφαγίαν, ἄρτου δηλονότι μόνου καὶ ὕδατος. Λύσις δὲ τῆς νηστείας εἶναι, τὸ νὰ φάγη τινὰς πρὸ τῆς ἑνάτης ὥρας, καὶ ὡσὺν καὶ ὡσὺν ἀσπίδας, καὶ ἄλλο τοιοῦτό τι. Ἡ καὶ τὸ νὰ φάγη ἔξω ἀπὸ τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλα μερικὰ εἶδη βρώσιμων λιτῶν καὶ εὐτελῶν λόγου χάριν, Ὀσπρια, Οἶνον, ἢ Ἐλαιον, ἢ Ὀστρακόδερμα. Κατάλυσις δὲ νηστείας εἶναι, ὅταν τρώγῃ τινὰς ἀπὸ ὅλα τὰ βρώσιμα, καὶ κρέας, θητέον καὶ ὀψάκια, καὶ γάλα, καὶ τυρὶ, καὶ τὰ λοιπὰ. Λοιπὸν εἰς τὸν παρόντα Κανὸνα διορίζουσιν οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι, ὅτι ὁποῖος Κληρικὸς εὗρεθῆ νὰ νηστεύῃ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἢ τοῦ Σαββάτου, με ἀσιτείαν τελεῖαν, ἢ καὶ με ξηροφαγίαν ἐν τῇ ἑνάτῃ, ἔξω ἀπὸ ἓνα καὶ μόνον Σάββατον: δηλαδή τὸ Μέγα Σάββατον, κατὰ τὸ ὁποῖον εὗρισκετο εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου τὸ Σῶμα, καὶ ὅ οἱ ὀρθόδοξοι πάντες νηστεύομεν, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶπεν «Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ Νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι» (καὶ ὅρα σημ. τοῦ κθ'. τῆς σ'). [Ματθ. θ'. 15] ὁ τοιοῦτος, λέγω, Κληρικὸς, ἀς καθαιρέσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας τὰς ἡμέρας νηστεύων, ἀς ἀφορίζηται. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον δὲν νηστεύομεν, κυρίως μὲν καὶ οὐσιωδῶς, διατὶ εἶναι καταπαύσιμος ἡμέρα, εἰς τὴν ὁποίαν κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαταγὰς (βιβλ. ε. κεφ. ιδ'), καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπουσιωδῶς, διατὶ οἱ Μαρκωνιστὰὶ ἐνήστειον εἰς αὐτὸ, ἀντιφερόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τῶν ὅλων Δημιουργοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον αἰρέσει τῇ κατὰ Μαρκίονος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Μαργουίνιον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ια. κανόνος τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅτι ἐνήστειον κατὰ τὸ Σάββατον, καὶ οἱ αἰρετικοὶ καλούμενος Κολουθικνοὶ, καὶ Ἀπολιναριοὶ, πρὸς λύτρωσιν τῶν κεκοιμημένων. Λοιπὸν κοντὰ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ καὶ ἐσωτερικὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐν τῷ Σαββάτῳ οὐ νηστεύομεν, ἥτις ἐστίν, ὡς εἶπομεν, ἢ κατάπαυσις τοῦ τῶν ὅ-

(ἦτο γὰρ τινες ὁποῦ ἔλεγον ὅτι οἱ θαύματα ἐτρέφοντο ἀπὸ τῆς ἀναθυμιάσεως τοῦ αἵματος). Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει Κληρικὸς ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ τοῦ Ὀριγίνου διδάσκαλος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι αἷμα, διατὶ ἡ σὰρκα ἢ ἐδική των γεωργεῖται καὶ οἰκονομεῖται με τὸ αἷμα, ταῦτα, λέγω, ὡς μὴ ἔχοντα τὴν δυνάμιν, ἔσχατον ἐβάλλθησαν.

(1) Ὅθεν ἐκεῖνοι ὁποῦ σκοτόνουν με τρυφίαι ζῶα τετράποδα, ἢ πουλῖα, καὶ παρῆθός δὲν τὰ σφάζουσι, διὰ νὰ χυθῆ ὅλον τὸ αἷμα των, μεγάλως ἀμαρτάνουσιν, ὡς κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς ἐσθιόντες, καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν παραβαίνοντες Κανόνα. Τί γὰρ διαρίζουσι, παρακαλῶ, τὰ θηριάλωτα, ἢ ὄρνεοπάτακτα ζῶα, χερσαῖα, ἢ πουλῖα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζει ὁ Κανὼν, ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ με μολύβει σκοτόνονται; σχεδὸν οὐδὲν. Διότι, καθὼς μέσα εἰς ἐκεῖνα μένει πάντοτε αἷμα, ἔτσι ὁμοίως καὶ μέσα εἰς αὐτὰ. Λοιπὸν πρέπει εὐθὺς ὁποῦ οἱ θηριεῖται σκοτώσων κυνήγιον, νὰ τὸ σφάζωσι διὰ νὰ χυθῆται ὅλον τὸ αἷμα του, καθὼς τοῦτο προστάζει καὶ ὁ Θεὸς, λέγων «Ἄνθρωπος, ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὅς ἂν θηρεύῃ θήριμα θηρίον, ἢ πετεινὸν, ὃ ἐσθιεται, καὶ καλύψει

αὐτὸ τῇ γῆ» (Λευϊτικ. ιη'. 43). Ἐντιῦθεν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κίτρος λέγει: ὅτι, ἀνίσως ἐμπέση εἰς ἀγγεῖον κνήμινα ζῶσιον ἀπὸ τὰ λιγόμενα ἀκάθαρτα, εἰ μὲν καὶ εἶναι ἀσθον, καὶ πρὸ ὀλίγου πεισμένον, νὰ μὴ ρίπτηται τὸ πρᾶγμα ὁποῦ εἶναι εἰς τὸ ἀγγεῖον, ἀλλὰ ἀγιαζόμενον νὰ ᾖναι εἰς χρῆσιν καὶ τροφήν. Ἐξω μόνον ἂν ἀρθιδίξῃ νὰ τὸ φάγη ὁ ἔχων, ἢ καὶ βλάβηται εἰς τὴν υἰαίαν του ἀπὸ αὐτό. Εἰ δὲ καὶ τὸ ζῶσιον ἤθελε σαπήθῃ, νὰ ρίπτηται τὸ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ ὑγρὸν, ὅχι μόνον διατὶ βλάβηται τὴν υἰαίαν ἢ τοῦτου τροφή, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι τρώγεται πνικτὸν, καὶ θνησιμαῖον, καὶ αἷμα ζῶου, (ταῦτα δὲ τὰ ἐμποδίζόμενα) ὃ τοῦτο ἐσθίων. Ὅθεν καὶ ἡ νη'. Νισαρά Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι οἱ πωλοῦντες, ἢ τρώγοντες τὸ οἰονδήποτε εἶδος φαγητοῦ, ὁποῦ νὰ ἔχη αἷμα, νὰ ξυλλίξωνται, νὰ κευραῶνται, καὶ παντοτινῶν ἐξορίαν νὰ κατακρίνωσιν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν νὰ διαρπάξωνται. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ κριταὶ εἶναι παρὰ θεοῦ τοὺς τοιοῦτους, νὰ ζημιώνωνται δέκα λίτρας χρυσῶν.

(2) Ἰστέον, ὡς ἐν τισὶ μὲν τῶν ἐκδόσεων, ὁ παρὼν Κανὼν εἰς εὗρισκεται, ἐν τισὶ δὲ, ἐξ' αἷς καὶ ἡμεῖς ὡς περισσοτέρως ἠκολούθησαμεν.

Ε.Υ.Δ τῆς Π.Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

λων Δημιουργού, και διὰ τοῦτο ἀκόμη δὲν νηστεύομεν ἵνα μὴ δόξωμεν, ὅτι, συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς εἰρημένους αἰρετικούς. Τὴν δὲ Κυριακὴν οὐ νηστεύομεν, διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν παγκόσμιον χαρὰν καὶ ἀνάστασιν. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον τῆς α'. δημιουργίας καὶ πλάσεως τοῦ κόσμου φέρει ὑπόμνησιν, ὡς τέλος αὐτῆς καὶ σφραγίς. Ἡ δὲ Κυριακὴ εἰκόνα σώζει τῆς δευτέρας δημιουργίας καὶ ἀναπλάσεως ὡς ἀρχὴ ταύτης, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς α'. δημιουργίας.

Συμφωνία.

«Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ς'. σύνοδος κανόν. νέ. βεβαιούσα τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα, προστάζει νὰ τὸν φυλάττουσιν ἀπαραχάρακτον καὶ οἱ εἰς τὴν παλαιὰν Ρωμὴν εὐρισκόμενοι, οἵτινες ἐνήστευον τὰ Σάββατα τῆς α' γίας μ. χαρμοσύνης δὲ ἡμέραν τὴν Κυριακὴν ὀνομάζει καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος κανόν. ιε. Πλὴν καὶ τούτων λεγομένων, δὲν δίδεται ἄδεια εἰς τινὰ νὰ καταλύῃ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς μ'. εἰς τυρὶ καὶ αὐγὰ, κατὰ τὸν ις'. τῆς ς'. ἀλλ' εἰς μόνον οἴνελαιον, καὶ ὀστρακόδερμα. Ἀλλ' οὔτε ἔχει ἄδειαν τινὰς νὰ ἀργῇ ἀπὸ κάθε ἔργον ἐν τῷ Σαββάτῳ, εἰμὴ ἐν Κυριακῇ. Ἀναθεματίζει γὰρ ὁ κθ'. τῆς ἐν Λαοδικ. ὡς Ἰουδαίζοντες, τοὺς τοῦτο ποιοῦντας Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Γάγγρα σύνοδος κανόν. ιη. ἀναθεματίζει τοὺς νηστεύοντας ἐν Κυριακῇ, ὄχι διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διὰ νομιζομένην, ἥτοι σχηματιζομένην μόνον καὶ ὑποκριτικὴν, καὶ ἐπειδὴ ὁ νγ'. τῶν Ἀποστόλων καθαιρεῖ τὸν Κληρικόν, ὅπου εἰς τὰς ἐορτὰς δὲν τρώγει κρέας, οὔτε πίνει οἶνον, ὄχι διὰ ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διατὶ ταῦτα σιχαίνεται.» Συνάγεται ἀκολούθως, ὅτι δὲν εἶναι παραβάται τοῦ Κανόνος τούτου ἐκεῖνοι, ὅπου διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν μετὰ θεοσεβείας καὶ σεμνότητος γινομένην, νηστεύοντες εἰς δέκα τυχόν, ἢ δεκαπέντε ἡμέρας, νηστεύουσιν ἐπομένως καὶ τὰ ἀναμεταξὺ εἰς τὰς ὀρισμένους ἡμέρας ταύτας τυχαίοντα Σάββατα καὶ Κυριακὰς, καθὼς καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ὁ Βαλαμῶν συμφώνως, τάσον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νγ', ὅσον καὶ τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ τούτου λέγουσι. (1) Πλὴν καὶ αὐτοί, εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κυριακὴν, πρέπει νὰ μὴ νηστεύουσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, ταύτων εἰπεῖν νὰ μὴ ἀπερνοῦσιν ὀλότελα ἄσιτοι, ἀλλὰ νὰ λύωσι τὴν νηστείαν, καὶ πρὸ τῆς ἐνάτης, καὶ μὲ κάποιον εἶδος βρωσίμου λυτικόν, ἀλλ' οὐ καταλυτικόν. Καθὼς καὶ ὁ α'. Κανὼν Θεοφίλου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς αἰρέσεις ἐκείνων, ὅπου δὲν ἐτίμουσαν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἔλυσε τὴν νηστείαν ταύτης μὲ μόνην τὴν μετὰ λήψιν τῶν Φαινίκων, λίαν ἐπιστημόνως καὶ δικκριτικῶς. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος μὲ τὴν λύσιν ταύτην τῆς νηστείας, καὶ τοὺς Κανόνας ἐφύλαξε τοὺς διορίζοντας νὰ μὴ νηστεύωμεν ἐν Κυριακῇ, καὶ τὸ αἰδέσιμον τῆς νηστίμου παραμονῆς τῶν Θεοφανείων ἐτήρησεν, ἐπιστάσης ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ: οὕτω καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν λύσιν τῆς νηστείας ὅπου θέλουσι κόμη διὰ τῆς μεταλήψεως βρωσίμου τινὸς ὀλίγου, πρὸ τῆς ἐνάτης ὥρας, καὶ παραβάται τῶν Κανόνων οὐ γίνονται, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀσκήσεως αὐτῶν κατορθοῦσιν. (2) Ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὴν ἐν Σαββάτῳ δι' ἀσκησιν καὶ ἀληθῆ ἐγκράτειαν νηστείαν καὶ ὁ Θεὸς Ἰερώνυμος. Πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτήσαντα Λυκίσιον ἀνίσως πρέπει νὰ νηστεύῃ τὸ Σάββατον, ἀπεκρίθη· «Ὡς ὄφελόν γε ἐδίδου Θεὸς δύνασθαι ἡμᾶς νηστεύειν καθ' ἡμέραν.» Οὐ διὰ βδελυρίαν δηλαδὴ τῶν βρωμάτων, οὐ διὰ νομιζομένην καὶ ἐπίπλοστον ἀσκησιν, οὐ διὰ καταφρόνησιν τῶν Κανόνων, οὐ διὰ τινὰ νομικὴν τήρησιν, ἀλλὰ διὰ ἐγκράτειαν, ὡς εἶπομεν, ἀληθῆ, καὶ εὐλόγησαν «εἰ γε ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.» [α'. Κορινθ. θ'. 25].

Ἀποσ. ζ'. με'.
α'. τῆς ς'. ια'.
Ἀποσ. α'. Λαοδ.
ς'. λβ'. λγ'. λδ'.
λη'.

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'.

Ἐἴ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν, προσεύξασθαι, καὶ καθαιρέσθω καὶ ἀφοριζέσθω. (3)

(1) Οἱ δὲ Λατίνοι δὲν ἠμποροῦν νὰ προσησθοῦν ὅτι νηστεύουν δι' ἀσκησιν τὸ Σάββατον ὄχι. Διότι, καθὼς γράφει ὁ Πλάτινας, Ἰννοκέντιος ὁ Πάπας ἀνέτρεψε μὲν τὴν νηστείαν τῆς Τετράδος, ἀντ' αὐτῆς δὲ εἰσήγαγε τὴν νηστείαν τοῦ Σαββάτου. Πῶς λοιπὸν ἡ νηστεία τοῦ Σαββάτου ἠμπορεῖ δι' ἀσκησιν νὰ νηστεύηται παρὰ τοῖς Λατίνοις, οἵτινες κακῶς τὸ καλὸν οἴονται, καὶ μὲ τὴν παράνομον τοῦ Σαββάτου νηστείαν, τὴν νόμιμον καταλύουσι τῆς Τετράδος νηστείαν; Ὅτι δὲ οὐ δεῖ ἐν τῷ Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ νηστεύειν, μάρτυρες, πρὸς τοῖς ρηθεῖσι Κανόνοι, καὶ ὁ Βασίλειος, καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος. Ὁ μὲν λέγων ὁμιλ. ια'. εἰς τὴν ἐξαήμερον· «Ἦδη σεαυτὸν ἀξίον παρασκευάσον τῆς σεμνοτάτης νηστείας, ἐπειδὴ πέντε ἡμερῶν νηστεία ἡμῖν προκεκήρυκται.» Πέντε ἡμέρας, λέγει, νηστίμους τῆς ἐβδομάδος, χωρὶς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁμιλ. τῇ αὐτῇ· «Τοῖς τὸν δρόμον τῆς νηστείας δεξαμένοις, καθάπερ σταθμοὺς, καὶ καταγῶγια, καὶ ἀκτὰς καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ λιμένας τὰς δύο ταύτας ἡμέρας, ἥτοι τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, βραχὺ τι διαναπαύσασθαι κεχάρισται ὑμῖν ὁ Δεσπότης.» Γράφει

δὲ καὶ ὁ Θεὸς Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ· «Ἐἴ τις Κυριακὴν καὶ Σάββατον νηστεύει πλὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ τοῦ Πάσχα, οὗτος Χριστοκτόνος ἐστίν.» Ὁ δὲ Θεὸς Ἐπιφάνιος οὕτω λέγει· «Τὰς Κυριακὰς ἀπάσης τροφίμας ἡγείται ἡ ἀγία αὐτὴ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ συνάξεις ἀπ' ἑωθιν ἐπιτελεῖ, οὐ νηστεύει. Ἀνακόλουθον γὰρ ἐστίν ἐν Κυριακῇ νηστεύειν.» Ὁ δὲ Θεὸς Λύγουστινος μὲ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων τιλλόντων ἐν Σαββάτῳ, καὶ τριβέντων τοὺς στάχυας, καὶ ἐσθίνωντων, ἀπεδεικνύει ἐν ταύτῳ καὶ ὅτι τῷ Σαββάτῳ δὲν πρέπει νὰ νηστεύῃ τινὰς, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐνήστευον, ἀλλ' ἐτρωγον τοὺς στάχυας, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀργῇ, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔτριβον τοὺς στάχυας μὲ τὰς χεῖρας των.»

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς, λέγει· «Τὴν διφαγίαν λέγουσι κατάλυσιν πολλὰς. Ἐνάτης τὴν κατάλυσιν, τῆς κεκανονισμένης» (βαθμίδι λζ').

(3) Ἐν ἄλλοις δὲ οὕτως ἔχει· Ὁ μὲν, καθαιρέσθω. Ὁ δὲ, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία

Μέγα ἀμάρτημα λογιάζεται ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ ἔμβη τινὰς Χριστιανὸς μέσα εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν, διὰ νὰ προσευχηθῇ. «Τίς γὰρ μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου,» [β'. Κορινθ. ς'. 15.] κατὰ τὸν Θεὸν Ἄποστολον; Διότι, ἂν οἱ ἴδιοι Ἰουδαῖοι ἐμβαίνοντες εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ θυσίας ποιοῦντες, παρκανομῶσι, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἐμποδισμένον ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ. θυσίας νὰ προσφέρωσι, κατὰ τὸν νόμον; (ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο Ἰουστίνος ὁ θεῖος ἐν τῷ πρὸς Γρύφωνα διαλόγῳ, ὁ Σωζόμενος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία βιβλ. ε. κεφ. 21. καὶ ὁ Χρυσόστομος λόγῳ β'. κατὰ Ἰουδαίων,) πόσω μάλλον παρκανομεῖ ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος ὁποῦ συμπροσεύχεται μετὸς σταυρωτάς τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Αἰρετικῶν Ἐκκλησία καὶ σύναξις, ὡς ἐναντίῳ φρονούσα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, δὲν πρέπει νὰ τιμᾶται, ἀλλὰ μάλλον νὰ ἀποβάλληται. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ὁποῖος Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς, ἤθελε ἔμβη μέσα εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ αἰρετικῶν χάριν προσευχῆς, ὁ μὲν Κληρικὸς, ὡς μεγάλη ἀμαρτήσας, ἄς καθίρηται ἐν ταύτῳ, καὶ ἄς ἀφορίζηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς, ἄς ἀφορίζηται μόνον. Ἐπειδὴ καθὼς Λαϊκὸς, ὀλιγώτερον ἤμαρτεν ἀπὸ τὸν Κληρικὸν, τοῦτο ποιήσας, καὶ ἐπειδὴ καθαιρεθῆναι, ὡς Λαϊκὸς ὄν, οὐ δύναται. Ἡ, ὀρθότερον, καθὼς ἄλλοι ἐρμηνεύουσιν, ὁ μὲν Κληρικὸς ὁ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν εἰσελθὼν διὰ νὰ προσευχηθῇ, ἄς καθίρηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς ἄς ἀφορίζηται. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ ζ'. καὶ μέ. τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ΄.

«Ἐἴ τις Κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κρούσματος ἀποκτείνας, καθαιρέσθω διὰ τὴν προπίπτειαν αὐτοῦ. Ἐάν δὲ Λαϊκὸς ἦ, ἀφορίζεσθω».

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν κζ'. Κανὼνα αὐτῶν καθιροῦσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοὺς Κληρικοὺς ὁποῦ τύπτουσι ἢ πιστοὺς ἀμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθὼς εἰς τὴν ἐκείνου ἐρμηνείαν εἶπομεν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζουσιν ὅτι, ἀνίσως τινὰς Κληρικὸς ἐν κριτῶ μάχῃ, ἢ τοι φιλονεικίῃ, ἤθελε κτυπήσῃ τινὰ καὶ μίαν μόνην βραγματίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν μονυχὴν ἤθελε τὸν θανατώσῃ, ὁ τοιοῦτος ἄς καθίρηται, (1) ἂν ὄχι διατι ἐκτύπησε μίαν μόνην βραγματίαν· ἂν ὄχι διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ διότι ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ ἐφάνη προπέτης καὶ ἀθλῆδης, ἀσηκώσας χεῖρι καὶ πτυπήσας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμποδισμένον ἀπὸ τοῦ Κληρικοῦ, (ἀφίνω νὰ λέγω διὰ τὴν μεγάλην καὶ θανάτιμον ἀμαρτίαν τοῦ φόνου ὁποῦ ἔκαμεν)· εἰ δὲ Λαϊκὸς ἦναι ὁποῦ ἔκαμε τὸν τοιοῦτον φόνον, ἄς ἀφορίζηται καὶ ἀπὸ τὰ μυστήρια, καὶ τὴν σύναξιν καὶ ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν.

Συμφωνία.

«Σημειῶται δὲ, ὅτι κατὰ τὸν ἦ. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἄλλοι μὲν εἶναι φόνοι ἀκούσιτοι, ἄλλοι δὲ ἐκούσιοι, καὶ ἄλλοι ἀνάμεσά εἰς τοὺς ἀκούσιτους καὶ ἐκούσιους, ἢ μάλλον εἶπεῖν πλησιάζοντες εἰς τοὺς ἐκούσιους. Καὶ ἀκούσιος μὲν φόνος εἶναι, ὅταν τινὰς ρίπτωντας λίθον διὰ νὰ κτυπήσῃ δένδρον, ἢ σκύλον, τύχῃ καὶ κτυπήσῃ ἄνθρωπον. Ἐκούσιος δὲ, ὅταν τινὰς πύρη μολύβδι, ἢ τουφεκί διὰ νὰ σκοτώσῃ, ὅτι λογῆς εἶναι καὶ οἱ κλέπται, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑπάγουν εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ κατὰ τὸν ε. τοῦ Νύτσης, ἐκούσιος φόνος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ γένη με προτομιασικῶν καὶ μελέτην. Κιντὰ δὲ εἰς τοὺς ἐκούσιους εἶναι, ὅταν μολύβδιος τινὰς με ἄλλον, κτυπήσῃ αὐτὸν με ξύλον, ἢ με τὸ χεῖρι τοῦ ἔσπλαγγον, καὶ εἰς τόπον κινδυνώδη καὶ καίριον. Ὁ δὲ Νύτσης εἰς τὸν ἀνωτέρω κανὼνα του, ἐκούσιον τὸν τοιοῦτον φόνον κρίνει (2), ὅτι λογῆς δηλαδὴ φόνος εἶναι ὁ ἀνωτέρω ὁποῦ

Τῆς ς'. λζ'.
Ἄγκ. κα'. κβ'.
κγ'. Ἀθαν. ἐ-
πιστ. Βασ. β'.
η'. ια'. ιγ'. λγ'.
μγ'. νβ'. νδ'.
νε'. νζ'. τοῦ
Νύτσης ε'.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ οὗτος καθαιρεταὶ μόνον καὶ δὲν ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν συγχωρεῖται ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τα Θεῖα μυστήρια, με τοὺς πιστοὺς, ἕως ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ὁποῦ εὖρη εὐλογον ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Πνευματικὸς τοῦ Πατρὸς, καθὼς εἶπομεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κε'. Ἀποστολικοῦ.
(2) «Εἰς τὸν φόνον ἐνέχεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κατασκευάζει φάρμακον διὰ νὰ φονεύσῃ ἄνθρωπον, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πωλεῖ αὐτὸ, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἔχει, κατὰ τὸ νομικὸν Φωτίου τίτλ. θ'. κεφ. κε' οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ νὰ φονεύσῃ τινὰς, καὶ τὸ νὰ δώσῃ αἰτίαν φόνου. Τὸ δὲ νὰ φονεύσῃ με φαρμάκῳ τινὰς, εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ φονεύσῃ με μαχαίρῳ. Τὴν ἴδιαν λοιπὸν καταδίκην πρέπει νὰ λαμβάνουν καὶ οἱ δύο, κατὰ τὸ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. λγ'. καὶ λδ'. κεφ. ιβ'. Εἰς τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου ὑπάγεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δώσει εἰς τινὰ προπιπτός ἰατρικὰ κατὰ τὸν Φωτ. τίτλ. θ'. κεφ. κί. Ἐάν δὲ τύχῃ καὶ κτυπήσῃ πολλοί, ἀθλῆλος δὲ εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφόνευσεν, ὅλοι πρέπει νὰ ἐγκαλοῦνται ὡς φονεῖς, κατὰ τὸ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλ. τίτλ. Ὁ δὲ φονεύσας πρέπει νὰ εὐγάλη τὴν προίκα τῆς γυναίκος του καὶ τὰς προγαμιαίας δωρεὰς, καὶ τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς κληρονομίας τῶν παιδίων του, καὶ τὴν ὑπόλοιπον αὐτοῦ περιουσίαν νὰ τὴν μοιράσῃ εἰς τρία, καὶ τὰ δύο μερίδια νὰ δίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ παιδία τοῦ φονευθέντος· τὸ δὲ ἓν νὰ κρατῇ αὐτὸς Ἀρμενόπουλ. β'. βιβλ. ς'. κεφ. ς'. Ὁ φόνος δὲ ὁποῦ κάμνει ὁ ἐξουσιαστὴς ἐνόμως καὶ δικαίως εἶναι ἀνύθινος, κατὰ τὰς διατάγας τῶν Ἀποστόλ. βιβλίων ζ'. κεφ. β'. Σημειῶται ὅτι ὁ φονεὺς καταδικάζεται καὶ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐν καρπῷ πανώλης ἠξεύρωντας ὅτι εἶναι μεμολυσμένος, ὑπάγει εἰς οἶκους,

Ε. Π. ΠΑΡΕΚΛΗΤΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΝ

ΚΑΝΩΝ ΕΖ'.

«Εἰ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχοι, ἀφορίζεσθω. Μὴ ἐξείναι δὲ αὐτῷ ἐπέ· || Βασ. κβ'. κγ'. ραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν καθήρετίσατο, κἄν πενιχρὰ τυγχάνῃ.» || κε'. κς'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρῶτος Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος μὲ βίαν καὶ δυναστείαν φθείροι παρθένον, ὅπου δὲν εἶναι ἀρραβωνισμένη μὲ ἄλλον, καὶ ἔχοι ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄς ἀφορίζηται διὰ τὴν βίαιον ταύτην φθοράν, καὶ ἄς μὴ ἔχη ἄδειαν νὰ πάρῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ ἐκείνην τὴν ἰδίαν, ὅπου αὐτὸς μόνος ἐδιάλεξε, κἄν καὶ ἦναι ταπεινὴ εἰς τὸ γένος καὶ πτωχὴ.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς, τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναφέρων εἰς τὸν κβ'. καὶ κέ. Κανόνα, διορίζει νὰ ἔχη μὲν εἰς γυναῖκα τὴν βιασθεῖσαν ὁ φθείρας αὐτήν, νὰ κανονίζηται ὁμοίως μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῆς πορνείας. Τέσσαρες χρόνους δηλαδὴ νὰ μὴ κοινωνήσῃ. Ἐν δὲ τῷ κς'. λέγει ὁ αὐτὸς, ὅτι οἱ πορνεύσαντες πρότερον, καὶ ὑστερὸν ὑπανδρευόμενοι, καλλίτερον μὲν εἶναι νὰ χωρίζωνται, εἰ δὲ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργουν νὰ χωρισθῶν, ἄς ἀφίνωνται ἀχώριστοι. (1) Πρέπει ὁμοίως εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν νὰ ἐξετάζωνται καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν κβ'. τοῦ Δευτερονομίου, ἥτοι, ἂν ἡ παρθένος εὐρέθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἂν ἐφώνασε καὶ δὲν εὐρέθη τινὰς νὰ τῆς βοηθήσῃ. Τότε γὰρ εἶναι ἀνεύθυνος. Ἡ νεάνιδι, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἀμάρτημα θανάτου, ὡς εἴ τις ἐπαναστῆ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ φονεύσῃ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτήν. Ἐβόησεν ἡ νεανίς, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθήσων αὐτήν. Ὅχι καὶ δὲν εὐρέθη εἰς ἔρημον τόπον οὔτε ἐφώνασε, φαίνεται ὅτι μὲ τὴν θέλησίν της τὴν ἐφθείρε. (ὄρα καὶ τὴν ἀ. ὑπόσημ. τοῦ β'. Κανόνος Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ). Εἰ δὲ καὶ ὁ βιασάμενος αὐτήν ἔχοι γονεῖς (ἢ εἶναι ὑπανδρος), ἔχοι δὲ καὶ ἡ βιασθεῖσα παρθένος, καὶ δὲν στέργουν, εἴτε ἐκεῖνοι, εἴτε οὗτοι νὰ γένῃ τὸ συνοικέσιον, κατὰ μὲν τὸν κβ'. τοῦ Βασιλείου, πρέπει νὰ μὴ βιασθῶν εἰς τοῦτο· κατὰ δὲ τὸν πολιτικὸν νόμον (Ἀρμενόπουλ. βιβλ. 5,

παὶ καὶ ἡμεῖς νὰ συνευδοκῶμεν, μιμούμενοι τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον (ὄρα κατ' ἐπιτομήν σου'). ἀλλὰ εἰς τὸ κατὰ παραχώρησιν θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ συνεργοῦμεν ἡμεῖς, κατὰ τὸν ἴδιον Βασιλεῖον (αὐτόθι), καταδιώκοντες ἐκείνον ὅπου ὁ Θεὸς πατάσσει, καὶ προστιθέντες ἐπὶ τὸ ἄλλος τῶν τραυμάτων αὐτοῦ. «Διότι μεταχειρίζεται μὲν ὁ Θεὸς τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν κακοὺς γεγονότας, εἴτε δαίμονας, εἴτε ἀνθρώπους, ὅργανα εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἀμαρτάνοντας, διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν, μισεῖ δὲ ὁμοίως αὐτοὺς καὶ ἀποστρέφεται, κατὰ τὸν σοφὸν Συνέσιον, διότι ἔγειναν χρήσιμοι εἰς τὸ νὰ κακοποιοῦν τοὺς ἄλλους, καὶ εἰδὸς εἶναι ἐχθροὶ καὶ ἀφανιστικοὶ τοῦ πλάσματός του.» Δεύτερον, διατὶ ὁ δῆμιος καὶ σπεκουλάτωρ, ἢ καὶ ὁ δαίμων ὅπου τιμωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔχει τοιαύτην γνώμην καὶ σκοπὸν ὅταν σκοτῶν τὸς ἀνθρώπους, πῶς κάμνει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τούτο, ἀλλὰ κακὴν προαίρεσιν ἔχων κατὰ τὸν ἴδιον Συνέσιον, χαιρεί εἰς τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων καὶ αἵματα. Λοιπὸν δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίκην, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐφόνευσεν ἐκείνους ὅπου ἦσαν θανάτου ἄξιοι. Διότι αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ ὁ Ἰούδας. Ἐπρεπε γὰρ ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὁμοίως οὐκ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου ἐσταυρώθη. «Εἰ δὲ ὁ Χρυσόστομος, λέγει, (κεφ. 1. πρὸς Γαλάτ.) ὅτι τὸ ὄργανον κἀνένας δὲν μισεῖ οὔτε ἀποστρέφεται, ἀλλὰ τὸν μεταχειριζόμενον τὸ ὄργανον.» Τοῦτο, λέγω, οὕτως ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀψύχου ὄργανου, ὅχι ἐπὶ τοῦ ἐμφύχου καὶ λογικοῦ, ὁποῖος ὁ σπεκουλάτωρ ἐστίν. Ὅθεν ἐκ τούτων δείκνυται, ὅτι καὶ οἱ τζελάται καὶ δῆμιοι πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου συνακολουθοῦν μὲ τοὺς τζελάτας διὰ νὰ βλέπουν τοὺς θανατωθησομένους πρέπει νὰ μὴ μένουν ἀνεπιτίμητοι, διὰ τὴν ὁμότητα ὅπου δείχνουν, θέλοντες νὰ βλέπουν σφαγὰς ἀνθρώ-

πων καὶ αἵματα ἐκχυόμενα, τὰ ὅποια ἀνατριχιάζει καὶ μόνον νὰ τὰ φαντασθῇ τινὰς.

(1) Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διατὶ, τόσον ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν, ὅσον καὶ ὁ κβ'. καὶ κέ. τοῦ Βασιλείου συγχωροῦν νὰ ἔχουν εἰς γυναῖκας οἱ φθείραντες αὐτάς, ἐν δὲ τῷ κς'. ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς λέγει, ὅτι νὰ χωρίζωνται οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι. Ὁ μὲν οὖν Βαλσαμῶν θέλοντας νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν ταύτην, λέγει, ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἀνωτέρω κανόνας ὁ Βασιλεὺς λέγει περὶ παρθένου διαφθορείσης, ἢ ὅποια, εἰ μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν φθείραντα αὐτήν, ἀτιμὸς θέλει μείνῃ καὶ ἀξία ἐλείους· διότι ἄλλος τινὰς δὲν λαμβάνει αὐτήν γυναῖκα διὰ τὴν φθοράν. Εἰς δὲ τὸν κς'. περὶ πόρνης διαλαμβάνει, φθορείσης μὲν πρότερον ἀπὸ ἄλλον, ὑστερον δὲ ἀπὸ ἄλλον πορνευθείσης ἢ τοιαύτη γὰρ, εἰ μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν πορνεύσαντα αὐτήν, δὲν ζημιούται, οὔτε ἀδικεῖται τόσον, ὅσον ἡ ἀνωτέρω. Ὅθεν καὶ τὸ νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοι εἶναι καλλίτερον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ἐπειδὴ ὁ μέγας Βασιλεὺς πορνείαν ὀνομάζει καὶ τὴν τῆς παρθένου φθοράν εἰς τὸν κβ'. Κανόνα, διὰ τοῦτο δὲν ἀρέσκει εἰς ἡμᾶς ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος, ὡς μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ, καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀγίου σύμφωνος. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι ἐφ' οὗ ὁ μέγας Βασιλεὺς εἶπε περὶ τῶν ἐκ διαφθορᾶς προλαβοῦσας εἰς γάμον συναπτομένων, εἰς τὸν κβ'. καὶ κς'. τελευταῖον ἐπιφέρει εἰς τὸν κς'. Κανόνα γενικώτατον καὶ καθολικὸν περὶ πάντων τῶν κατὰ πορνείαν συναπτομένων, εἴτε παρθένου καὶ ἀδιαφθόρου, εἴτε διαφθαρένης πρότερον ἀπὸ ἄλλον γυναίκος, λέγων «Ἡ πορνεία δὲν εἶναι γάμος, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχὴ, ὥστε ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοτρόπως μὲ προγαμιαίαν πορνείαν ὑπανδρευόμενοι, τοῦτο εἶναι καλλίτερον. Καὶ διὰ τί εἶναι καλλίτερον νὰ χωρίζωνται; διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ μὲν γάμος εἶναι τίμιος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, [Πρὸς Ἑβρ. γ'] ὁ δὲ τοι-

τίτλ. γ.) εἰ μὲν ὁ βιασάμενος εἶναι πλούσιος, νὰ δίδῃ εἰς τὴν βιασθεῖσαν παρθένον μίαν λίτραν χρυσίου (1), εἰ δὲ εἶναι πτωχός, νὰ τῆς δίδῃ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας του. Εἰ δὲ τελείως πτωχός, νὰ ραβδίξεται, νὰ κρυεύεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται. Εἰ δὲ φθείροι τινὰς κόρην πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἤτοι πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς δεκατρεῖς χρόνους, νὰ κόπτηται ἡ μύτη του, καὶ νὰ δίδῃ καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ εἰς τὴν φθαρθεῖσαν κόρην. (κυτόθι).

ΚΑΝΩΝ ΕΗ΄.

Ἀποστ. μς.
μζ'. τῆς α. ἡ.
τῆς β'. ζ'. τῆς
ς'. ἡ. τῆς
Καρθ. νζ'. ος'.
ρα'.

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξεται παρά τινος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτός καὶ ὁ χειροτονήσας. Εἰ μὴ γε ἄρα συσταίῃ, ὅτι παρά αἰρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρά τῶν τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὐτε πιστοὺς, οὐτε κληρικούς εἶναι δυνατὸν.

Ἔ ρ μ η ν ε ί α.

«Τὸ νὰ χειροτονηθῇ τινὰς δύο φοραῖς, διαφόρως ἢμπορεῖ νὰ νοηθῇ. Ἡ διατὶ ὁ χειροτονηθεὶς κατεπρόνητε τὸν πρότερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ἢ διατὶ νομίζει ὅτι θέλει λάβῃ περισσοτέραν χάριν ἀπὸ τὴν δεύτερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ὡς πιστὸν ἔχων πρὸς ἐκεῖνον περισσοτέραν. Ἡ δὲ ἄλλην κάμμιαν τοιαύτην αἰτίαν. Ὅθεν ὁ παρὼν

οὗτος, ἐκ πορνείας γάμος ὢν, ἀκολούθως οὐτε γάμος ὄλως ἐστὶ. Ἡ καὶ ἡ τοιαύτη κοίτη δὲν εἶναι ἀμίαντος, ἀλλὰ μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος. Τοὺς τοιοῦτους γὰρ, οὐχὶ ὁ Θεὸς συνέκευξε καθὼς εἶναι γεγραμμένον εὖς ὁ Θεὸς συνέκευξεν, οὐδὲ ὁ λόγος καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἱερέως εὐλογία, ἀλλὰ ἀσίλγεια καὶ ἀκρασία.» [Ματθ. ιθ'. β.] Πῶς δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἄξιοι νὰ λάβουν ὅταν εὐλογοῦνται τοὺς στεφάνους εἰς τὰς κεφαλὰς των, οἵτινες εἶναι σύμβολον τῆς νίκης, ὅτι δὲν ἐνικῆθησαν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν οἱ στεφανούμενοι, ἀλλὰ ἀήττητοι ἔμειναν κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. θ'. τῆς α. πρὸς Τιμόθ.) Αὐτοὶ ἐξ ἐναντίας ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν καὶ ἡδονὴν κατατροπωθέντες ἢ πῶς εἶναι ἄξιοι νὰ κοινωνήσουν τὰ ὀρθὰ μυστήρια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν εὐλόγησιν, ὡς εἶναι ἡ τάξις τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ ὑπὸ κανόνα ὄντες διὰ τὴν πορνείαν; β'. διότι, ἂν οἱ τοιοῦτοι δὲν χωρίζωνται, θέλει ἀνοιχθῇ μία θύρα ἀπωλείας εἰς ὅλους τοὺς ἀκολάστους καὶ ἀκρατεῖς, νὰ φθείρουν πρῶτον τὰς γυναῖκας, καὶ ἔπειτα νὰ εὐλογοῦνται μετὰ αὐτάς. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐπίτηδες διὰ τοῦτο θέλουν φθεῖρει ταύτας προτοῦ, διὰ νὰ ἢμποροῦν μετὰ τὴν φθορὰν ταύτην νὰ λάβουν ταύτας γυναῖκας, καὶ ἂν θέλουσι, καὶ μὴ θέλωσιν οἱ αὐτῶν γονεῖς. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ἂν οἱ τοιοῦτοι χωρίζωνται, ὁ τοιοῦτος χωρισμὸς θέλει γένῃ ἕνας χαλινός, καὶ μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας, νὰ μὴ προδίδουσι τὸν ἑαυτῶν των εἰς τοὺς ἀνδρας διὰ νὰ τὰς φθείρουν προτοῦ, στοχαζόμενοι, ὅτι, ἂν τοῦτο γένῃ, ὄχι μόνον δὲν θέλουν λάβῃ εἰς ἀνδρας τοὺς φθαρθεῖσας αὐτάς, ἀλλὰ θέλουν μείνῃ ἄτιμαί καὶ καταφρονημέναι εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, καὶ μόνον ἔχουν νὰ κερδίσων τὴν ἀμαρτίαν καὶ κόλασιν. Διὰ ταῦτα οὖν τὰ αἴτια εἶναι καλλίτερον καὶ ἀκριβέστερον, οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι, ὄχι μόνον νὰ μὴ συνάπτωνται καὶ νὰ εὐλογῶνται ὄλως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ φθάσων νὰ συναφθοῦν καὶ νὰ εὐλογηθοῦν, νὰ χωρίζωνται. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ χωρισμὸς ὅπου λέγει ὁ ἅγιος. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως κατὰ συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν, ὅτι ἂν οἱ κατὰ πορνείαν συναφθέντες αὐτοὶ καὶ οἱ δύο ἀπαιτήτως στέργουσι τὸ συνοικέσιον, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλουν νὰ χωρισθοῦν, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲν ὡς πόρνοι, ἄς ἀφίνωνται δὲ ἀχώριστοι, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ ἄλλο τι πρᾶγμα χειρότερον, ἢ νὰ θανατώσων δηλαδὴ τὸν ἑαυτῶν τους μὴ ὑποφέ-

ροντες τὸν ἔρωτα, ἢ νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν κρυφίως, καὶ ἀφ' οὗ ἀκόμη χωρισθοῦν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Ὅθεν ἐπομένως κατὰ τὴν ὁμοίαν συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν φαίνεται νὰ ὁμιλῇ καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ διὰ συστολῆν τοῦ κακοῦ. Κατὰ συγχώρησιν μὲν, ἵνα μὴ χειρόν τι γένηται, καὶ ἡ φθορεῖσα παρθένος αὐτῇ θείουσα ἀνδρα τὸν φθείραντα αὐτὴν, ἀφειθεῖσα δὲ ἀπὸ αὐτὸν, μὴ ὑποφέρουσα τὴν κατασχύνην καὶ ὄνειδος, θανατωθῇ, καθὼς τοιοῦτον ἐμπράκτως ἠκολούθησεν εἰς πολλὰς. Καὶ μάλιστα διότι, ἐκ βίας τοῦ ἀνδρός, καὶ ὄχι ἐκ θελήματος οἰκείου ἐφθάρη, ὅπερ δοκεῖ εἰς αὐτὴν ἀφῆρητον. Εἴ τις γὰρ, φησὶ, βιασάμενος ἔχει τὴν ὅποιαν βίαν ταύτην οὐ προστίθῃσιν ὁ Βασίλειος ἐν τῇ κε'. Κανόνι, ἀλλὰ μόνον τὴν φθορὰν. Διὰ συστολῆν δὲ τοῦ κακοῦ, ἵνα οἱ πλούσιοι φθείροντες ἐκ βίας πτωχὰς γυναῖκας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον βιαζόμενοι νὰ πέρνουν αὐτάς: ὁμοίως δὲ καὶ γυναῖκες πλούσιαι φθειρόμεναι ἐκουσίως ἀπὸ τινος πτωχοῦ ἀνδρος, καὶ ἀναγκαζόμεναι νὰ λάβουν αὐτοὺς, συστῆλλονται τόσον οἱ ἀνδρες ὅσον καὶ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὸ νὰ κάμνωσι τοιαῦτα, στοχαζόμενοι ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν τοιαύτας πτωχὰς καὶ τῷ γένει ταπεινάς, ἢ πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς, ὅπερ δοκεῖ αὐτοῖς ἀνυπόφορον. Ὅτι δὲ περὶ τοιούτων πλουσίων φαίνεται νὰ ὁμιλῇ προσδιορισμένως ὁ Κανὼν, δηλοῦται ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου προστίθει: Ἄλλ' ἐκεῖνην κατέχειν, ἢν καθρητήσατο, καὶ πενιχρὰ τυγχάνῃ. Ταῦτα μὲν ὡς τῶς. Ὅποιος δὲ ἤθελε λάβῃ εἰς γυναῖκα κάμμιαν διεφθαρμένην ἀπὸ ἄλλου καὶ πόρνην, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ εἰς αὐτοὺς προτιήτερα κάμμι πορνεία, οὗτος ἐγὼ ἐν ἢμπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς μὲγα καλὸν κάμνει, συμμαζόνοντας ἕνα πρόβατον ἀπολωλὸς, καὶ σιῶζοντας μίαν ψυχὴν χαϊμένην. Τόσον μόνον λέγω, ὅτι, γίνεται μιμητῆς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἐπῆρε διὰ νόμφην του τὴν πόρνην καὶ ἀμαρτωλὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, μὴ λογισάμενος αὐτῆς τὰς προτιήρας ἀμαρτίας, ὡς προεῖπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μη'. Ἀποστολικοῦ.

(1) Ἡ λίτρα περιέχει υβ'. νομίσματα. Πόσον δὲ ἦτο τὸ κάθε νόμισμα κατὰ ἀκριβείαν, ἄδηλον. Νῦν δὲ ἡ λίτρα περιέχει οὐγγίας δώδεκα ἢ οὐγγία, δράμια ὀκτώ καὶ τὸ δράμι, κόχκους ἐξήκοντα. Φανερόν δὲ εἶναι ὅτι ὁ τοιοῦτος κοντὰ εἰς τὴν δόσιν ταύτην, καὶ ὡς πόρνος ἐπιτιμᾶται Ἐκκλησιαστικῶς.

Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἤθελε δεχθῆ δευτέραν χειροτονίαν (1) ἀπὸ τινος, ἅς καθαίρεται καὶ αὐτός, καὶ ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐχειροτόνησεν. Ἐξω μόνον ἂν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἔχει τὴν χειροτονίαν ἀπὸ αἰρετικῶν. Διότι οἱ παρὰ τῶν αἰρετικῶν βαπτισθέντες, ἢ χειροτονηθέντες, οὔτε ὅπως Χριστιανοὶ δύνανται νὰ ἦναι μὲ τὸ αἰρετικὸν αὐτὸ βάπτισμα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μόλυσμα, οὔτε ἱερεῖς καὶ Κληρικοί, μὲ τὴν αἰρετικὴν ταύτην χειροτονίαν. Διὰ τοῦτο ἀκινδύνως οἱ τοιοῦτοι καὶ βαπτίζονται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων, καὶ χειροτονοῦνται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων. (2) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος γράφων πρὸς Νικοπολίτας, λέγει· Ἐγὼ δὲν θέλω συναριθμῆσαι ποτὲ μὲ τοὺς ἀληθεῖς ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνον ὅπου ἐχειροτονήθη καὶ ἔλαβε προστασίαν λαοῦ ἀπὸ τὰς βεβήλους χεῖρας τῶν αἰρετικῶν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Σ υ μ φ ω ν ῖ α .

Εἰ δὲ καὶ ἡ α' ἐν τῷ κ' ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν Ναυατιανῶν, καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἐν τῷ οζ'. τὰς τῶν Δονατιστῶν, ἀλλὰ οἱ μὲν Ναυατιανοὶ δὲν ἦσαν αἰρετικοί, ἀλλὰ σχισματικοί, κατὰ τὸν α'. Βασιλείου, αἱ δὲ τῶν Δονατιστῶν χειροτονίαι ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ, διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ὅπου εἶχεν ἡ Ἀφρική ἀπὸ κληρικῶν, κατὰ τὸν ζς'. αὐτῆς Κανόνα· ταύτην εἰπεῖν ἐδέχθησαν οἰκονομικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδος ταύτας οὐκ ἐδέχθη, ὡς μὴ τοιαύτην ἀνάγκην ἔχουσα, κατὰ τὸν οζ' τῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τῷ ρα'. Κανόνι θέλει νὰ ζῆμιονται δέκα λίτρας χρυσοῦ, ὅσοι χειροτονησούν αἰρετικούς, ἢ χειροτονηθοῦν ἀπὸ αὐτοῦς, ἢ δεχθοῦν αὐτοὺς νὰ λειτουργοῦν. Καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ δὲ ζ'. σύνοδος, εἰ καὶ ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν αἰρετικῶν Εἰκονομάχων (οὐχὶ ὅπως τῶν πρωτάρχων τῆς αἰρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων καὶ μὴ γνησίως καὶ ἀληθῶς μετανοούντων, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς Ταράσιος· ἀλλὰ τῶν ἀκολουθησάντων τοῖς πρωτάρχαις, καὶ ἀληθῶς καὶ γνησίως μετανοούντων. Περὶ οὗ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τῆς πρὸς Ρουφινικὸν ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀθνασίου) καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας, πάλιν δὲν ἀνεχει-

(1) Διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, μόνα δύο δὲν διπλασιάζονται, τὸ βάπτισμα καὶ ἡ τῆς ἱερωσύνης χειροτονία; Οἱ μὲν σχολαστικοὶ λέγουσιν, διότι ἀφίρουν καὶ τυπώνουν αὐτὰ χαρακτηριστὰ ἀνεξάλειπτον, ὅς τις κατ' αὐτοὺς (ἐν τῷ δ'. τῆς Θεολογίας, ὡς κείται παρὰ Νικόλαου τῷ Βούλγαρι ἐν τῇ κατ' ἐχθρῶν) εἶναι ποιότις πραγματικὴ ἐνοπάργωσα τῆ ψυχῆ, καὶ δύναμις ὑπερφύσης. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην τῶν σχολαστικῶν ἠκολούθησαν σχεδὸν καὶ ὅλοι οἱ ἰδικοί μας νεώτεροι Θεολόγοι, καὶ μάλιστα ὁ Κορίσιος. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα μόνα δὲν διπλασιάζονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ζωὴν τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰ, διατὶ γίνονται εἰς τύπον τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ὅς τις ἄπαξ γεγονώς, οὐκ ἔτι διπλασιάζεται. Οἱ μὲν γὰρ βαπτιζόμενοι, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτίζονται, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ τὸν μζ'. ἀποστολικόν. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἐκπεσόντες τῆς ἱερωσύνης, διὰ τοῦτο δὲν χειροτονοῦνται ἐκ δευτέρου, ἐπειδὴ ἐκτυποῦσι τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἱερέα, ὅς εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ μένει εἰς τὸ διηνεκὲς ἀδιάπτωτος ἔχων τὴν ἱερωσύνην· τοῦτο κατ' ἐμὴν γνώμην εἶναι τὸ αἷτιον ὅπου δὲν μεταχειροτονεῖται ὁ ἱερεὺς. Ἀδιάπτωτος γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ ἢ ἱερωσύνη. Ὅθεν καὶ ὁ τύπος αὐτοῦ πρέπει νὰ στήκῃ πάντοτε εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῇ ἱερωσύνη καθαρότητα, διὰ νὰ σώζηται καλῶς ἡ ὁμοίωσις, μεταξὺ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ τυποῦντος αὐτόν. Καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ὁ ἱερεὺς κυρίως εἰς τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἱερατεύῃ, ἤτοι νὰ θυσιάσῃ τὸ μυστικὸν ἱερεῖον, ὃ ἔστιν ἡ ἀνάιμακτος θυσία, δι' ἧς ὁ εἰς θάνατον καταγγέλλεται τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Παῦλον. Εἰ γὰρ ἦν ἀποχρῶν λόγος τοῦ μὴ δευτεροῦσθαι τὰ μυστήρια ταῦτα, ὃ παρὰ τῶν σχολαστικῶν ἐπινοηθεὶς χαρακτήρ· διατὶ τὸ μῦρον δευτεροῦται, καίτοι σφραγίς καλούμενον, καὶ σφραγίδα καὶ χαρακτήρα ἐκτυποῦν τῇ ψυχῇ; λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· «Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει» (ἀ. Ἰω. 6'. 27.) Καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ σφραγισάμενος ὑμᾶς, φησὶ, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν (β'. Κορ. 4. 22.), ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ, χριστὸν Κυρίου τὸν Σαούλ ὀνομάζει, οὐ μόνον μετὰ τὴν

ἐξουθέντην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον (β'. Βασιλ. 4. 14). Ὅθεν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἦτοι τὸν μοναδικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ ἕνα μόνον Διάκονος, καὶ ἕνα μόνον Πρεσβύτερος, καὶ ἕνα μόνον Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ χειροτονηθῆ ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, καὶ οὐχὶ δύο, ἢ πολλοὶ κατὰ τὸν Θεσσαλονικῆς Συμίων (Ἀποκρ. 10'.) καὶ κατὰ τὸν Ἰώβ ἐν τῷ συνταγματικῷ τοῦ Χρυσάνθου. Ὅσοι δὲ δὲν χειροτονηθοῦν μοναδικῶς, οὗτοι τί εἶναι, δὲν ἤξεύρει, λέγει ὁ αὐτὸς Συμίων, ὡς μὴ χειροτονηθέντας κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀγκαλιὰ καὶ ἀναγνώσται καὶ ὑποδιάκονοι πολλοὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λειτουργίᾳ χειροτονοῦνται ὡς ἀτιμώτερα μέρη τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὡς ἐξω τοῦ βήματος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰώβ (αὐτόθ.) διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἦτοι διὰ νὰ μὴ διπλασιάζηται ὁ μοναδικὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ἐδιώρισεν καὶ ἡ ἐν Ἀντισιοδώρῳ τῇ πόλει τοπικὴ σύνοδος ἐπὶ Ἐρακλείου κατὰ τὸ χιγ'. ἔτος συναχθεῖσα· Νὰ μὴ γίνωνται δύο λειτουργίαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν· οὐκ ἔστιν ἐν μιᾷ τραπέζῃ κατὰ τὴν αὐτὴν δύο λειτουργίας εἰπεῖν· οὐδὲ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, ἐν ἧ ὁ Ἐπίσκοπος λειτουργήσει, τὸν Πρεσβύτερον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λειτουργῆσαι· ὅπερ παραβαίνουσι οἱ παπισταί. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς, οἱ δύο φορεῖς λειτουργοῦντες, τάχα διὰ παρησίαν, βαρῶς ἀμπετάνουν, καὶ ἅς παύσουν εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ἄστοπον τοῦτο.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὸν (Ἀποκρ. λ'. σελ. 378. τοῦ Γεωργίου) λέγει, ὅτι ἂν αἰρετικὸς ἱερεὺς, ἢ διάκονος βαπτισθῆ (ἢ μυρωθῆ) ἢ μὲν προτέρα αὐτοῦ ἱερωσύνη, ὡς μιαρωσύνη, καὶ ὡς μὴ οὐσα λογίζεται. Ἄν δὲ μετὰ ταῦτα εὐρεθῆ ἄγιος, γίνεται καὶ ἱερεὺς καὶ Ἀρχιερεὺς. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὸν παρόντα Ἀποστολικόν, οἱ αἰρετικοὶ ἱερωσύνην δὲν ἔχουν, ἄρα καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἱεουργούμενα κοινὰ εἰσι, καὶ χάριτος καὶ ἁγιασμοῦ ἄμοιρα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τὰ τῶν αἰρετικῶν Λατίνων ἄζυμα καὶ μυστήρια, κοινὰ εἰσι καὶ οὐχ ἅγια κατὰ τὸν μς'. Ἀποστολικόν. Εἰ δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Χωματαῖνος (σελ. 320. τοῦ Γεωργίου) καὶ Ἰωάννης ὁ Κίερος (Ἀποκρ. 16'. ἐν χειρογράφῳ σωζομένῃ) εἶπον ὅτι δὲν σφάλλομεν, ἂν νομίζωμεν ἅγια τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἱεουργούμενα, τοῦτο εἶπον ὡς βεβαπταμένους τότε δεχόμε-

ροτόνησεν ὀρθοδοξήσαντας, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ α'. πράξει αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο οἰκονομικῶς ἐποίησε διὰ τὸ πολὺ πλῆθος ὁποῦ τότε ἐπεπόλαζε τῶν εἰκονομάχων. Καθὼς καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ β'. τινῶν αἰρετικῶν δι' οἰκονομίαν ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, ὡς προείπομεν. Ὅθεν ὡς μὴ ὄρον τὴν τοιαύτην καιρικὴν καὶ περιστατικὴν οἰκονομίαν ποιησαμένη, οὐκ ἐναντιοῦται εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν Κανόνα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀνατόλιος ὑπὸ τοῦ αἰρετικοῦ Διοσκόρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν αἰρετικῆς συνόδου ἐχειροτονήθη, καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας ὑπὸ Ἀρειανῶν, κατὰ τὸν Σωζόμενον βιβλ. δ'. κεφ. κή. καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ αἰρετικῶν ἐχειροτονήθησαν, καὶ μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐδέχθησαν. Ἀλλὰ σπάνια τὰ τοιαῦτα καὶ κατὰ περίστασιν, κανονικῆς ἀκριβείας λειπόμενα, οὐ νόμος δὲ Ἐκκλησίας τὸ κατὰ περίστασιν γινόμενον καὶ τὸ σπάνιον, κατὰ τε τὸν ιζ'. τῆς α'. καὶ β'. καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὴν β'. πράξιν τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνόδου, καὶ τὸ νομικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· Τὸ, παρὰ Κανόνας, οὐχ ἔλκεται πρὸς ὑπόδειγμα. Τὰς δευτέρας χειροτονήσεις τῶν ὀρθοδόξων ἐμποδίζει καὶ ὁ νζ'. Καρθαγένης. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας καὶ ὑποσημειώσεις τοῦ μς'. καὶ μζ' Κανόνος τῶν Ἀποστόλων».

ΚΑΝΩΝ ΕΘ'.

Τῆς ς'. κθ'.
 πθ'. Λαοδ. μθ'.
 να'. νθ'. Πέτρ.
 ιε'. Διονυσ. α'.
 Τιμ. η'. ι'.
 «Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν οὐ νηστεύει, ἢ Τετράδα, ἢ Παρασκευὴν, καθαιρείσθω. Ἐκτός εἰμὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. Ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω».

Ἑρμηνεία.

Ὅλους ὁμοῦ καὶ ἱερωμένους, καὶ λαϊκοὺς προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ νηστεύωσι παρομοίως καὶ ἐπίσης, τὸσον τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν (1) ὅσον καὶ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευὴν, ταῦτα ἐπὶ λέξεως λέγων· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης δὲν νηστεύει τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, ἢ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευὴν, ἃς καθαιρεται, ἔξω μόνον ἂν δὲν δύναται νὰ νηστεύσῃ διὰ ἀσθένειαν τοῦ σώματος· εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας μὴ νηστεύων, ἃς ἀφορίζεται. Τὴν μὲν γὰρ ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν νηστεύομεν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (λόγῳ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας) ὄχι διὰ τὸ Πάσχα, ὄχι διὰ τὸν Σταυρὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. . . ἐπειδὴ τὸ Πάσχα δὲν εἶναι ὑπόθεσις νηστείας καὶ πένθους, ἀλλ' εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς. Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν ὅτι πενθοῦμεν διὰ τὸν Σταυρὸν. Οὐ γὰρ δι' ἐκεῖνον πενθοῦμεν· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὰ ἐδικὰ μας ἁμαρτήματα. Νηστεύομεν δὲ τὴν Τεσσαρακοστὴν, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ Κυρίου, ὁποῦ ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἡμέρας τεσσαράκοντα. Τὰς δὲ δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος νηστεύομεν, τὴν μὲν Τετράδα, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ἔγινε τὸ συμβούλιον διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου μας· τὴν δὲ Παρασκευὴν, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην ἔπαθε σαρκὶ τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας ὀνάτον, καθὼς ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος λέγει ἐν τῷ ιε'. αὐτοῦ Καν. καὶ ὁ θεὸς Ἰερώνυμος. (2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ ν'. τῆς ἐν Λαο-

μενοι, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον ἀθετήσῃ τὰς ἀναδόσεις καὶ καταδόσεις τοῦ βαπτίσματος. Ὅρα δὲ ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες, πάλιν προσθέτουν ὅτι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τινὰς ὀρθόδοξος ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ γράφει ὁ Βρυέννιος περὶ αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ· ἀλλὰ καὶ πρὸ πεντακοσίων ἤδη χρόνων καὶ ἐπέκεινα, οἱ Ἀνατολικοὶ ὡς κοινὰς εἶχον τὰς ἱεροπραξίας τῶν Δυτικῶν. Δι' ὅ, καὶ ὅπου ἐλειτούργουν οἱ Λατῖνοι, πρῶτον ἔκαμαν ἁγιασμὸν οἱ Ἀνατολικοὶ πρὸς καθαρισμόν, εἶτα ἐλειτούργουν. Καὶ ὅρα τὸν Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικῆς Συνόδου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ μς'. Ἀποστολικοῦ·

(1) Ἀποδεκάτωσις γὰρ αὕτη ὅλου τοῦ χρόνου ἐστὶ, κατὰ τοῦτον τὸν γλαφυρὸν λογαριασμὸν, ὁποῦ κάμνει ὁ Βλάσταρις. Ὁ χρόνος ἔχει ἡμέρας 365, καὶ ἡμ'. ἔχει ἐπτὰ ἐβδομάδας, ἀπὸ τὰς ὁποίας εὐγαίνοντα τὰ Σάββατα καὶ αἱ Κυριακαὶ ἔξω, εἰς τὰς ὁποίας νηστεία οἴνου καὶ ἐλαίου οὐ γίνεται, μένουσι ἡμέραι 35· βάλλομεν καὶ τὸ μέγα Σάββατον, καὶ γίνονται ἡμέραι 36, ἧτις εἶναι ἀποδεκάτωσις τῶν 360 ἡμερῶν τοῦ χρόνου. Προσθέτομεν καὶ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἕως τὸ πρῶτ' τῆς Λαμπρᾶς μισθῆν ἡμέραν, διὰ τὰς πέντε ἡμέρας ὁποῦ ἔμειναν τοῦ χρόνου, [καὶ ἴθου γίνεται τελεῖα ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ χρόνου ἀποδεκάτωσις. Ἐσημείωσαι ὅτι εἰς ὅλην τὴν μ'. μίαν μόνην φορὰν καταλοῦμεν ὀφάριον, εἰς τὴν ἑορτὴν δηλ. τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μόνον, καθὼς τὰ χειρόγραφα Τυπικὰ τοῦ ἁγίου Ὅρους διορίζουν. Πλὴν ἂν ὁ Εὐαγγελισμὸς τύχη εἰς τὴν μεγάλην ἐβδο-

μάδα, οἶνον μόνον καὶ ἐλαίον καταλοῦμεν κατὰ τὰ Τυπικὰ, τὰ χειρόγραφα καὶ τυπωμένα. Ὅθεν νεώτερον χεῖρ εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἔγραψεν εἰς τὰ τυπωμένα Τυπικὰ καὶ εἰς τὰ Τριψῆδια νὰ καταλοῦμεν ὀφάριον καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαίων. Καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Πατριάρχης ἐν τοῖς στίχοις, εἰς μόνην τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λέγει νὰ ἐσθίωνται ὀφάρια. Δι' ὅ τοῦτο μανθάνοντες, ἃς ἀκολουθοῦμεν εἰς τοὺς τύπους τῶν ἁγίων, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ νεωτερίσματα τῶν αἰρετικῶν, τῇ κοιλίᾳ χαρίζομενοι.

(2) Ἐξαιροῦνται αἱ Τετράδαις καὶ Παρασκευαῖς τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος, καὶ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐβδομάδος, εἰς τὰς ὁποίας καταλοῦμεν, τὰς μὲν τῆς Διακαινησίμου, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Λόγου, τὰς δὲ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐβδομάδος, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἐπιλεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοούσιον φανῇ τῷ Ἰησοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μηδὲν ἔλαττον ἔχον ἐκεῖνου, καθὼς λέγει ὁ Κίτρος ἐν τῷ κε'. αὐτοῦ κανόνι. Τὴν δὲ κατάλοισιν ὁποῦ κάμνομεν τῶν Τετράδων ἢ Παρασκευῶν, εἰς τὰς ὁποίας συμβαίνουν αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστοῦ γεννῶν καὶ τῶν Θεοφανείων, φαίνεται πῶς τὴν θεραπεύει ἢ προλαβοῦσα νηστεία τῆς Παραμονῆς, ἧτις εἶναι τετυπωμένη νὰ γίνηται πάντοτε εἰς τὰς ἑορτάς ταύτας, διὰ ταύτην λογιάζω τὴν ἀφορμὴν. Ἡ δὲ κατάλοισις ὁποῦ γίνεται εἰς τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευὰς, τοῦ δωδεκαήμερου τῆς πρὸ τῆς ἀποκρέω, καὶ τῆς τυροφάγου ἐβδομάδος, ἀπὸ κανένα μέρος δὲν ἔμπορεῖ νὰ θεραπευθῇ. Ἡ δὲ αἰτία ὁποῦ

δικαία προστάζει νὰ ξηροφγοῦμεν ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν, καθὼς καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος αἰρέσει οὕτως λέγει, ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ νηστεία, ξηροφγία, καὶ ἀγνεύα. Ὁ δὲ παρῶν Ἀποστολικὸς Κανὼν, εἰς τὸν λόγον τῆς νηστείας συνηριθμήσθη τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν μετὰ τὴν Τεσσαρακοστὴν, λοιπὸν καὶ ἡ νηστεία ἐκάστης Τετράδος καὶ Παρασκευῆς διὰ ξηροφγίας πρέπει νὰ γίνηται πρὸς ὁμοίαν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ξηροφγία δὲ εἶναι τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς ἄπαξ τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἐννάτην ὥραν, χωρὶς νὰ ἐσθῆ ἔλαιον, ἢ νὰ πίνῃ οἶνον, ὡς τοῦτο προείπομεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ζδ'. Ἀποστολικοῦ. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἐμποδίζει μῆτε ὀστρακοδέσματα νὰ τρώγωνται ἐν δ' καὶ ε'. καὶ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ. Συμμαρτυρεῖ δὲ τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος λέγων· «Νηστεία Τετράδῃ καὶ Προσαββάτῳ, ἤτοι Παρασκευῇ, ἕως ὥρας ἐννάτης.» Ἀλλὰ

φέρουσι τινες εἰς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ νηστεύουσιν εἰς μὲν τὸ δωδεκαήμερον οἱ Ἀρμένιοι διὰ τὸν κύνα ἀρτζιβουρίον, εἰς δὲ τὴν πρὸ τῆς ἀποκρίῃς ἑβδομάδα οἱ Νινευίται, εἰς δὲ τὴν τυροφάγον οἱ Τετραδίται. Ἡ αἰτία, λέγω, αὕτη εἶναι πάντῃ ἀδύνατος καὶ ψυχρά· καθ' ὅτι ὅλοι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι δὲν διακρινόμεθα ἀπὸ τοὺς κακοδόξους καὶ αἰρετικούς, μετὰ τὰ βρώματα, ἀλλὰ μετὰ τῆς πίστεως δόγματα. «Δι' ἃ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας.» Διὰ τοῦτο, τόσον ὁ Βαλσαμῶν, ὅσον καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρους ὅπου λέγουσι νὰ καταλύωμεν τὰς Τετράδας ταύτας καὶ Παρασκευάς, διατὶ νηστεύουσιν εἰς αὐτάς οἱ ἄνω ρηθέντες αἰρετικοί, δὲν λέγουσιν ἀορίστως νὰ καταλύουσιν οἱ ὀρθόδοξοι ὅλοι, ἀλλ' ἐκείνοι μόνον ὅπου συνοικοῦσι, καὶ συναναστρέφονται μετὰ τοὺς ρηθέντας αἰρετικούς. Ὁ μὲν γὰρ Βαλσαμῶν ἐν τῇ νβ' ἀποκρίσει ὅπου κἀμνεὶ πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μάρκον ταυτὰ φησιν· «Πλὴν καὶ τοῦτο γενήσεται, ὅταν τις μετὰ τῶν Τετραδίτων, ἢ Ἀρμενίων συναυλιζῆται. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τῇ κζ' ἀποκρίσει ὅπου κἀμνεὶ πρὸς τὸν Δυρραχίου Καθάσιλαν, παρομοίως λέγει. Καὶ μάλιστα εἰ τοιούτοις τύχοιμεν συναυλιζόμενοι· μὴ οὖν τῇ προφάσει ταύτῃ τῇ γαστρὶ χαριζόμεθα.» Γράφει δὲ καὶ Νικόλαος ὁ Πατριάρχης πρὸς Ἀναστάσιον τὸν Συναίτην ταῦτα διὰ στίχων·

- «Τὴν ἑβδομάδα οὖν λαλῶ τὴν πρὸ τῆς ἀποκρίου,
- » Ἦν καὶ ἐπονομάζομεν τὴν τοῦ ἀρτζιβουρίου
- » Οἱ πλείστοι ἔθος ἔλαβον ἀδειῶς καταλύειν,
- » Τετράδα καὶ Παρασκευὴν οἱ κοσμικοὶ τὸ κρέας.
- » Ὡσαύτως καὶ οἱ Μοναχοὶ τυροῦ μεταλαμβάνειν
- » Καλῶς νοοῦντες ἀληθῶς καὶ πράττοντες ὁμοίως.
- » Εἰ μὲν φυλῆς κατάγονται ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων
- » Καὶ εἶχον καὶ τὴν αἴρεσιν τὴν τοῦ ἀρτζιβουρίου,
- » Καλῶς ποιῶσι λύοντες ἅπασαν ὑπόψιαν.
- » Εἰ δὲ πιστοὶ ὀρθόδοξοὶ εἰσὶ καὶ ἐκ προγόνων,
- » Εἰς μάτην προφασίζονται λύοντες τὴν νηστείαν.

Λοιπὸν ἄς ἐπιστομισθοῦν ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα ἐκείνοι, ὅπου μῆτε συνοικοῦντες μετὰ Ἀρμένιους (οἱ γὰρ ἄλλοι, οἱ Τετραδίται, λέγω, καὶ Νινευίται, ἐν τοῖς νῦν καιροῖς οὐχ εὐρίσκονται) μῆτε ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων ὀρμώμενοι, ἀναιδῶς καταλύουσι τὰς ρηθείσας Τετράδας καὶ Παρασκευάς, καὶ ἄς μάθουν ὅτι, ὅχι πρὸς ἐναντίωσιν τῶν Ἀρμενίων τοῦτο ποιῶσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τῇ γαστρὶ χαριζόμενοι. Εἰς καιρὸν ὅπου καὶ ἐκείνοι ἀκόμη ὅπου, ἢ συνοικοῦσι μετὰ Ἀρμένιους, ἢ ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἀρμενίων κατάγονται, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ὑπόψιαν τῆς αἵρέσεως, δύνανται μετὰ τὴν κατάλυσιν μιᾶς συγκεχωρημένης ἡμέρας ἀπὸ τὸ δωδεκαήμερον, ἢ τῆς Τρίτης δηλαδὴ, ἢ τῆς Πέμπτης, νὰ ἀναστρέψουν τοὺς ὅλην τὴν ἑβδομάδα νηστεύοντας. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν νηστείαν τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς, διορίζεται ἐν τοῖς τυπικοῖς, νὰ νηστεύηται ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς καὶ ἐκάστη Δευτέρα τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Ὅποιος δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς θέλει νὰ νηστεύῃ ταύτην, ἐπαινετὸς εἶναι παρὰ Θεῷ, καὶ τὸν πρόποντα αὐτῷ μισθὸν λήψεται. Διότι, αἰ τῶν καλῶν ἢ ἐπίτασις, πλείω

τὴν εὐεργεσίαν ποιεῖται. Ἡξέρομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδομεν καὶ ἄνδρας πολλοὺς, μάλιστα δὲ γυναῖκας, ἐν τῷ κόσμῳ τὴν δευτέραν νηστεύοντας ἀπαρλλάκτως καθὼς καὶ τὴν τετράδα καὶ παρασκευὴν. Ὅρθος δὲ καὶ εὐλογώτατος συλλογισμὸς ἐστὶν οὗτος ὁ περὶ τῆς νηστείας τῆς β'. ὑπὸ πολλῶν προτεινόμενος, ἔχων οὕτως· Ὁ Κύριος μᾶς προστάζει, ὅτι, ἐν ἡ δικαιοσύνη μας δὲν περισσεύσῃ πλεῖον τῶν Γραμματείων καὶ Φαρισαίων, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φαρισαῖοι ἐνήστευον δύο ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, κατ' ἐκεῖνο τὸ τοῦ Φαρισαίου, Νηστεύω δὲ τοῦ Σαββάτου· λοιπὸν ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος χρεωστοῦμεν νὰ νηστεύωμεν· ἤτοι β'. δ'. καὶ ε'. καὶ ὅχι μόνον δύο τὴν δ'. καὶ ε'. διὰ νὰ περισσεύῃ ἡ δικαιοσύνη μας ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν Φαρισαίων (ὅτι δὲ τὴν δ'. καὶ ε'. ἐνήστευον οἱ Φαρισαῖοι, τὸ λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος καθαρὰ λόγ. εἰς τὸν Τελώνην καὶ Φαρισα. σελ. 465, τόμ. ζ'). Ὁ δὲ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς λέγει, ὅτι πρέπει νὰ νηστεύηται ἡ β'. διὰ νὰ ἀρχίξῃ ἡ ἑβδομάς ἀπὸ νηστείας. (βασιλ. λε').) Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ιθ'. Καν. τῆς ἐν Γάγγρα ἀναθεματίζει τοὺς καταλύοντας μετὰ λογαριασμοῦς καὶ προφάσεις ἐδικὰς τῶν τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινόν, χωρὶς ἀσθενείας σωματικῆς διὰ τοῦτο πρέπει ὅλοι, καὶ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, κοντὰ εἰς τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης μ'. νὰ φυλάττουν καὶ τὰς τρεῖς ταύτας νηστείας, τὴν τοῦ σαρανταήμερου, λέγω, εἰς τιμὴν τοῦ γεννηθησομένου Χριστοῦ γινομένην καὶ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων ἐξάλειψιν. Τὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καλουμένην, γινομένην ὅχι διὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καθὼς τινὲς λέγουσιν, ὅχι διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος κάθοδον, ἀλλὰ προηγουμένως μὲν καὶ κυρίως διὰ τὴν προλαβοῦσαν ἑπταήμερον ἀνεῖσιν, ὡς λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων διαταγαὶ (βιβλ. ε'. κεφ. κ').), ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ λόγον συμβεβηκότα, διατὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι ἐνήστευσαν καὶ οὕτως ἐπέμποντο εἰς τὸ κήρυγμα. Τότε γὰρ (φασίιν αἱ Πράξεις κεφ. ιγ'. ζ') νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν, ὡς λέγει ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία (σελ. 409.). Ταύτης δὲ τῆς νηστείας μὲνηται καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος (λόγῳ περὶ τῶν διαβαλλόντων τὴν ἐν τῷ διωγμῷ φυγὴν) λέγων· «Τῇ ἑβδομάδι μετὰ τὴν ἁγίαν ἑπεντηκοστὴν ὁ λαὸς νηστεύσας, ἐξῆλθε περὶ τὸ κοιμητήριον εὐξασθαι.» καὶ ὁ ιθ'. κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου καὶ τρίτην τὴν τοῦ Αὐγουστοῦ εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ἣτις μάλιστα ἐνήστευεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοιμήσεώς τῆς, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμμεών. (Ἀπόκρ. νδ'.) Πρέπει δὲ νὰ φυλάττουν ταύτας, ὅχι μετὰ ξηροφγίαν, καθὼς τὴν μεγάλην μ'. ἀλλὰ μετὰ οἶνέλαιον καὶ ἰχθυοφαγίαν, ἐξω μόνον τῶν Τετράδων καὶ Παρασκευῶν ὅπου τυχαίον ἀναμεταξὺ εἰς τὰς νηστείας αὐτάς, καὶ ἐξω τῆς νηστείας τοῦ Αὐγουστοῦ, κατὰ τὴν ὅποιαν ἄπαξ μόνον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως ἰχθύος μεταλαμβάνομεν. Διότι αἱ νηστεαὶ αὗται, ἀγκαλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων δὲν εἶναι διορισμέναι, ὅμως χρεὸς ἔχομεν, νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς τῶν Πατέρων ταύ-

E. Γ. Δ. ΤΥΠ. Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καὶ ὁ Φιλοστόργιος (βιβλ. ἰ. ἐκκλ. ἱστορ.) λέγει, «Ἡ νηστεία τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος, ἀλλὰ κανονίζεται αὕτη εἰς τὸ νὰ μὴ γευθῆ τινὰς τελείως τροφῆς ἕως τῆς ἐσπέρας. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Βενέδικτος εἰς τὸν μ.α. Κανόνα αὐτοῦ διορίζει τοὺς ὑποτασσομένους αὐτῷ Μοναχοὺς νὰ νηστεύουν τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν ἕως ὥρας ἐνάτης.» Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους αὐτοῦ ἐπιστολῇ «Τεσσαρακοστὴν μὴ ἐξουθενεῖτε, μίμησιν γὰρ περιέχει τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας. Μετὰ τὴν τοῦ πάθους ἐβδομάδα, μὴ παροράτε Τετράδα καὶ Παρασκευὴν νηστεύοντες, πένησιν ἐπιχορηγοῦντες τὴν περίσσειαν.» Ἄς μὴ παραλογίζονται λοιπὸν τινες λέγοντες, ὅτι ἡ νηστεία τῆς Τετράδος καὶ Παρασκευῆς δὲν εἶναι νομοθεσία Ἀποστολική. Ἴδου γὰρ οἱ Ἀπόστολοι ὁποῦ εἰς μὲν τοὺς Κανόνας αὐτῶν συν-αριθμοῦσι ταύτην μετὰ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, εἰς δὲ τὰς διαταγὰς αὐτῶν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς μεγάλης ἐβδομάδος. Διότι εἶναι γεγραμμένον εἰς αὐτάς, «Χρὴ νηστεύειν μεγάλην ἐβδομάδα, καὶ Τετράδα καὶ Παρασκευὴν.» (1) Ἀλλὰ τί εἶπον ὅτι νομοθετοῦσιν αὐτὴν οἱ Ἀπόστολοι; αὐτὸς ὁ ἴδιος Χριστὸς τὴν νηστείαν τῶν δύο ἡμερῶν τούτων ἐνομοθέτησε. Καὶ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀκουσον αὐτῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τί λέγουσιν εἰς τὰς διαταγὰς βιβλ. ἐ κεφ. ιδ'. «Παρήγγειλεν ἡμῖν αὐτὸς νηστεύειν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν.» Βλέπετε ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος εἶναι νομοθέτης τῆς νηστείας τούτων; Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἀπεδείχθη, ἴση εἶναι ἡ νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς μετὰ τὴν νηστείαν τῆς δ' καὶ ε'. ἴση ἀκολουθῶς εἶναι καὶ ἡ λύσις τῶν δύο τούτων νηστειῶν κατὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ὅθεν, καθὼς ὁ Τιμόθεος εἰς τὸν ἡ. καὶ ἰ. αὐτοῦ Κανόνα, συγχωρεῖ τὴν μὲν γυναῖκα ὁποῦ γεννήσει μέσα εἰς τὴν Τεσσαρακοστὴν νὰ πῖν ὄϊνον, καὶ νὰ φάγῃ τροφὴν ἀρκετήν, ὅσον νὰ ἤμπορῇ νὰ βαστάσῃ, τὸν δὲ πολλὰ ξηρανθέντα ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀσθενείαν συγχωρεῖ νὰ φάγῃ λάδι ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ. «τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἐλαίου τὸν ἀπαξ ἑκτακέντα, φησί, δίκαιόν ἐστι.» τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ συγχωρῆται νὰ μεταλαμβάνῃ μόνον ἔλαιον, καὶ νὰ πῖνῃ ὄϊνον ἐν τῇ δ' καὶ ε'. ὁποῖος κατεξηράνη ἀπὸ μεγάλην ἀσθενείαν. Δι' ὅ, καὶ ὁ θεῖος Ἰερώνυμος λέγει, «τῇ Τετάρτῃ καὶ Παρασκευῇ οὐ χρὴ λυθῆναι νηστείαν χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης.» Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἱερεὺς Αὐγουστίνος. (2) Ὅμως, ἐπειδὴ καὶ οἱ φιλόσοφοι

ραδόντες διὰ τὴν μακρὰν συνήθειαν, τὴν ἀντὶ νόμου κρατοῦσαν, κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ πολιτικοὺς νόμους. Καὶ διατὶ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ἑρ. ἠθικ. σ'.) καὶ εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ δὲν εἶναι ὑπὸ τῆς Γραφῆς ὀρισμένα, πρέπει νὰ παρακινουῦμεν τὸν καθ' ἕνα πρὸς τὸ καλλίτερον καὶ ψυχωφελέστερον: τὴν τοῦ Αὐγουστού νηστείαν ἀναφέρει καὶ ὁ γ'. τοῦ Νικολάου, ἀλλὰ καὶ ὁ τόμος τῆς Ἐνώσεως ἀναφέρει τὴν νηστείαν τοῦ Αὐγουστού καὶ τὴν τοῦ σαρανταημέρου. Καὶ ὅρα εἰς τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ. Ὅθεν οἱ ἐν ταῖς τρισὶ νηστεῖαις ταύταις ἐπτὰ μόνον ἡμέρας νηστεύοντες, ὡς παραβάται τῆς ἀρχαίας θεσμοθεσίας τῆς Ἐκκλησίας καταδικάζονται.

(1) Εἰ δὲ ἴση εἶναι ἡ νηστεία τῆς δ' καὶ τῆς ε'. μετὰ τὴν νηστείαν τῆς μ'. φανερόν, ὅτι καθὼς δὲν γίνονται γάμοι ἐν τῇ μ'. κατὰ τὸν νβ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ· ἔτσι, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται γάμοι οὔτε ἐν τῇ δ' καὶ ε'. Εἰ δὲ τοῦτο, φανερόν ὅτι μήτε τὰ ἀνδρόγυνα πρέπει νὰ σμίγῳνται σαρκικῶς ἐν ἐκάστῃ Τετράδι καὶ ε'. διὰ τὸ τῆς νηστείας σεμνὸν καὶ αἰδέσιμον, καθὼς μηδὲ ἐν τῇ μ'. πρέπει νὰ σμίγῳνται. Ἄτοπον γὰρ εἶναι, ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος νὰ μὴ καταλύουσι τὰς νηστείας ταύτας διὰ βρωμάτων, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, νὰ καταλύουσι ταύτας μετὰ τὴν σαρκικὴν μίξιν καὶ ἡδονήν. Ὅθεν ἐξίσου πρέπει νὰ νηστεύουσι ταύτας καὶ μετὰ τὴν ἀποχὴν τῶν ἐμποδισμένων ἐν ταῖς νηστεῖαις βρωμάτων, καὶ μετὰ τὴν ἀποχὴν τῶν τῆς σαρκικῆς μίξεως θελημάτων. Ὅθεν ὁ προφήτης Ἰωὴλ αἰνιττόμενος, ὅτι ἐν καιρῷ νηστείας πρέπει νὰ σωφρονῶσι τὰ ἀνδρόγυνα, ἔλεγεν· «Ἀγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν... ἐξελεύετω νομφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς» (κεφ. β'.) ὁ δὲ θεῖος Παῦλος φανερὰ λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἐκ συμφώνου πρέπει νὰ ἀπέχουσι τῆς σαρκικῆς μίξεως, διὰ νὰ σχολάζουσιν εἰς τὴν νηστείαν, καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, (ἀ. Κορινθ. ζ'. β.) ἤγουν νὰ ἀπέχῳσι, καὶ ὅταν ᾔναι, ὡς εἶπομεν, νηστεία, καὶ ὅταν προσεύχωνται καὶ ἐτοιμάζωνται νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, κατὰ τὸν ιγ'. τοῦ Τιμοθέου Κανόνα, καὶ ἀπλῶς καθ' ὅλας τὰς ἑορτάς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πνευματικὴ θυσία ἀναφέρεται τῷ Θεῷ. Ὅρα καὶ τὴν

α'. ὑποσημείωσιν, τοῦ ιγ'. τῆς ε'. καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ γ'. Διονυσίου. Ὅρα δὲ καὶ τὸν Βαλαμῶνα ἐν τῇ πρὸς Μάρκον ν'. ἀποκρίσει λέγοντα, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἐγκρατεύονται τῇ μεγάλῃ μ'. ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ μεταλάβουν κατὰ τὸ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐπιτήμια πρέπει νὰ διορθωθῶν. Ὅρα καὶ τὸν Χρυσόστομον (λόγ. περὶ Παρθενίας σελ. 260. τοῦ ε'. τόμ.) φέροντα εἰς μαρτυρίαν τὸ ἀνωτέρω ρητὸν τοῦ Ἰωὴλ, καὶ λέγοντα· «Ὅτι ἂν οἱ νεόνυμφοι, ὁποῦ ἔχουσιν ἀκαμαίαν τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ σφριγῶσαν τὴν νεότητα, καὶ ἀχαλίνωτον τὸν πόθον, δὲν πρέπει νὰ σμίγῳν ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς, πόσι μᾶλλον τὰ ἄλλα ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἔχουν τόσην βίαν ἀπὸ τὴν σάρκα δὲν πρέπει νὰ σμίγῳν.» Πῶς δὲ οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ ἐνήστειαν τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν διὰ ξηροφαγίας καὶ νηστείας μέχρι τῆς ἐσπέρας, ἀκουσον τοῦ θεοῦ Χρυσοστόμου λέγοντος· «Κίσι τινες οἱ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμούμενοι καὶ θαυμασίαν ἀμιλλαν ποιούμενοι, καὶ οἱ μὲν ὀλοκλήρους ἡμέρας δύο διατελοῦσιν ἄσιτοι, οἱ δὲ οὐκ οἴνου μόνον, οὐδὲ ἐλαίου, ἀλλὰ παντὸς ἐδέσματος χρῆσιν τῆς ἑαυτῶν ἐκβάλλοντες τραπέζης, ἄρτιον καὶ ὕδατι χρῆσιμοι μόνον, τὴν τεσσαρακοστὴν διανύουσιν ἅπασαν.» Καὶ πάλιν λέγει, «Ἴδου τὴν ἡμέραν ἄσιτοι διετελέσαμεν σήμερον ἅπασαν, καὶ τράπεζαν ἐν ἐσπέρα παραθησόμεθα» (Χρυσοστόμ. λόγ. δ'. Ἀνδριάντ. σελ. 490. τοῦ ε'. τόμ.).

(2) Ἐντεῦθεν γίνεται φανερόν πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐγέμωσαν τὰ νεοτύπωτα ὠρολόγια ἀπὸ καταλύσεις οἴνου καὶ ἐλαίου, βαλμένας ὄχι μόνον εἰς τοὺς μεγαλωνόμους ἀγίους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀγίους μικροῦ ὀνόματος, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς ἀδοξολογήτους, τὰς ὁποίας δὲν ἔχουσι τὰ σιζόμενα παλαιὰ χειρόγραφα, καὶ τετυπωμένα ὠρολόγια. Ὅθεν οἱ τὴν εἶδῃσιν ταύτην λαμβάνοντες, διορθωθήτωσαν, καὶ τοῖς παλαιοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς νέοις ἀκολουθήτωσαν. Διὰ νὰ πληρώσωμεν δὲ τὸν περὶ νηστειῶν λόγον, καὶ τοῦτο ἐνταῦθα προσθέτομεν, ὅτι τὰς τρεῖς νηστείας, τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Αὐγουστού, ἐπικυροῦν ἀκόμη, καὶ Συμεῶν ὁ Θεσσαλονίκης, (ἀποκρ. νδ'.) καὶ αἱ ἀπ' ἀρχῆς Διατάξεις, καὶ τὰ κοινὰ τυπικά τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ Στουδιτῶν, καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ ἴδια

θέλοντες νὰ καταλύουσι τὴν Τεσσαρακοστὴν καὶ τὰς δ' καὶ ε'. ἢ προφασίζονται πῶς εἶναι ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ ᾔηται, ἢ καὶ ὄντες ἀσθενεῖς, λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον τὸ ἔλαιον καὶ ὁ οἶνος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀδυναμίαν τους, διὰ τούτας τὰς προφασιολογίας εἶναι χρεῖα νὰ ἐρωτᾶται ἰατροὶ τις ἔμπειροι, ὁμοῦ καὶ θεοφοβούμενος, ποῖον φαγητὸν εἶναι ἀρκετὸν εἰς ὑποστηριγμὸν τῆς ἀσθενείας, καὶ οὕτω κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἰατροῦ, νὰ ἀπολύῃ ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ Πνευματικὸς τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ νὰ λύῃ τὴν νηστείαν, καὶ νὰ μὴ ἐμπιστευῆται εἰς μόνον τὰ προφασιστικὰ λόγια τῶν ἀσθενῶν, καὶ μάλιστα, ὅταν οἱ τριῦτοι ἀσθενεῖς τύχῃσι νὰ ᾔηται ἐκ τῶν λεγομένων εὐγενῶν.

Συμφωνία.

« Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, ὁποῦ λέγει νὰ μὴ γίνηται τελεία λειτουργία ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ, καὶ ὁ νά. ὁποῦ λέγει νὰ μὴ γίνωνται Μικτύρων γενέθλια ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ καὶ ὁ νβ'. τῆς αὐτῆς διοριζῶν, νὰ μὴ γίνωνται γάμοι ἐν Τεσσαρακοστῇ, ὅλοι, λέγω, οἱ Κανόνες οὗτοι τὴν αὐτὴν ἔνοιαν ἔχουσι μὲ τοὺς προεκτεθέντας Κανόνες. Τὴν νηστείαν γὰρ καὶ αὐτοὶ προσβεβηκυῖσι καὶ τὸ πένθιμον τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς. Διὰ τὰ ὁποῖα καὶ μέσα εἰς αὐτὴν δὲν συγχωροῦνται γάμοι καὶ γενέθλια νὰ ἐπιτελῶνται, ὡς χωρὶς καὶ καταλύσεως ὑπόθεσιν ἔχοντα. Ὅθεν ἀκολουθῶς καὶ ἡ ε'. ἐν τῷ πθ'. αὐτῆς Κανόνι διορίζει ὄχι μόνον μὲ νηστείαν, ἀλλὰ καὶ μὲ προσευχὴν καὶ μὲ κατάνυξιν καρδίας νὰ ἐπιτελοῦμεν τὰς τοῦ ἀγίου πάθους ἡμέρας, ὡσὰν ὁποῦ ἡ νηστεία μόνη δὲν ὠφελεῖ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον λέγοντα (ὁμιλ. γ'. πρὸς τοὺς Ἀντιοχ.) « οὐ τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν μόνον (ποιῶμεν δηλ.), ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ὁ Ἰσίδωρος ἐπιστολ. 403' « οὐδὲν ἢ νηστεία βρωμάτων ὀνίνησι τοὺς μὴ πάσις νηστεύοντες αἰσθήσειν ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. » Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος, ἐν μὲν τῷ ις'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κάμνωσιν οἱ Μοναχοὶ ἔργα γεωργικὰ εἰς τὴν Τεσσαρακοστὴν διὰ νὰ εὐρίσκουν πρόφασιν νὰ καταλύωσιν ἔλαιον καὶ οἶνον. Ἐν δὲ τῷ ιθ'. ὅτι « οἱ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ Μοναχοὶ πρέπει νὰ τρώγουν ἄπαξ τῆς ἡμέρας τῆς δ' καὶ ε'. Σημειῶσαι δὲ ὅτι Τεσσαρακοστὴν λέγων ὁ πκρὼν Ἀποστολικὸς, μὲ τὴν Τεσσαρακοστὴν ὁμοῦ συμπεριλαμβάνει καὶ ὅλην τὴν μεγάλην ἑβδομάδα τοῦ πάθους, καὶ αὐτὴ γὰρ ὁμοίως πρέπει νὰ νηστεύεται. » Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ Ο'.

« Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν Κληρικῶν, νηστεύοι μετὰ Ἰουδαίων, ἢ ἐορτάζοι μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἐορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τι τοιοῦτο, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἴη ἀφορίζεσθω. »

Ἀποκ. ζ'. ἔε'.
ρα'. τῆς ε'. ια'.
Ἀντιοχίας α'.
Λαοδ. κθ'. λζ'.
λη'. Καρθ. ξ'.
πα'. ριζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ ἀφωρισμένους μόνον συμπρσιευηθῆ, ἀφορίζεται, ἢ μὲ καθροημένους μόνον, συγκαθαίρεται· πόσω μᾶλλον ὁ μετὰ τῶν χριστοκτόνων Ἰουδαίων συνηστεύων καὶ συνεορτάζων, Κληρικὸς μὲν ὢν καθαιρείται, Λαϊκὸς δὲ, ἀφορίζεται; ὅθεν καὶ ὁ πκρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὅλως ὑπάρχων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Κληρικῶν, νηστεύει μαζὺ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἢ ἐορτάζει μὲ αὐτοὺς τὸ Πάσχα, ἢ ἄλλας ἐορτάς, ἢ δέχεται ἀπὸ αὐτοῦ τὰ ξένια δῶρα τῆς ἐορτῆς των, ὅτι λογῆς εἶναι τὰ ἄζυμα (1) (τὰ ὁποῖα αὐτοὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Φάσκα αὐτῶν τρώγουν, καὶ εἰς πᾶσαν ἐορτὴν αὐτῶν,

τυπικὰ τῶν βασιλικῶν μονῶν τοῦ ἀγίου Ὅρους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ νὰ ὀνομάζεται ἡ Τεσσαρακοστὴ μεγάλη, φανερώνει, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλαι νηστεῖαι, αὐτὴ ὅμως ὑπερέχει, καθὼς τοῦτο κοιμῶς συνάγει Συμεὼν ὁ Θισσαλονικής (' Ἀποκρ. νς'.). Ἐν ταῖς νηστεῖαις οὖν τῶν Χριστοῦ γεννῶν, καὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, γ'. μὲν καὶ ε'. γίνεται κατάλυσις εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ ὄχι εἰς ὄψαριον, κατὰ τὰ τυπικὰ τὴν β'. δὲ, δ'. καὶ ε'. νηστεύομεν ἀπὸ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ ἐν αὐταῖς εἰ τύχοι Ἀλληλούια, ἢ τοι ἀδοξολόγητος ἅγιος, γίνεται ἐνάτη, μονοφαγία, καὶ ξηροφαγία. Εἰ δὲ τύχοι δοξολογούμενος ἅγιος, γίνεται διφαγία. Δι' ὅ καὶ Βαλαμῶν συμφώνως μὲ τὰ τυπικὰ λέγει, « ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες ἀσθενεῖαν σώματος καὶ ἔνδειαν, ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν διφαγοῦντες ἐν ταῖς νηστειαῖς ἡμέραις τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Ἀδούστου, καὶ διὰ τοῦτο ἀτιμάζοντες τὴν ἐγκράτειαν ὅλης τῆς ἡμέρας, πρέπει νὰ ἐπιτιμηθοῦν. » (' Ἀποκρ. νδ'. σελ. 388. τοῦ Γιοῦρ).

(1) Σημειῶσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ὁμοίως πρέπει νὰ παιδεύωνται καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ δέχονται καὶ τρώγουσι τὰ μι-

κρὰ κουρμπάνια τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ ἐξαιρέτως ἐκεῖνα τῶν θεοστυγῶν Μπαεραμίων τοὺς, καὶ ὅσα ἄλλα συνειθίζουσι εἰς τὰ σατανικὰ καὶ θεομισῆ συνείτια τῶν παιδίων τους. Ἐντεῦθεν γίνεται φανερόν, πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἰσὶν οἱ Λατῖνοι, οἱ καινοτομήσαντες τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, καὶ εἰσάξαντες ἐν αὐτῷ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἄζυμα. Ὅτι δὲ καινοτομία ἐστὶ τὰ ἄζυμα, πρόδηλον. Ἀπὸ γὰρ Χριστοῦ, ἕως τοῦ ἀγγ'. ἔτους, δι' ἐνζύμου ἄρτου εἰλιτούργει ἡ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησία κατὰ τὸ ἔτος γὰρ τοῦτο Λέων ὁ ἕννατος πρῶτος ἐφευρετῆς τῶν ἀζύμων ἐγένετο. Ψευδίστατον δὲ ἀπεδείχθη τὸ παρὰ τῶν Λατίνων προτεινόμενον, ὅτι ὁ Κύριος ἐτέλεισε τὸν μυστικὸν Δείπνον δι' ἀζύμου ἄρτου, α'. ἀφ' οὗ εὐρέθη ἐνζυμος ἄρτος, αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραδοθείς. Διηγείται γὰρ Νικόλαος ὁ Ὑδροῦντος ἐν τῷ κατὰ ἀζύμων, ὅτι, ὅταν οἱ Φράγγοι ἔλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶρον εἰς τὸ Βασιλικὸν σκευοφυλάκιον, τὰ τίμια ξύλα, τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὰ σανδάλια τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἕνα καρφί. Εἶρον δὲ καὶ ἐν τινι σκεύει χρυσῷ λιθομαργαριτικοκλήτῳ ἄρτον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις.

E. Γ. Δ. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1906

καὶ εἰς πᾶσαν θυσίαν ἄζυμα ἐπρόσφερναν), ἢ τοιοῦτον ἄλλον παρόμοιον, ὡς καθαίρεται. Εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι, ὡς ἀφορίζεται. Διότι, καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα δεχόμενοι, καὶ συνηστεύοντες καὶ συνεορτάζοντες, δὲν εἶναι ὁμόφρονες μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, (ὅτι ἂν ἦσαν τοιοῦτοι, ἔπρεπεν οὐκ εἰς καθαιρέθωσαν ἢ εἰς ἀφορισθῆσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναθέματι εἰς παραδοθῆσαν, κατὰ τὸν κθ'. τῆς Λαοδικ.). Ἄλλ' ὅμως δίδουσι σκανδαλοῦ ἀφορμὴν, καὶ ὑποψίαν ὅτι τιμῶσι τῶν Ἰουδαίων τὰς τελετάς, τὸ ὅποσον εἶναι τῶν ὀρθοδόξων ἀλλότριον. Ἀφίνω εἰς λέγω, ὅτι καὶ μολύνονται οἱ τοιοῦτοι μετὰ τὴν συναναστροφὴν τῶν Χριστοκτόνων. Πρὸς τοὺς ὁποίους λέγει ὁ Θεὸς, νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἐορτάς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ὅρα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἀποστ. ζ'. εἰ.
ο'. τῆς ε'. ια'.
Ἀντιοχ. α'.
Λαοδικ. κθ. λζ'.
λη'. Καρθ. νθ'.
πθ'. ρκγ'.

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

«Εἰ τις Χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς ἱερὸν ἔθνων, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἄπτοι, ἀφορίζεσθω.»

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μετὰ τὸν ἀνωτέρω ἀφορίζει τὸν Χριστιανὸν ἐκεῖνον, ὅπου ἤθελε προσφέρει εἰς ἱερὸν ἔθνων καὶ εἰδωλολατρῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ὅταν ἔχουν τὰς ἐορτάς των, λάδι, ἢ ἀνάπτῃ τοὺς λύχνους αὐτῶν. Φαίνεται γὰρ ἀπὸ τοῦτο ὅπου κάμνει, ὅτι φρονεῖ διὰ ἀληθινὰς τὰς ψευδοτελετάς ἐκείνων, καὶ τὰ μεμολυσμένα μυστήρια. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Ἀποστ. ογ'.
τῆς α' καὶ β'.
ι'. τοῦ Νύσσ. η'.

«Εἰ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς, ἀπὸ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας ἀφέλῃται κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἀφορίζεσθω, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προστιθέτω μετ' οὗ ἔλαβεν.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρῶν Κανῶν διορίζεται ὅτι, ὁποῖος Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς ἤθελε πάρῃ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίαν κηρὶ, ἢ λάδι, καὶ μεταχειρισθῆ ταῦτα εἰς χρῆσιν ἀνίερων καὶ κοινήν, ὡς ἀφορίζεται. Καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἐπιστρέψει ὀπίσω εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν σῶα καὶ δόλοκληρα, καθὼς τὰ ἐπῆρεν, ὡς δίδῃ πρὸς τούτοις εἰς αὐτὴν, καὶ ἀπὸ τὰ πέντε μερίδια ὅπου αὐτὰ ἀξίζουσιν, τὸ ἓνα. Ὁ δὲ Ἀριστηνὸς πενταπλοῦν ἠρμήνευσεν. Ὡστε κατ' αὐτὸν ὁ Κανὼν λέγει, ὅτι εἰς ἐπιστρέφῃ ὁ ἱεροσυλῆσας τὸ κηρὶ ἢ λάδι, ὅπου ἐπῆρε, καὶ ἀκόμη πέντε τόσον. Καὶ Ἰωσήφ δὲ ὁ Αἰγύπτιος ὁ τοὺς Κανόνες παραφράσας Ἀραβικῶς, πενταπλάσιον παρέφρασε τὸ ἐπίπεμπτον, ἀλλ' ὅμως ἡ προτέρα ἐρμηνεία κρείττων ἐστίν. Τὸ γὰρ ἐπίπεμπτον, ἢ ἐπιδέκατον τῶν καρπῶν, ὅπου ἐδίδαν οἱ Ἑβραῖοι εἰς τοὺς ἱερεῖς, εὐρισκόμενον εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἀγίας Γραφῆς, οὐ δηλοῖ πενταπλάσιον, ἢ δεκαπλάσιον, ἀλλ' εἰς τὰ πέντε, ἢ εἰς τὰ δέκα, ἓνα. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἀνώνυμος τῶν Κανόνων ἐρμηνευτῆς ἐπίπεμπτον πάλιν αὐτὸ ἠρμήνευσεν.

Συμφωνία.

Ἐπεὶ δὲ ἰ. τῆς α. καὶ β'. Συνόδου λέγει. Ὅτι ἐκεῖνοι οἱ κληρικοὶ ὅπου ἀπάσσουν κλεπτικῶς, ἢ εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερων μεταχειρισθῶν κηνέα ἀπὸ τὰ ἱερά σκεύη, καὶ ἄμφικ ὅπου εἶναι μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τελείως εἶναι καθηρημένοι ἀπὸ τὸν βαθμὸν τους. Διότι, τὸ μὲν εἰς μεταχειρισθῶν ταῦτα εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερων, τοῦτο εἶναι βεβήλωσις τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν· τὸ δὲ καὶ εἰς τὰ ἀπάσσουν, τοῦτο εἶναι ἱεροσυλία. Ἐκείνους δὲ ὅπου μεταχειρίζονται εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερων ἢ ἐδικῆν των, ἢ ἄλλων, τὰ ἔξωθεν τοῦ ἁγίου βήματος ὄντα ἱερά σκεύη καὶ ἄμφικ, τούτους λέγει καὶ ὁ ογ'. Κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀφορίζει, καὶ ἡμεῖς τοῦτον συναφορίζομεν. Ἐκείνους δὲ ὅπου παντελῶς ἀρπάξουν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Ναόν, τούτους εἰς τὸ ἐπιτίμιον ὑποβάλλομεν τῶν ἱεροσύλων. Τὸ ἐπιτίμιον δὲ τῆς ἱεροσυλίας κατὰ τὸν ἡ. τοῦ Νύσσου, κοντὰ μὲν εἰς τὴν παλαιὰν γραφὴν δὲν ἦτον ἐλαφρότερον ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ φόνου. Ἐπειδὴ τόσον ὁ φονεὺς, ὅσον καὶ ὁ ἱεροσύλος, μετὰ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν τοῦ λιθοβολισμοῦ ἐκιδεύονται. (ὡς φαίνεται τοῦτο ἀπὸ τοῦ παραδείγματος Ἀχαρ υἱοῦ Χαρμῆ) Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἐκ-

Δι' ὃ καὶ ἐπιγραφὴν τοιαύτην εἶχε· «Ἐνθάδε κεῖται ὁ θεῖος ἄρτος, ὃν ὁ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ Δείπνου διένειμεν, εἰπὼν· «Λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.» Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἐνζυμὸς, ἠβουλήθησαν εἰς τὸν κρύψουσαν οἱ εὐρόντες αὐτὸν οὐτικοί, ὁ Ἀλβεστανίας Ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Βηθλεὲμ ὑποψήφιος, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησαν Θεοῦ εὐδοκίᾳ· (μαρτυρεῖ δὲ ἀληθῆ τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ Γεώργιος ὁ Κερκύρας, ἀκμάσας κατὰ τὸ ἀριστ. ἔτος.) Καὶ ὁ β'. ἀπειδείχθη, ἀφ' οὗ πρῶτος ὁ Ἰωάννης

Ἱεροσολύμων, καὶ παρ' αὐτοῦ ὑστερον τὴν ἀφορμὴν λαβὼν ὁ πολυμαθὴς Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης κατὰ ἀζύμων συνέγραψε, καὶ λόγοις γραφικοῖς καὶ ἀναντιρρήτοις ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ Κύριος οὐκ ἔφαγε νομικὸν φάσκα, ἐν ᾧ παρεδίθη χρόνῳ, καὶ ἀκαλοῦτως, οὐδὲ δι' ἀζύμων τὸν μυστικὸν Δείπνον ἐτέλεσεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Δοσίθεον βιβλ. η'. κεφ. ιβ'. καὶ Νικόλαον Βούλγαριν ἐν τῇ ἱερᾷ Κατηχήσει.

κλησιαστικὴν συνήθειαν, ἔγινε συγκατάθετος, καὶ ἐπιτιμᾶται ἡ ἱεροσυλίᾳ ἐλιγώτερον ἀπὸ τῆς μοιχείαν. (1) Ὁ δὲ Πάππας Βουφάτιος ὁ ε΄ λέγει, ὅτι οἱ ἱερόσυλοι εἰς κάθε κριθὴν πρέπει νὰ ἀνεθεματίζωνται.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ΄.

Σκευὸς χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθῆν, ἢ ἐθνήνην, μηδὲς ἔστι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετερι- || Ἀποστ. οβ΄.
ζέσθω, πικρύνολον γάρ. Εἰ δὲ τις φουραθῆιη, ἐπιτιμιάσθω ἀρορισμῶ || τῆς α΄, καὶ β΄.
|| ε΄ τοῦ Νόστ. γ΄.

Ἑρμηνεία

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω ἐμποδίζει τὴν τῶν ἱερῶν κοινὴν χρῆσιν, διορίζων ταῦτα Κανένως ὡς μὴ πέρην, οὔτε ὡς μεταχειρίζεται εἰς ὑπηρεσίαν ἐδικήν του σκευῆ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, ἢ ποδῆς καὶ ἄμφια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἁγιασμένα καὶ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, (2) διότι τὸ πάσιμον αὐτὸ, καὶ ἡ μεταχειρίσις εἶναι πρᾶγμα θεοστυγές καὶ παρῆνομον. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε φανερωθῆ τινὰς ὅτι κάμνει τοῦτο, ὡς λαμβάνη ἀφορισμοῦ ἐπιτίμιον, ἤτοι ὡς ἀφορίζεται. Ποῖον δὲ παιδεῖαν λαμβάνουσι παρὰ Θεοῦ οἱ τὰ ἀφιερωμένα κῦτῶ πρᾶγματᾶ βεβηλοῦντας, καὶ εἰς χρῆσιν κοινὴν μεταχειριζόμενοι, ἔδειξε μάλιστα πάντων Βασιλεύς, ὁ ὅστις,

(1) Σημειώσαι, ὅτι ἀγαθὰ καὶ ὁ τόπος διακρίνη τὸν κλέπτην ἀπὸ τῆν ἱερόσυλον, κατὰ τὸ ιε΄ διάταγμα τοῦ ιθ΄ τίτλ. τοῦ μη΄ βιβλ. ὡς λέγει τὸ τοῦ Φωτίου νομικόν, τίτλ. β΄, καὶ κεφ. β΄, ἦτοι, ἂν ὁ τόπος, ἀπὸ τῶν ὁποῖων κληθῆ τὸ πρᾶγμα ᾖναι ἱερὸς Νόστος, λέγεται ἱεροσυλία· ἂν δὲ ᾖναι τόπος κοινός, λέγεται κλέψια ἀπλῶς. Κυρίως ὁμοίως τὴν ἱεροσυλίαν χαρακτηρίζει τὸ κλοπιμαῖον πρᾶγμα. Διότι, ὁ μὲν κλέψιας πρᾶγμα ἱερὸν, ὡς ἱερόσυλος κατακρίνεται, ὁ δὲ ἰδιωτικὴν ἀγίαν εἰκόνα τυγόν, ἢ ἄλλο τι, ὡς κλέπτης μόνον παιδεύεται (καὶ σημειώσαι τοῦτο διὰ τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ κλέπτης εἰκόνα, ἢ ἄγιον Λεῖψανον, ἢ βιβλίον, ἢ τοιοῦτον ἄλλο, οὐκ ἔστι κλέπτης, ἐπειδὴ δι' εὐλάβειαν κλέπτει· ἰδοὺ γὰρ οὗτος κλέπτης ἐδῶ ὀνομάζεται, καὶ ὡς κλέπτης παιδεύεται). Ὅθεν καὶ τὸ νὰ κλίψη τινὰς ἀπὸ ἱερὸν ἄσπρα κοινὰ καὶ ἰδιωτικά, δὲν εἶναι ἱεροσυλία, ἀλλὰ κλέψια ἀπλῶς. Τὸ δὲ νὰ κλίψη πρᾶγματα ἀφιερωθέντα τῷ Θεῷ, καὶ ἀπὸ τόπον κοινόν, τοῦτο ἱεροσυλία ἐστὶ. Πολλῶ δὲ μᾶλλον ἱερόσυλος ἐστὶν ὁ κλέψιας καὶ ἀπὸ τόπον ἱερὸν, καὶ πρᾶγμα ἀφιερωμένον τῷ Θεῷ. ἱερὸν δὲ πρᾶγμά ἐστι τὸ διὰ τοῦ ἱερέως ἀφιερωθῆν εἰς τὸν Θεὸν δημοσίως. Τὰ γὰρ ἰδιωτικά, δὲν εἶναι ἱερά, ἀλλὰ κοινὰ καὶ ἀκαθιέρωτα. «Ὅθεν τὰ μὲν μὴ ἀφιερωθέντα ἅγια, καὶ πωλοῦνται καὶ δωροῦνται, καὶ εἰς πολλὸν καιρὸν ἐξουσιάζονται· τὰ δὲ ὁποσδήποτε ἱερά, δὲν ἐξουσιάζονται ἀπὸ ἄλλους, εἰμὴ ἀπὸ μόνους τοὺς Ἐκκλησιαστικούς. Σημειώσαι δὲ, ὅτι, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον βιβλ. ς΄, τίτλ. ε΄, ἐκεῖνος ὁποῦ ἔμθη μέσα εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ κλίψη τίποτε σκευὸς ἱερὸν ἀπὸ τὰ ἐκείσε εὐρισκόμενα ἡμέραν καὶ νύκτα, ὁ τοιοῦτος τυφλῶνεται καὶ ἀπὸ τὰ δύο ὀμμάτια. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ κλίψη τι ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα ἔξω τοῦ βήματος εἰς τὸν ἄλλον ναόν, ὁ τοιοῦτος ἀφ' οὗ πιασθῆ, δέρνεται, κουρεύεται, καὶ ἐξορίζεται. Ἐκεῖνοι λοιπὸν ὁποῦ κλέπτουσι ἀπὸ δημοσίους ναοὺς, ἱερόσυλοι εἶναι, καὶ ὡς ἱερόσυλοι τιμωροῦνται. Οἱ δὲ κλέπτοντες ἀπὸ μικροῦς ναοῦς, καὶ ἰδιωτικὰ ἱερά, ἦτοι ἀφύλακτα, τιμωροῦνται περισσώτερον μὲν ἀπὸ τοὺς κλέπτας, ἐλιγώτερον δὲ, ἀπὸ τοὺς ἱερόσυλους. Βιβλ. μη΄, τίτλ. ιγ΄, διατάξ. γ΄. (Φώτ. τίτλ. β΄, κεφ. β΄.) Ἡ δὲ α΄, διατάξις τοῦ β΄, τίτλ. τῶν Νεαρῶν εἰς ἐπιτίμια ὑποβάλλει ἐκείνους ὁποῦ βάνουσι ἀμανέτια τὰ ἱερά σκευῆ, ἢ πωλοῦσι αὐτὰ, ἢ χωνεύουσι, ἢ τὰ ἀλλοτριουσι τῆς ἐκκλησίας ὁποῦ τὰ ἔχει, καὶ τὰ δίδουσι εἰς ἐξουσίαν ἄλλων. Ἐξω μόνον ταῦτα πάντα γίνονται, ἂν τὰ ἐξ αὐτῶν χρήματα δοθῶσι εἰς ἐλευθερίαν τῶν αἰχμαλώτων. Εἰ δὲ εἶναι περιττὰ τὰ τοιαῦτα σκευῆ, συμβῆ δὲ νὰ ἔχη χρῆος ἢ ταῦτα ἔχουσα ἐκκλη-

σία, εἶναι ἄδεια κατὰ τὴν αὐτὴν νὰ πωλοῦνται εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν ὁποῦ δὲν ἔχει, ἢ νὰ χωνεύωνται, καὶ ἡ τιμὴ των νὰ δίδηται εἰς τὸ χρῆος, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴ ἀποξενωθῶσι τῆς ἐκκλησίας τὰ ἀκίνητα αὐτῆς πρᾶγματα. Ἡ δὲ δ΄, διατάξις τίτλ. β΄, βιβλ. ι΄, διορίζει νὰ μὴ πέρουν οἱ κληρονόμοι τὰ ἀποκτηθέντα ἐξ ἱεροσυλίας. Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ἀγοράζει ἱερά σκευῆ, ἢ ἄμφια, ἢ λαμβάνει ταῦτα ἐνίχυρον, χάνει τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔδωκε, καὶ τὰ ἱερά πάλιν ἀποδίδονται εἰς τὴν ἔχουσαν αὐτὰ ἐκκλησίαν διὰ μίσου τῶν Ἐπισκόπων, καὶ οἰκονόμων, καὶ ἂν ἔχουσαν αὐτὰ, καὶ δὲν φαίνονται, ζητεῖται ἡ τιμὴ των, κατὰ τὴν ιε΄ διατάξιν τοῦ β΄, τίτλ. τοῦ α΄, βιβλ. τοῦ κώδικος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔγκλημα τῆς καθοσιώσεως εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ ἔγκλημα τῆς ἱεροσυλίας, κατὰ τὸ μη΄ βιβλ. τίτλ. δ΄, διατάξις α΄, διὰ τοῦτο ὁ εἰς ἐκεῖνο περιπεσὸν, καὶ ὡς ἱερόσυλος καταδικάζεται. Καθοσιώσις δὲ εἶναι κατὰ τὸ α΄, κεφάλαιον, βιβλ. ζς΄, τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. λς΄, ἂν τινὰς σφάλῃ εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν δῆμον. Ἐὰν κατὰ δόλον, ἔξω ἀπὸ τὴν προσταγὴν τοῦ Βασιλέως, κάμη νὰ ᾖναι ἀρματωμένοι ἄνθρωποι ἐν τῇ πόλει κατὰ τῆς αὐτῆς πόλεως, ἢ νὰ κατκρηταιθῆ τόπος, ἢ ἱερὸν, ἢ νὰ γένῃ σὺναξις στασιώδης ἀποστατῶν, ἢ νὰ φονευθῆ ὁ ἄρχων. Καθοσιώσις εἶναι καὶ ἀνίσως τινὰς πύμψη γράμματα, ἢ μηνυτῆν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ ἀνίσως δώση εἰς αὐτοὺς κένινα σημάδι, ἢ βοηθήση εἰς αὐτοὺς, ἢ παρακινήση στρατιώτας πρὸς ἀποστασίαν καὶ παραγῆν κατὰ τῆς πολιτείας.—Σημειώσαι δὲ ὅτι καὶ ὁ Βασιλεὺς κάμνει διάκρισιν ἀφιερωμένου ἀπὸ ἁγίου, λέγων, ὅτι, ὅλα μὲν τὰ ἱερά καὶ ἀφιερωμένα, εἶναι ἅγια, ὅλα δὲ τὰ ἅγια, δὲν εἶναι καὶ ἱερά, ἦτοι ἀφιερωμένα. Διότι ὁ εἰς νόμισμά τι χαραττόμενος τύπος τοῦ σταυροῦ, ἅγιος μὲν εἶναι, οὐχὶ δὲ καὶ ἱερός (ἂν τὸ νόμισμα ἐκεῖνο δὲν εἶναι δηλ. καὶ ἀφιερωμένον)· ὅθεν ὁ κλέπτης ἄσπρα τυπωμένα μὲ τὸν σταυρὸν, ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὡς κλέπτης μὲν κατακρίνεται, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς ἱερόσυλος.

(2) Σημειώσαι ὁμοίως, ὅτι κατὰ τὴν ζ΄ ἀπόκρισιν τοῦ Ἰωάννου Κίτρου, ἐν χειρογράφοις σωζομένην, ἐπὶ ἐργαλεία ὁποῦ ὑπηρετήσου εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῶν χαλασθέντων ἱερῶν σκευῶν δὲν πρέπει, οὔτε νὰ μένουσι ἀργά, οὔτε νὰ ρίπτωνται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβον παρευθὺς καὶ τὸν ἁγιασμόν, μὲ τὸ νὰ ἤγγισαν εἰς τὰ ἱερά, ἀλλ' οὐδὲ ὁ τόπος, ὁποῦ τὰ χωνεύουσι οἱ τεχνῆται, πρέπει νὰ κατασκαφῆ, ἢ νὰ σκεπασθῆ μὲ ἄλλην ὑλὴν, διὰ νὰ μὴ πατῆται τάχα. Διότι, καθὼς τὰ χεῖριά μας, ὁποῦ πιάνοῦν, ποτὲ μὲν τὰ ἅγια, ποτὲ δὲ τὰ ρύπη τοῦ σώματός μας, δὲν τὰ ἔχομεν ὡς ἅγια, οὔτε ὡς ρυπαρά· ἔτσι.

Ε. Ζ. ΠΑΤΡΙΣΤΙΚΟΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐπειδὴ καὶ ἐβεβήλωσε τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, ὅπου ἐκούρσευσεν ὁ πατήρ του Ναβουχοδονόσορ ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ, κάμνοντας νὰ πίνουν τὸν οἶνον μὲ αὐτὰ τόσοσιν αὐτοῖς, ὅσων καὶ οἱ μεγιστάνες, καὶ παλλακαί, καὶ αἱ παράκοιτοι αὐτοῦ, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἰδίᾳ νυκτὶ ὅπου τοῦτο ἐποίησεν, ἐθαυατώθη, καὶ διηρέθη ἡ βασιλεία αὐτοῦ εἰς Μήδους καὶ Πέρσας. [Δανιὴλ ε'.] Ὁ δὲ Πάπας Στέφανος, κατὰ τὸν Πλάτινα, λέγει, ὅτι τὰ ἱερὰ ἄμφια, οὔτε ἱερεὺς δύναται νὰ τὰ μεταχειρισθῆ εἰς ἐξωτερικὰς χρείας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἀνωτέρω σβ'. Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'.

Τῆς β'. γ'. τῆς δ'.
θ'. ιζ'. κα'. τῆς
Ἀντιοχ. ιδ'. ιε'.
τῆς Σαρδ. δ'.
τῆς Καρθ. η'.
ιβ'. ις'. κζ'. ις'.
ρε'. ρλα'. ρλζ'.
ρλη'. ρλθ'. Θε-
οφ. θ'.

Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπὶ τινι, παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ Ἐπισκόπων, κἂν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἢ ἐλεγχθεῖ, ὀριζέσθω τὸ ἐπιτίμιον. Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ καὶ οὕτω μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν Ἐπισκόπων ἀποστελλομένων πρὸς αὐτὸν, ἐὰν δὲ καὶ οὕτω καταφρονήσας, μὴ ἀπαντήσῃ, ἢ σύνοδος ἀποφαινεσθῶ κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορία, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ὁ παρῶν Κανὼν, δὲν εἶναι διὰ ὑπόθεσιν χρηματικῶν, ἢτοι διὰ πρᾶγμα ἰδιὸν τινος καὶ οἰκείαν μέμψιν, ὡς ὅτι ἀδικήθη τυχὸν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ ἐπλεονεκτήθη, καθὼς οὐ καλῶς ἠρμήνευσεν ὁ Βαλσαμῶν, ἀλλὰ διὰ ὑπόθεσιν Ἐκκλησιαστικῆν, ἢ ὁποῖα δύναται νὰ κατασείσῃ τὸν βαθμὸν του. Καὶ πόθεν δῆλον; Ἀπὸ τοῦ ἀξιοπίστου ἀνθρώπου, τοῦ ὁποῖου κατηγοροῦσιν εἰσάγει ὁ Κανὼν. Διότι, οἱ μὲν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου διὰ χρηματικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες, καὶ μέμψεις ἰδίας, δὲν ἐξετάζονται εἴτε ὀρθόδοξοι εἶναι εἴτε κακόδοξοι, εἴτε διαβεβλημένοι εἴτε ἀδιάβλητοι, ταῦτόν εἰπεῖν ἀξιοπίστοι, ἀλλ' ὅποιοι καὶ ἂν εἶναι οἱ τοιοῦτοι, δέχονται εἰς κατηγορίαν, κατὰ τὸν σ'. τῆς β'. καὶ τὸν η'. καὶ κζ'. τῆς Καρθαγ., οἱ δὲ διὰ Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες αὐτὸν, πρέπει νὰ ᾔηται καὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἀδιάβλητοι, εἴτουν ἀξιοπίστοι, ἄλλως γὰρ εἰς κατηγορίαν οὐ παραδέχονται, κατὰ τοὺς αὐτοὺς Κανόνας. Δι' ὃ καὶ ὁ Ζωνκρᾶς σύμφωνος φαίνεται μὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Κανόνος ἐκδοχὴν. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν ἀνίσως τινὰς Ἐπίσκοπος ἤθελε κατηγορηθῆ ἀπὸ ἀξιοπίστου, καὶ ἀκατηγορήτου ἀνθρώπου, διὰ κἄνένα Ἐκκλησιαστικὸν ἔγκλημα, εἶναι ἀνάγκη νὰ καλῆται ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου εἰς κρίσιν, καὶ ἂν μὲν ἔλθῃ καὶ ὁμολογήσῃ αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἢ τοιαύτη κατηγορία, ἢ ἀρνούμενου αὐτοῦ, ἂν ἀποδειχθῆ διὰ ἀναντιρρήτων ἐλέγχων ἀπὸ τοῦ κατηγοροῦ, τότε νὰ ὀρίζηται παρὰ τῶν Ἐπισκόπων τὸ ὀφειλόμενον κατ' αὐτοῦ ἐπιτίμιον. Ἀνίσως δὲ καλεσθῆ, καὶ δὲν ὑπακούσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κρίσιν, ἃς ἀποστέλλονται πρὸς αὐτὸν δύο Ἐπίσκοποι, καὶ ἃς τὸν καλοῦσι καὶ δεύτερον. Ἐὰν δὲ πάλιν καὶ δὲν ὑπακούσῃ, ἃς ἀποστέλλονται καὶ αὖτις δύο Ἐπίσκοποι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἃς τὸν καλοῦσι καὶ τρίτον. Εἰ δὲ καὶ τὴν τρίτην φοράν καταφρονήσῃ καὶ δὲν ὑπάγῃ, εἰς τὸ ἐξῆς πλέον ἢ σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων ἃς ἀποφασίσῃ κατ' αὐτοῦ καὶ μὴ παρόντος, ἐκεῖνα ὅπου φανοῦσιν εἰς αὐτὴν δίκαια καὶ νόμιμα ἐπιτίμια, διὰ νὰ μὴ λογιάζῃ ὅτι κερδαίνει μὲ τοῦτο καὶ ὠφελεῖται, φεύγωντας τὴν κρίσιν καὶ ἀναβάλλωντας τὸν καιρὸν.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ κζ'. τῆς ἐν Καρθαγ. προσθέτει, ὅτι εἰς τὸν κατηγορούμενον Ἐπίσκοπον, πρέπει παρὰ τῆς συνόδου τῶν Ἐπισκόπων νὰ στέλλωνται γράμματα παρακαλεστικά, καὶ ἐὰν εἰς διορίαν ἐνὸς μηνὸς δὲν ὑπάγῃ, νὰ γίνηται ἀκοινωνήτος. Εἰ δὲ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπὸ ἀναγκαίης ἀσχολίας δὲν ἐπῆγε, νὰ τοῦ δίδεται ἀκόμη διορία ἄλλου ἐνὸς μηνὸς. Μετὰ δὲ τὸν δεύτερον μῆνα ἂν δὲν ὑπάγῃ, νὰ γίνηται ἀκοινωνήτος, ἕως οὗ νὰ ἀποδειχθῆ ἀθῶος ἀπὸ τὸ ἔγκλημα, διὰ τὸ ὅπου κατηγορεῖται. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι τὰ τρία προσκαλέσματα ὅπου λέγει ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται εἰς τὸν κατηγορηθέντα Ἐπίσκοπον, τριάκοντα ἡμέρας περιέχει τὸ κάθε ἓνα. Ὡστε, ὅπου ἂν ὁ κατηγορούμενος Ἐπίσκοπος μετὰ τρεῖς μῆνας δὲν παρασταθῆ εἰς τὴν κρίσιν τῆς συνόδου, καταδικάζεται καὶ μονομερῶς (1) καὶ τότε μὲν εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, μὲ τὸ νὰ μὴ ᾔητον ἀκόμη Πα-

πρέπει νὰ λογιάζωμεν καὶ τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα, ἔξω ἂν ἀφιερῶθησαν δημοσίᾳ εἰς Θεοῦς ναοὺς· τότε γὰρ ὡς ἱερὰ νομίζονται. Εἰ δὲ καὶ εἰποῦμεν ὅτι αὐτὰ ἔλαβον ἁγιασμὸν, ὅμως ἡ δραστικὴ δύναμις τοῦ πυρὸς ἀποβάλλει τὸν τοιοῦτον ἁγιασμὸν, δι' ὃ καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι προστάζουν ὅτι τὰ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν νὰ χωνεύωνται πρῶτον, καὶ ἔτσι νὰ δίδωνται εἰς ἐξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ αἱ στολαὶ τῶν ἱερέων βεβηλοῦνται ἂν πλυθοῦν. Κατὰ γὰρ τὸν α'. τοῦ Νικηφόρου, ἂν τὸ ἀντιμύσσιον ὅπου πλυθῆ κατὰ ἄγνοιαν, δὲν ἀποβάλλῃ τὸν ἁγιασμὸν, οὐδὲ βεβηλοῦται, πῶσῃ μᾶλλον τὰ

ἄλλα ἄμφια πλυθόμενα δὲν βεβηλοῦνται; φαίνεται δὲ ἀπὸ τὸ, κατὰ ἄγνοιαν τοῦτο ὅπου λέγει ὁ Νικηφόρος· Ὅτι δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ πλύνωνται τὰ ἀντιμύσσια, καὶ τὰ καλύμματα τῶν ἁγίων Ποτηρίων. Εἰ δὲ καὶ τελείως χαλάσουν, τόσοσιν αὐτὰ, ὅσων καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἱερατικὰ φορέματα, καὶ ποδῖαι, συμβουλεύουν τινὲς, ὅτι πρέπει νὰ καίωνται εἰς τὸ πῦρ (ὃ καὶ κάλλιον), ἢ νὰ ρίπτωνται εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, ἢ νὰ ἀποθεύωνται εἰς τόπον ἀπάτητον. Ὅρα καὶ εἰς τὸν α'. τοῦ Νικηφόρου.

(1) Ὁ τοιοῦτος δὲ καθαίρεται, καὶ ἔχι ὡς λέγει τὸ ἐναντίον ὁ Βαλσαμῶν. Διότι καὶ ἡ Οἰκουμένη γ'. σύνοδος τρεῖς φορές

τρικρχεῖν, ἀπεστέλλοντο εἰς προσκάλεσμα τοῦ Ἐπισκόπου Ἐπίσκοποι δύο, τῶρα δὲ ἀρκεῖ εἰς τὸ νὰ προσκαλεσθῆ, καὶ ἡ τῶν Πατριαρχικῶν νοταρίων αὐτοπιστία. Κατὰ δὲ τὸν ιβ'. τῆς Καρθαγ. καὶ ρικ'. δώδεκα μὲν Ἐπίσκοποι κρίνουν τὸν Ἐπίσκοπον, ἐξ δὲ τὸν Πρεσβύτερον, τρεῖς τὸν Διάκονον, καὶ ὁ ἐδικὸς τῶν Μητροπολίτης καὶ Ἐπίσκοπος(1). Ἐὰν ὁμοῦς, κατὰ συναίνεσιν, αἰρετοὺς κριτὰς διορίσουσιν, ἂν καὶ αὐτοὶ εἶναι ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς διορισθέντας, νὰ μὴ ἐκκαλῶσι τὴν κρίσιν τῶν κατὰ τὸν ις'. καὶ ρε'. καὶ ρλα'. τῆς αὐτῆς. Ἐὰν δὲ τις Ἐπίσκοπος ὑποσχεθῆ πρῶτον νὰ θεωρηθῆ ἡ κρίσις τοῦ παρὰ τοῖς Ἐπισκόποις, ὕστερον δὲ δὲν θελήσῃ, νὰ γίνηται ἀκοινωνήτος. Ἔως ὁμοῦς νὰ λάβῃ πέρας ἡ ὑπόθεσις τοῦ, κατὰ τὸν ἡς'. τῆς αὐτῆς, νὰ μὴ ἐξωθῆται τῆς Ἐπισκοπῆς. Ἐὰν δὲ τις κατηγορῆ τὸν Ἐπίσκοπον, πρῶτον νὰ θεωρηθῆ ἡ κρίσις εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς συνόδου τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ ἀδυνατήσῃ αὕτη, νὰ θεωρηθῆ ἡ κρίσις εἰς τὴν μείζονα σύνοδον τῆς διοικήσεως (2) κατὰ τὸν ς'. τῆς α'. Ἐὰν δὲ τις ἔχῃ κρίσιν μετὰ τὸν Μητροπολίτην, νὰ πηγαίνῃ, ἢ εἰς τὸν Ἐξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'. Ἐὰν δὲ, κρινομένου τοῦ Ἐπισκόπου, ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἀθωώσιν αὐτὸν, ἄλλοι δὲ κατακρίνουσιν. ὁ Μητροπολίτης νὰ καλῆ καὶ ἄλλους πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, καὶ νὰ κρίνωσι τὴν ὑπόθεσιν κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. Ἐὰν δὲ ὅλοι συμφώνως οἱ τῆς ἐπαρχίας Ἐπίσκοποι μίαν κατ' αὐτοῦ ποιήσωσιν ἀπόφασιν, ὁ οὕτω καταδικασθεὶς, νὰ μὴ κρίνηται πλέον εἰς ἄλλους, κατὰ τὸν ιε'. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ δ'. τῆς Σαρδικῆς διορίζεται, ὅτι ἐὰν ὁ καθαιρεθεὶς Ἐπίσκοπος ἀπὸ τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, λέγῃ ὅτι ἔχει πάλιν ἀπολογία, νὰ μὴ χειροτονῆται ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ, ἕως νὰ γένη καλλιτέρα ἐξέτασις. Ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις κατηγοροῦντες τοὺς Ἐπισκόπους καὶ κληρικούς, πρέπει νὰ ᾔηται ἄνθρωποι ἀδιάβλητοι καὶ ὀρθόδοξοι, διορίζει καὶ μάλιστα ὁ ρλη'. τῆς Καρθ. ὅπου λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς κατηγορίαν Κληρικῶν οἱ δοῦλοι, οὔτε οἱ ἐλευθερωθέντες, κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν, οὔτε οἱ μῆτροι καὶ ἀτιμοὶ, καὶ ἀπλῶς, ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου δὲν δέχονται εἰς κατηγορίαν ἀπὸ τοὺς πολιτικούς νόμους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρλη'. τῆς αὐτῆς συνόδου λέγει Ἐκεῖνος ὅπου κατηγορεῖ διὰ πολλὰ ἐγκλήματα Κληρικόν, ἐὰν τὸ πρῶτον ἐγκλημα δὲν δυνηθῆ νὰ ἀποδείξῃ, νὰ μὴ δέχηται πλέον εἰς τὰ λοιπὰ ὡς πιστός. Ἀλλ' οὐδὲ εἰ δυνάτες εἶτι ἐν ἀφορισμῶ, εἰς κατηγορίαν οὐ δέχονται κατὰ τὸν ρλζ'. τῆς αὐτῆς. Εἰ δὲ κατὰ τῶν Κληρικῶν τὰ τοιαῦτα πρόσωπα εἰς κατηγορίαν οὐ δέχονται, πολλῶ μᾶλλον οὐ δέχονται κατὰ τῶν Ἐπισκόπων. Λέγει δὲ καὶ ὁ κα'. τῆς δ'. ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζῃται ἡ ὑπόληψις τῶν κατηγορούντων τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Κληρικούς· τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ θ'. Θεοφίλου. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ς'. τῆς β'. καὶ θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

Τῆς α'. β'. τῆς Καρθ. μ'. Θεοφ. θ'. Δευτερ. ιζ'. 6. || «Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ Ἐπισκόπου, αἰρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον· ἐπὶ στόματος γὰρ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθίσειται πᾶν ῥῆμα.»

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον οἱ κατηγοροῦντες τὸν Ἐπίσκοπον δὲν πρέπει νὰ ᾔηται αἰρετικοὶ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατ' αὐτοῦ μαρτυροῦντές, ἀλλ' οὐδὲ ἕνας καταμαρτυρῶν Ἐπισκόπου δεκτός ἐστι. Δι' ὃ λέγει ὁ παρῶν Κανὼν, νὰ μὴ προσδέχηται εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσῃ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου αἰρετικὸς, ἀλλ' οὐδὲ ἕνας μόνος ὀρθόδο-

προσκαλέσασα τὸν Νεστόριον, ἐκάθηρεν αὐτὸν, ὡς μὴ ὑπακούσαντα. Ὁμοίως καὶ ἡ Δ'. τὸν Διδόκουρον, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πρακτικῶν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος, καὶ τετράκις καλεσθεὶς ἀπὸ τὴν ἐν τῇ δρυὶ κατ' αὐτοῦ σύνοδον, καὶ μὴ ἀπαντήσας, δὲν ἦτο καταδικῆς ἄξιος, καθ' ὅτι οἱ ἴδιοι καλοῦντες Ἐπίσκοποι ἦσαν καὶ ἐχθροὶ φανεροὶ καὶ κριταὶ τοῦ, καὶ διότι ἔλεγεν, ὅτι δὲν ἀποφεύγει τὴν κρίσιν, μόνον τοὺς ἐχθρούς του, ἂν εὐγάλωσιν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν δικαστῶν καὶ κατηγορῶν, οὓς καὶ ἐξ ὀνόματος ἐσημείωσεν. Ἡ δὲ Νεαρὰ Βασιλείως Μανουὴλ θεσπίζει, ὅτι, ὄχι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ, καὶ ὅλοι ἀπλῶς οἱ ἐνάγοντες καὶ ἐναγόμενοι, ὅποιας καταστάσεως καὶ ἂν ᾔηται, νὰ καλοῦνται μετὰ τρία ἔγγραφα μηνύματα, τριάκοντα ἡμερῶν διορίαν ἔχοντα τὸ καθ' ἕνα, καὶ ὄχι μετ' ὀλιγοήμερα, εἰς ὅποιανδήποτε ὑπόθεσιν ἔχουσι. (παρὰ Βλάσταρι).

(1) Σημείωσαι, ὅτι καὶ ἐκ τῶν πραχθέντων ὑπομνημάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Νεκταρίου Πατριάρχου περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου τῶν ἀντεχομένων τῆς Ἐπισκοπῆς Βόστρης, ἄπερ ὄρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ Σύνοδον, ἐγίνεται φανερόν, ὅτι, δὲν πρέπει νὰ καθαιρῆται Ἐπίσκοπος, ἂν δὲν ᾔηται παρῶν εἰς τὴν κρίσιν, οὔτε πρέπει νὰ καθαιρῆται ἀπὸ τρεῖς Ἐπισκόπους, ἢ δύο,

ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ψῆφον τῆς συνόδου τῶν περισσοτέρων τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων, ὡς καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες διορίσαντο, ὁ παρῶν δηλαδὴ οὗτος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος (Πράξεων κεφάλ. κε'. 46) λέγει· «ὅτι οὐδὲ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἦτο συνήθεια νὰ χαρίζεται ἄνθρωπος εἰς θάνατον (καὶ ἀπλῶς νὰ καταδικάσῃται), ἂν πρῶτον ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχῃ κατὰ πρόσωπον τοὺς κατηγοροῦς του, καὶ ἂν δὲν λάβῃ ἄδειαν νὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὸ ἐγκλήμα του. «Ὅδε ἐστὶν ἔθος Ῥωμαίους χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπόλειαν, πλὴν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχῃ τοὺς κατηγοροῦς, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.» Καὶ ὁ Νικόδημος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· «Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γινῶ τί ποιεῖ;» (Ἰων. ζ'. 15.) εφησὶ γὰρ ὁ Θεὸς περὶ τοῦ λατρεύσαντος Θεοῦς ἑτέροις οὕτω πρὸς τὸν Κριτὴν· Καὶ ἀναγγελεῖ σοι, καὶ ἐκζητήσεις σφόδρα, καὶ ἰδοὺ ἀληθῶς γέγονε τὸ ῥῆμα. Γεγένηται τὸ βδελυγμα τοῦτο ἐν Ἰσραὴλ. καὶ ἐξήξαίς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ τὰ ἐξῆς.» (Δευτερ. ιζ'. 4.)

(2) Τίς δὲ ἡ διοίκησις, καὶ τίς ὁ Ἐξαρχος αὐτῆς, ὄρα εἰς τὴν ξεχωριστὴν ἐρμηνείαν τῶν τοιούτων Κανόνων.

E.F. Δ. 2006
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ξος και πιστός. Ἐπειδὴ καὶ εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν Νόμον τὸν παλαιόν· Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων, ἢ τριῶν, θέλει σταθῆ καὶ βεβαιωθῆ κάθε λόγος καὶ κατηγορία ἀμφίβολος. (1)

Συμφωνία

Ἐὰ αὐτὰ καὶ ὁ μέγας Παῦλος ἰδίᾳ γράφων τῷ Τιμοθέῳ λέγει· «Κατὰ Πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτός εἰ μὴ ἐπὶ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν» [ἀ. Τιμοθ. ε. 19]. Ὁ δὲ ρμ'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζεται, ὅτι, ὅσα πρόσωπα δὲν εἶναι δεκτὰ εἰς κατηγορίαν, ταῦτα δὲν εἶναι δεκτὰ οὔτε εἰς μαρτυρίαν. Ἀλλ' οὔτε εἰς μαρτυρίαν δὲν εἶναι δεκτοὶ ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἤθελε φέρῃ ὁ κατήγορος ἀπὸ τὸ ἐδικόν του ἀσπῆτιον, ταῦτόν εἰπεῖν, οἱ συγγενεῖς τοῦ κατηγόρου καὶ οἰκετοὶ καὶ ὑπεξούσιοι· οὔτε πρέπει νὰ προσδέχεται ἡ μαρτυρία τινός, ἀνήθου ὄντος παρακάτω ἀπὸ τοὺς δεκατέσσαρας χρόνους, κατὰ τὸν αὐτὸν κανόνα τῆς ἐν Καρθαγ. Ἀγκαλὰ καὶ τὸ κ'. κεφ. τοῦ ἀ. τίτλ. τοῦ κα'. βιβλίου λέγει, ὅτι νὰ μὴ δέχεται εἰς μαρτυρίαν ὁ μὴ ὦν εἰσοσι χρόνων. Ἡ δὲ ἀ. ἐν τῷ β'. αὐτῆς κανόνι προστάζει, ὅτι ἔ ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων ἐλεγχόμενος διὰ τι ἀμάρτημα Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος νὰ παύῃ τοῦ Κλήρου. Ἀλλὰ καὶ ὁ θ'. Θεοφίλου διορίζει, ὅτι ὁ ἐπὶ πορνείᾳ διαβαλλόμενος κληρικὸς πρέπει, ἀποδεικνυομένου τοῦ ἐγκλήματός του ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτύρων, νὰ ἐκβάλλεται τοῦ Κλήρου. (2) Ὁ δὲ λη'. τῆς ἐν Καρθαγέν. λέγει, ὅτι. ἂν ὁ κατήγορος δὲν ἤμπορῇ νὰ φέρῃ μάρτυρας ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ κατηγοριουμένου, διὰ φόβον τινά, νὰ συγκροτήται τὸ κριτήριον εἰς τόπον κοντήτερον, εἰς τὸν ὁποῖον εὐλογοῦν ἢ μποροῦν νὰ ἔλθουν οἱ μάρτυρες. Ὁ δὲ ξη'. τῆς αὐτῆς λέγει νὰ μὴ ἔλκωνται εἰς κριτήριον οἱ Κληρικοὶ ἄκοντες, διὰ νὰ μαρτυροῦν. Ἐνὰς δὲ μάρτυρας δὲν πιστεύεται πώποτε, κἄν καὶ ᾔηται μέγας, καὶ ἀξιωματικὸς, ἢ συγκλητικὸς, κατὰ τὸν θ'. τίτλ. κεφ. β'. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου. Ὁρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ΄.

Ἡ τῆς Ἀντιοχ. κγ' τῆς Καρθ. μ. || Ὅτι οὐ γὰρ τὸν Ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ τῷ συγγενεῖ χαριζόμενον, εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν ὅν βούλεται κληρονόμους γὰρ τῆς Ἐπισκοπῆς ποιῆσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. Εἰ δὲ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἄκωρος μενέτω ἢ χειροτονία αὐτὸς δὲ ἐπιτιμᾶσθω ἀφορισμῷ.

(1) «Σημειῶσαι, ὅτι ἂν τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων δὲν εἶναι ἀξιόπιστον, πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ὁ τρόπος καὶ ἡ προαίρεσις αὐτῶν, κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς, βιβλ. β'. κεφ. μθ'. Δυνατὸν γὰρ εἶναι πολλαῖς φοραῖς, καὶ δύο καὶ τρεῖς, καὶ πολλοὶ μάρτυρες νὰ συμφωνήσουν ἐπὶ κακῷ, καὶ νὰ μαρτυρήσουν ψευδοῦς, καθὼς ἐψευδομαρτύρησαν κατὰ τῆς Σωσάνης, κατὰ τοῦ Ναβουθαί, κατὰ τοῦ Στεφάνου, καὶ κατὰ τοῦ Κυρίου. Διότι ἀξιόπιστοι, λέγει ὁ ἀ. τίτλ. τοῦ κα'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν (Φώτιος τίτλ. θ'. κεφ. β'.) πρέπει νὰ ᾔηται οἱ μάρτυρες. Ἀξιόπιστοι δὲ ὄντες, περιττὸν πρᾶγμα φαίνεται νὰ ᾔηται τὸ νὰ ὀμνύουν. Ὁμύσαντες γὰρ πίπτουν εἰς ὑποψίαν ὅτι δὲν ἔχουν τὸ ἀξίπιστον, ἀπὸ τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο θίλουν νὰ βεβαιώσουν καὶ νὰ πιστώνουν τὰς μαρτυρίας αὐτῶν μὲ τοὺς ὄρκους. Δι' ὃ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, εἶναι καὶ νόμος ὑποῦ λέγει νὰ μὴ ὀμνύουν οἱ μάρτυρες (βιβλ. ἀ. τίτλ. ἀ.) Λέγωντας δὲ ὁ νόμος νὰ ᾔηται οἱ μάρτυρες ἀξιόπιστοι, φανερόν ὅτι ἐμπόδιζει νὰ μὴ μαρτυροῦν ἄνθρωποι χαμερπεῖς, ἄσωτοι, ἄσημοι, ἀγνωστοὶ, θηριωμάχοι, μίμοι, χορευτάδες, ἢ κατακρηθέντες εἰς δημόσιον δικαστήριον, πῶς ἐσυκοφάντησάν τινα, ἢ πῶς ἐμοίχευσαν, ἢ ἐκλεψαν, ἢ ἄλλην τοιαύτην ἀθεμιτοῦργίαν ἔκαμαν, καὶ δὲν ἀθωώθησαν ἀπὸ τὴν κατάκρισιν μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ ἐβάλλθησαν εἰς ἄλυσιν καὶ φυλακὴν διὰ τὰ ρηθέντα αὐτὰ ἄτοπα καὶ κακὰ. Ὅποιος μαρτυρήσῃ εἰς κατηγορίαν τινός πρότερον, δὲν μαρτυρεῖ πάλιν ὕστερον εἰς βοήθειάν του. Εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ὑποθέσεις κάμνει χρεῖαν νὰ μὴ πιστεύωνται μόνον αἱ φωναὶ τῶν μαρτύρων, ἀπόντων δηλαδὴ, ἀλλὰ νὰ ᾔηται παρόντες αὐτοπροσώπως αὐτοὶ καὶ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ σαφηνίζουν καὶ τὸ ἀμάρτημα, καὶ τὸν χρόνον, καὶ τὸν μῆνα, καὶ τὸν τόπον, καθ' ὃν ἔγινε τὸ ἀμάρτημα, καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον νὰ μὴ ἀναγκάζωνται ὅμως

νὰ μαρτυροῦν, καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν. Ἐὰν δὲ ταῦτα νὰ ἀποδείξουν δὲν ἔμπορῶν, νὰ ἐφορίζωνται. Οἱ ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, δὲν τραβίζονται εἰς τὸ νὰ μαρτυρήσουν χωρὶς τὸ θέλημα τους, ἀλλὰ θεληματικῶς. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἂν θίλουν νὰ μαρτυρήσουν ἀπὸ λόγου των, νὰ μὴ καλοῦνται εἰς τὸ νὰ μαρτυροῦν, ἀλλὰ νὰ ἐρωτῶνται μόνον εἰς τὸ ἀσπῆτιον. Αἰρετικὸς δὲ καὶ ἄπιστος κατὰ ὀρθοδόξου δὲν μαρτυροῦσι κατὰ τὸν Ἀρμεν. βιβλ. ἀ. τίτλ. ς'. καὶ τὸ ἀ. βιβλ. τοῦ Κώδωνος τοῦ ε'. τίτλ. διατάξ. κα'. τοῦ νομικοῦ Φωτίου τίτλ. θ'. κεφ. β'. Ἐνὰς δὲ κατὰ τοῦ ἄλλου οἱ πιστοὶ μαρτυροῦσιν. Αἱ δὲ διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων, β βλ. β'. κεφ. ν'. λέγουσι νὰ μὴ μίμη ἀτιμώρητος ὁ τῶν κακῶν μάρτυς, ἄδικος δηλαδὴ καὶ ψευδής. Ὡς καὶ ὁ Παρημισσῆς αὐτὸ τοῦτο λέγει, παρ' οὗ καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ ρητὸν ἔδανεισθησαν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (λόγω ὅτι τρεῖς δουλείας εἰσῆγαγεν ἢ ἀμαρτία), λέγει εἰς κατηγορίαν ἐκείνου ὑποῦ ὕβρισεν, ἢ ἔδειρε τὸν πατέρα του, ἀρκεῖ χωρὶς ἄλλην ἀπόδειξιν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰδίου πατρός. Καὶ μὲ δίκαιον τρόπον, διότι ποτὲ δὲν ἤθελε γένῃ κατήγορος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ὁ πατήρ, ὅτις καὶ χρήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν πολλάκις τὴν ζωὴν προτιμᾷ νὰ ἐκδαπανήσῃ διὰ τὸν υἱόν του, ἂν ἡ ὕβρις ὅπου ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱός, δὲν ἦτο ἀληθὴς καὶ ὑπερβολικὴ. Ἡ δὲ ρκγ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἡ ρς'. Λέοντος τοῦ σοφοῦ, διορίζουν, ὅτι, ἂν ἱερεῖς ἢ Διάκονοι ψευδομαρτυρήσουν εἰς χρηματικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόθεσιν χωρὶς νὰ κάμουν ὄρκον, οὗτοι νὰ ἀργίζωνται τρεῖς χρόνους, καὶ νὰ ἐμβάλλωνται εἰς Μοναστήριον. Εἰ δὲ κάμουν καὶ ὄρκον, νὰ καθαιροῦνται τῆς ἱερωσύνης. Ἐὰν δὲ εἰς ὑπόθεσιν ἐγκληματικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν μαρτυρήσουν ψευδοῦς, νὰ καθαιροῦνται, καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλεισθῶνται.

(2) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ὅταν ἡ κατηγορία ἀποβλέπη

Ἑρμηνεία.

Ἡ Ἀρχιερατικὴ ἐξουσία εἶναι ὁμολογουμένως χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πῶς λοιπὸν δύναται τις νὰ χάριση ταύτην εἰς ἄλλον, ὡς κληρονομικὸν δίκαιον; Δι' ὃ καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διαρρίπτει, ὅτι δὲν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμνη χάριν, καὶ νὰ χειροτονῇ διάδοχον εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς ὅποιον θέλει ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ τοὺς υἱούς του, ἢ τοὺς συγγενεῖς του, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κάμνη τινὰς κληρονόμους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ Ἀρχιερωσύνης, (καθὼς δηλαδὴ κάμνει καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων τῶν κοσμικῶν), καὶ νὰ χαρίῃ, τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ, ὅποια εἶναι ἡ Ἀρχιερατικὴ ἐξουσία, διὰ πάθος ἀνθρώπινον, ἢτοι διὰ σχέσιν συγγενικὴν καὶ φιλικὴν ἀλλ' οὔτε πρέπει νὰ βάλῃ τις τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ὑποκάτω εἰς κληρονομίαν, κάμνωντάς τινι νὰ ὀνομάζηται πατρογονικὸν δίκαιον. Εἰ δέ τις τῶν Ἐπισκόπων ἤθελε κάμνη τοῦτο, καὶ χειροτονήσῃ διάδοχον τῆς Ἐπισκοπῆς κἀνένα του συγγενῆ, ἄκυρος μὲν ἔσται ἡ χειροτονία τοῦ οὕτω χειροτονηθέντος, αὐτὸς δὲ ὁ χειροτονήσας τοῦτον ἔσται ἀφορίζεται ὑπὸ τῆς Συνόδου γὰρ πρέπει νὰ γίνωνται οἱ Ἐπίσκοποι. Καὶ ἂν κατὰ τὸν μ'. τῆς ἐν Κερθαγέν. οἱ Ἐπίσκοποι δὲν ἔχουν ἐξουσίαν νὰ ἀφίνουν εἰς τοὺς συγγενεῖς τῶν, ἢ εἰς ὅσους ἄλλους βουληθῶν, τὰ ὑποστατικὰ ὅπου μετὰ τὴν Ἐπισκοπὴν ἀπέκτησαν, εἰς λόγον κληρονομίας, (ἔξω μόνον, ὅσα ἀπέκτησαν ἀπὸ κληρονομίαν συγγενῶν τους, ἢ φιλοτιμίαν κυρίως εἰς αὐτοὺς γενομένην παρὰ τινος)· πῶς δύνανται νὰ ἀφήσουν ὡς κληρονομίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς τῶν, ἢ εἰς ὅσους ἄλλους θελήσουν, αὐτὴν τὴν Ἐπισκοπὴν;

Συμφωνία.

« Δι' ὃ συμφώνως καὶ ὁ κγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ προστάζει νὰ μὴ ἔχη ἐξουσίαν ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμνη ἀντὶ διὰ λόγου του διάδοχον, κἀν εἰς τὰ λοιπὰ εὐρίσκεται τῆς ζωῆς (1), ἀλλὰ ἡ Σύνοδος καὶ κρίτις τῶν Ἐπισκόπων νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμνη Ἀρχιερεῖς τὸν ἀξίον εὐρεθέντα, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ προκατόχου Ἀρχιερέως. Ὅθεν αὐτὸ τοῦτο ἦτο ἀπηγορευμένον καὶ κοντὰ εἰς τὸν παλαιὸν Ἰσραήλ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκατηγόρουν τὸν Μωϋσῆν πῶς ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης τὸν ἀδελφὸν του Ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱούς αὐτοῦ. Καὶ ἂν ὁ Θεὸς διὰ σημείου τῆς βλαστησάσης ράβδου δὲν ἐβεβλήονεν εἰς ἐκείνους τὴν ἱερωσύνην, τάχα, ἤθελαν καθιερωθῆν ἀπὸ αὐτῆν.»

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'.

« Εἰ τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἀξίος δὲ ἐστὶν Ἐπίσκοπος ἢ Τῆς ς'. λγ'. πῆς, γενέσθω. Οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει. ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.»

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παλαιὸς νόμος ἐπρόσταζε νὰ μὴ ἔχουν κἀνένα μῶμον εἰς τὸ σῶμα οἱ μέλλοντες γενέσθαι ἱερεῖς, ἀλλὰ νὰ ἦναι ἄρτιοι, καὶ ὀλομελεῖς, καὶ ἀμωμοί. « Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ὃ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται. Ἄνθρωπος τυφλός, ἢ χωλός, ἢ κολοδόρριν, ἢ ὠτότμητος. Ἦ ἄνθρωπος, ὃ ἂν ἦ ἐν αὐτῷ σύντριμμα χειρὸς, ἢ σύντριμμα ποδός, ἢ κυρτός, ἢ ἐφηλός (2) ἢ πτίλλος τοὺς ὀφθαλμούς (3) ἢ ἄνθρωπος, ὃ ἂν ἦ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ μονόρχις.» [Λευϊτ. κἀ. 18. 20]. Ἀλλὰ καὶ ἂν μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἤθελαν λάβουν κἀνένα τοιοῦτον ψεγάδι εἰς τὸ σῶμα, ἔπαυον ἀπὸ τοῦ νὰ ἱεουργοῦν. Ὁ δὲ νέος τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ψεγάδια τοιοῦτα καὶ κολοδώματα τοῦ σώματος οὐ λογίζονται ὡς ἐμπόδια τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπαιτεῖται νὰ ἔχουσι καθαρὰν τὴν ψυχὴν παντὸς ρύπου. Δι' ὃ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει· Ἀνίσως τινὰς ἦναι βεβλαμμένοι εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ἢτοι εἶναι μὲ ἓνα ὀμμάτι, ἢ ἔχει διαστρόφους τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ κοντοβλέπονται, ἢ ἔχει τσακισμένον τὸ σκέλος, ταῦτόν εἰπεῖν εἶναι χωλός ἢ ἔχει κἀνένα ἄλλο τοιοῦτο κολόδωμα καὶ βλάβην εἰς τὸ σῶμα, τὸ ὅποσον δὲν ἐμποδίζει εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶνται αἱ ἱεροπραξίαι, ἀξίος δὲ εἶναι ὁ ταῦτα ἔχων διὰ νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος, ἔσται γίνηται, ἐπειδὴ τὸ κολόδωμα τοῦ σώματος δὲν κάμνει αὐτὸν ἀνάξιον, ἀλλὰ ὁ ἐξ ἁμαρτίας μολυσμός τῆς ψυχῆς.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ λγ'. τῆς ς'. ἀφορίζει τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὅπου κάμνουσι κληρικούς ἐκείνους μόνους, ὅπου κατὰγονται

εἰς ἐκπτώσιν τοῦ βαθμοῦ, οὔτε δύο πιστῶν, καὶ ἀνεπιλήπτων ἢ μαρτυρία εἶναι ἀρκετὴ, ἀλλὰ τριῶν, ἢ πέντε, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τοῦ Θεοφίλου, ἐν ἣ εὐρήσεις καὶ τὴν δ'. Ἀπόκρισιν Νικήτα Ἡρακλείας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ φιλιουσεβαῖς νόμοι τῶν Βασιλείων τοῦτο τὸ ἀξιώματικόν ἀπόφθεγμα ἀποφαίνονται· «Κρίσσον τὰ ἁμαρτήματα καταλιμπάνειν ἀνεκδίκητα, ἢ τινὰς ἀναιτίως κολάζεσθαι.» (παρὰ τῷ Βλάστρι).

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος ἐν βιβλ. ε'. κεφ. κγ'. τῆς Ἐκ-

κλησιαστικῆς ἱστορ. λέγει· οὔτε γὰρ ἀνθ' ἑαυτοῦ τῷ τελευταίῳ (Ἀρχιερεὶ δηλ.) χειροτονεῖν ἐπιτρέπουσιν (οἱ Κανόνες δηλαδὴ).

(2) Ἐφηλίδα εἶναι μία ἀσθένεια ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς τὸ μέτωπον, ἢ ὅποια συνεθίζει νὰ μελανιάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος· οὕτως αὐτὴν ἐρμηνεύει Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρ. Ἐφηλός, οὖν ὁ τὴν ἀσθένειαν ταύτην ἔχων.

(3) Πτίλλος, ὁ μαθημένα ἔχων ἐπὶ τὰ βλέφαρα κατὰ τὸν Βαρινον, καὶ ἀπλῶς, ὁ ἔχων πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

E. P. M. S. K. 111
IOANNINA 2006

ἀπὸ γένος ἱερδικόν, διορίζων ὅτι δὲν πρέπει νὰ βλέπουν εἰς τὸ γένος ἰουδαϊκῶς, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον εἰς τὴν ἀξιοτήτα τῆς ψυχῆς. Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ ἡ. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι χειροτονοῦνται καὶ οἱ ἀπὸ πηλακῆς καὶ διαγάμων γεννηθέντες, ἂν ᾖναι ἄξιοι. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ θ'. τοῦ Νικήτη Ἑρακλείας.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

«Κωφὸς δὲ ὢν, καὶ τυφλὸς, μὴ γινέσθω Ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίξοιτο.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν ὁμοῦς, λέγει ἀκολούθως ὁ παρὼν Κανὼν, τινὰς εἶναι κωφὸς, καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ, καὶ τυφλὸς ἀπὸ τὰ δύο ὀφθαλμικά, ὁ τοιοῦτος, ἂς μὴ γίνηται Ἐπίσκοπος, ὅχι διότι εἶναι μεμολυσμένος ἐκ τούτων καὶ ἀνάξιος, ἀλλὰ διατὶ ἐκ τῶν κολοσωμάτων τούτων ἐμποδίζεται νὰ ἐνεργῇ τὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἱεροπραξίας. Ὁ γὰρ μὴ βλέπων, ἢ ἀκούων, πῶς δύναται νὰ ἱερουργήσῃ; ἢ νὰ πιάσῃ τὰ ἅγια, ἢ νὰ ἀνυψώσῃ; ἢ νὰ ἀκούσῃ τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκφωνούμενα λόγια; Σημειώσαι δὲ, ὅτι οἱ μετὰ τὴν ἱερωσύνην κωφωθέντες, ἢ τυφλωθέντες, δὲν πρέπει νὰ καθαιροῦνται ἀπὸ αὐτῆν, ἀσυμπαθεῖς γὰρ τὸ τοιοῦτον· διότι ὁ πολιτικὸς νόμος ἐν βιβλ. ἡ. τίτλ. α. κεφ. α. θέματι δ'. λέγει· Ὅτι ὁ τυφλὸς καὶ δικάζειν δύναται, καὶ οὐκ ἀποκινεῖται τῆς συγκλήτου, ἐξουσίαν ὁμοῦς ἄλλην δὲν λαμβάνει, ἀλλὰ μένει εἰς ἐκείνην ὅπου εἶχε πρὸ τοῦ πάθους (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

Τῆς ε'. ζ'. Τιμ. || «Ἐάν τις δαίμονα ἔχη, Κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. Καθαρισθεὶς δὲ προσδέχσθω, καὶ ἐάν ᾖ ἅγιος, γινέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Κάθε δαιμονιζόμενος ὡσάν ἀκάθαρτος κρίνεται, ἐπειδὴ καὶ δίδει ὑπόψιαν ὅτι διὰ φαυλότητα τῆς ζωῆς του ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τὸν διάβολον καὶ ἐμβήκεν εἰς αὐτόν. Πῶς λοιπὸν ὁ τοιοῦτος εἰς κληρον θέλει προβιβάσθῃ; ἐπειδὴ καὶ μῦρον δοχείῳ σαπρῶ οὐ πιστεύεται, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἀνίσως τινὰς ἔχη δαιμόνιον παντοτινόν, ὁ τοιοῦτος ἂς μὴ γίνηται Κληρικὸς. Ἀλλὰ μηδὲ ἂς προσεύχεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τοῖς πιστοῖς, διὰ νὰ μὴ ταρατῆ τὴν προσευχὴν καὶ δοξολογίαν αὐτῶν τὴν εἰς Θεόν, μετὰ τὰς ἀταξίας καὶ δαιμονιώδεις κραυγὰς τῶν, τὰς συνήθεις εἰς τοὺς δαιμονιζομένους. Ἀφ' οὗ δὲ καθαρῶν καὶ ἐλευθερωθῆν ἀπὸ τοῦ δαιμόνιου, ἂς προσδέχεται εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν προσευχήν· καὶ ἂν ᾖ ἅγιος διὰ νὰ γένη Κληρικὸς, ἂς γίνηται.

Συμφωνεία.

Διὰ τί δὲ ὁ τρίτος τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου Κανὼν συγχωρεῖ τὸν δαιμονιζόμενον νὰ μεταλαμβάνῃ, ἐάν δὲν ἐξομολογῇ ἢ βλασφημῇ τὸ μυστήριον, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ παρὼν Κανὼν, οὔτε νὰ συμπροσεύχεται αὐτὸν συγχωρεῖ μετὰ τοῖς πιστοῖς; Ὅτι, ὁ μὲν παρὼν Κανὼν λέγει διὰ τὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ δαίμονος παντοτινὰ, καὶ χωρὶς διακοπῆν, ὁ δὲ τοῦ Τιμοθέου, διὰ τὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ τοῦ δαίμονος μετὰ διακοπῆν κάποτε, καὶ εἰς μερικὸς καιροὺς. Δι' ὅ καὶ συγχωρεῖ αὐτόν, ὅταν δὲν ἐνεργῆται καὶ πάσχη, νὰ μεταλαμβάνῃ τῶν θείων μυστηρίων. Καὶ τοιοῦτοτρόπως συμβιβάζονται οἱ Κανόνες καὶ οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις. Πλὴν καὶ ὁ δαιμονιζόμενος εἰς μερικὸς καιροὺς, δὲν πρέπει νὰ κληροῦται καὶ νὰ γίνηται ἱερεὺς, ἵνα μὴ ἡ ἱερωσύνη βλασφημηθῆται ἐντεῦθεν, καὶ ἵνα μὴ ἐν καιρῷ τῆς φοικτῆς Ἱερουργίας, ἐνεργήσαντος αὐτὸν τοῦ δαίμονος, τὰ ἅγια περιυβρισθοῦν. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Πατριάρχης Νικόλαος διοριζόμενος, ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ Κανόνι ὅτι, ἂν τις πάσχων ἀπὸ μέλικιαν χαλῆν, φάνεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὅτι ἔχει δαιμόνιον, ἂς μεταλαμβάνῃ. Εἰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δαιμονιζέται, ἂς ἀπέχη τῆς κοινωνίας. (2) α' Ὁ δὲ τῆς ἐν Τρούλλῳ λέγει, ὅτι, ἐκεῖνοι ὅπου ὑποκρίνονται πῶς ἔ-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλαμὼν ἐν τῇ 23. ἐρωταποκρίσ. πρὸς Μάρκον Ἀλεξανδρείας, συνάπτων ὁμοῦ τοὺς δύο τούτους Ἀποστολικούς, τὸν οὐ', λέγω, καὶ οἡ'. τοῦτον, λέγει, νὰ ἱερουργῇ μὲν ἀκωλύτως ὁ ἔχων τινὰ λώβην σώματος καὶ ἀσθενείαν· ἐάν δὲ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας ἐμποδίζονται αἱ τῆς ἱερωσύνης ἐνεργεῖαι, παύει μὲν τῆς ἱεροπραξίας ὁ ἀσθενῶν, οὐκ ἀλλοτριοῦται ὁμοῦ καὶ τοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ τοιοῦτος οἰκτειρηθήσεται, καὶ ἀπολαύσει μὲν τῆς προτέρας τιμῆς, ἔξει δὲ καὶ τὰ πρὸς ζωάρκειαν, καὶ τὰ λοιπὰ, κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν.

(2) Σημειώσαι ὁμοῦς, ὅτι οἱ δαιμονιζόμενοι ἢ παντοτινὰ, ἢ

κατὰ καιροὺς, ἐάν κινδυνεύωσιν εἰς θάνατον, ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν μετὰ τὸν τρόπον ὅπου ἤθελε δοκιμάσῃ ὁ ἱερεὺς. Διότι, ἂν οἱ εἰς θανασίμους ἀμαρτίας εὐρισκόμενοι καὶ μετανοοῦντες, ἐν καιρῷ θανάτου συγχωροῦνται ἀπὸ τὴν εὐσπλαγγίαν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ε'. Κανόνα τοῦ Νύσσης καὶ ἄλλους κανόνας, νὰ μεταλαμβάνουν τὰ μυστήρια, ἵνα μὴ στερηθῶσι τοιοῦτου ἐφοδίου, πῶς μᾶλλον οἱ δαιμονιζόμενοι πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν, οἵτινες πολλάκις καὶ μὴ ἀμαρτήσαντες θανασίμως, εἰς κρίματα τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτα, παραχώρουνται νὰ ἐνεργῶνται ὑπὸ τοῦ δαίμονος; ὁμοῦς καὶ ἐάν οἱ δαιμονιζό-

χουν δαιμόνιον, χωρίς να έχουν, ως επιτιμώνται με εκείνο το ίδιο επιτίμιον όπου λαμβάνουν οι αληθώς όντες δαιμονιζόμενοι, και εις τὰς όμοίας εκείνων σκληραγωγίας και νηστείας ως υποβάλλονται και αυτοί.»

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Τὸν ἐξ ἔθνικοῦ βίου προσελθόντα, και βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δ καιὸν ἔστι πάραυτα προχειρίζεσθαι Ἐπίσκοπον. Ἄδικον γάρ. τὸν μηδέπω πείραν ἐπιδειξάμενον, ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μή που κατὰ Θεῖαν χάριν τοῦτο γένηται.

Τῆς α΄. β΄. τῆς α΄. και β΄. ιζ΄. τῆς Νικοιας. ιβ΄. τῆς Σαρδ. ι΄. τῆς Λαοδ. γ΄. Κυρλ. δ΄.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ γινέται Ἐπίσκοπος παρευθής, ἐκεῖνος ὁποῦ, ἢ ἀπὸ ἔθνικους και ἀπίστους ἔλθῃ εἰς τὴν εὐσεβῆ πίστιν και βραπτισθῆ, ἢ ἀπὸ ζωὴν μοχθηρὰν και κακεντρεχῆ, ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, ὁποῖα εἶναι τῶν σκηρικῶν, και μίμων, και τοιούτων ἄλλων (1)· διότι ἄδικον πράγμα εἶναι και σφαλερὸν νὰ γίνηται τῶν ἄλλων διδάσκαλος, ὁποῖός ἐστίν ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖνος ὁποῦ ἀκόμη δὲν ἔδωκε δοκιμὴν και ἀπέδειξεν, ἂν ᾔῃναι κατὰ τὴν πίστιν ὑγιῆς, και κατὰ τὴν ζωὴν ἀκατηγόρητος. Ἡ δὲ δοκιμὴ αὕτη καιρὸν χρειάζεται, και εἰς ὀλίγον διάστημα δὲν δύναται νὰ δοθῆ. Ἐξω μόνον τότε νὰ προχειρίζεται, ἐὰν ἐκ Θεῖας χάριτος γένη ἀποκαλύψις δι' αὐτὸν, καθὼς ἔγινεν εἰς τὸν Ἀπόστολον Ἀνκνίαν, διὰ τὸν Παῦλον, εἰπόντος τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτὸν ἐν ὀρχματι: «Πορεύου, ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς μοί ἐστίν οὗτος, τοῦ βραστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἔθνῶν, και Βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ. (2)

Συμφωνεία.

Τοῦτο τὸ ἴδιον παραγγέλλει και ἴδιὰ ὁ Παῦλος πρὸς Τιμόθεον λέγων· ἀμὴ νεόφυτον (χειροτόνει δηλαδὴ) ἦτοι, νεοκατήχητον και νεωττὶ φυτευθέντα εἰς τὴν ἀμπελον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ τυφωθῆς εἰς κρίμα ἐμπέση και πηγίδα τοῦ διαδόλου. [ἀ. Τιμ. γ΄. β.] Ὅθεν και ὁ β΄. τῆς πρώτης Συνόδου Κωνῶν προστάζει, ὅτι, οἱ ἐξ ἔθνικοῦ βίου προσελθόντες εἰς τὴν πίστιν, μήτε εἰς Ἐπισκοπὴν, μήτε εἰς πρεσβυτέριον νὰ ἀνάγωνται, ἐὰν πρῶτον δὲν δώσουν δοκιμασίαν πολλὴν τῆς αὐτῶν πίστεως και ζωῆς. Και ὁ γ΄. δὲ τῆς Λαοδικ. δὲν πρέπει λέγει νὰ ἱεροῦνται οἱ νεωστὶ βραπτισθέντες. Ὁ δὲ τῆς ἐν Σαρδικῆ ι΄. διορίζει νὰ μὴ γίνηται τις Ἐπίσκοπος ἐκ τῆς ἀγορῆς πλούσιος, ἢ σχολαστικός, ἀνίσως πρότερον δὲν κάμη ὑπηρεσίαν Διακόνου και Πρεσβυτέρου, ἵνα γνώριμος διὰ ταύτης γένηται ἡ πίστις και καλοκῆχλῆς αὐτοῦ, και ἵνα μὴ νεόφυτος νομισθῆ, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ με

μενοι οὗτοι ἐν καιρῷ ὁποῦ πάσχουν, κρημνίσουν ἐαυτοὺς, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον φονευθοῦν, πρέπει νὰ ψάλλωνται και νὰ μνημονεύωνται, και νὰ θάπτωνται ὑπὸ ἱερέων· ἔστι δὲν ἦσαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, ἀλλ' ἐξω ἑαυτῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ δαιμονος ἐνεργούμενοι,» κατὰ τὸν ιδ΄. κανόν. τοῦ Τιμοθ. Πρὸς τούτοις, ἐὰν ὁ δαιμονιζόμενος δὲν καθαρισθῆ ἀπὸ τὸ δαιμόνιον, δὲν δύναται νὰ βραπτισθῆ, εἰς κίνδυνον δὲ θανάτου βραπτίζεται, κατὰ τὸν β΄. τοῦ Τιμοθίου. Βί δὲ ἐν τῷ θανάτῳ βραπτίζεται, ἄρα και ἐν τῷ θανάτῳ ματαλαβεῖν συγχωρεῖται. Ἐὰν δὲ γυνὴ δαιμονίζεται τόνσον, ὥστε και σίδερα νὰ φορῆ, δὲν δύναται νὰ τὴν χωρίσῃ ὁ ἄνδρας της, ἐπειδὴ μοιχεία εἰς τὸ πρᾶγμα δὲν μεσολλαβεῖ κατὰ τὸν ιε΄. Τιμοθίου. Πρέπει δὲ νὰ ἤξεύρωμεν ὅτι, κατὰ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον (Κυριακῆ δ΄. τῶν νηστειῶν), κατὰ δύο τρόπους οἱ δαιμονες τοὺς ἀνθρώπους πειράζουσιν. Ἡ κατ' ἐνέργειαν, ἀφανῶς δηλ. και ἐξωτέρως, καθ' ὅσπαντας τοὺς ἀνθρώπους ἐνοχλοῦσι με τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν και παθῶν, ἢ κατ' οὐσίαν, ἦτοι φανερώς και ἐνδοτέρως, ὡς ἐπὶ τῶν δαιμονιζομένων. Οὐσιωδῶς γάρ τρόπον τινὰ εἰς αὐτοὺς οἱ δαιμονες εἰσερχόμενοι, και τὴν κρᾶσιν ἀλλοιοῦντες τοῦ σώματος, και μάλιστα τοῦ ἐγκεφάλου, και αὐτοὺς κυριεύοντες, ἐξω ἑαυτῶν τούτους ποιοῦσι. Δι' ὅ και περὶ τοῦ Ἰούδα γέγραπται, ὅτι εἰσήλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς, κατακυριεύτας αὐτοῦ, ἐξωτέρως οἰονεῖ πρότερον ὢν, και διὰ τῶν λογισμῶν προσβάλλων αὐτῷ. Ὅρα και τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ΄. τοῦ Τιμοθίου.

γίνονται Κληρικὸι, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῆ ἐκ τούτου ὕβρις και ἀτιμία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ γ΄. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ι΄. κεφ. κζ΄. Γέγραπται δὲ και ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐκκλησιαστικῇ Διατάξει βιβλ. γ΄. ἔτι βουλευτῆς, ἢ ταξιῶτης ἄς μὴ γίνεται Ἐπίσκοπος, ἀνίσως πρότερον δὲν μονάσῃ ἰε. χρόνους· εἰ δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἰε. γένη, νὰ γίνηται πάλιν ταξιῶτης, και βουλευτῆς ὡς πρότερον.»

(2) «Καθὼς ἔγινεν εἰς τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον Ἐπίσκοπον Μεδιολάνων, περὶ τοῦ ὁποῖου γράφει ὁ Θεοδώρητος β.βλ. δ΄. κεφ. ς΄. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας· «Ταῦτα μαθὼν ὁ Βασιλεὺς, προσέταξε παραυτίκα και μνηθῆναι (ἦτοι βραπτισθῆναι) και χειροτονηθῆναι τὸν ἀξίεπαινον ἄνδρα... Ὑπέλαβε γάρ Θεῖαν εἶναι τὴν ψῆφον, ἐκ τῆς τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων τεκμαιρόμενος συμφωνίας. Ἀλλὰ και ὁ Σωκράτης περὶ αὐτοῦ γράφει, βιβλ. δ΄. κεφ. λ΄. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θαυμάσας τὴν τοῦ λαοῦ ὁμόνοιαν, Θεοῦ τε ἔργον εἶναι γινούς τὸ γινόμενον, ἐδήλω τοῖς Ἐπισκόποις ὑπουργεῖν τῷ Θεῷ κτελεύοντι χειροτονεῖν. Και ὁ Σωζόμενος βιβλ. ς΄. κεφ. κδ΄. συνίθαλεν ἐπὶ ὁμοίᾳ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ Ἐκκλησίας ταῦτα βραβεύειν τὸν Θεόν. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς Σωζόμενος και διὰ τὸν Νεκτάριον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, πῶς ἀκόμη ἐνδεδυμένος ὢν τὴν τοῦ ἀγίου βραπτίσματος στολὴν, ἀναγορεύεται κοινῇ τῆς συνόδου ψήφῳ Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἀντὶ ἡγεμόνος τῆς Σαμσατῶν πόλεως, και προστίθῃσιν ὅτι οὐκ ἀθεεῖ ταῦτα συνίθαίνε, Βιβλ. ζ΄. κεφ. η΄. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.»

(1) «Ἀλλὰ και οἱ ταξιῶται (ἦτοι ὀφριχιάλοι) δὲν πρέπει νὰ

καιροῦ διάστημα ὄχι ὀλιγώτατον δοκιμασθῆ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. τῆς α'. καὶ β'. τὰ αὐτὰ διορίζεται νὰ μὴ ἀναβρίνη τις παρευθὺς εἰς τὸ ὄψος τῆς ἐπισκοπῆς ἀπὸ λαϊκούς καὶ μοναχοὺς, ἐὰν πρότερον δὲν ἐξετασθῆ εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς βαθμούς. Ὁ δὲ ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισάρειαι ἐμποδίζει νὰ γίνηται Πρεσβύτερος ἐκεῖνος ὁποῦ ἐν ἀσθενείᾳ ὦν βλαπτισθῆ, εἰ μὴ διὰ σπουδῆν αὐτοῦ καὶ σπάνιν ἀνθρώπων. Ὁ δὲ γ'. τοῦ Κυρίλλου ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνωνται Κληρικοί οἱ νεόνυμφοι, ἢ οἱ ἐκβεβλημένοι ἀπὸ Ἀρχιερέα, ἢ ἀπὸ μοναστήριον, καὶ ὅπως οἱ διαβεβλημένοι. » Περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιθ'. τῆς α'.

ΚΑΝΟΝ ΒΙΑ'.

Ἀποσ. ς'. κγ'.
τῆς δ'. γ'. ζ'.
τῆς ζ'. ι'. τῆς
α'. καὶ β'. ια'.
τῆς Καρθ. ιη'.

«Εἶπομεν, ὅτι οὐ γὰρ Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον καθίεναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαίρειν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. Ἡ πειθίσθη οὖν τοῦ τομῆ ποιῆν, ἢ καθιερῆσθαι οὐδεὶς κάρ δύναται οὐτὶ κυρίως δουλεύειν, κατὰ τὴν Κυριακὴν παρακίλευσιν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ς'. δρίζει οἱ ἱερωμένοι νὰ μὴ περιπλέκωνται εἰς πράγματα κοσμικά, λέγων Εἶπομεν, (κατὰ τὸν ς'. δηλαδὴ Κανὼνα ἡμῶν) ὅτι δὲν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος νὰ καταβιβάζῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς πολιτικά καὶ κοσμικά φροντίδας καὶ κυβερνήσεις, ἀλλὰ νὰ προσεδρεύῃ εἰς τὰς τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρεσίας καὶ χρείας. Λοιπὸν, ἢ ἂς πειθῆ νὰ μὴ κάμνη τοῦτο εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ ἂν δὲν πειθῆ, ἂς καθιερῆται. Διότι κἀνένκε δὲν ἡμπορεῖ νὰ δουλεύῃ εἰς δύο ἀθέντας, καὶ εἰς τοὺς δύο νὰ ἀρέσῃ, καθὼς λέγει ὁ Κύριος. [Ματθ. ς'. 24. Λουκ. ις'. :3.] Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ς'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΟΝ ΒΙΒ'.

Τῆς δ' οὐδ'. τῆς
ς'. πε'. τῆς ἐν
Ἀγλ. γ'. τῆς
Καρθ. ογ'. ιγ'.
τοῦ Βασ. μ'.
μα' μβ'. Ἐπισ.
πρὸς Φιλῆμ.

«Οἰκέτας εἰς κληρὸν προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, οὐκ ἐπιτρέπομεν. ἐπὶ λύπη τῶν δεσποτῶν τῶν κεκτημένων, οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. Εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιός φανείη οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπότες, καὶ ἐλευθερώσωσι, καὶ τοῦ οἴκου ἐξαποστειλώσι, γινέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει νὰ κάμνη τις ἐκεῖνα ὁποῦ γίνονται εἰς τοὺς ἄλλους σκανδάλου καὶ λύπης αἷτια. Αἴτιον δὲ σκανδάλου καὶ λύπης, τὸ νὰ χειροτονῆ τις δοῦλον παρὰ γνώμην τοῦ ἐδικοῦ του ἀθέντου. Δι' ὃ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν κωλύει τοῦτο, λέγων Δὲν συγχωραῖμεν νὰ προβιβάζωνται δοῦλοι εἰς Κληρὸν καὶ ἱερωσύνην, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν ἀθέντων αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ λυπήσωμεν αὐτοὺς τούτους τοὺς ἀθέντας αὐτῶν. Διότι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, οἴκουσ ὀλοκλήρους ἀνατρέπει· (τυχὸν γὰρ ὁ κληρωθεὶς δοῦλος νὰ ἦτο, ἢ διοικητὴς τοῦ οἴκου τοῦ ἀθέντου του, ἢ νὰ ἦτο ἐπιστάτης εἰς ἐργαστήριόν του, ἢ ἄσπρα τοῦ ἀθέντου του νὰ εἶχεν εἰς χεῖράς του, καὶ διὰ ταῦτα πάντα νὰ ἐπροξένητε λύπην εἰς τὸν ἀθέντην του ἢ χειροτονία του.) Εἰ δέ καὶ ὁ δοῦλος ἤθελε φανῆ ἄξιός διὰ χειροτονίαν, καθὼς ἐφάνη καὶ ὁ ἐδικός μας Ὀνήσιμος, πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κοινολογήῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἀθέντην του, καὶ ἂν ἐκεῖνος στέρξῃ καὶ συναίνεσῃ, καὶ ἐπὶ στόματος δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων ἐλευθέρωσῃ αὐτὸν, κατὰ τὸν πε'. τῆς ς'. καὶ ἀποστείλῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν οἶκόν του, εἰς σημείον τῆς τελείας ἐλευθερίας, τότε ἂς χειροτονῆται. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος ἔκαμε, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ κρητήσῃ τὸν δοῦλον Ὀνήσιμον, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ εὔρεν αὐτὸν εὐχρηστον εἰς τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος, ἀλλ' ἐπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἀθέντην αὐτοῦ Φιλῆμονα.

Συμφωνία.

Ἀλλ' οὐδὲ εἰς μοναστήρια πρέπει νὰ δέχωνται δοῦλοι διὰ νὰ μονάσων, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἀθέντου αὐτῶν, κατὰ τὸν δ'. τῆς δ'. Καὶ ἡ δούλη δὲ ὁποῦ παρὰ γνώμην τοῦ ἀθέντου τῆς ὑπανδρευθῆ, ἐπόρνευτε, κατὰ τὸν μ'. καὶ μβ'. Βασιλείου, διότι, κατ' αὐτὸν, αἱ συμφωνίαι καὶ ὑποσχέσεις τῶν ὑπεξουσίων κἀμμίαν βεβηρότητα δὲν ἔχουσι. Καὶ κατὰ τὸν μα'. αὐτοῦ, ὁ γάμος ὁποῦ παρὰ γνώμην γένηται τοῦ ἀθέντου, τῆς δούλης χήρας, διαλύεται, ἐὰν ἐκεῖνος δὲν θέλῃ. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐν Γάγγρα, Κανὼν γ'. ἀναθεματίζει ἐκεῖνον, ὁποῦ διὰ πρόφασιν θεοσεβείας διδάσκει τὸν δοῦλον νὰ καταφρονῆ τὸν ἀθέντην του καὶ νὰ ἀνχωρῆ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του. Κατὰ δὲ τὸν ογ'. τῆς ἐν Καρθ. αἱ ἐλευθερίαι τῶν δούλων πρέπει νὰ κηρύττωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. (1)

(1) Σημειώσαι, ὅτι ὑπεξούσιοι κατὰ τοὺς νόμους λέγονται τετραχῶς. Ἡ τύχη, οἷον οἱ δοῦλοι πρὸς τοὺς ἀθέντας, ἢ φύσει, οἷον οἱ παῖδες πρὸς τοὺς πατέρας, ἢ γάμῳ, οἷον ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ ἀντιστρόφως ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν γυναῖκα, ἢ ἀπογραφῆ, οἷον οἱ ταξῆται εἰς τοὺς στρατηγούς (προσθέτουσι τι-

νες καὶ ε'. ὑπεξουσιότητα, πνευματικῆ συνταγῆ, οἷον ἔχουν οἱ ὑποτακτικοὶ πρὸς τοὺς Ἱερούχτας). Περὶ μὲν οὖν τῆς ὑπεξουσιότητος τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα, ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς ς'. περὶ δὲ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν παιδῶν πρὸς τοὺς πατέρας, ὄρα τὴν ὑποση-

ΚΑΝΩΝ ΗΓ'.

Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, στρατεία σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφοτέρω κατέχειν, Ρωμαϊκὴν καὶ Ἰερρατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. Τὰ γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.

Ἄποστ. ς'. πα'.
τῆς δ'. γ'. ζ'.
τῆς ζ'. ι'. τῆς
α'. καὶ β'. ια'.
τῆς Καρθ. ιη'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ εἰς ἄλλους Κανόνας οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι ἐμποδίζουσι τοὺς Ἰερωμένους νὰ μὴ διοικοῦσι δημόσια πράγματα, καὶ φροντίδας νὰ ἀναδέχωνται κοσμικὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτον παρομοίως αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι λέγοντες Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καταγίνεται εἰς στρατείαν, ἢτοι, εἰς μεταχειρίσιν ὄπλων καὶ πολέμων, ἀλλὰ εἰς διοίκησιν πραγμάτων στρατιωτικῶν, οἷον διανομὴν σιτηρεσίων τῶν στρατιωτῶν, ὑποδοχὴν τῶν τροφῶν αὐτῶν, καὶ ἄλλας τοιαύτας κυβερνήσεις, τὰς ὁποῖας οἱ πολιτικοὶ στρατείας ὀνομάζουσιν ὅς τις λοιπὸν, λέγει, καταγίνεται εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ θέλει νὰ ἔχη καὶ τὰ δύο, καὶ ἐξουσίαν Ρωμαϊκὴν βασιλικὴν, καὶ διοίκησιν Ἰερρατικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἐξουσίαν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν, (1) ὁ τοιοῦτος, εἴαν δὲν παύσῃ ἀπὸ αὐτῶν, ὡς καθαιρείται, διότι τὰ πράγματα καὶ αἱ ἐξουσίαι τοῦ Καίσαρος καὶ βασιλέως, εἰς τὸν Καίσαρα πρέπει νὰ δίδωνται, ἢτοι, εἰς ἀνθρώπους ἐξωτερικοὺς καὶ βασιλικούς· τὰ πράγματα δὲ καὶ αἱ ἐξουσίαι τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν Θεόν, παρομοίως πρέπει νὰ δίδωνται· ταῦτὸ εἰπεῖν, εἰς ἀνθρώπους θείους καὶ ἐσωτερικούς, ὁποῖοι εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ς'. Ἀποστολικοῦ.

μείωσιν τοῦ κζ'. τῆς δ'. καὶ τοῦ μβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ τὸν λη'. Βασιλείου. Περὶ δὲ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν δούλων πρὸς τοὺς ἀθέντας (ἐν μέρει δὲ καὶ περὶ τῆς ὑπεξουσιότητος τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς στρατηγούς) ἐδῶ ὁμιλοῦμεν. Ἡ μὲν οὖν θ' καὶ ι'. καὶ ια'. Νισαρά Δίοντος τοῦ Συφοῦ διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνος ὁ δούλος ὁποῦ κατὰ ἄγνοιαν τοῦ ἀθέντου του γένῃ Κληρικὸς, ἢ Μοναχὸς, ἢ Ἐπίσκοπος, ἂν μὲν ἦτο φευγάτος ἀπὸ αὐτῶν, ἕως τρεῖς χρόνους, νὰ ἀναζητῆται ὑπὸ τοῦ ἀθέντου του, καὶ εὑρεθείς νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν προτέραν τύχην καὶ νὰ ᾔναι δούλος· ἂν δὲ ἦτο φανερός εἰς αὐτὸν καὶ ἐκληρώθη, ἢ ἐμόνασε, διορίζει νὰ ζητῆται μόνον ἕως ἓνα χρόνον. Ὁ δὲ Φώτιος (τίτλ. α. κεφ. λς'. φησὶν, ὅτι κατὰ τὴν λς'. διάταξιν τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ α. βιβλ. τοῦ κώδικος, ὁ δούλος οὔτε κατὰ γνώμην τοῦ δεσπότη κληροῦται, ἀνίσως πρῶτον δὲν ἐλευθερωθῇ. Ἡ δὲ β'. διάταξις τοῦ α. τίτλ. τῶν Νισαρῶν θεσπίζει, ὅτι εἴαν ἐκληροῦτο ὁ δούλος, ἤξευρεν ὁ δεσπότης καὶ δὲν ἀντέλεγεν, ἐλευθεροῦται. Καὶ Μιχαὴλ δὲ ὁ Ἀτταλιώτης ἐν τῇ συνόψει τίτλ. γ'. λέγει, ὅτι ἐλευθεροῦται ὁ δούλος, εἴαν, ὅταν ἐχειροτονεῖτο, ἐγίνωσκεν ὁ ἀθέντης αὐτοῦ, καὶ εἰσώπα. Ἡ αὐτὴ δὲ διάταξις λέγει, ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ ἐλευθεροῖ καὶ τοὺς δούλους ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τῶν ἀθεντῶν αὐτῶν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τὴν τῶν στρατηγῶν αὐτῶν, εἴαν κατὰ τὴν γνώμην τῶν κρατούντων αὐτοὺς γένηται δηλαδὴ. Σημείωσαι δὲ πρὸς τοῦτοίς, ὅτι ὁ νόμος λέγει πῶς, ἂν ἐπερωτᾶται τινὰς, καὶ δὲν ἀντιλέγη, ἀλλὰ σιωπᾷ, εἴαν μὲν ᾔναι τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἐρωτᾶται πρὸς κέρδος του, ἀντὶ συγκατανεύοντος λογίζεται, εἴαν δὲ ᾔναι πρὸς ζημίαν του, ἀντὶ ἀρνούμενου. Πλὴν ὁ εἰδὼς τὴν χειροτονίαν τοῦ δούλου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀντιλέγων, καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ εἶναι πρὸς ζημίαν του τὸ πρᾶγμα, ὅμως ἀντὶ συναινεύοντος λαμβάνεται, καὶ τοῦτο εἶναι εἰδικὸν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κληρωθέντος δηλαδὴ. Οὕτως ἐν τῷ σχολείῳ τοῦ Βαλσαμῶνος γέγραπται τὸ εἰς τὸ κείμενον τοῦ α. τίτλ. κεφ. λς'. Φωτ. νομικόν. Προσέτι, κατὰ τὸν Ἀρμεν. βιβλ. α. τίτλ. ιη'. ἐλευθεροῦται ὁ δούλος, εἴαν ἀποθάνῃ ὁ ἀθέντης του χωρὶς νὰ κάμῃ διαθήκην. Ὅποιος ἀγορασθῇ ἀπὸ τοὺς πολεμίους, εἰ μὲν εἶναι πλούσιος, νὰ δίδῃ τὴν τιμὴν του, καὶ νὰ ἀξαγοράζηται· εἰ δὲ εἶναι πτωχός, νὰ δουλεύῃ τρεῖς ἢ πέντ

χρόνους ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐξηγόρασε, καὶ ἔτσι νὰ ἐλευθεροῦται. Ἐλευθεροῦται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ εἶδῃσιν τοῦ ἀθέντου του ἔγινε στρατιώτης, ἢ Μοναχός, ἢ Κληρικός. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ δούλοι, ὁποῦ ἀφήσουν τὴν ἀσκήσιν, Μοναχοὶ γεγονότες, καὶ εἰς ἄλλην πολιτείαν ἐλθουσι, νὰ γίνωνται πάλιν δούλοι κατὰ τὸ δ'. βιβλ. τίτλ. α. κεφ. ια. θέμα ιγ'. (ὄρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε'. τῆς α. καὶ β'. καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον αὐτόθι.) Σημείωται δὲ πρὸς τοῦτοίς, ὅτι δύο λογίων εἶναι οἱ δούλοι, ἄλλοι μὲν γεννῶνται δούλοι, ὅσοι ἀπὸ δούλας γεννηθοῦν, ἄλλοι δὲ γίνονται, ὅσοι αἰχμαλωτισθοῦν ἀπὸ τοὺς πολεμίους, οἱ δὲ μὲ μισθὸν δουλεύοντες εἰς ἀθέντας δὲν εἶναι κυρίως δούλοι, ἀλλὰ μόνον μισθωτοί. Περὶ τούτων λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (ὁμιλ. δ'. πρὸς τίτ.) κατηγορίας ἀξίος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ μὲ πρόφασιν ἐγκρατείας, χωρίζῃ τὰς γυναῖκας ἀπὸ τοὺς ἀνδρας των, καὶ τοὺς δούλους ἀπὸ τοὺς ἀθέντας αὐτῶν. Ὁ δὲ Σειράχ λέγει, κοίτην συνετόν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχὴ, καὶ μὴ στερήσῃς αὐτὸν ἐλευθερίας. (ζ'. 21.).

(1) «Εἰς δύο διαιρεῖται ἡ ἐξουσία καὶ ἀρχή. Ἄλλη μὲν εἶναι κοσμικὴ, τὴν ὁποῖαν ἐνεπίστευσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Βασιλεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἄλλη δὲ εἶναι πνευματικὴ, τὴν ὁποῖαν ἐνεχείρισεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τῶν ψυχῶν οἰκονόμους. Ἐναντία δὲ ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην ὑπάρχει· ἡ μὲν γὰρ εἶναι ἐπίγειος, ἡ δὲ, εἶναι Οὐράνια. Ἡ μὲν φορεῖ μάχαιραν καὶ θανατοῖ, ἡ δὲ πρᾶως συγχωρεῖ καὶ ζωοποιεῖ. Δι' ὅ καὶ ὁ Χρυσόστομος φησιν, ἄλλοι ὄροι βασιλείας, καὶ ἄλλοι ὄροι Ἰερωσύνης. Ὁ βασιλεὺς τὰ ἐνταῦθα πεπίστευται, ἐγὼ τὰ Οὐράνια» (ἐγὼ ὅταν εἶπω, τὸν ἱερέα λέγω) ὁ βασιλεὺς σῶματα ἐμπιστεύεται, ὁ δὲ ἱερεὺς, ψυχὴν. Ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφίησιν, ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἀμαρτημάτων. Ἐκεῖνος ἀναγκάζει, οὗτος παρακαλεῖ. Ἐκεῖνος ὄπλα ἔχει αἰσθητὰ, οὗτος ὄπλα Πνευματικά. (Δόγ. δ'. εἰς τὸν Ὄξιν σελ. ρμβ'. τόμ. ε.). Τὸ αὐτὸ δὲ ἄτοπον ἀκολουθεῖ ἀνίσως, ἢ ὁ βασιλεὺς τολμήσῃ νὰ ἐπιβαίῃ τοῦ βήματος, ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ βασιλεῖ καὶ νὰ ζώνηται μάχαιραν, καθὼς ἐπαθε τοῦτο ὁ Δίκερως Γίγας τῆς Ρώμης ὁ Πάπας φημί, ὁ ὁποῖος κοντὰ ὁποῦ εἶναι ἐσωτερικός καὶ κατὰ πνεῦμα Ἀρχιερεὺς, θέλει νὰ ᾔναι ἐξωτερικός, καὶ κατὰ σῶμα βασι

E.Γ.Δ. Τ.Κ.Π.Ι.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΩΝ ΠΛ'.

«Εἴ τις ὑβρίσῃ βασιλέα, ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν τινύτω. Καὶ εἰ μὲν Κληρικὸς, καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν Μωσαϊκὸς νόμος λέγει, «ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεις κακῶς», [Ἐξοδ. κβ'. 28.] ὁ δὲ κορυφαῖος Πέτρος ἰδίᾳ, τὸν βασιλέα τιμᾷτε. [ἁ. Πέτρ. β'. 17.] Ὁ δὲ Παῦλος προτάζει νὰ ὑπερευχόμεθα διὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ πάντας τοὺς ἐν ὑπεροχῇ. [Τιμοθ. β'. 2.] καὶ ἀπιστοὶ εἶναι. Ἐνταῦθα δὲ κοινῶς οἱ Ἀπόστολοι λέγουσιν, ὅτι ὁποῖος ὑβρίσῃ βασιλέα, ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ χωρὶς καμμίαν δικαίαν αἰτίαν, ἢ τιμωρῆται, καὶ εἰ μὲν εἶναι Κληρικὸς, ἢ καθιζήσεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἢ ἀφορίζεται. Ὑβρις δὲ κοντὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς λογίζονται: οἱ δριμύτεροι ἔλεγχοι. Ἐμποδίσας δὲ ὁ κανὼν τὸν παρὰ τὸ δίκαιον τὸν βασιλέα ὑβρίζοντα, ἀφῆκε κατὰ τὸ σιωπώμενον νὰ ἐννοουμένῃ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι, ἐὰν οἱ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες ἀσεβοῦσιν, ἢ ἀμαρτάνουσιν, συγχωροῦνται νὰ ἐλέγχουν αὐτοὺς ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει τὸ νὰ ἐλέγχουν τοιαῦτα πρόσωπα. Ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ αὐτὸς ὁ ὑβρίσας πρέπει νὰ τιμωρῆται εὐθύς (1) καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νε'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΠΙΕ'.

Τῆς ε'. β'. Αὐτοῦ κ. νβ'. ε'. Καρθ. λβ'. νδ'. Ἀθην. λθ'. Ἐπιτομὴ ἐπισ. Γρηγόριος Θεολόγος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔπεσι. Ἀμφιλόχιος.

Ἔστω ὑμῖν πᾶσι Κληρικῶς καὶ Λαϊκῶς βιβλία σεβάσμια καὶ Ἅγια. Τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης, Μωυσέως πέντε· Γένεσις· Ἐξοδος· Λευτικόν· Ἀριθμοί· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Ναυῆ ἐν· Κριτῶν ἐν· Ρούθ ἐν. Βασιλειῶν τέσσαρα. Παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο· Ἐσθῆρ δύο. Ἐσθῆρ ἐν· Μακκαβαίων τρία· Ἰωβ ἐν· ψαλτήριον ἐν, Σολομῶντος τρία, Παροιμίαι. Ἐκκλησιαστής καὶ Ἄσμα Ἀσμάτων· Προφητῶν δώδεκα· ἐν Ἡσαίου· ἐν Ἰερεμίου· ἐν Ἰεζεκιήλ· Δανιήλ ἐν. Ἐξώθεν δὲ ὑμῖν προσηγορευθῶ μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους, τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Ἡμέτερα δὲ, τουτέστι τῆς καινῆς Διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου. Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο· Ἰωάννου ἐπιστολαὶ τρεῖς· Ἰακώβου μία· Ἰούδα μία· Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο· καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς Ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτώ βιβλίοις προσηγορευμέναι, (ἃς οὐ γρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά) καὶ αἱ Πράξεις ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων. (2)

λεός· νὰ εὐλογῆ καὶ νὰ θανατοῖ, νὰ κρατῆ τὴν ποιμαντικὴν βακτηρίαν, καὶ μάχαιραν τὴν φονευτήριαν. Μίξις ἀμικτος, καὶ τίρας ἀλλόκοτον! Ἄς ἰδῆ λοιπὸν οὗτος ὅτι παραβάτης τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ Κανόνος εὐρίσκειται, καὶ καθαιρέσει ὑπόκειται ἀμφότερα βυβλόμηνος ἔχειν, καὶ Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν. Πρὸς τοῦτο χρησιμώτατα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁσίου τοῦ Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς Κωνσταντινὸν τὸν μέγαν εἰρημίνα, (Παρὰ Ἀθανασίῳ ἐπιστολῇ τοῖς ἀπανταχοῦ τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι). «Σοὶ βασιλείαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστυσι· καὶ ὡσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλίπτων, ἀντιλέγει τῇ διαταξαμένῳ Θεῷ: οὕτω φοβήσεται μὴ καὶ σὺ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς σεαυτὸν ἔλκων, ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γίνῃ.» Ἀπόδοτε, γέγραπται, τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Οὕτε τοίνυν ἡμῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεισι, (τί ἂν εἶποι πρὸς ταῦτα ὁ διαρχὼν Πάπας;) οὕτε σὺ τοῦ θυμῶν ἐξουσίαν ἔχεις. ὦ Βασιλεῦ.»

(1) Διὰ νὰ καταπαύσων τὴν ὀργὴν οἱ θεϊότατοι βασιλεῖς, καὶ νὰ γίνωνται φιλόφρονες πρὸς τοὺς ὑβριστὰς των, ἢ λάθουν παράδειγμα ἀπὸ τὸν μέγαν Κωνσταντίνον, καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν Θεοδοσίον. Ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντίνος, ἐπειδὴ τινες ἐλιθοβόλησαν τὴν εἰκόνα του, καὶ παρεκίνουν αὐτὸν οἱ φίλοι του νὰ τιμωρῆσιν τοὺς ὑβριστὰς, διότι μὲ τοὺς λίθους ἐπλήρωσαν τὸ πρόσωπόν του· αὐτὸς ψηλαφήσας τὸ πρόσωπόν του, καὶ χαμογελάσας εἶπε ταῦτα τὰ ἀξιωματικώτατα λόγια· «Οὐδαμοῦ πληγὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγενῆσθαι ὄρω, ἀλλ' ὕγιής μὲν ἡ κεφαλὴ, ὕγιής δὲ ἡ ὄψις ἅπασα. (Χρυσόστομος λόγ. κ'. Ἀνδριάντ. σελ. 599. τοῦ ε'. τόμ.). Ὁ δὲ Θεοδοσίος, καὶ μ' ἔδλον ὅπου οἱ

Ἀντιοχείς ἐκρήμισαν τοὺς ἀνδριάντας του, καὶ ἄλλας ἀτοπίας ἔκαμαν, ὅμως ὅταν ἐπῆγεν ὁ Ἀντιοχείας Φλαυιανὸς, καὶ τὸν παρεκάλεσε, τόσον ἡμερώθη ὁ θυμὸς του, ὥστε ὅπου εἶπε ταῦτα τὰ φιλόφρονα ῥήματα πρὸς αὐτόν. Καὶ τί θαυμαστὸν καὶ μέγα, εἰ τοῖς ὑβριστῶν ἀφήσομεν τὴν ὀργὴν ἀνθρώποις οὖσιν, ἀνθρώποι καὶ αὐτοὶ τυγχάνοντες, ὅπου γὰρ ὁ τῆς οἰκουμένης Δισπότης. . . . ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν τὸν Πατέρα παρεκάλει λέγων· ἄφισ αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι; (Χρυσόστομος αὐτόθι σελ. 602.) Ἄς δυσωπήσῃ τοὺς βασιλεῖς εἰς τὸ νὰ ἡμερώνωσι τὸν θυμὸν τους καὶ ἂν αὐτὸ τὸ ὄνομα, ὅπου ἔχουν τὴν Βασιλείαν. Ὁρίζεται γὰρ ἀπὸ τὸν Λέοντα, καὶ Κωνσταντίνον τοὺς ὀνόμας των Βασιλεῖς οὕτω· «Βασιλεῦς ἐστίν ἐννομος ἐπιστάσια, κοινὴν ἀγαθὴν πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις, μήτε κατὰ ἀντιπάθειαν τιμωρῶν, μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν. β'. Σκοπὸς τῷ Βασιλεῖ, τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων δι' ἀγαθότητος ἢ φυλακῆ καὶ ἀσφάλειας. γ'. Τέλος τῷ Βασιλεῖ τὸ εὐεργετεῖν, δι' ὃ καὶ εὐεργέτης λέγεται. (Ἐν τῇ ἐκλογ. τῶν νόμ. τίτλ. β'. σελ. 83. τοῦ β'. βιβλ. τοῦ Γεωργίου Γραικοῦ.). Ὁ θέλων δὲ νὰ ἐξμερῶσῃ τὴν τῶν Βασιλείων ὀργὴν, ἢ ἀναγνώσῃ αὐτόθι παρὰ τῷ Χρυσόστομο τὰ σοφώτατα, καὶ δυσωπητικώτατα σχήματα καὶ ῥήματα, ὅπου ἐμεταχειρίσθη ὁ Φλαυιανὸς πρὸς τὸν Θεοδοσίον.»

(2) Σημειώσαι δὲ, ὅτι εἰς πολλὰ βιβλία καὶ χειρόγραφα καὶ τετυπωμένα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Σύνοψιν Ἀλεξίου τοῦ Ἀριστηνοῦ, φέρονται καὶ ἄλλοι Κανόνες ἐπιγεγραμμένοι· εἰ μὲν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου, οἱ δὲ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ δεχόμεθα, ἀλλὰ νὰ ἀποβάλλωμεν ὡς νόθους καὶ ψευδεπιγράφους. Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁγία οἰκουμένη ἐ

γέλια· Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων· Αἱ ἑπτὰ καθολικαὶ Ἐπιστολαί· Ἰακώβου μίξ, Πέτρου δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδα μία· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Καὶ ἡ Ἀποκάλυψις. Περὶ τῆς ὁποίας ἀγκαλὰ καὶ λέγει ὁ θεὸς Ἀμφιλόχιος ἐν τῇ Ἰάμβοις, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐγκρίνουσιν ὡς γνησίαν, οἱ περισσότεροι δὲ τὴν κρίνουσιν ὡς νόθον. Ὅμως ὡς κανονιζόμενον βιβλίον ταύτην δέχεται ἡ ἐν Καρθαγ. σύνοδος, Καν. λ'. καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ λθ'. προρηθείσῃ ἐπιστολῇ, καὶ ὁ θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, μυστικὴν ἐποψίαν ταύτην ὀνομάζων, καὶ

ἐπιστολῇ· ὡσάν ὅπου τὸ ὄνομα, ἀπόκρυφα, ἐπεινήθη παρὰ τῶν Αἰρετικῶν, διὰ νὰ ἤμπορῶν μὲ αὐτὸ νὰ γράψωσιν ὅ,τι θέλουσι καὶ νὰ πλανῶσι τοὺς ἀπλουτέρους ὅτι εἶναι τάχα ἀπόκρυφα βιβλία τῶν ἁγίων, καὶ παλαιά. Δοιοὶν καλῶς ἔν ἔχῃ τὰ μὴ κανονιζόμενα βιβλία τῆς Παλαιᾶς, νὰ ὀνομάζωνται ἀναγινωσκόμενα, καὶ ὄχι ἀπόκρυφα. Ἀναγινωσκόμενα δὲ κυρίως καὶ μάλιστα ταῦτα πρέπει νὰ ὀνομάζωνται. Ὁ Νεεμίης. Ἡ Αἴνεσις τῶν τριῶν Παίδων. Ὁ Βῆλ καὶ Δράκων. Καὶ ἡ Σωσάννα, ἐπειδὴ καὶ τῶν βιβλίων τούτων, οὐδὲ μία μνήμη ἐμφέρεται, οὔτε εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικόν, οὔτε εἰς τὴν ἐν Λαοδικ. οὔτε εἰς τὴν ἐν Καρθαγ. οὔτε εἰς τὸν μέγαν Ἀθαν. οὔτε εἰς τὸν θεῖον Γρηγόριον, οὔτε εἰς τὸν Ἀμφιλόχιον. (Ὁ δὲ Ὀριγένης εἶχεν ὀμιλίαν εἰς τὸν Νεεμίαν). Δὲν ἤθελεν εἶναι ἐξω τοῦ σκοποῦ τὸ νὰ προσβίσωμεν, ὡς ἐν παραρτήματος λόγῳ, εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, καὶ τινὰ ἀναγκαῖα εἰς γνῶσιν τῶν σχολαζόντων τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, καὶ νὰ παραθέσωμεν ταῦτα τοῖς φιλολόγοις ὡς ἡδυσμά τι καὶ ἄρτυμα. Ἐροῦμεν οὖν α'. τί ἐστὶν ἡ θεία Γραφή. β'. Ποταπλοῦν τὸ νόημα τῶν ἱερῶν Γραφῶν. γ'. Τίτι διαλέκτωρ συνεγράφησαν. δ'. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς. Καὶ ε'. πόσαι ἐκδόσεις ἢ μεταφράσεις εἰσὶν αὐτῆς. Ἡ μὲν οὖν θεία Γραφή ρῆμα Θεοῦ ἐστὶν, αὐτοῦ ἐμπνεύοντος γεγραμμένον. Ρῆμα μὲν Θεοῦ λέγεται, καθ' ὃ κοινωνεῖ ταῖς παραδόσεις, γεγραμμένον δὲ, καθ' ὃ διακρίνεται τῶν παραδόσεων, ρῆμα οὐσῶν Θεοῦ ἄγραφον. Προσετίθη δὲ, αὐτοῦ ἐμπνεύοντος, πρὸς διαφορὰν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων καὶ Θεοπισμῶν, κατ' ἐπιστάσιαν Θεοῦ, οὐ κατ' ἐμπνευσιν γεγραμμένων· δι' ὃ οὐδὲ Θεόπνευστοι γραφαὶ αὐτοὶ ὀνομάζονται· (σπανιάτις δὲ θεόπνευστοι καὶ οἱ Κανόνες τῶν συνόδων λέγονται, ὡς τοῦτο δηλοῦται εἰς διάφορα μέρη τῶν συνοδικῶν. Ὑποδηλοῦται δὲ καὶ εἰς τὴν πρὸς Κελεστίνον τῆς ἐν Καρθαγίν. ἐπιστολῇ.) Καθὼς γὰρ ἤμπορεῖ τινὰς νὰ στελεῖ γράμμα εἰς ἄλλον κατὰ δύο τρόπους, ἢ νὰ εἰπῇ εἰς τὸν γραφεὰ καὶ τὰ ἴδια λόγια ὅπου θέλει νὰ γράψῃ, ἢ μόνον νὰ εἰπῇ τὸ νόημα, καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν γραφεὰ νὰ ἐκθέσῃ τὸ νόημα ἐκεῖνο μὲ ἐδικτὴν του φράσιν καὶ λόγια· ἔτσι καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς μὲν τὰς Γραφάς, καὶ αὐτὰ τὰ λόγια ὑπηγόρευσε, εἰς δὲ τὰς συνόδους αὐτὸ μόνον τὸ νόημα κατ' ἐπιστάσιαν καὶ φωτισμὸν αὐτοῦ. Διακρίνουσι γὰρ οἱ θεολόγοι ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία ταῦτα· Ἀποκάλυψιν, Ἐμπνευσιν καὶ Φωτισμὸν, ἢτοι Ἐλλαμψιν καὶ ἐπιστάσιαν. «Καὶ Ἀποκάλυψις μὲν ἐστὶ κατ' αὐτοῦς, ἀγνωσμένης ἀληθείας θεοθεν φανέρωσις· Ἐμπνευσις δὲ, κίνησις ἐσωτερικῇ, ὑπὸ τῆς ὁποίας διεγείρεται τις θεοθεν ἢ νὰ εἰπῇ, ἢ νὰ πράξῃ τί, χωρὶς νὰ παραβλάπτηται ὁ νοῦς, ἢ τὸ αὐτεξούσιον τῆς θελησεως του· Φωτισμὸς δὲ καὶ Ἐλλαμψις εἶνε βοήθεια καὶ ἐπιστάσις Θεοῦ, διαφυλάττουσα τὸν λέγοντα ἢ γράφοντα ἀπὸ κάθε ἀπάτην καὶ σφάλμα. Πᾶσα μὲν οὖν ἡ θεία Γραφή διεχαράχθη, ὄχι μόνον μὲ ἐπιστάσιαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πᾶσα γὰρ (φησὶν ὁ Πέτρος α'. ἐπιστολ.) προφητεία, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι. Καὶ πᾶσα Γραφή, θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν (β'. πρὸς Τιμόθ.) καὶ, πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου; (Ματθ.) Δι' ὃ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ

ἅγιον πιστεύομεν, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν Προφητῶν. Συμμεαρτυρεῖ δὲ τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, Ἰουστίνος, Κλήμησις ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Ὀριγένης, Ἀθηναγόρας, Ἰερώνυμος, Αὐγουστίνος, καὶ πάντες ἀπλῶς. Δι' ὃ καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐπιστηριζόμενος εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὅπου λέγει· «Ἰῶτα ἐν, ἢ μία κεφαλα οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ Νόμου.» [Ματθ. ε' 18.] Οὐδὲ συλλαβὴν μίαν, λέγει, ἐτόλμησαν νὰ βάλουν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς· ὡς καὶ ὁ Αὐγουστίνος τοῦτο λέγει, ἐρμηνεύων τὸ, εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγγῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξεν. [Ἰωάν. ιθ'. 34.] Εἰ δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ὁ Ἰερώνυμος, λέγουσιν ὅτι τὰ μὲν μυστηριώδη καὶ κυριώτερα τῶν Γραφῶν καὶ ἐξ ἐμπνεύσεως τοῦ Πνεύματος ἐχαράχθησαν, τὰ δὲ ἱστορικὰ μὲ ἐπιστάσιαν αὐτοῦ μόνην, καὶ μὲ ἴδιον χαρακτῆρα τῶν συγγραμμένων, συμπεραίνοντες τοῦτο, πρῶτον μὲν ἀπὸ τὴν διάφορον φράσιν τοῦ Δεκαλόγου ὅπου κάμνει ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν Ἔξοδον (κεφ. κ'. 12.) καὶ εἰς τὸ Δευτερονόμιον (ε'), δεῦτερον δὲ ὅτι, ὁ συγγραφεὺς τοῦ β'. τῶν Μακκαβαίων λέγει, ὅτι ἐτελείωσε τὸ πόνημα πολλῇ πόνῃ καὶ ἰδρωτί. Καὶ κεφ. ιε'. 38. καὶ μὲν καλῶς καὶ εὐθικτικῶς τῇ συντάξει (ἔχει δηλ. τὰ γεγραμμένα), τοῦτο καὶ αὐτὸς ἤθελεν, εἰ δὲ ἀτελῶς καὶ μετρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. Πῶς γὰρ ταῦτα, λέγουσιν, ἠδύνατο νὰ εἰπῇ ὁ συγγραφεὺς αὐτός; ἂν ὅλα κατὰ λέξιν, ἕως ἑνα Ἰῶτα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτῇ ὑπεγόρευσε; πλὴν ἡ διαφορὰ ὅπου εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰς δύο δόξας αὐτὰς, ὀλίγη εἶναι καὶ παραμικρά. Καὶ αἱ δύο γὰρ δόξαι τὰ κυριώτερα τῆς Γραφῆς φρονούσιν, ὅτι ὑπὸ Πνεύματος ἐνεπνεύθησαν καὶ ὑπηγορεύθησαν, καὶ ὅτι παρὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς τὸ Πνεῦμα, δὲν ἀφήκεν αὐτοὺς εἰς κἀνένα νὰ πλανηθοῦν. Ὅστε, πάντα τὰ ἐν ταῖς θεαῖς Γραφαῖς ἐν τε δόγμασι, καὶ ἱστορίαις, καὶ χρονολογίαις, ρήματα Θεοῦ εἶναι. Ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ἀληθινὸς (Ρώμ. γ'.) καὶ Θεὸς τῆς ἀληθείας (Ψαλμ. λα'.) καὶ οὐχ ὡς ἄνθρωπος ψεύδεται (Ἀριθμ. κε'). Τὸ νόημα δὲ τῶν Γραφῶν εἰς δύο κατὰ πρώτην τομὴν διαιρεῖται, εἰς τὸ κατὰ γράμμα καὶ εἰς τὸ κατὰ Πνεῦμα. Καὶ νόημα μὲν κατὰ τὸ γράμμα εἶναι ἐκεῖνο ὅπου πρώτως καὶ ἀμέσως δηλοῖ τὸ γράμμα, οἷον ἐπὶ τοῦ εἰρημένου, Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. Τὸ γράμμα τὸν Ἀβραὰμ φανερώνει, καὶ τὰς δύο γυναῖκας αὐτοῦ, τὴν Σάρραν τὴν ἐλευθέραν, καὶ τὴν Ἄγαρ τὴν παιδίσκην, καὶ δύο υἱοὺς, τὸν Ἰσαὰκ καὶ τὸν Ἰσμαήλ. Νόημα δὲ κατὰ Πνεῦμα εἶναι, τὸ μὴ δηλούμενον ἀπὸ τὰς λέξεις καὶ τὸ γράμμα ἀμέσως, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σημαίνόμενον τοῦ γράμματος. Οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω, Ἄγαρ μὲν ἐννοεῖται ἡ γαλινὴ καὶ κάτω Ἰεροσολάημ, Σάρρα δὲ ἡ ἀνω Ἰερουσαλήμ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς ὁ Παῦλος αὐτὸ διερμηνεύει. (Γαλάτ. δ'.) Τὸ δὲ κατὰ γράμμα νόημα ὑποδιαιρεῖται εἰς κύριον καὶ μεταφορικόν. Καὶ κύριον μὲν, ὡς τὸ, ὁ Ἀβραὰμ ἐγέννησε δύο υἱοὺς, μεταφορικόν δὲ ὡς ἐκεῖνο τὸ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐνθα τὰ δεξιά, οὐχὶ τὴν θέσιν τοῦ σώματος δηλοῦσιν, ἀλλὰ μεταφορικῶς τὴν ἰσότητά τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς. Τὸ δὲ κατὰ Πνεῦμα νόημα εἰς τρία ὑποδιαιρεῖται· ἀλληγορικόν, τροπολογικόν καὶ ἀναγωγικόν. Τὸ μὲν οὖν ἀλληγορικόν τοὺς ἐν τῷ Μωσαϊκῷ Νόμῳ τύπους εἰς τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρει. Τὸ τροπολογικόν δὲ, ἀποβλέπει εἰς τὴν τῶν ἡθῶν καὶ τρόπων κοσμιότητα. Τὸ ἀναγωγικόν

ὁ σχολιαστὴς τοῦ ἁγίου Διονυσίου θεῖος Μάξιμος πολλαχοῦ τῶν σχολίων αὐτοῦ ταύτης μνημονεύουσι. Καὶ ὁ θεῖος Ἰερώνυμος λέγων αὐτὴν τὸ ὑψηλότερον βιβλίον τοῦ κόσμου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος δὲν ἀναφέρει ταύτην εἰς τὰ ἔπη του. ἀλλ' εἰς τὸν συντοκτῆριον λόγον ὁποῦ κάμνει πρὸς τοὺς ρν'. Ἐπισκόπους τῆς β'. συνόδου, φανερώς ἀναφέρει αὐτὴν, λέγων· πείθομαι γὰρ ἄλλους (Ἀγγέλους) ἄλλης ἐπιστατεῖν Ἐκκλησίας, ὡς Ἰωάννης διδάσκει με διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὠριγένης εἶχεν ἔκθεσιν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν. Μέννηται αὐτῆς καὶ Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (σελ. 679. τῆς Πετατεύχ.) καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (σελ. 856. τῆς

κὸν δὲ, ἐπὶ τὴν τῶν μακαρίων δόξαν ἀνάγει τὰ λεγόμενα. Οἷον ἡ λέξις Ἰερουσαλήμ, ἀλληγορικῶς μὲν, σημαίνει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· τροπολογικῶς δὲ, τὴν ἐκάστου ἀνθρώπου ψυχὴν· ἀναγωγικῶς δὲ, τὴν ἄνω πόλιν, τὴν οὐράνιον Ἰερουσαλήμ. Ἐκ μὲν οὖν τοῦ κατὰ τὸ γράμμα νοήματος, ἡ Θεολογία ἀσφαλῶς καὶ ἀναγκαστικῶς συμπεραίνει τὰ ἑαυτῆς συμπεράσματα, ἐκ δὲ τοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα, οὐκ ἀναγκαστικῶς μὲν, ἀλλ' ἐξ ἀξιοχρείας πειθῶ εἰς τὸν διερμηνεύοντα ἐπορεύεται. Πάντα δὲ τὰ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις κανονιζόμενα βιβλία Ἑβραϊστὶ συνεγράφησαν, τὸ δὲ τοῦ Ἰωβίτ, καὶ τῆς Ἰουδῆθ, εἰς γλῶσσαν Χαλδαϊκὴν. Ἡ δὲ Σοφία τοῦ Σολομῶντος, κατὰ μὲν τὸν Ἄθαν. εἰ μὲν τοῦ Σολομῶντος γνήσιον σύγγραμμά ἐστι, φανερόν ἐστι Ἑβραϊστὶ συνεγράφη, κατ' ἄλλους δὲ ἔφανη, ὅτι περιέχει ἀπορρήγματα τινὰ τοῦ Σολομῶντος, συγγεγραμμένα Ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν Φίλωνα, ἕνα τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Τὸ δὲ τοῦ Ἰωβ βιβλίον, Ἀραβικὰ συνεγράφη, καὶ ὡς μὲν ὁ Πολυχρόνιος ἐν τῇ προομιῇ τοῦ Ἰωβ, καὶ Νικήτας ὁ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου σχολιαστὴς λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἢ συνεγράφη, ἢ μεταφράσθη, συμπεραίνωντας τοῦτο ἀπὸ ἕνα ρητὸν τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν ἐξισωτὴν Ἰουλιανὸν εὐρισκόμενον, τὸ ὁποῖον, εἶναι μὲν τοῦ Ἰωβ, ὁ δὲ Θεολόγος λέγει ὅτι εἶναι τοῦ Σολομῶντος, ἔχει δὲ οὕτω· «Μικρὸς μὲν καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστὶ, καὶ θεράπων ὄμοι τῷ δεσπότῃ, τὸ τοῦ Σολομῶντος φθέγγομαι.» (Ἄλλ' ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ Σολομῶντος ἐδῶ κείμενον, ἢ εἶναι παραδρομὴ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου, ἢ τοῦ ἀντιγραφίως σφάλμα γραφικόν). Ὡς καθ' ἕνα τρόπον ἀπὸ τούτων δύο τούτων, εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸν περὶ προσηυχῆς λόγον τοῦ θεοῦ Χρυσοστόμου τὸ ὄνομα τοῦ Σολομῶντος, εἰς ρητὸν ὁποῦ εἶναι τοῦ σοφοῦ Σειράχ. «Ἦγουν, τὸ «βῆμα ποδός, καὶ γέλωσ δόδοντων κτλ.» Σειρ. ιθ'. 30. ὡς δὲ ἄλλοι θέλουσιν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἰωβ συνεγράφη. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην Ἰουλιανὸς ὁ Ἀλικαρνασσεὺς οὐ δέχεται. Οὐδέποτε γὰρ ὁ θεῖος Ἰωβ πάθει φιλαυτίας ἐνικᾶτο, ὥστε νὰ γίνῃ ἐγκωμιστὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἄλλοι δὲ θέλουσιν, ὅτι συνεγράφη ἀπὸ τοὺς τρεῖς φίλους του, εὐξαμένου τοῦ Ἰωβ οὕτω· «Τίς ἂν δώῃ γραφῆναι τὰ ῥήματά μου, τεθῆναι δὲ αὐτὰ ἐν βιβλίῳ εἰς τὸν αἰῶνα;» Οἱ περισσότεροι ὁμῶς θέλουσιν, ὅτι ἢ μεταφράσθη ἢ συνεγράφη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, πρὸς παρηγορίαν τῶν τότε ἐν Αἰγύπτῳ καταταυραννομένων Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ Φαραῶ. Τῶν Μακκαβαίων δὲ τὰ βιβλία, τὸ μὲν πρῶτον συνεγράφη Ἑβραϊστὶ, τὸ δὲ δευτέρον Ἑλληνιστί. Ἡ δὲ σοφία τοῦ Σειράχ Ἑβραϊστὶ μὲν συνεγράφη ὑπὸ Ἰησοῦ υἱοῦ Σειράχ, τὸν ὁποῖον λέγουσιν τινες ὅτι ἐστάθη ἕνας ἀπὸ τοὺς ο'. ἑρμηνευτὰς τῆς ἁγίας Γραφῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μεταφράσθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ πάππον, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ βιβλίου. Εἰς τοὺς χρόνους δὲ τοὺς ἐδικούς μας μόνον τὸ Ἑλληνικὸν σώζεται, καὶ ἔχει τὸ Ἑβραϊκόν. Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, πάντε βιβλία λέγονται στιχρᾶ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου, καὶ Δυμασκηνὸν Ἰωάννην· περὶ ὀρθοδοξίας βιβλ. δ'. ὁ Ἰωβ, οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ, καὶ τὰ πρῶτα βιβλία τοῦ Σολομῶντος, αἱ Παροιμίαι, ὁ Ἐκκλησιαστής, καὶ τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων. Λέ-

γονται δὲ οὕτω, διότι, καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὴν ποιητικὴν καὶ ἑμμετρον τέχνην τῶν στιχῶν, ἔτσι καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ, εἶχε τέχνην τινὰ στιχουργικὴν, τὰ ποιήματα τῆς ὁποίας ἦσαν νοστιμώτερα καὶ γλυκύτερα εἰς τὸ αὐτὸ, ἀπὸ τὰ ἄλλα περὶ Ἑβραϊκά. Τῆς δὲ νέας Γραφῆς τὰ βιβλία, πάντα Ἑλληνιστὶ συνεγράφησαν, ἔξω μόνον τὸ κατὰ Ματθ. Εὐαγγέλιον, καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ, ἅτινα συνεγράφησαν Ἑβραϊκῶς ἢ Συριακῶς, τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν τοῦ κατὰ Ματθ. πρωτότυπον, οὐκ εὐρίσκεται, ἀλλ' οὐδὲ πᾶν ὁμολογεῖται ὅτι τοῦτο μεταφράσας εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τινὲς δὲ φασὶν ὅτι ἐστὶν Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ. Τὴν δὲ πρὸς Ἑβραίους, ἢ ὁ Λουκᾶς, ἢ ὁ Βαρνάβας, ἢ ὁ Ρώμης Κλήμης μετέφρασεν. Εἶπον δὲ Συριακῶς, ὅτι τότε ἡ Ἀραβικὴ μὲ τὴν Συριακὴν ἦτο μεμιγμένη. Εἰ δὲ ὁ Βαρώνιος χρονογράφος Ἰησουίτης λέγει, ὅτι τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον συνεγράφη Λατινικῶς, ἃς χαίρεται μὲ τὴν γνώμην του, καὶ ἃς ἐντραπῆ τοὺς ἐδικούς μας Πατέρας λέγοντας, ὅτι συνεγράφη Ἑλληνιστὶ, καὶ μάλιστα τὸν ἱερὸν Αὐγουστίνον αὐτὸ τοῦτο βιβλιοῦντα, βιβλ. 4. περὶ συμφων. Εὐαγγελιστ. κεφ. 6'. Τί δ' ἂν εἴποιμεν πρὸς τὰ ἐμπερόμενα ἔπη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐν οἷς λέγεται· «Μάρκος δ'. Ἰταλίη, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι;» ἢ ὅτι νόθον τοῦτο ἐστὶ καὶ ἀπίστευτον, ἢ ὅτι τῶν πλειόνων ἢ ψῆφος πρέπει νὰ ἐπικρατῆ. Εἰ γὰρ αὕτη γνησίη γνώμη ἦν τοῦ Θεολόγου, πῶς ταύτην οὐκ οἶδεν ὁ θεῖος Ἰερώνυμος, ὁ μαθητὴς χρηματίας ἐκείνου, καὶ ὁ Αὐγουστίνος, ὁ ἄκρος φίλος Ἰερωνύμου; Σημειώστωις δὲ ἄξιον εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἱστορεῖ Νικόλαος ὁ Μαλαξῆς, ὅτι ὁ θεῖος Λουκᾶς ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐν τῷ μεγάλῳ Σπηλαίῳ, καθὼς διαλαμβάνει τὸ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τῆς Μονῆς ταύτης. Πάντα δὲ τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ὡς ἐκ τῆς ὕλης ὁποῦ περιέχουσι, διαιροῦνται εἰς νομικά, ἱστορικά, ἠθικά καὶ προφητικά. Νομικὰ μὲν οὖν εἰσὶν ἡ Πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως, ἱστορικὰ δὲ, ὁ Ἰησοῦς, οἱ Κριταί, ἡ Ρούθ, αἱ Βασιλίσαι, τὰ Παραλειπόμενα, τὰ δύο τοῦ Ἐσδρα, ὁ Ἰωβίτ, Ἰουδῆθ, Ἐσθῆρ, οἱ Μακκαβαῖοι καὶ ὁ Ἰωβ. Ἠθικὰ δὲ ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἡ σοφία τοῦ Σειράχ, αἱ Παροιμίαι. Ἐκτὸς τῆς διαίρεσεως ταύτης παραλείπεται τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων, καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής, διδασκαλεῖα ὄντα πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν τῶν κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς θεοῖς νόμοις γεγραμμένων. Προφητικὰ δὲ τελευταῖον τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν, διεγείροντα τοὺς πάντας εἰς φυλακὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποφυγὴν πάσης κακίας, καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οικονομίας προαγγέλλοντα ἅπασιν. Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς νέας Γραφῆς, ἄλλα μὲν εἶναι νομικά, ὡς τὰ δ'. Εὐαγγέλια, ἄλλα δὲ ἱστορικά, ὡς αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, πρὸς ἀκριβεστέραν τῶν θεῶν Εὐαγγελίων κατανόησιν συμβάλλουσαι. Τίς γὰρ συνίσει ἐν τοῖς Εὐαγγέλοις τοῦ βαπτίσματος τὴν δύναμιν, καὶ τὸ μυστήριον τῆς χάριτος, καὶ τὴν ἐπὶ Σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν προσενεχθεῖσαν θυσίαν, χωρὶς τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων; καὶ μάλιστα τοῦ θεοῦ Παύλου; οὐδὲν δὲ κωλύει ἐν καὶ τὸ αὐτὸ βιβλίον νὰ ᾖ ἐνταύτῳ, καὶ νομικόν, καὶ ἠθικόν, ὡς τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου, καὶ τὰ δ'. Εὐαγγέλια. Ἐκδόσεις δὲ ἢ μεταφράσεις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς αἱ κυριώτεραι εἶναι πάντε. Ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Συριακὴ, ἡ Ἀραβικὴ, ἡ Χαλδαϊκὴ

Πεντατ.) δέχονται αὐτὴν καὶ Ἀπολινάριος, Ἐφραιμ, Παπίας, Ἰουστίνος, Εἰρηναῖος, Τερτυλλιανός, Λακτάντιος, Σεβήρος, Σουλπίκιος, Αὐγουστίνος, Μεθόδιος, Ἰππόλυτος, Ἀνδρέας ὁ Καισαρείας, καὶ αὐτὴ ἡ Οἰκουμενικὴ β' σύνοδος, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τὸν περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀναφέροντα συντακτῆριν ἐξεφώνησε λόγον. Ὁ Σάρδεων Μελίτων, καὶ Θεόφιλος ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι. Αἱ δὲ δύο τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολαὶ, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ παρῶν Ἀποστολικὸς Κανὼν, πρὸς Κορινθίους εἰσὶν ἐπιστελλόμεναι, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας, καὶ ἐκδεδομέναι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ α'. τόμου τῶν Πρακτικῶν τῶν συνόδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ β'. νόμος κρίνεται ἀπὸ τὸν Φώτιον, φύλλ. 156 τῆς Μυριοβίβλου. Αἱ δὲ τῶν Ἀποστόλων Διαταγαί, αἵτινες καὶ διδασχὴ τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ ὑπὸ τοῦ β'. τῆς σ', ἀπεβλήθησαν μὲν ἀπὸ τὸν β'. Κανὼνα τῆς Οἰκουμενικῆς σ'. συνόδου, ὡς ἀνὸς ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν Αἵρετικῶν ἐπειδὴ δὲ ὄχι ὅλα ἐνοθεύθησαν, ἀλλ' εἰς μέρη τινὰ, διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν Πατέρων καὶ πρὸ τῆς σ', οἶος μάλιστα ἐστὶν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἱερός Μάξιμος, ρητὰ ἐξ αὐτῶν προεχειρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Θεολόγος ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ τῷ, ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι, πρόβλετον ἀλληγορεῖ τὸν Χριστὸν διὰ τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἔνδυμα, ὅπερ ρητὸν ἐκ τῶν διαταγῶν ἠρανίσθη, κατὰ τὸν Νικήταν, ὁ δὲ θεὸς Μάξιμος

καὶ ἡ Ἰταλικὴ, ἢ τοὶ Λατινικὴ. Ἡ μὲν οὖν Ἑλληνικὴ εἰς τίσσaras ἐκδόσεις πὰς κυριωτέρας διαιρεῖται. Καὶ α'. μὲν καὶ ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ τῶν Ο'. ἢ ὁβ'. λεγομένη, μεθερμηνεύσασα ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ὄχι μόνον τὴν Πεντάτευχον, ὡς σφαλτρῶς δισχυρίζεται ὁ Σκαλίγερος, καὶ ἄλλοι νεωτερισταί, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν παλαιὰν Διαθήκην, ὡς μαρτυροῦσιν Ἰουστίνος, Εἰρηναῖος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ἄλλοι πρὸ τῶν χρόνων τῶν Μακκαβαίων, ταῦτ' εἰπεῖν πρὸ Χριστοῦ σλ'. ἔτη, ἐξ ἧς ἐκδόσεως καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι τοὺς τῶν Προφητῶν χρησμοὺς ἠρανίσθησαν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦτης Βελλαρμίνος λέγει, ὅτι ἡ τῶν Ο'. ἐκδοσις αὕτη εἶναι ἐλλειπῆς ἤδη, μάρτυρας φέρων τὸν τε θεῖον Ἰερωνύμον λέγοντα ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Παραλειπομ. ὅτι ἡ ἀρχαία καὶ γνησία μεθερμηνεύσις διεφθάρη καὶ ὅτι τὰ πρωτότυπα ταύτης σώζονται ἀλλήλων διαφέροντα· ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰουστίνον λέγοντα ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα διαλόγῳ, ὅτι ὁ μὲν Ἀριστέδης, ὑπάσπιστής τις τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ τῶν Ο'. ἐκδοσις σύμφωνος εἶναι μὲ τὰ Ἑβραϊκὰ πρωτότυπα, ἤδη δὲ αὕτη (λέγει παρ' αὐτοῦ ὁ ἅγιος) εἰς πολλὰ τῶν Ἑβραϊκῶν διαφέρει. Ὅμως ἕως μᾶθῃ ὁ Βελλαρμίνος, ὅτι ἡ ἐκδοσις τῶν Ο'. ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς γνησία καὶ δόκιμος ἐκρίθη ἀπὸ τῆν Ἐκκλησίαν, καὶ αὐτὴν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς μαρτυρίαν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία, ὄχι μόνον ἡ ἀνατολική, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ δυτικὴ πρὸ τῆς μεθερμηνεύσεως τοῦ Ἰερωνύμου εἰς τὴν Λατινίδα. Καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος τοὺς Ο'. ἐπαινεῖ, ὄχι μόνον ὡς διερμηνευτὰς τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς προφήτας θεῖου Πνεύματι ἐμπνευσθέντας. Καὶ ὁ Αὐγουστίνος (βιβλ. Περὶ πόλεως Θεοῦ) ἐπὶ Πνεῦμα, λέγει, τὸ φωτίσαν τοὺς Προφήτας ὅταν ἐκεῖνοι ἐκέρυξαν, τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ἐφώτισε καὶ τοὺς Ο'. ὅταν ἐκεῖνα μεθερμηνεύσαν. Καὶ ὁ θεὸς Ἰουστίνος, καὶ ὁ Τερτυλλιανός λέγουσιν, ὅτι ὁ καθ' ἕνα ἐξ αὐτῶν εἰς ξεχωριστὰ ὁσπήτια μετεγλώττισαν τὴν Γραφήν, καὶ ὡ τοῦ θαύματος! οὐδὲ τὸ παραμικρὸν, εὐρέθη νὰ ἔχη παράνω, ἢ παρακάτω ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον εἰς τὰ βιβλία ὁποῦ ἔγραψαν, ἀλλ' αἱ αὐταὶ λέξεις ἀπαρράλλακτως εἰς ὅλα εὐρέθησαν. Τίς λοιπὸν δύναται νὰ προτιμήσῃ ἄλλην ἐκδοσιν ἀπὸ τὴν θεόπνευστον ταύτην; εἰ δὲ καὶ εἰς μέρη τινὰ καὶ ὀλίγα διαφέρει αὕτη ἀπὸ τὰ Ἑβραϊκὰ πρωτότυπα, τί ἀπὸ τοῦτο; ἐπὶ Πνεῦμα (λέγει ὁ ἱερός Αὐγουστίνος βιβλ. Περὶ πόλεως Θεοῦ, ἀποκρινόμενος εἰς τοῦτο), τὸ Πνεῦμα, ἡμποροῦσε νὰ ἀφήσῃ τι, ἢ νὰ προσθήσῃ, διὰ νὰ μὴ λάβῃ ὑποψίαν τινὰς, ὅτι τέχνη ἀνθρωπίνῃ ἐγένετο εἰς τὴν τοιαύτην ἐκδοσιν, ἥτις κατὰ λέξιν μόνον ἔκαμε τὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι θεῖα δύναμις ἦτο ὁποῦ ἐφώτιζε καὶ ἐκυβέρνα τὸν νοῦν τοῦ μεθερμηνεύσαντος. Τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ ἐν τῷ περὶ Χριστιανικ. διδασκαλίας βιβλ. Ρητίον δὲ τοῦτο, ὅτι διαφέρει τὰ Ἑβραϊκὰ

πρωτότυπα ἀπὸ τῶν Ο'. μετάφρασιν, καθ' ὅτι, ὡς σημειοῖ ὁ Σύγκελλος, οἱ Ἰουδαῖοι διέφθειραν τὴν παλαιὰν Γραφήν τοῦ Ἑβραϊκοῦ. Ἐν γὰρ τῇ Ἑβραϊκῇ κείται, ὅτι, ὁ Νῶε ἔζησεν ἕως τοῦ νῆ. ἔτους τοῦ Ἀβραάμ, ὅπερ ψεῦδος ἐστὶ. Καὶ ὁ Ἰουστίνος ἐν τῷ πρὸς Τρύφωνα, λέγει, ὅτι τὸ τοῦ ἡε'. Ψαλμοῦ εἶπειν, εἶπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὅτι Κύριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, διέφθειραν οἱ Ἰουδαῖοι ἀφελόντες τὸ, ἀπὸ τοῦ ξύλου. (Τὸ ὅποιον πρέπει νὰ λέγηται καὶ τώρα. ἀγκαλὰ καὶ οὕτω νὰ μὴ εὐρίσκηται γεγραμμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ο'. ἴσως διὰ τινὰ διαφθορὰν τῶν ἀντιγραφῶν.) Τὸ, ὄρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ, ὁ κῶραξ ὁ ἐπὶ τοῦ Νῶε, τὸ Ἑβραϊκὸν μὲν λέγει ὅτι ἀνέστρεψεν, ὁ Ἰώσηπος δὲ καὶ οἱ Ο'. καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ Αὐγουστίνος καὶ Ἀμβρόσιος, περὶ τῆς κίβωτου, καὶ ὁ Ἰερωνύμος ἐν τῇ παραφράσει, τὸ ἐναντίον λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἀνέστρεψεν. Ὅθεν καὶ ὁ Ραββὶ Ἥλλας φανερώς λέγει, ὅτι ἡ παλαιὰ Γραφή τοῦ Ἑβραϊκοῦ διαφέρει ἀπὸ τὴν νῦν σωζομένην Γραφήν τοῦ αὐτοῦ. Ὅστε καλῶς λέγει ὁ Σύμελχος, ὅτι οἱ Ο'. ἐκ παλαιᾶς καὶ ἀδιαφθόρου ἀντιγραφῆς τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἠρμήνευσαν τὴν Γραφήν, καὶ τοῦτο δὴλον ἐντεῦθεν. Οἱ θεοὶ Εὐαγγελισταὶ τὰ λόγια ὁποῦ ὠμίλησεν ὁ Κύριος ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἑβραϊκῆς τὰ λέγουσι, καθὼς οἱ Ο'. μετέφρασαν ταῦτα Ἑλληνικὰ, ἀλλὰ μὴν ὁ Κύριος τὰ ἐλάλησεν ἀπὸ ἀληθῆς καὶ ἀδιάφθορον πρωτότυπον Ἑβραϊκὸν, ὡς Θεὸς ἀληθείας καὶ νομοδότης, λοιπὸν καὶ οἱ μεταφράσαντες ταῦτα ἐβδόμηκόντα, τὸ ἴδιον ἀληθῆς καὶ ἀδιάφθορον πρωτότυπον ἐμεταχειρίσθησαν. Ὅτι δὲ πασῶν τῶν ἄλλων μεθερμηνεύσεων ἢ τῶν Ο'. ἀξιοπιστοτέρα, καὶ διατὶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ τὴν Γραφήν ἠρμήνευσαν, καὶ διατὶ ἦσαν πολλοὶ, καὶ διὰ τί σύμφωνοι, ἀρκεῖ εἰς μαρτυρίαν ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ὅμι ε'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. καὶ ἡ ριμ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, αἰρέσει α'. Ὁ δὲ Χρυσόστομος, λόγῳ κζ'. πρὸς Ἰουδαίοντας, τόμ. σ'. |σελ. 323. λέγει, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Πτολεμαίου ἐρμηνευθεῖσαι Γραφαί, ἐν τῇ ναῖ τοῦ Σαράπιδος εἰσὶ μέχρι τοῦ νῦν (ἦν δὲ ὁ Σάραπιδος Θεὸς Αἰγυπτίων). Εἰ δὲ πολλοὶ τῶν Πατέρων ἐρμηνεύοντες τὰς Γραφὰς ἐμεταχειρίσθησαν εἰς λέξεις τινὰς τὰς ἐρμηνείας Ἀκύλα, Θεοδοτίωνος καὶ Συμμάχου, τοῦτο ἐποίησαν, οὐχ ὅτι ἐπροτίμησαν αὐτὰς τῆς ἐρμηνείας τῶν Ο'. ἀλλ' ὅτι δι' αὐτῶν σαφηνίζονται μᾶλλον τινὰ ἐρμηνευθέντα ἀπὸ τοὺς Ο'. οἵτινες, κατὰ τὸ νόημα περισσότερον, καὶ ὄχι κατὰ τὰ ρήματα καὶ λέξεις ἠρμήνευσαν τὰς Γραφὰς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν Δοσίθεον σελίδ. 244. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ο'. ταῦτα Β'. δὲ ἐκδοσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀκύλα τοῦ ἀπὸ Χριστιανῶν Ἰουδαίου ἐπὶ Ἀδριανοῦ βασιλείᾳ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτει ρλ'. Γ'. ἢ τοῦ Σαμαρείτου, Συμμάχου τοῦ ἀπὸ Ἰουδαίων Χριστιανίσαντος, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων αἵρεσιν ἀσπασαμένου ἐπὶ αὐτοκρά-

περικοπὰς ὀλοκλήρους ἐκ τῶν διαταγῶν μεταχειρίζεται εἰς τὰ τοῦ Διονυσίου σχόλια. Τί λέγω τοὺς μερικούς; αὐτὴ ἡ Οἰκουμενικὴ ἐ. σύνοδος μαρτυρικὴν φέρει ἀπὸ τὰς διαταγὰς, ἐν τῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιστολῇ, ὅτι πρέπει ὑπὲρ τῶν τελευτώντων νὰ δίδονται ἐλεημοσύναι, σελίδι 392. τοῦ β'. τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων. Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ζ'. ἐκ τῶν διαταγῶν μαρτυρίαν προεχειρίσθη ἡ ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ σύνοδος. Καὶ Μιχαὴλ δὲ ὁ Κηρουλλάριος καὶ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ζῶν ἐν ἔτει 1053, μαρτυρίαν προεχειρίσατο κατὰ τῆς κουρῆς τῶν γενεῶν, κειμένην ἐν τῷ α'. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγ. κεφ. γ'. οὕτω λέγουσαν· «Οὐκ ἀπομαδαρώσετε τοὺς πώγωνας ὑμῶν· γυναιξὶ γὰρ εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσε.» Καὶ ἔσα σελ. 978. τοῦ β'. τόμ. τῶν συνοδικ. Καὶ νῦν καθὼς εὐρίσκονται τετυπωμέναι, δὲν μοι φαίνεται νὰ ἔχουν κἀνέναν νόθον ἢ ἄτοπον. Ὁ δὲ ποιμὴν ὁποῦ ἀναφέρει ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πολλάκις ρηθείᾳ ἐπιστολῇ, βιβλίον ἐστὶ μὴ σωζόμενον εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιροὺς. Ἴσως δὲ νὰ ἦτο τριοῦτον, οἷός ἐστι καὶ ὁ λόγος ὁποῦ κάμνει ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης πρὸς τὸν ποιμένα, καὶ συντόμως εἰπεῖν, βιβλίον τοῦτο ἦτο, διδάσκον τὸν ποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων, τίνι τρόπῳ νὰ ποιμαίνῃ ταῦτα πρὸς νομὴν σωτηριώδη, καὶ πῶς νὰ φυλάττῃ ταῦτα ἀβλαβῆ ἐκ τῶν ἐνύχων τῶν νοητῶν λύκων, δαιμόνων τε καὶ κακοδόξων ἀνθρώπων. Ἀνήγγειλαν δὲ εἰς ἡμᾶς ὅτι, ὁ ποιμὴν οὗτος εὐρίσκει βιβλίον πεμπάλαιον ἐν τινὶ Μοναστηρίῳ τῆς Ἑλλάδος, ποιήμαξ Κουάρτου, ἐνὸς τῶν Ο'. Ἀποστόλων. Τὸν ποιμένα ἀναφέρει καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ θείου Διονυσίου, ἔστι δὲ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, ὅσον ἐστὶ τὸ τοῦ Ψαλτῆρος. Σημείωσαι ὅτι ὁ νδ'. τῆς Καρθαγ. κοντὰ εἰς τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας, προστάζει νὰ ἀναγινώσκωνται, καὶ οἱ βίοι τῶν Μαρτύρων, οἱ τὰ μαρτύρια αὐτῶν περιέχοντες, εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν τους.

τορος Κομμόδου. Δ'. εἶναι ἡ τοῦ Θεοδοτίωνος, χριστιανισαντος μὲν πρῶτον, Μαρκανίσαντος δὲ ὑστερον, καὶ κατὰ τὴν αἴρεσιν αὐτοῦ ἐρμηνεύσαντος τὰς Γραφὰς ἐπὶ Ἀντωνίου Καρακάλλα, ἢ παρ' ἄλλοις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κομμόδου. Τούτων δὲ τῶν τριῶν ὑστέρων, δὲν σώζονται ὀλόκληροι αἱ μεταφράσεις, ἀλλὰ μόνον κλάσματα καὶ τμήματά τινα. Ταύτας δὲ τὰς δ'. ἐκδόσεις ὁ Ὁριγένης εἰς μίαν συναθροίσας βιβλίον, τέσσαρας στύλους ἔχουσαν ἐν ἐκάστη σελίδι, διὰ νὰ θεωρῶνται ὅλαι ὁμοῦ μὲ μίαν ὁματίαν. Τετραπλᾶ ὠνόμασε τὸ τοιοῦτον πόνημα. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς δ'. αὐτάς, γράψας καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ ἄλλο μέρος τῶν σελίδων, Ἑξαπλᾶ τὴν βιβλίον ὠνόμασε. Τελευταίον κοντὰ εἰς τὰς εἰς ταύτας, ἐνώσας καὶ τὴν ἐκδοσιν ὁποῦ εὐρέθη ἐν Νικοπόλει, ἢ ἐν Ἰεριχῶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαμμαίας, καὶ τὴν ζ'. τὴν εὐρέθεισαν ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀκτίους μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Σεύρου, Ὀκταπλᾶ τὸ βιβλίον ὠνόμασεν, ἐκ τῶν ὀκτῶ στύλων ὁποῦ εἶχε, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ πολυθρόλλητα τετραπλᾶ, καὶ ἑξαπλᾶ, καὶ ὀκταπλᾶ, τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα. Σημείωσαι δὲ, ὅτι εὐρέθη καὶ ζ'. ἐκδόσεις παρὰ Λουκιανοῦ, τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ καὶ μάρτυρος, ἐκδοθείσα ἐν Νικομηδείᾳ, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ὅστις Λουκιανὸς ἀναγνοὺς τὰς προγεγραμμένας ἐκδόσεις, καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον εὐρών, τὰ μὲν ἑλλειπῆ ἐπρόσθεσε, τὰ δὲ περιττὰ ἐδιώρθωσεν. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς ἐκδόσεις Ἀκύλα, Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος οὐδέποτε ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὡσάν ὁποῦ αὐτοὶ, μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἄνδρες ἀποστάται, ἐπίτηδες ἀφηκαν ἀσαφῆ τὰ περὶ Χριστοῦ προφητεύοντα ρητά. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ αὐταὶ τόσον πολλὰ ἀνωφελεῖς, ἐπειδὴ, ὁ μὲν Ὁριγένης τὰ ἐλλείποντα ἀπὸ τὴν ἐκδοσιν τῶν Ο'. ἀνεπλήρωσεν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεοδοτίωνος, συγγραφέων τὰ ἑξαπλᾶ, ὁ δὲ Ἰερώνυμος λέγει ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Ψαλμ. ὅτι ἤκουσέ ποτε νὰ ἀναγνώσθῃ ὁ προφήτης Δανιὴλ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Θεοδοτίωνος, ἀλλὰ καὶ τώρα κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Θεοδοτίωνος ἀναγινώσκεται ὁ Δανιὴλ, μὲ τὸ νὰ εὐρέθη συγκεκριμένη ἢ εἰς αὐτὸν ἐκδοσιν τῶν Ο'. ἣτις οὐδὲ σώζεται. Καὶ τσαῦτα μὲν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκδόσεως. Ἡ δὲ Συριακὴ, καὶ Ἀραβικὴ, καὶ Χαλδαϊκὴ ἐκδοσις ὠφελοῦσι καὶ αὐταὶ εἰς κατανόησιν τῶν Γραφῶν, καὶ μάλιστα ἡ Συριακὴ ἀρχαιοτέρα οὖσα καὶ γειτονιούσα

μὲ τὴν Ἑβραϊκὴν. Ταύτην γὰρ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐπαινεῖ εἰς τὴν ἐξαήμερον, καὶ ταύτην ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν ἐμεταχειρίζετο ἢ ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησία. Ἡ δὲ Χαλδαϊκὴ, Ταργούμ ὠνομάσθη, ὅπερ σημαίνει παράφρασις, ὑπὸ τριῶν Ραββίνων συγγραφείσα κατὰ τὸν 4. αἰῶνα. Οὐκ ἐγκρίνεται δὲ αὕτη τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι εἰς πολλὰ μέρη ἔχει μύθους τινὰς ἐσπαρμένους· πέμπτη δὲ καὶ τελευταία ἐπαινεῖται ἡ Ἰταλικὴ, καὶ ἡ κατὰ Λατίνους λατινική. Ἦν δὲ ἡ μὲν Ἰταλικὴ ἀρχαιοτέρα, ἡ δὲ Λατινική (ἣτις καὶ Βουλγατὰ καλεῖται) ὑπὸ Ἰερωνύμου, σοφοῦ ἀνδρός, ὡς μαρτυρεῖ Ἀδγουστίνος, καὶ περὶ τὰς τρεῖς διαλέκτους ἐμπειροτάτοσ, ἐξέδοθη, ὅστις τῆς μὲν Παλαιᾶς μερικὰς βιβλίους ἐκ τῆς Ἑβραϊδος εἰς τὴν Λατινίδα μεθρμήνευσε, τὴν δὲ Καινὴν, εἰς μερικὰ μόνον μέρη ἐπιδιώρθωσε. Ἀγχαλὰ καὶ κατ' ἄλλους; ὁ Πατὴρ τῆς βουλγατᾶς εἶναι ἀδελφός. Πολλὰ δὲ ἐσφαλμένα περιέχει, καὶ πολλὰ μὴ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κείμενα. Ὅθεν οὐδὲ προτιμητέα ἐστὶ τῆς τῶν Ο'. ἐκδόσεως. Ἐταῦτα εἰσὶ τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς βιβλία ἅγια, κατὰ τοὺς Μακκαβαίους, τὰ ἐν χερσὶν ἡμῶν, αἱ πηγαὶ τοῦ Σωτηρίου κατὰ τὸν Ἀθανάσιον, αἱ ἀγιόγραφοι δέλτοι, κατὰ τὸν Ἀρειοπαγίτην, τὰ ἐνδιάθηκα, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ τὰ κανονικὰ, κατὰ τὴν ἐν Καρθαγίνῃ. Μελετᾶτε οὖν, ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, ἐν αὐτοῖς ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἵνα παρομοιωθῆτε τῷ μακαριζομένῳ δικαίῳ ὑπὸ τοῦ θείου Δαβὶδ. Ἀναγινώσσετε ταῦτα διηλεκτικῶς, ὅτι ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις, κατὰ τὴν Χρυσόστομον, τῶν οὐρανῶν ἐστὶν ὑπάνοξις, καὶ τὰ στήματα τῶν Προφητῶν, Θεοῦ εἰσὶ στόμα. Σχολάζετε ἐν αὐτοῖς διὰ πνεύματος, ὅτι κατὰ τὸν Ἀδγουστίνον, ἅπαντος νοσήματος ψυχῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς τὸ φάρμακον ἐναπόκειται. Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς, ἵνα ἐν αὐταῖς εὐρησῆτε ζωὴν τὴν αἰώνιον, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. Ἀναγινώσκοντες δὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, φυλάττεσθε ἀπὸ τὰ νόθα τῶν καλουμένων Δευτερώσεων, ἀπὸ ὅσα δηλαδὴ λέγουσιν αὐτὰ περὶ οὐσίας ἀλόγων ζώων, περὶ ἀμαρτιῶν, περὶ καθαρισμοῦ, περὶ ἀποπομπαίου, περὶ συνεχῶν λουτρῶν καὶ ραντισμάτων, καὶ ἀπὸ ὅσα ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἐγράφθησαν εἰς τὸν Νόμον, κατὰ δεύτερον λόγον. Διαταγ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. καὶ βιβλ. β'. κεφ. λη'. καὶ βιβλ. ζ'. κεφ. κβ'. Σημείωσαι ὅτι τὰ περισσότερα τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης ἐρανίσθησαν ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον θιολογικὸν τοῦ διδασκάλου Κυρίου Βῆγενίου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἅγια καὶ Οἰκουμενικὴ (1) πρώτη σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ μεγάλου, κατὰ τὸ ἀπὸ Χριστοῦ 325 ἔτος. Ἄνδρες δὲ προέχοντες ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἀλέξανδρος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Βίτων καὶ Βιζέντιος οἱ Πρεσβύτεροι, μετὰ τοῦ ὁσίου τοῦ τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Κουδρούβης ἢ Κουρδούβης Ἐπι-

(1) Ἐσσαρά τινα χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων εὐρίσκω σποράδην εἰς πολλοὺς εὐρισκόμενα, καὶ μάλιστα παρὰ Δοσιθέῳ (σιλ. 4018. τῆς Δωδεκαβίβλου) ἐκ τῶν ὁπίων, τὰ μὲν τρία εἶναι πόρρω καὶ κοινὰ, καὶ εἰς τινὰς τοπικὰς συνόδους, τὸ δὲ ἓν εἶναι τὸ προσεχέστατον, καὶ διὰ τὸ νὰ εἰπῶ ἔτσι, ἡ οὐσιώδης, ἡ συστατικὴ, καὶ ἰδιαίτη διαφορά ἀπασῶν τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων. Καὶ πρῶτον μὲν ἰδίωμα ὄλων τῶν Οἰκουμενικῶν εἶναι, τὸ νὰ συναθροίζωνται διὰ προσταγῶν, οὐχὶ τοῦ Πάπα, ἢ τοῦ δεῖνος Πατριάρχου, ἀλλὰ διὰ προσταγῶν Βασιλικῶν. Τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐν Σαρδικῇ τοπικῇ σύνοδον ἠκολούθησε, συναθροισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίου καὶ Κωνσταντος, καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ, προσταγῇ καὶ αὐτῇ τοῦ Κωνσταντίου συναχθεῖσαν, εἰ καὶ ἐπὶ σκοπῇ ἄλλῃ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ναοῦ (Δοσιθ. 433. τῆς Δωδεκαβίβλου). Δεύτερον, τὸ νὰ γίνεται ζήτησις περὶ πίστεως, καὶ ἀκολούθως νὰ ἐκτιθέται ἀπόφασις, καὶ ὅρος δογματικὸς εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς (Δοσιθ. σελ. 633. τῆς Δωδεκαβίβλου), ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἰς τινὰς τοπικὰς ἠκολούθησεν, ὡς εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ, ἣτις κατὰ τῆς αἰρέσεως Πελαγίου καὶ Κελεστίου ζήτησιν ποιήσασα, ὅρους δογματικοὺς ἐξέθετο. Τρίτον, τὸ νὰ ᾖ πάντα τὰ ἐκτιθέμενα παρ' αὐτῶν δόγματα καὶ οἱ Κανόνες, ὀρθόδοξα, εὐσεβῆ καὶ σύμφωνα ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἢ ταῖς προλαβούσαις Οἰκουμενικαῖς συνόδοις. Δι' ὃ καὶ πολυθρόλλητον εἶνε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἁγίου Μαξίμου τὸ εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν ρηθὲν «Τὰς γενομένας συνόδους, ἡ εὐσεβῆς πίστις κυροῖ, καὶ πάλιν, ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης κρινεῖ τὰς συνόδους.» Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ἰδίωμα, καὶ εἰς τὰς περισσοτέρας τοπικὰς συνόδους εἶναι κοινόν, πλὴν τινῶν. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, τὸ νὰ συμφωνήσουν καὶ νὰ ἀποδεχθῶν τὰ παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων διορισθέντα, καὶ κανονισθέντα ἅπαντες οἱ ὀρθόδοφοι Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς τῆς καθολικῆς Ἐκκλη-

σίας, εἴτε διὰ τῆς αὐτοπροσώπου παρουσίας αὐτῶν, εἴτε διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν, ἢ καὶ τούτων ἀπόντων, διὰ γραμμάτων αὐτῶν. Αὕτη ἡ τῶν τῆς Οἰκουμένης Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων συμφωνία εἶναι, ὡς εἴπομεν, ὁ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων συστατικὸς καὶ διακριτικὸς χαρακτήρ. Συστατικὸς μὲν, διατὶ συνιστᾷ ταύτας, καὶ τὰς κἀμνεῖ νὰ ᾖναι φερωνύμιος Οἰκουμενικαί· διακριτικὸς δὲ, διατὶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην τοπικῇ σύνοδον θεωρούμενος, διακρίνει μόνος τὰς Οἰκουμενικὰς ἀπὸ τὰς τοπικὰς. Ὅθεν τὴν ἐπὶ Κοπρωνόμου γενομένην σύνοδον ἐν τῇ Βλαχίρνα, Οἰκουμενικὴν παρὰ τῶν εἰκονομάχων ὀνομασθεῖσαν, τίσπον ὁ ἅγιος Γερμανὸς καὶ Δαμασκηνὸς, καὶ ὁ νέος Στέφανος, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὄσον καὶ ἡ ζ'. Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν τῇ ε'. πράξει αὐτῆς ἠλεγξαν, εἰπόντες, ὅτι χωρὶς συμφωνίας τῶν λοιπῶν ἀπάντων Πατριαρχῶν, Οἰκουμενικὴ οὔτε γίνεται, οὔτε λέγεται Σύνοδος. Ὁ γὰρ Ἐπιφάνιος ἐκ μέρους εἶπε τῆς ζ'. Συνόδου· «Πῶς δ' αὖ μεγάλη καὶ Οἰκουμενικὴ, ἣν οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλὰ ἀναθέματι ταύτην παρέπεμψαν;» (Δοσιθ. 634. τῆς Δωδεκαβίβλου) Μετὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν ἔλεγμους ἠλεγξε καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος τὴν ψευδοσύνοδον τοῦ Μονοθελήτου Πύρρου, διατὶ αὐτὴν ἐκεῖνος ἐνόμιζεν Οἰκουμενικὴν. Εἶπα δὲ, ὅτι ἡ συμφωνία καὶ ἀποδοχὴ πάντων τῶν Πατριαρχῶν συνιστᾷ τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, καὶ ὄχι μόνη ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία αὐτῶν, ἢ ἡ διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν. Ἐν ὄλαις γὰρ ταῖς ἐπτὰ Οἰκουμενικαῖς συνόδοις, οὐδεὶς Πάπας ἦτο παρὼν αὐτοπροσώπως, ἐν δὲ τῇ β'. ἢ καὶ ε'. Οἰκουμενικῇ, οὔτε αὐτοπροσώπως, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν ἦσαν παρόντες ὁ Δάμασος, καὶ Βιγίλιος οἱ Πάπαι, ἀλλ' αἱ Οἰκουμενικαὶ αὐταὶ πάλιν ἔμειναν Οἰκουμενικαί, διότι οἱ αὐτοὶ Πάπαι συνεφώνησαν εἰς τὰ παρ' ἐκείνων ὀρισθέντα, καὶ διὰ γραμμάτων αὐτῶν, καὶ ὑπογραφῶν αὐτὰς ἀπέδεδξαντο. Ὅτι δὲ μόνη ἡ αὐτοπρόσωπος

σκόπου οί τρεις ὁμοῦ τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Ρώμης Σιλβέστρου καὶ Ἰουλίου, Ἀλέξανδρος ὁ Ἀλεξανδρείας, συναγωνιστὴν ἔχων τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Διάκονον τότε ὑπάρχοντα, Εὐστάθιος ὁ Ἀντιοχείας, Μακάριος ὁ Ἱεροσολύμων, Παφνούτιος καὶ Σπυρίδων, Ἰάκωβός τε καὶ Μάξιμος, ἄνδρες ἐστολισμένοι μετ' ἀποστολικά χαρίσματα, καὶ μαρτυρικὰ πηθήματα, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὄντες τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὴν κοινὴν καὶ παρὰ πάντων ὁμολογου-

παρουσία, ἢ ἡ διὰ τῶν ἰδίων τοποτηρητῶν δὲν συνιστᾷ τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ συμφωνία, ἐδειξαν αἱ δύο σύνοδοι, ἢ ἐν Σαρδικῇ, λέγω, καὶ ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ ἢ μὲν γὰρ ἐν Σαρδικῇ, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἀνομάσθη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Οἰκουμενικῆς, (ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς) καὶ παρόντες ἦσαν ἐν αὐτῇ ἅπαντες οἱ Πατριάρχαι, οἱ μὲν αὐτοπροσώπως, οἱ δὲ διὰ τοποτηρητῶν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐχωρίσθησαν, καὶ δὲν ἐσυμφώνησαν εἰς τὰ παρ' αὐτῆς ὁρισθέντα οἱ τῆς ἀνατολῆς Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς, ἢ Οἰκουμενικῇ κατὰ τὴν ἀρχὴν, τοπικῇ ἔγινε κατὰ τὴν ἀπόβασιν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Ὁμοίως καὶ ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ, καίτοι Οἰκουμενικῇ ὀνομασθεῖσα. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ὁ τοποτηρητῆς τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπων, καὶ πρότερον αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείας, Μάρκος, λέγω, ὁ ἀγιώτατος ἐκεῖνος τῆς Ἐπίσεως, δὲν συναρῶνθαι εἰς αὐτὴν, ἢ οἰκουμενικῇ εἰς τοπικὴν μετεστράφη. Τί λέγω τοπικὴν; καὶ εἰς ψευδοσύνοδον μετεστράφη δικαίως, διατι δὲν εἶχεν οὔτε τὸ γ' ἰδίωμα τῶν Οἰκουμενικῶν. Ὁ γὰρ παρ' αὐτῆς ὅρος δὲν ἦτο σύμφωνος τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις συνόδοις. Ὅραε ὅτι ἡ ἀσυμφωνία τινῶν Πατριαρχῶν, καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς ποιεῖ τοπικὰς; ἐξ ἐναντίας δὲ ἢ πάντων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Οἰκουμένης συμφωνία καὶ τὰς τοπικὰς εἰς Οἰκουμενικὰς, καὶ καθολικὰς μεταβάλλει. Καθ' ὅτι αἱ παρὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ μάλιστα τῆς ς'. ἀποδεικνύονται σύνοδοι τοπικαί, καὶ οἱ τούτων Κανόνες, οἰκουμενικὸν, οἶον, καὶ καθολικὸν κράτος λαμβάνουσι καὶ ἀξίωμα. Ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν τούτων εὐκόλως ἡμπορεῖ νὰ σχηματισθῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου οὕτως: «Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐστὶν ἢ διὰ προσταγῆς Βασιλικῆς συναχθεῖσα, ἢ περὶ πίστεως ὅρον δογματικὸν ἐπιβεβηκὴ, ἢ εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξα, καὶ σύμφωνα ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς καὶ ταῖς προλαβοῦσαις Οἰκουμενικαῖς διορίζουσαι, ἢ ἢ συμφωνία ἁπάντων τῶν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων ἀπεδέξατο, εἴτε διὰ αὐτοπροσώπου παρουσίας, εἴτε διὰ τοποτηρητῶν, ἢ, καὶ τούτων ἀπόντων, διὰ γραμμάτων καὶ ὑπογραφῶν αὐτῶν. Πᾶσα λοιπὸν Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἢ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἰδιώματα ἔχουσα, αὐτὴ ἐστὶν ἢ ἁγία καὶ καθολικὴ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐν τῷ Συμβόλῳ πιστεύομεν. Ἐντεῦθεν τέσσαρα ἄλλα, κατὰ τοὺς θεολογούντας, αὐτῇ πλουτεῖ ἰδιώματα Α'. τὸ νὰ ᾖναι ἀείκλος, καὶ ἀνέκλειπτος· καὶ ἄλλον, γὰρ φησι, παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μὲν μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. [Ἰωάν. ιδ'. 16. Ματθ. κη'. 20. Ἰω. ιδ'. 26.] Β'. τὸ νὰ ᾖναι ἀλάνθαστος καὶ ἀναμάρτητος. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία, ἢς πρόσωπον ἐπέχει ἢ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, στύλος καὶ ἰδραῖωμα εἶναι τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν Παῦλον (ἀ. Τιμοθ. γ'. 15.) καὶ ὅτι ταῖς Οἰκουμενικαῖς συνόδοις δοκεῖ, τοῦτο δοκεῖ καὶ τῷ τῆς ἀληθείας ἀγίῳ Πνεύματι, ἐκεῖνος, γὰρ φησι, ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα. Ὅπερ ἐπὶ τῶν Οἰκουμενικῶν μάλιστα συνόδων βέβαιον ἀποδεικνύεται. Εἰ γὰρ ὁ ἡ'. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ Κανὼν λέγοι, περὶ τοπικῆς συνόδου τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξη σανελευσῆι τοῖς Ἀγίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, πόσω μᾶλλον τοῦτο εἶναι ἀληθές περὶ Οἰκουμενικῶν συνόδων λεγόμενον; εἰς τὰς ὁποίας αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπιστατοῦν, φωτίζει ταύτας, καὶ δὲν τὰς ἀφί-

νει νὰ πλανηθοῦν εἰς τὰς ἀποφάσεις των; ἔμπνευ γὰρ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ὁ Θεὸς τοῖς ἀναριθμήτοις ἱερεῦσιν εἰς σύνοδον συναθροισμένοις, κατὰ τὴν πρὸς Κελεστίνον τῆς ἐν Καρθαγ. συνόδου ἐπιστολῆν. Γ'. τὸ νὰ ἔχη ὑπέρτατον, καὶ ἀνώτατον ἀξίωμα, ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ προτείνῃ συμβουλευτικῶς τὰ δίκαια καὶ ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀναγκάζῃ εἰς ὑποταγὴν τοὺς ἐναντιουμένους, τὰ προσήκοντα αὐτοῖς Ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια ἐπιφέρουσα, καὶ κρίνουσα καὶ ἀνακρίνουσα, καὶ Πάπας καὶ Πατριάρχας, καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης εὐρισκομένους Ἀρχιερεῖς, κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς. Καὶ Δ'. νὰ ἐπιθέτῃ ὄρον, καὶ πέρασ εἰς κάθε ἀναφυόμενον ζήτημα καὶ ὑπόθεσιν κοινὴν τε καὶ μερικὴν, καὶ νὰ διαλύῃ κάθε ἔριν καὶ φιλονεικίαν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν.» Καθολικῇ, γὰρ φησιν, ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (κατηχ. γ'. 17.) καλεῖται ἢ Ἐκκλησία, ὅτι καθόλου διδάσκει, ἀνελλιπῶς καὶ ἀδιαφόρως πάντα τὰ δόγματα τὰ εἰς γνῶσιν ἀνθρώποις τείνοντα περὶ τε ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν. «Ὅθεν καὶ παρὰ πάντων, οὐχὶ ἢ θείᾳ Γραφῇ, ἀλλ' ἢ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἀνακηρύττεται ὁ ἔσχατος κριτῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, κατὰ τὸν ς'. τῆς β'. συνόδου Κανόνα, τοῦ ὁποίου κριτοῦ ἢ ψῆφος καὶ ἀπόφασις εἰς ἄλλου μεγαλητέρου κριτηρίου ἔκκλητου οὐχ ὑπόκειται. Εἰ γὰρ ἢ ἔκκλητος εἶναι ἀγωγή ἀπὸ οὐδενὸς δικαστηρίου ἐφ' ἕτερον μείζον ἰκαστήριον, κατὰ τὸ θ'. β. βλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. α'. ἢ ἀμφίβολος ψῆφος τῶν Ἐπισκόπων, εἰς τὴν μεγαλητέραν ἔκκλητον ὑπόκειται τῶν Μητροπολιτῶν, ἢ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν εἰς τὴν τοῦ Ἐξάρχου, ἢ Πατριάρχου τῆς διοικήσεως, καὶ ἢ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν τῆς Οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ἐδῶ πλέον πᾶσα ἔκκλητος παραιούται καὶ τελειώνει, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι ἄλλο τι κριτήριον μεγαλητέρον ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον. Εἰ δὲ καὶ τὸ κριτήριον τῶν Πατριαρχῶν εἰς ἔκκλητον οὐχ ὑπόκειται, κατὰ τὰ Βασιλικά, καὶ Ἰουστινιανόν, καὶ Λέοντα τὸν σοφόν· ὁμοῦ τοῦτο ἐννοεῖται, διατι δὲν δύναται ἄλλος Πατριάρχης νὰ γένη κριτῆς εἰς ἄλλου Πατριάρχου ἀπόφασιν, καὶ ὄχι διὰ τὴν Οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἢ τις ἀνακρίνει ταῦτα τὰ κεκριμένα ὑπὸ πάντων τῶν Πατριαρχῶν καὶ Παπῶν, ὡσάν νὰ μὴ ἐκρίθησαν ὁλότελα. Καθ' ὅτι καὶ ἢ τοῦ ἐπάρχου ψῆφος, ἀγκαλὰ καὶ εἰς ἔκκλητον δὲν ὑπόκειται, διατι δὲν ἀναψηλαφᾶται ὑπὸ ἄλλου τινός, μ' ὄλον τοῦτο τὰς ἀμφιβολίας ὅπου ὁ ἐπάρχος νὰ ἀποφασίσῃ δὲν ἡμπορεῖ, θεωρεῖ ταύτας καὶ ἀποφασίζει ὁ ἴδιος Βασιλεὺς. Ὅσπερ, ὅν λόγον ἔχει ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ ἢ Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Δοσιθ. σελ. 309. καὶ 384. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Εἶπα δὲ ὅτι ἔσχατος κριτῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν εἶναι ἢ ἁγία Γραφή, ὡς λέγουσι τοῦτο οἱ Λουθηροκαλθινισταί, ἀλλ' ἢ Οἰκουμενικὴ σύνοδος, καθ' ὅτι εἰς πολλὰ μέρη ἀσαφῶς λαλοῦσα ἢ θείᾳ Γραφῇ, καὶ ἕκαστος τῶν αἰρετικῶν πρὸς τὴν ἐδικὴν του αἵρεσιν στρεβλῶν τὸ ἀσαφὲς νόημα τῶν Γραφῶν, ἐξ ἀνάγκης χρειάζεται ἐρμηνείαν διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἀληθές αὐτῆς νόημα, ὅς τις δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ ἢ Οἰκουμενικὴ σύνοδος. Καὶ ἄλλο δὲ, διατι κοντὰ εἰς τὰ γνήσια, καὶ καθολικὰ βιβλία τῆς Γραφῆς, μὲ τὸ νὰ ἐτόλμησαν νὰ ἐπιγράψουν ὡς Κανονικά καὶ τὰ νόθα καὶ αἰρετικά βιβλία τῶν αἰρετικῶν; διὰ τοῦτο ἢ Οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐγκρίνει μὲν τὰ γνήσια, ἀποβάλλει δὲ τὰ νόθα καὶ ἀπόκρυφα, ὡς ἢ Οἰκουμενικὴ ς'.

μένην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας 318. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτούς, ἦτο καὶ ἕτερον πλῆθος κληρικῶν, πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων. Συνήχθη δὲ αὕτη κατὰ τοῦ Ἀρείου, ὅστις ἐβλασφήμη, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ ἀκολουθῶς δὲν εἶναι Θεὸς ἀληθινός, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ποίημα, (1) εἰς τρεῖς ἡμισυ δὲ χρόνους διακρέτασα, (καὶ ὁ Γελάσιος παρὰ Φωτίῳ ἀναγν. 256. εἰς ἕξ ἡμισυ λέγει) παρέδωκε τὸ κοινόν, καὶ ἐγνωσμένον παρὰ πᾶσι θεῖον, καὶ ἱερὸν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως Σύμβολον, ἐν ᾧ τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν καὶ Λόγον, Θεὸν ἀληθινὸν ἀνεκήρυξεν, ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, ἦτοι τὴν αὐτὴν οὐσίαν καὶ φύσιν μὲ τὸν Πατέρα ἔχοντα, καὶ ἐπομένως τὴν αὐτὴν δόξαν, καὶ ἐξουσίαν, καὶ κυριότητα, καὶ ἀιδιότητα, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ θεοπρεπῆ τῆς θείας φύσεως ιδιώματα· ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως οὕτω· «Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα πάντων ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων ποιητὴν. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τοῦτ' ἐστὶν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς. Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον (2) τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο,

περὶ τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν ἐποίησε, καὶ ἡ α'. αὕτη (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξ'. Ἀποστολικῶν). Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερὸς Ἀδούγουστινος τοῦτο εἶδος κομφῶς ἐγνωμάτευσεν, (Ἐπιστ. 154). «Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἤθελα πιστεύω, ἂν δὲν μὲ ἐπειθεν ἡ ἀξιοπιστία τῆς Ἐκκλησίας». Συμπεραίνεται ἄρα ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐναντιωθῆ εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους, μένων εὐσεβῆς καὶ ὀρθόδοξος, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ ἀδιορίστως ὁ καθεὶς χρεώσται νὰ πείθεται εἰς αὐτάς. Ὁ γὰρ ἀντιφερόμενος εἰς αὐτάς καὶ ἀντιπίπτων, εἰς αὐτὸ ἀντιφέρεται, καὶ ἀντιπίπτει τῷ Πνεύματι τοῦ ἁγίου, τὸ λαλοῦν διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ αἰρετικὸς καὶ ἀναθεματισμένος γίνεται, καθ' ὅτι καὶ ὁ Πάπας Διάλογος (βιβλ. α. ἐπιστολῆ κδ') ἀναθεματίζει ἐκείνους ὅπου δὲν πείθονται εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς συνόδους. Καὶ αὐταὶ αἱ ἴδιαι συνόδοι τοὺς μὴ πειθομένους αὐταῖς ἀναθεματίζουν. Τί λέγω αἰρετικός; ὡς ἔθνικος καὶ ἀσεβῆς λογίζεται ὁ παρακούων τῆς Ἐκκλησίας, ἧς πρόσωπον ἐπέχει ἡ Οἰκουμενικὴ σύνοδος. «Ἐὰν γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἔθνικος καὶ ὁ τελώνης,» [Ματθ. ιη'. 17]· ἐπειδὴ ἡ ὑστάτη ψῆφος καὶ κρίσις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Οἰκουμενικὴ ἐστὶ σύνοδος, κατὰ τὸν Ἀδούγουστινον. (Ἐπιστολῆ ρεβ'). Καὶ τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ὅπου ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὴν σύνοδον τῶν ἱερέων τοῦ παλαιοῦ Νόμου. «Ἐὰν δὲ, φησὶν, ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ρῆμα ἐν κρίσει ἀναμίσσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμίσσον κρίσις κρίσεως. . . . Καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς, τοὺς Λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὅς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν. . . οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ρήματος, οὐ ἂν ἀναγγελοῦσί σοι, δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὅς ἂν ποιήσῃ ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας, ὥστε μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως, ἢ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἀποθάνῃται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρῆς τὸν ποταμὸν ἐξ Ἰσραὴλ.» (Δευτερ. ιζ'. 2. 8.) Πρέπει δὲ κοντὰ εἰς τὰ εἰρημένα καὶ τοῦτο νὰ προσθίσωμεν, ὅτι ἑπτὰ μόναι κυρίως καὶ ἐξαιρέτως Οἰκουμενικαὶ ἐκλήθησαν συνόδοι, διατὶ πᾶσαι αὐταὶ κατὰ τοὺς νόμους τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων συνεκροτήθησαν, καὶ διατὶ πᾶν ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον εἰς γνῶσιν ἐν αὐταῖς διωρίσθη. Ὅθεν πάντα τὰ ἀναφερόμενα ζητήματα ἐκ τῶν διορισθέντων ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, εὐκόλως διαλύεται (Δοσιθ. σελ. 633. τῆς Δωδεκαβίβλ.) μετὰ δὲ τὴν ἐβδόμην, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλαι ὀνομάσθησαν Οἰκουμενικαί, ὡς ἡ α'. καὶ β'. καὶ ἡ ἐν τῷ ναῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, καταχρηστικῶς ὅμως ὀνομάσθησαν οὕτω, διότι οὐδμίαι ἐξ αὐτῶν κατὰ τοὺς νόμους τῶν Οἰκουμενικῶν συνεκροτήθησαν συνόδων δι' ὃ καὶ μετὰ τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν συναριθμηθῆναι, καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀξῆσαι οὐκ ἔδυνήθησαν. Ἡ γὰρ ὑπὸ τῶν Δατίνων ὀγδόη Οἰκουμενικὴ ὀνομασθεῖσα, ἡ κατὰ Φωτίου, λέγει, γενομένη ἕτερον ὑπὸ τῆς ὑπὲρ Φωτίου γενομένης ἀπεκρήχθη, καὶ μῆτε ὅλως σύνοδος ὀνομάζεσθαι κατεκρίθη· ἀγκα-

λὰ δὲ καὶ ὅλαι αἱ ἑπτὰ Οἰκουμενικαὶ συνόδοι, τῷ λόγῳ τοῦ εἶναι Οἰκουμενικαί, ἰσότημοί εἰσιν. Ἡ πρώτη ὅμως αὕτη σύνοδος, καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ διὰ τὴν ἀγιότητα, ἐστάθη καὶ στέκεται πάντοτε τὸ πρωτότυπον παράδειγμα, καὶ ἡ ἀρκτική ἰδέα ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν, καὶ αὐτὴν ἐμιμήθησαν αἱ μετ' αὐτὴν καθ' ἑξῆς συνόδοι, καὶ εἰς τὰς προσφωνήσεις καὶ εἰς τὰ καθίσματα, καὶ εἰς τοὺς ὄρους, καὶ αὐτὴν ὁ Διάλογος κεφαλὴν ἀπασῶν τῶν συνόδων ἰσότησε, καὶ ἕνας λόγος εἰς τὸ πάντων εὐρίσκεται στόμα, τὸ κρατεῖτω τὰ ἐν Νικαίᾳ ὁρισθέντα. Πολλὰ ἐκοπίασεν ἡ ἐν Καρθαγίνῃ σύνοδος, καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς καὶ εἰς τοὺς Κανόνας τῆς, καὶ εἰς τὰς πρὸς Βονιφάτιον, καὶ Κελεστίνον ἐπιστολάς τῆς διὰ νὰ μὴ δεχθῆ ἄλλους Κανόνας, εἰμὴ τοὺς γνησίους τούτους Κανόνας τῆς ἐν Νικαίᾳ. Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος μεγάλως ἐφύναζον νὰ μὴ κρατοῦν ἄλλοι, εἰ μὴ οἱ Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ.

(1) Ὁ γὰρ Ἀρείος, Ἀλεξανδρείας πρεσβύτερος ὢν, καὶ θέλωντας νὰ φύγῃ τὸ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων διεγερθὲν μῖσος κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἄνθρωπον ψιλόν, ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ δογματίζοντος, ἔλεγε μὲν αὐτὸν ὅτι προὔφιστηκε τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, ὅχι ὅμως ὡς Θεός, ἀλλ' ὡς ἐν τῶν κτισμάτων καὶ ποιημάτων ἐν χρόνῳ παρὰ τοῦ Πατρὸς δημιουργηθείς. Εἰς πῶσα δὲ κόμματα διηρέθη ἡ τοῦ Ἀρείου αἵρεσις, ὅρα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ α'. τῆς β'. Οἰκουμενικῆς.

(2) Σημειῶσαι ὅτι ἡ λέξις Ὁμοούσιον, καὶ πρὸ τῆς α'. Συνόδου ἦτο ἐν χρήσει εἰς τοὺς εὐσεβεῖς· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Θεῖον Ἰλάριον οἱ Σαββελιανοὶ, καὶ οἱ περὶ τὸν Σαμοσατέα Παῦλον ἐμεταχειρίσθησαν ταύτην διὰ νὰ ἀναιρέσουν τὴν Τριάδα τῶν Θεαρχικῶν ὑποστάσεων, διὰ τοῦτο οἱ κατὰ Παύλου συνελθόντες ἐν Ἀντιοχείᾳ ρπ'. Πατέρως ἐν ἔτει 272. τὴν φωνὴν ταύτην ἀπέβαλον, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον (ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τὸ νόημα, καὶ τὸ σημαζόμενον ὁμολογοῦν αὐτὴν) διὰ νὰ μὴ δώσουν λαβὴν εἰς τοὺς αἰρετικούς, καὶ μάλιστα διατὶ ὁ Παῦλος σοφιστὴς, τρεῖς οὐσίας ἐκ τῆς φωνῆς τοῦ ὁμοουσίου ἔλεγε εἶναι. Μία μὲν προὔφιστησα τοῦ Πατρὸς, δύο δὲ τοῦ Υἱοῦ, καὶ γ'. τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐξ ἐκείνης αὐτὰ νὰ προβάλλονται ἴσῳ ἀποτμήματα, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Ἀθανάσιος (ἐπιστολ. κατὰ τῆς Ἀρειανικῆς αἵρεσ.), ἡ δὲ ἐν Νικαίᾳ, Οἰκουμενικὴ οὐσα, διὰ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς, οὐ μόνον κατὰ τὸ νόημα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ὄνομα ὤρισε νὰ κηρύττεται (ὅρα Δοσιθ. σελ. 1031. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ὁμοούσιον δὲ, καὶ ὅχι ὁμοιούσιον, καθὼς ἔλεγε δολερῶς οἱ Ἡμιριανισταί, ἡ σύνοδος αὐτὴ τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ ἀνεκήρυξε. Τὸ μὲν γὰρ ὁμοῦ, ἦτοι ταῦτόν, ἐπὶ τῆς οὐσίας λέγεται, κατὰ Ἀριστοτέλην ἐν τῇ λογικῇ, τὸ δὲ ὁμοῖον ἐπὶ τῆς ποιότητος, καὶ ἀπλῶς ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τῆ οὐσία, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως. Καὶ πάλιν, ὁμοούσιον εἶπον αὐτὸν, καὶ

τὰ ἐν τῷ Οὐρανῷ, καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παθόντα ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς. Πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως, ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ, τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία.» (1) Τοῦτο δὲ τὸ Σύμβολον, ὁ μὲν Ἱεροσολύμων Θεόδωρος πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν ὠνόμασεν· ὁ δὲ Ρώμης Λάμασος, τεῖχος ὑπεναντίον τῶν ὀπλων τοῦ δικδύλου. Καὶ ἀπλῶς παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας καλεῖται ἡ χαρακτηριστικὴ σημαία, καὶ τὸ φλάμπουρον τῶν ὀρθοδόξων, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου αὐτοί, ὡς ἀληθεῖς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ, διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπὸ τοὺς ὑποκρινομένους μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὄντας δὲ ψευδαδέλφους καὶ κακοδόξους. Καὶ οἱ στρατιῶται γὰρ διὰ συμβόλων διακρίνουσι τοὺς συστρατιώτας αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ὑπεναντίους. Ὅθεν καὶ ἐκ μεταφορᾶς τῶν στρατιωτικῶν συμβόλων ὠνομάσθη καὶ τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον. Παρέδωκε δὲ καὶ τὸν περὶ τοῦ Πάπισχα διορισμὸν, ὃν νῦν κρατεῖ ἀπαράτρωτον ἡ καθολικὴ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία. (περὶ οὗ ὄρα τὸν ζ'. Ἀποστολὸν, καὶ τὸν α'. τῆς ἐν Ἄντιοχείᾳ.) Ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς πρὸντας εἰκοσιν ἱεροὺς Κανόνας ἐξέθετο, ἀορίστως μὲν ἐπικυρουμένους ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε'. καὶ τὸν α'. τῆς ζ'. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης συνόδου ταύτης ἤδη οὐχ εὐρίσκονται, οὔτε Ἑλληνικὰ, οὔτε Λατινικὰ, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνα, ὅσα ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος, ὁ Ρουφῖνος, ὁ Σωκράτης, ὁ Σωζόμενος, ὁ Θεοδώρητος, καὶ Ἰερώνυμος καὶ ἄλλοι, ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα ὁ ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως ἐν ἔτει 476, Γελάσιος ὁ Κυζικηνός, ὁ ὕστερον καὶ Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης γενόμενος (ὄρα τόμ. α'. σελ. 151. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ταῦτα, λέγω, μόνον εὐρίσκονται, ὅσα οἱ ἀνωτέρω, καὶ ὁ Γελάσιος οὗτος, συνέγραψαν. Τὴν δὲ τοῦ Γελασίου συγγραφὴν, πρακτικὰ μὲν ὀνομάζει ὁ Χωνσιάτης Νικήτας, ἱστορικὸν δὲ μᾶλλον, ἢ πρακτικὸν, ὁ Φώτιος· μνημονεύει δὲ αὐτῆς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κυπαρισσιώτης. (ὄρα Δοσιθ. σελ. 108. τῆς Δωδεκαβίβλου.)

ΟΙ Κ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Α'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετεμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δὲ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον παῦσθαι προσήκει. Καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι ὡσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδεύόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν εἴρηται, οὕτως, εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν εὐνουχίσθησαν, εὐρίσκοντο δὲ ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ Κανὼν.

Ἀποσ. κα'.
κβ'. κγ'. τῆς
α'. καὶ β'. γ'.

οὐχὶ συνοῦσιον, ἐπειδὴ, ὡς σημειοὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, ἐν τῷ Ἀγκυρωτῷ, τὸ μὲν συνοῦσιον δηλοῖ ἔνωσιν χωρὶς τινος διακρίσεως (ὡς τὸ ἔλεγεν ὁ Σαββέλλιος), τὸ δὲ ὁμοῦσιον, τὴν μετὰ διακρίσεως δηλοῖ ἔνωσιν, καὶ τὴν ἑτέρας ἀφ' ἑτέρας ὑποστάσεως πρόδοον.

(1) Σημείωσαι ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐ μόνον ἐνηλλαγμένον ὀλίγον εἶναι εἰς μερικὰ ἀπὸ τὸ ἐγνωσμένον τοῦτο εἰς ὅλους μας, καὶ καθημερινῶς ἀναγιγνωσκόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ, οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, δὲν περιέχει οὔτε τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ λοιπὰ ἄρθρα μέχρι τέλους. Ἡ γὰρ β'. σύνοδος καὶ ταῦτα ἀνεπλήρωσε, καὶ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀπαράλλακτον ταύτην τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα τοῦτο ἀναγινώσκωμεν. Ὅθεν ἐν τῇ δ'. συνόδῳ πράξει ε'. σελ. 1515. τῆς Συλλογῆς τῶν συνόδων, τόμ. β'. ὅπου εὐρίσκεται τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ μετὰ τὸ, οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, σφάλμα ἐξάπαντος εἶναι τυπογραφικόν, ἐπειδὴ ὅπου ἄλλοι εὐρίσκονται, χωρὶς τοῦ λόγου τοῦτου εὐρίσκονται ὅλον ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν Νικαίᾳ (σελ. 283. τοῦ α'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) ἐν τῇ ιη'. πράξει τῆς ε'. (σελ. 650. τοῦ

β'. τόμου τῶν συνόδων), ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου, παρὰ τῷ Σωκρ. βιβλίῳ α'. κεφ. ζ'. καὶ πανταχοῦ, καὶ ἐπειδὴ τὸν λόγον τοῦτον ἢ β'. προσέθηκεν Οἰκουμενικῇ, ὅρα καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς. Ἐπι σημείωσαι, ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῆς ἐν Νικαίᾳ παρ' ἄλλοις μὲν Κώδικιν εὐρίσκεται περιέχον τὸ, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, παρ' ἄλλοις δὲ οὐ. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὡς εἰδήσεως ἄξιον, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐλέγετο εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν κατὰ μόνην τὴν μεγάλην Παρασκευὴν, ὅταν ὁ Ἐπίσκοπος ἔκαμνε τὰς κατηχήσεις εἰς τοὺς κατηχουμένους, ὅπου ἐτοιμάζοντο νὰ βαπτισθῶν κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ἐπιφωσκούσης τῆς Λαμπροφύρου ἡμέρας, ὡς ἱστορεῖ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης βιβλ. β'. τῆς Ἐκκλ. ἱστορ. ἔπειτα ἐδιωρίσθη νὰ λέγεται εἰς κάθε λειτουργίαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Τιμόθειον ἐν ἔτει 545. ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει Θεόδωρος. Ὑστερον δὲ ἐν ἔτει 545. Ἰουστίνος ὁ βασιλεὺς ἐδιώρισε πρῶτος, καὶ εἰς τί καιρὸν τῆς λειτουργίας τοῦτα νὰ λέγεται εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ἤγγον πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ, Πάτερ ἡμῶν.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες τῶν Ἀποστόλων περὶ εὐνουχισμοῦ διορίζονται. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς φαίνεται, ἀμελήθησαν ἐκεῖνοι, διὰ τοῦτο ἔκαμε χρεια νὰ διορίσῃ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, ὅστις καὶ λέγει· Ὅποιος διὰ πάθος καὶ ἀσθένειαν εὐνουχίσθη ἀπὸ ἰατροῦς, ἢ καὶ ἀπὸ βρβάρους ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς, οὗτος κληρικὸς ὢν, ὡς ἐνεργῆ τὰ τοῦ κλήρου. Ὅποιος δὲ ὑγιὴς ὢν, εὐνούχισε τὸν ἑαυτὸν του, οὗτος καὶ κληρικὸς ὢν, πρέπει νὰ παύῃ ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ Κλήρου. Καθὼς ὁμοίως τοῦτο λέγομεν διὰ ἐκείνους ὁποῦ ἐπίτηδες καὶ θεληματικῶς τολμῶσι νὰ εὐνουχίζουσι τὸν ἑαυτὸν τους, ἐτοιμασ λογιῆς πάλιν λέγομεν, ὅτι ἀνίσως τινὲς εὐνουχίσθησαν μὲν ἀπὸ βρβάρους, ἢ ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν, ταῦτόν εἰπεῖν ἀκουσίως καὶ τυραννικῶς, εἶναι δὲ ἀξιοί, οἱ τοιοῦτοι δέχονται ἀπὸ τὸν Κανόνα (ἢ τὸν παρόντα δηλ. ἢ τὸν κα'. Ἀποστολικόν) εἰς τὸ νὰ κληρωθῶσιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κα'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδὴ πολλά, ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν Κανόνα τὸν Ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῆς ἐν Σαρδ. πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸν πνευματικὸν λουτρὸν ἄγει, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προσάγει εἰς Ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς Πρεσβυτέριον· καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχομένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. Σαφὲς γάρ τὸ Ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον· «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.» [α' Τιμοθ. γ'. β.]. Εἰ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ψυχικόν τι ἀκάρτημα εὐρεθῆι περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχῃτο ὑπὸ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. Ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῆ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνομένος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τὸν κλῆρον.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνο ὁποῦ διορίζει ὁ π'. Κανὼν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διατράσσεται· λέγει γάρ· Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς προαπερασμένους καιροὺς ἠκολούθησαν νὰ γένουν πολλὰ πράγματα ἔξω ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα (αὐτὸν τὸν π'. δηλ. τῶν Ἀποστόλ.) εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης, εἴτε ὑπὸ ἄλλης αἰτίας κινουμένων τινῶν, ὥστε ὁποῦ, αὐτοὶ νὰ βρπτίζωσι μὲν παρευθὺς ἐκείνους ὁποῦ πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν καὶ ἄπιστον βίον προσήλθον εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐκατηχήθησαν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὁμοῦ δὲ μετὰ τὸ βάπτισμα, νὰ προβιβάξουσιν αὐτοὺς καὶ εἰς Ἐπισκοπὴν, ἢ Πρεσβυτέριον, ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ χειροτονοῦσιν αὐτοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Ἐπισκόπους· ἐπειδὴ, λέγω, ταῦτα ἔτσι παρανόμως προτοῦ ἐγίνοντο, ἐφάνη εὐλόγον ἀπὸ τῶρα καὶ ὑστερα νὰ μὴ γίνωνται. Διότι ὁ κατηχοούμενος, καὶ προτοῦ μὲν νὰ βαπτισθῆ χρειάζεται καιρὸν ἀρκετὸν (1) διὰ νὰ κατηχηθῆ, καὶ νὰ διδαχθῆ καλῶς ἅπαντα τὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ ἀφ' οὗ δὲ βαπτισθῆ, πάλιν χρειάζεται δοκιμασίαν πολλήν. Λέγει γάρ ὁ Ἀπόστολος τῷ Τιμοθέῳ, μὴ νεόφυτον (χειροτόνει δηλ.) ἤτοι νεοκατήχητον, καὶ νεωστὶ φυτευθέντα εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ ἐπαρθεῖς πέση εἰς τὸ ἴδιον

(1) Ὁ καιρὸς τῆς κατηχίσεως δὲν διορίζεται ἀπὸ ὅλους εἰς καὶ ὁ αὐτός. Ἀπὸ μὲν γὰρ τὰς Ἀποστολικὰς διαταγὰς ἕνα χρόνον διορίζεται νὰ κατηχῆται ὁ κατηχοούμενος. Δύω ἀπὸ τὸν 42. Κανόνα τῆς ἐν Ἰλλιδριῆ τῆ Ἰσπανικῆ πόλει συνόδου τοπικῆς συγκροτηθείσης, ὀλίγον πρὸ τῆς ἁ. Οἰκουμενικῆς. Καὶ ἀπὸ τὴν 144. Νεαρὰν δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δύο χρόνοι διορίζονται διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν πίστιν Σαμαρείτας. Καὶ ἀπὸ τὸν 25. Κανόνα τῆς ἐν Ἀγάθῃ τοπικῆς συνόδου, συγκροτηθείσης ἐν ἔτει 506. ὁκτώ μηνες ἐδιωρίσθησαν διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας Ἰουδαίους. Ὁ δὲ η'. τῆς ζ'. θέλει νὰ μὴ δεχώμεθα τοὺς καθ' ὑπόκρισιν πιστεύοντας Ἑβραίους, ἀλλὰ τοὺς ἀληθῶς πιστεύοντας μόνον καὶ τὰ τῶν Ἑβραίων ἐλέγχοντας· τινὲς δὲ νομίζουσιν ὅτι εἰς τόσας μόνον ἡμέρας ἐγένετο ἡ κατήχησις, ὅσας ἔχει ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν με'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τὴν πρὸς Παμμάχιον τοῦ Ἱερωνύμου ἐπιστολὴν, καὶ τὴν ἁ. κατήχησιν Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. Ἄλλ' ἴσως ἐκ τούτων δὲν συμπεραίνεται ἄλλο, πᾶρξ ὅτι εἰς τὴν μεγάλην μ'.

ἐγένετο τὸ τελευταῖον καὶ ἀκριβέστερον μέρος τῆς κατηχίσεως, διατὶ τότε οἱ κατηχοούμενοι ἐβαπτίζοντο κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου καὶ τῆς Λαμπρᾶς· μερικαῖς φοραῖς ὁμοίως ἐσυντέμνετο καὶ ὁ χρόνος τῆς κατηχίσεως διὰ ἀναγκαίας περιστάσεις. Δι' ὅ οἱ κινδυνεύοντες εἰς θάνατον κατηχοούμενοι, βαπτίζονται πρὸ τοῦ ἁρισμένου καιροῦ τῆς κατηχίσεως, κατὰ τὸν 16'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. τὸν μζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. τὸν νβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. τὸν ε. Βασιλείου καὶ τὸν ε. Κυρίλλου. Ἄλλὰ καὶ οἱ Βουργουζῖωνες, ἢ Βουργουνδιῶνες, ἔθνος τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν ὀσμὴν πίστεως ὅπου ἔδειξαν εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην ὅπου εἶχον νὰ πολεμήσουσιν μετὰ τοὺς ἐχθρούς των Οὐννους, ἑπτὰ ἡμέρας μόνον ἐκατηχήθησαν, καὶ τῆ ὀσμὴν ἐδιαπίσθησαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον μιᾶς πόλεως τῆς Γαλλίας. Σωκράτ. βιβλ. ζ'. κεφ. λ'. Πλὴν, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, εἶναι κάλλιον νὰ ἀπερνᾷ καιρὸς πολλὸς, ὅσος ἀρκεῖ εἰς δοκιμὴν τοῦ κατηχοούμενου περισσοτέρως.

ἀμάρτημα, καὶ εἰς τὴν ὁμοίαν παγίδα ὅπου ἔπεσεν ὁ διάβολος, ἦτοι εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν. Εἰ δὲ ἀπερῶντος τοῦ καιροῦ, ἤθελεν εὐρεθῆ εἰς τὸν μετὰ χρόνον καὶ δοκιμασίας καὶ κατηχηθέντα καὶ βαπτισθέντα, καὶ χειροτονηθέντα, κἀνένα ἀμάρτημα ψυχικὸν (1) καὶ ἐλεγχθῆ δι' αὐτὸ ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς μάρτυρας, ὁ τοιοῦτος δεῖ παύη ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῆ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Ὅποιος δὲ θελήσῃ νὰ κάμῃ ἔξω ἀπὸ αὐτὰ, οὗτος ὡς θρασυδόμενος ἐναντίον τῆς μεγάλης συνόδου ταύτης, θέλει κινδυνεύσει καὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἦτοι θέλει καθαιρεθῆ. Ὁρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ π'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Γ΄.

Ἀπηγόρευτε καθόλου ἡ μεγάλη Σύνοδος, μήτε Ἐπισκόπῳ, μήτε Πρεσβυτέρῳ, μήτε Διάκονῳ, μήτε ὅλῳσιν τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν. Πλὴν εἰμὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ ἄ μόνον πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφουεν.

Τῆς ς'. ε'. τῆς ζ'. 23, κβ'. τῆς ἐν Ἀγκύρῃ ιθ'. Καρθαγίν. με'. Βασ. πη'.

Ἑρμηνεία (2)

Οἱ ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ δὲν πρέπει νὰ προξενῶσι καμμίαν αἰτίαν ὑποψίας καὶ σκανδάλου εἰς τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ἡ μεγάλη αὕτη Σύνοδος, ἡ πρώτη δηλαδὴ, ἐμπόδισε τελείως

(1) Ἀμάρτημα ψυχικόν, ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει κάθε ἀμάρτημα ἐκ παρατροπῆς τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, προερχόμενον, τοῦ Δογικοῦ, λέγω, τοῦ Θυμικοῦ, καὶ τοῦ Ἐπιθυμητικοῦ. Ὁ δὲ Βαλσαμών λέγει, κάθε ἀμάρτημα ὅπου προξενεῖ βλάβην εἰς τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐκ σωματικῆς ὀρέξεως ἔχει τὴν ἀρχὴν, εἴτε ἐκ ψυχικῆς. Ἄλλοι δὲ ἀμάρτημα ψυχικόν εἶπον, τὸ ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν γινόμενον, ἦτοι ἐξ οἰήσεως, ἀνηχοίας, καὶ ἄλλων. Κυρίως ὁμοῦ ἀμάρτημα ψυχικόν, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, εἶναι ὁ τύφος, καὶ ἡ ἔπαρσις, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια· τοῦτο γὰρ μόνον τὸ πάθος ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ αὐλὸν φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κρίμα καὶ ἡ παγίδα, εἰς τὴν ὅποιαν ἔπεσεν ὁ διάβολος, κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, καὶ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ὅπου τοῦ κάμνει ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος. Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερὸς Ἀδγουστίνος (βιβλ. γ'. περὶ Πόλ. Θεοῦ) οὐκ ἔστι, λέγει, ὁ διάβολος, οὐδὲ μέθυσοσ, οὐδέ τι τοιοῦτον, ἔστι δὲ ἀλαζὼν καὶ βάσκανος. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Ἐπίσκοπος πέσῃ εἰς τὸ πάθος τῆς ὑπερηφάνειας καὶ φανερώσῃ ταύτην διὰ λόγων καὶ ἔργων, καὶ ἐλεγχθῆ ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς μάρτυρας, νὰ παύῃ ἀπὸ τὸν κλήρον, διατὶ ἴσως διὰ νὰ ταπεινωθῆ, καὶ νὰ μετριάσῃ τὸ φρόνημά του, καὶ οὕτω πάλιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης. Εἰ δὲ καὶ μᾶλλον ὑπερηφανευθῆ, καὶ δὲν θελήσῃ νὰ παύσῃ, νὰ καθαιρῆται καὶ τελείως ἀπὸ τὸν βαθμὸν του. Ὅτι δὲ ἡ φανερὰ ὑπερηφάνεια καθαριστικὴ ἔστι, δῆλον καὶ ἀπὸ τοὺς Ναυτιανοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἀπεκηρύχθησαν, διότι ἐξ οἰήσεως καὶ ὑπερηφάνειας ὠνόμαζον τὸν ἑαυτὸν τοὺς καθαρὸν, τοὺς δὲ ἀρνησαμένους ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ καὶ μετανοοῦντας, δὲν ἐδέχοντο, οὔτε μὲ τοὺς διγάμους ἐκοινωνοῦν. Μερικοὶ δὲ εἶπον ὅτι ψυχικὸν ἀμάρτημα ἐννοεῖ ὁ Κανὼν ἐδῶ τὸ κακόδοξον καὶ ἀσεβεῖς φρόνημα. Ἀλλὰ ἂν τοῦτο ἦτο, ἔπρεπεν ὁ τοῦτο ἔχων, ὄχι νὰ παύῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ σφοδρῶς νὰ καθαιρῆται, καὶ νὰ ἀποκηρύττεται τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ λοιπὸν θανάσιμος ἀμαρτία εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, οἱ δὲ τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ποιοῦντες ἐκπίπτουσι τοῦ βαθμοῦ, κατὰ τὸν λβ'. Βασιλείου (ὄν καὶ ἀνάγνωθι) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν τὸν τοιαύτην ἀμαρτίαν περιπαρέντα παιδεύει μὲ τὴν παῦσιν τῆς ἱερωσύνης.

ὁπτητιά των, εἴτε διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦσι, καθὼς ἦτο ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος, κατὰ τοῦ ὁποίου γράφει ὁ μέγας Βασίλειος, εἴτε διὰ πρόφασιν, πῶς εἶναι τάχα ἀπροστάτευται, καὶ δὲν ἔχουν κἀνένα νὰ τὰς προνοῆ, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ οἱ θεῖοι Πατέρες ὁ καθεὶς δὲν ἔλειψε νὰ στηλιτεύσῃ τὸ τοιοῦτον κακόν. Ὁ μὲν γὰρ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του ἀπορεῖ, καὶ δὲν ἠξεύρει μὲ ποίους νὰ συναριθμῆσῃ τοὺς ἔχοντας συνοίκους γυναῖκας, τάχα μὲ τοὺς ὑπάνδρευμένους, ἢ μὲ τοὺς ἀγάμους καὶ παρθένους, ἢ μέσον τῶν ὑπάνδρων, καὶ παρθένων, ταῦτα λέγων·
 »Τοὺς δὲ συνείσακτους, ὡς δὴ φάσκουσιν ἅπαντες,
 »Οὐκ οἶδ' εἴτε γάμῳ δάσομεν, εἴτ' ἀγάμοις
 »Θήσομεν, εἴτε μέσον τι φυλάσομεν· οὐ γὰρ ἔγωγε,
 »Κἂν μὲ λέγηται κακῶς, πρᾶγμα τόδ' αἰνέσομαι.
 Ὁ δὲ ὁμώνυμος αὐτῷ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῷ περὶ παρθενίας, κατηγορῶν τοὺς τοιοῦτους, λέγει· οὐ μόνον τῇ γαστρὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ γυναῖξι κατὰ τὸ φανερόν συνοικοῦντες, καὶ ἀδελφότητα τὴν τοιαύτην συμβίωσιν ὀνομάζοντες. Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς τοὺς ἔχοντας συνείσακτους σελ. 214. τοῦ ς'. τόμ.) ταῦτά φησιν. «Εἶναι τίνες, οἱ ὅποιοι πέρνοντες χωρὶς γάμον, καὶ συνουσίαν κέρας παρθένους, τὰς καθίζουν μέσα εἰς τὰ ὁπτητιά των παντοτινὰ, καὶ συγκατοικοῦσι μὲ αὐτὰς ἕως εἰς τὸ ἔσχατον γηρατειῶν των, ὄχι διὰ αἰτίαν παιδοποιίας (ἐπειδὴ καὶ λέγουσι πῶς δὲν συνευρίσκονται μὲ αὐτὰς,) ὄχι διὰ αἰτίαν πορνείας, καὶ ἀσελγείας, (διότι λέγουσιν ὅτι φυλάττουσιν αὐτὰς ἵπαρθένους καὶ καθαρὰς). Ἀνάσως δὲ καὶ ἐρωτήσῃ τινὰς αὐτοὺς διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦτο κάμνουσιν; ἔχουσι μὲν πολλὰς αἰτίας, καὶ ἀποκρίνονται, καμμίαν ὁμοῦ δὲν ἔχουσιν εὐλογον καὶ σεμνήν. Διότι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς τοιαύτης των συνοικήσεως δὲν εἶναι ἄλλη, παρὲς μία προσπάθεια καὶ ἡδονή, ἣτις δριμύτερον καὶ σφοδρότερον ἔχει τὸν ἔρωτα ἀπὸ ἐκείνους ὅπου συνοικοῦν μετὰ γυναικὸς νομίμου καὶ ὑπάνδρου. Ἐπειδὴ, ἡ μὲν νόμιμος γυναῖκα μὲ τὸ νὰ ἦναι ἀνεμπόδιστος ἡ συνουσία τοῦ συνοικοῦντος ἀνδρός, καὶ τὸν ἔρωτα παρηγορεῖ τὸν σφοδρόν, καὶ εἰς χορτασμόν τῆς ἡδονῆς φέρει πολλάκις τὸν ἄνδρα, καὶ τὴν ἀμετρον καταπαθεῖ ἐπιθυμίαν· χωρὶς δὲ αὐτὰ, καὶ τὰ κοιλοπονήματα τῆς νομίμου γυναικὸς, ἢ γέννησις τῶν παιδίων, ἢ ἀνατροφαις αὐτῶν, καὶ ἡ ἀσθένεια ὅπου ἐκ τούτων ἀπάντων ἀκολουθοῦν εἰς αὐτὴν συνεχῶς, μαραινουσι τὸ ἄνθος τῆς ὀραϊότητός τῆς, καὶ ἀκολούθως κάμνουσιν εἰς τὸν ἄνδρα

(2) Ὅχι μόνον κοινῶς αἱ οἰκουμενικαὶ, καὶ τοπικαὶ σύνοδοι κατηγοροῦσι, καὶ ὑπὸ ἐπιτίμιον βάλλουσιν ἐκείνους τοὺς κληρικοὺς, ἢ καὶ λαϊκοὺς ὅπου ἔχουσι ξένας γυναῖκας μέσα εἰς τὰ

τὸ νὰ μὴ ἔχη ἐξουσίαν καὶ ἀδελφίαν, μήτε Ἐπίσκοπος, μήτε Πρεσβύτερος, μήτε Διάκονος, μήτε ἄλλος τις ἀπὸ τοὺς κληρικούς, νὰ ἔχη ξένην γυναῖκα μέσα εἰς τὸ ὁσπήτιόν του, καὶ νὰ συγκατοικῇ μετ' αὐτήν, ἔξω μόνον μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θείαν, ἢ μόνον ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα ὅπου δὲν δίδουσιν ὑποψίαν.

Συμφωνία

Λέγει δὲ καὶ ἡ διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἧτις ἐστὶ Νεαρὰ ργ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὕτως: «Ἐμποδίζομεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν τῶν θείων Κανόνων δύναμιν, νὰ μὴ ἔχουν γυναῖκα ξένην εἰς τὸν οἶκόν τους οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ Ὑποδιάκονοι, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Κληρικοί ὅπου γυναῖκας νομίμους δὲν ἔχουσιν. Ἐξω μόνον νὰ ἔχουσι μητέρα, θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν, καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα ὅπου εἶναι ἀνύποπτα. Εἰ δὲ ταῦτα δὲν φυλάξῃ τινὰς, ἀλλ' ὑπομνησθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ ἀπὸ τοὺς συγκληρικούς του, δὲν πεισθῇ νὰ ἐκβάλῃ τὴν γυναῖκα ὅπου ἔχει, ἢ κατηγορηθεὶς, ἀποδειχθῇ ὅτι ἀσέμνως συναναστρέφεται μετ' αὐτήν, ὁ τοιοῦτος νὰ καθαιρεθῆται, καὶ νὰ παραδίδεται εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς πόλεως ἐκείνης ὅπου εἶναι κληρικός.» Ἐὰν δὲ Ἐπίσκοπος καθόλου συγκατοικῇ μετ' γυναῖκα, καθαιρεῖται (1). Σημειώσαι δὲ ἐνταῦθα δύο πράγματα, ἓνα μὲν ὅτι ἐκεῖ-

ἀδυνατώτερον τὸ κέντρον τῆς ἡδονῆς. Εἰς δὲ τὴν συνείσακτον παρθένον δὲν ἀκολουθοῦν αὐτά. Διότι οὔτε ἡ συνουσία τοῦ μετ', αὐτῆς συνοικοῦντος ἢμπορεῖ νὰ χαυνώσῃ τὸν ἀκράτητον τῆς ἐπιθυμίας του ἔρωτα, οὔτε κοιλοπονήματα καὶ παιδοτροφίαι μαρβαίνουσι τὴν σάρκα τους, ἀλλὰ φυλάττουσαι εἰς πολλοὺς χρόνους τὸ κάλλος αἰ τοιαῦται γυναῖκες, μετ' ὅν νὰ μένουν ἀπέλαραται ἀπὸ τὰ φαρτικά τοῦ κάλλους αἷτια ὅπου εἴπομεν, γίνονται τεσσαράκοντα ἐτῶν, καὶ φαίνονται ὡραῖαι ὡσὰν κόραι καὶ νεάνιδες ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὸν θάλαμον. Ὅθεν διπλῆ ἀσκήσεται ἡ ἐπιθυμία πρὸς τοὺς συνοικοῦντας μετ' αὐτάς: πρῶτον διατὶ δὲν παρηγοροῦσι τὸν πρὸς αὐτάς πόθον τους μετ' ἡμῶν, καὶ συνουσίαν, καὶ δεύτερον, διατὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ πόθου τῶν μένει εἰς πολλὸν καιρὸν ἀκμαία καὶ δυνατὴ, ἧτις εἶναι ἡ ὡραιότης τοῦ προσώπου καὶ καλλονὴ τῶν γυναικῶν. Λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι, κατὰ μὲν τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάζει ἀσκητικ. δ') βιαζόμενοι ἀπὸ τὰ πάθη δὲν αισθάνονται, ἀλλ' εἶναι ὡς φρενητιῶνες καὶ μεθυσμένοι. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν Χρυσόστομον (λόγῳ, ὅτι οὐ δεῖ εὐτραπελίζειν τὸν ἀσκητὴν) πᾶσαν ὄραν τραυματίζονται, πᾶσαν ὄραν θηριάλωτοι γίνονται, πᾶσαν ὄραν μοιχεύουσι, χαυνούμενοι ἀπὸ τὸν τῆς σωφροσύνης δεσμὸν. Καὶ μήπως εἶσαι (λέγει ὁ ἅγιος), λίθος ἀναίσθητος καὶ δὲν σκανδαλίζεσαι; ἄνθρωπος εἶσαι ὑποκείμενος εἰς πάθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ λοιπὸν πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βάλῃ τινὰς πῦρ μέσα εἰς τὸν κόλπον του, ἢ νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθρακίαν, καὶ νὰ μὴ καίεται, χόρτος ὧν εὐκατάφλεκτος; ἀλλ' ὅμως λέγει πάλιν ὁ μέγας Βασίλειος (διατάξ. ἀσκητ. δ') ἂν καὶ συγχωρήσωμεν ὅτι δὲν νύττεται, μηδὲ σκανδαλίζεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας (ὁ ἔχων τὰς συνεισάκτους), πλὴν ἂν καὶ αὐτὸς δὲν πάσχη, μ' ἔλον τοῦτο δὲν ἢμπορεῖ μετ' εὐκολίαν νὰ καταπέσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν πάσχει. Τὸ δὲ νὰ σκανδαλίζῃ τινὰς τοὺς πολλοὺς, χωρὶς νὰ ἦναι προκειμένη κάμμία ἀρετὴ, δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὸ κάμνει. Ἐπειτα δὲ καὶ ἄλλο ἀκολουθεῖ ἔστω, ὁ ἄνθρωπος δὲν βλάπτεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς γυναικός, ἀλλὰ δὲν ἢμπορεῖ νὰ διτρυφισθῇ, ὅτι καὶ ἡ γυναῖκα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ σώματος. Ὅθεν αὐτῆ. ἢ ἀσθενῆς οὔσα κατὰ τὸν λογισμὸν, ἢ καὶ τὸ πάθος δξύτατον ἔχουσα, ἔλαβε πάθος ἔρωτος πρὸς ἐκεῖνον ὅπου ἀφυλάκτως συναναστρέφῃ μετ' αὐτήν, καὶ αὐτὸς μὲν δὲν ἐπληγώθη, ἐπληγώσε δὲ πολλὰς φορὰς χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν ὅλα αὐτά, πρέπει νὰ φυλάττεται ὁ καθείς, καὶ ἂν ἦναι δυνατόν νὰ μὴ συναναστρέφεται παντελῶς μετ' γυναῖκας, εἰ δὲ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν, κἄν νὰ ἀποφεύγῃ τὰς συχνὰς, καὶ ἐπιτεταμένας συντυχίας τῶν γυναικῶν, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἄλλων, μάλιστα

δὲ τῶν μοναζουσῶν καὶ καλογραιῶν καὶ ὅλοι μὲν οἱ κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, μάλιστα δὲ οἱ μοναχοὶ καὶ καλόγηροι: ἐπειδὴ τὸν ἴδιον πόλεμον ὅπου ἔχουν οἱ μοναχοὶ πρὸς τὰς μοναζούσας, τὸν αὐτὸν ἔχουσι καὶ αἱ μοναζούσας πρὸς τοὺς μοναχοὺς. Δι' ὃ καὶ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ νομιστῶν τὸν μοναχὸν, τοῦ λέγει πρὸς τοῦτοις, ὅτι ἀπὸ τῶν κανονικῶν, ἦτοι τῶν καλογραιῶν, νὰ φεύγῃ ὡς ἀπὸ πυρός. Εἰ δὲ τὸ νὰ συναναστρέφεται τινὰς μετ' ἑνὶ καὶ μοναζούσας, ἐμποδίζουσι οἱ ἅγιοι, πόσω μᾶλλον τὸ νὰ συνοικῇ μετ' αὐτάς; Ταῦτα ὅπου εἴπομεν διὰ ἐκείνους ὅπου ἔχουσι συνεισάκτους γυναῖκας, ἀρμόζουσι καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου ἔχουσιν εἰς τὰς οἰκίας των συνεισάκτους νέους ἀγενεῖους καὶ συγκατοικοῦν μετ' αὐτούς. Ὅθεν ὁ μέγας Γρηγόριος συμβουλεύει εἰς τὰ ἔπη του νὰ ἀποφεύγῃ οὐ μόνον ὁ παρθένος, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλος, καὶ μάλιστα κληρικός, καὶ μοναχὸς ἀπὸ τὴν συνοίκησιν τῶν τοιούτων νέων.

Ἄρσενά πάντ' ἐλέεινε συνείσακτον δὲ μάλιστα.

Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν ἀσκητικὸν λόγον ὅπου κάμνει περὶ ἀποταγῆς λέγει: ἀνίσως εἶσαι νέος κατὰ τὸ σῶμα, ἢ γέρον μὲν κατὰ τὸ σῶμα, νέος δὲ κατὰ τὸ φρόνημα, ἀπόφυγε τὴν συναναστροφήν τῶν νέων ὡς ἀπὸ φλογός. Διότι ὁ ἐχθρὸς πολλοὺς κατακαύσας ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν τοιούτων νέων, παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον μετ' ἄφρασιν πνευματικῆς ἀγάπης κατακρημνίσας αὐτούς εἰς τὸ τῶν σοδομιτῶν βάραθρον. Ἐρεθιζόμενοι γὰρ οἱ ἔχοντες τοὺς τοιούτους νέους (ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλ. ἐν τῇ περὶ παρθενίας) μετ' ἡνθῶν πρὸς ἐκεῖνον, τὸ ὑποκείμενον, πρὸς τὸ ὅποιον φυσικὰ ἔλαβον τὴν ἐρωτικὴν κίνησιν, ἦτοι πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐντεῦθεν ἀπὸ τὴν σχέσιν ὅπου ἔχουσι πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, παρανομεῖν ἀναγκάζονται καὶ πρὸς τὸ παρὰ φύσιν, ζητοῦντες τὸ θῆλυ ἐν τῇ ἄρρηνι. Μὴ συγχωρούμενοι δὲ, μηδὲ αὐτοὶ νὰ παρηγορήσουν τὸν ἄτοπον ἔρωτά τους μετ' ἡνθῶν παρὰ φύσιν μίξιν τοῦ ἄρρηνος, παθαίνουσι τὰ ἴδια ἐκεῖνα ὅπου πάσχουσι καὶ οἱ τὰς συνεισάκτους γυναῖκας ἔχοντες. Ἐναντιάζοντες γὰρ αὐτοὶ, (λέγει ὁ ἴδιος Βασίλειος εἰς τὸν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀποταγῆς λόγον) εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγενεῶν, καὶ σπέρμα ἐπιθυμίας δεχόμενοι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τῶν κακῶν σπορέα διάβολον, φθορᾶς καὶ ἀπωλείας καρποφοροῦσι δράγματα. Φανερὰ δὲ εἶναι εἰς τοὺς φιλοστοργούς καὶ τὰ πολλῶν δακρύων ἄξια κακὰ, ὅπου ἠκολούθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς τὸν κόσμον ἐξ αἰτίας τῶν ἀγενεῶν. Πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα λαῦσαι καὶ μοναστήρια ἠφανίσθησαν, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων ψυχὰς εἰς τὰ πέταυρα τοῦ ἄδου κατήνησαν.»

(1) Σημειώσαι τὴν παρούσαν νεαρὰν, καὶ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας.

νοι ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰς οἰκίας των πρόσωπα ἀνύποπτα, ὡς εἴπομεν, μητέρα δηλ. καὶ ἀδελφὴν, καὶ θείαν, καὶ ἄλλο, δὲν πρέπει νὰ ἔχουσιν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ πρόσωπα ὑποπτα διὰ νὰ ὑπηρετοῦν ὄχι ἐλείνους, ἀλλὰ ἐκεῖνα τὰ ἀνύποπτα, διατὶ πάλιν μὲ τοῦτον τὸν τρόπον παραβάται εὐρίσκονται, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια ὑποβάλλονται τῶν Κανόνων. Ἀλλὰ πρέπει, ἢ μόνκι ἀπ' ἐαυτῶν νὰ ὑπηρετῶνται, ἢ καὶ ἢ δούλαις ὁποῦ μέλλουν νὰ τὰς ὑπηρετοῦν, νὰ ἦναι ἀνύποπται· ἄλλο δὲ, ὅτι οὔτε μὲ μοναχὰ τὰ ἀνύποπτα πρέπει οἱ μοναχοὶ νὰ συγκατοικοῦν οἱ ἔχοντες αὐτά. Διότι, ἂν ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς κβ'. τῆς ζ'. ἐμποδίζῃ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μὲ μόνας τὰς συγγενίδας τους, αἵτινες εἶναι ἀνύποπται, πῶσω μάλλον ἐμποδίζει τὸ νὰ συγκατοικῇ μόνος μὲ αὐτάς; Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος (ἐν τῷ περὶ παρθενίας), ὅτι ἡ τῆς σαρκὸς ἡδονὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁμογαστρίους ἀδελφούς κατεπάλαισε, καὶ κάθε εἶδος ἀμαρτίας κατὰ μητέρων καὶ θυγατέρων ἐκαινοτόμησε, καθὼς καὶ τὸν Ἀμνὸν τὸν υἱὸν τοῦ Δαβὶδ διὰ τὴν φθορὰν τῆς ἀδελφῆς του Θημάρ ἐστηλίτευσεν [β'. Βασιλε γ'.] διότι ἡ ἐλκυστικὴ καὶ μαγνητικὴ δύναμις τοῦ ἔρωτος, ὁποῦ ἐβάλλθη φυσικῶς εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ἀπορρίψασα, λέγει, κάθε ὀρθὸν λογαριασμὸν, ὅτι, θετέον, ἐκεῖνη εἶναι μήτηρ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ θεία, αὐτομάτως καὶ παρ' ἐαυτῶν θέλει νὰ σμίξῃ τὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν μὲ τὰ σώματα τῶν γυναικῶν, τόσον ξένων, ὅσον καὶ συγγενῶν, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἐνδοθεν οἱ λογισμοὶ ἀντιπαλαίοντες, τοῦτο δὲν θέλουσιν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐπίσκοπον προσθήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπίγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιῆσθαι. Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ,

Ἄπος. α'. τῆς ζ'. γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιβ'. τῆς Σαρδικ. ς'. τῆς ἐν Λαοδικ. ιβ'. τῆς Καρθαγ. ιβ'. νη. νθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει μάλιστα νὰ χειροτονῆται ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ εἶνε δύσκολον νὰ συνελθοῦν ὄλοι, ἢ διὰ κατεπίγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ὁδοπορίας, ἐξάπαντος νὰ συνάγωνται τρεῖς Ἐπίσκοποι, οἱ δὲ ἀπόντες νὰ γίνωνται σύμφηφοι διὰ γραμμάτων εἰς τὴν χειροτονίαν, καὶ τότε νὰ χειροτονοῦσιν αὐτόν. Τὸ δὲ κῦρος, καὶ ἡ ἐπισφράγις τῶν γινομένων ἀπόντων, ἡγουν τὸ κῦρος τῆς ἤδη γενομένης ψήφου ὑπὸ πάντων τῶν Ἐπισκόπων, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ψηφισθέντας τρεῖς, (ὅτι τρεῖς κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν τύπον ψηφίζονται) ὁ διορισμὸς, λέγω, τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ δέξασθαι τὸ μήνυμα τῆς χειροτονίας, νὰ μὲνη καὶ νὰ ἀναφέρεται, ὡσάν εἰς κυριάρχην, εἰς τὸν Μητροπολίτην ἐκάστης ἐπαρχίας. (1) Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐρμηνευτικί, ἡγουν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμῶν, ἐξηγοῦσι τὸ καθίστασθαι, ἀντὶ νὰ ψηφίζεσθαι, καὶ ἄλλοι ἀντὶ νὰ χειροτονῆται, τοῦτο πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι προηγουμένως καὶ κυρίως τὸ καθίστασθαι, τὸ γίνεσθαι σημαίνει. Καὶ καθίσταμι ἀντὶ τοῦ, ποιῶ, ἀναδείκνυμι· λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα προηγουμένως καὶ περιεκτικῶς, τὸ προσθήκει καθίστασθαι δηλοῖ, ὅτι πρέπει νὰ γίνεσθαι, νὰ ἀναδείκνυται, νὰ προχειρίζεσθαι ὑπὸ πάντων. Εἶπα δὲ περιεκτικῶς καὶ προηγουμένως, ὅτι ἡ ἀνάδειξις αὕτη ἔχει τάξιν ἱεράν· ἡγουν πρῶτον νὰ ψηφισθῇ, καὶ εἶτα νὰ χειροτονηθῇ. Καὶ οὕτω πληρεστάτως ἐννοοῦμεν, ὅτι κτεῖστη, δηλαδὴ ἔγινεν Ἐπίσκοπος. Ὡστε ὁποῦ τὸ καθίστασθαι, ἔχει καὶ τὰ δύο σημαζόμενα, καθως καὶ τὸ γίνεσθαι σημαίνει γὰρ καὶ τὸ ψηφίζεσθαι, σημαίνει καὶ τὸ χειροτονεῖσθαι· τὸ μὲν ὑπὸ πάντων, τὸ δὲ ὑπὸ τριῶν, καὶ κατὰ τὸν παρόντα, καὶ κατὰ τὸν α'. Ἀποστολικόν· αὕτη σχεδὸν εἶναι ἐξήγησις τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς ἐν τῷ ἐαυτῆς γ'. καὶ ὅταν γὰρ τρεῖς μόνοι χειροτονῶσιν, ὑπὸ πάντων πρότερον ψηφίζεσθαι, συμψήφων τῶν ἀπόντων γινομένων δι' ἐπιστολῶν.

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος βιβλ. α'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφ. θ'. λέγει ὅτι οἱ πατέρες τῆς παρούσης α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἐπιστέλλοντες συνοδικὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπισκόπους, γράφουσιν, ὅτι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων πρέπει νὰ ἐπισφραγίζῃ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, συνεπιψηφίζοντος αὐτοῖς καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς καθολικῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. Ὅθεν ὁ Συνέσιος ἐπιστέλλων πρὸς τὸν Θεόφιλον γράφει περὶ τινος Ἀντωνίου, ὁποῦ ἐμελλε νὰ γένη Ἐπίσκοπος· ὅτι εἰς τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν τὸ κυριώτατον ὁποῦ ἐχρειάζετο ἦτο, ἡ τοῦ Θεοφίλου χεῖρ... γένοιτο ἂν μοι βουλομένων κοινωνῶν αὐτὸν εἰς τὴν ἐμὸν ἱερῶσύνην προσδέξασθαι.

Ἐνὸς οὖν ἐτι δεῖ τοῦ κυριωτάτου μὲν τοῖ τῆς ἱεράς σου χειρὸς. Καὶ ἡ ἐν Χαλκιδῶνι Σύνοδος πράξει ιγ'. ἀναφέρουσα τὸν παρόντα Κανὼνα λέγει· Ὁ Κανὼν αὗτος διαγορεύει, ὅτι τὸ κῦρος τῶν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ γενομένων νὰ ἔχη ὁ Μητροπολίτης, καὶ αὐτὸς νὰ χειροτονῇ ὄλους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Ἐπισκόπους. Ὁ γὰρ ἱερός τύπος, κατὰ τὸν ἱερὸν Συμεὼν Θεσσαλ. ἐρμηνεύει, ὅτι ἡ μὲν σύνοδος νὰ ψηφίζῃ τρεῖς, καὶ νὰ ἀνάγωνται τῷ Μητροπολίτῃ ἢ τῷ Πατριάρχῃ· ἐκεῖνος δὲ νὰ ἀποφασίζῃ ἕνα τῶν τριῶν εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὸ τῆς χειροτονίας μήνυμα, καὶ ἡ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν χειροτονεῖ μετὰ καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων συλλειτουργῶν, ἢ μὲ ἐκδοσιν ἐδικτῆν του ἄλλοι τὸν χειροτονεῖν.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἀποσ. ιβ'. ιγ'.
λβ'. λζ'. τῆς δ'.
ιβ'. τῆς ε'. η'.
τῆς Ἀντιοχ. ε'.
κ'. τῆς Σαρδ. ι'.
κ'. τῆς Καρθ.
κς'. λζ'. ρδ'.
ρις'. ρμα'.

Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, κρατεῖται ἡ γνώμη, κατὰ τὸν Κανὸνα τὸν διαγορευόντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. Ἐξεταζέσθω δὲ μὴ μικροψυχία ἢ φιλονεικία, ἢ τινι τοιαύτῃ ἀηδία τοῦ Ἐπισκόπου, ἀποσυνάγωγοι γεγέννηται. Ἴνα οὖν τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. Ἴνα κοινῇ πάντων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων. τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζηται. Καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ Ἐπισκόπῳ, κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν Ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. Αἱ δὲ σύνοδοι γίνεσθωσαν, μία μὲν, πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δὲ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν ταῦτα, διὰ τοὺς κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ὅπου ἀφωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστης ἐπαρχίας, δις κρατῆ καὶ δις μένη βεβηκία ἢ γνώμη ἢ οὐσα νομοθετημένη, καθὼς ὁ Κανὼν (λβ'. τῶν Ἀποστόλων δηλ. ἢ καὶ ὁ ιβ'.) ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος διορίζεται, ὅτι δηλ. νὰ μὴ δέχωνται εἰς κοινωνίαν ἀπὸ ἄλλους Ἐπισκόπους οἱ ὑπὸ ἄλλων Ἐπισκόπων ἀφορισθέντες. Ὅμως δις γίνεται ἐξέτασις μήπως οἱ ἀφορισθέντες αὐτοὶ, ἀφωρίσθησαν διὰ κάμμιν μικροψυχίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ ἄλλην τινὰ ἐμπάθειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅθεν, διὰ τὴν λαμβάνῃ τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα ζητήματα, ἐφάνη εὐλογον νὰ γίνωνται σύνοδοι τοπικαὶ δύο φοραὶς τὸν χρόνον εἰς κάθε ἐπαρχίαν, καὶ νὰ συνάγωνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἐπίσκοποι νὰ τὰ θεωροῦν, καὶ ἔτσι ἀφ' οὗ γένη ἢ τοιαύτη ἐξέτασις, οἱ φανερώς ἀμαρτάνοντες εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ μὲ δίκαιον τρόπον ἀφορισθέντες παρ' αὐτοῦ, νὰ μένου ἀφωρισμένοι, κατὰ τὸν τοῦ ἀκολουθίου καὶ δικαίου λόγον, καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ἕως ὅτου φανῇ εὐλογον εἰς τὴν κοινότητα τῶν Ἐπισκόπων νὰ δώσωσιν ἀπόφασιν φιλανθρωποτέραν διὰ τοὺς ἀφορισθέντας αὐτούς. Ἐὰν γὰρ ὁ ἀφοριστὴς αὐτοὺς θετέον, σκληρόνηται, καὶ μετὰ καιρὸν δὲν θέλῃ νὰ τοὺς λύσῃ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, ἢ καὶ ἐὰν ἀποθάνῃ, εἶναι ἄδεια εἰς τὴν σύνοδον, ἀφ' οὗ γνωρίσῃ ἀρκετὸν τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου, νὰ λύῃ τούτους ἀπὸ αὐτοῦ. Αἱ σύνοδοι δὲ αὗται δις γίνωνται, μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα διαλυομένης κάθε μικροψυχίας καὶ σφάλματος ὅπου ἢ ὁ Ἀρχιερεὺς ἔκαμε πρὸς τὸν κληρὸν καὶ τὸν λαόν, ἢ ἀντιστρόφως ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, προσφερθῇ εἰς τὸν Θεὸν καθαρὸν, καὶ ἄμωμον τῆς νηστείας τὸ δῶρον. Ἡ δευτέρα δὲ δις γίνεταί εἰς τὸν τοῦ φθινοπώρου καιρὸν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λβ'. καὶ λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Σ΄.

Τὰ ἀρχαῖα ἔθνη κρατεῖται, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστίν. Ὅμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεία σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου γένοιτο Ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ μεγάλη Σύνοδος ὄρισε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον. Ἐὰν μὲντοι τῇ κοινῇ πάντων ψῆφῳ, εὐλόγῳ οὐσῃ, καὶ κατὰ Κανὸνα ἐκκλησιαστικόν, δύο, ἢ τρεῖς, δι' οικείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατεῖται ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

Ἑρμηνεία. (1)

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι νὰ φυλάττωνται τὰ παλαιὰ ἔθνη τῶν τριῶν Πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας μὲν κυρίως καὶ κατὰ α'. λόγον, τοῦ Ἀντιοχείας δὲ, κατὰ δεῦτερον λόγον, καὶ τοῦ Ρώμης συνεπτυγμένως καὶ

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὁ παρῶν Κανὼν, εἶναι αὕτη. Συνήθεια ἦτο εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως νὰ ἔχουσι πρῶτον τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης νὰ μὴ πράττουσι κἀνένα ἐκκλησιαστικόν, ὡς ὁ Ἐπιφάνιος αἰρέσει ξα'. φησί. Ταῦτα τὴν ἐξουσίαν μεταχειριζόμενος καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, ἐκάθηρε τὸν Μελέτιον, Ἐπίσκοπον Λυκόπολεως ἐν Θηβαίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μέγας Ἀθανάσιος

ἐν τῇ β'. αὐτοῦ ἀπολογία. Σημειοὶ δὲ προσέτι ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι πρὸ τοῦ Πέτρου, ἐπειδὴ εἰς τὴν Πεντάπολιν τῆς ἀνω Λιβύης μερικοὶ Ἐπίσκοποι ἐδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Σαββελίου, καὶ τόσον ἴσχυσαν τὰ ἐκείνου νόθα δόγματα, ὥστε μόλις ἐκηρύττετο εἰς τὰς ἐκκλησίας ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μαθὼν Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἵνα μεταφέρουν αὐτοὺς εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τούτων δὴ φανερόν γίνεται, ὅτι ὁ Ἀλεξανδρείας, καὶ πρὸ τῆς

περιληπτικῶς (περὶ δὲ τοῦ Ἱεροσολύμων ἰδιαιτέρως καὶ ξεχωριστὰ φησὶν ἡ παροῦσα σύνοδος ἐν τῷ ζ΄. αὐτῆς Κανόνι, καὶ περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως φησὶν ἡ β΄. ἐν τῷ γ΄. Κανόνι) ὥστε ὁποῦ, ὁ μὲν Πατριάρχης (τὸν ὁποῖον Ἐπίσκοπον ὀνομάζει ἐδῶ, μὲ τὸ νὰ μὴν ἦτον ἀκόμη συνήθεια νὰ ὀνομάζεται τινὰς μὲ τὸ τοῦ Πατριάρχου ὄνομα) (1) τῆς Ἀλεξανδρείας, νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Πατριάρχῃν ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε (2) νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν καὶ προεδρίαν πάντων τῶν ἐσπερίων Ἐπισκόπων τε, καὶ Μητροπολιτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας Πατριάρχῃς νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπισκόπων, καὶ Μητροπολιτῶν τῆς Συρίας, Κοίλης Συρίας,

πρώτης ταύτης Συνόδου, εἶχε τὰ Πατριαρχικὰ προνόμια, καὶ ἐξ ἀρχαίου ἔθους (ὅπερ μάλιστα ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ λδ΄. Ἀποστολικῶν, λέγοντα, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἐκάστου ἔθνους πρέπει νὰ γνωρίζουν ἓνα πρῶτον καὶ τὰ ἐξῆς) ἐξουσίαν εἶχεν ὄχι μόνον νὰ διοικῆ τὰ ἐκκλησιαστικὰ τῶν ἐκείσε ἐπαρχιῶν καὶ διοικήσεων, ἀλλὰ καὶ νὰ καθαιρῆ Ἐπισκόπους καὶ Μητροπολίτας, ἐκείνου τοῦ κλίματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ρηθὶς Μελέτιος καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἐπιχείρησε νὰ βιάσῃ τὸ τοιοῦτον ἔθος, καὶ νὰ τολμᾷ νὰ χειροτονῆ ἄλλους Ἐπισκόπους εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀλεξανδρείας, διὰ τοῦτο ἡ παρούσα αὕτη ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἀνενέωσε διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καὶ πάλιν ἐπεσφράγισε νὰ ἔχη ὁ Ἀλεξανδρείας τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐξέλαβεν τὸν ἀνά χειρας Κανόνα οἱ ἐξ Αἰγύπτου Ἐπίσκοποι, κατὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πράξει τετάρτη (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.) ἡ ἐξουσία δὲ αὕτη δηλοῦται καὶ ἐν τῷ λδ΄. Καν. τῆς δ΄.

(1) Τὸ γὰρ ὄνομα Πατριάρχῃς πρῶτον ἤρξατο λέγεσθαι ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Τῶν γὰρ Πατριαρχῶν πρότερον λεγομένων ἰδιαιτέρως Ἐπισκόπων τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ὁ Θεοδοσίος οὗτος πρῶτον ὠνόμασε τὸν Ρώμης Πατριάρχῃν, καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, ὡς τοῦτο δηλοῖ ὁ Σωκράτης βιβλ. ζ΄. κεφ. λα΄. Ἐρρίθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Συνόδῳ, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὀνομάσθησαν Πατριάρχαι οἱ Πατριάρχαι. Σημαίνει δὲ δύο τινὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἢ τοὺς Ἐπισκόπους ὅπου ἔγιναν ἔφοροι, καὶ ἑξάρχοι ἐν τῆσιν ἐπαρχίαις καὶ διοικήσεσιν ἀπὸ κοινῆς σύνοδου, καθὼς ἔκαμε τοῦτο ἡ οἰκουμένη δευτέρα Σύνοδος, κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε΄. κεφ. ἡ. ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἓνας ἦτο καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ὑποκειμένος τῷ Καισαρείας. ὠνομάσθησαν δὲ οὗτοι μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα Πατριάρχαι οὐκ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν θρόνων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνοδικῆς ψήφου, ἵνα ἔχωσι περισσοτέραν ἰσχὺν πρὸς καταφύτευσιν καὶ ἐκρίζωσιν, καθ' ἃ καὶ ἴσοι ἦσαν τοῖς ἄλλοις Πατριάρχεις. Δι' ὃ καὶ ὁ Νύσσης πρὸς τὸν Φλαβιανὸν Ἀντιοχείας γράφων, κατὰ τοῦ Καισαρείας τοῦ αὐτὸν καταφρονήσαντος, ἔλεγεν. Εἰ κατὰ τὴν ἱερωσύνην τὸ ἀξίωμα κρίνοιτο, ἴση παρὰ τῆς συνόδου καὶ μία γέγονεν ἀμφοτέρων ἡμῶν ἡ προνομία, μᾶλλον δὲ ἡ φροντίς τῆς τῶν κοινῶν διορθώσεως ἐν τῷ τὸ ἴσον ἔχειν. Ἡ σημαίνει κυρίως τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς ἔχοντας τὴν πρώτην τιμὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς ὑπεροχῆς τῶν οικειῶν θρόνων καὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα, οὐ προσωπικὸν ὄν ὡς τὸ ἐκείνων, ἀλλ' ἀνήκον τοῖς ἐκείνων θρόνοις κατὰ διαδοχὴν, οἵτινες πέντε ἦσαν, ὁ Ρώμης, ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων. Οἱ ὁποῖοι καὶ ὀνομάσθησαν κατὰ ἀκροστιχίδα οἰκουμένης Κάραι. Τὸ μὲν γὰρ Κ. δηλοῖ, Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δὲ Α. Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ Ρ. Ρώμης, τὸ δὲ Α. Ἀντιοχείας, καὶ τὸ Ι. Ἱεροσολύμων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πρῶτος ἀφῆλθεν, ἔμεινε πρῶτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως προσετέθη δὲ ὕστερον καὶ Πάμπος ὁ τῆς μεγάλης Μοσχολίας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐκ ἔστι νῦν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πέτρος γράφων

πρὸς τὸν Ἀκυλῆας εἶπεν, ὅτι μόνος αὐτὸς εἰδικῶς ἐλίγετο Πατριάρχῃς, ὡ συνῆσι καὶ ὁ Βαλαμῶν, ἀλλ' ὅμως οὐ βλέπομεν τί λέγουσιν οἱ Ἐπίσκοποι περὶ ἐαυτῶν, ἀλλὰ τί περὶ αὐτῶν λέγει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. ὠνόμασε δὲ καὶ τὸν Ἐφέσου ὁ Διονύσιος, καὶ Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος, Πατριάρχῃν, ἀλλ' ἠθέτησεν ἡ δ΄. σύνοδος τοῦτο. ὠνόμασε καὶ Θεόδωρος ὁ ἱστορικὸς τὸν Θεσσαλονίκης Πατριάρχῃν, ἀλλ' οὕτως αὐτὸν προσαίρηκεν, ἢ κατὰ τὸν λόγον τῶν ἐξάρχων, ὡς ἐποίησεν ἡ β΄. ὡς εἶπομεν, ἢ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, διὰ τὰς πολλὰς Ἐπισκοπὰς ὅπου εἶχεν εἰς τεσσαράκοντά που πληθυνομένης (Δοσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ.)

(2) Οὐκ ὀρθῶς ἐρμηνεύουσι τὸν παρόντα κανόνα οἱ ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὀρμώμενοι. Ὅθεν ὁ Πάπας Φίληξ διαφωρόμενος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀνάκιον, διαφείρας εἶπεν, ὅτι ὁ Ρώμης Ἐπίσκοπος ἐν ἐκάστη συνόδῳ ἔχει τὸ κύρος, ὡς ὁ Κανὼν (ὁ παρὼν δηλ.) βούλεται τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ τοῦ Λέοντος τοποτηρητῆς Πατγασίνος ἀντεστραμμένως προίφερε τὸν αὐτὸν Κανόνα ἐν τῇ δ΄. συνόδῳ. Ἡμεῖς ὅμως ἐξ αὐτῶν τῶν ρημάτων τοῦ κανόνος εὐρίσκομεν τὸ ἀληθινὸν νόημα τῆς Συνόδου ταύτης. Αἴτομεν λοιπὸν, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Μελέτιος παρέτριψε τὰ δίκαια τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ὡς εἶπομεν, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην νὰ ἐκθέσουν τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ νὰ διορίσουν ὄχι κανένα νέον, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπικυρώσουν τὰς τάξεις ὅπου ἐσώζοντο ἐκ παλαιᾶς συνήθειας, ὄχι μόνον εἰς τοὺς Πατριάρχας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Μητροπολίτας, καὶ ὄχι μόνον ἐν ταῖς χειροτονίαις τὰς ὁποίας παρέτριπεν ὁ Μελέτιος, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ δικαιοῦματι, ὅπου ἀνήκει τοῖς Πατριάρχεις καὶ Μητροπολίταις κατὰ τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας. Τούτων προϋποθεθέντων, λέγει ὁ κανὼν. Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ρώμῃ Ἐπισκόπῳ τοῦτο συνήθες ἐστὶ. Ἐνθα σημειώσαι, ὅτι ἡ τοῦτο ἀντωνυμία, δὲν ἀναφέρεται εἰς ἄλλο, πᾶρεξ εἰς τὸ ἔθος, ὅπου θέλει νὰ εἰπῆ κοινότερον. Καθὼς καὶ εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοπον ἡ αὐτὴ συνήθεια ἐπεκράτησε, ποία; τὸ νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Καθὼς γὰρ ἔχει τὴν αὐτὴν συνήθειαν ὁ Ρώμης μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας, τοιοῦτοτρόπως ἔχει καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνον. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστὶ τὸ νόημα τοῦ κανόνου, συμμαρτυρεῖ καὶ ἡ Ἀραβικὴ τῶν αὐτῶν κανόνων μετάφρασις, ἢτοι ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἔκδοσις. Συμμαρτυρεῖ καὶ ὁ Αἰγύπτιος Ἰωσήφ ὁ ἀρχαῖος ἐρμηνευτῆς τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης. Συμμαρτυρεῖ ἢ εἰς τὸ Λατινικὸν μετάφρασις Διονυσίου τοῦ μικροῦ. Συμμαρτυρεῖ ἢ ἔκδοσις Ἰσιδώρου τοῦ Μερκάντορος, καὶ τέλος πάντων, συμμαρτυρεῖ ἢ μετάφρασις Ρουφίνου Προσφυτέρου Ἀκυλῆας. Λοιπὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθές, καὶ ἡ διοίκησις τῆς Ρώμης εἶναι περιωρισμένη ὡς καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας, μάτην φαντάζονται νὰ ἔχουν οἱ Ρωμαῖοι ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἀπεριόριστον ἐξουσίαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Σημειώσαι δὲ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτο ἀκέραια τὰ πρεσβεῖα τῆς Ρώμης, δὲν τὰ ἀνεκαίνισεν ὁ παρὼν κανὼν. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἦτο τὸ αὐτὸ ὅπου εἶπε περὶ τοῦ

αὐτοὺς σκρῶθησαν, καὶ παθεῖν τὸν Κύριον, καὶ τὸ σωτήριον κήρυγμα ἐξ αὐτῶν προελθεῖν διὰ τῶν ἱερῶν Ἀποστολῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἃς ἔχη τὴν τιμὴν ἀκόλουθον μετὰ τὴν προτέραν, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, μόνην ὁμοίως τιμὴν χωρὶς ἐξουσίαν τινὴ καὶ ἀξίωμα. Διότι ἡ ἐξουσία, καὶ τὸ ἀξίωμα πρέπει νὰ σώζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Παλαιστίνης, λέγω δὴ τὴν Καισάρειαν (1) τοῦ Στράτωνος ὀνομαζομένην, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς λέγουσιν, ὑπόκειντο τὰ Ἱεροσόλυμα. Καθὼς δηλ. καὶ ὁ 16^{ος} τῆς ἐν Χαλκηδόνι διορίζεται, ὅτι ὅσαι πόλεις διὰ γραμμῶν Βασιλικῶν ἔλαβον τιμὴν Μητροπόλεως, οἱ ἐκείνης Ἐπίσκοποι μόνην ἃς ἀπολαμβάνουσι τὴν τιμὴν, τὰ δὲ οἰκεῖα δίκαια ἃς σώζονται εἰς τὴν κατὰ ἀλήθειαν Μητρόπολιν, ὅν τρόπον ὁ Μαρκιανὸς ἐτίμησε τὴν Χαλκηδόναν, καὶ ὁ Οὐκλεντινιανὸς τὴν Νίκαιαν, κατὰ τὴν 17^{ην} πρῶτην τῆς δ΄ Συνόδου. Ὁ δὲ Ζωναρῆς, καὶ ἄλλοι θέλουσιν, ὅτι, καθὼς ὁ προλαβὼν Κανὼν τὰ πρεσβεῖα ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν ἀνεπέωσεν, ὡς κινητομηθέντα, (τὰ γὰρ πρεσβεῖα τοῦ Ρώμης δὲν ἀνεπέωθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν, ὡς εἶπομεν, ἀκέραια καὶ ἀπαρασάλευτα), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τιμὴν ἐπέψηφίσατο εἰς τὸν Ἱεροσόλυμων. Ταῦτόν εἶπεῖν, καθὼς ἐκαίνας ἐλύρωσεν εἰς ἐκείνους, ὅχι μόνον προνόμιον, καὶ τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ταύτης τὴν τάξιν, καθ' ἣν ὁ μὲν Ρώμης ἐστὶ πρῶτος, ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας δεύτερος, ὁ Ἀντιοχείας τρίτος, οὕτω καὶ οὗτος ἐλύρωσεν εἰς τὸν Ἱεροσόλυμων, ὅχι μόνον τιμὴν πατριαρχικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰξιν τιμῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐχέτω τιμὴν, ἀλλὰ ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς. Ταῦτόν εἶπεῖν, ἃς ἦναι τῆς τάξεως τῆς τιμῆς τέταρτος μετὰ τοὺς τρεῖς. Τὸ δὲ νὰ σώζεται τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα τῆς Μητροπόλεως, δηλοῖ ὅτι, ἡ τιμὴ αὕτη ἡ Πατριαρχικὴ, δὲν εἶναι προσωπικὴ καὶ μερικὴ, (περὶ ἧς ὅρα τὴν β΄ ὑποσημείωσιν τοῦ 5^{ου} τῆς παρούσης), ἀλλ' ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὥστε ὅπου νὰ δικαίωται εἰς ὅλους τοὺς κατὰ κληρὸν διαδόχους τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅχι εἰς τούτον, ἢ εἰς ἐκαίνον μόνον. Ὅτι δὲ Μητρόπολις ἡ Ἱερουσαλήμ ἦτο, μάρτυρες ὄντες Ἰωσήπος λέγων περὶ Ἰουδ. βιβλίου ζ'. μεγάλη πόλις καὶ τοῦ παντός Ἰουδαίων Μητρόπολις. Καὶ ὁ Φίλων, Μητρόπολις οὐ μίαν χώραν Ἰουδαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων. Ὁ γὰρ Ἀποστολικὸς θρόνος τῶν Ἱεροσόλυμων ὅχι μόνον πρωτεύει πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδόν, ἀλλὰ καὶ Πατριαρχικὸν προνόμιον εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἔχει. Πρῶτον, διὰ τὴν εἶχεν ὑποκειμένως εἰς αὐτὸν ἐπαρχίας, καὶ διοικήσιν τῶν Πατριαρχῶν ἀνήκουσαν. Ὅθεν οἱ μὲν ὁμοιοὶ τῶν ἐκκλησιῶν προσετώτες, καὶ ὅχι ὁ Καισαρείας, ἐχειροτόνησαν τὸν Δίωνα Ἱεροσόλυμων, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ναρκίσσου. Ἀναρχναις δὲ πάλιν ὁ Νάρκισσος, πάλιν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν καλεῖται, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ ὅχι ὑπὸ τοῦ Ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ Καισαρείας. Ὁ δὲ Νάρκισσος, σύνοδον ἔκαμε μετὰ 18^{ου}. Ἐπισκόπων περὶ τοῦ Πάσχα πρὸ τῆς α΄ συνόδου. Δεύτερον διατὶ ὁ Ἱεροσόλυμων ἐν τῇ α΄ συνόδῳ πρῶτος υπέγραψεν, ὁ δὲ Εὐσέβιος Καισαρείας πέμπτος. Καὶ καθολικῶς εἶπεῖν, οἱ μὲν Μητροπολίται παρελλάσσουσιν ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς, καὶ ἐν τοῖς καθίσμασι τῶν συνόδων, καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς Ἀυτοκράτορας προσφωνητικοῖς, ἄλλοτε πρότερον, καὶ ἄλλοτε ὕστερον. Ὁ δὲ Ἱεροσόλυμων, πάντοτε πρῶτος μὲν τῶν τῆς συνόδου Πατέρων εὐρίσκειται, αἰετοτε δὲ μετὰ τῶν Πατριαρχῶν συναριθμεῖται, καὶ μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν οὐδέποτε. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ δωδεκαβίβλ. βιβλ. β΄. κεφ. δ΄. Εἰ δὲ καὶ δοίημεν ὅτι ἦτον ἡ Ἱερουσαλήμ ὑποκειμένη εἰς τὴν Καισάρειαν, τί ἀπὸ τοῦτο; καθὼς τὸ Βυζάντιον πρότερον ἦτον ὑποκειμένον εἰς τὴν Ἡράκλειαν, ὕστερον δὲ, ἀφ' οὗ τὸ Βυζάντιον ἔγινε Πατριαρχεῖον, ὑπετάχθη ἡ Ἡράκλεια εἰς αὐτό. Τοιοῦτοτρόπως, ἂν καὶ συγχωρήσωμεν (ὅπερ οὐκ ἔστιν) ὅτι ὑπέκειτο ἡ Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν Καισάρειαν, ἀφ' οὗ ἡ Ἱερουσαλήμ ἐτίμηθη εἰς Πατριαρχεῖον, ἡ Καισάρεια ἔμεινε μὲν μετὰ τὸ ἐδικὸν τῆς ἀξίωμα ὕστερα, νὰ ἦναι Μητρόπολις τῆς Παλαιστίνης, ὑποδεστέραν δὲ ὁμοίως τῶν Ἱεροσόλυμων. Καθ' ὅ, αὕτη μὲν, Μητρόπολις ἐστὶ μόνον, τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα, Πατριαρχεῖον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν 18^{ον}. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθάρους ποτε, προτερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ, καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογήσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται, καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι. Τοῦτ' ἐστὶ καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν. Ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὤριστα. Ὅστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐνθα μὲν οὖν πάντες, εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν, αὐτοὶ μόνον εὐρίσκονται χειροτονηθέντες, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ, ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι.

Αποστ. μζ'.
ἐν τῇ 6'. ζ'.
τῆς 1. καὶ τῆς
ἐν Αποστ. ζ'. η'.
τῆς ἐν Καθ.
18'. Βασ. α΄.
μζ'. Θεοφ. 16'.
τῆς 1. 18'. τῆς
ἐν Ἀποστ. 17'.
τῆς ἐν Νεοκ.
18'. τῆς ἐν Ἀν-
τιοχίᾳ ἡ 1'.

τὸν Ἀδριανὸν τὸν ἐπικαλούμενον Ἀἴλιον, ὅστις κατασκαφεῖσαν πρότερον τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ βουσίαν ἀροτριώθεισαν, καὶ σπαρείσαν κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ μόλις γινωσκομένην κατὰ τὸ ἔδαφος κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Ἀίλιαν μετωνόμασε, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Εὐσέβιον. Καπιτωλίαν δὲ διατὶ ἔκτισεν εἰς τὸν τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ναὸν τοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης τιμωμένου Διὸς ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς, κατὰ τὸν ἴδιον Δίωνα.

(1) Καισάρεια ὀνομάσθη, διατὶ κατὰ τὸν Εὐσέβιον ὁ Ἡρώδης ἔκτισε ταύτην εἰς ὄνομα τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου, ἧτις Στράτωνος πύργος ὀνομάζετο πρότερον, ἐν ἣ καὶ ἀγάλματα τοῦ Καίσαρος καὶ τῆς Ρώμης εὐρίσκοντο κατὰ τὸν Ἰωσήπον Ἰουδ. βιβλ. 1. κεφ. 17'. Τρεῖς δὲ Καισάρειαι ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ· μία ἡ τῆς Παλαιστίνης Μητρόπολις αὕτη, δευτέρα ἡ τῆς Καππαδοκίας, (ἧτις καὶ Καίσαρος Μάζα ὀνομάζετο, κατὰ τὸν Σωζόμε. βιβλ. 1. κεφ. 8'. καὶ Μάζακα προσέτι), καὶ τρίτη ἡ τῆς Φιλίππου.

Εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἐπισκόπου ὄντος, προσέρχονται τινες, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς Ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοῖη τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκει, ἐπινοήσῃ τόπον, ἢ χωρεπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ᾖσιν.

Ἑρμηνεία.

Τῆς Σαρδ. ς'. τῆς ἐν Λαοδ. νζ'. Βασ. πθ'. **Καθαροὶ λέγονται οἱ Ναυατιανοί. (1)** Ὁ δὲ Ναυάτος Πρεσβύτερος ἦτο τῆς Ἐκκλησίας Ρωμίων, ὅστις δὲν ἐδέχετο ἐκείνους. ὅπου ἀρνήθησαν μὲν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγμοῦ, ἐμετανοοῦσαν δὲ, ἀλλ' οὔτε ἐσυγκοινωνοῦν μετὰ τοὺς διγάμους, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔλεγεν, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ἐλεηθῇ ὁ ἁμαρτήσας, κατὰ τὸν Ἐπιφάνειον αἰρέσ. νθ'. καὶ τὸν Αὐγουστίνον αἰρέσ. λη'. Οὗτος λοιπὸν ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως δὲν ἔσφαλλεν, οὔτε ἦτο αἰρετικὸς, ἀλλὰ μόνον σχισματικὸς, κατὰ τὸν α. τοῦ Βασιλ. Κανόνα, διὰ τὴν μισαδελφίαν του ὅμως, καὶ τὸ ἀσυμπαθὲς τῆς γνώμης καὶ ὑπερήφανον, ἀνεθεματίσθη ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ γενομένην σύνοδον ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου Πάπα, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν Καρθαγένη ἐπὶ Κυπριανοῦ, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ κατ' αὐτοῦ γενομένης συνόδου. Ἀπὸ τούτου δὲ ὀνομάσθησαν καὶ οἱ ἀκολουθήσαντες τῇ κακοδοσίᾳ αὐτοῦ, Ναυατιανοί. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως οἱ τοιοῦτοι Ναυατιανοὶ προσέλθουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφάνη εὐλογον νὰ χειροθετοῦνται (2) καὶ οὕτω νὰ δέχωνται, καὶ νὰ μένουν εἰς τὸν κλήρον τους, οἱ ὄντες δηλ. καὶ ἐν τῷ σχίσματι κληρικοὶ (οὕτως ἐδέχθη διὰ χειροθεσίας τοὺς Δονατιστάς καὶ ὁ ξς'. τῆς ἐν Καρθαγένη), πλὴν, πρέπει νὰ ὁμολογοῦν ἐγγράφως, πῶς ἔχουν νὰ φυλάξουν ὅλα τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, πῶς θέλουν δέχονται τοὺς διγάμους, καὶ τοὺς δι' ἀνάγκην ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν, καὶ πῶς θέλουν οἰκονομήσουν αὐτοῦ, κατὰ τοὺς διωρισμένους χρόνους, καὶ τὸν Κανόνα τῆς μετανοίας τῶν ἀρνητῶν, καὶ οὕτως, ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκωνται, εἴτε εἰς πόλεις, εἴτε εἰς χωρία, νὰ μένουν εἰς τὸν κλήρον καὶ βαθμὸν, ὅπου εὑρέθη ὁ καθεὶς χειροτονημένος· δηλαδή ὁ Ἐπίσκοπος, νὰ μὲν Ἐπίσκοπος· ὁ Πρεσβύτερος, Πρεσβύτερος· καὶ ὁ Διάκονος, Διάκονος. Νὰ μὲν ὅμως Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ ὅπου δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος ὀρθόδοξος τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰ δὲ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν εὑρίσκεται καὶ ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος, αὐτὸς μὲν νὰ ἔχη τὸ ἀξίωμα, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὅλην, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ δὲ πρὶν Ναυατιανὸς Ἐπίσκοπος νὰ ἔχη μόνον τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἔξω μόνον ἂν θέλῃ ὁ ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος νὰ ἔχη καὶ ἐκεῖνος τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα φίλον τοῦ Ἐπισκόπου (3) ὅχι ὅμως καὶ νὰ ἐνεργῇ καμμίαν ἱεροπραξίαν ὡς Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τοῦτο τὸ ἄτοπον, νὰ ἦναι δύο Ἐπίσκοποι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν (περὶ οὗ ὄρα τὸν λε'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ις'. τῆς ε. καὶ β'. (4),

(1) Οὕτως ἑαυτοὺς ὀνόμαζον κατὰ φυσίωσιν λογισμοῦ, ὡς γράφει ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς'. κεφ. μγ'.

(2) Ἡ χειροθεσία ἐδῶ δὲν εἶναι χειροτονία, καθὼς ἴσως ἤθιλεν ὑπολάβῃ τις, ἀλλ' εἶναι τὸ νὰ βάλλεται ἡ χεὶρ τῶν ἱερωμένων εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν τοιούτων αἰρετικῶν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται ὡς μετανοοῦντες. Οὕτω γὰρ διὰ χειροθεσίας (καὶ οὐ διὰ χειροτονίας) καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Καρθαγ. θίλει νὰ δέχωνται οἱ μετανοοῦντες. Ὅτι δὲ ἀληθὲς ὁ λόγος μου, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος. Ἀναγνωσθέντος γὰρ τοῦ ἰδίου τούτου Κανόνος ἐν τῇ α. πράξ. τῆς αὐτῆς, καὶ ζητηθέντος, πῶς νοητέον τὸ, χειροθετουμένους, εἶπεν ὁ ἀγιώτατος Ταράσιος, ἐπ' εὐλογίας ἐνταῦθα ἡ χειροθεσία λέγεται, καὶ οὐκ ἐπὶ χειροτονίας. Ὅθεν ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ Πνευματικοὶ πατέρες νὰ βάλλουν τὰς χεῖρας των εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μετανοοῦντων, ὅταν τοὺς διαβάξουν τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, καθὼς καὶ ὁ λε'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγ. ρητῶς τοῦτο λέγει· ἀναγκαῖα γὰρ εἶναι ἡ τοιαύτη χειροθεσία εἰς τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας. Καὶ ἀκουσον τί λέγουσιν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγὰς των. (βιβλ. Β'. κεφ. ιη.) «Δέχου τὸν ἁμαρτήσαντα, ὅταν προσκλαύσῃ καὶ χειροθετήσας, ἄφες τον λοιπὸν νὰ μὲνῃ εἰς τὸ ποίμνιον.» Καὶ πάλιν (αὐτόθ. κεφ. μα. καὶ μγ'). «Καθὼς τὸν ἄπιστον δέχεσαι, ἀφ' οὗ τὸν βαπτίσῃς· ἔτσι καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀφ' οὗ χειροθετήσῃς, ὡς καθαρὸν θέλεις ἀποκαταστήσει εἰς τὴν νομὴν τὴν πνευματικὴν. Καὶ ἡ χειροθεσία γίνεται εἰς αὐτὸν ἀντὶ βαπτίσματος, ἐπειδὴ, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἐδίδοτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τοὺς πιστεύοντας. Ἡ συνήθεια δὲ τῆς

χειροθεσίας ταύτης εἰς τὴν νέαν χάριν ἐπικράτησιν ἀπὸ τῆς Παλαιᾶν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ χειροθεσίας ἐδέχετο τὰς θυσίας τῶν ὀλοκαυτωμάτων, καὶ τοῦ σωτηρίου, καὶ τὰς περὶ ἁμαρτίας. Καὶ ὅρα τὸ α. καὶ γ'. καὶ δ'. κεφ. τοῦ Λευιτικοῦ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς Ναυατιανούς, ὡς σημεῖοι ὁ Βασίλ. ἐν τῇ α. Κανόνι. «Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ζ'. τῆς Γ'. ὅπου ὁ λθ'. Κανὼν τῆς ἐν Ἰλλυθρίᾳ Συνόδου διὰ χειροθεσίας λέγει νὰ δέχωνται οἱ αἰρετικοί.

(3) Καθὼς καὶ τὸν Μελέτιον ἐξετασθέντα κατεδίκασεν ἡ α. Σύνοδος ἐν τῇ Λυκίᾳ διατρέθειν, φίλον ὄνομα Ἐπισκοπῆς ἔχοντα. Τοῦ δὲ λοιποῦ μήτε ἐν πόλει μήτε ἐν κώμῃ χειροτονεῖν, Σωζόμενος, Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλίον ι. κεφαλ. ιδ'. καὶ Σωκράτης, βιβλ. ι. κεφ. θ'.

(4) Γράφει ὁ Σωζόμενος βιβλ. δ'. κεφ. ιδ'. διηγούμενος περὶ Φίληκος καὶ Λιβερίου, τῶν τῆς Ρώμης Ἐπισκόπων, λέγων. Ταύτη τοῦ Θεοῦ διοικήσαντος, νὰ ἀποθάνῃ δηλαδή ὁ Φίληξ, καὶ νὰ μὲνῃ μόνος ὁ Λιβέριος, διὰ νὰ μὴ ἀτιμάζεται ὁ θρόνος τοῦ Πέτρου ἀπὸ δύο ἡγεμόνας κυβερνόμενος, τὴ ὁποῖον εἶναι σημεῖον διχνοίας, καὶ ἀλλότριον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνος. Ὁ δὲ Ἐπιφάνειος αἰρέσ. εἰ. λέγει, οὐδέποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο Ἐπισκόπους ἔσχεν. Καὶ ὁ Ρώμης δὲ Κορνήλιος γράφων πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Φάνιον, κατηγορεῖ τὸν Μαυάτον πῶς ἐξίγει νὰ γένη, καὶ δὴ καὶ ἐγένετο Ρώμης, ὄντος αὐτοῦ τούτου τοῦ Κορνηλίου ἐν αὐτῇ Ἐπισκόπου νομίμου· πῶς οὖν λέγει, οὐκ ἐγίνωσκην, ὅτι ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἕνα δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον, καὶ οὐ δύο;

ὄχι καὶ δὲν θέλει μήτε τοῦτο, πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ ἔχη τόπον Χωρεπισκόπου. (1) ἢ Πρεσβυτέρου, διὰ νὰ συγκαταριθμηθῆται καὶ αὐτὸς μετὰ τοὺς ἱερωμένους καὶ κληρικούς, καὶ νὰ μὴ φρίνεται ὅλως τοῦ κλήρου ἑκπτώτος.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Εἴ τινες ἀνεξετάστως προήχθησαν Πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὠμολόγησαν τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, (2) καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ Κανὸνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι, τοῖς τοιοῦτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ Κανὼν οὐ προσίεται. Τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία.

Ἀποστ. κε΄.
ξα΄, Νεοκ. θ΄.
ε΄. Θεοφ. γ΄.
ε΄. ε΄.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνοι ὅπου μέλλουν νὰ ἱερωθοῦν, πρέπει νὰ ᾔναι καθαροὶ ἀπὸ ἁμαρτήματα ὅπου κωλύουσι τὴν ἱερωσύνην, καὶ πρέπει νὰ ἐξετάζεται ὁ βίος αὐτῶν, καὶ ἡ διαγωγή. Ἄνισως δὲ τινες ἔγιναν Πρεσβύτεροι χωρὶς νὰ ἐξετασθοῦν, ἢ καὶ ἐξετασθέντες ὠμολόγησαν μὲν τὰ ἁμαρτήματά των, ὄντα κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης, οἱ δὲ ἐξετάσαντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς, κινήθεντες παρὰ κανόνες, ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς ἱερεῖς, οὗτοι, λέγω, οἱ ἀναξίως ἱερωθέντες, ἀπρόσδεκτοι εἶναι εἰς τὸ νὰ ἱεροπρακτοῦν. Ἐλεγχθέντες γὰρ ἀπὸ ἄλλους, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογήσαντες τὰ κωλυτικὰ τῆς ἱερωσύνης ἁμαρτήματα ὅπου ἔπραξαν πρὸ τῆς χειροτονίας, καθαιροῦνται κατὰ τὸν Βαλααμῶνα καὶ τὸν Ζωαράδην. Ἡ παύουσι τοῦ ἱεροπρακτεῖν, κατὰ τὸν Ἀνώνημον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων. Ἐπιφέρει δὲ καὶ αἰτίαν ὁ Κανὼν, διὰ τί οἱ ἁμαρτήμασι περιπεσόντες δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὴν ἱερωσύνην. Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ καθολικὴ ἐκκλησία διαφεντεύει, καὶ θέλει νὰ ᾔναι οἱ ἱερεῖς ἀνεπίληπτοι, ἦτοι ἀκατηγόρητοι εἰς ἁμαρτίαν, καθὼς προτρέπει ὁ Παῦλος νὰ ᾔναι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, λέγων «Δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι (ἀ. Τιμόθ. γ΄. 2.), ἦτοι ὄχι μόνον ἀνέγκλητον, ἀλλὰ καὶ ἀμεμπτον παντελῶς, καὶ ἀκατηγόρητον (3).

Συμφωνία.

Συμφώνως μετὰ τὸν παρόντα καὶ ὁ θ΄. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ διορίζεται, λέγων ἂν Πρεσβύτερος πρὸ τῆς χειροτονίας ἁμαρτήσῃ ἁμαρτίαν σαρκικῆς μίξεως, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσῃ αὐτήν, πλέον ἂς μὴν

(1) Ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κώμην ἢ εἰς πόλιν μικράν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἓνας μόνος Πρεσβύτερος ἀρκεῖ, νὰ γίνεται Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ μὴ κατευτελίξεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ε΄. τῆς Σαρδικῆς, διὰ τοῦτο εἰς τοιαύτας μικρὰς πόλεις καὶ χώρας, ἐγίνοντο οἱ καλούμενοι Χωρεπίσκοποι. Ὁ Χωρεπίσκοπος λοιπὸν κατὰ τὸν ι. τῆς Ἀντιοχείας ἐγίνετο ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ὑποκείμενος καὶ αὐτὸς καὶ ἡ χώρα αὐτοῦ. Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Κανὼν, ὅτι νὰ χειροτονῇ ὁ τοιοῦτος ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους, καὶ ἐφοριστάς, ἦτοι κατηχητάς νὰ καθαιρῆται δὲ ἂν τολμήσῃ δίχα γνώμης τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου νὰ χειροτονήσῃ Πρεσβύτερον ἢ Διάκονον, ἂν καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου ἔχη. Ὁ δὲ ἡ. Κανὼν τῆς αὐτῆς συγχωρεῖ νὰ δίδουσιν οἱ ἀκατηγόρητοι Χωρεπίσκοποι ἐπιστολάς εἰρηνικάς, ἦτοι ἀπολυτικάς εἰς τοὺς ταύτας ζητούντας. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ιγ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρ. διορίζει ὅτι χωρὶς γραμμάτων τοῦ καθ' αὐτὸ Ἐπισκόπου νὰ μὴ χειροτονοῦσιν οἱ Χωρεπίσκοποι Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους οὔτε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οὔτε ἐν ἄλλῃ πόλει. Ὁ δὲ τῆς Νεοκαισαρείας ιδ΄. λέγει, ὅτι οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τύπον ὄντες τῶν ἐβδόμηκοντα Ἀποστόλων, ὡς συλλειτουργοὶ ἱεουργοῦσι καὶ τιμῶνται διὰ τὴν σπουδὴν ὅπου δείχνουσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς, μοιράζοντας αὐτοῖς τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συναγόμενα χρήματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιδ΄. τῆς ζ΄. ἀρχαῖον ἔθος, λέγει, τὸ νὰ χειροτονοῦσιν Ἀναγνώστας οἱ Χωρεπίσκοποι κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐπισκόπου. Αὐτὸ τοῦτο παρίστησι καὶ ὁ πθ΄. Βασιλ. ἦτοι ἡ πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους αὐτοῦ ἐπιστολή. Οἱ Χωρεπίσκοποι οὗτοι φαίνεται ἄλλοι μὲν νὰ ἦσαν Πρεσβύτεροι μόνον, ἄλλοι δὲ νὰ εἶχον καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου, ὡς συνάγεται τοῦτο ἀπὸ τὸν η. καὶ ι. τῆς ἐν Ἀντιο-

χείας. Διαφορὰ δὲ εἶναι μεταξὺ Ἐπισκόπου καὶ Χωρεπισκόπου. Ὁ μὲν γὰρ Χωρεπίσκοπος, μιᾶς μόνον χώρας ἐπισκοπεῖ, ὁ δὲ πολλῶν. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ Ἐπισκόπου, ὃ ὑπόκειται, καθίσταται, ὁ δὲ ὑπὸ Μητροπολίτου. Καὶ ὁ μὲν εἰς κάθε χειροτονίαν ὅπου ἔχει νὰ κάμῃ, λαμβάνει ἔγγραφον ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ὁ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκάστην χειροτονίαν ἐκτελεῖ. Ὡστε οἱ νῦν καλούμενοι Χωρεπίσκοποι, ὡς μὴ τὰς ἐνεργείας ταύτας ἔχοντες τοῦ Χωρεπισκόπου, φιλὸν μόνον ὄνομα ἔχουσι, πραγμάτων κενόν.

(2) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων, ἀντι τοῦ, τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῖς, ἔχει τὰ ἁμαρτημένα αὐτοῖς ὁ καὶ ὀρθότερον.

(3) Σημειοῦμεν δὲ ἐδῶ ἓνα καθολικὸν καὶ γενικὸν ἀξίωμα, ὅτι πάντες οἱ παρὰ Κανόνες, καὶ ἀναξίως χειροτονηθέντες, πρὸ τοῦ νὰ καθαιρεθοῦν ὑπὸ Συνόδου, ἀληθῶς ἱερεῖς εἰσιν. Ἐπειδὴ, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος. «Πάντας μὲν ὁ Θεὸς οὐ χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ αὐτὸς ἐνεργεῖ, εἰ καὶ αὐτοὶ εἰεν ἀνάξιοι, διὰ τὸ σωθῆναι τὸν λαόν» (ὁμιλ. β΄. πρὸς Τιμόθειον β΄. σελ. 337. τοῦ δ΄. τόμ.) Καὶ πάλιν, «Ἐπειδὴ καὶ δι' ἀνάξίων ἡ χάρις ἐνεργεῖ οὐ δι' αὐτοῦς, ἀλλὰ διὰ τοὺς μέλλοντας ὠφελεῖσθαι» (λόγ. ια΄. πρὸς Θεσσαλ. α. σελ. 216. τοῦ δ΄. τόμ.) Καὶ πάλιν «Νυνὶ δὲ καὶ δι' ἀνάξίων ἐνεργεῖν ὁ Θεὸς εἴωθε, καὶ οὐδὲν τοῦ βραπτίσματος ἡ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτεται» (λογ. η. τῆς α. πρὸς Κορινθ. σελ. 290. τοῦ γ΄. τόμ.). Ἀλλὰ καὶ λόγῳ γ΄. πρὸς Κολασσ. σελ. 407. τοῦ δ΄. τόμ. διὰ πολλῶν τοῦτο ἀποδεικνύει, ἐν οἷς καὶ ταῦτα λέγει «Ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐστὶν ἡ καὶ εἰς ἀνάξιον ἐνεργοῦσα, οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.» Καὶ πάλιν, «οὐκ ἐμοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τῆς ἱερωσύνης.» Ἀν ἴδῃς ταύτης γυμνὸν, τότε καταφρόνει· τότε οὐδὲ ἐγὼ ἀνέχομαι

ιερουργῆ. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἐὰν οὕτως ἀμαρτήσῃ, μετὰ τὸ χειροτονηθῆναι ἐξομολογηθῆ, τάξιν μόνον ὑπερέτου νὰ ἔχῃ, κατὰ τὸν ι. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ γ'. Θεοφίλου λέγει, ὅτι, ὁ ἐξ ἀγνοίας χειροτονηθεὶς ἀναξίως ἱερωσύτερος, οὗτος καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχθεὶς, ἐκβάλλεται τῆς Ἱερωσύνης. Ὁμοίως καὶ Διάκονος ἀναξίως χειροτονηθεὶς, καθαιρεῖται κατὰ τὸν ε. τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ σ'. τοῦ αὐτοῦ. Καὶ πάντα δὲ τὰ ἀμαρτήματα ὅπου καθαιροῦσι τῆς Ἱερωσύνης, μετὰ τὴν Ἱερωσύνην γινόμενα, ταῦτα καὶ πρὸ τῆς Ἱερωσύνης γινόμενα, καὶ ἐλεγχόμενα, ἢ ὁμολογούμενα μετὰ τὴν Ἱερωσύνην, παρομοίως καθαιροῦσιν. Οὐ μόνον δὲ καθαιροῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζουσι τινὰ εἰς τὸ νὰ γένη ἱερεὺς.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἄπος. ξβ'. Ὅσοι προχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων, κατὰ ἀγνοίαν, ἢ καὶ προειδόντων τῶν
Ἄγκ. α'. γ'. προχειρισμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ. Γνωσθέντες γὰρ καθαι-
ιβ'. Πίτρ. ι'. ροῦνται.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι παρέπεσον, (1) ἤτοι ἠρνήθησαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔπειτα ἐμετανόησαν, ἱερεῖς οὐ γίνονται. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γένη ἱερεὺς, ἐκεῖνος ὅπου κατὰ τοὺς κανόνας ἐμποδίζεται νὰ κοινωνήσῃ τῶν θείων μυστηρίων ἕως τοῦ θανάτου αὐτοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν λέγει ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀρνησιθεοὺς ἐχειροτονήθησαν, ἢ διατὶ ὁ χειροτονήσας αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς δὲν ἤξευρε τὴν ἀρνήσιν. Ἡ καὶ διατὶ ἤξευρε μὲν, κατεφόνησε δὲ, ἢ καὶ ἐνόμισεν ὅτι ἡ χειροτονία δύναται ὡσάν τὸ βάπτισμα νὰ τοὺς καθάρσῃ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Βαλσαμών. Τοῦτο λέγω, τὸ νὰ χειροτονηθῶν δηλ. ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ ἐν γνώσει, δὲν φέρει κἀνένα πρόκριμα ἢ ἐμπόδιον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, ὥστε δηλαδὴ νὰ μὴ τοὺς πύσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργοῦσι τὴν Ἱερωσύνην, ὅχι διότι ἀφ' οὗ αὐτοὶ φανερωθῶν, πῶς τοιοιουτρόπως ἐχειροτονήθησαν, καθαιροῦνται. Ὅσοι ὅμως πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἐθυσίασαν τοῖς εἰδώλοις, οὗτοι ἀφ' οὗ βαπτισθῶν, ἱεροῦνται, ὡς ἀπολουσθέντες κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅσοι δὲ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐβασανίσθησαν, καὶ ἐφυλακίσθησαν, καὶ ἐδέχθησαν μὲ βίαν καὶ ἀνάγκην εἰς τὰς χεῖρας λιθνωτῶν, ἢ εἰς τὸ στόμα βρώματα θυσίων, οὗτοι, ἐὰν ἡ ἄλλη ζωὴ τῶν ἦναι καλὴ, προχειρίζονται κληρικοὶ, κατὰ τὸν γ'. τῆς αὐτῆς. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ὅχι μόνον οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας ἀρνηθέντες, εἴτα χειροτονηθέντες καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀρνήθησαν, καὶ ἀνάγνωθι τὸν ξβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς Ἀγκ. ς'. Πίτρ. γ'. Βασ. σγ'. πα'. Νύσ. β'. Περὶ τῶν παραδάντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου ἢ τινὸς τοιούτου, ὁ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου, ἔδοξε τῇ Συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. Ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται τρία ἔτη ἐν ἀκρωμένοις ποιήσουσιν ὡς πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. Δύω δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλοι μὲν Κανόνες περὶ τῶν ἐκ βίας πολλῆς, καὶ ἀνάγκης μεγάλης ἀρνούμενων τὴν πίστιν διαλυμβά-

ἐπιτάττειν. Ἔως δ' ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα, ἕως ἂν τὴν προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰσχύον, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἐσμέν. Ὁ δὲ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἀποκριθεὶς ιγ'.) λέγει ὅτι διὰ τὴν χειροτονίαν ἐνεργεῖ ἡ χάρις εἰς αὐτοὺς, εἴτε Ἀρχιερεῖς εἶναι, εἴτε ἱερεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν προσερχομένων, καὶ ὅσα μυστήρια ἐκτελέσουσιν, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ μυστήρια. Οὐαὶ ὅμως, καὶ ἀλλοίμονον (προσθέτει ὁ αὐτὸς Συμεὼν αὐτόθ.) εἰς τοὺς τοιούτους, οἵτινες, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας ἤμαρτον, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀνάξιοι εἶναι τῆς Ἱερωσύνης. Καὶ ἐὰν θέλουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθῶν, ἅς κάμουν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἀγιώτατα ἔργα τῆς Ἱερωσύνης, ἐπειδὴ τίποτε ἄλλο δὲν θέλει τοὺς βοηθήσει εἰς μετάνοιαν, ἂν δὲν κάμουν πρότερον ἀποχὴν τῆς Ἱερωσύνης. Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ παραιτήσεως εἰς τὸν τύπον τῆς Κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῶν διωγμῶν, ὅσοι ἐπέμενον σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ἀνομάζοντο γενικῶς

ἐστηκότες, οἵτινες ἐδιαιροῦντο εἰς δύο, εἰς Ὁμολογητάς, καὶ Μάρτυρας. Καὶ Ὁμολογηταὶ μὲν ἐλέγοντο ἐκεῖνοι ὅπου ἐλάβαν ἄλλο μὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου. Μάρτυρες δὲ ἐκείνοι ὅπου καὶ ἀπέθανον ἐν τῇ φυλακῇ ἢ εἰς τὰ μαρτύρια. Ὅσοι δὲ ἐξ ἐναντίας δὲν ἐπέμενον εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀνομάζοντο παραπεπτωκότες, ἢ ἑπταικότες, ἢ παραδάντες, πρὸς διαφορὰν τῶν ἐστηκόντων, οἵτινες εἰς τέσσαρας ἐδιαιροῦντο τάξεις. Οἱ πρῶτοι ἀνομάζοντο θυσιάσαντες, διατὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, ἢ ἔφαγον εἰδωλόθυτα. Οἱ δεῦτεροι θυμιάσαντες, διατὶ ἐθυμιάσαν εἰς τὰ εἰδωλα. Οἱ τρίτοι λιβελλοῦντες, διατὶ ἐθιδον λιβελλον, ἢτοι ἔγραψαν ὁμολογίαν, ὅτι δὲν εἶναι χριστιανοὶ, ἢ καὶ ἀγόραζαν τοιοῦτον λιβελλον ἀπὸ τοῦ ἑπαρχοῦ, ὅτι ἐθυσίασαν. Καὶ τέταρτοι, οἱ προδόται, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι τοὺς διώκτας, ἐπρόδιδαν τὰ ἱερὰ βιβλία τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ καοῦν. (Ἀδύφως Λάμπιος Ἐκκλησι. ἱστορ. βιβλ. β'. κεφ. 3.)

νοῦτιν, ὁ δὲ παρὸν κανὼν περὶ τῶν χωρὶς ἀνάγκης ἀρνούμενων διαλαμβάνει, λέγων· Ἐκεῖνοι ὅπου πρᾶξασαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν χωρὶς ἀνάγκην τινὰ, ἢ κίνδυνον, ἢ στέρησιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν, ὅποιοι ἐστάθησαν οἱ ὄντες εἰς τοὺς χρόνους τοῦ τυράννου Λικινίου (1), οὗτοι, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦσαν ἀνάξιοι φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως, ἐφάνη ὅμως εἰς τὴν σύνοδον νὰ δεῖξῃ ἔλεος εἰς αὐτούς. Λοιπὸν ὅσοι ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας, ἀλλ' οὐχὶ νόθως καὶ ψευδῶς μετανοοῦν διὰ τὴν ἀμαρτίαν ὅπου ἔκαμαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους θέλουν κάμει εἰς τοὺς ἀκρωμένους. Ἦτοι θέλουν στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα ἐν ταῖς ὠρκαῖς καὶ Βασιλικαῖς πύλαις τοῦ ναοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀκροάζωνται μὲν τὰς θείας Γραφάς, ἕως ὅτου νὰ εἰπῇ ὁ Διάκονος ὅσοι κατηχούμενοι προσέλθετε, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ἐξέρχωνται. Δύω δὲ χρόνους θέλουν ὑποπίπτει, ἢτοι θέλουν ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸν ναὸν, καὶ νὰ στέκωνται μὲν πρὸς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ἁμβωνος, νὰ ἐξέρχωνται δὲ καὶ αὐτοὶ μαζὺ μὲ τοὺς κατηχουμένους, ὅταν ὁ Διάκονος λέγῃ, τὸ, ὅσοι κατηχούμενοι προσέλθετε. Δύω δὲ χρόνους θέλουν συγκατοικήσει εἰς τὴν προσευχὴν μαζὺ μὲ τὸν λαόν. Ἦτοι θέλουν στέκωνται μαζὺ μὲ τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχωνται, καὶ νὰ μὴν εὐχαίνου μὲ τοὺς κατηχουμένους, χωρὶς ὅμως νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἕως ὅπου νὰ τελειώσουν οἱ δύο χρόνοι (2).

Σ υ μ φ ω ν ἱ α .

«Ὅσοι δὲ ἀρνήθησαν διατὶ μόνον τοὺς ἐφοβήσαν οἱ τύραννοι ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς βασκνίσουν, ταῦτ' εἰπεῖν χωρὶς ἀνάγκης, οὗτοι ἐξ χρόνους τῶν θείων Μυστηρίων κωλύονται, κατὰ τὸν σ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. Οἱ δὲ ἀρνηθέντες ἀφ' ἑαυτῶν, χωρὶς νὰ πάθουν κίνενα δεινόν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην δειλίαν καὶ φόβον, οὗτοι τέσσαρα ἔτη δεῖξαντες καρπὸν ἄξιον μετανοίας, θέλουν ἐκ τούτου ὠφεληθῆ, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Πέτρου. Κατὰ δὲ τὸν β'. τοῦ Νύσσης, ὅστις ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρνήθη τὸν Χριστὸν, οὗτος χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ συμπροσευχηθῇ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τελείως νὰ κοινοπήσῃ τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀπαραλλάκτως καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βασίλειος τὰ αὐτὰ διατάσσεται ἐν τῷ ιγ'. Κανόνι, λέγων· ὅτι ὁ ἀρνησάμενος τὸν Χριστὸν, εἰς ὅλην τοῦ τὴν ζωὴν χρεωστῆ νὰ ἦναι εἰς τοὺς προσκλαίοντας, ἢτοι νὰ στέκῃ ἔξω καὶ αὐτοῦ τοῦ Νάρθηκος εἰς τὰ προπύλαια τοῦ ναοῦ, νὰ δέεται τοῦ λαοῦ ὅπου ἐμβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα παρακαλοῦν τὸν Κύριον διὰ λόγου του. Ἐν δὲ τῷ κ'. αὐτοῦ Κανόνι, λέγει· ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην ἠρνήθησαν καὶ ἔφαγον ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῶν δαιμονίων, καὶ ὄρκους Ἑλληνικοὺς ὤμοσαν, οὗτοι τρεῖς μὲν χρόνους ἀφορίζονται, καὶ μετὰ ὁκτὼ ἄλλους, μεταλαμβάνουσι. (3) Διὰ νὰ κητελεύσῃ δὲ καλλίτερα, ὧ ἀναγιγνώστα, ποῖοι ἦσαν οἱ τόποι τῶν προσκλαίωντων, τῶν ἀκρωμένων, τῶν ὑποπιπτόντων, καὶ τῶν συνισταμένων, ἰδοὺ ὅπου ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου ἐσχεδιάσαμεν ἕνα διάγραμμα, ἢτοι τὴν ἰχνογραφίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὄρα ἐπιμελῶς. Περὶ δὲ τῶν προσκλαίωντων, καὶ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν μετανοούντων ἱστορεῖ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. λέγων· ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἱεροῦσιν ἔδοξεν ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας τὰς ἀμαρτίας ἐξαγγέλλειν. Πρεσβύτερον δὲ τῶν ἄριστα πολιτευομένων, ἐχέμυθόν τε καὶ ἔμφρονα, ἐπὶ τούτῳ τετάχασιν, ὧ δὴ προσιόντες οἱ ἡμαρτηκότες τὰ βεβιωμένα ὠμολόγουν . . . Καὶ πάλιν λέγει, εἰς τὴν Ρωμαίων Ἐκκλησίαν φανερὸς εἶναι ὁ τόπος τῶν μετανοούντων . . . Στέκονται λοιπὸν κατηρεῖς, καὶ πενθικοὶ οἱ μετανοοῦντες, καὶ ἀφ'

(1) Ὁ δυσσεβὴς Λικίνιος, ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντίᾳ γρηματίας γαμβρὸς, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς βασιλικῆς τιμῆς, μετὰ τὸν Κωνσταντίνον ἔχων, ὑστερον κατὰ τοῦ γυναικαδελφοῦ, αὐτοῦ τούτου, λίγω, τοῦ Κωνσταντίνου, φθόνον λαβὼν, καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ πόλεμον ἄγριον ἤγειρεν. Ὁθεν πρῶτον μὲν ἀπεδίωξεν ἐκ τῆς οἰκίας του κάθε χριστιανόν, ἔπειτα ἐπρόσταξεν, ὅτι οἱ εἰς πᾶσαν πόλιν εὐρισκόμενοι στρατιῶται χριστιανοὶ νὰ ἀποβάλλωνται ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος, ἀνίσως δὲν θελήσωσι νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὰ εἰδῶλα (Εὐσεβίος ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. ι'. κεφ. η'. καὶ περὶ ζωῆς τοῦ Κωνσταντίνου βιβλ. α'. κεφ. νδ'). Ἀφ' οὗ δὲ ἤφανίσθη ἐκεῖνος, νόμον ἐναντίον ἔθετο ὁ εὐσεβέστατος Κωνσταντίνος, ὅτι ὅσοι ἦσαν πρότερον χριστιανοὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ συναριθμούμενοι τάγματα, καὶ δι' αἰτίαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑπὸ τοῦ Λικινίου ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν τιμὴν, νὰ ἦναι εἰς τὴν θέλησίν τους, ἢ πάλιν νὰ μένουσι βασιλικοὶ στρατιῶται, καθὼς ἦσαν τὸ πρότερον, ἢ ἂν δὲν θέλουσι μὲ τιμὴν, νὰ ἀφίνωνται νὰ ἔχῃ ὁ καθείς τὴν ἐλευθερίαν του. (Εὐσεβίος περὶ ζωῆς Κωνσταντ. βιβλ. β'. κεφ. λγ'. καὶ Σωζόμεν. ἐκκλησιαστικ. ἱστορ. βιβλ. α'. κεφ. α').

(2) Περὶ τῶν Ἀκρωμένων, Ὑποπιπτόντων, καὶ Συνισταμένων, ὄρα τὸν οἱ Βασιλείου.

(3) Ἡ δὲ τωρινὴ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια οἰκονομεῖ ὡς ἐπὶ

τὸ πλείστον τοὺς ἀρνηθίντας, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου. Ἦγουν, ἂν μὲν τινὰς παιδίον ὄν, ἢ χηλωτίσθη, καὶ ἀπὸ φόβου, ἢ ἀγνωσίας ἠρνήθη τὴν πίστιν, οὗτος ἐπιστραφεῖς, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ἀκούων τὰς συνήθεις Ἰλαστικὰς εὐχὰς, τῇ ὁγδοῇ λούεται, καὶ τῷ ἁγίῳ Μύρῳ χρίεται, καὶ οὕτω μεταλαμβάνει, μένωντας μετὰ ταῦτα ὁκτὼ ἡμέρας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀκούων καθ' ἑκάστην τὰς ἱεράς λειτουργίας καὶ ἀκολουθίας. Ἄν δὲ ἦτο τέλειος τῇ ἡλικίᾳ καὶ βανανισθεῖς ἠρνήθη, οὗτος νηστεύσας πρῶτον δύο τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, ἀπέχοντας ἀπὸ κρέας, καὶ τυρὶ, καὶ αὐγά, εἰς τὰς τρεῖς ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος (β'. δ'. καὶ ε'.) ἀπέχοντας ἀπὸ λάδι, καὶ κρασί (ὄρα ὅτι ἡ πᾶσι χρεωστομένη νηστεία τῆς δ'. καὶ ε'. ὡς Κανὼν εἰς τοῦτον ἐδόθη διὰ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσιν.). Ἀκούει ἐπὶ τὰς ἡμέρας τὰς αὐτὰς εὐχὰς, καὶ οὕτω λούεται καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ ἀνωτέρω, καὶ χρίεται, καὶ μεταλαμβάνει. Ἐὰν δὲ θεληματικῶς τινὰς ἐπῆγε καὶ ἠρνήθη, δύο χρόνους νὰ νηστεύῃ καὶ αὐτὸς ἀπαραλλάκτως, ὡς ὁ ἀνωτέρω ἐνήστευε, καὶ γονυκλισίας νὰ κάμνῃ κατὰ τὴν δύναμίν του ρ'. ἢ σ', μετὰ ταῦτα ἀκροάζεται καὶ αὐτὸς τὰς Ἰλαστικὰς εὐχὰς, καὶ λούεται, καὶ τὰ ἄλλα λαμβάνει, ὡς καὶ οἱ ἀνωτέρω. (Βλάσταρις ἐν τῇ συνόψει τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος, τμήμ. ἐπιγρ. δ' τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων. Ὅρα καὶ ἐν τῷ εὐχολογίῳ τὴν διατύπωσιν ταύτην, καὶ τὰς εὐχὰς ταύτας πλεονέκτερον.)

οὐ τελειώσει ἡ θεία λειτουργία, καὶ αὐτοὶ οἱ τάλανες δὲν μεταλάβουν, πίπτουν κατὰ γῆς πρήμιτα μὲ κλαύματα καὶ ὄδυρους. Ἐντικρὺ δὲ τούτων τρέχωντας καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, πίπτει καὶ αὐτὸς ὁμοίως κατὰ γῆς μὲ δάκρυα καὶ μὲ θρήνους, καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς ὄλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ γερμίζει ἀπὸ δάκρυα. Ἐπειτα πρῶτος ὁ Ἐπίσκοπος ἀσηκόνεται, καὶ τοὺς μετανοοῦντας ἀσηκόνει, καὶ παρακαλέσας τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας των, τοὺς ἀπολύει καὶ πηγαίνουν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Πέτρ. θ'. ια'.
τῆς ε'. ρβ'. τῆς
Ἄγκ. β'. ε'.
ζ'. τῆς Λαοδ.
α'. β'. Βασιλ.
β'. γ'. οδ'. πδ'.
τοῦ Νύσσ. δ'. ε'.
ζ'. η'.

Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προσέσθαι, καὶ βενεφικίους κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν. καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. Ὅσοι μὲν γὰρ φόβῳ, καὶ δάκρυσι, καὶ ὑπομονῇ, καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν, ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι, πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εικότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι. Ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσεῖναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἠγήσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληροῦτωσαν τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεῖα

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῶν στρατιωτῶν Χριστιανῶν φαίνεται νὰ λέγῃ τῶν εὐρισκομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λικινίου. Οὕτω δὲ διορίζεται. Ὅσοι Χριστιανοὶ στρατιῶται, καλεσθέντες, καὶ ἐνδυναμωθέντες ὑπὸ τῆς Θεῆς χάριτος, ἔδειξαν μὲν τὸ πρῶτον γενναϊότητα καὶ ὁρμὴν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ τὰς ζώνας ἀπέριψαν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν παράσημα τῆς στρατείας των, μετὰ ταῦτα δὲ ἐγύρισαν ὡς κύνες εἰς τὸ ἴδιόν τους ἐξεραιτῶν, ταῦτ' ὁμολογεῖν, ἐμετενόησαν, καὶ ἠρνήθησαν τὴν πίστιν. Ὡστε ὁμοῦ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐδωκαν ἄσπρα, καὶ μὲ βενεφικία, ἤτοι μὲ διάφορα δωρήματα, καὶ εὐεργεσίας (διότι τοῦτο σημαίνει ἡ λατινικὴ λέξις αὐτὴ) ἀποκήσαν πάλιν τὴν προτέραν στρατείαν. Οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ κάμωσι τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκροιωμένων, ἄς κάμωσι, καὶ δέκα χρόνους ἀκόμη εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων. Ταῦτ' ὁμολογεῖν, ἄς ἐμβάλουσι μὲν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἄς ἐξέρχονται δὲ μαζὺ μὲ τοὺς κατηγουμένους. Πλὴν ἐπάνω εἰς ὅλα ταῦτα, πρέπει ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ Πνευματικὸς Πατήρ, νὰ ἐξετάζῃ τὴν προαίρεσιν τῶν τοιούτων ἀνοημένων, καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν διάθεσιν τῆς μετανοίας των. (2) Διότι ὅσοι μὲν μὲ φόβον Θεοῦ μετανοοῦν, καὶ μὲ δάκρυα, καὶ κατάνυξιν τὸν Θεὸν ἱλεώνουσι, καὶ ὑπομένουσι κακουχίας, καὶ ἀγαθοεργίας κάμνουσιν, ἐλεημοσύνας θετέον, καὶ ἄλλας ἀρετάς, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀληθῶς καὶ γνησίως, καὶ ὄχι ἐπιπλάστως, καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον μετανοοῦν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τοὺς ρηθέντας τρεῖς χρόνους μετὰ τῶν ἀκροιωμένων, δικαίως ἄς συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄς μὴ ἐξέρχονται. Κοντὰ δὲ εἰς τὴν συγκατάθεσιν ταύτην, εἶναι ἄδεια εἰς τὸν Ἀρχιερέα νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη περισσοτέραν φιλανθρωπίαν καὶ ἔλεος. Ὅσοι δὲ ἀδιαφό-

(1) Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ δακρύῃ, καὶ νὰ πενθῇ διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν πρὸς αὐτὸν ἐξομολογουμένων Χριστιανῶν, ὄχι ὅπως ὅταν τοῦ ἐξομολογοῦνται, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, ὅταν ἔχη νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ, διὰ τὴν δάκρυά του αὐτὰ, δείχνουν ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ὡς πατήρ τὰ τέκνα του, καὶ λυπεῖται δι' αὐτοὺς ὡς ὁ Ἰακώβ ἐθρήνηε τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὁ Μωϋσῆς, καὶ Ἰερემίας ἐθρήνηε διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ καθὼς ὁ Κύριος ἐδάκρυσε τὴν Ἱερουσαλήμ. Καὶ ὅρα εἰς τὸν περὶ μετανοίας λόγον Γρηγορίου Νύσσης, πόσον ἐκεῖ παρακινεῖ τοὺς πνευματικὸς νὰ πενθοῦν τοὺς ἀμαρτωλοὺς.

(2) Ὅθεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ β' περὶ Ἱερῶς.) ταῦτά φησι· «Δὲν πρέπει κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀμαρτιῶν νὰ ἐπιφέρῃ ὁ ποιμὴν καὶ τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ νὰ στοχάζεται καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀμαρτανόντων, μήπως θέλοντας νὰ ράψῃ τὸ ἐσχισμένον, τὸ σχίσῃ χειρότερα, καὶ σπουδάζοντας νὰ ἀνορθώσῃ τὸν πεσμένον, περισσότερον τὸν ἐγκρημνίσῃ. Οἱ γὰρ ἀσθενεῖς κατὰ τὴν προαίρεσιν . . . Ἐὰν μὲν ἀπὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιτιμῶνται, ἠμποροῦν, ἂν ὄχι τελείως, ἀλλὰ καὶ μερικῶς νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας καὶ πάθη των. Ἐὰν δὲ διὰ μιᾶς δόσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πρέποντα ἐπιτίμια, θέλει τοὺς ἀποστερήσει καὶ ἐκείνης τῆς ὀλίγης διοριζώσεως, ὅπου ἠδύνατο νὰ λά-

βουν . . . Καὶ πάλιν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν πολλὴν σύνεσιν χρειάζεται νὰ ἔχη ὁ ποιμὴν, καὶ μυρία ὀμμάτια, διὰ νὰ βλέπῃ πανταχόθεν τὴν ἔξιν τῆς ψυχῆς. Διὰ τὴν καθὼς τινὲς μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸν αὐστηρὸν Κανόνα, γίνονται σκληροτράχηλοι, καὶ ἀποσκιρτώντες πίπτουσιν εἰς ἀπήγνωσιν· ἔτσι δὲ τοῦ ἐναντίου πάλιν εἶναι τινες, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ μὴ λάβουν Κανόνα ἴσον μὲ τὰς ἀμαρτίας των, ἀμελοῦσι, καὶ χειρότεροι γίνονται, καὶ παρακινουῦνται εἰς τὸ νὰ ἀμαρτάνουσι περισσοτέρην. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ ἑνὸς Ἐπίσκοπος, κανονίσας εἰς πολλὰ ὀλίγον καιρὸν ἕνα στρατιώτην, ὅπου ἔκαμε φόνον θεληματικὸν καὶ δοῦς ἔγγραφον τὴν ἀθώωσιν εἰς αὐτὸν, ἐγκαλέσθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον διὰ τὴν υπερβάλλουσαν αὐτὴν συγκατάθεσιν, ὅπου ἔκαμεν. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἔφερεν εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα. Ἦκουσεν ὅμως ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅτι καὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐδόθη ἄδεια νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταχειρίζονται ὑπερβολικὴν καὶ ἀνεξέταστον συγκατάθεσιν· ὅθεν τὸν μὲν φονεῖα στρατιώτην εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων ἡ Σύνοδος ὑπέβαλε, τὸν Ἐπίσκοπον δὲ ἐπαίδευσεν μὲ ἀργίαν τῆς ἀρχιερωσύνης του εἰς τὸσον διορισμένον καιρὸν.

ρως καὶ ἀμελῶς μετανοοῦν, καὶ νομίζουσι πῶς εἶναι ἀρκετὸν εἰς μετάνοιαν τὸ νὰ ἐμβαίνουσι μὲν κατὰ τὸ φαι-
νόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων, νὰ ἐξέρχωνται δὲ πάλιν μὲ τοὺς κατηγουμένους, οὗτοι,
λέγω, ἄς πληροῦσι καὶ τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς ἀκροάσεως, καὶ τοὺς δέκα χρόνους τῆς ὑποπτώσεως ὁλοκλήρους. (1)

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ κατὰ τὴν μετάνοιαν, καὶ προθυμίαν τῶν μετανοούντων, πρέπει ἀνάλογος νὰ γίνεται καὶ ἡ συγ-
κατάβασις τῶν ἐπιτιμιῶν· συμφώνως λέγουσι καὶ ὁ β'. ε. καὶ ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ ὁ α. καὶ β'. τῆς ἐν Λαοδι-
καίᾳ. Καὶ ὁ ρβ'. τῆς σ'. ὁ β'. καὶ γ' καὶ ρδ'. καὶ πδ'. τοῦ Βασιλείου. Ὁ δ'. ε. ζ'. καὶ ἡ. τοῦ Νύσσης. Ἀλλὰ
καὶ ὁ κη'. τοῦ Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἐὰν ἐκ προαιρέσεως ἐξομολογηθῇ ὁ κοσμικὸς τὰ σφάλματά του, ἡμπορεῖ
νὰ τοῦ κάμη οἰκονομῆται ὁ πνευματικὸς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. καὶ ια'. τοῦ Πέτρου.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Περὶ δὲ τῶν ἐξοδεούντων ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς Νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξο-
δεύει, τοῦ τελευταίου, καὶ ἀναγκαιοτάτου (2) ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθεῖς, καὶ κοινωνίας
τυχῶν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῆ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης ἔστω. Καθόλου δὲ, καὶ
περὶ παντός οὐτινοσούν ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ Ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας με-
ταδιδότω τῆς προσφορᾶς.

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ οἱ Θεοὶ οὗτοι Πατέρες ἐδιώρισαν περὶ ἐπιτιμίου, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ εἰς πόσον καιρὸν πρέπει νὰ
ῆναι ἀκοινωνῆτοι οἱ ἀρνησίχριστοι, τώρα εἰς τὸν παρόντα κανόνα διορίζουσιν, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοῦς τοιοῦτους, κιν-
δυνεύουν νὰ ἀποθάνουν, εἰς τούτους νὰ φυλάττεται ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος. (ὅστις φαίνεται νὰ ῆναι ὁ
τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ συνόδου σ'. κανὼν, προγενεστέρως οὐσης τῆς α. οὐκουμενικῆς). Ὡστε ὅπου δηλ., ὅποιος ἀπο-
γνωσθῆ διὰ θάνατον, νὰ μὴν ἀποστερηθῆται τὸ τέλειον καὶ ὁλοσπερινόν, καὶ ἀναγκαιοτάτον ἐφόδιον διὰ τὸν
δρόμον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἀποδημίαν, ὅπερ ἔστιν ἡ μετάληψις τῶν θείων μυστηρίων (3)· ἀνίσως ὁμοίως αὐτὸς ὅπου

(1) Σημειῶσαι ὅτι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα φυλάττονται ἐκεῖ-
να τὰ δύο ὅπου ἀναφέρει ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ γ'. Κανόνι
αὐτοῦ, δηλαδή ἡ συνήθεια καὶ τύπος, καὶ ἡ ἀκρίβεια καὶ ἀκρό-
της. Ἡ συνήθεια μὲν καὶ ὁ τύπος, ὅστις εἶναι οἱ τρεῖς χρόνοι
τῆς ἀκροάσεως, καὶ οἱ δέκα χρόνοι τῆς ὑποπτώσεως, ἡ ἀκρί-
βεια δὲ καὶ ἀκρότης, ἣτις εἶναι τὰ δάκρυα, καὶ ἡ ὑπομονὴ τῶν
κακουχιῶν, ἢ ἀγαθοεργίας, καὶ ἀπλῶς ἡ γνησία καὶ ἀληθὴς
μετάνοια. Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ὅπου ἔστερξαν τὴν ἀκρίβειαν,
ἔγινε συγκατάβασις νὰ μὴ φυλάξουν τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώ-
σεως· εἰς ἐκείνους δὲ ὅπου ταύτην δὲν ἔστερξαν, οὐδεμίαν συγκα-
τάβασιν ἔγινεν, ἀλλ' ἐπροστάχθησαν νὰ φυλάξουν ὅλους τοὺς
χρόνους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλία ιδ'. τῆς β'.
πρὸς Κορινθ. λέγει, ἐγὼ δὲν ζητῶ πλῆθος χρόνων, ἀλλὰ ψυχῆς
διόρθωσιν. Λοιπὸν τοῦτο δεῖξον, ἂν οἱ ἀμαρτάνοντες ἐκατανύ-
χθησαν, ἂν ἐμετάβαλαν τὴν ζωὴν των, καὶ ἔγινε τὸ πᾶν. Ἐν
ὅσῳ δὲ τοῦτο δὲν εἶναι, κάμμία ὠφέλεια δὲν γεννᾶται ἀπὸ τὴν
πολυκαιρίαν τοῦ ἐπιτιμίου. Διότι καὶ εἰς τὰς σωματικὰς πλη-
γὰς, δὲν ζητοῦμεν ἀνίσως ἐδίθη πολλαῖς φοραῖς ἡ πληγὴ, ἀλλ'
ἀνίσως τὴν ὠφέλησε τὸ δέσιμον αὐτό. Λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὴν
ὠφέλησεν εἰς ὀλίγον καιρὸν, ἄς μὴ δένεται πλέον· ὅχι καὶ δὲν
ὠφέλησεν, ἄς δένεται ἀκόμη καὶ ὑπὲρ τοὺς δέκα χρόνους, καὶ
ἕως τότε νὰ λύεται, ἕως ὅπου νὰ ὠφελθῇ ἀπὸ τὸ δέσιμον ὁ
πληγωμένος. Καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ὁμιλ. τὴν ἀληθινὴν μετάνο-
νοιαν ἠξεύρει νὰ χαρακτηρίξῃ ὅχι τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, ἀλλὰ
μᾶλλον ἡ μεταβολὴ τῆς γνώμης τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Διότι (κατ'
αὐτὸν τὸν ἅγιον, ἐν τῷ προομιλίῳ τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάν-
νην) εἶναι δυνατόν εἰς μίαν στιγμὴν καιροῦ, ἂν μετανόησῃ τι-
νάς, καὶ μεταβάλλῃ τὴν ζωὴν του, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φιλάνθρωπιαν
καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς

τὰ Φῶτα λόγῳ φησὶν, ἐκείνους μὲν ὅπου δὲν μετανοοῦν μηδὲ
ταπεινώνονται, δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα, ἐκείνους δὲ ὅπου δὲν
μετανοοῦν καθὼς πρέπει, μήτε δείχνουσιν ἴσῃν τὴν μετάνοιαν
μὲ τὸ κακὸν ὅπου ἔκαμαν, πρέπει νὰ δεχώμεθα, καὶ νὰ διορί-
ζωμεν αὐτοὺς νὰ φυλάττουν τοὺς πρίποντας εἰς τὰ ἀμαρτήματά
των τύπους τῆς μετανοίας. Ἐκείνους δὲ τελευταῖον ὅπου ἀλη-
θῶς μετανοοῦν τόσον, ὥστε ὅπου καταξηραίνονται ἀπὸ τὰ δά-
κρυα, πρέπει νὰ δεχώμεθα εἰς κοινωνίαν. Ἀπὸ τὰ εἰρημένα δὲ
ταῦτα εὐκόλος γίνεται ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ἐκείνης, διὰ τί ἄλλοι
μὲν Κανόνες εἰς περισσοτέρους χρόνους ἐπιτιμῶσι τὸν μοιχόν,
τὸν κτηνοβάτην, τὸν ἀρσενικοίτην, τὸν φαρμακὸν καὶ μάγον,
καὶ ἄλλους, ἄλλοι δὲ εἰς ὀλιγωτέρους, ἐπειδὴ δηλ. ἡ μετάνοια
τῶν τοιοῦτων δὲν κρίνεται εἰς τὴν ποσότητα τῶν χρόνων, ἀλλὰ
εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, καὶ κατὰ τὴν περισσοτέραν, ἢ ὀλι-
γωτέραν μετάνοιαν αὐτῶν, ἔτσι διορίζονται καὶ οἱ χρόνοι τῶν
ἐπιτιμιῶν ὀλιγώτεροι, ἢ περισσότεροι. Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ὁ
Νηστευτὴς κατὰ τὴν νηστείαν καὶ γονυκλισίας καὶ ἄλλας σκλη-
ραγωγίας ὅπου στέρξει νὰ κάμη ὁ μετανοῶν, ἔτσι ὀλιγοστεύει
καὶ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου ὅπου τοῦ πρέπει.

(2) Ἐν ἄλλοις κώδεξιν εὐρίσκεται οὕτω γεγραμμένον « τοῦ
τελείου, τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου κτλ. ».

(3) Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Διονύσιος τῷ Φαβίῳ ἐπι-
στέλλων, ὅτι ἕνας πιστὸς γέρον Σαραπίων ὀνομαζόμενος, ὅστις
ἐθυσίασε τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἀσθενήσας βαρέως καὶ τρεῖς ἡμέρας
ἀφωνος ὢν, ἀναλαβὼν ὀλίγον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἐκάλεσε τὸν
ἀνεψιόν του, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι νὰ ἔλθῃ ἕνας ἱερεὺς. Ἐπήγγεν ὁ
παῖς εἰς τὸν Πρεσβύτερον ἦτο δὲ νύκτα ὁ καιρὸς. Ἐταχε δὲ νὰ
ἀσθενῇ καὶ ὁ ἱερεὺς, ὥστε ὅπου νὰ ὑπάγῃ δὲν ἔδυνήθη. Ἐπειδὴ
δὲ ἐγὼ (ὁ Διονύσιος δηλ.) εἶχα προσταγὴν εἰς τοὺς ἱερεῖς, ὅτι

ἀπεφασίσθη διὰ θάνατον, καὶ κοινωνήσας τὰ μυστήρια, πάλιν ζήσῃ καὶ ὑγιάνῃ οὗτος ὡς στέκεται μόνον μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ ὡς συμπροσεύχεται, ὄχι ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ. Λέγει δὲ ὁ Βαλσαμών ὅτι ὁ τοιοῦτος, περὶ οὗ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, μετὰ τὸ νὰ εὑρίσκετο εἰς τὸν τόπον τῶν συνισταμένων, διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν νὰ μένῃ προστάζεται. Ἐὰν δὲ ἦτον εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκρωμένων, πάλιν εἰς ἐκεῖνον ἔπρεπε νὰ μένῃ. Καὶ ἀπλῶς εἰς ἐκεῖνον τὸν κανόνα ὅπου εὑρίσκετο ὁ καθεὶς κινδυνεύων, πρὸ τῆς κοινωνίας, εἰς αὐτὸν πάλιν μετὰ τὴν κοινωνίαν πρέπει νὰ ἐπανέρχεται. (1) Καὶ διὰ νὰ εἰπωμεν μετὰ κανὼνα καθολικὸν καὶ κοινὸν, εἰς κάθε ἀνθρώπον ὅπου κινδυνεύει εἰς θάνατον, καὶ ζητεῖ νὰ μεταλάβῃ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ καὶ ὁ πνευματικὸς πατήρ, μετὰ δοκιμῆς, ὡς μεταδίδῃ εἰς αὐτὸν τὰ θεία Μυστήρια.

Συμφωνία.

«Καὶ ὁ Νύσσης ἀπαρτάλλετος τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει ἐν τῷ ε. Κανόνι, καὶ ὁ ε'. δὲ, ὡς εἶπομεν, τῆς ἐν Ἀγκύρῃ περὶ τῶν μετὰ μόνον ἀπειλήν ἀρνησασμένων διαλαμβάνων, ἐπιφέρει ὅτι, ἀνίσως ἤθελεν ἀκοιουθήσῃ εἰς αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου, νὰ δέχωνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ νὰ κοινωνήσουν τὰ θεία Μυστήρια, μετὰ πριττορισμῶν, δηλ. ὅτι ἐὰν ὑγιάνωσι, νὰ ἀπέρχωνται πάλιν εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, ὅπου ἕκαστος αὐτῶν πρὸ τῆς κατ' ἀνάγκην δοθείσης κοινωνίας, εὑρίσκετο.»

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Τῆς ἐν Νικο-
καια. ε' τῆς ἐν
Λαοβ. ιβ' τοῦ
Βασιλλίου
Τιμοθ. ε' Κυ-
ρίλλ. ε'.

Περὶ τῶν κατηγουμένων, καὶ παραπεσόντων, (1) ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ὥστε, τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκρωμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὐχεσθαι μετὰ τῶν κατηγουμένων.

Ἑρμηνεία.

Κατηγούμενοι ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ κατήχῳ, ὅπερ ἑρμηνεύεται, διδάσκω διὰ λόγου τοὺς ἀρχαίους τὴν πίστιν, ἐπειδὴ ἐκατηχούντο οὗτοι, καὶ ἐδιδάσκοντο τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Εἰς δύο δὲ τάξεις ἐδιδά-

νὰ συγχωροῦν νὰ μεταλαμβάνουν οἱ κινδυνεύοντες εἰς θάνατον, ἐὰν μάλιστα τοῦτο παρακαλοῦντες ζητοῦσι, διὰ νὰ ἀποθνήσκουν καὶ νὰ ἀποδημοῦν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν μετὰ καλὴν ἐλπίδα, ἔδωκεν ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ παιδαρίον μερίδα τοῦ Παναγίου ἄρτου, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι νὰ τὴν βρέξῃ καὶ νὰ ἐγγέῃ εἰς τὸ στόμα τοῦ γέροντος, καὶ οὕτω ποιήσαντος τοῦ παιδαρίου, ὀλίγον ἐκείνος καταπιῶν, εὐθὺς παρέδωκε τὸ πνεῦμά του (Εὐσέβ. ἐκκλ. ἱστορ. β:βλ. ε'. κεφ. μδ'). Καὶ Ἡλίας δὲ ὁ Κρήτης Μητροπολίτης, γράφων πρὸς τινὰ μοναχὸν Διονύσιον, λέγει, ὅτι ἂν τινὰς ὀλίγον ἀκόμη ἀναπνέῃ, καὶ τελείως δὲν ἐνεκρῶθῃ, ἀναίσθηται δὲ ὅμως, καὶ οὔτε νὰ πάρῃ, οὔτε νὰ φάγῃ τίποτε ἤμπορεῖ, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον πτύει ἐκείνο ὅπου τοῦ βάλλου εἰς τὸ στόμα, ἂν, λέγω, ἦναι τοιοῦτος τινὰς, ἔπρεπε ὁ ἱερεὺς μετὰ προσοχῆς νὰ σφραγίσῃ τὰ χεῖλη του, καὶ τὴν γλῶσσαν του μετὰ τὴν ἐπαφὴν καὶ ἐπίχυσιν τῶν Μυστηρίων. (σελ. 337. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.)

(1) «Ἐἰ δὲ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας (ὡς εὑρηται σχόλιον εἰς τὸν παρόντα Κανόνα) ἐν τῇ πρὸς Κανόνα ἐπιστολῇ, ἀναφέροντας τοὺς παραπεσόντας ἐν τῷ διωγμῷ, καὶ ζητούντας μεταλαβεῖν ἐν τῷ θανάτῳ, λέγει, ὅτι τὸ μὲν νὰ λιθοῦν αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας των, καὶ νὰ συγχωρηθοῦν νὰ μεταλάβουν τὰ θεία Μυστήρια, καὶ νὰ παραπεμφθοῦν εἰς ἐκείνην τὴν ζωὴν λελυμένοι καὶ ἐλεύθεροι, τοῦτο εἶναι ἴδιον μίμημα τῆς θεοπρεποῦς φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος, ὡσάν ὅπου, διὰ τῆς τοιαύτης συγχωρήσεως καὶ μεταλήψεως, πιστεύουσιν ἐκεῖνοι νὰ λάβουν ἄνεσιν καὶ κουφισμὸν τῆς μελλούσης τιμωρίας. Τὸ δὲ, ἂν ζήσουν μετὰ ταῦτα οἱ τοιοῦτοι νὰ δεσμεύονται πάλιν, καὶ αὐτοὶ ὅπου μίαν φορὰν ἐσυγχωρήθησαν, καὶ ἔγιναν κοινωνοὶ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀπεστάλλθησαν εἰς τὸν Κύριον λελυμένοι καὶ ἐλεύθεροι, πάλιν νὰ ὑποβάλλονται εἰς ἀμαρτήματα, χωρὶς νὰ κάμουν κανένα ἄτοπον, ἀφ' οὗ ἐκοινωνήσαν, τοῦτο, λέγω, ἀνακόλουθον φαίνεται εἰς ἐμὲ, καὶ ἀνευλογώτατον. Ἄν, λέγω, καὶ ταῦτα λέγῃ ὁ ἱερεὺς Διονύσιος, ὅμως μᾶλλον ἐγκριτέα εἶναι ἡ

γνώμη τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου, ἀπὸ τὴν γνώμην ἐνὸς μερικοῦ Πατρὸς. Διὸ καὶ πάνυ προσφῶς εἶπεν ὁ σοφώτατος Φώτιος, τὰ μὲν οἰκουμενικαῖς καὶ κοιναῖς τυπωθέντα ψήφοις, πᾶσι προσήκει φυλάττεσθαι. ἃ δὲ τῶν Πατέρων ἰδίως ἐξέθετο, ἢ τοπικῆ διωρίσατο σύνοδος (μὴ κυρωθεῖσα δηλ. ὑπὸ Οἰκουμενικῆς,) τῶν μὲν φυλαττόντων, τὴν γνώμην παρίσταναι δεισιδαίμονα, οὐ μὴν καὶ τοῖς γε μὴ παραδειξαμένοις τὸ παρηρᾶν ἐπικίνδυνον.» Ἔστω γάρ, κατὰ τὸν ἱερὸν Διονύσιον, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἐξ ἀνάγκης μεταλαμβάνοντες, δὲν πρέπει νὰ δεσμεύονται πάλιν, διὰ τὴν προλαβοῦσαν συγχώρησιν ὅπου ἔλαβον. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἡ συγχώρησις ἐκείνη καὶ ἡ μετάληψις δὲν ἦτο νόμιμος καὶ Κανονικῆ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης. Δεύτερον δὲ, οὐδὲς ἤμπορεῖ νὰ καταπέσει τοὺς ἄλλους νὰ μὴ σκανδαλισθῶν, βλέποντας τοὺς ἀναξιούς, καὶ μηδένα καρπὸν μετανοίας ποιησασμένους νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεία Μυστήρια· τὰ ὅποια ταῦτα ἡ Σύνοδος στοχαζομένη, ἐδιώρισε τοὺς τοιοῦτους νὰ ἐπανέρχωνται πάλιν εἰς τοὺς προτέρους τύπους τῆς μετανοίας. Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Διονύσιος, ὡσπερ ἐπιδορυθῶν ἑαυτὸν, ἐπιφέρει «ἀνίσως ὅμως φαίνεται τινὰς ἀπὸ τοῖς τοιοῦτοις ἀρνησασμένους ὅτι χρειάζεται μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ὑγείας του περισσοῦσαν ἐπιστροφήν καὶ μετάνοιαν, συμβουλευόμεν ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ταπεινώσῃ καὶ νὰ ταλαιπωρῇ τὸν ἑαυτὸν του, εἴτε διὰ τὸ συμφέρον τὸ ἰδικόν του, εἴτε καὶ διὰ τὸ ἀκατηγόρητον καὶ ἀσκανδάλιστον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καὶ ἂν μὲν εἰς τοῦτο πείθεται, θέλει ὠφεληθῆ, ὄχι καὶ δὲν πείθεται, ἢ ἀπειθεῖα αὐτὴ θέλει γένη εἰς αὐτὸν ἐγκλημα, διὰ νὰ ἀφορισθῇ ἀπὸ τὰ Μυστήρια καὶ τοὺς πιστοὺς δεύτερον. Ἴσως δὲ ἡ γνώμη αὕτη νὰ μὴ ἦναι τοῦ Ἀλεξανδρείας Διονυσίου, ἀλλὰ Διονυσίου τοῦ Κορίνθου. Εἰκάζω δὲ τοῦτο, διὰ τὴν ἢ φράσιν αὕτη ὁμοιάζει μετὰ τὴν φράσιν ὅπου ἔχει ὁ Διονύσιος οὗτος εἰς τὰ σχόλια τοῦ Ἰωβ.

(2) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Κανόνων ἔχει, «περὶ τῶν παραπεσόντων κατηγουμένων.»

ροῦντο. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις ἦτο τελειότερα, καὶ τῶν γόνυ κλινόντων ὠνομάζετο, ἥτις εἶχε δεχθῆ μὲν τὴν πίστιν, τὸ βάπτισμα δὲ μόνον ἀνέβαλε. Δι' ἃ καὶ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσῆρχετο, ἕως εἰς τὴν εὐχὴν τῶν κατηγουμένων, κατὰ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, τῆς ὁποίας μυστικῶς λεγομένης, καὶ ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως εἰς αὐτὴν, τὸ γόνυ ἔκλινεν. Ὅταν δὲ ἤθελεν ἐκφωνηθῆ τὸ, Ὅσοι κατηγούμενοι προέλθετε, ἐξήρχετο τῆς ἐκκλησίας. Ἡ δὲ δευτέρα τάξις ἦτο ἀτελεστέρα, καὶ τῶν ἀκρωμένων ὠνομάζετο, ἥτις ἐν τῷ νόρθηκι ἱσταμένη πρὸς τὰς Βασιλικὰς πύλας, ἀκροάζετο τὰς θείας Γραφάς, καὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων Εὐαγγελίων ἐξήρχετο, κατὰ τε τὸν Βλάσταριν, καὶ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀρμενοπούλου εἰς τὴν ἐπιτομὴν τῶν Κανόνων (τμήματ. ε. ἐπιγραφ. γ'), αἱ ὁποῖαι δὺὸ τάξεις σαφῶς ὀρθῶνται καὶ εἰς τὴν τοῦ Ναοῦ ἰχνογραφίαν ὅπου ἐσχεδιάσαμεν. Ὁ δὲ Καρδινάλιος Βῶνας (βιβλ. α. περὶ λειτουργ. πραγμάτων) καὶ ἄλλοι τινὲς, κοντὰ εἰς τὰς δὺὸ ταύτας τάξεις, ἀριθμοῦσι καὶ ἄλλας δὺὸ, ἐκ τῶν δυτικῶν πατέρων ταύτας συναΐξαντες. Αὗται δὲ ὠνομάζοντο, ἡ τῶν συναιτούντων (διὰ τὸ νὰ ἐζήτουν τὸ βάπτισμα) καὶ ἡ τῶν ἐκλεκτῶν, οἵτινες οὕτως ἐλέγοντο, ἀφ' οὗ κατεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν βαπτισθησομένων, τοὺς ὁποίους φωτιζομένους ὀνομάζει τὸ ζ'. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, καὶ ὁ Κύριλλος εἰς τὰς κατηγήσεις του. Βαπτίζομένους δὲ τὸ ἡ. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. τῶν διαταγ. τούτους ἀναφέρει καὶ ὁ ε'. τοῦ Τιμοθέου. (1) Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ παρῶν Κανὼν Ὅσοι κατηγούμενοι ὄντες ἀπὸ τὴν α. καὶ τελειότεραν τάξιν, ἀρνήθησαν τὴν πίστιν, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον ταύτην, τρεῖς χρόνους νὰ στέκωνται εἰς τὴν δευτέραν καὶ ἀτελεστέραν τάξιν τῶν Κατηγουμένων, τῶν ἀκρωμένων ἐν τῷ Νόρθηκι, καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ τὴν πρώτην καὶ τελειότεραν τάξιν τῶν κατηγουμένων μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Δικαίως δὲ, ἤθελεν ἀπορήσει τινὰς, διὰ τί αἱ μὲν σύνοδοι οὕτως ἐπιτιμῶσι τοὺς κατηγουμένους ἀμαρτάνοντας, ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ κ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει «Καὶ καθόλου τὰ ἐν τῷ κατηγουμένῳ βίῳ γινόμενα εἰς εὐθύναν οὐκ ἄγεται;» Πρὸς λύσιν τῆς ἐναντιοφανείας ταύτης ρητέον, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος νὰ μὴ ἐπιτιμῶνται οἱ κατηγούμενοι, ἀμαρτάνοντες πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τότε γὰρ ἐναντίος ἤθελεν εἶναι εἰς τοὺς συνοδικούς Κανόνας, ἀλλ' ὅτι τὰ ἀμαρτήματα τῶν κατηγουμένων δὲν ἄγονται εἰς εὐθύνην, ἦτοι εἰς κόλασιν μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοὺς, ἐπειδὴ καὶ ἐσυγχωρήθησαν διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, ὅχι μόνον ὅσα, κατηγούμενοι ὄντες ἔπραξαν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὅσα ἔπραξαν πρὸ τοῦ νὰ γένουν κατηγούμενοι, ταῦτ' ἐπεὶ ἐν ἀπιστίᾳ ὄντες. Ἐπιτιμῶνται δὲ οἱ κατηγούμενοι, διατί καὶ αὐτοὶ, ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μὴ ἦναι πράγματι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἐνεργεῖα μέλη τῆς ἐκκλησίας εἰσιν, ὅμως, ἐφέσει, καὶ προθυμίᾳ ψυχῆς καὶ δυνάμει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσὶ. Διότι κατὰ τὸν Θεολόγον (ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ) ἐν προθύροις τῆς εὐσεβείας οὗτοί εἰσι, καὶ συνελήφθησαν μὲν ἐν τῇ πίστει, ἀν καὶ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, (καθ' ὃ καὶ οὔτε εἶναι ἀπεγνωσμένοι ἀπὸ κάθε ἐλπίδα σωτηρίας, ἀν ἐξ ἀνάγκης ἀβάπτιστοι ἀποθάνωσιν) ὡς τοῦτο δείκνυται ἀπὸ τὸν ἐπιτάφιον λόγον ὅπου κάμνει ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος πρὸς τὸν βασιλέα Οὐαλεντινιανὸν, τὸν ἀποθανόντα ἔτι κατηγούμενον. Λοιπὸν αἱ Σύνοδοι διὰ τοῦτο τοὺς κατηγουμένους ἐπιτιμῶσιν, ὡς οἰκείους ἤδη ὄντας, καὶ τὴν πίστιν δεξαμένους, καὶ χριστιανούς ὀνομαζομένους, καὶ ὅσα ὁ νόμος αὐτοῖς λέγει, ὡς ἐν νόμῳ οὖσιν αὐτοῖς λαλεῖ, κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν λόγιον. [Ρωμ. γ'. 19.]

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Διὰ τὸν πολὺν ταραχὸν καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περαιοθῆναι τὴν συνήθειαν, τὴν παρὰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα εὐρεθεῖσαν ἐν τισὶ μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε Ἐπίσκοπον, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον. Εἰ δὲ τις μετὰ τὸν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὄρον τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίῃ ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Πρεσβύτερος (2) ἐχειροτονήθη.

Ἄποσ. ιδ'. ιε' τῆς δ'. ε'. τῆς ἐν Ἀντιοχ γ'. κα'. τῆς ἐν Σαρδικῇ α'. ιε' τῆς ἐν Καρ. κ'

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει ταῦτα ἐφάνη εὐλογον νὰ ἀσηκωθῆ ἀπὸ τὸ μέσον μετὰ τελειότητά τῃ συνήθειᾳ, ὅπου εἰς μερικὰ μέρη ἐφευρέθη ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν καὶ νομοθεσίαν τοῦ Ἀποστολικοῦ Κανόνος (τοῦ ιδ'. δηλ. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ιε'). διὰ τὰς πολλὰς ταραχὰς, καὶ ἀλληλομαχίας ὅπου ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης ἠκολούθησαν. Ὅστε δηλονότι νὰ μὴ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, οὔτε Ἐπίσκοπος, οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος. Ἀνίσως δὲ τινὰς ὕστερα ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα τῆς ἀγίας ταύτης Συνόδου ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ κάμῃ τοιοῦτο πρᾶγμα, καὶ νὰ μεταβῆ ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἢ μεταβάσει αὐτὴ ὅπου ἐπιχειρήσει, ἐξάπαντος θέλει γίνεαι ἀκυρὸς, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Πρεσβύτερος ἢ ὁ Διάκονος θέλει ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθη, ἐπειδὴ ὅχι μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι πρέ-

(1) Περὶ τῶν κατηγουμένων λέγει ὁ ἱερομύστης Διονύσιος ἐκκλ. ἱεραρχ. κεφ. γ'. Τοῖς κατηγουμένοις ἡ ἐσχάτη ἀπονενέμηται τάξις. Βισὶ γὰρ ἀμέθεκται καὶ ἀμύητοι παντὸς ἱερατικοῦ τελεστηρίου.

(2) Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείως κείται καὶ τοῦτο, «ἢ Διάκονος,» ὡς ἀνωτέρω δηλ. καὶ τὸν Διάκονον ἀναφέρει ὁ Κανὼν.

πει νὰ χειροτονοῦνται εἰς ἐκκλησίαν διωρισμένην, καὶ ὄχι ἀπολελυμένως, κατὰ τὸν ς'. τῆς δ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ὅσοι ριψοκινδύνως, μὴτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μὴτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα εἰδότες, ἀναχωρήσωσι τῆς ἰδίας ἐκκλησίας, Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ ὄλως ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρῆ, ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας, ἢ, ἐπιμένοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. Εἰ δὲ καὶ τολμήσειέ τις ὑπαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, οὐ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροτονία.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν διορίζεται νὰ ἀποκαθίστανται οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἐν ἣ ἐχειροτονήθησαν, ὁ δὲ παρὼν καὶ ἀργίαν ἐπάγει εἰς τοὺς τοιοῦτους, ἂν δὲν καταπεισθοῦν νὰ ἐπαναστρέψου, λέγων Ὅσοι Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἢ ἐν τῷ κανόνι συναριθμούμενοι, καὶ τῷ κλήρῳ, (1) μὴτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι, μὴτε τὸν Κανόνα τῆς Ἐκκλησίας γινώσκοντες (τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν δηλ.) ριψοκινδύνως ἀναχωρήσωσιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθησαν, οὗτοι, λέγω, οὐδαμῶς πρέπει νὰ δέχωνται εἰς ἄλλην, (χωρὶς γραμμάτων δηλ. συστατικῶν καὶ ἀπολυτικῶν), ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ γυρίζου ἐν τῇ ἰδίᾳ τῶν ἐκκλησίας ὄχι καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὸ πείσμα τῶν, πρέπει νὰ ἦναι ἀκοινωνήτοι, ὄχι ἀπὸ τὰ Μυστήρια, ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λαϊκοὺς καὶ πιστοὺς (διότι κατὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐναντίος ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ιε'. Ἀποστολικὸν, ὅστις τοὺς τοιοῦτους τῆς μετὰ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐβάλλει κοινωνίας), ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὁμοταγεῖς αὐτῶν συμπρεσβυτέρους καὶ συνδιακόνους. Ταῦτὸν εἰπεῖν, νὰ μὴ συλλειτουργοῦν μὲ τοὺς ἱερωμένους, ἀλλὰ νὰ μένουσιν ἀργοί. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσῃ τινὰς Ἐπίσκοπος νὰ ἀρπάξῃ δολερῶς τὸν ξένον κληρικὸν ἄλλου Ἐπισκόπου, καὶ νὰ χειροτονήσῃ αὐτὸν (τυχὸν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν) ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, χωρὶς νὰ στέργῃ ὁ τοῦ κληρικοῦ Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεχώρησεν, ὅς ἦναι ἄκυρος ἡ τοιαύτη χειροτονία. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἀποστ. μδ'. τῆς ς'. ι'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθ. ε'. κ'. τοῦ Βασ. ιδ'. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζόμενοι, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος «τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ.» [Υ' αλμ. ια'. β.] Καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν ἔδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος, ὡς, εἴ τις εὐρεθείη μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τόκους λαμβάνων, ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ὄλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ Κανόνος ἔσται.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες ἐμποδίζουσι τῶν ἄσπρων τὰ διάφορα, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν αὐτὸ τοῦτο διορίζεται, λέγων Ἐπειδὴ πολλοὶ κανονικοὶ, ἢ τοὶ κληρικοὶ, ἀγαπῶντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν, ἀλησιμόνησαν τὸ ψαλμικὸν λόγιον τοῦ Δαβὶδ, τὸ λέγον, ὅτι τὸ ἀργύριον αὐτοῦ δὲν ἔδωκε μὲ τὸ διάφορον, ὁ δίκαιος δηλ. ὁποῦ μέλλει νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Κυρίου, ταῦτὸν εἰπεῖν, εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἀλλὰ δανείζοντες ζητοῦσι νὰ πέρνουσιν ἀπὸ τοὺς χρεωφειλέτας τῶν ἑκατοστὰς, (2) ἢ τοὶ δώδεκα νομίσματα, ἢ γρόσια θετέον, εἰς τὰ ἑκατὸν (ὅστις ἦτο ὁ βαρύτερος τόκος ἀπὸ τοὺς ἄλλους)· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο πρῶτον οἱ κληρικοὶ, ἔκρινε δίκαιον ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Σύνοδος αὕτη, ὅτι ἀνίσως ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον εὐρεθῆ τινὰς κληρικὸς νὰ πέρνῃ διάφορα, ἢ ὡς πραγματεῖαν τινὰ μεταχειριζόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον, (θέλωντας δηλ. νὰ μὴ φαίνεται πῶς αὐτὸς πέρνει διάφορα, δίδει μὲν τὰ ἄσπρα του εἰς τοὺς ἔχοντας χρεῖαν, συμφωνεῖ δὲ

(1) Κανονικοὶ καὶ ἐν τῷ Κανόνι, ἐξεταζόμενοι ἰδιαιτέρως ὀνομάζονται οἱ κληρικοὶ, ὡς ἂν ὁποῦ ἡ ζωὴ αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ὁ λόγος διεξάγεται, καὶ ἀπευθύνεται κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, Ἀποστολικούς, φημί, Συνοδικούς τε καὶ Πατρικούς (καὶ ὅρα εἰς τὴν α. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ). Κανονικοὶ πρὸς τοῦτοις λέγονται καὶ οἱ μοναχοί, ὡς ἐν πολλοῖς τῶν Κανόνων τοῦτο ὁράται, ἀλλὰ δὴ καὶ αἱ μονάζουσαι γυναῖκες, διὰ τὴν αὐτὴν ἀ-

φορμὴν κανονικαὶ ὀνομάζονται, τῶν λαϊκῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον αὐτονόμως, ταῦτὸν εἰπεῖν, ἀκανονίστως καὶ ἀδιαφόρως πολιτευομένων.

(2) Τὴν ἑκατοστὴν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὁμιλ. νς'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. λέγων, οὗτος (ὁ χρεωφειλέτης ἄνθρωπος) μόλις ἑκατοστὴν ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνος δὲ (ὁ Θεὸς) ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

μέ αὐτοὺς νὰ συμμερίζεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ διάφορα καὶ τὸ κέρδος τῶν ἄσπρων, ὀνομάζων τὸν ἑαυτὸν του, ὄχι δανειστὴν, ἀλλὰ συμμεριστὴν καὶ κοινωνόν· ὅστις λοιπὸν εὐρεθῆ νὰ κάμῃ ταῦτα, ἢ καὶ νὰ ζητῆ ἡμιολίας (ἦτοι τὸ ἡμισυ τῆς ἑκατοστῆς, ὅπερ εἶναι ἐξ νομίσματα, ἢ καὶ ἐξ γρόσια ἐκ τῶν ἰβ'. τοῦ ὄλου διαφόρου, δηλ. τῶν 100) ἢ ἄλλο τι παρόμοιον πρᾶγμα ἐπινοεῖ διὰ αἰσχροκέρδειαν, ὁ τοιοῦτος θέλει καθαιρεθῆ ἀπὸ τὸν κληρὸν, καὶ θέλει ἀποξενωθῆ τῆς Κανονικῆς τάξεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ΄.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὅτι ἐν τισι τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς Πρε- || Τῆς Λαοδ. κ'.
σβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι δίδουσι, ὅπερ οὔτε ὁ Κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέ- || τῆς σ'. ζ'.

δωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι δίδουσι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κάκεινο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν Διακόνων, καὶ πρὸ τῶν Ἐπισκόπων, τῆς Εὐχαριστίας ἀπτονται. Ταῦτα οὖν πάντα περιηρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ Διάκονοι τοῖς ἰδίους μέτροις, εἰδότες, ὅτι, τοῦ μὲν Ἐπισκόπου ὑπηρετῶν εἰσὶ, τῶν δὲ Πρεσβυτέρων ἐλάττους. Λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς Πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου μεταδιδόντος αὐτοῖς, ἢ τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ μὴδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς Διακόνους· παρὰ Κανόνα γάρ, καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον· εἰ δὲ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὄρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Πανταχοῦ πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ εὐταξία, μάλιστα δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἱερωμένους· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν πρᾶγμα παρὰ τάξιν γινόμενον διορθοῖ. Φησὶ γάρ, ἦλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ταύτης, ὅτι εἰς μερικοὺς τόπους καὶ πόλεις, οἱ διάκονοι δίδουσι τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, τὸ ὅποιον τοῦτο οὔτε Κανὼν τις ἐγγράφος, οὔτε συνήθεια παρέδωκεν ἄγραφος, τὸ νὰ μεταδίδουσι δηλαδὴ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἱεουργοῦντας αὐτὸ ἱερεῖς, οἱ μὴ ἔχοντες ἐξουσίαν νὰ τὸ ἱεουργοῦσι Διάκονοι. (1) Πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο ἀκόμη ἐμνηύθη, ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Διακόνους μεταλαμβάνουσι προτῆτερα ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους. Ταῦτα λοιπὸν πάντα τὰ ἄτακτα ἃς σηκωθοῦν ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ οἱ Διάκονοι ἃς μένωσι μέσα εἰς τὰ ὄρια τῶν, ἦτοι, μήτε τὴν Εὐχαριστίαν ἃς δίδουσι εἰς τοὺς ἱερεῖς, μήτε πρὸ τῶν ἱερέων ἃς μεταλαμβάνουσι, γινώσκοντες, ὅτι τοῦ μὲν Ἐπισκόπου εἶναι ὑπηρετῶν, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν τοῦτο δηλοῖ· Διάκονος γάρ θέλει νὰ εἰπῆ ὑπηρετῆς· τῶν δὲ Πρεσβυτέρων εἶναι κατώτεροι καὶ ἐλάττους, τὸ δὲ ἕλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, καὶ ὄχι τὸ ἀνάπαλιν. [Ἑβρ. ζ'. 7.] Ἄς λαμβάνουσι δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ὕστερα ἀφ' οὗ μεταλάβουν οἱ Πρεσβύτεροι, μεταδιδόντος εἰς αὐτοὺς ταύτην, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ (ἂν δὲν ᾔηκτι παρὼν ὁ Ἐπίσκοπος) τοῦ Πρεσβυτέρου. Ἀλλὰ οὔτε ἄδεικ εἶναι εἰς τοὺς Διακόνους νὰ καθῶνται ἀνάμεσα εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι ἄτακτον καὶ παρὰ Κανόνα· δείκνυσι γάρ, ὅτι οἱ Διάκονοι μὲ τοὺς Πρεσβυτέρους εἶναι ἰσότιμοι, ὅπερ οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον δὲν θέλει τινὰς ἀπὸ τοὺς Διακόνους νὰ καταπεισθῆ, ἃς παύῃ ἀπὸ τὴν διακονίαν του.

Συμφωνία

α' Ακολουθῶς τῷ παρόντι Κανόνι καὶ ὁ ζ'. τῆς σ'. διατάσσεται. Προστάζει γάρ νὰ καταβιδάξεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν του, καὶ ἔσχατος τοῦ οἰκείου νὰ γίνεταί τάγματος, ὁ Διάκονος ἐκεῖνος ὅπου διὰ θρασύτητα προκαθεσθῆ τῶν Πρεσβυτέρων, κἄν εἰς οἰονδήποτε ὄφρικιον εὐρίσκεται ἐκκλησιαστικόν. (2) Ἐξω μόνον ἂν ὑπάγῃ εἰς

(1) Δι' ὅ καὶ ὁ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης φησὶν· «οὐ δεῖ Διακόνους μερίδας προσφέρειν, οἱ Διάκονοι δὲ πάντες διὰ τῶν Πρεσβυτέρων.» Καὶ πάλιν, «ἐπεὶ καὶ τὸ χάρισμα τοῦ προσφέρειν τῷ Θεῷ οὐκ ἔχουσιν (οἱ Διάκονοι). Διάκονοι γάρ εἰσι τὴν λειτουργικὴν ἀξίαν ἔχοντες μόνον. Εἰ γοῦν οὐ δυνατόν αὐτοῖς ἱερατικὸν ἐνδύσασθαι ἄμφιον δίχα εὐλογίας Ἀρχιερέως, ἢ ἱερέως, οὔτε ἐνάρξασθαι τινος τελετῆς ἀνευ Πρεσβυτέρου, πῶς ἄρα οὗτοι δι' ἑαυτῶν προσκομίσουσιν;» Ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, αἰρίσει οὗ·, ταῦτά φησι. «Καὶ γὰρ οὔτε Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεῦθησαν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα.» Καὶ αἱ ἀποστολικαὶ δὲ διαταγαί, β.βλ. ἢ κεφ. μς'. φασὶν· «οὔτε Διάκονῳ προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν, ἢ βαπτίζειν, ἢ εὐλογίαν μικρὰν, ἢ μεγάλην ποιῆσθαι.»

(2) Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ ἀκυρωθῆ ἡ ἐγγράφος προσταγὴ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἣτις διορίζεται ἐν ταῖς ἐξῶ τῆς Συνόδου συναξέσει νὰ προκαθίσταται ὄχι μόνον τῶν ἱερέων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀρχιερέων αὐτῶν ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Χαρτοφύλαξ, Διάκονος ὢν, οὐδὲν ἄλλο προβαλλομένη εἰς ἀθέτησιν τῶν Συνοδικῶν τούτων Κανόνων, πᾶρξ τὴν μακροχρόνον συνήθειαν ὅπου ἐπεκράτησεν, ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι εὐλογον· μᾶλλον γὰρ πρέπει νὰ ὑπερникῶσιν οἱ κανόνες, πᾶρξ ἡ συνήθεια τοῖς Κανόνι ἐναντιουμένη. Κἄν γὰρ ἡ συνήθεια ἰσχύῃ μὲν ὡς ἄγραφος νόμος, καὶ εἰς τὰ πολιτικά, καὶ ἡ μακρὰ συνήθεια ἀντι-νόμου κρατῆ, ὅπως ὄχι ἀπλῶς εἰς ὅλα, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν εἶναι ἐγγράφος νόμος, καὶ εἰς ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἐναντιώνεται εἰς ἐγγράφον νόμον, ἢ εἰς Κανόνα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Βαλσαμῶνα, τὸν συνευδοκούντα εἰς τὸ ἄτοπον τοῦ βασιλέως.

ἄλλην πόλιν, πρόσωπον ἐπιφέρων τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, τότε νὰ τιμᾶται περισσότερο ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους. Ἄλλὰ καὶ ὁ κ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ δὲν πρέπει λέγει νὰ καθῆται ὁ Διάκονος ἔμπροσθεν εἰς τὸν Πρεσβύτερον. Ὁ δὲ νς'. τῆς αὐτῆς ἐμποδίζει τὸ νὰ πηγαίνουν οἱ Ἱερεῖς νὰ καθῆνται μέσα εἰς τὸ βῆμα πρὸ τοῦ νὰ εἰσοδεύσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς. Σημειῶσαι ὅτι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλαμῶνα, ὁ μὲν ιη'. τῆς παρούσης Συνόδου λέγει διὰ ἐκείνους τοὺς Διακόνους, ὅπου ἐν καιρῷ τῆς θείας Ἱερουργίας ἔγδον τοῦ βήματος προκαλέζονται τῶν Πρεσβυτέρων, καὶ διὰ τοῦτο μὲ βαρυτέραν παιδείαν κολάζει αὐτοὺς, μὲ τὴν παῦσιν δηλ. τῆς ἱεροδιακονίας των. Ὁ δὲ ζ'. τῆς ς'. λέγει διὰ ἐκείνους, ὅπου προκαθῆνται τῶν Πρεσβυτέρων, ὅχι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν ταῖς ἔξω συνελεύσεσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα παιδεύει αὐτοὺς, μὲ τὸν καταβιβασμὸν μόνον τοῦ οἰκείου τύπου των.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἀποστ. μζ'. τῆς α'. β'. τῆς ς'. ιε'. τῆς ἐν Λαοδ. ζ'. η'. τῆς Καρθ. ξς'. τῆς δ'. ιε'. τῆς ς'. ιδ'. μ'. Βασ. μδ'. τῆς Καρθ. ς'. να'. ρλε'.
 Περὶ τῶν Παυλιανιστῶν, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἕως ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εἰ δὲ τινες τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὕρισκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονιστῶν, καὶ ἄλλως περὶ τῶν ἐν τῷ Κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. Ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονιστῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται διὰ ἐκείνους, ὅπου ἐγεννήθησαν μὲν εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (1), μετὰ ταῦτα δὲ προσέφυγον εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι, Κανὼν καὶ τύπος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται ἐξ ἀποφάσεως οἱ τοιοῦτοι αἰρετικοὶ (ὅρα δὲ ὅτι καταχρηστικῶς ὀνομάζει ἡ Σύνοδος βάπτισμα τὸ τῶν Παυλιανιστῶν βάπτισμα, καὶ παραβάλλουσα αὐτὸ πρὸς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, καὶ οὐ πρὸς ἑαυτὸ, ἐμεταχειρίσθη καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ, ἀναβαπτίζονται, ἦτοι νὰ δευτεροβαπτίζονται, καὶ ὅρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Καρχηδόνι Συνόδου μὲ τὸ νὰ μὴ ἐβαπτίζοντο οὗτοι ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι.) Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐχειροτονήθησαν κληρικοὶ πρὸ τοῦ ὀρθοδόξου βαπτίσματος, μὲ τὸ νὰ μὴ ἤξευραν οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς Ἄρχιερεῖς, πῶς εἶναι αἰρετικοὶ ἢ καὶ χειροτονημένοι ἦσαν ἐν τῷ κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς κλήρῳ. Οὗτοι, λέγω, ἀφοῦ ἀναβαπτισθῶν εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, εἰ μὲν φανῇ ἡ ζωὴ αὐτῶν ἄμεμπτος καὶ ἀκατηγόρητος (2) ὡς χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς καθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἡ προτέρα

ψήφισμα, (χαρτοφύλαξ γὰρ ἦν). Καὶ κατὰ τὸ δ'. διάταγμα τοῦ γ'. τίτλ. τοῦ πρώτου βιβλ. τῶν διατάξεων, ὅπου ἐστὶ βιβλ. β'. τῶν Βασιλ. τίτλ. α'. κεφ. μα'. ἀλλὰ καὶ ἡ ς'. Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κρατῇ ἡ ἄγραφος συνήθεια ἢ ἀπὸ τοὺς Κανόνας ἐμποδισμένη. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ α'. τῆς Σαρδικῆς. Πόσον δὲ ἐτάραξε τοὺς τότε Ἀρχιερεῖς ἢ τοιαύτη βασιλικὴ προσταγὴ διὰ τὸ ἄτοπον, θέλει τὸ μάθη ὅποιος ἀναγνώσῃ αὐτὴν κειμένην ἐν τῇ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα ἑρμηνείᾳ τοῦ Βαλαμῶνος.

(1) ἘΠαῦλος ὁ ἀπὸ Σαμοσατῶν τῶν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κειμένων ὀρμώμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σαμοσατεὺς ἐπονομαζόμενος, (καὶ οὐχὶ διατὶ ἐχρημάτισε Σαμοσατῶν Ἐπίσκοπος, ὡς εἶπεν ὁ Βαλαμῶν, ἢ καὶ ἄλλοι), υἱὸς γυναικὸς Μανιχᾶς, Καλλινίκης τοῦνομα, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, Βλάσταριν, καὶ Βαλαμῶνα, ὁ καὶ Ἀντιοχείας γεγονὸς Ἐπίσκοπος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιοχείας Δημητρίου, κατὰ τὸ 260. ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (ἐκκλησιαστικῆ ἱστορ. βιβλ. ζ'. κεφ. κζ'.) δὲν ἐφρόνησε μόνον κακῶς περὶ τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον λέγων, μόνον Θεὸν, ὅχι διατὶ εἶναι πηγὴ τῆς θεότητος ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ ἀναιρῶν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς ὁ Σαββέλλιος, καὶ πρόσωπον ἕνα τὸν Θεὸν δοξάζων μετὰ τοῦ Λόγου αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς ἐστὶ μὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ οὐδὲν περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους φρονῶν, κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον αἴρεσ. ξε'. ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν

ἑνσαρκον οἰκονομίαν ἐγένετο βλάσφημος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον διαλόγ. β'. Ἀρτίμων, καὶ Θεοδόσιος, Σαββέλιος τε καὶ Μάρκελλος, Φωτεινὸς, καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς, μόνον ἄνθρωπον κηρύττουσι τὸν Χριστὸν, τὴν δὲ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχουσαν αὐτοῦ θεότητα ἀρνοῦνται. Κατὰ δὲ τὸ 272. ἔτος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Ἀντιοχείᾳ τοπικὴ Σύνοδος καθεῖλεν αὐτὸν καὶ ἀνεθεμάτισεν. Ἦς καὶ ἡ Συνοδικὴ ἐπιστολὴ, κεῖται παρ' Εὐσεβίῳ αὐτόθι, ἥτις καὶ λέγει, ὅτι ὁ Παῦλος ἔλεγε μὴ κατελυθηῖναι ἐξ οὐρανοῦ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κάτωθεν ἐκ τῆς Μαρίας τοῦ εἶναι ἀρξάμενον. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ Κεδρηνὸς, Βλάσταρις καὶ Βαλαμῶν λέγουσιν, ὅτι, οἱ Μανιχαιοὶ μετωνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Παύλου τούτου Παυλικίανοι, οἵτινες ὀλίγους χρόνους μετὰ τὸν Παῦλον ἀνεφύθησαν: Ὅρα καὶ τὰ προλεγόμενα Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ὅρα καὶ σελ. 155. τῆς δογματικῆς Πανοπλίας, ὅπου γέγραπται, ὅτι, οἱ Παυλικίανοι ἐκ τῶν Μανιχαίων κατάγονται, ἀντὶ Παυλοϊσάνων, Παυλικίανοι βαρβαρικώτερον λεγόμενοι.

(2) Ἄλλο ἔγκλημα, καὶ ἄλλο μίμψις, (λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ β'. εἰς τὸν Ἰώβ): ἔγκλημα μὲν γίνεται εἰς τὰς βαρυτέρας ἀμαρτίας, ἡ δὲ μίμψις εἰς τὰ ἐλαφρότερα πταίσματα. Ὅστις δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὰ δύο ταῦτα, λέγεται ἀνέγκλητος. Διότι ἐκείνον ὅπου δὲν ἔχει νὰ ἐγκαλέσῃ τινὰς ὡς μοχλόν, ἢ ὡς φονέα, ὁ τοιοῦτος εἶναι ἀνέγκλητος. Ἐκείνον δὲ ὅπου μίμψεται τινὰς ὡς ὑβριστὴν, ἢ διαβολέα, ἢ λυδρόρον, ἢ μέθυσον, ἢ

χειροτονία ὅπου ἔλαβον αἰρετικοὶ ὄντες, οὐδὲ χειροτονία ὅπως λογίζεται. Πῶς γὰρ εἶναι δυνατόν ὁ μὴ ὢν βεβαπτισμένος κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, νὰ λάβῃ Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν, καὶ χάριν ἐν τῇ χειροτονίᾳ; Ἐὶ δὲ καὶ ἀνακρινόμενοι εὐρεθοῦν τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι, πρέπει νὰ καθαιρεθοῦν, ἥτοι νὰ ἐξωσθῶν ἀπὸ τὸν κλῆρον. Καταχρηστικῶς γὰρ ἐδῶ ἡ καθάρσις ἐλήφθη ἀντὶ ἐξώσεως, ἐπειδὴ καθιρεῖται κυρίως, ὁ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ κλήρου ἀρθεὶς πρότερον. Οὗτοι δὲ οἱ μὴδὲως λαβόντες χειροτονίαν, ἀπὸ ποῦ ὕψος θέλουν καθαιρεθοῦν; βέβαια ἀπὸ κἀνέναν. Ἡ ἴσως λέγει νὰ καθαιρεθοῦν ἀπὸ τὴν κατὰ τοὺς Παυλιανιστὰς ἱερωσύνην καὶ κλῆρον. Ὡς περὶ γὰρ βάπτισμα ὠνόμασε τὸ κατ' ἐκείνους γινόμενον, οὕτως ὠνόμασε καὶ κλῆρον τὸ κατ' ἐκείνους, καὶ ἀκολούθως καθάρσις, ὡς καὶ ὁ ἡ' τῆς ἐν Λαοδικ. κλήρον ὀνομάζει τὸν παρὰ τοῖς Μοντανισταῖς. Τοῦτο δὲ ὅπου εἶπομεν περὶ τῶν ἀνδρῶν, πρέπει νὰ φυλάττεται ἀπαραλλάκτως καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν· δηλαδὴ, εἴαν τινὰς ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν Παυλιανιστῶν ἐχειροτότησεν ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος Διακονίσσας, ἀγνοῶν τὴν αὐτῶν αἴρεσιν, ἢ καὶ ἦσαν χειροτονημένοι ἐν τῷ κατὰ Παυλιανιστὰς τάγματι τῶν Διακονισσῶν· αὐταὶ, λέγω, ὡς ἀναβαπτίζονται, καὶ εἰ μὲν φανοῦν ἄξιαι διακονίης μετὰ τὸ βάπτισμα ὡς χειροτονῶνται καὶ Διακονίσσαι (καὶ ὄρα τὸν μς'. καὶ μζ'. Ἀποστολικ. καὶ τὸν ζ'. τῆς β'). Ἐκεῖνο δὲ ὅπου ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ἐμνήσθημεν τῶν Διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μὴδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν. ὥστε ἐξέπικτος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι· ἀγκαλὰ καὶ εἶναι δυσκολονόητον, ὅμως ἡ ἐννοία του εἶναι αὕτη, ὅτι, ἀνεφέραμεν δὲ χωριστὰ περὶ τῶν Διακονισσῶν, ὅπου κοντὰ εἰς τοὺς Παυλιανιστὰς εἶχον τὸ σχῆμα τοῦτο, ἤγουν τὸ ἐπάγγελμα τῶν Διακονισσῶν, ὅτι καὶ αὐταὶ, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι τῶν κληρικοῖ, ὡς λαϊκοὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται, διατὶ καθὼς ἐκεῖνοι δὲν εἶχον κἀμμίαν χειροτονίαν, ἐστερημένοι ὄντες τῆς θείας χάριτος, οὕτω καὶ αἱ παρ' ἐκείνοις Διακονίσσαι, τὸ σχῆμα μόνον εἶχον τῶν Διακονισσῶν, χειροθεσίαν δὲ ἀληθινήν καὶ χάριτος μεταδοτικὴν οὐκ εἶχον, ὥστε ὡς λαϊκαὶ πρέπει νὰ γνωρίζωνται καὶ αὐταὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ὡς περὶ ἦσαν καὶ πρότερον.

Συμφωνία.

Ἐ' ὁ δὲ ζε'. τῆς ς'. ἀπαραλλάκτως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα λέγει· Ὅρος ἐξεδόθη νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ Παυλιανισταὶ, τὴν αὐτὴν εἰπεῖν, οἱ ἀπὸ γεννήσεως τὴν τοῦ Παύλου αἴρεσιν ἔχοντες. Ὁ δὲ ιε'. τῆς δ'. προστάζει νὰ χειροτονηται ἡ Διάκονος ἐτῶν μ'. (καθὼς καὶ ὁ ιδ'. τῆς ς'. καὶ μ'. τῆς αὐτῆς τὸ αὐτὸ φασιν)· ἀναθεματίζει δὲ αὐτὴν, ἀνίσως προσμείνασα ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν λειτουργίαν (1) ὑστερὸν ὑπενδρευθῆ. Ὁ δὲ μδ'. τοῦ Βασι-

τοιοῦτος, ἐξω μὲν ἀπὸ ἰσχυρήματα εἶναι, ὑποκάτω ὅμως εἰς μέμψιν εὐρίσκειται. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰωβ ἄμεμπτος, ἐπειδὴ ἦτο μακρὰν, καὶ ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ἁμαρτήματα. Δι' ὃ καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ, λέγει ὁ Θεὸς, εὐαρίσται ἐναντίον ἐμοῦ, καὶ γίνου ἄμεμπτος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος θέλωντας νὰ καταστήσῃ ποιμένας τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ τότε ἦτο σπάνια τὰ καλὰ τῆς ἀρετῆς, λέγει εἰς τὸν Τίτον· Κατάστησον Ἐπισκόπους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην, εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος. Τὸ ἄμεμπτος οὐκ εἶχε τότε χώραν . . . μέγα τὸ ἄμεμπτον. Μέσον δὲ τὸ ἀνέγκλητον. Μέγα δὲ ἐν κακοῖς καὶ τὸ μικρὸν ἀγαθόν . . . οὐκ ἐπειδὴ νόμον ἔθηκε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάνην ἐσυγκατέβη. Ἐξευρε γὰρ ὅτι ὅταν ἀνθήσῃ ἡ εὐσέβεια, αὕτη ἡ φύσις τοῦ πράγματος θέλει προτιμήσῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι θέλει γένη ἡ ἐκλογή τῶν κραιπτόνων. Καὶ ὄρα ὅτι κατὰ τὰ λόγια τοῦ Χρυσόστομου καὶ ὁ Κανὼν οὗτος ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι οἱ μέλλοντες ἱερωθῆναι, ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι, ἀλλὰ καὶ ἄμεμπτοι. Ἀφ' οὗ μετὰ τὸν Παῦλον ἠνθῆσεν ἡ εὐσέβεια· ἀγκαλὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἀκόμη τοῦ Παύλου, καὶ τὸ ἄμεμπτος εἶχε χώραν. Διότι ὁ ἴδιος Παῦλος τόσον πρὸς τὸν Τίτον, ὅσον καὶ πρὸς τὸν Τιμόθειον γράφων λέγει· «Δεῖ οὖν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον τοῦτο, σχεδὸν τελείως ἐν διαφέρει ἀπὸ τὸ ἄμεμπτος, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος ἐρμηνεύων λέγει, πᾶσαν εἶπεν ἀρετὴν, ἀνεπίληπτον εἰπὼν . . . ὥστε εἴ τις τύπεται ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὅτι ἔπραξε κἀποια ἁμαρτήματα, δὲν κάμνει καλὰ, εἴαν ἐπιθυμῇ Ἐπισκοπὴν καὶ ἱερωσύνην, τῆς ὁποίας διὰ τῶν ἔργων ἔκαμε τὸν ἑαυτόν του ἀνάξιον.» Τὸ δὲ ἀνεπίληπτον καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀπὸ τοῦς ἱερεῖς ἀπαιτεῖ, καὶ ὁ θ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ἐὶ δὲ ἀπὸ τοῦς ἱερεῖς ἀπλῶς, πόσω μᾶλλον ἀπὸ τοῦς Ἀρχιερεῖς;

(1) Σημειώσαι ὅτι ἡ Διάκονος, ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται νὰ χειροτονηται ὑστερὰ ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, κατὰ τὸν

ιδ'. τῆς ς'. καὶ νὰ κάμῃ λειτουργίαν, κατὰ τὸν ιε'. τῆς δ', κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς ὁμοῦς Διαταγὰς δὲν φαίνεται νὰ ἐπιτελῇ τὴν ἐν τῷ βήματι τῶν θείων Μυστηρίων λειτουργίαν τοῦ ἄρρενος Διακόνου, ἀλλὰ τὴν ἐξω τοῦ βήματος Λέγουσι γὰρ αὐταὶ βιβλ. γ'. κεφ. θ'. «ἀνίσως εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐσυγχωρήσαμεν νὰ διδάσκουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, (διότι γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, λέγει ἰδία ὁ Παῦλος, (ἀ. Τιμοθ. κεφ. β').) πῶς θέλει συγχωρήσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς νὰ ἱερατεύουν; διότι τοῦτο εἶναι σφάλμα τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀθεότητος νὰ χειροτονῶσιν ἱερεῖας εἰς τὰς θηλυκάς τῶν θεῶν, καὶ ὄχι τῆς τοῦ Χριστοῦ νομοθεσίας. Ἐχειροτονεῖτο λοιπὸν ἡ Διάκονος αὕτη πρῶτον μὲν (αὐτόθι κεφ. ιε. καὶ ις'.) διὰ τὰς φωτιζομένας, ἥτοι βαπτιζομένας γυναῖκας, τὰς ὁποίας, ἀφ' οὗ ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἀλείφει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν μὲ τὸ ἅγιον ἔλαιον, ὁ δὲ Διάκονος μόνον τὸ μέτωπον, ἔπερνεν ἐκείνη καὶ ἀλείφεν ὅλον τὸ σῶμά των, μὲ τὸ νὰ μὴ ἦτο πρέπον νὰ βλέπεται ἀπὸ τοῦς ἀνδρας σῶμα γυμνὸν γυναικός. Δεύτερον δὲ διὰ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας τῶν γυναικῶν. Διότι εἰς τὰ ὁσπήτια ἐκεῖνα ὅπου ἐσυγκατοικοῦν γυναῖκες μὲ ἀνδρας ἀπίστους, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἦτο σεμνὸν νὰ πέμπεται ἀνδρας Διάκονος διὰ τὰς πονηρὰς ὑποψίας, ἡ Διάκονος γυναῖκα ἐπέμπετο, κατὰ τὸ ιε. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. ἐφύλαττεν εἰς τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ κἀμμία κατηχομένη καὶ ἀπίστος (βιβλ. β'. κεφ. ιζ').) ἐξέταξε τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας, ὅπου μὲ συστατικὰ γράμματα ἤρχοντο ἀπὸ μίαν πόλιν εἰς ἄλλην, ἢν ἦναι χριστιαναῖς ὀρθόδοξαις ἢν ἦναι μεμολυσμέναι ἀπὸ κἀμμίαν αἴρεσιν ἢν ἦναι ὑπανδρες ἢ χήραι, καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἔκαμνε τόπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ σταθῇ ἡ κάθε μία κατὰ τὴν τύχην καὶ στάσιν τῆς (βιβλ. γ'. κεφ. ιδ'. καὶ ιθ'.) ἐχρειάζετο ἀκόμη ἡ Διάκονος εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὰς χήρας ἐκεῖνας ὅπου ἦσαν γραμμέναι εἰς τὸν κατάλογον τῆς ἐκκλησίας, προσφέρουσα εἰς αὐτὰς τὰς παρὰ τῶν

λείου τὴν πορνεύσαν Διακόνον μὲ Ἑλληνα, ζ' ἔτη ἀφορίζει τῶν Μυστηρίων, ὄχι ὁμῶς καὶ ἐκβάλλει τῆς μετὰ τῶν πιστῶν προσευχῆς τε καὶ κοινωνίας· λέγει δὲ καὶ ἡ β'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Ἑωτ. τίτλ. η'. κεφ. ιδ'). ὅτι ἡ διακόνισσα δὲν πρέπει νὰ συγκατοικῇ μὲ κάνα ὁποῦ ἔχει ὑπόψιν ἀσεμνον. Ἐὰν δὲ παραγγελθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ἐκβάλῃ ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν συνοίκησίν της, ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, στερεῖται ἀπὸ τὴν διακονίαν, καὶ κλείεται μέσα εἰς μοναστήριον ὅλην τῆς τὴν ζωὴν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μζ'. Ἀποστολικοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς σ'. κ'. Πέ- || Ἐπειδὴ τινὲς εἰσι ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέ-
 τρου ιε'. || ραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς
 εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ παρὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Πατέρων παραδοθέντα ἔθιμα πρέπει κοινῶς νὰ φυλάττωνται ὅλα, ἀπὸ ὅλων τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι μερικὰ ἀπὸ μερικὰς μόνον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι, ἐπειδὴ μερικοὶ χριστιανοὶ κλίνουν γόνυ καὶ ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ Κανόνας καὶ ἄτοπον, λοιπὸν διὰ νὰ φυλάττωνται ὅλα αἱ Ἀποστολικαὶ καὶ πατρικαὶ παραδόσεις εἰς ὅλας τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης, μία ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι, καὶ τὸ μὴ κλίνειν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην, νὰ ἀποδίδουσι τὰς εὐχὰς τῶν εἰς τὸν Θεὸν οἱ Χριστιανοὶ ὅλοι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ὄχι γονατιστοὶ, ἀλλὰ ἐστῶτες καὶ ὄρθιοι.

Συμφωνεία.

Ἄ' Ὁ δὲ ζ'. τῆς σ'. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγων, διορίζει καὶ ἀπὸ πότε πρέπει νὰ παύῃ ἡ γονυκλισία, δηλαδὴ ἀπὸ

χριστιανῶν διδομένας ἐλεημοσύνας, καὶ πρὸς ἄλλας ἀκόμη ὑπηρεσίας ἦτον χρησιμεύουσα.» Περισσότερον δὲ ἀπὸ ὅλα ἐχειροτονεῖτο κατὰ τὸ ἡ. βιβλ. κεφ. κ'. καὶ κεφ. κη'. διὰ νὰ φυλάττη τὰς ἁγίας πόδας, καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς πρεσβυτέρους, ὅταν ἐβάπτιζαν τὰς γυναῖκας διὰ τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπὲς, ἐν οἷς καὶ γέγραπται ὅτι «Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ οὐδὲ ποιεῖ τι ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ κάμνουν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ὁ Ἐπιφάνιος αἰρεσ. οθ'. ὅτι τὸ ἐκκλησιαστικὸν τάγμα ἄχρι μόνον Διακονισσῶν ἐχρηιάσθη τὰς γυναῖκας, χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τὰς γηραιότερας ἀπὸ αὐτὰς ὠνόμασε Πρεσβύτιδας, πρεσβυτερίδας ὁμῶς ἢ ἱερίσας εἰς κάνα μέρος δὲν ἐπρόσταξε νὰ γίνωνται. Διότι οὔτε οἱ Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησαν νὰ ἐπιτελῶσι μυστήριόν τι, ἀλλὰ μόνον διακονῶσιν εἰς τὰ παρὰ τῶν ἱερέων τελούμενα. Καὶ πάλιν, ὅτι μὲν Διακονισσῶν τὸ τάγμα εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὄχι διὰ νὰ ἱερατεύῃ, οὐδὲ διὰ νὰ ἐπιχειρῇ νὰ συγχωρῇ τι, ἀλλὰ διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ γένους τῶν γυναικῶν, ἢ διὰ τὴν ὥραν ὁποῦ βαπτίζονται νετέον, ἢ διὰ ἐπίσκεψιν πάλους, ἢ πόνου, ἢ διὰ νὰ θεωρῆται μόνον ἀπὸ αὐτὴν ὅταν γυμνωθῇ σῶμα γυναικὸς, ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἱεουργοῦντας ἄνδρας. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμῶν λέγει εἰς τὴν λέ. ἐρωτήσιν Μάρκου τοῦ Ἀλεξάνδρ. ὅτι αἱ Διακόνισσαι εἶχον βαθμὸν ἐν τῷ βήματι, ἢ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις ἀπεξένωσε τὸν βαθμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τὸ βῆμα, ὁμῶς αὐτὸς πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐρωτήσιν λέγει ὅτι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει προχειρίζονται Διακόνισσαι μηδεμίαν μὲν μετουσίαν, ἢ μετοχὴν ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιαζούσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὰς γυναῖκας ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κλήμης Ἀλεξάνδρ. στρωματ. βιβλ. γ'. ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, εἶχον μαζὺ τοὺς εἰς τὸ κήρυγμα γυναικὰς ὡς ἀδελφὰς καὶ συνδιακόνους διὰ τὰς ἐν τῷ οἴκῳ καθήμενας γυναῖκας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων εἰσῆρχετο ἡ τοῦ Κυρίου διδασκαλία μέσα εἰς τὸν θάλαμον, καὶ ἰδιαίτερον οἶκον τῶν γυναικῶν. Εἴρηται δὲ ἐν

ταῖς βιβλίαις, ὅτι ἡ χειροθεσία τῆς Διακόνου ἦτο νὰ κλινῇ τὴν κεφαλὴν της, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς θέτωντας ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρά του, νὰ κάμνῃ τρεῖς σταυροὺς καὶ νὰ τῆς ἐπέυχεται εὐχὰς τινὰς. Περὶ τῶν Διακονισσῶν γράφει ὁ Παῦλος ἁ. Τιμοθέου· «γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηραλίους, πιστάς ἐν πᾶσι.» Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ αἱ διακόνισσαι ἦσαν ἄλλαι ἀπὸ τὰς χήρας, καὶ ἀπὸ τὰς Πρεσβύτιδας, μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατελεγεμένων χηρῶν ἐχειροτονοῦντο διακόνισσαι· ἀνάγνωθι καὶ τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς σ'. καὶ τὴν τοῦ κἀ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Εἰ δὲ τις φιλομαθὴς ἀγαπᾷ νὰ ἠξεύρῃ τὸν τρόπον τῆς χειροτονίας τῶν τοιούτων διακονισσῶν, ἅς μάθῃ τοῦτον παρὰ τοῦ Βλαστάρεως πλατύτερον. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι εἰς παλαιὰ βιβλία εὗρηθαι γεγραμμένον πῶς αὐταὶ ὅταν ἐχειροτονοῦντο ἦσαν χρόνιον τεισαράκοντα, καὶ σχῆμα εἶχον μοναχικὸν τέλειον (ἦτοι τοῦ μεγαλοσχήμου), καὶ ὅτι ἐκαλύπτοντο μὲ μαφόριον, ἔχουσαι τὰ ἄκρα του κρεμάμενα ἔμπροσθεν. Ὅτι ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς ἔλεγεν ἐπ' αὐταῖς τὸ, Ἦ Θεῖα χάρις, δὲν ἐκκλινον τὸ γόνυ, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνον τὴν κεφαλὴν. Ἐπειτα ὁ Ἀρχιερεὺς ἔβανεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸ μαφόριον, τὸ Ὀράριον τοῦ Διακόνου, φέρων εἰς τὸν ἔμπροσθεν τὰ δύο ἄκρα τοῦ Ὀραρίου. Δὲν ἐσυγχώρει ὁμῶς εἰς αὐτὰς νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ Μυστήρια, ἢ ριπίδιον νὰ βαστοῦν, ὡς οἱ Διάκονοι, ἀλλὰ μόνον νὰ κοινωνοῦν ὑστερα ἀπὸ τοὺς Διακόνους, καὶ ἀφ' οὗ ἤθελε κοινωνήσῃ τοὺς ἄλλους ὁ Ἀρχιερεὺς, νὰ πέρνουν τὸ ποτήριον ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ νὰ τὸ βάλλουν ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, χωρὶς νὰ κοινωνήσουν τινὰ· ἐπιφέρει δὲ ὁ Βλάσταρις ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἐμποδίσθησαν αὐταὶ ὑστερον ἀπὸ τοὺς Πατέρας, οὔτε εἰς τὸ βῆμα νὰ ἐμβαίνουν, οὔτε τὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας νὰ ἐπιτελοῦν, δια τὴν τῶν καταμηνίων κάκωσιν, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω καὶ ὁ Βαλσαμῶν.

τὴν εἰς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον τῶν Ἱερῶν, τὴν γενομένην ἐν τῷ ἑσπερινῷ τοῦ Σαββάτου, καὶ ἕως τότε νὰ ἀρχινᾷ πάλιν, δηλαδή ἕως τὴν εἴσοδον τῶν Ἱερῶν γενομένην ἐν τῷ λυχνικῷ τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ταῦτόν εἶπειν, ἀπὸ τὴν μίαν ἑσπέραν, ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἑσπέραν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιε΄. τοῦ Πέτρου ἐν τῇ Κυριακῇ φησὶ, δὲν παρελάβομεν νὰ κλίνωμεν γόνυ. Ὁ δὲ μέγας Βασιλ. ἐν κζ΄. κεφ. τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ἐστὶ Κανὼν 74. ὄχι μόνον λέγει νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον, καὶ τὰς αἰτίας προσθέτει, διὰ τὰς ὁποίας τοῦτο οὐ ποιοῦμεν. Ἐν τῇ Κυριακῇ μὲν γάρ, φησὶν, ὁρθιοὶ προσευχόμεθα (1) οὐ μόνον διατὶ ἐν αὐτῇ συνκνέστημεν τῷ Χριστῷ καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐνῶ δηλονότι πάντες ἀκαστημένοι εὐρίσκονται. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ ὄυσα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη ὄνο-

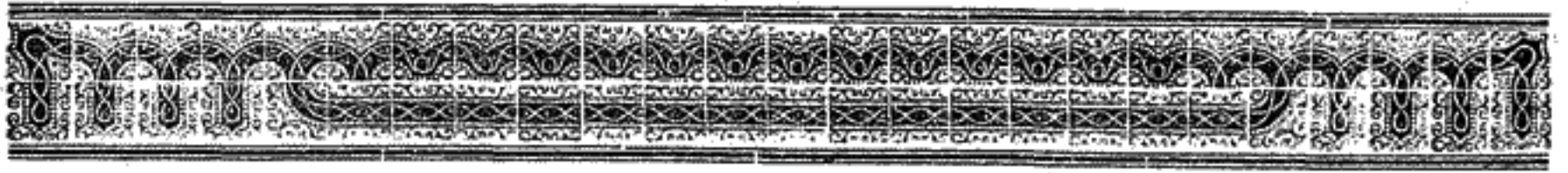
(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς (εἶναι λόγια τοῦ Βλαστάρειος) «συνθέμενος ἄριστά πάντων τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς, τὰς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιδημίᾳ ἐκφωνουμένας, καὶ μὲ δουλικὸν σχῆμα καὶ κλίσει γονάτων παραινέσας τὸν λαὸν νὰ τὰς ἀκροάζονται, διὰ νὰ ὁμολογοῦν μὲ τὸ σχῆμα τοῦτο τὴν φυσικὴν ἀσθεντίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μαρτυροῦν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοουσίον μὲ τὸν Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς τὸ ὁποῖον κάμπει πᾶν γόνυ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ταῦτα, λέγω, ποιήσας, δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ ἀναγινώσκονται αἱ εὐχαὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ γ΄. ὥρα τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπεδήμησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅχι. Διατὶ δὲν ἦτο πρέπον, αὐτὸς ὁποῦ ἦτο ὑποφῆτης καὶ μυστῆς τῶν ἀποκρῦφων μυστηρίων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ καταργήσῃ τὰ πρεσβεία καὶ προνόμια τῆς Κυριακῆς, μεγάλα μυστήρια καὶ λογαριασμοὺς περιέχοντα, ἅπερ αὐτὸς ἐκύρωσε πρότερον, λέγω δὲ τὸ νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ. Ὅθεν διὰ νὰ μὴ γένη τοῦτο τὸ ἄτοπον, ἐδιώρισεν νὰ ἀναγινώσκονται μετὰ γονυκλισίας κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν, ἡ μὲν Κυριακὴ, καὶ ἡ Πεντηκοστὴ τελειώνει, αἱ δὲ τῆς β΄. ἀρχαὶ καταβάλλονται, ἐπειδὴ κάθε ἐρχομένη ἡμέρα κάμνει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὴν ζ΄. ὥραν τῆς προλαβούσης, καὶ κατὰ τοὺς ἀστρονόμους, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους. Δι' ὃ οἱ τὰς εὐχὰς ταύτας ἀναγινώσκοντες τὸ πρῶτον, κακῶς, καὶ ἡμαρτημένως, καὶ παρὰ Κανόνας ποιοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τῆς Πεντηκοστῆς, λαμπροφῶρ οὔση καὶ κυριωνύμφη, ἄσιτοι καὶ νήστευοι μένοντες, ἕως τῆς ἑσπερινῆς τῶν τοιοῦτων εὐχῶν ἀκροάσεως, δεισιδαίμονες τρώντι εἰσι, καὶ οὐ καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, κἀνένα ἐμπόδιον δὲν εἶναι, ἀφ' οὗ ἀπολαύσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν σωματικὴν τράπεζαν, νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς τὴν Πνευματικὴν τράπεζαν τοῦ λόγου καὶ τῶν εὐχῶν (ὁμιλ. ι΄. εἰς ἀνδριάντ., καὶ λόγ. β΄. μετὰ τὰς καλάνδας). Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ι΄. ἐδαφίου, τοῦ η΄. κεφ. τοῦ δευτερονομίου, τοῦ λέγοντος «Καὶ φαγῆ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐλογήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.» (σελ. 1463. τοῦ α. τόμου τῆς σειρᾶς). Ἦθελε δὲ ἀπορήσῃ τινὰς, διὰ τί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκλίει γόνυ καὶ ἐπροσευχῆθη εἰς τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς; ἐν γὰρ τῷ κ΄. κεφ. τῶν Πράξεων γέγραπται, ὅτι ὁ Παῦλος παρέπλευσε τὴν Ἐφεσον, ταῦτόν εἶπειν ἐν παρόδῳ ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τοὺς Ἐφεσίους, ἐπειδὴ καὶ ἐσπούδαζε νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρεται, ταῦτα εἰπὼν, (ὁ Παῦλος δηλ.) θεὸς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο. Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀκόλουθον κα΄. κεφ. γράφει ὁ ἴδιος Λουκᾶς, ὅτι πηγαίνοντας εἰς τὴν Τύρον, «θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηύξαμεθα.» Ἡ λύσις ὁμοίως εἶναι πρόχειρος, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἀκόμα τότε ἦτο ἀκανόνιστος, καὶ τρόπον τινὰ ἦτο εἰς τὴν νηπιότητά της, ὡσὰν ὁποῦ ἀκόμα τότε καταβάλλοντο τὰ κυριώτερα θεμέλια, καὶ δὲν εἶχε λάβῃ τὴν τελειό-

τητα, οὐδὲ ὄλην τὴν ἀκρίθειαν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν δὲν λέγει διὰ τὰς γονυκλισίας, τὰς παρ' ἡμῶν κοινότερον ὀνομαζομένας μεγάλας μετανοίας, αἵτιναι καὶ προσπτώσεις κυρίως ὀνομάζονται (τὰς ὁποίας, ὅταν χάριν ἀσπασμοῦ γίνονται, ἁγίων εἰκόνων, θετίων, καὶ μάλιστα τῶν φρικτῶν μυστηρίων, δὲν ἐμποδίζει τόσον ὁ ι΄. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, οὔτε ἐν τῇ Κυριακῇ, οὔτε ἐν ὄλη τῇ Πεντηκοστῇ, ὅσον τὰ ἱερὰ ἄσματα λέγοντα, ποτὲ μὲν, Σοὶ προσπίπτομεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου, ποτὲ δὲ, Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ τῷ ἀναστάντι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. Εἶπα δὲ τὰς χάριν ἀσπασμοῦ γινομένης γονυκλισίας δὲν ἐμποδίζει, ἐπειδὴ τὰς ἐξ ἔθους γινομένας, καὶ αὐτὸς ἐμποδίζει ἐν τῷ αὐτῷ Κανόνι, λέγων αὐτολεξεί· Χρὴ ἀσπασμοῦ χάριν κλίνειν γόνυ, καὶ ἐν Κυριακῇ, οὐ μὲν τοὶ τὰς ἐξ ἔθους γονυκλισίας ποιεῖν, ὡς ἐν πολλοῖς χειρογράφοις κώδῃσιν οὕτω γέγραπται. Ὁ Θεὸς δὲ Ἡσαίας ταύτας κωλύει. Γράφων γὰρ πρὸς Θεοδώραν τῆς λέγει, ὅτι ἂν κάμνη γονυκλισίας ἐν τῇ Κυριακῇ, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, Κανόνι βαρυτάτῃ ὑπόκειται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Κάλλιστος, καὶ Ἰγνάτιος ὁ Σαβαστιανὸς παρομοίως αὐτὰς ἐμποδίζουσι, κατὰ τινὰς, φασὶ, μυστικοὺς καὶ ἀπορρήτους λόγους. Ἀλλὰ δὲ καὶ τὰ τυπικὰ τὰς τοιαύτας μεγάλας μετανοίας ἀσκηνοῦσιν ἀπὸ τὸ μέσον, ἐν τε τῇ Κυριακῇ, καὶ τοῖς Σάββασι, καὶ ἐν ὄλη τῇ ν΄. καὶ ὁ λόγος εἶναι, διατὶ εἰς τὰς τοιαύτας προσπτώσεις ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀπὸ τῶν Κανόνων ἐμποδισμένη γονυκλισία) δὲν λέγει, λέγω, ὁ Κανὼν διὰ τὰς τοιαύτας γονυκλισίας, ἀλλὰ διὰ τὴν γονυκλισίαν, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα κείμενοι, προσευχόμεθα, ὅτι λογῆς δηλ. κάμνομεν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Ὡστε ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ὅτι, τὸ νὰ προσευχόμεθα γονατιστοί, δὲν εἶναι ἔθος καὶ συνήθεια Λατινικῆ, ἢ ἔθνη, ἀλλὰ εὐαγγελικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ. Εὐαγγελικὴ, διατὶ καὶ οὕτως προσηύξατο θεὸς γὰρ, φησὶ, τὰ γόνατα προσηύξατο (Λουκ. κβ΄. 41). Ἀποστολικὴ, διατὶ καὶ ὁ Παῦλος ἰδίως οὕτω προσηύξατο, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω. Καὶ πάλιν τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. γ΄. 14). Καὶ μάλιστα ὁ Ἀδελφόςθεος Ἰάκωβος, τοῦ ὁποῦ, ὡς γράφει ὁ Μεταφραστὴς καὶ ἄλλοι, ἐξωγκώθησαν τὰ γόνατα ὡς τῆς καμήλου, ἀπὸ τὰς συχνὰς γονυκλισίας, καὶ κοινῶς οἱ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς λέγουσι (βιβλ. ἡ κεφ. θ΄. καὶ ιε΄.) ὅτι οἱ πιστοὶ κλίνοντες τὰ γόνατα εἰδόντο τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τίως εἶναι ἐκκλησιαστικὴ, διατὶ ἡ ζ΄. σύνοδος Κανόνι 4΄. λέγει, ὅτι κατὰ τὴν τῆς Κυριακῆς ἑσπέραν γόνυ κλίνοντες τὰς εὐχὰς προσφέρομεν τῷ Θεῷ. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς (λόγ. οὗ ἡ ἀρχὴ, ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα), γράφει, ὅτι διὰ τοῦτο εἰς ἑπτὰ διαλείμματα ἐμοιράσθη ὁ τῆς προσευχῆς καιρὸς, διὰ νὰ γίνεταί καποια ἀνάπαυσις εἰς τὴν συντονίαν τῆς ἐν ταῖς προσευχαῖς γονυκλισίας, καθὼς καὶ πολλοὶ τῶν ἐρῆμοις ὁσίων γονατιστοὶ εὐρίθησαν παραδόντες τὸ πνεῦμα. Καὶ ὁ Εὐσέβιος γράφει, ὅτι οἱ ἐπὶ Μάρκου Ἀδρηλιῶν Χριστιανοὶ

μάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἀλλὰ μία, ἥτις καὶ ὀγδόη ἐστὶ, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην ὅπου μέλλει νὰ γένη μετὰ τὴν τοῦ ἑβδοματικοῦ αἰῶνος τούτου τελείωσιν. Ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Πεντηκοστῇ πάλιν ὄρθιοι προσευχόμεθα, διατὶ καὶ αὕτη τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπίζομένης ἀνχοτάσεως εἶναι ἐνθύμησις, ἵνα διὰ τοῦ ὄρθιου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μας ἀπὸ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπὶ τὸν μέλλοντα. Συμφώνως τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ λέγει καὶ ὁ θεὸς Ἰουστίνος ἐρωτήσ. ριε'. ἀποφαινόμενος, ὅτι τὸ ἐν Κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστὶ τῆς ἀναστάσεως, δι' ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου ἠλευθερώθημεν. Ἐν δὲ τῇ Πεντηκοστῇ γόνυ οὐ κλινόμεν, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ αὕτη τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κυριακῆς, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη συνήθεια, λέγει, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων, καθὼς φησὶν ὁ μακάριος Βίρηναῖος ὁ μάρτυς, καὶ Ἐπίσκοπος χρηματίσας Λουγδούνων, ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα λόγῳ. Συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος, ὅτι γονυκλισίαι οὐ γίνονται ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ. Ἐὰ αὐτὰ λέγουσι καὶ ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἐν τῇ πρὸς Ἰανουάριον ἐπιστολῇ, καὶ ὁ Ἱερώνυμος κατὰ Λουκιφεριανῶν, καὶ ὁ θεὸς Ἀμβρόσιος, καὶ ὁ Τερτυλλιανός· ἀλλὰ καὶ ὁ ἁ. Θεοφίλου ὀρίξει νὰ τιμᾶται κάθε Κυριακῇ, καὶ νὰ πανηγυρίζεται, ἐπειδὴ αὕτη καὶ πρώτη ἐστὶν ὡς ἀρχὴ ζωῆς, καὶ ὀγδόη, ὡς ὑπερβάσα τὸν Ἰουδαϊκὸν Σαββατισμὸν, ἥτοι τὴν ζ'. ἡμέραν. Σημείωσαι, ὅτι ὁ νς'. τῆς Καθ. λέγει, πῶς εἰς τὰ ἐν Νικαίᾳ δοκιμασθέντα καὶ ἐξετασθέντα ἦτο γεγραμμένον νὰ λειτουργοῦσιν οἱ ἱερεῖς νῆστες εἰς τοὺς Κανόνας ὅμως τούτους τῆς ἐν Νικαίᾳ οὐδαμοῦ τοιοῦτον εὕρισκεται.

στρατιῶται προσήχοντο γόνυ θέντες ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον τοῖς χριστιανοῖς τῶν εὐχῶν ἔθος (ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. ε. κεφ. ς'). Πλὴν δὲν πρέπει πάντοτε γονατιστός τις νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ καὶ ὄρθιος, καὶ κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγον· «Ὅταν στήκητε προσευχόμενοι» (Μαρκ. 11. 21). Εἶναι δὲ ἄξιον νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ Σάββατον εἶναι ἡμέρα, καὶ καταπαύσιμος τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ νεκρώσιμος, καὶ πτώσιμος, ὡς διατὶ εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Κύριος ἄπαξ ἐτάφη, καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ τάφῳ, καὶ τὰ μνημόσυνα γίνονται τῶν ἐν τῷ τάφῳ κειμένων, καθ' ὃ μὲν καταπαύσιμος εἶναι, ἀσκηθόνονται ἀπὸ αὐτὴν αἱ γονυκλισίαι, ἐργασίαι τινὲς οὔσαι, ὡς δηλοῦσι τὰ τυπικά, διατάσσοντα ἐν τῇ μ'. ἀπὸ τὸ ἑσπέρας ἐκάστης ς'. νὰ σχολάζουσιν αὐταί, καὶ ὡς μαρτυροῦσιν ὁ θεὸς Κάλλιστος, καὶ Ἰγνάτιος

ὁ Ξανθόπουλος (παρὰ τῇ Φιλοκαλίᾳ). Καθ' ὃ δὲ νεκρώσιμος καὶ πτώσιμος, καὶ οὐχὶ ἀναστάσιμος, διὰ τοῦτο καὶ ὁ κ'. οὗτος τῆς ἀ. καὶ ὁ ι'. τῆς ς'. δὲν ἐμπόδισαν τὸ νὰ γίνωνται γονυκλισίαι ἐν τῇ Σαββάτῳ ὡς δηλωτικαὶ οὔσαι τῆς ἐν γῆ καὶ τῇ θανάτῳ πτώσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν ια'. τοῦ Βασιλ. καθὼς καὶ ὁ β'. Νικολάου λέγει, ὅτι τῇ κλίνειν ἐν Σαββάτῳ γόνυ ἀπὸ τοῦ Κανόνος οὐ κεκάλυται. Διὰ τοῦτο ἄρα οἱ ἐν Σαββάτῳ γονυκλιτοῦντες, οὐχ ἁμαρτάνουσι. Καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι ἐναντίοι οἱ συνοδικοὶ Κανόνες μὲ τὰ τυπικά, καθ' ὅτι πρὸς διαφόρους τοῦ Σαββάτου λογαριασμοὺς ἀποβλέποντες, οἱ μὲν, οὕτω, τὰ δὲ, οὕτω, διώρισαν περὶ τῶν ἐν τῇ Σαββάτῳ γονυκλισιῶν. Διὰ τί ἤδη ἡ γονυκλισία ἀσκηθῆ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ ι'. τῆς ς'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ οἰκουμένη Β'. Σύνοδος γέγονεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἐν ἔτει 381, ἥτις καὶ α'. λεγεται τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων οἰκουμενικῶν. Πατέρες δὲ ἐν αὐτῇ οἱ ἀξιολογώτεροι ἦσαν Νεκτάριος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας, Κύριλλος ὁ Ἱερουσόλων, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Ἐπίσκοποι, τὸν ἀριθμὸν ὄντες ρν'. ἀπὸ δὲ τῆς Δύσεως οὐδεὶς παρῆν εἰς αὐτήν, οὔτε αὐτοπροσώπως ὁ Πάπας Δάμασος, οὔτε τοποτηρητῆς αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε συνοδικῆ ἐπιστολὴ αὐτοῦ φαίνεται εἰς αὐτήν (1) ὥστερον ὁμοῦς συνεφώνησαν καὶ συνεψηφίσαντο εἰς τὰ παρ' αὐτῆς ὁρισθέντα, καὶ ὁ Δάμασος, καὶ ἡ Δυτικὴ ἅπασα Ἐκκλησίαι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὡς ἀληθῶς οἰκουμενικὴν ταύτην ἀποδέχεται καὶ ὁμολογεῖ. Συνεκροτήθη δὲ αὕτη προηγουμένως μὲν κατὰ Μακεδονίου, ὅστις ἐβλασφήμη, ὅτι κτίσμα τοῦ Υἱοῦ ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐνομιανῶν, εἴτ' οὖν Εὐδοξιανῶν καὶ Σαβελλιανῶν, καὶ Μαρκελλιανῶν, καὶ Φωτεινιανῶν, (2) καὶ ἀπλῶς πᾶσαν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισε γεγонуῖαν ἐπὶ τῆς ἐπικρατείας Κωνσταντίου, Ἰουλιανοῦ, καὶ Οὐάλεντος τῶν πρὸ αὐτῆς Βασιλέων. Διορθώσασα δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν μεταλλαγαῖσαν (3) δοξολογίαν καὶ προσκύνησιν τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ δόγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἀνεκαίνισεν, ὡς πάντῃ πάντως ὀρθόδοξον. Ὅθεν, ἵνα φανῆ ἥτις τὰ αὐτὰ πρεσβεύει μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, ἄλλο Σύμβολον πίστεως ἴδιον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὸ ἐκείνης μικρὸν ἐναλλάξασα, καὶ προσθεῖσα μὲν τὸ, οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος, διὰ τὴν αἵρεσιν τοῦ Χιλιαστοῦ (4) Ἀπολιναρίου, καὶ τὸ εἰς τὸ

(1) Σημειώσεως ἀξίον εἶναι τοῦτο ὅπου ἠκολούθησεν εἰς τὴν παρούσαν Σύνοδον, ὡς ἀναιρετικὸν ἐν τοῦ φανταζομένου προνομίου τῶν νῦν τῆς Ῥώμης Παπῶν, τοῦ ὅτι δηλαδὴ, οἱ Πάπαι αὐθεντικῶς τὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους ἀθροίζουσιν. Ἴδου γὰρ τὴν παρούσαν οἰκουμενικὴν, ὅχι μόνον δὲ ἤθροισεν ὁ Πάπας Δάμασος, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως παρῆν εἰς αὐτήν οὔτε αὐτοπροσώπως οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, οὔτε διὰ τῆς συνήθους συνοδικῆς ἐπιστολῆς, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ταύτην, ὡς ἀληθῶς οἰκουμενικὴν ἅπαντες οἱ Δυτικοί, καὶ τότε συνωμολόγησαν, καὶ ἤδη συνομολογοῦν.

(2) Περὶ τούτων ἐκάστου, βρα εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ α'. Κανόνος τῆς παρούσης Συνόδου.

(3) «Οἱ γὰρ Ἀρειανοί, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Ἡμιαρειανοὶ καὶ Πνευματομάχοι, μετέλλαξαν τὴν ἀρχαίαν, καὶ συνήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ δοξολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἀντὶ γὰρ τοῦ, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἔλεγον Δόξα Πατρὶ δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, ἵνα μὲ τὴν διαφορὰν τῶν προθέσεων, ποιῶσιν οἱ δυσσεβεῖς διαφορὰν οὐσίας, τάξεως, καὶ τιμῆς τῶν θεαρχικῶν προσώπων τῆς ὁμοουσίου καὶ ὁμοτίμου Τριάδος. Δι' ἧ καὶ ὁ εὐνούχιστος τὸν ἑαυτὸν τοῦ Λεόντιος ὁ Ἀντιοχείας, τοὺς μὲν

ὀρθοδόξους ὁρῶν καὶ σύνδεσμον τιθεμένους ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, τοὺς δὲ Ἀρειανούς, τὴν διὰ, καὶ τὴν ἐν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὲ σιωπῆν ἀπερνοῦσε καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, ἐκφωνῶν μόνον τὸ τέλος, ἥτοι τὸ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Σελ. 247. τοῦ α'. τόμου τῶν Συνοδικῶν. Ἐπὶ Βασιλέως δὲ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, ἀποκλείσαντος ἐν τῇ Ἀφρικῇ τὰς πῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίας Τρασμούνδου τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀρειανῶν Βανδάλων, καὶ ἑκατὸν εἴκοσιν Ἐπισκόπους ἐξορίσαντο εἰς τὴν νῆσον Σαρδινίαν, ἓνας Ἀρειανὸς ὀνόματι Βάρβαρος (κατὰ ἄλλους δὲ ὁ βαπτισθησόμενος ἤκουε Βάρβαρος), θέλωντας νὰ βαπτισθῆναι, εἶπε· Βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ὁ τοῦ θαύματος! παντελῶς ἐν τῷ ἄμα ἐξηράνθη ἢ κολυμβήθρα. (Δοσίθ. σελ. 446. τῆς Δωδεκαβίβλ.)

(4) Πολλοὶ πλανηθέντες ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ κ'. Κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως (ἰδαφ. 3. 4. 5. 6. 7.) ὅπου λέγεται, ὅτι ἐκλείσθη καὶ ἐδέθη ὁ Σατανᾶς χίλια ἔτη, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ α'. ἀνάστασει ἔχοντες μέρος δίκαιοι ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη, ἐφαντάσθησαν, ὅτι ἀφ' οὗ γένῃ ἡ β'. παρουσία, καὶ

Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡ'. Ἄρθρον, πλατυτέρως ἀναπτύξασα, καὶ τὰ λοιπὰ τέσσαρα ἄρθρα μέχρι τέλους ἀναπληρώσασα (1), τοιοῦτον ἀπαράλλακτον ἐποίησεν, ὅποιον τώρα παρὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων ἀναγινώσκεται, ὡς ἐν τῇ Β'. ταύτῃ Συνόδῳ ὁρᾶται, (σελ. 286 τοῦ α'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) καὶ ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς αὐτῆς. (σελ. 155 τοῦ αὐτοῦ τόμου). Πλὴν ἔν και τὰς προσθήκας ταύτας καὶ ἐναλλαγὰς ἡ Β'. αὕτη εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ. ἐποίησε, μ' ὄλον τοῦτο αἱ μετὰ ταῦτα Σύνοδοι, ὡς ἐν Σύμβολον, τὸ τῆς Α'. καὶ τὸ τῆς Β'. ἐδέξαντο. Διὰ τί δὲ τὰς προσθήκας ταύτας ἐποίησεν αὕτη, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. Κανόνος τῆς Γ'. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας ζ'. Κανόνας ἐξέθετο, εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν ἀφορῶντας καὶ εὐταξίαν, ἐπικυρωμένους μὲν ἀορίστως ἀπὸ τὸν Α'. τῆς Δ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν Β'. τῆς ε'. καὶ τὸν Α'. τῆς ζ'. (ὅρα τὸν Δοσίθ. σελ. 222 τῆς Δωδεκαβίβλου) (2).

ΟΙ Ζ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ἉΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Β'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς β'. ε'. τῆς
ε'. α'. τῆς ἐν
Καρθ. β'.

Ὁρίσαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ἅγιοι Πατέρες μὴ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῶν Τριακοσίων δεκαοκτῶ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων, ἀλλὰ μένειν ἐκείνην κυρίαν καὶ ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ἰδικῶς τὴν τῶν Εὐνομιαμικῶν, εἴτ' οὖν Εὐδοξικῶν, καὶ τὴν τῶν Ἡμιαρείων, εἴτ' οὖν Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαββελιανῶν, καὶ τὴν τῶν Μαρχελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Φωτεινιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ἀπολιναριανῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρῶτος οὗτος τῆς παρούσης Συνόδου Κανὼν διαγορεύει ὅτι οἱ ρν'. ἅγιοι Πατέρες, ὅπου ἐσυναχθήσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὥρισαν ὅτι, ἡ μὲν ὀρθόδοξος πίστις, ταῦτόν εἰπεῖν τὸ τῆς πίστεως Σύμβολον τῶν τριακοσίων δεκαοκτῶ Πατέρων τῶν συναχθέντων εἰς τὴν Νικαίαν τῆς Βιθυνίας, νὰ μὴ ἀθετηθῆται, ἀλλὰ νὰ μένη στερεὰ καὶ ἀπαρχάρακτος, πᾶσα δὲ αἵρεσις νὰ ἀναθεματισθῆ. Ἰδιαιτέρως δὲ νὰ ἀναθεματισθῆ ἡ αἵρεσις τῶν Εὐ-

κοινῆ κρίσις, ἔχουν οἱ δίκαιοι νὰ βασιλεύουν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν χίλια ἔτη ὁμοῦ μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἀνέλθουν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ τοῦτο καὶ χιλιασταὶ οἱ τοιοῦτοι ὀνομάσθησαν. Δύω δὲ τάγματα χιλιαστῶν ἐστάθησαν. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ἔλεγον, ὅτι κατὰ τὰ χίλια ἐκεῖνα ἔτη ἔχουν νὰ ἀπολαύσουν κάθε ἀπόλαυσιν, καὶ σωματικὴν ἡδονὴν, ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ περὶ Κήρινθον τὸν τοῦ Σίμωνος μαθητὴν κατὰ τὸν α. αἰῶνα, καὶ οἱ Μαρκιωνισταὶ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα· οἱ δὲ ἔλεγον, ὅτι δὲν θέλουν ἀπολαύσουν ἐμπαθεῖς ἡδονὰς, ἀλλὰ μᾶλλον νοεράς, καὶ πρεπούσας εἰς ἀνθρώπους λογικοὺς, ὧν ἀρχηγὸς ἐστάθη Παπίας ὁ Ἱεραπόλειος (παρ' Εὐσεβ. ἐκκλ. ἱστ. βιβλ. γ'. κεφ. λδ') καὶ ἄλλοι. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπολιναριος τοιοῦτος χιλιαστὴς ἐχρημάτισεν ἐκ τοῦ α. τάγματος, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου Βασιλείου δηλοῦται (ἐπιστολ. σλβ') καὶ ἐκ τοῦ Θεολόγου (λόγ. να') καὶ ἐκ τοῦ Ἱερωνύμου (βιβλ. ιη' εἰς Ἡσαίαν)· διὰ τοῦτο εἰς ἀναίρεσιν τῆς αἵρεσεως ταύτης, προσέθηκεν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐκεῖνο τὸ λόγιον, δανεισαμένη τοῦτο ἐκ τοῦ λόγου ὅπου εἶπεν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Τὰ δὲ χίλια ἔτη ὅπου λέγει ὁ Ἰωάννης, δὲν ἔχουν νὰ γενοῦν μετὰ τὴν β'. τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι χρόνιος περιγραπτή, οὔτε βρωσις καὶ πόσις, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ χίλια ἔτη νοοῦνται, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, ὅτι εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς α. παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τῆς β'. παρατεινόμενον διάστημα, ἐν ᾧ ἰδεσμεύθη ὁ Σατανᾶς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυ-

ρίου. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. (Ἰωάν. ιβ'). ἐν ᾧ ἡ α'. ἀνάστασις ἐγένετο εἰς δικαίωσιν τῶν ψυχῶν διὰ τῆς νεκρώσεως τῆς ἀπιστίας καὶ κακίας, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὁ τῶν λόγων μου ἀκούων, καὶ πιστευῶν τῷ πέμψαντί με, μεταβίβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὁ Ἀπόστολος, εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω φρονεῖτε (Κολασ. γ'). Καὶ ἀκολουθῶς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐγένετο ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ βασιλεία τῶν δικαίων, ἧτις εἶναι ἡ μετ' αὐτοῦ τούτων διὰ τοῦ Πνεύματος ἑνωσις, καὶ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ φωτισμοῦ θεωρία καὶ ἀπόλαυσις, περὶ ἧς εἶπεν ὁ Κύριος, οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. (Μάρκ. θ'. 4.)

(1) Ἀνεπτύξε δὲ καὶ ἀνεπλήρωσεν αὕτη τὸ Σύμβολον τοῦτο, ὡς μὲν Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος καὶ ἄλλοι λέγουσι, διὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. ὡς δὲ ὁ Δοσίθεος (σελ. 4028. τῆς Δωδεκαβίβλου) διὰ τῆς χειρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις ἐν τῷ μέσῳ τῆς Συνόδου ταύτης, ὡς περὶ μία οὐράνιος βροντὴ ταῦτα διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐβρόντισε καὶ ἐθεολόγησεν· «Ἢ μὲν Θεός, οὐ κτίσμα. Μεθ' ἡμῶν γὰρ τὸ κτίσμα τῶν οὐ θεῶν. Εἰ κτίσμα δὲ, οὐ Θεός. Ἡρξάτο γὰρ χρονικῶς· ὃ δὲ ἤρξατο, οὐκ ἦν. Οὐ δὲ πρεσβύτερον τὸ οὐκ ἦν, τοῦτο οὐ κυρίως ἔν. Τὸ δὲ μὴ κυρίως ἔν, πῶς Θεός; οὔτε οὖν κτίσμα τῶν τριῶν, οὐδὲ ἐν κτλ. (ἐν τῷ συντακτικῷ).»

(2) Εἶπα ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνεθεμάτισε πᾶσαν αἵρεσιν γενοῦσαν ἐπὶ Κωνσταντίου, Ἰουλιανοῦ καὶ Οὐαλέντιος, διὰ τὴν ὅτι

νομιανῶν(1), ἤτοι τῶν καλουμένων Εὐδοξικῶν, ἢ αἵρεσις τῶν Ἡμιαρειῶν(2), ἤγουν τῶν Πνευματομάχων, ἢ αἵρεσις τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Σαββελλίου, (3) ἢ αἵρεσις τῶν τοῦ Μαρκέλλου ὀπαδῶν. (4) Ἡ αἵρεσις τῶν τοῦ Φωτεινοῦ μαθητῶν, (5) καὶ ἡ αἵρεσις τῶν τοῦ Ἀπολινάριου (6).

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν πρόβοντα Κανόνα καὶ ὁ ἁ. Κανὼν τῆς σ'. διορίζεται νὰ ἦναι ἀκαινοτόμητος ἢ παραδοθεὶς ἀπίστις παρὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ παρὰ τῶν ρν'. Πατέρων τῆς Συνόδου ταύτης. Καὶ ὁ ε'. τῆς παρουσίας ἀπεδέχθη τοὺς Δυτικούς ὁμολογούντας μίαν θεότητα τῆς Τριάδος, ὁμοίως καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς ἐν Κερθαγένῃ ὀρίζει νὰ μένη βεβία ἢ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστις τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς ὁ ἁ. Κανὼν αὐτῆς λέγει. Πίστως δόγματα ἀναφέρουσι καὶ ὁ ρκ'. ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκέ. ρκς'. ρκζ'. τῆς ἐν Κερθαγένῃ.

Κωνστάντιος, καὶ μ' ὅλον ὅπου ἐπρέσβευε τὴν ἀιδιότητα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ἄπαξ δελεασθεὶς, ὅτι ἡ λέξις ὁμοούσιος ἐστὶν αἰτία σκανδάλου, ὡς μὴ κειμένη ἐν ταῖς Γραφαῖς, ἐμάχητο ἀσπόνδως εἰς τοὺς τοῦτο φρονούντας. Ὅθεν, καὶ ἄλλους ἐξώριζεν, ἐπιτίχιζε, καὶ κατεφρόνει, συνόδους διαφόρους ἤθροισεν ἐν τῇ Δύσει καὶ Ἀνατολῇ κατὰ τοῦ ὁμοουσίου. Τοὺς αἰρετικούς Ἐπισκόπους περιποιεῖτο, καὶ εἰς τοὺς μεγάλους θρόνους ἀνεθίβαζεν, οἵτινες ἐδικούς τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἐχειροτόνου. Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ἐποίησεν ὅσα δὲν ἔκαμαν οἱ πρό αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ διώκται. Ὁ δὲ Οὐάλης οὐ μόνον ἐπραξεν ὅσα καὶ ὁ Κωνστάντιος, ἀλλ' ἀρειανὸς ὢν, διωγμὸν ἐκίνησε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, χειρότερον ἀπὸ τὸν τῶν εἰδωλολατρῶν, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀσκητὰς τῆς ἐρήμου, ὁ ὁμόφρων αὐτοῦ Λούκιος ὁ Ἀλεξανδρείας ἔδειρεν, ἀπέκτεινεν, ἐξώρισε, καὶ ἐδήμεισε τὸν κλῆρον. Οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι αἵρεσις, καὶ οἱ Ἕλληνας καὶ Ἰουδαῖοι εἶχον εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἁδαιαν, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι ἐδιώκοντο. Διήρκεσαν δὲ οἱ τρεῖς Βασιλεῖς οὗτοι διώκοντες τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως τεσσαράκοντα ἔτη, ἕως ὅπου ὀλίγοι τινὲς ἅγιοι διέμειναν ὀρθόδοξοι ἐλέγχοντες τὰς αἵρεσις, οἵτινες, βασιλευδόντος τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, καιροῦ δραξάμενοι, ἤθροισθησαν εἰς τὴν οἰκουμένην Σύνοδον ταύτην.

(1) Σημειῶσαι ὅτι οἱ τοῦ Ἀρείου ὀπαδοὶ ὑστέρᾳ ἀπὸ τὴν ἐν Νικαίᾳ α'. Σύνοδον εἰς τρεῖς τάξεις διηρίθησαν, κατὰ τὸν Ἐπιφ. αἴρεσ. ογ'. καὶ οδ', καὶ ἄλλοι ὀνομάζοντο Ἀνόμοιοι, διατὶ ἔλεγον τὸν Υἱὸν κατὰ πάντα ἀνόμιον τοῦ Πατρὸς, ἀρχηγὸς τῶν ὀποίων ἐστάθη ὁ, τε Εὐνόμιος ὁ Γαλάτης, ὁ καὶ Κυζίκου χρηματίσας Ἐπίσκοπος, ὅστις καὶ ἀνεβάπτισε τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν κακοδοξίαν τοῦ εἰς μίαν μόνην καταδύσειν, ἄνω μὲν ἔχοντας τοὺς πόδας, κάτω δὲ τὴν κεφαλὴν. Ἐφλυάρει δὲ, καὶ ὅτι κόλασις καὶ γέεννα ἀληθῶς οὐκ ἐστίν, ἀλλὰ μόνον διὰ φόβον ἠπειλήθη, καὶ σὺν τούτῳ ὁ Ἀέτιος. Ὀνομάζοντο δὲ οἱ Εὐνομιανοί, καὶ Εὐδοξιανοί ἀπὸ Εὐδοξίου ὁμόφρονος τοῦ Εὐνομίου, τοῦ χρηματίσαντος Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Εὐνόμιον Κυζίκου χειροτονήσαντος.

(2) Ἄλλοι δὲ ὀνομάζοντο Ἡμιάρειοι, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐμέτεχαν ἀπὸ τοῦ Ἀρείου τὴν αἵρεσιν, οἵτινες τὸν Υἱὸν μὲν ἔλεγον ὁμοίον κατὰ πάντα, καὶ ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, τὴν λέξιν δὲ τοῦ ὁμοουσίου δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθῶν ὡς ἀνωτέραν, καὶ μ' ὅλον ὅπου αὐτὴ ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πατρᾶσι πρὸ τῆς α'. Συνόδου (ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α'. Συνόδου). Τούτων δὲ ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ ἐκ τῆς Ἀγκύρας Βασιλείος. Ἀπὸ τὴν πατρίαν δὲ ταύτην τῶν Ἡμιαρειῶν ὁ Μακεδόνης ὢν, καὶ κατὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεότητος πόλε-

μον ἤγειρεν, ὃν καὶ ἡ παρούσα β'. Σύνοδος καταδίκασεν, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ Πνευματομάχοι ἐκλήθησαν. Οἱ δὲ τρίτοι, οὔτε ὁμοίον ἔλεγον τὸν Υἱὸν, οὔτε ἀνόμιον, μέσον βαίνοντες τῶν Ἀρειανῶν καὶ Ἡμιαρειῶν.

(3) Σαββέλλιος ὁ ἀπὸ Λυδίας καὶ Πτολεμαῖδος τῆς Πενταπόλεως χρηματίσας Ἐπίσκοπος, τὴν αἵρεσιν τοῦ Νοητοῦ, Σμυρναίου μὲν κατὰ Θεόδωρ. καὶ Ἐπιφάνιον, Ἐφείου δὲ κατὰ Ἀυγουστ. διαδεξάμενος, τοσοῦτον αὐτὴν διέσπειρεν, ὥστε οἱ ταύτην ληρουντες νὰ μὴ ὀνομάζωνται Νοητιανοί, ἀλλὰ Σαββελλιανοί ἐξ αὐτοῦ. Ἐλεγε δὲ οὗτος τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τρεῖς ὀνομασίας ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐνεργειῶν, ποτὲ μὲν νὰ ὀνομάζεται Πατήρ, ποτὲ δὲ Υἱός, ποτὲ δὲ Πνεῦμα.

(4) Μάρκελλος ἐξ Ἀγκύρας ἦτο ἐνηγκαλισθὴ δὲ τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαββελλίου, καὶ οὐ μόνον ψιλὸν ἄνθρωπον ἔλεγε τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ ἐφλυάρει ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν κρίσιν ἔχει νὰ ἀπορριφθῆ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μὴ ὄν, κατὰ τὸν Εὐσεβ. ἐκκλ. ιστορ. βιβλ. γ'. καὶ ἀκολουθῶς ἡ Βασιλεία αὐτοῦ νὰ ἔχῃ τέλος.

(5) Φωτεινὸς ὁ ἀπὸ Σιρμίων καταγόμενος, καὶ Σιρμίου Ἐπίσκοπος χρηματίσας, τὰ αὐτὰ ἐφρόνησε μὲ τὸν Σαμοσατία Παῦλον. Οὔτε γὰρ τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁμολόγει, τὸν Θεὸν, Πνεῦμα μόνον δημιουργὸν ὀνομάζων τοῦ παντός, τὸν δὲ Λόγον, προφορικὸν μόνον, ὡς ὄργανόν τι μηχανικόν, οὔτε τὸν Χριστὸν Θεὸν ἔλεγεν, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον, τοῦ Θεοῦ λόγον τὸν προφορικὸν ἐκείνον ὑποδεξάμενον, καὶ ἀπὸ τῆς Μαρίας τὴν ὑπαρξίν λαβόντα. Κατὰ τὸν Σωζόμενον ἐκκλ. ιστορ. βιβλ. δ'. κεφ. σ'. περὶ τούτου ὅρα καὶ τὸν ζ'. Λαοδικ.

(6) Ἀπολινάριος ὁ ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας γεγονώς Ἐπίσκοπος, τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου διαδεξάμενος, τοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ ὅτι ὁ λόγος ἀντὶ ψυχῆς ἦτο εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τε Ἀθαν. καὶ Ἐπιφάν. Ποτὲ μὲν ἔλεγεν, ὅτι ὁ Λόγος ἔλαβε σῶμα χωρὶς ψυχῆς, ποτὲ δὲ ἀισχυνόμενος τὴν ἀγνωσίαν του, ἔλεγεν, ὅτι ἔλαβε ψυχὴν, ἄνουν ὁμοῦ, καὶ ἄλογον, χωρίζων, κατὰ τοὺς Πλατωνικούς, τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν νοῦν, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσκυνῶμεν ἄνθρωπον θεοφόρον, πρὸς τὸν ὅποιον ἀντιστρέφων ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἔλεγεν, ὅτι πρέπει νὰ προσκυνῶμεν ὄχι σάρκα θεοφόρον, ἀλλὰ Θεὸν ἀνθρωποφόρον. Γρηγόριος ἐπιστ. β'. πρὸς Κληρόνιον. Οὗτος ἐφλυάρει ἀκόμη καὶ ὅτι τὴν σάρκα εἶχεν ὁ Χριστὸς ἀπ' αἰῶνος, κακῶς ἐνόων τὸ, ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀκολούθως ὅτι νὰ μὴ ἔλαβε σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Βασιλείος ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ.

E. T. Δ. Ν. 2006
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόπους τὰς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγγέειν τὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν, τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπους, τὴν Ἀνατολικὴν μόνην διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς Κανόσι τὰς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῆ Ἀντιοχείων Ἐκκλησία, καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν, καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον, καὶ τοὺς τῆς Θρακικῆς, τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ Ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία, ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων Κανόνος, εὐδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὠρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας οἰκονομεῖσθαι γρῆ κατὰ τὴν κρατήσαν συνήθειαν τῶν Πατέρων.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης βιβλ. ε', κεφ. η'. τὸ ὑπερορίως ἐνεργεῖν πρότερον ἐγένετο ἀδιαφόρως διὰ τοὺς διωγμοὺς, τὸ ὅποιον, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος, κατὰ πολὺν ζῆλον ἔκαμνε καὶ ὁ μακάριος Εὐσέβιος ὁ Σαμοσάτων, διὰ τοῦτο εἰρήνης ἀναφανείσης ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ἐξετέθη ὁ παρῶν Κανὼν, ὅστις οὔτε διὰ μόνους τοὺς Μητροπολίτας τοὺς αὐτοκεφάλους ἀναφέρει, καθὼς ἠρμήνευσεν ὁ Βαλασαμὼν, οὔτε διὰ μόνους τοὺς Πατριάρχας, (1) ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς δύο ἑμῶν, κατὰ τὸν Δοσίθ. (σελ. 233. τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων), ἵνα ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ καὶ διοικήσει οἰκονομῆ, καὶ ὅχι ἐν ἀλλοτρίᾳ ἐπιβαίνῃ, καὶ συγγέῃ τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Κανόνες. (τὸν σ'. δηλ. καὶ ζ'. τῆς α., καὶ πολλῶ μᾶλλον, κατὰ τὸν λδ'. καὶ λε'. τοὺς Ἀποστολικούς) ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας νὰ οἰκονομῆ μόνος τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἐνορίας (ῥητῶς δὲ ἀναφέρει τὸν Ἀλεξανδρείας ἢ Σύνοδος, διατὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν συνήρησε καὶ ἐχειροτονήθη μὲν ὁ Κυνικός Μάξιμος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεβλήθη δὲ ὁ μέγας Γρηγόριος, παρὰ τὴν διοίκησιν, καὶ ἐνορίαν αὐτοῦ) οἱ δὲ τῆς Ἀνατολῆς Μητροπολίται, τὰ τῆς Ἀνατολῆς, φυλαττομένων τῶν προνομίων εἰς τὸν Ἀντιοχείας, κατὰ τὸν Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ (τὸν σ'. δηλαδὴ), καὶ οἱ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς Μητροπολίται, νὰ οἰκονομοῦσι μόνον τὰς ἀνηκούσας αὐτοῖς Ἐπαρχίας. (οὔτοι δὲ ἐδιωρίσθησαν νὰ χειροτονοῦνται ὕστερον ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸν κη'. τῆς δ'.) Προστάζει δὲ πρὸς τοῦτοις, ὅτι καὶ Πατριάρχαι ἑμῶν, καὶ Μητροπολίται νὰ μὴ ἐπιπηδῶσιν ὑπὲρ τὰς διοικήσεις καὶ Ἐπαρχίας αὐτῶν διὰ νὰ χειροτονοῦν, ἢ ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς οἰκονομίας νὰ ἐπιτελοῦν εἰς τῶν ἄλλων τὰς ἐνορίας, χωρὶς νὰ καλεσθοῦν, καὶ ὅτι, ἐκάστης μὲν Ἐπαρχίας τῶν Μητροπολιτῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, εἴτε ψήφους, εἴτε χειροτονίας, εἴτε ἐπιτίμια, εἴτε λύσεις, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα, θέλει οἰκονομῆσθαι ἢ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας, ἐκάστης δὲ Πατριαρχῶν διοικήσεως, ἢ Σύνοδος τῆς διοικήσεως θέλει διοικήσει τὰς τοιαύτας οἰκονομίας, καθὼς ὥρισεν ἢ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, (Κανὼνι σ'.) Ταῦτὸν γὰρ εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ἢ ἐν Νικαίᾳ, κανόνας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ γίνεταί χωρὶς τῆς γνώμης τοῦ Μητροπολίτου, με τοῦτο ὅπου ἢ παροῦσα λέγει, ὅτι τὰ τῆς ἐκάστης Ἐπαρχίας, ἢ τῆς Ἐπαρχίας Σύνοδος (τοῦ Μητροπολίτου δηλαδὴ) διοικήσει. Αἱ δὲ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ αἱ εὐρισκόμεναι μέσα εἰς ἔθνη βάρβαρα, εἰς τὰς ὁποίας, ἢ οὔτε τόσοι πολλοὶ Ἐπίσκοποι δὲν εὐρίσκοντο, ὥστε ὅπου νὰ ἐξαρκοῦσιν εἰς Συνόδου συμπλήρωσιν, ἢ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ τινὰς ἐκεῖ ἐλλόγιμος Ἐπίσκοπος διὰ νὰ ἐπιστηρίξῃ τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν πίστιν. Αὗται, λέγω, αἱ ἐκκλησίαι, πρέπει νὰ οἰκονομοῦνται κατὰ τὴν ἐπικρατήσαν συνήθειαν τῶν Πατέρων. Δηλαδὴ πρέπει οἱ πλουσιώχωροι, καὶ ἀξιολογώτεροι Ἐπίσκοποι νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτάς, διὰ νὰ ἀναπληροῦσι τὰ ἐλλείποντα τῆς κατὰ τόπον συνόδου. Τὸ ὅποιον ἀγκαλὰ νὰ ἦναι παρὰ κανόνας, ὅμως διὰ τὴν ἀνάγκην συνεχώρησεν ἢ Σύνοδος. Ἀνάγνωθι τὸν λδ'. καὶ λε'. τοὺς Ἀποστολικούς, καὶ τὸν σ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τὸν μὲν τοῖ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ρώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν Νέαν Ρώμην.

(1) Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Σωκράτης βιβλ. ε', κεφ. η'. λέγει, ὅτι ἢ β'. Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς Πατριάρχας τὰς ἐκκλησίας διεμοίρασεν, ὅμως ὁ Σωζόμενος ὡσάν νὰ ἐρμηνεύῃ τὸν Σωκράτην, καὶ τοὺς παρ' ἐκείνου λεγομένους Πατριάρχας, λέγει, ὅτι ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν Σύνοδον νὰ παραδοθῇ ἢ πίστις τῶν ἐν Νικαίᾳ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας διὰ μέ-

σου τῶν κοινωνούντων καὶ ὁμοφρονούντων Ἐπισκόπων, τῶ Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίῳ καὶ τῶ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέῳ λοιπὸν ἐκείνους ὅπου εἶπεν ἐκεῖνος Πατριάρχας, κοινωνούντας οὗτος ἀνόμασεν, ὥστε εἶπε καταχρηστικῶς ἀνομάσθησαν Πατριάρχαι, ἀντὶ τοῦ Ἐξαρχοῖ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν κοινῶς περὶ τῶν Πατριαρχῶν (καὶ μάλιστα τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας) καὶ Μητροπολιτῶν διωρίσατο, ὁ δὲ πρῶτον ἰδιαιτέρως περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως διορίζεται, καὶ λέγει, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης νὰ ἔχη τὰ προνόμια τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Πάπαν, καὶ Πατριάρχην τῆς Ρώμης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις δηλ. εἶναι καὶ ὀνομάζεται Νέα Ρώμη. Ἡ δὲ μετὰ πρόθεσις, ἐνταῦθα δὲν δηλοῖ τὸ τοῦ χρόνου ὕστερον, καθὼς τινὲς λέγουσι μετὰ τοῦ Ἀριστηνοῦ, ἀλλ' οὔτε ὑποβιβασμὸν καὶ ἐλάττωσιν, καθὼς οὐκ ὀρθῶς ἐρμηνεύει ὁ Ζωναράς (ἐπειδὴ, μὲ τὸ νὰ ἦναι μετὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἀλεξανδρείας, μετὰ δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τὸν Ἀντιοχείας ὁ Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸν λς'. τῆς ς'. ἔσονται τέσσαρα εἶδη ὑποβιβασμοῦ τιμῆς, καὶ ἀκολουθῶς πέντε διάφοραι τιμὴ μία τῆς ἄλλης ἀνωτέρα, ὅπερ ἐναντίον ἐστὶ πάση τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μόνον δεκτὸν τοῖς Λατίνοις καὶ Λατινόφροσιν), ἀλλὰ δηλοῖ ἰσότητά τιμῆς, καὶ τάξιν, καθ' ἣν ὁ μὲν ἐστὶ πρῶτος, ὁ δὲ, δεύτερος. Ἰσότητά μὲν τιμῆς δικτὶ καὶ οἱ ἐν Χαλκηδόνι Πατέρες, Κανόνι κη'. λέγουσιν, ὅτι οἱ ρν'. οὗτοι Ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα τῷ τῆς παλαιᾶς Ρώμης δεδῶκασι τῷ τῆς νέας Ρώμης, καὶ οἱ ἐν Τρούλλῳ Κανὼν λς'. λέγουσι τῶν ἴσων τῷ Ρώμης ἀπολαύειν πρεσβείων τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Τάξιν δὲ, διατὶ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τοῦτοι ἐν τοῖς αὐτοῖς Κανόσι δεύτερον μετὰ τὸν Ρώμης λέγουσι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, οὐχὶ δεύτερον τῇ τιμῇ, ἀλλὰ δεύτερον τῇ τάξει τῆς τιμῆς. Κατὰ γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀδύνατον εἶναι νὰ εὑρεθοῦν δύο τινὰ ἴσα ὄντα, καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα λεγόμενα πρὸς ἀλλήλα, χωρὶς τάξεως. Δι' ὅ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς αὐτολεξεῖ ἐν Νεαροῦ ρλ'. κειμένη ἐν βίβλ. ε. τῶν Βασιλικ. τίτλ. γ'. τὸν μὲν Ρώμης, λέγει πρῶτον, τὸν δὲ Κωνσταντινουπόλεως δευτέραν τάξιν ἐπέχοντα μετὰ τὸν Ρώμης. Σημειῶσι δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ζωναράς ἐρμηνεύων τὸν Κανόνα, τὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦτο προτίθησι θέσπισμα, φανερόν ἐστιν, ὅτι τὴν ἐλάττωσιν καὶ ὑποβιβασμὸν ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ρώμης, κατὰ τὴν τάξιν μόνον εἶπε τῆς τιμῆς, καὶ οὐ κατὰ τὴν τιμὴν ἀπλῶς, καθ' ἣν καὶ ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς καὶ ἐν ταῖς καθέδραις, καὶ ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ὁ μὲν, προτερεύει, ὁ δὲ, ἔπεται. Τινὲς μὲν οὖν λέγουσιν, ὅτι τιμὴν μόνον δίδωσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ παρὼν Κανὼν, ὕστερον δὲ ἡ κατεπεύγουσα χρεῖα δέδωκεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Πόντῳ, καὶ Θράκῃ Μητροπολίτας. Ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος ἐν τῇ πρὸς Λέοντα ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι ἐξ ἀρχαίου ἔθους εἶχεν αὐτὸς τὴν τοιαύτην τοῦ χειροτονεῖν ἐξουσίαν, ἐβεβίωσε δὲ μόνον ταύτην ὁ κη'. τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κη'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης, ὥστε μήτε Μάξιμον Ἐπίσκοπον, ἢ γενέσθαι, ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν ὁμοθυμαδόν βαθμῷ κλήρου. Πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι ὁ Μάξιμος οὗτος (2) νὰ μὴ λογίζεται ὅτι ὄλως ἔγινεν, ἢ εἶναι Ἐπίσκοπος, μήτε οἱ παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες εἰς οἰονδὴ τινὰ βαθμὸν, νὰ μὴ λογίζωνται πῶς ὄλως ἐχειροτονήθησαν, ἐπειδὴ ὄλως ἀκυρώθησαν, τῶσον δηλαδὴ ἢ εἰς αὐτὸν παρ' ἐνορίαν, καὶ παρὰ κανόνας γενομένη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων χειροτονία, ὅσον καὶ αἱ παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἄλλους γενομέναι χειροτονίαι.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ δυσσεβὴς Διόσκορος ἠθέτησε τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῇ Συνόδῳ εἰς τὸν πέμπτον τόπον ἔβαλε νὰ καθίσῃ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Φλαβιανὸς, διὰ τοῦτο ὁ Εὐσέβιος Δορυλαίου ἀπελθὼν εἰς τὴν Ρώμην, παρόντων κληρικῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀνέγνω τὸν Κανόνα τοῦτον τῷ ἀγιωτάτῳ Πάπᾳ Ρώμης Λέοντι, ὅστις καὶ ἀπεδέξατο αὐτόν.

(2) Ὁ Μάξιμος οὗτος Αἰγύπτιος ἦν, φιλόσοφος Κυνικός τὴν ἐπαγγελίαν (Κυνικοὶ δὲ ἐλέγοντο διὰ τὴν ἀσθάθειαν καὶ ἀδιαντροπίαν ὁποῦ εἶχον, τὴν ὁμοίαν μὲ τὸς κύνας)· φιλιωθεὶς δὲ μὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκατηχίθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐβαπτίσθη, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸν κλῆρον συνηριθμήθη, ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου γενόμενος. Ἐπιβουλεύσας δὲ ὕστερον τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπέμψε χρήματα πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Πέτρον, κἀκεῖνος ἀπέστειλέ τινας καὶ ἐχειροτόνησαν αὐτὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐν οἴκῳ χωραύλου τινός,

κατὰ τὸν μαθητὴν Γρηγορίου Γρηγόριον τὸν συγγραψάμενον τὸν βίβλ. αὐτοῦ. Ὡς δὲ ὁ Θεοδώρητος, λόγ. ε. κεφ. η. καὶ ὁ Σωζόμενος βίβλ. ζ'. κεφ. θ'. λέγουσιν, ἐλθόντες εἰς Βυζάντιον οἱ Αἰγύπτιοι Ἐπίσκοποι μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου, ἔκλεψαν τὴν χειροτονίαν, καὶ κατέστησαν τὸν Μάξιμον Κωνσταντινουπόλεως ἰδοῦσα δὲ ἡ Σύνοδος τὸ ἄτοπον, ἐκάθην αὐτὸν καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας χειροτονίας ἀκύρους ἀπίδειξεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτὸς Μάξιμος ἐφανερῶς ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Ἀπολιναρίου, καὶ ἀνεθεματίσθη πρὸς τοῦτοις ὑπὸ τῆς Συνόδου. Λέγουσι δὲ οἱ Παπισταὶ, ἀλλὰ δὴ καὶ καυχῶνται, ὅτι ὁ Κῶν οὗτος προσήλθεν εἰς τὸν Πάπαν, καὶ μετανοήσας ἐσυγχωρήθη ὑπ' αὐτοῦ. Κατὰ τοῦ Μαξίμου τοῦτου συνέγραψεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος καὶ διὰ στίχων, καὶ διὰ λογογραφικῶν λόγων αὐτός, λέγων, τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπάραις, καὶ παραχῆς αὐτὴν καὶ θορόβου ἐνέπλησας, λύκος ἀντὶ ποιμένος ὄρθεις, καὶ πάντα συγχωρῶν ἐτοίμως τοῖς πταιούσιν ὑπὲρ ἐνός τοῦ ἀσεβεῖν ἐν τοῖς δόγμασι. Παρὰ τῷ Μαξίμῳ

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Τῆς β'. α'. τῆς γ'.
α'. τῆς ἐν Καρ.
α'. β'.

Περὶ τοῦ Τόμου τῶν Δυτικῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπεδεξάμεθα τοὺς μίαν ὁμολογούντας Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος θεότητα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος εἰδικὸς ἐστὶ καὶ μερικὸς. Λέγει γὰρ, ὅτι, καθὼς ἀπεδεξάμεθα τὸν τόμον τῶν Δυτικῶν, δηλαδὴ τὸν ὅρον τὸν βεβαιούντα μὲν τὸ ἅγιον σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, ἀναθεματίζοντα δὲ πάντας τοὺς φρονοῦντας τὸ ἐναντίον, τὸν ὅποιον ἐξέθεντο οἱ Δυτικοὶ Πατέρες οἱ ἐν τῇ Σαρδικῇ συναχθέντες (1). Οὕτω παρομοίως ἀπεδεξάμεθα καὶ τὸν ὅρον τῆς πίστεως τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντων (2). Οἵτινες ὁμολογοῦσι μίαν θεότητα Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, παρομοίως δηλαδὴ μὲ τούτους ἐν Νικαίᾳ συνελθόντας Πατέρας.

ΚΑΝΩΝ ΣΤ΄.

Ἄπος. οδ'. τῆς
δ'. θ'. ιζ'. κα.
τῆς Καρθ. η'.
ιβ'. ιδ'. ιε'. ις'.
κζ'. λς'. λς'.
ρε'. ρδ'. ρλζ'.
ρλη. ρλθ'. τῆς
Ἀντι. ιβ'. ιδ'. ιε'.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγγεῖν, καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι φιλέθρως καὶ συκοφαντικῶς, αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων συμπλάσσουν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἀχρειαίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ παραγὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες. Τούτου ἕνεκεν ἤρесе τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων Ἐπισκόπων, μὴ ἀνεξετάστως προσιεσθαι τοὺς κατηγοροὺς μηδὲ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδεμὴν πάντας ἀποκλείειν· ἀλλ' εἰ μὲν τις, οἰκείαν τινὰ μέμφιν, τοῦτ' ἐστὶ ἰδιωτικὴν, ἐπαγάγοι τῷ Ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεὶς ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθὼς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε τὴν ὀρησκείαν. Χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ, τότε συνειδὸς τοῦ Ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἷας ἂν ἡ ὀρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἶη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ Ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα. ἵνα πρῶτον μὲν αἰρετικούς μὴ ἐξῆ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. Αἰρετικούς δὲ λέγομεν τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιᾶ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποχρισαντας δὲ καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς Κανονικοῖς ἡμῶν Ἐπισκόποις. Ἐπειτα δὲ καὶ οἵτινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' αἰτίας τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνῆτοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου

τούτῳ Σισίνιος ὁ τῶν Ναυατιανῶν Ἐπίσκοπος, ἅμα τῷ βασιλεῖ Ἰουλιανῷ τὰ φιλόσοφα μαθήματα ἐπαιδεύθη. Κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε'. κεφ. κα'.

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἐγένετο ὁ τόμος οὗτος, ὡς ἐν συντόμῳ ἐστὶν αὐτῇ. Ἐπειδὴ ἔμαθον Κωνσταντῖος καὶ Κώνστας οἱ Βασιλεῖς, ὅτι οἱ περὶ τὸν Εὐσέβιον ταραττοῦσι τὰς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἐκάθηραν τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον Κωνσταντινουπόλεως, ἐπρόσταξαν νὰ συναχθῆ ἡ Σύνοδος ἐν τῇ Σαρδικῇ τῇ Ἀλυρικῇ πόλει, τόσων Δυτικῶν Πατέρων, ὅσων καὶ Ἀνατολικῶν· οἱ μὲν οὖν Ἀνατολικοὶ ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Σύνοδον ἔγραψαν ἀπὸ Φιλιππουπόλεως εἰς τοὺς Δυτικούς νὰ μὴ συγκαθίσουν εἰς τὴν Σύνοδον τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον ὡς καθηρημένους· ἦσαν γὰρ ἐχθροὶ τοῦ ὁμοουσίου· οἱ δὲ Δυτικοὶ ἀντέγραψαν αὐτοῖς, ὅτι οὐ γινώσκουσιν αὐτοὺς καθηρημένους ἢ πταίστας. Ταῦτα μαθόντες οἱ Ἀνατολικοὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς Συνόδου, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν· οἱ δὲ Δυτικοὶ μόνοι μέναντες, τὴν Σύνοδον ἐτέλεσαν, ἀθωώσαντες μὲν τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον, βεβαιώσαντες δὲ καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, καὶ μηδὲν προσθέντες, ἢ ἀφαιρέσαντες. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἔκθεσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς πίστεως, τόμον τῶν Δυτικῶν μόνων, καὶ οὐχὶ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς ἀναχωρησάντων, ὀνομάζει ὁ παρῶν Κανὼν.

(2) Ὁ Σωκράτης βιβλ. β'. κεφ. ι'. διηγεῖται ὅτι οἱ περὶ τὸν

Νικομηδείας Εὐσέβιον ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ τῇ ἐπὶ Κωνσταντίνου συγκροτηθείσῃ, τελείως μὲν δὲν ἐκατηγόρησαν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, κατ' ἄλλο δὲ ὕφος καὶ φράσιν, ὅρον πίστεως συνθέντες, εἰς τὴν ὅποιαν φαίνονται, ὅτι ὁμολογοῦσι μίαν θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡτις πίστις αὐτόθι κεῖται παρὰ τῷ Σωκράτει. Τοῦτον λοιπὸν τὸν ὅρον τῆς πίστεως λέγει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι ἀπεδέχθη ἡ Σύνοδος (ἀγκαλὰ καὶ ὑπούλιως οὗτος νὰ συνετίθῃ τὸ πρῶτον παρὰ τῶν Εὐσεβιανῶν, ἕως ὅπου ἀπὸ ὀλίγον ὀλίγον νὰ ἐλυθῶσιν τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν δόξαν τῶν Ἀρειανῶν, καθὼς αὐτόθι λέγει ὁ ἴδιος Σωκράτης), τὸν ὅποιον ὅρον καὶ τόμον καὶ ὁ Θεοδώρητος βιβλ. ε'. κεφ. θ'. ἀναφέρει. Ἐν γὰρ τῇ Συνοδικῇ ἐπιστολῇ, ὅπου ἡ παρούσα β'. Σύνοδος ἐπιστέλλει εἰς τοὺς Ρωμαίους, μνείαν τούτου ποιεῖται, τάδε ἐπὶ λέξεως λέγουσα· «Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πίστιν τὴν παρ' ἡμῶν ἀνυποστάτως κηρυττομένην, ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοιαῦτα. Περὶ ὧν καὶ ἐπὶ πλείον ψυχασαυγῆθῃναι δυνήσεσθε τῷ τε ἐν Ἀντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκεῖ συνελθούσης Συνόδου γεγεννημένῳ καταξίωσαντες ἐντυχεῖν, καὶ τῷ πέρυσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῆς αἰκουμένης ἐκτεθέντι Συνόδῳ, ἐν οἷς πλατύτερον τὴν πίστιν ὁμολογήσαμεν. Ὡσπερ οὖν οἱ κε'. Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐδέχθησαν, οὕτω καὶ ὁ ἀνωτέρω τῆς πίστεως ὅρος αὐτῆς ὡς ὀρθῶς ἔχων (καίτοι ὑπούλιως) ὑπὸ τῆς β'. Συνόδου ταύτης ἀποδοχῆς ἡξιάθη»

εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τῆγματος, μὴδὲ τούτοις ἐξείναι κατηγορεῖν Ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκετὸν ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὁμοίως δὲ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς Ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἐτέρων κληρικῶν. πρὶν ἂν ἀθώους ἑαυτοὺς τῶν ὑπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγκλημάτων. Εἰ μὲντοι τινες μήτε αἰρετικοί, μήτε ἀκοινώνητοι εἶεν, μήτε κατεγνωσμένοι, ἢ προκατηγορημένοι ἐπὶ τισὶ πλημμελήμασι, λέγοιεν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορίαν· τούτους κελεύει ἡ ἅγια Σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων Ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ συμβαίῃ ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ Ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι Συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης Ἐπισκόπων, ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων. Καὶ μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον ἑαυτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων τάξει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον Ἐπίσκοπον ἐλεγεῖεν. Εἰ δὲ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν, ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοὰς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταρασσείν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς Κανόνας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α

Τάδε λέγει ὁ παρῶν Κανῶν. Ἐπειδὴ πολλοὶ θέλοντες νὰ συγγέωσι τὴν εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας, συκοφαντοῦσιν ἐχθρικῶς τοὺς ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, μὴ κατορθοῦντες ἄλλο τι ἐκ τούτου, εἰμὴ τὸ νὰ μολύνωσι τὰς ὑπολήψεις τῶν ἱερωμένων, καὶ νὰ ταραττώσι τοὺς λαοὺς, διὰ τοῦτο ἐφάνη ἀρεστὸν εἰς τὴν ἅγιαν Σύνοδον ταύτην, ὅτι οὔτε ὅλοι οἱ κατήγοροι τῶν Ἐπισκόπων νὰ δέχωνται, οὔτε πάλιν ὅλοι νὰ μὴ δέχωνται. Ἄλλ' εἰ μὲν ἢ κατηγορίας εἶναι ἰδιωτικαῖς, ζημίαν μόνον χρημάτων φέρουσαι, ἢ γουν, ἐὰν κατηγορη τινὰς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅτι τὸν ἀδίκησεν, ἢ τὸν ἐπλεονέκτησεν, ἀφαιρέσας τυχὸν πρᾶγμα του κινήτῳ ἢ ἀκίνητῳ, εἰς αὐτὰς δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζεται τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε ἡ θρησκεία του, ἀλλ' ὅποιαι θρησκείαι καὶ ἂν ἦναι αὐτὸς, πρέπει νὰ δέχεται, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του. Εἰ δὲ ἢ κατηγορίας εἶναι ἐγκληματικαῖς, ὅπου δύνανται δηλαδὴ νὰ τὸν καταβιάσῃ ἀπὸ τὸν βῆθμόν του· ὅ,τι λογιῆς εἶναι ἡ ἱεροσυλία, ἢ παρ' ἐνορίκην ἱεροτελεστία, καὶ ἄλλα· εἰς αὐτὰς πρέπει νὰ ἐξετάζονται οἱ κατήγοροι, πρῶτον μὲν νὰ μὴ ἦναι αἰρετικοί, σφάλλοντες εἰς τὰ δόγματα, τόσον οἱ παλαιὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναθεματισθέντες, ὅσον καὶ οἱ τῶρα νεωστὶ ἀπὸ ἡμῶν. Δεύτερον δὲ νὰ μὴ ἦναι σχισματικοί (1), ἢ γουν διὰ τινὰ ἰάσιμα ἔθνη τῆς Ἐκκλησίας χωρισθέντες, κατὰ τὸν πρῶτον τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἐναντίον τῶν Κανόνων, ἢ τοῖ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατὰ Κανόνας ὄντων καθολικῶν Ἐπισκόπων, αὐτοὶ ἰδίᾳ συναγόμενοι. Τρίτον νὰ μὴ ἦναι ἢ τελείως ἀποκεκομμένοι τῆς Ἐκκλησίας διὰ κάποια σφάλματά των, ἢ πρὸς καιρὸν ἀφωρισμένοι ἀπὸ τοὺς κληρικούς, ἢ ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἤδη ἔφθασαν νὰ κατηγορηθοῦν ἀπὸ ἄλλους, δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς κατηγορίαν Ἐπισκόπου, ἢ ἄλλων κληρικῶν, πρὶν νὰ ἀθώωσιν τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἀπὸ τὰ ἐπισημισθέντα αὐτοῖς ἐγκλήματα. Ἀνίσως ὁμοῦ οἱ εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ταύτας καὶ ἐγκληματικὰς κατηγορίας κατηγοροῦντες τὸν Ἐπίσκοπον ἦναι ἐλεύθεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀπηριθμημένα ἐλαττώματα, προσταξί ἡ ἅγια Σύνοδος, ὅτι οὔτοι, πρῶτον μὲν νὰ παρασταίνουσιν τὰ ἐγκλήματα τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου ἔμπροσθεν εἰς τὴν Σύνοδον ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἐπαρχίας ἐκείνης. Εἰ δὲ ἢ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ διορθώσῃ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν τῶν ἐγκλημάτων, τότε οἱ κατήγοροι νὰ ἀναβιάζουσιν τὴν κρίσιν εἰς τὴν μεγαλύτεραν Σύνοδον τῶν Ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως (2),

(1) Δι' ὅ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἀπολογίᾳ ταῦτα λέγει. Μελητιανοὶ εἰσὶν οἱ κατηγοροῦντες, καθόλου πιστεύεσθαι μὴ ὀφείλοντες. Σχισματικοὶ γὰρ, καὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας γεγόνασιν, οὐ νῦν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μακαρίου Πέτρου, καὶ μάρτυρος γενομένου. Διὰ τί δὲ αἰρετικὸς τοὺς σχισματικούς, καὶ παρασυνάκτας ὠνόμασεν ὁ Κανὼν· ὅρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ α'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(2) Τὸ τῆς διοικήσεως ὄνομα πολυσήμαντόν ἐστιν, ὅσον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι. Α'. γὰρ σημαίνει τὴν ἐκάστου Ἐπισκόπου Ἐπισκοπὴν καὶ παροικίαν, κατὰ τὸν ἔβ'. τῆς Κέρθυ. Β'. τὴν Ἐπαρχίαν τοῦ Μητροπολίτου κατὰ τὸν κη'. τῆς δ'. Γ'. πολλῶν Μητροπολιτῶν Ἐπαρχίας ἐν μιᾷ διοικήσει κειμένας κατὰ τὸν ς'. τοῦτον τῆς β'. Δ'. τὴν ἐκάστου Πατριάρχου ἐνορίαν, ὡς λέγεται ἐν πολλοῖς τόποις τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων, ὡς ἐν τοῖς τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἢ ἅγια Σύνοδος τῆς ἀνατολικῆς

διοικήσεως. Καὶ Β'. τὰς δύο ἢ τριῶν Πατριαρχῶν ἐνορίας ὁμοῦ, ὡς εἴρηται ἐν τῇ ς'. «Ἰωάννου καὶ Θεωμᾶ τῶν τοποτηρητῶν τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, Ἀντιοχείας δηλ. καὶ Ἱεροσολύμων.» Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἡ Σύνοδος τῆς Διοικήσεως κατὰ μὲν τὸ α. καὶ β'. σημαίνοντο οὐδέποτε λέγεται, κατὰ δὲ τὸ δ'. καὶ ε. καὶ μάλιστα λέγεται, καὶ παλαι, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐνεργεῖτο, καὶ ἐνεργεῖται, κατὰ δὲ τὸ γ'. ἐνεργεῖτο μὲν πάλαι κατὰ τὸν παρόντα τῆς Συνόδου Κανόνα, καὶ κατὰ τὸν θ'. καὶ κη'. τῆς δ'. μετὰ δὲ τὴν τετάρτην Σύνοδον ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῆται ἡ τοιαύτη Σύνοδος. Δι' ὅ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς διατάξει κη'. τοῦ δ'. τίτλ. τοῦ α. βιβλ. (Φώτ. τίτλ. θ'. κεφ. ς'.) οὐδόλως αὐτῆς μέμνηται, ἐν οἷς περὶ διαφορῶν, λέγει, Ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν. «Εἰτέ γὰρ, φησί, μόνος Μητροπολίτης, εἴτε μετὰ τῆς Συνόδου αὐτοῦ δικάσει Ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς (ταῦτον εἰπεῖν ἐὰν ἡ Σύνοδος τῆς Ἐπαρχίας δικάσῃ, ὁ τῆς διοική-

καὶ ἐκεῖ νὰ λαμβάνη τέλος ἡ ὑπόθεσις. «Ἐπειδὴ δὲ ἐν βιβλ. Ξ'. Βασιλικ. τιτλ. κς'. κεφ. ς'. γέγραπται, ὅτι ὁποῖος φανῆ προδότης καὶ ψεύστης εἰς τὰς κατηγορίας ὅπου κάμει, εἰς ἐγκλημα τιμωρίας νὰ λαμβάνη τὴν τιμωρίαν ἐκείνην ὅπου ἔμελλε νὰ λάβῃ ὁ ἐνχοόμενος,» διὰ τοῦτο ἀκολουθῶν ὁ παρὼν Κανὼν εἰς τὸν πολιτικὸν αὐτὸν νόμον ἐπιφέρει, ὅτι, ὁ ἐνάγων νὰ μὴ ἀρχήνῃ τὰς κατηγορίας, ἀνίσως πρῶτον δὲν δώσῃ ἐγγράφων ὑπόσχεσιν, ὅτι νὰ λαμβάνη τὴν ὁμοίαν καταδίκην ὅπου ἤθελε λάβῃ ὁ δίκαιως καὶ ἀληθῶς κατηγορηθεὶς Ἐπίσκοπος, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἀδίκως καὶ συκοφαντικῶς τὸν ἐκατηγόρησεν. Ὅποιος δὲ καταφρονήσῃ ταῦτα, καὶ ἀτιμάσας ὄλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς διοικήσεως, ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἐγκαλέσῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν βασιλέα (1), ἢ εἰς κοσμικῶν ἀρχόντων κριτήρια, ἢ νὰ ζητῇ Σύνοδον Οἰκουμενικὴν (2), ὁ τοιοῦτος τελείως γὰρ μὴ δέχεται εἰς κατηγορίαν, ὡσὰν ὅπου ὕβρισε τοὺς Ἱεροῦς Κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν διέφθειρε.

Συμφωνία.

«Προμοίως δὲ καὶ ὁ θ'. τῆς δ' διορίζεται ὅτι οἱ κληρικοί, ὅταν πρὸς ἀλλήλους διαφέρωσιν, νὰ ὑπόκνηται εἰς Κανονικὰ ἐπιτίμια, ἀνίσως ἀφήσωσιν τὸν Ἐπίσκοπόν τους, καὶ ὑπάγουν εἰς κοσμικὰ κριτήρια. Ὁ δὲ ιδ'. τῆς Καρθ. λέγει: Νὰ γάσῃ τὸν τόπον του, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικός, ἀρήσῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον, ὑπάγῃ εἰς πολιτικόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διορίζει, ὅτι ἐὰν Πρεσβύτερος μὲν ἢ Διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, Ἐπίσκοπος δὲ ὑπὸ τῆς Συνόδου καθαιρεθεὶς δὲν ὑπάγῃ εἰς μεγαλύτεραν Σύνοδον Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ἐνοχλήσῃ τὸν βασιλέα, νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τόπον ἀπολογίας, ἢ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως. Ὁ δὲ τῆς Καρθ. λς'. ἀκοινωνήτους κάμνει τοὺς κληρικούς καὶ Ἐπισκόπους ὅπου ἀναδιβάξουν τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὰ περκαπτικὰ, ἢτοι ὑπερόρισ, καὶ ὄχι εἰς τὴν πρωτεύοντα τῶν ἰδίων Ἐπαρχιῶν. Αὐτὸ τοῦτο διορίζει καὶ ὁ ρδ'. τῆς αὐτῆς (3). Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μικρότεροι ἐκκλησιαστικοὶ δικαστικὴ δὲν βλέπονται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐκκλητος τῆς κρίσεως ἔγινεν. Ἐὰν ὁμοῦ δὲν ἐλεγχθῶσιν ὅτι, ἢ κατὰ χάριν ἢ κατὰ ἔχθραν, ἀδίκως ἔκριναν, κατὰ τὸν ιε'. τῆς αὐτῆς Καρθ.» Ὁρα καὶ τὸν οδ'. Ἀπαστολικὸν, καὶ θ'. τῆς δ'.

σεως Πατριάρχης σκοπεῖ, καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ κεκριμένοις ἐμμένουσιν, ὡς ἂν εἰ αὐτοὺς ἐδίκασεν ἐξ ἀρχῆς. Οὕτω γὰρ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψῆφοι.» Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν Σύνοδον διοικήσεως, ἔφαρχον διοικήσεως ἰνόμασεν ὁ θ'. καὶ κη'. τῆς δ'. ἄλλον ὄντα παρὰ τὸν Πατριάρχην, ὡς εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν Κανόνων ἐκείνων ἐροῦμεν. Σημείωσαι δὲ ὅτι παρεξηγεῖται τὸν ς'. τοῦτον Κανόνα ὁ Ἀγκύρας Μακάριος εἰπὼν, ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει ἐξάρχους διοικήσεως τοὺς Πατριάρχας, καθ' ὅτι οὗτος ἀναφέρει μόνον Σύνοδον ἐπαρχίας, Σύνοδον διοικήσεως, καὶ Σύνοδον οἰκουμενικὴν. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν σαφέστερα, Σύνοδος Διοικήσεως ἦτο ἡ τῶν Μητροπολιτῶν μιᾶς διοικήσεως συνέλευσις, μετὰ τοῦ πρωτεύοντος καὶ Ἐξάρχου αὐτῶν, ἦτις μὲ τὸ νὰ ἠπράκτεσε τώρα, ἡ Σύνοδος ἐκάστου Πατριάρχου κρίνει πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις τῶν Μητροπολιτῶν τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ διοικήσεως, ὡσὰν ὅπου αὕτη μείζων ἐγένετο τῆς Συνόδου τῆς Διοικήσεως, ἀφ' οὗ οἱ Πατριάρχαι ἔλαβον τελείαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς οικελοὺς Μητροπολίτας ἐν τῇ δ'. Συνόδῳ, ἦν περ πρότερον τελείαν καὶ πλήρη οὐκ εἶχον, κατὰ τὸν Δοσίθεον σελ. 388. Ἐπιφέρουσα δὲ ἡ Σύνοδος ἐν τῇ παρόντι Κανόνι νὰ μὴ ζητῇ τινὰς οἰκουμενικὴν Σύνοδον, μετὰ τὴν κρίσιν τῆς Συνόδου τῆς διοικήσεως, ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς νὰ νοήσωμεν, κατὰ τὸ σιωπώμενον, ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ὁ ἔσχατος κριτὴς πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναδιβάσσεται ἅπαντα ἐκκλητος, περὶ οὗ ὄρα ἐν τῇ προλόγῳ τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς ἐν τῇ α'. ὑποσημειώσῃ.

(1) Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλαμῶν λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς πάντα δύναται, καὶ διὰ τοῦτο δύναται μὲν νὰ δώσῃ καὶ ἐξωτερικὸν κριτήριον, διὰ νὰ κρίνῃ τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ἀπλῶς κάθε κληρικόν, δύναται δὲ κατὰ νόμιμον παρατήρησιν νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον εἰς πολιτικόν, λέγομεν ὅτι ναι δύναται ὅλα τὰ θεμιτὰ καὶ δίκαια, ὄχι ὁμοῦ καὶ τὰ ἀθέμιτα καὶ ἀδίκαια. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (λόγῳ, ὅτι τρεῖς τρόπους δου-

λείας εἰσήγαγεν ἡ ἀμαρτία), οἱ νόμοι, καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχόντων ἄρχοντες εἶναι καὶ ἐξουσιασταί. Μόνον γὰρ τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται νόμος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θ'. τῆς δ'. ἵνα ἰδῆς ὅτι καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ διορίζουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα νὰ μὴ κρίνωνται εἰς κοσμικοὺς ἀρχοντας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ.

(2) Εἰ δὲ ὁ Παῦλος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀθανάσιος μετὰ τοῦ Πάπα Ἰουλλίου ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντα, καὶ Κωνσταντίνον νὰ γένῃ οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅποια ὀνομάσθη ἢ ἐν Σαρδικίᾳ, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ὁ Χρυσόστομος καὶ Ἰννοκέντιος ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον νὰ γένῃ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ περὶ Χρυσόστομου, ἂν, λέγω, οἱ ἅγιοι οὗτοι οἰκουμενικὴν ἐζήτησαν Σύνοδον, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὴν ποινὴν τοῦ Κανόνος τούτου, ἕνα μὲν, διατι Πάπαι καὶ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι ὄντες, ἄλλην ἀνωτέραν ἀπὸ αὐτοὺς κρίσιν δὲν εἶχον, πᾶρεξ τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, καὶ ἄλλο δὲ, διατι ταύτην ἐζήτησαν ἐξ ἀνάγκης, μὲ τὸ νὰ ἦσαν ἐχθροὶ φανεροὶ καὶ οἱ μέλλοντες κρίναι τοπικῶς τὸν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον Βύσσειανοί, καὶ οἱ μέλλοντες κρίναι τὸν Χρυσόστομον.

(3) Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διαταγῇ βιβλ. α. τοῦ Κώδωνος τίτλ. δ'. ἀριθμ. κθ'. Κάνοντας κατὰ πρώτην φοράν ἄς μὴ κρίνῃ κληρικόν εἰς τὸν Πατριάρχην, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔχει ὑπόψιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ἄς ἀνάγῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Μητροπολίτην. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος εἶναι ὑποπτος, πρέπει νὰ κρίνωσι μαζῇ μὲ αὐτὸν ἐκ προσώπου ὅλης τῆς Συνόδου, τρεῖς πρωτεύοντες κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας. Ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτω στερχθῶσι τὰ κεκριμένα, νὰ ἀναδιβάξῃ τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πατριάρχην, καὶ νὰ μένῃ εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ κεκριμένα ὡσὰν νὰ τὰ ἔκρινεν αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς, ἐπειδὴ τῶν Πατριαρχῶν αἱ ἀποφάσεις δὲν δέχονται ἐκκλητον, ἦτοι ἀναδιβασιμὸν εἰς ἄλλο ἀνώτερον κριτήριον (καθ' ὃ δηλαδὴ ὁ εἰς Πατριάρχης δὲν δύναται νὰ γένῃ κριτὴς ἐπάνω εἰς τὴν ἀπόφασιν ἄλ-

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τοὺς προτιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἰρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Σαββατιανούς, καὶ Ναυατιανούς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαρούς, καὶ Ἀριστεροὺς, (1) καὶ τοὺς Τεσσαρεσκαίδεκατίτας, εἴτουν τετραδίτας, καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα διδόντας Λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρονούσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἅγια τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, καὶ σφραγίζομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ Μύρῳ, τό τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ρίνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα, καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς, λέγομεν· σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου. Εὐνομιανούς μὲν τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαββελλιανούς τοὺς υἱοπατορίαν διδάσκοντας, καὶ ἕτερα ἅτινα χαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας πάσας αἵρέσεις. (Ἐπειδὴ πολλοὶ εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ὀρμώμενοι (2)· πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεται τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα. Καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς χριστιανούς· τὴν δὲ δευτέραν κατηγοῦμένους, εἶτα τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν αὐτοὺς, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηγοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροῦσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν).

Αποσ. μς'. μζ'.
ξη'. τῆς α'. ἡ.
ιθ'. τῆς ς'. ηε'.
τῆς ἐν Λαοδικ.
ζ'. ἡ'. τῆς ἐν
Καρθ. ἐς'. Βασ.
α'. ε'. μζ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ δεχόμεθα τοὺς ἀπὸ τῶν αἵρέσεων προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν μερίδα τῶν σωζομένων, λέγων, ὅτι τοὺς μὲν Ἀρειανούς, καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Ναυατιανούς, περὶ ὧν εἶπομεν ἐν τῷ α'. Κανόνι τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ τοὺς Σαββατιανούς (3) καὶ Τεσσαρεσκαίδεκατίτας, ἤτοι τετραδίτας (4) καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα, ἀφ' οὗ δώσουν Λιβέλλους, ἢ γουν ἐκδοσιν ἔγγραφον (ἢ Λιβέλλος γὰρ Λατινικὴ φωνή, ἐκδοσις ἐρμηνεύεται κατὰ τὸν Ζωναρᾶν) (5) ἀναθεματίζουσιν καὶ τὴν ἐδικήν των, καὶ κάθε ἄλλην ἀκόμη αἵρεσιν ὅπου δὲν φρονεῖ καθὼς φρονεῖ ἡ ἅγια τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, (καθὼς καὶ ἡ α'. Οἰκουμενικὴ ἐζήτησε ταύτην ἔγγραφον ἀπὸ τοὺς Ναυατιανούς ἰδίως ἐν τῷ ἡ. Κανόνι), τῶν ὁποίων καὶ σφραγίζομεν πρῶτον μὲ τὸ ἅγιον Μύρον τὸ μέτωπον, τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰς ρίνας, τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα, ἐν ἐκάστη σφραγίδι λέγοντες, «σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου.» Τούτους δὲ πάντας οὕτω δεχόμεθα

λου Πατριάρχου, κατὰ τὸν Δοσίθ. σελ. 390. Περί οὗ ὄρα τὴν α'. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων εἰς τὴν α'. Σύνοδον).

(1) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣτις ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐστάλη πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Μαρτύριον, αὐτολεξεῖ τὸν παρόντα ὅλον Κανὼνα περιέχουσα, καὶ ὅπως χρῆ δέχεσθαι τοὺς αἰρετικούς σκοπὸν ποιουμένη, γέγραπται οὕτω· τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαρούς καὶ καθαρωτέρους, ὅθεν τὸ, ἀριστεροὺς, ἐν ἄλλοις κεῖται ἀριστεροὺς.

(2) Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ρηθείᾳ πρὸς Μαρτύριον ἐπιστολῇ, οὕτω κεῖται, ἐπειδὴ πολλοὶ εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι.

(3) Ὁ Σαββάτιος κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. ε', κεφ. κα'. ἀπὸ Ἰουδαίων Χριστιανίσας ὑπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ναυατιανῶν Ἐπισκόπου, ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος. Ἠκολούθει ὁμοῦ καὶ μετὰ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὰς Ἰουδαϊκὰς συνηθείας, συνεορτάζων τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τὸ Πάσχα μετ' αὐτῶν εορτάζων. Ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους σαββατίζων (καὶ διὰ τοῦτο ἴσως οὕτως ἐπωνομάσθη.) κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ Σαββατιανοὶ ὠνομάσθησαν, οἷτινες ἦσαν καὶ Ναυατιανοί. Καλοῦνται δὲ οἱ Ναυατιανοὶ οὕτοι, ἀριστεροί, ἢ κατὰ παραφθορὰν ἀντὶ τοῦ ἄριστοι, καὶ καθαρώτεροι πάντων, ὡς τοὺς διγάμους, καὶ παραπεσόντας ἐν τῷ διωγμῷ μὴ δεχόμενοι, καὶ τῆς τούτων ἀκαθαρσίας ἀπέχοντες, ἢ διατὶ ἐβδελύττοντο τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ δι' αὐτῆς δὲν ἤθελον νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ οἰονοῦν πρᾶγμα, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ἀπορίας δὲ ἄξιον, διὰ τί τοὺς Ναυατιανούς τούτους ἢ μὲν πρώτη Σύνοδος Κανόνι ἡ'. ἐδέχθη μὲ μόνην τὴν ὁμολογίαν ἢ

β'. δὲ αὕτη διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ ἁγίου Μύρου; Λύοντες τὴν ἀπορίαν ταύτην ἀποκρινόμεθα, ὅτι κυρίως μὲν καὶ κατὰ προηγούμενον λόγον, ἐποίησε τοῦτο ἡ πρώτη Σύνοδος διὰ συγκατάβασιν καὶ οἰκονομίαν, ἵνα μὴ ὀκνηροὺς ποιῆσιν τοὺς Ναυατιανούς εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, αἰσχυρόμενοι, ὅτι ὡς ἀμυρῶτους αὐτοὺς οἱ ὀρθόδοξοι χρίουσι. Κατὰ β'. δὲ λόγον ἢ β'. Σύνοδος αὕτη διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Μύρου αὐτοὺς ἐδίδατο, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεοδώρητον οἱ Ναυατιανοὶ μὲ τὸ ἅγιον Μύρον δὲν ἐχρίοντο, οὕτω λέγοντα περὶ αὐτῶν· «Καὶ τοῖς ὑπὸ σφῶν βαπτιζομένοις τὸ πανάγιον οὐ προσφέρει χρίσμα.» Διὰ τοῦτο, καὶ τοὺς ἐκ τῆς δε τῆς αἵρέσεως τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας συναπτομένους, χρίειν οἱ Πανέσφημοι Πατέρες προέταξαν, οἱ τῆς β'. ταύτης Συνόδου δηλαδὴ, καὶ οἱ τῆς ἐν Λαοδικαίᾳ Καν. α'.

(4) Τεσσαρεσκαίδεκατίται, ἤτοι τετραδίται ὀνομάζονται, διὰ τὴν ἐορτάζον τὸ Πάσχα ὄχι ἐν Κυριακῇ, ἀλλ' ὅποια ἂν ἡμέρα τύχη ἢ σελήνη δεκατεσσάρων ἡμερῶν, νηστεύοντες καὶ ἀγρουπνοῦντες.

(5) Δι' ὃ καὶ ὁ Πάπας Λιβέριος ἐζήτησεν ἔγγραφον ὁμολογίαν ἀπὸ τοὺς Μακεδονιανούς, καὶ ἐκεῖνοι ἔδωκαν εἰς αὐτὸν βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο γεγραμμένον τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, κατὰ τὸν Σωκράτην βιβλ. δ'. κεφ. ια'. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Βασίλ. ἐπιστολ. οβ'. λέγει διὰ τοὺς Ἀρειανούς· «Ἐὶ δὲ λέγουσιν ὅτι μετενόησαν, δεξιᾶτωςαν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν, καὶ ἀναθεματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πίστεως (αὐτῶν δηλ.) καὶ χωρισμὸν τῶν αἰρετικῶν, καὶ μὴ ἐξαπατάτωςαν τοὺς ἀκραιότερους.»

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

μη αναβαπτίζοντες, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ὀρθοδόξοις βαπτίζονται. Τοὺς δὲ Ἀρειανούς καὶ Μακεδονιανούς αἰρετικούς φανερώς ὄντας, ἐδέχθη χωρὶς ἀναβαπτισμού ὁ Κανὼν οἰκομικῶς, κατὰ α'. μὲν λόγον διὰ τὸ πολὺ πλῆθος ὁποῦ ἦτο τότε τῶν τοιούτων αἰρετικῶν κατὰ β'. δὲ λόγον, καὶ διατι ἐπίσης ἡμῖν ἐβαπτίζοντο. Τοὺς Εὐνομιανούς ὅμως, οἵτινες εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζονται, καὶ τοὺς Μοντανιστάς, οἵτινες ἐδῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀνομάζονται Φρύγες (1) καὶ τοὺς Σαββελλιανούς, τοὺς λέγοντας ἓνα πρόσωπον εἶναι τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ ἄλλα δεινὰ κάμνοντας, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας αἰρέσεις τῶν αἰρετικῶν, (ἀπὸ τοῦς ὁποῖους πολλοὶ εὕρισκονται ἐδῶ, καὶ μάλιστα ὅσοι κατὰγονται ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Γαλατῶν) τούτους, λέγω, πάντας, ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα, ἤτοι ὡς πάντη ἀβαπτίστους. (διότι αὐτοὶ, ἢ τελείως δὲν ἐβαπτίσθησαν, ἢ ἐβαπτίσθησαν μὲν, ὄχι ὁμῶς ὀρθῶς, καὶ καθῶς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι, δι' ὃ καὶ οὐδὲ ὅλως βαεβαπτισμένοι λογίζονται) καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν κάμνομεν αὐτοὺς χριστιανούς, ἤτοι τοὺς κάμνομεν νὰ δεχθῶν ὅλα τὰ τῶν χριστιανῶν δόγματα, ἐξω τοῦ Νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας, ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐπάνω εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὸν λθ'. Κανόνα τῆς ἐν Ἰλλυθρία τοπικῆς Συνόδου, χώρα οὖσα τῆς Ἰσπανίας (2) τὴν δὲ δευτέραν τοὺς κάμνομεν κατηχομένους, ἤτοι συγκριθοῦμεν αὐτοὺς εἰς τὴν τάξιν τῶν κατηχομένων τὴν δὲ τρίτην ἀναγινώσκομεν εἰς αὐτοὺς τοὺς συνήθεις ἐξορκισμούς, ἐμφυσῶντες τρεῖς εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς κατὰ μέρος τὰ τῆς πίστεως, καὶ τοὺς κάμνομεν νὰ ἀναμείνωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πολὺν καιρὸν, (3) καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰς θείας γραφάς, καὶ τότε βαπτίζομεν αὐτοὺς. (4)

Συμφωνία.

Ἄπαρἀλλάτως κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον θέλει νὰ οἰκονομῶνται οἱ Νευκτιανοί, καὶ οἱ Τεσσαρεσκαιδεκατίται ἐπιστρέφοντες πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ὁ ζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. δηλονότι μὲ ἀναθεματισμὸν τῆς αἵρέσεως, καὶ μετὰ τὴν ἑφορχίαν τοῦ Μύρου, οἱ δὲ Φρύγες ἐπιστρέφοντες προστάζει ὁ ἡ. τῆς αὐτῆς νὰ βαπτίζωνται. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡε. τῆς ς'. δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ μίᾳ ἐπανάληψις τοῦ παρόντος Κανόνος, προστεθεῖς ὅτι οἱ μὲν Μανιχαῖοι καὶ Οὐαλεντινιστοὶ, καὶ Μικριωνισταὶ πρέπει νὰ βαπτίζωνται ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, οἱ δὲ Εὐτυχιανοὶ, καὶ Διοσκορίται καὶ Σεβηριανοὶ νὰ δέχωνται διὰ ἀναθεματισμοῦ τῶν αἵρέσεων αὐτῶν, ὡς καὶ οἱ Νευκτιανοὶ δηλαδὴ καὶ οἱ λοιποὶ. Ὁ δὲ ιθ'. τῆς α'. θέλει νὰ βαπτίζωνται ἐξάπαντος οἱ Παυλικισταὶ ὡς καὶ ὁ ἡε. τῆς ς'. τοῦτο συμμικτρῶν. Ὁ δὲ μζ'. Βασιλ. λέγει νὰ βαπτίζωνται ἐπιστρέφοντες οἱ Ἰγκρατίται, καὶ Σακκοφόροι, καὶ Ἀποτακτίται. (περὶ ὧν ὄρα τὸν ἡε. τῆς ς'.) Ὁ δὲ ε. τοῦ αὐτοῦ λέγει νὰ δεχώμεθα τοὺς ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς μετανοοῦντας αἰρετικούς, ὄχι ὁμῶς ἀκρίτως, ἀλλὰ μετὰ δοκιμῆς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μς'. καὶ τὸν μζ'. Ἀποστολικόν.»

(1) Μοντανὸς ὁ κατὰ τὸν 6'. αἰῶνα ἀκμάσας, ἐφάνη κατὰ τὸν Εὐσέβιον, βιβλ. ε'. κεφ. ιε'. τῆς ἱστορ. ἐν τῇ κατὰ τὴν Φρυγίαν Μυσίᾳ, (δι' ὃ καὶ Φρύγες οἱ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομάζοντο), ψευδοπροφητεύων ὑπὸ Δακιμονίου, Παράκλητον ἑαυτὸν ὀνομάζων, καὶ ταῖς Ἀποστολικαῖς παραδόσεσιν ἐναντιούμενος. Ἐχὼν δὲ ἐπομένως αὐτῶν δύο γυναῖκας, Πρίσκιαν καὶ Μαξιμίλλαν προφήτιδας αὐτὰς ὀνόμαζεν. Ἐδίδασκε νὰ χωρίζωνται οἱ γάμοι, νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ φαγητὰ οἱ ἄνθρωποι διὰ βδελυρίαν. Οὗτος καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα διέστρεφον. Εἰς ἓνα πρόσωπον τὴν ἁγίαν Τριάδα συνέχεον, καὶ αἷμα παιδίου κατακεντωμένου ὑπ' αὐτῶν, μετὰ τὸ ἄλευρον ἀνακατόνοντες, καὶ ἄρτον ποιοῦντες ἐλειτούργουν μετ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ αὐτὸν μετελάμβανον. Οἱ Μοντανισταὶ οὗτοι καὶ Πεπουζιανοὶ ὀνομάζοντο, μετὰ τὸ νὰ ἐπαίνουν ὑπερβολικῶς ἓνα χωρίον τῆς Φρυγίας ὀνομαζόμενον Πέπουζαν, τὸ ὁποῖον ὀνόμαζον καὶ Ἱερουσαλήμ.

(2) Οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἡ. τῆς α'. διὰ χειροθεσίας ἐδέχθη τοὺς Ναυατιανούς. Συνεκροτήθη δὲ ἡ ἐν Ἰλλυθρία αὕτη Σύνοδος ὀλίγον πρὸ τῆς α'. Συνόδου. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ αἰρετικοὶ καὶ

σχισηματικοὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ χειροθεσίας πρέπει νὰ δέχωνται.

(3) Πόσος δὲ καιρὸς ἀπαιτεῖται διὰ τὴν κατήχησιν, ὅρα εἰς τὴν α. ὑποσημείωσιν τοῦ 6'. τῆς α'.

(4) Οὗτος ὁ Κανὼν, ἀφεύκτως, ἀπαραιτήτως, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην βαπτίζει καὶ τοὺς Λατίνους ὡς εἰς οὐδεμίαν κατάδυσιν βαεβαπτισμένους εἰ γὰρ τοὺς εἰς μίαν, πῶς οὐχὶ πολλῶν μᾶλλον τοὺς εἰς μηδεμίαν βαπτισθέντας; Εἴρηται περὶ τούτων ἰκανῶς τε καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ μς'. ἀποστολικοῦ Κανόνος, καὶ χρῆσαι κἀνταῦθα τοῖς ἐκεῖ εἰρημέναις. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῦτο προστεθήτω ἐκ περιουσίας ἐνταῦθα τὸ κἀλὸν πόρισμα, ὅτι καθὼς ἡ Σύνοδος αὕτη διορίζει νὰ μωρόνονται οἱ Ναυατιανοὶ ἐπιστρέφοντες διατι ἦσαν ἀμύριστοι, οὕτω καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Ἀνατολικῶν βαπτίζει τοὺς Λατίνους ἐπιστρέφοντας, διατι εἶναι ἀβάπτιστοι. Ὅρα καὶ τὴν τελευταίαν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡε. τῆς ς'. ἵνα μάθῃς ὅτι οἱ Λατῖνοι ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητῶσι νὰ βαπτισθῶν, καὶ ὄχι νὰ παρακινουῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ ἄλλους.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η αγία και οίκουμενική Τρίτη Σύνοδος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἐφέσῳ συνεκροτήθη, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως, ἣτις καλεῖται Μαρία Θεοτόκος (1), ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 431. ἐκ Σ'. Πατέρων, καὶ ἐπέκεινα πληθυσμένη. Ἡγεμόνες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν ὁ ἐν Πατρᾷσι περιώνυμος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, ὃς καὶ τὸν τόπον μὲν πρότερον τοῦ Ρώμης Κελεστίνου πληρῶν, ἀντὶ ἐκείνου προσεκάθητο, ὕστερον δὲ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης ἐκ τῆς Δύσεως ἀπεστάλησαν Ἀρκάδιος, καὶ Προέκτος οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Φίλιππος ὁ Πρεσβύτερος, ὃς τε Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιος, καὶ Μέμων ὁ Ἐφέσου. Συνεκροτήθη δὲ κατὰ Νεστορίου, τοῦ ἐκ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Γερμανικείας πόλεως καταγομένου, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, καὶ θείᾳ παραχωρήσει εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβάντος θρόνον. Διότι ἀπορροφήσας ὁ ἄλλιος ἀπὸ τὰ θεολερά, καὶ αἰρετικὰ Νάματα Διοδώρου, καὶ Θεοδώρου Μομφουεστίας, κακόφρων ἐγένετο περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Μυστήριον (2) τὸν γὰρ ἕνα Χριστὸν, εἰς δύο πρόσωπα καὶ ὑποστάσεις ἐμέριζε, ψιλὸν ἄνθρωπον ἀναπλάττων κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, χωρὶς τοῦ προσλαβόντος Λόγου, καὶ Θεὸν πρὸς μέρος, γυμνὸν τοῦ προσλήματος τῆς ἀνθρωπότητος. Ταῦτόν εἶπεῖν, τὸν ἕνα Υἱὸν, εἰς δύο υἱοὺς διεμέριζε, καὶ ἄλλος μὲν ἔλεγε, νὰ ἦναι ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἄλλος δὲ, ὁ τῆς Παρθένου, δι' ὃ καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ κατὰ σάρκα μητέρα αὐτοῦ δὲν ἤθελε νὰ

(1) Τοῦτο τὸ λέγει ἡ πρὸς τὸν κληρὸν τῶν Ἀλεξανδρίων τοῦ Κυρίλλου ἐπιστολή, καὶ ἡ α'. πράξις τῆς Συνόδου ταύτης.

(2) Εἶπα, ὅτι ὁ Νεστόριος κακόφρων, καὶ βλάσφημος περὶ τὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον ἐγένετο, ἐπειδὴ εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐκ ἐβλάσφημε, ὁμολογῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ αὐτοῦ «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ τυχῶν οὐσίας, οὐχ Υἱὸν, Θεὸν δὲ ὄντα τῇ οὐσίᾳ, ὡς ἐκείνης ὦν τῆς οὐσίας, ἧς περὶ ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, ἐξ οὐπερ κατ' οὐσίαν ἐστὶ, καὶ οὐτε Υἱὸν νομίζομεν, οὐτε δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξίν εἰληφώς.» «Ὅτι δὲ μόνον εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ ἐβλάσφημε, φανερόν ἐστι. Α'. μὲν ἀπὸ τῶν Σ'. Κανόνα τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου, ἐν ᾧ γράφει ἡ Σύνοδος; «ὅτι ὅσοι ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ, ἢ λαϊκοὶ φρονούσι τὰ περὶ τῆς ἐνανθρώπησεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μιὰ δόγματα τοῦ Νεστορίου, νὰ ἀλλοτριούνται τοῦ ἀξιώματός των.» Ὅρας ὅτι προδιωρισμένως τὰ περὶ τῆς ἐνανθρώπησεως τοῦ μονογενοῦς λέγει τοῦ Νεστορίου δόγματα; Β'. ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς, ὅπου στέλλει ἡ αὐτὴ Σύνοδος πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας περὶ Νεστορίου, οὕτω γράφουσα: «Ἐξετάσαντες τὰ παρ' αὐτοῦ (τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ) ἐγ-

γράφως ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἀσεβῆ δόγματα, αὐτὰ τε ἐκεῖνα ἀνεθίματίσαμεν.» Πόθεν δὲ δῆλον ὅτι καὶ περὶ τὴν θεολογίαν οὐκ ἐβλάσφημε τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἀπὸ ἄλλα δύο Α'. ὅτι, ἐπειδὴ μιλῶν ἡ περὶ Τριάδος θεολογία τῆς περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἐστὶν, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν θεολόγων, πῶς ἦτο δυνατόν ὁ θεὸς Κύριλλος νὰ ἀγωνισθῆ μὲν περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, νὰ σιωπήσῃ δὲ περὶ τῆς θεολογίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς καιρὸν, ὅπου ὡς ὁ Χρυσολωρᾶς εἶπε κατὰ Δημητρίου Κυδώνη, εὐβλασφημίας εἰς τὸν Υἱὸν, ἀφελήσεται, ὁ δὲ βλασφημίας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ ἀφελήσεται; καὶ εἰς καιρὸν ὅπου, ὡς εἶπεν ὁ Μακάριος Ἀγκύρας ἐν Κεφ. ζζ'. τὸ ἀναγκαιότερον καὶ κατεπιῆγον ἦν, νὰ ἀκριβεσθῆ πρῶτον τὸ τῆς θεολογίας, ἔπειτα τὸ τῆς οἰκονομίας; τὸ μὲν γὰρ προηγείται, τὸ δὲ ἐπακολουθεῖ.» Β'. ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν οὐ καλὴν μὲν, οὐδὲ ἐπαινετὴν μικροφυλίαν καὶ διαφορὰν ὅπου ἠκολούθησε μεταξὺ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ τοῦ Μακαρίου Θεοδώρητου, κατ' οἰκονομίαν δὲ ὅμως Θεοῦ γενομένην, ἵνα ἡ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀληθὴς δόξα φανερώτατα ἀναδειχθῆ. Ἐν γὰρ τῷ ἐνάτῳ ἀναθηματισμῷ

ὀνομάζῃ Θεοτόκον. λοιπὸν ἡ ἀγία Σύνοδος αὕτη, διὰ ταῦτα τοῦτον ἀναθεματίσασα (1), ἴδιον ὄρον πίστεως (2) ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν μὲν Χριστὸν ἓνα καθ' ὑπόστασιν ἐδογματίσει, τέλειον Θεὸν τὸν αὐτὸν, τέλειον καὶ ἀνθρώπων

γράφοντας τοῦ ἀγίου Κυρίλλου, ὅτι εἶναι ἴδιον τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, ὁ Θεοδώρητος τοῦτον ἀνατρέπων, φησὶν «ἴδιον δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ, εἰ μὲν ὡς ὁμοφυές, καὶ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἔφη, συνομολογήσομεν, καὶ ὡς εὐσεβῆ δεξόμεθα τὴν φωνήν· εἰ δ' ὡς ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, ὡς βλάσφημον τοῦτο, καὶ ὡς δυσσεβὲς ἀπορρίψομεν. Πιστεύομεν γὰρ τῷ Κυρίῳ λέγοντι, τὸ Πνεῦμα, ὃ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» (σελ. 580 τοῦ α'. τόμου τῶν συνοδικῶν). Ταῦτα δὲ τοῦ Θεοδώρητου εἰπόντος, δὲν ἐναντιώθη ὁ Θεὸς Κύριλλος, ἀλλ' ὡς ἀληθῆ ἐδέξατο, ἐξηγεῖ δὲ μόνον τίνι τρόπῳ ἴδιον εἶπε τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ. Φησὶ γὰρ ἐν τῇ ἀπολογία, ὑποῦ καίμην πρὸς τὴν τοῦ Θεοδώρητου ἀνατροπήν· «Ἐκπορεύεται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος φωνήν, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον ἐστὶ τοῦ Υἱοῦ» (σελ. τῆ αὐτῆς). τί δὲ ἐστὶ τὸ οὐκ ἀλλότριον; αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος Θεὸς Κύριλλος λευκότερον ἐρμηνεύει ἐν τῇ πρὸς Νεστόριον Συνοδικῇ ἐπιστολῇ, εἰπὼν· «Ἔστι δὲ οὐκ ἀλλότριον, τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον» (ταῦτόν εἰπεῖν ὡς ὁμοούσιον), καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Συμβόλου, φησὶν ὁ αὐτός· «Προχέεται μὲν τὸ Πνεῦμα, ἥτοι ἐκπορεύεται, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, χορηγεῖται δὲ τῇ κτίσει δι' Υἱοῦ.» Δι' ὃ καὶ ὁ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριλλος ἀντέγραψε τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀντιόχειαν μετὰ Παύλου τοῦ Ἐμέσης, γράφει πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἀντιουχείας ταῦτα· «Τὰ νῦν ἀπεσταλμένα, τῇ Εὐαγγελικῇ εὐγενείᾳ καλλύνεται· Θεὸς γὰρ τέλειος, καὶ ἀνθρώπος τέλειος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν αὐτοῖς ἀναγορεύεται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐξ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἴδιον δὲ τοῦ Υἱοῦ ὡς ὁμοούσιον ὀνομαζόμενον.» ὥστε, ἐπειδὴ ὁρθῶς ἐφρόνει ὁ Νεστόριος καὶ ὁ Θεοδώρητος εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ Πνεύματος, διὰ τοῦτο οὐκ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς Κύριλλος, οὔτε πρὸ τοῦ νὰ διαλλαγῶν μετὰ τοῦ Θεοδώρητου, οὔτε ὕστερα ἀφ' οὗ διηλλάγησαν, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις ἐξω ἀπὸ τὸν Κύριλλον, οὔτε αὐτὴ ἡ τρίτη Σύνοδος. Δι' ὃ τόσον ὁ Βρυένιος Ἰωσήφ, ὅσον καὶ Νεῖλος ὁ Θεσσαλονίκης συμφώνως λέγουσιν, ὅτι ἰσχυρότατον καὶ ἀκραιφνέστατον σημεῖον τῆς τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν ὀρθοδοξίας εἶναι, τὸ νὰ γράψῃ μὲν ὁ Νεστόριος ἐν τῷ συμβόλῳ του, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἢ δι' Υἱοῦ ἔχει τὴν ὑπαρξίν, νὰ ἀποδεχθῆ δὲ τοῦτο ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ εἰς τοῦτο τελείως νὰ μὴ ἐναντιωθῆ. Συκοφαντεῖ λοιπὸν, συκοφαντεῖ τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὁ μωρολόγος Ἀκουάτης ὀνομαζόμενος αὐτὴν Νεστοριανήν, διατεῖ δογματίζει, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δὲν ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, καθὼς βλασφημοῦσιν οἱ Παπισταί. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο Νεστοριανὴ ἐστὶν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία, Νεστοριανὸς ἦτο καὶ ὁ Θεὸς Κύριλλος, Νεστοριανὴ καὶ ἡ τρίτη Σύνοδος, καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία, διατεῖ παρομοίως τὸ δόγμα τοῦτο παρεδέξαντο, καὶ ὁρθῶς καθολικὴ ἦτο καὶ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ μὴν ὁ Κύριλλος, ὡς ἡ τρίτη Σύνοδος καὶ ἡ καθ' ἑξῆς Ἐκκλησία δὲν ἦτο Νεστοριανὴ, ἀρα οὐδὲ ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡς συμφωνοῦσα τῷ Κυρίλλῳ, καὶ πάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐστὶ Νεστοριανὴ. Εἰ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Παπισταί, ὅτι τὸ σύμβολον τοῦ Νεστορίου κατεκρίθη ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ Συνόδῳ, ἀποκρινόμεθα, ὅτι κατεκρίθη καὶ, μόνον περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀλλ' ὄχι καὶ περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος Θεολογίας. Ὁ γὰρ Θεὸς Κύριλλος γράφει πρὸς Βύλδιον, ὅτι οὐ πάντα ὅσα λέγουσιν αἰρετικοί, πρέπει

νὰ φεύγωμεν καὶ νὰ παραιτώμεθα. Καὶ ὁ μέγας δὲ Ἀθανάσιος γράφει, ὅτι οἱ Ἀρειανοὶ, κοντὰ εἰς τὰ αἰρετικά, ἐφρόνου καὶ φρονήματα ὁρθὰ (ὄρα σελ. 494. 495. 496. 497. τῆς Δωδεκαβίβλου.).

(1) Ἀφ' οὗ ἀνεθεματίσθη ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος ἀπὸ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, ἐπειδὴ δὲν ἠσύχαζεν, ἀλλ' ἐκήρυττε πάλιν τὴν αὐτοῦ κακόδοξον ἀρεσιν, πρῶτον μὲν κατὰ τὸν Θεοφάνην ἐξωρίσθη εἰς Θάσον, ἔπειτα εἰς τὴν Ὀασιν τῆς Ἀραβίας συνεργεῖα τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου. Ἐκείσε δὲ εὐρισκόμενος, τὰς θεϊκὰς ἀγανακτήσεις ὁ ἀλιτήριος ἐδοκίμασεν. Ἐσάπη γὰρ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ κατὰ τὸν Εὐάγγριον, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτοῦ κατὰ τὸν Κεδρηνόν, καὶ τὸν Νικηφόρον (βιβλ. ιδ'. τῆς ἱστορίας του), ἐν δὲ τῇ ἀνω Θηβαίδι, φοβερὸν καὶ ἐπώδυνον θάνατον ἔλαβε, καθὼς τὸν διηγείται ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Γερμανὸς, ἐν ᾧ γράφει περὶ τῶν ἀγίων Συνόδων. Ἐπὶ Μαρκιανοῦ γὰρ τοῦ Βασιλέως, διὰ συνεργείας τινῶν φίλων του, ἠξιώθη νὰ λάβῃ γράμματα ὁ Νεστόριος ἀνακαλοῦντα αὐτὸν ἐκ τῆς ἐξουρίας. Λαβὼν οὖν ταῦτα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀναγκαῖον, πρὶν νὰ καθίσῃ ἔλεγεν, ὡς ἤκουσάν τινες ἰστάμενοι ἐξωθεν· «Ἰδεῖτέ με, Μαρία, ὅτι ἀνθρώπων ἔστες.» Καὶ, ὡς τοῦ θαύματος ἰσχυρῶς μετὰ τὴν βλασφημίαν ταύτην, ἄγγελος Κυρίου ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐξεχύθησαν ὅλα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον τῆς ἀκαθαρσίας του, καὶ ἐξέφυξε. Χρονίζοντας δὲ αὐτοῦ ἐξελεῖν, ἐπειδὴ ὁ βασιλικὸς ἄρχων ὁ ἀποσταλεὶς μετὰ τὰ γράμματα ἐβιάζετο, κρούουσι τὴν θύραν οἱ ὑπηρέται του. Τοῦ δὲ Νεστορίου μὴ ἀποκρινόμενου, ἔβγαλαν τὴν πόρταν, καὶ εἰσελθόντες αὐτοὶ καὶ ὁ ἄρχων εἶδον αὐτὸν νεκρὸν εἰς τὸ ἀγγεῖόν του, ἐν ᾧ ἦσαν χυμένα ὅλα τὰ σπλάγχνα του. Τότε οἱ ἀκούσαντες τὴν βλασφημίαν εἶπον αὐτὴν εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ ὅλοι ἐγνώρισαν ὅτι διὰ ταύτην καὶ μόνον τοιοῦτον θάνατον ἔλαβε, παρόμοιον μὲ τὸν τοῦ Ἀρείου, εἰπόντες. Διὰ τοῦτον εἶπεν ὁ Ἰσαΐας «οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐ μὴ κλαύσονται αὐτὸν, ὡς Κύριε. Οὐ δ' οὐ μὴ εἴπωσιν αὐτῷ, ἡμοὶ ἰδὲ ἀδελφεῖ, καὶ οἴμοι Κύριε ἰδὲ ταφὴν νῦν οὐ μὴ ταφήσεται, ἀλλὰ συμφορισθεὶς, ριφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης.» Σημειῶσαι δὲ ὅτι τὴν ἀρεσιν τοῦ Νεστορίου ἀμεληθεῖσαν, ἀνενέωσαν ὕστερον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Βασιλέως Βαρσουμάς τις Ἐπίσκοπος Νισίβειος ἀπλώσας αὐτὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ Ἀνατολῇ πάμπολλοὶ εἰσι Νεστοριανοὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ γῆ τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν τῇ Κύβρῳ, καὶ Νισίβει.

(2) Λέγουσιν τινες, ὅτι, ἐπειδὴ ἐδιωρίσθη εἰς τὴν παροῦσαν Σύνοδον νὰ καλῆται Θεοτόκος ἡ Παναγία, ὡς καὶ τῇ ἀληθείᾳ Θεοτόκος ἐστὶν, ἠβουλήθη ὁ ἅγιος Κύριλλος νὰ γράψῃ τοῦτο μέσα εἰς τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς α'. καὶ β'. τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀλλ' εὐλαβεία τοῦ Συμβόλου παρητήθη, καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς παρούσης. Μόνον δὲ ὄρον ἴδιον ποιήσαντες οἱ Πατέρες, τοῦτο ἐν αὐτῷ ἐδογματίσαν. Τὴν γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ταῦτόν εἰπὲν τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ ὑπόστασιν ὡς ὑπὸ τοῦ Συμβόλου ἀποδεικνυμένην, δὲν ἠβέλησαν νὰ τὴν προσθέσωσιν ἐν αὐτῷ. Ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ Πατέρες ἐν αὐτῷ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς, κατελθόντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, πρόδηλον ὅτι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν καθ' ὑπόστασιν ὁμολογοῦσι, Θεὸν ὄντα, καὶ ἀνθρώπων τὸν αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον· ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, κατὰ τὸν ἅγιον Πατριάρχην Νικηφόρον Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλο,

τὸν αὐτὸν, οὐκ ἄλλον, καὶ ἄλλον, ἀλλ' ἓνα Υἱὸν, τὸν αὐτὸν, ἄνω μὲν ἐκ Πατρὸς ἀμήτορα, κάτω δὲ ἐκ μητρὸς ἀπάτορα, τὴν δὲ ἀειπάρθενον αὐτοῦ Μητέρα, κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον καλεῖσθαι παρέδωκεν, ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς τὸν Θεὸν Λόγον σαρκὶ γεννήσασκεν· (1) ὅτε γὰρ τῆς Συνόδου ταύτης ἐξάρχος, ὁ Ἀλεξανδρεὺς φημί, Κύριλλος, τάδε ἐν αὐτῇ ἀνεκήρυξεν· «Οὐκ ἀνθρώπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκοθέντα ὁμολογοῦμεν. Τὴν οἰκείαν δούλην ὑπεγράψατο Μητέρα, ὁ κατ' οὐσίαν ἀμήτωρ, καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς ἀπάτωρ.» Ἐν δὲ τῇ πρὸς Νεστόριον ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν ὄρον ἴδιον ἐποίησεν ἡ γ' αὕτη Σύνοδος, (ὡς λέγει ὁ Δοσίθεος, καὶ ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Δ'. Συνόδου σελ. 61 τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν), ἦς ἡ ἀρχὴ· Καταφλυκροῦσι μὲν, ὡς μανθάνω. Ταῦτά φησιν ὁ αὐτὸς Κύριλλος. Τὸ σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι, δηλοῖ τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον· ὅτι οὐχ ἡ τοῦ Λόγου φύσις μεταποιηθεῖσα γέγονε σὰρξ, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι εἰς ὄλον ἀνθρώπον μεταβλήθη τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον, ὅτι σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἐνώπας ὁ Λόγος ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν, ἀφράστως τε καὶ ἀπερινοήτως γέγονεν ἀνθρώπος, καὶ κερημάτηκεν υἱὸς ἀνθρώπου, οὐ κατὰ θέλησιν μόνον ἢ εὐδοκίαν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνον, καὶ ὅτι, διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνότητα τὴν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις, εἰς δὲ ἐξ ἀμοιβῶν Χριστὸς καὶ Υἱὸς, οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἑνωσιν, ἀποτελεσασθῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἓνα Κύριον καὶ Χριστὸν, καὶ Υἱὸν, Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητός, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς. . . Καὶ πάλιν, ἐὰν δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν, ἢ ὡς ἀνέφικτον, ἢ ὡς ἀκκλήθαι παραιτώμεθα, ἐμπίπτομεν εἰς τὸ λέγειν δύο Υἱούς. . . Καὶ

μὲν πρὸς ἄλλο, τὰ ἐξ ὧν ὁ Σωτὴρ συνάγει (ἦτοι τὰς δύο φύσεις), οἷον δὴ τὸ ἀόρατον καὶ ὁρώμενον, παθητὸν καὶ ἀκήρατον. Οὐκ ἄλλον δὲ καὶ ἄλλον, μὴ γένοιτο! Θεὸν δὲ τὸν αὐτὸν τέλειον, καὶ ἀνθρώπον τέλειον τὸν αὐτὸν (ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἦν ἔστειλε πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα. Σελ. 942. τοῦ δευτέρου τόμου τῶν Συνόδων), ταῦτόν εἰπαιν ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἑνωσις ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὰς δύο φύσεις ἀσυγχύτους σημαίνει, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν καὶ αἱ φύσεις αὗται ἀσυγχύτως ἠνώθησαν. Περὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως ὄρα καὶ εἰς τὰ ὑποσημειώματα τῶν προλεγομένων τῆς Δ'. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ἡ τοῦ Κυρίου ἀνθρωπότης εἶχεν ἅπαντα τὰ ἄλλα ὑποστατικὰ ἰδιώματα, ὅπου ἔχουν καὶ αἱ ὑποστάσεις τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, πλὴν μόνου τοῦ ὀλικοῦ ἰδιώματος, κατὰ τὸν ρηθέντα ἅγιον Κύριλλον, ὅπερ ἐστὶ, τὸ μὴ εἶναι καθ' ἑαυτὴν, ὡς ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὸ εἶναι λαβεῖν. Τοῦτο γὰρ τὸ ἰδίωμα τῶν ὑποστάσεων εἶναι οἷον εἴς τὴν βᾶσιν καὶ τὸ θεμέλιον ὄλων τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων τους. Διὰ τοῦτο καὶ ὀλικὸν ἰδίωμα λέγεται.

(1) Σημειῶσαι ὅτι, καθὼς ἡ λέξις τοῦ ὁμοουσίου ἦν μὲν συνηθὴς εἰς τοὺς Πατέρας καὶ πρὸ τῆς α'. Συνόδου, ἀλλ' αὕτη ἐπεκύρωσε τὴν λέξιν ταύτην, καὶ εἰς ἄλλην τὴν οἰκουμένην παρέδωκεν· οὕτω καὶ τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν Θεοτόκον ὠνόμασαν, καὶ ἄλλοι Πατέρες πρὸ τῆς γ'. ταύτης Συνόδου. Ἄλλ' ἡ Σύνοδος αὕτη τὴν γλυκυτάτην ταύτην τῆς Παρθένου προσηγορίαν ἐπικυρώσασα, ὡς ὄρον δογματικὸν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην παρέδωκε. «Πρῶτος γὰρ ὁ Ὀριγένης Θεοτόκον τὴν Παρθένον ἐκάλεσεν, ἐρμηνεύων τὸ λγ'. ἐδάφιον τοῦ κβ'. κεφ. τοῦ Δευτερονομίου (Σελ. 15. 54. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρᾶς τῶν Πατέρων), ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης (βιβλίον ζ'. τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Κεφ. λβ'.) λέγει, ὅτι αὐτὸς ὁ Ὀριγένης τὴν πρὸς Ρωμαίους τοῦ Παύλου ἐπιστολὴν εἰς πλάτος ἐξέτασε, πῶς Θεοτόκος λέγεται ἡ Παρθένος. Ὁ δὲ Ἀλεξανδρεὺς Κύριλλος, γράφων πρὸς Νεστόριον λέγει, ὅτι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος Θεοτόκον αὐτὴν καὶ ὠνόμαζε, καὶ ὁμολογεῖ, καὶ Ἀμμων ὁ Ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, καθὼς καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἀλέξανδρος γράφων πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέξανδρον (τὸν ἐπὶ τῆς α'. Συνόδου δηλαδή), Θεοτόκον εἶπε τὴν Παναγίαν. Ὁ, τε Βασίλειος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λέγει, διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τῶν φιλοχρίστων τὴν ἀκοήν, ὅτι ποτὲ ἐπαύσατο εἶναι Παρθένος ἡ Θεοτόκος, εἰκίνας ἡγοῦμαι τὰς μαρτυρίας αὐτάρκει· ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐν τῇ α'. πρὸς Κληδόνιον ἐπιστολῇ, εἴτις οὐ Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὑπολαμβάνει, χωρὶς ἐστὶ τῆς Θεότητος. Καὶ ἐν τῷ α'. λόγῳ περὶ

Υἱοῦ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας λέγει· ποῦ γὰρ ἐν τοῖς σοῖς ἔγνωσ Θεοτόκον Παρθένον; ὁ δὲ Εὐσέβιος ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου βιβλ. . . κεφ. μγ'. καὶ Σωκράτ. (βιβλ. ζ'. κεφ. λβ'.) δι' ὁ δὴ Βασίλει ἡ Θεοσεβειστάτη (ἡ Ἑλένη δηλαδή) τῆς Θεοτόκου τὴν κύησιν (ἦτοι τὴν Βηθλεὲμ) μνήμασι θαυμαστοῖς κατεκόσμη. Ὁ Ἀλεξανδρεὺς Διονύσιος πρὸς Παῦλον τὸν Σαμοσατέα λέγει· τὸν σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, καὶ Θεοτόκου Μαρίας. Ἐν δὲ τῷ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν λόγῳ αὐτοῦ Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς τῆς Νεοκαισαρείας ταῦτά φησι· «Ταύτης οὖν τῆς προφητείας τὴν ᾠδὴν ἡ ἁγία Θεοτόκος ἀνέπεμπε λέγουσα, Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον.» Μόνη δὲ Θεοτόκος ἡ Παναγία λέγεται, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ζωναράς ἐν τινι τροπαρίῳ τῶν κανόνων τῆς Ὀκτωήχου τοῦ Δαμασκηνοῦ, πρὸς διαφορὰν τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησι γυναικῶν, αἵτινες ἐμυθολογοῦντο, ὅτι ἐγέννησαν τοὺς ἀνυπάρκτους ψευδοθεοὺς αὐτῶν.» Θεοτόκος δὲ ἡ Παρθένος ὀνομάζεται, ὡς Θεὸν γεννήσασα ἀληθῶς, καὶ ὄχι Θεοτόκος, ἦτοι παρὰ Θεοῦ γεννηθεῖσα πνευματικῶς, ὡς ἐκάλει αὐτὴν ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀνθρωπολάτρης Νεστόριος· οὕτω γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος πνευματικῶς καὶ ὄλοι οἱ ἀνθρώποι ἐγεννήθησαν. Κατὰ δύο δὲ τρόπους λέγεται Θεοτόκος ἡ ἁγία Παρθένος, ἓνα μὲν, διὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τεχθεῖσαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὴν προσλαβοῦσαν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἄλλον δὲ, διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα, ἣτις ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνώσεως καὶ προσλήψεως ἐθεώθη, καὶ ὁμόθεος γέγονε. (Δαμασκην. περὶ ὀρθοδ. πίστ. βιβλ. γ'. κεφ. ιβ'. καὶ ἀλλαχοῦ). Παρθένον δὲ αὐτὴν ἀνεκήρυξεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένης γ'. Σύνοδος (ἐν τῇ ια'. πράξει αὐτῆς διὰ τοῦ λιβέλλου τῆς πίστεως Σωφρονίου Ἱεροσολύμων) πρὸ τόκου, καὶ ἐν τόκῳ, καὶ μετὰ τόκον, ταῦτόν εἰπεῖν ἀειπάρθενον· περὶ τῆς λέγει ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος (αἰρέσει οη'.) «Τίς ποτε Μαρίαν εἰπὼν, καὶ διερωτηθεὶς, οὐχὶ τὴν Παρθένον προσέθετο;» Καὶ ὁ Ἱερώνυμος (διαλόγῳ β'. κατὰ Πελαγίου), μόνος, φησὶν, ὁ Χριστὸς τὰς κεκλεισμένας πύλας τῆς Παρθενικῆς μητρὸς ἠνέφεξε, αἱ καὶ ἐξῆς κεκλεισμέναι διέμειναν, (τὸ δὲ ἠνέφεξε τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τὴν μητέρα ὁ Κύριος ἀπειργάσατο γόνιμον, ὡσπερ ἐξ ἐναντίας τὸ ἄγονον εἶναι τὴν μητέρα διὰ στερίωσιν, συγκλείειν τὴν μητέρα λέγεται· κατ' ἐκεῖνο τὸ τῆς γενέσεως συγκλείων συνέκλεισεν ὁ Θεὸς ἐξωθεν πᾶσαν μητέρα» (κ'. 18. ἡ δὲ διήνοιξε μὲν, ἀδιαφθόρως δὲ, καὶ οὐχὶ ὡς τὰ λοιπὰ βρέφη). Ἀειπάρθενον ταύτην κηρύττει καὶ ὁ πρῶτος Κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ οἰκουμένης γ'. Συνόδου.

πάλιν, τοῦτο πρεσβεύει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος. Οὕτως εὐρήσομεν τοὺς ἀγίους πεφρονηκότας Πατέρας. Οὕτω τεθαρρήκασι Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν Παρθένον, οὐχ ὡς τῆς τοῦ Λόγου φύσεως, ἤτοι τῆς Θεότητος αὐτοῦ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβοῦσης ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου, ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἀγίου Σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς ᾧ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθεὶς ὁ Λόγος, γεννηθῆναι λέγεται κατὰ σάρκα.» (Ὅρα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην καὶ ἐν σελ. 436. τοῦ α' τόμου τῶν Συνοδικ.) Καὶ ὁ τότε Κυζίκου Πρέσβλος ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καθημένου τοῦ αἰρεσιάρχου Νεστορίου, ἔτσι ἐπανηγύρισε· «Συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ ἁγία, καὶ Θεοτόκος Παρθένος Μαρία, τὸ ἀμόλυτον τῆς Παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς τοῦ δευτέρου Ἀδάμ παράδεισος, τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων, ἡ πανήγυρις τοῦ σωτηρίου συναλλάγματος, κτλ.» Διορίσασα δὲ, ὅτι ἄλλο Σύμβολον ἐξω ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐξέδωκεν ἡ Πρώτη καὶ ἡ Δευτέρα, αἱ οἰκουμενικαί, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ συγγράψῃ τινὰς, ἢ ὅπως νὰ προσθέσῃ τι, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐτὸ, τοὺς παραβάνοντας τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα, ἀνεθεμάτισεν. Ἐπεκύρωσε δὲ αὕτη ἡ Σύνοδος καὶ τὴν καταδικὴν τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον προλαβόντως ἀπὸ πολλὰς τοπικὰς Συνόδους, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα καὶ τοὺς παρόντας ἡ Κανόνας, καὶ τὴν εἰς Παμφυλίαν ταύτην ἐπιστολὴν ἐξέθετο, ἐν τῇ ζ'. καὶ τελευταίᾳ πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας (1) εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποῖους ἀορίστως μὲν ἐπεκύρωσεν ὁ α'. Κανὼν τῆς δ'. ὀνομαστὶ δὲ καὶ ὠρισμένως ὁ β'. τῆς σ'. καὶ ὁ α', τῆς ζ'.

ΟΙ Η' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Γ' ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἐπειδὴ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ μείναντας κατὰ χώραν ἢ πόλιν, διὰ τινα αἰτίαν, ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, μὴ ἀγνοῆσαι τὰ περὶ αὐτῶν τετυπωμένα, γνωρίζομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιότητι καὶ ἀγάπῃ, ὅτι περ, εἴτις Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς Συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείῃ, ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου ἐφρόνησεν, ἢ φρονήσῃ, οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων διαπράττεσθαι τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόποις, καὶ τοῖς περίξ Μητροπολίταις τοῖς τὰ τῆς ἑρθοδοξίας φρονούσιν ὑποκείμεται, εἰς τὸ πάντῃ, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν δηλοποιεῖ εἰς τοὺς μὴ εὐρεθέντας ἐν τῇ Συνόδῳ τὴν καθάρεισιν Ἰωάννου Ἀντιοχείας, Θεοδώρητου Ἐπισκόπου Κύρου, Ἰβᾶ Ἐπισκόπου Ἐδέσσης, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς τριάκοντα Ἐπισκόπων, (2) λέγων

(1) Σημειῶσαι ὅτι τὰ πρακτικὰ τῆς παρουσίας Συνόδου εἰς τρία μέρη διαιροῦνται· καὶ εἰς μὲν τὸ α', μέρος διάφοροι ὁμίλαι καὶ ἐπιστολαὶ περιέχονται, εἰς δὲ τὸ β'. αἱ πράξεις αὐτῆς περιέχονται, ἑπτὰ μὲν οὖσαι κατὰ τὸν Δοσιθεον, πέντε δὲ κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν Συνόδων, μὲ τὰς ὁποίας συγκαταριθμοῦνται καὶ τὰ δεύτερα πρακτικὰ τοῦ περὶ τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην ἀποστατικοῦ συνεδρίου. Εἰς δὲ τὸ τρίτον μέρος περιέχεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ ἀγίου Κυρίλλου εἰς τὰ δώδεκα κεφ. αὐτοῦ, ταῦτ' εἰπεῖν, οἱ δώδεκα ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν τοῦ Νεστορίου μαρῶν δογμάτων, καὶ ἡ ἀντιρρῆσις τῶν Ἀνατολικῶν πρὸς αὐτούς, καὶ ἡ ἀπολογία τοῦ ἀγίου Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀντιρρῆσεις αὐτῶν. Ἡ ἀνατροπὴ τῶν αὐτῶν ἀναθεματισμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρητου, καὶ ἡ ἀπολογία πάλιν τοῦ αὐτοῦ Κυρίλλου πρὸς τὰς ἀνατροπὰς αὐτάς, ὅ,τε προδιεβασμὸς Μαξιμιανοῦ εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ εἰρηνοποίησις τοῦ Κυρίλλου μετὰ τοῦ Ἰωάννου συνεργεῖα τοῦ Βασιλέως, ἅτινα πάντα εὐρίσκονται γεγραμμένα ἐν μὲν τῷ Δοσιθέῳ ἀπὸ σελ. 279. ἕως 287. τῆς Δωδεκαβίβλου, ἐν δὲ τῷ α'. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων ἀπὸ σελ.

357. μέχρι 654. ταῦτ' εἰπεῖν μέχρι τέλους.

(2) Ἡ αἰτία ὁποῦ οὗτοι καθήρθησαν ἐστάθη αὕτη. Ἀφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη κατεδίκασε τὸν δυσσεβῆ Νεστήριον καὶ ἐκάθηρε, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης αὐτὸς μετὰ Θεοδώρητου καὶ Ἰβᾶ, καὶ τριάκοντα Ἐπισκόπων, οἵτινες ἢ λυπηθέντες διατὶ δὲν ἔμεινε τὸν ἐρχομὸν τους ἡ Σύνοδος (ἢ καὶ διατὶ εἶχον φιλιαν μὲ τὸν Νεστόριον) ἐκατηγόρησαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθάρεισιν, ὡς μὴ εὐλογον, καὶ τῆς ἀλόγου δῆθεν ταύτης καθαιρέσεως πρωταιτίους ὠνόμασαν τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ τὸν Ἐφέσου Μέμνονα ὡς τάχα καταουθεντήσαντας ἐν τῇ Συνόδῳ· καὶ τόση διαφορὰ ἐγένετο μετὰξὺ Ἰωάννου καὶ Κυρίλλου, καὶ τῶν περὶ αὐτούς, ὥστε ὁποῦ ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Κύριλλον, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ περὶ τὸν ἅγιον Κύριλλον ἐκάθηραν τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεοδώρητος δώδεκα κεφάλαια συνέγραψεν ἀνατίον τῶν Ἰβᾶ ἀναθεματισμῶν, οὓς ὁ θεῖος Κύριλλος κατὰ τοῦ Νεστορίου συνίθετο. Καὶ ὁ Ἰβᾶς δὲ, ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὑπὲρ τοῦ Νεστορίου, ἣτις μετὰ τῶν δώδεκα τοῦ Θεοδώρητου κεφαλαίων

Ἐπειδὴ οἱ μὴ πικροσιάσκοντες εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην Ἐπίσκοποι διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν, ἢ σωματικὴν, πρέπει νὰ ἡϊεύρουν τὰ περὶ τῶν ρηθέντων τούτων γενόμενα· δηλοποιούμεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι ὁποῖος Μητροπολίτης ἐχωρίσθη μὲν ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ταύτην Σύνοδον, ἠνώθη δὲ μὲ τὸ συνέδριον τῆς ἀποστασίας, τοῦ Νεστορίου δηλαδὴ, καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ἢ θέλει ἐνωθῆ μετὰ ταῦτα ἢ ἐφρόνητε τὰ τοῦ Κελεστίου (1) αἰρετικὰ δόγματα· οὗτος οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει νὰ πράξῃ τι κακὸν κατὰ τῶν Ἐπισκόπων, ἢ καὶ κατὰ τῶν λαϊκῶν, τῶν ὀρθοδόξων δηλαδὴ, μὲ τὸ νὰ ἔγινεν ἀπόβλητος ἀπὸ τὴν Σύνοδον ταύτην καθὲ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἱεροπραξίας, καὶ μὲ τὸ νὰ ἔχη νὰ γίνεταί πᾶντι ἀπόβλητος εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς βαθμοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἀλόγη τούς ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, καὶ τοὺς πέριξ ὄντας Μητροπολίτας.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ δὲ τινες ἐπαρχιώται Ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας Συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προστεθήσαν. ἢ προστεθῆναι πειρασθῆναι, ἢ καὶ ὑπογράψαντες τῇ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον, τούτους πᾶντι, κατὰ τὸ δόξαν τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ βαθμοῦ ἐκπίπτοντας,

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν πικρομοίως μὲ τὸν πρῶτον λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὲς Ἐπίσκοποι ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀντιοχείας, δὲν εὐρέθησαν παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ ἢ ἠνώθησαν μὲ τὴν ἀποστασίαν τοῦ αὐτοῦ Ἀντιοχείας, ἢ θέλουσ ἐνωθῆ μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ ἀποῦ ὑπέγραψαν καὶ ἐβεβαίωσαν τὴν τοῦ Νεστορίου καθίρεσιν, πάλιν ἐγύρισαν εἰς τὸ ἀποστατικὸν αὐτοῦ ἄθροισμα· οὗτοι λέγω, ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ἦναι ξένοι τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀπόβλητοι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ δὲ τινες τῶν ἐν ἐκάστη πόλει, ἢ χώρα κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων, τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν. Κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικούς κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις Ἐπισκόποις μὴδ' ὄλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὢν ὁ Νεστόριος, ἀφώρισε καὶ ἐκάθηρε τοὺς κληρικούς ἐκείνους ὁποῦ δὲν ἦσαν σύμφρονες μὲ αὐτόν. ἀλλὰ καὶ οἱ ὁμόδοξοι τούτῳ Ἐπίσκοποι ἐν ἄλλαις χώραις τὸ αὐτὸ ἔκαμαν· διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος Κανὼν ἔκρινε δίκαιον νὰ ἀπολάβωσιν οἱ καθαιρεθέντες οὗτοι τὸν ἐδικόν τους βαθμόν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἐπρόσταξε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἦναι ὑποκείμενοι εἰς τοὺς ἀποστατήσαντας Ἐπισκόπους οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ εἶναι ὁμόφρονες μὲ τὴν ὀρθοδόξον καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ταύτην.

ὡς δυσσεβῆς ἀπεκρῦχθη ἀπὸ τὴν δ' καὶ ε' Συνόδον. Ὅσπερον ὁμοῦ συνεργεῖα τοῦ Βασιλέως ἠνώθησαν πάλιν ὅ,τε Ἰωάννης καὶ ὁ Θεοδώρητος μετὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, ἀνακαλυφθεὶς τῆς αἵρέσεως Νεστορίου, αἴτιος ἐγένετο, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Εὐάγριον βιβλ. α'. κεφ. ζ'. νὰ ἐξορισθῇ ὁ Νεστόριος ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ μονῆν, ὅπου εὐρίσκατο πρότερον εἰς τὴν Ὁασίαν, τὴν Τουρκιστὶ λεγομένην Ἰπρίμ, ὁ δὲ Θεοδώρητος ἐπὶ τῆς δ' Συνόδου φανερώς ἀνεθεμάτισε τὸν Νεστόριον καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ, ἦν καὶ συναριθμεί μετὰ τῶν αἱρέσεων ἐν τῷ περὶ αἰρετικῶν μυθαρῶν βιβλίῳ, καὶ τῇ τοῦ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπὶ τῆς γ' μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας ὑπέγραψεν.

(1) Ὁ Κελέστιος, ἐπόμενος τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ Πελαγίῳ, σύμφωνος μὲ τὸν Νεστόριον ἐγένετο εἰς τὴν αἵρεσιν, κατὰ τὸν ἱερὸν Φώτιον ἀναγνώσ. νδ'. ἐπειδὴ ὁ μὲν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐβλασφήμει, ὁ δὲ Κελέστιος εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς ὁ Κύριλλος πρὸς Θεοδόσιον ἔγραφεν. Ὁ μὲν γὰρ Νεστόριος ἔλεγεν, ὅτι «ἐπειδὴ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Θεὸς θέλει πάντα σωθῆναι, καὶ τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ἕκαστος δύναται διορθῶσαι τὸ πταίσμα του, διὰ τοῦτο, ὅχι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἄνθρωπος ἐκ τῆς Μα-

ρίας, διὰ τὴν ἀξίαν τῆς φυσικῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, εἶχε τὸν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ἐπόμενον αὐτῷ, μόνῃ τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῇ ὁμωνομίᾳ κεκοινωνητικῶς τῆς θεότητος.» Ὁ δὲ Κελέστιος ἔλεγεν, «ὅτι οὐχὶ ὁ Θεὸς, ἦτοι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διαιρεῖ ἐκάστῳ ὡς βούλεται τὰ πρὸς εὐσεβίαν καὶ σωτηρίαν, ἀλλ' ἢ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἢ διὰ τὴν ἀμαρτίαν, τῆς μακαριότητος ἐκπεσοῦσα, αὕτη κατὰ τὴν τῆς προαιρέσεως ἀξίαν, ἢ προσκαλεῖται, ἢ ἀπωθεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὅτι προηγείται τὸ αὐτεξούσιον τῆς χάριτος· ὅθεν ἢ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἰκανή ἐστὶν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν.» Τὰ τοῦ Κελεστίου τούτου πονηρὰ δόγματα ἀνεθεμάτισε καὶ ἡ γ' αὕτη, καὶ πρὸ αὐτῆς ἢ ἐν Καρθαγένη Συνόδῳ συνάμα τῆς τοῦ Πελαγίου. Περὶ τῆς αἵρέσεως τούτου γράφει καὶ ὁ θεῖος Ἀδγουστίνος ἐν τοῖς περὶ τῶν αἱρέσεων κεφ. πη'. Εὐρηται δὲ σχόλιον εἰς τὸν παρόντα Κανὼνα Νικολάου Ὑδροῦντος λέγον, ὅτι νὰ μὴ ἀναγινώσκη τινὰς τῶν Κελεστίου μὲ τὸ ν, καθὼς ἐν τισιν ἀντιγράφοις κατὰ ἄγνοιαν οὕτω κεῖται, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ ν, Κελεστίου. Ὁ γὰρ Κελεστίνος ὀρθόδοξος Πάπας ἦν, οὗ τὸν τόπον, ὡς εἴρηται, ἐν τῇ γ' ταύτῃ Συνόδῳ ἐπέιχεν ὁ Κύριλλος, ὁ δὲ Κελέστιος αἰρετικὸς ἦν, ὁμοφρων τῷ Νεστορίῳ, ὡς εἴπομεν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Εἰ δέ τις ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ, τὰ τοῦ Νεστορίου ἢ τὰ τοῦ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθηρημένους ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου δεδικαίωται.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ οὗτος ὁ παρῶν Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω διαλαμβάνει διὰ τοὺς κληρικούς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ἀποστατήσαι, καὶ ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ καὶ δημοσίως, ἤθελαν τολμήσαι νὰ φρονῶσιν, ἢ νὰ διδάσκωσι τὸ δόγμα τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ ὁμόφρονος αὐτῶ Κελεστίου, λέγων, ὅτι ἐκρίθη δίκαιον ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον νὰ ᾔηται οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ τὸν βαθμὸν τοῦ καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου, ἢ ὑπὸ τῶν οικείων Ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονούντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν, κοινωνίαν ἢ βαθμὸν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι οὐδὲν ἥττον καθηρημένους ἐδικαιώσαμεν.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅσοι μὲν κληρικοὶ διὰ τινὰ ἀμικρήματα, ἀφαιρισμὸν, ἢ καθαίρεσιν ἐπάγοντα, ἀφωρίσθησαν ἢ καθρέθησαν ἀπὸ τὴν ἁγίαν Σύνοδον ταύτην ἢ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς των Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Νεστόριος, καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες, χωρὶς νὰ κάμουν κάμμιν διαφορὰν ἀναμέσον κεκωλυμένου καὶ ἀκωλύτου, ἢ ἐτόλμησαν νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς συγχώρησιν τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐνέργειαν, ἢ καὶ θέλουν τολμήσει μετὰ ταῦτα· οὗτοι, λέγω, ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ μένουν ἀνωφελεῖς ἀπὸ τὴν τοιαύτην παρὰ Κανόνας συγχώρησιν καὶ νὰ ᾔηται πάλιν ὡσπερ καὶ πρότερον καθηρημένοι.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ὅμοίως δὲ καὶ οἵτινες βουληθεῖεν τὰ περὶ ἐκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἰφθήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν ἢ ἁγία Σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἴεν, ἢ κληρικοὶ, τοῦ οικείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους ὑπάρχειν.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ μὲν ἀνωτέρω Κανόνας μερικώτεροι εἰσιν, οὗτος δὲ κοινῶς διορίζεται, ὅτι, ὅσοι ἤθελαν τολμήσουν νὰ παρασαλεύσουν μὲ οἷονδήποτε τρόπον τὰ περὶ ἐκάστου ζητήματος πραχθέντα ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Συνόδῳ, οὗτοι εἰ μὲν Ἐπίσκοποι εἴηαι, ἢ κληρικοὶ, νὰ καθαιροῦνται, εἰ δὲ λαϊκοὶ, νὰ ἀφορίζωνται.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, ἑτέραν πίστιν μηδεὶν ἐξείναι προσφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει, σὺν ἁγίῳ Πνεύματι· τοὺς δὲ τολμῶντας, ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ γοῦν προσκομίζειν, ἢ προσφέρειν τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἰρέσεως οἰασθήποτε, τούτους, εἰ μὲν εἴεν Ἐπίσκοποι, ἢ Κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς Κληρικούς τοῦ Κλήρου· εἰ δὲ Λαϊκοὶ εἴεν, ἀναθεματίζεσθαι. Κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖεν τινες, εἴτε Ἐπίσκοποι, εἴτε Κληρικοὶ, εἴτε Λαϊκοὶ, ἢ φρονούντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθεῖσει ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ Πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἢ γοῦν τὰ μιὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἢ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὡστε δηλονότι, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριῦσθαι τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ εἶναι καθηρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ Κλήρου. Εἰ δὲ Λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματίζεσθω, καθ' ἃ εἴρηται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν τρίτην Σύνοδον ἀνεγνώσθησαν, καὶ τὸ Σύμβολον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς α'. Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸ Σύμβολον τοῦ Ἰουδαϊοφρονος Νεστορίου, ἐν ᾧ τὰ μικρὰ αὐτοῦ δόγματα περιείχοντο, τὸ ὁποῖον ὁ Χρῆστος Πρεσβύτερος τῆς Φιλαδελφείας ἔφερεν εἰς τὴν Σύνοδον: διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, μετὰ τὴν τούτων ἀνάγνωσιν, τοῦτον τὸν κανόνα ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος ἐξέδωκεν, ὀρίσασα, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κανόνικα καὶ συνθέτη καὶ καὶ συγγράφη, ἢ καὶ προσφέρη εἰς τοὺς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστρέφοντες. ἄλλην πίστιν, ἢ ἡγούν ἄλλο Σύμβολον πίστεως (1) ἔξω ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τὸ

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἡ Σύνοδος ἀνεθεμάτισεν ἐκείνους ὅπου ἤθελαν συνθέσουν ἄλλο πίστεως Σύμβολον εἶναι αὕτη. Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου λέγει, ὅτι, ὑπὲρ τὰ τριάντα Σύμβολα καὶ ἐσύνθεσαν κατὰ τοῦ ὁμοουσίου οἱ αἰρετικοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ὁ δυσσεβῆς Νεστόριος λαβὼν τὴν ἀφορμὴν, ἐσύνθεσεν ἐδικόν του Σύμβολον, καὶ τὸ ἐπαράδειξεν εἰς τοὺς προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει Ἑλληνας, Ἰουδαίους καὶ αἰρετικούς, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ παρόντι Κανόνι Λοιπὸν ἡ γ'. αὕτη προειδοῦσα μήπως ἀπὸ τὴν ἄδειαν ταύτην τοῦ καὶ συγγράφονται Σύμβολα ἀκολουθήσῃ καινοτομία εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐκώλυσε τὸ καὶ συγγράφεται εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλο πίστεως Σύμβολον ἔξω ἀπὸ τὸ τῆς πρώτης, καὶ τὸ τῆς δευτέρας ὁμοῦ (ὡς ἐν γὰρ ταῦτα λογίζεται), καὶ τὸ καὶ παραδίδεται εἰς τὸ κοινόν. Δὲν ἐκώλυσε δὲ καὶ συγγράφεται ἕτερα πίστεως ἀπλῶς, ἢ ἡγούν αἰρετικοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸ τῆς γ'. κειωλυμένον ἦν ἀεὶ, ὅχι μόνον ἀπὸ συνόδους καὶ ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ὀρθόδοξον χριστιανόν. Ἀλλὰ ἕτερα παρὰ τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἦν αὕτη ὀρθόδοξος, οὐδὲ ἐκώλυσαν αἰρετικούς ἀπὸ τοῦτο. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος καὶ ἡ Σύνοδος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ. Ἀλλὰ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, καὶ οὐ τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα, ἀλλὰ πάντας ὁμοῦ γενικῶς, τὸσον Συνόδους, ὅσον καὶ κάθε ἄλλον ἀπλῶς ἐμνηνί γὰρ, φησὶν, ἐξεῖναι καὶ ἐκ ἐξῆς. Τὸ δὲ μνηδεῖς, καθολικὸς καὶ γενικὸς ἐστὶ προσδιορισμὸς, καὶ ὅρα τὴν περὶ τοῦ Συμβόλου τῆς Συνόδου ταύτης ἐξηγήσιν ὅπου κάμνει ὁ θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον ἐπιστολῇ. Φροντίζουσα δὲ τῆς συντομίας ἡ Σύνοδος, δὲν εἶπε προσδιορισμένως μνηδεῖ ἐξεῖναι ἕτεραν ἐκθεσιν πίστεως συντιθέναί· ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ Κανόνι αὐτῆς τούτῳ εἰπεῖν αὕτη παρίλιπε, τοῦτο ὁ Ἐξάρχος αὐτῆς, ὅπερ ταῦτόν ἐστιν εἰπεῖν ἡ ἴδια Σύνοδος, ὁ θεῖος, φημί, Κύριλλος, ἐν τῇ πρὸς τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ τοῦτο διασαφεῖ λέγων· «Ἡ μὲν ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ κατὰ τὴν Ἐφείων πόλιν συνειλεγμένη, προενόησεν ἀναγκαίαν τοῦ μὴ δεῖν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ πίστεως ἐκθεσιν ἕτεραν εἰσκρίνεσθαι παρά γε τὴν οὖσαν, ἣν οἱ τρισμακάριστοι Πατέρες λαλήσαντες ὤρισαντο». Ὅπου θέλει καὶ εἰπεῖν, πῶς ὅχι μόνον δὲν πρέπει καὶ συνθέτη τινὰς ἄλλο ὀρθόδοξον Σύμβολον ἀπὸ τὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ· ἀλλ' οὐδὲ ὅπως εἶναι συγκεχωρημένον καὶ προσφέρη τὸ αὐτὸ ὀρθόδοξον Σύμβολον μετὰ ἄλλοιαν φράσιν, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, καὶ ὁ Βησσαρίων Νικαίας ἐν τῇ κατὰ Φλωρεντίαν Συνόδῳ γενναϊότατα τοῦτο ἀπέδειξαν. Ἀλλὰ τί λέγω μετὰ ἄλλοιαν φράσιν; δὲν εἶναι συγκεχωρημένον καὶ ἀλλάξῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἁγιον Σύμβολον, ὅχι μόνον μίαν λέξιν, ἀλλ' οὐδὲ μίαν μοναχὴν συλλαβὴν. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, μάρτυς πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος θεῖος Κύριλλος. Ὅταν δὲ τὸν Κύριλλον εἶπω, αὐτὴν ὄλην τὴν Οἰκουμενικὴν γ'. Σύνοδον λέγω. Ἐκεῖνος γὰρ Ἐξάρχος ἦν αὐτῆς, μᾶλλον δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ λαλοῦσα ἐν τῷ στόματι τοῦ Κυρίλλου. Γράφων γὰρ οὗτος ἐν τῷ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην, τὰδε φησὶ· «Κατ' οὐδένα τρόπον σαλεύεσθαι παρὰ τῶν ἀνεχόμεθα τὴν ὀρισθεῖσαν πίστιν, ἢ τοῦ τῆς πίστεως Σύμ-

βολον τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων κατὰ καιροὺς συντιθέν. Οὐτε μὴν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἢ ἑτέροις, ἢ λέξιν ἀμείψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκείσε, ἢ μίαν γούν παραβῆναι συλλαβὴν». Εἰ δὲ οὐδεμίαν συλλαβὴν καὶ ἀλλάξῃ τινὰς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ καὶ προσθήσῃ τι ἐν αὐτῷ ἢ καὶ ἀφαιρέσῃ. Δι' ὃ δὲ μὲν Πάπας Ἀγάθων ἐπὶ τῆς ε'. Συνόδου γράφων πρὸς τοὺς Βασιλεῖς Ρωμαίων ἔλεγεν· «Ἐν καὶ ἐξαίρετον διαπαντὸς ἔχειν εὐχόμενοι τε καὶ πιστεύοντες, ἵνα μηδὲν παρὰ τὰ κανονικῶς ὀρισθέντα μειωθῇ, μηδ' ἐναλλαγῇ ἢ προστεθῇ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ρήμασι, καὶ νοήμασιν ἀπαράτρεπτα φυλαχθῇ». Ἡ δὲ ζ'. Σύνοδος φησὶν, «ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν Πατέρων φυλάττομεν, ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας ἢ ἀφαιρούντας ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν». Καὶ μήπως ἄλλα μὲν εἶπον, ἄλλα δὲ ἔκαμαν μετὰ τὸ ἔργον; ὅχι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἔργον ἐμπράκτως ἐβεβαίωσαν τοὺς οικείους λόγους, χωρὶς καὶ προσθήσῃ τι ἢ καὶ ἀφαιρέσῃ εἰς τὸ κοινόν Σύμβολον ὅλαί αὶ ἀπὸ τῆς τρίτης οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ μετὰ ὅλον ὅπου ἔλαβον ἀνάγκην καὶ κάμουν τοῦτο. Ἡ μὲν γὰρ τρίτη Σύνοδος, ἀγκαλὰ καὶ εἶχεν ἀνάγκην καὶ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ ταύτας τὰς ἀναγκαιοτάτας λέξεις, τὸσον πρὸς τὸν παντελῆ ἀφανισμόν τῆς τοῦ Νεστορίου αἰρέσεως, ὅσον καὶ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος, τὴν καθ' ὑπόστασιν, λέγω, ἔνωσιν, καὶ τὴν Θεοτόκος, μετὰ ὅλον τοῦτο δὲν ἐτόλμησε καὶ ἀλλοιωσῇ τελείως τὸ ἱερὸν Σύμβολον, ἀλλ' ἴδιον ὅρον ποιησαμένη ἐξώθεν, ἐνέθηκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὰς λέξεις ταύτας, καὶ ὅσα δι' αὐτάς. Ἡ δὲ δ'. καὶ ἀνάγκην λαβοῦσα καὶ προσθήσῃ εἰς τὸ κοινόν Σύμβολον τὰς δύο φύσεις τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, διὰ τὴν τῶν μονοφυσιτῶν αἵρεσιν, τοῦτο ὁμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Ὅμοίως καὶ ἡ ε'. τὸ αἰώνιον τῆς κολάσεως καὶ ἡ ε'. τὰς δύο ἐνεργείας καὶ ἡ ζ'. τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν, ἠναγκάσθησαν καὶ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ διὰ τοὺς τάναντία φρονούντας αἰρετικούς· τοῦτο ὁμοῦ ποιῆσαι οὐκ ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀκαινοτόμητον ἐτήρησαν τὸ κοινόν τῆς πίστεως Σύμβολον. Καὶ μ' ὅλον ὅπου αὐταὶ αἱ φωναὶ δὲν ἦσαν προσθήκη τοῦ Συμβόλου κατὰ τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἀνάπτυξις τῶν ἐν τῷ Συμβόλῳ συνεπτυγμένων, προσθήκη δὲ μόνον κατὰ τὰς λέξεις. Διὰ τί; πάντως εὐλαβοῦμεν καὶ τὴν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὸν ὅρον τῆς γ'. τὸν ὑπὸ ἀνάθεμα ποιούντα πᾶσαν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ εἴτε κατὰ τὴν πίστιν, εἴτε κατὰ τὰς λέξεις δηλαδὴ. Αὐτὴν τὴν ἴδιαν σεβασμιότητα τοῦ Συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τοῦτον τὸν ὅρον τῆς γ'. κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν Συνόδων ἔπρεπε καὶ εὐλαβηθῇ καὶ ἡ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησία, καὶ καὶ μὴ προσθήσῃ εἰς αὐτὸ τὴν παράνομον προσθήκην, τὴν, καὶ ἐκ τοῦ Γιοῦ, ἣτις καὶ μόνη ἤρκεσε καὶ σχίσῃ τοὺς Δυτικούς ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς, καὶ διεγείρῃ μεταξὺ αὐτῶν πόλεμον ἀγριώτατον, καὶ καὶ προσενησῇ τὰ πολλῶν ἀειφύων ἀξία καὶ πανούστατα δεινὰ, ὅσα ἱστορίαι καὶ βίβλοι ἀνάγραπτα φέρουσιν. Ἀλλὰ φασὶν οἱ Δυτικοὶ, ὅτι καθὼς ἡ Δευτέρα δὲν ἤμαρτε προσθήσασα εἰς τὸ Σύμβολον τῆς α'. οὕτως οὐδὲ ἡ τῶν Δυτικῶν ἤμαρτεν Ἐκκλησία τὴν προσθήκην συγχωρήσασα ταύτην. Ἀλλὰ

ὀρισθὲν ἀπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων τοὺς συναχθέντας ἐν τῇ πόλει Νικαέων, διὰ φωτισμοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου τολμήσουσιν, ἢ νὰ συνθέσουν ἄλλο Σύμβολον πίστεως, ἢ νὰ προβάλλουσιν αὐτὸ εἰς τὸ φανερόν, καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τοὺς ἐξ Ἑλλήνων, καὶ Ἰουδαίων, καὶ αἰρετικῶν ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, οἱ τοιοῦτοι, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοί, νὰ ἦνσι τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ λαϊκοί, νὰ ἀναθεματίζωνται. Παρομοίως δὲ καὶ ὅσοι φανερωθῶν πῶς φρονοῦν καθ' ἑαυτοὺς ἢ διδάσκουν τοὺς ἄλλους τὰ μισθὰ καὶ αἰρετικὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Νεστορίου δόγματα, τὰ περιεχόμενα εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ μὲν συντεθεῖσαν ἔκθεσιν πίστεως, κημισθεῖσαν δὲ εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην ἀπὸ τὸν πρεσβύτερον Χαρίσιον, καὶ οὗτοι, λέγω, εἰ μὲν Ἐπίσκοποι ὦσι καὶ Κληρικοί, νὰ ἦναι καθηρημένοι, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ Κλήρου ἀπόβλητοι, εἰ δὲ λαϊκοί, νὰ ἀναθεματίζωνται, ὡς προείπομεν.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἀποστ. λβ'.
τῆς β'. β'. τῆς
ς'. κ'. τῆς Ἀν-
τιοχ. ιγ'. κβ'.
τῆς Σαρδ. γ'.
ια'. ιβ'.

Πρῶγμα παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικούς θεσμούς, καὶ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον προσηγγεῖλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ρηγίνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα, εἰ μὴ δι' ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, καθ' ἃ διὰ τῶν Λιβέλλων καὶ τῶν οικείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐσεβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσοδον τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ποιησάμενοι ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀήσιαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προστώτες, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστέρων Ἐπισκόπων ποιοῦμενοι. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐκ-

ρητέον, ὅτι ἡ ὁμοίότης αὕτη πάντῃ ἐστὶν ἀνόμοιος· ἡ μὲν γὰρ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα τῆς Οἰκουμενικῆς Πρώτης ἔχουσα προσέθηκε, κατὰ μὲν τὸν καθ' αὐτὸ καὶ κυριώτερον λόγον, διατι δὲν ἦτον ἐμποδισμένον ἀπὸ προλαβοῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ νὰ προσθέτη. τινὰς εἰς τὸ Σύμβολον (καὶ ἀγκαλὰ ἡ πρὸ τῆς Δευτέρας γενομένη ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος ἐμπόδισε παρὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν νὰ μὴ ἐκθέσῃ ἄλλην τινὰς, μ' ὅλον τοῦτο αὕτη καὶ διατι ἦτο μερικὴ καὶ τοπικὴ, καὶ διατι τοῦτο εἶπε διὰ τοὺς ἐκθέτοντας πίστιν ἄλλην κατὰ τοῦ ὁμοουσιῶν Ἀρειανούς, καὶ ὄχι διὰ ὁρθόδοξον Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, δὲν ὤφειλε νὰ γένη διδάσκαλος τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς, πρόσωπον ἐπιφερούσης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας (αἶε γὰρ ἡ τοπικὴ Σύνοδος καὶ μερικὴ ἔπεται τῇ Οἰκουμενικῇ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν) κατὰ δὲ δεύτερον λόγον, καὶ διατι αἱ προσθήκαι ἐκεῖναι ὅπου ἡ β'. ἔκαμεν εἰς τὸ τῆς α'. κατὰ μόνον τὰς λέξεις ἦσαν προσθήκαι, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὴν πίστιν, ἀναπτύξεις δὲ μᾶλλον τῶν συνεκτυγμένων. Καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τὰς Συνόδους ὅπου ἐδέχθησαν ὡς ἐν τῷ τῆς α'. καὶ β'. Σύμβολον, Σύμβολον μόνον τῆς ἐν Νικαίᾳ ὀνομάζουσαι, οὐ μὴν καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει β'. διὰ τὸ τῆς β'. ἀνεπτυγμένον ἐν τῷ τῆς α'. συνεκτυγμένως ἐμπεριέχεσθαι. Ἡ τε γὰρ Τρίτη ἐν τῷ παρόντι Κανόνι μηδεὶ ἐξείναι ὄρισε συντιθέναί· ἕτεραν πίστιν παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων συναχθέντων πόλει. Καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος τὸ αὐτὸ φησὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ. Ἄλλὰ καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης, καὶ ὁ Ρώμης Βιγίλιος γράφων πρὸς Εὐτύχιον Κωνσταντινουπόλεως, ἐν λέγουσιν τοῦτο. Καὶ ἐν τῇ ε'. δὲ συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίας, οὕτω γέγραπται «τῆς α'. καὶ β'. αὐταὶ αἱ ἐκθέσεις τῆς πίστεως, ἦτοι τὰ Σύμβολα, μᾶλλον δὲ τὸ Σύμβολον.» Ὅτι δὲ ἀνέπτυξαν μᾶλλον ἢ ἐπρόσθεσαν οἱ τῆς β'. Πατέρες εἰς τὸ τῆς Πρώτης, αὐτολεξεὶ μαρτυροῦσι πολλοί. Ἡ τε γὰρ ε'. Οἰκουμενικὴ ἐν τῇ ἡδίκτῳ γράφει, «οἱ ἄνθρωποι Πατέρες συμπνοῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὸ λεχθὲν μέγα καὶ σεβάσιμον ἐφηρημένους Σύμβολον, τὰ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτι Θεὸς

βεβαιώσαντες, δι' ὧν ἀνέπτυξαν ἐκτυπώτερον». Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἰπιφάνιον Νεαρῶ φησὶ «διὰ τὸ γραφικαῖς μαρτυραῖς τὸ αὐτὸ μάθημα (τὸ Σύμβολον δηλ. τῶν ἐν Νικαίᾳ) οἱ εἰρημίνοι ἄγιοι Πατέρες σαφηνίσαντες ἐτράνωσαν». Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον· «Ἡμεῖς, φησὶ, τῆς κατὰ Νικαίαν πίστεως οὐδὲν προσετιμήσαμεν πρόποτε, ἀλλ' ἐκεῖνης ἐσμὲν τῆς πίστεως, σὺν Θεῷ, καὶ ἐσόμεθα, προσδιαβρυνόντες τὸ ἀλλεπιπῶς εἰρημένον ἐκεῖνο περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.» Ἠλὲν ἀγκαλὰ καὶ αἱ προσθήκαι αὗται τῆς β'. ἀναπτύξεις κυρίως αἰσίν, ὡς ἀποδείχθη, μ' ὅλον τοῦτο παρανομώτατα ἤθελε τολμήσει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ Σύμβολον αὕτη καὶ τὰς ἀναπτύξεις αὐτάς, ἀνίσως προλαβοῦσά τις Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἤθελεν ἐμπόδισαι τὴν οἰανοῦν προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ μετὰ ἀναθήματος, καθὼς τὴν ἐμπόδισεν ἡ γ'. Οἰκουμενικὴ. Ὅθεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου παρανομώτατη καὶ ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστιν ἡ ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκη τῶν Δυτικῶν, ὄχι μόνον διατι εἶναι προσθήκη ἐναντία κατὰ τὴν πίστιν, αἰτιατοαίτιον τὸν Ἰὸν ποιούσα, καὶ δύο ἀρχὰς εἰσάγουσα ἐν τῇ θεότητι, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀτόπιων· ἀλλὰ καὶ διατι, ἂν καὶ καθ' ὑπόθεσιν ἀνάπτυξις ἦτο, ὡς αὐτοὶ θέλουσι, καὶ προσθήκη μόνον κατὰ τὰς λέξεις, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔπρεπε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προστεθῇ εἰς τὸ Σύμβολον, διὰ τὴν ἕρως τῶν τῆς γ'. ὅσον καὶ τῶν καθέτης Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅπου προστάζουν νὰ φυλαχθῇ πάντῃ ἀναλλοίωτον τὸ κοινὸν Σύμβολον, καὶ ὅπου πᾶσαν τὴν ἐν αὐτῷ γενησομένην προσθήκην ὑπὸ ἀνάθεμα ποιούσι. Δι' ὃ καὶ ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας γράφων πρὸς Νικόλαον Διάκονον ἔλεγεν· «Ἦστιν οὖν τὸ μέγιστον ἐκεῖνο σφάλμα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἐν ἔδου πεταύρω ποιῶν συναντᾶν, ἢ ἐν τῷ τῆς πίστεως Συμβόλῳ καινοτομία» καὶ πάλιν «Καὶ τοῖς Δυτικοῖς τοῖνον, εἴ τι μὲν περὶ τὸ δόγμα διαμαρτάνεται τὴν πατρικὴν πίστιν σαλεύον, οἷον δὴ τὸ ἐν τῷ Συμβόλῳ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προστεθὲν, ἐνθα ὁ κίνδυνος μέγιστος, τοῦτο μὴ διορθώσεως ἀξισόμενον, ὁ συγχωρῶν ἀσυγχώρητος.» Ἄλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀντιοχείας Πάπρος, κακῶν κα-

κλησιῶν παραφυλαχθήσεται. ὥστε μηδένα τῶν θεωρησεστάτων Ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἐτέραν οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ, χεῖρα καταλαμβάνειν· ἀλλ' εἰ καὶ τις κατέλαβε, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν πεποιήται βιασάμενος, ταύτην ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ Κανόνες παραβαίνωνται μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσηματι, ἐξουσίας τύπος κοσμικῆς παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδώρησατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰουσοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. «Ἐδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ πρῶξεσθαι ἐκάστη ἐπαρχία καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια, ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατήσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἐκάστου Μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλές ἐκλαθεῖν. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἐδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.»

Ἄποσ. λδ'. τῆς α'. ς'. ζ'. τῆς β'. κ'. τῆς ς'. λς'. λθ'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ Κύπρος, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν διοίκησιν, ἦτο ὑποκειμένη εἰς τὸν Δοῦλα τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἔστειλε στρατηγὸν εἰς αὐτήν. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀντιοχεὶς τὸν ἐξωτερικὸν τοῦτον καὶ πολιτικὸν τύπον καὶ νόμον μιμούμενος, ἠθέλησε νὰ δεῖξη ὑποκειμένην εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν αὐτὴν Κύπρον, καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, χειροτονῶν τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἐπισκόπους ὑπερόβριζ. καὶ οὐ κατὰ παλαιὸν ἔθος ἀκολουθῆσαν. Πρῶγμα ὁποῦ εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας, τὸν λδ'. καὶ λς'. Ἀποδεξάμενη λοιπὸν ἡ σύνοδος τὸν τῆς Κωνσταντικῆς, ἥτις πάλαι μὲν Σαλαμίνα ἐλέγετο, τῶρα δὲ Ἀμόχωστος, Ἀρχιεπίσκοπος Ρηγίνου, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ Ἐπισκόπους Ζήνωνα τὸν Κυρήνης καὶ Εὐάγριον Σόλων, τοὺς καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ ζώσης φωνῆς ἀναγγείλαντας ταῦτα, θεσπίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν (1), οἱ τῆς Κύπρου Μητροπολίται νὰ χειροτονοῦν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς ἐν τῇ

κιστὸν εἶπε τὴν προσθήκην· διὰ τὴν ὁποῖαν κακῶς μετὰ τοῦ Συμβόλου ψαλλομένην ἐν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ διορθουμένην, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος ἐξέβαλε τοῦ μνημοσύνου τὸν Πάπαν Σέργιον τὸν δ'. καὶ ἔκτοτε ἐγένετο τὸ μέγα χάσμα μεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν Δυτικῶν· ἀλλὰ τί λέγω τοὺς ἡμετέρους; καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰωάννης ὁ Ρώμης, ὁ καὶ παρὼν διὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ Πέτρου, Παύλου τε, καὶ Εὐγενίου ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Μακεδόνος Βασιλείας συστάσει Συνόδῳ, ἐν ἔτει ωσθ'. καὶ τὸν ὄρον ἐκείνης δεξιόμενος, λέγοντα· «εἰ τις παρὰ τοῦτο τὸ ἱερὸν Σύμβολον τολμήσῃ ἕτερον ἀναγράψαι, ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὄρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκην, καὶ ὑφαίρειν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν τοῦτο ποιῆσαι, κατάκριτος, καὶ πάσης χριστιανικῆς ὁμολογίας ἀλλότριος. Τὸ γὰρ ἀφελεῖν, ἢ προσθεῖναι, ἀτελεῖ τὴν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα μέχρι σήμερον ἄνωθεν κατιοῦσαν ὁμολογίαν ἡμῶν· δείκνυσι.» Καὶ αὐτὸς, λέγων, ὁ Πάπας τὸν ὄρον τοῦτον δεξιόμενος, κατέκρινε τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, λέγων· «Πάλιν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδισιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχη πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς ὡς οὐ μόνον, οὐ λέγομεν τοῦτο, ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται· ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαρρήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν, καὶ μεταποιητὰς τῆς Θεολογίας τοῦ Δεσπότητος Χριστοῦ καὶ τῶν Πατέρων, οἱ συνοικῶς συναελθόντες, παρέδωκαν τὸ ἅγιον Σύμβολον, καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοῦς τάττομεν». Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου τούτου ἡ ἐν Τολήτῳ συγκροτηθεῖσα Γ'. Σύνοδος ἐπὶ Ρικάρδου Βασιλέως, Ἰσπανίας, ἐν ἔτει φθθ'. ἄνευ τῆς προσθήκης ἐπρόσταξε νὰ ἀναγινώσκειται τὸ ἅγιον Σύμβολον εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ Γαλλίαν, ἀπαρλλάκτως καθὼς Ἰουστίνος ὁ Βασιλεὺς πρῶτος διέταξε τοῦτο νὰ ἀναγινώσκειται πρὸ τῆς Κυριακῆς εὐχῆς τοῦ Πάτερ ἡμῶν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς ἐν ἔτει φμε'. καὶ ὁ Ρώμης δὲ Λέων ὁ γ'. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ θ'. αἰῶνος, Συνόδου ἐν Ἀκυισγράνοις γενομένης, καὶ ἐν αὐτῇ Ἰωάννου Μοναχοῦ Ἱεροσολυμίτου γενναίως κατὰ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης ἡγωνισμένου, ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τὸν μέγαν Κάρολον τί περὶ τούτου φρο-

νεῖ, ἔχι μόνον τὴν προσθήκην ἀπεκέρυξεν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἅγιον Σύμβολον, ἄνευ ταύτης, ἐνέγλυψεν εἰς δύο πλάκας ἀργυρᾶς, εἰς τὴν μίαν μὲν ἑλληνικᾶ, εἰς τὴν ἄλλην δὲ λατινικᾶ, τὰς ὁποίας καὶ ἀπέθετο εἰς τὰ μνημεῖα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ὑπὸ ἀνάθημα ποιήσας ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν τολμήσουν νὰ προσθέσουν, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ αὐτὸ, κατὰ τὸν Καρδινάλην Βαρώνιον, καὶ Ἰησοῦίτην Πετράβιον. Ἴδε καὶ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδον ἀπὸ τῆς γ'. μέχρι ιζ'. συναλεύσεως, ὅπου τὴν κακίστην ταύτην προσθήκην γενναίως οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες ἀπεσκοράκισαν, οἱ δὲ Λατίνοι μεμενήκασιν ἄφωνοι. Ταῦτα πάντα εἶπομεν περὶ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως. Τὸ δὲ νὰ ἐκθέσῃ τινὰς τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐν ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ (ὅς δὲ εἶπεν καὶ ἰδίῳ Συμβόλῳ), τοῦτο οὐ κακώλυται, καθ' ὅτι ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς σήμερον οἱ Πατέρες περὶ ὧν ἐπίστευον, ἰδίας ὁμολογίας ἔκαμαν, καὶ μάλιστα οἱ ἐξ αἰρέσεως ἐπιστρέφοντες, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἀκάκιον τὸν Μελιτινῆς Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ ὑπεραπολογεῖται διὰ τινὰς Ἐπισκόπους τῆς Φοινίκης, οἵτινες ἐκατηγορήθησαν διατὶ ἐποίησαν ἐκθεσιν ἰδίου Συμβόλου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεῖος Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ τοῦτο φαίνεται συγχωρῶν. Τὰ τοιαῦτα ὁμοῦ ἴδια Σύμβολα, καθὼς τινες λέγουσι, πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ἐξ αὐτᾶ· Α'. νὰ μὴ ἐκπίπτουσι τῆς κοινῆς ὁμολογίας. Β'. νὰ μὴ ἐνοχλοῦσι τὸ κοινὸν Σύμβολον. Γ'. νὰ μὴ βαπτίζεται τινὰς εἰς αὐτά. Δ'. νὰ μὴ πρόσφέρονται εἰς τοὺς ἐξ αἰρέσεως ἐπιστρέφοντας. Ε'. νὰ μὴ δίδωνται, ὡς κοινὴ πίστις τὰ ἴδια μαθήματα. Καὶ ς'. ἵνα μὴ τις προσθεῖς τι, ἢ ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ κοινοῦ Συμβόλου, ἴδιον τοῦτο ποιεῖται. (παρὰ Δοσιθέῳ ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ, καὶ παρ' ἄλλοις).

(1) Σημειώσαι ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιῶν ἔθος ἐστάθη αὐτοκέφαλος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ἡ Κύπρος. Ἐπεκυρώθη δὲ τοῦτο τὸ προνόμιον εἰς αὐτήν, τόσον ἀπὸ τὸν βασιλέα Ζήωνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Ρινόμητον Ἰουστινιανόν. Ἐν τοῖς χρόνοις γὰρ τοῦ Ζήωνος, ὅτε εὐτύχουν· οἱ Μοσοῦσιται Εὐτυχιανοί, ἐπειδὴ ὁ Ἀντιοχεὶς Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἐσπούδαζε νὰ ὑποτάτῃ τοὺς Κυπρίους, προφασιολογῶν ὅτι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ἔλαβον οἱ Κύπριοι τὴν πίστιν καὶ τὸν χριστιαν-

Κύπρω Ἐπισκόπους, καὶ ἀπὸ ἄλλων νὰ μένουσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἀβίαστοι. Κάνοντες δὲ τὸν Κανόνα γενικῶν καὶ καθολικῶν οἱ Πατέρες ταύτης, προσθέτουσιν, ὅτι τοῦτο τὸ ἴδιον νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀπανταχοῦ διοικήσεις καὶ ἐπαρχίας, ὥστε ὅπου νὰ μὴ σφετερίζηται καὶ οἰκαιοποιῆται κανέναις Ἐπίσκοπος ἄλλην ἐπαρχίαν ὅπου ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐστάθη ὑποκειμένη, ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἢ εἰς τὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ τινὰς μὲ βίαν οἰκαιοποιήσῃ ταύτην, νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ ὀπίσω, ἵνα μὴ παραβαίνωνται οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων, καὶ ἵνα μὴ οἱ Ἀρχιερεῖς ὡς κάλυμμα προβάλλοντες τὴν ἱερουργίαν τάχα, ὑποκάτω εἰς αὐτὴν κοσμικῆς ἐξουσίας κενοδοξίαν κρυφίως λαμβάνωσι, καὶ ἐντεῦθεν δουλούμενοι εἰς τὴν ἀδικίαν, χάσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθεριότης Ἰησοῦς Χριστὸς ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς μὲ τὸ ἴδιον αἷμά του. Λοιπὸν ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον νὰ μένουσιν καθὰ καὶ ἀβίαστα τὰ δίκαια προνόμια ὅπου ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παλαιᾶν συνήθειαν ἢ καὶ ἐπαρχία ἔλαβε, καὶ ὁ καθεὶς Μητροπολίτης νὰ ἔχῃ τὴν ἀδειαν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἴσον τοῦ παρόντος Κανόνος πρὸς ἀσφάλειαν, καὶ βεβαίωσιν τῶν τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ προνομίων. Ἐὰν δὲ τινὰς ἤθελε δεῖξῃ τύπον, ἢτοι πολιτικὸν νόμον, καὶ βασιλικὸν, ἐναντίον εἰς τὸν παρόντα κανόνα, ἐφάνη εὐλογον εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ὁ πολιτικὸς αὐτὸς νόμος νὰ μένῃ ἄκυρος καὶ ἀργός. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ λδ' καὶ λε' Ἀποστολικοῦ.

Τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ εὐαγγῆ Σύνοδον ὑπὲρ Εὐσταθίου τοῦ γενομένου αὐτῶν Μητροπολίτου.

«Μετὰ βουλῆς πάντα ποιεῖ,» [Παροιμ. κέ. 29 Σειράχ]. τῆς θεοπνεύστου λεγούσης γραφῆς, ἐχρῆν δὴ μάλιστα τοὺς ἱεραῖοι λαχόντας μετὰ πάσης ἀκριβείας τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς πρακτέοις ποιεῖσθαι διάσκεψιν. Διαβιῶν γὰρ οὕτως ἐθέλουσιν, ἐν καλῷ τῆς ἐλπίδος κείσθαι τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ οἷον ἐξ οὐρίας ἐν τοῖς κατ' εὐχὴν ἀποφέρεσθαι, συμβαίνει, καὶ πολὺ τόγε εἰκὸς ὁ λόγος ἔχει. Ἄλλ' οἶδεν ἔσθ' ὅτε, δριμεῖς καὶ ἀφόρητος λύπη κατασκήψασα νοῦ, καταβολῶσαι τε δεινῶς αὐτὸν, καὶ τῆς τῶν δεόντων ἀποκομίσει ὀήρας, ἀναπεῖσαι τε τὸ πεφυκὸς ἀδικεῖν, ὡς τι τῶν ὀνησιφόρων ἰδεῖν. Τοιοῦτόν τι πεπονθότα τεθεάμεθα τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Εὐστάθιον. Κεχειροτόνηται μὲν γὰρ, ὡς μεμαρτύρηται, κανονικῶς, τελορηθὲν δὲ, ὡς φησι, τῆς α'. κβ'. ις'. Πέτρ. ἱ. Κυρ. λ. β'. γ'. παρατινῶν, καὶ ἀδοκῆτοις περιστάσεσιν ἐμβεσηκῶς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἀγῶν ἀπραγμοσύνης ἀπειρηκῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπενηνεγμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ διακρύβεσθαι τὰς παρὰ τῶν ἐπινομένων αὐτῷ δυσφημίας δυνάμενος, παραιτήσεως, οὐκ ἴσμεν ὅπως, προεκόμισε βιβλίον. Ἔδει γὰρ ὡς ἅπαξ ἐγκεχειρισμένον ἱερατικὴν φροντίδα, ταύτης ἔχεσθαι μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς, καὶ οἷον ἀναποδύεσθαι τοῖς πόνοις καὶ ἰδρώτα τὸν ἐμμισθὸν ἐθέλοντι ὑπομεῖναι. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ὀλιγόρως ἔχοντα παρέδειξεν ἑαυτὸν, τοῦτο παθὼν ἐξ ἀπραγμοσύνης μᾶλλον, ἢ ὄκνου καὶ ραθυμίας, κεχειροτόνηκεν ἀναγκαστικῶς ἢ ὑμε-

σμὸν. συνέβη νὰ εὐρεθῆ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀμοχώστου Ἀνθέμιτον δι' ἀποκαλύψεως τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Βαρνάβα ὑποκάτω εἰς τὰς ὑπογείους ρίζας μιᾶς ξυλοκερατίας, ἔχον εἰς τὸ στήθος του τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον γεγραμμένον ἐλληνιστὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας χεῖρας τοῦ αὐτοῦ Βαρνάβα, διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον διὰ νὰ κατασχυνοῦν οἱ τοῦ Εὐτυχοῦς ὁπαδοὶ ἀπὸ τὸ Θεῖον αὐτὸ Εὐαγγέλιον, ὡσάν ὅπου αὐτὸ βεβαιοῖ τὴν ἀληθῆ τῶν Χριστοῦ ἀνθρωπότητα, καὶ τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ, καὶ β'. διὰ νὰ ἐπιστοιμισθῇ ὁ ἐπηρραστής τῶν Κυπρίων Πέτρος. Εἶπε γὰρ ὁ Θεῖος Βαρνάβας τῷ Ἀνθήμετῳ· Ἐὰν οἱ ἐχθροὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ ὁρόνος Ἀντιοχείας εἶναι Ἀποστολικός, εἶπε καὶ ἐσὺ, ὅτι καὶ ἡ Κύπρος ἐστὶν Ἀποστολική, καθ' ὅτι ἔχει Ἀπόστολον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. Λαθὼν δὲ ὁ Ἀνθέμιτος τὸ Εὐαγγέλιον ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Ζήνωνα, ὃς καὶ ἰδὼν αὐτὸ ἐχάρη μεγάλως, καὶ φυλάξας αὐτὸ, προσέταξε νὰ ἀναγινώσκηται κατ' ἐνιαυτὸν τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ, κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Ἰωηλ. Καὶ ὄχι μόνον ἐδιώρησε τὸν Ἀκάκιον νὰ θεωρήσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Κυπρίων καὶ Ἀντιοχείων (ἐν ἧ ὁ Ἀνθέμιτος τὸν παρόντα τῆς γ'. Συνόδου Κανόνα προβαλὼν, καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Ἀποστόλου, κατήσχυνε τοὺς Ἀντιοχείας) ἀλλὰ καὶ Ἀρχιεπισκοπὴν κατέστησε τὴν Ἀμόχωστον, ἐλευθέραν τῶν τοῦ Ἀντιοχείας ἐπηρεϊῶν, κατὰ τὸν μοναχὸν

Κύριλλον καὶ ἀναγινώστην Θεόδωρον καὶ Σουίδαν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ Ρινότμητος τὴν αὐτὴν Ἀμόχωστον, ἢ Σαλαμίνα εἰς κάλλος ἀνακαινίσας κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, νῆαν Ἰουστινιανὴν ὠνόμασεν. Ὅθεν οἱ λέγοντες αὐτὴν δευτέραν Ἰουστινιανὴν σφάλλουσι· πρώτη γὰρ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη ἢ Ἀχρίς, δευτέρα δὲ Ἰουστινιανὴ ὠνομάσθη τὰ Οὐλπιανὰ, πόλις τις ἐν Δαρδανίᾳ κειμένη. ἢ τις ἀνακαινίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' ἢ νῆαν Ἰουστινιανόπολιν τὴν Κύπρον καλεῖ καὶ ὁ λδ'. τῆς ε'. Καὶ τὸν παρόντα τῆς γ'. Κανόνα ἐπικυριῶν λέγει, ὅτι νὰ προεδρεύῃ ὁ Κυζίκου, καὶ πάσης τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ τοῦτον νὰ χειροτονῇ. Λέγει δὲ ὁ Χρυσόστομος (σελ. πδ'. τοῦ Συνταγματοῦ) ὅτι πρώτη μὲν τῶν αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκοπῶν ἐστὶν ἡ Καρχηδῶν, δευτέρα δὲ ἡ Κύπρος. Διότι αὐτοκέφαλον ἐτίμησεν αὐτὴν ὁ γ'. οὗτος Κανὼν τῆς γ'. καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δηλ. τρίτη δὲ ἡ Ἀχρίς, ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ε'. Συνόδου αὐτοκέφαλος ἐτιμήθη· τετάρτη ἡ κάτω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τιμηθεῖσα· πέμπτη, ἡ ἄνω Ἰβηρία, ὡς ἐπὶ τοῦ Μονομάχου τιμηθεῖσα· ἕκτη ἡ τοῦ Περσίου, ὡς τιμηθεῖσα ἐπὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλείων.

(1) Ὅρα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οἱ ἐναντιούμενοι τοῖς Κανόσι πολιτικοὶ νόμοι εἶναι ἄκυροι.

τέρα θεοσεβεία τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ συνεπίσκοπον Θεόδωρον φροντιοῦντα τῆς Ἐκκλησίας. Οὐ γὰρ ἦν ἀκόλουθον χηρεῦειν αὐτήν, καὶ ἐπιστάτου δίχα διατελεῖν τοῦ Σωτῆρος τὰ ποιμνία. Ἐπειδὴ δὲ προσῆλθε κλαίων, οὐ περὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ τῆς Ἐκκλησίας φιλονεικῶν τῷ μνημονευθέντι θεοσεβεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Θεόδωρῳ, ἐξαιτῶν δὲ τέως τὴν τοῦ Ἐπισκόπου τιμὴν καὶ κλήσιν, συνηγήσαμεν ἅπαντες τῷ Πρεσβύτῃ, καὶ κοινὸν εἶναι λογισάμενοι τὸ αὐτοῦ δάκρυον, ἐσπεύδομεν μαθεῖν, εἰ καθαίρεσιν ἔνομον ὑπομεμένηκεν ὁ μνημονευθεὶς ἢ γοῦν ἐπὶ τισὶ τῶν ἀτόπων ἐλήλεκται παρὰ τινῶν, καταφλυαρησάντων αὐτοῦ τῆς ὑπολήψεως, καὶ δὴ ἐμάθομεν πεπράχθαι μὲν τοιοῦτον οὐδὲν, γενέσθαι δὲ μᾶλλον τῷ μνημονευθέντι ἀντὶ ἐγκλήματος τὴν παραίτησιν. Ὅθεν οὐδὲ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ ἐμεμφάμεθα χειροτονησάσῃ δεόντως εἰς τὸν αὐτοῦ τρόπον τὸν μνημονευθέντα εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Θεόδωρον. Ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρός οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον, ἔδει δὲ μᾶλλον ἐλεῆσαι πρεσβύτην, ἔξω καὶ πόλεως τῆς ἐνεγκούσης αὐτόν, καὶ πατρῶων ἐνδικαιτημάτων ἐν μακροῖς οὕτω γεγονότα χρόνοις, ἐδικαιώσαμεν καὶ ὠρίσαμεν δίχα πάσης ἀντιλογίας ἔχειν αὐτόν, τό τε τῆς Ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ κεινωσίαν. Οὕτω μέντοι, ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτόν μήτε μὴν Ἐκκλησίαν καταλαβόντα ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας, ἀλλ' εἰ ἄρα συμπαρακλαμβανόμενον, εἴτουν ἐπιτροπόμενον, εἰ τύχοι, παρὰ ἀδελφοῦ καὶ συνεπίσκοπου, κατὰ διάθεσιν καὶ ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ. Εἰ δὲ τι βουλευσῆσθε χρηστότερον ἐπ' αὐτῷ, ἢ νῦν, ἢ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ἀρέσει καὶ τοῦτο τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Εὐστάθιος οὗτος, περὶ οὗ λέγει ἡ παρούσα ἐπιστολή, Ἐπίσκοπος ἦτον τῆς Παμφυλίας, ἣτις ἐστὶν ἐπαρχία τῆς Ἀτταλείας. Πεσὼν δὲ εἰς τὰς φροντίδας καὶ ὑποθέσεις τῆς Ἐπισκοπῆς, καὶ ἀποκαμῶν διὰ τὴν μικροψυχίαν, καὶ ἀπειρίαν, ὅπου εἶχε τῶν τῆς Ἐπισκοπῆς πραγμάτων καὶ πειρασμῶν, ἐποίησεν ἐγγράφως παραίτησιν. Ὅθεν εἰς τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν ἄλλον ἢ ἐκεῖσε Σύνοδος. Οὗτος λοιπὸν μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν ταύτην, καὶ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μετὰ δακρύων, ζητῶν, ὄχι τὴν Ἐπισκοπὴν ὅπου παρήτησεν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχη τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ δὲ σύνοδος συναλγῆσασα, καὶ συμπονέσασα τοῦτον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὴν ἀποξένωσιν τῆς πατρίδος, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ οἰκῶν, ἐξαιρέτως δὲ, καὶ μάλιστα, διατὶ, ὄχι διὰ τινὰ κακίαν τοῦ καθαιρεθεὶς παρητήσατο, ὄχι διὰ ἀμέλειάν του καὶ ραθυμίαν (διότι ἂν ταῦτα ἤθελεν ἀκολουθήσει, βεβαίωτατα δὲν ἤθελε τὸν ἐλεῆσει ποτὲ ἡ Σύνοδος, οὐδὲ ψιλὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου ἤθελε δώσει εἰς αὐτόν), ἀλλὰ διὰ τὴν μικροψυχίαν του καὶ ἀνεπιτηδειότητα εἰς τὰ πράγματα, ὠρίσε νὰ ἔχη καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου, ἦγουν τὸ νὰ λέγεται Ἐπίσκοπος, καὶ τὴν τιμὴν, ἦτοι τὸ νὰ συγκάθηται μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ τὴν κεινωσίαν, ἦγουν τὸ νὰ συμμετκλαμβάνῃ, καὶ νὰ συλλειτουργῇ, καὶ νὰ συχειροτονῇ μετὰ Ἐπισκόπων, ὄχι ὁμῶς αὐτὸς ἀπὸ λόγου του, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀδειαν καὶ ἐπιτροπὴν τοῦ κατὰ τρόπον Ἐπισκόπου. Λέγει δὲ πρὸς τοῦτοις εἰς τοὺς τῆς Παμφυλίας Ἐπισκόπους ἢ Σύνοδος, πῶς, ὅ,τι ἄλλο στοχασθοῦν καλλίτερον καὶ ἀνώτερον διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸν Εὐστάθιον, ἢ τῶρα ἢ μετὰ ταῦτα, θέλει ἀρέσει τοῦτο καὶ εἰς αὐτήν. Τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἄλλο, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἀνώνυμος ἐξηγητῆς, πᾶρεξ, τὸ νὰ τὸν καταστήσουν Ἐπίσκοπον εἰς κάμμιναν σχολάζουσαν ἐπαρχίαν (1).

(1) Πολλοὶ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης συμπεραίνουσιν, ὅτι δίδεται ἀδεία εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ παραιτοῦσι μὲν τὰς ἰδίας ἐπαρχίας των, νὰ κρατοῦσι δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἀρχιερωσύνης. Πλανῶνται ὁμῶς οἱ τοιοῦτοι· μᾶλλον γὰρ ὄλον τὸ ἐναντίον ἐξ αὐτῆς συνάγεται, κατὰ τε τὸν Ζωναρᾶν, Βαλαμῶνα καὶ Βλάσταριν. Καὶ α'. μὲν γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ λόγια τῆς, ὅτι δὲν πρέπει παραιτήσεις νὰ γίνωνται. Φησὶ γὰρ, «ἐπεπεν ὁ Εὐστάθιος, ἐπειδὴ καὶ μίαν φορὰν ἐνεχειρίσθη φροντίδα Ἐπισκοπῆς, νὰ τὴν βαστάξῃ μὲ πνευματικὴν γενναιότητα, νὰ ἀντιπαλαίῃ εἰς τοὺς κόπους, καὶ θεληματικῶς νὰ ὑπομένῃ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐπισκοπῆς ἔμμισθον ἰδρώτα.» Αὐτὸ τοῦτο δηλοῦται καὶ ἀπὸ τὸν ξενισμὸν ὅπου ἡ Σύνοδος ἔλαβεν, ὅταν εἶδε τὴν ἐγγράφον τοῦ Εὐσταθίου παραίτησιν· διατὶ ἂν ἦτο συνῆθεια καὶ ἀδεία νὰ γίνωνται παραιτήσεις, πῶς αὐτὴ ἤθελεν ἀπορήσει διὰ τοῦτο, ὡς ἂν νὰ ἔγινε κἀνένα καινούριον καὶ παράδοξον πρᾶγμα; «δὲν ἠξεύρομεν γὰρ, λέγει, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ προεκόμισε βιβλίον παραιτήσεως.» Βεβαίῳ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τῆς Συνόδου ταύτης Ἐξαρχος Κύριλλος (τοῦ ὁποίου, ὅσον ἐκ τῆς φράσεως, φαίνεται νὰ ἦναι σύνθεσις, καὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή) λέγων ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι· «Δὲν εἶναι ἀρεστόν τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, τὸ νὰ δίδουσι δηλαδὴ ἐγγράφως παραιτήσεις οἱ Ἀρχιερεῖς. Διότι, εἰ μὲν εἶναι ἀξιοῖ ἱερουργεῖν, ἅς μένουσιν εἰς τοῦτο, καὶ ἅς μὴ παραιτοῦσιν. ὄχι καὶ εἶναι ἀνάξιοι, ἅς μὴ εὐγαίνουσι ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν μὲ παραιτήσιν, ἀλλὰ ὡς κατακεκριμένοι διὰ πράγματα ὅπου ἕκατη-

γορήθησαν μὲ πολλὰς βράς. Αὐτὸ τοῦτο συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὸν ις'. τῆς α'. καὶ β'. Διότι, ἂν αὐτὸς καθαιρῇ ἐκεῖνον ὅπου ἀφήσει τὴν ἐπαρχίαν του ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας μόνον, καὶ προστάξει ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος, πῶς μᾶλλον ἐμποδίζει ἐκεῖνον ὅπου ἤθελε παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του παντελῶς; Εἰ δὲ καὶ ὁ Κανὼν αὐτὸς λέγει νὰ μὴ χειροτονηθῆται ἄλλος εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῶντος Ἐπισκόπου, ἂν αὐτὸς θεληματικῶς δὲν παραιτήσῃ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὁμῶς πρέπει νὰ συνυπακούεται, ὅτι διὰ τινὰ κωλυτικὴν καὶ κρυπτὴν ἀφορμὴν παραιτεῖ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, παρακατιῶν ὁ αὐτὸς Κανὼν ὡς ἂν νὰ ἐπιδιορθοῖ λέγει γὰρ, ὅτι νὰ χειροτονηθῆται ἄλλος ἀφ' οὗ ἐξεταχθῆ ἡ αἰτία τοῦ ζῶντος, καὶ γένη ἡ αὐτοῦ καθαίρεσις.» Γράφει δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Δρακόντιον ἐπιστολῇ· «Ὁ Ἐπίσκοπος πρὶν μὲν κατασταθῇ Ἐπίσκοπος, ζῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ δὲ κατασταθῇ, δὲν ζῆ πλέον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς χριστιανούς ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποῖους κατεστάθη.» Εἰ δὲ καὶ προτείνουσι τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὅτι παρητήσατο, καθὼς τοῦτό φησι καὶ ὁ Βαλαμῶν, ἅς μάθωσιν ὅτι οὐ παρητήσατο ἐδικὴν του Ἐπισκοπὴν, ἣτις ἦτο τὰ Σάσιμα, ἀλλὰ ξένην, ἦτοι τὴν Ναζιανζῶ, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ. Γράφων μὲν γὰρ πρὸς τὸν Νέστορα Γρηγόριον, λέγει· «Ὁ Ναζιανζῶ, Σασίμων δὲ πραιβλήθημεν, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον αἰδοῖ τοῦ Πατρὸς, καὶ τῶν ἱερευσάντων, ὡς ἔξνοι τὴν προστασίαν κατεδεξάμεθα.» Γράφων δὲ πρὸς τὸν Φιλάγγιον, ταῦτα φησιν· «εἰ δὲ εἶναι ἐπικίνδυνον, ὡς γράφεις, νὰ ἀφήσῃ τινὰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ποῖαν Ἐκκλησίαν λέγεις

ει μὲν τὴν ἐδικήν μας λέγεις, τὰ Σάσιμα δηλαδή, καὶ ἐγὼ τοῦτο τὸ ἴδιον λέγω, καὶ ὀρθῶς λέγετε· εἰ δὲ ἀφήκαμεν τὴν ξένην, καὶ μὴ κηρυχθεῖσαν εἰς τὸ ὄνομά μας, δηλαδή τὴν Ναζιανζῶ, ἀνεύθυνοι εἴμεθα. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο κρατούμεθα, διατὶ τὴν ἐπιμελήθημεν μερικὸν καιρὸν, καὶ πολλοὶ ἄλλοι θέλουν κρατηθῶν, ὅσοι ξένας ἐπαρχίας ἐπιμελήθησαν πρὸς καιρὸν.» Ὅτι μὲν οὖν α'. δὲν εἶναι ἄδεια νὰ γίνωνται παραιτήσεις, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον· ὅτι δὲ καὶ β'. οἱ παραιτησάμενοι (καὶ μάλιστα ἐξ ὄκνου καὶ ραθυμίας) δὲν πρέπει νὰ παρακρατῶσι τὴν τιμὴν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. «Λέγει γὰρ, ὅτι ὁ Εὐστάθιος προσῆλθεν εἰς τὴν Σύνοδον ζητῶν τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ ταῦτα ζητεῖ, φανερόν· ὅτι μαζὺ μὲ τὴν παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας, καὶ ταῦτα παρήτησε, καὶ ὡς παραιτήσας οὐκ εἶχε· καὶ μὲ δίκαιον τρόπον». Τὸ γὰρ Ἐπίσκοπος ὄνομα δὲν εἶναι ἀπολελυμένον, ἀλλὰ ἀναφορικὸν καὶ σχετικὸν· ἐπισκοπῆς γὰρ ἐστὶν Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ παραιτησάμενος τὴν Ἐπισκοπὴν, φανερόν, ὅτι οὐδὲ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ὀνομάζεται (ἐξω μόνον μὲ τὸ, πρῶτον), κατὰ τὴν Βλάσταριν καὶ Ζωναρᾶν. Εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου δὲν πρέπει νὰ ἔχη, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ τὴν τιμὴν, οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου. Τὴν τιμὴν γὰρ καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου, ὡς γέρας καὶ βραβεῖον δίδουσι, τόσον ἂ λς'. τῶν Ἀποστόλων, ὅσον καὶ ὁ ιη'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὅχι εἰς τὸν παραιτοῦντα τὴν ἐπαρχίαν του, ἀλλὰ εἰς ἐκείνον ὅπου ὑπάγει μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, διὰ δὲ τὴν παραίτησιν καὶ ἀταξίαν τοῦ λαοῦ, δὲν δεχθῆ· ὅθεν τοὺς παραιτήσαντας τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν χωρὶς κῆμμιαν συμφορὰν, καὶ περιερχομένους εἰς ἄλλας, ὅπου εὐγαίνει κέρδος περισσότερον, «τούτους ὁ Συνέσιος μετὰ τοῦ Θεοφίλου θέλουν νὰ μὴ δέχεται τινὰς εἰς τὸ θυσιαστήριον, μήτε εἰς προεδρίαν νὰ καλῆ, ἀλλὰ ἔταν ἐμβαίνουσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς παραβλέπη ὡς ἀγελαίους εἰς τὰς τοῦ δήμου καθέδρας. Δι' ὃ καὶ ὁ α'. τοῦ ἁγίου Κυρίλλου λέγει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Πέτρος, ἢ νὰ ἔχη καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ ἂν δὲν ᾖναι ἄξιος νὰ προϊσταται τοῦ Θεοῦ θυσιαστηρίου, μηδὲ μὲ τὸ ὄνομα νὰ τιμᾶται τοῦ Ἐπισκόπου.» Ἀλλὰ τί λέγω, ὅτι οἱ παραιτοῦντες πρέπει νὰ μὴ λαμβάνωσι τὴν τιμὴν καὶ τὴν κλῆσιν τοῦ Ἐπισκόπου; Αὐτοὶ πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ ἀφορίζωνται, ἀνίσως δὲν καταδέχωνται τὴν προστασίαν τοῦ ποιμνίου ὅπου ἐνεπιστεύθησαν, κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, τὸν λς'. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν ις'. Ἀντιοχείας, ἕως οὗ νὰ ἀναγκασθῶσι νὰ τὴν ἐγχειρισθῶν. Διὰ τοῦτο εἶναι θαυμαστόν, πῶς ἢ γ'. Σύνοδος αὕτη δὲν ἐπέπληξε τοὺς ἐν Παμφυλίᾳ Ἐπισκόπους, διατὶ δὲν ἐβίασαν τὸν Εὐστάθιον εἰς τὸ νὰ δεχθῆ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἐχειροτόνησαν. Φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι νὰ ἐφιλονείκησαν ἀρκετὰ εἰς τὴν ἀπραγμοσύνην τοῦ Εὐσταθίου οἱ Παμφυλιῶται Ἐπίσκοποι, νὰ τοῦ ἀντεστάθησαν, καὶ νὰ τὸν ἐβίασαν. Εἶπε γὰρ, ἐπειδὴ τῇ ἀπραγμοσύνῃ τοῦ ἀνδρὸς οὐ σφόδρα φιλονεικεῖν ἀκόλουθον. Τέλος δὲ, ὅταν εἶδον, ὅτι οὐ πείθεται, καὶ ὅτι εἰς πολὺν καιρὸν ἦτο ἐρημὸν προστάτου τὸ τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον (δηλοῦται δὲ ἡ πολυκαιρία αὕτη διὰ τῆς λέξεως τοῦ, διατελω, ὅπου περιέχει ἡ ἐπιστολὴ), ἐχειροτόνησαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Θεόδωρον. Εἰ δὲ τις λέγει, καὶ διὰ τί ἡ Σύνοδος νὰ δώσῃ ὅλως εἰς τὸν Εὐστάθιον τὴν τιμὴν καὶ κλῆσιν, καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἐπισκόπου; ἀποκρινόμεθα, ὅτι κυρίως μὲν, καὶ κατὰ πρῶτον

λόγον τοῦτο ἐποίησε, διατὶ, ὡς εἶπομεν, ὅχι διὰ κακίαν του, ὅχι διὰ ὀμειδίαν του, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν μικροφυλίαν του ἔκαμε τὴν ἀλογον ταύτην παραίτησιν, διὰ τὴν ὅποιαν ἀφορμὴν, ἂν ὁ Θεόδωρος δὲν ἤθελε προφθάσει νὰ χειροτονηθῆ, βεβαιότατα ἡ Σύνοδος ἤθελε τὸν βιάσει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπαρχίαν του, ὡς μὴ ἔχοντα κῆνεν ἐμπόδιον κανονικόν. Κατὰ δὲ συμβεβηκὸς ἐποίησε τοῦτο ἡ Σύνοδος, συμπονέσασα εἰς τὰ δάκρυα, καὶ τὸ βαθὺ γῆρας του. Καὶ ὁ τοῦ Ἱερομάρτυρος δὲ Πέτρου Κανὸν ι'. δὲν κρίνει εὐλογον νὰ ἔχωσι πλέον τὴν λειτουργίαν ἐκεῖνοι ὅπου ἀφίχουσι μὲν τὸ ποιμνιον τοῦ Κυρίου, ὑπάγουσι δὲ ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὸ μαρτύριον, καὶ ἀρνηθῶν μὲν πρῶτον, δεῦτερον δὲ ἀναπαλαίσουσι, καὶ ἠμολογήσουσι τὴν πίστιν. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσακουσθῆ τινὰς Ἀρχιερεὺς, ἀνίσως ὀβλιώσασθαι νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπαρχίαν του, προφασισθῆ καὶ εἰπῆ ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, ἂν δὲν ἀποδειχθῆ ἀκόμη, ὅτι εἶναι ἀνάξιος τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἀλλὰ γὰρ εἶναι τὸ νὰ μὴν ᾖναι ἄξιος, ἀρνητικὸν ὄν, καὶ ἄλλο τὸ νὰ ᾖναι ἀνάξιος, στερητικὸν ὄν. Διότι ἀνάξιος τῆς ἀρχιερωσύνης εἶναι ἐκεῖνος ὅπου διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὅπου ἔκαμεν, ἐστερήθη τῆς ἀξιοῦτος. Διούτεραι γὰρ κατὰ φιλοσόφους τῶν ἔξωθεν αἱ στερήσεις εἰσὶ· δι' ἣ πρέπει νὰ καθαιρεθῆ· δὲν εἶναι δὲ ἄξιος, ὅχι μόνον ὅπως τοιαῦτα ἔχει κανονικὰ ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει ἐγκλήματα τοιαῦτα, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, κῆν ἐνάρετος καὶ ἄγιος ᾖναι· ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ὅμως καὶ τὸ ὕψος τοῦ χαρίσματος τῆς Ἀρχιερωσύνης δὲν εἶναι ἄξιος, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Μ'γας Βασίλειος, καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος ἐν ταῖς λειτουργίαις αὐτῶν, εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ χειροτονικοῦ ἔθμου, ὅπου λέγουσαν· «Ὅσοις ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεται, καὶ προσεγγίζει, ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερόν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσι». Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ὡς λέγει ὁ Βλασαμῖον ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ις'. τῆς α. καὶ β' ἢ τοῦ Μάρκτος Θεοδοῦλου παραιτήσεις, καίτοι ἀνιξετάστως δεχθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, συνοδικῶς ὅμως μετὰ ταῦτα ἐξετασθεῖσα ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Μιχαὴλ τὸν ἐξ Ἀγγιᾶλου, δὲν ἀπαβίχθη, ἀλλ' ἀπεβλήθη, ἐπειδὴ αὕτη διελάβανεν, ὅτι παραιτεῖται τὴν Ἐπισκοπὴν, ὅχι ὡς ἀνάξιος, ἀλλ' ὡς μὴ ἄξιος. Διότι, καθὼς μὲν ἀνάξιος, δὲν εἶναι καὶ ἄξιος, ὅχι δὲ καὶ ὅποιος δὲν εἶναι ἄξιος, εἶναι ἐν ταύτῃ καὶ ἀνάξιος. Ὁ γὰρ εἰπὼν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον μόνος του αὐτοκατάκριτος γίνεται, ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος, πρέπει μᾶλλον νὰ ἐπαινεῖται ὡς ταπεινὸς τῆ φρονήματι. Καὶ διὰ νὰ συμπεράνω τὸ πᾶν τῆς ὑποσημειώσεως ταύτης, κῆμμι ἄλλη αἰτία δὲν εἶναι, ὅτε λέγεται· ἀλλοιως εἰς τὸ νὰ παραιτήσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν ἐπαρχίαν του, ἔξω μόνον αὕτη, ἀνίσως δηλαδή πέσῃ εἰς ἐγκλήματα ἐμπόδιζοντα τὴν Ἀρχιερωσύνην, ἢ κρυπτὰ καὶ ἀνεξέλιγτα, μόνον δὲ πνευματικῶ Πατρὶ ἐξομολογηθέντα· ἢ φανερὰ μὲν ὄντα, διὰ ταῦτα δὲ δὲν καθαιρεθῆ ἀπὸ τὴν Σύνοδον· τότε γὰρ ἐλιγχόμενος ὁ Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τῆς οικείας συνειδήσεως, εὐλόγως δύναται νὰ παραιτήσῃ καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἐν ταύτῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται κωλύσαι αὐτὸν ὁ τοιοῦτος δὲ καὶ μοναχὸς γενέσθαι οὐ κωλύεται. Καὶ ὅρα τὸν β'. τῆς ἐν ἁγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ μάλιστα τὸν γ'. τοῦ Κυρίλλου, καὶ τὴν εἰς τοῦτον ὑποσημειωμένην μαρτυρίαν τοῦ Χρυσόστομου, καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κς'. κανόνος τῆς ς'. καὶ τὴν εἰς τοῦτου ὑποσημείωσιν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τῆς α'. Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῇ τέλει τῆς ἱερέου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ Οἰκουμένη τετάρτη Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Χαλκηδόνι, πόλει ἐπισήμῳ τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ Μαρκιανοῦ αὐτοκράτορος καὶ Πουλχερίας (1) κατὰ τὸ 451 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ τὸν ἀριθμὸν ἑξακόσιοι τριάντα, ἀπὸ τοῦς ὁποίους οἱ λογάδες, καὶ ὑπερέχοντες ἦσαν Ἀνατόλιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Πασχασῖνος καὶ Λουκῖσιος Ἐπίσκοπος σὺν Βουιφατίῳ καὶ Βασιλείῳ Πρεσβυτέροις, μὲ τὸς ὁποίους ἦτον καὶ Ἰουλιανὸς Ἐπίσκοπος, ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ ἁγιωτάτου Λέοντος Ρώμης, Μάξιμος ὁ Ἀντιοχείας. Ἰουβενάλιος ὁ Ἱεροσολύμων. Οἵτινες κατεδίκασαν, καὶ τῷ ἀναθέματι παρέπεμψαν, τὸν δυστυχῆ Εὐτυχῆ, ἀρχιμανδρίτην, καὶ τὸν αὐτοῦ ὑπερασπιστὴν Διόσκορον τὸν μετὰ τὸν Κύριλλον γεγονότα Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπον. Οὗτοι γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην τοῦ Νεστορίου πεσόντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκεῖνου ἀπώλειαν συγκατέπεσον. Διότι ἐκεῖνος μὲν εἰς δύο πρόσωπα καὶ δύο ὑποστάσεις τὸν ἕνα Χριστὸν ἐμέριζεν, οὗτοι δὲ τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, ἐξ ὧν συντίθεται, καὶ ἐν αἷς γνωρίζεται καὶ προσκυνεῖται, εἰς μίαν φύσιν τολμηρῶς συνέχον, μὴ νοοῦντες οἱ ἄφρονες, ὅτι ἐκ τοῦ δυσσεβοῦς τούτου φρονήματος συμπεραίνεται νὰ μὴν ἦναι ὁ Χριστὸς τῆς αὐτῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἄλλης τινός. (2) Ὅθεν ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, ἀκολουθοῦσα εἰς τὸ Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ α'. καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει β'. καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ταῦτὸν εἰπεῖν εἰς τὸν ὅρον τῆς ἐν Ἐφέσῳ γ', ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὴν τοῦ ἁγιωτάτου Λέοντος Ρώμης ἐπιστολὴν, (3) τὸ μὲν κοινὸν Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ α'. Συόδου καὶ ἐν Κων/πόλει β'. ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον, ἀναθεματίσασα ἐκεῖνους ὁποῦ τολμήσουν νὰ προσθέσουν ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ αὐτὸ, ἴδιον δὲ ὅρον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐποίησεν, ἔχοντα ἐπὶ λέξεως ταῦτα (πράξ. ε.) εἰρόμενοι τοίνυν

(1) Ὁ Μαρκιανὸς γαμβρὸς ἦν Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Πουλχερίαν, τὴν ὁποίαν ἐπῆρε μὲν ὡς γυναῖκά του, δὲν ἔσμιξεν ὁμοῦ μὲ αὐτήν. Ἐμείνει γὰρ αὕτη παρθένος ἕως τέλους, κατὰ τὸν Εὐάγγριον βιβλίον β'. κεφ. α'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Οὐ μόνον δὲ ὁ Μαρκιανὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ Πουλχερία ὁμοῦ δὲν ἠμέλησε νὰ συναθροίσῃ τὴν παροῦσαν Σύνοδον. Ἦσαν δὲ παρόντες ἐν αὐτῇ καὶ οἱ δύο κατὰ τὴν γ'. συνέλευσιν, καθίσαντες ἐπὶ θρόνου ἔμπροσθεν τῶν καγκέλλων.

(2) Διότι, ἐν ἦτο μία ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ, ἡ Θεία ἔπρεπε νὰ ἦτο, ἡ ἀνθρωπίνη, ἡ οὔτε Θεία, οὔτε ἀνθρωπίνη. ἀλλ' οὐδετέρα. Καὶ εἰ μὲν ἦτο θεία, ποῦ ἡ ἀνθρωπίνη; εἰ δὲ ἀνθρωπίνη, πῶς οὗτο λέγοντες δὲν εἶναι ἀρνηταὶ τῆς Θεότητος; εἰ δὲ οὐδετέρα, πῶς ὁ Χριστὸς δὲν ἀναπλάττεται ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ Πατρὸς, καὶ ἄλλης φύσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων; οὐ τί ἐν γένειτο δυσσεβέστερον ἢ ἀφρονέστερον; νὰ λέγουσι μὲν ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινεν ἀνθρωπὸς διὰ νὰ φθεῖρη καὶ τὴν ἰδικὴν

τοῦ θεότητα, καὶ τὴν προσληφθεῖσαν ἀνθρωπότητα; ταῦτα λέγει ὁ Φώτιος ἐναντιούμενος εἰς τὴν τῶν Μονοφυσιτῶν δυσσεβίαν ἐν τῇ περὶ τῆς τετάρτης Συνόδου ὑποθέσει.

(3) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ ἅγιος οὗτος Λέων (τοῦ ὁποίου ἐορτάζει τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία Φεβρουαρίου ιη'.) πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυιανὸν κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι, ἀφ' οὗ ἐσύθησεν αὐτὴν, τὴν ἔβαλεν εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου, καὶ μετὰ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς παρεκάλει αὐτὸν, ἐν ἔχῃ κἀνένα λάθος νὰ τὴν διορθώσῃ. Πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφάνη ὁ Ἀπόστολος καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐδιορθώσα αὐτήν. Ἡ δὲ περικοπὴ αὐτῆς ἡ τὰς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν μίαν ὑπόστασιν ἀκριβῶς καὶ ὀψηλῶς θεολογοῦσα, ἔχει ἐπὶ λέξεως οὕτω «Ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος. Καὶ τὸ μὲν αὐτῶν, δια-

τοῖς θεοῖς Πατράσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, συμπρόως ἀπκντες ἐκδι-
δάσκωμεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν Θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι. Θεὸν ἀληθῶς, καὶ ἄνθρωπον
ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, Ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν
ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας. Πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεν-
νηθέντα κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν,
ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν, Υἱὸν, Κύριον,
Μονογενῆ, ἐκ δύο φύσεων ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδικαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, (1) οὐδαμοῦ τῆς τῶν

λάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὑβρεσιν ὑποκείμενον. Καὶ καθά-
περ ὁ Λόγος ἀπὸ τῆς Πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ
σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολείπειν. Εἰς γὰρ
καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς τε Υἱὸς Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς υἱὸς ἀνθρώπου
τυγχάνει. Θεὸς μὲν κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ
ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, ἄνθρωπος δὲ
κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.
Ὅθεν ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἀναγνωσθεῖσης ἐν τῇ παρουσίᾳ Συ-
νόδῳ, οἱ Πατέρες ἐδόξαν· Ἀὕτη ἡ Πίστις τῶν Πατέρων. Αὕτη
ἡ Πίστις τῶν Ἀποστόλων. Πέτρος διὰ Λέοντος ταῦτα ἐφώνη-
σε. Δι' ὃ καὶ Στήλην ὀρθοδοξίας τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν ἐπι-
νόμασε. Γράφει δὲ περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Ἱεροσολύμων
Σωφρόνιος, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Θεόδωρος (οὗ ἡ ἐπισκοπὴ ἦτον εἰς
τὴν Λυβίην) ὄν. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιου Κουβι-
κουλάριος, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ἕνα ἄνθρωπον ὑψηλόν, ἀξιον
πολλῆς τιμῆς καὶ εὐλαβείας, καὶ εἶπεν αὐτῷ, μῆνυσαι εἰς τὸν
Πάπαν Εὐλόγιον, ὅτι ἦλθεν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Λέων διὰ νὰ
τὸν ἀνταμῶσῃ. Ἐδραμεν ὁ Θεόδωρος παρευθὺς εἰς τὸν Πα-
τριάρχην, καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰ ρηθέντα. Καὶ λοιπὸν ἀνταμωθέν-
τες, ἐχαιρέτησεν ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ μετ' ὀλίγα εἶπεν ὁ Λέων
πρὸς τὸν Εὐλόγιον· Ἠξεύρεις διὰ τί ἦλθον; ἦλθον διὰ νὰ σοῦ
εὐχαριστήσω, ὅτι πολλὰ καλὰ ἐνόησες τὴν ἐπιστολὴν μου καὶ
τὴν ἐδιαφέντευσες. Ἠξευρε λοιπὸν, ὅτι μεγάλην χάριν ἔκαμες
ὄχι μόνον εἰς ἐμέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κορυφαῖον Πέτρον, καὶ ταῦτα
εἰκὼν ἀφαντος ἔγινε. Τὸ πρῶτον ἐδιηγήθη τοῦτο ὁ Θεόδωρος εἰς
τὸν Εὐλόγιον· καὶ ἐκεῖνος κλαίων, εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ, τῷ
ποιήσαντι αὐτὸν κήρυκα τῆς ἀληθείας (Δοσιθεὸς σελ. 527. τῆς
Δωδεκαβίβλ.) ἦν δὲ ὁ Εὐλόγιος οὗτος ἐπὶ Μαυρικίου Βασιλέως.
Ἐπειδὴ δὲ οἱ Παπισταὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κακῶς συμπε-
ραίνουσιν ὅτι ὁ Πάπας εἶναι μονάρχης τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐπὶ
τῶν Συνόδων, ἀποκρινόμεθα. Πρῶτον, ὅτι ἀγκαλὰ, καὶ ἡ ἐπι-
στολὴ αὕτη ὀρθοδοξοτάτη τῇ ἀληθείᾳ ἐστὶ, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν
ἀπεδέχθη ὑπὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ'
ἐξετάσθη πρῶτον, ἂν ἦναι σύμφωνος μὲ τὸ Σύμβολον τῆς α'. καὶ
τῆς β'. Συνόδου, καὶ μὲ τὰ πραχθέντα ἐπὶ Κυρίλλου παρὰ τῆς
γ'. Συνόδου, καὶ οὕτω σύμφωνος εὐρεθεῖσα ὑπεγράφη παρὰ τῶν
Ἀρχιερέων ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρουσίας Συνόδου. Δεύτερον,
ὅτι καθὼς ἡ ἐπιστολὴ αὕτη Στήλη τῆς ὀρθοδοξίας ὀνομάσθη ἐν
τῇ δ'. οὕτως ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ, τὰ μὲν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων
τῆς Ἀνατολῆς ἀποσταλέντα γράμματα πρὸς τὸν Ταράσιον,
Στύλος εὐσεβείας ὀνομάσθησαν, ἡ δὲ τοῦ Ταρασίου πρὸς τοὺς ἀ-
νατολικούς ἐπιστολὴ, Ὅρος ὀρθοδοξίας ὀνομάσθη (πράξει δ'. τῆς
ζ'. Συνόδου)· στήλη δὲ ὀρθοδοξίας, στύλος εὐσεβείας, καὶ ὅρος
ὀρθοδοξίας ταῦτά ἐστιν. Ἀρῖνω νὰ λέγω, ὅτι οὐκ ὀνομάσθη ἡ
τοῦ Λέοντος ἐπιστολὴ στήλη ἀπλῶς, ἀλλὰ στήλη τῆς ὀρθοδοξίας,
ὡσάν ὅπου εἶναι καὶ ἄλλαι στήλαι ὀρθοδοξίας, ἡ δὲ τοῦ Ταρα-
σίου ἐπιστολὴ, ὅρος ὀρθοδοξίας ἀπλῶς, καὶ τὰ τῶν ἀνατολικῶν
γράμματα, στύλος εὐσεβείας ἀπλῶς ὀνομάσθησαν. Τρίτον, ὅτι
καθὼς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς εἶπεν
ἡ Σύνοδος· Αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, οὕτω καὶ μετὰ τὴν
ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς α'. καὶ τῆς β'. ἐδόξαν·

Αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων, οὕτω πιστεύομεν πάν-
τες. Καὶ ὅταν ἀνεγνώσθη ἡ τοῦ Κυρίλλου ἐπιστολὴ, ἡ Σύνοδος
εἶπε· Λέων καὶ Ἀνατόλιος οὕτω πιστεύουσι, καὶ ἡμεῖς οὕτω
πιστεύομεν. Κύριλλος οὕτω πιστεύει, αἰωνία ἡ μνήμη Κυρίλ-
λου. Καὶ τοῦτο δὲ προσέθημι, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς τοῦ
Λέοντος ἐπιστολῆς ἡ Σύνοδος καὶ ταῦτα ἐπρόσθεσε· Κύριλλος
οὕτως ἐπίστευσεν. Ὁ Πάπας οὕτως ἠρμήνευσε. Καὶ πάλιν, Λέων
ἐδίδαξε. Κύριλλος οὕτως ἐδίδαξε. Λέων καὶ Κύριλλος ὅμοια ἐδί-
δαξαν. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, ὅτι ἡ μὲν τρίτη Σύνοδος
τὴν πρὸς Νεστόριον ἐπιστολὴν τοῦ Κυρίλλου ἴδιον ὄρον ἐποίησε,
καὶ ἔρα ἐν τῇ προλόγῳ τῆς γ'. ἡ δὲ δ'. τὴν ἐπιστολὴν Λέοντος
ἴδιον ὄρον οὐκ ἐποίησε, καὶ μ' ὅλον ὑποῦ ἐπάσχισαν διὰ τοῦτο
πολλὰ οἱ τοῦ Ρώμης τοποτηρηταί, ἀλλ' εἶπεν, ἄλλος ὄρος οὐ
γίνεται. Τὴν ἐπιστολὴν ὁ ὄρος ἐβεβαίωσεν. Ἐτίθη δὲ μόνον εἰς
τὸν ὄρον ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτο μόνον τὸ, ὅτι δύο φύσεις
εἶναι ἠνωμέναι ἀμερίστως, καὶ ἀσυγχύτως ἐν τῷ Χριστῷ. Ὅθεν
ἐκ τούτων ἀπάντων τὸ φανταζόμενον μοναρχικὸν ἀξίωμα τοῦ
Πάπα κατακηρυγνίζεται καὶ δεικνύεται, ὅτι καὶ ὁ Πάπας, καὶ ὀρ-
θόδοξα φρονῶν, κρίνεται ὑπὸ τῆς Οἰκουμένης Συνόδου, καὶ ἐξε-
τάζεται, ἥτις ἐστὶν ὁ ἔσχατος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κριτής. Περὶ οὗ
ὄρα τὴν α'. ὑποσημαίωσιν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α'. Συνόδου.

(1) Εἰς τρανωτίραν δὲ σαφήνειαν τῶν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύ-
τως ἠνωμένων ἐν Χριστῷ δύο φύσεων, λυπηρὸν μοι ἐφάνη νὰ
μὴ προσθέσω ἐδῶ τὴν ἐρμηνείαν ὑποῦ κάμνει Θεόδωρος ὁ Πρε-
σβύτερος τῆς Ραιθοῦ, κεκμένη ἐν τῇ Βεβηλοθίᾳ τῶν Πατέρων,
Θεολογικωτάτην ὡσαν τῇ ἀληθείᾳ (Δοσιθ. σελ. 469. τῆς Δω-
δεκαβίβλ.), ἔχει δὲ οὕτως· «Οἱ ὀρθόδοξοι τὰς δύο φύσεις ὁμολο-
γοῦσιν οὐσιωδῶς ἠνωμέναις, ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν, ἀδιασπά-
στως ὅμως, καὶ ἀσυγχύτως (ἐξήγησις τοῦ ὄρου)· τὸ μὲν δύο
φύσεις, δηλοῖ τὸ ἑτερογενές, καὶ ἑτεροπόσιον τῶν συναλλοουσῶν δύο
φύσεων, τῆς τε προσλαβούσης θείας, καὶ τῆς προσειλημμένης
ἀνθρωπότητος, τὸ δὲ οὐσιωδῶς δηλοῖ, τὸ μὴ κατ' ἐξοχίαν, ἦγον
μὴ κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐνέργειαν, ἢ κατ' ἀξίαν, ἢ κατ' ἰσότη-
μίαν, ἢ ἀναφορὰν, ἢ σχέσιν, ἢ δύναμιν, ἢ ἑτέραν τινὰ σχετικὴν
ἐνώσειν (καθὼς ἔλεγον ὁ Νεστόριος), ἀλλ' αὕτη ὡσίς καὶ ὑπο-
κειμένη, καὶ πράγματι συνοριστάται ταύτην, καὶ συντ.θεῖσθαι.
Τὸ δὲ ἐνώσει τῇ καθ' ὑπόστασιν δηλοῖ, τὸ μὴ κριτικὸν διαπε-
πλάσθαι τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ αὐτὴν ἐλθεῖν τὴν θείαν, ἀλλ'
ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ ὑπόστασθαι τὴν πρώτην ἀρχὴν, ἦνωται τῇ
θεότητι· (ἄμα γὰρ διεπλάσθη σὰρξ, καὶ ἄμα ἦν τὸ ἐκ τοῦ Λόγου
σὰρξ, κατ' ἄλλον θεολόγον). Τὸ δὲ ἀδιασπάστως ἄμα καὶ ἀ-
συγχύτως, σημαίνει τὸ μηδὲ καινοποιηθῆναι τὰς συναλλούσας
φύσεις διὰ τῆς ἐνότητος, ἀλλὰ τὴν ἐνώσειν τούτων ἀεί τε καὶ
ὡσαύτως διαφυλάχθαι, καὶ ἑκατέραν τῶν φύσεων μένειν ἀμειώ-
τως ἐπὶ τῷ οὐσιωδῶς ὄρῳ καὶ λόγῳ. Ἐνταῦθεν ἐκ τῆς ἐρμηνείας
ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὅπου οἱ Πατέρες ὀνομάζουσι, κατὰ φύ-
σιν, καὶ φυσικὴν τὴν τῶν δύο φύσεων ἐπὶ Χριστῷ ἐνώσειν, δὲν
φανερῶνται μὲ τὸ ὄνομα φυσικὴν, ὅτι ἡ ἐπὶ Χριστῷ ἐνώσις
τῆς ἀνθρωπότητος ἐγένετο ἐν τῇ φύσει, καὶ κατὰ φύσιν. Ἀ-
παγο· (εἰ γὰρ τοῦτο ἦτον, ἔπρεπε κατὰ τὸ ἀκλόνητον, ἐκ τῶν
δύο φύσεων νὰ ἀποτελεσθῇ μία φύσις σύνθετος, ὅπερ τῶν μονο-

φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπο, καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. Οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον, ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἓν καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν, καὶ μονογενῆ Θεὸν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καθάπερ ἄνωθεν οἱ Προφῆται περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν παραδέδωκε Σύμβολον». Ἀκούσῃ δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ τὸ προτοῦ ἐν Ἐφέσῳ συστάν ληστρικὸν συνέδριον ἐν ἔτει 448, ἐν ᾧ ὁ μὲν Διόσκορος πρόστατο, τὸν Εὐτυχεῖ ὑπερασπιζόμενος, οἱ δὲ τοῦ Ῥώμης τοποτηρηταὶ οὐκ εἰσηκούοντο, ὁ δὲ ἅγιος Φλαυϊανὸς Κωνσταντινουπόλεως, λακτισθεὶς, καὶ μὲ πολλὰς μαστιγὰς πληγωθεὶς, ἐτελεύτησεν. Ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ (πράξ. ἡ.) ὁ μακάριος Θεοδώρητος, εἰπὼν «Ἀνάθεμα Νεστορίῳ, καὶ τῷ μὴ λέγοντι Θεοτόκον τὴν Ἀγίαν Μαρίαν καὶ τῷ μερίζοντι τὸν ἕνα Υἱὸν τὸν μονογενῆ», ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐτυχεῖ ἀναθεματίσας, καὶ πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ὑπογράψας εἰς τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ψηφισθέντα, ἐδικαιώθη καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐν τῇ Συνόδῳ, καὶ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀνέλαβε. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας τριάκοντα Κανόνες ἐξέδωκεν, εὐρισκομένους ἐν τῇ ἐκ. πράξει αὐτῆς, ἐπικυρουμένους μὲν καὶ βεβαιουμένους ὀνομαστικῶς καὶ ὠρισμένως ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε'. ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν α'. τῆς ζ', ὅτινες εἶναι ἀναγκαῖοι πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐκοσμίαν καὶ κατάστασιν. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου εἰς τρεῖς τόμους διαίρουσιν, καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιέχει διαφόρους ἐπιστολάς, καὶ τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Φλαυϊανοῦ, καὶ ἐν Ἐφέσῳ, ὑπὸ τῆς ληστρικῆς Συνόδου πεπραγμένα, ὁ δὲ β'. τόμος περιέχει τὰς δεκαεξὶ πράξεις αὐτῆς ταύτης τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, ὁ δὲ γ'. τόμος περιέχει διαφόρους ἐπιστολάς τῆς Συνόδου καὶ τῶν Βασιλέων, καὶ ἄλλα μερικὰ, ὅσα μετ' αὐτῆν ἐγέναν ἀποβλέποντα πρὸς αὐτὴν (1). (Ὅρα τὸν Δοσιθ. ἀπὸ σελ. 331 ἕως 397, καὶ τὸν β'. τόμον τῶν Συνοδικῶν.)

φυσικῶν ἦτο δυσσεβὲς φρόνημα, καὶ ὄχι ὀρθόδοξον φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἣτις δογματίζει, ὅτι αἱ δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ ἠνώθησαν, ὄχι κατὰ τὴν φύσιν, ἢ ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ καθ' ὑπόστασιν, καὶ ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. Δι' ὃ καὶ μία ὑπόστασις ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ σύνθετος ἐκ τῶν δύο φύσεων Θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος). «Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα φυσικῆν, καὶ κατὰ φύσιν, φανερόνους οἱ Πατέρες, ὅτι ἀληθῶς, καὶ πραγματικῶς ἡ ἔνωσις αὕτη γέγονεν, ὡς ἠρμήνευσεν ὁ ρηθεὶς Θεόδωρος ὁ τῆς Ραϊθῶ, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα ὁ θεσπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, καὶ τῆς ἀπορητήτου ταύτης καὶ ἀπερινοήτου ἐνώσεως διαπρύσιος ἐρμηνεύς. Οὗτος γὰρ εἰπὼν ἐν τῷ γ'. Ἀναθεματισμῷ «Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις (ἦτοι τὰς ὑπαρκτικὰς καὶ ὑφειστώσας, ἦτοι πραγματικὰς φύσεις) μετὰ τὴν ἔνωσιν, μόνη συνάπτων αὐτὰς συναφεία, τῇ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἡγῶν αὐθεντίαν ἢ δυναστείαν, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον Συνόδῳ τῇ καθ' ἔνωσιν φυσικῆν, ἀνάθεμα ἔστω.» Οὗτος, λέγων, τοῦτο εἰπὼν, ἐξηγεῖ καὶ ἐν τῇ ἐπιλύσει τοῦ ἀναθεματισμοῦ τούτου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τὴν ἀντίρρησην τῶν ἀνατολικῶν, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Θεοδώρητου, καὶ εἰς τὰ τρία μέρη ὁμοῦ, ὅτι ἡ φυσικὴ ἔνωσις, ὅπου εἶπε, δηλοῖ τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικῆν, φέρων εἰς παράδειγμα, καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς τέκνα ὀργῆς. Ἄλλοι δὲ τινες Θεολόγοι τὴν φυσικῆν ταύτην ἔνωσιν ἐρμηνεύουσιν, ἀντὶ τοῦ ὑποστατικῆν, ἐπειδὴ καὶ ὑπόστασις οὐσία, καὶ φύσις μετὰ ἰδιωμάτων παρὰ τῶν θεολογούντων, καὶ φιλοσοφούντων ὀρίζεται, καὶ μάλιστα παρὰ τῆς ζ'. Συνόδου ἐν τῇ ε'. πράξει αὐτῆς.

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Εὐτυχεῖς ποτὲ μὲν ἔλεγεν, ὅτι ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὴν μητέρα, οὔτε μὲ ἡμᾶς, ποτὲ δὲ, ὅτι πρὸ μὲν τῆς ἐνώσεως, δύο φύσεις ἦσαν ἐν τῷ Χριστῷ, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν μία, δι' ὃ καὶ ἐκ μὲν δύο φύσεων ἔλεγεν εἶναι τὸν Χριστὸν, πρὸ τῆς ἐνώσεως δηλ. οὐχὶ δὲ καὶ ἐν δύο φύσεσι, μετὰ τὴν ἔνωσιν δηλ. καὶ διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη εἶπεν εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῶν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐκ τοῦ μονοφυσίτου δὲ Εὐτυχοῦς τούτου, ὡς ἀπὸ

τινος ὕδρα πολυκεφάλου πολλαὶ αἱρέσεις μετὰ ταῦτα ἐφύτρωσαν. Οἱ Θεοπασχίται, οἱ λέγοντες, ἅγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὃν ἤρχε Πέτρος ὁ Κναφεὺς (περὶ οὗ δρα τὸν πᾶ. τῆς ε'.), ἡ γὰρ ἀνθρωπότης ἐτρέπη εἰς τὴν Θεότητα, κατὰ τοὺς μονοφυσίτας. Λοιπὸν ὅλη ἡ ἀγία Τριάς ἔπαθε, ὡς φεῖσαι Κύριε! μιᾶς οὐσῆς φύσεως τῆς Θεότητος· δι' ὃ καὶ εἰς τὴν ἀγίαν Τριάδα, τὴν διὰ τοῦ τρισαγίου ὑμνουμένην, τὴν βλασφημίαν ταύτην ἐτόξευσαν οἱ ἐμβρόντητοι. Ἐκ τῶν Μονοφυσιτῶν οἱ Σεβηριανοὶ ἐβλάστησαν ἀπὸ Σεβήρου τινὸς μοναχοῦ, Ἐπισκόπου γενομένου Ἀντιοχείας. Ἐξ αὐτῶν οἱ Ἰακωβίται, ἀπὸ Ἰακώβου τινὸς Σύρου ἀνδρὸς, καὶ ποταποῦ εἰς τὸ γένος, Ζανζάλου ἢ Τζαντζάλου ὀνομαζομένου, ὁ ὁποῖος ἔγεινε καὶ ἀρχηγὸς τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρμενίων. Ἐξ αὐτῶν Γαϊανίται, ὅστις Γαϊανὸς ἠκολούθησεν εἰς τὴν αἵρεσιν Ἰουλιανοῦ Ἐπισκόπου Ἀλικαρνασσοῦ, ἢ Ἀλικαρνασσεῖως, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη Ἀλεξανδρείας. Ἐλεγον δὲ οὗτοι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο πάντῃ ἀπαθής, δι' ὃ καὶ Ἀπαθίται ὀνομάζοντο, ὅτινες ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ Αἰγύπτιοι ὀνομάζοντο, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ οἱ Κόπται ἠκολούθησαν. Ἐκ τῆς ρίζης δὲ τῶν Μονοφυσιτῶν ἐβλάστησεν καὶ ἡ αἵρεσις τῶν Μονοβελητῶν μετὰ ταῦτα. Εἰ γὰρ μία κατ' αὐτοὺς φύσις ἦν ἐν τῷ Χριστῷ, ἀκόλουθον εἶναι ὅτι ἡ μία αὕτη φύσις νὰ ἔχη καὶ μίαν θέλησιν. Ἐξ αὐτῶν οἱ Ἀγνοῖται, ὧν ἀρχηγὸς ἦν ὁ Θεμιστίας, ὅτινες ἔλεγον ὅτι ὁ Χριστὸς ἠγνόει τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, σχισθέντες, κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν, ἀπὸ τοῦ μονοφυσίτου Θεοδοσιανοῦ. Ἐξ αὐτῶν οἱ Τριθεῖται, ὅτινες ἐπὶ τῆς ἀγίας Τριάδος ἔλεγον κοινὴν οὐσίαν καὶ φύσιν, καὶ μερικὴν ὡς ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνθρώπων, ὧν ἀρχηγὸς ἦν Ἰωάννης Ἀλεξανδρεὺς ὁ φιλόπονος. Ἀκέφαλοι δὲ μὲ ἕνα λόγον ὅλοι οἱ μονοφυσίται ὀνομάζοντο, καθ' ὅτι ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸν Μογγὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας διὰ τὴν φανερά δὲν ἀνεθεμάτιζε τὴν δ'. Σύνοδον, ὡς λέγει ὁ Λεόντιος, ἢ διὰ τί ἐποίησαν διαφόρους παρασυνάξεις καὶ παραβαπτίσματα, καὶ ἄλλας καινοτομίας καὶ σχίσματα, καθὼς λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος, ἢ διὰ τί ἐσχίσθησαν ἀναμεταξύ των ὅτε Σεβήρος καὶ Ἰουλιανὸς περὶ φθάρτου καὶ ἀφθάρτου καὶ ἄλλοι μὲν ἠκολούθηον εἰς τὸν ἕνα, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀκέφαλοι ἐλέγοντο, διὰ τὴν δὲν

ΟΙ Δ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Δ'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς ς'. β'. || Τους παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων καθ' ἐκάστην Σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας Κανό-
τῆς ζ'. α'. || νας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρῶν Κανῶν δικαίον κρίνει νὰ κρατοῦσιν, ἤτοι νὰ ἔχουσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ὅλοι οἱ Κανόνες ὅπου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν ἐξεδόθησαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, εἴτε πρὸς δογμάτων ἀκρίβειαν, εἴτε καὶ πρὸς Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν χρησιμεύοντες καθ' ἐκάστην Σύνοδον Οἰκουμενικὴν τε καὶ τοπικὴν.

Συμφωνεῖα.

Τὰ αὐτὰ δὲ μετὰ τὸν παρόντα κανόνα καὶ ὁ β'. τῆς ς'. καὶ ὁ α'. τῆς ζ'. διορίζουσι νὰ μένουσι βέβαιοι οἱ, τε Ἀποστολικοὶ, καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν Συνοδικοὶ καὶ Πατρικοὶ Κανόνες. Καὶ ὅρα τὰ περὶ τῶν Κανόνων ἐν γένει προλεγόμενα ἐν ἀρχῇ τῆς Βίβλου.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃ, καὶ εἰς πράσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν Ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ Πρεσβυτέρους, ἢ Διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν Οἰκονόμον, ἢ Ἐκδικον, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅπως τινὰ τοῦ Κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνεύετω περὶ τὸν οἰκείον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὐπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δὲ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς, καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἢ Μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ μὲν Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροί τε καὶ Διάκονοι χειροτονοῦνται, κατὰ τὸν Ζωναρῶν, οἱ δὲ Ἀναγνώσται καὶ Ψάλται καὶ Ἠγούμενοι χειροθετοῦνται καὶ σφραγίζονται (1), οἱ δὲ, προβάλλοντες μόνον χωρὶς σφραγίδος, ὡς οἱ Οἰκονόμοι (2) καὶ Ἐκδικοὶ, καὶ Παραμονάριοι, ἤτοι Προσμονάριοι. Ὅποιος λοιπὸν Ἐπίσκοπος (διορίζει ὁ πα-

ὑπετάσσοντο εἰς μίαν κεφαλὴν, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν εἰς ἓνα, ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλον, διαφόρως ἀπ' ἀλλήλων καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποσχισθέντες. (Ὁρα παρὰ Δοσιθ. σελ. 470 τῆς Δωδεκαβίβλου καὶ παρ' ἄλλοις). Ὅλοι δὲ οἱ μονοφυσίται καὶ Θεοπασχίται, εἰκόνα Χριστοῦ οὐκ ἐδέχοντο κατὰ τὴν ς'. πρᾶξιν τῆς ζ'. Συνόδου, ἐπειδὴ καὶ ἔλεγον ὅτι ἡ περιγραπτὴ καὶ εἰκονιζομένη φύσις τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεκράθη, καὶ μετετρέπη εἰς τὴν φύσιν τῆς Θεότητος. Ἀστείος δὲ ἐστάθη ὁ ἐλεγκτὸς, ὅπου ἔκαμεν ὁ Ἀλαμούνδαρος, ὁ πρῶτος τῶν Σαρακηνῶν. Οὗτος γὰρ ἀποῦ ἔγινε Χριστιανὸς, ἐπειδὴ καὶ ἔστειλεν εἰς αὐτὸν δύο Ἐπισκόπους ὁ Σεβήρος διὰ νὰ τὸν ἐλύσῃ εἰς τὴν αἴρεσιν αὐτοῦ, θέλων ἐλέγξαι αὐτούς, εἶπεν. Ἀλλὰ δὲν ἤξεύρετε, ὅτι γράμματα μοῦ ἔστειλαν. καὶ μέσα εἰς αὐτὰ μοὶ φανερώσονται ἐκεῖνοι. ὅπου τὰ ἔγραψαν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ τοῦ Σεβήρου Ἐπίσκοποι, ὅτι τοῦτο νὰ γένη εἶναι ἀδύνατον. Τότε ὁ Ἀλαμούνδαρος ἀποκριθεὶς εἶπε, καὶ ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἔχη δύο φύσεις, καθὼς ἐσεῖς λέγετε, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὸν Σταυρὸν; ἐπειδὴ ἡ Θεότης αὐτοῦ εἶναι

ἀπαθὴς, καὶ δὲν ἀποθνήσκει (Δοσιθ. σελ. 424 τῆς Δωδεκαβίβλου).

(1) Σημειώσαι δὲ, ὅτι τὴν παρὰ Ἀρχιερέως γεννημένην κουρὰν τῶν Κληρικῶν σφραγίδα ἐπικουρίδος καὶ ἐπικουρίδα ἐπισκοπικὴν ὀνομάζει ὁ Βαλσαμῶν, ἀπόκαρσιν δὲ, τὴν τῶν μοναχῶν, (ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ λγ'. τῆς ς', καὶ ἐπικουρίδα μοναχικὴν τῇ ἑρμ. τοῦ οζ'. τῆς ς').

(2) Οἱ μὲν Οἰκονόμοι ἐγίνοντο διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα κατὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τὸν Γ. Θεοφίλου, κς'. τῆς δ'. καὶ ια'. τῆς ζ'. οἱ δὲ Ἐκδικοὶ ἐγίνοντο διὰ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἀδικουμένους, νὰ λυτρώσῃ τοὺς τυραννομένους ὑπέτινων, καὶ νὰ ἐκδικοῦν τοὺς διὰ οἰανδήποτε κακίαν καὶ ἐπὶ τῆσιν προσφεύγοντας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δύο λογίων δὲ ἦσαν οἱ Ἐκδικοὶ, ἐκκλησιαστικοὶ, κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, καὶ ἐξωτερικοὶ, καὶ Βασιλικοὶ, κατὰ τὸν πγ'. καὶ ρζ'. τῆς ἐν Κερθαγ. Ἐλέγοντο δὲ αὐτοὶ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Δεφένσορες καὶ Ἐκκλησιέκδικοι, κατὰ τὸν Ἰουστινιανόν. Δώδεκα δὲ ἦσαν οὗτοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὧν ὁ πρῶτος ἐλέγετο Πρωτέκδικος, ὅστις μετὰ τῶν δύο ἐκδικῶν ἔκρινε τὰς μικρὰς

ρῶν Κανῶν) τούτους πάντας καὶ τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς ποιήσοι μὲ χρήματα, καὶ δι' αἰσχροκέρδειαν τοῦ πω-
λήσει τὴν ἀπώλητον χάριν τοῦ Πνεύματος, οὗτος ἐλεγχθεὶς, ἄς καθαιρήται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης.
Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τοιοῦτοτρόπως χειροτονηθῆ, ἄς μὴ ὠφελῆται ἀπὸ τὴν κατὰ πραγματείαν ταύτην χει-
ροτονίαν ἢ προβολὴν, ἀλλὰ ἄς ἦναι καὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ ὄφικίου ὁποῦ ἔλαβεν ἀπόβλητος. Εἰ δὲ τινὰς
ἤθελε γίνεαι μεσίτης εἰς τὰς αἰσχροκερδείας ταύτας, εἰ μὲν εἶναι Κληρικὸς, ἄς καθαιρήται, εἰ δὲ Μοναχὸς ἢ λαϊ-
κός. ἄς ἀναθεματίζεται, Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κθ'. καὶ λ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ κατειλεγμένων τινὲς διὰ αἰσχρο-
κέρδειαν ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωτοὶ, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς
μὲν τοῦ Θεοῦ λειτουργίας καταρραθυμοῦντες, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους,
καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς ἀναδεγόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. Ὄρισε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη Σύ-
νοδος, μηδένα τοῦ λοιποῦ μὴ Ἐπίσκοπον, μὴ Κληρικόν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθῶσθαι κτή-
ματα, ἢ πραγμάτων ἐπιτάγειν ἑαυτὸν κοσμικαῖς διοικήσεσι, πλὴν εἰ μὴ που ἐκ νόμων καλοῖτο εἰς
ἀφηλίκων ἀπαρχίτητον ἐπιτροπὴν, ἢ ὁ τῆς πόλεως Ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέψοι φροντίζειν
πραγμάτων, ἢ ὄρφανῶν, ἢ γηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς
δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ τις παραβαίνειν τὰ ὠρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσοι,
ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικῶς ὑποκείσθω ἐπιτιμίαις.

Τῶν Ἀποστ.
ς'. π.α. π.γ'.
τῆς Δ'. ζ'. τῆς
δ. καὶ β'. δ.
τῆς Καθ. ιθ.
τῆς ζ'. ι'.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρῶν Κανῶν διορίζεται ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς Συνόδου πῶς μερικοὶ Κληρικοὶ, διὰ
αἰσχροκέρδειαν πακτόνουσι ξένα ὑποστατικά, καὶ ἐργολαβοῦσιν (1), ἤτοι εἰς κοσμικὰ πράγματα τὸν ἑαυτὸν
τοὺς περιπλέουσι διὰ κέρδος, ἀμελοῦντες τὰς τῆς ἱερωσύνης ὑπηρεσίας, εἰς τοὺς οἴκους δὲ τῶν κοσμικῶν εἰσερ-
χόμενοι, καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν διὰ φιλαργυρίαν ἀναλαμβάνοντες· διὰ τοῦτο ὤρισεν ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, εἰς
τὸ ἐξῆς κανόνας Ἐπίσκοπος ἢ Κληρικὸς, ἢ Μοναχός, νὰ μὴ πακτόνη ὑποστατικά, ἢ νὰ ἐμβάλλῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ
εἰς διοικήσεις πραγμάτων κοσμικῶν, ἔξω μόνον ἂν ἀπὸ τοὺς νόμους καλῆται εἰς τὸ νὰ γένη ἐπίτροπος μὲν τῶν
ἀνήθων παίδων (2) (ἀνηθοὶ δὲ λέγονται ἀπὸ γεννήσεως ἕως τῶν ιδ'. χρόνων), κουράτωρ δὲ, ἤτοι φροντιστὴς
καὶ ἐπιμελητὴς τῶν ἀφηλίκων (ἀφήλικες δὲ λέγονται ἀπὸ τοῦ ιδ'. ἕως τοῦ κε'.), καὶ ἔξω, ἂν ὁ τῆς πόλεως
Ἐπίσκοπος παρακινήσῃ αὐτὸν νὰ φροντίσῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, ἢ ὄρφανὰ, καὶ χήρας ἀπρονοήτους, καὶ
ἄλλα πρόσωπα ὁποῦ χρειάζονται μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως, ὅχι διὰ κανόνος κέρδος
καὶ ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ τινὰς ἤθελε τολμήσει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παραβῇ ταῦτα,
ὁ τοιοῦτος ἄς γένη ὑπεύθυνος εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια. Ποῖα δὲ εἰσι ταῦτα; ἄπερ οἱ ἀποστολικοὶ Καν-
όνες διορίζουσιν· ἢ ἀπὸ τοῦ Κλήρου δηλαδὴ αὐτῶν ἔκπτωσις. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον, τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν
τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῷ μοναχικῷ κεχηρημένοι προσχῆματι, τὰς τε ἐκκλησίας, καὶ τὰ
πολιτικά διαταράττουσι πράγματα, περιϊόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾶν ἐπιτηδεύοντες, ἔδοξε μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾶν μο-
ναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου. Τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν

Τῆς δ'. κδ'.
τῆς ζ'. κ.α. τῆς
δ. καὶ β'. δ.

ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Προσμονᾶριοι δὲ
ἐγίνοντο διὰ νὰ παραμένουν εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτοῖς ἐκκλη-
σίαν, καρτεροῦντες, καὶ ὑποδεχόμενοι τοὺς εἰς προσκύνῃσιν ἐρ-
χομένους.

(1) Ἐργολάβοι κυρίως εἶναι οἱ τεχνῖται ἐκεῖνοι ὁποῦ δίδουσιν
ἀρραβῶνας, καὶ καταπιάνουσι μίαν δουλείαν, μὲ ὑπόσχεσιν, ὅτι
νὰ μὴ τὴν ἀφήσουν, ἕως οὗ νὰ τὴν τελειώσουν, κατὰ τὸν Ἀρμε-
νόπουλον (βιβλ. γ'. τίτλ. η').

(2) Διὰ ποίαν δὲ ἀφορμὴν ὁ Κανὼν μὲν οὗτος συγχωρεῖ νὰ
γίνωνται οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ ἐπίτροποι καὶ κουράτορες,
ἢ δὲ ρηγ', τοῦ Ἰουστινιανοῦ* Νεαρὰ κωλύει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦτο;
ἢ κωλύει αὐτοὺς, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, διὰ νὰ μὴ γίνωνται

ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ ὅταν ἀπὸ τοὺς νόμους μόνον εἰς τοῦτο καλῶνται
ὄχι δὲ καὶ ὅταν καὶ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων εἰς τοῦτο παρακα-
λεσθῶν. Ὁ δὲ χαρτοφύλαξ Πέτρος λέγει, ὅτι οἱ μοναχοὶ οὔτε
παιδία νὰ ἀναδέχωνται ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος (εἰμὴ ἐκ μεγάλης
ἀνάγκης, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κδ'. τοῦ Νηστευτοῦ),
οὔτε ἀδελφοποιίας νὰ κρατοῦν. Παρὰ Κανόνας γὰρ ταῦτά ἐστι
(σελ. 395. Γιοῦρ. Γραικορ.). Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ χαρτοφύλαξ
λέγει, ὅτι προστάζει ἐνταλματικῶς ἡ Ἐκκλησία εἰς τοὺς ἡγου-
μένους καὶ Ἐξάρχους τῶν μοναστηρίων συντεκνίας καὶ ἀδελφο-
ποιήσεις οἱ μοναχοὶ νὰ μὴν κάμνουν, καὶ ὅτι ἀδελφοποιίας ὁ νό-
μος μὲ τὴν ἐλθότητα δὲν δέχεται (σελ. 342. τῆς αὐτῆς βιβλ.), καὶ
ὄρα εἰς τὸ περὶ ἀδελφοποιίας Κεφάλαιον ἐν τῷ περὶ συνοικεσίων.

καὶ χώραν μονάζοντας, ὑποτετάχθαι τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ, ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο, προσκαρτεροῦντες, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, Ἄποστ. πβ'. μῆτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν, ἢ ἐπικοινωνεῖν, καταλιμπάνοντες τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μήποτε ἄρα ἐπιτραπέειν διὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου. Βασ. μ'. μβ'. Μηδένα δὲ προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δοῦλον ἐπὶ τῷ μονάσαι παρὰ γνώμην τοῦ οἰκ. ἐν Καρθ. ιδ'. ἢ τῆς ς'. ἰδίου δεσπότη. Τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτον ἡμῶν τὸν ὄρον, ὠρίσαμεν ἀκοινωνήτον εἶναι, πε'. τῆς ἐν Γάγγ. γ'. ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται. Τὸν μὲν τοι Ἐπίσκοπον τῆς πόλεως χρῆ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων.

Ἑρμηνεία

Ταῦτα διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν. Οἱ ἀληθῶς καὶ χωρὶς κἀμμίαν ὑπόκρισιν τὴν μοναχικὴν ζωὴν μεταχειριζόμενοι, ὡς ἀξιώνωνται τῆς προεπούσης τιμῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ μερικοὶ μεταχειρίζονται τὸ μοναχικὸν σχῆμα πρὸς ἐπίδειξιν καὶ δόξαν διὰ τὰ τιμῶνται, καὶ συγγέουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα, θέλοντες τὰ διοικοῦσιν αὐτὰ, καὶ περιτριγυρίζουσι μὲν μὲ ἀδιαφορίαν εἰς τὰς πόλεις, μοναστήρια δὲ ἐδικὰ τοὺς ἐπιτηδεύουσι. τὰ οἰκοδομοῦν, διὰ τοῦτο ἐφάνη εὐλογον, κἀνένας μοναχὸς μήτε εἰς χωρίον, μήτε εἰς πόλιν, μήτε εἰς ἔρημον, ἢ εἰς ἄλλο κἀνένα μέρος τὰ οἰκοδομῆ καὶ τὰ συνιστᾷ μοναστήριον, ἢ οἶκον εὐκτήριον, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου (1). Οἱ δὲ Μοναχοὶ οἱ εἰς κάθε πόλιν καὶ χωρίον εὐρισκόμενοι τὰ ὑποτάσσονται εἰς τὸν τοῦ τόπου Ἐπίσκοπον, καὶ τὰ ἡσυχάζουσιν, εἰς μόνῃ τὴν προσευχὴν καὶ νηστείαν σχολάζοντες, καὶ διαμένοντες εἰς τὰ μοναστήρια ἐκεῖνα, ὅπου ἐκουρεύθησαν, χωρὶς τὰ ἀφίνουσι αὐτὰ (ὄρα τὸν κ'. τῆς ζ'.) καὶ τὰ περιπλέκουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα (2), ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην καὶ χρεῖαν διορισθῶν εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, κρίναντος αὐτοὺς ἐπιτηδεύουσιν. Ἐφάνη δὲ εὐλογον πρὸς τοῦτοίς, τὰ μὴ δέχεται κἀνένας δοῦλος εἰς μοναστήριον τὰ κουρεύεται Μοναχὸς χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ αὐθέντου του, ἵνα μὴ καὶ οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τοὺς Μοναχοὺς τὰ περιπλέκωνται εἰς κοσμικὰ, καὶ οἱ αὐθένται λυπούμενοι διὰ τοὺς δούλους τῶν, βλασφημῶσι τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, καὶ ἐντεῦθεν βλασφημῆται δι' αὐτῶν τὸ

(1) «Δι' ὃ καὶ ἡ ζ'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, ἧτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ζζ'. καὶ ἡ γ'. τοῦ β'. τίτλ. ἧτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ρλγ'. κειμένη ἐν βιβλ. ἐ. τῶν Βασιλ. τίτλ. γ'. κεφ. δ'. καὶ ἐ. (παρὰ τῷ νομικῷ τοῦ Φωτίου τίτλ. γ'. κεφ. ιδ'. καὶ τίτλ. ια'. κεφ. α.) θεσπίζουσιν, ὅτι, ἐκεῖνος ὅπου θέλει τὰ κτίσῃ εὐκτήριον οἶκον, ἢ ἐκκλησίαν, ἢ μοναστήριον, τὰ ὁμιλῆ πρῶτον περὶ τοῦτου μὲ τὸν Ἐπίσκοπον, τὰ χαρίζῃ τὰ ἱκανὰ διὰ τὸ καύσιμον τῶν λαμπάδων καὶ λύχνων τοῦ ναοῦ, τὰ ἱκανὰ διὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν, διὰ τὴν τροφὴν τῶν προσμοναρίων καὶ μελλόντων ἐκεῖσε κατοικεῖν, καὶ τότε τὰ φανερώνη ὁ Ἐπίσκοπος εἰς ὄλους τὸ πρᾶγμα, καὶ πηγαίνοντας παρρησίᾳ εἰς τὸν τόπον ὅπου μέλλει τὰ γένη ἢ οἰκοδομῆ, τὰ κἀμνη εὐχὴν, καὶ τὰ πηγυρὴ σταυρὸν εἰς αὐτὸν, καὶ τότε τὰ ἀρχινᾷ ἢ οἰκοδομῆ. Λέγουσι δὲ πρὸς τοῦτοίς, ὅτι ὅποιος κἀμνη ἀρχὴν τὰ κτίσῃ ταῦτα ἐξ ἀρχῆς, ἢ τὰ ἀνακαινίσῃ παλαιὰ ὄντα, τὰ ἀναγκάζεται τόσον αὐτὸς, ὅσον καὶ οἱ κληρονόμοι του ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον καὶ τοὺς οἰκονόμους, καὶ ἀπὸ τὸν ἐξουσιαστὴν τοῦ τόπου τὰ τελειώσῃ τὴν οἰκοδομὴν ὅπου ἀρχισε, καὶ τὰ μὴ τὴν ἀφίνη κολωβήν.»

(2) Ὡστε κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον οὔτε οἱ καλούμενοι Ἱερομόναχοι πρέπει, ἢ τὰ χειροτονῶνται, ἢ τὰ εὐρισκῶνται ὄλως ἐφημερεύοντας εἰς τὰς ἐν τῷ κόσμῳ ἐκκλησίας. Μοναχοὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ὄνομά τοὺς εἶναι, καὶ παρθενίαν ἐπαγγέλλονται, δι' ὃ καὶ εἰς μοναστήρια πρέπει καὶ τὰ χειροτονῶνται, καὶ τὰ μένου ἐνεργῶντες τὰ τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὄχι ἐν τῷ κόσμῳ. Ὡθεν τοῦτο βεβαιῶν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ τῶν φιλοσόφων ὑπατος, ἐδιώρισεν, ὅτι ὄλαι αἱ ἱεροπραξίαι ὅπου τελοῦνται ἐν κόσμῳ, τὰ γίνονται ἀπὸ κοσμικοὺς Ἱερεῖς, καὶ ὄχι ἀπὸ Ἱερομόναχους· οἱ δὲ Ἱερομόναχοι τὰ εὐρισκῶνται εἰς τὰ μοναστήρια τῶν, ὡς λέγει ὁ Βαλαμών (σχόλ. εἰς τὸ γ'. Κεφάλαιον τοῦ α'. τίτλ. τοῦ νομικοῦ τοῦ Φωτίου)· ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ χαρ-

τοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας λέγει, ὅτι οὔτε Ἱερομόναχος γάμον ἢμπορεῖ τὰ εὐλογῆσῃ, οὔτε μέσα εἰς μοναστήριον (σελ. 395. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.)· ὄθεν παρὰ Κανὼνας ποιοῦσιν οἱ τοὺς τοιοῦτους Ἱερομόναχους χειροτονοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν Ἀρχιερεῖς, καὶ ὡς διορθῶσιν τὸ ἄτοπον. Διότι διὰ ὄσα κακὰ καὶ ἁμαρτίας κἀμουν οἱ Ἱερομόναχοι αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ κόσμου συναναστροφόμενοι, διὰ ὄλα ἔχουν τὰ παιδευθῶν οἱ χειροτονοῦντες αὐτοὺς Ἀρχιερεῖς. Ὡτω γὰρ φησιν ὁ Θεῖος Χρυσόστομος· «Μὴ γὰρ μοι εἶπης ὅτι ὁ Πρεσβύτερος ἡμαρτε, μηδὲ ὅτι ὁ Διάκονος. Πάντων τοῦτων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν χειροτονησάντων αἱ αἰτίαι φέρονται» (λόγ. γ'. εἰς τὰς πράξεις σελ. 627. τοῦ δ'. τόμου.). Κατὰ τοῦτον τὸν Κανὼνα οὐ καλῶς ποιοῦσι καὶ ἐκεῖνοι οἱ Μοναχοὶ ὅπου ἀφίνουσι τὰ μοναστήρια τῶν, ἢ τὰ κελλία καὶ σκήτας τῶν, καὶ πηγαίνου εἰς τὸν κόσμον, διὰ τὰ ζητοῦν ἐλεημοσύνην. Διατὶ πίπτουσιν εἰς πολλὰς παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ βλάβας ψυχικὰς. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος συγχωρεῖ τὰ εὐγαίνου οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τὸ μοναστήριον, καὶ τὰ ὄδοιποροῦν διὰ τὰς ἀναγκαίας χρεῖας τοῦ Κοινοβίου, καὶ τρόπον τινὰ ἐλέγχει ἐκείνους ὅπου δι' ἀμέλειαν παραιτοῦνται καὶ δὲν θέλου τὰ εὐγαίνου ἔξω (ἀσκητικ. Διατάξ. κς')· ἀλλὰ πάλιν ὁ αὐτὸς Βασίλειος λέγει, ὅτι ὁ προεστὴς τὰ στέλλῃ εἰς τὰς τοιαύτας χρεῖας τοῦ Κοινοβίου, ἐκεῖνον ὅπου δύναται καὶ τὸν ἑαυτὸν του τὰ φυλάξῃ ἀβλαβῆ, καὶ τὰ ὠφελήσῃ καὶ τοὺς συνομιλοῦντας μὲ αὐτόν. Ἐὰν δὲ τοιοῦτος ἀδελφὸς δὲν εὐρίσκειται εἰς τὸ μοναστήριον ἐπιτήδειος καὶ δυνατὸς, κἀλλιον εἶναι τὰ ὑπομένου οἱ ἀδελφοὶ κάθε ὀλίψιν καὶ στενοχωρίαν μὲχρι θανάτου, παρὰ διὰ σωματικὴν παρηγορίαν τὰ παραβλέψου τὴν προφανῆ βλάβην τῆς ψυχῆς ἐκείνου ὅπου μέλλει τὰ ἀποσταλῆ. Καὶ ἀφ' οὔ δὲ ἐπαναγυρῆσῃ ὁ ἀδελφὸς, πρέπει τὰ τὸν ἐξετάξῃ ὁ προεστὴς πῶς ἀπέρασεν εἰς τὴν ἀπόδημίαν του. Καὶ τὰ μὲν καλῶς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, τὰ ἐπαινεῖ, τὰ δὲ κακῶς, τὰ διορθῶν κ.τ.λ. (ὄρα κατὰ πλάτος μδ').

ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὅστις δὲ παραβῇ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ ἀφορίζεται. Καθὼς ἕως οἱ Μοναχοὶ πρέπει νὰ σχολάζουσιν εἰς τὰ ἀνήκοντα ἔργα τοῖς μοναχοῖς, ἔτσι καὶ ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἔχη τὴν προσήκουσαν πρόνοιαν τῶν μοναστηρίων αὐτῶν, ὑπερασπιζόμενος αὐτοὺς καὶ ἐλεῶν ἐν ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων, ἢ ἐκ τῶν πτωχικῶν χρημάτων τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν μα'. Ἀποστολικόν, καὶ κε'. Ἀντιοχείας, διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον, διὰ νὰ μένουσιν ἐκεῖνοι ἡσυχοὶ καὶ ἀπερίσπαστοι, καὶ β'. διὰ νὰ ἀπολαμβάνη καὶ αὐτοὶ ἐκ τούτου ψυχικὴν ὠφέλειαν (1).

Συμφωνία.

« Προστάζει δὲ παρομοίως καὶ ὁ ἱεὺς τῆς ζ' νὰ ἐμποδίσῃ ὁ Ἐπίσκοπος τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους ὅπου ἀφίνουσιν τὰ μοναστήρια των, καὶ ἐπιχειροῦσιν νὰ κτίξουν οἴκους εὐκτηρίους μὴ ἔχοντες τὰ πρὸς τελείωσιν καὶ ἀπκρτισμὸν αὐτῶν ἔξοδα. Ἀλλὰ καὶ ὁ α'. τῆς α'. καὶ β'. δὲν δίδει ἀδειαν εἰς κῆνένα νὰ κτίξῃ μοναστήριον χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ μετὰ τὸ κτίσαι νὰ γίνεταί Κύριος αὐτοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν τοῦ πβ'. Ἀποστολικοῦ ἐρμηνείαν, καὶ τὸν κδ'. τῆς παρούσης. »

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ τῶν μεταβαίνοντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν Ἐπισκόπων ἢ Κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τεθέντας Κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἔχειν τὴν ἰσχύν.

Ἀποστ. ιδ'. ιε'. τῆς α. ιε'. ιε'. τῆς ε'. ιε'. τῆς εν' Ἀντιοχ. γ'. ιε'. κα'. τῆς εν' Σαρδικῆ α. β'. ιε'. ιε'. ιθ'. τῆς Καρθ. ν'. ξγ'. ι'.

Ἐρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζεται νὰ ἔχωσι τὸ κῦρος οἱ Κανόνες ἐκεῖνοι ὅπου ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, οἱ κωλύοντες τὰς ἀπὸ μιᾶς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, εἰς ἄλλην πόλιν καὶ ἐπαρχίαν μεταβάσεις, τὸσον τῶν Ἐπισκόπων, ὅσον καὶ τῶν κληρικῶν, καὶ ἀνάγνωθι αὐτοὺς ἐν τῷ ιδ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικῷ.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε Πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον, μήτε ὄλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησια πόλεως, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

Τῆς εν' Νεο- και. ιγ'.

Ἐρμηνεία.

Θέλουσα ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη νὰ ἐμποδίσῃ μὲ εὐκολίαν τὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον παρὰ τοὺς Κανόνας γινόμενας μεταβάσεις καὶ μεταθέσεις τῶν ἱερωμένων, ὧν ἀρχὴ καὶ ρίζα εἶναι τὸ νὰ χειροτονοῦνται ἀπολύτως καὶ ἀορίστως, διορίζει εἰς τὸν παρόντα αὐτῆς Κανόνα, νὰ μὴ χειροτονηταί εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τοιοῦτον τρόπον μήτε Ἱερεὺς, μήτε Διάκονος, μήτε ἄλλος τις ἐκκλησιαστικός, πᾶρεξ διωρισμένος εἰς ἐκκλησίαν πόλεως, ἢ χωρίου, ἢ εἰς μοναστήριον, ἢ εἰς ἐκκλησίαν μάρτυρος, ἐκφωνοῦντος τοῦ Ἀρχιερέως ἐν τῇ τῆς χειροτονίας εὐχῇ. Ἡ θεία χάρις προχειρίζεται τὸν δεῖνα Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον τῆς δεῖνος ἐκκλησίας, ἢ τοῦ μοναστηρίου, κατ' ὄνομα, ἀπαραλλάκτως δηλαδὴ καθὼς ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἐκάστου Ἐπισκόπου. Ὅσοι δὲ ἀορίστως χειροτονηθῶν, ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος νὰ ἔχουν ἄκυρον τὴν χειροτονίαν, καὶ εἰς κῆνένα τόπον νὰ μὴ δύνανται νὰ τὴν ἐνεργοῦν, διὰ νὰ ἀτιμάζεται ἐκ τῆς ἀνενεργησίας ταύτης ὁ παρὰ Κανόνας ταύτην δοὺς Ἀρχιερεὺς, καὶ ἐκ τῆς ἀτιμίας ταύτης νὰ σωφρονισθῇ, καὶ ἄλλοτε μὴ ποιήσῃ τοῦτο (2). Σὺ δὲ μοι θρήνησον, ὡ ἀνεγνωστα, ἐν τῷ παρόντι Κανόνι, καθ' ὅτι τὴν σήμερον, ἐν οὐδεμιᾷ χειροτονίᾳ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου ἐκφωνεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ Μοναστηρίου εἰδικῶς, καθὼς οὗτος ὁ Κανὼν προστάζει, τὸ ὅποσον φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸ κόντὰ εἰς τὰ ἄλλα συστατικὰ τῆς χειροτονίας, καὶ οἱ παραβάται τοῦτο οὐδαμῶς συλλογίζονται.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

Τοὺς ἄπαξ ἐν Κλήρῳ τεταγμένους καὶ μοναστὰς, ὠρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἐρχεσθαι. Ἡ τοῦτο τολμῶντας καὶ μὴ μεταμελουμένους ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὁ διὰ Θεὸν πρότερον εἶλοντο, ἀναθεματίζεσθαι.

Ἀποστ. Ϛ'. πα'. πγ'. τῆς δ'. γ'. Ϛ'. τῆς α. καὶ β'. ια'. τῆς εν' Καρθ. ιθ'. τῆς ζ'. ι'.

(1) Ὁ παρὼν Κανὼν ἀπαραλλάκτως εὕρεσκαται καὶ εἰς τὴν Ϛ'. πρᾶξιν τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου, δύο μόνον περιέχων περισσότερα ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον· α. ὅτι νὰ μὴ κτίζεται μοναστήριον εἰς κτήματά τινος, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν κυρίων τῶν κτημάτων, καὶ β'. ὅτι ὄχι μόνον δούλοι, ἀλλ' οὐδὲ ἐναπόγραφοι,

ἤτοι στρατιῶται, νὰ μὴ δέχωνται εἰς μοναστήριον καὶ νὰ κωρευῶνται.
(2) Ὅστε καθὼς ἡ Σύνοδος αὕτη ἐκλαμβάνει ἐνταῦθα τὴν ἄκυρον χειροτονίαν, οὕτω πρέπει νὰ ἐκληρωθῇ καὶ ὁ εγ'. Κανὼν τῆς εν' Ἀντιοχείας. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημασίωσιν τοῦ κη'. Ἀποστολικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ὅριζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοί, μὴτε στρατιῶται νὰ γίνωνται μὴτε κοσμικὰς ἀξίας νὰ ἀναλαμβάνουσιν, οἱ δὲ ταῦτα τολμῶντες καὶ μὴ μετανοοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσι πάλιν εἰς τὸ πρότερον ἐπάγγελμα τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον διὰ τὸν Θεὸν ἐδιάλεξαν, νὰ ἀναθεματίζωνται. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν πγ'. τῶν Ἀποστολικῶν καθαιρεῖ μόνον τούτους, οὗτος δὲ καὶ ἀναθεματίζει; ἢ ἐκεῖνος μὲν λέγει, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτὰς, διὰ ἐκείνους ὅπου, φοροῦντες τὸ σχῆμα τοῦ κλήρου, εἰς τὰ τοιαῦτα ἔρχονται. Ὁ δὲ παρὼν λέγει δι' ἐκείνους ὅπου ρίψουν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κληρικοῦ καὶ τοῦ μοναχικοῦ, καὶ οὕτω τὰ τοιαῦτα ἀναλαμβάνουσιν. Ἴσως δὲ καὶ ὁ παρὼν νὰ λέγῃ δι' ἐκείνους, ὅπου, ἀφ' οὐ μίαν φοράν τὰ τοιαῦτα τολμήσωσι, δὲν θέλουσιν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν προτέραν ζώην (ὅπερ οὐ λέγει ὁ Ἀποστολικὸς), διὰ τοῦτο ὡς ἀμετανοήτους σφοδρότερον τούτους ἐπαίδευσεν (1). Ὅρα καὶ τὸν ς'. Ἀποστολικὸν καὶ ις'. τῆς παρούσης δ'.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Οἱ Κληρικοὶ τῶν πτωχείων καὶ μοναστηρίων καὶ μαρτυρίων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐν ἐκάστη πόλει Ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν, καὶ μὴ κατὰ αὐθάδειαν ἀφηνιάτωσαν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου. Οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν, καθ' οἷον δῆποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποτασσόμενοι τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ, εἰ μὲν εἰεν Κληρικοί, τῆς τῶν Κανόνων ὑποκείμενοι ἔπιτιμίοις, εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοί, ἔστωσαν ἀκοινωνῆτοι.

Ἑρμηνεία

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι οὗτος. Ὅτι, οἱ Κληρικοὶ καὶ ἱερωμένοι ὅπου εὕρισκονται εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πτωχοτροφείων, ὀρφανοτροφείων δηλ. γηροκομείων, καὶ νοσοκομείων καὶ εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ εἰς τοὺς ναοὺς τῶν Μαρτύρων, πρέπει νὰ διαμένουσι πάντοτε ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστης πόλεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ νὰ μὴ ἀποσχιρῶσιν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐδικοῦ τῶν Ἐπισκόπου μὲ αὐθάδειαν. Ὅσοι δὲ τολμήσωσι νὰ παρῶσιν καθ' οἷον δῆποτε τρόπον τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ νὰ μὴ ὑποτάττωνται εἰς τὸν ἐδικὸν τοὺς Ἐπίσκοπον, οὗτοι, εἰ μὲν ὧσιν ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί, νὰ ἴναι ὑποκείμενοι εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Κανόνων, τὰ ὅποια ἤθελεν εὑρεῖ εὐλογον ὁ αὐτὸς οὗτος κατὰ τὸν Ἐπίσκοπος, εἰ δὲ ὧσι μοναχοί ἢ λαϊκοί, νὰ ἀφορίζωνται. Διὰ τί δὲ ἀνωτέρω εἰπὼν ὁ Κανὼν, κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς μόνον, κάτωθεν λέγει, καὶ λαϊκοὺς; διὰ νὰ φανερώσῃ τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους, εἰς τὸ θάρρος τῶν ὁποίων, καὶ τὴν ὑπεράσπισιν ἐπιστηρίζόμενοι οἱ Κληρικοὶ καὶ μοναχοί, αὐθαρδέως κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ δὲν ὑποτάσσονται εἰς αὐτόν (2).

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Εἴ τις Κληρικὸς πρὸς Κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου, παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφοτέρα μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι, εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, Κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ καὶ Κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον Ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτην Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς ἀμφισβητοῖ, καταλαμβανέτω, ἢ τὸν Ἰξάρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς Βασιλευσύσης Κωνσταντινουπόλεως ὕρνον καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.

Ἀποστ. οδ'.
τῆς α. ς'. τῆς
δ'. ιζ'. κα'. τῆς
ἐν Ἀντιοχ.
ιδ'. ιε'. τῆς ἐν
Καρθ. ἢ ιβ'.
ιδ'. ιε'. ις'. κζ'.
κθ'. λς'. πζ'.
ις'. ρε'. ριε'.
ρη'. ρλδ'. ρλζ'.
ρλη'. ρλθ'.

(1) « Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα θεσπίζει καὶ ἡ ρκγ'. νεαρά τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Φησὶ γὰρ, κἀνένας ἄς μὴ ἀφίγη τὸν κλήρον του, καὶ νὰ γίνεταί κοσμικός, ἐπειδὴ θέλει γυμνωθῆ ἀπὸ τὴν δοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀξίαν ἢ στρατείαν, καὶ θέλει παραδοθῆ εἰς τοὺς βουλευτὰς τῆς ἐδικῆς του πόλεως. Ἡ δὲ ζ'. καὶ ἡ. Νεαρά τοῦ Λέοντος προστάζει, ὅτι οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ὅπου μετασχηματισθοῦν, καὶ γένουν λαϊκοί, καὶ στανικῶς τῶν νὰ ἀποκατασταίνωνται πάλιν εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν. » (Παρὰ Ἀρμενοπούλῳ τμήμα γ'. ἐπιγ. β'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων.)

(2) Δι' ὃ καὶ ἐν τῇ ι'. πράξει τῆς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα γενομένης Συνόδου, ὀρθότατα κατὰ τοῦτο γέγραπται,

« δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κἀνένα οἰονδῆποτε λαϊκὸν, ἢ νὰ κινή λόγον διὰ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, ἢ νὰ ἀντιστέκεται εἰς ὀλόκληρον ἐκκλησίαν, ἢ οἰκουμένην Σύνοδον. Διότι τὸ νὰ ἀνιχνεύῃ, καὶ νὰ ἐξετάζῃ τινὰς τὰ τοιαῦτα, τοῦτο εἶναι ἔργον τῶν Πατριαρχῶν καὶ ἱερέων καὶ διδασκάλων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη ἐκ Θεοῦ νὰ λύουσι, καὶ νὰ δένουσιν. Ὁ γὰρ λαϊκός, κἀν καὶ ἴναι γεμάτος ἀπὸ κάθε σοφίαν καὶ εὐλάβειαν, ὅμως λαϊκός πάλιν εἶναι, καὶ πρόβατον, ἀλλ' ὄχι καὶ ποιμὴν, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς, κἀν καὶ δείχνῃ κάθε ἀνευβλάβειαν, ἀλλ' ὅμως Ποιμὴν εἶναι, ἕως ὅπου εὕρισκεται εἰς τὸν τόπον τῶν Ἀρχιερέων· δὲν δὲν πρέπει τὰ πρόβατα νὰ ἀντιφέρωνται κατὰ τῶν ποιμένων τους. »

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Ὅταν μὲν ἓνας Κληρικὸς ἔχη κρίσιν μετ' ἄλλον Κληρικόν, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ ἀφίνη τὸν ἐδικόν του Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ θεωρῆ τὴν κρίσιν του εἰς κοσμικὰ κριτήρια, ἀλλὰ πρότερον νὰ τὴν θεωρῆ εἰς τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἢ καὶ μετ' τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του, νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις ἀπὸ κριτὰς αἰρετοῦς, εἰς τοὺς ὁποίους εὐχαριστοῦνται καὶ τὰ δύο μέρη, ὅ, τε ἐνάγων καὶ ἐναγόμενος. Ὅποιος δὲ Κληρικὸς ἤθελε κάμει ἄλλως, νὰ ὑποβάλλεται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς Κανονικὰ ἐπιτίμια. Ὅταν δὲ Κληρικὸς ἔχη κρίσιν μετ' τὸν ἰδίον του Ἐπίσκοπον, ὡς θεωρῆ τὴν κρίσιν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ἐπαρχίας. Ὅταν δὲ πάλιν Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς ἔχη κρίσιν μετ' τὸν Μητροπολίτην, ὡς πηγαίη εἰς τὸν Ἐξάρχον τῆς διοικήσεως, (1) ἢ εἰς τὸν τῆς Βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον, καὶ εἰς ἐκεῖνον ὡς θεωρῆται ἡ κρίσις.

(1) Ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, οὕτω διάφοροι γινώμμαι περιεκύκλωσαν τὸ μέρος τοῦ παρῶτος Κανόνος. Οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι, ἐναντιούμενοι εἰς τὴν τοῦ Πάπα ἀρχὴν, καὶ θέλοντες νὰ τιμῆσουν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἐκλίναν εἰς τὴν ὑπερβολὴν. Ὅθεν ὁ Ἀγκύρας Μακάριος ἐξάρχους μὲν τῆς Διοικήσεως ἐννοεῖ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, εἰς δὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως δίδει τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, καὶ τοῦτον θέλει νὰ ᾖναι ὁ πρῶτος καὶ ἀνώτερος κριτὴς ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς Πατριάρχας. Συνηκολούθησε δὲ τῷ Μακαρίῳ καὶ ἡ Ἀλεξιάς ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ Νικόλαος ὁ Μεθώνης γράφων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα· οἱ δὲ Παπισταὶ πάλιν, θέλοντες νὰ συστήσουν τὴν μοναρχίαν τοῦ Πάπα, συνακολουθοῦσιν εἰς τοὺς ἡμετέρους καὶ στερῶσι νὰ ᾖναι πρῶτος ἐπὶ πάντων Κριτὴς ὁ Κωνσταντινουπόλεως, μετ' σκοπὸν διὰ νὰ δείξουν, ὅτι, ἂν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ᾖναι ἐπὶ πάντων Κριτὴς, ἐπειδὴ ὁ Ῥώμης εἶναι πρῶτος καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς Κανόνας, λοιπὸν ὁ Ῥώμης εἶναι ὁ ἔσχατος καὶ κοινὸς ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς Πατριάρχας Κριτὴς, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἰς αὐτὸν ἀνάγεται τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς οἰκουμένης ἡ ἔκκλητος. Οἱ Παπισταὶ δὲ οὗτοι εἶναι ὁ ἀποστάτης Βησσαρίων, Βινίος, καὶ Βελλαρμίνος, Νικόλαος δὲ πάλιν ὁ Πάπας, γράφων κατὰ τοῦ Φωτίου πρὸς Μιχαὴλ τὸν Αὐτοκράτορα, Ἐξάρχον μὲν τῆς Διοικήσεως θέλει νὰ ἐννοῆ ὁ Κανὼν τὸν Ῥώμης, καὶ ὅτι τὸ, Διοικήσεως ὅπου λέγει ἐνικῶς, ἐννοεῖται ἀντὶ διοικήσεων πληθυντικῶς, καθὼς, φησὶ, καὶ ἡ θεία Γραφή πολλάκις μεταχειρίζεται τὸ ἐνικὸν ἀντὶ πληθυντικοῦ, ὡς τὸ, πηγὴ δὲ ἀνέβαινον ἐκ τῆς γῆς, ἀντὶ τοῦ πηγαὶ δὲ ἀνέβαινον ἐκ τῆς γῆς. Καὶ ὅτι ὁ Κανὼν λέγει εἰς τὸν Ἐξάρχον τῆς Διοικήσεως, δηλ. τὸν Ῥώμης πρῶτον καὶ κυρίως νὰ κρίνεται ὁ μετ' τὸν Μητροπολίτην τὴν κρίσιν ἔχων, κατὰ δὲ συγχώρησιν καὶ δεύτερον λόγον, νὰ κρίνεται εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὅλοι ὅμως οὗτοι μακρὰν τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐνεργεῖν εἰς τὰς Διοικήσεις καὶ ἐνορίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, οὕτε εἰς αὐτὸν ἐδόθη ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον ἡ ἔκκλητος ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ (ἣτις ἐστὶν ἀγωγή ἀπὸ οἰουδήποτε δικαστηρίου ἐφ' ἕτερον μείζον δικαστήριον, κατὰ τὸ θ'. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α.), δηλὸν ἐστὶ ἀ. διατὶ ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ἐν Χαλκηδόνι ταύτης Συνόδου ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος ἐνεργήσας ὑπερόρια, καὶ λαβὼν τὴν Τύρον ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν της Φώτιον, καὶ δοὺς αὐτὴν εἰς τὸν Βηρυτοῦ Εὐσέβιον, καὶ καθελὼν καὶ ἀφορίσας τὸν Φώτιον, ἐμέμφθη καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Σύνοδον διὰ τοῦτο. Καὶ ἀγκαλὰ ἐπροφασίσθη πολλά, μετ' ὅλον τοῦτο ὅσα ἐκεῖ ἐνήργησεν, ἀκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου, καὶ ὁ Φώτιος ἐδικαιώθη, καὶ τὰς ἐπισκοπὰς τῆς Τύρου ἔλαβε. Διὸ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἰσαὰκ ἔλεγεν εἰς Μιχαὴλ τὸν πρῶτον τῶν Παλαιολόγων, ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἐκτείνει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ Πατριαρχεῖα

τῆς Ἀνατολῆς (κατὰ τὸν Παχυμέρη βιβλ. ε'. κεφ. α.) β'. ὅτι οἱ πολιτικοὶ καὶ βασιλικοὶ νόμοι δὲν προσδιορίζουσιν ὅτι ἡ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μόνον κρίσις καὶ ἀπόφασις δὲν δέχεται ἔκκλητον, ἀλλ' ἀορίστως ἐκάστου Πατριάρχου καὶ τῶν Πατριαρχῶν πληθυντικῶς. Λέγει γὰρ ὁ Ἰουστινιανὸς Νεαρῆ ρηγ'. ὁ Πατριάρχης τῆς Διοικήσεως ἐκεῖνα ὀρίζεται, ἅτινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς Κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνάδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου, Καὶ ὁ σοφὸς Δίων ἐν τῷ α. τίτλ. τῆς νομικῆς αὐτοῦ ἐπιτομῆς, λέγει, τὸ τοῦ Πατριάρχου κριτήριον ἐκκλητῶ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ἀπὸ ἄλλον, ὡς ἀρχὴ ἐν τῶν ἐκκλησιαστικῶν· ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα τὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς πάλιν βιβλ. γ'. κεφ. β'. τῆς συναγωγῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁ ἀριμόδιος Πατριάρχης ἐξετάσει τὴν ψήφον, μὴ δεδιὼς ἔκκλητον, καὶ βιβλ. α. τίτλ. δ'. τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαταγῆς, οὐκ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν Πατριαρχῶν ψήφοι, καὶ πάλιν βιβλ. α. τίτλ. δ'. κεφ. κθ'. κατὰ τῶν ἀποφάσεων δὲ τῶν Πατριαρχῶν, ἐνομοθετήθη ἀπὸ τοὺς πρὸ ἡμῶν Βασιλεῖς νὰ μὴ γίνεταί ἔκκλητος. Λοιπὸν ἀνίσως κατὰ τοὺς Βασιλεῖς τούτους, οἵτινες συμφωνοῦσι μετ' τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, αἱ ψήφοι τῶν Πατριαρχῶν πάντων δὲν δέχονται ἔκκλητον, ἦτοι δὲν ἀναβιβάζονται εἰς ἄλλου Πατριάρχου κριτήριον, πῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως δύναται ταύτας νὰ ἀνακρίνη; Καὶ ἂν ὁ παρῶν Κανὼν τῆς δ'. ἀλλὰ καὶ ὁ ἰζ'. αὐτῆς, σκοπὸν εἶχε; νὰ ἔχη ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἔκκλητον τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν, πῶς οἱ Βασιλεῖς ἤθελαν θεσπίσουν ἐκ διαμέτρου ὅλον τὸ ἐναντίον, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ ἐγίνωσκον ὅτι οἱ μὴ συμφωνοῦντες τοῖς Κανόσι πολιτικοὶ νόμοι μένουσιν ἄκυροι; γ'. ὅτι, ἂν δώσωμεν κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Παπιστὰς ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως κρίνει τοὺς Πατριάρχας, καὶ ἀνακρίνει τὰς κρίσεις αὐτῶν, ἐπειδὴ ὁ Κανὼν δὲν κάμνει ἐξαιρέσιν τίνος καὶ τίνος Πατριάρχου, ἄρα κρίνει ὁ αὐτὸς καὶ ἀνακρίνει καὶ τὸν Ῥώμης, καὶ οὕτως ἔσται ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρῶτος καὶ ἔσχατος καὶ κοινὸς κριτὴς πάντων τῶν Πατριαρχῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα. Καὶ λοιπὸν μετ' τὰς ἐπινοίας ὅπου αὐτοὶ ζητοῦσι νὰ συστήσουν τὸ μοναρχικὸν τοῦ Ῥώμης ἀξίωμα, μετ' αὐτὰς τὰς ἰδίας καταρράσσουσιν αὐτὸ καὶ κατακρημνίζουσιν δ'. ὅτι δὲν ἔχει ἄδειάν τιναν, οὕτε Μητροπολίτης, οὕτε Πατριάρχης νὰ ἐνεργῆ τι εἰς τὰς ὑπερόριους ἐκκλησίας, εἰμὴ μόνον εἰς τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Ἀποστόλων λδ'. λε'. τῆς α. ς'. ζ'. τῆς β'. γ'. ἢ τῆς ς'. κ'. λς'. λθ'. τῆς Σαρδικ. γ'. ια'. ιβ'. καὶ τῆς Ἀντιοχ. θ'. καὶ ἄλλους. Καὶ πῶς λοιπὸν ὁ παρῶν Κανὼν, καὶ οἱ ἄλλοι ἤθελαν διατάξει τὸ ἐναντίον τούτων ἀπάντων; ε'. ὅτι, ἂν ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἤθελε λάβει τὸ τοιοῦτον προνόμιον, πῶς οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως, διαφερόμενοι πολλάκις μετὰ τῶν Παπῶν, δὲν εἶπαν ὅτι ἔχουσι τοιοῦτον, ἀλλὰ μόνον ὅτι τὰ Ἰσαπρεσβεῖα; ἢ πῶς ἄλλος οὐδεὶς χριστιανὸς ἐν ταῖς τοιαύταις αὐτῶν διαφοραῖς εἰπέ ποτε τὸν Κωνσταντινουπόλεως μείζονα

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ κη'. τῆς Καρθαγ. διορίζει, ἐὰν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι κατηγορηθοῦν, νὰ ἐκλέγῃ ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα μέρη ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἐξ Ἐπισκόπων, ὁ δὲ Διάκονος τρεῖς, καὶ σὺν αὐτοῖς νὰ θεωρῇ τὴν κρίσιν τῶν ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος, νὰ δίδεται δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ διορία τῶν δύο μηνῶν, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν κατηγορῶν αὐτῶν νὰ ἐξετάζωνται ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐπιτόκου. Τοὺς δὲ λοιποὺς Κληρικοὺς μόνος κρίνει ὁ ἐντόπιος Ἐπίσκοπος. Ἐνας δὲ Ἐπίσκοπος δὲν κρίνει, οὔτε Ἐπισκόπους, οὔτε Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους κατὰ τὸν ρηθ. τῆς αὐτῆς Καρθαγ. Ὁ δὲ πζ'. τῆς αὐτῆς, ἐὰν κληρικοὶ ἐλεγχθέντες διὰ τινὰ ἐγκλήματα ἀναμεταξὺ εἰς ἓνα χρόνον δὲν ἀθώωσιν τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ αὐτῶν, νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἀπολογία τῶν. Ὁ δὲ ριέ. τῆς αὐτῆς, ἐὰν Κληρικὸς, λέγει, διαφερόμενός τινι, ζήτησιν ἀπὸ τὸν Βασιλέα πολιτικὸν κριτήριον, καὶ ὅχι Ἐπισκοπικόν, καθαιρεῖται. Θεσπίζει δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς Νεαρχ. κειμένη ἐν βιβλ. γ'. τῶν Βασιλικ. Ἰτλ. α'. κεφ. λέ. ὅτι ὅποιος ἔχει κρίσιν μὲ Κληρικόν, ἢ Μοναχόν, ἢ Διακόνισσαν, ἢ Μονάζουσαν, ἢ Ἀσκήτριαν, πρότερον ἢ ἀναφέρῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἐναγόμενοι αὐτοὶ εἶναι ὑποκείμενοι, καὶ ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος κρίνῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ τῶν δύο μερῶν, χρεωστῆ ὁ ἄρχων (ἐὰν κάμῃ χρεῖαν) νὰ φέρῃ εἰς ἔκδοσιν τὴν ψηφισθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου καταδίκην. Καὶ Νεαρχ. τῆ αὐτῆ κεφ. λς'. Θεσπίζει, ὅτι, ἐὰν ἦναι τὸ πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν, καὶ μὴ κοινωρικόν νὰ μὴ ἔχουν οἱ ἄρχοντες εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, κατὰ τοὺς Κανόνας, νὰ δίδουσι τέλος εἰς αὐτό. Ἐν δὲ τῆ αὐτῆ Νεαρχ. κεφ. η'. Θεσπίζει, ὅτι, ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἦναι Ἐπίσκοπος, ὁ Μητροπολίτης αὐτοῦ νὰ ἐξετάζῃ τὰ περὶ αὐτοῦ, ἐὰν δὲ ἦναι Μητροπολίτης, νὰ ἐξετάζῃ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ἐὰν δὲ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς, ἢ Ἰγούμενος ἢ Μοναχός, ὁ Ἐπίσκοπος αὐτῶν νὰ θεωρῇ τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸ σφάλμα τοῦ καθὲ ἐνὸς νὰ δίδῃ καὶ τὰ πρέποντα Κανονικὰ ἐπιτίμια.» Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν σ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἀποστολ. ιέ.
τῆς α' ιε. ις'.
τῆς δ' ε. κ'.
τῆς ε' ις'. ιθ'.

Μὴ ἐξείναι Κληρικὸν ἐν δύο πόλεων κατὰ τὸ αὐτὸν καταλέγεσθαι ἐκκλησίαις, ἐν ἧ τε τὴν ἀρχὴν ἐχειροτονήθη, καὶ ἐν ἧ προσέφυγεν, ὡς μείζονι ὄνθην, διὰ ὀξείας κενῆς ἐπιθυ-

τοῦ Ρώμης; ζῆ λοιπὸν Κύριος, ζῆ ἡ ἀληθὴς ἐξήγησις τοῦ Κανόνος εἶναι ἐτούτη. Ἐξάρχος τῆς Διοικήσεως, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα, δὲν εἶναι ὁ τῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτης (ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις περιέχει πολλὰς ἐπαρχίας καὶ Μητροπόλεις), ἀλλ' ὁ τῆς Διοικήσεως Μητροπολίτης, οὔτε ὁ Πατριάρχης, διότι ὅπερ λέγει ὁ ε'. τῆς θ'. οἰκουμενικῆς ἐὰν δὲ τις ἀτιμάσῃ πάντας τοὺς τῆς Διοικήσεως Ἐπισκόπους, ταῦτόν ἐστι μὲ τὸν Ἐξάρχον Διοικήσεως, ὅπου λέγει ὁ παρῶν Σύνοδος δὲ Διοικήσεως, καὶ Ἐξάρχος Διοικήσεως, ἄλλην τάξιν ἔχουσιν ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἔχει ὁ καθὲ Πατριάρχης μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων. Ἐξάρχος λοιπὸν τῆς Διοικήσεως εἶναι ὁ τῆς Διοικήσεως Μητροπολίτης, ὁ προνόμιόν τι ἔχων ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τῆς αὐτῆς Διοικήσεως Μητροπολίτας. Τοῦτο δὲ τὸ τῶν Ἐξάρχων προνόμιον σήμερον οὐκ ἐνεργεῖ· εἰ γὰρ καὶ λέγονται τινες Μητροπολίται Ἐξάρχοι, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν ὑποκειμένους αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐν ταῖς διοικήσεσι Μητροπολίτας. Φαίνεται λοιπὸν, κατὰ τὸν ἴδιον Βαλαμῶνα, ὅτι ἄλλοι τινὲς νὰ ἦσαν κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους οἱ Ἐξάρχοι τῶν διοικήσεων, τῶν ὁποῖων (ἐξ ὧν ἦτο, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁ Ἐφέσου, ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου, οἵτινες καὶ ἐφόρου πολυσταύρια εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν. Τὰ δὲ πολυσταύρια ἦσαν φαινόμενα διὰ πολλῶν σταυρῶν κατεστιγμένα, ὡς λέγει ὁ Βαλαμῶν σελ. 447. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) τὸ προνόμιον ὅμως αὐτὸ ἠπράκτησεν, ἢ ἐθῆς, ἢ ὀλίγον ὑστερον ἀπὸ τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν οἷς περὶ διαφορῶν τῶν Κληρικῶν λέγει, οὐδὲως ἀναφέρει αὐτοὺς, καὶ τοὶ τὰ ἄλλα δικαστήρια τῶν Κληρικῶν ἀριθμῶν. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοπος, ἢ Κληρικὸς διαφέρεται μὲ τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας, ἢ καταλαμβάνῃ ἢ τὸν Ἐξάρχον τῆς διοικήσεως, ἢ περὶ ταῦτόν ἐστιν, ὅτι οἱ ὑποκείμενοι Κληρικοὶ καὶ Μητροπολίται τῆ

ὀρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ἐπὶ τὸν Ἐξάρχον τῆς διοικήσεως, εἰς τὴν ἰσοίαν ἐύρισκονται, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἰς ἴδιον Πατριάρχην. Δὲν εἶπαν ὅτι ὅποιος Κληρικὸς διαφέρεται πρὸς ἄλλοτριας διοικήσεως Μητροπολίτην, ἢ Μητροπολίτην πρὸς Μητροπολίτην τῆς ὑποιασθήτου διοικήσεως καὶ ἐνορίας, ἢ κρινόμεναι πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' οὐδὲ εἶπε, πρῶτον ἢ καταλαμβάνῃ τὸν Ἐξάρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς ἀνωτέρω ἄλλοις καὶ παρεξηγεῖ τὸν Κανόνα ὁ Πάπας Νικόλαος, ἀλλ' ἀγῆκεν εἰς τῶν κρινόμενων τὴν βούλησιν ἐξίσου νὰ πηγαίνουσι, ἢ εἰς τὸν Ἐξάρχον τῆς διοικήσεως, ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ δικάζονται ἀπαρράλλακτως, ἢ εἰς τὸν ἓνα, ἢ εἰς τὸν ἄλλον. Διὸ καὶ ὁ Ζωναρᾶς οὐ πάντων, λέγει τῶν Μητροπολιτῶν, πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθεῖται δικαστής, ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ (ἡρμηνεία τοῦ ις'. τῆς παρούσης δ'). Καὶ ἐν τῇ ἡρμηνείᾳ τοῦ ε. τῆς Σαρδικῆς ὁ αὐτὸς λέγει «μόνον τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰς ἐκκλησίας, ὅσπερ καὶ μόνον τῶν ὑποκειμένων τῷ Ρώμης, ἔχει ὁ Ρώμης τὰς ἐκκλησίας.» Ἦδη δὲ, ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος καὶ ὁ Ἐξάρχος τῆς διοικήσεως δὲν ἐνεργεῖ, ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐστὶ Κριτῆς πρῶτος καὶ μόνος καὶ ἔσχατος τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Μητροπολιτῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τοῖς λοιποῖς Πατριάρχεις. Μόνη γὰρ ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι ὁ ἔσχατος καὶ κοινότατος Κριτῆς πάντων τῶν Πατριαρχῶν, ὡς εἵπομεν, καὶ ἄλλος οὐδεὶς. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε'. τῆς θ'. Οἰκουμενικῆς, ἐν ἧ περὶ διοικήσεως πλατότερον εἵπομεν. Τῶν Ἐξάρχων δὲ τούτων τῶν ὑπὸ τοῦ Κανόνος ἀναφερομένων, πάσαι ποτὲ παυσάντων, ὡς εἵπομεν, οἱ νῦν λεγόμενοι Ἐξάρχοι, οἱ εἰς τὰ ἔξω ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περιεπόμενοι, ἐκκλησιαστικῶν ὑπερησίων εἰσὶν ὀνόματα.

(ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ πραγματικά ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν), ἐζήτουν νὰ τιμῶνται μὲ Μητροπόλεως ὄνομα αἱ Ἐπισκοπαὶ τῶν, καὶ τὴν μίαν ἐπαρχίαν καὶ Μητρόπολιν, εἰς δύο ἐμοίραζον, ὥστε ἐκ τούτου ἠκολούθει νὰ ᾖναι εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Μητρόπολιν δύο Μητροπολίται (τὸ ὅποιον εἶναι ἔξω ἀπὸ τοὺς συνοδικοὺς Κανόνας, καὶ μάλιστα τὸν ἡ. τῆς α.), καὶ νὰ διαφέρωνται ἐντεῦθεν ἀναμεταξύ τους οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἐπίσκοποι (1) διὰ τοῦτο ὄρισεν ἡ ἅγια Σύνοδος αὕτη, εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο κἀνένας Ἐπίσκοπος. Ὅσοι οὖν δὲ, ἂν μόνον ἐπιχειρηθῇ τοιοῦτό τι, κἄν καὶ δὲν τὸ κατορθώσῃ, νὰ καθαίρεται. Ὅσοι δὲ πόλεις καὶ Ἐπισκοπαὶ ἕως τῶρα ἔφθασαν νὰ τιμηθοῦν διὰ βασιλικῶν γραμμάτων μὲ ὄνομα Μητροπόλεως, ὅς ἔχωσι μόνον τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου τιμὴν καὶ αὐταί, καὶ ὁ ταύτας ἔχων Ἐπίσκοπος. Τὰ δίκαια ὁμῶς, καὶ ἡ ἐξουσία τῶν τῆς Μητροπόλεως πραγμάτων νὰ σώζονται εἰς τὴν ἀληθῶς καὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς λεγομένην, καὶ οὖσαν Μητρόπολιν (2), χωρὶς νὰ δύναται ὁ νέος καὶ κατὰ τὴν τιμὴν μόνον λεγόμενος Μητροπολίτης, νὰ σφετερίζῃ τι ἀπ' αὐτά. Δίκαιον δὲ κυρίως τῆς ἀληθοῦς Μητροπόλεως, τὸ νὰ χειροτονῇ ὁ Μητροπολίτης αὐτῆς τὸν τῆς τιμηθείσης Μητροπόλεως Ἐπίσκοπον, κατὰ τὸν σ'. τῆς α. λέγοντα, ὅτι, δὲν εἶναι Ἐπίσκοπος ὁ μὴ κατὰ γνώμην τοῦ Μητροπολίτου γεγονώς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ξένους Κληρικούς καὶ Ἀναγνώστας ἐν ἑτέρᾳ πόλει, δίχα συστατικῶν γραμμάτων ἢ Ἀποστ. ιβ'. εἰ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου μηδαμοῦ λειτουργεῖν.

Ἑρμηνεῖα.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι ξένοι Κληρικοὶ καὶ Ἀναγνώσται νὰ μὴ ἰσχύουν νὰ ἐνεργήτουν τι τοῦ κλήρου αὐτῶν εἰς ἄλλην πόλιν, χωρὶς νὰ ἔχουν γράμματα συστατικὰ καὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῆς ἀλλῆς ζωῆς αὐτῶν, ὡς λαϊκοὶ ὁμῶς ἐκεῖτε νὰ κοινωνοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ ιβ'. καὶ ιε'. Ἀποστολικοῦ μετὰ τῆς σειρᾶς τῶν παραλλήλων Κανόνων, ἐπειδὴ ὁ τόπος τοῦ παρόντος Κανόνος οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐχώρει.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Ἐπειδὴ ἐν τισιν ἐπαρχίαις συγκεχώρηται τοῖς Ἀναγνώσταις καὶ Ψάλταις γαμεῖν, ὥ- Ἐπίσκοπος μὴ ἐξεῖναι τινι αὐτῶν ἑτερόδοξον γυναῖκα λαμβάνειν· τοὺς δὲ ἤδη ἐκ τοιοῦτου γάμου παιδοποιήσαντας, εἰ μὲν ἔφθασαν βαπτίσαι τὰ ἐξ αὐτῶν τεχθέντα παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, προτάγειν αὐτὰ τῇ κοινωνίᾳ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας· μὴ βαπτίσαντας δὲ, μὴ δύνασθαι ἐτι βαπτίζειν αὐτὰ παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, μήτε μὴν συνάπτειν πρὸς γάμον, αἰρετικῶ, ἢ Ἰουδαίῳ ἢ Ἑλληνι, εἰ μὴ ἄρα ἐπαγγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῷ ὀρθόδοξῳ. Εἰ δὲ τις τοῦτον τὸν ὅρον παραβαίῃ τῆς ἁγίας Συνόδου, κανονικῶς ὑποκείσθω ἐπιτιμίῳ.

Ἀποστ. κς'. τῆς
ς'. ς'. ιβ'. τῆς
ἐν Λαοδ. ι'. λα'.
τῆς ἐν Καρθ.
ιβ'. κθ'. λγ'.

Ἑρμηνεῖα.

Ἀγκαλιὰ καὶ ὁ κς'. τῶν Ἀποστόλων προστάζει, ὅτι οἱ Ἀναγνώσται καὶ Ψάλται μετὰ τὴν χειροθεσίαν ἐὰν θέλουσι νὰ ὑπανδρεύωνται, μ' ὅλον τοῦτο ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο τοῦτο πανταχοῦ συγκεχώρημένον, (καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τὸν ιθ'. Κανόνα αὐτῆς)· ὁρίζει λοιπὸν ἡ ἅγια Σύνοδος αὕτη, ὅτι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου τοῦτο συγχωρεῖται, νὰ μὴ ᾖναι ἄδεια εἰς τινὰ Ἀναγνώστην καὶ Ψάλτην νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα ἑτερόδοξον. Ὅσοι δὲ ἔφθασαν νὰ γεννήσουν τέκνα ἀπὸ τοιοῦτον παράνομον γάμον, νὰ τὰ φέρουν εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ εἰ μὲν τὰ ἐβάπτισαν μὲ τὸ τῶν αἰρετικῶν βάπτισμα, ἐὰν τὸ βάπτισμα τὸ αἰρετικὸν ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον ἐβάπτισθησαν, δὲν ᾖναι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξον, κατὰ τὴν

(1) Καθὼς ἓνα παρόμοιον διηγείται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ Βασιλείου, ὅτι ἔγινεν εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Καπαδοκίας, τῆς Ἐπισκοπῆς τῶν Τυάων εἰς νέαν Μητρόπολιν τιμηθείσης.

(2) Τοιοῦτοτρόπως ἀπ' οὗ ἡ Χαλκηδὼν ἐτιμήθη εἰς Μητρόπολιν ἀπὸ τὸν Μαρκιανόν, καὶ ἡ Νίκαια ἀπὸ τὸν Οὐαλεντινιανόν, ἐδιωρίσθη ὅτι τὰ οἰκεία δίκαια καὶ ἀξιώματα νὰ σώζονται εἰς τὰς παλαιὰς καὶ κατὰ ἀλήθειαν οὖσας Μητροπόλεις αὐτῶν, ὡς φαίνεται τοῦτο ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου. Διὰ

τοῦτο καὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ Αἴλλα, ἀγκαλιὰ καὶ ἐτιμήθησαν εἰς Πατριαρχεῖα, μ' ὅλον τοῦτο περὶ μὲν τῆς Αἴλλας λέγει ὁ ζ' τῆς α. Κανὼν ὅτι νὰ σώζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν αὐτῆς τὴν Καισάρειαν τὸ οἰκείον ἀξίωμα, ὡς εἶπομεν. Περὶ δὲ τοῦ Βυζαντίου, ὁ μὲν Βαλαμίνος καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς λέγουσιν, ὅτι εἰς τοὺς καιροὺς τῶν χειροτονεῖτο ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἀπὸ τὸν Ἡρακλείας. Τώρα δὲ μόνον τὴν Πατριάρχη λαμβάνει ἀπὸ αὐτὸν, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ νὰ γένη Πατριάρχης, τὸ Βυζάντιον ἦτον τοῦ Ἡρακλείας Ἐπισκοπή.

ὕλην καὶ τὸ εἶδος, ἀλλ' εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ τὰ χρίουν μὲ μόνον τὸ μῦρον, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, (τὸ ὀρθότερον ὅμως καὶ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ βαπτίζωνται, ὡς ἂν ὁποῦ ὄλων τῶν αἰρετικῶν τὸ βάπτισμα εἶναι μόλυσμα, καὶ ὄχι βάπτισμα, καὶ ἀνάγνωθι τὰς ἐρμηνείας τοῦ μς'. μζ'. καὶ ξή. Ἀποστολικοῦ). Ἐὰν ὅμως τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο δὲν ἦναι δεκτὸν, νὰ τὰ ἀναβαπτίζου. Εἰ δὲ καὶ ἀκόμη δὲν τὰ ἐβάπτισαν, νὰ μὴ τὰ βαπτίζου πλέον εἰς τὸ αἰρετικὸν βάπτισμα, οὔτε νὰ τὰ συνάπτωσιν εἰς γάμον μὲ αἰρετικὸν, δηλαδὴ, ἢ μὲ Ἰουδαῖον ἢ μὲ Ἑλληνα, ἄπιστον δηλ. καὶ εἰδωλολάτρη. Εἰ δὲ ἴσως καὶ ὁ αἰρετικὸς ὑπόσχεται νὰ γένη ὀρθόδοξος Χριστιανός, ἄς γίνεταί πρῶτον κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ τότε ὁ γάμος ἄς τελειοῦται. Ὅστις δὲ παραβῆ ταῦτα, νὰ εἶναι ὑποκείμενος εἰς τὰ τῶν Κανόνων ἐπιτίμια, τῶν ἀνωτέρω δηλαδὴ Ἀποστολικῶν.

Συμφωνία.

«Παρομοίως καὶ ὁ λόγος τῆς ἐν Λαοδικ. προστάζει νὰ μὴ δίδουσιν οἱ Χριστιανοὶ τὰ τέκνα τῶν εἰς τοὺς αἰρετικούς, ἀλλὰ μάλλον νὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ αὐτοῦ ἀν' ὑπόσχεσιν νὰ γένουν Χριστιανοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικ. ἐμποδίζει νὰ μὴ συνάπτωσιν εἰς γάμον τὰ παιδιά των οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μὲ αἰρετικούς. Αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ κθ'. τῆς ἐν Καρθ., ὁ δὲ οβ'. τῆς ς'. καὶ ἀκυρον ποιεῖ τὸν γάμον ἐκεῖνον ὁποῦ κάμη, ὄχι μόνον κληρικὸς, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ὀρθόδοξος Χριστιανός, ἢ Χριστιανὴ μὲ αἰρετικούς. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εὐρέθησαν αἰρετικοί, ἐβάπτισθη δὲ τὸ ἐν μέρος ἀπὸ αὐτοῦ ὕστερον, καὶ θέλουσι νὰ μὴ χωρισθοῦν, ἄς μὴ χωρίζωνται, κατὰ τὸν αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸν Παῦλον. Ὅστις Παῦλος καὶ ἐμποδίζει τὴν μετὰ ἀπίστων συζυγίαν λέγων μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις,» [ἀ. Κορινθ. ς'. 14]. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν. (1)

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετ' ἀκριβοῦς δοκιμασίας. Εἰ δέ γε, δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῶ γάμῳ, ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἢ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῆ συναφθέντος.

Τῆς δ. ιθ'.
τῆς ς'. ιδ'. μ'.
Βασ. μδ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὸ εὐκολοπάτητον καὶ εὐκαλοκρήμιστον τῶν γυναικῶν, προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, νὰ μὴ χειροτονηταὶ Διακόνισσα ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Καὶ τεσσαράκοντα δὲ χρόνων οὕσα πάλιν, νὰ μὴ χειροτονηταὶ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μὲ ἀκριβῆ δοκιμὴν τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἀνίσως δὲ τοιούτοτρόπως χειροτονηθεῖσα, καὶ διακονήσασα μερικὸν καιρὸν, ὕστερον καταφρονήσῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπανδρευθῆ, ἢ τοιαύτη νὰ ἀναθεματιζέται μαζὺ μὲ ἐκεῖνον ὁποῦ τὴν ἐπῆρε διὰ γυναῖκα. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος λέγει (βιβλ. ς'. τίτλ. γ') ὅτι ἐκεῖνων ὁποῦ πορνεύουν Διακονίσσας, καὶ Καλογραίας, νὰ κόπτονται αἱ μύται μετὰ τῶν πορνευθεισῶν. Ὁρκ καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιθ'. κανόνος τῆς δ' καὶ τὴν γ' εἰς τοῦτον ὑποσημειώσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Παρθένον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ Δεσπότη Θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ Μονάζοντας, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δέ γε εὐρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. Ὄρισάμεν δὲ ἔχειν τὴν ἀσθεντίαν τῆς ἐπ' αὐτοῖς φιλανθρωπίας τὸν κατὰ τόπον Ἐπίσκοπον.

Τῆς δ. ς'. τῆς
ς'. μδ'. τῆς
ἐν Καρθ. ιθ'.
Βασ. ς'. ιθ'. ιθ'.
κ'. ξ'.

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ Φώτιος τίτλ. ιβ'. καὶ ιγ'. ὅτι, ἐπειδὴ τὸ κγ'. βιβλ. τοῦ β'. τίτλ. διατάξ. ἀ. θεσπίζει, ὅτι ὁ γάμος εἶναι, ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια καὶ συγκλήρωσις πάσης τῆς ζωῆς, καὶ θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία, πρέπει κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον οἱ συναπτόμενοι νὰ ἦναι ὁμοίωθησκαί. Τὸ δὲ ἀ. βιβλ. τοῦ κώδικ. τίτλ. ε. διατάξ. ιβ'. λέγει, ὅτι ἂν ἀμφισβητοῦσιν οἱ γονεῖς (ὅσοι δηλαδὴ ὁμόθησκαί ὄντες, ὠρθόδοξον ἔν μέρος ἐξ αὐτῶν, ἢ κατὰ τινὰ ἄλλον τρόπον ἐφθασαν ἐν ἀνομοιοθησκαίᾳ νὰ συναφθοῦν), πρέπει νὰ ὑπερνικᾷ ἐκεῖνο ὁποῦ θέλει νὰ κάμη τὰ τέκνα τοῦ ὀρθόδοξα. Καὶ πάλιν διατάξ. ιθ'. τοῦ αὐτοῦ τίτλ. ἐὰν τὸ ἓνα μέρος τῶν συγκατοικούντων ἦναι ὀρθόδοξον, τὸ δὲ ἄλλο αἰρετικόν, πρέπει τὰ παιδιά αὐτῶν νὰ γίνωνται ὀρθόδοξα. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν βιβλ. ἀ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. ἀ. κεφ. λ. κένινας Ἰουδαῖος ἄς μὴ λαμβάνῃ χριστιανὴν γυναῖκα,

μήτε Ἰουδαίαν χριστιανός. Διότι ὁποῖος τοιοῦτόν τι πράξῃ, θέλει λάβει τῶν μοιχῶν τὴν τιμωρίαν. Τὸ δὲ ὀρθόδοξον πρόσωπον ὁποῦ ἐπῆρεν ἑτερόδοξον καὶ αἰρετικόν, δὲν συγχωρεῖται νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα μυστήρια, ἀνίσως πρότερον καὶ δὲν χωρισθῇ καὶ κανονισθῇ, κατὰ τὴν λγ'. ἀπόκρισιν Βαλαμῶνος. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἀποκρίσ. μζ'), προσθεὶς ὅτι, μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του νὰ μεταλαμβάνῃ, γινομένου Εὐχελαίου ὑπὲρ αὐτοῦ (ἐὰν μετανοῇ δηλαδὴ), ἀλλ' οὔτε μερίδα νὰ παίρῃ τοῦ τοιοῦτου προσώπου ὁ ἱερεὺς, οὔτε τὰς προσφορὰς του καὶ λειτουργίας νὰ δέχεται, εἰ μὴ μόνον καρὶ καὶ θυμίαμα, καὶ κάποτε (ὄχι πάντοτε δηλαδὴ) νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸ ἄγιασμα καὶ ἀντίδωρον, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ πείσῃ εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ ἐλεημοσύνας νὰ τὸ προστάξῃ νὰ κάμη.

Ἑρμηνεῖα.

Τὸ παλαιόν, μερικαῖς γυναῖκες μὲ λαϊκὸν σχῆμα ἀφιέρωναν τὸν ἑαυτῶν εἰς τὸν Θεόν, ὡς δηλοῦται τοῦτο ἀπὸ τὸν μέ. τῆς ς'. καὶ ὁμολογοῦν νὰ παρθενεύουν κύρια οὔσαι τῶν λογισμῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπιπλεῖον ἐδοκιμάζοντο ἂν μένουν εἰς τὴν ὁμολογίαν τῶν, ἐσυναριθμοῦντο μὲ τὰς ἄλλας παρθένας. (Παρθένας γὰρ ἡ τοιαύτη ὀνομάζεται, κατὰ τὸν ἱ. Βασιλείου), ἀλλὰ καὶ τὸ μέλαν σχῆμα ἐνεδύοντο, κατὰ τὸν μέ. τῆς ς'. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι αἱ παρθένοι αὗται, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Μοναχοὶ, ὅπου, ἢ κατὰ τὸ σιωπώμενον, στέργουν τὴν ἀγαμίαν, ἢ καὶ ἐρωτώμενοι ὁμολογοῦν νὰ παρθενεύουν κατὰ τὸν ἱ. Βασιλείου, οὔτοι, λέγω, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ ὑπανδρευθοῦν καὶ νὰ παραβοῦν τὰς ὁμολογίας καὶ συνθήκας ὅπου ἔδωκαν πρὸς τὸν Θεόν. Διότι, ἂν τὰς συμφωνίας, ὅπου κάμνουν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι βεβαίως τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα εἰς τὸ μέσον παραλαμβάνομενον, καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, πόσον μέγας κίνδυνος εἶναι νὰ εὑρεθοῦν αὐτοὶ παραβάται τῶν συμφωνιῶν ἐκείνων, ὅπου πρὸς τὸν Θεόν ἀμέσως ἐποίησαν; καὶ ἂν κατὰ τὸν μέγαν Βασιλείου (διατάξ. ἀσκητ. κ.α.) ὁ Μοναχὸς, ὡς καρποφορήσας καὶ ἀφιέρσας τὸ σῶμά του εἰς τὸν Θεόν, δὲν ἐξουσιάζει πλέον αὐτὸ ὡς Θεῖον ἀφιέρωμα, οὔτε εἶναι δίκαιον νὰ τὸ ἔχη εἰς χρῆσιν καὶ δούλευσιν τῶν συγγενῶν του, πόσω μᾶλλον δὲν δύναται νὰ τὸ ἔχη εἰς χρῆσιν σαρκικῆς μίξεως; (1) εἰ δὲ καὶ εὑρεθοῦν τινες νὰ κάμουν τοῦτο, νὰ ἀφορίζωνται ὡς ἔχη δὲ τὴν ἐξουσίαν ὁ κατὰ τὸν ἱ. Ἐπίσκοπος νὰ φιλανθρωπευθῇ πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἢ νὰ ἐλαφρύνῃ τὸ ἐπιτίμιον αὐτῶν, ἢ καὶ νὰ συντέμῃ τὸν χρόνον αὐτοῦ. Ὅχι ὅμως μένοντος ἀδικασπᾶστος τοῦ συνοικεσίου, ἀλλὰ μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἀπ' ἀλλήλους τοὺς συναφθέντας. Πορνεία γὰρ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μοιχευία ἐστίν, οὐ γάμος τὸ γενόμενον, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλ. ἐν τῷ ς'. αὐτοῦ κανόνι, καὶ ἱ. δ. καὶ τὸν ζ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τὰς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παραιοκίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μαλιστα ἢ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας

Ἀποστ. οδ.
τῆς α. ς'. τῆς
δ'. θ'. κα' τῆς
ἐν Ἀντιοχ. ιδ'.

(1) Ὅθεν ὁ αὐτὸς Θεολόγος εἰς τὰ ἔπη του λέγει· Ὅσον ἡ παρθενία εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τὸν γάμον, τόσον καὶ ὁ ἀγνός γάμος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπου ζητεῖ νὰ ἔχη καὶ παρθενίαν καὶ γάμον· ὅθεν ἢ πρέπει νὰ παρθενεύῃ τινὰς κατὰ ἀλήθειαν, ἢ νὰ ὑπανδρευθῆται, καὶ ὅχι ἐν ταύτῃ νὰ θέλῃ νὰ σμίγῃ παρθενίαν μὲ γάμον, μέλι μὲ χολήν, κρασί μὲ βόρβορον, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα μὲ τὴν Σαμάρειαν·

- «Ὅσον· παρθενίη προφερεστέρα ἐστὶ γάμοιο,
- »Τοῦνεκεν ἢ καθαρὴν ἀσπάζεο πάμπαν, ἀριστε,
- »Ἡὲ γάμον στέργειν τὸν ὁμοίον ὡς ἐνέπουσι.
- »Φιύγειν ἀζωγέος τε βίου, ζυγίου τε πρόσωπον,
- »Καὶ Σολύμοις Σαμάρειαν ἀλυτροτάτην ἱεροῖσιν.
- »Τόσον παρθενίης ἀγνός γάμος ἀμφίβιο.
- »Παρθενίην, εἰ σοί γε μένος καὶ θυμὸς ἔσθωρεν.
- »Δεύτερον ἐκ πρότοις καλὸν πλόν, ἀμφοτέρων δὲ
- »Μιγνόντας μέλι χολήν, καὶ βόρβορον οἶνιρ.»

Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεὸς Ἐπιφάνιος αἰρῶ. ξα'. ἐκρείττον τοίνυν ἔχειν ἀμαρτίαν μίαν, καὶ μὴ περισσοτέρας. Κρεῖσσον πεσόντα ἀπὸ δρόμου, φανερῶς ἑαυτῷ λαβεῖν γυναῖκα κατὰ νόμον, ἢ ἀπὸ παρθενίας πολλῶν χρόνῳ μετανοήσαντα, εἰσαχθῆναι πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει ἐν τῇ πρὸς Θεόδωρον ἐπιστολῇ, ὅτι τόσον χαλεπώτερον ἀμάρτημα κάμνει ὁ Μοναχὸς ὅπου ὑπανδρευθῇ ἀπὸ τὴν μοιχευίαν, ὅσον εἶναι ἀνώτερος ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δὲ μέγας Βασιλείος ἐν μὲν τοῖς κατὰ πλάτ. ὅροις ιδ'. λέγει, ὅτι εἰς τὸν Μοναχὸν ἐκεῖνον, ὅπου ἀθετήσῃ τὴν πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν, νὰ μὴ ἀνοίγῃ τινὰς ἀδελφὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου του διὰ νὰ τὸν δεχθῇ, μήτε ἂν ᾔναι ψύχρα, καὶ ἔλθῃ διὰ νὰ σκεπασθῇ, ὅχι διὰ μῖσος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐντραπῇ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Μοναχὸν ἐκπεσόντα ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι μηδὲ νὰ χαιρετοῦμεν τὸν τοιοῦτον.

Αὐτὰ τὰ ἴδια λέγει καὶ ὁ Θεὸς Νικηφόρος Καν. κδ'. Ἐν δὲ τῷ λδ'. Κανόνι αὐτοῦ, λέγει· Ὅτι νὰ ἀναθεματίζεσθε ὁ ὑπανδρευθεὶς μοναχὸς καὶ μὴ μετανοῶν, καὶ νὰ ἐνδύεται τὸ σχῆμα στατικῶς, καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλιεταί. Ὅταν δὲ ἀθετήσας τὸ σχῆμα ἐπιστραφῇ καὶ μετανοήσῃ, νὰ ἐνδύεται αὐτὸ χωρὶς τῶν εὐχῶν, κατὰ τὸν ιδ'. Καν. τοῦ αὐτοῦ. Ὅστις δὲ διὰ ἀνάγκην τινὰ ἐνδύθῃ τὸ σχῆμα, ἢ διὰ πανουργίαν καὶ ὑπόκρισιν, ὡς αὐτὸ περιγελῶν, ἔπειτα μετὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ὑπόκρισιν, ἀπορρίψῃ αὐτὸ, οὗτος νὰ ἐπιτιμᾶται, νὰ κάμνῃ τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ, κατὰ τὸν κα'. τοῦ αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς οὗτος Νικηφόρος ἐν κ'. Καν. λέγει· Ἀνίσως καλογραφα φθαρῇ ἀπὸ βαρβάρους, ἢ ἀνδρας ἀτάκτους, εἰ μὲν ἢ προτέρα ζωὴ αὐτῆς ἦτο ἀκατηγόρητος, μ'. ἡμέρας μόνον νὰ ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ ἦτο μεμολυμένη, ὡς μοιχαλὶς νὰ ἐπιτιμᾶται. Σημειώσαι ὅτι οἱ φθείραντες ἀσκήτριαν, ἢ μονάστριαν, ἢτοι ἱεράν παρθένον, ἀλλὰ καὶ οἱ συναργήσαντες εἰς τὴν φθοράν, κεφαλικῶς τιμωροῦνται, καὶ πᾶσα ἡ περιουσία αὐτῶν ἀρπάσσεται ὑπὸ τοῦ ἀρχόντος, καὶ δίδεται εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς φθορῆς, κατὰ τὴν β'. διατάξιν τοῦ α. τίτλου τῶν Νεαρῶν (Φώτ. τίτλ. θ'. κεφ. λ'). Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἀρπάσσει, ἢ δοκιμάσει νὰ πάρῃ εἰς γυναῖκα τὴν τοιαύτην ἱεράν παρθένον, κεφαλικῶς τιμωρεῖται, κατὰ τὸ α. βιβλ. τίτλ. γ'. διατάξ. ε. αὐτὴ δὲ μετὰ τῶν αὐτῆς πραγμάτων ἐμβάλλεται εἰς Μοναστήριον, καὶ ἀσφαλῶς φυλάττεται. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Βλάσταρις ὅτι δὲν δύναται νὰ ρίψῃ τὸ σχῆμα, καὶ νὰ εὑρισκῆται πλέον εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲ ἐκεῖνος ὅπου γένηται μοναχὸς εἰς τὰς ὑστέρας ἀναπνοὰς τὴν ζωῆς του, καὶ δὲν ἐκατάλαβε τετελειῶς τὰ εἰς αὐτὸν τελούμενα, ὅταν τὸν ἔκαμαν Μοναχὸν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς δ'. καὶ αὐτὸν τὸν ζ'. αὐτῆς Κανόνα, ἀναθεματίζοντα τὸν ρίψαντα τὸ σχῆμα Μοναχὸν καὶ κοσμικὴν ἀξίαν λαβόντα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λθ'. τοῦ Νικηφόρου.

ἀδιάστως διακατέχοντες ὠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικῆσθαι, περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῆ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου, παρὰ τῷ Ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, καθ' ἃ προεῖρηται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αἰθὶς καινισθεῖη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω.

ιέ. τῆς ἐν Καρθ. ἢ. ιβ'. ιδ'. ιέ. ις'. κζ'. κη. λς'. πζ'. ης'. ρε'. ριε'. ριη. ρκη. ρκθ'. ρλ'. ρλζ'. ρλη. ρλθ'. τῆς ς'. κέ. λη.

Ἑρμηνεία.

Ἄγροικαὶ παροικίαι εἶναι ἐνορίαι μικραὶ, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς τὰ ἄκρα καὶ μακρυνὰ μέρη εὐρίσκοντο, καὶ ἀπὸ ὀλίγους ἀνθρώπους ἐγκατοικοῦντο, μονοίγια ὀνομαζόμεναι. Ἐγχώριοι δὲ παροικίαι, εἶναι ἐνορίαι, αἱ ὁποῖαι καὶ εἰς ἀγροὺς καὶ χωρὶς ἐπλησιάζον, καὶ περισσοτέρους εἶχον τοὺς ἐγκατοίκους. Αὗται λοιπὸν αἱ παροικίαι τῆς καθῆ ἐπαρχίας, προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, νὰ μένουν ἀναφαίρετοι καὶ ἀναπόσπαστοι ἀπὸ τοὺς κατέχοντας αὐτὰς Ἐπισκόπου, καὶ μάλιστα, ἀνίσως εἰς τριάκοντα χρόνους εἶχον αὐτὰς εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πίστευ καλῆ, καὶ ἀδιάστως, δηλ. χωρὶς νὰ βιάσων τινὰ, καὶ νὰ τὰς ἀρπάσων με ἀδικον αἰτίαν. (1) Εἰ δὲ ἀνάμεικτα εἰς τοὺς τριάκοντα χρόνους, ἔγινε καμμία διαφορὰ περὶ τούτων, ἢ μετὰ τὸν παρόντα Κανὼνα ἤθελε γένει, εἶναι ἀδεικ εἰς ἐκεῖνους ὅπου λέγουσιν ὅτι ἀδικοῦνται δι' αὐτὰς, νὰ θεωροῦν τὴν διαφορὰν αὐτῶν εἰς τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας. Ἐάν δὲ τις ἤθελε ἀδικηθῆ δι' αὐτὰς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην του, ὡς θεωρῆ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Ἐξάρχον καὶ πρωτεύοντα τῆς Διοικήσεως, (τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργον ἔγινεν ἀνενέργητον μετὰ τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον, ὡς εἶπομεν, ὑποσημ. τοῦ θ'. τῆς παρούσης), ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς προερρέθη. Εἰ δὲ ἔως τῶρα ἐκτίθη καμμία πόλις ἀπὸ ἐξουσίαν Βασιλικῆν, ἢ εἰς τὸ ἐξῆς ἔχει διὰ νὰ κτισθῆ, τότε δὲν θέλει ζητήσῃ νὰ ὑποτάξῃ αὐτὴν ὁ γειτονεύων Ἐπίσκοπος, ὡς ἐνορίαν του, ἐπειδὴ ἡ τάξις τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐκεῖνης ἐνοριῶν ἔχει νὰ ἀκολουθῆ εἰς τοὺς πολιτικούς νόμους καὶ προστάγματτα, ὅπου ἤθελε διορίσει περὶ τῆς νεοκτισθείσης πόλεως ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὄχι τὸ ἀνάπαλιν (1),

Συμφωνεία.

«Σημείωσαι ὅτι τοῦτον τὸν Κανὼνα ἢ ς'. εἰς δύο τμήματα διαίρέσασκ, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Κανόνος ἔως τοῦ, παρὰ τῆ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας, κέ. Κανόνα αὐτῆς ποιεῖ, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ, εἰ δὲ καὶ τις ἐκ Βασιλικῆς ἐξουσίας, μέχρι τέλους, λη. Κανόνα. Ὁ δὲ ρκθ'. τῆς ἐν Καρθ. διορίζεται ὅτι ἐάν τις Ἐπίσκοπος τόπον τινὰ τῶν αἰρετικῶν ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν ὀρθοδόξιαν, καὶ βεστάσῃ αὐτὸν τρεῖς χρόνους, χωρὶς νὰ τὸν ἀναζητήσῃ ὁ δρεῖλων ἀναζητήσῃ, νὰ μὴ ἀναζητήσῃ πλέον ἀπὸ αὐτόν. Ὁ δὲ ρκη. λέγει, ὅτι οἱ πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ἐπιστραφέντες αἰρετικοὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον νὰ ὑπόκωνται, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον ὑποκειμένη καὶ ἡ ἐκπαλαὶ ἐκεῖ εὐρισκομένη καθολικὴ ἔνωσις τῶν ὀρθοδόξων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρλ'. λέγει, ἐάν τις τὸν κατεχόμενον λαὸν ἀπὸ ἄλλου, νομίζων δὲ ὡς ἐδικόν του κρατήσῃ, ὄχι με γράμματα τοῦ κατέχοντος Ἐπισκόπου, ἢ με τὴν ἐρώτησιν τῆς Συνόδου, ἀλλὰ με δυναστείαν καὶ ἔφοδον, οὗτος νὰ χάνῃ τὸν λαὸν ἐκεῖνον, καὶ ἂν ἦτο καὶ ἐδικός του, καὶ ἂν λέγῃ ὅτι εἶχε γράμματα ἀπὸ τὸν πρωτεύοντα. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ οδ'. Ἀποστολικοῦ, τοῦ ς'. τῆς α. καὶ τοῦ θ'. τῆς παρούσης τετάρτης».

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Τὸ τῆς συνομοσίας, ἢ φατρίας ἐγκλημα, καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῆ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν Κληρικοὶ, ἢ Μονάζοντες εὐρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες Ἐπισκόποις ἢ Συγκληρικοῖς (2) ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οικείου βαθμοῦ.

Ἀποστ. λα. τῆς ς'. λδ'. τῆς Καρθ. ι. ξβ'. τῆς Γάγγρ. ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ἐ. τῆς α. καὶ β'. γ'. ιδ'. ιέ.

Ἑρμηνεία.

Συνομοσία μὲν εἶναι τὸ νὰ συνδεθοῦν τινες ἀναμεταξύ τους με ὄρκους, φατρία δὲ, τὸ νὰ συνδεθοῦν με συμ-

(1) Σημείωσαι ὅτι δὲν ἐναντιόνηται αὗτος με τὸν η'. τῆς γ'. ἐκεῖνος μὲν γὰρ λέγει περὶ ἐπαρχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐχειροτονοῦντο καὶ Ἐπίσκοποι, διορίζων νὰ μὴ ἀρπάζωνται αὐταὶ πλεονεκτικῶς ἀπὸ τινος Ἐπισκόπου, μὴ οὔσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν προκατόχων αὐτῶν Ἐπισκόπων, οὗτος δὲ λέγει διὰ ἐνορίας παραμικρὰς, αἱ ὁποῖαι καὶ παρεδλέποντο τυχὸν διὰ τὸ ἄχρηστον καὶ μικροπρεπὲς ἀπὸ τοὺς ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κατέχοντες καὶ νεμομένους αὐτὰς.

περὶ ἐνοριῶν εἰς μόνας τὰς ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομουμένας πόλεις, καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς ὅλας, καθὼς συμπεραίνει ὁ Βαλαμῶν. Διότι κατὰ τὸν ιβ'. τῆς παρούσης Συνόδου, αἱ διὰ γραμμάτων Βασιλικῶν τιμηθεῖσαι Μητροπόλεις, τὴν τιμὴν μόνον ἀπολαμβάνουσιν αὐταὶ τε καὶ ὁ τούτων Ἐπίσκοπος, τὰ δὲ δίκαια καὶ προνόμια ἀπαραμείωτα σώζονται εἰς τὴν κατὰ ἀλήθειαν προϋπάρχουσαν Μητρόπολιν.

(2) Συνιχώρησεν ἡ Σύνοδος εἰς τὸν Βασιλεῖα νὰ διατάσῃ

(3) Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῆ συλλογῇ τῶν Κανόνων τίτλ 32. ἔχει, συμμομάζουσιν ἀντὶ τοῦ συγκληρικοῖς.

φωνίαν και ἀπόφασιν, ὅτι νὰ μὴ ἀφήσουν ἐκεῖνα ὅπου ἐβουλεύθησαν κατὰ τινος, ἕως ὅπου νὰ τὰ τελειώσουν. Συνωμοσίαν ἔκαμαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκεῖνοι, ὡς ἱστορεῖ ὁ ἱερός Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσιν, οἱ κατὰ τοῦ Παύλου συνωμοσάντες, «ἀναθεμάτισαν ἐκυτοῦς μήτε φαγεῖν, μήτε ποιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον». [Πράξ. κεφ. κγ'. 21.] Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι τὸ ἔγκλημα τῆς συνωμοσίης καὶ τῆς φατρίας, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ ἐξωτερικοῦ νόμου τόσον τῶν Ἑλλήνων (1), ὅσον καὶ τῶν ὀρθοδόξων Βασιλέων, τῶν τοῦς περισσοτέρους νόμους ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας παραλαβόντων (2), εἶναι πάντῃ ἐμποδισμένον, πολλῶ μᾶλλον πρέπει νὰ ἐμποδίζεσθαι ἀπὸ τοῦ νὰ γίνεσθαι τοῦτο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ἐπίσης εὐρεθοῦν μερικοὶ κληρικοὶ, ἢ μοναχοὶ νὰ συνωμοτοῦν, ἢ νὰ φατριάξουν, ἢ ἄλλα τινὰ σκληρὰ καὶ πονηρὰ νὰ κατασκευάζουν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ, τὸ τυρεῦονοντες, κατὰ τὸ, ἐτυρώθη ὡς γάλα ἢ καρδία αὐτῶν, ἐντὶ τοῦ ἐσκληρύνθη ὡσὲν τυρὶ) ἐναντίον εἰς τοῦς Ἐπισκόπους αὐτῶν καὶ συγκληρικοῦς, ὡς καθαίρωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ λα. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἦλθεν εἰς ἡμετέρας ἀκοὰς, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αἱ κεκανονισμέναι Σύνοδοι τῶν Ἐπισκόπων οὐ γίνονται, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ὁρίσθη τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος, κατὰ τοῦς τῶν ἁγίων Πατέρων Κανόνας, δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συντρέχειν καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν τοῦς Ἐπισκόπους, ἐνθα ἂν ὁ τῆς Μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα. Τοῦς δὲ μὴ συνιόντας Ἐπισκόπους ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

Ἀποστ. λζ'. τῆς α. ε. τῆς ς'. ἢ τῆς ζ'. ς'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. πά. πδ'. πέρδ'.

Ἐρμηνεία.

Ἐπειδὴ αἱ κανονισμέναι κατ' ἔτος νὰ γίνωνται δύο Σύνοδοι δὲν ἐγίνοντο, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἀμελοῦντο, χρῆζοντα διορθώσεως, διὰ τοῦτο ὀρίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ συνάγωνται δις τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς κάθε ἐπαρχίαν οἱ Ἐπίσκοποι ὅπου εὖρει εὐλογον ὁ Μητροπολίτης, καὶ νὰ διορθώσων τὰς ὑποθέσεις ὅπου κατὰ κειροῦς τυχαίνου. Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι, ὑγιαίνοντες καὶ ἐλεύθεροι ὄντες ἀπὸ κάθε ἀναγκαίαν φροντίδα, δὲν συναχθοῦν, νὰ ἐπιπλήττωνται ἀδελφικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ λζ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Κληρικούς εἰς ἐκκλησίαν τελοῦντας, καθὼς ἤδη ὠρίσαμεν, μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πόλεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην, ἐν ἣ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθησαν ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὰς ἰδίας πατρίδας ἀπὸ ἀνάγκης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν μετῆλθον. Εἰ δὲ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον ἄλλῳ Ἐπισκόπῳ προσήκοντα δέξοιτο Κληρικόν, ἔδοξεν ἀκοινωνήτον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστάς Κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθοι ἐκκλησίαν.

Ἀποστ. ιε. τῆς α. ιε. ις'. τῆς δ'. ε. ι. κγ'. τῆς ς'. ιζ'. ιη. τῆς ζ'. ιε. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. ξγ'. ιη. τῆς Σαρδ. ιε. ις'. ιθ'.

Ἐρμηνεία.

Οἱ Κληρικοὶ (ὡς προεῖρηται ἐν τῷ η'. Κανόνι) ὅπου εὐρίσκονται εἰς μίαν ἐκκλησίαν, δὲν εἶναι ἄδεια νὰ μετατίθενται εἰς ἄλλης πόλεως ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ μένουσιν εἰς ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἐκληρώθησαν διὰ νὰ λειτουργοῦν, ἔξω μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες μετὰ τὸ νὰ ἐφυγόν ἀπὸ τὴν πατρίδα των διὰ καμμίαν ἀνάγκην, ἢ ἐπιδρομὴν τυχόν βαρβάρων, μετετέθησαν εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, (οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν των μετὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὴν κατὰ τὸν ιη'. τῆς ς'.) Ὅποιος δὲ Ἐπίσκοπος, ὕστερον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, δεχθῆ ἄλλου ἐπισκόπου κληρικόν, νὰ ἀφορίζεσθαι καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθεὶς ἀπὸ τὴν τῶν συνεπισκόπων καὶ συγκληρικῶν κοινωνίαν, ἕως ὅπου νὰ ἐπαναχυρήσῃ ὁ ξένος κληρικὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιε'. Ἀποστολικοῦ.

(1) Καθὼς ὁ Οὐλπιανὸς τοῦτο ἱστορεῖ.

(2) Ὁ δὲ Φώτιος τίτλ. θ'. κεφ. λζ'. λέγει, ὅτι ὁ πολιτικὸς νόμος τιμωρεῖ τὰς φατρίας καὶ τὰς συνωμοσίας Βιβλ. ξ'. τῶν Βασιλικ. τίτλ. λς'. ὁ συνωμοσίαν γὰρ ποιήσας κατὰ τῆς πολιτείας ἐνέχεται εἰς τὸ περὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα. Τί δὲ ἐστὶ καθοσιώ-

σις, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ. Σημειώσαι ὅτι ὁ Βαλαμὸν εἰς τὸν παρόντα κανόνα λέγει: Μὴ εἰπῆς ὅτι ἡ διὰ κακὸν γενομένη συνωμοσία κολάζεται, καὶ ὅχι ἡ διὰ καλόν, ἀλλὰ κάθε συνωμοσία, εἴτε ἐπὶ καλῶ, εἴτε ἐπὶ κακῶ γένηται.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Κληρικούς, ἢ λαikoὺς κατηγοροῦντας Ἐπισκόπων, ἢ Κληρικῶν, ἀπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως, μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθῆναι αὐτῶν ἢ ὑπόληψις.

Ἀποστ. οδ'. τῆς δ'. ς'. τῆς ἐν Καρθ. ἢ κζ'. ρλζ'. ρλθ. ρλθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐκεῖνοι οἱ Κληρικοὶ, ἢ οἱ λαϊκοὶ, ὅπου κατηγοροῦν τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικούς, διὰ ὑπόθεσιν ὄχι χρηματικὴν καὶ ἰδίαν, ἀλλὰ ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐγλημματικὴν, νὰ μὴ δέχωνται εἰς κατηγορίαν αὐτῶν ἀπλῶς καὶ ἀνεξετάστως, ἀνίσως πρότερον δὲν ἐξετασθῆ ἢ ὑπόληψις τῶν, ἐὰν ᾖναι ἀδιάβλητος καὶ ἀκατηγόρητος. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Μὴ ἐξεῖναι Κληρικούς μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου διαρπάζειν τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι Κανόσιν ἀπηγόρευται (1), ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, κινδυνεύειν περὶ τοὺς ἰδίους βαθμούς.

Ἀποστ. μ'. Ἀντιοχ. κδ'. τῆς ς'. λέ. τῆς ἐν Καρθ. λ'. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει, λέγει ὁ παρῶν Κανὼν, οἱ Κληρικοὶ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπισκόπου τῶν νὰ διαρπάξουσιν τὰ πράγματά του, καθὼς καὶ οἱ παλαιοὶ κανόνες τοῦτο ἐμποδίζουσιν (ὡς ὁ τῶν Ἀποστ. μ'. καὶ Ἀντιοχ. κδ'), Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου τοῦτο κάμνουσιν, νὰ κινδυνεύουν νὰ χάνουν τὸν ἐδικὸν τοὺς βαθμὸν καὶ ἀξίωμα. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ μ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἦλθεν εἰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας Συνόδου, ὡς Κληρικοὶ τινες καὶ μονάζοντες, μηδὲν ἐγκειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ, καταλαμβάνοντες τὴν Βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες, καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσιν τε οἰκούς τινῶν. Ὄρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος τοὺς τοιοῦτους ὑπομνησθεσθαι μὲν πρότερον, διὰ τοῦ Ἐκδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ ἐξελεθῆναι τῆς Βασιλευούσης πόλεως· εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένουσιν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

Ἀποστολ. ιε'. τῆς δ. ιε'. ις'. τῆς δ'. ε. ι. κ'. τῆς ς'. ιζ'. ιθ'. τῆς ζ'. ιε'. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Καρθ. εγ'. ιη'. τῆς Σαρδικ. ιε. ις'. ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἔμαθεν, ὅτι μερικοὶ Κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν εἰς χεῖρας κἀμμίαν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ὡς μὴ τοῦ ἰδίου τῶν Ἐπισκόπου κρίναντος αὐτοὺς ἀξίους εἰς τοῦτο, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ ἀφωρισμένοι ὄντες ἀπὸ αὐτῶν, πηγαίνουν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πολὺν καιρὸν εἰς αὐτὴν διατρίβοντες, ταραττοῦσι τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν, καὶ ἀνατρέπουσι τὰ ὀσπήτια, ἢ τῶν ὑποδεξαμένων αὐτοὺς χριστιανῶν, ἢ καὶ τῶν μιμησαμένων αὐτοὺς συγκληρικῶν. Διὰ τοῦτο ὀρίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος αὐτῆς, πρῶτον νὰ μηνύωνται διὰ μέσου τοῦ ἐκδίκου τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα φύγωσιν εἰρηνικῶς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινούπολιν· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὰ αὐτὰ πράγματα μὲ ἀναισχυντίαν, νὰ ἀποδιώκωνται καὶ χωρὶς νὰ θέλωσι μὲ τὸ μέσον τοῦ ἰδίου Ἐκδίκου, καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τοὺς τόπους τῶν. Τίς δὲ εἶναι ὁ Ἐκδικός, ὄρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς παρουσίας Συνόδου. Ὅρα καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Τὰ ἀπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια κατὰ γνώμην Ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκές Μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθε, καὶ μηκέτι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια. Τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκεισθαι τοῖς ἐκ τῶν Κανόνων ἐπιτιμίοις.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. μθ'. τῆς ζ'. ιθ'. ιθ'. τῆς δ. καὶ β'. δ. Κυρῆλλου β'.

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ ἀντιγράφοις εὐρηται οὕτως ἔχων ὁ Κανὼν. Καθάπερ καὶ τοῖς παραλαμβάνουσιν ἀπηγόρευται· παραλαμβάνοντες δὲ ἐννοεῖ ὁ Ζωναράς καὶ ὁ Βλάσταρις (συχ. ε.) ἐκεῖνους ὅπου λαμβάνουσι τὰ πράγματα τοῦ Ἐπισκόπου διὰ νὰ τὰ φυλάξουν, οἵτινες, ἐὰν σφετερίζουν τι ἀπὸ αὐτὰ, καθαιροῦνται παρομοίως μὲ τοὺς διαρπάζοντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται ὅτι ὄσα Μοναστήρια φθάσουν μίαν φοράν νὰ καθιερωθοῦν, μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου (καθὼς προείπομεν εἰς τὸν δ'. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνα, ὃν καὶ ζῆτει), αὐτὰ πρέπει νὰ μένουν παντοῦθεν Μοναστήρια, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πλέον νὰ μὴ γίνωνται κοινὰ καὶ κοσμικὰ καταγῶγια. Ὁμοίως καὶ ὄσα πράγματα ἔχουσι κινητὰ καὶ ἀκίνητα πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀναφαίρετα καὶ ἀπαρμειώτα. Ὅσοι δὲ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν τὰ κάμωσι κοσμικὰ, μήτε ἀφαιρέσουσιν ἀπὸ τὰ πράγματά των, δώσουσιν δὲ ἄδειαν εἰς ἄλλους νὰ κάμουν τοῦτο, οὗτοι νὰ γίνωνται ὑπεύθυνοι εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν κανόνων. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἐπιτίμια ταῦτα; ἐκείνα ὅπου ἡ ζ'. ἐν τῷ ιγ'. αὐτῆς Κανόνι περιέχει, καθαιρούσα μὲν τοὺς κληρικούς, ἀφορίζουσα δὲ τοὺς Μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς ἐκείνους, ὅπου ἤρπξαν μὲν Μοναστήρια καὶ Ἐπισκοπεῖα, καὶ τὰ ἔκαμαν κοινὰ καταγῶγια, δὲν θέλουσι δὲ νὰ τὰ ἐπιστρέψουν ὀπίσω διὰ νὰ γένουν πάλιν ἱερά, καθὼς ἦτο καὶ πρότερον.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ μθ'. τῆς ζ'. ὅχι μόνον προστάζει νὰ μὴ γίνωνται τὰ Μοναστήρια κοινὰ καὶ κοσμικὰ κατοικητήρια, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ δίδωνται ταῦτα εἰς κοσμικοὺς ἀπὸ τινος, διὰ νὰ τὰ προστατεύουν δηλαδὴ καὶ νὰ τὰ διοικῶσι. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ ιθ'. τῆς ζ'. τὸ νὰ ἀποξενώσῃ τινὰς ἠγούμενος τὰ αὐτούργια καὶ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου. Ὁ δὲ ιθ' αὐτῆς δὲν συγχωρεῖ νὰ πλῆρῃ τινὰς μοναχὸς τὰ πράγματα ὅπου ἔδωκεν εἰς τὸ Μοναστήριον του, δι' ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ ἀνχωρήσῃ. Καὶ ὁ β'. δὲ τοῦ Κυρίλλου θέλει νὰ μένουν ἀναφαίρετα τὰ κειμήλια καὶ ὑποστατικά ἀπὸ τὰς ἐχούσας αὐτὰ Ἐκκλησίας.» (1)

(1) «Λέγει δὲ καὶ τὸ ια'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν διατάξεων τίτλ. η'. διατάξει να'. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. β'. κεφ. α. ὅτι τὰ ἱερά ἔχουσι θεῖον δικαίον, καὶ ἀπὸ κανένα δὲν ἐξουσιάζονται. Ἱερὸν δὲ πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ἀφιερωθῆ ὀδημοσίως. Καὶ πάλιν διατάξει ι'. τίτλ. α. Ἱερὸν εἶναι τὸ ὁρθῶς καὶ διὰ τοῦ ἱερέως ἀφιερωθὲν τῷ Θεῷ, ὡς ναοὶ καὶ σκεύη ἐκεῖνο δὲ ὅπου κάμνη τινὰς Ἱερὸν μὲ ἐδικήν του αὐθεντίαν, δὲν εἶναι Ἱερὸν. Τοῦ οὖν τοιούτου Ἱεροῦ, καὶ ὁ ναὸς ἐὰν πίσῃ, μένει ὁ τόπος Ἱερὸς, καὶ δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. βιβλ. . . . τίτλ. ια'. νὰ τὸν ἐξουσιάζῃ. Ὁ ἀπαξ γὰρ γενόμενος Ἱερὸς, δὲν παύει ποτὲ ἀπὸ τὸ νὰ ᾖ Ἱερὸς. Εἰ δὲ καὶ ἡ λς'. διατάξει βιβλ. ια'. τίτλ. ζ'. λέγει ὅτι τὰ ἱερά, ὅταν δουλωθῶν ἀπὸ τοὺς πολεμίους, παύουσι νὰ ᾖ ἱερά, καθὼς καὶ ὁ ἐλεύθερος παύει ἀπὸ τὸ νὰ ᾖ ἱερός, ὅταν δουλωθῆ, μετὰ δὲ τὴν δουλείαν, γίνονται πάλιν ἱερά· τοῦτο, λέγω, ἐννοεῖται, ὅτι παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ᾖ ἱερά τῇ ἐνεργείᾳ, ὅχι ὅμως καὶ κατὰ τὴν δύναμιν· αἰεὶ κατ' αὐτὴν εἶναι ἱερά, καὶ μάλιστα τὰ ἱερά καὶ κινητὰ σκεύη, τὰ ὅποια καὶ δουλωθέντα δείχνουσι πολλὰς φορές τὴν ἐνοῦσαν δύναμιν τῆς ἀγιότητος αὐτῶν καὶ μὲ τὴν ἐνεργείαν, καθὼς τὴν ἔδειξε, τὸσον ἡ τοῦ Θεοῦ κιβωτὸς, ὅταν αἰχμαλωτίσθη ἀπὸ ἀλλοφύλους, κατακρημνίσασα τὰ αὐτῶν εἶδωλα, καὶ ἀπὸ ποντικῶν γεμίσασα τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ πληγώσασα αὐτοὺς εἰς τὰς ἔδρας (α'. Βασιλ. κεφ. δ'), ὅσον καὶ τὰ ἱερά σκεύη ὅπου αἰχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, θανατώσαντα τὸν Βαλτάσαρ, διατὶ ἐμεταχειρίσθη ταῦτα ὡσὰν κοινὰ καὶ ἀνέρα (Δανιὴλ ε'). Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα, ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ μέγας Βασίλ. (ὅρ. ἡθικ. λ') εἶναι ὅσον ἀληθινόν, ἄλλο τὸσον φοβερόν. Λέγει γὰρ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπου ἀφιερωθῆ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἕως τότε ἔχει τὴν τιμὴν ὡς ἅγιον, ἕως ὅτου φυλάττεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸ, δι' ὃ, καὶ ὁ οἶκος ἐκεῖνος καὶ ναὸς ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφέθη ἔρημος τῆς θείας χάριτος, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου· εἶδου ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· μὲ τὸ νὰ μὴ ἐφυλάττετο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν, ταῦτόν εἰπεῖν, μὲ τὸ νὰ μὴ τὸ ἐφυλάττεον οἱ εἰς τοῦτον λατρεύοντες Ἱερεῖς· τὰ ἱερά δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰ ἐξουσιάζῃ τινὰς μὲ τὸ νὰ τὰ ἔτρωγε καὶ ἐνέμετο εἰς χρόνους πολλοὺς, κατὰ τὸν ε'. τίτλ. τῆς ι'. Διατάξεως. Τὰ ἱερά δὲν ἔμποροῦμεν ὡς ἐδικὰ μας νὰ ἐδικήσωμεν, ἤτοι νὰ ἀπο-

κτῆσωμεν, κατὰ τὴν κγ'. Διατάξιν βιβλ. ε'. τίτλ. α. Ἐὰν ἀναμεταξὺ εἰς δύο κοινούς καὶ ἀνιέρους τόπους εὑρίσκαται τόπος Ἱερὸς, δὲν ἔμπορεῖ νὰ γίνεταί πέραμα τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὸν Ἱερὸν τόπον εἰς τὸν ἀνιέρων. Κατὰ τὴν ιδ'. Διατάξιν τοῦ α. τίτλ. ἐμποδίζεται νὰ κτίσῃ τινὰς εἰς τόπον Ἱερὸν, κατὰ τὴν δ'. Ἰνστιτουτιῶνα, ἤτοι εἰσαγωγῆν τῶν νόμων, τίτλ. ια'. Κανένας δὲν ἔμπορεῖ νὰ πωλήσῃ, ἢ νὰ ἀλλάξῃ, ἢ νὰ χαρίσῃ, ἢ ἀμανέτι νὰ βάλῃ Μοναστήριον, ὅπου Ουσιαστήριον καθιδρύθη, καὶ ἱερά γεγόνε λειτουργία, καὶ μοναχικὴ ἀσκησις· καὶ ἂν τοιοῦτο κανένα γένῃ, εἶναι ἀκυρον, καὶ ὁ πωλήσας μὲν θέλει χάσει καὶ τὴν τιμὴν ὅπου ἔλαβε καὶ τὸ Μοναστήριον, ἢ καὶ πρᾶγμα τοῦ Μοναστηρίου ὅπου ἐπίωλθε, καὶ ὁ ἀγοράσας δὲ ὁμοίως θέλει χάσει, καὶ τὴν τιμὴν ὅπου ἔδωκε, καὶ τὸ Μοναστήριον ὅπου ἠγόρασε, καὶ ἡ τιμὴ αὕτη θέλει δίδεσθαι εἰς τὰ κατὰ τόπον Μοναστήρια καὶ εἰς τὴν κατὰ τόπον ἐκκλησίαν, κατὰ τὴν α. Διατάξιν τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (παρὰ Φωτ. τίτλ. ια'. κεφ. α.)· «Ἡ δὲ β'. Διατάξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φωτ. τίτλ. ι'. κεφ. α.), ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρμενόπουλ. βιβλ. γ'. τίτλ. δ'. ὁ προστάζων ὅτι οἱ οἰκονόμοι καὶ ἐπίτροποι, καὶ οἱ ἄλλοι κυβερνήται τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐαγῶν οἰκῶν, καὶ οἱ χαρτουλάριοι, καὶ οἱ τούτων γονεῖς καὶ τέκνα, νὰ μὴ δίδουν εἰς τινος πρᾶγμα ἐκκλησιαστικόν διὰ νὰ τὸ φυτεύσῃ, ἢ διὰ νὰ τὸ πακτώσῃ, ἢ καὶ ἀμανέτι βάλλουν αὐτοὶ, καὶ νὰ παίρνουν ἄσπρα διὰ ὅλα ταῦτα· διότι ἐκεῖνοι ὅπου τὸ φυτεύσουσιν καὶ τὸ πακτώσουσιν καὶ ὡς ἀμανέτι αὐτὸ κρατήσουσιν, θέλουσιν χάσει καὶ τὰ ἄσπρα ὅπου δι' αὐτὰ ἔδωκαν, καὶ τὰ ἔξοδα ὅπου ἔκαμαν διὰ νὰ τὸ φυτεύσουσιν· καὶ οἱ ἀνωτέρω ἀπαντες ὅπου τὸ ἔδωκαν θέλουσιν χάσει, ὅχι μόνον ἴσην τιμὴν ἀπῆραν δι' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ νὰ ζημιδωνῶνται καὶ αὐτοὶ τὸσον, ὅσον ἔξοδον ἔκαμαν οἱ λαβόντες διὰ νὰ τὸ φυτεύσουσιν, καὶ ἡ τιμὴ αὕτη νὰ δίδεσθαι εἰς τὸν θεῖον οἶκον καὶ ναὸν, τοῦ ὁποίου ἦτο κτῆμα τὸ πρᾶγμα. Ἡ γ'. Εἰσαγωγὴ τίτλ. ιθ'. καὶ κγ'. διορίζει, ὅτι δὲν ἔμπορεῖ τινος νὰ ἀγοράσῃ Ἱερὸν, ἠξέροντας ὅτι ἐστὶν Ἱερὸν. Εἰ δὲ ἀπατηθεὶς τὸ ἀγόρασεν ὡς ἰδιωτικόν, κάμνει κρίσιν ἐναντίον ἐκείνου ὅπου κατὰ ἀπάτην τὸ ἐπίωλθε. Τοῦ ναοῦ πεισνός, ὁ τόπος ἀνιέρων οὐ γίνεται· ὅθεν οὐδὲ πωλεῖται, κατὰ τὴν ογ'. Διατάξιν τοῦ α. τίτλ. (παρὰ Φωτίῳ. τίτλ. β'. κεφ. α.).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

«Ἐπειδὴ περ τινὲς τῶν Μητροπολιτῶν, ὡς περιηγήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπισκόπων, εἰ μὴ ποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσῃ ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον. Εἰ δὲ (1) μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκείμενός ἐκκλησιαστικῶς ἐπιτίμιος. Τὴν μὲν τοι πρόσεδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, σώαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι.»

Ἀποστολ. νη. τῆς ς'. ιθ'. τῆς α. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Σαρδικ. ια. ιβ'. τῆς ἐν Καραγ. οθ'. πβ'. πς'. ρλα. ρλβ'. ρλγ. Πέτρου ι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι οἱ Μητροπολίται νὰ μὴ ἀμελοῦσι τὰ ποιμνία των, καὶ ἀναβάλλουσι τὰς χειροτονας τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς Ἐπισκόπων, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευτήσαντος Ἐπισκόπου, νὰ χειροτονοῦσιν ἄλλον Ἐπίσκοπον εἰς τὴν χηρευούσαν Ἐπισκοπὴν, ἀνάμεσα εἰς τρεῖς μῆνας· ἔξω μόνον ἐν κάμμιᾳ ἀπαραίτητος ἀνάγκη βιάζῃ νὰ ἐκταθῇ περισσύτερον ὁ τῆς ἀναβολῆς καιρὸς (ἴσως γὰρ ἀπὸ βαρβάρους ἠγματοποίηση ἢ Ἐπισκοπὴ ἐκείνη, ἢ ἄλλο τι κακὸν συνέβη εἰς αὐτὴν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπάγῃ τινὰς ἐκείσε)· ὁποῖός δὲ Μητροπολίτης ἀμελήσῃ τοῦτο, νὰ γίνεταί ὑπεύθυνος εἰς κανονικὰ ἐπιτίμια. Τὰ σιτηρέσια δμως τῶν πραγμάτων τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης, πρέπει νὰ τὰ φυλάττῃ ὁ οἰκονόμος τούτων σώα καὶ ἀνελλιπῆ, ἕως ὅτου νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι. Ὁρξ τὸν νη'. καὶ μ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΣ'.

«Ἐπειδὴ ἐν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηγήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ Ἐπίσκοποι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν Ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου Κλήρου, οικονομοῦντα τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οικονομίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκείμενός αὐτὸν τοῖς θείοις Κανόσιν.»

Τῶν ἀποστολ. λη. μα. τῆς ζ'. ια. ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κε. τῆς α. καὶ β'. ζ'. τῆς ἐν Καραγ. λδ'. μα. τῆς ἐν Γάγγρ. ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιε. Θεοφιλ. ὁ Κύριλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, λέγει ὁ παρῶν Κανὼν, ἐμάθομεν, ὅτι εἰς μερικὰς ἐπαρχίας χωρὶς οἰκονόμον διοικοῦσιν οἱ ἐπίσκοποι τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα καθ' ἑαυτοὺς, καὶ καθὼς αὐτοὶ βούλονται· διὰ τοῦτο ἐφάνη εὐλογον, ὅτι ἐάστῃς Ἐκκλησίας ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἔχῃ οἰκονόμον, ὅχι ἀπὸ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ δούλους ἢ συγγενεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Κληρικούς του, οικονομοῦντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου, ὥστε νὰ μὴ ᾖ ἀμάρτυρα ποῦ, καὶ πῶς, καὶ πότε δαπανῶνται τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσοδήματα, καὶ ἐντεῦθεν νὰ δίδῃ ὑπόψιν ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν λαὸν καὶ αἰτίαν νὰ τὸν κατηγοροῦν, ὅτι σκορπίζει ταῦτα κακῶς. Ὅποιος δὲ Ἀρχιερεὺς κάμῃ ἔξω ἀπὸ τὸν καιὸνα τοῦτον, νὰ γίνεταί ὑπεύθυνος εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν θείων Κανόνων. Καθὼς δὲ ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἔχῃ οἰκονόμον τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ἔτσι καὶ ὁ ἠγούμενος πρέπει νὰ ἔχῃ οἰκονόμον τῶν τοῦ Μοναστηρίου πραγμάτων (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λη. καὶ μα. Ἀποστολικόν.

(1) Ἰσ. εἰ δὲ τις.

(2) Σημειώσεται ὅτι ὁ οἰκονόμος κάθε χρόνον πρέπει νὰ δίδῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, (ἢ καὶ εἰς τὸν ἠγούμενον) περὶ τῆς οικονομίας τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ἢ τοῦ Μοναστηρίου. Εἰ δὲ τύχῃ νὰ ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν, νὰ τὸν δίδουν οἱ κληρονόμοι του κατὰ τὴν μβ'. Διάταξιν τοῦ γ'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φωτ. τίτλ. ι'. κεφ. α.). Ὁ δὲ Μαλαξὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Πατριαρχῶν λέγει, ὅτι ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων πρέπει νὰ ᾖ ἱεροδιάκονος (ἢ ἱερεὺς)· ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἵσταται ἐν τῇ μερίδι τῆς ἁγίας τραπέζης φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ, καὶ βασταζῶν ἐν ταῖς χερσὶ τὸ ἅγιον ριπίδιον, προσφέρει εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι. Ἐξετάζει τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, καὶ τοὺς

λογαριασμοὺς ὄλων τῶν κτημάτων τῆς ἐκκλησίας, κρατῶν χάριτι τὴν καὶ ἀναγράφων τούτους, καὶ τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει εἰς τὸν Ἀρχιερέα· θεωρεῖ καὶ προνοεῖται τὰ πράγματα τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας, ἕως ὅτου γένη αὐτῆς Ἀρχιερεὺς, καὶ εἰς τὰς κρίσεις στέκεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ λέγει, ὅτι ὁ μέγας οἰκονόμος καὶ σκευοφύλαξ ἐπροχειρίζοντο ἀπὸ τὸν Βασιλέα τότε. Ὁ δὲ Κομνηνὸς οὗτος ἐδίωξε νὰ προχειρίζωνται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην καὶ οἱ δύο. Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλοσσιώτης (ἐπιστολ. ἀγκή. Ἐρμίνῳ Κόμητι) λέγει, ὅτι, οἰκονόμος εἶρηται παρὰ τὸ ἐκάστῳ τὸ οἰκεῖον νέμειν, ἢ παρὰ τὸ ἐκάστῳ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τὸ πρὸς ἀξίαν νέμειν.

E. P. Δ. ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

«Τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας (1) ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἀρπάζουσιν, ὤρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοί εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι.»

Τῆς ς'. 4β'.
τῆς ἐν' Ἀγκύρ.
ιά' τοῦ Βασιλ.
κβ'. λ'. λη'.
μβ'. νγ'.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ πρῶν Κανὼν, δριμύτερον ἀπὸ τοῦς ἄλλους Κανόνας τοὺς περὶ ἀρπαγῆς γυναικῶν διαλαμβάνοντας, ἐπιτιμᾷ τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας διὰ τὰς λάβουν εἰς γάμου κοινωνίαν. Διότι, ὄχι μόνον τοὺς ἀρπάζοντας αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ὅπου συήργησαν μὲν διὰ τοῦ ἔργου, συνεβόηθησαν δὲ διὰ συμβουλῆς εἰς τὴν τοιαύτην ἀρπαγὴν, εἰ μὲν εἶναι Κληρικοί, καθαιρεῖ, εἰ δὲ εἶναι λαϊκοί, ἀναθεματίζει (2) καὶ μὲ δίκαιον τρόπον. Διὰ τὴν ἐκείνους ὅπου ἀρπάζει ταύτας, ἡμπορεῖ νὰ προφασισθῇ ὅτι τὸν παρκαίνει ὁ ἄτοπος ἔρωσ τῶν γυναικῶν, οἱ δὲ συνεργοῦντες, ἢ συμβοηθοῦντες αὐτοῖς, ἀπὸ τοιοῦτο κἀνέναν αἴτιον δὲν παρκαίνονται πρὸς τὴν ἄτοπον πράξιν αὐτὴν, ἔξω μόνον ἀπὸ τὴν καλίαν τῆς γνώμης των (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

«Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὄροις ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα Κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης, γνωρίζοντες τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης. Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένευμαν τῷ τῆς νέας Ρώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρῃ Βασιλίδι Ρώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικῶς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὅστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς Διοικήσεως Μητροπολίτας μόνους, ἐπὶ δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς Ἐπισκόπους τῶν προειρημένων Διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινουπόλιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας δηλ. ἐκάστου Μητροπολίτου τῶν προειρημένων Διοικήσεων, μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς Ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις Κανόσι διηγόρευται. Χειροτονεῖσθαι δὲ, καθὼς εἴρηται, τοὺς Μητροπολίτας τῶν προειρημένων Διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων, κατὰ τὸ εἶδος, γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων».

Ἀποστ. λδ'.
τῆς β'. γ'. τῆς
ς'. λς'.

(1) Κόρας, παρὰ Ἰωάννη Ἀντισοχεῖ συλλ. τῶν Καν. τίτλ. 42.
(2) Αὐστηρὰ παιδεύει ἡ Σύνοδος, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι τὰς ἀρπαγὰς τῶν γάμων, διατὶ εἶναι πράγμα ἄτιμον, ἀνατρεπτικὸν ὀλοκλήρων οἴκων, φόνων, καὶ ταραχῶν, καὶ ἀπλῶς πολλῶν κακῶν αἰτίων. Καὶ ἂν, θετίον, οἱ γονεῖς, ἢ οἱ αὐθένται τῶν ἀρπαζομένων γυναικῶν μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς γάμους συγκατανεύουσι, ἀλλὰ βιαίως καὶ στανικῶς των συγκατανεύουσι διὰ τὰς ἀτιμίας καὶ φθοράς. ὅπου πρὸ τοῦ γάμου ἀκολουθοῦν ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὰς ἀρπαζομένας θυγατέρας καὶ δούλας αὐτῶν, καὶ διατὶ ἄλλος μετὰ ταῦτα ἴδεν θέλει αὐτάς. Εἶπα δὲ ὅτι βεβαιότατα διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Κανὼν οὗτος καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι σφοδρῶς τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας παιδεύουσι, διατὶ ἂν ἦτο διὰ μόνην τὴν ὑπεξουσίτητα, ἰδοὺ ὅπου καὶ ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὸν κβ'. αὐτοῦ Κανόνα, οἱ τῶν ὑπεξουσίων θυγατέρων ἐξ ἀρπαγῆς γάμοι, θέλει, ὅτι νὰ μένουν στερεοὶ μετὰ τὴν συναίνεσιν τῶν ἐκείνων γονέων, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, οἱ δὲ πολιτικοὶ νόμοι τοὺς ἐξ ἀρπαγῆς γάμους διαλύουσι, κἂν καὶ οἱ πατέρες τῶν ἀρπαγείων γυναικῶν συναινέσουσιν ὑστερόν εἰς αὐτούς, ὡς εἶπομεν. Κατὰ δὲ τὸ λθ'. κεφ. τίτλ. 16'. βιβλ. 9'. εἰάν τις ἀρπάσῃ δούλην ξένην, πόρνην οὖσαν, καὶ κρύπτῃ αὐτὴν, μήτε

ὡς κλέπτῃ, μήτε ὡς ἀνδραποδιστῆς νὰ τιμωρῆται, ἐπειδὴ διὰ ἡδονὴν, καὶ ὄχι διὰ κλεψίαν τοῦτο ἐποίησεν, εἰάν ἄλλως ἦναι πλούσιος, νὰ ζημιώνεται εἰς ἄσπρα, εἰάν δὲ πτωχὸς νὰ ξυλλίκεται.

(3) Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα αὐτολιξεί ἐκτιθεμένη ἡ ς'. 4β'. Κανόνα αὐτῆς ποιεῖ. Ὁ δὲ ια'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὀρίζει νὰ δίδωνται εἰς τοὺς ἀραβωνιαστικούς των αἱ παρ' ἄλλων ἀρπαγείσαι ἀραβωνιαστικαὶ αὐτῶν, καὶ ἂν βίαν πάθουν ἀπὸ ἐκείνων. Ἴδ' αὐτὸ λέγει καὶ ὁ κβ'. Βασιλείου, εἰ δὲ ἀραβωνιημένοι δὲν ἦσαν, νὰ τὰς ἐπιστρέφουν οἱ ἀρπάσαντες αὐτάς εἰς τοὺς γονεῖς ἢ συγγενεῖς των πρὸσθέτει ὁ αὐτὸς Κανὼν, καὶ ἂν ἐκείνοι θέλωσι, νὰ προβαλῆν ὁ γάμος, εἰ δὲ μὴ θέλωσιν, εἰς τοῦτο νὰ μὴ βιάζωνται· εἰ δὲ οἱ ἀρπάσαντες τὰς ἐφθιραν κρυφίως, ἢ βιαίως, τέσσαρας χρόνους ὡς πόρνοι νὰ ἐπιτιμῶνται. Ὁ δὲ λ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου τοὺς μὲν ἀρπάσαντας, ἢ συμβοηθέντας αὐταῖς, τρεῖς χρόνους ἀφορίζει· τὴν δὲ κατὰ τὸ σχῆμα μόνον ἀρπαγείσαν (θέλουσαν δηλ. νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα), καὶ ἀπλῶς τὸν μὴ βιαίως γενόμενον γάμον ἀνεπιτίμητον κρίνει, εἰ πρὸ τοῦ γάμου φθορὰ δὲν ἦ κλοῦθησεν· ὁ δὲ νγ'. τοῦ αὐτοῦ ἀνέγκλητον κρίνει τὴν χήραν δούλην, τὴν σχήματι μὲν ἀρπαγείσαν, θέλουσαν δὲ νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ εἰς τὴν δ'. ταύτην Σύνοδον ἀνεγνώσθη ὁ γ'. Κανὼν τῆς β'. Συνόδου, ὅστις διορίζει νὰ ἔχη ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν Ρώμη, ὡσὲν ὅπου αὐτὴ εἶναι νέα Ρώμη, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης διὰ τοῦ παρόντος κανόνος αὐτῶν, ἀνανεῶσι καὶ ἐπιβεβαιοῦσι τὸν ρηθέντα κανὼνα, καὶ τὰ αὐτὰ ὀρίζουσι καὶ ψηφίζονται διὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης. Διότι, λέγουσι καθὼς εἰς τὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρως Ρώμης, διὰ τὸ νὰ εὑρίσκητο βασιλεία εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, μετὰ δίκαιον τρόπον ἔδωκαν οἱ Πατέρες προνόμια, τὸ νὰ λέγεται δηλ. πρῶτος τῆ τάξει, τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν· τοιοῦτοτρόπως μετὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἀπαρξάλλακτον κινούμενοι σκοπὸν οἱ ρν'. Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς β'. Συνόδου ἔδωκαν τὰ ἴσα, καὶ ἀπαρξάλλακτα προνόμια τῆς τιμῆς καὶ εἰς τὸν ἀγιώτατον θρόνον τῆς νέας Ρώμης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως δηλ. (1) κρινόντες, εὐλογον, ὅτι ἡ πόλις αὕτη, ἐπειδὴ καὶ ἐτιμήθη μετὰ βασιλείαν καὶ σύγκλητον, παρομοίως ὡς καὶ ἡ Ρώμη, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνη παρομοίως μετὰ τὴν Ρώμην καὶ

(1) Ἡ κυριώτατος αἰτία, διὰ τὰς ὁποίας ἐξεδόθη ὁ παρὼν Κανὼν, εἶναι πέντε, τρεῖς μὲν πόρρω, δύο δὲ ἀνάγκαιαι καὶ προσεχεῖς. Α'. ἐπειδὴ ὁ λδ'. τῶν Ἀποστόλων προστάζει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ἐκάστου ἔθνους πρέπει νὰ ἔχουσι ἕνα πρῶτον, καὶ νὰ νομίζουσι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ ἐπειδὴ ὁ ς'. καὶ ζ'. τῆς α'. ὑπέταξεν ἄλλας μὲν διοικήσεις εἰς τὸν Ρώμη, ἄλλας δὲ εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας, ἄλλας εἰς τὸν Ἀντιοχείας καὶ ἄλλας εἰς τὸν Ἱεροσολύμων, ἔπρεπεν ἀκολουθῶς καὶ αἱ Διοικήσεις τῆς Ἀσίας, Πόντου καὶ Θράκης αἱ αὐτοκέφαλοι νὰ ἔχουσι πρῶτον καὶ κεφαλὴν τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν, καὶ παρ' αὐτοῦ νὰ χειροτονοῦνται, διὰ τὴν ἴστον γείτων, καὶ διὰ τὴν μάλιστα τοιοῦτον ἔθος ἠκολούθησεν ἐξ ἀρχῆς. Πολλοὺς γὰρ Μητροπολίτας οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτόνησαν ἐξ αὐτῶν. Διότι ὁ Χρυσόστομος ἐχειροτόνησε τὸν Ἐπίσκου Ἡρακλείδην, καὶ ἀπερχόμενος εἰς Ἐφεσον καὶ ἐπανερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν δεκατρεῖς Ἐπισκόπους ἐκάθηρε· καὶ ὁ Ἀγκύρας, καὶ Μείμων ὁ Ἐπίσκου (ὁ ἐπὶ τῆς γ'. ἀριστεύσας Συνόδου) ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτονήθησαν· ὅθεν καὶ ἀληθὲς φαίνεται νὰ ἦναι ἐκεῖνο ὅπου ἀνωτέρω εἶπομεν ὡς λύσιν τῆς ἀπορίας ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ θ'. Κανόνος. Καὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι τοὺς Μητροπολίτας τῶν Διοικήσεων τούτων ὑποτάττει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Β'. ἐπειδὴ καὶ ἡ β'. Σύνοδος ἐν τῇ γ'. αὐτῆς Κανὼνι ἔδωκε πρεσβεῖα τιμῆς εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἀκόλουθον ἦτο πρὸς τούτοις νὰ δοθοῦν καὶ πρεσβεῖα ἐξουσίας εἰς αὐτὸν. Γ'. ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ προνόμια ἐξουσίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὴν ἴστον διαφοροῦ Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς νὰ προσκλαυθοῦν εἰς τὸν Βασιλέα ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν, καὶ ἦτο χρεῖα νὰ ἀνταμώνουν πρῶτον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, εὑρίσκοντες αὐτὸν συνεργὸν καὶ βοηθόν, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ προσέρχονται εἰς τὸν Βασιλέα, καθὼς ὁ Ἰουστινιανὸς τῶν ἀρχαίων ἔθος βεβαίως, τοῦτο διώρισε. Δι' ὃ καὶ ἐν τῇ ις'. πράξει τῆς δ'. Συνόδου ὁ Λαοδικεῖας Νουνέχιος εἶπεν, ὅτι οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης ἀπηρέσκοντο εἰς τὰ πρεσβεῖα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· «Ἡ δόξα Κωνσταντινουπόλεως, δόξα ἡμῶν ἐστίν, ἐπειδὴ καὶ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται.» Δ'. ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὰ προνόμια τῆς ἐξουσίας ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰς ἀνωτέρω τρεῖς Διοικήσεις, διὰ τὴν ἴστον φαίνεται εἰς τὴν ιγ'. πράξιν τῆς δ'. Συνόδου, πολλὰ σκάνδαλα ἠκολούθησαν εἰς τὴν Ἐφεσον διὰ τὰς παρανόμους χειροτονίας Στεφάνου καὶ Βασιανοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ Πόντον, καὶ Θράκην παρόμοια ἠκολούθησαν, ὅπου, τελευταίωντων τῶν Ἐπισκόπων, συνέβαινον εἰς τὰς ψήφους καὶ εἰς τὰς χειροτονίας πολλὰ ταραχαί, ἀνηγεμονεύτων αὐτῶν ὄντων, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Λέοντα ἐπιστολὴν τῆς αὐτῆς δ'. Συνόδου. Καὶ μεταξὺ δὲ τοῦ Ἐθνομίου Νικομηδείας, καὶ Ἀναστασίου Νικαίας πολλοὶ θόρυβοι ἐγένοντο διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Βασιλινούπολιν. Ε'. δὲ καὶ

τελευταία· διὰ τὴν ὁ δούσεως Διόσκορος εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ ληστρικὴν Σύνοδον ἔταξε τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανόν, ὃχι πρῶτον, ἀλλὰ πέμπτον, παρὰ τοὺς Κανόνες, τὸ ὅποιον ἐκακοφάνη καὶ εἰς τὸν Λέοντα Ρώμης, καὶ εἰς τοὺς τοποτηρητάς αὐτοῦ, ἐν τῇ δ'. ταύτῃ Συνόδῳ, δι' ὃ καὶ ἐμίμηθησαν αὐτόν. Διὰ ταύτας λοιπὸν ὄλας τὰς αἰτίας ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀνανεῶσα τὸν γ'. τῆς β'. ἔδωκεν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ἴσα προνόμια τῆς τιμῆς τοῦ Ρώμης, ὅπερ ἐστὶ τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, καὶ τὰ ἴσα προνόμια τῆς ἐξουσίας τοῦ Ρώμης, ὅπερ εἰσὶν αἱ τῶν εἰρημένων τριῶν διοικήσεων τῶν Μητροπολιτῶν, οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθνους μόνου, ἀλλὰ καὶ διὰ Κανόνος κυρωθεῖσαι χειροτονίαι, ὡς περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὄντων. Ὅσπερ γὰρ ὁ Ρώμη ἔχει τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας, ταῦτόν εἰπὴν τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα, καὶ τὸ ἀρχεῖν τῆς ἰδίας ἐνορίας τῶν ἱσπερίων, οὕτω καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως τὰ αὐτὰ ἔχει πρεσβεῖα, τὸ Πατριαρχικὸν δηλαδὴ ἀξίωμα καὶ τὸ ἀρχεῖν τῶν ἀνωτέρω Μητροπολιτῶν ἐκ τῆς ἰδίας ὄντων ἐνορίας. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, εἰς τὰ ὅποια καθὼς ὁ Ρώμη μεγαλύνεται, οὕτω καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, χωρὶς τινος διαφορῆς, πλην ταύτης· ὅτι ὁ μὲν Ρώμη εἶναι πρῶτος τῆ τάξει, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως δευτέρος τῆ τάξει. Ταῦτα δὲ τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια, ὃχι μόνον οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐπεκύρωσαν καὶ ἐπεσφράγισαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ Σύγκλητος ἀρχόντων, καὶ οἱ λεγάτοι τοῦ Πάπα, εἰ καὶ πρότερον ἐμίμησαν τὸν Διόσκορον, βλέποντες ὁμῶς πλατυνόμενα τὰ ὄρια τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐλειποθύμησαν σχεδὸν ἐναντιούμενοι εἰς αὐτά· ὅθεν ψεύδονται προφανῶς οἱ παπολάτραι, λέγοντες· ὅτι τὰ πρωτεῖα τοῦ Ρώμης καὶ πρεσβεῖα, καὶ τὸ νὰ μεγαλύνεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, προσμαρτυροῦσιν εἰς αὐτὸν ἰδικὸν προνόμιον ἐξουσίας ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ταῦτόν εἰπὴν, μοναρχικὸν καὶ ἀναμάρτητον ἀξίωμα. Εἰ γὰρ τοιοῦτό τι ταῦτα ἐφανέροναν, ἔπρεπε νὰ ἔχη τοῦτο καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τοὺς Κανόνες, εἶναι μέτρον ἴσον καὶ ἀπαρξάλλακτον τῆς τιμῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ρώμης. Ἀλλὰ μὴν τοῦτο ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Κανόνος οὐδέποτε, ἀρα οὐδὲ ὁ Ρώμη. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ πρεσβεῖα τοῦ Ρώμης εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ θρυλλουμένου θεσπίσματος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Σιλβέστρον Ρώμης δοθέντα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, δηλ. τὸ νὰ περιπατῇ μετὰ τὰ παράστημα τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος κατὰ μίμησιν βασιλείως, τὸ νὰ ἔχη εἰς τὴν κεφαλὴν του ἀντὶ στεφάνου λῶρον ὑπέρλαμπρον, τὸ νὰ φορῇ Βασιλικὸν ὀμοφόριον καὶ πορφυρᾶν χλαμύδα, καὶ χιτῶνα κόκκινον, τὸ νὰ ἔχη τὸν ἵππον του ἐστρωμένον βασιλικῶς, μετὰ ὄλα τὰ Βασιλικὰ σημεῖα, καὶ τὸ νὰ κρατῇ ὁ Βασιλεὺς, ὡσάν στρατῶν, τὸ χαλινάρι τοῦ ἵππου του, καὶ τὸ νὰ μεγαλύνεται ὁ Κληρὸς τῆς Ἐκκλησίας του, καθὼς καὶ ἡ Σύγκλητος, τὸσον εἰς τὰ φορέματα, ὅσον καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα, καὶ εἰς τὴν καθδρα-

τὰ ἴσα προνόμια, καὶ νὰ μεγαλύνεται καὶ αὐτὴ ὡσπερ ἐκείνη, εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα: μὲ τούτην μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ μὲν πρεσβυτέρα Ρώμη νὰ ᾖ πρώτη τῆ τάξει, ἡ δὲ νέα Ρώμη, νὰ ᾖ δευτέρα τῆ τάξει. Πρὸς τούτοις ὀρίζομεν καὶ ψηφίζόμεθα, ὥστε νὰ χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν παρρηθέντα ἀγιώτατον θρόνον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἢ μόνοι οἱ Μητροπολίται, (ἄλλ' οὐχὶ δηλ. καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ὑποκείμενοι τοῖς Μητροπολίταις· ἕκαστος γὰρ τούτων χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν ἐδικὸν τοῦ Μητροπολίτην μετὰ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καθὼς οἱ θεοὶ Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ μάλιστα ὁ ς'. τῆς α.), οὐ μόνον δὲ νὰ χειροτονοῦνται

λαρίαν. Δὲν εἶναι, λέγω, αἱ ἐξωτερικαὶ αὐταὶ λαμπρότητες καὶ περιφάνειαι τὰ ὑπὸ τῶν Κανόνων διδόμενα εἰς τὸν Ρώμης πρεσβεία καὶ ἀξιώματα, ὅχι· Α', διατὶ ἂν ᾖσαν αὐτὰ, ἔπρεπε νὰ τὰ δώσουν παρομοίως καὶ ἴσως καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Β'. διατὶ κατὰ τὸν ις'. τῆς ζ', καὶ κζ'. τῆς ς'. αἱ λαμπραὶ καὶ περιφάνειαι ἐσθῆτες, καὶ πᾶσα βλακεία καὶ καλλοπισμὸς σώματος, εἶναι ἀλλότρια τῶν Κληρικῶν καὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως, καὶ διατὶ ὁ καπνώδης τύφος τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας πρέπει νὰ ᾖ μακρὰν τῶν ἱερῶν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν πρὸς Κελεστίνον Πάπαν ἐπιστολὴν τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου. Καθαίρει δὲ καὶ ὁ πγ'. Ἀποστολικὸς ἐκείνους ὅπου θέλουσι νὰ ἔχουν καὶ Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν. Καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς Ἐδαγγελίοις προστάζει νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ ἐκείνους ὅπου θέλουσι νὰ περιπατοῦν ἐν στολαῖς, καὶ διὰ τοῦτο νόθον καὶ πεπλασμένον κρίνεται τὸ μάτην θρυλλούμενον θέσπισμα. Εἰ δὲ καὶ συγχωρήσωμεν καθ' ὑπόθεσιν, ὅτι εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ ἐναντιοῦται προφανῶς εἰς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, εἶναι ἄκυρον καὶ ἀργόν· οἱ γὰρ τοῖς Κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι ἄκυροί εἰσιν, ὡς εἶπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Βίβλου· εἶναι λοιπὸν, ὡς εἶπομεν, πρεσβεία καὶ πρωτεία τοῦ Ρώμης, τὸ νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν πάντων τῶν ἐν τῇ Διοικήσει τῆς Ρώμης Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, ὥστε αὐτὸν χειροτονεῖν αὐτοὺς μετὰ τῶν τῆς Διοικήσεως Ἐπισκόπων, καὶ τὸ νὰ ᾖ πρώτη τῆ τάξει τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν. Ταῦτα δὲ τὰ προνόμια ἔλαβεν ὅχι διατὶ ἡ Ρώμη εἶναι καθέδρα τοῦ Πέτρου, ὅχι διατὶ ὁ Ρώμης εἶναι βικάριος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ματαιολογοῦσιν οἱ Παπισταὶ, ὅχι, ἀλλὰ προκαταρκτικῶς μὲν, διατὶ ἡ Ρώμη ἦτο μὲ βασιλείαν τιμημένη. Τῷ θρόνῳ γὰρ, φησὶν, ὁ παρὼν Κανὼν, τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, εἰκότως οἱ Πατέρες ἀποδεδώκασιν τὰ πρεσβεία, ἐπομένως δὲ, καὶ διὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος ὅπου ἠκολούθησε, καθὼς ἦτο πρωτεύουσα πόλις ἡ Ρώμη, ἔτσι νὰ ᾖ πρώτη καὶ ὁ ταύτης Ἐπίσκοπος, καὶ συνεπομένως, διατὶ οἱ Κανόνες ἔδωκαν τὸ τοιοῦτον προνόμιον εἰς αὐτὸν, καθὼς παρομοίως ἔδωκεν τὸ αὐτὸ προνόμιον καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διατὶ ἐστάθη βασιλεύουσα ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ νέα Ρώμη, καὶ διατὶ ἐστάθη Βασιλεύουσα, ἔγινεν ἀρχαῖον ἔθος νὰ χειροτονητοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Πόντῳ, καὶ Θράκῃ Ἐπισκόπους, καὶ διατὶ ἔγινεν ἔθος, ἔδωθησαν οἱ Κανόνες καὶ ἐπεσφράγισαν τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Σημειώσαι ὅτι κοντὰ εἰς τὰ ἴσα προνόμια τῆ Ρώμης ὅπου ἔλαβεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἔλαβεν ἀκόμη καὶ τούτους τοὺς δύο τίτλους, τὸ νὰ ὀνομάζεται αὐτὸς διαφερόντως ἀπὸ τοὺς ἄλλους Πατριάρχας, Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμενικός. Καὶ τὸ μὲν, Παναγιώτατος, πρῶτος εἶπε πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπόλεως Σέργιον καὶ Πέτρον, Μακάριος Ἀντιοχείας ἐν τῇ ς'. Συνόδῳ, κατὰ τὸν ζ'. αἰῶνα, τὸ δὲ Οἰκουμενικός πρῶτος εἶπον οἱ Κληρικοί τοῦ Ἀντιοχείας, καὶ οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὀρθόδοξοι πρὸς Ἰωάννην Κωνσταντινουπόλεως τὸν Κακπάδοκα ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆος κατὰ τὸν ς'. αἰῶνα. Εἶπα ὅτι διαφερόντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὕτως ὀνομάζεται, διατὶ ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ρώμης ὀνομάσθη ἀπὸ πολλοὺς Παναγιώτατος, καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας,

καὶ Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ κοινῶς ὅλοι οἱ Πατριάρχαι οὗτοι Παναγιώτατοι ἀπὸ διαφόρους καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς ὀνομάσθησαν· μ' ὄλον τοῦτο συνήθεια ἐξενίκησε νὰ δίδεται ἐξαιρέτως ὁ τίτλος οὗτος εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὁμοίως, Οἰκουμενικός μὲν ἐρρίθη ἀπὸ τινος καὶ ὁ Ρώμης, ἀλλὰ σπανιάκις, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' οὗ ἤρξατο νὰ λέγεται Οἰκουμενικός, οὐκ ἔπαυσε τοῦτο λέγεσθαι· ὅθεν μετὰ τὸν Κακπάδοκα οἱ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιφάνιος, καὶ Ἀνθίμος, καὶ Μηναῖς, καὶ Βυτύχιος, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν τε Νεαραῖς καὶ Ἰδιδικτοῖς Οἰκουμενικοὶ ἐκλήθησαν, τῶσον ὅπου καὶ ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ Πέτρος ὁ τοῦ Πάπα τοποτηρητῆς Οἰκουμενικὸν ὀνόμασε τὸν Ταράσιον. Δι' ὅ καὶ ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς ἐπὶ τοῦ Μαυρικίου τῆ τοιαύτη συνεχείᾳ τοῦ τοιοῦτου τίτλου ἀκολουθῶν, τῆ παρὰ τῶν ἄλλων γινομένη πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, πρῶτος ὑπέγραψεν ἑαυτὸν Οἰκουμενικόν. Δηλοῖ δὲ, τὸ μὲν Παναγιώτατος, πάντα ἀγιώτατος· ὅτι λογῆς δηλ. ἔγραψε καὶ ὁ Ταράσιος καὶ Φώτιος πρὸς τοὺς Πάπας Ἀδριανὸν καὶ Νικόλαον, τῷ πάντα ἀγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ Ἀδριανῷ (ἢ καὶ Νικολάῳ) Πάπᾳ Ρώμης· τὸ δὲ Οἰκουμενικός, δύο τινὰ δηλοῖ· ἢ γὰρ ἐκλαμβάνεται ἀπλῶς ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, δηλαδὴ ὅτι ἐστὶν Ἐπίσκοπος τις ἔχων ἐξουσίαν ἰδικὴν καὶ μοναρχικὴν ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ ἢ δηλοῖ πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης. Καθ' ὅ καὶ Βασιλεῖς πολλοὶ, καίτοι μὴ ὄντες κύριοι ὅλης τῆς οἰκουμένης, λέγονται ὅμως οἰκουμένης Δεσπότες, ὡς ὁ Εὐάγγελιος ὀνομάζει τὸν Ζήνωνα, καθ' ὅσον δηλ. πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης ἐξουσιάζουσι. Κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον λοιπὸν οὐ λέγεται ποτε Οἰκουμενικός ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ρώμης, ἢ ἄλλος τινὰς, εἰμὴ μόνος ὁ Χριστὸς, ὁ τῆς οἰκουμένης ὅλης ἀληθῶς Πατριάρχης, ἢ ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· λέγεται δὲ κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον διὰ τὸ πολὺ μέρος τῆς οἰκουμένης ἔχει ὑφ' ἑαυτὸν, καὶ πρὸς τούτοις διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν πρόνοιαν ὅπου ἔχει εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πίστεως καὶ τῶν συνοδικῶν καὶ πατρικῶν παραδόσεων, ὅχι μόνον ἐν τῇ ἑαυτοῦ Διοικήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς. Ὅθεν ἡ ὀμωνυμία τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπροξένησε τὰ σκάνδαλα μετὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νηστευτοῦ, καὶ τῶν Ρώμης Παπῶν, Πελαγίου, λέγω, καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου. Οὗτοι μὲν γὰρ, κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἐκλαμβάνοντες τὸ, Οἰκουμενικός, ὀνόμαζον τὸν τίτλον τοῦτον βλάσφημον, διαβολικόν, καὶ ἄλλα πολλὰ· καὶ ὅτι ὅποιος θέλει νὰ ὀνομάζεται Οἰκουμενικός, ἐστὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος (ἐπιστολὴ Γρηγορίου πρὸς τὸν Μαυρικίον), καὶ κατὰ τοῦτο ἀλήθευσον. Ὁ δὲ Νηστευτῆς καὶ ὁ Μαυρίκιος καὶ οἱ καθ' ἑξῆς Πατριάρχαι καὶ Βασιλεῖς κατὰ τὸ β'. σημαινόμενον ἐνοοῦντες τὸν τίτλον, οὐδὲν αὐτοῖς ἔμελε, καὶ κατὰ τοῦτο ἀλήθευσον καὶ αὐτοί. Δι' ὅ καὶ ἡ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ συστάσα Σύνοδος καθαρῶς λέγει, ὅτι οὐκ ἐστὶν Ἀντίχριστος ὁ καλούμενος Οἰκουμενικός ὡς πλείστου μέρους τῆς οἰκουμένης ἐπάρχων. Ἡτὴν καὶ ὁ δύο οὗτοι τίτλοι, οὐχὶ ἀπὸ Κανόνων Συνοδικῶν ἢ Πατρικῶν, ἀλλ' ἀπὸ συνήθειας ἔδωθησαν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὑποσημείωσις αὕτη συνερανίσθη καὶ ἐξ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς Δωδεκαβίβλου τοῦ Δοσιθέου.

οἱ τῶν εἰρημένων Διοικήσεων Μητροπολιται, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι οἱ εἰς τοὺς βαρβαρικοὺς τόπους εὐρισκόμενοι, τοὺς γειτονεύοντας εἰς τὰς ρηθείσας αὐτὰς Διοικήσεις, καθὼς οἱ μὲν Ἄλανοι λεγόμενοι, παράκεινται καὶ συνορεύουσι μὲ τὴν τοῦ Πόντου Διοίκησιν, οἱ δὲ Ρῶσοι, μὲ τὴν τῆς Θράκης. Πλὴν οἱ ρηθέντες Μητροπολιται νὰ μὴ χειροτονοῦνται ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς αὐτὸς βούλεται καὶ ψηφίζει, ἀλλὰ τὰς ψήφους μὲν νὰ κάμνη ἢ ὑπ' αὐτῶν Σύνοδος, καὶ νὰ τὰς ἀναφέρῃ, κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, αὐτὸς δὲ νὰ χειροτονηθῇ, ἀπὸ ἐκείνου, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελαν συμφωνήσουν οἱ ψηφίσκοντες, ἢ ὅλοι, ἢ οἱ περισσότεροι (1).

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

«Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου βαθμὴν φέρειν, ἱεροσυλία ἐστίν. Εἰ δὲ αἰτία τις δικαία ἐκείνου ἀπὸ τῆς πράξεως τῆς Ἐπισκοπῆς ἀποκινεῖ, οὐδὲ Πρεσβυτέρου τόπον κατέχειν ὑφείλουσιν. Εἰ δὲ ἐκτός τινος ἐγκλήματος ἀπεκινήθησαν τοῦ ἀξιώματος, πρὸς τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ἀξίαν ἐπαναστρέψουσιν.»

Ἑρμηνεῖα

Ἐν τῇ δ' πράξει τῆς παρούσης δ' Συνόδου γέγραπται (σελ. 150 τοῦ β' τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων) ὅτι, ὁ τῆς Τύρου Ἐπίσκοπος Φώτιος ἀνέφερεν εἰς τὸν βασιλέα Μαρκιανόν, ὡς ὁ Εὐστάθιος, ὁ Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ (ἢ παρ' ἄλλοις Εὐσέβιος Τύρου, ἀλλὰ τὸ πρότερον εἶναι καὶ ἀληθέστερον) ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Τύρον διαφοροὺς ἐπισκόπους Βίβλον, λέγω, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὀρθωσιάδα, Ἀρκάδα, καὶ Ἀντάρκονδον, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας Ἐπισκόπους καθελὼν, εἰς Πρεσβυτέρου βαθμὴν κατεβίβασεν. Ἀνέφερεν οὖν πρὸς τὴν Σύνοδον τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἢ τῶν ἀρχόντων Σύγκλητος, πρὸς τὴν ὁποίαν τόσον οἱ τοῦ Πάπα τοποτηρηταί, ὅσον καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅλη ἡ Σύνοδος ἀποκριθέντες, τὸν παρόντα Κανὼνα ἐξέδωκαν λέγοντες, ὅτι εἶναι ἱεροσυλία τὸ νὰ καταβιβάσῃ τις Ἐπίσκοπον εἰς βαθμὴν καὶ τόπον Πρεσβυτέρου, διότι εἰ μὲν διὰ ἐγκλήματά τινὰ καθαιρεῖται, καὶ ἐκβάλλεται τις τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἀρχιερωσύνης, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ ἱερεὺς δύναται νὰ ᾄδει, ἢ ἐνεργεῖαι τοῦ ἱερέως νὰ ἐνεργῇ. Εἰ δὲ καὶ χωρὶς νὰ ἔχη κανένα κωλυτικὸν ἐγκλημα ἐξεβλήθη τῆς ἀρχιερωσύνης, οὗτος ὡς ἀδίκως ἐκπεσὼν οὐ εἶχεν ἀξιώματος, θέλει ἐπαναλάβῃ πάλιν, κατὰ πάντα λόγον δικαιοσύνης, τὸν οἰκείον τόπον, καὶ νὰ ᾄδῃ Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ Ζωναράς λέγει, ὅτι τὸ νὰ καταγῆ ἀδίκως Ἐπίσκοπος εἰς πρεσβυτέρου βαθμὴν, μεῖζον εἶναι τῆς ἱεροσυλίας. Καθότι, οὐχὶ ἱερόν τι συλαῖ καὶ κλέπτει, ἀλλὰ μεῖζον τοῦ ἱεροῦ. Διὰ γὰρ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἀρχιερέως, τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσῃ οἱ ναοὶ, καὶ τὰ ἱερά, καθιεροῦνται καὶ ἀγιαζόνται, μεῖζον δὲ πάντως τὸ ἀγιαζόν τοῦ ἀγιάζομένου. Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Κανὼν οὗτος τοῦτο ἐμποδίζει, ὁ δὲ κ' τῆς ε' εἰς πρεσβυτέρου τόπον κατάγει, τὸν ὑπερόρια ἀνευ γνώμης τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου διδάσκοντα Ἐπίσκοπον, ὅρα τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης εἰς τὸν λε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

«Ἐπειδὴ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου, οὐχ ὡς μαχόμενοι τῇ καθολικῇ πί- || Ἀποστολ. κ'.
σται, ὑπογράψαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ βσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνε- || λδ'.
βάλλοντο, ἀλλὰ φάσκοντες ἔθος εἶναι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ Διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν, καὶ ἀξιοῦσιν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς ἄχρι τῆς χειροτονίας τοῦ ἐσομένου τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως ἐπισκόπου εὐλογον ἡμῖν ἐφάνη καὶ φιλόανθρωπον, ὥστε αὐτοῖς μένουσιν ἐπὶ τοῦ ὁμοίου σχήματος ἐν τῇ Βασιλευούσῃ πόλει, ἐνδοσιν παρασχεθῆναι, ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως. Ἐγγύας οὖν δότωσαν ὅτι οὐκ ἐξέρχονται ταύτης τῆς πόλεως, ἕως οὐ ἢ Ἀλεξανδρέων πόλις ἐπίσκοπον δέξηται.»

Ἑρμηνεῖα.

Γέγραπται ἐν τῇ δ' πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι μετὰ τὴν καθίρεσιν τοῦ Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου, δέκα, (ἢ δεκατρεῖς παρ' ἄλλοις) Ἐπίσκοποι τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξανδρείας, τὸν μὲν Εὐτυχῆ καὶ τὸν Διδσχορον αὐτὸν ἀναθεμάτισαν, καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, δὲν ἐπεῖθοντο δὲ νὰ ὑπογράψουν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἁγίου Λέοντος Ρώμης, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἅγιον Φλαυιανόν, (ἥτις καὶ στήλη ὀρθόδοξίας ὠνομάσθη, ὡς εἴπομεν, διὰ τὴν περιεῖχεν ὅλον τὸ ὀρθόδοξον τῆς πίστεως φρόνημα), ὅχι διὰ τὴν ἐμάχοντο εἰς τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ὀρθόδοξα δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔλεγον, πῶς ἦτο συνήθεια εἰς τὴν τοῦ Ἀλεξανδρείας

(1) Σημειώσαι ὅτι ἡ δ' αὕτη Σύνοδος ἐν τῇ ιε' πράξει αὐτῆς τοὺς τριάκοντα τούτους Κανὼνας ἐξέθετο, ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ὁ κη' οὗτος καὶ ὁ κθ' καὶ ὁ λ'. οὐχ εὐρίσκονται, οὔτε ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείως, οὔτε ἐν τῶν Νομικάνων Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀπὸ ἀρχαλαστικῶν, οὔτε ἐν τῇ Ἀραβικῇ παραφράσει Ἰωσήφ τοῦ Αἰγυπτίου. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐρίσκονται.

Διοίκησιν, παρὰ γνώμην αὐτοῦ νὰ μὴ κάμνουν κἀνένα κίνημα οἱ τούτου Ἐπίσκοποι (1). Πλὴν οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς τῆς Συνόδου, καὶ ταῦτα λέγουσιν αὐτοῖς οὐκ ἐπίστευον, ἀλλ' ὑποπτεύοντες αὐτοὺς ὡς ἑτεροδόξους, ἐζήτησαν νὰ τοὺς καθήρουν, οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ ἡ Σύγκλητος, φιλόανθρωπόν τι περὶ τούτων νοήσαντες, ἐπρόβαλαν εἰς τὴν Σύνοδον ὅτι νὰ μὴ καθαιρεθοῦν, ἀλλὰ νὰ δοθῇ διορία εἰς αὐτοὺς νὰ μένουν ἔτσι, ἀκαθαίρετοι δηλ. μέσα εἰς τὴν Βασιλεύουσαν, ἕως ὅτου νὰ χειροτονηθῇ ἄλλος Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος (προκαθηρέθη γὰρ, ὡς εἴπομεν ὁ Ἀλεξανδρείας Διόσκορος)· εἰς τὴν γνώμην δὲ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ Σύνοδος συνακολουθήσασα, ὥριτε νὰ μείνουν ἔτσι καὶ νὰ δώσουν ἐγγυητάς, ὅτι δὲν φεύγουσιν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἕως οὗ νὰ χειροτονηθῇ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος, ὅστις ἐστάθη ὁ Ἀπολινάριος (ὃν διεδέξατο ὁ Προτέριος) ὁ μετὰ τὸν Διόσκορον χειροτονηθεὶς (σελ. 241 τοῦ β' τόμου τῆς τῶν Συνόδων συλογῆς) (2). Ὅρα καὶ τὸν κ' καὶ λδ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η ἁγία καὶ οἰκουμένη Πέμπτη Σύνοδος, (ἥτις ἀριθμεῖται β'. τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων), ἐγένετο ἐν ἔτει 553 ἐπὶ τοῦ πρώτου Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ἀυτοκράτορος, εἰς ὁκτὼ μὲν πράξεις περιεχομένη λατινιστὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον, Βιβλ. ε'. κεφ. ις'. τῆς Δωδεκαβίβλου, εἰς πέντε δὲ ἑλληνιστὶ, κατὰ τὸν β'. τόμ. τῶν Συνόδων, σελ. 201. Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν Πατέρες τὸν ἀριθμὸν ρξε'. ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ὁποίους προέλαμπον ὁ Μηνᾶς μὲν κατ' ἀρχάς, ἔπειτα κατὰ διαδοχὴν ὁ Εὐτύχιος, οἱ Κωνσταντινουπόλεως χρηματίσαντες Πατριάρχαι· Βιγίλιος δὲ Ρώμης, εὐρισκόμενος μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐχὶ δὲ καὶ παρὼν εἰς τὴν σύνοδον, οὔτε αὐτὸς προσωπικῶς, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν (καθὼς δηλ. καὶ εἰς τὴν Οἰκουμένην β'. ἠκολούθησε Σύνοδον), ἐπικυρώσας ὁμως τὴν Σύνοδον ὑστερον δι' ἐγγράφου ἐκδόσεως· Ἀπολινάριος δὲ Ἀλεξανδρείας, Δόμνος δὲ Ἀντιοχείας Δίδυμος καὶ Εὐάγριος ἀναπληροῦντες τὸν τόπον Εὐστοχίου τοῦ Ἱερουσολύμων. Ἀνεθεμάτισε δὲ ἡ Σύνοδος τὰ συγγράμματα Διοδώρου τοῦ Ταρσουπόλεως, καὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, ἀλλὰ δὴ καὶ Θεόδωρον αὐτὸν, καὶ Διόδωρον, κατὰ τὸν Φώτιον, Κώδ. 18. καὶ τὴν πράξ. τῆς ζ'. Συνόδου. Ὅρα καὶ σελ. ιδ'. ἐν τῷ α'. τόμ. τῆς σειρᾶς περὶ τῶν ὑπομνηματιστ. οἵτινες φρονούντες τὰ τοῦ Νεστορίου δόγματα πρότερον, ἐγγραφικῶς ἀφῆκαν ταῦτα καὶ μετὰ θάνατον (μάλιστα ὁ Μοψουεστίας, ὅστις διδάσκαλος χρηματίσας τοῦ Νεστορίου, ἄλλον ἔλεγε εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ἐνοχλούμενον ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός)· ἀνεθεμάτισε καὶ τὰ παρὰ τοῦ Μακαρίου Θεοδωρήτου συγγραφέντα κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου (3), καὶ τὴν πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην λεγομένην ἐπιστολὴν τοῦ Ἰβκ, Ἐπισκόπου Ἰεδέσσης, ἀναθε-

(1) Καὶ ὅρα τὸν λδ'. Ἀποστολικόν καὶ τὸν ς'. τῆς α'.

(2) Σημειῶσαι ὅτι οἱ δύο Κανόνες οὗτοι, ὁ κθ'. καὶ λ', ὡς διαλαλῆσαι μόνον ἐξεδόθησαν παρὰ τῆς Συνόδου ταύτης γεγραμμένοι ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς, ὑστερον δὲ, εἴτε οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν Κανόνων, εἴτε ἄλλοι πρὸ τῶν χρόνων τῶν ἐρμηνευτῶν, τὰς διαλαλίαις ταύτας καὶ διαλέξεις ἀνακεφαλαιώσαντες, Κανόνας καὶ ὄρους αὐτὰς ἐποίησαν. Ὅθεν ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι τριακοστῷ Κανόνι, βλέποντες πῶς, ὁ μὲν τοποτηρητῆς τοῦ πάπα Πασχασίνος, ταῦτόν εἰπὼν, πῶς ἡ Σύνοδος ὅλη δι' αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὸ νὰ δώσουν μόνον ἐγγυητάς ἄλλους διὰ λόγου των, οἱ δὲ καὶ τῶν Αἰγυπτίων Ἐπίσκοποι ὅτι δὲν φεύγουν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂν δὲν ὑπογράψουν, οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ ἄρχοντες τοῦ Βασιλείου, ἀπὸ τὸν πολιτικὸν νόμον κινούμενοι, ἐπρόσθεσαν ὅτι ἂν δὲν δώσουν ἐγγυητάς, νὰ κάμουν ἐξωμοσίαν ὅτι δὲν θέλουν φύγει. Ταῦτα, λέγω, ἡμεῖς βλέποντες, τὰς μὲν ἐγγύας ὅπου ἡ

ἱερὰ Σύνοδος διὰ τοῦ Πασχασίνου ἐδιόρισεν, εἰς τὸν Κανόνα συνετάξαμεν, τὴν δὲ ἐξωμοσίαν ἀφῆκαμεν ἔξω, ὡς μὴ τῆς Συνόδου ὄντα διορισμὸν, ἀλλὰ τῶν Βασιλικῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπλῶς τοῦ πολιτικῶν νόμου διορισμὸν, καὶ ὄχι τῶν ἁγίων Κανόνων (οὐδαμῶς γὰρ οἱ ἁγιοὶ Κανόνες διορίζουσι νὰ ὁμνῶν τινὰς, εἴτε εἰς τὸν Θεόν, εἴτε εἰς τὸν Βασιλέα, ὡς ἐναντίον εἰς τὰ ἅγια Εὐαγγέλια), κἂν καὶ ἡ Σύνοδος πρὸς τὸ παρὸν ἐσιώπησε, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀντειπῇ εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἵνα μὴ προξενήσῃ αὐτοῖς σύγχυσιν.

(3) Σημειῶσαι ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου συγγραφέντα κατὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, οὐκ ἀναθεματίσθησαν ἀπλῶς, ὡς τὰ τοῦ Μοψουεστίας, καὶ ὡς ἡ τοῦ Ἰβκ ἐπιστολή, ἀλλ' ὅσα ἐν αὐτοῖς τοῦ Νεστορίου τὴν κακοδοξίαν διαφεντεύουσι, καὶ μετὰ παρεξηγήσεις δεικνύουσι τὸν Κύριλλον αἰρετικόν. Ταῦτα δὲ εἶναι, ὡς ἐκ τῶν ἀντιρρητικῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου δηλοῦται, ὅτι ὁ

μάτισε και αυτόν τὸν Ὀριγένην(1), και Δίδυμον, και Εὐάγριον, και τὰ μυσερὰ αὐτῶν δόγματα, οἵτινες ἐφλυάρουν, ὅτι αἱ ψυχαι εἶναι προτῆτεραι ἀπὸ τὰ σώματα (2), και ὅτι αὐταὶ ἐμβαίνουν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐνὸς σώματος εἰς ἄλλο σῶμα· ὅτι ἡ κόλασις ἔχει τέλος· ὅτι οἱ δαίμονες ἔχουν νὰ λάβουν τὸ πρῶτον ἀξίωμα τῆς ἀγγελικῆς χάριτος ὅπου εἶχον· ὅτι αἱ ψυχαι ἔχουν νὰ ἀναστηθοῦν γυμναὶ χωρὶς σώματα· και ὅτι τὰ οὐράνια σώματα ἔχουσι ψυχάς, και ἄλλα ἀκόμη κακόδοξα· ἀνεθεμάτισε και Ἄνθιμον τὸν Τραπεζούντιον, φρονούντα τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς δυσσεβῆ φρονήματα, Σευῆρον, και Πέτρον τὸν Ἀπαμείας, και Ζωόραν (3). Κανόνας δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη, εἰς ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀποβλέποντας, οὐκ ἐξέθετο, ἀλλὰ μόνον δεκατέσσαρας ἀναθεματισμοὺς κατὰ τῶν ρηθέντων αἰρετικῶν και ἄλλων, και εἰκοσιπέντε κατὰ μόνον τῶν Ὀριγενιαστῶν. Σελ. 341. τοῦ β΄ τόμ. τῶν Συνόδων.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΜΕΝΙΚΗΣ ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η ἁγία και Οἰκουμενική ἕκτη Σύνοδος (ἧτις ἀριθμεῖται γ΄. τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων), ἐγένετο ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 680 κατὰ τοὺς χρόνους Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἀπογόνου τοῦ Ἡρακλείου, ἐν τῷ σεκρέτῳ τοῦ Θεοῦ παλατίου, τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ, εἰς δεκαοκτῶ πράξεις περιεχομένη (σελίδι 527 τοῦ β΄ τόμ. τῶν Συνόδων). Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν Πατέρες τὸν ἀριθμὸν ρο΄. κατὰ τὸν Φώτιον, Νικηφόρον, Νεῖλον, Ἀνόνημον, ἡ κατὰ ἄλλους σπθ΄. Ἀρχηγοὶ δὲ αὐτῶν διέπρεψαν Γεώργιος Κωνσταντινουπόλεως Θεόδωρος και Σέργιος Πρεσβύτεροι σὺν Ἰωάννῃ Διακόνῳ, Ἐξάρχῳ τοῦ Ρώμης Ἀγάθωνος· Πέτρος μοναχὸς ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας· Γεώργιος πρεσβύτερος ἀντὶ τοῦ Ἱεροσολύμων. Παρήσαν δὲ και τρεῖς Ἐπίσκοποι ἀντὶ τῶν Δυτικῶν τῶν ἐν Ρώμῃ τότε συνηθροισμένων. Κατέκρινε δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον και Πέτρον, τοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχας· Ὀνώριον τὸν Ρώμης (4)· Κύρον Ἀλεξανδρείας, Θεόδωρον τὸν τῆς Φαράν Ἐπίσκοπον χρηματίσαντα κατὰ τὸν Ζωναράν και Βαλασαμῶνα, ἡ ἐκ τῆς Φαράν καταγόμενον, κατὰ τὸν Ρώ-

Θεοδώρητος λέγει σχετικὴν τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, και τοὺς λέγοντας τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἀναθεματίζει, ὡς ξένην οὖσαν φησὶ τῶν Θεῶν Γραφῶν, και τῶν Θεῶν Πατέρων. Ὅτι ἡ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις περιττὴ ἐστὶ, και ὅσα ἄλλα ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀνατρέπει, και βλάσφημα νομίζει· ταῦτα γὰρ ὁ ἐπαινωὺν, ἀνάθεμα. Οὐκ ἀνεθεματίσθη δὲ ὑπὸ τῆς Συνόδου και τὸ δόγμα τοῦτο ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὔτε ἐκ τοῦ Υἱοῦ, οὔτε δι' Υἱοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχει, ὅπερ ἐν αὐτοῖς λέγει ὁ Θεοδώρητος, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ δόγμα δὲν ἦτο τοῦ Νεστορίου, ἀλλ' ἦν, και ἔστι δόγμα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Δι' ὅ. οὔτε ὁ Θεὸς Κύριλλος πώποτε, οὔτε ὁ Κελεστίνος Πάπας γράφων κατὰ Νεστορίου, οὔτε Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας, και ὁ Βερροίας Ἀκάκιος συμβουλευόντες τὸν Νεστόριον, οὔτε οἱ βασιλεῖς ἐν ταῖς κατὰ τοῦ Νεστορίου Σάκραις αὐτῶν λέγουσιν ὅτι ὁ Νεστόριος ἐδλασθήμει εἰς τὴν Θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς εἶπομεν.

(1) Εἶπα λεγομένην, διατὶ και ὁ Κεδρηνὸς οὕτως αὐτὴν γράφει, και ὁ Εὐάγριος (σελ. 346. τοῦ β΄ τόμ. τῆς συλλογ. τῶν Συνόδ. και 347.) και μάλιστα διατὶ ἐν ζ΄. πράξει τῆς ζ΄. Συνόδου (σελ. 85.) ἐλέγετο μὲν ὅτι ἐγράφη αὕτη ἀπὸ τὸν Ἰβαν, δὲν ἦτο ὁμοῦς ἀληθὲς ὅτι και ἐγράφη παρ' αὐτοῦ. Δι' ὅ και αὐτὸν μὲν οἱ τῆς δ΄. Συνόδου Πατέρες δὲν ἀνεθεμάτισαν, ἀλλὰ μόνον ταύτην, ὡσὰν ὅπου κατηγορεῖ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνο-

δου, ὅτι χωρὶς κρίσεως κατέκρινε τὸν Νεστόριον, ὅτι ἀποβάλλει τὰ ἰβ΄. κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ὅτι ἐπαινεῖ τὸν Νεστόριον και τὸν Μοφουεστίας Θεόδωρον ὡς ἄγιον και ὀρθόδοξον ἀποδέχεται, και ὅτι τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον ὁμολογεῖ. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰβαν ὁμολόγησεν ἐν τῇ δ΄. Συνόδῳ, ὅτι δὲν ἦτον ἐδική του ἡ ἐπιστολή, και πάντα τὰ ἐναντία εἰς αὐτὴν ὀρθόδοξα δόγματα ἐπὶ τῆς δ΄. Συνόδου συνωμολόγησε, σελ. 372. β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, και σελ. 390.

(2) Τὴν προῦπαρξιν τῶν ψυχῶν ταύτην, αἰτίαν προορισμοῦ ὁ Ὀριγένης ἔλεγε, και ἀποδοκιμασίας. Εἰ μὲν γὰρ αἱ ψυχαι ἐν τῷ νοερῷ κόσμῳ ἔπραξαν καλὰ, προωρίζοντο εἰς βασιλείαν, εἰ δὲ κακὰ, ἀπεδοκιμαζόντο εἰς κόλασιν. Κατὰ τῆς δόξης ταύτης γράφει ὁ Ἱερώνυμος πρὸς Παμμάχ. ἐπιστολ. και Λέων ἐπιστολῇ 4γ΄. και ὁ Ἀλεξανδρεὶς Κύριλλος δι' εἰκοσιτεσσάρων ἐπιχειρημάτων αὐτὴν ἀνατρέπει.

(3) Ὁ δὲ Νικόλαος Βούλγαρις ἐν τῇ ἱερῇ κατηχήσει σελ. 133. δὲν ἤξεύρω πῶς λέγει, ὅτι, ἡ ἕ. Σύνοδος ἀνεθεμάτισε τὸν Κναφέα Πέτρον τὸν λέγοντα, Ἄγιος ἀθάνατος ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς. Οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς ἕ. Συνόδου ἐκεῖνος ἀνεθεματίσθη, ἀλλὰ πρὸ χρόνων ἱκανῶν τῆς ἕ. Συνόδου, ὑπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ γενομένης κατ' αὐτοῦ Συνόδου, ἐπὶ Φίληκος Ρώμης, και Ἀκακίου Κωνσταντινουπόλεως, και Ζήνωνος Βασιλέως.

(4) Πάντα κέλων, και πᾶσαν ἀγκυραν κινούσιν οἱ Λατίνοι,

μης Λέοντα τὸν β'. γράφοντα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μακάριον Ἀντιοχείας, σὺν Στεφάνῳ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, καὶ τὸν νηπιόφρονα γέροντα Πολυχρόνιον, οἵτινες ἅπαντες ἐτόλμησαν νὰ δογματίσουν ἐπὶ Χριστοῦ μίαν θέλησιν, καὶ μίαν ἐνέργειαν. Ἐδογματίσε δὲ αὕτη ἐξ ἐναντίας ὅτι, ὁ εἷς τῷ προσώπῳ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, μετὰ τὴν σάρκωσιν, ὡσπερ ἔχει δύο φύσεις, οὕτως ἔχει καὶ δύο φυσικὰς θελήσεις, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας (1), θείαν δηλαδὴ θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, καὶ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέργειαν, ἀδιαιρέτους τε ἅμα καὶ ἀσυγχύτους. Ἐπειδὴ οὔτε ἡ Θεότης οὔτε ἡ ἀνθρωπότης, αἱ δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις, ἔμειναν χωρὶς θέλησιν καὶ ἐνέργειαν μετὰ τὴν ἔνωσιν. Ἐὰν γὰρ τὰ ἰδιώματα τῶν φύσεων ἤθελαν ἀναιρεθοῦν, ἅπερ ἐστὶν ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια, ἐξάπαντος καὶ αὐταὶ αἱ φύσεις ἤθελαν συναναιρεθοῦν μὲ αὐτά· διότι πᾶσα φύσις μὲ τὰ φυσικὰ ἰδιώματα τῆς συνίσταται καὶ ἔστι, καὶ χωρὶς τούτων συστῆναι οὐ δύναται. Καὶ συντόμως εἰπεῖν ἐδογματίσεν ἡ Σύνοδος αὕτη, «ὅτι εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ Θεανθρώπου Λόγου ἐνήργει ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς Πατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε,» τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος, καθὼς δηλαδὴ προεδογματίσεν ἡ δ'. διὰ τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς. Οὐ γὰρ ἦτον ἴδιον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, καθὼς λέγει ὁ σοφώτατος Φώτιος τὸ νὰ ἀνορθῶν τὸν χωλὸν, καὶ τὸ νὰ κοπιᾷ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, τὸ νὰ ἀνασταίνη τὸν Λάζαρον, καὶ τὸ νὰ δακρῦν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' οὔτε ἦτον ἴδιον μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θελήσεως, νὰ ζητῇ νὰ παρέλθῃ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου ἀπὸ αὐτὸν, καὶ τὸ νὰ ὀνομάζῃ πάλιν αὐτὸν δόξαν του, καὶ νὰ θέλῃ τὸ ἀθέλητον. Ἐὰ μὲν γὰρ πρῶτα ἦσαν ἐνεργεῖα τῆς Θεότητος, τὰ δὲ δευτέρα ἐνεργεῖα τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἀντιστρόφως ἡ μὲν πρώτη θέλησις ἦτο τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ δὲ δευτέρα ἦτο τῆς Θεότητος. Κανόνας ὁμοῦ καὶ αὕτη ἡ Σύνοδος οὐκ ἐξέθετο.

κατὰ τὴν παρουσίαν, σπουδάζοντες νὰ ἀθωώσουν τὸν μέγαν πονητικὰ αὐτῶν, τὸν Ρώμη λέγω Ἄνωριον. Καὶ μὴ φέροντες νὰ ἀκούουν τὸν παρ' αὐτῶν πρεσβευόμενον ἀναμάρτητον, δυσσεβῆ καὶ αἰρετικόν, καὶ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναθεματιζόμενον, ποτὲ μὲν ἀποτολμῶσιν οἱ ὁρασιεὶς νὰ λέγουν, ὅτι ἡμαρτεν ἡ Οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος, μὴ ἐξετάσασα καλῶς τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἀνεξετάστως αὐτὸν κατακρίνασα· ποτὲ δὲ, ὅτι ὁ Ἄνωριος ἐπὶ μόνῃς τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ἐφρόνει ὅτι εὕρισκετο μία θέλησις, καθ' ὅτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑπετάσσοντο εἰς τὸν ἡγεμόνα νοῦν τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὲν ἦτον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἄλλο τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ ἄλλο τὸ φρόνημα τοῦ Πνεύματος (διηρημένον δηλ. καθὼς εἶναι εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους)· ποτὲ δὲ ἄλλα πολλὰ ληροῦσι καὶ ματαιολογοῦσι. Πρὸς ταῦτα οὖν πάντα ρητέον, ὅτι μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καθὼς εἶναι ἡ παρούσα, εἶναι ἀρκετὴ ἀντὶ πολλῶν μυριάδων τῶν Λατίνων, καὶ ἡ ψῆφος αὐτῆς καὶ ἀπόφασις, ἀναμάρτητος οὕσα, προκρίνεται πασῶν τῶν Λατινικῶν ἐπινοιῶν, ἐπισημῶν οὐσῶν καὶ ἡμαρτημένων. Ἀλλὰ τί λέγω μία; καὶ δύο, καὶ τρεῖς Σύνοδοι, καὶ ὄχι ἕνας, ἀλλὰ δύο καὶ τρεῖς Πάπαι ὁμοῦ. Οὐ μόνον γὰρ ἡ ς'. ἀλλὰ ἡ ζ', πράξει ς'. τὸν Ἄνωριον συγκατέκρινε· καὶ ἡ μετὰ ταῦτα δὲ γενομένη, ἦτις καὶ ἡ παρὰ τῶν Λατίνων καλεῖται, τοῦτον κατέκρινε πράξει ι'. ἀλλὰ καὶ Λέων ὁ β'. ὀλίγον ὑστερον ἀπὸ τὴν ς'. ὁμοῦ μὲ τὰς πράξεις τῆς ς'. καὶ τὴν τοῦ Ἄνωριου κατάκρισιν ἀπεδέξατο, καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ταῦτα γέγραφε. «Ἀναθεματίζομεν τοὺς τῆς καινῆς πλάνης εὐρετὰς Θεόδωρον τὸν Φαρανίτην, καὶ Ἄνωριον, ὅστις ταύτην τὴν ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, οὐχὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἀποστολικῆς παραδόσεως διελάμπρυνε, ἀλλὰ βιβήλω κηρύγματι τὴν ἀμείαντον μίανθῆναι ἐπέτρψε.» Καὶ Ἀδριανὸς δὲ ὁμοίως ὁ β'. λέγει, ὅτι ὁ τῆς Ρώμης θρόνος ἀπὸ κἀνένα δὲν κρίνεται, ἔξω μόνον ἂν ὁ λόγος ἦναι περὶ αἰρέσεως, καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὁ Ἄνωριος ἀνεθεματίσθη· καὶ ὁ Πάπας Ἀγάθων γράφων εἰς τὸν Πωγωνάτον, αἰρετικὸν μαρτυρεῖ τὸν Ἄνωριον. Πῶς λοιπὸν δύναται τις νὰ εἰπῇ ὅτι ὅλοι οἱ Πατέρες τῶν τοσούτων Συνόδων, καὶ μάλιστα Λέων καὶ Ἀδριανὸς καὶ Ἀγάθων, οἱ Πάπαι, ἤθελαν ἐκτυφλωθοῦν, καὶ νὰ καταδικάσουν ἀδίκως τὸν παρ' αὐτοῖς δίκαιον, ἢ πῶς οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης, οἱ παρόντες ἐν τῇ Συνόδῳ, ἤθελαν σιωπήσουν, ἂν ἡ Σύνοδος κατέκρινεν ἀδίκως τὸν Ἄνωριον, καὶ δὲν ἤθελαν κατηγορήσουν τὴν τῆς Συνόδου ἀπόφασιν; πῶς δὲ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, θεοσεβέστατος ὢν, καὶ φίλος τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας, ἤθελεν ὑπομένει τοῦτο, ὅστις παρὼν ἐν τῇ Συνόδῳ, ἐσφράγισε μὲ τὸ βασιλικὸν του δακτυλίδιον τὸν ὄρον τῆς Συνόδου,

διὰ νὰ μὴ ἤμπορῃ νὰ προσθέσῃ πλέον τινὰς, ἢ νὰ ἀφαιρήσῃ; εἶναι λοιπὸν, εἶναι ἀληθὴς ὁ Θεὸς ὁ λαλήσας διὰ τῆς Συνόδου τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης· πᾶς δὲ ἀνθρώπος, καὶ πᾶσα τῶν ἐναντιῶν εὐρειολογία ματαία τε καὶ ψευδής, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἀστέιον δὲ εἶναι τὸ διλημμα ὑποῦ ἕνας ἐδικὸς μας μέγας καὶ σοφώτατος διδάσκαλος τοῦ νῦν καιροῦ περὶ τοῦ Ἄνωριου τούτου προτείνει εἰς τοὺς παπίζοντας. Ὁ Ἄνωριος, ἢ ἦτον αἰρετικὸς, ἢ δὲν ἦτον· εἰ μὲν ἦτο, ἰδοὺ εὕρισκεται Πάπας ἀμαρτήσας περὶ τὴν πίστιν. Ἐἰ δὲ αἰρετικὸς δὲν ἦτον ἡμαρτον περὶ τὴν πίστιν, Λέων καὶ Ἀδριανὸς ἀδίκως αὐτὸν ὡς αἰρετικὸν κατακρίναντες καὶ ἀναθεματίσαντες. Καὶ οὕτως, εἴτε ἐξ ἐκείνου, εἴτε ἐκ τούτου, ἡ θρυλλουμένη ἀναμαρτησία τοῦ Πάπα περὶ τὰ τῆς πίστεως διελύθη εἰς τὸ μὴ ὄν, καὶ ἀφίνω νὰ λέγω τὸν Πάπαν Μαρκελλίνον εἰδωλολατρήσαντα· τὸν Λιβέριον ἀρειανίσαντα, τὸν Ἀναστάσιον τὸν β'. συνεργοῦντα τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ ἄλλους μυρίους περὶ τὴν πίστιν ἀμαρτήσαντας.

(1) Φυσικὰς πρέπει νὰ λέγωμεν τὰς τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ὄχι ὑποστατικὰς. Διατι ἂν εἰπούμεν αὐτὰς ὑποστατικὰς, θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ δώσωμεν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα τρεῖς θελήσεις καὶ ἐνεργείας, ἐπειδὴ καὶ τρεῖς ὑποστάσεις αὐτῆς εἰσὶν. Ἀλλ' ὡσπερ μία θέλησις καὶ ἐνέργεια εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα λέγεται καὶ ἔστιν, ὅτι καὶ μία φύσις αὐτῆς ἐστὶν· οὕτω καὶ ἐπὶ Χριστοῦ, δύο θελήσεις, καὶ δύο ἐνεργείας λέγομεν, ὅτι καὶ δύο φύσεις εἰσὶν, ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, μᾶλλον δὲ, ἅπερ αὐτός ἐστιν. Ἄριστα ὁ Θεὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ θεολογικώτατα περὶ τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ ἀδιαιρέτων ἐνταυτῇ καὶ ἀσυγχύτων θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν ὑψηγορεῖ λέγων· «μία ὑπόστασις ὧν ὁ Χριστὸς δύο φύσεων, θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης, ταῦτα θεῶς, κἀκεῖνα ἀνθρωπίνως, ὁ αὐτὸς ἤθελε καὶ ἐνήργει τὰ θεῖα, καὶ θεανδρικῶς τὰ ἀνθρώπινα. Ἐἰ γὰρ καὶ ὡς Θεὸς ἤθελε τὰ θεῖα, καὶ ὡς ἀνθρώπος τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' οὖν οὔτε ὡς Θεὸς γυμνὸς ἤθελε τὰ θεῖα, οὔτε ὡς ἀνθρώπος ψιλὸς τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ Θεὸς ἀνθρωθεῖς, τουτέστιν ἐνανθρωπήσας, φυσικῇ θεῖα θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ, ὡς Θεὸς καὶ ἀνθρώπος ὁ αὐτὸς, ἤθελε καὶ ἐνήργει τὰ ἀνθρώπινα, πεφυκὸς θελεῖν καὶ ἐνεργεῖν ὡς ἀνθρώπος τὰ ἀνθρώπινα. Θέλει γὰρ καὶ ἐνεργεῖ ἑκατέρας φύσεως τὰ ἴδια μετὰ τῆς Πατέρου κοινωνίας, τῆς μὲν Θεότητος αὐτεξουσίως καὶ παντεξουσίως διὰ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἐνεργούσης, τῆς δὲ ἀνθρωπότητος αὐτεξουσίως καὶ κατὰ πάντα τῷ θεῷ αὐτοῦ θελήματι (ἴσ. κειθαρχούσης) καὶ ταῦτα θελούσης, ἢ θέλει ἢ Θεὸς θέλησις θέλει, διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως.» (Ἐκ τοῦ Λιβέλλου τοῦ περὶ ὀρθοῦ φρονήματος, ὑπαγορευθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐπιδοθέντος δὲ παρὰ Ἡλία Ἐπισκόπου Πέτρῳ Μητροπολίτῃ Δαμασκού).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΠΕΝΘΕΚΤΗΣ

Η ΜΑΛΛΟΝ ΕΙΠΕΙΝ

ΕΚΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Η Αγία και Οικουμενική (1) Πενθέκτη, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν ἕκτη(2) Σύνοδος, συνήχθη ἐν τῷ κατὰ Κωνσταντινούπολιν Βασιλικῷ καὶ περιφανεῖ Παλατίῳ τῷ λεγομένῳ Τρούλλῳ, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ δευτέρου, τοῦ υἱοῦ Πωγωνάτου, ὅστις καὶ Ρινότμητος ἐπεκαλεῖτο, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 691 (3)· ἦσαν δὲ Πατέρες εἰς αὐ-

(1) Διὰ πολλὰ αἷτια λέγεται καὶ εἶναι Οἰκουμενικὴ ἢ παροῦσα Σύνοδος. Α'. διατι εἰς τὸν προσφωνητικὸν λόγον ὅπου κάμνει πρὸς τὸν Ἰουστινιανόν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὸν τρίτον αὐτῆς Κανόνα Οἰκουμενικὴ ἐπιγράφεται. Β'. διατι ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ἡ. πράξει αὐτῆς, καὶ ἐν τῷ α. Κανόνι αὐτῆς Οἰκουμενικὴν αὐτὴν ὀνομάζει. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ρώμης Ἀδριανὸς ὁ πρῶτος ἐν τῇ πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, κειμένη ἐν τῇ β'. πράξει τῆς ζ'. (σελ. 748. τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων) μετὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ταύτην συναριθμεῖ. Γ'. διατι μὲ τοὺς Κανόνας αὐτῆς νομοθετεῖ καὶ διορίζει, ὅχι εἰς ἓνα μέρος τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην καὶ εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὰς Δυτικὰς καὶ ὀνομαστὶ εἰς τὴν Ρώμην, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ἀρμενίαν, εἰς τὰς ἐν τῇ Βαρβαρίᾳ ἐπαρχίας, ὡς φαίνεται ἐν Κανόνι ιβ'. ιγ'. ιδ'. κθ'. νε'. νς'. Γελοῖον δὲ βέβαια πρᾶγμα ἤθελεν εἶναι, ἂν αὐτὴ μὴ οὕσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, οὐδὲ ἀξίωμα Οἰκουμενικῆς ἔχουσα, ἤθελε νομοθετεῖ, εἰς τόσας καὶ τόσας ἐπαρχίας, καὶ μάλιστα νὰ βελτιοῖ Κανόνας πολλῶν τοπικῶν Συνόδων· περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸν β'. αὐτῆς Κανόνα. Δ'. διατι οἱ δ'. Πατριάρχαι τῆς οἰκουμένης ἦσαν παρόντες ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ Ρώμης διὰ τοποτηρητῶν, καὶ ἀπεδέξαντο αὐτὴν καὶ αἱ ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίαι, ὅπερ ἐστὶ γνῶρισμα οὐσιῶδες καὶ χαρακτήρ συστατικὸς τῶν Οἰκουμενικῶν. Ε'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατι συμφωνεῖ ἐν τοῖς Κανόνοις αὐτῆς μὲ τὰς θείας Γραφάς, καὶ μὲ τὰς Ἀποστολικὰς καὶ συνοδικὰς παραδόσεις καὶ διαταγὰς, ὅπερ καὶ αὐτὸ σημεῖον καὶ ἴδιόν ἐστι τῶν Οἰκουμενικῶν, ὡς εἶπομεν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Πρώτης, εἰ καὶ μὴ ἰδιαίτατον.

(2) Εἶπα, ὅτι κυριώτερον λόγῳ ὀνομάζεται ἡ Σύνοδος αὕτη ἕκτη, διατι ἀγκαλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐξηγηταὶ τῶν Κανόνων κάποτε, καὶ ἄλλοι Πενθέκτην αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ὡσὰν

ὅπου τὸ ὑστέρημα τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἀνεπλήρωσε, τὸ νὰ ἐκθέσῃ Κανόνας δηλαδὴ εἰς ἐκκλησιαστικὴν συντελοῦντας καταστάσιν, ὅποιους ἐκεῖνοι δὲν ἐξέδωκαν· μὲ ὅλον τοῦτο κυρίως καὶ ἀληθῶς, αὕτη ἕκτη καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεται. Α'. διατι, κατὰ τὸν Ρωμάνον συγγραφεῖα, εἰς τὰ προλεγομένα τῆς παρούσης Συνόδου, οἱ τὴν Οἰκουμενικὴν ζ'. συγκροτήσαντες Ἀρχιερεῖς ἐπὶ τοῦ Πωγωνάτου, συνεκρότησαν καὶ ταύτην ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τεσσαράκοντα τρεῖς γὰρ κατ' αὐτὸν, ἀπὸ τοῦς ἐν ἐκείνῃ Ἐπισκόπους, ἦσαν παρόντες καὶ ἐν ταύτῃ. Φαίνεται δὲ ὅτι νὰ ἦσαν περισσότεροι· ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἀγίου Ταρασίου τὰ προβληθέντα εἰς τὴν ἑβδόμην Σύνοδον. Β'. διὰ τί ἡ ζ'. Σύνοδος, καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ ὀγδόῃ πράξει, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ Κανόνι αὐτῆς, ἕκτην αὐτὴν ὀνομάζει. Καὶ ὁ Ἀδριανὸς ὁ πρῶτος ἐν τῇ πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, ὡσὰν νὰ ἦτο τῆς Κυρίας ἕκτης ἀποδέχεται τοὺς Κανόνας αὐτῆς (σελ. 748. τῆς Συλλογ. τῶν συνόδων), καὶ πρὸς Κάρολον βασιλεῖα Γαλλίας γράφων, ἕκτην ὀνομάζει καὶ ἀγίαν Σύνοδον. Καὶ οἱ λεγάτοι τοῦ Πάπα, ὡσὰν τὴν ἕκτην ἐβεβαίωσαν αὐτὴν ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ, καὶ ὁ Ἰννοκέντιος ὁ τρίτος, περὶ τοῦ ιβ'. Κανόνος τῆς Συνόδου ταύτης λέγει ἐδιατέτακται ἐν τῇ ἕκτῃ Συνόδῳ καὶ ὁ Γρατιανὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Κυρίας ἕκτης μέμνηται αὐτῆς καὶ Γ'. καὶ διατι ἡ Σύνοδος αὕτη ταυτίζεται μὲ τὴν ζ'. περισσότερον παρὰ μὲ τὴν πέμπτην, καὶ ὡς προσεχεστέρα μὲ ἐκείνην κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ ὡς ὁμοία κατὰ τὸν τόπον, ἐπειδὴ εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον τοῦ Τρούλλου, ὅπου συνήχθη ἡ ἕκτη, εἰς τὸ αὐτὸ συνήχθη καὶ αὕτη.

(3) Εἰς τόσα γὰρ ἔτη χρονολογοῦνται τὰ ἔτη αὐτῆς· ἡ γὰρ πρὸ αὐτῆς ἕκτη ἐν ἔτει 680. ἐγένετο ἐπὶ Ἰνδικτιῶνος ἐνάτης, καὶ ἐτελειώθη ἐν ἔτει 684. ἐν τῷ Α'. μηνὶ τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος, ὡς μαρτυρεῖ τὰ ἐκείνης πρακτικὰ. Αὕτη δὲ ἡ Σύνοδος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ γ'. καὶ ιζ'. αὐτῆς Κανὼν, συνήχθη ἐν ἔτει ἀπὸ

τὴν τὸν ἀριθμὸν σζ'. κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, κατὰ δὲ τὸν συγγραφέα τοῦ Συνοδικοῦ βιβλιαρίου σμ'. ὧν ἦσαν ἀρχηγοί, ὅτε Παῦλος Κωνσταντινουπόλεως (1) καὶ Βασίλειος Ἐπίσκοπος Γορτύνης τῆς κατὰ Κρήτην, καὶ τὸς Ἐπίσκοπος Ραβέννης, τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Ρώμης (2), Πέτρος Ἀλεξανδρείας, Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων, καὶ Γεώργιος Ἀντιοχείας. Συνηθροίσθη δὲ αὕτη κατὰ κέλευσιν Βασιλικὴν, ὅχι περὶ ἐξετάσεως ἰδιαζούσης τινὸς αἵρέσεως, ὅχι περὶ διορισμοῦ πίστεως, εἰς τρόπον ὅτι ἐκ τούτου νὰ λάβῃ τὴν ἀφορμὴν νὰ ὀνομασθῇ ἰδία καὶ ξεχωριστὴ Σύνοδος, ἀλλὰ περὶ ἐκθέσεως Κανόνων ἀναγκαίων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν καὶ κατάστασιν. Οἵτινες εἶναι οἱ ἀκόλουθοι, βεβαιούμενοι ἀπὸ τὴν β'. καὶ δ'. καὶ ἡ. πράξιν τῆς οἰκουμενικῆς ζ'. Συνόδου, καὶ ἀπὸ τὸν ἀ. αὐτῆς κανόνα. Ἀπὸ τρεῖς Πάπας. Ἀδριανὸν τὸν α., Γρηγόριον τὸν β', Ἰννοκέντιον τὸν γ', ἀπὸ τὸν Γρατιανόν, ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἐβδόμῃ Συνόδῳ λεγάτους τοῦ Πάππα, ἀπὸ τὴν α. καὶ β'. λεγομένην Σύνοδον, ἀναφέρουσαν τὸν λά. αὐτῆς, ἐν τῷ ιβ'. κανόνι αὐτῆς. Ἀπὸ τὸν Κεδρηνόν, ἀπὸ τὸν Δαμασκηνόν Ἰωάννην λέγοντα «ψηλάφησον τοὺς ὅρους τῆς σ'. Συνόδου καὶ εὐρήσεις ἐκεῖ τὸν ἔλεγχον». Ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὰς τῶν Κανόνων, ἀπὸ τὸν Φώτιον, ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφὰς, τοῦ τε Βασιλέως, καὶ τῶν τοποτηρητῶν τοῦ Ρώμης, τῶν Πατριαρχῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ Πατέρων, καὶ συνοπτικῶς εἰπεῖν, ἀπὸ ὅλην τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οἱ νεώτεροι Λατῖνοι διχβάλλουσι αὐτοὺς, ὡς τὰς καινοτομίας αὐτῶν ἐλέγχοντας. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς α. ἐν τῇ πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, ταύτην τὴν ἀξιάγαστον μαρτυρίαν περὶ τῶν Κανόνων τούτων ἀφήκεν εἰς ἡμᾶς. «Τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀγίας ἑκτῆς Συνόδου δέχομαι, μετὰ πάντων τῶν ἐνθέσμως καὶ ὁσιωδῶς ἐκφωνηθέντων παρ' αὐτῆς Κανόνων, ἐν οἷς ἐμφέρεται.» Ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόπων Γραφαῖς καὶ προστίθησιν ὅλον τὸν πβ'. Κανόνα αὐτῆς (σελ. 747 τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων). Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Πάπας ἐν τῇ πρὸς τὸν ἅγιον Γερμανόν ἐπιστολῇ (ἣτις κεῖται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ζ'. Συνόδ.) περὶ τοῦ ἰδίου τούτου Κανόνος τῆς παρούσης σ' «Δι' ἡμεγίστης σωτηρίας ὑπόθεσιν ἢ τῶν ἁγίων ὁμήγουρι Θεοβούλως τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο τὸ κεφάλαιον παραδέδωκε.» Καὶ ὅρα ὅτι ἅγιον ὁμήγουρι τὴν Σύνοδον ταύτην ὀνομάζει, καὶ Θεοβούλως ἐκδοθέντας τοὺς Κανόνας αὐτῆς. Ἰκανὴ δὲ μόνη ἐπιστομίσαι καὶ ἐμφράζει τῶν ἐναντίων τὰ στόματα ἢ περὶ τῶν Κανόνων τούτων μαρτυρία τοῦ Πατριαρχοῦ Ταρασίου μᾶλλον δὲ ὅλης τῆς ζ'. Συνόδου, οὕτως ἔχουσα ἐπὶ λέξεως: «Τινὲς ἄγνοιαν νοσοῦντες εἰς τοὺς Κανόνας τούτους, σκανδαλίζονται, φάσκοντες: Ἄρα γε τῆς ἑκτῆς Συνόδου εἰσί; γινωσκέτωσαν δὲ οἱ τοιοῦτοι, ὡς ὅτι ἡ ἅγια καὶ μεγάλη ἑκτη Σύνοδος ἐπὶ Κωνσταντίνου συνεκροτήθη, κατὰ τῶν μίαν λεγόντων ἐνέργειαν καὶ θέλησιν ἐπὶ Χριστοῦ, οἵτινες τοὺς αἰρετικούς ἀναθεμάτισαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον διατηρῶσαντες πίστιν, οἵκαδε ἀνεχώρησαν κατὰ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος Κωνσταντίνου. Μετὰ γοῦν ταῦτα . . . οἱ αὐτοὶ Πατέρες συναθροισθέντες ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου, τοὺς προδεδηλωμένους Κανόνας ἐκτεθείκασι, καὶ μηδεὶς ἀμφισβηλέτω περὶ αὐτῶν. Οἱ γὰρ ὑπογράψαντες ἐπὶ Κωνσταντίνου, οἱ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῷ παρόντι χάρτη ὑπέγραψαν, ὡς δῆλον καθίσταται ἐκ τῆς αὐτῶν ἰδιοχείρου ἀπαρἀλλάκτου ὁμοιότητος. Ἔδει γὰρ αὐτοὺς Σύνοδον οἰκουμενικὴν ἀποφῆναντας, καὶ Κανόνας ἐκκλησιαστικούς ἐκθέσθαι (πράξ. δ'. τῆς ζ'. Συνόδου σελ. 780 τοῦ β'. τόμ. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων).» Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ δ'. πράξει τῆς ζ'. γέγραπται, ὅτι ἀνεγνώσθη εἰς τὴν ζ'. Σύνοδον αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἴδιος πρωτότυπος χάρτης, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέγραψαν οἱ Πατέρες τῆς παρούσης σ'. Συνόδου. Ὁ δὲ Νικομηδείας Πέτρος εἶπεν, ὅτι εἶχε καὶ ἄλλο βιβλίον περιέχον τοὺς παρόντας τῆς σ'. Συνόδου Κανόνας. (Ὅρα καὶ τὸν Δοσίθεον ἀπὸ σελ. 603 ἕως 618 τῆς Δωδεκαβίβλου.)

ΟΙ ΡΒ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΤ'. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τάξις ἀρίστη παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος ἐκ Θεοῦ τε ἀρχεσθαι, καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν. Ὅθεν καὶ τῆς εὐσεβείας ὑφ' ἡμῶν ἤδη διαπρυσίως κηρυττομένης, καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ (3) Χριστὸς τεθεμελιώται, διηνεκῶς αὐξανούσης καὶ προκοπούσης, ὡς τῶν

Ἀδάμ μὲν 6199, ἀπὸ Χριστοῦ δὲ 691. Ἰνδικτιῶνος ε. δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀμέσως παρελθοῦσαν περίοδον τῶν ιε'. Ἰνδικτιῶνων, ἧς ἐν τῇ δεκάτῃ ἐτελειώθη ἢ πρὸ αὐτῆς ἑκτη. Ὄστε ἀπὸ τῆς ἑκτης, ἕως τῆς παρούσης, χρόνοι ἀπέρασαν 10 ἢ 11, καὶ οὐχὶ 27, ὡς οἱ Λατῖνοι λέγουσιν.

(1) Ἐπὶ Παύλου Κωνσταντινουπόλεως συνήχθη αὕτη, ὡς μαρτυρεῖ ἡ συλλογὴ τῶν Συνόδων σελ. 698. καὶ οὐχὶ ἐπὶ Καλλινίκου, ὡς ληροῦσιν ὁ Βίνιος καὶ Βαρώνιος.

(2) Ὁ μόνον ὁ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι εἶδεν ἐν παλαιοῖς Κώδικι Νομοκανόνων, ὅτι οὗτοι ἦσαν τοῦ Πάπα τοποτηρηταὶ εἰς

τὴν Σύνοδον ταύτην, καὶ ὅτι ἦσαν καὶ ἄλλοι λεγάτοι τοῦ Πάπα ὁ Σαρδίνιας, ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ Κορίνθου, ἀλλὰ ὁ γ'. Κανὼν τῆς αὐτῆς σ'. προφανῶς μαρτυρεῖ, ὅτι ἦσαν τοῦ Ρώμης λεγάτοι καὶ τοποτηρηταὶ εἰς αὐτήν (ὅρα περὶ τούτων αὐτόθι παρὰ τῇ συλλογῇ) ὁ Γορτύνης δὲ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου ἐκράτουν τὸν τόπον τοῦ Πάπα εἰς ταύτην τὴν Σύνοδον, ὅχι διατι ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὸν Πάπαν, ὡς τάχα νὰ ἐχειρονοῦντο ὑπ' ἐκείνου, ἀλλὰ διὰ τὸ μᾶκρος τῆς ὁδοῦ ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, τῆς ἀπὸ Ρώμης, λέγω, ἕως Κωνσταντινουπόλεως.

(3) Ἐν ἄλλ. ὑφ' ἡ.

τοῦ Λιβάνου κέδρων ταύτην ὑπερεκτείνεσθαι, καὶ νῦν ἀρχὴν τῶν ἱερῶν ποιούμενοι λόγων, χάριτι θεία ὀρίζομεν ἀκαινοτόμητόν τε καὶ ἀπαράτρωτον ὑπάρχειν τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν ἡμῖν, ὑπὸ τε τῶν αὐτοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ λόγου τῶν θεοκρίτων Ἀποστόλων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἀγίων καὶ μακαρίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως κατὰ Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ δογματισθείσης ἐθνικῆς ἑτεροθείας ἢ πολυθείας εἰπεῖν οἰκειότερον· οἱ τῆ ἁμογνωμοσύνη τῆς πίστεως τὸ ὁμοούσιον ἡμῖν ἐπὶ τῶν τριῶν τῆς θεαρχικῆς φύσεως ὑποστάσεων ἀπεκάλυψάν τε καὶ διετράνωσαν, μὴ ἐπικεκρῦθαι τῷ μοδίῳ τῆς ἀγνωσίας τοῦτο παραχωρήσαντες, ἀλλὰ τὸν Πατέρα καὶ Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προσκυνεῖν μὲν προσκυνήσει τοὺς πιστοὺς ἀναφανδὸν ἐκδιδάξαντες, καὶ τὴν τε τῶν ἀγίων βαθμῶν τῆς θεότητος δόξαν καθελόντες καὶ διασπάσαντες τά τε ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν συστάνα ἐκ ψάμμου κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας μερακιώδη ἀθύρματα καταβαλόντες καὶ ἀνατρέψαντες. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Βασιλίδι πόλει συναχθέντων ἑκατὸν πενήκοντα ἀγίων Πατέρων κηρυχθεῖσαν πίστιν κρατύνομεν τὰς θεολόγους φωνὰς ἀσπαζόμενοι, καὶ τὸν βέβηλον Μακεδόσιον τοῖς προτέροις ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας συνεξελκύνοντες, ὡς δοῦλον ἀθαδῶς τὸ δεσπύζον δοξάσαι τολμήσαντα, καὶ σχίσαι τὴν ἄτμητον μονάδα ληστρικῶς προελόμενον, ὡς ἂν μὴ ἐντελὲς ἡμῖν τὸ τῆς ἐλπίδος εἶη μυστήριον τῷ βδελυρῷ τούτῳ καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας λυστήσαντι, καὶ Ἀπολινάριον τὸν τῆς κακίας μύστην συγκατακρίναντες, ὅς ἀνοῦν καὶ ἄψυχον τὸν Κύριον ἀνειληφέναι σῶμα δυσσεβῶς ἐξηρεύξατο, ἐντεῦθεν καὶ οὗτος ἡμῖν ἀτελῆ τὴν σωτηρίαν γενέσθαι συλλογιζόμενος. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ παρὰ τῇ τῶν Ἐρεσιῶν πόλει τὸ πρότερον συναχθέντων ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ Ἀρκαδίου γενομένου ἡμῶν Βασιλέως Θεοφόρων Πατέρων ἐκτεθέντα διδάγματα, ὡς κράτος ἀρραγὲς τῆς εὐσεβείας ἐπισφραγίζομεν ἕνα Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ σαρκωθέντα κηρύττοντες, καὶ τὴν αὐτὸν ἀσπόρως τεκοῦσαν ἄχραντον ἀειπάρθενον, κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον δοξάζοντες, καὶ τὴν ληρώδη τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, ὡς ἀπωκισμένην Θείας μοίρας ἀποδιώκοντες, ἄνθρωπον εἰδικῶς, καὶ Θεὸν εἰδικῶς, τὸν ἕνα Χριστὸν δογματίζοντες καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀνανεοῦντος δυσσέβειαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Χαλκηδονέων Μητροπόλει ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ αὐτοῦ γενομένου ἡμῶν Βασιλέως τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοκρίτων Πατέρων στηλογραφηθεῖσαν πίστιν ὀρθόδοξως ἐπικυροῦμεν, ἣτις τὸν ἕνα Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ δύο συντεθέντα τῶν φύσεων, καὶ ἐν δύο ταῖς αὐταῖς δοξαζόμενον φύσει, μεγαλοφώνως τοῖς πέρασι παραδίδωκε, καὶ Εὐτυχέα τὸν ματαιόφρονα, τὸν δοκήσει τὸ μέγα τῆς Οἰκονομίας μυστήριον τελεσθῆναι ἀποφηνάμενον, ὡς ἀποτρόπαιόν τι καὶ μίσημα τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας περιβόλων ἐξήλασε, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Διόσκορον καὶ Νεστόριον, τὸν μὲν τῆς διαιρέσεως, τὸν δὲ, τῆς συγχύσεως ὑπερασπιστήν τε καὶ πρόμαχον, τοὺς ἐκ διαμέτρου τῆς ἀσεβείας, πρὸς ἕν ἐκπεπτωκότας ἀπωλείας καὶ ἀθεότητος βάραθρον. Ἀλλὰ γε καὶ τὰς εὐσεβεῖς φωνὰς τῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε Θεοφόρων Πατέρων, τῶν κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδαν συναγηγερμένων πόλιν, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γενομένου ἡμῶν Βασιλέως, ὡς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐξενεχθείσας γινώσκομεν, καὶ τοὺς μεθ' ἡμᾶς ἐκδιδάσκομεν, οἱ Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, τὸν Νεστορίου διδάσκαλον, Ὀριγένην τε καὶ Δίδυμον καὶ Εὐάγριον, τοὺς τὰς ἐλληνικὰς ἀναπλασαμένους μυθοποιίας, καὶ σωματίων τινῶν καὶ ψυχῶν ἡμῖν περιόδους καὶ ἀλλοιώσεις ἀναπεμπάσαντας ταῖς τοῦ νοῦ παραφοραῖς τε καὶ ὄνειρώξεσι, καὶ εἰς τὴν τῶν νεκρῶν δυσσεβῶς ἐμπαινήσαντας ἀναβίωσιν. Τὰ τε γραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ μακαρίου Κυρίλλου, καὶ τὴν λεγομένην Ἰβὰ ἐπιστολὴν, συνοδικῶς ἀνεθεμάτισάν τε καὶ ἐβδελύξαντο. Καὶ τὴν ὑπὸ τῆς ἑναγχοῦ συναθροισθείσης κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδαν πόλιν, ἐπὶ τοῦ ἐν θεία τῇ λήξει γενομένου ἡμῶν Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἑκτης ἀγίας Συνόδου, πίστιν, ἣ μείζονως τὸ κύρος ἐδέξατο, δι' ὧν ὁ εὐσεβὴς Βασιλεὺς σφραγίσαι τοὺς ταύτης τόμους κατησφαλίσατο, πρὸς τὴν ἐν τῷ παντὶ αἰῶνι ἀσφάλειαν, καὶ αὐθις ὁμολογοῦμεν φυλάττειν ἀπαρεγχείρητον, ἢ δύο φυσικὰς θελήσεις, ἢ τοὶ θελήματα, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, δοξάζειν ἡμᾶς θεοφιλῶς διεσάφισε, τοὺς τὸ εὐθὲς τῆς ἀληθείας δόγμα παραχαράξαντας, καὶ ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοὺς λαοὺς ἐκδιδάξαντας, τῇ τῆς εὐσεβείας ψήφῳ καταδικάσασα, φημὲν Θεόδωρον τὸν τῆς Φαράν, Κύρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Ὠνώριον τὸν Ρώμης, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον, Πέτρον, τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ προεδρεύσαντας πόλει, Μακάριον τὸν γενομένον τῆς Ἀντιοχείων Ἐπίσκοπον, Στέφανον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, καὶ τὸν ἄφρονα Πολυγρόνιον, ἐντεῦθεν ἀνεπαφόν τηροῦσα τὸ κοινὸν σῶμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ συνελόντι φάναι, πάντων τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ διαπρεψάντων ἀνδρῶν, οἱ γεγόνασι φωστῆρες ἐν κόσμῳ, «λόγον ζωῆς ἐπέχοντες,» [Φιλιπ. β'. 16.] τὴν πίστιν κρατεῖν βεβαίαν, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀσάλευτον διαμένειν θεσπιζόμεν, καὶ τὰ αὐτῶν θεοπαράδοτα συγγράμματά τε καὶ δόγματα, πάντας ἀποβαλλόμενοι τε καὶ ἀναθεματίζοντες, οὓς ἀπέ-

βαλον και ανεθεμάτισαν, ως τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς, καὶ κατὰ Θεοῦ φρυξαμένους κενὰ, καὶ ἀδικίαν εἰς ὕψος ἐκμελετήσαντας. Εἰ δέ τις τῶν ἀπάντων μὴ τὰ προειρημένα τῆς εὐσεβείας δόγματα κρατοῖ καὶ ἀσπάζοιτο, καὶ οὕτω δοξάζοι τε καὶ κηρύττοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἵεναι τούτων ἐπιχειροῖ, ἔστω ἀνάθεμα, κατὰ τὸν ἤδη προεκτεθέντα ὄρον ὑπὸ τῶν προδηλωθέντων ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων, καὶ τοῦ χριστιανικοῦ καταλόγου, ὡς ἀλλότριος ἐξωθείσθω καὶ ἐκπιπτέτω. Ἡμεῖς γὰρ οὐτε προστιθέναι τι, οὐτε μὴν ἀφαιρεῖν κατὰ τὰ προορισθέντα, παντελῶς διεγνώκαμεν, ἢ καθ' ὄντιναοῦν δεδυνήμεθα λόγον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ α'. οὗτος Κανὼν οὐτε ἀπὸ τῶν Ζωναράων, οὐτε ἀπὸ τῶν Βαλσαμώνων ἐξηγήθη. Ὅσον ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ μία σύντομος περίληψις τόσον τῶν δογμάτων, καὶ ὄρων τῆς πίστεως τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἐξ Συνόδων, τῶν πρὸ τῆς παρούσης Συνόδου γενομένων, καὶ τῶν αἰρετικῶν ἐκείνων, κατὰ τῶν ὁποίων συνεκροτήθη κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς, ὄρον καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν τόπων, κατὰ τοὺς ὁποίους, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἐγένετο. Καὶ οὐ μόνον ἐπανάληψις, ἀλλὰ καὶ ἐπισφράγισις τῶν δογμάτων αὐτῶν. Ὅθεν ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοὺς ἰδίους αὐτοὺς ἐρμηνευτὰς, τοὺς μὲν ὄρους καὶ τὰ δόγματα τῶν εἰρημένων ἁγίων Συνόδων, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τοὺς τόπους, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς αἰρετικούς, κατὰ τῶν ὁποίων ἐκάστη τούτων ἐσυναθροίσθη, στέλλομεν τοὺς ἀνεγνώστας νὰ τὰ μάθουν πλατύτερον εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν κανόνων τῆς κάθε Συνόδου. Ἴνα μὴ τὰ ἐκεῖσε εἰρημένα, εἰς μάτην ᾧδε παλιλογῶμεν. Μερικὰς δὲ μόνον λέξεις θέλομεν σαφηνίσει, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι τόσον εὐληπτοὶ εἰς τοὺς ἀπλοῦς. Κάμνωντας λοιπὸν ὁ παρῶν Κανὼν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ ρητὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (1), τὸ ὁποῖον λέγει, ὅτι εἶναι ἀρίστη τάξις εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ μέλλει νὰ ἀρχίσῃ κάθε λόγον καὶ ἔργον, τὸ νὰ ἀρχινῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν, καὶ νὰ τελειώῃ εἰς τὸν Θεὸν, ὀρίζει νὰ μὲν ἀκαινοτόμητος καὶ ἀπαρξάλευτος, ἢ πρκαδοθεῖσα πίστις, τόσον ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους (2), ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς α'. Συνόδου (οἵτινες καὶ τὴν ἑτεροθεῖαν (3), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πολυθεῖαν τοῦ Ἀρείου κατήρησαν, καὶ ὁμοούσιον, ἤτοι τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως τὴν ἁγίαν Τριάδα ἐκήρυξαν), καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς β'. (τῶν ὁποίων τὰς Θεολόγου φωνὰς οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης λέγουσιν ὅτι ἀσπάζονται. Αὗται δὲ εἶναι ἐκεῖνα ὁποῦ παρὰ τῆς β'. ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπροστέθησαν. Κοντὰ γὰρ, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἅπερ ἦσαν λόγια τῆς α., αὕτη ἐπρόσθεσε, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς Ἐκπορευόμενον τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Ἰῶ συμπροσκυνοῦμενον, καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλήσαν διὰ τῶν Προφητῶν) καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς γ'. (4) καὶ δ'. καὶ ε'. καὶ ς'. Συνόδου (5) καὶ συντόμως εἰπεῖν, οἱ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου θεσπίζουσι νὰ διαμένουν βέβαια, καὶ μέχρι συντελείας αἰῶνος ἀσάλευτα, ἢ πίστις, καὶ τὰ θεοπαράδοτα δόγματα ὅλων τῶν Ἀγίων ὁποῦ ἔλαμψαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ἐστάθησαν εἰς τὸν κόσμον ὡσὲν φωστῆρες ζωοπάροχοι. Καὶ συναναθεματίζουσι καὶ αὐτοὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας, τοὺς αἰρετικούς δηλ.

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Θεολόγος ἐδανείσθη τὸ ρητὸν αὐτὸ ἀπὸ τῆν α. ἐπιστολῆν τοῦ Δημοσθένους, ἐν ἣ λέγει ἐκεῖνος «παντὸς ἀρχομένῳ σπουδαίου λόγου τε καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν πρῶτον ἀρχεσθαι».

(2) Τινὲς θέλουσιν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν ἐμελλον νὰ χωρισθοῦν καὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ κήρυγμα ἐν ἔτει μδ'. ἐποίησαν συνέλευσιν μεγίστην καὶ ἀξιόλογον (ὡς προείπομεν), ἐν ἣ καὶ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐσύνησαν, καὶ πολλοὺς Δυτικούς Πατέρας φέρουσιν εἰς τοῦτο μάρτυρας, ὅτι τὸ Σύμβολον τοῦτο τῶν Ἀποστόλων ἐστὶ. (Καθὼς καὶ μερικοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς νεωτέρων Θεολόγων μαρτυρίας ἐκ τούτου εἰς τινα φέρουσιν ἐν τοῖς αὐτῶν θεολογικοῖς), τὸ ὁποῖον ἴσως δηλοῖ καὶ ἡ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα πίστις, ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀγιώτατος καὶ σοφώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, περὶ τοῦ Συμβόλου τούτου ἱκανῶς ἀπέκρίθη τοῖς Λατίνοις ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ, εἰπὼν «ἡμεῖς οὐδὲ εἶδομεν Σύμβολον τῶν Ἀποστόλων, ὡς γράφει ὁ μέγας Ἐκκλησιάρχης Σὺλβιστρος τμήματι ς'. κεφ. ς'. διὰ τοῦτο ἡ παραδοθεῖσα παρὰ τῶν Ἀποστόλων πίστις ἐδῶ ἐννοεῖται ἢ ἡ ἀγράφως καὶ διὰ ζώσης φωνῆς τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα περίληψις τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν ἁγίων Β'αγγέλων καὶ Ἀποστολικῶν Ἐπιστολῶν, ἢ καὶ διαταγῶν, συναγομένη πίστις, ἣτοι τὰ τῆς πίστεως δόγματα». Φαίνεται δὲ νὰ περιέχεται τὸ Σύμβολον τοῦτο εἰς τὰς Ἀποστολικ. Διαταγ. (βιβλ. ζ'. κεφ. μδ').

(3) Ἐτεροθεῖα τοῦ Ἀρείου ἦτο, καθ' ὅτι, ἄλλον μὲν ἔλεγε Θεὸν τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον τὸν Υἱόν. Τὸν μὲν γὰρ ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἀκτιστος, τὸν δὲ Υἱόν ὅτι εἶναι κτίσμα, καὶ ἀκολουθῶν τὸν μὲν Πατέρα μείζονα, τὸν δὲ Υἱόν ἐλάττονα, καὶ αὕτη εἶναι ἡ δόξα τῶν ἀνίσων βαθμῶν ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὅτι κατήρησεν ἡ α'. Σύνοδος.

(4) Σημειώσαι ὅτι τοὺς τῆς γ'. Πατέρας λέγει ὁ Κανὼν, οἵτινες ἐν Ἐφέσῳ συνήχθησαν τὴν πρώτην φοράν, καθ' ὅτι ὁ δυστυχῆς Βύτυχης, ἀντιφερόμενος δῆθεν εἰς τὴν διαίρεσιν τοῦ Νεστορίου, εἰς νέαν αἵρεσιν αὐτὸς ἐξώκειλε, μίαν φύσιν φρονῶν καὶ διδάσκων ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν. Ὅθεν καὶ ταραχῆς ἐκ ταύτης γενομένης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ αὐτὸς Βασ. Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ἐσύναξε καὶ δεύτερον Σύνοδον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἐφέσῳ, Ἐξαρχον καταστήσας αὐτῆς τὸν Ἀλεξανδρείας Διδάσκον, ἐλπίσας πῶς θέλει ἐπιτύχει ἄλλον Κύριλλον, οὗ καὶ διάδοχος ἀμέσως ἐγένετο, αὐτὸς δὲ μᾶλλον εὐρίθη τὸναντίον. Ἦν γὰρ μοναφυσίτης, ὁμόφρων καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Βύτυχοῦς. Ὅθεν καὶ τὴν κακοδοξίαν ἐκείνου ἐκύρωσε, καὶ τὸν Θεῖον Φλαυιανόν τὸν Κωνστ. ἐκάθηρε, καὶ μυρία κακὰ ἐν αὐτῇ ἐγένοντο, ὧν ἡ κορωνὶς, ὁ φόνος ἐστάθη τοῦ Μακαρίου Φλαυιανοῦ, διὰ τοῦτο δὴ αὕτη καὶ ὀνομάσθη ληστρική.

(5) Ἐρρηται σημεῖωμα εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος ἐν τισὶ Κώδικοις, λέγον, ὅτι, ἐπειδὴ οἱ κάκιστοι εἰκονομάχοι ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς παρούσης Συνόδου, ὡς ἀποδεχομένους:

ὅπου ἐκεῖνοι ἀνεθεμάτισαν, ὀρίζοντες καὶ τοῦτο, ὅτι οὔτε ἤξεύρου, ἀλλ' οὔτε ἤμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προσθέσθουν τι, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὰ ἐλείνων δόγματα. Ἄλλα καὶ ὅποιος δὲν κρατεῖ τὰ τῶν προειρημένων ἁγίων Πατέρων δόγματα τῆς εὐσεβείας, μήτε φρονεῖ ταῦτα μὲ τὸν νοῦν, μήτε κηρύττει μὲ τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ νὰ ἐναντιώνεται εἰς αὐτὰ, οὗτος, λέγουσι, νὰ ᾖ ἀνάθεμα, καὶ ἀπὸ τῶν Χριστιανῶν τὸν κατάλογον νὰ ἀποβάλλεται καὶ νὰ ἀποκόπτεται, ὡς ἀλλότριος καὶ μέλος σσηπός.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἔδοξε δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ, κάλλιστα τε καὶ σπουδαιότατα, ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίως, καὶ ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρειαν παθῶν, τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ἡμῖν ὀνόματι τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων Ἀποστόλων πέ. Κανόνας. Ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις τοῖς Κανόσιν ἐντέταλται δέχεσθαι ἡμᾶς τὰς τῶν αὐτῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς Ἐκκλησίας νόθα τινὰ καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν θείων δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα, τὴν τῶν τοιούτων διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν, αὐδαμῶς ἐγκρίνοντες τὰ τῆς αἰρετικῆς ψευδολογίας κυήματα, καὶ τῇ γνησίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐλοκλήρῳ διδαχῇ παρεκείροντες. Ἐπισφραγίζομεν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἱεροὺς Κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, ἐκτεθέντας, τουτέστι τῶν τε ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων τριακοσίων δεκαοκτῶ ἁγίων Πατέρων, καὶ τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Γάγγραις, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας. Προσέτι καὶ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα τῶν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι συνελθόντων πόλει, καὶ τῶν διακοσίων τῶν ἐν τῇ Ἐφεσίῳ μητροπόλει τὸ πρότερον συναγηγεργμένων, καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων. Ὡσαύτως καὶ τῶν ἐν Σαρδικῇ, ἔτι μὴν καὶ τῶν ἐν Καρθαγένῃ. Προσέτι γεμὴν καὶ νῦν αὖθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπου. Ἀλλὰ μὴν καὶ Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου γενομένου Ἀλεξανδρείας Μεγαλόπολεως, καὶ Πέτρου γενομένου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Μάρτυρος, καὶ Γρηγορίου Ἐπισκόπου γενομένου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ, Ἀθανασίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Βασιλείου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου Νύσης, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου, Τιμοθέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρομεγαλόπολεως τοῦ προτέρου, Θεοφίλου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλόπολεως, Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Γενναδίου Πατριάρχου γενομένου τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως. Ἐτι μὴν καὶ τὸν ὑπὸ Κυπριανοῦ τοῦ γενομένου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀφρων χώρας καὶ μάρτυρος, καὶ τῆς καθ' αὐτὸν Συνόδου ἐκτεθέντα Κανόνα ὃς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων τόποις, καὶ μόνον, κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος ἐκράτησε καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι τοὺς προδηλωθέντας παραχράττειν Κανόνας ἢ ἀθετεῖν, ἢ ἑτέρους παρὰ τοὺς προκειμένους παραδέχεσθαι Κανόνας ψευδεπιγράφως ὑπὸ τινῶν συντεθέντας τῶν τὴν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων. Εἰ δέ τις ἄλλῳ Κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον Κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ὧπερ πταίει θεραπευόμενος.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς κάθε Σύνοδον, καὶ μάλιστα Οἰκουμενικὴν, καὶ ὅρος ἐγένετο, μέσα εἰς τὸν ὅποιον ἐπεριλαμβάνοντο τὰ τῆς πίστεως δόγματα, καὶ Κανόνες συνεγράφοντο, χρησιμεύοντες εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας κατάστασιν καὶ εὐταξίαν· διὰ τοῦτο καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος, ἀφ' οὗ εἰς τὸν α'. αὐτῆς Κανόνα ἐπεσφράγισε, καὶ ἐπεκύρωσε τοὺς ὅρους τῆς πίστεως τῶν ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶρα εἰς τὸν β'. τοῦτον, ἐπισφραγίζει καὶ ἐπιβαιοῖ καὶ τοὺς Κανόνας α'. μὲν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πέ. ὄντας τὸν ἀριθμὸν, τοὺς ὁποίους λέγει, ὅτι καὶ οἱ πρὸ αὐτῆς Πατέρες ἐδέχθησαν καὶ ἐκύρωσαν (τὰς γὰρ διὰ Κλήμεντος Ἀποστολικὰς διαταγὰς, ἐπειδὴ ἀπὸ

τὴν τῶν εἰκόνων προσκύνησιν, κατηγοροῦσιν αὐτοὺς ὡς Μονοθελητάς. Ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον στηλιτεύεται ἡ συκοφαντία αὐτῶν. Φανερῶς γὰρ ἐν τούτῳ οἱ Πατέρες οὗτοι μετὰ τῆς γ'. Συνόδου συναναθεματίζουσι τὴν αἵρεσιν τῶν Μονοθελητῶν, καὶ δῶν φυσικὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Παρομοιάζουσιν οὖν οἱ εἰκονομάχοι

μὲ τοὺς Βούτυχιανιστὰς καὶ Διοσκορίτας, οἱ ὅποιοι ἔλεγον Νεστοριανούς τοὺς Πατέρας τῆς δ'. Συνόδου, διατὶ ἀνέτρεψαν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, ἢ καὶ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μὲ τοὺς δαίμονας, οἱ ὅποιοι ἐπαρᾶκινουν τοὺς Ἰουδαίους νὰ ὀνομάζουσι τὸν Κύριον δαιμονισμένον, ἐπειδὴ καὶ ἐδίωχεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν θεϊκὴν τοῦ ἐξουσίαν καὶ δυνάμιν.

τοὺς ἑτεροδόξους ἐνοθεύθησαν εἰς μέρη τινὰ, διὰ βλάβην τῆς Ἐκκλησίας, ἀποβάλλει διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν Χριστιανῶν. Πλὴν τὴν σήμερον καθὼς αὐταῖς εὐρίσκονται τετυπωμέναις, οὐδὲν ἄτοτον ἢ νενοθευμένον φαίνεται μοι νὰ περιέχουν, καὶ ὅρα περὶ αὐτῶν εἰς τὸν π. ἀποστολικόν.) β'. δὲ, τῶν δ'. Οἰκουμενικῶν Συνόδων. γ'. τῶν τοπικῶν Συνόδων ὀνομαστί (1). καὶ δ'. τῶν κατὰ μέρος ἁγίων Πατέρων κατ' ὄνομα, προσθέτουσα, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κανόνα, ἅπαντας τοὺς προδηλωθέντας Κανόνας, ἢ νὰ παραφθεῖρη, ἢ νὰ μὴ δέχεται, ἢ ἄλλους ἀντὶ αὐτῶν ψευδεπιγράφους νὰ παραδέχεται. Εἰ δὲ τινὰς ἤθελε φανῆ ὅτι ἐπιχειρεῖ νὰ παραφθεῖρη, ἢ νὰ ἀναιρή κανόνα Κανόνα ἀπὸ αὐτοῦ, οὗτος νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐπιτίμιον ὅπου περιέχει ὁ Κανὼν ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον παραφθεῖρει, ἢ ἀναιρεῖ. Ἦτοι ἂν ὁ Κανὼν περιέχῃ καὶ ὀρίζῃ ἀφορισμὸν, ἢ καθάρεισιν, ἢ ἀνάθεμα, ταῦτα νὰ λαμβάνῃ καὶ ὁ τοῦτον διαφθεῖρων καὶ ἀναιρῶν, ἵνα θεραπεύσῃ τὸ σφάλμα τοῦ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον Κανόνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἔσφαλε (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν π. ἀποστολ. καὶ τὸν ἀ. τῆς δ'. καὶ τὰ εἰς τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας προλεγόμενα.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἐπειδὴ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς, τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Ἀποστ. ἐκ. ιη. εθ. τῆς ς. κς. Βασιλ. εδ. κζ. προσεφώνησε Συνόδῳ, ὥστε τοὺς ἐν κλήρῳ καταλεγόμενους, καὶ ἄλλοις τὰ θεῖα διαπορμύοντα καθαροῦς ἀποφῆναι καὶ λειτουργοῦς ἀμώμους, καὶ τῆς νοερᾶς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως θυσίας ἀξίους, ἀνακαθᾶραι τε τὰ ἐξ ἀθέσμων γάμων τούτοις ἐπιτρεθέντα μίση. Πρὸς τούτῳ δὲ, τῶν μὲν τῆς Ρωμαίων ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, τὸν τῆς ἀκριβείας τηρηθῆναι Κανόνα προτιθεμένων. Τῶν δὲ ὑπὸ τὸν τῆς Θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως θρόνον, τὸν τῆς φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας εἰς ἓν, ἀμφοτέρω μίξαντες πατρικῶς ὁμοῦ καὶ Θεοφιλῶς, ὡς μήτε τὸ πρῶτον ἐκλυτον, μήτε στύφον τὸ αὐστηρὸν καταλείψομεν. Καὶ μάλιστα τοῦ ἐξ ἀγνοίας πτώματος εἰς οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν πλῆθος διήκοντος. Συνορῶμεν, ὥστε, τοὺς μὲν δυσὶ γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς πεντεκαίδεκάτης τοῦ διεληθόντος Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, ἔτους ἑξακισχιλιοστοῦ ἑκατοστοῦ ἐννενηκостоῦ ἐννάτου, δουλωθέντας τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ μὴ ἐκνήψαι ταύτης προελομένους, καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν. Τοὺς δὲ τῷ τοιούτῳ μὲν τῆς διγαμίας πάθει περιπαρέντας, πρὸ δὲ τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως τὸ συμφέρον ἐπεγνωκότας, καὶ τὸ κακὸν ἐξ αὐτῶν περικόψαντας, καὶ πόρρω τὴν ξένην ταύτην καὶ νόθον συμπλοκὴν ἐκδιώξαντας. Ἡ καὶ ὧν αἱ κατὰ δεύτερον γάμον γυναῖκες ἤδη τετελευτήκασιν, εἰ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἐπιστροφὴν εἶδον, μεταμαθόντες τὴν σωφροσύνην, καὶ τῶν πρώην αὐτοῖς παρανομηθέντων ταχέως ἐπιλαθόμενοι, εἴτε Πρεσβύτεροι, εἴτε Διάκονοι ὄντες τυγχάνοιεν τούτους ἔδοξε πεπαῦσθαι μὲν πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, ἢτοι ἐνεργείας, ἢδη ἐπὶ ρητόν τινα χρόνον ἐπιτιμηθέντας. Τῆς δὲ τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν μετέχειν, ἀρκουμένους τῇ προεδρίᾳ, καὶ προσκλαίοντας τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα· εὐλογεῖν γὰρ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Τοὺς δὲ γαμετῇ μὲν μιᾷ συναφθέντας, χήρα δὲ ἢ προσληφθεῖσα ἐτύγχανεν ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμῳ ἐνὶ παρανόμῳ (3) προσομιλήσαντας, τοῦτ' ἐστὶ Πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, ἢδη ἐπὶ βραχὺν τινα χρόνον εἰρχθέντας τῆς ἱερᾶς λειτουργίας καὶ ἐπιτιμηθέντας, αἵτις ἐν τοῖς οἰκειοῖς ἀποκατασταθῆναι βαθμοῖς, μηδαμῶς ἐν ἑτέρῳ μείζονι προκόπτοντας βαθμῶ, προδήλως διαλυθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τοῖς καταληφθεῖσι μέχρι τῆς πεντε-

(1) Ἐξαιροῦνται μερικοὶ Κανόνες τινῶν τοπικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπεσφραγίσθησαν τόσον, ὅσον ἐδιωρθώθησαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐβελτιώθησαν ἀπὸ τῆ παρούσας Σύνοδος. Οἷον ὁ δ'. καὶ γ'. Καρθ. ἀπὸ τὸν ιγ'. ταύτης Κανόνα, ὁ ιε. Νεοκαισαρείας, ἀπὸ τὸν ις'. ὁ μθ. Καρθ. ἀπὸ τὸν κθ'. αὐτῆς, καὶ ἄλλοι ὁμοίως ἀπὸ ἄλλους. Σημειῶσαι δὲ ὅτι οἱ Κανόνες τοῦ Νηστευτοῦ, ἀγκυκαλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ Κανόνος τούτου δὲν ἀναφέρονται. (δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν, ἴσως δὲ διὰ τὴν συγκατάθεσιν ὅπου κάμνουσιν) ὁμοῦ ἐδέχθησαν παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Νηστευτοῦ. Ὅμοίως ἐδέχθησαν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ὑστερον γεγονότες Κανόνες τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, καὶ αἱ Κανονικαὶ ἐρωταποκρίσεις αἱ ἐπὶ Νικολάου.

(2) Ποῖα δὲ εἶναι ἡ Σύνοδος ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐθις συναχθεῖσα ἐπὶ Νεκταρίου, περὶ τῆς λέγει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅρα ταύτην μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ. Πρὸς τούτοις, σημειῶσαι ὅτι Τιμοθέου τοῦ προτέρου ὀνομάζει τοὺς Κανόνας ὁ Κανὼν οὗτος, πρὸς διαφορὰν Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, τοῦ καλούμενου Αἰλαύρου, ὃς ἦν ἐπὶ τῆς δ'. Συνόδου, ὑστερώτερος ἐκεῖνου δηλαδὴ. Σημειῶσαι

δὲ καὶ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Λατίνοι κατηγοροῦσι τὴν παρούσαν Σύνοδον, διὰ τὸ δὲν ἀναφέρει τὰς ἐν τῇ Δύσει γενομένας τοπικὰς Συνόδους, οὔτε τοὺς Κανόνας ἐκεῖνων, τοὺς ὅποιους ἐσύλλεξεν ὁ Βαρθολομαῖος Καραντζᾶς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ; Πρὸς τοῦτο, λέγω, ἀποκρινόμεθα. Ὅτι ἡ Σύνοδος ἀπηρέθη μὲν τοὺς Κανόνας ἐκεῖνους τῶν Συνόδων καὶ Πατέρων, ὅσοι ἦσαν εἰς χρῆσιν τῆς Ἐκκλησίας, συνεδέχθη δὲ ἐν ταύτῃ καὶ τοὺς Κανόνας τῶν ἐν τῇ Δύσει τοπικῶν, ὅσοι συμφωνοῦσι μὲ τοὺς Κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν. Καὶ ἀπλῶς, καθὼς ἢ ἐ. Οἰκουμενικῇ ἐδέχθη τὰ τοῦ Ἀδγουστίνου καὶ Ἀμβροσίου τῶν Δυτικῶν, οὐ μὴν ἀπλῶς, ἀλλ' ὅσα περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ πρὸς ἔλεγχον ἐξέτετο τῶν αἰρετικῶν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ ὀρθὰ τῶν ἐν τῇ Δύσει Συνόδων δεχόμεθα, οὐχὶ δὲ πάντα, καθ' ὅτι ὁ Ρώμης πολλὰ εἰς αὐτὰς θεοπίττει ἀλλάκατα. Ὅθεν καὶ οἱ πλείονες τῶν ἐν τῇ Δύσει τοπικῶν ἔσφαλον, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν προήλθεν ἡ προσθήκη ἐν τῷ Συμβόλῳ, τὸ πρῶτον καὶ ἑσχατὸν τῶν κακῶν, καὶ τοῦ σχίσματος προκαταρκτικώτατον αἴτιον.

(3) Ἐν ἄλλοις οὐχ εὐρίσκειται τὸ, παρανόμῳ.

καιδεκάτης, ὡς εἴρηται τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, τῆς τετάρτης Ἰνδικτιῶνος ἐν τοῖς προδηλωθεῖσι πταισμασι, καὶ μόνον ἱερατικοῖς ἐτυπώσμεν, ὀρίζοντες ἀπὸ τοῦ παρόντος, καὶ ἀνανεούμενοι τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τὸν δυσὶ γάμοις συμπλακέντα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ πηλακὴν κτησάμενον, «μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Ὁσαύτως καὶ τὸν χήραν λαβάνοντα, ἢ ἐκβεβηλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ».

Ἑρμηνεία.

Οἱ πατέρες τῆς προύσης Συνόδου, καὶ τὸ γινόμενον τότε κακὸν διορθούμενοι, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀσφλιζόμενοι, τὸν παρόντα οἰκονομικὸν κανόνα ἐξέδωκαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Βασιλεὺς παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ καθάρσιν τοὺς τότε ἱερωμένους ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας τῶν ἀθέσμων γάμων, καὶ παρανόμων, εἰς τοὺς ὁποίους περιέπεσαν· καὶ ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος, οἱ τοῦ Ρώμης τοποτηρηταὶ ἐπρότειναν νὰ φυλαχθῇ ἡ ἀκρίβεια τῶν Κανόνων εἰς αὐτοὺς, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, οἱ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοποι ἔλεγον νὰ γένη συγκατάβασις καὶ φιλανθρωπία εἰς αὐτούς, αὐτοὶ συγκεράσαντες ὁμοῦ καὶ τὰ δύο, τὴν ἀκρίβειαν, λέγω, μὲ τὴν συγκατάβασιν (καὶ μάλιστα διατὶ πολὺ πλῆθος τῶν τότε ἱερωμένων εἰς τοιοῦτους περιέπεσαν γάμους ἐξ ἀγνοίας), διὰ τὴν παρεκάλεσιν τοῦ Βασιλέως, ὤρισαν, ὅτι, ὅσοι μὲν ἱερωμένοι δευτεροῦπανδρευθέντες ἔμειναν ἀμετανόητοι ἕως τοῦ καιροῦ τῆς Συνόδου ταύτης, καὶ δὲν ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς παρανόμους γάμους, οὗτοι νὰ καθαιρῶνται παντελῶς, καὶ λαῖκοι νὰ γίνωνται. Ὅσοι δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου δίγαμοι ἱερωμένοι, Πρεσβύτεροι δηλαδὴ, ἢ Διάκονοι, πρὸ τοῦ νὰ γένη ἡ Σύνοδος μετενόησαν καὶ ἐχώρισαν ἀπὸ λόγου τῶν τὸν παρῆνομον γάμον αὐτὸν, ἢ καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπέθαναν αἱ δεύτεραι γυναῖκες τῶν, ἐπεστράφησαν εἰς σωφροσύνην καὶ μετάνοιαν, οὗτοι, λέγω, ἐκρίθη εὐλογον νὰ παύουσι μὲν ἀπὸ τοῦ νὰ ἱεουργῶσι τὰ τῆς ἱερωσύνης ἕως εἰς ἕνα διωρισμένον καιροῦ διάστημα, νὰ μετέχουσι δὲ τὴν ἕξω τοῦ βήματος τιμὴν τῆς μετὰ τῶν ἱερωμένων καθέδρας καὶ στάσεως, προσκλαίοντες εἰς τὸν Θεόν, διὰ νὰ συγχωρηθῇ τὸ ἐξ ἀγνοίας αὐτῶν ἀνόμημα, καὶ μηδένα εὐλογοῦντες. Διότι δὲν εἶναι πρέπον νὰ δίδῃ εὐλογίαν εἰς ἄλλους, ἐκεῖνος ὅπου χρεωστὲι νὰ ἰατρεύῃ διὰ τῆς μετανοίας τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς του, καθὼς λέγει ὁ κζ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ὅσοι δὲ πάλιν Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ἔλαβον εἰς γυναῖκα χήραν, ἢ ὅσοι, ὕστερα ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, ὑπανδρεύθησαν, καὶ οὗτοι παρομοίως, ἀφ' οὗ ἀργήσουσιν ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν ὀλίγον καιρὸν, πάλιν νὰ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς ἱερωσύνης, ὅμως εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν νὰ μὴ ἀναβαίνουσιν, ἀλλ' εἰς τοὺς βῆθμους ὅπου εὐρέθη ὁ καθ' ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἐκεῖ νὰ μένη. Πλὴν τοῦτο νὰ γένη ἀφ' οὗ χωρίσουσιν τὰ παράνομα συνοικέσια. Ταῦτα ὀρίσαντες οἰκονομικῶς, καὶ κατὰ συγκατάβασιν οἱ Πατέρες οὗτοι διὰ τοὺς προδηλωθέντας ἱερωμένους, ἀνανεοῦσιν, ἤτοι ψηφίζουσι νὰ ἔχουσι τὸ κύρος εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὁ ιζ'. καὶ ιθ'. δηλ. οὗς καὶ ἐκθέτουσιν αὐτολεξεί, τῶν ὁποίων ὅρα τὴν ἑρμηνείαν, ὁμοῦ καὶ τὴν τοῦ ιθ'. Ἀποστολικῶ.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος καὶ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης ἢ Ψάλτης, ἢ Θυρωρὸς, γυναῖκα ἀφιερωμένη Θεῷ μιχθεῖη, καθαιρείσθω, ὡς τὴν νύμφην τοῦ Θεοῦ διαφθείρας. Εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν καθαιρεῖ μὲν τοὺς Κληρικοὺς ὅπου πορνεύουν μὲ ἀφιερωμένην γυναῖκα εἰς τὸν Θεόν, ἤτοι καλογραίαν, ἀφορίζει δὲ τοὺς τοῦτο ποιήσαντας λαϊκοὺς, ὡσάν ὅπου διέφθειραν τὴν νύμφην τοῦ νυμφίου τῶν ψυχῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, εἴτε παρθένος οὖσα αὕτη πρότερον, ἔγινε καλογραία, εἴτε καὶ χήρα. Οὐ μόνον δὲ ἐάν μὲ καλογραίαν πορνεύσουσιν οἱ ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐάν πορνεύσουσιν μὲ λαϊκὴν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ τῶν ἐν τῷ Κανόνι ἐμφορομένων ἀνυπόπτων προσώπων ἐκτὸς διάγων, γυναῖκα κεκτήσθω, ἢ θεραπευρίδα, τὸ ἀνεπίληπτον ἑαυτῷ ἐντεῦθεν τηρῶν. Εἰ δὲ παραβαίνει τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα, καθαιρείσθω. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ εὐνοῦχοι παραφυλαττέσθωσαν, τὸ ἀμεμπτὸν ἑαυτοῖς προνοούμενοι. Παραβαίνοντες δὲ, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἴεν, καθαιρείσθωσαν, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφοριζέσθωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος αὗτός ἐστι. Κάνενος ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους διάγων σεμνῶς, ἀ: μὴ ἔχη γυναῖκα συνείσακτον εἰς τὸν οἶκόν του, ἢ δούλην, ἕξω ἀπὸ τὰ ἀνύποπτα πρόσωπα ὅπου περιέχει ὁ Κανὼν, δηλ.

Ἀποστολ. κέ. τῆς δ. θ'. τῆς δ'. ις'. τῆς ε'. κά. μ'. μδ'. μέ. τῆς ἐν Ἀγκυρ. ιθ'. τῆς ἐν Νεοκαισ. θ'. Βασιλ. γ'. ε'. ιζ'. ιθ'. κ'. λδ'. νά. ξ'. ο'.

Τῆς γ'. τῆς ζ'. ιθ'. κβ'. τῆς ἐν Ἀκρόρ. ιθ'. τῆς Καρ. μέ. Βασιλ. πθ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ.Τ.Π
2006

ὁ γ'. τῆς α'. Συνόδου, ἄτινά ἐστι, μήτηρ, καὶ ἀδελφὴ καὶ θεία, εἴτε ἀπὸ τὸν πατέρα, εἴτε ἀπὸ τὴν μητέρα διὰ τὴν φυλάττη τὸν ἑαυτὸν του ἀκατηγόρητον κοντὰ εἰς τὸν λαόν. Ὅποιος δὲ ἀπὸ τούτους παραβῆ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἄς καθαιρέται. Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ εὐνοῦχοι, φυλάττοντες καὶ αὐτοὶ τὸ ἀκατηγόρητον εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, ἄς μὴ συγκατοικοῦν μὲ ὑποπτα πρόσωπα. Εἰ δὲ τοῦτο ἤθελαν τολμήσου, Κληρικοί μὲν ὄντες (ὡς ἀκουσίως εὐνοχισθέντες δηλ. ἢ ἐκ φύσεως), ἄς καθίρωνται, λαϊκοὶ δὲ, ἄς ἀφορίζωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. τῆς πρώτης.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς Ἀποστολικαῖς Κανόσιν εἴρηται τῶν εἰς Κλῆρον προαγομένων ἀγάμων μόνους Ἀναγνώστας καὶ Ψάλτας γαμεῖν, καὶ ἡμεῖς τούτου παραφυλάττοντες, ὀρίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν μηδαμῶς Ὑποδιάκονον, ἢ Διάκονον, ἢ Πρεσβύτερον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροτονίαν, ἔχειν ἄδειαν γαμικὸν ἑαυτῷ συνιστᾶν συνοικέσιον· εἰ δὲ τοῦτο τολμήσῃ ποιῆσαι, καθαιρέσθω. Εἰ δὲ βούλοιτό τις τῶν εἰς Κλῆρον προερχομένων, γάμου νόμῳ συνάπτεσθαι γυναικί, πρὸ τῆς τοῦ Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου χειροτονίας τοῦτο πραττέτω.

Ἀποστ. κς'.
τῆς δ'. δ'. ἐ.
τῆς Ἀγκ. γ'.
τῆς Καρ. ιθ'.
λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ κς' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κανῶν διορίζεται, ὅτι μόνοι οἱ Ἀναγνώσται καὶ Ψάλται νὰ ὑπανδρεύωνται ἀφ' οὗ χειροθετηθοῦν, τοῦτον καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐπικυροῦντες διὰ τοῦ παρόντος, ὀρίζουσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κἀνένας Ὑποδιάκονος, ἢ Διάκονος, ἢ Πρεσβύτερος ἀφ' οὗ χειροτονηθῆ, νὰ μὴ ἔχη ἄδειαν νὰ ὑπανδρεύεται. Εἰ δὲ καὶ κάμη τοῦτο, νὰ καθαιρέται (1)· εἰ δὲ θέλοι τινὰς ἐκ τούτων νὰ ὑπανδρευθῆ, ἄς ὑπανδρεύεται πρὸ τῆς χειροτονίας τοῦ Ὑποδιακόνου, Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἐν τισι τῶν Ἐκκλησιῶν, Διακόνους τυγχάνειν, ὑφίκια ἐκκλησιαστικὰ ἔχοντας, ἐντεῦθεν τε τινὰς αὐτῶν αὐθαδεία καὶ αὐτονομία κεχρημένους πρὸ τῶν Πρεσβυτέρων καθέζεσθαι, ὀρίζομεν ὥστε τὸν Διάκονον κἀν ἐν ἀξιώματι, τοῦτ' ἐστὶν ἐν ὑφίκίᾳ τῷ οἰκῶντι ἐκκλησιαστικῷ τυγχάνῃ, τὸν τοιοῦτον μὴ πρὸ τοῦ Πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἐκτὸς, εἰ μὴ τὸ πρόσωπον ἐπέχων τοῦ οἰκείου Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ἐν ἑτέρᾳ πόλει παραγένηται ἐπὶ τινι κεφαλαίῳ. Τότε γὰρ ὡς τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρῶν, τιμηθήσεται. Εἰ δὲ τις τοιοῦτο τολμήσῃ, τυραννικῶς χρώμενος θράσει, διαπράξεσθαι, ὁ τοιοῦτος ἐκ τοῦ οἰκείου καταβιβασθεὶς βαθμοῦ, ἔσχατος πάντων γινέσθω τοῦ ἐν ὑπερ καταλέγεται τάγματος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν παραινούντος, μὴ χαίρειν ταῖς πρωτοκλησίαις κατὰ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ κειμένην διδασκαλίαν. [Λουκ. ιδ'. 7.] Ἐλεγε γὰρ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν τοιάνδε· Ὅταν κληθῆς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν πρωτοκλησίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου, ἢ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔλθῶν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι· Δὲς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν· ἀλλ' ὅταν κληθῆς, ἀνάπεσαι εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκῶς, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον. Τότε ἔσται σοι δόξα

τῆς α'. ιθ'. τῆς ἐν Λαοδ. κ'.

(1) «Δι' δ, τόσον ἢ β'. διάταξις τοῦ α. τίτλ. τῶν Νεαρῶν (Φώτ. τίτλ. θ'. κεφ. κή.) θεσπίζει ὅτι ὁ χειροτονῶν ἄγαμον, πρέπει νὰ τὸν ἐρωτᾷ, ἂν δύναται νὰ ζήσῃ μὲ σωφροσύνην καὶ παρθενίαν, καὶ ὅτι, νὰ ἐκβάλλεται τῆς ἐπισκοπῆς, ὅποιος Ἐπίσκοπος δώσῃ ἄδειαν εἰς Ὑποδιάκονον ἢ Διάκονον νὰ ὑπανδρευθῆ μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὅσον καὶ ἡ ζ'. Νεαρὰ Λέοντος προσθέτει, ὅτι ἂν στέρξῃ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἀρχιερέως ὁ ὑποψήφιος, νὰ χειροτονηθῆ. Ὁ δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν δοῦς ἄδειαν νὰ ὑπανδρευθῆ Διάκονος, νὰ καθαιρέται.» Ἡ δὲ μδ'. Διάταξις τοῦ γ'. τίτλ. θεσπίζει, «ὅτι τὰ παιδία ὅπου γεννήσονται οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθέντες Ἱερεῖς, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, νὰ μὴ λογίζωνται οὔτε ὡς φυσικὰ παιδία, οὔτε ὡς νόθα, ἀλλ' οὔτε νὰ ἔμπορῶν νὰ λάβουν τι ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους πατέρας των, ἢ ὡς κληρονομίαν, ἢ ὡς δωρεάν, ἢ ἐσχηματισμένον δάνειον, ἢ ἄλλην τινὰ ἐνοχίαν, οὔτε αὐτὰ, οὔτε αἱ μητέρες των· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἢ κατ' αὐτοὺς Ἐκ-

κλησία. Οἱ τοιοῦτοι δὲ παράνομοι, ἀφ' οὗ γυμνωθοῦν τῆς ἱερωσύνης, οὔτε εἰς ἀξίωμα κοσμικὸν νὰ ἀναβιβάζωνται ἢ στρατείας, ἀλλὰ νὰ ἀπερνοῦν ὅλην τὴν ζωὴν ἰδιωτῶν καὶ εὐτελεῖς (Φώτ. αὐτόθ.). Διατι δὲ οὗτοι δὲν ἔμπορῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ ὑπανδρευθοῦν; λέγει τὴν αἰτίαν ἢ τρίτη Νεαρὰ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, οὕτω διορίζουσα· Δὲν εἶναι ἄξιον καὶ πρέπον αὐτοὶ ἀφ' οὗ ὑψωθοῦν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάβασιν τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα τοῦ γάμου, νὰ γυρίζουν πάλιν εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ μάλιστα τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ γίνεται. Ἦγουν ὑστερα ἀπὸ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα τοῦ γάμου, (ἢ τοὶ ἀφ' οὗ ὑπανδρευθοῦν), νὰ ἀναβαίνουν εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς θείας ἱερωσύνης ἀνάβασιν, οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιούντες, καθαιρέθῃσονται. (Ὅρα ταῦτα, ἀποκρ. λς'. Βαλσαμῶνος σελ. 384. τῆς Γιοῦρ.) Σημειῶσαι δὲ πρὸς τούτοις τὸ αὐστηρότερον, ὅτι ἡ ζ'. καὶ ἡ. Νεαρὰ τοῦ Λέοντος προστάζουν, καὶ στατικῶς νὰ φεροῦν τὸ σχῆμα ἐκεῖνοι οἱ Κληρικοί καὶ Μοναχοὶ ὅπου ρίψουν τὸ σχῆμα, καὶ γένουν λαϊκοί. α

ἐνώπιον τῶν συγκακκειμένων σοι· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται». Τὸ δὲ αὐτὸ φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν ταγμάτων, ἐπειδὴ τῶν κατὰ κόσμον ἀξιωματῶν, κρείττονα τὰ πνευματικὰ ἐπιστάμεθα.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι, ἐπειδὴ διάκονοί τινες, μὲ τὸ νὰ ἔχουν ὀφθίμια ἐκκλησιαστικὰ (τὰ ὑποῖα ἀρχοντικὰ ὀνομάζονται καὶ τιμαὶ, καὶ ἀφορμαὶ πορισμοῦ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, οἳ εἰσι τὰ τῶν ἐξωκατακλήλων Κληρικῶν, Οἰκονόμου δηλ. μεγάλου, Σακελλαρίου μεγάλου, Σκευοφύλακος, Χαρτοφύλακος, μικροῦ Σακελλαρίου, καὶ πρωτεκδίκου) ἀθροισθῶσι καὶ καθίσουσιν ἀνώτερα ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους, εἰς τὸ ἐξῆς πλέον κἀνέναν Διάκονος, εἰς τὸ ὁποιοῦνδήποτε ἐκκλησιαστικὸν ὀφθίμιον εὐρισκόμενος, νὰ μὴν προκαθίξη ἀνώτερα ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον, ἔξω μόνον ἀνίτως ἐπιφέρων πρόσωπον Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ἀποσταλῆ εἰς ἄλλον τόπον, διὰ καμμίαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν. Τότε γὰρ θέλει προτιμηθῆ περισσότερον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους, ὅχι καθ' ὃ Διάκονος, ἀλλὰ καθ' ὃ ἐπιφέρει τόπον τοῦ Πατριάρχου, ἢ Μητροπολίτου, ὡς εἶπομεν. Ὅστις δὲ Διάκονος, θρασύτητα τυραννικῶς μεταχειρισθῆς, προκαθίσει τοῦ Πρεσβυτέρου, οὗτος, εἴαν τυχὸν προτιμᾶται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁμοβαθμίους Διακόνους τοῦ, νὰ γίνετα ἔσχατος καὶ κατώτατος πάντων τῶν Διακόνων. Διότι ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει νὰ μὴν χαίρωμεν εἰς τὰς πρωτοκαθεδρίας, ἐν τῷ Ἱερῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Λουκᾶ· «Ἐλεγε γὰρ αὐτὸς παραβολὴν τιαυτὴν εἰς ἐκείνους ὅπου καλοῦνται εἰς τὰ δεῖπνα, καὶ ἄριστα· Ἄνθρωπε, ὅταν καλεσθῆς ἀπὸ κἀνέναν εἰς γάμον, μὴν καθίσης εἰς τὸν πρῶτον τόπον. Μήπως εἶναι ἄλλος καλλιώτερος ἀπὸ λόγου σου καλεσμένος, καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ὅπου καὶ ἐσένα καὶ ἐκεῖνον ἐκάλεσε, σοῦ εἰπῆ· Δὲς τόπον νὰ καθίσῃ οὗτος. Καὶ τότε θέλει κατέβῃς μὲ ἐντροπὴν σου εἰς τὸν κατώτερον τόπον. Ἄλλ' ὅταν καλεσθῆς, κάθισαι εἰς τὸν κάτω τόπον, διὰ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος ὅπου σὲ ἐκάλεσε νὰ σοῦ εἰπῆ, φίλε μου, ἀνέβῃ εἰς τὸν ἀνώτερον τόπον, καὶ κάθισον. Καὶ τότε θέλει σοῦ προξενηθῆ δόξα ἔμπροσθεν εἰς ὅλους τοὺς καθημένους εἰς τὴν τράπεζαν. Διότι ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. Οὐ μόνον δὲ οἱ Διάκονοι δὲν πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν Πρεσβυτέρων καὶ νὰ προκαθίζωνται, ἀλλ' οὐ δὲ τὰ λοιπὰ κατώτερα τῶν Ἱερωμένων, καὶ Κληρικῶν τάγματα, δὲν πρέπει νὰ προκαθίζωνται ἀπὸ τὰ ἀνώτερα τάγματα.» Οὕτε οἱ Ὑποδιάκονοι δηλ. τῶν Διακόνων, οὕτε οἱ Ἀναγνώσται τῶν Ὑποδιακόνων. Ἐπειδὴ, ἂν εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ἀξιώματα, οἱ κατώτεροι κατὰ τὸ ἀξίωμα δὲν προκἀθηνται, οὕτε προτιμῶνται ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους, καὶ μείζον ἀξίωμα ἔχοντας, πόσω μάλλον πρέπει τοῦτο νὰ φυλάττεται εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ κατὰ Θεῖαν χάριν τοῦ Πνεύματος δωρούμενα ἀξιώματα, τὰ ὅποια εἶναι ἀνώτερα καὶ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ κοσμικὰ. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἱ. τῆς. α'.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἐν πᾶσι τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν θεσπισθέντα καὶ ἡμεῖς κρατεῖν βουλόμενοι, ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν κανόνα τὸν διαγορευόντα καθ' ἕκαστον ἔτος συνόδους τῶν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ γίνεσθαι Ἐπισκόπων, ἐνθα ἂν ὁ τῆς Μητροπόλεως δοκιμάσῃ Ἐπίσκοπος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τε τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς, διὰ τε τὰς προσπιπτούσας ἑτέρας αἰτίας, ἀδυνάτως οἱ τῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι ἔχουσιν, δις τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς συνόδους ποιεῖσθαι, ἔδοξεν ὡς τρόπων παντὶ ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν τῶν προγεγραμμένων Ἐπισκόπων διὰ τὰ, ὡς εἶκός, ἀναφυόμενα ἐκκλησιαστικὰ κεφάλαια ἐκάστη ἐπαρχία, γίνεσθαι Σύνοδον, ἀπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Πάσχα ἑορτῆς, καὶ μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐκάστου ἔτους, κατὰ τὸν τόπον, ὃν ὁ τῆς Μητροπόλεως, καθὰ προείρηται, δοκιμάσει Ἐπίσκοπος. Τοὺς δὲ μὴ συνιόντας Ἐπισκόπους, ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

Ἀποστ. λζ'. τῆς α'. ε'. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθ. κς'. πα. πδ'. πε. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Πατέρες οὗτοι βεβαιοῦσι μὲν καὶ ἀνανεοῦσι τὸν Κανόνα τῶν πρὸ αὐτῶν ἁγίων Πατέρων, τὸν προστάζοντα νὰ γίνωνται καθ' ἕκαστον χρόνον δύο Σύνοδοι εἰς κάθε ἐπαρχίαν. Ἐπειδὴ δὲ δυσκολεύονται οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ συναθροίζωνται δύο φοραῖς τὸν χρόνον, διὰ τὰς ἐπιδρομὰς καὶ φόβους τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν, καὶ διὰ τὰς ἄλλας καιρικὰς περιστάσεις, ἐξέπικντος καὶ μὲ ἀπαραίτητον τρόπον προστάζουσι νὰ γίνετα Σύνοδος Ἐπι-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμῶν (ἀποκρ. ξά. σελ. 392. τοῦ Γιοῦρ. Γραικ.) φέρων τὸν παρόντα Κανόνα εἰς μαρτυρίαν, λέγει, ὅτι ὁ Ἀναγνώστης ὅπου λάβει ἐπιτροπὴν παρὰ Ἡγουμένου νὰ κυβερνᾷ τὰ Μοναστηριακὰ πράγματα, δὲν πρέπει νὰ προκαθίξεται τῶν Ἱερῶν, ἢ νὰ μνημονεύεται μετὰ τὸν Ἡγουμένον ἐν ταῖς ἀκολουθίαις, παρὰ μόνον, ἂν αὐτὸς ὑπάγῃ εἰς κἀνένα μέρος, καὶ ἀναπληροῖ ἐν αὐτῷ τὸν τοῦ Καθηγουμένου τόπον.

σκόπων, μίαν φοράν τὸν χρόνον εἰς κάθε ἐπαρχίαν, διὰ νὰ θεωροῦν καὶ νὰ διορθώουσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ὅπου συμβαίνουν· ἡ Σύνοδος δὲ αὕτη νὰ γίνεταί, κατὰ τὸν καιρὸν μὲν, τὸν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἕως τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, κατὰ τὸν τόπον δὲ ἐκεῖνον, ὅπου ἤθελεν εὑρεῖ εὐλογον ὁ Μητροπολίτης τῆς κάθε Ἐπαρχίας. Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι, εὐρισκόμενοι εἰς τὰς ἐπισκοπὰς των, καὶ ὑγιεῖς ὄντες, καὶ ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε ἀναγκαστικῆς φροντίδος, δὲν παρουσιασθῶσι εἰς τὴν Σύνοδον, οὗτοι νὰ ἐπιπλήττωνται ἀδελφικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Μηδενὶ ἐξείναι Κληρικῶ καπηλικὸν ἐργαστήριον ἔχειν. Εἰ γὰρ τῷ τοιούτῳ εἰσιέναι ἐν καπηλίῳ οὐκ ἐπιτέτραπται, πῶσω μᾶλλον ἄλλοις ἐν τούτῳ διακονεῖσθαι, καὶ ἂ μὴ θέμις αὐτῷ ἐγχειρεῖν; εἰ δὲ τοι τοιοῦτο διαπράξῃτο, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Ἀποστ. μβ'.
μγ'. νδ'. τῆς
ζ'. κβ'. τῆς
Λαοδ. κδ'. τῆς
Καρθ. ιη'. μζ'.
ξθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς κἀνέναν Κληρικὸν νὰ ἔχη καπηλεῖον, καὶ νὰ ὑπηρετῇ εἰς αὐτό. Διότι, ἀνίσως δὲν ἦναι συγκεχωρημένον εἰς αὐτὸν τὸ νὰ ἐμβαλεῖ μὲ τελειότητα εἰς καπηλεῖα, πῶσω μᾶλλον δὲν εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ εὐρίσκηται μέσα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς εἰσερχομένους, καὶ νὰ κάμνη ἐκεῖνα, ὅπου δὲν εἶναι πρέποντα εἰς τὸ ἐπάγγελμά του; ὅποιος δὲ τοιοῦτό τι ἤθελε μεταχειρισθῆ, ἢ ἄς παύσῃ, ἢ ἄς καθαιρέσθαι. Εἰ δὲ καὶ ἔχωντας αὐτὸς ἐδικὸν του καπηλεῖον, βάλλοι ἄλλους καὶ ὑπηρετοῦν εἰς αὐτό, τοῦτο δὲν προξενεῖ βλάβην καὶ ἐμπόδιον εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸν Ἰωνναρῶν. Κάλλιον ὁμῶς εἶναι νὰ πωλῇ αὐτό, καὶ νὰ ἀγοράζῃ ἄλλο κτήμα σεμνότερον, καὶ μᾶλλον πρέπον εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῶν Κληρικῶν (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, τόκους, ἢ τὰς λεγομένας ἑκατοστὰς λαμβάνων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἀποστ. μδ'.
τῆς α. ιζ'. τῆς
Λαοδ. δ'. τῆς
Καρθ. ε. κ'.
Βασιλ. ιδ'.

Ὅποιος, (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν,) Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος παίρνει διάφορα εἰς τὰ ἄσπρα ὅπου δανείσει ἢ δώδεκα, ἢ ἕξ εἰς τὰ ἑκκτὸν γρόσια, θετέον, οὗτος, ἢ ἄς παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, ἢ ἄν δὲν παύῃ, ἄς καθαιρέσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγόμενων τάγματι, ἢ λαϊκός, τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα ἐσθιέτω, ἢ τούτοις προσοικειούσθω, ἢ ἐν νόσοις προσκαλείσθω, καὶ ἰατρείας παρ' αὐτῶν λαμβανέτω, εἰ ἐν βαλανείοις τούτοις παντελῶς συλλουέσθω. Εἰ δὲ τις τοῦτο πράξῃ ἐπιχειροῖη, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκός, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἀνέναν ἱερωμένον, ἢ λαϊκόν, νὰ μὴ τρώῃ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων πεμπόμενα πρὸς αὐτὸν ἄζυμα, ἀλλ' οὔτε ὄλωσιν νὰ φιλιώνεται μὲ αὐτούς, ἢ ὅταν εὐρίσκηται ἀσθενής, νὰ προσκαλῆ αὐτούς, καὶ νὰ δέχεται τὰς ἰατρείας αὐτῶν (2), ἢ ὄλωσιν νὰ συλλούεται μαζὴ μὲ αὐτούς εἰς τὰ λουτρά. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, Κληρικὸς μὲν ὢν, νὰ καθαιρέσθαι, λαϊκός δὲ νὰ ἀφορίζεσθαι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζ' καὶ ο'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Καὶ τοῦτο δὲ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἐν τε τῇ Ἀφρικῇ καὶ Λιβύῃ καὶ ἑτέροις τόποις, οἱ τῶν ἐκεῖσε Θεοφιλέστατοι Πρόεδροι συνοικεῖν ταῖς ἰδίαις γαμεταῖς, καὶ μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς προσελθοῦσαν χειροτονίαν, οὐ παραιτοῦνται, πρόσκομμα τοῖς ἄλλοις τιθέντες καὶ

Ἀποστ. ε. τῆς
ς'. λ'. μη'. τῆς
ἐν Γαγγ. δ'. τῆς
Καρθ. δ'. λγ'.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ὁ Ἀρμενόπουλος ἐπιτομῇ τῶν Καν. τμήμ. γ'. τίτλ. β'. ἀλλὰ καὶ ὁ Βαλσαμίων λέγουσιν, ὅτι ὁ Πατριάρχης Λουκῆς διὰ σημειώματος ἐμπόδισε νὰ μὴ ὑπηρετοῦν Κληρικοὶ εἰς μυρεφικὰ ἐργαστήρια, ἢ εἰς λουτρά, ὡσάν ὅπου ταῦτα εἶναι ψεύδους καὶ ἀσχροκερδείας παραίτια, καὶ τοὺς Διακόνους ἐμ-

ποδίζει νὰ μὴ μεταχειρίζονται τὴν ἰατρικὴν, καὶ ἀφορίζει τοὺς Κληρικοὺς ὅπου μεταχειρίζονται κοσμικὰ καὶ δημόσια πράγματα. (2) Δι' ὃ καὶ ὁ Χρυσόστομος συμφώνως λέγει νὰ μὴ πηγαίνῃ τινὰς εἰς ἰατροὺς Ἑβραίους νὰ ἰατρεύεται (σελ. 360, τόμ. ε')

σκάνδαλον. Πολλῆς οὖν ἡμῖν σπουδῆς οὔσης, τοῦ πάντα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπὸ χεῖρα ποιμνίων διαπράττεσθαι, ἔδοξεν, ὥστε μηδαμῶς τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ νῦν γίνεσθαι. Τοῦτο δὲ φαμέν, οὐκ ἐπ' ἀθετήσει, ἢ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νενομοθετημένων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν προμηθούμενοι, καὶ τὸ μὴ δοῦναι μῶμόν τινα κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως. Φησὶ γὰρ ὁ Θεῖος Ἀπόστολος «πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε, ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἑλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ». [ἀ. Κορινθ. θ'. 33]. Εἰ δέ τις φανερωθεῖη τὸ τοιοῦτον πράττων, καθαιρείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἐμάθομεν, ὅτι εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ Λιβύην (ἢ μὲ δὺν ὀνόματα. ὀνομάζει τὸν αὐτὸν τόπον, καθ' ὅτι τὸ κατὰ νότον κείμενον ἐν μέρος ἀπὸ τὰ δ'. μέρη τοῦ κόσμου, Λιβύη πρότερον καλούμενον, Ἀφρικὴ μετονομάσθη ὑστερον, κατὰ τὸν Χρῦσανθον ἢ Λιβύην μὲν ὀνομάζει καθολικῶς ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος, Ἀφρικὴν δὲ ἰδίως, ἐπαρχίαν τινὰ ὑπ' ἐκείνου περιεχομένην, κατὰ τὸν Μελέτιον), καὶ εἰς ἄλλους τόπους, οἱ ἐκεῖσε Ἀρχιερεῖς, καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθῶν, συγκατοικοῦν μετὰ τὰς γυναϊκάς των, καὶ προξενούσι σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅθεν ἡμεῖς σπουδάζοντες νὰ ἐνεργῶμεν πάντα τὰ πρὸς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν ἀποβλέποντα τῶν ποιμαινομένων Χριστιανῶν, ὀρίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, κἀνένας Ἀρχιερεῖς νὰ μὴ συγκατοικῆ μετὰ τὴν γυναϊκά του, ἀφ' οὗ χειροτονηθῆ (1). ὀρίζομεν δὲ τοῦτο, ὄχι πρὸς ἀνατροπὴν καὶ ἀθέτησιν τόσοῦ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀ-

(1) Σημειῶσαι ὅτι διὰ τρία τινὰ κυριώτερα αἴτια ἡ Σύνοδος αὕτη ἐμπόδισε διὰ Κανόνος Οἰκουμενικοῦ νὰ μὴ ἔχουν γυναϊκα οἱ Ἀρχιερεῖς. ἀ. Διατί οἱ Ἀρχιερεῖς μετὰ τὸ νὰ ἦναι ἐκ τῆς τελειωτικῆς τάξεως καὶ ἀνωτάτης ὄλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν τάξεων, πρέπει νὰ ἦναι καὶ τέλειοι εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ μάλιστα εἰς τὴν παρθενίαν καὶ καθαρότητα, ὅθεν καὶ πρὸς ἀκριβῆ σωφροσύνην τὴν ζωὴν τους πρέπει νὰ διευθύνουσι. β'. διατί οἱ ἔχοντες γυναϊκα καὶ τέκνα Ἀρχιερεῖς, ἐχάριζαν μετὰ θανάτων εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν τὴν ἐπισκοπὴν ὡς κληρονομίαν, καὶ πολλὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων κακῶς διηρπάζοντο, καθὼς αὐτὸ τοῦτο φησὶν ὁ ς'. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων. Καὶ γ'. διατί ἡ μερίμνα τῆς γυναϊκός, τῶν τέκνων, καὶ ὄλου τοῦ οἴκου, ἐμπόδιζεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ μεριμνῶσιν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου των, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Παῦλον «ὁ ἐν γάμῳ, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῇ γυναϊκῇ.» Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ γίνωνται ταῦτα πάντα τὰ ἄτοπα, ἐμπόδισεν ἀπὸ τὸν γάμον τοὺς Ἀρχιερεῖς ἢ παροῦσα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ Κανόνος τούτου. Εἶπα διὰ Κανόνος Οἰκουμενικοῦ, διατί καὶ πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐμποδισμένος ἦτον ὁ γάμος ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀπὸ μερικοῦ ὄμως, καὶ οὐκ ἀπὸ καθολικοῦ Κανόνος. Καὶ πόθεν δῆλον; ἀ. ἀπὸ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ἐρμηνεύοντα τὸ ρητὸν τοῦ Παύλου (τὸ λέγον περὶ τῶν Ἐπισκόπων. Ἐἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναϊκὸς ἀνὴρ) καὶ λέγοντα. Διὰ τοῦτο εἶπε μιᾶς γυναϊκὸς ἀνδρα, οὐκ ἐπειδὴ τῶρα τοῦτο φυλάττεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἦναι ἐστολισμένος μετὰ τελείαν ἀγιωσύνην καὶ καθαρότητα, ἀλλ' ἐπειδὴ τότε πρὸς τοὺς ἐν πορνείᾳ εὕρισκομένους Ἑλληνας μέγαν ἐνομιζέτο τοῦτο, τὸ νὰ ἔχουν δηλονότι μιᾶν μόνον γυναϊκα, (λογ. β'. εἰς τὸν Ἰωβ). καὶ β'. ἀπὸ τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Καρθαγ. τοπικῆς, τὸν δ'. καὶ λγ'. οἵτινες ἐπεκράτουν εἰς τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἐδιώριζον, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι νὰ κἀμνουςιν ὄρον, ἤτοι ὑπόσχεσιν, νὰ ἀπέχουσι ἀπὸ τὰς γυναϊκάς των (μετὰ κοινὴν δηλ. συμφωνίαν καὶ τῶν γυναϊκῶν) ἢ παροῦσα δὲ Σύνοδος, τὸ μὲν νὰ ἀπέχουσι οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὰς γυναϊκάς των, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλως νὰ μὴ συνοικοῦσι μετὰ αὐτὰς ἐκάνονισεν διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος νὰ ἐπικρατῆ πανταχοῦ, τὸ δὲ καὶ νὰ ἀπέχουσι ἀπὸ αὐτὰς, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ

Διάκονοι, συνεχώρησε μὲν ἐν τῷ λ'. Κανόνι, ὄχι δὲ καὶ πανταχοῦ, ἀλλὰ εἰς τοὺς τόπους μόνον τοὺς Βαρβαρικοὺς ἐκείνους διὰ τὸ ἄγριον αὐτῶν ἦθος, καὶ ἀπαγῆς τῆς πίστεως. Ὅτι δὲ ἐσυγκατοικοῦν, ὡς λέγει ἡ Σύνοδος, οἱ τοιοῦτοι μετὰ τὰς γυναϊκάς των, καὶ ἀφ' οὗ ὑπέσχοντο δῆλον ἐστὶν ἀπὸ τὸν λγ'. τῆς αὐτῆς Καρθαγέντης. Οὐκ ἐναντιόνηται δὲ ἡ παροῦσα Σύνοδος εἰς τὸν ἐ. Ἀποστολικὸν Κανόνα, ἢ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Παύλου, οὔτε ἀνατρέπει, καὶ ἀναίρει ταῦτα ἀ. Διατί οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι συγχωροῦντες νὰ ἔχουν γυναϊκάς οἱ Ἀρχιερεῖς, οὐ νόμον τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλ' ἐσυγκατέβησαν εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν τότε, καὶ εἰς τὰ ἔθνη τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων γὰρ καὶ τῶν ἐθνικῶν οἱ Ἀρχιερεῖς γυναϊκάς εἶχον. Ὅθεν ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ) λέγει. «Κατάστησον Ἐπίσκοπος, εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος μιᾶς γυναϊκὸς ἀνὴρ» οὐκ ἐπειδὴ νόμον ἔθηκε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυγκατέβη εἰς τὴν πλάνην. Ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος, ὁρῶσα προκρίπτουσαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀνοθεύσαν τὴν πολιτείαν τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰς ἀρετὰς, ἐκάνονισεν νὰ ἀνθῆ καὶ ἡ πολιτεία τῶν Ἀρχιερέων μετὰ τὴν ἀγαμίαν καὶ σωφροσύνην. Δι' ὅ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος τὸ ἀνωτέρω ρητὸν τοῦ Παύλου ἐρμηνεύων λέγει. Ὅτι τότε μόνον ἐσυγχώρησε τὸν γάμον ὁ Παῦλος, διότι ἤξευρε, πῶς ὅταν ἀνθῆσῃ μετὰ ταῦτα ἡ εὐσέβεια, αὐτὴ ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς θέλει προτιμήσει τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀγαμίας καὶ παρθενίας, καὶ ἡ ἐκλογὴ θέλει γένηται τῶν κρειττόνων, τῶν ἀγάμων δηλαδὴ καὶ παρθένων Ἀρχιερέων β'. Ὅτι ὁ Ἀποστολικὸς Κανὼν ἐμποδίζει μὲν τὸ νὰ ἐκβάλλῃ ὁ Ἐπίσκοπος τὴν γυναϊκά του, ἢ γονο βιαίως νὰ τὴν χωρίζῃ, χωρὶς τὴν συμφωνίαν καὶ θέλησιν ἐκείνης, οὐκ ἐμποδίζει δὲ καὶ τὸ νὰ χωρίζεται τῆς γυναϊκὸς μετὰ τὴν συμφωνίαν ἐκείνης. Ἡ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐν τῷ μη'. Κανόνι συγχωροῦσα νὰ προχωρίζεται μετὰ κοινὴν συμφωνίαν ἢ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Ἀρχιερέως, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ ἐμβαίη εἰς γυναικεῖον Μοναστήριον, οὐ συγχωρεῖ ἐνταῦθα καὶ τὸ νὰ χωρίζεται βιαίως, καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν ἢ γυνῆ. Διότι, ἐν τοῦτο ἔλεγε, προφανῶς ἤθελεν ἐναντιώνεται εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, τὰ ὅποια προστάζουσι, νὰ μὴν ὁ γάμος ἄλυτος. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐ λέγει, λοιπὸν οὐτε ἐναντιώνεται, ἀλλὰ μάλλον συμφωνεῖ μετὰ τὸν Ἀποστολικόν. Καὶ συν-

ποστόλων κανόνος, τοῦ ε. δηλ., ὅστις ἀφορίζει τὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, ὅπου μὲ πρόφασιν εὐλαβείας χωρίσει βιαίως τὴν γυναῖκά του, ὅσον καὶ τῆς διαταγῆς ὅπου ξεχωριστὰ κάμνει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τίτον, λέγων· καταστήσεις κατὰ πλὴν πρεσβυτέρους (ἦτοι ἐπισκόπους κατὰ τὸν Χρυσόστομ. μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ, ὡς προείπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ α. ἀποστολικοῦ, ὁ ἐπίσκοπος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρεσβυτέρου. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὸ ἐπιφερόμενον, ὅπου λέγει ὁ ἀπόστολος, δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον κτλ.) εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, ὅχι, λέγω, τοῦτο ὀρίζομεν πρὸς ἀναίρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ φροντίζοντες διὰ τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν εἰς τὰ τελειότερα προκοπὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ προξενούσι κατηγορίαν τινὰ ἐναντίον τῆς ἀρχιερωσύνης. Κἂν γὰρ οἱ συνοικοῦντες μὲ τὰς γυναῖκάς των ἀρχιερεῖς ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἐγκρατεῖα ζῶσι, μ' ὅλον τοῦτο ὁ κοινὸς λαὸς σκανδαλίζεται, καὶ κατηγορεῖ αὐτοὺς, ὑπολαμβάνοντας τὸ ἐναντίον ἐκ τῆς τοιαύτης αὐτῶν συνοικήσεως. Ὁ δὲ θεὸς ἀπόστολος μᾶς παραγγέλλει, ὅσα καὶ ἂν κάμνωμεν, νὰ τὰ κάμνωμεν εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ γινώμεθα σκάνδαλον εἰς Ἰουδαίους, καὶ Ἑλληνας, καὶ Χριστιανούς. Καθὼς, λέγει καὶ ἐγὼ κατὰ πάντα εἰς ὄλους ἀρέσκω, μὲ τὸ νὰ μὴ ζητῶ τὸ ἐδικόν μου συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Γίνεσθε ἐσεῖς μιμηταὶ μου, καθὼς καὶ ἐγὼ μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἄνίσως δὲ τινὰς ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς συνοικήσῃ μὲ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἃς καθαιρέται. Ὅρα καὶ τὸν ε. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδεδοσθαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου χειροτονίας ἀξιούσθαι, καθομολογεῖν, ὡς οὐκ ἐτι ταῖς αὐτῶν συνάπτονται γαμεταῖς· ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἐξακολουθοῦντες Κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς γαμετάς συνήθειαν διαλύοντες ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας, ὥστε, εἴ τις ἀξίος εὐρεθῆι πρὸς χειροτονίαν Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Πρεσβυτέρου, οὗτος μηδαμῶς κωλύεσθαι ἐπὶ τοιοῦτον βαθμὸν ἐμβιβάζεσθαι, γαμετῇ συνοικῶν νομίμῳ. Μῆτε μὴν ἐν τῇ τῆς χειροτονίας καιρῷ ἀπαιτεῖσθαι ὁμολογεῖν, ὡς ἀποτήσεται τῆς νομίμου πρὸς τὴν οικείαν γαμετὴν ὁμιλίας, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν, τῆς τοῦ Εὐαγγελίου φωνῆς βούσης· «Ἄ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω» [Ματθ. ιθ'. β.] καὶ τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος, «τίμιον τὸν γάμον, καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον.» [Ἑβρ. ιγ'. 4.] Καὶ, «δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτηί λύσιν» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 27.] ἴσμεν δὲ ὡσπερ καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες τῆς ἐν βίῳ σεμνότητος τῶν λειτουργῶν τιθέμενοι πρόνοιαν, ἔφασαν, ὥστε τοὺς Ὑποδιακόνους τοὺς τὰ ἱερά μυστήρια ψηλαφῶντας καὶ τοὺς Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεῦσθαι, ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν ἀποστόλων παραδοθὲν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, καιρὸν ἐπὶ παντὸς ἐπιστάμενοι πράγματος, καὶ μάλιστα νηστείας καὶ προσευχῆς. Χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προεδρεύοντας ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν, ὅπως δυναθῶσιν, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν. Εἴ τις οὖν τολμήσῃ παρὰ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας κινούμενος, τινὰς τῶν ἱερωμένων, Πρεσβυτέρων φαμέν, ἢ Διακόνων, ἢ Ὑποδιακόνων, ἀποστερεῖν τῆς πρὸς τὴν νόμιμον γυναῖκα συναφείας τε καὶ κοινωνίας, καθαιρέσθω. Ὡσαύτως καὶ, εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκθάλλοι, ἀφορίζεσθω ἐπιμένων δὲ καθαιρέσθω.

Ἐρμηνεία.

Τοῦτο διορίζει ὁ παρῶν κανὼν «ἐπειδὴ ἐμάθομεν ὅτι εἰς τὴν Ρώμην ὡς Κανὼν φυλάττεται ἀπαράβατος, τὸ νὰ ὁμολογοῦσιν ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας οἱ μέλλοντες γίνεσθαι Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι, ὅτι μετὰ τὴν χειροτονίαν πλέον νὰ μὴ σμίγῃσι μὲ τὰς γυναῖκάς των· ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν παλαιὸν Κανὼνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τὸν ε. δηλαδή, θέλομεν καὶ διορίζομεν νὰ μένουσι στερεὰ καὶ ἀχώριστα τὰ συνοικέσια τῶν ἱερωμένων, χωρὶς νὰ χωρίζωμεν αὐτοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀπὸ τὴν μίξιν τῶν ἰδίων των γυναικῶν, τὴν ἐν τῷ

τόμῳ εἰπεῖν, ἢ Σύνοδος αὕτη πλουτοῦσα διὰ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῆς Ἐκκλησίας προκοπὴν, ἀγάμους, ἦτοι ἱερομονάχους, διὰ τὴν Ἀρχιερωσύνην, δὲν θέλει τοὺς ἐν γάμῳ, ὅχι διατὶ κακίζει καὶ κατηγορεῖ τὸν γάμον, ἀλλὰ διατὶ προτιμᾷ καλλίτερον τὴν ἀγαμίαν. Διὰ τοῦτο δέχεται εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην καὶ τοὺς ὑπανδρευθέντας μὲν, χωρισθέντας δὲ τῶν γυναικῶν, ἢ μὲ τὸν θάνατον, ἢ ἐκ συμφώνου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Καὶ δὲν λύει αὐτὴ τὸν γάμον, ἀλλὰ χειροτονεῖ Ἀρχιερεῖα ἐκεῖνον ὅπου ἤθελεν εὖρει ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μὲ συμφωνίαν ἐλευθέρου, καὶ λυτὸν

ἀπὸ γάμον, καὶ καθαιρεῖ τὸν συγκατοικοῦντα μετὰ τὴν χειροτονίαν Ἀρχιερεῖα μὲ τὴν γυναῖκά του. α'. Διατὶ ἀπὸ τὴν τοιαύτην πρὸς αὐτὴν συνοικήσειν, ἡμπορεῖ νὰ ἐρεθισθῇ νὰ πέσῃ καὶ εἰς μίξιν σαρκικὴν μὲ αὐτὴν, ἣτις δὲν εἶναι πλέον μίξις νόμιμος ὡς τὸ πρότερον, ἀλλὰ πορνεία καὶ μοιχεία αὕτη λογίζεται, διὰ τὴν παράβασιν τῆς συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεως ὅπου ἔδωκε νὰ φυλάξῃ ἐγκράτειαν ἀπὸ αὐτῆν καὶ β'. διὰ τὸ σκάνδαλον, ὅπου ἐκ τοιαύτης συνοικήσεως προξενεῖται εἰς τὸν λαόν, ὡς λέγει τοῦτο αὐτολεξεῖ ὁ παρῶν Κανὼν.

πρέποντι καιρῷ γινομένην, ὅτε δηλαδὴ δὲν εἶναι νηστεία, καὶ ὅτε δὲν ἱεουργοῦσι τὰ θεῖα μυστήρια (1), ὥστε ὅποιος εἶναι ὑπανδρὸς μετὰ γυναῖκα νόμιμον, καὶ εἶναι ἀξίος διὰ τὰ γένη Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, ὡς γίνεται, καὶ ὡς μὴ χρεωστῆ ἀναγκάτως νὰ ὁμολογῆ, ὅτι θέλει χωρισθῆ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, διὰ τὰ μὴ βιαζώμεθα ἐκ τούτου νὰ ἀτιμάζωμεν τὸν γάμον, τὸν καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν εὐλογηθέντα, κατὰ τὸν ἐν Κανῶν γάμον δηλ., διότι καὶ ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φωνὴ τοῦ Κυρίου βοᾷ· ἐκεῖνους ὅπου ὁ Θεὸς ἤνωσε διὰ τοῦ νόμιμου γάμου, ὡς μὴ τοὺς χωρίζῃ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Ἀπόστολος διδάσκει· ὁ γάμος εἶναι τίμιος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· καὶ πάλιν, ἐδέθη μετὰ γυναῖκα, μὴ ζῆτει νὰ χωρισθῆ ἀπὸ αὐτὴν. Καθὼς δὲ οἱ Πατέρες τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου προνοοῦντες διὰ τὴν σεμνότητα τῶν ἱερωμένων, ὥρισαν, ὅτι οἱ τὰ ἱερά μυστήρια ψηλαφῶντες Ὑποδιάκονοι, Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι, νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς συμβίας των, κατὰ τοὺς ἰδίους τῶν ὅρους (2) κατὰ τὸν λγ'. Κανόνα, ἵνα τὴν διὰ τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατήσασαν παράδοσιν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν, κατὰ τὸν γ'. Κανόνα τῆς αὐτῆς (δηλαδὴ καὶ τὰς ἐγγράφους παραδόσεις, καὶ τὰς ἀγράφους κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα), οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ μετὰ τοὺς Πατέρας τούτους λέγοντες, διορίζομεν, ὅτι, αἱ ἀνωτέρω τρεῖς τάξεις τῶν ἱερωμένων νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς, κατὰ τὸν Παῦλον. Διότι, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες πρέπει νὰ ἦναι ἐγκρατεῖς ἀπὸ ὅλων ἐν τῷ καιρῷ ὅπου ἱεουργοῦσι. διὰ τὰ ἡμποροῦν μετὰ τὸ μέσον τῆς ἐγκρατείας ταύτης, νὰ λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐκεῖνο ὅπου ζητοῦσιν ἀπλῶς, ἢ ἀδιακρίτως δηλαδὴ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἢ διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ λαοῦ (κατὰ τὸν γ'. δηλ. τῆς αὐτῆς Καρθαγ.) ὅποιος λοιπὸν τολμήσῃ ἐξῆ ἀπὸ τοῦς Ἀποστολικοῦς κανόνας νὰ κωλύσῃ τοὺς Ὑποδιακόνους, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους ἀπὸ τὴν νόμιμον μίξιν τῶν γυναικῶν τους, ὡς καθαιρέται (3) ἐκθέτει δὲ αὐτολεξεῖ τὸν ἐ. Ἀποστολ. οὗ τὴν ἐρμηνείαν ἀνάγνωθι.

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Πατριάρχης κύρ. Λουκᾶς, ἐρωτηθεὶς πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουσι γυναῖκός οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν, ἀπεφῆνατο συνοδικῶς ὅτι τρεῖς ἡμέρας νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τὰς γυναῖκάς των, οὐ μόνον οἱ ἱερωμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπανδρὸι κοσμικοί. Διότι ἂν ὁ Θεὸς ἐπρόσταξῃ τοὺς Ἑβραίους τρεῖς ἡμέρας νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τὰς γυναῖκάς των, διὰ τὰ νὰ λάβουν τὸν παλαιὸν νόμον «Γίνεσθαι ἔτοιμοι» τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθετε γυναικί («Ἐξοδ. κεφ. ιθ'. 45.») πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ φυλάττωσι ταύτας καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν μέσα εἰς τὸν αὐτὸν τους, ὅχι τὸν νόμον, ἀλλὰ τὸν ἴδιον νομοθέτην Θεόν διὰ τῆς θείας εὐχαριστίας; καὶ ἂν ὁ Ἀβιμέλεχ (ἢ Ἀβιάθαρ) ὁ Ἀρχιερεὺς, μέλλοντας νὰ δώσῃ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως εἰς τὸν Δαβὶδ καὶ εἰς τὰ παληκάρια του, ἠρώτησεν αὐτοὺς, ἂν ἦσαν καθαροὶ ἀπὸ γυναικός, καὶ αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι τρεῖς ἡμέρας ἦσαν φυλαγμένοι ἀπὸ μίξιν γυναικός. «Καὶ ἀπεκρίθη Δαβὶδ τῷ ἱερεὶ καὶ εἶπεν· ἀλλὰ ἀπὸ γυναικός ἀπεσχήμεθα χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν (Βασιλ. κα'. 5.),» πῶς δὲν πρέπει νὰ ἦναι τρεῖς ἡμέρας καθαροὶ ἀπὸ γυναικός οἱ κοινωνῆσαι μέλλοντες τοῦ Δεσποτικοῦ Σώματος; ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μέλλουν νὰ ὑπανδρευθοῦν, πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται μετὰ τῶν γυναικῶν των, νὰ νηστεύουν, καὶ νὰ προετοιμάζονται, καὶ πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἀρχίσῃ ἡ θεία λειτουργία, νὰ στεφανώνωνται, ἀφ' οὗ δὲ στεφανωθῶν, τότε νὰ ἀρχινῆ ἡ θεία λειτουργία, καὶ τελειωθείσης ταύτης, νὰ προσέρχωνται νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ φυλάττωνται νὰ μὴ σμίγουν ἐκείνην τὴν νύκτα μετὰ τὴν θεῖαν κοινωνίαν, καθὼς μία τοιαύτη ἀγιωτάτη συνήθεια καὶ τάξις καὶ ἐφυλάττετο, καὶ φυλάττεται ἕως τοῦ νῦν ἀπὸ τοὺς ἀληθινούς καὶ θέλοντας σωθῆναι χριστιανούς. Διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ ὁ ἀνωτέρω ρηθεὶς κύρ. Λουκᾶς εἰς ἐπιτίμια καθυπέβαλε τοὺς νεονόμους ἐκεῖνους ὅπου ἐσμίχθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἀγίαν Κοινωνίαν. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον, ὅτι ἂν ἦναι ἀρκετὴ εἰς ἐτοιμασίαν τῆς θείας Κοινωνίας ἡ τριήμερος ἀποχή τῆς σαρκικῆς μίξεως, πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἀρκετὴ εἰς αὐτὴν ἡ τριήμερος νηστεία. Καὶ μ' ὅλον ὅπου ἀπὸ τοὺς θείους Κανόνας νηστεία πρὸ τῆς Μεταλήψεως οὐ διορίζεται· οἱ δυνάμενοι δὲ νηστεύειν πρὸ αὐτῆς καὶ ὀλοκληρον ἐβδομάδα, καλῶς ποιοῦσιν. Ὅρα καὶ τὴν β'. ὑποσημειώ-

σιν τοῦ ζγ'. Ἀποστολικοῦ καὶ τὴν τοῦ ζ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

(2) Τὸ κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἢ μὲν ἐν Καρθαγ. ἐκλαμβάνει ἀντὶ τοῦ, κατὰ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις ὅπου οἱ τοιοῦτοι ἱερωμένοι ἔκαμαν νὰ ἐγκρατεύωνται, ἢτοι νὰ παρβενεύσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των μετὰ συμφωνίαν, ἢ δὲ Οἰκουμενικῆ αὐτῆς Συνόδου βελτιοῦσα τὰ ἐκείνης, τοπικῆς οὔσης, τοὺς ἰδίους ὅρους ἐξέλαβεν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἱεουργίας καὶ τῆς ἰδίας ἐφημερίας, ὡς ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἐρμηνεύουσιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσι τῆς ἐν Καρθαγένῃ περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐφημερίαις ἐγκρατείας ἀπὸ γυναικός, καὶ οὐχὶ πάντοτε ἡ Σύνοδος αὐτῆ ἐξέλαβεν, αἰχμαλωτίζουσα τὸ νόημα ἐκείνης εἰς λόγον ἀσφαλέστερον, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ νὰ ἀπέχουν παντοῦν οἱ ἱερωμένοι ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των, ἀναγκασθῶσιν ἐκ τούτων πολλοὶ νὰ πορνεύσῃ καὶ νὰ ἀσελγαίνωσι. Βαρβαρικά ἐκκλησίαι δὲ ἦσαν αἱ ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ Βαρβαρίᾳ εὐρισκόμεναι δι' ὃ καὶ ὁ ιβ'. Κανὼν τῆς παρουσίας, ὀνομαστὶ Λιβύην καὶ Ἀφρικὴν ἀναφέρει, ἐν αἷς ἐπεκράτει ἡ τοιαύτη συνήθεια.

(3) Βλασφημοῦσιν οἱ Λατῖνοι, λέγοντες, ὅτι ἤμαρτεν ἡ παρούσα Σύνοδος μετὰ τὸ νὰ νομοθετῆ εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίαν περὶ γάμων ἱερέων, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι φανερώς ἀντιπίπτουσι, τῷ διὰ ταύτης λαλήσαντι. Διότι Οἰκουμενικῆ οὕσα αὐτῆ, πάση τε τῇ οἰκουμένη μετ' ἀξιώματος νομοθετεῖ, χωρὶς ἐξαιρέσιν τινος· καὶ Πάπαι γὰρ ταῖς Συνόδοις πείθονται, ὡς καὶ πᾶς Ἀρχιερεὺς, καθὼς ὁ Πελάγιος ὁ δεύτερος τοῦτό φησιν, οὐχ ἤμαρτε δὲ αὐτῆ περὶ τοῦ γάμου τῶν ἱερέων διορίζουσα, ἐπειδὴ ἔπεται καὶ τῇ Γραφῇ, ἣτις θέλει νὰ μένη ὁ γάμος ἅλυτος, καὶ τῇ Οἰκουμενικῇ α'. ἣτις ἀπέφυγε τοῦτο, τὸ νὰ μὴ γίνεται δηλ. διαζύγιον βίᾳ εἰς τὸν γάμον τῶν ἱερέων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν τῇ Ρώμῃ ἀπαράβατος αὐτῆ συνήθεια, μᾶλλον δὲ Κανῶν, ἠνάγκαζε πολλοὺς χωριζομένους βιαίως (βιαίως δὲ λέγω, καθ' ὅτι πολλοὶ μετὰ τὸ νὰ ἡγάπων τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης, καὶ δὲν ἐπιτύχαιναν μετὰ τὸ νὰ εἶχον γυναῖκας, ἠναγκάζοντο διὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος δόξαν νὰ χωρίζωνται τῶν γυναικῶν τους καὶ μὴ θέλοντες) νὰ πορνεύσῃ, καὶ νὰ ἀσελγαίνουσι μετὰ ταῦτα, καὶ συνεισάχτους νὰ ἔχωσι (ὡς καὶ νῦν οἱ Λατῖνοι ἀνυποστόλως καὶ κατ' ἐπιτροπὴν μάλιστα ταύτας ἔχουσι), διὰ τοῦτο, λέγω, ἐμπόδισε τοῦτο ἡ Σύνοδος. Τοὺς μὲν γὰρ Ἀρχιερεῖς ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸν γά-

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Τῆς α. ιθ'. τῆς δ'. ιε. τῆς Νεο-καίσι. ια. τῆς Καρθ. κα. || Ὁ τῶν ἁγίων, καὶ θεοφόρων ἡμῶν πατέρων κρατεῖται Κανὼν καὶ ἐν τούτῳ, ὥστε Πρεσβύτερον πρὸ τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι, κἂν πάνυ ἦ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλ' ἀποτηρεῖσθαι. Ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐν τῇ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν ὁμοίως, μῆτε Διάκονος πρὸ τῶν κ'. ἐτῶν, ἢ Διακόνισσα πρὸ τῶν μ'. ἐτῶν χειροτονεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Αὐτολεξεὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐκθέτει τὸν ια. τῆς ἐν Νεοκαισαρεία, ἐπικυρῶν ἐκεῖνον, καὶ διορίζων, ὅτι νὰ μὴ χειροτονηθῆται Πρεσβύτερος τις πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν χρόνων τριάκοντα, κἂν καὶ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι ᾖ πολλὰ ἄξιος διὰ τὴν ἰερωθῆ, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλάττεται ἀναμένοντας τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου τελείωσιν. Διότι καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν τριακοστὸν χρόνον ἐβαπτίσθη, καὶ ἀρχισε νὰ διδάσκῃ τὸ τοῦ Ἐὐαγγελίου κήρυγμα, («Καὶ αὐτὸς ἦν ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος,» λέγει ὁ Λουκᾶς γ', 23.) τὸν ὅποιον πρέπει νὰ μιμοῦνται καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, ὡς διδάσκαλοι τῶν πιστῶν διὰ τοῦ Πρεσβυτερίου προχειριζόμενοι (1). Ὁμοίως μῆτε ὁ Διάκονος νὰ χειροτονηθῆται πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς εἰκοσιπέντε χρόνους· αὐτὸ δὲ τοῦτο λέγει καὶ ὁ κα. τῆς Καρθ. μῆτε Διακόνισσα πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς χρόνους τεσσαράκοντα. Ἰλεως, δὲ γένοιτο ὁ Θεὸς διὰ τὴν τωρινὴν παράβασιν τῶν Κανόνων τούτων, καὶ ἂν οἱ παραβαίνοντες αὐτοὺς δὲν δυσωποῦνται τοὺς ἱεροὺς καὶ Θεοφόρους καὶ ἁγίους Πατέρας, κἂν ἂς δυσωπηθοῦν ἕνα κοσμικὸν καὶ λαϊκὸν ἄνθρωπον, ὅποιος εἶναι ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανός, ὅστις ἐν τῇ ρκγ'. αὐτοῦ Νεαρᾶ, δὲν συγχωροῦμεν, λέγει, νὰ γίνεται Πρεσβύτερος παρακάτω ἀπὸ τοὺς λ'. χρόνους, οὔτε Διάκονος παρακάτω ἀπὸ τοὺς κέ, οὔτε Ὑποδιάκονος παρακάτω ἀπὸ τοὺς κ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιθ'. τῆς α. καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ ια. τῆς ἐν Νεοκαισαρεία.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Ὑποδιάκονος μὴ ἦττον τῶν κ'. ἐτῶν χειροτονεῖσθαι· εἰδέ τις τῶν ἐν οἴκῳ ἱερατικῇ καταστάσει παρὰ τοὺς ὁρισθέντας χειροτονηθεὶς χρόνους, καθαιρεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ δὲ Ὑποδιάκονος (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν) ἂς μὴ χειροτονηθῆται ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς εἴκοσι χρόνους τῆς ἡλικίας του. Ὅποιος δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτῶν τάξεων χειροτονηθῆ ἔξω ἀπὸ τοὺς ῥηθέντας χρόνους, ἂς καθαιρεται.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ Ἀναγνώστης, κατὰ μὲν τὸν ιθ'. τῆς ἐν Καρθ. εἰς ἡβὴν ἐρχόμενος, ἐχειροτονεῖτο, ἦτοι εἰς δεκατέσσαρας χρόνους· κατὰ δὲ τὴν Ἰουστινιανέειον ρκγ'. Νεαρὰν κειμένην ἐν βιβλ. γ'. τῶν βασιλικ. τίτλ. α. κεφ. κη. χειροτονεῖται δεκαοκτῶ χρόνων· (ἢ γὰρ ὀκτῶ χρόνων θέλουσα χειροτονεῖσθαι αὐτὸν Νεαρὰ ἐν τῇ ἀποκαθάσει τῶν νόμων ἀφέθη, καὶ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικὰ, καὶ ἀκολούθως ἠπράκτησε.) Πόσον δὲ χρόνων πρέπει νὰ ᾖ ὁ ἐπίσκοπος δταν χειροτονηθῆται, ὅρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ α. ἀποστολικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πολιτικὸς νόμος κε-

μον διὰ τὰς αἰτίας ὅπου εἴπαμεν εἰς τὸν ιθ'. Κανὼνα, καὶ μάλιστα διὰ τὴν μὴ χαρίζουσαν εἰς τὰ τέκνα τῶν τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Περὶ δὲ τῶν ἱερέων δὲν εἶναι τὴν ἀνάγκη, ὡσάν ὅπου ὁ ἱερεὺς ἐδιωρίσθη νὰ ᾖ οἰκουρὸς παροικίας μικρᾶς, καὶ χωρίου, καὶ γειτονίας. Ἄλλως τε, καὶ εἰάν τις τῶν ἱερέων, γνώμη τῆς συζύγου αὐτοῦ διαζεύγνυται, ἢ ἀπέχη πρὸς καιρὸν, δεκτέον τὸ ἔργον. Τὸ δὲ βιαίως χωρίζεσθαι, ὅπερ ἐπροξένει ὁ ἐν τῇ Ρώμῃ Κανὼν τῆς ὁμολογίας τῶν ἱερέων, παράνομόν ἐστι, καὶ ἀντινομοθεσία κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἰ δὲ καὶ κατηγοροῦσιν οἱ Ἰαετῖνοι τὴν Σύνοδον ταύτην, διατὶ ἐνεργοῦσι τὸ ὑπ' αὐτῆς θεσπιζόμενον; Τοῦ γὰρ τῶν Μαρωνιτῶν ἔθνους τοῦ περὶ τὸ Λίβανον ὄρος καὶ τὴν Φοινίκην κειμένου, λατινοφρονούντος, συγχωροῦσι τοὺς ἱερεῖς νὰ ἔχωσι τὰς γυναῖκάς των. Ἄς κατηγοροῦσιν οὖν ἑαυτοὺς οἱ δόστηνοι, διότι συγχωροῦσι τοὺς ἱερεῖς τῶν Μαρωνιτῶν νὰ σμίγῃσι μὲ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἐν

τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ νὰ λειτουργοῦσιν, ἀντιπίπτοντες τῇ Παύλῳ καὶ τοῖς Κανόσι. τούτῳ τε, καὶ τῇ γ'. Διονυσίου, καὶ ε'. καὶ ιγ'. Τιμοθέου, οἱ τινες τοῦτο κωλύουσι, καὶ διότι συγχωροῦσι τοὺς διαγαμήσαντας ἐν τῇ Λεχίᾳ ὀρθοδόξους νὰ ἔχωσι τὴν ἱερωσύνην, ἂν μόνον δεχθῶσι τὸν παπισμὸν, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ εἰς τοὺς Κανόνας, καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀρχαιότητα ἐναντίον, καὶ ἐν τάξει ἀξιώματος λέγεται ὅτι ὁ δίγαμος, οὐ δύναται εἶναι Κληρικός.

(1) Ὅρα καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ἐν τῇ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ, λέγοντα ταῦτα. «Ἰησοῦς καθαιρεται τριακονταετής, ὡν, καὶ σὺ πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας; ἢ τὸ διδάσκειν πιστεύεις, οὔτε παρὰ τῆς ἡλικίας, οὔτε παρὰ τοῦ τρόπου τυχόν, ἔχων τὸ αἰδέσιμον; εἶτα ὁ Δανιὴλ, καὶ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, νέοι Κριταὶ καὶ τὰ παραδείγματα ἐπὶ γλώττης (πᾶς γὰρ ἀδικῶν εἰς ἀπολογίαν ἔτοιμος), ἀλλ' οὐ νόμοι Ἐκκλησίας τὸ σπᾶνιον, εἴπερ μηδεμίαν χελιδὼν ἕαρ ποιεῖ.

ἐστὶν ἡ οἰκονομία; καὶ τοι οὐδέπω οὐδεὶς Ἐπίσκοπος ἦν, ἀλλ' οἱ Ἀπόστολοι μόνον. Ὅθεν οὔτε Διακόνων, οὔτε Πρεσβυτέρων, οἶμαι, τὸ ὄνομα εἶναι, δῆλον καὶ φανερόν. Ἐπὶ τούτοις οὖν κηρύσσομεν καὶ ἡμεῖς, ὥστε τοὺς προειρημένους ἑπτὰ Διακόνους, μὴ ἐπὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων λαμβάνεσθαι, κατὰ τὴν προερμηνεύθεισαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τοὺς τὴν οἰκονομίαν τῆς κοινῆς χρείας τῶν τότε συνηθροισμένων ἐγχειρισθέντας, τούτους ὑπάρχειν, οἱ τύπος ἡμῖν, κἄν τούτῳ γεγόνασι, τῆς περὶ τοὺς δεομένους φιλανθρωπίας τε καὶ σπουδῆς.

Ἑρμηνεία

Οὗτος ὁ Κανὼν διορθοῦ, μάλλον δὲ βελτιοῦ τὸν ιε'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ὅστις ὀρίζει νὰ εὑρίσκωνται ἑπτὰ μόνον Διάκονοι, καὶ ὄχι περισσότεροι, καὶ εἰς τὴν πλέον μεγαλητέραν πόλιν, ὡς ἡ βίβλος τῶν πράξεων ἱστορεῖ. Λέγουσι λοιπὸν οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι ἡμεῖς συγκρίνοντες τὴν ἐρμηνείαν, ὅπου ἔχουσιν οἱ Πατέρες μὲ τὰ περὶ τῶν ἑπτὰ Διακόνων τούτων διαλαμβάνοντα τῶν Ἀποστολικῶν πράξεων ρητὰ, εἰρήκαμεν, ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι δὲν ἦσαν μυστηρίων Διάκονοι, ἀλλὰ τῶν τραπεζῶν. Λέγουσι γὰρ αἱ πράξεις· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐπειδὴ ἐπλήθυνον οἱ χριστιανοί, ἐγόγγυσαν οἱ ἐξ Ἑλλήνων πιστεύσαντες (ἢ κατὰ ἄλλους οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ δεχόμενοι τὴν παλαιὰν Γραφήν, ὄχι κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον, ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῆς μετάφρασιν) ἐναντίον τῶν ἐξ Ἑβραίων πιστευσάντων (ἢ τῶν δεχομένων τὴν Γραφήν κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον), διατὶ παρεβλέποντο, εἰς τὴν καθημερινὴν διακονίαν τῶν τότε γινομένων κοινῶν τραπεζῶν, αἱ χρεῖαν ἔχουσαι γῆραι αὐτῶν». Τὸ μὲν οὖν πλῆθος, διὰ συμβουλῆς τῶν Ἀποστόλων, ἐδιάλεξαν τοὺς ἑπτὰ Διακόνους τούτους κατ' ὄνομα, ἀνδρας γεμάτους ἀπὸ Πνεύμα ἁγίου, καὶ κηρυττημένους ἀπὸ ὄλους, καὶ κατέστησαν αὐτοὺς νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν χρεῖαν ταύτην τῶν τραπεζῶν, οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐσχόλαζον εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διδασκαλίας. Ταῦτα δὲ ἐρμηνεύων ὁ Θεὸς Χρυσόστομος, ἀφ' οὗ πρῶτον θαυμάζει πῶς δὲν ἐσχίσθη τὸ πλῆθος ἐκεῖνο διὰ τὴν τοιαύτην τῶν Διακόνων ἐκλογὴν, ἄλλων μὲν, τυχόν, τοῦτον θελούντων, ἄλλων δὲ, ἐκεῖνον, λέγει, ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι, οὔτε Διακόνων τῶν μυστηρίων εἶχον ἀξίωμα, οὔτε Πρεσβυτέρων, ὡσάν ὅπου δὲν ἦσαν ἀκόμη τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταστημένα, διὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ νηπιώδες, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι, τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ οἱ Πατέρες οὗτοι συμφωνοῦντες μὲ τὸν Θεὸν Χρυσόστομον, κηρύσσουν ὅτι οἱ Διάκονοι οὗτοι, ὡς εἴπομεν, δὲν ἦσαν τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ τῆς κοινῆς χρείας, καὶ τῶν σιτηρῶν τῶν τότε χριστιανῶν (1), οἵτινες καὶ ἔγιναν παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἐπιμελείας, ὅπου πρέπει νὰ ἔχωμεν διὰ τοὺς πτωχοὺς· οὐ μόνον δὲ οὗτοι οἱ Πατέρες δὲν ἠκολούθησαν εἰς τὸν ρηθέντα τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Κανόνα, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν Βασιλεῖς Ἰουστινιανὸς καὶ Ἰβράκειος, ὁ μὲν, ἑκατὸν Διακόνους, ὁ δὲ περισσότερους ἀπὸ ἑκατὸν, καταστήσαντες ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἀπλῶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι κατὰ τὰ σιτηρέσιά των, οὕτως ἔχουσι καὶ τὴν ποσότητα τῶν Διακόνων καὶ Κληρικῶν (2).

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἀποσ. ιβ'. ιε'. λγ'. τῆς δ. ιε'. ιε'. τῆς δ'. ε'. ι'. ια'. ιγ'. κ'. κγ'. τῆς ζ'. ιε'. τῆς Ἀντιοχ. γ'. ζ'. ια'. τῆς Λαοδ. μδ. μβ'. τῆς Σαρδ. ζ'. ἢ ιε'. ιε'. ιθ'. τῆς Καρθ. λα. ξγ'. ιζ'. ιη. ρις'.

Ἐπειδὴ περ διαφόρων ἐκκλησιῶν Κληρικοὶ, τὰς ἰδίας, ἐν αἷς ἐχειροτονήθησαν, ἐκκλησίας, καταλιπόντες, πρὸς ἕτερον συνέδραμον Ἐπισκόπους, καὶ γνώμης δίχα τοῦ οικείου Ἐπισκόπου ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις κατετάγησαν ἐκκλησίαις, ἐκ τούτου τε συνέβη ἀνυποτάκτους αὐτοὺς καταστήναι, ὀρίζομεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης τετάρτης ἐπινεμήσεως μηδένα τῶν ἀπάντων Κληρικῶν, κἄν ἐν οἰωδῆποτε τυγχάνη βαθμῶ, ἀδειαν ἔχειν ἐκτὸς τῆς τοῦ οικείου Ἐπισκόπου ἐγγράφου ἀπολυτικῆς, ἐν ἑτέρα κατατάττεσθαι ἐκκλησίᾳ, ἐπεὶ, ὁ μὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦ νῦν παραφυλαττόμενος, ἀλλὰ καταισχύων, τόγε ἐπ' αὐτὸν, τὸν τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα, καθαιρέσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ παραλόγως αὐτὸν προσδεξάμενος.

(1) Ἐντεῦθεν τινες, παρακινούμενοι, λέγουσι ὅτι οἱ ἑπτὰ Διάκονοι οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται ὡς Μυστηρίων Διάκονοι μετὰ θυματοῦ, στιχαρίου, καὶ ὄραριου, καὶ ἀσκεπεῖς. Ἐγὼ δὲ, βλέπων ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὸν Θεοφρόν Ἰγνάτιον νὰ γράφῃ ἐν τῇ πρὸς Τραλλησίους ἐπιστολῇ, ὅτι ὁ Ἀρχιδιάκονος Στέφανος ἐλειτούργει εἰς τὸν Ἀδελφόθεον Ἰάκωβον λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἄμωμον, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, βλέπων εἰς τὸ δ'. καὶ μς'. κεφάλαιον τοῦ ἡ. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν νὰ ἀριθμοῦνται οἱ ἑπτὰ Διάκονοι μετὰ τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Πρεσβυτέρους, καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ συναριθμοῦνται, ὧν εἰς ἦν καὶ ὁ

Στέφανος, νομίζω ὅτι οἱ αὐτοὶ νὰ ἦσαν καὶ Μυστηρίων Διάκονοι, καὶ ἀκολούθως ὅτι δὲν εἶναι ἄτοπον καὶ νὰ εἰκονίζωνται καὶ ὡς Διάκονοι Μυστηρίων.

(2) Ναί, καὶ ὁ Σωζόμενος λέγει βιβλ. ζ'. κεφ. 19. ἔτι εἰ τὰς ἄλλας πόλεις ἀδιάφορος ἦτον ὁ τῶν Διακόνων ἀριθμὸς. Εἰς τὴν Ρώμην ὁμῶς, ἕως εἰς τοὺς καιροὺς του, λέγει, ἑπτὰ Διάκονοι ἦσαν, καθ' ὁμοιότητα τούτων τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων ψηφισθέντων, ὃ καὶ συμμαρτυρεῖ ὁ θεὸς Μάξιμος σχολιάζων τὸ γ'. κεφ. τῆς ἐκκλ. Ἱεραρχίας τοῦ θεοῦ Διονύσιου, αἷς ὁ αὐτὸς Διονύσιος ἐκκρίτους καλεῖ.

Ἑρμηνεία.

Δέν συγχωρεῖ ὁ παρῶν Κανὼν νὰ ἀφίνουσιν οἱ Κληρικοὶ τὰς ἐκκλησίας των, καὶ νὰ μεταβαίνουν εἰς ἄλλας, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ Ἀπολυτικὸν γράμμα τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου, διατὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης γίνονται ἀνυπότακτοι. Ὅποιος λοιπὸν, ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον μῆνα, καὶ τὴν ἀπερασμένην Ἰνδικτιῶνα δ'. (ταύτην γὰρ καλεῖ ἐπινέμησιν, ὡς ἀπὸ τοῦ γ'. τῆς παρούσης Συνόδου δηλὸν ἐστὶ) ταῦτόν εἰπεῖν, ὅποιος ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, καὶ καταισχύνοι, καὶ καταφρονοῖ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν διὰ τοῦ τοιοῦτου κινήματος, ὡς καθαίρεται καὶ αὐτὸς, καὶ ἐκεῖνος ὅπου παραλόγως ἐδέχθη αὐτόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιβ'. καὶ ιε. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Τοὺς προφάσει βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς, ἢ ἄλλως πως ἐκ περιστάσεως μετανάστας γενομένους Κληρικούς, ἢνίκα ἂν ὁ τρόπος αὐτοῖς ἀποπαύσῃται, ἢ αἱ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομαὶ, δι' ἃς τὴν ἀναχώρησιν ἐποιήσαντο, αὐτοῖς ἐν ταῖς οικείαις ἐκκλησίαις προστάσσομεν ἐπανέρχεσθαι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ ταύτας ἀπροφασίστως καταλιμπάνειν. Εἰ δέ τις μὴ κατὰ τὸν παρόντα διαγένηται Κανόνα, ἀφορίζεσθω, μέχρις ἂν πρὸς τὴν οικείαν ἐκκλησίαν ἐπαναδράμοι, τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ κατέχοντι αὐτὸν Ἐπισκόπῳ γινέσθω.

Ἀποστ. ιε. τῆς α. ιε. ις'. τῆς δ'. ε. ι. κ'. κγ'. τῆς ε'. ιζ'. τῆς ζ'. ιε. τῆς Ἀντιοχ. γ'. τῆς Σαρδικ. ιε. ις'. ιθ'. τῆς Καρθ. εγ'. ιη'.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον τοὺς χωρὶς αἰτίας ἀφίνοντας τὰς ἐκκλησίας των Κληρικούς δέν συγχωρεῖ ὁ Κανὼν οὗτος, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνους ὅπου ἀναχωρήσουν ἀπὸ αὐτὰς, ἢ διὰ βαρβάρων ἐπιδρομῆν, ἢ τυχὸν διὰ βαρύτητα χρεῶν καὶ φόρων, ἢ διὰ πείναν, ἢ θανατικὸν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ περίστασιν. Προστάζει γὰρ ὅτι ἀφ' οὗ παύσῃ ἡ αἰτία ἐκεῖνη, διὰ τὴν ὁποίαν ἀνεχώρησαν, νὰ ἐπαναστρέφουν πάλιν εἰς τὰς ἐκκλησίας των. Ὅστις δὲ οὐ ποιήσῃ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὡς ἀφορίζεται καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ κρατῶν αὐτόν Ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἕως ὅπου νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιε. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν Προεστῶτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς πάντα τὸν Κλήρον, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς ἀναλεγόμενους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε καὶ κρίματα, καὶ μὴ παρεκβαίνοντας τοὺς ἤδη τεθέντας ἔρους, ἢ τὴν ἐκ τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν, ἀλλὰ καὶ εἰ γραφικὸς ἀνακινήσει λόγος, μὴ ἄλλως τοῦτον ἐρμηνευέτωσαν, ἢ, ὡς ἂν οἱ τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι διὰ τῶν οικείων συγγραμμάτων παρέθεντο, καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις εὐδοκιμείτωσαν, ἢ λόγους οικείους συντάττοντες, ἵνα μὴ, ἔστιν ὅτε, πρὸς τοῦτο ἀπόρως ἔχοντες, ἀποπίπτωσιν τοῦ προσήκοντος. Διὰ γὰρ τῆς τῶν προειρημένων Πατέρων διδασκαλίας, οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γινόμενοι τῶν τε σπουδαίων καὶ αἰρετῶν, καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀποβλήτων, τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ τῷ τῆς ἀγνοίας οὐχ ἀλίσκονται πάθει, ἀλλὰ προσέχοντες τῇ διδασκαλίᾳ, ἑαυτοὺς πρὸς τὸ μὴ κακῶς παθεῖν παραθήγουσι, καὶ φόβῳ τῶν ἐπηρτημένων τιμωριῶν, τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῖς ἐξεργάζονται.

Ἀποστ. νη. τῆς α. β'. ις'. τῆς Λαοδ. ιθ'. τῆς Καρθ. οθ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τοῦ Πέτρου ι. τοῦ Νύσσ. ε'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν, ὅτι οἱ Προεστῶτες τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ Ἐπίσκοποι μὲν προηγουμένως, ἐπομένως δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ εἰς κάθε ἡμέραν νὰ διδάσκουσι τὸν Κλήρον ὅλον, καὶ τὸν λαὸν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα εἰς τὰς Κυριακάς (1) (ἢ καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς)* ἐπειδὴ εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, μὲ τὸ νὰ παύουσιν οἱ χριστιανοὶ

(1) Εἰς τὸν παρόντα Κανόνα εὐρηται σημείωμά οὕτω λέγον Σημείωσαι τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ θαύμασον πῶς σήμερον ἀμελεῖται· ὁ γὰρ ὀσιώτατος Πατριάρχης ἐκεῖνος κύριος Ἰωάννης ὁ ἐπονομαζόμενος τοῦ Χαλκηδόνος, ὅστις ἦτον ἐπὶ τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καθ' ἐκάστην Κυριακὴν ἐδίδασκε, δι' ὃ καὶ εὐρίσκονται αἱ διδασκαλαὶ αὐτοῦ ἐν βιβλίῳ ἰδιαιτάτῳ· εὕρισκεται δὲ καὶ Κυριακοδρόμιον Ἰωάννου, ἢ Γεωργίου Ξιφιλίνου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἄλλων Πατριαρχῶν τε καὶ Ἐπισκόπων. Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα λέγει καὶ ὁ ἅγιος Ἰουστίνος ἐν τῇ β'. Ἀπολογία ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν Φησὶ γὰρ, ὅτι κατὰ τὴν Κυριακὴν ἐσυναθροίζοντο ἀπὸ ὅλα τὰ

μέρη οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἀφοῦ ἤθελον ἀναγνωσθῶν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰ τῆς Νέας καὶ Παλαιᾶς Γραφῆς ἀναγνώσματα, ἔκαμνον ὁ Ἀρχιερεὺς διδαχὴν. «Εἶτα παύσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ Πρόεστώς διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν, καὶ πρόσκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται· ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι προεστῶτες εἰσι τῶν ἐκκλησιῶν, δείκνυται καὶ ἀπὸ τῶν ιε. λόγων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου σελ. 226, ὅπου Ποιμένας τοὺς Πρεσβυτέρους καλεῖ, Ἀρχιποιμένας δὲ τοὺς Ἐπισκόπους. Καὶ ὁ Ζωναρᾶς δὲ συγκαθόδρους αὐτοὺς τοῖς Ἐπισκόποις ἐπὶ τοῦ βήματος ὀνομάζει· καὶ ὁ Χρυσόστομος διδασκα-

ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά των, συναθροίζονται εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ἀκροάζονται τὰ Θεῖα λόγια, ἀκολουθῶς δὲ καὶ οἱ διδάσκοντες εἰς αὐτὰς περισσώτερον προξενούσι τὴν ὠφέλειαν εἰς αὐτούς. Οἱ τοιοῦτοι ὁμῶς νὰ μὴ διδάσκουσιν ἀπὸ ἐδικῶν λόγια καὶ νοήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ τῆς Θεῖας Γραφῆς, χωρὶς νὰ εὐγαίνουσι ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐπι-κυρωθέντας συνοδικῶς ὅρους καὶ δόγματα τῆς πίστεως, ἢ ἔξω ἀπὸ τὴν τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν. Καὶ ἂν κάμνουν φορὰν ὁμιλήσωσι λόγον τῆς Γραφῆς, κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ μὴ τὸν ἐξηγοῦσι, πᾶρεξ καθὼς τὸν ἐξήγησαν εἰς τὰ συγγράμματά των οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι· καὶ περισσώτερον νὰ σπουδάζουσι νὰ εὐδοκιμοῦν εἰς τὸ νὰ διδάσκουσι τὰ τῶν θείων Πατέρων, ἢ εἰς τὸ νὰ συνθέτουσι λόγους ἐδικῶν των, μήπως μεταχειριζόμενοι νοήματα ἐδικῶν των, καὶ μὴ δυνάμενοι μερικαῖς φοραῖς νὰ τὰ νοοῦν καλῶς, ἐκπέσωσι ἀπὸ τὸ πρέπον καὶ τὴν ἀλήθειαν· διότι ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ταύτης διδασκαλίας μνηθάνοντες οἱ λαοὶ, ποῖα μὲν εἶναι τὰ συμφέροντα εἰς τὰς ψυχὰς των, ποῖα δὲ τὰ ἀσύμφορα, μεταβάλλουσι τὴν ζωὴν των ἀπὸ τὴν κακίαν εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἀγνοσίας ἐλευθερώνονται. Προσέχοντες δὲ πάλιν εἰς αὐτήν, καὶ ἀκούοντες τὰς τιμωρίας καὶ κολάσεις, ὅπου μέλλουσι νὰ λάβουσι οἱ κακοὶ, διὰ τὸν φόβον αὐτῶν, ἀπέχουσι ἀπὸ τὰς κακίας καὶ τὴν σωτηρίαν τοὺς καταργάζονται. Ἄλλὰ καὶ ὁ 10^{ος} τῆς ἐν Λαοδικ. λέγει, ὅτι πρῶτον ἐν τῇ λειτουργίᾳ νὰ γίνεται διδασχὴ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἀποστολ. λέ. τῆς 6^{ης}. 6^{ης}. τῆς 7^{ης}. ἢ τῆς Ἀντιοχ. 17^{ης}. 18^{ης}. τῆς Σαρδ. 7^{ης}. 14^{ης}. 16^{ης}.

Μὴ ἐξέστω Ἐπίσκοπῳ εἰς ἑτέραν, τὴν μὴ αὐτῷ προστήκουσαν πόλιν, δημοσίᾳ διδάσκειν. Εἰ δὲ τις φωραθῆι τοῦτο ποιῶν, τῆς Ἐπισκοπῆς παύεσθω, τὰ δὲ τοῦ Πρεσβυτέρου ἐνεργείτω.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι ἄδεια (λέγει ὁ παρὼν Κανὼν) εἰς κἀνένα Ἐπίσκοπον νὰ διδάσκη παρρησίᾳ καὶ δημοσίως, εἰς ξένην ἐπαρχίαν, χωρὶς δηλαδὴ τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, ἐπειδὴ ἡ δημοσία αὕτη διδασκαλία γίνεται πρὸς ἀτιμίαν ἐκείνου, ὡς ὅτι τάχα αὐτὸς μὲν εἶναι σοφὸς καὶ διδάσκαλος, ἐκεῖνος δὲ εἶναι ἄστροφος καὶ ἀμαθής. Ὅποιος δὲ ἤθελε φανῆ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἄς παύῃ μὲν ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς, ἄς ἐνεργῆ δὲ μόνον τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Πρεσβυτέρου. Πρὸςδιορίζει δὲ ὁ Κανὼν τὸ νὰ μὴ διδάσκη ὁ ξένος Ἐπίσκοπος δημοσίᾳ, διατὶ ἐὰν κατ' ἰδίαν ἐρωτῶσι τινες αὐτὸν περὶ πραγμάτων τινῶν, καὶ ἀποκρίνεται, οὐχ' ἀμαρτάνει. Οὐκ ἐναντιοῦται δὲ ὁ παρὼν Κανὼν τῷ 10^ῳ τῆς δ^ς. διὰ τὰ ἐν τῷ λέ. τῶν Ἀποστ. εἰρημένῳ, ὅν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ἀποστ. κέ. τῆς 4^{ης}. 0^{ης}. τῆς 5^{ης}. 8^{ης}. τῆς Νεοκαισαρίας 0^{ης}. Βασιλ. 7^{ης}. 15^{ης}. 16^{ης}. ν. 0^{ης}.

Οἱ ἐπ' ἐγκλήμασι Κανονικοῖς ὑπεύθυνοι γινόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο παντελεῖ τε, καὶ διηνεκεῖ καθαιρέσει ὑποβαλλόμενοι, καὶ ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν ἀπωθούμενοι τόπῳ. εἰ μὲν ἔκουσίως πρὸς ἐπιστροφήν ὁρῶντες, ἀθετοῦσι τὴν ἀμαρτίαν, δι' ἧς τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασι, καὶ ταύτης τέλειον ἄλλοτρίους ἑαυτοὺς καθιστῶσι, τῷ τοῦ Κλήρου κειρέσθωσαν σχήματι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀθαιρέτως αἰρήσωνται καθάπερ οἱ λαϊκοὶ, τὴν κόμην ἐπιστρεφέτωσαν, ὡς τὴν ἐν κόσμῳ ἀναστροφήν τῆς οὐρανόου ζωῆς προτιμήσαντες.

Ἑρμηνεία.

Οἱ διὰ Κανονικὰ ἐγκλήματα, πορνείαν, θετέον, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἀμαρτήματα, τελείως καὶ παντοτινὰ καθαιρεθέντες, καὶ λαϊκοῦ σχήμα λαμβάνοντες ἱερωμένοι καὶ μετὰ τῶν λαϊκῶν ἰστάμενοι, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι εἰ μὲν αὐτοὶ θεληματικῶς μετανοήσουσι, καὶ κάμνουσι τελείαν ἀποχὴν τῆς ἀμαρτίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχασαν τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης, ἄς κουρεύουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἢτοι ἄς ἔχουσι τὴν λεγομένην παπαλήθραν ἐν τῇ κορυφῇ, ἢ ὁποῖα ἦτο σχήμα καὶ σημεῖον τῶν Κληρικῶν (1). Εἰ δὲ θελημα-

τιαν ἔχοντας καὶ προστασίαν λαοῦ· εἰ δὲ ταῦτα, πρόδηλον ὅτι οἱ αὐτοὶ εἶναι καὶ συμπροσεστώτες τῶν ἐκκλησιῶν. Ὅρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν τοῦ νή. Ἀποστολικ. ὑποσημ. καὶ τὸν 10^{ον} τῆς ζ^ς.

(1) Ἡ παπαλήθρα, ἣτις καὶ γάρραρα λέγεται, κατὰ τὸν Ἀντιοχείας Πέτρον ἐν τῇ πρὸς Κυρουλάριον ἐπιστολῇ, εἶναι μία στρογγυλοειδὴς κουρὰ τῶν ἐν τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς τρίχων, παρομοία μὲ στέφανον, καὶ εἶναι, ὅχι ἔθος λατινικόν, ἀλλὰ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἀνατολικῆς τε καὶ δυτικῆς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν παρόντα βιβαιοῦται Κανόνα, καὶ ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατέρας, ὁ

γὰρ Ἱερώνυμος γράφων πρὸς Λύγουστινον, λέγει, παρακαλῶ τὴν Στεφάνην σου. Ὁμοίως καὶ ὁ Λύγουστινος ἔγραφε πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Προκουλλιανόν, ἵνα τὴν ἡμετέραν Στεφάνην. Γίνεται δὲ, ὅχι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὡς λέγουσιν οἱ δυτικοὶ, ἀλλὰ πρωτοτύπως μὲν καὶ κυρίως, εἰς σημεῖον τοῦ σχήματος τῶν Κληρικῶν, καθ' ὃ οὗτοι ἀπὸ τοὺς μὴ Κληρικοὺς ὄντας διέφερον, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ ἀλληγορικώτερον τρόπον, εἰς τύπον τοῦ ἀκαθάρτου στεφάνου τοῦ Κυρίου, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Γερμανὸς ἐν τῷ περὶ μυστικῆς θεωρίας. Οἱ μὲν οὖν Κληρικοὶ τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν, ἀνε-

τικῶς δὲν μετνοήσουν, ἄς τρέφουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καθὼς καὶ οἱ κοσμικοὶ, ἵνα ἀπὸ τὸ σχῆμα τὸ λαϊκὸν αἰσχυρόμενοι, ἔλθουν ποτὲ εἰς αἴσθησιν τῆς κακίας των, καὶ μετανοήσουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους εἴτε Ἐπισκόπους ἢ οἰουσδήποτε Κληρικούς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἴρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κγ'. τῆς ζ'. δ'. ε. ιθ'. Βασ. Ιά. Γενναδίου καὶ Ταρασίου Ἐπιστολ.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ καθιερῶνται οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἄλλοι ὁποιοιδῆτινες Κληρικοί, ὅπου χειροτονηθῶν διὰ δόσιν χρημάτων καὶ ὄχι διὰ τὴν ἀξιοσύνην καὶ ἐνάρετον ζωὴν αὐτῶν οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν κθ'. Ἀποστολικόν. Ἀνάγνωθι καὶ στέναξον, ἀδελφε, ἐπὶ τῇ ἀθετήσει τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων Κανόνων, ἐπειδὴ τὴν σήμερον τέτοιας λογῆς ἐνεργεῖται ἡ Σιμωνία, ὡσάν νὰ ἦτο μία ἀρετὴ, καὶ ὄχι θεοστύγης αἵρεσις, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ ἀγιώτατος Γεννάδιος. Ἀνίσως κατὰ τὰς περιλήψεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ζητήσῃ τινὰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως, βέβαια ἀπορεῖ, καὶ δὲν εὑρίσκει παρμικρὰν ὁμοίωσιν τῆς προτέρας καταστάσεως εἰς τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀπορίαν του. Διδίτι ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ παρανόμως λαμβάνουσι τὴν τάξιν, καὶ ὁμοίως ζῶσι καὶ τελευτῶσι διὰ τοῦτο καὶ ὁ κλοιὸς τῆς δουλείας ἐκτείνεται καὶ προβάλλει δριμύτερος, ἡμεῖς ὁμῶς ἀνκισθητοῦμεν, καὶ ἀναιδέστερα παρανομοῦμεν.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Περὶ τοῦ μηδένα τῶν, εἴτε Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, τῆς ἀχράντου μεταδιδόντα Κοινωνίας, παρὰ τοῦ μετέχοντος εἰσπράττειν τῆς τοιαύτης μεταλήψεως χάριν, ὀβολοῦς, ἢ εἶδος τὸ οἰονοῦν. Οὐδὲ γὰρ πεπραμένη ἡ χάρις, οὐδὲ χρήμασι τὸν ἀγιασμόν τοῦ Πνεύματος μεταδιδόμεν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τοῦ δώρου, ἀπανουργεῦτως μεταδοτέον. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐν Κλήρω καταλεγόμενων, ἀπαιτῶν ᾧ μεταδίδωσι τῆς ἀχράντου Κοινωνίας, τὸ οἰονοῦν εἶδος, καθαιρεῖσθαι, ὡς τῆς Σίμωνος ζηλωτῆς πλάνης καὶ κακουργίας.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κβ'. τῆς ζ'. δ'. ε. ιθ'. Βασ. Ιά. Γενναδ. καὶ Ταρασίου Ἐπιστ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι κἀνένας Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος (1) νὰ μὴ ζητῇ χρεωστικῶς

πιτηθεύτως κείροντες ἀνωθεν, καὶ κάτωθεν ὀλίγον τὴν κόμην, σταυροειδῶς δηλ. καὶ εἰς τὸ μέσον ἀφίνοντες ἀκουρον, καὶ δι' ὅλου ἀδιάφορον, οὕτω τὴν σήμερον ἀφιλοπραγμόνως καὶ ἀκαλλωπίστως ποιοῦσι τὴν παπαλήθραν ταύτην, οἱ δὲ δυτικοὶ, ἐπειδὴ καὶ κάμνουσι ταύτην πρὸς καλλωπισμόν, ἀνωθεν καὶ κάτωθεν ξυροῦντες τὴν κόμην, καὶ τὸ μέσον συνεχῶς κατατέμνοντες, καὶ ἀνόμοιον ποιοῦντες αὐτήν, μὲ τῶν ἀγίων τὴν στεφάνην, διὰ τοῦτο Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος ἐν τῇ λέ. σημειῶσει, εἰς τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πορνικὸν στέφανον τὴν παπαλήθραν τῶν Λατίνων ὀνόμασεν. Ὅρα τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 778. Ὅτι δὲ πρέπει νὰ ποιοῦσιν ἐν τῇ κορυφῇ τὴν τοιαύτην στεφάνην, καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Κληρικοί, ἄς τὸ μάθουν ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον. Οὐ γὰρ δίκαιον ὄρια αἰώνια μεταίρειν, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες ἡμῶν. Σημειώσεως δὲ ἀξία εἶναι δύο πράγματα ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ἕνα, ὅτι οἱ διὰ κανονικὰ ἐγκλήματα καθαιρόμενοι ἱερωμένοι πρῶτον μὲν ἀπέβαλον τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου, καὶ οὕτως ἐρίπτοντο εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν (ἀνοίκειον γὰρ ἦτο μὲ τὸ τοῦ Κλήρου σχῆμα νὰ στέκωνται μὲ τοὺς λαϊκοὺς) δι' ὃ καὶ ὁ Βαλασαμὼν ἔρμην. τοῦ μδ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι οἱ καθαιρεθέντες μετασχηματίζονται καὶ κατὰ τοῦτο συμβιβάζονται, καὶ ὁ κέ. Ἀποστολικὸς, καὶ ὁ γ'. τοῦ Βασιλείου, καὶ ὅσοι ἄλλοι Κανόνες λέγουν, ὅτι οἱ καθαιρεθέντες αὐτοὶ, ἐὰν θεληματικῶς ὑστερον μισήσουν τὴν ἀμαρτίαν, καὶ μὲ τε-

λειότητα χωρισθῶσιν ἀπὸ αὐτῆν, καὶ μετανοήσουν, οὗτοι νὰ λαμβάνουν πάλιν τὸ σχῆμα τοῦ Κλήρου, ὅπερ ἀπέβαλον. Εἰ δὲ τοῦτο δῆλον ὅτι οἱ τοιοῦτοι, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν ἱερωμένων ἀνεπιβάλλοντο, καὶ εἶχον τὴν κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν τιμὴν. Καὶ κατὰ τοῦτο πάλιν συμβιβάζονται ὁ α. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὁ θ'. καὶ ι. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. ὁ γ'. καὶ κς'. τῆς παρούσης, καὶ ὁ κζ'. Βασιλείου οἱ λέγοντες ὅτι οἱ καταπιεζόμενοι ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην νὰ ἔχουν τὴν κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν, καὶ ἀπλῶς μόνον τὴν ἐξωτερικὴν τῶν ἱερωμένων τιμὴν, περὶ τῆς ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς παρούσης.

(1) Ὅσον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν νη. τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου συναγεται, ὅτι καὶ οἱ Διάκονοι ἐμετάδιδαν εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὰ θεία μυστήρια. Ὅθεν ἀκολουθῶς μὲ τούτους καὶ αἱ ἀποστολικαὶ Διαταγαί, βιβλ. ἡ. κεφ. κη. λέγουσιν, ὅτι, ἀφ' οὗ λειτουργήσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Ἱερεὺς, λαμβάνει ἀπὸ αὐτοῦ τὰ μυστήρια ὁ Διάκονος, καὶ τὰ μεταδίδει εἰς τὸν λαόν, ὄχι πῶς εἶναι Ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς διακονῶν εἰς τοὺς Ἱερεῖς τοῦτο δὲ τὸ ἔργον τοῦ Διακόνου κυρίως μετέδιδεν ἐκ τοῦ ποτηρίου, κατὰ τὰς ἰδίας Διαταγὰς βιβλ. ἡ. κεφ. ιγ'. ὁ Διάκονός φησι, κατεχέτω τὸ ποτήριον, καὶ ἐπιδιδούς λεγέτω Ἄμα Χριστοῦ Ποτήριον ζωῆς. Τοῦτο αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Κυπριανὸς λόγῳ ε. περὶ ἐκπεπτωκότων, καὶ ὁ Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων τὸμ. α. περὶ τῶν καθηκόντων, καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁμιλ. πγ'. εἰς τὸν Ματθαῖον. Ὅρα τὸν Ἀργέντην σελ. 306. Οἱ

ἀπὸ ἐκείνους ὅπου μεταλαμβάνει τὰ θεῖα μυστήρια παράδες, ἢ ἄλλο τι κενόνα εἶδος, κἄν καὶ τὸ ἐλάχιστον εἴη, χάριν τῆς θείας μεταλήψεως. Διότι ἡ χάρις τῶν μυστηρίων δὲν πωλεῖται, οὐδὲ μὲ τὰ ἄσπρα μεταδίδομεν τὸν ἁγιασμόν τοῦ Θεοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ ἀδωροδοκῆτως, εἰς τοὺς ἀξίους ὄντας αὐτοῦ· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δωρεὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ὀνομάζεται ἡ θεία Κοινωνία, διατὶ χωρὶς δῶρα μεταδίδεται, κατὰ τὸν Βκλαμῶνα. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, ἄς καθαίρεται, ὡς μιμητῆς γινόμενος τῆς πλάνης καὶ αἰρέσεως τοῦ Σίμωνος Μάρου, ὅστις ἐνόμισεν, ὅτι πωλεῖται μὲ ἄσπρα ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος. (1) Ἀνάγνωθι καὶ τὸ κθ' Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Ἀποστ. μβ'. μγ'. τῆς ζ'. νά. ξβ'. ξγ'. τῆς ζ'. κβ' τῆς Λαοδ. γ' νδ' τῆς Καρ. ιζ'. ο'.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἐν ἱερατικῷ καταλεγόμενων τάγματι, ἢ Μοναχῶν, ἐν ἵπποδρομίαις ἀνιέναι, ἢ θυμελικῶν παιγνίων ἀνέχεσθαι. Ἄλλ' εἰ καὶ τις Κληρικὸς κληθεῖη ἐν γάμῳ, ἢ νικά δ' ἂν τὰ πρὸς ἀπάτην εἰσέλθοιεν παίγνια, ἐξαναστήτω, καὶ παραυτίκα ἀναχωρεῖτω, οὕτω τῆς τῶν Πατέρων ἡμῶν προσηγορίας διδασκαλίας· εἰ δὲ τις ἐπὶ τούτῳ ἄλλῳ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρεῖσθω.

Ἑρμηνεῖα

Δὲν εἶναι ἄδεια, καθὼς λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς κενόνα ἱερωμένον, ἢ Μοναχὸν νὰ πηγαίνη εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου τρέχουσιν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ἄλογα, ἢ νὰ βλέπη, καὶ νὰ ἀκούη τὰ γυναικοπρεπῆ παιγνίδια. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε καλεσθῆ εἰς γάμον κενόνας Κληρικὸς, νὰ πηγαίνη μὲν, ὅμως ὅταν ἤθελον ἔλθουν διὰ νὰ παίξουν τὰ τοιαῦτα ἀπατηλὰ καὶ σατανικὰ παιγνίδια, παρευθὺς νὰ ἀσηκῶνεται καὶ νὰ ἀναχωρῆ, καθὼς προστάζει ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων, δηλ. ὁ νδ'. Κανὼν τῆς ἐν Λαοδικ. Συνόδου (ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖνος προσθέτη, ὅτι μὴδὲ ἄλλας θεωρίας γινόμενας εἰς τοὺς γάμους καὶ δεῖπνα δὲν πρέπει νὰ βλέπουν οἱ ἱερωμένοι, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀναχωροῦν, καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμῃ νὰ ἔλθουν τὰ παιγνίδια)· ὅποιος δὲ πιασθῆ τοῦτο ποιήσας, ἢ νὰ παύη ἢ νὰ καθαίρηται (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Τῆς δ'. ιζ'. τῆς Καρθ. ρκή. ρκθ'. ρλ'.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνανεοῦμεν καὶ τὸν Κανόνα τὸν διαγορευόντα, τὰς καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγγωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα οἱ τριακονταετῆ χρόνον ἀδιάστως διακατέχοντες

δὲ μεταλαμβάνοντες ἐκ τοῦ ποτηρίου ἐσπόγγιζον τὰ στόματα αὐτῶν εἰς τὸ Ὄράριον τοῦ Διακόνου, διὰ τὴν ὁποίαν χρειαίαν καὶ ἐφόρει αὐτὸ, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἐν τῷ κβ'. Λαοδικ. Εἶπα κυρίως, διατὶ ὁ ἅγιος Ἰουστίνος, ἀπολογία β'. λέγει, ὅτι οἱ Διάκονοι ἐκοινωνοῦν τοὺς ἄλλους, καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον ἄρτον. «Οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν Διάκονοι διδόντες ἐκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι.» Τοῦτο φαίνεται νὰ δηλοῖ καὶ ὁ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

(1) Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου γίνεται φανερόν πῶς πρέπει νὰ καθαίρωνται ἀπαραιτήτως οἱ Πνευματικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι πορισμὸν ἠγοῦμενοι τὴν εὐσέθειαν, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ χριστοκάπηλοι ὄντες, ζητοῦσι χριστικῶς ἀργύρια ἀπὸ τοὺς ἐξομολογούμενους αὐτοῖς χριστιανούς, καὶ οὕτω δίδουσιν ἄδειαν εἰς αὐτούς, καὶ ἀνάξιους ὄντας, νὰ κοινωνοῦν τὰ θεῖα μυστήρια. Ἀσέβεια μεγαλωτάτη, τὴν ὁποίαν ἐλέγχει καὶ ἐλεηνολογεῖ εἰς ἕνα τοῦ λόγον ὁ σοφώτατος καὶ θεολογικώτατος Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος, λέγων, ὅτι αὕτη ἐστὶν αἰτία, ὅπου αἰχμαλωτίσθη τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν, καὶ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀθέων Ἀγαρηνῶν. Τί μοι δίδεις καὶ νὰ σοὶ συγχωρήσω νὰ κοινωνήσης; Καὶ τί ἄλλο εἶναι τοῦτο, πᾶρεξ ἐκεῖνο ὅπου εἶπε καὶ ὁ Ἰούδας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, παραδίδωντας τὸν Κύριον· «Τί μοι θέλετε δοῦναι, κἄγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Πανιερώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἐπιμεληθῆτε, δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ ἐξολοθρευθῆ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας σας τοιοῦτο μέγα κακόν, τὸ ὅποιον κάμνει νὰ πωλῆται καθ' ἐκάστην, ὁ ἅπαξ ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν πωληθεὶς γλυκύτατος Ἰησοῦς Χριστός.

(2) Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλαμῶν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ παρόντος Κανόνος λέγει, ὅτι τὰ τοιαῦτα θέατρα καὶ παίγνια ἐμποδίζονται μόνον εἰς τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς μεγάλας ἑορτὰς, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας, συμπεραίνων τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ ο'. Καρθ. ὅτι τὰ θέατρα ταῦτα πρέπει νὰ μετατεθοῦν εἰς ἄλλας ἡμέρας, λέγομεν, προηγουμένως μὲν καὶ πρώτως, ὅτι ὁ νά. τῆς Οἰκουμένης ταύτης Συνόδου, ὡς εἶπομεν, ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνωνται, ὅχι εἰς ἄλλας μὲν ἡμέρας, εἰς ἄλλας δὲ οὐ, ἀλλὰ καθόλου καὶ μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. Ἐπισημαίνω δὲ καὶ διατὶ ἡ ἰδία ἐν Καρθ. ἐν τῷ ιζ'. Κανόνι αὐτῆς λέγει, ἀεὶ καὶ πάντοτε κηρύττεται εἰς τοὺς χριστιανούς ὅλους νὰ μὴ πλησιάζουν, ὅπου εἶναι βλασημαὶ καὶ ἄλλα ἄτοπα τὰ διὰ τῶν τοιοῦτων θεάτρων γινόμενα. Λέγομεν δὲ καὶ τὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου (βρω. κατὰ [πλάτ. κ']). Κενόνα κατηγορημένον πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένη ποτὲ καλὸν διὰ τὸν καιρὸν ὅπου γίνεται. «Οὐδὲν τῶν κατεγνωσμένων δύναται εἶναι ἡμῖν πρὸς καιρὸν ἐπιτήδειον» ἐπειδὴ δὲ τὰ θεῖα ταῦτα καὶ θέατρα εἶναι κατηγορημένα, λοιπὸν οὐδὲ εἰς τὰς ἀνεορτασίμους ἡμέρας γινόμενα ἐπαινετὰ εἶναι καὶ καλὰ· δαιμονιάδη γὰρ ταῦτα ἔργα εἶναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιβ'. εἰς τὴν ἀ. πρὸς Κορινθ. σελ. 348. τοῦ γ'. τόμ.) καὶ μὴ μοι λέγε τὴν συνήθειαν. Εἰ μὲν γὰρ πονηρὸν, μὴδὲ ἅπαξ γινέσθω· εἰ δὲ καλόν, γινέσθω. Ἦτοι ἂν ἦναι κακὸν τὸ πρᾶγμα, ἄς μὴ γίνεται μὴδὲ μίαν φοράν· ὅχι καὶ εἶναι καλόν, ἄς γίνεται πάντοτε. Ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομος πομπὴν τοῦ σατανᾶ ὀνομάζει τὰ θέατρα καὶ ἵπποδρομίᾳ (λόγ. κ'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας σελ. 640. τοῦ σ'. τόμ.) καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, εἴ ἐν τοῖς θεάτροις διατριβῆ, πορνείας, ἀκολασίας, ἀ-

ὑκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν γεγένηται τις, ἢ γίνοιτο, περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἡδικῆσθαι περὶ τούτων κινεῖν παρὰ τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνανεοῖ τὸν κζ', τῆς δ'. ὅν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί. ὅχι ὅμως ὅλον, ἀλλὰ μέρος ἐκείνου, δι' ὃ καὶ ὄρα τὴν ἑρμηνείαν τούτου ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Πρεσβύτερον, τὸν κατὰ ἀγνοίαν ἀθεσμῶ γάμῳ περιπαρέντα, καθέδρας μὲν μετέχειν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Κανόνος ἡμῶν νομοθετηθέντα, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι. Ἄρκετόν γάρ τῳ τοιοῦτῳ ἡ συγγνώμη, εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οικεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον εὐλογία γὰρ, ἀγιασμοῦ μετάδοσις ἐστίν. Ὁ δὲ τοῦτον μὴ ἔχων, διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; μῆτε τοίνυν δημοσίᾳ, μῆτε ἰδίᾳ εὐλογεῖτω, μῆτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ διανεμέτω ἑτέροις, μῆτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω, ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλιεῖτω ἑτέροις, καὶ τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀνόμημα. Πρόδηλον γάρ, ὡς ὁ τοιοῦτος ἀθεσμος γάμος διαλυθήσεται, καὶ οὐδαμῶς ὁ ἀνὴρ μετουσίαν ἔξει πρὸς τὴν δι' ἧς ἱερᾶς ἐνεργείας ἐστέρηται.

Ἑρμηνεία. (1)

Ὁ Κανὼν οὗτος εἶναι ὁ ἴδιος κζ'. τοῦ μεγάλου Βασιλεῖου· ὅστις καὶ διορίζει, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὅπου ἐν ἀγνοίᾳ ὑπανδρεύθη μὲ κάμμιναν συγγένισσάν του, αὐτὸς, ἐπειδὴ καὶ τὴν συγγένειαν αὐτὴν δὲν ἤξευρε, διὰ τοῦτο

σελεύειας ἀπάσας ἔτεκε. Καὶ ἡ τῆς ἀμίλλης τῶν ἵππων θεωρία, μάχας, λοιδορίας, καὶ πληγὰς, καὶ ὕβρεις, καὶ ἀπεχθείας διηνεκεῖς ἐπήγαγε.» (λόγ. ἰε. εἰς τοὺς ἀνδριάντας σελ. 564. τοῦ ς. τόμ.) ὄρα καὶ τὸν λόγον, ὅπου ἐπίτηδες κάμνει πῶς νὰ μὴ πλησιάσῃ τινὰς εἰς θέατρα, ὅτι ταῦτα κάμνουσι τοὺς ἀνθρώπους μοιχοὺς τελείους. (σελ. 89. τοῦ ε. τόμ.).

(1) Ἀπὸ τοῦ παρῶντος Κανόνος ἀποδεικνύεται, ὅτι ὅλοι οἱ ἱερεῖς, ὅπου ἢ καθαιρεθοῦν τῆς ἱερωσύνης διὰ ἐγκλήματα τῶν φανερά, ἢ καὶ παρὰ πνευματικοῦ Πατρὸς συμβουλευτικῶς ἐμποδισθοῦν διὰ ἀμαρτήματά τῶν κρυφά, καὶ τῆς ἱερωσύνης καθαιρετικῶς, εἴτε καὶ παρ' ἑαυτῶν ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενοι παραιτήσουσιν τὰ τῆς ἱερωσύνης, οὗτοι, λέγω, πάντες δὲν δύνανται, οὔτε νὰ εὐλογοῦν, οὔτε νὰ ἀγιάζουσιν, οὔτε ἄλλην κάμμιναν ἱεροπραξίαν νὰ ἐνεργοῦν, οὔτε κρυφά, οὔτε φανερά. Εἰ δὲ τοῦτο, ὄρα οὐδὲ νὰ ψάλλουσιν ἀγιασμοὺς οἱ τοιοῦτοι δύνανται, οὔτε νὰ μεταλαμβάνουσιν τινὰ, οὔτε παρακλήσεις, ἢ βαπτίσματα, ἢ εὐχέλαια, ἢ ἄλλα τοιαῦτα νὰ ἐνεργοῦν, ἐπειδὴ εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἱεροπραξίας, εὐλογίας καὶ ἀγιασμοῦ μετάδοσις γίνεται, τὸν ὁποῖον ἀγιασμὸν αὐτοὶ δὲν ἔχουσι, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Κανόνος τούτου, ἀλλ' οὔτε νὰ δέχωνται λογισμοὺς καὶ πνευματικοὶ νὰ γίνωνται δύνανται οἱ τοιοῦτοι. Διότι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμβῶν, (ἀποκρίσ. ἰα.) ὁ δεχόμενος λογισμοὺς πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ συγχωρητικὴν εὐχὴν νὰ λέγῃ, καὶ νὰ λειτουργῇ, καὶ νὰ μεταλάβῃ τὸς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν μετανοούντων, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ Πνευματικὸς χρειάζεται νὰ ἔχη ἐνεργοῦσαν τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τὸν Κίτρον (καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λθ'. Ἀποστολικοῦ). Ὅτι δὲ οἱ ἀνωτέρω ταῦτα νὰ ἐνεργοῦσι δὲν ἠμποροῦν, τοῦτο δεικνύεται ἀπὸ πολλὰ. Α'. διατὶ ἂν ὁ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς γάμον παράνομον πεσὼν ἱερεὺς, ταῦτόν εἰπεῖν, ὁ ἀκουσίως ἀμαρτήσας (ἀκουσίον γάρ ἐστι, κατὰ τὸν Νεμέσιον, ἢ τὸ ἐκ βίας, ἢ τὸ ἐξ ἀγνοίας γινόμενον) δὲν δύναται οὔτε νὰ εὐλογῇ, οὔτε νὰ ἀγιάσῃ, ἢ ἄλλην τινὰ ἱερατικὴν ἐνέργειαν νὰ πράττῃ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, πόσω μᾶλλον ταῦτα δὲν δύναται νὰ κάμνῃ ὁ διὰ ἐκούσιον ἀμάρτημα κα-

θαιρετικὸν τῆς ἱερωσύνης καθαιρεθεῖς, ἢ παραιτησάμενος; Β'. ἂν ὁ γ'. Κανὼν τῆς παρουσίας Συνόδου, τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα τοῦ Βασιλεῖου ἀναφίρων, διορίζει ὅτι νὰ μὴ εὐλογοῦν, ἢ νὰ ἀγιάζουσιν οἱ πρὸς καιρὸν ἀργιζόμενοι, πόσω μᾶλλον δὲν δύνανται νὰ εὐλογοῦν, ἢ νὰ ἀγιάζουσιν οἱ καθαιρεθέντες, ἢ παραιτησάμενοι, ἀπαξ ἔχοντες διαρκῆ τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Βασιλεῖου, καὶ μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἐπανέλθουσιν εἰς τὴν ἱερωσύνην, ἀφ' ἧς ἐξέπεσον; Γ'. ὅτι ὁ ἡ. Κανὼν τοῦ Νικολάου ἐμποδίζει τὸν ἀφ' ἑαυτοῦ παραιτησάμενον τὴν ἱερωσύνην, οὔτε τὸ, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς νὰ προλέγῃ, οὔτε τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς νὰ ἐπιλέγῃ, οὔτε εἰς τὸ βῆμα νὰ μεταλάβῃ, οὔτε καὶ μὲ θυμιατὸν νὰ θυμιᾷ, ἀλλὰ νὰ τάττεται εἰς τόπον τῶν λαϊκῶν καὶ ἂν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ θυμιᾷ τοὺς ἐμποδίζει, πόσω μᾶλλον ἀπὸ τὸ νὰ εὐλογοῦν, καὶ νὰ ἀγιάζουσιν, καὶ τὰς ἀνωτέρω ἱεροπραξίας, ὅπου εἶπομεν, νὰ ἐνεργοῦν; Εἰ δὲ καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. λέγει ὅτι ὁ ἱερεὺς ὅπου κάμει ἀμαρτίαν σαρκικὴν πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ τὴν ἐξομολογηθῇ, αὐτὸς νὰ μὴ προσφέρῃ, ἢ τοὶ νὰ ἱεουργῇ, νὰ μένῃ δὲ ὅμως εἰς τὰ λοιπὰ. ἂν, λέγω, ὁ Κανὼν αὐτὸς τοῦτο λέγῃ, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον Κανόνα ἐπιστηρίζονται ἐκεῖνοι, ὅπου θέλουν ὅτι οἱ διὰ τὰ ἀμαρτήματά τῶν παραιτούμενοι τὴν ἱερωσύνην νὰ εὐλογοῦν καὶ νὰ ἀγιάζουσιν, καὶ τὰς ἀνωτέρω ἱεροπραξίας νὰ ἐνεργοῦν, ἡμεῖς τὸν ἑρμηνεύομεν κατὰ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ νόημα, τὸ σύμφωνον καὶ μὲ τοὺς λοιποὺς Κανόνας. Ὅταν λοιπὸν ὁ Κανὼν λέγῃ, νὰ μὴ ἱεουργῇ ὁ τοιοῦτος ἱερεὺς, μαζὶ μὲ τὴν ἱεουργίαν τὴν ἀνωτέραν καὶ καθολικωτέραν ἐνέργειαν τῆς ἱερωσύνης, ὁμοῦ καὶ τὰς κατωτέρω καὶ μερικωτέρας ἱεροπραξίας τῆς ἱερωσύνης συμπεριέλαβε. Τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὰ ὁποῖα λέγει νὰ μένῃ, εἶναι Α'. τὸ νὰ ἔχουν τὸ σχῆμα τοῦ Κληρικοῦ, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν νὰ μὴ τάττωνται, τὰ ὁποῖα ταῦτα χάνουν οἱ διὰ ἐγκλήματα καθαιρεθέντες κανονικῶς, κατὰ τὸν κβ. τῆς ς'. Β'. τὸ νὰ κάθωνται καὶ μετὰ τῶν ἱερέων κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα τῆς Οἰκουμένης ταύτης Συνόδου, τὸν α. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ τὸν κζ'. Βασιλεῖου. Γ'. τὸ νὰ ἔχουν τὴν μετὰ τῶν ἱερέων στάσιν κατὰ τὸν γ'. τῆς

νά συγχωρηται, και νά ἔχη και τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας τῶν ἱερέων, ἀπὸ δὺας δὲ τὰς ἄλλας ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης νά ἀπέχη. Φθάνει γὰρ ὁποῦ ὁ τοιοῦτος δὲν κανονίζεται, ἀλλὰ συγχωρεῖται, τὸ δὲ και νά εὐλογῇ ἄλλον, αὐτὸς ὁποῦ πρέπει νά ἰατρεύῃ τὰς πληγὰς του, ἤτοι νά μετανοῇ διὰ τὸν παράνομον γάμον, δὲν εἶναι ἀρμόδιον· διότι ἡ εὐλογία εἶναι ἀγιασμοῦ μετάδοσις, τὸν ὁποῖον μὴ ἔχοντας ὁ τοιοῦτος ἱερεὺς, πῶς θέλει τὸν δώσει εἰς ἄλλον; λοιπὸν μῆτε φανερά, μῆτε κρυφά ἢ μὴ εὐλογῇ, μῆτε ἢ μεταλαμβάνῃ τοὺς ἄλλους, ἢ ἄλλο τι νά ἐνεργῇ, ἀλλὰ ἀρνούμενος εἰς τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας, ὡς εἴπομεν, ἢ κλαίῃ, πρὸς τὸν Θεὸν μὲν, διὰ νά συγχωρηθῇ ἢ κατ' ἀγνοίαν ἀνομία του, εἰς τοὺς ἄλλους δὲ, διὰ νά παρακαλοῦν και ἐκεῖνοι ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Κύριον. Ἔως ἐδῶ εἶναι ὁ Κανὼν τοῦ Βασιλείου. Ἡ δὲ Σύνοδος προσθέτει, ὅτι και τὴν τιμὴν τῆς καθέδρας αὐτῆς νά ἔχη, ἀφ' οὗ πρῶτον χωρίση τὸν ἀθεσμον γάμον αὐτὸν, διὰ τὸν ὁποῖον καθηρέθη τῆς ἱερωσύνης· ἐὰν γὰρ τοῦτον μὴ χωρίση, οὐ μόνον τῆς τιμῆς τῆς καθέδρας θέλει ὑστερηθῇ, ἀλλὰ και ἐπιτιμίαις θέλει καθυποβληθῇ. Ἀνάγνωθι και τὸν ιθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τῆς ζ'. ις'. τῆς ἐν Γαγγ. ιβ'. κἀ. Ἡμεῖς τῶν ἐν Κλήρω καταλεγόμενων ἀνοίκειον ἐσθῆτα ἀμφιεννύσθω, μῆτε ἐν πόλει διάγων, μῆτε ἐν ὁδοῖς βαδίζων, ἀλλὰ στολαῖς κεχρήσθω ταῖς ἤδη τοῖς ἐν Κλήρω καταλεγόμενοις ἀπονεμηθείσαις. Ἐἰ δὲ τις διαπράξοιτο τὸ τοιοῦτο, ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Κληρικοί και Ἱερωμένοι πρέπει νά ἦναι σεμνοὶ και κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα. Διότι ὁ μὲν Θεὸς βλέπει εἰς τὴν καρδίαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι βλέπουσιν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ σώματος κατάστασιν κατὰ τὸ γεγραμμένον. »Ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν» [ἀ. Βασιλ. ιβ'. 7.] ὅθεν και ἀπὸ τὰ ἐξω, συμπεραίνουσι και τὴν ἐσωτερικὴν τῆς καρδίας διάθεσιν. Δι' οὗ και ὁ πρῶτον Κανὼν προστάζει, ὅτι κἀνένας Κληρικὸς νά μὴ φορῇ φορέματα ἀνοίκεια τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἤγουν πολύτιμα και μεταξωτά, ἢ και στρατιωτικά, οὔτε ὅταν μέσῃ εἰς πόλιν εὐρίσκηται, οὔτε ὅταν εἰς δρόμον περιπατῇ, ἀλλὰ νά μεταχειρίζηται τὰ εἰς Κληρικοὺς συνήθη φορέματα, σεμνὰ δηλαδὴ και λιτά. Ὅποιος δὲ ἤθελε κάμει τὸ ἐναντίον, νά ἀφορίζηται μίαν ἐβδομάδα.

Συμφωνία.

Ἐλλὰ και ὁ ις'. τῆς ζ'. τοὺς φοροῦντας φορέματα λαμπρὰ Ἱερωμένους, και μὴ διορθουμένους, εἰς ἐπιτί-

παρούσης ς'. Δ'. τὸ νά ἔχουν τὴν ἐξωθεν τιμὴν, κατὰ τὸν ἀ. Ἀντιοχ. ἤτοι τὴν ἐν ταῖς ἐξω τῆς ἐκκλησίας συνελεύσεσιν, ἢ και τὴν ἐξωθεν τοῦ βήματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ Βαλσαμῶνα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν Πρεσβυτέρων, ὅπερ φοροῦσι. Ε'. τὸ νά ἔχουν τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα· (ὁ δὲ Ζωναρᾶς και ὁ Βαλσαμῶν λέγουσιν ἀκόμη ἐρμην. τοῦ αὐτοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ.) ὅτι και συγχωροῦνται νά μεταλαμβάνουν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ ἅγιον βῆμα (ἀγκαλιὰ και ὁ τοῦ Βασιλείου συγχωρεῖ τοῦτο νά μεταλαμβάνουν μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων και Διακόνων οἱ μὴ τελείαν τὴν ἀμαρτίαν πράξαντες, και πρὸς καιρὸν ἀργιζόμενοι)· αὐτὰ λοιπὸν τὰ προνόμια και αὐτὰ αἱ τιμαὶ εἶναι τὰ λοιπὰ, εἰς τὰ ὁποῖα λέγει ὁ Κανὼν νά μένουν οἱ τὴν ἀμαρτίαν των ἐξομολογούμενοι Πρεσβύτεροι, ἀλλ' οὐχὶ και ἐνέργεια, ἢ εὐλογία, ἢ πρᾶξις κἀμμία ἱερατικῆ. Οὐδαμοῦ γὰρ οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δίδουσιν εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης καταβιβασθέντας τὸ ἐνεργεῖν ὅπως τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν, ἀλλὰ μόνον καθέδραν, στάσιν, και ἀπλῶς εἰπεῖν τιμὴν ἐξωτερικὴν, και πλεον οὐ. Ὅθεν πῶς εἶναι τρόπος μόνος ὁ ἕνας οὗτος Κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρ. νά ἦναι ἐναντίος μὲ ς'. ἄλλους Κανόνες, μὲ δὺω Οἰκουμενικοὺς τὸν γ'· και κς'. τῆς παρούσης, τὸν ἀ. και β'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. τὸν ἀ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ και τὸν κ'. Βασιλείου; ἀλλὰ μὴν ἀντινομία και μάχη μετὰ τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος οὐχ εὐρίσκεται διὰ τὸ ἄτοπον. Λοιπὸν κατὰ τοὺς ς'. Κανόνες πρέπει και ὁ ἕνας νά νοηθῇ. Ὅτι δὲ εἰς τὸ, προσφερέτω, ὁποῦ λέγει ὁ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. και κάθε ἱερατικὸν λειτουργημᾶ συμπεριλαμβάνεται, και ὅτι τὰ λοιπὰ ὁποῦ λέγει, καθέδραν δηλοῦσι και τιμὴν, και

ὁ Βαλσαμῶν οὕτως ἐξέλαβεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ παρόντος τῆς ς'. ἀλλὰ και τὸν ἱερὸν Κανόνα, ὁποῦ οὗτος ἀναφέρει, ἐνόησε τὸν θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. και ὅτι ὁ παρὼν Καρὼν, τῆς ς', ἀκόλουθος μὲ ἐκεῖνον εἶναι. Τοῦτων οὕτως εἰρημένων, θαυμάζω πόθεν ἐπεκράτησεν ἡ τωρινὴ συνήθεια τὸ νά εὐλογοῦν και νά ἀγιάζουσι οἱ ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην καταβιβασθέντες ἱερεῖς, εἰς καιρὸν ὁποῦ οὔτε οἱ Κανόνες τοῦτο λέγουσι, οὔτε αὐτοὶ οἱ ἐξηγηταί; Ἐἰ δὲ και ἡ οθ'. Νεαρά τοῦ Λέοντος λέγοι, ὅτι οἱ ὑπανδρευθέντες και διὰ τοῦτο καθαιρεθέντες Πρεσβύτεροι, Διάκονοι και Ὑποδιάκονοι νά μὴ λαμβάνουν σχῆμα κοσμικόν, μῆτε νά καταδικάζωνται, ὥστε νά ἀποχωρίζωνται ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι ἀθέμιτον (ἤτοι δὲν εἶναι παράνομον, και παρὰ Κανόνες) νά πιάνουν, ἀλλ' ὅμως ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἄλλη λέγει, ὅτι εἶναι· δηλαδὴ ὑπηρεταῖς ἀρμόδια, και ἐκκλησιαστικοῖς, (και ἔρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιε. τῆς ς'.) και ἔχι εὐλογία και ἀγασιμὸς, και αἱ τῆς ἱερωσύνης ἱεροπραξίαι, τὰς ὁποῖας νά πιάνουν οἱ τοιοῦτοι, εἶναι ἀθέμιτον, και παρὰ Κανόνες. Ἡξεύρω ὅτι ταῦτα λεγόμενα, αὐστηρὰ και λυπηρὰ φαίνονται εἰς τοὺς καθηρημένους, ἢ παρητημένους διὰ ἀμαρτημάτων ἱερεῖς. Ἄλλ' ἡμεῖς ἅπαξ ἐπιχειρησθέντες τὴν ἐρμηνείαν τῶν Κανόνων, τὰ ἀρεστὰ και δίκαια τῶν Κανόνων λέγομεν, και οἱ φόβον Θεοῦ και ἀγαθὴν συνείδησιν, ἢ ἰδοῦν και ἢς ἀπορθωθῶν. Ταῦτα και οἱ Πνευματικοὶ πατέρες πρέπει νά λέγουσι εἰς τοὺς ἀνεξελέγκτους ἱερωμένους, ὅχι ἐπιτιμητικῶς, ἀλλὰ μόνον συμβουλευτικῶς, ἀφίνοντες τὸ πᾶν, εἰς τὴν συνείδησιν των, ἢ θέλουν και αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ νά παραιτοῦν τὰ ἔργα τῆς ἱερωσύνης, ἢ νά μὴ παραιτοῦν.

μιον υποβάλλει, ὁμοίως καὶ ἐκείνους ὅπου μὲ μύρα χρίονται. Εἰ δὲ καὶ ὁ 16'. τῆς ἐν Γάγγρα ἀναθεματίζει ἐκείνους, ὅπου κατηγοροῦν τοὺς μετὰ εὐλαβείας φοροῦντας φορέματα μεταξωτά, δὲν ἐναντιοῦται εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, Α'. διατὶ οὗτος μὲν λέγει ξεχωριστὰ διὰ τοὺς φοροῦντας αὐτὰ Κληρικούς· ἐκεῖνος δὲ λέγει διὰ τοὺς φοροῦντας τὰ τοιαῦτα ἀπλῶς Κληρικούς τε καὶ Λαϊκούς, Β'. διατὶ οὗτος μὲν λέγει διὰ τοὺς φοροῦντας ἔξω τῶν συνειθισμένων φορέματα· Γ'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατὶ ἡ αὐτὴ Σύνοδος ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν εἰς τὸν ρηθέντα 5'. Κανόνα τῆς, ἐπιδιορθοῖ εἰς τὸν κά. αὐτῆς λέγουσα· Ἡμεῖς τὰ μὲν λιτὰ καὶ εὐτελεῖ φορέματα ἐπαινοῦμεν, τὰ δὲ καλλωπισμένα καὶ μαλακὰ ἀποστρεφόμεθα. Καὶ ἂν τὰ μαλακὰ φορέματα αὐτὴ κατηγορῆ εἰς τοὺς κοσμικούς, πολλῶ μᾶλλον κατηγορεῖ ταῦτα, ὅταν τὰ φοροῦν οἱ Κληρικοί. Ὡστε, ὅχι μόνον ἡ Σύνοδος αὕτη δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὴν παρούσαν, ἀλλὰ μάλιστα σύμφωνος, καὶ πλέον αὐστηρὰ ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος· «προσέχετε ἀπὸ τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς.» [Λουκ. κ'. 46]. Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὰς γυναῖκας, αἱ ὅποιαι εἶναι γένος φύσει φιλόκοσμον, τὰ πολυτελεῖ φορέματα, (ἀ. γ'. 3.) καὶ ἂν ὁ Παῦλος (ἀ. πρὸς Τιμ. β'. 9.) τὰ αὐτὰ ἀπὸ αὐτὰς ἐμποδίζῃ, πόσω μᾶλλον ἐμποδίζει ταῦτα ἀπὸ τοὺς Κληρικούς; Σεμνοπρεπῆ δὲ θέλει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος νὰ ἔχωμεν τὰ φορέματα, καὶ ἐν τῇ ιά. ὁμιλίᾳ τῆς ἑξαήμερου λέγει, ἐάν τις ἴδῃς τινα, ἐσθῆτα ἀνθινήν ἐνδεδυμένον, καὶ σπηρικοῖς νήμασιν ἡμφιεσμένον, καταφρόνησον αὐτόν, καὶ ὁ Χρυσόστομος ὁμιλ. 16'. τῆς ἀ. πρὸς Τιμ. Βλέπεις ἀνθρωπον μεταξωτὰ φοροῦντα ἱμάτια; καταγέλασέ τον. Ὁ δὲ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος ἐπισ. οδ'. ἐρμηνεύων, τί ἦτο ὁ ἀνωθεν ὕφαντός τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄρραφος χιτῶν, λέγει, τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εὐτέλειαν τῆς ἐσθῆτος ἐκείνης, ἥπερ οἱ πτωχοὶ κέχρηται τῶν Γαλιλαίων, καθ' οὓς μάλιστα τὸ τοιοῦτον φιλεῖ γίνεσθαι ἱμάτιον, τέχνη τινὶ ὡς αἱ στηθοδεσμίδες ἀνάκρουστον ὑφικνήμενον; καὶ ἐν τῷ τέλει φησὶν· Εἰ οὖν τούτων ἐπιθυμοῖς, τὴν Ἰησοῦ εὐτελεῖ ἐσθῆτα μιμοῦ· ἡ γὰρ θρόψις τῆς ἐνταῦθα τυγχάνει βλακείας, οὐ τῆς ἀνω φωτοφορίας.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ἐπειδὴ ἐν διαφόροις Ἐκκλησίαις μεμαθήκαμεν, σταφυλῆς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προσφορομένης, κατὰ τι κρατήσαν ἔθος, τοὺς λειτουργοὺς ταύτην τῇ ἀναιμάκτῳ τῆς προσφορᾶς θυσία συνάπτοντας, οὕτως ἅμα τῷ λαῷ διανέμειν ἀμφοτέρω, συνειδόμεν, ὥστε μηκέτι τοῦτο τινὰ τῶν ἱερωμένων ποιεῖν, ἀλλ' εἰς ζωοποίησιν, καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν τῷ λαῷ τῆς προσφορᾶς μόνως μεταδιδόναι, ὡς ἀπαρχὴν δὲ τὴν τῆς σταφυλῆς λογιζομένους προσένεξιν, εἰδικῶς τοὺς ἱερεῖς εὐλογοῦντας τοῖς αἰτοῦσιν ταύτης μεταδιδόναι, πρὸς τὴν τοῦ δοτῆρος τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν, δι' ὧν τὰ σώματα ἡμῶν, κατὰ τὸν θεῖον ὅρον αὖξει τε καὶ ἐκτρέφεται. Εἴ τις οὖν Κληρικὸς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιήσῃ, καθαιρείσθω.

Ἀποστ. γ'. δ'. τῆς ε'. λβ'. νξ'. ιθ'. τῆς Καρθαγ. μ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς μερικοὺς τόπους, κατὰ τινα συνήθειαν, ἐπρόσφεραν μερικοὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἀγίαν τράπεζαν σταφύλια, τὰ ὅποια ἐνόνοντες οἱ ἱερεῖς μὲ τὰ ἄχρηντα μυστήρια, ἐμετάδιδαν καὶ τὰ δύο ὁμοῦ εἰς τὸν λαόν, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ κάμνη τοῦτο κἀνένας ἱερεὺς, (1) ἀλλὰ τὴν μὲν ἀγίαν Κοινωνίαν νὰ μεταδίδῃ μοναχὴν εἰς τοὺς ἀξίους, διὰ ζωοποίησιν, καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τους, (2) τὰ δὲ σταφύλια, ὡς πρωτοφανήσιμα νὰ εὐλογῆ μὲ εὐχὴν ξεχωριστὴν, καὶ νὰ τὰ μεταδίδῃ μέσα εἰς τὸν λαόν, πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπου δίδει τοὺς τοιούτους καρποὺς, διὰ μέσου τῶν ὁποίων τρέφονται καὶ αὐξάνουν τὰ σώματά μας. Ὅποιος δὲ κάμῃ ἔξω ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἅς καθαιρέσθω. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Ὁ τῶν ἐν Καρθαγένῃ διαγορεύει Κανὼν, ὥστε, ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ὑπὸ νηστιαίων ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας, ἐν ἧ τὸ κυριακὸν δεῖ-

Ἀποστ. ξθ'. τῆς ε'. πθ'. τῆς Λαοδ. μθ'. ν'.

(1) Ὅθεν καὶ Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς πρέπει ἐν καιρῷ πανώλης νὰ μεταχειρίζωνται τρόπον εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν τοὺς ἀσθενοῦντας, ὅστις νὰ μὴ παραβαλῆ τὸν Κανόνα τοῦτον, οὐχὶ βάλλοντες μέσα εἰς σταφίδα τὸν ἅγιον Ἄρτον, ἀλλὰ εἰς τι ἀγγέιον ἱερὸν, καὶ ἐκείθεν νὰ τὸν λαμβάνουν, ἢ οἱ μόρται, ἢ οἱ ἀσθενεῖς, διὰ λαβίδος. Τὸ δὲ ἀγγεῖον σὺν τῇ λαβίδι νὰ βάνεται εἰς ξύδι, καὶ τὸ ξύδι νὰ ρίπτηται εἰς τὸ χωνευτήριον, ἢ μὲ ὅποιον ἄλλον τρόπον δυνηθῶσιν ἀσφαλέστερον καὶ κανονικόν.

(2) Οὐ μόνον δὲ χωριστὰ ἀπὸ τὰ σταφύλια πρέπει νὰ μεταδίδεται ἡ ἀγία Κοινωνία, ἀλλὰ καὶ χωριστὰ ἀπὸ τὰς μερίδας. Διὰ τοῦτο καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (κεφ. 4δ'.) λέγει ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ προσέχουν καλὰ, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν

τοὺς χριστιανοὺς ἀπὸ τὰς μερίδας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Ἐὰν δὲν ἦναι πολλοὶ οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν (καθὼς ἀκολουθεῖ μάλιστα κατὰ τὴν μεγάλην ἐ. κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστοῦ γενῶν, τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ τῆς Θεοτόκου), ἅς μὴ βάλλουν τὰς μερίδας μέσα εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ κάμουν λάθος, καὶ κοινωνήσουν τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ἅς τὰς ἀφίνουν εἰς τὸ ἅγιον Δισκάριον, καὶ ἀφ' οὗ κοινωνήσουν τοὺς χριστιανοὺς, τότε ἅς τὰς βάλλουν, καὶ ἅς τελιοῦσι τὰ ἅγια, καθὼς τοιοῦτοτρόπως συνηθίζον νὰ κάμουν καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια τοῦ ἀγίου Ὄρους. Διότι ἂν καὶ αἱ Μερίδες ἠνώθησαν μὲ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ σῶμα, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπιναν καὶ σῶμα τοῦ Κυρίου αὐτόχρομα.

να'. νβ'. τῆς Καρθ. μη'. νς'. Διονυσίου α'. Τιμοθ. η'. ι'. πνον ἐπιτελεῖται, ἴσως τῆνικαῦτα διὰ τινὰς κατὰ τόπους προφάσεις τῆ Ἐκκλησίας λυσιτελεῖς, τῶν θείων ἐκείνων Πατέρων, τοιαύτη χρησαμένων οικονομία. Μηδενὸς οὖν ἡμᾶς ἐνάγοντος καταλιπεῖν τὴν ἀκρίβειαν, ὀρίζομεν, Ἀποστολικαῖς, καὶ Πατρικαῖς ἐπόμενοι παραδόσεσι, μὴ δεῖν ἐν Τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἐβδομάδι τὴν Πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καθὼς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς μεγάλης Πέμπτης ἔφαγε πρῶτον δεῖπνον κοινόν, καὶ μετὰ ταῦτα παρέδωκε τὰ θεῖα μυστήρια εἰς τοὺς Ἀποστόλους, τοιοῦτοτρόπως ἐπεκράτησε συνήθεια εἰς τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς, πρῶτον νὰ τρώγουν οἱ ἐκεῖσε τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ κἄποιά τινα τρυφηλότερα βρώματα, κατὰ τὸν Ζωναρόν, λυτικά ὄντα τῆς συνήθους ξηροφαγίας τῆς γινομένης εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιτελοῦν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα μυστήρια. Ἡ παρούσα λοιπὸν Σύνοδος τὸν μὴ. βελτιοῦσα Κανόνα τῆς ἐν Καρθ. τὸν τὴν συνήθειαν ταύτην περιέχοντα, διορίζει, ὅτι οἱ μὲν Πατέρες ἐκεῖνοι, ἴσως ἐμεταχειρίσθησαν τὴν οικονομίαν αὐτὴν διὰ κἄποιας αἰτίας ὠφελίμου εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ἡμεῖς δὲ, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν κἄμμίαν αἰτίαν, ὅπου νὰ μᾶς ἀναγκάζῃ νὰ ἀφίνωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν Κανόνων, ἀκολουθοῦμεν τόσον εἰς τὰς παραδόσεις τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὸν ζθ'. δηλ. Κανόνα αὐτῶν, τὸν διορίζοντα, ὅτι ἔπαντες νὰ νηστεύωσι τὴν ἁγίαν μ'. (ἐν δὲ τῇ μ'. συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ μεγάλη ἐ. καὶ ὅλη ἡ μεγάλη ἐβδομάς), ὅσον καὶ εἰς τὰς τῶν Πατέρων, δηλ. εἰς τὸν ν'. Κανόνα τῶν ἐν Λαοδ. Πατέρων, ὅτις διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει τινὰς νὰ λύῃ τὴν νηστείαν τῆς ἐ. τῆς ὑστέρᾳ ἐβδομάδος τῆς μ'. (δηλαδή τῆς μεγάλης Πέμπτης), καὶ διὰ τῆς λύσεως ταύτης νὰ ἀτιμάζῃ καὶ νὰ ἀχρειοῖ τὴν νηστείαν ὅλης τῆς μ', ἀλλὰ πρέπει ὅλην τὴν μ'. νὰ νηστεύῃ μετὰ ξηροφαγίας, σὺν αὐτῇ δηλ. τῇ μεγάλῃ ἐ. (1).

(1) Ἐπιτελοῦμεν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη τῆς λύσεως τῆς μεγάλης ἐ. ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἀκομὴ πρὸ τῆς β'. Συνόδου, ἐπειδὴ ἐλέγχει αὐτὴν διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἢ πρὸ τῆς β'. Οἰκουμενικῆς συγκροτηθεῖσα ἐν Λαοδικεῖᾳ Σύνοδος. Ἦθελε δὲ ἀπορήσει τινὰς, διατί ὁ μὲν πθ'. τῆς ς'. λέγει νὰ ἐπιτελοῦμεν τὴν μεγάλην ἐβδομάδα μὲ νηστείαν. Καὶ ὁ πρῶτος Διονυσίου λέγει, ὅτι ἄλλοι μὲν Χριστιανοὶ τὰς ἕξ ταύτας ἡμέρας διαπερνοῦσι τελείως χωρὶς τροφὴν, ἄλλοι δὲ τὰς τέσσαρας, ἄλλοι τὰς τρεῖς, καὶ ἄλλοι τὰς δύο. Ἀλλὰ καὶ αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων βιβλ. ἐ. κεφ. ιη. λέγουσιν, ὅτι τὰς ἕξ ταύτας τοῦ Πάθους ἡμέρας νὰ μὴ τρώγῃ τινὰς ἄλλο, εἰ μὴ ψωμὶ, νερόν, ἄλας καὶ λάχανα, χωρὶς νὰ γευθῇ οἶνον, ἢ χρέας. Τοῦτο δὲ προσθεβαιοῦσι καὶ ὁ ν'. τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ, καὶ ὁ κθ'. τῆς ς'. ὡς εἶπομεν. Διατί, λέγω, οὗτοι μὲν ταῦτα λέγουσι, τὰ δὲ τυπικὰ συγχωροῦσι νὰ καταλύῃ τινὰς τῇ μεγάλῃ ἐ. ἔλαιον καὶ οἶνον; (ἀγκαλὰ καὶ τὰ ἀκριβέστερα χειρῶν γραφα τυπικὰ τῶν Βασιλικῶν καὶ μεγάλων Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὅρους εἰς οἶνον μόνον συγχωροῦσι νὰ καταλύεται ἡ μεγάλη ἐ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς ἔλαιον, εἰς τὰ ὅποια πρέπει καὶ νὰ ἀκολουθῶμεν. Οὕτω γὰρ γέγραπται ἐν αὐτοῖς, μεταλαμβάνομεν οἴνου, καὶ ἐψήματος ἀνευ ἐλαίου) ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐστάθησαν περὶ τῆς μεγάλης ἐ. δύο γνώμαι ἀντικείμενα. Καὶ οἱ μὲν ἐν Καρθ. ἔλυον ἐν αὐτῇ τὴν ξηροφαγίαν οὗτοι δὲ πάντες, ὡς εἶπομεν, διορίζουσι νὰ ξηροφαγῶσιν ἐν αὐτῇ. Διὰ τοῦτο οἱ Θεοφόροι Πατέρες οἱ τὰ τυπικὰ συγγραψάμενοι, ὅσον τὴν μέσην στρατὴν τῶν δύο τούτων γνώμων βαδίσαντες ἐδιώρισαν νὰ γίνεταί καταλύσις ἐν αὐτῇ εἰς οἶνον μόνον, ποιήσαντες συγκατάθεσιν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Κυριακοῦ δεῖπνου, ὅπου εἰς αὐτὴν ἔγεινε. Πλὴν κάλλιον κάμνει ἐκεῖνος ὅπου νηστεύει καὶ τῇ μεγάλῃ ἐ. καὶ ἀπὸ οἴνου καὶ ἀπὸ ἔλαιον. Βεβαίως ὁμοίως ὅπου μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου καταλύουσιν οἶνον καὶ ἔλαιον, προφανῶς παρανομοῦσιν. Οἱ γὰρ θεοὶ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς Διαταγαῖς βιβλ. ἐ. κεφ. ιη. καὶ ιθ'. προστάζουσι τοὺς Χριστιανούς νὰ νηστεύουν ὀλόκληρον τὴν μεγάλην Παρασκευὴν καὶ τὸ μέγα Σάββατον, καθὼς καὶ αὐτοὶ νηστεύουσιν αὐτάς, ἐπειδὴ ἡ

νηστεία τῶν δύο τούτων ἡμερῶν εἶναι νομοθετημένη ἀπὸ αὐτῶν τὸν ἴδιον Χριστὸν, ὅς τις εἶπεν ἐλευσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νομφίος, καὶ τότε νηστεύοσι (Ματθ. θ'. 16.), εἰς τὴν μεγάλην δὲ Παρασκευὴν καὶ μέγα Σάββατον, ἐπάρθη ὁ Κύριος ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου καὶ καταυρώθη καὶ ἐτάφη, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ἐκ τούτου προβάλλει τινὰς ἐκεῖνο ὅπου λέγει τὸ Τυπικόν, ὅτι κατὰ τὸ ἑσπέρας τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἔρχεται ὁ Κελλαρίτης, καὶ δίδωσιν ἕνα κλάσμα τοῦ ἄρτου, καὶ ἐν κρασοβόλιον, πρὸς τοῦτο ἀπημακρινόμεθα, ὅτι τὸ κρασοβόλιον τοῦτο, καὶ τὸ κλάσμα τοῦ ἄρτου δὲν εἶναι οἶνος κοινός, καὶ ἄρτος κοινός, ἀλλὰ ὁ εὐλογηθεὶς ἄρτος, καὶ οἶνος ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἁ. Διατί ἀνωτέρω λέγει νὰ γίνεταί ἡ εὐλόγησις τῶν ἄρτων, καὶ παρακάτω ἀναφέρει τοῦτο β'. Διατί εἰς τοὺς περισσοτέρους εὐρίσκεται οὕτω γεγραμμένον Ἀνὰ κλάσμα ὄχι ἄρτου ἀρίστως, ἀλλὰ τοῦ ἄρτου ἁρισμῆτος καὶ ἀναφρικτός, τοῦ ἀνωτέρω εὐλογηθέντος δηλ. καὶ γ'. διατί τὸ κρασοβόλιον τοῦτο ἦτο ὁ εὐλογηθεὶς οἶνος, ὅς τις μὲ νερὸν μεμιγμένος, ἐδίδοτο εἰς τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς ἁγιασμόν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς κοινωνήσαντας διὰ νὰ διακλύσων, ἦτοι νὰ κλύουσιν τὸ στήθια των, καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ γίνεταί μετὰ τὴν θείαν Μ. κάληψιν. Πολλοὶ νηστεύουσι τριήμερα ἐν τῇ ἁγίᾳ μ'. καὶ διατί νὰ μὴ νηστεύοσι καὶ τὸ διήμερον τῆς μεγάλης ς'. καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὅπου εἶναι πλέον ἀναγκαῖότερα; ὕχι καὶ δὲν ἡμικερῶν νὰ νηστεύοσι καὶ τὰ δύο, κάλλιον νὰ νηστεύοσι τὰς δύο ταύτας ἡμέρας, παρὰ νὰ κάμνωσι τριήμερα. Λέγει γὰρ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἡμίλια εἰς τὴν μεγάλην ἐβδομάδα, ὅτι καθὼς ἡ μεγάλη ἐβδομάς εἶναι κεφαλὴ καὶ ἀνωτέρα ἕλκων τῶν λοιπῶν ἐβδομάδων τοῦ χρόνου, ὕτσι κάλλιον τὸ μέγα Σάββατον εἶναι κεφαλὴ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος. Ὅτι δὲ ἡ ἀνωτέρω εὐλόγησις τοῦ ἄρτου εἶναι ἡ συνήθους δι' ἱερολογίας τῶν ἐ. ἄρτων ἄρτοκλασία, φανερότερον καὶ πλατύτερον παρὰ τὸ τυπικόν τῆς Μονῆς τοῦ Πατριάρχου τὸ χειρῶν γραφον. Λέγει ὁμοίως καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκ τῶν εὐλογηθέντων ἄρτων νὰ δίδεται κλάσμα ἰκανόν ἐκάστῳ ἀδελφῷ, ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ εὐλογηθέντος οἴνου. Ὅθεν συνάγεται ὅτι καὶ οἱ ἄρτοι πρέπει νὰ γίνωσι μεγάλοι εἰς τὸ μέγεθος, καὶ ὁ οἶνος πολὺς εἰς τὴν ποσότητα, διὰ νὰ ἐχαρῆσων.

Συμφωνία.

«Σημείωσαι δέ, ὅτι οὐ μόνον ὁ μὴ οὗτος τῆς ἐ' Καρθ. διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ λειτουργοῦσιν οἱ ἱερεῖς νηστικοί, ἀλλὰ καὶ ὁ νς'. αὐτῆς λέγει, ὅτι τοῦτο νὰ ἐβεβαιώθῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον. Ἐάν ὁμοῦς κινδυνεύῃ τινὰς εἰς θάνατον, πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ καὶ ἀφ' οὗ φάγη, κατὰ τὸν θ'. τοῦ ἀγίου Νικηφόρου. Ὁ δὲ Χρυσόστομος κατηγορηθεὶς, διατί ἐκοινωνῆσέ τινὰς ἀφ' οὗ ἔφαγε, γράφει ἐν τῇ πρὸς Κυριακὸν Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ· εἰ μὲν τοῦτο ἐποίησα, ἐξαλειφθεὶν τὸ ὄνομά μου ἐκ τῆς βίβλου τῶν Ἐπισκόπων. Εἰ δὲ ἀπαξ καὶ τοῦτό μοι λέγουσι, καὶ φιλονεικοῦσι, καθελέτωσαν τὸν Παῦλον, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι, δλόκληρον τὸν οἶκον ἐβάπτισε. Καθελέτωσαν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὃς μετὰ τὸ δειπνῆσαι τοῖς Ἀποστόλοις τὴν κοινωνίαν ἔδωκεν. Ὅθεν καὶ οἱ μέλλοντες μεταλαβεῖν, ἕως πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ πίνουν νερὸν, καὶ μετὰ ταῦτα πρέπει νὰ μὴ βάλουν τίποτε εἰς τὸ στόμα, ἕως οὗ νὰ μεταλάβουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζθ'. Ἀποστολικόν.»

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας βουλόμενοι διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς Ἐκκλησίαις ἱερέας οἰκονομεῖν διεγνώκαμεν, ὥστε, εἰ τὸν Ἀποστολικὸν Κανὸνα τὸν περὶ τοῦ προφάσει εὐλαβείας τὴν οικεῖαν γαμετὴν μὴ ἐκβάλλειν, ὑπεραναβαίνειν τε οἷόν τε δεῖν, καὶ πέρα τῶν ὀρισθέντων ποιεῖν, ἐκ τούτου μετὰ τῶν οικείων συμφωνοῦντες συμβίων, τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας ἀπέχονται. Ὅρίζομεν, τούτους μηκέτι ταύταις συνοικεῖν, καθ' οἰονδήποτε τρόπον, ὡς ἂν ἡμῖν ἐντεῦθεν ἐντελῆ τῆς ὑποσχέσεως παρέξοιεν τὴν ἀπόδειξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῖς, οὐδὲ ἄλλο τι, ἢ διὰ τὴν τῆς γνώμης μικροψυγίαν, καὶ τὸ τῶν ἡθῶν ἀπεξενωμένον καὶ ἀπαγές ἐνδεδώκαμεν.

Ἀποστ. ε'. τῆς
ς'. ιβ'. ιγ'. μη'.
τῆς ἐν Γάγγ. δ'.
τῆς Καρθ. γ'.
δ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ εἰς τὴν Βαρβαρίαν τῆς Ἀφρικῆς εὐρισκόμενοι ἱερωμένοι, ὡς εἶπομεν, θέλοντες νὰ ὑπερβαίνουσι τὴν νομοθεσίαν τοῦ ἐ. Ἀποστολικοῦ, ὃς τις προστάζει, νὰ μὴ χωρίζῃ τινὰς ἱερωμένους τὴν γυναῖκά του μὲ πρόφατιν εὐλαβείας, συμφωνοῦσι μὲ τὰς γυναῖκάς των καὶ ἀπέχουσι ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ὀρίζει, ὅτι, οἱ οὕτω ποιήσαντες, νὰ μὴ συγκατοικοῦσι πλέον μὲ τὰς γυναῖκάς των ταύτας κατ' οὐδένα τρόπον, ἕνα μὲν, διὰ νὰ δείξουν μὲ τὸν χωρισμὸν αὐτὸν τῆς συνοικήσεως, ὅτι ὄχι διὰ ὑποκριτικὴν καὶ ψεύτικην εὐλάβειαν, ἀλλὰ ἀληθῶς διὰ τὸν πόθον τῆς σωφροσύνης καὶ παρθενίας ἔκαμαν τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν καὶ συμφωνίαν, καὶ ἄλλο δὲ, διατί ἀπὸ τὴν συνεχῆ θεωρίαν καὶ συναναστροφὴν τῶν γυναικῶν τους, παρακινουῦνται πάλιν εἰς μίξιν σαρκικὴν μετ' αὐτῶν. Πλὴν καὶ τοῦτο, λέγει, ἐσυγχωρήσαμεν εἰς αὐτοὺς, ὄχι διὰ ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ μικρόψυχον τῆς γνώμης των, διὰ τὸ ἀγριὸν αὐτῶν ἦθος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἢ διὰ τὸ ἀπεξενωμένον τῆς εὐταξίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡθῶν, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα, καὶ διὰ τὸ ἀστήρικτον τῆς πίστεως αὐτῶν, (καὶ ὅρα ὅτι τοῦτο τὸ ἴδιον ὁποῦ συγχωρεῖ ἡ Σύνοδος εἰς τὴν Βαρβαρίαν διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, εἰς τὴν Ρώμην δὲν συγχωρεῖ νὰ γίνεταί, διὰ τὴν ἡμερότητα τῶν ἡθῶν, διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἡ συνήθεια αὕτη ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν Βαρβαρίαν, κατὰ τὸν δ'. τῆς ἐν Καρθ.). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἐ. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ιβ'. καὶ ιγ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΑΑ'.

Τοὺς ἐν ταῖς εὐκτηρίοις οἰκοῖς, ἔνδον οικίας τυγχάνουσι, λειτουργοῦντας Κληρικοὺς, ἢ βαπτίζοντας ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου, ὀρίζομεν, ὥστε, εἰ τις Κληρικὸς, μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω.

Ἀποστ. λα'.
τῆς δ'. ιη'. τῆς
ς'. λδ'. νθ'. τῆς
α'. καὶ β'. ιβ'.
ιγ'. ιδ'. ιε'. τῆς
ἐν Γάγγ. ς'. τῆς
Ἀντιοχ. ε'. τῆς
Λαοδ. νη'. τῆς
Καρθ. ι. ξβ'.

Ἑρμηνεία.

Δὲν συγχωρεῖ ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λειτουργοῦσιν, ἢ νὰ βαπτίζουσι οἱ ἱερωμένοι μέσα εἰς κάμερον, καὶ ὄνδαν οἴκου τινὸς εὐκτήριον, ἢτοι διωρισμένον, καὶ ἀφιερωμένον εἰς προσευχὴν, ἀνεγκαινίστον, χωρὶς ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου· διότι τοῦτο εἶναι παρασυναγωγὴ καὶ ἀποστασία κατὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ τοῦτο νὰ κάμνουσι μὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ ἄδειαν. Ὅποιος δὲ δὲν ἤθελε φυλάξῃ τοῦτο, ἄς καθαιρέται (1).

(1) Σημειοῖ δὲ ὁ Φώτιος (τίτλ. γ'. κεφ. ιδ'), ὅτι ὁποῖος ἤθελεν ἐκτελέσει ἱερὰν λειτουργίαν εἰς τόπον ἰδιωτικὸν (ἦγουν κοινόν, καὶ οὐχὶ εὐκτήριον, ὡς ἐρμηνεύουσι τινες), ἐν τζεφτιλίφ, ἢ χωρίῳ, ἢ ἄλλοις ἀφήσῃ νὰ τὴν ἐκτελέσουσι, ἔξω ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως διωρισμένους εἰς τοῦτο, ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον

ἔγινεν ἡ λειτουργία μὲ τὴν εἰδησιν τοῦ οἰκοκυρίου, νὰ ἀφιερώνεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου ἐκεῖνου, διὰ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ Οἰκονόμου, καὶ Ἀρχοντος. Εἰ δὲ ὁ οἰκακύριος δὲν εἶχεν εἰδησιν, δὲν ζημιώνεται αὐτός, ἀλλὰ οἱ γινώσκοντες τοῦτο ἐξορίζονται, καὶ τὰ πράγματά των ἀφιερώνονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Σ υ μ φ ω ν έ α .

«Τούτον τὸν ἴδιον Κανόνα αὐτολεξεὶ ἀναφέρουσα ἡ α'. καὶ β'. Σύνοδος ἐν τῷ ιβ'. αὐτῆς Κανόνι, ἐπικυροῦ, προσθέτουσα, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου ἔχουν νὰ λειτουργοῦν μέσα εἰς τὰ εὐκτήρια τῶν ὁσπητίων ἱερεῖς, πρέπει νὰ ᾔ- ναι διωρισμένοι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα. Ὅποιος δὲ μὴ ὄντας διωρισμένος καὶ συγκεχωρημένος ἀπὸ αὐτὸν, τολμή- σει νὰ λειτουργήσῃ εἰς αὐτὰ, νὰ καθαιρέται, οἱ δὲ συγκοινωνήσαντες μὲ αὐτὸν λαῖκοι νὰ ἀφορίζωνται. Ὁ δὲ νη'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, λέγων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται λειτουργία ἀπὸ Ἀρχιερεῖς, ἢ Ἱερεῖς εἰς τοὺς οἴκους, δὲν ἐναντιώνεται εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ἐπειδὴ δὲν λέγει ἐκεῖνος νὰ μὴ γίνεται λειτουργία εἰς τὰ εὐκτήρια τῶν οἴκων, ὡσπερ λέγει οὗτος, ἀλλὰ εἰς τοὺς οἴκους ἀπλῶς, δηλ. εἰς τοὺς κοινούς, τὸ ὅποιον εἶναι ἐμποδισμέ- νον, ἂν γένη, χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην. (1) Ὁ δὲ νθ'. τῆς παρούσης σ'. καθαιρεῖ τοὺς Κληρικούς ἐκεῖνους ὅπου βαπτίσουν μέσα εἰς εὐκτήριον οἶκον τινός, καὶ ὄχι εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς δὲ συγκοινωνήσαντας αὐτοῖς λαϊκοὺς, ἀφορίζει. (2) Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ λα'. Ἀποστολικοῦ.

τοῦ τόπου. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι τὰ ἀντιμίσια καθιερώ- νονται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα διὰ τοῦτο τὸ τέλος, διὰ νὰ τίθενται εἰς τὰς ἀγίας τραπέζας τῶν εὐκτηρίων οἴκων, καὶ νὰ λογίζων- ται κατὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀντι καθιερωμένης ἀγίας Τραπέζης (μίσια γὰρ λατινιστὶ θίλει νὰ εἰπῇ τράπεζα, καθ' ἣ καὶ μεν- σάλια λέγονται. τὰ ἐν τραπέζαις ἀπλούμενα ὀθόνια), καὶ οἱ λαμ- βάνοντες αὐτὰ ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς Ἱερεῖς, φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ σιωπώμενον λαμβάνουσιν ἐν ταύτῃ καὶ τὴν ἄδειαν ἀπὸ αὐ- τοῦ νὰ λειτουργοῦσιν εἰς τὰ τοιαῦτα εὐκτήρια μὲ αὐτὰ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κίτρος Ἰωάννης ἀποκρίσ. ιγ'. ὅτι οὐχ ἁμαρτάνει ὁ λειτουργήσας ἱερεὺς ἢ βαπτίσας μὲ ἀντιμίσιον εἰς ἴδιον τόπον οἴκου, ἢ καϊκίου ξεχωρισμένου μὲ ἀγίας Βικόνιας, καθὼς καὶ οἱ Βασιλέων Ἱερεῖς, εἰς οἰκίσκον βαδβίκινον ἱεουργοῦσιν ἔξω εἰς πεδιάδας ἐρήμους. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἀποκρίσ. ιδ'. ὁ δὲ χωρὶς ἀντιμίσιου λειτουργῶν εἰς τοιοῦτους τόπους, καθαιρέται. Τὰ δὲ ἀντιμίσια ταῦτα πρέπει νὰ ἔχουν ραμμένας μερίδας μαρτυρικῶν λειψάνων, ἵνα ἀληθῶς πληροῦσι τὸν τόπον τῆς καθιερωμένης Τραπέζης, καθὼς καὶ ἡ περὶ καθιερώσεως ἀν- τιμίσιων διάταξις τοῦ Εὐχολογίου διατάσσει. Δι' ἧ καὶ ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ χωρὶς ἀγίων λειψάνων ἀντιμίσια ποτὲ δὲν μετα- χειρίζονται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ η'. τῆς ζ'.

(1) Βίβα χωρὶς μεγάλην ἀνάγκην, διατὶ κατὰ τὸν μέγαν Βα- σίλειον (κατ' ἐπιτομ. ὄρω τι.) μήτε τὸ κοινὸν δεῖπνον πρέπει νὰ ἐσθῆ τινὰς εἰς Ἐκκλησίαν, μήτε τὸ Κυριακὸν δεῖπνον εἰς οἰ- κίαν κοινήν, ἔξω μόνον ἂν εἰς ἀνάγκης καιρὸν διαλέξῃ τινὰς κα- θαρώτερον τόπον καὶ οἶκον. Δι' ἧ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ διωγ- μοῦ οἱ Ἀπόστολοι προστάζουσι τὸν Ἐπίσκοπον νὰ κάμνῃ σύ- ναξιν εἰς τοὺς οἴκους, διὰ νὰ μὴ πηγαίῃ κἀνάνας εὐσεβῆς εἰς Ἐκκλησίαν καὶ σύναξιν ἀσεβῶν. Φαίνονται δὲ εἰς τὴν ἐκκλη- σιαστικὴν ἱστορίαν πολλὰ σημειώσεως ἀξία ὑπὸ τῆς ἀνάγκης γε- νόμενα. Ἀναγινώσκωμεν γὰρ, ὅτι ὁ ἱερομάρτυς Λουκιανὸς ὁ τῆς Ἀντιοχείας Πρεσβύτερος, ἐν τῇ φυλακῇ εὐρισκόμενος, ἐπάνω εἰς τὸ στήθος τοῦ ἱεροῦργου, στήσας κύκλῳ ὡς ἐν τάξει ναοῦ, τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας Κληρικούς καὶ πιστοὺς. Ἀλλὰ καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου Ἐπίσκοπος, εἰς τὴν ἐρημίαν εὐρισκόμενος εἰς τόπον ἀστείγαστον, μεταχειρισθεὶς τὰς χεῖρας τοῦ Ἱεροδιακόνου ἀντὶ ἀγίας Τραπέζης, ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὴν θείαν Μυσταγωγίαν ἐτέ- λειεν, ἐπειδὴ τὰ στήθη, καὶ αἱ χεῖρες τοῦ Ἱερέως εἶναι τιμιώ- τεραι καὶ ἱερώτεραι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἀπὸ τὴν πέτρινην τράπεζαν, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἄψυχα σκεύη. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶναι πᾶσι πάντα σπάνια. Διὰ τὰ εὐκτήρια ὁμοίως, ἢ καὶ διὰ κάθε ἄλλον τόπον, ὅπου ἡ ἀνάγκη τὸ φέρει διὰ νὰ γίνεται λειτουργία,

τὰ καλούμενα ἀντιμίσια εἶναι ἀπαραίτητα. Ἐἰ δὲ καὶ ἀπορεῖ τινὰς, τί γίνεται ὁ οἶκος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἐπροσφέρθησαν Μυστήρια, ὅταν σκλαβωθῇ ἀπὸ πολέμους, μένει ἱερός, ἢ κοινός; ἢς θεωρήσῃ τὴν ὑπομείωσιν τοῦ κδ'. τῆς δ'. λέγει δὲ καὶ ὁ Συνέσιος, ὅτι ὁ οἶκος ἐκεῖνος, ἢ ὁ τόπος, εἰς τὸν ὅποιον οἱ ἀν- θρωποι συναχθέντες ἐπροσευχήθησαν κατὰ τὸ σῆμα ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς ἐθνῶν δὲν γίνεται ἀπὸ τοῦτο ἱερός, διατὶ καὶ ὅσα ὁσπήτια εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἐδέχθησαν εὐχὰς καὶ Μυστήρια, ἔμειναν πάλιν ἰδιωτικὰ καὶ κοινὰ ὡς τὸ πρότερον.

(2) Ἀγκαλὰ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῷ λα. τοῦτου Κανόνι συγχωρῇ νὰ γίνεται βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον μὲ τὴν ἄ- δειαν τοῦ Ἀρχιερέως, εἰς τὸν νθ'. ὁμοίως Κανόνα αὐτῆς φαίνεται ὅτι παντελῶς ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνεται βάπτισμα ἐν εὐκτηρίῳ οἴ- κῳ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ζωναράς, ὄχι ἐναντιομένη αὐτῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς, ἀλλὰ διὰ ταύτας ἴσως τὰς ἀφορμὰς, ἵνα ἐν ταῖς κα- θολικαῖς Ἐκκλησίαις συναθροιζόμενοι πολλοὶ χριστιανοὶ, εὐρί- σκωνται τοῦ βαπτίσματος μάρτυρες εἰς κάθε καιρὸν, καὶ ἵνα καταγράφωνται εἰς τοὺς Κώδικας τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸ ὄνομα καὶ ὁ χρόνος τῶν βαπτιζομένων, καὶ ἐκ τούτου νὰ μὴ γίνεται τοῦτο τὸ ἀνόμημα νὰ διπλοβαπτίζεται ὁ βαπτισθεὶς, ἐὰν δὲν εὐρίσκωνται μάρτυρες τοῦ ὅτι ἐβαπτίσθη ποτὲ κατὰ τὸν π'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ πδ'. τῆς παρούσης σ'. ὁμοίως καὶ διὰ νὰ ᾔναι γνωστὸς εἰς ὄλους ὁ ἀνάδοχος τοῦ βαπτιζομένου, καὶ ἐντεῦθεν νὰ μὴ ἀκολουθῇ συγγένεια πνευματικῆ, ὅταν ὁ βαπτι- σθεὶς ἔχῃ νὰ ὑπανδρευθῇ, τὰ ὅποια καὶ τὰ δύο εὐκολα ἠδύ- ναντο νὰ γένουν, ἐὰν ἤθελε βαπτισθῇ ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, μὴ συ- ναθροιζομένων ἐκεῖσε τοσοῦτων Χριστιανῶν. Ἴσως δὲ ἐμποδίζει τὸ ἐν τοῖς εὐκτηρίοις βάπτισμα, ὅταν παρὰ γνώμην τοῦ Ἀρχιε- ρέως γίνεται, ὡσπερ δηλαδὴ ἐμποδίζει καὶ τὴν ἐν εὐκτηρίῳ οἴ- κῳ λειτουργίαν παρὰ γνώμην αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ τρίτη αἰτία, διὰ τὴν ὅποιαν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ οὐχὶ ἐν εὐκτηρίοις πρέ- πει νὰ γίνεται τὸ βάπτισμα, διατὶ ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ προσκο- μίξῃ πρῶτον, ἔπειτα φορεμένος ὢν πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν στο- λὴν, νὰ εὐγαίῃ, καὶ νὰ βαπτίξῃ τὸ παιδίον, καὶ μετὰ τὸ βά- πτισμα νὰ ἀρχινᾷ τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ ἐν τῷ τέλει αὐ- τῆς νὰ μεταλαμβάνῃ τὸ βαπτισθὲν βρέφος. Διατὶ καθὼς ἡ φύ- σις, εὐθὺς ὅπου γεννηθῇ σωματικῶς τὸ βρέφος, τοῦ ἠτοίμασε τὸ γάλα τροφὴν σωματικὴν, ἔτσι καὶ ἡ χάρις, εὐθὺς ὅπου τὸ βρέ- φος γεννηθῇ πνευματικῶς διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ ἐτοιμάζει τὴν θείαν κοινωνίαν διὰ τροφὴν πνευματικὴν. Ἐὰν ὁμοίως κιν- δυνεύῃ τὸ βρέφος, βαπτίζεται εἰς ὅποιον καιρὸν, καὶ εἰς ὅποιον τόπον τύχῃ.

ΚΑΝΟΝ ΑΒ'.

Ἐπειδὴ εἰς γνῶσιν ἡμετέραν ἦλθεν, ὡς ἐν τῇ τῶν Ἀρμενίων χώρα, οἶνον μόνον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ προσάγουσιν, ὕδωρ αὐτῷ μὴ μιγνύντες οἱ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελοῦντες, προτιθέμενοι τὸν τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, φάσκοντα, διὰ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον ἐρμηνείας, ταῦτα· «Τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστάς, ἀλλ' οἶνον; ἄλλην αἵρεσιν πονηρὰν πρόρριζον ἀνασπῶν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰσὶ τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεκρημένοι, δεικνύς ὅτι καὶ ἠνίκα τὰ μυστήρια παρέδωκε, καὶ ἠνίκα ἀναστάς, χωρὶς μυστηρίων ψιλὴν τράπεζαν παρετίθετο, οἶνω ἐχρήτο, ἐκ τοῦ γεννήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου. [Ὁμιλία πβ'.] Ἀμπελος δὲ, οἶνον οὐχ ὕδωρ γεννᾷ. Ἐκ τούτου τε τὸν διδάσκαλον οἶοντα ἀνατρέπειν τὴν τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἱερᾷ θυσίᾳ προσαγωγὴν. [Ματθ. κς'. 29.] Ὡς ἂν μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κατέχοντο τῇ ἀγνοίᾳ, τὴν τοῦ πατρὸς διάνοιαν ὀρθοδόξως ἀποκαλύπτομεν. Τῆς γὰρ πονηρᾶς τῶν ὑδροπαραστατῶν αἵρέσεως παλαιᾶς ὑπαρχούσης, ἢ ἀντὶ οἴνου, μόνω τῷ ὕδατι ἐν τῇ οἰκείᾳ θυσίᾳ κέχρηται, ἀνασκευάζων οὗτος ὁ Θεοφόρος ἀνὴρ τὴν παράνομον τῆς τοιαύτης αἵρέσεως διδαχὴν. καὶ δεικνύς, ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς Ἀποστολικῆς ἔντατι παραδόσεως, τὸν εἰρημένον κατεσκεύασε λόγον. Ἐπεὶ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ, ἐνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ μιγνύναι παρέδωκεν, ἠνίκα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δεήσειεν, τὴν ἐκ τῆς τιμίας πλευρᾶς τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρᾶσιν παραδεικνύς, ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχύθη, καὶ ἀμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν. Καὶ κατὰ πάσας δὲ Ἐκκλησίας, ἐνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν, ἢ Θεόδοτος αὕτη τάξις κρατεῖ. Καὶ γὰρ καὶ Ἰάκωβος, ὁ κατὰ σάρκα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀδελφός, ὃς τῆς Ἱεροσολυμιτῶν Ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐνεπιστεύθη, καὶ Βασίλειος, ὁ τῆς Καισαρέων Ἐπίσκοπος, οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως ἡμῖν τὴν μυστικὴν ἱεουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελειοῦν ἐν τῇ Θεῖᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασι. Καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συναχθέντες ὅσοι Πατέρες, οὕτω ρητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενεχθεῖη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρέδωκε, τουτέστιν ἄρτου καὶ οἴνου, ὕδατι μεμιγμένου. Εἴ τις οὖν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, μὴ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τάξιν ποιῇ, καὶ ὕδωρ οἶνω μιγνύς, οὕτω τὴν ἄχραντον προσάγοι θυσίαν, καθαιρείσθω, ὡς ἀτελῶς τὸ μυστήριον ἐξαγγέλλων, καὶ καινίζων τὰ παραδεδωμένα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορθώνει τὴν κακὴν συνήθειαν, ὅπου ἐπεκράτησεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀρμενίων, τὸ νὰ λειτουργοῦσι δηλ. μὲ μοναχὸν κρασί, χωρὶς νὰ τὸ ἐνώσουσι μὲ νερόν, κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας παράδοσιν. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ φέρουσιν, εἰς βεβκίωσιν τῆς τοιαύτης τῶν συνηθείας, μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν, ὅπου κάμνει εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸς Πατὴρ μὲ τὸ νὰ λέγῃ ἐκεῖ, ὅτι ὁ Κύριος, καὶ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως, καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, ἐμεταχειρίσθη κρασί, ἀναίρει διὰ τοῦ λόγου τούτου τὴν εἰς τὰ μυστήρια ἔνωσιν τοῦ ὕδατος. Διὰ ταύτην τὴν σφλερὰν ἔνοιαν αὐτῶν, οἱ Πατέρες οὗτοι φανερώουσι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν λόγων τοῦ ἁγίου, λέγοντες· Ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦτον παλαιὰ αἵρεσις ὀνομαζομένη τῶν ὑδροπαραστατῶν (1), οἵτινες ὕδωρ μόνον ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὴν Θεῖαν μυσταγωγίαν, καὶ ὄχι κρασί, ὁ Θεὸς Χρυσόστομος ἀνατρέπων τὴν τοιαύτην αἵρεσιν, οὕτω τὸν λόγον ἐπέφερε, καὶ ὄχι ὡς δεχόμενος τὴν πονηρὰν ταύτην τῶν ὑδροπαραστατῶν συνήθειαν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος διὰ τῆς Θεῖας αὐτοῦ λειτουργίας παρέδωκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἐν τῇ ἀναίμακτῳ θυσίᾳ τῶν μυστηρίων, νὰ σμίγεται νερόν μὲ κρασί, εἰς παράστασιν τοῦ αἵματος, καὶ ὕδατος ὅπου εὐγήκεν ἀπὸ τὴν τιμίαν πλευρὰν τοῦ Κυρίου, κρεμαμένου εἰς τὸν σταυρὸν, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν, καὶ ζωοποίησιν ὅλου τοῦ κόσμου, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο ρητόν· εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ (2). Οὐ μόνον δὲ ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, καὶ πρῶτος Ἱεράρχης τῶν Ἱερο-

(1) Οἱ ὑδροπαραστάται, ἦτοι οἱ ὕδωρ ἀντὶ οἴνου προσφέροντες, ἀρχηγὸν τῆς αἵρέσεως αὐτῶν εἶχον Τατιανὸν, τὸν τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου μαθητὴν πρότερον χρηματίσαντα. Θεοδώρ. αἰρετικ. κακομύθ. βιβλ. α'. κεφ. κ'.

(2) Διπλοῦν ἐστάθη τὸ θαῦμα τῆς ἀκράτου πλευρᾶς τοῦ Κυρίου, ὄχι μόνον· διατί ἐξέβλυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ, τὸ μὲν αἷμα ὡς ἀνθρώπου, τὸ δὲ ὕδωρ, ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ἀλλὰ καὶ διατί ἐξέβλυσαν αὐτὰ ζεστά καὶ ζωντανά, ὡς ἂν ὅπου ἦτο ἡ πλευρὰ ἐκείνη ζῶσα, καὶ ζωοποιὸς διὰ

τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τῆς ζωοποιῆς Θεότητος, κατὰ τὸν Θεσσαλονικῆς Συμεῶν. Ὅθεν, διὰ νὰ παρασταίνεται μὲν τὸ ἀθαῦμα, ἐνομοθετήθη νὰ βάλλεται αἷμα καὶ ὕδωρ εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον. Διὰ νὰ παρασταίνεται δὲ καὶ τὸ δεύτερον, διατάχθη ἔνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς, νὰ βάλλεται τὸ ὕδωρ τοῦτο ζεστὸν καὶ κοχλάζον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Κοινωνικοῦ, ὄχι ψυχρὸν, ἢ χλιαρὸν, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς, καὶ οἱ λοιποὶ μεταλαμβάνοντες αὐτὰ οὕτω ζεστά, διατεθῶσιν, ὅτι μεταλαμβάνουσι καθὼς τότε ἐξῆλ-

σολύμων. (1) Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰς αὐτῶν λειτουργίας παρέδωκεν νὰ τελειοῦται τὸ ἅγιον ποτήριον ἀπὸ κρασί καὶ νερόν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Καρθαγ. Πατέρες ἐν μὲν κανόνι, ὃν καὶ ἐκθέτουσιν αὐτολεξεί. Ὅποιος

θὸν ἀπὸ τὴν ζωοποιὸν τοῦ Σωτῆρος πλευράν. Σφάλλουσι λοιπὸν, σφάλλουσι πολλὰ οἱ ἱερεῖς ἐκεῖνοι ὅπου ἀμελοῦσιν εἰς τοῦτο, καὶ δὲν ζεσταίνουσι καλὰ τὸ ἅγιον ζέον, ἀλλὰ χλιαρόν τὸ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ Θεῖον Ποτήριον. Διότι βραστόν πρέπει νὰ ᾖ καὶ κοχλάζον αὐτὸ ὅταν ἐμβάλλεται, (ὥστε ὅπου νὰ ζεσταίνεται καὶ τὸ ἅγιον Ποτήριον ἐξ αὐτοῦ), καθὼς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ δηλοῖ. Ζέον γὰρ, θέλει νὰ εἰπῆ βραστόν νερόν. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεῖος Νικηφόρος ἐν τῷ γ'. Κανόνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι χωρὶς τὸ ζέον ὕδωρ καὶ θερμὸν δὲν πρέπει νὰ λειτουργήσῃ Προσβύτερος. Οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ μετὰ θερμοῦ ὕδατος λειτουργοῦντες, νεκρὰν παριστῶσι διὰ τοῦτου τὴν ζωσαν θεότητα, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς ζωοποιουμένην θεῖαν τοῦ Σωτῆρος πλευράν. Πρέπει δὲ οἱ ἱερεῖς νὰ προσέχουν, καὶ εἰς μὲν τὴν ἐπὶ τῆς προθέσεως πρώτην ἐγχύσειν τοῦ ὕδατος ἐν τῷ Ποτηρίῳ νὰ βάλλουν ὕδωρ ὀλιγώτερον, ὕστερον δὲ νὰ βάλλουν τὸ θερμὸν περισσότερον, διὰ δύο αἴτια, καὶ διὰ νὰ θερμανθῇ ἢ προτέρα ἐν τῷ Ποτηρίῳ ἔνωσις, καὶ διὰ νὰ γένη ἢ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος κράσις μετρία, καὶ ὄχι νὰ γίνωνται τὸ ἐναντίον, καὶ νὰ δίδωμεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Λατίνους νὰ μᾶς κατηγοροῦν ὅτι φθειρομεν τὴν κράσιν τοῦ Ποτηρίου μὲν τὸ ὑπερβολικὸν νερόν. Ἀρμόδιον εἶναι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς ἱερεῖς, τὸ νὰ προσθεσάμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ ὑποσημειώσαι, τί πρέπει νὰ γίνεται ἂν τύχη νὰ χυθοῦν, ἢ νὰ φαγωθῶν ἀπὸ ζωόφια τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὁ μὲν οὖν Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, (ἐρωτήσ. πά.) λέγει, ὅτι, ἂν τύχη νὰ χυθοῦν ταῦτα, ὅταν τελειώσῃ ἡ μεγάλη εἴσοδος (ταῦτὸν εἰπεῖν πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς μετουσιώσεως), ἢ καὶ φαγῶθῃ ὁ ἄρτος ἐν τῇ προσκομιδῇ ἀπὸ ποντικούς, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον τοῦτο νοηθῇ, πρέπει ὁ ἱερεὺς νὰ ποιῇ δευτέραν ἔνωσιν ἐν τῷ ποτηρίῳ, καὶ νὰ προσκομίξῃ ἕτερον ἄρτον μετὰ τῶν προφτικῶν ρημάτων, ἐπιλέγων καὶ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως. Ἐπειτα νὰ ἀρχινᾷ τὰς μετὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον εὐχὰς, ὡς τελεστικὰς (αἱ γὰρ πρὸ τῆς εἰσόδου λεγόμεναι, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ δευτερωθῶν, ὡς μὴ οὔσαι τελεστικά)· τὰ δὲ ἐκχυθέντα ἅγια πρέπει νὰ συμμαζωχθοῦν καλῶς ὁμοῦ μὲ τὸ χῶμα καὶ τὴν βλῆν παρὰ τοῦ ἱερέως, εἰς σκεῦος ἅγιον, καὶ οὕτω νὰ ἀποθέτωνται εἰς τὸ χωνευτήριον, ἢ εἰς ἄλλον ἱερὸν τόπον ἀσφαλῆ καὶ ἀπάτητον, ἵνα μὴ καταπατηθῶν, ἢ ἄλλο τι πάθουν ἀπρεπές. Καὶ εἰ μὲν μικρὰ τινα καὶ εὐκίνητα μάρμαρα κατεστρωμένα εἰσὶν ὅπου ἀνεχύθησαν τὰ ἅγια, πρέπει νὰ τὰ εὐγάλη ὀλοκλήρως καὶ νὰ τὰ βάλῃ εἰς τόπον ξεχωριστόν, εἰ δὲ εἶναι μεγάλα καὶ ἀκίνητα, ἢς μὴ τὰ εὐγάλη· ἀλλὰ βαθέως πρέπει μὲ σιμλῆν νὰ τὰ σκάψῃ, κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἔκτασιν, καθ' ἣν ἠπλώθησαν τὰ ἅγια, καὶ διὰ τὰ μαρμαροπελεκίσματα ἐκεῖνα νὰ τὰ ἀποθέτῃ εἰς τὸ χωνευτήριον, πλῆνας ὅλον τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον. Ἐἰ δὲ τὰ ἅγια διὰ δὲν ἐχύθησαν, ἀλλὰ ἔμεινε καὶ μέρος ἐξ αὐτῶν, πρέπει νὰ βάλῃ καὶ ἄλλο, ὅσον εἶναι χρειώδες πρὸς τὴν ἱεουργίαν. Ἐὰν δὲ τὰ ἅγια πρὸ τῆς τελειώσεως καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ χυθοῦν ἐπάνω εἰς τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ ἱερέως πολυτελεῖ ὄντα καὶ πολῦτιμα, πρέπει νὰ ἐκπλύνωνται εἰς ξεχωριστόν ἀγγεῖον καλῶς, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ τι εἰς αὐτὰ, τὸ δὲ νίμμα ἐκεῖνο καὶ νερόν νὰ ρίπτεται εἰς τὸ χωνευτήριον. Ἐὰν δὲ χυθοῦν εἰς αὐτὰ μετὰ τὴν τελειώσιν καὶ τὴν μετουσίωσιν, πρέπει ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαρατήτως νὰ κόπτεται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐνδύματος, εἰς ὃ ἐχύθησαν, καὶ νὰ γίνεται ἱερὸν κάλυμμα, ἐκπλυνόμενον ἐν τῷ τόπῳ

ἐκεῖνῳ ἐν ᾧ καὶ τὰ ἅγια Ποτήρια πλύνονται. Ὁ δὲ ταῦτα ἐκχύσας ἱερεὺς, προηγουμένως μὲν νὰ ἐξομολογήται τὸ ἀμάρτημα εἰς Ἀρχιερέα, καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν καὶ ἀπροσεξίαν τοῦ τοῦτο ἠκολούθησε, νὰ κανονίζεται ἱκανῶς καὶ νὰ ἀργίκεται πρὸς καιρὸν ἔξω μόνον ἂν ᾖ ἀνάγκη καὶ χρεῖα ἱερέως ἐν τῇ τόπῳ ἐκεῖνῳ· τότε γὰρ οὐκ ἀργίκεται, ἀλλ' ἐπιτιμᾶται διὰ νηστείας, προσευχῆς καὶ μετανουῶν. Ὁ δὲ Βαλσαμῖδον λέγει, ἀποκρίσ. κ'. κατὰ τὰ χειρόγραφα, ἐν δὲ ταῖς ἐκδομέναις αὐτοῦ ἀποκρίσει τοῦτο οὐχ εἴρηται, ὅτι ἂν χυθοῦν τὰ ἅγια πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ, διὰ μετρίου ἐπιτιμίου τὸ πρᾶγμα θέλει ἰατρευθῆ. Ἐὰν δὲ χυθοῦν μετὰ τὴν μετουσίωσιν, εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν τοῦ ἱερέως, μὲ βαρύτερον ἐπιτίμιον νὰ κανονίζεται οὗτος, καὶ μὲ ἀργίαν τῆς ἱερωσύνης του, εἰ δὲ ἀπὸ δαιμονικὴν συνεργίαν, ἐλαφρότερα νὰ ἐπιτιμᾶται μὲ κανονικὸν ἐπιτίμιον τὸ τοῦτου στανικὸν ἀμάρτημα, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὁ διάβολος ὅτι μὲ τὴν μέθοδον αὐτὴν καὶ συνεργίαν κερδαίνει τὸ νὰ μὴ ἱεουργῇ ἀπαύστως ὁ ἱερεὺς, ἦτοι διὰ νὰ μὴ εὐρίσκη ἀφορμὴν νὰ ἐμποδίξῃ τὸν ἱερέα ἀπὸ τῆς συνεχῆς λειτουργεῖν. Αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀπαραλλάκτως λέγει καὶ ὁ Κίτρος ἀποκρίσ. ια'. ἐν χειρογράφοις σιωζομένη. Μανουὴλ δὲ ὁ Χαριτόπουλος Κωνσταντινουπόλεως, διὰ συνοδικῆς διαγνώσεως ἐδιήρτισεν ὅτι, ἐὰν οἱ προηγιασμένοι ἄρτοι φαγωθῶν ἀπὸ γάτους, ἢ ποντικούς, νὰ ἐπιτιμῶνται οἱ ἱερεῖς διατὶ δὲν εἶχον αὐτοὺς εἰς φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν, σελ. 211. τῆς Γιοῦρ Γραικορ. Ὅσοι δὲ ἱερεῖς λειτουργοῦν εἰς παρεκκλησία, πρέπει νὰ προσέχουν μεγάλως διὰ νὰ μὴ ἀρπάσῃ κανένα ποντικὸν τὸν προσκομισθέντα ἄρτον ἀπὸ τὸ ἅγιον Δισκάριον. Ὅθεν καὶ καλὰ πρέπει νὰ τυλίγουν τὸ Δισκάριον μὲ τὸ κάλυμμα, καὶ ὑπηρέτην πρέπει νὰ ἔχουν εἰς τὸ νὰ θεωρῇ τὴν ἁγίαν πρόθεσιν, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὴν προσίχουν, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀπροσεξίαν τους φαγῶθῃ ὁ Θεῖος ἄρτος, καὶ ἀκολούθως διὰ τοῦτο ἐπιτιμηθῶν. Ἐἰ δὲ τύχοι καὶ μουχλιάσουν τὰ ἅγια δῶρα (κατὰ τὰ συμβεβηκότα δηλ. μόνον τοῦ ἄρτου, καὶ τὴν ἐνοῦσαν τοῖς συμβεβηκόσι νοτίδα, κατὰ τὸν Κορέσιον), δὲν πρέπει νὰ τὰ καίῃ, ἢ νὰ τὰ ρίχνῃ ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ χωνευτήριον, ἀλλὰ νὰ τὰ ξηραίνῃ πρῶτον εἰς πυρὰν ἀνθρώκων πυρὸς, μὲ ἐπιτηδειότητα, ὡς λέγει τοῦτο ὁ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος, ἔπειτα νὰ τὰ κατασκευάζῃ μὲ γλυκὸ κρασί, καὶ νὰ τὰ τρώγῃ, καθὼς φρονίμως συμβουλεύουσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἔμπειροι καὶ διακριτικοί. Ὅμως, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῇ τὸ τοιοῦτον μουχλιάσιμα, πρέπει οἱ ἱερεῖς νὰ ἀφίνουν τὸν ἅγιον ἄρτον νὰ ἀερίζεται ἱκανῶς, ὥς οὐ νὰ ξηρανθῇ ἢ τῶν συμβεβηκότων νοτίς. Ἡ καλλίτερα, ὡς ἄλλοι διακριτικώτεροι λέγουσι, πρέπει οἱ ἱερεῖς ἀσφαλέστερα καὶ εὐκολώτερα νὰ ξηραίνουσι τὸν ἅγιον ἄρτον εἰς πυρὰν ἀνθρώκων πυρὸς καιομένων μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα, καὶ οὕτω νὰ τὸν φυλάττουσι. Λέγει δὲ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (ἀποκρ. πγ'.) ὅτι ἂν τύχη νὰ λησιμονήσῃ ὁ ἱερεὺς νὰ κάμῃ ἔνωσιν, καὶ σκεπᾶσῃ ἄδειον τὸ Ποτήριον, ἐν τῇ μεγάλῃ δὲ εἰσόδῳ καταλάβῃ τοῦτο, εὐθὺς ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν νὰ κάμνῃ ἔνωσιν, καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως, καὶ οὕτω νὰ τελειοῖ τὴν λειτουργίαν. Ἐἰ δὲ τὸ καταλάβῃ ὅταν ἔχῃ νὰ μεταλάβῃ, πρέπει νὰ κάμνῃ ἔνωσιν, καὶ νὰ λέγῃ τὴν εὐχὴν τῆς Προθέσεως, καὶ νὰ εἰπῇ ἐξ ἀρχῆς τὰς ἀπὸ τὴν μεγάλην εἴσοδον εὐχὰς, καὶ εἰς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ σφραγίσῃ τὸ Ποτήριον, καὶ τὰ ἐξῆς νὰ ποιῇ, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ.

(1) Σημειώσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι εἶναι δεκτὴ ἡ

λοιπόν Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς εἰς τὴν Θεῖαν ἱερουργίαν δὲν σμίγει νερὸν μὲ κρασί, κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ἃς καθαίρεται. Ἐπειδὴ μὲ τοῦτο, ἀτελὲς κάμνει τὸ μυστήριον τῆς Θεῖας εὐχαριστίας, καὶ ἀνατρέπει τὰ παραδεδομένα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΔΓ'.

Ἐπειδήπερ ἔγνωμεν ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ, μόνους ἐν κλήρῳ, τοὺς ἐκ γένους ἱερατικοῦ καταλέγεσθαι, Ἰουδαίκοις ἔθεσιν ἐπομένων, τῶν τοῦτο πράττειν ἐπιχειρούντων, τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ μὴ ἀποχειρομένους, Ἱεροψάλτας, καὶ Ἀναγνώστας τοῦ Θεοῦ ναοῦ καθίστασθαι, συνειδόμεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν, μὴ ἐξεῖναι τοῖς εἰς κλῆρον βουλομένοις προάγειν τινὰς, εἰς τὸ γένος ἀποβλέπειν τοῦ προχειριζομένου. Ἀλλὰ δοκιμάζοντες, εἰ ἄξιοι εἴεν κατὰ τοὺς τεθέντας ἐν τοῖς ἱεροῖς Κανόσιν ὅρους, ἐν κλήρῳ καταλεγῆναι, τούτους ἐκκλησιαστικούς προχειρίζεσθαι, εἴτε ἐκ προγόνων γεγονόσιν ἱερέων, εἴτε καὶ μὴ. Ἀλλὰ μηδέ τινα τῶν ἀπάντων συγχωρεῖν, ἐπ' ἄμβωνος, κατὰ τὴν τῶν ἐν κλήρῳ καταλεγόμενων τάξιν, τοὺς θεῖους τῷ λαῷ λόγους ὑποφωνεῖν. Εἰ μήτι ἂν ἱερατικῆ κουρᾷ χρῆσθῆται ὁ τοιοῦτος, καὶ τὴν εὐλογίαν ὑπὸ τοῦ οικείου ποιμένος κανονικῶς ὑποδέξηται. Εἰ δέ τις φωραθῆι παρὰ τὰ προγεγραμμένα ποιῶν, ἀφορίζεσθω.

Ἀποστ. οζ'. τῆς ζ'. ιδ'. τῆς Λαοδ. κγ'. τῆς Καρθ. κβ'.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τοὺς ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ εὕρισκομένους διορθοῖ, οἵτινες ὄχι μόνον Κληρικούς ἔκαμναν μόνους ἐκείνους ὅπου ἐκατάγοντο ἀπὸ γένος ἱερατικόν, ἀκολουθοῦντες εἰς τὴν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἔκαμναν ἱερεῖς τοὺς ἀπὸ μόνῃν καταγομένους τοῦ Λευὶ τὴν φυλὴν, ἀλλὰ καὶ Ψάλτας καὶ Ἀναγνώστας ἐκατάσταιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς χειροθεσίαν Ἀρχιερέως, διοριζόμενοι, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἀποβλέπουσιν ἂν ἦναι ἀπὸ γένος ἱερατικόν ὁ μέλλον χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ νὰ τὸν δοκιμάζουσιν ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἦναι ἄξιός διὰ νὰ κληρωθῆ. Καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι νὰ μὴ ἀφίνουσιν κἀνένα νὰ ἀναγινώσκη ἐπάνω εἰς τὸν ἄμβωνά τὰ θεῖα λόγια εἰς τὸν λαόν (1), ἂν πρῶτον δὲν λάβῃ ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα Ἀναγνώστου σφραγίδα Κανονικὴν. Ὅποιος δὲ παρὰ ταῦτα ποιῆσῃ νὰ ἀφορίζεται.

Σ υ μ φ ω ν ε ἰ α.

«Καὶ ὁ δ'. δὲ τῆς ζ'. ἐμποδίζει χωρὶς χειροθεσίαν Ἐπισκόπου νὰ μὴ ἀναγινώσκη τινὰς ἐπ' ἄμβωνος, κἄν καὶ Μοναχὸς ᾖ. Ὁ δὲ κβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐμποδίζει τὸ νὰ προσκυνοῦσιν οἱ Ἀναγνώσται μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὸν λαόν. Ὁ δὲ κγ'. τῆς ἐν Λαοδικ. λέγει νὰ μὴ φοροῦν Ὁράριον οἱ Ἀναγνώσται, ὅταν ἀναγινώσκουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οζ'. Ἀποστολικόν».

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Καὶ τοῦτο δὲ τοῦ ἱερατικοῦ Κανόνος σαφῶς διαγορεύοντος, ὡς τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φατρίας ἐγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Καὶ ἡμεῖς παραφυλάττειν σπουδάζομεν, ὥστε εἴ τινες Κληρικοί, ἢ Μοναχοὶ εὐρεθῆεν, ἢ συνωμνύμενοι ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες Ἐπισκόπων ἢ συγκληρικῶν, ἐκπιπέτωσαν πάντῃ τοῦ οικείου βαθμοῦ.

Ἀποστ. λα'. τῆς δ'. ιη'. τῆς α'. καὶ θ'. ιγ'. ιδ'. ιε'. τῆς Ἀντιοχ. ε'. τῆς Καρθ. ι. ξβ'.

τοῦ Ἀδελφοθέου λειτουργία, ἣτις πάλαι μὲν ἐτελεῖτο ἐν Παλαστίνῃ, τῶρα δὲ ἠπράκτησε, καὶ εἰς μερικοὺς μόνον τόπους, καὶ μερικαῖς φοραῖς ἐπιτελεῖται. Ὁ δὲ Βαλσαμών, καὶ Οἰκουμένην Σύνοδον βλέπων δεχομένην αὐτήν, λέγει ὁμως ἐν τῇ α'. ἐρωτήσῃ Μάρκου Ἀλεξανδρείας, ὅτι δὲν εἶναι δεκτὴ, ἴσως διατὶ εἰς μερικὰ φαίνεται νὰ ἦναι νενοθευμένη. Τὸ γὰρ ἐπὶ σοὶ χαίρει, ὅπου λέγει νὰ ψάλλεται μετὰ τὸ, Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ἀχράντου, δὲν ἦτο παλαιόν, ἀλλὰ ὑστερινόν, καὶ ὅρα τὴν κατήχησιν. Ἀλλὰ καὶ Ἐμμανουὴλ ὁ Μαλαξὸς εἰς τὸ σκ'. κεφάλαιον τοῦ νομοκάνονος ἱστορεῖ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐμεταχειρίσθη τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου ἕως τοὺς καιροὺς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

ναγνώστης ὑπανεγίνωσκεν εἰς τὸν λαόν ἐφ' ὕψηλῳ τόπου ἐν τῷ μέσῳ ἑστῶς, τὰ δὲ Εὐαγγέλια, ὁ διάκονος ἢ ὁ πρεσβύτερος, κατὰ δὲ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὡς λέγουσιν τινες, καὶ τὰ Εὐαγγέλια φαίνεται νὰ λέγη γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ κατὰ Ἰουλιανοῦ στηλιτευτικῷ α'. τί δὲ, οὐκ ἔμελλε ταῦτα (τὰ εὐαγγελικά δηλ. ἐντάλματα) γινώσκειν ἀκριβῶς, ὁ τῶν θεῶν ὑπανεγνώστης ποτὲ λογίων, καὶ τῆς τοῦ μεγάλου βήματος ἡξιωμένος τιμῆς, ὁ Ἰουλιανὸς δηλαδὴ. Ἀλλ' ἴσως θεῖα λόγια, ἃ ἐκεῖνος ὑπανεγίνωσκεν, ἦσαν καὶ ἄλλαι Γραφαί, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰ Εὐαγγέλια, τὰ ὅποια λέγει μὲν ὁ ἅγιος ὅτι ἐγίνωσκεν, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτι ὑπανεγίνωσκε, κἄν ἢ σύμφρασις τοῦ λόγου οὕτω δίδωσιν νοεῖν. Ἡ τοῦτο οὕτω λέγει ὁ Θεολόγος, καὶ καθ' ὅτι ἐν τοῖς ἀναγνώσμασιν, ἃ ποιοῦσιν οἱ ἀναγνώσται ἐπ' Ἐκκλησίας, καὶ πολλὰ ρητὰ τοῦ Εὐαγγελίου παρενεσπαρμένα εὕρισκονται.

(1) Σημειῶσαι ὅτι, κατὰ μὲν τὸ β'. βιβλ. κεφ. νζ'. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, τὰ ἄλλα λόγια τῶν Θεῶν Γραφῶν ὁ Ἀ-

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι ὁ ἴδιος ἢ τῆς δ'. καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ, ὅρα δὲ καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ λά. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

Ἀποστ. μ. τῆς δ'. κβ'. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. τῆς Καρθαγ. λ'. πθ'. Ἐπιτομή. Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἀπάντων Μητροπολιτῶν, τελευτῶντος Ἐπισκόπου τελοῦντος ὑπὸ τὸν κατ' αὐτὸν θρόνον, τὰ αὐτοῦ πράγματα, ἢ τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας ἀφαιρεῖσθαι, ἢ σφετερίζεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ παραφυλακὴν ἔστωσαν τοῦ Κλήρου τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ὁ τελευτήσας ἐτύχχανε πρόεδρος, μέχρι τῆς ἐτέρου Ἐπισκόπου προαγωγῆς, ἐκτὸς εἰ μὴ Κληρικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπελείφθησαν. Τηνικαῦτα γὰρ ὁ Μητροπολίτης ταῦτα παραφυλάξει ἀμειώτα, τῷ χειροτονησομένῳ Ἐπισκόπῳ πάντα ἀποδιδούς.

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀδεια εἰς κανένα Μητροπολίτην, δταν ἀποθάνῃ κανένας Ἐπίσκοπός του, νὰ διαρκάζῃ καὶ νὰ οἰκαιοποιῆται τὰ πράγματα, ἢ τὰ ἐκείνου, ἢ τὰ τῆς Ἐπισκοπῆς του, ἀλλὰ ταῦτα νὰ ἔχουν εἰς φύλαξιν οἱ Κληρικοὶ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἕως οὗ γένη ἄλλος Ἐπίσκοπος. Εἰ δὲ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν ἐκείνην, τυχὸν, δὲν ἔμειναν Κληρικοὶ, τότε ὁ Μητροπολίτης νὰ φυλάττῃ ταῦτα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ἕως οὗ νὰ τὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπον. Ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'.

Ἀποστ. λδ'. τῆς β'. γ'. τῆς δ'. κη'. Ἐπιτομή. Ἄνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήτηκοντα ἀγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ Βασιλίδι πόλει συνεληθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων Μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον, ὁ τῆς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνακαινίζει (1) τὸν γ'. Κανόνα τῆς Οἰκουμενικῆς β'. καὶ τὸν κη. τῆς δ'. τοὺς διαλαμβάνοντας διὰ τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια, ὀρίζων, ὅτι αὐτὸς νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἴσα, καὶ τὰ αὐτὰ προνόμια μετ' ὃν τῆς Ρώμης, καὶ νὰ μεγαλύνεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, παρομοίως καθὼς καὶ ἐκεῖνος, δεύτερος μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχων κατὰ μὴν τὴν τάξιν, τρίτος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας, τέταρτος ὁ Ἀντιοχείας, καὶ πέμπτος ὁ Ἱεροσολύμων, κατὰ μὴν τὴν τάξιν τῆς προαριθμήσεως, καὶ ὑπαριθμήσεως ταύτης νοουμένης καὶ λεγομένης. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, καὶ τὸν ε'. τῆς α. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν, ἐν ἧ περι τῶν ε. Πατριαρχῶν ἀναφέρομεν.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ'.

Ἀποστ. λς'. τῆς Ἀγκλ. ιη'. τῆς Ἀντιοχ. ις'. ιη'. Ἐπιτομή. Ἐπειδὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς βαρβαρικά γεγόνασιν ἔφοδοι, καὶ πλείσται πόλεις ἐν τεύθεν ὑποχείριοι τοῖς ἀνόμοις κατέστησαν, ὡς ἐντεῦθεν μὴ δυνηθῆναι τὸν τῆς τοιαύτης πόλεως Πρόεδρον μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροτονίαν, τὸν οἰκεῖον θρόνον καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ ἱερατικῇ καταστάσει ἐνιδρυθῆναι, καὶ οὕτω κατὰ τὸ κρατῆσαν ἔθος τὰς χειροτονίας, καὶ πάντα, ἃ τῷ Ἐπισκόπῳ ἀνήκει, πράττειν τε καὶ μεταχειρίζεσθαι ἡμεῖς τὸ τίμιον, καὶ σεβάσιμον τῇ ἱερωσύνῃ φυλάττοντες, καὶ μηδαμῶς πρὸς λύμην τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων, τὴν ἐθνικὴν ἐπήρειαν ἐνεργεῖσθαι

(1) Τὰ προνόμια τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μετ' ὃν νὰ ᾖναι ἐπιφθονα, ἀθετήθησαν ἀπὸ πολλοὺς κατὰ καιροὺς. Μετ' ὃν νὰ ᾖναι δὲ καὶ καγονικά, ἀνεκαινίσθησαν ἀπὸ πολλοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς. Οἷον ἔταξεν ὁ Διόσκορος πέμπτον τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν γ'. τῆς β'. Κανόνα ἠθέτησεν. Ἄλλ' ἀνεκαίνισε πάλιν αὐτὸν ἢ δ'. Βασιλίσκου δὲ τοῦ τυράννου ἀθετήσαντος αὐτὰ μετὰ Χρυσοβούλλου (εἰ καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ ἴδιος ἐδιώρθωσεν αὐτὰ μετὰ ἀνεγγύκλια γράμματα), ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνε-

καίνισε ταῦτα. Μετὰ ταῦτα δὲ τοῦ τυράννου Φωκά πρωτεῖον δόντος εἰς τὸν Ρώμης (ὅπερ εἰ καὶ Ἡράκλειος ἀνέτρεψεν), ἡ παροῦσα ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ἀξίωμα ἔχουσα Συνόδου Οἰκουμενικῆς, ἀνεκαίνισε πάλιν αὐτὰ. Ὅθεν οὐχ ἡμαρτεν, ὡς φλυαροῦσιν ὑπὸ τοῦ φθόνου οἱ Παπισταί, τοῦτο ποιήσασα. Οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ ταῖς πρὸ αὐτῆς Συνοδοῖς ἀκολουθοῦσα, τοῦτο ἐποίησεν. Ὅρα περὶ τῶν προνομίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν τόμ. τῆς Καταλλαγ. Κεφ. ιθ'. σελ. 29, ὅπου, ἀντὶ τοῦ Ἰουστινιανὸς ἔχει ὁ Ζήνων.

βουλόμενοι τοῖς οὕτω χειροτονηθεῖσι, καὶ διὰ τὴν προκειμένην αἰτίαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν μὴ ἐγκατασταῖσι θρόνοις, τὸ ἀπροκριμάτιστον τηρεῖσθαι συνεωράκαμεν, ὥστε καὶ χειροτονίας Κληρικῶν διαφόρων κανονικῶς ποιεῖν, καὶ τῆς τῆς προεδρίας αὐθεντία κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον κεχρῆσθαι, καὶ βεβαίαν, καὶ νενομισμένην εἶναι πᾶσαν ὑπ' αὐτῶν προϊούσαν διοίκησιν. Οὐ γάρ, ὑπὸ τοῦ τῆς ἀνάγκης καιροῦ, καὶ τῆς ἀκρίβειας περιγραφείσης, ὁ τῆς οἰκονομίας ὅρος περιορισθήσεται.

Ἔ ρ μ η ν ε ἰ α.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ἐπειδὴ μερικοὶ Ἀρχιερεῖς ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς θρόνους καὶ ἐπαρχίας των (1) μὲ τὸ νὰ αἰχμαλωτίσθησαν αὐτοὶ ἀπὸ βαρβάρων ἐπιδρομῶν, διὰ τοῦτο ἡμεῖς φυλάττοντες τὸ σέβας, καὶ τὴν τιμὴν εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ μὴ στέργοντες, ὅτι ἡ τῶν βαρβάρων αἰχμαλωσία νὰ προξενῇ ἐμπόδιον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, ὀρίζομεν, ὥστε, οἱ οὕτω χειροτονηθέντες, καὶ διὰ τὴν ἀφορμὴν, καὶ φόβον τῶν βαρβάρων μὴ δυνηθέντες νὰ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἀπροκριματικῶς νὰ κάμνουν χειροτονίας διαφόρων Κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας των, καὶ μακρὰν ὄντες αὐτῆς (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ις'. τῆς ἐν Ἀντιοχ.) ὡς οἱ Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ νὰ ἔχουσι τὴν τιμὴν καὶ αὐθεντίαν τῆς προεδρίας, κατὰ τὸν ἴδιον ὅρον, δηλ. καθὼς ὠρίσθη νὰ ᾔηται ἡ ἐπαρχία αὐτῶν. πρώτη, θετέον, ἢ δευτέρα, ἢ τρίτη, καὶ καθεξῆς, καὶ ὅσα ἤθελαν ἐνεργήσουν μὲ ἀρχιερατικὸν δίκαιον, ἢτοι ὡς Ἀρχιερεῖς, νὰ ᾔηται βέβαια καὶ νόμιμα (2). Διότι ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀκρίβεια, ἤγουν τὸ νὰ ὑπάγωσιν αὐτοὶ εἰς τὸν θρόνον των, καὶ νὰ ἐνεργῶσι τὰ τοιαῦτα, ἤλκτωθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ καὶ τῶν βαρβάρων, ὅμως δὲν θέλει ἐλαττωθῆ ἀπὸ αὐτὴν καὶ ὁ ὅρος τῆς οἰκονομίας, δηλ. καὶ τὸ νὰ ἐνεργῶσι ταῦτα εἰς τὸν αὐτὸν θρόνον τους, καὶ μακρὰν ὄντες αὐτοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΔΗ'.

Τὸν ἐκ τῶν Πατέρων ἡμῶν τεθέντα Κανόνα, καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν τὸν οὕτω δια- || Τῆς δ'. ις'. γορεύοντα· εἴ τις ἐκ Βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὐθις καινισθῆι, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω.

(Ὁ παρῶν Κανῶν εἶναι ὁ ἴδιος ις'. τῆς δ'. καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν ἐκεῖ).

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου, ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ, ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν, διὰ τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους, διὰ τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος νήσου, προνοία τοῦ Φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλογρίστου, καὶ εὐσεβοῦς ἡμῶν Βασιλέως, συνορῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων Θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια, ὥστε τὴν νεῶν Ἰουστινιανούπολιν τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ καθιστάμενον θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον, πάντων προεδρεύειν τῶν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Τὰ γὰρ ἐν ἐκάστη Ἐκκλησίᾳ ἔθνη καὶ οἱ Θεοφόροι ἡμῶν Πατέρες παραφυλάττεσθαι διεγνώκασι, τοῦ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως Ἐπισκόπου ὑποκειμένου τῷ προέδρῳ τῆς εἰρημένης Ἰουστινιανουπόλεως, μιμήσει τῶν λοιπῶν ἀπάντων Ἐπισκόπων, τῶν ὑπὸ τὸν

Ἀποστ. λδ' τῆς δ'. ζ'. τῆς θ'. θ'. γ'. τῆς γ'. ἢ τῆς δ'. κη'. τῆς ς'. λς'. τῆς Ἀντιοχ. θ'.

(1) Θρόνος λέγεται ὄχι ἡ παροικία ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐκείνη ὅπου εἶναι πεπολισμένη ἀπὸ χριστιανούς καὶ Κληρικούς. Ὅθεν ἐκεῖνοι ὅπου χειροτονοῦνται εἰς ὄνομά τινων πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ Χριστιανούς καὶ Κληρικούς εἶναι ἔρημοι, αὐτοὶ ὡς μηδενὸς πληρώματος πιστῶν καὶ Κληρικῶν προϊστάμενοι, ἀπὸ τοῦς ἀπολύτως χειροτονοούμενους εἶναι, κατὰ τὴν παπιστικὴν εἰδωλοποιαν τῶν τῆς ἀνατολῆς Πατριαρχῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι παρὰ Κανόνα κατὰ τὸν ς'. τῆς δ'. Διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι δὲν πρέπει νὰ τιμῶνται μὲ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐπισκόπου. Τὸ τέλος γὰρ τῶν τοιοῦτων δὲν εἶναι ἡ προστασία τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία καὶ φιλοκέρδεια, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς Ἐπιστολῆς τῆς γ'. Συνόδου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμὸν λέγει, ὅτι προσταγὴ ἐγένετο Ἀλεξίου τοῦ Βασιλέως νὰ ψηφίζωνται Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς Ἀνατολικὰς ἐκκλησίας, καὶ οὐ δύνανται νὰ ὑπάγουν ἐκεῖ διὰ τὰς τῶν ἐθνικῶν ἐπιδρομὰς, ρητίον, ὅτι δὲν λέγει νὰ χειροτονοῦνται

εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ὅπου εἶναι ἔρημοι πιστῶν καὶ Κληρικῶν, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνους ὅπου ἔχουν μὲν καὶ χριστιανούς καὶ Κληρικούς, κατεχομένους δὲ ὅμως ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἐθνικούς, ὡς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Συνόδου διορίζει. Ἀνακόλουθον γὰρ ἐστὶν ὁ ποιμὴν νὰ ᾔηται χωρὶς ποιμνίου, καὶ Ἐπίσκοπος χωρὶς Ἐπισκοπῆς.

(2) Σημειῶσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς οὗτοι τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀπὸ τοῦς βαρβάρους θρόνων δὲν δύνανται νὰ ὑπάγουν εἰς αὐτοὺς, ἵνα μὴ ἐμβάλωσι τὸν ἑαυτῶν εἰς προῦπτους καὶ φανεροὺς κινδύνους, ὅπερ πειράζειν ἐστὶ τὸν Θεὸν κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. κς'. πρὸς Ἑβρ.), μ' ὅλον τοῦτο καὶ μακρὰν ἱστάμενοι πρέπει μὲ ἐπιστολάς, ἢ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους νὰ ἐπιστηρίζωσι τὸ ποιμνιον αὐτῶν, ἕως οὗ νὰ ἀναχωρήσουν οἱ βάρβαροι.

λεχθέντα Θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην, ὑφ' οὗ, χρείας καλούσης, καὶ ὁ τῆς αὐτῆς Κυζικηνῶν πόλεως Ἐπίσκοπος χειροτονηθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ β', ὁ Κύπρου Ἀρχιεπίσκοπος Ἰωάννης ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του μαζὴ μὲ τὸν λαὸν του, ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλησπόντου, (Ἑλλησποντος δὲ εἶναι, κατὰ μὲν τὸν Βαλσαμῶνα, τὰ ἀνατολικά ὄρια, τὰ ἀπὸ τὴν Ἀβυδον, ἤτοι τὸ ἀνατολικὸν Κάστρον ἀπὸ τὰ ἔξω, ἕως τῆς Θράκης ἐκτεινόμενα, κατὰ δὲ τὸν Χρυσάνθον, ὁ ἀπὸ τῆς Γενέδου μέχρι Καλλιπόλεως ἐκτεινόμενος πορθμῶς) τόσον διὰ τὰς τῶν Βαρβάρων ἐπιδρομὰς, ὅσον καὶ διατὶ ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, προνοίᾳ Θεοῦ, καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Βασιλέως, ὑπετάγη εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Βασιλείαν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ σώζωνται ὁλόκληρα τὰ εἰς τὸν Κύπρου χαρισθέντα προνόμια ἀπὸ τὸν τῆς γ' Συνόδου ἡ. Κανόνα, καὶ ἡ νέα Ἰουστινιανούπολις αὕτη νὰ ἔχη τὸ δίκαιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (δηλ. νὰ ᾔηται καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος ὡςπερ ἐκεῖνη, ἢ, καθὼς ἡ Ἀσιανή, Ποντικὴ, καὶ Θρακικὴ ὑπετάγη εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς εἴπομεν Καν. κη. τῆς δ', οὕτω καὶ εἰς τὴν Κύπρον ἢ Ἑλλησπόντιος ἐπαρχία), καὶ νὰ χειροτονῆται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του Ἐπισκόπους, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Ὡστε, ὁ τῆς Κυζίκου πόλεως Μητροπολίτης νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτὸν, καθὼς καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κύπρῳ Ἐπίσκοποι, καὶ χρείας καλούσης, νὰ χειροτονῆται ἀπὸ αὐτὸν (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἡ. τῆς τρίτης Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Τῆς α' θ'. τῆς δ' ιε'. τῆς ε' ιδ'. Καρθ. ς'. κα' ρλε'. Βασιλ. ιη'. κδ'. Ἐπειδὴ τῷ Θεῷ κολλᾶσθαι διὰ τῆς ἐκ τῶν τοῦ βίου θορύβων ἀναχωρήσεως, λίαν ἐστί σωτήριον, χρὴ μὴ ἀνεξετάστως ἡμᾶς παρὰ τὸν καιρὸν τοὺς τὸν μονήρη βίον αἰρουμένους προτίεσθαι, ἀλλὰ τὸν παραδοθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν Πατέρων καὶ ἐν αὐτοῖς φυλάττειν ὄρον, ὥστε τὴν ὁμολογίαν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τότε προσίεσθαι δεῖ, ὡς ἤδη βεβαίαν, καὶ ἀπὸ γνώμης καὶ κρίτεως γινομένην, μετὰ τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν. Ἐστω τοίνυν ὁ μέλλων τὸν μοναχικὸν ὑπέρχεσθαι ζυγὸν, οὐχ ἦττον, ἢ δεκαετῆς, ἐν τῷ προέδρῳ κειμένης καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ δοκιμασίας, εἰ τὸν χρόνον αὐτῷ αὐξηθῆναι λυσιτελέστερον ἡγεῖται, πρὸς τὴν ἐν τῷ μονήρει βίῳ εἰσαγωγὴν καὶ κατάστασιν. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς, ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ Κανόσι, τὴν ἐκουσίως ἑαυτὴν προσάγουσαν τῷ Θεῷ καὶ τὴν παρθενίαν ἀσπαζομένην, τὸν ἑπτακεδέκατον διανύουσαν χρόνον, τῷ τῶν Παρθένων τάγματι ἀριθμεῖσθαι νομοθετεῖ· ἀλλ' οὖν τῷ περὶ τῶν χηρῶν τε καὶ Διακονισσῶν παραδείγματι κατὰκολουθήσαντες, εἰς τὸν εἰρημένον χρόνον ἀναλόγως τοὺς τὸν μονήρη βίον ἐλομένους περιεστήσαμεν. Ἐν γὰρ τῷ Θεῷ Ἀποστόλῳ γέγραπται, ἐξήκοντα ἐτῶν τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι χήραν. [α'. Τιμοθ. ε'. 9.] Οἱ δὲ ἱεροὶ Κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν Διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδεδώκασι, τὴν Ἐκκλησίαν χάριτι θείᾳ κραταιοτέραν γενομένην, καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω βαίνουσιν ἑωρακότες, καὶ τὸ τῶν πιστῶν πρὸς τὴν τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν πάγιόν τε καὶ ἀσφαλές, ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἄριστα κατανοήσαντες ἀρτίως διωρισάμεθα, τὴν εὐλογίαν τῆς χάριτος τῷ μέλλοντι τῶν κατὰ Θεὸν ἀγώνων ἐνάρχεσθαι, ὡςπερ τινὰ σφραγίδα ταχέως ἐνσημαινόμενοι, ἐντεῦθεν αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ ἐπιπολὺ ὀκνεῖν, καὶ ἀναδύεσθαι προσβιβάζοντες, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ παρορμῶντες ἐκλογὴν καὶ κατάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ θέλουν νὰ γένουν Μοναχοὶ ἢ Μονάστρια, δὲν πρέπει, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, νὰ δέχωνται ἀνεξετάστως, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν πρέποντα καιρὸν καὶ ὄρον, τὸν παραδοθέντα ἀπὸ τοὺς θείους Πατέρας, (καὶ μάλιστα τὸν μέγαν Βασιλεῖον), ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ δέχεται ἡ ὁμολογία καὶ ὑπόσχεσις ὁποῦ δώσουσι οἱ τοιοῦτοι πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς βεβαία καὶ ἀπὸ γνώμης ἐδικῆς τῶν γινομένων, ἀφ' οὗ τελειωθῇ ἡ κρίσις τοῦ λογικοῦ αὐτῶν (2), καθὼς ἐν τῷ ιη'. Κανόνι λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς, καὶ μάλιστα ἐν τῷ ιε'. κατὰ πλάτ. ὄριμ αὐτοῦ. Λοι-

(1) Ἐπειδὴ ὁ δ'. Ἰουστινιανός, ὁ Ρινόμητος, αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν παρούσαν ς'. συναθροίσας Σύνοδον, καὶ τὴν Κύπρον τῆς δουλείας ἐλευθερώσας, καὶ νέαν Ἰουστινιανούπολιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ταύτην καλέσας, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου διὰ τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα φιλοτιμίαν καὶ χάριν, ὑπέταξαν τὴν Ἑλλησπόντον ἐπαρχίαν εἰς τὸν Κύπρου· λέγει δὲ ὁ Ζωναράς, ὅτι ἂν μὲν ποτε ὑπετάσσεται ὁ Κυζίκου εἰς τὸν Κύπρου, τοῦτο οὐ γινώσκει, ὅτι δὲ τώρα οὐχ ὑποτάσσεται, γινώσκει καλῶς. Ὁ δὲ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Κύπρος ἠλευθερώθη ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, καὶ ἐγύρισεν ὁ Κύπρου εἰς τὸν θρόνον του, ἐγύρισαν πάλιν καὶ αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλησπόντου εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως.

(2) Ἄς μὴ παραξενεύεται τινὰς βλέπωντας, τὸν μὲν Μέγαν

Βασιλεῖον ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος νὰ λέγη ἐν τῷ ιη'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι ἡ συμπλήρωσις καὶ διάκρισις τοῦ λογικοῦ γίνεται εἰς τὰς παρθένους ὑπὲρ τοὺς δεκαεξί, ἢ δεκαεπτὰ χρόνους τῆς ἡλικίας τῶν, τὴν δὲ παρούσαν Σύνοδον ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ λέγη ἐν τῷ ἀνά χειρας Κανόνι, ὅτι γίνεται εἰς τοὺς δέκα χρόνους τῆς ἡλικίας. Ἐπειδὴ ἡ τοῦ λογικοῦ τοιαύτη τελείωσις, εἰς ἄλλους μὲν γίνεται ὀλιγορῶτερα, εἰς ἄλλους δὲ βραδύτερα. Διότι ἄλλοι μὲν ὄντες φύσεως δευτέρως καὶ λεπτοτέρως, ταχύτερα λαμβάνουσι καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς Τιμόθεος ἐν τῷ ιη'. Κανόνι λέγει, ὅτι ἄλλων μὲν τὰ ἀμαρτήματα κρῖνονται παρὰ Θεοῦ ἀπὸ τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας τῶν, ἄλλων δὲ, ἀπὸ περισσοτέρους χρόνους. Εἰ δὲ παρὰ Θεοῦ τὰ ἀπὸ τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας ἀμαρ-

πὸν ὁ μέλλων γενέσθαι Μοναχὸς, ὡς μὴ ἦναι ὀλιγώτερον ἀπὸ δέκα χρόνων, πλὴν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως ὡς εὐρίσκεται νὰ κάμνη τὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀξάνη εἰς αὐτὸν (ἀναλόγως δηλ. μὲ τὴν ἐκ φύσεως γνῶσιν αὐτοῦ) τοὺς χρόνους, ἂν τὸ στοχασθῆ συμπεριώτερον. Διότι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς εἰς τὸν προρηθέντα Κανόνα αὐτοῦ διορίζη νὰ συναριθμηταὶ εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων ἢ ὑπὲρ τοὺς δεκαεξί, ἢ δεκαεπτὰ χρόνους οὕσα παρθένοι, ἀλλὰ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες εἰς τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν τοὺς δεκαεξί καὶ δεκαεπτὰ χρόνους τοῦ Βασιλείου, εἰς τοὺς δέκα χρόνους ὀλιγοστεύσαμεν· διότι, ὁ μὲν Ἀπόστολος διορίζει νὰ καταλέγεται, ἢτοι νὰ συναριθμηταὶ ἡ χήρα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐξήκοντα χρόνων, οἱ δὲ Πατέρες τῆς δ'. λέγουσι νὰ χειροτονῆται Διακόνισσα χρόνων τεσσαράκοντα ἐν τῷ ιε'. Κανόνι (1),

τῆματα κρίνονται, φανερόν, ὅτι ταῦτα καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ λογικοῦ γίνονται. Λέγει γὰρ ὁ Θεὸς Βασιλεὺς (κατὰ πλάτ. βρω ιε'.) «ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν τελείωσιν τοῦ λόγου, καὶ τιμαὶ, καὶ τιμωρίαι τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ἢ τοῖς κατορθοῦσι, παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ κατὰ τὴν τῶν ἔργων ἀξίαν δίδονται.» Θέλει δὲ καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς πιστὸν πατέρα), ὅτι οἱ νέοι ἀπὸ τὴν δεκαετῆ ἡλικίαν πρέπει νὰ παλαίωσι πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν κακίαν, καὶ νὰ τιμωροῦνται διὰ τὰς ἀμαρτίας ὅπου ἤθελαν κάμει. «Ὅθεν καὶ ὁ Κίτρος Ἰωάννης ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι τὰ μὲν ἀρσενικὰ παιδιά πρέπει νὰ ἐξομολογοῦνται τὰς ἀμαρτίας των εἰς Πνευματικούς ἀπὸ τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον τῆς ἡλικίας των, τὰ δὲ θηλυκὰ ἀπὸ τὸν δωδέκατον (καὶ ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι μερικοὶ νεώτεροι διδάσκαλοι θέλουσι νὰ ἐξομολογοῦνται κατὰ τὴν παρούσαν πονηρὰν γενεάν, τὰ μὲν κοράσια ἀπὸ ἐξ χρόνων· τὰ δὲ ἀρσενικὰ ἀπὸ ὀκτώ χρόνων, εἰδὴ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν» (Ματθ. κδ'. 20.) καὶ διὰ τὸ νὰ ἐγκληται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος» (Γεν. η'. 21.) ἄλλοι δὲ πάλιν φύσεως ὄντες παχυτέρας καὶ νωθροτέρας, ἀργότερας, καὶ εἰς περισσοτέρους χρόνους τῆς ἡλικίας των τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ λαμβάνουσι διάκρισιν. «Ὅθεν, ὁ μὲν Θεὸς λέγει, ὅτι οἱ Ἰσραηλίται ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους ἐδιάκριναν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν. «Καὶ ἀργίσθη θυμῷ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὤμοσε λέγων· εἰ ὄψονται οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οἱ ἀναβάντες ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω οἱ ἐπιστάμενοι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τῷ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ» ('Αριθμ. λδ'. ια'.)· ὁ δὲ ρε'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθαγ. λέγει, ὅτι αἱ παρθένοι νὰ λαμβάνουσι τὸ σχῆμα, ὅταν ἦναι χρόνων εἰκοσιπέντε, ἔξω μόνον ἂν τύχη κάμμία ἀναγκαία περίστασις, ἀρπαγῆς, ἢ κινδύνου θανάτου. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ ρηθεὶς ιη'. τοῦ Τιμοθέου Κανὼν, κατὰ τὴν φυσικὴν γνῶσιν καὶ φρόνησιν τοῦ κάθε ἑνὸς, οὕτω καὶ ἡ τελείωσις τοῦ λογικοῦ κρίνεται, καὶ ἀκολουθῶς ἡ κρίσις τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ. Καὶ ἂν θέλωμεν νὰ εἰποῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ὅσον οἱ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος χρόνοι πρυθαίνουσι, τόσον καὶ τὰ παιδιά πονηρότερα γίνονται, καὶ ἀκολουθῶς καὶ πρὸ τῆς δεκαετίας ἀκόμη τὸ καλόν, μάλιστα δὲ τὸ κακόν, διακρίνουσι μερικά. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα ἡ παρούσα Σύνοδος, ὅχι μόνον διὰ τὴν προκοπὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν, (ὡς αὐτὴ λέγει,) ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐκ φύσεως ὀξυτέραν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισιν, (ὅπερ οὐ λέγει) ἀπὸ δεκαετοῦς ἡλικίας θέλει νὰ γίνωνται Μοναχοί, ἀκούουσα τοῦ Σολομώντος νὰ λέγη, ὅτι ἡ φρόνησις εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι πολὺ καὶ γηραλέωτης, «πολὺ δὲ ἐστὶ φρόνησις ἀνθρώποις» (Σοφ. Σολ. δ'.) καὶ τοῦ Ἐλιού παρὰ τῷ Ἰωβ· «Ὅχι οἱ πολυχρόνιοι εἰσι σοφοί, οὐδὲ οἱ γέροντες οἶδασι κρίμα, ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς, πνοὴ δὲ Παντοκράτορος ἐστὶν ἡ διδασκούμενα». ('Ἰωβ λβ'. 9—11.) Ἄλλως τε δὲ, ἐπειδὴ καὶ ἡ Σύνοδος μὲν αὕτη δὲν ἐστάθη ἕως εἰς τοὺς δέκα χρόνους, ἀλλὰ ἔδωκεν ἐξουσίαν εἰς τὸν Ἀρχιερεῖα νὰ τοὺς ἀξάνη, ἢ δὲ πρωτο-

δευτέρα διορίζει νὰ δοκιμάζουσι τρεῖς χρόνους οἱ θέλοντες μονάσαι, ἐν τῷ ε'. αὐτῆς Κανόνι, ἰδοὺ ὅπου πάλιν οἱ χρόνοι συνέρχονται σχεδόν μὲ τοὺς δεκαεξί χρόνους τοῦ Βασιλείου, κατὰ τοὺς ὁποίους, ἐφήβου ὄντος τοῦ μέλλοντος μονάσαι, καὶ ἀκολουθῶς δυναμένου νὰ διακρίνη ἂν ἔμπορεῖ νὰ φυλάξῃ παρθεναίαν, ἢ ὅχι, βεβαία καὶ κεκυριωμένη λογίζεται ἡ ὁμολογία του. Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ προσημειώσωμεν, ὅτι κάλλιστον πρᾶγμα τῇ ἀληθείᾳ ἤθελεν εἶναι, ἀνίσως, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἐγίνοντο νέοι, καὶ ἀγένεοι μοναχοί, κατὰ τὸν δέκατον χρόνον τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἢ καὶ εἰς τὸν τρισκαιδέκατον χρόνον (μετὰ τῆς τριετοῦς δηλ. δοκιμῆς) ἀπὸ τὴν τρυφερὰν καὶ ἀπαλὴν αὐτῶν ἡλικίαν ταύτην ἠγωνίζοντο κατὰ τῶν παθῶν, καὶ τοῦ κοσμοκράτορος, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀγαθῶν ἀσκήσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνήγοντο, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον (βρω κατὰ πλάτ. ιε'.)· ἀγαθὸν γὰρ φησὶν ὁ Ἱερειῖας, ἀνδρὶ, ὅταν ἄρῃ ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς αὕτη γενεὰ ἐπιρρεπὴς πρὸς τὰ πάθη ἐγένετο, διὰ τοῦτο ὁ Ἀρχιερεὺς, καθὼς ἀπὸ τὸν ἴδιον τοῦτον Κανόνα προστάζεται, πρέπει νὰ ἀξάνη τοὺς χρόνους εἰς τοὺς μέλλοντας μονάσαι, ἕως ὅτου νὰ γενειάζουσι, ὅτι τοῦτο εἶναι συμπεριώτερον καὶ εἰς αὐτοὺς τοῦτους τοὺς μονάζοντας, διὰ νὰ γίνεται ἡ κρίσις τοῦ λογικοῦ αὐτῶν τελειότερα, καὶ ἀκολουθῶς ἡ δοκιμὴ, καὶ εἰς τοὺς συνοικοῦντας αὐτοῖς μοναχοῦς, διὰ νὰ μὴ γίνωνται εἰς αὐτοὺς μὲ τὸ ἀγένειον καὶ γυναικοειδὲς αὐτῶν πρόσωπον, σκανδάλου καὶ ἀπωλείας πρόξενοι. Καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς α. καὶ τὸν ις'. τῆς ἐν Γάγγρα.

(1) Δὲν εἶναι ἀνάρμοστον τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν ὅπου φέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὡς τινες εἶπον, καθ' ὅτι, αἱ μὲν ἦσαν χῆραι, αἱ δὲ Διακόνισσαι. Ἄλλ' οὐδὲ εἰς τὴν ἐγκράτειαν τοῦ γάμου, τὴν ὅποιαν δύνανται νὰ ἀκήσουν καὶ αἱ Διακόνισσαι εἰς τὸν μ'. χρόνον, καὶ αἱ χῆραι εἰς τὸν ξ'. τῆς ἡλικίας των, ἀποβλέπων ὁ Κανὼν, ταύτας εἰς τὸ μέσον ἔφερεν. Ἄλλ' οὐδὲ ὅπερ λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἡ μὲν Διάκονος ὡς οὕσα παρθένος, καὶ ἡδονῆς μὴ γευσασμένη, ἐὰν ἕως τοῦ μ'. ἔτους τῆς ἡλικίας τῆς ἐγκρατευθῆ, θέλει πιστευθῆ, ὅτι ἀσφαλῶς θέλει παρθενεύσει εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ δὲ χήρα ὡς ἡδονῆς τοῦ ἀνδρὸς γευσασμένη, ἐχρειάσθη τοὺς ἐξήκοντα χρόνους πρὸς δοκιμὴν περισσοτέραν, καὶ τὰ ἐξῆς· ἀσυμβίβαστα γὰρ ταῦτα πρὸς τὸ νόημα, καὶ τὴν ἐκδοχὴν τοῦ παρόντος Κανόνος· ἡμεῖς δὲ συμβιβάζοντες ὅσον τὸ δυνατόν τὸ παράδειγμα, λέγομεν. Ὅτι ἡ χήρα ὅπου ἀναφέρει ὁ Παῦλος, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἐσυναριθμῆτο εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρικῶν χωρὶς τινος χειροθεσίας, κατὰ τὸ α. καὶ β'. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν Ἀποστολικ. Διαταγῶν ἵνα διακονῆται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν κδ'. Βασιλείου, καὶ ἐπαρκῆται εἰς τὰς πρὸς ζωάρκειαν χρείας τῆς. Καθὼς ὁ ἴδιος Παῦλος ἐπιφέρει λέγων, «Ἐἰ δὲ τις πιστὸς, ἢ πιστὴ, ἔχει χήρας, ἐπαρκίτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρεῖσθω ἡ Ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ». Ἀγκαλὰ, λέγω, καὶ ἡ χήρα αὕτη εἰς τὸ χηρικὸν τάγμα ἐσυναριθμῆτο, καὶ ὅχι εἰς τὸ τῶν Διακονισσῶν μὲ-

βλέποντες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ προκόπτουσιν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν σταθερότητα ἧς δεῖ-
χνουν αἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν φύλαξιν τῶν θείων ἐντολῶν. Ταῦτα καὶ ἡμεῖς στοχαζόμενοι καλῶς, τὸν Κανόνα
τοῦτον ἐδιωρίσαμεν, ἐγχαράττοντες εἰς τὴν ἀπαλὴν ψυχὴν τοῦ μέλλοντος νὰ ἀρχίσῃ τοὺς Πνευματικούς ἀγῶ-
νας τῶν Μοναχῶν, ὡσὰν σφραγίδα, τὴν εὐλογίαν τῆς θείας χάριτος, καὶ συγκροτοῦντες αὐτὸν διὰ τοῦ Κανόνος
τούτου, ὅχι εἰς τὸ νὰ ἀμεληθῇ εἰς πολὺν καιρὸν τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ τὴν ἀ-
γαθὴν μερίδα ὀγλιγωρότερα. Λέγει δὲ καὶ ὁ 5'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, ὅτι αἱ παρθένοι πρέπει νὰ καθιερώωνται
εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ μόνον τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ὁ 11'. τῆς αὐτῆς, ὅτι πρέπει καὶ νὰ προνοοῦνται ἀπὸ αὐτῶν, ἢ,
ἀπόντος αὐτοῦ, νὰ προνοοῦνται ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερον.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Τοῖς ἐν πόλεσιν, ἢ χωρίοις ἐν ἐγκλείστραις βουλομένοις ἀναχωρεῖν, καὶ ἑαυτοῖς κατὰ μόνους προσέ-
χειν, πρότερον ἐν Μοναστηρίῳ εἰσιέναι δεῖ, καὶ τὴν ἀναχωρητικὴν παιδοτριβεῖσθαι διαγωγὴν, καὶ ἐπι-
τριετῆ χρόνον τῷ τῆς Μονῆς ἐξάρχοντι ἐν φόβῳ Θεοῦ ὑποτάττεσθαι, καὶ τὴν κατὰ πάντα, ὡς προσῆ-
κεν, ὑπακοὴν ἐκπληροῦν, καὶ οὕτως ὁμολογοῦντας περὶ τῆς ἐν τοιοῦτῳ βίῳ προαιρέσεως, καὶ ὡς ἐξ ὅλης
καρδίας ἐκουσίως τοῦτον ἀσπάζονται, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον δοκιμάσαι προέδρου. Εἶθ' οὕτως ἐφ' ἑτε-
ρον ἐνιαυτῶν, ἐξωθεν πρὸς καρτερεῖν τῆς ἐγκλείστρας, ὡς ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῶν πλείονως φανερωθῆι. Τηνι-
καῦτα γὰρ πληροφορίαν παρέξουσιν, ὡς οὐ κενὴν θηρώμενοι δόξαν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ὄντως καλὸν, τὴν
ἡσυχίαν ταύτην μεταδιώκουσι. Μετὰ δὲ τὴν τοσούτου χρόνου συμπλήρωσιν, εἰ τῇ αὐτῇ προαιρέσει ἐμ-
μένοντες, ἐγκεκλείσθαι αὐτοὺς, καὶ μηκέτι τούτοις ἐξείναι, ὅτε βούλονται, τῆς τοιαύτης καταμονῆς ἀφί-
στασθαι, ἐκτὸς εἰ μὴ διὰ κοινὴν λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν, ἢ ἑτέραν ἀνάγκην πρὸς θάνατον αὐτοὺς βια-
ζομένην, πρὸς τοῦτο ἔλκοντο, καὶ οὕτω, μετ' εὐλογίας τοῦ κατὰ τὸν τόπον Ἐπισκόπου. Τῶν δὲ εἰρημέ-
νων προφάσεων διχα, ἐγχειροῦντας ἐκ τῶν καταγωγῶν αὐτῶν ἐξείναι, πρωτοτύπως μὲν ἄκοντας αὐτοὺς
καθειργνύειν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐγκλείστρᾳ, ἔπειτα δὲ νηστείας, καὶ ἑτέραις σκληραγωγίαις αὐτοὺς θερα-
πεύειν, «εἰδότας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὡς οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρά ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπί-
σω, εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» [Λουκ. 9'. 62].

Κε ρ μ η ν ε ι α.

Μέγα καὶ τολμῆρον πρᾶγμα εἶναι, τὸ, εὐθὺς εὐθὺς ἀπὸ τὴν κοσμικὴν ζωὴν νὰ ἀναχωρῆ τινὰς, καὶ μέσα
εἰς ἐγκλειστήρια νὰ ἐγκλείσθαι, καὶ ἀπὸ μίαν ὑπερβολὴν νὰ μεταπηδᾷ εἰς ἄλλην ὑπερβολὴν, ἀπὸ τὸ πολυτά-
ραχον, λέγω, πέλαγος τοῦ βίου, εἰς τὸ δυσκολοδιάβατον πέλαγος τῆς ἡσυχίας. Διὰ τοῦτο οἱ Πατέρες οὗτοι ἐν
τῷ παρόντι Κανόνι διορίζουσιν, ὅτι οἱ τοῦτο ποιῆσαι θέλοντες, νὰ πηγαίνουσι εἰς Μοναστήριον, καὶ ἀφ' οὗ τρεῖς
χρόνους δεῖξουν κατὰ πάντα ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἠγούμενον, νὰ δοκιμάζωνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ὁμολογοῦντες

ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς μονογάμους ταύτας χήρας ἐχειροτο-
νοῦντο καὶ Διακόνισσαι, φανερόν ὅτι καὶ αὗται ἐξήκοντα χρό-
νων εἶναι ἐχειροτονοῦντο. Καὶ ὁ λόγος ἐστὶ, διὰ τὴν τὸ κατώ-
τερον τάγμα τῶν χηρῶν μόνον εἰς τοσοῦτους χρόνους κατελέ-
γοντο, ἵνα μὴ καταστρηλιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, πῶς μᾶλλον αἱ
χήραι, καὶ διὰ χειροθεσίας Διακόνισσαι, εἰς τοσοῦτους χρόνους
δὲν ἔπρεπε νὰ χειροθετοῦνται, τῶν ὁποίων ὁ μετὰ χειροθεσίαν
γάμος ἦεν ἀσυγκρίτως παρανομώτερος τοῦ τῶν χηρῶν γάμου,
καὶ ἀκολουθῶς ὁ διὰ τοῦτο φόβος ἦτο μεγαλύτερος; οὐ μόνον
δὲ διὰ λόγου τοῦτο δείκνυται, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων.
Μαρτυρεῖ γὰρ ὁ Σωζόμενος βιβλ. ζ'. κεφ. ιε'. ὅτι ὁ Βασιλεὺς
Θεοδόσιος ἔκαμε νόμον (πρὸ τῆς δ'. καὶ τῆς παρουσίας Συνόδου)
νὰ μὴ λαμβάνῃ διακονίαν κἀμμία γυναῖκα, ἂν δὲν ἔχη παιδιά,
καὶ ἂν δὲν γένη ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη. «Ἐκ ταύτης δὲ τῆς αἰ-
τίας συμβάλλει καὶ Θεοδόσιον τὸν Βασιλέα προνοούμενον τῆς
τῶν Ἐκκλησιῶν εὐκλείας τε καὶ σιμνότητος, νομοθετῆσαι τὰς
γυναῖκας εἰ μὴ παιδιάς ἔχουσιν, καὶ ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γέ-
νοιντο, διακονίαν Θεοῦ μὴ ἐπιτρέπεσθαι, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστό-
λου Παύλου ρητὸν πρόσταγμα». Ἀλλὰ τοῦτους τοὺς ἐξήκοντα
τῶν Διακονισσῶν εἰς μ'. ἢ δ'. ὀλιγόστεισε, διορίσασα ἀπλῶς
καὶ ἀορίστως, ὅτι Διάκονος νὰ μὴ χειροτονῆται πρὸ ἐτῶν τει-
σαράκοντα, εἴ τε δηλ. ἐκ τῶν παρθένων εἶναι αὕτη, εἴτε ἐκ τῶν

μονογάμων χηρῶν. Λοιπὸν διὰ τοὺς λογαριασμοὺς τούτους
προσφεύς εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν χηρῶν καὶ Διακονισσῶν, ὅπου
ἀναφέρει ὁ Κανὼν, καὶ ἀριστα συμβιβάζεται πρὸς τὸ αὐτὸ
νόημα. Διακονίσσας γὰρ μὲ Διακονίσσας συγκρίνει τὰς ἐκ τῶν
χηρῶν γινομένας. «Ὅτι δὲ ἐκ τῶν μονογάμων τούτων ἐχειρο-
τονοῦντο Διακόνισσαι, συμμαρτυροῦσι ἅ. αἱ Ἀποστολικαὶ δια-
ταγαὶ βιβλ. ε'. κεφ. ιε'. λέγουσαι· Διακόνισσα δὲ γινέσθω παρ-
θένος ἀγνή· εἰ δὲ μήτι, κἂν χήρα μονόγαμος, πιστὴ τιμὰ· β'. ὁ
μὴ τῆς παρούσης ε'. Κανὼν λέγων, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γε-
νέσθαι Ἀρχιερέως, ἂν ἴναι ἀξία, νὰ γίνεται Διακόνισσα· καὶ γ'.
ἡ περιφημὸς ἐκείνη Ὀλυμπιάς, καὶ χήρα εἶσα, ἦτο Διάκονος.
«Ὅτι δὲ καὶ ὁ γάμος τῶν Διακονισσῶν ἦτο παρανομώτερος ἀπὸ
τὸν γάμον τῶν χηρῶν, δείκνυται ἐκ τοῦ ιε'. τῆς δ'. καὶ κδ'. τοῦ
Βασιλεῖος· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀναθεματίζει τὴν ὑπανδρευθεῖσαν
Διάκονον μετὰ τοῦ συναφθέντος αὐτῆ, ὁ δὲ τοῦ Βασιλ. ἀφορίζει
μόνον τῆς Κοινωνίας τὴν ὑπανδρευθεῖσαν χήραν, εἰς αὐτὴν παύση
τῆς ἀκαθαρσίας. Ἐπειδὴ καὶ αἱ χήραι ἐπηγγέλλοντο νὰ μὴ
ὑπανδρευθοῦν δεύτερον, καθὼς καὶ ἡ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Φε-
νουῆλ, καὶ κατὰ τὸ α'. κεφ. τοῦ γ'. βιβλ. τῶν Διαταγῶν, καὶ
κατ' ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Παῦλος· «Ἐβχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν
πρώτην πίστιν ἠθέτησαν» (ἀ. πρὸς Τιμ.) ἔδρα καὶ τὴν ὑποση-
μείωσιν τοῦ ιθ'. τῆς α'.

ὅτι θεληματικῶς, καὶ ἐξ ἄλλης τῆς καρδίας ποθοῦσι τὴν τοιαύτην ἀναχώρησιν. Ἐπειτα μετὰ τοῦτο, νὰ ἡσυχάζουν ἔξω τῆς ἐγκλείστρας ἕνα χρόνον, διὰ νὰ δώσουν περισσοτέραν πληροφορίαν, ὅτι ὄχι διὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ μόνον τὸ τῆς ἡσυχίας καλὸν, τὴν ζωὴν ταύτην ἐπιποθοῦσι. Καὶ ἂν μετὰ ταῦτα πάντα στέκωνται στερεοὶ εἰς τὸν αὐτὸν λογισμόν καὶ προθυμίαν, τότε νὰ ἐγκλείωνται, καὶ πλέον νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ εὐγαίνουν ἔξω, ὅταν θέλουσιν, ἔξω μόνον διὰ κοινήν ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ κίνδυνον θανάτου. Πλὴν καὶ τότε νὰ εὐγαίνουν μὲ εὐλογίαν, καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ χωρὶς τὰς αἰτίας ταύτας ἤθελαν εὐγαίνου, καὶ στατικῶς νὰ ἐγκλείωνται πάλιν εἰς τὴν ρηθείσαν ἐγκλείστράν των, καὶ μὲ νηστείας, καὶ ἄλλας κακουχίας νὰ κανονίζωνται, διὰ νὰ μάθωσιν, ὅτι, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος, ὁποῖος βάλῃ τὸ χέρι του εἰς τὸ ἄλετρον, ἦτοι ὁποῖος ἀρχίσῃ τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, ἔπειτα γυρίσῃ εἰς τὴν κοσμικὴν ζωὴν, οὗτος δὲν ἔμπορεῖ νὰ εὐθυπορήσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

Τοὺς λεγομένους ἐρημίτας, οἵτινες μελανειμονοῦντες, καὶ τὰς κεφαλὰς καμῶντες περιάγουσι τὰς πόλεις, μεταξὺ ἀνδρῶν λαϊκῶν καὶ γυναικῶν ἀναστρεφόμενοι, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα καθυβρίζοντες, ὀρίζομεν, εἰ μὲν αἰροῦνται τὰς κόμας ἀποκειράμενοι, τὸ τῶν λοιπῶν Μοναχῶν ἀναδέξασθαι σχῆμα, τοῦτους ἐν Μοναστηρίῳ ἐγκαθίστασθαι, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐγκαταλέγεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο προέλονται, παντάπασιν αὐτοὺς τῶν πόλεων ἀπελαύνεσθαι, καὶ τὰς ἐρήμους οἰκεῖν, ἐξ ὧν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἑαυτοῖς ἀνεπλάσαντο.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ πάλαι πολλοὶ λαοπλόγοι ἐρημίται ὀνομαζόμενοι, μαῦρα ἐφόρου, καὶ μαλλία τρέφοντες εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐπεριτριγύριζον εἰς τὰς πόλεις, ἀναμεταξὺ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ τὸ μοναχικὸν ἐπάγγελμα καθυβρίζον, διὰ τοῦτο ὀρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι, εἰ μὲν θέλουν νὰ κουρεύουν τὰ μαλλία, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν Μοναστηρίοις εὐρισκόμενοι Μοναχοὶ (1), καὶ εἰς Μοναστήριον νὰ ἀποκατασταίνωνται, καλῶς ἂν ἔχοι ὄχι καὶ δὲν θέλουν, νὰ διώκωνται τελείως ἀπὸ τὰς πόλεις, καὶ νὰ πηγαίνουν νὰ κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρήμους, ἀπὸ τὰς ὁποίας ψευδῶς, καὶ οὐκ ἀληθῶς, ἐρημίτας τὸν ἑαυτὸν τους ὠνόμασαν.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ἐξὸν ὑπάρχει Χριστιανῶ τὸν ἀσκητικὸν ἐλέσθαι βίον, καὶ τὴν πολυτάραχον ζάλην τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἀποθέμενον, ἐν Μοναστηρίῳ εἰσιέναι, καὶ κατὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποκαρῆναι, κἂν ἐν οἰωδῆποτε πταισμάτι ἀλφ' ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν Θεὸς ἔφη: «Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω» ὡς οὖν τῆς μοναχικῆς πολιτείας, τὴν ἐν μετανοίᾳ στηλογραφούσης ζωὴν ἡμῖν, τῷ γνησίως ταύτη προστιθεμένῳ συνευδοκοῦμεν, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν παρεμποδίσει τρόπος πρὸς τὴν τοῦ οἰκείου σκοποῦ ἀποπλήρωσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται, θέλοντές τινες νὰ μονάσουν, ἐμποδίζοντο ἀπὸ τινος, τυχὸν δι' ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔκαμαν. Ὅθεν ὁ παρὼν διορίζει, ὅτι εἶναι ἄδεια εἰς τὸν κάθε Χριστιανὸν (κῦτεξούσιον δηλ. καὶ ὄχι ὑπεξούσιον, καὶ ὄρα τὸν πβ'. Ἀποστολικὸν) νὰ ἀπαρῆται τὸν κόσμον, καὶ νὰ πηγαίῃ εἰς Μοναστήριον νὰ ἀποκείρεται, (2) κἂν

(1) Σημειῶσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι οἱ ἐν Κοινοβίοις καὶ Μοναστηρίοις εὐρισκόμενοι Μοναχοὶ πρέπει συμμέτρως νὰ κουρεύωσι τὰ μαλλία των, διότι κουρὰν σύμμετρον φαίνονται νὰ κάμνουν οἱ Μοναχοί, καὶ ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ ἀπὸ τὸν περὶ παρθενίας λόγον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, καὶ ἀπὸ τὸν ἀ. εἰρηνικὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἱστορίας τοῦ Λαυσαϊκοῦ. Ἐπειδὴ κοντὰ εἰς τοὺς Μοναχοὺς ὁ παρὼν καιρὸς, πένθους καιρὸς ἐστὶ, κατὰ τὸν θείον Χρυσόστομον, (ὁμιλία νς'. Ματθ.) καὶ τὸν Ἰωάννην τῆς Κλίμακος. Ὁ δὲ Θεὸς λέγει διὰ τοῦ Ἡσαίου, ὅτι σημεῖον πένθους καὶ κλαυθμοῦ, καὶ κοπετοῦ, εἶναι ἡ ξύρησις τῆς κεφαλῆς (Ἡσαί. κβ'. 12). Καὶ ἂν κατὰ τὸν Παῦλον, κάθε ἀνδρας ἀπλῶς ἀσχημονῇ ἔχωντας μαλλία (καὶ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ ις'. τῆς παρούσης); πόσῳ μᾶλλον ἀσχημονοῦσιν οἱ Μοναχοὶ μαλλία τρέφοντες; ἂν δὲ ὅλοι

κοινῶς οἱ Μοναχοὶ πρέπει συμμέτρως νὰ κόπτωσι τὰ μαλλία των, πόσῳ μᾶλλον πρέπει νὰ κόπτωσιν αὐτὰ οἱ ἐν Μοναστηρίοις, ἢ κελλίοις εὐρισκόμενοι νέοι Μοναχοὶ, καὶ Διάκονοι; οἱ τοιοῦτοι γὰρ ὅσον σκανδαλίζουσι τοὺς ἄλλους μὲ τὸ ἀγένειον τοῦ προσώπου των, ἄλλο τόσον σκανδαλίζουσι καὶ μὲ τὰ μακρὰ καὶ κτενισμένα μαλλία των. Ἀπὸ ταῦτα δὲ πρέπει νὰ φυλάττωνται οἱ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν τῇ Βασιλευσῶσῃ εὐρισκόμενοι.

(2) Ἀπόκασιν ἐδῶ ὁ Κανὼν λέγει τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, (Ἑρμ. τοῦ β'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ) κυρίως ἀπόκασις εἶναι ἡ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος περιβολή. Πρέπει δὲ νὰ ἡξεύρωμεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν ἦτον ἕνα καὶ μόνον, τὸ μέγα δηλ. καθὼς ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης τὸ γράφει εἰς τὴν διαθή-

ἔκαμε καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀμάρτημα, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος εἶπε· δὲν θέλω ἀποδιώξει ἐκεῖνον ὅπου ἔρχεται πρὸς τοῦ λόγου μου· λοιπὸν, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τῶν Μοναχῶν εἰκονίζει τὴν μετάνοιαν, καθὼς καὶ ἡ στήλη εἰκονίζει τὸ στηλογραφούμενον πρᾶγμα, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐαρεστούμεθα καὶ συγχαίρομεν εἰς τοὺς προτιμῶντας αὐτὴν, καὶ κἄμμία αἰτία (ἀμαρτίας δηλ. καὶ ὄχι ὑπεξουσιότητος) δὲν θέλει ἐμποδίσαι τοὺς τοιούτους ἀπὸ τῆν τοῦ σκοποῦ τελείωσιν. Λέγει δὲ καὶ ὁ κέ. τοῦ Νικηφόρου, ὅτι, εἴαν τις ἀσθενὴς ᾖν, ἐπιζητῆ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, πρέπει νὰ τοῦ δίδεται χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ, καὶ ἡ χάρις νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἀπὸ αὐτόν. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγουσι καὶ ὁ Βαλσαμῶν, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν· χωρὶς ὁμῶς γέροντος τοῦ μέλλοντος αὐτόν εἰς ὑποταγὴν δεχθῆναι, κἄνενας Μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ γίνεται, κατὰ τὸν β'. τῆς α. καὶ β'.

κην του. Δὲν θέλεις δώσει τινὸς ἐκεῖνο, ὅπου λέγουσι μικρὸν σχῆμα, ἔπειτα τὸ μέγα, διατὶ τὸ σχῆμα ἓνα εἶναι, ὡσπερ καὶ τὸ βάπτισμα, καθὼς οἱ ἅγιοι Πατέρες τὸ ἐματῶν χειρίσθησαν. Καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς εἰς μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Παῦλον ἱερομόναχον λέγει, τοῦτο εἶναι τὸ μέγα καὶ μοναχικὸν σχῆμα. Μικρὸν δὲ σχῆμα τῶν μοναχῶν οἱ Πατέρες δὲν ἤξεύρουσιν, ἀλλὰ μερικοὶ ἀπὸ τοῦ μεταγενεστέρου ἐφάνηκαν μὲν, ὅτι τὸ ἐμοίρασαν εἰς δύο, μὲ τὸ νὰ κλίνουσι ὁμῶς τὰς αὐτὰς ἐρωταποκρίσεις καὶ ὑποσχέσεις τόσον εἰς τὸ μικρὸν, ὅσον καὶ εἰς τὸ μέγα, πάλιν ἓνα σχῆμα τὸ ἀποκαθιστώσι. Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (κεφ. κ'.) λέγει, ὅτι καθὼς τὸ βάπτισμα εἶναι ἓν καὶ μόνον, ἔτσι καὶ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν. Τὸ γὰρ μικρὸν σχῆμα ἀρραβῶν καὶ προῖμιον εἶναι τοῦ μεγάλου σχήματος, καὶ ἐπεννοήθη ἀπὸ τινος ὑστερινοῦ Πατέρος διὰ τὴν ἀσθένειαν (ἢ καὶ ἀμέλειαν) τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ Εὐχολόγιον δὲ καὶ ὁ Βαλσαμῶν ('Εβρμν. τοῦ β'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ) τὸ μικρὸν σχῆμα ἀρραβῶνα ὀνομάζουσι τοῦ μεγάλου σχήματος. Ὁ δὲ Ἰωβ, ὁ καλούμενος ἀμαρτωλὸς, ἐν τῇ περὶ Μυστηρίων (παρὰ τῆ Συναγματίῳ τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμ.), καὶ τρίτον σχῆμα προσθέτει λέγων οὕτω. Τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐπὶ τὸ τελειότερον προχωρεῖ, ἀπὸ μικροσχήμου καὶ ρασοφόρου καλουμένου, εἰς τὸ τῆς κουρᾶς ἅγιον σχῆμα, καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν εἰς τὸ ἀγγελικὸν μέγα καλούμενον· παρομοίως δὲ καὶ τὸ Εὐχολόγιον εἰς τρία διαιρεῖ τὰς ἀκολουθίας τοῦ σχήματος, εἰς ἀκολουθίαν ρασοφόρου, μικροσχήμου καὶ μεγαλοσχήμου. Καὶ μικροσχημον μὲν δὲν ὀνομάζει τὸν ρασοφόρον, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Ἰωβ, ἀλλὰ τὸν κοινῶς παρ' ἡμῶν λεγόμενον σταυροφόρον, τὸ ὁποῖον κουρᾶς σχῆμα ὀνόμασεν ὁ Ἰωβ ἀνωτέρω. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ὅσοι μὲν φθάσαν νὰ γένουν ρασοφόροι, δὲν δύνανται πλέον νὰ ρίψουν τὰ ράσα καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν, ἀπαγε. Πῶς γὰρ τοῦτο θέλουν τολμήσουν, εἰς καιρὸν ὑποῦ καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των ἐκούρευσαν, τὸ ὑποῖον δηλοῖ πῶς ἀπέριψαν ἀπὸ τῆν κεφαλῆν των κάθε φρόνημα κοσμικόν, καὶ ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν των εἰς τὸν Θεόν; Πῶς, ὅπου καὶ ράσον μοναχικὸν δι' εὐλογίας ἐφόρεσαν, καὶ καλυμαύχιον, καὶ τὸ ὄνομα των ἔλλαξαν, καὶ δύο εὐχαι παρὰ τοῦ ἱερέως ἀνεγνωσθήσαν εἰς αὐτούς, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἱερεὺς εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, διατὶ τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τῆν ματαίαν καὶ κοσμικὴν ζωὴν, καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς τὸ σεμνὸν ἐπάγγελμα τῶν Μοναχῶν, καὶ παρακαλεῖ αὐτόν νὰ τοὺς δεχθῆ εἰς τὸν σωτήριον του ζυγόν; Καὶ ἂν ἐκεῖνος ὅπου μοναχὰ ὑποσχέθῃ νὰ γένη καλόγηρος, χωρὶς νὰ ρασοφορέσῃ, πρέπει νὰ μὴ παραβαίη, ἀλλὰ νὰ τελειόνη τὴν ὑπόσχεσίν του (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. τοῦ Βασιλ.) κατὰ τὸ, τὰς εὐχὰς μου ἀποδώσω τῷ Κυρίῳ, πόσω μᾶλλον ὁ καὶ τὰ ράσα φορέσας; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμῶν ('Εβρμ. τοῦ ε. τῆς α. καὶ β'.) λέγει, ὅτι ὁ ρασοφορέσας δὲν ἔχει πλέον ἄδειαν νὰ γένη λαϊκός, ἀλλὰ θέλει ἀναγκασθῆ νὰ τελειώσῃ τὸν α. σκοπὸν του, ἤτοι νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα τελειόν· ὄχι καὶ δὲν θέλει, νὰ ἔχη νὰ τιμωρῆται, καθὼς

ὁ νόμος προστάζει εἰς τὸν α. τίτλ. τοῦ δ'. βιβλίου· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. τοῦ Βασιλ. ὅπου λέγει τὰ αὐτὰ καὶ Βαλσαμῶν ὁ αὐτός. Ὅσοι δὲ πάλιν εἶναι μικροσχημοὶ σταυροφόροι, καὶ αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς δύο στενὰ, δηλαδὴ καὶ νὰ φυλάττουν τὴν ἀκριβειαν τῶν μεγαλοσχημῶν, διατὶ τὰς αὐτὰς καὶ ἀπαρράλλακτους ὑποσχέσεις, καὶ τῶν αὐτῶν εὐχῶν τῶν μεγαλοσχημῶν ἔδωκαν εἰς τὸν Θεόν καὶ αὐτοὶ, καὶ μὲ τὰ αὐτὰ ἄμφια ἐκείνων (πλὴν τινῶν) ἐκοσμήθησαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἠξιώθησαν (πλὴν τριῶν) καὶ αὐτοὶ· μὴ προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, πῶς αὐτοὶ τάχα δὲν εἶναι μεγαλοσχημοὶ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχουν χρέος νὰ φυλάττουν τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν τῶν Μοναχῶν, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μὴ ἀμελοῦν, ἀλλὰ νὰ σπουδάζουν εἰς τὸ νὰ παίρουν καὶ τὸ μέγα σχῆμα τὸ τελειόν. Διατὶ καθὼς ὁ ἀρραβῶν μὲ τὸν γάμον συγκρινόμενος εἶναι ἀτελής, ἔτσι καὶ τὸ μικρὸν σχῆμα ὑποῦ ἔχουν, μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀρραβῶν πρὸς τὸ μέγα, ὡς εἶπομεν, εἶναι καὶ αὐτὸ ἀτελής, καὶ ἀκλυθῶς καὶ αὐτοὶ ὅπου τὸ ἔχουν εἶναι ἀτελεῖς. Ἀς ἰδοῦν δὲ τὸν Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης (κεφ. τζ'.) ὅπου λέγει, ὅτι, ὅσοι εἶναι ἀτελεῖς εἰς τὸ σχῆμα, πρέπει νὰ τελειωθοῦν, ἵνα μὴ ἀποθάνουν ἀτελεῖς, χωρὶς τῆς τελειοτάτης τελετῆς τοῦ σχήματος. . . . καὶ ὅτι, καθὼς ἐκεῖνος ὅπου δὲν βαπτισθῆ, δὲν εἶναι χριστιανός, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὅπου δὲν τελειωθῆ εἰς τὸ σχῆμα, δὲν εἶναι Μοναχός (τέλειος δηλ.)· Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῇ Ἀθῶν, καὶ ὁ ὄσιος καὶ ὁμολογητῆς Δουναλὲ παρὰ τῆ συναξαριστῆ (Δεκιμβρ. ιζ'.) καὶ ἄλλοι τινὲς, ἔλαβον πρῶτον τὸ μικρὸν σχῆμα, καὶ ἔπειτα τὸ μέγα, κατὰ διαφόρους καιροὺς, καλλίτερα ὁμῶς καὶ ἀκριβέστερα ποιῶσιν ἐκεῖνοι, ὅπου ἄπαξ γίνονται μεγαλοσχημοὶ, χωρὶς νὰ γένουν μικροσχημοὶ, διατὶ μὲ τὴν μίαν αὐτῆν καὶ μόνην φορὰν, ἐν καὶ μοναδικὸν πραγματικῶς ἀποδεικνύουσι τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅπερ ἡ τῶν ἁγίων παράδοσις βούλεται. Ἡ δὲ εὐχὴ ὅπου εὐρίσκεται τυπωμένη εἰς τὸ βιβλίον τῶν τοῦ Στουδίτου κατηχήσεων, ὅς τις λέγει ὅτι ὁ ποιητῆς αὐτῆς ἔλαβε τὸ μικρὸν σχῆμα, ἔπειτα ἔλαβε τὸ μέγα· αὕτη, λέγω, ἡ εὐχὴ, ἀγκαλὰ καὶ γίνῃ κατανοκτικὴ καὶ ψυχωφελῆς, ὁμῶς δὲν εἶναι Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἀλλὰ Θεοδοσίου τινός, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν αὐτῇ, ἐκ διαφόρων ἑρμηνειῶν. Ἀγκαλὰ δὲ καὶ κάθε καιρὸς γίνῃ ἀρμόδιος εἰς τὸ νὰ γένη τις Μοναχός, ἀρμοδιώτερος ὁμῶς εἶναι εἰς τοῦτο ὁ τῆς τεσσαρακοστῆς, ὅτι καιρὸς μετανόιας ἐστὶ, κατὰ τὴν κέ. ἀπόκρ. Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης. Ὁ δὲ Ἰωβ λέγει, ὅτι πολλοὶ μοναχοὶ ἢ Μοναχαὶ εἰς μίαν λειτουργίαν οὐ γίνονται ἀπὸ ἓνα γέροντα, ἀλλὰ ἓνας καὶ μίαν. Ἀγγελικὸν δὲ λέγεται τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν καὶ διὰ ἄλλα αἰτία, μάλιστα δὲ διὰ τὰ δύο ταῦτα· ἓνα μὲν, διατὶ ὁ Μοναχὸς πρέπει ἐν σαρκὶ ᾖν, νὰ μιμῆται τὴν ἄσκαρον ζωὴν καὶ παρθενίαν τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ὁ Μοναχὸς πρέπει πάντοτε νὰ δοξολογῆ τὸν Θεόν, ὡς οἱ ἐν Οὐρανῷ Ἀγγελοὶ κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν. Ὁ δὲ Ἀρισπαγίτης Διογύσιος ἐν τῇ περὶ μοναχικῆς τελειώσεως λέγει, ὅτι ἡ τῶν μεριστῶν οὐ μόνον ζωῶν, ἀλλὰ μὴν, καὶ φαντασιῶν ἀποταγῆ, τὴν τελειοτάτην ἐμφαίνει τῶν Μοναχῶν φιλοσοφίαν, ἐν ἐπιστήμῃ τῶν ἐνοποιῶν ἐντολῶν ἐνεργουμένην.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Μοναχός ἐπὶ πορνείᾳ ἀλοῦς, ἢ πρὸς γάμου κοινωσίαν καὶ συμβίωσιν γυναῖκα ἀγόμενος, τοῖς τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίοις κατὰ τοὺς Κανόνας ὑποβληθήσεται.

|| Τῆς δ'. ις'.
τῆς Ἀγίου.
ιθ'. Βασιλ. ζ'.
ιθ'. ιθ'. κ'. ξ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Μοναχός ἐλεγθῆ ὅτι ἐπόρνευσεν, ἢ ὑπάνδρευθῆ, ὡς πόρνος, ἤτοι ἐπτά χρόνους νὰ ἐπιτιμᾶται κατὰ τοὺς Κανόνας, χωριζομένου πρότερον τοῦ παράνομου συνοικεσίου, διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν. Κανόνας δὲ ἐννοεῖ τὸν ιθ'. τοῦ Βασιλ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. (1).

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν, ἐν τισὶ γυναικείαις Μοναστηρίοις τὰς μελλούσας τοῦ ἱεροῦ ἐκεῖ-
νου καταξιούσθαι σχήματος, πρότερον σηρικαῖς, καὶ παντοδααῖς στολαῖς, ἔτι μὴν καὶ κοσμη-
οις, χρυσῶ καὶ λίθῳ πεποικιλμένοις, ὑπὸ τῶν προταγόντων αὐτὰς περιστέλλεσθαι, καὶ οὕτω τῷ θυσια-
στηρίῳ προσιοῦσας, ἐκδιδύσκεσθαι τὴν τοσαύτης τῆς ὕλης ἀμφίαισιν, παραχρῆμά τε γίνεσθαι ἐπ' αὐταῖς
τὴν τοῦ σχήματος εὐλογίαν, καὶ τὸ μέλλαν αὐτὰς ἐνδύμα ἀμφιέννυσθαι, ὀρίζομεν, ὥστε μηκέτι ἀπὸ τοῦ
νῦν τοῦτο γίνεσθαι· οὐδὲ γὰρ εὐαγὲς ὑπάρχει, τὴν ἤδη διὰ τῆς οικείας προαιρέσεως ἀποθεμένην πᾶ-
σαν τὴν τοῦ βίου τερπνότητα, καὶ ἀσπασαμένην τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ βεβαιώσασαν ταύτην
λογισμοῖς ἀκλινέσι, καὶ οὕτω τῷ Μοναστηρίῳ προσελθοῦσαν, αὐθὶς εἰς ἀνάμνησιν διὰ τοῦ τοιούτου φθαρ-
τοῦ τε καὶ ρέοντος κόσμου ἐλθεῖν, ὧν ἤδη ἐποιήσατο λήθη. Ἐκ τούτου τε ἀμφίβολον καταστῆναι, καὶ
τὴν ψυχὴν ἐκταραχθῆναι, δίκην κυμάτων ἐπικλυζόντων, καὶ τῆδε κάκεισε περιστρεφόντων, ὡς μήτε
δάκρυον, ἔστιν ὅτε, λοιπὸν ἀφιείσων, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τοῦ σώματος κατάνυξιν ἐπιδείξασθαι. Ἄλλ'
εἰ καὶ βραχύ τι, ὡς εἰκὸς, ἐκπηδήσειε δάκρυον, μὴ μᾶλλον τῆς διὰ τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα διαθέσεως χά-
ριν, ἢ διὰ τὸ τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ καταλιπεῖν, παρὰ τοῖς ὁρῶσι τοῦτο προελθεῖν λογισθῆναι.

|| Τῆς Καρθ.
ρλε'.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν τὸ νὰ στολίζωνται αἱ γυναῖκες, ὅπου μέλλουν νὰ γένουν Μοναχαὶ μετὰ ζωτὰ
φορέματα, καὶ μετὰ ἄλλα κόσμια χρυσοῦ, καὶ λίθων πολυτίμων, καὶ ἔτσι ἐστολισμέναι νὰ πλησιάζουν πρὸς τὸ
ἅγιον βῆμα τῆς ἐκκλησίας τῶν γυναικείων Μοναστηρίων, καὶ ἐκεῖ νὰ ἐκδύωνται μὲν τὰ τοιαῦτα μάταια στο-
λίδια, παρευθὸς δὲ νὰ ἐνδύωνται τὰ μαῦρα τῶν Μοναχῶν φορέματα, καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ σχήματος νὰ λαμ-
βάνουσι. Διότι δὲν εἶναι πρέπον, ἢ γυνὴ ἐκεῖνη, ὅπου πρότερον ἐξ οικείας προαιρέσεως ἀπέριψε κάθε ἡδονὴν
τοῦ βίου, καὶ ἠγάπησε τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν, καὶ μετὰ λογισμοὺς στερεοὺς ἐβεβαίωσε τὴν προαίρεσιν τῆς
ταύτης, καὶ ἔτσι στερεὰ ἐπῆγεν εἰς τὸ Μοναστήριον, πάλιν νὰ ἔρχεται εἰς ἐνθύμησιν μετὰ τὰ τοιαῦτα στολίδια
ἐκείνων ὅπου κατεφρόνησε προλαβόντως καὶ ἀλησμόνησε (2), καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν στολιδίων

(1) Ὁ Βαλαμὸν βλέπωντας νὰ κανονίζεται μόνον ὡς πόρ-
νος ὁ ὑπάνδρευθεις Μοναχός ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, καθὼς
καὶ ἕνας κοσμικὸς, λέγει, ὅτι ἡ συγκατάβασις αὕτη γίνεται διὰ
τοὺς Μοναχοὺς ἐκείνους, ὅπου ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ θεληματικῶς
χωρῖσουσι τὸν παράνομον γάμον αὐτῶν, καὶ τρέξουν πρὸς τὴν
ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, καὶ ὄχι διὰ τοὺς ἀκουσίως μετα-
νοοῦντας.

(2) Ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Κανόνος συμπεραίνομεν, ὅτι
ἡ ἀλησιμονησία αὕτη διὰ τινος χρονοτριβῆς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ
καὶ δοκιμῆς ἐγένετο, καὶ ἀκολούθως, ὅτι καὶ τότε οἱ Μοναχοὶ
καὶ Μονάζουσαι μετὰ τὰ κοσμικὰ φορέματα ἔκαμναν τὴν δοκιμὴν,
καὶ ὄχι μετὰ ρασοφορίαν. Τὰ μαῦρα γὰρ φορέματα, λέγει, μετὰ
τὸ προσελθεῖν τῷ Μοναστηρίῳ ἐνιδύοντο· φανερώτερον δὲ γίνε-
ται τοῦτο ἀπὸ τὸν ρλε'. τῆς ἐν Καρθαγ. ὄρα καὶ τὸν α'. τοῦ Νι-
κολάου περὶ τούτου. Καὶ σημειώσαι κατὰ τὸν Παχυμέρη ἐν τῇ
εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον παραφράσει, ὅτι τὸ μαῦρον φόρεμα τῶν
Μοναχῶν δηλοῖ, ὅτι μοναχικῶς αὐτοὶ πολιτεύονται, συμμαζωμέ-
νοι εἰς τὸν ἑαυτῶν τους, καθὼς καὶ τὸ μαῦρον χρῶμα συμμαζώ-

νει τὴν ὄψιν εἰς ἑαυτό. Ἡ μοναχικὴ τάξις μοναχῶς πολιτεύε-
ται· τοῦτο γὰρ δηλοῖ καὶ τὸ ἀμφιεννύμενον μίλαν. Διὸ καὶ ὁ
Θεὸς Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ παρθενίας λέγει, ὁ ἐπενδύτης σου
μίλας, μὴ βεβαιμένος ἐν βαφῇ, ἀλλ' αὐτοφυῆς ἰδιόχρους. Ὅχι
μόνα δὲ τὰ μαῦρα οἰκεία εἶναι εἰς τοὺς Μοναχοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰ
φαῖα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι οὔτε πολὺ μαῦρα, οὔτε πολὺ ἄσπρα,
ἀλλὰ σύνθετα ἀπὸ μαῦρον καὶ ἄσπρον. Δι' ὃ καὶ Χρυσόστομος
ἐν τῷ περὶ παρθενίας, οὐκ ἐν φαιοῖς ἱματίοις καὶ χρώμασιν ἡ
παρθενία. Δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ Ζώσιμος ὁ ἱστορικὸς· τὸ δὲ μαῦ-
ρον χρῶμα δηλοῖ ἀκόμη καὶ τὸ πένθος καὶ λύπην ὅπου πρέπει
νὰ ἔχη ὁ Μοναχός. Οἱ γὰρ λυπούμενοι καὶ πενθοῦντες διὰ τι-
νας συγγενεῖς τῶν ἀποθανόντων, συνηθίζουσι νὰ μαυροφοροῦν.
Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφέραμεν διὰ τὰ μοναχικὰ φορέματα, καλὸν εἶναι
ἐδῶ νὰ ἐξηγηθῶμεν καὶ τί δηλοῖ τὸ καθ' ἕνα. Ὁ μὲν οὖν χι-
τῶν, (ὁ ὅποιος ἦτον ὡσάν εἰς εἶδος ὑποκαμίσου, ὃ νῦν ἐσώρασον
καλεῖται, καὶ Ζωστικὸν) δηλοῖ τὸν χιτῶνα τῆς ἀγαλλιόσεως καὶ
τὴν θεῖαν δικαιοσύνην, ἣν ἐνδύεται ὁ Μοναχός ἀντὶ τῶν ὁρμα-
τίνων χιτῶνων, καὶ ἀντὶ τῆς γυμνώσεως τοῦ Ἀδάμ, κατὰ τὸ

E. J. MOULDER
IOANNINA

τούτων, νὰ ταραχθῆ ἡ ψυχὴ τῆς, μὲ τὸ νὰ ἀσκηθοῦν κατ' αὐτῆς αἱ κοσμικαὶ φαντασίαι, ὡσὰν κύματα, ὥστε ὁποῦ μῆτε δάκρυον λοιπὸν νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ εὐγάλη ὅταν κουρευέται, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ δείξῃ τὴν τῆς καρδίας κατάνυξιν. Εἰ δὲ καὶ ὀλίγον δάκρυον ἤθελεν εὐγάλη, τυχὸν νὰ νομίζεται ἀπὸ τοὺς βλέποντας, ὅτι τὸ εὐγαλεν, ὅχι τόσον διατὶ ἠΐωθη τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος, ὅσον διατὶ ἀφήκε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ.

ΚΑΝΟΝ ΜΓ'.

Τῆς ε'. μζ'. || Αἱ τὸν ἀσκητικὸν αἰρούμεναι βίον, καὶ ἐν Μοναστηρίῳ καταταττόμεναι, καθόλου μὴ προϊέτωσαν, εἰ δὲ τις ἀπαραίτητος αὐτὰς ἀνάγκη πρὸς τοῦτο ἔλκοι, μετ' εὐλογίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς Προεστῶσης τοῦτο πραττέτωσαν. Καὶ τότε μὴ μόναι καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ μετὰ τινων πρεσβυτέρων καὶ πρωτεουσῶν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ μετ' ἐντολῆς τῆς Καθηγουμένης παντελῶς δὲ αὐτὰς ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἔξεστιν· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ τὸν μονήρη μετερχόμενοι βίον, χρείας ἐπιγούσης, καὶ αὐτοὶ μετ' εὐλογίας, τοῦ τὴν ἡγουμένην ἐμπειπιστευμένου προϊέτωσαν. Ὅστε οἱ παραβαίνοντες τὸν νῦν ὑριθέντα παρ' ἡμῶν ὄρον, εἴτε ἄνδρες εἴεν, εἴτε γυναῖκες, προσφόροις ἐπιτιμίαις ὑποβληθήτωσαν.

Ἑρμηνεῖα.

Δὲν θέλουσιν οἱ Πατέρες οὗτοι νὰ εὐγαίνωσι παντελῶς ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των αἱ Μοναχαί· εἰ δὲ καὶ κάμμία ἀπαραίτητος ἀνάγκη ἤθελε τὰς βιάζει εἰς τοῦτο, ὡς εὐγαίνουσι μετ' εὐλογίαν καὶ ἄδειαν τῆς Προεστῶσης,

Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν. Τὸ καλλίον (τὸ ὁποῖον ἦτο φόρεμα καὶ περιδάλαιον, ὡσὰν εἰς εἶδος τοῦ νῦν καλούμενου ἐπανώρρασου, ἢ μανδορράσου, καθὼς καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεῶν περιδάλαιον τὸ ὀνομάζει, καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ λέγων, ἔλιξον τὸ καλλίον σου, φόρεμα τὸ θέλει νὰ ἦτο, καὶ ὅχι καθὼς οἱ τωρινοὶ μοναχοὶ τὸ καλλίον ἀποβαλόντες ἀντὶ τοῦτου, τὸ καλούμενον παραμάνδου μεταχειρίζονται, εἰς καιρὸν ὁποῦ τὸ ὄνομα τοῦ παραμάνδου δηλοῖ φόρεμα, καὶ ὡσὰν δεῦτερον μανδύαν (διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, καὶ τὸ Εὐχολόγιον μανδύαν ὀνομάζει τὸ μικρὸν σχῆμα) καὶ ὅχι τὸ σπιθαμιαῖον αὐτὸ τετράγωνον, ὁποῦ τώρα φοροῦν οἱ μικροσχημοὶ ὀπίσω εἰς ταῖς πλάταις). Τὸ καλλίον, λέγω, δηλοῖ τὴν στολὴν τῆς ἀφθαρσίας καὶ σεμνότητος, καὶ τὴν θείαν σκέπην καὶ περιβολὴν, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν. Ἡ ζώνη δερματίνη οὖσα, καὶ σφίγγουσα τὴν μέσῃν, ὅπου εἰσὶ τὰ νεφρὰ καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, δηλοῖ τὴν νέκρωσιν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὸ νὰ ἦναι ἕτοιμος εἰς τὰς Διακονίας ὁ Μοναχὸς κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, Συμεῶν, Κύριλλον Ἱεροσολύμων, Δωρόθειον καὶ Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ιγ')., τὰ σανδάλια καὶ παπούτσια δηλοῦν πῶς πρέπει ὁ Μοναχὸς νὰ τρέχῃ ἕτοιμος τὴν στράταν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, χωρὶς νὰ σκοντάβῃ, ἀλλὰ νὰ πατῆ ἐπάνω τῶν νοσητῶν ὄψεων. Καὶ ὅτι καθὼς τὰ παπούτσια εἶναι ὑποκείμενα εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, ἔτσι καὶ τὸ σῶμα πρέπει νὰ ἦναι ὑποκείμενον εἰς τὴν ψυχὴν, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, τὸν Συμεῶν καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον. Ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἄμφια τοῦ Μικροσχήμου καὶ Σταυροφόρου· ὁ δὲ Μεγαλόσχημος καὶ ταῦτα τὰ τρία φορέματα ἔχει, παράνω τὸ Κουκούλιον, τὸν Ἀνάλαβον καὶ τὸν Μανδύαν. Δηλοῖ δὲ τὸ μὲν Κουκούλιον τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, τὴν τῆς θείας χάριτος ἐπισκίασιν, τὴν ἀποβάλλουσαν τὰ τοῦ κόσμου νοήματα, κατὰ τὸν Συμεῶν καὶ Κύριλλον Ἱεροσολύμων, τὴν ἀκακίαν καὶ ταπεινώσιν, ὅτι καὶ τὰ ἀκακα νήπια τοιαῦτα φοροῦσι κουκούλια, κατὰ τὸν Σωζόμενον καὶ Δωρόθειον. Ὁ δὲ Ἀνάλαβος (ὅς τις καὶ ἀναβολεὺς ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Σωζόμενον, ἐκ δερμάτων ἐστὶ κατὰ τὸν Συμεῶν, ἤδη δὲ καλεῖται Πολυσταβίον), δηλοῖ ὅτι ἀναλαμβάνει τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ὁ Μοναχὸς, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ τὸν

Συμεῶν καὶ τὸν Δωρόθειον, ἔχων δὲ ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν Σταυροῦς. δηλοῖ κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, ὅτι καὶ ὁ κόσμος πρέπει νὰ σταυρώνεται εἰς τὸν Μοναχόν, μὲ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀναχώρησιν· καὶ ὁ Μοναχὸς εἰς τὸν κόσμον, μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπροσπάθειαν κατὰ τὸ, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. Ὁ δὲ Σωζόμενος λέγει, ὅτι σφίγγοντας αὐτὸ ταῖς ὤμοπλάταις δηλοῖ, ὅτι πρέπει ὁ Μοναχὸς νὰ ἦναι ἕτοιμος εἰς Διακονίαν, ὁ δὲ Μανδύας (τὸν ὁποῖον ἀχειρίδωτον χιτῶνα ὁ Σωζόμενος ὀνομάζει, Κολύβιον δὲ ὁ Δωρόθεος) περιεκτικὸς ὄντων τῶν ἄλλων, δηλοῖ ὅτι ὁ Μοναχὸς εὐρίσκειται τελιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, ὡσὰν μέσα εἰς τάφον κατὰ τὸν Συμεῶν. Ὁ δὲ Σωζόμενος καὶ Δωρόθεος λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς, μὴ ἔχων μανίκια καὶ χέρια, δηλοῖ, ὅτι ὁ Μοναχὸς δὲν πρέπει νὰ ἀσκήσῃ χεῖρι εἰς τινα, μῆτε νὰ πράττῃ τι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου. Τὸ δὲ ἄπλωμα τοῦ μανδύου δηλοῖ τὸ περιωτικὸν τῶν Ἀγγέλων, κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον. Ὅτι ἀγγελικὸν καλεῖται τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, αἱ δὲ τέσσαρες γωνίαι τοῦ μανδύου δηλοῦσι τὰς δ' γενικὰς ἀρετὰς, φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν· εἶχε δὲ καὶ κόκκινον σημάδι· ὁ μανδύας, τὸ ὁποῖον σημαίνει κατὰ τὸν Ἀββᾶν Δωρόθειον, ὅτι οἱ καλόγηροι γνωρίζονται δι' αὐτοῦ καὶ εἶναι στρατιῶται τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως. Ὅτι δὲ ὁ μανδύας μόνου εἶναι τοῦ μεγαλοσχήμου, τὸ λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεῶν. Φησὶ γὰρ οὗτος (κεφ. σογ')., τελευταῖον δὲ, ὡς περιεκτικὸν πάντων περιβάλλεται τὸν μανδύαν. Ἐν ᾧ καὶ τρανώτερον φησιν ὁ Ἱερεὺς· «Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα ἔλαβε τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα» ἀγκαλὰ καὶ τὸ Εὐχολόγιον ὁλότελα περὶ μανδύου τοῦ μεγαλοσχήμου δὲν ἀναφέρει. Τὸ δὲ καλυμαύχιον καὶ τὸ ἐπανωκαλύμμαχον εὐλογίαν ξεχωριστὴν δὲν ἔχουν. Τινὲς δὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κουκουλλίου λέγουσι καὶ εἰς τὸ Καλυμαύχιον τοῦ σταυροφόρου. Τούτων οὖτως εἰρημένων, πρέπει ὁ Ἱερεὺς, ἀντὶ τοῦ σπιθαμιαίου ἐκείνου παραμάνδου, νὰ εὐλογῇ τὸ ἐπανώρρασον, καὶ νὰ τὸ εἶδῃ νὰ τὸ φορῇ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κουρευόμενος Μοναχός, ἵνα μὴ ὅταν εἶδῃ τὸ ἐπανώρρασον, καταγελάστως εὐχῆς καὶ εὐλογίας ἀπορῇ. Εἰ δὲ τις καὶ τὸ σπιθαμιαῖον ἐκεῖνο θέλει νὰ φορῇ ἐπάνωθεν τοῦ ἐσωρράσου ἀντὶ σταυροῦ, δὲν εἶναι, φαίνεται μοι, εὐάνενα ἄτακτον.

καὶ τότε, ὄχι μοᾶχι, ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλας ὁμοῦ γεροντίσας κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ φρόνησιν. Νὰ κοιμῶνται δὲ τὴν νύκτα ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον αὐτῶν, παντελῶς δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ οἱ Μοναχοὶ παρομοίως, ἀνάγκης ἐπιγούσης, ὡς εὐγαίνουν ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν των μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἡγουμένου. Ὅσοι δὲ κάμνουν ἄλλως, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲ τὰ ἀρομόδια ἐπιτίμια, ὅπου γνωρίσῃ ὁ Ἡγούμενος, ἢ ἡ Ἡγουμένη, εἴτε ἄνδρες εἶναι, εἴτε γυναῖκες.

Σ υ μ φ ω ν έ α.

«Καὶ ὁ Μέγας δὲ Βασίλειος (κατ' ἐπιτομήν ὄρ. ρκ'.) χωρὶς συγχωρήσεως τοῦ Προεστῶτος προστάζει νὰ μὴ πηγαίῃ τινὰς Μοναχοὺς εἰς κἀνένα μέρος. Ὅποιος δὲ ἤθελεν εὐγεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον χωρὶς νὰ λάβῃ εὐλογίαν, νὰ γίνεταὶ ἀκοινῶντος (Ἐπιτιμ. α.) ἀλλ' οὐδὲ χάριν ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν τους πρέπει νὰ ἀναχωροῦν οἱ Μοναχοὶ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, καὶ νὰ ζῶσι ζωὴν ἀμάρτυρον (κατὰ πλάτ. ὄρ. λβ'). ἡ δὲ δευτέρα διάταξις τοῦ α. τίτλ. τῶν Νεαρῶν προβαίνουσα εἰς τὸ ἔμπροσθεν, θεσπίζει, ὅτι μὲ τὴν πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ Ἐπισκόπου πρέπει, μήτε οἱ Μοναχοὶ, μήτε αἱ Μοναχαὶ νὰ εὐγαίνουν ὅλως ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, καὶ νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ διὰ μέσου μηνυτῶν καὶ ἀποκρισιῶν, νὰ κάμνουν τὰς ἀποκρίσεις, ὅπου χρειάζονται, μένοντες μέσα εἰς τὰ Μοναστήριά των (παρὰ Φωτ. τίτλ. ια. κεφ. δ'.)»

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

Μήτε ἐν ἀνδρῶν Μοναστηρίῳ γυνή, μήτε ἐν γυναικείῳ ἀνὴρ, καθευδέτω. Παντὸς γὰρ || Τῆς ζ'. ιη'.
προσκόμματος καὶ σκανδάλου ἔξω εἶναι δεῖ τοὺς πιστοὺς, καὶ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐ- || κ'. κβ'.
πρόσεδρον τῷ Κυρίῳ, τὸν ἑαυτῶν εὐθετίζειν βίον· εἰ δὲ τις τοῦτο πράξῃ, εἴτε Κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι μήτε γυνή ἀπλῶς, νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα εἰς Μοναστήριον τῶν ἀνδρῶν Μοναχῶν, μήτε ἀνὴρ ἀπλῶς, νὰ κοιμᾶται ἀμοιβαίως εἰς Μοναστήριον γυναικῶν Μοναστριῶν. Διότι οἱ χριστιανοὶ ἀπλῶς, πρέπει νὰ μὴ προξενουσι κἀνένα σκάνδαλον, καὶ ὑποψίαν εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ διαπερνῶσι τὴν ζωὴν αὐτῶν εὐσχημον, καὶ εὐάρεστον εἰς τὸν Κύριον. Πολλῶ δὲ μάλλον πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοῦτο οἱ Μοναχοὶ, τὸ δὲ νὰ κοιμῶνται γυναῖκες εἰς μοναστήριον Μοναχῶν, καὶ ἀντιστρόφως ἄνδρες εἰς τὰ τῶν Μοναστριῶν, τοῦτο καὶ εἰς τὸν ἑαυτῶν τοὺς προξενεῖ σκάνδαλον, μὲ τὸ νὰ ἀνάπτῃ τὸ ἔμφυτον τῆς ἐπιθυμίας πῦρ, εἰς ἐκείνους, καὶ εἰς ἐκείνας· καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀκόμη, μὲ τὸ νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς εἰς ὑποψίας ἀτόπους περὶ αὐτῶν. Ὅποιος δὲ ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ ἀφορίζεται, εἴτε Κληρικὸς εἶναι, εἴτε λαϊκός.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

Ἡ τοῦ πρὸς Ἐπισκοπῆς προεδρίαν ἀναγομένου γυνή, κατὰ κοινὴν συμφωνίαν, τοῦ οικείου ἀνδρὸς προδιαζευθεῖσα, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῆς Ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἐν Μοναστηρίῳ εἰσίτω, πόρρω τῆς τοῦ Ἐπισκόπου καταγωγῆς ὑποδομημένῳ, καὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου προνοίας ἀπολαυέτω. Εἰ δὲ καὶ ἀξία φανείῃ, καὶ πρὸς τὸ τῆς Διακονίσσης ἀναβιβαζέσθω ἀξίωμα.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ἡ γυναῖκα ἐκείνου ὅπου μέλλει νὰ γένη ἀρχιερεὺς, νὰ χωρίζεται πρῶτον ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συμφωνίαν αὐτῆς τε καὶ αὐτοῦ. Καὶ ἀφ' οὗ ἐκεῖνος χειροτονηθῇ, νὰ ἐμβαίῃ εἰς Μοναστήριον μακρὰν εὐρισκόμενον τῆς ἐκείνου ἐπαρχίας, ἥτοι νὰ γίνεταὶ Καλογραία εἰς αὐτό· (1) νὰ προνοῆται ὁμοίως εἰς

(1) Ὅθεν καὶ Ἰωάννης ἐκεῖνος ὁ Γλυκὸς, λογοθέτης ὢν τοῦ δρόμου, καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ παιδας, εὐθὺς ὅπου ἔγινε Πατριάρχης, ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐγένετο Μοναχὴ, κατὰ τὸν Νικηφόρον Γρηγορᾶν (Ρωμ. ἱστορ. βιβλ.) Σημείωσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῆς γυναικὸς τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Ἀρχιερέως, πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Μοναχοῦ. Οἶον Α'. πρέπει νὰ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συναίνεσιν καὶ συμφωνίαν. Β'. νὰ μὴν ἄγαμος εἰς τὸ ἐξῆς· καὶ Γ'. νὰ γίνεταὶ καὶ αὐτὴ Μοναχὴ, ὡσπερ, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, μετὰ τὴν ἐκείνου κουράν. «Πρέπει νὰ χωρίζεται ἀπὸ αὐτὸν μὲ κοινὴν συμφωνίαν, καὶ ὄχι στανικῶς· διατὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει πρὸς τὰ

ἀνδρόγυνα, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου, καὶ, δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆται λύσιν. Καὶ πάλιν, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ, καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή· εἰ δὲ τὸν ἑαυτὸν τους δὲν ἐξουσιάζουν, ἀλλ' εἶναι ὑπεξούσιοι ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ὄχι αὐτεξούσιοι, λοιπὸν, οὐδὲ χωρὶς τὴν κοινὴν αὐτῶν συμφωνίαν νὰ χωρισθοῦν δύνανται. Καὶ ὁ Κύριος λέγει, ἃ ὄν ὁ Θεὸς ἔζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀπόστολον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· ἐρωτηθεὶς γὰρ, πῶς πρέπει νὰ θέγεται τινὲς εἰς τὴν μοναδικὴν πολιτείαν τοὺς ὑπανδρευμένους; ἀποκρίνεται (ὄρ. κατὰ πλάτ. ιβ'.) ὅτι πρέπει νὰ τοὺς ἐρωτᾷ πρῶ-

τά πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαῖα ἀπὸ ἐκεῖνον, (ἐὰν δηλ. ᾖ ἐνδεής). Ἐπρόσταξε δὲ τοῦτο νὰ γίνεταί, ἵνα μὴ βλέποντες ἕνας τὸν ἄλλον, συνεχῶς ἐνθυμῶνται τὴν προτέραν τῶν διαγωγὴν καὶ συμβίωσιν, καὶ ἀκολούθως ἐκκαίονταί πρὸς σαρκικὸν ἔρωτα. Εἰ δὲ καὶ εἶναι ἀξία, ὡς γίνεται καὶ Διακόνισσα ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἀποστολικὸν ε. καὶ τὸν ιβ'. τῆς ς'. καὶ τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς αὐτῆς ς'. Ἀπὸ τοῦτον δὲ τὸν Κανὸνα συμπεραίνει ὀρθῶς ὁ Βλάσταρις, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δευτεροῦπανδρεύωνται οὐδὲ αἱ γυναῖκες τῶν ἀποθανόντων ἱερέων.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ'.

Ἄνανεούμενοι καὶ τοῦτον τὸν ἱερὸν Κανὸνα, ὀρίζομεν, ὥστε τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα Μοναστήρια κατὰ γνώμην Ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκές Μοναστήρια καὶ τὰ ἀνήκοντα || Τῆς δ'. κδ'.
|| τῆς ζ'. ιγ'.

τον, ἂν κάμνουσι τοῦτο μὲ κοινὴν συμφωνίαν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ οὕτω νὰ τοὺς δέχεται ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων. Εἰ δὲ τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρογόνου, ὁ ἀνὴρ δηλ. ἢ ἡ γυνή, δὲν συμφωνεῖ εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μάχεται εἰς τὸν τοιοῦτον χωρισμὸν, ὀλιγότερον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος φροντίζον τῆς πρὸς Θεὸν εὐαριστήσεως, ἣτις γίνεται δηλ. διὰ τῆς μοναδικῆς ζωῆς, τότε ὡς μὴ τοὺς δέχεται, (ἢ ἢ βάλῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς ταραχάς, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Παῦλος, ἐν εἰρήνῃ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεός. Καὶ ἐκεῖνο ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος ὅποιος δὲν μισεῖ τὸν πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ᾖ ἐδικὸς μου μαθητής. Τὸ ὅποιον καὶ αὐτοὶ μὴ πληροῦντες, μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος νὰ γένουν δὲν ἔμπορουν, ὡσὲν ὅπου κἀνίνα πρᾶγμα δὲν εἶναι προτιμότερον ἀπὸ τὸ νὰ ὑπακούῃ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, ἢτοι εἰς τὰ παραγγέλματα του, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι, καὶ τὸ νὰ δέχεται τοὺς τοιούτους συναινοῦντας, καὶ τὸ νὰ μὴ τοὺς δέχεται μὴ μισοῦντας ἀλλήλους. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δις εἶπε τὸν αὐτὸν λόγον ἔνω, καὶ κάτω ἑρμηνεύεται δὲ καὶ οὕτως ἔάν μάχεται τὸ ἕνα μέρος πρὸς τὸ ἄλλο, ὡς λέγει εἰς αὐτοὺς ὁ μέλλων δεχθῆναι νὰ μένουν ἐν τῇ εἰρηρικῇ συζυγίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐκάλεσεν ὁ Θεός, καὶ ὅτι δὲν ἔμπορουν νὰ γένουν μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἂν δὲν μισήσουν ἀλλήλους. Ἐπιφέρει δὲ ὁ ἄγιος, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἀφίεται ἀπὸ τὸ ἄλλο διὰ νὰ μονάσῃ, ἔμπορεῖ καὶ ἐν τῇ συζυγίᾳ ὄν, νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς μοναδικῆς καθαρότητος, διὰ θερμῆς προσευχῆς καὶ νηστείας. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἀγούστινος (ἐπιστολ. μί.) γράφων πρὸς Ἀρμεντάριον, λέγει δὲν δύναται νὰ μονάσῃ τὸ ἕνα μέρος τοῦ ἀνδρογόνου παρὰ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τοῦ ἄλλου. Εἰ δὲ καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ μονάσαι, χρεωστῆται νὰ ἀναγκάζεται εἰς τὸ νὰ ἐνωθῇ πάλιν μὲ αὐτό· καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἱερώνυμος (Ἐπιστολ. ιδ') ἐλέγχει τὴν Γαλλατίαν σφοδρῶς, διὰ τὴν ἡθέλησεν νὰ γένῃ καλογραφα, χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ἀνδρὸς τῆς. Καὶ ὅτι μὲν πρέπει νὰ χωρίζεται μὲ κοινὴν συμφωνίαν ἢ γυνὴ τοῦ μέλλοντος μονάσαι, ταῦτα. Ὅτι δὲ καὶ πρέπει νὰ μένῃ ἄγαμος εἰς τὸ ἐξῆς, φανερόν ἐστιν ἔάν γὰρ δευτεροῦπανδρευθῇ, μοιχεία ἀκολουθεῖ, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, εἰπόντος, πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Παύλου, ἢ γυνή, ζῶντος τοῦ ἀνδρός (ζωὴν δηλ. σωματικὴν, καὶ πραγματικὴν, τὴν ὁποίαν ζῆ καὶ ὁ Μοναχὸς) μοιχαλὶς χρηματίζει, ἔάν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιθ' εἰς τὴν α. πρὸς Κορινθ. ζ'), ἐπειδὴ δι' ἐγκράτειαν, καὶ δι' ἄλλας προσφάσεις καὶ μικροψυχίας, γίνεσθαι διαιρέσεις τῶν ἀνδρογόνων συνέβαινε, βέλτιον μὲν μὴδὲ γίνεσθαι τὴν ἀρχὴν· εἰ δὲ ἄρα καὶ γένοιτο, μενέτω ἢ γυνὴ μετὰ τοῦ ἀνδρός, εἰ καὶ μὴ τῇ μίσει, ἀλλὰ τῷ μηδένα ἕτερον παρεισαγαγεῖν ἀνδρᾶ ταυτὸν εἰπεῖν, μενέτω ἄγαμος.» Ὅτι δὲ ἐκ τῶν δύο τούτων ἀναγκάζεται ἢ γυνὴ τοῦ μέλλοντος μονάσαι νὰ γένῃ καὶ αὐτὴ

Μοναχὴ (τὸ ὅποιον ἦτο τὸ γ'), φανερόν καὶ τοῦτό ἐστιν. Ἡ συμφωνία γὰρ ὅπου ἔκαμε μὲ τὸν ἀνδρᾶ τῆς εἰς τὸ νὰ μονάσῃ, τὴν ἀναγκάζει νὰ μὴ ὑπανδρευθῇ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἄγαμος. Καὶ ἡ ἀγαμία πάλιν αὐτὴ διὰ νὰ μένῃ στερεὰ, ἀκίβδυνος, καὶ ἀνύποπτος, τὴν ἀναγκάζει νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἐμβαλεῖ εἰς Μοναστήριον, καὶ νὰ κουρεύεται Μοναχῇ. Ὅθεν καὶ Λέων ὁ σοφὸς ἀξίως κατὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν περὶ τῶν ἀνδρογόνων ἐδιόρισεν, ἐν τῇ κ'. αὐτοῦ Νεαρᾶ, ταῦτα· «Ἐπειδὴ καὶ ἐκ συμφωνίας διὰ σωφροσύνην ἐλύετο ὁ γάμος, προστάζομεν νὰ μὴ χωρίζεται ἀλλήως, πᾶρεξ ὅταν καὶ τὰ δύο μέρη, εὐθὺς ὅπου χωρισθῶν, γένουν Καλόγηροι, πύρνωτας ὁ καθεὶς τὰ ἐδικὰ του πράγματα (Ἀρμενόπουλ. Βιβλ. δ'. τίτλ. ιβ').» τούτων οὕτως εἰρημένον, οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Βαλασαμῖν, ὅτι δύναται νὰ γένῃ Μοναχὴ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ἀνδρὸς τῆς.» Καὶ ἐκεῖνοι δὲ, ὅπου γνωματεύουσιν, ὅτι δύναται νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ τὸ ἕν μέρος τῶν συζύγων ἀφ' οὗ μονάσῃ τὸ ἄλλο, μὲ τὸ νὰ νομίζεται, ὅτι ἀπέθανεν, ὡς ἄλλην ζωὴν ἐκλεξάμενον, καὶ οὗτοι, λέγω, ἐπιστομίζονται ἀπὸ τὴν παρούσαν Σύνοδον, ἣτις, καὶ μὲ ὅλον ὅπου ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπος, ἄλλην ζωὴν ἐδιόλεξε καὶ αὐτὸς, ὅμως δὲν συγχωρεῖ νὰ ὑπανδρευθῇ δεύτερον ἢ γυναῖκά του, διὰ τὴν εἶναι μοιχεία. Εἰ δὲ καὶ τὸ δ'. κεφ. τῆς κβ'. τοῦ Ἱουστινιανοῦ Νεαρᾶς, κείμενον ἐν τῇ ζ'. τίτλ. τοῦ κη'. β. βλ. τῶν Βασιλ. λέγει, ὅτι δύναται ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, εἰς τὴν καλλιτέραν ζωὴν τῶν Μοναχῶν μεθιστάμενοι νὰ χωρίζωνται καὶ νὰ ἀναχωροῦν, πλην ὁ χωρισμὸς οὗτος αὐτῶν συνεννοουμένων ἔχει βέβαια καὶ τὸ νὰ γίνεταί ἐκ συμφώνου. Ὅρα καὶ τὸν αἰδιμον ἐν Πατριάρχεις Δοσίθεον, σελ. 74ῖ, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχευσάντων, ὡς τις λέγει, ὅτι πλάνη εἶναι τὸ νὰ γνωματεύῃ τινὰς πῶς δύναται τὸ ἕν μέρος τῶν συζύγων νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀφ' οὗ μονάσῃ τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι οἱ μὴ πειθαρχοῦντες τοῖς Πατράσι, ἀλλὰ συγχωροῦντες, παρὰ γνώμην τοῦ ἐνὸς προσώπου, νὰ μονάσῃ τὸ ἄλλο. Ὅρα δὲ ὅτι τὸ νὰ μὴ ἔχουν βεβαιότητα αἱ εὐχαὶ καὶ ὑποσχέσεις τῆς γυναικὸς ὑπεξουσιου οὕσης πρὸς τὸν ἀνδρᾶ (ὡς καὶ τὸ ἀνάπαλιν), βεβαιοῦται ἀπὸ τὸ λ'. κεφ. τῶν Ἀριθμῶν, λέγει γὰρ, ὅτι ἀνίσως γυναῖκα κάμη κάμμιαν ὑπόσχασιν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀκούσῃ αὐτὴν ὁ ἀνδρὸς τῆς καὶ σιωπήσῃ, πρέπει νὰ πληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς αὐτῆς. Ὅχι καὶ ὁ ἀνδρὸς τῆς δὲν σιωπήσῃ, ἀλλὰ ἐναντιωθῇ, νὰ μὴ ἔρχεται εἰς ἔργον ἢ ὑπόσχεσις αὐτῆς, καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦτο δὲν θέλει τὴν κατακρίνει.» Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κβ'. Ἀποστολικοῦ. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ὄχι μόνον μετὰ συναινεσεως πρέπει τὸ ἀνδρογόνον νὰ μονάσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ἐρωτᾶται ἂν στέργῃ νὰ μονάσῃ, εἴτε αὐτὴ, εἴτε ὁ ἀνδρὸς τῆς, καὶ ἂν μετὰ τρεῖς μῆνας μένῃ εἰς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν αὐτὸν, τότε νὰ ἀποκρίωνται, κἂν καὶ ἡ γυνὴ ᾖ ναι τεσσαράκοντα ἑτῶν καὶ φρονήματος στερεοῦ, κατὰ τὸ σκόλιον Βαλασαμῖνος τὸ εἰς τὸ β'. Κεφάλαιον τοῦ α. τίτλ. τοῦ Νομικοῦ τοῦ Φωτίου. Ὅρα καὶ Ἰωβ τὸν ἀμαρτωλὸν σελ. ρλγ'. τοῦ συνταγματικοῦ τοῦ Χρυσάνθου, θέλοντα μετὰ κοινῆς συμφωνίας νὰ γίνωνται τὰ ἀνδρογόνα Μοναχοί.

αὐτοῖς πράγματα, φυλάττεσθαι τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μηκέτι δύνασθαι γίνεσθαι ἀπὸ κοσμικῆς καταγωγῆς, μήτε δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων κοσμικοῖς ἀνδράσι ταῦτα ἐκδίδωσθαι. Ἄλλ' εἰ καὶ μέχρι νῦν γέγονε τοῦτο, μηδαμῶς κρατεῖσθαι ὀρίζομεν τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ παρόντος πράττειν τοῦτο ἐπιχειροῦντας, ὑποκείσθαι τοῖς ἐκ τῶν Κανόνων ἐπιτιμίοις.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀνακαιουργῶναι τὸν κδ'. τῆς δ', ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί, καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν ἐκεῖ. Προσθέτωντας τοῦτο μόνον παράνω ἀπὸ ἐκείνου, ὅτι μήτε νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια ἀπὸ κἀνένα (εἴτε Κληρικὸν, ἢ λαϊκὸν, ἢ Μοναχὸν δηλ.) εἰς ἀνθρώπους κοσμικοὺς (1), διὰ νὰ τὰ κυβερνοῦν δηλ., καὶ ἂν τοῦτο ἐγένεν ἕως τῶρα, ἀπὸ τῶρα ὁμοῦ καὶ ὕστερον νὰ μὴ γίνεταί.

ΚΑΝΩΝ Ν'.

Μηδένα τῶν ἀπάντων εἴτε λαϊκῶν, εἴτε Κληρικῶν κυβεύειν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰ δέ τις ἢ Ἀποστ. μβ'. μγ'. τοιοῦτο φωραθῆῃ πράττων, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζουσιν οἱ Πατέρες οὗτοι τὸ νὰ παίξῃ κύβους, ἢ τοὶ ἀζάρια, ἢ χαρτία, ἢ ντάμα, ἢ ἄλλα τοιαῦτα παιγνίδια κἀνέναι λαϊκὸς, ἢ Κληρικὸς. Ὅποιος δὲ ὕστερα ἀπὸ τὸν Κανὼνα τοῦτον ἤθελε παίξει ταῦτα, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, νὰ καθαιρέται, εἰ δὲ λαϊκὸς, νὰ ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν μβ'. Ἀπιστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ'.

Καθόλου ἀπαγορεύει ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοὺς λεγομένους μίμους, καὶ τὰ τούτων θέατρα, εἴτα γεμῆν καὶ τὰ τῶν κυνηγίων θεώρια, καὶ τὰς ἐπὶ σκηνῆς ὀρχήσεις ἐπιτελεῖσθαι. Εἰ δέ τις τοῦ παρόντος Κανόνος καταφρονήσῃ, καὶ πρὸς τι ἑαυτὸν τῶν ἀπηγορευμένων τούτων ἐκδῶ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Τῆς ε'. κδ'.
εβ'. ες'. τῆς
Καρθ. ιζ'. σ'.

Ἑρμηνεία.

Μὲ δλην τὴν τελειότητα ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ γίνωνται οἱ λεγόμενοι μίμοι, οἵτινες, ποτὲ μὲν τῶν Ἀράβων μιμούμενοι τὰ σχήματα, ποτὲ δὲ τῶν Ἀρμενίων, ἄλλοτε τῶν δούλων, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ κτυπῶντες ραπίσματα εἰς τὰ πρόσωπα, παρακινουσι μὲ δλα ταῦτα τοὺς βλέποντας εἰς τὸ νὰ γελῶσιν ἀκράτητα. Θεώρια δὲ τῶν κυνηγίων εἶναι (2), ὅταν βλέπῃ τινὰς τὰ θηρία, λέοντας, θετέον, ἢ ἀρκούδας, ἢ ἄλλα, νὰ μάχωνται, ἢ ἀναμεταξύ των, ἢ μὲ ἀνθρώπους ὅπου εἶναι καταδικασμένοι εἰς θάνατον. Ἀσπλαγχνία γὰρ καὶ ὠμότης μεγάλη εἶναι τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς τῶν τοιοῦτων τὰ αἵματ' ἐκχυνόμενα, καὶ νὰ γελά. Ἐμποδίζει

(1) Σημειῶσαι ὅτι ὁ μὲν Πατριάρχης Σισίνιος, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας, συμφώνως μὲ τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον Κανὼνα, τόμον ἐξέδωκε, διορίζοντα, νὰ μὴ ἐκδίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς κοσμικοὺς. Ὁ δὲ Πατριάρχης Σέργιος ἐκ τοῦ ἐκνετίου ἄλλον τόμον ἐξέδωκε, διορίζοντα νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ὅχι ὁμοῦ διὰ νὰ κάμουν αὐτὰ κοσμικὰ καταγωγία, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ὁ Κανὼν, ἀλλὰ διὰ νὰ συνιστῶσι καὶ νὰ βελτιοῦσιν αὐτὰ. Φαίνεται ὁμοῦ, ἂν στοχασθῇ τις καλὰ, ὅτι δὲν ἐδιώρισε τοῦτο μὲ ὀρθὴν κρίσιν ὁ Σέργιος· εἰ γὰρ ἦτο ὁ σκοπὸς τῶν Πατέρων νὰ μὴ δίδωνται ταῦτα εἰς τοὺς κοσμικοὺς διὰ νὰ τὰ κάμουν κοινὰ καταγωγία, διατὶ νὰ προσθέσῃ ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ μὴ δίδωνται ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων εἰς κοσμικοὺς ἀνδρας τὰ Μοναστήρια, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ κδ'. τῆς δ'. τοῦτο λέγει ρητῶς; περιττὴ γὰρ καὶ ματαία ἀδολεισχία ἦτον ἡ προσθήκη αὕτη. Ἐπειτα ὁ μὲν ἡ. τῆς δ'. προστάζει νὰ ἦναι ὑποτασσόμενοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως οἱ τῶν Μοναστηρίων Κληρικοὶ καὶ προϊστάμενοι. Εἰ δὲ κατὰ τὸν τοῦ Σεργίου τόμον, ἐκδίδονται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ἀκόλουθόν ἐστιν ὅτι οἱ τῶν Μοναστηρίων προϊστάμενοι πρέπει νὰ

ὑποτάσσωνται καὶ εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ εἰς τοὺς κοσμικοὺς, καὶ ἀκολούθως νὰ δουλεύουσι δυσὶ κυρίοις. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ διχοστασίας καὶ σκανδάλων αἴτιον, ἀλλὰ μὲν τοῦ Ἀρχιερέως προστάζοντος, ἀλλὰ δὲ τῶν κοσμικῶν λοιπὸν οὔτε εὐστάσιον καὶ βελτίωσιν πρέπει νὰ δίδωνται τὰ Μοναστήρια εἰς τοὺς κοσμικοὺς, ἀλλὰ εἰς Κληρικοὺς καὶ μονάζοντας. Τὰ γὰρ ἱερά εἰς τοὺς ἱερεῖς πρέπει νὰ δίδωνται, καὶ ὅχι εἰς τοὺς λαϊκοὺς· ἄτακτον γὰρ τοῦτο καὶ παντελῶς ἀνακόλουθον. Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι καὶ ἐπιβλαβὲς εἰς τὰς ψυχὰς, καὶ ἀφανιστικὸν τῶν οἴκων, τῶν δεχομένων τὰ μοναστήρια λαϊκῶν.

(2) Ἀπὸ τὸν Κανὼνα τοῦτον συμπεραίνεται, ὅτι οἱ Κληρικοὶ πάντες καὶ Ἱερωμένοι, καὶ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι κυνηγοὶ λαγῶν καὶ ἄλλων ζώων, ἢ πουλιῶν. Διότι ἂν εὗρος ἐμποδίζῃ καὶ αὐτὸ τὸ νὰ βλέπουσι μόνον τὰ κυνήγια τῶν ζώων καὶ θηρίων οἱ Κληρικοὶ, πολλῶ μᾶλλον ἐμποδίζει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κυνηγοὶ· ὅθεν οἱ κυνηγοὶ ὄντες Ἱερωμένοι, ἂν δὲν παύσουσιν, καθαιροῦνται, οἱ δὲ Μοναχοὶ ἀφορίζονται κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον.

ἀλλ' οὐκ ἐστὶν καὶ τοὺς χοροὺς, καὶ ἀστερνα¹ λυγίσματα ὁποῦ κάμνουν, εἴτε ἄνδρες, εἴτε γυναῖκες εἰς τὰς σκη-
νάς· σκηνὴ δὲ εἶναι ἡ τέντα, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμναν καθ' ὑπόκρισιν καὶ προσποίησιν, ἢ ἔνθα τις ἴστα-
ται σκηνικὴν ἐπιδεικνύμενος τέχνην, κατὰ τὸν 17. τίτλ. Φωτίου, κεφ. κβ'. ὅθεν καὶ σκηνικοὶ ὀνομάζονται αὐ-
τοὶ ὁποῦ, ποτὲ μὲν ὑποκρίνονται πῶς εἶναι αὐθένται, ποτὲ δὲ, πῶς εἶναι δοῦλοι, καὶ ἄλλοτε, πῶς εἶναι ἄλλοι.
Ὅποιος δὲ καταφρονήσει τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ δώσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν θεωρίαν τῶν τοιούτων, εἰ μὲν
Κληρικὸς εἶναι, ἄς καθαιρεται, εἰ δὲ Λαϊκός, ἄς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κδ'. τῆς αὐτῆς σ'.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

Ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτὸς Σαββάτου Ἄποστ. 50'.
καὶ Κυριακῆς, καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας, γινέσθω ἡ τῶν προηγιασμένων Ἄποστ. 50'.
ιερά λειτουργία. Ἄποστ. 50'.
να'.

Ἑρμηνεία.

Αἱ ἡμέραι τῆς ἁγίας μ'. ἡμέραι πένθους εἶναι καὶ κατανύξεως, τὸ δὲ νὰ προσφέρεται θυσία τελεία πρὸς
τὸν Θεόν, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς μνήμας τῶν ἁγίων, πανηγύρεως, καὶ χαρᾶς, καὶ ἐορτῆς ὑπόθεσις νομίζεται παρὰ
τοῖς πολλοῖς δι' ὃ καὶ συνηθίζουσι νὰ συνευωχούνται εἰς αὐτήν· ἐναντίον δὲ εἶναι ἀναμεταξύ των πένθος καὶ ἐ-
ορτή. Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς μὲν τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. νὰ γίνεταί ἡ τῶν προηγιασμέ-
νων λειτουργία (1), ταῦτόν εἰπεῖν ἡ τῆς τελειωμένης καὶ προσφερθείσης θυσίας δευτέρα προσφορά, εἰς δὲ τὰ
Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς, ὡς ἡμέρας ἰλαρωτέρας, καὶ μὴ νηστήμιους, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγ-
ελισμοῦ, ὡς ὄψιν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας ἡμῶν καὶ κεφάλαιον, καὶ ἀκολουθῶς ἐορτὴν καὶ πανήγυριν, συγχωρεῖ
νὰ τελεῖται θυσία καὶ λειτουργία τελεία.

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα, λέγει καὶ ὁ μ'. τῆς ἐν Λαοδικ. διορίζων νὰ μὴ προσφέρεται ἄρτος
εἰς τὴν μ'. ἤτοι λειτουργία τελεία, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ Σάββατον καὶ Κυριακὴν. Ἀλλὰ καὶ ὁ νά. τῆς αὐτῆς,
μνήμας καὶ γενέθλια μαρτύρων ἐμποδίζει νὰ γίνωνται εἰς τὰς νηστήμιους ἡμέρας τῆς μ', ἀλλὰ εἰς τὰ Σάββατα
αὐτῆς καὶ Κυριακάς. Ὁ δὲ Βαλσαμών ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ να'. τοῦτου τῆς Λαοδικ., ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Βλάσταρις

(1) Σημείωσαι ὅτι ἡ προηγιασμένη λειτουργία δὲν εἶναι Γρη-
γορίου τοῦ Διαλόγου, καθ' ὅτι ἐκεῖνος Ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν
ἔξευρε, κατὰ τὴν κθ'. ἐπιστολὴν τοῦ σ'. βιβλ. αὐτοῦ, καὶ καθ'
ὅτι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ αὕτη οὐχ εὕρεται· ἀλλ' εἶ-
ναι ἀπὸ τοὺς χρόνους τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων καθὰ τὴν
νσ'. ἀπόκρισιν Συμεὼν τοῦ Θεσσαλονίκης, καὶ πρὸ τῶν χρόνων
τοῦ Διαλόγου, ὡς δείκνυται ἀπὸ τὸν μθ'. τῆς ἐν Λαοδικ. καὶ
μάλιστα ἀπὸ τὴν συνθήκῃν ὁποῦ ἦτο καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν.
καθὼς λέγει ὁ Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, καὶ
εἰς τὴν Δύσιν, καθὼς λέγει ὁ Ἰερώνυμος ἐν τῇ πρὸς Παμμιά-
χιον, νὰ μεταλαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰς Τετράδας καὶ
Παρασκευὰς διὰ προηγιασμένου ἄρτου. Πρόδηλον γὰρ, ὅτι οὐ-
τοὶ μεταλαμβάνοντες, ἔλεγον κάποιαν τινα εὐχὰς καὶ προτοῦ
μεταλάβου, καὶ ἀφ' οὗ μετελάμβανον καὶ ὁποῖαι συντόμως εἶ-
πεν, ἦσαν ἡ τότε τῶν προηγιασμένων λειτουργία, καὶ τοῦτο λέ-
γει ὁ Ἀργέντης. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς ἐν
Λαοδικ. Μνημονεύομεν δὲ τοῦ Διαλόγου ἐν τῇ ἀπολύσει τῆς
προηγιασμένης, ἢ διατὶ ὁ Διάλογος παραδοῦς τὴν τοιαύτην λει-
τουργίαν εἰς τοὺς Ρωμαίους ἐν ταῖς νηστήμοις ἡμέραις τῆς μ'.
κατὰ τὸν Μαυρίκιον τὸν ἱεροδιάκονον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας
τὸν τὰ συναξάρια συγγράψαντα, καὶ κατὰ τὸν Μεταφραστὴν
αὐτῶν Μάξιμον τὸν Μαργουίνιον, καὶ Μιχαὴλ Κωνσταντινοπο-
λίτην, ἔδωκε βουλὴν καὶ εἰς τοὺς Ἀνατολικούς νὰ τὴν ἐπιτε-
λοῦν καθ' ἡμέραν ἐν τῇ μ'. ὡς θέλουσι τινες (ὄρα τὸν Δοσίθ. περὶ
τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχεῦσ. σιλ. 526.), ἢ καὶ διατὶ οὕσα
πρότερον, παρὰ τοῦ Διαλόγου ὕστερον ἐκαλλωπίσθη, καὶ εἰς ἣν
ὄραται τῶρα τάξιν ἐφέρθη. Ἐπεινοήθη δὲ ἀπὸ τοὺς Πατέρας ἡ
προηγιασμένη, διὰ νὰ γίνωνται μέτοχοι καὶ εἰς τὰς νηστήμιους
ἡμέρας τῆς ἀπὸ τῶν ἁγίων Μυστηρίων ζωῆς οὐρανοῦ καὶ χά-

ριτος. Διότι καὶ ὁ Βλάσταρις ἐν κεφ. ε'. τοῦ στίχ. τ'. λέγει κα-
θὼς οἱ στρατιῶται ἐκεῖνοι ὁποῦ πολεμοῦν, ἀφ' οὗ καταπάσθουν
τὸν πόλεμον, κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας μεταλαμβάνουσι
ἀπὸ τὴν προηγιασμένην τροφήν καὶ φαγητόν, διὰ νὰ ἐνδυνα-
μωθῶν ἀπὸ αὐτῶν, καὶ νὰ πολεμήσουν πάλιν τοὺς ἐχθροὺς τὴν
ἐρχομένην ἡμέραν, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἡμεῖς, πο-
λεμοῦντες πρὸς τὰ πάθη καὶ τὸν Διάβολον ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς
μ'. μεταλαμβάνομεν κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς ἡμέρας (οἱ ἄξιοι δηλ.
καὶ προηγιασμένοι) ἀπὸ τοῦ σώμα καὶ αἵμα τοῦ Κυρίου, τὰ
προηγιασμένα ἀπὸ τὸ Σάββατον καὶ Κυριακὴν, διὰ νὰ ἐνδυνα-
μωθῶμεν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὰ πολεμήσωμεν πάλιν πρὸς τοὺς νη-
τούς ἐχθροὺς γενναίως (τοῦτο δὲ οὐ λέγει ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Βλά-
σταρις, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλου σχολίου καλαιστότερου αὐτὸ μετέφρασεν,
ὅπερ ἡμεῖς ἐβρομεν)· αὐτὸ τοῦτο διαλαμβάνουσι καὶ αἱ προηγια-
σμένοι αὐτῆς ταύτης εὐχαῖς. Ὅρα δὲ ὅτι πρέπει κατὰ τὸ
ἐσπέρας τῆς ἡμέρας νὰ τελεῖται ἡ προηγιασμένη κατὰ τὰ τυ-
πικά, καὶ τὴν ἐν Καθολικῇ οὐτικῇ Σύνοδον ὅθεν οἱ ἅμα πρῶτ
ταύτην τελοῦντες, σφάλλουσι, καὶ ἄς διορθωθῶσι. Πῶς γὰρ δύ-
νανται νὰ λέγουν ἐν αὐτῇ πληρώσωμεν τὴν ἐσπερινὴν δέησιν
ἡμῶν τῷ Κυρίῳ, ἥτις δὲν εἶναι οὔτε μισημυρινή; οὐ μόνον δὲ
κατὰ τὰς δ'. καὶ ε'. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς β'. καὶ γ'. καὶ ε'. ἀκω-
λύτως ὑπὸ τῶν βουλομένων ἡ προηγιασμένη γίνεται λειτουργία
κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτου. Οἱ δὲ μὴ χρίοντες τὸν ἅγιον Ἄρτον
μὲ τὸ πανακέραιον Αἷμα, ὡς ἐν τοῖς Εὐχολογίοις διατάσσεται,
καὶ οὔτε κεχρισμένοι μὴ φυλάττοντες εἰς τὸ γενέσθαι δι' αὐτῶν
τὴν προηγιασμένην, προφανῶς λατινοφρονοῦσι. Τῆς τῶν Λατι-
νων γὰρ δυσσεβείας καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς
λαϊκοὺς ἀπὸ ἑνα εἶδος, ἦτοι ἀπὸ τὸν ἄρτου μόνον, τὸ Μυστή-
ριον τῆς εὐχαριστίας, ὡς ἡ ἐν Κωνσταντίᾳ τῆς Γερμανίας ἐν

ἐν κεφ. ε'. τοῦ στοιχ. τ'. λέγουσιν, οὔτε μνημόσυνα τῶν κεκοιμημένων νὰ γίνωνται εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. εἰμὴ εἰς μοναχὸν τὸ Σάββατον (1), καθὼς καὶ τὰ τυπικὰ συμφώνως τοῦτο διορίζουσιν. Ὅρα καὶ τὸν ζθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ἐπειδὴ μείζων ἢ κατὰ τὸ πνεῦμα οικειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας, ἐγνωμεν δὲ ἐν τισὶ τύποις τινὰς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους Βαπτίσματος παῖδας ἀναδεχομένους, καὶ μετὰ τοῦτο, ταῖς ἐκείνων μητράσι χηρεύουσας, γαμικὸν συναλλάσσοντας συνοικέσιον, ὀρίζομεν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδὲν τοιοῦτο πραχθῆναι. Εἰ δὲ τινες μετὰ τὸν παρόντα Κανὸνα φωραθῆεν τοῦτο ποιῶντες, πρωτοτύπως μὲν οἱ τοιοῦτοι ἀφιστάσθωσαν τοῦ παρανόμου τούτου συνοικεσίου, ἔπειτα δὲ, καὶ τοῖς τῶν πορνεύοντων ἐπιτιμίαις ὑποβληθῆτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει νὰ μὴ λαμβάνη κἀνένας εἰς γυναῖκα τὴν συντέκνισσάν του χηρεύουσαν, τῆς ὁποίας ἀνεδέχθη παῖδιν ἐκ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα συγγένεια αὕτη, καθ' ἣν ἀδελφοὶ γίνονται πνευματικαί, ὅ, τε ἡ ἀνάδοχος, καὶ ἡ Συντέκνισσα αὐτοῦ, εἶναι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα (μεγαλητέρα δὲ, οὐχὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ τοὺς βαθμοὺς: μέχει γὰρ τρίτου βαθμοῦ κατὰ βῆθος μόνον αὕτη κωλύεται, ἀλλὰ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ σχέσιν· καὶ ὅρα εἰς τὸ περὶ Συνοικεσιῶν ἢ. Κεφάλ.) Ὅποιοι δὲ ἤθελαν τολμήσουν νὰ κάρπουν τοῦτο, πρῶτον μὲν νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὸν παράνομον γάμον αὐτὸν, ἔπειτα ὡς πόρνοι νὰ κανονίζωνται διὰ τὸν παράνομον γάμον αὐτόν. Τοῦτο τὸ ἴδιον ὁποῦ λέγει ὁ Κανὼν περὶ τῆς ἀναδοχῆς, πρέπει νὰ κρατῆ καὶ ἐπὶ τῆς διὰ τελετῆς καὶ εὐχῶν ἱερῶν γενομένης υἰοθεσίας, κατὰ τὴν κδ'. Λέοντος τοῦ Σοφοῦ Νεαράν.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

Τῆς Θείας ἡμᾶς οὕτω σαφῶς ἐκδιδασκούσης Γραφῆς, «οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτοῦ» [Λευτ. ιη'. 6.] ὁ Θεοφόρος Βασίλειος τινὰς τῶν ἀπηγορευμένων γάμων ἐν τοῖς οἰκείοις Κανόσιν ἀπηριθμήσατο, σιωπῆ τὰ πλεῖστα παραδραμῶν, καὶ κατ' ἀμφοτέρα κατασκευάσας ἡμῖν τὸ ὠφέλιμον. Τὸ γὰρ τῶν αἰσχυρῶν ὀνομασιῶν πλῆθος παραιτησάμενος, ὡς ἂν μὴ τὸν λόγον καταρρυπαίνοι τοῖς ῥήμασι, γενικοῖς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβε, δι' ὧν περιεκτικῶς ἡμῖν τοὺς παρανόμους γάμους ὑπέδειξεν. Ἐπειδὴ δὲ τῇ τοιαύτῃ σιωπῇ, καὶ τῷ ἀδιαγνώστῳ τῆς τῶν ἀθέσμων γάμων ἀπαγορεύσεως ἑαυτὴν ἡ φύσις συνέχεε, συνείδομεν γυμνότερον τὰ περὶ τούτου ἐκθέσθαι, ὀρίζοντες ἀπὸ τοῦ νῦν, τὸν τῇ οἰκείᾳ ἐξαδέλφῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν συναπτόμενον, ἢ πατέρα, καὶ μητρί, καὶ θυγατρί· ἢ δύο κόραις ἀδελφαῖς, πατέρα καὶ υἰὸν, ἢ ἀδελφοῖς δυοῖν, μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ ἀδελφοῦς δύο, δυοῖν ἀδελφαῖς ὑπὸ τὸν τῆς ἐπταετίας πίπτειν Κανὸνα, ἀφισταμένων αὐτῶν προδήλως τοῦ παρανόμου συνοικεσίου.

ἔτει αὐτῷ. συγκροτηθεῖσα δυτικὴ Σύνοδος παρανόμως ἐνομοθέτησε. Διὰ πύσας δὲ αἰτίας ἐφυλάττετο προηγιασμένος ἄρτος ὅρα τὸν Εὐστράτιον Ἀργέντην σελ. 284. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς ἐν Λαοδικ. Ἐφυλάττεται δὲ καὶ οἶνος προηγιασμένος ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Χρυσόστομος, α'. ἐπιστολῇ πρὸς Ἰνοκέντιον, καὶ ὁ Ἰερώνυμος, ἐπιστολῇ δ'. πρὸς Ρουφίνον, καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἐπιταφίῳ πρὸς Γοργονίαν, καὶ ἡ ἐν Τολήτῳ τοπικὴ Σύνοδος, καὶ ἄλλοι. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μθ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(1) Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ Μνημοσύνων εἶναι, σημειοῦμεν, ὅτι, τὰ μὲν τρίτα ὅπου γίνονται εἰς τοὺς κεκοιμημένους ἀδελφοὺς, δηλοῦσι κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης ἱερὸν Συμμεῶν, ὅτι ὁ κοιμηθεὶς ἀδελφὸς ὑπὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐξ ἀρχῆς συνετέθη. Τὰ δὲ ἑννατα τῶν κεκοιμημένων σημαίνουσι, ὅτι, ὁ διαλυθεὶς εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἔχει νὰ συγκαταριθμηθῆ μετὰ τὰ ἑννέα ἄλλα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, ὡς ἄυλος καὶ αὐτός. Τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ δηλοῦσιν, ὅτι, ἐν τῇ μελλούσῃ ἀναστάσει συνετεθείς πάλιν κατὰ τρόπον ὑψηλότερον, ἔχει καὶ αὐτὸς νὰ ἀναληφθῆ ὡς ὁ Κύριος, καὶ ἀρπαγῆς ἐν νεφέλαις, νὰ ὑπαντήσῃ τῷ

Κριτῇ. Ταύτας τὰς τρεῖς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου σημαίνουσι καὶ τὰ τρίμηνα καὶ ἑξάμηνα, καὶ ἑννεάμηνα, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὑπὲρ καθαρισμοῦ τοῦ ἀποθανόντος ταῦτα τελοῦνται, καὶ ἐξαιρέτως τὰ Τεσσαρακοστὰ, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου μας, ὃς τις καὶ εἰς τὰς τρεῖς γεννήσεις αὐτοῦ τρεῖς ὁλοκλήρους Τεσσαρακοστὰς ἐφύλαξεν, ἐν ἑαυτῷ τυπῶν τὸν ἡμέτερον βίον. Γενέθλιος γὰρ ἡμέρα καὶ ὁ ἐκάστου θάνατος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν να'. τῆς ἐν Λαοδικ. Αἱ δὲ ἀποστολικαὶ Διαταγ. βιβλ. η'. κεφ. μβ'. λέγουσιν, ὅτι τὰ μὲν τρίτα γίνονται διὰ τὸν τριημέρως ἐγεθέντα Χριστὸν, τὰ δὲ ἑννατα, εἰς ἐνθύμησιν ζώντων καὶ τεθνεώτων, τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον. Οὕτω γὰρ καὶ Μωϋσῆν ὁ λαὸς ἐπένησε· τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι τὰ μὲν τρίτα γίνονται εἰς καθαρισμὸν τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ ἑννατα εἰς καθαρισμὸν τῶν πέντε τοῦ σώματος αἰσθησῶν καὶ τοῦ γονίμου φυσικοῦ, καὶ μεταβατικοῦ, τὰ δὲ Τεσσαρακοστὰ εἰς καθαρισμὸν τῶν ἐν τῷ σώματι τεσσάρων στοιχείων, ἀπὸ τὰ ὅποια καθ' ἓνα ὑπῆρέτησεν εἰς τὴν παράστασιν τῶν δέκα ἐντολῶν· τετράκις δὲ τὰ δέκα, κἀμῖνον Τεσσαράκοντα.

E. J. ZIEGLER
IOANNINIS

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ Θεία Γραφή φανερὰ μᾶς διδάσκει, λέγουσα, ὦ ἄνθρωπε, δὲν θέλεις λάβει εἰς γάμου κοινωνίαν κενένα σαρκικὸν συγγενῆ σου, τοῦτο δὲ τὸ ρητὸν ἀναφέρων ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ πζ'. αὐτοῦ Κανόνι, μερικoὺς μὲν γάμους ἐμποδισμένους εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ ἀπηριθμησεν (οἷον ἐν τῷ σς'. τὸν τοῦ λαβόντος τὴν νύμφην του εἰς γυναῖκα, ἐν τῷ σθ'. τὸν τοῦ λαβόντος δύο ἀδελφάς, καὶ ἄλλους ἐν ἄλλοις), σιωπήσας τοὺς περισσοτέρους, ὡς ὄντας αἰσχροὺς· ἵνα μὴ μὲ τὰ τούτων ὀνόματα μολύνῃ τὸν λόγον, περιεκτικῶς δὲ μὲ τὸ τῆς ἀκαθαρσίας γενικὸν ὄνομα πάντας τοὺς παρανόμους γάμους ἀμυδρῶς ἐφανέρωσε (τοῦτο δὲ ὁποῦ λέγει ἡ Σύνοδος, ὅτι εἶπεν ὁ Βασίλειος, ὁ Βασίλ. τὸ λέγει, πῶς τὸ εἶπεν ἡ Θεία Γραφή, δηλαδὴ ὁ Θεὸς Παῦλος, εἰπὼν· «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία, μὴδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καὶ τὰ ἐξῆς.») ἐκ δὲ τῆς σιωπῆς ταύτης ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἐσυγχίσθη ἀπὸ συγγενικὰ αἵματα, διὰ τοῦτο ἡμεῖς καθαρῶτερα περὶ τούτου ὀρίζομεν διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὅποιος λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἐξαδέλφην του, ἢ πατῆρ καὶ υἱὸς, ἐὰν λάβωσι μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ δύο ἀδελφάς· ἢ δύο ἀδελφοί, ἐὰν λάβουν μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ δύο ἀδελφάς· οὗτοι πάντες νὰ χωρίζωνται πρῶτον ἀπὸ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, καὶ ἔπειτα ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζονται. «Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ζή. αὐτοῦ Κανόνι γενικῶς ὀρίζει νὰ κανονίζεται μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν, δηλ. εἰ. χρόνους ὁ γάμος ὁποῦ γένηται ἀπὸ ἐμποδισμένην συγγένειαν.» Ὅρα καὶ εἰς τὴν περὶ συνοικεσίων διδασκαλίαν.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν τοὺς ἐν τῇ τῶν Ρωμαίων πόλει, ἐν τῇ ἀγίᾳ τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστεία, τοῖς ταύτης Σάββασι νηστεύειν παρὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ, ὥστε κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἀπαρασαλεύτως τὸν Κανόνα, τὸν λέγοντα· «εἰ τις Κληρικὸς εὐρεθῆι τὴν ἀγίαν Κυριακὴν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον, πλὴν τοῦ ἐνδὸς καὶ μόνου, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἡ Σύνοδος αὕτη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐμποδίζει τὸ νὰ νηστεύωσιν οἱ πλῆσιοι Ρωμαῖοι (ἢ μὲ τελείαν αἰτείαν δηλ. ἢ μὲ ξηροφαγίαν ἐν τῇ ἐνάτῃ) τὰ Σάββατα τῆς ἀγίας μ'. (γίνεται γὰρ κατάλυσις εἰς αὐτὰ, εἰς οἶνον, ἔλαιον καὶ ὄστρακόδερμα,) καὶ διορίζει ὅτι πρέπει νὰ φυλάττεται ἀπαρασάλευτος καὶ εἰς τὴν Ρώμην ὁ ξδ'. Κανὼν τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ὃν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεῖ, τοῦ ὁποῦ ἀνάγνωθι τὴν ἐρμηνείαν (1).

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ὡσαύτως μεμαθήκαμεν ἐν τε τῇ Ἀρμενίων χώρα, καὶ ἐν ἑτέροις τόποις, ἐν τοῖς Σάββασι, καὶ ἐν ταῖς Κυριακαῖς τῆς ἀγίας Τεσσαρακοστῆς ὡς καὶ τυρὸν ἐσθίειν τινάς. Ἐδοξε τοίνυν καὶ τοῦτο, ὥστε τὴν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, μιᾶς κατακολουθοῦσαν τάξει, τὴν νηστείαν ἐπιτελεῖν, καὶ ἀπέχεσθαι, ὡσπερ θυτοῦ παντοῦ, οὔτω δὲ ὡσὺ καὶ τυροῦ, ἃ καρπὸς εἰσι καὶ γεννήματα, ὧν ἀπεχόμεθα· εἰ δὲ μὴ τοῦτο παραφυλάττοιεν εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, καθαιρείσθωσαν, εἰ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται, οἱ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ εὐρισκόμενοι χριστιανοί, ἀκούοντες τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα νὰ ἐμποδίζῃ τὸ νὰ νηστεύῃ τινάς ἐν Σάββατῳ καὶ Κυριακῇ, καὶ μὴ νοήσαντες καλῶς τοῦτον, ἔτρωγαν, τυρὶ καὶ αὐγά εἰς τὰ Σάββατα καὶ Κυριακὰς τῆς μ'. ὅθεν ἡ Σύνοδος αὕτη, διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὀρίζει ὅτι ὅλη ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἢ εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην εὐρισκομένη, νὰ φυλάττῃ μιᾶν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν, καὶ νὰ νηστεύῃ τὰς ἡμέρας ταύτας (καταλύουσα μόνον εἰς αὐτὰς οἶνον καὶ ὄστρακόδερμα) (2), καὶ καθὼς ἀπέχει ἀπὸ τὰ θυσιάζόμενα ζῶα ἐν τῇ μ', οὔτω νὰ ἀπέχη καὶ ἀπὸ τὸ τυρὶ καὶ τὰ αὐγά, τὰ ὁποῖα εἶναι καρπὸς καὶ γεννήματα

(1) Ἐπειδὴ ὁ παρὼν Κανὼν ὡς μάχαιρα δίστομος διαπερνᾷ τὰς καρδίας τῶν Παπιστῶν, διὰ τοῦτο οἱ πάντολμοι κατηγοροῦσι τὴν παροῦσαν οἰκουμένην Σύνοδον, ὡς μὴ καλῶς τοῦτο διορίσασαν, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους ἀναφέρεται, ὧν τῷ Κανόνι ἐπομένη αὕτη, τοῦτο διώρισε.

(2) Σημειώσαι ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καταλύει τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς Τεσσαρακοστῆς εἰς οἶνον, ἔλαιον καὶ ὄστρακόδερμα, καθὼς καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς συμμάρτυρεῖ

λέγων· «καὶ τοῖς ἀγνοῖς πᾶσιν ἀπλῶς, καὶ καθεξῆς ὡσαύτως, Σάββατῳ καὶ Κυριακῇ κατάλυσις ποιούμενη (Βαθμ. λς'.) Καὶ διὰ τῆς μετρίας ταύτης κατάλυσις, ἐκάτερα φυλάττει σοφῶς, καὶ τὸ αἰδέσιμον τὰς νηστείας τῆς μ'. μὴ καταλύουσα δηλαδὴ κρέας, ἢ τυρὸν, ἢ ὡς καὶ ἰχθύας, καὶ τὸν ξδ'. Ἀποστολικῶν τὸν διορίζοντα νὰ μὴ νηστεύῃ τινάς ἐν Σάββατῳ καὶ Κυριακῇ μὲ τελείαν νηστείαν ἐκ πάντων, καὶ ἀποχὴν ποιῶσα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.

τῶν τοιούτων ζώων (1)· ὅσοι δὲ τοῦτο δὲν φυλάξουν, εἰ μὲν εἶναι Κληρικοί, ἄς καθαίρωνται, εἰ δὲ Λαϊκοί, ἄς ἀφορίζωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ'. καὶ ξθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

Ὅτι οὐ χρῆ ἐν τοῖς Θύσιασθηρίοις μέλι καὶ γάλα προφέρεισθαι.

|| Ἀποκ. γ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ προσφέρωνται μέσα εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης γάλα καὶ μέλι, συμφώνως μὲ τὸν γ'. Ἀποστολικόν, οὐ καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀνάγνωθι. Βελτιοὶ δὲ καὶ διορθοὶ οὗτος τὸν μδ'. τῆς ἐν Καρθ. διορίζοντα νὰ προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα, κατὰ τινὰ συνήθειαν τοπικὴν.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῷ τῶν θείων Μυστηρίων μεταδιδότω, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου. Ὁ δὲ τι τοιοῦτο τολμῶν, ὡς παρὰ τὰ διατεταγμένα ποιῶν, ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφορίζεσθω ἐντεῦθεν παιδαγωγούμενος, «μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν.» [Πρὸς Ρωμ. ιβ'. 3.]

Ἑρμηνεία.

Τὸ νὰ μεταλαμβάνη τινὰ λαϊκὸς αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἄνευ ἀνάγκης (ὅταν δὲν ᾔναι δηλ. παρὼν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν), οὐκ ἔστιν ἔργον ἐστὶ, καὶ ὁ τοῦτο ποιῶν, οἰκειοποιεῖται εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ παρανόμως τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα. Τῶν ἱερέων γὰρ τοῦτο ἐστὶν ἴδιον, οὐ τῶν λαϊκῶν· διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ἐκείνον ὅπου ταλμῆσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, παρόντος Ἱερέως, ἀφορίζει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μίαν ἐβδομάδα, διὰ νὰ μάθῃ νὰ μὴ φρονῇ παραπάνω ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ φρονῇ κατὰ τὸν Ἀπόστολον (2).

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Μηδαμῶς ἐν εὐκτήριῳ οἴκῳ ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι, Βάπτισμα ἐπιτελεῖσθω, ἀλλ' οἱ μέλλοντες ἀξιούσθαι τοῦ ἀχράντου φωτίσματος, ταῖς καθολικαῖς προσερχέσθωσαν ἐκκλησίαις, κάκεισε τῆς δωρεᾶς ταύτης ἀπολαυέτωσαν. Εἰ δὲ τις ἀλῶ τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα μὴ φυλάττων, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶη, καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ γίνεταί Βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον ἐμπεριεχόμενον μέσα εἰς ὀσπήτιον, ἀλλὰ εἰς τὰς καθολικὰς, καὶ ἀκολουθῶς ἐνθρονιασμέναις ἐκκλησίαις· ὅποιος δὲ τοῦτο δὲν φυλάξῃ, εἰ μὲν εἶναι Κληρικὸς, ἄς καθαίρεται· εἰ δὲ λαϊκὸς, ὁ συγκοινωνῶν δηλ. τῷ τοιούτῳ Βαπτίσματι, ἄς ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν λα'. Ἀποστολικόν (3).

(1) Εἰ μὲν καὶ τὰ ὀφάρια λέγονται οὐτὰ (ἴσως γὰρ) εἰπῆ τινὰς, ὅτι ἡ θεία φωνὴ εἶπε τῷ Πέτρῳ «ἀναστὰς, Πέτρε, ὄσων καὶ φάγε» τί νὰ θύσῃ; τὰ τετράποδα καὶ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ. Ἑρπετὰ δὲ καὶ τὰ ὀφάρια λέγονται κατὰ τὸ, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν (Γέν. α'. 20.), πρέπει νὰ ἀπεχώμεθα καὶ ἀπὸ τὰ αὐτὰ τῶν ὀφάρων, ἤτοι τὸ αὐγοτάραχον καὶ χαβιάρι ἐν τῇ μ', εἰ δὲ ταῦτα οὐ λέγονται, ἀλλὰ μόνον τὰ χερσαῖα καὶ πεταινὰ, δὲν προκρματιζόμεθα ἐσθίοντες αὐγοτάραχον ἐν τοῖς Σαββάτοις καὶ Κυριακαῖς τῆς μ', οἱ δὲ μὴ ἐσθίοντες, κάλλιον ποιῶσιν.

(2) Οἱ δὲ ἐν ἐρήμοις εὐρισκόμενοι Μοναχοὶ μὲ τὸ νὰ εὐρισκῶνται εἰς ἀνάγκην, διατὶ δὲν εἶναι ἱερεῖς παρόντες, ἔχουσιν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ὡς λέγει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἐρωτήσῃ μα').) νὰ φυλάττουν προηγιασμένα εἰς Ἀρτοφόριον, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν ἐξ αὐτῶν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, τοιοιτοτρόπως ἐπάνω εἰς καθαρὸν τόπον νὰ ἀπλώνουσιν ἱερόν τι ἄμφιον, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ νὰ βάλλουν κάλυμμα, καὶ ἐπάνω τοῦ καλύμματος νὰ βάλλωσι τὴν λαβίδα ἔχουσαν τὴν μερίδα τοῦ παναγίου Σώ-

ματος, καὶ ἔτσι, ἀφ' οὗ πρῶτον ψάλλουν ψαλμοὺς, ἢ εὐχὰς, ἢ τὸ τρισάγιον, καὶ θυμιάσουν, καὶ προσκυνήσουν τρεῖς φοραῖς, ἔτσι νὰ μεταλαμβάνουν ἐκεῖθεν, ὄχι μὲ τὸ χεῖρ, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα· ἔπειτα ἔχοντες ποτήριον μὲ κρασί καὶ νερόν, νὰ ἀποπλύνωσι τὸ στόμα. Τοῦτο τὸ ἴδιον ὅπου λέγει ὁ Θεσσαλονίκης εἶναι γεγραμμένον καὶ εἰς τὸν βίβλον τοῦ Λουκᾶ τοῦ ἐν τῷ Στειρίῳ ἔρει ἀσκήσαντος. Ἐρωτήσας γὰρ οὗτος τὸν τότε Κορίνθου Μητροπολίτην, ἂν πρέπη ὁ ἐν ἐρήμῳ εὐρισκόμενος νὰ μεταλαμβάνῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, διὰ τὴν ἀπουσίαν Ἱερέως, ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ νὰ κοινωνῇ, κατὰ τὸν ἴδιον σχεδὸν τοῦτον τρόπον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. τῆς ἐν Λαοδικαῖα. Ἀναγνώστης δὲ καὶ Λαϊκὸς κοινωνεῖ ἐκεῖνον ὅπου κινδυνεύει εἰς θάνατον, κατὰ τὸν αὐτὸν Συμεὼν (Ἀποκρ. μα'). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς α', ἐὰν δηλαδὴ δὲν ᾔναι παρὼν Ἱερεὺς, ἢ καὶ Διάκονος.

(3) Ἄλλ' ἐδῶ δικαίως πρέπει νὰ ἀπορήσῃ τινὰς, διατὶ ὅτι ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν μὲν τῷ λα'. Κανόνι αὐτῆς ἐσυγχώρησε νὰ γίνεταί Βάπτισμα εἰς εὐκτήριον οἶκον, κατὰ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιε-

ΚΑΝΟΝ Ε΄.

Τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος, ὅτι «ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμά ἐστι,» [ἀ. Κορινθ. ς΄. 17.], πρόδηλον ὡς καὶ ὁ τῷ ἐναντίῳ ἑαυτὸν οἰκειῶν, ἐν γίνεται τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ· τοὺς τοίνυν δαιμονῶν ὑποκρινομένους, καὶ τρόπων φαυλότητι προσποιητῶς τὰ ἐκείνων σχηματιζομένους, ἔδοξε τρόπῳ ἐπιτιμᾶσθαι παντὶ, καὶ τοιαύταις αὐτοὺς σκληραγωγίαις καὶ πόνοις ὑποβάλλειν, οἷς ἂν οἱ ἀληθῶς δαιμονῶντες πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς τοῦ δαιμόνου ἐνεργείας ἀξίως ὑποβάλλοιντο.

Ἑρμηνεία.

Μερικοὶ διὰ φαυλότητα γνώμης, καὶ πορισμὸν κέρδους, ὑποκρίνονται ὅτι ἔχουσι δαιμόνιον, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων σχήματα, καὶ ἄτακτα κινήματα κατὰ προσποίησιν κάμνουσι, περιερχόμενοι τὰς πόλεις, ταραχῆς καὶ θεάτρου εἰς τοὺς ἀνθρώπους γινόμενοι αἷτιοι. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ ἐπιτιμῶνται οἱ τοιοῦτοι μὲ κάθε τρόπον, καὶ εἰς τοιαύτας, καὶ τοσαύτας σκληραγωγίας καὶ πόνους νὰ ὑποπίπτωσιν, εἰς οἷας καὶ ὅσας ὑποπίπτουν οἱ κατὰ ἀλήθειαν ὄντες δαιμονισμένοι, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ δαιμόνιον μὲ αὐτάς, μὲ τὸ δόποιον καὶ οὗτοι οἱ καθ' ὑπόκρισιν δαιμονιζόμενοι οἰκειώθησαν, καὶ τὸ ἐν ἔγιναν μὲ αὐτοὺς, καθὼς καὶ ὁ κολλώμενος, καὶ οἰκειούμενος μὲ τὸν Κύριον, ἐν πνεύμα γίνεται μὲ αὐτόν· καθὼς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁ δὲ Βαλσαμών λέγει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι κατὰ διαφόρους καιροὺς μὲ ἀλυσίδας ἐδέθησαν, καὶ εἰς φυλακὰς κατεκλείσθησαν ἀπὸ πολλοὺς Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς. Ὅρα καὶ τὸν οὐ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΟΝ ΕΑ΄.

Οἱ μάντεσιν ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, ἢ τοῖς λεγομένοις ἑκατοντάρχαις, ἢ τισι τοιούτοις, ὡς ἂν παρ' ἐκείνων μάθοιεν, ὅτι ἂν αὐτοῖς ἐκκαλύπτεσθαι βούλοιντο, κατὰ τὰ πρῶην ὑπὸ τῶν Πατέρων περὶ αὐτῶν ὀρισθέντα, ὑπὸ τὸν Κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαιτίας τῷ αὐτῷ δὲ τούτῳ ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι δεῖ καὶ τοὺς τὰς ἀρκτοὺς ἐπισυρομένους, ἢ τοιαῦτα ζῶα πρὸς παίγνιον, καὶ βλάβην τῶν ἀπλουστέρων, καὶ τύχην, καὶ εἰμαρμένην, καὶ γενεαλογίαν, καὶ τοιούτων τινῶν ρημάτων ὄχλον, κατὰ τοὺς τῆς πλάνης λήρους, φωνοῦντας. Τοὺς τε λεγομένους νεφοδιώκτας, καὶ γητευτὰς, καὶ φυλακτηρίους, καὶ μάντεις· ἐπιμένοντας δὲ τούτοις, καὶ μὴ μετατιθεμένους, καὶ ἀποφεύγοντας τὰ ὀλέθρια ταῦτα, καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα, παντάπασιν ἀπορρίπτεσθαι τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζομεν. Καθὰ καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσι· «Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος; ἢ τίς συγκατάθεσις ναῶ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συμφωνία Χριστῷ πρὸς βελίαν;» [β΄. πρὸς Κορινθ. θ΄. ς΄. 14].

Ἑρμηνεία.

Οἱ χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζονται κἀνένα πρᾶγμα ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐμεταχειρίζοντο, μαντείας δηλ. καὶ γοητείας, καὶ ἄλλα ὅμοια· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἐξ χρόνου διορίζει νὰ ἀπέχωσι τῶν μυστηρίων ἐκεῖνοι οἱ χριστιανοὶ ὅπου ἐκδώσουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τοὺς μάντεις (1) καὶ εἰς τοὺς ὀνομοζομένους ἑκατοντάρχους (2) ἢ ἄλλους παρομοίους, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μάθωσιν ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα τὰ ἀπόκρυφα ὅπου βούλονται, (διὰ νὰ εὑρουν δηλ. ἄσπρα, ἢ ἄλλα τινὰ ὅπου ἔχασαν) καθὼς καὶ οἱ προγενέστεροι Πατέρες παρομοίως τοὺς ἐκάνθισαν· παρομοίως δὲ μὲ τοὺς ἀνωτέρω κανονίζει εἰς ἐξ χρόνου καὶ ἐκείνους ὅπου σύρουσι μαζύ τοὺς τὰς ἀρκούδας (3) ἢ ἄλλα τοιαῦτα ζῶα διὰ παίγνιον, καὶ βλάβην τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκείνους ὅπου λέγουσι τὰς μοίρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τί ἔχουν νὰ λάβουν εἰς τὴν ζωὴν των, καὶ πῶς ἐγεννήθησαν εἰς ἡμέραν καλὴν, ἢ

ρίως, εἰς δὲ τὸν παρόντα Κανόνα τοῦτο ἐμποδίζει τελείως; κατὰ τὸν Ζωναρᾶν λοιπὸν οὔτε τελείως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνεται Βάπτισμα εἰς οἶκον εὐκτήριον, οὔτε τελείως εἶναι ἐμποδιζόμενον· ἀλλὰ πρέπει, λέγει, νὰ ᾔναι οἱ Ἱερεῖς γνωστοὶ καὶ ὄχι ξένοι, καὶ νὰ ἱεροπρακτοῦσι μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ Ἀρχιερέως διὰ τὰς παρασυναγωγὰς.

(1) Ἀμάντεις λέγονται οἱ ἀφιερῶσαντες τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ διὰ τῆς παλάμης ἢ λεκάνης, ἢ θυσιῶν καὶ ἄλλων ἀπατηλῶν ἐμπλάστων καὶ σημείων, καὶ τὰ μέλλοντα προβλέπειν νομιζόμενοι· ὅθεν ἡ γ΄. διάταξις τοῦ νόμου θεσπίζει, ὡς φονεὺς νὰ τιμωρῆται ἐκεῖνος ὅπου κάμνει θυσίας ἐμποδισμένας, ἢτοι μαντεύει μὲ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὅπου πλη-

ρώση ἢ παρακινήση αὐτὸν νὰ τὰ κάμνη, νὰ ἐξορίζεται, καὶ τὰ ὑπάρχοντά του νὰ διαρκάζονται κατὰ τὸ κγ΄. κεφ. τοῦ θ΄. βιβλ. τοῦ Κώδικος.»

(2) Ἐκατόνταρχοι ἐλέγοντο οἱ σοφώτεροι καὶ γηραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς μάντεις καὶ οἱ σεβασμιώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

(3) Ἐκεῖνοι ὅπου ἔσυραν τὰς ἀρκούδας, ἐκρυσσοῦσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπὸ ὄλον τὸ σῶμα τῶν ζώων αὐτῶν βαμμένα τινὰ σχοινία, καὶ κουρεύοντες ἀπὸ τὰς τρίχας τῶν ἀρκουδῶν, ἐδίδαν ταύτας μὲ τὰ βάρματα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τὰ ἔχουν ὡσὰν φυλακτὰ, ἐμποδιστικὰ ἀσθενείας καὶ βασκανίας ὀφθαλμῶν. Ἄλλοι δὲ ἔχουν εἰς τοὺς κόλπους τῶν ὀφείδων, καὶ κάμνουσι μὲ αὐτὰ μαγείας.

κακὴν καὶ ἄλλα τοιαῦτα πεπλανημένα λόγια. Ὡσαύτως κανονίζει καὶ ἐκείνους ὅπου ὀνομάζονται νεφεδιῶκται(1) καὶ γητευταί(2), καὶ φυλακτήριοι(3) καὶ μάντεις, καὶ τοῦτον μὲν τὸν κανόνα νὰ λαμβάνουσιν οὗτοι πάντες, ἐὰν μετανοήσουν, καὶ ἀφήσουν τὰ τοιαῦτα ὀλέθρια, διαβολικὰ, καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα. Ὅχι καὶ ἐπιμένουνεὶς τὴν κακίαν ταύτην, καὶ πλάνην, καὶ δὲν τὰ παραιτοῦν, νὰ ἀποδιώκωνται τελείως ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ χωρίζωνται τῆς τῶν χριστιανῶν ὁμηγύρεως, καθὼς καὶ οἱ θεοὶ Κανόνες διορίζουσι. Διότι πῶς κρινώ- νικν ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος; ἢ τίνα ἔνωσιν ἔχει ὁ Ναδς τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν βωμὸν τῶν εἰδώλων; ποίαν με- ρίδα ἔχει ὁ πιστὸς μὲ τὸν ἄπιστον; ἢ ποίαν συμφωνίαν, ὁ Χριστὸς μὲ τὸν διάβολον, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος; Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὸ ἐπιτίμιον ὅπου δίδει ὁ παρὼν κανὼν τὸ δίδει εἰς τοὺς λαϊκοὺς μόνον, τόσον ἐκεί- νους ὅπου κάμνουσι τὰ τοιαῦτα διαβολικὰ ἔργα, καὶ μαγικά, ὅπου ἀνωτέρω ἀπηριθμήσαμεν, ὅσον καὶ ἐκείνους ὅπου ἐκδίδουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς αὐτούς. Διότι ὅσοι Κληρικοὶ Ἱερωμένοι ἤθελαν κάμουν τὰ τοιαῦτα, ἐξάπην- τος καθαιροῦνται, κατὰ τὸν Βασιλικὸν καὶ Ζωναρᾶν (4).

Σ υ μ φ ω ν ἱ α .

«Τοὺς καταμαντευομένους, καὶ εἰς Ἑλληνικὰς ἀκολουθοῦντας συνηθείας, καὶ φέροντας μάγους (5) εἰς τοὺς οἴκους τῶν διὰ νὰ εὐρωσι τὰς μαγείας, μὲ τὰς ὁποίας τινὰς αὐτοὺς τυχὸν ἐμάγευσαν, οἱ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ Πα- τέρης πέντε χρόνους κανονίζουσι Κανὼνι κδ', ὁ δὲ Μέγας Βασιλεὺς ἐξ, Κανὼνι πγ', ὃ καὶ ἡ Σύνοδος ἠκολού- θησε, Πατέρης προγενεστέρους αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἐν Ἀγκύρᾳ ὀνομάσασα. Ὁ δὲ λς' τῆς ἐν Λαοδικ. φανερὰ ἀπορρίπτει ἐξω τῆς Ἐκκλησίας τοὺς φοροῦντας τὰ φυλακτήρια, καὶ ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνωνται οἱ Κληρικοὶ καὶ

καὶ τὸ τῆς Γαλοῦς χαρτί, καὶ τὰ βροντολόγια, καὶ ἀστραπο- λόγια, καὶ ἡμερολόγια, καὶ ἀπλῶς ὅλα τὰ μαγικά καὶ περίεργα βιβλία πρέπει νὰ διαφθείρωνται ἀπὸ τὸν κατὰ τόπον Κριτὴν, ὡς διορίζει τὸ ἱ. βιβλ. τοῦ νόμου, τίτλ. α. διατάξις λβ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. θ'. κεφ. κβ.) καὶ νὰ κατακαίωνται, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ἔκαυσαν οἱ πιστευόντες βιβλία μαγικά, ὅπου ἄξι- ζαν πενήντα χιλιάδας ἀργύρια (πράξ. ιθ'. 18). Εἰς τὰ ἐπιτίμια- τοῦ Κανόνος τούτου πρέπει νὰ ὑποβάλλωνται καὶ ἐκεῖνοι αἱ κακογρῆλαι, ὅπου μαντεύουσι μὲ κριθᾶρι, ἢ μὲ κουκία, ἢ γόνουσι κάρβουνα, ἢ γασμουριοῦνται, ἢ πνίγουν βρέφη, ἢ ἀρπάζονται εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τοὺς δαίμονας, καὶ πηγαίνουν ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ὡσάν ὁ Ἡλιόδωρος ἐκεῖνος ὁ μάγος, καὶ ὁ ἐν τῇ Πάτμῳ Κόνωψ, καὶ ὁ Σήμων. Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι οἱ βοσκοὶ ὅπου βάνουν κἄποιον κοκκαλάκι εἰς τὰ ποδάρια τῶν προβάτων, ἢ τράγων, διὰ νὰ αὐξάνουν, καὶ νὰ πληθύνῃ τὸ ποίμνιόν τους ὡσαύτως καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀπερνοῦν τὰ παιδιά των ἀπὸ τὰς κουλούρας. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ὅλοι οἱ μάγοι καὶ μάγισσαι, καὶ ὅσοι, καὶ ὅσαι πηγαίνουν εἰς μάγους καὶ μάγισσαι, οὗτοι πάντες ἐὰν μετανοήσουν, λαμβάνουν τὸ ἐπιτίμιον ὅπου διορίζει ὁ πα- ρὼν Κανὼν, εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουν εἰς τὴν διαβολικὴν ταύτην πλάνην, τελείως νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν ὡς μέρος ὄντες τοῦ Σατανᾶ, καὶ ὄχι τοῦ Χριστοῦ. Σημειώσαι δὲ ὅτι ὁ θεὸς Χρυσόστομος (ὁμιλ. γ'. τῆς α. πρὸς Θεσσαλον.) λέγει: «ἐκεῖνοι ὅπου ἀρρωστήσουν, καὶ δὲν στήρξουν νὰ τοὺς γητεύσουν, ἢ νὰ ἐλαφρόνουν τὴν ἀσθενείαν των μὲ ἐ- πωδὰς καὶ δεσμάτα, ἀλλὰ σταθοῦν ἀνδρείοι καὶ ὑπομείνουν, μαρτυρίου λαμβάνουσι στέφανον, ὡσάν οἱ μάρτυρες.» Καὶ κατὰ Ἰουδαίων (λόγῳ ε.) οὕτω φησί: «Καὶ σὺ, ἂν διακρούσῃ τὰς ἐπω- δὰς καὶ τὰς φαρμακείας καὶ τὰς μαγγανείας, καὶ ἀποθάνῃς τῇ νόσῳ, μάρτυς ἀπηρητισμένος εἶ, ὅτι ἀπαλλαγὴν μετὰ ἀσειθείας ἐπαγγελιομένων ἐτίσεων, εἴλου θάνατον μετ' εὐσειθείας μᾶλλον.» Λέγει δὲ καὶ ἡ ξβ. Νεκρὰ τοῦ σοφοῦ Λέοντος: «ὅτι, ὅποιος μὲ τελειότητα φανῇ νὰ κάμῃ μαγικά, εἴτε διὰ λατρίαν σωματικῆς ἀσθενείας, εἴτε διὰ ἐμπόδια τῆς τῶν καρπῶν βλάβης, νὰ παιδεύε- ται μὲ ἐσχάτην τιμωρίαν, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν παιδείαν ὅπου οἱ ἀποστάται κατὰ τοῦ Βασιλέως λαμβάνουσι.»

(5) Μάγοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου ἐπικαλοῦνται δαίμονας τρόπον τινὰ ἀγαθοποιούς, καὶ μὲ ὄλον ὅπου αὐτοὶ εἶναι ἀλάστορες καὶ κακοποιοί.

(1) Νεφεδιῶκται ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὅπου παρατηροῦσι τὰ σχήματα τῶν νεφελῶν, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεύῃ ὁ ἥλιος, καὶ κατὰ τὰ σχήματα ταῦτα προλέγουσι τὰ μέλλοντα. Οἶον, ἐὰν ἰδοῦσι τὰ νέφαλα σχηματιζόμενα ὡσάν ἀνθρώπους μὲ σπα- θία εἰς τὰς χεῖρας, προλέγουσι ὅτι ἔχει νὰ γένη πόλεμος, καὶ ἄλλας τοιαύτας φλυαρίας. Νεφεδιῶκται ἠμποροῦν νὰ ὀνομα- σθοῦν καὶ ἐκεῖνοι ὅπου μὲ τὴν συνεργίαν τῶν δαιμόνων διώκουν τὰ σύννεφα νὰ μὴ κάμουν βροχὴν ἢ χάλαζαν εἰς ἕνα τόπον, ἀλλὰ εἰς ἄλλον.

(2) Γητευταί ἐκεῖνοι ὅπου ἀνακατόνουσι, μαζὴ μὲ τὰς ἐπι- κλήσεις τῶν δαιμόνων, τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων, καὶ αὐτῆς τῆς κυρίας Θεοτόκου, διὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος: «ὅτι κἄν ἐπωνομάζουσι τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, κἄν τῶν Ἁγίων, κἄν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυ- ροῦ κάμνουσι, πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγουν, καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέφωσιν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς τοὺς ἀνδριάντας: «ἐδὲν ἐντρέψασαι, Χριστιανέ, νὰ φέρῃς εἰς τὸν οἶκόν σου γραίας μεθυσμένας καὶ ἐξω φρενῶν, ἀλλὰ λέγεις ὅτι ἡ γραίαίς αὐταὶ ἄλλο δὲν λέγουν παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ; καὶ διὰ τοῦτο μᾶ- λιστα πρέπει νὰ ἀποστρέψασαι αὐτάς, διὰτὶ χριστιαναὶ αὐταὶ οὔσαι αἱ γραίαι, κακὰ μεταχειρίζονται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔργα κάμνουσι, διότι καὶ οἱ δαίμονες ἔλε- γαν μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτοὶ ἦτον δαίμονες καὶ κακοί: οἱ δ' ὁ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἐπιστόμισε καὶ τοὺς ἀπέδλωξε.»

(3) Φυλακτήριοι δὲ λέγονται τόσον ἐκεῖνοι ὅπου κάμνουσι τὰ φυλακτὰ, τυλίσσοντες αὐτὰ μὲ κλωστήν μεταξωτὴν, καὶ γρά- φοντες μὲ ἐπικλήσεις δαιμόνων, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ὅπου τὰ λαμ- βάνουσιν ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ τὰ κρεμοῦν ἀπὸ τὸν λαμῖόν τους, διὰ νὰ τὰ ἔχουν ἐμπόδιον κάθε κακοῦ.

(4) Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καθαιροῦνται καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἱερεῖς ὅπου διαβάζουσι εἰς ἀσθενεῖς τὸ ὀνομαζόμενον χαρτί τῆς Γαλοῦς, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου παίρνουσι κηρία πίτσιννα, καὶ πηγαίνωντες μέσα εἰς βουνὰ καὶ λαγκάδια τὰ ἀνάπτουσι, καὶ διαβάζουσι τὴν Σο- λομονικὴν βίβλον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν διαβολικὴν, ἢ ἄλλας τινὰς ἐπικλήσεις, καὶ ὀνόματα δαιμόνων, καὶ ἀφορίζουσι μὲ αὐτὰ τοὺς ἐχθροὺς των, καὶ κάμνουσιν ἢ νὰ ἀποθάνουσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἢ νὰ φοφῆσουν τὰ ζῶα των, ἢ ἄλλην κάμμίαν ζημίαν νὰ λάβωσι. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα βιβλία, ἢ Σολομονικὴ, λέγω,

Ἱερεῖς μάγοι, ἢ ἑπακοῖδοι (1), ἢ μαθηματικοὶ (2), ἢ ἀστρολόγοι, ἢ νὰ κάμνουσι φυλακτὰ, διὰ τὸν ὅποιον τοῦτον Κανόνα κυρίως λέγει ἡ Σύνοδος τὸ, καθὼς οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσιν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τοὺς ἀκολούθους. Ὁ γὰρ γ' τοῦ Νύσσης διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου πηγαίνουν εἰς γόητας (3) καὶ μάντις νὰ ἐρωτῶνται καλά, καὶ εἰ μὲν ἀπὸ κάμμιαν ἀνυπόφορον ἀνάγκην βιάζομενοι ἐμικροψύχησαν καὶ ἐπλανήθησαν ἀπὸ τῶν τοιούτων, νὰ κανονίζονται συγκαταβατικώτερα, καθὼς καὶ οἱ διὰ βασάνων ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν. Εἰ δὲ ὡς καταφρονήσαντες τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὴ πιστεύσαντες, ὅτι εἶναι Θεὸς ὁ Χριστὸς καὶ δυνατὸς νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε κάκωσιν καὶ συμφορᾶν, νὰ κανονίζονται ὡς οἱ ἐκουσίως ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν, ταῦτ' οὖν εἰπεῖν νὰ μὴ κοινωνοῦν εἰς ὄλην τὴν ζώην, εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει, καὶ νὰ χωρίζονται τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ μόνον δὲ μόνον νὰ προσεύχωνται, ὡς ὁ αὐτὸς Νύσσης ἐν τῷ β'. Κανόνι αὐτοῦ τοῦτο δηλοῖ ἄλλὰ καὶ δ ζ'. τοῦ Βασιλείου παρομοίως μὲ τὰς θυσιάσαντας εἰς τὰ εἰδῶλα χριστιανούς, καὶ ἀκολούθως τῆς Ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν χωρισθέντας, ἐπιτίμα τὸς φαρμακούς. Ὁ αὐτὸς δὲ Βασίλειος ἐν τῷ ξέ. κανόνι μὲ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἐκουσίως φονεύσαντος κανονίζει τοὺς ἐξαγορεύοντας τὴν γοητείαν καὶ φαρμακείαν ὅπου ἔκαμαν, ὁμοίως καὶ τοὺς παραδόντας εἰς μάντις τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐν τῷ οβ'. Κανόνι αὐτοῦ.»

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'.

Τὰς οὕτω λεγομένας Καλάνδας καὶ τὰ λεγόμενα Βοτὰ, καὶ τὰ καλούμενα Βρουμάλια, καὶ τὴν ν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου ἐπιτελουμένην πανήγυριν, καθάπαξ ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιαιρεθῆναι βουλόμεθα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς τῶν γυναικῶν δημοσίας ὀρχήσεις, καὶ πολλὴν λύμην καὶ βλαβὴν ἐμποιεῖν δυναμένας. Ἔτι μὴν καὶ τὰς ὀνόματι τῶν παρ' Ἑλλησι ψευδῶς ὀνομασθέντων θεῶν, ἢ ἐξ ἀνδρῶν, ἢ γυναικῶν, γινομένας ὀρχήσεις καὶ τελετὰς, κατὰ τι ἔθος παλαιὸν καὶ ἀλλότριον τοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου, ἀποπεμπόμεθα, ὀρίζοντες, μηδένα ἄνδρα γυναικείαν στολὴν ἐνδιδύσκεσθαι, ἢ γυναῖκα τὴν ἀνδράσιν ἀρμόδιον. Ἀλλὰ μήτε πρωτοπέτα κωμικὰ, ἢ σατυρικὰ, ἢ τραγικὰ ὑποδύεσθαι, μήτε τὸ τοῦ βδελυκτοῦ Διονύσου ὄνομα τὴν σταφυλὴν ἐκθλίβοντας ἐν ταῖς ληνοῖς ἐπιβοᾶν, μηδὲ τὸν οἶνον ἐν ταῖς πίθαις ἐπιχέοντας, γέλωτα ἐπικινεῖν ἀγνοίας τρόπῳ, ἢ ματαιότητος, τὰ τῆς δαιμονιῶδους πλάνης ἐνεργοῦντας. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τι τῶν προειρημένων ἐπιτελεῖν ἐγχειροῦντας, ἐν γνώ-

(1) Ἐπακοῖδοι ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὅπου τραβίζουν τοὺς δαίμονας εἰς ἐκεῖνα ὅπου θέλουν, μὲ κάποιαν ἐπιφθᾶς καὶ καλέσματα, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου δένουσι τὰ θηρία ὅσον λύκους καὶ ἄλλα, διὰ νὰ μὴ φάγουν τὰ κτήνη των, ὅταν εὐρίσκωνται ἔξω τὴν νύκτα, ἢ καὶ πιάνουσι τὰ ὄφειδια εἰς τὰς χεῖράς των, καὶ κάνουσιν αὐτὰ νὰ μὴ τοὺς δαγκάνουν. Ἐπακοῖδοι ὀνομάζονται καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου μὲ διαβολικὴν τέχνην καὶ μαγείαν δένουσι τὰ ἀνδρῶν γυναικῶν ὡς οἱ τρισκατάρτοι! ὡς οἱ ἀλητήριοι! ὡς οἱ θεόργιστοι! οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους ὅπου κάμνουν τὸ τοιοῦτον σατανικὸν ἐπιτήδευμα. Ἄχ καὶ δὲν ἤξεύρουσι οἱ ταλαίπωροι ποίαν φοβερὰν κόλασιν ἔχουν νὰ κληρονομήσουν, διότι γίνονται αἵτιοι νὰ ἀτιμάζεται ὁ τίμιος γάμος, νὰ μισοῦνται τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἕως εἰς ὅλον τὸ ὑστερον νὰ χωρίζονται, οὐς ὁ Θεὸς συνέλεξε. Μερικοὶ συμβουλεύουν ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἐκεῖνα ὅπου μέλλουν νὰ στεφανωθοῦν, διὰ νὰ μένουν ἀβλαβῆ ἀπὸ τὸ τοιοῦτον δέσιμον, νὰ ἐξομολογοῦνται πρότερον, νὰ νηστεύουν, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεία Μυστήρια, καὶ ἔπειτα νὰ στεφανώνωνται, ὡς εἴπομεν. Μερικοὶ παραγγέλλουσιν, ὅτι νὰ βαστᾶ ἐπάνω του ὁ νυμφίος τὸ ἱερὸν τετραεὐάγγελον ὅταν στεφανώνεται, καὶ ἡ πείρα ἔδειξε τῆς πίστεως τὴν ἐνέργειαν εἰς πολλούς. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Θεῖον Χρυσόστομον, ἕπου εἶναι Εὐαγγέλιον, ἐκεῖ δὲν τολμᾶ νὰ πλησιάσῃ ὁ Διάβολος. Καὶ ἀρχαῖον εἶναι τὸ νὰ κρεμοῦν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἀπὸ τὸν τράχηλόν τους Εὐαγγέλια εἰς φύλαξιν τοὺς μεγάλην (ὁμιλία λβ'. εἰς τὸν Ἰωάννην, σελ. 686 τοῦ δευτέρου τόμ. στίχ. 5. καὶ ὁμιλία ιθ'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας, σελ. 594. τοῦ 3'. τόμ. στίχ. 35.). Περὶ τῶν ἐπακοιδῶν καὶ ἐγγαστρομύθων λέγει ὁ Θεὸς νὰ λιθοβολοῦνται. (Λευϊτικῶν'. 27.) «ἀνὴρ, ἢ γυνή, ὅς ἂν γένηται αὐτῶν ἐγγαστρομύθος ἢ ἐπακοιδῶν, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι. Λίθοις λιθοβολήσετε αὐτούς· ἐνοχοὶ εἰσι.»

(2) Μαθηματικοὶ φαίνεται νὰ ἦναι οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς ἀστρολόγους, καθὼς συμπαιρένεται ἀπὸ τὰ λόγια, τόσον τοῦ Ζωναρᾶ, ὅσον καὶ τοῦ Βλαστάρειος. Εἶναι δὲ αὐτοὶ ὅχι ἐκεῖνοι ὅπου καλῶς μεταχειρίζονται τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς μαθηματικῆς τὰ κυριώτερα, Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, Μουσικὴν, καὶ Ἀστρονομίαν, καὶ τοὺς φυσικοὺς λόγους αὐτῶν ἐξετάζοντες, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ὅπου τερατεύονται, ὅτι κυβερνοῦνται καὶ διοικοῦνται τὰ προαιρετικὰ τῶν ἀνθρώπων κινήματα, μὲ τὴν κίνησιν τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ εἰς μὲν τὰ ἀστρα ἀφιερώνουσιν ὅλως διόλου τὰ τῶν ἀνθρώπων πάθη καὶ ὀρμὰς. εἰς δὲ τὸν διαφορετικὸν σχηματισμὸν τῶν φωστῆριον καὶ ἀστριῶν ἀποκριμῶσι τὰ εἰς τὴν ζώην τῶν ἀνθρώπων συμβαίνοντα, καὶ συνεργεῖα μὲν τῶν δαιμόνων διὰ τῶν ἀστέρων μαντεύοντες, ὅσα δὲ θεοῖς τοῖς ἀστροῖς προσέχοντες, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οἱ περιέργως τὰ μαθηματικὰ μεταχειρίζομενοι.

(3) Φαρμακοὶ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὅπου διὰ μαγικῆς τέχνης κατασκευάζουσι κάποια φαρμακερὰ ποτὰ, ἢ διὰ νὰ θανατώσουν τινὰ, ἢ διὰ νὰ σκοτίσουν τὸν ἐγκέφαλόν του, ἢ διὰ νὰ τὸν ἐλύσουν εἰς τὴν ἀγάπην των, τὰ ὅποια μάλιστα μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες πρὸς τοὺς ἄνδρας, διὰ νὰ τοὺς τραβίζουν εἰς ἔρωτα, αἱ ὅποια ὡς φονεῖς κανονίζονται, εἰκοσι χρόνους δηλ. κατὰ τὸν η'. Κανόνα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Τὸ δὲ μζ'. βιβλίον τίτλ. ι' διατάξις ιε' λέγει, ὅτι ἐνέχονται εἰς τὸν πρὶ ὕβρειον νόμον ἐκεῖνοι ὅπου μὲ φάρμακον κάμουν νὰ παραφρονήσῃ τινὰς. Τὸ δὲ κη'. βιβλ. τίτλ. η'. διατάξις β'. οὐσιάζει νὰ παιδεύεται ὡς φονεὺς ἐκεῖνος ὅπου κάμνει τοιοῦτον φάρμακον, διὰ νὰ φονεύσῃ, ἢ πτωχῶν αὐτὸ, ἢ ἔχων. Ἐκεῖνοι δὲ ἢ ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες ὅπου κατασκευάζουσι φάρμακα, διὰ νὰ τραβίζουν τινὰς πρὸς ἔρωτα, νὰ ἐφορίζονται, καὶ τὰ ὑπάρχοντά των νὰ γίνωνται αὐθεντικὰ (καὶ ὅσα εἰς τὸ τοῦ Φωτίου νομικὸν (τίτλ. θ'. κεφ. κε').).

σει τούτων καθισταμένους, τούτους, ει μὲν Κληρικοί οἶεν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, ει δὲ Λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Καλάνδοι ὀνομάζονται αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ κάθε μηνός, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνας ἐσυνείθιζον νὰ ἐορτάζουσαν, διὰ νὰ ἀπερνοῦν τάχα ὄλον τὸν μῆνα με εὐθυμίαν (1), καὶ τὰ Βοτὰ δὲ καὶ Βρουμάλια ἑλληνικαὶ ἦτον ἐορταί· τὰ μὲν Βοτὰ, ἦτοι βοσκήματα καὶ πρόβατα, εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τοῦ Πανός, ὅστις ἐνομιζέτο ἀπὸ τοῦς Ἕλληνας ὅτι εἶναι ἔφορος τῶν προβάτων καὶ τῶν λοιπῶν ζώων· τὰ δὲ Βρουμάλια, εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου· Βρόμιος γὰρ ἦτο τοῦ Διονύσου ἐπίθετον κοινὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὸν βρόμον, ὅπου σημαίνει τὸν ἦχον καὶ τὴν βροντὴν, ὀνομαζόμενος. Τοῦτο δὲ οἱ Ῥωμῆοι Βρουμάλιον ὀνόμαζον, ἡγουν τὸν βρόμον· καὶ τὴν ἐορτὴν, Βρουμάλια πληθυντικῶς· ὅπου εἶναι τὸ ἴδιον ὡσάν τὰ Διονύσια, καθὼς τὰ ἔλεγον οἱ Ἕλληνας. Προστάζει λοιπὸν ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἑλληνικὰ, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου τελουμένη πκνήγυρις, διὰ τὴν εὐκρασίαν τάχα τοῦ ἔκρος, νὰ ἀσηκωθοῦν ὀλοτελῶς ἀπὸ τὴν πολιτείαν τῶν Χριστιανῶν. Μῆτε χοροὶ ἀπλῶς δημόσιοι γυναικῶν νὰ γίνωνται, οὔτε ἐορταὶ καὶ χοροὶ ἀπὸ ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν εἰς ὄνομα τῶν ἑλληνικῶν ψευδοθεῶν. Ὁρίζει δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μῆτε ἀνδρῶν νὰ φορῆ ῥοῦχα γυναικεῖα, οὔτε γυναικῶν ῥοῦχα ἀνδρῆα· ἀλλὰ μῆτε νὰ μουρόγωνται με μουτσούνας καὶ προσωπίδας Κωμικῶν, ἦτοι παρακινούσας εἰς γέλωτας ἢ τραγικῶν, ἦτοι παρακινούσας εἰς θρήνους καὶ δάκρυα, ἢ Σατυρικῶν, ἦτοι ἰδίας τῶν Σατύρων καὶ Βάκχων, οἵτινες εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ὡς ἐκστατικοὶ καὶ δαιμονισμένοι, ἐχόρευον (2)· καὶ ὅτι τινὰς νὰ μὴν ἐπικαλῆται τὸ ὄνομα τοῦ συγκαμεροῦ Διονύσου (ὅστις ἐνομιζέτο πῶς ἦτο δοτὴρ τοῦ οἴνου καὶ ἔφορος), ὅταν πατῶνται τὰ σταφύλια εἰς τοὺς ληνοὺς, μῆτε νὰ γελάξῃ καὶ νὰ καγγάζῃ, ὅταν βάλλεται ὁ νέος οἶνος εἰς τὰ πιθάρια. Λοιπὸν ὁποῖος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀφ' οὗ ἔμαθε περὶ τούτων ἐν γνώσει, ἐπιχειρήσει νὰ κάμῃ κἀνένα ἀπὸ τὰ προρηθέντα ταῦτα δαιμονιώδη καὶ ἑλληνικὰ, εἰ μὲ εἶναι Κληρικὸς, ἄς καθαιρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἄς ἀφορίζεται.

Συμφωνία.

«Σημεῖωσαι ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ (κεφ. κβ'. 5) ἐμποδίζει τὸ νὰ φορῆ ἡ γυνὴ ἀνδρῆα, οὔτε ὁ ἀνὴρ γυναικεῖα. Οὐκ ἔσται σκευὴ ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικί, οὔδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικεῖαν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα. Ἡ δὲ ἐν Γάγγρα Σύνοδος οὔδὲ διὰ νομιζομένην ἀσκήσιν συγχωρεῖ νὰ φορῆ γυνὴ ἀνδρῆα φορέμεκτα. Ἀναθεματίζει γὰρ τὴν τοῦτο ποιοῦσαν, Κανὼν ιγ'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κδ'. τῆς παρούσης Συνόδου.»

ΚΑΝΩΝ ΕΓ'.

Τὰ ψευδῶς ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, ὡς ἂν τοὺς τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρας ἀτιμάζοιεν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἐνάγοιεν τοὺς ἀκούοντας, μὴ ἐπ' ἐκκλησιαίς δημοσιεύεσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ ταῦτα πυρὶ παραδίδοσθαι. Τοὺς δὲ ταῦτα παραδεχομένους, ἢ ὡς ἀληθεῖσι τούτοις προσέχοντας, ἀναθεματίζομεν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἀπιστοὶ καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, θέλοντες νὰ κατηγοροῦν τὰ τῶν Χριστιανῶν, συνέγραψαν, ὡς φαίνεται, γελοῖά τινε καὶ ἀλλόκοτα, πῶς τὰ εἶπον καὶ τὰ ἐπραξάν οἱ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρες, ἵνα καὶ οἱ μάρτυρες ἐκ τού-

(1) Καὶ ὁ Βαλσαμῶν, καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ὁ Καλάνδος, Νόννος, καὶ Εἰδὸς, ἀδελφοὶ ὄντες πλούσιοι, ἐν καιρῷ πολέμου καὶ πείνης, ἔθρεψαν τὴν Ῥώμην, ὁ μὲν Καλάνδος, ἡμέρας 12, ὁ δὲ Νόννος, ἡμέρας 10· ὁ δὲ Εἰδὸς, ἡμέρας 8. οἱ τρεῖς ἄμοῦ, ἕνα ὀλόκληρον μῆνα· ὅθεν οἱ Ῥωμῆοι, διὰ νὰ μείνῃ ἡ εὐεργεσία τῶν τοιούτων ἀείμνηστος, καὶ νὰ διαιωρίζῃ τὸ πρὸς αὐτοὺς τῆς εὐχαριστίας χρέος, ὀνόμασαν τὰς μὲν πρῶτας 12 ἡμέρας, Καλάνδας, ἀπὸ τοῦ Καλάνδου· τὰς δὲ δευτέρας 10, Νόννας, ἀπὸ τοῦ Νόννου· καὶ τὰς τρίτας 8, Εἰδοὺς, ἀπὸ τοῦ Εἰδοῦ· καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐώρταζον, καὶ πολλὰ ἄσεμνα ἔκαμνον. Τούτους ἐμιμήθησαν καὶ ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοί, ὅπου κάμνον κατὰ τὴν α'. Ἰανουαρίου τὰ ὀνομαζόμενα Κάλαντα, παίζοντες παιγνίδια, χορεύοντες εἰς τὰς θύρας τῶν ὀσπητίων, περιπατοῦντες, καὶ πολλὰς φλυαρίας, καὶ ἱστορίας γελοιώδεις, καὶ στίχους τινὰς τάχα πρὸς τὸν Μέγαν Βασίλειον τραγωδοῦντες, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τοῦς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, καὶ νὰ κανονίζωνται νὰ μὴ κάμνον τὰ τοιαῦτα ἔθνικα καὶ ἑλληνικὰ

πράγματα, καθὼς λέγει ὁ παρῶν Κανὼν.

(2) Ταῦτα τὰ ἴδια κάμνον καὶ τὴν σήμερον οἱ Χριστιανοί, καὶ πολλάκις καὶ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ κατὰ τὰς ἑβδομάδας τῆς Ἀποκρίου καὶ τῆς Τυρινῆς, καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τόπους, μάλιστα δὲ εἰς τὰ νησιά, ὅπου κατοικοῦσι Λατίνοι· λέγω δὴ προσωπίδας, καὶ μπαρμπούτας διαφόρους φοροῦντες, καὶ γυναικεῖα φορέματα φοροῦντες οἱ ἄνδρες, μερικαῖς φοραῖς δὲ καὶ γυναικεῖς ἀνδρῆα φοροῦσαι, καὶ δημοσίως χορεύοντες, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Θεὸς οὐκ ἔσται σκευὴ ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικί· οὔδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικεῖαν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ πᾶς ποιῶν ταῦτα» (Δευτερ. κβ'. 5.). Καὶ ὄντως βδέλυγματα εἶναι ταῦτα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἑλληνικὰ τῆ ἀληθείας ἐπιτηδεύματα, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀλλότρια, τὰ ὅποια πρέπει οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς νὰ ἐπιμεληθοῦν με ὅλα τὰ δυνατὰ των, νὰ τὰ ἐμποδίσουν, ὡς κατηγορίαν ὄντα τοῦ Χριστιανισμοῦ, με ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ.

των ὑβρίζωνται, καὶ ἡ πίστις καταγελάται τῶν ὀρθοδόξων. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ μὴ δημοσιεύωνται ἐπ' Ἐκκλησίας αἱ τοιαῦται ψευδολογίαι, ἀλλὰ νὰ κατακκίωνται, οἱ δὲ δεχόμενοι ταύτας ὡς ἀληθεῖς νὰ ἀναθεματίζωνται (1). Ὅρα καὶ τὸν ξ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΔ'.

Ὅτι οὐ γρή δημοσίᾳ λαϊκόν, λόγον κινεῖν ἢ διδάσκειν, ἀξίωμα ἑαυτῷ διδασκαλικόν ἐντεῦθεν περιποιούμενον, ἀλλ' εἶκειν τῇ παραδοθείσῃ παρὰ τοῦ Κυρίου διατάξει, καὶ τὸ οὖς τοῖς τὴν χάριν τοῦ διδασκαλικοῦ λαβοῦσι λόγου διανοίγειν, καὶ τὰ θεῖα παρ' αὐτῶν ἐκδιδάσκεισθαι. Ἐν γὰρ τῇ μιᾷ Ἐκκλησίᾳ διάφορα μέλη πεποίηκεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνήν, ἣν ὁ Θεολόγος ἐρμηνεύων Γρηγόριος, σαφῶς τὴν ἐν τούτοις τάξιν παρίστησι φάσκων (2): «Ταύτην αἰδοίμεθα τὴν τάξιν, ἀδελφοί, ταύτην φυλάττοιμεν. Ὁ μὲν, ἔστω τις ἀκοή· ὁ δὲ γλῶσσα· ὁ δὲ, χεῖρ· ὁ δὲ, ἄλλο τι· ὁ δὲ, διδασκέτω· ὁ δὲ μανθάνετω· καὶ μετὰ βραχέα καὶ ὁ μανθάνων ἐν εὐπειθείᾳ, καὶ ὁ χορηγῶν ἐν ἰλαρότητι, καὶ ὁ ὑπουργῶν ἐν προθυμίᾳ, μὴ πάντες ὦμεν γλῶσσα, τὸ ἐτοιμότατον «μὴ πάντες Ἀπόστολοι· μὴ πάντες Προφῆται· μὴ πάντες διερμηνεύωμεν» [ἀ. Κορινθ. ιβ'. 27.]· καὶ μετὰ τινὰ· «Τί σεαυτὸν ποιεῖς ποιμένα, πρόβατον ὦν; τί γίνῃ κεφαλὴ, πους πυχάνων; τί στρατηγεῖν ἐπιχειρεῖς τεταγμένος ἐν στρατιώταις; καὶ ἐτέρωθι ἡ Σοφία διακελευεταί, «μὴ ἴσθι ταχύς ἐν λόγοις, μὴ συμπαρακτείνου πένης ὦν πλουσίῳ». [Παροιμ. κγ'. 4.] μηδὲ ζῆτει τῶν σοφῶν εἶναι σοφώτερος· εἰ δὲ τις ἀλῶ τὸν παρόντα παρασαλεύων Κανόνα, ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπιτίθει ὁ παρὼν Κανὼν, κἀνένος λαϊκὸς νὰ μὴ διδάσκη ὡς διδάσκαλος παρηρησία καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸς νὰ διδάσκηται ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔλαβον τὸ τῆς διδασκαλίας χάρισμα· διότι, καθὼς εἰς τὸ ἐν σῶμα εὐρίσκονται διάφορα μέλη, ὡς λέγει ὁ Ἰσαῦλος, ἔτσι καὶ εἰς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν διάφοροι ἄνθρωποι εὐρίσκονται, κατὰ τὴν τάξιν ὅπου ὁ Θεὸς εἰς τὸν καθ' ἕνα ἔδωκεν. Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐρμηνεύων τὸ λόγιον τοῦτο τοῦ Ἀποστόλου (ὁμιλ. περὶ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν εὐταξίας) λέγει, ὅτι ἄλλος μὲν εἶναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῇ, ἄλλος γλῶσσα, ἄλλος χεῖρ, καὶ ἄλλος ἄλλο τι μέλος, καὶ οὔτε ὅλοι εἶναι γλῶσσα, ἤτοι διδάσκαλοι, οὔτε ὅλοι Ἀπόστολοι, οὔτε ὅλοι Προφῆται. Λοιπὸν, ἄνθρωπε, ἐσὺ πρόβατον ὦντας, τί κάμνεις τὸν ἑαυτὸν σου ποιμένα; ποδαρὶ ὦντας, τί γίνεσαι κεφαλὴ; στρατιώτης ὦν, τί ἐπιχειρεῖς νὰ γίνεσαι στρατηγός; ἤτοι ἡγεμὼν τῶν στρατιωτῶν; λέγει καὶ ὁ Σολομών, μὴ γίνεσαι εὐκολὸς εἰς τὸ νὰ λέγῃς, μηδὲ πτωχὸς ὦν, συνερίζου μὲ τοὺς πλουσίους, μηδὲ ζῆτει νὰ γίνεσαι σοφώτερος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς. Ὅποιος δὲ κάμη ἔξω ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὡς ἀφορίζεται μ'. ἡμέρας. Ἀνίσως ὁμως τινὰς λαϊκὸς ἦναι ἔμπειρος λόγου, καὶ τὸν τρόπον σεμνός, δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ νὰ ἀποκρίνεται καὶ νὰ διδάσκη κατ' ἴδιαν τοὺς ἐρωτῶντας, ὡς λέγει καὶ ὁ Ζωνκράς, καὶ τὸ ιβ'. κεφ. τοῦ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστ. Διαταγῶν· ἔσονται γὰρ, φησί, πάντες διδασκατοὶ Θεοῦ· ὅν τρὸς πον καὶ ὁ Ἀπολλῶς ἐλάλει, καὶ ἐδίδασκε τὴν περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ μ' ὄλον ὅπου τὸ βάπτισμα μόνον ἤξευρε τοῦ Ἰωάννου (πράξ. κεφ. κη'. 25.), καὶ ὁ Ἀκύλας, καὶ ἡ Πρίσκιλλα, οἱ ἀκριδέστερον διδάξαντες τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδὸν τὸν αὐτὸν Ἀπολλῶ. (αὐτόθι.)

ΚΑΝΩΝ ΕΕ'.

Τὰς ἐν ταῖς Νουμηνίαις ὑπὸ τινῶν πρὸ τῶν οικείων ἐργαστηρίων, ἢ οἰκῶν ἀναπτοιμένας πυρκαϊὰς, ὡς καὶ ὑπερέλλεσθαι τινες, κατὰ τι ἔθος ἀρχαῖον, ἐπιληροῦσιν, ἀπὸ τοῦ παρόντος καταργηθῆναι προστάσσομεν. Ὅστις οὖν τοιοῦτό τι πράξει, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω· γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν· «καὶ ὠκοδόμησε Μανασσῆς Ουσιαστήριον πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου Κυρίου, καὶ διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκκληδωνίζετο, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ γνώστας ἐπλήθυνε, καὶ ἐπλήθυνε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ παροργίσαι αὐτόν.» [Κεφ. ε'. 6.]

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, καὶ κατὰ μίμησιν τῶν ἐλλήνων καὶ ἑθνικῶν, μερικοὶ Χριστιανοὶ ἀναπτον ἔμπροσθεν εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ οἰκίας τῶν πυρκαϊὰς, τὰς ὁποίας ἐπήδων, καὶ διεπέρονον ἐπάνωθεν· ἡ σύνοδος αὕτη τοὺς μὲν Κλη-

(1) Διὰ τοῦτο μεγάλας χάριτας χρεωστοῦμεν νὰ ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ (καθὼς τὰς αὐτὰς, ὡς ἀκούω, ὁμολογοῦσι καὶ οἱ Δυτικοὶ) πρὸς τὸν ἅγιον Συμεὼν τὸν Μεταφραστὴν, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλην φιλοπονίαν συνέγραψε τοὺς βίους τῶν ἁγίων Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁσίων, καθάρσας αὐτοὺς ἀπὸ κάθε

ψεῦμα καὶ νόθευμα, καὶ περιελοῦν μόνος εἰς διαφόρους τόπους, καὶ ἄλλους μὲν ἀπὸ τὴν αὐτοψίαν, ἄλλους δὲ, ἀπὸ ἀσφαλῆ πληροφορίαν συλλέξας.

(2) Λόγῳ περὶ τῆς ἐν διαλέξεσιν εὐταξίας.

ρικούς, ὅπου πράξουν τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ ἐξῆς, καθαιρεῖ, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀφορίζει. Θέλουσα δὲ νὰ δείξῃ, ὅτι ἂν τὰ τοιαῦτα ἐλληνικὰ ἔθῃ γινόμενα παρὰ τῶν ἀτ ελῶν Ἰουδαίων, ἐκίνουν τὸν Θεὸν εἰς ἀγανάκτησιν, καὶ ὀργήν. πῶς μᾶλλον αὐτὸν παροργίζουν, ὅταν γίνωνται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς τελείους, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου μαθητὰς, λέγει, πῶς ὁ Βασιλεὺς Μανασσῆς ἔκαμε θυσιαστήριον, ἦτοι θυσίας ἐπέσπερεν εἰς τὴν στρατιὰν καὶ δύναμιν τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τοὺς ἀστέρας δηλ. (καὶ μάλιστα εἰς τὴν σελήνην· καθὼς παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ γέγραπται· θυμίζῃ τῇ βασιλίσσει τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδὰς, τῇ σελήνῃ δηλ.), μέσα εἰς τὰς δύο αὐλὰς τοῦ ναοῦ, καὶ ἐδιαπερνοῦσε τὰ τέκνα του εἰς τὴν φωτίαν, καὶ ἐκληθωνίζετο (1), καὶ οἰωνίζετο (2), καὶ ἔκαμεν ἐγγαστριμύθους πολλοὺς καὶ γνώστας (3)· καὶ ἔκαμε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ παρώργισεν αὐτόν. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸ, διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ, ἢ μὲν σύνοδος ἐδῶ ἐνόησεν, ἀντὶ τοῦ ἔκαμε τὰ τέκνα του ὁ Μανασσῆς νὰ πηδοῦν τὴν φωτίαν· ὁ δὲ Ἀλεξάνδρειος Κύριλλος εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰσαΐου, ἠρμήνευσεν ἀντὶ τοῦ ὠλοκαύτωσε τὰ τέκνα του εἰς τὸ πῦρ, θυσίαν προσφέρων αὐτὰ εἰς τοὺς δαίμονας.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ'.

Ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστασίμου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας, μέχρι τῆς καινῆς Κυριακῆς, τὴν ὅλην ἐβδομάδα ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις σχολάζειν δεῖ ἀπαραλείπτως τοὺς πιστοὺς ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, εὐφραινομένους ἐν Χριστῷ. καὶ ἐορτάζοντας, καὶ τῇ τῶν θείων Γραφῶν ἀναγνώσει προτέχοντάς, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων κατατρυφῶντας. Ἐτόμεθα γὰρ οὕτω Χριστῷ συνανισταμένοι τε καὶ συνυψούμενοι. Μηδαμῶς οὖν ἐν ταῖς προκειμέναις ἡμέραις ἵπποδρόμια, ἢ ἑτέρα δημώδης θέα ἐπιτελείσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὅλη ἡ διακαινίσσιμος ἐβδομάς, ὡς μία Κυριώνυμος ἡμέρα λογίζεται, διὰ τοῦτο διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ὅλοι οἱ Χριστιανοί, εἰς τὴν ἐβδομάδα ταύτην πρέπει νὰ παραμένουν μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας, εὐφραινομένοι καὶ ἐορτάζοντας τὴν τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους, καὶ ᾠσματα πνευματικὰ, προσέχοντες εἰς τὰ λόγια τῶν θείων γραφῶν, καὶ μεταλαμβάνοντες τὰ θεῖα μυστήρια. Διὰ τὸ μὲ τοιοῦτον τρόπον θέλομεν συναναστηθῆ, καὶ συνκνυψωθῆ μὲ τὸν Χριστόν (4). Ὅθεν εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας τρεῖς ἡμέρας ἀλό-

(1) Κυρίως Κληθῶν εἶναι ἢ διὰ λόγων καὶ κλήσεων τῶν μελλόντων παρατήρησις, ἀπὸ τοῦ κλῶ, τὸ καλῶ, ὡς λέγει τις σοφός, καὶ μάλιστα ὁ Θεοδώρητος (σελ. 193. τόμ. 6'. τῆς Ὀκτατεύχ.). Ἔως τῆς σήμερον ἐνεργεῖται ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη συνήθεια τῶν Κληθῶν εἰς πολλοὺς τόπους, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νησία, ὅπου οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, βάλλοντες μέσα εἰς ἀγχεῖον νερὸν καὶ πωρικὰ διάφορα, τὰ σκεπάζουσι, καὶ ἔπειτα συναθροισμένοι εὐγάλοισι ταῦτα, ἐπιλέγοντες, εἰς καθένα εὐγάλημα ἓνα διαβολικὸν τραγοῦδι, καὶ δι' αὐτοῦ προμαντεύουσι τάχα τὴν μοῖραν καὶ τύχην τοῦ καθ' ἑνός. Γίνονται δὲ οἱ Κληθῶνες οὗτοι κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ Προδρόμου, καθὼς καὶ αἱ πυρκαϊαὶ ἔμπροσθεν εἰς τὰς θύρας τῆς κάθε οἰκίας, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἐμποδισθοῦν μὲ ἐπιτίμια ἀφορισμῶν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικούς, ὁμοίως καὶ οἱ Μάιοι, ἦτοι τὰ διάφορα ἄνθη καὶ λουλούδια ὅπου βάνουσι τινὲς εἰς τὰς θύρας των τῇ α'. Μαΐου, ἐπειδὴ καὶ αὕτη εἶναι συνήθεια Ἑλληνικὴ καὶ ἐθνικὴ, καὶ ἄλλοτρια ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς, καθὼς καὶ ὁ ἀοιδίμος ἐκεῖνος Πατριάρχης Μιχαὴλ, ὁ τῶν φιλοσόφων ὑπατος, ἔλαβε μεγάλην ἐπιμέλειαν, καὶ κατήργησε πάντα τὰ τοιαῦτα σατανικὰ καὶ Ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα· οἱ Χριστιανοὶ γὰρ ἀντὶ τῶν Μαΐδων καὶ Κληθῶν καὶ Πυρκαϊῶν, κάμνοντες διὰ τοῦ Ἱερέως ἁγιασμὸν εἰς τὸν οἶκόν των, καὶ ραντιζόμενοι εἰς τὰς πρωτομηνίας, κάθε μὲν καλὸν καὶ κακὴν τύχην εὐώκουσιν ἀπὸ λόγου των, κάθε δὲ εὐτυχίαν λαμβάνουσι, καθὼς λέγει ὁ Βλάσταρις (κεφ. γ'. τοῦ ε'. στίχ.), καθὼς καὶ πάλαι ἐγένετο ἁγιασμὸς διὰ τῶν τιμίων ξύλων τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ λιτανεῖα τῇ πρώτῃ Αὐγούστου, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἀσθενειῶν ὅπου τότε ἀκολουθοῦν ὡς ἐπιτοπλιστον διὰ τὴν θερμότητα τοῦ καιροῦ, καθὼς ἀναφέρει τοῦτο ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης (ὁμίλ. εἰς τὴν α'. τοῦ Αὐ-

γούστου) καὶ ὁ χειρόγραφος συναξαριστής· ἁγιασμὸν δὲ λέγω νὰ κάμνουσι, τὸν καλούμενον μικρὸν, καὶ ὄχι τὸν μέγαν. Ὁ γὰρ μικρὸς ὄχι μόνον εἰς κάθε πρωτομηνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἀσθίνειαν καὶ ἀνάγκην ἐπιτελεῖται. Ὁ δὲ μέγας ἁγιασμὸς, ὅπου μόνον φοραῖς τὸν χρόνον συνειθίζεται νὰ γίνεσθαι. Μίαν κατὰ τὸ ἐσπέραις τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων, ὅς τις καὶ εἶναι εἰς τύπον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου, κατὰ τὸν Γάζης Παῖσιον, λύντά τινα ζητήματα· διὰ τοῦτο καὶ γίνεσθαι ταπεινά· καὶ ἄλλην, κατὰ τὴν κυρίαν ἡμέραν τῶν Φώτων, ὅς τις καὶ εἶναι εἰς τύπον τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῖσιον, διὰ τοῦτο καὶ γίνεσθαι μετὰ παρησίας καὶ προπομπῆς.

(2) Οἰωνισμὸς κατὰ τὸν Θεοδώρητον εἶναι τὸ νὰ προλέγῃ τινὰς τι μέλλει νὰ γένη ἀπὸ τὸ πέταμα, ἢ ἀπὸ τὰς διαφόρους φωνὰς τῶν πουλιῶν, καὶ μάλιστα τῶν κοράκιων, ἀφ' οὗ καὶ οἰωνοσκοπία ὀνομάζεται. Βίς τὸν οἰωνισμὸν συναριθμοῦνται καὶ ἐκεῖνοι ὅπου πιστεύουν πῶς εἶναι καλὰ ἢ κακὰ συναπαντήματα, ἢ ἐρωτήματα καλὰ ἢ κακὰ, ἢ ποδαρικά καλὰ ἢ κακὰ, καὶ ἄλλα ὅμοια, τὰ ὅποια πρέπει νὰ λείπουν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ὡς παροργίζοντα τὸν Θεὸν κατ' ἐπάνω των.

(3) Ἐγγαστριμύθοι ὀνομάζονται οἱ ἀπὸ κοιτίας φωνοῦντες, καὶ λέγοντες μύθους καὶ μαντείας σατανικὰς. Γινώσται δὲ οἱ διὰ τῆς ἀνατομῆς τῶν σπλάγγνων τῶν ζώων μαντεύοντες, ἐξ ὧν καὶ ἥπατοσκοπία ὀνομάσθη, καὶ κοινῶς ὅλοι οἱ ἐγγαστριμύθοι ἐντερομάντις ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας κατὰ τὸν Φώτιον καὶ Θεοδώρητον.

(4) Ἀπὸ τοῦ παρόντος κανόνος δευτέρου οἱ τωρινεὶ Χριστιανοί, ὅποισιν μὲν ἁγίαν ζωὴν ἐμεταχειρίζοντο ἐκεῖνοι εἰς τὰς ἁγίας ταύτας τῆς Ἀναστάσεως ἡμέρας, καὶ ὅποισιν ἐκ τοῦ ἐναντιοῦ ἀτακτὸν ζωὴν ζῶσιν αὐτῇ τῶρα, καὶ δεῖ διορθωθῶν, παύσωνται.

γων ἄς μὴ γίνωνται οὔτε ἄλλη κἀμμία θεωρία δημόδης, ἄτακτος δηλ. παιγνιδίου, ἢ χορῶν, ἢ παλαισμάτων, ἢ ἄλλου τοιούτου ξεφαντώματος. Ὅρα καὶ τὸν θ'. Ἀποστολικόν, καὶ κδ'. τῆς ε'. ταύτης.

ΚΑΝΩΝ ΕΖ'.

Ἡ Θεία ἡμῖν Γραφή ἐνετείλατο «ἀπέχεσθαι αἵματος, καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας» [Γεν. θ'. 3. 4. Λευίτ. ιζ'. ιη'. 13. Πράξ. ιε'. 28. 29]. Τοῖς οὖν διὰ τὴν λίχνον γαστέρα αἷμα οὐδὲποτε ζώου τέχνητινι κατασκευάζουσιν ἐδώδιμον, καὶ οὕτω τοῦτο ἐσθίουσι προσφόρως ἐπιτιμῶμεν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν αἷμα ζώου ἐσθίειν ἐπιχειρήσει, οἰωδῆτινι τρόπῳ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν κανὼν κἀνένας Χριστιανὸς νὰ μὴ τρώγῃ αἷμα κἀνενοῦ ζώου, μὲ ὁποιανδὴποτε τέχνην καὶ τρόπον ἤθελε κατασκευασθῆ, ἢ καὶ μὲ ἄλλα φαγητὰ ἐνωθῆ, εἴτε σουντζούκια ταῦτα εἶναι, εἴτε ἄλλα τινὰ, ἐπειδὴ καὶ ἡ Θεία Γραφή ἢ Παλαιὰ, καὶ μάλιστα ἡ Νέα, ἐμπόδισε ῥητῶς νὰ ἀπέχουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος, ἀπὸ τῶν πνικτῶν, καὶ ἀπὸ τὴν πορνείαν (καὶ εἰδωλόθουτα)· ὁποῖος δὲ ἤθελε φάγῃ τοῦτο, Κληρικὸς μὲν ὢν, ἄς καθαιρεταί, λαϊκὸς δὲ, ἄς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζγ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΗ'.

Περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι τινι τῶν ἀπάντων βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, τῶν τε ἁγίων καὶ ἐγκρίτων ἡμῶν Κηρύκων καὶ Διδασκάλων διαφθεῖρειν, ἢ κατατέμνειν, ἢ τοῖς βιβλιοκαπήλοις, ἢ τοῖς λεγομένοις μυρεψοῖς, ἢ ἄλλῳ τινι τῶν ἀπάντων πρὸς ἀφανισμόν ἐκδιδόναι, εἰμὴ τι ἄρα τέλεον, εἴτε ὑπὸ σπητῶν, ἢ ὕδατος, ἢ ἐτέρῳ τρόπῳ ἀχρειωθῆ· ὁ δὲ τι τοιοῦτο ποιεῖν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀλισκόμενος, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἀφορίζεσθω· ὁμοίως καὶ ὁ τὰς τοιαύτας βιβλους ὠνούμενος, εἰ μὴ τε αὐτὸς ταύτας κατέχει πρὸς οἰκείαν ὠφέλειαν, μὴτε ἐτέρῳ πρὸς εὐεργεσίαν καὶ τὸ διαμεῖναι ἀποδοίῃ, ἀλλὰ ταῦτα διαφθεῖρειν ἐπιχειρήσει, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἰδοὺ εἶναι εἰδειὰ λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς κἀνένα νὰ φθεῖρη, ἢ νὰ κατακόπτῃ (1) βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς, καὶ τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων, ἢ τοῖς ἐγκριθέντων καὶ μετὰ δοκιμασίας δεχθέντων (πολλοὶ γὰρ βιβλία συνέγραψαν, ἀλλ' ἀπεβλήθησαν, καὶ ἀπεδοκιμάσθησαν), ἢ νὰ δίδῃ ταῦτα εἰς τοὺς καπήλους τῶν βιβλίων, ἢ τοῖς σβύνοντας, ἢ ἄλλως διαφθεῖροντας τὰ βιβλία, ἢ εἰς τοὺς πωλοῦντας τὰ μύρα, ἢ εἰς ἄλλον κἀνένα διὰ νὰ τὰ ἀφανίζουσιν· ἔξω μόνον ἂν ἐκαταφαγώθησαν τελείως ἀπὸ τοὺς σκώληκας, ἢ ἐσάπησαν καὶ ἐσβύσθησαν τὰ γράμματά των ἀπὸ τὴν παλαιότητα, ὥστε ὁποῦ νὰ μὴ ἀναγινώσκωνται (2)· ὁποῖος δὲ ἤθελε

τες ἀπὸ τὰ ξεφαντώματα, χοροὺς, παιγνίδια, τραγούδια καὶ ἄλλα ἄτοπα ὁποῦ εἰς αὐτὰς κἀμνουσιν· εἰς τὴν Μοσχολίαν ἀκούω, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ κάθε μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ταύτης πηγαίνουν ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην, καὶ κἀμνουσι λιτανείας, διὰ νὰ μὴ εὐρίσκουν καιρὸν νὰ κἀμνουσιν ἄλλο κἀνὲν ἄτοπον, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἔπρεπε νὰ γίνεταί καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς μας Χριστιανοὺς, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσιν εἰς τὰς ἀταξίας καὶ ἄτοπα. Εἶναι ἐγνωσμένη εἰς πολλοὺς καὶ ἡ ἄλλη ἀγιωτάτη συνήθεια, ὁποῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Μοσχολίαν, τὸ νὰ μὴ κοιμῶνται οἱ εὐλαβέστεροι ἄνδρες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν διακαινίσμον ἐβδομάδα, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ γάμους νὰ κἀμνουσιν εἰς αὐτήν. Ὅντως ἀγιωτάτη συνήθεια τῆ ἀληθείας, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ μιμηθῶν καὶ οἱ ἐδικοί μας Χριστιανοί. Ἰπειδῆ, ὡς προείπομεν, ὅλη αὕτη ἡ ἐβδομάς, ὡς ἡ Κυριώνυμος. ἐκείνη τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας λογίζεται. Ὅρα καὶ τὸν δ'. Κανὼνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τὸν ἐν τῇ προσθήκῃ.

(1) Ἐνεῦθεν γίνεται φανερόν, πόσον ἀξιοκατάκριτοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ κόπτουσι τὰ μεμβράινα ἱερὰ βιβλία, διὰ νὰ τὰ κἀμνουσι δολώματα τῆς ἀλιευτικῆς, ἢ διὰ νὰ βάλλουσι μέσα κἀπνοῦς, ἢ ἄλλα τινὰ εἶδη· ἢ κόπτουσι τοὺς ἁγίους, καὶ ἀπλῶς τὰ πλουμίδια ἐν τοῖς βιβλίοις περιεχόμενα, ἢ τὰ ρίπτουσιν εἰς τὸν

φοῦρνον διὰ νὰ καοῦν, ἢ γράφουσιν βάρβαρα τινὰ καὶ ἀχρεῖα εἰς τὰ περιθώριά των· ἀλλ' οὐδὲ ἀπλῶς πρέπει νὰ γράφῃ τινὰς εἰς ἱερὰ βιβλία, κἄν καὶ τὰ γραφόμενα ἀποβλέπουσιν πρὸς διόρθωσιν, ἢ ἐρμηνείαν τῶν ἐν τῇ βιβλίῳ, ἔξω μόνον ἂν τὸ βιβλίον ᾖ ἴδιον τοῦ γράφοντος, ἢ καὶ μὲ ἄδειαν τοῦ ἔχοντος τὸ βιβλίον κἀμνῃ τοῦτο. Πάντα γὰρ ταῦτα, φθορὰ καὶ ἀχρείωσις τῶν βιβλίων ἐστίν, ἣτις ἀφρησιμῶ κατακρίνεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὼνα.

(2) Πλὴν ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει τὰ τοιαῦτα ἱερὰ καὶ ἁγία βιβλία νὰ τὰ μεταχειρίζεται τινὰς εἰς φοντανέλλας, καὶ εἰς ἄλλας ἀτίμους καὶ ἀισχρὰς ὑπηρεσίας, οὔτε νὰ τὰ δίδῃ εἰς ἄλλους ὁποῦ ἔχουσιν νὰ τὰ μεταχειρισθῶν εἰς παρανομίας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἢ νὰ τὰ καίῃ, ἢ νὰ τὰ ρίπτῃ, ἢ νὰ τὰ θάπτῃ καλλίτερα εἰς τόπον ἀπάτητον, ἵνα μὴ βεβηλοῦνται τὰ ἁγία καὶ ἱερὰ περιέχοντα λόγια. Ἀρμόζει γὰρ καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὸ τοῦ Ἰσαίου ἐκεῖνο· «Καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ καὶ Θεοῦ) τιμὴ.» (κεφ. ια'. 10.). Λέγω δὲ ταῦτα, καθ' ὅτι τὰ μὲν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου ταύτης βιβλία μεμβράινα ὄντα τὰ περισσότερα, ἠδύναντο καὶ τὰ γράμματα νὰ ἐξαλειφθῶν τελείως ἀπὸ αὐτὰ. Εἰς δὲ τὰ τωρινὰ, χάρτινα ὄντα, πάντοτε διαμένουν τὰ γράμματα, ὅσον καὶ ἂν παλαιωθῶν, δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ μὴν ἀτιμάζωνται.

κάμει κἀνένα τοιοῦτον, ἕνα χρόνον ἄς ἀφορίζεται. Ὡσαύτως δὲ νὰ ἀφορίζεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἀγοράσῃ τὰ τοιαῦτα βιβλία, ὄχι διὰ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἑαυτόντου μὲ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, οὔτε διὰ νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὸ νὰ ὠφελήσῃ ἄλλον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ διαφθείρῃ.

ΚΑΝΩΝ ΕΘ'.

Μὴ ἐξέστω τινὶ τῶν ἀπάντων ἐν λαϊκοῖς τελοῦντι, ἔνδον ἱεροῦ εἰσιέναι θυσιαστηρίου, μηδαμῶς ἐπὶ τοῦτο τῆς Βασιλικῆς ἐργομένης ἐξουσίας καὶ αὐθεντίας, ἥνικα ἂν βουλευθῆι προσάξει δῶρα τῷ πλάσαντι, κατὰ τινὰ ἀρχαιοτάτην παράδοσιν.

Ἑρμηνεία.

Τὸ ἅγιον Βῆμα εἰς τοὺς ἱερωμένους εἶναι ἀφιερωμένον· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ κἀνένας λαϊκός, ἔξω μόνον ὁ βασιλεὺς· καὶ οὗτος δὲ, οὐχὶ καθ' ὃ λαϊκός, ἀλλὰ καθ' ὃ ἔχει ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν, καὶ Χριστὸς Κυρίου ἐστίν· ὅστις ἐσυγχωρήθη νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ, κατὰ παράδοσιν ἀρχαιοτάτην, ὅταν θέλῃ νὰ προσφέρῃ δῶρα εἰς τὸν πλάσαντα αὐτὸν Θεὸν, καὶ νὰ μεταλάβῃ (1).

Συμφωνία.

«Δι' ὃ καὶ ὁ μὲν τῆς ἐν Λαοδικ. ἐμποδίζει τὸ νὰ ἐμβαίνουν γυναῖκες εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ὁ δὲ ἁ. τοῦ Πατριάρχου Νικολάου Κανὼν συγχωρεῖ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα οἱ Μοναχοὶ ἐκεῖνοι, ὁποῦ δὲν ἔχουν κἀνένα ἔγκλημα, διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, εἰς τὸ νὰ ἀνάπτουσι τὰς κανδήλας, ἢ τὰ κηρία. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ ἱ. αὐτοῦ Κανόνι, πρέπει, λέγει, αἱ Καλογραφαὶ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα διὰ φωταΐαν, καὶ διὰ νὰ κοσμοῦσι, καὶ νὰ σαρόνουσιν αὐτό. Ἐὰν ὁμως τινὰς δὲν ᾔῃαι Μοναχός, ἀλλὰ δόκιμος, εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα δὲν ἐμβαίνει, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἁ. Κανόνος τοῦ Νικολάου, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.»

ΚΑΝΩΝ Ο'.

Μὴ ἐξέστω ταῖς γυναῖξιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας λαλεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φωνὴν Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, σιγάτωσαν. Οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει· «Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν.» [ἁ. Κορινθ. ιδ'. 34. Γενεσ. γ'. 16.]

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς τὰς γυναῖκας νὰ λαλοῦν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας (καὶ δὴ καὶ εἰς πάσας τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γινομένας συνάξεις τῶν πιστῶν), ἀλλὰ νὰ σιωποῦν, καθὼς γράφει ὁ Παῦλος· διότι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς αὐτάς νὰ λαλοῦν, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται καὶ νὰ ἀκούουν, καθὼς λέγει καὶ ὁ νόμος ὁ Μωσαϊκός περὶ τῆς γυναικός· Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύει (Γεν. κεφ. γ'. 16.)· εἰ δὲ καὶ θέλουν νὰ μάθουν κἀνένα νόημα, ἄς ἐρωτοῦν περὶ τούτου εἰς τὴν οἰκίαν

(1) Σημειῶσαι, ὅτι κατὰ τὸν Θεοδώρητον ἐκκλησ. Ἱστορία βιβλ. ε'. κεφ. ιζ'. ἀγκαλὰ καὶ ὁ πιστὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐλύθη παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῆς μαιφονίας ὁποῦ ἔγινεν αἷτιος. μ' ὄλον τοῦτο, προσνεγκὼν τὰ δῶρα τῷ Θεῷ μέσα εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, καὶ προσμένωνντας διὰ νὰ μεταλάβῃ ἐκεῖ, δὲν ἀφέθη ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου, εἰπόντος, εἴτι τὰ ἔνδον, ὡ βασιλεῦ, μόνους ἐστὶ τοῖς ἱερεῦσι βατά·» ἀλλὰ ἔξω τοῦ Βήματος ἐπροστάχθη νὰ μένῃ· ἔκτοτε δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλθων, ἐπρόσφερε μὲν τὰ δῶρα τῷ Θεῷ ἔνδον τοῦ ἁγίου Βήματος, ἐξήρχετο δὲ παρευθὺς, καὶ μέσα δὲν ἐμβαινε διὰ νὰ μεταλάβῃ, κατὰ τὸ σῦνηθε. Τῇ ἱερᾷ γὰρ φησι τραπέζῃ, τὰ δῶρα προσνεγκὼν, εὐθὺς ἐξεληλύθε, δείχνωντας μὲ τὸ παράδειγμά του ὁ πιστότατος βασιλεὺς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν ἔνδον τοῦ Βήματος οἱ ἀδίκους μαιφονίας ποιήσαντες βασιλεῖς. Ὅρα καὶ Νικηφ. τὸν Κάλλιστον, βιβλ. ιβ'. κεφ. μα'. Ἐντεῦθεν ἄς παρακινήθοῦν οἱ ἱερεῖς καὶ πνευματικοὶ νὰ ἀποκόψουν τὴν παράνομον συνήθειαν, ὁποῦ ἐπικρατεῖ εἰς

πολλοὺς τόπους, τὸ νὰ εἰσέρχωνται, λίγω, λαϊκοὶ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἥτις μὴ διακρίνουσα ἱερεῖς ἀπὸ λαϊκοὺς, κάμνει νὰ πίπτουν οἱ λαϊκοὶ ὑποκάτω εἰς τὴν ποινὴν τοῦ βασιλέως Ἀχαζ, ὅστις λαϊκός ὢν, τὰ τῶν ἱερωμένων ἔργα ἐπιχειρήσαι ἐτόλμησε· τρόπον γὰρ τινὰ καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν ἱερέων οἰκαιοποιοῦνται, εἰς τὸν διωρισμένον τόπον τῶν ἱερέων εἰσερχόμενοι. Ἀνίσως δὲ ᾔῃαι παράνομον καὶ μόνον τὸ νὰ ἐμβαίνουν λαϊκοὶ εἰς τὸ Βῆμα, ἄρα γε πόσον εἶναι παρανομώτερον ἐκεῖνο ὁποῦ κάμνουσι τινες ἀμαθεῖς ἱερεῖς, καὶ βάλλουν τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ λαϊκοὺς ἢ ἀναγνώστας, καὶ συστέλλουν τὰ ἅγια ἔνδον τοῦ Βήματος ἐν τῇ ἀγίᾳ προθέσει; τὸ ὅποιον ἄς τὸ παραιτήσουν δι' ἀγάπην Θεοῦ, ἵνα μὴ ὑπὸ καθαίρεσιν πίσωσι τῆς ἱερωσύνης των. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει (κεφ. ρμγ'), ὅτι ὁ βασιλεὺς κοινώνει ἔνδον τοῦ Βήματος, κατὰ τὸν καιρὸν μόνον ὁποῦ χρίεται βασιλεὺς, ὕστερα ἀπὸ τοὺς διακόνους, καὶ ὄχι εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, ἀλλὰ ἀντιμυσιῶν τιθεμένου ἐκ πλαγίου ἐπάνω τραπέζης κίου τινός.

τοὺς ἀνδρας των· τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζουσι καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. γ'. κεφ. ε'. λέγει δὲ καὶ τις ἐξωτερικὸς σοφός, γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγὴ φέρει (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

Τοὺς διδασκομένους τοὺς πολιτικούς νόμους, μὴ δεῖν τοῖς ἑλληνικοῖς ἔθεσι κεχρῆσθαι, μήτε μὴν ἐπὶ θεάτρων ἐνάγεσθαι, ἢ τὰς λεγομένας κυλίστρας ἐπιτελεῖν, ἢ παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν στολᾶς ἑαυτοῖς περιτιθέσθαι, μήτε καθ' ὃν καιρὸν τῶν μαθημάτων ἐνάρχονται, ἢ πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν καταντῶσιν, ἢ, καθόλου φᾶναι, διὰ μέσου τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. Εἰ δὲ τις ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦτο πράξαι τολμήσῃ, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς οἱ ἀφρονέστεροι ἀπὸ τοῦ σοφοῦ τῶν Ἀθηναίων ἐσυνήθιζον, ὡς γράφει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, νὰ μάχωνται μὲ τοὺς ἐναντίους αὐτοῖς, καὶ νὰ καταπιάνουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς ὁδοὺς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ κάμουν συνήθη εἰς τοὺς νέους σοφιστὰς, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ τοὺς πολιτικούς νόμους διδασκόμενοι Χριστιανοὶ ἐμεταχειρίζοντο τὰ ἑλληνικὰ ταῦτα ἔθιμα, καὶ εἰς τὰ θεάτρα ἐκρίνοντο, περὶ τοῦ τίς νὰ γένη τυχὸν πρῶτος ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰς ὀνομαζόμενας κυλίστρας ἔκαμνον (2) ἢ φορέματα ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν πολλῶν συνήθειαν ἐφόρουσαν· ταῦτα δὲ πάντα προστατᾶζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μὴ κάμνουσιν, οὔτε ὅταν ἀρχινοῦν νὰ μακθάνουν τοὺς νόμους, οὔτε ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ μέσον τῆς μαθήσεως, οὔτε ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ τέλος αὐτῆς. Ὅποιος δὲ εἰς τὸ ἐξῆς τοῦτο ἤθελε κάμει, νὰ ἀφορίζεται.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Μὴ ἐξέστω ὀρθόδοξον ἄνδρα αἰρετικῆ συνάπτεσθαι γυναικὶ, μήτε μὴν αἰρετικῶν ἀνδρῶν γυναικὰ ὀρθόδοξον συζεύγυσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ φανείη τι τοιοῦτον ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων γινόμενον, ἄκυρον τὸν γάμον ἡγεῖσθαι, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον, οὐ γὰρ χρὴ τὰ ἄμικτα μιγνύναι, οὐδὲ τῷ προβάτῳ τὸν λύκον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι τὸν τῶν ἁμαρτωλῶν κληῖρον. Εἰ δὲ παραβῆ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντα, ἀφορίζεσθω. Εἰ δὲ τινες εἴη ἐν τῇ ἀπιστίᾳ τυγχάνοντες, καὶ οὕτω τῆς τῶν ὀρθοδόξων ἐγκαταλαγόντες ποιμνῆ, ἀλλήλοις γάμῳ νομίμῳ ἡρμόσθησαν, εἴτα, ὁ μὲν, τὸ καλὸν ἐκλεξάμενος, τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας προσέδραμεν. Ὁ δὲ, ὑπὸ τοῦ τῆς πλάνης κατεσχέθη δεσμῶ, μὴ πρὸς τὰς θείας ἀπενίσαι ἀκτίνας ἐλόμενος (εὐδοκεῖ δὲ τῷ πιστῷ ἢ ἀπιστῶ συνοικεῖν, ἢ τὸ ἔμπαλιν ὁ ἀπιστὸς τῇ πιστῇ), μὴ χωρίζεσθωσαν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον· «ἡγίασται γὰρ ὁ ἀπιστὸς ἀνὴρ ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἢ ἀπιστὸς γυνὴ ἐν τῷ ἀνδρὶ.» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 4.]

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ παίρῃ ὀρθόδοξος ἄνδρας αἰρετικὴν γυναῖκα, ἢ γυναῖκα ὀρθόδοξος αἰρετικὸν ἄνδρα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ τις, νὰ ᾔηται ὁ γάμος ἄκυρος, καὶ τὸ παράνομον αὐτὸ νὰ χωρίζεται συνοικέσιον. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἐνώνεται ποτὲ ὁ λύκος μὲ τὸ πρόβατον, καὶ ὁ κληῖρος τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ αἰρετικῶν μὲ τὴν μερίδα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ὀρθοδόξων. Ὅποιος δὲ ἤθελε παραβῆ τὸν παρόντα Κανόνα, νὰ ἀφορίζεται (3). Ἐὰν δὲ καὶ τὰ δύο μέρη ἀπιστὰ ὦντα, ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ὁμοιορησείᾳ,

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὕτω λέγει· «Ἰδὶδαξεν ἅπαξ ἡ γυνὴ (δηλ. τὴν Ἀδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον) καὶ πάντα κατέστρεψε, διὰ τοῦτο, φησὶ, μὴ διδασκίτω. Καὶ πάλιν. Τοσοῦτον γὰρ αὐτὴν σιγηρὰν εἶναι δεῖ, φησὶν, ὡς μὴ μόνον περὶ βιωτικῶν, ἀλλὰ μήτε περὶ πνευματικῶν φθέγγεσθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ· τοῦτο κόσμος, τοῦτο αἰδώς, τοῦτο μᾶλλον αὐτὴν τῶν ἡματιῶν κοσμησάσθαι δύναται.» (λόγ. θ'. τῆς ἀ. πρὸς Τιμόθ. σελ. 283. τοῦ δ'. τόμ.)

(2) Ἡ Κυλίστρα κατὰ τὸν Βαλασαμῶνα φαίνεται νὰ ἦτο μία κατασκευὴ, τὴν ὁποῖαν ἔκαμναν οἱ διδάσκοντες τοὺς νόμους, ὅταν, ἐδιαφύροντο ποῖος ἀπὸ αὐτοῦ νὰ πάρῃ τὸν τάδε μαθητὴν, καὶ ποῖος τὸν τάδε. Κυλιόμενα γὰρ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὴν κατασκευὴν καύτην ἄποια τινα, ἂν κατὰ τύχην ἐπιπτον εἰς τὸ τάδε μέρος, ἦτο σημάδι, ὅτι ὁ δεῖνα διδάσκαλος νὰ πάρῃ τὸν δεῖνα μαθητὴν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἡ Κυλίστρα ἦτον ὡσάν ἡ κα-

τασκευὴ τῶν λαχνῶν.

(3) Ἐὰν φοβηθῶν τὸ ἐπιτίμιον τῆς παρούσης Συνόδου οἱ Ἀρχιερεῖς ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν νησιῶν, καὶ ὄλων ἐκείνων τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὅποιους εὐρίσκονται Λατῖνοι, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἄς μὴ συγχωροῦν νὰ παίρῃ Λατῖνος ὀρθόδοξον γυναῖκα, ἢ Λατῖνὸς γυνὴ ὀρθόδοξον ἄνδρα. Ποῖα γὰρ κοινωνία ἡμπορεῖ νὰ γένη τοῦ ὀρθοδόξου μέρους μετὰ τοῦ αἰρετικοῦ; ὅχι καὶ καθ' ὁμοιότητα τρόπον φθάσῃ ἄνευ τῆς εἰδήσεώς των νὰ συζευχθῶν τοιοῦτοι γάμοι παράνομοι, ἄς τοὺς χωρίζουν παρευθὺς, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἔξω μόνον ἂν βαπτισθῇ ὀρθοδόξως τὸ λατινοφρονοῦν πρόσωπον. Εἰ δὲ ἐν τῇ αἰρέσει τῶν Λατίνων εὐρέθησαν ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ δύο μέρη, ὀρθοδόξως δὲ τὸ ἐν μέρος μετὰ ταῦτα, τὰ παιδιά των πρέπει νὰ γίνωνται διὰ ὀρθόδοξα, κατὰ τοὺς πολιτικούς Νόμους, ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἰδ'. τῆς δ'.

ἦτον συναζευγμένα, ἔπειτα τὸ μὲν ἓνα μέρος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστὸν, τὸ δὲ ἄλλο ἔμεινεν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀπιστίας· εἰ μὲν τὸ ἀπιστον μέρος εὐχαριστεῖται νὰ συγκατοικῇ μετὰ τὸ πιστὸν, ὡς μὴ χωρίζεται, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ θ'. τοῦ Βασιλείου. Ἐνα μὲν, ἐπειδὴ ἠγίασται ὁ ἀπιστος ἀνὴρ συγκατοικῶν μετὰ τὴν πιστὴν γυναῖκα, καὶ ἠγίασται ἢ ἀπιστος γυνή, συγκατοικοῦσα μετὰ τὸν πιστὸν ἄνδρα. Καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὴν ἰσως ἐκ τῆς τριαύτης συγκατοικήσεως ὁδηγηθῆ καὶ τὸ ἄλλο μέρος πρὸς τὴν εὐσέβειαν. «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Παῦλος, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; καὶ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 16.] Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

Τοῦ ζωοποιῦ Σταυροῦ δεῖξαντος ἡμῖν τὸ Σωτήριον, πᾶσαν σπουδὴν ἡμᾶς τιθέναι χρὴ, τοῦ τιμὴν τὴν ἀξίαν ἀποδιδόναι, τῷ δι' οὗ σεσῶσμεθα τοῦ παλαιοῦ παραπτώματος. Ὅθεν καὶ νῶ, καὶ λόγῳ, καὶ αἰσθήσει τὴν προσκύνησιν αὐτῷ ἀπονέμοντες, τοὺς ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ Σταυροῦ τύπους ὑπὸ τινων κατασκευαζομένους ἐξαφανίζεσθαι, παντοίως προστάσσμεν, ὡς ἂν μὴ τῇ τῶν βαδιζόντων καταπατήσῃ τὸ τῆς νίκης ἡμῖν τρόπιον ἐξυβρίζοιτο. Τοὺς οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ Σταυροῦ τύπον ἐπὶ ἐδάφους κατασκευάζοντας, ὀρίζομεν ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Διὰ μέσου τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ ἐσώθημεν (1) καὶ τῆς δουλείας τῆς ἀμαρτίας ἠλευθερώθημεν· ὅθεν πρέπει (λέγει ὁ παρῶν Κανὼν) νὰ σπουδάζωμεν εἰς τὸ νὰ ἀποδίδωμεν εἰς αὐτὸν τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ προσκύνησιν, καὶ μετὰ τὸν νοῦν, ἐνθουμούμενοι ὄσων ἀγαθῶν δι' αὐτοῦ ἐτύχομεν· καὶ μετὰ τὸν λόγον, διηγοῦμενοι ταῦτα εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ ἐν αὐτῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, καὶ μετὰ τὴν αἰσθησιν, ἀσπάζομενοι καὶ τιμῶντες, ὅπου αὐτὸν βλέπομεν. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ ἀπλούστεροι σημαδεύουσι πανταχοῦ τὸν τύπον τοῦ τιμίου τούτου Σταυροῦ, ἕως καὶ εἰς τὸ ἐδαφος τῆς γῆς, διὰ εὐλάβειαν τάχα, καὶ διὰ νὰ κάμουσι περισσοτέραν τιμὴν εἰς αὐτὸν, διὰ τοῦτο προστάζει ἡ Σύνοδος, ὅπου εὐρεθῆ τύπος Σταυροῦ κατὰ γῆς τυπωμένος, νὰ ἐξαλειφεται καὶ νὰ χαλάται, διὰ νὰ μὴ καταπατητῆται, καὶ ἀκολούθως ἀτιμάζεται ἀπὸ τοὺς περιπατοῦντας τὸ νικητικὸν τῆς σωτηρίας μας τρόπιον (2). Ὅσοι δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ἤθελαν κατασκευάσῃ τύπον Σταυροῦ εἰς τὸ ἐδαφος, ὡς ἀφορίζονται.

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἔνδον ἐν τῷ οἴκῳ ἐσθίειν, καὶ ἀκούδιτα στρωννύειν. Οἱ δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντες, ἢ παυσάσθωσαν, ἢ ἀφορίζεσθωσαν.

(1) Κοντὰ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ρηθησόμενα λέγει περὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ἀντὶ μαχαίρας, ἐπὶ κλίνης κρεμάσωμεν (τὸν σταυρὸν δηλ.), ἀντὶ μοχλοῦ ἐπὶ θύρας διαγράψωμεν, ἀντὶ τείχους τῆ οἰκίᾳ περιβάλωμεν (σελ. 881. τοῦ ε'. τόμου): ὅθεν καὶ οἱ τωρινοὶ Χριστιανοὶ ὄλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, ἀντὶ διὰ κάθε ἄλλο ἄρμα φυλακτικόν. πρέπει νὰ βαστάζουσι Σταυρὸν ἐπάνω τους, κριμῶντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἢ ξύλινον, ἢ χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἢ χάλκινον, καθὼς ἐσυνεθίζον νὰ τὸν βαστάζουσι εἰς τὸν τράχηλον καὶ οἱ παλαιοὶ χριστιανοί. Ὁ γὰρ ἅγιος Ὁρέστης, ὁ εἰς ἐκ τῶν πέντε μαρτύρων, Σταυρὸν χρυσοῦν φορῶν εἰς τὸν λαιμὸν του, ἐκ τούτου ἐγνωρίσθη ὅτι εἶναι χριστιανὸς ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας· καὶ ὁ Ταυρομενίας Παγκράτιος ἐδίδεν ἓνα κέδρινον Σταυρὸν εἰς κάθε ἓνα ὅπου ἐβάπτιζε, διὰ νὰ τὸν βαστάζῃ ἐπάνω του. Λέγει δὲ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῷ περὶ τῶν Ἡθῶν τῶν Ἰταλῶν λόγῳ, ὅτι οἱ Λατίνοι εἶχον συνήθειαν νὰ χαράττουσι εἰς τὸ ἐδαφος Σταυρὸν καὶ νὰ τὸν ἀσπάζονται, ἔπειτα δὲ νὰ τὸν πατοῦν. Ἡμεῖς ὁμῶς ὄχι μόνον τοῦτο δὲν πρέπει τελείως νὰ κάμνωμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Σταυρὸν, ὅπου εἶναι τυπωμένος εἰς βιβλία, ἢ καὶ εἰς ἐπιστολάς καὶ γράμματα πρέπει νὰ τὸν τιμῶμεν, ὁμοῦ καὶ τὰ θεῖα ὀνόματα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς Παναγίας, ἢ τῶν ἁγίων, ὅπου εἶναι εἰς τὰς ἐπιστολάς γεγραμμένα, μὴ μεταχειριζόμενοι τὰς ἐπιστολάς ταύτας καὶ τὰ γράμματα εἰς ἀτίμους ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἢ νὰ τὰ καίωμεν, ἢ νὰ τὰ ρίχνωμεν εἰς τόπον ἀπάτητον, σχίζοντες ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἅγια

ταῦτα ὀνόματα, διὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνωμεν βαρίως βεβηλοῦντες τὰ ἅγια. Ὅρα καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ια'. τοῦ Βασιλείου, καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ζη'. τῆς παρούσης ε'.

(2) Ἀπὸ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος ὡς μάθη ὁ Δικερως πάπας τῆς Ρώμης πύσον ἀντίχριστα ποιεῖ, νὰ τυπῶνῃ κάτω εἰς τὸν πόδα του τὸν Ζωοποιὸν Σταυρὸν, καὶ νὰ τὸν διδῇ εἰς τοὺς προσερχομένους νὰ τὸν ἀσπάζονται· διατὶ μετὰ τὸν τρόπον τοῦτον καταπατεῖ τὸ νικητικὸν τῆς σωτηρίας μας τρόπιον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον οἱ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς ἐφόρουσι εἰς τὴν κεφαλὴν ἐπάνω, καὶ ὑπὲρ τὰ βασιλικά διαδήματα εἰς αὐτὸ ἐσημνόνοντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ πᾶσαν τὴν τῶν ἁγίων προσκύνησιν ἀποβάλλοντες Καλδίνοι, ἔχουσι ὁμῶς αὐτὸ εἰς τοὺς ναοὺς των, ἐν τόπῳ ὑψηλῷ, καὶ μετὰ εἰδὰς αὐτὸ προσκυνοῦν. Τί λέγω οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ Καλδίνοι; καὶ αὐτοὶ οἱ Τούρκοι, ἐπὶ Μαυρικίου αἰχμαλωτισθέντες, εἶχον Σταυρὸν ἐγκεχαραγμένον ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπον, καθὼς διηγοῦντα, ὅτι Θεοφάνης καὶ Σιμοκᾶτης (βιβλ. ε'. κεφ. ι'). ἐρωτηθέντες δὲ διὰ τί τοῦτον εἶχον; ἀπεκρίθησαν ὅτι, ἐπειδὴ ποτε ἠκολούθησε θανατικὸν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἐσυμβούλευσαν νὰ χαραχθοῦν μετὰ τὸν Σταυρὸν, τὸ ὁποῖον ποιήσαντες ἔτυχον τῆς υγείας, καὶ ἀπὸ τότε ἐσυνήθησαν νὰ σταυρετυποῦνται. Περὶ τοῦ Σταυροῦ λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος κατὰ Ἰουλιανοῦ. Ἐπὶ τὸν Σταυρὸν καταφεύγει, καὶ τὸ παλαιὸν φάρμακον, καὶ τούτῳ σημειοῦται κατὰ τῶν φόβων, καὶ βοηθὸν ποιεῖται τὸν διωκόμενον· (καὶ τὰ ἐξῆς φρικωδέστερα) ἴσχυσεν ἢ σφραγίς· ἠτῶνται οἱ δαίμονες, λυθῶνται οἱ φόβοι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, αὐτολεξεῖ κή. ἐστὶ τῆς ἐν Λαοδικεῖα Συνόδου, ὅτις ἐμποδίζει νὰ μὴ κάμνουν ἀγάπας (ἦτοι συμπόσια τὰ ἐξ ἀγάπης γινόμενα, καὶ εἰς ἀγάπην, καὶ ἔνωσιν τοὺς συνεσθιοντάς φέροντα) μέσα εἰς τὰ Κυριακὰ, ἦτοι εἰς τὰς ἐκκλησίας οἱ Χριστιανοί. μήτε νὰ στρώνουσι στρώματα μαλακὰ καὶ ὑψηλὰ εἰς αὐτάς, τὰ ὅποια ὀνομάζει ἀκούβιτα μὲ λέξιν λατινικὴν, ἀπὸ τοῦ ἀκούμβω, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀκουμβίω, ὅπου σημαίνει λατινικῶς τὸ ἀναπίπτω, καὶ κάθημαι εἰς τὴν τράπεζαν, διατὶ εἰς αὐτὰ καθήμενοι οἱ Χριστιανοὶ ἔτρωγαν (1). Ὅσοι δὲ ἤθελαν τολμήσουσαν νὰ κάμνουν τοῦτο, ἢ νὰ παύουν, ἢ νὰ ἀφρίζωνται. Πρέπει νὰ προσημειώσωμεν, ὅτι ὁ Βαλσαμών, Κυριακὰ μὲν θέλει νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανὼν, κάθε τρόπον ἀφιερωμένον τῷ Κυρίῳ, καὶ τὸν Νάρθηκα δηλ. καὶ Πρόναον Ἐκκλησίαν δὲ, τὸν καθ' αὐτὸ Ναὸν. Ὅθεν καὶ τὸ ἦ, μόνον, δὲν δέχεται νὰ ἦναι ἑρμηνευτικόν, ὡς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ἀλλὰ διαζευτικόν, ὥστε ὅπου κατ' αὐτὸν, ὄχι μόνον μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τοὺς Νάρθηκας τῶν ἐκκλησιῶν δὲν πρέπει νὰ τρώγουν τινές.

Συμφωνία.

Ἀπρομαίως δὲ καὶ ὁ μθ'. τῆς ἐν Κερθραγ. ἐμποδίζει Ἐπισκόπους καὶ Κληρικούς, καὶ λαϊκοὺς εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ μὴ κάμνουν συμπόσια, ἐξω μόνον, ἂν κατὰ ἀνάγκην ξένοι τινές διαβαίνοντες φάγωσι. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ἂν καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐμποδίζουσι οἱ Κανόνες οὗτοι τὸ νὰ γίνωνται ἀγάπαι, δὲν ἐμποδίζουσιν ὁμοίως καὶ τὸ νὰ γίνωνται εἰς τοὺς κοινούς οἴκους. Ὅθεν ὁ μὲν κζ'. τῆς αὐτῆς Λαοδικ. προστάζει νὰ μὴ παίρνουν διὰ λιχνίαν μερίδιάν τιναν φαγητῶν οἱ ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, ὅταν καλῶνται εἰς τὰς τοιαύτας ἀγάπας. Ὁ δὲ ια'. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκείνους ὅπου καταφρονοῦσι τοὺς κάμνοντάς τὰς τοιαύτας ἀγάπας (ἐξω τῆς ἐκκλησίας δηλ.) καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγκλοῦντάς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐξευτελίζοντάς τὸ γινόμενον, δὲν θέλουσι νὰ ὑπάγουσαν εἰς αὐτάς. Ὁ δὲ ος'. τῆς παρούσης ς'. ἀφορίζει ἐκείνους ὅπου πωλοῦσι κρασί καὶ βρώματα, ἢ ἄλλα εἶδη μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζζ'. αὐτῆς, Κληρικούς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφρίζει, τοὺς κοινεύοντάς μέσα εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους. Ὁ δὲ πη'. τῆς αὐτῆς, Κληρικούς μὲν καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ ἀφορίζει, τοὺς ἐμβάζοντάς κτήνος εἰς ἱερὸν Ναὸν, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης μεγάλης. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πγ'. τῆς ἰδίας ταύτης ς'.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παραγινόμενους, βουλόμεθα, μήτε βοαῖς ἀτάκτοις κεχρησθῆναι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκδιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ ἐκκλησιαστικῶν ἀρμοδίων τε καὶ οἰ-

ταῦτα λέγει διὰ τὸν παραδάτην Ἰουλιανὸν, ὅστις, ὅταν εὐρισκόμενος μὲ τοὺς μάγους, καὶ οἱ δαίμονες ἐσυνάχθησαν, ἔκαμε τὸν Σταυρὸν τοῦ, καὶ παρευθὺς οἱ δαίμονες ἐσκορπίσθησαν, καὶ αὐτὸς ἠλευθερώθη ἀπὸ τὸν φόβον. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁμιλ. νθ'. εἰς τὸν Ματθ. λέγει, ὡς στέφανον, οὕτω περιφέρομεν τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ γὰρ πάντα δι' αὐτοῦ τελεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶν τραφῆναι τὴν μυστικὴν ἐκείνην τροφήν, καὶν χειροτονηθῆναι, καὶν ὁτιοῦν ἕτερον ποιῆσαι, πανταχοῦ τοῦτο τῆς νίκης ἡμῶν παρίσταται σύμβολον.

(1) Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ κάμνουν ἀγάπας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ Χριστιανοὶ ἄρχισαν ἀπὸ τοὺς Ἀποστολικούς χρόνους, ὅτινες, κατὰ τὴν Κυριακὴν μάλιστα, ὅταν ἐμελλον νὰ μεταλάβουν, ἔφερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄρτον, καὶ οἶνον οἱ πλουσιώτεροι, καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ Χρυσόστομ. ὁμιλ. κζ'. τῆς α'. Κορινθ. ἐπροσκάλουν τοὺς πτωχοτέρους καὶ ἐκάθηντο ὅλοι καὶ ἔτρωγαν. Ἐπειδὴ ὁμοίως οἱ Κορίνθοι ἐχάλασαν τὴν τάξιν αὐτὴν, καὶ καθ' ἕνα ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους ἔτρωγε μόνος τὸ ἐδικόν του φαγητόν, καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς δὲν ἔδιδεν, ὥστε ὅπου ἐντεῦθεν συνέβαιεν, ἄλλος μὲν νὰ πεινᾷ, ὁ πτωχὸς δηλ., ἄλλος δὲ νὰ μεθύῃ, ὁ πλούσιος δηλ., διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς Παῦλος, ἐν τῷ ια'. κεφ. τῆς α'. πρὸς Κορινθ. ἐλέγχει αὐτοὺς καὶ διατὶ καταφρονοῦσι μὲ τοῦτο ὅπου κάμνουσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διατὶ καταισχύνουσιν, καὶ ἐντροπιάζουσι τρόπον τινὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅπου δὲν ἔχουσι νὰ φάγουν εἰς τὰ τοιαῦτα κοινὰ συμπόσια· ταῦτα δὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου προτιθεῖς ὁ Μέγας Βασίλειος (ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὅροις). ἐξ

αὐτῶν συμπεραίνει, ὅτι τὸν κοινὸν δεῖπνον δὲν πρέπει νὰ ἐσθίῃ τινὰς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Συμφώνως δηλ. μὲ τὸν κή. τῆς ἐν Λαοδικεῖα καὶ τὸν οδ'. τοῦτον τῆς ς'. Κανόνα, Σημειῶσαι δὲ τὸ κυριακὸν Δεῖπνον, ὅπου λέγει ὁ Παῦλος, ἀναφέρων τὰ κοινὰ ταῦτα δεῖπνα τῶν Κορινθίων, ὁ μὲν Μέγας Βασίλειος ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ θείου Δείπνου τῶν μυστηρίων (αὐτόθι) καὶ ὁ μὴ τῆς ἐν Κερθαγίῃ Κανὼν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἐνόησεν ἀντὶ τοῦ κοινοῦ εἰς ὅλους, καὶ κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου γινόμενου, ὅστις εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς, παρέδιδε τὰ μυστήρια, χωρὶς ἐξαιρέσιν τινος. Ὅρα καὶ Εὐστράτιον τὸν Ἀργέντην περὶ τοῦ κυριακοῦ Δείπνου σελ. 308. Τὰ δὲ κυριακὰ ὑπὸ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν οὕτως ὀνομάζοντο, διατὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὰς Κυριακὰς ἐτελεῖτο ἐν αὐτοῖς ἡ θεία λειτουργία. Ὁ δὲ Εὐσέβιος εἰς τοὺς ἐπαίνους τοῦ Κωνσταντίνου περὶ τῶν Κυριακῶν λέγει, ὅτι οὕτως ὀνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν ὅποιον ἀφιερῶντο· Ἐπεὶ τεμένη ἐνὶ τῷ πάντων βασιλεῖ Θεῷ, τῷ δὲ καὶ τῶν ὅλων Δεσπότη καθιερωθῆσαν· ἐνθεν καὶ τῆς τοῦ Δεσπότη προσηγορίας ἤξίωται τὰ καθιερωμένα, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων τυχόντα τῆς ἐπικλήσεως, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ τῶν ὅλων Κυρίου, παρ' ὃ καὶ Κυριακῶν ἤξίωται τῶν ἐπωνυμιῶν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι αἱ ἀγάπαι αὗται, καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα συμπόσια, ἄλλα μὲν ὀνομάζοντο Γενεθλιακὰ, τὰ εἰς τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων γινόμενα, ἄλλα δὲ, Γαμικὰ, τὰ εἰς τοὺς νυμφικούς γάμους τελούμενα, καὶ ἄλλα, Ἐπιγῆδεια, τὰ γινόμενα εἰς τοὺς ἐνταφιασμούς τῶν νεκρῶν (σελ. 8. τοῦ βιβλ. περὶ Ἀνεξιθρησκείας).

κείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ κατανύξεως τὰς τοιαύτας ψαλμωδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ Θεῷ. «Εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ» [Λευιτ. ιε', 30.] τὸ ἱερὸν ἐδίδαξε λόγιον.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις γινόμενη ψαλμωδία, παρακάλεις ἐστὶ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἐξιλεωθῆ εἰς τὰς ἁμαρτίας μας. Ὁποῖος δὲ παρακαλεῖ καὶ δεῖται, πρέπει νὰ ἔχη ἦθος ταπεινὸν καὶ κατανευγμένον· τὸ δὲ νὰ κραυγάζῃ τινὰς, δηλοῖ ἦθος θρασυ καὶ ἀνευλαβές. Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ ψάλλοντες εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ μὴ βιάζον τὴν φύσιν τῶν εἰς τὸ νὰ φωνάζουν δυνατὰ, ἀλλὰ μήτε ἄλλο τι νὰ λέγουν ἀνάρμοστον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἀνάρμοστα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; ἀποκρίνεται ὁ ἑρμηνεὺς Ζωναρᾶς, ὅτι εἶναι τὰ γυναικοπρεπῆ μέλη, καὶ τὰ μινυρίσματα, (ταῦτ' οὖν εἶπεν τὰ πολλὰ τερερίσματα, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τῶν μελωδιῶν ποικιλία, ἢ ὅποια κλίνει εἰς πορνικὰ ἄσματα) ταῦτα οὖν πάντα προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λείψουν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ ψάλλοντες νὰ προσφέρουν τὰς ψαλμωδίας μὲ πολλὴν προσοχὴν εἰς τὸν Θεόν, ὅπου βλέπει εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας, δηλ. εἰς τὴν νοερῶς ἐν καρδίᾳ γινομένην ψαλμωδίαν καὶ προσευχὴν μᾶλλον, ἢ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς κραυγὰς. Διότι τὸ ἱερὸν λόγιον τοῦ Λευιτικοῦ διδάσκει, νὰ ἦναι εὐλαβεῖς πρὸς τὸν Θεὸν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ (1).

Συμφωνεία.

Λέγει δὲ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ, «ψάλατε συνετῶς» τοῦτο δὲ τὸ ρητὸν ἑρμηνεύων ὁ Μέγας Βασιλεὺς (δρ. κατ' ἐπιτομ. σοθ'.) λέγει· ἡ σύνεσις τῶν λόγων τῆς ἁγίας Γραφῆς παρομοιάζει μὲ τὴν ποιότητα τῶν φαγητῶν ὅπου τρώγει τὸ στόμα· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἰωβ (κεφ. ιβ'. 11.)· Λάρυγξ μὲν σίτα γεύεται· νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει. Ἀνίσως λοιπὸν ἡ ψυχὴ τινος διακρίνη τὴν δύναμιν τοῦ κάθε λόγου, καθὼς ἡ γεῦσις διακρίνει τὴν ποιότητα κάθε φαγητοῦ, οὗτος πληρῶνει τὴν Δαβιτικὴν αὐτὴν ἐντολήν. Προσθέτει δὲ ὁ ἴδιος Βασιλεὺς (δρ. κατ' ἐπιτ. σπά.) ὅτι ὁποῖος δὲν πηγαίνει μὲ ἐπιθυμίαν νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ νὰ διορθῶνται, ἢ νὰ διώκεται. Ἐὰν δὲ ἦναι ψάλλται πολλοὶ, λέγει (δρ. κατ' ἐπιτ. τζ'.) ὁ αὐτὸς, νὰ μεταχειρίζονται τὰς ψαλμωδίας, μὲ ἐσημερίαν, καθ' ἐβδομάδα δηλαδὴ. Ὁ δὲ τῆς ἐν λαοδ. ιε'. προστάζει νὰ μὴ ψάλλῃ ἄλλος τινὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔξω ἀπὸ τοὺς Κανονικοὺς, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψάλλοντας ψάλλτας, ἢτοι ἔξω ἀπὸ τοὺς μετὰ μεμβραίνης, ἢ ἄλλης χαρτίνης ψαλτικῆς ψάλλοντας. Ἀλλὰ καὶ ὁ κγ'. τῆς αὐτῆς λέγει, νὰ μὴ φοροῦν οἱ ψάλλται δράριον ὅταν ψάλλωσι. Πρέπει δὲ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ψαλμοὺς νὰ γίνεται καὶ ἀνάγνωσις (ἢ προσευχὴ) κατὰ τὸν ιζ'. τῆς αὐτῆς (2).

(1) Δι' ὃ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. εἰς τὸ, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου, σελ. 120. τόμ. ε'.) ἐμποδίζει πολλὰ τὰς θυμελικὰς ψαλμωδίας, τὰς ὀρχήσεις τῶν χειρονομούντων, καὶ τὰς ἐκτεταμένας βοὰς, καὶ ἀτάκτους φωνὰς· ἑρμηνεύων γὰρ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο, δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, σφοδρότατα μὲν ἐλέγχει ἐκείνους, ὅπου ἀνακατόνουσι μὲ τὰ πνευματικὰ ἄσματα τὰ ἐξωτερικὰ τῶν θεάτρων σχήματα, καὶ θέσεις, καὶ ἀσήμους φωνὰς (ὅποια εἶναι καὶ τώρα τὰ τερερίσματα, καὶ νετανίσματα καὶ τὰ ἄλλα ἄσημα λόγια), καὶ λέγει, ὅτι ταῦτα εἶναι ἴδια, ὅχι τῶν δοξολογούντων τὸν Θεόν, ἀλλὰ τῶν παιζόντων, καὶ ἀνακατονόντων τὰ τῶν δαιμόνων παίγνια μὲ τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν· διδάσκει δὲ διὰ πολλῶν, ὅτι πρέπει μὲ φόβον καὶ συντετριμμένην καρδίαν νὰ ἀναπέμπωμιν τὰς δοξολογίας εἰς τὸν Θεόν, ἵνα αὐταὶ γίνωνται εὐπρόσδεκτοι, ὡς εὐώδεις θυμίαμα. Ἐπαινετὰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ καὶ λόγου παντὸς ἀξία εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ σοφώτατος Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐν τῷ γ'. περὶ χριστιανισμοῦ, γράφων· «Ὡσπερ οὖν τὸ σεμνὸν καὶ σύμμετρον τῆς μουσικῆς εὐπρόσιτον διὰ τὸ ἀκμαιοτέρας κατασκευάζειν τὰς καρδίας, οἷον ἀνασπῶσαν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. Ἀρμονία γὰρ τῷ πνεύματι οικειότατον, μέσην ἔχουσα φύσιν, σώματός τε παχύτης, καὶ πνεύματος ἀυλότητος. Οὕτω πάλιν ὑπέμετρος μουσικὴ, καὶ τῷ ἡδεῖ παρὰ τὸ μέτρον ἐνασχολουμένη, οὐχ ἡδύνη, ἀλλ' ἐκλύει... διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φωνὰς μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀποδεχόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς φύσει ἐνυπαρχούσας καὶ ἀπεριέργους, τὰ δι' ὀργάνων κρούματα καὶ ἐμπνεύματα ἀποδιοπομποῦσιν ὡς περιεργωδέστερα οἱ θεοὶ Πατέρες» τὰ ὅποια ἀ-

γωνίζονται νὰ ἐμβάσουν πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τινὲς τῶν τωρινῶν μουσικῶν μὲ τὰ ὀργανοειδῆ αὐτῶν ἄσματα. Τὰ δὲ τερερίσματα καὶ νετανίσματα τὰ ψαλλόμενα, δὲν φαίνονται νὰ ἦναι παλαιὰ, ἀλλὰ νεωτερικὰ· καθ' ὅτι εἰς τὰ ἐπιγραφόμενα τῷ Δαμασκηνῷ Ἰωάννῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς μουσικοῖς πονήματα, δὲν εὐρίσκονται τοιαῦτα ἄσημα λόγια καὶ κρατήματα, φαίνονται δὲ νὰ ἄρχισαν ἀπὸ τὸν καιρὸν Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου· Ἀλλὰ τὰ κρατήματα ὅπου οἱ τωρινοὶ ψάλλται ψάλλουσιν ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις, μὲ τὸ νὰ ἦναι διπλᾶ, πολλακίς δὲ καὶ τριπλᾶ τοῦ κειμένου, ἀρδῆ τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὀχληρὰ γίνονται κοντὰ εἰς τοὺς εὐλαβεῖς ἀκροατὰς· δι' ὃ παρακαλοῦμεν τοὺς κανονικοὺς ψάλλτας νὰ τὰ ψάλλουν σύντομα, διὰ τὰ ἦναι ἐνταυτῷ καὶ νοστιμώτερα, καὶ διὰ τὰ μείνη καὶ καιρὸς νὰ γίνεται ἀνάγνωσις, καὶ οἱ Κανόνες νὰ ψάλλωνται ἀργότερα, εἰς τὰ ὅποια στέκεται ὄλος ὁ τῆς ἀγρυπνίας ψυχικὸς καρπός. Λέγουσι δὲ τινες, ὅτι τὰ ἄσημα ταῦτα τερερίσματα ἐδέχθησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ τῆς ἡδονῆς τῶν ἔλκωσι τὸν ἀπλοῦν λαόν.

(2) Καθὼς τώρα συνειθίζει νὰ γίνεται εἰς τὰς ἀγρυπνίας, καὶ μάλιστα τὰς ἐν τῷ ἁγίῳ Ὄρει γινόμενας, καὶ καθὼς πάλαι ἐγένετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Μέγας Βασιλεὺς (ἐπιστολ. πρὸς τὸν Κλήρον τῆς ἐν Νεοκαισαρίᾳ Ἐκκλησίας) γράφων· «Τὰ νῦν κεκρατηκότα ἔθνη πάσαις ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις, συναρᾶ ἐστὶ καὶ σύμφωνα. Ἐκ νουκτὸς γὰρ ὀρθρίζει παρ' ἡμῖν ὁ λαός... τελευταῖον ἀναστάντες τῶν προσευχῶν, εἰς τὴν ψαλμωδίαν καθίστανται, νῦν μὲν διχῆ διανεμηθέντες, ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις.» Ἐπειτα πάλιν· «ἐπιτρέψαντες ἐνὶ κατάρχειν τοῦ μέλους, οἱ λοιποὶ

ΚΑΝΩΝ ΟΣ'.

Ὅτι οὐ χρή ἔνδον τῶν ἱερῶν περιβόλων, καπηλείον ἢ τὰ δι' ἀρωμάτων (1) εἶδη προτιθέναι, ἢ ἑτέρας πράξεις ποιῆσθαι, τὸ σεβάσμιον τὰς Ἐκκλησίαις φυλάσσοντας. Ὁ γὰρ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Θεὸς διὰ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας παιδαγωγῶν ἡμᾶς, μὴ ποιῆν τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ἐμπορίου οἶκον παρεκελεύετο. [Ἰωάν. 6'. 16.] Ὅς καὶ τῶν Κολλυβιστῶν τὸ κέρμα ἐξέχεε, καὶ τοὺς τὸ ἱερὸν κοινοποιούντας ἀπήλασεν. Εἴ τις οὖν ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἀλλῷ πλημμελήματι, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

«Ἐφη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος (Λουκ. 19'. 46)· Γέγραπται· ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται (Ἠσαΐου 56'. 7.)· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν (Ἰερμ. 7'. 11.)» Ὅθεν διὰ τὸ μὴ ρηθῆναι καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς ὁ φοβερός οὗτος λόγος, ἐμποδίζουσιν οἱ Πατέρες διὰ τοῦ Κανόνος τούτου, νὰ μὴ στήνῳνται καπηλεία, ἢτοι νὰ μὴ πωλῆται κρασί, ἢ ρακί, ἢ ἄλλα εἶδη βρωμάτων κατὰ τὸν Ζωναράν, ἢ καὶ ἀρωματικά τινα εἶδη, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἢ ἄλλαι τινὲς πραγματεῖαι μέσκα εἰς τοὺς ἱεροὺς περιβόλους, ἢτοι μέσκα εἰς τὰ προσκύλια καὶ περιοχὰς τῶν θείων Ναῶν καὶ Ἐκκλησιῶν, διὰ νὰ φυλάττεται τὸ σεβασμ. εἰς αὐτάς. Διὰ τὸ καὶ ὁ Κύριος ναυθετῶντας ἡμᾶς εἶπε, νὰ μὴ κάμνωμεν τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς τοῦ οἶκον πραγματείας, ὅστις καὶ τὰ ἄσπρα τῶν πωλούντων τοὺς κολλύβους, ἢτοι τὰ λεπτὰ νομίσματα διεσκόρπισε, καὶ τοὺς ποιούντας κοινὸν οἶκον τὸ ἱερὸν, μετὰ τὸ φραγέλιον ἀπεδίωξεν. Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, ὡς ἀφρρίζεται (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οὐδ' τῆς αὐτῆς σ'.

ΚΑΝΩΝ ΟΣ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς, ἢ Κληρικούς, ἢ Ἀσκητάς ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα χριστιανὸν λαϊκόν· αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν. Εἰ δὲ τις ἐπὶ τοῦτο φωραθῆι, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη καθαιρείσθω, εἰς δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεῖ λ'. τῆς ἐν Λαοδ. Συνόδου ἐστὶ Κανὼν, χωρὶς τοῦ ἐπιτιμίου μόνου· λέγει οὖν, ὅτι δὲν πρέπει οἱ ἐντὸς τοῦ βήματος Ἱερωμένοι, ἢ οἱ ἐντὸς τοῦ βήματος Κληρικοί, ἢ οἱ Μοναχοὶ καὶ Ἀσκηταί, ἢ ἀπλῶς κάθε λαϊκὸς χριστιανὸς νὰ λούεται εἰς τὰ λουτρά μαζὺ μετὰ τὰς γυναῖκας· ἐπειδὴ τὸ ἄτοπον τοῦτο κοντὰ εἰς τὰ ἔθνη φαίνεται νὰ ἦναι ἡ πρώτη κατηγορία, καὶ τὸ μεγαλύτερον σκάνδαλον ἐναντίον εἰς τοὺς Χριστιανούς. «Ὁ δὲ Ἀπόστολος προτρέπει νὰ γινώμεθα ἀπόρροχοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» [α'. Κορινθ. 1'. 32]. Καὶ ἂν, καθὼς λέγει ὁ Ζωναράς, καὶ αὐτὸ τὸ νὰ ἀπαντήσῃ τις γυναικὰ ἀπλῶς εἰς στράταν ἢ εἰς οἶκον, ταράττει τὸν λογισμὸν, πῶς δὲν θέλει καταβαπτισθῆναι, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν νὰ κινήσῃ ὁ νοῦς ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, ὅπου μετὰ γυναῖκας συλλογούνται; ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἀνδρόγυνα πρέπει μαζὺ νὰ συλλογῶνται κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἢ εἰς λουτρὸν δηλ. ἢ εἰς θάλασσαν, ἢ εἰς ποταμόν· ἐξουσιάζουσι γὰρ τὰ σώματά των διὰ παιδοποιίαν, καὶ ὄχι διὰ νὰ ξεγυμνῶνται, καὶ νὰ βλέπουσι τὴν ἀσχημοσύνην

ὑπηχοῦσι, καὶ οὕτως ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς ψαλμωδίας τὴν νόκτα διανέμοντες, μεταξὺ προσευχόμενοι.» Ὅρα δὲ ὅτι ἡ ψαλμωδία διαφέρει τῆς προσευχῆς, καθότι ἡ μὲν ψαλμωδία γίνεται μετὰ μέλους, ἡ δὲ προσευχὴ, χωρὶς μέλους. Καὶ ὅτι εἰς μὲν τοὺς παλαιούς ἡ ψαλμωδία ἐγένετο εἰς τὸ ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ. Διὸ καὶ εὐρίσκονται παλαιὰ ψαλτήρια τονισμένα ὅλα μετὰ φωνὰς τῆς μουσικῆς. Τὴν σήμερον δὲ γίνεται τὸ ἐναντίον, καὶ ἡ μὲν προσευχὴ μας ἐστὶ τὸ ψαλτήριον ἀναγινωσκόμενον, οὐ μελωδούμενον (πλὴν τῶν τριῶν πρώτων ψαλμῶν, καὶ τοῦ πολυελέου), ἡ δὲ ψαλμωδία μας, τὰ περὶ τῆς νέας χάριτος διαλαμβάνοντα τροπάρια. Οἱ θεοφόροι ὁμοῦ Πατέρες, οἱ καλούμενοι Νηπτικοὶ, ψαλμωδίαν μὲν λέγουσι τὴν διὰ στόματος καὶ λόγου προσευχὴν, Προσευχὴν δὲ, τὴν διὰ τοῦ νοῦς γινομένην.

(1) Βρωμάτων παρ' ἄλλοις εὐρίσκεται, ὡς καὶ ὁ Ζωναράς ἠρμήνευσεν.

(2) Κατηγορεῖ πρὸς τοῦτοις καὶ ὁ Μέγας Βασιλεῖος (ὄρ. κατὰ πλάτ. μ'.) τὰς πωλήσεις καὶ ἀγοράσεις, ὅπου γίνονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν Μαρτύρων καὶ Ἀγίων, κατὰ τὰς ἑορτὰς αὐ-

τῶν, λέγων· Ὅτι οἱ Χριστιανοὶ διὰ ἄλλο τι δὲν συναθροίζονται εἰς τοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ναῶν, πᾶσι διὰ νὰ προσευχηθῶν, καὶ διὰ νὰ ἔλθουν εἰς ἐνθύμησιν τῆς μέχρι θανάτου ἐνστάσεως καὶ ἀγῶνος ὅπου ἔδειξαν οἱ Ἅγιοι διὰ τὴν εὐσέβειαν, καὶ διὰ νὰ παρακινήσῳν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν ὁμοῖον ζῆλον, καὶ οὐχὶ διὰ νὰ κάμνουν τὴν ἑορτὴν καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἀγορὰν καὶ πραγματεῖαν. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τόσον ὀργίζεται ὁ Θεὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας εἰς τοὺς ναοὺς, ἢ εἰς τὰ περιούλια τῶν ναῶν ὥστε ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντοτε καὶ πανταχοῦ πρῶτος ὢν καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ, ὁμοῦ ἐναντίον εἰς μόνους τοὺς περὶ τὸ ἱερὸν πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἀθήκωσε φραγέλιον νὰ τοὺς κτυπήσῃ, ἐπειδὴ αἱ πραγματεῖαι αὐταὶ μεταβάλλουσι τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαιον ληστῶν καὶ κλεπτῶν». Καὶ ὄρα, ὅτι ληστὰς καὶ κλέπτας ὠνόμασεν ὁ Κύριος τοὺς πωλητὰς, καὶ ἀπλῶς τοὺς πραγματευτὰς, διὰ τὰς ἀδικίας καὶ ψευδολογίας ὅπου μεταχειρίζονται εἰς τὰς πραγματείας των.

των. Προσθέτει δὲ ὁ Κανὼν, ὅτι ὁποῖος ἤθελε φανῆ νὰ κάμῃ τοῦτο, Κληρικός μὲν ὦν, δε, καθίρεται, λαϊκὸς δὲ, δε, ἀφορίζεται(1).

Σ υ μ φ ω ν ε ἰ α,

Ἄλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. ἀ. κεφ. θ'. ἐμπροδίζουσι νὰ λούεται γυνὴ μετὰ ἀνδρός. Τὴν ἀταξίαν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Ἐπιφάνιος, αἴρεσ. λ'. καὶ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς παιδαγωγοῦ βιβλ. γ'. κεφ. ε'.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

Ἵτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ Πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ Ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς Πρεσβυτέροις.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως, αὐτολεξεὶ Κανὼν μζ'. τῆς ἐν Λαοδ. ἐστίν, ὅστις καὶ λέγει, ὅτι οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα καὶ βάπτισμα ἐτοιμαζόμενοι κατηχούμενοι (ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιδ'. τῆς α'.) πρέπει εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς κατηχήσεώς των (πόσος δὲ ἦτο οὗτος; ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ β'. τῆς α'.) νὰ μανθάνουσι κατὰ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ κάθε Πέμπτην τῆς ἐβδομάδος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, νὰ τὰ λέγωσιν ἀπέξω εἰς τὸν ἀρχιερέα, ἢ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τοὺς κατηχοῦντας αὐτούς, ἵνα μὴ ἀμαθεῖς ὄντας τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου, βαπτισθῶν καὶ ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἀμαθείας ἀστήρικτοι ὄντες, εὐκόλως ἀπατηθῶν ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν(2).

Σ υ μ φ ω ν ε ἰ α.

Ἄλλὰ καὶ ὁ μζ'. τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικεῖα Συνόδου, πρέπει, λέγει, οἱ ἐν ἀσθενείᾳ βαπτιζόμενοι νὰ μανθάνουσι τὰ τῆς πίστεως ὅταν ὑγιαίνουσι.

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

Ἄλόχευτον τὸν ἐκ τῆς Παρθένου Θεῖον τόκον ὁμολογοῦντες, ὡς καὶ ἀσπόρως συστάντα, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ κηρύσσοντες, τοὺς ἐξ ἀγνοίας πράττοντάς τι τῶν οὐ δεόντων διορθώσαι καθυποβάλλομεν. Ὅθεν, ἐπειδὴ τινες μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Γεννήσεως δείκνυνται σεμίδαλιν ἔφοντες, καὶ ταύτης ἀλλήλοις μεταδιδόντες, προφάσει τιμῆς δῆθεν λοχειῶν τῆς Παναχράντου Παρθενομήτορος, ὀρίζομεν μηδὲν τοιοῦτο ὑπὸ τῶν πιστῶν τελεῖσθαι, οὐ γὰρ τιμὴ γε τοῦτο τῇ Παρθένῳ τῇ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον τὸν ἀχώρητον τεκούσῃ Λόγον σαρκί, ἐκ τῶν κοινῶν τε, καὶ καθ' ἡμᾶς τὰ κατὰ τὸν ἀφραστον αὐτῆς τόκον ὀρίζειν καὶ ὑπογράφειν. Εἴ τις οὖν ἀπὸ τοῦ νῦν πράττων τοιοῦτο φώραθει, εἰ μὲν Κληρικός εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζεσθω.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἐπειδὴ καὶ μερικοὶ Χριστιανοὶ ἀπὸ ἀγνοσίαν κινούμενοι, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν ἔψησαν σεμίδαλιν καὶ ἄλλα τινὰ εἶδη, τὰ ὅποια ἔνκς τὸν ἄλλον μεταδιδόντες ἔτρωγαν, κάμνοντες τοῦτο διὰ τιμὴν τάχα τῶν ἐπιλοχιῶν τῆς Θεοτόκου (καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ γίνεσθαι καὶ εἰς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ὅπου

(1) Λέγει δὲ ὁ Ἐπίσκοπος Φίλων (σελ. 113. τοῦ α'. τομ. τῆς Ὀκτατεύχ.) εἶτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μὲ τοὺς πατέρας των δὲν συλλοῦνται, ἵνα μὴ ἴδωσι τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς των ὡς ὁ Χάμ τὴν τοῦ Νῶε. Ὅθεν ἀκολούθως, οὐδὲ τὰ παιδιά των Χριστιανῶν πρέπει μὲ τοὺς πατέρας των νὰ συλλοῦνται. Ὁ δὲ ἅγιος Διάδοχος ὁ τῆς Φωτικῆς Ἐπίσκοπος. (κεφ. νβ'. σελ. 216. τῆς Φιλοκαλ.) λέγει, ὅτι εἶναι ἀνδρείον καὶ σωφρονέστατον πρᾶγμα τὸ νὰ ἀπέχη τινὰς ἀπὸ τὰ λουτρά, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι, ὅπου ἀγαποῦν νὰ ἐνωθῶν μὲ τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης ταύτην εἰπεῖν, οἱ παρθενίαν ὑποσχεθέντες Ἱερωμένοι καὶ Μοναχοὶ, διατὶ ἡ ἡδονικὴ ἐκείνη ὑγρασία τοῦ λουτροῦ χαυνώνει καὶ ἐκθηλύνει τὸ σῶμα, καὶ ἡ ἐν τῷ λουτρῷ γύμνωσις φέρει εἰς ἐνθύμησιν τὴν ἀδοξον ἐκείνην γύμνωσιν, ὅπου ἔπαθεν ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν παρακοήν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὰ λουτρά, ἄλλο καλὸν δὲν προξενούσι, πᾶρξ ἡδονὰς σαρκικὰς, καὶ φαντασίας ἀτόπους, ἔξω μόνον ἂν λούεται τινὰς δι' ἀνάγκην ἀσθενείας.

(2) Σημειῶσαι, ὅτι τὴν πέμπτην ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, τινὲς ἐνόησαν, ὅτι εἶναι ἡ μεγάλη Πέμπτη μόνη, καθ' ἣν οἱ μέλλοντες βαπτισθῆναι τὸ ἑσπέρασ τοῦ μεγάλου Σαββάτου κατηχούμενοι, ἦτο συνήθεια νὰ λέγουσι ἀπὸ στήθους εἰς τοὺς κατήχητάς των τὰ δόγματα τῆς πίστεως ὅπου ἔμαθον. Ἐκινήθησαν δὲ οὗτοι εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀπὸ τὸν προηγούμενον μὲ Κανόνα τῆς αὐτῆς ἐν Λαοδικεῖα, ἐνθα λέγει διὰ ἐκείνους ὅπου ἐβαπτίζοντο τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ. Κρείττων ὅμως φαίνεται μοι ἡ ἀνωτέρω ἔννοια τοῦ Κανόνος, διατὶ ὄχι μόνον τὴν Μεγάλην εἰ, ἀλλὰ καὶ κάθε Πέμπτην ἀπλῶς τῆς ἐβδομάδος, ὅπου ἐτύχαινε μετὰ τὸν καιρὸν, ἀφ' οὗ ἐγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν φωτιζομένων, ἔπρεπε νὰ λέγουσι τὰ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος μαθήματα, διὰ νὰ μὴ τὰ λησμονοῦν. Ὅτι ἐπὶ εὐχὴ μία ἐβδομάς, ἀλλὰ πολλὰ ἐμεσολάβουν ἕως εἰς τὸ βάπτισμα, ἀφ' οὗ οἱ φωτιζόμενοι κατέγράφοντο, δῆλόν ἐστίν ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῶν φωτιζομένων, ἥτις ἀρχεται ἀπὸ τῆς δ'. τῆς μεσοσηστίμου ἐβδομάδος τῆς μ'.

κατὰ φύσιν γεννήσουν) διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, τοιοῦτο πρᾶγμα νὰ μὴ γίνεταί εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Ἐπειδὴ τὸ νὰ παρομοιάζωμεν διὰ τῆς τοικύτης συνηθείας, μὲ τὴν κοινὴν καὶ ταπεινὴν γέννησιν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀνερμήνευτον γέννησιν τῆς Ἀειπαρθένου, τοῦτο δὲν λογίζεται τιμὴ εἰς αὐτὴν, ἥτις ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἐγέννησεν ἐν σαρκὶ τὸν ἀχώρητον τῷ παντὶ Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀτιμία. Ὡσπερ γὰρ ἄσπορον, καὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ὀμολογοῦμεν τῆς Θεοτόκου τὴν Σύλληψιν, οὕτω παρομοίως καὶ τὴν αὐτῆς γέννησιν ἀνωτέραν συνομολογοῦμεν πάσης λοχείας, ἥτις ἐστὶν ἡ μετὰ πόνων τοῦ βρέφους γέννησις, καὶ ἡ ἀκόλουθος τῶν αἱμάτων ρύσις, κατὰ τὸν Ζωναράν (1). Ὅποιος δὲ τοῦτο ἤθελε κάμει, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, ἅς καθαίρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἅς ἀφορίζεται.

Συμφωνία.

«Ὅρα καὶ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον αἴρεσ. οθ'. κατὰ Κολλυριδιανῶν λέγοντα, ὅτι γυναῖκες τινες ἐπάνω εἰς κρεβάτι τετράγωνον, ἐστρωμένον, βάλλουσι ἓνα κουλλοῦρι, ἔπειτα τρώγουσι αὐτὸ, καὶ τοῦτο κάμνουσι, ὡς τάχα, προσκυνῶσαι τὴν Μαρίαν Θεοτόκον καὶ ἄλλα τινὰ λέγουσι βλάσφημα».

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Εἰ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταλεγόμενων, ἢ λαϊκὸς, μηδεμίαν ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ὥστε ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, ἐν τρισὶν ἐβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶη, καθαίρεισθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀποκινείσθω τῆς κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν κανὼν διορίζει, ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἀπλῶς Κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς, μὴ ἔχοντας ἀνάγκην βαρυτάτην ἢ δυσκολίαν, ἀναγκάζουσαν αὐτὸν νὰ λείψῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἀλλ' εὐρισκόμενος μέσα εἰς πόλιν, τρεῖς Κυριακὰς δὲν συνέλθῃ μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰ μὲν Κληρικὸς εἶναι, ἀν καθαίρεται, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἅς ἀφορίζεται· διότι ἓνα ἀπὸ τὰ δύο, ἢ ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι πιστὸς, ἢ πιστὸς ὢν, καταφρονεῖ τῆς κοινῆς πρὸς Θεὸν ὑμνωδίας καὶ προσευχῆς.

Συμφωνία.

«Αὐτολεξεὶ ὁ παρῶν Κανὼν εἶναι ἐρανισμένος ἀπὸ τὸν ια'. τῆς ἐν Σαρδικῇ, πλὴν τὸ μὲν, ὅτι οὐ δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχει, ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἢ μὲν ἐν Σαρδικῇ χωριστὰ τὸ ἔχει, λέγουσα ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ λείπουν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τους πολὺν καιρὸν, ἢ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐξέλαβε τοῦτο, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μὴ λείπουν ἀπὸ τὴν ἐν Ἐκκλησίᾳ σύναξιν τῶν πιστῶν, συνάπτουσα τοῦτο μὲ τὸ κατωτέρω. Τὸ δὲ, ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς κτλ. διὰ τοὺς λαϊκοὺς ἢ Σαρδικῇ λέγει· ἢ παροῦσα δὲ καὶ διὰ τοὺς Ἐπισκόπους. Καθὼς δηλαδὴ καὶ ὁ ιβ'. τῆς αὐτῆς Σαρδικῆς θέλει, ὅτι, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ εἰς τὰ ὑποστατικά του εὐρισκόμενος, τὰ ἐν ξένη ἐπαρχίᾳ ὄντα, τρεῖς Κυριακὰς, πρέπει νὰ συνέρχεται μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν γειτονεύουσαν, ὁ δὲ ε'. τῆς ἐν Γάγγρ. ἀναθεματίζει ἐκεῖνον ὁποῦ καταφρονεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ σύναξιν τῶν πιστῶν. Ὁμοίως καὶ ὁ κ'. τῆς αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς μὲ ὑπερηφάνειαν κατηγοροῦντας τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς γινομένας συνάξεις καὶ λειτουργίας. Ἐπαινεῖ δὲ καὶ ὁ κβ'. τῆς αὐτῆς, τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συνάξεις, ὡς κοινωφελεῖς.»

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Ἐπειδὴ περ ἐν τισὶ χώραις μεμαθήκαμεν, ἐν τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ, ἐν προσθήκης μέρει ἐκφωνεῖσθαι,

(1) Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦσιν οἱ ζωγράφοι τὴν Θεοτόκον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, κειμένην ἐπὶ κλίνης, καὶ ὡσὰν ἀποκαμωμένην ἀπὸ τοὺς πόνους, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει ὅπως νὰ γράφεται ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ἢ λέξις αὕτη, τὰ ἐπιλόγια τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ μόνον ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου· κατὰ γὰρ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, συμφωνοῦντα τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, ἢ τοῦ Χριστοῦ γέννησις μόνου, χωρὶς λοχείας ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἀφθόρου καὶ ἀπειρογάμου κυρίως τὸ ὄνομα τῆς λοχείας εἰπεῖν· τὸ δὲ

νὰ ἱστοροῦνται γυναῖκες τινες πλύνουσαι τὸν Χριστὸν ἐν λεκάνῃ, ὡς ὁράται ἐν πολλαῖς εἰκόσι τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, τοῦτο εἶναι παντάπασιν ἀτοπώτατον, καὶ σαρκικῶν ἀνθρώπων ἐφεύρεμα, δι' ὃ καὶ παντὶ τρόπῳ πρέπει νὰ ἀποβάλλεται. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ θεῖοι Μελωδοὶ καὶ Ἄσματογράφοι πολλαῖς λοχείαν τὴν τῆς Θεοτόκου γέννησιν ὀνομάζουσι, λεγέσθω καταχρηστικῶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀλοχεύτου τόκου αὐτῆς τῆς λοχείας, ἀνευ δόδυνης, καὶ ἀντὶ ἀπλῆς γεννήσεως ἐκλαμβανομένης.

μετὰ τὸ, ἅγιος Ἀθάνατος, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς. Τοῦτό τε ὑπὸ τῶν πάλαι ἁγίων Πατέρων, ὡς τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἐκ τοῦ τοιούτου ἀπήλασαν ὕμνου, σὺν τῷ τὴν τοιαύτην φωνὴν καινουργήσαντι παρανόμῳ αἰρετικῷ. Καὶ ἡμεῖς, κυροῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν πρὶν εὐσεβῶς θεσμοθετηθέντα, ἀναθεματίζομεν τοὺς ἐτι μετὰ τὸν παρόντα ὄρον παραδεχομένους τὴν τοιαύτην φωνὴν ἐπ' ἐκκλησίας, ἢ ἄλλως πως τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ συλάπτοντας. Καὶ εἰ μὲν Ἱερατικός ἐστὶν ὁ παραβάτης τῶν ὀριθιέντων, ἀπογυμνοῦσθαι τοῦτον Ἱερατικῆς ἀξίας προτάσσομεν, εἰ δὲ Λαϊκός, ἀφορίζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Πρῶτος ὁ Πέτρος ὁ Κναφεύς, καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ Θεοσπασχίται, ἐτόλμησαν νὰ προσθέσουν ἐν τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ, μετὰ τὸ, ἅγιος Ἀθάνατος, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς (1). Οἱ αἰρετικοὶ οὖν οὗτοι σὺν τῇ τοιαύτῃ προσθήκῃ, κατεκρίθησαν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅπου ἐγένετο εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ Φίληκος, πρὸ τῆς ε'. Συνόδου, καὶ μάλιστα ὁ Κναφεύς ἀνεθεματίσθη (ὅρα τὸν πρόλογον τῆς ε'. Συνόδου)· ἐπειδὴ δὲ ἀλόγη εὐρίσκοντό τινες τῆς αἰρέσεως τοῦ Κναφεύς διάδοχοι, λέγοντες τὸν τρισάγιον ὕμνον μετὰ τῆς βλασφημίου προσθήκης ταύτης, ἡ παρούσα Σύνοδος ἀναθεματίζει ἐκείνους, ὅσοι παρεδέχονται αὐτήν, καὶ ἡ ἐπ' ἐκκλησίας καὶ φανερά, ἢ κατ' ἰδίαν ταύτην τῷ Τρισαγίῳ συναπτουσι, καὶ κληρικούς ἢ ἄλλους ἀπὸ αὐτοῦ καθαιρεῖ, λαϊκοὺς δὲ, ἀφορίζει.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

Ἐν τισὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς, ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ Προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὡς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προὑποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Τοὺς οὖν παλαιούς τύπους, καὶ τὰς σκιας, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε, καὶ προχαράγματα, τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου, ταύτην ὑποδεξάμενοι. Ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις, ἐν ταῖς ἀπάντων ὕψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἵροντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ, ἀναστηλοῦσθαι ἐρίζομεν. Δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου, χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ Κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ζωγραφίζουσι, τὸν μὲν Χριστὸν, ὡς πρόβατον καὶ Ἀμνὸν, τὸν δὲ Πρόδρομον δεικνύουσα αὐ-

(1) Θεόθεν παρέλαβεν ἡ Ἐκκλησία τὸν Τρισάγιον ὕμνον. Ἰστορεῖ γὰρ ὁ Θεοφάνης, ὅτι, σεισμῶν γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει φοβηθέντες οἱ πολῖται εὐγῆκαν εἰς τὸν κάμπον, καὶ ἐλιτανεῦον (συνελιτάνευε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος ὁ μικρὸς, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλος ἀνυπόδητοι κατὰ τὸν Γλυκᾶν) ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ συνέβη καὶ ἠρπάσθη ἓνα παιδίον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσε θείαν φωνὴν ὅπου τοῦ ἔλεγε, νὰ εἰπῇ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ τὸν λαόν, νὰ λιτανεύουσι μὲ ταῦτα τὰ λόγια· Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς· λέγει δὲ ὁ Νικηφόρος, ὅτι ὁ τόπος ὅπου ὑψώθη τὸ παιδίον, ὠνομάσθη ὕψωμα θείον, νῦν δὲ ὀνομάζεται Ψωμμαθεῖα. Ἀπὸ τότε λοιπὸν ἐπρόσταξεν ὁ Βασιλεὺς νὰ ψάλλεται πανταχοῦ ὁ ὕμνος οὗτος εἰς γλῶσσαν ἐλληνικὴν. Ὅθεν καὶ παλαιὰ ὁ μέγας Σάββας συνεχώρησεν εἰς τοὺς Ἀρμενίους χριστιανούς νὰ ψάλλουν τὴν ἀκολουθίαν αὐτῶν Ἀρμενιστί, τὸ δὲ τρισάγιον, ὄχι Ἀρμενιστί, ἀλλ' Ἑλληνιστί. Καὶ ἕως τῶρα δὲ οἱ Λατίνοι ἐν τῇ λιτανείᾳ τοῦ αὐτῶν ἐπιταφίου, ἐλληνιστί ψάλλουν τὸν Τρισάγιον, καὶ ὄχι λατινιστί, διὰ τὸ σέβας τῆς γλώσσης, εἰς ἣν ἐξεφωνήθη θεόθεν. Καὶ σημειῶσαι κατὰ τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 312. ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Κναφεύς τὸ θαῦμα τοῦτο ἐγένετο. Ὁ γὰρ Κναφεύς μετὰ ταῦτα ἦν ἐπὶ Ζήνωνος, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τῆς δ'. Συνόδου, μοῖρα ἦν κεχωρισμένη τῶν Θεοσπασχιτῶν. Ἐκ τριῶν δὲ εἶναι συντεθειμένος ὁ Τρισάγιος ὕμνος οὗτος, τὸ μὲν ἅγιος,

ἅγιος, ἅγιος, εἶναι παρμένον ἀπὸ τὸν ὕμνον τῶν Σεραφίμ, καθὼς ὁ Ἡσαίας τὸν ἤκουε. Τὸ δὲ, Θεός, ἰσχυρός, ἀθάνατος, εἶναι παρμένον ἀπὸ τὸ Δεβιτικὸν ἐκεῖνο· «Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα, (ζῶν γὰρ καὶ ἀθάνατος ταῦτόν ἐστι).» Τὸ δὲ, ἐλέησον ἡμᾶς, εἶναι δανεισμένον ἀπὸ τὸ λγ'. κεφ. τοῦ Ἡσαίου, καὶ ἀπὸ τὸν ρκβ'. ψαλμὸν, καὶ εἶναι δέησις καὶ ἰκεσία. Ἀναφέρεται δὲ ὁ ὕμνος οὗτος εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Τὸ μὲν γὰρ ἅγιος ὁ Θεὸς δηλοῖ τὸν Πατέρα, ὅστις ἐστὶν ἡ θεογόνος πηγὴ τῆς θεότητος, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος. Τὸ δὲ ἅγιος ἰσχυρός, δηλοῖ τὸν Υἱόν, ὅστις ἐστὶ καὶ ἰσχυρός, καὶ δύναμις, καὶ βραχίων τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Τὸ δὲ Ἀθάνατος, δηλοῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅπερ λέγεται ζωῆς χορηγόν. Τὸ δὲ ἐλέησον ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἐπιφερόμενον, σημαίνει τὴν μίαν τῶν τριῶν προσώπων Κυριότητα καὶ Θεότητα. Ὁ δὲ παράφρων Κναφεύς, προστιθεὶς, τὸ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὄχι μόνον συσταυροῖ μετὰ τὸν Υἱὸν τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς λέγει ὁ Δαμασκηνός βιβλ. γ' κεφ. νζ'. ἀλλὰ καὶ τέταρτον πρόσωπον παρεισάγει ἐν τῇ Τριάδι, καὶ χωριστὰ μὲν τίθει τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν, χωριστὰ δὲ τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα... Ὅρα καὶ τὴν θεολογικὴν ἐρμηνείαν τοῦ Τρισαγίου εἰς τὸν Δοσίθ. (αὐτόθι) καὶ τὸν Δαμασκ. λόγῳ περὶ τοῦ Τρισαγίου καὶ ὀρθοδόξ. βιβλίον γ' κεφάλαιον ι.

τὸν μὲ τὸν δάκτυλόν του καὶ λέγοντα· «Ἴδε ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ ἄρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου.» [Ἰωάν. α. 29.] Διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ εἶξαι νὰ μὴ γίνεταί, ἀλλὰ νὰ ζωγραφίζεται ὁ Χριστός, ὡς ἄνθρωπος τέλειος, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα. Ἴνα διὰ τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους ἐρχόμεθα εἰς ἐνθύμησιν τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῆς διὰ τούτων γενομένης σωτηρίας τοῦ Κόσμου. Διότι, τοὺς μὲν παλαιούς ἐκείνους τοῦ νόμου τύπους τιμῶμεν, καθ' ὃ ἐπροεικόνιζαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς χάριτος, ἀπὸ τοῦς ὁποῖους ἕνας ἦτο καὶ ὁ ἐν τῷ Πάσχα σφαγιαζόμενος Ἄμνος, εἰς εἰκόνα Χριστοῦ παραλαμβάνομενος, τοῦ ἀληθινοῦ Ἄμνου, τοῦ ἄροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου. Ἐώρα δὲ ὁποῦ ἤλθεν ἡ ἀλήθεια αὐτὴ καὶ τὰ πράγματα, μᾶλλον τῶν τύπων προτιμῶμεν αὐτὴν καὶ ὑποδεχόμεθα (1).

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'.

Μηδεὶς τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων τῆς Εὐχαριστίας μεταδιδότω· γέγραπται γὰρ, «λάβετε, φάγετε» [Ματθ. κς'. 26]. τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδὲ λαβεῖν δύνανται, οὐδὲ φαγεῖν.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν ὁ αὐτὸς σχεδὸν ἐστὶ μὲ τὸν κβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐπειδὴ γὰρ ἦτον, κατὰ τὸν Ζωναράν, παλαιὰ συνήθεια νὰ μεταδίδουσι τὴν εὐχαριστίαν, ἥτοι τὰ Θεῖα μυστήρια εἰς τὰ σώματα τῶν τελευτώντων (2),

(1) Τοῦτον τὸν Κανὼνα ἀναφέρει καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνός, ὅθεν ἐπιστοιμίζονται καὶ ἐντεύθεν οἱ Παπισταὶ οἱ διαβάλλοντες τοὺς Κανόνας τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐμνήσθη αὐτῶν κανένας ἱστορικός, καὶ ὁ Πάπας Ἀδριανὸς τοῦτον δέχεται, γράφων πρὸς Ταράσιον. Σημειῶσαι ὅτι, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦσιν οἱ ζωγράφοι, εἴτε ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, εἴτε ἐν ἄλλαις ἀγίαις εἰκόσι τὰ τέσσαρα ζωά μοναχά, τὰ προτυπώσαντα ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς. ἀλλὰ μάλιστα προτιμῶντες τὴν ἀλήθειαν νὰ ἱστοροῦσι τοὺς Εὐαγγελιστάς, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα. Βίπα μοναχά τὰ τέσσαρα ζωά, διατὶ ἂν ζωγραφηθοῦν οἱ Εὐαγγελιστὰὶ μὲ ἀνθρώπινον χαρακτήρα, καὶ μαζὴ μὲ αὐτοὺς ἱστορηθοῦν καὶ τὰ πρωτυπώσαντα αὐτοὺς ζωά, δὲν εἶναι, φαίνεται μοι, ἐφάμαρτον. Τοῦτον τὸν Κανὼνα τῆς ς'. ἀναφέρει καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει καὶ ἐν τῇ δ'. καὶ ὁ Ἀδριανὸς ἐν τῇ α. πρὸς Ταράσιον ἐπιστολῇ, καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τούτου Ἡλίας ὁ τῆς Βλαχερνῶν Ἐκκλησίας Πρεσβύτερος, εἰκονομάχος ὢν πρότερον, ἐδιωρθώθη, σελ. 789. τῆς Συλλογῆς τῶν Συνόδων. Ὁρακαὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἰδέας ταύτης Συνόδου. Διὸ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος (ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν σελ. 905. τοῦ β'. τόμ.) λέγει, ὅτι ἡ Κυρία Θεοτόκος νὰ ζωγραφῆται μᾶλλον ὡς κόρη, καὶ ὄχι ὡς κιβωτός καὶ ράβδος καὶ λυχνία, καὶ ὅσα ἄλλα ἦσαν τύποι αὐτῆς. Ἐν ὁμοίᾳ τριγύρω εἰς τὴν Θεοτόκον ἱστοροῦνται καὶ τὰ προτυπώσαντα αὐτὴν, οὐκ ἔστιν, ὡς νομίζω, ἐφάμαρτον.

(2) Λέγει ὁ Ζωναράς ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ τὸ τελευτώντων κατὰ ἀκρίθειαν δὲν θέλει νὰ εἰπῇ τοὺς ἀποθανόντας, ἀλλὰ τοὺς θνήσκοντας, καὶ μὴπω τελευτήσαντας, μὲ ὄλον τοῦτο τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Κανόνα ἐρμηνεύουσιν ὅτι πρέπει νὰ νοηθῇ τοῦτο, ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντων, καὶ νεκρῶν ὄντων. Διὸ καὶ ἐν ἄλλοις κώδηξιν, ἀντὶ τοῦ τελευτώντων, γέγραπται τελευτησάντων. Κἂν γὰρ καὶ εὐρίσκουσι τινὰς εἰς τὰς ὑπερινὰς ἀναπνοὰς, πρέπει νὰ μεταδίδεται τὰ Θεῖα μυστήρια, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς α'. καὶ τὴν ἐν ἐκείνῃ ἱστορίαν τοῦ ἀγίου Διονυσίου. Σημειῶσαι, ὅτι οὐδὲ εἰς Ἐκκλησίαν μέσα πρέπει νὰ θάπτῃ τινὰς νεκρούς, καὶ οἱ τοῦτο ποιοῦντες μεγάλως ἁμαρτάνουσι. Διηγείται γὰρ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος (σελ. 40. 49. τοῦ Εὐεργετινοῦ), ὅτι εἷς Καλογρατῆς, ἐγκρατὴς μὲν καὶ σώφρων ἀπὸ αἰσχροῦς ἡδονῶν, μὴ δυναμένη ὁμοίως νὰ ἐγκρατευθῇ ἀπὸ ἀκαίρα λόγια, ἐνταφιάσθη ποτὲ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὡ τοῦ θαύματος! ἐκείνην τὴν νύκτα βλέπει δι' ἀποκαλύψεως ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφύλαττε τὴν Ἐκκλη-

σίαν, πῶς ἔφεραν τινες τὴν καλογρατῆαν ταύτην ἔμπροσθεν εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, καὶ τὴν ἐπιόνισαν εἰς τὴν μέσην, καὶ τὸ μὲν μισὸν μέρος αὐτῆς τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν φωτίαν καὶ κατεκαίετο, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ ἔμεινεν ἔτσι, καὶ τὸ πρῶτ' ἐδιηγῆθη τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα εἰς τοὺς παρευρεθέντας χριστιανούς. Διηγείται πρὸς τούτοις ὁ ἴδιος Ἅγιος, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἀπέθανεν ἡ εἰς τοὺς καιροὺς αὐτοῦ ζῶν Βαλλεριανὸς ὁ Πατρικός εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὀνομαζομένην Βρίζαν, ὁ τῆς πόλεως ταύτης Ἐπίσκοπος ἐπῆρεν ἄσπρα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ τοὺς ἔδωκε τόπον μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἐνταφιάσῃ τὸ λείψανον τοῦ Βαλλεριανοῦ, ζήσαντος μέχρι γήριος κακῶς. Λοιπὸν τὴν ἐρχομένην νύκτα φαίνεται ὁ Ἅγιος μάρτυς Φαυστίνος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῦ ἦτον ἐκτισμένη ἡ Ἐκκλησία, πρὸς τὸν προσμονάριον καὶ φύλακα αὐτῆς, καὶ τοῦ λέγει· «Ἠγγαίνε καὶ εἰπέ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ρίψῃ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μου τὸ βρωμισμένον αὐτὸ κορμί, ὁποῦ ἐνταφιάσεν ἐδῶ, εἰ δὲ καὶ δὲν κάμῃ τοῦτο, ἕως εἰς τριάντα ἡμέρας ἔχει νὰ ἀποθάνῃ.» Ὁ δὲ προσμονάριος ἐφοβήθη νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ ὄραμα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ πάλιν ἐφάνη ὁ Ἅγιος καὶ εἰπέ του τὰ αὐτά· ἀλλ' αὐτὸς φοβηθεὶς πάλιν, δὲν τὸ ἐφανέρωσεν εἰς ἐκεῖνον. Ὅθεν, ὅταν ἤλθεν ἡ τριακοστὴ ἡμέρα, ὁ Ἐπίσκοπος ὑγιὲς ὢν, ἔπισε τὸ βράδυ νὰ κοιμηθῇ, καὶ ὡ τοῦ θαύματος! δὲν ἐσηκώθη πλέον, ἀλλὰ μὲ αἰφνίδιον θάνατον ἐτελεύτησεν». Ἀκούσατε Ἀρχιερεῖς, ἀκούσατε Ἱερεῖς, ἀκούσατε ὅλοι κοινῶς οἱ Χριστιανοὶ, ὁποῦ συγχωρεῖτε, νὰ ἐνταφιάζωνται τὰ νεκρῶν σώματα μέσα εἰς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ὅσοι κατοικεῖτε εἰς τὰ νησιά. ὁποῦ ἐπικρατεῖ αὐτὴ ἡ θεομίσητος καὶ κατάκριτος συνήθεια, καὶ μάθετε ποῖαν καταδίκην καὶ τιμωρίαν λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, (καθὼς ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Γρηγόριος) καὶ ἡ ψυχαὶς τῶν ἀποθανόντων, διατὶ θάπτονται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη, οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, καὶ συγγενεῖς τῶν ἀποθανόντων, ὁποῦ συγχωροῦσι καὶ θέλουσι νὰ θάπτωνται. Ἴσως νομίζετε ὅτι προξενεῖτε ὠφέλειαν εἰς τοὺς νεκρούς, ὅταν τοὺς θάπτετε μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἐξεύρετε πῶς διὰ τοῦτο μάλιστα κόλασιν προξενεῖτε καὶ τιμωρίαν εἰς αὐτούς. Διατὶ, ἂν ἡ Καλογρατῆα ἐκείνη, ὁποῦ ἐνικᾶτο μόνον ἀπὸ τὰ ἀκαίρα λόγια, καὶ ἀργά, διατὶ ἐνταφιάσθη μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπιονίσθη καὶ ἐκαίετο εἰς τὸ πῦρ, τί ἄρα γε οἴλουσι πάθουν οἱ λόγοις καὶ ἔργοις ἁμαρτήσαντες, ἐπειτα μετὰ θάνατον ἐνταφιαζόμενοι εἰς τὰς Ἐκ-

ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ἐτοῦτος, καὶ ἐκεῖνος, λέγοντας, ὅτι ὁ μὲν Κύριος, ὅταν ἔδιδε τὸν μυστικὸν ἄρτον εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ δι' αὐτῶν ἀκολουθῶς εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς, εἶπε, λάβετε, φάγετε. Τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὔτε νὰ λάβουν αὐτὸν ἢμποροῦν, οὔτε νὰ τὸν φάγουν. Ἄλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ βαπτίζῃ τινὰς τοὺς νεκροὺς κατὰ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ αὐτοῦ κέ. τῆς ἐν Καρθ. Ὁ δὲ Χρυσόστ. ὁμιλ. δ'. πρὸς Ἰβραίους, ὡς εἰδωλολάτρη ἀφορίζει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν πολὺν καιρὸν, ἐκεῖνον τὸν Χριστιανὸν, ὅπου πληροῖται, καὶ πέρνει μυρολογητρικὸς διὰ νὰ θρηνηθῇ τοὺς συγγενεῖς του νεκροὺς, καὶ ναυθετούμενος δὲν ἀκούει. Ἄλλὰ καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς μυρολογητρικὰς ἀφορίζει, ἂν τολμήσῃ νὰ ὑπάγουν διὰ νὰ μυρολογῶν.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

Τοῖς κανονικοῖς τῶν Πατέρων θεσμοῖς κατακολουθοῦντες, ἐρίζομεν καὶ περὶ τῶν Νηπίων, ἢ τῆς ἐν Καρθ. ὁσάκις μὴ εὐρίσκωνται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγον- ἢ π'. τες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κείραν, περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδεῖως ἔχωσι, χωρὶς τίνος προσκόμματος ὀφείλιν ταῦτα βαπτίζεσθαι. Μὴ ποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως.

Ἐ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν, παρομοίως αὐτολεξεῖ π'. τῆς ἐν Καρθ. ἐστὶ, διορίζων, ὅτι ὅσαις φοραῖς δὲν εὐρίσκονται μάρτυρες βέβαιοι νὰ μαρτυροῦν, ὅτι εἶναι βαπτισμένα τὰ Νήπια (διατὶ τυχὸν αἰχμαλωτισθέντα ταῦτα ὑπὸ βαρβάρων, καὶ ἀπαχθέντα εἰς μακρυνοὺς τόπους (1), μετὰ ταῦτα παρὰ τῶν χριστιανῶν ἐξηγοράσθησαν), ἀλλ' οὐδὲ αὐτὰ τὰ ἴδια εἶναι ἰκανὰ νὰ πληροφορήσῃν ὅτι ἐβαπτίσθησαν, διὰ τὴν κείραν, ἢτοι διὰ τὴν ἡλικίαν τὴν νηπιώδη αὐτῶν, καθ' ἣν ἐβαπτίσθησαν. Τὰ τοιαῦτα, λέγω, πρέπει χωρὶς κἀνένα ἐμπόδιον νὰ βαπτίζωνται. Μήπως ἡ ἀμφιβολία αὕτη, ἂν ἐβαπτίσθησαν, ἢ ὄχι, ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς διὰ τοῦ λουτροῦ καθάρσεως. Καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μζ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΠΕ'.

«Ἐπὶ δύο, καὶ τριῶν μαρτύρων βεβαιουῦσθαι πᾶν ρῆμα,» [Δευτερονόμ. ιζ'. β.] γραφικῶς παρελάβομεν. Τοὺς οὖν ὑπὸ τῶν οἰκειῶν δεσποτῶν ἐλευθερουμένους δούλους, ἐπὶ τρισὶ μάρτυσι τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀπο-

κλησίας; Διὰ ἀγάπην Θεοῦ, ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἐμποδίσατε τὸ τοιοῦτο μέγα κακὸν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς σας, καὶ προστάξατέ τους νὰ κάμνουσιν ἔξω ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας τὰ μνημάτα τῶν ἀποθανόντων. Ὡ τί μέγα κακὸν! αὐτοὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος προσφέρουν θυμιάματα καὶ εὐωδίας, διὰ νὰ ἐξιλάσκηται ὁ Θεὸς εἰς αὐτὰ, διὰ νὰ εὐωδιάξῃ ἡ Ἐκκλησία, καὶ νὰ θυμιῶνται οἱ συναθροισμένοι χριστιανοί, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ ἐνταφιάζουσι τὰ βρωμισμένα κορμιά τῶν νεκρῶν τους, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν δυσωδίαν καὶ ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται, καὶ ἡ Ἐκκλησία βρωμίζει, καὶ οἱ χριστιανοὶ στουμπόνοῦσι τὰς μύτας των, καὶ φεύγουσι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀπὸ πυρὸς, καὶ πολλαὶ φοραὶς ἀναθεματίζουσι τοὺς ἐνταφιασμένους. Καὶ ἢμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ μεγαλητέρα ἀγνωσία καὶ ἀτοπία ἀπὸ αὐτὴν; Ὁ ιζ'. Κανὼν τῆς Οἰκουμένης γ'. Συνόδου προστάζει οὐδὲ εἰς τὰ κατηχούμενα τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ μένη τινὰς, καὶ ζωντανὸς ἔτι ὢν, πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ μὴ μένουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ νεκροί, οἱ βρώμου καὶ δυσωδίας γέμοντες; Ὅθεν καὶ ὁ Κίτρος Ἰωάννης ρητῶς λέγει, μέσα εἰς Ἐκκλησίαν ἐγκαινισμένην σώματα νεκρῶν νὰ μὴ θάπτωνται. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν (Ἀποκρ. λη'. σελ. 382. τοῦ Γιοῦρ.). Ἄλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὀρκίζει εἰς τὴν διαθήκην του νὰ μὴ τὸν θάψουν μέσα εἰς Ἐκκλησίαν, λέγων, «ὀρκῶ ἑμαῖς μὴ ἐάσητέ με εἰς οἶκον Θεοῦ τεθῆναι, ἢ ὑπὸ θυσιαστήριον, ἢ εἰς ἕτερον τόπον τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν πρέπει εἰς σαπρὸν σκώληκα καὶ βρωμισμένον νὰ ἐνταφιάζεται εἰς ναὸν καὶ ἁγίασμα Κυρίου. Ὅποιος δὲ τολμήσῃ τοῦτο ποιῆσαι, μὴ ἴδῃ τὸ ἐπουράνιον θυσιαστήριον! μηδὲ καταξιώθει ναοῦ βασιλείας οὐρανῶν!» Ἄς φρίξωμεν, ἀδελφοί, καὶ ἄς

τρομάξωμεν. Διατὶ ἀνίσως ἓνας θεαφῆρος Ἐφραίμ δὲν ἔκρινεν ἄξιον τὸν ἑαυτὸν του νὰ ἐνταφιασθῇ μέσα εἰς Ἐκκλησίαν, πόσω μᾶλλον δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἐνταφιάζωνται εἰς Ἐκκλησίαν οἱ ἀμαρτωλοί; Οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς τοῦτο ποιούντας! Παρομοίως πρέπει νὰ κανονίζωνται καὶ ἐκεῖνοι ὅπου δὲν πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην ὅπου ἐνταφιασθῇ κἀνένας των συγγενῆς. Τί κάμνεις, ἄνθρωπε ἀσυλλόγιστε; δὲν ἤξεύρεις πῶς με αὐτὸ ὅπου κάμνεις, καὶ δὲν πηγαίνεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πάνεις ἔχθραν με τὸν Θεὸν καὶ με τοὺς Ἁγίους του; καὶ μάχεσαι με αὐτοὺς διατὶ ἀπίθανεν ὁ συγγενῆς σου; καὶ ποῖος εἶσαι ἐσὺ ὅπου πολεμῆς με τὸν Θεὸν, ὁ ὁποῖος πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ, καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον; Πρέπει πρὸς τοῦτοις νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς πνευματικούς, καὶ νὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες, ἢ ἄνδρες, ὅπου πηγαίνουν ἐπάνω εἰς τὰ μνημάτα τῶν συγγενῶν τους καὶ κλαίουσι, ὡσὰν νὰ μὴ εἶχαν ἐλπίδα, ὅτι θέλουσι ἀναστηθῶν, μὴ νοοῦντες οἱ ἀγνωστοί, ὅτι ὁ θάνατος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ εἶναι ἓνας ὕπνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχουσι νὰ ἐξυπνήσουσι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνυστάσεως. Ἡ μυρισθάρβαρος κακοσυνήθεια αὕτη ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον καὶ εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, εἰς τὰς ὁποίας ἐπαρχίας εὐρίσκονται πολλαὶ σοφοὶ καὶ συνετοὶ ἡγεμόνες καὶ Ἄρχοντες καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ γινώσκουσι καλῶς τὴν ἀχρείαν καὶ ἐπιβλαβὴ ταύτην κακοσυνήθειαν.

(1) Καθὼς λέγουσι τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Καρθαγίν. Ἡ καὶ διατὶ εὐρέθησαν ἐρριμμένα εἰς δρόμους ἢ εἰς τὰς θύρας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ νόθα παιδιὰ, καὶ ἀγνοοῦνται ἂν ἦναι βαπτισμένα.

λαύειν διοριζόμεθα. Οἱ τὸ κῦρος παρόντες, τῇ ἐλευθερίᾳ προτοίσουσι καὶ τὸ πιστὸν ἐξ ἑαυτῶν τοῖς γινομέ-
νοις παρέξουσιν.

Ἑ ρ μ η ν ε έ α.

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς πολιτικούς νόμους, ἡ τῶν δούλων ἐλευθερία εἶναι ἕνα πρᾶγμα ὅπου δὲν ἔχει τιμὴν, διὰ τοῦτο, ὅταν ἐσυνέβαινε νὰ γένη μαρτυρία περὶ αὐτῆς, ἔπρεπε νὰ παρασταθοῦν πέντε ἢ καὶ περισσότεροι μάρτυρες, διὰ νὰ γένη ἀσφαλὴς ἡ ἀπόδειξις. Τοῦτο δὲ ἀναιρῶν ὁ παρὼν Κανὼν, ὀρίζει, ὅτι καὶ τρεῖς μόνοι μάρτυρες ἀρκοῦσι διὰ νὰ κυρώσουν τὴν τοιαύτην τῶν δούλων ἐλευθερίαν. Ἐπειδὴ καὶ ἡ θεία Γραφή λέγει, ὅτι κάθε λόγος θέλει σταθῆ, ἤτοι θέλει κυρωθῆ, καὶ βεβαιωθῆ, καὶ ἀπὸ δύο, καὶ ἀπὸ τρεῖς μάρτυρας. Ὅρα καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'.

Τοὺς ἐπὶ ψυχῶν ὀλίσθω πόρνas ἐπισυνάγοντας καὶ ἐκτρέφοντας, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἀφορίζεσθαι καὶ καθαιρεῖσθαι ὀρίζομεν, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀφορίζεσθαι.

Ἑ ρ μ η ν ε έ α.

Τὸ νὰ ἦναι πορνοσκόκος τις, ἤγουν τὸ νὰ συμμαζῶνῃ καὶ νὰ τρέφῃ πόρνas ἐπὶ βλάβῃ ψυχῶν, διὰ νὰ κερδίῃ τὸν ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν μισθόν, καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐμποδίζουσι καὶ παιδεύουσι (1), πολλῶ μᾶλλον οἱ ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν κανὼν ἀφορίζει ἐν ταύτῃ καὶ καθαιρεῖ τοὺς Κληρικοὺς ἐκείνους ὅπου τοῦτο κάμνουσιν (ἤτις ἐστὶ βαρυτάτη καὶ διπλῆ παιδεία, ἐπειδὴ ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τοὺς Κληρικοὺς ἀρκεῖ ἡ καθαιρέσις μόνῃ,) τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἀφορίζει.

ΚΑΝΩΝ ΗΖ'.

Ἡ τὸν ἄνδρα καταλιποῦσα, μοιχαλὶς ἐστίν, εἰ ἐπ' ἄλλον ἤλθεν, κατὰ τὸν ἱερὸν καὶ Θεῖον Βασιλείον, ἐκ τῆς Ἱερεμίου προφητείας ἄριστα τοῦτο ἀνελεξόμενον, ὅτι «ἐὰν γένηται γυνὴ ἄνδρι ἐτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινωμένη μαινωθήσεται.» [Ἱερεμ. γ'. 1.] καὶ πάλιν, «ὃ ἔχων μοιχαλὶδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής.» [Παρ. ιη'. 22.] Εἰ οὖν φανῆ τοῦ ἀνδρὸς ἀλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος, ἡ δὲ ἐπιτιμίου. Ἢ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ δολήσεται. Ὁ μὲντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἐτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπίφασιν, τῷ τῆς μοιχείας ὑπέκειται κρίματι. Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν τοὺς τοιούτους ἐνιαυτὸν προτκλαίειν, διετίαν ἐπακροῦσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, καὶ τῷ ἐξόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιῶσθαι, ἐὰν ὀῖ μετὰ δακρύων μετανοήσωσιν.

Ἀποστόλ. μή τῆς ἐν Ἀγκώρ. κή. τῆς ἐν Καρθ. ριγ'. Βασιλ. θ'. λέ. λξ'. οξ'. Ματθ. ε'. 32. καὶ ιθ'. 7. Μαρκ. ι. 44. Λουκ. ις'. 18.

Ἑ ρ μ η ν ε έ α.

Ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι συντεθειμένος ἀπὸ τρεῖς Κανόνες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τούτου εἶναι ἐρανισμένη ἀπὸ τὸν θ'. Βασιλείου λέγουσα, ἡ γυνὴ ἐκείνη ὅπου ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς καὶ πάρῃ ἄλλον, εἶναι μοιχαλὶς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς Βασιλεὺς σοφῶς ἐσυμπέρανε τοῦτο, καὶ ἀπὸ τὴν προφητείαν τοῦ Ἱερεμίου, ὅστις λέγει· ἀνίσως γυνὴ πάρῃ ἄλλον ἄνδρα, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν πρῶτον ἄνδρα αὐτῆς (χωρὶς νὰ τὴν θέλῃ ἐκεῖνος δηλ. κατὰ τὸν Ζωναρᾶν), ἐπειδὴ καὶ ἐμολύνθη. Καὶ ἀπὸ τὰς Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, ὅτι εἶναι ἀσεβής καὶ ἀγνωστος, ἐκεῖνος ὅπου κρατεῖ εἰς τὸν οἶκόν του τὴν παρ' ἐτέρου ἀνδρὸς μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του. (Τὸ δὲ ἐξῆς τοῦ Κανόνος τούτου εἶναι ἐρανισμένον ἀπὸ τὸν λέ. Βασιλείου· λέγει δέ·) Ἄν λοιπὸν φανερωθῆ, ὅτι ἀλόγως καὶ ἀναιτίως ἡ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς ἀνεχώρησε (χωρὶς δηλ. λόγου πορνείας, ὥστε ὅπου ἐκ τούτου νοεῖται ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι δύναται καὶ εὐλόγως νὰ ἀναχωρήσῃ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, εὐλογος δὲ οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἐστὶν ἀφορμὴ, εἰμὴ ὁ τῆς πορνείας ἢ μοιχείας λόγος), ὁ μὲν ἄνθρωπος εἶναι συγχωρήσεως ἄξιος,

(1) Διὸ καὶ τὸ ξ'. β. βλ. τῶν Βασιλ. τίτλ. λη. κεφ. α. προ-
στάζει νὰ ἐλευθερώνεται ἡ θυγάτηρ ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τοῦ
πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἡ δούλη ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα τοῦ ἀυθέν-
του αὐτῆς, ἐὰν ὁ πατὴρ αὐτῆς καὶ ὁ ἀυθέντης, ζητήσωσιν νὰ
τὰς κάμουν πόρνas Ἐὰν δὲ καὶ αὐταὶ δὲν θέλουν γὰ ἐλευθερω-
θοῦν ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα αὐτῶν, νὰ ἐξορίζωνται, καὶ τὰ
ὑπάρχοντά των νὰ διαρπάζωνται. Ἄλλὰ καὶ τὸ θ'. κεφ. παρο-

μοίως τιμωρεῖ τοὺς πορνοσκόκους εὐτελεῖς ὄντας, ἤτοι με ἐξο-
ρίαν, στρατιώτας δὲ ὄντας, τιμωρεῖ με διαρπαγῆν τῶν ὑπερ-
χόντων αὐτῶν· ὁ δὲ Φώτ. τίτλ. ιγ'. κεφ. κά. λέγει, ὅτι πορνο-
σκόκος λέγεται καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἠξέυρει πῶς πορνεύεται ἡ γυ-
ναῖκά του, καὶ σιωπᾷ κατὰ τὸ κδ'. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ.
β'. κεφ. ιδ'.

ὡς ἀναίτιος τῆς ἀλόγου ταύτης ἀναχωρήσεως, καὶ δύναται νὰ πάρῃ ἄλλην· ἡ δὲ γυνὴ ἐξεναντίας εἶναι ἀξία τῶν τῆς μοιχείας ἐπιτιμιῶν, ὡς αἰτία γενομένη τῆς ἀναχωρήσεως ταύτης· ἡ συγχώρησις δὲ ὅπου θέλει λάβει ἀπὸ τῆς ὁ ἀνὴρ, εἶναι τὸ νὰ στέκεται μαζὴ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ μὴ ἀφορίζεται, ὅχι ὁμοίως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια. (Τὸ ἐπίλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος τούτου εἶναι αὐτολεξεῖ ὁ οἷ'. Κανὼν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, λέγων) Ἐκείνος ὁμοίως ὅπου (παρεκτὸς λόγου πορνείας) ἀφίνει τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα καὶ παίρνει ἄλλην, εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ὑπόκειται, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, τὴν λέγουσαν· «Ὁς ἀν' ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.» Κατὰ συγκατάβασιν δὲ, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσῃ, κανονίζεται ὁ τοιοῦτος, καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἀπὸ τοὺς Πατέρας (τοὺς ἐν Ἀγκύρ. δηλ. Καν. κ'. καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλ. Καν. οἷ'.) ἐπτὰ χρόνους νὰ ἀπέχουσι τῆς Κοινωνίας (1), ἀπερνῶντες, δύο μὲν εἰς τοὺς προσκλιόντας, δύο δὲ εἰς τοὺς ἀκρωμένους, τρεῖς εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ κατὰ τὸν ἑβδομον στέκονται μὲ τοὺς συνεστῶτας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ μῆ. Ἀποστολικῶ, καὶ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (2).

ΚΑΝΩΝ ΠΗ'.

Μηδεὶς ἐνδὸν ἱεροῦ Ναοῦ κτῆνος τὸ οἰνοῦν εἰσαγέτω, ἐκτὸς, εἰ μὴ τις ὁδοιπορῶν, μεγίστης καταλαβούσης ἀνάγκης, οἰκίσκου καὶ καταγωγῆς ἀπορῶν, ἐν τῷ τοιούτῳ καταλύσῃ Ναῶ. Διὰ γὰρ τοῦ μῆ τὸ κτῆνος ἐνδὸν εἰσενεχθῆναι, αὐτὸ μὲν ἐστίν, ὅτε διαφθαρήσεται. Ὁ δὲ τῆ τοῦ ὑποζυγίου ἀποβολῆ, καὶ τῷ ἐντεῦθεν ἀπόρως ἔχειν τῆς ἐπὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὀρμῆς, θανάτου κινδύνῳ παραδοθήσεται. «Τὸ γὰρ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον γενέσθαι ἐκδιδασκόμεθα,» [Μάρ. 6'. 27.] ὥστε διὰ πάντων προτιμητέαν ἡγεῖσθαι τὴν ἀνθρώπου σωτηρίαν τε καὶ ἀπάθειαν. Εἰ δὲ τις φωραθῆι, χωρὶς ἀνάγκης, ὡς εἴρηται, κτῆνος εἰσάγων ἐν ἱερῷ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ ἐμβάσῃ τινὰς κάθε εἶδος ζῶου μέσα εἰς ἱερὸν Ναόν. Τιμῆς γὰρ ἀξία εἰσι τὰ ἱερά καὶ σεβασμιότητος, ἔξω μόνον ἀνίσως ἐν ὁδοιπορίᾳ τινὰς εὕρισκόμενος, καὶ ἀνάγκη χειμῶνος μεγάλου τυχὸν καὶ βροχῆς ραγδαίας, καὶ μὴ ἔχων ποῦ νὰ καταφύγῃ, ἐμβάσῃ τὸ κτῆνος τοῦ εἰς αὐτὸν, ἵνα μὴ, τὸ μὲν ζῶον ἔξω μεῖναν διαφθαρή, αὐτὸς δὲ κινδυνεύσῃ εἰς θάνατον, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ὁδοιπορήσῃ τὸ ἐξῆς τοῦ δρόμου μὲ τοὺς ἰδίους τοῦ πόδας, ἢ καὶ ὡς λυπηθεὶς, ὡς μὴ ἔχων τὸν τρόπον νὰ ἀγοράσῃ ἄλλο. Φέρει δὲ ὁ Κανὼν, καὶ μαρτυρίαν ἐκ τῆς γραφῆς, ἣτις λέγει ὅτι τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον. Νοεῖται δὲ τοῦτο διχῶς, ἢ ὅτι καθὼς τὸ Σάββατον ἐδιωρίσθη ἀπὸ τὸν νόμον διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὁ δούλος, καὶ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ταύτης νὰ ἡμπορῇ νὰ ὑπηρετῇ τὸν αὐθέντην του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἐν τῷ Ἱερῷ αὕτη ἀνάπαυσις τοῦ ζῶου, δὲν γίνεται διὰ τὸ ζῶον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔχοντα τὸ ζῶον. Ἡ ὅτι καθὼς ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου ἐλύετο διὰ νὰ ποτισθοῦν τὰ ζῶα, (Λουκ. κεφ. ιγ'.), ἢ διὰ νὰ εὕγουν ἀπὸ τὸν βόθυνον, ὅπου τυχὸν ἐν Σαββάτῳ ἐπιπτον, ἵνα ἐκ τούτων δουλεύεται ὁ ἄνθρωπος· οὕτω λύεται καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Ἱεροῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔχοντος τὸ ζῶον ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲ τινὰς χωρὶς τοιαύτης ἀνάγκης ἐμβάσῃ κτῆνος οἰονδήποτε εἰς Ἱερὸν, κληρικὸς μὲν ὢν, ἄς καθίρεται, λαϊκὸς δὲ, ἄς ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τῆς αὐτῆς ταύτης ς'. τὸν οδ'. Κανόνα.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'.

Τὰς τοῦ σωτηρίου Πάθους ἡμέρας ἐν νηστείᾳ καὶ προσκευῇ καὶ κατανύξει καρδίας ἢ Τοῦ Διονυσίου ἀ. ἐπιτελοῦντας, χρῆ τοὺς πιστοὺς περὶ μέσας τῆς μετὰ τὸ μέγα Σάββατον νυκτὸς ὥρας ἀπονησιτίζεσθαι, τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, τοῦ μὲν διὰ τοῦ ὑφ' ἑ Σαββάτων προσρήματος, τοῦ δὲ διὰ τοῦ ὄρθρου βαθείος, τὴν βραδύτητα τῆς νυκτὸς ἡμῖν ὑπογράφοντος.

(1) Εἶπα κατὰ συγκατάβασιν, καθ' ὃ οἱ ἐπτὰ χρόνοι εἶναι ἐπιτίμιον τῶν πόρνων, καὶ οὐχὶ τῶν μοιχῶν, κατὰ τὸν νθ'. Βασίλ. καὶ ἀκολούθως οἱ ἐν τῷ Κανόνι οὗτοι περιεχόμενοι ὡς πόρνοι μόνον, καὶ οὐχὶ ὡς μοιχοὶ ἐπιτιμῶνται· καθ' ὃ ὁμοίως οἱ ἐπτὰ χρόνοι ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν εἶναι κατὰ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, οὐ κατὰ συγκατάβασιν ἐπιτιμῶνται οὗτοι· ὡς μοιχοὶ γὰρ, καὶ οὐχὶ ὡς πόρνοι κανονίζονται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κβ'. τοῦ Βασιλείου.

(2) Εἶπα ὅτι δύναται νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἣτις ἀνευ λόγου μοιχείας παρήτησε τὸν ἄνδρα τῆς καὶ ἐπῆρεν ἄλλον. Ἐὰν ὁμοίως ἡ γυνὴ παραιτήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς μόνον, χωρὶς λόγου μοιχείας, καὶ δὲν πάρῃ ἄλλον, ἀλλὰ στέκει ἔτσι, τότε ὁ ἄνδρας τῆς δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ πρέπει καὶ τὰ δύο μέρη, ἢ νὰ μένουσιν ἀνύπανδρα, ἢ νὰ διαλλαγῶν καὶ νὰ ἐνωθοῦν πάλιν κατὰ τὸν ριγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἐπιτελοῦν ὅλην τὴν μεγάλην ἐβδομάδα τῶν ἁγίων Παθῶν μὲ νηστείαν (1) καὶ προτευχὴν, καὶ κατάνυξιν τῆς καρδίας, ἀληθινὴν δηλ. καὶ ὄχι ὑποκριτικὴν (ἐξαίρετως δὲ, καὶ μάλιστα τὴν μεγάλην σ'. καὶ τὸ μέγα Σάββατον, τὰς ὁποίας ἡμέρας πρέπει νὰ βιάζωνται εἰς τὸ νὰ ἀπερνοῦν ἄσιτοι), περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον, τὸν ὁποῖον εἶπεῖν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τοῦ παρελθόντος μὲν μεγάλου Σαββάτου, τῆς ἐρχομένης δὲ μεγάλης Κυριακῆς νὰ παύουσι τὴν νηστείαν (2), ἐπειδὴ ἤδη ἀνέστη ὁ Κύριος, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῶν θείων Βύχγγελιστῶν. Ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος, λέγωντας, ὅτι ὁψὲ Σαββάτων ἤλθον αἱ γυναικες νὰ θεωρήσουν τὸ τάφον, ἐφκνέρωσεν, ὅτι ἐπέρχσε μὲν τὸ Σάββατον, καὶ πολὺ μέρος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτὸς, ὁ δὲ Λουκᾶς, λέγωντας πάλιν, ὅτι ἤλθον ὄρθρου βαθέος, ἐφκνέρωσεν ὅτι πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἔμεινεν, ἕως οὗ νὰ ξημερώσῃ ἡ Κυριακὴ. Ὡστε καὶ ἐκ τῶν δύο συνάγεται, ὅτι κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνέστη ὁ Κύριος, παρελθούσης τῆς σ'. ὥρας καὶ ἀρχομένης τῆς ζ'. (3).

Συμφωνία.

Περὶ τοῦ καιροῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου πλατύτερον διαλαμβάνει καὶ ὁ α'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀφ' οὗ ἠρξάνετο ταῦτα καὶ ἡ παρούσα σύνοδος. ὅστις καὶ προσθέτει ὅτι ἐκείνους μὲν ὅπου πρὸ τοῦ μεσονυκτίου λύσουν τὴν νηστείαν κτηγροῦμεν ὡς μιροψύχους καὶ ἀκρατεῖς· ἐκείνους δὲ ὅπου καρτεροῦσιν ἕως τὴν αὐγὴν, ἐπαινοῦμεν ὡς μεγαλοψύχους καὶ ἐγγρατεῖς. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ εἰβλ. ε'. κεφ. ιθ'. λέγουσι, νὰ ἀπονηστίζωνται οἱ Χριστιανοί, ἐπιφωσκούσης μιᾶς Σαββάτων, ἧται πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. τῆς παρούσης σ'. καὶ τοῦ ξθ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ 3'.

Τὰς Κυριακάς μὴ γόνου κλίνειν ἐκ τῶν Θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες Ἀνάστασιν, ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφὲς τῆς τούτου παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἐσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἰ-

(1) Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος συμφώνως μὲ τὸν Κανὼνα τοῦτον λέγει· «Τὰς ἕξ πρὸ τοῦ Πάσχα ἡμέρας ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοί, φημί δὲ ἄρτω, καὶ ἄλλι, καὶ ὕδατι τότε χρώμενοι πρὸς ἐσπέραν.»

(2) Ἡ παῦσις τῆς νηστείας ὅπου ἀναφέρει ὁ Κανὼν νὰ γίνεταί μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὁ μὲν Βαλαμῶν λέγει, ὅτι τῇ τότε καιρῷ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐσυνειθίζετο νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς παλαιούς χριστιανούς, ὅστις τρόπος ἐν τοῖς νῦν καιροῖς εἶναι τελείως ἀχρηστος· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπονηστίζεσθαι, ἧται τὴν παῦσιν τῆς νηστείας λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἡ βρωσις τυροῦ, ὡσὺ καὶ ἀπλῶς πασχαλινῶν, συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸ ιθ'. κεφ. τοῦ ε'. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν. Πλὴν εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρέπει πρῶτον νὰ ἀκούουσιν ὅλον τὸν ὄρθρον τῆς ἀναστάσεως, νὰ προσμένωσιν ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ θεία λειτουργία, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ παύουσι τὴν νηστείαν, καὶ νὰ ἐσθίουσι πασχαλινὸν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. Λέγουσι γὰρ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (αὐτόθι)· «Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς, ἀναστάντος τοῦ Κυρίου, προσενέγκατε τὴν θυσίαν ὑμῶν, περὶ ἧς ὑμῖν διετάξατο δι' ἡμῶν λέγων· «τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» καὶ λοιπὸν ἀπονηστεύετε εὐφραίνόμενοι.» Βλέπετε ὅτι λέγουσι πρῶτον νὰ γίνεταί ἡ λειτουργία, καὶ ὕστερα νὰ πασχαλίζωμεν; Ὅθεν ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, καὶ πολλὰ κοιλιδόουλοι καὶ λαίμαργοι ἐκεῖνοι ὅπου βαστώντες εἰς τοὺς κόλπους τῶν αὐγᾶ, ἢ τυρὶ, εὐθὺς ὅπου ἀκούσουν τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, τὰ χάρπουσιν εἰς τὸ στόμα, καὶ ἄς διορθώσουν τὸ ἄτοπον αὐτὸ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουσι τὰ τέκνα τῶν νὰ κάμνουν παρόμοιον ἄτακτον πρᾶγμα.

(3) Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ λέγομεν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. ἡ. κεφ. γ'.) καὶ

τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον (ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ) ἡ ἡμέρα ἀρχινᾷ κοντὰ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς, ἀπὸ τῆς ζ'. ὥρας τῆς νυκτὸς, καὶ τελειώνει ἕως τῆς σ'. ὥρας τῆς ἀκολουθοῦσης νυκτὸς, καὶ ὅτι πρᾶγμα γένη ἀναμεταξὺ εἰς τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου τούτου, φαίνεται καὶ λέγεται ὅτι ἐν ἡμέρᾳ (ἴσως μιᾷ) ἐγένετο. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως δύο φοραὶς ἐγένετο ὁ ἀσπασμὸς. Μίαν μὲν τὸ πρωὶ, ἐν τῷ βασιλικῇ παλατίῳ, καὶ ἰδίως ἐν Ἐκκλησίαις, ψαλλομένου τοῦ «ἀναστάσεως ἡμέρα» ἐν τῇ τέλει τοῦ ὄρθρου καὶ ἄλλην, κατὰ τὸ ἐσπέρας, ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅτε ὁ ἀσπασμὸς ἐγένετο μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Κουροπαλάτης, λέγων· «Καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Βασιλεὺς, τοῦ μεγάλου Δομωστίχου τὴν σπάθην φέροντος, καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου, ἀσπάζονται πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα (διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς βασιλείας), εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα (διὰ τὸ εἶναι Χριστὸς Κυρίου ὁ Βασιλεὺς καὶ τῆς Ἐκκλησίας δεφένωρ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμείων), καὶ μετ' αὐτὴν, τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειὰν (διὰ τὸ «βασιλεὺς καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης, ἐν τῷ Χριστῷ, ἴσοι εἶναι.»). Διὰ τοῦτο τὸν δεῦτερον αὐτὸν ἀσπασμὸν πολλοὶ ἀμαθῶς ὀνομάζουσι δευτέραν Ἀνάστασιν. Περὶ δὲ τῶν κοκκίνων ὡῶν τῶν ἐν τῇ Ἀναστάσει ἐσθιομένων, πολλοὶ πολλὰ λέγουσιν ἀδέσποτα· ὁ δὲ Γάζης Παῖσιος, σοφὸς ἀνὴρ, λύων ζητήματά τινα πρὸς τὸν βασιλέα Ρωσσίας λέγει, ὅτι, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εἶπον· «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν», εὐθὺς ἐκοκκίνησαν ὅλα τὰ πράγματα ὅπου εἶχον εἰς τὰς οἰκίας τῶν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ αὐγά. Ὅθεν εἰς ἐνθύμησιν τοῦ θαύματος, κοκκινίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰ αὐγά ἐν τῇ Ἀναστάσει· καὶ τοῦτο τὸ θαῦμα, λέγει, ὅτι τὸ ἔχομεν ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως.

σοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν κυριακὴν ἐσπέρας, καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἰσοδον αὐθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν Ἀνάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ παρελάβομεν (διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν) νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ εἰς τὰς Κυριακάς, ἀπὸ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας τῆς α'. Συνόδου δηλ. τὸν θεῖον Πέτρον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, δηλοποιουμένους εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅτι, νὰ πύξωσι μὲν τὴν γονυκλισίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν εἰσοδον, ὅπου κάμνουσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, νὰ ἀρχίζουσι δὲ πάλιν ταύτην ὕστερα ἀπὸ τὴν εἰσοδον τῶν ἱερέων εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τὴν γινομένην κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς· ταῦτόν εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν μίαν ἐσπέραν ἕως τὴν ἄλλην ἐσπέραν· πρόδρομον γὰρ καὶ προίμιον λαμβάνοντες τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα, ἀπὸ τότε ἀρχίζομεν τοὺς ἀναστασίμους ὕμνους, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτός (ἣτις λογίζεται τῆς Κυριακῆς) ἀρχίζομεν τὴν ἑορτὴν ἕως δὲ κρατεῖ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, τελειώνωμεν αὐτήν, ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς μίαν ὁλοκλήρον νύκτα καὶ ἡμέραν πανηγυρίζωμεν τὴν Ἀνάστασιν. Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς α'. (1).

ΚΑΝΩΝ 7Α'.

Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυόκτονα δηλητήρια τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλονται.

Ἑρμηνεία.

Γυναῖκες τινές, ἐπειδὴ καὶ κρυφίως συνοισιζόμεναι μὲ ἄνδρας, ἐξ αὐτῶν συλλαμβάνουσι, διὰ νὰ μὴ φανερωθοῦν, πίνουσι, ἢ τρώγουσι κάποια φαρμακερὰ πόματα ἢ βόνανα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἀποκτείνουσι ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν τὰ ἔμβρυα, καὶ ἔτσι νεκρὰ τὰ ἀποβάλλουσι. Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανῶν εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν φονέων καταδικάζει τόσον τὰς γυναῖκας (ἢ τοὺς ἄνδρας) ὅπου δίδουσι τὰ τοιαῦτα, ὅσον καὶ τὰς γυναῖκας, ὅπου ταῦτα λαμβάνουσι καὶ πίνουσι, ἢ τρώγουσι αὐτά (2).

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ ἡ. τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεῖ τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζει. Φιλανθρωπότερον ὁμῶς φερόμενοι τόσον οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες, Καν. κ', ὅσον καὶ ὁ μέγας Βασίλειος Καν. β', οὐχὶ μέχρι τέλους ζωῆς αὐτὰς κανονίζουσιν, ἀλλὰ εἰς δέκα χρόνους. Ἀμβλωθρίδια δὲ εἶναι, ὡς σημειοῦσίν τινες, καὶ μάλλον ὁ Σουΐδας, τόσον αὐτὸ τὸ φθαρτικὸν βότανον, καθὼς ὁ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ αὐτὸ ὀνομάζει, ὅσον καὶ τὸ ἔμβρυον, ὅπου ἐκ τούτου φθαρή. Καὶ ἐν τῷ ξ'. δὲ βιβλίῳ τῶν βασιλικῶν τίτλ. 39, καὶ αἱ διδούσαι γυναῖκες, καὶ αἱ λαμβάνουσαι τὰ φαρμακερὰ ταῦτα βότανα, ὡς φονεύτριαι καταδικάζονται. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Ἀθηναγόρας ἀπολογία ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν.» Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ 7Β'.

Τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρουμένους τοῖς ἀρπάζουσιν, ὦρισεν ἡ ἅγια Σύνοδος, εἰ μὲν Κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, εἰ δὲ Λαῖκοι, ἀναθεματίζεσθαι.

(1) Πότε δὲ, καὶ ἀπὸ τίνος ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἡ εὐαγγελικὴ αἵψη, Ἀποστολικὴ καὶ Πατρικὴ συνήθεια τῆς γονυκλισίας; Μετὰ ἀκριβείας νὰ εἰποῦμεν οὐκ οἶδαμεν. Συμπαιρῶμεν ὁμῶς στοχαστικῶς, ὅτι νὰ ἀσηκώθη αὕτη μετὰ τὸ σχίσμα, τινῶν ἴσως ἡμετέρων μὲ ὑπερβολὴν ζηλωτῶν, ἀντιφερομένων εἰς τὰ ἔθιμα τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὸ κανονικὸν τοῦτο ἔθος. Καὶ ὅτι τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἡμῶν ἐστὶν ἀληθές, ὅρα τὸν ἡμέτερον Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. βιβλίου περὶ χριστιανισμοῦ, ὅπου ἀναφέρει περὶ τῶν γονυκλισιῶν (σελ. σμ'. τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδόσεως). Διότι καὶ ἡ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς Παπαλήθρα λε-

γομένη, ἦτοι ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανος τῶν κληρικῶν, ἔθος κανονικὸν ὄν, ἀσηκώθη ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, καὶ ὅρα τὸν κ'. τῆς παρούσης συνόδου. Καὶ ἡ παρὰ Λατίνοις συνεχῆς κοινωνία τῶν μυστηρίων κανονικὴ οὖσα, ἀσηκώθη ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὅρα τὸ προίμιον τοῦ τόμου τῆς Ἀγάπης, καὶ ἄλλα ὅμοια. Γονυκλισίαν δὲ λέγω, οὐχὶ τὰς λεγομένας μετανοίας, ἀλλ' ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα προσευχόμεθα.

(2) Ὁ δὲ Διὸν καὶ Κωνσταντῖνος οἱ βασιλεῖς ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη.) λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐκ πορνείας ἐγγαστροθεῖσα γυνή, ἐὰν ἐπιβουλευθῇ τὴν κοιλίαν τῆς, διὰ νὰ ἀποβάλῃ τὸ παιδί, νὰ δέρνεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπεὶ τὸ πρῶτον κανὼν αὐτολεξεῖ κζ'. Κανὼν τῆς δ'. ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΗΓ'.

Ἡ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός, καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πυσθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐτέρῳ συνοικοῦσα μοιχᾶται. Ὡσαύτως καὶ στρατιώτιδες, αἱ, τῶν ἀνδρῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὡσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ ἀνδρός μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν. Ἡ δὲ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, κατὰ ἄγνοιαν γημαμένη, εἴτε ἀφειθεῖσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέρα, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰρχθήσεται, κάλλιον δὲ ἐὰν μείνη οὕτως. Εἰ δὲ γε ὁ στρατιώτης ἐπανέλθοι χρόνῳ ποτὲ, οὗ ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἐπὶ πολὺ ἐκείνου ἀπόλειψιν, ἐτέρῳ συνήθη ἀνδρὶ, οὗτος, εἰ προαιρεῖται, τὴν οἰκείαν αὔθις ἀπολαβέτω γυναῖκα, συγγνώμης αὐτῇ ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ δεδομένης καὶ τῷ ταύτην εἰσοικισταμένῳ κατὰ δεῦτερον γάμον ἀνδρὶ (1).

Ἑρμηνεία.

Ἐπεὶ τὸ κανὼν οὗτος ἀπὸ τρεῖς Κανόνες σύγκριται τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ αὐτοῦ αὐτολεξεῖ Κανὼν λα'. ἐκείνου ἐστὶ), λέγων, ἐὰν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ καὶ εἰς πολὺν καιρὸν δὲν ἔλθῃ, αὐτῇ δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἀνδρὸς τῆς, πᾶρῃ ἄλλον, μοιχαλὶς εἶναι (2). (τὸ δὲ ἀκούθῃ εἶναι αὐτολεξεῖ Κανὼν λς'. τοῦ Βασιλείου) παρομοίως καὶ αἱ γυναῖκες τῶν στρατιωτῶν, ἐὰν δευτεροῦπανδρευθῶν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀκούωνται νὰ ἔλθουν οἱ ἀνδρες τῶν, μοιχαλίδες εἶναι. (Ὁμοίως αἱ γυναῖκες αὗται δευτεροῦπανδρευόμεναι, ἔχουν κᾶποιαν συγχώρησιν (περισσότεραν δηλ. ἀπὸ τὰς δευτεροῦπανδρευθείσας τῶν μὴ στρατιωτῶν), καθ' ὅτι οἱ ἀνδρες αὐτῶν στρατιῶται ὄντες καὶ ἐν πολέμοις ἀνχστρεφόμενοι, περισσότερον ὑπονόουσι νὰ ἀπέθανεν παρὰ νὰ ζῶν (3). Ἐκείνη δὲ ἡ γυνὴ, ἥτις (τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος αὐτολεξεῖ μς'. τοῦ Βασιλείου ἐστὶ) λάβῃ εἰς ἀνδρὰ ἐκείνον ὅπου ἀφέθη πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, μὴ γινώσκουσα ὅτι ἦτο ὑπανδρὸς, ἔπειτα παραιτηθῇ ἀπὸ αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ἐπαναγύρισεν εἰς αὐτὸν ἢ προτέρα γυνή, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ ὅμως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς μοιχαλὶς καταδικάζεται. Ὅθεν δὲν θέλει ἐμποδισθῇ ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃ νόμιμον ἀνδρὰ, ἐὰν θελήσῃ. Καλλίτερα ὅμως εἶναι καὶ ἀσφαλέστερα, ἐὰν δὲν ὑπανδρευθῇ. Ἐν ὑπόλοιπον δὲ τοῦ Κανόνος εἶναι ἴδιος διορισμὸς τῆς Συνόδου. Ἀνίστως δὲ ἐπιστρέψῃ ὁ στρατιώτης ἀπὸ τὸν πόλεμον μετὰ χρόνου, τοῦ ὁποῦ ἡ γυνὴ ἐδευτεροῦπανδρεύθη διὰ τὴν πολυχρόνιον ξενίτειαν ἐκείνου, οὗτος λέγω, ἐὰν θέλῃ, λαμβάνει πάλιν τὴν γυναῖκά του, συγχωρῶντας τὸσον εἰς αὐτήν, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἀνδρὰ τὸν δεῦτερον ἐποῦ τὴν ἐπήρε, διατὶ μὴ ἤξεύροντες ὅτι αὐτὸς ζῆ, ὑπανδρεύθησαν (4).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Δαβὶδ ἐπήρε πάλιν ὀπίσω τὴν γυναῖκά του Μελχὼλ, δευτεροῦπανδρευθεῖσαν μὲ τὸν Φαλιθλ, συγχωρήσας αὐτοῖς, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, μὲ βίαν αὐτοῦς ὁ Σαουλ ὑπανδρεύσει, καὶ στατικῶς ἡ Μελχὼλ ἐπήρε τὸν δεῦτερον ἀνδρὰ αὐτὸν (β'. Βασιλ. γ'. 14) καὶ τοῦτο δὲ σημειώσαι, ὅτι ἐὰν ἡ γυνὴ τοῦ ἐλθόντος στρατιώτου δὲν θέλῃ αὐτὸν, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συγχωρεῖται νὰ ἔχῃ τὸν δεῦτερον ἀνδρὰ, διατὶ καὶ αὐτῇ καὶ ἐκείνος εἶναι καὶ λέγονται μοιχοί.

(2) Διὸ καὶ ὁ Νικήτας Ἡρακλείας λέγει· «Ὅτι ἐὰν ἀναχωρήσῃ τινὸς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἐκεῖ ἀποκτήσῃ παλλακὴν, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ τὸν καρτερήσῃ τρεῖς χρόνους, καὶ δὲν ἔλθῃ, ὁ μὲν ἀνδρὸς τῆς αὐτοῦ, ἀπὸ μὲν τὴν παλλακὴν θέλει χωρισθῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ δὲν ἔχει νὰ λάβῃ ἄλλον ἀνδρὰ, ἀλλὰ νὰ μένη ἔτσι· ἐλευθέρως γὰρ εἶναι μόνον· νὰ δευτεροῦπανδρευεῖται, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἀνδρὸς τῆς, κατὰ τὸν Ἀπόστολ. (σελ. 310 τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.), καὶ ὅχι ὅταν ζῆ. Ἡ δὲ Νεαρά Λέοντος διορίζει, ὅτι, ἐὰν τὸ ἐν μέρος τοῦ ἀνδρογύνου σκλαβωθῇ, τὸ μέρος ὅπου μένει· ἐλευθέρως δὲν δύναται νὰ ὑπανδρευθῇ. Εἰ δὲ καὶ ὑπανδρευθῇ, ἔχει ἄδειαν νὰ τὸ παρῆν πάλιν τὸ μέρος ὅπου ἐσκλαβώθη, ὅταν ἐλευθερωθῇ, καὶ νὰ διαλύῃ τὸν γάμον.»

(3) «Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζεται καὶ ἡ ριζ'.

Ἰουστινιάνειος Νεαρά, κειμένη ἐν τῷ ζ'. τίτλ. τοῦ κη. βιβλίου τῶν Βασιλικ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιγ'. κεφ. γ'.) λέγουσα· Ἐὰν στρατιώτης, ἢ σχολάριος, ἢ φοιδαρῆς, ἢ ἄλλος τις ἀρματομένος εὐρίσκειται εἰς ἐστρατείαν καὶ πόλεμον ἴσους ὀλίγοις χρόνοις, πρέπει νὰ τὸν προσμένη ἡ γυνὴ τοῦ, καὶ ἐὰν γράμματα δὲν ἔλαβεν ἀπὸ αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἀκούσῃ ὅτι ἀπέθανεν, νὰ μὴ ὑπανδρευθῆται. Ἐὰν δὲν ἐρωτήσῃ ἡ αὐτῇ ἢ ἰδίᾳ, ἢ οἱ γονεῖς τῆς, τοὺς Πρίβρας καὶ Χαρτουλαρίους καὶ τὸν Ἰριβουῖνον τοῦ τάγματος ἐκείνου, εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκειται ὁ ἀνδρὸς αὐτῆς, οἵτινες ἐμπροσθεν τῶν Ἐπαγγελίων θέλουν βεβαιώσουν ἐγγράφως, ὅτι ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησεν, αὐτῇ δὲ καὶ λαμβάνουσα τὴν γράμμα ἀπὸ αὐτοῦ, ἢ μὴ ὑπανδρευεῖται ἕνα χρόνον μετὰ ταῦτα· εἰ δὲ μὲ τοιοῦτον τρόπον δὲν ὑπανδρευθῇ, ὡς μοιχαλὶς νὰ τιμωρῆται καὶ αὐτῇ καὶ ὁ ἀνδρὸς ὅπου ἤθελε τὴν λάβῃ, καὶ δέκα λίτρας χρυσάφι νὰ δίδουσιν εἰς τὸν στρατιώτην τὸν ἀληθινὸν ἀνδρὰ, ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον, ὅστις καὶ ἔχει τὴν ἄδειαν, ἐὰν θέλῃ, νὰ παρῆν πάλιν τὴν ἰδίαν γυναῖκά του.»

(4) Λέγει δὲ ὁ Βλάσταρις, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι, ὄρισαν νὰ ἔχουν συγχώρησιν διὰ δευτερογαμίαν, αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου εἶναι ἔτοιμα νὰ παραιτήσων τὸν δεῦτερον ἀνδρὰ, καὶ δὲν ἐπιμένουν εἰς τὸ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸ ἀμάρτημα τοῦ δευτέρου γάμου. Ὅχι ὅμως νὰ συγχωροῦνται καὶ ἐκεῖναις ὅπου ἀντιστέκονται,

ΚΑΝΩΝ 3Δ'.

Τους ὀμνύοντας ὄρκους ἑλληνικούς ὁ Κανὼν ἐπιτιμῖαις καθυποβάλλει καὶ ἡμεῖς τούτοις ἀφορισμὸν ὀρίζομεν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ τῶν ἑλλήνων συνήθειαις πρέπει νὰ μισοῦνται ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς χριστιανούς ὅπου κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων ὀμνύουν, ἢ εἰς τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς ἐκείνων, λέγοντες μὰ τὸν Δία, ἢ εἰς τὰ στοιχεῖα, οἷον μὰ τὸν Ἥλιον, μὰ τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἄλλα παρόμοια, καθὼς ὁ παρὼν τοῦ Βασιλείου Κανὼν, εἰς ἐπιτίμια ὑποβάλλει αὐτούς. Πλὴν ὁ μὲν Βασίλειος ἑνδεκάχρονος κανονίζει ἐκείνους ὅπου χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης βασιάνων ἀρνήθησιν τὴν πίστιν καὶ φέγουν εἰδωλόθυτα, καὶ ὀμῶσιν ὄρκους τῶν ἑλλήνων, καθὼς αὐτοὶ δηλ. τοὺς πιστεύουν. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν τῆς Συνόδου ἀφορίζει, ὡς λέγει ὁ Βαλαμῶν, ὄχι μόνον τούτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ ἀρνηθέντας τὴν πίστιν χριστιανούς, ὀμνύοντας δὲ ὄρκους κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων. Δι' ὃ καὶ ὁ τοιοῦτος ὄρκος, ἀλλὰ δὴ καὶ πᾶς ὁ κατὰ ἀδοξίμου Ὁρησκείας, ὁμοθεῖς οὐ φυλάττεται, κατὰ τὸ 18', κεφ. τοῦ 19'. τίτλ. Φωτίου.

Συμφωνία.

«Οὐ μόνον δὲ οἱ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἑλλήνων γινόμενοι ὄρκοι εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ κάθε ὄρκος ἀπλῶς. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος· νὰ μὴ ὀμνύωμεν παντελῶς, καὶ μὲ τὴν δλοότητα, οὔτε εἰς τὸν οὐρανὸν, οὔτε εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε εἰς τὴν ἰδίαν μας κεφαλὴν· ἀλλ' ἀντὶ διὰ κάθε ὄρκον νὰ λέγωμεν μόνον τὸ, ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ. Ὅτι, δι' ἄλλο εἰποῦμεν πικρῶν ἀπὸ αὐτῶν, εἶναι ἐκ τοῦ Διαβόλου (1).

καὶ δὲν θέλουν νὰ χωρίσουν τοὺς δευτέρους ἀνδρας των (κεφ. ε' στοιχ. γ').

(1) «Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος, ἐναντιούμενος εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσι νὰ γίνωνται ὄρκοι, λέγει (ὁμιλία η' εἰς τοὺς ἀνδριάντας) λοιπὸν (μοῦ λέγεις) τί ἔχει νὰ κάμη τινὰς ὅταν ἦναι ἀνάγκη διὰ νὰ ὀμῶσῃ; καὶ ἀποκρίνεται· ὅπου εἶναι παράβασις νόμου, ἐκεῖ δὲν χωρεῖ καμμία ἀνάγκη. Καὶ εἶναι δυνατὸν (μοῦ λέγεις) τελείως νὰ μὴ ὀμνύῃ τινὰς; Τί λέγεις; ἀποκρίνεται· Ὁ Θεὸς ἐπρόσταξε, καὶ σὺ ἐρωτᾷς, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ φυλάξῃς τὴν προσταγὴν του; περισσότερον εἶναι ἀδύνατον τὸ νὰ μὴ φυλάξῃς τὴν προσταγὴν του, παρὰ τὸ νὰ τὴν φυλάξῃς. Καὶ πάλιν λέγει (Κατηχήσ. α' πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτισθῆναι)· Θέλω νὰ ἐξαλείψω ἕνα κακὸν πεπαλαιωμένον, ὅπου ἐσυνειθίσθη. Θέλω, λέγω, νὰ ἐξαλείψω, ὄχι μόνον τοὺς κακοὺς καὶ ψεύτικους ὄρκους, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀληθεῖς· ἀλλὰ μοῦ λέγεις, ὁ δεῖνα ἄνθρωπος, ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ εὐλαβὴς, ὡμοσε καὶ ἔκαμεν ὄρκον· ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τοῦτο σοῦ ἀποκρίνομαι· Μὴ μοι λέγεις πῶς ὁ ἐνάρετος, ὁ ἱερωμένος, ὁ σώφρων καὶ ὁ εὐλαβὴς ὡμοσεν, ἀλλὰ ἀνίσως θέλῃς, εἰπέ μοι πῶς αὐτὸς ὅπου ὡμοσεν, εἶναι ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ Ἄγγελος ἀπὸ τὸν Οὐρανόν. Διότι, ἂν καὶ αὐτοὶ, καθ' ὑπόθεσιν, ἦναι ὅπου ὡμοσαν, οἱ τόσοι μεγάλοι, ἐγὼ δὲν ὑποστέλλομαι διὰ τὴν μεγαλειότητά τους. Ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος ὅπου ἐμποδίζει ἀπλῶς κάθε ὄρκον, καὶ τὸν ὅποιον σᾶς ἀναγινώσκω ἐγὼ, δὲν εἶναι τοῦ Πέτρου, ἢ τοῦ Παύλου, ἢ τῶν Ἀγγέλων, καὶ ἀπλῶς τῶν σπουδῶν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Βασιλέως τῶν ἀπάντων Θεοῦ. Ὅταν δὲ Βασιλικά γράμματα ἀναγινώσκωνται, πρέπει νὰ σιωποῦν οἱ δοῦλοι, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἀξιωματικοί. Διότι ἂν ἔχῃς νὰ εἰπῆς πῶς ὁ Χριστὸς ἐπρόσταξε νὰ ὀμνύωμεν, ἢ πῶς ὁ Χριστὸς δὲν παιδεύει ἐκείνους ὅπου ὀμνύουσι, δεῖξον ποῦ τοῦτο λέγει, καὶ ἐγὼ πειθομαι. Εἰ δὲ ὁ Χριστὸς μὲ τόσην σπουδὴν ἐμποδίζει τὸ νὰ ὀμνύωμεν, καὶ τόσον προνοεῖται διὰ νὰ μὴ γίνωνται ὄρκοι τελείως, ὥστε ὅπου συναριθμεῖ μὲ τὸν πονηρὸν, (ἦτοι τὸν διάβολον) ἐκείνον ὅπου ὀμνύει· τὸ γὰρ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστὶ φησί. Τί φέρνεις εἰς τὸ μέσον τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεῖνα; διότι δὲν θέλει κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ὀμνύοντα, διὰτὶ ἐκ ρα-

θυμίας ἄλλος προτῆτερα σὺνδουλός του ὡμοσεν, ἀλλὰ θέλει τὸν καταδικάσει, διὰτὶ παρέβη τὴν προσταγὴν τοῦ νόμου του. Ἐπρόσταξε, θέλει τοῦ εἰπῆ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἔπρεπεν ἐσὺ νὰ πεισθῆς εἰς τὴν προσταγὴν μου, καὶ ὄχι νὰ μοῦ προβάλλῃς τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, καὶ τὰς παραβάσεις τῶν ἄλλων νὰ περιεργάζεσαι· καὶ παρακατιῶν λέγει· Κἂν μυριάκις ἦναι θαυμαστὸς καὶ μέγας ὁ παραβαίνων τὸν νόμον τὸν περὶ ὄρκων, ἐξάπαντος θέλει δώσει τὴν ὀφειλομένην εἰς τὴν παράβασιν ταύτην τιμωρίαν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ ἐπιτίμια ὅπου κάμνει, τοὺς μὲν ἀνδρας ἀφορίζει μίαν ἐβδομάδα, ἀνίσως ὀμῶσιν ἄλλον τινὰ ὄρκον πλὴν τοῦ ναί, καὶ τοῦ οὐ. Τὰς δὲ γυναῖκας ὅπου ὀμῶσιν τὸν τυχόντα ὄρκον, δύο ἐβδομάδας ἀφορίζει. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσόστομος (ὁμιλ. ιε' εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ιζ' εἰς τὸν Ματθ.) κανονίζει ἐκείνον ὅπου ὀμῶσει τοὺς ματαίους καὶ συνειθισμένους εἰς τοὺς πολλοὺς ὄρκους, νὰ μὴ δειπνῇ, ἀλλὰ ἀδειπνος νὰ κοιμᾶται, δὲν διορθωθῇ. Εἰ δὲ καὶ δὲν διορθώνεται, νὰ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἁγίαν Κοινωνίαν, καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς οἱ πόρνοι, μοιχοὶ καὶ φονεῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ Χρυσόστομος. (ὁμιλ. ε' καὶ 18' καὶ 19' εἰς τοὺς ἀνδριάντ. καὶ ἐκλογ. λόγῳ κη' περὶ ὄρκου) εἰς τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια καταδικάζει καὶ ἐκείνους ὅπου ἐπιπορκήσουν, καὶ ἐκείνους ὅπου ἀναγκάσουν αὐτοὺς νὰ ἐπιπορκήσουν, ἢ καὶ νὰ κάμουν ὄρκους. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἄς ἐντραποῦν καὶ ἄς ἐπιστομισθοῦν τόσοι ὁ Βαλαμῶν (ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κθ'. Καν. τοῦ Βασιλ.), ὅσον καὶ οἱ ἀκόλουθοι, λέγοντες, ὅτι εἶναι νόμιμον πρᾶγμα τὸ νὰ γίνωνται ὄρκοι καλοὶ καὶ ἀληθεῖς, ἕνα μὲν, διὰτὶ καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι συγχωροῦσι τοὺς ὄρκους, καὶ ἄλλο δὲ, διὰτὶ τὸ νὰ μὴ ὀμῶσῃ τελείως τινὰς, τοῦτο εἶναι τῶν τελείων. Τὸ δὲ νὰ ὀμνύῃ, τῶν ἀτελῶν, καὶ ἀκολούθως ἀδύνατον εἶναι νὰ φυλαχθοῦν ἀπὸ βλοῦς αἱ ἐντολαί. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον ἀποκρινόμεθα ἐκεῖνα ὅπου εἰς διάφορα μέρη πρᾶξομεν. Ὅτι δηλ. οἱ Βασιλεῖς δὲν ἐκθέτουσι πολλάκις πρὸς τὸ συμφέρον τοὺς νόμους, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ ὅτι, κατ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Βασιλεῖς, πρέπει νὰ ἀκυρώνωνται ὅλοι ἐκεῖνοι αἱ νόμοι, ὅπου ἐναντιώνονται εἰς τοὺς θεῖους Κανόνας, καὶ μάλιστα εἰς τὰς θείας Γραφὰς καὶ τὰ Ἐθαγγέλια. Πρὸς δὲ τὸ β'. ἀποκρινόμεθα,

[Ματθ. ε. 34]. Αυτό τουτο προσβεβαιοί και ὁ Ἀδελφόςθεος Ἰακώβος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Πικλιῆς Προφήτης Ὡσηε ἐμποδίζει τοὺς ὄρκους λέγων, «Μὴ ὀμνύετε ζῶντα Κύριον». [Ὡσηε δ'. 16. Ἰακώβ. ε. 12]. Δι' ὃ καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς Κανόνι κθ'. λέγει, ὅτι ὁ ὄρκος εἶναι καθάπαξ ἐμποδισμένος, καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνος ὁποῦ γένη διὰ τὸ κακοποιήσῃ τινὰ ἄλλον. Ὅθεν οἱ ἄρχοντες ἐκεῖνοι, ὁποῦ ὀμνύουν διὰ τὸ κακοποιήσῃ τοὺς ἀρχομένους καὶ ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς προστάζει καὶ νὰ μετανοοῦν, διατὶ προπετῶς ὤμοσαν, καὶ νὰ μὴ μένουν εἰς τοὺς ἐπὶ κακῶ ὄρκους αὐτοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ι. Καν. κατηγορεῖ τὸν Σεβήρον, διατὶ ἔκαμε πρὸς Κανόνας, καὶ ἔδесе μὲ ὄρκον τὸν πρεσβύτερον Κυριακὸν, ἔξω ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν τῶν Εὐαγγελίων. Καὶ ὅτι μὲν δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ὄρκον τινὰς, ταῦτα. Εἰ δὲ καὶ φθάσει νὰ κάμῃ, καὶ ἔπειτα τὸν παραβῇ, κανονίζεται ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως ἐν τῷ ξδ'. κανόνι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου δέκα χρόνους νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας. Ἐν δὲ τῷ πβ'. αὐτοῦ μετὰ προσδιορισμοῦ κανονίζεται· εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην παρέβῃ τὸν ὄρκον, ἔξ χρόνους ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ χωρὶς ἀνάγκην, ἑπτὰ χρόνους. Ὁ αὐτὸς Βασίλ. ἐν τῷ κη'. αὐτοῦ κανόνι, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομὴν ὄρ. ρλ'. καταγέλαστα, λέγει, τὸ νὰ ὑποσχεθῇ τινὰς εἰς τὸν Θεὸν νὰ μὴ φάγῃ χόριον κρέας, ἢ τὸ νὰ κρίνῃ νὰ ἀπέχη εἰς τόσον καιρὸν ἄλλου τινὸς φηγητοῦ, ἢ πιτοῦ, καὶ κί τοιαῦτα μὲν ἀπαίδευτοι ὑποσχέσεις πρέπει νὰ μὴ γίνωνται, ἢ δὲ μεταχειρίσις τῶν βρωμάτων πρέπει νὰ ᾖναι ἀδιάφορος. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸν ιζ'. κανόνα αὐτοῦ ἐσυγχώρησεν ὁ Βασίλειος νὰ λειτουργῇ ὁ Βιάνωρ, ὅστις ὤμοσε νὰ μὴ λειτουργῇ, ἀλλ'

ὅτι ἔλαι αἱ ἐντολαί, καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ τῶν ὄρκων, ἀπὸ ὅλων πρέπει νὰ φυλάττωνται. Διὰ τοῦτο ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος ὁ Κύριος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ νὰ φυλάττουν, ὄχι ἄλλα μὲν ἄλλα δὲ ὄχι· ἀλλὰ ὅλα χωρὶς καμμίαν ἐξαιρέσιν, ὅσα αὐτὸς εἰς αὐτοὺς ἐνετείλατο, καὶ ὅτι ὅποιος λύσῃ μιαν ἀπὸ τὰς μικροτάτας ἐντολάς, θέλει ὀνομασθῆ μικρότατος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλο μέρους ὁ μέγας Βασίλειος (προσβ. τῶν κατὰ πλάτ. ὄρ.) μεγάλη, λέγει, ὑπερηφάνεια εἶναι, τὸ νὰ γινώμεθα ἡμεῖς τοῦ νομοθέτου Θεοῦ κριταί, καὶ ἄλλους μὲν νόμους αὐτοῦ νὰ ἐγκρίνωμεν ὡς καλοὺς, ἄλλους δὲ νὰ καταφρονοῦμεν, εἰς καιρὸν ὁποῦ αὐτὸς μᾶς ἐπρόσταξεν ὅλους ὅλας τὰς ἐντολάς του νὰ φυλάττωμεν. Διότι, ἂν ὅλα δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, δὲν ἤθελε γραφθῶν, οὔτε ἤθελε προσταχθῆ νὰ φυλάττωνται ὅλα. Ἠξυβόρουμεν ὅτι εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ἐσυγχωροῦντο οἱ ἀληθεῖς καὶ νόμιμοι ὄρκοι (Δευτερ. ς'. 13. ψαλμ. ξβ'. 11. Ἱερμ. δ'. 2. καὶ ἄλλαχού) καὶ ἐσυγχωροῦντο, μὰ ὄχι ἐνομοθετοῦντο. Ἄλλο δὲ εἶναι συγχώρησις, καὶ ἄλλο νομοθεσία· ἐσυγχωροῦντο διὰ τὴν ἀτέλειαν καὶ νηπιότητα τῶν Ἰουδαίων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς εἰδωλολατρίας. Τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον μὲ στερεὰν ἀπόφασιν, ὄχι μόνον εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα δὲν συγχωρεῖ νὰ ὀμῶσῃ τινὰς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἰδίαν του κεφαλὴν, προστάζων· ὅτι, ἂν δὲν περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη μας περισσύτερον ἀπὸ τὴν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ ἀπλῶς τὴν τοῦ Νόμου, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Οὐδὲ γὰρ κατὰ τῶν κτισμάτων πρέπει νὰ ὀμνύῃ τινὰς, διατὶ ἔτσι κατὰ τοῦ Κτίστου πάλιν ὁ ὄρκος γίνεται, κατὰ τὸν Χρυσόστομον. Τὸ δὲ νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἢ ὀρκίζω ὑμᾶς τὸν Κύριον, καὶ ὅσα ἄλλα λέγων ὁ Παῦλος συμπαραλαμβάνει πρὸς βεβαίωσιν τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα, ταῦτα, σχήματα μὲν ὄρκου εἰσὶν, οὐχὶ δὲ καὶ ὄρκος, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος (ἴσως δὲ ταῦτα οὕτω λέγει ὁ Παῦλος, πρῶτον μὲν ἐκ πολλῆς ἀνάγκης καὶ βίας, καὶ δεύτερον, ὄχι διὰ κἀνένα πρᾶγμα ἀνθρώπινον, ἢ ὅλων τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ περὶ κινδύνου τῆς πίστεως, καὶ ἀπλῶς περὶ Θεοῦ καὶ θεῶν πραγμάτων, καὶ κατ' οἰκονομίαν, οὐ κατ' ἀκριβείαν καὶ νομοθεσίαν)· ἂν δὲ διὰ ὅλας τὰς μυριάδας τοῦ χρυσοῦ, βετέον, ἤθελεν ὀρκισθῆ τινὰς εἰς τὸν Θεόν, οὗτος ἐναντιόνοται καὶ σφάλλει εἰς τὴν γ'. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου, ἣτις ὀρίζει νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐπιματαίω, ἐπειδὴ ὁ κόσμος ὅλος, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, μάταιά εἰσιν ὡς εὐτελῆ καὶ φθαρτά. Τοῦτο γινώσκοντας ἀπὸ τὸν ἔμφυτον καὶ κοινὸν εἰς ὅλους νόμον τῆς συνειδήσεως, Κλεινίας ἐκεῖνος ὁ

τοῦ Πυθαγόρου μαθητῆς, καὶ ἐθνικὸς ὢν, καὶ δυνάμενος νὰ ἀποφύγῃ τριῶν ταλάντων ζημίαν, ἂν ἤθελε κάμῃ ὄρκον ἀληθῆ, δὲν ὤμοσεν ὁμοίως, ἀλλὰ τὰ ἐπλήρωσε, καθὼς μαρτυρεῖ αὐτὸ τοῦτο ὁ μέγας Βασίλειος. Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ μὲν πολιτικοὶ νόμοι, ἀφ' οὗ ἀναψηλαφηθῆ, ἦτοι ἐξεταχθῆ καὶ φανῆ ψεύτικος ὁ ὄρκος, τότε παιδεύει τοὺς ἐπιόρκους, οἱ δὲ ἱεροὶ Κανόνες, ἐκεῖνους μὲν τοὺς ἐπιόρκους, τῶν ὑποίων ἐψηλαφηθῆ ὁ ὄρκος, εἰς τοὺς τόπους διηρξοῦσι τῶν μετανοούντων, ἐκεῖνους δὲ, τῶν ὑποίων ὁ ὄρκος δὲν ἀναψηλαφηθῆ, μόνως χωρίζουσι τῆς Κοινωνίας, καὶ οὐ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μετὰ τῶν πιστῶν εὐχῆς. Ὅρα τὸ ιη'. Κεφάλ. τοῦ ιγ'. τοῦ νομικοῦ Φωτ. καὶ τὰ εἰς ἐκεῖνο σχῆμα τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν Ἀρμενίσιον βιβλ. α'. τίτλ. ζ'. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον γινόμενος ὄρκος, εἰς αὐτὸν γίνεται τὸν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου παριστανόμενον καὶ λαλοῦντα Θεόν. Προστίθημι καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν γ'. τοῦ Δεκαλόγου ἐντολὴν· «ἐὰν ὅλιος εἶναι ἀξίος τινὰς νὰ ὀνομάσῃ Θεόν, βέβαια αὐτὸς εἶναι ἀξιοπίστος καὶ χωρὶς ὄρκου νὰ πιστευθῆ. Ὁ γὰρ ἱκανὸς ὢν πρὸς τὸ μεγαλύτερον, πολλῶ μᾶλλον εἶναι ἱκανὸς πρὸς τὸ μικρότερον. Ὅχι καὶ δὲν εἶναι ἀξιοπίστος χωρὶς ὄρκου νὰ πιστευθῆ, ἀρα οὐδὲ ἀξίος εἶναι νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ» καὶ ἴρα πῶς ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ μὲ δύο λόγια ἀπεδεικνύει ὅτι εἶναι περιττὸν τὸ νὰ γίνεται ὅλιος ὄρκος· διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ νόμοι δὲν θέλουσι νὰ ὀμνύουσιν οἱ ἀξιοπίστοι μάρτυρες. Λέγει δὲ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει· ὄρκω μὴ ἐβίσσαμεν τὸ στόμα, ἀλλὰ τῆς Κυριακῆς φωνῆς ἀκούσαμεν λεγούσης· «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμῶσαι ὅλιος» καὶ ἴρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ςε'. Ἀποστολικοῦ. Πρὸς τοῖς εἰρημένοισι δὲ καὶ τοῦτο τὸ σύντομον· καὶ ἀξιόλογον προστίθησιν ὁ Χρυσόστομος· «Ἐἰ μὲν πιστεύεις ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν ὁ ἀνὴρ, μὴ ἐπαγάγῃς τοῦ ὄρκου τὴν ἀνάγκην· εἰ δὲ οἶδας ὅτι ψεύδεται, μὴ ἀναγκάσῃς ἐπιορκεῖν» (λόγῳ ιε'. εἰς τοὺς ἀνδριάντας, σελ. 556. τοῦ ς'. τόμου, ἴρα καὶ εἰς τὸν ιδ'. λόγ. τῶν ἀνδριάντ. πόσον σφοδρῶς ἐμποδίζει τοὺς ὄρκους). Σὺ δὲ μοι ἴρα καὶ τὴν Νεαρὰν Βασιλείου Μακεδόνος, Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, (σελ. 131. τοῦ β'. βιβλ.) τῆς Γιοῦρ Γραικορῳμ. ὁποῦ ἐμποδίζουσι νὰ μὴ ὀμνύῃ τινὰς προδήλιως, καὶ ὅτι ὁ ὄρκος εἶναι ἐμποδισμένος ἀπὸ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Γραφάς, καὶ ὅτι αἱ τοῦ κόσμου τούτου στροφαι καὶ ὑποθέσεις μὲ τὸ νὰ ᾖναι ματαιότης, κατὰ τὸν Σολομῶντα, ὅταν ὀμῶσῃ τινὰς εἰς αὐτὰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ματαίω τοῦτον ὀμνύει, ὡς καὶ ἡμεῖς εἴπομεν.

οὐχ' ἀπλῶς τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ Α'. διατί ἀπὸ βίαν καὶ ἀνάγκην κινδύνου ἐλείνος ὤμοσε, Β'. ἐσυγχώρησεν αὐτῶν νὰ λειτουργῇ κρυφὰ καὶ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ὅχι ἐκεῖ ὅπου ὤμοσε, καὶ Γ'. προσθέτει ὅτι πρέπει νὰ μετανοῇ διατί ἔκαμιν ὄρκον. Πάντες δὲ οἱ ἐπιποροῦντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ κηρυσσονται κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολ. οὗ τὴν ἐρμηνείαν ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ 7Ε'.

Τοὺς προσημεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ, καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, ἀπὸ αἰρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποταγεμένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν, Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς, καὶ Ναυτιανούς, τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαρούς (1) καὶ Ἀριστεροὺς (2), καὶ τοὺς Τεσσαρασκαϊδεκατίτας, ἤγουν Τετραδίτας καὶ Ἀπολιναριστὰς δεχόμεθα, διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν μὴ φρονούσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, σφραγιζομένους, ἦτοι χριστομένους πρῶτον τῷ ἀγίῳ Μύρῳ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὰς ρίνας καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὦτα καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς λέγομεν· Σφραγὶς διωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτίθεται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. Εὐνομιανούς μὲντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτίζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανούς τοὺς υἱοπατορίαν δοξάζοντας, καὶ ἕτερα τινὰ χαλεπὰ ποιοῦντας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἵρέσεις, ἐπειδὴ πολλαὶ εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι (3), πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα. Καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν, ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχομένους· εἴτα τὴν τρίτην ἐξορκίζομεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα, καὶ οὕτω κατηχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς, καὶ Μαρκιονιστὰς καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων, χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν τοὺς Νεστοριανούς, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβήηρον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονούντας τὰ αὐτῶν καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἵρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἀγίας Κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν, ἀπὸ μὲν τὴν ἀρχὴν ἕως τοῦ, «καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν,» εἶναι αὐτολεξεὶ Κανῶν ζ'. τῆς β', τὸ δὲ ἀναμεταξὺ, τὸ λέγον «περὶ δὲ τῶν Παυλιανιστῶν, ἕως τοῦ, ἐξάπαντος,» αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ ιθ'. Κανόνος τῆς α'. ἐστὶ, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐρμηνεύομεν αὐτοὺς πάλιν ἐδῶ, ἀλλ' ὅρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ Κανόνος διορισμὸς ἴδιος τῆς παρούσης Συνόδου ἐστὶ, λέγων, ὅτι καὶ οἱ Μανιχαῖοι (4) καὶ Οὐαλεντινιανοὶ (5) καὶ Μαρκιονιστὰι (6), προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρέπει νὰ βαπτίζονται, ὡς καὶ οἱ Εὐνομιανοὶ καὶ Μοντανιστὰι, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος. Οἱ δὲ Νεστοριανοὶ (7) καὶ Εὐτυχίνοι, Διόσκορῖται, καὶ Σεβηριανοὶ (8) πρέπει νὰ ἀναθεματίζωσιν ἐγγράφως τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ τοὺς αἰρесиάρχας τῶν, καὶ ὅλους ἐκείνους ὅπου φρονούσι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, μετὰ τοὺς ὁποίους ἀριθμοῦνται καὶ οἱ Μονοθελητὰι, ὡς καὶ οἱ Ναυατιανοὶ δηλαδὴ, καὶ Μακεδονικοὶ, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουσι τὰ θεῖα Μυστήρια.

(1) Ἐν ἄλλοις: τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς Καθαροὺς καὶ Καθαρωτέρους.

(2) Ἐν ἄλλοις: ἀρίστους.

(3) Ἐν ἄλλοις: καὶ ἐρχόμεναι.

(4) Μάνης ὁ Πέρσης, δούλος γενόμενος εἰς πολὺν καιρὸν, Σκυθικὸς προσηγορεύθη κατὰ τὸν Θεόδωρον, αἰρετικ. κακομυθ. βιβλ. α'. κεφ. κς'. ὠνομάζετο δὲ καὶ Κουβρίκιος κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον αἰρέσ. ξς'. Μανιχαῖος δὲ ὅπου τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ μετωνομάσθη ὑστερον, καὶ τὴν κακοδοξίαν τοῦ Βασιλείδου καὶ Μαρκίωνος κατὰ τὸν γ'. αἰῶνα διέσπειρε, κατὰ τὸν Δύγουστινον, περὶ αἵρέσ. κεφ. μς'. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι αἱ ψυχαὶ εἰς πούλια καὶ κτήνη καὶ ἐρπετὰ ἐμβαίνουσι μετὰ θάνατον κατὰ Θεόδωρον. (αὐτόθι).

(5) Ὁ Οὐαλεντίνος κατὰ τὸν β'. αἰῶνα ἔλεγε, ὅτι ὁ Χριστὸς σῶμα αἰθέριον προσλαβὼν, ὡς διὰ σωλήνος διὰ τῆς Παρθένου διήλθε, μηδὲν προσειληφώς ἐξ αὐτῆς. Τερτυλλιαν. βιβλ. κατὰ Οὐαλεντινίαν. κεφ. ιε'. οἱ Οὐαλεντινιανοὶ ἤρουντο τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, τὴν Παλαιὰν ἀθετοῦντες Διαθήκην, τοὺς

Προφῆτας ἀναγινώσκοντες, μύθους τινὰς εἰς τὰς ἐρμηνείας αὐτῶν ἀναπλάττουσι, καὶ ἄλλα ἀσεβῆ ληροῦσι, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἐρμηνευτὴν τῶν Κανόνων.

(6) Μαρκίῶν μαθητὴς ἦν Κέρδωνός τις, μαθητοῦ χρηματίσαντος Βασιλείδου καὶ Σατορνίνου τῶν τοῦ Σίμωνος μάγου ὁπαδῶν, κατὰ τὸν Τερτυλλιαν. βιβλ. περὶ σαρκὸς Χριστοῦ. Τούτου τοῦ Μαρκίωνος ἐρωτήσαντός ποτε τὸν ἅγιον Πολύκαρπον, ἂν γνωρίζει αὐτὸν ποῖος εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος, ὅτι πολλὰ καλῶς γνωρίζει αὐτὸν, πῶς εἶναι πρωτότοκος τοῦ διαβόλου υἱὸς (Εἰρην. βιβλ. γ'. κεφ. γ'). Ἔλεγε δὲ οὗτος, πῶς εἶναι τρεῖς ἀρχαί. Πρώτη ὁ ἀόρατος Θεὸς, δευτέρα ὁ ὁρατὸς καὶ κτίστης τοῦ κόσμου, καὶ τρίτη ὁ διάβολος. Ἐβάπτειεν ὅχι μόνον μίαν φοράν, ἀλλὰ τρεῖς φοράς, συγχωρῶν καὶ τὰς γυναῖκας νὰ βαπτίζουσι. Οὗτος κατὰ τὸν μς'. Βασιλ. ἐβδελύσσετο τὸν γάμον καὶ τὸν ὄνον, ἔλεγε πῶς ἡ κτίσις εἶναι μιὰ, καὶ τὸν Θεὸν ἔλεγε ποιητὴν τῶν κακῶν, ἐφάνη δὲ κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα.

(7) Περὶ τούτων εἶπομεν ἐν τῷ προλόγῳ τῆς γ'. Συνόδου.

(8) Περὶ τούτων ὅρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς δ'. Συνόδου.

Συμφωνία.

α' Ο δὲ Μέγας Βασίλ. Καν. μ'. λέγει νὰ βαπτίζωνται καὶ οἱ Ἐγκρατῖται (1), καὶ Σακκοφόροι (2), καὶ Ἀποτακτῖται (3), διὰ τὴν καὶ ἡ τούτων αἵρεσις εἶναι βλάστημα τῶν Μαρριωνιστῶν, καὶ τὰ πονηρὰ ἐκείνων φρονεῖ δόγματα. (4)»

ΚΑΝΩΝ 37.

Οἱ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνδυσάμενοι, τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πολιτείαν μιμεῖσθαι καθωμολόγησαν. Τοὺς οὖν ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας πρὸς λύμην τῶν ὁρώντων ἐν ἐπινοίαις ἐμπλοκῆς εὐθετίζοντας καὶ διασκευάζοντας καὶ δέλεαρ προτιθέντας ἐντεῦθεν, ταῖς ἀστηρίκτοις ψυχαῖς, ἐπιτιμίῳ προσφόρῳ πατρικῶς θεραπεύομεν, παιδαγωγοῦντες αὐτοὺς καὶ σωφρόνως βιοῦν ἐκιδιδάσκοντες, πρὸς τὸ, ἀφέντας τὴν ἐκ τῆς ὕλης ἀπάτην καὶ ματαιότητα, πρὸς τὴν ἀνώλεθρον καὶ μακαρίαν ζωὴν τὸν νοῦν μετὰγειν διηνεκῶς, καὶ ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἔχειν ἀναστροφήν, καὶ Θεῷ πλησιάζειν κατὰ τὸ ἐφικτὸν διὰ τῆς ἐν βίῳ καθάρσεως, καὶ τὸν ἔνδον, ἢ τὸν ἕξω ἄνθρωπον μᾶλλον κοσμεῖν ἀρεταῖς καὶ χρηστοῖς καὶ ἀμώμοις τοῖς ἡθεσιν, ὥστε μηδὲν λείψανον φέρειν ἐν ἑαυτοῖς τῆς τοῦ ἐναντίου σκαιότητος. Εἰ δέ τις παρὰ τὸν παρόντα κανόνα διαγινοίτο, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε,» [Γαλατ. γ'. 27] λέγει ὁ μέγας Παῦλος. Ὅθεν ὁ παρῶν Κανὼν προσθέτει, ὅτι οἱ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι, πρέπει καὶ κατ' ἐλεῖνον νὰ πολιτεύωνται, καὶ νὰ μεταχειρίζονται πᾶσαν ἀγνείαν καὶ καθαρότητα, καὶ ὄχι νὰ κοσμοῦσι τὸ σῶμα περιττῶς τε καὶ περιέργως. Διὰ τοῦτο ἀφορίζει ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὅπου πλέκουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, κτενίζοντες αὐτάς καὶ ἰσιάζοντες καὶ προβάλλοντες αὐτάς ὡς ἓνα δόλωμα εἰς τὰς ἀστηρίκτους καὶ εὐκολορημνίστους εἰς τὴν ἀμαρτίαν ψυχὰς, τὸσον τῶν ἀνδρῶν, ὄσων καὶ τῶν γυναικῶν (5), καὶ μὲ τὸ ἐπιτίμιον αὐτὸ τοῦ ἀφορισμοῦ παιδαγωγῶν τοὺς τοιούτους, διδάσκει αὐτοὺς νὰ ἀφήσουν μὲν κάθε ἀπάτην καὶ ματαιότητα, καὶ καλλωπισμὸν τῆς ὕλης καὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου σώματος, νὰ ἀναβιβάσθωσι δὲ τὸν νοῦν των πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ ἀφθαρτον, πλησιάζοντες εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ δυνατόν μὲν τὴν τῆς ζωῆς καθαρότητα, καὶ στολίζοντες προτιμότερον μὲ ἀρετάς καὶ ἡθῆ χρηστά τὸν ἕσω ἄνθρωπον, ἢ τοὶ τὴν ψυχὴν, πάρεξ τὸν ἕξω ἄνθρωπον, ἢ τοὶ τὸ σῶμα, μὲ τοιαῦτα ἀπατηλὰ καὶ μάταια καλλωπίσματα εἰς τρόπον, ὅτι νὰ μὴ φέρουσι πλέον εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς κἀνενα σημάδι τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, ὃν ἀπετάξαντο διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος.

(1) Οἱ Ἐγκρατῖται, οὕτως ὀνομάζοντο, διὰ τὴν ἐγκρατεῖάν τε καὶ τὴν ἐρωγὰν ἀπὸ κἀνενα ἔμφυχον πρᾶγμα τὸν γάμον ἀπέβαλον ὡς ὁ Μαρκίων. καὶ οἶνον οὐκ ἔπινον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Οὗτοι δὲ εἶχον ἀρχηγὸν τῆς αἵρεσεως αὐτῶν Τατιανὸν τὸν τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου μαθητὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον. Οὗτοι μὲ ὕδωρ μόνον ἐμεταχειρίζοντο τὰ μυστήρια, ὡς οἱ Ὑδροπαραστάται, κατὰ τὸν Ἐπιφάν. αἰρέσ. μζ'. ὅρα καὶ τὸν πς'. Βασιλείου.

(2) Σακκοφόροι ὀνομάζοντο, διὰ τὴν ἐφόρον σάκκου, ἅρταν ἐγκράτειαν καὶ σκληραγωγίαν δι' αὐτῶν τάχα ὑποκρινόμενοι.

(3) Ἀποτακτῖται ὀνομάζοντο, διὰ τὴν ἀπετάσσοντο καὶ δὲν ἔρωγαν ὅσα φαγητὰ δὲν ἔρωγαν καὶ οἱ Ἐγκρατῖται.

(4) Σημειῶσαι ὅτι τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα ἀναφέρει ὁ Βαλσαμῶν καὶ ἐν τῇ κθ'. ἀποκρίσει αὐτοῦ οὕτως ἔχοντα· Καὶ τοὺς Μανιχαίους δὲ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς, καὶ τοὺς Μαρριωνιστάς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἵρεσεων (ὡς Ἑλληνας δεχόμεθα, ὡς ἀσεβεῖς, δηλ.), τοὺς δὲ Νεστοριανούς χρῆ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ λοιπά. Ἀνίσως δὲ ἀπορῆ τις διὰ τὴν ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνίφερον ἐδῶ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς β'. οἰκουμενικῆς, ὅστις ἐξεδόθη κατὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ Μακεδονιανῶν τῶν τότε εὑρισκομένων, οἵτινες ἐν τῷ καιρῷ τῆς ς'. ταύτης σχεδὸν ἐξέλιπον, ἀποκρινόμεθα ὅτι ἀνάγκη ἔλαβεν αὕτη νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν Κανόνα τῆς β'. τυχὸν καὶ διὰ τὰ λείψανα τῶν ἀνωτέρω αἵρετικῶν ὅπου ἔμειναν ἔτι, κυρίως δὲ διὰ τοὺς Μονοθελητάς, οἵτινες εὑρίσκοντο πεπληθυσμένοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς. Δηλοῦνται δὲ οὗτοι κατὰ τὸ σιωπώμενον διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου, ὅπου ἀναφέρει· «Καὶ τοὺς

φρονούντας τὰ αὐτῶν.» Ἡ γὰρ τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσις παραφύας ἦτο καὶ βλάστημα τῆς τῶν Μονοφυσιτῶν. Πρόδηλον γὰρ ὅτι οἱ μίαν θέλησιν φρονούντες ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, οὗτοι ἐπομένως καὶ μίαν φύσιν ἐφρόνουσαν ἐπ' αὐτοῦ· εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους μίαν φύσιν εἶχεν, ἀναγκαίως εἶχε κατὰ τοὺς καὶ μίαν θέλησιν· ἵνα οὖν ὀρίσῃ ἡ Σύνοδος αὕτη πῶς πρέπει οἱ ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐτῆς αἵρετικοὶ οὗτοι νὰ βαπτίζωνται ἀνάγκη ἔλαβε νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν τῆς β'. Κανόνα, καὶ ἔχει ἄλλον ἴδιον νὰ ἐκθέσῃ, διὰ τὸ τῆς β'. οἰκουμενικῆς αἰδέσιμον. Σὺ δὲ μοι, ἀγαπητὲ ἐάν θέλῃς νὰ μάθῃς, ὅτι ἀπλῶς ὄλων τῶν αἵρετικῶν τὸ βάπτισμα εἶναι ἀσεβὲς καὶ βλάσφημον, καὶ οὐδεμίαν κοινωνίαν ἔχει πρὸς τὸ τῶν ὀρθόδοξων, ἀνάγνωθι τὸ θ'. κεφ. τοῦ ζ'. βιβλ. τοῦ Ἰουσεβίου, καὶ ἐκεῖ θέλεις μάθει, ὅτι ἕνας βαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν αἵρετικῶν, ὕστερον δὲ ἰδὼν πῶς βαπτίζονται οἱ ὀρθόδοξοι, ἔκλαιε καὶ παρηγορίαν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ἐπιπτε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν βαπτίσῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον βάπτισμα, λέγων ὅτι τὸ βάπτισμα ὅπου ἔλαβεν, ἦτο γεμάτον ἀπὸ βλασφημίας, καὶ οὐδὲως κοινωνίαν ἔχει μὲ τὸ ὀρθόδοξον. Καὶ κατάλαβε ἐκ τούτου, ὅτι καὶ οἱ αἵρετικοὶ, καὶ οἱ Λατῖνοι, προσερχόμενοι τῇ ὀρθοδόξῃ ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των πρέπει νὰ ζητοῦν τὸ νὰ βαπτισθῶν, καὶ ὄχι νὰ παρακινουῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους.

(5) Ὑποκάτω εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Κανόνος τούτου πίπτουσι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου δὲν θάνουσιν τελείως ξουράφι εἰς τὴν κεφαλὴν των, οὐδὲ κόπτουσι τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τὰ ἀφίνουσι ἐπίτηδες διὰ νὰ γίνωνται μέγαρα ἕως

Συμφωνία.

« Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευϊτικὸν (κεφ. ιθ'. 27) νὰ μὴ κάμνη τινὰς σισόην ἀπὸ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του, ἤτοι πλεξοῦσαν, κατὰ τὸν ἀδήλον ἐρμηνευτήν. Ὅθεν τόσον ὀλίγη κοινῶς οἱ ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγ. βιβλ. α'. κεφ. γ'. προστάζουσι τοὺς ἀνδρας νὰ μὴ πλυκτενίζωνται ἢ μύρον νὰ βάλουν εἰς τὰ μαλλία, ἢ εἰς πλεξοῦσαν μίαν ἢ πολλὰς νὰ τὰ μοιράζουσι, διὰ νὰ μὴ τραβίζουν μετὰ αὐτὰ εἰς ἔξωτα τὰς γυναικας, ἀλλὰ νὰ κόπτουσι τὰ μαλλία των. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἰδίᾳ πρὸς τοῦτον τὸν περίεργον καλλωπισμὸν τῶν μαλλίων ἀποβλέποντας, καὶ θέλοντας τοῦτον νὰ ἐμποδίσῃ, εἶπεν, ὅτι ὁ ἀνδρας, εἰς ἔχη μαλλία, ἀτιμία εἶναι εἰς αὐτόν, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν εἶπε καὶ ὁ Θεὸς Ἐπιφάνιος, ὅτι τὰ μακρὰ μαλλία

εἰς τὸ ζωνάρι ὡσάν τῶν γυναικῶν, καὶ ἐκεῖνοι ὅπου βάπτουσι τὰ μαλλία των διὰ νὰ γίνωνται ξανθὰ, ἢ χρυσᾶ, ἢ μετὰ καλάμια τὰ δένουσι διὰ γένουαν σγουρὰ ἢ βάνουσι μπερούκας, καὶ ξένα μαλλία εἰς τὴν κεφαλὴν των. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον εἶναι ὑποκειμένα καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ξουραφίζουσι τὰ γένεια, διὰ νὰ γένουν ἴσα καὶ εὐμορφα μετὰ ταῦτα, καὶ ὄχι σγουρὰ, ἢ διὰ νὰ φαίνωνται πάντοτε ὡσάν νέοι ἀγένειοι· καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου μετὰ πυρωμένον κεραμίδι καίουσι τὰς τρίχας τοῦ γενείου, ὅσαις εἶναι μεγαλύτεραις ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἢ στραβώτεραις, ἢ μετὰ τιμητῆρια μικρὰ εὐγάνουν τὰς τρίχας τοῦ προσώπου των, διὰ νὰ γίνωνται τρυφεροί, καὶ νὰ φαίνωνται εὐμορφοί, ἢ βάπτουσι τὰ γένειά των, διὰ νὰ μὴ φαίνωνται πῶς εἶναι γέροντες. Εἰς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὑποπίπτουσι καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου βάνουσι σουλουμάδες, καὶ φτιασίδια εἰς τὸ πρόσωπόν των, διὰ νὰ φαίνωνται εὐμορφαίς, καὶ οὕτω νὰ τραβίζουν τοὺς ὁρῶντας ἀνδρας εἰς τὸν σατανικὸν αὐτῶν ἔρωτα· ὡ καὶ πῶς ἡ δυστυχισμένης ἀποτολμοῦσι ν' ἀτιμάζουσι τὴν εἰκόνα ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὰς μετὰ τὰ μιὰ καλλωπίσματα; ἄχ! καὶ πῶς ἔχει ὁ Θεὸς νὰ τὰς γνωρίσῃ, ἂν ᾖναι πλάσματα καὶ εἰκόνας ἐδικαί του, εἰς καιρὸν ὅπου αὐταῖς φοροῦσιν ἄλλο πρόσωπον διαβολικὸν καὶ ἄλλην εἰκόνα τοῦ σατανᾶ; Ὅθεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὰ ἔπη του λέγει ταῦτα.

« Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθρις πλοκάμοισι γυναῖκες,
 Θρύπτουσαι μαλακοὺς ἀυχένας ἐκ σκοπέλων.
 Μηδὲ Θεοῦ μορφὰς ἐπαλείφετε χρώμασιν αἰσχροῖς,
 Ὡς τε προσωπεῖα, κοῦχι πρόσωπα φέρειν.
 Μὴ σε Θεὸς τοιοῖσιν ἀμείψηται χαλεπήνας.
 Τίς; πόθεν ὁ Πλάστης; ἔρρε μοι ἀλλοτροίη.
 Οὐ σ' ἔγραψα κύων, ἀλλ' ἔπλασα εἰκὸν' ἑμοῖο,
 Πῶς εἶδωλον ἔχω, εἶθεος ἀντι-φίλου;

Καὶ δὲν ἠξέουρον ἢ ἀθλιαῖς πῶς μετὰ αὐτὸ ὅπου κάμνουσι, παρομοιάζουσι μετὰ τὴν μάγισσαν ἐκείνην καὶ πόρνην Ἰεζάβελ, καὶ γίνονται καὶ αὐταῖς νέαις καὶ δεύτεραις Ἰεζάβελ, διὰ τὴν καὶ ἐκείνην τοιαῦτα φτιασίδια ἐμεταχειρίζετο, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς ἀνδρας, καθὼς εἶναι γεγραμμένον. « Καὶ ἦλθεν Ἰουδ' ἐπὶ Ἰεσράελ, καὶ Ἰεζάβελ ἤκουσε, καὶ ἐστιμμίσατο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἠγάθουε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ διέκυψε διὰ τῆς θυρίδος (δ'. Βασιλ. θ'. 30) ». Ὅσοι λοιπὸν ἀνδρες καὶ ὄναι γυναῖκες κάμνουσι τὰ τοιαῦτα, ὅλοι ἀφορίζονται ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμένην Σύνοδον· καὶ ἂν ταῦτα ᾖναι ἐμποδισμένα νὰ μὴ γίνωνται ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς ἀπλῶς, πόσω μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς καὶ Ἱερωμένους, οἵτινες πρέπει καὶ διὰ λόγου, καὶ διὰ ἔργου, καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς σεμνότητος, καὶ τοῦ ἀκαλλωπιστοῦ τῶν ἱματίων, καὶ τῶν μαλλίων, καὶ τῶν γενείων, νὰ διδάσκουσι τοὺς λαϊκοὺς νὰ μὴ ᾖναι φιλοσώματοι καὶ καλλωπισταί, ἀλλὰ φιλόψυχοι καὶ φιλάρετοι; Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐλέγχονται οἱ τῶν Λατίνων Ἱερεῖς, οἱ τοὺς μύστακας καὶ τὰ γένεια ξυρῶντες, καὶ φαινόμενοι ὡς νεανίσκοι καὶ

νυμφιοὶ ὄραιοι καὶ γυναικοπρόσωποι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐμποδίζει μὲν κοινῶς ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια, λέγων ἐν τῷ Λευϊτικῷ (κεφ. ιθ'. 27.): « Οὐ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πρόγονος ὑμῶν. » Ἐμποδίζει δὲ καὶ ξεχωριστὰ τὸ νὰ ξυρίζωσι τὰ γένεια οἱ Ἱερωμένοι, λέγων πρὸς τὸν Μωϋσῆν νὰ εἰπῇ εἰς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν, ἤτοι εἰς τοὺς Ἱερεῖς, νὰ μὴ ξυρίζουν τὴν ὄψιν τοῦ πρόγονος αὐτῶν (Λευϊτ. κεφ. κα'. 5.). Οὐ μόνον δὲ διὰ λόγου τοῦτο ἐμπόδισεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ γένεια ἐφάνη ὡς παλαιὸς ἡμερῶν εἰς τὸν Δανιὴλ, καὶ ὁ Ἰῶς τοῦ Θεοῦ μετὰ γένεια ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν αὐτοῦ. Καὶ οἱ Προπάτορες, καὶ Πατριάρχαι, καὶ Προφῆται, καὶ Ἀπόστολοι, μετὰ γενείων ἐπολιτεύθησαν, ὡς ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων εἰκόνων τοῦτο δηλοῦται, ἐν αἷς μετὰ γένεια ζωγραφίζονται. Ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἄγιοι, ὡς ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ τῶν Μοναχῶν πατὴρ Βενέδικτος, Γρηγόριος ὁ Διάλογος, καὶ οἱ λοιποὶ, μετὰ γένεια ᾖσαν, ὡς φαίνονται εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ τοῦ ἀγίου Μάρκου ἐκκλησίαν ζωγραφισμένοι· καὶ ἡ κρίσις δὲ τοῦ ὁρθοῦ λόγου ἀτοπον ἀποφασίζει τὴν τῶν γενείων κούραν. Τὰ γένεια γὰρ εἶναι ἡ διαφορὰ, ὅπου κατὰ τὸ φαινόμενον διακρίνουσι τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἀνδρα. Δι' ὅ καὶ ἕνας φιλόσοφος ἐρωτηθεὶς, διὰ τί τρέφει γενειάδα; ἀπεκρίθη, ὅτι ὄναι φοραῖς πᾶνω τὴν γενειάδα μου, αἰσθάνομαι, ὅτι εἶμαι ἀνδρας, καὶ ὄχι γυναῖκα. Οἱ τὰ γένεια ξυρῶντες δὲν εἶναι ἀνδροπρόσωποι, ἀλλὰ γυναικοπρόσωποι. Ὅθεν ὁ μὲν Ἐπιφάνιος κατηγορεῖ τοὺς Μασσαλιανούς, διὰ τὴν κόπτουσι τὰ γένεια, ἧτις εἶναι μορφή τοῦ ἀνδρός. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς Διαταγαῖς βιβλ. α'. κεφ. γ'. προστάζουσι νὰ μὴ διαφθερῇ τινὰς τὰς τρίχας τοῦ γενείου, καὶ τὴν κατὰ φύσιν μορφήν τοῦ ἀνδρός νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Γυναίξί γὰρ τοῦτο, φασίν, εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησε Θεὸς, ἀνδράσι δὲ ἀνάμυστον ἐδικαίωσεν· ἡ καινοτομία δὲ τῆς κούρας τῶν γενείων ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ ἐνάτου Λέοντος. Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ ἑβδόμος, καὶ βίαν ἐπήγαγεν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ Κληρικοὺς νὰ ξυρίζωσι ταῦτα. Ὡ καὶ τί αἰσχροτάτον, καὶ συγχαμειώτατον θέαμα νὰ βλέπῃ τινὰς τὸν Διάδοχον τοῦ Πέτρου ἐν χρῶ κούριαν, ὡς λέγουσιν οἱ Ἕλληνας, ὡσάν ἕνα ἐκαλὸν γαμβρὸν, μετὰ τούτην τὴν διαφορὰν, ὅτι φορεῖ περιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον, καὶ ἐν Συνόδῳ πολλῶν ὁμοίων του προκάθηται, καὶ λέγεται Πάπας. Δὲν ἔλειψαν ὅμως καὶ μετὰ τὸν παράφρονα Γρηγόριον οἱ πωγωνάτοι πάπαι, καὶ μάρτυς ὁ δεῦτερος Γελάσιος, τριῶν γενείων, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ. Ὅρα εἰς τὴν Δωδεκάβιβλον Δοσιθ. σελ. 771. 777. 778. Λέγει δὲ καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητῆς (ὑποθ. ζ'. περὶ ἀζόμ.) ὅτι Πέτρος τις Πάπας, διὰ τὰς αἰσχουρίας του ἐπίσθη ἀπὸ τὸν ρῆγα, καὶ ἐξυρίσθη τὸ ἡμισυ μέρος τῆς γενειάδος του πρὸς ἀτιμίαν. Ἐτέρου καὶ εἰς ἄλλους ναοὺς εὐρίσκοντο ἠγεμόνες, καὶ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, μετὰ γενείων, ὡς ἐν Λειψίᾳ φαίνονται ἐξωγραφημένοι μετὰ τὸν Μαρτίνον Λουθηρον εἰς τὸν ναὸν τὸν λεγόμενον τοῦ Παύλου, καὶ εἰς τὸν λεγόμενον τοῦ Θωμᾶ. Τὰ ἴδια εἶδον καὶ ἐν Βαρτισλαβίᾳ.

εἶναι πρᾶγμα ξένον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας. Σημείωσαι ὁμῶς, ὅτι λαθῶς εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ μὴ κόπτη τινὰς τὰ μαλλία του διὰ καλλωπισμὸν καὶ εὐμορφίαν, καὶ σκοπὸν κακὸν, ἔτσι ἐξ ἐναντίας εἶναι ἐμποδισμένον καὶ τὸ νὰ κόπτη αὐτὰ, καὶ νὰ τὰ ξυρίζῃ με κἄποια στρογγυλεῦματα τριγύρω, καὶ ἀπλῶς εἶπεν διὰ καλλωπισμὸν καὶ ὠραιότητα. Διὰ τοῦτο τὸν σισόην ὁποῦ λέγει τὸ Λευϊτικόν, ὁ μὲν Σύμμαχος εἶπεν, οὐ περιξυρίσετε κύκλῳ τὴν πρόσοψιν ὑμῶν τῆς κεφαλῆς. Ὁ δὲ Ἀκύλας οὐ περικυκλώσῃ τὸ κλίμα τῆς κεφαλῆς σου. Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ πάντων τούτων, ὅτι οἱ λαϊκοὶ πρέπει τὰ κόπτουσι τὰ μαλλία ἀνεπιτηδεύτως, ἀκαλλωπίστως καὶ ἀπεριέργως.»

ΚΑΝΩΝ ΞΖ΄.

Τοὺς ἢ γαμετῆ συνοικοῦντας, ἢ ἄλλως ἀδιακρίτως τοὺς ἱεροὺς τόπους κοινοποιοῦντας, καὶ καταφρονητικῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντας, καὶ οὕτως ἐν αὐτοῖς καταμένοντας, καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς σεβασμίοις οἴκοις κατηγορουμένων ἐξωθεῖσθαι προτάσσομεν. Εἰ δέ τις μὴ τοῦτο παραφυλάξῃ, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ Λαϊκὸς, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἱεροὺς τόπους δὲν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Κανὼν τοὺς θείους Ναοὺς, ἀλλὰ τὰς περὶ τὸν θεῖον Ναὸν κατοικίας, ὅποιά εἰσι τὰ λεγόμενα Κατηγούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα μερικοὶ ἐκατοῖκουν μετὰ τὰς γυναῖκάς των, καὶ ἐμεταχειρίζοντο αὐτὰ, ὡσάν τοὺς κοινούς ἄλλους τόπους, ἀδιακρίτως. ἦτοι χωρὶς νὰ κάμνουσι διαφορὰν ἀνεκμῆστον ἀγίου καὶ βεδῆλου τόπου. Διὰ τοῦτο προτάζει νὰ ἀποδιώκωνται οἱ τοιοῦτοι ἀπὸ αὐτῶν. Ὅποιος δὲ δὲν ἤθελε φυλάξῃ τοῦτο, Κληρικὸς μὲ ὢν, ἄς καθαιρεται, λαϊκὸς δὲ, ἄς ἀφορίζεται (1).

Συμφωνία.

Δι' ὃ καὶ τὸ ἐ. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α'. κεφ. ιβ'. συμφώνως μετὰ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζει, ἕως εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἔχουν τὴν ἀσφάλειαν καὶ σιγουρότητα ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ κἄμμίαν κκκίαν καταφύγουν εἰς αὐτήν, ρίπτοντες τὰ ἄρματα. Νὰ μὴ ἠμποροῦν ὁμῶς νὰ τρώωσιν, ἢ νὰ πίνωσιν, ἢ νὰ κοιμῶνται μέσα εἰς τὸν Ναὸν, ἀλλὰ νὰ μένουσιν εἰς τοὺς κήπους, ἢ εἰς τὰς καμάρας, ἢ εἰς τὰς αὐλὰς, ἢ εἰς τὰς κατοικίας, ὁποῦ εἶναι τριγύρω κολλημέναι εἰς τὸν Ναὸν (πρὸς Φωτ. τίτλ. ε'. κεφ. β'). τοὺς προσφυγόντας δὲ εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἐκκλησίας, κἄνεις δὲν ἐδύνατο νὰ εὐγάλη ἀπὸ ἐκεῖ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. ἔξω μόνον τοὺς φονεῖς καὶ μοιχοὺς, καὶ ἀρπάσαντας παρθένους (κατὰ τὸ κ. κεφ. τοῦ ἐ. βιβλ. τῶν Βασιλικ.).»

ΚΑΝΩΝ ΞΗΕ΄.

Ὁ ἐτέρῳ μνηστευθεῖσαν γυναῖκα, ἔτι τοῦ μνηστευσαμένου ζῶντος, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἀγόμενος, τῷ τῆς μοιχείας ὑποκείσθω ἐγκλήματι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ἀρραβωνιασμὸς, ὁποῦ γένη κατὰ Νόμους, εἰς ἡλικίαν δηλ. νομίμου ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, μετὰ τὴν δόσιν τῶν ἀρραβῶνων, μετὰ τὴν ἱερολογίαν, καὶ μετὰ τὸ σύνθημα τῶν ἀρραβωνιζομένων, ὁ τοιοστος, λέγω, ἀρραβωνιασμὸς ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν μετὰ τὸν τέλειον γάμον (καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος πάρῃ εἰς γυναικᾶ ἐκεῖνην, ὁποῦ εἶναι ἀρραβωνισμένη τοιοῦτοτρόπως μετὰ ἄλλον, ζωντανῶ ὄντος τοῦ ἀρραβωνιστικοῦ αὐτῆς, οὕτως ἄς ἐπιτιμᾶται ὡς μοιχὸς, ὡσπερ δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε πάρῃ εἰς γυναικᾶ τὴν ὑπανδρευμένην μετὰ ἄλλον. Δι' ὃ καὶ ὁμόζυγος ὁ ἀρραβωνιστικὸς ὀνομάζεται τῆς ἰδίας του ἀρραβωνιστῆς, ὡς καὶ ὁ δίκαιος Ἰωσήφ ὁ Μνήτωρ ἀνὴρ ὀνομάζεται παρὰ τοῖς Εὐαγγελίοις τῆς ἀγίας Παρθένου, καὶ ἀμοιβαίως γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ ἢ ἀγία Παρθένος, ἐπειδὴ καὶ παρὰ τῷ παλαιῷ Νόμῳ δύναμιν γάμου ἢ μνηστεία ἐπέτρε (2).

(1) Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος λέγει, ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ Κανόνι, ὅτι ἀνίσως τινὰς μείνη εἰς νάρθηκα Ἐκκλησίας τινὸς ἐξ ἀνάγκης, καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον, ἐν ἡμερονύκτιον θετέον, οὐ κατακρίνεται· ἀνίσως δὲ μείνη εἰς πολὺν χρόνον, αὐτὸς μὲν ἄς ἐκβάλληται ἀπὸ ἐκεῖ μετὰ ἐπιτίμια, ὁ δὲ ναὸς πάλιν ἄς ἀπολαμβάνῃ τὰ ἐδικὰ του προνόμια, τὸ νὰ μὴ γίνεταί θηλαδὴ οἶκος κοινὸς καὶ ἀδιάφορος. Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι προτάζουν ἀκόμη, ὅτι ὁποῖος πάρῃ μετὰ δύνασταν καὶ αὐθεντῆσαν ἐκεῖνον ὁποῦ ἤθελε καταφύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ τύπτεται, νὰ κουρευέται, καὶ ἔπειτα

νὰ ἐφορίζεται. Χρεωστοῦν ὁμῶς οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἐκδικοί τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ γράφουν τὰ ὀνόματα τῶν προσφυγόντων, καὶ τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας προσέφυγον, καὶ νὰ τὰς φανερώουν εἰς τοὺς ἄρχοντας, διὰ νὰ κάμουν ἐκεῖνοι τὴν πρέπουσαν κρίσιν.

(2) Συμφώνως μετὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον διορίζεται καὶ τὸ β'. κεφ. τοῦ νη'. τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ τὸ γ'. θέμα τοῦ ιβ'. κεφ. καὶ τοῦ ιζ'. τίτλ. τοῦ αὐτοῦ ξ'. βιβλ. ὅτι ὡς μοιχὸς κρίνεται ὅστις λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν ἀρραβωνισμένην μετὰ ἄλλον. Ὅρα εἰς τὸ ια'. κεφ. τῆς περὶ συνοικεσιῶν διδασκαλίας.

ΚΑΝΩΝ 30'.

Και τούτο δὲ ἐν τῇ Ἀρμενίων χώρᾳ γίνεσθαι μεμαθήκαμεν, ὡς τινες ἔνδον ἐν τοῖς ἱεροῖς θυσιαστηρίοις μέλη κρεῶν ἔψοντες, προσάγουσιν, ἀφαιρέματα τοῖς ἱερεῦσιν ἰουδαϊκῶς ἀπονέμοντες. Ὅθεν τὸ τῆς Ἐκκλησίας φυλάττοντες ἀκηλίδωτον, ὀρίζομεν, μὴ ἐξεῖναι τινι τῶν ἱερέων ἀφωρισμένα κρεῶν μέλη παρὰ τῶν προσαγόντων λαμβάνειν, ἀλλ' οἷς ἀρεσθῆ ὁ προσάγων, τούτοις ἀρκείσθωσαν, ἔξω τῆς Ἐκκλησίας τῆς τοιαύτης γινομένης προσαγωγῆς. Εἰ δέ τις μὴ τούτο οὕτω ποιῆ, ἀφορίζεσθω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ Ζωναράς, καὶ ὁ Βαλααμῶν, καὶ ὁ Ἀριστηνός, καὶ ὁ Ἀνώνυμος ἑρμηνευτής, ὅλοι κοινῶς ἑρμηνεύουσιν, ὅτι μέσα εἰς τὰ θυσιαστήρια ἔψηνον τὰ κρέατα οἱ Ἀρμένιοι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι οἱ ἑρμηνευταὶ οὗτοι, μὴ ὑποστήξαντες, ἀλλ' ἐνώσαντες τὰ μέλη κρεάτων ἔψοντες, μὲ τὸ, ἔνδον ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, ἐπλανήθησαν. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, οὐ συνάπτεται μὲ τὸ, μέλη κρεῶν ἔψοντες, ἀλλὰ διακρινόμενον μὲ τὴν ὑποστιγμὴν, συνάπτεται μὲ τὸ προσάγουσιν ἀφαιρέματα. Διότι πολλὰ ἀπίθανον εἶναι νὰ πιστευθῆ διὰ τὴν ἀτοπίαν, τὸ νὰ ἐψήνουν κρέατα μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ νὰ κάμνουσιν αὐτὸ μαγειρεῖον. Λέγει λοιπὸν ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ὅπου ἐγένετο εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὸ νὰ ἐψήνουν τινὲς κρέατα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ ἔπειτα νὰ προσφέρουν μέρη ἀπὸ αὐτὰ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, εἰς τοὺς ἱερεῖς (καθὼς καὶ οἱ ἰουδαῖοι ἐπέσπερον τὸ στηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα, καὶ ἄλλα μέρη τῶν θυσιαζομένων ζώων εἰς τοὺς ἱερεῖς,) αὕτη, λέγω, ἡ συνήθεια νὰ μὴ γίνεται εἰς τὸ ἐξῆς, ἀλλ' οὔτε οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνουν ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ ζώου ὅπου θέλουν, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστοῦνται εἰς ἐκεῖνα ὅπου τοὺς δώτη ὁ προσφέρων αὐτὰ χριστιανός, καὶ ἡ προσφορά δὲ τῶν τοιούτων νὰ γίνεται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα (ἐντεῦθεν γίνεται φανερὸν τὸ ἀνωτέρω νόημα τὸ ἐδικόν μας. Εἰ γὰρ ἐψήνοντο τὰ κρέατα ταῦτα εἰς τὸ βῆμα, ἔπρεπεν ἀπαραιτήτως ὁ Κανὼν νὰ ἐμποδίτῃ καὶ τοῦτο, καθὼς ἀτοπώτερον, ὡς ἐμπόδισε καὶ τὴν προσαγωγὴν αὐτῶν ὁποῖος δὲ ἤθελε προεβῆ τοῦτο, νὰ ἀφορίζεται.) ὁ δὲ Βαλααμῶν λέγει (ἑρμην. τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ) ὅτι εἶδεν ἡγούμενον ἱερέα καθαιρεθέντα καὶ διωχθέντα ἀπὸ τὴν ἡγουμένην, διατὶ ἔμβασεν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα κρέατα καὶ τυρούς. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ.

Συμφωνία.

Σημειῶται δὲ κατὰ τὸν Ζωναράν, ὅτι ὁ Κανὼν συνεχώρησε νὰ λαμβάνουν οἱ ἱερεῖς μέρη τῶν κρεάτων, ὅχι κοινῶς καὶ καθολικῶς, εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἀρμενίαν μόνον, καὶ τοῦτο διὰ τὴν τότε ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις συνήθειαν (1).

ΚΑΝΩΝ Ρ'.

«Οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλέπέτωσαν, καὶ πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν,» [Παροιμ., δ'. 23. 25.] ἡ σοφία διακελεύεται. Ῥαδίως γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις εἰσκρίνουσι. Τὰς οὖν τὴν ὄρασιν καταγοητεύουσας γραφάς, εἴτε ἐν πίναξιν, εἴτε ἄλλως πως ἀνατεθειμένας, καὶ τὸν νοῦν

(1) Ὅθεν μὲ σφοδρότατα ἐπιτίμια πρέπει νὰ ἐμποδίσουν οἱ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς τὰ τουρκιστὶ λεγόμενα κουρμπάνια, ὅπου τὴν σήμερον κάμνουσιν, τὰ ὅποια εἶναι μίᾳ ἀνακαίνισις τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων. Διατὶ, καθὼς ἐκεῖνοι ἐπίστευον ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰ αἷματα, καὶ τὰς σφαγὰς τῶν προβάτων, καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἔτσι καὶ αὐτοὶ οἱ πεπλανημένοι καὶ ἄφρονες, νομίζουσιν ὅτι ἐξιλεόνουσι τὸν Θεὸν μὲ τὰς σφαγὰς, καὶ θυσίας τῶν κουρμπανίων τους. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι νὰ ἰδῆ τινὰς, ὅτι οἱ κουρμπανισταὶ αὐτοὶ, δὲν ἀγοράζουν κἀνένα ἀπὸ τὰ ἐσφαγμένα παρ' ἄλλων, καὶ ἔτοιμα πρόβατα, ἀλλὰ θέλουν μόνοι των νὰ τὰ σφάζουν, νὰ ἀνάπτουν εἰς τὰ κέρατά των κηρία, νὰ τὰ θυμῶσι μὲ θυμιάματα, καὶ ὀλόκληρα νὰ τὰ ἐψήνουν, καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων εἰκόνων νεύφητα καὶ τσικνίζοντα ἀκόμη νὰ τὰ προθέτουσι, τὸ δέρμα αὐτῶν νὰ τὸ ἀφιερῶνουν εἰς τὸν ναὸν, ἢ μοναστήριον καὶ εἰς τοὺς συληγεῖς καὶ φίλους, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν πανήγυριν, διὰ νὰ ἀ-

γιασθοῦν ἐξ αὐτοῦ, προσφέρουσι τινὲς μερίδας. Ὁ τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, καὶ Ἰουδαϊκῆς δεισιδαιμονίας! καὶ δὲν ἤξεύρουσιν οἱ πεπλανημένοι, ὅτι ὁ Θεὸς ἔλεον θέλει, καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ὅτι θυσία δεκτὴ καὶ εὐάρεστος εἶναι εἰς αὐτὸν, ὅχι τὰ κρέατα τῶν προβάτων καὶ μοσχάρων, ἀλλὰ τὸ συντετριμμένον φρόνημα, καὶ ἡ τεταπεινωμένη καρδία, καθὼς ψάλλει ὁ θεὸς Δαβίδ. Ἀνάγνωθι περὶ τοῦτου τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Καμπανίας κεφ. νζ'. εἰ δὲ καὶ Νικήτας ὁ χαρτοφύλαξ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης (σελ. 350. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι κατηγορημένον τὸ νὰ προσφέρουν οἱ Χριστιανοὶ στηθύνια, καὶ δέρματα, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἢ περιστερὰς ἐν τοῖς μνημοσύνοις εἰς τοὺς ἱερεῖς· ὁμοίως αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι τοῦτο δὲν κατηγορεῖται, ἂν μόνον προσφέρωνται τὰ τοιαῦτα εἰς ἀποτροφὴν τῶν ἱερέων, καὶ ὅχι εἰς λόγον θυσίας, καὶ τοσούτων, καὶ τηλικούτων δεισιδαιμονιῶν, ὧν εἴπομεν ἀνωτέρω, διὰ τὰς ὁποίας πρέπει ὀλίγιστα νὰ λείψουν αἱ τοιαῦται θυσίαι.

διαφθειρόσας, και κινούσας πρὸς τὰς τῶν αἰσχροῦν ἡδονῶν ὑπεκκαύσεις, οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν σιφδη-
ποτε τρόπον προττάσσομεν ἐγχαράττεσθαι, εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσῃ, ἀφορίζεσθω.

Συμφωνία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐζωγράφουν εἰς τοίχους καὶ σανίδας ζωγραφίας τινὰς ἀσέμνους, οἷον, γυναῖκας γυμνάς, ἢ
λουομένας, ἢ ὑπὸ ἀνδρῶν φιλουμένας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰσχρὰ, τὰ ὅποια ἀπκτώσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρών-
των, καὶ κινῶσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν πρὸς ἐπιθυμίας σαρκικὰς, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρῶν κανὼν, αἰ-
τοιαῦται εἰκόνες μὲ κἀνένα τρόπον νὰ μὴ ζωγραφίζονται, εἰ δέ τις ἤθελε τὰς ζωγραφίαι, νὰ ἀφορίζεται, ἐπει-
δὴ ὅλαι αἱ πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη καὶ βασιλιεωτάτη ὄρασις μὲ εὐλολίαν ἐμβά-
ζει τὰς εἰκόνας ἐκείνων ὅπου βλέπει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν. Δι' ὃ καὶ ὁ Σολομών συμβουλεύει νὰ βλέπουσιν
οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ καθ' ἑνὸς ὀρθὰ καὶ καλὰ πράγματα, καὶ καθ' ἑναὶ νὰ φυλάττη μὲ κάθε φύλαξιν τὸν νοῦν
καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀπὸ τὰ αἰσχρὰ ἀντικείμενα τῶν αἰσθήσεων.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'.

ἀ. Κορινθ. 16'.
27. 6'. Κορινθ.
ς. 16. **Σ**ῶμα Χριστοῦ, καὶ ναὸν, τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεὸς Ἀπόστο-
λος μεγαλορῶνως ἀποκαλεῖ. Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκείμενος ὁ τῆς σωτηρίας πά-
θει τοῦ οὐρανοῦ τυχὼν ἀξιώματος, ἐσθίων καὶ πίνων Χριστὸν πρὸς ζωὴν διὰ παντὸς μεθαρ-
μύζεται τὴν αἰδίον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῆ μετέξει τῆς θείας ἀγιαζόμενος χάριτος. Ὡστε, εἰ τις τοῦ
ἀχράντου σώματος μετασχεῖν ἐν-τῷ τῆς συνάξεως βουληθεῖη καιρῷ, καὶ ἐν πρὸς αὐτὸ τῆ μετουσίᾳ γε-
νέσθαι, τὰς χεῖρας σχηματίζων εἰς τύπον Σταυροῦ, οὕτω προσίτω, καὶ δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χά-
ριτος. Τοὺς γὰρ ἐκ χρυσοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς, τινὰ δοχεῖα κατασκευάζοντας πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ
δώρου ὑποδοχὴν, καὶ δι' αὐτῶν τῆς ἀχράντου Κοινωνίας ἀξιουμένους, οὐδαμῶς προσιέμεθα, ὡς προτιμῶν-
τας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὕλην καὶ ὑποχείριον. Εἰ δέ τις ἄλλῃ τῆς ἀχράντου Κοινωνίας με-
ταξιδούσ τοῖς τοιαῦτα δοχεῖα προτφέρουσιν, ἀφορίζεσθω, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ταῦτα ἐπιφερόμενος.

Ἑρμηνεία.

Τῷ τότε καιρῷ, συνήθεια ἐπεκράτει νὰ κοινωνοῦσι καὶ οἱ λαϊκοὶ, καθὼς καὶ οἱ ἱερεῖς, λαμβάνοντες εἰς χει-
ρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ἐν τρόπον λαμβάνουσι νῦν τὸ ἀντίδωρον. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ δι' εὐλάβειαν τάχα, καὶ τι-
μὴν περισσοτέραν πρὸς τὰ θεῖα δῶρα, κατεσκεύαζαν ἀγγεῖα χρυσαῖα, ἢ ἀπὸ ἄλλην ὕλην πολύτιμον, καὶ μέσα
εἰς ἐκεῖνα δεχόμενοι τὸ ἀχράντον σῶμα τοῦ Κυρίου, οὕτως αὐτὸ μετελάμβανον. Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν
τοῦτο οὐκ ἀποδέχεται, κἀν δι' εὐλάβειαν ἐγένετο· διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ καθ' ὃ κατ' εἰκόνα γεγεννημένος Θεοῦ,
καὶ καθ' ὃ ἐσθίει, καὶ πίνει τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ δι' αὐτῶν ἀγιάζεται, καὶ καθ' ὃ σῶμα, καὶ
ναὸς ὢν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὑπερβαίνει ὅλα τὰ αἰσθητὰ, καὶ ἄψυχα κτίσματα, καὶ ἀκολουθῶς,
αἱ χεῖρες αὐτοῦ εἶναι τιμιώτεραι ἀπὸ κάθε ἀγγεῖον. Ὅθεν ὅποιος ἤθελε νὰ μεταλάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ὡς
σχηματίζῃ εἰς σχῆμα σταυροῦ τὰς δύο τοῦ χεῖρας (1), καὶ ὡς ὑποδέχεται αὐτὸ ἐν αὐτῆς. Ὅποιος δὲ λαϊκός

(1) Τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἐλάμβανον εἰς τὰς χεῖρας τὸν
ἅγιον ἄρτον οἱ τότε λαϊκοὶ, καθαρῶτερα διδάσκει Κύριλλος ὁ
Ἱεροσολύμων, κατηχῆς. μυσταγ. ε. λέγων· Ὅταν πλησιάζῃς εἰς
τὰ μυστήρια, μὴ ἀπλώνῃς τὰς παλάμας τῶν χειρῶν σου, μηδὲ
ἀνοιγῇς τὰ δάκτυλά σου, ἀλλὰ βάλλωντας, τὸ μὲν ἀριστερὸν
χερὶ ὑποκάτω, τὸ δὲ δεξιὸν ἐπάνω, ὡσάν ὅπου αὐτὸ μέλλει νὰ
ὑποδεχθῇ βασιλεία, καὶ βαθυβύσσας τὴν παλάμην αὐτοῦ, ἔτσι
δέχου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐπιλέγων, τὸ, ἀμήν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ
δεχθῆς, ἀγίαζε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου μὲ τὸ ἐγγίξιμον αὐτοῦ μετὰ
ἀσφαλείας, καὶ οὕτω μεταλάμβανε αὐτὸ, προσέχων, νὰ μὴ πα-
ραπέσῃ κἀνένα μαργαρίτης ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Σημειώσαι
δὲ, ὅτι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὼνα ἐλέγχονται ἐκεῖνοι, ὅπου λέ-
γουσιν, ὅτι ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐπενόησε τὴν λαβίδα ἢ συνή-
θεια γὰρ τοῦ νὰ λαμβάνουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον
ἄρτον ἐκράτησεν ὑστερα ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, τὸ ὀλιγώτερον
χρόνους τετρακοσίους, ὡς δῆλον γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν παροῦσαν
Σύνοδον, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, διηγούμενον
ταύτην, περὶ ὀρθοδόξου πίστεως βιβλ. δ'. κεφ. 18'. ἀλλὰ καὶ ἀ-

τὸς ὁ ἴδιος Χρυσόστομος τὴν συνήθειαν ταύτην διηγείται εἰς
πολλοὺς λόγους τοῦ (ἑρμην. εἰς τὸν μθ'. ψαλμ. λόγος κς'. εἰς τὰ
Σεραφεῖμ, λόγ. κβ'. ἀνδριάντων· ὅρα καὶ τὸν Μεταφραστὴν εἰς
τὸν βίον αὐτοῦ)· εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν
αἱ γυναῖκες δὲν ἐλάμβανον τὸν ἅγιον ἄρτον μὲ γυμνά χεῖρα,
ἀλλὰ ἀπλώνουσαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν κάποια λευκὰ ὀράρια, ἢ
γουν ἄσπρα μανδηλάκια, ἐδέχοντο οὕτω τὸν ἅγιον ἄρτον, καθὼς
ἢ ἐν τῇ Ἀντισιοδώρῳ τῆ πόλει τοπικὴ Σύνοδος διορίζει τοῦτο
Καν. λς'. καὶ ὁ Λύγουστινος λόγ. σνβ'. Τὸ μανδηλάκιον δὲ αὐ-
τὸ ὀνομάζετο Δομινεκάλε, ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ Λατινικὰ,
Κυριακόν. Ἐπειδὴ κατὰ τὰς Κυριακὰς τὸ ἔφερον εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν, διὰ νὰ λάβουν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὸ αἴτιον δὲ ὅ-
που ἐπενόηθη ἡ λαβίδα ἦτο, διατὶ μερικοὶ, ἢ ὑποκρινόμενοι πῶς
εἶναι Χριστιανοὶ, ἢ αἵρετικοὶ, ἢ δεισιδαίμονες ἄνθρωποι, λαμβά-
νοντες εἰς χεῖρας τὸν ἅγιον ἄρτον, ἢ τὸν ἔρριπτον, ἢ τὸν ἐκρυ-
πταν, ἢ εἰς μαγείας καὶ πονηρίας ἄλλας τὸν ἐμεταχειρίζοντο.
Ὅθεν διὰ τῆς ἐπινοήσεως τῆς λαβίδος, διδομένης τῆς ἁγίας Κοι-
νωνίας εἰς τὸ στόμα, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ μέσον κάθε αἰτία καὶ

ἤθελεν ὑποδεχθῆ αὐτὸ εἰς ἀγγελίον, καὶ ὁπιοὺς ἱερεὺς ἤθελε μεταδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν τοιοῦτον, καὶ οἱ δύο ἄς ἀφορίζωνται, ἐπειδὴ προτιμῶσι τὸ ἄψυχον ἀγγελίον περισσότερον ἀπὸ τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον.

ΚΑΝΩΝ ΡΒ'.

Δεῖ δὲ τοὺς ἐξουσίαν λύειν καὶ δεσμεῖν παρὰ Θεοῦ λαβόντας, σκοπεῖν τὴν τῆς ἀμαρτίας ποιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος πρὸς ἐπιστροφήν ἐτοιμότητα, καὶ οὕτω κατάλληλον τὴν θεραπείαν προσάγειν τῷ ἀρρωστήματι, ἵνα μὴ τῇ ἀμετρίᾳ καθ' ἑκάτερον χρώμενος ἀποσφαλεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος. Οὐ γὰρ ἀπλή τῆς ἀμαρτίας ἡ νόσος, ἀλλὰ ποικίλη καὶ πολυειδής, καὶ πολλὰς τῆς βλάβης παραφυάδας βλαστάνουσα, ἐξ ὧν τὸ κακὸν ἐπὶ πολὺ διαχεῖται, καὶ πρόσω βαίνει μέχρις ἂν ἀντισταῖ (1) τῇ δυνάμει τοῦ θεραπεύοντος. Ὡστε τὸν τὴν ἰατρικὴν ἐν πνεύματι ἐπιστήμην ἐπιδεικνύμενον, πρότερον χρῆ τὴν τοῦ ἡμαρτηκότος διάθεσιν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ ἦτοι πρὸς τὴν ὑγίειαν νεύει. ἢ τούναντίον διὰ τῶν οἰκείων τρόπων προσκαλεῖται καθ' ἑαυτοῦ τὸ ἀρρώστημα, ἐφορᾷ ὅπως τε τῆς ἐν τῷ μεταξύ προνοεῖται ἀναστροφῆς· καὶ εἰ μὴ τῷ τεχνίτῃ ἀντιπαλαίῃ, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἔλκος διὰ τῆς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων αὐξάνῃ προταγωγῆς, καὶ οὕτω τὸν ἔλαιον κατ' ἀξίαν ἐπιμετροῖν. Πᾶς γὰρ λόγος Θεῷ, καὶ τῷ τὴν ποιμαντικὴν ἐγχειρισθέντι ἡγεμονίαν, τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπαναγαγεῖν, καὶ τρωθὲν ὑπὸ τοῦ ὄφους ἐξιάσασθαι. Καὶ μήτε κατὰ κρημνῶν ὠθῆσαι τῆς ἀπογνώσεως, μήτε τὸν χαλινὸν ὑπενδουναί (2) πρὸς τὴν τοῦ βίου ἔκκλυσιν τε καὶ καταφρόνησιν, ἀλλ' ἐνί γε τρόπῳ πάντως, εἴτε διὰ τῶν αὐστηροτέρων τε καὶ στυφάντων, εἴτε διὰ τῶν ἀπαλωτέρων τε καὶ πραοτέρων φαρμάκων, κατὰ τοῦ πάθους στήναι, καὶ πρὸς συνούλωσιν τοῦ ἔλκους ἀνταγωνίσασθαι, τοὺς τῆς μετανοίας καρποὺς δοκιμάζοντι καὶ οἰκονομοῦντι σοφῶς τὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπροφορίαν καλούμενον ἄνθρωπον. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναι ἡμᾶς χρῆ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας. Ἐπεσθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ, καθὼς ὁ ἱερὸς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει Βασίλειος.

Ἑρμηνεία.

Ἄφ' οὗ ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων ἐπιτιμιῶν, τελευταῖον εἰς τὸν παρόντα κανόνα ἀφίνει τὸ πᾶν εἰς τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πνευματικῶν τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, λέγουσαι ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ στοχάζωνται καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἀμαρτίας, εἴτε συγγνωστὴ εἶναι αὕτη, εἴτε θανάσιμος, καὶ τὴν διάθεσιν ὅπου ἔχει ὁ ἀμαρτωλὸς εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ ἔτσι νὰ προσφέρουσιν ἀρμοδίαν τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν· μήπως δίδοντες εἰς μὲν τοὺς μεγαλόψυχους καὶ προθύμους εἰς τὴν μετάνοιαν, συγκαταβατικὰ ἐπιτίμια, εἰς δὲ τοὺς ἀμελεστέρους καὶ μικροψύχους ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐστηροῦς κανόνας, μήτε τὸν ἑνα διορθώσωσι, μήτε τὸν ἄλλον, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἀπολέσωσι. Διότι τόσοσιν πολυποικίλος εἶναι ἡ ἀμαρτία, καὶ τόσοσιν πολλὰ αὐξάνει, ὥστε ὅπου ἀντιστέκεται, ἦτοι ὑπερνεκρὴ τὴν δυνάμιν καὶ τέχνην τοῦ πνευματικοῦ ἱατροῦ (ἢ καὶ οὕτω πολυποικίλος εἶναι ἡ ἀμαρτία, καὶ πολλὰ αὐξάνει, ἕως ὅπου νὰ σταθῇ καὶ νὰ μαραινθῇ μὲ τὴν τέχνην τοῦ πνευματικοῦ). Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρὸς προτῆτερα ἀπὸ ὅλα, πρέπει νὰ στοχάζεται τὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἂν ἀγαπᾷ τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς του μὲ θερμὴν μετάνοιαν. ἢ ἐξ ἐναντίας ἂν αὐξάνῃ κατ' ἐπάνω του τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τίνι τρόπῳ φέρεται μὲ τὴν ἀμαρτίαν, ἂν δὲν ἐνκντιβνεται εἰς τὰ σωτήρια ἰατρικὰ ὅπου τοῦ δίδει (καθὼς τοῦτο κάμνουσιν οἱ φρενιασμένοι, ἐναντιούμενοι εἰς τὰ ἰατρικὰ τῶν σωματικῶν ἱατρῶν), καὶ ἂν δὲν αὐξάνῃ περισσότερον τὴν πληγὴν τῆς ἀμαρτίας μὲ αὐτὰ. Ταῦτα πάντα, λέγω, πρέπει πρῶτον ὁ πνευματικὸς νὰ στοχάζεται, καὶ ἔτσι κατὰ ἀναλογίαν νὰ ἐπιμετρᾷ τὸ ἔλεος, ἐλαφρόνων μὲν τὰ ἐπιτίμια εἰς τὸν ἀμελεῖ, καὶ μικροψυχον, βρύνων δὲ αὐτὰ εἰς τὸν μεγαλόψυχον, καὶ πτωχῶν ἀμφότερα διὰ ἔλεος, ἵνα τὸν μὲν μεγαλόψυχον καθάρσῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, εἰς δὲ τὸν μικροψυχον μὴ κάμῃ χειροτέραν τὴν πληγὴν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅλος ὁ σκοπὸς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Πνευματικὸν τοῦτος εἶναι, νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πλανώμενον πρόβατον τὸν ἀμαρτωλὸν, νὰ ἱατρεύσῃ αὐτὸν ὅπου ἐπληγῶθη ἀπὸ τὸν νοητὸν ὄφιν διάβολον, καὶ μήτε εἰς ἀπόγνωσιν νὰ τὸν ρίπτῃ μὲ τὰ βρῆξ ἐπιτίμια, μήτε πάλιν νὰ ἀφίνη τὸ χαλινάρι εἰς αὐτὸν, ὡσὰν εἰς ἵππον, μὲ τὰ ἐλαφρὰ ἐπιτίμια, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ρίπτῃ αὐτὸν εἰς καταφρόνησιν καὶ ἀμέλειαν, ἀλλὰ μὲ κάθε λογῆς τρόπον, εἴτε μὲ αὐστηρὰ, εἴτε μὲ τὰ ἐλαφρὰ ἰατρικὰ, νὰ σπουδάζῃ νὰ ὑγιάνῃ τὸν ἀμαρ-

πρόφασις τῆς τοῦ μυστηρίου τοιαύτης καταφρονήσεως· ὅρα καὶ τὸν Ἐυστράτιον ἐν τῇ περὶ χρήσεως τοῦ μυστηρίου σελ. 301. 302. 303. Τινὲς δὲ καὶ ἄλλην αἰτίαν ἐστοχάσθησαν μᾶλλον ἀρμοδίον, ἤγουν τὴν τῆς μεταδόσεως εὐκολίαν, ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν σχεδὸν κάθε Ἐκκλησία εἶχε καὶ τὸν Διάκονόν της. Ὁθεν κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν, ὁ μὲν ἱερεὺς ἔδιδε τὸ θεῖον σῶμα, ὁ δὲ Διάκονος πλησίον ἱστάμενος μὲ τὸ ἅγιον ποτήριον, δίνεμε τὸ θεῖον αἶμα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔπειτα ἐξέλιπον οἱ Διά-

κονοὶ ἀπὸ τὰς περισσοτέρας Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ μὲ τὴν πείραν βλέπομεν, ὅπου λείπουσι, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς πτωχικὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἐντεῦθεν συνίβαινε δυσκολία ὁ αὐτὸς ἱερεὺς νὰ τὰ μεταδίδῃ χωριστὰ καθ' ἑνα, οἰκονομικώτατα καὶ λυσιτελέστατα, ἐπεινοῖσθῃ ἢ λαθίς, ἵνα, γεννημένης τῆς ἐνώσεως, μεταδίδῃ εὐκόλως, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νήπια.

- (1) Παρ' ἄλλοις, σταῖν.
- (2) Ἐν ἄλλοις, ἐπιδοῦναι.

τωλὸν ἀπὸ τὰς πληγὰς τῆς ἀμαρτίας, δοκιμάζοντας τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας του, καὶ μὲ σοφίαν οἰκονομῶν αὐτὸν πρὸς τὴν ἄνω λαμπρότητα τῆς ἁγίας Τριάδος (ἣτις ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον): Λοιπὸν ὁ Πνευματικὸς καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ ἡξεύρη (καθὼς ἐν τῷ γ'. κανόνι τοῦ Βασιλείου αὐτολεξεῖ τοῦτο λέγεται,) καὶ τὴν ἀκρίθειαν, καὶ τὴν συνήθειαν (1). Καὶ ἂν οἱ ἀμαρτωλοὶ δὲν θέλουν νὰ φυλάξουν τὴν ἀκρίθειαν ταύτην, διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται συγκατάβασις καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐπιτιμίων τῆς ἀμαρτίας των, κἄν ἂς τοὺς προστάξῃ νὰ φυλάττουν τὴν συνήθειαν, ὀλοκλήρους δηλ. τοὺς ὑπὸ τῶν κανόνων διοριζομένους χρόνους, καὶ τὰ ἐπιτίμια.

(1) Συνήθεια μὲν εἶναι οἱ τόσοι χρόνοι καὶ τὰ διάφορα ἐπιτίμια, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Κανόνες συνηθίζουσι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ σωφρονίζουσι τοὺς ἀμαρτάνοντας, εἴτε λαϊκοὺς, εἴτε Κληρικοὺς, ἀκρίθεια δὲ εἶναι τὸ νὰ προσθέτουσιν οἱ ἀμαρτωλοὶ, κοντὰ εἰς τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια αὐτὰ, καὶ μίσος τῆς ἀμαρτίας, καὶ πόνον καρδίας, καὶ δάκρυα, καὶ σκληραγωγίας τοῦ σώματος, καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας. Διότι ἀπὸ μόνους τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἐπιτίμια ὀλίγη διόρθωσις γίνεται· ταῦτα δὲ καὶ τὰ δύο, καὶ ἡ ἀκρίθεια, καὶ ἡ συνήθεια ἀπὸ τοὺς ἰδίους Κανόνας τῶν Πατέρων διδάσκονται, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ἱβ'. τῆς α', ὃν καὶ ἀνάγνωθι. "Ὅτι δὲ ἐνεργούσαν πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἱερωσύνην κάθε Πνευματικὸς, καὶ νὰ μὴ ᾖναι καθηρημένος διὰ φανερὰ ἐγκλήματα, ἢ παρητημένος διὰ κρυφὰ, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν μαρτυρεῖ (Ἄποκρ. ια.) λέγων· «ὁ δεχόμενος λογισμοὺς, πρέπει καὶ νὰ εὐλογῇ, καὶ συγχωρητικὴν εὐχὴν νὰ ἐπιλέγῃ, καὶ νὰ λειτουργῇ, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τοὺς ἐξομολογουμένους, καὶ νὰ μεσιτεύῃ ὑπὲρ τῶν μετανοούντων.» Καὶ Ἰωάννης ὁ Κίτρου ρητῶς λέγει ἐν τινι ἀποκρίσει (σωζομένη ἐν χειρογράφοις)· «ὅτι ὁ θεληματικῶς, ἢ χωρὶς τὸ θέλημά του παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην, λογισμοὺς νὰ δέχεται δὲν ἔμπορεῖ. "Ὅσοι δὲ ἱερεῖς χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως δέχονται λογισμοὺς καὶ ἐξομολογοῦν,

οὔτοι κατὰ μὲν τὸν ἄνωθεν Συμεὼν (ἀποκρίσ. τῆ αὐτῆ) εἶναι κατὰ τὴν ἀμαρτίαν κοντὰ μὲ ἐκεῖνον, ὅπου, ἀνίερος ὢν, ἐνεργεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης. Κατὰ δὲ τὸν Βαλασαμῶνα (ἐρμην. τοῦ ζ'. τῆς ἐν Καρθαγ.) ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ εἶπεν, ὅτι οὔτοι πρέπει νὰ καθαιροῦνται, καθὼς καθαιροῦνται ἀπὸ τοὺς Κανόνας οἱ ἐνεργήσαντες τι παρ' ἐνορίαν, καὶ ὡς οἱ παραβάται τῶν Κανόνων. Ἀνίεροι δὲ καὶ Μοναχοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογοῦν, οὔτε μοναχαί· παρὰ Κανόνας γὰρ τοῦτο. Δι' ὃ καὶ Βαλασαμῶν (ἀποκρίσ. λδ'.) λέγει, ὅτι ἀνίσως ἀνίερος Καθηγούμενος Μοταστηρίου δὲν δύναται νὰ δέχεται λογισμοὺς, κἄν καὶ τοῦ δοθῆ ἄδεια παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου, πόσω μᾶλλον τοῦτο δύναται νὰ κάμνη ἡγουμένη καὶ καλογραῖα, κἄν ἡ ἀρετὴ τῆς λάμπῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον; Καὶ Νικηφόρος δὲ ὁ Χαρτοφύλαξ λέγει, ὅτι οἱ μὴ ὄντες ἱερεῖς Μοναχοὶ, καὶ δεχόμενοι λογισμοὺς, ἂς ἡξεύρουσι, ὅτι ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦσι» (σελ. 342. Γιοῦρ. Γραικορωμ.)· ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ λθ'. Ἀποστολικ. Προσθέτει δὲ ὁ ἀνωτέρω Συμεὼν (ἀποκρ. ια.) ὅτι, ἂν τύχη ἀνάγκη μεγάλη καὶ δὲν ᾖναι παρὼν οὔτε Ἀρχιερεὺς, οὔτε Πνευματικὸς, δύναται καὶ Μοναχὸς ἰδιώτης νὰ δεχθῆ λογισμοὺς, πλὴν μετὰ ταῦτα νὰ φανερώνη τοῦτους ἢ εἰς τὸν Ἀρχιερέα, ἢ εἰς τὸν ἄδειαν ἔχοντα καὶ τὸ λειτουργεῖν τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ Οἰκουμένη Z'. Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ Β'. ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εὐφρόνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 783 (1). Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ, ὀρθόδοξοι μὲν τριακόσιοι πενήκοντα(2), προσετέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι δέκα καὶ ἑπτὰ, εἰκονομάχοι μὲν ὄντες τὸ πρότερον, ὕστερον δὲ μετανοήσαντες καὶ προσδεχθέντες ὑπ' αὐτῆς. Ὅστε ὅλοι ἦσαν τριακόσιοι ἐξήντα ἑπτὰ. Ὑπερέχοντες δὲ καὶ λογάδες ἐξ αὐτῶν ἦσαν Γαράσιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Πέτρος Ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης, καὶ Πέτρος ἄλλος Πρεσβύτερος καὶ αὐτὸς καὶ Ἡγούμενος τῆς ἐν Ῥώμῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ, Θωμᾶς ὁ Σύγγελος καὶ Ἱερομόναχος καὶ Ἰωάννης ὁ Ἱερομόναχος(3), τὸν τόπον ἀναπληροῦντες τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ἦτοι ἀντὶ Ἀπολινάριου Ἀλεξανδρείας(4), Θεοδώρητου Ἀντιοχείας, καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων(5). Εἶχον δὲ πολλὴν ἰσχὺν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ καὶ οἱ Μοναχοί, καθ' ὅτι ἦσαν παρόντες ἐν αὐτῇ ῤεσ'. Ἀρχιμανδρίται Μοναστηρίων. Συνήχθη δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κατὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ χριστιανοκατήγορων εἰκονομάχων, τοὺς ὁποίους ἀναθεματίσασκε, καὶ μάλιστα Ἀναστάσιον, Κωνσταντῖνον καὶ Νικήταν, τοὺς ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων χρηματίσαντας Κωνσταντινουπόλεως ψευδοπατριάρχας, ὡς τὰς ἁγίας εἰκόνας, οὐ μόνον μὴ ἀσπαζομένους καὶ προσκυνοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰδῶλα ταύτας ὀνομάζοντας(6), καὶ κατακαίοντας, καὶ καταπατοῦντας, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς περισύροντας,

(1) Ὁ μὲν Σπυρίδων Μιλίας ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Συνόδων 6'. τόμ. ἐν ἔτει 783 λέγει νὰ συνεκροτήθῃ ἡ Σύνοδος αὕτη. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἐν ἔτει 788. Οἱ ἀκριβέστεροι ὁμοῦς χρονολόγοι ἐν τοῖς ρηθείσιν ἀνωτέρω χρόνοις λέγουσι νὰ συνεκροτήθῃ.

(2) Τοσοῦτους λέγει τοὺς ἐν αὐτῇ Πατέρας Ἐπιφάνιος ὁ Διάκονος Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας καὶ τοποτηρητῆς ἐν αὐτῇ παρῶν Θωμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Σαρδίνων Νήσου, ἐν τῷ πρὸς τὴν Σύνοδον θαυμαστῶ ἐγκωμιαστικῶ λόγῳ σελ. 890. τοῦ Β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ψελλός. Τριακοσίους δὲ ἐξήντα ἑπτὰ ὁ Φώτιος αὐτοὺς λέγει ἐν τῇ πρὸς Μιχαὴλ τὸν βασιλεῆ Βουλγαρίας ἐπιστολῇ. Ἄλλὰ δὴ καὶ τὸ μνηολόγιον τοῦ βασιλέως Βασιλείου.

(3) Οἱ τοποτηρήται οὗτοι, κατὰ τὸν Θεοφάνη, ἐγένοντο, ὁ μὲν Ἰωάννης Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Θωμᾶς Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.

(4) Ὁ μὲν Φώτιος Ἀπολινάριον αὐτὸν ὀνομάζει, ἡ δὲ ἔκθεσις ἀνωνύμου τινὸς περὶ τῶν ἑπτὰ Συνόδων, Πολιτιανὸν αὐτὸν ὀνομάζει, ὅτι συμφωνεῖ καὶ ὁ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἰγνάτιος.

(5) Οἱ Πατριάρχαι οὗτοι δὲν ἤδυνήθησαν τότε νὰ ἔλθουν πα-

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

ρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ἐξ αἰτίας τῆς καταδρομῆς τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ γὰρ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων (δὲν Θεόδωρον ὀνομάζει ὁ Δοσίθεος, δὲν ἤξεύρω πῶς) ἐξόριστος ἦτο ὑπ' αὐτῶν, χίλια μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Χειρότερα δὲ κακὰ ἔπασχον καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ Χριστιανοί, ἀκολούθως δὲ συνέπασχον καὶ οἱ τούτων Πατριάρχαι (Δοσίθ. σελ. 634. τῆς Δωδεκαβίβλου.)

(6) Ἄλλο εἶναι εἰδῶλον, ἄλλο ἀγάλμα, καὶ ἄλλο εἰκὼν. Τὸ γὰρ εἰδῶλον διαφέρει ἀπὸ τὴν εἰκόνα, καθ' ὅτι ἡ μὲν εἰκὼν ἀληθοῦς πράγματος καὶ πρωτοτύπου εἶναι ὁμοίότης, τὸ δὲ εἰδῶλον, ψευδοῦς καὶ ἀνυπάρκτου πράγματος, καὶ πρωτοτύπου ὁμοίότης ἐστὶ, κατὰ τὸν Ὠριγένην καὶ Θεοδώρητον, καθὼς ἦτο τὰ εἰδῶλα τῶν ψευδῶν καὶ ἀνυπάρκτων θεῶν τῶν Ἑλλήνων. Ἀγάλματα δὲ καὶ γλυπτὰ ἀπλῶς ἀνδριάντας λέγομεν. ἐκεῖνας τὰς εἰκόνας ὅπου περιέχουν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῶν εἰκόνων, ἦτοι τὰ ἀγάλματα, ὄχι μόνον δὲν προσκυνεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ὅπως κατασκευάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ πολλὰ αἰτία. α. διατὶ ἐν τῷ παρόντι ὄρω αὐτῆς ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει νὰ κατασκευάζωνται εἰκόνας ἀπὸ χρώματα, ἀπὸ ψηφί, καὶ ἀπὸ

καὶ μὲ κάθε τρόπον περιῦβρίζοντας. Ἀνασκευάσασα δὲ (πράξ. ς'.) καὶ τὸν ψευδώνυμον ὄρον τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνόμου ἐν Βλαχέρνα συστάσης ψευδοσυνόδου, Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου τῶν Διακόνων ἀναγινώσκόντων καὶ τὸν ἅγιον Γερμανόν, καὶ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, καὶ Γεώργιον Κύπριον ἀνακηρύξασα ὡς ὀρθο-

ἄλλην ὕλην ἐπιτηδεῖαν (δηλαδὴ ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσημι καὶ ἄλλα μέταλλα, ὡς εἶπεν ὁ Ἀμορίου Θεοδόσιος ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου) ἐπάνω εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ ἐσθῆτας, ἤτοι σινδόνας καὶ πανία· ἐπάνω εἰς τοίχους καὶ σανίδια, καὶ ὀσπήτια καὶ σφράγας, δὲν ἀνάφερε δὲ ὀλότελα περὶ κατασκευῆς ἀγάλματος, ἢ ἀνδριάντος, μᾶλλον δὲ ὁ ὄρος αὐτῆς οὗτος ἀναιρετικὸς τῶν ἀγαλμάτων ἐστὶ β'. ὅτι οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ ὅπου ἔγραψαν οἱ Πατριάρχαι ἀναμεταξὺ τους, καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς, οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Παπῶν Γρηγορίου πρὸς Γερμανόν, καὶ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν παρούσαν Σύνοδον, οὔτε αἱ διαλαλιαὶ καὶ διαλέξεις ὅπου εἶπον οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ εἰς ἅλας τὰς ὀκτὼ πράξεις τῆς παρούσης Συνόδου, περὶ ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων ὅπως ἀναφέρουσιν. Ἀλλὰ καὶ αἱ παρὰ τῶν εἰκονομάχων γενόμεναι Σύνοδοι, καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ Κοπρωνόμου ἐν τῇ Βλαχέρνα, γράφουσα κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, χρωματουργίας ἀναφέρουσι καὶ ζωγραφίας, οὐδέποτε δὲ ἀγάλματα, ἢ ἀνδριάντας, τὰ ὅποια ἂν ἦσαν, δὲν ἤθελαν τὰ σιωπήσουν οἱ εἰκονομάχοι, ἀλλ' ἤθελον γράφει κατ' αὐτῶν πρὸς μείζονα τῶν ὀρθοδόξων κατηγορίαν γ'. ὅτι ἀγκαλιὰ καὶ ἡ Αἰμορροῦσα ἐποίησεν ἀνδριάντα χαλκοῦν τοῦ Χριστοῦ εἰς εὐχαριστίαν καὶ μνήμην τοῦ θαύματος καὶ τῆς εὐεργεσίας ὅπου ἔκαμεν εἰς αὐτήν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐν τῇ Πανεάδι, εἰς τοῦ ὁποῖου τοὺς πόδας ἐβλάστησε βοτάνη τις θεραπεύουσα διαφόρους ἀσθενείας, καὶ τὸν ὁποῖον συνέτριψεν ὁ πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλεὺς Μαξιμῖνος, καὶ ἔλαβε τὸ χάλκιμα, ὡς λέγουσι τινές· ἢ ὁ Παραβάτης Ἰουλιανός, καὶ ἔβαλεν αὐτ' ἐκεῖνον τὸν ἀνδριάντα τοῦ Διὸς, ὡς λέγει ἀνώνυμος τις: ἂν, λέγω, καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦτον οἱ Αἰμορροῦσα ἐποίησε (τὸν ὁποῖον ἔλαβον εἰς Ἐκκλησίαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐτίμων, καὶ ἐπήγαιναν νὰ βλέπουν αὐτὸν εἰς τὸν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον πόθον, ὡς ἱστορεῖ Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανός) μὲ ὄλον τοῦτο, τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς Αἰμορροῦσης ἦτο συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ. ὅστις διὰ ἀγαθότητα ἐδέχθη αὐτὸ, συγκαταβαίνων εἰς τὴν ἀτελεῖ γνῶσιν τῆς γυναικὸς, καὶ ὅτι αὐτὸ ἦτο ἀναστήλωσις καὶ παρατήρησις ὅχι τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ τοῦ Νόμου τοῦ παλαιοῦ, ὡς λέγει ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ β'. γράφων πρὸς τὸν ἅγιον Γερμανόν (ὁ γὰρ παλαιὸς Νόμος εἶχε τοὺς δύο Χερουβείμ, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντες χρυσοῖ, ὄλον τὸ σῶμα τῶν εἰκονιζομένων ἀγγελικῶν δυνάμεων περιέχοντες, κατὰ τὸ λη. κεφ. τῆς Ἐξόδου, οἵτινες, κατὰ τὸν ἀθῆλον ἑρμηνευτὴν, εἶχον μύσχου πρόσωπον, προσκυνούντες τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ διὰ τῆς προσκυνήσεως ταύτης χωρίζοντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὅποιοι ἐπροσκύνουν τὸν μύσχον. Ἐμάνθανον γὰρ ἐκ τούτου οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι, ἂν ὁ μύσχος προσκυνῇ τὴν κιβωτὸν, λοιπὸν κακῶς προσκυνούσιν αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι ὡς Θεόν). Οὐ μόνον δὲ τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων συνηθείας ἦτο τὸ νὰ ἀναστηλοῦσιν ἀνδριάντας καὶ ἀγάλματα, καθὼς γράφει πρὸς Θωμᾶν Κλαυδιουπόλεως ὁ ἅγιος Γερμανός ἐπιστολὴν, ἣτις εὕρεσκειται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, λέγουσα ταῦτα· «Προδήλωσεν τοῦ Σωτῆρος τὰ τῆς οἰκείας χάριτος ἐν συγκατάβασει ποιουμένου πρὸς τὴν πίστιν τοῦ γυναικοῦ, καὶ δεικνύοντος ὅπερ ἡμῖν ἀνωτέρω δεδήλωται, ὅτι οὐχ ἀπλῶς τὰ τελούμενα σκοπεῖται, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ πράττοντος δοκιμάζεται... καὶ πάλιν. Οὐ τοῦτο δὲ λέγομεν ἡμεῖς, ὥστε τὰς ἐκ χαλκοῦ στήλας

ἐπιτηδεῖν ἡμᾶς, ἀλλ' ἢ μόνον δηλωῖσαι, ὅτι καὶ τὸ κατ' ἐθνικὴν συνήθειαν μὴ ἀποποιησαμένου τοῦ Κυρίου, ἀλλ' εὐδοκῆσαντος ἐν αὐτῷ ἐπιδεικνυσθαι ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος τὴν θαυματουργίαν, τὸ παρ' ἡμῖν εὐαγέστερόν πως κρατήσαν ἔθος κακίζειν οὐχ ὅσιον». Ὅρῃς ἐδῶ τρία πράγματα; πρῶτον ὅτι ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐθνικὴ, καὶ κατὰ συγκατάβασιν ἐδέξατο αὐτὴν ὁ Κύριος πρὸς καιρὸν καὶ δεύτερον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατασκευάζωνται οἱ ἀνδριάντες· καὶ τρίτον, ὅτι εὐαγέστερον καὶ σεμνότερον εἶναι τὸ, ὅχι δι' ἀνδριάντων, ἀλλὰ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς νὰ εἰκονίζωνται αἱ σεπταὶ εἰκόνες. Προλαβὼν γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι ὁ Εὐσέβιος Ἰστυρῶν τὰ περὶ τοῦ ἀνδριάντος, τῶν Ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Χριστοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σιωζομένης ἰσθῆρκε... λέγει δὲ καὶ ὁ πβ'. τῆς ς'. ὅτι πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου περισσύτερον ἀπὸ τὸν νομικὸν τύπον, καὶ νὰ ἀναστηλοῦμεν ἐν ταῖς εἰκόσι τὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ χαρακτήρα ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ, καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις. Ὡστε ἐκ πάντων τῶν εἰρημίμων ἀποδεικνύεται ὅτι παρὰ τὸν ὄρον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου ταύτης, καὶ παρὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ποιούσιν οἱ Δυτικοὶ, οἱ τὰ ἀγάλματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας ποιούντες, καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ἀναστηλοῦντες αὐτῶν. Ἐῖπομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα καὶ γλυπτὰ λέγονται ἀπλῶς, ἐκεῖνα ὅπου περιέχουσιν ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου, τὰ δὲ μὴ περιέχοντα ὄλον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὀμαλότητα καὶ τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, οὐ λέγονται ἀνδριάντες ἢ ἀγάλματα, ἀλλὰ εἰκόνες ἅγιοι καθὼς εἶναι αἱ χαρακτηριζόμεναι ἐπάνω εἰς ἱερὰ σκεύη, εἰς θεία Εὐαγγέλια, καὶ ἄλλα ἅγια βιβλία, εἰς τιμῶς Σταυροῦς, ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, κατὰ τὸν Δοσίθ. (σελ. 656. τῆς Δωδεκαβίβλ.), μὲ τὰς ὅποιας συναριθμεῖται καὶ ἡ κηρόχυτος εἰκὼν, ἐξέχουσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὀμαλότητα καὶ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν ἱκανῶς, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (ἐν τῇ λόγῳ, ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς Διαθήκης εἰς ὁ νομοθέτης, καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως, οὐ ἡ ἀρχὴ τῆς Χριστοῦ Βασιλείας τὸ Εὐαγγέλιον). «Ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας ἔνεκεν. Ἐἶδον γὰρ Ἀγγελοῦ ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων στήλη. Ἐἶδον πατούμενα βαρβάρων φῦλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουθενώσεις» (σελ. 852. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν, ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς ς'. Συνόδου· καὶ σελ. 647. τοῦ ς'. τόμου Χρυσοστ.). Ἀποδέχεται τὴν κηρόχυτον ταύτην εἰκόνα καὶ ὁ Οἰκουμένιος ἐν τῇ ἑρμην. τῆς πρὸς Ἰβραίους. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἀναστάσιος γράφων πρὸς Συμείων Ἐπίσκοπον Βόστρης, λέγει· «καὶ τοι τῆς εἰκόνης οὐδὲν ἕτερον οὔσης, ἢ ξύλον, καὶ χρώματα κηρῷ μεμιγμένα καὶ κεκραμένα» (σελ. 845. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Μὲ τὰς εἰκόνας ταύτας συναριθμοῦνται καὶ αἱ εἰκόνες ὅπου γλύφονται εἰς ξυλίνους σταυροῦς καὶ ἐγκόλπια. Καὶ αὐταὶ γὰρ ὁμοίως ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὀμαλότητα, καὶ ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου δὲν περιέχουσιν. Ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀγάλματα δὲν προσκυνούνται (ἔξω ἀπὸ τὴν νομικὴν παρατήρησιν καὶ τὴν συνήθειαν) ἐμοὶ δοκεῖ νὰ ἦναι, διατὶ αὐτὰ ψηλαφώμενα, καὶ ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου περιέχοντα καὶ τὰ μέλη, δὲν φαίνονται πλέον νὰ

δόξους και Ἁγίους, ὅρον ἐξέδωκεν ἐν τῇ ζ'. πράξει αὐτῆς, οὕτως ἐπὶ λέξεως ἔχοντα· «Ὅριζομεν σὺν ἀκριβοῦς πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ, παραπληρώως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἀγίας εἰκόνας τὰς ἐκ χρωμάτων, ἢ ψηφίδος, καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδεῖως ἐχούσης, ἐν ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐπιτεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνας, καὶ τῆς ἀχράντου Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς ἀγίας Θεοτόκου, τιμίων τε Ἀγγέλων (1), καὶ πάντων Ἀγίων. Ὅσα γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διακρίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτότυπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν. Καὶ ταύταις ἀσπασμῶν καὶ τιμητικῆν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἢ πρέπει μόνῃ τῇ Θεῷ φύσει (ὁρίζεται δὲ ἡ λατρεία ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασιλείον, ὅτι εἶναι ἡ συντεταμένη καὶ διηνεκῆς, καὶ ἀμεταώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεοπέριον ὄρ. κατ' ἐπιτομ. σελ.)· ἀλλ' ὅν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, καὶ τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυμιαμάτων, καὶ φώτων προσγωγῆν, πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται. Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει (2), καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν (3). Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ἥτιον παράδοσις τῆς καθολικῆς

ἵνα καὶ νὰ λέγονται εἰκόνας, ἀλλὰ νὰ ἴναι αὐτὰ τὰ πρωτότυπα πράγματα. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπέβαλε τὰ ἀγάλματα, διὰ νὰ φύγῃ παντελῶς τὴν ὁμοιότητα τῶν εἰδώλων. Τὰ γὰρ εἶδωλα ὀλόγλυπτα ἀγάλματα ἦσαν, πανταχόθεν φηλαφώμενα.

(1) Ὅθεν ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, ἀναγνωσθέντος τοῦ λόγου Ἰωάννου Θεσσαλονίκης, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ εἰκονίζονται οἱ Ἀγγελοὶ ὡς ὁραθέντες ἀπὸ πολλοῦ αἰσθητῶς πολλὰς φορὰς μὲ τὸ εἶδος τῶν εἰδικῶν τους σωμάτων, ἀπεκρίθη ὁ Ταρσίσιος, ὅτι ἀπέδειξεν ὁ Πατὴρ οὗτος πῶς πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται οἱ Ἀγγελοὶ, ἐπειδὴ εἶναι περιγραπτοί, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωποι ἐφάνησαν εἰς πολλοὺς. Εἰς δὲ τοῦ Ταρσίσιου τὴν γνώμην καὶ ἡ Σύνοδος συναφώνησεν. Οἰκεία δὲ σώματα τῶν Ἀγγέλων ἐξημερεύουσιν τινες μὲν νεώτεροι θεολόγοι, ὅτι εἶναι τὰ σώματα ἐκεῖνα τὰ πρόσκαιρα, τὰ ὅποια προσέλαβον διὰ νὰ γένουν μὲ αὐτὰ ὁρατοὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσελημμένα ἐκ τῆς ἀερῶδους οὐσίας. Ὁ δὲ ρηθεὶς Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ αὐτῇ ε'. πράξει, ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ἀγγελοὶ εἰκονίζονται, διὰ τὸ ἔχουσι λεπτὰ σώματα, φέρων καὶ μάρτυρας εἰς τοῦτο τὸν Μέγαν Βασιλείον, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ τὸν θεῖον Μεθόδιον. «Λεπτοσώματοι γὰρ κατ' αὐτοὺς εἰσι καὶ οἱ Ἀγγελοὶ, ἀλλ' οὐ πάντῃ πάντως ἀσώματοι ὡς ὁ Θεός.» Φησὶ γὰρ ὁ Μέγας Βασιλείος ἐν τῇ ις'. κεφαλαίῳ τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λόγων, περὶ τῶν Ἀγγέλων· «Διὸ καὶ ἐν τόπῳ εἰσὶ, καὶ ὁρατοὶ γίνονται, ἐν τῷ εἶδει τῶν οἰκείων σωμάτων τοῖς ἀξίοις ἐμφανιζόμενοι.» Καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἰλάριος λέγει ὅτι πᾶν κτιστὸν, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ σωματικόν (κεφ. β'. εἰς τὸν Ματθ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀριγένης λεπτοσώματος τοὺς Ἀγγέλους ὑπέλαβε (περὶ ἀρχῶν βιβλ. α'. κεφ. ζ'. καὶ βιβλ. β')., καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς πολλαχοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ σαρκὸς Χριστοῦ (κεφ. ς'.), καὶ Ἰουστίνος, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (βιβλ. γ'. τῶν στρωμ.), καὶ Ἀθηναγόρας ἐν τῇ ἀπολογία, καὶ Κυπριανὸς (περὶ ἐσθῆτος παρθ.), καὶ Ἀμβρόσιος (βιβλ. περὶ Νῶε καὶ τῆς Κιβωτοῦ), καὶ Εὐσέβιος (βιβλ. ε'. περὶ Εὐαγγελ. προπαρασκευ.), καὶ ὁ Σουλπίκιος Σεβῆρος (περὶ ἐκκλ. ιστορ.), καὶ Λακτάντιος (βιβλ. β'. τῶν εἰσηγ.), καὶ ὁ Αὐγουστίνος. Πρὸς τοῦτοις δὲ πᾶσι καὶ ὁ Μέγας Μακάριος. Καὶ ὅρα τὸ ξζ'. κεφάλαιον Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ σελ. 720. τῆς Φιλοκαλίας.

(2) Τὸ ρητὸν τοῦτο εἶναι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὡς ἡ αὐτὴ Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει αὐτῆς τοῦτο λέγει· καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλείος ἐν κεφ. ιγ'. περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος· «Ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν Βασιλέα.» Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· «οὐκ οἶδας ἐὰν εἰκόνα Βασιλέως ὑβρίσης, εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς ἀξίας φέ-

ρεις τὴν ὕβριν;» (σελ. 839. τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν). Ἡ τιμὴ ὅμως αὐτῆ, ἄλλως μὲν γίνεται εἰς τὸ πρωτότυπον, ἄλλως δὲ εἰς τὴν εἰκόνα (κατὰ τὸν Βλάσταριν), εἰς ἐκεῖνο μὲν λατρευτικῶς, εἰς ταύτην δὲ σχετικῶς.

(3) Εἰκὼν λέγεται ἀπὸ τοῦ εἰκέναι, ἥτοι ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἔχει μὲ τὸ πρωτότυπον. Καὶ ἄλλη μὲν λέγεται φυσικῆ, καθὼς εἶναι κάθε φυσικὸς υἱὸς, πρὸς τὸν φυσικὸν πατέρα του (δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς Βασιλεὺς τὸ, ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνας, ἀνωτέρω ρητὸν, ἐπὶ τῆς φυσικῆς εἰκόνας ἐξέλαβε τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα). Ἄλλη δὲ μιμητικὴ καὶ τέχνη, καθὼς εἶναι ἡ διὰ χρωματούργιας γινόμενη καὶ ἄλλης ἐπιτηδεῖας ὕλης, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθά ἐστιν. Ἄλλ' ἡ μὲν φυσικὴ εἰκὼν διαφέρει μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ τοῦ αἰτίου αὐτῆς, καθ' ὅτι πατὴρ καὶ υἱὸς δύο ὑποστάσεις εἶναι, δὲν διαφέρει δὲ κατὰ τὴν φύσιν, καθ' ὃ αὐτοὶ ἓνα εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ δὲ τεχνικὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν διαφέρει ἀπὸ τοῦ πρωτότυπου, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον εἶναι ἔμψυχος καὶ ζωντανὸς ἄνθρωπος, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ εἶναι ἄψυχος καὶ νεκρὰ ὕλη δι' ὃ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος εἶπεν ἐν τῇ ς'. πράξει (σελ. 836. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· «ὅτι ἡ εἰκὼν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν τῷ πρωτότυπῳ ἔοικε, κατὰ δὲ τὴν ὑπόστασιν, ἥτοι κατὰ τὴν μιμήσιν τῆς ὑποστάσεως ἓνα εἶναι μὲ τὸ πρωτότυπον.» Μία γὰρ εἶναι ἡ τῆς εἰκόνας καὶ τοῦ πρωτότυπου ὑπόστασις, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι, ἡ δὲ εἰκὼν ὑφίσταται ἐν τῷ πρωτότυπῳ, ὡσπερ ἡ σκιά ἐν τῷ σώματι, καὶ ἀπ' αὐτὸ νὰ χωρισθῆ εἶναι ἀδύνατον· καὶ καθ' ὃ ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται καὶ ὅχι ἡ φύσις. Καὶ καθ' ὃ εἰς κάθε εἰκόνα ἐπιγράφεται ὅχι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα, ἤγουν αὐτὴ εἶναι εἰκὼν ἀνθρώπου ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς ὑποστάσεως, ἤγουν ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἡ τοῦ Ἰωάννου καὶ καθ' ἑξῆς δι' ὃ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει σελ. 836. αὐτόθι λέγει, ὅτι ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον κατὰ μόνον τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν χαρακτηριζομένων μελῶν. Ὅστις δὲ καὶ τρίτη εἰκὼν, ἥτις λέγεται νοητὴ καὶ συμβολικὴ. Καθὼς ἦτο, πρωτότυπα μὲν τὰ τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀληθείας μυστήρια, εἰκόνας δὲ τούτων, τὰ τοῦ παλαιοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν σύμβολα· καθ' ὃ καὶ ἐν τῷ δοξαστικῷ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας λέγεται, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἡ Ἐκκλησία, προῦπέγραψε τὸν τύπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Διότι αὐτὴ, καθὼς πρωτότυπον καὶ ἀναίτιον, προῦπήρχε τοῦ τύπου τῆς σκηνῆς· ὁ δὲ τύπος ταύτης, ὕστερογενῆς ἦτο τῆς χάριτος· ὅχι κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθὼς εἰκὼν καὶ αἰτιατὸν· καὶ πάλιν πρωτότυπα μὲν εἶναι τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι πράγματα, εἰκόνας δὲ τούτων τὰ τῆς χάριτος

Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ Ἐὐαγγέλιον. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτὰ πάντα καὶ τοὺς παρόντας κβ'. κανόνας ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέδωκεν ἐν τῇ ἡ. πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλη-

τοῦ Ἐὐαγγελίου μυστήρια. (Διὸ τόσον ὁ Θεὸς Παῦλος εἶπεν, ὅτι σκιὰν ἔχων ὁ Νόμος οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, ὅπου εἰκόνα μὲν ἐννοεῖ τὴν χάριν, πράγματα δὲ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὅσον καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ Ια'. Κανὸν εἰκόνα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶπε τὴν Κυριακὴν. Ὅθεν καὶ μερικοὶ Πατέρες εἶπον ἀντίτυπον τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου τὴν θείαν Ἐὐχαριστίαν μετὰ τὸν ἀγιασμόν, πρὸς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι γυμνῶς καὶ τρανῶς ἀποκαλυφθησόμενα πράγματα αὐτὴν συγκρίνοντες, κεκαλυμμένην ἦδη οὖσαν ὑπὸ τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Μάξιμος). Ἐπὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι προσκύνσεις καὶ ἀσπασμός διδοὶ κινῶ κατὰ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θέλει νὰ εἰπῇ πὸ; ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ. Ἡ δὲ πρὸς πρόθεσις, ἐπίστασιν τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ τοῦ πόθου καὶ τῆς φιλίας δηλοῖ. Διὸ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῇ ἐβδόμῃ πράξει αὐτῆς εἶπε, κατὰ πάντα ἀποδέχεσθαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, καὶ ταύτας προσκυνεῖν, ἧτοι ἀσπάζεσθαι· ταῦτόν γὰρ ἀμφότερα καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ ὄρω αὐτῆς καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμιτικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν. Πλατύτερον δὲ ἡ προσκύνησις λαμβανομένη, δηλοῖ καθεὶ τιμὴν καὶ πρόσπτωσιν ὅπου γίνεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, ὡς εἶπεν ἐν τῷ περὶ εἰκόνων ὁ Θεὸς Δαμασκηνός. Ἄλλο εἶναι λατρευτικὴ προσκύνησις, ἄλλο ἀσχετος, καὶ ἄλλο σχετικὴ ἢ μὲν γὰρ λατρευτικὴ προσκύνησις μόνῃ τῇ Θεῷ καὶ αὐτῇ τῷ Χριστῷ ἀποδίδεται, καὶ τῷ ἐπὶ τῆς θείας Ἐὐχαριστίας μετουσιωμένῳ ἄρτῳ καὶ οἴνῳ εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ· ὁ γὰρ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, κατὰ τὸν Βλάσταριν, αὐτὸν συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, καὶ ὁ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, ὡς Θεὸν καὶ Δεσπότην αὐτὸν προσκυνεῖ δι' αὐτόν, καὶ οὐ δι' ἕτερον, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Νικολάου Πατριάρχου καὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ γενομένην περὶ τῶν εἰκόνων Σύνοδον ἐν ἔτει 1084. (σελ. 981. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· ἐπειδὴ ἡ λατρεία δουλείαν κυρίως δηλοῖ, κατὰ τὸν Αὐγουστίνον (κεφ. 45. περὶ ἀληθοῦς θρησκείας) καὶ περιέχει πίστιν καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἡμῶν· τὴν δὲ ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, οὐ λατρευτικῶς προσκυνούμεν, ἀπαρράκτως δηλονότι τὴν εἰκόνα μὲ τὸ εἰκονιζόμενον πρωτότυπον· οὕτε ὡς Θεοὺς τὰς ἁγίας εἰκόνας λατρεύομεν, καθὼς κατηγοροῦν ἡμᾶς οἱ εἰκονομάχοι, ἀπαγε· ἀλλότριον γὰρ τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐστὶ παραδόσεως. Διὸ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν τῷ ὄρω αὐτῆς εἶπε· καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμιτικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἢ πρέπει μόνῃ τῇ Θεῷ φύσει. Καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς δὲ εἶπε, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις (Δευτερ. ς'. 43. Ματθ. δ'. 10. Λουκᾶς δ'. 8.). Βλέπεις ὅτι τὴν μὲν προσκύνησιν ἀφήκε καὶ εἰς ἄλλο νὰ δίδεται, τὴν δὲ λατρείαν δὲν ἐσυγχώρησεν εἰς ἄλλον τινὰ, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καθὼς καὶ ὁ Θεοῦπόλεως Ἀναστάσιος ἀριστα τὸ ρητόν τοῦτο ἤρμηνευσεν· εἰς ὅποιον δὲ ἄλλον λέγεται ἡ λατρεία, κατὰ συμβεβηκὸς ἐννοεῖται, καὶ οὐ κυρίως, καὶ δηλοῖ μόνῃ τιμὴν. Καθὼς εἶναι ἐκεῖνο τὸ περὶ τοῦ Βασιλείου λεγόμενον ἐν τινι τρόπῳ· «Ὁ Βασιλεὺς σοφὸς καὶ λάτρης τῆς Θεοτόκου». (Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσκύνησις ὅπου γίνεται εἰς τὰ θεία Μυστήρια μετὰ τὴν μετουσίωσιν, ἐπειδὴ εἶναι λατρευτικὴ, πρέπει νὰ γίνεται διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν προσκύνησιν ὅπου γίνεται εἰς αὐτὰ πρὸ τῆς μετουσίωσεως, μὲ δουλικὴν δηλ. καὶ ἐδαφιαίαν πρόσπτωσιν)· ἀσχε-

τος δὲ προσκύνησις τῆς εἰκόνας εἶναι, ὅταν προσκυνῇ τινὰς εἰς τὴν εἰκόνα τὸ εἰκονιζόμενον μόνον, καὶ ὄχι καὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ εἰκονιζόμενον. Ἄλλὰ αὕτη ἡ προσκύνησις δὲν δίδεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας· ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ ἄλλα πολλὰ δύνανται νὰ ᾖναι εἰκόνας ἀπροσκύνητοι, καθ' ὃ μόνον ἐννοοῦνται ὡς μνήμαι τινῶν, (ὅ,τι λογῆς ἢμποροῦν νὰ νοοῦνται ὅλα τὰ κτίσματα εἰκόνας τοῦ κτίστου). Ἡ δὲ σχετικὴ προσκύνησις μέση οὖσα τῆς λατρευτικῆς καὶ τῆς ἀσχετοῦ, αὕτη κυρίως δίδεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, λέγεται δὲ σχετικὴ, ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν, οὐ λέγεται καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ πρὸς τι καὶ σχετικῶς· ἡ εἰκὼν γὰρ τοῦ εἰκονιζομένου εἶναι εἰκὼν. Ὅθεν διὰ τὴν σχέσιν ταύτην καὶ ἀναφορὰν ὅπου ἔχει πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν δηλ. τῆς ὑπεστάσεως, καὶ κατὰ τὸ ἐπιγραφόμενον ὄνομα, συντιμᾶται καὶ συμπροσκυνεῖται τῇ εἰκονιζομένῳ, μὲ μίαν μὲν προσκύνησιν, ἡμιονυμικὴν ὅμως καὶ σχετικὴν, καὶ ὄχι ταύτην κατὰ πάντα καὶ ἀπαρράκτως, καθὼς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ἐν τῇ πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῇ. Τὸν μὲν γὰρ εἰκονιζόμενον Χριστὸν λατρευτικῶς, ὡς εἴπαμεν, προσκυνούμεν, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ, σχετικῶς διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀναφορὰν ὁμοίως τοὺς μὲν Ἁγίους αὐτοὺς καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν, ὡς θεράποντας καὶ δούλους Χριστοῦ προσκυνούμεν μὲ δουλοπρεπῆ προσκύνησιν, διὰ τὴν πρὸς Χριστὸν αὐτῶν εὐκαίωσιν· τὰς δὲ εἰκόνας αὐτῶν σχετικῶς προσκυνούμεν, διὰ τὴν ἀναφορὰν ὅπου ἔχουν αὐταὶ πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τῆς ὑπεστάσεως των, καὶ ἐκ τοῦ ἐπιγραφόμενου ὀνόματός των, καθὼς ἡ ἀνωτέρω ἐπὶ Νικολάου Σύνοδος διόρισεν· ὡσαύτως, τὴν μὲν Θεοτόκον αὐτὴν μὲ ὑπερδουλικὴν τιμὴν προσκυνούμεν, ὡς ὑπεραγίαν μητέρα Θεοῦ, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτῆς, μὲ σχετικὴν (καὶ ὅρα τὸν Δοσιθ. σελ. 655. τῆς Δωδεκαβίβλου). Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ λέγεται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου (σελ. 780. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) ὅτι ἰσοδυναμοῦσιν αἱ τίμαι· εἰκόνας τῆς Ἐὐαγγελίῳ καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ, καθ' ὃ δηλ. μὲ σχετικὴν προσκύνησιν ἅπαντα ταῦτα προσκυνοῦνται, μὲ ὅλον τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν τῆς προσκυνήσεως, κρῖτον προσκυνεῖται τὸ ἅγιον Ἐὐαγγέλιον (ὡς καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος, διὰ τὴν τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων εἰρημίνα, τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνας εἰς· σελ. 852. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν. Πράξ. ς'. τῆς ζ'. καὶ ἀκολουθῶς διατί καὶ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Ἐὐαγγελίου εἶναι εἰκόνας τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας τοῦ Κυρίου δι' ὃ καὶ πρυτάσσονται)· εἶτα ὁ Σταυρὸς· εἶτα ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ· ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀκολουθῶς αἱ τῶν Ἁγίων εἰκόνας, ὡς ταῦτο δηλοῦται ἐν τῇ αὐτῇ πράξει· σελ. 779). ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Μαξίμου, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρωτοτύπων καὶ τὴν ἀξίαν, οὕτω καὶ ἡ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων αὐτῶν τάξις ἀκολουθεῖ. Αἱ ἁγίαι εἰκόνας δὲν προσκυνοῦνται διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχουν εἰς τὸ εἰκονιζόμενον. Ὅθεν οἱ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου εἰς μερικὰς διαλαλίαις εἶπον, ὅτι ἔταν τὰ ξύλα διαλυθούσιν ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, καλεῖται, καὶ ὅταν ὁ χρωματισμὸς καὶ ὁ χαρακτῆρ τῶν εἰκόνων διαφθαρῆ παντελῶς, καλεῖται τὸ σανίδι ὡς ξύλον ἀργόν. Μερικοὶ ὅμως ἐνταφιάζουσιν αὐτὰς δι' εὐλάβειαν. Αἱ ἁγίαι εἰκόνας δὲν χρειάζονται νὰ μυρῶνται μὲ ἅγιον Μύρον, ἢ νὰ ἀγιαζῶνται μὲ εὐχὰς ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων· ἀ. διατί ἡμεῖς δὲν προσκυνούμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας διατί εἶναι μυρωμέναις, ἢ εὐχολογημέναις, ἀλλ' εὐθὺς ὅπου ἰδοῦμεν εἰκόνα ἁγίαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν ὅπως περὶ μύρου καὶ εὐχῆς,

σίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν οἵτινες ἐβεβαιώθησαν, ὁμοῦ καὶ δλη ἡ ἀγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος αὕτη, ἀπὸ τὴν μετὰ ταύτην συγκροτηθεῖσαν, ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδον, καὶ ἀπὸ δλους τοὺς ἐμνηνευτάς τῶν Κανόν-

προσκυνοῦμεν αὐτὴν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου, καὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἔχει εἰς τὸ ἀρχέτυπον. Δι' ὃ ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου ἢ ἐπὶ Κοπρωνύμου τῶν εἰκονομάχων Σύνοδος ἐκατηγόρησε τὰς ἀγίας εἰκόνας λέγουσα, ὅτι ἡ τῶν εἰκόνων ὀνομασία οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἔχει ἀγιάζουσαν αὐτὴν, ἵνα ἐκ τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῆ, ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἀτιμος, καθὼς τὴν ἔκαμεν ὁ ζωγράφος πρὸς ταῦτα δὲ ἡ ἀγία Ζ'. Σύνοδος ἀποκριθεῖσα δι' Ἐπιφανίου Διακόνου, δὲν εἶπεν ὅτι γίνεται εὐχὴ ἐπὶ τῶν εἰκόνων, ἀλλ' εἶπεν ὅτι καθὼς πολλὰ ἱερὰ, εὐχὴν ἱερὰν δὲν δέχονται, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν εἶναι γεμάτα χάριν καὶ ἀγιασμόν, ὅτι λογῆς εἶναι ὁ τύπος τοῦ ζωποιοῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σεβάσιμος καὶ προσκυνητὸς κοντὰ εἰς ἡμᾶς, καὶ με' ὄλον ὅπου γίνεται χωρὶς κάμμιαν εὐχὴν, καὶ ἡμεῖς με' μόνον τὸν τύπον αὐτοῦ πιστεύομεν ὅτι λαμβάνομεν ἀγιασμόν, καὶ με' τὴν προσκύνησιν ὅπου κάμνομεν εἰς αὐτόν, καὶ τὴν σημειώσιν του εἰς τὸ μέτωπόν μας, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀέρι με' τὸ δάκτυλον γινομένην σφραγίδα του (ὅρα ὅτι ὄχι με' τὰ τρία δάκτυλα τὸ πάλαι ἐγένετο τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὡς τώρα, ἀλλὰ με' τὸ ἓνα δάκτυλον, ὅπερ λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐν τινι λόγῳ αὐτοῦ καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ἱερά. Κανόνος τοῦ Βασιλείου). ἐλπίζομεν νὰ ἀποδιώκωμεν τοὺς δαίμονας. Ὁμοίως, ὅτι λογῆς καὶ πολλὰ ἱερὰ σκευὴ ἔχομεν, καὶ ἀσπαζόμεθα ταῦτα, καὶ ἐλπίζομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ αὐτὰ ἀγιασμόν, καὶ με' ὄλον ὅπου εὐχὴν ἱερὰν δὲν ἔχουν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν ἀγίαν εἰκόνα, τὴν μὴ ἔχουσαν εὐχὴν, ἀσπαζόμενοι καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦντες μεταλαμβάνομεν ἀγιασμόν, ἀναγόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ πρωτοτύπου διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς εἰκόνας· εἰ δὲ καὶ οἱ εἰκονομάχοι δὲν ἔμπορουν νὰ εἰποῦν πῶς τὰ ἱερὰ σκευὴ εἶναι ἀτιμα καὶ κοινὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἱερὰν εὐχὴν ἀγιάζουσαν αὐτὰ, ἀλλ' εἶναι καθὼς τὰ ἐτελείωσεν ὁ ὕφαντής, ὁ ζωγράφος καὶ ὁ χρυσοκόμος, ἔχουν δὲ αὐτὰ ὡς ἅγια καὶ τίμια· τέτοιας λογῆς καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας πρέπει νὰ ἔχουν ὡς ἀγίας καὶ τιμίας καὶ ἱερὰς, καὶ ἂν δὲν ἔχουν εὐχὴν ἀγιάζουσαν αὐτὰς, (σελ. 844. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) β'. δὲν χρειάζονται αἱ ἅγαι εἰκόνας εὐχὴν καὶ μύρωμα, διατὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλου. μόνον τῶν Παπιστῶν εἶναι ἀνόμημα τὸ νὰ κάμνουν εἰκόνας δι' εὐχῶν καὶ συνθεμάτων τινῶν. Αὐτοὶ γὰρ καυχῶνται ὅτι ὁ Πάπας κατασκευάζει εἰκόνας ἀπὸ κηρίον καθαρὸν, ἅγιον μῦρον, καὶ ἀπὸ νερόν τοῦ ἀγιασμοῦ, καὶ ὅτι ἀναγινώσκει εἰς αὐτὰς εὐχὰς θαυμαστάς, καὶ ὅτι διὰ ταῦτα κάμνουσιν αἱ εἰκόνας αὐταὶ θαύματα (καθὼς ψευδολογοῦσιν ὅτι Δίων ὁ τρίτος ἔστειλε μίαν τοιαύτην εἰκόνα εἰς τὸν Κάρολον Ρῆγα τῆς Φραγγίας, καὶ εὐλαβήθη αὐτὴν ἐκεῖνος, καὶ ὁ Οὐρβανὸς Πάπας ἄλλην μίαν εἰς τὸν Παλαιολόγον Ἰωάννην, καὶ ἐτιμήθη αὕτη μετὰ λιτανείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν). Βλέπεις ὅτι ἡ εὐχὴ ὅπου ἀναγινώσκειται εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας παπικὴ ἐστὶ, καὶ ὄχι ὀρθόδοξος; καὶ νεωτερικὴ, καὶ ὄχι παλαιὰ; διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη εὐχὴ πουθενὰ δὲν εὐρίσκειται εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια, παρατηρήσαμεν δὲ, ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη δὲν εὐρίσκειται οὔτε εἰς τὰ Εὐχολόγια πὰ πρὸ ἑκατὸν χρόνων τυπωθέντα. γ'. Γίνεται φανερόν ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας εὐχὴν καὶ μύρωμα δὲν χρειάζονται, διατὶ καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους τῶν Ἐκκλησιῶν ζωγραφούμεναι εἰκόνας, καὶ εἰς τοὺς νάρθηκας, καὶ εἰς τὰς ἀύλας αὐτῶν, καὶ ἀπλῶς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ θύρας, καὶ εἰς τὰ ἱερὰ σκευὴ, οὔτε μυρώνονται ποτὲ, οὔτε εὐ-

χὴν λαμβάνουν, καὶ με' ὄλον τοῦτο προσκυνοῦνται σχετικῶς καὶ τιμητικῶς ἀπὸ δλους διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχουν πρὸς τὰ ἀρχέτυπα. Δι' ὃ καὶ ὁ ἐλλόγιμος Ἀρχιερεὺς ἅγιος Καμπανίας κύριος Θεόφιλος, δὲν ἔκρουσε ταύτην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔγραψεν εἰς τὸ βιβλίον ὅπου ἔκαμε τώρα νεωστὶ, ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας δὲν χρειάζονται μύρωμα, οὔτε εὐχὴν παρὰ Ἀρχιερέως. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ παρούσα Σύνοδος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὅπου στέλλει πρὸς τὴν Ἀλεξανδρείαν Ἐκκλησίαν, μακαρίζει μὲν ἐκείνους ὅπου ἤξέουρον καὶ ἀποδέχονται, ἐπομένως δὲ καὶ εἰκονίζουσι καὶ τιμῶσι τὰς ὁράσεις καὶ θεοφανείας τῶν Προφητῶν, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσχημάτιζε ταύτας καὶ ἐτύπωνεν εἰς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτῶν, ἀναθεματίζει δὲ ἐξ ἐναντίας ἐκείνους, ὅπου δὲν δέχονται τὰς εἰκονογραφίας τῶν τοιούτων ὁράσεων πρὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου (σελ. 905 τοῦ β'. τόμου). Συμπαράγεται, ὅτι καὶ ὁ ἀναρχος Πατὴρ πρέπει νὰ ζωγραφίζεταί, καθὼς ἐφάνη εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ ὡς παλαιὸς ἡμερῶν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰσαυρον Λέοντα ἐπιστολῇ (σελ. 712 τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) λέγει, ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦτο λέγει ὄχι ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν κατὰ τὴν θεῖαν φύσιν· ἐπειδὴ ἀδύνατον, φησὶν, εἶναι ἱστορῆσαι καὶ ζωγραφῆσαι φύσιν Θεοῦ. Ὅπερ ποιεῖ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὡς ἐφάνη εἰς τὸν Προφήτην· εἰ γὰρ μὴ ἐζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὀλοτελῶς, διὰ τί νὰ ζωγραφοῦμεν τόσον τὸν Πατέρα, ὅσον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἶδει Ἀγγέλων, ἀνδρῶν νέων, καθὼς ἐφάνηκαν εἰς τὸν Ἀβραάμ; Ἐπειτα καὶ ἂν θετέον, ὁ Γρηγόριος λέγει τοῦτο, ἀλλ' ἡ γνώμη μιᾶς πολυάνθρωπου καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου προτιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἐνός. Ἄν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρέπει νὰ ζωγραφίζεταί ἐν εἶδει περιστερᾶς, καθὼς ἐφάνη, λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ Πέρσης τις Ξεναίας ὀνόματι, ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι εἶναι νηπιώδους γνώσεως τὸ νὰ ζωγραφῆται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς ἐφάνη ἐν εἰδώλῳ περιστερᾶς, ἡ δὲ ἀγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος (πράξει ἐ. σελ. 819. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων εἰκονομάχων· ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν Ζ'. Σύνοδον πρέπει νὰ ζωγραφῆται αὐτὸ ἐν εἶδει περιστερᾶς, ὡς ἐφάνη· αὐτὸ τοῦτο βεβαιοὶ καὶ ὁ Δοσίθ. (σελ. 655. τῆς Δωδεκαβίβλου). Ὁ σοφώτατος Πλάτων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μοσκοβίας σημειώνει εἰς τὴν β'. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ Κατηχήσει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίξη τινὰς μίαν εἰκόνα ἀγιωτέραν παρὰ τὴν ἄλλην, οὔτε νὰ ἐλπίζη περισσότερον εἰς τὴν μίαν, παρὰ εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ δὲ Δοσίθ. λέγει (σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλου), ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας θαυματουργοῦσιν, ἡ διατὶ ἐζωγραφῆθησαν ἀπὸ ἁγίου τινὰ (τοῦτο δὲ οὐ παραδέχονται οἱ πολλοί), ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, (τυχὸν διὰ εὐλαβίαν τῶν προσκυνούντων) καὶ θεῖαν οἰκονομίαν· καὶ ὅτι τὸ νὰ σκάπτουν οἱ ὀρθόδοξοι τὰς σανίδας τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἢ νὰ βαθουλώνουν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι χρυσάφι, ἢ ἀσήμι, καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ βάλλουν μέρη τιμίου ξύλου καὶ ἁγίων λειψάνων, καὶ νὰ συντιμῶσιν αὐτὰ με' τὰς εἰκόνας, τοῦτο δὲν ἐμποδίζεται. Μετὰ τρίμου πρέπει νὰ προσκυνοῦμεν τὰς ἀγίας εἰκόνας, καὶ νὰ πιστεύωμεν ὅτι χάρις θεῖα ἐπιφοιτᾷ εἰς αὐτὰς, ἥτις μεταδίδει εἰς ἡμᾶς τὸν ἀγιασμόν, κατὰ τὸν Βλάσταριν· πρέπει δὲ νὰ γινώμεθα ἄξιοι τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, καθαρὰς ψυ-

νων. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, εἰς ὁκτὼ πράξεις περιεχόμενα, εὐρίσκονται εἰς τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 719. μετὰ τὰ πρακτικὰ δὲ εὐρίσκονται καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ συντείνουσαι πρὸς τὴν παροῦσαν Σύνοδον.

λάττοντες τὰς ἐ. αἰσθήσεις μας, καὶ οὕτω νὰ προσκυνούμεν αὐτὰς, κατὰ τὴν ς'. πράξ. τῆς ζ'. ταύτης Συνόδου· ὅσοι δὲ ἔχουν τὰς ἀγίας εἰκόνας εἰς ἐνθούμησιν μόνον, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὸ νὰ τὰς ἀσπάζονται, ἡμίφραυλοι εἶναι καὶ ψευδαλήθεις, κατὰ τὴν αὐτὴν ς'. πράξ. αὐτῆς. Διὰ ἕξ τινὰ εἰκονίζονται καὶ προσκυνοῦνται αἱ ἅγιοι εἰκόνες· α'. ὅτι κοσμοῦσι καὶ στολίζουσι τοὺς ναοὺς· β'. ὅτι διδάσκουσι τοὺς μὴ εἰδότας γράμματα, προφητείας Προφητῶν καὶ Ὁσίων ἁγίων, Μαρτύρων ἁθλά, τὰ πάθη καὶ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ἐβδόμης Συνόδου· γ'. ὅτι ἐνθουμίζουσι τοὺς γραμματισμένους ἐκεῖνα ὅπου τυχὸν ἀληθεύοντες. Ὅθεν βιβλία λέγονται αἱ εἰκόνες τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀμαθῶν, ὡς λέγει ὁ Διάλογος ἐν τῇ πρὸς Σεκουῦδον βιβλίῳ· δ'. ὅτι ἀξάνουσι τὸν πόθον τῶν ὀρόντων αὐτὰς· χριστιανῶν· δι' ἧς ἡ Σύνοδος εἶπεν, ὅτι οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν· ε'. ὅτι παρακυνοῦσι τοὺς ὀρόντας πρὸς μίμησιν τῶν ἁγίων ἔργων, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον ἐν τῇ εἰς τὸν Γόρδιον ἐγκωμίῳ, καὶ τὴν ἐβδόμην Σύνοδον ταύτην· ς'. διατὶ παρακυνοῦσι τοὺς ὀρόντας αὐτὰς νὰ ἐπικαλοῦνται μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος, τὸν μὲν Θεὸν ὡς Σωτῆρα, τοὺς δὲ Ἁγίους ὡς μεσίτας εἰς Θεὸν· «ἵνα διὰ τῆς πρεσβείας αὐτῶν δῶν αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα.» Εἰκονομάχοι δὲ ἐστάθησαν ὄχι μόνον οἱ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλέων γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρειανοὶ πρότερον, καὶ ὅλοι οἱ Μονοφυσίται ὕστερον, καὶ τώρα ὅλοι οἱ Λουθηροκαλθίνοι. Ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυται ὅτι οἱ Λατῖνοι κακῶς ποιοῦσι μὴ ἐπιγράφοντες τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων πάντων ἐπάνω εἰς τὰς εἰκόνας τῶν, ἐπειδὴ κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς παρούσης Συνόδου ὀρισθέντα, ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ καὶ ἀγιάζεται, ὅσον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ εἰκονιζομένου. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπάνω ἀκόμη εἰς τοὺς ἀνιστορήτους Σταυροὺς, ὅπου πηγνύονται εἰς τὰς ὁδοὺς, ἢ εἰς τὰς θύρας, ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, διὰ νὰ γνωρίζωνται ἀπὸ τὸ ὄνομα ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι τῶν ληστῶν τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου βαστάζουσι τὰς ἀγίας εἰκόνας εἰς τινῶν Ἁγίων ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ παραφέρονται μὲ αὐτὰς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀτακτοῦντες καὶ πηδῶντες, ὡσάν δαιμονιζόμενοι, καὶ προλέγουσι τάχα τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ κεκρυμμένα πράγματα φανερόνουσι τάχα, καὶ ἄλλας ψευδοπροφητείας καὶ μαντείας κάμνουσιν, οὗτοι, λέγω, βαρύτατα πρέπει νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς καὶ ἁγίους Ἀρχιερεῖς, διατὶ ἀνανεοῦσι τὰς δεισιδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔθνικῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν μὲ ἀσθηρὰς παιδείας πρέπει νὰ διορθῶνται. Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφεῖται ἐν εἶδει περισσευῶς ἀποδεικνύεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦτο, ὅτι, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν τὰς ἐπάνω τῶν Κολουμβηθρῶν καὶ Θουσιαστηρίων κρεμαμένας περισσευῶς εἰς τύπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Πράξι ε'. σελ. 830). Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ἡ Ἱερὰ σάλπιγξ (ἐγκωμίῳ εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχ.) ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ὁ Πατὴρ κατὰ τὴν δ'. καὶ ε'. καὶ ς'. πράξιν τῆς ζ'. Συνό-

δου, ἡμεῖς ἐρευνητικῶς τὰς πράξεις ταύτας ἀναγνόντες, οὐδὲν τοιοῦτον εἶρομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ φύσις τῆς ἀγίας Τριάδος ὡς ἀνείδεος καὶ ἀόρατος, οὐκ εἰκονίζεται. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι ὁ ἀζωγράφητος Σταυρὸς, ἐλάττων ἐστὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Νικηφόρος (ἐν τοῖς δέκα κεφαλαίοις ὅπου γράφει περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἐν χειρογράφοις σωζομένοις), ὅτι, διὰ μὲν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, προσκυνούμεν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, διὰ δὲ τοῦ ἀζωγραφῆτου Σταυροῦ, οὐ προσκυνούμεν τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸν Σταυρὸν ἐκεῖνον τὸν πρωτότυπον, ἐν ᾧ ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Ταῦτόν εἰπεῖν, διὰ τοῦ Σταυροῦ προσκυνούμεν τὸν Σταυρὸν. Καὶ τοῦτο δὲ προσημειοῦμεν ἐνταῦθα· ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀγία αὕτη Οἰκουμένη Σύνοδος εἰς πολλὰ μέρη λέγει, πῶς ἐκεῖνο ὅπου ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον φανερόναι διὰ τῶν ρημάτων, τοῦτο ὁ ζωγράφος παριστάνει διὰ τῶν εἰκόνων· διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν οἱ ζωγράφοι πρέπει νὰ προσέχουν καλὰ καὶ νὰ ἠξεύρουν πρῶτον τί λέγει ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὕτω νὰ ζωγραφίζουσι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Γραφὴν τὰς εἰκόνας τῶν. «Ἢ, ἂν δὲν ἠξεύρουν αὐτοὶ, πρέπει νὰ ἐρωτοῦν τοὺς εἰδότας καὶ περικαιδευμένους, διὰ νὰ μαθάνουσι, καὶ ὄχι νὰ ζωγραφίζουσιν ἄλλα ἀντ' ἄλλων, καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ ἐναντία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀτυχεύματα. Καθὼς εἶναι τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὸν Κύριον νέον παιδα ἀγένειον ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ διδάσκοντα, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Κύριος τότε ἦτον ἀνὴρ τέλειος μετὰ τὸ βάπτισμα. Τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐν τῇ Ἀναλήψει, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Παῦλος ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν καὶ Πεντηκοστῇ, καὶ τὸν τῷ Στεφάνου λιθοβολισμὸν. Τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὄχι ἐκ τοῦ τάφου τὸν Χριστὸν ἐξέρχόμενον, καὶ τοὺς στρατιώτας περὶ τὸν τάφον ὄντας καὶ φυλάττοντας, καὶ τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου καθήμενον, καθὼς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ ζωγραφίζοντες, τὸν μὲν Χριστὸν εἰς ἄδην καταβαίνοντα, τὸν δὲ Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν κρατούμενους ὑπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰς πύλας καὶ κλειθρα τοῦ ἄδου συντετριμμένα· καὶ δαίμονας πολλοὺς σκοτεινοὺς ἐκείσε ὄντας, καὶ πάντας τοὺς Προπάτορας καὶ Προφήτας· τὰ ὅποια δὲν εἶναι εἰκὼν τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ εἰκὼν τῆς εἰς ἄδην καταβάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνάστασις δὲ καὶ εἰς ἄδην κατὰθασις μεγάλην ἔχουσι τὴν διαφορὰν. Ἐν γὰρ τῇ εἰς ἄδην κατὰθασι, χωρισμένη ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Σωτῆρος ἀπὸ τὸ σῶμα· καὶ ἡ μὲν ψυχὴ μόνη κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην, τὸ δὲ σῶμα ἐκεῖτο νεκρὸν εἰς τὸν τάφον· ἐν δὲ τῇ Ἀναστάσει, ἠνώθη πάλιν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ Ἀνάστασις. Πρὸς τοῦτοις, δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζουσι εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς ἕνα ἀνθρώπων ὑποκάτω τῶν Ἀποστόλων, καὶ νὰ τὸν ἐπιγράφουσι Κόσμον, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦτου, πρέπει νὰ ζωγραφίζουσι τὸν προφήτην Ἰωὴλ, λέγοντα· «ἐκχεῖται ἀπὸ τοῦ πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», ὡς οὕτως ἔχουν τινὲς παλαιαὶ εἰκόνες. Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὅμοια ἄτοπα ἱστοροῦν οἱ ζωγράφοι ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ κακὴν συνήθειαν, καὶ ἕως τὰ διορθώσουσι, σπουδάζοντες προσέτι νὰ γένουσι τεχνῖται καὶ ζωγράφοι ἐπιτηδεῖοι καὶ καλοὶ, διὰ νὰ ἔχουν αἱ παρ' αὐτῶν ἱστορούμεναι εἰκόνες ὁμοιότητα μὲ τὰ πρωτότυπα, καθὼς παραγγέλλει ἡ ἀγία Σύνοδος αὕτη, καὶ ὄχι νὰ ἦναι ἀλλόκοται τινὲς καὶ ἀνόμοιαι.

ΟΙ ΚΒ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Ζ'. ΣΥΝΟΔΟΥ, ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν || τῆς δ' α. τῆς
ς. β'.
διατάξεων εἰσιν ὑποτυπώσεις, ἅς ἀσπένως δεχόμενοι μετὰ τοῦ θεοφάντορος Δαβὶδ ἄδομεν πρὸς
τὸν δεσπότην Θεὸν λέγοντες· «ἐν τῇ ὁδοῦ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ, καὶ,» ἐνετείλω
δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι.» [Ψαλμ. ριή. 14. 138. 144.] Καὶ εἰ
εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δη-
λον ὅτι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν. Ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησὶν· «Ἐν αὐτοῖς οὐκ
ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν.» [Δευτερον. ιβ'. 32.] Καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος Πέτρος
ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· «εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν Ἄγγελοι παρακύψαι.» Καὶ ὁ Παῦλος φησὶ· «κἄν ἡμεῖς, ἡ
ἐξ οὐρανοῦ Ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.» [Γαλάτ. α. 8.] Τούτων οὖν
οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν, ἀγαλλώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς «εἰ τις εὖροι σκύλα πολλὰ,» [Ψαλμ.
ριή. 162.] ἀσπασίως τοὺς θεῖους Κανόνας ἐνστερνίζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσά-
λευτον κρατούμεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν
τε ἐξ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμά-
των, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες, ὠρι-
σαν τὰ συμφέροντα· καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν, οὓς δὲ τῇ κα-
θαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν, οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν, οὓς δὲ ἐπιτιμῶν παραδίδομασιν,
καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. «Ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος· ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν» [Ἑβρ. ιγ'.
5.] ὁ βεβηκῶς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Οἱ θεῖοι Κανόνες, μαρτύρια (1) μὲν εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἱερωμένους, καθ' ὃ μαρτυροῦσι καὶ φανεροῦν εἰς
αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται. Κατορθώματα δὲ, καθ' ὃ συντηρούμενοι ἀπὸ αὐτοῦ, κατορθοῦσι καὶ διευ-
θύνουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Τούτους δὲ τοὺς Κανόνες ἡ Σύνοδος αὕτη μετὰ χαρᾶς ἀποδεχομένη διὰ τοῦ παρόν-
τος Κανόνος, τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ Δαβὶδ ἀναμέλπει πρὸς τὸν Θεόν, τὰ οὕτω διαγορευόντα· Ἐχά-
ρηκα, Κύριε, εἰς τὰ μαρτύριά σου, καθὼς ἤθελα χαρῆ, ἂν εἶχα ὄλους τοὺς πλοῦτους τοῦ κόσμου. Καὶ σὺ ἐπρόσταξες
νὰ φυλάττω τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, μὲ τὰ ὅποια σόφισόν με, καὶ θέλω ζῆσαι εἰς αὐτά. Καὶ ἂν ἡ φωνὴ
αὕτη τοῦ Προφήτου μᾶς προστάξῃ νὰ φυλάττωμεν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ παντοτινὰ, καὶ νὰ ζῶμεν εἰς αὐτά,
φανερόν εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὰ παντοτινὰ καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν (κράδη γὰρ ὀνομάζεται κατὰ τὸν Ζωναρᾶν
ὁ ἀσθενὴς καὶ εὐλόως συντριβόμενος κλάδος τῆς συκῆς, ἀκράδαντα δὲ, τὰ στερεὰ καὶ ἀκίνητα) δι' ὃ καὶ ὁ
Μωϋσῆς λέγει, οὔτε νὰ προσθέσῃ τινὰς εἰς τὰ τοῦ Νόμου οὔτε νὰ εὐγάνῃ. Καυχᾶται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ ὁ κορυ-
φαῖος Πέτρος, λέγων, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ παρακύψουν οἱ Ἄγγελοι, εἰς ἐκεῖνα δηλ. ὅπου ἐφάνερωσαν εἰς ἡμᾶς
οἱ ἐν πνεύματι Θεοῦ εὐαγγελισάμενοι Ἀπόστολοι· καὶ ὁ Παῦλος ἀναθεματίζει, κἄν Ἄγγελος ᾖ, ἐκεῖνος
ὅπου εὐαγγελίζεται ἔξω ἀπὸ τὰ παραδεδομένα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς χαίροντες εἰς τοὺς θεῖους κανόνες, καθὼς
χαίρονται οἱ στρατιῶται, ὅταν εὕρουν κούρησιν πολλὰ εἰς τοὺς νικηθέντας ἐχθρούς των, ὡς λέγει καὶ τοῦτο ὁ
Δαβὶδ, περιχαρῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιάζομεθα, καὶ κρατούμεν, καὶ ἐπικυροῦμεν, τόσον τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀπο-
στόλων ἐκτεθέντας, ὅσον καὶ τοὺς τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέ-
ρων, ἀναθεματίζοντες μὲν ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἀναθεματίζουσι, καθαιροῦντες δὲ ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖ-
νοι καθαιροῦν· καὶ ἀφορίζοντες ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἀφορίζουσι. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπιτιμῶντες ἐκείνους,
ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἐπιτιμῶσι. Διότι, καθὼς ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν ἔχουσι γνώμην φιλάργυρον, ἀρκοῦνται εἰς τὰ πα-
ρόντα χρήματα, ὅπου ἔχουσιν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ἔτσι καὶ ἡμεῖς οὔτε προσθέτομεν, οὔτε ἀφαιροῦμεν, ἀλλὰ
ἀρκοῦμεθα εἰς τοὺς ὀρισθέντας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνες (2). Ὅρα καὶ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὰ ἐν τῇ
ἀρχῇ τῆς βίβλου προλεγόμενα τῶν κανόνων.

(1) Ὅρα ἐνταῦθα πόσον σεβάσιμοι καὶ αἰδέσιμοι εἶναι οἱ θεοὶ Κανόνες· διότι μὲ ἐκείνους τοὺς τίτλους καὶ τὰ ὀνόματα ὅπου σεμνύνεται ἡ θεόπνευστος καὶ ἁγία Γραφή, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους σεμνύει τοὺς θεῖους Κανόνες καὶ ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, μαρτύ-
ρια αὐτοὺς ἀποκαλοῦσα, καὶ δικαιώματα, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.
(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Φώτιος, τίτλ. α. κεφ. β'. λέγει, ὅτι ἡ γ'.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδὴ περ ψάλλοντες συντασσόμεθα τῷ Θεῷ «ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἴ Της ἐν Καρθ. κδ' ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου» [ψαλμ. ριή. 16.], πάντας μὲν χριστιανούς τοῦτο φυλάσσειν σωτήριον, κατ' ἐξαιρετικὸν δὲ, τοὺς τὴν ἱερατικὴν ἀμπεχομένους ἀξίαν. Ὅθεν ὀρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸν ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου, καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κληρὸν οὕτω νοουετὶ μυσθῆναι ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παρεδευτικῶς, τοὺς τε ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν, καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν· οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧγουν ἢ τῶν θείων γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος· εἰ δὲ ἀμφισβητοίη, καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονεῖσθαι· ἔφη γὰρ προφητικῶς ὁ Θεός· «σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω· κἀγὼ ἀπώσμαι σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.» [Ὡσηέ δ'. 6.]

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὅλοι μὲν οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μελετοῦσιν εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ ἀλησμο- νοῦσι τὰ λόγια του, καθὼς ψάλλουσι καὶ ὑπόσχονται μὲ τὸν Προφήτην κάθε ἡμέραν, ἐξαιρετικῶς δὲ καὶ μάλιστα οἱ ἱερωμένοι. Διὰ τοῦτο ὀρίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐξάπαντος νὰ ἠξεύρη τὰ νοήματα τοῦ ψαλτηρίου, ὅποιος μέλλει νὰ γένη ἐπίσκοπος, διὰ νὰ διδάσκη ἀπὸ αὐτὰ τὸν λαόν του νὰ μνησθῆναι καὶ αὐτοί. Ὁμοίως νὰ ἐξετάζεται ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην ἂν ἔχη προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκη, ὅχι ἐπιπολαίως καὶ κατὰ μόνας τὰς λέξεις, ἀλλὰ κατὰ βάθος, καὶ μὲ κατάληψιν τῶν νοημάτων, τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, οὓς ἀνωτέρω ἠριθμήσαμεν, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸν Ἀπόστολον, καὶ ὅλην τὴν θείαν Γραφὴν, καὶ ὅχι μόνον νὰ γινώσκη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ πολιτεύεται καθὼς αὐτὰ παργγέλλουσι, καὶ νὰ διδάσκη κατ' αὐτὰ τὸ ποίμνιόν του. Ἐπειδὴ, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, (1) οὐσία καὶ σύστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας εἶναι τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧτοι ἡ ἀληθὴς κατάληψις καὶ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν θείων Γραφῶν. Ὅχι καὶ ἀμφιβάλλει καὶ δὲν ὀρέγεται νὰ κάμνη ταῦτα αὐτός, καὶ νὰ διδάσκη καὶ τοὺς ἄλλους, ἅς μὴ γίνεταί· Ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ λέγει διὰ τοῦ Προφήτου Ὡσηέ ὁ Θεός, σὺ τὴν γνῶσιν τῶν ἐδικῶν μου νόμων ἐδίωξες ἀπὸ λόγου σου, καὶ ἐγὼ θέλω σὲ ἀποδιώξω ἀπὸ τὸ νὰ ἦσαι ἱερεὺς ἐδικός μου.

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζεται λέγων· ὅτι οἱ μέλλοντες χειροτονῆσαι· Ἐπίσκοπον, ἢ Κληρικόν, πρέπει πρῶτον νὰ τοὺς διδάξουν τοὺς Κανόνας τῶν ἱερῶν Συνόδων, ἵνα κατὰ τοὺς δόξους καὶ κανόνας τῶν Πατέρων πράττοντες, μὴ μετανοήσουν ὕστερον, ὡς παραβάται αὐτῶν, οἱ μέλλοντες χει-

διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν θέλει νὰ κρατοῦσιν οἱ Κανόνες τῶν ἑπτὰ Συνόδων, καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, ὡς αἱ θεαῖαι Γραφαί.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐπικυροῦνται ὡς γνήσια τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου τὰ συγγράμματα, καὶ ἐπιστομίζονται οἱ νόθα ἢ ἀμφιβαλλόμενα ταῦτα λέγοντες. Τὸ φητὸν γὰρ τοῦτο ἐρανισμενον ἐστὶν ἀπὸ τὸ α'. κεφ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας· καθὼς καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἀναφέρει ὁ ἀκόλουθος δ'. τῆς αὐτῆς Κανῶν, περὶ τοῦ Πέτρου, τὸ λέγον· «Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης», φράσις ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ Διονυσίου, λαμβανομένη ἀπὸ τὸ γ'. κεφ. τῶν θείων ὀνομάτων. Βιβλία δηλ. καὶ τὰ δύο, ἀπὸ τὰ ὅποια μάλιστα λαμβάνουσι τὴν ὕλην τῆς ἀντιλογίας οἱ τὰ τοῦ Διονυσίου διαβάλλοντες οὐκ ὀρθῶς· οὐ μόνον δὲ ἡ παροῦσα αὕτη Σύνοδος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ ε'. τὰ συγγράμματα τοῦ Διονυσίου ἐπικυροῖ, πράξ. ε'. ἐν οἷς περὶ τῆς Θεανδρικής ἐνεργείας ἀναφέρει, ἐρανισθεῖσα τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τῆς δ'. πρὸς Γάϊον τοῦ Ἁγίου ἐπιστολῆς. Ναι μὲν καὶ ἡ ἐπὶ Μαρτίνου συστάσα ἐν Ρώμῃ κατὰ Μονοθελητῶν Σύνοδος· καὶ ὁ Σωφρόνιος ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα Συνόδῳ· καὶ ὁ Ἀνδρέας Κρήτης παραφράζει τὰ

ἐν τῇ γ'. κεφ. τῶν περὶ θείων ὀνομάτων, ὅπου ἀναφίρεται Ἐπερὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος αὐτὸν σχολιάζει· καὶ ὁ Δαμασκηνὸς αὐτοῦ μέμνηται βιβλ. α'. κεφ. 16'. τῶν δογματικ. καὶ ὁ Πάπας Ἀγάθων ἐν τῇ πρὸς βασιλέα Κωνσταντίνον ιε'. ἐπιστολῇ. Βλ. δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἅγιοι τῶν τοῦ Διονυσίου συγγραμμάτων οὐ μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῦτο ποιοῦσι, κατὰ τὸν Κορέσιον, ἐπειδὴ ἤθελον ἀπὸ μόνων τῶν τῆς Γραφῆς μαρτυριῶν τὰ ἑαυτῶν ἀποδεικνύειν λόγια. Καὶ μόλον ὅπου καὶ ὁ Πέτρος Λανσέλιος, καὶ Κορδέριος, οἱ Ἰησοῦται ἀπυδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ «ὅ καὶ ἄλλῃ τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πεφλοσφόρηται κάλλιστα τε καὶ ὑψηλότατα», τὸ λέγει διὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἐρμηνεύοντα τὸν ὕμνον τῶν Σεραφείμ, πρὸ τοῦ Γρηγορίου ὄντα, καὶ ὅχι διὰ τὸν Ἀθανάσιον, ὡς λέγει ὁ Νικήτας· ἐπειδὴ ὁ Ἀθανάσιος ἔζη, ὅτε ἔζη καὶ ὁ Γρηγόριος, καὶ οὐ πρὸ αὐτοῦ. Ἐδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ φέρωμεν ἐξῆς τὰ δικαιολογήματα τῶν ἀντιλεγόντων, καὶ νὰ τὰ δείξωμεν οὐκ ὀρθὰ, ἀλλὰ τὸ ἐνομίσαμεν περιττὸν, ἐπειδὴ δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι (καὶ δύο τοπικαί,) καὶ τόσοι ἄλλοι Ἅγιοι ἀρκοῦσιν ἀντὶ πολλῶν μυριάδων ἀντιλεγόντων.

ροτονηθῆναι (1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει ἐκεῖνον ὅπου γενῆ ἄρχων τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον νὰ ἀναγινώσκη εἰς ὄλην τὴν ζωὴν τὸ Δευτερονόμιον, διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτὸ νὰ φοβῆται τὸν Κύριον, καὶ νὰ φυλάττῃ ὅλας τὰς ἐντολάς του, ἀλλὰ ἀκόμη τὸν ἀναγκάζει καὶ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ ὁ ἴδιος μετὰ τὸ χεῖρ του. «Καὶ ἔσται ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τοῦ δίφρου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ γράψῃ ἑαυτῷ τὸ Δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν Λευιτῶν (Δευτερονόμ. ιζ'. 18.)» καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν προστάζει αὐτὸν νὰ τὸ ἀντιγράψῃ ὁ ἴδιος εἶναι διατι, ἐκεῖνος μὲν ὅπου τὸ ἀναγινώσκει μόνον, εὐκόλως λησμονᾷ τὰ ἀναγινωσκόμενα νοήματα, ἐκεῖνος δὲ ὅπου καὶ τὸ γράφει, ἐντυπώνει μέσα εἰς τὴν μνήμην του τὰ νοήματα, μετὰ τὸ νὰ λαμβάνῃ καιρὸν καὶ ἀδελφίαν νὰ συλλογίζεται τὸ καθ' ἓνα, καὶ πρὸ τοῦ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ ἓνα, νὰ μὴ γράψῃ τὸ ἄλλο· οὕτως ἐρμηνεύει ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος. Καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας ἀναγκάζῃ ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο, πῶς μᾶλλον τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ποιμένας τοῦ λαοῦ τοῦ ἀρχιερεῖς ;

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς Ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γάρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ Ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄρισται, ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι. Ἐπίσκοπον προσηκεῖ, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμφηφῶν γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιέσθαι. Τὸ δὲ κύρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ.

Ἀποστόλ. ἀ. β'. λ'. ξά. τῆς ἀ. δ'. τῆς ἐν Λαοδικ. ε. ιγ'. τῆς ἐν Καρθ. νθ'. Τιμοθ. ζ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν κανὼν σύγκειται ἀπὸ τὸν λ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν δ'. τῆς ἀ., τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ ἐξηγήσαμεν, δεῖ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα περὶ τῶν αὐτῶν παλιλλογῶμεν· τοῦτο δὲ μόνον ἰδιαίτερον οὗτος ἔχει, ὅτι νὰ μὲν ἄκυρος κάθε ψῆφος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἣτις ἤθελε γενῆ ἀπὸ ἐξουσίαν καὶ δυναστείαν ἀρχόντων· καὶ ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι νὰ ψηφίζονται ἀπὸ Ἐπισκόπους, κατὰ προηγούμενον τρόπον. δηλ. ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι ψηφίζονται, δηλοῦται μάλιστα ἀπὸ τὸν παρῶν κανόνα, περὶ οὗ δεῖ τὴν ὑπόσημ. τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ· ὅτι δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ συμφηφίζουν ἐπομένως μετὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς μέλλοντας ἱερωθῆναι, δηλοῖ ἡ ἐρμηνεία τοῦ ξά. Ἀποστολικοῦ. Ὅρα καὶ τὸν ἀ. καὶ β'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας Παῦλος, ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οἶονεῖ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων Πρεσβυτέροις, μᾶλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἐπαρρησιάζεσθαι εἰπὼν· «Ἄργυρίου, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ, οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγούμενος τὸ δίδόναι, ἢ λαμβάνειν.» [Πράξ. κ'. 33. 35.] Διὸ καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ μαθητευθέντες, ὀρίζομεν μηδὲ ἄλλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι Ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελούντας Ἐπισκόπους, ἢ Κληρικούς, ἢ Μοναχοὺς· φησὶ γάρ ὁ Ἀπόστολος, «ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.» [ἀ. Κορινθ. γ'. 9.] καὶ «οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.» [β'. Κορινθ. ιβ'. 14.] Εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἑτέρου τινὸς εἶδους, εἴτε διὰ τινὰ ἰδιοπάθειαν (2) εὐρεθείη ἀπειργῶν τῆς λειτουργίας, καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κληρικῶν, ἢ σεπτῶν ναδὸν κλείων, μὴ γίνεσθαι ἐν

(1) Καὶ ἡ ργκ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ προστάζει, ὅτι ὁ μέλλων γίνεσθαι Ἀρχιερεὺς νὰ διδάσκηται τρεῖς μῆνας τὰς θείας Γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, ὁ δὲ μὴ τοιοῦτοτρόπως χειροτονηθεὶς νὰ καθαιρεται, καὶ ὁ χειροτονησας αὐτὸν νὰ ἀργῆται· ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα αἰσχρὸν καὶ παράλογον νὰ διδάσκηται μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀπὸ ἄλλου, ἐκεῖνος ὅπου χρεωστῆται νὰ διδάσκη τοὺς ἄλλους. Ὅρα δὲ καὶ (σελ. 440. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.) ὅπου μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐκφωνεῖ κάθε Ἐπίσκοπος ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας του, καὶ ταῦτα ἀκόμη· «Πρὸς τού-

τοῖς ἀποδέχομαι τὰς ἀγίας καὶ Οἰκουμενικὰς Ζ'. Συνόδους, αἵτινες ἐπὶ φυλακῇ τῶν σεπτῶν δογμάτων συνηθροίσθησαν, καθομολογῶν τοὺς ὑπ' αὐτῶν διωρισμένους στέργειν τε καὶ φυλάττειν Κανόνας, καὶ τὰς ἀγίας διατάξεις, ὅσαι τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν Πατράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ χρόνους ἐτυπώθησαν, πάντας οὓς ἀποδέχονται, συναποδεχόμενος, καὶ οὓς ἀποστρέφονται, συναποστρεφόμενος».

(2) Ἴδιαν ἐμπάθειαν, παρ' ἄλλοις.

αὐτῷ τὰς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, εἰς ἀνάσθητα τὴν ἐαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀνάσθητος ὄντως ἐστὶ, καὶ τῇ αὐτοπαθείᾳ ὑποκείσεται, καὶ ἀέπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ,» [Ψαλμ. ζ'. 16], ὡς παραβάτης ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διατάξεων. Παραγγέλλει γὰρ καὶ ὁ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, «Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ Θεόν. Μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως. Μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποιμένου κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.» [ἀ. Πέτρ. ε', 2.].

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ μέγας Παῦλος, καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦ ἔργου παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν Ἑβραίων, καὶ δι' αὐτῶν εἰς ἄλλους τοὺς μετὰ ταῦτα Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ ἐπιθυμοῦσιν ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ ἱμάτια, ἀλλὰ διὰ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν αὐτῶν νὰ βοηθοῦσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ χρεῖαν ἔχοντας, καὶ ὅτι εἶναι μακάριον τὸ νὰ δίδῃ μᾶλλον τινὰς, παρὰ νὰ παίρῃ (1), διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι κἀνέως Ἀρχιερεὺς νὰ μὴ ζητῇ χρεωστικῶς κατὰ αἰσχροκέρδειαν χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, ἢ Κληρικών, ἢ Μοναχῶν, ἐπειδὴ εἶναι ἀδικὸς ἢ τρικύττη ζήτησις, οἱ δὲ ἀδικοὶ βασιλείαν Θεοῦ δὲν κληρονομοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον καὶ ἐπειδὴ τὰ τέκνα δὲν χρεωστοῦσι νὰ θησαυρίζουν διὰ νὰ δίδουν εἰς τοὺς γονεῖς, ἀλλ' οἱ γονεῖς διὰ νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα. Ὅποιος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς εὖρεθῇ νὰ ἀργίῃ ἢ νὰ ἀφορίζῃ τινὰ ἱερέα, ἢ Κληρικόν, ἢ νὰ κλείῃ Ἐκκλησίαν διὰ νὰ πάρῃ ἄσπρα ἢ διὰ κἀμμίαν του ἄλλην ἐμπάθειαν, οὗτος ἄς παθαίνη ἐκεῖνο ὅπου κἀμνει, ἤτοι ἄς ἀργίῃται, καὶ ἄς ἀφορίζεται, Ἐπίσκοπος μὲν ὡν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην του, Μητροπολίτης δὲ ὡν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του. Ὁ γὰρ κορυφαῖος Πέτρος παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ταῦτα· ποιμαίνετε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀναγκαστικῶς καὶ τυραννικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς, καὶ κατὰ Θεόν· ὄχι αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως ὄχι ὡς κατακυριεύοντες τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ ὡς τύποι καὶ παραδείγματα γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, ἵνα, ὅταν φανερωθῇ ὁ ἀρχιποιμὸν Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, λάβῃτε παρ' αὐτοῦ τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. Ἀνάγνωτε τὸν κθ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἀμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἀμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. Ἐὸ δὲ τούτου Ἀποστόλ. κθ'. τῆς δ' β'. Ἰωάν. ι'. 16. || χεῖρον ἔαν τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀληθείας, προτιμώμενοι τὸν μαμωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀντεχόμενοι. Ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, εἰ μήπου ταπεινωθέντες, τοῦ ἰδίου σφύλματος ἀνανήψωσι. Χρὴ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφειν τούτου τοῦ ἀμαρτήματος, καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ ὅσει.» [Ψαλμ. γ'. 18]. «Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ.» Τοὺς ἐγκαυχωμένους οὖν, διὰ δόσεως χρυσίου τετάχθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ, καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι ὀνειδιστικῶς λόγοις τοὺς δι' ἀρετῆς βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας, καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου, ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο ποιοῦντας, τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οικείου τάγματος. Εἰ δὲ ἐπιμένοιν, δι' ἐπιτιμίου διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη ποτὲ τοῦτο πεποιηκῶς, γινέσθω κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπέσθω παντάπασιν ἐκ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.» Ὁσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεύτερον κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι ὄσιων Πατέρων ἡμῶν, τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃ, καὶ εἰς πράσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασι Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ τινὰ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασι Οἰκονόμον, ἢ Ἐκδικόν, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οικείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεῖς, κινδυνεύετω εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὗ περ ἐπὶ χρήμασι ἔτυχεν. Εἰ δὲ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, ἐκ τοῦ οικείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφοριζέσθω.

(1) Το ρητὸν τοῦτο, ὃ μὲν Παῦλος λέγει εἰς τὰς πράξεις πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος· Εὐθάλιος δὲ τις, ὁ Σούλης Ἐπίσκοπος, σύγχρονος τῷ Μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, λέγει, ὅτι τὸ ἔλαβεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων. Βρίσκεται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ γ'. κεφ. τοῦ δ'. βιβλ. τῶν διαταγῶν· ἀλλὰ κακῶς γράφεται πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ ὅρα τὸ προῖμιον τῶν αὐτῶν διαταγῶν.

Ἑρμηνεία.

Μερικοὶ μέλλοντες νὰ συναριθμηθῶσιν εἰς τὸν Κληρον ἐκκλησίας τινὲς, ἐπέσπερον χρήματα εἰς αὐτὴν αὐτοπροκίρετως, κατὰ φιλόθεον γνώμην, ὅχι διὰ νὰ λάβουν μὲ αὐτὰ τὸν Κληρον, ἀλλ' ὡς ἀφιερῶντες αὐτὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὑστερον δὲ καυχώμενοι εἰς τὴν δόσιν τῶν χρημάτων, καὶ προτιμῶντες τὸν μαμωνᾶν καὶ πλοῦτον, περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐζήτουν πρωτοκαθεδρίας, καὶ μὲ ἀδιαντροπίαν ὠνειδίζον τοὺς Κληρικούς ἐκείνους, οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐκλεγόμενοι Πνεύματος, διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν πολιτείαν, ἐσυναριθμοῦντο εἰς τὸν Κληρον χωρὶς δόσεως χρημάτων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ εἰς τὰ χρήματα ταῦτα καυχώμενοι, καὶ ὠνειδίζοντες τοὺς ἄλλους διατι δὲν ἔδωκαν, νὰ καταβιβάζωνται εἰς τὸν κατώτατον τύπον τῶν δημοταγῶν αὐτοῖς Κληρικῶν· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσιν ἀκόμη εἰς τοῦτο, νὰ διορθῶνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, μὲ βαρύτερον ἀρμόδιον ἐπιτίμιον. Φέροντες δὲ οἱ Πατέρες οὗτοι καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου ρητὸν, ἀμαρτίαν μὲν θανασίμου ὀνομάζουσι τὴν ἀδιόρθωτον εἰς τὰ χρήματα καύχησιν τῶν τοιούτων Κληρικῶν (1), χειροτέρην δὲ ἀμαρτίαν τοῦ θανασίμου ὀνομάζουσι τὴν κατὰ τῶν ἄλλων Κληρικῶν ἀναισχυντίαν αὐτῶν καὶ αὐθάδειαν, καὶ ὅτι εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι Κύριος ὁ Θεός, κατὰ τὴν Γραφήν, ἄθεσμον δὲ ὀνομάζουσι τὴν τῶν χρημάτων αὐτῶν δόσιν, ὅχι καθ' ἑαυτὴν, καλὴ γὰρ αὕτη κατ' ἀρχάς καὶ φιλόθεος· ἀλλὰ διὰ τὴν ὑστερινὴν καύχησιν τῶν δίδόντων καὶ ἀδιαντροπίαν. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴ λάθῃς τὴν δόσιν ταύτην τῶν χρημάτων πρὸς χειροτονίαν, ὅτι ὁ κανὼν φαίνεται πῶς περιέχει δύο μέρη. Τὸ μὲν πρῶτον ἐμποδίζει νὰ μὴ δίδουν, οὐχὶ πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι, τοῦτο γὰρ ὕστερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συγκαταριθμηθῆναι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐφημερίαν Ἐκκλησίας τινὲς, καὶ ἔπειτα αὐθαδιάζουσι καὶ καταφρονοῦσι τοὺς πτωχοὺς καὶ εὐλαβεῖς Κληρικούς· αὐτὴν λοιπὸν ἐμποδίζει ὡς ἄθεσμον. Εἶτα, ἐπιφέρει καὶ δεύτερον, ὅτι ἂν τὰ τοιαῦτα χρήματα ἤθελαν τὰ προσφέρῃ διὰ χειροτονίαν, νὰ καθαίρωνται, κατὰ τοὺς προλαβόντας κανόνας. Ἐπιφέρει δὲ ὁ κανὼν, ὅτι ὅποιος ἤθελε δώσῃ χρήματα διὰ νὰ χειροτονηθῇ Κληρικὸς, ἢ Ἱερεὺς, νὰ λαμβάνῃ τὰ ἐπιτίμια τοῦ κθ'. Ἀποστολ. καὶ τοῦ β'. τῆς δ'. αὐς καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεί· καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ.

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Ἐπειδὴ περ κανῶν ἐστὶν ὁ λέγων, δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν χρῆ γίνεται, Ἄποστ. λζ'. διὰ συναθροίσεως Ἐπισκόπων, τὰς κανονικὰς ζητήσεις, διὰ τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς || τῆς α. ε. τῆς δ'. ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὥρισαν οἱ τῆς ἑκτης Συνόδου ὅσοι Πατέρες, || ιθ'. τῆς ε'. ἡ. ἐξάπαντος τρόπου καὶ προφάσεως, ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν· καὶ εἰ τις εὐρεθῇ ἀρχῶν τοῦτο κωλύων, ἀφορίζεσθω. Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν ἀμελήσῃ τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας, καὶ τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς ἐπιτίμιοις ὑποκείσθω. Τῆς δὲ Συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν Ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιούς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. «Ἐν γὰρ τὸ φυλάσσειν αὐτάς, ἀνταπόδοσις πολλή,» [Ψαλμ. ιη'. 12.] ὅτι καὶ «λύχνος ἐντολῆ, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία» [Παροιμ. ε'. 23.] καὶ «ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τηλαυγῆς φωτίζουσα ὀφθαλμούς.» [Ψαλμ. ιη'. 9.] Μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν Μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ Ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ, ἢ κτηῆνος, ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο ἐλεγχεῖται πεποιηκῶς, ἀποτίσει τετραπλάσιον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἀνανεώνει τὸν ἡ. τῆς ε'. ὅστις διορίζει, ὅτι ἐπειδὴ καὶ δὲν δύνανται νὰ γένουν δύο Σύνοδοι Ἐπισκόπων τὸν χρόνον περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανονικῶν ζητημάτων, ὡς οἱ κανόνες διορίζουσιν, ὁ λζ'. δηλ. τῶν Ἀποστ. ὁ ε. τῆς α. καὶ ὁ ιθ'. τῆς τετάρτης, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ὁδοιπορίας ἐξάπαντος νὰ γίνε-ται μία Σύνοδος τὸν χρόνον, διὰ νὰ διορθῶνται τὰ συμπέπτοντα σφάλματα. Προστίθησι δὲ ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι

(1) Ὁ μὲν Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, ἐρμηνεύων τὰς καθολικὰς ἐπιστολάς, λέγει ὅτι ἀμαρτία πρὸς θάνατον, περὶ ἧς λέγει ὁ Ἰωάννης, «ἐστὶν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἐστὶν ἀμαρτία μὴ πρὸς θάνατον,» εἶναι κάθε ἀμαρτία, ἧτις ἐπαιδεύετο ἀπὸ τὸν παλαιὸν Νόμον μὲ παιδείαν θανάτου, καθὼς ἦτον ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκούσιος φόνος, ἡ κτηνοβατία, ἡ μοιχεία καὶ τὰ ἄλλα. Μὴ πρὸς θάνατον δὲ ἀμαρτία εἶναι ἐκείνη ὅπου δὲν ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον, ὡς ὁ στανικὸς φόνος καὶ ἄλλα. Ὁ δὲ Ἀναστάσιος ὁ Σιναίτης (ἐρωτήσ. νδ'.) λέγει, ὅτι πρὸς θάνατον μὲν ἀμαρτία εἶναι ἡ ἐν γνώσει γινομένη· μὴ πρὸς θάνατον δὲ,

ἡ ἐν ἀγνοίᾳ γινομένη. Καὶ ἡ κατὰ Θεοῦ βλασφημία πρὸς θάνατον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γνώσει μεγάλη ἀμαρτία, οἷον φόνος, μοιχεία κτλ., ἐπειδὴ θανατοῦσι ταῦτα τὴν ψυχὴν. Ἡ δὲ παρούσα Σύνοδος πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν, τὴν ἀδιόρθωτον καὶ ἀμετανόητον λέγει. Συμφώνως δὲ μὲ τὴν Σύνοδον ταύτην λέγει καὶ ὁ Οἰκουμένιος, ὅτι πρὸς θάνατον ἀμαρτία ἐστὶν ἡ μὴ δι' ἐπιστροφῆς διορθουμένη, οἷα ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν μνησικακῶν, περὶ ὧν εἴρηται· «ἄδοι μνησικακῶν εἰς θάνατον» (Παροιμ. ιβ'. 28)· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ γ'. κεφ. τῆς πρὸς τὸν πνευματικὸν διδασκαλίας, ἡ ὅποια χάριτι Χριστοῦ ἐτυπώθη τώρα νεωστί.

ὅποιος μὲν ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην Σύνοδον, νὰ ἀφορίζεται, ὅποιος δὲ Μητροπολίτης ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο (ἔξω μόνον ἂν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ εὐλόγου αἰτίας ἐμποδισθῇ), νὰ πίπτῃ ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σύνοδος ἔχει νὰ γίνεταί διὰ νὰ ἐρευνᾷ, εἰ φυλάττονται τόσον τὰ κανονικά, ἀφορισμοὶ θετέον, οἰκονομικαὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τᾶλλα, ὅσον καὶ τὰ εὐαγγελικὰ διατάγματα, διὰ τοῦτο οἱ συναθροισζόμενοι Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς λαοὺς αὐτῶν αἱ τοῦ Εὐαγγελίου ζωοποιαὶ ἐντολαί, ἐπειδὴ διὰ τὴν φύλαξιν αὐτῶν μισθὸς πολὺς δίδεται κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι λύχνος, καὶ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν. Δὲν ἔχει δὲ ἄδειαν ὁ Μητροπολίτης νὰ ζητῇ χρεωστικῶς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του κτήνος, ἢ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἔχει μαζὺ του· εἰ δὲ καὶ ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ τὸ πληρώνῃ τετραπλάσιον. Ὁρᾷ καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἐφη Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, «τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, τισὶ δὲ ἡ Τῆς ἐν Καρθ. 4. καὶ ἐπακολουθοῦσιν.» [ἁ. Τιμοθ. ε. 24.] Ἀμαρτιῶν οὖν προκαταλαβουσῶν, καὶ ἕτεραι ἁμαρτίαι ἐπονταὶ ταύταις. Τῆ οὖν ἀσεβείᾳ αἰρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων, καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. Ὅσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὄψιν ὀφείλοντο ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἕτερά τινα εἶδη παραλελοίπασιν, ἢ χρῆ ἀνανεωθῆναι, καὶ κατὰ τὴν ἐγγραφὸν καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν, οἷτω κρατεῖν. Ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων Μαρτύρων, ὀρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατὰθεσιν γενέσθαι λειψάνων μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς, ὁ δὲ ἄνευ ἁγίων λειψάνων καθιερῶν ναὸν, καθαιρείσθω, ὡς παραβεβηκῶς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

Ἐρμηνεία.

Τὸ ἀποστολικόν τοῦτο ρητὸν ὁ μὲν Μέγας Βασιλεὺς ἄλλως ἠρμήνευσεν, ἡ δὲ παρούσα Σύνοδος ἀπλοικώτερον αὐτὸ ἐξέλαβε, λέγουσα, ὅτι εἰς τὰς προκαταλαβούσας ἁμαρτίας ὅπου κάμνει τινὰς ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλα ἁμαρτίαι, καθὼς συνέβη εἰς τοὺς χριστιανοκατηγόρους εἰκονομάχους, οἵτινες καθὼς ἐστέρησαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἔτσι καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἐκκλησίας κατεφρόνησαν καὶ ἀπέβαλον, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀνανεωθοῦν, ἵνα καὶ ἡ ἐγγραφὸς θεσμοθεσία καὶ ἡ ἄγραφος (1) παράδοσις κρατῆ. Λοιπὸν ὅτι θεοὶ ναοὶ καθιερώθησαν χωρὶς μαρτυρικὰ λείψανα ἀπὸ αὐτοῦς, εἰς τούτους νὰ κατατίθωνται ταῦτα, λεγομένης καὶ τῆς περὶ τούτων διαλαμβανούσης ἐν τοῖς ἐγκαινίοις εὐχῆς (2)· ὅποιος δὲ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ ἐξῆς, χωρὶς ἁγίων λειψάνων

(1) Περὶ τῶν ἀγράφων παραδόσεων ὄρα εἰς τὸν 44, καὶ 46. Βασιλείου.

(2) Τὰ μαρτυρικὰ λείψανα οὕτω κατατίθενται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ παλαιοῦ Εὐχολογίου. Μετὰ τὴν ἱεροτελεσίαν τῆς καθιερώσεως, ἤτοι τοῦ ἐνθρονισμοῦ τοῦ ναοῦ, λαμβάνει τρεῖς μερῖδας μαρτυρικῶν λειψάνων ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ βαλὼν αὐτὰς εἰς θήκην, καὶ ἐπιχέας ἐπάνω αὐτῶν ἅγιον Μύρον, κλείει τὴν θήκην. Καὶ ἂν μὲν ἡ ἁγία Τράπεζα στέκεται ἐπάνω εἰς κολώνας, ἀποκρύπτει τὴν θήκην ταύτην εἰς τὸ ἔδαφος ὑποκάτω εἰς τὰς κολώνας τὰς βλέπουσας κατὰ ἀνατολάς· (τινὲς δὲ διὰ τὸ σεβασμιώτερον λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ τίθεται ἡ θήκη τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων, ὄχι κατὰ τὸ ἔδαφος, ἀλλ' εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πρὸς ἀνατολάς κολώνας, ἂν δηλονότι ἡ μερῖδες τῶν λειψάνων ᾖναι μικραῖς, εἰ δὲ εἶναι μεγάλα κομμάτια, εἰς τὸ ἔδαφος ἀποκρύπτονται)· ἂν δὲ ἡ Τράπεζα βαστάζεται ἀπὸ ἓνα μόνον κίβνιον, ἀποτίθεται ἡ θήκη εἰς τὸ μέσον τοῦ κίβνου, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἡ ἁγία τίθεται Τράπεζα. Τέσσαρα δὲ πράγματα εἶναι ἄξια σημειώσεως εἰς τὴν παρούσαν τῶν ἐγκαινίων ὑπόθεσιν· α'. ὅτι τὰ ἐγκαίνια παντὸς ναοῦ πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται ἀπὸ Ἀρχιερέα κατὰ τὴν διάταξιν καὶ ὑποτύπωσιν τοῦ Εὐχολογίου. Ὅθεν, ἂν εἰς πολλοὺς τόπους συγχωροῦσιν οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ κάμνουσιν ἐγκαίνια ναῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μοσχοβίαν ἐπιτρέπουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς εἰς τοὺς Ἀρχιμανδρίτας νὰ ἐγκαινιάζωσι θεῖους ναοὺς, τοῦτο, λέγω, παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ Εὐχολογίου ἐστὶ. Πανταχοῦ γὰρ καὶ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ὅπου περὶ ἐγκαινίων ἀναφέρει, Ἀρχιερέα λέγουσι, καὶ ὄχι ἱερέα. Μι-

κρὰ δὲ ἐγκαίνια, οὔτε τὸ Εὐχολόγιον ἀναφέρει, ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ ὅπως γινώσκουσι τί εἶναι. Φαίνεται γὰρ ταῦτα ὅτι εἶναι μεταγενέστερα· β'. ὅτι τὰ λείψανα ὅπου μέλλουν νὰ ἀποθησαυρισθοῦν, πρέπει νὰ ᾖναι μαρτυρικὰ, καὶ ὄχι ὀσιακὰ, ἢ ἱεραρχικά. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπαινετὴ ἡ συνήθεια ὅπου ἐνεργεῖται εἰς τὴν Μοσχοβίαν· ἐκεῖ γὰρ τὰ μαρτυρικὰ λείψανα φυλάττονται εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ ὅταν ᾖναι χρεῖα νὰ ἐγκαινισθῇ κἀνέας ναὸς, τὰ λαμβάνει ἀπὸ ἐκεῖ μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς, διὰ νὰ μὴ γένη λάθος, καὶ ἀντὶ μαρτυρικῶν λειψάνων, ἀποθησαυρισθοῦν, ἢ κοινὰ λείψανα, ἢ ἄλλα ἅγια λείψανα, καὶ ὄχι μαρτυρικά. Τινὲς δὲ θέλουσι νὰ γίνωνται καὶ λείψανα ὀσιομαρτύρων, καὶ ἱερομαρτύρων, ἀγκαλὰ καὶ τοῦτο οὐ λέγει τὸ Εὐχολόγιον· γ'. ὅτι καὶ τὰ μαρτυρικὰ ταῦτα λείψανα πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται ὑποκάτω εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ναοῦ, ἵνα πληροῦται τὸ λόγιον ἐκεῖνο· «Μαρτύρων θεῖος χορὸς, τῆς Ἐκκλησίας ἡ βᾶσις», καθὼς διατάσσει ἡ περὶ τῶν ἐγκαινίων ἀκολουθία. Ὅσοι δὲ εἰς ἄλλο μέρος ταῦτα βάλλουσι, μεγάλως ἁμαρτάνουσι· δ'. καὶ τελευταῖον, ὅτι εἰς κάθε ναοῦ, ἢ μικροῦ ἢ μεγάλου, ἐγκαίνια, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται μαρτυρικὰ λείψανα ὑποκάτω τῆς ἁγίας Τραπέζης. Ὅθεν, ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἐπιτελοῦν μεγάλα ἐγκαίνια, ἢ ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς, ἐπιτελέσουσιν τὰ λεγόμενα μικρὰ καὶ συτομώτερα ἐγκαίνια χωρὶς λειψάνων μαρτυρικῶν, πρέπει νὰ καθαιρῶνται, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος. Ἡ συστατικὴ γὰρ καὶ οὐσιώδης διαφορὰ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ εἶναι ἡ τῶν ἐν αὐτῷ μαρτυρικῶν λειψάνων ἀποθησαύρισις, καὶ

μαρτυρικῶν καθιερώσει ναὸν, οὗτος ὡς παραβάτης, τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, ἔς καθαίρεται.

Σ υ μ φ ω ν ε ἰ α .

Ὁ δὲ ἴε. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζει ὅτι τὰ θυσιαστήρια ἐκεῖνα, μέτα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τεθησαυρισμένα, σῶμα, ἢ λείψανα μαρτύρων. ἢ νὰ κρημνίζωνται, ἢ νὰ αποδοκιμάζονται.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἐπειδὴ πλανώμενοί τινες ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας μυχτηρίζειν ἔδοξαν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, προσποιούμενοι μὲν χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἀρνούμενοι κρύβδην καὶ λαθραίως σαββατίζοντες, καὶ ἕτερα ἰουδαϊκὰ ποιῶντες, ὀρίζομεν, τούτους μήτε εἰς κοινωνίαν, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν δέχεσθαι, ἀλλὰ φανερώς εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραίους, καὶ μήτε τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε δοῦλον ὀνεισθαι ἢ κτᾶσθαι· εἰδὲ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως ἐπιστρέψει τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθνη καὶ πράγματα, πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τούτων προσδέχεσθαι καὶ βαπτίζειν τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀσφκλίζεσθαι αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν, μηδαμῶς αὐτοὺς προσδέχεσθαι.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α .

Ὅρίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ συγκοινωνῇ τις, μήτε νὰ συμπροσεύχεται, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ δέχεται τοὺς Ἑβραίους ἐκεῖνους, οἵτινες καθ' ὑπόκρισιν μόνον ἐγένοντο Χριστιανοί, καὶ εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προσήλθον, κρυφίως δὲ ἀρνοῦνται, καὶ περιπαίζουσι Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, φυλάττοντες τὰ Σάββατα, καὶ ἄλλας συνηθείας ἰουδαϊκὰς, (ἦτοι τὸ νὰ περιτέμνουσι τοὺς υἱοὺς των, νὰ νομίζουσι ἀκάθαρτον ἐκεῖνον ὁποῦ πιάσῃ νεκρὸν ἢ λεπρὸν, καὶ ἄλλα ὁμοια,) ἀλλὰ νὰ ἦναι πάλιν οἱ τοιοῦτοι Ἑβραῖοι, ὡς καὶ πρότερον, καὶ οὔτε νὰ βαπτίζῃ τινὰς τὰ παιδία των, οὔτε νὰ ἀφίη αὐτοὺς νὰ ἀγοράζουσι δοῦλον ἢ μὲ ἀλλαγὴν, ἢ δωρεάν, ἢ μὲ ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτοῦν αὐτόν. Ἐὰν δὲ μὲ καθαρὰν καὶ ἀδόλον πίστιν ἐπιστρέψῃ τις Ἑβραῖος καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ὁμολογήσῃ τὴν τῶν Χριστιανῶν ὀρθοδόξιν, κατηγορῶντας φανερά τὴν τῶν Ἑβραίων θρησκείαν, διὰ νὰ ἐλέγχωνται καὶ οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι καὶ νὰ διορθῶνται, τὸν τοιοῦτον πρέπει νὰ προσδεχώμεθα, καὶ τὰ παιδία

ἀνευ τούτων γενέσθαι ἀδύνατον. Τὰ δὲ ἀντιμύσια μὲ τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν χαρίζεται εἰς αὐτὰ ἡ καθιέρωσις ναοῦ τινος, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν εὐχῶν τελετὴ, καὶ προσέτι ἡ ἑπταήμερος ἐν τῇ τοῦ καθιερωθέντος ναοῦ Τραπέζῃ ἱερουργία, ἀναπληροῦσι τὸν τόπον τῆς καθιερωμένης ἀγίας Τραπέζης. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀνεμποδίστως ταῦτα δίδονται, ὁποῦ ἤθελε γένη χρεία τούτων, καὶ οὐ περιγράφονται εἰς τὴν ἐνορίαν μόνον ἐκεῖνην, ὁποῦ καθιερώθησαν, καθὼς οὐ περιγράφεται καὶ τὸ ἅγιον Μῦρον καὶ ἄλλα ἅγια, ἀλλὰ τίθενται ἐπάνω εἰς τὰς Τραπέζας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαθιερώθησαν, κατὰ τὴν α'. ἀπόκρισιν τοῦ Πέτρου, καὶ Μανουὴλ Πατριάρχην τὸν Χαριτόπουλον (σελ. 239. τοῦ Γιοῦρ.). ἀρκοῦσι γὰρ ταῦτα κατὰ Βαλσαμῶνα ἀντὶ καθιερώσεως, ἦτοι ἐνθρονισμοῦ, καὶ ἀντὶ ἀνοίξεων (τῶν θυρῶν δηλ. τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται ὅταν τελοῦνται τινος ναοῦ τὰ ἐγκαίνια, ἀνοιγομένων τῶν θυρῶν καὶ ψαλλομένου τοῦ, "Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν κ.τ.λ.), πλὴν διὰ νὰ σώζωσιν ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς τὸν καθιερωμένης Τραπέζης, ἢ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀγιστεία δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη εἰς τὸ νὰ καθιερώσῃ αὐτὴν, χωρὶς νὰ θησαυρισθῶν ἐν αὐτῇ μαρτυρικὰ λείψανα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀντὶ Τραπέζης ἀντιμυσίων δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη ἢ ἐν αὐτοῖς γινομένη ἀγιστεία ἐπὶ καιρῶ ναοῦ ἐγκαίνιων, χωρὶς νὰ ἔχουν καὶ μαρτυρικὰ λείψανα συρραμμένα. Δι' ἃ καὶ ἡ ἐπὶ καθιερώσει ἀντιμυσίων γινομένη διάταξις τοῦ Εὐχολογίου διὰ μαρτυρικῶν λειψάνων διδάσκει ταῦτα νὰ καθιεροῦνται· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ οὐδέποτε ἀντιμύσια μεταχειρίζονται, χωρὶς νὰ ἔχουν ἅγια λείψανα, ὡς εἴπομεν, ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ λα'. τῆς ς'. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸν Κίτρον, χωρὶς καθιερώσεως νέου ναοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἔχει χώραν τελείως τὸ νὰ γίνωνται ἀντιμύσια (σελ.

334. Γιοῦρ. Γραικ.). Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν κεφ. ρκζ'. σελ. 226. λέγει, ὅτι ἂν ἦναι χρεία ἀντιμυσίων, καὶ καθιερώσεως μὴ γινομένης, ἀπλόνονται τὰ ἀντιμύσια ἐπάνω ἱερᾶς Τραπέζης, καὶ ἡ τῆς καθιερώσεως αὐτῶν τάξις γίνεται (καθὼς δηλ. καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ ἰδιόζουσα ἀπὸ τὴν τοῦ ναοῦ καθιέρωσιν φέρεται ἡ τῶν ἀντιμυσίων καθιέρωσις)· λέγει δὲ ὁ αὐτὸς, ὅτι πρέπει καὶ δῶα ἄλλα παντὶ ἴσα εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἀντιμυσίων νὰ συρράπτονται μὲ τὰ ἀντιμύσια, τὸ μὲν ἕνα ὡς κατὰ σάρκα, καθὼς καὶ ἐν τῇ Τραπέζῃ, εἰς τόπον τῆς σινδόνης, τὸ δὲ ἄλλο ὡς τραπεζόφορον, εἰς τιμὴν ὅτι θέλει γένη αὐτὸ θρόνος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ μέσον τούτου νὰ συρράπτονται καὶ εἰλητά. Ὁμοίως νὰ συρράπτονται καὶ μερίδες λειψάνων ἐν μικρῷ λινῷ ὀφάσματι, καὶ πάντα ἀπαραλλάκτως νὰ γίνωνται ἐν αὐτοῖς, ὅσα καὶ ἐν τῇ θείᾳ καθιερωμένῃ τραπέζῃ. Προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς (αὐτόθι) ὅτι ἡ τῆς καθιερώσεως ταύτης τάξις ἐξαιρέτως μὲν παρὰ Ἀρχιερέως γίνεται, κατὰ ἀνάγκην δὲ γίνεται καὶ παρὰ εὐλαβοῦς ἱερέως ἐμπείρου μὲ προτροπὴν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ εἰς ἀνεθρονιστὸν ναὸν, ἀλλὰ εἰς ἐνθρονισμένον, μὲ τὸ νὰ ἦναι θρόνος εἰς αὐτὸν ὁποῦ ἔχει νὰ ἐνθρονισθῇ ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ Ἀποστόλου. Ἐπειδὴ δὲ τις Ἀρχιερεὺς ἐλειτούργησεν εἰς τοιοῦτον ναὸν ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Λουκά, ἄλλοι μὲν εἶπον νὰ καθαιρεθῇ, ὁ δὲ κύριος Λουκάς ὤρισε μὲ ἄλλην παιδείαν νὰ παιδευθῇ, ὁποῖαν εὖρη ἢ Σύνοδος εὐλογον. Ὁ δὲ Κίτρον Ἰωάννης ἐν τῷ θ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν καθιερωμένην Ἐκκλησίαν μετὰ μαρτυρικῶν λειψάνων νεκροὶ δὲν πρέπει νὰ θάπτονται. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἀποκρίσ. λη' σελ. 382. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.

E. M. P. S. I. I. O. N. I. A. 2000

του να τὰ βαπτίζωμεν, παραγγέλλοντες ἀσφαλῶς εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς ἑβραϊκὰς δεισιδαιμονίας· τοὺς δὲ μὴ ἐπιστρέφοντας τοιοῦτοτρόπως, τελείως νὰ μὴ δεχώμεθα. (1)

Συμφωνία.

« Συμφώνως μὲ τὸν παρὸν κανόνα διορίζεται καὶ τὸ μδ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλ. τοῦ α': βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, λέγον ὅτι ἐὰν Ἑβραῖος τινὰς, κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματα τινὰ, ἢ ἔχοντας χρέος, προσποιηθῆ δι' αὐτὰ νὰ γένη Χριστιανός, νὰ μὴ δέχεται οὕτως, ἕως ὅπου νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγορεῖται. Ὁμοίως καὶ τὸ μζ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. διορίζει κανόνας Ἑβραῖος νὰ μὴ ἔχη σκλάβον Χριστιανόν, μήτε νὰ περιτέμνη κατηχούμενον ἀλλὰ μήτε ἄλλως αἰρετικὸς νὰ ἔχη δοῦλον χριστιανόν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπου ἀποκτήσῃ τοῦτον, νὰ γίνεταί ἐλεύθερος. » Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἄποστ. ε'. τῆς β'. ξγ'. τῆς ἐν Λαοδικ. γά. Πάντα τὰ μειρακειώδη ἀθύρματα καὶ μανιώδη βακχεύματα, τὰ ψευδοσυγγράμματα, τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γενόμενα, δέον δοθῆναι ἐν τῷ Ἐπισκοπεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν βιβλίων. Εἰ δέ τις εὐρεθῆ ταῦτα κρύπτων, εἰ μὲν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅλα τὰ ψευδοσυγγράμματα, ὅπου ἐσύνθεσαν οἱ εἰκονομάχοι κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο εὐδιάλυτα, ὡς τὰ παιγνίδια τῶν παιδίων, καὶ τόσο παράφρονα, καθὼς ἦσαν μαινόμενοι καὶ παραφρονοῦσαι αἱ βάρχει, αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου ἐχόρευον μεθυσμένοι εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἐφόρου τῆς μέθης Διονύσου· ὅλα, λέγω, αὐτὰ πρέπει νὰ δοθοῦν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ βεβληθοῦν μετὰ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν αἰρετικῶν εἰς ἓνα τοιοῦτον τρόπον δηλ. ἀπὸ τὸν ὅποιον νὰ μὴ δύναται νὰ λάβῃ τινὰς αὐτὰ, διὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ πώποτε. Ὅποιος δὲ ἤθελε κρύψῃ ταῦτα, πρὸς ἐδικὴν του, ἢ εἰς ἄλλων ἀνάγνωσιν, Ἐπίσκοπος ὢν, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ὡς καθαιρείται, λαϊκὸς δὲ, ἢ Μοναχὸς, ὡς ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἄποστ. ς'. ιε'. π. κγ'. τῆς δ'. γ'. ε. ι. κγ'. τῆς α. καὶ β'. ια'. τῆς ἐν Καρθ. ιη'. ξγ'. η. τῆς α. ιε. ις'. τῆς ς'. ιζ'. ιη. τῆς ἐν Ἀντιοχ. γ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιε. ις'. ιθ'. Ἐπειδὴ τινες τῶν Κληρικῶν παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν, εἰς ἑτέραν παροικίαν ἐκτρέχουσι, κατὰ πλείστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ Βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσι, ἐν ταῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἰκῷ ἢ Ἐκκλησίᾳ. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιμένων, καθαιρείσθω. Ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων Ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκωλυμένους τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων Κανόνων. Εἰ δέ τις φωραθῆ, τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Μᾶλλον μὲν οὖν ἦτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδίων καὶ τῶν οἰκετῶν ἐπαναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν Ἱερωσύνην ἐκλήρωσατο.

Ἑρμηνεία.

Δύω ἄθεσμα ἐμποδίζει ἐνταύτῳ ὁ παρὼν κανὼν, καὶ τὸ νὰ μὴ μεταβαίνουν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν οἱ Κληρι-

(1) Διηγείται ὁ Σωκράτης εἰς τὸ ζ'. βιβλ. τῆς ἱστορίας του, ὅτι ἓνας Ἑβραῖος ὑπακρινόμενος τὴν εὐσέθειαν, πολλαῖς φοραῖς ἐβαπτίζετο κατὰ πραγματείαν, ὥστε ὅπου ἐκέρδιζε μὲ τὸν τρόπον τοῦτον πολλότατα ἀργύρια· μεταβαίνων δὲ ἀπὸ αἰρέσεως εἰς αἴρεσιν, τέλος ἦλθεν εἰς τὸν Παῦλον τὸν τῶν Ναυατιανῶν Ἐπίσκοπον ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσποιούμενος ὅτι τάχα ἤθελε νὰ χριστιανίσῃ ἀληθῶς καὶ μὲ τελειότητα. Ἐμβληθέντος λοιπὸν τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος εἰς τὴν κολυμβήθραν, καὶ εἰσελθόντος τοῦ Ἑβραίου διὰ νὰ βαπτισθῆ, ὡ τοῦ θαύματος! ἐξηράνη ἢ κολυμβήθρα· ἐθαύμασαν οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ γεγονός,

καὶ ἐμψάξαντες ὅλας τὰς τρύπας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδαν ὑπόψιν μερικὴν, ἐγέμισαν πάλιν τὴν κολυμβήθραν. καὶ εἰσελθόντος πάλιν τοῦ Ἑβραίου, τὸ ὕδωρ τελείως παραχρῆμα ἐξέλιπε, καὶ ὅλοι ἐξεστηκότες ἐγένοντο· τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα φαίνεται νὰ ἔγινεν, ἢ διὰ τὴν ὑποκριτικὴν πίστιν, μὲ τὴν ὅποιαν ὁ παλιμβουλὸς τῆ γνώμη Ἑβραίου ἐζήτηε νὰ λάβῃ τὸ βάπτισμα, καὶ ἀκολούθως διδάσκει τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Ἱερεῖς νὰ μὴ παραδέχωνται ἐσκότως Ἑβραῖον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀλλὰ μετὰ χρόνου καὶ δοκιμασίας πολλῆς, ἢ διὰ τὸν ἄθεσμον πολλαπλασιασμόν τοῦ βαπτίσματος.

κοί, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ νὰ μὴ προσέρχονται εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ λειτουργοῦσιν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους αὐτῶν, χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔφυγον, καὶ τοῦ Πατριάρχου, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν ἐνορίαν προσέδραμον, ὡσὰν ὁποῦ καὶ τὰ δύο εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν τῶν θείων κανόνων. Προστάζει λοιπὸν, ὅτι, ὅποιος κληρικὸς χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν ἀνωτέρω, ἢ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ λειτουργήσῃ ἐν εὐκτηρίοις, καὶ ἐπιμένῃ εἰς τοῦτο, νὰ καθαιρέται. Οἱ δὲ μετ' ἀδείας αὐτῶν προσδεχθέντες κληρικοί, δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνουν φροντίδας κοσμικὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς διδάσκουσι τὰ παιδία καὶ δούλους τῶν Χριστιανῶν. Ὅποιος δὲ κληρικὸς ἤθελε λάβῃ ἐπιστάσιαν τῶν τσεφτιλικίων τῶν ἀρχόντων (καθὼς καὶ ὁ ια'. τῆς α. καὶ β'. τοῦτο αὐτὸ διορίζεται), τῶν ὁποίων οἱ ἐπιστάται ἐλέγοντο μειζότεροι, ὡς ἀρχοντικώτερα ἕως ἐπιστατοῦντες καὶ πολυκερδέστερα πράγματα, ἢ ἄς παύῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἢ μὴ παύων, ἄς καθαιρέται. Ὅρα καὶ τὸν ε'. καὶ ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἰπὸχρεοὶ ὄντες πάντες τοὺς θείους Κανόνας φυλάττειν, καὶ τὸν λέγοντα Οἰκονόμους εἶναι ἐν ἐκάστη Ἐκκλησίᾳ, παντὶ τρόπῳ ἀπαράτρωτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. Καὶ εἰ μὲν ἐκαστος Μητροπολίτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ Οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ γε, ἐξ ἀουθεντίας ἰδίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκόπῳ ἄδεια ἔστι προχειρίζεσθαι Οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὡσαύτως καὶ τοῖς Μητροπολίταις, εἰ οἱ ὑπ' αὐτοῦς Ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται Οἰκονόμους ἐγκαταστήσαι ἐν ταῖς ἑαυτῶν Ἐκκλησίαις. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν Μοναστηρίων.

Ἀποστ. λή. μά. τῆς δ'. κς'. τῆς ζ'. ιβ'. τῆς α. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ. ιε'. τῆς ἐν Γάγγ. ζ'. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς ἐν Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρ. λλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ κς'. τῆς δ. προστάζει νὰ ἔχη Οἰκονόμον κάθε Ἐκκλησία, οἰκονομοῦντα μετ' ἀδείας καὶ γνώμης τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἐκείνης πράγματα, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν αὐτὸν ἐπικυρῶν, προστίθεισιν ὅτι εἰ μὲν κάθε Μητροπολίτης καθιστᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ Οἰκονόμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μητρόπολιν, καλῶς· εἰ δὲ καὶ δὲν κάμνῃ τοῦτο, ἔχει ἄδειαν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης με' ἐξουσίαν ἐδικὴν του, νὰ καθιστᾷ Οἰκονόμον εἰς τὴν αὐτὴν Μητρόπολιν, καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας, ὑποκειμένας δηλ. εἰς αὐτόν. Ὁμοίως καὶ ἐὰν οἱ Ἐπίσκοποι δέθελον νὰ καταστήσουν οἰκονόμον εἰς τὰς ἐπισκοπὰς των, ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ μητροπολίτης αὐτῶν νὰ προχειρίζεται αὐτοῦς. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον νὰ γίνεται καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια, τὰ μὴ ἔχοντα Οἰκονόμους, τὸ νὰ προχειρίζωνται δηλ. Οἰκονόμοι εἰς αὐτὰ, ἢ ἀπὸ τὸν Ἡγούμενον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Πατριάρχην. Ὅρα καὶ τὸν λη'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος εὐρεθείη, ἢ Ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ Ἐπισκοπείου, ἢ τοῦ Μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ ἐτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδούς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὸν Κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸν λέγοντα· πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. Εἰ δὲ πένητες εἴεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς Ἐκκλησίας (1) ἀπεμπολεῖτω. Εἰ δὲ προφασίζονται ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ Κληρικῶς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργία πονηρᾷ χρήσιντο, καὶ ἐκ τοῦ Κληρικοῦ, ἢ γεωργοῦ, ὠνήσῃται ἄρχων τὸν ἀγρὸν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ, ἢ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν ἐκδιωχθήτω, ὁ μὲν Ἐπίσκοπος, τοῦ Ἐπισκοπείου, ὁ δὲ Ἡγούμενος, τοῦ Μοναστηρίου, ὡς διαρπάζοντες κακῶς, ἃ οὐ συνήγαγον.

Ἀποστ. λή. μά. τῆς δ'. κς'. τῆς ζ'. ια'. τῆς α. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ. ιε'. τῆς ἐν Γάγγ. ζ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρ. λλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Αὐτουργία ὀνομάζονται ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὁποῦ κάμνουσι εἰσοδήματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀκίνητα· οἶον χωράφια, ἀμπέλια, ἐλαιῶνες καὶ ἄλλα· περὶ τούτων λοιπὸν διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν, λέγων, ὅτι ὅποιος ταῦτα ἤθελεν ἀποξενώσῃ, Ἐπίσκοπος μὲν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν, Ἡγούμενος δὲ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, καὶ τὰ ἀπέσῃ εἰς ἀρχοντας, ἢ με' πωλησίαν ἢ με' ἀλλαξίαν, νὰ μένῃ ἄκυρος ἢ τοιαύτη δόσις, καὶ τὰ πράγματα νὰ ἐπιστρέφωνται εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸ Μοναστήριον, καθὼς ὁ λη'. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων διορίζεται, ὅτι καὶ ἐκ-

(1) Τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν ἄλλοις εὐρίσκεται.

θέτει αὐτολεξεί· εἰ δὲ τυχὸν ὁ Ἀρχιερεὺς ἢ ὁ Ἡγούμενος, προφασίζονται, ὅτι τὸ τάδε χωράφι, ἢ τὸ ἀμπέλι δὲν κάμνει εἰσόδημα καὶ κέρδος, ἀλλὰ μάλλον ζημίαν, ἄς πωλοῦν αὐτὸ, ὅχι εἰς ἄρχοντας καὶ δυνάστας, ἀλλ' εἰς Κληρικούς, ἢ γεωργούς (1), ἀνθρώπους δηλ. ταπεινοὺς καὶ εὐτελεῖς. Εἰ δὲ μὲ πανουργίαν ἤθελαν δώσουν πρῶτον αὐτὸ εἰς αὐτοὺς, μὲ σκοπὸν διὰ τὸ πάρη μετὰ ταῦτα ὁ ἄρχων ἀπὸ αὐτοῦ, ἢ μὲν πώλησις αὕτη νὰ ἦναι ἄκυρος, ὁ δὲ τοιοῦτοτρόπως πωλήσας αὐτὸ Ἐπίσκοπος νὰ διώκεται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν, ὁ δὲ Ἡγούμενος νὰ διώκεται ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, ὅτι τὰ ἀφιερῶματα ἐκεῖνα ὅπου ἄλλοι ἀφιέρωσαν καὶ συνήγαγον καλῶς, αὐτοὶ κακῶς διεσκόρπισαν καὶ ἀπώλεσαν. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ λη'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τῆς δ'. δ'. καδ'. τῆς ε'. μθ'. τῆς ζ'. ιβ'. ιθ'. τῆς δ. και β'. δ. Κυρίλλ. β'. Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν συμφορὰν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καθηρπάγησαν τινες εὐαγεῖς οἴκοι ὑπὸ τινων ἀνδρῶν, Ἐπισκοπεῖά τε καὶ Μοναστήρια, καὶ ἐγένοντο κοινὰ καταγῶγια· εἰ μὲν οἱ διακρατοῦντες ταῦτα προαιροῦνται ἀποδιδόναι, ἵνα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῶσιν, εὖ καὶ καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μήγε, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ εἰσι, τούτους καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· εἰ δὲ Μοναχοί, ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι ὡς ὄντας κατακρίτους ἀπὸ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τετάχθωσαν, ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται,» [Ἦσ. ξς'. 24.] ὅτι τῆ τοῦ Κυρίου φωνῆ ἐναντιοῦνται, τῆ λεγούσῃ· «μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.» [Μάρκ. ι'. 44. 46. Ἰωάν. 6'. 16.]

Ἐρμηνεία.

Ἐν τῷ καιρῷ τῶν εἰκονομάχων, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα κακὰ ὅπου ἔγιναν, ἐδιώχθησαν διὰ τὰς ἁγίας εἰκόνας ὑπ' αὐτῶν καὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὰς ἐπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις των, καὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἀπὸ τὰ μοναστήρια των. Ἐρημα δὲ ὄντα ταῦτα, ἤρπασάν τινες κοσμικοί, καὶ ἐποίησαν κατοικητήρια κοσμικά. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι εἰ μὲν οἱ κατακρατοῦντες τὰς ἐπισκοπὰς ταύτας, καὶ τὰ μοναστήρια, θελήσουν νὰ τὰ δώσουν ὀπίσω, διὰ νὰ ἀποκατασταθῶσι πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἐπισκοπαὶ καὶ μοναστήρια, καλῶς ἔχει. Εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσουν, κληρικοὶ μὴ ὄντες, ἄς καθαιρῶνται, μοναχοὶ δὲ ἢ λαϊκοί, ἄς ἀφορίζωνται, ὡς κατακεκριμένοι ὄντες διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ ἄς τάττωνται εἰς τὸν τόπον ἐλεῖνον, ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, κατὰ τὴν τοῦ Ἰσαίου καὶ τοῦ βυαγγελίου φωνῆν, ἐπειδὴ καὶ ἐναντιοῦνται εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τὸν λέγοντα, μὴ κάμνετε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου . . κτλ. ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ'. καὶ καδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Τῆς ε'. λγ'. τῆς Καρθ. κβ'. Ὅτι τάξις ἐμπολιτεύεται τῆ Ἱερωσύνη, πᾶσιν ἀρίδηλόν ἐστι. καὶ τὸ σὺν ἀκριβείᾳ διατηρεῖν τὰς τῆς Ἱερωσύνης ἐγχειρήσεις, Θεῷ εὐάρεστον. Ἐπεὶ οὖν ἐρῶμεν ἐκτὸς χειροθεσίας νηπιόθεν τὴν κουράν τοῦ Κλήρου λαμβάνοντάς τινας, μήπω δὲ παρ' Ἐπισκόπου χειροθεσίαν λαβόντας, καὶ ἀναγινώσκοντας ἐν τῆ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος, ἀκανονίστως τοῦτο ποιῶντας, ἐπιτρέπομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο μὴ γίνεσθαι. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ Μοναχῶν. Ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν, ἄδειά ἐστιν ἐν ἰδίῳ Μοναστηρίῳ καὶ μόνῳ ἐκάστῳ Ἡγουμένῳ ποιεῖν, εἰ αὐτῷ τῷ Ἡγουμένῳ ἐπετέθη

(1) Ἡ αἰτία ὅπου δὲν θέλει ὁ Κανὼν νὰ πωλοῦνται τὰ πράγματα τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τῶν Μοναστηρίων εἰς ἄρχοντας, ἀλλὰ ἢ εἰς κληρικούς ἢ εἰς γεωργούς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, εἶναι αὕτη· τὰ πράγματα ταῦτα εἶναι ἀφιερῶμένα τῷ Θεῷ, τὰ δὲ ἀφιερῶμένα καὶ ἱερὰ ὀνομάζονται καὶ πτωχικά. Καθ' ὃ μὲν οὖν ἱερὰ, εἰς ἱεροὺς καὶ ἀφιερῶμένους τῷ Θεῷ πρέπει νὰ δίδωνται, ὅποιοι εἰσιν οἱ Κληρικοί, καθ' ὃ δὲ πτωχικά, εἰς πτωχοὺς, ὅποιοι εἰσιν οἱ γεωργοί. Ὅθεν ἢ τοιαύτη δόσις ἀνάλογος εἶναι μὲ τοὺς λαμβάνοντας, καθὼς τοῦ ἐναντίου, ἂν ἐδίδοντο εἰς ἄρχοντας, πάντῃ ἀνοίκειος ἤθελεν εἶναι, καὶ ὡς μὴ ἱεροὺς καὶ ὡς μὴ πτωχοὺς. Ἰσως δὲ λέγει ὁ Κανὼν νὰ πωλῶνται ταῦτα εἰς γεωργούς καὶ πτωχοὺς, διὰ νὰ ἤμπορῇ νὰ τὰ ἀγοράσῃ πάλιν ἐξ αὐτῶν, ἂν λάβῃ τὸν τρόπον μετὰ ταῦτα ἢ Ἐκκλησία ἐκείνη, τὸ ὅποιον δὲν ἤμπορεῖ εὐκόλως νὰ κάμῃ ἂν τὰ πωλήσῃ εἰς πλουσίους. Σημειῶσαι δὲ ὅτι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὸν Βλάσταριν, κυρίως μὲν ἐκποίησης λέγεται, ἢ μετάθεσις εἰς ἄλλον δεσπότην καὶ οἰκοκύριον ἐνὸς ἀκινήτου,

ἢ κινήτου πράγματος, ἢ γινομένη ἢ μὲ δωρεάν, ἢ μὲ πώλησιν, ἢ μὲ ἐμφύτευσιν, ἢ μὲ ἀλλαγὴν, ἢ μὲ ἄλλον ὁμοιον τρόπον, ταῦτον εἰπεῖν, ὅταν ἀποξενωθῇ τελείως τὸ πρᾶγμα καὶ δοθῇ εἰς ἄλλον· ἔκδοσις δὲ εἶναι ὅταν δοθῇ ἕνα πρᾶγμα ὅχι τελείως καὶ πάντοτε, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν εἰς τινας. Καταχρηστικῶς ὁμοῦ καὶ ἢ ἔκδοσις ἐκποίησης λέγεται, καὶ ἀντιστρόφως ἢ ἐκποίησης λέγεται ἔκδοσις· καθὼς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἐξέλαβε καταχρηστικῶς τὸ ὄνομα τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐκποιήσεως, ἀγκαλὰ ὁμοῦ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει νὰ μὴ ἀποξενῶνται τὰ πράγματα τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν, πλην ἢ ρκ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διορίζει νὰ πωλοῦνται καὶ αὐτὰ τὰ καρποφόρα ἀκίνητα ὑποστατικά τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, ὅταν τύχῃ ἀνάγκη διὰ νὰ δοθοῦν τὰ χρήματα εἰς ἐλευθερίαν ὀρθοδόξων αἰχμαλώτων. Ὅρα καὶ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ οβ'. Ἀποστολικοῦ καὶ τοῦ καδ'. τῆς δ'.

χριομένους. Ἐπειδὴ δὲ ρίζα πικρίας ἄνω φύουσα, μίασμα γέγονε τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἵρεσις, καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι, οὐ μόνον τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐβδελύξαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἀπόσαντο, τοῖς σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς βιοῦσι προσοχίζοντες, καὶ πεπλήρωται ἐπ' αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον «Βδέλυγμα ἀμαρτωλῶ, Θεοσέβεια.» [Σειράχ. α'. 28.] Εἰ εὐρεθῶσι τοίνυν ἐγγελῶντες τοῖς τὴν εὐτελεῖ καὶ σεμνῇ ἀμφιάσιν περικειμένοις, δι' ἐπιτιμίου διορθούσθωσαν. Ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων πᾶς ἱερατικὸς ἀνὴρ μετὰ μετρίας καὶ σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος· ἀλλ' οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνεδέδυντο, οὐδέ τινα προσετίθεισαν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων. Ἦκουσαν γὰρ ἐκ τῆς θεοφθόγου γλώσσης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

Ἑρμηνεῖα.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι τῶν οἱ φοροῦντες φορέματα λαμπρὰ ἐπίσκοποι καὶ κληρικοί, ὅσον καὶ οἱ χριστιανοί μετὰ τὰ μύρα, πρέπει νὰ διορθώνουσι τὸ ἄτοπον τοῦτο. Ἐπειδὴ κάθε καλλωπισμὸς καὶ στολισμὸς τοῦ σώματος εἶναι ξένος ἀπὸ τοῦ ἱερωμένου, εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσι καὶ δὲν διορθώνονται, νὰ κανονίζωνται μετὰ ἀρμόδιον ἐπιτίμιον. Ἀλλὰ καὶ οἱ εἰκονομάχοι, οἵτινες κοντὰ ὁποῦ ἀπέβαλον τὰς ἀγίας εἰκόνας, ἀπέβαλον ἀκόμη καὶ κάθε σεμνοπρέπειαν τῶν ἱματίων, καὶ περιγελοῦσι τοὺς φοροῦντας ἱμάτια εὐτελεῖ (δι' ὃ καὶ σκοτενδύτους, ἦτοι σκοτεινοφόρους ὠνόμαζον αὐτοὶ τοὺς μοναχοὺς, περιπαίζοντες τὴν σεμνότητα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, κατὰ τὸν Μεταφραστὴν ἐν τῷ βίῳ τοῦ νέου Στεφάνου) καὶ οὗτοι, λέγω, ὡς διορθώνονται μετὰ ἐπιτίμιον· διότι ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ ἱερωμένοι ἄνδρες μετὰ ταπεινὰ φορέματα ἐπολιτεύοντο. Ὅθεν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὅρω κατ' ἐπιτομ. μθ'.) περπερείαν ὀνομάζει (1) κάθε ἱμάτιον, ὁποῦ δὲν εἶναι διὰ τὴν χρείαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν, καὶ ἱμάτια πεποικιλμένα ἀπὸ μεταξωτὰ δὲν ἐφόρειναν (σῆρες γὰρ οἱ σκώληκες τῆς μετᾶξης ὀνομάζονται, ἀπὸ τοὺς Σῆρας, ἦτοι τοὺς Κινέζους, εἰς τοὺς ὁποίους εὐρισκόμενοι οἱ σκώληκες οὗτοι, μετεφέρθησαν ἀπὸ ἐκεῖ εἰς ἄλλους τόπους,) οὔτε ἔβαλον εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἱματίων τῶν μπαλώματα διαφορετικοῦ χρώματος ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν ἱματίων (2). Ἦκουσαν γὰρ ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ ταῦτα φοροῦντες, εὐρίσκονται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐπισκοπὰς καὶ Ἐκκλησίας. Ὅρα τὸν κζ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς δ'. κδ'.
τῆς ζ'. κα'.
τῆς ε. καὶ β'.
α'.
Τινὲς τῶν μοναχῶν, καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ἐφιέμενοι τοῦ ἄρχειν καὶ τὸ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειροῦσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες. Εἴ τις οὖν τοῦτο ἐπιχειρήσει ποιεῖν, κωλύεσθω ὑπὸ κατὰ τόπον ἐπισκόπου· εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχει, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν.

Ἑρμηνεῖα.

Ἐπειδὴ μερικοὶ μοναχοὶ φίλαρχοι, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούουν αὐτοὶ εἰς ἄλλους, ἀλλὰ ἄλλοι νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτοὺς, ἀφέντες τὰ μοναστήριά των, ἐπιχειροῦσι νὰ κτίζουσι εὐκτηρίους οἴκους, χωρὶς νὰ ἔχουν τὰ πρὸς τελείωσιν αὐτῶν ἔξοδα, διὰ τοῦτο ὁ παρῶν κανὼν προστάζει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐμποδίζωνται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀπὸ τοιοῦτον ἐπιχειρήμα· εἰ δὲ καὶ ἔχουν τὰ πρὸς τὸ τέλος ἱκανὰ ἔξοδα, ὡς ἐπιχειροῦσι τὸ ἔργον. Τοῦτο δὲ τὸ

(1) Περπερεία δὲ κυρίως εἶναι κάθε μάταιον καὶ ἀκαιρον πρᾶγμα· ἡ λέξις δὲ αὕτη μεταφέρεται ἀπὸ τοῦ περπερέου τοῦ ἀδελφοῦ τῶν Κεχροτιδῶν, οἵτινες ματαίως καὶ ἀκαιρῶς ἐκοπίαζον, ἀγαπῶντες ἀνάξια πρόσωπα (κατὰ τὸν Δοσίθ. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. σελ. 514.) δι' ὃ καὶ ὁ Ἀπόστολ. εἶρηκεν, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, ἦτοι οὐδὲν μάτην ποιεῖ. Πλατύτερον ὅμως ἡ περπερεία λαμβανομένη, δηλοῖ τὴν κενοδοξίαν καὶ ἀλαζονίαν.

(2) Ἐμποδίζει γὰρ ἡ Γραφή τὸ νὰ συνυφαίνωνται ἑτερογενῆ καὶ διαφορετικὰ νήματα ἐν ταύτῳ, ἀκολουθῶς δὲ καὶ διαφορετικὰ κατὰ τὸ χρῶμα, λέγουσα· «οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔρια καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτὸ» (Δευτερονομ. κβ'. 11.), ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ θεὸς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει, ὅτι οὐδὲ μετὰ λινὰ ἱμάτια θέλει ὁ Μωϋσῆς νὰ συνυφαίνωνται πορφυρᾶ καὶ κόκκινα, παρακινῶντας εἰς φιλοσοφίαν τοὺς ὑπηκόους, καὶ ἐξοστρακίζων πᾶ-

σαν βλακείαν ἀπὸ αὐτοῦ. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ νὰ μὴ υφαίνωνται μαζῇ μαλλί καὶ λινάρι, ἐμποδίζει τὴν καρθαλότητα καὶ ποικιλίαν τῶν ἱματίων. Διὰ δὲ τοῦ νὰ μὴ υφαίνωνται πορφυρᾶ καὶ κόκκινα νήματα μετὰ τὰ λινὰ φορέματα, ἐμποδίζει κάθε πολυτέλειαν τῶν ἱματίων καὶ καλλωπισμὸν. Καὶ ἂν ἀπὸ τοῦ κοσμικοῦ Ἰουδαίου ἐμποδίζῃ ταῦτα ὁ Θεός, πόσω μᾶλλον τὰ ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ Χριστιανοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς του; Εἰ δὲ ταῦτα εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ Κληρικοῦς, πόσω μᾶλλον εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τοῦ Καλογήρου καὶ Μοναχοῦ, τοῦ ἀποτασσόμενου τῷ κόσμῳ καὶ πάσῃ τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ; Ὅθεν βδέλυκτὰ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τὰ ἱμάτια ὁποῦ τὴν σήμερον φοροῦν κάποιοι Μοναχοί, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τῶν καλλωπισμῶν, ὁποῦ οὐδὲ εἰς τοὺς λαϊκοὺς εὐρίσκεται.

ἴδιον νὰ γίνεται, καὶ ἂν λαϊκοὶ ἢ κληρικοὶ ἐπιχειρισθῶσι νὰ κτίσουν εὐκτήρια (1). Ὅρα καὶ τὸν δ'. τῆς δ'. καὶ τὸν κἀ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ ταῖς ἔξωθεν, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Τὸ δὲ γυναῖκας ἐνδυναστεύσθαι ἐν Ἐπισκοπείοις, ἢ καὶ Μοναστηρίοις, παντὸς προσκόμματος αἴτιον. Εἴ τις οὖν δούλην, ἢ ἐλευθέραν ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ κτώμενος φωραθῆι, ἢ ἐν Μοναστηρίῳ, πρὸς ἐγχείρησιν διακονίας τινὸς, ἐπιτιμᾶσθω, ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω. Εἰ δὲ καὶ τύχοι ἐν προσταείοις γυναῖκας εἶναι, καὶ θελήσῃ Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος, πορεῖαν ἐν τοῖς ἐκείσε ποιήσασθαι, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Ἡγουμένου, μηδ' ὅλως ἐγχείρησιν διακονίας ποιείσθω κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνή, ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν τὴν ἀναχώρησιν ποιήσῃται ὁ Ἐπίσκοπος, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

Τῆς α'. γ'. τῆς ς'. ε. τῆς ζ'. κβ'. τῆς Ἀγκύρ. ιθ'. τῆς Καρθαγ. με'. Βασιλ. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν τὸ νὰ εὐρίσκωνται γυναῖκες μέσα εἰς Ἐπισκοπὰς καὶ Μοναστήρια διὰ νὰ ὑπηρετοῦν, ἐπειδὴ καὶ τὸ τοιοῦτον μέγαλον σκάνδαλον καὶ κατηγορίαν προξενεῖ κατὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Μοναχῶν, κατὰ καὶ εἰς τοὺς κοσμικοὺς Χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς. Ὁ δὲ Ἀπόστολος παργγέλλει νὰ μὴ δίδωμεν σκάνδαλον, οὔτε εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας. Ὅποιος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἡγούμενος, φανερωθῇ νὰ κάμῃ τοῦτο, ὡς κανονίζεται· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι καὶ δὲν διορθώνεται, ὡς καθαίρεται. Ἐὰν δὲ εἰς τὰ τσεφτιλίκια τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ Μοναστηρίου τύχῃσι γυναῖκες, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Ἡγούμενος, ὑπάγῃ εἰς αὐτὰ, ἐν ᾧ καιρῷ εὐρίσκονται αὐτοὶ ἐκεῖ, αἱ γυναῖκες νὰ μὴ ὑπηρετοῦν, ἀλλὰ νὰ παραμεροῦν, ἕως οὗ νὰ ἀναχωρήσῃσιν ἐκεῖνοι, διὰ τὸ ἀκατηγόρητον καὶ ἀσκανδάλιστον. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Τοσοῦτον κατενεμήθη τῆς φιλαργυρίας τὸ μῖσος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε καὶ τινὰς τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπιλαθομένους τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου, ἐξκατηθῆναι, καὶ διὰ χρυσοῦ τὰς εἰσδοχὰς τῶν προσερχομένων τῷ Ἱερατικῷ τάγματι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ, ποιείσθαι, καὶ γίνεται ὧν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον, ὡς φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς. Οὐδὲ γὰρ Θεῷ καὶ μαμωνᾷ δουλεύειν ἐξεστίν. Εἴ τις οὖν εὐρεθῇ τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος, ἢ τις τοῦ Ἱερατικοῦ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεῦτερον Κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Συνόδου, εἰ δὲ Ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω ἐκ τοῦ Μοναστηρίου, καὶ παραδοθήτω ἐν ἑτέρῳ Μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγήν. Ὡσαύτως καὶ Ἡγούμενος μὴ ἔχων χειροτονίαν Πρεσβυτέρου. Ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων παραδεδομένων, δίκην προικῶν τοῖς τέκνοις, ἢ ἰδιοκτῆτων αὐτῶν πραγμάτων, προσαγομένων ὁμολογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, ὠρίσαμεν καὶν τε μείνοι, καὶν τε ἐξέλθοι, μένειν αὐτὰ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ Προστώτος.

Ἀποστ. κθ'. τῆς δ'. β'. τῆς ς'. κβ'. κγ'. Βασιλ. ια'. Ἐπιστολ. Γενα. καὶ Ταρ. Ματθ. ς'. 24.

Ἑρμηνεία.

Ἡγήτορες τῶν Ἐκκλησιῶν ὀνομάζονται οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ Ἡγούμενοι τῶν Μοναστηρίων, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐδιωρίσθησαν νὰ προηγούνται τῶν λαϊκῶν, καὶ κατὰ τὴν δρθὴν πίστιν, καὶ κατὰ τὰ καλὰ ἔργα. Λέγει λοιπὸν ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ τόσον πολλὰ κατεκυριεύθησαν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε ὁποῦ δ. κ. χρημάτων νὰ δέχωνται ἐκείνους ὁποῦ ἔρχονται εἰς τὸ Ἱερατικὸν τάγμα καὶ εἰς τὴν Μοναχικὴν ζωὴν, καὶ νὰ πληροῦσιν εἰς αὐτοὺς τὸ ρητὸν τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος, τὸ λέγον· Ἐκείνου ὁποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἀπρόσκοπος καὶ κακὴ, καὶ ὅλον τὸ μετὰ ταῦτα ἀπρόσκοπον εἶναι καὶ κακόν. Ὅς τις εἰς τὸ ἐξῆς Ἐπίσκοπος, ἢ Ἡγούμενος Ἱερωμένος, ἢ ἄλλος τις τοῦ Ἱεροῦ κταλόγου κάμῃ τοῦτο, ἢ νὰ παύῃ, ἢ νὰ καθαίρεται, κατὰ τὸν ε'. τῆς δ'. Συνόδου Κανόνα, τὸν διορίζοντα νὰ καθαίρεται ἐκεῖνος ὁποῦ διὰ χρημάτων ἤθελε προβάλλει καὶν Προσμονάριον(2).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς (διατάζει ἀσκητικῆς ε.) λέγει, ὅτι ὁποῖος ἀσκητῆς καὶ καλόγηρος ἀγαπᾷ καὶ ἀρέγεται νὰ γένη Κληρικὸς καὶ νὰ ἱερωθῇ, ἢ νὰ γένη Ἡγούμενος καὶ προστατῆς εἰς ἄλλους, διαβολικὸν νοσεῖ νόσημα καὶ φιλαρχίας ἔγκλημα.

(2) Ἐῦρον σημείωμα εἰς τὸν παρόντα Κανόνα (τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι εἶνα. τοῦ Ζωναρᾶ) λέγον, διὰτὶ ὁ μὲν β'. Κανὼν τῆς

δ'. ἐξ ἀποφάσεως διορίζει νὰ καθαίρεται ὁ χειροτονήσας ἢ προδάλων μὲ ἄσπρα, οὗτος δὲ ὁ Κανὼν λέγει, ἢ νὰ παύῃ ἢ νὰ καθαιρεται; Λύει οὖν τὴν ἀπορίαν καὶ λέγει, ὅτι ὁ μὲν τῆς δ'. λέγει περὶ τῶν χειροτονούντων μὲ ἄσπρα· οὗτος δὲ οὐχὶ περὶ τῶν χειροτονούντων, ἀλλὰ περὶ τῶν δεχομένων εἰς τὸν Κλῆρον, ταῦτόν εἰπεῖν, περὶ τῶν ἀριθμούντων μὲ ἄσπρα εἰς Κλῆρον Ἐκκλησίας τινὸς τοὺς ὄντας προχειροτονημένους καὶ Κληρικοὺς,

Εἰ δὲ ὁ ποιήσας τοῦτο Ἠγουμένως εἶναι ἀνίερος (1) ἢ καὶ Ἠγουμένη, νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ Μοναστήρια τῶν, καὶ νὰ βάλλωνται εἰς ἄλλα Μοναστήρια, διὰ νὰ κάμνουν ὑπκοήν, ὡς τῆς Ἠγουμενίας καὶ τοῦ ὑποτάσσειν ἄλλους ἀνάξιοι, ὡσάν ὁποῦ αὐτοὶ ἐμπροσθὰ ζητοῦν τόσα ἄσπρα, διὰ νὰ δεχθοῦν εἰς τὴν καλογερικὴν τοὺς προσερχομένους. Ἐκεῖνα δὲ τὰ πράγματα (εἴτε κινητὰ δηλ. εἶναι, εἴτε ἀκίνητα), τὰ ὁποῖα ἔχοντας τινὰς, ἢ προῖκα ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἢ ἰδιόκτητα, ἤθελεν ἀφιερῶσαι ταῦτα εἰς τὸ Μοναστήριον ὁποῦ μνάσει, ταῦτα ὀρίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μένουν ἀναφαίρετα ἀπὸ τὸ Μοναστήριον (2), κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ἀφιερῶσαντος αὐτὰ, καὶ ἂν αὐτὸς μείνῃ εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ ἂν ἀναχωρήσῃ ἐξ αἰτίας ἐδικῆς του αὐτοπροαιρέτως ἂν δὲ ἀπὸ καμμίαν ἀφορμὴν (τὰς ὁποίας θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἀκολουθοῦ κα'. τῆς αὐτῆς ζ'.) τοῦ Ἠγουμένου, ἤθελεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, δύναται νὰ λάβῃ ταῦτα ὀπίσω (3).

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἀπὸ τοῦ παρόντος ὀρίζομεν, μὴ γίνεσθαι διπλοῦν Μοναστήριον, ὅτι σκάνδαλον καὶ || Τῆς ς'. μς'.
πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς γίνεται τοῦτο. Εἰ δὲ τινες μετὰ συγγενῶν προαιροῦνται ἀποτά- || μς'. τῆς ζ'. ιη'.
ξασθαι, καὶ τῷ μονῆρι βίω κατακολουθεῖν, τοὺς μὲν ἀνδρας, δέον ἀπιέναι εἰς ἀνδρῶν Μο- || κ'. κβ'.
ναστήριον, καὶ τὰς γυναῖκας, εἰσιέναι ἐν γυναικείῳ Μοναστηρίῳ. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Τὰ δὲ ὄντα ἕως τοῦ νῦν διπλᾶ, κρατεῖτωσαν, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, οὕτω διατυπούσθωσαν. Μὴ διαιτάσθωσαν ἐν ἐνὶ Μοναστηρίῳ Μοναχοὶ καὶ Μονάστρια μαιχεῖα γὰρ μεσολαβεῖ τὴν συνδιαίτησιν. Μὴ ἐχέτω Μοναχὸς παρρησίαν πρὸς Μονάστριαν, ἢ Μονάστρια πρὸς Μοναχόν, ἰδίᾳ προσομιλεῖν. Μὴ κοιταξέσθω Μοναχὸς ἐν γυναικείῳ Μοναστηρίῳ, μηδὲ συνεσθιέτω Μονάστρια καταμόνας. Καὶ ὅτε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου παρὰ τοῦ ἀνδρῶν μέρους πρὸς τὰς κανονικὰς ἀποκομίζονται, ἔξωθεν τῆς πύλης ταῦτα λαμβανέτω ἢ Ἠγουμένη τοῦ γυναικείου Μοναστηρίου, μετὰ γραφῆς τινος Μοναστρίας. Εἰ δὲ συμβῆ, συγγενῆ τινὰ ἐθέλειν θεάσασθαι Μοναχόν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Ἠγουμένης ταύτη προσομιλεῖτω διὰ μικρῶν καὶ βραχέων λόγων (4).

Ἐρμηνεία.

Διπλοῦν μοναστήριον ὁ μὲν Ζωναρὸς λέγει, νὰ ἦτο δύο γειτονεύοντα μοναστήρια, τόσον πολλὰ κοντὰ, ὥστε ὁποῦ ἤκούοντο αἱ φωναὶ ἀπὸ τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο. Ἄλλοι δὲ τινες, μὲ τοὺς ὁποίους συμφωνεῖ καὶ ὁ Βαλασαμῶν, λέγουσι νὰ ἦτον ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μοναστήριον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον συνδιέτριβον ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν ταύτῳ, ὅχι ὁμοῦ ξένοι κατὰ σῆμα, ἀλλὰ συγγενεῖς πρὸς ἀλλήλους. Ἐγὼ ἤθελα εἰπεῖ ὅτι ἀληθεσττέρα φαίνεται νὰ ἦναι ἡ δευτέρα γνώμη, ὅσον ἀπὸ τὸ ἐν ἀρχῇ ὕφος καὶ τὴν σύμφρασιν τοῦ κανόνος τούτου βεβαιουμένη ἄλλ' ἢ δικταγῆ, ἣν παρακάτω φέρει ὁ κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, περὶ τῶν διπλῶν μοναστηρίων, ἀληθεστάτην καὶ ἀναντίρρητον ἀποδεικνύει τὴν προτέρην γνώμην. Εἴτε οὖν οὕτως, εἴτε ἐκεῖνος, ὁ παρὼν κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς τὸ εἰρησ τριαῦτα διπλᾶ μοναστήρια, ὡς σκάνδαλου πρόξενον. Ἄλλὰ καὶ ἐάν τινες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, συγγενεῖς ὄντες πρὸς ἀλλήλους, θελήσουν νὰ καλογερεύσων, οἱ μὲν ἄνδρες ὡς πηγάζουν χωριστὰ, εἰς μοναστήριον ἀνδρῶν μοναχῶν, αἱ δὲ γυναῖκες, εἰς μοναστήριον γυναικῶν καὶ μοναστριῶν, διατὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Ὅσα δὲ μοναστήρια ἐφθασαν ἕως τῶρα νὰ ἦναι διπλᾶ, ὡς πολιτεύωνται κατὰ τὴν διαταγὴν καὶ νομοθεσίαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἣτις εἶναι ἡ ἐφεξῆς, δηλ. μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ ὡς μὴ συγκατοικοῦν εἰς ἐν μοναστήριον, ἐπειδὴ μαιχεῖα ἀκολουθεῖ εἰς τὴν συγκατοίκησιν ταύτην. Ἄς μὴ ἔχη παρρησίαν νὰ ὀμιλῇ κατ' ἰδίαν μοναχὸς μὲ μοναχήν, ἢ μοναχὴ μὲ μοναχόν. Ἄς μὴ κοιμᾶται μοναχὸς εἰς μοναστήριον γυ-

δι' ὅ καὶ ἐλαφρότερον τὸ ἐπιτίμιον ἐδιώρισε. Δηλοῦται δὲ ἡ λύσις αὕτη ὅτι εἶναι ὀρθὴ καὶ ἀπὸ τὸ λόγιον τοῦ Κανόνος φησὶ γὰρ, ὅτι ὁ τοῦτο ποιήσας, ἐκ τοῦ Ἱεροῦ καταλόγου ὄν, νὰ καθαίρεται, Ἱερεὺς δὲ ἀπλῶς οὐδένα χειροτονεῖ Κληρικόν ὅρα δὲ ὅτι κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον πρέπει νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ Μοναστήρια τῶν καὶ ἐκεῖνοι οἱ Κοινοβιάρχαι καὶ Ἠγούμενοι, ὁποῦ τὴν σήμερον ζητοῦν νὰ ἔχουν ἄσπρα οἱ εἰς αὐτοὺς προσερχόμενοι, καὶ μὲ τὰ ἄσπρα μὲν αὐτοὺς δέχονται, χωρὶς δὲ ἄσπρα οὐ δέχονται εἰς τὸ Μοναστήριον.

(1) Ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος δῆλον γίνεται, ὅτι καὶ Μοναχὸς ἀνίερος δύναται γενέσθαι Μοναστηρίου Ἠγούμενος, συνετὸς ὁμοῦ καὶ φρόνιμος καὶ τῆς Ἠγουμενίας ἀξίος.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ β'. διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεαρῶν διορίζει, ὅτι ἂν Μοναχὸς ἀφήσῃ τὸ ἐν Μοναστήριον καὶ ὀπάγῃ εἰς ἄλλο, τὰ πράγματά του πρέπει νὰ μένουν εἰς τὸ πρῶ-

τον Μοναστήριον. Καὶ ἡ λη'. διάταξις τοῦ γ'. τίτλου τοῦ α'. βιβλίου τοῦ Κόδηκος λέγει, ὅτι οἱ τὰ ἴδια Μοναστήρια καταλιμπάνοντες, νὰ μὴ λαμβάνουν τὰ κινητὰ πράγματα ὁποῦ ἔφερον εἰς αὐτὰ, ὅσης ποσότητος καὶ ἂν ἦναι, καὶ ἂν γράμμα ἀφιερωτικὸν περὶ τούτων δὲν ἔγινε (Φωτοῦ τίτλ. ια'. κεφ. δ'), ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκίνητα πράγματα ὁποῦ ἀφιέρωσι τινὰς, πρέπει νὰ μένουν εἰς τὸ Μοναστήριον διότι καὶ τὸ χωρίον ὁποῦ ἀφιέρωσεν ὁ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα εἰς τὸν Θεόν, ἀκίνητον πρᾶγμα ἦτο. Διὰ τὴν κλεψίαν ὁμοῦ ὁποῦ ἔκαμεν ἀπὸ τὴν τιμὴν ἐκεῖνου, εἰς θάνατον ἐξάλειπον παρεδόθησαν (πράξ. ε').

(3) Δὲν δύναται ὁμοῦ αὐτὸς νὰ τὰ νέμεται μόνος, ὡς ἤδη ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ πάλιν νὰ τὰ ἀφιερῶν εἰς ἄλλο Μοναστήριον.

(4) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόσκειται, καὶ συντόμως ἀναχωρεῖτω.

ναϊκῶν, μήτε ἄς συντρώγη μὲ μοναχὴν· καὶ ὅταν οἱ ἀπὸ τὸ ἀνδρῖκειον μοναστήριον μοναχοὶ φέρουν τὰ πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαῖα εἰς τὰς καλογραίας, νὰ τὰ ἀφίνου ἐξω τῆς πόρτας τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ τὰ παίρνη ἔσω ἢ ἡγουμένη μὲ ἄλλην τινὰ γερόντισσαν μοναχὴν. Ἐὰν δὲ κανένας μοναχὸς θελήσῃ νὰ ἰδῇ συγγένισσάν του κχλογραίαν, ἄς τὴν βλέπῃ, καὶ ἄς συνομιλῇ αὐτῇ μὲ ὀλίγα λόγια, παρούσης τῆς ἡγουμένης, καὶ ὀλίγωρα ἄς ἀναχωρῇ (1).

Συμφωνία.

«Τὸ νὰ μὴ μένουν μαζὺ μοναχοὶ καὶ μονάστρια, διορίζει καὶ ἡ β'. διάταξις τοῦ α'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν, (Φωτ. τίτλ. ιά. κεφ. α.) τάχα δὲ καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι νὰ πενθοῦσιν αἱ φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ χωριστὰ οἱ ἄνδρες, καὶ χωριστὰ ἡ γυναῖκες, διὰ μὲν τοῦ πένθους ἀνιπτόμενος τὴν πενθικὴν ζωὴν τῶν μοναχῶν, διὰ δὲ τοῦ χωρισμοῦ, τὸ νὰ μὴ συγκατοικοῦν ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς ἓν μοναστήριον, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος κανόνος. Καὶ κἀψεται ἡ γῆ κατὰ φυλάς, φυλὴ οἴκου Δευτ' καθ' ἑαυτὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτὰς (κεφ. ιβ'. 12, 13.) (2)· ὅρα καὶ τὸν μς'. μζ'. τῆς ε'.»

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Μὴ δεῖν μονάστριαν καταλιμπάνειν τὴν οικίαν μονὴν, καὶ ἐν ἐτέρῃ ἀπέρχεσθαι. Εἰ δὲ συμβῇ τοῦτο, ξενοδοχεῖσθαι αὐτὸν, ἀναγκαῖον· προσλαμβάνεσθαι δὲ ἄνευ γνώμης τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ, οὐ προσήκει.

Τῆς δ'. δ'. τῆς ζ'. ιθ'. τῆς α. καὶ β'. γ'. δ'. ε'. Τῆς Καρθ. πη'.

Ἐρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει ὁ μοναχὸς, ἢ ἡ μοναχὴ νὰ ἀφίνη τὸ μοναστήριον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκουρεύθη, καὶ νὰ πηγαίνη εἰς ἄλλο. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἤθελε κάμῃ τινὰς, πρέπει ὁ τοιοῦτος νὰ ἀποδέχεται μὲν ὡς ξένος καὶ νὰ φιλεῦεται ἀπὸ τοὺς Πατέρας τοῦ ξένου ἐκείνου μοναστηρίου εἰς μερικὰς ἡμέρας (ἵνα μὴ ὡς μὴ ξενοδοχοῦμενος βιασθῇ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν κόσμον, καὶ νὰ συναναστρέφεται μὲ ἀδιαφόρους ἀνθρώπους) ὄχι ὁμοῦ καὶ νὰ κρατῆται καὶ μὲ τὴν ἐκεῖσε ἀδελφότητα νὰ συναριθμῆται, χωρὶς τὴν γνώμην, καὶ ἀπολύτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐδικοῦ τοῦ ἡγουμένου (3).

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ δ'. τῆς α. καὶ β'. ἀφρίζει καὶ τὸν μοναχὸν ὅπου ἀνχωρήσῃ ἀπὸ τὸ μοναστήριόν του, καὶ ὑπάγῃ

(1) Ὁ ἴδιος οὗτος Μέγας Βασιλεὺς ἐν τοῖς κατὰ πλάτος ὅροις λγ', λέγει, ὅτι «εἰς τὰς συνομιλίαις ὅπου εἶναι χρεῖα νὰ κάμουν οἱ Καλόγηροι μὲ τὰς Καλογραίας, πρέπει νὰ ἐκλέγωνται καὶ τὰ πρόσωπα ὅπου μέλλουν νὰ συνομιλήσουν, καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ τόπος ὁ ἐπιτήδειος, καὶ ἀνάγκη ὥστε ὅπου ὅλα νὰ ᾖναι σεμνὰ, καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὑποψίαν. Λοιπὸν τὰ πρόσωπα ὅπου πρέπει νὰ συνομιλήσουν, ἀπὸ μὲν τοὺς Καλογήρους πρέπει νὰ ᾖναι οἱ γερωντότεροι καὶ σεμνοὶ, καὶ εὐλαβεῖς, καὶ γνωστικοὶ εἰς τὸ νὰ κάμουν κάθε ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν· ἀπὸ δὲ τὰς Καλογραίας, ὁμοίως πρέπει αἱ γερωντότεραι καὶ γνωστικώτεραι. Ὅταν δὲ συνομιλοῦν, πρέπει νὰ ᾖναι ὁμοῦ δύο, ἢ καὶ τρεῖς, τόσον ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς Μοναχάς. Ἀγαθοὶ γὰρ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἓνα, καὶ μᾶλλον ἀξιοπιστότεροι· ἓνα δὲ πρόσωπον τόσον ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ μὴ συνομιλῇ, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν, καὶ διατὶ δὲν εἶναι ἀξιοπίστον πρὸς τὴν τῶν λεγομένων βεβαίωσιν. Ὅσοι δὲ ἄλλοι ἀδελφοὶ ἔχουν χρεῖαν νὰ συνομιλήσουν μὲ Καλογραίαν τινὰ, ἄς μὴ συνομιλοῦν ἀμέσως αὐτοῖ, ἀλλὰ διὰ μεσιτείας τῶν γερωντοτέρων ἐκείνων, καὶ διαλεγόμενων Μοναχῶν ἄς προσφέρουν ἐκεῖνα ὅπου θέλουν νὰ ὀμιλήσουν εἰς τὰς διαλεγόμενας ἐκεῖνας γερωντοτέρας Καλογραίας, καὶ ἐκεῖναι πάλιν ἄς τὰ λέγουν εἰς τὰς ζητούμενας παρ' ἐκείνων ἀδελφάς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἱ Μοναχοὶ, ὅπου φέρνουν τὰ χρειαζόμενα εἰς τὰς Καλογραίας καὶ ὑπηρετοῦν, πρέπει νὰ ᾖναι δοκιμασμένοι καὶ σεμνοὶ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν προβεβηκότες, ὥστε ὅπου νὰ μὴ προξενούσιν εἰς τινὰ ὑποψίαν κακὴν· αὐτὸ τοῦτο διορίζεται, καὶ ἐν τοῖς κατ'ἐπιτομ. ὅροις σκ'. ἐν δὲ τῷ σπά. κατ'

ἐπιτομ. ὅρω, ὅτι, ἂν δύο Μοναστήρια ᾖναι κοντὰ γειτονεύοντα, καὶ τὸ ἓνα μὲν εἶναι πτωχὸν, τὸ δὲ ἄλλο ἔχει τὸν τρόπον, πρέπει τὸ ἔχον τὸν τρόπον τῆς κυβερνήσεως νὰ βοηθῇ εἰς τὸ πτωχὸν, ὡς χρεὸς ἔχον, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἀλλήλων τιθεῖναι κατὰ τὴν ἐντολήν.» Ὅχι καὶ δὲν τὸ βοηθεῖ, πρέπει τὸ πτωχὸν νὰ μακροθυμῇ, καὶ μιμούμενον τὸν Δάζαρον νὰ χαίρῃ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, διὰ τὴν πτωχείαν ταύτην, μενούσης εἰς αὐτοὺς παρηγορίας καὶ χαρὰς. Συμφώνως δὲ μὲ τὸ ἀνωτέρω ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου περὶ τῶν γερωντοτέρων Μοναχῶν, ὅπου πρέπει νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὰς καλογραίας, διορίζει καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ κβ'. Κανόνι αὐτοῦ, ὅτι, ἐὰν Πρεσβύτερος Μοναχὸς, ἦτοι Ἱερομόναχος, νῆος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὑπηρετῇ εἰς τὰς καλογραίας, δὲν πρέπει τινὰς ἀπὸ αὐτὸν νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ Μυστήρια, ἵνα, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τοῦτο ἐντραπῇ καὶ διορθωθῇ· καὶ ὅρα εἰς τοὺς ὑστερον εἰρηθέντας τρεῖς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ καὶ εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κβ'. τοῦ Νικηφόρου.»

(2) Καθὼς φέρει τὸ τοιοῦτον ῥητὸν εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ.

(3) Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι καὶ τοῦτου ἀκόμη ἐκ περιουσίας διορίζουσιν, ὅτι οἱ γονεῖς νὰ μὴ ἔμποροῦν νὰ παίρουν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια τὰ παιδιά των ἐκεῖνα ὅπου ἐδίδαξαν τὴν καλογορικὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ δίδουν εἰς αὐτὰ τὴν κληρονομίαν ὅπου τῶν ἀνήκει, κἂν καὶ κάμμία αἰτία (ἦτοι κατηγορία) ἠκολούθησεν εἰς αὐτὰ πρὸ τοῦ νὰ γένουν Μοναχοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ 15. τῆς ἐν Γάγγρα.

εἰς ἄλλο μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν ὀσπήτιον, καὶ ἐκεῖνον ἀκόμη ὁποῦ τὸν ὑποδεχθῆ, ἔξω μόνον ἂν ὁ ἀρχιερεὺς ἤθελε νὰ τὸν μετατοπίσῃ, ἢ διὰ βελτίωσιν ἄλλου μοναστηρίου, ἢ διὰ σωτηρίαν τινὸς ὀσπητίου. Τότε γὰρ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ὑποδεχόμενοι αὐτοὺς εἶναι ἀνεύθυνοι· ἀλλὰ καὶ ὁ πῆ. τῆς ἐν Καρθαγ. προστάζει νὰ μὴ συγκοινωνῆ τινὰς ξένος, εἰ μὴ ὁ ἴδιος λαὸς μὲ τὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον ὁποῦ δεχθῆ μοναχὸν ἀπὸ ἄλλης ἐπαρχίας μοναστήριον, καὶ κάμῃ αὐτὸν κληρικόν, ἢ ἡγούμενον τοῦ ἐδικοῦ του μοναστηρίου, καὶ ὁ μοναχὸς δὲ αὐτὸς, λέγει, οὔτε κληρικὸς νὰ ᾖ, οὔτε ἡγούμενος. Τὸ νὰ μὴ καταλιμπάνουν οἱ μοναχοὶ τὰ μοναστήριά των, εἰ μὴ δι' ἀναγκαίαν χρείαν συγχωρηθῶσι τοῦτο ποιῆσαι παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ὁ δ'. τῆς δ'. κανὼν διορίζει. Ὁ δὲ γ'. τῆς α. καὶ β'. ἀφορίζει τὸν ἡγούμενον ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν ἐπιμεληθῆ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ μοναστήριόν του τοὺς ἀποφυγόντας καλογήρους του (1).»

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἀποστ. μβ'.
μγ'. τῆς α. γ'.
α. Κορινθ. ι'.
βι. τῆς ς'. ε.
μδ'. με'. τῆς
ζ'. ιθ'. κ'. τῆς
ἐν Καρθαγένῃ
με'. ξθ'. τῆς
ἐν Ἀγκύρ. ιθ'.
τῆς ἐν Λαοδικ.
κδ'. Βασιλείου
πθ'.

Θεῷ μὲν τὸ πᾶν ἀνατίθεσθαι, καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις θελήμασι δουλοῦσθαι, μέγα χρῆμα τυγχάνει. Εἴτε γὰρ ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, ὁ Θεὸς Ἀπόστολός φησι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε Χριστὸς οὖν ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν Εὐαγγελίοις αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκόπτεται προστέταχεν. Οὐ γὰρ ἡ μοιχεία μόνον παρ' αὐτοῦ κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν τῆς μοιχείας ἐγχείρησιν κατακέκριται, λέγοντος αὐτοῦ. «Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.» [Ματθ. ε. 28.] ἔνθεν οὖν μαθητευθέντες, λογισμοὺς ὀφείλομεν καθαιρεῖν. «Εἰ καὶ «πάντα ἐξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει.» [α. Κορινθ. ι'. 23]. ἐξ Ἀποστολικῆς φωνῆς διδασκόμεθα. Ἐπάναγκες οὖν ἐστὶ παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν, καὶ οἷς μὲν βίος ἐστὶ γάμου καὶ τέκνων καὶ λαϊκῆς διαθέσεως ἀναμιξῆ ἐσθίειν ἀνδρας καὶ γυναῖκας, τῶν ἀδιαβλήτων ἐστὶ, μόνον τῷ διδόντι τροφήν τὴν εὐχαριστίαν προσαγέτωσαν, καὶ μὴ διὰ τινων θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων, εἴτουν σατανικῶν ἁσμάτων, κιθαρῶν τε καὶ πορνικῶν λυγισμάτων· οἷς ἐπέρχεται ἡ προφητικὴ ἀρὰ οὕτως λέγουσα· «Οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντες, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι» [Ἠσ. ε. 12]. Καὶ εἴ ποτε εἶεν τοιοῦτοι ἐν Χριστιανοῖς διορθώσθωσαν· εἰ δὲ μήγε, κρατεῖτω ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν κανονικῶς ἐκτεθέντα. Οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσυχίος καὶ μονότροπος, ὁ συνταξάμενος Κυρίῳ τῷ Θεῷ «ζυγὸν μονήρη ἄραι, καθίσεται κατὰ μόνος καὶ σιωπήσει.» [Θρῆν. Ἰερ. γ'. 27.] Ἀλλαμὴν καὶ τοῖς ἱερατικῶν ἐκλεξαμένοις βίον, οὐδ' ὅλως ἐξεστι κατ' ἰδίαν γυναῖξιν συνεσθίειν, εἰ μὴ που μετὰ τινων θεοφόρων (2) καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἵνα καὶ αὐτῇ ἡ συνεστίασις πρὸς κατόρθωσιν πνευματικὴν ἀπάγη. Καὶ ἐπὶ συγγενῶν δὲ τὸ αὐτὸ ποιεῖτω. Εἰ δὲ αὐθις ἐν ὁδοπορίᾳ συμβῆ τὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας μὴ ἐπιφέρεσθαι μοναχόν, ἢ καὶ ἱερατικὸν ἀνδρα,

(1) Ἐπειδὴ ὁ παρῶν Κανῶν ἀπροσδιορίστως ἐξετίθη, μὴ διορίσας τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας δύναται τις νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, ἡμεῖς κατὰ τὸ δυνατόν ἐρευνήσαντες, εβρομεν τὰς ἐξῆς ταύτας. Α'. ἀναχωρεῖ ὁ Μοναχὸς ἀπὸ τὴν Μονῆν του, ἐὰν ὁ ἡγούμενος ᾖ αἰρετικὸς κατὰ τὸν ιζ'. Κανὼνα τοῦ Νικηφόρου· Β'. ἐὰν ἐμφαίνουσι γυναῖκες εἰς τὸ Μοναστήριον, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Νικηφόρου. Γ'. ἐὰν παιδία κοσμικὰ μανθάνουσι γράμματα εἰς τὸ Μοναστήριον· ἐπειδὴ διὰ τούτων δημοσιεύονται ὅτι γίνονται εἰς αὐτὸ, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Νικηφόρου, πρόσθετοι καὶ διὰ τὸ ἐκ τούτων σκάνδαλον. Ὁ δὲ μέγας Βασίλ. (ὄρα κατὰ πλάτ. λς'.) διὰ μίαν αἰτίαν μόνον συγχωρεῖ νὰ ἀναχωρῆ τινὰς ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, ἢτοι ἐὰν ἔχη βλάβην ψυχικὴν, τὴν ὁποῖαν, λέγει, πρέπει πρῶτον νὰ τὴν φανερώσῃ εἰς τοὺς ἔχοντας τὴν δύναμιν νὰ τὴν διορθώσουν, καὶ ἂν δὲν τὴν διορθώσουν, τότε νὰ χωρίζεται, ὅχι πλέον ὡσὰν ἀπὸ ἀδελφοὺς, ἀλλὰ ὡσὰν ἀπὸ ξένους. Ἐὰν δὲ τινὰς Μοναχὸς διὰ τὴν ἀκαταστασίαν καὶ ἐλαφρότητα τῆς γνώμης του, καὶ ὅχι δηλ. διὰ κάμμιναν βλάβην, ἀναχωρῆ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, οὗτος, ἢ πρέπει νὰ ἰατρεύῃ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀκαταστασίαν του ταύτην, μὲ τὴν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ του ἐπιμονήν, ἢ, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἰατρευθῆ οὕτως, νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλο Μοναστήριον. Ἄλλην δὲ αἰτίαν εὐλογον χωρισμοῦ καὶ ἀναχωρήσεως ἐπιφέρει ὁ ἴδιος Ἅγιος, ὁ λόγος καὶ ἡ διδασκαλία οὐ δέχεται ἔξω ἀπὸ τὴν βλάβην τῆς ψυχῆς, δηλ. ἢν εἴπομεν (ἐὰν δὲ διὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ἄλλος ἀ-

δελφὸς εἰς ἄλλο ὑπάγῃ μέρος, οὗτοι δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' οἰκονομίαν πληροῦσι)· συμφώνως δὲ μὲ τὸν ὁσίον Βασιλείου λέγει καὶ ὁ ς'. τοῦ Νικολάου, διορίζων, ὅτι, ἐὰν τις βλάβεται ψυχικῶς, πρέπει νὰ λέγῃ εἰς τὸν προεστῶτα τὴν βλάβην του, καὶ ἐὰν δὲν διορθώσῃ ταύτην αὐτὸς, ἀλλ' εἶναι προφανῆς ὁ κίνδυνος, ἢς ἀναχωρῆ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον· καὶ ἂν ὁ ἡγούμενος τὸν βάλῃ εἰς δεσμὸν, νὰ μὴ ἀναχωρῆ, αὐτὸς νὰ μὴ φροντίζῃ τὸν τοιοῦτον δεσμὸν, ἀλλὰ νὰ ἀναχωρῆ. Τινὲς δὲ προσθέτουν καὶ ἄλλην αἰτίαν εὐλογον ἀναχωρήσεως. ἂν κάμμιναν φοράν εὐρεθῆ ἄξιος διὰ ἡσυχίαν κένενας ὑποτακτικὸς καὶ κοινοβιάτης, τότε γὰρ μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ ἡγουμένου δύναται οὗτος νὰ ἀναχωρῆ, ἵνα μόνος μόνῳ προσομιλῇ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν τῆς Κλήμακος Ἰωάννην (λόγ. περὶ ὑπακοῆς)· προσεκτίειν ὁμοῦς εἰς τοῦτο καλῶς, ὅτι οὐ παντός ἐστιν ἡ ἀναχώρησις καὶ ἡσυχία. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὴν θεληματικὴν ἀναχώρησιν. Στανικῶς γὰρ καὶ ἡγούμενος διώκεται ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του καὶ εἰς ἄλλο ἐμβάλλεται, ἂν μὲ ἄσπρα δέχεται τοὺς μέλλοντας μονάσαι, κατὰ τὸν ιθ'. Κανὼνα τῆς παρουσίας. Καὶ ὁ χωρὶς ἀναδόχου κουρευθεὶς εἰς ἄλλο παραδίδοται Μοναστήριον, κατὰ τὸν θ'. τῆς α. καὶ β', καὶ ὁ χωρὶς τῆς δοκιμῆς τῶν τριῶν χρόνων κουρευθεὶς, κατὰ τὸν ε. τῆς αὐτῆς. Καὶ ἐπὶ βελτιώσεως καὶ διορθώσεως μετατοπίζει ὁ Ἀρχιερεὺς τοὺς ἐνάρετους Μοναχοὺς, κατὰ τὸν δ'. τῆς αὐτῆς.

(2) Ἐν ἄλλοις θεοφόβων, δ καὶ δοκεῖ ὀρθότερον εἶναι.

καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον καταλύσαι βούλεται, εἴτε ἐν πανδοχείῳ, ἢ καὶ ἐν οἴκῳ τινός, ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν, ὡς τῆς χρείας κατεπειγούσης (1).

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Διορίζεται ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι οἱ μὲν ἔχοντες γυναῖκα καὶ τέκνα κοσμικοὶ νὰ συντρώγουν καὶ νὰ συμπίνουσι μὲ γυναῖκας ὁμοῦ καὶ ἄνδρας ἄλλους, δὲν εἶναι κατηγορίας ἄξιον, πλὴν καὶ οὗτοι δὲν πρέπει νὰ πίνουσι τὸν οἶνον μὲ παιγνίδια καὶ σατανικὰ τραγούδια, καὶ πορνικὰ λυγίσματα χορῶν ἢ φωνῶν, ἵνα μὴ κληρονομήσουσι τὴν κατάραν καὶ τὸ ἀλλοίμονον ὅπου ἐπιφέρει ὁ Ἥαϊας ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὅπου κάμνουσι ταῦτα, καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου δὲν ἐξετάζουσιν, ἀλλὰ πρέπει νὰ εὐχαριστοῦν εἰς τὸν Θεὸν, τὸν τρέφοντα αὐτοὺς μὲ τὰ βρώματα. "Οχι καὶ δὲν διορθώνονται νὰ παύσουσι ἀπὸ αὐτῶν, ἅς λαμβάνουσι τὰ ἐπιτίμια, τοῦ ἀφορισμοῦ δηλ. ὅπου οἱ κανόνες τῶν προτέρων συνόδων, κατὰ τῶν τοιούτων χριστιανῶν ἐδιώρισαν· καὶ οἱ μὲν κοσμικοὶ οὕτως, οἱ δὲ μοναχοὶ ὅπου ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἡσυχάζουσι κατὰ μόνους καὶ νὰ σιωποῦν, ἀφροντες τὸν ζυγὸν τῆς ἀσκήσεως, κατ' ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἱερεμίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερωμένοι πάντες, ὁπότελα δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ συντρώγουν μὲ γυναῖκας, κατ' ἴδιον, μόνον μὲ μόνους, καὶ ἂν καὶ ἦναι συγγένισσαις αὐτῶν, πάρεξ ἂν ἦναι ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες εὐλαβεῖς καὶ θεοφοβούμενοι, καὶ ἂν ἐξ ἀνάγκης εὐρεθῆις ἐν ὁδοιπορίᾳ μοναχός ἢ ἱερωμένος, καὶ μὴ ἔχων τὰ πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν χρειῶδη, τύχη νὰ κονεύσῃ πρὸς ὥραν εἰς πανδοχεῖον καὶ χάνι, ἢ εἰς σπήτιον τινός· πλὴν καὶ τότε μετὰ εὐλαβείας καὶ σεμνότητος νὰ κονεύῃ, καὶ ταῦτα πάντα νὰ γίνωνται διὰ νὰ πληροῦται ἐκεῖνο τὸ Ἀποστολικὸν τὸ λέγον, εἴτε τρώγετε, εἴτε πίνετε, πάντῃ εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε, καὶ ἵνα μὴ οἱ μοναχοὶ καὶ ἱερωμένοι βλέποντες τὰς γυναῖκας μὲ ἐπιθυμίαν καὶ πάθος, μοιχεύσωσιν αὐτάς εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, τὸ ὅποιον καταδικάζει ὁ Κύριος. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν αὐτοὶ, καθ' ὑπόθεσιν δὲν σκανδαλίζονται ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτῶν (ὅπερ σπανιώτατον), ἀλλ' ὅμως διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζουσι τοὺς ἄλλους, πρέπει νὰ μὴ κάμνουσι τοῦτο. Διότι καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι ὅλα εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ τὰ κάμνη, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλα συμφέροντα, ὡς προξενούντα σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους. "Ορα καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικὸν τὸν γ'. τῆς α. καὶ τὸν μζ'. τῆς ε'.

(1) Ἐν ἄλλοις πρόκειται, μόνον ἔστω μετ' εὐλαβείας, ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐρμηνεύει.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η Σύνοδος αὕτη ἐπιγράφεται οὕτως ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Βλάσταριν καὶ ἄλλους. Ἡ ἀγία καὶ μεγάλη Πρώτη καὶ Δευτέρα Σύνοδος, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστᾶσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων (1) συνήχθη δὲ αὕτη ἐπὶ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ Βάρδα Καίσαρος, τοῦ ἀπὸ μητρὸς θείου αὐτοῦ, ἐν ἔτει 861 (2). Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ τριακόσιοι δεκαοκτῶ (3), ἀπὸ τοῦς ὁποίους ὑπερέχοντες ἦσαν, ὁ, τε Κωνσταντινουπόλεως ἀγιώτατος Φώτιος, νεωστὶ τότε μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν θεῖον Ἰγνάτιον εἰς Μιτυλήνην, βίβη καὶ δυναστεία τοῦ Καίσαρος Βάρδα, εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑψωθείς, καὶ οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Πάπα Νικολάου, ὁ, τε Πόρτου Ροδόαλδος καὶ ὁ Ἀναγνοίας Ζαχαρίας, οἵτινες ἦσαν τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποσταλέντες κατὰ τῶν εἰκονομάχων (4). Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ὀνομάζεται Πρώτη καὶ Δευτέρα εἶναι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Βλάσταριν καὶ Μίλιαν (σελ. 920. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν),

(1) Ὁ δὲ Δοσίθεος (σελ. 702. τῆς Δωδεκαβίβλου.) δὲν ἠξέυρω πῶς λέγει ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη συνέστη εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ἀλλ' ἴσως ἡ παράρρημα εἶναι, ἡ ἢ μὲν πρώτη συνέλευσις τῆς Συνόδου ἐγένετο ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, ἡ δὲ δευτέρα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, ἡ καὶ σφάλμα εἶναι κατὰ λάθος τυπογραφικόν, καθὼς προφανῶς καὶ ἀναντιρρήτως σφάλμα τυπογραφικόν εἶναι κατὰ τὴν αὐτὴν σελ. ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει: «Πέμπτην καὶ Δευτέραν», ἀντὶ τοῦ, πρώτην καὶ δευτέραν καλουμένην Σύνοδον. Καὶ δὴ τοῦτο διορθωμένον ἐν τῇ 728. σελ. τῆς αὐτῆς Δωδεκαβίβλου.

(2) Ἐν τοσοῦτοις χρόνοις λέγει ὁ Δοσίθεος νὰ συνεκροτήθῃ αὕτη (αὐτόθι) ὁ δὲ Βλάσταρις ἐν ἔτει 863. Συμφωνεῖ δὲ τῷ Δοσιθέῳ καὶ ὁ κλεινὸς Θεοτόκης σελ. ια'. τοῦ β'. τόμου τῆς Ὀκτατ. περὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν.

(3) Τοσοῦτους ἀπαριθμεῖ ὁ Δοσίθεος (αὐτόθι).

(4) Δύο αἰτία λέγει ὁ Δοσίθεος (σελ. 702. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλου.) νὰ ἐστάθην, διὰ τὰ ὁποία ἡ παρούσα ἐγένετο Σύνοδος, ἡ (ὡς θέλουσι τινες) ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Βάρδας ἐξώρισε μὲν τὸν θεῖον Ἰγνάτιον, διατὶ δὲν ἤθελε νὰ μεταλάβῃ αὐτὸν τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, ὡς ἀποδοῦμενον τὴν γυναϊκά του, καὶ ὑποπτευόμενον ὅτι πορνεύει τὴν νύμφην του, ἀνεβίβασε δὲ δυναστικῶς καὶ βιαίως εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τὸν σοφώτατον

Φώτιον Πρωτασηκρίτην ὄντα, ἔπεισαν οἱ περὶ τὸν Βάρδαν τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Πάπα Νικολάου, ἀποσταλέντας κατὰ τῶν εἰκονομάχων, καὶ ἤθροισαν τὴν παρούσαν Σύνοδον, καὶ δὴ φέροντες ἀπὸ Μιτυλήνης τὸν Ἰγνάτιον, ἐκάθηραν αὐτὸν παρησιᾶ. Ὅθεν καὶ ὁ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη ἐφέρθη κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, καὶ Νικήτας Δαβιδ ὁ Παφλαγῶν, ὁ τὸν βίον συγγράφας τοῦ Ἰγνατίου. Ἡ (ὡς θέλουσιν ἄλλοι) ὅτι ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, διὰ νὰ ἐξαλειψῇ τελείως τοὺς εἰκονομάχους, καὶ διὰ νὰ καταπαύσῃ τὸ σχίσμα ὁποῦ ἐγένετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοὺς δύο Πατριάρχας Ἰγνάτιον καὶ Φώτιον, ἔστειλεν εἰς Ρώμην ἄρχοντας μετὰ δώρων, καὶ ἔφερε τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ Πάπα. Τελεσθείσης δὲ τῆς Συνόδου, ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἔστειλε δύο τόμους τῷ Πάπα Νικολάῳ, ἕνα μὲν, περιέχοντα τὰ περὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων πραχθέντα, τὸν δὲ ἄλλον, περιέχοντα τὴν τοῦ Ἰγνατίου καθαίρεσιν. Ἔτι δὲ ἔστειλε καὶ ἐπιστολάς διὰ Λέοντος τοῦ Ἀσηκρίτου, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τῆν ε'. ἐπιστολῆν Νικολάου, κειμένην ἐν σελ. 486. τοῦ ε'. τόμου τῶν πρακτικῶν τῶν ὑπὸ Βινίου ἐκδοθέντων· οὗ καλῶς δὲ λέγει ὁ Κάβε, ὅτι ἐπὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἦν ὁ Πάπας Ἀδριανὸς ὁ Νικόλαος γὰρ ἦν, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τῆν ε'. ἐπιστολῆν Νικολάου τὴν πρὸς Μιχαὴλ, κειμένην σελ. 489. τοῦ ἑρθέντος τόμου καὶ ἀπὸ τῆν ζ'. κειμένην σελ. 495. τοῦ αὐτοῦ τόμου.

αὕτη. Ἐγένετο πρώτη συνέλευσις τῆς Συνόδου ταύτης (1), καὶ ἀφ' οὗ οἱ ὀρθόδοξοι διελέχθησαν μετὰ τοὺς ἑτεροδόξους (ἴσως οὗτοι ἦσαν τὰ λείψανα ὅπου ἔμειναν ἀπὸ τοὺς εἰκονομάχους, ὡς εἶπομεν.) καὶ ἐνίκησαν μὲν οἱ ὀρθόδοξοι, ἐνίκηθησαν δὲ οἱ ἑτεροδόξοι, ἀπεφασίσθη νὰ γραφοῦν ὅσα ἐλαλήθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ, ἵνα διαμένωσι βέβαια καὶ ἀσφαλῆ. Οἱ δὲ αἰρετικοὶ, μὴ ὑποφέροντες νὰ γραφοῦν ταῦτα, διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι ἐνίκηθησαν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ μὴ ἀποδιωχθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὁμήγουρι τῶν πιστῶν, τόσῃν ταραχῇ καὶ πόλεμον ἔκαμαν, ὥστε ὅπου εὐγαλιὰν καὶ μαχαίρια, καὶ φονικὰ ἔκαμαν· καὶ τοιοῦτοτρόπως διελύθη ἡ πρώτη συνέλευσις, χωρὶς νὰ γένη κανένας ἔγγραφος ὅρος καὶ ἀποτέλεσμα. Μετὰ παρέλευσιν δὲ καιροῦ, πάλιν ἐγένετο τῆς αὐτῆς Συνόδου δευτέρα συνέλευσις, καὶ πάλιν διάλεξις ἐγένετο τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τῶν αἰρετικῶν περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ τότε συνεγράφησαν τὰ λαλήθέντα περὶ πίστεως δόγματα, ὅθεν διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη, μία οὖσα κυρίως καὶ ἀληθῶς, πρώτη καὶ δευτέρα ἐπωνομάσθη διὰ τὴν περίστασιν ταύτης τῆς πρώτης καὶ δευτέρας αὐτῆς συνελεύσεως. Ἐν δὲ τῇ Β΄, αὐτῆς συνελεύσει, ἐξεδόθησαν καὶ οἱ παρόντες ιζ' κανόνες, ἀναγκαῖοι μὲν ὄντες εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐκοσμίαν καὶ βατάντασιν, βεβαιούμενοι δὲ καὶ ἐπικυρούμενοι ἀπὸ τοῦ Νομοκάνονος τοῦ Φωτίου, ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὰς τῶν κανόνων, καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Σημείωσαι δὲ ὅτι ἐν τισὶ χειρογράφοις κώδηξι τριάκοντα κανόνες εὐρίσκονται εἰς ὄνομα τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιγραφόμενοι· ἀλλ' ἡμεῖς τοὺς ἐγνωσμένους μόνον παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐρμηνευθέντας παρὰ τῶν ἐξηγητῶν ἐρμηνεύσαμεν, τοὺς δὲ ἄλλους, ὡς ἀγνώστους τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφήκαμεν (2)· προετάχθη δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐρμηνευτὰς ἡ παρούσα Σύνοδος τῶν ἄλλων προγενεστέρων αὐτῆς τοπικῶν συνόδων· ἡ διατὶ ἐστάθη μεγάλη καὶ πολυκνηρωποτέρα ἐκείνων, ἢ μάλλον διατὶ ἀμέσως ἠκολούθησε μετὰ τὴν οἰκουμενικὴν ζ'. σύνοδον, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καὶ καθ' ὅτι συνεκροτήθη κατὰ τῶν ἰδίων εἰκονομάχων, κατὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐκείνη συνεκροτήθη, καὶ τρόπον τινὰ, κατὰ τοῦτο αὕτη ἐκείνης ἐγένετο ἀναπλήρωσις (3).

(1) Ἐν τῇ α΄. δὲ συνελεύσει αὐτῆς καθαιρεῖται μὲν ὁ Ἰγνάτιος παρρησία, προσκυροῦται δὲ ὁ ὄρονος Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Φωτίου, ὡς λέγει ὁ Κεδρηνὸς ἐν τῇ ς'. τόμῳ τῶν ρηθέντων πρακτικῶν, καὶ ὁ Ζωναρᾶς (σελ. 462. τοῦ β΄. τόμου τῶν χρονικῶν), καὶ ὁ Νικόλαος Πάπας (ἐπιστ. ι'. τῇ πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχας. Ὅρα καὶ σελ. 486. τοῦ ς'. τόμου τῶν ἀνωτέρω πρακτικῶν).

(2) Σημείωσαι ὅτι τρεῖς Σύνοδοι ἐγέναν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου. Πρώτη μὲν ἡ παρούσα· δευτέρα δὲ ἡ κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Φωτίου γενομένη ἐν ἔτει 869· καὶ τρίτη ἡ ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ συγκροτηθεῖσα ὑπὲρ τοῦ Φωτίου ἐν ἔτει 879, περὶ ἧς ὀλομεν εἶπει ξεχωριστὰ μετὰ ταῦτα. Ἐπλανήθησαν λοιπὸν μὴ ἐξετάσαντες καλῶς, ὅσοι ἐπωνόμασαν πρώτην καὶ δευτέραν τὴν κατὰ τοῦ Φωτίου Σύνοδον, ἢ εἶπον, ὅτι ἡ πρωτοδευτέρα αὕτη ἐγένετο ἐν ἔτει 868, ἢ 869, τὸ ὅποιον εἶναι ἔτος τῶν κατὰ τοῦ Φωτίου. μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τὰς δύο καὶ διαφορωτάτας Σύνοδος νομισάντων. Ἡ μὲν γὰρ πρωτοδευτέρα αὕτη, ὡς εἶπομεν, συνήχθη ἐπὶ Μιχαὴλ Βασιλέως, ἡ δὲ κατὰ Φωτίου ἐν τῇ β΄. ἔτει Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Εἰς ταύτην ἦσαν Πατέρες 318· εἰς ἐκείνην 102, κατὰ τὸν βιβλιοθηκᾶριον Ἀναστάσιον (σελ. 713. τῆς Δωδεκαβίβλ. Δοσιθ.)· ταύτης οὐχ εὐρίσκονται πρακτικά, ἐκείνης δέκα πράξεις σώζονται. Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ Νικολάου Πάπα, ἐκείνη ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ β΄. αὕτη ιζ' Κανόνες ἐξιδῶκεν· ἐκείνη ιδ' καὶ διαφόρους ἐκείνων· αὕτη ὀνομάζεται μόνον μεγάλη πρώτη καὶ δευτέρα Σύνοδος, ἐκείνη, ἢ καὶ παραλόγως, ὀνομάσθη ὅμως ὀγδόη Οἰκουμενική. Αὕτη μὲν ἐκυρώθη ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ συγκροτηθεισάντων, ἐκείνη δὲ, καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ πραχθέντα τοσοῦτον ἀκυρώθησαν, ὥστε ὅπου ὤρισθη νὰ ἦναι ἐξωστρακισμένη, ἀποκεκρηυγμένη, καὶ μήτε ὅπως νὰ λέγεται Σύνοδος, ἢ μετὰ τῶν Συνόδων νὰ συγκαταριθμῆται· καὶ ἀπλῶς εἶπειν, ἡ Σύνοδος αὕτη οὐδὲν εἶπε κατὰ Φωτίου· δι' ὅ

καὶ παρὰ τοῦ Φωτίου αὐτοῦ ἐν τῷ Νομοκάνονι οἱ Κανόνες αὐτῆς βεβαιοῦνται καὶ ἀναφέρονται· (τὸ ὅποιον δὲν ἤθελε κάμει ποτὲ ὁ θεῖος Φώτιος, ἂν ἡ Σύνοδος αὕτη ἦτο ἐναντία του.) ἐκείνη δὲ, εἰ καὶ παρανόμως καὶ ψευδῶς καὶ ἐμπαθῶς ἐγένετο κατὰ τοῦ Φωτίου, καὶ πολλὰς βλασφημίας ἐξέραςε κατὰ τῆς αὐτοῦ ἀγιότητος, ἀλλ' ὅμως ἐν μόνον καλῶς ἐποίησεν, ὅτι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἀκαινοτόμητον καὶ, χωρὶς τῆς προσθήκης ἐξέφωνησε καὶ ἐβεβαίωσε. Λέγει γὰρ· ὅτι ἐνεγνωσθη ὁ ὅρος τῆς αὐτῆς Οἰκουμενικῆς ὀγδόης Συνόδου, περιέχων τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, καὶ ὁμολογίαν, ὅτι στέργει τὰς προλαβοῦσας Οἰκουμενικὰς ἑπτὰ Σύνοδος, καὶ ἀναθεματίζει, ὡς ἐκείναι ἀναθεματίσαν». Καὶ μετ' ὀλίγα τούτου δὲ ἀναγνωσθέντες ἡ Σύνοδος εἶπε, σπάντες οὕτω φρονούμεν, πάντες οὕτω πιστευόμενα. Καὶ σημείωσαι ὅτι ἐν τοῖς λόγοις τούτοις τὰ ἀρχαῖα ἐβεβαίωθη, καὶ περὶ τῆς προσθήκης οὐδεμίαν μνήμη ἐγένετο. Ὅθεν ἐφεύσθη ὁ Ρόδου Ἀνδρέας, εἰπὼν ἐν τῇ ζ'. συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅτι ἡ κατὰ Φωτίου Σύνοδος ἐγίνωσκε τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης. Ὅτι δὲ τὰ πρακτικά τῆς κατὰ Φωτίου ψευδοσυνόδου οὐκ εἶχον οἱ καθ' ἡμᾶς Γραικοὶ, ὁμολόγησε τοῦτο ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐπίσκοπος ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, ὅτι δὲ καὶ ἐφθάρησαν τὰ πρακτικά τῆς, καὶ ἀντεσιχθήσαν δόλια καὶ παράνομα παρὰ τῶν Λατίνων, μαρτυρεῖ ὁ Δοσιθ. (σελ. 709. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἂν καὶ εἶπωμεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ πρακτικά τῆς πρωτοδευτέρας ταύτης οὐχ εὐρίσκονται, πλὴν λέγουσιν οἱ τινες ὅτι ἐτυπώθησαν ταῦτα ἐν Μουτῆνῃ κατὰ τὸ 1708. ἔτος ἀπὸ τὸν Βενέδικτον Βαχίνιον. Καὶ ὅρα τὴν σημ. τὴν ἐν σελ. 77. τοῦ α΄ τόμου περὶ Ἐκκλησίας συγγραφέων τοῦ Κάθε.

(3) Περὶ τῆς α΄. καὶ β΄. ταύτης Συνόδου ἀναφέρει ὁ Νικήτας εἰς τὸν βίον Ἰγνατίου, καὶ Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς σελ. 551. τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδόσεως.

ΟΙ ΙΖ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΤΗΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ Α' ΚΑΙ Β': ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πράγμα σεμνόν οὕτω καὶ τίμιον, καὶ τοῖς μακαρίοις καὶ ὁσίοις πατράσιν ἡμῶν πάλαι καλῶς ἐπινοηθέν, ἢ τῶν μοναστηρίων οἰκοδομή, κακῶς ἑρᾶται πραττόμενον σήμερον. Τινὲς γὰρ ὄνομα μοναστηρίου ταῖς οἰκείαις περιουσίαις καὶ ὑπάρξεσι περιθέμενοι, καὶ Θεῷ καθαγιαζέμενοι ἐπαγγελομένοι, κυρίους τε τῶν καθιερωθέντων ἑαυτοὺς ἀναγράφουσι, καὶ μόνῃ τῇ προσηγορίᾳ, τὸ Θεῖον ἀφοσιῶν ἐκμηχανᾶσθαι διεγνώκασι. Τὴν αὐτὴν γὰρ ἐξουσίαν καὶ μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐκ ἐρυθρίωσι σφετερίζεσθαι, ἣν περ ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο πρότερον. Καὶ τοσαύτη καπηλεία προσετρίβη τῷ πράγματι, ὥστε πολλὰ τῶν ἀφιερωθέντων παρ' αὐτῶν γε τῶν ἀφιερωτάντων καθορᾶται πιπρασκόμενα, θάμβος καὶ μῖσος τοῖς ὁρῶσι παρεχόμενα. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔστιν αὐτοῖς μεταμέλεια, ἐφ' οἷς τῶν ἀπαξ ἀνατεθειμένων Θεῷ, τὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ταύτην ἀδεῶς παραπέμπουσιν. Ὄρισεν οὖν διὰ ταῦτα ἡ ἁγία σύνοδος, μηδενὶ ἐξεῖναι μοναστήριον οἰκοδομεῖν ἄνευ τῆς τοῦ ἐπισκόπου γνώμης καὶ βουλῆς. Ἐκείνου δὲ συνειδότος καὶ ἐπιτρέποντος, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιτελοῦντος εὐχὴν, ὡς τοῖς πάλαι θεοφιλῶς νενομοθέτηται, οἰκοδομῆσθαι μὲν τὸ μοναστήριον, μετὰ πάντων δὲ τῶν αὐτῷ προσηκόντων σὺν αὐτῷ ἐκείνῳ βρεθείῳ ἐγκαταγράφεσθαι, καὶ τοῖς ἐπισκοπικοῖς ἀρχείοις ἐναποτίθεσθαι· μηδαμῶς ἄδειαν ἔχοντος τοῦ ἀφιερῶντος, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἑαυτὸν ἡγούμενον, ἢ ἀνθ' αὐτοῦ, ἕτερον καθιστᾶν. Εἰ γὰρ ἄπερ τις ἀνθρώπῳ χαρίζεται, τούτων οὐκ ἔτι κύριος εἶναι δύναται, πῶς ἄπερ τις Θεῷ καθαγιαζέει καὶ ἀνατίθησι, τούτων ὑφαρπάζειν τὴν κυριότητα παραχωρηθήσεται;

Τῆς δ' δ'.
κδ' τῆς ε' μθ'
τῆς ζ' ιβ' ιγ'
ιζ' ιθ'. Κυρλ.
6'.

Ἐρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ κτίζοντες μοναστήρια, καὶ ἀφιερῶντες τὰ πράγματά των εἰς αὐτὰ, πάλιν μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν, οὐχὶ μόνον ἐξουσίαζον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐπώλουν, καὶ ἄλλους ἐκατέστηναν αὐτῶν ἐξουσιαστάς, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι καθε μὲν μοναστήριον νὰ κτίζεται μὲ τὴν ἄδειαν καὶ γνώμην τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ἐπιτελοῦντος τὴν συνειθισμένην εὐχὴν, δταν θεμελιούται, νὰ γράφεται δὲ εἰς βρέβιον (1), ἢτοι εἰς μικρὸν καὶ σύντομον κώδικα, τόσον αὐτὸ τὸ νεόκτιστον μοναστήριον, ὅσον καὶ διὰ τὰ πράγματα καὶ ὑποστατικά ὅπου ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸ, εἴτε ὁ κτίσας τοῦτο, εἴτε ἄλλοι χριστιανοί· καὶ ὁ κώδικὸς αὐτὸς νὰ φυλάττεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, ἢ μητρόπολιν, ἵνα διὰ τούτου μὴ ἡμπορῇ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ ἀφιερῶσας νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπ' αὐτά. Τόσον δὲ νὰ ἦναι ἀποξενωμένος τοῦ μοναστηρίου ὁ κτίτωρ αὐτοῦ καὶ ἀφιερωτῆς, ὥστε οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ γίνεται αὐτοῦ ἡγούμενος, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, οὔτε ἄλλον τινὰ νὰ κατασταίῃ ἡγούμενον εἰς αὐτὸ, ὡς τάχα οἰκεῖον (2). Ἐπειδὴ ἂν ἐκεῖνα ὅπου χαρίζῃ τινὰς εἰς ἀνθρώπον, δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ ὀρίξῃ πλέον, πῶς αὐτὸς ἐκεῖνα ὅπου ἀφιέρωσε μίαν φοράν εἰς τὸν Θεόν, δύναται πάλιν νὰ τὰ ἐξουσιάζῃ; Ἰεροσύλος γὰρ ὁ τοιοῦτος λογίζεται, καὶ τῆς καταδίκης τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρας ὑπόδικος.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδὴ τινες τὸν μονήρη βίον ὑποδύεσθαι σχηματίζονται, οὐχ ἵνα Θεῷ καθαρῶς δουλεύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ σεμνότητι τοῦ σχήματος δόξαν εὐλαβείας προσλάβωσι, καὶ τῶν οἰκείων ἐντεῦθεν ἡδονῶν ἀφθονον εὐρήσωσι τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τῶν τριχῶν καὶ μόνον τὴν ἀποβολὴν ποιούμενοι, ἐν τοῖς οἰκείαις οἴκοις παρεδρεύουσι, μηδεμίαν τῶν μοναχῶν ἀποπληροῦντες ἀκολουθίαν, ἢ κατάστασιν, ὤρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος μηδένα τῶν πάντων τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἀξιῶν, ἄνευ παρουσίας τοῦ ἐφείλοντος αὐτὸν εἰς ὑποτα-

(1) Βρέβιον, εἶναι λέξις Λατινικὴ, παραγομένη ἀπὸ τοῦ βρεβίου τοῦ τίμνω, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ, σύντομος καὶ συνοπτικὴ ἀπογραφή, ἢ Κώδικξ, ὅπερ κοινῶς τώρα καλεῖται βραβίον.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον πρέπει νὰ φυλάττεται καὶ εἰς ἐκείνους

ὅπου οἰκοδομοῦν σκήτας, ἢ ἀφιερῶνουν πράγματα εἰς αὐτάς ἢ θεῖους ναοὺς. ἢ ἄλλα τινὰ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ. Μετὰ γὰρ τὴν ἀφιέρωσιν δὲν δύναται καὶ οὗτοι πάντες νὰ ἐξουσιάζωσιν τὰ ἀφιερωθέντα.

γὴν ἀναδέχασθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας τὴν πρόνοιαν ἐπαγγέλλεσθαι, ἀνδρὸς ὄντος δηλονότι θεοφιλοῦς καὶ μογῆς προεστηκότος, καὶ ἱκανοῦ σώζειν ψυχὴν, ἀρτίως τῷ Χριστῷ προσαγομένην. Εἰ δὲ τις φωραθεῖ ἀποκουρεύων τινὰ, χωρὶς παρουσίας τοῦ εἰς ὑποταγὴν αὐτὸν ὀφείλοντος ἀναλαμβάνειν ἡγουμένου, τοῦτον μὲν καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, ὡς ἀπειθοῦντα τοῖς κανόσι, καὶ τὴν μοναχικὴν εὐταξίαν καταλύοντα, τὸν δὲ παραλόγως καὶ ἀτάκτως ἀποκουρευθέντα, ἐν ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἂν ὁ κατὰ τόπον ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, παραδίδοσθαι. Αἱ γὰρ ἄκριτοι καὶ ἐπισφαλεῖς ἀποκουραὶ, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἠτίμωσαν, καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα βλασφημῆσθαι πεποιήκασιν.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α .

Τινὲς θέλοντες νὰ τοὺς εὐλαβῆται ὁ κόσμος (ἢ καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν τινὰ, ἢ λύπην παρακινούμενοι,) γίνονται μὲν καλόγηροι καθ' ὑπόκρισιν, ἀφ' οὗ δὲ γίνουσι, κάθηται πάλιν ὡς τὸ πρότερον εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, χωρὶς νὰ φυλάττουσι κάμψιν τάξιν καὶ κανόνα καλογηρικόν (!) τοῦτο λοιπὸν τὸ ἀτοπὸν ἐμποδίζοντας ὁ παρῶν κανὼν διορίζει, ὅτι κανένας ἱερεὺς ἢ καὶ ἀρχιερεὺς, νὰ μὴ κουρεύῃ καλόγηρον χωρὶς νὰ ᾔῃ παρῶν γέροντας καὶ ἀνάδοχος πνευματικὸς, ὅστις μέλλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα τῆς ψυχικῆς σωτηρίας του, ἀνθρώπος δηλαδὴ θεοφιλῆς (2) καὶ προεστῶς μοναστηρίου, καὶ ἀρκετὸς εἰς τὸ νὰ οἰκονομήσῃ πρὸς σωτηρίαν τοὺς νεοπαγεῖς καὶ ἀρχαίους μοναχοὺς. Εἰ δὲ καὶ ἤθελε κάμει τοῦτο τινὰς, αὐτὸς μὲν νὰ καθαιρέται ὡς παραβάτης τῶν κανόνων καὶ τῆς μοναδικῆς εὐταξίας, ὁ δὲ χωρὶς ἀναδόχου κουρευθεὶς νὰ ἐμβάλλεται εἰς ὑποταγὴν ἄλλου μοναστηρίου, εἰς ὅποιον δηλαδὴ εὖρη εὐλογον ὁ ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ αἱ ἐσφαλμέναι καὶ παραλόγως γινόμεναι κουρεύσεις τῶν μοναχῶν, ὄχι μόνον τὸ τιμιώτατον σχῆμα τῶν μοναχῶν ἀτίμασαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπίστους κάμνουσι νὰ βλασφημοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, βλέποντας οὕτως ἀτάκτως, καὶ ἀδιαφόρως ζῶντας τοὺς μοναχοὺς (3).

(1) Κανὼν δὲ, τῶν μὲν Μεγαλοσχημίων καὶ τελειῶν Μοναχῶν εἶναι τὸ νὰ κάμνωσι κάθε ἡμερονύκτιον, κατὰ μὲν τοὺς ἁγίους Πατέρας, γονυκλισίας, ἤτοι στρωτὰς μετανοίας τριακοσίας (ὄρα Φιλοκαλ. φυλλ. 1053.) κατὰ δὲ τοὺς ἐν τῷ ἁγίῳ "Ὁρει διακριτικούς, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν εἴκοσι, προσκυνητὰς δὲ μετανοίας, κομβοσχοίνια δώδεκα. Οἱ δὲ Μικρόσχημοι καὶ Σταυροφόροι, γονυκλισίας μὲν ἑκατὸν, προσκυνητὰς δὲ, κομβοσχοίνια ἕξ. Οἱ δὲ Ρασοφόροι, γονυκλισίας ἑκατὸν, προσκυνητὰς δὲ κομβοσχοίνια τρία. "Ὅσοι δὲ εἶναι ἀγράμματοι Μοναχοὶ, καὶ δὲν ἠμποροῦν, οὔτε νὰ διαβάσουν, οὔτε νὰ ἀκούσουν τὴν ἀκολουθίαν τους, διὰ μὲν τὸν "Ὁρθρον πρέπει νὰ περνοῦν στεκόμενοι τριάκοντα κομβοσχοίνια, λέγοντες εἰς κάθε σπυρὶ τοῦ κομβοσχοίνιου "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Ἰέ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με." Διὰ δὲ τὰς "Ὤρας, δέκα κομβοσχοίνια, διὰ τὸν Ἐσπερινόν, δέκα, καὶ διὰ τὸ Ἀπόδειπνον, δέκα, καθὼς διορίζουσι τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ "Ὁρει κανονικά. Πότε δὲ γίνεται ὁ προρρηθεὶς Κανὼν, καὶ πότε δὲν γίνεται, ὄρα εἰς τὸν κ'. τῆς α΄. Συνόλου.

(2) Ταύτην τὴν ἰδίαν λέξιν, καὶ ταύτας τὰς ἀρετὰς ὅπου λέγει ὁ παρῶν Κανὼν μεταχειρίζεται καὶ ἀπαιτεῖ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, νὰ ἔχῃ ὁ μέλλων γενέσθαι γέροντας καὶ πνευματικὸς πατήρ, ἐν τῷ ἀσκητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ "Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες" λέγων πρὸς τὸν μέλλοντα ὑποταχθῆναι "Πολλὴν φροντίδα καὶ πρόνοιαν λάβε, ἀδελφε, εἰς τὸ νὰ εὖρης διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν τῆς πολιτείας σου ἀπλανῆ, καλῶς γινώσκοντα νὰ ὁδηγῇ τοὺς πρὸς Θεὸν πορευομένους, στολισμένον μὲ ἀρετὰς, ἀπὸ τὰ ἔργα του μαρτυρίαν ἔχοντα ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, γνῶσιν ἔχοντα τῶν θείων Γραφῶν, ἀφιλόργυρον, ἀπερίσπαστον, ἡσύχιον, θεοφιλῆ, φιλόπτωχον, ἀόργητον, πολὺν εἰς οἰκοδομὴν τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ καὶ . . . καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀνδρὰ πολυάρετον, ἵνα γένῃς κληρονόμος τῶν ἐν αὐτῷ ἀγαθῶν. "Ὁ δὲ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος (ἐν κεφαλ. ιδ'. παρὰ τῆ Φιλοκαλ. σελ. 602.) ἐξηγῶν ποῖος εἶναι ὁ ἀπλανῆς γέροντας, λέγει ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ὅπου φέρει μαρτυρίαν ἀπὸ τὰς ἱερὰς Γραφὰς εἰς ἐκεῖνα ὅπου λέγει. "Ἀφ' οὗ λοιπὸν εὖρη τινὰς τοιοῦτον γέροντα καὶ ἐκδώσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς αὐτὸν, πρέπει νὰ ἀκολουθῇ εἰς

τὰ ἐκεῖνου προστάγματα. Καὶ κατὰ τὸν Μέγαν εἰπεῖν Βασίλειον πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον πρέπει νὰ γίνεταί εἰς τὴν συνοδίαν, ὡς ἂν νόμος καὶ Κανὼν. "Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶπομεν ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ γέροντας, καλὸν εἶναι νὰ εἰποῦμεν ἐν συντόμῳ καὶ ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ὑποτακτικός. "Ὁ μὲν οὖν Μέγας Βασίλειος (ὄρ. κατὰ Πλάτ. κς'. καὶ μς'.) λέγει, ὅτι ὁ ὑποτακτικὸς πρέπει νὰ μὴ φυλάττῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του κανένα ἀπόκρυφον κίνημα, ἀλλὰ νὰ φανερώνῃ διὰ τῆς ἐξαγορεύσεως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας του, καὶ κάθε ἀμάρτημά του νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν προεστῶτα, ἢ αὐτὸς μόνος ἀμέσως, ἢ μὲ τὸ μέσον ἄλλων ἀδελφῶν ὅπου ἤξεύρουσι τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ, ἂν δὲν ἠμποροῦν αὐτοὶ μόνον νὰ τὸ λατρεύσουν. Τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ὑποτακτικῶν ὡς ἀναγκαίαν ἀναφέρει καὶ ὁ ρηθεὶς Κάλλιστος ἐν κεφ. ιε'. καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος ἐν τῷ περὶ ὑποταγῆς δ'. λόγῳ. Κοντὰ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν προσθέτει καὶ ἄλλα τέσσαρα ὁ Κάλλιστος, τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν ὑποτακτικόν, παρὰ τοῦ τῆς Κλίμακος ταῦτα ἐρανισάμενος, ἤγουν τὸ νὰ ἔχῃ πίστιν καθαρὰν καὶ ἄδολον εἰς τὸν γέροντά του, νομίζοντας ὅτι βλέπωντας καὶ ὑποτασσόμενος εἰς αὐτὸν, αὐτὸν τὸν Χριστὸν βλέπει καὶ ὑποτάσσεται. Τὸ νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὅλα τὰ λόγια καὶ ἔργα ὅπου κάμῃ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Τὸ νὰ μὴ κάμνῃ τὸ ἐδικόν του θέλημα, καὶ τὸ νὰ μὴ ἀντιλέγῃ. "Ὁ δὲ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος κοντὰ εἰς τὰ πέντε αὐτὰ ὅπου εἶπομεν, προσθέτει ὅτι ὁ ὑποτακτικὸς πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἀγάπην βεβαίαν πρὸς τὸν γέροντά του, χωρὶς τὴν ὅποιαν, θαυμάζει, λέγει, ἂν δὲν ἀπερνᾷ ματαίως τὴν ἐν τῷ τόπῳ διατριβὴν ὁ ὑποτακτικὸς, ὄντας ἠνωμένος μὲ τὸν γέροντά του μὲ μίαν πλαστήν καὶ ψεύτικην ὑποταγὴν" λέγει δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνακρίνωμεν, καὶ νὰ κατακρίνωμεν τοὺς γέροντάς μας, ἂν βλέπωμεν αὐτοὺς νὰ ἔχουν κάποια μικρὰ σφάλματα ὡς ἀνθρώποι. »

(3) Σημειῶσαι ὅτι κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον ἄλλος πρέπει νὰ ᾔῃ ὁ κουρεύων, καὶ ἄλλος ὁ ἀναδεχόμενος γέροντας, εἰ δὲ τις ἐνταυτῷ ὁ αὐτὸς καὶ κουρεύει, καὶ γέροντας γίνεται, ἐνέχεται εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Κανόνος, εἰμὴ ἐξ ἀνάγκης μεγάλης, μὴ ὄντος ἄλλου. "Ὅθεν θαυμάζω πῶς ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (κεφ. σοβ'), καὶ χωρὶς νὰ προσθήσῃ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην, εἶπεν,

Ὅρα δὲ, ὅτι, ὁ καὶ χωρὶς ἀναδόχου καὶ γέροντος φθάσας νὰ γένη μοναχός, δὲν δύναται πλέον νὰ εὐγάλη τὸ σχῆμα, ἀλλὰ φορῶν αὐτὸ ἐκδίδεται μόνον εἰς ἄλλο μοναστήριον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κ.α. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τῆς δ'. δ'. τῆς
ζ'. ιθ'. κ.α. τῆς
ἐν Καρθ. πη.

Καὶ τοῦτο κακῶς πραττόμενον, κατὰ πολὺ δὲ χεῖρον, παροράσει καὶ ἀμελεία παραπειμώμενον, τυχεῖν ἐκρίθη διορθώσεως. ἵνα εἴ τις, μονῆς προϊστάμενος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους μοναχοὺς ἀποδιδράσκοντας, οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἀναζητοίη, ἢ ἐφευρίσκων, οὐκ ἀναλαμβάνοιτο, καὶ τῇ προσηκούσῃ καὶ καταλλήλῃ τοῦ πταίσματος ἰατρείᾳ τὸ νεοστηκὸς ἀνακτᾶσθαι, καὶ ἐπιρρωνύειν ἀγωνίζοιτο. Τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἀφορισμῶ ὑποκεισθαι. Εἰ γὰρ ὁ ζῶων ἀλόγων προστασίαν ἐγχειρίζομενος, καὶ τοῦ ποιμνίου καταμελῶν, οὐκ ἀτιμώρητος καταλιμπάνεται· ὁ τῶν τοῦ Χριστοῦ θρεμμάτων τὴν ποιμαντικὴν ἀρχὴν καταπιστευθεὶς, καὶ ραστώνῃ καὶ ραθυμίᾳ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἀπεμπολῶν, πῶς οὐ δίκας τοῦ τολμήματος εἰσπραχθήσεται; Ἀπειθῶν δὲ ὁ ἀνακαλούμενος μοναχὸς πρὸς τοῦ ἐπίσκοπου ἀφορισθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ φεύγουσιν οἱ μοναχοὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τῶν μοναστηρίων καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς ἄλλα, ἢ νὰ περιπλανῶνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἐὰν δὲ τινες ἀτακτοὶ κάμνουσι τοῦτο, εἰς ἀφορισμοῦ ἐπιτίμιον ὑποβάλλει τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου, ἀνίσως μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας δὲν ζητήσῃ νὰ εὕρῃ τοὺς ἀποδράσαντας (1), ἢ τοὺς ἀποφυγόντας αὐτοὺς κλογήρους του, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς εὕρῃ, ἂν δὲν ἀγωνίζεται νὰ τοὺς γυρίσῃ ὀπίσω, καὶ νὰ τοὺς θεραπεύῃ, καθ' ἕνα κατὰ τὴν ψυχικὴν ἀσθένειαν ὅπου ἔχει. Διότι ἀνίσως παιδεύεται ὁ τὰ ἄλογα ζῶα βόσκων καὶ φυλάττων, ἐὰν αὐτὰ ἀμελῇ, πόσῳ μᾶλλον θέλει παιδευθῆ ὁ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ βόσκων, καὶ ἀπὸ ἀμελείας του τὴν σωτηρίαν τούτων πωλῶν, τὴν ὅποιαν ἐξηγόρασεν ὁ Χριστὸς με τὸ αἷμά του; Ἐὰν δὲ ὁ ζητούμενος καὶ παρακαλούμενος μοναχὸς εἰς τὸ νὰ ἐπιστρέψῃ, φανῇ ἀπειθῆς, παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως νὰ ἀφορίζεται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κ.α. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Τῆς δ'. δ'. τῆς
ζ'. ιγ'. ιθ'. κ.α.
τῆς ἐν Καρθ.
πη

Πολυτρόπως ὁ πονηρὸς τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος τὸ σεβάσμιον, ἐπιωνείδιστον θῆναι ἠγωνήσατο, καὶ εὗρεν εἰς τοῦτο συνδρομὴν, τῆς προκατασχούσης αἰρέσεως τὸν καιρὸν. Τὰς γὰρ ἰδίας Μονὰς τῇ ἀνάγκῃ τῆς αἰρέσεως οἱ μονάζοντες καταλιμπάνοντες, οἱ μὲν, εἰς ἑτέρας, οἱ δὲ, εἰς κοσμικῶν ἀνδρῶν μετέπιπτον καταγῶγια. Ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ αὐτοὺς, δι' εὐσέβειαν τότε πραττόμενον μακαριστοὺς ἀπέφαιναν, εἰς ἔθος ἄλογον μεταπεσὼν, καταγελάστους παρίστησι. Πανταχοῦ γὰρ νῦν τῆς εὐσεβείας ἐξηπλωμένης, καὶ σκανδάλων τῆς Ἐκκλησίας ἀπηλλαγμένης, ἔτι τινὲς τῶν οἰκείων Μοναστηρίων ἀποφοιτῶντες, καὶ καθάπερ τι ρεῦμα δυσκάθεκτον ὧδε κάκεισε μεταγγιζόμενοι τε καὶ μεταρρέοντες, πολλῆς μὲν πληροῦσι τῆς ἀκοσμίας τὰ Μοναστήρια, πολλὴν δ' ἐν αὐτοῖς τὴν ἀταξίαν ἑαυτοῖς συνεισκαμάζουσι, καὶ τῆς ὑποταγῆς τὸ σεμνὸν διασπῶσί τε καὶ καταλυμαίνονται. Ἀλλὰ τούτων τὸ ἄστατον τῆς ὁρμῆς καὶ ἀνυπότακτον ἡ ἁγία Σύνοδος ἀνακόπτουσα, ὥρισεν ἵνα, εἴ τις Μοναχὸς τῆς ἰδίας ἀποδράσας Μονῆς, εἰς ἕτερον μεταπέσοι Μοναστήριον, ἢ εἰς κοσμικὸν εἰσκαμάσοι καταγῶγιον, αὐτὸς τε καὶ ὁ τοῦτον ὑποδεξάμενος ἀφωρισμένος εἴη, ἕως ἂν ὁ ἀποφυγὼν ἐπανέλθῃ, ἐξ ἧς κακῶς ἐξέπεσε Μονῆς. Εἰ μὲν τοι γέ ὁ Ἐπίσκοπος τινὰς τῶν Μοναχῶν ἐπὶ εὐλαβείᾳ καὶ βίου σεμνότητι

ὅτι ὁ αὐτὸς γίνεται καὶ ἀνάδοχος καὶ πατήρ, καὶ κουρεύων τὸν Μοναχὸν ἱερέως, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον εἶναι παρὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος λόγος τοῦ Συμείων πρέπει νὰ ἔχῃ συνυπακουόμενον τὸ ἐξ ἀνάγκης. Τὸ δὲ νὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ σχῆμα, τοῦ σταυροφόρου θετέον, ἢ τοῦ μεγαλοσχήμου, ὅπου μέλλει νὰ λάβῃ ὁ Μοναχός, ὅτε ἀνάδοχος του, καὶ ὁ κουρεύων αὐτὸν ἱερέως, τοῦτο, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ Κανὼνα τινὰ δὲν παρελάβομεν, ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ συνήθεια αὕτη ἐκ παραδόσεως ἐπεκράτησε, πρέπει νὰ φυλάττεται. Λέγει δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Λουκᾶς μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου, λύων ζητήματα τινὰ ἐν χειρογράφοις σωζόμενα· «Διὰ τὴν ἀπόκαρσιν τοῦ μεγαλοσχήμου ὅπου γένη παρὰ μανδιώτου (ἢ τοι παρὰ σταυροφόρου ἱερέως) πάντοτε ἀμφιβάλλεται. Μᾶλλον δὲ ἔτυχον ἕνα Κανὼνα, ὅστις λέγεται πῶς εἶναι Νικηφόρου τοῦ Πατριάρχου,

ἐν ᾧ ρητῶς λέγει, ὁ μεγαλοσχημὸς νὰ κουρεύηται ἀπὸ μεγαλοσχημον ἱερέα, ἐπειδὴ ἐκεῖνο ὅπου ἔχει τινὰς, δίδει. Εἰς ἡμᾶς ὁμοῦς φαίνεται ὅτι τοῦ ἱερέως εἶναι ἴδιον νὰ κουρεύῃ, οὐ καθὼς Μοναχός, ἀλλὰ καθὼς ἱερέως, ὁποῦ ἂν εἴῃ σχήματος. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ λογισμὸς ἐκεῖνου ὅπου μέλλει νὰ γένη Μοναχὸς σαλεύεται, διὰ τὴν ἀμφιβολίαν, ἢς κουρεύεται ἀπὸ μεγαλοσχημον ἱερέα (ἐξῶ ἂν ᾖναι κἀνένα ἐμπόδιον ἢ ἀνάγκη) διὰ τὸ ἀδίστακτον, καὶ ὄχι διὰ τὸ ἀναγκαῖον.

(1) Ὅρα ὅτι ὁ Κανὼν τόσον ἀπαιτεῖ τοὺς Μοναχοὺς νὰ μὴ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὰ Μοναστήριά των, ὥστε ὅπου τὴν φυγὴν αὐτῶν ὀνομάζει ἀπόδρασιν, λέξιν, ἣτις κατὰ τοὺς Ἕλληνας, συνιθίζεται νὰ λέγεται εἰς δούλους φυγάδας, καὶ εἰς τοὺς φυλακωμένους καὶ ἀλυσιδωμένους, ὅταν σπάσουν τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς φυλακὰς, καὶ φύγουν κρυφίως.

μαρτυρουμένους, εις ἕτερον Μοναστήριον ἐπὶ καταστάσει τῆς Μονῆς θελήσοι μετακομίσαι, ἢ καὶ εις κοσμικὴν οἰκίαν ἐπὶ σωτηρία τῶν ἐνοικούντων δοκιμάσοι καταστήσαι, ἢ ἀλλαγῶσε εὐδοκήσοι ἐπιστήσαι, τοῦτο, οὔτε τοὺς ὑποδεχομένους, οὔτε τοὺς Μοναχοὺς ὑποδίκους ποιεῖ.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἰκονομαχίας ἐδιώκοντο ἀπὸ τοῦ εἰκονομάχου οἱ Μοναχοί, καὶ ἀφίεναν τὰ Μοναστήρια τῶν, καὶ ἢ εἰς ἄλλα ἐπήγαγκαν Μοναστήρια (ὄρα τὸν ιγ΄ τῆς ζ΄) ἢ εἰς τὰ κοσμικὰ ἐπρόσφευγαν καταγῶγια. Ἀπὸ τότε δὲ συνειθίσαντες, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀρθοδοξίας καὶ εἰρήνης ἐποίησαν τοῦτο, ἀφίεντες μὲν τὰ Μοναστήρια τῶν, ὡσαν δὲ ἓνα ποτάμι ἀκράτητον, μεταφερόμενοι ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, καὶ ἀπὸ Μοναστήριον εἰς Μοναστήριον, ὥστε ὅπου μετὰ τὴν ἀκαταστασίαν ταύτην, ὄχι μόνον ἀστόλιστα ἔκαμναν τὰ Μοναστήρια τῶν (στολισμὸς γὰρ Μοναστηρίου εἶναι τὸ νὰ μένουν πάντοτε οἱ Μοναχοί εἰς αὐτὸ ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ νὰ μὴ εὐγαίνουσαν συνεχῶς), ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἀταξίας καὶ ἤθη διεφθαρμένα καὶ διάφορα ἔφερον μεθ' ἡδονῆς εἰς αὐτὰ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ εἰσκωμάζω). Διὰ τὴν ἐμποδίσει λοιπὸν ἡ Σύνοδος τὸ τοιοῦτον κακὸν, ἀφορίζει διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, τῶσαν τοὺς φεύγοντας Μοναχοὺς ἀπὸ τὰ Μοναστήρια τῶν, ὅσαν καὶ ἐκείνους ὅπου ἤθελαν ὑποδεχθῶσαν αὐτοὺς, εἴτε Μοναχοί εἶναι οὗτοι ἄλλου Μοναστηρίου, εἴτε καὶ κοσμικοί, ἕως οὗ νὰ ἐπιστρέψουν ἐκεῖνοι εἰς τὰ ἑαυτῶν Μοναστήρια. Ἀνίσως ὁμοίως ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς θελήσῃ νὰ μετατοπίσῃ τοὺς εὐλαβεῖς καὶ ἐναρέτους Μοναχοὺς εἰς ἄλλο Μοναστήριον διὰ βελτίωσιν αὐτοῦ καὶ κατάστασιν, ἢ εἰς κοσμικὸν ὁσπήτιον διὰ σωτηρίαν τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων, ἢ εἰς ἄλλο μέρος, τότε, οὔτε οἱ πηγαινόντες Μοναχοί, οὔτε οἱ δεχόμενοι αὐτοὺς εἶναι εἰς τὸν ἀφορισμὸν ἔνοχοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κα΄ τῆς ζ΄.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Τὰς ἀκρίτους καὶ ἀδοκιμάτους ἀποταγὰς ἐπὶ πολὺ τὴν Μοναχικὴν εὐταξίαν λυμαιομένης εὐρίσκομεν. Προπετῶς γὰρ τινες εἰς τὸν μονήρη βίον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτοντες, καὶ πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἐπίπονον κατολιγωροῦντες τῆς ἀσκήσεως, ἐπὶ τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον ἀθλίως πάλιν ἐπαναστρέφουσιν. Ὄρισεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Σύνοδος μηδένα τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος καταξιῶσθαι, πρὶν ἂν ὁ τῆς τριετίας χρόνος εἰς πείραν αὐτοῖς ἀφελῆται, δοκίμους αὐτοὺς καὶ ἀξιῶσθαι τῆς τριακονταετίας βιοτῆς καταστήσῃ, καὶ τοῦτο κρατεῖν παντὶ τρόπῳ παρεκελεύσατο· πλὴν εἰ μὴ πού τις βαρεῖα προσπεσοῦσα νόσος, τὸν χρόνον ἀναγκάσοι συσταλῆναι τῆς δοκιμασίας, ἢ εἰ μὴ πού τις ἀνῆρεῖ εὐλαβῆς, καὶ τὸν Μοναχικὸν βίον ἐν τῷ κοσμικῷ διανύων σχήματι· ἐπὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ἀνδρὸς εἰς ἀπόπειραν παντελεῖ, καὶ ἕξαμηνιαῖος ἀρκέσει χρόνος. Εἰ δὲ τις παρὰ ταῦτα διαπράξῃ, τὸν μὲν ἡγούμενον τῆς ἡγουμενίας ἐκπίπτοντα παιδείαν τῆς ἀταξίας τὴν ἐν ὑποταγῇ διαγωγῇ ἐφευρίσκειν, τὸν δὲ μονάσαντα, ἐν ἑτέρᾳ μονῇ τὴν μοναχικὴν ἀκρίθειαν φυλαττούσῃ παραδίδοσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ χωρὶς νὰ κάμουν κάμμιναν δοκιμὴν, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἢ μάλλον εἰπεῖν, ἀθαδῶς καὶ ἀτάκτως, γίνονται καλόγηροι, ἔπειτα, μὴ ὑποφέροντες τοὺς κόπους τῆς καλογηρικῆς, γυρίζουσι πάλιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν φιλόσαρκον καὶ κοσμικὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν διορίζει, ὅτι κανένας νὰ μὴ γίνεσθαι καλόγηρος, ἂν πρῶτον δὲν δοκιμάσῃ τρεῖς χρόνους ἐξάπαντος, ἔξω μόνον τότε νὰ συντέμνεται ὁ καιρὸς τῆς τριετίας, ἂν ἔλθῃ τινὰς εἰς κίνδυνον θανάτου ἀπὸ βαρεῖαν ἀσθένειαν, καὶ ἔξω μόνον, ἂν ἦναι τινὰς εὐλαβῆς, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ εὐρισκόμενος, ζῆ καλογηρικὴν ζωὴν· εἰς τοῦτον γὰρ ἀρκετοὶ εἶναι πρὸς δοκιμὴν καὶ ἕξ μῆνες μόνον. Ὅποιος δὲ ἡγούμενος κουρεύσῃ καλόγηρον πρὸ τῶν τριῶν χρόνων αὐτῶν, αὐτὸς μὲν νὰ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν ἡγουμενίαν, καὶ εἰς παιδείαν τῆς ἀταξίας του νὰ γίνεσθαι ὑποτακτικὸς, ὁ δὲ νεόκουρος καλόγηρος νὰ δίδεσθαι εἰς ἄλλο μοναστήριον, τὸ ὅποιον φυλάττει τὴν καλογηρικὴν ἀκρίθειαν (1). Σημείωσαι, ὅτι οὐδὲ ὁ χωρὶς τῆς

(1) Ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον ὅπου διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἕως συσταλθῶσιν οἱ νῦν Προεστῶτες καὶ ἡγούμενοι τῶν Μοναστηρίων, καὶ ἕως διορθώσων τὸ ἄτοπον ὅπου κάμνουσιν, οἵτινες τοὺς νεωστὶ ἐρχομένους ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ μὴδὲ ὄλως ἠξεύροντας τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, μετὰ ὀλίγας ἡμέρας τοὺς φορέοντες τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ ἔπειτα τοὺς ἀφίενον νὰ πολιτεύωνται ἀδιαφόρως. Ἀκριτοὶ ἀληθινὰ καὶ ἀδοκίμαστοι ἀποταγαὶ εἶναι αὐταί, αἵτινες διέφθειραν τὴν εὐταξίαν τῶν Μοναχῶν, καὶ ψυχικὴν ἀπώλειαν προξενουσι καὶ εἰς τοὺς γέροντας, καὶ

εἰς τοὺς ὑποτακτικούς. Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ ἡ ιγ΄ διάταξις τοῦ α΄ τίτλου τῶν Νεαρῶν διορίζει τρεῖς χρόνους νὰ παραμένουν εἰς τὸ Μοναστήριον, δοκιμάζοντες μετὰ τὰ κοσμικὰ φορέματα (ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μέ. τῆς ζ΄.) εἴτε δούλοι εἶναι εἴτε ἐλεύθεροι, ὁμολογοῦντες καὶ τὴν τύχην αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν, θιθεὶς θέλουσιν νὰ μονάσουν, καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους, ἂν φανῶσιν ἀξιοὶ νὰ καλογηρεύσων, καὶ ἀπὸ τὴν δουλείαν νὰ ἐλευθερώωνται, καὶ κἂν πρὸς μικρὸν τι περὶ τοῦτου νὰ μὴ πολυπραγμονοῦνται. Ἐὰν δὲ πράγματα ἔκλειψαν, νὰ τὰ παίρῃ ὁ αὐθέντης τῶν

τριετούς δοκιμασίας φθάσας να γένη μοναχός εις τὸ ἐξῆς δύναται τὸ σχῆμα νὰ ἐκδυθῆ, ἀλλὰ μόνον ἐκδίδεται εἰς ἄλλο μοναστήριον. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κἀ. τῆς ζ'. καὶ αὐτὸν τὸν κἀ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Οἱ μοναχοὶ οὐδὲν ἴδιον ὀφείλουσιν ἔχειν. Πάντα δὲ τὰ αὐτῶν προσκυροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ φησὶ γὰρ ὁ μακάριος Λουκᾶς περὶ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὴν τῶν μοναχῶν πολιτείαν διατυπούντων «ὡς οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.» [Πράξ. δ'. 32.] Διὸ τοῖς ἐθέλουσι μονάζειν, ἄδεια δίδεται περὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς διατίθεσθαι πρότερον, καὶ οἷς βούλονται προσώποις, μὴ κεκωλυμένοις δηλονότι παρὰ τοῦ νόμου, τὰ αὐτῶν παραπέμπεσθαι. Μετὰ γὰρ τὸ μονάσαι, τῶν προσόντων αὐτοῖς ἁπάντων, τὸ μοναστήριον ἔχει τὴν κυριότητα καὶ οὐδὲν περὶ τῶν οικειῶν φροντίζειν, ἢ διατίθεσθαι τούτοις παρακεχώρηται. Εἰ δὲ τις φωραθεῖη κτησίν τινα, ἧτις οὐ κατεκληρώθη τῷ μοναστηρίῳ, ἰδιοποιούμενος, καὶ φιλοκτησίας πάθει δουλούμενος, ταύτην μὲν παρὰ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἀναλαμβάνεσθαι, καὶ πολλῶν παρουσίᾳ πιπρασκομένην, πτωχοῖς καὶ ἀπόροις διανεμέσθαι. Τὸν δὲ γε τὴν τοιαύτην κτησίν, κατὰ τὸν πάλαι Ἀνανίαν ὑποσυλᾶν μελετήσαντα, τῷ προσήκοντι ἐπιτιμῷ ἢ ἀγία Σύνοδος ὥρισε σωφρονίζεσθαι. Δῆλον δὲ ὡς ἄτινα περὶ μοναζόντων ἀνδρῶν ἢ ἀγία Σύνοδος ἐκάνονισε, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ μοναζουσῶν γυναικῶν κρατεῖν ἐδικαίωσε.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι οἱ Μοναχοὶ, ὡς νεκροὶ ὄντες τῷ κόσμῳ, δὲν πρέπει νὰ ἔχουσι κἀνένα ἰδιόκτητον πρᾶγμα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν νὰ ἀφιερῶνουν εἰς τὸ Μοναστήριον ὅπου ἐκουρεύθησαν, ἵνα πληροῦται καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι, περὶ τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ Εὐαγγελίου πιστευσάντων Χριστιανῶν, καὶ τὴν κοινοδικὴν εἰκονιζόντων πολιτείαν τῶν Μοναχῶν· ὅτι κἀνένας ἀπὸ αὐτοῦ δὲν ἔλεγε πῶς εἶναι τίποτε ἐδικόν του, ἀλλὰ τὰ πρᾶγματα τοῦ καθ' ἑνὸς ἦσαν εἰς ὄλους κοινοδιὰτικα. Διὰ τοῦτο, ὅσοι θέλουν νὰ καλογηρεύσουν, πρὸ τῆς καλογηρικῆς μὲν ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ διαμοιράζουσι τὰ ὑπαρχοντά των εἰς ὅσα πρόσωπα δὲν ἐμποδίζουν οἱ πολιτικοὶ νόμοι (ὄχι δηλαδὴ εἰς αἰρετικούς κατὰ τὸν λ'. καὶ πθ'. Καρθαγ. οὔτε εἰς νόθους υἱούς. Πλὴν τὸ δωδέκατον μέρος τῆς περιουσίας αὐτῶν νὰ δίδωσιν εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἔχουσι καὶ γνησίους παῖδας, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν)· ἀφ' οὗ δὲ καλογηρεύσουν, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν ἄδειαν νὰ φροντίζουν, ἢ νὰ μοιράζουσι αὐτὰ, ἀλλ' ὄλα τὰ ἐξουσιάζει (1) τὸ Μοναστήριον. Εἰ δὲ τινὰς μετὰ τὸ μονα-

ἀπὸ τὸ Μοναστήριον. Εἰ δὲ τινὰ δουλὸν ἀνάμεσα εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους τῆς δοκιμῆς ζητεῖ νὰ κἀμὴ πάλιν δουλὸν αὐτὸν, λέγων ὅτι τοῦ ἔκλεψε πρᾶγματά τινα καὶ τὰ ἐπῆγεν εἰς τὸ Μοναστήριον, ὁ ζητῶν αὐτὸν οὗτος δὲν πρέπει εὐκόλα νὰ τὸν παίρνῃ, ἀλλὰ πρῶτον νὰ ἀποδείξη ὅτι εἶναι δουλὸς του, καὶ ὅτι τοῦ ἔκλεψε, καὶ ἔφυγε, καὶ ἔπειτα ἄς τὸν παίρνῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὰ πρᾶγματα ὅπου ἔφερον εἰς τὸ Μοναστήριον· ὄχι καὶ ταῦτα νὰ ἀποδείξη δὲν ἔμπορεῖ, ὁ δὲ δουλὸς ἐφάνη σεμνὸς ἐκ τῆς ἀσκήσεως, κἀν καὶ ἀκόμη οἱ τρεῖς χρόνοι δὲν ἀπέρασαν, νὰ μένη ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μετὰ τὴν τριετίαν νὰ γίνεταί Μοναχός (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ια'. κεφ. γ'). Καὶ τοῦτο δὲ σημειῶσαι. ὅτι τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος, καὶ ὁ Θεὸς ἀνωθεν παραλαβὴν ἐπεκόρωσεν. Ὁ γὰρ φανεῖς τῷ Παχωμίῳ Ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ νὰ δοκιμάζη τρεῖς χρόνους τοὺς ἀρχαρίους μὲ βαρείας ὑπηρεσίας, καὶ οὕτω νὰ κοινοδιάζῃ αὐτοὺς (ὄρα ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ εἰς τὸν βίον τοῦ Παχωμίου). Ὅθεν πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ ὁ διορισμὸς ὅπου κἀμνει ἡ ρκγ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ, ἧτις ἀφίνει εἰς τὸ χεῖρ τοῦ Ἠγουμένου τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας τοῦ μέλλοντος γενέσθαι Μοναχοῦ. Συμπεραίνεται δὲ καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅτι, ὅποιος ἀνάμεσα εἰς τρεῖς χρόνους δὲν γένῃ Μοναχός εὐρισκόμενος ἐν Μοναστηρίῳ, οὗτος παρανόμως εἰς τὸ ἐξῆς κατοικεῖ μὲ τοὺς ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ἀδελφοὺς, καὶ πρέπει, ἢ νὰ γίνεταί Μοναχός, ἢ νὰ ἀναχωρῇ.

(1) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα θεσπίζει καὶ ἡ ιγ'. διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεαρῶν (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ια'.

κεφαλ. α.) λέγουσα· «πρέπει ὁ θέλων μονάσαι νὰ διοικῇ πρότερον τὰ πρᾶγματά του, διότι [ἀφ' οὗ ἔμνη εἰς τὸ Μοναστήριον, συνακολουθοῦσι μὲ αὐτὸν καὶ τὰ ὑπαρχοντά του, κἀν ρητῶς τοῦτο δὲν εἶπῃ μὲ τὸ στόμα του, τὸ νὰ ὀρίξη δηλ. αὐτὰ τὸ Μοναστήριον. Ἡ δὲ ρκγ'. Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένη εἰς τὸ δ'. βιβλίον τῶν Βασιλικῶν τίτλ. α. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ια'. κεφ. α.) διορίζει, ὅτι, ἐὰν ὁ καλογηρευθεὶς ἔχη παῖδια, καὶ πρὸ τοῦ νὰ καλογηρεύσῃ δὲν ἀφήκε μερίδιον εἰς αὐτὰ, ἔμπορεῖ καὶ ἀφ' οὗ καλογηρεύσῃ νὰ δώσῃ τὸ νόμιμον μέρος τῆς περιουσίας του ἀκαινοτόμητον εἰς αὐτὰ, νὰ συναριθμηταὶ ὁμοῦ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν διανομὴν αὐτῆν, ὡσὰν ἕνα παιδίον. Θετέον, ἐὰν ἔχη τρία παῖδια νὰ συναριθμηταὶ καὶ αὐτὸς, καὶ νὰ γίνωνται τέσσαρα, καὶ οὕτω νὰ μοιράζηται εἰς τέσσαρα ἢ περιουσία του, καὶ λαμβανόντων τῶν παιδίων τὸ ἐπιβάλλον μερίδιον αὐτῶν, ὁ πατήρ αὐτῶν καὶ Μοναχός τὸ ἐδικόν του νὰ τὸ ἀφιερῶνῃ εἰς τὸ Μοναστήριόν του. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ νὰ οἰκονομήσῃ τὴν περιουσίαν του, ἀποθάνῃ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ λαμβάνουν τὰ τέκνα του τὸ νόμιμον αὐτῶν μέρος, καὶ τὰ λοιπὰ νὰ κληρονομή τὸ Μοναστήριόν του. Ἡ μὲν οὖν Νεαρὰ αὕτη τοὺς παῖδας μόνον εἰσάγει κληρονόμους τοῦ μὴ υἱοκονομήσαντος Μοναχοῦ τὴν περιουσίαν του, ὁ δὲ Ζωναρᾶς, ἀλλὰ καὶ ὁ Βαλσαμῶν, ἀναγκαῖους κληρονόμους θέλουσι νὰ ἦναι τοῦ ἀδιαθέτου Μοναχοῦ καὶ οἱ γονεῖς. Φέρει δὲ ὁ Βαλσαμῶν εἰς μαρτυρίαν καὶ τὴν ριθ. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κειμένην ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. τίτλου τοῦ μέ. βιβλ., διορίζουσαν, πρῶτον μὲν νὰ γράφωνται κληρονόμοι

σαι φωραθῆ, ἤτοι φανερωθῆ, ὅτι ἐκράτησε κἀνέναν πρᾶγμα διὰ λόγου του, καὶ δὲν τὸ ἀφιέρωσεν εἰς τὸ κοινόν, τὸ μὲν πρᾶγμα αὐτὸ, ὅποιον καὶ ἂν ἦναι, νὰ τὸ παίρνη ὁ Ἡγούμενος, ἢ ὁ κατὰ τόπον Ἀρχιερεὺς, καὶ πωλῶν αὐτὸ ἔμπροσθεν εἰς πολλοὺς διὰ τὸ ἀνύποπτον, νὰ τὸ διαμοιράζῃ εἰς πτωχοὺς· ὁ δὲ, κατὰ τὸν Ἀνανίαν, ἱεροσυλήσας αὐτὸ Μοναχὸς νὰ σωφρονίζεται μὲ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον. Ταῦτα δὲ ὅπου ἐδιωρίσαμεν διὰ τοὺς ἄνδρας Μοναχοὺς, πρέπει παρομοίως νὰ φυλάττωνται καὶ εἰς τὰς γυναῖκας Μοναχάς.

ΚΑΝΟΝ Ζ΄.

Πολλὰς τῶν Ἐπισκοπῶν ὀρώμεν καταπιπτούσας, καὶ ἀφανισμῶ τελείῳ κινδυνεύουσας παραδίδοσθαι, ὅτι περὶ οἱ τούτων προστηκότες τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς νεουργίας Μοναστηρίων καταναλίσκουσι, καὶ ταύτας διασπῶντες, καὶ τὸν σφετερισμὸν τῶν εισόδων ἐκμηχανώμενοι, τὴν ἐκείνων ἐπαύξησιν πραγματεύονται. Ὁρίσεν οὖν διὰ τοῦτο ἡ ἁγία Σύνοδος μηδενὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξεῖναι Μοναστήριον ἴδιον ἐπὶ καταλύσει τῆς ἰδίας Ἐπισκοπῆς νεουργεῖν. Εἰ δὲ τις φωραθῆι τοῦτο τολμῶν, αὐτὸν μὲν τῷ προσήκοντι ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι, ἐπὶ δὲ νεουργηθῆν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν Μοναστηρίου δίκαιον ἀπηλειφῆς, ὡς ἰδιόκτητον τῷ Ἐπισκοπείῳ προκυροῦσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν παρανόμως, καὶ ἀτάκτως πρυφισταμένων, πρόκριμα τῶν κανονικῶς συνισταμένων ἀποφέρεσθαι δύναται.

Ἀποστολ. λη. τῆς δ΄. κς΄, τῆς ζ΄. ια΄. ιβ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ΄. κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρ. ιε΄. τῆς ἐν Γαγγ. ζ΄. τῆς ἐν Καρθ. λδ΄. μά. Θεοφιλ. ι΄. Κυριλ. β΄.

οἱ παῖδες, εἰ δὲ παῖδες δὲν εἶναι, νὰ γράφονται οἱ γονεῖς. ἄλλους δὲ τινὰς ἐκ πλαγίων συγγενεῖς δὲν ἀναγκάζονται νὰ κάμνουσι κληρονόμους χωρὶς νὰ θέλουν. Ὅτι δὲ οἱ μονάσαντες ἀδιάθετοι πρέπει νὰ ποιούσι κληρονόμους τοὺς υἱοὺς καὶ γονεῖς των, καὶ μάλιστα τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, τινὲς συνιστῶσιν ἀπὸ τὸν ιε΄. καὶ ις΄. τῆς ἐν Γάγγρα, διορίζοντας νὰ τρέφουσιν ἀλλήλους, καὶ νὰ περιποιῶνται οἱ γονεῖς καὶ τὰ τέκνα. Ἐπισφραγίζει δὲ τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ ἐν Πατράσι μέγας Βαρσανούφιος, ἀποκρινόμενος εἰς τὸν Ἡγούμενον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Σερίδου, Αἰλιανὸν ὀνόματι, ὅτι ἔχει χρέος καὶ νὰ λαλῆ μερικαῖς φοραῖς εἰς τὴν μητέρα του, καὶ νὰ τὴν βοηθῆ εἰς τὰς σωματικὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Τῇ δὲ γραφῇ σου (δηλ. τῇ μητρί σου) τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς ὑφειλέτης εἰ ἀπαξ λαλεῖν, καὶ ποιεῖν τὰς χρεῖας αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν πόλιν θέλει εἶναι, εἴτε εἰς ταύτην τὴν κώμην. Ταῦτα ὅπου λέγομεν, γίνονται, ὅταν οἱ γινόμενοι Μοναχοὶ ἔχουν πράγματα ἴδια πρὸ τοῦ νὰ μονάσουν, τὰ δὲ πράγματα ἐκεῖνα ὅπου οἱ Μοναχοὶ ἀπέκτησαν ἐν ὀνόματι τοῦ Μοναστηρίου, αὐτὰ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὰ μοιράζουσι, οὔτε εἰς τὰ τέκνα των, οὔτε εἰς τοὺς γονεῖς των, οὔτε εἰς ἄλλους των συγγενεῖς εἰς λόγον κληρονομίας (ἐξω μόνον ἂν τοὺς ἐλεήσουν ὡς πτωχοὺς, καὶ ὄχι ὡς συγγενεῖς), διατὶ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεόν. Καθὼς γὰρ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Κληρικοὶ ὡς λέγει ὁ μ΄. τῆς ἐν Καρθαγ. τὰ μετὰ τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὸν Κλῆρον πράγματα ὅπου ἤθελαν ἀποκτήσουσι πρέπει νὰ τὰ ἀφίουν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν των, ἐπειδὴ ὡς κλέπται καὶ ἄρπαγες καταδικάζονται, τοιοῦτοτρόπως, καὶ πολλῶ μᾶλλον οἱ Μοναχοί. Ἐὰν δὲ ἀπὸ κληρονομίαν συγγενῶν ἀπέκτησαν οἱ Μοναχοὶ πράγματα τινὰ, ἢ ἀπὸ φιλοτιμίαν ξεχωριστὴν καὶ ὄχι εἰς τὸ ὄνομα δεδομένην τοῦ Μοναστηρίου, ἀπὸ αὐτὰ δύναται μετὰ τὸ μονάσαι νὰ ἀφίουν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη πρέπει νὰ ἀφίουν εἰς τὸ Μοναστήριόν των, ἐν τῷ τρόπῳ τοῦτο λέγει νὰ γίνεσθαι ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, ὁ ρηθεὶς τῆς ἐν Καρθαγένῃ Κανῶν. Λέγει γὰρ ὁ νόμος ὅτι ἀπὸ τὰ ὅμοια πρέπει νὰ κρίνη τινὰς τὰ ὅμοια· ὅμοια δὲ κατὰ τοῦτον, τὰ ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν ἀποκτηθέντα, ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ Ἐκκλησίας των, ὅσον καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Μοναχῶν ἀποκτηθέντα ἐκ τοῦ Μοναστηρίου των. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ταῦτα πάντα ὅπου εἴπομεν διὰ τοὺς Μοναστηριακοὺς Καλο-

γήρους, νοοῦνται ἀπαράλλάκτως καὶ διὰ τοὺς Κελλιώτας καὶ Σκητιώτας Μοναχοὺς. «Διαφορὰ γὰρ, φησὶν ὁ Βαλασμιὸν, οὐκ ἔστι Μοναχῶν, Κελλιωτῶν, καὶ Μοναστηριακῶν, οὔτε ἀπὸ τοὺς νόμους, οὔτε ἀπὸ τοὺς Κανόνας.» Λέγει δὲ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος (ὄρα κατὰ πλάτ. θ΄.) ὅτι ἐὸ θέλων μονάσαι· πρέπει νὰ μὴ καταφρονῆ τὰ πράγματά του, ἀλλὰ πάντα παραλαβὼν μετὰ ἀκριθείας, ὡς ἀφιερωμένα λοιπὸν εἰς τὸν Θεόν, νὰ οἰκονομῆ αὐτὰ, ἢ αὐτὸς μὲ τὸ χέρι του, ἂν ἦναι εἰς τοῦτο ἔμπειρος, ἢ μὲ ἄλλου χέρι δοκιμασμένου καὶ διαλεγμένου εἰς τὸ νὰ διοικῆ ταῦτα φρονίμως καὶ πιστῶς, ἤτοι νὰ τὰ διαμοιράζῃ εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας καὶ πτωχοὺς. Διότι δὲν εἶναι χωρὶς κίνδυνον, οὔτε νὰ ἀφίνη ταῦτα εἰς τοὺς συγγενεῖς του, οὔτε νὰ τὰ διαμοιράζῃ μὲ ὅποιον ἤθελε τύχῃ. Ἐὰν δὲ οἱ συγγενεῖς, ἀγνώμονες ὄντες, μάχωνται καὶ κρατοῦσι τὰ πράγματά του, αὐτὸς πρέπει μὲν νὰ τοὺς εἰπῆ ὅτι κάμνουσιν ἱεροσυλίαν, ὄχι ὅμως καὶ νῆ τοὺς ἐγκαλῆ εἰς ἐξωτερικὰ κριτήρια δι' αὐτὰ, ἐνθυμούμενος ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Κύριος· τῷ Θελοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἀφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον» (καὶ ὄρα ὅλον τὸν κατὰ πλάτ. ὄρον αὐτοῦ τοῦ ἁγίου, χρῆσιμον ὄντα εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν). Ἐν δὲ τῷ ρπζ΄. κατ' ἐπιτομ. ὄρω λέγει, ὅτι, ἂν εἰς ἀνάγκην μεγάλην εὐρίσκωνται οἱ συγγενεῖς τῶν Μοναχῶν νὰ μὴ κρατοῦν τίποτε ἀπὸ τὰ πράγματά των, ἀλλὰ νὰ τὰ δίδουσι ὅλα εἰς αὐτοὺς, ἵνα μὴ πείσωσιν εἰς τὴν τῆς ἱεροσυλίας καταδίχην. Δὲν πρέπει ὅμως ταῦτα νὰ ἐξοδεύωνται ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἔχοντας ταῦτα Μοναχοὺς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ὑπερηφανεύωνται, πῶς τάχα φέρνουσι τὰ πράγματά τους εἰς τὸ κοινόν καὶ τρέφουσι τοὺς ἄλλους, καὶ οἱ μὴ ἔχοντας πτωχοὶ Μοναχοὶ ἐντρέπωνται ἀπὸ τοῦτο, ὡς μὴ ἔχοντες, ἀλλ' ὁ οἰκονόμος νὰ διοικῆ ταῦτα καθὼς ἤθελεν εὐρεῖ εὐλογον. Ταῦτα μὲν οἱ Κανόνες καὶ οἱ ἅγιοι λέγουσιν. ἡμεῖς δὲ βλέπομεν καὶ μὲ τὴν καθημερινὴν δοκιμὴν ὅτι ὅσοι κληρονομοῦν ἄσπρα, ἢ πράγματα ἄλλα καλογηρικὰ, πῦρ καιόμενον, κατὰ τὸν ἰωβ εἰπεῖν, ἐμβάδουσι μέσα εἰς τοὺς οἴκους των, καὶ κάμμιαν προκοπὴν δὲν βλέπουσιν, ἀλλὰ πλούσιοι ὄντες προτοῦ, πτωχότεροι γίνονται ὑστερον, καὶ καταντοῦν καὶ νὰ γένοιν ἐλεημοσύνης ἄξιοι, ἐπειδὴ τὰ ἀφιερωμένα πράγματα τῷ Θεῷ, οἱ ἀφιερωμένοι τῷ Θεῷ πρέπει νὰ τὰ ἔχουν, καὶ ὄχι οἱ τῷ κόσμῳ ἀφιερωμένοι κοσμικοί.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν κανῶν τὸ νὰ παραβλέπουσι μὲν τὰς κινδυνεύουσας ἀφανισθῆναι ἐπισκοπὰς τῶν οἱ ἐπίσκοποι, νὰ κτίζουσι δὲ ἐδίκᾳ τῶν μοναστήρια μὲ τὰ ἐξόδα τῶν πραγμάτων τῶν ἐπισκοπῶν. Ἐπειδὴ, καθὼς τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι δίκαιον νὰ στεροῦνται τὰ πράγματά τῶν, ἔτσι παρομοίως οὔτε αἱ ἐπισκοπαὶ, καὶ μάλιστα κινδυνεύουσαι· ὅποιος δὲ ἐπίσκοπος ἤθελε τολμήσῃ νὰ κάμῃ μοναστήριον, αὐτὸς μὲν νὰ λαμβάνῃ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον, τὸ δὲ νεόκτιστον μοναστήριον νὰ μὴ λαμβάνῃ ὅλως μοναστηρίου δίκαιον, ἤτοι νὰ μὴ διοικῆται ἐν ἐλευθερίᾳ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλὰ νὰ γίνεταῖ ἰδιόκτητον ἀφιέρωμα τῆς ἐπισκοπῆς, ὡς διὰ τῶν ἐξόδων τῆς ἐπισκοπῆς οἰκοδομηθὲν, ἐπειδὴ τὰ παρανόμως γενόμενα δὲν βλάπτουσι, οὔτε ἀνατρέπουσι τὰ νομίμως γινόμενα καὶ κανονικῶς. Ὁ δὲ Βαλσαμών λέγει, ὅτι, ἂν ἡ ἐπισκοπὴ δὲν ἔχῃ κίνδυνον, οὔτε βλάβην, δύναται ὁ ἐπίσκοπος ἐξ. ἰδίων ἐξόδων (ἴσως δὲ καὶ ἐκ τῶν περισσευόντων ἐξόδων τῆς ἐπισκοπῆς) καὶ νὰ οἰκοδομηῖ ἐκ θεμελίων, καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὰ διαφθαρέντα μοναστήρια, καθὼς ὁ πατριάρχης Φώτιος ἐκ θεμελίων ἔκτισε τὴν τοῦ Μανουὴλ μονήν· ὁ πατριάρχης Ἀλέξιος, τὴν τοῦ Ἀλεξίου ὁ Θεοφύλακτος πατριάρχης, τὴν περιβόητον μονήν τῶν Ρουφριανῶν, καὶ ἄλλοι ὁμοίως πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς (1). Ὅρα τὸν Ἀποστολικὸν λή.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ὁ θεὸς καὶ ἱερός τῶν Ἀποστόλων κανῶν τοὺς ἐκτέμνοντας ἑαυτοὺς αὐτοφονευτὰς κρίνει, καὶ ἱερεῖς μὲν ὄντας καθαιρεῖ, μὴ ὄντας δὲ, καὶ τῆς εἰς ἱερωσύνην προκοπῆς ἀπείργει. Ἄποστ. κα'. κβ'. κγ'. κδ'. τῆς α. α.

Δῆλον ἐντεῦθεν καθιστῶν, ὡς εἶπερ ὁ ἑαυτὸν ἐκτέμνων αὐτοφονευτῆς ἐστίν, ὁ ἕτερον ἐκτέμνων πάντως φονευτῆς ἐστὶ· θεῖη δ' ἂν τις τὸν τοιοῦτον δικαίως, καὶ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ὕβριστήν. Διὸ περ ὤρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ὡς, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, εὐνουχίζων τινὰ ἐλεγχθεῖν, ἢ αὐτοχειρῖα, ἢ ἐξ ἐπιτάγματος, τοῦτον καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι, εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθαι· πλήν μὴ πού νόσημά τι περιπεσόν, πρὸς ἐκτομὴν τοῦ πεπονθότος ἐκδιάζεται. Ὡσπερ γὰρ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου πρῶτος κανῶν, τοὺς ἐν νόσῳ χειρουργηθέντας οὐ κολάζει διὰ τὸ νόσημα, οὕτω καὶ ἡμεῖς οὔτε τοὺς ἱερεῖς ἐπιτάττοντας τοὺς νοσοῦντας εὐνουχίζεσθαι κατακρίνομεν, οὔτε μὴν τοὺς λαϊκοὺς, αὐτοχειρῖα πρὸς τὴν ἐκτομὴν χρωμένους, αἰτιώμεθα. Τοῦτο γὰρ ἰατρειαν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλήν τοῦ πλάσματος, ἢ τῆς πλάσεως ὕβριν λογιζόμεθα.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς ὁ μὲν κβ'. Ἀποστολικὸς κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνεταῖ κληρικὸς ὅποιος εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὁ δὲ κγ'. τοὺς κληρικοὺς ὄντας καθαιρεῖ, ἐὰν εὐνουχισθοῦν ἀπὸ λόγου τῶν, ὡς φονευτὰς τοῦ ἑαυτοῦ τῶν, καὶ ὕβριστὰς τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ ὁ παρῶν κανῶν καθαιρεῖ μὲν τοὺς κληρικοὺς ἐκείνους, ὅπου, ἢ μὲ τὰ ἰδιά τῶν χέρια ἢ μὲ προσταγὴν τῶν εὐνουχίσουν τινὰ, ἀφορίζει δὲ τοὺς τοῦτο ποιήσαντας λαϊκοὺς. Ἐἰ δὲ πέσῃ τινὰς εἰς τοιοῦτον πάθος, διὰ τὸ ὁποῖον ἀναγκάζεται νὰ εὐνουχισθῇ, τότε, οὔτε οἱ προστάξαντες τὸν εὐνουχισμόν αὐτὸν ἱερεῖς καθαιροῦνται, οὔτε οἱ μὲ τὰ ἰδιά τῶν χέρια εὐνουχίσαντες τὸν τοιοῦτον λαϊκοὶ ἀφορίζονται, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος εὐνουχισμὸς αὐτῶν ἀποβλέπει εἰς ἰατρειαν τοῦ πάθους, καὶ ὄχι εἰς φόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ εἰς ὕβριν τῆς φύσεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ θείου κανόνος, τοὺς ἱερεῖς τύπτειν ἐπιχειροῦντας πιστοὺς ἁμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι διοριζομένου, οἱ τὸν οἰκεῖον ἀποθεραπεύειν μηχανώμενοι θυμὸν, καὶ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις παραχαράσσοντας, τοὺς αὐτοχειρῖα τύπτοντας ἐξειλήφασι, μήτε τοῦ κανόνος τι τοιοῦτον ὑποσημαίνοντος, μήτε τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦτο νοεῖν ἐπιτρέποντος. Μάταιον γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ λίαν ἐπισφαλὲς τὸν αὐτοχειρῖα μὲν, ἐν τῷ τύπτειν τρίς, ἢ τετράκις πλήξαντα, καθαιρεῖσθαι, ἀδειας δὲ διδομένης, τύπτειν ἐξ ἐπιτάγματος, τὸν ἀπηνῶς καὶ μέχρι θανάτου τὴν τιμωρίαν ἐπαύξοντα, παρορᾶσθαι ἀτιμώρητον. Διὸ περ τοῦ κανόνος τὸ, τύπτειν ἀπλῶς κολάζοντος, καὶ ἡμεῖς οὕτω συμψηφιζόμεθα. Χρὴ γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ

(1) Κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ὅπου κτίζουσι ἀπὸ ἄσπρα ἀδικίας, οὕτω γράφει ὁ ἅγιος Ἰσίδωρος· «Κτίσεις, ὡς φασιν, Ἐκκλησίαν ἐν Πηλουσίῳ λαμπρὰν μὲν τοῖς μηχανήμασι, πονηροῖς δὲ ἐπιτηδεύμασι, χειροτονιῶν τιμήμασι, καὶ ἀδικίαις, καὶ ὕβρεσι, καὶ πηνήτων ἐκπαισμοῖς, καὶ πτωχικοῖς δαπανήμασι, οὐδὲν ἐστὶν ἕτερον, ἢ οἰκοδομεῖν Σιών ἐν αἵμασι, καὶ Ἱερουσαλήμ ἐν ἀδικίαις.

Οὐ χρὴζει δὲ Θεὸς ἐξ ἀλλοτρίων θυσίας· παῦσαι τοίνυν κτίζων καὶ ἀδικῶν, ἵνα μὴ εἰς ἔλεγχόν σου ὁ οἶκος ἐπὶ Θεοῦ εὐρεθῇ, μετέωρος μὲν ἰστάμενος, καταβῶν δὲ σου αἰώνια» (ἐπιστολ. 18. Ἐὐσεβίῳ Ἐπισκόπῳ). Καὶ ὁ Ἀββακούμ δὲ φησὶν· «Ὅσαί τ' οἰκοδομῶν πόλιν ἐν αἵμασι» (β'. 12).

ιερέα, και διδασκαλίαις, και νουθεσίαις, ἔσθ' ὅτε δὲ, και τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐπιτιμίαις, τὸν ἀτακτοῦντα παιδαγωγεῖν, ἀλλὰ μὴ ταῖς μάστιξι και ταῖς πληγαῖς εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ἐπιπηδᾶν. Εἰ δὲ τινες εἴεν παντελῶς ἀνυποτακτοῦντες, και τῷ σωφρονισμῷ τῶν ἐπιτιμιῶν μὴ ὑπέκοντες, τούτους διὰ τῆς πρὸς τοὺς κατὰ τόπον ἄρχοντας ἐγκλήσεως, οὐδεὶς κωλύει σωφρονίζεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἑ. κανῶν, τοὺς θορύβους και στάσεις τῆ Ἐκκλησίᾳ παρεισάγοντας, διὰ τῆς ἐξωθεν χειρὸς ἐκανόνισεν ἐπιστρέφεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἱερωμένοι παρεξηγοῦντες τὸν κζ'. ἀποστολικὸν κανόνα, ὅστις καθαιρεῖ τοὺς ἱερωμένους, ὅπου κτυποῦν πιστὸν ἢ ἀπιστον, λέγουσιν· ὅτι ὁ κανὼν καθαιρεῖ μόνον ἐκείνους ὅπου κτυπήσουν μὲ τὸ ἴδιόν των χέρι και ὄχι ἐκείνους, ὅπου διὰ προσταγῆς των βάλλουν ἄλλους και κτυπήσουν τινὰ, θέλοντες μὲ τὴν παρεξήγησιν αὐτὴν νὰ ἰατρεύσουν τὸν ἄλογον αὐτῶν θυμόν. Ἀποπὸν εἶναι, λέγει ὁ παρῶν κανῶν, τὸ νὰ νομίσωμεν, ὅτι οἱ θεοὶ Ἀπίστολοι ἐπρόσταξαν νὰ καθαιρηται μὲν ὁ ἱερωμένος ὅπου μὲ τὸ χέρι του κτυπήσῃ τρεῖς, θετέον, ἢ τέσσαρες φοραῖς, νὰ μὴ παιδεύεται δὲ ἐκεῖνος ὅπου βάλλῃ ἄλλους νὰ κτυπήσουν τινὰ σκληρότατα και μέχρι θανάτου. Ὅθεν, ἐπειδὴ ὁ ἀποστολικὸς κανὼν ἀπλῶς και ἀδιορίστως λέγει νὰ καθαιοῖται ὅστις κτυπήσῃ τινὰ, εἴτε μὲ τὸ χέρι του, εἴτε ἄλλους βάλλῃ, και ἡμεῖς παρομοίως μὲ αὐτὸν διορίζομεν. Διότι οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ παιδεύουν τοὺς ἀτάκτους μὲ νουθεσίας και συμβουλὰς, κάποτε δὲ και μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ἀφορισμοὺς δηλαδὴ, ἢ ἀναθεματισμοὺς, ὅταν μὲ τὰς συμβουλὰς δὲν πείθωνται, και ὄχι νὰ πηδοῦν ἐπάνω εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ ταῖς ξυλιαῖς. Εἰ δὲ οὔτε μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια τινες σωφρονίζονται, εἶναι ἄδεια νὰ τοὺς παραδίδουν εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας διὰ νὰ τοὺς παιδεύουν. Καθὼς και ὁ ἑ. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ διορίζει νὰ σωφρονίζωνται μὲ τῶν ἀρχόντων τὸ χέρι οἱ τὴν Ἐκκλησίαν ταραττοντες. Ἀνάγνωθι τὸν ρηθέντα κζ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι΄

Οἱ τοῖς πάθεσιν ἑαυτοὺς ἐκδότους παραστήσαντες, οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τιμωρίαν οὐ φρίττουσιν, ἀλλὰ και αὐτῶν ἐκείνων κατορχεῖσθαι τετολμήκασι. Στρέβλοῦσι γὰρ ἑαυτοὺς, και πρὸς τὸ ἐμπαθὲς αὐτῶν ἀποκιβδηλεύουσι τοῦ θελήματος. Ἴνα τῆ φιλοτιμίᾳ τῆς ἐμπαθείας, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, μὴ μόνον ἀνεύθυνον αὐτοῖς ἢ τὸ κακόν, ἀλλὰ και θεῖον νομίζοιτο. Τὸν γὰρ Ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα, σκεῦος χρυσοῦν, ἢ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οικεῖαν χρῆσιν σφετερίζεσθω. Παράνομον γάρ. Εἰ δὲ τις φωραθείῃ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ τοῦτον οὐν εἰς οικεῖαν συνηγορίαν τῶν ἑαυτῶν παρανομημάτων ἐκλαμβάνοντες, οὐ φασὶ δεῖν καθαιρέσεως ἀξίους κρίνεσθαι τοὺς τὴν σεβασμίαν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐνδυτὴν εἰς οικεῖον χιτῶνα, ἢ ἕτερόν τι τῶν ἀμφίων μετασχηματίζοντας. Οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τὸ ἅγιον ποτήριον. Ὡ τῆς ἀσεβείας! ἢ τὸν σεπτὸν δίσκον, ἢ τὰ πούτοις παραπλήσια εἰς ἴδιαν ἐκδαπανῶντας χρεῖαν, ἢ καταχραίνοντας! Ὁ γὰρ Κανὼν φησι, τοὺς εἰς τοῦτο περιπίπτοντας, ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι, ἀλλ' οὐ καθαιρέσει ἐδικαίωσεν. Ἀλλὰ τίς ἂν ἀνάσχοιτο τῆς τοιαύτης παραποιήσεως και δυσσεβείας τὸ μέγεθος; τοῦ γὰρ Κανόνος τοῖς τὸ μόνον ἁγιασθὲν εἰς χρῆσιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τελείαν ἀρπαγὴν σφετεριζομένοις, τὸν ἀφορισμὸν ἐπιπέμποντος, αὐτοὶ τοὺς καθαρπάζοντας και ἱεροσυλοῦντας τὰ τῶν ἁγίων ἅγια ἐλευθεροῦσι τῆς καθαιρέσεως, και τοὺς εἰς βρωμάτων ὑπηρεσίαν, ὅσον γε τῆ ὑφ' ἑαυτῶν κρίσει, τοὺς σεβασμίους δίσκους, ἢ τὰ ἱερὰ Ποτήρια καταμολύναντας, ἀκαθαιρέτους εἰσάγουσι, καίτοι φανεροῦ καθεστηκότος τοῦ μιάσματος, και δῆλον ὄν, ὡς, τὰ τοιαῦτα πράττοντες, οὐ μόνον καθαιρέσει, ἀλλὰ και τῆς ἐσχάτης δυσσεβείας τῷ ἐγκλήματι περιπίπτουσι. Διόπερ ὤρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος (τοὺς τὸ ἅγιον Ποτήριον, ἢ τὸν δίσκον, ἢ τὴν λαβίδα, ἢ τὴν σεβασμίαν ἐνδυτὴν, και τὸν λεγόμενον ἀέρα, ἢ ἀπλῶς (1) τοὺς ἐν τι τῶν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν και ἁγίων σκευῶν, ἢ ἀμφιασμάτων, εἰς ἴδιον κέρδος ὑφαρπάζοντας, ἢ εἰς χρῆσιν ἀποχρωμένους ἀνίερων), παντελεῖ καθαιρέσει καθυποβάλλεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ, ἐστὶ βεβηλῶσαι, τὸ δὲ, συλῆσαι τὰ ἅγια. Τοὺς μέντοι τὰ ἐξωθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἀφιερωμένα σκεῦη, ἢ ἀμφια, εἰς χρῆσιν ἀνίερων ἑαυτοῖς, ἢ ἑτέρῳ παρέχοντας, τούτους ὁ Κανὼν ἀφορίζει, και ἡμεῖς συναφορίζομεν τοὺς δὲ παντελῶς ὑφαρπάζοντας, τῆ τῶν ἱεροσύλων καταδίκη καθυποβάλλομεν.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὴν ογ'. Κανόνα τῶν Ἀποστόλων, τὸν ἀφορίζοντα ἐκείνους ὅπου μεταχειρισθῶν εἰς ὑπηρεσίαν κοίτην και ἀνίερων ἱερῶν σκεῦος, ἢ ἀμφιον, τινὲς παρεξηγοῦντες ἔλεγον· ὅτι δὲν εἶναι καθαιρέσεως ἀξίαι οἱ τὸ ἐν-

(1) Τὸ διὰ μέσου τοῦτο, οὔτε ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις τύπῳ Κανόνων εὑρίσκεται, οὔτε μὴν ὁ Ζωναρᾶς και Βαλσαμῶν, ἐν τῆ τοῦ Κανόνος ἐρμηνείᾳ τούτου ὄλως ἐμνήσθησαν. Εὑρίσκεται δὲ οὕτως ἔχον ἐν πολλοῖς χειρογράφοις Κώδικειν, ἔργοις ὀρθογράφου και καλλιγράφου χειρὸς.

δυμα τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, ὑποκάμισον, ἢ ἄλλο ἱμάτιον ἐδικόν τους κατασκευάζοντες, ἢ τὸ ἅγιον Ποτήριον, καὶ τὸν σεπτὸν δίσκον καὶ τὰ ἄλλα θειότατα σκεύη τὰ ἐν τῷ βήματι εἰς τὴν χρείαν αὐτῶν ἐξοδιάζοντες ἢ μολύνοντες μὲ ἀνίερον μεταχειρίσιν, ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι ἀφορίζουσι μόνον τοὺς ποιοῦντας ταῦτα, καὶ ὄχι καθαιροῦσι. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες, στρεβλοῦσι τὸν Ἀποστολικὸν Κανόνα, καὶ κατὰ τὰ πάθη αὐτῶν τοῦτον παρερμηνεύουσι. Διὸ ἂν ὁ Κανὼν ἀφορίζῃ ἐκείνους, ὅπου ὄχι ἀρπάσσουν, ἀλλὰ μόνον μεταχειρισθῶν εἰς κοινὴν ὑπηρεσίαν τὰ ἔξω τοῦ βήματος ἁγιασθέντα μόνον σκεύη μὲ τὴν εἰς τὸν ναὸν ἀφιέρωσιν, πῶς δὲν εἶναι ὑπεύθυνοι, ὄχι μόνον εἰς καθάρειν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην δυσσέβειαν ἐκείνοι ὅπου καὶ ἀρπάσσουν, καὶ μὲ κοινὰς καὶ ἀκαθάρτους χρήσεις καταμολύνουν αὐτὰ τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, Ποτήρια, λέγω, καὶ θείους δίσκους, καὶ ἄλλα ὁμοία, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐπιτελοῦνται τὰ φοβερά καὶ φρικτὰ Μυστήρια; Λοιπὸν ὁποῖος ἱερωμένος ἀρπάσῃ τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ εὑρισκόμενα ἅγια σκεύη καὶ ἄμφια, ἢ τὰ μεταχειρισθῆ εἰς ὑπηρεσίαν ἀνίερον, οὗτος παντελῶς νὰ καθαιρεται, ἐπειδὴ ἡ ἀρπαγὴ αὕτη εἶναι (διὰ τὴν εἰ- ποῦμεν ἔτσι) ἁγιοσυλία (ἥτις μεγαλητέρα εἶναι ἀπὸ τὴν ἀπλῶς ἱεροσυλίαν) ἢ δὲ ἀνίερος αὕτη ὑπηρεσία εἶναι βεβήλωσις καὶ μολυσμὸς τῶν ἁγίων. Τοὺς δὲ τὰ ἔξω τοῦ ἁγίου βήματος εὑρισκόμενα σκεύη ἢ ἄμφια μεταχει- ριζομένους εἰς ὑπηρεσίαν κοινὴν ἐδικὴν των, ἢ εἰς ἄλλους τὰ δίδουν διὰ τὴν τὰ μεταχειρισθῶν ἐκείνοι, καὶ ὁ Κανὼν τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν (1) τοὺς δὲ μὲ τελειότητα ταῦτα ἀρπάζοντας, εἰς τὴν κατα- δίκην τῶν ἱεροσύλων ὑποβάλλομεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οἶον αὐτὸν Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Ἀποστ. ς. π. α. π. γ. τῆς δ. γ. ζ. τῆς ε. ι. τῆς ἐν Καρθ. ιη. Τους Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους, κοσμικὰς ἀρχὰς ἢ φροντίδας ἀναδεχομένους, ἢ τὰς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀρχόντων λεγομένας κουρατορίας, οἱ Θεοὶ καὶ ἱεροὶ Κανόνες καθαιρέ- σαι καθυποβάλλουσι. Τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ κατειλεγμένων διοριζόμεθα, ὡς εἰ τις αὐτῶν κοσμικὰς ἀρχὰς μεταχειρίζοιτο, ἢ τὰς ἐν τοῖς τῶν ἀρχόντων οἴκοις, ἢ προαστείσις λεγομένας κουρατορίας ἀναδέχοιτο, τοῦτον τοῦ οικείου Κλήρου ἐκδιώκε- σθαι. Οὐδεὶς γὰρ δύναται κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν αὐτόλεκτον καὶ ἀψευδέστα- τὴν φωνὴν «δυσὶ κυρίοις δουλεύειν». [Ματθ. 5. 24. Λουκᾶς 15. 13].

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρὼν Κανὼν ὄχι μόνον τοὺς ἐντὸς τοῦ βήματος ἱερωμένους, ὡς οἱ λοιποὶ Κανόνες διορίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἔξω τοῦ βήματος Κληρικούς ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν νὰ λαμβάνουσι κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ κουρατο- ρείας, ἥτοι ἐπιστασίας καὶ φροντίδας, τόσον μέσα εἰς τὰ ὁσπήτια τῶν ἀρχόντων, ὅσον καὶ εἰς τὰ τραπεζιλικὰ αὐτῶν. Ὅποιος δὲ ἐξ αὐτῶν τοῦτο ἤθελε κάμει, νὰ διώκεται ἀπὸ τὸν Κλήρον του, ἐπειδὴ, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Ὅρα καὶ τὸν ς. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Ἀποστολ. λα. τῆς δ. ιη. τῆς ς. νθ. τῆς α. καὶ β. ιβ. ιγ. ιδ. ιε. τῆς ἐν Γάγ. ς. τῆς ἐν Καρθ. ι. ξβ. τῆς ἐν Ἀντι- οχ. ε. τῆς ἐν Λαοδ. νη. Τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ἕκτης Συνόδου, τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰ- κίας οὔσι, λειτουργοῦντας ἢ βαπτίζοντας Κληρικούς παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου, καθαι- ρεῖσι καθυποβαλλούσης, καὶ ἡμεῖς τοῦτο συμφηφιζόμεθα. Τῆς γὰρ ἁγίας Ἐκκλησίας ὀρθο- τομούσης, καὶ τὸν ἀληθῆ πρεσβευούσης καὶ ἐκδικούσης λόγον, καὶ τὸ σεμνὸν τῆς πολι- τείας συντηρούσης τε καὶ ἐκδιδασκούσης, (2) ἀπηγές καὶ ἀνόσιον, παραχωρεῖν τοὺς ἀπαι- δευσία συζῶντας, εἰς τὰς οικείας ὑποδουμένους, τὴν ταύτης εὐταξίαν διασπᾶν, καὶ πολλῆς ταραχῆς καὶ σκανδάλων ἀποπληροῦν. Διόπερ ἡ νῦν ἱερὰ καὶ θεοσυνέργητος Σύνοδος, τῆς Οἰκουμενικῆς καὶ ἁγίας ς. Συνόδου συμφωνοῦσα, ἀποκεκληρωμένους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς εὐ- κτηρίοις οἴκοις ἔνδον οικίας οὔσι λειτουργοῦντας, διωρίσατο, τῆς ἀποκληρώσεως δηλονότι παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τόπον Ἐπισκόπου αὐτοῖς ἀπονεμηθείσης. Εἰ δὲ τινες παρὰ τούτους, τοῦ Ἐπισκόπου μὴ εὐδοκοῦν- τος, εἰς τὰς οικείας ἐμπίπτοντες, ἀπτεσθαι τῆς λειτουργίας ἀποτολμῶσι, τούτους μὲν καθαιρεῖσθαι, τοὺς δὲ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μετασχόντας, τῷ ἀφορισμῷ καθυποβάλλεσθαι.

(1) Δῆλον δὲ εἶναι ὅτι οἱ λαμβάνοντες τὰ ἱερὰ ταῦτα, καὶ εἰς κοινὴν ὑπηρεσίαν ἐδικὴν των ἢ ἄλλων μεταχειριζόμενοι, νοοῦν- ται κατὰ τὸ σιωπώμενον ὅτι καὶ ἐπιστρέφουσιν αὐτὰ πάλιν εἰς τὸν ναὸν οἱ γὰρ μὴ ἐπιστρέφοντες, κἄν καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα ἀ- φιερώσαντες ἦναι, καὶ κύριοι τοῦ ναοῦ, ὡς ἱερόσυλοι κατακρίνον-

ται, κατὰ τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάφειραν.

(2) Σημειώσαι ὅτι ἐν ἄλλοις Κώδικεσιν οὐχ εὑρίσκεται ἡ πε- ριόδος αὕτη, ἥτοι τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας συντηρούσης τε καὶ ἐκδιδασκούσης.

Ἑρμηνεία.

Σύμφωνος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν λα΄. τῆς ς΄. Συνόδου, τὸν ὁποῖον ἐξηγήσαμεν, καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ μόνον προστιθέασιν οἱ πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ λειτουργήσῃν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους ἀνεγκαινιάστους, τοὺς ὄντας μέσα εἰς ὁσπήτια, πρέπει νὰ ᾔναι διωρισμένοι, καὶ ξεχωρισμένοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα. Εἰ δὲ καὶ ἤθελαν τολμήσει νὰ λειτουργήσῃν εἰς τοὺς εὐκτηρίους αὐτοὺς ἄλλοι τινὲς Ἱερωμένοι, μὴ ὄντες διωρισμένοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, αὐτοὶ μὲν νὰ καθαιρώνται, οἱ δὲ συγκοινωνήσαντες εἰς τοῦτο μὲ αὐτοὺς λαῖκοι νὰ ἀφορίζωνται. Ὅρα καὶ τὸν λα΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ΄.

Τὰς τῶν αἰρετικῶν ζιζανίων ἐπισποράς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ὁ παμπόνηρος καταβαλλὼν, καὶ ταύτας ὄρων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἐκτεμνομένας προρρίζους, ἐφ' ἑτέραν ἤλθε μεθοδείας ὁδὸν, τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ Χριστοῦ Σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν ἡ ἅγια Σύνοδος ἀναστέλλουσα παντελῶς ὤρισε τοῦ λοιποῦ, ἵνα εἴτε Πρεσβύτερος, εἴτε Διάκονος ὡς δῆθεν ἐπὶ ἐγκλήμασι τισι τοῦ οικείου κατεγνωκῶς Ἐπισκόπου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως καὶ ἐξετάσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ τελείας κατακρίσεως ἀποστήναι τολμήσοι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς, κατὰ τὸ παραδεδομένον τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ ἀναφέρει τοῦτον, ὑποκεῖσθαι καθαιρέσει, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀποστερεῖσθαι τιμῆς. Ὁ γὰρ ἐν Πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν Μητροπολιτῶν ἀρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ τὸν οικεῖον πατέρα καὶ Ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ Πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ ταύτῃ συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἰέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οικείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν, εἰ δὲ Μοναχοὶ, ἢ λαῖκοι, ἀφορίζεσθωσαν παντελῶς τῆς Ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες πρὸς τὸν οικεῖον ἐπιστραφεῖεν Ἐπίσκοπον.

Ἀποστ. λα΄. τῆς δ΄. ιη΄. τῆς ς΄. λα΄. δ΄. τῆς α΄. καὶ β΄. ιβ΄. ιδ΄. ιε΄. τῆς ἐν Ἀντιοχίᾳ ἐ. τῆς ἐν Γάγγ. ς΄. τῆς ἐν Καρθ. ι. ια΄. ε΄.

Ἑρμηνεία.

Ὅσον μὲ τοὺς αἰρετικοὺς, ὅσον καὶ μὲ τοὺς σχισματικοὺς, ἐπιχειρεῖ ὁ διάβολος νὰ διαμερίσῃ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος χωρισθῶν ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου των, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν μνημονεύουσι κατὰ τὸ σύνηθες, πρὸ τοῦ νὰ ἐξετάσῃ ἡ Σύνοδος τὰ ἐγκλήματά του, καὶ νὰ τὸν καταδικάσῃ· οὗτοι μὲν νὰ καθαιρώνται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἔχουν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Διακόνου οἱ τὸν κατὰ πνεῦμα πατέρα αὐτῶν Ἐπίσκοπον κατακρίνοντες, καὶ τὴν κρίσιν τῶν Μητροπολιτῶν προαρπάζοντες· οἱ Μητροπολίται γὰρ καὶ ὅχι οἱ Κληρικοὶ κρίνουσι τοὺς Ἐπισκόπους· οἱ δὲ συνακολουθοῦντες μὲ τοὺς τοιούτους, ἀποστάτας, Πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, εἰ μὲν εἶναι ἱερωμένοι, ὡς καθαιρώνται, εἰ δὲ Μοναχοὶ καὶ λαῖκοι, ὡς ἀφορίζονται, ὅχι καὶ μόνον ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἕως ὅτου μισήσουν αὐτούς, μὲ τὸν ἐδικόν τους Ἐπίσκοπον (1). Ὅρα καὶ τὸν λα΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ΄.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οικείου Μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσοι ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰθισμένον ἐν τῇ θεῖᾳ μυσταγωγίᾳ. τοῦτον ὤρισε ἡ ἅγια Σύνοδος καθηρημένον εἶναι, εἰ μόνον ἀποστάς τοῦ οικείου Μητροπολίτου σχίσμα ποιήσοι· δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οικεῖα μέτρα γινώσκειν καὶ μήτε τὸν Πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, μήτε τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ ἰδίου Μητροπολίτου.

Ἀποστ. λα΄. τῆς δ΄. ιη΄. τῆς ς΄. λα΄. λδ΄. τῆς α΄. καὶ β΄. ιβ΄. ιγ΄. ιε΄. τῆς ἐν Ἀντιοχίᾳ ἐ. τῆς Γάγγ. ς΄. τῆς ἐν Καρθ. ι. ια΄. εβ΄.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν ἀνωτέρω Κανὼνα καθαιρεῖ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς Ἐπισκόπους ἐκείνους ὁποῦ χωρισθῶν ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Μητροπολίτου των, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν μνημονεύουσι κατὰ τὸ σύνηθες· διότι οὔτε ὁ Πρεσβύτερος πρέπει νὰ καταφρονῇ τὸν Ἐπίσκοπόν του, οὔτε ὁ Ἐπίσκοπος τὸν Μητροπολίτην του. Ὅρα καὶ τὸν λα΄. Ἀποστολικόν.

(1) Ὅρα καὶ τὸν α΄. τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅπου τοὺς παρασυναγώγους μὲ ἀργίαν μόνον παιδεύει προσωρινῶν τῆς Ἱεροσύνης.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Τὰ ὀρισθέντα περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ Πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε εἴ τις Πρεσβύτερος ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης τολμήσοι ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὄρισμένον καὶ τεταγμένον, ἐν τῇ θείᾳ Μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσοι· τοῦτον ὥρισεν ἡ ἅγια Σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι εἰ μόνον ἐλεγχθεῖη τοῦτο παρανομήσας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐσφράγισται τε καὶ ὥριστα περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων, καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων. Οἱ γὰρ δι' αἵρεσιν τινα παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων, ἢ Πατέρων, κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἑαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου δηλονότι τὴν αἵρεσιν δημοσίᾳ κηρύττοντος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἐπ' Ἐκκλησίας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῇ κανονικῇ ἐπιτιμῆσει οὐχ ὑπόκεινται πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἑαυτοῦς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον Ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτεριχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθόδοξοις ἀξιοθῆσονται. Οὐ γὰρ Ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ρύσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνα ὅπου οἱ ἀνωτέρω Κανόνες ἐδιώρισαν περὶ Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, τὰ αὐτὰ διορίζει, καὶ πολλῶ μᾶλλον, ὁ παρῶν Κανῶν, περὶ Πατριαρχῶν, λέγων ὅτι, ὅστις Πρεσβύτερος, ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ Μητροπολίτης ἤθελε χωρισθῆ ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Πατριάρχου αὐτοῦ, καὶ δὲν μνημονεύῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ σύνηθες (ὁ Μητροπολίτης δηλ. μόνος· ὁ γὰρ Πρεσβύτερος τοῦ Ἐπισκόπου· του τὸ ὄνομα μνημονεύει, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τοῦ Μητροπολίτου του) πρὸ τοῦ νὰ φανερώσῃ τὰ κατὰ τοῦ Πατριάρχου αὐτῶν εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ παρὰ τῆς Συνόδου αὐτῆς νὰ κατακριθῇ· οὗτοι, λέγω, πάντες νὰ καθαίρωνται παντελῶς, οἱ μὲν Ἐπίσκοποι καὶ Μητροπολίται, πάσης Ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας, οἱ δὲ Πρεσβύτεροι, πάσης ἱερατικῆς. Ἦλθον ταῦτα μὲν νὰ γίνωνται, ἐὰν διὰ ἐγκλήματά τινα, πορνείαν θετέον, ἱεροσυλίαν καὶ ἄλλα, χωρίζωνται οἱ Πρεσβύτεροι ἀπὸ τοῦς Ἐπισκόπους των, οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τοῦς Μητροπολίτας των, καὶ οἱ Μητροπολίται ἀπὸ τοῦς Πατριάρχας των (1)· ἐὰν δὲ οἱ ρηθέντες πρόεδροι ἦναι αἰρετικοὶ, καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κηρύττουσι παρρησίᾳ (2), καὶ διὰ τοῦτο χωρίζονται οἱ εἰς αὐτοὺς ὑποκείμενοι, καὶ πρὸ τοῦ νὰ γένη ἀκόμη συνοδικὴ κρίσις περὶ τῆς αἵρέσεως ταύτης, οἱ χωριζόμενοι αὐτοὶ, ὄχι μόνον διὰ τὸν χωρισμὸν δὲν καταδικάζονται, ἀλλὰ καὶ τιμῆς τῆς πρεπούσης, ὡς ὀρθόδοξοι, εἶναι ἄξιοι, ἐπειδὴ, ὄχι σχίσμα ἐπροξένησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τὸν χωρισμὸν αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠλευθέρωσαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ σχίσμα καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ψευδεπισκόπων αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν λα'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Διὰ τὰς φιλονεικίας τε καὶ ταραχὰς τὰς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ συμβαινούσας, καὶ τοῦτο ὄριται ἀναγκαῖον ἐστί. Τὸ μηδενὶ τρόπῳ Ἐπίσκοπον καταστῆναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἧς ἔτι ὁ προεστὼς ζῆ, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ συνίσταται τιμῇ, εἰμὴ αὐτὸς ἐκὼν τὴν Ἐπισκοπὴν παραιτήσεται. Χρὴ γὰρ πρότερον τὴν αἰτίαν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκδιώκεσθαι, κανονικῶς ἐξεταζομένην, εἰς πέρας ἄγεσθαι, εἰθ' οὕτω μετὰ τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν προδιβάλλεσθαι. Εἰ δὲ τις τῶν Ἐπισκόπων ἐν τῇ ἰδίᾳ συνιστάμενος τιμῇ, μήτε παραιτεῖσθαι βούλοιο, μήτε τὸν οἰκεῖον ποιμένειν λαὸν, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀποστὰς Ἐπισκοπῆς, ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβει τόπῳ, μήτε Βασιλικῶν προτάγματι κατεχόμενος, μήτε ταῖς τοῦ οἰκείου Πατριάρχου λειτουργίαις ὑπηρετούμενος, μήτε μὴν, ὑπὸ νόσου χαλεπῆς τε, καὶ ἀκίνησίαν ἐμποιοῦσης παντελῆ συνεχόμενος. Ὁ τοιοῦτος οὖν ὁ κατὰ μηδεμίαν τῶν εἰρημένων προφάσεων κωλυόμενος, τῆς οἰκείας ἀφιστάμενος Ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὲρ τὸν ἐξαμηνιαῖον χρόνον ἐν ἑτέρῳ διατρίβων τόπῳ, τῆς τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆς τε, καὶ ἀξίας ἀλλοτριωθήσεται παντελῶς. Τὸν γὰρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ καταμελοῦντα ποιμένης, καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπὲρ τὸ ἐξάμηνον χρονοτριβοῦντα τόπῳ, ὥρισεν ἡ ἅγια Σύνοδος, καὶ τῆς Ἀρχιερωσύνης, δι' ἧς ποιμαίνειν ἐτάχθη, παντελῶς ἀλλότριον καθεστάναι, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς τόπον ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ καταλέγεσθαι.

(1) Ἀγκαλὰ καὶ ὁ λα'. Ἀποστολικ. ἀνεύθυνον κρίνη καὶ τὸν χωριζόμενον, ἐὰν γνωρίζῃ αὐτὸν καὶ ἄδικον.

(2) Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Κανόνος φαίνεται ὅτι δὲν πρέπει

τινάς νὰ χωρίζηται, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἐὰν αὐτὸς ἔχη μὲν κάμμιαν αἵρεσιν, τὴν φυλάττει ὁμοίως εἰς τὸ κρυπτόν καὶ δὲν τὴν κηρύττει· τυχὸν γὰρ αὐτὸς πάλιν ἀφ'

Ἀποσ. λα. τῆς δ'. ἢ τῆς ε'. λα. λδ'. τῆς α. καὶ β'. ιβ'. ιγ'. ιδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ε. τῆς ἐν Γάγ. ε'. τῆς ἐν Καρθ. ι. ια. ξβ'.

Ἀπο. νη. τῆς ε'. ιθ'. π'. τῆς Σαρδικ. ια. τῆς Καρθ. οβ'. πβ'. πς'. ρλα. ρλβ'. ρλγ'. Πέτρ. ι. Νύσσης ις'. Κυρ. ιλλ. α.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Διορίζει ὁ παρῶν κανῶν, ὅτι νὰ μὴ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος εἰς ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας ὁ Ἐπίσκοπος ἀκόμη ζῆ, καὶ εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν ἀκόμη εὐρίσκεται. Σκάνδαλα γὰρ τοῦτο καὶ ταραχὰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προξενεῖ, ἔξω μόνον ἂν θεληματικῶς ὁ Ἐπίσκοπος παραιτήσῃ τὴν Ἐπισκοπὴν του (διὰ τινὰ κωλυτικὴν κρυπτὴν ἀφορμὴν δηλαδὴ, περὶ οὗ ὄρα τὴν Ἐπιστολὴν τῆς γ'. Συνόδου) (1)· ἐὰν δὲ Ἐπίσκοπος τινὰς διὰ ἐγκλήματά του ᾔηται ἀξίος νὰ διωχθῆ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν του, πρῶτον πρέπει νὰ ἐξετάζωνται συνοδικῶς τὰ ἐγκλήματά του ταῦτα, καὶ νὰ καθαιρῆται, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ γίνεταί εἰς αὐτὴν ἄλλος Ἐπίσκοπος. Ἄνισως δὲ τινὰς Ἐπίσκοπος μῆτε θελήσῃ νὰ παραιτηθῆ, μῆτε νὰ ποιμαίνῃ τὸν λαόν του, ἀλλὰ διατρίβει ἔξω τῆς ἐπαρχίας του περισσότερον ἀπὸ ἕξ μῆνας (2), χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται οὔτε ἀπὸ Βασιλικὴν προσταγὴν, οὔτε ἀπὸ ὑπηρεσίας τοῦ Πατριάρχου (3), οὔτε ἀπὸ καμμίαν δεινὴν ἀσθένειαν, ἀκίνητον ποιοῦσαν αὐτόν· ὁ τοιοῦτος καλούμενος καὶ μὴ ὑποστρέφων, ἀλλ' ἀμελῶν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον, νὰ καθαιρῆται παντελῶς ἀπὸ τὴν Ἀρχιερατικὴν ἀξίαν, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ νὰ χειροτονῆται ἄλλος ἐπίσκοπος. Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ παρῶν κανῶν εἰπὼν ἀνωτέρω ἔξω μόνον ἂν θεληματικῶς παραιτήσῃ ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἐπισκοπὴν του, παρακάτω ὡσάν νὰ ἐπιδιορθῶνῃ τοῦτο, λέγει, ὅτι διὰ ἐγκλήματα πρέπει νὰ ἐκβάλλεται ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ὅχι ἀπλῶς μὲ θεληματικὴν παραίτησιν διὰ ραθυμίαν ἢ καὶ ἀπραγμοσύνην του, εἴμῃ διὰ τινὰ, ὡς εἶπομεν, κρυπτὴν καὶ κωλυτικὴν ἀφορμὴν.

Σ υ μ φ ω ν ε ί α.

« Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ ζς'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζει λέγων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρῆται ἡ Ἐπισκοπὴ ἀπὸ κανένα ἐπίσκοπον πρὸ τοῦ νὰ λάβῃ ἐκβασιν ἢ κατ' αὐτοῦ κρίσιν. Ὁ δὲ δ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ἐμποδίζει τὸ νὰ γίνεταί ἄλλος ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ καθαιρεθέντος ἐπισκόπου, πρὸ τοῦ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τούτου ὁ Ρώμης, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι· ὅπερ παράνομόν ἐστι καὶ ἐμποδισμένον ἀπὸ τὸν ἡ. τῆς α. καὶ ιβ'. τῆς δ'. » Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἐν πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες, καὶ τοῦτο ὀρίσαι ἀναγκαῖον ἐθέμεθα, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν, ἀθρόον εἰς τὸ τῆς Ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς Ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἢ Μοναχῶν τινες, ἀπαιτούσης χρείας, παραυτίκα τιμῆς ἀξιοὶ γεγονάσιν Ἐπισκοπῆς, ἀρετῇ τε διαπρέψαντες, καὶ τὰς κατ' αὐτοὺς Ἐκκλησίας ὑψώσαντες, ἀλλὰ τό γε σπάνιον οὐ νόμον τῆς Ἐκκλησίας τιθέμενοι, ὀρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι, εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονούμενος τῶν ἱερατικῶν προέλθοι βαθμῶν, ἐν ἐκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν.

Ἀποστολ. π'. τῆς α. β'. τῆς ἐν Λαοδ. γ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ι. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. ιβ'. Κυρίλλ. δ'.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν τὸ νὰ ἀναδιβάξεται τινὰς εἰς τὸ ὕψος τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἧτοι νὰ χειροτονῆται Ἀρχιερεὺς ἀπὸ λαϊκούς, ἢ Μοναχοὺς, παρευθὺς ὁποῦ ψηφισθῆ εἰς τοῦτο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν νὰ χειροτονῆται κατὰ τάξιν εἰς κάθε βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, Ἀναγνώστης δηλαδὴ, Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, δεῦτερον δὲ νὰ μένῃ ἀρκετὸν καιρὸν (4) εἰς τὸν κάθε ἕνα βαθμὸν καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἀξίος εὑρεθῆ νὰ χειροτο-

ἑαυτοῦ μετὰ ταῦτα νὰ διορθωθῆ.
 (1) Τοῦτο φαίνεται νὰ τὸ λέγῃ ὁ Κανὼν διὰ τὸν ἅγιον Φώτιον, ὡς Πατριαρχεῦσαντα, ζῶντος ἔτι τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου, ὡς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ, ἀγκαλὰ καὶ πολλότατοι ἄλλοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι, ζῶντων τῶν προκατόχων αὐτῶν ἔτι, ἐχειροτονήθησαν, καὶ ὄρα τὸν Δοσίθεον σελ. 1211. ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ. Παράνομον ὅμως τὸ τοιοῦτο, καὶ παρὰ Κανόνας ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μιμητέον.
 (2) Λοιπὸν πρέπει νὰ ἀκυρωθῆ ἡ α'. διάταξις τοῦ πρώτου τίτλου τῶν Νεαρῶν, ἧτις ἐστὶ Νεαρὰ Ἰουστινιάνειος ἐξ' κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. η'. Κεφ. 6'). ἡ διορίζουσα ὅτι νὰ ἀποβάλλεται τῆς Ἐπισκοπῆς ὁ Ἐπίσκοπος ὁποῦ λείψῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ὅχι περισσότερον ἀπὸ ἕξ μῆνας, καθὼς διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ἕνα χρόνον. Ἀλλὰ καὶ ἡ προσταγὴ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἡ διορίζουσα νὰ ἐκβάλλωνται μόνον ἀπὸ τὸν ξένον τόπον, ἐν ᾧ διατρίβουσιν ὑπὲρ τοῦς ἕξ μῆνας οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ ὅχι νὰ διώκωνται ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των· ἐπειδὴ, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου, πρέπει νὰ ἀκυροῦνται οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τοὺς Κανόνας πολιτικοὶ νόμοι, ὡς αὐτοὶ πάλιν οὗτοι τοῦτο θεσιπίζουσιν. Ἡ ζ'. δὲ διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεαρῶν, διορίζουσα ὅτι ὁ οἰκονόμος τῶν τῆς Ἐπισκοπῆς πραγμάτων δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ἐξοδα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ὁποῦ πολὺν καιρὸν λείπῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν του, μάλιστα ἔχει τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύον. Ἀφ' ἧς νὰ λέγω ὅτι κατὰ τὸν ια. καὶ ιβ'. τῆς Σαρδικῆς, καὶ τὸν π'. τῆς ς'. τρεῖς ἐβδομάδας μόνον συγχωρεῖται νὰ λείπῃ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν του.
 (3) Ὅστε καὶ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὁ Πατριάρχης, κανονικῶς δύνανται νὰ ἐμποδίσουν τὸν Ἐπίσκοπον νὰ μὴ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐπαρχίαν του, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας.
 (4) Ἐζήτησάν τινες πόσον καιρὸν πρέπει νὰ μένῃ τινὰς εἰς τὸν κάθε βαθμὸν, καὶ εἶπον, ἄλλοι μὲν ὅτι ἐπὶ ἡμέρας, συνά-

νηναι και επίσκοπος. Διότι, ἀγκαλὰ και μερικοὶ ἕως τῆς σήμερον ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἀπὸ λαϊκοῦς και Μοναχοῦς ἐγιναν παρευθὺς Ἐπίσκοποι (δηλαδὴ χωρὶς νὰ κάμουν πρότερον τὸν συνήθη και διωρισμένον καιρὸν εἰς κάθε βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης), οἵτινες και ἀξιοὶ ἐφάνησαν, και μὲ ἀρετὰς ἔλαμψαν, και τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν ἐδόξασαν (1). ἀλλ' ὁμως, τὸ μερικὸν και σπάνιον, και ἐν καιρῷ ἀνάγκης γινόμενον, νόμος καθολικὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν γίνεται (καθὼς τοῦτο αὐτὸ λέγει και ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, και ἡ 6. πράξις τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου, λέγουσα, «τὰ σπάνια ἀγαθὰ οὐ δύνανται νόμος εἶναι τοῖς πολλοῖς»). Ὅθεν τοῦτο ἀπὸ τῆς σήμερον και εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνεται ἀνάγνωθι και τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑΙ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία Σύνοδος ἡ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῶν κατηγουμένων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἧτοι τῆς ἁγίας Σοφίας, συγκροτηθεῖσα (2), γέγονεν ἐν ἔτει μὲν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 879· ἐν τῷ 13 δὲ ἔτει τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, Πατέρων ἐν αὐτῇ ὄντων 383 (3), ἀπὸ τοῦς ὁποῖους ὑπερέχοντες ἦσαν ὁ, το ἀγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος, Πέτρος ὁ Πρεσβύτερος Καρδηνάλις και τοποτηρητῆς τοῦ Πάπα Ἰωάν-

γοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν περὶ Ἱερωσύνης λόγον τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἄλλοι δὲ εἰς τρεῖς μῆνας, φέροντες μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν ριβ'. Νιαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀόριστος ὁμως κατὰ ἀκριβειάν ἐστιν, ἐπειδὴ ἡ ἐν Σαρδικῇ κατὰ τὸν ε'. αὐτῆς Κανὸνα διορίζει, τόσον δηλ., ὅσος εἶναι ἀρκετὸς νὰ ἀποδείξη και τὴν πίστιν, και τὴν καλοκάγαθιαν τῶν τρόπων, και τὴν στερερότητα τῆς γνώμης τοῦ χειροτονουμένου. Ἀλλὰ μὴν, ἡ πίστις και ἡ γνώμη, ἄλλων μὲν δεικνύεται εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν, και ἄλλων εἰς περισσότερον· λοιπὸν και ὁ καιρὸς αὐτῶν εἶναι ἄδηλος. Πρέπει ὁμως νὰ ἀπερῆ εἰς κάθε βαθμὸν, ὅχι ὀλιγώτατος καιρὸς, κατὰ τὴν αὐτὴν Σαρδικῆν, ἀλλὰ και μακρότατος.

(1) Ὅποιοι ἐστάθησαν οἱ ἀπὸ λαϊκοῦς χειροτονηθέντες Ἀρχιερεῖς και Πατριάρχαι. Ὁ Νεκτάριος, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Ταράσιος, ὁ Νικηφόρος, και αὐτὸς ὁ τότε παρὼν τῇ Συνόδῳ Ἱερὸς Φώτιος, διὰ τὸν ὁποῖον και μόνον φαίνεται νὰ ἐδιώρισεν ἡ Σύνοδος τὸν παρόντα Κανὸνα. Εἰ γὰρ και τοῦτο ἐποίησεν ὁ θεῖος Φώτιος, ἀποβλέπων εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ταρασίου, και Νικηφόρου, και Ἀμβροσίου, ἐκατηγορεῖτο ὁμως διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦς Ρωμαίους. Ἀπὸ τούτους δὲ, ὁ μὲν Ταράσιος, και Νικηφόρος, και Φώτιος, ἀπὸ λαϊκῶν ἐπροβιάσθησαν, ὁ δὲ Νεκτάριος και Ἀμβρόσιος, και ἀπὸ κατηγουμένων ἔτι, οἵτινες εὐθὺς ὁποῦ ἐβαπτίσθησαν, και τοῦς κατὰ τάξιν τῆς Ἱερωσύνης βαθμοὺς ἔλαβον, ὁ μὲν Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τῆς δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ δὲ Ἀμβρόσιος ὑπὸ τοῦ ἐν Μεδιολάνοις Κλήρου και λαοῦ, Μεδιολάνων Ἀρχιερεῦς, ἀνεδείχθησαν. Ὅρα εἰ και τὸν Δοσίθεον ἐν τῷ προοίμ. τοῦ τόμου τῆς Χαρᾶς (σελ.

ς'), ὅπου λέγει εἰς τὸ Φώτιος ἔγραψε πρὸς τὸν Νικόλαον Ρώμης, πῶς αὐτὸς ἔκαμε και ἔγεινεν ὁ Κανὼν αὐτὸς εἰς τὴν παρούσαν Σύνοδον, διὰ συμφωνίαν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης, και διὰ νὰ ἀσηκίωσῃ ἀπὸ τὸ μέσον κάθε πέτραν σκανδάλου.

(2) Περὶ ταύτης τῆς Συνόδου ἐλάλησεν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, διαλεγόμενος μὲ τὸν Ἰουλιανὸν ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου. Καθαρώτερα δὲ λαλεῖ περὶ αὐτῆς ἐν τῇ περὶ πίστεως ὁμολογίᾳ οὕτως· «Ἀποδέχομαι και ἀσπάζομαι πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἐπτὰ Συνόδοις, και τὴν μετ' αὐτὰς ἀθροισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλεῦς βασιλείως Ρωμαίων, και τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, τὴν και οἰκουμενικὴν ὁγδόην ὀνομασθεῖσαν.» κτλ. (παρὰ τῇ Ἀντιπάπᾳ σελ. 472 και σελ. 731 τῆς Δωδεκαβίβλου), πλὴν και μὲ ὅλον ὑποῦ αὐτῆ ὀνομάσθη οἰκουμενικὴ ὁγδοὴ κοινίως. ὁμως παρὰ πάντων ἐξῆνικησε νὰ ἐπωνομάζεται «Σύνοδος ἡ ἐπὶ Φωτίου» (ἔπρεπε δὲ μᾶλλον νὰ ἐπωνομάζεται ὑπὲρ Φωτίου, καθ' ὅτι και ἄλλαι ἐπὶ Φωτίου ἐγένοντο, ὡς εἴπομεν), μὲ τὸ νὰ μὴ ἐξεδόθη ἐν αὐτῇ καινὸς ἔρος περὶ δόγματος, καθὼς συνέθη εἰς τὰς ἄλλας ἐπτὰ οἰκουμενικάς, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α. συνόδου.

(3) Τόσοι γὰρ ἀπαριθμοῦνται ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῆς αὐτῆς συνόδου τοῖς περιεχομένοις ἐν ζ'. πράξεσιν ἐν τῇ β'. τόμῳ τῶν συνοδικῶν (σελ. 929.), ἄλλοι δὲ 405 λέγουσιν, ὡς ὁ Δοσίθεος, προστιθεὶς και τοῦς εἰκοσιδύο (ἢ εἰκοσιτρεῖς) ἐν Ρώμῃ ὑπογράφαντας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου.

νου, σὺν Παύλῳ, καὶ Εὐγενίῳ (1), Ἡλίας Πρεσβύτερος τοποτηρητῆς τοῦ Ἱεροσολύμων Θεοδοσίου, Κοσμάς Πρεσβύτερος ἀποκρισιάρχιος Μιχαὴλ τοῦ Ἀλεξανδρείας, Βασίλειος Ἐπίσκοπος Μαρτυρουπόλεως καὶ τοποτηρητῆς Θεοδοσίου Ἀντιοχείας ἐγένετο δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κυρίως μὲν, ἵνα παύσῃ τὰ σκάνδαλα ὅπου ἠκολούθησαν μετὰ τὸ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν περὶ τῆς Βουλγαρίας (2), ἀκολουθῶς δὲ καὶ ἵνα ἐνωθῶσιν οἱ σχισθέντες Ἐπίσκοποι διὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἰγνατίου καὶ χειροτονίαν τοῦ Φωτίου. Αὕτη τοιγαροῦν, ἀνακηρύξασα τὴν ἀγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν Ζ'. Σύνοδον, ὡς ἀληθῶς οὖσαν Οἰκουμενικὴν, καὶ μὲ τὰς ἄλλας ἐξ Οἰκουμενικῶν συναριθμήσασα, καὶ πάντα τοὺς μὴ συναριθμοῦντας αὐτὴν ἀναθεματίσασα (ἦσαν γὰρ τινες τοιοῦτοι ἐν τῇ Γαλλίᾳ), ἀπεδέξατο τὸν ἀγιώτατον Φώτιον καὶ ὡς ἔννομον καὶ κανονικὸν ἀνεκήρυξε Πατριάρχην, καὶ τὰς κατὰ Φωτίου γενομένας ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδους ἀπεκήρυξε καὶ ἐξωστράκισε. Ταῦτα δὲ ποιήσασα, καὶ ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ὀρθῶς καὶ εὐσεβῶς δόξασα, ἵνα τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς πίστεως μὲν ἀκαινοτόμητον, καὶ ἀπαρσάλευτον εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κατ' ἐκείνου ὅπου ἤθελε τολμήσῃ νὰ προσθήσῃ, ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπ' αὐτοῦ, φρικτὰ ἀναθέματα ἐκφωνήσασα, καὶ τοὺς παρόντας τρεῖς κανόνες ἐξέδωκεν ἐν τῇ ε'. πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ἄντας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, τοὺς ὁποίους ἅπασα ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγία ἐκκλησία ὡς γνήσιους ἐδέχθη καὶ δέχεται, καθὼς οἱ ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν κανόνων κοινῶς ἅπαντες δηλοῦσι καὶ βεβαιόουσιν. Καὶ δὴ, καὶ αὐτὸ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου (3).

(1) Ἀπὸ τούτους, οἱ μὲν δύο, ὁ Παῦλος καὶ Εὐγένιος, ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεσταλμένοι πρὸ τοῦ, ὑπὸ Ἰωάννου, διὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ὁ δὲ Πέτρος ἀπεστάλη τότε εἰς τὴν σύνοδον, μεθ' οὗ ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης τῷ Φωτίῳ ἀρχιερατικὴν στολὴν, ὠμοφόριον, στιχάριον, σανδάλια, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Βέκκος.

(2) Ἡ αἰτία ὅπου ἠκολούθησαν τὰ σκάνδαλα περὶ τῆς Βουλγαρίας, ἐν συντομίᾳ ἐστάθη αὕτη. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοφίλου, νικήσας τοὺς Βουλγάρους, διὰ συνεργείας πνευματικῆς καὶ πόρων Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν πατριαρχῶν, ἐβάπτισε τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, τὸν δὲ πρῶτον αὐτῶν ὠνόμασεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαὴλ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν λοιπὸν, καὶ διατὶ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ Βουλγαρία ἦτον ὑποκειμένη εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, τὸν ὑποκειμένον εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ἔστειλεν ἐκεῖ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνατίος τε καὶ Φώτιος ἀρχιεπίσκοπον ὁ δὲ Νικόλαος πάπας φθονήσας, ἐζήτηε νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν Βουλγαρίαν, ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τοῦ Φωτίου δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κάμῃ τοῦτο, γράψαντος αὐτῷ, ὅτι περὶ τῆς Βουλγαρίας ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα. Σύνοδον ἐν Ρώμῃ ἀθροίσας, καθαιρεῖ καὶ ἀναθεματίζει τὸν Φώτιον, καὶ ἀφορίζει τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ, εἰς δὲ τὴν Βουλγαρίαν ἔστειλε πρεσβυτέρους καὶ ἐμύρωναν ἐκ δευτέρου τοὺς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κωνσταντινουπόλεως μυρωθέντας, οἵτινες ἐδίδασκον ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν καὶ ὁ Φώτιος Σύνοδον ἀθροίσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀντεκάθηρε τὸν Νικόλαον, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικολάου, ἀκοινωνήτους αὐτὸς ἐδέχετο ἐν παντὶ τύπῳ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τοῦ Νικολάου, καὶ ἐκβληθέντος τοῦ Φωτίου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰγνατίος. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ μὴ συγκατανεύοντος νὰ χειροτονῇ εἰς Βουλγαρίαν ὁ πάπας, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν Ἰωάννης ὁ πάπας, ὁ μετὰ τὸν Ἀδριανόν, δὲν ἀπεδέχθη τὴν κατὰ Φωτίου ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην Σύνοδον. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέθανεν ὁ Ἰγνατίος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Φώτιος, ὅστις διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν κόσμον ψευδῆ ὅσα αὐτῷ κατεσκευάσαν, καὶ διὰ νὰ διορθωθῇ τὸ εἰς τὴν Δύσει ψιθυριζόμενον, καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν κηρυχθὲν περὶ τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δυσσεβὲς φρόνημα, καὶ πρὸς τούτοις ἵνα γένηται εἰρήνη καὶ ἔνωσις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων, ἄλλων μὲν ὀνομαζομένων Ἰγνατιανῶν, ἄλλων δὲ Φωτιανῶν, ἔπεισε τὸν βασιλέα Βασίλειον, καὶ συνήθροισε τὴν παρούσαν Σύνοδον, γράψας καὶ αὐτὸς πρὸς τε τὸν πάπαν Ἰωάννην τὸν ὀγδοόν, καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχας λιβελλὸν πίστεως. Περὶ τῆς Βουλγαρίας δὲ, ἐπειδὴ ἐζήτηε πάλιν

ταύτην ὁ πάπας Ἰωάννης, καὶ ἤθελε νὰ μὴ χειροτονῇ εἰς αὐτὴν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, μήτε ὠμοφόριον νὰ στέλλῃ ἐκεῖ, ἀποκαμώντες πλέον οἱ πατέρες ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, εἶπον, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, καὶ οὕτως ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὰς φιλονεικίας πρὸς τὸ παρόν. Ὅρα περὶ τούτου σελ. 1 τοῦ β'. τόμου τῆς Ὀκτατεύχου ἐν τῷ περὶ ὑπομνηματιστῶν, καὶ τὸν Δοσίθεον ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ. Ἄλλως. Εἰς τὸ ἴδιον καιρὸν ἐστάλησαν κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου εἰς τοὺς ἐν Μποεμία ἐθνικοὺς οἱ ἀπὸ Θεσσαλονίκης καταγόμενοι ἀδελφοί, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τοῦτο καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν, ἐξ ὧν ὁ Κύριλλος πρῶτος ἐν Πράγῃ ἐπίσκοπος ἐχημάτισεν. Οὗτοι ἐποίησαν καὶ τὰ Σλαβωνικὰ γράμματα. Ὅθεν καὶ Κυριλλικὰ λέγονται, καὶ ἀμαθῶς παρὰ τινῶν Ἰλλυρικὰ. Ἐφθόνησαν καὶ εἰς τὸ θεόρεστον τοῦτο ἔργον ὄχι ὀλίγον οἱ τότε πάπαι, ὡς εἰς τὴν περὶ τούτων ἱστορίαν φαίνεται, σωζομένην ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ Χελανταρίου. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὁ νέος, ὁ βασιλεὺς Ρωμαίων, εἰς ἕνα χρυσόβουλλον του, ὅπου δίδει εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Ξηροποτάμου, γράφει ὅτι Παῦλος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβῆ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἐπέστρεψεν εἰς εὐσέβειαν τὸ γένος τῶν Σέρβων. Ὅθεν καὶ εἰς τιμὴν αὐτοῦ ὁ Κράλης Σερβίας ἔκτισε τὸ μοναστήριον τὸ καλούμενον τοῦ ἀγίου Παύλου. Ἦν δὲ καὶ ὁ θεῖος οὗτος Παῦλος εὐνοῦχος, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πατριάρχης Ἰγνατίος, εὐνοῦχοὶ σθέντες ὑπὸ τοῦ τυράννου Λέοντος Ἀρμενίου.

(3) Σημειῶσαι περὶ τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι ὡς ρομφαία δίστομος ἐμῆρκεν εἰς τὰς καρδίας τῶν δυτικῶν, μὲ τὰς θαυμαστάς καὶ λαμπρὰς ἐκδοῆσεις ἧς, καὶ μὲ τὸν θεόπνευστον ὄρον ὅπου ἔκαμε περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἀγίου συμβόλου τῆς πίστεως, ὅτι οὐδὲ μία ἄλλη Σύνοδος, ὡς αὕτη, ἐλάλησε καὶ ἠρμήνευσε τὰ ἄτοπα, ὅπου ἤμποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν, ἀπὸ τὴν ἀφαίρεσιν, ἢ προσθήκην, ὅπου ἤθελε γένη εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς πίστεως. Ὅθεν καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀποδείξουν ψευδῆ δι' εἰκοσιεπτὰ ἀντιθέσεων, ἃς προσφεύστατα λύει ὁ αἰδίδιμος Δοσίθεος ἐν σελ. 730 τῆς δωδεκαβίβλ., ὅτι οὐδὲ ἐγένεν ὀλίγελα τοιαύτη σύνοδος, ἀλλὰ τὴν ἔπλασε, λέγουσιν, ὁ Φώτιος. Εἰς τόσην θρασυτητα τοὺς φέρει ἡ μανία τους διὰ τὸν πικρὸν ἔλεγχον ὅπου τοὺς γίνεται ἐξ αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ φῶς δὲν κρύπτεται, ὅτι ἔξω ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς τῶν κανόνων, οἵτινες εἶναι καὶ ἀρχαιότεροι, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος λατινῶρων Βέκκος ἀναφέρει αὐτὴν, καὶ ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς συνεγράψατο. Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ σοφώτατος διδάσκαλος καὶ θεολό-

ΟΙ Γ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

'Απος. ιβ'. ιγ'.
λβ'. τῆς ἐν 'Αν-
τιοχ. ς'. τῆς
Σαρδι. ιδ'. τῆς
Καρθ. ια'. λζ'.
ριμά.

Ὁρισεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμένη ἑκκλησία αὕτη, ὥστε, οἵτινες τῶν ἐξ Ἰταλίας κληρικῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἢ Εὐρώπῃ, ἢ Λυβύῃ διατρίβοντες, ὑπὸ δεσμῶν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμῶν, παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου ἐγένοντο, ἵνα ὧσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας ὄρω. Τοῦτ' ἐστίν, ἢ καθηρημένοι, ἢ ἀναθεματισμένοι, ἢ ἀφορισμένοι. Οὓς μὲν τοῦ Φωτίου ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης, κληρικούς, ἢ λαϊκούς, ἢ τοῦ ἀρχιερατικοῦ, καὶ ιερατικοῦ τάγματος, ἐν οἰαδήποτε παροικίᾳ, ὑπὸ ἀφορισμῶν, ἢ καθαιρέσιν, ἢ ἀναθεματισμῶν ποιήσει, ἵνα ἔχη αὐτοὺς καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἰωάννης, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία τοῦ Θεοῦ Ρωμαίων ἐκκλησία, ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐπιτιμίας κρίματι. Μηδὲν τῶν προσόντων πρεσβείων τῷ ἁγιωτάτῳ Ἰωάννῳ τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας, μηδὲ τῷ ταύτης προέδρῳ, τὸ σύνολον καινοτομουμένων, μηδὲ νῦν, μηδὲ εἰς τὸ μετέπειτα.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὰ εἰρηνεύσασθαι τὰ πολλὰ σκάνδαλα καὶ αἱ διχόνοιαί, ὅπου ἠκολούθησαν τότε εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἀνάμεσα εἰς τὸν Ρώμης Νικόλαον καὶ Ἀδριανὸν καὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον, ὃν προταίτιον ἐστάθη ἡ ἐπαρχία τῆς Βουλγαρίας, ὡς εἶπομεν, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν τῆς συνόδου ταύτης, ὅτι, ὅσοι μὲν κληρικοί ἢ λαϊκοί, ἢ ἐπίσκοποι ἀφορίσθησαν, ἢ καθηρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Ἰωάννην, τόσον ἐν τῇ Εὐρώπῃ εὐρισκόμενοι, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, οὗτοι νὰ ἦναι ἀφορισμένοι καὶ καθηρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον. Καὶ ἀμοιβαίως, ὅσοι τοιοῦτοι ἐν οἰαδήποτε τόπῳ ἀφορίσθησαν, ἢ καθηρέθησαν, ἢ ἀναθεματίσθησαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, νὰ ἦναι ἀφορισμένοι, καθηρημένοι, καὶ ἀναθεματισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν πάπαν τῆς Ρώμης, χωρὶς νὰ παρασαλεύωνται τὰ προνόμια τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πάπα, μήτε τῶρα, μήτε εἰς τὸ μέλλον, τὸ νὰ ἦναι δηλαδὴ πρῶτος τῇ τάξει τῆς τιμῆς τῶν λοιπῶν τεσσάρων πατριαρχῶν. Πλὴν ταῦτα μὲν τότε ἐγένοντο, ὅταν ἡ Ρωμαίων ἐκκλησία οὔτε εἰς τὴν πίστιν ἐσφαλῆν, οὔτε μὲ ἡμᾶς διεφέρετο τοὺς Ἰραϊκοὺς, τῶρα δὲ, οὐδεμίαν ἔνωσιν καὶ κοινωνίαν ἡμεῖς πρὸς αὐτὴν ἔχομεν διὰ τὰ αἰρετικὰ δόγματα, εἰς τὰ ὅποια αὕτη ὑπέπεσεν. Ὅρα καὶ τὸν λβ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν κατιόντες σχῆμα, ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχιε-

γος Ἰωσήφ ὁ Βρυένιος ἐν τῷ περὶ Τριάδος λόγῳ, ὅστις ἐξῆς πρὸς τὰ τέλη τῆς ἡμετέρας βασιλείας, εἰς πλάτος ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τέλος, λέγει, ὅτι ἕως εἰς τὸν καιρὸν τοῦ, ἐσώζοντο ἀκόμη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς μὲ τὰς ἰδιοχειροὺς ὑπογραφὰς Πέτρου, Παύλου καὶ Εὐγενίου τῶν τοποσηρητῶν τοῦ πάπα Ἰωάννου, ἡγουνο λατινιστί. Μετὰ τοῦτον, ὁ Ἐφέσου ἐν ἀγίοις Μάρκος, ἐν τῇ ς'. συνελεύσει τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου, οὕτως ἐσύστησεν αὐτὴν ὡς ἀληθινὴν καὶ ἁγίαν σύνοδον, ὥστε ὅπου, λέγει, ἀπὸ τότε, ἦτοι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου ἐκείνης μέχρι τοῦ νῦν, ἀναγινώσκειται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοιοῦτοτρόπως. «Ἄπαντα τὰ κατὰ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν Φωτίου καὶ Ἰγνατίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα» καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἐφέσου, ὁ Καρδινάλιος Ἰουλιανὸς, ὅπου ἦτον ὁ μετὰ τοῦ Ἐφέσου διαλεγόμενος, ἐπεστομίσθη, μὴ ἔχων τι νὰ ἀντειπῇ. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ ἐκ τῶν Λατίνων πολλοὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς, ὅποιος εἶναι Ἰβὸς ὁ Καρνοβίας ἐπίσκοπος, καὶ Γρατιανὸς μοναχός. Πλὴν μόναι αἱ τοῦ πά-

πα Ἰωάννου ἐπιστολαὶ ἀρνοῦσιν ἀντὶ πάντων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἢ μία ἐπιγράφεται πρὸς τὸν ἁγιώτατον Φώτιον, ἢ δὲ ἕτερα πρὸς τοὺς Λυγούστους, αἵτινες κείνται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ Βινίου ἐκδοθεῖσιν ἐν σελ. 113 τῆς 7. «Ἄ δὲ ἡ σύνοδος αὕτη περὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἐν τῇ ς'. καὶ ζ'. πράξει αὐτῆς ἐβόησε (λυπηρὸν γὰρ μᾶς ἐφάνη νὰ τὰ ἀφήσωμεν) εἰσὶ ταῦτα «Τὸν ἀνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρις ἡμῶν κατεληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν χριστιανῶν πίστεως ἔρον, καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσει στέργομέν τε, καὶ πᾶσι διαπρυσίᾳ τῇ φωνῇ περιαγγέλλομεν, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲν προστιθόντες, οὐδὲν ἀμείβοντες οὐδὲν κιβδηλεύοντες.» Καὶ πάλιν «Ἰὶ τις τοῖνων εἰς τοῦτο ἀπονοίας ἐλάσας, τολμήσειεν, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον καὶ ἔρον ὀνομάσαι, ἢ προσθήκη, ἢ ὑφαίρειν ἐν τῷ παραδεδομένῳ ἡμῖν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης ἐν Νικαίᾳ τὸ πρῶτον μεγάλης συνόδου ποιῆσαι, ἀνάθεμά ἐστιν.» Ὅρα καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα περὶ τοῦ συμβόλου ἐδιώρισεν αὕτη ἐν τῇ εἰς τὸν ζ'. κανόνα τῆς τρίτης ὑποσημειώσει.

ρωσύνης ἐβιάζοντο διαμένειν ὕψει, καὶ τοῦτο πράττοντες παρῶρωντο. Ἄλλ' οὖν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη αὕτη σύνοδος καὶ τοῦτο ρυθμίζουσα τὸ παρόραμα, καὶ πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς τὴν ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πράξιν, ὥρισεν, ἵνα, εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ εἴ τις ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσει καταλθεῖν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀξίας. Αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν συνθήκαι ὑποταγῆς λόγον ἐπέχουσι καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας, ἢ προεδρίας, οὐδὲ ποιμαίνειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ἐπαγγέλλονται. Διὸ, καθ' ἃ προεῖρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ, καὶ ποιμένων ἐξεταζομένων, εἰς τὴν τῶν ποιμενομένων καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν καταβιβάζειν. Εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσειε πράξει, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ἐκφωνουμένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀποστερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἠθέτησεν, ἀξίωμα ἐπαναστρέψει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἐμποδίζει τὸ νὰ καταβαίνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἰς τὴν χθαμαλότητα τοῦ σχήματος τῶν μοναχῶν, (καθὼς παρομοίως εἶναι ἐμποδισμένον, καὶ τὸ νὰ κάμνουν παραιτήσεις τῆς ἐπαρχίας των, ἔξω μόνον διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὅπου ἔχουν, ἐμποδίζοντα τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ ἐξομολογηθέντα παρ' αὐτῶν πνευματικῷ πατρί. Παραιτούμενοι γὰρ πρότερον, ἔτσι εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν κατέβαινον.) Εἰ δὲ καὶ ἤθελε τολμήσει τις νὰ κάμῃ τοῦτο, μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, καθ' οἷονδήτινα τρόπον, οὗτος νὰ μὴ δύναται πλέον νὰ ἔχη τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἢ νὰ ἐνεργῇ ἀρχιερατικὴν τινα ἱεροπραξίαν, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν αἱ συμφωνίαι ὅπου κάμνουσιν οἱ μοναχοὶ εἰς τὸ σχῆμα εἶναι συμφωνίαι ὑποταγῆς καὶ μαθητείας, καὶ μετανοίας, ἀλλ' ὄχι ἐξουσίας καὶ διδασκαλίας, καὶ βίου ἀκαταγνώστου, τὰ ὅποια ἔχει τὸ τῶν ἀρχιερέων ἀξίωμα. Ταῦτα δὲ, ἐναντία ὄντα ἀναμεταξύ των, ἠνωμένα νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἀδύνατόν ἐστι. Δεύτερον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μοναχοὶ των ἐστέρησαν τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβουν πάλιν αὐτὸν, ὅν διὰ τῶν ἔργων ἠθέτησαν, καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἔκαμαν τοῦτο τὸ ἄτοπον ἕως τῆς σήμερον τινες ἀρχιερεῖς, ἀπὸ τῆς σήμερον ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ γίνεταί (1).

(1) Τινὲς θέλουσιν, ὅτι οἱ ἀπὸ Ἀρχιερέων γενόμενοι Μοναχοὶ, ὄχι οἱ διὰ ἐγκλήματα ὅπου ἔκαμαν καθαιρεθέντες συνοδικῶς, ὄχι οἱ παραιτησάμενοι διὰ τὴν ἀναξιοτήτά των τὴν κρυπτὴν ἢ καὶ ἐξομολογηθεῖσαν κατὰ μόναν πνευματικῆν Πατρί, ἀλλὰ μόνοι οἱ παραιτησάμενοι διὰ ἀμέλειαν, ἢ ἀπραγμοσύνην (τὸ ὅποιον ἀκανονίστως μὲν ἐποίησαν, ἔφθασαν ὁμοῦ νὰ τὸ κάμνουν, περὶ οὗ ὄρα τὴν ἐπιστολὴν τῆς γ'. Συνόδου), καὶ ὄχι διὰ ἄλλην ἀναξιοτήτά των κρυπτὴν ἢ φανεράν, καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν, γενόμενοι Μοναχοὶ. Οὗτοι, λέγω, θέλουσι τινες, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, δύναται νὰ ἐνεργοῦν τὰς ἱεροπραξίας μόναν τοῦ Πρεσβυτέρου. Καὶ βεβαιουῖσι τὴν γνώμην των πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ ὑποταγὴ καὶ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος, καὶ ἡ προεδρία τοῦ Ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος εἶναι ἐναντία ἕνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἐξωθουῖσιν ἀλλήλα, καὶ νὰ ἦναι ἠνωμένα εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, εἶναι ἀδύνατον, κατὰ τὸν παρὼντα Κανόνα. Ἡ δὲ τοῦ Πρεσβυτέρου ἀξία, προεδρία οὐκ οὕσα, δὲν εἶναι ἐναντία μὲ τὴν ὑποταγὴν, καὶ ἀκολούθως ἢμπορεῖ νὰ ἦναι ἠνωμένη μὲ αὐτὴν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον· δεύτερον δὲ, διατὶ βλέπομεν ὅτι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ ἀφ' οὗ γένουν Μοναχοὶ, πάλιν ἐνεργοῦν τὰς ἐνεργείας τοῦ Πρεσβυτέρου, καὶ ὑπὸ τοῦ Μοναχικοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δὲν ἐμποδίζονται, καὶ τρίτον, διατὶ οἱ Κανόνες, ὁ κ'. τῆς ς'. ὁ ιη'. τῆς ἐν Ἀγκύρας, ὁ η'. τῆς α'. καὶ καταβιβάζοντες τὸν Ἐπίσκοπον ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν ὑπεροχὴν, μὲ ὅλον τοῦτο τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Πρεσβυτέρου δὲν τοὺς ἐμποδίζουν νὰ ἐνεργοῦσι. Ταῦτα μὲν οὗτοι. Ὁ δὲ Πατριάρχης Νικόλαος, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἡ. αὐτοῦ ἀπόκρισιν θέλει ὅτι ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν ἱερωσύνην Ἱερεὺς, κατηγοροῦσας αὐτὸν τῆς συνειδήσεως, οὔτε τὸ, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς νὰ προλέγῃ, οὔτε τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς

Θεὸς νὰ ἐπιλέγῃ ἐν τῇ ἀπολύσει, οὔτε νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα, ἀλλ' οὔτε μὲ θυμιατὸν νὰ θυμιᾷ, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῆς κατωτέρας τάξεως τῶν Διακόνων, ἀλλὰ νὰ τάττεται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν· δύναται νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ τοῦ ὁμοίου τούτου τὸ ὁμοῖον, ὅτι, καθὼς ὁ Ἱερεὺς ὁ θεληματικῶς καταλείψας τὴν ἱερωσύνην, οὔτε τὰς ἱεροπραξίας τοῦ Διακόνου ἐνεργεῖν δύναται· οὕτω καὶ ὁ θεληματικῶς παραιτήσας τὴν Ἀρχιερωσύνην Ἀρχιερεὺς, καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν καταβιβάσθεις, οὔτε τὰ τοῦ Πρεσβυτέρου δύναται ἐνεργεῖν, καὶ ἂν ἄλλα ἁμαρτήματα δὲν ἔχη ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὴν συνειδήσιν, ἀλλὰ ἡ παράνομος αὕτη καὶ παρὰ Κανόνας παραίτησις ὅπου ἔκαμεν εἶναι ἀρκετὴ νὰ τὸν ἐλέγῃ καθημερινῶς. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι ἡ κατάβασις τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου ἱεροσυλία λέγεται, κατὰ τὸν κθ'. τῆς δ'. ὁ δὲ κ'. τῆς ς'. διὰ τοῦτο καταβιβάζει τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου τιμὴν, ἵνα μὴ ὦσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι κατὰ τὸν η'. τῆς α'. καὶ ιβ'. τῆς δ'. ὁ δὲ ιη'. τῆς Ἀγκύρας τοῦτο ποιεῖ, ἔαν εἰς ξένην ἐπαρχίαν εὐρισκόμενος Ἐπίσκοπος προξενῇ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς, καὶ ὄρα τὸν λε'. καὶ λς'. Ἀποστολικόν. Τῶν Κανόνων οὖν τούτων οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ δι' ὠρισμένας αἰτίας καταβιβαζόντων τὸν Ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβύτερον, ἕς παύσουσι οἱ τούτους ἀπλῶς προβαλλόμενοι. Οὐ μόνον δὲ οἱ θεληματικῶς γενόμενοι Μοναχοὶ ἀπὸ Ἀρχιερέων οὐ δύναται ἐνεργεῖν τι ἱερατικόν, ἀλλ' οὐδὲ οἱ κατὰ περίστασιν, ἢ ἀσθενείας, ἢ βίας τινὸς κουρευθέντες Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης πάλιν οὐκ ἐνεργοῦσι κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (ἔρμ. τοῦ γ'. τῆς ἐν Ἀγκύρας), ἔαν μόνον τὸ κατὰ βίαν εἰς αὐτοὺς γεγονὸς, ἀπαξ καταδεχθῶσι (ἢ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ ἀπόκαρσις, ὡς μὴ κατὰ βίαν γενομένη, πάντη πάντως εἶναι στερεά). Διὸ καὶ ὁ Μουζάλανος Νικόλαος, ὁ τοῦ

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἴ τις τῶν λαϊκῶν αὐθεντήσας, καὶ καταφρονήσας μὲν τῶν θείων καὶ βασιλικῶν προσ- || Ἀποστολ. νέ. ταγμάτων, καταγελάσας δὲ καὶ τῶν φρικτῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν τε καὶ νόμων, τολμήσῃ ἐπίσκοπον τινα τύψαι, ἢ φυλακίσει, χωρὶς αἰτίας, ἢ καὶ συμπλασάμενος αἰτίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ποτὲ δὲν ἔλειψαν τὰ κακὰ ἀπὸ τῶν κόσμων. Καὶ ἀληθῆς λοιπὸν εἶναι ἡ τοῦ σοφοῦ ἐκείνου γνώμη ἢ λέγουσα, ὅτι οἱ περισσότεροι εἶναι κακοί. Ἴδου γὰρ καὶ εἰς τοὺς πάλαι χρόνους ἐδέρνοντο, καὶ ἐφυλακίζοντο ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς οἱ ἀρχιερεῖς. Ὡς τῆς τόλμης! Δι' ὃ καὶ ὁ παρῶν κανὼν διατάσσεται, ὅτι, ἀνίσως κἀνένας λαϊκὸς αὐθεντίαν καὶ ἐξουσίαν λαβῶν, ἢ καὶ αἰτίος γενόμενος ψυχικοῦ θανάτου εἰς τὸν ἑαυτὸν του (αὐθέντης γὰρ ὀνομάζεται καὶ ὁ αὐτοφονευτής) καταφρονήσῃ μὲν τὰς βασιλικὰς προσταγὰς, καταγελάσῃ δὲ ἐν ταύτῳ καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, καὶ τοὺς ἐγγράφους νόμους τῆς ἐκκλησίας, καὶ τολμήσῃ (τόλμης γὰρ ἀληθῶς μεγάλης καὶ θρασύτητος εἶναι ἴδιον τὸ τύψαι ἐπίσκοπον) νὰ κτυπήσῃ ἐπίσκοπον τινα, (ἦτοι, ὅχι μόνον τὸν ἐπίσκοπον μετὰ τοῦ ἀρθροῦ δηλ. τὸν ὀνομαστὸν καὶ ἐπίσημον, ἀλλὰ καὶ τὸν πλέον ταπεινότερον, καὶ πτωχότερον, καὶ τὸν τυχόντα) ἢ νὰ βάλῃ αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἢ χωρὶς κἀμμίαν αἰτίαν, ἢ καὶ πλάσας αὐτὸς ἀπὸ λόγου του αἰτίαν ψευδῆ. Ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀναθεματίζεται (1) τί δὲ ἔστιν ἀνάθεμα; ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Γάγγρα, ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τρεῖς τοπικαὶ (2) σύνοδοι περὶ ἀναβαπτισμοῦ ἔγιναν ἐν Καρχηδόνι, ἦτοι ἐν Καρθαγένῃ, ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Κυπριανοῦ. Μία μὲν ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 255 κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας Οὐαλλερικανοῦ

Ἀμυκλείου χρηματίσας Ἐπίσκοπος, μὲ βίαν ἀρχόντων γενόμενος Μοναχός, καὶ πολλὰ παρακάλεσας, ὥστε νὰ παροραθῇ μὲν ἢ κατὰ βίαν αὕτη ἀπόκαρσις, νὰ ἐνεργῇ δὲ πάλιν τὰ τῶν Ἐπισκόπων, οὐκ εἰσηκούσθη ἀπὸ τὴν τότε Σύνοδον καὶ τὸν Πατριάρχην Δουκᾶν, ἀλλ' ἀπεπέμφθη. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι καὶ οἱ τὸ τοῦ Σταυροφόρου φορέσαντες σχῆμα Ἀρχιερεῖς, τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἐνεργεῖν οὐ δύνανται, πολλῶν δὲ μᾶλλον οἱ γενόμενοι μεγαλόσχημοι. Αἴτιον δὲ, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ περισσότεροι, καὶ ἀφ' οὗ γένουσι Μοναχοί, ἐνεργοῦν τὰ τῆς ἱερωσύνης, λέγει νὰ ἦναι, διατὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲν εἶναι κυρίως διδάσκαλοι, καθὼς εἶναι οἱ Ἀρχιερεῖς. Ὅθεν ἐκεῖνοι μὲν δὲν ἐμποδίζονται μὲ τὸ νὰ ἦναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Πρεσβύτεροι καὶ μαθηταί, ἦτοι ὑποτακτικοί, κατὰ τὴν θ'. ἀπόκρισιν ὅπου κἀμνει ὁ αὐτὸς Βαλσαμῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Μάρκον, οὗτοι δὲ ἐμποδίζονται, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον ἐναντία εἶναι μάθησις καὶ διδασκαλία. Ὅτι δὲ ὁ Βαλσαμῶν οὗτος οὐ καλῶς διαιρεῖ τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, εἰς τὸ τοῦ Σταυροφόρου καὶ Μεγαλοσχημοῦ, ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μγ'. τῆς ς'. Ἀνίσως δὲ οἱ μὴ διὰ ἐγκλήματά των κρυφά, ἢ φανερά παραιτησάμενοι Ἀρχιερεῖς οὐ δύνανται ἐνεργεῖν τι τῆς ἱερωσύνης, ἀφ' οὗ γένουσι Μοναχοί, πόσῳ μᾶλλον οἱ διὰ ἐγκλήματά των τοιοῦτοι γενόμενοι; Ὅρα καὶ τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος ἔγραφε πρὸς Σμυρναίους ταῦτα· «Τίμα, φησὶν, υἱὲ, τὸν Θεὸν καὶ Βασιλέα. Ἐγὼ δὲ φημι· τίμα μὲν τὸν Θεόν, ὡς αἴτιον τῶν ὅλων καὶ Κύριον Ἐπίσκοπον δὲ, ὡς Ἀρχιερέα Θεοῦ, εἰκόνα φοροῦντα, κατὰ μὲν τὸ ἀρχεῖν, Θεοῦ, κατὰ δὲ τὸ ἱερατεῦειν, Χριστοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτον, τιμᾶν χρὴ καὶ Βασιλέα. Οὔτε γὰρ Θεοῦ τις κρείττων, ἢ παραπλήσιος ἐν πᾶσι τοῖς ὄσιν, οὔτε δὲ ἐν Ἐκκλησίᾳ Ἐπισκόπου τι μείζον ἱερωμένου Θεοῦ, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς σωτηρίας. . . Ὁ τιμῶν Ἐπίσκοπον, ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται. Ὡσπερ οὖν ὁ ἀτιμάζων αὐτὸν, ὑπὸ Θεοῦ κολασθήσεται. . . Ἱερωσύνη γὰρ ἔστι τὸ πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβηκός, ἢ ὁ καταμανεὶς, οὐκ ἀνθρώπων ἀτιμάζει, ἀλλὰ Θεόν, καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν πρωτότοκον καὶ μόνον τῆ φύσει τοῦ Πατρὸς Ἀρχιερέα». Καὶ ὁ Βλάσταρις δὲ λέγει, ὅτι «κἂν ἢ κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου κατηγορία ἦναι πολλὰ εὐλογος, ἡμῶς οὐδὲ αὐτὸς ὁ μεγαλύτερος ἀρχὼν δύναται νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναφέρῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην εἰς τὴν Σύνοδον, ἢ ὅποια ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ παιδεύῃ τοὺς ἀμαρτάνοντας Ἐπισκόπους (ἦτις πρῶτον τούτους καθαιρεῖ, εἶτα τοὺς παραδίδει εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἀρχοντας, κατὰ τὸν ε'. Ἀντιοχείας).» Οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουσι, ὅτι ὅποιος κτυπήσῃ ἱερέα εἴτε εἰς Ἐκκλησίαν ὄντα, εἴτε εἰς λιτὴν, νὰ ἐφορίζεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι μὲ ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα ἰδιώματα, μὲ τὰ

καὶ Γαλληίνου (1), ἐν ᾗ διωρίσθη ὅτι ἔξω τῆς ἐκκλησίας κἀνέννας δὲν δύναται νὰ βαπτισθῆ, ἐπειδὴ εἶναι ἕνα τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας βάπτισμα, ὅθεν καὶ οἱ αἱρετικοὶ ὅπου προσέρχονται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ πρέπει νὰ ἀναβαπτίζονται. Οἱ δὲ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων κανονικῶς βαπτισθέντες πρότερον, καὶ αἱρετικοὶ γενόμενοι, οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ δέχονται, ὄχι διὰ βαπτίσματος, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ναυάτος, ἀλλὰ διὰ μόνης εὐχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν (περὶ οὗ ὄρα καὶ τὸν ἡ. τῆς ἀ.), ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῆς πρὸς Κόνιντον ἐπιστολῆς, ἣτις ἐστὶ τοῦ Κυπριανοῦ ἐπιστολῆς ο.ἀ. Δευτέρα δὲ ἐν ἔτει 258 (ἢ 256 κατὰ τὸν Μίλιαν ἐν τῷ ἀ. τόμῳ τῶν συνόδων,) ἐν ᾗ ἦσαν παρόντες ἐπίσκοποι ο.ἀ' ἀπὸ τε τῆς Νουμιδίας καὶ τῆς λοιπῆς Ἀφρικῆς, τοὺς ὁποίους συνήθροισεν ὁ ἅγιος Κυπριανός, ἵνα μετὰ μείζονος δυνάμεως βεβαιώσωσι, καὶ ἐπικυρώσωσι τὸν ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ ἐκτεθέντα διορισμὸν περὶ ἀναβαπτισμοῦ, οἵτινες καὶ ἐδιώρισαν πρῶτον, ὅτι ὅσοι ὄντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κληρικοὶ δηλ., ἀφίουν τὴν πίστιν, οὗτοι ἐπιστρέφοντες πάλιν, νὰ δέχονται μόνον ὡς λαϊκοὶ, καὶ δεύτερον, ὅτι, τόσον νὰ ἦναι ἀνίσχυρον τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, ὥστε ὅπου αὐτοὶ ἐπιστρέφοντες καὶ βαπτίζονται ὀρθοδόξως, νὰ μὴ νομίζονται ὅτι ἀναβαπτίζονται μὲ δεύτερον βάπτισμα, ἀλλὰ νὰ λογίζονται, ὅτι λαμβάνουν πρώτην φοράν τὸ βάπτισμα, ὡς μὴ ἔχοντες ὅλως ἀληθὲς βάπτισμα. Ἐγένετο δὲ καὶ τρίτη σύνοδος ἐν Καρθαγένῃ ἐν ἔτει τῷ αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, ἐν ᾗ ἦσαν ἐπίσκοποι πδ', ἣτις καὶ τὴν παροῦσαν συνοδικὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν, ταῦτὸν εἰπεῖν τὸν παρόντα κανόνα, ἀπέστειλε πρὸς Ἰοβιανὸν ἐπίσκοπον, καὶ τοὺς ἐκεῖνον ἐπισκόπους, καθὼς μὲν λέγει ὁ Ζωναράς (καὶ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ,) διατὶ ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἠρώτησε τὸν θεῖον Κυπριανόν, ἂν πρέπη νὰ βαπτίζονται οἱ σχισματικοὶ Ναυατιανοὶ προσερχόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Καθὼς δὲ λέγει ὁ πολυμαθέστατος Δοσίθεος (σελ. 55 τῆς δωδεκαβίβλου), διατὶ ἐστάλη ἐπιστολὴ παρὰ τῆς ἀνωτέρω β'. συνόδου πρὸς τὸν πάπαν τῆς Ρώμης Στέφανον φανερόνουςα τὰ παρ' αὐτῆς διωρισθέντα περὶ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ. Ὁ δὲ Στέφανος σύνοδον ποιήσας εἰς Ρώμην, ἄκυρον ἐποίησε τὴν ἐπιστολὴν, διορίσας νὰ μὴ διπλασιάζηται τὸ βάπτισμα τῶν αἱρετικῶν, οἵτινες βαπτίζουσι, καθὼς βαπτίζει ἡ ἐκκλησία (2) ὡς ταῦτα γράφει ὁ Κυπριανός ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Πομπήϊον Σαβρατενσίων ἐπίσκοπον ἐν Ἀφρικῇ.) Ὅθεν πρὸς βεβαιώσιν τελείαν τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, καὶ τοῦ ἁπαξ καὶ δις προδιορισθέντος συνοδικῶς, καὶ πρὸς ἀποβολὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Στεφάνου διορισθέντων, ἡ τρίτη αὕτη συνήχθη σύνοδος παρὰ τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, καὶ τὸν παρόντα κανόνα ἐξέδωκε. Σημείωσαι δὲ, ὅτι προγενεστέρα οὖσα ἢ σύνοδος αὕτη πασῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, ἔπρεπε νὰ προταχθῆ καὶ τῶν οἰκουμενικῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, καθ' ὃ τοπικὴ, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἀξίωμα ἀπὸ τὰς οἰκουμενικὰς, προετάχθησαν ἐκεῖναι, καὶ αὕτη μετ' ἐκείνας ἐτάχθη. (Ὅρα τὸν Δοσίθ. περὶ τῶν συνόδων τούτων σελ. 53 καὶ 975 τῆς δωδεκαβίβλου καὶ σελ. 98 τοῦ ἀ. τόμ. τῶν συνοδικῶν.) Τοῦτο τὸ ἴδιον ἠκολούθησε καὶ εἰς τὰς ἄλλας τοπικὰς τὰς προγενεστέρας τῶν οἰκουμενικῶν, τὸ νὰ ταχθοῦν δηλ. μετὰ τὰς οἰκουμενικὰς, διὰ τὴν ἀύθενταν αὐτῶν. Ὁ δὲ ἅγιος Κυπριανός, ὁ ταύτας τὰς συνόδους συναθροίσας, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Δελφίου βασιλείως, εἰς ἔπαινον τοῦ ὁποίου ἀρκετὸν ἠκουσαστὸν ἐγκώμιον ὅπου ἔπλεξεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα ἢ θεολογικὴ γλῶσσα τοῦ Γρηγορίου.

ὅποια διαφέρουσιν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀπὸ τὰς τοπικὰς, μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια ἀντιστρόφως διαφέρουσι καὶ αἱ τοπικαὶ ἀπὸ τὰς Οἰκουμενικὰς, καὶ ὄρα ταῦτα εἰς τὴν ἀ. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων τῆς ἀ. Συνόδου. Διαφέρει δὲ ἡ τοπικὴ Σύνοδος τῆς χωρικῆς λεγομένης, καθ' ὅτι χωρικὴ Σύνοδος ἐστὶν ἐκεῖνη, τὴν ὅποιαν συνιστᾷ ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἰδίων του Κληρικῶν μόνων, χωρὶς Ἐπισκόπων, κατὰ τὸν Δοσίθειον (σελ. 1015. τῆς Δωδεκαβίβλου), τοπικὴ δὲ Σύνοδος ἐστὶν, ὅταν ὁ Μητροπολίτης, ἢ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἐδικῶν του Μητροπολιτῶν, ἢ Ἐπισκόπων συνέρχεται εἰς ἓν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅταν μιᾶς ἐπαρχίας, ἢ δύο, Ἐπίσκοποι συναθροίζονται, διὰ νὰ θεωρήσωσι τὰς συμπεσοῦσας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις καὶ ζητήματα. Τοπικαὶ Σύνοδοι ὀνομάζονται καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Κανόνων διοριζόμεναι, κατ' ἔτος νὰ γίνωνται ἐκάστης ἐπαρχίας τῶν Ἐπισκόπων, ἐπειδὴ καὶ αὐταὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων γίνονται κατὰ τὸν λζ'. τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον τῶν λοιπῶν Κανόνων συμφωνίαν.

(1) Αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐγένετο ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι, μία μὲν, διατὶ ὁ ἀναβαπτισμὸς ἤρξατο ἐν τῇ Ἀφρικῇ πρότερον διὰ τῆς τοῦ Καρθαγένης Ἐπισκόπου Ἀγρικπίνου διδασκαλίας, ἢ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, τοῦ Τερτυλλιανοῦ (καθὼς τοῦτο δηλοῦται

ἀπὸ τὰ λόγια ὅπου γράφει ὁ θεῖος Κυπριανός ἐν τῇ παρούσῃ πρὸς Ἰοβιανὸν κανονικῇ καὶ συνοδικῇ ἐπιστολῇ, λέγων· «Ὅτι ὄχι καινούριαν γνώμην καὶ νεωστὶ στερεωθεῖσαν ἀναφέρομεν, ἀλλὰ δεδοκιμασμένην μετὰ πάσης ἀκριβείας παλαιόθεν ἀπὸ τοῦ προγενεστέρου Πατέρος ἡμῶν)» καὶ ἄλλη δὲ, ὅτι κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ἐφάνη καὶ ὁ Ναυάτος, ὅστις Πρεσβύτερος μὲν ἦτο τῆς Ρώμης, σχισματικὸς δὲ ἐγένετο, ὅτι ἐδίδασκε πῶς οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν εἰδωλολατρήσαντες, καὶ ὕστερον μετανοοῦντες, ἦσαν ἀδικοὶ εἰς μετάνοιαν, ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐβαπτίζοντο. Ὅθεν καὶ ἀπὸ τὴν κακοδοξίαν του ταύτην ἐσχίσθη ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ μέρος πολὺ μετ' αὐτοῦ. Ἦτο λοιπὸν καὶ περὶ τούτων ἀμφιβολία, ἦγουν τῶν βαπτιζομένων ἀπὸ αὐτοῦ, ἂν ἔπρεπε νὰ βαπτίζονται ὕστερον ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεμφαν πρὸς τὸν θεῖον Κυπριανόν τινὲς Ἐπίσκοποι ζητοῦντες λύσιν τῆς ἀπορίας. Λοιπὸν ἡ Σύνοδος αὕτη συναχθεῖσα, διώρισε τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Ὅρα Δοσίθειον σελ. 53. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(2) Σημείωσαι ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀφρικῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτο συνήθεια νὰ ἀναβαπτίζονται οἱ παρὰ τῶν αἱρετικῶν βαπτισθέντες· ὅθεν ὁ ἴδιος οὗτος Στέφανος ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς νὰ παραιτήσωσι τὸν ἀναβαπτισμὸν. Ἄλλ' οἱ Ἀσιανοὶ ὄχι

Ο ΚΑΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΧΗΔΟΝΙ ΕΠΙ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΣΥΣΤΑΣΗΣ

ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΣ

ΚΑΝΩΝ

Ἐν κοινοβουλίᾳ ὄντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνέγνωμεν γράμματα ἀφ' ὑμῶν σταλέντα, περὶ τῶν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς, δοκούντων βεβαπτίσθαι, ἐρχομένων πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἣτις ἐστὶ μία, ἐν ἣ βαπτίζομεθα καὶ ἀναγεννώμεθα, περὶ ᾧ καὶ πεποιθήμεν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα πράττοντας, τὴν στερότητα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κρατεῖν. Ὅμως ἐπεὶ συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἐστὲ, καὶ ζητῆσαι περὶ τούτου διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἠβελήσατε, οὐ πρόσφατον γνώμην, οὐδὲ νῦν ἠδρασμένην προφέρομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι ὑπὸ τῶν προγεγενησμένων ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας δεδοκιμασμένην, καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν, κινούμεθα ὑμῖν, καὶ συζεύγνυμεν. Τοῦτο καὶ νῦν χειροτονοῦντες (1), ὅπερ διὰ παντὸς ἰσχυρῶς καὶ ἀσφαλῶς κρατοῦμεν μεδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐνὸς ὄντος βαπτίσματος, καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος. Γέγραπται γάρ· «Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὄρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, τοὺς μὴ δυναμένους ὕδωρ συσχεῖν.» [Ἱερ. β'. 13.] Καὶ πάλιν ἡ ἀγία Γραφή, προμηνύουσα λέγει· «Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχεσθε, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πείτε.» [Παρ. ε'. 15. 16.] Δεῖ δὲ καθαρίζεσθαι, καὶ ἀγιάζεσθαι τὸ ὕδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα δυνηθῇ τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι τὰς ἀμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμηῆσαι. Διὰ τε Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου λέγει Κύριος· «Καὶ ραντίσω ὑμᾶς καθαρῷ ὕδατι, καὶ καθαρῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν.» [Ἰεζεκ. λς'. 25.] Πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἀγιάσαι ὕδωρ ὁ ἀκάθαρτος ὢν αὐτὸς, καὶ παρ' ᾧ Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔστι, λέγοντος τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς· «Καὶ πάντων ὧν ἄψεται ὁ ἀκάθαρτος, ἀκάθαρτα ἔσται»; [Ἀριθ. ιθ'. 22]. Πῶς βαπτίζων δύναται, ἄλλω δοῦναι ἄφεσιν ἀμαρτιῶν, ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας (2) ἀποθέσθαι; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις ἢ ἐν τῷ βαπτίσματι γινομένη μάρτυς ἐστὶ τῆς ἀληθείας. Λέγοντες γάρ τῷ ἐξεταζομένῳ· «πιστεύεις αἰώνιον ζωὴν, καὶ ἄφεσιν ἀμαρτιῶν λαμβάνειν;» οὐκ ἄλλο τι λέγομεν, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι δύναται, παρὰ δὲ τοῖς αἰρετικοῖς ὅπου ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἄφεσιν ἀμαρτιῶν λαβεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῶν αἰρετικῶν συνήγοροι, ἢ τὴν ἐπερώτησιν ἐναλλάξαι ὑφείλουσιν, ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικῆσαι, εἰ μὴ τι αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκκλησίαν προσνέμουσιν· ἀνάγκη δὲ ἐστὶ χρίεσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα λαβὼν χρίσμα, μέτοχος γένηται Χριστοῦ. Ἀγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικὸς, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν. Οὐ δύναται δὲ χρίσμα τὸ παράπαν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς εἶναι. Πρόδηλον γάρ ἐστιν ἡμῖν, μηδαμῶς δύνασθαι παρ' ἐκείνοις ἀγιάζεσθαι ἔλαιον εἰς εὐχαριστίαν (3). Ἐιδέναι γάρ καὶ μὴ ἀγνοεῖν ὑφείλομεν, ὅτι γέγραπται· «ἔλαιον ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.» [Ψαλμ. ρμ'. 6] ὁ δὲ καὶ πάλαι ἐμήνυσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν ψαλμοῖς, μήπως, ἐξιχνιασθεὶς τις (4) καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεὶς, παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπάλαις χρισθῇ. Πῶς δὲ εὐξεται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος, οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἀμαρτωλὸς, λεγούσης τῆς Γραφῆς ὅτι, «ὁ Θεὸς ἀμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει;» [Ἰωάν. θ'. 31] Διὰ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας νοοῦμεν ἄφεσιν ἀμαρτιῶν (5). Τίς δὲ δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει; ἢ πῶς δύναται πνευματικᾶ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν Πνεῦμα Ἅγιον; Διὰ τοῦτο καὶ ἀνανεοῦσθαι ὑφεί-

μόνον οὐκ ἐπέσθησαν, ἀλλὰ καὶ Σύνοδον ἤθροισαν ἐν Ἰκονίῳ ἐν ἔτει 258, ὧν ἕκαστος ἦτον ὁ Καισαρείας ἅγιος Φιρμιλιανὸς, ἐν ἣ συνελθόντες Πατέρες ἐκ τῆς Καππαδοκίας, Λυκίας, Γαλατίας καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, διώρισαν, ὅτι κάμμία ἱεροπραξία τῶν αἰρετικῶν νὰ μὴ ἦναι δεκτὴ ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα αὐτῶν καὶ ἡ χειροτονία, καὶ κάθε ἄλλο μυστήριον νὰ ἦναι ἀδύνατον, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιον (Δοσίθ. σελ. 55. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ἔτι σημείωσαι ὅτι ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας ὁ σύγχρονος τοῦ ἀγίου Κυπριανοῦ, σύμφωνος ἦτο μετὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ

Κυπριανοῦ, διὰ τὰ ἀναβαπτίζονται δηλ. οἱ αἰρετικοί, καθὼς λέγει ὁ Ἱερώνυμος ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων. Καὶ ἔρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Διονυσίου.

(1) Ἦτοι ψηφίζοντες, διοριζόμενοι.

(2) Ἰσ. ὡς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ὦν.

(3) Ὁρθότερον εἰς χρῆσιν, ἢ εὐχαριστίαν.

(4) Ἰσως σινιασθεὶς.

(5) Ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ νοηθῇ τὸ, διδοῦσθαι. Ἄλλως γὰρ, ἐλλιπέες.

λει ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενος, ἵνα ἔσω διὰ τῶν ἁγίων ἁγιασθῆ. Γέγραπται γάρ, ὅτι « Ἅγιοι ἔσεσθε, καθὼς ἐγὼ Ἅγιός εἰμι, λέγει Κύριος. » [Λευτικ. ιά. 14. ιθ'. 2. κ'. 7.], ἵνα καὶ ὁ πλάνη βουκοληθεῖς, ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀποδύσεται (1), ὅστις πρὸς Θεὸν ἐρχόμενος ἄνθρωπος, καὶ ἱερέα ἐπιζητῶν, ἐν πλάνη εὐρεθεῖς ἱεροσύλῳ προσέπεσε. Δοκιμάζειν γάρ ἐστι τὸ τῶν αἰρετικῶν (2) βάπτισμα τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπ' ἐκείνων βεβαπτισμένοις. Οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν. Εἰ ἠδυνήθη βαπτίσει, ἴσχυσε καὶ Ἅγιον Πνεῦμα δοῦναι. Εἰ οὐκ ἠδυνήθη, ὅτι ἔξω ὢν, Πνεῦμα Ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσει. Ἐνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐνὸς ὄντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ μιᾶς ἐκκλησίας ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπάνω (Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ἀρχῆθεν λέγοντος) ἐνότητος τεθεμελιωμένης. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. Οὐδὲν γὰρ δύναται δεκτὸν, καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ Θεῷ τῶν ὑπ' ἐκείνων γινομένων· οὐς ὁ Κύριος πολεμίους, καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· « Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστὶ, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. » [Ματθ. ιβ'. 30.] Καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Ἰωάννης, ἐντολάς Κυρίου τηρῶν, ἐν τῇ ἐπιστολῇ προέγραψεν· « ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν δὲ ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. » [ἀ. Ἰωάν. β'. 18.] Ὅθεν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς συνιέναι ὀφείλομεν, καὶ νοεῖν, ὡς οἱ ἐχθροὶ Κυρίου, καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὠνομασμένοι, δυνατοὶ οὐκ εἶεν χάριν δοῦναι τῷ Κυρίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ σὺν Κυρίῳ ὄντες, καὶ ἐνότητά Κυρίου κρατοῦντες, καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ χορηγοῦμενοι (3), τὴν ἱερατείαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦντες, ὅσα οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, τουτέστι πολέμιοι καὶ ἀντίχριστοι ποιῶσιν, ἀποδοκιμάσαι καὶ ἀποποιῆσαι καὶ ἀπορρίψαι, καὶ ὡς βέβηλα ἔχειν ὀφείλομεν. Καὶ τοῖς ἀπὸ πλάνης καὶ στρεβλότητος ἐρχομένοις ἐπὶ γνώσει (4) τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, δοῦναι καθόλου θείας δυνάμεως μυστήριον, ἐνότητός τε καὶ πίστεως καὶ ἀληθείας.

Ἐ ρ η ν ε ἰ α.

Μετὰ πολλὰ ἐπιχειρήματα ἀποδεικνύει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν εἶναι ἀδεκτὸν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ βαπτίζωνται αὐτοὶ, ὅταν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Α'. διατί τὸ βάπτισμα εἶναι ἐν, καὶ διατί εὐρίσκεται αὐτὸ εἰς μόνην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν· οἱ δὲ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, ἔξω ὑπάρχοντες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀκολουθῶς οὐδὲ τὸ ἐν βάπτισμα ἔχουσι· Β'. τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πρέπει πρῶτον νὰ καθαρῶσθαι καὶ νὰ ἁγιασθῆ διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριτος, ἔπειτα νὰ καθαρῶσθαι, καὶ νὰ ἁγιασθῆ τὸν ἐν αὐτῷ βαπτίζομενον· ἀλλ' οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ οὔτε ἱερεῖς εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἱερόσυλοι· οὔτε καθαροί, ἀλλ' ἀκάθαρτοι· οὔτε ἅγιοι, ὡς μὴ ἔχοντες Πνεῦμα Ἅγιον, λοιπὸν οὔτε βάπτισμα ἔχουσι. Γ'. διὰ τοῦ ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίσματος, ἄφεσις ἁμαρτιῶν δίδεται. Διὰ δὲ τοῦ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν βαπτίσματος, ἔξω ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, πῶς ἠμπορεῖ νὰ δοθῆ ἁμαρτιῶν ἄφεσις; Δ'. ὁ βαπτίζομενος, ἀφ' οὗ βαπτισθῆ, πρέπει νὰ χρισθῆ μετὰ τὸ ἐξ ἐλαίου (5) καὶ ἄλλων ἀρωμάτων κατασκευαζόμενον μύρον, ὅπερ ἠγιασθῆ διὰ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως· ὁ δὲ αἰρετικὸς Πνεῦμα Ἅγιον μὴ ἔχων, ὡς αὐτοῦ χωρισμένος διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, πῶς ἠμπορεῖ νὰ ἁγιασθῆ τὸ τοιοῦτον μύρον; Ε'. ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ προσευχηθῆ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ βαπτισθέντος· ὁ δὲ αἰρετικὸς καὶ σχισματικὸς, ἱερόσυλος ὢν, ὡς εἶπομεν, καὶ ἁμαρτωλὸς, (ὅχι τόσο διὰ τὰ ἔργα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν αἵρεσιν καὶ τὸ σχίσμα, τὰ ὅποια εἶναι ἢ μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ ὅλας.) πῶς ἠμπορεῖ νὰ εἰσακουσθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, εἰς καιρὸν ὅπου λέγει ἡ Γραφή, ὅτι τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁ Θεὸς δὲν ἀκούει; ς'. διατί δὲν ἠμπορεῖ νὰ ᾔνοι δεκτὸν εἰς τὸν Θεὸν διὰ βάπτισμα τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι μετὰ τὸν Θεόν, καὶ ἀντίχριστοι ὠνομαζόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα καὶ ἄλλα ὁ παρὼν κανὼν κατὰ τὴν ἀκρίθειαν, θέλει νὰ βαπτίζωνται ὅλοι οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, προστιθεὶς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη, τὸ νὰ ᾔνοι δηλαδὴ ἀδεκτὸν τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, δὲν εἶναι καινούρια τῶν πατέρων τῆς συνόδου ταύτης, ἀλλὰ εἶναι παλαιὰ, δοκιμασμένη ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν (6), (οἵτινες σχεδὸν ἐφθασαν αὐτοὺς τοὺς διαδόχους τῶν ἀποστόλων) μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν

(1) Τοῦτο οὕτω νοεῖται. Ἴνα ὁ τῇ πλάνη βουκοληθεῖς ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὴν πλάνην δηλαδὴ ἀποβάλλῃ.

(2) Ἐν ἄλλοις καὶ σχισματικῶν.

(3) Χορηγοῦμένην, ἴσως.

(4) Ἐπὶ γνώσει, ὀρθότερον.

(5) Ἐλαιον ὠνομάζει ὁ παρὼν κανὼν τὸ ἅγιον μύρον, ἀπὸ τὸ περισσότερον μέρος τῆς ὕλης, ἐξ ἧς αὐτὸ σύγκειται. Πάντοτε γὰρ τὸ ἔλαιον πρέπει νὰ ᾔνοι πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα

ἀρωματικά εἶδη ὅπου εἰς τὴν κατασκευὴν του παραλαμβάνονται. Ὅρα δὲ, ὅτι, ἀ. ὁ παρὼν κανὼν, πολλῶν ἀρχαιότερος ὢν τοῦ μῆ. τῆς ἐν Λαοδ. διδάσκει νὰ χρίωνται μετὰ μύρον οἱ βαπτίζομενοι, καὶ ὅχι ὁ ρηθεῖς μῆ. τῆς ἐν Λαοδ. ὡς εἶπόν τινες. Ἀληθείας ὁμως δικαζούσης, ἐκεῖνος ἴδιε περὶ τοῦτου μόνον ἐξεδόθη, ἐν δὲ τῷ παρόντι κατὰ πάρεργον περὶ τῆς σφραγίδος τοῦ μύρου μνεῖα ἐγένετο.

(6) Ἀπὸ τοῦ καιροῦ δηλαδὴ τοῦ Ἀγριππίνου Ἐπισκόπου Καρχηδόνης, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς παρούσης Συνόδου

καὶ ἀκρίβειαν, καὶ σύμφωνός ἐστι κατὰ πάντα μὲ τὸν μς'. μζ'. καὶ ζή. τοὺς ἀποστολικούς κανόνας. Οὐ μόνον δὲ κοινῶς ὁ παρῶν κανὼν τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν ἀποβάλλει, ἀλλὰ καὶ κατ' ἴδιαν ὁ καθ' ἕνα, ἀπὸ τοὺς ὀγδοήκοντα τέσσαρας πατέρας τῆς παρούσης συνόδου, μὲ ἕνα ξεχωριστὸν ἐπιχείρημα, ταῦτόν εἰπεν, μὲ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἐπιχειρήματα, τοῦτο ἀποβάλλουσι. Δι' ὃ καὶ ἡ οἰκουμένη Β'. ἐν τῷ ζ'. αὐτῆς κανόνι τὸν παρόντα κανόνα κατὰ μέρος ἐφύλαξεν (εἰ δὲ καὶ εἰς ὅλους αὐτὸν δὲν ἐφύλαξε, τοῦτο ἐποίησε κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, καὶ ὄχι κατὰ ἀκρίβειαν, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ σημειώσει τοῦ μς'. ἀποστ.), καὶ ἡ γ'. ἐν τῷ β'. κανόνι αὐτῆς ἐπισφράγισεν (εἰ δὲ καὶ λέγοι, ὅτι μόνον εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τῆς Ἀφρικῆς ἐπεκράτησεν, ἀλλ' ἀπαξ αὐτὸν ἐπισφράγισασα, ἐβεβαίωσε μᾶλλον αὐτὸν, καὶ ὄχι κατήργησε) δέχεται δὲ αὐτὸν καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ α'. αὐτοῦ κανόνι. Ὅρα καὶ ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ ρηθέντος μς'. ἀποστολικοῦ. Ἄλλος. Αἱ οἰκουμένη καὶ σύνοδοι ἐδέχθησαν καὶ ἐπεκύρωσαν τὰ τῶν μερικωτέρων συνόδων, καὶ μάλιστα ὀνομαστὶ τοὺς τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος κανόνας, ὡς ἐν τῷ β'. κανόνι τῆς γ'. προεῖδομεν. Ἄρα αὐταὶ συναπεδέχθησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ὅσα αἱ τοπικαὶ σύνοδοι, καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς προεθέσπισαν, καὶ τοιουτοτρόπως συνάγεται ὀρθῶς καὶ βεβαίως, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ πάντες πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ βαπτίζωνται. Ἡ δὲ οἰκονομία ὅπου πρὸς καιρὸν ἐματαχειρίσθησάν τινες πατέρες, οὔτε νόμος, οὔτε παράδειγμα δύναται νὰ νομισθῇ, ἀλλὰ καὶ ἀνίσως τινὰς καλῶς ἐρευνήσῃ, μέλλει νὰ εὕρῃ τοὺς αἰρετικούς τούτους ὅπου οἰκονομικῶς ἐδέχθη ἡ δευτέρα οἰκουμένη σύνοδος, νὰ ἦσαν οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς τότε εἰς αἵρεσιν πεσόντας ἱερωμένους βεβαπτισμένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐματαχειρίσθη τὴν οἰκονομίαν αὐτήν. Ἡ ἀλήθεια ὁμῶς τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος δεικνύουσιν, ὅτι πάντες οἱ αἰρετικοὶ ἀναντιρρήτως πρέπει νὰ βαπτίζωνται.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἀγία καὶ τοπικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ, τῇ ἀρχιεπισκοπῇ τῆς Γαλατίας, συγκροτηθεῖσα, γέγονε κατὰ τοὺς συγγραφεμένους περὶ αὐτῆς, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 315., ὁ δὲ Μίλιας ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν συνοδικῶν λέγει, ὅτι συνήχθη αὕτη ἐν ἔτει 314. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ συνελθότες πατέρες ἦσαν ἰή, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔξαρχοι ἦσαν, Ὀυιτέλιος ὁ Ἀτιοχείας τῆς Συρίας πατριάρχης· Ἀγρικόλαος ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας· Μάρκελλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς αὐτῆς Ἀγκύρας, καὶ ὁ ἱερομάρτυς ἅγιος Βασιλεὺς, ὁ Ἀμασειας ἐπίσκοπος, οἵτινες τοὺς παρόντας κέ. κανόνας ἐξέδωκαν, περὶ τῶν ἐπὶ Μαξίμου τοῦ τυράννου ἀρνησαμένων τὸν Χριστὸν, καὶ θυσάντων εἰς τὰ εἰδῶλα, μετὰ ταῦτα δὲ προσερχομένων τῇ ἐκκλησίᾳ. Οἱ κανόνες δὲ οὗτοι, ὠρισμένως μὲν ἐπικυροῦνται ἀπὸ τὸν β'. τῆς οἰκουμένης γ', ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. καὶ τὸν α'. τῆς ζ'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμένην τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Περὶ ταύτης τῆς συνόδου προεῖπεν ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας πρὸ ἐτῶν ἤδη ὢν αὐτῆς 53 ἐν τῷ ἡ. αὐτοῦ κανόνι. (Ὅρα Δοσιθ. σελ. 976 τῆς δωδεκάβιβλου περὶ αὐτῆς.).

ΟΙ ΚΕ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἴτα ἀναπαλαίσαντας, μήτε ἐκ μεθόδου τινὸς, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασκευάσαντας, καὶ ἐπιτηδεύσαντας, καὶ πείσαντας, ἵνα δόξωσι μὲν βασάνοις ὑποβάλλεσθαι, ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν καὶ τῷ σχήματι προσαχθῆναι. Τούτους ἔδοξε τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅπως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ εἶναι.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ ἐκείνους τοὺς χριστιανούς ὅπου ἤρνοῦντο καὶ ἐθυσίαζον εἰς τὰ εἰδωλα ἐν τῷ καιρῷ τῶν διωγμῶν, ἄλλοι μὲν βασανιζόμενοι, καὶ μὴ ὑποφέροντες τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων, ἤρνοῦντο τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ δοκιμάσουν τὰ βασάνα, ἐπρόδιδαν τὴν εὐσέβειαν· διὰ νὰ μὴ φαίνωνται ὁμοίως ὅτι θεληματικῶς ἤρνοῦντο, ἐκατάπειθον τοὺς βασανιστὰς, ἢ μὲ ἄσπρα ἢ μὲ παρακάλεσαι νὰ βάλλουσι τάχα καὶ αὐτοὺς εἰς τὰ βασάνα, ὅχι ἀληθῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι ὅπου βασανιζόμενοι τῇ ἀληθείᾳ καὶ πραγματικῶς, χωρὶς κάμμιαν μέθοδον καὶ ὑπόκρισιν, μὴ ὑποφέροντες δὲ τὰ βασάνα, ἐθυσίασαν μὲν πρότερον εἰς τὰ εἰδωλα, ὕστερον δὲ πάλιν μεταμεληθέντες ὡμολόγησαν τὴν πίστιν καὶ ἐνίκησαν, οὗτοι νὰ ἔχωσι μὲν τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρεσβυτέρων, (τὸ νὰ τιμῶνται δηλ. ὡς ἱερεῖς, καὶ τὸ νὰ συγκάθηται μὲ τοὺς ἱερεῖς, περὶ οὗ ὄρα τὸν α. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ κς'. τῆς ς'.) νὰ μὴ ἔχωσι δὲ ἄδειαν οὔτε νὰ ἱερουργοῦν, οὔτε νὰ διδάσκουν, οὔτε ἄλλο τι νὰ ἐνεργοῦν ἱερατικόν (1). Ὅρα καὶ τὸν ξβ'. ἀποστολικόν, καὶ τὸν α. τῆς α.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ Ἄρτου, ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν· εἰ μὲντοι τινὲς τῶν ἐπίσκοπων τούτοις συνίδοιεν κάματόν τινα, ἢ ταπεινώσιν πραότητος, καὶ ἐθέλοιεν πλεῖόν τι διδόναι, ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν.

Ἑρμηνεία.

Γὰ αὐτὰ ὅπου ἐδιώρισεν ὁ ἀνωτέρω Κανὼν περὶ τῶν πρεσβυτέρων, διορίζει καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν διακόνων. Ὅτι δηλαδὴ ἂν αὐτοὶ ἀπὸ τὴν δριμύτητα τῶν βασάνων ἐνίκηθησαν καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ὡμολόγησαν τὴν εὐσέβειαν, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν τῶν διακόνων νὰ ἔχωσι, νὰ παύωσι δὲ ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν ἱεροδιακονικὴν, καὶ ἀπὸ τὸ νὰ βαστάζουσι τὸν ἅγιον Ἄρτον καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον (ὄρα τὴν ὑπόσημείωσιν τοῦ κγ'. τῆς ς'.) καὶ ἀπὸ τὸ νὰ κηρύττουν (2)· ἐὰν ὁμοίως οἱ κατὰ τόπον ἐπίσκοποι γνωρίσουν ὅτι δείχνουσιν αὐτοὶ κόπον ἐν τῇ μετανοίᾳ διὰ τὴν ἀρνησίαν, καὶ ἐταπεινώθησαν συντριβέντες διὰ τὸ ἁμάρτημα, καὶ μετὰ πραότητος φέρονται πρὸς τοὺς ὀνειδίζοντας αὐτοὺς διὰ τοῦτο, καὶ ὅχι μετὰ θρασυτήτος, στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλο τι περιστότερον ἀπὸ μόνην τὴν τῶν διακόνων ἐξωτερικὴν τιμὴν διὰ τὴν θερμότητα τῆς μετανοίας τῶν. Ὅχι καὶ γνωρίσουν αὐτοὺς πῶς ἐκ τοῦ ἐναντίου μὲ ἀμέλειαν καὶ χλιαρότητα μετανοοῦν, πάλιν ἔχουσιν τὴν ἐξουσίαν νὰ στερήσουν αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆν τῶν διακόνων τιμὴν. Ὅρα τὸν ξβ'. ἀποστολικόν, καὶ τὸν ια. τῆς α. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βρωντάς τε ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ περισχισθέντας, ἢ τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαλλόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρωμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογοῦντας δὲ διόλου, ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος αἰεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους, ὡς ἐξ ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι· εἰ δὲ καὶ ἐκωλύθησαν ὑπὸ τινος, περισσοτέρας ἀκριβείας ἔνεκεν, εἰ καὶ τινῶν ἀγνοία, εὐθὺς προσδεχθῆναι δεῖ. Τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπὶ τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου, καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν. Προσεξητάσθη δὲ κάκεινο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες, προάγεσθαι εἰς τάξιν. Ἐδοξεν οὖν καὶ τούτους, ὡς μηδὲν ἡμαρτηκότας, εἰ καὶ ἡ προλαβοῦσα εὕρισκοιτο ὀρθὴ τοῦ βίου πολιτεία, προχειρίζεσθαι.

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι οἱ μὴ μετὰ ἀληθείας βασανισθέντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, ἢ καὶ πρὸ τῶν βασάνων ἀρνηθέντες πρεσβύτεροι, οὔτε τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρεσβυτέρων εἶναι ἄξιοι νὰ λάβουν.
(2) Φανερόν δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι οὔτε τὰ Εἰρηνικά νὰ λέγουν εἶναι ἄξιοι, οὔτε αἰτήσεις νὰ κάμνουν. Τὸ δὲ νὰ κηρύττουν, ἴσως δηλοῖ τὸ νὰ ὑπαναγινώσκουν εἰς τὸν λαὸν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἢ καὶ τὸ νὰ ἐκφωνοῦν μεγαλοφώνως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς εὐ-

χὰς, καὶ ὅχι μυστικῶς. Διὸ καὶ ὁ Σωκράτης βιβλ. 6'. κεφ. 41 λέγει, ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν ὁ Συριανὸς στρατηγὸς περικύκλωσε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τοὺς στρατιώτας του ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ νὰ τὸν πιάσῃ, προνοῶντας νὰ μὴ γένη κάμμία βλάβη εἰς τὸν λαόν, ἐπρόσταξε τὸν Διάκονον νὰ κηρύξῃ εὐχὴν· «Καὶ προστάξας τῷ Διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, αὐθις ψαλμὸν λέγεσθαι παρεσκευάσεν» ἐν ἄλλοις δὲ ἀντὶ τοῦ κηρύξαι, γράφεται ὁμιλεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, νόμος μαρτυρίου εἶναι τὸ μὴτε θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ νὰ τρέχη τις εἰς τὸ μαρτύριον, προνοούμενος καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ ὀλιγοψυχίαν ὅπου αὐτὸς ἤμπορεῖ νὰ δεῖξη, καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ κόλασιν ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν οἱ ἔχοντες αὐτὸν μαρτυρήσαι, μὴτε πάλιν, ὅταν τύχη καὶ πιασθῇ εἰς τὸ μαρτύριον, νὰ φεύγη καὶ νὰ ὀλιγοπιστῇ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τότε Χριστιανοὶ, γνωρίζοντες τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεώς των, ἔφευγον ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ ἐκρύπτοντο, κατὰ τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο, τὸ λέγον· «ὄσαν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην». [Ματθ. ι'. 23]. Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς φεύγοντας Χριστιανοὺς διορίζων ὁ παρὼν Κανὼν, λέγει· Ὅτι, ἐὰν οὗτοι φεύγοντες ἐπιάσθησαν, ἢ ἐπαρεδόθησαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των Ἑλληνας ὄντας, ἢ ἐστερήθησαν τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ βάσανα ἐδοκίμασαν, καὶ εἰς φυλακὴν ἐβάλλθησαν, ἢ ἐσχίσθησαν τοὺς χιτῶνάς των καὶ ἐγυμνώθησαν, ἢ ἔβαλαν μὲ βίαν οἱ τύραννοι εἰς μὲν τὰς χεῖράς των θυμιατὸν, ἢ θυσίαν τινὰ, εἰς δὲ τὸ στόμα των βρώμα εἰδωλόθυτον, καὶ ταῦτα πάντα πάσχοντες ἐφώναζον, ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ χωρὶς τελείως νὰ ἀρνηθοῦν. οὗτοι, λέγω, ἐὰν πενθοῦσι διὰ τὸ συμβεβηκὸς αὐτὸ ὅπου ἔπαθον, καὶ δείχνουσι τὸ πένθος καὶ μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ταπεινώσιν καὶ κατῆφειαν καὶ τῶν ἱματίων, καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ζωῆς, νὰ μὴ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν θεῖαν κοινωνίαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ λογίζονται ὡσὰν νὰ μὴ ἤμαρτον τίποτε. Εἰ δὲ καὶ μερικοὶ ἐμπόδισαν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν θεῖαν κοινωνίαν, εἴτε διὰ περισσοτέραν ἀκρίθειαν, εἴτε διὰ ἀδιακρίσιαν των, παρεουθὺς πρέπει νὰ δεχθῶσιν εἰς αὐτὴν, εἴτε κληρικοὶ εἶναι οἱ τοῦτο παθόντες, εἴτε λαϊκοί. Ὅσον δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἔξω τοῦ τοιούτου ἀμαρτήματος, ὡστε ὅπου κἄν λαϊκὸς ᾔηται τις ἀπὸ αὐτοῦ, ἤμπορεῖ νὰ γένη καὶ ἱερεὺς, ἐὰν ᾔηται καὶ ἡ προτέρη ζωὴ τοῦ ἀκατήγορητος καὶ ἀξία ἱερωσύνης (1). Ὅρα καὶ τὸν ξβ', Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν α'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσιάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις, καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἰδωλα, ὅσοι μὲν ἀπαγομένοι, καὶ σχήματι φαιδροτέρῳ ἀνήλθον, καὶ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο πολυτελεστέρα, καὶ μετέσχον τοῦ παρασκευασθέντος δείπνου ἀδιαφόρως, ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη. Εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ὅσοι ἐβιάσθησαν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλα, ἢ καὶ ἔφαγον εἰδωλόθυτα, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζωνται μὲ ποίαν διάθεσιν τοῦτο ἔκαμαν, καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν, οὕτω νὰ λαμβάνουν καὶ τὰ ἐπιτίμια· διότι εἰ μὲν συνρόμενοι εἰς τὸ νὰ θυσιάσων, ἢ νὰ φάγουν τὰ εἰδωλόθυτα, ἔδειξαν σχῆμα χαροποιῶν, καὶ ἐστολίσθησαν μὲ πολυτίμα ἱμάτια, καὶ ἔφαγον ταῦτα ἀδιαφόρως, χωρὶς δηλαδὴ νὰ διαφέρωνται εἰς τὴν καρδίαν των, καὶ νὰ λυποῦνται διὰ τοῦτο, οὗτοι ἕνα χρόνον νὰ κάμνουν εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκρωμένων, τρεῖς χρόνους εἰς τὸν τῶν ὑποπιπτόντων, δύο εἰς τὸν τῶν συνεστώτων, καὶ μετὰ τούτους πάντας νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια.

Συμφωνία.

«Ὅσοι δὲ ὑπέμειναν μὲν πρῶτον βάσανα ἀνυπόφορα, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς νικηθέντες ἀρνήθησαν, τρεῖς χρόνους καὶ ἡμέρας σαράντα κανονίζονται κατὰ τὸν α'. τοῦ Πέτρου. Ὅσοι δὲ μόνον ὑπέμειναν φυλακὰς, καὶ τὰς τούτων δυσωδίας, χωρὶς δὲ ἄλλα βάσανα ἠρνήθησαν, τέσσαρα ἔτη νὰ κανονίζονται κατὰ τὸν β'. τοῦ αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ βασανιζόμενοι μὲ πενθικὰ ροῦχα ἔφαγον εἰδωλόθυτα, τρεῖς χρόνους κανονίζονται καὶ ἐπέκεινα, κατὰ τὸν γ'. τῆς παρουσίας. Εἰ δὲ μόνον φαγόντες βρώματα ἐδικά των εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν ἐν εἰδωλείῳ, δύο χρόνους νὰ ὑποπίπτουν κατὰ τὸν δ'. τῆς παρουσίας. Ὅσοι δὲ δύο ἢ τρεῖς φορὰς ἐθυσίασαν μὲ βίαν, ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζονται κατὰ τὸν ε'. τῆς αὐτῆς ταύτης. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς α. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.»

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅσοι δὲ ἀνήλθον μετὰ ἐσθῆτος πενθικῆς, καὶ ἀναπεσόντες ἔφαγον μεταξὺ δι' ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δακρύοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τριετῆ χρόνον, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν, εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύο ὑποπεσόντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν, χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὸ τέλειον τῆ τετραετίας λάβωσι. Τούτους δὲ Ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας, φιλανθρωπεύει-

(1) Δῆλον δὲ ἐξ ὁμοιότητος, ὅτι οἱ τοῦτο παθόντες ἱερεῖς οὐ καθαίρονται κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Τί λέγω, οὐ καθαίρονται;

Καὶ μετὰ τῶν ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦ Πέτρου.

σθαι, ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον. Πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα ἐξετάζεσθω, καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρεῖσθω.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανῶν μετὰ τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ὅσοι ἀπὸ τοὺς βιασθέντας εἰς τὸ νὰ θυσιάσουν ἐπῆγαν μετὰ ταπεινὰ καὶ πενθικὰ ἱμάτια καὶ ἔφαγον εἰδωλόθουτα, δακρύνοντες εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦ φαγητοῦ, οὗτοι, ἀφοῦ κάμουν τρεῖς χρόνους εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, ἃς στέκωνται μὲν μαζὴ μετὰ τοὺς πιστοὺς, ὅχι ὁμοίως καὶ νὰ μεταλαμβάνουν (1)· εἰ δὲ καὶ ὀλίγοτελα δὲν ἔφαγον εἰδωλόθουτα, ἃς κάμουν ὑποπίπτοντες δύο χρόνους, καὶ εἰς τὸν τρίτον χρόνον ἃς στέκωνται μαζὴ μετὰ τοὺς πιστοὺς, χωρὶς ὁμοίως νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη νὰ κοινωνοῦν. Ταῦτα μὲν ἐστὶ τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ἐπιτίμια, οἱ Ἀρχιερεῖς ὁμοίως ἔχουν τὴν ἐξουσίαν νὰ θεωροῦν τὸν τρόπον τῆς μετανοίας αὐτῶν· καὶ ἂν μὲν γνησίως καὶ θερμῶς μετανοοῦν, νὰ ὀλιγοστεύουν τοὺς διορισθέντας χρόνους τῶν ἐπιτιμίων· ἂν δὲ ἐξεναντίας ἀμελῶς καὶ ἀδιαφόρως μετανοοῦν, νὰ τοὺς αὐξάνουν τὰ διορισθέντα ἐπιτίμια. ἔχουν δὲ χρέος οὗτοι νὰ ἐξετάζουν καὶ τὴν πρὸ τῆς μιαιροφαγίας καὶ μετὰ τὴν μιαιροφαγίαν αὐτῶν ζωὴν. Καὶ ἂν μὲν αὕτη ἦτο καὶ ἦναι ἐνάρετος, νὰ ὀλιγοστεύουν τὰ ἐπιτίμια, ἂν δὲ κατηγορημένη καὶ κακὴ, νὰ τοὺς αὐξάνουν αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν ια'. καὶ ιβ'. τῆς πρώτης, καὶ τὸν δ'. τῆς παρουσίας.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀπειλῆ μόνον εἰρξάντων κολάσεως καὶ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ Ουσάντων, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοησάντων, μηδὲ ἐπιστρεψάντων, γυν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου προσελθόντων καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων, ἔδοξε μέχρι τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰς ἀκρόασιν δεχθῆναι, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ὑποπεσεῖν τρία ἔτη, καὶ μετὰ ἄλλα δύο ἔτη κοινωνῆσαι χωρὶς προσφορᾶς, καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, ὥστε τὴν πᾶσαν ἐξαετίαν πληρῶσαι. Εἰ δὲ τινες πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου λελογίσθαι αὐταῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξαετίας· εἰ μὲντοι κίνδυνος καὶ θανάτου προσδοκία ἐκ νόσου ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη, τούτους ἐπὶ ὄρω δεχθῆναι.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ Χριστιανοὶ ἐνίκηθησαν ἀπὸ μόνας τὰς φοβέρας ὁποῦ τοὺς ἔκαμαν οἱ τύραννοι νὰ τοὺς βασανίσουν, καὶ νὰ τοὺς πάρουν τὰ ὑπαρχοντά των, ἢ νὰ τοὺς ἐξορίσουν, καὶ ἐθυσίασαν εἰς τὰ εἰδωλά, καὶ μετὰ τοῦτο δὲν ἐμετενόησαν ἕως τῶρα, κατὰ τὸν παρόντα δὲ καιρὸν τῆς Συνόδου ταύτης, μόλις ἦλθον εἰς ἐννοίαν μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, οὗτοι, λέγω, διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, νὰ κανονίζωνται, καὶ νὰ ἦναι εἰς μὲν τὸν τόπον τῶν ἀκροαμένων ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου, ἦτοι ἀπὸ τὴν δ'. ἐβδομάδα μετὰ τὸ Πάσχα, (ὄρα τὸν λζ'. Ἀποστολικὸν) ἕως τὴν ἐρχομένην μεγάλην Λαμπρὰν τοῦ Πάσχα· ταῦτόν εἰπεῖν, παρ' ἓνα μῆνα, ἓνα χρόνον. Μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ὑποπίπτουν τρεῖς χρόνους, νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς δύο, καὶ ἀφ' οὗ τελειώσουν οἱ ἐξ χρόνοι, νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅσοι δὲ ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης, ἀπ' ἐκείνου τὸν καιρὸν νὰ μετροῦνται οἱ ἐξ χρόνοι τοῦ Κανῶνος των. Ἄνίσως ὁμοίως ἤθελεν ἀκολουθήσει εἰς αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἀπὸ ἀσθένειαν, ἢ ἄλλην τινὰ περίστασιν, τότε νὰ μεταλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐπὶ ὄρω ὁμοίως, ἢ γουν μετὰ τοιοῦτον διορισμὸν, ὥστε ἂν δὲν ἀποθάνουν, ἀλλὰ ζήσουν, νὰ μὴ κοινωνήσουν πάλιν, ἕως ὁποῦ νὰ ἀπεράσουν οἱ ἐξ χρόνοι, καθὼς αὐτὸ τοῦτο διορίζεται καὶ ὁ ιγ'. τῆς α'. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξβ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Ὅρα καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Περὶ τῶν συνεστιαθέντων ἐν ἑορτῇ ἐθνικῇ, ἐν τόπῳ ἀφωρισμένῳ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐπικομισαμένων, καὶ φαγόντων, ἔδοξε διετίαν ὑποπεσόντας, δεχθῆναι. Τὸ δὲ εἰ χρὴ, μετὰ τῆς προσφορᾶς ἑκάστον, τῶν Ἐπισκόπων ἐστὶ δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἑκάστου ἐξετάσαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ὅσοι Χριστιανοὶ ἐπῆραν τὰ φαγητά των, καὶ ἐπῆγαν εἰς ἑορτὴν ἐθνικὴν, εἰς τόπον διωρισμένον διὰ νὰ κάμουν τὰ τελετάς των οἱ Ἕλληνας, καὶ συνέφαγον μετὰ αὐτοὺς, δύο μὲν χρόνους νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ δέχωνται. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος, ἐξετάζων καὶ τὴν προτέραν καὶ ὑστέραν αὐτῶν ζωὴν, θέλει κρίνει εὐλόγον, ἢ νὰ δέχωνται μόνον οὗτοι εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν προσευχὴν, ἢ καὶ νὰ μεταλαμβά-

(1) Φανερόν δὲ, ὅτι οὗτοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν εἰς ἀργότερα καὶ πολυχρονιώτερα ἀπὸ ἐκείνους, καὶ μὴ τοῦτο φατὸν τέταρτον χρόνον, ὡς αἱ μὴ φαγόντες τὰ εἰδωλόθουτα, ἀλλὰ νερῶς λέγῃ τὸ Κανῶν.

νοῦν μετ' αὐτῶν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅρα τὸν ἰβ'. τῆς α. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Οἱ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον θύσαντες μετὰ βίας, τετραετίαν ὑποπεσάτωσαν, δύο δὲ ἔτη, χωρὶς προσφορᾶς κοινωνησάτωσαν, καὶ τῷ ἐβδόμῳ τελείως δεχθήτωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ἀπ' οὗ οἱ πατέρες οὗτοι εἶπον διὰ τοὺς θυσιάσαντας μίαν φορὰν, τῶρα ἐν τῷ παρόντι Κανόνι λέγουσι διὰ τοὺς δύο καὶ τρεῖς φορὰς θυσιάσαντας (1), λέγοντες, ὅτι οἱ τοῦτο ἀπὸ βίας ποιήσαντες, τέσσαρας χρόνους νὰ υποπίπτουν. Δύω νὰ συνίστανται μετὰ τοὺς πιστοὺς, συγκοινωνοῦτες μόνον μετὰ αὐτοὺς τῶν προσευχῶν, καὶ ὄχι δηλαδὴ ὡς κατηγορούμενοι ἔξω εὐχαίροντες τοῦ ναοῦ, κατὰ δὲ τὸν ἐβδόμον χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν τὰ Μυστήρια. Ὅρα τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ, καὶ τὸν δ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανεστήσαν καὶ ἠνάγκασαν ἀδελφοὺς, καὶ αἴτιοι ἐγένοντο τοῦ ἀναγκασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία τὸν τῆς ἀκροάσεως δεξάσθωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἐξαιτία τὸν τῆς ὑποπτώσεως, ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν, κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὴν δεκαετίαν πληρώσαντες, τοῦ τελείου μετάσχωσιν. Ἐν μὲν ται τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτηρεῖσθαι βίον.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι δὲ τοσοῦτον ἐφοβήθησαν τὰς βασάνους, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον αὐτοὶ ἀρνήθησαν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐπάνω τῶν ἄλλων πιστῶν ἐσηκώθησαν, καὶ ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς ἀνάγκασαν νὰ θυσιάσων καὶ νὰ ἀρνηθοῦν, ἢ αἴτιοι ἔγιναν νὰ τοὺς ἀναγκάσων οἱ ἄλλοι διώκται, τυχὸν διατὶ τοὺς ἐφανέρωσαν πῶς ἦσαν κρυμμένοι, ἢ φευγάτοι, ἢ ἀγνοούμενοι Χριστιανοί· οὗτοι, λέγω, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, τρεῖς χρόνους νὰ ἀκροάζωνται τὰς Γραφὰς, ἔξ νὰ υποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ τελειωθέντων τῶν δέκα χρόνων, τότε νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τῶν χρόνων τούτων πρέπει νὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Πνευματικόν, καὶ ἢ ἄλλη ζωὴ αὐτῶν· καὶ ἐὰν ἀμελῶς καὶ κακῶς ζῶσι, νὰ περισσεύωνται εἰς αὐτοὺς οἱ χρόνοι τοῦ ἐπιτιμίου.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ ἡ. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε εἰς τοὺς ἀκροαμένους νὰ βάλλωνται, ἀλλ' ἔξω τῆς πύλης νὰ προσκλαίουν οἱ ὑπὸ τῶν βαρβάρων αἰχμαλωτισθέντες, ὕστερον δὲ μετ' αὐτῶν φονεύοντες Χριστιανούς, ἢ φανερόντες αὐτοὺς κεκρυμμένους, ἕως ὅπου, λέγει, νὰ γένη κοινὴ Σύνοδος περὶ αὐτῶν, ἢ παρούσα δηλ. καὶ ὁ παρὼν περὶ τούτων Κανὼν. Ὅρα καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Διάκονοι, ὅσοι καθίστανται παρ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἰ ἐμαρτύραντο καὶ ἔφασαν χρῆναι γαμῆσαι, μὴ δυνάμενοι οὕτω μένειν, οὗτοι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες, ἔστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου. Τοῦτο δὲ, εἰ τινες σιωπήσαντες, καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτω, μετὰ ταῦτα ἤλθον ἐπιγάμον, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς Διακονίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ὅσοι μὲν Διάκονοι μέλλοντες νὰ χειροτονηθοῦν, φανερώς ὡμολόγησαν ὡς ἐπὶ μαρτύρων, ὅτι ἔχουν νὰ ὑπανδρευθοῦν μετὰ τὴν χειροτονίαν, μετὰ τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ παρθενεύουν, οὗτοι, ἐὰν μετὰ ταῦτα λάθωσι γυναῖκα, δὲν καθαίρονται, ἀλλὰ ἔχουσι πάλιν τὴν Διακονίαν, ἐπειδὴ καὶ φαίνονται ὅτι ἐσυγχωρήθησαν ἀπὸ τὸν χειροτονήσαντα αὐτοὺς Ἀρχιερέα νὰ κάμουν τοῦτο· ἀκούσας γὰρ αὐτῶν πρότερον τὴν διαμαρτυρίαν ὁ Ἀρχιερεὺς, δὲν ἀπέβαλεν, ἀλλ' ἐχειροτόνησεν αὐτούς. Ὅσοι δὲ πάλιν Διάκονοι, ὅταν μέλλωσι νὰ χειροτονηθοῦν, σιωπήσων καὶ δὲν εἶποῦν παρόμοιον λόγον, οὗτοι ἐὰν μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευθοῦν νὰ

(1) Σημειῶσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ || δύο δὲ ἢ τρεῖς, ἢ ἀπλῶς εἰπεῖν, πολλάκις γινόμενον, περισσότερον ἀμάρτημα μίαν φορὰν γινόμενον, ὀλιγώτερον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον, || ρὸν ἔχει καὶ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου.

παύουσιν ἀπὸ τὴν διανομίαν· διότι ἡ σιωπὴ ὅπου ἔκαμαν, φανερόναι ὅτι συγκατέθεντο καὶ κατεδέχθησαν νὰ διαμένουν παρθενεύοντες ἐν τῇ Διακονίᾳ. Ὅρα καὶ τὸν ς'. τῆς ς'. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τὰς μνηστευθείσας κόρας, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ ἄλλων ἀρπαγείσας, ἔδοξεν ἀποδίδοσθαι τοῖς προμνηστευσάμενοις, εἰ καὶ βίαν ὑπ' αὐτῶν πάθοιεν.

Ἑρμηνεία.

Ὅσαι γυναῖκες κόραι εἶναι ἀρραβωνιασμέναι μὲ ἀνδρας, μετὰ ταῦτα δὲ ἀρπαχθοῦν ἀπὸ ἄλλους, αὐταὶ, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι νὰ δίδωνται ὀπίσω εἰς τοὺς πρώτους ἀρραβωνιαστικούς αὐτῶν, κὰν καὶ ἐφθάρησαν ἀπὸ τοὺς ἀρπάσαντας, πλὴν ὅχι ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἐὰν καὶ θέλωσι καὶ ζητῶσιν αὐτὰς οἱ πρώτοί των ἀρραβωνιαστικοί. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας, καὶ μετὰ ταῦτα βαπτισθέντας, ἔδοξεν εἰς τάξιν προύγεσθαι ὡς ἀπολουσαμένους.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, πολλοὶ μὲν ἐδέχοντο τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἐπίστευαν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀργοποροῦσαν δὲ νὰ λάβουν τὸ ἅγιον βάπτισμα. Διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, συνέγραψαν τοὺς παρακινήτικους εἰς τὸ βάπτισμα λόγους. Διὰ τούτους λοιπὸν λέγει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι, ἐὰν ὡς χριστιανοὶ οὗτοι ἐπιάσθησαν ἀπὸ τοὺς διώκοντας καὶ ἐθυσίασαν, ἐὰν μετὰ τὴν θυσίαν ἐβαπτίσθησαν, ἢμποροῦν νὰ ἀναβοῦν καὶ εἰς βαθμὸν κλήρου καὶ ἱερωσύνης, ἐπειδὴ πιστεύομεν ὅτι τὸ ἅγιον βάπτισμα τοὺς ἐκαθάρισεν ἀπὸ ὅλα τὰ πρότερα ἁμαρτήματα, ὅποια καὶ ἐν ἦναι, εἴτε συγγνωστά, εἴτε θανάσιμα. Ὅρα καὶ τὸν β'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μὴν μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ (1).

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τοῦ ἐπισκόπου των δὲν ἢμποροῦν οἱ χωρεπίσκοποι νὰ χειροτονοῦν εἰς ἄλλην, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐδικὴν τους χώραν, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. Διότι ἀνίσως οὔτε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν δύνανται τοὺς τοιοῦτους νὰ χειροτονοῦν, εἰ μὴ μόνον ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας καὶ ἐφοριστάς, κατὰ τὸν ι'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, πὸσφ μᾶλλον δὲν δύνανται εἰς ἄλλην; ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως νὰ χειροτονοῦν, ἐνθα οἰκεῖ ὁ κυρίως ἐπίσκοπος, χωρὶς τῆς ἔγγραφου τούτου ἄδειας. Θέλει δὲ ὁ κανὼν νὰ δίδεται ἔγγραφος ἢ ἄδεια, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθῇ καμμία ἀμφιβολία. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Τοὺς ἐν κλήρῳ, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ὄντας, καὶ ἀπεχομένους κρεῶν, ἔδοξεν ἐφά- | Ἄποσ. νά. νγ'. πτεσθαι, καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, κρατεῖν ἑαυτῶν, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο, ὡς μηδὲ τὰ μετὰ κρεῶν βαλλόμενα λάχανα ἐσθλῆν, καὶ εἰ μὴ ὑπέκιοιεν τῷ κανόνι, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἦτο δυνατὸν νὰ βδελύσσωνται μὲν τινες τὸ κρέας κατὰ ἀλήθειαν, νὰ λέγουσι δὲ εἰς τὸ φαινόμενον, ὅτι ἀπέχουσιν ἀπὸ αὐτοῦ δι' ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν· διὰ νὰ ἀσηκωθῇ ἡ ὑπόψια αὕτη, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ μὴ τρώγοντες κρέας πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι διὰ ἐγκράτειαν, νὰ γεύωνται ὀλίγον ἀπὸ αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ τόσον πολλὰ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὸ κρέας, ὥστε ὅπου, οὐδὲ τὰ χόρτα τρώγουσι τὰ ἐψημένα μὲ κρέας, οὗτοι ἴνα

(1) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων | δὲν δύνανται οἱ Χωρεπίσκοποι νὰ χειροτονοῦν Πρεσβυτέρους τίτλ. κα'. οὕτω γράφει «Ἐν ἐκάστη παροικίᾳ.» Καὶ λοιπὸν | χώρας καὶ πόλεως, ἢ Διακόνους, χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν κατὰ τούτον, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἰς κάθε Ἐπαρχίαν | τοῦ καθ' αὐτὸ Ἐπισκόπου.

παύουσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην. Δίδουσι γὰρ ὑποψίαν μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνουσιν, ὅτι συγχάινονται τὸ κρέας, ὅπερ ἐστὶ τῶν Μανιχαίων καὶ ἄλλων αἰρετικῶν φρόνημα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νά. καὶ νγ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Περὶ τῶν διαφερόντων τῶ κυριακῶ, ὅσα, ἐπισκόπου μὴ ὄντος, πρεσβύτεροι ἐπώλησαν, ἀνακαλεῖσθαι τὸ κυριακόν. Ἐν δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, εἴ περ προσήκει ἀπολαβεῖν τὴν τιμὴν, εἴτε καὶ μὴ, διὰ τὸ πολλάκις τὴν εἴσοδον τῶν πεπραμένων ἀποδεωκέσαι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμὴν.

Ἑρμηνεία.

Ἄνίσως οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ (ἀπὸ γὰρ τοῦ μεγαλητέρου βαθμοῦ, καὶ τοὺς κατωτέρους, ἐφανέρωσεν ὁ παρῶν κανὼν) διὰ τινε χρεῖαν ἐπώλησαν πράγματα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐπισκοπῆς, χωρὶς τὴν ἀδειαν καὶ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ μὴ παρόντος, ἢ τελευτήσαντος, ἢ ἐκκλησίας, ἢ τοῦ ἐπίσκοπος τὰ λαμβάνει πάλιν ὀπίσω ἀπὸ τοῦ ἀγοράσαντος. Εἰς τὴν διάκρισιν δὲ τοῦ ἐπισκόπου στέκεται, ἢ νὰ δώσῃ ὀπίσω τὴν τιμὴν τῶν πραγμάτων εἰς τοὺς ἀγοραστὰς, ἢ νὰ μὴ τὴν δώσῃ, καθ' ὅτι πολλάκις φοραῖς μὲ τὸ νὰ ἦναι καρποφόρα τὰ πράγματα αὐτὰ, ἢμποροῦν νὰ εὐγάλουσιν οἱ ἀγοράσαντες ἀπὸ τὴν εἰσοδίαν τῶν περισσότερον ἀπὸ τὴν τιμὴν ὁποῦ ἔδωκαν καὶ τὰ ἀγόρασαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δίκαιον νὰ τὴν λάβουν δύο φοραῖς. Ὅρα καὶ τὸν λη. ἀποστολικόν. Διὰ τί δὲ λέγεται ἡ ἐκκλησία κυριακόν, εἶπομεν κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Περὶ τῶν ἀλογευσάμενων, ἢ καὶ ἀλογευομένων, ὅσοι πρὶν εἰκοσαετείς γενέσθαι ἤμαρτον, πέντε καὶ δεκά ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς, εἴτα, ἐν τῇ κοινωνίᾳ διατελέσαντες ἔτη πέντε, τότε καὶ τῆς προσφορᾶς ἐφαπτέσθωσαν. Ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἐν τῇ ὑποπτώσει βίος, καὶ οὕτω τυγχανέτωσαν τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ δὲ τινες κατακόρως ἐν τοῖς ἀμαρτήμασι γεγόνασιν, τὴν μακρὰν ἐχέτωσαν ὑπόπτωσιν. Ὅσοι δὲ ὑπερβάντες τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ γυναῖκας ἔχοντες περιπεπτώκασι τῶ ἀμαρτήματι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς· εἴτα, ἐκτελέσαντες πέντε ἔτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν εὐχῶν, τυγχανέτωσαν τῆς προσφορᾶς. Εἰ δὲ τινες καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ ὑπερβάντες τὸν πεντηκονταετῆ χρόνον ἤμαρτον, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου τυγχανέτωσαν τῆς κοινωνίας.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι ἔπεσαν, ἢ πίπτουν εἰς ἀμαρτίαν μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ ἔπραξαν τὴν λεγομένην κτηνοβατίαν, προστάζει ὁ παρῶν κανὼν νὰ μὴ κανονίζονται ὅλοι παρόμοια, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὁποῦ ἤμαρτον μὲ αὐτὰ μερικαῖς φοραῖς, πρὸ τοῦ νὰ γένουν εἴκοσι χρόνων, καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν γυναῖκας, οὗτοι δεκαπέντε χρόνους νὰ κάμουν εἰς τὸν τόπον τῶν ὑποπιπτόντων, καὶ πέντε χρόνους νὰ στέκωνται μαζῇ μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συμπροσευχόμενοι, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουσι. Πρέπει δὲ νὰ ἐξετάζεται καὶ ἡ ἐν τῇ μετανοίᾳ ζωὴ αὐτῶν, καὶ εἰ μὲν μὲ θερμότητα μετανοοῦν, νὰ κανονίζονται συγκαταβατικώτερα, εἰ δὲ ἀμελῶς, νὰ μὴ λαμβάνουσι κάμμιν συγκατάβασιν. Ἐὰν δὲ οὗτοι πολλόταταις φοραῖς καὶ μὲ ὑπερβολὴν ἔπεσαν εἰς τὴν ἄλογον ταύτην ἀμαρτίαν τῆς κτηνοβατίας, ὡς κάμνουν εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας χρόνον μακρὸν (1). Καὶ οὗτοι μὲν ἔτσι συγκαταβατικὰ νὰ κανονίζονται, καὶ διὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνάπτει ἡ τῆς ἐπιθυμίας φλόξ, καὶ διὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ, καὶ ὑπὲρ τοὺς εἴκοσι χρόνους τῆς ἡλικίας ὄντες, καὶ γυναῖκας ἔχοντες, εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ ἀμάρτημα ἔπεσαν, εἰκοσιπέντε χρόνους μὲν ὡς ὑποπίπτουν, καὶ πέντε χρό-

(1) Μακρὸν χρόνον ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν τὸν εἰκοστὸν χρόνον, καὶ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ κατὰ τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Κανόνος. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι μαζῇ μὲ τὴν κτηνοβατίαν συναριθμεῖται καὶ ἡ κτηνοβατία, εἴτε εἰς ἀρσενικά γένη αὐτῆ, εἴτε εἰς θηλυκά. Δὲν ἢμπορῶ νὰ σιωπήσω τὸν φρόνιμον τρόπον ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ἕνας γνωστικὸς Πνευματικὸς, διὰ νὰ διορθώσῃ ἕνα ἀναίσθητον ἀμαρτωλὸν, ὁποῦ ἐπιπτεν εἰς ἀμαρτίαν μὲ μίαν δάμαλιν. Πρῶτον τοῦ εἶπεν· Ἐσὺ, ἀμαρτωλὲ, ἀπέκτησες μίαν καινούριαν συγγένειαν μὲ τὴν δάμαλιν, καὶ κατεστάθης καὶ σὺ ὁμοιος μὲ αὐτὴν ἄλογος καὶ κτηνώδης. Λοιπὸν ἕως μηνὸς διαστήμα πῆγγαινε κάθε βράδῳ καὶ κλείου μέσα εἰς τὸν σταυλὸν σου, καὶ ἐκεῖ μέσα πίπτωντας κατὰ γῆς πρηγῆς, ὡσάν τὰ ζῶα, βάνε ἐπάνω εἰς τὴν ράχην σου τὸ σαμάρι τοῦ γαιδάρου σου, καὶ ἔτσι,

μὲ τέτοιον σχῆμα, ζῆτει μετὰ δακρύων συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τὴν φοβερὰν ἀμαρτίαν σου. Ὅθεν τούτω κάμνωντας ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος, καὶ ἐλθὼν εἰς αἴσθησιν τῆς μεγάλης κακίας του, ἐδιωρθώθη καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν ζωὴν του μεταβολὴν, ἐκεῖ ὁποῦ πρότερον διὰ τὴν συγκατάβασιν, ὁποῦ τοῦ ἔκαμνον οἱ προτερινοὶ πνευματικοὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὸν διορθώσουν (Σελ. 234 τοῦ Πνευματικὸς διδάσκ.). Μελέτιος δὲ ὁ Ὁμολογητὴς ἐν τῶ κατ' αὐτὸν Ἀλφαβηταλφαβητῶ βαθμίδ. ρε'. λέγει ὅτι εἶναι ἡ κτηνοβατία τετραπλῆ. Καὶ ἴσως ἐννοεῖ τὴν παρὰ τῶν ἀνδρῶν εἰς θηλυκά καὶ ἀρρενικά κτήνη γενομένην, καὶ ἀντιστρόφως τὴν εἰς ἀνδρας καὶ γυναῖκας παρὰ τῶν ἀρρενικῶν κτηνῶν γενομένην. Πόσους δὲ χρόνους κανονίζεται ἡ κτηνοβατία; ὄρα εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, τοὺς προστεθέντας ἐκ τοῦ αὐτοῦ Κανονικοῦ.

νους δὲ ἄς συμπροσεύχωνται μὲ τὸς πιστοὺς, καὶ οὕτω μετὰ τοὺς τριάκοντα χρόνους αὐτοὺς ἄς μεταλαμβάνουν. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ὑπὲρ τοὺς πενήκοντα χρόνους ὄντες, καὶ γυναῖκας ἔχοντες, εἰς κτηνοβατίαν ἔπεσαν, μόνον εἰς τὸν θάνατόν τους ἄς μεταλαμβάνουν, καὶ ὄχι ἄλλην φοράν. Οὐδεμίαν γὰρ αἰτίαν ἔχουσιν οὗτοι νὰ προφασισθοῦν ὡς οἱ ἀνωτέρω, οὔτε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας, οὔτε τὸ ἀστήρικτον τοῦ φρονήματος.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ δ'. τοῦ Νύσσης δεκαενέα χρόνους κανονίζει τοὺς ζωοφθορίαν ποιήσαντας καὶ μοιχείαν ταύτην ὀνομάζει τῆς φύσεως, «ἐπειδὴ εἰς τὸ ξένον καὶ παρὰ φύσιν ἢ ἀδικία γίνεται». Ὁ δὲ μέγας Βασιλεῖος, ἐν μὲν τῷ ζ'. κανόνι εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν ἀρρενοφθόρων, καὶ φονέων, καὶ μοιχῶν ὑποβάλλει τοὺς ζωοφθόρους, ἐν δὲ τῷ ξγ'. εἰς τὸ τῶν μοιχῶν μόνον, δηλαδὴ εἰς χρόνους ἰε'. Κατὰ δὲ τὸν ιζ'. τῆς αὐτῆς συνόδου, οἱ κτηνοβάται πρέπει μὲ τοὺς χειμαζομένους νὰ προσεύχωνται. Ὁ δὲ Θεὸς προστάζει νὰ θανατώνωνται καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ὅπου πέσουν εἰς ἀμαρτίαν μὲ ζῶα, καὶ μαζῇ μὲ αὐτοὺς νὰ θανατώνωνται καὶ τὰ ζῶα. «καὶ ἄς ἂν δῶ κοιτασίαν αὐτοῦ ἐν τετράποδι, θανάτῳ θανατούσθω, καὶ τὸ τετράπουν ἀποκτενεῖτε. Καὶ γυνή, ἣτις προσελεύσεται πρὸς πᾶν κτήνος βιβασθῆναι αὐτὴν ὑπ' αὐτοῦ, ἀποκτενεῖτε τὴν γυναῖκα καὶ τὸ κτήνος» (Λευϊτικ. κ'. ις'). Τὸ δὲ ξ'. βιβλ. τῶν βασιλικ. τίτλ. 37 προστάζει ὅτι «τῶν ἀλογευομένων, ἧτοι τῶν κτηνοβατῶν, νὰ κόπτεται ὁ καυλός.»

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τοὺς ἀλογευσάμενους, καὶ λεπρούς ὄντας, ἧτοι λεπρώσαντας, τούτους προσέταξεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰς τοὺς χειμαζομένους εὐχεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Καθὼς ὁ Μωυσῆς ἀκαθάρτους ὀνομάζει τοὺς λεπρούς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ παρὼν κανὼν τοὺς κτηνοβάτας καὶ ζωοφθόρους λεπρούς ὀνομάζει, ἧτοι ἀκαθάρτους καὶ λεπρώσαντας, ἧτοι μολύναντας καὶ τὰ ζῶα αὐτά. Τούτους δὲ διορίζει νὰ συμπροσεύχωνται μαζὺ μὲ τοὺς χειμαζομένους, ἧτοι τοὺς δαιμονῶντας (1). Ὅρα καὶ τὸν ἀνωτέρω ις'. τῆς αὐτῆς ταύτης συνόδου.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἰ κινεσ ἐπίσκοποι καταστάντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὀνομάσθησαν, ἐτέραις βούλονται παροικίαις ἐπιέναι, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Ἐὰν μέντοι βούλονται εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἐνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. Ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκληρύκτους.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν ὅτι, ἀνίσως τινὲς ἀρχιερεῖς, ἀφ' οὗ ἐχειροτονήθησαν, δὲν ἐδέχθησαν ἀπὸ τῆν ἐπαρχίαν των, ἀλλὰ ὑπάγουν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας, καὶ βιάζουσι τοὺς ἐκεῖσε χειροτονημένους, καὶ παραχᾶς προξενούσιν, οὗτοι, λέγω, νὰ ἀφορίζωνται καὶ νὰ μὴ ἔχωσι τὴν τοῦ ἐπισκόπου τιμὴν, ἀλλὰ εἰς θέλουν, ἄς ἔχουν μόνον

(1) Σημειῶσαι ὅτι δαιμονῶντας τοὺς χειμαζομένους ἐξηγήσαμεν, ἀκολουθήσαντες καὶ ἄλλων πολλῶν τὴν περὶ τούτου γνώμην, μάλιστα δὲ τὸν θεῖον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην. Οὗτος γὰρ ἐν τῷ γ'. κεφ. περὶ ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας εἰς τρεῖς τάξεις διαιρεῖ τοὺς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξερχομένους ἐν τῇ θεῖα λειτουργίᾳ. Εἰς μετανοοῦντας, ἐνεργουμένους ὑπὸ πνευμάτων, (τούτους δηλ. τοὺς χειμαζομένους) καὶ εἰς κατηχομένους. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ βιβλ. ἡ'. κεφ. ς'. λέγουσιν «εὐξασθε οἱ ἐνεργούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων. Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν.» Τούτους δὲ ὅπου ὀνομάζουσι ἐνεργουμένους ἐδῶ, εἰς τὰ ἀκόλουθα κεφ. λδ'. καὶ λζ'. (αὐτόθι) χειμαζομένους ὀνομάζουσι. «Προσφωνήσει ὁ Διάκονος ὑπὲρ τῶν κατηχομένων καὶ χειμαζομένων, καὶ τῶν φωτιζομένων, καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ». Δαιμονῶντας δὲ τοὺς χειμαζομένους καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος ἠρμήνευσεν ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῶν Καν. ἐπιγραφῆς γ'. τίτλ. ζ'. καὶ ὁ Ἀργέντης σελ. 259. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βαλσαμῶν καὶ ὁ Ζωναρᾶς δὲν θέλουσι νὰ ᾖναι οἱ χειμαζόμενοι δαιμονιζόμενοι, καθ' ὅτι οἱ κάποτε δαιμονιζόμενοι συγχωροῦνται καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ Μυστήρια κατὰ τὸν γ'. Τιμοθέου· ὅθεν καὶ οἱ μετὰ τούτων προσευχόμενοι κτηνοβάται ἔχουν καὶ ἐκεῖνοι νὰ μεταλαμβάνουν ὡς αὐτοί, ὅπερ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν τῆς παροφθης Συνόδου οὐ βούλεται, ἀποκρινόμεθα, ὅτι εἰ καὶ μετὰ τῶν δαιμονιζομένων οἱ κτηνοβάται προσεύχονται, ὁμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταλαμβάνουν καὶ οὗτοι, ὡσπερ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ καὶ οἱ συμπροσευχόμενοι καὶ συνεστῶτες μὲ τοὺς πιστοὺς δὲν μεταλαμβάνουν, ὡσπερ ἐκεῖνοι, τὰ Μυστήρια, κατὰ τοὺς Κανόνας, ἕως νὰ τελειώσῃ ὁ διωρισμένος εἰς αὐτοὺς καιρὸς τῆς συστάσεως. Τόπος δὲ, εἰς τὸν ὅποιον ἐστέκοντο οἱ χειμαζόμενοι φαίνεται νὰ ᾖτον ὁ τῆς Ἐκκλησίας νάρθηξ, καὶ ὅρα τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ Ἀργέντης, ὅτι μὲ τοὺς χειμαζομένους ἐστέκοντο οἱ θυσιάσαντες ἐκουσίως εἰς τὰ εἰδωλά, καὶ οἱ ἐνεχόμενοι εἰς μαγείας καὶ φαρμακείας, καὶ ἀμαρτίας φανεράς, ἀναπόδεικτόν ἐστιν, ὡς οὐδαμοῦ τῶν Κανόνων τῶν περὶ τοιούτων ἀμαρτημάτων διοριζόντων εὐρισκόμενον.

μενοι, καθ' ὅτι οἱ κάποτε δαιμονιζόμενοι συγχωροῦνται καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ Μυστήρια κατὰ τὸν γ'. Τιμοθέου· ὅθεν καὶ οἱ μετὰ τούτων προσευχόμενοι κτηνοβάται ἔχουν καὶ ἐκεῖνοι νὰ μεταλαμβάνουν ὡς αὐτοί, ὅπερ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν τῆς παροφθης Συνόδου οὐ βούλεται, ἀποκρινόμεθα, ὅτι εἰ καὶ μετὰ τῶν δαιμονιζομένων οἱ κτηνοβάται προσεύχονται, ὁμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταλαμβάνουν καὶ οὗτοι, ὡσπερ ἐκεῖνοι, ἐπειδὴ καὶ οἱ συμπροσευχόμενοι καὶ συνεστῶτες μὲ τοὺς πιστοὺς δὲν μεταλαμβάνουν, ὡσπερ ἐκεῖνοι, τὰ Μυστήρια, κατὰ τοὺς Κανόνας, ἕως νὰ τελειώσῃ ὁ διωρισμένος εἰς αὐτοὺς καιρὸς τῆς συστάσεως. Τόπος δὲ, εἰς τὸν ὅποιον ἐστέκοντο οἱ χειμαζόμενοι φαίνεται νὰ ᾖτον ὁ τῆς Ἐκκλησίας νάρθηξ, καὶ ὅρα τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ Ἀργέντης, ὅτι μὲ τοὺς χειμαζομένους ἐστέκοντο οἱ θυσιάσαντες ἐκουσίως εἰς τὰ εἰδωλά, καὶ οἱ ἐνεχόμενοι εἰς μαγείας καὶ φαρμακείας, καὶ ἀμαρτίας φανεράς, ἀναπόδεικτόν ἐστιν, ὡς οὐδαμοῦ τῶν Κανόνων τῶν περὶ τοιούτων ἀμαρτημάτων διοριζόντων εὐρισκόμενον.

νην τὴν τῶν πρεσβυτέρων καθέδραν καὶ τιμὴν (1). Ὅχι καὶ πάλιν δὲν εἰρηνεύουν, ἀλλὰ προξενουσι σκάνδαλα καὶ μάχας πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἐπισκόπους, νὰ χάνουσι καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων ταύτην τιμὴν, καὶ παντελῶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἀποδιώκωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λέ. καὶ λς'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὄρον ἐκπληροῦτως. Τὰς μέντοι συνεργομένας παρθένοὺς τισὶν ὡς ἀδελφὰς (2), ἐκωλύσαμεν.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν τὸν παρόντα κανόνα ἐρμηνεύοντες, ὁ, τε Βαλσαμῶν καὶ Βλάσταρις, λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑποσχέθωσι παρθενίαν, ἤτοι μοναδικὴν πολιτείαν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸ τῆς ἀποκάρσεως καὶ τῆς τῶν ἱματίων ἀμφιάσεως, δύνανται ἐνόμως λαβεῖν γυναῖκα, πληρόντες τὸν κανόνα τῶν διγάμων· διότι, λέγουσι, πῶς ἡ καλογερικὴ δὲν βεβαιούται τάχα μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ μὲ τὴν κουράν καὶ τὰ καλογερικὰ ἱμάτια συνίσταται καὶ κυροῦται. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος εἰς τὴν ἰθ'. αὐτοῦ κανόνα, τὸν παρόντα ἀναφέρων κανόνα, λέγει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν ὑπανδρεύονται, ἀλλὰ πορνεύουσι, καὶ προστάζει νὰ μὴ δέχωνται εἰς κοινωνίαν, ἕως οὗ νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ αὐτὸν τὸν κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς μὲν νόμιμον γάμον, κατὰ δὲ τὸν μέγαν Βασίλειον μεγαλύτερον ἀμαρτήματα ὄντα ἀπὸ τὴν πορνείαν. Διότι λέγει κανόνι ς' «αἱ πορνεῖαι τῶν κολογήρων εἰς γάμον δὲν λογίζονται.» Ὁ δὲ ις'. τῆς δ'. ἐκεῖνοι (λέγει) ὁποῦ ἀφιέρωσαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸν Θεόν, δὲν δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν. Εἰ δὲ εἴπωσιν, ὅτι ἡ ἐπαγγελία τῶν λόγων δὲν δίδει τόσον δεσμὸν καὶ βάρος εἰς τοὺς ὑποσχθέντας, ὥς ἀκούσουν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ὁποῦ λέγει εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου «Ὅσα τάζομεν εἰς τὸν Θεόν, δὲν εἶναι πλέον ἐδικὰ μας, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν πάρωμεν αὐτὰ, δὲν ἐπήραμεν τὰ ἐδικὰ μας, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴμεθα ἱερόσυλοι.» Ἐπειδὴ ἡ ἐπαγγελία δὲν στέκει μόνον εἰς χρήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς λόγια, καὶ εἰς προαίρεσιν. Οὕτω καὶ ἡ μοναδικὴ πολιτεία δὲν στέκει εἰς τὴν κουράν καὶ εἰς τὰ ἱμάτια, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λόγια, καὶ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐπαγγελίαν. Ὅσοι λοιπὸν ἐπαγγέλλονται τι ἀγαθὸν εἰς τὸν Θεόν, εἶναι χρεῖσται νὰ τὸ πληρώσουν· ὡσὰν νὰ εἴπομεν, ὁ παρθένος τὴν παρθενίαν, ὁ ἐγκρατὴς τὴν ἐγκράτειαν, καὶ ὁ ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην, διὰ νὰ μὴ παιδευθῶσιν ὡσὰν τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάφειραν. Καὶ ὅχι μόνον ἐκείνην ὁποῦ ἔκαμαν ἐνώπιον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην ὁποῦ ἔκαμαν καὶ κατ' ἰδίαν μοναχοὶ τοὺς· διότι λέγει ὁ Θεὸς Βασίλειος (λόγῳ περὶ πλεονεξίας) «Σὺ δμιλεῖς κρυφίως μὲ τὸν ἑαυτὸν σου, τὰ λόγια σου ὁμοῦ ἀκούονται εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ εἶναι καλλιώτερος μάρτυς ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ Θεός, ὁποῦ βλέπει εἰς τὰς καρδίας, παρὰ οἱ ἀνθρώποι ὁποῦ βλέπουν τὰ ἔξω μόνον (3).» Διὰ τὴν συμβιβάζωμεν λοιπὸν τὸν παρόντα κανόνα μὲ τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου, εἶναι καλλίτερον καὶ ἀκριβέστερον νὰ τὸν ἐννοήσωμεν οὕτως· ὅτι ἔσοι ὑποσχέθησαν παρθενίαν, ἤτοι μοναδικὴν πολιτείαν, καὶ πρὶν νὰ καλογρευθῶσιν ὑπανδρεύθησαν, αὐτοὶ, ἀφ' οὗ χωρισθῶσι τοῦ παρανόμου τούτου γάμου καὶ τῆς πορνείας κατὰ τὸν ς'. καὶ ἰθ'. τοῦ Βασιλείου νὰ κανονίζωνται τότε ὡς δίγαμοι, ἤτοι ἕνα χρόνον κατὰ τὸν ἰθ'. Βασιλείου, νὰ μὴ κοινωνήσουν (4). Πρὸς τούτοις ἐμποδίζει ὁ κανὼν τὸ νὰ συγκατοικοῦν μὲ ἀνδρας τινὰς αἱ γυναῖκες ὁποῦ ὑποσχέθησαν νὰ παρνεύουν, ὀνομάζουσαι τάχα τὸν ἑαυτὸν τῶν ἀδελφὰς τῶν συγκατοικούντων, ἢ καὶ ἀδελφοὺς ὀνομάζουσαι αὐτοὺς, ἵνα μὲ τὸ ὄνομα τάχα αὐτὸ ἀσηκώσουν κάθε ἄτοπον κατ' αὐτῶν ὑποψίαν (5), περὶ οὗ ὄρα τὸν γ'. τῆς α'.

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει ὅτι οἱ μὴ δεχθέντες οὗτοι Ἐπίσκοποι νὰ ἔχουν τὴν τιμὴν τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὁποῦ ἦσαν Πρεσβύτεροι πρότερον, ὅπερ νόημα συμφωνότερον εἶναι μὲ τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος.

(2) Ἐν ἄλλοις, ὡς ἀδελφοῖς.

(3) Ὅτι δὲ πρέπει νὰ μὴ παραβαίη τινὰς τὰς ὑποσχέσεις ὁποῦ κάμη πρὸς τὸν Θεόν, πλατύτερον λέγομεν ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ κη'. τοῦ Βασιλείου.

(4) Οὕτως ἐξηγήσαμεν τὸν Κανόνα, ἀκολουθήσαντες εἰς τὴν γνώμην Βαλσαμῶνος καὶ Βλαστάριος, οἵτινες τὴν ἐπαγγελίαν ὁποῦ ἀναφέρει ὁ Κανὼν, ἀντὶ ἀπλῆς μόνης ὑποσχέσεως ἐνόησαν, καὶ οὐχὶ τελείου μοναχικοῦ σχήματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ἰθ'. αὐτοῦ Κανόνι ἐξηγεῖ, ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος τῆς Συνόδου ἐρρήθη διὰ τὰς παρθένοὺς ἐκείνας, ὁποῦ ὅχι μόνον ὑποσχέθων καὶ ὁμολογήσουν νὰ παρνεύουν, ἀλλὰ καὶ δοκιμασθῶν εἰς πολὺν καιρὸν, καὶ συγκαταριθμηθῶν μὲ τὰς παρθένοὺς, ἀφ' οὗ πρῶτον παρακαλέσουν εἰς τὸ νὰ δεχθῶν παρ' αὐτῶν. Ταῦτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἐρρήθη ὁ Κανὼν διὰ τὰς τελείας Καλογραίας καὶ Μοναχὰς. Τίς ἄλλος τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐξηγητὴς ἀξιώτερος;

Λοιπὸν, καθὼς διὰ τὰς τελείας Καλογραίας (αἵτινες καὶ τὰ μέλανα ἱμάτια τῶν Μοναχῶν ἐνεδύοντο, κατὰ τὸν μέ. τῆς ς'.) ἐρρήθη ὁ Κανὼν, καὶ ἐπιτιμᾶ ταύτας, κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον Πατέρα, οὕτως ἐρρήθη καὶ διὰ τοὺς τελείους Μοναχοὺς, καὶ τοὺς ἐγκαταριθμηθέντας πραγματικῶς εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς ὑποσχθέντας μόνον νὰ παρνεύουν, καὶ μὴ γενομένους Μοναχοὺς. Καὶ οὐχὶ τούτους, ἀλλὰ ἐκείνους ἐπιτιμᾶ, οὗτος μὲν πρῶτος καὶ συγκαταβατικῶς χρόνον ἕνα, ὁ δὲ Βασίλειος, ὡς μοιχοὺς, ἀφ' οὗ πρῶτον χωρισθῶν ἀπὸ τὸν παράνομον γάμον. Εἰπὼν γὰρ ὁ Κανὼν ἐπαγγελίαν παρθενίας, ὁμοῦ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἐπαγγελίας, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος συνεπτυγμένως περιέλαβε. Ἦν ἐπαγγελίαν δὲ τῶν τοιοῦτων καὶ ὁμολογίαν πρέπει νὰ τὴν νοήσωμεν ὅτι ἐγένετο τότε, κατὰ τὸ σιωπώμενον, ἐπειδὴ ἕως τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀνδρῶν ὁμολογία εἰς τὴν παρθενίαν δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ αὐτὸς πρῶτος εἶπε τοῦτο νὰ γίνεταί ἐν τῷ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνι.

(5) Ἡ ἀδελφότης, τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἴσως νὰ ἐκλαμβάνεται ἀντὶ ἀπλῆς συγγενείας, καθ' ὅτι καὶ οἱ συγγενεῖς, ἀδελφοὶ ὀνομάζονται παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ, κατὰ τὸ Βραγ-

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἐάν τινος γυνή μοιχευθῆ ἢ μοιχεύσῃ τις, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι δεῖ αὐτὸν τοῦ τελείου τυχεῖν, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν τὴν μοιχαλίδα γυναῖκα καὶ τὸν μοιχὸν εἰς ἑπτὰ χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων. Οἱ χρόνοι δὲ οὗτοι νὰ οἰκονομοῦνται κατὰ τὰς προρρηθείσας τάξεις τῶν μετανοούντων, ἤτοι καθὼς ὁ οζ'. Βασιλεῖοι διορίζει· ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν· δύο ν' ἀκροῶνται· τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ κατὰ τὸν ἑβδομον χρόνον νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἐάν μετὰ δακρύων μετανοήσουν.

Συμφωνία.

«Τὸν μοιχὸν δ' μὲν δ' τοῦ Νύσσης εἰς ἑὶς χρόνους κανονίζει, ὁ δὲ Βασιλεῖος ἐν τῷ νη'. ἰ.ε., χρόνους δὲ δὲ Νη-στευτῆς τρεῖς, μετὰ καὶ ἄλλης ἰκανοποιήσεως, ξηροφαγίας τε καὶ μετανοιῶν ἐν τῷ ιγ'. αὐτοῦ Κανόνι» (1). Ὅρα τὸν πζ'. τῆς ς'. καὶ τὸν μῆ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐκπορνευουσῶν καὶ ἀναιρουσῶν τὰ γενόμενα, καὶ σπουδαζουσῶν φθόρια ποιεῖν, ὁ μὲν πρότερος ὅρος μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσε, καὶ τούτῳ συντίθενται. Φιλανθρωπότερον δέ τι εὐρόν-τες, ὥρισamen δεκαετῆ χρόνον, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὠρισμένους.

Ἑρμηνεία.

Ὅσαι γυναῖκες κρυφίως μὲν πορνεύσουν μὲ τινὰς καὶ συλλαμβάνουσι, θανατώνουσι δὲ τὰ ἔμβρυα μέσα εἰς τὴν κοιλίαν των, ἢ σηκόνουσι βάρη ὑπὲρ τὴν δύναμίν των, ἢ πίνουσι φάρμακά τινα φθαρτικὰ τῶν ἐμβρύων, αὗται, λέγω, ἀπὸ ἄλλον μὲν Κανόνα πρότερον ἀπὸ τὸν παρόντα, ἕως εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν ἐμποδίζονται νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἀπὸ δὲ τὸν παρόντα Κανόνα, τὸν ὁποῖον συγκαταβατικώτερον ἐδιώρισαν οἱ τῆς παρούσης Συνόδου Πατέρες, εἰς δέκα χρόνους κανονίζονται νὰ μὴ μεταλάβουν, ὁ καὶ ὁ θ'. τοῦ Βασιλείου ἐδιώρισεν. Οἱ δὲ χρόνοι οὗτοι νὰ οἰκονομοῦνται οὕτω, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ τὸν ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν. Δύο μὲν χρόνους νὰ προσκλαίουν· τρεῖς νὰ ἀκροῶνται· τέσσαρας νὰ ὑποπίπτουν· ἕνα νὰ στέκωνται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζα'. τῆς ς'. τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Περὶ ἐκουσίων φόνων, ὑποπιπτέτωσαν μὲν, τοῦ δὲ τελείου ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξιούσθωσαν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρῶν Κανὼν κανονίζει τοὺς θεληματικῶς φονεύσαντας νὰ ὑποπίπτουν μὲν εἰς ὄλην των τὴν ζωὴν, νὰ μεταλαμβάνουν δὲ μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεῖος Καν. νς'. εἰς εἴκοσι χρόνους αὐτοὺς κανονίζει, καὶ ἀνάγνωθι εἰς τὸν ξς'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Περὶ ἀκουσίων φόνων, ὁ μὲν πρότερος ὅρος ἐν ἑπταετία κελεύει τοῦ τελείου μετασχεῖν κατὰ τοὺς ὠρισμένους βαθμοὺς, ὁ δὲ δεύτερος, τὸν πενταετῆ χρόνον πληρῶσει.

γελικὸν ἐκεῖνο· «Ἐιστήκεισαν παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μή-τηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἤτοι συγγε-νεῖς, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Θεοφύλακτος.

νείαν, κατὰ τὸν δ'. τοῦ Νύσσης, εἰς ἑπτὰ χρόνους ἐκανόνισαν οἱ Πατέρες οὗτοι, φανερὸν ἐντεῦθεν γίνεται, ὅτι τὴν πορνείαν κα-νονίζουσιν εἰς τέσσαρας χρόνους, τὸ ἡμισυ δηλ. καὶ ὀλίγον πρὸς, τῆς μοιχείας, καὶ ὅρα τὸν κβ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(1) Εἰ δὲ τὴν μοιχείαν, διπλὴν οὖσαν ἀμαρτίαν ἀπὸ τὴν πορ-

Ἑρμηνεία.

Τοὺς δὲ στατικῶς φονεύσαντας, διαφόρως ἐκανόνισαν οἱ πρὸ τῆς Συνόδου ταύτης διορισθέντες δύο Κανόνες περὶ αὐτῶν. Ὁ μὲν γὰρ παλαιότερος εἰς ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τούτους (ἕνα μὲν εἰς τὸ νὰ προσκλαίουν, δύο δὲ εἰς τὸ νὰ ἀκροῶνται, τρεῖς εἰς τὸ νὰ ὑποπίπτουν, ἐν τῷ ἑβδόμῳ νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουν) ὁ δὲ μεταγενέστερος Κανὼν εἰς πέντε χρόνους αὐτοὺς κανονίζει (1), Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ νζ'. Κανὼνι εἰς δέκα χρόνους αὐτοὺς κανονίζει, Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Οἱ καταμαντευόμενοι, καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν, ἢ καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν Κανόνα πιπτέτωσαν τῆς πενταετίας κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὀρισμένους. Τρία ἔτη ὑποπτώσεως, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς, χωρὶς προσφορᾶς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν κανονίζει πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλάβουν, ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς, ὅπου ὄχι μόνον μεταχειρίζονται αὐτοὶ μαντεύματα, καὶ ἀκολουθοῦν τὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐθνικῶν συνηθείας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὅπου πηγαίνουν εἰς τοὺς μάντεις αὐτοὺς, καὶ τοὺς φέρουσι μέσα εἰς τὰ ὁσπήτιά των, ἢ διὰ νὰ τοὺς καθάρσουν ἀπὸ τὰς μαγείας ὅπου ἄλλοι τοὺς ἔκαμαν καὶ ἠσθένησαν τυχόν, ἢ ἄλλην ζημίαν ἔπαθον, ἢ διὰ νὰ τοὺς φανερῶσιν ποῦ εἶναι κεκρυμμένα τὰ τοιαῦτα μαγικά. Τοὺς δὲ πέντε χρόνους αὐτοὺς, οὕτως οἰκονομεῖ. Τρεῖς χρόνους μὲν νὰ ὑποπίπτουν, δύο δὲ νὰ στέκωνται μὲ τὸν πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα καὶ τὸν ξα. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Μνηστευσάμενός τις κόρην, προσεφθάρη τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπιφορῆσαι αὐτήν, ἔγημε δὲ τὴν μνηστὴν μετὰ ταῦτα, ἢ δὲ φθαρεῖσα ἀπήγατο. Οἱ συνειδότες ἐκελεύσθησαν ἐν δεκαετία δεχθῆναι εἰς τοὺς συνεστῶτας, κατὰ τοὺς ὀρισμένους βαθμοὺς.

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως καθ' ὑπόθεσιν, τινὰς ἀρραβωνιασθῆ μὲν παρθένον τινὰ, προτοῦ δὲ νὰ ὑπανδρευθῆ μὲ αὐτήν, ἐφθειρε τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀρραβωνιαστικῆς του, ὥστε ὅπου καὶ τὴν ἐγγάστρωσε (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐπιφορῆσαι) μετὰ ταῦτα δὲ ὑπανδρεύθη μὲν μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του, ἢ δὲ φθαρεῖσα καὶ ἐγγαστρωθεῖσα ἀδελφῇ αὐτῆς τοῦτο ἰδοῦσα, καὶ ἀπελπισθεῖσα, ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν τῆς λύπην ἔαν τοιοῦτο συμβεβηκὸς, λέγω, ἀκολουθήσῃ, προστάζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ὅσοι ἤξευραν τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν καὶ ἐσιώπησαν, δέκα χρόνους νὰ κανονίζωνται, οἱ δὲ δέκα χρόνοι οὗτοι νὰ μοιράζωνται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων κατὰ τάξιν (2). Ὅρα ἐνταῦθα, ὅτι μαζὺ μὲ τοὺς ἀμαρτάνοντας συμπαιδεύονται καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἤξεύρουν τὴν ἀμαρτίαν καὶ δὲν τὴν φανερῶνουν διὰ νὰ ἐμποδισθῆ, ἀλλὰ τὴν κρύπτουσιν. Ὅσον γὰρ τὸ εἰς αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ ἔπραξαν τὴν ἀμαρτίαν

(1) Ὁ μεταγενέστερος καὶ δεύτερος περὶ τῶν ἀκουσίως φονευόντων Κανὼν, ἴσως εἶναι οὗτος ὁ κγ'. Κανὼν τῆς παρουσίας Συνόδου.

(2) Ἐν δὲ τῇ περὶ Βαπτίσματος ἐρωτήσει ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος κατὰ τρεῖς τρόπους λέγει, ὅτι συγκοινωνεῖ τινὰς εἰς τὴν κακίαν τοῦ ἄλλου, ἢ κατὰ τὸ ἔργον, ὅταν μὲ τὸν αὐτὸν σκοπὸν συνεργῆ καὶ συμβοηθῆ αὐτὸν εἰς τὸ κακόν, ἢ κατὰ τὴν γνώμην, ὅταν συγκατατεθῆ μὲ τὴν διάθεσιν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἀμαρτάνοντος καὶ συναρέσκειται εἰς αὐτήν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλη τρίτη συγκοινωνία, τὴν ὅποιαν οἱ μὲν πολλοὶ δὲν ἤξεύρουν, μαρτυρεῖ δὲ ὁμοίως ταύτην ἢ ἀκριβολογία τῆς θείας Γραφῆς. Αὕτη δὲ εἶναι, ὅταν τινὰς καὶ χωρὶς νὰ γένη συνεργὸς μὲ τὸ ἔργον, καὶ χωρὶς νὰ συγκατατεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀμαρτάνοντος, γνώρισῃ δὲ μόνον τὴν κακίαν τῆς γνώμης τοῦ ἀμαρτάνοντος καὶ ἐφησυχάσῃ, ἢ τοὶ σωπήσῃ, καὶ δὲν ἐλέγξῃ αὐτόν. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος τῆς συγκοινωνίας δηλοῦται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ «Ταῦτα ἐποίησας καὶ ἐσίγησας, ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαι σοὶ ὁμοίος» ἢ τοὶ συγκοινωνὸς τῆς κακίας σου. Διὸ ταῦ-

την τὴν ὑπόνοιαν ἀναιρῶν ὁ Θεὸς λέγει· «ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀμαρτίας σου.» Ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Παῦλος ἐλέγχωντας τοὺς Κορινθίους διατὶ ἠσύχασαν, καὶ δὲν ἠλεγξαν τὸν πορνεύσαντα μὲ τὴν μητρειάν του «ἡμεῖς πεφυσισωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῆ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας κτλ.» (ἀ. Κορινθίους, κεφ. ε'. 2.) Διὸ καὶ ὁ Νηστευτῆς ἐν τῷ κέ. Κανὼνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἡ Μοναχὴ ὅπου ἤξεύρει πῶς μολχεύονται, ἢ φθείρονται ἢ ἄλλαις συναδελφαῖς τῆς Καλογραφίας, καὶ δὲν τὸ φανερῶσιν εἰς τὴν προεστῶσαν, νὰ κανονίζεται παρόμοια, καθὼς καὶ αἱ πράττουσαι ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ Ἡλλας ὁ Κρήτης Μητροπολίτης λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται οἱ Ἰερεῖς τὰς προσφορὰς ἐκείνου τοῦ πατρὸς, μὲ τοῦ ὁποίου τὴν εἰδησιν πορνεύουσιν οἱ ὑπεξούσιοι υἱοὶ του· ἐπειδὴ, δυνάμενός αὐτὸς νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν καὶ νὰ τοὺς ὑπανδρεύσῃ νομίμως, ὅλον τὸ ἐναντίον τοὺς ἀφίνει νὰ ἀμαρτάνουν, καὶ ἀφορίζεται καὶ αὐτὸς ὁμοίως μὲ ἐκείνους (σελ. 337 τῆς Γιοῦρ Γραϊκορ.)

ταύτην, διατι δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσουν καὶ τὸν ἀθέμιτον γάμον αὐτὸν τοῦ εἰς δύο ἀδελφὰς πορνεύσαντος, καὶ τὸν φόνον τῆς κρεμασθείσης, καὶ μὴ ἐμποδίσαντες, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι οἱ τὰ ἄτοπα ταῦτα ποιήσαντες, κατὰ τὸ παροιμιώδες ἐκεῖνο τὸ λέγον· «ὁ δυνάμενος κωλύσαι καὶ μὴ κωλύων, αὐτὸς ἐστὶν ὁ ποιῶν.» Δι' ὃ καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ ο.α. κανόνι δρίζει εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον νὰ ὑποβάλλεται τοῦ ἀμαρτήσαντος καὶ ἐκεῖνος, ὅπου γνωρίζει τὸ ἀμάρτημά του καὶ δὲν τὸ ὁμολογήσει ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸ ἐμποδίσουν· τί λέγω ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον; καὶ εἰς μεγαλύτερον ἀκόμη. Ὁ γὰρ ο.η. κανὼν τοῦ Βασιλείου διορίζων ἑπτὰ χρόνους νὰ κανονίζεται ὁ δύο ἀδελφὰς λαβῶν εἰς γάμον κατὰ διαφόρους καιροὺς, ὁ παρῶν κανὼν τοὺς ἡξεύροντας τὸ ἀμάρτημα τοῦ φθείραντος τὰς δύο ταύτας ἀδελφὰς δέκα χρόνους κανονίζει. Α'. μὲν, διατι ὁ δύο ἀδελφὰς λαβῶν, ἀναγκάζεται ἀπὸ τὸν τῆς σαρκὸς ἔρωτα νὰ πέσῃ εἰς τὸν ἀθέμιτον γάμον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, οἱ δὲ ἡξεύροντες τοῦτο καὶ μὴ ὁμολογήσαντες, τοιοῦτό τι αἴτιον δὲν ἔχουν ὅπου νὰ τοὺς ἀναγκάζῃ. Β'. δὲ, διατι ἐκεῖνος μὲν εἰς ἀθέμιτον μόνον γάμον πίπτει, λαμβάνων τὰς δύο ἀδελφὰς, ἐξαιτίας δὲ τούτων οὐ μόνον ὁ ἀθέμιτος γάμος ἠκολούθησεν, ἀλλὰ καὶ ἡ πορνεία, καὶ ὁ φόνος τῆς κρεμασθείσης. Ὁ δὲ Νικήτας Ἡρακλείας ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ κανόνι λέγει, ὅτι, ἐὰν τις λάβῃ γυναῖκα μὲ τελείαν ἱερολογίαν (1), πρὸ τοῦ δὲ νὰ συνευρεθῇ μὲ αὐτήν, πορνεύῃ μὲ τὴν πενθεράν του, καὶ ἐγγαστρώσῃ αὐτήν, αὐτὸς μὲν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἱερολογηθεῖσαν γυναῖκά του, ἀπὸ δὲ τὴν πενθεράν του νὰ μακρυνθῇ, ἵνα μὴ ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς εἰς ἡδονὴν ἔλκεται. Τὸ ἴδιον τοῦτο λέγει καὶ ὁ Νηστευτῆς· ὁ δὲ τοιοῦτον ἀμάρτημα ποιήσας εἰς ἕξ χρόνους ἐμποδίζεται ἀπὸ τὰ θεῖα μυστήρια. Λαμβάνει καὶ ἄλλους διαφόρους κανόνας, περὶ ὧν ὄρα τὸν τοῦ Νηστευτοῦ ις'. κανόνα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑ

ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ τοπικὴ Σύνοδος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Νεοκαισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας τῇ κειμένῃ ἐν Πόντῳ τῷ λεγομένῳ Πολεμωνιακῷ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον καὶ Πλίνιον, ἐγένετο ἐν ἔτει 315, κατὰ τὸν Δοσίθεον καὶ τὸν Μίλιαν, ἦτοι τῷ αὐτῷ μὲν ἔτει κατὰ τὸν Δοσίθεον καὶ τοὺς ἄλλους μὲ τὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, ὅχι δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπὸ ἐκείνην· κατὰ δὲ τὸν Μίλιαν, ἕνα χρόνον ὕστερα ἀπὸ ἐκείνην. Συνήλθον δὲ εἰς αὐτήν, κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 876 τῆς Δωδεκαβίβλ.) Πατέρες εἰκοσιτρεῖς, τῶν ὁποίων ἕναρχος ἦτον ὁ Βιτάλλιος, οἵτινες τοὺς παρόντας ἰ.ε. Κανόνας ἐξέδωκαν περὶ διαφόρων ὑποθέσεων (2), ἀναγκαίους ὄντας πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ὠρισμένως μὲν ἐπικυροῦνται ἀπὸ τὸν β'. τῆς

(1) Ἐν δὲ τῇ βίβλ. Γιοῦρ Γραικορ. σελ. 310 οὕτω κεῖται. Κόρη τις ἀνελάβετο ἄνδρα, καὶ γέγονεν εὐχὴ μνηστείας καὶ ἱερολογία. Ὁ δὲ Βλαστάρις λέγει, ὅτι ἂν μὲν ἀρραβωνισθῇ μόνον τις, πρὸ τῆς τελείας δὲ ἱεροτελεστίας, τοῦ γάμου δηλ. καὶ στεφανώματος, τύχη νὰ πέσῃ μὲ τὴν πενθεράν του, ἢ ἄλλο συγγενὲς πρόσωπον τῆς ἀρραβωνιαστῆς του, ὁ γάμος ἐμποδίζεται καὶ δὲν τελειώνει, ἐπειδὴ παράνομον πρᾶγμα εἶναι νὰ γένη ἐν γνώσει τοιαύτη αἰμομιξία. Βί δὲ πέσῃ μὲ τὴν πενθεράν του ἀφ' οὗ εὐλογηθῇ τελείως καὶ στεφανωθῇ τὴν θυγατέρα της, ὁ γάμος δὲν χωρίζεται, ἀλλὰ ἐπιτιμῶνται οἱ τὴν αἰμομιξίαν ταύτην ποιήσαντες. Οὕτως εὐρίσκεται ὀλόκληρον ἐν χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ Βλαστάριος. Ἐλλιπῆ δὲ εὐρίσκονται ἐν σελ. 512 τῆς Γιοῦρ. Γραικορ. τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Βλαστάριος. Ὅθεν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Βλαστάριος καὶ τοῦ Νηστευτοῦ συμπεραίνομεν, ὅτι καὶ ἡ τελεία εὐχὴς ἱερολογία, ὅπου λέγει ὁ Νικήτας Ἡρακλείας ἀνωτέρω, δὲν δηλοῖ μνηστείαν μόνην, ἀλλὰ εὐλόγησιν τελείαν τοῦ γάμου (καθὼς καὶ τὸ ἐν τύποις εὐρισκό-

μενον χωρίζει τὴν εὐχὴν τῆς μνηστείας ἀπὸ τὴν ἱερολογίαν) καὶ στεφάνωμα. Ὅθεν καὶ πρέπει νὰ χωρίζεται ὁ ἀρραβωνιασθεὶς καὶ πρὸ τοῦ τελείου γάμου περῶν μὲ τὴν πενθεράν του. διατι ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀληθοῦς μνηστείας εἰς τάξιν γάμου λογίζεται, δὲν εἶναι ὅμως κατὰ πάντα καὶ γάμος τέλειος, ἀλλ' ἐλάττων τοῦ γάμου. Ὅθεν καὶ ὁ ξθ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου θέλει νὰ ἀργίζεται καὶ νὰ μένη ἀπρόκοπος εἰς ἄλλον βαθμὸν ὁ Ἀναγνώστης, ὅπου πρὸ τοῦ τελείου γάμου σμίξῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιαστὴν του· ἐπιτίμιον, τὸ ὅποιον δὲν ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν, ἂν ἔσμιγε μετὰ τὴν τελείαν ἱερολογίαν τοῦ γάμου. Ἀλλὰ καὶ Θεοδόσιος ὁ Πατριάρχης εἶπεν, ὅτι ἡ μνηστεία δὲν ἀρκεῖ ἀντὶ τοῦ τελείου γάμου (σελ. 232. τῆς Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Καὶ τοῦτο δὲ ἐντεῦθεν συνάγομεν, ὅτι ἱερολογία οὐ μόνον ἐπὶ ἀρραβῶνος λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς τελείας τοῦ γάμου εὐλογησεως, καθὼς πύλλαχού ὁ Βαλσαμῶν εἰς τὰς πρὸς Μάρκον ἀποκρίσεις του, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο βεβαιοῦσιν.

(2) Ὅθεν ἀπορω, διατι τόσον ὁ Δοσίθεος σελ. 976. τῆς Δω-

Οικουμενικῆς ς', ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. καὶ τὸν α'. τῆς ζ', καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, οἰκουμηνικήν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ ΙΕ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πρεσβύτερος ἐὰν γήμη, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι (1)· ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθείσθαι αὐτὸν τέλεον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν κς'. Ἀποστολικὸν μόνοι οἱ Ἀναγνώσται καὶ Ψάλται μετὰ τὴν χειροτονίαν ὑπανδρευόμενοι οὐ καθαιροῦνται· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἐὰν Πρεσβύτερος, ἢτοι Ἱερομόναχος ὑπανδρευθῇ μετὰ τὴν ἱερωσύνην, ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν τάξιν του, ἢτοι καθαιρεῖται. Ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τελείως, καὶ βάλλεται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων ὡς καὶ οἱ λαϊκοί (2). Ἀναγνώθι καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Γυνή, ἐὰν γήμηται δύο ἀδελφοῖς, ἐξωθείσθω μέχρι θανάτου, πλὴν ἐν τῷ θανάτῳ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν εἰπούσα, ὡς ὑγιάνασα, λύσῃ τὸν γάμον, ἔξει τὴν μετάνοιαν. Ἐὰν δὲ τελευτήσῃ ἢ γυνὴ ἐν τοιοῦτῳ γάμῳ οὔσα, ἢ ὁ ἀνὴρ, δυσχερῆς τῷ μείναντι ἢ μετάνοια.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ἀνίσως μία καὶ ἡ αὐτὴ γυνὴ λάβῃ ἄνδρας δύο ἀδελφοὺς (ἤγουν τὸν ἕτερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑνὸς) καὶ δὲν θέλῃ νὰ χωρίσῃ τὸν ἀθέμιτον γάμον αὐτὸν, ἃς ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἕως εἰς τὸν θάνατόν της. Ἐὰν δὲ κινδυνεύσασα εἰς θάνατον, ὑποσχεθῇ ὅτι νὰ χωρίσῃ τὸν γάμον, ἀφ' οὗ ὑγιάνη, τότε διὰ φιλανθρωπίαν ἃς μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ ὑγιάνασα, θέλει δεχθῇ εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων (3)· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυνὴ χωρὶς νὰ χωρίσῃ τὸν τοιοῦτον παράνομον καὶ ἀθέμιτον γάμον, δύσκολα ἢμπορεῖ νὰ δεχθῇ εἰς μετάνοιαν ὅποιον μέρος ἀπὸ τὰ δύο μείνη ζωντανὸν, ἐπειδὴ ἢ μὲν ἀληθῆς μετάνοια κατορθοῦται μὲ τὴν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, τὸ δὲ μέρος ὅπου μένει ζωντανὸν ἀπὸ τὸν τοιοῦτον γάμον, πῶς θέλει δεχθῇ, ἢ λογισθῇ ὅτι μετανοεῖ ἀληθῶς, εἰς καιρὸν ὅπου δὲν ἔκαμεν ἀποχὴν, ἢτοι δὲν ἐχωρίσθη

δεκαβίβλ. ὅσον καὶ Σκυρίδων ὁ Μήλιας ἐν τῷ α'. τόμῳ τῶν Συνδικῶν (σελ. 137.) παρὰ τοῦ Δοσιθέου ἐρανισθεὶς εἶπον, ὅτι ἡ παρούσα Σύνοδος ἐδιώρισε περὶ τῶν ἐν τῷ διωγμῷ ἐπιθυσάντων, ἢ ἐξομοσαμένων καὶ εἰδωλοῦτων γευσαμένων. Περὶ τοιούτων γὰρ οἱ Κανόνες οὗτοι οὐδὲ γρῦ, τὸ τοῦ Κωμικοῦ, ἀναφέρουσι. Περὶ τούτων γὰρ, ὡς εἶπομεν, οἱ τῆς ἐν Ἀγκύρα Κανόνες ἐδιώρισαν.

(1) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Κανόνων τίτλ. 27. ἀντὶ τοῦ, μετατίθεσθαι, κατατίθεσθαι ἔχει, ὅπερ δηλοῖ, καθαιρεῖσθαι.

(2) Σημειῶσαι κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ κς'. Ἀποστολικὸς διορίζει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι πορνεύοντες ἢ μοιχεύοντες, καθαιροῦνται μόνον καὶ ὄχι ἀφορίζονται. Σύμφωνοι δὲ μὲ τὸν Ἀποστολικὸν εἶναι καὶ ὁ λς'. Καρθαγ. καὶ ὁ γ'. καὶ λβ'. Βασιλ. Διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες οὗτοι, καὶ καθ' ὃ σύμφωνοι, ὡς εἶδομεν, εἶναι μὲ τὸν Ἀποστολικόν, καὶ καθ' ὃ μεταγενέστεροι, πρέπει νὰ ἐπικρατοῦσι περισσώτερον ἀπὸ τὸν παρόντα. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι ἀριστα συμβιβάζεται ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸν Ἀποστολικόν καὶ τοὺς λοιποὺς, ἐὰν νοηθῇ ὅτι λέγει διὰ

τοὺς δις καὶ τρις καὶ πολλάκις πορνεύσαντας ἢ μοιχεύσαντας· Πρεσβυτέρους ἀγάμους, καθ' ὅτι αὐτοὶ (ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοί, ἐὰν μετὰ τὴν καθάρσιν πέσουν πάλιν εἰς πορνείαν ἢ μοιχείαν, τότε πρέπει καὶ νὰ ἀφορίζωνται τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Σὺ δὲ μοι ἴδρα καὶ τὸν κα'. τῆς ς'. συμφώνως μὲ τὸν παρόντα διορίζοντα, ὅτι οἱ εἰς κανονικὰ ἐγκλήματα ὑπεύθυνοι Κληρικοί ὄχι μόνον μὲ τελείαν καὶ παντοτινὴν καθάρσιν καθαιροῦνται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν ἐξωθοῦνται, καὶ τὸ σχῆμα τῶν λαϊκῶν λαμβάνουσιν. Ὅποιος δὲ παιδείας λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς νόμους οἱ ὑπανδρευθέντες ἱερομόναχοι, ἴδρα εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ ς'. τῆς ς'. καὶ τοῦ γ'. Βασιλείου.

(3) Δῆλον δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ὑγιάνασα, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τῶν μετανοούντων δεχθεῖσα, μένει πάλιν ἀκοινωνήτος τῶν Μυστηρίων, ἕως οὗ τελειωθῇ ὁ δοθεὶς εἰς αὐτὴν κανὼν διὰ τὴν ἀθεμιτογαμίαν, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς α'. Συνόδου, τὸν ς'. τῆς ἐν Ἀγκύρα καὶ τὸν ε'. τοῦ Νύσσης· Κανὼν δὲ αὐτῆς εἶναι κατὰ μὲν τὸν ση'. τοῦ Βασιλείου, ἑπτὰ χρόνοι, τρεῖς δὲ, κατὰ τὸν Νηστευτὴν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις.

θεληματικῶς ἀπὸ τὸν ἀθέμιτον γάμον; μὴ χωρισθὲν γὰρ πρὸ τοῦ θανάτου, δείχνει ὅτι, ἂν ἦτο ζωντανὸν τὸ ἀποθαμὲνον μέρος, ἤθελε συνευρίσκεται ἀκόμη μὲ αὐτό (1). Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ τῶν πλείστοις γάμοις περιπιπτόντων, ὁ μὲν χρόνος σαφῆς ὁ ὠρισμένος, ἡ δὲ ἀναστροφή καὶ ἡ πίστις αὐτῶν συντέμνει τὸν χρόνον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρῶν κανὼν λέγει, ὅτι εἶναι φανερὸς ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιτιμίου τῶν πολυγάμων, ταῦτόν εἶπεῖν τῶν τριγάμων ὅτι, ἂν καὶ ὁ χρόνος τῶν τριγάμων ἦναι διωρισμένος, μὲ ὅλον τοῦτο ἢ διὰ τὴν τριγαμίαν μετάνοια αὐτῶν, καὶ ἡ θερμὴ πίστις ὅπου αὐτοὶ ἔχουν πρὸς τὸν Θεόν, δύναται νὰ παρακινήσῃ τὸν ἀρχιερέα, ἢ πνευματικόν τους νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιτιμίου των (2).

(1) Ὁν τρόπον καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῇ 10'. Κανόνι παντοτινὴν μοιχαλίδα κρίνει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὅπου ἐπῆρεν ἄνδρα τὸν μοιχεύοντα αὐτὴν ὅτε ἔζη ὁ πρῶτος ἄνδρας της, ἐπειδὴ ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς, ἂν ἀκόμη ἤθελε ζῆ ἐκεῖνος, αὐτοὶ ἤθελαν νὰ μοιχεύωνται.

(2) Σημειώσαι ὅτι τὸν τρίτον γάμον παρανομίαν ὠνόμασεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, πολυγαμίαν δὲ, (ὡς καὶ οὗτος ὁ Κανὼν) μᾶλλον δὲ πῶρνεϊαν συνεσταλμένην ὁ μέγας Βασιλεὺς. Κατὰ δὲ τὸ 1222 ἔτος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ Ρωμανοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ὄντος τότε Βασιλοπάτορος, Τόμος ἐξεδόθη συνοδικὸς ὁ τῆς Ἐνώσεως καλούμενος, ὅστις ἐδιώρισεν ὅτι οἱ μὲν τεσσαράκοντα ὄντες χρόνων, καὶ παιδία μὴ ἔχοντες δίγαμοι, συγχωροῦνται νὰ λαμβάνουσι καὶ τρίτην γυναῖκα διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ἀτεκνίας των, νὰ κανονίζονται ὅμως πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνουν χωρὶς νὰ ὀλιγοστεύσουν οἱ χρόνοι τελείως, καὶ μετὰ τούτους μίαν φοράν μόνον τὸν κάθε χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν κατὰ τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν. Ἐὰν δὲ τέκνα ἔχουσιν, οὐδέποτε συγχωροῦνται νὰ τριγαμήσουν. Ὅσοι δὲ τριάντα χρόνων ὄντες, παιδία δὲν ἔχουσιν, ἐσυγχωρήθησαν καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας νεαρὸν καὶ εὐδίστονον νὰ λαμβάνουν καὶ τρίτην γυναῖκα, εἰς τέσσαρας ὅμως χρόνους νὰ κανονίζονται νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, καὶ μετὰ τούτους, τρεῖς φορές μόνον τὸν κάθε χρόνον νὰ μεταλαμβάνουν, κατὰ τὴν Χριστοῦ Ἀνάστασιν, καὶ τὴν αὐτοῦ Γέννησιν, καὶ τὴν τῆς Θεοτόκου Κοίμησιν. Εἰ δὲ παιδας ἔχουσι, πέντε χρόνους νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὸ σῦνηθες. Ὅρα σελ. 176. τοῦ τόμου τῆς Συλλογῆς τῶν Συνόδων. Ὅσοι δὲ εἶναι ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα πέντε χρόνους, οὗτοι δὲν συγχωροῦνται ποτε νὰ λάβουν τρίτην γυναῖκα, κἂν καὶ τέκνα δὲν ἔχουσι. Καὶ τοῦτο, δηλ. ὁ κατὰ τῶν τοιούτων τριγάμων διορισμὸς, σχεδὸν εἶναι τὸ κυρίως αἷτιον, ὅπου τὴν σήμερον ἐγέννησε διωγμὸν μέγαν εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσι νὰ μεταλάβουσι συχνότερον τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅθεν καὶ μέμφονται μερικοὶ ἐκεῖνον ὅπου ἔβαλεν αὐτὸν τὸν διορισμὸν μέσα εἰς τὸ Ὁρολόγιον, ὡσάν ἕνα νόμον καὶ Κανὼνα καθολικὸν δι' ὅλους τοὺς Χριστιανούς, εἰς καιρὸν ὅπου ἐβάλλθη ὡσάν μία ποιηὴ κατὰ μόνης τῆς ἀκρασίας τῶν τριγάμων. Ὅμως ἄδικα, λέγω ἐγὼ, μέμφονται τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον, ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς ἐκεῖνου δὲν εἶναι ἐκεῖ, ὅτι τάχα ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κοινωνοῦν τρεῖς φορές τὸν χρόνον, καθὼς ἀστόχαστα πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι καὶ ἀμαθεῖς ἔτσι πέρνουσι τὸ νόημα, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ζηλωταὶ ὀρθόδοξοι τὸν κατηγοροῦν. Ὅχι, λέγω, δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ καθὼς φαίνεται πρὸς τοὺς κοιλιδοῦλους ἀντιφερόμενος, καὶ μάλιστα ἐκείνους ὅπου συγκατοικοῦν μὲ τοὺς Λατίνους, καὶ μανθάνουσιν ἀπὸ ἐκείνους νὰ ἀθετοῦν τὰς πατροπαράδοτους νηστείας,

λέγοντες ὅτι μία μόνη εἶναι ἡ νηστεία, ἡ μεγάλη Τεσσαρακοστὴ, ἢ δὲ ἄλλαις εἶναι χθεσινὰ καὶ προχθεσινὰ ἐφευρέματα, εἰς αὐτὰς, λέγω, τὰς φλυαρίας ἀντιφερόμενος ἐκεῖνος ὁ ἀνατολικὸς ζηλωτὴς ἐβάλλθη νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ ἡ νηστεία τοῦ Σαρανταμήρου, καὶ ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου εἶναι παλαιαῖς, καὶ ὄχι ὕστερινὰ ἐφευρέματα. Ὅθεν φέρωντας εἰς τοῦτο καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, στοχαστικώτατα ἔφερε καὶ τὸν Τόμον τῆς Ἐνώσεως, ὅπου ἔγινεν, ὡς εἴπομεν, εἰς τοὺς 1222, εἰς τὸν ὅποιον βλέπομεν, πῶς οἱ Πατέρες ἐκείνης τῆς Συνόδου ἀναφέρουν κοντὰ εἰς τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν καὶ τὰς ἄλλας δύο, ὅθεν συμπεραίνεται καὶ ἐκεῖθεν ἡ αὐτῶν ἀρχαιότης. Καὶ ἀληθινὰ, διὰ νὰ εἰποῦμεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐν παρόδῳ, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αὐταῖς τὸ αἰδέσιμον, διατὶ, ὅταν εἰς τὰ 1222 ἔτη σημειῶνονται, καὶ ἡμεῖς τώρα εὐρισκόμεθα εἰς τοὺς 1700. καὶ ἐπέκεινα, πῶς ἤμποροῦμεν νὰ τὰς λέγωμεν νεωτερίσματα; ἔπειτα τότε σημειῶνονται, μὰ ἀπὸ τότε δὲν ἀρχισαν, ἀλλὰ καὶ προτιήτερα ἦσαν, ἤγουν ἐξ ἀρχαίων χρόνων ἐσυνειθίζοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὡς κοινὰς καὶ παρὰ πάντων φυλασσομένας τὰς ἀναφέρουσι, καὶ ἀποφασίζουσι διὰ τοὺς τριγάμους, ὅτι τότε καὶ τότε μόνον νὰ κοινωνοῦν. Διὰ τί; ὄχι ἀλόγως βέβαια· ἀλλὰ διατὶ πάντοτε εὐρίσκονται κατεγνωσμένοι ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν τους. Ὅθεν καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς ἐξέκοψε νὰ τοὺς ρίψῃ ἔξω ὀλότελα, ὑπομένει ὅμως καὶ τοὺς βλέπει μέσα εἰς τοὺς περιβόλους τῆς ὡσάν ρύπασμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἀφ' οὗ τοὺς παιδεύσῃ μὲ τὴν πολυχρόνιον ἀκοινωνησίαν, συγκαταβαίνει νὰ τοὺς κοινωνᾷ μόνον τρεῖς φορές τὸν χρόνον· ἀλλ' ὄχι καὶ συχνότερα, καθὼς οἱ ἄλλοι Χριστιανοὶ, ἐπειδὴ πάντοτε ἔχουν ἐπάνω τους τὴν αἰτίαν, ὅπου τοὺς κάνει ἀναξίους διὰ νὰ παρρησιάζωνται συχνότερα εἰς τῶν Ἁγίων τὴν λαμπρότητα· τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθῶς καὶ κυρίως αἷτιον, ὅπου ἐπαρακίνησεν ἐκεῖνον τὸν Χριστιανὸν, καὶ ἀνέφερεν ἐκεῖ τὸν Τόμον τῆς Ἐνώσεως, καθὼς εἶναι δῆλον ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς περὶ τῶν νηστειῶν ὑποθέσεως. Οἱ δὲ ἀνόητοι, μὴ στοχαζόμενοι τὸν σκοπὸν καὶ τὴν πρώτην αἰτίαν τοῦ λέγοντος, τοῦτο μόνον ἀρπάζουσιν ἐκεῖθεν, ὅτι τρεῖς φορές μόνον γράφει εἰς τὸ Ὁρολόγι νὰ κοινωνοῦν οἱ Χριστιανοί. Ὁ Κύριος νὰ τοὺς δώσῃ ἐπίγνωσιν, διὰ νὰ αἰσθανθοῦν τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς των, καὶ νὰ διορθωθοῦν. Καὶ τοῦτο δὲ σημειώσαι, ὅτι ἀνίσως βίαν ἐπάγουσιν οὗτοι οἱ δίγαμοι διὰ νὰ τριτογαμήσουν, πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὴν συνοδικὴν διάγνωσιν Μανουὴλ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χαριτοπόλου (σελ. 239. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.)· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερεὺς ὁ τὸν τοιοῦτον γάμον ἱερολογήσας, τὸν τρίτον δηλαδὴ, πρέπει νὰ καθαιρῆται, ἐπειδὴ παχύτητα νόμου ἠγγόησε κατὰ τὴν 16'. ἀπόκρισιν Βαλασκμῶνος.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ κανόνι τοὺς τριγᾶμους πέντε χρόνους ἀφορίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων λέγων, ὅτι ὁ πενταετής αὐτὸς ἀφορισμὸς δὲν εἶναι ἀπὸ κανόνα τινὰ τῶν πατέρων παραδεδομένος, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν συνήθειαν καὶ ἀκολουθίαν τῶν παλαιότερων· πῶς λοιπὸν ἐλάνθασε τοῦτο τὸν πολὺν τῆ σοφία Βασίλειον; ἡ σύνοδος γὰρ αὕτη προτέρα εἶναι ἀπὸ τὸν μέγαν Βασίλειον. Ἄλλ' ἔσως καὶ ὁ παρὼν κανὼν ὠρισμένον λέγει τὸν χρόνον τῶν τριγᾶμων, ὅχι ἀπὸ ἐγγράφου κανόνος, ἀλλὰ ἀπὸ συνήθειας, συμφώνως μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ἦτο φανερός εἰς ὄλους ἀπὸ τὴν κοινήν καὶ ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, διὰ τοῦτο οὐδὲ ὄλως ἐχρειάσθη ἐγγράφως εἶδῶ νὰ διορισθῆ. Ἐν δὲ τῷ π'. κανόνι αὐτοῦ λέγει ὁ Βασίλειος, ὅτι ἡ τριγαμία εἶναι μεγαλητέρα ἁμαρτία ἀπὸ τὴν πορνείαν, ἐν δὲ τῷ ν'. ρύπασμα καὶ μολυσμὸν τῆς ἐκκλησίας τὴν τριγαμίαν ὀνομάζει.»

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐὰν πρόθηται τις, ἐπιθυμήσας γυναικὸς, συγκαθευδῆσαι μετ' αὐτῆς, μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἢ ἐπιθύμησις (1), φαίνεται, ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὰς κατὰ προσβολὴν καὶ ἐνθύμησιν λογισμοῦ ἐπιθυμήσῃ τινὸς γυναικὸς· ἔπειτα κοντὰ εἰς τὴν προσβολὴν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης κάμη συγκατάθεσιν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πρόθηται) καὶ σπουδασὴ νὰ κοιμηθῇ μετ' αὐτὴν τὴν γυναῖκα ὅπου ἐπεθύμησεν, ὅμως δὲν ἤλθεν εἰς πράξιν ἢ ἐνθύμησίς του αὐτῆ καὶ συγκατάθεσις, ὅχι ἀπὸ κενένα ἐμπόδιον ἐξωτερικόν, ἀλλὰ διατὶ πρὸ τῆς μίξεως, εἰς ἑαυτὸν γενόμενος ὁ οὕτως συγκατατεθείς, ἀπεπήδησε παρευθὺς, καὶ τὸ ἔργον δὲν ἔκαμε, κατὰ τὸν Ζωναράν· οὗτος, λέγω, φαίνεται ὅτι ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἐλυτρώθη ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς ἁμαρτίας. Πλὴν διὰ τὴν συγκατάθεσιν καὶ σπουδὴν ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὴν ἁμαρτίαν, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται ἀπὸ τὸν Πνευματικόν, καθὼς λέγει καὶ ὁ Ζωναράς. Δι' ὃ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ δ'. αὐτοῦ Κανόνι, τὸν Διάκονον ὅπου φθάσῃ νὰ ἔλθῃ μέχρι μόνον φιλήματος γυναικὸς, καὶ ἐξομολογηθέντα, ἀργίξει πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὴν λειτουργίαν του. (Ἀγκαλιὰ καὶ τὸ φίλημα δὲν εἶναι μόνον ἀπλή συγκατάθεσις, ἀλλὰ καὶ μέρος πράξεως.) Περὶ δὲ προσβολῆς, συνδυασμοῦ, συγκαταθέσεως, πάλης, καὶ αἰχμαλωσίας, ἢ πάθους, ὄρα εἰς τὸν β'. γ'. δ'. καὶ ε'. τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνων ὑποσημείωσιν, ὄρα πρὸς τούτοις καὶ τὴν γ'. ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Κατηγούμενος, ἐὰν εἰσερχόμενος εἰς κυριακὸν, ἐν τῇ τῶν κατηγουμένων τάξει στήκῃ, οὗτος δὲ ἁμαρτάνων (2), ἐὰν μὲν γόνυ κλίνων, ἀκροάσθω, μηκέτι ἁμαρτάνων· ἐὰν δὲ καὶ ἀκρούμενος ἔτι ἁμαρτάνῃ, ἐξωθείσθω.

Ἑρμηνεία.

Δύο τάξεις ἦσαν τῶν κατηγουμένων· μία μὲν τῶν τελειοτέρων, οἵτινες ἐστέκοντο εἰς τὴν λειτουργίαν ἕως τῆς εὐχῆς τῶν κατηγουμένων, τὴν ὁποίαν καὶ τὸ γόνυ κλίνοντες ἤκουον, ἐπιτιθεμένης εἰς αὐτοὺς, καὶ τῆς τοῦ ἱερέως χειρὸς, καὶ οὕτως ἐξήρχοντο τῆς ἐκκλησίας. Ἄλλοι δὲ τῶν ἀτελεστέρων, οἵτινες, ὡς νεωστὶ προσελθόντες εἰς τὴν πίστιν, ἤκουον μόνον τὰς θείας γραφάς, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου εὐχαιναν ἔξω. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι, ἀνίσως τινὰς κατηγούμενος ἀπὸ τοὺς τελειοτέρους καὶ γόνυ κλίνοντας ἁμαρτάνῃ, ἃς βάλλεται παρακάτω εἰς τὸν τόπον τῶν ἀκρωμένων κατηγουμένων, ἐὰν κάμη ἀποχὴν τῆς ἁμαρτίας. Ἀνίσως δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀκρωμένους εὐρισκόμενος, πάλιν ἁμαρτάνῃ, ἃς ἐκβάλλεται τελείως ἔξω καὶ ἀπὸ τὸν νάρθηκα, καὶ ἃς βάλλεται εἰς τὸν τόπον τῶν προσκλαιόντων, ἔξω τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς πρώτης καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ ΣΤ'.

Περὶ κυφορούσης, ὅτι δεῖ φωτίζεσθαι, ὁπότε βούλεται. Οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κοινωνεῖ ἢ τίκτουσα τῶν τικτομένων. Διὰ τὸ, ἐκάστου ἰδίαν τὴν προαίρεσιν τὴν ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ δείκνυσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ ἔμβρυον μέρος εἶναι τῆς ἐγγαστρωμένης κατὰ τὸ δεύτερον θέμα τοῦ πρώτου κεφ.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἢ ἐνθύμησις.

(2) Ἐν ἄλλοις, ἁμαρτάνει.

τοῦ ζ'. τίτλ. τοῦ λά. βασιλ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. δ'. κεφ. (.), διὰ τοῦτο ἠθελόν τινες πῶς δὲν πρέπει ἡ γυνὴ νὰ βαπτίζεται ὅταν ᾖναι ἐγγαστρωμένη, ἀλλ' ἀφ' οὗ γεννήσῃ, ἵνα μὴ συμβαπτισθὲν πρῶτον μαζὺ μὲ αὐτὴν καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς ἔμβρυον. Καὶ ὕστερον πάλιν μετὰ τὸ γεννηθῆναι βαπτίζομενον, φανῆ δτι βαπτίζεται δύο φοραῖς. Ὅπερ ἄτοπον. Ὅθεν ὁ παρῶν κανὼν ἐναντιούμενος εἰς τοὺς τοῦτο λέγοντας(1) διορίζει, δτι ἡ ἐγγαστρωμένη γυνή, κατηχομένη οὔσα, ὅποταν θέλῃ ἠμπορεῖ διὰ νὰ βαπτισθῇ, ἐπειδὴ δὲν μεταδίδει αὐτὴ τὸν φωτισμὸν καὶ τὸ βάπτισμα εἰς τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἔμβρυον, ἀλλ' αὐτὴ μόνη βαπτίζεται. Διότι εἰς τὸ νὰ ὁμολογήσῃ τινὰς δτι συντάσσεται μὲ τὸν Χριστὸν, καὶ ἀποτάσσεται τὸν διάβολον ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, εἰς τὸ νὰ βαπτισθῇ τινὰς, χρειάζεται νὰ δείξῃ τὴν ἐδικὴν του προαίρεσιν, ἢ δι' ἑαυτοῦ ἀμέσως, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν ἡλικίᾳ λόγου δεκτικῇ, βαπτιζομένων, ὅποια εἶναι καὶ τῆς ἐγγαστρωμένης ταύτης μητρὸς, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἀναδόχου, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν νηπιότητι βαπτιζομένων(2), τὸ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔμβρυον οὔτε δι' ἑαυτοῦ ἠμπορεῖ νὰ δείξῃ ταύτην, μὴ ἔχον ἀκόμη προαίρεσιν, οὔτε διὰ τοῦ ἀναδόχου, ὡς μὴ ἀκόμη γεννηθὲν, μήτε βαπτισθῆναι δυνάμενον.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Πρεσβύτερον εἰς γάμους διγαμούντων μὴ ἐστιᾶσθαι. Ἐπει, μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου, τίς ἐστὶ ὁ πρεσβύτερος, ὁ διὰ τῆς ἐστιᾶσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις ;

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν κανὼν διορίζει, δτι ὁ ἱερεὺς νὰ μὴ καθίσῃ νὰ φάγῃ εἰς τὸν γάμον τοῦ διγάμου, ἐπειδὴ ὁ διγάμος εἶναι ὑποκάτω εἰς ἀμαρτίαν καὶ ἐπιτίμιον, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἂν καθίσῃ καὶ φάγῃ, δείχνει μὲ τοῦτο δτι συνευδοκεῖ καὶ συγχαίρει καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ὑπὸ ἀμαρτίαν καὶ κατάγνωσιν αὐτὸν γάμον του (3)· ὁ γὰρ πρῶτος γάμος,

(1) Ὅτι τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ εἰδοπεποιημένον ἔμβρυον δὲν εἶναι μέρος τῆς ἐγγαστρωμένης, ἀ. μὲν ἱκανῶς ἀπέδειξεν ὁ παρῶν Κανὼν μὲ τὴν ὑπεναντίωσιν ὅπου κάμνει εἰς τοὺς τοῦτο λέγοντας. Εἰ γὰρ ᾖν μέρος αὐτῆς, ἔπρεπε, βαπτιζομένης αὐτῆς ὄλου οὔσης, νὰ συμβαπτίζεται καὶ τὸ μέρος αὐτῆς. Ἄει γὰρ τῆ ὄλω τὸ μέρος συνακολουθεῖ· β'. δτι τὸ ἐξεικονισμένον ἔμβρυον ἴδιαν ἔχει καθ' ἑαυτὸ ὑπόστασιν ξεχωριστὴν ἀπὸ τὴν τῆς μητρὸς, ὄχι μόνον διατὶ ἔχει ἴδιαν λογικὴν ψυχὴν ξεχωριστὴν ἀπὸ τὴν τῆς μητρὸς, ἢ τις εἶναι χαρακτήρ ὑποστάσεως, κατὰ τὸν θεῖον Δαμασκηνόν, ἀλλὰ καὶ διατὶ καὶ τὸ σῶμα ὅπου ἔχει, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἔλαβε τὴν σύστασιν, κυρίως μὲν ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρὸς, ἐπομένως δὲ καὶ ἀπὸ τὰ καταμήνια αἵματα τῆς μητρὸς, ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἐγένετο, ἴδιαν ὅμως πλουτεῖ κίνησιν καὶ κυκλοφορίαν, διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς μητρὸς αὐτοκίνητον ὄν, καὶ ἐν τῇ τῆς μήτρας ὕγρῳ καθ' ἑαυτῆ ῥολυμβῶν· καὶ γ'. διατὶ ἡ ι. διάταξις τοῦ γ'. τίτλου τοῦ μά. βιβλ. καὶ ἡ κς'. διάταξις τοῦ ις'. τίτλ. τοῦ ν'. βιβλ. (παρὰ Φωτίῳ τίτλ. δ'. κεφ. (.)) ρητῶς διορίζουσιν δτι τὸ κυοφορούμενον δὲν εἶναι μέρος τῆς μητρὸς, ὡς ἄλλο γὰρ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ. Ὅθεν ἀκολούθως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μέρος τῆς μητρὸς, ἀλλ' ἴδιον ἔχει καὶ σῶμα, καὶ ψυχὴν, καὶ κίνησιν, δὲν συμβαπτίζεται μὲ τὴν αὐτὸ ἐγγαστρωμένην μητέρα του, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ βαπτισθῇ ἴδιως καὶ καθ' ἑαυτὸ. Δι' ὅ οἱ λέγοντες δτι μέρος τῆς μητρὸς ἐστὶ τὸ ἔμβρυον, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι, κἂν τὸ β'. ὄμα τούτο λέγῃ, ὡς εἴπομεν.

(2) Κατὰ γὰρ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. «Οἱ φυσικοὶ γονεῖς παραδίδουσι τὸν παῖδα αὐτῶν εἰς τινὰ τῶν μεμνημένων, ἀγαθὸν εἰς τὰθεῖα παιδαγωγόν, ὥστε ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εὕρσκηται ὑποκάτω εἰς αὐτὸν ὡσάν εἰς θεῖον πατέρα καὶ ἀνάδοχον τῆς ἱερᾶς σωτηρίας του» (περὶ ἐκκλησιαστικ. Ἱεραρχ. κεφ. ζ'). Καὶ ὁ Χρυσόστομος δὲ φησὶ (λόγῳ εἰς τὸν διὰ τῆς στέγης καταβιβασθέντα παράλυ.) εἰτέρου πιστεύσαντος, ἕτερος οὐ θεραπεύεται, πλὴν εἰ μή τις, ἢ δι' ἡλικίαν ἄωρον (ὡς τὰ βαπτιζόμενα νήπια δηλ.), ἢ διὰ ὑπερβάλλουσαν ἀσθένειαν, ἀδυνάτως ἔχει πρὸς τὸ πιστεῦσαι» (ὡς ὁ παράλυτος)· ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος (λόγῳ εἰς

τὸ βάπτισμα) τὰ νήπια ὅπου μήτε τὴν ζήμιαν αἰσθάνονται, μήτε τὴν χάριν, πρέπει, λέγει, νὰ βαπτίζονται, ἂν ἀκολουθήσῃ εἰς αὐτὰ κίνδυνος, ἐπειδὴ κάλλιον εἶναι νὰ βαπτισθοῦν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσουν τὴν χάριν τοῦ βαπτίσματος, παρὰ νὰ ἀποθάνουν ἀβάπτιστα καὶ ἀτέλεστα, καθ' ὅτι καὶ ἡ περιτομή, ἢ τις τύπον εἶχε τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὰ ἀσυλλόγιστα καὶ ἄγνωστα ἐδίδετο ὀκατήμερα νήπια, καὶ καθ' ὅτι καὶ ἡ χρίσις τῶν ἀνωφλίων τῆς πόρτας τῶν Ἑβραίων ἢ διὰ τοῦ αἵματος γινομένη, διὰ τῶν ἀναισθητῶν ἐφύλαττε τὰ πρωτότοκα. [ἀ. Κορινθ. ζ'. 16.] Εἰ δὲ καὶ λέγει τινὰς, ὅτι καθὼς ὁ ἀπίστος ἀνὴρ ἠγίασται, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν τῇ πιστῇ γυναικί, ἔτσι καὶ τὰ ἀβάπτιστα νήπια βαπτίζονται καὶ ἀγιάζονται διὰ τοῦ βαπτίσματος τῆς μητρὸς, καθ' ὅτι καὶ ταῦτα ἄγια ὀνομάζει ὁ ἴδιος Παῦλος, ὡς ἀκούσῃ δτι ἠγίασται ὁ ἀπίστος ἀνὴρ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλούσης σωτηρίας τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος. Διότι ἐπιφέρει ὁ Παῦλος· «Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἀνδρα σώσεις.» Ὅμοίως καὶ τὰ τέκνα ἄγια εἶπεν ὁ Παῦλος, οὐχ ὅτι εἰσὶ πιστῶν τέκνα (τέκνα γὰρ αὐτῶν εἰσὶ σαρκικὰ μὴ μετέχοντα τῆς πίστεως τῶν γονέων, καθ' ὅτι μετὰ τοῦ προπατορικοῦ γεννῶνται ἀμαρτήματος, τῶν γονέων καθαρθέντων ἀπὸ αὐτὸ διὰ τοῦ βαπτίσματος) ἀλλ' ὅτι μέλλουσι νὰ κοινωνήσουν τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας τῶν γονέων διὰ τοῦ βαπτίσματος.

(3) Διὰ τί δὲ ὁ ἱερεὺς δὲν συγκατατίθεται εἰς τὸν κατεγνωσμένον γάμον τῶν διγάμων, ὅταν αὐτὸν εὐλόγῃ, ἀλλ' ὅταν στέκεται καὶ τρώγῃ εἰς αὐτόν ; Εἰς τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς, ἢ μὲν ἱερολογία καὶ εὐλόγησις ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ γένη παρὰ τοῦ Ἱερέως, ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν ὁ κατὰ συγχώρησιν γάμος αὐτὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζευχθῇ· ὅθεν διὰ τὴν ἀνάγκην ὁ ἱερεὺς τοῦτο ποιῶν, οὐ συγκατατίθεται. Τὸ δὲ νὰ σταθῇ νὰ φάγῃ εἰς αὐτόν, τοῦτο, κοντὰ ὅπου δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, εἶναι πρὸς τοῦτοις καὶ χαρᾶς ὑπόθεσις. Ὅθεν ὁ τοῦτο ποιήσας, δείχνει τρόπον τινὰ δτι συγχαίρει καὶ αὐτὸς εἰς τοιοῦτον ἐφάμαρτον. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι εἰς διγάμους βασιλεῖς ἐφάνησαν συντρῶγοντες Πατριάρχαι καὶ Μητροπολίται· ἀλλ' ὅμως σπάνια ὄντα τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐξω τῆς κανονικῆς ἀκριβείας, νόμος τῆς

κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, εἶναι νόμος. Μία γὰρ ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἄνδρος πρὸς γυναῖκα διὰ θείας φωνῆς καὶ παρουσίας ἐν τῷ ἐν Κανὼν γάμῳ νενομοθετημένη. Δι' ὃ καὶ ἀκατάγνωστος ὢν, στεφανοῦται, καὶ τὰ θεῖα μεταλαμβάνει μυστήρια (καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ς'). Ὁ δὲ δεῦτερος γάμος εἶναι συγχώρησις· κατὰ συγχώρησιν γὰρ καὶ συγκατάθεσιν ἢ τούτου γίνεται χρῆσις. Διότι καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος περὶ τῶν χηρῶν, «εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν» (ἀ. Κοριθ. κεφ. ζ'. 9) ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύων φησὶν, ὅτι τὸ λέγει κατὰ συγγνώμην, καὶ ὄχι κατ' ἐπιταγὴν (ἐν τῷ τρόπῳ δηλ. συγχώρησε καὶ τὴν συχνὴν συνουσίαν τῶν πρωτογάμων διὰ τὴν ἀκρασίαν αὐτῶν). Εἰ δὲ κατὰ συγχώρησιν, φανερόν ἐστι οὐδὲ εὐλογος, οὐδὲ ἀκατάγνωστος εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ κατάγνωσιν καὶ ἁμαρτίαν. Ὅθεν κατὰ μὲν τὸν δ'. Βασιλείου εἰς ἓνα ἢ δύο χρόνους ἐμποδίζεται τῶν θείων μυστηρίων, κατὰ δὲ τὸν β'. τοῦ Νικηφόρου, οὐδὲ στεφανώνεται. Δι' ὃ εἶπε καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνατίος ἐν τῇ πρὸς Ἀντιόχεις ἐπιστολῇ «Μία ἐνὶ, οὐ πολλαὶ ἐνὶ ἐδόθησαν ἐν τῇ κτίσει.» Ὁ δὲ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς λέγει· «ὁ δευτερογαμήσας, οὐχ ἁμαρτάνει μὲν κατὰ τὴν διαθήκην, οὐ πληροὶ δὲ τὴν εὐαγγελικὴν τελειότητα· δόξαν δὲ αὐτῷ οὐράνιον περιποιεῖ, ἐὰν τὴν διαλυθεῖσαν θανάτῳ συζυγίαν ἄχραντον φυλάσῃ, πειθόμενος τῇ οἰκονομίᾳ εὐαρέστως.»

ΚΑΝΩΝ Η'.

Γυνὴ τινὸς μοιχευθεῖσα λαϊκῷ ὄντος, ἐὰν ἐλεγχθῆ φανερώς, ὁ τοιοῦτος εἰς ὑπηρεσίαν ἐλθεῖν οὐ δύναται, ἐὰν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῆ, ὀφείλει ἀπολύσαι αὐτήν. Ἐὰν δὲ συζῆ, οὐ δύναται ἔχθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὸς λαϊκοῦ ἄνδρος μοιχευθῆ ἢ γυνὴ, καὶ φανερώς ἐλεγχθῆ διὰ τῶν προσώπων τῶν δυναμένων αὐτῆς κατηγορεῖν (περὶ ὧν ὄρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. Ἀποστολ.), ὁ ἄνθρωπος αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἀναβῆ εἰς βαθμὸν τινα ἱερατικόν. Ὅμοίως καὶ ἀνίσως ἢ γυνὴ μοιχευθῆ Ἰερωμένου, ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ χωρήσῃ τὴν τοιαύτην γυναῖκά του, ἐὰν θέλῃ νὰ ἔχῃ τὴν Ἰερωσύνην· ὄχι καὶ θέλει νὰ ἔχῃ τὴν μοιχαλίδα ταύτην, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐνταύτῳ καὶ τὴν Ἰερωσύνην, ἀλλὰ καθαίρεται ἀπὸ αὐτήν (1). Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Πρεσβύτερος, ἐὰν προημαρτηκῶς σώματι προαχθῆ, καὶ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἤμαρτε πρὸ τῆς χειροτονίας, μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς διὰ τὴν ἄλλην σπουδήν. Ἦν γὰρ λοιπὰ ἁμαρτήματα ἔφασαν οἱ πολλοὶ, καὶ τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι. Ἐὰν δὲ αὐτὸς μὴ ὁμολογή, ἐλεγχθῆναι δὲ φανερώς μὴ ὀυνηθῆ, ἐπ' αὐτῷ ἐκείνῳ ποιέσθαι τὴν ἐξουσίαν.

Ἐκκλησίας οὐ γίνεται. Διότι καὶ ὁ Ἡρακλείας Νικήτας εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ Κανὼνα λέγει, ὅτι νενομίσται νὰ μὴ συνδειπνοῦσιν εἰς τοὺς δευτέρους γάμους οἱ ἱερολογήσαντες αὐτοὺς Πρεσβύτεροι, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νικήτας λέγει, ὅτι ἡ μὲν ἀκριβεία τοὺς διγάμους δὲν συνειθίζει νὰ στεφανώνῃ, ἢ δὲ συνήθεια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τὰ τοιαῦτα οὐ παρατηρεῖται, εἶναι ἔξω τῆς κανονικῆς ἀκριβείας· δι' ὃ οὐδὲ πρέπει νὰ τὸ μιμούμεθα. Οἱ γὰρ εἰς τὰς κεφαλὰς ἐπιτιθέμενοι στέφανοι, σύμβολον εἶναι τῆς νίκης, κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. θ'. τῆς πρώτης πρὸς Τιμόθεον) ὅτι ἀήττητοι γενόμενοι, οὕτω συζεύγνυνται, καὶ ὅτι οὐκ ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ὑπὸ τῆς ὁποίας οἱ διγαμοῦντες φαίνονται νὰ ἐνίκηθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάξιοι τῶν στεφάνων εἶσι. Σημείωσαι ὁμοίως ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχαινώμεθα καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα τοὺς διγάμους. Τοῦτο γὰρ ἦτον ἴδιον τῶν Ναυατιανῶν, κατὰ τὸν ἡ. τῆς πρώτης· ἀλλὰ νὰ συγκοινωνοῦμεν μὲ αὐτοὺς, κατὰ τὸν αὐτόν. — Ἀγκαλὰ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι τοὺς δευτερογαμοῦντας πολλοὶ περιπαίξουσι καὶ εἰς τὰ παζάρια, καὶ ὑπητίαι, καὶ πολλοὶ τοὺς ἀποστρέφονται, καὶ τὴν φιλίαν αὐτῶν μισοῦσι (σελ. 265 τοῦ ς'. τόμ. λόγ. περὶ παρθενίας). Ὅτι δὲ οἱ ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ συντρώγουν εἰς τοὺς γάμους τῶν διγάμων, λέγει καὶ Νικήτας Χαρτοφύλαξ ὁ Θεσσαλονίκης (σελ. 350. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.).

(1) Σημείωσαι ὅτι, ἐὰν καὶ ὁ λαϊκὸς παρευθὲς χωρίσῃ τὴν

μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, δύναται νὰ γένη ἱερεὺς, ἐὰν ᾖ κατὰ τὰ ἄλλα ἄξιος, καὶ ὄχι καθὼς οὐκ ὀρθῶς τὸ ἐναντίον λέγει ὁ Βαλσαμίων· «Ὡς περὶ γὰρ ἱερωμένος, χωριζόμενος τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκά του, ἔχει τὴν ἱερωσύνην, οὕτω καὶ ὁ λαϊκὸς τὴν τοιαύτην γυναῖκά του χωριζόμενος, δύναται γενέσθαι ἱερεὺς.» Εἰ δὲ καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος ἔσμιξαν μὲ τὴν γυναῖκά των ἀφ' οὗ ἐμοιχεύθη, κἂν καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, ὁμοίως μῆτε ὁ ἱερεὺς δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἱερωσύνην, οὔτε ὁ λαϊκὸς νὰ τὴν λάβῃ, ἐπειδὴ ἡ μοιχευθεῖσα γυναῖκά των ἐμολύνθη, καὶ αὐτοὶ ὡς σμίξαντες μὲ αὐτήν συνεμολύνθησαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ δύο εἶναι τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι. Σημείωσαι δὲ ὅτι ἡ μοιχευθεῖσα γυνὴ τοῦ λαϊκοῦ καὶ τοῦ ἱερέως, κἂν καὶ δὲν ἐλεγχθῆ ἀπὸ ἄλλους ὡς μοιχαλὶς, ἀλλ' αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἐξομολογηθῆ τὴν μοιχείαν εἰς Ἀρχιερέα ἢ Πνευματικόν· παρομοίως καὶ τότε οἱ ἔχοντες αὐτήν, ἐὰν δὲν τὴν χωρισθοῦν, πρὸς ἱερωσύνην εἶναι ἀνάξιοι. Εἰ δὲ λέγουσι τινες, νόμους προβάλλοντες πολιτικούς, ὅτι ἡ μοιχευθεῖσα, κἂν αὐτὴ μὲ τὸ στόμα τῆς ὁμολογῆ ὅτι ἐμοιχεύθη, δὲν πρέπει νὰ πιστεύεται, ἐὰν δὲν ἐλεγχθῆ, ἐσφαλμένως λέγουσιν, ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τὸν θ'. καὶ ι'. τῆς παρουσίας Συνόδου, τὸ ἐναντίον διορίζοντας, καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν βεβαιώνοντας. Ἀλλως τε καὶ οἱ νόμοι λέγουσι νὰ μὴ καταδικάζεται ἡ ὁμολογούσα ὅτι ἐμοιχεύθη (ὅπερ καὶ αὐτὸ καινὸν ἀληθῶς καὶ παράδοξον ὀνομάζει ὁ Βλάσταρις), καὶ ὄχι νὰ μὴ πιστεύεται.

Ἑρμηνεία.

Ἄνίσως τινὰς Ἱερεὺς, πρὸ τοῦ μὲν νὰ ἱερωθῆ ἤμαρτεν εἰς τὸ σῶμα, ἦτοι ἦλθεν εἰς μίξιν σαρκικὴν, μετὰ δὲ τὴν ἱερωσύνην ὁμολογήσῃ ὁ ἴδιος (τυχὸν εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦ πατέρα ἢ Ἀρχιερέα), ὅτι ἤμαρτεν πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθῆ, ὁ τοιοῦτος, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἱερουργῆ (ὁμοῦ δὲ μὲ τὴν ἱερουργίαν συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ λοιπαὶ ἱεροπραξίαι τῆς ἱερωσύνης κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα.) ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κς'. τῆς ς'.), νὰ μένη ὁμοίως εἰς τὰ ἄλλα προνόμια τῶν Ἱερέων, ἦτοι εἰς τὴν ἐξωτερικὴν τιμὴν, εἰς τὴν καθέδραν, εἰς τὴν στάσιν, καὶ εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν Ζωναράν καὶ Βαλσαμῶνα, καὶ ταῦτα νὰ τὰ ἔχη διὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ ἀρετὴν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν πρόθυμον μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν ὅπου ἔκαμεν ἀφ' ἑαυτοῦ του (ἐὰν γὰρ ἐλεγχθῆ ἀπὸ ἄλλους, ὅτι ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, οὐδὲ ταῦτα τὰ προνόμια δύναται νὰ ἔχη, ἀλλὰ καθαιρεθεὶς θέλει ριθῆ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν, ὡς λαϊκός, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅρα καὶ τὸν κς'. τῆς ς', καὶ τὸν γ'. τοῦ Βασιλείου. Πλὴν πέντε μάρτυρες πρέπει νὰ βεβαιοῦν τὴν κατηγορίαν τοῦ πορνεύσαντος Ἱερέως, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, καὶ ὄρα τὸν σε'. Ἀποστολικόν) ταῦτα μὲν οὖν νὰ γίνωνται, ἐὰν ὁ Ἱερεὺς πέσῃ πρὸ τῆς ἱερωσύνης εἰς μίξιν σαρκικὴν. Ἐὰν δὲ ψυχικῶς μόνον ἁμαρτήσῃ, ἦτοι ἔλθῃ εἰς συγκατάθεσιν καὶ ὄρμην τῆς ψυχῆς, ἢ καὶ μεταχειρισθῆ τρόπους καὶ μέσα διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔκαμε, ταῦτα λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι λύονται ἀπὸ τὴν χάριν τῆς χειροτονίας, καὶ οὐ καθαιροῦσι. Πλὴν καὶ τοῦτο συνεσταλμένως λέγει, εἰπὼν ὅτι τοῦτο λέγουσιν οἱ πολλοί, καὶ ὄχι αὐτός. Ἐὰν δὲ ὁ Ἱερεὺς πρὸ τῆς ἱερωσύνης φθάσῃ ἕως εἰς τὸ νὰ πιᾶσῃ χεῖρι γυναίκος, ἢ νὰ φιλήσῃ αὐτήν, λύει μὲν καὶ ταῦτα ἡ χειροτονία, κατὰ τὸν Ζωναράν καὶ ἄλλους, καὶ δι' αὐτὰ οὐ καθαιρεται (καθ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς ταῦτα πίπτων ὁ Ἱερεὺς, οὐ καθαιρεῖται, ἀλλ' ἀργίζεται, κατὰ τὸν ὁ. Βασιλ.). Ἐὰν ὁμοίως ἁμαρτήσῃ περισσώτερον τι ἀπὸ τὸ φιλήμα, ἦτοι φθάσῃ καὶ νὰ κάμῃ συγχρωτισμὸν καὶ συγκυλισμὸν, τότε καθαιρεῖται, ἐπειδὴ ἡ χειροτονία τοιοῦτον δὲν λύει ἁμάρτημα. Ὡσπερ γὰρ ὁ πλέον τοῦ φιλήματος ἁμάρτημα ποιήσας Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, μετὰ τὴν ἱερωσύνην καθαιρεῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν ὁ. Βασιλείου ὁὕτω καὶ ὁ τοιοῦτο ποιήσας πρὸ τῆς ἱερωσύνης κωλύεται νὰ γένη Ἱερεὺς, καὶ ἀκολούθως μετὰ τὴν ἱερωσύνην τοῦτο ὁμολογήσας καθαιρεῖται ὁμοίως καὶ αὐτός. Πάντα ταῦτα λέγει ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται, ἐὰν ὁ ἁμαρτήσας Ἱερεὺς ἐξομολογηθῆ (1) ἐὰν δὲ μήτε αὐτὸς ἐξομολογηθῆ ταῦτα ἀφ' ἑαυτοῦ, μήτε ἀπὸ ἄλλους δύναται νὰ ἐλεγχθῆ φανερώς ὅτι ταῦτα ἐποίησε, τότε νὰ μένη εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἢ νὰ παύῃ τῆς ἱερωσύνης, ἢ ταύτην νὰ ἐνεργῆ, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν πολιτικὸν νόμον, καλλήτερον εἶναι νὰ μένουν τὰ ἁμαρτήματα ἀνεκδίκητα (ὡς μὴ ἐλεγχόμενα δηλ.) πάρεξ νὰ παιδεύωνται τινὲς ἀναιτίως. Ὅρα καὶ τὸν θ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Ι΄.

Ὅμοίως καὶ Διάκονος, ἐὰν τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπηρέτου τάξιν ἐχέτω.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ Διάκονος πέσῃ εἰς μίξιν σαρκικὴν πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ὁμολογήσῃ τοῦτο εἰς πνευματικὸν πατέρα, ὡς καθαιρεῖται ἀπὸ τὴν διακονίαν, καὶ ὡς λαμβάνῃ τάξιν ὑπηρέτου καὶ Κληρικοῦ, Ὑποδιακόνου, τυχὸν, ἢ Ἀναγνώστου ἢ Ψάλτου. Καὶ σημειώσαι ὅτι δὲν ἀπέρριψεν αὐτὸν ὁ Κανὼν εἰς τὸν τῶν λαϊκῶν

(1) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ἀλλὰ καὶ τὸν ι'. τῆς αὐτῆς, ἐλέγχονται ἐκεῖνοι ὅπου λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἱερεῖς ἂν δὲν ἐλεγχθῶσι καὶ κριθῶσι συνοδικῶς, δὲν πρέπει νὰ καθαιρῶνται, καὶ ἂν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογήσωσι τὰς ἁμαρτίας των. Οἱ γὰρ Κανόνες οὗτοι κατὰ δύο τρόπους λέγουσι νὰ καθαιρῶνται οἱ ἱερωμένοι, ἢ ἐλεγχόμενοι ἀπὸ ἄλλους ὡς ἁμαρτήσαντες, ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ὁμολογοῦντες. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ἐὰν ὁ πνευματικός, ἀκούσας τὸ ἁμάρτημα τὸ κρυπτὸν τοῦ Ἱερέως, εἰπῆ εἰς αὐτὸν νὰ παύσῃ ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, κατὰ τοὺς Κανόνες, καὶ ἐκεῖνος τοῦτο δὲν στέρξῃ, πρέπει νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, καὶ νὰ μὴ τὸν θεατρίσῃ, ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον ἐκεῖνος νὰ ἀρνηθῆ ὅτι τοῦ ἐξομολογήθη τοιοῦτον ἁμάρτημα, καὶ ὁ πνευματικός μόνος δὲν ἠμπορεῖ νὰ πιστευθῆ καὶ νὰ ἦναι ὁ αὐτός καὶ κριτής, καὶ κατήγορος, καὶ μάρτυρας. Ἀλλὰ, καὶ ἂν τὸ ἀρνηθῆ ἐκεῖνος, πρέπει μὲ αὐτὸν νὰ συγκοινωνῆ ὁ πνευματικός, διατί, ἂν δὲν τὸν συγκοινωνῆ αὐτός, πρέπει νὰ μὴ συγκοινωνοῦν καὶ αὐτὸν οἱ ἄλλοι ἱερωμένοι, κατὰ τὸν ρμ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Ὅτι δὲ καὶ ἡ διὰ στόματος ὁμολογία τοῦ ἁμαρτήσαντος εἶναι ἀρκετὴ

νὰ ἀργίση καὶ νὰ καθήρῃ, καθαρῶς δηλοῦται, τόσον ἀπὸ τὸν θ'. τῆς πρώτης, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν σ'. τοῦ Βασιλείου. Ὅρα δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τῶν παραιτουμένων τὴν ἱερωσύνην πρὸ τοῦ νὰ φανερωθοῦν εἰς τὸν τύπον τῆς κανονικῆς παραιτήσεως. Καὶ Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης γράφων Ζωσίμῳ λέγει. «Ἐἶργε τοίνυν, εἶργε σαυτὸν τοῦ θεοῦ θυσιαστηρίου, μήποτε σκηπτὸς κατὰ τῆς σῆς χωρήσειε κεφαλῆς» (ἐπιστ. φο'). ὄρα καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεσσαλονίκης. Συμεὼν (ἀποκρίσ. 13.) εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἐνάτου τῆς α', ἐν ἣ λέγει ὅτι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, οἱ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἁμαρτήσαντες, ἂν δὲν κάμουν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἱερωσύνης, σωτηρίαν δὲν ἔχουν· καὶ βλέπε ὅτι δὲν λέγει νὰ παραιτοῦν μόνον τὴν ἱερουργίαν, ἀλλὰ τὰ ἔργα, καὶ τὰς ἄλλας δηλαδὴ ἐνεργείας τῆς ἱερωσύνης. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ λοιπὰ, εἰς τὰ ὅποια λέγει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ μένουν οἱ ὁμολογήσαντες τὴν ἁμαρτίαν τους; Ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς ς'. πλατύτερον σαφηνιζόμενα. Ὅρα καὶ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ η'. τοῦ Νικολάου.

τόπον, διὰ τὴν προθυμίαν ὅπου ἔδειξεν εἰς τὸ νὰ ἐξομολογηθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἀμάρτημά του. Εἰ γὰρ ἐλεγχθῇ ὡς τοιοῦτο πράξας, οὐδὲ εἰς τάξιν Κληρικοῦ μένειν συγχωρηθήσεται. Ἀνάγνωθι τὸν θ'. τῆς α. καὶ τὸν ρμά. Καρθ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ἦ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλὰ ἀποτηρείσθω. Ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη καὶ ἤρξατο διδάσκειν.

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανὸνα αὐτολεξεὶ ἐρανίσσατο ἡ ε' καὶ ιδ'. Κανὸνα αὐτῆς ποιεῖ, καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ(1).

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς πρεσβύτερον ἄγεσθαι οὐ δύναται. Οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ὁποῖος κατηχούμενος, ὅταν μὲν ἦτον ὑγιῆς ἀνέβαλλε τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὅταν δὲ εἰς κίνδυνον θανάτου ἐξ ἀσθενείας περιέπεσε καὶ φοβηθεὶς ἐβαπτίσθη, οὗτος νὰ μὴ γίνεταί Ἱερεὺς, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι δὲν ἐβαπτίσθη ἐκ προαιρέσεως ἐδικῆς του, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀσθενείας (τὸ ὅποιον δὲν πρέπει· ἕκαστος γὰρ πρέπει ἐλευθέρως προαιρέσει νὰ δέχεται τὴν ἀσκῆσιν τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν ριθ'. τῆς ἐν Καρθαγ.)· καὶ ὅτι προτοῦ δὲν ἤθελε νὰ βαπτισθῇ, διὰ νὰ ζῆ βίον ἐλεύθερον καὶ φιλήδονον, καὶ ὄχι εὐαγγελικὸν καὶ χριστιανικόν (2). Ἐὰν ὁμοῦς αὐτὸς φανῇ μετὰ τὸ βάπτισμα σπουδαῖος μὲν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν θείων ἐντολῶν, βέβαιος δὲ καὶ στερεὸς εἰς τὴν πίστιν, εἶναι δὲ κοντὰ εἰς αὐτὰ καὶ σπανιότης ἀνθρώπων ἀξίων πρὸς ἱερωσύνην, τότε γενήσεται Ἱερεὺς.

Συμφωνία.

« Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανὸνα διορίζεται καὶ ὁ μζ'. τῆς ἐν Λαοδικ. διορίζων, ὅτι οἱ ἐν ἀσθενείᾳ παραλαμβάνοντες τὸ βάπτισμα, μετὰ τὴν ἀσθενείαν νὰ μανθάνουσι τὰ τῆς πίστεως· ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ἐν Καρθαγ. νβ'. λέγει νὰ βαπτίζωνται οἱ ἀσθενεῖς, ὅταν μὲ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν περὶ αὐτῶν μαρτυρήσουσι· καὶ ὁ ε'. δὲ τοῦ Βασιλείου θέλει νὰ δέχωνται οἱ ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς των μετανοοῦντες αἰρετικοί. Ἀλλὰ καὶ ὁ ε'. τοῦ Κυρίλλου θέλει νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι, μέλλοντες ἀποθανεῖν. Δι' θ καὶ ὁ κέ. Κανῶν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει. Ἐὰν ἀσθενῆς τινὰς ὢν, ἐπιζητῇ τὸ ἅγιον βάπτισμα, πρέπει χωρὶς ἀργοπορίαν νὰ τὸ λαμβάνη, καὶ νὰ μὴ στερηθῆται τῆς θείας χάριτος, ὁμοίως καὶ τὸ ἅγιον σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καθὼς αὐτὸ τὸ ἴδιον συμφώνως λέγουσι περὶ τοῦ ἁγίου σχήματος ὁ τε Βαλσαμῶν καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κέ. τοῦ Νικηφόρου· ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν. »

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι ἐν τῷ Κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ

(1) Ὁ μὲν ἅγιος Ἐπιφάνιος αἰρέσ. νά. λέγει « ὁ Κύριος ἦν, ὅτε ἐβαπτίσθη, εἰκοσιεννέα ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν. Ὁ δὲ Σεβαστὸς ὁ Τραπεζούντιος λέγει, ὅτι ἦτον εἰκοσιεννέα ἐτῶν καὶ ἰβ'. ἡμερῶν (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δωδεκαήμερον ὅπου ἑορτάζομεν ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἕως τῶν Φώτων)· δι' θ καὶ ὁ Εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς δὲν εἶπεν ὅτι ἦτο τριάκοντα τελείων ἐτῶν ὁ Κύριος, ἀλλὰ ὡσεὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπὸ τὸ τριακοστὸν ἔτος παρμένον, ἢ δέκα μῆνας κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον, ἢ δώδεκα ἡμέρας κατὰ τὸν Σεβαστόν. Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος ὁ μιλ. 40. λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐφανερῶθη ὁ Κύριος εἰς τὸ τριακοστὸν ἔτος καὶ ὄχι προηγουμένως, ἕνα μὲν διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι κἀνέναντι ἐπιδεικτικὸς καὶ ὑπερήφανος ἄνθρωπος (σύρωντας νέος ὢν κατόπι του μαθητᾶς), καὶ ἄλλο δὲ, διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῆ ἔχει καιρὸν διδασκαλίας καὶ δοκιμῆν τελείαν ἀρετῆς. Ἄνδρα δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος καλεῖ τὸν Κύριον (ἐρμ. γ'. τοῦ Λουκᾶ) διὰ τὸ τῆς ἡλικίας τέλειον. Σημειῶσαι δὲ ὅτι καὶ οἱ Ἱερεῖς τοῦ

παλαιῶ Νόμου τριάκοντα χρόνων ἦσαν ὅταν ἱερώοντο. Λέγει γὰρ ὁ θεῖος Ἱερώνυμος (ἐπιστολ. πρὸς Παυλίνον καὶ προοιμ. εἰς τὸν Ἱεζεκιήλ πρὸς Εὐστόχιον), ὅτι οἱ μέλλοντες ἀναγνώνας τὰ μυστηριώδη βιβλία, δηλ. τὴν Ἰξάήμερον τὸ ἄσμα τῶν ἀσμάτων, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς προφητείας τοῦ Ἱεζεκιήλ, ἔπρεπε νὰ ἦσαν, ὄχι εἰκοσιπέντε χρόνων, ἀλλὰ τριάκοντα, ὅτι καὶ ἡ ἡλικία ἐνομίζετο δεκτικὴ τῆς ἱερατικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἴσως ὁ Κύριος, ἀκολουθῶν εἰς τὴν νομικὴν αὐτὴν τάξιν, τριάκοντα χρόνων ἐβαπτίσθη καὶ τὸ κήρυγμα ἤρχισεν, ὅπερ ἦν τῶν Ἱερέων ἴδιον.

(2) Δι' θ καὶ ὁ αἰρετικὸς Ναυάτος δι' ἀνάγκην θανατηφόρου ἀσθενείας, κληνῆρης λαβὼν τὸ βάπτισμα, καὶ μετὰ ταῦτα παρανόμως Πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς, θηρίον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο. Καὶ ὅρα τὸν Εὐσέβιον Ἐκκλησι. ἱστορ. βιβλ. ε'. κεφ. μγ'.

πρεσβυτέρων πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον δίδοναι ἐν εὐχῇ, οὔδὲ ποτήριον. Ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῆς μόνος, δίδωσι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν ἤμποροῦν οἱ τῶν χωρίων, (ἢ τῶν μικρῶν πόλεων) ἱερεῖς νὰ λειτουργοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς καθ' αὐτὸ καὶ μεγάλης πόλεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι παρὼν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, ἀλλ' οὔτε νὰ δίδουσιν ἄρτον καὶ ποτήριον ἐν εὐχῇ, ἦτοι, οὔτε νὰ μεταλαμβάνουν τοὺς ἐν τῇ πόλει Χριστιανούς ἐν κειρῶ λειτουργίας. Ἐὰν δὲ τυχὸν λείπουσιν ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, καὶ καλεσθῆς χωρίου (ἢ μικρᾶς πόλεως) ἱερεὺς εἰς εὐχὴν, τότε ἤμπορεῖ καὶ νὰ μεταλάβῃ τοὺς ἐκεῖσε ἀπροκριματίστως. Ἀπολύτως γὰρ οὐδεὶς χειροτονεῖται· ἀλλ' ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐκεῖ πρέπει καὶ νὰ μένῃ κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἐβδομήκοντα, ὡς δὲ συλλειτουργοί, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προτιθέρουσι τιμώμενοι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν ἐπίσκοποι εἰς τύπον εἶναι τῶν ιβ'. ἀποστόλων, καθ' ὅτι καὶ αὐτοὶ ὡσπερ οἱ ιβ'. ἀπόστολοι, μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἄλλους διὰ τῶν μυστηρίων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς τῶν ἱερωμένων χειροτονίας, τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον, εἰς τύπον εἶναι τῶν ο' ἀποστόλων. Καθ' ὅτι καὶ αὐτοὶ, ὡσπερ οἱ ο' (1), δὲν ἤμποροῦσι νὰ μεταδώσουν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ τὴν χειροτονίαν πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται νὰ χειροτονοῦν, οὐ κωλύονται ὁμῶς ἀπὸ τὸ νὰ ἱεουργοῦν καὶ νὰ τιμῶνται, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν ἧκου δειχνοῦσιν εἰς τὸ νὰ διαμοιράζουσιν τὰς εἰσοδίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς. Ἄνίσως δὲ οἱ χωρεπίσκοποι ἔχουν χρέος νὰ μοιράζουσιν καὶ νὰ ἐξοδεύουσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἔσοδα καὶ χρήματα, πῶσφ μᾶλλον χρεωστοῦσιν οἱ καθ' αὐτὸ ἐπίσκοποι νὰ κάμνουσιν τοῦτο; Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς πρώτης.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη ἢ ἡ πόλις. Πεισθείση δὲ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν πράξεων.

Ἑρμηνεία.

Ἐκ τῶν τῶν κανόνα ἐκαλλιτέρευσε ἡ οἰκουμένη ἡ σ'. σύνοδος κατὰ τὸν ις'. αὐτῆς κανόνα· καὶ ὅσα εἴπομεν εἰς τὴν ἐκείνου ἐρμηνείαν, ἀφορῶσι καὶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τούτου. Καὶ λοιπὸν ὄρα ταῦτα ἐκεῖ.

(1) Ὅτι δὲ οἱ ο' δὲν εἶχον τὸ χάρισμα τοῦ νὰ μεταδίδουσιν εἰς ἄλλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δῆλον γίνεται ἀπὸ τὸ ἡ. τῶν Πράξεων, ὅπου ὁ Φίλιππος εἰς ὧν, καὶ τῶν ἑπτὰ Διακόνων καὶ τῶν ο' δὲν ἔδωκε Πνεῦμα ἅγιον εἰς τοὺς βαπτισθέντας καὶ διδασκθέντας ὑπ' αὐτοῦ Σαμαρείτας, ἀλλ' ἐχρειάσθη νὰ καταβοῦν εἰς τὴν Σαμάρειαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης οἱ ἐκ τῶν δώδεκα, διὰ νὰ δώσωσιν αὐτό. «Ὅτω γὰρ φησιν, ἦν (τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον) ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιτεπετικὸς» (πρέπει ὁμῶς νὰ προσδιώρισωμεν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Οἰκουμενίου, ὅτι οἱ ο' οὔτοι, ἐν ὅσφ μὲν ἦσαν εἰς Ἱερουσαλήμ ὁμοῦ μετὰ τοὺς ιβ', δὲν ἐμετάδιδαν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τὸ σέβας ὅπου εἶχον πρὸς τοὺς ιβ', ἀφ' οὗ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς δύναται πιστεῦσαι ὅτι δὲν ἐχειροτόνουν, καὶ ἀκολούθως ὅτι δὲν ἐμετάδιδαν Πνεῦμα ἅγιον). «Ὁ δὲ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ἐπιστολῇ πρὸς Τραλλησίους, τὸν μὲν Ἐπίσκοπον λέγει μιμητὴν τοῦ Χριστοῦ

κατὰ δύναμιν (ὡς καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἀφωμοιωμένον τῷ Θεῷ.), τὸ δὲ Πρεσβυτέριον, σύστημα ἱερὸν, συμβούλους καὶ συνέδρους τοῦ Ἐπισκόπου· τοὺς δὲ Διακόνους, μιμητὰς τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, λειτουργοῦντας τῷ Ἐπισκόπῳ λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἄμωμον. Ὁ δὲ Γελάσιος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς α'. Συνόδου Κεφ. λ'. λέγει, ὅτι ὁ μὲν Ἐπίσκοπος ἔχει τόπον τοῦ Κυρίου, ὁ δὲ Πρεσβύτερος ἐπέχει τὸν Σεραφικὸν θρόνον, ὁ Διάκονος τὸν Χερουβικόν, καὶ ὁ Ὑποδιάκονος καὶ ὑπηρέτης εἰς διακονίαν τούτων ἐτάχθη. Ὅρα καὶ τὸν Χρυσόστομον (σελ. 744. 53. τοῦ δ'. τόμου), αὐτὸ τοῦτο περὶ τοῦ Φιλίππου λέγοντα, καὶ ὅτι μόνον τῶν ιβ' Ἀποστόλων ἦτο νὰ δίδωσι Πνεῦμα ἅγιον. Ὁ δὲ ἀνωτέρω Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος τὸν μὲν Ἐπίσκοπον ὀνομάζει Τελειωτικόν, τὸν δὲ Πρεσβύτερον Φωτιστικόν, τὸν δὲ Διάκονον Καθαριστικόν.» (Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. ε.).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΓΓΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ τοπικὴ σύνοδος, ἡ συγκροτηθεῖσα ἐν Γάγγρα, τῇ μητροπόλει τῆς Παφλαγονίας, τῇ ἐν τῇ μικρῇ Ἀσίᾳ κειμένη, κατὰ τὸν Πλίνιον, Στράβωνα καὶ Στέφανον, γέγονεν ἐν ἔτει 340 (1)· δεκατρεῖς δὲ ἐπίσκοποι ἐν αὐτῇ συνήλθον, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα, καθὼς εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὅπου ἔστειλεν ἡ αὐτὴ σύνοδος εἰς τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ συλλειτουργοὺς· Εὐσέβιος, Αἰλιανὸς, Εὐγένιος, Ὀλύμπιος, Βιθυνικὸς, Γρηγόριος, Φιλητὸς, Πάππος, Εὐλάλιος, Ὑπάτιος, Προαιρέσιος, Βασίλειος καὶ Βάσος. Συνήχθη δὲ ἡ σύνοδος κατὰ τινος Εὐσταθίου ἐπισκόπου τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας (2) καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οἵτινες ἐφρόνουν καὶ ἐδίδασκον εἰς τοὺς ἄλλους τὰ αἰρετικὰ ταῦτα φρονήματα, τὰ περιεχόμενα εἰς κάθε κανόνα τῆς παρούσης συνόδου. Ὅθεν οἱ πατέρες οὗτοι τοὺς αἰρετικούς αὐτοὺς ἀφορίσαντες καὶ ἀναθεματίσαντες, ὡς δεικνύται ἐκ τῆς πρὸς Ἀρμενίαν εἰρημένης αὐτῶν ἐπιστολῆς, ἐξέδωκαν τοὺς παρόντας κανόνας (3), μὲ τοὺς ὁποίους χωριστὰ κάθε αἰρετικὸν αὐτῶν φρόνημα ἀναθεματίζουσι (4). Ἐπικυροῦνται δὲ οἱ κανόνες οὗτοι, ὡρισμένως μὲν ἀπὸ τὸν 6'. τῆς

(1) Ἄς ᾔναι χάρις πολλὴ εἰς τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενον ἀοίδιμον καὶ πολυμαθέστατον ἄνδρα Δοσίθεον, τὸν Ἱεροσολύμων, ὅστις μόνος γράφει ὅτι εἰς τὸ ἔτος τοῦτο ἡ παρούσα ἡθροίσθη Σύνοδος (σελ. 976 τῆς Δωδεκαβίβλ.) εἰς καιρὸν ὅπου οἱ μὲν ἄλλοι οὐδὲν περὶ τοῦ χρόνου αὐτῆς λέγουσιν. ὁ δὲ Σπυρίδων Μίλιας λέγει, εἰς μὲν τὸν α'. τόμον τῶν Συνοδικῶν ὅτι ἡθροίσθη ἡ Σύνοδος αὕτη, ἡ ἐν ἔτει 325. ἡ 330, εἰς δὲ τὸν β'. τόμον ὡσπερ ἀναιρῶντας ἐκεῖνο ὅπου προεῖπε, λέγει, ὅτι ὁ χρόνος τῆς πύρουσης Συνόδου εἶναι ἄδηλος, ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Βίνιος λέγει ὅτι συνήχθη 36 χρόνους μετὰ τὴν α'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἧτοι κατὰ τὸ 364 ἔτος.

(2) Ὁ Εὐστάθιος οὗτος ἐχρημάτισεν Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας κατὰ τὸν Σωκράτην (βιβλ. β'. καὶ κεφ. μβ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας). Καθρέθη δὲ ἀπὸ τὸν ἴδιόν του πατέρα Εὐλάδιον, τὸν τῆς Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἐπίσκοπον, ἐπειδὴ καὶ ἐμεταχειρίζετο φορέματα ἀνάμοστα εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ μετὰ τὴν καθάρσειν αὐτοῦ κατέστη Ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς Σεβαστείας ὁ ἅγιος Μελέτιος, ὁ ὑστερον χρηματίσας Ἀντιοχείας Ἐπίσκοπος. Ὁ Εὐστάθιος οὗτος κατέφυγεν εἰς τοὺς Μαραθωνιανούς, οἵτινες ἦσαν πνευματομάχοι ὡς ὁ Μακεδόνης, δι' ὃ καὶ ἔλεγεν· ἐγὼ οὔτε Θεὸν ὀνομάζω τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰροῦμαι, οὔτε κτίσμα καλεῖν τολμήσασαι (Σωκράτ. αὐτόθ. κεφ. μδ'). Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς, ὡς λέγουσιν, ἀσκητικὸς ὢν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ἀγωνιστὴς τόσον, ὥστε ὅπου μερικοὶ εἶπον νὰ ᾔναι πόνημά του τὰ Ἀσκητικὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου (τὸ ὁποῖον εἶναι ψευδές, διότι αὐτὸς ἦτο μὲν ἀγωνιστὴς εἰς τὴν ζωὴν, δὲν ἦτον ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ λέγειν ἐπιτήδειος καὶ δυνατὸς, οὐδὲ ἤσκηθη τὴν τέχνην τῶν λόγων, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι συγγεγραμμένα τὰ Ἀσκητικὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου) ἀπὸ τὴν πολλὴν ὁμοῦ ἀκρίβειαν καὶ ἀσκησιν

ἔπεσεν εἰς τὰ παράλογα καὶ αἰρετικὰ φρονήματα, ὅπου περιέχονται εἰς κάθε ἓνα Κανόνα ἀπὸ τοὺς παρόντας. Διὰ τοῦτο ἡ ἐν Γάγγρα αὕτη ἱερὰ Σύνοδος αὐτὸν καθείλε, καὶ τὰ δόγματα αὐτοῦ ἀνεθεμάτισε, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς τῆς Ἐκκλησίας ἀφώρισε, κατὰ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ιγ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας) καὶ Σωκράτ. (αὐτόθ. κεφ. μβ'). Τὰ αὐτὰ λέγει περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Βλάσταρις, ἱερανισθεὶς αὐτὰ ἀπὸ τὸν Σωζόμενον. Ὁ δὲ τοῦ Συνοδικοῦ βιβλίου συγγραφεὺς λέγει, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσταθίου εἶχον τὰ φρονήματα Δαδῶη τοῦ Μασσαλιανοῦ (ἴρα τὸν 10'. Κανόνα τῆς Συνόδου αὐτῆς) καὶ ἦσαν παλιμβουλοὶ, καὶ ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἴχε προκαθήμενον Δίον τὸν πάνυ (σελ. 205. τοῦ α'. τόμου τῶν Συνοδικῶν).

(3) Τοὺς Κανόνας τούτους ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βηλαμιὸν καὶ Ἀριστηνὸς κα' ἀπαριθμοῦσιν, ὁ δὲ Φώτιος καὶ ἄλλοι κ' μόνον, μὴ προστιθέιντες τὸν τελευταῖον, ὅστις ἀπολογητικὸς ἐστὶ τῆς Συνόδου διὰ τοὺς ἄλλους εἴκοσι, καὶ πρέπει ὡς Κανὼν νὰ συναριθμηθῆται.

(4) Ἀνάθεμα λέγεται τόσον ἐκεῖνο ὅπου χωρισθῆ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀφιερῶθῆ εἰς τὸν Θεόν, τὸ ὅποιον καὶ ἀνάθεμα ὀνομάζεται, ὅσον καὶ ἐκεῖνο ὅπου χωρισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀφιερῶθῆ εἰς τὸν Διάβολον, τὸ ὅποιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπεκράτησε μόνον ἀνάθεμα νὰ λέγεται, καὶ ὄχι ἀνάθεμα. Καὶ καθὼς δὲν τολμᾷ τις νὰ πιάσῃ μὲ τὰ χεῖρά του, ἢ νὰ ἐγγίσῃ καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἀναθεματίσθη, ἧτοι ἀφιερῶθῆ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν καὶ τὸ σέβας. « Πᾶν γὰρ (φησὶ τὸ Λεωτικὸν κεφ. κζ'. κή.) ἀνάθεμα, ὃ εἴαν ἀναθῆ ἄνθρωπος τῷ Κυρίῳ, ἅγιον ἁγίων ἐστὶ τῷ Κυρίῳ. » Ἐπιουτοτρόπως καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὅπου χωρισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ γένη ἀνάθεμα εἰς τὸν διάβολον,

ς'. ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὸν νά. τῆς δ'. καὶ α'. τῆς ζ', καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ ΚΑ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΓΓΡΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς οὕσαν πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, βέλυστοισι ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω. 'Αποστ. ε. νά. τῆς ς'. ιγ'. τῆς ἐν Γάγγ. α'. δ'. θ'. ιδ'.

κάνενας δὲν τολμᾷ νὰ συναναστραφῆ καὶ νὰ συγκοινωνήσῃ, ἀλλ' ὅλοι οἱ πιστοὶ χωρίζονται ἀπ' αὐτόν. Ὡστε καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο ἀνάθεμα, καθ' ὃ μὲν χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν διαφέρουσιν ἀναμεταξύ των, καθ' ὃ δὲ τὸ μὲν ἓνα ἀφιερῶται εἰς τὸν Θεόν, τὸ δὲ ἄλλο ἀφιερῶται εἰς τὸν διάβολον, εἶναι ἐναντιώτατα ἓνα εἰς τὸ ἄλλο. Ὅθεν ὁ ἁγιος Χρυσόστομος περὶ τοῦ δευτέρου ἀναθήματος ἀναφίρων εἰς τὸν λόγον ὅπου κάμνει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματίζῃ τινὰς κανένα ζωντανὸν ἢ ἀποθανόντα (τόμ. ε.) λέγει· «Τὶ ἄλλο θέλει νὰ εἰπῆ τὸ ἀνάθεμα ὅπου λέγεις, ἄνθρωπε, πάριξ, ἢς ἀφιερῶθῃ οὗτος εἰς τὸν διάβολον, καὶ πλέον ἢς μὴ ἔχῃ χώραν σωτηρίας, ἢς γένη ἀποξενωμένος ἀπὸ τὸν Χριστόν.» Καὶ πάλιν. Τὸ ἀνάθεμα παντελῶς χωρίζει καὶ ἀποκόπτει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἐν δὲ τῷ δ'. τόμῳ (σελ. 880. 3.) ἐρμηνεύων τὸ κγ'. κεφ. τῶν Πράξεων, ὅπου λέγεται ὅτι ἀνιθεμάτισαν τὸν ἑαυτὸν τους οἱ τεσσαράκοντα ἐκεῖνοι Ἰουδαῖοι, ἐὰν δὲν θανατώσουν τὸν Παῦλον, τοῦτο, λέγω, ἐρμηνεύων, φησί· «Τὶ ἐστὶν ἀνεθεμάτισαν, ἀντὶ τοῦ ἔξω εἶναι τῆς εἰς Θεὸν πίστεως εἶπον, εἰμὴ τὸ δόξαν κατὰ Παύλου ποιήσαιεν.» Ὁ δὲ Ταράσιος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ τῆς ζ'. Συνόδου λέγει· «Δεινὸν εἶναι τὸ ἀνάθεμα, ἐπειδὴ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ τῆν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει, καὶ πέμπει αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον» (σελ. 724. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, ἀκαίρως κατηγοροῦσι τινες (ὅποιοι εἶναι ὁ Βλάσταρις καὶ ὁ Βαλσαμίων) τὴν παρούσαν Σύνοδον διὰ τὸ ἀνάθεμα ὅπου κάμνει, φέροντες εἰς μαρτυρίαν τὸν θεῖον Χρυσόστομον· α'. διατὶ ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸ ἀνωτέρω λόγον ἐμποδίζει νὰ τὸν καθ' ἓνα ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἀναθεματίζῃ τινὰ, ζῶντα ἢ τεθνεῶτα, λέγων· «Τὶ οὖν; ἐκεῖνο τὸ ἀνάθεμα ὅπου δὲν ἐτόλμησέ τινας νὰ εἰπῆ, ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔλαβον τούτου τὴν ἐξουσίαν, σὺ τολμᾷς, ἄνθρωπε, νὰ λέγῃς, κάμνοντας πρᾶγμα ἐναντίον εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ προλαμβάνεις τοῦ Βασιλέως τὴν κρίσιν; ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει καὶ τὴν Σύνοδον ἀπὸ τοῦτο, λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ· «Τὶ λοιπὸν, ἐπῆρες τόσην ἐξουσίαν ἐσὺ νὰ ἀναθεματίζῃς τινὰ; τὴν ὅποιαν ἐξουσίαν τοῦ ἀναθεματίζῃν ἔλαβον μόνον οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ κατὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν γενόμενοι τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, οἱ πλήρεις ὄντες χάριτος καὶ δυνάμεως»; Φανερὸν γὰρ ὅτι καὶ οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ὡς διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀναθεματίζῃν εἶχον, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Πατέρες τῶν λοιπῶν Συνόδων, καὶ μάλιστα τῶν Οἰκουμενικῶν, ἀνεθεμάτισαν εἰς τὰς πράξεις αὐτῶν τοὺς αἰρετικούς ὡς τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, καὶ ὡς τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, καθὼς φαίνεται ἐν τοῖς πρακτικαῖς των β'.

διατὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀνωτέρω λόγου ὁ ἴδιος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἀναθεματίζωμεν τὰ αἰρετικὰ δόγματα, καὶ νὰ τὰ ἐλέγχωμεν, ἀγκαλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς αἰρετικούς δηλ. πρέπει, λέγει, νὰ λυπούμεθα (ὁ δὲ ἅγιος Βαρσανούφιος προσθέτει, ὅτι ὄχι μόνον τοὺς αἰρετικούς, ἀλλ' οὐδὲ τὸν διάβολον πρέπει νὰ ἀναθεματίζῃ τινὰς, διατὶ ἀναθεματίζει τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του, ὅπου ἀγαπᾷ καὶ κάμνει τοῦ διαβόλου τὰ θελήματα καὶ ἔργα.) ἢ ἀλήθεια ὅμως εἶναι αὕτη, ὅτι ἡ παρούσα Σύνοδος μὲ ὑπερβολὴν ἐμεταχειρίσθη τὸ ἀνάθεμα, ὄχι μόνον ἐναντίον εἰς τὰ αἰρετικὰ καὶ σχισματικὰ φρονήματα τοῦ Εὐσταθίου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον εἰς ἐκεῖνα τὰ ἄτοπα ὅπου μὲ μόνον ἀφορισμὸν τῶν λαϊκῶν, καὶ καθάρσιν τῶν ἱερωμένων, θεραπεύονται ἀπὸ ἄλλους Κανόνας. Τὸν γὰρ νηστιύοντα ἐν Κυριακῇ, τὸν καὶ κατ' ἴδιαν ἐκκλησιάζοντα, οἱ μὲν Ἀποστολικοὶ Κανόνες καθαιροῦσιν ἱερωμένον ὄντα, ἀφορίζουσι δὲ λαϊκὸν ὄντα, ἢ δὲ παρούσα Σύνοδος ἀναθεματίζει. Τὴν δὲ παιδείαν ταύτην ἔκαμε διὰ δύο αἰτία, πρῶτον μὲν, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν, ὅπου τότε καθ' ὑπερβολὴν ἐπληθύνθη μὲ τὸ ὑπερβολικὸν αὐτὸ ἐπιτίμιον, δεύτερον δὲ, διὰ νὰ ἀναθεματίζουσι οἱ περὶ τὸν Εὐστάθιον κάθε φρόνημά των ἔτσι καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν κάθε Κανόνα, ὅτε προσέλθουν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, λέγοντες, λόγου, χάριν, ἔτσι· «Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, ἀνάθεμα ἔστω. Εἴ τις τοῦτο ποιήσῃ, καὶ τὰ ἐξῆς, ἀνάθεμα ἔστω. Καὶ τοῦτο νὰ λέγουν, διὰ νὰ δώσουν πίστιν καὶ πληροφορίαν, ὅτι ἀληθῶς ἐμίσησαν τὰ φρονήματά των, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀναθεματίζουσι. Τοῦτο δὲ ὅτι οὕτως ἔχει, δηλοῖ ἡ πρὸς τὴν Ἀρμενίαν ἐπιστολὴ τῆς παρούσης Συνόδου λέγουσα· «Εἰ δὲ μεταγνοίεν, οἱ Εὐσταθιανοὶ, καὶ ἀναθεματίζοιεν ἕκαστον τούτων τῶν κακῶς λεχθέντων, δεκτοὺς αὐτοὺς γίνεσθαι, διὰ τοῦτο ἐξίθετο ἡ ἁγία Σύνοδος, ἕκαστον, ὃ ὑφείλουσιν ἀναθεματίσαντας δεχθῆναι.» Σημείωσαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀπόστολος τίσσαρις φοραῖς μόνον εἶπε τὸ ἀνάθεμα, μίαν φορὰν ἐναντίον ἐκείνων ὅπου δὲν ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἐν τῇ πρὸς Κορινθ. α. ις'. εἰ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶτω ἀνάθεμα.» Καὶ δύο φοραῖς εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν, ἐναντίον ἐκείνων ὅπου εὐαγγελίζονται ἔξω ἀπὸ τὰ παραδεδομένα· καὶ ἅπαξ ἐν τῇ πρὸς Ρωμ. οἱ δὲ λοιποὶ Κανόνες μόνον ἔνδεκα φοραῖς· ὁ μὲν γὰρ β'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀναθεματίζει ἐκείνους τοὺς λαϊκοὺς ἢ Μοναχοὺς ὅπου μεσιτεύουν εἰς τὸ νὰ χειροτονοῦνται τινες μὲ ἄσπρα, ὁ δὲ ζ'. ἀναθεματίζει τοὺς Μοναχοὺς ὅπου ἔρχονται εἰς στρατείαν καὶ ἀξιώματα κοσμικά, καὶ δὲν ἐπιστρέφουν. Ὅτι τῆς αὐτῆς ἀναθεματίζει τὴν Διακόνισσαν ὅπου ὑπανδρευθῆ ἡμοῦ μὲ ἐκεῖνον ὅπου

Ἑρμηνεία.

Καθὼς οἱ Μανιχαῖοι τὸ πρότερον, καὶ οἱ ἄλλοι αἰρετικοὶ (1) τὸν νόμιμον γάμον διέβαλλον, οὕτω καὶ οἱ τοῦ μιᾶροῦ Εὐσταθίου μαθηταὶ ὕστερον, περὶ ὧν προφητικῶς εἶπεν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ὅτι «ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλύοντων γαμεῖν» [ἀ. Τιμ. δ'. 3]. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς τοιοῦτους, ὅπου κατηγοροῦν τὸν γάμον, καὶ συγκαίνονται ὡς ἀκάθαρτον τὴν Χριστιανὴν καὶ εὐλόγη γυναικᾶ, ἥτις κοιμᾶται μετὰ τὸν χριστιανὸν ἄνδρα τῆς, λέγοντες ὅτι διὰ τὴν σαρκικὴν ταύτην μίξιν δὲν ἡμπορεῖ αὕτη νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ὅρα καὶ τὸν ε. καὶ νά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστ. να'.
ξγ'. τῆς ς'.
ξδ'. τῆς ἐν
Ἀγκύρ. ιδ'.
Βασίλ. κς'.

Εἰ τις ἐσθίοντα κρέα (χωρὶς αἵματος καὶ εἰδωλοθύτου, καὶ πνικτοῦ), μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, κατακρίνοι, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντα, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος προεφήτευσεν, ὅτι θέλουν εἰπῆ οἱ περὶ τὸν Εὐστάθιον τὸν κατηγοροῦντα τοὺς τρώγοντας κρέα. Φησὶ γὰρ ἀκολουθῶς εἰς τὸ ἀνωτέρω ῥητόν· «Ἀπέχεσθι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν.» Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς τοιοῦτους, ὅπου κατακρίνουν τὸν μετὰ εὐχαριστίας καὶ πίστεως τρώγοντα κρέα (πλὴν τοῦ αἵματος καὶ εἰδωλοθύτου καὶ πνικτοῦ), καὶ λέγουν ὅτι αὐτοὶ δὲν ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας, διὰ τὴν τρώγει τοῦτο· ὅρα καὶ τὸν νά. ξγ' Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ἀποστ. πβ'.
τῆς δ'. δ'. τῆς
ς'. πε'. τῆς
Καρθ. ογ'. ιγ'.
Βασ. μ'. μβ'.

Εἰ τις δοῦλον, προφάσει θεοσεβείας, διδάσκει καταφρονεῖν δεσπότη, καὶ ἀναχωρεῖν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ πάσης τιμῆς τῷ ἑαυτοῦ δεσπότη ἐξυπηρετεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀπόστολος καὶ πρὸς Τιμ. γράφων (ἀ. Τιμ. ς'.) λέγει, «οἱ δούλοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δούλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἠγείσθωσαν. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης μὴ καταφρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσὶν, ἀλλὰ μάλλον δουλευέτωσαν» καὶ πρὸς Τίτον (β'. 9.) «δούλους ἰδίους δεσπότης ὑποτάσσεσθαι, καὶ ἐν πάσιν εὐαρέστους εἶναι». Ἐπειδὴ, λέγω, ὁ μὲν Ἀπόστολος ταῦτα λέγει, οἱ δὲ Εὐσταθιανοὶ τὰ ἐναντία ἐδίδασκον, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν, ἀκολουθῶν τῇ Ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ ἀναθεματίζει τοὺς τοιοῦτους ὅπου ἐδίδασκον, ὅτι οἱ δούλοι νὰ καταφρονοῦν τοὺς ἀθύντας των, καὶ νὰ ἀναχωροῦν ἀπὸ τῶν ὑπηρετιῶν αὐτοῦ μετὰ κάθε ἀγάπην καὶ τιμῆν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἀποστ. ε'.
τῆς ς'. ιγ'.
μη'. τῆς Καρθ.
θαγ. δ'. λγ'.

Εἰ τις διακρίνοιτο πρὸς Πρεσβυτέρου γεγκμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορῆς μεταλαμβάνειν ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν τοὺς Εὐσταθιανούς ἀναθεματίζει, καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ὅπου διακρίνονται καὶ ὑποστέλλονται νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια ἀπὸ ἱερέα ὑπὸ κενῶν, λέγοντες ὅτι ὁ τοιοῦτος διὰ τὸν γάμον δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ε. Ἀποστολικόν.

τὴν πάρῃ. Ὁ κς'. αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς ἀρπάζοντας γυναῖκας. Ἡ δὲ ἐν Λαοδικεῖα τρεῖς φοραὶς λέγει τὸ ἀνάθεμα ἐν τῷ κθ'. λδ'. καὶ λε. Κανόνι, καὶ ἡ ἐν Καρθαγ. ἐν δυσὶν, ἐν τῷ ι. καὶ ια. Κανόνι αὐτῆς. Καὶ ὁ γ'. τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἀναθεματίζει ἐκείνον ὅπου κτυπήσῃ, ἢ βάλῃ εἰς φυλακὴν Ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ πῆ. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι θέλει ἀναθεματισθῆ ὁ Πρεσβύτερος Γρηγόριος, ἂν δὲν χωρισθῆ ἀπὸ τὴν συνείσακτον γυναῖκα ὅπου εἶχε. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον δὲν πρέπει νὰ ἀναθεματίζωνται οἱ Χριστιανοὶ ἕως ὅπου ὀρθόδοξα δηλ. φρονοῦσι περὶ Θεοῦ, διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν Βαλ-

σαμῶνα καὶ Φιλόθειον Κωνσταντινουπόλεως ἀκυρώθησαν, τὸσον ὁ τόμος ὁ γεγονὼς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅσον καὶ ὁ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ τὴν ἀναθεματίζουσιν ἐκείνους ὅπου κάμνουν ἀποστασίαν κατὰ τῶν Βασιλείων (σελ. 288. Γιοῦρ. Γραικορ.).

(1) Ὁ γὰρ ἅγιος Ἐπιφάνιος αἴρεσ. κγ'. λέγει, ὅτι ὁ Σατορνίλος διέβαλλε τὸν γάμον, λέγων ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ Σατανᾶ. Τὸ αὐτὸ καὶ Βίρηναῖος βιβλίῳ ἀ. Κερ. 22. περὶ αἵρεσ. κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σατορνίλου λέγει.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Εἴ τις διδάσκει τὸν εἰκὸν τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, ἀνάθεμα ἔστω.

Τῆς ς'. π'.
τῆς ἐν Γαγγ.
κ'. καὶ τῆς ἐν
Σαρδ. ια'. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν κανῶν τοὺς Εὐσταθιανοὺς ἀναθεματίζει, οἵτινες ἐδίδασκον τὸν λαὸν νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ νὰ καταφρονοῦσι τὰς συνάξεις τῶν χριστιανῶν ὅπου γίνονται εἰς αὐτήν, λέγοντες τάχα, ὅτι εἰς κάθε τόπον ἡμπορεῖ τινὰς νὰ προσεύχεται. Διδότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε νὰ προσευχώμεθα (ἀ. Τιμ. β'. 8.) ἐν παντί τόπῳ, μὴ ὅχι διὰ νὰ μὴ πηγαίνωμεν εἰς τὰς ἱεράς ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ περιγράψωμεν μόνον τὴν προσευχὴν εἰς τὸν τόπον τῆς Ἱερουσαλήμ, καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἐρμηνεύει (ἐρωτήσ. ἡ. περὶ βραπτίσματος.) Ὅρα καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Εἴ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, καὶ καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐθέλοι πράττειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀποστ. λα'.
τῆς δ'. ιη'. τῆς
ς'. λα'. λδ'. τῆς
α. καὶ β'. ιβ'.
ιγ'. ιδ'. ιε'. τῆς
ἐν Ἀντιοχ. ε.
τῆς Καρθαγ.
ι'. ια'. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Εὐσταθιανοὶ, ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν συνάθροισιν τῶν πιστῶν τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔκαμναν κατ' ἰδίαν παρασυνάξεις, καὶ καταφρονοῦντες τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐτέλουν ἱερουργίας χωριστὰ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῶν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, διὰ τοῦτο ἀναθεματίζει αὐτούς, καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ὁ παρῶν κανῶν, ὡς σχίσμα ποιῶντας. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λα'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ζ'.

Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ δίδοναι, ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἢ Ἀποστ. λη'. παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα ἄτοπα ὅπου ἔκαμναν οἱ Εὐσταθιανοὶ, ἐλάμβανον καὶ τὰς καρποφορίας ὅπου συνήθως ἐπροσφέροντο εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὰς διεμοίραζον εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, ὡς τάχα ἁγίους ὄντας. Ὅθεν ὁ παρῶν κανῶν ἀναθεματίζει τοὺς τοιοῦτους ὅπου παίρνουν, ἢ δίδουν τὰς τοιαύτας καρποφορίας ἔξω ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ οἰκονόμου τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λη'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ η'.

Εἴ τις διδοῖ, ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν, παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου ἢ Ἀποστ. λη'. εἰς οἰκονομίαν εὐποιίας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν τὴν ἰδίαν δύναμιν ἔχει μὲ τὸν ἀνωτέρω. Ὅθεν ἡ ἐκείνου ἐρμηνεία ἀρκεῖ καὶ εἰς τὴν τούτου. Ὅρα καὶ τὸν λη'. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ θ'.

Εἴ τις παρθενεύοι, ἢ ἐγκρατεύοιτο, ὡς ἂν βδελυττόμενος τὸν γάμον (2) ἀναχωρήσας, ἢ Ἀποστ. ε. να'. καὶ μὴ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἅγιον τῆς παρθενίας, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καλὸν μὲν εἶναι ἡ παρθενία καὶ σωφροσύνη, ἀλλ' ὅταν γίνωνται δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ διὰ τὸν ἐξ αὐτῶν

(1) Καὶ Ἰσιδώρος δὲ ὁ Πηλουσιώτης περὶ τούτου γράφει· «Ὁδὸν κατὰ τὸν ἁγίον Παῦλον ἀποστόλου καὶ τῶν πενήτων ἀδοκιμάστως διανέμειν, οἷς οὐ χρὴ, ἀλλ' ἵνα ἐκείνῳ πεπεισθῇ τῷ ταύτας οἰκονομεῖν τεταγμένῳ, ὡς εἴ τι» (2) Ἐν ἄλλοις, ὡς ἂν βδελυκτῶν τῶν γάμων.

ἀγιασμόν. Ἄνισως δὲ τινὰς, ὄχι διὰ τοῦτο παρθενεύη καὶ σωφρονῆ, ἀλλὰ διατὶ συγχάινεται τὸν γάμον ὡς ἀκάθαρτον καὶ μεμολυσμένον, ὅποιοι ἦσαν οἱ Εὐσταθιανοί, οὗτος ἀναθεματίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα κανόνα. Ὅρα καὶ τὸν ε. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἴ τις τῶν παρθενευόντων διὰ τὸν Κύριον κατεπαίροιο τῶν γεγαμηκότων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἀναθεματίζει ἐκείνους ὅπου παρθενεύουν μὲν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, ὑπερηφανεύονται δὲ ἐναντίον εἰς τοὺς ἔχοντας νόμιμον γάμον, ὅποιοι ἦσαν οἱ Εὐσταθιανοί. Ὅρα τὸν ε. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῆς ς'. οδ'. || Εἴ τις καταφρονοῖ τῶν ἐκ πίστεως ἀγάπας ποιούτων, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ Κυρίου συγ-
τῆς ἐν Λαοδ. || καλοῦντων τοὺς ἀδελφούς, καὶ μὴ ἐθέλοι κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι, διὰ τὸ ἐξευτελίζειν τὸ γι-
κζ'. τῆς ἐν || νόμιμον, ἀνάθεμα ἔστω.
Καρθ. μθ'

Ἑρμηνεία.

Συνήθειαν εἶχον οἱ τότε χριστιανοί, ὕστερον ἄφ' οὗ μετελάβανον τὰ θεῖα μυστήρια, νὰ κάμνουν ἀγάπας ἤγουν συμπόσια, δι' ἀγάπην ἀδελφικὴν, καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ Κυρίου νὰ καλοῦν τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς νὰ τοὺς φιλεῖουν. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει ἐκείνους, ὅπου δὲν θέλουν νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ τοιαῦτα συμπόσια (τὰ γινόμενα δηλ. ὄχι μὲν κἀμμίαν ἄτοπον διάθεσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τιμὴν καὶ πίστιν τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς. Καὶ ὄχι μέσσω εἰς τὰς ἐκκλησίας· τοῦτο γὰρ εἶναι ἐμποδισμένον, ἀλλ' ἔξω ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας), ἀλλὰ μὲν ὑπερηφανίαν κατηγοροῦσιν αὐτὰ καὶ ἐξευτελίζουσιν, ὅποιοι φαίνεται νὰ ἦτο καὶ οἱ Εὐσταθιανοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τῆς ς'. κζ'. || Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβολαίῳ χρῆται, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν
τῆς ζ'. ις'. || δικαιοσύνην ἔχων καταψηφίσοιο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων καὶ τῆ κοινῇ
τῆς ἐν Γαγγ. || καὶ ἐν συνηθείᾳ οὕτῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω.
κα'.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο ἐδίδασκον οἱ Εὐσταθιανοί τοὺς μαθητάς των, τὸ νὰ φοροῦν ρακίωδῃ καὶ πενιχρὰ ἐπανωφόρια, ὄχι διὰ ἀληθινὴν ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ ὑποκριτικὴν, ἵνα ὡς ἅγιοι καὶ δίκαιοι τάχα αὐτοὶ μὲν τοῦτο φαινόμενοι, δοξάζωνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, καὶ κατηγοροῦσιν ἐκείνους ὅπου μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ (ὄχι δηλ. διὰ νὰ ὑπερηφανεύωνται μὲν αὐτὰ ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν ἔχουσιν, οὔτε διὰ ἔρωτα σαρκικόν, ἢ διὰ βλακειάν καὶ στολισμὸν τοῦ σώματος), φοροῦσι τοὺς βήρους, ἧτοι τὰ μεταξωτὰ ἱμάτια (1), καὶ μεταχειρίζονται τὰ ροῦχα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι συνειθισμένα καὶ κρινὰ εἰς ὄλους. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει αὐτοὺς, καὶ τοὺς ὁμοίους μὲν αὐτοὺς ὡς ὑπεραιρομένους τῶν ἀδελφῶν. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τῆς ς'. ιβ'. || Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν μεταβάλοι τὸ ἀμφιάσμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρῶν ἀναλάβει, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Πολλὰι γυναῖκες, διδασκόμεναι ἀπὸ τοὺς Εὐσταθιανούς, τὰ μὲν ἀρμόδια καὶ συνειθισμένα ροῦχα εἰς τὰς γυναῖκας ἐκδύνοντο, ἐνδύνοντο δὲ ἀνδρικήα, νομίζουσαι τάχα, ὅτι ἀπὸ αὐτὸ ἔχουν νὰ δικαιωθοῦν καὶ νὰ ἀγιάσ-

(1) Ὁ βῆρος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, εἶναι ἓνα εἶδος ὑφάσματος, ὅθεν καὶ ἐλέγοντο ὀλόβηρα, καθὼς, λόγου χάριν, τῶρα εἰς ἡμᾶς εἶναι τὸ βελουῖον, τὸ δαμάσκον, τὸ κουτινὶ, ὁ χαρὲς καὶ ἄλλα ὅμοια. Ὁ δὲ Σουίδας, ἐν τῇ λίξει ἐφεστρίε, λέγει, ὅτι ἡ ἐφεστρίε εἶναι ἱμάτιον Ῥωμαϊκόν, τὸ ὅποιον ὀνομάζεται μανδύας καὶ βῆρος, ἅτινα εἰς τὸν ὕπνον βλεπόμενα θλίψιν δηλοῦσιν, ὡς καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος λέγει ὁ ὄνειροκρίτης.

συν. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τὰς γυναῖκας ὅπου τοῦτο κάμνουν διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἀσκησιν, καὶ ὄχι διὰ ἀληθινὴν (1). Ὅρα τὸν ξβ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἴ τις γυνὴ καταλιμπάνοι τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλοι, βδελυττομένη τὸν γάμον ἀνάθεμα ἔστω.

Ἄποστ. ε. νά. τῆς ς'. γ'. τῆς ἐν Γαγγ. κ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο διδασκαλίᾳ ἦτο τῶν Εὐσταθιανῶν, τὸ νὰ ἀφίνουσι δηλ. αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας των, καὶ ἀντιστρόφως οἱ ἄνδρες τὰς γυναῖκας των καὶ νὰ ἀναχωροῦν, ὡς συγχαινόμενοι τὸν γάμον. Ὅθεν ὁ παρὼν κανὼν τοὺς τοῦτο ποιῶντας εἰς τὸ ἀνάθεμα καταδικάζει (2). Ὅρα καὶ τὸν ε. καὶ νά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Εἴ τις καταλιμπάνοι τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, καὶ μὴ τεκνοτροφοῖ, καὶ τὸ, ὅσον ἑαυτῷ, πρὸς θεοσεβείαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγη, ἀλλὰ προφάσει τῆς ἀσκήσεως ἀμελοίῃ, ἀνάθεμα ἔστω.

Τῆς ἐν Καρθ. μβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλως τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία καὶ λεοντάρια ἐπιμελοῦνται τοὺς σκύμνους καὶ τὰ τέκνα των, πρῶτον μᾶλλον οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι πρέπει νὰ περιέπουσι ταῦτα; Δι' ὃ καὶ ὁ θεὸς Παῦλος ποτὲ μὲν λέγει, «εἰ δὲ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων, οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χεῖρων.» [Τιμ. ε. 18.], ποτὲ δὲ, «οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.» [Ἐφεσ. ς'. 4.] Καὶ πάλιν διὰ τὴν χήραν λέγει, «ἐτεκνοτρόφησε, καὶ διὰ τὰς Πρεσβυτέρισσας καὶ Γερόντισσας ὅτι νὰ παιδεύουσι τὰς νέας εἰς τὸ νὰ ἦναι φίλανδροι καὶ φιλότεκνοι.» [Τιτ. β'. 4.] Ἄλλ' ὁ αἰρετικὸς Εὐστάθιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὰς Ἀποστολικὰς ταύτας παραγγελίας μὴ ἀκούοντες, ἐδίδασκον τοὺς γονεῖς νὰ παραιτοῦν τὰ παιδιά των καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἀσκησιν. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς γονεῖς ἐκείνους ὅπου παραιτοῦν τὰ τέκνα των καὶ δὲν τὰ τρέφουσι, οὔτε διδάσκουσι αὐτὰ τὴν θεοσεβείαν καὶ ἀρετὴν ὁ δὲ μβ'. τῆς ἐν Καρθ. διορίζει, ὅτι κἀνένας Κληρικὸς νὰ μὴ κάμνη τὰ τέκνα του αὐτεξούσια πρὸ τοῦ νὰ πληροφορηθοῦν, ὅτι καὶ ὁ τρόπος αὐτῶν εἶναι χρηστός, καὶ ἡ ἡλικία των διακρίνει τὰ πρακτέα. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς α. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Εἴ τινα τέκνα γονέων, μάλιστα πιστῶν, ἀναχωροίῃ, προφάσει θεοσεβείας, καὶ μὴ τὴν καθήκουσαν τιμὴν τοῖς γονεῦσιν ἀπονέμοι, προτιμωμένης δηλ. παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον οἱ γονεῖς χρεωστοῦν νὰ φροντίζουν διὰ τὰ τέκνα των, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα διὰ τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει καὶ νὰ ἀποδίδουσι τὴν προσήκουσαν τιμὴν. Τιμῆς δὲ εἶδος εἶναι καὶ τὸ νὰ γηροκομοῦσιν αὐτούς, καὶ νὰ τρέφουσι ἀσθενεῖς ὄντας διὰ τὸ γῆρας καὶ χρεῖαν ἔχοντας. Λέγωντας δὲ ὁ παρὼν κανὼν, μάλιστα πιστῶν, θέλει ὅτι τὰ τέκνα οὐδὲ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ἢ αἰρετικούς αὐτῶν γονεῖς πρέπει νὰ ἀναχωροῦν, ἐὰν δὲν παρακινῶσιν αὐτὰ πρὸς τὴν ἀπιστίαν καὶ αἵρεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναθεματίζει τὰ τέκνα ἐκεῖνα ὅπου ἀφίνουσι τοὺς γονεῖς των ἀπρονοήτους, καὶ δὲν τιμοῦν αὐτούς, ἢ γηροκομοῦσι διὰ πρόφασιν θεοσεβείας καὶ ἀρετῆς. Ἐὰν ὅμως οἱ γονεῖς, ἀπιστοὶ ὄντες ἢ αἰρετικοί, παρακινῶσιν τὰ τέκνα των εἰς ἀπιστίαν καὶ αἵρεσιν, ἢ καὶ πιστοὶ ὄντες ἐμποδίζουν αὐτὰ ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν καὶ ἀρετὴν, καὶ παρακινῶσιν αὐτὰ εἰς ψυχοβλαβὴ καὶ ἄτοπα (3),

(1) Ὅθεν πολλὰ ἅγια γυναῖκες, ἀπορρίψασαι τὰ γυναικεῖα φορέματα, καὶ ἐνδυθεῖσαι ἀνδρικήα, δὲν ὑπέκεινται εἰς τὰ ἄνωθεν τοῦ παρόντος Κανόνος, ἐπειδὴ ὄχι διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἀσκησιν τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ ἀληθινὴν, ἵνα μὴ τὰ γυναικεῖα φορέματα ἐμπόδιον γένουσι εἰς αὐτὰς τῆς ἀσκήσεως, καὶ ὄχι φανεραὶ οὔσαι, ἀλλὰ λανθάνουσαι τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀγνωσόμεναι. Ὁ δὲ Κανὼν περὶ τῶν φανερώς τοῦτο ποιῶσων γυναικῶν λέγει.

(2) Πολλὰ γὰρ γυναῖκες ἀκούουσι τοὺς περὶ Εὐστάθιον νὰ

λέγουσι, ὅτι ὅσαι εἶναι ὑπανδρευμέναι ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ἔχουσι, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρας των, ἕστερον δὲ, μὴ δυναθεῖσαι νὰ ὑποφέρουσι, ἐμοιχεύθησαν, καὶ διὰ τοῦτο ὠνειδίσθησαν, καθὼς δηλοῖ ἢ πρὸς Ἀρμενίαν ἀποσταλεῖσα ἐπιστολὴ τῆς παρούσης Συνόδου.

(3) Δι' ὃ ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγει νὰ μὴ ἐμποδίζουσι οἱ γονεῖς τὰ παιδιά των, ἐὰν θέλουσι αὐτὰ νὰ καλογηρεύσουσι (λέγει πρὸς πιστὸν πατέρα σελ. 170. τοῦ ς'. τῆς α. καὶ λόγον ὀλόκληρον κάμνει ἐναντίον ἐκείνων ὑποὶ πολεμοῦν νὰ κακοποιήσουσι ἐ-

τότε πρέπει να προτιμῶσι καλῆτερα τὴν θεοσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἀπὸ τοὺς σαρκικοὺς γονεῖς, ταύτων εἰπεῖν, τότε πρέπει νὰ φεύγουν χωρὶς μίσος ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ νὰ ἀναχωροῦν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς α. καὶ β'. καὶ τὸν κ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Εἴ τις γυναικῶν διὰ νομιζομένην ἀσκησιν ἀποκείροτο τὰς κόμας, ἃς ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς, ὡς παραλύουτα τῇ προσταγμᾷ τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ μὲν Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Κορινθίους λέγει· «Κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ [α. Κορινθ. ια'. 3.] (ἐπειδὴ ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἢ Εὔα ἐλήφθη, καὶ αὐτὸς ἐκείνης ἐγένετο)· καὶ παρακάτω, ἀνίτως δὲν σκεπάζῃ τὴν κεφαλὴν τῆς ἡ γυναικᾶ, ἃς κουρεύῃ καὶ τὰ μαλλία τῆς. Εἰ δὲ αἰσχρὸν εἶναι τὸ νὰ κουρεύεται ἢ νὰ ξυρίζεται ἡ γυνή, λοιπὸν ἃς σκεπάζῃ τὴν κεφαλὴν. [Αὐτόθ. ια'. 6.] Καὶ πάλιν· Ἡ γυνὴ ἐὰν κομᾷ καὶ ἔχη μαλλία, εἶναι τοῦτο δόξα καὶ τιμὴ εἰς αὐτήν. [Αὐτόθ. 15.] Ὁ δὲ Εὐστάθιος καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐδιδασκον νὰ κουρεύουσι τὰ μαλλία των αἱ γυναῖκες, ὡς τάχα πρᾶγμα ποιῶσαι θεοσεβῆς καὶ ἐνάρετον, μὴ νοῦντες οἱ ἀσύνετοι, ὅτι ἡ διδασκαλία των αὕτη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν ἐναντιόνοται, ἡ ὁποία τόσον πολλὰ ὀρμόδιον πρᾶγμα κρίνει νὰ ῥηναί εἰς τὰς γυναῖκας τὰ μαλλία, ὥστε ὁποῦ κᾶμίαν γυναῖκα δὲν ἔκαμῆ ποτε φαλακρὴν καὶ χωρὶς μαλλία, καθὼς ἔκαμε μερικοὺς ἀνδρας. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὁποῦ διὰ φαινομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἀσκησιν κουρεύει τὰ μαλλία τῆς, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ἐνθύμνησιν πῶς εἶναι ὑποτεταγμένη εἰς τὸν ἀνδρα, ἐπειδὴ λύει καὶ παρασχίνει μὲ τοῦτο ὁποῦ κάμνει τὴν προσταγὴν τῆς ὑποταγῆς (1). Καὶ τοῦτο δὲ ἀπὸ τὸν Παῦλον οἱ Πατέρες ἔλαβον, ὅστις λέγει ὅτι, ἡ γυνὴ χρεωστεῖ νὰ ἔχη εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ἐξουσίαν, ἣτοι σημεῖον τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνδρός, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἀνδρα ὑποταγῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ φυσικὸν σκέπασμα τῶν μαλλίων, καὶ τὸ ἐξωτερικὸν σκέπασμα τῶν μανδηλίων.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἀσκησιν ἐν τῇ Κυριακῇ νηστεύει, ἀνάθεμα ἔστω.

|| Ἀποσ. ξδ'.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ εἰς τὰς Κυριακὰς ἡμέρας ἐνήστευον οἱ Εὐσταθιανὸι, καὶ τοὺς ἄλλους ἐδιδασκον νὰ νηστεύουσι (2), τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀνέστη ὁ Κύριος, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μὲ τὸν ἑαυτὸν του συνεξάνεστησε. Δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ χαίρωμεν, καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν μᾶλλον εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὄχι νὰ νηστεύωμεν, ὡς καὶ εἰς τὰς νηστήμους ἡμέρας, ὡτάν ὁποῦ ἡ νηστεία εἶναι σημεῖον λύπης καὶ συντριβῆς, καὶ ὄχι χαρᾶς. Ὅθεν ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει ἐκείνον ὁποῦ διὰ νομιζομένην καὶ ὑποκριτικὴν ἀσκησιν νηστεύει ἐν τῇ Κυριακῇ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Εἴ τις τῶν ἀσκουμένων, χωρὶς σωματικῆς ἀνάγκης ὑπερηφανεύοιτο, καὶ τὰς παραδε- | Ἀποστ. ξθ'.
δομένας νηστείας εἰς τὸ κοινόν, καὶ φυλασσομένας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, παραλύει, ἀποκυροῦντος (3) ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

κείνους ὁποῦ τυχὸν ἐπαρακίνησαν τὰ παιδία τῶν εἰς τὴν καλογηρικὴν ζωὴν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὰ ῥηναί εἰς τελείαν διάκρισιν τοῦ λογικοῦ, πρὸς τούτοις δὲ, καὶ αὐτεξούσια). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κα'. τῆς ς'.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος ἐνομοθέτησεν, ὅτι νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὁποῦ κουρεύουσι τὰ μαλλία των, καὶ ὅσοι δὲ Ἀρχιερεῖς ἤθελαν δεχθοῦν αὐτὰς, νὰ καθαιροῦνται ἀπὸ τὴν ἀρχιερωσύνην, ὡς ὁ Σωζόμενος ἱστορεῖ βιβλ. ζ'. κεφ. ις'. Αἱ δὲ ἄγιοι γυναῖκες ἐκεῖναι, ὁποῦ διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν ἐκούρευαν τὰ μαλλία των, καθὼς τοιαῦται πολλὰ φαίνονται εἰς τὰς ἱστορίας, δὲν ὑπόκεινται εἰς

τὸ ἐπιτίμιον τοῦ παρόντος Κανόνος, ἐπειδὴ διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν καὶ μετὰ ταπεινώσεως τοῦτο ἐποίησαν, καὶ ὄχι φανεραὶ οὖσαι, ἀλλ' ἀγνωσταὶ ἀπὸ πολλοῦς.

(2) Ὅχι μόνον ἐνήστευον οἱ Εὐσταθιανὸι εἰς τὰς καταλυσίμους ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ τὸ κρέας δὲν ἔτρωγαν, ὄχι ὡς ἐγκρατεῦμενοι, ἀλλ' ὡς συγχαινώμενοι αὐτό. Ὁ δὲ Σωκράτης κεφ. μβ'. τῆς Ἐκκλησ. ἱστορίας λέγει, ὅτι ὁ Εὐστάθιος τὰς μὲν ὀρισμένας νηστείας ἐδίδασκε νὰ μὴ φυλάττουν, τὰς δὲ Κυριακὰς νὰ νηστεύουν, ὅλον τὸ ἐναντίον δηλαδὴ ἀπὸ τὴν κοινήν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν.

(3) Ἐν ἄλλοις, ὑποκυροῦντος, ὅπερ ὀρθότερόν ἐστι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Εὐσταθιανοὶ δια τὰ ἐναντία εἰς τοὺς θεῖους Κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις ἔκαμαν, εἰς μὲν τὰς Κυριακάς καὶ καταλυσίμους ἡμέρας νηστεύοντες, εἰς δὲ τὰς νησιμίους καταλύοντες. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τούτους, καὶ τοὺς τοιοῦτους ὄλους, ὅσοι ὑπερηφανεύμενοι ὅτι τάχα ἐγίναν τέλειοι, χωρὶς νὰ ἔχουσι κάμμιαν ἀνάγκην καὶ ἀσθένειαν μεγάλην σωματικὴν, καταλύουσι τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὴν κοινότητα, καὶ φυλαττομένας ἀπὸ ὅλων τὸ συνάθροισμα τῶν Χριστιανῶν. Ἐδὲ, ὑποικουροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, δηλοῖ, ὅτι διὰ τοῦτο οὗτοι καταλύουσι τὰς νηστείας, διὰ τὸ νὰ εὑρίσκηται εἰς τὴν καρδίαν των λογισμὸς καὶ ὑπόληψις τοιαύτη, ὅτι ἐφθασαν εἰς τὴν τελειότητα, ὅθεν καὶ δὲν χρειάζονται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ νηστεύουσιν. ὡς εἴπομεν, τὸ ὅποιον τοῦτο ἦτο φρόνημα καὶ τῶν Εὐσταθιανῶν, καὶ τῶν Μασσαλιανῶν, καὶ τῶν αἰρετικῶν Βογομίλων, ἢ καὶ ἄλλως μὲ λογισμὸν καταφρονητικὸν ἀκυροῦσι καὶ λύουσι τὰς νηστείας. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ 50. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Εἰ τις αἰτιῶτο, ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχρημένος καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν Μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω,

|| Τῆς ς'. π'.
τῆς ἐν Γάγγ.
ἐ. κá. τῆς
Σαρδ. ιá. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν Εὐσταθιανῶν ἦτο διδασκαλία, τὸ νὰ καταφρονοῦν τοὺς τόπους καὶ ναοὺς, μέσα εἰς τοὺς ὁποίους εὑρίσκοντο Μαρτύρων ἅγια λείψανα, καὶ τὸ νὰ κατηγοροῦν τὰς ἐκεῖ γινομένας λειτουργίας καὶ συνάξεις τῶν πιστῶν, καὶ νὰ τὰς συγχάινωνται. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν καὶ αὐτοὺς ἀναθεματίζει, καὶ τοὺς ὁμοίους μὲ αὐτοὺς, ὅσοι δηλ. ὑπερηφανεύμενοι, βδελυκτὰς καὶ συχαμερὰς νομίζουσι τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς γινομένας συνάξεις καὶ πνευμάτιους τῶν πιστῶν, ὡσὰν ὁποῦ αὐταί, εἰς δόξαν Θεοῦ, τοῦ τῶν Μαρτύρων Δεσπότου, καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων γίνονται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ταῦτα δὲ γράφομεν, οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰς Γραφὰς ἀσκεῖσθαι βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν, κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε, καὶ παρὰ τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας. Ἡμεῖς τοιγαροῦν καὶ παρθενίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ ἐγκράτειαν μετὰ σεμνότητος καὶ θεοσεβείας γινομένην ἀποδεχόμεθα, καὶ ἀναχώρησιν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀγάμεθα, καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν τιμῶμεν, καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐποιίας, οὐκ ἐξουθενοῦμεν. Καὶ λιτότητα καὶ εὐτέλειαν ἀμφιασμάτων, δι' ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος, ἀπερίεργον, ἐπαινοῦμεν, τὰς δὲ ἐκλύτους καὶ τετρουμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι περιόδους ἀποστρεφόμεθα. Καὶ τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ τιμῶμεν, καὶ τὰς συνόδους, τὰς ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἁγίας καὶ ἐπωφελεῖς ἀσπαζόμεθα. Οὐ συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ πάντα τόπον τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ οἰκοδομηθέντα τιμῶντες. Καὶ τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ συνέλευσιν, ὡς ὠφέλειαν τοῦ κοινῆς, προσιέμεθα. Καὶ τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, μακαρίζομεν. Καὶ πάντα, συνελόντως εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν Θεῶν γραφῶν, καὶ Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα.

|| Ἀποκ. νά.
νγ'. τῆς ς'.
κζ'. π'. τῆς
ζ'. ις'. τῆς ἐν
Γάγγ. ἐ. κ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ πατέρες τῆς συνόδου ταύτης ἐμπόδισάν τινα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι εἶναι ἔργα ἐνάρετα, λόγου χάριν, τὸ νὰ παρθενεύῃ τινὰς, ἀποστρεφόμενος τὸν γάμον, τὸ νὰ μὴ νηστεύῃ εἰς ἡμέρας καταλυσίμους, καὶ ἄλλα ὁμοία, διὰ τοῦτο τῶρα εἰς τὸν παρόντα τελευταῖον αὐτῶν κανόνα ἀπολογοῦνται λέγοντες· ὅτι ταῦτα ὠρίσαμεν, ὅχι διὰ νὰ ἀντικρίψωμεν ἐκείνους τοὺς χριστιανοὺς ὁποῦ ἀγαποῦν νὰ ἀσχοῦνται μὲν ἐν Θεῷ, κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς θείας γραφὰς, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσωμεν ἐκείνους ὁποῦ μὲ ὑπερηφάνειαν μεταχειρίζονται τὴν ἀσκησιν, καὶ ὑπεραίρονται ἐναντίον εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπινοοῦν εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας νεωτερίσματα. Διότι ἡμεῖς καὶ παρθενίαν ἐπαινοῦμεν τὴν μετὰ ταπεινώσεως γινομένην, καὶ ἐγκράτειαν, τὴν μὲ ταπεινώσιν πραττομένην, καὶ τὸν σεμνὸν γάμον τιμῶμεν, καὶ τὸν πλοῦτον ὁποῦ εἶναι συντροφιασμένος μὲ δικαιοσύνην καὶ

ἐλεημοσύνην δὲν καταφρονοῦμεν (1). Τὰ πενιχρὰ μὲν ρούχα ὅπου γίνονται διὰ μόνην τὴν ἀκαλλώπιστον ἐπιμέλειαν καὶ χρεῖαν τοῦ σώματος ἐγκωμιάζομεν· τὰ δὲ μαλακὰ, καὶ πρὸς καλλωπισμὸν ἀποβλέποντα ἀποστρεφόμεθα καὶ μισοῦμεν. Τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἐν αὐταῖς τῶν πιστῶν γενομένας συνάξεις, ὡς ἁγίας καὶ ψυχοφελεῖς ἐπαινοῦμεν. Ὅχι πῶς περιγράφομεν ὅλην τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ προσκύνησιν εἰς αὐτάς, ἀλλὰ διατὶ τιμῶμεν τοὺς κτισθέντας ναοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πρὸς πάντα τρόπον. Καὶ τὰς ὑπερβολικὰς εὐεργεσίας καὶ ἐλεημοσύνας ὅπου διὰ μέσου τῆς ἐκκλησίας γίνονται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς, κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων, μακαρίζομεν. Μὲ ἓνα λόγον, εὐχόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν, νὰ ἐνεργοῦνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν του καὶ τοὺς χριστιανούς του, ὅλα, ὅσα διέταξαν αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ αἱ παραδόσεις τῶν Ἀποστόλων. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κ'. ἀποστολικὸν καὶ τὸν κζ'. καὶ π'. τῆς σ'. καὶ τὴν εἰς τὸν ν'. ἀποστολικὸν ὑποσημείωσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ.

ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, συγκροτηθεῖσα τοπικὴ σύνοδος (2), γέγονεν ἐπὶ Κωνσταντίου (υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) παρόντος ἐν Ἀντιοχείᾳ (3), ἐν ἔτει 341 (4). Συνήχθησαν δὲ εἰς αὐτὴν, κατὰ μὲν τὸν Σωκράτην (βιβλ. β'. κεφ. η'. τῆς ἐκκλησ. ἱστορίας) πατέρες ἐννεμήκοντα· κατὰ δὲ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ε.) ἐννεμήκοντα ἐπτὰ· κατὰ δὲ τὸν Θεοφάνη, ἑκατὸν εἴκοσιν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρχηγὸς μὲν ἦν Εὐσέβιος ὁ Βηρυτοῦ πρότερον ὢν, ὕστερον δὲ Νικομηδείας, καὶ ἀπὸ Νικομηδείας γενόμενος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ἀντιχειῆς δὲ ἐπίσκοπος ἦν τότε Πλάκοτος. Ὁ δὲ Ρώμης Ἰούλιος εἰς τὴν σύνοδον ταύτην δὲν ἦτο παρὼν, οὔτε αὐτοπροσώπως, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, ἀλλ' οὔτε ὁ Ἱεροσολύμων Μάξιμος. Ἡ σύνοδος οὖν αὕτη τοὺς παρόντας κ' κανόνας ἐξέδωκεν, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες, κοντὰ ὅπου οἱ περισσώτεροι, ὄχι μόνον κατὰ τὸ νόημα συμφωνοῦν μὲ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας (ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῶν ἀποστολικῶν κανόνων,) ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας λέξεις ἐκείνων μεταχειρίζονται. Ἐπικυροῦνται πρὸς τούτοις ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. (ἀγκαλὰ αὕτη, ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς αὐτολεξεῖ ἀναφέρῃ καὶ τὸν δ'. καὶ ε. ταύτης κανόνα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν) καὶ ἀπὸ τὸν α'. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ, ἀπὸ τὸν β'. τῆς σ'. καὶ διὰ τῆς ἐπιкурώσεως ταύτης, οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν (5).

(1) Ἐλεγε γὰρ καὶ τοῦτο ὁ δυσσεβὴς Εὐστάθιος, ὅτι οἱ πλούσιοι ἂν δὲν ἀφήσουν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των, καὶ νὰ ἀναχωρήσουν εἰς τὴν ἄσκησιν, ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ἔχουσιν.

(2) Πολλοὶ καὶ διάφοροι Σύνοδοι, ἄλλαι μὲν αἰρετικαί, ἄλλαι δὲ καὶ ὀρθόδοξοι συνήχθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ τόσον πρὸ τῆς παρουσίας Συνόδου, ὅσον καὶ μετὰ ταῦτα. Καὶ ὄρα ταύτας ἐν τῇ α'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν (σελ. 263.)

(3) Ἡ αἰτία ὅπου συνήχθη ἡ παρούσα Σύνοδος ἦτον αὕτη. Ὁ Μέγας Κωνσταντίνος ἐκτίσεν Ἐκκλησίαν μεγάλην εἰς τὴν Ἀντιοχείαν ὀκτάγωνον, καταλιπὼν αὐτὴν ἀτελεῖ, ἐτελείωσε δὲ αὐτὴν ὁ Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὅστις παρὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ χάριν τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ἠθέλησε νὰ ἐγκαινιάσῃ τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν μετὰ πέντε χρόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν κοίμησιν τοῦ πατρὸς του. Ὄθεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιος, λαβὼν ἀφορμὴν, ἐπεισε τὸν Βασιλέα καὶ ἤθροισε τὴν παρούσαν Σύνοδον, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, διὰ νὰ γένουν τάχα λαμπρότερα

τὰ ἐγκαίνια, κατὰ δὲ τὸ κρυπτόμενον, διὰ ἀνατροπὴν τοῦ ὁμοουσίου, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης (βιβλ. β'. κεφ. η'.)· ἀλλ' ὁμοίως εἰς τὸν ὅρον αὐτῆς ἡ Σύνοδος αὕτη Θεὸν ἀληθινὸν ἀνακηρύττει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀτρέπτον, καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ οὐσίας καὶ βουλῆς καὶ δόξης ἀπαράλλακτον εἰκόνα. Δι' ὃ καὶ ἡ β'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῇ ε'. Κανόνι αὐτῆς τὸν ὅρον τῆς παρουσίας Συνόδου ἀπεδίξατο, ἐπειδὴ δὲν ἐναντιώθη εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, εἰ καὶ μὴ φανερῶς εἶπεν ὁμοούσιον τὸν Υἱόν.

(4) Ἄλλη δὲ φαίνεται νὰ ᾔναι ἀπὸ ἐτούτην ἡ γενομένη Σύνοδος ἐπὶ τοῦ ἰδίου τούτου Κωνσταντίου ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἡ αἰρετικὴ, ἐν ἔτει 370, τὴν ὅποιαν ἀναφέρει ὁ Μίλιος ἐν τῇ β'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν. Ἄλλης γὰρ Συνόδου ἐν Ἀντιοχείᾳ γενομένης, Κανόνες οὐχ εὑρίσκονται, εἰμὴ ταύτης.

(5) Περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης ὄρα τὸν Σωκράτην βιβλ. σ'. κεφ. ιη'. καὶ τὸν Σωζόμενον βιβλ. η'. κεφ. κς'. καὶ Δοσίθεον σελ. 133. τῆς Δωδεκαβίβλου.

ΟΙ ΚΕ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'.

Πάντας τοὺς τολμῶντας παραλύειν τὸν ὄρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ Θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀκοινωνήτους καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένοιεν φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα, καὶ ταῦτα εἰρήσθω περὶ τῶν λαϊκῶν. Εἰ δέ τις τῶν προεστώτων τῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τολμήσειεν ἐπὶ διαστροφῇ τῶν λαῶν, καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν, ἰδιάζειν, καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας, ὡς οὐ μόνον ἑαυτῷ ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ πολλὰς διαφθορὰς καὶ διαστροφῆς γινόμενον αἴτιον. Καὶ οὐ μόνον τοὺς τοιοῦτους καθαιρεῖ τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τούτοις κοινώνει μετὰ τὴν καθάρεισιν. Τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἐξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετέληφεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, ἀφορίζει μὲν τοὺς λαϊκοὺς ἐκείνους ὅπου παραβαίνουν τὸν διορισμὸν (1) καὶ τὸ Κανόνιον ὁποῦ ἡ πρώτη Σύνοδος ἐξέδωκε, παρόντος καὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα (ὅτι δηλ. νὰ ἑορτάζεται αὕτη ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσημερίαν, καὶ ὄχι μάζῃ με τοὺς Ἰουδαίους), καὶ ὄχι μόνον παραβαίνουν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ φιλονεικοῦντες στέκονται ἐναντίοι. Τοὺς δὲ Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους ὅπου ἤθελαν παραβοῦν αὐτὸν ταραττόντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἤθελαν τολμήσουν νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα μάζῃ με τοὺς Ἰουδαίους, καθαιρεῖ τόσον ἐπὶ κάθε ἱερατικῆν καὶ ἐσωτερικῆν τοῦ βήματος ἱεροπραξίαν, ὅσον καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐξωτερικῆν τιμὴν, ἀνήκουσαν εἰς τοὺς Ἱερωμένους (ἦτοι τὸ νὰ ἔχουν τὸ ὄνομα τῶν Ἱερωμένων, τὸ νὰ συγκάθηνται με τοὺς Ἱερεῖς, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, τὰς ἐξωθεν τοῦ βήματος ἐνεργείας (2) κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, (περὶ οὗ ὄρα τὸν α'. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ θ'. Νεοκαισαρ.), ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι καὶ τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἔβλαψαν με τὴν παράβασιν αὐτὴν, καὶ τοὺς ἄλλους ἔκαμαν νὰ παραβοῦν. Ὅχι μόνον δὲ καθαιρεῖ τοὺς παραβάτας τούτους Ἱερωμένους, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τοὺς συγκοινωνήσαντας με αὐτοὺς Ἱερωμένους παρομοίως συγκαθαίρει. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς Εὐχαριστίας, κατὰ τινὰ ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς Ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δείξαντες καρποὺς μετανοίας καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης. Μὴ ἐξεῖναι δὲ κοινώνει τοῖς ἀκοινωνήτοις, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ συναγομένους. Εἰ δὲ φανείη τις τῶν Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, ἢ τις τοῦ Κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινωνήτον εἶναι, ὡς ἂν συγγέοντα τὸν Κανόνα τῆς ἐκκλησίας.

(1) Ὅτι δὲ ὁ περὶ τοῦ Πάσχα διορισμὸς παρὰ τῆς α'. Συνόδου ἐγένετο, μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς ἐπιστολὴ τῆς ἐν Νικαίᾳ ταύτης Συνόδου, κειμένη ἐν κεφ. θ'. α. βιβλ. τῆς Ἱστορίας τοῦ Σωκράτους, λέγουσα «Ἐυαγγελιζόμεθα δὲ ὑμῖν περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἀγνωτάτου Πάσχα, ὅτι ὑμετέρας εὐχαίς κατωρθώθη καὶ τοῦτο τὸ μέρος κ.τ.λ. καὶ ὁ Ἐπιφάνιος αἰρέσ. 69. καὶ ὁ Εὐσεβίος ἐν τῇ ζωῇ Κωνσταντίνου, βιβλ. γ'. κεφ. 48. καὶ Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. βιβλ. α'. κεφ. θ'. (ἢ παρ' ἄλλοις ἢ), Σωζόμενος βιβλ. λ'. κεφ. κ'. Σωκρ. βιβλ. ς'. κεφ. ις'. καὶ ιθ'. Ὁ Ἐπιφάνιος αἰρέσει β. λέγει, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ Ἀδιανοὶ μετὰ Ἰουδαίων ἐπετέλουν τὸ Πάσχα, ὅτι δῆθεν οὕτως ἦν

ἡ Ἐκκλησία φεραμένη, παλαιότερον δηλαδὴ.»

(2) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἀληθέστερον, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη ἐστίν, ἢ ἀνήκουσα τιμὴ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν Ἱερωμένων, ὅπερ αὐτὸ καὶ καθαιρεθέντες ἐφόρουν. Μόνον γὰρ οἱ ἀμετανόητοι, καὶ τῆς ἁμαρτίας μὴ ἀφιστάμενοι Ἱερωμένοι, οὗτοι καθαιρεθέντες ἀπέβαλον καὶ τὸ σχῆμα αὐτὸ τῶν Ἱερωμένων, καὶ ἐλάμβανον σχῆμα λαϊκόν, καὶ οὐχὶ πάντες, κατὰ τὸν κ'. τῆς ς'. ἴσως δὲ καὶ ἐξωτερικὴν τιμὴν νοεῖ ὁ Κανὼν τὴν ἐν ταῖς ἐξῶ Συνελεύσεσι δεδομένην τιμὴν εἰς τοὺς Ἱερεῖς. Καὶ ὄρα τὴν ὑποσημειώσιν τοῦ κς'. τῆς ς'.

Ἑ ρ μ η ν ε ε ι α.

Συμφώνως μὲ τὸν θ'. Ἀποστολικὸν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται. Λέγει γὰρ, ὅτι πρέπει νὰ ἀφορίζωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, ὅπου πηγαίνουν μὲν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καὶ ἀκούουσι τὰς Γραφὰς, δὲν συμπροσεύχονται δὲ μὲ τοὺς πιστοὺς, ἢ ἀποστρέφονται τὴν θείαν Μετάληψιν, ἢ τοὶ δὲν μεταλαμβάνουν, ὄχι διὰ κάμμιαν εὐλογον αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ ἀταξίαν τινά. Ὅχι ὡς μισοῦντες, καὶ συγχαινώμενοι τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἀπαγε! (διότι ἂν οὕτως αὐτὴν ἀπεστρέφοντο, ὄχι μόνον εἰς ἀφορισμὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνάθεμα τέλειον, οἱ τοιοῦτοι ἤθελαν καταδικασθῶν), ἀλλὰ διὰ ταπεινώσιν καὶ εὐλάβειαν τάχα ἀποφεύγοντες αὐτήν. Τοῦτο γὰρ ἀποστροφήν οἱ Πατέρες ὠνόμασαν, κατὰ τὸν ὑπερφυῆ Ζωναράν. Ἀφορίζονται δὲ οὗτοι ἕως οὗ νὰ μετανοήσουν, καὶ παρακαλέσαντες νὰ συγχωρηθῶν (1). Ἐπειδὴ δὲ ἀφορισμὸν ἀνέφερεν ὁ Κανὼν, διορίζει καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς τινά, μήτε νὰ συμπροσεύχεται εἰς ὁσπῆτιν μὲ τοὺς ἀφορισθέντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, Κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς, μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοὺς νὰ ὑποδέχεται. Ὅποιος δὲ Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος ἤθελε συκοινωνήσῃ μὲ τοὺς τοιούτους ἀκοινωνήτους, ἢ ἐν οἴκῳ, ἢ ἐν Ἐκκλησίᾳ, νὰ γίνεταί καὶ αὐτὸς ἀκοινωνήτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διατὶ μὲ τοῦτο ὅπου κάμνει συγγέει καὶ πικραίνει τοὺς περὶ τοῦτου διοριζομένους Κανόνας τῆς ἐκκλησίας, δηλ. τὸν ι'. καὶ ια'. Ἀποστολικὸν. Τοὺς ὁποίους καὶ ἀνάγνωθι ὁμοῦ καὶ τὸν θ'. Ἀποστολικὸν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Εἰ τις Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τῶν τοῦ ἱερατείου τις, καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι, ἔπειτα παντελῶς μεταστὰς, διατρίβειν ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ πειρᾶται ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ, μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα καλοῦντι τῷ Ἐπισκόπῳ τῷ ἰδίῳ, καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν τὴν ἑαυτοῦ παραινοῦντι, μὴ ὑπακούοι. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι τῇ ἀταξίᾳ, παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν ἀποκαταστάσεως. Εἰ δὲ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, δεχοίτο ἕτερος Ἐπίσκοπος, κάκεινον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς Συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς.

Ἑ ρ μ η ν ε ε ι α.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ἄλλος τις Ἱεροῦμένος καὶ Κληρικὸς ἀφήσῃ μὲν τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειροτονήθη, ὑπάγῃ δὲ εἰς ἄλλης ἐπαρχίας ἐκκλησίαν, καὶ εἰς πολλοὺς χρόνους διατρίβῃ ἐκεῖ, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀργίξεται καὶ πλέον νὰ μὴ λειτουργῇ, ἐὰν μάλιστα τὸν ἐκάλεσεν ὁ ἐδικὸς του Ἀρχιερεὺς νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ αὐτὸς δὲν ὑπήκουσεν. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι εἰς τὴν ἀταξίαν αὐτὴν ἀνεπίστροφος, νὰ καθαιρῆται καὶ παντελῶς ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, ἢ τοὶ ἀπὸ κάθε ἱεροπραξίαν, ὥστε ὅπου εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τόπον, καὶ ἐλπίδα νὰ ἀθωωθῇ. Ἐὰν δὲ, ἀφ' οὗ διὰ τοῦτο καθαιρεθῇ, ἤθελε δεχθῇ αὐτὸν ἄλλης ἐπαρχίας Ἀρχιερεὺς, νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸς τὸ πρέπον ἐπιτίμιον ἀπὸ τὴν κοινὴν τῆς ἐπαρχίας Σύνοδον, ὡς παραβάτης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων, τοῦ ιε'. καὶ ις'. δηλ. τῶν Ἀποστολικῶν, τοὺς ὁποίους ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Εἰ τις ἐπίσκοπος, ὑπὸ συνόδου καθαιρεθείς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος (2) ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμήσῃ τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύ-

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι δὲν εἶναι ἐτοιμασμένοι διὰ νὰ μεταλάβουν, διὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐπενοήθη τὸ ἀντίδωρον, ἵνα καὶ οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες τῶν Μυστηρίων λάβωσιν αὐτὸ παρὰ τοῦ Ἱερέως πρὸς ἁγιασμὸν ἡγιασμένος γὰρ ἄρτος ἐστὶ τὸ ἀντίδωρον, καὶ διατὶ ἐπροσφέρθη πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μάλιστα διατὶ τύπον ἐπέχει τῆς κοιλίας τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸν ἅγιον Γερμανόν. Ὡς περὶ γὰρ ἐξ ἐκείνης ἐξῆλθε μετὰ σώματος ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἐκ τῆς προσφορᾶς τῆς ἀντιδώρον γινομένης ἐκβάλλεται ὁ μέλλων μυστικῶς ἱεουργηθῆναι Ἄμνός. Κλάσματα τῆς ὑψωθείσης προσφορᾶς τὸ ἀντίδωρον ὀνομάζει ὁ ε. τοῦ Νικολάου. Ὅρα καὶ τὸν ἡ. Θεοφίλου. Περὶ τοῦ ἀντιδώρου ταυτά φησι Νικολάος ὁ Καβάσιλας· εἶτα καὶ τὸν προσενεχθέντα ἄρτον, ἐξ οὗ τὸν ἱερὸν ἀπέτεμεν ἄρτον, εἰς πολλὰ διελὼν, διαδίδωσι τοῖς πιστοῖς, ἅγιον γενόμενον, αὐτῷ τῷ ἀνατεθῆναι Θεῷ καὶ προσενεχθῆναι. Οἱ δὲ σὺν εὐλαβείᾳ πάσῃ δέχονται καὶ καταφιλοῦσι τὴν δεξιάν, ὡς ἂν προσφάτως ἀψαμένῃ τοῦ παναγίου σώμα-

τος τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τὸν ἐκείθεν ἁγιασμὸν, καὶ δεξαμένην, καὶ μεταδοῦναι τοῖς ψαύουσι δυναμένην» (ἔρμην. τῆς θείας λειτουργ. κεφ. μς'). «Ὅθεν οἱ Χριστιανοὶ πρέπει ἕως τέλους τῆς θείας λειτουργίας νὰ μένουν, διὰ νὰ λάβουν τὸν ἐκ τοῦ ἀντιδώρου ἁγιασμὸν. Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Γερμανός· «Ἡ δὲ πνευματικὴ εὐλογία, καὶ ἡ ἄλλη τῶν ἀγαθῶν χορηγία τῇ τῶν Χριστιανῶν γένει ἐκ τῆς διανομῆς τοῦ ἄρτου τοῦ σώματος τῆς Θεοτόκου (ἢ τοῦ ἀντιδώρου) γίνεται καὶ πιστεύεται.» Ἡ αὕτη εὐλογία σχεδὸν καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν χορηγία προξενεῖται καὶ εἰς ἐκείνους ἀκόμη ὅπου εὐγάνουν ὑψώμα τῆς Παναγίας εἰς τὰς τραπέζας ὅπου γίνονται ἐν ταῖς ἑρταῖς Μαρτύρων, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, τὴν ὁποίαν ταύτην συνήθειαν πατροπαράδοτως ἔλαβεν ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς καιροὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεών.

(2) Ἐν ἄλλοις, ἢ ἄλλως τοῦ Κανόνος πρόκειται.

τερος, εἴτε ὁ διάκονος, μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ μηδ' ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ, ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειεν αὐτοῖς κοινωνεῖν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ὁποῖος μὲν ἀρχιερεὺς καθαιρεθῆ ἀπὸ σύνοδον, ὁποῖος δὲ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθῆ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπόν του, καὶ ἀφ' οὗ καθαιρεθῆ, ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἐνεργήσῃ κάμμίαν ἱεροπραξίαν, καθὼς τὸ πρότερον, ὁ μὲν ἀρχιερεὺς τὴν ἀρχιερατικὴν, ὁ δὲ πρεσβύτερος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου, ὁ δὲ διάκονος τὴν τοῦ διακόνου, πρὸ τοῦ θεωρηθῆ ἡ κρίσις αὐτῶν εἰς ἄλλο ἀνώτερον ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον, οὗτοι, λέγω, νὰ μὴ ἔχουν πλέον ἐλπίδα ἀθώωσέως εἰς ἄλλην σύνοδον, μήτε τόπον νὰ λαμβάνουν εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθοῦν, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατ' ἐπάνω τῶν ἑκαμῶν νὰ γένη κάθε συνόδου ἀπόφασις, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐστάθησαν εἰς τὴν τῆς συνόδου καθάρσιν, κατὰ τὰς λζ'. Καρθαγ. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐσυγκοινωνήσαν μὲ τοὺς καθαιρεθέντας αὐτούς, ἐν γνώσει ὄντες τῆς καθαιρέσεώς των, ὅλοι νὰ ἐκβάλλωνται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν (1). Ὅρα καὶ τὸν κή. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Εἰ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ ὁυσιαστήριον ἔστησε, καὶ, τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου, ἀπειθείη, καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι μηδὲ ὑπακούειν, καὶ πρῶτον, καὶ δεῦτερον (2) καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ μηκέτι θεραπείας τυγγάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν. Εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἐξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεισθαι.

Ἀποστ. λά. τῆς δ'. ιη'. τῆς ε'. λά. λδ'. τῆς α. καὶ β'. ιγ'. ιδ'. ε. τῆς ἐν Καρθ. ι'. ια.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὸν λά. ἀποστολικὸν εἶναι ἐρανισμένος ὁ παρῶν κανὼν· διορίζει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι ἀνίσως πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καταφρονήσῃ τοῦ ἀρχιερέως του, καὶ χωρισθεὶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἤθελε λειτουργῆ ἑξεχωριστὰ, καὶ δὲν θελήσῃ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν ἀρχιερέα, ὅστις τὸν ἐπροσκάλεσε δύο καὶ τρεῖς φοραῖς (περὶ οὗ ὄρα τὸν οδ'. ἀποστολικὸν), διὰ νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν νὰ εἰπῆ τὰ δικαιολογήματα ὅπου ἔχει, καὶ νὰ διαλλαγῆ οὐ-

(1) Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανὼνα ἀναφέρει ἡ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς ὑπὸ Διτίου Ἀρχιδιακόνου καὶ Πριμμικηρίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναγνωσθέντα. Διὰ ποίαν δὲ αἰτίαν ὁ Κανὼν οὗτος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων πγ'. ἐπιγράφεται, ἀπορῶ. Ἀλλ' ἴσως εἶναι σφάλμα γραφικὸν (σελ. 149. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων). Σημειῶσαι δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ εἰς τὴν παρούσαν Σύνοδον ἑξάρχος ἦτο ὁ Ἀρειανὸς Βύσεθιος καὶ οἱ αὐτοῦ ἀκόλουθοι, διὰ τοῦτο ἀδιόριστον ἀφήκε τὸν παρόντα Κανὼνα, ἵνα βοηθῆ εἰς αὐτοὺς ἐναντίον τῶν τότε διωκομένων Πατέρων ὑπ' αὐτῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὸν Σωκρ. βιβλ. ε'. Κεφ. 18. κατηγοροῦσαν τὸν Κανὼνα τοῦτον πῶς δὲν εἶναι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἀρειανῶν· διότι καὶ τὸν Ἀθανάσιον διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἐκάθηραν οἱ Βύσεθιοι, καὶ τὸν Χρυσόστομον ἐζήτησαν νὰ καθήρουν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' αὐτοῦ συναχθέντες Ἐπίσκοποι, ἐπειδὴ τάχα ἀφ' οὗ καθρέθη, ἐπήδησεν εἰς τὸν θρόνον, χωρὶς νὰ ψηφίσῃ ἄλλη Σύνοδος τὰ περὶ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πάπας δὲ Ἰννοκέντιος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὅπου στέλλει πρὸς τοὺς Κωνσταντινουπολίτας ὑπὲρ τοῦ Χρυσοστόμου κατηγορεῖ τὸν τοιοῦτον Κανὼνα κατὰ τὸν Σωζόμενον, βιβλ. η'. Κεφ. κς'. καὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 133. περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμ. Πατριαρχευσ.), ἐπειδὴ, λέγω, καὶ οἱ Ἅγιοι οὗτοι τὸν Κανὼνα κατηγοροῦσιν, ἡ δὲ δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος αὐτὸν ἀποδέχεται, ὡς εἴπομεν, καὶ ἡ ε'. Οἰκουμενικὴ. Διὰ τοῦτο κάμνει χρεῖα νὰ προσδιορισθῆ, ἵνα μὲν ἀκατηγόρητος, ἦτοι γὰ

μὴ ἔχῃ τόπον ἀπολογίας καὶ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος ὅπου καθαιρεθῆ ἀ. εἰς ἐγκλήματα φανερά καὶ δίκαια κατὰ τὸν κή. Ἀποστολικόν β'. ὅχι ἀπὸ Σύνοδον μερικῶν μόνων Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἄλλου μὲν δικαιούτος, ἄλλου δὲ καταδικάζοντος, κατὰ τὸν ιδ'. τῆς ἰδίας ἐν Ἀντιοχείᾳ (τότε γὰρ πρέπει ὁ Μητροπολίτης νὰ καλῆ καὶ ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις, καὶ νὰ λύεται κάθε ἀμφιβολία κατὰ τὸν αὐτὸν), ἀλλὰ ἡ ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὄλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καὶ συμφώνως κατακρινόντων, ὅχι διαφωνούντων κατὰ τὸν ιε. τῆς αὐτῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἢ ἀπὸ τὴν Σύνοδον τοῦ Πατριάρχου τῆς διοικήσεως γ'. καὶ νὰ ἦναι παρῶν ὁ κρινόμενος, καὶ τόπος ἀπολογίας νὰ δοθῆ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὸν οδ'. Ἀποστολ. ἐξω μόνον ἂν ἐπροσκάλεσθη, καὶ δὲν ἠπήντησε κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀποστολικόν δ'. καὶ οἱ κατήγοροι νὰ μὴ ἦναι ἐχθροὶ τοῦ φανεροῦ, μήτε οἱ ἴδιοι νὰ ἦναι κατήγοροι καὶ κριταί, καθὼς ταῦτα συνέβησαν εἰς τὴν παράνομον καθάρσιν τοῦ Ἀθανασίου καὶ Χρυσοστόμου, περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ κή. Ἀποστολικῆ καὶ λδ'. ἀλλὰ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καὶ οἱ κατώτεροι Κληρικοὶ πρέπει μὲν κατ' ἀρχὰς νὰ θεωροῦν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς τοὺς ἰδίους των Ἀρχιερεῖς· εἰ δὲ μέμφονται τὸ κριτήριον αὐτῶν, ἵνα καλοῦσι καὶ ἄλλους γείτονας Ἐπισκόπους νὰ τοὺς κρίνουν, εἰ καὶ τοὺς Μητροπολίτας τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, κατὰ τὸν λς'. τῆς ἐν Καρθαγ. καὶ κατὰ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ταύτης.

(2) Ἐν ἄλλοις, πρόκειται καὶ τρίτον.

τος παντελῶς νὰ καθαιρήται, 'καὶ εἰς τὸ ἐξῆς πλέον νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ λάβῃ τὴν τῆς ἱερωσύνης τιμὴν. Εἰ δὲ οὗτοι καὶ μετὰ τὴν καθάρσειν δὲν λείποι νὰ ταραττῇ τὸν ἀρχιερέα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, νὰ σωφρονίζεσθαι μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐξουσίαν τῶν ἀρχόντων (1)· ὅρα δὲ καὶ ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦτον, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ἐμποδισμένοι νὰ παιδεύουσι μόνοι τοὺς τοὺς ἀτάκτους μετὰ φυλακὰς καὶ ζυλιαῖς, ἀλλὰ μετὰ μόνον τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτίμια, καὶ ἐὰν ἀπειθοῦσιν ἐκεῖνοι, τότε νὰ παραδίδωνται καὶ εἰς τοὺς ἀρχοντας πρὸς σωφρονισμόν. Ὅρα τὸν λά. ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

'Αποστ. λβ'.
τῆς ἀ. ἐ. τῆς
ἐν τῇ ἀγίᾳ
Σοφίᾳ ἀ. τῆς
ἐν Ἀντιοχ.
ς'. τῆς ἐν
Σαρδ. ιδ'. τῆς
ἐν Καρθ. ια.
λζ'. ρμά.

Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου ἀκοινώνητος γέγονε, μὴ πρότερον αὐτὸν παρ' ἐτέρων δεχθῆναι, εἰμὴ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου παραδεχθῆι. Ἡ, συνόδου γενομένης, ἀπαντήσας ἀπολογήσεται, πείσας τε τὴν σύνοδον, δεξοίτο ἐτέραν ἀπόφασιν. Ὁ αὐτὸς δὲ ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν καὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Κανόνι.

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἤθελεν ἀφορισθῆ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, οὗτος νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλον Ἐπίσκοπον εἰς κοινωνίαν, εἰμὴ μόνον ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἐπίσκοπον ὅπου τὸν ἀφώρισε, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἔξω μόνον ἂν παρασταθῆ ἐπὶ Συνόδου, καὶ πείσῃ τὴν Σύνοδον νὰ κάμῃ ἄλλην ἀπόφασιν διὰ τὸν ἀφορισμὸν ὅπου ἔλαβεν. Ὅρα καὶ τὸν λβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

'Αποστ. ιβ'. || Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, κανέναν ξένον νὰ μὴ δέχεται ἀπὸ ἄλλον Ἀρχιερέα, ἂν δὲν ἔχῃ εἰρηνικὰ, ἤτοι ἀπολυτικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα του, περὶ οὗ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

'Αποστ. ιβ'. τῆς ἀ. ἡ. || Μηδὲ Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολάς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους γείτονας τοὺς Ἐπισκόπους ἐπιστολάς ἐκπέμπειν, τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους Χωρεπίσκοπους διδόναι εἰρηνικὰς.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ δίδουσι κανονικὰς, ἤτοι συστατικὰς ἐπιστολάς οἱ Πρεσβύτεροι ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰς χώρας, ἢ μικρὰς πόλεις, ὅπου δὲν συχνάζει ὁ Ἐπίσκοπος, ἤτοι οἱ Πρωτοπαπάδες τῶν χωρίων, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ταῦτον εἰπεῖν, οἱ Χωρεπίσκοποι, ἀλλὰ μόνον νὰ στέλλουσι αὐτοὶ ἐπιστολάς εἰς τοὺς γειτονεύοντας Ἐπισκόπους, καὶ ὅχι εἰς τοὺς μακρυνότερους. Μόνου γὰρ τοῦ Ἀρχιερέως εἶναι τὸ νὰ στέλλῃ ἐπιστολάς πρὸς τοὺς μακρὰν ὄντας Ἀρχιερεῖς, καὶ τὸ νὰ δίδῃ συστατικὰς ἐπιστολάς, διὰ νὰ ἐξετάζῃ καλῆτερα τὰ πρόσωπα ὅπου ἔχουν νὰ λάβουν ταύτας. Οἱ δὲ Χωρεπίσκοποι αὐτοὶ, ἂν ἦναι ἀκατηγόρητοι, καὶ δὲν ἦναι δυσφημισμένοι τὸ ὄνομά των, δίδουν εἰς τοὺς ζητοῦντας καὶ εἰρηνικὰς, ἤτοι ἀπολυτικὰς ἐπιστολάς, περὶ ὧν ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ἀ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσ. τοῦ ιβ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

'Αποστ. λδ'. || Τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν Ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει προεστῶτα Ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι (2) πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ Μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς πράγματα ἔχοντας, ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδὲν τε πρᾶτ-

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ἡ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ δ'. πράξει αὐτῆς (σελ. 149. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνόδων), ὃν καὶ ἐπιγράφει πδ'. ἴσως κατὰ παράγραμμα γραφικόν. Ἐμεταχειρίσθη δὲ τοῦτον κατὰ Καρῶσου καὶ Δωροθέου τῶν Ἀρχιμανδριτῶν καὶ Βαρσουμᾶ τοῦ Σύρου Μοναχοῦ, διατὶ οὗτοι περὶ τὴν πίστιν χωλαίνοντες, ὠνόμαζον Ἐπίσκοπον τὸν Διάσκορον καὶ μετὰ τὴν

καθάρσειν του. Λέγει γὰρ ἐκεῖσε περὶ αὐτῶν ἡ Σύνοδος, ὅτι οὗτοι, ἂν δὲν πειθοῦν εἰς τὴν Σύνοδον, ἀλλὰ φύγουν, ἔχουν νὰ παιδευθοῦν μετὰ τὴν ἐξώθεν αὐθεντίαν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὃν καὶ Κανόνα τῶν ἀγίων Πατέρων οἱ Ἐπίσκοποι ἀνεκήρυξαν.
(2) Ἰσ. ὁρθότερον ἀναδεχόμενον.

τειν περιττόν τοὺς λοιποὺς Ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν Πατέρων ἡμῶν Κανόνα, ἢ ταῦτα μόνον, ὅσα τῇ ἐκάστου ἐπιβάλλει παροικία καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἐκαστον γὰρ Ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἐκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιῆσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν, περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Ἑρμηνεία.

Ἀπαράλλακτος σχεδὸν μὲ τὸν λδ'. Ἀποστολικὸν εἶναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, κατὰ τὰ λόγια καὶ κατὰ τὸ νόημα· διδάσκει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι κάθε ἐπαρχίας πρέπει νὰ γνωρίζουν ὡς πρῶτόν τοὺς τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας, καὶ χωρὶς τὴν γνώμην αὐτοῦ κανένα πρᾶγμα νὰ μὴ κάμνουν (καθὼς οὔτε ἐκεῖνος νὰ κάμνη τι χωρὶς τὴν γνώμην αὐτῶν), ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τὰς Ἐπισκοπὰς τῶν, χειροτονίας δηλ. Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων καὶ τῶν λοιπῶν, διοικήσεις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰ λοιπά. Περὶ ὧν ὄρα τὸν ρηθέντα Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς (1) καλουμένους Χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν Ἐπισκόπων εὐληφότες, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ εἰδέναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καὶ διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς Ἐκκλησίας, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδεμονίᾳ, καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐφορκιστὰς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ Πρεσβύτερον, μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου, ἢ ὑπόκεινται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. Εἰ δὲ τολμήσειέ τις παραβῆναι τὰ ὀρισθέντα, καθαιρεῖσθαι αὐτὸν, καὶ ἧς μετέχει τιμῆς. Χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ἢ ὑπόκειται Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ εἰς τὰ χωρία, καὶ τὰς μικρὰς πόλεις εὐρισκόμενοι Χωρεπίσκοποι, ὅν καὶ χειροθεσίαν ἔλαβον Ἐπισκόπου, ὅμως πρέπει νὰ φυλάττουν τὰ ὄριά των, καὶ μόνον τὰς ὑποκειμένας εἰς αὐτοὺς ἐκκλησίας νὰ διοικοῦν, καὶ νὰ χειροτονοῦν μόνον ἀναγνώστας, ὑποδιακόνους καὶ ἐφορκιστὰς, ἧτοι Κατηχητὰς (2), ἀλλ' ὄχι καὶ Ἱερεῖς ἢ Διακόνους, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς καθ' αὐτὸ πόλεως, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι ὑποκείμενοι καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ χώρα των, καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιον γίνονται· εἰ δὲ ἤθελαν παραβοῦν ταῦτα, νὰ καθαίρωνται. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ ὄλιως τοῦ Κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν Μητρόπολιν, ὀρμήσειε πρὸς Βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦτον ἀποκηρύττεσθαι, καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι οὐ μόνον τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἧς μετέχων τυγχάνει, ὡς παρενοχλεῖν τολμῶντα τὰς τοῦ Θεοφιλεστάτου Βασιλέως ἡμῶν ἀκοὰς παρὰ τὸν Θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ ἀναγκαῖα καλοῖη χρεῖα πρὸς Βασι-

Τῆς Σαρδ. ζ'. η'. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθ. ριζ.

(1) «Τὸ, ἢ τοὺς, ἢ περιττόν εἶναι, ἢ λείπει τὸ, Πρεσβυτέρους, ἵνα τὸ ὅλον ᾖ, τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις Πρεσβυτέρους (κατὰ τὸν ἡ. δηλ. τῆς αὐτῆς ταύτης) ἢ τοὺς καλουμένους Χωρεπισκόπους, κ.τ.λ.» Σημείωσαι ἀπὸ τοὺς δύο Κανόνας τούτους, τὸν ἡ. λέγω, καὶ ι. ὅτι φαίνεται πῶς οἱ Χωρεπίσκοποι, ἄλλοι μὲν ἦσαν μόνον Πρεσβύτεροι, ἐπειδὴ ἐκεῖνους ὅπου ὁ ἡ. ἀνωτέρω ὠνόμασε Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις, κατωτέρω ὀνομάζει Χωρεπισκόπους, ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν τοῦτο φαίνεται νὰ νοῆ, ὡς εἴπομεν· ἄλλοι δὲ εἶχον καὶ χειροθεσίαν Ἐπισκόπου, ὡς σαφῶς δηλοῖ ὁ ι. οὗτος Κανὼν.

(2) Ἐφορκιστὰς καὶ ἐξορκιστὰς ὀνομάζονται οἱ κατηχηταὶ τῶν εἰς τὴν πίστιν προσερχομένων ἀπίστων ἢ αἰρετικῶν, ἐπειδὴ κατηχοῦντες αὐτοὺς, ἐξορκίζουν τὰ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντα πονηρὰ

πνεύματα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ φύγουν ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ τοῦτο φανερόν ἐστί, τοῦτο μὲν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς ἐκεῖνους τοῦ Σκευᾶ, ὅτινες ὠνόμαζον εἰς τοὺς δαιμονιζομένους τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, λέγοντες πρὸς τὰ δαιμόνια, ὀρκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει (πράξ. ιθ'. 12)· τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξορκισμοὺς ὅπου ἀναγινώσκει ὁ Ἱερεὺς εἰς τοὺς μέλλοντας βαπτισθῆναι. Τὸ δὲ ἡ. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν κεφ. κς'. θέλει εἶπε οἱ ἐφορκιστὰς νὰ εἶχον τὸ χάρισμα τῶν ἱαμάτων, ὅτινες δὲν χειροτονοῦνται, λέγει, ἀλλὰ φανεροῦνται ὑπὸ Θεοῦ δι' ἀποκαλύψεως ὅποιοι εἶναι. Ὁ δὲ κς'. τῆς Λαοδικ. λέγει νὰ μὴ ἐφορκίζον καὶ νὰ κατηχοῦν τινα χωρὶς νὰ προβληθοῦν ἀπὸ Ἐπίσκοπον.

E. J. WHITTAKER
IOANNINIS

λέα ὁρμῶν, τοῦτο πράττειν μετὰ σκέψεως καὶ γνώμης τοῦ κατὰ τὴν Μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας Ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐν αὐτῇ, τοῖς τε τούτων γράμμασιν ἐφοδιάζεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν, τὸ νὰ πηγαίῃ τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Ἱερεὺς, ἢ Κληρικὸς εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ νὰ τὸν ἐνοχλῇ διὰ ἐδικὰ του αἰτήματα, χωρὶς νὰ ᾔῃ ἀνάγκη μεγάλη· ἀλλὰ καὶ ὅταν ᾔῃ ἀνάγκη, πρέπει πρῶτον νὰ συμβουλευθῆται περὶ τούτου τὸν Μητροπολίτην του καὶ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, καὶ οὕτω νὰ λαμβάνῃ γράμματα ἀπὸ αὐτοὺς πρὸς τὸν Βασιλέα, δηλωτικὰ καὶ τῆς ἐπαρχίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν αὐτὸς κατάγεται, καὶ τῆς χρείας διὰ τὴν ὁποῖαν ἐκεῖτε ἀπέρχεται. Εἰ δὲ τις ἤθελε τολμήσῃ νὰ παραβῇ ταῦτα, οὗτος καὶ νὰ ἀφορίζεται καὶ νὰ καθαιρῆται.

Συμφωνία.

Ἐπαρομοίως δὲ καὶ ὁ ς'. τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐμποδίζει τὸ νὰ πηγαίνουν οἱ ἐπίσκοποι πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, διὰ νὰ προξενοῦν ἀξιώματα εἰς τοὺς φίλους των, ἔξω μόνον τότε νὰ πηγαίνουν ἂν ὁ βασιλεὺς μὲ γράμματά του καλέσῃ αὐτοὺς, καὶ ἔξω ἂν θέλουν νὰ βοηθήσουν χήρας καὶ πτωχοὺς, ἢ τινὰς καταδυναστευομένους, ἢ καταδικασθέντας νὰ ἐξορισθοῦν, καὶ ἄλλους τοιοῦτους χρείαν ἔχοντας. Πλὴν καὶ τότε, διὰ νὰ μὴ πίπτῃ εἰς κατηγορίαν τινὰς ἐπίσκοπος, πρέπει, ὅχι νὰ πηγαίῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀλλὰ νὰ στέλλῃ πρὸς τὸν βασιλέα τὸν διάκονόν του μετὰ γραμμάτων, κατὰ τὸν ἦ. τῆς αὐτῆς. Ὁ δὲ θ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι ἀνίσως ἐπίσκοπος τινὰς, διὰ τὰς προϋρηθείσας ἀνάγκας τῶν πτωχῶν, ἀποστείλῃ παρχαλεστικὰ γράμματα πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκεται ὁ βασιλεὺς, πρέπει τὰ γράμματα αὐτὰ νὰ δοκιμάζωνται πρῶτον ἀπὸ τὸν μητροπολίτην τοῦ ἐπισκόπου ἐκείνου, καὶ, ἂν ᾔῃ εὐλόγα, νὰ στέλλωνται ἀπὸ τὸν μητροπολίτην εἰς τὸν ἐπίσκοπον· ἀλλὰ καὶ, ἂν ἔχῃ φίλους εἰς τὸ παλάτιον ὁ ἐπίσκοπος, ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς παρακαλῇ μετὰ τὸν διάκονόν του, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὰς εὐλόγους καὶ ἀναγκαίας αἰτήσεις του. Οἱ δὲ εἰς Ρώμην ἀποστελλόμενοι, διὰ τοῦ Ρώμης πρέπει νὰ στέλλωνται εἰς τὸ παλάτιον, καθὼς τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζει καὶ ὁ ριζ'. τῆς ἐν Καρθαγ. ἐπειδὴ τότε εἰς Ρώμην εὐρίσκετο ὁ βασιλεὺς, ὡς καὶ οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπερχόμενοι, διὰ τοῦ πατριάρχου ἐπαρρησιάζοντο πρὸς τὸν βασιλέα, κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κή. τῆς δ'. Ὁ δὲ κ'. τῆς αὐτῆς Σαρδ. λέγει, ὅτι ἐὰν δὲν καλεσθῇ, ἀλλὰ χάριν ἐπιδείξεως, ἢ διὰ τινὰς παρακαλέσεις, ὑπάγῃ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν βασιλέα, νὰ μὴ ὑπογράφουν εἰς τὰ γράμματά του, οὔτε νὰ τὸν συγκοινωνοῦν οἱ περὶ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀρχιερεῖς.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τῆς β'. ς'. τῆς δ'. ιζ'. τῆς ἐν Καρθ. ριέ'. Ἐἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλήσῃ τολμήσειε τὰς βασιλέως ἀκοὰς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἂ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασιν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι. Εἰ δὲ τούτων ὀλογορήσας, ἐνοχλήσειε τῷ βασιλεῖ, τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδὲ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τῶν παρόντων κανόνων δηλὸν γίνεται, ὅτι, ἐὰν ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, καὶ Ἱερεὺς ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως του καθαιρεθεὶς, λέγῃ ὅτι ἀδικεῖται, ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μετακρίνῃ τὴν κρίσιν του εἰς μεγαλύτερον κριτήριον ἐπισκόπων, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τῆς παρούσης Κανόνος· προσθέτει δὲ ὁ παρὼν, ὅτι ἐὰν οἱ καθαιρεθέντες οὗτοι καταφρονήσουν μὲν τὴν κρίσιν τῶν ἐπισκόπων, τολμήσουν δὲ νὰ ἐνοχλήσουν περὶ τούτου τὸν Βασιλέα, ζητοῦντες νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ αὐτὸν ἢ ὑπόθεσις των, νὰ μὴ ἔχουν κάμμιαν συγχώρησιν, οὔτε νὰ ἐλπίζουν ποτὲ ὅτι ἔχουν νὰ ἀθωωθοῦν. Ὁ δὲ τῆς ἐν Καρθαγ. ριέ. λέγει ὅτι, ἐὰν ζήτησῃ τινὰς ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ θεωρηθῇ ἢ κρίσις του ὑπὸ ἐπισκόπων διὰ βασιλικῆς προσταγῆς του, δὲν ἐμποδίζεται. Ὅρα καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἄποσ. λε'. τῆς β'. β'. τῆς γ'. ἦ. τῆς ς'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κβ'. τῆς ἐν Σαρδ. γ'. ιδ. ιβ'. Μηδένα Ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἐτέρας ἐπαρχίας εἰς ἐτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἐτέρους, εἰμὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε Μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. Εἰ δὲ, μηδενὸς καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως, ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Διάφοροι Κανόνες ἐμποδίζουσι τὸ νὰ πηγαίη Ἐπίσκοπος εἰς ἐπαρχίαν ἄλλου, καὶ νὰ χειροτονῆ, ἢ ἄλλο τι ἐπισκοπικὸν ἔργον νὰ ἐνεργῆ, καθὼς ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, λέγων, ὅτι, τότε μόνον νὰ κάμνη τοῦτο, ὅταν καλεσθῆ διὰ γραμμάτων ἀπὸ τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγει. Εἰ δὲ καὶ χωρὶς νὰ τὸν καλέσῃ τινὰς ὑπάγη, ὅσαι μὲν ἱεροπραξίαι ἤθελε γένουν ἀπὸ αὐτὸν, νὰ ῥῆναι ἄκυροι, εἴτε χειροτονίαι (1) εἴτε ἄλλα, αὐτὸς δὲ εἰς παιδείαν τῆς ἀταξίας του νὰ καθιερῆται. Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ τισιν ἐγκλήμασι κρίνοιτο, ἔπειτα συμβαίη περὶ αὐτοῦ διαφωνεῖν τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, τῶν μὲν ἀθῶων τὸν κρινόμενον ἀποφαινόντων, τῶν δὲ, ἔνοχον, ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς πάσης ἀμφισβητήσεως, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς, τοὺς ἐπικρινούντας καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύσοντας, τοῦ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν, ἐπισκόπου κρινομένου διὰ τινὰ ἐγκλήματά του ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἀκολουθήσῃ νὰ μὴ συμφωνοῦσιν ὅλοι, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν νὰ καταδικάζουσιν αὐτὸν, ἄλλοι δὲ νὰ ἀθῶνουνσι, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι, διὰ νὰ λυθῆ κάθε ἀμφισβησίς, πρέπει ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας νὰ καλῆ ἀπὸ τὴν πλησιοχώρον ξένην ἐπαρχίαν καὶ ἄλλους ἐπισκόπους, διὰ νὰ θεωρήσουν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης τοῦ κρινομένου τὴν ἀμφίβολον ὑπόθεσιν, καὶ νὰ βεβαιώσουν τὴ δίκαιον. Ἀνάγνωθι τὸν δ'. τῆς παρούσης, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθῆς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκειαν ψῆφον τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν. || Ἀποστ. οδ' τῆς β'. ς'. τῆς οδ'. θ'. ιζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ὁμοῦ ἐπίσκοπος τινὰς κατηγορηθῆς διὰ ἐγκλήματά του, κριθῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, καὶ ὅλοι συμφώνως μίαν ἀπόφασιν κάμνουσιν ἐναντίον του, αὐτὸς κατὰ τὸν παρόντα κανόνα, δὲν ἔμπορεῖ πλέον νὰ κριθῆ ἀπὸ ἄλλους ἐπισκόπους, ἀλλὰ νὰ μένη βεβαία ἢ κατ' αὐτοῦ σύμφωνος τῶν ἐπισκόπων ἀπόφασις. Φανερόναι γὰρ ἡ συμφωνία τῶν αὐτῆ, ὅτι δίκαια εἶναι ἢ τούτου καθαίρεσις. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι, ἂν καὶ ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐπαρχίας κρίνουν, ὅλοι ὁμοῦ δὲν συμφωνήσουν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἔμπορεῖ ὁ κρινόμενος νὰ ἀναβιβάσῃ τὴν κρίσιν του εἰς ἄλλο μεγαλύτερον ἐπίσκοπον κριτήριον (2), περὶ οὗ εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. κανόνος τῆς παρούσης. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. ἀποστ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. καὶ ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν Ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, ὑφαρπά- || Ἀποστ. ιδ'. ζοὶ τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, καὶ εἰ πᾶς ὁ λαὸς ὃν ὑφῆρπασεν ἔλοιτο αὐτόν. Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι Σύνοδον, ἣ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς Μητροπόλεως.

(1) Τὸ νὰ μένουν ἄκυροι αἱ χειροτονίαι αὗται ἐννοεῖται, καθὼς καὶ ὁ ς'. Κανὼν τῆς δ'. ἐνόησε, καὶ ὅρα ἐκεῖ. Ὁμοίως ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κη'. Ἀποστολικοῦ καὶ τοῦτο δὲ σημειώσαι εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι καὶ ἂν τινὰς καλεσθῆ εἰς τὸ νὰ ἱεουργήσῃ Ἀρχιερεὺς εἰς ἄλλου Ἀρχιερέως ἐπαρχίαν, ὁμοῦ εἰς τὸ ἱερὸν σύνθρονον ἐπάνω νὰ καθίσῃ δὲν συγχωρεῖται, κατὰ τὴν Συνοδικὴν διάγνωσιν Μιχαὴλ Πατριάρχου τοῦ Ὑπάτου τῶν φιλοσόφων (παρὰ Ἀρμενοπούλ. ἐπιτομ. τῶν Κανόνων σελ. 3 τοῦ 4 τόμου τῶν πρακτικῶν τῶν Συνόδων). Ὅρα

καὶ τὸν πβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

(2) Σημειώσαι ὅτι δὲν εἶναι ἐναντίος εἰς τὸν παρόντα Κανόνα ὁ δ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμών, ἐπειδὴ οὗτος μὲν λέγει, ὅτι ὁ κριθείς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας νὰ μὴ κρίνεται πλέον εἰς ἄλλους, ἐκεῖνος δὲ μὴ προσθετώντας τὸ, ἀπὸ ὅλους, συγχωρεῖ νὰ θεωρῆται ἡ κρίσις τοῦ κρινομένου εἰς μεγαλύτερον δικαστήριον ἐκκλησιαστικόν. Ἀφίνω νὰ λέγω, ὅτι οὗτος προσθέτει καὶ τὸ νὰ ῥῆναι οἱ κρινόντες ὅλοι σύμφωνοι, ὡς εἴπομεν.

Ἑρμηνεία.

Σχολάζων μὲν Ἐπίσκοπος εἶναι ἐκεῖνος ὅπου δὲν ἔχει Ἐκκλησίαν, ἢ διὰ τί αὐτὸς δὲν ἐδέχθη διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν ἐπαρχιωτῶν του, καὶ ὄχι ἀπὸ ἐδικῆν του κακίαν, κατὰ τὸν λς'. Ἀποστολικόν, ἢ διατί ἡ ἐπαρχία του αὕτη κρατεῖται ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἔθνικοὺς, κατὰ τὸν λζ'. τῆς ς'. (1) σχολάζουσα δὲ Ἐκκλησία εἶναι ἢ μὴ ἔχουσα ἐπίσκοπον διὰ τινὰς περιστάσεις. Ἀνίσως λοιπὸν σχολάζων ἐπίσκοπος ὑπάγη εἰς σχολάζουσαν παροικίαν, καὶ ἀρπάσῃ τὸν θρόνον αὐτῆς, χωρὶς νὰ τὴν δώσῃ εἰς αὐτὸν ἢ τελεία Σύνοδος, ἤτοι Σύνοδος, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται παρὼν καὶ ὁ Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, κἂν καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς θέλῃ νὰ ἔχῃ αὐτὸν ἐπίσκοπον, διὰ τὸν ἀρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικὸν τρόπον ὅπου μετεχειρίσθη εἰς τὸ νὰ τὴν λάβῃ (2). Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος χειροθεσίαν Ἐπισκόπου λαβὼν, καὶ ὀρισθεὶς προεστάναι λαοῦ, μὴ ἢ Ἀποστ. λς' καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν, μὴδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐγγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινωνήτον, ἕως ἂν ἀναγκασθεὶς καταδέξοιτο, ἢ ὀρίσῃ τι περὶ αὐτοῦ ἢ τελεία Σύνοδος τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν τινὰς χειροτονηθῇ, διὰ τῆς τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστίας, ἐπίσκοπος ἐπαρχίας τινὸς, δὲν πείθεται δὲ νὰ ὑπάγη εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν ταύτην του ἐπαρχίαν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τῶν Συνεπισκόπων του, ἕως οὔ, ἢ νὰ καταπεισθῇ νὰ ὑπάγη, ἢ νὰ ὀρίσῃ δι' αὐτὸν ἢ τὸν Μητροπολίτην ἔχουσα παρόντα τελεία Σύνοδος τὸ πρακτέον. Τυχὸν γὰρ ἢ Σύνοδος αὕτη νὰ δεχθῇ αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν λύσῃ ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας, διὰ τὰς εὐλόγους αἰτίας ὅπου αὐτὸς ἤθελε προβάλλει εἰς αὐτὴν (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν, μὴ ἀπέλθῃ εἰς ἣν ἐχειροτονήθη, οὐ παρὰ ἢ Ἀποστ. λς' τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ γενομένην, τοῦτον μετέχει τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μόνον μὴδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς Ἐκκλησίας ἐνθα ἂν συνάγοιτο. Ἐκδέχασθαι δὲ τοῦτον, ὃ ἂν ἢ τῆς ἐπαρχίας τελεία Σύνοδος κρίνασα, τὸ παριστάμενον ὀρίσῃ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν τὰ αὐτὰ σχεδὸν περιέχουσιν, ὅπου περιέχει καὶ ὁ λς'. τῶν Ἀποστόλων. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι, ἐὰν ὁ χειροτονηθεὶς αὐτὸς ἐπίσκοπος δὲν ὑπάγη εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ὄχι διὰ κἄμμιαν ἀξιοκατηγόρητον αἰτίαν ἐδικῆν του, ἀλλὰ, ἢ διὰ τὴν ἀταξίαν τοῦ λαοῦ, ἢ διὰ κἄμμιαν ἄλλην ἀφορμὴν ἐξωτερικὴν, οὗτος καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ἀρχιερέως νὰ ἔχῃ, καὶ τὰς ἱεροπραξίας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὸν ἀρχιερέα νὰ ἐνεργῇ, πλὴν νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλα καὶ ταραχὰς εἰς τὰς ξένας ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελεν ὑπάγη (χωρὶς γὰρ τῆς γνώμης τοῦ κατὰ τὸν ἄρχιερέως, οὔτε νὰ διδάσκῃ αὐτὸς δύναται, οὔτε νὰ ἱερουργῇ, οὔτε νὰ χειροτονῇ, οὔτε νὰ σφετερίζεται τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας). Πρέπει δὲ νὰ προσμῆνη, ἕως οὔ νὰ διορίσῃ περὶ αὐτοῦ τελεία Σύνοδος, ἢ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου, κἄμμιαν πρόνοιαν καὶ πόρον ζωῆς καὶ καταστάσεως. Ὅρα τὸν λς'. Ἀποστολικόν.

(1) Ἀγκαλὰ καὶ κυρίως εἰπεῖν σχολάζων οὗτος οὐ λέγεται, καθ' ὅτι καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ζήτησις ἔγινεν, ἂν πρέπη νὰ λογισθῇ σχολάζων Ἰωάννης ὁ Ἀπλουχέρης, ὁ ἐπὶ κῆ χρόνους Πατριάρχης ὢν τῆς Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν δὲν ἤμπόρεσε νὰ ὑπάγῃ ὡς κρατουμένην ἀπὸ τοὺς Φράγκους, καὶ ἀπεφασίσθη ὅτι αὐτὸς σχολάζων ἐν ἐννοεῖται, διότι καὶ χειροτονίας, καὶ ψήφους μυρίας ἔκαμε τῶν ὑποκειμένων τῷ Ἀντιοχείας Μητροπολιτῶν, κἂν καὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας νὰ ἐνιδρυθῇ δὲν ἤμπόρεσεν. Ὅθεν ὡς μὴ σχολάζων, οὐδὲ Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε, καίτοι ζητηθεὶς, ἀλλ' ὁ μέγας Οἰκονόμος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει 6642 ἀπὸ Ἀδάμ, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ 1134. Καὶ ὅρα τὸν λς'. τῆς ς'.

(2) Τὸν παρόντα Κανὼνα αὐτολεξεὶ ἀναφέρει καὶ ἡ Οἰκουμε-

νικὴ δ'. Σύνοδος ἐν τῇ ια'. πράξει αὐτῆς· σημειῶσαι δὲ ὅτι, ἐὰν καὶ ὁ Νικηφόρος Μητροπολίτης Γάγγρας, Ἡγούμενος γεγονῶς τῆς Μονῆς τοῦ Κοσμιδίου, ἔλαβεν ὡς σχολάζων τὴν Ἀμαστριν, καὶ ὁ Λεοντοπόλεως, ὡς σχολάζων τὴν Ἀρκαδιούπολιν, καὶ ὁ Ἀξιουπόλεως σχολάζων ἔλαβε τὴν Ἀβυδον, εἶτα τὴν Ἀπρω, καὶ ὁ Κύπρου Νικόλαος Μουζάλων, σχολάζων καὶ ἡγούμενος τῆς ρηθείσης Μονῆς τοῦ Κοσμιδίου ὢν χρόνους 36, ἔγινε Κωνσταντινουπόλεως (Δοσιθ. σελ. 221. τῆς Δωδεκαβίβλ.) καὶ ἄλλοι πολλοί. Ὅμως οὗτοι πάντες ἔλαβον τὰς ἐπαρχίας ψήφῳ καὶ ἐκδόσει τῆς Συνόδου, καὶ οὐχὶ μὲ τρόπον ἀρπακτικόν.

(3) Ὁμοίως καὶ τὸν παρόντα Κανὼνα ἢ αὐτῇ δ'. Σύνοδος ἀναφέρει αὐτολεξεὶ ἐν τῇ αὐτῇ ια'. πράξει.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα Συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς ἑπαρχίας. Τούτου δὲ παρόντος ἐξάπαντος, βέλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῷ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἑπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, καὶ προτῆκει δι' ἐπιστολῆς τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει συγκαλεῖν. Καὶ εἰ μὲν ἀπαντοῖεν οἱ πάντες, βέλτιον, εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, τοὺς γε πλείους ἐξάπαντος παρεῖναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι, καὶ οὕτω μετὰ τῆς τῶν πλειόνων, ἢτοι παρουσίας ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν. Εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ ὠρισμένα γίγνοιτο, μηδὲν ἰσχύειν τὴν χειροτονίαν. Εἰ δὲ κατὰ τὸν ὠρισμένον Κανόνα γίγνοιτο ἡ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δὲ τινες δι' οἰκείαν φιλονεικίαν, κρατεῖν τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον.

Ἑρμηνεία.

Ὀλίγην διαφορὰν ἔχει ὁ Κανὼν οὗτος ἀπὸ τὸν δ' τῆς α'. Συνόδου· λέγει γὰρ καὶ οὗτος ὡσπερ ἐκεῖνος, ὅτι κανέννας ἐπίσκοπος νὰ μὴ ψηφίζεται, ἢ νὰ χειροθετηται, χωρὶς νὰ ᾔηται παρὼν ὁ Μητροπολίτης τῆς ἑπαρχίας. Παρὼν δὲ αὐτὸς, πρέπει νὰ συγκαλεῖ διὰ γραμμάτων καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους· καὶ ἂν μὲν ἔλθουν ὅλοι, εἶναι καλλίτερον, εἰ δὲ καὶ εἶναι δυσκολία εἰς τὸ νὰ συναχθοῦν ὅλοι, ἐξάπαντος οἱ περισσότεροι πρέπει νὰ ᾔηται παρόντες, ἢ ἂν λείψουν σωματικῶς, ὁμῶς διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν νὰ γίνουσι σύμφηφοι εἰς τὴν χειροτονίαν. Ἐὰν κατ' ἄλλον τρόπον γένη ἡ χειροτονία, νὰ μὴ ἔχη κάμμίαν ἰσχύϊν, ἢτοι νὰ ἀκυροῦται. Ἐὰν ὁμῶς με τοιοῦτον τρόπον γένουσι αἱ ψῆφοι ὑπὸ τῶν περισσοτέρων, μερικοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀντιλέγουσιν, ὅχι διὰ κάμμίαν εὐλογον αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ φιλονεικίαν καὶ πείσμα αὐτῶν, ἢ μὲν τῶν μερικῶν γνώμη νὰ ἀκυροῦται, ἢ δὲ τῶν περισσοτέρων ψήφου νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύϊν, καθὼς καὶ ὁ ε' τῆς α'. τοῦτο φησὶν. Ὁρκαὶ τὸν α'. Ἀποστολικὸν καὶ δ' τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητουμένων διαλύσεις, καλῶς ἔχειν ἔδοξε, συνόδους κατ' ἐκάστην ἑπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δευτέρου τοῦ ἔτους. Ἀπαξ μὲν, μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, ὥστε τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι τὴν σύνοδον, ὑπομνησκόντος τοὺς ἑπαρχιώτας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει. Τὴν δὲ δευτέραν σύνοδον γίνεσθαι εἰδοῖς Ὀκτωβρίαις, ἣτις ἐστὶ δεκάτη Ὑπερβεραιίου. Ὡστε ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς συνόδοις προσιέναι πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς ἡδικεῖσθαι νομίζοντας, καὶ παρὰ τῆς συνόδου ἐπικρίσεως τυγχάνειν. Μὴ ἐξεῖναι δὲ τινὰς κατ' ἑαυτοὺς ποιεῖσθαι, ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς μητροπόλεις.

Ἀποσ. λζ'.
τῆς α'. ε'. τῆς
δ'. ιθ'. τῆς ε'.
ἢ τῆς ζ'. ε'. τῆς
ἐν Λαοδ. μ'.
τῆς ἐν Καρθ.
κς'. ξ'. ξά. πά.
πδ'. πε'. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν ὀλίγην διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸν λζ'. ἀποστολικόν. Διορίζει γὰρ, ὅτι εἶναι πρᾶγμα ἐπιφελὲς τὸ νὰ γίνωνται σύνοδοι τῶν ἐπισκόπων εἰς κάθε ἑπαρχίαν δύο φοραῖς τὸν χρόνον, διὰ νὰ λύουν τὰς ἀμφισβητίας, καὶ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ὅπου ἤθελαν τύχουν. Ἡ μὲν μία, κατὰ τὴν δ'. ἑβδομάδα τῆς πεντηκοστῆς μετὰ τὸ πάσχα, ἢ δὲ ἄλλη, κατὰ τὰς εἰδοῦς (περὶ ὧν ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξβ'. τῆς ε'), ἢτοι κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ Ὀκτωβρίου, εἰς τὰς ὁποίας συνόδους νὰ συναθροίζωνται ὅλοι οἱ ἀδικημένοι νὰ θεωροῦν τὰς κρίσεις των. Χωρὶς δὲ τῆς παρουσίας τῶν μητροπολιτῶν, συνόδους τοιαύτας νὰ μὴ δύνανται νὰ κάμουν μόνοι των οἱ ἐπίσκοποι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἐτέρας εἰς ἐτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαιρέτως ἐπιρρίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον. Μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκκλησίαν, καὶ μὴ μεθίστασθαι αὐτῆς, κατὰ τὸν ἤδη πρότερον περὶ τούτου ἐξενεχθέντα ὄρον.

Ἀποσ. ιδ'.
τῆς α'. ιε'. τῆς
δ'. ε'. τῆς ἐν
Σαρδ. α'. β'.
τῆς ἐν Καρθ.
κς'.

Ἑρμηνεία.

Ὀλίγην διαφορὰν ἔχει καὶ οὗτος ὁ κανὼν ἀπὸ τὸν δ'. ἀποστολικόν. Λέγει δὲ ὅτι δὲν πρέπει ἐπίσκοπος νὰ ἀφίνη τὴν προτέραν ἑπαρχίαν του, καὶ νὰ παίρνη ἄλλην, μήτε θεληματικῶς αὐτὸς ἀπὸ λόγου του, μήτε ἂν καὶ σφοδρότατα βιάζεται ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς ἄλλης ἑπαρχίας ἐκεῖνης, ἢ ἀναγκάζεται ἀπὸ ἐπισκόπους, ἀλλὰ καὶ πρέπει νὰ μένη εἰς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἑπαρχίαν, καὶ ἀπὸ αὐτῆς νὰ μὴ μεταβῇ, κατὰ

τὸν προεκτεθέντα ὄρον περὶ τούτου, τὸ ὅποιον φαίνεται μοι νὰ δηλῶ τὸν ρηθέντα ιδ'. Ἀποστολικὸν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ πόλει τῆ μὴ ὑποκειμένη αὐτῷ, μηδὲ χώρα τῆ αὐτῷ μὴ διαφερούσῃ, ἐπὶ χειροτονία τινός, μηδὲ καθιστᾶν πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου· εἰ δὲ τολμήσῃ τις τοιοῦτον, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν.

Ἀποστ. λέ. τῆς β'. ιβ'. τῆς γ'. ἢ τῆς δ'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'.

Ἑρμηνεία.

Σύμφωνος εἶναι ὁ παρῶν κανῶν μὲ τὸν ιγ'. τῆς αὐτῆς ταύτης συνόδου. Λέγει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι δὲν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν πόλιν ἢ χώραν, τὴν ξένην καὶ μὴ ὑποκειμένην εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ χειροτονῇ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους, ἔξω μόνον μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου. Ὅποιος δὲ ἐπίσκοπος ἤθελε τολμήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἢ μὲν χειροτονία ὁποῦ ἤθελε κάμῃ νὰ ᾖ ἄκυρος, αὐτὸς δὲ νὰ λαμβάνῃ τὸ πρέπον ἐπιτίμιον ἀπὸ τὴν σύνοδον. Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικὸν.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι ἀντ' αὐτοῦ καθιστᾶν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἂν πρὸς τῆ || Ἀποστ. ς'. τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ. Εἰ δὲ τι τοιοῦτον γίνοιτο, ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν. Φυλάττεσθαι δὲ τὸν θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν, περιέχοντα, μὴ δεῖν ἄλλως γίνεσθαι, ἢ μετὰ συνόδου καὶ ἐπικρίσεως ἐπισκόπων, τῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀναπαυσάμενου τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων τοῦ προάγεσθαι τὸν ἄξιον.

Ἑρμηνεία.

Συμφώνως μὲ τὸν ς'. ἀποστολικὸν καὶ οὗτος ὁ κανὼν διορίζει λέγων, ὅτι δὲν ἔχει ἄδειαν ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ χειροτονῇ διάδοχον τοῦ θρόνου του ὅποιον θέλει, κἂν καὶ εἰς τὰ ὀλίθια εὐρίσκεται τῆς ζωῆς (1)· εἰ δὲ τις ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ ᾖ ἄκυρος ἢ χειροτονία. Πρέπει δὲ νὰ φυλάττεται ὁ περὶ τούτου τῆς ἐκκλησίας κανὼν, ὅστις διορίζει, κατὰ ἄλλον τρόπον διάδοχος τινὰς νὰ μὴ γίνεταί, παρέξ μὲ τὴν κρίσιν καὶ ψῆφον τῆς συνόδου τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ἔχουν τὴν ἐξουσίαν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου ἐπισκόπου, νὰ χειροτονοῦσι τὸν ἄξιον. Ὅρα καὶ τὸν ρηθέντα ς'. Ἀποστολικὸν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας || Ἀποστ. λή. μ'. καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν, ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Φανερὰ δὲ εἶναι τὰ διαφέροντα τῆ ἐκκλησίᾳ μετὰ γνώσεως τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὥστε τούτους εἰδέναι καὶ μὴ ἀγνοεῖν, τίνα ποτέ ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν, ἵνα, εἰ συμβαίνοι τὸν ἐπίσκοπον μεταλλάττειν τὸν βίον, φανερῶν ὄντων τῶν διαφερόντων τῆ ἐκκλησίᾳ πραγμάτων, μήτε αὐτὰ διαπίπτειν καὶ ἀπόλλυσθαι, μήτε τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου ἐνοχλεῖσθαι, προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Δίκαιον γὰρ καὶ ἀρεστὸν παρά τε τῷ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου, οἷς ἂν αὐτὸς βούλεται, καταλιμπάνεσθαι, τὰ μέντοι τῆς ἐκκλησίας, αὐτῆ φυλάττεσθαι, καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ὑπομένειν ζημίαν, μήτε τὰ τοῦ ἐπισκόπου προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσφημῆσαι περιβάλλεσθαι.

(1) Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Νάρκισσος ἑκατὸν δεκαεξέ χρόνων ὢν, καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ λειτουργῇ, κατέστησεν Ἱεροσολύμων τὸν ἐκ Καππαδοκίας Ἀλέξανδρον, Ἐπίσκοπον ὄντα ἐπαρχίας ἄλλης· ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησεν ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν ἀποκάλυψιν διὰ νυκτὸς ἐπιφανείσαν αὐτῷ, ὡς ὁ Εὐσέβιος ἱστορεῖ βιβλ. ε'. κεφ. ι. καὶ ια. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεότεκνος Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, κατὰ

τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον, ἂν προνοούμενος διὰ νὰ ἀφήσῃ διάδοχον εἰς τὸν θρόνον του μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐχειροτόνησε τὸν Ἀνατόλιον, καὶ ὁμοῦ οἱ δύο εἰς μερικὸν καιρὸν ἦσαν τῆς Καισαρείας Ἐπίσκοποι. Ἀλλ' ὁμοῦ ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, μὴ Κανονικὰ ὄντα καὶ σπάνια, οὔτε πρέπει νὰ μιμούνται, οὔτε νόμος τῆς Ἐκκλησίας νὰ γίνωνται.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τοὺς δύο Ἀποστολικούς τὸν λή. καὶ μ'. εἶναι συνθεμένος ὁ παρῶν κανὼν· λέγει γὰρ καὶ οὗτος, ὅτι τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα πρέπει νὰ φυλάττωνται μὲν μὲ κάθε ἐπιμέλειαν καὶ καλὴν συνείδησιν, ὡς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, νὰ κυβερνῶνται δὲ μὲ τὴν κρίσιν καὶ ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ ἐμπεπιστευμένου τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ᾔηται φανερὰ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ὅσον τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τὰ τοῦ ἐπισκόπου, ἵνα μήτε ἐκεῖνα χάνωνται, μήτε τὰ τοῦ ἐπισκόπου ἐξ αἰτίας ἐκείνου νὰ διαρπάζωνται, ἢ καὶ νὰ πίπτουν εἰς πειρασμοὺς οἱ συγγενεῖς τοῦ ἐπισκόπου, εἰς τοὺς ὁποίους αὐτὸς (ἢ καὶ εἰς ὁποίους ἄλλους θελήσῃ) ἤθελεν ἀφήσῃ αὐτὰ, καὶ ἐκ τούτων νὰ δυσφημηθῇ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἐπισκόπου τὸ ὄνομα. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ρηθέντας ἀποστολικούς.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε αὐτὰ διοικεῖν εἰς ἢ Ἀποστ. λή. μά. πάντας τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ. Μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἶγε ἄρειτο) εἰς τὰς ἀναγκαῖας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιξενούμενων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι κατὰ τὸν Θεῖον Ἀπόστολον, λέγοντα· «Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθητόμεθα.» [ἀ. Τιμόθ. σ'. 8.] Εἰ δὲ μὴ τούτοις ἀρκοῖτο, μεταβάλλοι δὲ τὰ πράγματα εἰς οἰκιακὰς αὐτοῦ χρείας, καὶ τοὺς πόρους τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς τῶν ἀγρῶν καρπούς μὴ μετὰ γνώμης τῶν Πρεσβυτέρων ἢ τῶν Διακόνων χειρίζοι, ἀλλ' οἰκείοις αὐτοῦ καὶ συγγενέσιν ἢ ἀδελφοῖς ἢ υἱοῖς παράσχοιτο τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ, διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας· τούτον εὐθύνας παρέχειν τῇ Συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας· εἰ δὲ καὶ ἄλλως διαβάλλοιτο ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Πρεσβύτεροι ὡς τὰ τῆς ἐκκλησίας διαφέροντα, ἤτοι ἐξ ἀγρῶν ἢ καὶ ἐξ ἐτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς εἰς ἑαυτοὺς ἀποφερόμενοι, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας, διαβολὴν δὲ καὶ δυσφημίαν προστρίβεσθαι τῷ τε λόγῳ καὶ τοῖς οὕτω διοικοῦσι, καὶ τούτους διορθώσεως τυγχάνειν, τὸ πρέπον δοκιμαζούσης τῆς ἁγίας Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν παρομοίως συνθεμένος εἶναι ἀπὸ τὸν λή. καὶ μά. ἀποστολικόν. Διορίζει δὲ, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ διαμοιράζῃ μὲ εὐλάβειαν καὶ θεοφοβίαν τὰ εισοδήματα τῆς ἐκκλησίας εἰς ὄλους τοὺς πτωχοὺς καὶ ξένους, ὥστε νὰ μὴ ὑστεροῦνται αὐτοὶ ἀπὸ κανένα ἀναγκαῖον. Νὰ ἀπολαμβάνῃ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ἀναγκαῖα μόνον καὶ χρειώδη (εἰάν ὁμοῦ δὲν ἔχῃ ἐδικὰ του χρήματα, ἀλλὰ εἶναι πτωχός), λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος, ὅτι εἰάν ἔχωμεν βρώματα εἰς τὸ νὰ τρεφώμεθα, καὶ ἱμάτια εἰς τὸ νὰ σκεπαζώμεθα, πρέπει νὰ ἀρκοῦμεθα εἰς αὐτὰ μόνον, καὶ ὄχι νὰ ζητοῦμεν τὰ περιττά. Ἐάν δὲ ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἀρκῆται εἰς τὰ ἀναγκαῖα μόνον, ἀλλ' ἐξοδεύῃ τὰ τῆς ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως πράγματα εἰς τὰς χρείας του, χωρὶς τὴν εἰδήσιν καὶ γνώμην τῶν οἰκονομούντων αὐτὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ἢ χαρίζῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ συγγενεῖς του, ὥστε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ δώσουν καθαρὸν λογαριασμὸν οἱ οἰκονόμοι αὐτοῦ τῶν εισοδημάτων τῶν τοιούτων πραγμάτων, λέγοντες τυχόν, ὅτι καὶ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ συγγενεῖς του διαρπάζουσιν αὐτὰ· εἰάν, λέγω, τοῦτο ποιῇ ὁ ἐπίσκοπος, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τὴν σύνοδον τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ πάλιν ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ οἰκονόμοι ἱερεῖς καὶ διάκονοι οἰκειοποιοῦνται μὲν αὐτοὶ τὰ εισοδήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, οἱ πτωχοὶ δὲ ἀδελφοὶ στενοχωροῦνται ὑστερούμενοι τῆς ἐκ τούτων βοήθειας, καὶ πρὸς τούτοις κατηγορία καὶ δυσφημία προξενεῖται εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς οἰκονομοῦντας τὰ τοιαῦτα πράγματα, καὶ εἰς τὸν λογαριασμὸν ὁποῦ κατ' ἔτος δίδουσι (μὲ τὸ νὰ μὴ ᾔηται αὐτὸς καθαρὸς, ἀλλὰ δόλιος καὶ κλεπτικὸς)· ἂν τοῦτο, λέγω, κάμνουν καὶ αὐτοὶ, νὰ διορθῶνται ἀπὸ τὴν σύνοδον, ὀρίζουσιν καὶ τὸ πρέπον εἰς αὐτοὺς ἐπιτίμιον, καὶ τὴν οἰκονομίαν ὁποῦ πρέπει νὰ γένη εἰς τὰ τοιαῦτα πράγματα. Ἀνάγνωθι καὶ τοὺς ρηθέντας ἀποστολικούς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ

ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η Αγία και τοπική σύνοδος, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ (1), τῇ μητροπόλει τῆς Πακατικῆς Φρυγίας συγκροτηθεῖσα, γέγονε κατὰ τοὺς περισσοτέρους, ἐν ἔτει 364 (2). Πολλοὶ δὲ Πατέρες ἐν αὐτῇ συνελθόντες ἀπὸ διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀσιανῆς (3), τοὺς παρόντας κανόνας ἐξέδωκαν, ἀναγκαίους ὄντας πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ α. τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β. τῆς ς' καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ Ε' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Περὶ τοῦ δεῖν, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, τοὺς ἐλευθέρως (4) καὶ νομίμως συνα- || Τῆς α. ιβ'. τῆς
φθέντας δευτέροις γάμοις, μὴ λαθρογαμίαν ποιήσαντας, ὀλίγου χρόνου παρελθόντος, καὶ || ἐν Ἀγκύρ. ζ'.
σχολάσαντας ταῖς προσευχαῖς, καὶ νηστείαις, κατὰ συγγνώμην ἀποδίδεσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν.

(1) Ἡ Λαοδικεία αὕτη ἄλλη εἶναι ἀπὸ τὴν παραθαλάσσιον Λαοδικείαν, τὴν ἐν τῇ Συρίᾳ κειμένην, καὶ κοινῶς Λυχὲ ἐπονομαζομένην. Τανῦν δὲ ἡ Λαοδικεία αὕτη, περὶ ἧς ὁ λόγος, καλεῖται ἀπὸ τοὺς Τούρκους Βοκλ' Ἰσάρ, τιμηθεῖσα εἰς θρόνον Μητροπολίτου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὑπέκειντο 15' Ἐπίσκοποι, ἀπέχουσα τῆς Ἱεραπόλεως 6 ἢ 8 μίλια, κατὰ τὸν Μελέτιον (σελ. 459. τῆς γεωγραφ.). Ἀπὸ τὴν Λαοδικείαν ταύτην ἐγράφη ἡ πρὸς Τιμόθειον α. ἐπιστολή, ὡς ἐν τῇ τέλει αὐτῆς ὁράται· διὸ καὶ πολλοὶ βλέποντες τὸν Παῦλον νὰ γράφη ἐν τῇ δ'. κεφ. τῆς πρὸς Κολασσαεῖς, ἔδαφ. 6'. «Ποιήσατε καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας (ἐπιστολὴν), ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε», ἀποροῦσι, καὶ δὲν ἤξεύρουσιν ὅτι εἶναι ἡ πρὸς Τιμόθ. α., ὡς εἴρηται.

(2) Ἄλλοι δὲ λέγουσι νὰ συνήχθη ἐν ἔτει 365., ἄλλοι δὲ 367. καὶ ἄλλοι 368. ἐπὶ Δαμάσου τοῦ Ρώμης, (ἐν τόμ. 6'. τῶν Συνοδικῶν).

(3) Φαίνεται, ὅτι οἱ Πατέρες οὗτοι δὲν συνήχθησαν διὰ νὰ ἐκδώσουν μόνον τοὺς Κανόνας τούτους, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλην ἀφορμὴν. Αὕτη δὲ εἶναι, διατὶ μερικοὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Φρυγίαν ταύτην τὴν Πακατιανὴν ἠμφισβήτησαν καὶ ἠπέρουν περὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, μὴ ὁμολογοῦντες ὁμοούσιον τὴν ἁγίαν Τριάδα. Ὅθεν τοῦτο μαθὼν ὁ τότε βασιλεύων εὐσεβῆς Οὐαλεν-

τιανὸς, ἐπρόσταξε νὰ γένη Σύνοδος εἰς τὸ Ἰλλυρικόν, καὶ ἡ παρ' ἐκείνης ψηφισθεῖσα καὶ κυρωθεῖσα τῆς πίστεως ὁμολογία, ἡ αὐτὴ οὖσα μὲ τὴν πίστιν τῆς ἐν Νικαίᾳ, νὰ ἀποσταλθῇ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Φρυγίας ταύτης, γράφει δὲ ταῦτα πάντα ὁ Θεοδώρητος, βιβλ. δ'. κεφ. ς'. ζ'. καὶ ἡ «Μαθὼν γὰρ, φησὶν, ὁ Οὐαλεντινιανὸς τινὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ περὶ τῶν θεῶν ἀμφισβητοῦντας δογματῶν, ἐν μὲν τῇ Ἰλλυρικῇ Σύνοδον γενέσθαι προσέταξεν.» (ἐγένετο δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν τῇ 365. ἔτει κατὰ τὸν β'. τόμον τῶν Συνοδικῶν ἐν τῇ πίνακι, ὅτε δηλ. καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ συνεκροτήθη)· ἐπιστέλλει δὲ καὶ γράμμα θεῖον ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς πρὸς τὴν Φρυγίαν, οὕτως ἐπιγεγραμμένον· «Ἀυτοκράτορες Μέγιστοι καὶ Ἀεισεβέστατοι, Νικηταὶ Λύγουστοι, Οὐαλεριανὸς, καὶ Οὐάλης, καὶ Ἰρατιανὸς Ἐπισκόποις Διοικήσεως Ἀσιανῆς, Φρυγίας, Καροφρυγίας, Πακατιανῆς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν». Ὁμοίως καὶ ἡ ἐν Ἰλλυρικῇ Σύνοδος πρὸς ταύτην ἐπιστέλλουσα οὕτως ἐπιγράφει· «Οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐπισκόποις Διοικήσεως Ἀσιανῆς, Φρυγίας, Καροφρυγίας, Πακατιανῆς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.» Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἡ πρὸς Λαοδικεῖς φερομένη ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶναι νόθος καὶ ψευδής, ὡς ἀπέβαλεν αὐτὴν ἡ ἁγία ζ'. Σύνοδος πράξει ς'.

(4) Ἐν ἄλλοις, ἐλευθερίως. Ὁρθότερον ἂν ἔχοι οὕτω συντά-

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι οἱ δευτερογαμοῦντες μετὰ ὀλίγον καιρὸν νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια κατὰ συγχώρησιν, διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ πύρωσιν τῆς φύσεως, μόνον ἐὰν ὁ δεύτερος γάμος αὐτῶν ᾖ ἐλεύθερος καὶ νόμιμος, ἤτοι δὲν εἶναι ἐμποδισμένος διὰ τινὰ συγγένειαν. Ἐὰν δὲ κοιμηθοῦν πρὸ τοῦ νὰ εὐλογηθοῦν, καὶ ἐὰν μετὰ τὸν γάμον μετανοήσουν, νηστεύοντες καὶ προσευχόμενοι. Ὁ δὲ δ'. τοῦ Βασιλείου ἕνα χρόνον, ἢ δύο ἐμποδίζει τοὺς διγάμους ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ φαίνεται ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν συγχωρεῖ ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς διγάμους, διὰ τὴν νηστείαν αὐτῶν καὶ προσευχὴν, καὶ ἀπλῶς εἶπειν, διὰ τὴν αὐτῶν μετανοίαν· περὶ οὗ ἀνάγνωθι τὸν ιβ'. τῆς α'. Ὁρα καὶ τὸν ζ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα. Ἐὰν δὲ οἱ διγάμοι οὗτοι σμίξουν πρὸ τοῦ γάμου, ὡς πόρνοι ἐπιτιμῶνται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ἤτοι ἑπτὰ χρόνους.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ τοῦ, τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἐν διαφόροις πταίσμασι, καὶ προσηλυτευομένους τῇ προ- || Τῆς α'. ιβ'. σευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν κακῶν τελείαν ποιουμένους, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πταίσματος, καιροῦ μετανοίας δοθέντος τοῖς τοιοῦτοις, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ προσάγεσθαι τῇ κοινωνίᾳ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι καὶ εἰς διάφορα ἁμαρτήματα πέση τις, ἐξομολογεῖται δὲ αὐτὰ καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, προσευχόμενος καὶ μετανοῶν εἰς τὸν Θεόν· ὁ τοιοῦτος, ἀφ' οὗ δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καιρὸς μετανοίας καὶ ἱκανοποιήσεως, ἀνάλογος μὲ τὰ κακὰ ὅπου ἔκαμε, πρέπει νὰ συγχωρηθῆται καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, ὅχι διὰ τὴν σπουδὴν καὶ ἀξιοπρέπειάν του, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, ὅστις δέχεται πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφοντας, καὶ οὐδεμίαν ἁμαρτίαν εἶναι ἢ νικῶσα τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα. Ὁρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πρόσφατον φωτισθέντα, προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ. || Ἀποστ. π'.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανῶν, νὰ μὴ γίνωνται ἱερεῖς ἢ κληρικοὶ οἱ νεοφώτιστοι, παρευθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα. Ὁρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἱερατικούς δανείζειν, καὶ τόκους καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν. || Ἀποστ. μδ'.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ ἱερωμένοι νὰ δανείζουν καὶ νὰ λαμβάνουν διάφορα καὶ ἡμιολίας, ἤτοι τὸ μισθὸν τοῦ ὄλου διαφόρου τῶν ἑκατῶν, ἤτοι ἐξ νομίσματα ἢ γρόσια εἰς τὰ ἑκατῶν, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Ὁρα καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκρωμένων γίνεσθαι.

|| Ἀποστ. λ'. ξα.
τῆς ἐν Λαοδ.
ιγ'. τῆς ἐν
Καρθ. νθ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι δὲν πρέπει αἱ χειροτονίαι τῶν ἱερωμένων νὰ γίνωνται ἔμπροσθεν εἰς ἀκρωμένους (1). Ὁρα καὶ τὸν λ'. καὶ ξα'. Ἀποστολικόν.

τεσθαι ὁ Κανὼν· «Τοῖς ἐλευθερίως καὶ νομίμως συναφθεῖσι δευτέρους γάμοις, μὴ λαθρογαμίαν ποιήσασι, ὀλίγου παρελθόντος χρόνου, καὶ σχολάσασι ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστείαις, κατὰ συγγνώμην ἀποδίδεσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν». Ἄλλως γὰρ ἀ-

σύντακτός ἐστιν· ἐν ἄλλοις δὲ, ἀντὶ τοῦ ἀποδίδεσθαι, δίδεται μόνον γέγραπται.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμών, ἐρμηνεύοντες τὸν παρόντα Κανόνα, λέγουσιν, ὅτι χειροτονίας ἐδῶ ὀνομά-

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἰρετικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ || Ἀποστ. με. ξε. αἵρέσει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διορισμὸς τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι, νὰ μὴ ἔχουν τὴν ἄδειαν οἱ αἰρετικοὶ νὰ ἐμβρίνουν μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὑπὸ ὀρθοδόξων κρατούμενον, εἰς ἐπιμένον εἰς τὴν αἵρεσιν, καὶ δὲν θέλουν νὰ ἐπιστραφοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν με. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Ἀποστ. με. ζ. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἐκ τῶν αἵρέσεων, τουτέστι Ναυατιανῶν, ἤτοι Φωτεινιανῶν, ἢ Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν ἐπιστρεφόμενους, εἴτε κατηχουμένους, εἴτε πιστοὺς τοὺς παρ' ἐκείνοις, μὴ προσδέχεσθαι, πρὶν ἀναθεματίσωσι πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ἣ κατεῖχοντο, καὶ τότε λοιπὸν τοὺς λεγομένους παρ' αὐτοῖς πιστοὺς, ἐκμανθάνοντας τὰ τῆς πίστεως σύμβολα, χρισθέντας τε τῷ ἁγίῳ χρίσματι, οὕτω κοινωνεῖν τῶν ἁγίων Μυστηρίων.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολουθῶς μετὰ τὸν ζ. τῆς β'. λέγει καὶ ὁ παρὼν κανὼν, διορίζων, ὅτι οἱ Ναυατιανοὶ (περὶ ὧν ὄρα τὸν ἥ. τῆς α.) καὶ οἱ Φωτεινιανοὶ (1) (περὶ ὧν ὄρα τὸν α. τῆς β'.) καὶ οἱ τεσσαρεσκαίδεκατίται (περὶ ὧν ὄρα τὸν ζ. τῆς β'.) ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων πρὸ τοῦ νὰ ἀναθεματίσωσι κάθε ἄλλην αἵρεσιν, μάλιστα δὲ τὴν ἐδικήν των, εἴτε κατηχούμενοι εἶναι, εἴτε οἱ παρ' αὐτοῖς ὀνομαζόμενοι πιστοί. Καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο ποιήσουν καὶ μάθουν τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, τότε νὰ χρίωνται μετὰ τὸ ἅγιον μύρον, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνωσι τὰ θεῖα μυστήρια, ἐπειδὴ ἐβλαπίζοντο ἀπὸ ἀλλότῳ, ὡς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐχρειάζοντο νὰ βαπτισθοῦν δεύτερον. Ὅρα καὶ τὸν με. καὶ με. ἀποστολικόν, καὶ μάλιστα τὸν ζ. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Ἀποστ. με. ζ. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἀπὸ τῆς αἵρέσεως τῶν λεγομένων Φρυγῶν ἐπιστρέφοντας, εἰ καὶ ἐν Κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς τυγχάνοιεν, εἰ καὶ μέγιστοι λέγοιντο. Τοὺς τοιοῦτους μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατηχεῖσθαι τε καὶ βαπτίζεσθαι ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων.

Ζεὶ ὁ Κανὼν τὰς ψήφους καὶ ἐκλογὰς τῶν ἱερωμένων, αἱ ὁποῖαι ὅταν γίνωνται, δὲν πρέπει νὰ ᾖναι παρόντες τινὲς λαϊκοὶ ἀκροώμενοι τῶν λεγομένων, ἵνα μὴ ἀκούοντες τινὰς κατηγορίας κατὰ τῶν ψηφισομένων σκανδαλίζωνται καὶ παρακινουῦνται πρὸς τὴν κακίαν. Ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι αἱ χειροτονίαι, ἣτοι αἱ διὰ τῶν εὐχῶν γινόμεναι ἱεροτελεστῖαι τῶν ἱερωμένων, (χειροτονία γὰρ καὶ ἡ ψῆφος λέγεται, καὶ ἡ διὰ τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστία, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ α. Ἀποστολικοῦ) δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ὅταν ᾖναι παρόντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ ἀκροώμενοι, ὅτινες ἦσαν μία τάξις τῶν κατηχουμένων ἀπὸ τὰς τέσσαρας (ὄρα τὸν ιθ'. τῆς α.), ἀλλ' ὅταν ἐκεῖνοι ἐξέλθουν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μείνουν μόνοι οἱ πιστοί, τότε νὰ γίνωνται δηλ. μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸν Διάκονον, ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, ἐπειδὴ δὲν πρέπει οἱ τοιοῦτοι ἀμύητοι ὄντες καὶ ἀβάπτιστοι νὰ ἀκροάζωνται τὰς φρικώδεις ἐκείνας εὐχὰς, τὰς λεγομένας ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων. Ἐπρεπεν ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἡ τοῦ Ἐπισκόπου χειροτονία, ὅπου εἶναι μάλιστα ἡ ὑπερτελεστάτη καὶ θειοτάτη, γίνεται εἰς ἕνα καιρὸν, ὅπου ἀκόμη εἶναι μέσα οἱ ἀκροώμενοι, ἤγουν οἱ κατηχούμενοι, ἐπειδὴ γίνεται πρὸ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ οἱ κατηχούμενοι ἐξέρχονται μετὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου τελείωσιν. Οὐδαμοῦ δὲ γέγραπται, ὅταν χειροτονῆται Ἐπίσκοπος, νὰ ἐξέρχονται πρῶτον οἱ κατηχούμενοι, ἀλλ' οὐδὲ διὰ τὴν τῶν Ἱερέων χειροτονίαν ἀρμόζει νὰ πάρωμεν τὸ νόημα, ὅτι καὶ χωρὶς νὰ ᾖναι χειροτονία, οἱ κατηχούμενοι κατὰ τὴν συνήθειαν, πρὸ τῆς ὄρας ἐκείνης εἶναι ἔξω εὐ-

γαλμένοι, ἤγουν πρὶν τοῦ Χερουβικοῦ ὕμνου, ὕστερα ἀπὸ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ τοῦ Ἱερεσβυτέρου χειροτονία. Ὅθεν ἡ προτέρα γνώμη ἐπιβάλλει καλῆτερα, ὅτι καὶ κατὰ ἀλήθειαν δὲν συμφέρει νὰ ᾖναι παρόντες πολλοὶ ἀκροώμενοι εἰς τὰς ψήφους τῶν Ἐπισκόπων, μετὰ τὸ νὰ συμβαίνουσι πολλαὶ λογοτριβαὶ μεταξὺ τῶν ψηφισομένων καὶ μέχρι τῆς σήμερον, ἀγκαλὰ καὶ καθὼς πρέπει δὲν γίνεται τὸ πρᾶγμα, γίνονται ὁμοίως μυστικά. Ἡ δὲ χειροτονία γίνεται παρησιᾶ, διὰ νὰ λαμβάνωνται ὡς μάρτυρες καὶ συνεργοὶ οἱ παρόντες καὶ συμπάλλοντες τὸ ἄξιον, κατὰ τὸν ζ. Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι αἱ φρικώδεις ἐκεῖναι εὐχαὶ μυστικὰ ἀναγινώσκονται, ὅπου πολλάκις οὐδὲ οἱ ἔγγιστα πιστοὶ δὲν τὰς ἀκούουσιν. Ἄν ὁμοίως καὶ προηγουμένως αἱ ψῆφοι τῶν ἱερωμένων πρέπη νὰ γίνωνται παρὰ τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλ' ἐπομένως πρέπει καὶ οἱ φρονιμώτεροι καὶ εὐλαβίστεροι τῶν λαϊκῶν νὰ ἐρωτῶνται ἂν συναινῶν εἰς αὐτάς. Καὶ ὄρα τὸν λ'. καὶ ξα'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ιγ'. τῆς παρουσίας.

(1) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἐρμηνευτὴν τῶν Κανόνων οἱ Φωτεινιανοὶ, ἐπειδὴ καὶ ἀνανέωσαν τὴν αἵρεσιν Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Σαβελλίου καὶ Μοντανοῦ, οὐχὶ ἀναρχον καὶ ποιητὴν τῶν αἰώνων φρονούντες τὸν Θεὸν Λόγον, ἀλλὰ νέον καὶ ἀρχὴν λαβόντα ἐκ τῆς Παρθένου, διὰ τοῦτο πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ βαπτίζωνται προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καθὼς καὶ οἱ Παυλιανισταὶ (κατὰ τὸν ιθ'. τῆς α.) καὶ οἱ Σαβελλιανισταὶ καὶ Μοντανισταὶ (κατὰ τὸν ζ. τῆς β.), ὧν τὴν αἵρεσιν ἐδανείσθησαν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ κανὼν σύμφωνος εἶναι μὲ τὸν ζ'. τῆς β'. Διορίζει γὰρ, ὡς καὶ ἐκεῖνος, ὅτι οἱ καλούμενοι Φρύγες, ἤτοι οἱ Μοντανισταί, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, πρέπει ὡς Ἕλληνες νὰ κατηχοῦνται καὶ νὰ βαπτίζωνται ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους μετὰ ἐξετάσεως καὶ ἐπιμελείας, καὶ καὶ αὐτοὶ ὀνομάζονται μέγιστοι, ὡς διδάσκαλοι καὶ ὑπερέχοντες τῶν ἄλλων, καὶ καὶ ἦναι ἀπὸ τοὺς παρ' αὐτοῖς νομιζομένους μὲν, μὴ ὄντας δὲ ἀληθῶς κληρικούς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μς'. καὶ μζ'. Ἀποστολ. Καὶ μάλιστα τὸν ζ'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν εἰς τὰ κοιμητήρια, ἢ εἰς τὰ λεγόμενα μαρτύρια πάντων τῶν || Ἀποσ. με'. αἰρετικῶν, ἀπιέναι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, εὐχῆς ἢ θεραπείας ἕνεκα, ἀλλὰ τοὺς τοιούτους, ἐὰν ᾧσι πιστοί, ἀκοινωνήτους γίνεσθαι μέχρι τινός, μετανοοῦντας δὲ, καὶ ἐξομολογουμένους ἐσφάλλαι, παραδέχεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον οἱ αἰρετικοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἤτοι οἱ πιστοὶ λαϊκοὶ καὶ ὀρθόδοξοι πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς τὰ κοιμητήρια τῶν αἰρετικῶν, ὅπου τινὲς ὀνομαστοὶ παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς ἐνταφιάσθησαν, ἢ εἰς τοὺς οἴκους, ὅπου μάρτυρες τῶν αἰρετικῶν ἐτάφησαν πολλοὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρείας, μέχρι θανάτου ἐκαρτέρησαν, τοὺς ὁποίους μάρτυρας ὠνόμασαν οἱ ὀρθόδοξοι αὐτῶν. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ ὀρθόδοξοι, λέγω, χριστιανοὶ, πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτοὺς ἢ διὰ νὰ προσευχηθοῦν, ἢ διὰ θεραπείαν, ἢ γοῦν, ἢ διὰ νὰ τοὺς τιμῆσουν, ἢ διὰ νὰ ζητήσουν ἰατρούσαν ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὰς ἀσθενείας τῶν. Ὅσοι δὲ τοῦτο ἤθελαν κάμει, διορίζει ὁ παρῶν κανὼν νὰ ἀφορίζωνται πρὸς καιρὸν, ἕως ὅπου νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ ἐξομολογηθοῦν ὅτι ἐσφαλαν. Ὅρα καὶ τὸν με'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδιαφόρως πρὸς γάμου κοινωνίαν συνάπτειν τὰ || Τῆς δ'. ιδ'. ἑαυτῶν παιδιά αἰρετικοῖς.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ τῆς ἐκκλησίας (1), ἤτοι τόσον οἱ κληρικοὶ, ὅσον καὶ οἱ λαϊκοὶ ὀρθόδοξοι, νὰ ὑπανδρεύουσι τὰ τέκνα τῶν μὲ αἰρετικούς, χωρὶς νὰ κάμνουσι κάμμιναν διαφορὰν ὀρθοδόξου ἀπὸ αἰρετικοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγόμενας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ || Τῆς ε. δ'. καθίστασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν Ζωναράς καὶ ὁ Βαλαμῶν λέγουσιν, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος διορίζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αἱ ὀνομαζόμεναι γερόντισσαι γυναῖκες, καὶ προκαθημεναὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς, ἀλλ' οὔτε μὲ τοιοῦτον ὄνομα νὰ ὀνομάζωνται· διότι τὸ παλαιὸν ἦτον εἰς τὰς ἐκκλησίας γυναῖκες τοιαῦται γερόντισσαι, βάνουσαι τὰς ἄλλας γυναῖκας εἰς τάξιν, πῶς, καὶ ποῦ νὰ στέκωνται καὶ νὰ κάθηνται ἐν τῷ ναῷ κάθε μία, τὸ ὁποῖον ἔργον, ἐπειδὴ ἐμεταχειρίζοντο διὰ αἰσχροκέρδειαν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἐμπόδισεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦτο ὁ κανὼν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι αἱ πρεσβύτιδες αὐταὶ καὶ προκαθημεναὶ, ἐμποδίζει ὁ κανὼν νὰ μὴ καθίστανται, ἤτοι νὰ μὴ χειροτονοῦνται διὰ τῶν εὐχῶν (?), ἐπειδὴ τὸ καθίστασθαι δηλοῖ καὶ τὸ χειροτονεῖσθαι διὰ τῶν εὐχῶν, ὡς εἶπομεν εἰς τὸν δ'. τῆς ε'.

(1) Ὡσπερ γὰρ ἡ Σύνοδος αὕτη εἰς τὸν ἀνωτέρω θ'. Κανὼνα εἶπε νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς κοιμητήρια αἰρετικῶν οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι οἱ κληρικοὶ, ἢ οἱ λαϊκοὶ πιστοί, ὡς αὕτη ἡ ἴδια τοῦτο ἐξηγεῖ, οὕτω καὶ εἰς τὸν παρόντα Κανὼνα λέγουσα, οἱ τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται μὲ αἰρετικούς, ἐννοεῖ καὶ τοὺς κληρικούς καὶ τοὺς λαϊκοὺς Χριστιανούς.

(2) Πλὴν ὅχι τὸ νὰ χειροτονοῦνται αὗται Διακόνισσαι ἐμπόδισεν ὁ Κανὼν, ὡς αὐτοὶ εἶπον, ἐπειδὴ καὶ αἱ γερόντισσαι αὗται γυναῖκες ἐγίνοντο κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς Συνόδου ταύτης

Διακόνισσαι. Δι' ὃ καὶ ὁ Φραγγισκὸς Τουρριανὸς, σχολιάζων τὸ κή. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν διαταγ. λέγει, ὅτι Πρεσβύτιδας ὁ Κλήμης τὰς Διακόνους ὀνομάζει, ὡς τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ τινὰς, λέγω, καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον ἐν τῇ αἰρέσει τῇ κατὰ Κολλυριδανῶν. Πρεσβύτιδες γὰρ καὶ γερόντισσαι εἶναι αἱ ἐξήκοντα χρόνων γυναῖκες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐγίνοντο Διακόναι, ὡς λέγει ὁ Παῦλος καὶ ἡ ὑπόσημ. τοῦ μ'. τῆς ε'. (ἦν καὶ ἀνάγνωθι)· ἀλλὰ ἐμποδίζει καὶ τὸ νὰ χειροτονοῦνται εἰς τὸ νὰ ἦναι Πρεσβύτιδες καὶ προκαθημεναὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας. Τὰς Πρε-

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

Ἀποσ. α΄. || Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κρίσει τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ τῶν περίξ ἐπισκόπων καθίστα-
 τῆς α΄. δ΄. || σθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὄντας ἐκ πολλοῦ δεδοκιμασμένους, ἐν τε τῷ λόγῳ
 τῆς πίστεως, καὶ τῇ τοῦ εὐθέως λόγου (1) πολιτείᾳ.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι μὲ τὴν κρίσιν καὶ ψῆφον τῶν περίξ Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρ-
 χίας νὰ γίνωνται οἱ χειροτονούμενοι Ἐπίσκοποι, ὄντες πρὸ πολλῶν χρόνων δεδοκιμασμένοι καὶ μαρτυρημένοι,
 καὶ κατὰ τὰ ὀρθόδοξα δόγματα τῆς πίστεως, καὶ κατὰ τὴν μὲ ὀρθὸν λόγον γινομένην ἐνάρετον πολιτείαν.
 Ὅρα καὶ τὸν α΄. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν δ΄. τῆς α΄.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ΄.

Ἀποσ. λ΄. ξά. || Περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιῆσθαι τῶν μελλόντων καθίστα-
 τῆς ἐν Λαοδ. || σθαι εἰς ἱερατεῖον.
 ε΄. τῆς ἐν ||
 Καρθ. νθ΄. ||

Ἑρμηνεῖα.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανὼν, τὸ νὰ κάμνουσιν οἱ ὄχλοι καὶ τὰ ἄτακτα πλήθη τῶν πόλεων, τὰς ψήφους καὶ
 τὰς ἐκλογὰς ἐκείνων ὅπου μέλλουν νὰ χειροτονηθοῦν ἱερεῖς (ἢ καὶ ἀρχιερεῖς), ἀ. ὅτι κατὰ προηγούμενον μὲν
 λόγον οἱ τοιοῦτοι πρέπει νὰ ψηφίζωνται ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ συνιερεῖς, ἐπομένως δὲ νὰ συμφηφίζωνται καὶ
 ἀπὸ τὸν λαόν· καὶ β΄. ὅτι ἴσως οἱ φρονιμώτεροι καὶ εὐλαβέστεροι λαϊκοὶ πρέπει νὰ συμφηφίζουν μὲ τοὺς ἐπι-
 σκόπους καὶ ἱερεῖς τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς αὐτοὺς ἱερέα (ἢ καὶ ἀρχιερέα), ἀλλ' ὅχι καὶ ὁ χύδην καὶ
 ἄτακτος ὄχλος, διὰ τὰς ἐριδας καὶ μάχας ὅπου ἤμποροῦν νὰ γενηθοῦν εἰς τὰς ψηφοφορίας αὐτῶν, ἄλλων μὲν
 ἄλλον ψηφίζομένων, καὶ ἄλλων ἄλλον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε΄. τῆς παρούσης, καὶ τὸν λ΄. καὶ ξά.
 Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ΄.

Περὶ τοῦ, μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εἰς ἐτέρας παροικίας δια-
 πέμπεσθαι.

Ἑρμηνεῖα.

Συνήθεια ἦτον εἰς τοὺς παλαιούς νὰ πέμπουσιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Πάσχα τὰ θεῖα Μυστήρια ἀπὸ μίαν ἐπαρ-
 χίαν εἰς ἄλλην, χάριν εὐλογίας καὶ ἁγιασμοῦ ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστελλόντο (2), τὴν ὁποίαν συνήθειαν

σβύτιδας ταύτας ἀναφέρουν καὶ αἱ Ἀποστολικ. διαταγ. βιβλ. β΄.
 κεφ. νζ΄. «Δὲ παρθένοι, καὶ αἱ χῆραι, καὶ Πρεσβύτιδες πρῶται
 πασῶν στηκέτωσαν ἢ καθεζέσθωσαν.» Καὶ ὁ Παῦλος ἰδίᾳ αὐτὰς
 μνημονεύει ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ κεφ. β΄. 3. «Πρεσβύτι-
 δας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαδόλους, μὴ
 οἴνω πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι
 τὰς νέας, τὰς ὁποίας θαυμάζω πῶς εἶπον τινὲς ὅτι εἶναι αἱ τῶν
 Πρεσβυτέρων καὶ Ἱερέων γυναῖκες, ἐκ τοῦ εἰπεῖν ἱεροπρεπεῖς, ὅ-
 περ οὐκ ἔστιν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος, λέγων, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς
 νέας, ἐφανέρωσεν ὅτι Πρεσβύτιδας ἐννοεῖ τὰς γερόντισσας, ὡς
 καὶ Πρεσβύτας τοὺς γέροντας ἐκάλεσεν ἀνωτέρω, καὶ ὅχι τοὺς
 Πρεσβυτέρους. Πρεσβύτιδας ὀνομάζει τὰς γερόντισσας Μοναχὰς
 καὶ ὁ μς΄. τῆς ς΄. Ὁ δὲ ρηθεὶς ἅγιος Ἐπιφάνιος αἰρεῖσι οὐδ΄. λέ-
 γει, ὅτι αἱ γεροντότεραι ἀπὸ τὰς χήρας ὀνομάζοντο Πρεσβύ-
 τιδες. Καὶ ὅρα τὴν γ΄. ὑποσημ. τοῦ ιθ΄. τῆς α΄.

(1) Ἐν ἄλλοις βίου.

(2) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τὸν Εὐστράτιον ἐν τῷ περὶ Μυστη-
 ρίων σελ. 284. διὰ διαφόρους αἰτίας τότε ἐκρατεῖτο ἅγιος Ἄρ-
 τοσ΄. α΄. διὰ νὰ κοινωνοῦν κατὰ τὰς τετράδας καὶ παρασκευὰς
 καὶ ὅτε ἄλλοτε ἤθελον οἱ Χριστιανοὶ, (ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην δὲν
 ἐγένετο λειτουργία) καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς λέγει ὁ Βασίλειος,

ἐπιστολῇ πρὸς Καίσαρ. Πατρικ. καὶ ἐν τῇ Δύσει, ὡς μαρτυρεῖ ὁ
 Κυπριανὸς ἐπιστ. νς΄. καὶ ὁ Ἱερώνυμος πρὸς Παμμάχιον, ἕως
 εἰς τοὺς χρόνους τῶν Λυτοκρατόρων Χριστιανῶν· β΄. διὰ τοὺς
 ἀρρώστους· γ΄. διὰ τοὺς ὀδοιπόρους· δ΄. διὰ τοὺς ἀναχωρητάς·
 ε΄. κατὰ τὸν ἅγιον Ἰουστίνον, ἀπολογία β΄. ὑπὲρ Χριστιανῶν,
 ἵνα καὶ εἰς τοὺς μὴ παρόντας ἐν τῇ λειτουργίᾳ δι' ἀσθένειαν, ἢ
 διὰ ἄλλην εὐλογον αἰτίαν διὰ τοῦ Διακόνου ἀποστέλλεται· καὶ
 ς΄. κατὰ τὸν παρόντα Κανὼνα, ἵνα ἀποστέλλεται κατὰ τὸ
 Πάσχα ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην· ὅχι μόνον χάριν εὐλο-
 γίας, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Κανὼν οὗτος, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐνώ-
 σεως καὶ συγκοινωνίας. Τὸ λέγω φανερώτερα. Ἐστελλον οἱ Ἐ-
 πίσκοποι τὸν ἅγιον Ἄρτον εἰς τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ
 δείξουν μὲ τοῦτο, ὅτι τοὺς γνωρίζουν διὰ κοινωνικὸς καὶ ὀρθο-
 δόξους, καθὼς ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅταν δὲν τοὺς ἔστελλον, ἔδειχον
 ὅτι τοὺς ἔχουν ἀκοινωνήτους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐσέβιος Ἐκ-
 κλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. ε΄. κεφ. κς΄. γράφει, ὅτι ὁ ἱερομάρτυς Εἰ-
 ρηναῖος ἔλεγε πρὸς τὸν Ρώμης Βίκτορα, ὅταν αὐτὸς διεφέρετο
 μὲ τοὺς Ἀσιανούς διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· «Οἱ πρὸ σοῦ
 Πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν ἐπεμπον Εὐχαριστίαν,
 ἦτοι οἱ πρὸ σοῦ Πάπαι, ὁ Ἀνίκητος δηλ. ὁ Πίος, Ἰγνίνος, Τε-
 λεσφόρος καὶ Εὐστός, ἐπεμπον Εὐχαριστίαν εἰς τοὺς Ἐπισκό-

ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ἐπειδὴ εἶναι ἀπρεπές νὰ περιφέρονται τὰ πάντιμα Μυστήρια εἰς μακρὰς ὁδοιπορίας ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν Ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ || Τῆς ς'. οἱ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἐτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανῶν τὸ νὰ ψάλλῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁποῖος θέλει, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ψάλται οἱ κανονικοί, οἱ ἐν τῷ κλήρῳ δηλ. συνηριθμημένοι καὶ χειροτονημένοι εἰς κάθε ἐκκλησίαν, οἵτινες ἀναβαίνουν ἐπ' ἄμβωνος, καὶ ψάλλουσι μὲ ψαλτικὰς μεμβράνας (διφθέραι γὰρ τὰ δέρματα ὀνομάζονται, ἐξ ὧν γίνονται αἱ μεμβράναι) (1) ἢ καὶ χαρτίνας. Ἀταξία γὰρ ἀκολουθεῖ καὶ χασμοῦδια, ἐὰν ψάλλῃ ὁποῖος τύχει ἀμαθῆς, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου εὐταξία, ὅταν ψάλλουσι οἱ διωρισμένοι Ψάλται, καὶ ψαλτικῶν ἔμπειροι. Ὅρα καὶ τὸν οἱ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ΄.

Περὶ τοῦ, ἐν Σαββάτῳ Εὐαγγέλια μετὰ καὶ ἐτέρων Γραφῶν ἀναγινώσκεισθαι.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅτι δὲν εἶχε παλαιὰ ἡ ἐκκλησία τὴν κατάστασιν ὅπου ἔχει τώρα. Ὅταν γὰρ τότε ἐσυναθροίζοντο οἱ πιστοὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἢ εἰς τὸν ὄρθρον τοῦ Σαββάτου, δὲν ἀνεγινώσκοντο Εὐαγγέλια, καθὼς τώρα (2). Ὅθεν διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ ἀναγινώσκωνται κατὰ τὸ Σάββατον Εὐαγγέλια ὁμοῦ μὲ ἄλλας Γραφάς. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐδιωρίσθη ὁ παρῶν Κανὼν, διατι πολλοὶ Χρι-

πους τῆς Ἀσίας, καὶ πῶς σὺ ἀποτολμᾷς νὰ τοὺς ἔχῃς ἀκωνητήτους;» Ὅρα ἐν σελ. 303. τὸν αὐτὸν Εὐστράτιον.

(1) Καθὼς γὰρ ἱστορεῖ ὁ Πρόδοτος καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἐμεταχειρίζοντο δέρματα τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων. ἐπάνω εἰς τὰ ὅποια ἔγραφον, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶχον βιβλία, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀκόμη πολλοὶ βάρβαροι εἰς τοιαύτας διφθέρας ἔγραφον. «Ἐν σπάνει βιβλίων ἐχρίωντο διφθέρησιν αἰγείησί τε καὶ οἰήησι, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων εἰς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι». Κατὰ γὰρ τοὺς χιλίους τεσσαράκοντα ὀκτὼ χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ εὐρέθη τὸ χαρτίον. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξ'. τῆς ς'.

(2) Εἶπα, ὅτι δὲν ἀνεγινώσκοντο Εὐαγγέλια, διατι τὰ ἄλλα ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων, ἢ τὰ συγγράμματα τῶν Προφητῶν ἀνεγινώσκοντο ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰουστίνος, ἐν τῇ β'. ἀπολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν, ἣτις λειτουργία ἔχι μόνον ἐγένετο ἐν Κυριακῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν Σαββάτῳ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, καὶ μάλιστα οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ πάντοτε ἐψάλλοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῷ ὄρθρῳ, καὶ ἐσπερινῷ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀκολουθίαις καὶ τελεταῖς τῶν Μυστηρίων κατὰ τὸν Ἀργέντην, σελ. 274. τοῦ περὶ Μυστηρίων. Ὅτι δὲ καὶ οἱ Μοναχοὶ πρέπει νὰ ἀναγινώσκουν καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὴν νέαν Γραφήν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸ μαρτυροῦν φανερώς καὶ τὸ διορίζον ὅ,τι Μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Χίλωνα ἐπιστολῇ, καὶ Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ Φιλοκαλίας, καὶ Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος σελ. 4044. τῆς αὐτῆς Φιλοκαλίας. Ὅτι δὲ καὶ οἱ λαϊκοὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγινώσκουν, δείχνουσι μὲν καὶ ὁ Βασίλειος Θεοδοσίος τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκων ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος (ὁμιλ. λβ'. εἰς τὸν Ἰωάνν. καὶ ὁμιλ. ιθ'. Ἀνδριαντ.) λέγων, ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες εἶχον Εὐαγγέλια κρεμάμενα ἀπὸ τὸν

τράχηλόν τους Ὅταν ὁμοῦς οὗτοι ἀναγινώσκουν τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, πρέπει νὰ στέκωνται ὄρθιοι, καθὼς διορίζει ὁ προρρηθεὶς ἅγιος Κάλλιστος καὶ ὁ ἱστορικὸς Σωζόμενος, ὅστις καὶ κατακρίνει τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀλεξανδρείας, διατι ἐκάθητο καὶ δὲν ἀνίσταντο ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, ἐπειδὴ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ καινὴ Διαθήκη, ἡ ἐγκαινισμένη ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν. Τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, εἶναι μία πρεσβεία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος, μισθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ τὴν ἀγέννητον Θέωσιν. Τὸ Εὐαγγέλιον θέλει ὁ Ἀμβρόσιος νὰ ᾖναι τὸ πέλαγος, ἐν ᾧ εὐρίσκειται τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων, καὶ θάλασσα τῶν πνευματικῶν Μυστηρίων, ἐν ᾗ πλέει ὁ μυστικὸς ἰχθύς, Ἰησοῦς Χριστὸς, Θεοῦ Υἱὸς, Σωτὴρ (ἢ Σταυρὸς, κατὰ τὴν ἀκροστιχίδα τῆς Σιδύλλης). Τὸ Εὐαγγέλιον εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος (παρὰ Διονυσίῳ κεφ. α. τῆς μυστικῆς θεολογίας), ὅτι συντεταμημένον καὶ μικρὸν εἰς τὸ μήκος, ἀλλὰ μέγα καὶ πλατὺ εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τῶν νοημάτων. Ὅθεν ὁ Ἱερώνυμος ἐπιτομὴν πάσης θεολογίας τὸ Εὐαγγέλιον ὠνόμασεν, ὁ δὲ Ὠριγένης, ἀπαρχὴν ὅλης τῆς Γραφῆς. Δὲν ἔσφαλεν ὅστις ὠνόμασε τὸ Εὐαγγέλιον βᾶσιν καὶ κέντρον τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ ἥλιον τῆς Νέας, καὶ ἂν ὅλη ἡ Γραφή λέγεται ὑπὸ Λύγουστίνου κυκλοπαιδεία πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, ψυχῶν ἐργαστήριον, καὶ ἀποθήκη τῶν πνευματικῶν βοτανῶν, δι' ὧν πᾶν νόσημα θεραπεύεται, βέβαια τὸ Εὐαγγέλιον ὑπερέχει. Ὅρα καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπαίνους τοῦ Εὐαγγελίου ἐν σελ. 739. τῆς Δωδεκαβίβλου τοῦ ἀοιδίμου Δοσιθέου. Εἶπον δὲ νὰ ἀναγινώσκουν οἱ Μοναχοὶ τὴν νέαν Γραφήν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν παλαιάν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Προφήτας, τινὲς ἐβλάβησαν, ὅχι διατι εἶναι αὕτη κακὴ (μὴ γένοιτο!), ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειάν τους, ὡς γράφει πρὸς Χίλωνα τὸν μαθητὴν τοῦ ὁ Μεγάλου Βασιλείου.

στιανοὶ τότε Ἰουδαίζοντες, καθὼς ἀργοῦσαν ἀπὸ κάθε ἐργόχειρον ἐν τῷ Σαββάτῳ, ἔτσι ἀργοῦσαν καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ψάλλουν ἱερὰ ψαλμωδῆματα, καὶ νὰ ἀναγινώσκουν Εὐαγγέλια καὶ ἁγίας Γραφάς.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Τῆς ε'. οέ. || Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἐπισυνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι τοὺς ψαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ μέσου καθ' ἕκαστον ψαλμὸν γίνεσθαι ἀνάγνωσιν.

Ἑρμηνεῖα.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν διὰ νὰ μὴ ψάλλωνται διὰ μιᾶς ὄλοι οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ εἰς τὰς συνάξεις καὶ ἀκολουθίας τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ ὁ λαὸς διὰ τὴν μακρὰν ἔκτασιν αὐτῶν βαρύνεται καὶ εὐγαίνῃ ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ψαλμοὺς νὰ γίνεταί καὶ ἀνάγνωσις καὶ προσευχή, ἵνα ὁ λαὸς ἀναπαύεται ὀλίγον, καὶ μὲ τὴν ποικιλίαν ταύτην νεαρώτερος ὁ νοῦς γινόμενος καὶ νηφαλιώτερος, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, (ὄρ. κατὰ πλάτ. λζ'.) ἀρχινᾷ πάλιν νὰ ψάλλῃ τοὺς ψαλμοὺς. Καὶ τούτῃ εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐμοίρασαν τὸ ψαλτήριον εἰς διάφορα καθίσματα, καὶ ἀναμεταξὺ τῶν καθισμάτων ἔβαλαν καὶ εὐχάς, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς πολλὰ ψαλτήρια καὶ χειρόγραφα καὶ τυπωμένα (1). Ὅρα καὶ τὸν οέ. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ, τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις, καὶ ἐν ταῖς ἐσπέραις ὀφείλει γίνεσθαι.

Ἑρμηνεῖα.

Καθὼς ὁ ριδ'. Κανὼν τῆς ἐν Καρθ. (ὄν καὶ ἀνάγνωθι) διδάσκει, νὰ λέγωνται ἀπὸ ὄλους αἱ παρὰ τῆς Συνόδου κεκυρωμένοι εὐχαὶ, καὶ ὄχι νέαι ἄλλαι, τοιοῦτοτρόπως φαίνεται νὰ λέγη καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζων, ὅτι ἡ τάξις τῶν εὐχῶν πρέπει νὰ φυλάττεται ἡ αὐτὴ, καὶ εἰς τὰς ἐννάτας, καὶ εἰς τὰς ἐσπερινὰς ὑμνωδίας, καὶ νὰ μὴ συνθέτῃ ὁποῖος θέλῃ ἐδικὰς του ἄλλας εὐχάς· ἀρκεταὶ γὰρ εἶναι αἱ παραδεδομένοι.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Περὶ τοῦ, δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον μετὰ τὰς ὀμιλίας τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν κατηχομένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχομένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι, καὶ τούτων προσελθόντων ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑποχωρησάντων, οὕτω τῶν πιστῶν τὰς εὐχὰς γίνεσθαι τρεῖς, μίαν μὲν τὴν πρώτην διὰ σιωπῆς, τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην, διὰ προσφωνήσεως πληροῦσθαι· εἴθ' οὕτω τὴν εἰρήνην δίδεσθαι. Καὶ μετὰ τὸ τοὺς Πρεσβυτέρους δοῦναι τῷ ἐπισκόπῳ τὴν εἰρήνην, τότε τοὺς λαϊκοὺς τὴν εἰρήνην δίδουσι, καὶ οὕτω τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μόνοις ἐξὸν εἶναι τοῖς ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ κοινωνεῖν.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ ἡ τάξις καὶ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἄλλοια ἦτον εἰς τοὺς παλαιοὺς καιροὺς ἀπὸ τὴν τωρινὴν, ὡς ὀφείλει γίνεσθαι τοῦτο ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος. Λέγει γὰρ οὗτος, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερατικῆς, ἀφ' οὗ πρῶτον κάμους διδασχὴν οἱ ἐπίσκοποι (2), νὰ γίνεταί ἡ εὐχὴ τῶν κατηχομένων ἀβαπτίστων (ἡ ὁποία εὐχὴ καὶ τώρα λέγεται ἐν ταῖς ἱερατικῆς λειτουργίαις τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου), καὶ ἀφ' οὗ εὐγουν οἱ κατηχομένοι ἔξω, νὰ γίνεταί ἡ εὐχὴ τῶν βεβαπτισμένων μὲν χριστιανῶν, διὰ δὲ τὰ ἁμαρτήματα ὅπου ἔκαμαν, μετανοούντων, ἐπιτιθεμένης καὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως εἰς τὰς κεφαλὰς των· περὶ οὗ ὄρα τὸν ιδ'. τῆς α'. (αὕτῃ δὲ ἡ εὐχὴ τώρα οὐ λέγεται), καὶ ἀφ' οὗ εὐγουν ἔξω καὶ αὐτοὶ, νὰ γίνωνται τρεῖς εὐχαὶ τῶν πιστῶν, ἡ μίαν μὲν μυστικῶς, ἡ δὲ ἄλλαις δύο ἐκφώνως (τώρα δὲ δύο μόνον εὐχαὶ λέγονται τῶν πιστῶν, καὶ αὐταὶ μυστικῶς, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς λειτουργίαις τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Βασιλείου)· ἀφ' οὗ δὲ καὶ αὐταὶ πληρωθοῦν, νὰ δίδεται ἡ εἰρήνη, ἥτοι νὰ γίνεταί ὁ ἀσπασμὸς τῶν ἱερέων μετὰ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τῶν λαϊκῶν μετὰ τῶν λαϊκῶν, ὅς τις ἀσπασμὸς ὀνομάζεται εἰρήνη, διατὶ εἶναι σημεῖον ἀγάπης καὶ εἰρήνης (3)· καὶ ἀφ' οὗ ταῦτα πάντα τελει-

(1) Περὶ τῆς ψαλμωδίας ταύτης καὶ τῆς ἐν μέσῳ γινομένης προσευχῆς, ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ οε'. τῆς ε'.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰουστίνος ἐν τῇ β'. ἀπολογίᾳ, ὅτι εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ ἐγίνετο. Ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιδ'. τῆς ε'.

(3) Ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ ἀσπασμοῦ ἐν τῇ

λειτουργίᾳ. Λέγει γὰρ τὸ νζ'. κηφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν Διαταγῶν· «λέγεται ὁ παρεστὼς τῷ Ἀρχιερεὶ Διάκονος, μὴ τις κατὰ τινος, μὴ τις ἐν ὑποκρίσει» καὶ πάλιν· «Ἀσπαζέσθωσαν ἀλλήλους οἱ ἄνδρες, καὶ ἀλλήλας αἱ γυναῖκες, τῷ ἐν Κυρίῳ φιλήματι» καὶ οἱ τοῦ Κλήρου τὸν Ἐπίσκοπον, ἀλλὰ μὴ τις ὁλλίως, ὡς Ἰούδας τὸν Κύριον φιλήματι παρέδωκε.» Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἰου-

ωθοῦν, νὰ γίνεται ἡ μετουσίωσις τῶν Μυστηρίων, καὶ οὕτως, οἱ μὲν ἱερωμένοι μόνον νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ κοινωνοῦν μέσα εἰς τὸ Βῆμα, οἱ δὲ λαϊκοὶ δηλ. ἔξω τοῦ βήματος (1).

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Ἐπισημαίνεται ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ πάντων τῶν κληρικῶν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει ὁ διάκονος νὰ καθέσθαι ἔμπροσθεν τοῦ πρεσβυτέρου ἀφ' ἑαυτοῦ του, εἰ μὴ μόνον ὅταν προσταχθῇ νὰ καθίσῃ ἀπὸ αὐτόν, καθὼς ὁ παρῶν κανὼν διορίζεται. Ἀλλὰ καὶ τὸν διάκονον πρέπει νὰ τιμῶσιν οἱ κατώτεροι ὑπηρετῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅλοι οἱ κληρικοί, μὲ τὸ νὰ μὴ κάθηνται δηλ. καὶ αὐτοὶ ἔμπροσθέν του, ἂν δὲν προσταχθῶσιν ἀπὸ αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν ἱ. τῆς α. καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ἱ. τῆς α.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Ἐπισημαίνεται ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἄπτεσθαι ἱερῶν σκευῶν. ἢ Τῆς ς'. ἱ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι κανένας ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας νὰ μὴ ἐμβαίη μέσα εἰς τὸ διακονικὸν (2), καὶ νὰ πιάνη τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ἄμφια. Ὅρα καὶ τὸν ἱ. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

Ἐπισημαίνεται ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτην ὁράριον φορεῖν, οὐδὲ τὰς θύρας ἐγκαταλιμπάνειν.

στίνος, ἀπολογία β'. καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς παιδαγ. γ'. Ὁ δὲ Ἱεροσολύμων Κύριλλος κατηχήσει ἱ. λέγει, ὅτι τὸ φίλημα εἶναι σημάδι, πῶς αἱ ψυχαὶ τῶν φιλοῦντων εἶναι ἐνωμέναι, καὶ πῶς ἐξώρισαν ἀπὸ λόγου των κάθε μνησικακίαν. «Σημεῖόν ἐστι τὸ φίλημα τοῦ ἀνακραθῆναι τὰς ψυχὰς, καὶ πᾶσαν ἐξορίζειν μνησικακίαν.» Ὅρα Εὐστρατ. σελ. 275.

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ λειτουργίας ἐστὶ, σημειοῦμεν ἐδῶ πέντε τινὰ, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἠξεύρουσιν οἱ Χριστιανοί, καὶ μάλιστα οἱ Ἱερεῖς ἁ. εὐθὺς ὅπου πάρη καιρὸν ὁ Ἱερεὺς διὰ νὰ λειτουργήσῃ, πρέπει ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ κάθωνται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας καὶ φλυαροῦν, ἀλλὰ νὰ ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ διαβάζωνται αἱ ὥραι ἐν ὧσιν προσκομίζει ὁ Ἱερεὺς β'. ἀφ' οὗ προσκομίσῃ καὶ μνημονεύσῃ τὰ ἰδικά του ὀνόματα ὅλα ὁ Ἱερεὺς, πρέπει νὰ κτυπᾷ ἀπὸ μέσα, διὰ νὰ ἀκούσουσιν οἱ ἔξω Χριστιανοί, καὶ οὕτω νὰ εὐχαίνουσιν ἀπὸ τὰ στασίδια, καὶ στεκόμενοι ἀσκεπεῖς ὁ κάθε Χριστιανός, νὰ μνημονεύῃ κρυφὰ τὰ ὀνόματα τῶν γονέων, καὶ τῶν ἄλλων του συγγενῶν, καὶ ὁ Ἱερεὺς ἔσωθεν ἄλλο τι νὰ μὴ λέγῃ, πάρεξ, μνήσθητι, Κύριε, μνήσθητι, Κύριε. Ἔως ὅτου νὰ τελειώσουσιν ὅλοι τὰ ὀνόματα ὅπου ἔχουν, καὶ νὰ ἔμβουν εἰς τὰ στασίδια των γ'. οἱ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ εὐλογοῦν μὲ τὸ χέρι, οὔτε τὴν πρόθεσιν ἐν τῇ εὐχῇ αὐτῆς, οὔτε τὴν ἄνω καθέδραν, ἀλλὰ μόνον νὰ κάμνου σχῆμα πρὸς αὐτάς, καθὼς τοῦτο δηλοῖ καὶ ὁ ἱβ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, τὸν ὅποιον ὄρα ἔμπροσθεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κά. τῆς παρούσης Συνόδου δ'. οἱ Ἱερεῖς, ὅταν λειουργοῦν τὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου λειτουργίαν, πρέπει ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς μετουσίωσις καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν μυστηρίων νὰ μὴ λέγουν τὸ, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, διατὶ αὐτὸ εἶναι προσθήκη τινὸς ἀμαθοῦς καὶ τολμηροῦ, ὅστις, ἐναντιούμενος, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς Λατίνους, ἐπῆρε τὰ λόγια ταῦτα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν

τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Βασιλείου. Ὅθεν οὐδὲ εἰς τὰς παλαιὰς χειρογράφους λειτουργίας ταῦτα εὐρίσκονται, ὡς ἡμεῖς ἐρευνήσαμεν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν σύνταξιν ἔχουν ἐκεῖ τόπον τὰ τοιαῦτα λόγια. Ἐ. δὲ καὶ τελευταῖον δίδω εἶδον, ὅτι τὰ παλαιὰ τελικτάρια καὶ βιβλία τῶν λειτουργιῶν, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Μυστηρίων δὲν ἔχουν τὸ, Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου Πνεῦμα, οὔτε τοὺς στίχους, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ εἰπεῖν «Καὶ κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκαίμενα δῶρα ταῦτα», ἔχουν τὸ, «Καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον κτλ.», τινὲς γὰρ νεώτεροι ταῦτα προσέθησαν τάχα δι' εὐλάβειαν, τὰ ὅποια οὐδένα τόπον ἔχουν ἐκεῖ ἐὰν ὅμως θέλῃ τινὰς νὰ λέγῃ ταῦτα ἐλκόμενος ἀπὸ τὴν συνήθειαν, ἢς τὰ λέγῃ πρὸ τῆς εὐχῆς, τῆς ε' «Ἐτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν κτλ.»

(2) Διακονικὸν ὀνομάζεται τὸ σκευοφυλάκιον. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω, διατὶ μέσα εἰς αὐτὸ ἐτοίμαζον τὰ ἱερὰ σκεύη οἱ Διάκονοι πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν Ἀρχιερέων καὶ Πρεσβυτέρων, τὸ ὅποιον ὀνομάζεται καὶ μενσατόριον, κατὰ τὸν Ἀναγνώστην Θεόδωρον, ἀπὸ τοῦ μένσα, ὃ δηλοῖ λατινιστὶ τράπεζα. Τοῦτο δὲ ἦτον ὡσάν μίαν ἄλλη πρόθεσιν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ βήματος, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν. Βλεπόντων ἡμῶν δηλ. ἀπὸ τὸ βῆμα πρὸς δυσμὰς, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ καθολικὰ τῶν Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὁρους. Μερικοὶ δὲ θέλουσιν, ὅτι τὸ σκευοφυλάκιον καὶ διακονικὸν αὐτὸ, νὰ ἐγίνετο καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τὸ δεξιόν, ἦτοι ὅπου εἶναι ἡ ἁγία πρόθεσις, συμπεραίνοντες τοῦτο ἀπὸ τὸν ἱβ'. Κανὼνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, ὅστις ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνετα σφραγίς ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σκευοφυλακίου εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον, ἦτοι νὰ μὴ εὐλογῇ ὁ Ἱερεὺς μὲ τὸ χέρι τὰ ἐν τῇ πρόθεσει τίμια δῶρα, ὅταν λέγῃ τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως. Ὅρα καὶ τὸν Ἰωάννην Ναθαναὴλ τὸν Οἰκονόμον ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας (κεφ. ιζ'. σελ. ια').

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει ὁ ὑπηρέτης καὶ θυρωρὸς τῆς ἐκκλησίας ὄραριον νὰ φορῇ (1), οὐδὲ τὰς θύρας τῶν κατηχομένων καὶ μετανοούντων ἀνδρῶν νὰ ἀφίη ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας, ἀλλὰ ταύτας νὰ ἐπιτηρῇ ἀσφαλῶς. Δι' ὃ καὶ τὸ νζ'. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν ἀποστολικῶν διαταγ. λέγει· «Φυλαττέσθωσαν δὲ αἱ θύραι μὴ τις ἄπιστος εἰσέλθῃ, ἢ ἀμύητος.» Καὶ τοῦτο σημαίνει καὶ τὸ παρὰ τοῦ διακόνου ἐκφωνούμενον· «Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν (2).»

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἀναγνώστας ἢ ψάλτας ὄραριον φορεῖν, καὶ οὕτως ἀναγινώσκειν ἢ ψάλλειν.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλ' οὔτε οἱ ἀναγνώσται καὶ ψάλται πρέπει νὰ φοροῦσιν ὄραριον, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ ψάλλουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον, ὡς μὴ χρησιμεῖον εἰς αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν λγ'. καὶ οέ. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικούς ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως διακόνων καὶ ἐξῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἕως ὑπηρετῶν, ἢ ἀναγνώστων, ἢ ψαλτῶν, ἢ ἐφορμιστῶν, ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ τάγματος τῶν ἀσκητῶν, εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι νὰ μὴ ἐμβαίνουν μέσα εἰς καπηλεῖον, τόσον οἱ τοῦ βήματος ἱερωμένοι, ὅσον καὶ οἱ ἔξω τοῦ βήματος κληρικοί καὶ ἐκκλησιαστικοί, ὑποδιάκονοι, λέγω, ἀναγνώσται, ψάλται, ἐφορμισταί, θυρωροὶ καὶ ἀσκηταί. Ὅρα καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν.

(1) Ὅραριον, ἄλλοι μὲν εἶπον ὅτι ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ οναρε, ὃ δηλοῖ τὸ εὐχεσθαι λατινικῶς, διατὶ τοῦτο κρατῶν ὁ Διάκονος λέγει τὰς αἰτήσεις· ἄλλοι δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἰορα, ὃ δηλοῖ τὴν ὄραν λατινικῶς, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ δεικνύει ὁ Διάκονος τὴν ὄραν καὶ τὸν καιρὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ὧν εἰς εἶναι καὶ ὁ Νικόλαος Βούλγαρις, ἐν τῇ ἱερᾷ κατηχήσει. Ὁ δὲ Βαλασαμῶν καὶ ὁ Βλάσταρις ἐτυμολογοῦσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὄρω, διατὶ τοῦτο κρατῶν ὁ Διάκονος ὄρα καὶ ἐπιτηρεῖ τί δεῖ γενέσθαι ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται ὄραριον, διατὶ ὄραιζει καὶ στολλίζει τὸν Διάκονον. Ἄριστα ὁμῶς καὶ προσφύεστατα ἐν τῷ κατὰ Ἀζύμων ἐξηγεῖ ὁ σοφώτατος καὶ πολυμαθέστατος Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης λέγων, ὅτι ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ ορα, ὃ δηλοῖ τὸ στόμα κατὰ λέξιν, λατινικὴν μὲν, μεταγενεστέραν δέ. Τὸ ὄραριον λοιπὸν θέλει νὰ εἴπῃ ὀρόμιον, ἢ μανδῆλιον διὰ σπόγγισμα τοῦ στόματος, ἐπειδὴ ὅταν ὁ Διάκονος μετέδιδεν ἀπὸ τὸ ἅγιον ποτήριον εἰς τοὺς Χριστιανοὺς (ὡς εἶπομεν εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ κγ'. τῆς ε'), εἶχε τὸ ὄραριον αὐτὸ εἰς τὸν ὄμιόν του, καὶ τὸ μὲν περισσότερον μέρος ἐκρέματο ἐμπροσθεν, τὸ ὅποιον ἐκράτει μὲ τὰ τρία δάκτυλα τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, τὸ δὲ ἅγιον ποτήριον ἐκράτει μὲ τὰ λοιπὰ δύο δάκτυλα τῆς αὐτῆς χειρὸς συμβοηθούσης καὶ τῆς ἀριστερᾶς· ὅθεν ὅσοι προσήρχοντο καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, παρευθὺς ἀπεσπόγγιζον τὸ στόμα αὐτῶν εἰς τὸ ὄραριον. Εἰς τοιαύτην σημασίαν τοῦ μανδῆλιου ἐμεταχειρίσθη καὶ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος τὸ ὄραριον ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σατύρου, καὶ ἀντὶ τοῦ σουδαρίου, ἦτοι τοῦ μανδῆλιου, ὅπου ἦτο τοῦ Λαζάρου τὸ πρόσωπον σκεπασμένον, κατὰ

τὸ Εὐαγγέλιον, ὃ αὐτὸς θεῖος Ἀμβρόσιος λέγει, ὅτι ἦτο σκεπασμένον μὲ ὄραριον. Ἄλλὰ καὶ τὰ Σμικλίνθια τοῦ θείου Παύλου (Ἠράξ. ιθ'. 12.), μὲ τὰ ὅποια ἐγένοντο διάφοροι ἰατρεῖαι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὄραρια καὶ σουδάρια ἦσαν κατὰ κυριολεξίαν, ἦτοι μανδῆλια, ρινόμεκτρα, ὡς λέγει ὁ Βαρῖνος, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν, ὡς ὁ Ἠσύχιος, νὰ ἦσαν τὰ φακίδια τῆς κεφαλῆς, ἢ τὰ ζωνάρια τῶν ἱερῶν. Τὴν σήμερον δὲ τὰ ὄραρια ταῦτα εἰς τοὺς Διακόνους εἰς ἄλλο τι δὲν χρησιμεύουν, πᾶρεξ εἰς στολισμὸν καὶ ὄραϊσμὸν, καὶ εἰς τὸ νὰ εἰκονίζωνται δι' αὐτῶν αἱ πτέρυγες τῶν Σεραφίμ, κατὰ τὴν ἀναγωγικὴν ἐρμηνείαν ὅπου τῶν κάμνει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Δι' ὃ καὶ τὸ, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ὁ τῶν Σεραφίμ ὕμνος, εἰς πολλὰ ὄραρια φαίνεται ἐντετυπωμένος. Ἄλλὰ καὶ ὁ Σουίδας εἰς τὴν λέξιν φωσώνιον, ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου καλεῖ τὸ ὄραριον. Τὸ δὲ κισώτιον τὸ ἀργυροῦν, ὅπερ βαστάζουν οἱ Διάκονοι ἐπὶ τοῦ ὄμιου ἐν ταῖς ἱεραῖς τοῦ ἁγίου Ὅρους Μοναῖς ὅταν θυμιῶσι, δι' ἄλλην οὐδεμίαν χρεῖαν καὶ νόημα, ὡς δοκεῖ μοι, ἐπενοήθη, εἰ μὴ ἵνα ἀποτίθεται εἰς αὐτὸ θυμιώμενον λιθάνι, ὅπερ κισώτιον κατ' ἀρχὰς ἀκαλλώπιστον ἐν ἡδῆ εἰς τοιοῦτον σχῆμα καλλωπισμοῦ προελήλυθε διὰ τὸν τῆς Ἐκκλησίας στολισμὸν.

(2) Οἱ Πυλωροὶ δὲ καὶ Θυρωροὶ λέγονται καὶ Ὀστιάριοι, τὸ ὅποιον ὄνομα ὁ Σουίδας καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ γράφει· ὅστια γὰρ λατινιστὶ ἢ θύρα ὀνομάζεται, καὶ διὰ τοῦ ω μεγάλου, ἀπὸ τοῦ ὠθεῖν ἐλληνικοῦ, ἐπειδὴ οὗτοι ὠθούν, καὶ δὲν ἀφίγον νὰ εἰσέλθῃται κατηχοούμενος. Τρεῖς δὲ ἦσαν οἱ ὀστιάριοι, καὶ ὄρα τὸν Χρῆσανθον (σελ. λέ. τοῦ Συνταγματίου).

Ἑρμηνεία.

Δέν πρέπει οἱ ὑπηρεταί τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε Ὑποδιάκονοι εἶναι, εἴτε οἱ κατώτεροι Κληρικοί, νά μεταλαμβάνουσι τινάς τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου, ἢ νά εὐλογοῦσι τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον· ἢ γὰρ εὐλογία αὕτη μόνου τοῦ Ἱερέως εἶναι ἰδίᾳ καὶ τοῦ ἀρχιερέως· ἢ δὲ μετάδοσις τοῦ θείου Ἄρτου κυρίως μὲν εἶναι τοῦ Ἱερέως, ὑπουργικῶς δὲ εἶναι καὶ τοῦ διακόνου μόνον, ὡς εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημ. τοῦ κγ' τῆς ς'. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν κατωτέρων Κληρικῶν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ιε' τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐφορκίζειν τοὺς μὴ προαχθέντας ὑπὸ Ἐπισκόπων, μήτε ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις, μήτε ἐν ταῖς οἰκίαις.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι δέν πρέπει νά κατηχοῦν οὔτε εἰς τὰς Ἐκκλησίας, οὔτε εἰς τὰ ὁσπήτια ἐκεῖνοι ὅποῦ δέν προσβλήθησαν εἰς τοῦτο διὰ χειροθεσίας τοῦ Ἀρχιερέως ἢ τοῦ Χωρεπισκόπου, ταῦτόν εἰπεῖν τοῦ ἔχοντος χώραν Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν ι. τῆς Ἀντιοχ. ὅν καὶ ἀνάγνωθι μὲ τὴν εἰς αὐτόν ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς, ἢ Κληρικούς, ἢ λαϊκοὺς, καλουμένους εἰς ἀγάπην, μέρη αἶρειν, διὰ τὸ, τὴν (1) ὕβριν τῆ τάξει προστρίβασθαι τῆ ἐκκλησιαστικῆ.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὰς γινομένας ἀγάπας, ἥτοι συμπόσια, ἐκαλοῦντο μὲν οἱ πτωχοὶ, ἐκαλοῦντο δὲ καὶ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί. Δι' ὃ προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι καὶ οἱ λαϊκοὶ μὲν, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί νά μὴ παίρνουσι μερίδια φαγητῶν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα συμπόσια καὶ τὰ ὑπάγουσιν εἰς τοὺς οἴκους τῶν, ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὕβριν γίνεται καὶ ἀτιμίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως αὐτῶν, μὲ τὸ νά δείχνουν ὅτι εἶναι λαίμαργοι καὶ ἀχόρταγοι οἱ ποιοῦντες αὐτό. Ὅρα καὶ τὸν οδ' τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθίειν καὶ ἀκούδιτα στρωννύειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν αὐτολεξεῖ οδ' τῆς ς'. ἐστὶν ἀπὸ τοῦτον ἐρανισθεῖς, καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς Ἰουδαίζειν, καὶ ἐν τῷ Σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλὰ ἐργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὴν δὲ Κυριακὴν προτιμῶντας, εἴ γε δύναιντο, σχολάζειν ὡς Χριστιανοί, εἰ δὲ εὐρεθεῖεν Ἰουδαῖσται, ἔστωσαν ἀνάθεμα παρὰ Χριστῶ.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν Σάββατον, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, ἦτο ἐορτὴ καταπαύσιμος τοῦ παλαιοῦ Νόμου, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι καταπαύουσιν ἀπὸ κάθε ἐργόχειρον, ἢ δὲ Κυριακὴ εἶναι ἐορτὴ καταπαύσιμος τῆς νέας χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου. Λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ δέν πρέπει τῆς χάριτος ὄντες υἱοί, νά ἐορτάζουσι καὶ νά σχολάζουσι εἰς τὸ Σάββατον, καὶ κατὰ τοῦτο νά Ἰουδαίωσι, καθὼς διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ἀλλὰ τῷ Σαββάτῳ μὲν νά ἐργάζωνται, τὴν δὲ Κυριακὴν, τιμῶντες διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, νά σχολάζουσι εἰς αὐτήν, ἐὰν δύνωνται (2).

(1) Τὸ τὴν, περιττὸν δοκεῖ.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ παρῶν Κανὼν οὐκ ἀναγκαστικῶς προστάζει νά ἀργοῦσι κατὰ τὴν Κυριακὴν οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ ἐπρόσθεσε τὸ, ἐὰν δύνανται καὶ ἔχουν τὸν τρόπον νά ἀρ-

γοῦν μὲ ὄλον τοῦτο οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐδιώρισαν ἀναγκαίως νά ἀργοῦσι κατὰ τὴν Κυριακὴν ὅλοι οἱ Χριστιανοί, πλην τῶν γεωργῶν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς γεωργοὺς αὐτοὺς ἡ νδ'. Νεαρά Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἐδιώρισε μετὰ ταῦτα νά σχολάζουν κατὰ τὴν

εἰ δὲ φανοῦν ὅτι Ἰουδαῖοι διὰ τῆς τοιαύτης ἐν τῷ Σαββάτῳ ἀργίας, νὰ γίνωνται ἀνάθεμα, ἤτοι νὰ ᾄναι χωρισμένοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Περὶ τοῦ ἀναθέματος, ὄρα ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν Γάγγρα. Ὅτι δὲ ἐν τῷ Σαββάτῳ πρέπει νὰ ἐργάζωνται καὶ ὄχι νὰ ἀργοῦν οἱ Χριστιανοί, μαρτυρεῖ καὶ ὁ θεὸς Ἀδγούστινος, καὶ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ ξδ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς, ἢ Κληρικούς, ἢ Ἀσκητάς, ἐν βέλανειῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα Χριστιανὸν ἢ λαϊκόν. Αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν.

Ἑρμηνεία.

Τὸν παρόντα Κανόνα, αὐτολεξεὶ ἐρανισθεῖσα ἡ ς'. Σύνοδος, ὡς. Κανόνα αὐτῆς ἐποίησεν ὁθεν ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τούτου ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΔΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πάντας αἰρετικούς ἐπιγαμίας ποιεῖν, ἢ διδόναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας, ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴ γε ἐπαγγέλλοιντο Χριστιανοὶ γίνεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Χριστιανοὶ νὰ δίδουσιν εἰς κανένα αἰρετικόν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, πάντας, κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο· «Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα», [Ψαλμ. μὴ. 17.], ἤτοι οὐχὶ τινὰ μὲν, τινὰ δὲ ὄχι. Ἀλλὰ οὐδὲν λήψεται), δὲν πρέπει, λέγω, εἰς κανένα αἰρετικόν νὰ δίδουσιν οἱ Χριστιανοὶ τοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας αὐτῶν πρὸς γάμου κοινωνίαν, ἵνα μὴ μεταστρέψουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῆν ὀρθῆν πίστιν εἰς τὰ κακόδοξα αὐτῶν δόγματα. Μᾶλλον δὲ αὐτοὶ νὰ λαμβάνουσιν ἐκ τῶν αἰρετικῶν, ἐὰν ὁμοῦ αὐτοὶ ὑποσχεθοῦν, καὶ μετατεθοῦν πρῶτον ἐκ τῆς αἵρέσεως εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΔΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ αἰρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν, αἰτινές εἰσιν ἀλογίαι μᾶλλον, ἢ εὐλογίαι.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ λαμβάνῃ τινὰς Χριστιανὸς εὐλογίας ἀπὸ τοῦς αἰρετικούς, ἐπειδὴ αὗται δὲν εἶναι εὐλογίαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλογίαι. Ὅρα καὶ τὸν με'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΔΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ αἰρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι.

Κυριακῆν. Ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ ὁμολογητὴς ἐν τῷ β'. τόμῳ τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων σελ. 948. κατὰ τὸν β'. αὐτοῦ Κανόνα ἐκ τῶν ἐν ταύτῃ δεκαεπτὰ μόνων περιεχομένων λέγει, ὅτι δὲν πρέπει οὔτε νὰ ὀδοιπορῇ τινὰς ἐν Κυριακῇ χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν. Πρέπει δὲ οἱ Χριστιανοὶ νὰ μὴ μεταχειρίζωνται τὴν ἀργίαν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἄλλων ἑορτῶν εἰς μέθας, παιγνίδια, τραγούδια καὶ ταραχὰς, ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ πηγαίνουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰ θεϊκὰ λόγια, εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκουν τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας νὰ κάμνουν. Δι' ὃ καὶ ὁ θεοφύρος Ἰγνάτιος (ἐπιστολῇ πρὸς Μαγνησίους) λέγει· «Ἐκαστος ἡμῶν σαββατιστέσθω πνευματικῶς, μελέτη νόμου χαίρων, οὐ σώματος ἀνέσει, οὐκ ὀρχήσῃ καὶ κρότοις, νοῦν οὐκ ἔχουσιν». Ὁ δὲ ἅγιος Ἀμβρόσιος λέγει· «ὅτι τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας δὲν πρέπει νὰ τὰς κάμνωμεν ἑορτὰς λαγνείας». Ὁ δὲ Χρυσόστομος (σελ. 357. τοῦ ε'. τόμου λογ. ἐν ταῖς καλάνδαῖς) λέγει·

«Τίς δὲ ἡ Χριστιανῶν πρόπουσα ἑορτὴ; ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος· «Ὡστε ἑορτάζομεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐκρινείας καὶ ἀληθείας.» (ἀ. Κορινθ. ε'. 8.) καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· «ἑορτὴ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ εὐφροσύνη πνευματικὴ» (σελ. 603. τοῦ ε'. τόμου λογ. ἀ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν). Ὁ δὲ Βαλσαμῶν (ἀποκρ. νά. σελ. 386 τῆς Γιοῦρ.) λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς οὐδὲ νὰ λούεται πρέπει τινὰς· οὐδὲ οἱ ἔχοντες τὰ λουτρά πρέπει νὰ τὰ καλοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅποιος δὲ λουσθῇ ἐν αὐτῇ νὰ διορθώνεται μὲ ἐπιτίμιον, κατὰ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου διάκρισιν. Καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ βιβλ. γ'. κεφ. 0'. λέγουν ταῦτα· «οὐδὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς ἡμέραις ἐπιτρέπομεν ὑμῖν ἄσεμνόν τι ἢ φθέγγεσθαι, ἢ πράττειν. Λέγει γὰρ ποῦ ἡ Γραφή· Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, καὶ τὰς ἀγαλλιᾶσεις ἡμῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου γίνεσθαι χρή.»

Ἑρμηνεία.

Διορίζει οὗτος ὁ Κανὼν νὰ μὴ συμπροσευχώμεθα οὔτε μὲ τοὺς αἰρετικούς, ἤτοι τοὺς σφάλλοντας περὶ τὴν πίστιν, οὔτε μὲ τοὺς σχισματικούς, ἤτοι τοὺς κατὰ τὴν πίστιν μὲν ὀρθοδόξους ὄντας, χωριζομένους δὲ ἀπὸ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν διὰ τινὰς παραδόσεις καὶ ἔθιμα ἰάσιμα, κατὰ τὸν ἀ. τοῦ Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὸν μὲ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ πάντα χριστιανὸν ἐγκαταλείπειν Μάρτυρας Χριστοῦ, καὶ ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας, τοῦτ' ἔστιν αἰρετικῶν, ἢ αὐτοὺς πρὸς τοὺς προειρημένους, αἰρετικούς γινομένους· οὔτοι γὰρ ἄλλότριοι τοῦ Θεοῦ τυγχάνουσιν. Ἐστῶσαν οὖν ἀνάθεμα οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν θ'. Κανὼν τῆς παρούσης, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα, ἀφορίζει μόνον τοὺς πηγαίνοντας εἰς τὰ μνήματα τῶν ψευδομαρτύρων τῶν αἰρετικῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐπῆγαν πλανηθέντες, μὲ τὸ νὰ ἤλπισαν, ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν βοήθειάν τινά ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὰς ἀσθενείας των, ὁ δὲ παρὼν ἀναθεματίζει τοὺς πηγαίνοντας εἰς αὐτὰ, ἐπειδὴ ἀφῆκαν μὲν τοὺς ἀληθεῖς μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐπῆγαν δὲ εἰς τοὺς ψευδομάρτυρας αὐτοὺς μὲ ὄλην αὐτῶν τὴν ψυχὴν καὶ διάθεσιν· ὅθεν καὶ κατὰ τὴν διάφορον αὐτῶν διάθεσιν, διαφόρως καὶ παρὰ τῶν Κανόνων ἐπετιμήθησαν. Ὅρα καὶ τὸν μὲ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανούς ἐγκαταλείπειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπιέναι, καὶ ἀγγέλους ὀνομάζειν, καὶ συνάξεις ποιεῖν, ἅπερ ἀπηγόρευται. Εἴ τις οὖν εὐρεθῆ ταύτη τῇ κεκρυμμένῃ εἰδωλολατρεία σχολάζων, ἔστω ἀνάθεμα, ὅτι ἐγκατέλιπε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰδωλολατρεία προσῆλθεν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρίοις λέγει, ὅτι ἦτον αἵρεσις παλαιὰ τῶν ὀνομαζομένων Ἀγγελικῶν (1), οἵτινες ἐδίδασκον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Χριστὸν εἰς βοήθειαν, ἢ εἰς τὸ νὰ προσφερθῶμεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δι' αὐτοῦ, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἀνθρωπίνην, καθ' ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπικαλούμεθα τοὺς Ἀγγέλους εἰς ταῦτα. Αὕτη δὲ ἦτο κρυφὴ πλάνη τοῦ διαβόλου, ἵνα ἐκ τῆς τοιαύτης προσποιητῆς εὐλαβείας καὶ ταπεινώσεως καταστήσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι, εἰς τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται ὡς Θεοὺς τοὺς Ἀγγέλους, καὶ ἀκολούθως νὰ λατρεύουν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὃ καὶ ἠκολούθησεν εἰς αὐτούς. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς χριστιανούς ἐκείνους, ὅπου ἀφίνουν μὲν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν, συνάγονται δὲ εἰς ναοὺς τῶν Ἀγγέλων (ἦτο γὰρ, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἕως εἰς τὸν καιρὸν του, ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Λαοδικείας διὰ τοιαύτην αἰτίαν) καὶ ἐπικαλοῦνται αὐτοὺς ὡς Θεοὺς, καὶ ἀκολούθως μὲ τὸν κεκρυμμένον τοῦτον τρόπον εἰδωλολάτραι καὶ κτισματολάτραι γίνονται. Ταῦ-

(1) Κατὰ μὲν τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον, Ἀγγελικοὺς οὔτοι ὀνομαζόντων τὸν ἑαυτὸν τους, ἢ διατὶ ὑπερηφανεύοντο πῶς εἶχον τάξιν Ἀγγέλων κατὰ τὴν πολιτείαν, ἢ διατὶ ἐφλυάρουν, ὅτι ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους ἐκτίσθη ὁ κόσμος· κατὰ δὲ τὸν θεῖον Θεοδώρητον (ἔρμ. εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς), διατὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ νόμος διὰ τῶν Ἀγγέλων ἐδόθη, δι' ὃ καὶ ἐσέβοντο καὶ ἐλάτρευον αὐτούς. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξίδωκε τὸν παρὼν Κανὼνα, ὡς λέγει ὁ ἴδιος Θεοδώρητος, ἦτον αὕτη, διατὶ ἡ αἵρεσις αὕτη ἔμεινεν εἰς πολλοὺς χρόνους ἐν τῇ Φρυγίᾳ καὶ Πισιδίᾳ, τῶν ὁποίων Μητρόπολις ἦτον ἡ Λαοδικεία. Ὅθεν καὶ ἡ ἐν τῇ Λαοδικείᾳ παρούσα Σύνοδος ἐμπόδισεν αὐτοὺς νὰ μὴ προσεύχωνται εἰς τοὺς Ἀγγέλους, τὸ νὰ μὴ ἐπικαλοῦνται δηλ. αὐτοὺς ὡς Θεοὺς, κατὰ πίστιν λατρευτικὴν. Ὁ δὲ Ὁριγένης ἐν τῷ κατὰ Κέλσου βιβλ. ε' λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπικαλοῦντο ὡς Θεοὺς τοὺς Ἀγγέλους, διατὶ εὕρισκον αὐτοὺς ὀνομαζομένους παρὰ τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ θεοὺς καὶ Θεοὺς. Ταύτην τὴν αἵρεσιν ἀ-

ναφέρων καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολῇ (κεφ. β'. 18.) λέγει, μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ ὀρησκείᾳ τῶν Ἀγγέλων, ἃ μὴ ἐώρακεν ἐμβατεύων· ἤτοι κἀνέναντες ἅς μὴ σᾶς ἀποστερῆ ἀπὸ τοῦ βραβεῖον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, (καταβραβεύειν γὰρ θέλει νὰ εἰπῆ τὸ νὰ μὴ δίδῃ τινὰς τὸ βραβεῖον καὶ στέφανον εἰς τὸν νικήσαντα, ἀλλ' εἰς ἄλλον τινὰ, ἀδικουμένου τοῦ νικητοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκαμναν καὶ οἱ ἀγγελικοὶ, δίδοντες μὲν τὸν στέφανον καὶ τὴν λατρείαν εἰς τοὺς Ἀγγέλους ὅπου δὲν ἐνίκησαν τὸν θάνατον καὶ τὸν διάβολον καὶ τὴν ἁμαρτίαν, παίρνοντας δὲ ταύτην ἀπὸ τὸν Χριστὸν τὸν νικήσαντα διὰ Σταυροῦ πάσας τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις) θέλωντας διὰ ταπεινοφροσύνην τάχα καὶ εὐλάβειαν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Χριστὸν, νὰ σᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ νὰ σᾶς φέρῃ εἰς τὴν ὀρησκίαν τῶν Ἀγγέλων, ἣτοι εἰς τὸ νὰ λατρεύετε τοὺς Ἀγγέλους ὡς Θεοὺς.

τα δὲ, λέγει ὁ Κανὼν, ὅχι διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐπικαλούμεθα ὡς μεσίτας τοὺς Ἀγγέλους πρὸς βοήθειάν μας, ἀπαγε! ἀλλ' ἵνα ἐμποδίσῃ τῆς ἐπικλήσεως τὴν ὑπερβολήν.

ΚΑΝΩΝ ΔΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς ἢ Κληρικούς, μάγους ἢ ἑπακοιδούς εἶναι, ἢ μαθηματικούς, ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, αἵτινά ἐστι δεσμωτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν, τοὺς δὲ φοροῦντας ρίπτεσθαι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.

Ἑρμηνεία.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ γίνωνται οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί μάγοι, καὶ ἑπακοῖδοι, καὶ μαθηματικοί, καὶ ἀστρολόγοι (1), ἢ τὸ νὰ κάμνουν φυλακτὰ μὲ διαβολικὰς ἐνεργείας, τὰ ὅποια εἶναι δεσμὰ καὶ ἀλυσιδὲς νοηταῖς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὅχι μόνον δὲ τοὺς ποιῶντας ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς φοροῦντας, ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐκβάλλει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξα'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΔΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν τὰ πεμπόμενα ἑορταστικά λαμβάνειν, μηδὲ συνεορτάζειν αὐτοῖς.

Ἑρμηνεία.

Δέν πρέπει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, νὰ λαμβάνῃ τινὰς Χριστιανὸς ὁρθόδοξος τὰ δῶρα ὁποῦ στέλλουσιν εἰς αὐτοῦς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ αἰρετικοί, ὅταν ἔχουν τὰς ἑορτάς των, ἀλλ' οὔτε νὰ συνεορτάζῃ ὅπως αὐτοῖς. Ὅρα καὶ τὸν με. καὶ δ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΔΗ'.

Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα λαμβάνειν, ἢ κοινωνεῖν ταῖς ἀσεβείαις αὐτῶν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος παρομοίως ἐμποδίζει τὸ νὰ λαμβάνουσιν οἱ Χριστιανοὶ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων διδόμενα εἰς αὐτοῦς ἄζυμα, ἢ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὰς ἀσεβείας των. Ὅρα καὶ τὸν δ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ταῖς ἔθνεσι συνεορτάζειν καὶ κοινωνεῖν τῇ ἀθεότητι αὐτῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὅμοίως καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει τὸν νὰ συνεορτάζουν μαζὺ μὲ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἀπίστους οἱ Χριστιανοί, καὶ τὸ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τὴν ἀθείαν αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν δ. καὶ οά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Μ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἐπισκόπους καλουμένους εἰς Σύνοδον καταφρονεῖν, ἀλλ' ἀπιέναι καὶ διδάσκειν ἢ διδά-

(1) Τὰς ἑρμηνείας ἐκάστου τῶν ὀνομάτων τούτων ὄρα εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ ξα'. τῆς ε'. Τὴν τῶν ἀστρολόγων μωρίαν ἐλέγχουσιν ὅ,τι θεῖος Ἀμβρόσιος βιβλ. δ'. εἰς τὴν ἐξαήμερον, καὶ ὁ ἱερὸς Ἀβγουστίνος πρὸς Συμπλικιανόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος ἐν τῇ περὶ βάρων βιβλ. λέγει, ὅτι ἀπεβλήθη τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἀκύλας ὁ τῆς θείας Γραφῆς ἑρμηνεὺς, ἐπειδὴ καὶ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ θεωρῇ ἐν τοῖς ἀστροῖς τὰς γενεθλιαλογίας τοῦ καθ' ἑνός. Οὐ μόνον δὲ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς μισητῶν ἐστάθη πάντοτε τὸ γένος τῶν ἀστρολόγων. Δι' ὅ καὶ οἱ ἀστρολόγοι ἐξόριστοι ἔγιναν ἀπὸ τὴν Ρώμην, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Δίων βιβλ. μθ'. καὶ ὁ Τά-

κιτος βιβλ. ιζ'. Εἶπε δὲ καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεὸς (Ἱερμ. ι. 2.) «τάδε λέγει Κύριος, κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μαυθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε.» Ἴσως δὲ μαθηματικούς ὀνομάζει ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς ἀστρολόγους, ἐπειδὴ διὰ μέσου τῶν εἰδῶν τῆς γενικῆς μαθηματικῆς, ἄπερ εἰσὶ μάλιστα τὰ ἀρχοειδέστερα, Γεωμετρία καὶ Ἀριθμητικὴ, ἐπροχώρουν οἱ τοιοῦτοι εἰς τὴν Ἀστρολογίαν. Τὸ κβ'. κεφ. τοῦ λθ'. τίτλου τοῦ ξ'. βιβλ. ταῦτα λέγει· Ἡ μὲν Γεωμετρικὴ δημοσία διδάσκεται, ἢ δὲ Μαθηματικὴ κατακρίνεται. Καὶ παλαιός, φησὶ, Μαθηματικὴν εἶπε τὴν Ἀστρολογίαν (παρὰ Βαλσαμ. ἀποκρίσ. κζ'. ἐν χειρογράφοις σωζομένη.)

σκεσθαι, εις διόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν. Εἰ δὲ καταφρονήσειεν ὁ τοιοῦτος, ἑαυτὸν αἰτιάζεται, παρεκτός εἰ μὴ δι' ἀνωμαλίαν ἀπολιμπάνοιτο.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι ὅταν καλῶνται ἀπὸ τοῦς Μητροπολίτας αὐτῶν εἰς τὰς ἐνιαυσίας Συνόδους, δὲν πρέπει νὰ καταφρονοῦν τὸ κάλεσμα αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτάς καὶ διὰ νὰ διδάσκουν τοὺς ἄλλους, καὶ διὰ νὰ διδάσκωνται καὶ νὰ μανθάνουν καὶ αὐτοὶ, διὰ τῆς τῶν συναδελφῶν βοηθείας, τὰ χρησιμεύοντά τῶν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων διόρθωσιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων (1) ἐπισυμβαινόντων ἐξωτερικῶν πραγμάτων τῆς ἐπαρχίας των. Ἐὰν δὲ τινὰς ἐξ αὐτῶν καταφρονήσας δὲν ὑπάγῃ, αὐτὸς διὰ τοῦτο θέλει γένη αἴτιος εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ κατηγορηθῇ καὶ νὰ ἐπιτιμηθῇ παρὰ τῆς Συνόδου, ἔξω μόνον ἂν διὰ ἀσθένειαν ἢ ἄλλην ἀνγκυαίαν περιστάσιν ἐμποδισθῇ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικὸν ἢ Κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμῶν ὁδεύειν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοὶ νὰ περιπατοῦν εἰς ἄλλους τόπους χωρὶς νὰ ἔχουν γραμμάτια παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου των συστατικά, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικὸν ἢ Κληρικὸν ἄνευ κελεύσεως Ἐπισκόπου ὁδεύειν.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ νὰ περιπατοῦν χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ ἰδίου των Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας, κἂν βραχὺ, τὰς θύρας ἐγκαταλίπειν, καὶ τῇ εὐχῇ σχολάζειν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ ὑπηρέται, ἤτοι οἱ θυρωροὶ, νὰ ἀφίουν τὰς θύρας τῶν κατηγουμένων ἐν τῷ καιρῷ τῆς λειτουργίας οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῆς ὥρας, καὶ νὰ σχολάζουν εἰς τὴν εὐχὴν, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, ἵνα μὴ τις ἀπίστος εἰσέλθῃ καὶ ἀμύητος, κατὰ τὸ νζ'. κεφ. τοῦ β'. βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγ. Ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιε. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'.

Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἰσερχεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ ἐμβλύνουν αἱ γυναῖκες μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα λαϊκαὶ οὔσαι, διατί ἂν οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες ἀπὸ τοῦ τοῦτο ἐμποδίζωνται, πόσω μᾶλλον αἱ γυναῖκες. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ μετὰ δύο ἐβδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς δέχεσθαι εἰς τὸ φῶτισμα.

(1) Σημείωσαι ὅτι ὁ Ζωναρᾶς λέγει νὰ ἀπέρχωνται οἱ Ἀρ- | κλησίας, ἤτοι τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν λοιπῶν, ἤτοι τῶν αἰρε- | χιερεῖς εἰς τὰς Συνόδους ταύτας καὶ διὰ τὴν διόρθωσιν τῆς Ἐκ- | κλησίας, ἐμοὶ δὲ μᾶλλον ἀρέσκει ἢ ἀνωτέρω ἐρμηνεία ὡς οἰκειότερα.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006
της Κ.τ.Π

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ νύξ (1) τοῦ μεγάλου Σαββάτου μέσον εἶναι τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μετέχουσα ἐν μέρει καὶ ἀπὸ τὰς δύο, τῶν ὁποίων τύπος εἶναι αἱ τρεῖς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις, αἱ ἐν τῷ βαπτίσματι γινόμεναι, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησε συνήθεια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ βαπτίζῃ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τοὺς κατηχουμένους, ἵνα, ὄχι μόνον κατὰ τὰς ἀναδύσεις καὶ καταδύσεις συνθάπτωνται καὶ συνανιστῶνται μὲ τὸν Χριστὸν οἱ βαπτιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν (περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. Ἀποστολικοῦ) διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ μέλλουν νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τοῦ μεγάλου Σαββάτου, πρέπει νὰ προετοιμάζωνται καὶ νὰ προκαθαρίζωνται ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς, καὶ τῆς ἄλλης ἀσκήσεως. Ὅστις δὲ μετὰ δύο ἑβδομάδας τῆς μ'. προσέλθῃ διὰ νὰ βαπτισθῇ, οὗτος νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ νὰ βαπτίζεσθαι, κατὰ τὸ μέγα Σάββατον δηλ., ἐπειδὴ δὲν προετοιμάσθῃ εἰς ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα θέλει βαπτισθῇ (2).

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ Ἐπισκόπῳ, ἢ τοῖς Πρεσβυτέροις.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν, ἐρανισθεὶς αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὴν ς'. Σύνοδον, οἷ'. Κανὼν αὐτῆς ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ παραλαμβάνοντας τὸ φῶσιμα, καὶ εἶτα ἀναστάντας, ἐκμανθάνειν τὴν πίστιν, καὶ γινώσκειν ὅτι θείας δωρεᾶς κατηξιώθησαν.

Ἑρμηνεία.

Κυρίως μὲν οἱ κατηχούμενοι, πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθοῦν, πρέπει νὰ μανθάνουσι τὰ τῆς πίστεως δόγματα κατὰ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα· ἐὰν δὲ κατὰ περιστάσιν καὶ ἀνάγκην ἀσθενείας βαπτισθοῦν τινες κατηχούμενοι πρὸ τοῦ νὰ διδαχθοῦν καλῶς τὰ τῆς εὐσεβείας, πρέπει, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ ἀφ' οὗ ἀσηκωθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, νὰ μανθάνουν τὰ μυστήρια τῆς πίστεως, ἵνα καταλάβουν, ὅτι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἠξιώθησαν τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς, ἥτοι ὅτι ἔγιναν υἱοὶ Θεοῦ κατὰ χάριν, καὶ ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν προπατορικὴν καὶ προαιρετικὴν, καὶ ἀκολουθῶντες ἵνα ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης ἀγωνισθοῦν νὰ φυλάξουν τὸ μέγα τοῦτο χάρισμα ὁποῦ ἔλαβον. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Ναιοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'.

Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους, μετὰ τὸ βάπτισμα, χρίσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

(1) Εἶπα προδιωρισμένως, ὅτι ἡ νύξ τοῦ μεγάλου Σαββάτου μέσον εἶναι τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, καὶ οὐχὶ τὸ μέγα Σάββατον, ὡς εἶπον παχυμερῶς καὶ ὀλιγκῶς ὁ, τε Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμῶν, διατὶ ἡ μὲν ἡμέρα τοῦ μεγάλου Σαββάτου καθαρὰν περιέχει τὴν ταφὴν τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ Κυριακὴ τῆς Λαμπρᾶς καθαρὰν τὴν Ἀνάστασιν· ἡ δὲ νύξ τοῦ μεγάλου Σαββάτου, μεσιτεύουσα καὶ εἰς τὰς δύο, ἐν μέρει περιέχει ταῦτα. «Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν Καβιλόνη δυτικῇ τοπικῇ Σύνοδος περὶ Ἱερουργίας, διαιρῆσαι α'. καὶ Κανόνι, οὗ ἡ ἀρχὴ, Εἰώθασι, διορίζει, ὅτι εἰς μὲν τὰς ἄλλας ὅλας ἡμέρας τῶν νηστειῶν νὰ γίνεσθαι ἡ λειτουργία περὶ τὰς ὥρας τοῦ Ἑσπερινοῦ, τῷ δὲ μεγάλῳ Σαββάτῳ νὰ γίνεσθαι εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός.» Ἀλλὰ καὶ τὰ Τυπικὰ ὅλα μὲ μεγάλην διαστολὴν καὶ παρατήρησιν λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη ἀκρίβειαν ὁ Ἐκκλησιάρχης, ἵνα, ὅταν ἀπολύσῃ ἡ λειτουργία τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὑπάρχη β'. ὥρα τῆς νυκτός. Καὶ διὰ τὴν εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς νηστείας νὰ γίνεσθαι ἡ λειτουργία τὸ ἑσπέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ Σαββάτῳ νὰ γί-

νεσθαι τὴν νύκτα; Βέβαια, καὶ διατὶ ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον, περιέχον τὸ, Ὅψὲ Σαββάτων, καὶ ἀπλῶς προομιάζον τὴν Ἀνάστασιν, καὶ διὰ νὰ μεταλάβουν ἐν αὐτῇ οἱ βαπτισθέντες τότε. Ὅθεν καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, βιβλ. ε'. κεφ. ιθ'. προβαίνουσαι εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὁρίζουν νὰ βαπτίζωνται οἱ κατηχούμενοι ἀκόμη νυκτότερα· λέγουσι γὰρ περὶ τῆς νυκτός τῆς Λαμπρᾶς· «Ἐν τῇ διανυκτερεύσει ὑμῶν ἀναγινώσκοντες τὸν νόμον, μέχρις ἀλεκτρυόνων κραυγῆς, καὶ βαπτίσαντες ὑμῶν τοὺς κατηχουμένους, καὶ ἀναγνώσαντες τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ προσλαλήσαντες τῷ λαῷ παύσασθε τοῦ πένθους ἡμῶν.» Δι' ὃ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ Πάσχα, καὶ ὁ Δαμασκηνὸς παρὰ τοῦ Γρηγορίου λαβῶν, σωτήριον ὀνομάζουσι τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου διὰ τοὺς ἐν ταύτῃ βαπτιζομένους. «Καὶ φωταυγῆ καὶ προάγγελον τῆς λαμπροφύρου ἡμέρας.» Διὰ τὰ πολλὰ φῶτα τῶν φωτιζομένων. «Ὡς ὄντως ἱερὰ καὶ πανέορτος αὕτη ἡ σωτήριος νύξ καὶ φωταυγῆς.» κτλ.

(2) Περὶ τούτου ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν οὗτος ὅτι, ὅσοι βαπτισθῶν, πρέπει μετὰ τὸ βάπτισμα νὰ χρίωνται καὶ μετὰ τὸ ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον χάρισμα ἐπουράνιον ὀνομάζει, ἐπειδὴ αὐτὸ, ἀγιαζόμενον μὲν διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀγιάζον δὲ τοὺς χρισμένους, τοὺς καμνεὶ νὰ γίνουν μετοχοὶ καὶ κληρονόμοι τῆς οὐρανίου βασιλείας τοῦ Χριστοῦ (2). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Κανόνος τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΜΟ΄.

Ἵτι οὐ δεῖ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ μόνον.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει, λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μεγάλης μ'. νὰ γίνεται λειτουργία τελεία, ἀλλὰ ἡ προηγουμένη (2), ἔξω μόνον εἰς τὰ Σάββατα καὶ εἰς τὰς Κυριακὰς αὐτῆς. Ὅρα τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν νδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ν΄.

Ἵτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἐβδομάδι τὴν Πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν Τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν, ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν τὴν Τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν, ἐρανισθεὶς αὐτολεξεῖ ἀπὸ τῆς ς'. Σύνοδον, ἐν τῷ κθ'. Κανόνι αὐτῆς περιέχεται, καὶ δρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Προσθέτει δὲ οὗτος παρὰνω, ὅτι ὅλην τὴν μ'. σὺν αὐτῇ δηλ. τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ, πρέπει νὰ ξηροφαγοῦν οἱ Χριστιανοί.

(1) Ἡ χρίσις τοῦ ἁγίου Μύρου δηλοῖ τὴν ἐν τῷ βαπτισμῷ ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν εἰ-
δει Περιστερᾶς, καὶ ἀκολουθῶς κατὰ τὸν Ἱεροσολύμων Κύριλλον, τὸ χρίσμα εἶναι σύμβολον ὅτι λαμβάνομεν ἐν τῷ βαπτισματι τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, (καὶ ὅρα τὰ λόγια τοῦ Κυρίλλου ἐν τῇ ὑποσημείωσει τοῦ ν'. Ἀποστολ.) καὶ τέλειοι γινόμεθα Χριστιανοί. Ὅθεν καὶ Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα ὄχι μόνον διατὶ πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ διατὶ χριόμεθα μετὰ τὸ ἐπουράνιον χρίσμα αὐτὸ, Χριστοὶ Κυρίου, καὶ μέτοχοι Χριστοῦ γινόμενοι κατ' ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν· «Διὰ τοῦτο ἔχρισε ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου» (ψαλμ. μδ'. 9). Σημείωσαι δὲ, ὅτι δευτεροδίεται τὸ ἅγιον Μύρον, ἀλλὰ εἰς μόνους τοὺς ἀρνηθέντας τὴν πίστιν. Ὅθεν πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἡ πλάνη ὅπου ἐνεργεῖται ἀπὸ μερικοὺς, ἡγουν τὸ νὰ χρίουν τινὲς Ἱερεῖς ἢ Πνευματικοὶ μετὰ Μύρον ἐκείνους τοὺς Χριστιανοὺς ὅπου πορνεύσουν μετὰ Ἑβραίων, ἢ Ἀγαρηνηνῶν, ἢ Λατινίδων καὶ αἰρετικῶν. Οἱ τοιοῦτοι γὰρ σφοδρότερα, καὶ κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους πόρνοους, κατὰ τὴν μζ'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ τὸν λά. Κανὼνα τοῦ Κίτρου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μυρόνονται. Δι' ὅ καὶ ὁ μδ'. Βασιλείου, λέγων περὶ τῆς πορνουθείας Διακόνου μετὰ Ἑλλήνων, οὐδὲν τοιοῦτον διρίζει νὰ γίνεται εἰς αὐτήν. Πόσον δὲ κακὸν εἶναι τὸ νὰ μεταλαμβάνουν τινὲς ἀντὶ θείας κοινωνίας τὸ λεγόμενον μύρον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ὅρα εἰς τὸ νεοτύπων βιβλίον τοῦ ἁγίου Καμπανίας.

(2) Σημείωσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὴν νς'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλσαμῶνος χειροτονία Ὑποδιακόνου, ἢ Διακόνου, ἢ Ἱερέως ἢ Ἀρχιερέως ἐν προηγουμένη λειτουργίᾳ οὐ γίνεται, τῇ ἐν ταῖς νηστείμοις καὶ πένθους ἡμέραις γινομένη, ὅτι ἡ χειροτονία πανηγύρεως ἰδίᾳ ἐστὶ, καὶ οὐχὶ πένθους. Γίνονται δὲ χειροτονίαι κατὰ τὰ Σάββατα καὶ Κυριακὰς τῆς μ', ὅτε τελεία λειτουργία γίνεται. Ἐν δὲ τῇ νε'. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγει ὁ αὐτὸς Βαλσαμῶν, ὅτι οὐδὲ βα-

πτίσματα γίνονται ἐν τῇ μ'. εἰμὴ ἐν μόνοις τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς Κυριακαῖς αὐτῆς, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οἱ δὲ ταῦτα ποιῶντες, μετὰ μέγαν ἐπιτίμια πρέπει νὰ διορθώνωνται, ὡς ἀσυγχώρητα ἀμαρτήσαντες, ἔξω μόνον ἐν ἡμέρᾳ ἀνάγκῃ μεγάλης θανάτου (σελ. 389. τοῦ Γεωργίου). Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν (ἑρωτῆς. νς'.) ὅτι τὸ πάλαι κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐγένετο προηγουμένη καὶ τῇ δ'. καὶ ς'. τῆς Τυρινῆς, καὶ τῇ μεγάλῃ ς'. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνο ἐξέλειπεν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐθνῶν, ἐμποδίσθη εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ προηγουμένη ἀπὸ τὸ Ἱεροσολυμιτικὸν Τυπικόν, ὅπερ ἤδη πανταχοῦ κρατεῖ, περὶ οὗ ὅρα καὶ τὸν λβ'. Κανὼνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ νδ'. τῆς ς'. Λέγει δὲ πρὸς τοῦτοισι ὁ αὐτὸς Συμεὼν (ἀποκρίσ. νη.), ὅτι νὰ μὴ τελῆται ἡ προηγουμένη μετὰ ἄρτου, ἀλλὰ μετὰ ὀλόκληρον ἄρτον, διὰ νὰ μελισθῇ κατὰ τὸν ἄρτον, καὶ κλασθεὶς νὰ μεταδοθῇ, τοῦτο γὰρ λείπεται ἀπὸ τὴν τελείαν λειτουργίαν. Καὶ τοῦτο δὲ σημείωσαι, ὅτι, ὅταν βᾶψωσιν οἱ Ἱερεῖς τὸν προηγουμένον ἄρτον μετὰ τὸ θεῖον αἶμα διὰ τῆς λαβίδος, δὲν πρέπει νὰ λέγουν τίποτε, ἀλλὰ νὰ σιωποῦν. Οὐ γὰρ καλῶς τινὲς ἀμαθεῖς λέγουσι τοῦτο· «Καὶ ἐκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη.» Ἄλλο γὰρ τὸ νόημα εἶναι ἐκείνου τοῦ ψαλμικοῦ ρητοῦ, μᾶλλον δὲ ἄτοπον εἶναι νὰ λέγεται τοῦτο, καθ' ὅτι τὸ ποτήριον ἐκεῖνο, περὶ οὗ ὁ Δαβὶδ λέγει τοῦτο, εἶναι πλήρες ὀργῆς θεϊκῆς, ἀφ' οὗ πίνουσιν οἱ ἀμαρτωλοὶ τῆς γῆς, τοῦτο δὲ εἶναι ποτήριον εὐλογίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν εὐχὴν καὶ καταπαύει τὴν καθ' ἡμῶν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο ἡ προηγουμένη, μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης ἐν τῷ 1. βιβλ. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας, λέγων· «Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ δ'. καὶ τῇ λεγομένη Παρασκευῇ, Γραφαὶ τε ἀναγινώσκονται, καὶ οἱ διδάσκαλοι ταύτας ἐρμηνεύουσι· πάντα δὲ τὰ τῆς συνάξεως γίνεται διὰ τῆς τῶν Μυστηρίων τελετῆς.»

ΚΑΝΩΝ ΝΑ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ Μαρτύρων γενέθλια ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων μνήμας ποιεῖν ἐν τοῖς Σαββάτοις καὶ Κυριακαῖς.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι καὶ ὁ παρὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω μθ'. λέγει γὰρ, ὅτι δὲν πρέπει εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς μ'. νὰ ἐπιτελοῦμεν τὰ γενέθλια (1) καὶ τὰς μνήμας καὶ ἐορτὰς τῶν Μαρτύρων διὰ λειτουργίας τελείας, ἀλλὰ νὰ ἐπιτελοῦμεν ταύτας δι' αὐτῆς, ἐὰν τύχουν εἰς τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς αὐτῆς μ'. Χαροποιὰ γὰρ καὶ λυτικὰ τῆς νηστείας εἶναι τὰ γενέθλια καὶ αἱ ἐορταὶ αὐτῶν, ἀνοίκειον μὲν εἶναι νὰ γίνωνται εἰς τὰς πενθίμους ἡμέρας τῆς μ', οἰκετὸν δὲ νὰ ἐπιτελοῦνται εἰς τὰς ἀνεσίμους καὶ χαροποιὰς αὐτῆς ἡμέρας, ὅποιαί εἰναι τὸ Σάββατον καὶ ἡ Κυριακὴ. Ὅρα καὶ τὸν ζθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ γάμοι καὶ αἱ ἐορταὶ ὁποῦ ἕκαμνάν τινες, διὰ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθησαν, εἶναι ἀνκιρετικὰ τοῦ πένθους καὶ τῆς νηστείας τῆς μ', διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει νὰ μὴ γίνωνται τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ μ'. Ὅρα καὶ τὸν ζθ'. Ἀποστολικόν. (2)

ΚΑΝΩΝ ΝΓ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανούς εἰς γάμους ἀπερχομένους, βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς δειπνεῖν ἢ ἀριστᾶν, ὡς πρέπει Χριστιανοῖς.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν τοὺς Χριστιανούς, ὅταν πηγαίνουν εἰς τοὺς γάμους, νὰ μὴ βαλλίζουν, ἤτοι κτυποῦν τύμπανα ἢ ἄλλα ὄργανα, καὶ κατὰ τὴν ἁρμονίαν αὐτῶν καὶ ἠχολογίαν νὰ χορεύουν, ἀλλὰ νὰ γευματίζουν καὶ νὰ δειπνοῦν εἰς τοὺς γάμους αὐτοὺς μὲ συστολήν καὶ σεμνότητα, καθὼς εἶναι πρέπον εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ΄.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς ἢ Κληρικούς τινὰς θεωρίας θεωρεῖν ἐν γάμοις ἢ δείπνοις, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰσερχεσθαι τοὺς θυμελικούς, ἐγείρεσθαι αὐτοὺς καὶ ἀναχωρεῖν.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, ὅταν καλεσθοῦν εἰς γάμους τινῶν ἢ δεῖπνα καὶ συμπόσια γενεθλίων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐορτῶν, νὰ στέκωνται νὰ βλέπουν χορούς καὶ ἄλλας θεωρίας

(1) Ἀπὸ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Κανόνος ἴσως ἤθελεν ὑπολάβῃ τινὰς, ὅτι οἱ τότε Χριστιανοὶ ἐώραζον καὶ τὰς ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας ἐγεννήθησαν οἱ Μάρτυρες, εἰς δὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς καιροὺς ἄλλο γενέθλιον Ἁγίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἐορτάζεται εἰμὴ μόνον τὸ τοῦ Προδρόμου. Τὸ γὰρ τοῦ Χριστοῦ γενέθλιον καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου, ὡς ὑπερέχοντα τῶν κοινῶν Ἁγίων, ἀφήμι. Ὁμοίως γενέθλια Μαρτύρων φαίνεται νὰ λέγῃ ὁ Κανὼν τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας τὸν μαρτυρίου θάνατον ἔλαβον· ἐπειδὴ καὶ ὁ θάνατος γενέθλιος, ἢ ἡμέσιος ἡμέρα ὀνομάζεται, καὶ ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει γενέθλιος δι' ὃ καὶ ὁ Εὐσέβιος τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου (ἤτοι τοῦ θανάτου) γενέθλιον ὀνομάζει. Ὡστὼ γὰρ φησὶ περὶ τοῦ Πολυκάρπου Σμύρνης· Παρέξει ὁ Κύριος ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ (τοῦ Πολυκάρπου δηλαδὴ) ἡμέραν γενέθλιον (βιβλ. δ'. κεφ. ιε.). Ὅθεν αἱ μνήμαι τῶν ἁγίων Μαρτύρων καὶ τὰ γενέθλια, ἐκ παραλλήλου φαίνονται νὰ ἴναι εἰς

τὸν παρόντα Κανὼνα, καὶ ταυτοσήμαντα· λέγεται δὲ ὁ θάνατος τῶν Μαρτύρων γενέθλιος ἡμέρα, δι' ὅτι μὲ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον θάνατον ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ὄντως ζωὴν, καὶ δι' ὅτι ἕκαστος τῶν Μαρτύρων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μνήμας αὐτοῦ ἀνεγεννήθη, λαβὼν τὸ διὰ μαρτυρίου βάπτισμα. Ὁ δευτέρως ῥόποις οὐ μολύνεται, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγ. περὶ βαπτίσμ.). Ὅθεν καὶ τὰ εἰς τὰς μνήμας τῶν Μαρτύρων γινόμενα τραπέζια, γενεθλιακὰ ὀνομάζοντο. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οδ'. τῆς ς'.

(2) Ὁ δὲ Μανουὴλ Χαριτόπουλος ὁ Κωνσταντινουπόλις λέγει, ὅτι οἱ Ἱερεῖς ἐκεῖνοι ὁποῦ εὐλογοῦν γάμους ἐν τῇ μ' εἰ μὲν ἀπὸ ἀπλότητα καὶ ἀγνοσίαν τὸ ἕκαμναι, ἐλαφρότερα ἐπιτίμια λαμβάνουν· εἰ δὲ χρυφίως καὶ ἀπὸ κακογνωμίαν, μὲ μεγαλήτερα ἐπιτίμια νὰ ἐπιτιμῶνται, ὡς γνωρίσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, τὰ δὲ εὐλογηθέντα ἀνδρόγυνα νὰ μὴ χωρίζωνται (σελ. 540 τοῦ Γιοῦρις).

ἀσέμνους ὅπου γίνονται ἐκεῖ, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ ἔλθουν οἱ θυμελικοὶ (1), ἤτοι οἱ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ δρ-
χανα παίζοντες, νὰ ἀσηκόνωνται ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ νὰ ἀναχωροῦν. Ὅρα τὸν κδ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Ἱερατικούς ἢ Κληρικούς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ λαϊκούς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ νὰ κάμνουν συμπόσια καὶ τραπέζας με
ρεφενέδες, ἀλλ' οὔτε οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ κάμνουν αὐτὰ, ὡς ἀλλότρια τῶν Χριστιανῶν. Ὅρα καὶ
τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

Ὅτι οὐ δεῖ Πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἐπισκόπου εἰσιέναι καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι, ἀλλὰ
μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου εἰσιέναι, πλὴν εἰ μὴ ἀνωμαλοῖη ἢ ἀποδημοῖ ὁ Ἐπίσκοπος.

Ἑρμηνεία.

Κάθε ἀταξία πρέπει νὰ πολιτεύεται εἰς τοὺς Ἱερωμένους, καὶ μάλιστα ὅταν εὐρίσκωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.
Τὸ δὲ νὰ ἀφίνουν τινὲς Ἱερεῖς τὸν Ἀρχιερέα ἔξω μονυχόν, ὅταν μέλλῃ νὰ κάμῃ εἴσοδον εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἐν
ἡμέρᾳ ἑορτῆς δηλ. καὶ νὰ πηγαίνουν αὐτοὶ προτῆτερα μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα νὰ κάθωνται, τοῦτο, καὶ ἀταξία
εἶναι, καὶ καταφρόνησιν προξενεῖ εἰς τὸν Ἀρχιερέα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν ἐμποδίζει τοῦτο νὰ μὴ γί-
νεται, ἀλλὰ οἱ Ἱερεῖς νὰ στέκωνται ἔξω τοῦ βήματος ὁμοῦ μετὰ τὸν Ἀρχιερέα, καὶ ὁμοῦ μετὰ αὐτὸν νὰ ἐμβαίνουν
εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. Τὸ δὲ ἀνωμαλοῖη, τινὲς μὲν τὸ ἐνόησαν εἰς Πρεσβύτερόν τινα, ἤγουν ἔξω μόνον ἂν τινὰς
Ἱερεὺς ἀνωμάλως ἔχῃ, ἤγουν ἦναι ἀσθενὴς ἢ ὑπέργηρος, καὶ δὲν ἤμπορῇ νὰ στέκεται ἔξω εἰς ὄραν πολλήν·
ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι παίρνεται καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπισκόπου, ἤγουν ἔξω μόνον ἂν ὁ Ἐπίσκοπος ἀνωμά-
λως ἔχῃ τὸ σῶμα, ἢ ἐὰν ἀποδημῇ, ὅτι τοὺς μὲν Πρεσβυτέρους ἀνωτέρω πληθυντικῶς εἶπε, τοῦτο δὲ εἶναι ἐπι-
κόν, καὶ ἂν ἐλέγετο διὰ Πρεσβύτερον, ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ οὕτως, εἰ μὴ τις ἀνωμαλοῖη. Φαίνεται δὲ ὅτι νὰ
εἶχον τόπον ἴδιον οἱ Ἱερεῖς ὅπου ἔστεκον, ὅστις καὶ ὠνομάζετο Ἱερατεῖον ὅθεν καὶ μὴ δυνάμενοι ἔξω νὰ καθί-
ζουν, εἰσῆρχοντο εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐκάθηντο, καθὼς ἀπαραλλάκτως ἢ αὐτὴ ἀταξία γίνεται καὶ τὴν σήμερον.
Καὶ λοιπὸν ὁ Ἱερεὺς διὰ τὰ δύο ταῦτα (ἤγουν, ἢ ἂν αὐτὸς ἀσθενῇ, ἢ ἂν ὁ Ἀρχιερεὺς λείπῃ), συγχωρεῖται νὰ
εἰσέρχεται εἰς τὸ βῆμα καὶ νὰ κάθεται, ἐπειδὴ τότε δὲν κάμνει τοῦτο πρὸς καταφρόνησιν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὅρα
καὶ τὸν ιη'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς Κώμαις, καὶ ἐν ταῖς Χώραις καθίστασθαι Ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς, τοὺς
μέντοι ἤδη προκατασταθέντας, μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει. Ὡσαύ-
τως δὲ καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Διὰ νὰ μὴ καταφρονῆται τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου, προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνων-
ται Ἐπίσκοποι εἰς χωρία, καὶ πόλεις μικρὰς, ἀλλὰ μόνον περιοδευταί, ἤτοι ἑξαρχοὶ, ταῦτόν εἰπεῖν Χωρεπίσκο-
ποι (2). Ὅσοι δὲ Ἐπίσκοποι ἕως τῶρα ἐχειροτονήθησαν εἰς τοιαύτας μικρὰς πόλεις, οὗτοι χωρὶς τὴν γνώμην

(1) Θυμελικοὶ δὲ κυρίως οὗτοι ὀνομάζονται καὶ θυμελικά τὰ
ὑπ' αὐτῶν γινόμενα, ἀπὸ τὸ θύω τὸ θυσιάζω, διὰτι εἰς τοὺς
τόπους ὅπου ἐχόρευον, εἶχον καὶ βωμοὺς διὰ νὰ θυσιάζουν εἰς
τὸν Βάκχον, τὸν παρὰ τοῖς Ἕλλησι λογιζόμενον θεὸν τῆς μέ-
θης. Ὅρα καὶ τὸν Σκριβέλιον.

(2) Ὁ μὲν Ζωναρᾶς καὶ Βαλαμῶν Περιοδευταὶ θέλουν νὰ ὀ-
νομάζωνται ἐκ τοῦ περιοδεύειν καὶ περιέρχεσθαι εἰς τὸ νὰ κα-
ταρτίξωσι τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντες ἐδικὴν τοὺς καθέδραν εἰς
ἓνα τόπον. Ὁ δὲ Χρῦσανθος Ἱεροσολύμων ἐν τῷ Συνταγματικῷ
λέγει, ὅτι ὀνομάζονται ἀπὸ τοῦ περιοδεύω, ἤτοι θεραπεύω καὶ
ἰατρεύω ἔχει γὰρ τὸ περιοδεύω καὶ σημασίαν τοιαύτην ὥστε

κατ' αὐτὸν Περιοδευταί, θέλει νὰ εἰπῇ θεραπευταὶ καὶ ἰατροὶ τῶν
ψυχικῶν νοσημάτων. Τινὲς μὲν οὖν θέλουσιν, ὅτι οἱ Περιοδευταὶ
οὗτοι νὰ ἦναι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς Χωρεπίσκοπους, ἐπειδὴ καὶ ὁ
Γεννάδιος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ διη-
ρημένον ἀπὸ τὸν Χωρεπίσκοπον γράφει τὸν Περιοδευτὴν, λέγων·
«Πάντα τὸν ὄντιναοῦν ἀλισκόμενον ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ, Ἐπίσκο-
πον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Περιοδευτὴν» κτλ. καὶ ἡ δεκάτη πράξις
τῆς ἐν Χαλκιδ. Συνόδου, σελ. 174. τῆς συλλογῆς τῶν Συνόδων,
Πρεσβύτερος λέγει ὅτι εἶναι ὁ Περιοδευτής. Κατηγοροῦσι γὰρ ἐν
αὐτῇ τὸν Ἰβαν τινὲς, ὅτι ἐχειροτόνησε Βαλέντιον τινα Πρεσ-
βύτερον καὶ Περιοδευτὴν. Ἄλλοι δὲ θέλουσιν ὅτι οἱ Χωρεπί-

τοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ κυρίου Ἐπισκόπου, νὰ μὴ κάμνουν τιποτε. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ Πρεσβύτεροι πρέπει νὰ ἐνεργῶσι τὸ οἰονοῦν χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὅρα καὶ τὸν λθ'. Ἀποστολικόν. Καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοις προσφορὰν γίνεσθαι παρὰ Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται λειτουργία οὔτε ἀπὸ Ἀρχιερέα, οὔτε ἀπὸ Ἱερέα μέσα εἰς κοινὰ ὁσπήτια, ἀλλ' εἰς ἐκκλησίαν, ἢ εἰς εὐκτήριον οἶκον. Ὅρα τὸν λά. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικούς ψαλμούς λέγεσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ μόνον τὰ κανονικὰ τῆς Καινῆς καὶ Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἑρμηνεία.

Ἐξω ἀπὸ τοῦ ρν' ψαλμοῦ τοῦ Δαβὶδ, εὐρίσκονται καὶ ἄλλοι τινές, λεγόμενοι ὅτι εἶναι τοῦ Σολομῶντος, καὶ ἄλλων τινῶν (1), τοὺς ὁποίους ὁ παρῶν Κανὼν ψαλμούς ὀνομάζει ἰδιωτικούς, διορίζων, ὅτι νὰ μὴν ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίας, οὔτε αὐτοί, οὔτε ἄλλα βιβλία ἀκανόνιστα, ἔξω δηλαδὴ ὄντα ἀπὸ τὰ περιεχόμενα ὑπὸ τοῦ πέ. κανόνος τοῦ Ἀποστολικοῦ, ἀλλὰ μόνον τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς τὰ κανονικὰ, ἅτινα ἐνδιαθήκους μὲν Γραφὰς ὀνομάζει ὁ Εὐσέβιος, βιβλ. ς'. κεφ. κέ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὁμοιογράφους δὲ ὁ δέλτος, ὁ Ἀρσνοπαγίτης Διονύσιος. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ξ'.

Ὅσα δεῖ βιβλία ἀναγινώσκεσθαι.

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

Α'.	Γένεσις Κόσμου.	ΙΒ'.	Ἐσδρας α. β'.
Β'.	Ἐξοδος ἐξ Αἰγύπτου.	ΙΓ'.	Βίβλος ψαλμῶν ρν'.
Γ'.	Λευϊτικόν.	ΙΔ'.	Παροιμίαι Σολομῶντος.
Δ'.	Ἀριθμοί.	ΙΕ'.	Ἐκκλησιαστής.
Ε'.	Δευτερονόμιον.	ΙϚ'.	Ἄσμα ἁσμάτων.
Ϛ'.	Ἰησοῦς Ναυῆ.	ΙΖ'.	Ἰώβ.
Ζ'.	Κριταί. Ρούθ.	ΙΗ'.	Δώδεκα Προφῆται.
Η'.	Ἐσθήρ.	ΙΘ'.	Ἠσαΐας.
Θ'.	Βασιλειῶν α. β'.	Κ'.	Ἱερεμίας. Βαρούχ, Θρῆνοι καὶ Ἐπιστολαί.
Ι'.	Βασιλειῶν γ. δ'.	ΚΑ'.	Ἰεζεκιήλ.
ΙΑ'.	Παραλειπόμενα α. β'.	ΚΒ'.	Δαυιδ.

ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ἐδαγγέλια τέσσαρα.

Κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν, κατὰ Ἰωάννην.
Πράξεις Ἀποστόλων, Ἐπιστολαί ἑπτὰ, οὕτως
Ἰακώβου μία, Πέτρου δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδα μία.

Ἐπιστολαί Παύλου δεκατέσσαρες.

πρὸς Ῥωμαίους, μία, πρὸς Κορινθίους δύο, πρὸς Γαλάτας μία, πρὸς Ἐφεσίους μία, πρὸς Φιλιππησίους μία, πρὸς Κολασσαεῖς μία, πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο, πρὸς Ἑβραίους μία, πρὸς Τιμόθεον δύο, πρὸς Τίτον μία, πρὸς Φιλήμονα μία.

σκοποὶ νὰ ᾖναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Περιουτεῖς, καθ' ὅτι ἀπὸ τοῦ Χωρεπισκόπου, ἄλλοι μὲν ἦσαν Πρεσβύτεροι μόνον, ἄλλοι δὲ εἶχον καὶ χειροτονίαν Ἐπισκόπου.

(1) Σημειῶσαι δὲ ὅτι κατὰ τὸν Εὐσέβιον Ἐκκλησ. Ἱστορίας βιβλ. ε'. κεφ. κη. ψαλμοὶ καὶ ᾠδαὶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν ἀδελφῶν ἐγράφησαν, μὲ τοὺς ὁποίους ὕμνον καὶ ἱερολόγον τὸν Χριστὸν, ὡς Λόγον Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ψαλμοὺς ὁ Σαμοσατεὺς Παῦλος ὁ αἰρετικὸς κατέπαυσεν ὡς νεωτέρους τάχα καὶ νεωτέρων

ἀνδρῶν συγγράμματα, κατὰ τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον βιβλ. ζ'. κεφ. λ'. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ δὲν λέγει διὰ τοὺς τοιοῦτους ψαλμούς ἐδῶ ὁ Καινὸν, ἐπειδὴ αὐτοὶ φαίνεταί νὰ ᾖναι τοιοῦτοι, ὅποια εἶναι τὰ νῦν ἐν Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενα τροπάρια, ἀλλὰ διὰ ψαλμούς τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, τοιοῦτους, ὅποιοι εἶναι οἱ τοῦ Δαβὶδ, ἐπιγεγραμμένοι ψευδῶς εἰς τὸ ὄνομα Σολομῶντος, ὡς εἴπομεν, καὶ ἄλλων τινῶν Προφητῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗ. ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ τοπικὴ (1) σύνοδος, ἡ ἐν Σαρδικῇ πόλει τῆς Ἰλλυρίας (2) συγκροτηθεῖσα, ἐγένετο ἐν ἔτει 347 ἐπὶ Κωνσταντίου καὶ Κωνσταντος τῶν αὐταδέλφων, καὶ βασιλέων, τοῦ μὲν, ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεύοντος, τοῦ δὲ, ἐν Ρώμῃ, μετὰ ἕνδεκα χρόνους τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου (3). Ἦσαν δὲ Πατέρες ἐν αὐτῇ, ἀπὸ μὲν τῆς δύσεως τριακόσιοι, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομήκοντα ἑξ,

(1) Ἡ Σύνοδος αὕτη, ἀγκαλὰ καὶ ὀνομάσθη τόσον ἀπὸ τὸν Σωκράτη (βιβλ. β'. κεφ. κ'), ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον (ἐν τῇ ἀπολογίᾳ) Οἰκουμενικῇ, μὲ ὄλον τοῦτο κατὰ τὸ κάλεσμα καὶ τὴν ἄθροισιν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς μόνον ὀνομάσθη οὕτω, κατὰ δὲ τὴν ἀπόβασιν καὶ τὸ τέλος αὐτῆς, τοπικὴ μόνον τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν. Ἐσχίσθησαν γὰρ εἰς δύο μέρη οἱ συνελθόντες εἰς αὐτὴν ἀνατολικοὶ καὶ δυτικοὶ Ἐπίσκοποι, καὶ ἀλλήλους ἀψώριζον. Φησὶ γὰρ ὁ Σωζόμενος· «Μετὰ δὲ ταύτην τὴν Σύνοδον οὐκ ἔτι ἀλλήλοις ὡς ὀρθοδόξοις ἐπιμιγνυντο οὐδὲ ἐκοινωνοῦν» καὶ πάλιν· «Τὰ δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς εἰκός, διχονοίας συγκέχυτο, καὶ ἐν διαβολαῖς ἦν» (βιβλ. γ'. κεφ. ιγ'). (Ἡ γὰρ συμφωνία τῶν ἀπανταχοῦ Ἐπισκόπων, ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ συστατικὴ διαφορὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐστίν, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς α. συνόδου). Ὅθεν ἐπειδὴ οἱ ἀνατολικοὶ δὲν συνεφώνησαν μὲ τοὺς δυτικούς, διὰ τοῦτο ἡ Οἰκουμενικὴ δευτέρα ἐν τῷ ε. Κανόνι αὐτῆς, τόμον τῶν δυτικῶν μόνον εἶπε τὴν περὶ πίστεως βεβαίωσιν ταύτης τῆς Συνόδου. Δι' ὃ καὶ Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἐν τῷ περὶ Μάρκου τοῦ Ἐφέσου Ἀντιρρητικῷ λέγει περὶ αὐτῆς· «Τοπικὴ ἐστὶ, καὶ οὐκ Οἰκουμενικὴ, ἡ ἐν Σαρδικῇ ἁγία Σύνοδος· διότι, ἂν ἦτον Οἰκουμενικὴ, πῶς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρώτη Σύνοδος ὀνομάσθη καὶ εἶναι δευτέρα Οἰκουμενικὴ, εἰς καιρὸν ὅπου ἡ ἐν Σαρδικῇ αὕτη ἔπρεπεν ἔτσι νὰ ὀνομασθῇ;» Ὡς Τοπικὴν δὲ ἐδέχθησαν αὐτὴν καὶ πάντες οἱ τῶν Κανόνων αὐτῆς ἐξηγηταί, καὶ ὅλη ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν ἐστὶ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην, οὔτε μετὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συναριθμεῖται, ὡς φλυαροῦσιν οἱ Ἰησοῦται, θέλοντες νὰ ἀποδείξουν τὴν παροῦσαν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν καὶ ἴσην μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἐκ τούτου νὰ συναποδείξουν, ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία ὅπου αὕτη δίδωσιν εἰς τὸν Πάπαν κατὰ τὸν γ', δ' καὶ ε. αὐτῆς Κανόνα εἶναι καθολικὴ καὶ Οἰκουμενικὴ κατὰ πάσης Ἐκκλησίας. α. Δοιπὸν δὲν εἶναι ἡ παροῦσα ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, διὰ τὴν καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ τόπος, καὶ οἱ συναχθέντες Ἐπίσκοποι, καὶ ἡ ὑπόθεσις, καὶ ὁ σκοπός, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅλα τὰ περιστατικὰ ὅπου εἰς ταύτην καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ συνέδραμον, διάφορα πάντῃ

καὶ ἀλλοιότικα εἶναι, καὶ οὐχὶ τὰ αὐτά. β'. Ἀποδεικνύει τὴν παροῦσαν Σύνοδον μὴ εἶναι τὴν αὐτὴν μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἡ φιλονεικία ὅπου ἠκολούθησε μετὰ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ τῶν παπῶν τῆς Ῥώμης Ζωσίμου, Βονιφατίου καὶ Κελεστίνου, περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης, περὶ οὗ θέλομεν εἰπεῖν κατωτέρω. Καὶ γ'. Διὰ τὴν αὐτὴν ἡ παροῦσα ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθοῦν ταύτην αἱ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι εἰς τοὺς ἰδίους των ἔρους, καθὼς ἀναφέρουν καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ οἱ ἐξηγηταί τῶν Κανόνων αὐτῆς, καὶ οἱ ἱστορικοὶ, ἔπρεπε νὰ ἀναφέρουν τοῦτο εἰς κανένα μέρος. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα πάντα ἀντίκεινται εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἰησοῦτῶν, ψεῦδος ἄρα εἶναι ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ.

(2) Ἡ Σαρδικὴ μὲν, κατὰ τὸν γεωγράφον Μελέτιον, πόλις εἶναι τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὸ σύνορον τῆς Θράκης εὐρισκομένη, θρόνον Ἐπισκόπου ἔχουσα, ἣτις τώρα Τριαδίτσα ὀνομάζεται. Κατὰ ἄλλους δὲ εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ὅπου ὀνομάζεται τῇ σήμερον Σοφία, σελ. 417. τῆς Γεωγραφ. Οἱ ἀκριβέστεροι ὅμως θέλουσιν ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐν τῇ Μυσίᾳ (ἢ Μοισίᾳ) εὐρίσκεται, καὶ ἀπέχει τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὲρ τὰ 100 μίλια. Ὁ δὲ Θεοδώρητος (Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. β'. κεφ. δ') λέγει ὅτι ἦτο ἡ πόλις τοῦ Ἰλλυρικῶ (πλατυτέρως δηλ. λαμβανομένου τοῦ ὀνόματος Ἰλλυρικῶ) καὶ τοῦ Δακῶν ἔθνος Μητρόπολις, τῆς νέας Δακίας δηλ. καὶ οὐχὶ τῆς παλαιᾶς, κατὰ τὸν Χρόσανθον (σελ. πγ'. τοῦ Συνταγματίου), καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἡ Σαρδικὴ ἦτο Μητρόπολις Δακίας τῆς Μεδιτερρανεᾶς ἢ τοῦ μεσογείου, κατὰ τὴν γεωγραφίαν τοῦ πάτερ Καρόλου τοῦ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Παύλου Ἀββᾶ τοῦ Φουλίου, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πτολεμαῖος ἀριθμεῖ τὴν Σαρδικὴν (βιβλ. γεωγραφ. γ'. ια.) εἰς τὰς πόλεις τῆς Θράκης, ἐπειδὴ ἡ νέα Δακία, ἣς πόλις ἐστὶν ἡ Σαρδικὴ, μέρος τῆς Θράκης ἐστὶ, καὶ εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν περιλαμβάνεται, ἐδῶθεν οὖσα ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμῶν.

(3) Ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὅποσον συνήγαγον οἱ βασιλεῖς τὴν Σύνοδον ταύτην ἐν συντόμῳ ἐστὶν αὕτη. Οἱ τοῦ ὀμοουσίου ἔχθροὶ Εὐσεβιανοὶ ἐκάθηραν τὸν Κωνσταντινουπόλιως ἁγίον Παῦλον καὶ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον, καὶ διὰ τῆς βασιλικῆς τοῦ Κωνσταν-

κατὰ τὸν Σωκράτη (βιβλίον β'. κεφ. κ'.) καὶ τὸν Σωζόμενον (βιβλ. γ'. κεφ. ιβ'.) (1). Ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ἔξαρχοι ἦσαν δ, τε Ὁσιος, ὁ τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Κουρδούβης Ἐπίσκοπος, πάσης αἰδοῦς ἀξιῶς ὢν, διὰ τὸ γηρατειὸν καὶ τὸν πολὺν κόπον ὁποῦ ἐδοκίμασε. Καὶ ὁ Ἀρχιδάμος καὶ Φιλόξενος, οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ τρεῖς τὸν τόπον ἐπέχοντες τοῦ Πάπα Ἰουλίου. Μάξιμος ὁ Ἱεροσολύμων, Παῦλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, παρόντες μὲν ἐν αὐτῇ, καθηρημένοι δὲ ὄντες ὑπὸ τῶν Εὐσεβιανῶν. Καὶ Πρωτογένης ὁ τῆς Σαρδικῆς Ἐπίσκοπος, καὶ ἄλλοι. Σχίσμα δὲ μεταξὺ καὶ διαίρεσις τῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἠκολούθησε, καὶ ἀλλήλοις οὐ συνεφώνησαν. Οἱ μὲν γὰρ Ἀνατολικοὶ, Ἀρειανιστῆται ὄντες, ἀπερχόμενοι εἰς τὴν Σαρδικὴν, ἔγραψαν εἰς τοὺς Δυτικούς, νὰ μὴ συγκαθίσουν εἰς τὴν σύνοδον, τὸν ἅγιον Παῦλον, καὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, Μάρκελλον τὸν Ἀγκύρας, καὶ τὸν Ἀσκληπᾶν Γαζατον, ὡς καθηρημένους. Οἱ δὲ δυτικοὶ ἀντέγραφον εἰς αὐτοὺς, ὅτι πταίστας δὲν γνωρίζουν αὐτοὺς, οὔτε καθηρημένους, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν συγκαθέδρους αὐτοὺς καὶ συγκοινωνοὺς. Ἄλλ' οἱ ἀνατολικοὶ τοῦτο μαθόντες, γυρίζουν ὀπίσω εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ καθιροῦσι μὲν πάλιν Ἀθανάσιον, Παῦλον, Μάρκελλον, καὶ Ἀσκληπᾶν, τὸν Ρώμης Ἰούλιον, τὸν Ὁσιον Κουρδούβης, τὸν Πρωτογένη τῆς Σαρδικῆς, καὶ ἄλλους. Μὴ ἐνθυμηθέντες δὲ τελείως τὸ ὁμοούσιον (ἀγκαλὰ καὶ ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι φανερῶς τὸ ἀναθεμάτισαν, βιβλ. β'. κεφ. κ'), ἀναθεμάτισαν μόνον ἐκείνους ὁποῦ ἔλεγαν τρεῖς Θεοὺς. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός. Καὶ ὅτι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι εἰς καὶ ὁ αὐτός. Καὶ ἐκεῖνον ὁποῦ λέγει, ὅτι ἀνίσως ἦναι ἀγέννητος ὁ Υἱός· καὶ ἀνίσως ἦτο ποτὲ χρόνος ἢ αἰὼν, ὅτε δὲν ἦτον. Οἱ δὲ ἐν Σαρδικῇ δυτικοὶ Πατέρες τὴν σύνοδον συγκροτήσαντες, τὴν μὲν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐβεβαίωσαν, χωρὶς νὰ προσθέσουν τίποτε εἰς αὐτήν, ἢ νὰ ἀφαιρέσουν, τὸν δὲ Ἀθανάσιον, καὶ Παῦλον, καὶ Μάρκελλον (2) καὶ Ἀσκληπᾶν, ἐδικαίωσαν καὶ ἀθώωσαν, καὶ διὰ τῶν βασιλέων συνήρτησαν καὶ ἔλαβον τοὺς θρόνους αὐτῶν, τοὺς δὲ ἐν τῇ Φιλιππουπόλει Ἀνατολικούς ἐξ ἐναντίας ἀντεκάθησαν, οὐ πάντας δὲ, ἀλλὰ μόνον ἑνδεκά· οὐ γὰρ ὅλοι ἦσαν Ἀρειανοί, ἀλλὰ τινες μόνον, οἱ δὲ ἄλλοι ὀρθόδοξοι (καθὼς οἱ ἐν Σαρδικῇ Πατέρες δηλοῦσιν ἐν τῇ πρὸς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἐπιστολῇ.) δι' ὃ καὶ πολλὰ δόγματα τοῦ Ἀρείου ἀνεθεμάτισαν, καὶ τὸ Σύμβολον αὐτῶν ὡς ὀρθόδοξον ἐδέξατο ὁ θεῖος Ἰλάριος. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πάντα, καὶ τοὺς παρόντας Κανόνες (3) ἐξέδωκαν, οἵτινες ἀναγ-

τίου δυνάμει αὐτοὺς ἐξορίζουσιν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εἰς Ἰταλίαν, πρὸς τὸν Ρώμης Ἰούλιον, παρεκάλουν αὐτὸν δοῦναι αὐτοῖς βοήθειαν χεῖρα, τὰ κατ' αὐτοὺς ὀδυρόμενοι. Γράφει οὖν ὁ Ἰούλιος ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς Ἐπισκόποις τῆς Ἀνατολῆς, καὶ συναθροίζει ἐν Ρώμῃ Σύνοδον, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούθη τελείως, καὶ ἀκολούθως οὐδὲμίαν βοήθειαν ἐδυνήθη νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς. Εἶτα πείθουσι τὸν βασιλέα Κωνσταντῆ αὐτοῖς τε καὶ ὁ Ἰούλιος, καὶ στέλλει γράμματα εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κωνσταντίνου, παρακαλῶν αὐτὸν διὰ νὰ ἀποδώσῃ τοὺς θρόνους εἰς τὸν Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κωνσταντῆς ἔκαμιν ἔξω νοῦ, γράφει πάλιν ὁ Κωνσταντῆς αὐτῷ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων οὐδὲν ἐκατορθόνετο· σύγχυσις γὰρ ἠκολούθει καὶ πόλεμος μεταξὺ τοῦ πλῆθους. Ὅθεν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς παρεκάλεισαν τὸν Κωνσταντῆ νὰ γένη Σύνοδος, διὰ νὰ θεωρηθῇ καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ τὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, καὶ δὴ συνεργεῖα τῶν δύο βασιλέων ἢ παρούσα ἠθροίσθη Σύνοδος.

(1) Ὅρα εἰς τὸν βίον τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, ἐν ᾧ εὐρήσεις ὅτι ἀπὸ μὲν τῆς Δύσεως ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἑβδομηκοντα ἦσαν εἰς αὐτήν. Θαυμάζω δὲ πῶς ὁ μὲν Ἀθανάσιος λέγει, ὅτι ἦσαν Πατέρες περισσότεροι καὶ ὕχι ὀλιγώτεροι ἀπὸ ἑκατὸν ἑβδομηκοντα, ὁ δὲ Θεοδώρητος ὅτι διακόσιοι πενήκοντα ἦσαν, (βιβλ. β'. κεφ. ζ'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ.).

(2) Σημειώται ὅτι ὁ Μάρκελλος νοσῶν τὴν τοῦ Σαβελλίου καὶ Σαμοσατέως Παύλου ἀρεσιν, καὶ ψιλὸν μόνον ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον, ἠπάτησε τὴν παρούσαν Σύνοδον καὶ ἔλαβε τὴν ἀθώωσιν καὶ τὸν θρόνον του, ὢν προτοῦ καθηρημένος. Εἶπε γὰρ πλαστῶς πρὸς αὐτήν, ὅτι μὲ τὸ νὰ μὴ ἐννοοῦν τινὲς τὴν φράσιν τοῦ συγγράμματός του, ὑπέλαβον ὅτι φρονεῖ τὰ τοῦ Σαμοσατέως, διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἢ τοῦ Μάρκελλου τούτου ἀρεσις ἀνεθεματίσθη ὅσον ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασιλεῖον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἁ. Κανὸνα τῆς β'. Συνόδου, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

(3) Ἀρμοδιώτατον εἶναι νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἀπὸ τοὺς Κανόνες τῆς παρούσης Συνόδου,

δηλ. τὸν γ'. δ'. ε. καὶ τὸν ιδ'. ἐσπούδασαν οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης καὶ πάλαι καὶ τώρα νὰ ἀποδείξουν, ὅτι ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἢ καθ' ὅλου ἑκκλητος ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι τὸ νὰ ἀναβιβάζουν τὴν κρίσιν εἰς τὸν Πάπαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης ὅσοι ἔχουν κρίσιν, Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Καὶ διὰ νὰ κερδήσουν τὴν πολυθρόλητον ἑκκληστον ταύτην, τί δὲν ἐμεταχειρίσθησαν; ἢ ποῖα ψεῦδη δὲν ἐπλασαν; Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ ὁ Ζώσιμος Πάπας ψευδῶς εἶπεν, ὅτι ὁ ε. καὶ ιδ'. Κανὼν τῆς παρούσης εἶναι Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ οἱ περὶ τῆς ἐκκλητοῦ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων διορίζοντες. Ἀλλὰ διὰ τῶν αὐθεντικῶν ἴσων τῆς ἐν Νικαίᾳ, τὰ ὁποῖα ἀπέστειλεν ὁ Ἀττικὸς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ἀπέδειξεν ἡ Σύνοδος ἐκείνη ὅτι οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἀκολούθως ὅτι ψευσταὶ εἰσιν οἱ τοῦτο εἰπόντες Πάπαι τῆς Ρώμης, ὁ Ζώσιμος, λέγω, Βονιφάτιος καὶ Κελεστίνος, καθὼς λέγομεν εἰς τὰ πρόλεγόμενα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου. (Καὶ σημειώσαι ὅτι οὔτε ὁ Βονιφάτιος, ἀλλ' οὔτε ὁ Κελεστίνος ἀντέγραψαν εἰς τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον τὴν γράφουσαν εἰς αὐτοὺς, πῶς οἱ ἀνωτέρω Κανόνες δὲν εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ, μὲ τὸ νὰ ᾔναι ἢ ἐν Σαρδικῇ αὐτῇ Συνόδῳ ἢ αὐτῇ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, ὅχι, ἀλλ' ἐσιώπησαν τοῦτο, ὡς ψεῦδος ὄν, ἵνα μὴ ἐλεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου καὶ κατὰ τοῦτο ψευδόμενοι. Ψεύδονται λοιπὸν, ψεύδονται οἱ Ἰησοῦται οἱ λέγοντες, ὅτι ὁ Ζώσιμος εἶχε γνώμην πῶς ἢ ἐν Σαρδικῇ αὐτῇ εἶναι ἢ αὐτῇ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ ψευδοῦς προτάσεως, ψευδέστατον συμπέρασμα συμπεραίνουσιν, ὅτι καὶ οἱ Κανόνες οὗτοι τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐπιγράφονται τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω. Ἄλλη γὰρ καὶ ἄλλη καὶ ὕχι μία καὶ ἡ αὐτῇ εἶναι τῶν ἀμφοτέρων Συνόδων ἡ δύναμις, καὶ ἄλλοι μὲν οἱ κανόνες ἐκείνης, ἄλλοι δὲ ταύτης). Ταῦτα μὲν πάλαι ἐποίησαν ἐπὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, καὶ ἕως τὴν σήμερον δὲ, δὲν παύουν οἱ παπιστῆται νὰ προβάλλουν ὅτι ὁ γ'. δ'. καὶ μάλιστα ὁ ε. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου διορίζουν διὰ τὴν καθόλου ἑκκληστον τοῦ Πάπα. Ὅτι δὲ περὶ τῆς ἐκκλητοῦ μόνον τῶν ὑποκαταμένων τῷ Ρώ-

κατοί εἰσι πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν· ἐπικυρῶνται δὲ ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α', τῆς δ', καὶ α. τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε', καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

ΟΙ Κ' ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΡΔΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Οὐ τοσοῦτον ἡ φάυλη συνήθεια, ὅσον ἡ βλαβερωτάτη τῶν πραγμάτων διαφθορὰ ἐξ αὐτῶν τῶν θεμελίων ἐστὶν ἐκρίζωτέρα, ἵνα μηδενὶ τῶν Ἐπισκόπων ἐξῆ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς εἰς ἑτέραν πόλιν μεθίστασθαι. Ἡ γὰρ τῆς αἰτίας ταύτης πρόφασις φανερά, δι' ἣν τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρεῖται. Οὐδεὶς γὰρ πώποτε εὐρεθῆναι Ἐπισκόπων δεδύνηται, ὅς ἀπὸ μείζονος πόλεως εἰς ἐλαχιστοτέραν πόλιν ἐσπούδασε μεταστῆναι. Ὅθεν συνέστηκε διαπύρῳ πλεονεξίας τρόπῳ ὑπεκκαίεσθαι τοὺς τοιοῦτους. Καὶ μᾶλλον τῇ ἀλαζονείᾳ δουλεύειν, ὅπως ἐξουσίαν δοκοῦσιν μείζονα κεκτῆσθαι. Πᾶσι τοίνυν τοῦτο ἀρέσκει, ὥστε τὴν τοιαύτην σκαιότητα ἀσπληρότερον ἐκδικηθῆναι. Ἡγούμεθα γὰρ μηδὲ λαϊκῶν ἔχειν τοὺς τοιοῦτους χρῆναι κοινωνίαν.

Ἀπὸς. ιβ' τῆς α. ἰ. τῆς δ'. ἰ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ις'. καὶ τῆς ἐν Σαρδικ β'. τῆς ἐν Καρθ. νζ'.

μηδὲ οἱ ἀνωτέρω Κανόνες διορίζουν, φανερὸν εἶναι ἐκ τῶν ἀκολουθῶν ἐπιχειρημάτων. α. Διατὶ ὁ ὑπερφύης Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς, ἐξηγῶν τὸν ε. Κανόνα λέγει, τὸν Κανόνα τοῦτον προβάλλουσι οἱ Ρωμᾶνοι περὶ ἐκκλήτου αὐτῶν, ἠλέγχθη ὅμως ἐν τῇ ἐν Καρθαγένῃ Συνόδῳ, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἀλλ' οὔτε πάσας τὰς ἐκκλήτους τῶν Ἐπισκόπων ἀνατίθεισιν αὐτῷ (τῷ Ρώμῃ δηλ.), ἀλλὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλασαμῶν. β'. Ὅτι τὸ παλαιὸν σχόλιον ὅπου εὐρίσκεται ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις, οὕτω λέγει· Βλέπε πῶς ὅλοι σχεδὸν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης Συνόδου μερικᾶς, καὶ ὅχι καθολικᾶς κανονίζουσι πράξεις, καὶ μόνως ἐκείνας ὅπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης. Ὡστε ὅποιος θέλει νὰ σώζωνται καὶ νὰ τιμῶνται οἱ Κανόνες οὗτοι, δὲν θέλει τοὺς βιάσει νὰ τοὺς κάμῃ καθολικοὺς καὶ οἰκουμενικοὺς, διατὶ οὐδὲ αὐτὰ τὰ πράγματα συγχωροῦσι τοῦτο νὰ γένη. Ἀλλὰ καθὼς περὶ τοῦ Ρώμης οἱ Κανόνες οὗτοι διορίζουσιν, ἔτσι παρομοίως καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων Πατριαρχῶν, καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ἡμπορεῖ νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ διὰ τὰ ἀνήκοντα πράγματα, καὶ τὰς ἐκκλήτους τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐδικήν του Πατριαρχίαν, ἐπειδὴ οἱ Κανόνες οὗτοι δὲν ἀναφέρουσιν ὅλας τὰς ἐκκλήτους καὶ διοικήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν Ρωμαϊκὸν θρόνον· τοῦτο γὰρ εἶναι πρᾶγμα καὶ ἀδύνατον καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας γ'. Διότι καὶ ἡ ἐν Βενεθαλίᾳ γενομένη τοπικὴ Σύνοδος ἀπαρᾶλκτως κατὰ τὸ ἀνωτέρω σχόλιον τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς ἐν Σαρδικῇ ἐνόησεν, ὥστε δηλ. οἱ μὲν ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ρώμης Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ψήφους καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Ρώμης, οἱ δὲ ὑποκείμενοι εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Πατριάρχας, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις ἐκείνων, καθὼς ὁ Λέων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας οὕτω περὶ τῆς ἐν Βενεθαλίᾳ Συνόδου μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ρηθὲν σχόλιον ὅπου εἰς τοὺς Κανόνες τούτους εὐρίσκεται (ἔστι δὲ ἡ Βενεθαλία ἐπισκοπὴ ὑποκειμένη εἰς τὴν Σεργιούπολιν, καθὼς λέγει ὁ Βενεθαλίτης Γουλιέλμος). δ'. Διατὶ, ἂν οἱ Κανόνες οὗτοι ἐννοηθοῦν, ὅτι δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης

τὰς ἐκκλήτους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, φανερῶς εὐρίσκονται ἐναντίοι ὅχι μόνον εἰς τὸν ιβ'. ις'. καὶ ιβ'. τοὺς Ἀποστολικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ε. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ. μὲ τὴν ὁποίαν σπουδάζουν οἱ παπισταὶ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἐν Σαρδικῇ ἴσῃ καὶ τὴν αὐτὴν, καὶ εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιγράφουν τοὺς Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω. Πῶς γὰρ κατ' αὐτοὺς δύναται νὰ ἦναι ἡ ἐν Σαρδικῇ μίᾳ καὶ ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ, εἰς καιρὸν ὅπου οἱ Κανόνες αὐτῆς, κατ' αὐτοὺς ἐννοούμενοι, ἐναντιώτατοι εἶναι μὲ τοὺς Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ; ἰ. Διατὶ ἡ φιλονικία ὅπου ἠκολούθησε μεταξὺ τῶν Πατέρων τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ τῶν παπῶν, ἀπέδειξε βεβαιότατον, ὅτι οἱ παρόντες Κανόνες δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὴν ἐκκλήτου τῶν εἰς τὴν ἐνορίαν καὶ ἐπαρχίαν αὐτοῦ μόνον. Λέγουσι γὰρ οἱ θεῖοι Πατέρες ἐκεῖνοι ἐν τῇ πρὸς Κελεστίνον Ἐπιστολῇ, ὅστις ἐξήτει νὰ μεταθεωρῆ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Ἀφρικῇ, ἦτοι παρ' ἐνορίαν, ὅτι, οὐ διὰ τινος ὄρου τῶν Πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ πάλιν, «περὶ γὰρ τοῦ τινὰς ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἀγιοσύνης πέμπεσθαι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὐρίσκομεν.» Εἶπον δὲ ταῦτα τὰ λόγια οἱ ἐν Καρθαγένῃ Πατέρες, ὅχι πῶς δὲν ἤξευραν τελείως τὴν ἐν Σαρδικῇ ταύτην Σύνοδον (πῶς γὰρ ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τὴν ἤξεύρουσαν ὅπου τριανταεὶς Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν Δοσίθεον, ἦσαν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς παρόντες ἐν τῇ Σαρδικῇ;), ὅχι πῶς δὲν ἤξευραν, ὅτι τὸ νὰ ἀποστέλλωνται κριταὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς Ρώμης εἶναι λόγια τοῦ ε. Κανόνος τῆς παρούσης. (Οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ Ἀφρικανοὶ Ἐπίσκοποι ἀπίθανον εἶναι νὰ μὴ ἐπῆραν μαζὴ των καὶ τοὺς Κανόνες αὐτῆς εἰς τὴν Ἀφρικῆν)· ἀλλὰ εἶπον ταῦτα, διατὶ αὐτοὶ οἱ Κανόνες δὲν ἐννοοῦνται διὰ τοὺς μὴ ὑποκειμένους εἰς τὸν Ρώμης, καθὼς οἱ Πάπαι τοὺς ἐνόησαν, ἀλλὰ διὰ μόνους τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς, ὡς ἡ Σύνοδος λέγει, οὐδεὶς ὅρος ἢ κανὼν τῶν Πατέρων διορίζει, οὐδὲ εἰς κάμψιν Σύνοδον τῶν Πατέρων εὐρίσκεται (ἄλλοι δὲ εἶπον, ὅτι τὰ, «ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὁρισθὲν εὐρίσκομεν», ἐννοεῖται, ἀπὸ τοῦ εἰς κάμψιν συνέλευσιν τῶν Πατέρων τῆς α. Συνόδου τοῦτο εὐρίσκε-

Ερμηνεία.

Προοιμιάζοντας ὁ παρῶν Κανὼν λέγει, ὅτι καὶ κάθε μὲν κακὴ συνήθεια (1) πρέπει νὰ ἀνατρέπεται ὅταν δὲ αὐτὴ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ τὴν εὐταξίαν διαφθείρη. τότε πρέπει καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια νὰ ἐκρίζονεται, καὶ παντελῶς νὰ ἀφανίζεται. Ἀκολουθῶς δὲ διορίζει, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κανένα Ἐπίσκοπον νὰ ἀφίγη τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν του καὶ νὰ παίρῃ ἄλλην μεγαλητέραν, ἐπειδὴ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν τοῦτο κάμνει, εἶναι ἡ πλεονεξία καὶ ἡ ὑπερηφανία, καθὼς εἶναι εἰς ὄλους φανερόν. Πλεονεξία μὲν, ἵνα ἐκ τῆς μεγαλητέρας ἐπαρχίας ἔχη καὶ μεγαλητέρον καὶ περισσότερον κέρδος· ὑπερηφανία δὲ, ἵνα ἔχων τὴν μεγαλητέραν ἐπαρχίαν, ἐπομένως ἔχη καὶ δόξαν καὶ ἐξουσίαν μεγαλητέραν. Διὰ τοῦτο πρέπει τὸ τοιοῦτο κακὸν αὐστηρότερα ἀπὸ τὰ ἄλλα νὰ παιδευθῇ, καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες ποιῆσαι Ἀρχιερεῖς νὰ χωρίζωνται ἀπὸ τὴν ὁμήγουριν τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὔτε ὡς λαῖκοι νὰ ἔχουν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κοινωνίαν (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐἰ δὲ τις τοιοῦτος εὐρίσκεται μανιώδης ἢ τολμηρὸς, ὡς περὶ τῶν τοιούτων δόξαι τινὰ φέρειν παραίτησιν, διαβεβαιούμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους πρὸς ἑαυτὸν κεκομίσθαι γράμματα, δῆλον ἐστὶν ὀλίγους τινὰς δεδυνῆσθαι μισθῶ καὶ τιμήματι διαφθαρέντας, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ στασιάζειν, ὡς δῆθεν ἀξιῶντας τὸν αὐτὸν ἔχειν Ἐπίσκοπον. Καθόπαξ οὖν τὰς ραδιουργίας τὰς τοιαύτας καὶ τέχνας κολαστέας εἶναι νομίζομεν, ὥστε μηδένα τοιοῦτον μηδὲ ἐν τῷ τέλει λαϊκῆς γοῦν ἀξιῶσθαι κοινωνίας.

ταί. Συνόδους γὰρ ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος συνηθίζει νὰ ὀνομάζη τὰς συνελεύσεις τῶν Πατέρων τῶν Συνόδων καὶ πράξεις, ὡς ὀλομεν εἰπεῖ εἰς τὰ ἐκείνης προλεγόμενα, ἢ ἐννοεῖται, εἰς κάμμιναν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν τοῦτο οὐχ εὐρίσκεται. Ὁ δὲ Δοσίθεος λέγει, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦσαν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ ταύτης μερικοὶ καὶ τοπικοὶ, οὐκ ἐγίνωσκον αὐτοὺς οἱ ἐν Καρθαγένῃ, ὡς μὴ πάση τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐθὺς παραδεδομένους). Τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν Κανόνων τούτων, καὶ ψευδὴς λοιπὸν, ψευδὴς ἢ ζητουμένη τοῦ Πάπα ἔκκλητος, καὶ ἐντεῦθεν ἐφάνη, καὶ πάντῃ πάντως ἀνίσχυρος. Εἰ δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι προβάλλουσι τὸν Ἀρμενόπουλον, ὅτι δέχεται τὴν τοῦ Πάπα καθολικὴν ἔκκλητον, ρητέον ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ἀρμενόπουλου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς τοσοῦτον νέφος καὶ τηλικούτων μαρτύρων ὅπου ἀνεφέραμεν, εἰς οὐδὲν λογίζεται. Ἄλλ' οὐδὲ ἀνανεοῦσι καὶ βεβαιοῦσιν οἱ ἀνωτέρω Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ τὴν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου δοθείσαν τῷ Πάπα ἔκκλητον· φανερόν γὰρ γίνεται εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας τούτους, ὅτι οὐκ ἀνανεοῦσιν, ἀλλὰ μὴ οὐσαν ἐξ ἀρχῆς δίδουσιν εἰς τὸν Ρώμης τὴν τοιαύτην ἔκκλητον, καὶ ἐξ ἀγάπης καὶ σχέσεως ὅπου εἶχεν ὁ Ὅσιος πρὸς τὸν Ρώμης, ὡς ἐκείνου τοποτηρητής. Διὸ πρὸς μὲν τὸν γ'. καὶ δ'. Κανόνα, ἢ Σύνοδος οὐδὲν ἀπεκρίθη, μόνον δὲ εἰς τὸν ε'. εἶπεν, ὅτι ἀρέσκει. Σημείωσαι ὅτι μερικοὺς Κανόνες τῆς παρούσης Συνόδου, διαλαλιάς ὄντας καὶ οὐχὶ Κανόνες, Κανόνες τῇ ἀληθείᾳ αὐτοὺς ἐποίησαμεν, ὡς καὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ἴδρα τὸν Δοσίθεον ἀπὸ σελ. 146. μέχρι τῆς 159. τῆς Δωδεκαβίβλου.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι πρέπει νὰ ἀνατρέπεται μὲν κάθε κακὴ καὶ ψυχοβλαβὴς συνήθεια, καὶ ἀπὸ τὰ θεμέλια αὐτὰ νὰ ἐκρίζονεται, νὰ στερεόνεται δὲ καὶ νὰ φυλάττεται κάθε συνήθεια καλὴ καὶ ὠφέλιμος. Ὅθεν ἀκολουθῶς καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τοῦτο τὸ ἴδιον λέγουσιν· ὅ,τε γὰρ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμιλ. ι'. καὶ νς'. εἰς τὴν Γένεσιν) λέγει· «Μὴ ζητῆς, παρακαλῶ, εἰς κανένα πρᾶγμα τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ τὸ χρησίμον καὶ ὄχι τὸ ψυχοβλαβὲς· καὶ ἂν μὲν ᾖ τὸ πρᾶγμα καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἅς γίνεται ἀπὸ λόγου μας, καὶ συνήθεια δὲν ᾖ νὰ γίνεται τοῦτο· ἂν δὲ ᾖ τὸ πρᾶγμα ψυχοβλαβὲς, ἅς τὸ μισῶμεν καὶ ἅς τὸ ἀποστρεφώμεθα, καὶ δὲ καὶ ᾖ συνήθεια νὰ ἐνεργῆται τοῦτο, ἅς κόπτεται ἢ κακὴ αὕτη συνήθεια.»

Καὶ πάλιν (λόγῳ εἰς τὸ Ἀποστολικόν, διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος)· «Ἄς μὴ μοῦ λέγῃ τινὰς ὅτι εἶναι συνήθεια· διατὶ ὅπου γίνεται ἁμαρτία, ἐκεῖ ἢ συνήθεια δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῆ· ἀλλ' εἰ μὲν τὰ γινόμενα πράγματα εἶναι κακὰ, καὶ καὶ παλαιὰ συνήθεια ᾖναι, κατάργησον αὐτήν· εἰ δὲ κακὰ δὲν εἶναι, καὶ συνήθεια δὲν ἐπεκράτησεν, ἐνέργησον τὴν συνήθειαν ταύτην, καὶ καταφύτευσον.» Καὶ πάλιν (ὁμιλ. ιβ'. τῆς α'. πρὸς Κορινθ.) «Μὴ μοῦ λέγῃς, φησί, τὴν συνήθειαν· διατὶ εἰ μὲν πονηρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὔτε μίαν φορὰν ἅς γίνεται, εἰ δὲ πονηρὸν δὲν εἶναι, ἅς γίνεται πάντοτε.» Καὶ πάλιν (ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ συνεισάκτου λόγου) «Καταφρόνησον συνήθειας πονηράς.» Καὶ αὐθις (ὁμιλ. νβ'. τοῦ κατὰ Ματθ.) «Οὐ γὰρ δὴ νόμος τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων παραδοθέν.» Ὁ δὲ Μέγας Βασίλειος, (ὄρη κατὰ πλάτ. μ'.) λέγει, «ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τὰς διεφθαρμένας προλήψεις τῶν πολλῶν, καὶ νὰ βεβαιοῦμεν τὰ ἄτοπα μὲ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ πράγματος.» Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος (λόγῳ α'. εἰρην.) λέγει· «Περιφρονήτεον τὸν ἀνθρώπινον νόμον, διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐν Ἐὐαγγελίοις λέγει πρὸς τοὺς Γραμματεῖς· Διὰ τί ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ἡμῶν;» (Ματθ. ιε'. β.). Ὁ δὲ Βασίλειος λέγει ἐν τῷ πζ'. Κανόνι. «Ὅτι τὸ ἔθος νόμου δύναμιν ἔχει, τὸ ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν παραδοθέν, καὶ ἡ συνήθεια ὡς ἔγγραφος νόμος ἰσχύει, κατὰ τὸ δεύτερον βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. α'. κεφ. μα'. (παρὰ Φωτί. τίτλ. α'. κεφ. γ'.), ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς καὶ ἀορίστως καὶ πάντοτε, ἀλλ' ὅταν ἡ συνήθεια αὕτη στηριχθῇ καὶ βεβαιωθῇ ἐν δικαστηρίῳ εἰς ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἔγγραφος νόμος, καὶ ὅταν δὲ ἐναντιόνεται εἰς ἔγγραφον νόμον, κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, καὶ ὅταν αὕτη ᾖναι εὐλόγος καὶ ἐννομος καὶ δίκαια, καὶ μὲ καλὸν λογαριασμὸν ἐπεκράτησε καὶ παρὰ ἀξιολόγων ἐδοκιμάσθη ἀνδρῶν, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλ. (βιβλ. α'. τίτλ. α'.) Ὅσαι δὲ συνήθειαι εἶναι ἀσυλλόγιστοι καὶ παρὰ τὸ πρέπον, δὲν πρέπει νὰ φυλάττωνται κατὰ τὸν αὐτὸν. (Αὐτόθι).

(2) Τοῦτο δὲ ὅπου λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι κανένας κατὲ δὲν εὐρίθη νὰ μεταβῇ ἀπὸ μεγαλητέραν ἐπαρχίαν εἰς μικροτέραν, διὰ τὸ πολλά σπάνιον λέγει, εὐρίσκεται γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ μεταβῆσαι καὶ ὄρα τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ιδ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανῶν μετὸν ἀνωτέρω λέγει γάρ, ὅτι ἀνίσως τινὰς Ἀρχιερεὺς ἦναι τόσον πολλὰ αὐθάδης καὶ τολμηροῦς, ὥστε ὁποῦ καὶ ὕστερον ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα τολμήσῃ νὰ μετατεθῇ ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, καὶ διὰ νὰ φανῇ πῶς δὲν εἶναι τάχα ὑπεύθυνος εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ Κανόνος, ἀνθίσταται καὶ λέγει, ὅτι ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προσκαλεστικὰ διὰ νὰ γένη εἰς αὐτοὺς Ἀρχιερεὺς· ἂν τοῦτο, λέγω, γένη, φανερόν εἶναι, ὅτι αὐτὸς ἐμεταχειρίσθη τέχνην καὶ πανουργίαν, καὶ μετ' ἀργύρια διαφθείρας ὀλίγους τινὰς ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, τοὺς ἐπεισε νὰ κάμνουν ταραχὰς καὶ νὰ τὸν ζητοῦν Ἐπίσκοπον. Διὰ τοῦτο αἱ τοιαῦται δολιότητες καὶ τέχναι πρέπει τόσον πολλὰ νὰ παιδεύωνται, ὥστε οἱ ταύτας ποιοῦντες νὰ μὴ ἀξιόνωνται οὔτε εἰς τὸν θάνατόν τους νὰ κοινωνοῦσι καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ὅχι ὡσάν Ἐπίσκοποι, ἀλλ' οὔτε ὡσάν ἀπλῶς λαϊκοί. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Καὶ τοῦτο προστεθῆναι ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς Ἐπισκόπων ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ἣ τυγχάνουσιν ὄντες Ἐπίσκοποι, διαβαίνη, εἰ μὴ τις παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἐν αὐτῇ κληθείη, διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἡμᾶς τὰς τῆς ἀγάπης ἀποκλείειν πύλας. Καὶ τοῦτο δὲ ὡσαύτως προνοητέον, ὥστε, ἐὰν ἐν τινι ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων τις, ἀντικρυς ἀδελφοῦ ἑαυτοῦ καὶ Συνεπισκόπου πρᾶγμα σχοίη, μηδένα ἕτερον ἐκ τούτων ἀπὸ ἑτέρας ἐπαρχίας Ἐπισκόπους ἐπιγνώμονας ἐπικαλεῖσθαι. Εἰ δὲ ἄρα τις Ἐπισκόπων ἐν τινι πράγματι δόξῃ κατακρίνεσθαι, καὶ ὑπολαμβάνει ἑαυτὸν μὴ σαθρόν, ἀλλὰ καλὸν ἔχειν τὸ πρᾶγμα, ἵνα καὶ αὐθις ἢ κρίσις ἀνανεωθῇ, εἰ δοκεῖ ὑμῖν, τῇ ἀγάπῃ Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου τὴν μνήμην τιμήσωμεν, καὶ γραφῆναι παρὰ τούτων τῶν κρινάντων Ἰουλίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ρώμης, ὥστε διὰ τῶν γειτνιώντων τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐπισκόπων, εἰ δεοί, ἀνανεωθῆναι τὸ δικαστήριον καὶ ἐπιγνώμονας αὐτὸς παράσχοι. Εἰ δὲ μὴ συστήναι δύνανται τοιοῦτον αὐτοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὡς παλινδικίας χρῆζειν, τὰ ἅπαξ κεκριμένα, μὴ ἀναλύεσθαι, τὰ δὲ ὄντα, βέβαια τυγχάνειν.

Ἀπος. λέ. τῆς β'. β'. τῆς γ'. ἢ τῆς δ'. κ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιδ. ιβ'.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον ἐμποδίζονται οἱ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὸ νὰ ἀφίνωσι τὴν μικροτέραν ἐπαρχίαν καὶ νὰ παίρνωσι τὴν μεγαλητέραν, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν συγχωροῦνται οὔτε νὰ πηγάζουν ὀλότελα ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν εἰς ἄλλων ἐπαρχίαν Ἐπισκόπων, διὰ νὰ ἐνεργήσουν τι Ἀρχιερατικόν, χωρὶς νὰ προσηλωθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Πλὴν καὶ τοῦτο τὸ νὰ πηγάζουν προσκαλεσμένοι συγχωρεῖ ὁ Κανὼν, διὰ νὰ μὴ ἀποκλείεται ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους φιλαδελφία τῶν Ἐπισκόπων. Ἐὰν δὲ δύο τινὲς Ἐπίσκοποι ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους κάμμιαν κρίσιν, οὗτοι δὲν πρέπει νὰ ζητοῦν Ἐπισκόπους ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ κρίνουν αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι καὶ αὐτοί. Ἐὰν δὲ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν κατακριθῇ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐπαρχιώτας Ἐπισκόπους, στοχασθῇ δὲ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις του δὲν εἶναι ἀδικος καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ δυνατὴ εἰς τὸ νὰ τὸν δικαιώσῃ, ἐὰν ἀπὸ ἄλλου μεταθεωρηθῇ, εἰς τοιαύτην, λέγω, περίστασιν, πρέπει ἐξ ἀγάπης νὰ τιμήσωμεν τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἥτοι πρέπει οἱ κρίναντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην Ἐπίσκοποι νὰ γράφουν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ρώμης (ὅπου τότε ὁ Ἰούλιος ἐπισκόπευεν), ὅτι ὁ κριθεὶς Ἐπίσκοπος παρ' αὐτῶν δὲν ἀρέσκειται εἰς τὴν κρίσιν των, ἵνα ὁ Ρώμης, ἐὰν στοχασθῇ ὅτι χρειάζεται ἡ ὑπόθεσις νὰ μεταθεωρηθῇ, διορίσῃ νὰ κρίνουν αὐτὴν οἱ πλησιόχωροι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Ἐπίσκοποι, ἐὰν δὲ στοχασθῇ ὅτι αὐτὴ δὲν χρειάζεται δεύτερον νὰ κριθῇ, πρέπει νὰ μένη βεβαία καὶ κεκυρωμένη ἢ προγενομένη τῶν Ἐπισκόπων ἀποφασίς. Σημειώσαι ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος ἐννοεῖται οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὸν Πάπαν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν Ζωναράν (1). Ὅρα καὶ τὸν λέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἐὰν τις Ἐπίσκοπος καθαιρεθῇ τῇ κρίσει τούτων τῶν Ἐπισκόπων, τῶν ἐν γειτνία τυγγανόντων, καὶ φάσκῃ πάλιν ἑαυτῷ ἀπολογίας πρᾶγμα ἐπιβάλλειν, μὴ πρότερον εἰς τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἕτερον ἀποκαταστήναι, ἐὰν μὴ ὁ τῆς Ρωμαίων Ἐπίσκοπος ἐπιγνοῦς, περὶ τούτου ὄρον ἐξενέγκῃ.

Τῆς α. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθ. ις'.

(1) Ἐπειδὴ τότε καὶ ἡ Σαρδική, μέρος οὔσα τῆς Μοισίας, τῷ Πάπᾳ ὑπέκειτο, ὑπέκειντο γάρ τῷ Πάπᾳ τότε αἱ δυτικαὶ πάσαι σχεδὸν ἐκκλησίαι, ἥτοι αἱ Μακεδονικαί, αἱ Θεσσαλικαί, αἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ τῆς Ἑλλάδος, αἱ τῆς λεγομένης Ἠπείρου, αἱ τινὲς ὕστερον τῷ Κωνσταντινουπόλει ὑπετέθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναράν. Καὶ ὅρα εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ κη' τῆς δ'. καὶ εἰς τὰ προλεγομένας τῆς παρούσης.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀκόλουθος εἶναι εἰς τὸν ἀνωτέρω, λέγων ὅτι, ἐὰν κανένας Ἐπίσκοπος καθαιρεθῆ μὲν ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους καὶ γείτονας Ἐπισκόπους, λέγει δὲ ὅτι δύναται νὰ δικαιολογηθῆ εἰς ἄλλο κριτήριον, νὰ μὴ χειροτονηθῆ ἄλλος Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν θρόνον τοῦ καθαιρεθέντος, ἂν πρῶτον ὁ Πάπας, μαθὼν τὴν τοιαύτην καθάρσιν, δὲν ἀποφασίσῃ, ἢ νὰ κυρωθῆ αὕτη, ἢ νὰ ἀκυρωθῆ. Σημείωσαι, ὅτι καὶ ὁ παρὼν περὶ τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐπαρχιῶν ἐννοεῖται, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν Ζωναράν. Ὅρα τὸν οὐδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ ις'. τῆς α'. καὶ β', καὶ τὰ προλεγόμενα τῆς παρουσίας Συνόδου.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἦρσαν, ἵνα εἴ τις Ἐπίσκοπος καταγγελθεῖ, καὶ συναθροισθέντες οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐνορίας τῆς αὐτῆς, τοῦ βαθμοῦ αὐτὸν ἀποκινήσωσι, καὶ ὡσπερ (1) ἐκκαλεσάμενος, καταφύγη ἐπὶ τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον, καὶ βουλευθεὶς αὐτοῦ διακοῦσαι, δίκαιόν τε εἶναι νομίση ἀνανεώσασθαι αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος, γράφειν τούτοις τοῖς Ἐπισκόποις καταξιώσῃ τοῖς ἀγγιστεύουσι τῇ ἐπαρχίᾳ, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ἀκριβείας ἕκαστα διερευνήσωσι, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν, ψῆφον περὶ τοῦ πράγματος ἐξενέγκωσι. Εἰ δὲ τις ἀξίων καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι, καὶ τῇ δεήσει τῇ ἑαυτοῦ τὸν Ρωμαίων Ἐπίσκοπον κρίνειν δόξῃ (2) ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ Πρεσβυτέρους ἀποστείλῃ, ἵνα ἢ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου ὅπερ ἂν καλῶς ἔχειν δοκιμάσῃ καὶ ὀρίσῃ δεῖν ἀποσταλῆναι τοὺς μετὰ τῶν Ἐπισκόπων κρινοῦντας, ἔχοντάς τε τὴν αὐθεντίαν τούτου παρ' οὗ ἀπεστάλησαν, καὶ τοῦτο θετέον. Εἰ δὲ ἐξαρκεῖν νομίσοι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐπίγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου, ποιήσῃ, ὅπερ ἂν τῇ ἐμφρονεστάτῃ αὐτοῦ βουλή καλῶς ἔχειν δόξῃ.

Ἑρμηνεία.

Τὰ αὐτὰ σχεδὸν μὲ τὸν ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται λέγων, ὅτι ἐὰν τις Ἐπίσκοπος κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματα καθαιρεθῆ μὲν ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ἐστίν, ἀναβιβάσῃ δὲ τὴν κρίσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάπαν, τότε ὁ Πάπας, ἐὰν κρίνῃ ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ μεταθεωρηθῆ τοῦ τοιούτου ἡ ὑπόθεσις, πρέπει νὰ γράφῃ εἰς τοὺς πλησιοχώρους τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνη ξένους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐρευνήσωσιν ἀκριβῶς καὶ μετὰ ἐπιμελείας τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ κάμουν περὶ αὐτῆς ἀληθῆ καὶ δίκαιαν ἀπόφασιν. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος, κατακριθεὶς καὶ ἀπὸ τοὺς τοιούτους πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, ἀναβιβάσῃ καὶ δευτέραν φοράν τὴν κρίσιν τοῦ πρὸς τὸν Πάπαν καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν διὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου οἰκείου, ἔχοντάς τὴν αὐθεντίαν καὶ τὸν τόπον τὸν ἐδικὸν του, διὰ νὰ κρίνουν (τρίτον) τὴν ὑπόθεσιν τούτην ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δηλ. ἢ τοὺς πλησιοχώρους εἰς αὐτήν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ, τότε στέλεται εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ σφῆν φρόνησιν τοῦ Πάπα, ἢ νὰ ἀποστείλῃ τοὺς τοιούτους ἐδικούς του τοποτηρητάς διὰ νὰ κρίνουν αὐτήν, ἢ νὰ ὀρίσῃ, ὅτι εἶναι ἀρκετὴ ἢ προτέρη κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου γεγενημένη τῶν Ἐπισκόπων κρίσις τε καὶ ἀπόφασις (3). Σημείωσαι ὅτι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ μόνων τῶν ὑποκειμένων τῷ Πάπᾳ ἐννοεῖται, κατὰ τὸν Ζωναράν, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ.

ΚΑΝΩΝ ΣΤ΄.

Ἐὰν συμβῆ ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ, ἐν ἣ πλεῖστοι Ἐπίσκοποι τυγγάνουσιν, ἕνα Ἐπίσκοπον ἀπο- || Ἀποστ. α. μείναι, κάκεινος κατὰ τινα ἀμέλειαν μὴ βουλευθῆ συνελθεῖν καὶ συναινέσαι τῇ καταστάσει τῶν Ἐπισκόπων, τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα παρακαλοῦσιν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ' αὐτῶν ἐπιζητούμενου Ἐπισκόπου, χρῆ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀπομείναντα Ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ Ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, (λέγω δὴ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως), ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι, ἡγούμεθα καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτον ἐκδέχεσθαι ἵνα παραγένηται· εἰ δὲ μὴ, διὰ γραμμάτων ἀξιωθείς, παραγένηται μήτε μὴν ἀντιγράφοι, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους χρῆ γενέσθαι. Χρῆ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας Ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς Μητροπόλεως Ἐπισκόπου. Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἀπλῶς καθιστᾶν Ἐπίσκοπον κώμη τινί, ἢ βραχεῖα πόλει, ἢ τινι καὶ εἰς μόνος Πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. Οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ Ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθιστάσθαι, ἵνα μὴ κατευτελιζῆται τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία, ἀλλ' οἱ τῆς ἐπαρχίας, ὡς προείπον, Ἐπίσκοποι, ἐν

(1) Ἰσ. καὶ ὅσπερ.

(2) Ἰσ. καὶ ἀπὸ τοῦ.

(3) Περὶ τῶν τριῶν τούτων Κανόνων, τοῦ γ', λέγω, δ' καὶ

τοῦ παρόντος ἐ. ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς Συνόδου ταύτης, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιστολὰς τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου, τὰς μετὰ τοὺς Κανόνας ἐκείνης ἐρμηνευόμενας.

ταύταις ταῖς πόλεσι καθιστᾶν Ἐπισκόπους ὀφείλουσιν, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτύγχανον γεγονότες Ἐπίσκοποι. Εἰ δὲ εὐρίσκοντο οὕτω πληθύνουσά τις ἐν πολλῷ ἀριθμῷ λαοῦ πόλις, ὡς ἀξίαν αὐτὴν καὶ Ἐπισκοπῆς νομίζεσθαι, λαμβανέτω.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν κανὼν, ὅτι ἐὰν εἰς μίαν ἐπαρχίαν πολλοὺς Ἐπισκόπους ἔχουσιν, ἀκολουθήσῃ νὰ μείνῃ μόνον ἓνας Ἐπίσκοπος, (ἢ διατὶ δηλ. οἱ ἄλλοι καθηρέθησαν, ἢ ἀπέθανον, ἢ δὲν εἶναι παρόντες, κατὰ τινὰ ἀναγκαίαν περίστασιν) ὁ δὲ λαὸς μιᾶς θετέον Ἐπισκοπῆς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης συναχθεὶς, ζητῆ νὰ ψηφισθῆ καὶ νὰ χειροτονηθῆ εἰς αὐτὴν Ἐπίσκοπος, τότε πρέπει ὁ Ἐξάρχος τῆς ἐπαρχίας, ἢτοι ὁ Μητροπολίτης (ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ) νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ἐναπομείναντα μόνον ἐκεῖνον Ἐπίσκοπον, τοῦ λαοῦ τὸ ζήτημα, καὶ νὰ καρτερῆ αὐτὸν, ἕως ὅπου νὰ ἔλθῃ. Ἐὰν δὲ ἐκεῖνος δὲν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ, διὰ τινὰ ἀμέλειαν τοῦ εἰς τὴν ψῆφον καὶ χειροτονίαν τοῦ ζητούμενου Ἐπισκόπου, ἀλλ' οὔτε κἀν διὰ γράμματός του θελήσῃ νὰ συμφηφίσῃ αὐτὸν, τότε ὁ Μητροπολίτης πρέπει νὰ κάμῃ τὸ ἱκανὸν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ πλήθους, ἢτοι πρέπει νὰ καλῆ τοὺς πλησιοχώρους εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ξένους Ἐπισκόπους, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς καὶ νὰ ψηφίσῃ καὶ νὰ χειροτονῆ τὸν παρὰ τοῦ πλήθους ζητούμενον Ἐπίσκοπον. Ὁμοίως καὶ ὅταν μέλλῃ νὰ γένη εἰς τὴν τοιαύτην μονοεπίσκοπον, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι, ἐπαρχίαν, Μητροπολίτης, οἱ πλησιοχώροι αὐτοὶ ξένοι Ἐπίσκοποι πρέπει καὶ νὰ ψηφίσουν καὶ νὰ χειροτονοῦν αὐτὸν (1). Πρὸς τούτοις δὲ λέγει ὁ κανὼν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνεταί Ἐπίσκοπος εἰς χωρίον, ἢ εἰς μικρὰν πόλιν, εἰς τῆς ὁποίας τὴν πνευματικὴν κυβέρνησιν εἶναι ἀρκετὸς καὶ ἓνας μόνος Πρεσβύτερος, ἵνα μὴ ἐκ τούτου καταφρονῆται τὸ ὑπεροχικὸν τοῦ Ἐπισκόπου ἀξίωμα, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνας μόνας τὰς πόλεις πρέπει νὰ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, αἱ ὁποῖαι ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐστάθησαν ἐπισκοποπαῖ, ἢτοι Ἐπισκόπων καθέδραι· πλὴν ἐὰν εὐρεθῆ κάμμία πόλις τόσον πολυάνθρωπος, ὥστε νὰ ᾔῃαι ἀξία εἰς τὸ νὰ γένη ἐπισκοπὴ νέα, ἃς γίνεται, καὶ ἃς λαμβάνῃ ἰδίῳν τῆς Ἐπίσκοπον.

Συμφωνία.

α' Ὁ δὲ ζβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. παρομοίως διορίζει, ὅτι οἱ λαϊκοὶ ἐκεῖνοι ὅπου κάμμίαν φορὰν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν δὲν εἶχον Ἐπίσκοπον χωριστὸν ἐδικὸν τους, νὰ λαμβάνουν τοῦτον, μὲ τὴν γνώμην ὁμοῦ καὶ θέλησιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, εἰς τὸν ὅποτον ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν ὑποκείμενοι. Ὁ δὲ ζε'. τῆς αὐτῆς λέγει, νὰ μὴ χωρίζεται κάμμία μικρὰ παροικία ἀπὸ τὴν ὅλην ἐπαρχίαν, εἰς τὸ νὰ γίνεταί νέα Ἐπισκοπὴ, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ τῆς ὅλης ἐπαρχίας Μητροπολίτου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ρθ'. τῆς αὐτῆς διορίζεται, ὅτι οἱ μὴ ἔχοντες χωριστὸν Ἐπίσκοπον τόποι νὰ μὴ λαμβάνουν αὐτὸν, χωρὶς τὴν ψῆφον τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅλης τῆς Συνόδου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἀνωθεν ἐξ ἀρχῆς διοικοῦντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου.» Ὁρα καὶ τὸν α'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἡ ἀκαίρια ἡμῶν καὶ ἡ πολλὴ συνέχεια, καὶ αἱ ἀδικοὶ ἀξιώσεις πεποιήκασιν ἡμᾶς μὴ τὸσαύτην ἔχειν χάριν καὶ παρησίαν, ὅσην ὀφείλομεν κεκτῆσθαι. Πολλοὶ γὰρ τῶν Ἐπισκόπων οὐ διαλείπουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον παραγενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἀφρικανοί, οἵτινες, καθὼς ἔγνωμεν παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπου Γράτου, τὰς σωτηριώδεις συμβουλάς οὐ παραδέχονται, ἀλλὰ καταφρονοῦσιν οὕτως, ὡς ἓνα ἄνθρωπον εἰς τὸ στρατόπεδον πλείστας καὶ διαφόρους, καὶ μὴ δυναμένας ὠφελῆσαι τὰς Ἐκκλησίας, δεήσεις διακομίζουσιν, καὶ μὴ, ὡς ὀφείλει γίνεσθαι, καὶ ὡς προσήκόν ἐστὶ τοῖς πένησι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἢ ταῖς χήραις συναίρεσθαι καὶ ἐπικουρεῖν, ἀλλὰ κοσμικὰ ἀξιώματα καὶ πράξεις προνοεῖν τισιν. Αὕτη τοίνυν ἡ σκαιότης τὸν θραυσμὸν οὐκ ἄνευ σκανδάλου τινὸς ἡμῖν καὶ καταγνώσεως προξενεῖ. Πρεπωδέστερον δὲ εἶναι ἐνομίσασμεν Ἐπίσκοπον τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν παρέχειν ἐκείνω, ὅστις ἂν ὑπὸ τινος βιάζηται, εἰ εἴ τις τῶν χηρῶν ἀδικεῖτο, ἢ αὐτὸν πάλιν ὀρφανὸς τις ἀποστεροῖτο τῶν αὐτῷ προσηκόντων, εἰ περ' ἄρα καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα δικαίαν ἔχοι

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ια'. τῆς ἐν Σαρδικ. ἡ. θ'. κ'. τῆς ἐν Καρθ. ριζ'.

(1) Σημειῶσαι κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ ψηφίσου καὶ νὰ χειροτονοῦν οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πλησιοχώροι ἢ ἐπαρχιωταὶ τοὺς Μητροπολίτας, ἐγένετο ὅταν καθ' ἑαυτὰς αἱ πόλεις ἐψηφίζον καὶ ἐχειροτόνον αὐτοὺς· τῶρα δὲ τοῦτο οὐ γίνεται, ἀλλ' ὁ Πατριάρχης, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος καὶ ψηφίζει καὶ χειροτονεῖ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ Μητροπολίτας, πλὴν τῶν αὐτοκεφάλων καλουμένων Μητροπολιτῶν. Σημειῶσαι πρὸς τούτοις ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Φιλόθεος παρὰ Ἀρμενοπούλῳ (ἐπιτ. τῶν Κανόνων ἐπιγραφῆ α.), ἐρμηνεύων τὸ ἱκανὸν τῆ βουλήσει τοῦ πλήθους γενέσθαι, λέγει, ὅτι ἱκανὸς μὲν ἐστὶν ὁ Μητροπολίτης μόνος νὰ ψη-

φίσῃ τὸν ζητούμενον Ἐπίσκοπον, δὲν εἶναι ὁμοῦ ἱκανὸς καὶ εἰς τὸ νὰ τὸν χειροτονήσῃ μόνος. Ὅμως ἡ ἀνωτέρα Ἑρμηνεία κρείττων ἐστὶ, καθ' ὅτι εἰς μὲν τὸ νὰ ψηφισθῆ Ἐπίσκοπος, ἢ ὅλοι, ἢ πολλοὶ πρέπει νὰ συνέλθουν Ἐπίσκοποι, κατὰ τὸν τίταρτον τῆς πρώτης. Εἰς δὲ τὴν χειροτονίαν καὶ τρεῖς μόνον ἀρκοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν, εἰ δὲ εἰς τὴν χειροτονίαν, τὴν ὀλιγοτέρων Ἐπισκόπων χρῆζουσιν, ὁ εἰς Μητροπολίτης δὲν εἶναι ἀρκετὸς, πῶς ἐστὶ ἱκανὸς εἰς τὴν ψῆφον, τὴν τῶν πάντων, ἢ τῶν περισσοτέρων χρῆζουσιν; ἀνακόλυθον γὰρ τοῦτο.

τὴν ἀξίωσιν. Μηδένα δὲ Ἐπίσκοπον χρῆναι εἰς τὸ στρατόπεδον παραγίνεσθαι παρεκτὸς τούτων, οὓς ἂν ὁ εὐλαθέστατος Βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασι μετεκαλεῖτο. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλάκις συμβαίνει τινὰς οἴκτου δεομένους, καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα εἰς περιορισμὸν, ἢ νῆσον καταδικασθέντας, ἢ δ' αὖ πάλιν οἰαδηποτοῦν ἀποφάσει ἐκδεδομένους, τοῖς τοιούτοις μὴ ἀρνητέαν εἶναι τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς μελλησμοῦ καὶ ἄνευ τοῦ διστάσαι τοῖς τοιούτοις αἰτεῖσθαι συγχώρησιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τινες Ἐπίσκοποι καὶ μάλιστα οἱ ἐν τῇ Ἀφρικῇ εὐρισκόμενοι, ἀπετόλμων νὰ πηγαίνουν πρὸς τὸν Βασιλέα, ὅχι διὰ νὰ βοηθήτουν εἰς χήρας καὶ πτωχοὺς, καθὼς εἶναι τὸ πρέπον, ἀλλὰ διὰ νὰ προξενήσουν εἰς τινὰς φίλους τῶν κοσμικῶν ἀξιώματα καὶ κυβερνήσεις, καὶ συμβουλευόμενοι πολλάκις νὰ παύσουν ἀπὸ τοῦτο, κατεφρόνουν τὰς τοιαύτας συμβουλὰς, εἰς τρόπον ὅτι καὶ ἓνας μόνος Ἐπίσκοπος πολλάς καὶ διαφόρους ἐξωτερικὰς παρακαλέσεις ἐπρόσφερον εἰς τὸ παλάτιον· ἐπειδὴ, λέγω, τοῦτο τὸ ἄτακτον ἐγένετο, καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθει νὰ μὴ εὐρίσκουν οἱ Ἀρχιερεῖς κοντὰ εἰς τὸν Βασιλέα τὴν παρρησίαν καὶ χάριν, ὅση χρεωστεῖται εἰς αὐτούς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ προξενοῦν σκάνδαλα καὶ κατηγορίας καθ' ἑαυτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Κανὼν οὗτος τοῦτο ἐμποδίζωντας, διορίζει ὅτι εἶναι πρέπον κάθε Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίῃ πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ νὰ βοηθῇ ἐκείνους ὅπου καταδυναστεύονται ἀπὸ ἄλλους, οἷον, χήρας ἀδικουμένας, ὄρφανούς ἀποστερουμένους τῶν ὑπαρχόντων τους (1). Πλὴν καὶ τότε νὰ βοηθῇ εἰς τοὺς τοιούτους, ὅταν ἢ αἰτησίς αὐτῶν ᾖ δικαίη καὶ εὐλογος, εἰ δὲ εἶναι ἀδίκος καὶ ἀνεύλογος, δὲν πρέπει οὐδὲ αὐτούς νὰ βοηθῇ, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ πηγαίῃ εἰς τὸν Βασιλέα αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του, χωρὶς νὰ καλεσθῇ μὲ γράμματα βασιλικὰ· ἐξω μόνον ἂν καταφύγουσί τινες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄξιοι ἐλέους, ἢ διατὶ κατεδικάσθησαν διὰ σφάλματα ὅπου ἔκαμαν νὰ ἐξορισθοῦν εἰς κένενα νησι ἢ εἰς ἄλλους σκληροὺς τόπους. Εἰς τούτους γὰρ καὶ τοὺς τοιούτους καταδίκους πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ καὶ χωρὶς νὰ καλεσθοῦν, νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Βασιλέα, διὰ νὰ ζητοῦν συγχώρησιν τοῦ σφάλματος αὐτῶν, καὶ ἀκολούθως διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερόνουν ἀπὸ τὴν καταδίκην. Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ια'. τῆς ἐν Σαρδ. ζ'. θ'. κ'. τῆς ἐν Κερθαγ. ριζ'. | Καὶ τοῦτο ὀρίζεσθω, ἵν' ἐπειδὴ ἔδοξε, διὰ τὸ μὴ πίπτειν ὑπὸ κατάγνωσίν τινα Ἐπισκόπων ἀφικνούμενον εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰ τινες αὐτῶν τοιαύτας ἔχοιεν δεήσεις, οἷων ἐπάνω ἐπεμνήσθημεν, διὰ ἰδίου Διακόνου ἀποστέλλοιεν. Τοῦ γὰρ ὑπηρέτου τὸ πρόσωπον οὐκ ἐπίφθονον τυγχάνει, καὶ τὰ παρασχεθησόμενα θάττον διακομισθῆναι δυνήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω εἶναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν. Διορίζει γὰρ ὅτι ἀνίσως Ἐπίσκοποι τινες ἔχουν νὰ προσφέρουν δεήσεις εἰς τὸν Βασιλέα διὰ τὰς ἀνω εἰρημένας αἰτίας, οἷον, διὰ βοήθειαν ἀδικουμένων καὶ καταδυναστευομένων, ἢ διὰ λύτρωσιν τῶν κατακριθέντων, νὰ μὴ πηγαίνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο προξενεῖ κατηγορίαν καὶ κατεφρόνησιν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ νὰ πέμπωσι τοὺς Διακόνους αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν νὰ προσφέρωσι ταύτας. Α'. διατὶ τινὰς δὲν θέλει κατηγορήσῃ τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖ ἀπελθόντα, καὶ Β'. διατὶ τὰ δεησόμενα γράμματα παρὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ αἱ ἄλλαι ἀπαιτήσεις, αἱ ὑπὲρ τῶν τοιούτων δεήσεων γενησόμεναι, εὐκολώτερα καὶ ὀγληγορώτερα θέλουν ἀποσταλθοῦν διὰ μέσου τοῦ Διακόνου, πᾶσι δὲ διὰ μέσου τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ια'. τῆς ἐν Κερθαγ. ριζ'. τῆς ἐν Σαρδ. α. ζ'. η'. κ'. | Καὶ τοῦτο ὀρίζεσθω, ἵνα ἐν οἰαδηποτοῦν ἐπαρχίᾳ Ἐπίσκοποι πρὸς ἀδελφὸν καὶ Συνεπίσκοπον ἑαυτῶν ἀποστέλλοιεν δεήσεις, ὃ ἐν τῇ μείζονι τυγχάνων πόλει, τοῦτ' ἐστὶ τῇ Μητροπόλει, αὐτὸς καὶ τὸν Διάκονον αὐτοῦ καὶ τὰς δεήσεις ἀποστέλλοι, παρέχων αὐτῷ καὶ συστατικὰς ἐπιστολάς, γράφων δηλονότι κατὰ ἀκολουθίαν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ συνεπισκοπούς ἡμῶν, εἰ τινες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐν τοῖς τόποις ἢ ἐν ταῖς πόλεσι διάγοιεν, ἐν αἷς ὁ εὐσε-

(1) Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Βασιλικοὶ νόμοι θεσπίζουν ὅτι, οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ μηνύουσιν εἰς τοὺς προεστεύοντας τῆς χώρας καὶ ἐξουσιαστὰς (τοὺς ἑρθοδοξοὺς δηλ.) τὰς ἀδικίας ὅπου κάμνουσιν οἱ ἀδίκηται, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπισκέπτονται ἐκείνους ὅπου εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν κάθε Τετράδα καὶ Παρασκευῆν, εἴτε δούλοι εἶναι, εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας

νὰ κάμνουσιν εἰς αὐτούς τοὺς φυλακισμένους ἕσα οἱ νόμοι προτάζουσι δίκαια. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες δὲν πειθόνται, οἱ Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ τὸ φανερόνουν εἰς τοὺς Βασιλεῖς (ἴσως δὲ διὰ γραμμάτων), καὶ ὅτι πρέπει νὰ παρακινοῦν τοὺς ἄρχοντας νὰ εὐγάνουν τοὺς φυλακισμένους δούλους ἀνάμεσα εἰς εἴκοσιν ἡμέρας. (Παρὰ τῷ Βλάσταρι).

βέστατος Βασιλεὺς τὰ δημόσια πράγματα διακυβερνᾷ. Εἰ δὲ ἔχει τις τῶν Ἐπισκόπων φίλους ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Παλατίου, καὶ βούλοιτο περὶ τινος, ὅπερ πρεπωδέστερον εἶη, ἀξιῶσαι, μὴ κωλύοιτο διὰ τοῦ ἑαυτοῦ Διακόνου καὶ ἀξιῶσαι καὶ ἐντείλασθαι τούτοις, ὥστε τὴν αὐτῶν ἀγαθὴν βοήθειαν ἀξιοῦντι αὐτῷ παρέχειν. Οἱ δὲ εἰς Ρώμην παραγινόμενοι, καθὼς προείρηκα τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἡμῶν καὶ συνεπισκόπῳ Ἰουλίῳ, τὰς δεήσεις, ἃς ἔχοιεν, διδόναι ὀφείλουσι παρέχειν, ἵνα πρότερος αὐτὸς δοκιμάζοι, εἰ μὴ τινες ἐξ αὐτῶν ἀναισχυντῶεν, καὶ οὕτω τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν καὶ φροντίδα παρέχων, εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἀποστέλλει.

Ἑρμηνεία.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ ὁ παρῶν διαλαμβάνει Κανὼν. Λέγει γὰρ, ὅτι ἐὰν Ἐπίσκοπός τις γράψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς χώρας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, διὰ τινος παρακαλέσει ὅπου ἔχει, πρέπει νὰ ἐγχειρίζεται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρῶτον εἰς τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου, ἵνα δηλονότι, ἐὰν μὲν αὐτὸς ἰδῇ ὅτι περιέχει εὐλόγους παρακαλέσεις, καὶ δὲν εἶναι ὀχληρὰ πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλη, καὶ νὰ γράψῃ καὶ αὐτὸς συστατικὰς ἐπιστολάς ἐκ μέρους του πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους τῶν πόλεων ἐκείνων, ὅπου εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ συνεργήσουν κατὰ ἀκολουθίαν, ἥτοι καθὼς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος εἰς τοῦτο αὐτοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἰδῇ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ μέλλει νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν Βασιλέα, νὰ τὴν στέλλῃ ὀπίσω πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ὅπου τὴν ἔπεμψε. Δὲν ἐμποδίζεται δὲ κανένας Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸ νὰ γράψῃ μὲ τὸν Διάκονόν του πρὸς τοὺς φίλους ὅπου ἔχει εἰς τὸ Παλάτιον, διὰ νὰ βοηθήσουν εἰς τὰ πρέποντα καὶ εὐλόγα ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα τοὺς παρακαλεῖ. Ἐὰν δὲ εἰς Ρώμην εὐρίσκεται ὁ Βασιλεὺς, χρεωστοῦσιν οἱ ἐκεῖσε πηγαίνοντες Διάκονοι τῶν Ἐπισκόπων (1) νὰ δίδουν εἰς τὸν Πάπαν τὰ ζητήματα ὅπου ἔχουσι διὰ νὰ τὰ θεωρῇ αὐτὸς, καὶ ἂν ᾖ εὐλόγα, καὶ δὲν ἔχουν ἀθάρδη τινὰ λόγια πρὸς τὸν Βασιλέα, νὰ τοὺς στέλλῃ εἰς τὸ Παλάτιον μὲ τὴν ἐδικήν του προστασίαν καὶ διαφέντευσιν. Ὅρα καὶ τὸν ἰά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δεῖ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἐξετάζεσθαι, ὥστε ἐάν τις πλούσιος ἢ σχολαστικός ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιῶτο Ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ Ἄναγνώστου, καὶ Διακόνου, καὶ Πρεσβυτέρου ὑπηρεσίας ἐκτελέσῃ, ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν ἐάν περ ἄξιος νομισθῆι, εἰς τὴν ἀψίδα τῆς Ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυναθῆι. Ἐξὲι δὲ ἐκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκάγαθια, καὶ ἡ στερρότης, καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνήσεται, καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθῆι, τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς. Οὔτε γὰρ προσῆκόν ἐστιν, οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἡ ἀγαθὴ ἀνατροφή ἐπιδέχεται τολμηρῶς καὶ κούφως ἐπὶ τοῦτο ἵνα, ὥστε ἡ Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον προχείρως καθίστασθαι οὕτω γὰρ ἂν εἰκότως νεόφυτος νομισθῆι, ἐπειδὴ μάλιστα καὶ ὁ μακαριώτατος Ἀπόστολος, ὃς καὶ τῶν ἔθνῶν γεγένηται διδάσκαλος, φαίνεται κωλύσας ταχείας γίνεσθαι τὰς καταστάσεις. Τοῦ γὰρ μηκίστου χρόνου ἡ δοκιμασία, τὴν ἀναστροφὴν καὶ τὸν ἐκάστου τρόπον οὐκ ἀπεικότως ἐκτυποῦν δυνήσεται.

Ἀποστ. π'. τῆς α'. β'. τῆς α'. καὶ β'. ιζ'. Νεοκαισ. ιβ'. τῆς ἐν Λαοδ. γ'. Κυρίλ. δ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας πρέπει νὰ φυλάττεται τὸ νόμιμον τοῦτο, δηλ. ἐὰν κανένας πλούσιος ἢ περὶ λόγους σχολάζων, ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὄντες, καὶ τῆς δημώδους συγχύσεως, φανοῦν ἄξιοι διὰ Ἐπισκοπὴν, οὗτοι νὰ μὴ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι παρευθὺς, ἀνίσως πρότερον δὲν κάμουν εἰς κάθε βαθμὸν Ἄναγνώστου, Διακόνου καὶ Πρεσβυτέρου, καιρὸν μακρότατον, καὶ ὄχι ὀλιγώτατον ἵνα διὰ τοῦ καιροῦ τούτου φανερωθῇ καὶ δοκιμασθῇ πρῶτον ἡ ὀρθὴ πίστις αὐτῶν, ἡ χρηστότης τῆς γνώμης των, ἡ γενναιότης τοῦ φρονήματός των, καὶ ἡ ἐπιείκειά των, καὶ ἔτσι ἀπὸ βαθμὸν εἰς βαθμὸν, κατὰ προκοπὴν νὰ ἀναβῶσι καὶ εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς ἀρχιερωσύνης. Διότι, οὔτε πρέπον εἶναι καὶ εὐπρεπές, οὔτε ἡ τῶν θείων λόγων γνώσις, οὔτε ἡ τῷ χρόνῳ δοκιμασθεῖσα καλὴ συνήθεια δέχεται τοῦτο, τὸ νὰ χειροτονηθῆι τινὰς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εὐκόλως καὶ ὀγλήγωρα. Ὁ τοιοῦτος γὰρ θέλει νομισθῆι νεόφυτος, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ ᾖ νεόφυτος (2), καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεον

(1) Ἡ καὶ ἄλλοι Κληρικοί. Οἱ γὰρ Ἐπίσκοποι αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν βασιλέα, ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα.

(2) Σημειῶσαι, ὅτι ὁ μὲν Παῦλος καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς α'. νεόφυτον ἐνοοῦσι τὸν ἐξ ἀγριελαίας τῆς ἀπιστίας, εἰς τὴν καλ-

λιέλαιον τῆς πίστεως φυτευθέντα νεωστὶ κατηχοῦμενον, ταῦτα εἰπεῖν τὸν νεοφώτιστον. Ὁ δὲ παρῶν Κανὼν νεόφυτον ἐξέλαβε τὸν μὴ ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ τῆς ἱερωσύνης τὸν νενομισμένον καιρὸν τελειώσαντα.

παραγγέλλει νὰ μὴ χειροτονῆ τινὰς ὀγλήγωρα, «χειρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει» (ἀ. Τιμόθ. ε. 22). Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ὑπόσημ. τὴν ἀ. τοῦ ιζ'. τῆς ἀ. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἀποστ. λέ. νή. τῆς γ'. ἡ τῆς ζ'. ιθ'. κ'. π'. τῆς ἀ. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Καρθαγ. οθ'. πβ'. πγ'. ρλά. ρλβ'. ρλγ'. τῆς ἐν Γαγγ. ε. κ'. κα. τῆς ἐν Σαρδ. γ'. ιβ'. τοῦ Νύσσης ζ'. τοῦ Πέτρου ι. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ιγ'. κβ'.

Ὅρίζομεν, ἵνα Ἐπίσκοπος, ὅταν ἐξ ἐτέρας πόλεως παραγίνηται εἰς ἐτέραν πόλιν, ἢ ἀπὸ ἐτέρας ἐπαρχίας εἰς ἐτέραν ἐπαρχίαν, κόμπου χάριν ἐγκωμίους οἰκειοὺς ὑπηρετούμενος, ἢ θρησκείας καθοσιώσει, καὶ πλεῖονα χρόνον βούλοιντο διάγειν, καὶ μὴ ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος ἔμπειρος ἢ διδασκαλίας. Μὴ καταφρονῆ ἐκείνου, καὶ συνεχέστερον ὁμιλῆ, καταισχύειν καὶ κατευτελίξειν τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτόθι Ἐπισκόπου σπουδάζων. Αὕτη γὰρ ἢ πρόφασις εἴωθε ταραχὰς ποιεῖν, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης πανουργίας τὴν ἀλλοτρίαν καθέδραν ἐαυτῷ προμνηστεύειν καὶ παρασπᾶσθαι σπουδάξει, μὴ διστάζων τὴν αὐτῷ παραδοθεῖσαν Ἐκκλησίαν καταλιμπάνειν καὶ εἰς ἐτέραν μεθίστασθαι. Ὅριστέον τοίνυν ἐπὶ τούτῳ χρόνον (ἐπειδὴ καὶ τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι Ἐπίσκοπον, τῶν ἀπανθρώπων καὶ σκαιῶν εἶναι νομιμασται). Μέννησθε δὲ ἐν τῷ προάγοντι χρόνῳ τοὺς πατέρας ἡμῶν κεκριμέναι, ἵνα, εἴ τις λαϊκὸς ἐν πόλει διάγων τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, ἐν τρισὶν ἐβδομάσι μὴ συνέρχοιτο, ἀποκινῶν τὸ τῆς κοινωνίας. Εἰ τοίνυν περὶ τῶν λαϊκῶν τοῦτο τεθέσπισται, οὐ γρῆ οὐδὲ πρέπει, ἀλλ' οὐδὲ συμφέρι Ἐπίσκοπον, εἰ μηδεμίαν βαρυτέραν ἀνάγκην ἔχοι ἢ πρᾶγμα δυσχερὲς, ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας, καὶ λυπεῖν τὸν ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ λαόν.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν τινὰς Ἐπίσκοπος ὑπάγῃ εἰς πόλιν ἢ ἐπαρχίαν ἄλλην, κόμπου χάριν, ἤγουν διὰ νὰ ἐγκωμιασθῆ ὡς λόγος, ἢ διὰ ζήτησιν τῆς εὐσεβείας, καὶ πίστεως (1), καὶ θέλῃ νὰ εὕρισκεται ἐκεῖ πολὺν καιρὸν, ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης Ἐπίσκοπος δὲν εἶναι ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ (2), ἐάν λέγω, τοῦτο ἀκολουθήτη ὀρίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος νὰ μὴ διδάσκῃ συνεχῶς ἐπ' Ἐκκλησίας, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ καταφρονῆ τὸν κατὰ τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ καταισχύνη αὐτὸν ὡς ἀμαθῆ. Ἡ συνεχὴς γὰρ αὕτη τοῦ ξένου Ἐπισκόπου διδασκαλία, καὶ ταραχὰς προξενεῖ, καὶ ὑποψίαν γεννᾷ, ὅτι αὐτὸς σπουδάξει μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, νὰ ἐλκύσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀγάπην του, καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἀφήσῃ τὴν ἐδικήν του ἐπαρχίαν, καὶ νὰ ἀρπάσῃ μὲ πανουργίαν τὴν ξένην. Λοιπὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ μὲν τὸ ἓνα μέρος εἶναι πρᾶγμα ἀπάνθρωπον, τὸ, νὰ μὴ δέχεται τελείως τινὰς ξένους Ἐπισκόπους εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, εἶναι πρᾶγμα, καὶ ὑποπτον, καὶ παράνομον, τὸ νὰ μένουν αὐτοὶ πολὺν καιρὸν εἰς ἐπαρχίαν ξένην. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ ᾔηται διωρισμένος ὁ καιρὸς ὅπου αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάμουν εἰς αὐτήν. Διότι ἀνίσως ἀφορίζεται ὁ λαϊκὸς ἐκεῖνος, ὅπου ἐν πόλει εὕρισκόμενος δὲν ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τριῶν ἐβδομάδων Κυριακὰς, καθὼς οἱ προγενέστεροι τῆς Συνόδου ταύτης Πατέρες ὤρισαν, (ὄχι δηλ. οἱ τῆς ζ'. οἱ ἐν τῷ π'. Κανόνι τοῦτο ὀρίσαντες, ὃν καὶ ἀνάγνωθι, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι μεταγενέστεροι τῶν ἐν Σαρδικῇ, ἀλλὰ ἄλλοι τινές) εἴτε ἀγράφως, εἴτε καὶ δι' ἐγγράφου Κανόνος, πόσω μᾶλλον δὲν πρέπει, ἀλλ' οὔτε συμφέρι νὰ λείπῃ πολὺν καιρὸν ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ἀκολουθῶς νὰ λυπῆ τὸ ποιμνιὸν του μὲ τὴν ἀπουσίαν του; ἔξω μόνον ἂν ἔχη κάμμιαν βαρεῖαν ἀνάγκην, καὶ περιστάσιν δύσκολον ὅπου τὸν ἐμποδίζει (3). Ὅρα καὶ τὸν λέ. καὶ νή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν π'. τῆς ζ'. παρὰ τοῦ Κανόνος τούτου ἐρανισθέντα αὐτολεξεί.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ. νή. τῆς ζ'. ιθ'. π'. τῆς ἀ. καὶ β'. ις'. τῆς ἐν Γαγγ. ε.

Ἐπειδὴ τινὰς τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς Ἐπίσκοποι καθίστανται, δοκοῦσι κεκτῆσθαι σφόδρα ὀλίγα ὑπάρχοντα ἴδια, ἐν ἐτέροις δὲ τόποις κτήσεις μεγάλας, ἐξ ὧν καὶ ἐπικουρεῖν δυνατοὶ εἰσι τοῖς πένησιν οὕτως αὐτοῖς συγχωρητέον εἶναι κρίνομεν, ἵνα εἰ μέλλοιεν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραγίνεσθαι κτήσεις, καὶ τὴν συγχομιδὴν τῶν καρ-

(1) Ἴσως δὲ τὸ, θρησκείας καθοσιώσει, δηλοῖ, ὅτι αὐτὸς ὑπάγει εἰς ξένην ἐπαρχίαν διὰ νὰ ἐπαινεθῆ ὡς καθωσιωμένος, ἥτοι διωρισμένος θεολόγος τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς πίστεως, (καθὼς συνειθίζεται καὶ λέγεται, καθωσιωμένος Νοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας), ἢ καὶ ὡς περὶ τὴν πίστιν θρησκός καὶ εὐσεβέστατος.

(2) Σημείωσαι ὅτι δὲν λέγει ἀποφαντικῶς ὁ Κανὼν νὰ μὴ ᾔηται ἔμπειρος εἰς διδασκαλίαν Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καθ' ὑπόθεσιν ἂν τύχῃ τοιοῦτος νὰ εὕρεθῃ ποτὲ, καὶ ὅρα εἰς τὸν β'. τῆς ζ'.

(3) Τόσον ἀπὸ τὸν παρόντα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν κατωτέρω ιβ'.

γίνεται φανερόν, ὅτι τρεῖς ἐβδομάδας μόνον συγχωρεῖται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ λείπῃ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ δὲ ἀ. καὶ β'. κατὰ τὸν ις'. Κανὼνα αὐτῆς, εἰς ἕξ μῆνας τὴν ἔλλειψιν ταύτην καὶ ἀπουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου ἐξέτεινε. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰς τρεῖς ἐβδομάδας ταύτας, ὁ μὲν προγενέστερος τῆς Συνόδου ταύτης Κανὼν ἐξέλαβε διὰ τοὺς λαϊκοὺς, ὅπου κατ' αὐτὰς δὲν συνέρχονται μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ δὲ παροῦσα Σύνοδος ἐξέλαβε ταύτας διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, ὅπου κατ' αὐτὰς λείπουν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των.

πῶν ποιῆσθαι, τρεῖς Κυριακὰς ἡμέρας, τοῦτ' ἔστι τρεῖς ἐβδομάδας ἐν τοῖς ἑαυτῶν κτήμα-
σιν αὐτοὺς διάγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγγιστευούσῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ἣ Ἐπίσκοπος συνάγοι, ὑπὲρ τοῦ
μὴ χωρὶς συνελεύσεως αὐτὸν δοκεῖν εἶναι, συνέρχεσθαι καὶ λειτουργεῖν, καὶ μὴ συνεχέστε-
ρον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἣ ἔστιν Ἐπίσκοπος, παραγίγνοιτο. Τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον καὶ τὰ οἰ-
κεία αὐτοῦ πράγματα παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν οὐδεμίαν ὑπομενεῖ ζῆμίαν, καὶ τὸ τῆς ἀλα-
ζονείας καὶ τοῦ τύφου ἐκκλίνειν δόξει ἔγκλημα.

κ'. κα. τῆς
ἐν Σαρδικ. ια.
τῆς ἐν Καρ-
θαγ. σθ' πβ'.
πγ'. ρα. ρβ'.
ρλγ'. τοῦ
Νόμου. ς'. τοῦ
Πέτρου ι.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος φαίνεται νὰ ἦναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω διορίζει γὰρ ὅτι, ἐπειδὴ τινες Ἐπίσκοποι
εἰς ἄλλας μὲν ἐπαρχίας ζῆνας ἔχουσι ὑποστατικὰ ὀλίγα τῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς ἴδια, εἰς ἄλλας δὲ ἔχουσι με-
γάλα καὶ πολὺκαρπα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἠμποροῦν νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς, διὰ τοῦτο συγχωρεῖται ὁ τὰ τοιαῦτα
ὑποστατικὰ ἔχων Ἐπίσκοπος νὰ πηγαίνει εἰς τὸ νὰ συνάγῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Νὰ μὴ πηγαίνει ὅμως συχνὰ
εἰς τὴν πόλιν, ὅπου κἀλεῖται ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς τὰ ὑποστατικὰ του τρεῖς ἐβδομάδας, καὶ κατὰ τὰς
Κυριακὰς νὰ συνέρχεται εἰς τὴν γειτονεύουσαν ἐκεῖσε Ἐκκλησίαν, ἐν ἣ ἐνορεύει Ἐπίσκοπος, καὶ νὰ λειτουργῇ,
ἢτοι ὄχι νὰ ἱεουργῇ, ἀλλὰ νὰ προσφέρῃ τοὺς συνήθεις ὕμνους τῷ Θεῷ (1) μετὰ τοῦ λαοῦ (τοῦτο δὲ νὰ τὸ
κάμνη, διὰ καὶ μὴ φαίνεται ὅτι δὲν πηγαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκολουθῶς διὰ νὰ μὴ προξενῇ σκάνδαλον
εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τὸν ἀνωτέρω παραβαίνῃ Κανόνα) (περὶ οὗ ὄρα τὸν π'. τῆς ς'.) διατὶ μὲ τοῦτον τὸν
τρόπον, καὶ οἱ καρποὶ τῶν ὑποστατικῶν του δὲν διασκορπίζονται ἐκ τῆς ἀπουσίας του, ἀλλὰ συμμαζώνονται μὲ
τὴν παρουσίαν του, καὶ κάθε κατηγορίαν ὑπερηφανείας καὶ φιλοδοξίας ἀποφεύγει μὲ τὸ νὰ μὴ συχνάζῃ κατ'
ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν π'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἄρῃσκει, εἴαν τις Διάκονος, ἢ Ἐπίσκοπος, ἢ καὶ τις τῶν Κληρικῶν ἀκοινώνητος γέ-
νηται, καὶ πρὸς ἕτερον Ἐπίσκοπον τὸν εἰδότα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινῆσθαι
αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ
αὐτοῦ ὕβριν ποιῶντα, παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Εἰ δὲ τολμήσοι τοῦτο ποιῆσαι, γινωσκέτω,
συνελθόντων Ἐπισκόπων ἀπολογία ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθεστάναι.

Ἀποστ. ιβ'.
ιβ'. λγ'. τῆς
δ'. ιγ'. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. ς'.
ἐν τῷ Ναῶ
τῆς ἀγ. Σοφ. α.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἴαν γένῃ ἀκοινώνητος κανένας Ἱερεὺς, ἢ Διάκονος, ἢ Κληρικὸς ἀπὸ τὸν Ἐπί-
σκοπόν του, καὶ ὑπάγῃ πρὸς ἄλλον Ἐπίσκοπον, γινώσκοντα τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ἀκοινωνήσιαν, δὲν πρέπει ὁ Ἐ-
πίσκοπος αὐτὸς νὰ συκοινωνῇ μὲ τὸν τοιοῦτον ἀκοινώνητον, ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὕβριν καὶ καταφρόνησιν λογι-
ζεται τοῦ Συνεπισκόπου αὐτοῦ, τοῦ τοῦτον ποιήσαντος ἀκοινώνητον. Εἰ δὲ τοῦτο ἤθελε τολμήσει νὰ κάμῃ, νὰ
γίνεται ὑπεύθυνος εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθῇ περὶ τούτου, ὅταν γένῃ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος. Ὡς
ἔγκλημα γὰρ ποιήσας, οὐχὶ μονομερῶς κατακριθῆσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς δικαστήριον ἐλκυσθήσεται. Ὅρα καὶ τὸν
ιβ'. καὶ ιβ'. Ἀποστολικὸν.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἐκ τούτου τοῦ Κανόνος ἀποδεικνύεται τὸ
χρέος ὅπου ἔχουσι οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ λοιποὶ Ἱερω-
μένοι καὶ Κληρικοὶ, τὸ νὰ μὴ ἀφίνουσι δηλ. ἀλλὰ νὰ ἀναγινώσκουσι
τὴν συνήθη καὶ παραδεδομένην Ἑπταδικὴν ἀκολουθίαν, Μεσονυ-
κτικὸν, λέγω, Ὁρθρον, Ὁρας, Ἐσπερινὸν καὶ Ἀπόδειπνον· ὅτι δὲ
οἱ τὴν ἀκολουθίαν μὴ ἀναγινώσκοντες Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ
εἰς μεγάλα ὑποβάλλονται ἐπιτίμια, δηλοῦται ἀπὸ τὴν φοβερὰν
ἱστορίαν ταύτην, ἣτις συνέβη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἀγιωτάτου
Σωφρονίου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου
γὰρ τούτου ἀπέθανεν ἕνας ὄσιος καὶ μέγας τῷ βίῳ ἀνὴρ, Εὐ-
τρόπιος ὀνομαζόμενος. Μίλλων αὐτὸν ὁ Πατριάρχης κηδεῦσαι
ἐν τῷ κοινοταφίῳ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις μεγάλης Ἐκκλησίας, εὐ-
ρεν ἐν αὐτῷ εἴκοσι λείψανα ἀκέραια καὶ ἄλυτα. Μὴ γινώσκοντες
δὲ ὁποῖων ἦσαν αὐτὰ, ἔκαμαν ἀγρυπνίαν, ὅτε Πατριάρχης καὶ
ὅλη ἡ Ἐκκλησία, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ περὶ
αὐτῶν. Δοικὸν ὁ Θεὸς ἤνοιξε τὸ στομα ἐνὸς τῶν κεκοιμημένων
ἐκείνων καὶ εἶπεν. Ἡμεῖς εἴμεθα Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, καὶ

διὰ βιωτικὰς φροντίδας κατεφρονοῦμεν τὴν παραδεδομένην ἀκο-
λουθίαν, δι' ἧ καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ὑπεβλήθημεν. Ἐρωτήσαντος
δὲ τοῦ Πατριάρχου καὶ μαθόντος, ὅτι εἴκοσι χρόνων ἀκολουθίαν
δὲν ἀνέγνωσαν, ἔγιναν ὅλοι οἱ παρόντες Ἱερωμένοι ἐγγυηταὶ
νὰ ἀναπληρώσουν τὴν τῶν κ'. χρόνων ἀκολουθίαν, καὶ οὕτω
παρευθὺς ἐλύθησαν τὰ σώματά των. Οὐ μόνον δὲ οἱ Ἱερωμέ-
νοι, ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ χρεωστοῦν νὰ ἀκούουν, ἢ νὰ ἀνα-
γινώσκουν τὴν Ἑπταδικὴν ταύτην αἴνεσιν. Εἰ γὰρ ὁ Δαβὶδ, καὶ
ἐν τῷ Νόμῳ ὢν, καὶ βασιλεὺς μὲ τόσας φροντίδας, ταύτην δὲν
ἀμέλει, ὡς τὸ λέγει μόνος «Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε»
(ψαλμ. ρη.). πόσω μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀμελοῦν οἱ Χρι-
στianoί; Εἰ δὲ ἐπτάκις δὲν δύνανται, τοὺς προστάζουσι οἱ Ἀπό-
στολοι εἰς τὰς διαταγὰς (βιβλ. β'. κεφ. νη.) καὶ νὰ ἀκούουν
τὸν Ὁρθρον κάθε ἡμέραν, (σὺν τῷ Ὁρθρῳ ἐννοεῖται καὶ ἡ λει-
τουργία) καὶ τὸν Ἐσπερινόν, λέγοντες τῷ Ἐπισκόπῳ, κέλευε
καὶ παραίνοι τῷ λαῷ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνδεδεχθῆναι ὄρθρου
καὶ ἑσπέρας ἐκάστης ἡμέρας, καὶ μὴ ἀπολείπεσθαι τὸ σύνολον,
ἀλλὰ συνέρχεσθαι διηνεχῶς.»

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄

Ἀποστ. ιβ΄.
ιγ΄. κη. λβ΄.
τῆς α. ε. τῆς
ἐν τῇ ἀγία
Σοφίᾳ α. τῆς
ἐν Ἀντιοχ. δ΄.
ς΄. τῆς ἐν
Σαρδικ. ιβ΄. ιε.
τῆς ἐν Καρθ.
ια. λζ΄. ια. οδ΄.
ρμα.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκειτο (ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι) καὶ ταχέως ἀντικρὺ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου κινηθεὶς ἐκβαλεῖν Ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσει, προνοητέον ἐστὶ μὴ ἀθρόον τὸν τοιοῦτον κατακρίνεσθαι καὶ τῆς κοινωνίας ἀποστερηῆσθαι, ἀλλ' ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Εἰ δὲ ὁ τῆς Μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα· οὐ χρὴ γὰρ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσι. Κακείνος δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, γενναίως φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, καὶ εἰ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχη. Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῆ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν δὲ, συνηλυθότες τῶν Κληρικῶν τινες κατίδωσι τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, (ἐπειδὴ οὐ προσῆκόν ἐστίν, ὕβριν, ἢ μέμψιν ἀδίκον ὑπομένειν.), πικροτέροις καὶ βαρυτέροις ῥήμασιν ἐπιστρέφειν τούτον ὀφείλουσιν, ἵνα τῷ τὰ πρόποντα κελεύοντι ὑπηρετῶνται καὶ ὑπακούωσιν. Ὡς περὶ γὰρ ὁ Ἐπίσκοπος τοῖς ὑπηρεταῖς εὐκρινῆ ὀφείλει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διάθεσιν παρέχειν, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ ὑπηρετούμενοι ἀδολα τοῖς Ἐπισκόποις τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἐκτελεῖν ὀφείλουσιν.

Ἐ ρ μ η ν ε ί α.

Ἀκόλουθος μὲ τὸν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ ἦναι καὶ ὁ παρὼν Κανὼν· διορίζει γὰρ, ὅτι ἀνίσως κἀνένας Ἐπίσκοπος θυμώδης ὢν (τὸ ὁποῖον πάθος δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκειται εἰς τοιοῦτον ἄνδρα, μιμητὴν ὄντα τοῦ πραοτάτου Χριστοῦ) ὑπὸ τῆς ὀργῆς κινηθεὶς, ἀφορίσῃ τινὰ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, πρέπει νὰ προνοήσωμεν, εἰς τὸ νὰ μὴ στερηθῇ ὁ τοιοῦτος τῆς κοινωνίας ἀλόγως, καὶ παρευθὺς, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ἄδειαν νὰ πηγαίνη πρὸς τὸν Μητροπολίτην τοῦ ἀφορίσαντος Ἐπισκόπου, ἢ, ἂν λείπη ὁ Μητροπολίτης, πρὸς τὸν πλησιόχωρον ξένον Μητροπολίτην, διὰ νὰ θεωρηθῇ μὲ ἀκριβείαν ἡ αἰτία τοῦ τοιοῦτου ἀφορισμοῦ (1)· ἐπειδὴ δὲ εἶναι δίκαιον νὰ μὴ δίδεται ἀκρόασις εἰς τοὺς παρακαλοῦντας νὰ ἐξεταχθῇ ἡ κρίσις των. Ἐν ὅσῳ δὲ κειρῶ ἐξετάζεται ἡ κρίσις, τόσον ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἀφορίσας, πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, ἕως οὔ ἢ νὰ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀφορισμοῦ ὅπου ἔκαμε, δικαία οὔσα, ἢ νὰ διορθωθῇ ἀδίκος οὔσα, ὅσον καὶ ὁ ἀφορισθεὶς πρέπει νὰ μὴ παραβῇ τὸν ἀφορισμὸν, ἀλλὰ νὰ μένῃ εἰς αὐτόν. Ἐὰν γὰρ αὐτὸν παραβῇ καταφρονῶν, καὶ κατὰ τοῦ ἀφορίσαντος ὑπερηφανεύμενος, πρέπει οἱ τοῦ Ἐπισκόπου ἐκείνου Κληρικοὶ νὰ συνάγωνται, καὶ μὲ πικρὰ καὶ ἐπιπληκτικὰ λόγια νὰ φέρουσιν αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν καὶ ταπεινώσιν, ἵνα φαίνωνται μὲ τοῦτο ὑπήκοοι εἰς τὸν οἰκεῖον Ἐπίσκοπον. Διότι καθὼς ὁ Ἐπίσκοπος χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ ἀδύλως τοὺς ἐδικούς του ὑπηρετάς καὶ Κληρικούς, ἔτσι ἀμοιβαίως καὶ οἱ ὑπηρεταὶ πρέπει ἀδύλως νὰ ὑπηρετοῦσι τὸν ἐδικὸν τους Ἐπίσκοπον. Ὅρα καὶ τὸν κη. καὶ λβ΄. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄

Ἀποστ. ιε. τῆς
α. ιε. ις. τῆς
δ. ε. ι. κ΄.
κγ. τῆς ς.
ιζ. ιη. τῆς ζ.
ι. ιε. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. γ.
τῆς ἐν Σαρδ.
ις. ιζ. τῆς ἐν
Καρθγ. εγ. ιη.

Ὅρίζομεν ἵνα, εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐξ ἑτέρας παροικίας βουλευθῇ ἀλλότριον ὑπηρετήν, χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, εἰς τινὰ βαθμὸν καταστήσῃ, ἄκυρος καὶ ἀβέβαιος ἡ κατάστασις ἢ τοιαύτη νομιζοῖτο. Εἴ τινες δὲ ἡμῶν, ἐὰν τοῦτο ἑαυτοῖς ἐπιτρέψωσιν, παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων καὶ ὑπομνησθεσθαι καὶ διορθοῦσθαι ὀφείλουσιν.

Ἐ ρ μ η ν ε ί α.

Ὅρίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως κἀνένας Ἐπίσκοπος λάβῃ Κληρικὸν ἀπὸ ἄλλην ἐπαρχίαν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου του, καὶ χειροτονήσῃ αὐτὸν εἰς τινὰ ἱερατικὸν βαθμὸν, ἄκυρος μὲν νὰ ἦναι ἡ τοιαύτη χειροτονία, ὁ δὲ τοῦτον χειροτονήσας νὰ ἐλέγχεται περὶ τούτου, καὶ νὰ διορθώνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους Συνεπισκόπους. Ὅρα καὶ τὸν ιε. Ἀποστολικόν.

(1) Σημειῶσαι, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, ὅτι τὸ νὰ κρίνεται ὁ ἀφορίσας Ἀρχιερεὺς παρὰ τοῦ πλησιόχωρου Ἐπισκόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος οὐχ ὑπόκειται, ἢ καλῶς ἀφώρισεν, ἢ κακῶς, τοῦτο ἂν καὶ ποτε ἐνεργήθη ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις, ἀλλὰ νῦν τελείως

οὐκ ἐνεργεῖται. Σημειῶσαι πρὸς τούτους, ὅτι ὁ παρὼν Κανὼν αὐτολεξεί ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἐν Καρθαγένη Σύνοδον, ἕως τοῦ, ἢ κυρωθῇ ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ, ἢ διορθώσεως τύχη, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐν τοῖς ἐκείνης πρακτικοῖς.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπειδὴ πολλάκις εἰς τὴν τῶν Θεσσαλονικέων Μητρόπολιν ἀπὸ ἐτέρων ἐπαρχιῶν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι παραγίνονται, καὶ οὐκ ἀρκούμενοι βραχεῖα διαγωγῇ χρόνου, ἐναπομένουσι, καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αὐτόθι ποιοῦντες διατελοῦσιν, ἢ μόλις μετὰ πλείστον χρόνον εἰς τὰς ἑαυτῶν ἐπανιέναι Ἐκκλησίας ἀναγκάζονται· οὗτοι οἱ ὄροι, οἱ καὶ ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων ὠρισμένοι, φυλαττέσθωσαν καὶ ἐπὶ τούτων τῶν προσώπων.

Ἄπος. ἐ. τῆς
ἀ. ἐ. ι. κ'. τῆς
δ'. ε. ι. κ'. κγ'.
τῆς ε'. ιζ'. ιη.
τῆς ζ'. ι. ἐ.
τῆς ἐν Ἀντι-
οχ. γ'. τῆς ἐν
Σαρδικ. ἐ. ιζ'.
τῆς ἐν Καρ-
θαγ. εγ'. ιη.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν τὰς μεταβάσεις ἐμποδίζει τῶν Ἱερωμένων ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν εἰς ἄλλην λέγων, ὅτι ἐπειδὴ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν πολλάκις φορτῆς ἐρχόμενοι Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, ἢ ὅλην τὴν ζῶν τῶν διαπερνῶσιν εἰς αὐτήν, ἢ μόλις ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν. Διὰ τοῦτο, καθὼς πρέπει νὰ φυλάττωνται ἀπαρσάλευτοι οἱ Κανόνες οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Ἐπισκόπων ἐμποδίζοντες, ἔτσι παρομοίως πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ οἱ τὰς μεταβάσεις τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ἐμποδίζοντες. Ὅρα καὶ τὸν ἐ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

Ἦρσεν, ἴνα, εἴ τις Ἐπίσκοπος βίαν ὑπομείνας ἀδίκως ἐκβλήθη, ἢ διὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐκδικίαν, καὶ φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀθῶος καὶ καθωσιωμένος ὢν, εἰς ἕτεραν ἔλθοι πόλιν, μὴ κωλύεσθαι ἐκεῖ ἐπὶ τοσοῦτον διάγειν, ἕως ἂν ἐπανεέλθῃ, ἢ τῆς ὕβρεως τῆς γεγενημένης αὐτῷ ἀπαλλαγὴν εὑρέσθαι δυναθῇ. Σκληρὸν γὰρ καὶ βαρύτερον, ἐλασίαν ἀδικον ὑπομεμενηκότα, μὴ ὑποδέχεσθαι ὑφ' ἡμῶν. Πλείστη γὰρ καλοκάγαθία καὶ φιλοφρονήσει ὀφείλει παραδέχεσθαι ὁ τοιοῦτος.

Ἄπος. ἐ. τῆς
ἀ. ἐ. ι. κ'. τῆς
δ'. ε. ι. κ'.
κγ'. τῆς ε'.
ιζ'. ιη. τῆς ζ'.
ι. ἐ. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. γ'.
τῆς ἐν Σαρδ.
ἐ. ι. κ'. Καρθ.
εγ'. ιη.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ια. καὶ ιβ'. Κανόνα αὐτῆς ἐδιώρισεν ἡ παρούσα Σύνοδος παρὰ νῦν ἀπὸ τρεῖς ἐβδομάδας νὰ μὴ διατρίβῃ τινὰς Ἐπίσκοπος εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἐνταῦθα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος συγχωρεῖ νὰ διατρίβῃ εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἕως νὰ ἐπαναγυρίσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν ὕβριν καὶ ἐξορίαν ὅπου ἔλαβε τοῦ οἰκείου θρόνου ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος, ὅπου ἀδίκως καὶ τυρανικῶς διωχθῇ, ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν δογματικῶν τῆς πίστεως, ἢ διατὶ ὁμολογεῖ ὅσα δόγματα καὶ παραδόσεις ὁμολογεῖ καὶ δοξάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἢ καὶ διατὶ ὑπερμαχεῖ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἀδικουμένους καὶ καταδυναστευομένους ὑπερασπίζεται (καθὼς τοιαῦτα ἠκολούθησαν εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον καὶ Βασίλειον, καὶ Χρυσόστομον καὶ ἄλλους)· ὁ τοιοῦτος γὰρ Ἐπίσκοπος, φεύγων τὸν κίνδυνον, ἀνάγκη εἶναι διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν, ἀθῶος μὲν ὢν κατὰ τὸ ἀληθές καὶ δίκαιον, καθωσιωμένος ὅμως, ἢτοι ὑπόδικος εὐρισκόμενος εἰς τιμωρίαν, διὰ τὴν τυραννίαν τῶν διωκόντων. Ὅθεν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον εἶναι ὁ τοιοῦτοτρόπως διωχθεὶς ἀπὸ τὸν θρόνον του, νὰ μὴ ὑποδέχεται ἀπὸ τοὺς Συνεπισκόπους του μὲ κάθε φιλοφροσύνην καὶ περιποίησιν (1). Ὅρα καὶ τὸν ἐ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

Ἐπειδὴ ἡσυχοὶ καὶ ὑπομονητικοὶ ὀφείλομεν εἶναι καὶ διαρκῆ τὸν πρὸς πάντας ἔχειν οἶκτον, ἅπαξ τοὺς εἰς Κλήρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπὸ τινῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐὰν μὴ βούλοιντο ἐπανέρχεσθαι εἰς ἃς κατωνομάσθησαν Ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέχεσθαι. Εὐτυχιανὸν δὲ μήτε Ἐπισκόπου ἑαυτῷ διεκδικεῖν ὄνομα, ἀλλ' οὐδὲ Μουσαῖον, ὡς Ἐπίσκοπον νομίζεσθαι· εἰ δὲ λαϊκὴν κοινωνίαν ἀπαιτεῖται, μὴ χρῆναι αὐτοῖς ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Μουσαῖος καὶ Εὐτυχιανός, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ ἄλλοι ἀκόμη, Κληρικούς τινὰς

(1) Καθὼς τοιαύτην φιλοφροσύνην ἔλαβεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξορίαν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ταυροκελικίας, ὥστε ὅπου, ἂν ἦτο δυνατόν, ἤθελε δώσει εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος καὶ τὸν θρόνον του, ὡς τοῦτο λέγει ὁ ἴδιος Χρυσόστομος (ἐπιστολ. πρὸς Κυριακόν). Σημειώσαι δὲ ὅτι οὐ μόνον οἱ Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι καὶ Μοναχοὶ

πάντες, οἱ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας διωκόμενοι, πρέπει νὰ λαμβάνουν κάθε δεξιῶσιν καὶ περιποίησιν ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς καὶ πάντας τοὺς Χριστιανούς, πρὸς οὓς ἂν ὑπάγῳσιν. Οἱ δὲ μὴ οὕτω δεχόμενοι αὐτούς, σκληρότατον ἀληθῶς καὶ ἀπάνθρωπον πρᾶγμα ποιοῦσι, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ ἀκολούθως μεγάλως ἁμαρτάνουσι.

ἐχειροτότησαν, ὡς Ἐπίσκοποι. Ὅριζι οὖν περὶ αὐτῶν, ὅτι οἱ παρὰ τῶν τοιούτων χειροτονηθέντες νὰ δέχωνται ὡς Κληρικοί. Διότι ἀγκαλὰ καὶ οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς δὲν ἐμελλον νὰ ᾔηται Κληρικοί, διὰ τινὰς αἰτίας καὶ πταίσματα ὁποῦ ἔκαμαν, ὅμως ὅταν ἐχειροτόνησαν αὐτοὺς, ἐπισκοπικὰ εἶχον δίκαια ὡς κεχειροτονημένοι, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέξατο τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας ἡ Σύνοδος· πλὴν ἐὰν αὐτοὶ οἱ χειροτονηθέντες δὲν θελοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ὠνομάσθησαν Κληρικοί, εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὸ ἐξῆς. Ὁ δὲ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, δίκαιον καὶ ὄνομα Ἐπισκόπου ἄς μὴ ζητοῦσι νὰ ἔχουν. Ἐὰν δὲ καὶ θέλουν νὰ δέχωνται καὶ νὰ συγκοινωνοῦν τοῖς ἄλλοις ὡς λαϊκοί, δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀρνηθῆται τινὰς, ἤτοι ἄς λαμβάνουσι τοῦτο, καὶ ἄς δέχωνται ὡς λαϊκοί (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Τῆς ς'. β'. || Ταῦτα σωτηριωδῶς καὶ ἀκολουθῶς ὀρισθέντα, καὶ πρεπόντως τῇ ἐπιτιμίᾳ ἡμῶν τῶν Ἱερέων, καὶ Θεῷ ἀρέσαντα καὶ ἀνθρώποις, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰσχὺν ἑαυτῶν κατασχεῖν οὐ δυνήσονται, ἐὰν μὴ καὶ φόβος τῆς ἐξενεχθείσας ἀποφάσεσιν ἀκολουθήσῃ. Ἴσμεν γὰρ καὶ αὐτοὶ πλεονάκις, διὰ τὴν ὀλίγων ἀναισχυντίαν, τὸ θεῖον καὶ σεβασμιώτατον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης εἰς κατάγνωσιν ἐληλυθέναι. Εἰ τοίνυν τις παρὰ τὰ πᾶσι δοξάντα τολμήσῃ, σπουδάζων τύφῳ μᾶλλον καὶ ἀλαζονίᾳ, ἢ τῷ Θεῷ ἀρέσαι, ἕτερόν τι διαπράξῃσθαι ἤδη γινωσκέτω ἐγκλήματι ἀπολογίας ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καθίστασθαι, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἐπισκοπῆς ἀποβάλλειν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ καὶ σωτηριώδη ἡ Σύνοδος αὕτη διώρισε, πρέποντα μὲν εἰς τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν Ἱερωμένων, εὐάρεστα δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ταῦτα ἔχωσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν, καὶ μὴ καταφρονητικῶς παραβαίνωνται, διὰ τοῦτο τελευταῖον ἐπρονόησε μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα νὰ διορίσῃ καὶ φόβον καὶ ἐπιτίμια κατὰ τῶν παραβαινόντων αὐτά. Διότι, πολλαῖς φοραῖς διὰ τὴν ἀναισχυντίαν τῶν ὀλίγων Ἱερωμένων, ὁποῦ παραβαίνουσι τοὺς Κανόνας, κατηγορεῖται καὶ δυσφημεῖται τὸ σεβάσιμον ὄνομα τῆς Ἱερωσύνης (2), ταῦτόν εἰπεῖν, κατηγοροῦνται ὅλοι κοινῶς οἱ Ἱερωμένοι, καὶ οἱ μὴ αὐτοὺς παραβαίνοντες. Τὸ ἐπιτίμιον λοιπὸν τῶν παραβαινόντων τοὺς Κανόνας τούτους εἶναι τὸ ἐξῆς· Ὅτι ὅποιος τολμήσῃ νὰ κάμῃ ἄλλο τι ἔξω ἀπὸ αὐτοὺς, ὑπερηφανευόμενος καὶ μὴ σπουδάζωντας νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν, οὗτος ἄς ἡξεύρῃ, ὅτι δὲν θέλει κατακριθῆ μονομερῶς, ἀλλ' ὡς ἐγκλημα ποιήσας, τραχιθεὶς εἰς ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, θέλει ἀπαιτηθῆ νὰ δώσῃ ἀπολογίαν, καὶ θέλει ἀποβάλλῃ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἤτοι θέλει καταιρεθῆ. Ὅρα καὶ τῆς ς'. τὸν β'.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τῆς ἐν Ἀντιοχ. ια'. τῆς ἐν Σαρδ. ς'. ἢ θ'. || Καὶ τοῦτο δὲ ἐκείθεν μάλιστα γνώριμον γενήσεται καὶ πληρωθήσεται, ἐὰν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς παρόδοις, ἤτοι καναλίῳ, καθεστῶτων Ἐπισκόπων θεασάμενος Ἐπίσκοπον, ἐπιζητοῖ τὴν αἰτίαν τῆς παρόδου, καὶ ποῦ τὴν πορείαν ποιεῖται. Καὶ ἐὰν μὲν εὖρῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπιόντα, ἐπιζητήσῃ τὰς αἰρέσεις τὰς ἐπάνω προκειμένας, κἂν κεκλημένος ἀφικνηθῆται, ἀπιόντι αὐτῷ μηδὲν ἐμπόδιον γίγνοιτο· εἰ δὲ ἐπιδείξῃ χάριν, καθὼς εἴρηται τῇ ἡμετέρᾳ ἀγάπῃ, ἢ διὰ τινῶν ἀξιώσεις σπουδάξῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μήτε τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ὑπογράψῃ, μήτε κοινωεῖν τῷ τοιούτῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὡς ἐπιτίμιον κατὰ τῶν παραβαινόντων καὶ οὗτος ἐδιωρίσθη ὁ Κανὼν, λέγων· Καὶ τοῦτο γνώριμον γενήσεται, τοῦτο· ποῖον; τὸ νὰ μὴ κατηγορηθῆται δηλονότι ἡ Ἱερωσύνη διὰ τὴν τῶν ὀλίγων ἀναισχυντίαν. Καὶ πληρωθήσεται, μὲ ποῖον τρόπον; Ἐὰν δηλ. ὁ καθ' ἑνας ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Ἐπισκόπους τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰς στρατάς τὰς δημοσίας καὶ τὰ περάματα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἔχουν νὰ διαπερνοῦν ὅσοι ἔρχονται πρὸς τὸ ἐν τῇ Ρώμῃ τότε εὐρισκόμενον βασιλικὸν παλάτιον, καθὼς καὶ διὰ μέσου τοῦ καναλίου, ἤτοι τοῦ ὕδραγωγοῦ,

(1) Σημειώσαι ὅτι ὁ Ἀνόνημος ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι ὁ Εὐτυχιανὸς καὶ Μουσαῖος, μὲ τὸ νὰ ἔγιναν σχισματικοί, καθηρέθησαν, καὶ ὅτι ἐὰν μετανοήσουν, καὶ ζητοῦν νὰ ἔχουν τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα, νὰ μὴ εἰσακουσθοῦν, ἀλλὰ μόνον ὡς λαϊκοὶ νὰ δεχθοῦν κατὰ τὸν Κανόνα. Ὁ δὲ λέγει ὁ Βαλασαμῶν, ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀνέροισι καὶ ἀχειροτόνητοι, οὐκ ἀληθὲς ἐστίν.

(2) Διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσιδώρος ἐπιστολ. φνβ'. οὕτω γράφει· «Θεῖον μὲν τι χρῆμα ἡ Ἱερωσύνη, καὶ τῶν ὄντων ἀ-

πάντων τὸ τιμιώτατον. Ὑβρίζουσι δὲ εἰς αὐτὴν μάλιστα πάντων οἱ κακῶς αὐτὴν μεταχειριζόμενοι, οὓς ἱεραῖοι παντάπασιν οὐκ ἔχρη, ἵνα μὴ ὡς ἀνόητοι τὰ τῶν κακῶς αὐτὴν μετιόντων ἐγκλήματα εἰς αὐτὴν τρέπῃν τολμῶεν. Τῶν γὰρ καθυβριζόντων αὐτὴν ἀφέμενοι, εἰς αὐτὴν τρέπουσι τὰς αἰτίας, ἣν ἔχρη καὶ ἐκδικίας τυχεῖν, ὡς παροινουμένην παρὰ ἀνδρῶν μιᾶν, καὶ οἷς οὐ θέμις αὐτῇ προσάπτεσθαι.»

διαπερνᾷ τὸ νερόν· ἐάν, λέγω, τινὰς ἀπὸ ἡμᾶς ἤθελεν ἰδεῖ ἄλλον τινὰ Ἐπίσκοπον διαπερνῶντα, νὰ τὸν ἐρωτᾷ, διὰ ποίαν αἰτίαν ἐκείθεν ἀπερνᾷ, καὶ ποῦ ὑπάγει; Καὶ ἂν μὲν μάθῃ παρ' αὐτοῦ, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ βασιλικὸν στρατόπεδον, νὰ τὸν ἐρωτᾷ δεύτερον, ἂν διὰ τὰς ρηθείσας ἐν τῷ ζ'. ἢ καὶ θ'. Κανόνι αἰτίας ὑπάγει, ἤγουν διὰ βοήθειαν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, καὶ λύτρωσιν καταδικῶν, καὶ ἂν καλούμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα ὑπάγει (1); Καὶ ἂν μὲν μάθῃ, ὅτι προσκαλεσμένος ὢν ἀπὸ τὸν βασιλέα πηγαίνῃ, νὰ μὴ ἐμποδίζηται· εἰ δὲ πηγαίνῃ διὰ νὰ προξενήσῃ εἰς τινὰς ἀξιώματα κοσμικὰ, ἢ πηγαίνῃ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν διδασκαλίαν του ἐν ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ νὰ διαλεχθῇ μὲ τὸν ἐκείνης Ἐπίσκοπον πρὸς κατασχύνην αὐτοῦ, κἀνέναν Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ὑπογράψῃ εἰς τὰ ἀπολυτικὰ καὶ εἰρηνικὰ γράμματα ὅπου βαστάζει, οὔτε νὰ συγκοινωνῇ μὲ αὐτόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία αὕτη τοπικὴ Σύνοδος συνήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετὰ τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β'. Σύνοδον, ἐν ἔτει 394. κατὰ τὸν Δοσίθεον, καὶ τὴν Συλλογὴν τῶν Συνόδων, τὴν ὑπὸ τοῦ Μιλία γενομένην, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου. Παρόντες δὲ ἐν αὐτῇ ἦσαν Πατριάρχαι τρεῖς, Νεκτᾶριος Κωνσταντινουπόλεως, Θεόφιλος Ἀλεξανδρείας, καὶ Φλαυιανὸς Ἀντιοχείας, καὶ ἄλλοι δεκαεπτὰ Ἐπίσκοποι κατ' ὄνομα, καὶ ἄλλοι διάφοροι ἀνώνυμοι, μετὰ παντὸς τοῦ ἱερατείου, καθεσθόντες ἐν τῷ φωτιστηρίῳ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. Αἴτιον δὲ τῆς συναθροίσεως ταύτης ἐστάθη ἡ ὑπόθεσις δύο Ἐπισκόπων, Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν νὰ ἐπισκοπεύουν καὶ οἱ δύο ἐν ταύτῳ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βόστρης, καὶ μάλιστα, διατὶ ἔφθασε νὰ καθαιρεθῇ ὁ Βαγάδιος ἀπὸ δύο μόνους Ἐπισκόπους, οἵτινες καὶ εἶχον τελευτήσῃ τότε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου. Ὅθεν περὶ τούτου ὥρισεν ἡ Σύνοδος αὕτη τοὺς παρόντας δύο Κανόνας, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν τε καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ε'. (αὕτη γὰρ ἡ Σύνοδος εἶναι, περὶ ἧς ταῦτα λέγει ὁ β'. τῆς ε'. «Προσέτι γεμὴν, καὶ τῶν αὐθις ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει συνέλθόντων, ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως Προέδρου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γενομένου Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπου»), καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Ἡ Σύνοδος δὲ αὕτη, ὀνομάζεται μὲν, πραχθέντα ὑπομνήματα ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἑκατέρου ἀντεχομένου τῆς ἐπισκοπῆς Βόστρης, κεῖται δὲ ἐν ταῖς Πανδέκταις μετὰ τὴν ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδον οὐκ ὀρθῶς. Δι' ὃ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες τοὺς χρόνους, καθ' οὓς γέγονεν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοπικῶν ἐποιήσαμεν ᾧδε πρὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ αὐτὴν ἐτάξαμεν.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΝΑΧΘΕΙΣΗΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ὅριζομεν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι ὑπὸ δύο χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοπον, ἀκολούθως τῇ ἐν Νικαίᾳ || Ἀποστ. α'. Συνόδῳ.

(1) Δὲν εἶναι ἐναντίος ὁ Κανὼν οὗτος μὲ τὸν ἡ. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου, τὸν μὴ συγχωροῦντα αὐτοπροσώπως νὰ πηγαίνῃ ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Βασιλέα, ἐπειδὴ προσθέτει οὗτος, ὅτι νὰ πηγαίνῃ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος αὐτοπροσώπως, ἐὰν ὅμως καλεσθῇ ἀπὸ τὸν Βασιλέα καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἐξω μόνον ἂν ᾖ ἀνάγκη μεγαλωτάτη καὶ κίνδυνος εἰς ὅλην τὴν πόλιν. Κα-

ὡς καὶ ὁ Φλαυιανὸς Ἀντιοχείας, παρακληθεὶς ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀντιοχείας, καὶ παρὰ Θεοῦ πεισθεὶς, ἐπῆγεν εἰς τὸν Βασιλέα Μέγαν Θεοδοσίον ὅπου ἐφοβήριζε νὰ ἀναστατώσῃ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ παρακάλεσας αὐτόν κατεπράυνε τὸν θυμὸν του, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος (λόγ. ε'. καὶ α. Ἀνδριάντων)· πλὴν καὶ τότε μὲ προσκλητικὰ γράμματα τοῦ Βασιλέως πρέπει νὰ πηγαίνῃ, καὶ ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ.

Ἑρμηνεῖα.

Ἐπειδὴ ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ πρώτη Σύνοδος ὀρίζει ἐν τῷ δ'. αὐτῆς Κανόνι, ὅτι τρεῖς Ἐπίσκοποι ἐξάπαντος νὰ συνάγωνται καὶ νὰ χειροτονοῦν τὸν Ἐπίσκοπον, ἀκολουθήσασα εἰς τὸν δεύτερον διορισμὸν τοῦ Ἀποστολικοῦ α., οὕτω καὶ ἡ παρούσα ἁγία Σύνοδος διορίζεται νὰ μὴ χειροτονῆται ἀπὸ δύο μόνους Ἐπισκόπους Ἐπίσκοπος. Καὶ ὄρα τὸν α. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἀποστ. οδ'. || Ὅριζομεν μὴ χρῆναι πρὸς τὸ ἐξῆς, μήτε παρὰ τριῶν, μήτε γε παρὰ δύο, τὸν ὑπεύθυνον Ἐπίσκοπον δοκιμαζόμενον καθαιρεῖσθαι· ἀλλὰ πλείονος Συνόδου ψήφῳ, καὶ εἰ δυνατὸν, πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν, καθὼς καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες διωρίσαντο, ἵνα τῇ τῶν πολλῶν ψήφῳ ἀκριβεστέρα ἢ κατάκρισις τοῦ ἀξίου καθαιρέσεως δεικνύηται, παρόντος καὶ κρινομένου.

Ἑρμηνεῖα.

Ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, ὁ Βαγιάδιος Ἐπίσκοπος καθρέθη παρανόμως ἀπὸ δύο μόνους Ἐπισκόπους, ἀναιρεῖ τοῦτο ἡ παρούσα Σύνοδος καὶ λέγει, ὅτι πλέον εἰς τὸ ἐξῆς δὲν πρέπει ὁ ὑπεύθυνος Ἐπίσκοπος νὰ καθαιρεται, μήτε ἀπὸ δύο Ἐπισκόπους, μήτε ἀπὸ τρεῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῶν περισσοτέρων Ἐπισκόπων, καὶ ἂν ᾖναι δυνατὸν καὶ ὅλων τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας, καθὼς καὶ ὁ οδ'. τῶν Ἀποστόλων Κανὼν διορίζει, ἵνα μὲ τὴν ψήφον τῶν πολλῶν ἀκριβεστέρα γένηται ἡ καθάρισις τοῦ τοιοῦτου Ἐπισκόπου, ὅστις καὶ πρέπει νὰ ᾖναι παρὼν νὰ κρίνεται, καὶ ὄχι λείπωντας νὰ καταδικάζεται. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἡ ἁγία καὶ τοπικὴ (1) Σύνοδος (2) ἡ ἐν Καρθαγένῃ (3) συνήχθη ἐν ἔτει μὲν τῷ ἀπὸ Χριστοῦ 418 ἢ

(1) Ὅρα ὅτι καὶ μὲ ὅλων ὅπου ᾖσαν παρόντες ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ οἱ τοῦ Πάπα τοποτηρηταί, πάλιν ἡ τοπικὴ ἔμεινε τοπικὴ καὶ οὐκ ἐγένετο Οἰκουμενικὴ, μὲ τὸ νὰ μὴ ᾖσαν παρόντες ἢ αὐτοί, ἢ οἱ τοποτηρηταί αὐτῶν καὶ οἱ τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχαι. Ὡστε καὶ ὁ Πάπας μέρος μόνον τῶν Συνόδων τῶν Οἰκουμενικῶν ἐστίν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, καὶ οὐχὶ ἐπάνω τῶν Συνόδων ὡς φαντάζονται νῦν οἱ τῆς Ρώμης ποντίφηκες.

(2) Σημείωσαι ὅτι Σύνοδος κυρίως λέγεται ἡ διὰ πολλῶν συνελεύσεων ἀπαρτισθεῖσα ὀλικὴ Σύνοδος. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ἐν αὐτῇ γενομένας δέκα συνελεύσεις, Συνόδους ὀνομάζουσι καταχρηστικῶς, αἵτινες πράξεις ὀνομάζονται ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

(3) Καρθαγένῃ ἤτο ποτε πόλις περιφανεστάτη τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀφρικῆς, Προκονσουλιανῆ, ἤτοι Ἀνθυπατιανῆ καλουμένη, ἣτις εἶναι ἡ αὐτὴ Καρχηδῶν, μὲ δύο ὀνόματα ὀνομαζομένη· Καρθάγο γὰρ ἢ Καρθάγενα λέγεται ἀπὸ τοὺς Λατίνους, Καρχηδῶν δὲ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, ἐπειδὴ ἐκατοίκησαν εἰς αὐτὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τρωάδος ὅ ἔτη Σῶρος καὶ Καρχηδῶν καὶ ἄλλοι Φοίνικες. Ἐκτίσθη δὲ αὕτη ἀπὸ τὴν Διδῶ, ἣτις ἔφε-

ρεν ἐκεῖ λαὸν πολὺν ἀπὸ τὴν Τύρον, τετιμημένη μὲ ὀρόνον Μητροπόλιτου, ὅστις εἶχεν ὑποκειμένους Ἐπισκόπους 125, καὶ προκαθημένη διὰ τοῦτο ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ἡδὴ δὲ εὐρίσκεται κρημισμένη, καὶ ἀπὸ τῶν κρημισμάτων αὐτῆς ἐκτίσθη ἡ περίφημος πόλις Τούνεσι, ἀπέχουσα τῆς Καρθαγένης 12. μίλια πρὸς ἀνατολάς. (Ὅρα τὸν Μελέτιον ἐν τῇ Γεωγραφ. σελ. 588.) εἶχε δὲ προνόμιον ὁ Καρθαγένης Ἐπίσκοπος ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχαίου ἔθους δεδομένον, τὸ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ ὁποῖαν ἐπαρχίαν (τὴν ὑποκειμένην αὐτῇ δηλ.) θελήσῃ, ξένους Κληρικούς καὶ νὰ τοὺς χειροτονῇ Ἐπισκόπους, κατὰ τὸν ξδ'. αὐτῆς Κανόνα. Ὁ δὲ Ἰουστινιανός, νικήσας τοὺς Βανδάλους εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ παραλαβὼν αὐτήν, ἔδωκε προνόμιον εἰς τὸν Καρθαγένης διὰ Νεαρᾶς αὐτοῦ νὰ ᾖναι αὐτοκέφαλος καὶ νὰ χειροτονῆται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοῦ Ἐπισκόπου, ὡς ἔδωκε τὸ αὐτὸ εἰς τὴν α. καὶ β'. Ἰουστινιανῆν, ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοι λέγουσιν ὅτι εἶχε τὸ προνόμιον αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ὁ Καρθαγένης, ἀνενεώθη δὲ μόνον ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν. Πρώτη δὲ καὶ τῆς Ἀχρίδος αὐτῆς ἐστίν ἡ Καρχηδῶν. Φησὶ γὰρ ὁ Ἰουστινιανός ἐν τῇ ρλά. Νεαρᾶ, ὅτι δίδει εἰς τὸν τῆς Ἀχρίδος Ἐπίσκοπον τὸ δίκαιον τῆς Ἀρχιερωσύνης, ὅπερ ἔδωκε καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς

419, ἐν τῷ δωδεκάτῳ δὲ τῆς ὑπατείας τοῦ ἐν Ρώμῃ βασιλέως Ὀνωρίου, καὶ ὀγδόῳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ, κατὰ τὸ σέκρετον τῆς Ἐκκλησίας Φαύστου· οἱ δὲ ἐν αὐτῷ διαπρέποντες Πατέρες ἦσαν, ὅ, τε προκαθήμενος πάντων τῆς Καρθαγένης Ἐπίσκοπος Ἀδρήλιος (ὅστις καὶ Πάπας ἐν πολλοῖς τόποις τῶν πρακτικῶν τῆς αὐτῆς Συνόδου ὀνομάζεται παρὰ τῶν Πατέρων.), Βαλεντίνος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδικῆς χώρας, Λύγουστίνος Ἐπίσκοπος Ἰππώνης, καὶ Τοποτηρητῆς τῆς Νουμιδικῆς ἐπαρχίας καὶ λοιποὶ ἄλλοι Τοποτηρηταὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς τὸν ἀριθμὸν ὄντες, κατὰ μὲν τὰ πρακτικὰ αὐτῆς 217, κατὰ δὲ τὸν Φώτιον 225, κατὰ δὲ ἄλλους 214. Παρήσαν δὲ τῇ Συνόδῳ ταύτῃ καὶ Τοποτηρηταὶ τοῦ Ρώμης Ζωσίμου Φαυστίνος Ἐπίσκοπος Πικένου τῆς Ποντικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰταλίας, καὶ Φίλιππος καὶ Ἀσελλος οἱ Πρεσβύτεροι. Συνεκροτήθη δὲ αὕτη, προηγουμένως μὲν κατὰ Πελαγίου καὶ Κελεστίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ (1), καὶ κατὰ Δονάτου (2) ἐπομένως δὲ καὶ κατὰ Ἀπιαρίου τοῦ Πρεσβυτέρου Σίκκης (3) διήρκεσε δὲ εἰς χρόνους ὀλοκλήρους ἕξ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ τετρακοσιοστοῦ δεκάτου ὀγδόου ἀρχαμένη, ἐτελείωσε ἐν τῷ τετρακοσιοστῷ εἰκοστῷ τετάρτῳ. Συμβέβηκε δὲ νὰ χρηματίσῃ εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς Συνόδου τρεῖς Πάπαι εἰς τὴν Ρώμην, Ζωσίμος, Βονιφάτιος καὶ Κελέστιος (ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ἀναφέρεται καὶ τέταρτος Πάπας, Ἀναστάσιος, καὶ ὄρα τὸν ζς'. Κανὼνα τῆς αὐτῆς.). Μετὰ τὰς πολλὰς οὖν ἐξετάσεις καὶ τρακατισμοὺς ὅπου αὕτη ἔκαμεν, ἐξέθετο καὶ ῥα Κανὼνας, ἀφορῶντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ καττάσασιν, ὅτινες εἶναι οἱ ἐφεξῆς (4), ἐπισφραγιζόμενοι καὶ ἐπικυρούμενοι, ὠρισμένως μὲν καὶ ὀνομαστικῶς ἀπὸ τὸν β'. Κανὼνα τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς σ'. Συνόδου, ἀπλῶς δὲ καὶ ἀορίστως ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὸν α. τῆς ζ'. τὸν δὲ πθ'. Κανὼνα αὐτῆς αὐτολεξεὶ ἀναφέρει ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ ε'. Σύνοδος, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν.

Ἰουστινιανῆς Καρχηδόνος, καὶ ὄρα τὸν Χρῦσανθον σελ. πδ'. τοῦ Συναγματίου καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς γ'. Ὁ δὲ Θεοφύλακτος ἐρμηνεύων τὸν Ἰωνᾶν λέγει, ὅτι Θασοὶς νὰ ὀνομάζεται ἡ Καρχηδὼν παρ' Ἑβραίοις.

(1) Κατὰ Πελαγίου ἠθροίσθη α. Σύνοδος εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου, κατὰ τὸν Μοναχὸν Ὀρόσιον β'. εἰς τὴν Λύδδαν (ἣτις καὶ Διόσπολις ὀνομάζεται) ὑπὸ ιδ'. Ἐπισκόπων ἐν ἔτει 515. παρόντος τοῦ Ἱεροσολύμων Ἰωάννου. Ἐκατηγόρουν δὲ τοῦ Πελαγίου ἐν αὐτῇ δύο Ἐπίσκοποι ἀπὸ Γαλλίας, Νέπορος καὶ Λάζαρος. Τί δὲ συνεπεράνθη εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην; τὸ διηγεῖται ὁ θεῖος Λύγουστίνος. Ὑποκριθεὶς γὰρ ἐν αὐτῇ ὁ Πελάγιος, ἀνεθεμάτισε τὰ τῶν αἱρέσεων αὐτοῦ ιβ'. Κεφ. καὶ ὡς μετανήσας ἐσυγχωρήθη, ἀλλ' ὁ αἰρεσιάρχης ἔμεινε πάλιν αἰρεσιάρχης. Ὅθεν, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον ἐφάνερωσε πάλιν τὴν αἵρεσίν του καὶ ἤρξατο αὐτὴ νὰ πλεονάζῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, διὰ τοῦτο συναχθεῖσα ἡ παροῦσα ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος, ἀνεθεμάτισε τὰ αἰρετικά του φρονήματα εἰς Κανὼνας ἢ ἀπὸ ρκ'. ἕως ρκζ'. καὶ ὄρα ἐκεῖ τοὺς τόπους. Σὺν τῷ Πελαγίῳ δὲ ἀνεθεμάτισε καὶ τὸν Κελέστιον τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, τὰ ἐκείνου παρομοίως φρονούντα. Κατὰ γὰρ τὸν Φώτιον οἱ τῆς αἱρέσεως ταύτης ὄπαδοι, ποτὲ μὲν Κελεστιανοί, ποτὲ δὲ Πελαγίανοι ὀνομάζονται. Ἐφράνου δὲ οὗτοι συντόμως εἰπεῖν, ὅτι τὸ αὐτεξούσιον προηγείται τῆς χάριτος, καὶ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἀρκεῖ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ὅρα δὲ καὶ τὴν τοῦ α. τῆς γ'. Συνόδου ὑποσημείωσιν. Μετὰ δὲ τὴν παροῦσαν Σύνοδον, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνήχθη Σύνοδος ἄλλη κατὰ τοῦ αὐτοῦ Πελαγίου. Καὶ ἡ γ'. δὲ Οἰκουμενικὴ μετὰ τὴν παροῦσαν συναχθεῖσα, κατεδίκασε τὸν Κελέστιον.

(2) Περὶ τοῦ Δονάτου καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ Δονατιστῶν, ἀναφέρουσιν οἱ τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνες, ὁ νέ. ζς'. οέ. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρι'. ρκή. ρκθ'. Ὅρα τοὺς τόπους.

(3) Περὶ τούτου ὄρα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν δύο τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιστολῶν.

(4) Δίδομεν εἶδθαι εἰς τοὺς φιλολόγους καὶ ἀναγνώστας τῶν

Κανόνων τούτων, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ, ὄχι μόνον διάφοροι εὐρίσκονται κατὰ τὴν πιστότητα τοῦ ἀριθμοῦ, (παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἐξηγηταῖς τῶν Κανόνων ρλζ' ἀριθμοῦνται, παρὰ Δοσιθέῳ ρλῆ' παρὰ τισὶ τῶν Λατίνων ρμῆ' καὶ παρ' ἄλλοις ἄλλως.) ἀλλὰ καὶ ἠνωμένοι μὲν εὐρίσκονται οἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα διηρημένοι, διηρημένοι δὲ, οἱ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἠνωμένοι. Εἰς πολλότατα δὲ μέρη καὶ οἱ τίτλοι καὶ ἐπιγραφαί, ἢ αἱ περιλήψεις αὐτῶν ἀντὶ κυρίων Κανόνων καὶ ἀριθμοῦνται, καὶ ἐξηγοῦνται ἕως καὶ ἀπὸ τὸν Ζωναρᾶν, Βαλσαμῶνα, Ἀριστηνὸν καὶ Ἀνώνυμον. Καὶ εἶναι νὰ θαυμάσῃ τινὰς πῶς οἱ εὐλογημένοι αὐτοὶ ἐξηγηταὶ ἐλανθάσθησαν τόσον, καὶ δὲν ἔκαμαν κάμμιν περιέργειαν καὶ διάκρισιν ἀνάμεσα εἰς τοὺς κυρίους Κανόνες τοὺς ἐπιγραφομένους, καὶ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μεγαλῆτερον εἶναι, ὅτι οἱ Κανόνες οὗτοι δὲν ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ Κανόνες καὶ ὄροι κατὰ τὸ ὄνομα τῶν, ἀλλὰ εἰς πολλότατα μέρη ἦσαν διαλέξεις μόνον καὶ διαλαλαὶ τῶν Πατέρων μετὰ ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πράξεις καὶ πρακτικὰ, καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι Κανόνες, οὐχὶ ἐν τῷ γεγενῆσθαι. Ὅθεν διὰ ταῦτα πάντα ἐπιμελήθημεν, ὅσον τὸ δυνατόν μας, καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν ἐκτενίσσαμεν τοὺς Κανόνες τούτους, τοὺς φύσει διηρημένους διαιρέσαντες, καὶ τοὺς φύσει ἠνωμένους ἐνώσαντες, τὰς ἐπιγραφὰς ἀποβαλόντες, καὶ τὰς διαλέξεις καὶ ἐρωταποκρίσεις εἰς ὄρους καὶ Κανόνες ἀνακεφαλαιώσαντες, καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ἤδη Κανόνες τῶν αὐτῶν ἐποίησαμεν, ὄντας προτοῦ, πρακτικὰ. Καὶ λοιπὸν ἄς μὴ μᾶς κατηγορήσῃ τινὰς διὰ τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἄς μᾶς εὐχαριστήσῃ διὰ τὸν κόπον, α. μὲν διατὶ τοῦτο ἐποίησαμεν ἀκολουθήσαντες εἰς τὸ παράδειγμα ἐκείνων, ὅπου τοιοῦτοτρόπως ἀνεκεφαλαιώσαν, καὶ ὄρους καὶ Κανόνες ἐποίησαν τὸν κθ'. καὶ λ'. τῆς δ'. Συνόδου Κανόνες, ὄντας τῇ ἀληθείᾳ πράξεις καὶ ἐρωταποκρίσεις, ὁμοίως δὲ καὶ ἐκείνων ὅπου ἀνεκεφαλαιώσαν εἰς Κανόνες τὰς ἐρωταποκρίσεις τῆς Σαρδικῆς καὶ β'. ὅτι τοῦτο οὐχὶ ἰδίᾳ γνώμῃ ἐποίησαμεν, ἀλλὰ μετὰ ἐρωτήσεως καὶ βουλῆς τῶν σοφωτέρων καὶ διακριτικωτέρων ἀπὸ ἡμᾶς.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

ΚΑΝΩΝ Α'. 1. (1)

«Ταῦτα οὕτω παρ' ἡμῖν ἔχονται τὰ ἴσα τῶν ὀρισθέντων, ἅπερ τότε οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκ τῆς ἐν Νικαίας Συνόδου μεθ' ἑαυτῶν κατήγαγον, ἥς τὸν τύπον φυλάττοντα τὰ ἐπόμενα καὶ ὀρισθέντα παρ' ἡμῶν, φυλαχθήσεται βεβαιωθέντα.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν παρούσαν Σύνοδον ἀνεγνώσθησαν, τὸσον ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἥτοι τὸ, Πιστεύω, ὅσον καὶ οἱ κ' Κανόνες τῆς ἐν Νικαίας ἀγίας καὶ Οἰκουμενικῆς α'. Συνόδου, ὁ α'. οὗτος Κανὼν διορίζεται, ὅτι ταῦτα τὰ ἀναγνωσθέντα ἀπαλλάκτως ἔχουσι καὶ τὰ παρὰ τῆ Ἀφρικῆ εὑρισκόμενα ἀντίγραφα, καὶ ἴσα τῆς ἀνωτέρω ὁμολογίας τῆς πίστεως καὶ τῶν Κανόνων, τὰ ὅποια οἱ εἰς τὴν α'. ἐκείνην Σύνοδον τότε εὑρεθέντες Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζὴ τοὺς εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Ἦσαν γὰρ, ὡς φαίνεται, παρόντες ἐκεῖσε τῆ Συνόδῳ καὶ ἐξ Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι (2). Λοιπὸν ἀνίσως καὶ τὰ παρ' ἡμῶν, ἥτοι τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ἡμῶν ὀρισθέντα (καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐκκλήτου τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, περὶ ἧς, ὡς εἴπομεν, ἀμφιβάλλοντες, ἔγραψαν πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας νὰ ἀποστείλωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ αὐθεντικά καὶ ἀληθέστατα ἴσα τῆς ἐν Νικαίας, τὰ ὅποια, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχον ἀκόμη ἀποσταλῆ) ἢ τὰ μέλλοντα ὀρισθῆναι, φυλάττουσι τὸν τύπον καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς α'. Συνόδου, θέλουσιν διαμένει βέβαια καὶ ἀπαρασάλευτα.

ΚΑΝΩΝ Β'. 2.

«Θέλοντος τοῦ Θεοῦ, ἴση ὁμολογία ἡ ἐκκλησιαστικὴ πίστις ἡ δι' ἡμῶν παραδιδομένη, ἐν ταύτῃ τῇ ἐνδόξῳ συνελεύσει πρωτοτύπως ὁμολογητέα ἐστίν, ἔπειτα ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, μετὰ συναινέσεως ἑκάστου καὶ ὁμοῦ πάντων, φυλακτέα ἐστίν.» Πρὸς βεβαιότητα δὲ τῆς τῶν ἀδελφῶν καὶ Συνεπισκόπων ἡμῶν τῶν ἐναγχος χειροτονηθέντων διανοίας, ταῦτα δεῖ προσθεῖναι, ἃ παρὰ τῶν Πατέρων βεβαίως διατυπώσεται παρελάβομεν, ὥστε, τῆς Τριάδος, τουτέστι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν ἐνότητα, τὴν μηδεμίαν ἔχειν διαφορὰν γινωσκομένην, ἐν ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἐγκαθιερωθεῖσαν κατέχομεν, καὶ, καθὼς ἐμάθομεν, οὕτω τοὺς λαοὺς τοῦ Θεοῦ διδάξομεν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην πρέπει προηγουμένως μὲν νὰ κηρυχθῆ ἡ παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας κηρυττομένη ὀρθόδοξος πίστις, ἥτις διὰ μέσου τῶν Ἐπισκόπων καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς παραδίδεται μετὰ τὴν ἴσην ὁμολογίαν, ἢ ὁποῦ τὴν ὁμολόγησε καὶ ἡ α'. Σύνοδος καὶ ὅλη ἡ καθέξης Ἐκκλησία, ἢ μετὰ ἴσην, ἥτοι κοινὴν καὶ σύμφωνον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν τῇ Συνόδῳ εὑρισκόμενους. Ἀκολουθῶν δὲ καὶ νὰ κηρυχθῆ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττηται καὶ ἀπὸ τὸν καθ' ἕνα χωριστὰ Ἐπίσκοπον, καὶ ἀπὸ ὅλους ὁμοῦ ἢ τῆς ἐκκλησίας διάταξις καὶ Κανόνες. Πρὸς βεβαίωσιν δὲ καὶ πληροφάν τῶν νεοχειροτονηθέντων Ἀρχιερέων διορίζει, ὡς ἐν συντόμῳ, τί πρέπει νὰ φρονοῦν περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος, δηλ. ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ἐσφραγισμένην εἰς τὴν διανοίαν τοὺς ταύτην τὴν δόξαν, ὅτι τὰ τρία πρόσωπα τῆς ἀγίας Τριάδος, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι ἡνωμένα κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ δόξαν, καὶ δύναμιν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῆς οὐσίας ιδιώματα, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν διαφορὰν κατ' αὐτὰ, καὶ ὅτι, καθὼς αὐτοὶ δοξάζουσιν καὶ ἔμαθον, ἔτσι καὶ τὸν χριστῶνυμον λαὸν νὰ διδάσκωσιν.

(1) Οὗτος ὁ δι' Ἀραβικῶν σημείων ἀριθμὸς, εἶναι κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς Ζωναρᾶν καὶ Βαλσαμῶνα, ἵνα ὁ βουλόμενος εὐκόλως εὑρίσκῃ τοὺς Κανόνες τούτους εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

(2) Οὗτοι φαίνονται νὰ ἦσαν ὁ Καρθαγίνης Καικιλιανὸς, ὅστις ἦτον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

κ' Ἐπίσκοποι. Δοσιθ. 997 τῆς Δωδεκαβίβλου, καθὼς καὶ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος τοῦτο λέγει ἐν τῇ Λογικῇ σελ. 304. Αὐτὸ τούτο σημειοῦται καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Συνόδου ταύτης εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'. 3.

Ἦρεσεν, ὥστε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τούτους, τοὺς συνδέσμων τινὶ τῆς ἀγγελίας διὰ τῆς καθιερωσύνης συμπεπλεγμένους (φημί δὴ Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους), ὡς πρέπει ἁγίοις Ἐπισκόποις καὶ Ἱερεῦσι Θεοῦ, καὶ Λευίταις, καὶ ὑπουργοῦσι θείοις καθιερώμασιν, ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν, ὅπως δυνηθῶσιν, ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν, ἵνα καὶ τὸ διὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθὲν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀρχαιότητος κρατηθὲν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν.

Ἀποσ. ε. τῆς
ς'. ιβ'. ιγ'.
λ'. μή. τῆς ἐν
Γάγγ. δ'. τῆς
ἐν Καρθ. δ'.
ιθ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐγκράτεια ἧκου ζῆται ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἔχουν οἱ Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς καὶ Διακόνοι, εἶναι τὸ νὰ κάμνουν ὑπόσχεσιν ὅταν χειροτονοῦνται, ὅτι νὰ μὴ σμίγωσιν οὐδέποτε σαρκικῶς μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, μετὰ καὶ τῆς συμφωνίας τούτων αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἐγκρατεύωνται, ἧτοι νὰ παρθενεύουσιν ἀπὸ αὐτὰς, ὡς ἀπὸ τὸν ἀκόλουθον δ'. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνα τοῦτο δηλοῦται, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τὸν λ'. τῆς ς', ἵνα, λέγει, διὰ τῆς παντοτινῆς ἐγκρατείας ταύτης καὶ καθαρότητος, ἧτις πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, τῆς τῷ Θεῷ καθιερωμένης, καὶ τῆς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐγκρατείας, δυνηθῶσι νὰ λάβουν παρὰ Θεοῦ τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ αἰτήματά των, ὡς μεσίται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὑπάρχοντες, καὶ ἵνα καὶ τὴν διὰ τῶν Ἀποστόλων (1), καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἐπικρατήσασαν παράδοσιν, ταυτὸν εἰπεῖν, καὶ τὰς ἐγγράφους παραδόσεις καὶ τὰς ἀγράφους, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρῆν, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως φυλάττωσιν. Ἡ δὲ ς'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν ἐν τῷ παρόντι Κανόνι ταύτην ἐγκράτειαν τῶν Ἱερωμένων ἀίχμαλωτίζουσα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν τοπικὴν ταύτην συνθήειαν, οἰκουμενικὸν Κανόνα ποιοῦσα, ἐξέλαβε, κατὰ τὸν ιγ'. αὐτῆς Κανόνα, ἀντὶ τῆς ἐγκρατείας ἧκου πρέπει νὰ ἔχουν οἱ Ἱερωμένοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐφημερίας των. Τοὺς Ἀρχιερεῖς δὲ μόνους ὥρισε νὰ παρθενεύουν παντοτινῶς ἀπὸ τὰς γυναῖκάς των. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν ιβ'. καὶ ιγ'. αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Δ'. 4.

Ἀρέσκει, ἵνα Ἐπίσκοπος καὶ Πρεσβύτερος καὶ Διάκονος, καὶ πάντες οἱ τὰ ἱερά ψηλαφῶντες, τῆς σωφροσύνης φύλακες, γυναικῶν ἀπέχωνται.

Ἀποσ. ε. τῆς
ς'. ιβ'. ιγ'. λ'.
μή. τῆς ἐν
Γάγγ. δ'. τῆς
ἐν Καρθ. γ'.
ιγ'. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως διορίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, Ἱερεῖς καὶ Διακόνοι, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ τὰ ἱερά ψηλαφῶντες, ἧτοι οἱ Ὑποδιάκονοι (κατὰ τὸν λγ'. τῆς ἰδίας ταύτης Συνόδου) πρέπει νὰ ἀπέχουσι μὲ τελειότητα ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τῶν γυναικῶν αὐτῶν κατὰ συμφωνίαν αὐτῶν. Ἡ συνθήεια δὲ αὕτη ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν Ρώμην, κατὰ τὸν ιγ'. τῆς ς'. ἀπὸ τῆς Ρώμης, ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν διὰ τῶν τοῦ Ρώμης τοποτηρητῶν. Ὁ γὰρ τὸν Κανόνα τοῦτον προβαλὼν, εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, ἦτο Φαυστῖνος ὁ Ἐπίσκοπος Πικένου τῆς Ποντικῆς χώρας τῆς Ἰταλίας, ὁ καὶ τοῦ Ρώμης τοποτηρητῆς, ὡς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης ὁραταί. Ἀνάγνωθι τὸν ιβ'. καὶ ιγ'. τῆς ς'. καὶ ε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'. 5.

Τὴν τῆς ἀπληστίας ἐπιθυμίαν, ἣν τῶν κακῶν ἀπάντων μητέρα εἶναι, οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, δεόν ἐπέχειν, ἵνα μὴ τοῖς ἄλλοις κατακέρηται, μηδὲ ἵνα, διὰ κέρδος, τοὺς τῶν Πατέρων ὄρους τις ὑπερβαίνη, μηδὲ ἵνα παντοίως τινὶ Κληρικῷ ἐξὸν εἴη ἀπὸ οἰουδήποτε πράγματος τόκον λαβεῖν. Καὶ τὰ μὲν νεωστὶ ἀνενεχθέντα, ἀμαυρὰ ὄντα, καὶ καθόλου λανθάνοντα, σκοπούμενα παρ' ἡμῶν, τυπωθήσονται. Περὶ ὧν δὲ φανερώτατα ἡ θεία Γραφή ἐθέσπισεν, οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπεσθαι. Ἀκολούθως γὰρ τὸ ἐν λαϊκοῖς ἐπιλήψιμον, πολλῷ μᾶλλον ἐν Κληρικοῖς ὀφείλει καταδικάζεσθαι.

Ἀποστ. μδ'.
τῆς α. ιβ. τῆς
ς'. ι. τῆς ἐν
Καρθ. κ'. τῆς
Λαοδικ. δ'.
Γρηγορ. τοῦ
Θαυματ. γ'.
Βασιλ. ιδ'.

Ἑρμηνεία.

Μέλλοντας ὁ παρὼν Κανὼν νὰ διατάξῃ, ὅτι νὰ μὴ παίρνουν διάφορα οἱ Κληρικοὶ, γενικώτερον καὶ ἀναβά-

(1) Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι ἡ διὰ τῶν Ἀποστόλων αὕτη παράδοσις, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς Συνόδου ταύτης, εἶναι ἐκεῖνο ἧκου λέγει ὁ Θεὸς Παῦλος πρὸς Κορινθ. α. κεφ. ζ'. 29, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ὡς τὸ ρητὸν τοῦτο ἡ ἰδία αὕτη Σύνοδος ἀναφέρει, κατὰ τὸν λγ'. Κανόνα αὐτῆς, τὸν περὶ τῆς αὐτῆς ἐγκρατείας τῶν Ἱερωμένων διαλαμβάνοντα

τικώτερον ἄρχεται ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἧτις εἶναι μήτηρ ὄλων τῶν κακῶν, καὶ ἀκολουθῶς καὶ τῶν διαφόρων, λέγων, ὅτι ἡ τοιαύτη ἁμαρτία πρέπει νὰ ἐμποδίζεται, ἵνα μὴ μὲ τὴν εὐλογοφανῆ τάχα τῶν δανείων δόσιν, ἧτις κακὴ καὶ παρὰ τὸ πρέπον μεταχειρίσις ἐστίν, ἀφαιρεῖ τὰ ξένα κέρδη τῶν δανειζομένων· καὶ ἵνα μὴ ἔχη ἄδειαν κἀνέναν Κληρικὸς νὰ λαμβάνῃ διάφορον, τόσον ἀπὸ τὰ ἄσπρα, ὅσον καὶ ἀπὸ ἄλλου οἰουδήποτε εἶδους πρᾶγμα ὁποῦ ἤθελε δανείσει, καὶ διὰ τὸ κέρδος αὐτὸ νὰ παραβαίῃ τοὺς Κανόνας τῶν Πατέρων, τοὺς τὰ διάφορα ἐμποδίζοντας. Καὶ τὰ μὲν τώρα νεωστὶ ἀναφερθέντα εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, σκοτεινὰ ὄντα καὶ ἀσαφῆ, θέλουσι θεωρηθῶν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἀποφασισθῶν (1). Εἰς ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ καὶ ἡ θεία Γραφή, καὶ οἱ ἱεροὶ Κανόνες θεσπίζουσιν, ἐμποδίζοντες φανερὰ τὰ διάφορα καὶ ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς Κληρικοὺς, ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀποφασίζωμεν, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦμεν, διατί, ἂν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν καὶ τοὺς Κανόνας καὶ οἱ λαϊκοὶ καταδικάζωνται, ὅταν παίρνοσι διάφορα, πῶς μᾶλλον καταδικάζονται οἱ Κληρικοὶ τοῦτο πράττοντες; Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν γ'. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΑΝΩΝ Γ'. 6.

Ἄπος. λθ'.
τῆς Καθ. ζ'.
ν'. νά. ρλέ.
τῆς α. γ'. ι. θ'.
Χρισματος ποιήσιν καὶ κορῶν καθιέρωσιν ἀπὸ Πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι, μήτε δὲ καταλαβῆναι τινὰ εἰς δημοσίαν λειτουργίαν Πρεσβυτέρῳ ἐξείναι, τοῦτο πᾶσιν ἀρέσκει.

Ἑρμηνεῖα.

Τρία πράγματα ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ γίνωνται ἀπὸ τὸν Ἱερέα, τὴν ἐκ διαφόρων ἀρωματικῶν εἰδῶν κατασκευὴν τοῦ ἁγίου Μύρου (2), τὸ νὰ ἀφιερῶν ἑἰς τὸν Θεὸν διὰ τῶν εὐχῶν τὰς κόρας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς των, κατὰ τὸν νά. τῆς παρουσίας ταύτης Συνόδου, ὡμολόγουν νὰ παρθενεύουν (3), καὶ τὸ νὰ λύῃ ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἁμαρτίας τὸν μετανοοῦντα, καὶ ἀκολουθῶς διὰ τῆς κοινωνίας

(1) Τὰ ἀναφερθέντα ταῦτα εἰς τὴν Σύνοδον, ὅσον ἀπὸ τὸ ὕψος, φαίνεται νὰ ἦσαν ἴσως στοχασμοὶ τινῶν ἀσαφεῖς, κλίνοντες εἰς τὸ νὰ λαμβάνωνται διάφορα.

(2) Ἡ τοῦ ἁγίου Μύρου κατασκευὴ, τελετὴ καὶ Μυστήριον ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, κατὰ τὸ δ'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. Τὴν σήμερον πολλὰ σπανιώτατα εἰς τόσους χρόνους τελεῖται ἅπαξ τὸ Μυστήριον τοῦτο ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ, δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν, ἐν δὲ τῇ Μοσχοβίᾳ ἀκούομεν νὰ γίνεται εἰς κάθε δύο χρόνους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης Πέμπτης. Σημειῶσαι δὲ ὅτι τὴν τελετὴν ταύτην οὐδεὶς Ἱερεὺς δύναται ποιῆσαι κατὰ τὸν Κανόνα, ἀλλὰ μόνοι οἱ Ἀρχιερεῖς, οἵτινες δύναται μὲν καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὸ Μύρον τελῆσαι, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν τὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην, συναγόμενοι ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦτο τελοῦσι. Λέγει δὲ ὁ Κίτρος Ἰωάννης, ὅτι εἶναι συγκεχωρημένον νὰ σμίγεται ἔλαιον μὲ τὸ ὀλίγον Μύρον ὁποῦ μείνῃ, ἵνα πληθυνόμενον ἐξαρκέσῃ πληρῶσαι τὸν ἁγιασμόν εἰς τοὺς χρῆζοντας αὐτοῦ (Ἀποκρ. ιε.), ἐὰν δηλ. ἐν ἀνάγκῃ εὐρίσκωνται οἱ χρῆζοντες αὐτοῦ, καὶ ἂν ἄλλο Μύρον δὲν εὐρίσκειται ἐκεῖσε, καὶ κάμμιαν φορὰν καὶ οὐχὶ ἀπλῶς, οὐδὲ πάντοτε. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μῆ. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι τὸ εἶδος τοῦ ἐλαίου εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἀρωματικὸν εἶδος ὁποῦ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ Μύρου παραλαμβάνεται, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ ἴναι ἔλαιον, ὅλον σχεδὸν τὸ Μύρον. Διὰ τοῦτο κακῶς ποιῶσιν οἱ Ἱερεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες βάλλοντες ὄλον ἕνα ἔλαιον εἰς τὰ ἀγγεῖα τὰ ἔχοντα ὀλιγώτατον Μύρον, κάμνοῦσιν αὐτὸ σχεδὸν ὄλον ἔλαιον. Ὅθεν παρακαλοῦμεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ φροντίζουσι (νὰ ἔχουσι) ἅγιον Μύρον πλούσιον εἰς τὰς ἐνορίας καὶ ἐπαρχίας των, διότι ἀφίνοντες τοὺς χριστιανοὺς χωρὶς Μύρου, ἢ χρίοντες αὐτοὺς μὲ ἔλαιον, καὶ μὲ Μύρον ὅχι ἀρμόδιον, ἀμαρτάνουσι θανάσιμως. Καὶ πολλοὶ μὴ ἤξεύροντες ὅτι ἐμυρώθησαν, ὡς συνέβη νὰ ἰδῶμεν ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀρτικής καὶ ἐκ Βουλγαρίας, ζητοῦσι νὰ μυρωθῶν ἔπειτα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτοπώτατον.

(3) Σημειῶσαι ὅτι τινὲς μὲν λέγουσι πῶς τῶν παρθένων τούτων ἢ διὰ τῶν εὐχῶν καθιέρωσις ὑπὸ μόνου τοῦ Ἀρχιερέως τελεῖται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ παρὰ Ἱερέως. Τὸ δὲ ἀναδεχθῆναι ταύτας διὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, καὶ τὸ ἀναγνῶναι εἰς αὐτὰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ σχήματος καὶ ἀποκείραι, καὶ παρὰ Ἱερέως γίνεται, κατὰ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἢ τῶν παρθένων καθιέρωσις ἀδεία τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ ὑπὸ Ἱερέως τελεῖται. Ὡστε ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁ παρῶν Κανὼν ἀναφέρει, μόνῃ ἢ τοῦ Μύρου ποιήσις δὲν δίδεται εἰς Ἱερέα, ἀλλ' εἰς Ἀρχιερέα μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ δύο καὶ εἰς Ἱερέα ἐδόθησαν. Διαφέρει δὲ ἢ τοῦ Μύρου ἐψησις ἀπὸ τῆς τοῦ Μύρου τελετῆς, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεῶν (Κεφ. οά. καὶ οβ'.) καθ' ὅτι, ἢ μὲν ἐψησις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τὴν μεγάλην Τετράδα, εὐλογησαντος τοῦ Πατριάρχου δις, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐψησεως, καὶ ἐν τῇ τέλει, ἢ δὲ τοῦ Μύρου τελετὴ γίνεται κατὰ τὴν μεγάλην Πέμπτην ἐν τῇ τέλει τῆς Ἱουργίας (αὐτ. κεφ. μγ'). Ὅτι δὲ μόνοις τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἰδίᾳ ἐστὶν ἢ τοῦ Μύρου τελετὴ, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, λέγων «Ἔστι δὴ ὄν, ὅπερ ἔφη, ἢ νῦν ὑμνουμένη παρ' ἡμῶν Ἱερά τελετουργία, τῆς τελειωτικῆς τῶν Ἱεραρχικῶν τάξεως καὶ δυνάμεως (Ἐκκλ. Ἱεραρ. Κεφ. δ').» Ὁ δὲ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ λέγει ἐν τῇ περὶ Μυστηρίων, ὅτι καὶ ἢ χρίσις τοῦ Μύρου ἰδίᾳ εἶναι μόνοις τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐσυγχωρήθη ὁμοῦ καὶ εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ἵνα μὴ μείνῃ τινὰς τῶν βαπτιζομένων ἀσφράγιστος. Ταύτων οὕτως εἰρημένων, θαυμάζω, πῶς εἶπεν ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅτι, «οὐ δεῖ σχῆμα Μοναχοῦ Ἐπίσκοπον δίδόναι, ἀλλὰ μόνον Πρεσβύτερον», ἐρμηνεύων τὸ ς'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Καὶ τὸ αἴτιον τούτου λέγει ὅτι εἶναι, διότι ὁ θεῖος Διονύσιος Ἱερέα ἐκεῖσε ἀναφέρει ἀποκείροντα τὸν Μοναχόν, καὶ οὐχὶ Ἱεράρχην. Θαυμάζω, λέγω, πῶς τοῦτο εἶπεν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἡ Σύνοδος αὐτὴ λέγει, ὅτι εἶναι τοῦτο ἴδιον τοῦ Ἀρχιερέως. Ἀλλ' ἴσως Ἱερέα εἶπεν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ὡς κατ' ἐπιτροπήν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ Ἱερέα δύνασθαι ἀποκείρειν Μοναχούς. Αἰ' δ' καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Πνευματικὸν ἐνταλτηρίῳ καὶ ἢ τού-

τῶν Μυστηρίων νὰ τὸν φιλιῶνῃ μὲ τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἐχθρὸς διὰ τῆς ἁμαρτίας, κάμνωντας αὐτὸν νὰ συνίσταται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ φανερὰ νὰ λειτουργῇ, ἥτοι νὰ συμπροσεύχεται μὲ αὐτοὺς, νὰ συμμεταλαμβάνῃ, καὶ δι' ὕμνων νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν (λειτουργία γὰρ καὶ ἡ προσευχὴ καὶ πρὸς Θεὸν δοξολογία ὀνομάζεται), διότι ταῦτα τὰ τρία πρέπει νὰ ἐνεργοῦνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, κατ' ἐξαιρετικὸν δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Μύρου κατασκευὴ. Κατὰ ἀδειαν δὲ τοῦ Ἀρχιερέως δύναται νὰ καταλλάττῃ τοὺς μετανοοῦντας καὶ ὁ Πρεσβύτερος. Καὶ ἀνάγνωθι τὸν λθ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν ιθ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Ζ'. 7.

Ἐὰν δέ τις ἐν κινδύνῳ καθεστῶς, αἰτήσῃ ἑαυτὸν καταλλαγῆναι τοῖς ἱεροῖς θυσιαστήριοις, τοῦ Ἐπισκόπου ἀπόντος, ὀφείλει εἰκότως ὁ Πρεσβύτερος ἐρωτῆσαι τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ οὕτω τὸν ἐν κινδύνῳ καταλλάξαι, κατὰ τὴν ἐκείνου παραγγελίαν. || Ἀποσ. λθ'. τῆς Καρθ. ς'. ν'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ ἀνωτέρω Κανὼν ἀπροσδιόριστως εἶπε νὰ μὴ λύῃ τοὺς μετανοοῦντας ἀπὸ τὰ ἐπιτίμια ὁ Πρεσβύτερος, ἀλλὰ ὁ Ἐπίσκοπος, ὃ καὶ τὸ δεσμεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας δέδοται, ὁ παρὼν Κανὼν ἀκολουθῶς προσδιορίζει, ὅτι εἴαν τις μετανοῶν, εὕρισκεται εἰς κίνδυνον θανάτου καὶ ζητήσῃ νὰ κοινωνήσῃ, ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς δὲν εἶναι παρὼν, πρέπει ὁ Πρεσβύτερος νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν Ἐπίσκοπον, (ἂν δηλ. δίδωσι καιρὸν ἢ ἀσθένεια τοῦ κινδύνου,) καὶ οὕτω νὰ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ κοινωνήσῃ. Εἰ δὲ, τοῦ Ἐπισκόπου μακρὰν εὕρισκομένου, ὁ ἀσθενὴς κινδυνεύῃ εἰς θάνατον καὶ δὲν καρτερεῖ, δύναται καὶ χωρὶς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἐπισκόπου νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἀσθενῆ ὁ Πρεσβύτερος, κατὰ τὸν ν'. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου (ὄρα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Διονυσίου, τὴν εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιθ'. τῆς α' κειμένην.), ἵνα μὴ στερηθῇ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου πρὸς τὴν φοδερὰν ἐκείνην ἀποδημίαν, τῆς θείας, λέγω, Μεταλήψεως, κατὰ τὸν αὐτὸν ιθ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Η'. 8.

Εἰσι πολλοὶ οὐκ ἀγαθῆς ἀναστροφῆς, οἵτινες ἡγοῦνται τοὺς Πατέρας καὶ Ἐπισκόπους, ὡς ἔτυχεν, ὀφείλιν ἐνάγασθαι. Τοὺς τοιούτους οὐ δεῖ προσδέχεσθαι. || Ἀποσ. οθ'. τῆς ς'. ς'. τῆς δ'. κα'. Καρθαγ. κζ'. ρλζ'. ρλθ'. ρλθ'.

Ἑρμηνεία.

Τοῦ παρόντος Κανόνος τὸ νόημα δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ νὰ μὴ ᾖναι δεκτοὶ εἰς τὸ νὰ κατηγοροῦν τοὺς Ἀρχιερεῖς, εἰς ὑπόθεσιν ἐγκληματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν, ἄνθρωποι διαβεβλημένοι καὶ οὐ καλὸν βίον ἔχοντες, ἀλλὰ ἄνθρωποι ἀξιοπίστοι καὶ ἀκατηγόρητοι. Πατέρας δὲ τοὺς Ἀρχιερεῖς ὀνομάζει, ὡς τοὺς πιστοὺς ἀναγεννῶντας διὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ μάλιστα διὰ τῆς τελεσιουργίας τῶν Μυστηρίων, καθ' ὃ καὶ υἱοὶ τῶν Προφητῶν οἱ μαθηταὶ ἐκείνων, κατὰ τὸν Ἀλεξάνδρειας Κύριλλον, ὀνομάζονται. Ὅρα καὶ τὸν οθ'. τῶν Ἀποστόλων.

ΚΑΝΩΝ Θ'. 9.

Ὅσπερ τοὺς ἀξίως τῶν οικείων ἐγκλημάτων ἀπὸ Ἐκκλησίας διωχθέντας, εἴαν τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος δέξηται εἰς κοινωνίαν, καὶ αὐτὸς ἐτιμὴν τῷ ἴσῳ ἐγκλήματι ὑπεύθυνος φανῇ, ἅμα τοῖς τοῦ οικείου Ἐπισκόπου τὴν κανονικὴν ψῆφον ἀποφεύγουσιν. || Ἀποσ. ια'. εβ'. ιγ'. λθ'. Ἀντιοχ. β'. ς'. τῆς ἐν τῇ Σοφίᾳ α'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι εἴαν κανένας Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος, συγκοινωνήσῃ μὲ ἐκείνους ὁποῦ εἶναι ἀφωρισμένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ ἐδικοῦ τῶν Ἀρχιερέως, ἢ καὶ καθηρημένοι, ἢ καὶ ἀναθεματισμένοι μὲ δικαιοσύνην καὶ κατ' ἀξίαν τῶν ἐγκλημάτων τους, καὶ αὐτοὶ οἱ τούτους δεχθέντες νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνων ἀφορισμὸν ἢ καθάρειν ἢ ἀναθεματισμὸν. Καὶ ὄρα τὸν ι. ια'. καὶ τὸν λθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'. 10.

Ἐάν τις τυχὸν Πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου καταγνωσθεῖς, φυσιότητι τινι καὶ ὑπερηφανείᾳ ἐπαρθεῖς, ἡγήσῃται ὀφείλιν κεχωρισμένως ἅγια τῷ Θεῷ προσφέρειν ἢ ἄλλο ἀνορθοῦν θυσιαστήριον οἰηθείῃ κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. || Ἀποστ. λα'. τῆς δ'. ιη'. τῆς ς'. λα'. λθ'. τῆς α'. καὶ β'. ιγ'. ιδ'. ιε'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. τῆς ἐν Καρθ. ια'. εβ'.

του ἰδιαίτερος περιέχεται ἀδεια, ὃ καὶ ἀνάγνωθι ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου. Ὅρα δὲ καὶ ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τοῦ α'. Ἀποστολικοῦ τὸν ὄρισμὸν τοῦ Ἀρχιερέως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νά. καὶ ῥλέ. τῆς παρουσίας, ἵνα γινῶς Ἀρχιερέως ἴδιον τὸ παρατίθεσθαι τιμῆαις γυναίξι, καὶ τὸ σχῆμα ἐνδύειν τῶν Μοναχῶν τὰς παρθένας.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν δέ τις τυχόν Ἱερεὺς, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, κατηγορηθεὶς εἰς τὴν ζωὴν (δηλ. ὅτι οὐ καλῶς ζῆ) ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του, ἔλθῃ εἰς τόσῃν ὑπερηφάνειαν καὶ φύσημα, ὥστε νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ αὐτὸν καὶ νὰ ἱε-
ρουργῆ μὲν μόνος καὶ καθ' ἑαυτὸν, νὰ καινουργήσῃ δὲ ἄλλο θυσιαστήριον καὶ Ἐκκλησίαν, χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ
Ἐπισκόπου του, ὁ τοιοῦτος ἄς ἀναθεματίζεται· διότι τοῦτο ὁποῦ κάμνει εἶναι ἐναντίον καὶ τῆς καταστάσεως τῆς
Ἐκκλησίας, ἣτις θέλει νὰ ὑπόκηνται τοῖς Ἀρχιερεῦσιν οἱ Ἱερεῖς, καὶ ἐναντίον τῆς πίστεως, ὡσὰν ὁποῦ ἐκ τούτου
οἱ ἄπιστοι βλασφημοῦσι καὶ περιγελοῦσι τὴν πίστιν ἡμῶν, βλέποντες ἔτσι ἀτακτοῦντας τοὺς Ἱερωμένους, καὶ
ἀπλῶς εἰπεῖν, διατὶ τοῦτο ὁποῦ κάμνει, προξενεῖ σχίσμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λά. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'. 11.

Ἀποστ. λά.
λβ'. τῆς α. ε.
τῆς δ'. ιη. τῆς
ς'. λά. λδ'.
τῆς α. καὶ β'.
ιγ'. ιδ'. ιε.
τῆς ἐν Ἀντι-
οχ. ε.ς. τῆς ἐν
Γάγ. ς'. τῆς ἐν
Καρθ. ζβ'.

Ἐάν τις Πρεσβύτερος ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τοῖς γει-
τνιώσιν Ἐπισκόποις προσαγγεῖλαι, ἵνα αὐτοὶ τοῦ πράγματος ἀκροάσωνται, καὶ δι' αὐτῶν
τῷ ἰδίῳ Ἐπισκόπῳ καταλλαγῇ. Τοῦτο δὲ ἐάν μὴ ποιήσῃ, ἀλλ' ὅπερ ἀπειή, ὑπερψίξῃ φυ-
σιούμενος, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καὶ παρὰ μίαν μετὰ τινων
σχίσμα ποιῶν, ἀγίασμα τῷ Θεῷ προσενέγκῃ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήτω καὶ τὸν ἰδιον
τόπον ἀπολεσάτω, σκοπούμενου, μήποτε κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου μέμψιν ἔχῃ δικαίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἦνωμένος εἶναι ὁ παρὼν Κανὼν μὲ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀνωτέρω· λέγει γὰρ ὅτι νὰ ἀναθεματίζεται καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ
Ἐπισκόπου του χωρίσας ἑαυτὸν Πρεσβύτερος, καὶ τὸν τόπον του νὰ χάνῃ, ἦτοι νὰ καθαίρεται, ἐάν ὅμως δὲν
ἀναγγεῖλῃ πρότερον τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του εἰς τοὺς γείτονας καὶ
πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, ἵνα δι' αὐτῶν φιλιωθῇ μὲ ἐκεῖνον, ἀλλὰ καταφρονήσας δι' ὑπερηφάνειαν, ἀποστα-
τήσῃ. Πρὸς τοῦτοις δὲ πρέπει νὰ γίνεταί ἐξέτασις, μήπως διὰ δικαίας κατηγορίας καὶ ἐγκλήματα φεύγῃ τὴν
κοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου του ὁ Πρεσβύτερος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λά. καὶ λβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'. 12.

Ἀποστ. οδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'. τῆς Ἀν-
τιοχ. δ'. τῆς
Καρθ. ις'. κη.
ρέ. ριη'.

Ἐάν τις Ἐπίσκοπος, ὅπερ ἀπειή, ἐν τινι ἐγκλήματι περιπέσῃ καὶ γένηται πολλῇ
ἀνάγκῃ τοῦ μὴ δύνασθαι πολλοὺς συνελθεῖν, διὰ τὸ μὴ ἀπομείναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι,
ἀπὸ δώδεκα Ἐπισκόπων ἀκουσθῇ, καὶ ὁ Πρεσβύτερος ἀπὸ ἑξ Ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἰδίου καὶ
ὁ Διάκονος ἀπὸ τριῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἐπίσκοπος κατηγορούμενος, ὠρίσθη μὲν ἀπὸ τὸν δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ νὰ κρίνεται ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς
ἐπαρχίας. Ἐάν δὲ ἀκολουθήσῃ δυσκολία εἰς τὸ νὰ συναχθοῦν Ἐπίσκοποι πολλοὶ, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ
κρίνεται ἢ ἐγκληματικὴ ὑπόθεσις αὐτοῦ ἀπὸ δώδεκα Ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του (1), ἵνα μὴ ὁ Ἐπί-
σκοπος ἀπομείνῃ εἰς τὸ ἐγκλημα ὁποῦ κατηγορεῖται, δηλ. ἵνα μὴ ὡς ὑπὸ κατηγορίας εὐρισκόμενος, καὶ μὴ
ἀθωωθείς, καταφρονῆται ἀπὸ τὸν λαόν του. Ἐὼν δὲ Πρεσβυτέρων ἢ ἐγκληματικὴ κρίσις νὰ κρίνεται ἀπὸ ἑξ ἑξέ-
νους Ἐπισκόπους καὶ ἀπὸ τὸν ἰδικόν τους. Ἐὼν δὲ Διακόνων ἀπὸ τρεῖς (2) καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν τους. Ἀνάγνωθι
καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος Ἰωάννου
καθαίρεσις, ἢ γενομένη ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, δὲν ἔλαβε
κῦρος ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Λουκᾶν, κατὰ τὸ σχόλιον τοῦ Ἀρ-
μενοπούλου, τίτλ. ς'. ἐπειδὴ καὶ ἐκάθηρεν αὐτὸν ὁ Κύπρου Ἀρ-
χιεπίσκοπος, ὅχι μὲ δώδεκα Ἐπισκόπους κατὰ τὸν Κανὼνα,
ἀλλὰ μὲ ἑνδεκα μόνον, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἦτον εὐκολον νὰ συνα-
χθοῦν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Κύπρου. Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ
Βαλσαμών.

(2) Ἐπειδὴ ὁ μὲν δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. διορίζει νὰ κρίνεται καὶ
νὰ καθαιρῆται ἀπὸ τὸν ἰδιόν του Ἐπίσκοπον ὁ Πρεσβύτερος καὶ

Διάκονος, οὗτος δὲ ὁ Κανὼν λέγει νὰ κρίνεται ὁ μὲν Πρεσβύτε-
ρος ἀπὸ ἑξ, καὶ τὸν οἰκείον, Ἐπισκόπους, ὁ δὲ Διάκονος ἀπὸ
τρεῖς. Τινὲς συμβιβάζοντες τοὺς Κανόνας, λέγουσιν, ὅτι ὁ μὲν
τῆς ἐν Ἀντιοχ. διορίζει κατὰ πρώτην νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ψηφίζε-
ται κατὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων τῶν ὑποκειμένων αὐ-
τῷ, ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ παρὼν Κανὼν δίδωσιν ἄδειαν εἰς
αὐτοὺς νὰ κρίνωνται εἰς τόσους τὸν ἀριθμὸν, ἐάν αὐτοὶ λέγουσιν
ὅτι ἀδίκως ἐκρίθησαν καὶ καθηρέθησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Ἐπί-
σκοπον.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'. 13. (1)

Πολλοί Ἐπίσκοποι συναχθέντες, Ἐπίσκοπον χειροτονήσουσιν. Εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, τρεῖς Ἐπίσκοποι, ἐν οἰωδήποτε ἂν τόπῳ ᾧσι, τῷ τοῦ πρωτεύοντος παραγγέλματι, χειροτονήσουσι τὸν Ἐπίσκοπον. Καὶ εἴαν τις ἐν τινι ἐναντιωθῆ τῇ ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ, ἢ τῇ ὑπογραφῇ, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποστερήσῃ τῆς τιμῆς.

Ἄποσ. α. τῆς α. δ'. ς'. τῆς ζ'. γ'. τῆς Ἀντιοχ. ιθ'. τὰ περὶ Ἀγαπ. καὶ Βαγαδιου ὑπομνήματα, ἧτοι ἢ ἐν Κ)πόλει τοπικῆ Σύνοδος Καν. α.

Ἑρμηνεία.

Τόσον ἢ ψῆφος, ὅσον καὶ ἢ διὰ τῶν εὐχῶν ἱεροτελεστία τοῦ Ἀρχιερέως πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ πολλοὺς Ἀρχιερεῖς, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα. Ἄν δὲ ὑπὸ ἀνάγκης καὶ δυσκολίας τινὸς δὲν δύνανται πολλοὶ νὰ συναχθοῦν, τρεῖς ὅμως Ἀρχιερεῖς πρέπει καὶ νὰ ψηφίζουσι καὶ νὰ χειροτονοῦν τὸν μέλλοντα ἀρχιερατεῦσαι, μὲ τὴν παραγγελίαν καὶ τὴν γνώμην τοῦ τῆς ἐπαρχίας Μητροπολίτου, εἰς τὸν ὅποιον ὑπόκεινται αὐτοὶ καὶ ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι. Ἐάν δὲ τινὰς ἐκ τῶν ψηφισαμένων Ἀρχιερέων, καὶ ὁμολογήσας διὰ στόματος, καὶ ὑπογράφας διὰ χειρὸς, ὅτι ἄξιός τῆς Ἐπισκοπῆς ἐστὶν ὁ μέλλων Ἀρχιερατεῦσαι, ὕστερον ἐναντιωθῆ εἰς τὴν ὁμολογίαν καὶ ὑπογραφὴν του, λέγων, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιός (ἴσως διατὶ ἔμαθε κανένα τι ἔγκλημά του κωλύον αὐτὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης), οὗτος, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐστέρησεν ἀπὸ τὴν τοῦ Ἐπισκόπου τιμῆν, ἧτοι θέλει καθαιρεθῆ, ἂν ὅμως δὲν ἀποδείξῃ τὸ κατὰ τοῦ ὑποψηφίου ἔγκλημα. Ὅρα καὶ τὸν α. Ἀποστολικόν, τὸν δ'. τῆς α. καὶ τὸ τέλος τοῦ ς'. τῆς αὐτῆς α.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'. 14.

Ἦρσεν, ἵνα ὅστις δῆποτε τῶν Ἐπισκόπων, ἢ Πρεσβυτέρων, ἢ Διακόνων, ἢ Κληρικῶν, πράγματος αὐτῷ ἐγκληματικῷ ἢ πολιτικῷ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κινουμένου, εἴαν παραιτούμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, δημοσίοις θελήσῃ καθαρθῆναι δικαστηρίοις, κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ ψῆφος ἐκφωνηθῆ, ὅμως τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐγκληματικῷ, ἐπὶ δὲ τοῦ πολιτικῷ, ἀπολέσῃ τὸ, εἰς ὃ ἐνίκησεν, εἴαν τὸν ἴδιον τόπον θελήσῃ κατέχειν.

Ἀποστ. οδ'. τῆς α. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Ἀντιοχ. ιβ'. τῆς Καρθ. ριέ.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Ἱερωμένοι πάντες καὶ Κληρικοὶ, ὅταν ἔχουσι κάμμιν ὑπόθεσιν, ἢ ἐγκληματικὴν, ἢ ὁποῖα ἢμπορεῖ νὰ τοὺς καθάρῃ, ἢ πολιτικὴν, ἢ γουὸν διὰ χρημάτων ζημίαν, πρέπει τόσον οἱ ἐνάγοντες, ὅσον καὶ οἱ ἐναγόμενοι νὰ θεωροῦν ταύτην εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τοῦ Μητροπολίτου, εἰς τὸν ὅποιον ὑπόκεινται, καθὼς ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται. Ὅχι καὶ καταφρονήσῃ μὲν τὸ ἐσωτερικὸν κριτήριον τινὰς ἐξ αὐτῶν, θελήσῃ δὲ νὰ φανῆ καθαρὸς ἀπὸ τὸ ἔγκλημα του εἰς ἐξωτερικὰ δικαστήρια καὶ κοσμικὰ, οὗτος, κἂν καὶ δικαιωθῆ ἀπὸ τὸ ἔγκλημα του εἰς αὐτὰ, νὰ καθαιρέται, ἂν ἢ ὑπόθεσις ἦτο ἐγκληματικὴ· εἰ δὲ ἢ ὑπόθεσις ἦτο διὰ χρήματα καὶ ἐνίκησε τὴν κρίσιν, εἰ μὲν αὐτὸς θέλῃ νὰ ἔχῃ τὸν βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης καὶ νὰ μὴ καθαιρεθῆ, πρέπει νὰ χάσῃ τὸ κέρδος τῶν χρημάτων ὅπου ἔλαβε διὰ τῶν κοσμικῶν κριτηρίων· ὅχι καὶ δὲν παραιτεῖ τὸ κέρδος αὐτὸ, νὰ καθίρεται διὰ τὴν καταφρόνησιν ὅπου ἔκαμε τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κριτηρίου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, τὸν ς'. τῆς α. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'. 15.

Καὶ τοῦτο γεμὴν ἤρσεν, ὥστε, εἴαν ἀπὸ οἰωνδήποτε δικαστῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπ' ἄλλους δικαστὰς ἐκκλησιαστικοὺς, ἔχοντας μείζονα τὴν αὐθεντίαν, ἐκκλητος γένηται, μὴ δὲν βλάπτειν τούτους, ὧν ἢ ψῆφος λύεται, εἴαν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν, ἢ κατὰ ἔχθραν, ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακέναι, ἢ τινι χάριτι ὑποφθάρῃναι.

Ἄποσ. οδ'. τῆς α. ς'. τῆς δ'. θ'.

(1) Ἀριθμὸν δὲ 14. Κανὼνος ἔχει παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, τὸ νὰ κρίνωνται ἐν τῇ Τριπόλει διὰ τὴν ἐνδειαν τῶν Ἐπισκόπων. ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἀπὸ πέντε Ἐπισκόπους μόνον καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του, ὁ δὲ Διάκονος ἀπὸ δύο καὶ ἀπὸ τὸν ἐδικόν του, ὡς εὐρίσκειται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὡς ἂν ἕνα πόρισμα, καὶ λέγομεν, ὅτι καθὼς ἢ Σύνοδος αὕτη ἐσυγχώρησε καὶ ἀπὸ ὀλιγωτέρους Ἐπισκόπους νὰ κρίνωνται οἱ Ἱερωμένοι, διατὶ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους Ἐπίσκοποι πολλοὶ δὲν εὐρίσκοντο, ταῦτόν εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην. Τοιοῦτοτρόπως εἶναι συγκεχωρημένον νὰ γίνεται καὶ τὸ ἅγιον Εὐχέλαιον ἐν τισὶ χωρίοις καὶ τόποις τῆς Βουλγαρίας, ἢ καὶ ἄλλης ἐπαρχίας, ὅχι μόνον ἀπὸ τρεῖς Ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δύο,

καὶ ἀπὸ ἕνα διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν Ἱερέων ὅπου εἶναι εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, ταῦτόν εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην. Καλῆτερον γὰρ εἶναι νὰ γίνεται τὸ Μυστήριον καὶ ἀπὸ ἕνα μόνον Ἱερέα, παρὲς νὰ τὸ ὑστεροῦνται παντάπασιν οἱ ἐκείσε χριστιανοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἀσθενεῖς, καὶ ἐνταῦτ' ἢ ὑστεροῦνται τὴν ἀφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν, ὅπου αὐτὸ χαρίζει εἰς αὐτοὺς. Ἐπειτα, ἂν ἕνας Ἱερεὺς μόνος ἐκτελῇ ὅλα τὰ ἄλλα Μυστήρια καὶ τὰ μείζονα τοῦ Εὐχελαίου, διὰ τί καὶ μόνος δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὸ θεῖον Εὐχέλαιον; Ἐκείνο δὲ ὅπου λέγει ὁ θεὸς Ἰακώβος «Προσκαλεσάσθω τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας», τοὺς ὄντας ἐννοεῖ, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς μὴ ὄντας μὴδὲ εὐρισκομένους ἐκείσε. Ἡ τοίνυν ἀνάγκη Κανόνι καὶ νόμοις οὐχ ὑπόκειται, ἕως οὗ ἀνάγκη ἐστίν.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ οἱ κρινόμενοι Κληρικοί ἀναβιδάσουν καὶ ἐκκαλέσουν τὴν κρίσιν τῶν ἀπὸ μικροτέρους κριτὰς εἰς μεγαλύτερους, ἀπὸ Ἐπίσκοπον θετέον εἰς Μητροπολίτην ἢ Πατριάρχην, καὶ ἐξεταζομένη ἡ ἀπόφασις τῶν μικροτέρων, ἀνατραπῆ ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους, ἂν τοῦτο, λέγω, γένη, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ βλάπτωνται οἱ μικρότεροι ἐκεῖνοι· ἂν ὁμοῦ δὲν φανερωθῶν ὅτι ἔκαμαν τὴν ἀπόφασιν ἐχθρικὰ, ἢ διὰ φιλίαν, ἢ διὰ χάριν τινὰ καὶ δωροληψίαν. Εἰ μὲν γὰρ διὰ ταῦτα ἔκριναν, βλάπτονται εἰς τὴν οἰκείαν τιμὴν. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ' Ἀποστολικὸν, τὸν ς'. τῆς α'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'. 16.

Ἀποστ. οὐδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'. τῆς Καρθ.
ιβ'. ρέ. ριά. ρλά.

Ἐὰν δὲ κατὰ συναίνεσιν τῶν μερῶν, ἐπιλεγέντες ὡς δικασταί, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι ἔσονται τῶν ὀρισθέντων, μὴ ἐξείναι ἐκκαλεῖσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν δὲ οἱ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί, ὅτε κατηγορῶν καὶ ὁ κατηγορούμενος, διαλέξουν αἰρετοὺς κριτὰς διὰ νὰ κρίνουν τὴν ἀγωγὴν, τότε, ἂν καὶ οἱ διαλεχθέντες αὐτοὶ αἰρετοὶ κριταὶ ἦναι ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς ὀρισθέντας ἀνώτερω, ἐπὶ μὲν Ἐπισκόπου δώδεκα, ἐπὶ Πρεσβυτέρου ἕξ, καὶ ἐπὶ Διακόνου τρεῖς, δὲν εἶναι ἄδεια τοῦ λοιποῦ εἰς τοὺς κρινόμενους νὰ ἐκκαλέσουν καὶ νὰ ἀναβιδάσουν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς ἀνώτερον κριτήριον, ἀλλὰ νὰ στέργουν εἰς τὴν τῶν ὑπ' αὐτῶν διαλεχθέντων ἀπόφασιν.

Συμφωνία.

Ἡ Συμφώνως, λέγει καὶ ὁ ρέ. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι (1). ὁ δὲ ριά. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου λέγει, ὅτι ἡ Σύνοδος ἐπένευσεν εἰς τοὺς αἰρετοὺς κριτὰς ὅπου ἐδιάλεξεν ὁ Μαυρέντιος καὶ Σάγκτιππος οἱ Ἐπίσκοποι· ὁ δὲ ρλά. ταύτης διορίζει νὰ μένη ἀκοινωνήτος ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖνος ὅπου δὲν πεισθῆ εἰς τὴν κρίσιν τῶν αἰρετῶν κριτῶν, ἕως οὗ νὰ πεισθῆ. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολικὸν, τὸν ς'. τῆς α'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'. 17.

Ἀποστ. μβ'.
μγ'. τῆς ς'.
κδ'. νά. ξβ'.
ξς'. τῆς ἐν
Λαοδικ. ιγ'.
νδ'. τῆς ἐν
Καρθαγένῃ δ.

Ὅστε τὰ τέκνα τῶν Ἱερέων θεωρία κοσμικὰ μὴ ἐκτελεῖν, μηδὲ θεωρεῖν. Τοῦτο δὲ καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς ἀεὶ κεκήρυκται, ὥστε, ὅπου βλασφημίαι εἰσὶ μὴ προσιέναι.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν Ἱερέων νὰ μὴ κάμνουν τὰς θεωρίας καὶ παίγνια ὅπου γίνονται εἰς τὰ θέατρα μὲ τὰ τρεξίματα τῶν ἀλόγων, καὶ μὲ τὰς μάχας τῶν θηρίων καὶ ζώων, ἔχοντες δηλ. αὐτοὶ τὴν τῶν ἀλόγων καὶ τῶν τοιούτων ζώων ἐπιστάσιαν, ἀλλ' οὔτε ὅπως νὰ στέκωνται νὰ τὰ θεωροῦν, ὅταν εἰ ἄλλοι τὰ κάμνουν (2). ὅχι μόνον δὲ οἱ τῶν Ἱερωμένων υἱοὶ, ἀλλὰ καὶ ὅλοι κοινῶς οἱ Χριστιανοὶ παντοτινὰ διδά-

(1) Λέγει γὰρ ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλ. α'. τίτλ. δ'. ὅτι ἐκεῖνος ὅπου κάμει αἰρετὸν κριτὴν, πρέπει νὰ μένη εἰς τὴν ἀπόφασιν του, εἴτε δικαία εἶναι, εἴτε ἄδικος· εἴτε μὴ καὶ δὲν μένει, πληρόνει τὴν ποινὴν ἐκείνην, ὅπου συμφωνηθῆ ὅταν ἐκλέγουν τὸν αἰρετὸν κριτὴν, καὶ ὡς κατηγορῆ τοῦ λόγου του διατί ἐδιάλεξε τοιοῦτον κριτὴν. Ἡ ἀπόφασις τῶν αἰρετῶν κριτῶν, οὔτε ἀπὸ βασιλικὸν πρόσταγμα μεταθεωρεῖται ἢ ἀνατρέπεται, οὔτε ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς ἰδίους. Κἂν δὲ καὶ ἐπλανήθησαν ὅταν ἀπεφάσισαν, νὰ διορθώσουν τὴν ἀπόφασιν τους, δὲν ἔμπορουν. Ἀφ' οὗ γὰρ ἀποφασίσουν μίαν φοράν, παύουσι· πλέον ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι κριταί. Σημειῶσαι ὁμοῦ, ὅτι ἂν ἀπὸ ἀμάθειαν τῶν νόμων ἔκαμαν ἄδικον ἀπόφασιν οἱ αἰρετοὶ κριταί, χρεὸς ἔχει νὰ μένη εἰς αὐτὴν ὁ κρινόμενος, ἢ νὰ πληρόνη τὴν συμφωνηθεῖσαν ποινὴν. Ἐὰν δὲ κατὰ χάριν, ἢ δῶρα λαβόντες, τὴν ἔκαμαν, ἐκεῖνος ὅπου χάσῃ τὴν κρίσιν, οὔτε εἰς τὴν ἀπόφασιν μένει, οὔτε πληρόνει τὴν ποινὴν, δηλ. τὸ νῦν καλούμενον νάξερ, ὅρα εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον. Περὶ τῶν αἰρετῶν κριτῶν (οἵτινες καὶ Ἀρμπιτροὶ λέγονται Λατινικά.)

φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι διὰ τοῦτο διορίζονται, ἵνα μετὰ ἐπεικέας καὶ φιλανθρωπότερα τὴν κρίσιν θεωρήσωσιν. Ὁ γὰρ διαιτητής, φησὶ, τὸ ἐπεικὲς ὄρα, ὁ δὲ δικαστής τὸν νόμον, καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς εὐρέθη, ἵνα τὸ ἐπεικὲς ἰσχύῃ (ρητορικῆς βιβλίου α'. κεφ. ιθ'). Λέγουσιν δὲ οἱ βασιλικοὶ νόμοι, ὅτι ἀνίσως ἦναι δύο αἱ αἰρετοὶ κριταὶ καὶ δὲν συμφωνοῦν ἀνάμεσόν τους, ἀναγκάζονται νὰ διαλέγουν καὶ τρίτον καὶ νὰ στέργουσιν εἰς τὴν αὐτοῦ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν.

(2) Δι' 8 καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει εἰς τὸν Τιμόθεον (α'. Τιμόθ. γ'. 4), ὅτι οἱ Ἱερεῖς νὰ ἔχουσι τέκνα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Καὶ εἰς τὸν Τίτον (Τίτ. α'. 6.), ὅτι αὐτοὶ νὰ ἔχουν τέκνα πιστὰ μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνοπότακτα. Τὰ δὲ εἰς θέατρα ὑπάγοντα τέκνα τῶν Ἱερέων καὶ θεωροῦντα τὰ ἐκεῖ γινόμενα ἄτακτα καὶ ἄσεμνα, φανερόν, ὅτι καὶ ὡς ἄσωτα καὶ ὡς ἀνοπότακτα, καὶ ὡς ἄσεμνα ἔχουσι γὰρ κατηγοροῦνται, ὅπερ ἐμποδίζει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος. Πρέπει γὰρ τὰ τέκνα τῶν Ἱερέων

σκονται νὰ μὴ πλησιάζουν εἰς τὰ θεάτρα, ὅπου πολλὰ ἄσεμνα πράγματα γίνονται, διὰ μέσου τῶν ὁποίων βλασφημεῖται, καὶ ὑβρίζεται ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀσεβεῖς. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ε'. ἀλλὰ καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'. 18.

Ἦρσεν, ἵνα Ἐπίσκοποι, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες, μηδὲ ἐκ τινος αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου πράγματος τροφήν πορίζωνται. Ὅφειλουσι γὰρ ἀποβλέψαι εἰς τὸ γεγραμμένον· «Οὐδεὶς στρατευόμενος τῷ Θεῷ, ἐμπλέκει ἑαυτὸν πράγμασι κοσμικοῖς.» [Τιμόθ. β'. 4.]

Ἀποστ. ε'. π. πγ'. τῆς δ'. γ'. ζ'. τῆς στ'. θ'. τῆς ζ'. θ'. τῆς α. καὶ β'. ια. β'.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἱερωμένοι νὰ ἐλλαμβάνουσιν, ἦτοι νὰ πακτώνουσι ξένα ὑποστατικά, ἢ νὰ γίνωνται προκουράτορες, ἦτοι φροντισταὶ καὶ διοικηταὶ πραγμάτων κοσμικῶν (κοῦρα γὰρ λατινιστὶ φροντίς καὶ διοίκησις ἐρμηνεύεται), καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ εὐγάζωσι τὴν ζωοτροφίαν τοὺς ἀπὸ κἀνένα ἐργόχειρον αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου. Αἰσχροῦ μὲν, καθὼς εἶναι τὸ νὰ γίνωνται πορνοβοσκοί, ἀτίμον δὲ, καθὼς εἶναι τὸ νὰ ἔχουν ἐργαστήριον καπηλικόν, ἢ ἀρωματικόν, ἢ τὸ νὰ λατρεύουν, καὶ ἄλλα παρόμοια. Διότι, ἂν κατὰ τὸν Παῦλον κἀνένας στρατιώτης δὲν ἀνακατώνεται εἰς πραγματείας ἄλλας, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν ἐπίγειον αὐτοῦ Βασιλέα, πόσῳ μᾶλλον οἱ στρατιῶται τοῦ Θεοῦ Ἱερωμένοι δὲν πρέπει εἰς κοσμικὰς φροντίδας νὰ ἐμπλέκουσιν ἑαυτοὺς, ἵνα τῷ οὐρανίῳ αὐτῶν Βασιλεῖ φανῶσιν εὐάρεστοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ε'. Ἀποστολ. καὶ τὸν θ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'. 19.

Ἦρσεν, ὥστε τοὺς Ἀναγνώστας, εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἡβῆς ἐρχομένους, ἀναγκάζεσθαι, ἢ συμβίους ἀγαγέσθαι, ἢ ἐγκράτειαν ἡμολογεῖν.

Ἀποστ. κς'. τῆς δ'. ιδ'. τῆς ε'. ε'. ιδ'. τῆς Καρθαγ. λγ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅταν οἱ Ἀναγνώσται ἔλθουν εἰς ἡλικίαν ιδ'. χρόνων, ἀναγκάζονται, ἢ νὰ λαμβάνουν γυναῖκα, ἢ νὰ ὑπόσχωνται ὅτι θέλουν φυλάξουν παρθενίαν καὶ ἀγαμίαν. Οὗτος δὲ ὁ Κανὼν φαίνεται νὰ ἐπεκράτει μόνον εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τὸν Ζωναρῶν, ἀλλ' ὅχι καὶ εἰς ἄλλους τόπους (1). Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κ'. 20.

Ἦρσεν, ἵνα Κληρικὸς, ἐὰν χρήματα δῶ ἐν χρήσει, τὰ χρήματα λάβῃ· ἐὰν εἶδος, ὅσον δέδωκε λάβῃ.

Ἀποστ. μδ'. τῆς α. ιζ'. τῆς ε'. ι'. τῆς Λαοδ. δ'. τῆς Καρθαγ. ε. Βασιλ. ιδ'.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν ε. τῆς παρουσίας ταύτης Συνόδου ἐμποδίζει τὸ νὰ λαμβάνουν διά-

νὰ ἦναι σεμνότερα ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν κοσμικῶν. Δι' ὅ καὶ ὁ Χρυσόστομος (σελ. 50. τοῦ ε'. τόμου) λέγει ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἱερέως ἐὰν ἀμαρτήσῃ, περισσότερον τιμωρεῖται ἀπὸ τὰς ἄλλας γυναῖκας. «Αἱ γὰρ θυγατέρες τῶν Ἱερέων, αἷς οὐδεὶς πρὸς τὴν Ἱερωσύνην λόγος, ὅμως διὰ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα, τῶν αὐτῶν πολὺ πικροτέραν ὑπέχουσι τὴν τιμωρίαν.» (λόγῳ ε'. περὶ ἱερ.). καὶ ὁ Θεὸς λέγει· «Θγάτηρ ἀνθρώπου Ἱερέως ἐὰν βεβηλωθῇ τοῦ ἐκπορευῆσαι, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτῆς αὐτῇ βεβηλοῖ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυθήσεται.» (Λευί. κ.α. θ'). Βλ. δὲ τὸ κβ'. τοῦ Δευτερονομίου 21 προστάζει «νὰ λιθοβολῆται ἡ θυγάτηρ τοῦ λαϊκοῦ ὅπου πορνεύσῃ.» Μεγαλητέρα δὲ τιμωρία εἶναι τὸ καύσιμον ἀπὸ τὸν λιθοβολισμόν.

(1) Τινὲς λέγουσιν ὅτι καθὼς ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους συνήθεια ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτῶν οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ὡς εἶπομεν ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. Κανόνι τῆς παρουσίας Συνόδου, ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἰδίους Ρωμαίους ἠκολούθησε συνήθεια εἰς αὐτὴν καὶ τὸ νὰ ἀναγκάζωνται οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι

Ἀναγνώσται, ἢ νὰ ὑπανδρεύωνται νὰ ὑπόσχωνται παρθενίαν, καὶ οὕτω φαίνεται νὰ ἦναι τὸ πρᾶγμα, καθὼς καὶ ὁ ιδ'. τῆς δ'. τοῦτο αἰνίττεται καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς Καρθ. φανερώς ἔχουσιν. Ὡστε οἱ ἀναγνώσται ἐδῶ δὲν θέλει νὰ εἰπῇ οἱ ὄντες χειροτονημένοι Ἀναγνώσται, ἀλλ' οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἀναγνώσται, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ γ'. καὶ δ'. Κανόνι λεγόμενοι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, νοοῦνται οἱ μέλλοντες χειροτονεῖσθαι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. Σημείωσαι ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ Σύνοδος κατὰ τὸν λγ'. Κανὼνα ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους, Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Ὑποδιακόνους, οἱ λοιποὶ Κληρικοί θέλει νὰ ἦναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀνάγκην τῆς ἐγκρατείας καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐναντιοῦται εἰς τὸν κς'. Ἀποστολικόν, ὅπου προστάζει ὅτι οἱ Ἀναγνώσται καὶ οἱ Ψάλται νὰ ἦναι ἐλεύθεροι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν εἰς τὸ νὰ ὑπανδρεύωνται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀιχμαλωτισθῇ εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐγκρατείας τῶν Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ Ὑποδιακόνων, ἀπὸ τὸν ιγ'. τῆς ε'. ἀιχμαλωτίσθη, ἦτοι ἐλεύθεροί εἶναι νὰ ὑπανδρεύωνται καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν οἱ Ἀναγνώσται, κατὰ τὸν κς'. Ἀποστολικόν καὶ κατὰ τὸν λγ'. τῆς παρουσίας Συνόδου.

φορα¹ οἱ Κληρικοί, ἀλλ' ὅσα μὲν ἄσπρα δανείσουν, τόσα καὶ νὰ λαμβάνουν, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶδος δώσουν, εἴτε σίτον, εἴτε ὄσπρια, εἴτε ἄλλο τοιοῦτό τι, τόσον καὶ νὰ παίρνουν ὀπίσω, καὶ ὄχι περισσότερον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μδ'. Ἀποστολικὸν Κανόνα.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'. 21.

Τῆς ς'. ιδ'. || Ἦρσεν, ἵνα πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν Διάκονοι μὴ χειροτονῶνται.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ Διάκονοι δὲν πρέπει νὰ χειροτονῶνται, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν χρόνων κέ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'. 22.

Τῆς ς'. λγ'. τῆς ζ'. ιδ'. || Ἦρσεν, ἵνα οἱ Ἀναγνώσται τὸν δῆμον μὴ προσκυνῶσιν.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ Κανὼν οὗτος ἐμποδίζει μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων λόγων, νὰ μὴ στρέφονται οἱ Ἀναγνώσται καὶ προσκυνῶσι τὸν λαὸν, ἐπειδὴ μόνους τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ Διακόνους ὀφείλουσι νὰ προσκυνοῦν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ πλῆθος τῶν λαϊκῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας των. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λγ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'. 23.

Ἦρσεν, ἵνα ἡ Μαυριτανία Σιτιφένσης, ὡς ἤτησε, (τὸν πρωτεύοντα τῆς Νουμιδικῆς χώρας ἧς τινος ἐκ τῆς Συνόδου κεχώρισται,) ἵνα ἴδιον ἔχη πρωτεύοντα, συναινέσει πάντων τῶν πρωτευόντων τῶν Ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν καὶ πάντων τῶν Ἐπισκόπων, διὰ τὸ μακροδαπὲς ἔχειν ἐπετράπη.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ Κανὼν οὗτος, ἀγκαλὰ καὶ τοπικὸς ἐστὶ, λέγων, ὅτι ἡ Μαυριτανία νὰ μὴ ᾔηται ὑποκειμένη εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς Νουμιδίας, διὰ τὸ μακρὸς τοῦ τόπου ὁποῦ ἔχει ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ τὴν δυσκολίαν ὁποῦ ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ εἰς τὸ νὰ συνέρχωνται ἐν τῇ Συνόδῳ, ἀλλὰ νὰ συγχωρηθῇ νὰ ἔχη ἐδικὸν τῆς Μητροπολίτην (1) μὲ ὄλον τοῦτο ὁ τοπικὸς καὶ μερικὸς οὗτος Κανὼν δύναται νὰ γένη καθολικὸς καὶ γενικὸς. Μανθάνομεν γὰρ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι καὶ κάθε ἄλλος τόπος μακρὰν ἀπὸ ἄλλον διακείμενος, πρέπει νὰ συγχωρηθῆται εἰς τὸ νὰ ἔχη ἴδιον Μητροπολίτην διὰ τὰ αὐτὰ αἴτια.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'. 24. (2).

Τῆς ζ'. β'. || Ἦρσεν, ὥστε χειροτονουμένου Ἐπισκόπου ἢ Κληρικοῦ, πρότερον ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς τὰ δεδογμένα ταῖς Συνόδοις εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἐντίθεσθαι, ἵνα μὴ, ποιούντες κατὰ τοὺς ὅρους τῆς Συνόδου, μεταμεληθῶσιν.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ χειροτονούντες Ἐπίσκοπον ἢ Κληρικὸν πρέπει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, πρὸ τῆς χειροτονίας νὰ λέγουσιν εἰς αὐτοὺς τὰ ὀρισθέντα ἀπὸ τὰς ἁγίας Συνόδους, Οἰκουμενικάς τε καὶ τοπικάς, τόσον περὶ ὀρθῆς πίστεως, ὅσον καὶ περὶ βίου ὀρθοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ καταστάσεως, ἵνα διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης οἱ χειροτονούμενοι οὗτοι μανθάνοντες τοὺς ὅρους καὶ Κανόνας τῶν Πατέρων, καὶ κατ' αὐτοὺς πθεῶντες καὶ πολιτευόμενοι, μὴ μετανοήσωσιν ὡς παραβάται, οὔτε ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ κανονιζόμενοι καὶ Συνοδικῶς ἐπιτιμώμενοι, οὔτε εἰς τὴν μέλλουσαν κολαζόμενοι (ἐπειδὴ δὲ γράφεται, καὶ κατὰ τῶν ὄρων τῶν Συνόδων, εὐδοῦσθαι τὸ νόημα καὶ οὕτω διὰ νὰ μὴ μετανοήσουν, εἴτε ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἀνίσως κάμουν ἐναντίον τῶν διδασθέντων Κανόνων καὶ ὄρων, ὡς ἐν γνώσει ἀμαρτάνοντες.). Ὅρα καὶ τὸν β'. τῆς ζ'.

(1) Διὰ τοῦτο τόσον ἐν τοῖς μετὰ τὸν Κανόνα τοῦτον πρακτικοῖς τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Εὐσεβίου κεφ. ς'. τοῦ 1. βιβλίου, χωρισμένη γράφε-

ται ἡ Μαυριτανία ἀπὸ τὴν Νουμιδίαν, καὶ ἀνάπαλιν.

(2) Ἀριθμὸν 18. Κανόνος ἔχει ἐπισημῶς παρὰ τοῖς ἐρμηνευταῖς ὁ τίτλος μόνος τοῦ κατ' αὐτοὺς 19. 20. 21. Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'. 25.

Ἦρσαν, ἵνα τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων Εὐχαριστία μὴ δοθῇ. Γέγραπται γάρ, || Τῆς ς'. πγ'. «Λάβετε, φάγετε» [Ματθ. κς'. 26.], τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα οὐδὲ λαβεῖν δύναται οὐδὲ φαγεῖν· καὶ ἵνα μὴ τοὺς ἤδη τελευτώντας βαπτισθῆναι ποιήσῃ ἢ τῶν Πρεσβυτέρων ἄγνοια.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὼνα ἐρανίσθη ἡ ς'. Σύνοδος τὸν πγ'. αὐτῆς Κανὼνα, δηλ. μόνον τὸ νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τινὰς τοὺς νεκρούς. Καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν ἐκεῖ. Ὁ δὲ παρὼν προσδιορίζει ἀκόμη καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ βαπτίζῃ τινὰς Ἱερεὺς κατὰ ἄγνοιαν τοὺς ἀποθανόντας καὶ τελευτήσαντας (1), ἐπειδὴ οἱ νεκροὶ οὔτε νὰ συνταχθοῦν δύνανται μὲ τὸν Χριστὸν, οὔτε νὰ ἀποταχθοῦν τὸν Σάταναν, οὔτε ἄλλο τι νὰ κάμουν σύνηθες εἰς τὴν τελεσιουργίαν τοῦ βαπτίσματος. Ἔως οὐδὲ ἀναπνέει ἀκόμη τινὰς, θέλει ἀξιωθῆ τοῦ θείου Βαπτίσματος, κατὰ τὸν Ζωναράν.

ΚΑΝΩΝ Κς'. 26.

Ὡστε, κατὰ τοὺς ἐν Νικαίᾳ ὄρους, διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αἰτίας, αἵτινες πολλάκις πρὸς ὀλεθρον τοῦ λαοῦ παλαιοῦνται, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν Σύνοδον συγκαλεῖσθαι, πρὸς ἣν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς πρώτας καθέδρας ἐπέχοντες, ἐκ τῶν οικείων Συνόδων, δύο, ἢ καὶ ὅσους ἐπιλέξωνται, Ἐπισκόπους τοποτηρητὰς ἀποστείλωσιν. Ἴνα ἐν τῇ συναχθείσῃ συνελεύσει, πλήρης εἶναι δυναθῇ ἡ αὐθεντία.

Ἀποσ. λζ'. τῆς α. ε. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ἢ τῆς ζ'. ς'. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς Καρθαγ. πά. πδ' πέ. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ νὰ μὴ παλαιῶνται, καὶ μὲ τὸν χρόνον βεβαιώνωνται αἱ κατὰ καιροὺς ἀνακύπτουσαι ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις καὶ ἀταξίαι, πρὸς βλάβην τοῦ λαοῦ, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν, νὰ γίνεταί Σύνοδος τῶν Ἐπισκόπων κατ' ἔτος. Ὡς καὶ ὁ ε. τῆς ἐν Νικαίᾳ τοῦτο διορίζει. Πρὸς τὴν ὁποίαν Σύνοδον ὅλοι οἱ Μητροπολιταὶ νὰ στέλλουν δύο, ἢ καὶ περισσοτέρους Ἐπισκόπους ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας των τοποτηρητὰς, ἢτοι τηρούντας καὶ ἐπέχοντας τὸν τόπον αὐτῶν. Ἴνα τὰ παρὰ τῆς Συνόδου ταύτης διοριζόμενα, μὲ πληρεξουσιότητα διορισθῇ, ὡς συμπηφιζομένων ταῦτα ἀπάντων τῶν Μητροπολιτῶν. Ἐν δὲ τοῖς πρακτικοῖς τῆς παρουσίας ταύτης Συνόδου γέγραπται, ὅτι ἀπὸ τὴν Τρίπολιν νὰ στέλλεται εἰς τὴν ἐνιαυσίαν ταύτην Σύνοδον ἕνας τοποτηρητῆς, διὰ τὴν ἐκεῖσε σπανιότητα τῶν Ἐπισκόπων. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι δὲν ἐμποδίζεται τὸ νὰ στέλλωνται τοποτηρηταὶ τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διάκονοι, καθὼς καὶ εἰς μερικὰς οἰκουμενικὰς Συνόδους τοῦτο ἐγένετο. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'. 27.

Ἐάν τις τῶν Ἐπισκόπων κατηγορῆται παρὰ τοῖς τῆ αὐτοῦ χώρα πρωτεύουσιν, ὁ κατηγοροῦν ἀγάγη τὸ πρᾶγμα, καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς κοινωνίας κωλυθῇ ὁ κατηγορούμενος, εἰ μὴ δ' ἂν πρὸς ἀπολογία ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐπιλεγέντων δικάζειν, γράμμασι προσκληθεὶς, τῆ ὠρισμένη ἡμέρᾳ οὐδαμῶς ἀπαντήσῃ, τουτέστιν, ἐντὸς προθεσμίας μηνὸς, ἀφ' ἧς ἡμέρας φανείη τὰ γράμματα δεξάμενος. Ἐάν δὲ ἀληθεὺς τινὰς καὶ ἀναγκαστικὰς αἰτίας ἀποδείξῃ, τὰς αὐτὸν κωλυούσας ἀπαντῆσαι πρὸς ἀπολογία τῶν κατ' αὐτοῦ προτεθέντων, ἐντὸς ἑτέρου μηνὸς ἀκεραίαν ἐχέτω εὐχέρειαν· μετὰ δὲ τὸν δεῦτερον μῆνα μὴ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ καθαρὸς ἀποδειχθείη. Εἰ δὲ πρὸς σύμπασαν τὴν ἐτησίαν Σύνοδον ἀπαντῆσαι μὴ βουλευθείη,

Ἀποσ. οδ' τῆς β'. ς' τῆς δ'. θ' κά. τῆς Ἀντιοχ. ιδ'. ιε. Σαρδικ. δ'. τῆς Καρθ. ἢ ιβ'. ις'. ης. ρέ ρλά. ρλζ'. ρλη. ρλθ.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἐν τῇ κβ'. ἀποκρίσει πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας λέγει, ὅτι εἶναι μεγάλης κολάσεως ἄξιοι ἐκεῖνοι ὅπου χροῦσι μὲ Μύρον πρότερον τοὺς ἀποθανόντας Ἱερῆς καὶ Ἱερεῖς, ἢ ἄλλους τινὰς, καὶ οὕτως ἐντάφιζόντες αὐτοὺς, ἐπειδὴ μὲ τοῦτο ὅπου κάμνουσιν, ἢ κατηγοροῦσι τοὺς βαπτίσαντας καὶ μυρώσαντας τοὺς ρηθέντας Ἱερῆς καὶ Ἱερεῖς πῶς δὲν ἦσαν ὀρθόδοξοι, ἢ δὲν ἔχουσιν ἀκόμη πληροφορίαν, ὅτι οἱ ἀποθανόντες αὐτοὶ δὲν ἦσαν κοινωνοὶ τῶν ὀρθοδόξων, τὰ ὅποια καὶ τὰ δύο εἶναι ἄτοκα. Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος (λόγῳ περὶ τοῦ μὴ πικρῶς κλαίειν τοὺς τελευτώντας σελ. 944. τοῦ ς'. τόμ.) λέγει, μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους προπέμπομεν τοὺς ἀποθανόντας, φανερόντες μὲ τοῦτο τὴν εὐχαριστίαν ὅπου κάμνομεν

πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστὸν διὰ τὸν θάνατόν τους. Μὲ καιροῦνιὰ σάβανα τοὺς ἐνδύνομεν, δηλοῦντες τὸ καινούριον φόρεμα τῆς ἀφθαρσίας ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν. Μύρον καὶ ἔλαιον χύνομεν εἰς αὐτοὺς καὶ χρίσμα τοῦ βαπτίσματος, πιστεύοντες, ὅτι τοῦτο θέλει γένῃ εἰς αὐτοὺς βοήθεια εἰς τὸν πρὸς τὴν ἐκεῖσε ζωὴν ὁδόν τους. Μὲ θυμιάματα καὶ κηρία τοὺς συνοδεύομεν, σημαίνοντες, ὅτι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὸ σκοτὸς τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ ἐπήγαν πρὸς τὸ ἀληθινὸν φῶς. Κατὰ ἀνατολὰς τὸν τάφον τους καὶ τὸ σῶμα τους σχηματίζομεν, δηλοῦντες τὴν ἀνάστασιν ὅπου μέλλουν νὰ λάβουν. Σημείωσαι δὲ, ὅτι τὸ Μύρον καὶ ἔλαιον, καὶ χρίσμα τοῦ βαπτίσματος, ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Ἀγιος ταῦτοσήμαντα πρέπει νὰ νοηθοῦν, ἀντὶ τοῦ ἐλαίου δηλ. μὲ

ἵνα κἄν ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ περαιωθῆ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηκέναι κριθήσεται. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ, ὃ οὐ κοινωνεῖ, μηδὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκκλησίᾳ, μηδὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ. Ὁ δὲ τούτου κατήγορος, ἐὰν μηδαμοῦ ἀπολειφθῆς ἐν αἷς ἡμέραις γυμνάζεται τὰ τοῦ πράγματος, μηδαμῶς κωλυθεῖν ἀπὸ τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ποτε ἐλλείψῃ ἑαυτὸν ὑποσύρας, ἀποκαθισταμένου τῆς κοινωνίας τοῦ Ἐπισκόπου, αὐτὸς ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐκβληθῆ ὁ κατήγορος. Οὕτω μέντοι, ὡς μὴ καὶ τὴν εὐχέριαν αὐτῷ ἀφαιρῆσθαι τῆς κατηγορίας τοῦ πράγματος, ἐὰν δυνηθῆ ἀποδείξαι κατὰ τὴν προθεσίαν, οὐχὶ μὴ τεβηληκέναι, ἀλλὰ μὴ δεδυνῆσθαι ἀπαντῆσαι, ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς ἐν τῷ κινεῖσθαι τὰ τοῦ πράγματος ἐν τῷ τῶν Ἐπισκόπων δικαστηρίῳ, ἐὰν διαβέβληται τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μὴ προσδεχθῆ εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴδ' ἂν ὑπὲρ ἰδίου πράγματος, μὴ μέντοι περὶ ἐκκλησιαστικοῦ θελήσῃ ἐπιβαλέσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὅταν κατηγορηθῆται κανόνας Ἐπίσκοπος, πρέπει ὁ κατήγορος νὰ ἀποδεικνύῃ τὴν κατηγορίαν ἔμπροσθεν τοῦ Μητροπολίτου τοῦ Ἐπισκόπου, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, παρευθὺς δὲ μετὰ τὴν κατηγορίαν, δὲν πρέπει νὰ γίνεταί ἀκοινωνήτος ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συνεπισκόπου ὁ κατηγορηθεὶς Ἐπίσκοπος. Ἐξω μόνον ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς τὴν κρίσιν μετὰ διορίαν ἐνὸς μηνός, ἀφ' οὗ λάβῃ τὰ γράμματα τοῦ Μητροπολίτου, τὰ προσκαλοῦντα αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον. Εἰ δὲ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπὸ ἀληθείας, καὶ ὄχι πλαστὰς, ἀλλὰ ἀναγκαιᾶς αἰτίας ἐμποδίσθη καὶ δὲν ἦλθε, νὰ τοῦ δίδεται ἀκόμη ἄλλου ἐνὸς μηνός διορία. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τοὺς δύο μηνὰς δὲν ἔλθῃ, νὰ ἀφορίζεται διὰ τὴν ἀπειθειάν του, ἕως οὗ νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι εἶναι ἀθῶος τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης κατηγορίας. Ἐὰν δὲ, οὔτε εἰς τὸν Μητροπολίτην του θελήσῃ νὰ κριθῆ, οὔτε εἰς τὴν κατ' ἔτος συναθροισμένην Σύνοδον, αὐτὸς ἑαυτὸν κατεδίκασε διὰ τὴν ἀπειθειαν καὶ καταφρόνησιν. Ἐν ὅσῳ δὲ καιρῷ εἶναι εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ Ἐπίσκοπος, δὲν πρέπει, οὔτε εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, οὔτε εἰς ἄλλην, νὰ τὸν συγκοινωνῇ τινὰς, καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κατηγορουμένου Ἐπισκόπου. Περὶ δὲ τοῦ κατηγοροῦ αὐτοῦ, ἐν ὅσῳ μὲν αὐτὸς στέκεται κατηγορῶν, δὲν πρέπει διὰ τὴν κατηγορίαν καὶ μόνην νὰ ἀφορίζεται. Ἀνίσως δὲ μὲ κρύφιον τρόπον ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κριτήριον, καὶ δὲν εὐρίσκεται, ὁ μὲν κατηγορούμενος Ἐπίσκοπος, νὰ λύεται τοῦ ἐπιτιμίου τῆς ἀκοινωνήσεως, ὁ δὲ κατήγορος, νὰ ἀφορίζεται. Ἐὰν ὁμοῦ ἀποδείξῃ, ὅτι ὄχι ἀπὸ θέλησίν του, ἢ καταφρόνησιν, ἀλλὰ διὰ τινὰ εὐλογον αἰτίαν ἔλλειψε, δὲν ἐμποδίζεται εἰς τὸ νὰ κατηγορῆ πάλιν. Ἐκείνου ὄντος φανεροῦ ὅτι, ἐὰν ἔχῃ κατηγορημένην ὑπόληψιν ἢ ἀμφίβολον ὁ κατήγορος, δὲν πρέπει νὰ δέχεται εἰς κατηγορίαν Ἐπισκόπου, ἐπὶ ὑποθέσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐσωτερικῆς. Ἐπὶ ὑποθέσεως δὲ ἰδίας, χρηματικῆς καὶ ἐξωτερικῆς, δέχεται, ὅποῖος καὶ ἂν ᾖ. Ὅρα τὸν οὐδ'. Ἀποστολικόν. Ἐν ζ'. τῆς β'. καὶ θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΚΙΗ'. 28.

Τῆς δ'. θ'. ἢ τῆς Ἀντιοχ. δ'. τῆς Καρθ. ιδ'. ις'. Ἐὰν Πρεσβύτεροι ἢ Διάκονοι κατηγορηθῶσι, προζευγνυμένου τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῆς πλησιαζούσης τοπικῆς αἰρετῶν Ἐπισκόπων, οὓς οἱ κατηγορούμενοι αἰτήσονται, τούτέστιν ἐπ' ὀνόματι Πρεσβυτέρου ἕξ, καὶ τοῦ Διακόνου, τριῶν, σὺν τούτοις αὐτὸς ὁ ἴδιος τῶν κατηγορουμένων Ἐπίσκοπος τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξετάσει, τοῦ αὐτοῦ τῶν ἡμερῶν, καὶ ὑπερθέσεων, καὶ ἐξετάσεων, καὶ προσώπων, μεταξὺ τῶν κατηγορούντων καὶ κατηγορουμένων τύπου φυλαττομένου, τῶν δὲ λοιπῶν κληρικῶν τὰς αἰτίας καὶ μόνος ὁ ἐντόπιος Ἐπίσκοπος διαγνῶ καὶ περατώσει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ μὲν ἀνωτέρω Κανὼν εἶπε περὶ Ἐπισκόπων κατηγορουμένων, ὁ δὲ παρὼν περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων διοριζόμενος, ὅτι, ἐὰν οὗτοι κατηγορηθῶσι, νὰ διαλέγωσιν, ὁ μὲν Πρεσβύτερος ἕξ, ὁ δὲ Διάκονος τρεῖς Ἐπισκόπους ξένους ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα μέρη των, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς νὰ κρίνῃ τὰς κατ' αὐτῶν κατηγορίας ὁ ἐδικὸς των Ἐπίσκοπος, νὰ φυλάττεται δὲ ὁ περὶ τῶν Ἐπισκόπων προδιαληφθεὶς τύπος καὶ Κανὼν (ὁ κζ'. δηλ.) εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, ἤτοι νὰ δίδεται καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ ἰδίᾳ διορία τῶν ἡμερῶν, καὶ νὰ γίνεταί ἡ ἰδίᾳ ἐξέτασις τῶν προσώπων ὅπου τοὺς κατηγοροῦν, τῶν δὲ ἄλλων μικροτέρων Κληρικῶν τὰς κατηγορίας μόνος ὁ ἐντόπιος αὐτῶν Ἐπίσκοπος κρίνει καὶ ἀποφασίζει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν θ'. τῆς δ'. καὶ τὸν ιδ'. καὶ ις'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'. 29.

Τῆς δ'. ιδ'. ἢ τῆς ζ'. οδ'. ἢ τῆς Λαοδικ. ι. λά. Ἦρσεν, ὥστε τέκνα τῶν Κληρικῶν ἐθνικοῖς ἢ αἰρετικοῖς γαμικῶς μὴ συνάπτεσθαι.

τὸ ὅποῖον οἱ βαπτιζόμενοι χρίουν ὄλον τὸ σῶμα. Διότι καὶ ὁ βαπτίσματος, τὸ Μύρον ἀντὶ τοῦ ἐλαίου ἐκλαμβάνων, ὡς ἐρμη-
'Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, (κεφ. β', Ἐκκλησ. Ἱεραχ.) μὲ τρεῖς νεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν κεφ. ξγ', καὶ ὄρα τὸν Κανόνα τοῦ
σταυροειδῆς χύσει τοῦ μύρου λέγει νὰ τελειοῦται τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγίου Κυπριανοῦ.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι τὰ τέκνα τῶν Ἱερωμένων καὶ Κληρικῶν νὰ μὴ ὑπανδρεύωνται μὲ γυναί-
κας, τῶν ἀπίστων, ὅσων καὶ αἰρετικῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιδ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ Α'. 30.

Ὡστε τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Κληρικούς μηδένα συνεισάγειν τοῖς μὴ ὀρθοδόξοις ἢ Ἐπίσκοποις, εἰ καὶ συγγενεῖς ἐπι μὴ ὄσιν, μηδὲ διὰ δωρεᾶς τῶν οικείων πραγμάτων, ὡς εἴρηται τοὺς Ἐπισκόπους ἢ Κληρικούς τούτοις συνεισάγειν. Ἀποστ. μ'.
τῆς Καρθ. πθ'.
ρβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολουθῶς μὲ τὸν ἀνωτέρω καὶ ὁ παρὼν Κανὼν περὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ αἰρετικῶν διορίζεται λέγων, ὅτι δὲν
πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, ἀποθηήσκοντες, νὰ εἰσάγουν εἰς τὴν διαθήκην αὐτῶν κληρονόμους (1) τῶν

(1) Κατὰ γὰρ τὸ λέ. βιβλ. τῶν Βασιλικ. τίτλ. η'. κεφ. λη. οὐδὲ
παῖδες αἰρετικοὶ δύνανται νὰ κληρονομήσουν τοὺς γονεῖς τῶν ὀρ-
θοδόξου ὄντας. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ γονεῖς, ὀρθοδόξοι ὄντες, δύνανται νὰ
ἀφήσουν κληρονόμους τοὺς αἰρετικούς παῖδας τῶν, ἀλλὰ τοὺς
χριστιανούς. Εἰ δὲ καὶ οἱ γονεῖς (Ὀρθόδοξοι ὄντες δηλ.) ἔγρα-
ψαν κληρονόμους τοὺς αἰρετικούς υἱούς τῶν, ἐὰν ἄλλους υἱούς
ὀρθοδόξους δὲν ἔχουσιν, ἢ περίουσία αὐτῶν νὰ δίδεται εἰς τοὺς
λοιποὺς συγγενεῖς αὐτῶν ὀρθοδόξους. Εἰ δὲ οἱ τελευτήσαντες, Κλη-
ρικοί ὄντες, οὐτε παῖδας εἶχον, οὐτε ἄλλους συγγενεῖς, μετὰ χρό-
νον ἓνα τοῦ θανάτου αὐτῶν λαμβάνουσι τὰ πράγματά τῶν οἱ
προεστῶτες τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ τελευ-
τήσαντες Κληρικοί. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ α'. βιβλίῳ τῶν βα-
σιλικῶν, νὰ μὴ κληρονομοῦν οἱ Σαμαρίται, καὶ ὅλως αἰρετικοί,
μήτε δωρεὰν νὰ λαμβάνουσι. Τὸ δὲ ιά, κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ
ε'. βιβλ. λέγει, ὅτι κανένας αἰρετικὸς νὰ μὴ παίρνη ἀκίνητον
πρᾶγμα ἀπὸ Ἐκκλησίαν, ἢ ἀπὸ ἄλλον σεβάσιμον οἶκον, μήτε
μὲ πᾶκτωσιν, μήτε μὲ ἐμφύτευσιν, μήτε μὲ ἀγορὰν, ἢ μὲ ἄλλον
οἰονδήτινα τρόπον. Τὸ δὲ τρίτον θέμα τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ.
καὶ κεφ. λέγει, ὅτι ἐὰν ὀρθόδοξος ἔχοντας ὑποστατικόν, εἰς τὸ
ὁποῖον μέσα εἶναι Ἐκκλησία κτισμένη, ἐὰν, λέγω, τὸ ὑποστατι-
κὸν αὐτὸ ἀφήσῃ εἰς ἀπίστον καὶ αἰρετικὸν κατὰ τινα τρόπον, ἢ
Ἐκκλησία τοῦ χωρίου νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὑποστατικοῦ
αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κληρονόμους ἀναφέραμεν, καλὸν εἶναι ἐδῶ νὰ
εἰποῦμεν καθολικῶς μερικὰ τινα περὶ αὐτῶν. Λοιπὸν κατὰ τὸ
λέ. βιβλ. τίτλ. ι. κεφ. λς'. εἰς τὴν κληρονομίαν προτιμῶνται
ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας ἢ κατιόντας, ἦτοι τὰ παῖδια τοῦ ἀποθανόν-
τος, εἴτε ἀρσενικὰ εἶναι, εἴτε θηλυκὰ. Τὸ δὲ παιδίον ὁποῦ κλη-
ρονομήσῃ τὰ πράγματα τοῦ πατρὸς του, πρέπει νὰ τὰ δίδῃ εἰς
τὸν πάππον του νὰ τὰ δουλεύῃ διὰ νὰ κυβερνᾶται ἐξ αὐτῶν.
Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ πάππος καὶ ἀφήσῃ υἱὸν καὶ ἐγγόνους ἀπὸ
ἄλλον υἱὸν τοῦ ἀποθανόντος, ἐμβαίνουν καὶ οἱ ἐγγονοὶ εἰς τὴν
κληρονομίαν μὲ τοὺς υἱοὺς τῶν, καὶ λαμβάνουν τὸ μερίδιον
τοῦ πατρὸς τῶν. Ἐὰν ὅμως δὲν ἦναι παῖδια, προτιμῶνται οἱ
γονεῖς καὶ πάπποι τοῦ ἀποθανόντος καὶ κληρονομοῦν, ἐξω μόνον
ἀπὸ τοὺς ἀπὸ μίαν μητέρα, καὶ ἓνα πατέρα ἀδελφούς τοῦ ἀπο-
θανόντος. Καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀνιόντας αὐτοὺς προτιμῶνται
ὅσοι εἶναι κοντότεροι εἰς τὸν βαθμὸν, καὶ ὅσοι εἶναι εἰς τὸν αὐ-
τὸν βαθμὸν, τρίτον θετέον ἢ τέταρτον, ὅλοι ἴσα ἁμοῦ κληρονο-
μοῦν. Ἡ Νεαρά τοῦ Ἀθανασίου Πατριάρχου διορίζει, ὅτι ἐὰν
ἀποθάνῃ ὁ ἀνδρᾶς ἢ ἡ γυνή, καὶ ἀφήσῃ παιδί, καὶ ἀποθάνῃ καὶ
αὐτὸ, δὲν πρέπει νὰ κληρονομή τὸ ζωντανὸν μέρος ὅλα τὰ
πράγματα τοῦ παιδίου, ἀλλ' ἓνα μέρος νὰ δίδεται εἰς μνημόσυνον

τοῦ ἀποθανόντος, ἄλλο μέρος νὰ παίρουν οἱ γονεῖς τοῦ ἀποθανόν-
τος, καὶ τὸ τρίτον νὰ παίρνη τὸ ζωντανὸν μέρος ὁποῦ ἔμεινεν
Ἐὰν δὲ οὐτε οἱ γονεῖς τοῦ ἀποθανόντος ἦναι, ἐμβαίνουν εἰς τὴν
κληρονομίαν οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, ἦτοι οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελ-
φαίς, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν προτιμῶνται οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ
ἀπὸ τὰ μιλαδέλφια. Ὁμοίως προτιμῶνται εἰς τὸ νὰ κληρονομή-
σουν τὸν θεῖόν τους τὰ παῖδια τοῦ ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ, ἦτοι
τὰ ἀνέψια, παρὰ τὰ μιλαδέλφια. Εἰ δὲ γνήσια καὶ ἀμφιθαλῆ ἀ-
δέλφια δὲν εἶναι, οὐτε παῖδια ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ, κληρονο-
μοῦσι τὸν ἀδελφόν τους καὶ τὰ μιλαδέλφια. Εἰ δὲ ἀδέλφια δὲν
ἔχει ὁ ἀποθάνων, ἀλλὰ ἀνέψια, κληρονομοῦσιν αὐτὸν ταῦτα ὅλα
ἴσα (Ἀρμενόπουλος βιβλ. ε. τίτλ. η'). Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ ἀνδρᾶς
ἢ ἡ γυνή χωρὶς διαθήκην καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν συγγενεῖς τινὰς ἢ
κληρονόμους, τὸ ζωντανὸν μέρος κληρονομεῖ τὸ ἀποθάνων, κἄν
καὶ δύο μόνον μῆνας συγκατοικήσουν μαζὴ (Ἀρμενόπουλ. αὐ-
τόθι), τῶν τὰ φυσικὰ παῖδια, ὅσων καὶ τὰ ψυχοπαῖδια κληρο-
νομοῦν ἐξ ἴσου τοὺς χωρὶς διαθήκης ἀποθανόντας γονεῖς τῶν.
Ὅσα ἀφίνει τινὰς εἰς τὰ φυσικὰ τοῦ παιδίου ἔχων καὶ ἀδέλφια
καὶ μητέρα, τόσα ἀφίνει καὶ εἰς τὸ ψυχοπαίδι του, ἢ εὐλόγη-
στον τὸ δ'. μέρος τῶν πραγμάτων του (αὐτόθι). Τὸ μ. βιβλ. τῶν
Βασιλικῶν τίτλ. ι. κεφ. η'. διορίζει ὅτι κανένας πατέρας νὰ μὴ
κάμνη εἰς ἓνα, ἢ εἰς μερικὰ τοῦ παιδία χάριν ἀμετρον, ἀφίνων-
τας εἰς αὐτὰ δηλ. περισσότερα πράγματα, καὶ εἰς ἄλλα τοῦ παιδία,
ὄχι. Ἀλλὰ εἰς ὅλα τοῦ τὰ παῖδια νὰ στοχάζεται τὰ μέτρια καὶ
νὰ μὴ χαρίζῃ περισσότερα εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἀγαπᾷ (ἐξω μόνον
ἐν φανούν τινα παῖδια ἀχάριστα, καὶ ὑβρίσουν ἢ δείρουν ἢ κα-
τηγορήσουν, ἢ ἄλλα τινα πράξουν ἐναντίον τῶν γονέων τῶν)
εἰ δὲ καὶ χάριση, νὰ παίρουν καὶ τὰ ἄλλα παῖδια ἀπὸ τὸ χά-
ρισμα ἐκεῖνο τὸ νόμιμον τους μερίδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Βα-
σίλειος (ὁμιλ. η'. εἰς τὴν ἐξαήμερον) διορίζει ὅτι οἱ γονεῖς, κα-
θὼς εἰς ὅλα τῶν τὰ παῖδια ἔδωκαν ἐξ ἴσου τὸ εἶναι καὶ τὴν
ζωὴν, ἔτσι παρομοίως χρεωστοῦν νὰ μοιράζωσιν ἐξ ἴσου εἰς αὐτὰ
καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς, τὰ πράγματα δηλ. καὶ ὑποστα-
τικά τῶν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλα μὲν παῖδια περισσότερα νὰ δίδουν,
εἰς ἄλλα δὲ ὀλιγώτερα. Ὅθεν μὲ πολλὰ ἐπιτίμια πρέπει νὰ ἐμ-
ποδισθῇ ἢ κατηραμένη συνήθεια, ὁποῦ πολιτεύεται εἰς πολλοὺς
καὶ διαφόρους τόπους, καὶ μάλιστα εἰς τὰ νησία, τὸ νὰ δίδουν
δηλ. οἱ γονεῖς εἰς τὸν πρῶτον υἱόν, ἢ πρωτοθυγατέρα, τὰ περισ-
σότερα πράγματά τῶν, καὶ τὰ ἄλλα παῖδια τὰ ἀφίνουσιν ἔρημα
ἀπὸ τὴν νόμιμον προῖκά τῶν, ὡσὰν νὰ ἦσαν νόθα καὶ ὄχι γνήσια.
Παρανομία μεγαλωτάτη! ἀφύσικος ἀσπλαγχνία, τὴν ὁποίαν δὲν
ἔχουν τὰ θηρία! καὶ κακία ὀλίθριος, ἢ ὁποία καὶ τοὺς γονεῖς

ὑπαρχόντων τους τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους συγγενεῖς των μαζὺ μὲ τοὺς μὴ ὀρθοδόξους, ἀλλ' ἢ ἀπίστους, ἢ καὶ αἰρετικούς ὄντας, καὶ συγγενεῖς αὐτῶν εἶναι οἱ τοιοῦτοι ἀπίστοι καὶ αἰρετικοί. Ταῦτόν εἰπεῖν, δὲν πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, νὰ ἀφίνουσιν, ἢ κληρονομίαν ἢ ληγάτον, ἢτοι δωρεάν, ἐν τῇ διαθήκῃ των, εἰς τοὺς συγγενεῖς των αἰρετικούς. Ἀλλὰ οὐδὲ ἐτι ζῶντες πρέπει νὰ χαρίζουν εἰς τοὺς αἰρετικούς τὰ ἐδικά των πράγματα. Ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἐμποδίζουσι τὸ νὰ ἀφίνουν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς τοὺς αἰρετικούς κληρονομίαν τινὰ ἢ ληγάτον (1)· ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικόν.

Ἀποστ. ιβ'.
λγ'. τῆς δ'.
ιδ'. ιγ'. τῆς
ς'. ιδ'. τῆς
Ἀντιοχ. ς'.
ζ'. ἢ. ιδ'. τῆς
Λαοδικ. μα.
μβ'. τῆς ἐν
Σαρδ. ζ'. ἢ.
τῆς Καρθ.
ιζ'. ρις'.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'. 31.

Ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημείωσαν, εἰμὴ μετὰ ψηφίσματος τῆς ἀ. καθέδρας τοῦ ἰδίου ἐκάστης χώρας Ἐπισκόπου, τουτέστιν εἰμὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτεύοντος κατ' ἐξαιρέσιν λάβῃ τὴν, ἣτις λέγεται ἀπολυτικὴ, τετυπωμένην, ἢτοι παράθεσιν.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ ἀποδημοῦν οἱ τῆς Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης, ἢτοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, μήτε ἄλλος τινὰς Ἐπίσκοπος νὰ ἀναχωρῇ ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν του εἰς μακρινὸν τόπον. Πρέπει γὰρ οὗτοι μᾶλλον νὰ προσμένουσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας των, καὶ νὰ ποιμαίνωσι καθημερινῶς τοὺς ἐμπιστευθέντας εἰς αὐτοὺς λαοὺς. Τότε δὲ μόνον νὰ ἀναχωροῦν, ὅταν ἔχουν μὲν καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους γράμματα, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως λάβουν παρὰ τοῦ πρωτεύοντος αὐτῶν Μητροπολίτου ἢ Πατριάρχου τὴν ἀπολυτικὴν καλουμένην ἐπιστολήν, τυποῦσαν καὶ φανερόνουςαν, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἀπόλυτος, ἢτοι ἀνεμπόδιστος, ἢ ἀναχώρησις αὐτῶν ἢ τετυπωμένην ἀντὶ τοῦ, ὑπογεγραμμένην καὶ παρατιθεῖσαν, καὶ συνιστῶσαν αὐτοὺς πρὸς ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπέρχονται. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΛΒ'. 32.

Ἀποστ. πέ.
τῆς Λαοδικ.
νά. ξ'. τῆς
Καρθαγ. ιδ'.
Γρηγόριος ὁ
Θεολόγ. ἐν
τοῖς αὐτοῦ ἔ-
πεσιν. Ἀθαν.
λθ'. κανονικῆ.
Ἐπιστολῇ Ἀμ-
φλόχιος Ἰκο-
νίου δι' Ἰάμ-
βων.

Ἦρσεν, ἵνα, ἐκτὸς τῶν Κανονικῶν Γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκηται ἐπ' ὀνόματι ἁγίων Γραφῶν. Εἰσὶ δὲ αἱ Κανονικαὶ Γραφαὶ αὗται, Γένεσις, Ἐξοδος, Λευιτικόν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, Κριταί, Βασιλειῶν δ'. τῶν Παραλειπομένων βιβλοὶ δύο, Ἰὼβ, Ψαλτήριον, Σολομώντος βιβλοὶ δ'. τῶν Προφητῶν βιβλοὶ ιβ'. Ἡσαίας, Ἰερεμίας, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ, Τωβίας, Ἰουδῆθ, Ἐσθῆρ, Ἐσδρου βιβλοὶ δύο. Τῆς νέας Διαθήκης, Εὐαγγέλια δ'. Πράξεων Ἀποστόλων βιβλὸς μία, Ἐπιστολαὶ Παύλου ιδ'. Πέτρου Ἀποστόλου δύο, Ἰωάννου Ἀποστόλου τρεῖς, Ἰακώβου Ἀποστόλου μία, Ἰούδα Ἀποστόλου μία, Ἀποκάλυψις Ἰωάννου βιβλὸς μία.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἄλλο τι νὰ μὴ ἀναγινώσκηται εἰς ὄνομα ἁγίων Γραφῶν, πᾶρες τὰ κανονικὰ ταῦτα βιβλία, ἅτινα καὶ ἐκθέτει ὀνομαστί, περὶ ὧν ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὑποσημείωσιν.

βλάπτει ψυχικῶς, ὅπου τοῦτο κάμνουν καὶ τὰ παιδιά τὰ ἄθλια ὅπου ὑστεροῦνται. Οἱ πατέρες δὲ, ὅπου γένουν καλόγηροι, ἢ τὰ παιδιά, δὲν εὐγαίνουσι ἀπὸ τὴν κληρονομίαν, διὰ αἰτίαν ὅπου ἠκολούθησε πρὶν νὰ γένουν καλόγηροι, τὰ δὲ ἔξοδα τῆς ταφῆς εὐγαίνουσι ἀπὸ τὸν βίον ἐκείνου, ὅπου ἀποθάνῃ. (Ἀρμενόπ. αὐτόθι τίτλ. θ'.) ὅρα εἰς τὴν ὑποσημ. τῆς διαθήκης ἐν τῷ τέλει, καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ς'. τῆς ς'.

(1) Κατὰ γὰρ τὸ λέ. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. ἢ. κεφ. λη. οὐδὲ παιδιά αἰρετικοὶ δύνανται νὰ κληρονομήτουν τοὺς γονεῖς των ὀρθοδόξους ὄντας. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ γονεῖς ὀρθόδοξοι ὄντες δύνανται νὰ ἀφήσουν κληρονόμους τοὺς αἰρετικούς παῖδάς των, ἀλλὰ τοὺς Χριστιανούς. Εἰ δὲ καὶ οἱ γονεῖς (ὀρθόδοξοι ὄντες δηλ.) ἔγραψαν κληρονόμους τοὺς αἰρετικούς υἱούς των, ἐὰν ἄλλους ὀρθοδόξους υἱούς δὲν ἔχουσιν, ἢ περιουσία αὐτῶν νὰ δίδεται εἰς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς αὐτῶν ὀρθοδόξους. Εἰ δὲ οἱ τελευτήσαντες, Κληρικοί ὄντες, οὔτε παιδιά εἶχον, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς, μετὰ χρόνον ἕνα τοῦ

θανάτου αὐτῶν, λαμβάνουσι τὰ πράγματά των οἱ προστώτες τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ τελευτήσαντες Κληρικοί. Γέγραπται γὰρ καὶ ἐν τῷ ἀ. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, νὰ μὴ κληρονομοῦν οἱ Σαμαρεῖται καὶ ὅπως οἱ αἰρετικοὶ, μήτε δωρεάν νὰ λαμβάνουσι. Τὸ δὲ ιά. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου τοῦ ε. βιβλ. λέγει, ὅτι κανένας αἰρετικὸς νὰ μὴ παίρῃ ἀκίνητον πρᾶγμα ἀπὸ Ἐκκλησίαν, ἢ ἀπὸ ἄλλον σεβάσμιον οἶκον, μήτε μὲ πάκτωσιν, μήτε μὲ ἐμφύτευσιν, μήτε μὲ ἀγορὰν, ἢ μὲ ἄλλον οἰονόμητινα τρόπον. Τὸ δὲ γ'. θέμα τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. καὶ κεφ. λέγει, ὅτι ἐὰν ὀρθόδοξος ἔχωντας ὑποστατικόν, εἰς τὸ ὁποῖον μέσα εἶναι Ἐκκλησία κτισμένη, ἐὰν, λέγω, τὸ ὑποστατικόν αὐτὸ ἀφήσῃ εἰς ἀπίστον καὶ αἰρετικόν κατὰ τινὰ τρόπον, ἢ Ἐκκλησία τοῦ χωρίου νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ τοῦ ὑποστατικοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ ρβ'. δὲ τῆς αὐτῆς ἐν Καρθ. προστάζει ὅτι οἱ αἰρετικοὶ ἀπὸ διαθήκας νὰ μὴ παίρνωσι κληρονομίαν ἢ δωρεάν, ἀλλ' οὔτε ἄλλοι τινὲς νὰ ἀφίνουσι τίποτε εἰς αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ ΛΓ'. 33.

Ὅστε τοὺς Ὑποδιακόνους τοὺς τὰ ἱερά Μυστήρια ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ Ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι, ἵνα ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, ὅπερ εἰ μὴ ποιήσωσι, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀποκινήθωσι καθήκοντος. Τοὺς δὲ λοιποὺς Κληρικούς πρὸς τοῦτο μὴ ἀναγκάζεσθαι, εἰμὴ ἐν προβεβηκυῖα κείρα, ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὴν ἐκάστης Ἐκκλησίας συνήθειαν παραφυλάττεσθαι.

Ἀποστ. ε. τῆς
ς'. ιβ'. ιγ'.
λ'. μὴ τῆς ἐν
Γάγγ. δ'. τῆς
ἐν Καρθ. γ'.
δ'. ιθ'. α.
Κορ. ζ'. 29.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν γ' καὶ δ' καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, δηλ. ὅτι οἱ Ὑποδιάκονοι οἱ τὰ Μυστήρια ψηλαφῶντες (περὶ ὧν ἔρα εἰς τὸν ιε. τῆς ς') καὶ Διάκονοι καὶ Ἐπίσκοποι, πρέπει νὰ παρθενεύουσιν ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν μὲ κοινήν συμφωνίαν (1), κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑποσχέσεις ὅπου ἔκαμαν πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦν, ἵνα κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ἐκεῖνο, καὶ ἔχοντες γυναῖκας, εἶναι ὡσάν νὰ μὴ τὰς εἶχον ὁλότελα. Ἐὰν δὲ τοῦτο οὐ φυλάξωσι, νὰ ἐκπίπτουσιν ἀπὸ τὴν τάξιν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης τῶν, ἧτοι νὰ καθαιρῶνται. Οἱ δὲ λοιποὶ Κληρικοὶ κατώτεροι, Ἀναγνώσται δηλ., Ψάλται, Θυρωροὶ, Ἐφορικισταὶ καὶ οἱ ἄλλοι, νὰ μὴ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ παρθενεύουν ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν, ἔξω μόνον ὅταν φθάσουν εἰς γηραλέαν ἡλικίαν (εἰ γὰρ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ἢ ἐν γῆρα σωφροσύνη οὐ σωφροσύνη, ἀλλὰ ἀκολασίας ἀδυναμία, βέβαια ὁ μὴδὲ εἰς τὸ γῆρας του σωφρονῶν, πολλὰ ἀκόλαστος εἶναι, ὅποτος δὲν πρέπει νὰ ᾔηται ὁ Κληρικὸς), ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς καθ' ἑκάστης Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας εἶναι Κληρικοὶ. Ἡ δὲ ς' κατὰ τὸν ιγ' αὐτῆς Κανόνα, τὸ κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὰς ἰδίας ἐφημερίας ἐξέλαβε. Καὶ ἀνάγνωθι αὐτὸν τε καὶ τὸν ιβ' αὐτῆς καὶ τὸν ε' Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ιθ' τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'. 34.

Ἦρεσεν, ἵνα πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν μὴδεὶς πιπράσκη. Ὅπερ πρᾶγμα, ἐὰν προσόδους μὴ ἔχη, καὶ πολλή τις ἐπίγει ἀνάγκη, τοῦτο ἐμφανίζεσθαι τῷ προτεύοντι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ μετὰ τοῦ ὠρισμένου ἀριθμοῦ τῶν Ἐπισκόπων βουλευέσθαι τί δεῖ πράξαι. Εἰ δὲ τοσαύτη ἐπίγει ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μὴ δύνασθαι πρὸ τοῦ πωλεῖν βουλευέσθαι, κἂν τοὺς γεινιῶντας εἰς μαρτυρίαν καλέσῃ ὁ Ἐπίσκοπος, φροντίδα ποιούμενος τοῦ ἀποδείξαι τῇ Συνόδῳ πάσας τὰς συμβάσας τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ περιστάσεις. Ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃ, ὑπεύθυνος τῷ Θεῷ, καὶ τῇ Συνόδῳ φανῆ, καὶ ἀλλότριος τῆς οικείας τιμῆς.

Ἀποστ. λά.
μά. τῆς ζ'.
ιβ'. τῆς ἐν
Ἀγκ. ιε. τῆς
ἐν Ἀντιοχ.
κδ'. τῆς Καρθ.
μά. Κυρίλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ἀναφαίρετα καὶ ἀναπόσπαστα πρέπει νὰ εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἀπὸ τὰς ἐχούσας αὐτὰ ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι καθ' ἑνας Ἐπίσκοπος νὰ μὴν πωλῆ πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας του. Ἐὰν δὲ τυχὸν κἀνεὶα τῆς Ἐκκλησίας ὑποστατικὸν δὲν κἀμνη καρποφορίαν καὶ κέρδος, καὶ ἐνταύτῳ ἀκολουθήσῃ μεγάλη ἀνάγκη διὰ νὰ πωληθῆ, πρέπει νὰ φανερόνῃ τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος εἰς τὸν Μητροπολίτην, καὶ νὰ συμβουλευῶνται περὶ τούτου μὲ τοὺς ὀρισθέντας ιβ' Ἐπισκόπους. Εἰ δὲ τόση βιαία ἀνάγκη ἀκολουθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε ὅπου οὐδὲ καιρὸν δίδωσι νὰ γένη ἡ τοιαύτη ἐρώτησις καὶ βουλή, πρέπει κἂν τὸ ὀλιγώτερον νὰ κρᾶξῃ εἰς μαρτυρίαν τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ μὲ τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὴν κατ' ἔτος γινομένην Σύνοδον ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας του, διὰ τὰς ὁποίας βιαζόμενος ἐπώλησε τὸ ὑποστατικόν. Ὅχι καὶ δὲν κἀμει τοῦτο, νὰ γίνεταί ὑπεύθυνος καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν Σύνοδον, καὶ τῆς Ἀρχιερατικῆς ἐξουσίας νὰ καθίρεται. Ὁρα καὶ τὸν λη' Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'. 35.

Ὅμοίως ἐβεβαιώθη, ὡς, ἐὰν ποτε Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι ἐπὶ τινὶ βαρυτέρῳ ἁμαρτίᾳ (2) ἐλεγχθῶσι, τῇ ἀναγκαίως αὐτοὺς τῆς λειτουργίας ἀποκινούσῃ, μὴ ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς χεῖρας ὡς μετανουοῦσιν, ἢ ὡς πιστοῖς λαϊκοῖς, μὴδὲ ἐπιτρέπεσθαι αὐτοῖς, ὥστε ἀναβαπτίζομένους, πρὸς τὸν τοῦ Κλήρου βαθμὸν προκόπτειν.

Ἀποστ. κέ.
μζ'. εἰ. Βα-
σιλ. γ'. ιβ'.
μδ'. νά. τῆς
ς'. καὶ τῆς
Καρθ. νζ'.

(1) Φανερόν γίνεται ἐκ τοῦ Κανόνα τούτου, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ ὑπέσχοντο οἱ τοιοῦτοι Ἱερωμένοι νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπὸ τὰς γυναῖκας τῶν καὶ νὰ παρθενεύουν, ἐσυγκατοίκουν μὲ αὐτάς, οὐ γὰρ λέγει νὰ μὴ συγκατοικοῦν μὲ αὐτάς, ἀλλὰ μόνον νὰ παρθε-

νεύουν ἀπὸ αὐτάς, τὴν ὁποίαν συγκατοίκησιν ταύτην ἐμπόδισεν ἢ ς'. Σύνοδος, ἀπὸ μὲν τοῦ Ἐπισκόπου, ἐν τῷ ιβ' καὶ μὴ Κανόνι, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱερωμένου, ἐν τῷ λ' Κανόνι.
(2) Ἐν ἄλλοις, βαρυτέρῳ ἁμαρτήματι.

Ἑρμηνεία.

Συνήθεια ἦτο καὶ ὅταν οἱ ἀμαρτήσαντες μετενόουν, καὶ ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας τῶν προσήρχοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπέθεντο εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν τὰς χεῖρας οἱ Ἀρχιερεῖς, ἢ κατὰ γνώμην αὐτῶν, οἱ Ἱερεῖς ἔνδον τῆς Ἐκκλησίας δηλαδὴ (1), καὶ οὕτως εὐχόμενοι ἀφώριζαν αὐτούς, καὶ τοὺς ἐδιώριζαν εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, τὸν κάθε ἕνα κατὰ τὸ ἀμάρτημά του. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν, διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, νὰ μὴ γίνεταί εἰς τοὺς διὰ βαρῶν ἐγκλήματα ἐλεγχθέντας, καὶ διὰ τοῦτο καθαιρεθέντας τῆς Ἱερωσύνης Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους, μηδὲ νὰ βάλωνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων πιστῶν λαϊκῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκεῖνοι, ἀφορίζονται. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς αὐτούς ἡ παιδεία μόνη τῆς καθαιρέσεως κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικόν, οὐ καὶ τὴν ἐρμηνεῖαν ἀνάγνωθι. Ἄλλ' οὐδὲ πρέπει οἱ τοιοῦτοι καθηρημένοι νὰ δευτεροβαπτίζωνται, ἵνα διὰ τοῦ βαπτίσματος τάχα καθαρῶσιν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας ὅπου ἔκαμαν, καὶ πάλιν χειροτονηθῶσιν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, ἐπειδὴ ἀσέβεια εἶναι τὸ νὰ διπλασιάζεται καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα, (καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν μζ'. Ἀποστολικόν) καὶ ἡ χειροτονία τῶν Ἱερομένων, κατὰ τὸν ξη'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΑΖ'. 36.

Τῆς β'. ε'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ρλθ'. Ἡρῆσεν, ἵνα οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι Κληρικοὶ, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφωνται τῶν ἰδίων Ἐπισκόπων, οἱ γείτονες Ἐπίσκοποι ἀκροάσωνται αὐτῶν, καὶ μετὰ συναινέσεως τοῦ ἰδιοῦ Ἐπισκόπου, τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι παρ' αὐτῶν Ἐπίσκοποι. Διὸ, εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν Ἐπισκόπων πολλάκις ὄρισται. Οἱ δὲ πρὸς περαματικά δικαστήρια διεκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν.

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, καὶ ὅλοι οἱ κατώτεροι Κληρικοὶ νὰ θεωροῦν τὰς κρίσεις αὐτῶν εἰς τὸν ἰδίον τους Ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ καὶ μέμφονται τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου τῶν, πρέπει νὰ προσκαλοῦν τοὺς πλησιοχώρους καὶ γείτονας Ἐπισκόπους, ἵνα αὐτοὶ τε, καὶ ὁ κρίνας αὐτοὺς Ἐπίσκοπος τῶν θεωρήσῃ τὰς διαφορὰς τῶν. Εἰ δὲ οὔτε εἰς τὴν κρίσιν τῶν πλησιοχώρων καὶ προσκαλεσθέντων αὐτῶν Ἐπισκόπων δὲν στέρξῃ, νὰ ἀναδιβάξουν καὶ νὰ ἐκκαλοῦν τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς ἐπαρχίας τῶν, καθὼς ἐπομεν νὰ ποιῶσι τοῦτο καὶ οἱ Ἐπίσκοποι. Ὅχι καὶ ἐκκαλέσων τὴν κρίσιν εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης εὐρισκόμενα, ἢτοι εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ρώμης (2), καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς μακρυνὰ καὶ ὑπερόρια κριτήρια, οὗτοι νὰ γίνωνται ἀκοινωνῆτοι ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπαράλλακτος σχεδὸν μὲ τὸν Κανὸνα τὸν παρόντα εἶναι καὶ ὁ ρλδ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ε'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'. καὶ ια'. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνόδου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΑΖ'. 37.

Ἄπος. ιβ'. ιγ'. λβ'. τῆς α'. ε. τῆς Ἀντιοχ. ε'. τῆς Σαρδ. ιδ'. Ἡρῆσε συμπάση τῇ Συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ραθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε Ἐπίσκοπος, εἴτε οἰοσδήποτε Κληρικὸς, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέει κριθῆ.

(1) Ὅρα τὸν ὄγδοον τῆς α. καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον τρίτην ὑποσημείωσιν.

(2) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὸνα, α. μὲν καταβάλλεται ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια ἢ ὄφρυς καὶ τὸ γαυρίαμα τῆς μοναρχίας τοῦ Πάπα, ὅστις αὐχεὶ καὶ φαντάζεται, ὅτι εἰς αὐτὸν ἐδόθησαν ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἐκκλησιῶν. Διότι ἀνίσως ὁ παρῶν Κανῶν ἐμποδίζει τὸ νὰ ἐκκαλοῦνται οἱ τῆς Ἀφρικῆς Ἐπίσκοποι πρὸς τὰ ἀντίπερα τῆς θαλάσσης, καὶ γειτονεύοντα σχεδὸν εἰς αὐτοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ρώμης κριτήρια, πόσῳ μᾶλλον ἐμποδίζει τὸ νὰ ἐκκαλοῦνται εἰς τὸν Ρώμης οἱ εἰς μακρυνότερους εὐρισκόμενοι τόπους; β'. ἀποδεικνύεται φανερώς, ὅτι οἱ Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ, οἱ περὶ τῆς ἐκκλησίαι τοῦ Ρώ-

μης διαλαμβάνοντες, ὁ γ'. δ'. καὶ ε. δηλ., οὐχὶ περὶ τῶν μὴ ὑποκειμένων τῷ Ρώμης Ἐπισκόπων ἐννοοῦνται, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐρμηνεύσαμεν. Καὶ γ'. ὅτι ὁ περὶ τῆς ἐκκλησίαι τοῦ Ρώμης διαλαμβάνων Κανὼν, τὸν ὁποῖον ἐπρόβαλαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας Συνόδου οἱ τοῦ Πάπα λεγάτοι, ἦτο ψευδεπίπλαστος, καὶ ὄχι τῆς ἐν Νίκαιᾳ α. Συνόδου, ὡς ἐκεῖνοι ἐψεύδοντο, καθὼς καὶ τὰ αὐθεντικὰ ἴσα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας ἀπίδειξαν. Εἰ γὰρ ἦν τῆς α. Συνόδου, ἀναγκαίως ἐπρεπε νὰ τὸν φυλάξῃ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη, καθὼς ὑπόσχεταί εἰς τὸν α. αὐτῆς Κανὸνα. Ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς παρουσίας Συνόδου, καὶ εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν τῶν δύο αὐτῆς ἐπιστολῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ διά τι ἐξ ἀμελείας ἀμάρτημα ἀφορισθεὶς Ἐπίσκοπος, ἢ ἄλλος ὁποῖος δῆποτε Κληρικὸς, κἂν λέγῃ, ὅτι δὲν ἀφωρίσθη δικαίως, πρέπει, ὅμως νὰ μένῃ εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἕως νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ ἄλλους ἀνωτέρους ἢ κρίσις του. Ἐὰν δὲ πρὸ τοῦ νὰ ἐξετασθῇ, ἂν εὐλόγως ἀφωρίσθῃ, ἢ μὴ, αὐτὸς τολμήσῃ νὰ κοινωνῇ μετ' ἄλλους, καὶ νὰ καταπατήσῃ τὸν ἀφορισμὸν, φανερὸν ὅτι οὗτος μετὰ τὴν καταφρόνησιν αὐτὴν κάμνει νὰ ἐκφωνηθῇ κατ' ἐπάνω του ἢ τῆς πρεπούσης καταδίκης ἀπόφασις, ὡς ὁ παρὼν διορίζει Κανὼν. Ὁρα καὶ τὸν λβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΗ'. 38.

Ἦρσεν, ἵνα ὁ κατηγορούμενος, ἢ ὁ κατηγορῶν, ἐν τῷ τόπῳ ὅθεν ἐστὶν ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν φοβῆται τινα βίαν προπετοῦς πολυπληθείας, τόπον ἑαυτῷ ἐπιλέξῃται ἕγγιστα, ἐν ᾧ οὐκ ἐστὶν αὐτῷ δυσχέρεια μάρτυρας προκομίσαι ἐνθα τὸ πρᾶγμα περατοῦται.

Ἀποστ. οί. τῆς δ. β'. τῆς Καρθαγ. ρμ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀνίσως Κληρικοὶ ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους κρίσιν καὶ διαφορὰν, καὶ ὁ εἷς, ὁ κατηγορῶν δηλ., φοβῆται νὰ θεωρηθῇ ἢ κρίσις του μέσα εἰς τὸν τόπον τοῦ κατηγορουμένου ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐγκαλουμένου Κληρικοῦ, ἢ διατὶ ἔχουν νὰ σηκωθοῦν κατ' ἐπάνω του οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐκείνου, ἢ διατὶ ἐκεῖσε δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ μάρτυρας τῆς κατηγορίας, ἐὰν τοῦτο, λέγω, φοβηθῇ ὁ κατήγορος, διορίζει ὁ παρὼν κανὼν νὰ συγχωρῆται νὰ διαλέγῃ ἐκεῖ κοντὰ τόπον ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ θεωρηθῇ ἢ κρίσις του. Εἴπον δὲ ἐκεῖ κοντὰ, διὰ νὰ ἠμποροῦν καὶ οἱ κριταὶ νὰ ὑπάγουν νὰ κρίνουν, καὶ οἱ μάρτυρες νὰ μαρτυρήσουν μετ' εὐκολίαν, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ κρινομένη ὑπόθεσις διὰ νὰ λάβῃ τέλος, καὶ ὄχι νὰ συγχωρῆται νὰ ἐκλέγῃ τόπον μακρυνόν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ὑπάγουν οἱ μάρτυρες καὶ οἱ κριταὶ δυσκολεύονται, καὶ ἀκολούθως ἢ κρίσις δὲν λαμβάνει ἐκβασιν, καθὼς τοῦτο ποιοῦσιν τινες πανουργοὶ, θέλοντες νὰ φύγουν τὴν κρίσιν, διατὶ γνωρίζουν ὅτι ἔχουν ἀδικον. Ὁρα καὶ τὸν οέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ'. 39.

Ἦρσεν, ἵνα οἰοιδῆποτε Κληρικοὶ καὶ Διάκονοι, ἐὰν μὴ πειθαρχῶσι τοῖς Ἐπισκόποις || Βασίλ. πθ'. αὐτῶν, βουλομένοις, διὰ τινὰς ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, τούτους πρὸς μείζονας ἀναβιάζουσιν τιμὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν, μηδὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ διακονήσωσιν, ἐξ οὗ ἀναχωρῆσαι οὐκ ἠθέλησαν.

Ἑρμηνεία.

Ὅσοι γίνονται Ἀναγνώσται, Ψάλται, Ὑποδιάκονοι, καὶ ἀπλῶς Κληρικοὶ καὶ ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ ᾔναι τόσοι ἀξιοί, ὥστε ὁποῦ, χρείας καλούσης, νὰ προβιβάζονται καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, καθὼς φανερόναι τοῦτο ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς Χωρεπίσκοπους κανονικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ἣτις ἐστὶ Κανὼν πθ'. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσοι Κληρικοὶ καὶ Διάκονοι, ἦτοι ὑπηρέται, (γενικῶς γὰρ λαμβάνεται ἐδῶ τὸ ὄνομα τῶν διακόνων ἐπὶ πάντων τῶν ὑπηρετῶν, κατὰ τὸν Ζωναράν, καὶ ὄχι ἐπὶ τοῦ ἔχοντος μόνον τὴν χειροτονίαν τοῦ Διακόνου, καὶ δηλὸν ἀπὸ τὸ διακονήσω ρῆμα, ὁποῦ ἐπιφέρεται παρακάτω), ὅσοι, λέγω, Κληρικοὶ καὶ ὑπηρέται δὲν κάμνουσιν ὑπακοὴν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῶν, οἵτινες διὰ ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν τῶν Ἐκκλησιῶν τοὺς ζητοῦν νὰ τοὺς προβιάσουν εἰς μεγαλύτερους βαθμοὺς, θετέον, τοὺς μὲν Ὑποδιακόνους εἰς Διακόνους, καὶ τοὺς Διακόνους εἰς Πρεσβυτέρους, οὗτοι, λέγω, μήτε εἰς ἐκεῖνον τὸν κατώτερον βαθμὸν νὰ μένουν, τὸν ὁποῖον νὰ ἀφήσουν δὲν ἠθέλησαν, οὐδὲ εὐλάβειαν, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἐρμηνευτὴν, ἢ διὰ ἀναξιοσύνην, ἀλλὰ διὰ καταφρόνησιν καὶ ἀπειθειαν, ἢ καὶ διὰ τὸ κοπιαστικὸν τοῦ μεγαλύτερου βαθμοῦ, ταῦτόν εἶπεν νὰ καθαιρῶνται τῆς ὑπηρεσίας. (1)

ΚΑΝΩΝ Μ'. 40.

Ἦρσεν, ἵνα Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, ἢ καὶ οἰοιδῆποτε Κληρικοὶ, οἱ μὴδὲν ἔχοντες, ἐὰν προκόψαντες τῷ καιρῷ τῆς Ἐπισκοπῆς ἢ τῆς κληρώσεως αὐτῶν, ἀγροὺς, ἢ οἰαδῆποτε χωρία ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἀγοράσωσιν, ἵνα ὡς κατὰ δεσποτικῶν πραγμάτων ἔφοδον πεποιηκότες ἐνέχωνται, εἰ μὴ ἄρα λοιπὸν ὑπομνησθέντες, τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα εἰσχομίσωσιν. Ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς κυρίως φιλοτιμία τινὸς, ἢ διαδοχὴ συγγενείας περιέλθῃ, ἐξ αὐ-

Ἀποστ. μ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. τῆς δ'. κβ'. τῆς ε'. λ'. τῆς Καρθ. λ'. πθ'.

(1) Παραπονοῦνται δὲ καὶ οἱ Χωρεπίσκοποι ἐν τῷ ρηθέντι πθ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ὅτι ἀπὸ τόσοις ὑπηρέταις ὁποῦ εὐρίσκονται εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν χωρίων, κανένας δὲν εἶναι ἀξίος νὰ λάβῃ λειτουργίαν θυσιαστηρίου, ἦτοι νὰ γένη Διάκονος καὶ Ἱερεὺς.

τοῦ ποιήσωσιν, ὃ ἔχει ἢ πρόθεσις αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ προέσθαι εἰς τούπισω μετατραπῶσι, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀνάξιοι, ὡς ἀδόκιμοι κριθῶσιν.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσοι Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ ἀπλῶς Κληρικοί, ὄντες πρότερον πτωχοὶ, ἀπέκτησαν μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ τὸν Κλῆρον τσεφτιλίγια, ἢ ἀλλαδήτινα χωράφια καὶ ὑποστατικά, οὗτοι, λέγω, πάντες, ἐὰν τὰ ὑποστατικά ταῦτα μετὰ ὑπόμνησιν, δὲν θελήσουν νὰ τὰ ἀφιερῶσουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκείνην, τῆς ὁποίας εἶναι Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοί, νὰ καθαιρῶνται, ὡς ἄρπαγες καὶ ληστρικῶς σφετερισαντες τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα, ἐπειδὴ μὲ τὰ χρήματα ὅπου ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέκτησαν, τὰ ἠγόρασαν. Ἀπὸ δὲ τὰ πράγματα ὅπου, ἢ ἀπὸ κληρονομίαν τῶν συγγενῶν αὐτῶν ἀπέκτησαν, ἢ ἀπὸ φιλοτιμίαν καὶ δωρεάν ὅπου ἔδωκεν, ἢ ἀφῆκε τίνας εἰς αὐτοὺς κυρίως, (ἢ γουν, ὅχι διὰ νὰ τὰ μοιράσουν θετέον εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἢ εἰς σκλάβους νὰ τὰ ἐξοδεύσουν ταῦτα γὰρ δὲν ἀπαιτοῦνται νὰ ἀφιερῶνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἔχουν ἐξ εὐθείας αὐτοὶ μόνοι.) καὶ ἀπὸ αὐτὰ, λέγω, πρέπει νὰ ἀφίουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἐκεῖνο ὅπου προαιροῦνται. Ἐὰν δὲ θελήσουν πρῶτον νὰ δώσουν ἀπὸ αὐτὰ, ὕστερον δὲ μετανοήσουν, νὰ κρίνωνται ἀνάξιοι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ ὅπου ἔχουσιν, ὡς ἄχρηστοι καὶ ἀδόκιμοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'. 41.

Ἀποσ. λή.
μ. τῆς δ'.
κς. τῆς ζ'.
ιδ. ιβ'. τῆς
'Αντιοχ. κδ'.
κί. τῆς εγ.
'Αγκυρ. ιε.
τῆς Γάγγ. ζ'.
τῆς Καρθ. λδ'.
τοῦ Θεοφ. ι'.
τοῦ Κυρίλ. β'.

Ἦρσεν, ὥστε τοὺς Πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐπισκόπων, πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ καθιέρωνται. Ὅν τρόπον καὶ τοῖς Ἐπισκόποις οὐκ ἐξεστι πιπράσκειν χωρὶα τῆς Ἐκκλησίας, ἀγνοούτης τῆς Συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων Πρεσβυτέρων. Μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ Ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρησθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μάτρικος.

Ἑρμηνεῖα.

Οὔτε οἱ Πρεσβύτεροι ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ πωλοῦν κένενα πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀφιερωμένον, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων τους, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Οὔτε ἀμοιβαίως οἱ Ἐπίσκοποι ἔχουν τὴν ἄδειαν, χωρὶς ἀνάγκην, νὰ πωλήσουν, ἢ νὰ μεταχειρισθῶν κακῶς κένενα πρᾶγμα ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ὑπογεγραμμένα εἰς τὸν τίτλον (τίτλος γὰρ ἢ ἐπιγραφή καὶ ἢ αἰτία, καὶ τὸ βιβλίον λέγεται) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μάτρικος (1), ταῦτόν εἰπεῖν, ὅσα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸν τῆς Ἐπισκοπῆς Κώδικα, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ εἰδήσιν τῆς Συνόδου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ εἰδήσιν, καὶ μάλιστα οἱ Οἰκονόμοι αὐτῶν. Ὅρα τὸν λή. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'. 42. (2)

Τῆς ἐν Γάγγ. ιε. || Ὅστε τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Κληρικούς τὰ τέκνα αὐτῶν μὴ εἶναι αὐτεξουσίως ἀπιέναι διὰ ἐμαγκιπατίωνος, εἰ μὴδ' ἂν εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν πληροφορηθῶσιν. Ὡς λοιπὸν τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν εἰς αὐτοὺς συντείνειν.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ ἡ λέξις Ἐμαγκιπατίων λατινικὴ ἐστὶ. Δηλοῖ δὲ τὴν πρὸ τῶν πατέρων διδομένην αὐτεξουσιότητα εἰς τοὺς ὑπεξουσίους αὐτῶν υἱούς. Λέγει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Κληρικοί νὰ μὴ κάμνωσι τὰ τέκνα αὐτῶν αὐτεξουσία, καὶ ἀφίουν αὐτὰ ἀπὸ τὴν διοίκησιν τους, ἂν πρῶτον δὲν πληροφορηθῶν διὰ τῶν ἔργων, ὅτι καὶ κατὰ τὴν γνώμην εἶναι ἀγαθὰ, καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἠμποροῦν νὰ διακρίνουν τὸ πρέπον, καὶ νὰ κυβερνηθῶν ἀπὸ λόγου τῶν. Ἐπειδὴ, ἂν τὰ κάμουν αὐτεξουσία προτοῦ νὰ τὰ παιδαγωγήσουν εἰς τὰ καλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἔλθουν εἰς ἡλικίαν δεκτικὴν λόγου καὶ φρονήσεως (ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς ζ'.), θέλουν γένει καὶ αὐτοὶ συγκοινωνοὶ εἰς τὰ ἀμαρτήματα ὅπου τὰ τέκνα τῶν ἤθελαν κάμει μετὰ τὴν αὐτεξουσιότητα (3). Ὅρα καὶ τὸν ιε. τῆς ἐν Γάγγρα.

(1) Μάτριξ καὶ Ματρικιον εἶναι λέξις παρηγμένη ἀπὸ τὸ μήτηρ καὶ μάτηρ ἑλληνικοῦ καὶ λατινικοῦ, τοῦ δηλοῦντος τὴν μητέρα. Κυρίως δὲ θέλει νὰ εἰπῆ τὸ ἀρχέτυπον καὶ πρωτότυπον χαρτοθέσιον καὶ Κώδικα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γράφονται τὰ ἐξ αὐτοῦ ἴσα καὶ ἀντίγραφα, ὡς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης εὐρίσκεται τὸ Ματρικιον καὶ ἀρχέτυπον τῆς Νουμιδίας. Διὸ

καὶ οἱ νησιῶται Μάνα τοῦτο καλοῦσιν, ἄλλοι δὲ Πλάνα.
(2) Ὁ τὸν τοῦ 37 Κανόνος ἀριθμὸν ἔχων παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἄχρηστος πάντη ἐστὶ. Λέγει γὰρ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προστεθῆ τι, ἢ νὰ διορθωθῆ, ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἐδιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐν Ἰππῶνι Σύνοδον.

(3) Σημείωσαι δὲ ὅτι εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτεξουσιότητα

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'. 43.

Ὅστε Ἐπισκόπους, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους μὴ χειροτονεῖσθαι, πρὶν ἢ πάντας τοὺς || Ἀποσ. πβ'. ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν Χριστιανούς ὀρθοδόξους ποιήσωσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἄν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Διάκονοι καὶ Πρεσβύτεροι χρέος ἔχουν νὰ διδάσκουν ὄλους τοὺς ἄλλους ἀπίστους καὶ κακοδόξους, καὶ νὰ ὀδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, πόσω μᾶλλον τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν ὄντας ἀπίστους καὶ αἰρετικούς παῖδας, τυχόν, ἢ γυναῖκας ἢ δούλους; Διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι αὐτοὶ νὰ μὴ χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι, ἢ Πρεσβύτεροι, ἢ Διάκονοι, ἂν πρῶτον δὲν κάμωσι Χριστιανούς ὀρθοδόξους ὄλους τοὺς οἰκιακοὺς αὐτῶν. «Ἐἴ τις γάρ, φησὶν ὁ Παῦλος, τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς Ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;» (ἀ. Τιμοθ. κεφ. γ'. ε').

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'. 44.

Ἴνα ἐν τοῖς ἁγίοις μὴδὲν πλέον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου προσενη- || Ἀποσ. γ'.
χθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος παρέδωκε, τουτέστιν, ἄρτου καὶ οἴνου, ὕδατι μεμιγμένου. || δ'. τῆς ε'.
Ἀπαρχὴ δὲ, εἴτε μέλι, εἴτε γάλα, εἰς τὸ τῶν νηπίων μυστήριον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν || κη'. λβ'. νε'.
θυσιαστηρίῳ προσφέρεται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Κυριακοῦ Σώ- || ιθ'.
ματος καὶ αἵματος διίστασθαι. Μὴδὲν δὲ πλέον ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς προσφερῆσθαι, ἢ ἀπὸ σταφυλῶν καὶ σίτου.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν ἄλλο τι νὰ μὴ προσφέρεται εἰς τὰ ἅγια Μυστήρια, πᾶρεξ ἄρτος μὲν, εἰς τὸ νὰ μετουσιωθῇ εἰς Σῶμα Χριστοῦ, οἶνος δὲ, εἰς τὸ νὰ γένηται Αἷμα Χριστοῦ, καὶ ὕδωρ μιγνύμενον τῷ οἴνῳ, εἰς τύπον τοῦ ἐξεληθέντος ὕδατος ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ δὲ ἐσυνειθίσθη νὰ προσφέρεται εἰς τὸ θυσιαστήριον ἐν μιᾷ διωρισμένῃ ἡμέρᾳ γάλα καὶ μέλι ὡς ἀπαρχή, διὰ τὸ μυστήριον τῶν νηπίων (δηλ. ὑπὲρ τῆς βοήθειας καὶ σωτηρίας τῶν νηπίων, τὰ ὅποια μὲ γάλα καὶ μέλι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρέφονται, κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο, βούτυρον (τὸ ἐκ γάλακτος ὄν) καὶ μέλι φάγεται τὸ παιδίον, ὁ Ἰησοῦς δηλ. εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπότητος (καθὼς ἐρμηνεύει τοῦτο ὁ Κορέσιος), ἄς προσφέρωνται, ὅμως νὰ μὴ ἐνώνωνται ταῦτα μὲ τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ νὰ λαμβάνουν καὶ θέσιν καὶ εὐλογίαν ἰδιάζουσας καὶ ξεχωριστὴν, ὡς ἀπαρχαί. Ἀπὸ δὲ τὰς ἄλλας τῶν γεννημάτων καὶ ὀπωρῶν ἀπαρχὰς ἄλλο τι νὰ μὴ προσφέρεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, εἰμὴ σταφύλια καὶ ἀστάχυα σίτου, ὅταν ὄριμα γένωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν γ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν λβ'. τῆς ε'. ὑφ' οὗ καὶ ὁ παρῶν Κανὼν ἐκτίθεται αὐτολεξεῖ. Ἡ προσφορὰ δὲ τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ γάλακτος αὕτη ἀνεστράφη, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐδιωρθώθη ἀπὸ τὸν ν'. τῆς αὐτῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'. 45.

Κληρικοί, ἢ ἐγκρατεῦόμενοι, πρὸς χήρας, ἢ παρθένους, εἰμὴ κατ' ἐπιτροπὴν, ἢ συναί- || Τῆς α'. γ'.
νεσιν τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἢ τῶν Πρεσβυτέρων μὴ εἰσίστησαν. Καὶ τοῦτο δὲ μὴ μόνοι || τῆς ε'. ιθ'.
ποιεῖτωσαν, ἀλλὰ μετὰ συγκληρικῶν, ἢ μετὰ τούτων, μεθ' ὧν ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ οἱ Πρεσβύ- || κβ'. τῆς ἐν
τεροι μόνοι ἔχουσι τὴν εἰσοδὸν πρὸς τὰς τοιουτοτρόπους γυναῖκας, ἢ ὅπου πάρισσι Κληρι- || Ἀγκύρ. ιθ'.
κοί, ἢ ἐντιμοὶ τινες Χριστιανοί. || Βασιλ. πθ'.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τὰς ὑποψίας τῶν πολλῶν, προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν ἢ τῶν παρθένων Κληρικοί ἢ ἐγκρατεῦόμενοι (1), ἔξω μόνον νὰ ἐμβαίνουν ἢ μὲ συγχώρησιν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως

τῶν υἱῶν δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ τοῦ πατρὸς συγκατάθεσις, ἀλλὰ χρειάζεται νὰ γένῃ καὶ νόμιμος πράξις, ἥτοι ἐγγραφὸς παράστασις ἐπὶ τοῦ δικαστοῦ κατὰ τὸ γ'. κεφ. τοῦ γ'. τίτλου βιβλ. τῶν Βασιλικ. Πρέπει γάρ, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον, νὰ ὑπάγῃ ὁ πατήρ μετὰ τὸν υἱὸν τοῦ εἰς τὸν κριτὴν καὶ νὰ εἰπῇ· Τοῦτον τὸν υἱὸν μου κάμνω ἀτεξούσιον καὶ ἐλευθερόν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὑπεξουσιότητά μου. Ἐὰν ὁ πατήρ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἢ γένη πατρίκιος, ἢ ἑπαρχος, ἢ στρατηγός, ἢ Ἐπίσκοπος, λύεται

τῆς ὑπεξουσιότητος ὁ υἱός. Δυνατὸν εἶναι, ὁ μὲν υἱὸς νὰ ᾔσῃ ἀτεξούσιος, ὁ δὲ ἐγγονὸς ὑπεξούσιος, ἐὰν ὁ υἱὸς ὑπεξούσιος ὦν, ἐγγάστρωσε τὴν γυναῖκα, ἐγγεννήθη δὲ ὁ ἐγγονὸς ὅταν ὁ υἱὸς ᾔσῃ ἀτεξούσιος. Ὅρα τὸν Ἀρμενόπ. βιβλ. α'. τίτλ. ιε'. Ὅρα καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν.

(1) Οἱ ἐγκρατεῦόμενοι ὅπου ἀναφέρει ὁ παρῶν Κανὼν, ὁ μὲν Ζωναρᾶς λέγει νὰ ᾔσῃ οἱ Μοναχοί. Ἀνδρῶν γάρ λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος Καν. ιθ'. ὁμολογίαν, (ὑπόσχεσιν δηλ. παρθενίας) οὐ

(ἐὰν αὐτὸς δηλ. ἔχη χρεῖαν νὰ τοὺς στείλῃ); ἢ μὲ συναίνεσιν καὶ συγκατάνευσιν αὐτοῦ (ἐὰν ἐκεῖνοι δηλ. ζητήσουν νὰ ὑπάγουν ἀφ' ἑαυτῶν). Πλὴν καὶ ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς τοὺς συγχωρήσῃ ἢ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημά τους, νὰ μὴ ἐμβαίνουν μοναχοὶ εἰς τὰς οἰκίας ἐκείνων, ἀλλὰ μαζὴ μὲ τοὺς συγκληρικούς των, ἢ μαζὴ μὲ ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους συνεθίζει ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς τριαύτας γυναῖκας, ἢ εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους νὰ συνομιλοῦν αὐτοὶ μὲ ἐκείνας, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι παρόντες Κληρικοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐντιμοὶ Χριστιανοὶ διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'. 46.

Ἀποστ. λδ'. || Ὅστε τὸν τῆς πρώτης καθέδρας Ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἕξαρχον τῶν Ἱερέων, ἢ ἄκρον Ἱερέα, ἢ τοιουτότροπον τίποτε, ἀλλὰ μόνον Ἐπίσκοπον τῆς α'. καθέδρας.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀλαζονείας καὶ τοῦ τύφου, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ τῆς α'. καθέδρας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ ὀνομάζεται ἕξαρχος τῶν Ἱερέων, ἢ ἄκρος Ἱερεὺς (1), ἢ ἄλλο κἀνέννα τοιοῦτον ὑψηλὸν καὶ ὑπερήφανον ὄνομα· ἀλλότριον γὰρ εἶναι τοῦτο τῶν Ἐπισκόπων, τῶν μιμητῶν τοῦ ταπεινοῦ τῆ καρδίας Ἰησοῦ· ἀλλὰ μόνον νὰ ὀνομάζεται Ἐπίσκοπος τῆς α'. καθέδρας. Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'. 47.

Ἀποστ. μβ'. || Ὅστε τοὺς Κληρικούς χάριν τοῦ τρώγειν ἢ πίνειν μὴ εἰσιέναι εἰς καπηλεῖα εἰ μηδ' ἄν ξενίας ἀνάγκη συνωθουμένους.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν οἱ Κληρικοὶ μέσα εἰς καπηλεῖα διὰ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ἔξω μόνον ἂν κατὰ ἀνάγκην ἐμβῶσι, ξένοι ὄντες, καὶ ποῦ κονεῦσαι μὴ ἔχοντες. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ'. 48.

Ἀποστ. ξθ'. || Ὅστε ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι, ἐξηρημένης μιᾶς ἑτησίας ἡμέρας, ἐν ἣ τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται. Ἐὰν δέ τινων κατὰ τὸν δειλιὸν καιρὸν τελευτησάντων, εἴτε Ἐπισκόπων, εἴτε τῶν λοιπῶν, παράθεσις γένηται, μόναις εὐχαῖς ἐκτελεσθῆ, ἐὰν οἱ ταύτην ποιῶντες ἀριστήσαντες εὐρεθῶσι.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν α'. μέρος τοῦ παρόντος Κανόνος, τὸ διαλαμβάνον, ὅτι κατὰ τὴν μεγάλην Ε'. νὰ λειτουργοῦν οἱ Ἱερεῖς ἀφ' οὗ φάγουν, διορθοῦται καὶ αὐτολεξεὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν κθ'. τῆς ς'. καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν ἐκεῖ. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ μέρος τοῦ Κανόνος φαίνεται νὰ ἦναι τοιοῦτον. Ὅταν ἀπέθνησκε τινὰς, ἦτο συνήθεια νὰ γίνεταί κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ λειτουργία, ἵσως διὰ νὰ μνημονευθῇ ὁ ἀποθνήσκων. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι ἐὰν τινες ἀποθάνουν Ἐπίσκοποι ἢ λαϊκοὶ κατὰ τὸ δειλιὸν, καὶ οἱ μέλλοντες ποιῆσαι τὴν διὰ τῶν μνημοσύνων παράθεσιν καὶ οἰκειώσιν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ψυχῶν τῶν ἀποθανόντων Ἱερεῖς, δὲν εὐρεθοῦν νηστικοί, ἀλλὰ γευματίσαντες, ἅς μὴ γίνεταί ἱερά λειτουργία, ἀλλὰ μὲ μόναις τὰς συνήθεις εὐχὰς ἅς ἐκτελεσθῆ ἢ τοιαύτη τῶν ἐπιταφίων αὐτῶν ἁσμάτων παράθεσις, ἦτοι τὸ νῦν λεγόμενον κοινῶς παραστάσιμον.

γινώσκωμεν ἄλλων, εἰμὴ τῶν συναριθμουμένων εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν. Ἄλλοι δὲ τινες λέγουσιν, ὅτι ἐγκρατεῦμένοι ὀνομάζονται, οἱ μὴ ἀποφασίσαντες ἀκόμη μὲ στερεὰν γνώμην νὰ ὑπανδρευθοῦν λαϊκοί, φέροντες εἰς βεβαίωσιν τὸ τοῦ Παύλου. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῦονται γαμησάτωσαν, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πιθανώτερον, ὅτι οἱ ἐγκρατεῦμένοι οὗτοι ἦσαν οἱ Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ Ὑποδιάκονοι, ἢ Ἀναγνώσταί, οἱ τινες ὑπανδροὶ ὄντες, ὅταν ἐχειροτονοῦντο, ὀπίσχοντο νὰ ἐγκρατεῦωνται ἀπὸ τὰς γυναϊκάς των, καθὼς περὶ τῆς ἐγκρατείας αὐτῶν ἀνέφεραν ὁ γ'. δ'. ιθ'. καὶ λγ'. τῆς παρούσης Συνόδου Κανόνες. Εἰ δὲ ὁ Κανὼν λέγει νὰ πηγαί-

νουν μαζὴ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, τοῦτο τὸ λέγει διὰ τοὺς Κληρικούς τοὺς ἄλλους τοὺς κατωτέρους ὅπου περιέχει ὁ Κανὼν μὲ τοὺς ὁποίους λέγει νὰ πηγαίνουν μαζὴ οἱ Πρεσβύτεροι.

(1) Δισχυνέσθω ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα ὁ τῆς Ρώμης Ποντίφηξ, ὅστις θέλει νὰ ὀνομάζεται ἄκρος Ἀρχιερεὺς, καὶ ἄλλα ὑπερήφανα καὶ ἰσόθεα ὀνόματα, καὶ γνώτω ὅτι ἐναντιοῦται εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην, εἰς τὴν ὅποιαν ἦσαν παρόντες καὶ οἱ αὐτοῦ τοποτηρηταί, ταῦτόν εἰπεῖν, ὅτι ἐναντιοῦται αὐτὸς εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

ΚΑΝΩΝ ΜΟ΄. 49.

Ὡστε Ἐπισκόπους ἢ Κληρικούς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μὴ συμποσιάζεσθαι, εἰ μὴδ' ἂν τυχὸν ἀνάγκη ξενίας διαβάντες ἐκεῖ καταλύσωσι. Καὶ οἱ λαϊκοὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοιουτοτρόπων συμποσιῶν, ὅσον δυνατόν ἐστὶ κωλυθῶσι

Τῆς ς'. οδ'.
ος'. πη. τῆς
ἐν Λαοδ. κζ'.
τῆς ἐν Γάγγ.
ιδ.

Ἑρμηνεία.

Δὲν πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοὶ νὰ κάμνουν συμπόσια μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος, ἔξω μόνον νὰ τρώγουν εἰς αὐτάς, ἂν ἐξ ἀνάγκης εὐρισκόμενοι εἰς ξένον τόπον, δὲν ἔχουν τόπον ποῦ νὰ κοινοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ πρέπει νὰ ἐμποδισθῶσιν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συμπόσια. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ν΄. 50.

Ὡστε τοὺς μετανοοῦσι, κατὰ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων διαφορὰν, τῇ τῶν Ἐπισκόπων κρίσει τὰς μετανοίας ἐν καιρῷ ψηφίζεσθαι. Πρεσβύτερος δὲ παρὰ γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου μὴ καταλλάσσει μετανοοῦντα, εἰ μὴδ' ἂν ἀνάγκης συνωθούσης, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Ἐπισκόπου. Οὐ τινος δῆποτε οὐ μετανοοῦντος, εἰ πούβλικον καὶ τεθρυλλημένον ἐστὶ τὸ ἔγκλημα, τὸ σύμπασαν τὴν Ἐκκλησίαν κινοῦν, πρὸ τῆς ἀψίδος τούτῃ ἢ χεῖρ ἐπιτεθῆ.

Ἄποσ. λθ'.
τῆς Καρθ.
ς'. ζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν εἰς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Κύριος ἔδωκεν, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς τύπον ἔχουσι τῶν Ἀποστόλων, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀμαρτημάτων (ὄρα τὸν ιβ'. τῆς α. καὶ μάλιστα τὸν ρβ'. τῆς ς'.) ἔτσι νὰ διορίζη εἰς τοὺς μετανοοῦντας τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας αὐτῶν, ἥτοι πόσον καιρὸν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἐπιτίμιον τοῦ δεσμοῦ. Πρεσβύτερος δὲ νὰ μὴ λύῃ ἀπὸ τὸν δεσμὸν κανένα μετανοοῦντα, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἔξω μόνον ἂν ὁ μετανοῶν εὐρίσκειται εἰς κίνδυνον θανάτου, καὶ ἂν ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν ᾔνοιε παρὼν, ἀλλὰ λείπη μακρὰν. Ἀνίσως δὲ τινὰς εὐρισκόμενος εἰς ἀμάρτημα πούβλικον, ἥτοι τόπον δημόσιον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ Λατινικὴ αὕτη λέξις) καὶ διαλαλημένον, ὥστε ὁποῦ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ νὰ κινή ὄλους τοὺς Χριστιανοὺς, ἢ νὰ τὸ μιμοῦνται, ἢ νὰ τὸ διηγούνται, ἂν, λέγω, τοιοῦτος ἀμαρτωλὸς μετανοήσῃ, εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιτίθεται ἡ χεῖρ τοῦ Ἀρχιερέως, ἢ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἢ τοῦ Ἱερέως, ὅχι ἐνδὸν τῆς Ἐκκλησίας καθὼς εἰς τοὺς λοιποὺς μετανοοῦντας (ὄρα τὸν λβ. τῆς παρούσης), ἀλλ' ἔξω τῆς ἀψίδος, δηλ. τοῦ προπυλίου καὶ νάρθηκος (καθὼς ἔξω ἐπετίθετο καὶ εἰς τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας) (Καν. ζ'. τῆς β'), διὰ νὰ στέκωνται νὰ προκλαίουν ἔξω τῆς πύλης τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι, ὡς δημοσίως καὶ φανερὰ ἀμαρτάνοντες, οὐδὲ ὡς ἐξομολογούμενοι λογίζονται. Ἐξομολόγησις γὰρ ὀνομάζεται ἡ τοῦ κρυφίου ἀμαρτήματος φανέρωσις. Οὗτοι δὲ πῶς θέλουν λογισθῆ ὅτι ἐξομολογοῦνται, τὸ καὶ πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως πασίδηλον αὐτῶν ἀμάρτημα; Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λθ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ζ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ΄. 51.

Ὡστε τὰς ἱεράς παρθένοισι, ὅτε τῶν πατέρων χωρίζονται ἐξ ὧν ἐφυλάττοντο τῇ τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ αὐτοῦ ἀπόντος τῇ τοῦ Πρεσβυτέρου προνοίᾳ ταῖς τιμιωτέραις γυναῖξι παρατίθεσθαι, ἢ ἅμα κατοικοῦσας ἀλλήλας φυλάττειν, ἵνα μὴ ἀπανταχοῦ πλανώμεναι, τὴν ὑπόληψιν βλάβῃσι τῆς Ἐκκλησίας.

Τῆς α. γ'.
ιθ'. τῆς δ'.
ις'. τῆς ἐν
Καρθ. ς'.
ρλέ.

Ἑρμηνεία.

Αἱ καθιερωμέναι κόραι ὁποῦ ἀναφέρει ὁ ς'. τῆς παρούσης, αὐταὶ αἱ ἴδιαι εἶναι ἱεραὶ παρθένοι, ὁποῦ ἀναφέρει ὁ παρὼν Κανὼν, διορίζων, ὅτι αὐταὶ, ἐπειδὴ καὶ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν πρόνοιαν καὶ φυλακὴν τοῦ σαρκικοῦ πατρὸς τῶν, καὶ ἀφιερῶθησαν τῷ Θεῷ, ὡς ὁμολογήσασαι παρθενίαν, πρέπει μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἀρχιερέως, ἢ ὅταν αὐτὰς λείπῃ, μὲ τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἱερέως νὰ παραδίδωνται εἰς τιμίας καὶ σεμνάς γυναῖκας, διὰ νὰ συγκατοικοῦν μὲ αὐτάς, καὶ νὰ παιδαγωγούνται πρὸς ἀρετὴν, ἢ, ἂν δὲν συγκατοικοῦν μὲ αὐτάς, καὶ νὰ συγκατοικοῦν ὅλοι ὁμοῦ, διὰ νὰ βλέπουσι καὶ νὰ φυλάττουσι μία τὴν ἄλλην, ἵνα μὴ ἀτάκτως περιερχόμεναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κάμνουσι τοὺς ἀπίστους νὰ λαμβάνουν κακὰς ὑπολήψεις διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτοι διὰ τὸ συνάθροισμα τῶν πιστῶν. Ὅρα καὶ τὸν γ'. καὶ ιθ'. τῆς α. καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'. 52.

Ὅτε τοὺς ἀσθενοῦντας, οἵτινες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκρίνεσθαι οὐ δύνανται, τότε βαπτίζεσθαι, ὅτε τῆ αὐτῶν προαίρεσει τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ εἴπωσιν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν κατηχούμενοι ὄντες, ἀπὸ ἀσθενείαν τινα ἐπιάσθῃ ἢ φωνῇ των, καὶ ἐρωτώμενοι ἐὰν θέλουν νὰ βαπτισθοῦν, δὲν δύνανται νὰ ἀποκριθοῦν διὰ τὴν ἀσθενείαν, οὗτοι, λέγω, τότε νὰ βαπτίζονται, ὅταν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δείξουν πῶς θέλουν νὰ βαπτισθοῦν μετὰ τὴν ἐδικὴν των προαίρεσιν, καὶ πῶς μετὰ τὸν ἐδικόν τους κίνδυνον ζητοῦσι τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἂν δηλ. δὲν φυλάξωσι τὴν πίστιν, νὰ κινδυνεύουσιν. Οὕτως ἐρμηνεύουσι τὸν Κανὼνα ὁ Ζωναράς, ὁ Βαλσαμών, ὁ Ἀριστηνός, ὁ Ἀρμενόπουλος τμήμ. ε. ἐπιγρα. ι'. Ἐμοὶ δὲ μᾶλλον ἀρέσκει ἡ ἐρμηνεία ὅπου κάμνει εἰς τοῦτον ὁ ἀνόνημος ἐρμηνευτής, λέγων, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσθενείαν τινας μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποκρίνωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μετὰ τὸ στόμα των τὰς ἱεράς ἀποκρίσεις ὅπου συνειθίζονται νὰ γίνωνται ἐν τῷ θεῷ βαπτίσματι, τότε αὐτοὶ νὰ βαπτίζονται, ὅταν οἱ ζητοῦντες αὐτοὺς βαπτισθῆναι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποκριθῆναι ἀνάδοχοι δώσουσιν μαρτυρίαν νὰ κινδυνεύουσιν αὐτοὶ ὕστερον, ἂν οἱ ἀσθενοῦντες ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν μετὰ τὴν προαίρεσίν των νὰ βαπτισθοῦν (1). ἐὰν δὲ αὐτοὶ πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐζήτησαν τὸ βάπτισμα, διὰ τινος ὁμοῦ αἰτίας ἀνέβαλον αὐτὸ, πρέπει νὰ βαπτίζονται ἐὰν καὶ νὰ ἀποκριθῶσι τότε δὲν δύνανται, κατὰ τὸν Ζωναράν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'. 53.

Ἄπος. νβ'. || Ὅτε τοῖς σκηνοῖς καὶ μίμοις, καὶ τοῖς λοιποῖς τοιοῦτρόποισι προσώποις, ἢ ἀποσταταῖς, μετανοοῦσι καὶ ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν Θεόν, χάριν ἢ καταλλαγὴν μὴ ἀρνεῖσθαι.
Καρθ. οβ'.

Ἑρμηνεία.

Ὅτε ἐκείνους ὅπου στήνουσι σκηνάς καὶ τέντες, καὶ μέσα εἰς αὐτάς ὑποκρίνονται διάφορα πρόσωπα, οὔτε τοὺς μιμουμένους, ποτὲ μὲν δούλους, ποτὲ δὲ στρατηγούς, καὶ γυναῖκας καὶ ἄλλους, οὔτε ἄλλους τοιοῦτους παιγνιώτας καὶ χορευτάς, καὶ τερατοποιούς, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἀρνησαμένους τὸν Χριστὸν, πρέπει κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον νὰ μὴ δέχεται ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Πνευματικὸς, ὅταν αὐτοὶ μετανοοῦν καὶ ἐπιστρέφουν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅλους ἐπίσης δεχόμενος, νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς καὶ χάριν, δηλαδὴ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τὴν χάριτι δεδομένην Θεοῦ, καὶ καταλλαγὴν, ἣτοι λύσιν τῶν ἀρμολίων ἐπιτιμιῶν αὐτοῖς, διὰ τῶν ὁποίων φιλιόνεται ὁ Θεὸς μετὰ αὐτούς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'. 54.

Ἄπος πε.
τῆς ἐν Λαοδ.
νά. ζ'. τῆς ἐν
Καρθαγ. λβ'.
Ἄθαν. ἐπίς.
λθ'. Γρηγορ.
Θεολ. ἐν τοῖς
ἔπεσιν Ἀμφιλόχιος.

Ἐξέστω ἔτι μὴν ἀναγινώσκεσθαι τὰ πάθη τῶν Μαρτύρων, ἡνίκα αἱ ἐτήσια αὐτῶν ἡμέραι ἐπιτελοῦνται.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐδιώρισεν ἐν τῷ λβ'. αὐτῆς Κανόνι ποῖα βιβλία πρέπει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ νὰ ἀναγινώσκωνται ἐπ' ὀνόματι κανονικῶν Γραφῶν, προσδιορίζει τῶρα καὶ ἐν τῷ παρόντι, ὅτι κοντὰ εἰς ἐκεῖνα εἶναι ἄδεια νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ τὰ Συναξάρια ὅπου περιέχουσι τὰ τῶν Μαρτύρων ὑπὲρ Χριστοῦ παθήματα, ὅταν ἐπιτελεῖται ἡ μνήμη τοῦ κάθε Μάρτυρος. Ὅρα καὶ τὸν πε'. Ἀποστολικόν.

(1) Πρέπει ὁμοῦ, καθὼς φρονίμως λέγουσιν οἱ ἀσθενοῦντες δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσουν, νὰ τοὺς φωνάζουν δυνατὰ οἱ μέλλοντες αὐτοὺς βαπτίσαι. ἂν θέλουν νὰ βαπτισθοῦν, σφίγγοντες τὰ χεῖρά των καὶ κάμνοντες διάφορα νεύματα εἰς ἐκείνους, ἕως ὅτου ἢ μετὰ νεῦμα, ἢ μετὰ ἄλλο τι σημάδι νὰ δείξουν ὅτι θέλουν τοῦτο ἐκ προαίρεσεως αὐτὸ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνεσθαι

καὶ ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς καὶ ὅταν ἔχουν νὰ ἐξομολογήσωνται τοιοῦτους ἀσθενεῖς. Ὅταν γὰρ ἀπὸ αὐτοῦ λάβωσι κανένα σημάδι ὅτι θέλουν νὰ ἐξομολογηθοῦν, πρέπει νὰ συγχωροῦν, νὰ τοὺς μεταλαμβάνουν διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας, καὶ καὶ δι' ἔργων δὲν ἐξομολογηθῆσαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν ἀκοινωνήτοι.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'. 55.

Ἦρσαν, ἵνα ἐρωτήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνιερεῖς ἡμῶν Σιρίκιον καὶ Συμπλικιανὸν περὶ μόνων τῶν νηπίων, τῶν παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένων, μήπως τοῦτο, ὅπερ οἰκεία προθέσει οὐκ ἐποίησαν, ἢ τῶν γονέων πλάνη ἐμποδίσῃ αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ προκόπτειν εἰς ὑπουργίαν ἀγίου θυσιαστηρίου, ὅταν πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν σωτηριῶδει προθέσει ἐπιστρέψωσιν.

Τῆς Καρθ. ἔς'. οέ. ρς'. ος'. οή. λθ'. ργ'. ρά. οβ'. ρ'. ρι. ρκή. ρκθι.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἐν μὲν τῷ πρῶτῳ Κανόνι ἀποφασίζει ἡ Σύνοδος αὕτη νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, συνεπισκόπους, τίνι τρόπῳ νὰ δεχθῶν τὰ βαπτισθέντα ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς Δονατιστάς (1) νήπια, καὶ ἂν πρέπη νὰ γίνωνται αὐτὰ Ἱερεῖς ἔχοντα τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, ὅταν ἐπιστρέψωσιν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν εἰς ἡλικίαν καὶ γνῶσιν ἐρχόμενα. Ἐν δὲ τῷ ἔς'. Κανόνι αὕτης διορίζει, ὅτι ταῦτα νὰ δέχωνται μὲν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως, καὶ ἀναθεματισμοῦ τῆς πλάνης τῶν Δονατιστῶν, χωρὶς νὰ ἀναβαπτίζωνται· ἐὰν δὲ καὶ καλὴν πολιτείαν δείξωσι, νὰ γίνωνται καὶ Κληρικοί. Ἐν δὲ τῷ οέ. Κανόνι λέγει, ὅτι ἔκριναν νὰ φερθοῦν πρῶτως καὶ εἰρηνικῶς μετὰ τοὺς Δονατιστάς, ἵνα μὲ τοῦτον τὸν τρόπον δυνηθῶσι νὰ τοὺς φέρουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐν δὲ τῷ ος'. ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τῆς Ἀφρικῆς νὰ ἐξετάσωσιν διὰ τὰς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, ὅπου κατακρατοῦσιν οἱ Μαξιμιανισταί, οἱ ἐκ τῆς Δονάτου ὄντες αἰρέσεως. Ἐν τῷ ος'. ἀποδέχεται τοὺς ἐκ τῶν Δονατιστῶν χειροτονηθέντας καὶ τὰς χειροτονίας αὐτῶν, (ἀγκαλὰ καὶ ταῦτα νὰ μὴ ἐδέχθη ἢ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενομένη περὶ αὐτῶν Σύνοδος) καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα αἴτια, μάλιστα δὲ διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην, ὅπου εἶχεν ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ Ἱερεῖς. Ἐν τῷ οή. διορίζει νὰ σταλοῦν τοποτηριταί πρὸς τοὺς Δονατιστάς, διὰ νὰ παρακαλέσωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ εἰρηνεύσωσιν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θθ'. διορίζει ὅτι καὶ κάθε Ἐπίσκοπος νὰ συνομιλῇ μετὰ τοὺς ἀρχηγούς τῶν Δονατιστῶν εἰς τὴν ἐδικήν του ἐπαρχίαν περὶ τῆς τοιαύτης ἐνώσεως. Ἐν τῷ ρ'. ζητεῖ βοήθειαν καὶ συμμαχίαν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς κατὰ τῶν Δονατιστῶν, καθὼς καὶ ὁ χιλιάρχος ἐβοήθησεν εἰς τὸν Παῦλον. Ἐν τῷ ρά. ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἰδίους νὰ βεβαιωθῇ ὁ νόμος τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου καὶ κατὰ τῶν Δονατιστῶν, ὁ διορίζων νὰ ζημιούνηται δέκα λίτρας χρυσοῦ ὅσοι χειροτονήσωσιν αἰρετικούς, ἢ χειροτονηθοῦν ἀπὸ αὐτοῦ, ἢ δεχθῶσιν αὐτοὺς νὰ λειτουργοῦν. Ἐν τῷ ρβ'. ζητεῖ νὰ ἀνανεωθῇ, καὶ νὰ κρητῇ κατὰ τῶν Δονατιστῶν ὁ νόμος ὁ διορίζων νὰ μὴ λαμβάνουν οἱ αἰρετικοί, οὔτε κληρονομίαν, οὔτε δωρεάν. Ἐν τῷ ργ'. ζητεῖ νὰ πεμφθῶσι γράμματα εὐχαριστικά, πῶς ἐγένετο ἐν τῇ Καρχηδόνι ἔνωσις τῶν Δονατιστῶν. Καὶ τελευταῖον ἐν τῷ ρι. διορίζει, ὅτι οἱ ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέψαντες Ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοί, εἰ μὲν οἱ λαϊκοὶ αὐτοὶ θέλουν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν νὰ ἔχουν τοὺς προτέρους αὐτῶν Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ κωλύωνται ἀπὸ τοῦτο. Ἐν δὲ τῷ ρκή. καὶ ρκθ'. περὶ τῶν τόπων διορίζει τῶν ὑπὸ τῶν Δονατιστῶν κατεχομένων, εἴτε πρὸ τῶν νόμων τῶν βασιλέων, εἴτε μετὰ τοὺς νόμους.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'. 56.

Περὶ τῆς πίστεως τοῦ ἐν Νικαίᾳ τρακτάτου ἠκούσαμεν, ἀληθὴς ἐστὶ περὶ τῶν μὴ γινομένων μετὰ τὸ ἄριστον ἀγίων, ἵνα ἀπὸ νηστικῶν, ὡς ἐστὶν ἄξιον, προσφέρωνται, καὶ τότε ἐβεβαιώθη.

Τῆς ς'. κθ'. τῆς ἐν Καρθ. μή.

(1) Δονατισταὶ ὀνομάζονται ἀπὸ Δονάτου τινὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἀναφανέντος, ὅστις δυσσεβῶς ἐνόμιζεν, ὅτι οἱ ὄντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀμαρτωλοὶ μεταδίδουσιν εἰς τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας των, καθὼς μεταδίδουσι τὰ ἀσθενῆ μέλη τοῦ σώματος τὴν νόσον εἰς τὰ μέλη τὰ ὑγιᾶ, καὶ διὰ τοῦτο ἐδογματίζον ὅτι οἱ ἀμαρτάνοντες πρέπει νὰ ἐκκόπτωνται ἀπὸ τὴν ὀλομέλειαν καὶ κοινωνίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι οἱ Χριστιανοί, οἵτινες διὰ φόβον θανάτου ἔδιδαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Διοκλητιανοῦ τὰ ἱερὰ βιβλία διὰ νὰ καοῦν. Οὗτος παρέδωκεν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσας αὐτοῦ, ὅταν ἔχουν νὰ μεταλάβουν, νὰ κρατοῦν εἰς τὸ χεῖρ των κόκκαλον τι ἀνθρώπινον, τὸ ὅποιον πρότερον νὰ ἀσπάζωνται, καὶ ἔπειτα νὰ μεταλαμβάνουν. Κατὰ τῶν Δονατιστῶν διάφοροι Σύνοδοι ἐγένοντο καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀφρικῇ, κατ' αὐτῶν συνέγραψαν πολλοὶ ἄγιοι, μάλιστα δὲ ὁ θεῖος Ἀύγουστίνος καὶ ὁ Ἱερώνυμος δὲ γράφων κατὰ Δου-

κιφριανῶν, καὶ κατὰ Δονατιστῶν γράφει, ὡς ἂν ὅπου ἐκεῖνοι τὰ αὐτὰ αἰρεσιώδη φρονήματα εἶχον τῶν Δονατιστῶν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι εὑρίσκεται σχόλιον περὶ τῶν Δονατιστῶν λέγον, ὅτι αὐτοὶ νὰ μὴ ἦναι ἄλλοι, παρὰ οἱ Μασσαλιανοί, ἧτοι οἱ Βυβήται, ἐπειδὴ καὶ ἡ Μασσαλία ἀντίπερα εἶναι τῆς Λιβύης, πρὸς τὰ μέρη τῆς Ρώμης τῆς ἐπὶ Τίβερι τῷ ποταμῷ. Ἐλεγον δὲ πρὸς τοῦτοισ οὔτοι, ὅτι ἡ πρότερον οὔσα θεωρητικὴ Ἐκκλησία ἐξέλιπε, καὶ τῶρα εὑρίσκεται αὕτη μόνον ἐν τῇ συνάξει αὐτῆς. Παρὰ τῶν Δονατιστῶν δὲ καὶ οἱ Λουθηροκαλθίνιοι τὸ φρόνημα τοῦτο ἤρανίσθησαν (Δοσιθ. σελ. 1156. τῆς Δωδεκαβίβλ.). Ὁ δὲ ἅγιος Ἐπιφάνιος αἰρεσεῖ νθ'. λέγει, ὅτι οἱ Δονατισταὶ ἐφρόνουν τὰ τοῦ Ἀρείου, ἧτοι εἰς αὐτὴν τὰ πρῶτα, ἢ λέγουσι, τῆς πίστεως δόγματα ἔσφαλον, διὰ τοῦτο καὶ ἦσαν ὕχι μόνον σχισματικοί, ἀλλὰ καὶ αἰρετικοί, καθὼς τοὺς ὀνομάζει καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῷ ἔς'. Κανόνι αὕτης.

Ἑρμηνεία.

Τρακτάτον λατινικῶς θέλει νὰ εἰπῇ βούλευμα καὶ σκοπός, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, δοκιμασία δὲ καὶ ἐξέτασις κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (1). Λέγει οὖν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἐν τῇ περὶ πίστεως ἐξετάσει καὶ δοκιμασίᾳ ὅπου ἔκαμεν ἡ ἁ. Σύνοδος, ἠκούσαμεν ὅτι καὶ τοῦτο ἐβεβχιώθη, τὸ νὰ μὴ προσφέρωνται τὰ ἅγια Μυστήρια, ἤτοι τὸ νὰ λειτουργοῦν οἱ Ἱερεῖς ἀφ' οὗ φάγουν, ἀλλὰ νηστικοί. Τοῦτο ὅμως ἐν τοῖς Κανόσι τῆς ἁ. Συνόδου οὐχ εὐρίσκειται. Ὅρα καὶ τὸν κθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΝΖ'. 57.

Ἄπος. ιδ'.
κζ'. μζ'. ξη.
τῆς ἁ. καὶ β'.
θ'. τῆς Ἀντ.
ε. τῆς Καρθ.
ξβ'. ος'. πγ'.
ιθ' ρ'. ρς'. ρζ'.

Ὅστε μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις, ἢ ἀναχειροτονήσεις, ἢ μετακινήσεις Ἐπισκόπων, καὶ ἵνα ὁ τῇ πράξῃ ὑπομνήσει τῆς ὑμετέρας ἀγιωσύνης πειθαρχῆσαι μὴ θελήσας, καὶ διορθώσασθαι τὸ ἀσυγχώρητον, αὐθεντία ἀρχοντικῆ παραχρῆμα κωλυθῆ, καὶ φυλαχθέντος τοῦ τύπου τῆς καταστάσεως, μὴ κριθῆ τῆς Συνόδου ὑπάρχων.

Ἑρμηνεία.

Προσάξει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὔτε οἱ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων βαπτισθέντες νὰ βαπτίζωνται β'. κατὰ τὸν μζ'. Ἀποστολικόν, οὔτε οἱ παρὰ τῶν ὀρθοδόξων χειροτονηθέντες νὰ χειροτονοῦνται δευτέραν φοράν, κατὰ τὸν ξη'. Ἀποστολικόν, οὔτε οἱ Ἐπίσκοποι νὰ μεταβαίνουν ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, κατὰ τὸν ιδ'. Ἀποστολικόν, οὗς καὶ ἀνάγνωθι μετὰ τῆς παραλλήλου συμφωνίας τῶν λοιπῶν Κανόνων. Ἐπειδὴ δὲ Ἐπίσκοπός τις Κρεσώνιος ὀνόματι, ἀφήσας τὴν ἐπισκοπὴν του ἐπέβη εἰς ξένην, Βεκένην ἐπονομαζομένην, καὶ πολλάκις διὰ τοῦτο παραγγελλοῦν νὰ τὴν ἀφήσῃ δὲν ἠθέλησε, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι οὗτος, ὡς μὴ θελήσας νὰ ὑπακούσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ τὸ ἀσυγχώρητον τοῦτο κακόν, νὰ διωχθῆ ἀπὸ τὴν ξένην Ἐκκλησίαν μὲ δύναμιν τῶν ἀρχόντων ἐξωτερικῆν. Πλὴν ἐὰν ἐφυλάχθῃ εἰς αὐτὸν ὁ τύπος τῆς καταστάσεως, ἤτοι ἐὰν αὐτὸς ὑπεμνήσθῃ κατὰ τοὺς Κανόνας, καὶ ἔμεινεν ἀπειθής, νὰ ἀπορριφθῆ πρῶτον ἐξω τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων, καὶ νὰ καθαιρεθῆ, καὶ ἔπειτα οὕτω καθηρημένος, ὡς λαϊκὸς ἤδη ὢν, νὰ παραδοθῆ εἰς τὸν ἄρχοντα. Ὅρα καὶ πάντας τοὺς εἰς τὸ περιθώριον Ἀποστολικούς.

Ἄπος. ἁ.
τῆς ἁ. δ'. τῆς
ς'. γ'. τῆς ἐν
Ἀντιοχ. ιθ'.
τῆς Καρθ. ιγ'.
τὰ ὑπομνήμ.
περὶ Ἀγαπ.
καὶ Βαγαδ.

ΚΑΝΩΝ ΝΗ'. 58.

Ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθήσεται, ἵνα μὴ ἤττονες τριῶν τῶν ὀρισθέντων εἰς χειροτονίαν Ἐπισκόπων ἀρκέσωσι.

Ἑρμηνεία.

Πρέπει νὰ φυλλάττεται ὁ παλαιὸς Κανὼν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν καθεξῆς Συνόδων, καὶ μάλιστα ὁ δ'. τῆς ἁ. εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται νὰ ἀκολουθῆ αὕτη ἡ Σύνοδος ἐν τῇ ἁ. αὐτῆς Κανόνι, καθὼς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἵνα ὀλιγώτεροι ἀπὸ τρεῖς Ἀρχιερεῖς ἄλλον Ἀρχιερέα νὰ μὴ χειροτονοῦσι διὰ τῆς τῶν ἱερῶν εὐχῶν τελειουργίας (2). Ὅρα καὶ τὸν ἁ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'. 59.

Ἄπος, ξα.
τῆς ς'. β'.
τῆς ἐν Καρθ.
ρλῆ.

Ὅστε, ἐὰν ποτε πρὸς ἐπιλογὴν Ἐπισκόπου προέλθωμεν καὶ ἀναφυῆ τις ἀναλογία, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα παρ' ἡμῶν ἐτρακταίσθησαν, τολμηρὸν εἶναι λοιπὸν τρεῖς μόνους πρὸς τὸ καθᾶραι τὸν χειροτονηθησόμενον εὐρεθῆναι, ἀλλὰ τῷ προλεχθέντι ἀριθμῷ προστεθῆ εἰς καὶ δύο, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, οὗ μέλλει χειροτονεῖσθαι, ἐξετασθῶσι πρῶτον τὰ πρόσωπα τῶν ἀντιλεγόντων ὑστερον γὰρ καὶ τὰ προτεθειμένα συζευχθῶσι, καὶ ὅτε καθαρὸς φανείη ἐπὶ δημοσίας προσόψεως, εἴθ' οὕτω χειροτονηθεῖ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀκόλουθός ἐστιν εἰς τὸν ἀνωτέρω· λέγει γὰρ, ὅτι ἀνίσως οἱ τρεῖς Ἐπίσκοποι οἱ ἀρκετοὶ εἰς χειροτονίαν, οἱ αὐτοὶ τρεῖς διαλέξουν καὶ ψηφίσουν τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἀρχιερέα, (καὶ δεῖα τὸν

(1) Ἡ Τρακταίξω, τὸ πραγματεύομαι. Ὅθεν καὶ τρακτάτα τὰ πρακτικά τινος κινήσεως, εἴτε Συνόδου. Ὅστε τὸ, τοῦ ἐν Νικαίᾳ τρακτάτου, τῆς ἐν Νικαίᾳ πραγματείας περὶ τῆς πίστεως βούλευται εἰπεῖν.

(2) Πιθανώτερον εἶναι, ὅτι νὰ λέγῃ ὁ Κανὼν οὗτος περὶ τῆς διὰ τῶν εὐχῶν τελειώσεως τοῦ Ἐπισκόπου, ἢ περὶ ψήφου, δια-

τι ἀναφέρουσι τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ταύτης, ὅτι αἱ τοιαῦται χειροτονίαι ἐγίνοντο ἐν Κυριακῇ, ὅτε λειτουργία ἐγίνετο, καθ' ἣν ἐχειροτονοῦντο οἱ ἄξιοι. Δὲν εἶναι ὅμως ἄτοπον νὰ νοησῶμεν ὅτι καὶ περὶ ψήφου λέγει· ὁ γὰρ ἀκόλουθος Κανὼν λέγει ὅτι καὶ τρεῖς μόνου ψηφίζουσιν Ἐπίσκοπον.

δ' τῆς α.) γένη δὲ ἀπὸ ἄλλους ἀντιλογία κατηγοριῶν τινῶν ἐναντίον τοῦ ὑποψήφιου (καθὼς τοιαῦτα ἀκολουθήσαντα πολλάκις ἐτρακταίσθησαν, ἧτοι ἐξετάσθησαν ἀπὸ ἡμᾶς), δὲν πρέπει οἱ τρεῖς μόνοι ἐκεῖνοι νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἀθωώσουν αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ ᾔναι μὲ αὐτοὺς καὶ ἄλλος ἓνας ἢ δύο Ἐπίσκοποι. Καὶ α. μὲν νὰ ἐξετάζου ἐμπροσθεν τοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὅποιον μέλλει νὰ χειροτονηθῇ ὁ ὑποψήπιος, τὰ πρόσωπα τῶν κατηγορῶν ποίας ὑπολήψεως εἶναι, (περὶ οὗ δὲρα τὸν οὐδ'. Ἀποστολ.) καὶ ἂν αὐτοὶ ᾔναι ἀδιάβλητοι, τότε νὰ ἐξετάζου καὶ τὰς κατηγορίας τὰς προβαλλομένας ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀφ' οὗ ὁ ὑποψήπιος φανῇ καθαρὸς ἀπὸ τὰς κατηγορίας ἐμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ λαοῦ, τότε νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζα. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'. 60.

Ὅστε ἐν ἐκάστοις ἐνιαυτοῖς συνέρχεσθαι πρὸς τὸ συζητεῖν, καὶ ὅταν εἰς ἐν συνέλωμεν, τότε διαδοθήσεται τοῦ ἁγίου Πάσχα ἢ ἡμέρα διὰ τῶν εὐρεθησομένων ἐν τῇ Συνόδῳ τοποτηρητῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἀποσ. λζ'. τῆς α. ε. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ἢ τῆς ζ'. ς. τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'. ζα. πά. πδ'. πεί. ρδ'.

Οὐδὲν ἄλλο διηρῖζει ὁ παρὼν Κανὼν, πᾶρξ ὅτι νὰ γίνεται Σύνοδος κάθε χρόνον διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν Σύνοδον ταύτην διὰ τῶν ἐν αὐτῇ εὐρισκομένων τοποτηρητῶν τῶν Ἐπισκόπων, νὰ κοινολογῆται εἰς ὅλους πότε ἔχει νὰ τύχη ἢ κατ' ἔτος ἡμέρα τοῦ ἁγίου Πάσχα (1). Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΕΑ'. 61.

Ὅφείλομεν ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς Συνόδου ἐπισκέπτεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἀποσ. λζ'. τῆς α. ε. τῆς δ'. ιθ'. τῆς ς'. ἢ τῆς ζ'. ς. τῆς Ἀντιοχ. κ'. τῆς ἐν Καρθ. κς'. ξ'. πά. πδ'. πεί.

Ἀλλὰ καὶ ὁ παρὼν Κανὼν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνιαυσίας ταύτης Συνόδου προστάζει νὰ ἐπισκέπτεται κάθε ἐπαρχία, ἧτοι νὰ γίνεται ἐξέτασις περὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναφυομένων ὑποθέσεων, τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ τοποτηρητῶν, εἰς κάθε μίαν πορευομένων αὐτοπροσώπως, καὶ θεωρούντων αὐτάς. Ὅρα καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'. 62.

Ἐν πολλαῖς Συνόδοις ὄρισται συνεδρίῳ ἱερατικῷ, ἵνα τὰ πλήθη τὰ ἐν ταῖς παροικίαις ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων κατεχόμενα τὰ ἴδιον Ἐπίσκοπον μηδέποτε ἐσχηκότα εἰμῆ κατὰ συναίνεσιν τοῦ Ἐπισκόπου, παρ' οὗ ἐξ ἀρχῆς κατέχονται, μὴ λαμβάνειν ἰουντάς ἰδίους, τουτέστιν Ἐπισκόπους, ἐπειδὴ τινες δηλαδὴ τυραννίδος τινὸς ἐπιτετυχηκότες, τὴν τῶν ἀδελφῶν κοινωνίαν ἀποστρέφονται. Καὶ ὅταν δὲ ἀποφασισθῶσιν, ὡσανεὶ τινι παλαιᾷ τυραννίδι, δεσποτείας ἑαυτοῖς ἐκδικουσί, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Πρεσβυτέρων φυσιούμενοι καὶ μωροὶ, τοὺς ἀχένας ἐπανιστῶσι κατὰ τῶν οικείων Ἐπισκόπων, τὸ πλῆθος συμποσίαις καὶ κακοῖσιν συμβουλίαις διεγείροντες, ὡς ἀτάκτῳ εὐνοίᾳ τούτους ἑαυτοὺς ἰουντάς καθιστάνειν. Ὅφείλομεν οὖν παντὶ τρόπῳ ἀγωνίσασθαι τούτοις μὴ μόνον τὰς τοιαύτας διοικήσεις μὴ φυλάττεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὰς ἰδίας Ἐκκλησίας τὰς κακῶς εἰς αὐτοὺς περιελθούσας, καὶ ἵνα αὐθεντικῶς δημοσίᾳ ἐκβάλλωνται, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πρωτευόντων καθίδρα ἀποκινῶνται.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ὅπου ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχον ξεχω-

(1) Ἀπορίας ἄξιον εἶναι, διὰ τί λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν ὅτι εἰς κάθε ἐνιαυσίαν Σύνοδον νὰ φανερώνηται πότε ἔχει νὰ πύση τὸ Πάσχα κατ' ἔτος, εἰς καιρὸν ὅπου ἢ α. Σύνοδος ἐποίησε τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ὄρον, κατὰ τὸν α. Ἀντιοχείας, ταυτὸν εἰπεῖν τὸ περὶ τοῦ Πάσχα Κανόνιον, διὰ νὰ μὴ χρειάζεται πλεον κατ' ἔτος νὰ γίνεται περὶ τούτου συζήτησις, καὶ μάλιστα εἰς καιρὸν ὅπου ὁ α. Κανὼν τῆς παρούσης Συνόδου λέγει, ὅτι οἱ τῆς α. Συνόδῳ παρόντες Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζὴ τους τὰ ἴσα τῶν ὀρισθέντων ἐπ' ἐκείνης εἰς τὴν Ἀφρικὴν; Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι ἴσως οἱ Ἀφρικανοὶ Πατέρες ἔφερον μαζὴ των μόνον τοὺς Κανόνας καὶ τὸν περὶ πίστεως ὄρον τῆς α. Συνόδου,

ἀλλ' ὅχι καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς, μέσα εἰς τὰ ὅποια, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, τὸ περὶ τοῦ Πάσχα Κανόνιον περιείχετο, ὡς νῦν ὄραται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Γελασίου πρακτικὰ τῆς α. Συνόδου. Ἴσως δὲ καὶ διατι δὲν ἦτον ἀκόμη τόσο καλὰ κοινολογημένον τὸ Κανόνιον αὐτὸ, ἀκολουθῶς δὲ καὶ οὐδὲ κατὰ ἀκριβείαν ληπτὸν, οὐδὲ εἰς τοιαύτην εὐκόλον μέθοδον, ὡς ἔχει τώρα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρειάζετο σκέψεως συνοδικῆς. Δι' ὅ, ὡς καὶ ἡ Σύνοδος αὐτῆ ἀποροῦσα περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, ἔγραψεν εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον καὶ παρ' ἐκείνου ἔμαθεν αὐτὴν, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ πρὸς τὴν Σύνοδον ταύτην τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπιστολῇ.

ριστὸν Ἐπίσκοπον εἰς τὴν πόλιν των, νὰ μὴ λαμβάνουσι τοῦτον (τὸν ὁποῖον ἰθὺντὴν ὀνομάζει, ὡς ὀδηγοῦντα τοὺς πιστοὺς πρὸς πίστιν καὶ ἀρετὴν), χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὀρίζοντος αὐτοὺς Ἐπισκόπου. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ Ἐπίσκοποι ζητοῦντες νὰ ἐπισκοπεύουν εἰς τὰς τοιαύτας ἀνεπισκοπήτους πόλεις, ἀποφεύγουσι τὴν κοινωνίαν τῶν συνεπισκόπων αὐτῶν ἀδελφῶν (ὑπὸ τοὺς ὁποίους, ὡς φαίνεται, ἦσαν αἱ τοιαῦται πόλεις), καὶ ἀφ' οὗ ἀποδοκιμασθῶσι, καὶ φανεροὶ γένουν κατὰ τὴν κακίαν, ζητοῦν μὲ βίαν καὶ τυραννίαν νὰ δεσπόζωσι τὰς τοιαύτας πόλεις, ὡς ἔχοντες τάχα δίκαιον ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ Πρεσβύτεροι σηκώνονται ἐναντίον εἰς τοὺς Ἐπισκόπους των, καὶ παρακινουσι τὸ πλῆθος μὲ τὰ συμπόσια ὁποῦ τοὺς κάμνουσι, καὶ τὰς κακὰς συμβουλάς, διὰ νὰ κατασταίνουσι τοὺς Πρεσβυτέρους τούτους Ἐπισκόπους ἐδικούς των, ἐλκόμενοι ἀπὸ μίαν τάχα πρὸς αὐτοὺς ἄτακτον καὶ παράνομον ἀγάπην, διὰ τούτους λοιπὸν ὄλους, λέγει, νὰ ἀγωνισθῆ ἡ Σύνοδος, ὥστε ὁποῦ ὄχι μόνον τὰ κακῶς διοικηθέντα ταῦτα νὰ μὴ φυλαχθῶν μηδὲ νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς πόλεις ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἐκράτησαν οἱ τοιοῦτοι τυραννικῶς, φανερὰ νὰ ἀποδιώκωνται, καὶ μὲ τῶν ἀρχόντων τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὲ τῶν Μητροπολιτῶν ἢ Πατριαρχῶν. Ἡ τὸ, διοικήσεις νοεῖται, ὅτι οἱ μὲ τοιοῦτον τυραννικὸν τρόπον ἐπισκοπήσαντες, ὄχι μόνον νὰ ἀποδιώκωνται ἀπὸ τὰς ληστρικῶς ὑπ' αὐτῶν ἀρπαχθείσας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς προτέρας διοικήσεις αὐτῶν. Οἱ δὲ οὕτως ἀποδιωκόμενοι φανερὸν ὅτι καὶ καθιροῦνται, κατὰ τὸν νζ'. τῆς παρούσης. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κζ'. λα. λδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ε'. τῆς Σαρδικῆς.

Τῶν Ἀποσ.
 ιε. τῆς α. ιε.
 ις. τῆς δ. ε.
 ι. κ'. κγ'. τῆς
 ς'. ιζ'. ιη. τῆς
 ζ'. ιε. τῆς Ἀν-
 τιοχ. γ'. τῆς
 Σαρδικ. ιε. ις.
 ιθ'. τῆς Καρθ.
 ιη.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ'. 63.

Ὅστε μηδένα Ἐπίσκοπον ἰδιοποιεῖσθαι ἀλλότριον Κληρικὸν παρὰ τὴν κρίσιν τοῦ προτέρου αὐτοῦ Ἐπισκόπου, εἰ δὲ μὴ γε, μὴ ἐπικοινωνῆ ἀλλοτρίοις.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κανένας Ἐπίσκοπος νὰ μὴ οικειοποιηθῆ ξένον Κληρικὸν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν (ιε'. Ἀποστολ.) τοῦ ἐδικοῦ τοῦ Ἐπισκόπου. Εἰ δὲ καὶ δὲν φυλάξῃ τοῦτο, ἀς μὴ ἐπικοινωνῆ ἀλλοτρίοις. Τοῦτο δὲ διχῶς νοεῖται, ἢ ὅτι νὰ μὴ σφετερίζῃ τὸν ἀλλότριον αὐτὸν Κληρικὸν, ἀλλὰ νὰ τὸν βιάξῃ νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ἢ ὅτι νὰ μὴ δέχεται εἰς κοινωνίαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, ὅ ἐστὶ νὰ γίνεταί ἀκοινωνήτος (1). Ὅρα καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΔ'. 64.

Ἀποσ. ιε. ις. || Ἀεὶ ὑπῆρξεν ἡ αὐθεντία αὕτη τῶ ἁγίου τούτου, ἵνα ὅθεν ἤθελε καὶ περὶ οἰουδήποτε προεστράπη ὀνόματος, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκάστης Ἐκκλησίας χειροτονῆ Ἐπίσκοπον. Ἀλλ' ἡ ἀγαθοθέλεια μεσάζει τὴν ἐξουσίαν, ὥστε ἀποθεραπεῦσαι ἑνὸς ἐκάστου Ἐπισκόπου τὸ πρόσωπον. Δι' ὃ ἐάν τις εὗρεθῆ ἔχων ἕνα μόνον Πρεσβύτερον καὶ αὐτὸν ἐπιτήδειον τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα ὑφείλει δοῦναι πρὸς χειροτονίαν. Συνωθήσεται δὲ καὶ ὁ τοὺς πλείονας ἔχων Κληρικούς, ἕνα ἐξ αὐτῶν εἰς χειροτονίαν ἐκείνῳ δαψιλεύσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν ἄλλοι Ἐπίσκοποι δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λαμβάνουν ξένον Κληρικὸν, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἐπισκόπου του, εἰς δὲ τὸν ὁρόνον τῆς Καρχηδόνας ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἦτο τοῦτο τὸ προνόμιον, τὸ νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν (2) Κληρικούς, καὶ ὁποιοῦνδήποτε κατ' ὄνομα ἐζήτει καὶ ἐπεθύμει κάθε ἐπαρχία ἢ ὑποκειμένη αὐτῷ, καὶ νὰ χειροτονῆ αὐτοὺς Ἐπισκόπους, ὡς λέγει ὁ παρὼν Κανὼν (καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ις'. Ἀποστολικῶ). Ἡ καλὴ ὁμῶς θέλησις τοῦ Καρχηδόνας ἀπαιτεῖ νὰ μεταχειρίζεται τὸ προνόμιον αὐτὸ καὶ τὴν ἐξουσίαν μὲ μέσον τρόπον, ἤτοι νὰ μὴ λαμβάνῃ τοὺς ξένους Κληρικούς αὐτοὺς αὐθεντικῶς, ἀλλὰ νὰ θεραπεύῃ τὰς καρδίας τῶν Ἐπισκόπων των, καὶ μὲ τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν αὐτῶν νὰ τοὺς λαμβάνῃ, διὰ τὸ εἰρηνικὸν καὶ φιλάδελφον. Ὅθεν, ἐάν εὗρεθῆ Ἐπίσκοπος ἔχων ἕνα καὶ μόνον Πρεσβύτερον ἄξιον διὰ Ἐπίσκοπον, πρέπει νὰ τὸν δίδῃ εἰς τὸν Καρθαγένης διὰ νὰ τὸν χειροτονῆ Ἐπίσκοπον. Ἐάν δὲ ἄλλος Ἐπίσκοπος ἔχει περισσοτέρους Κληρικούς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του, θέλει ἀναγκασθῆ καὶ αὐτὸς ἀμοιβαίως νὰ δίδῃ ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, διὰ νὰ χειροτονῆ αὐτὸν Πρεσβύτερον εἰς τὸν τόπον τοῦ δευτέρου Πρεσβυτέρου. Ὅρα καὶ τὸν ιε'. Ἀποστολ. μετὰ τῆς παραλλήλου σειρᾶς τῶν Κανόνων.

(1) Διὸ ἐν τοῖς πρακτικοῖς γέγραπται τῆς παρούσης Συνόδου, ὅτι ἀκοινωνήτον ἐποίησαν Ἰουλιανὸν τινὰ Ἐπίσκοπον, διατι ἔλαβε τὸν Ἀναγνώστην τοῦ Ἐπιγονίου Ἐπισκόπου, καὶ ἐχειροτόνησεν αὐτὸν Διάκονον, ἕως οὗ νὰ ἐπιστρέφῃ αὐτόν.

(2) Κάθε ἐπαρχίαν, λέγει ὁ Κανὼν, τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ, καὶ οὐχὶ τὴν ὑποκειμένην εἰς ἄλλου Πατριάρχου, ἢ αὐτονόμου Μητροπολίτου διοίκησιν, ἵνα μὴ συγχέωνται τὰ δίκαια τῶν Ἐκκλησιῶν.

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'. 65.

Ἐκάστῳ Ἐπισκόπῳ τὸ πρέπον ἐφυλάχθη, ἵνα ἐκ τῆς συγκτησίας τῶν παροικιῶν μηδὲν ἀποδρεφθεῖη πρὸς τὸ ἴδιον κτήσασθαι Ἐπίσκοπον, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἐξουσίαν ἔχοντος. Ἐὰν δὲ αὐτὸς παραχωρήσῃ, ὥστε τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἐπιτραπέυσαν ἴδιον κτήσασθαι Ἐπίσκοπον, εἰς τὰς λοιπὰς τὸν προχειρισθέντα μὴ ἐπιβαλέσθαι διοικήσεις, διότι μία ἐκ τοῦ σώματος τῶν πολλῶν ἀφαιρεθεῖσα, αὐτὴ καὶ μόνη ἠξιώθη τιμὴν ἰδίας ἐπισκοπῆς ἀναδέξασθαι.

|| Τῆς Σαρδικ. 5'. τῆς Καρθ. 66'. ρθ'.

Ἑρμηνεῖα.

Ἐπειδὴ εἰς κάθε Ἐπίσκοπον ἐδηλώθη ἡ ἀρμόζουσα ὅλη ἐπικράτεια, δὲν πρέπει νὰ ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ὁλόκληρα τῆς ἐπαρχίας καὶ μὴ ἐνορίας μικρὰ, καὶ νὰ λαμβάνη χωριστὸν Ἐπίσκοπον, χωρὶς τὴν γνώμην καὶ ἄδειαν τοῦ τῆς ἐπαρχίας ὅλης Ἐπισκόπου, ταῦτὸν εἰπεῖν τοῦ Μητροπολίτου, κατὰ τὸν Κανὸνα τούτου. Ἐὰν δὲ ὁ Μητροπολίτης δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ γένη τοῦτος ὁ νέος Ἐπίσκοπος, δὲν πρέπει νὰ σφετερίζῃ αὐτὸς ἄλλας ἐνορίας καὶ χωρὶς τῆς Μητροπόλεως, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν τοῦ σώματος τῆς ὅλης ἐπαρχίας ἓνα μέλος μόνον καὶ τόπος ἐχωρίσθη καὶ ἠξιώθη νὰ γένη Ἐπισκοπὴ, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον πρέπει νὰ ἐμμένῃ ὁ νέος Ἐπίσκοπος, τὰ δὲ ἄλλα πάντα μέλη τῆς ἐνορίας πρέπει νὰ ᾖναι ὑποκείμενα εἰς τὴν α. κεφαλὴν, τὸν Μητροπολίτην δηλ. καὶ ἀπὸ ἐλεῖνον νὰ μένουσιν ἀναφίρετα. Ὅρα καὶ τὸν 5'. Σαρδικης.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ'. 66.

Ὅστε τοὺς παρὰ τοῖς Δονατισταῖς μικροὺς βαπτιζομένους, μηδέπω δυναμένους γινώσκειν τῆς πλάνης αὐτῶν τὸν ὄλεθρον, μετὰ τὸ εἰς κείραν λογισμοῦ δεκτικὴν παραγενέσθαι, ἐπιγνωσθείσης τῆς ἀληθείας, τὴν φαυλότητα ἐκείνων βδελυττομένους, πρὸς τὴν καθολικὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν τὴν ἀνὰ πάντα τὸν κόσμον διακεχυμένην, τάξει ἀρχαία διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῆναι τοὺς τοιούτους ἐκ τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, μὴ ὀφείλῃν ἐμποδίζεσθαι εἰς τὰξιν κληρώσεως, ὅποταν τὴν ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν ἰδίαν αὐτῶν ἐλογίσαντο τῇ πίστει προσηρόμενοι, καὶ ἐν αὐτῇ τῷ Χριστῷ πιστεύσαντες, τῆς Τριάδος τὰ ἁγιάσματα ὑπεδέξαντο, ἅτινα πάντα ἀληθῆ καὶ ἅγια καὶ θεῖα εἶναι δῆλόν ἐστι, καὶ ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν τῆς ψυχῆς ἐλπίδα ὑπάρχειν, κἂν εἰ τὰ μάλιστα οὖν καὶ ἡ τῶν αἵρετικῶν προληφθεῖσα τόλμα, τῷ ὀνόματι τῆς ἀληθείας ἐναντιούμενά τινα παραδιδόναι προπετεύεται. Ταῦτα ἐπειδὴ ἀπλᾶ εἰσιν, ὡς διδάσκει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος λέγων «εἰς Θεός· μία πίστις· ἐν βάπτισμα». [Ἐφεσ. δ'. 5'.] Καὶ τὸ ὀφείλον πρὸς ἅπαξ δίδεσθαι, ἐπαναληφθῆναι οὐκ ἐξεστίν, ἀναθεματιζομένου τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῶσιν εἰς τὴν μίαν Ἐκκλησίαν, τὴν ὡς εἴρηται, περιστερὰν, [Ἄσμα ἁσμάτων 5'. 9.] καὶ μόνην μητέρα τῶν Χριστιανῶν, ἐν ἧ πάντα τὰ ἁγιάσματα σωτηριωδῶς αἰώνια καὶ ζωτικὰ παραλαμβάνονται, ἅτινα τοῖς ἐπιμένουσιν ἐν τῇ αἵρεσει, μεγάλην τῆς καταδίκης τὴν τιμωρίαν πορίζουσιν, ἵνα ὅπερ ἦν αὐτοῖς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἀκολουθητέον φωτεινότερον, τοῦτο γένηται αὐτοῖς ἐν τῇ πλάνῃ σκοτεινότερον καὶ πλέον καταδεδικασμένον. Ὅπερ τινὲς ἐφυγον, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς μητρὸς τὰ εὐθύτατα ἐπιγνόντες, πάντα ἐκεῖνα τὰ ἅγια Μυστήρια, φίλτρον τῆς ἀληθείας ἐπίστευσαν καὶ ὑπεδέξαντο. Τοῖς τοιούτοις, ὅταν δοκιμὴ χρηστοῦ βίου προτέλθῃ, καὶ κληρὸς ἀναμφιβόλως πρὸς ὑπουργίαν τῶν Ἁγίων προσκυρωθήσεται, καὶ μάλιστα ἐν τῇ τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ἀνάγκῃ οὐδεὶς ἐστίν ὁ μὴ τοῦτο παραχωρῶν. Εἰ δὲ τινες τοῦ αὐτοῦ δόγματος Κληρικοὶ μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῶν τιμῶν αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μετελθεῖν ποθήσουσιν, οἵτινες τῷ ἔρωτι τῆς τιμῆς συμβουλεύσουσι πρὸς ζωὴν, καὶ κατέχουσι πρὸς σωτηρίαν· ἀλλὰ τοῦτο καταληπτέον κρίνομεν τῇ μείζονι κατανοήσει, ψηφίζομένων τῶν προλεχθέντων ἀδελφῶν, ἵνα τῇ συνετωτέρᾳ αὐτῶν βουλῇ, τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς τὸν λόγον διαγνώσι, καὶ ἡμᾶς βεβαιῶσαι καταξιώσωσιν εἰς τὸ ὀφείλον περὶ τούτου τοῦ πράγματος παρ' ἡμῶν τυπωθῆναι. Μόνον δὲ περὶ τῶν ἐν νηπιότητι βαπτισθέντων ἀρχούμεθα, ἵνα εἰ ἀρέσκει αὐτοῖς, τῇ ἡμετέρᾳ συναίνεσιν προαιρέσει περὶ τοῦ χειροτονεῖσθαι τούτους.

|| Ἄποσ. μς'. μζ. 5'. τῆς α. ἡ τῆς 6'. ζ'. τῆς 5'. 46. Καρθ. νέ. οε. ος'. ος'. οη. 4θ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρι ρκή, ρκθ'.

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρὼν Κανὼν δρίζει, ὅτι ἀνίσως οἱ ἀπὸ τοὺς Δονατιστὰς ἐν τῇ νηπιότητι βαπτιζόμενοι, ἀφ' οὗ ἐλθούντες εἰς ἡλικίαν καὶ διάκρισιν, γνωρίσουσιν μὲν τὴν ἀλήθειαν τῆς ὀρθοδοξίας, μισήσουσιν δὲ τὴν κακοδοξίαν, οὕτως λέγω, ὡσάν ὁποῦ ἐβάπτισθησαν εἰς τὸ βάπτισμα τὸ κατὰ τὴν παράδοσιν δηλ. τελούμενον τῶν ὀρθοδόξων, (ὅπερ ἐστίν ἐν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος) δὲν πρέπει νὰ δευτεροβαπτίζωνται, ἀλλὰ νὰ ἀναθεματίζωσι τὴν αἵρεσιν τοῦ Δονα-

του, και οὕτω μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς χειρὸς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως, κατὰ τὴν παλαιὰν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, (ὄρα τὸν ἦ. τῆς α.) νὰ δέχωνται εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐξηπλωμένην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὴν κοινὴν μητέρα πάντων τῶν Χριστιανῶν, καὶ μίαν τελείαν περιστερὰν τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ Ἄσμα. Ἐὰν δὲ οἱ οὕτω προσδεχθέντες δείξωσι καὶ ζωὴν ἐνάρετον, ἀξίαν χειροτονίας καὶ Κλήρου, πρέπει ἀναμφιβόλως καὶ νὰ χειροτονῶνται· πρῶτον μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τὸν Κλήρον, ἐπειδὴ καὶ ἦσαν πρότερον αἰρετικοί· τὴν αἵρεσιν γὰρ ἀποστραφέντες, ἐγνώρισαν ἐδικὴν τῶν τὴν καθολικὴν καὶ ἀληθινὴν Ἐκκλησίαν, ἐπίστευσαν ὀρθοδόξως εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ὡς ἀληθῆ καὶ ἄγρια ἐδέχθησαν μετὰ πόθου καὶ ἀγάπης ἀψευδοῦς τὰ ἁγιάσματα τῆς Τριάδος (1), ἧτοι τὰ ἄχραντα Μυστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα κρέμαται ὅλη ἡ τῆς ψυχῆς ἐλπίς καὶ σωτηρία. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὴν αἵρεσιν σκότος καὶ καταδίκη περισσοτέρα ταῦτα γίνονται, εἰς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους, φῶς καὶ ζωὴ αἰώνιος (ἀγκαλιὰ καὶ ἡ τῶν αἰρετικῶν τόλμη καὶ φατρία ἀυθαδιάζει νὰ παραδίδῃ τάχα καὶ αὐτὴ μυστηρία τῶν, ἢ ἐναντία εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀληθείας, ἢ ἔχοντα μὲν ὄνομα ἀληθείας, κατὰ τὸ πρᾶγμα δὲ ὄντα ψευδῆ καὶ θείας χάριτος ἔρημα.)· δεῦτερον δὲ πρέπει οὗτοι νὰ χειροτονοῦνται καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ἧτις ἔχει ἡ Ἀφρικὴ ἀπὸ Ἱερωμένων καὶ Κληρικῶν (2). Ἀνίσως δὲ οἱ τῶν Δονατιστῶν Κληρικοί καὶ Ἱερεῖς θελήσουν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν μὲ τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς λαοὺς, μετὰ κληρικᾶτα τῶν, οἵτινες μάλιστα διὰ νὰ ἔχουσι ταῦτα, καὶ ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, συμβουλεύουσι τοὺς λαοὺς νὰ ἐπιστραφῶσιν. Ἄν, λέγω, τοῦτο γένη, τί ποιητέον; ἀλλὰ τοῦτο, ἐπιφέρει ὁ Κανὼν, ἔχει νὰ σαφηνισθῇ εἰς ἡμᾶς μετὰ ταῦτα ἀπὸ τὸν Πάπαν Ἀνστώσιον, καὶ Βενέριον Μεδιολάνων. (3) Ἡμεῖς δὲ μόνον ἀρκούμεθα κατὰ τὸ παρὸν νὰ μᾶς φανερώσουν οἱ αὐτοί, ἂν τοὺς ἀρέσκη νὰ χειροτονοῦνται οἱ ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντες. Ὅρα καὶ τὸν ν. τῆς παρούσης, τὸν μς' καὶ μζ'. καὶ ζή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΖ'. 67.

Τῆς ἐν Καρ-
θαγ. 48'. || Αἰτῆσαι δεῖ τοὺς ὀρησκευτικώτατους Βασιλεῖς, ὥστε τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώλων τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀφρικὴν, κελεῦσαι παντελῶς ἀνακοπῆναι. Καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις παραπλασίοις καὶ διαφόροις κτήσεσιν ἀκμάζει ἔτι τῆς πλάνης ἢ ἀδικίας, ἵνα παραγγελῶσι καὶ αὐτὰ ἀπαλειφθῆναι, καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ἀποκεκρυμμένοις τόποις, χωρὶς τινος εὐχοσμίας καθεστῶτες, παντὶ τρόπῳ κελευσθῶσι καταστραφῆναι.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἀγκαλιὰ καὶ ὁ νοητὸς Δράκων ἐσακίσθη κατὰ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, μ' ὅλον τοῦτο πάλιν ἐκίνει τὴν οὐράν. Ἐμειναν γὰρ καὶ μετὰ τὸν πλατυσμὸν τοῦ κηρύγματος εἰς μερικοὺς τόπους εἰδώλων ναοί, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τοὺς παραπλασίοις τόπους καὶ τσεφλίκι καὶ ἄλλα ἀπόκρυφα μέρη τῆς Ἀφρικῆς. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ γένη ἀναφορὰ πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους Βασιλεῖς, Ὀνώριον δηλ. καὶ μικρὸν Θεοδοσίον, διὰ νὰ προστάξουν νὰ ἀφηνισθοῦν μὲ τελειότητα ὅλα ταῦτα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ λείψανα τῶν εἰδώλων, ἀλλὰ καὶ οἱ ναοὶ τούτων, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ μὴ ἔχοντες κένενκ στολισμὸν (4), ἀλλὰ ὄντες ὡσάν μισοαφανι-

(1) Ἁγιάσματα τῆς Τριάδος καλεῖ ὁ Κανὼν καὶ πάντα μὲν τὰ ἐπὶ τὰ Μυστήρια, κατ' ἐξοχῆς δὲ τρόπον τὸ σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, καθ' ὅτι διὰ τῆς κοινῆς ἐνεργείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἁγιαζόμενα μετουσιοῦνται, ὁ μὲν ἄρτος εἰς Σῶμα Χριστοῦ, ὁ δὲ οἶνος εἰς Αἷμα Χριστοῦ. Διὸ καὶ ὁ θεολογικώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσου ὑπεραπολογεῖται διὰ τοὺς Ἱερεῖς ἐκείνους, οἵτινες, ὅταν ἐκοινωνοῦν τοὺς Χριστιανούς, ἔλεγον, λάβετε Πνεῦμα ἅγιον (παρὰ Μελετίου Συρίγου), ἀποδεικνύων ὅτι καλῶς τοῦτο λέγουσιν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ λαμβανόμενον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ τῆς Λόγῳ τῆς ὑποστάσεως, καὶ οὐχὶ τοῦ Πατρὸς ἢ τοῦ Πνεύματος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀδιάφετος ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, τῆς λόγῳ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας, ἀκολουθῶς καὶ οἱ ταῦτα λαμβάνοντες καὶ πνεῦμα λαμβάνουσιν ἅγιον, ἧτοι τὴν κοινὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν, τὴν ἐν Πατρὶ θεωρουμένην καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἧτις κατὰ τοὺς θεολόγους πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα τῆς ἁγίας Τριάδος, εἰ καὶ ἡ αὐτὴ ἐστὶ, καὶ ἀδιάφορος. Ἐξαιρέτως ὁμοῦς ἀνατίθεται τῷ ἁγίῳ Πνεύματι κατὰ τὸν Κορίνθιον, καθ' ὅτι αὕτη, εἰ καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς μὲν ὡς ἐκ προκαταρκτικοῦ αἵτιου ὀρμάται, διὰ τοῦ Υἱοῦ δὲ πρὸς εἶναι ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ὁμοῦς αὕτη προφαίνεται καὶ ἀμέ-

σως τῇ Κτίσει μεταδίδεται. Δι' ὃ καὶ τελειοῦν τὰ πάντα τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται, κατὰ τοὺς αὐτοὺς θεολόγους, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Μέγαν Γρηγόριον.

(2) Τόση μεγάλη ἔνδειαν Κληρικῶν ἦτον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὥστε ὅπου, καθὼς ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, οὐδὲ ἓνας Διάκονος καὶ ἀγράμματος, εἰς μερικὰς Ἐκκλησίας δὲν εὕρισκετο, πόσω μᾶλλον Πρεσβύτεροι ἢ Ἐπίσκοποι, διὰ τὴν ὅποιαν ἔνδειαν ἐθρήνουν καὶ ἐλυποῦντο καθημερινῶς οἱ Χριστιανοί, καὶ ἀκολουθῶς διὰ τοὺς θρήνους πάλιν αὐτῶν ἐσυγκατέβη οἰκονομικῶς ἡ Σύνοδος καὶ ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν Δονατιστῶν.

(3) Οὗτοι γὰρ ἦσαν ὅπου ἔκαμαν Σύνοδον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐμπόδισαν τὸ νὰ δέχωνται αἱ χειροτονίαι τῶν Δονατιστῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Συνόδου ταύτης δηλοῦται, καὶ ἐν τῷ οζ'. Κανόνι αὐτῆς.

(4) Καὶ ἂν οἱ ἀστόλιστοι ναοὶ τῶν εἰδώλων πρέπει νὰ κατακρημνίζωνται, πόσω μᾶλλον οἱ στολισμὸν ἔχοντες; καὶ ἀρμύζει ἐδῶ ἡ προφητεία τοῦ Ζαχαρίου· «Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι αὐτῶν ἔσται μνησθεῖς.» (ιγ'. 2).

σμένοι, παντελῶς νὰ κρημνισθῶν ἀπὸ τὰ θεμέλια. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἀναφέρει καὶ ὁ 76. τῆς αὐτῆς ταύτης Συνοδου.

ΚΑΝΩΝ ΕΗ'. 68.

Δεῖ αἰτῆσαι ἔτι μὴν, ἵνα ὀρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε, ἐάν τινες ἐν Ἐκκλησίᾳ οἰανδῆ- ποτε αἰτίαν, Ἀποστολικῶ δικαίῳ τῷ ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπικειμένῳ, γυμνάσαι θελήσωσι, καὶ ἴσως ἡ τομὴ τῶν Κληρικῶν τῷ ἐνὶ μέρει ἀπαρέσοι, μὴ ἐξεῖναι πρὸς δικαστήριον εἰς μαρτυρίαν προκαλεῖσθαι τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον, τὸν πρότερον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σκοπήσαντα, ἢ καὶ σκο- πουμένῳ παρατυχόντα, καὶ ἵνα μὴδὲ προσώπῳ τις ἐκκλησιαστικῶ προσήκων, ἐναγχείῃ περὶ τοῦ ὀφεί- λειν μαρτυρεῖν.

Ἀποσ. ο.ε.τῆς
4.β'.τῆς Καρ-
θαγ. λη. ρμ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προτάζει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ νὰ κρίνωνται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας κριτή- ρια, καὶ ὄχι εἰς τὰ ἐξωτερικὰ, λέγων· «τολμᾶ τις ὑμῶν κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;» [ἀ. Κορινθ. ε'. 10]. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ Ἀποστολικὸν δίκαιον καὶ προνόμιον, ἐάν Κληρικοὶ τινες κρίνωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καμμίαν ὑπόθεσιν, εἰς τὴν ἀπόφασιν δὲ τούτων δὲν εὐχαριστηθῆ τὸ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ κρίνῶ- μενα, ζητεῖ ὁ παρῶν Κανὼν νὰ ὀρίσῃ οἱ Βασιλεῖς, ὅτι νὰ μὴ ἔχη ἀδειαν ὁ μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐκεῖνος νὰ κα- λῆ εἰς ἄλλο κριτήριον τὸν κρίναντα τὴν ὑπόθεσιν, ἢ παρευρεθέντα ἐν τῇ κρίσει Κληρικὸν, διὰ νὰ μαρτυρῆ περὶ τούτου, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλον τινὰ συγγενῆ ὄντα τοῦ Κληρικοῦ νὰ τραβίξῃ εἰς μαρτυρίαν· ἐν μὲν, διότι οἱ Ἱερω- μένοι καὶ Κληρικοὶ, χωρὶς νὰ θέλουν, δὲν μαρτυροῦν ἄλλο δὲ, διὰ τί εἶναι ἐμποδισμένον ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκρινεν ἕνα πρᾶγμα, νὰ μαρτυρῆ περὶ αὐτοῦ (1). Ὅρα καὶ τὸν ο.ε. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΕΘ'. 69.

Κάκεινο ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι παρὰ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων, ἐπειδὴ, παρὰ τὰ θεῖα παραγγέλματα, ἐν πολλοῖς τόποις συμπόσια οὕτως ἐπιτελοῦνται ἐκ τῆς ἐθνικῆς πλάνης προενεχθέντα, ὡς καὶ Χριστιανούς τοῖς Ἑλλησι λάθρα προσυνάγεσθαι ἐν τῇ τούτων τελετῇ, ἵνα κελεύσωσι τὰ τοιαῦτα κωλυθῆναι καὶ ἐκ τῶν πόλεων, καὶ ἐκ τῶν κτήσεων, μάλιστα ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γενεσίαις τῶν μακαρίων Μαρτύρων, ἀνά τινας πόλεις, καὶ εἰς αὐ- τοὺς τοὺς ἱεροτόπους τὰ τοιαῦτα πλημμελήματα φωρῶνται, ἐν αἷς ἡμέραις (ὅπερ καὶ λέ- γειν αἰσχύνῃ ἐστίν), ὀρχήσεις μυσταράς εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκτελοῦσιν, ὥστε τῇ τῶν οἰκοδεσποινῶν τιμῇ, καὶ ἄλλων ἀναριθμῆτων γυναικῶν τῇ αἰδοῖ τῶν εὐλαβῶν, εἰς τὴν ἀ- γίαν ἡμέραν παραγενομένων, λάγναις ὑβρεσὶν ἐφορμᾶν, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ἀγίας πίστεως σχεδὸν φεύγε- σθαι τὴν προσέλευσιν.

Ἀποσ. μβ'.
μγ'. νδ'. τῆς
ς'. θ'. ν'. ξβ'.
τῆς ζ'. κβ'.
τῆς ἐν Λαοδικ.
κδ'. νγ'. νε.
τῆς Καρθαγ.
μζ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς τόπους ἐγένοντο ἀκόμη συμπόσια ἐλληνικὰ (2), ὥστε ὁποῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ νὰ συμ- μαζόνωνται κρυφίως μὲ τοὺς Ἑλληνας εἰς αὐτὰ· ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς μνήμας (3) καὶ ἐορτάς τῶν Μαρτύ- ρων τοιαῦτα συμπόσια καὶ χοροὶ ἐγένοντο τόσον ἀτακτοί, ὥστε ὁποῦ οἱ ταῦτα ποιοῦντες ὠρμούσαν ἄσεμνα καὶ πορνικὰ ἐπάνω εἰς τὰς σεμνάς γυναῖκας, ὁποῦ ἐπήγαιναν χάριν εὐλαβείας εἰς τὰς ἐορτάς ταύτας, εἰς τρόπον ὅτι τὰς ἔκαμναν νὰ ἀποφεύγουσι καὶ αὐτὸ τὸ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· διὰ τοῦτο λοιπὸν διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ παρακαλέσῃ τοὺς Βασιλεῖς, διὰ νὰ προτάξουν νὰ ἐμποδισθῶν ἐξουσιαστικῶς τὰ τοιαῦτα πάντα, καὶ οὔτε εἰς τὰς πόλεις, οὔτε εἰς τὰ ὑποστατικὰ ἔξω, οὔτε ἐμπροσθεν εἰς τοὺς Ἱερούς νχοὺς καὶ τὰς αὐλάς τῶν Μαρτύρων νὰ γίνωνται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ο'. 70.

Κάκεινο ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα τὰ θεώρια τῶν θεατρικῶν παιγνίων ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς φαῖδραῖς ἡμέραις τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως κωλύωνται, μάλιστα ὅτι ἐν τῇ ὀγδοᾷδι τοῦ Ἀγίου Πάσχα οἱ ὄχλοι μᾶλλον εἰς τὸ ἵπποδρόμιον, ἢ περὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συνέρχονται. Ὅφείλειν μετενεχθῆναι τὰς ὀρισμένας αὐτῶν ἡμέρας ἕτε ἀπαν- τήσῃ, καὶ μὴ ὀφείλειν τινὰ τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὰ θεώρια ταῦτα ἀναγκάζεσθαι.

Τῆς ς'. κδ'. νδ.
ξβ'. ἐστ'. τῆς
ζ'. κβ'. τῆς ἐν
Λαοδ. νγ'. νδ'.
τῆς Καρθ. ιζ'.

(1) Καὶ οἱ πολιτικοὶ δὲ νόμοι ἐν βιβλ. κά. καὶ τίτλ. 4. ἀπα- ριθμοῦσι τινὰς, οἱ ὁποῖοι χωρὶς τὸ θέλημά τους νὰ μὴ μαρτυροῦν.
(2) Ἦτοι καθὼς ἐγένοντο εἰς τὰς ἐορτάς τοῦ Κρόνου, τοῦ Διο- νύσου καὶ ἄλλων ψευδοθεῶν τῶν Ἑλλήνων.

(3) Γενέσιον γὰρ λέγεται καὶ ἡ τοῦ θανάτου ἡμέρα, καὶ ὅρα τὸν Βαρῖνον ἐν τῇ λέξει, γενέθλιος, καὶ τὸν νδ. τῆς ἐν Λαο- δικείᾳ.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἑρμηνεία.

Ζητεῖ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἡ Σύνοδος, ἵνα διὰ προσταγῆς Βασιλικῆς μὴ γίνωνται τρεξίματα ἀλόγων ἢ ἄλλων ζώων παιγνίδια εἰς τὰς Κυριακὰς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἑορτασίμους ἡμέρας, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Διακαινίσμον ἐβδομάδα τοῦ Πάσχα, ἐπειδὴ περισσότερον συναθροίζονται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰ θέατρα ταῦτα, παρέξ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι κανένας Χριστιανὸς νὰ μὴ ἀναγκάζεται νὰ πηγαίῃ εἰς αὐτά. Νὰ μετατεθοῦν δὲ ταῦτα εἰς ἄλλας ἡμέρας. Ὅρα καὶ τὸν κδ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'. 71.

Κάκεινο δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα ὀρίσῃ καταξιώσωσιν, ὥστε Κληρικὸν οἰασδῆποτε τιμῆς τυγ- || Ἄποστ. κη. χάνοντα, ἐφ' οἰωδῆποτε ἐγκλήματι, τῆ τῶν Ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ ἐξεῖναι τὸν αὐτὸν, εἴτε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ὑπῆρχεν, εἴτε ἀπὸ οἰουδῆποτε ἀνθρώπου διεκδικῆσθαι, ποινῆς ἐπὶ τούτῳ παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μὴδὲ κείραν, μὴδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσι.

Ἑρμηνεία.

Ζητεῖ μὲ τὸν κανὼνα τοῦτον ἡ Σύνοδος, ἵνα προσταξώσιν οἱ Βασιλεῖς νὰ μὴ ἔχη ἀδειαν νὰ διαφεντεύῃ οὔτε ἡ Ἐκκλησία του, οὔτε ἄλλος τις ἀνθρώπος δυνάστης τυχόν, τὸν οἰουδῆτινα Κληρικὸν ὅπου ἤθελε καταδικασθῆ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους διὰ κανένα του ἐγκλημα ἀξίον καταδίκης (1), καὶ ὅτι ὅποιος τοῦτο ἤθελε κάμει νὰ λαμβάνῃ ποινὴν, ζημίαν χρημάτων, καὶ ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἀξιώματός του, καὶ νὰ μὴ ἔχη ἀπολογίαν, ἥτοι νὰ μὴ ὠφελῆται μήτε ἀπὸ τὴν ἡλικίαν του, ὅτι εἶναι τυχόν γέρων ἢ νέος, μήτε ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅτι εἶναι τυχόν ἀνδρας ἢ γυνή, ἢ ὑγιῆς, ἢ κατὰ φύσιν ἀσθενής. Ὅρα καὶ τὸν κη'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'. 72.

Ἄποστ. νβ'. || Ἔτι ρῆν αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα εἴαν τις ἐξ οἰουδῆποτε παιγνιῶδους ἐπιτηδεύματος πρὸς τὴν
τῆς Καρθαγ. || τοῦ χριστιανισμοῦ χάριν ἐλθεῖν θελήσοι, καὶ ἐλεύθερος ἀπ' ἐκείνων τῶν σπιλάδων διαμεῖναι,
γγ'. || μὴ ἔξον εἶη τιτὶ τὸν τοιοῦτον πρὸς τὰ αὐτὰ γυμνάσματα πάλιν προτρέπεσθαι ἢ καταναγκάζειν

Ἑρμηνεία.

Καὶ τοῦτο ζητεῖ ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, νὰ ἐμποδισθῆ ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς δῆλ. εἴαν κανένας Ἑλληνας παιγνιώτης ὢν, σκηνικὸς τυχόν, ἢ μῦμος, ἢ ἄλλο τι, γένῃ Χριστιανός, καὶ θελήσῃ νὰ μὴ μεταχειρισθῆ πλέον τὰ τοιαῦτα ἀκάθαρτα παιγνικ, νὰ μὴ ἦναι ἀδεια εἰς κανένα νὰ ἀναγκάζῃ τὸν τοιοῦτον, ἢ νὰ τὸν παραινῆ εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῆ πάλιν τὰ τοιαῦτα· διότι τότε εἰς τὰς ἑορτὰς χρέος καὶ διακόνημα εἶχον οἱ τοιοῦτοι παιγνιῶται νὰ κάμνουσι ταῦτα, ὡς πληρωμένοι, καὶ ἂν δὲν θέλουν, νὰ τραβίζωνται καὶ στατικῶς. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'. 73.

Ἄποστ. πβ'. || Περὶ ἐλευθεριῶν δηλαδὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κηρυκτέον, εἴαν τοῦτο οἱ ἡμέτεροι συνιερεῖς
τῆς δ'. δ'. τῆς || φαίνωνται ποιῶντες ἀνά τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ ἡμετέρα δῆλον πεποίθησις τῇ τούτων τάξει
ς'. πβ'. τῆς ἐν || ἔπηται, δοθείσης φανερώς ἀδείας πεμπομένου τοποτηρητοῦ, ἵνα οἰαδῆποτε ἀξία πίστεως
Γάγγ. γ'. τῆς || ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας ἐκτελεῖσθαι δυνηθεῖν,
Καρθ. ιγ'. τοῦ || καὶ ἡμεῖς ἐπαινετῶς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου ὑποδεξώμεθα.
Βασ. μ'. μβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀμφιβάλλοντες οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης, ἂν πρέπη νὰ κηρύττωνται ἐπ' Ἐκκλησίας ἢ ἐλευθερίαις ὅπου ἤθελαν κάμει οἱ αὐθένται τῶν δούλων των, γνωματεύουσι διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι νὰ σταλθῆ τοποτηρητὴς εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἂν οἱ ἐκεῖσε συνεπίσκοποι κάμνουσι τοῦτο, νὰ ἀκολουθήσουν μετὰ θάρρους καὶ οὔτοι εἰς ταύτην τὴν τάξιν, καὶ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ πρᾶγμα ὡς ἀξιοπίστον καὶ ἐπαινετὸν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ σωτηρίας τῶν ἐλευθερουμένων δούλων γενόμενον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν.

(1) Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐδὲ βοήθειαν ἔχει ἐκκλήτου εἰς ἄλλο κριτήριον κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα.

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'. 74.

Τοῦ Αικυτίου ἔτι μὴν, τοῦ ἔκπαλαι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν τῆ τῶν Ἐπισκόπων γνώμη || Ἀποστ. κή. || καταδικασθέντος, τὸ πρᾶγμα, οὐκ οἶμαι παρεατέον τῆ πρεσβείᾳ, ἵνα, ἐὰν τυχὸν τοῦτον εὕρη || Καρθ. οά. || ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν, ἔστω πρὸς φροντίδος τῶ αὐτῶ ἀδελφῶ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς γρή, καὶ ὅπου ἐξὸν εἴη, κατ' ἐκείνου διαπράξασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ Αικύτιος οὗτος, Ἐπίσκοπος ὢν, καὶ καταδικασθεὶς δικαίως, ὡς ἦτον ἀξίος, ἀπὸ τοῦς Ἐπισκόπους ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐκεῖ δὲν ἠσύχαζε, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ πρέσβυς καὶ τοποτηρητῆς ὁποῦ ἔχει ἐκείσε νὰ σταλῆ, νὰ φροντίσῃ διὰ νὰ τὸν κατατρέξῃ ὅπου καὶ ἂν εὑρίσκεται, ἵνα μὴ ταραττῆ τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, καὶ τοὶ τοπικὸν ὄντα, μαυθάνομεν ὅτι πρέπει νὰ λαμβάνουσι τὴν ὁμοίαν παιδείαν καὶ ὅσοι ἄλλοι τοιοῦτοι Ἐπίσκοποι εὑρεθῶν. Ὅρα καὶ τὸν κή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'. 75.

Μετὰ ταῦτα, ψηλαφηθέντων καὶ κατανοηθέντων πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ || Τῆς Καρθ. ξέ. || χρησιμότητι συντρέχειν δοκούντων, ἐπινεύσαντος καὶ ἐνηγήσαντος τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, || ξς'. ος'. ος'. || ἐπιλεξάμεθα ἡπίως καὶ εἰρηνικῶς διαπράξασθαι μετὰ τῶν μνημονευθέντων ἀνθρώπων, κἂν || σή. 4θ'. ρ'. ρά. || εἰ τὰ μάλιστα ἐκ τῆς τοῦ Κυριακοῦ σώματος ἐνώσεως, ἀνησυχάστω διανοίᾳ ἀποσχίζωσιν, || ρβ'. ργ'. ρι. || ἵνα, ὅσον τὸ ἐν ἡμῖν, πᾶσι καθόλου γνωσθῆ τοῖς τῆ ἐκείνων κοινωνία καὶ ἐταιρεία σαγηνευθεῖσιν ἀνὰ πάσας τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας, πῶς ἐλεεινῆ πλάνη κατεδέθησαν. Ἴσως, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ἡμῶν ἐν ἡμερότητι συναγόντων τοὺς τὰ διάφορα φρονοῦντας, δώσει αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν πρὸς τὸ ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἵνα ἀνασφήλωσιν οἱ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου βρόχων αἰχμαλωτισθέντες αὐτῶ εἰς τὸ αὐτοῦ θέλημα.» [β'. Τιμοθ. β'. 26.]

Ἑρμηνεία.

Γράψαντες οἱ Πατέρες οὗτοι πρὸς τὸν Ρώμης καὶ Μεδιολάνων, κατὰ τὸν ξς'. Κανόνα, καὶ λαβόντες γράμματα ἀπὸ τὸν Ρώμης εἰς τὸ νὰ φερθοῦν εἰρηνικῶς μετὰ τοὺς Δονατιστάς, ὡς ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς Συνόδου ταύτης καθορίζεται, ἤδη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ οὗτοι συμφωνοῦντες, ἐπινεύσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ φερθοῦν πρᾶως εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀποσχισθέντας ἀπὸ τὸ Κυριακὸν σῶμα, τῆς Ἐκκλησίας δηλ. (ἢ καὶ τῶν Μυστηρίων, ὡς περὶ ταῦτα διαφερομένους, ὡς εἴπομεν), ἵνα ἀπὸ τὴν τοιαύτην πραότητα ἐντρεπόμενοι, τὴν ἐλεεινὴν πλάνην αὐτῶν γνωρίσουν εἰς τὴν ὁποίαν ἐδέθησαν, καὶ ἵνα, διὰ τῆς τοιαύτης ἡμερότητος ἴσως δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὰ βρόχια τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πιασθέντες, ποιοῦσιν αὐτοῦ τὸ θέλημα κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'. 76.

Ἦρσε τοίνυν, ἵνα ἐκ τῆς ἡμετέρας Συνόδου γράμματα πρὸς τοὺς τῆς Ἀφρικῆς ἄρχοντας δοθῶσιν, ἀφ' ὧν αἰτῆσαι, ἀρμόδιον ἔδοξε περὶ τοῦ βοηθῆσαι τῇ κοινῇ μητρὶ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν οἷς ἡ τῶν Ἐπισκόπων αὐθεντία ἐν ταῖς πόλεσι καταφρονεῖται. Τούτεστιν, ἵνα, ἀρχοντικῇ δυναστείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ, καὶ χριστιανικῇ πίστει, ἀναζητήσωσι τὰ γενόμενα ἐν ὅλοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς οἱ Μαξιμινιασταὶ τὰς Ἐκκλησίας κατέσχον ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀποσχίσαντας, καὶ δημοσίοις πεπραγμένοις τὴν περὶ τούτων γνῶσιν βεβαίαν πᾶσιν ἀναγκαίως ποιήσωσιν ἐντεθῆναι. || Ἀποστ. κζ'. || τῆς Καρθ. νέ. || ξς'. ος'. ος'. || σή. 4θ'. ρ'. || ρά. ρβ'. ργ'. ρι. || ρκή. ρκθ'. τῆς Ἀντιοχ. ἐ. || τῆς α. καὶ β'. || θ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζουν λοιπὸν ἀκολούθως διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ἵνα ἀποσταλθῶσι γράμματα παρακαλεστικά εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀφρικῆς, διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν κοινὴν μητέρα τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ μετὰ ἀρχοντικὴν δυναστείαν καὶ ἐπιμελείαν ζητήσουν νὰ εὕρουν καὶ τοὺς Μαξιμινιαστὰς (οἵτινες Δονατισταὶ ὄντες πρότερον ἀποσχίσθησαν ὑστερον ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ φατρίαν ἐδικὴν τοὺς ἐποίησαν), καὶ ὅσα ἄλλα κακὰ ἔκαμαν, καταφρονοῦντες τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἐπισκόπων, καὶ κατακρατοῦντες τὰς Ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ τούτων ἀπάντων τὴν βε-

βαίαν εἶδῃσιν νὰ γράφουν εἰς τὰ δημόσια καὶ πολιτικὰ ὑπομνήματα, ὡς ἀναγκαίαν οὖσαν καὶ ὠφέλιμον. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς καὶ κζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'. 77.

Τῆς Καθ. νέ. ζς'. ος'. οζ'. σή. λθ'. ρ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρκή. ρκθ'. Ἦρσαν, ἵνα γράμματα πεμφθῶσι πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, ἐν ἣ προκάθηται ὁ μνημονευθεὶς πρσκυνητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Ἀναστάσιος, ἐπειδὴ γινώσκει τὴν Ἀφρικὴν μεγάλην ἔχειν ἀνάγκην, ὥστε διὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην καὶ χρησιμότητα, καὶ δι' αὐτῶν τῶν Δονατιστῶν, οἵτινες δῆποτε Κληρικοὶ, διορθουμένης τῆς βουλῆς, πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα μετελθεῖν θελήσοιεν, κατὰ τὴν ἐνδὸς ἐκάστου καθολικοῦ Ἐπισκόπου προαίρεσιν καὶ βουλήν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυβερνῶντος τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν τοῦτο συμβάλλεσθαι τῇ τῶν Χριστιανῶν εἰρήνῃ φανεῖη, ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς αὐτοὺς ἀναδεχθῆναι, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις περὶ τῆς αὐτῆς διαστάσεως γενέσθαι φανερόν ἐστιν, ὅπερ πολλῶν καὶ σχεδὸν πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ Ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς ἡ τοιαύτη πλάνη ἀνεφύη, τὰ παραδείγματα μαρτύρονται. Οὐχ ἵνα ἡ Σύνοδος, ἢ ἐν τοῖς περαματικαῖς μέρεσι περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενομένη, διαλυθῇ, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνο μείνη περὶ τοὺς οὕτω μετελθεῖν πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν βουλομένους, ὥστε μηδεμίαν ἐπὶ τούτων τῆς ἐνότητος συντομίαν περιεργάζεσθαι. Δι' ὧν δὲ παντὶ τρόπῳ ἐκτελεσθῆναι καὶ προσβοηθηθῆναι ἡ καθολικὴ ἐνότης φανερῶ κέρδει τῶν ἀδελφικῶν ψυχῶν φανεῖη ἐν τοῖς τόποις, οἷς διάγουσι, μὴ ἐμποδίση τούτοις τὸ ὀρθὸν κατὰ τῶν τιμῶν αὐτῶν ἐν τῇ περαματικῇ Συνόδῳ, ὅποταν τὸ σωθῆναι οὐδενὶ προσώπῳ ἀποκέκλεισται. Τουτέστιν, ἵνα οἱ χειροτονηθέντες ἐν τῷ τῶν Δονατιστῶν μέρει, ἐὰν πρὸς τὴν καθολικὴν πίστιν, διορθωθέντες, μετελθεῖν θελήσοιεν, μὴ κατὰ τὴν περαματικὴν Σύνοδον μὴ δεχθῶσιν ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτοι προσδεχθῶσι, δι' ὧν τῇ καθολικῇ ἐνότητι γίνεται πρόνοια.

Ἑρμηνεία.

Περὶ Δονατιστῶν καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζεται, λέγων, ὅτι πρέπει νὰ πεμφθῶσι γράμματα πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Ἐπισκόπους, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ρώμης Ἀναστάσιον, τοὺς μὴ δεξαμένους τὰς χειροτονίας τῶν Δονατιστῶν, ἀπολογητικῶς, ὅτι πρέπει νὰ δεχθοῦν αὐτὰς εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Α'. διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἐνδειαν ὅπου αὐτὴ εἶχεν ἀπὸ κληρικῶν (ὄρα Κανὼνα ζς'. τῆς αὐτῆς), εἰς τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ ἤθελαν χρηματίσθαι. Β'. ὅτι καὶ εἰς ὄλους τοὺς τόπους, ὅπου ἐφάνησαν τὸ πάλαι οἱ τοιοῦτοι αἰρετικοί, μὲ τὰς τιμὰς καὶ κλήρους αὐτῶν ἐδέχθησαν. Γ'. ἵνα διὰ τούτου καὶ αὐτοὶ ἀγαπήσονται νὰ ἐπιστραφοῦν, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ἀυξήσῃ καὶ νὰ πληθυνθῇ ἡ ἐνότης, καὶ τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ Δ'. ὅτι διὰ ταῦτα πάντα τὰ οἰκονομικὰ αἴτια δέχονται τὰς χειροτονίας αὐτῶν, καὶ ὄχι ὡς ἐναντιούμενοι εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ Σύνοδον, ἢ ὡς παραβαίνοντες τὴν ἐκείνης ἀπόφασιν. Ὅρα καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΙΙ'. 78.

Ἦρσαν ἔπειτα, ὥστε, τούτων πραγμάτων, τοποτηρητὰς περὶ τοῦ κηρύξαι εἰρήνην καὶ ἐνότητα, ἧς τινος χωρὶς ἡ τῶν Χριστιανῶν σωτηρία καθίστασθαι οὐ δύναται, πεμφθῆναι ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἀριθμοῦ πρὸς τοὺς τῶν αὐτῶν Δονατιστῶν, εἴτε τινὰς ἔχουσι Ἐπισκόπους, εἴτε λαϊκοὺς, δι' ὧν τοποτηρητῶν πᾶσιν ἐν γνώσει γένηται, ὧν (1) οὐδὲν ἔχουσι εὐλογον κατὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα, ἵνα φανερὰ πᾶσι γένηται διὰ τῶν πολιχνιωτικῶν πεπραγμένων, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀποδείξεως, ὅπερ αὐτοὶ περὶ Μαξιμιανιστῶν τῶν ἰδίων σχισματικῶν ἔπραξαν, ἐνθα αὐτοῖς θεόθεν ἀποδείκνυται, ἐὰν ἐπισκῆψαι θελήσοιεν, οὕτως ἀδίκως τότε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως ἀποσχίσαντας, ὥσπερ κράζουσιν ἀδίκως ἀπ' αὐτῶν τοὺς Μαξιμιανιστὰς νῦν ἀποσχίσαι. Ἐκ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων, οὓς τινὰς φανερὰ τῆς οἰκείας βουλῆς ἀυθεντεῖα κατεδίκανον, μετὰ ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς ἀνεδέξαντο. Καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ οἱ παρ' αὐτοῖς καταδεδικασμένοι καὶ ἐκβεβλημένοι δεδώκασιν, προσεδέξαντο, πρὸς τὸ δειχθῆναι, πῶς μωρὰ καρδίᾳ ἀντιτάσσονται τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ διακεχυμένης, ταῦτα ποιῶντες ὑπὲρ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου καὶ μὴ λέγοντες ἑαυτοὺς μολύνεσθαι τῇ κοινωνίᾳ τῶν παρ' αὐτοῖς οὕτω, διὰ τὸ ἀκούσιον τῆς εἰρήνης ἀναδεχθέντων, ἡμῖν δὲ φιλονεικοῦντες, τουτέστι τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐτι μὴν καὶ τῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῆς γῆς καθεστῶσιν διὰ τῆς μεμιασμένης τούτων κοινωνίας, ὧν τινῶν πρώην κατητιῶντο, πάντες ἐλέγξαι αὐτοὺς οὐκ ἠδυνήθησαν.

(1) Ἰσ. ὁρθότερον ὡς.

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως καὶ ὁ παρῶν Κανῶν περὶ Δονατιστῶν διαλαμβάνει, διορίζων, ὅτι πρέπει νὰ ἀποσταλώσιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ λαϊκοὺς αὐτῶν τοποτήρηται ὀρθόδοξοι, προσκαλοῦντες αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύσουν καὶ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ ἐλέγξουν, καὶ νὰ ἀποδείξουν εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν γραμμάτων τῶν πολιτικῶν, ὅτι τῶν μὲν Μαξιμιανιστῶν τῶν ἀποσχισάντων ἑαυτοὺς ἀδίκως ἀπὸ τοὺς Δονατιστάς, (ὡς καὶ οἱ Δονατισταὶ ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν παραλόγως) καὶ κατακριθέντων διὰ τοῦτο παρ' αὐτῶν, ἐδέχθησαν καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ δὲν λογιάζουν ὅτι μολύνονται ἀπὸ τὴν συκοινωνίαν αὐτῶν, ἐναντίον δὲ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας φιλονεικοῦσι, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν εὐλογον ἀφορμὴν κατ' αὐτῆς, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῆς ἀποστρέφονται. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'. 79. (1)

Ἦρρεσεν, ὥστε μηδενὶ εἶναι Ἐπισκόπῳ, καταλειφθείσης τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καθέδρας, πρὸς τινὰ Ἐκκλησίαν ἐν διοικήσει καθεστῶσαν, ἑαυτὸν ἀποφέρειν, ἢ ἐν οικείῳ πράγματι, ὑπὲρ ὃ χρὴ ἐπιπόλῳ ἀπασχολουμένῳ ἀμελεῖν τῆς φροντίδος καὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἰδίου θρόνου.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι δὲν εἶναι ἄδεια εἰς κανέναν Ἐπίσκοπον νὰ ἀφίγη μὲν τὴν αὐθεντικὴν του καθέδραν, ἢ τοὺς πρῶτον ἰσχυροὺς τοῦ, (καὶ νὰ ᾔνοι πτωχὸς καὶ ὀλιγάνθρωπος) καὶ νὰ πηγαίη νὰ κάθηται εἰς ἄλλην παροικίαν ὑποκειμένην αὐτῷ, (καὶ νὰ αὐτῆ ᾔνοι τυχὸν πλουσιωτέρα καὶ πολυάνθρωποτέρα ἀπὸ τὴν ἔχουσαν τὸν θρόνον του πόλιν,) (2) ἢ καὶ νὰ ἀπερνεῖ περισσότερον ἀπὸ τὸν πρέποντα καὶ διορισμένον κειρὸν εἰς αὐτὴν, ἀμελῶν τὴν φροντίδα καὶ πρόνοιαν τῆς ἐχούσης τὸν θρόνον του πόλεως. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Π'. 80.

Ἦρρεσε περὶ τῶν νηπίων, ὅσακις μὴ εὐρίσκωνται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφισβότως βαπτισθέντα εἶναι λέγοντες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κείραν περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρὶς τινος προσκόμματος ὀφείλιν ταῦτα βαπτίζεσθαι, μήποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν ἐρανισθεὶς ἀπὸ τὴν ς'. πδ'. αὐτῆς ἐστὶ, καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ, αὐτολεξεὶ ἐκτιθεμένου ἐκεῖσε.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'. 81.

Ἦρρεσεν, ὥστε τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνητοῦ Πάσχα διὰ τῆς τῶν τετυπωμένων ὑπογραφῆς πᾶσιν ἐμφανίζεσθαι, ἢ δὲ τῆς Συνόδου ἡμέρα ἢ αὐτῆ φυλαχθῆ, ἢ τις ὠρίσθη ἐν τῇ ἐν Ἰππῶνι Συνόδῳ τουτέστιν, ἢ πρὸ δέκα Καλανδῶν Σεπτεμβρίων. Ὄφειλει γὰρ καὶ γραφῆναι πρὸς τοὺς πρωτεύοντας πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα, ὅτε παρ' ἑαυτοῖς Σύνοδον προσκαλοῦνται, ταύτην τὴν ἡμέραν φυλάττωσι.

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἡμέρα τοῦ κατ' ἔτος ἐρχομένου Πάσχα, διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, νὰ φανερωθῆ εἰς ὄλους μετὰ τὸ νὰ ὑπο-

(1) Τὸν τοῦ 74 Κανόνος ἀριθμὸν ἔχει παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς τὸ νὰ ἀπέχουν οἱ Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἀπὸ τὰς γυναῖκας των, καὶ οἱ μὴ τοῦτο ποιῶντες, νὰ χάνουσι τὸν βαθμὸν τους, ὅπερ ἡμεῖς ἀφήσαμεν ὡς ἀπαξ καὶ δις ἀναφερόμενον κατὰ τὸν γ'. καὶ δ'. Κανόνα. Εἰ γὰρ, κατὰ τὴν παρομίαν, τὸ δις ἔψεν τὴν κράμβην, περιττὸν, πολλῶ μᾶλλον τὸ τρίς ἔψεν αὐτήν.

(2) Ὁ δὲ Βαλσαμὸν λέγει, ὅτι μετὰ ἀδείας βασιλικῆς καὶ διαγνώσεως συνοδικῆς, ἢμπορεῖ νὰ μετατεθῆ ὁ αὐθεντικὸς θρόνος Ἐπισκόπων ἀπὸ μιαν πόλιν εἰς ἄλλην, χωρὶς δὲ τούτων οὐ δύ-

ναται. Δι' ὃ καὶ ὁ Δέρκου ποτὲ ζητήσας νὰ μεταθέσῃ τὸν θρόνον ἀπὸ Δέρκου εἰς τὸ Ἐμπόριον, ὡς πολυάνθρωπότερον, καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἀρχιερεῖς ἀπὸ πόλεις πτωχὰς ζητήσαντες νὰ μεταθέσουν τοὺς θρόνους των εἰς παροικίας πλουσιωτέρας, οὐκ εἰσηκούσθησαν, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα, διὰ τὸν Κανόνα τοῦτον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸ χρυσόβουλον Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ διορίζον, ὅτι εἰς ὁποῖαν Ἐκκλησίαν χάριση ὁ βασιλεὺς ἀξίωμα ἀνώτερον, Μητροπολίτου τυχὸν ἢ Ἀρχιεπισκόπου, πρέπει καὶ ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος νὰ τιμᾷ τὸν τοιοῦτον ὡς Μητροπολίτην ἢ Ἀρχιεπίσκοπον. Παρὰ Βλάσταρι.

γράφεται εἰς τοὺς διορισμοὺς ὅπου ἤθελε διατάξει ἢ κατ' ἔτος γινομένη Σύνοδος. Ἡ δὲ ἡμέρα τῆς Συνόδου τῆς ἐνιαυσίας ταύτης, καθ' ἣν πρέπει νὰ συγκροτηθῆται, νὰ ᾔηται ἢ καὶ τοῦ Αὐγούστου (καλάνδαι γὰρ αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς λέγονται, ὅρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ ζβ'. τῆς ε'), καθὼς ὤρισθη εἰς τὴν ἐν Ἰππῶνι (1) Σύνοδον, ἣτις καὶ πρέπει πάντοτε νὰ φυλάττεται, ὅταν γίνεται Σύνοδος. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. καὶ λζ'. Ἀποστολ. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'. 82.

Ἀποστ. νή
τῆς δ'. κέ. τῆς
ε'. ιθ'. τῆς α.
καὶ β'. ιε'. τῆς
Σαρδ'. ια'. τῆς
Καρ. οθ'. πς'.
ρλα. ρλβ'. ρλγ.

Ὅμοίως ὤρισθη, ὥστε μηδὲν ἐξεῖναι μεσίτη τὴν καθέδραν κατέχειν, ἢ τινι μεσίτης δέδοται διὰ οἰκισθῆναι τῶν λαῶν σπουδᾶς ἢ διχοστασίας, ἀλλὰ σπουδάζειν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τοῖς αὐτοῖς προνοεῖσθαι Ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ περὶ τούτου ἀμελήσῃ, μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕτερος ψηφισθῆ μεσίτης.

Ἑρμηνεία.

Συνήθεια ἦτο πάλαι, καὶ ὅταν κερμίδας ἐπαρχίας Ἐπίσκοπος ἐτελεύτα, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἔμνευεν αὐτὴ χηρεύουσα, καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς εἶχε παραχᾶς, ἐστέλλετο εἰς αὐτὴν Ἐπίσκοπός τις, ὅστις ὠνομάζετο μεσίτης (ἴσως ὡς μεσιτεύων μεταξὺ τοῦ τελευτήσαντος Ἐπισκόπου καὶ τοῦ μέλλοντος χειροτονηθῆναι), διὰ νὰ καταστῆ τὸν ἐν αὐτῇ λαόν, στασιάζοντα καὶ ταραττόμενον, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μεσίτης αὐτὸς νὰ προνοηθῆται ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνον, νὰ γίνεταί κύριος καὶ γνήσιος εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἄλλος Ἐπίσκοπος. Εἰ δὲ καὶ ἀμελήσῃ, νὰ γίνεταί ἄλλος μεσίτης ἐπιμελέστερος μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ μεσίτης δὲ οὗτος Ἐπίσκοπος, φαίνεται νὰ ἐνεργῆ ὡσάν καὶ γνήσιος Ἀρχιερεὺς, ὅλην τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀρχιερατικῶν δικαίων ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτῃ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς, πάρεξ τῆς ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ ἐγκαθιδρύσεως, κατὰ τὴν συνοδικὴν διάγνωσιν Μανουὴλ Κωνσταντινουπόλ. τοῦ Χαριτοπούλου (σελ. 241. τοῦ Γιοῦρ.). Ὅρα καὶ τὸν ιγ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (2). Ὅρα καὶ τὸν νή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΓ'. 83.

Ἀποστ. κζ'.
τῆς α. καὶ β'.
θ'. τῆς Ἀν-
τιοχίας ε.
τῆς Καρθ. νζ'.
ξβ'. ος'. ιθ'.
ρ'. ρς'. ρζ'.

Σύμπασιν ἔδοξεν αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν Βασιλέων διὰ τὴν τῶν πενήτων κάκωσιν, ὧν τὰς ἐπαχθείαις ἀπαύστως ἡ Ἐκκλησία παρενοχλεῖται, ὥστε ἐκδίκους τούτοις, μετὰ τῆς τῶν Ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι κατὰ τῆς τῶν πλουσίων τυραννίδος.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ οἱ Ἐπίσκοποι χρέος ἔχουσιν ὄχι μόνον νὰ διδάσκουν τὸν λαόν τους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ δυνατόν νὰ διαφευτεύουσιν αὐτὸν, ὅταν ἀδικῆται, οἱ δὲ τούτους ἀδικούντες διὰ δυναστείαν, δὲν ἐψήφουν τοὺς Ἐπισκόπους διὰ τοῦτο μὲ τὸν παρόντα Κανὼνα ζητεῖ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς νὰ κατασταθοῦν ἐκδικοὶ (3), ἣτοι ἀρχόντες τινες δύναμιν ἔχοντες βασιλικὴν εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζουσι μὲ τὸν Ἐπισκόπους τὰς τῶν ἀδικούντων πλουσίων τυραννίας, ἵνα μὴ ἀπὸ τὰς βαρεῖς ἀδικίας ὅπου λαμβάνουν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ αὐτοῦ, ἐνοχλῆται καθ' ἡμέραν ἡ Ἐκκλησία, ἐρχομένων τῶν πτωχῶν πρὸς αὐτὴν, καὶ ζητούντων βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. Ἀποστολικόν.

(1) Σημείωσαι ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὼνα, ὅτι καὶ ἄλλαι Σύνοδοι ἔγιναν εἰς τὴν Ἀφρικήν, εἰς τε τὴν Ἰππῶνα καὶ εἰς ἄλλα μέρη, ἔξω ἀπὸ τὴν παρούσαν ἐν Καρθαγένῃ. Δύο δὲ Ἰππῶνες ἦσαν ὑποκείμεναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Νομηθίας τῆς ἐν Ἀφρική, εἰς τὴν μίαν ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτο Ἐπίσκοπος ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος, ὁ θαυμασίος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ τοσοῦτος θεολόγος τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ καὶ ἐτελεύτησε ος' χρόνων γέρον, εὐρισκόμενος ὄλωσ δι' ὄλου εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ ἠρωστημένος καὶ πολλὰ λελυπημένος διὰ τὴν ἄλωσιν ὅπου ἔκαμαν οἱ Ἀρειανισταὶ Βάνδαλοι εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὑπὸ τῶν ὁποίων εἰ καὶ κατεκᾶν ἡ Ἰππῶν αὐτῇ, ἀλλ' ἢ ἐν αὐτῇ βιβλιοθήκῃ θεϊκῇ καὶ οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει ἐφυλάχθη ἀβλαβῆς. Ὅθεν καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου, τὰ κείρου πάντοτε ἀξιολογώτερα τε καὶ δυνατώτερα, ἀκαυστα διεφυλάχθησαν, ἀγκαλὰ καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐνοθεύθησαν ἀπὸ τοὺς αἰρετικοὺς. Δι' ὃ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἀνατολικοὶ δὲν δέχονται ταῦτα ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὅσα συμφωνοῦσι μὲ τὴν κοινὴν δόξαν τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.

(2) Σημείωσαι ὅτι διὰ τὰς διχονοίας καὶ μάχας τοῦ λαοῦ, ταύτων εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐξετάθη εἰς ἕνα χρόνον ἢ ἀναβολῇ τῆς χειροτονίας τοῦ Ἐπισκόπου ἀπὸ τῶν παρόντα Κανὼνα, ἐπειδὴ, ἀνάγκης μὴ οὐσης, εἰς τρεῖς μῆνας πρέπει νὰ χειροτονοῦνται οἱ Ἐπίσκοποι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατήχου των, καὶ ὄχι περισσότερον κατὰ τὸν κέ. τῆς δ'.

(3) Περὶ τῶν ἐκδίκων τούτων διορίζει ἡ ἐ. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρά, ὅτι νὰ κρίνουν καὶ χρηματικὰς ὑποθέσεις μέχρι ποσότητος τριακοσίων νομισμάτων, καὶ τὰς ἐλαφροτέρας ἐγκληματικὰς. Ὅτι νὰ μὴ ἀφίρουν τοὺς δυνάστας νὰ κατατρέχουν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς, μηδὲ νὰ ἀφίρουν νὰ παίρουν οἱ φοραλῶγοι τίποτε παράνω ἀπὸ τὰ βασιλικὰ δοσίματα, καὶ ὅτι εἰς καθὲν δύο χρόνους νὰ γίνωνται ἄλλοι καινούριοι, διαλεγόμενοι τόσοι τὸν ἀριθμὸν, ὅσοι εἶναι ἀρκετοὶ εἰς τὸ πλῆθος τῆς καθὲς πολιτείας, καὶ ἄλλα προνόμια ἢ αὐτῇ Νεαρά δίδει εἰς αὐτούς. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΗΔ'. 84.

Ἦρρεσεν ἵνα, ὅσακισδὴποτε Σύνοδον δεῖ συναχθῆναι, οἱ Ἐπίσκοποι, οἵτινες οὔτε κείρα, οὔτε ἀσθενεία, οὔτε τινι βαρυτέρᾳ ἀνάγκῃ ἐμποδίζονται, ἀρμοδίως ἀπαντῶσι. Καὶ τοῖς πρωτεύουσιν ἐκάστης ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας ἐμφανισθεῖη περὶ (1) πάντων τῶν Ἐπισκόπων, εἴτε δύο εἴτε τρεῖς συναθροίσεις γένωνται, καὶ ἀπὸ ἐκάστου δὲ ἀθροισμοῦ εἰς ἀμοιβὴν, ὅσοι- δὴποτε ἐπιλεγῶσι, πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς Συνόδου ἐνστατικῶς ἀπαντήσωσιν. Ἐὰν δὲ μὴ δυνηθῶσιν ἀπαντῆσαι, ἀθροῶν τινῶν ἀναγκῶν, ὡς εἰκὸς, ἀναφυομένων, εἰμὴ τὸν λόγον τοῦ οικείου ἐμποδισμοῦ παρὰ τῷ οικείῳ πρωτεύοντι ἀποδώσωσιν, ὀφείλουν τοὺς τοιοῦτους τῇ κοινωσίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι Ἐκκλησίας.

Ἄπος'. λζ'.
τῆς α. ε. τῆς
δ'. ιθ'. τῆς ς'.
ή. τῆς ζ'. ς'.
τῆς Ἀντιοχ.
κ'. τῆς Καρθ.
κς'. ξ'. πά. πέ.
ρδ'. τῆς Λαοδ.
μ'.

Ἑρμηνεία.

Ἀπκριτῆτως ἀπαιτεῖ ὁ πρῶν Κανὼν νὰ συνάγωνται οἱ Ἐπίσκοποι ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅταν γίνεται Σύνοδος, ἔξω μόνον ἂν ἐμποδίζωνται, ἢ διὰ ἡλικίαν βαθέως γήρατος, ἢ διὰ ἀσθενείαν, ἢ δι' ἄλλην ἀναγκαίαν περίστασιν καὶ ἀφ' οὗ συναχθῶσιν, νὰ δίδουν εἰδήσιν εἰς τοὺς Μητροπολίτας των. Καὶ ἂν δύο ἢ τρεῖς συνάθροισαι γένωνται (ἴσως γάρ, ἢ στενοχωρούμενοι ἀπὸ κατοικίας, ἢ ἀπὸ ἄλλῃ χρειώδη, δὲν ἐσυναθροίζοντο ὅλοι εἰς μίαν πόλιν, ἀλλὰ εἰς δύο ἢ τρεῖς, πλησιαζούσας εἰς τὴν Μητρόπολιν), ἀπὸ κάθε ἀθροίσματος νὰ διαλέγωνται, καὶ ἀμοιβαίως ἄλλοτε ἄλλοι νὰ παρουσιάζουν ἐνστατικῶς, ἢτοι ἀνυπερθέτως (ἢ καὶ ἀποδεικτικῶς τοὺς λόγους ποιῶντες) εἰς τὴν Σύνοδον. Ὅχι καὶ δὲν δυνηθῶσιν νὰ συναχθῶσιν διὰ ἀναγκαίως τυχὸν περιστάσεις ὅπου τῶν ἡκολούθησαν, πρέπει νὰ φανερώσωσιν τὸ ἐμπόδιον αὐτὸ εἰς τὸν Μητροπολίτην, ὅπερ ἂν μὴ ποιήσωσι, νὰ μένουσιν μὲν ἀκοινωνήτοι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἰς μόνην δὲ τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν των νὰ συκοινωνοῦν. Ὅρα τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΗΕ'. 85.

Περὶ Κρεσκωνίου τοῦ Βιλλαρεκεντίου τοῦτο πᾶσιν ἔδωξεν, ἵνα ἐντεῦθεν ὁμοίως ἐμφανισθεῖη τῷ πρωτεύοντι τῆς Νομηδίας, πρὸς τὸ εἰδέναι αὐτὸν ὀφείλουν γράμμασιν οικείοις πρὸς συνέλευσιν προτρέψασθαι τὸν μνημονευθέντα Κρεσκώνιον, ὥστε μὴ ὑπερβῆσθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τῇ πλησιαζούσῃ συμπάσῃ Ἀφρικανῇ Συνόδῳ παρασχεῖν. Ἐὰν δὲ τοῦ ἐλθεῖν καταφρονήσῃ, ἔσται εἰδὼς κατ' αὐτοῦ ψῆφον νομοθετηθησομένην.

Ἄπος'. λζ'.
τῆς α. ε. τῆς
δ'. ιθ'. τῆς ς'.
ή. τῆς ζ'. ς'.
τῆς Ἀντιοχ.
κ'. τῆς ἐν
Καρθ. κς'. ξ'.
πά. ρδ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διὰ τοῦ ἐνδὸς τούτου Ἐπισκόπου ἀνάγκην ἐπιφέρει εἰς ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους, ἀπαραιτήτως νὰ συνάγωνται εἰς τὰς ἐνιαυσίους Συνόδους, εἰς δὲ τοὺς καταφρονοῦντας καὶ μὴ συνεργομένους κατάκρισιν ἐκκλησιαστικὴν ἀπειλεῖ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ης'. 86.

Ἦρρεσεν ἵνα, ἐπειδὴ τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐν Ἰππῶνι φροντιστῶν ἢ ἐγκατάλειψις οὐκ ὀφείλει ἐπιπολὺ ἀμεληθῆναι καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐκεῖ Ἐκκλησίαι κατέχονται παρὰ τῶν τὴν ἄτοπον Αἰκυτίου κοινωσίαν παρετηρησαμένων, πεμφθέντων ἐκ τῆς παρούσης Συνόδου Ἐπισκόπων, Ρηγίνου, Ἀλυπίου, Αὐγουστίνου, Ματέρνου, Θεασίου, Εὐοδίου, Πλακιανοῦ, Οὐρβανοῦ, Βαλερίου, Ἀμβιβίου, Φουρτουνάτου, Κουοδβουλτδέου, Ὀνωράτου, Ἰοαννουαρίου, Ἄπτου, Ὀνωράτου, Ἀμπελίου, Βικτοριανοῦ, Εὐαγγέλου καὶ Ρογατιανοῦ, καὶ συναχθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν ἐπιφύγῳ μονοτονίᾳ τὴν φυγὴν τοῦ αὐτοῦ Αἰκυτίου προσδοκητέαν λογισαμένων, μετὰ τῆς πάντων εὐχῆς, Ἐπίσκοπος τούτοις χειροτονηθῆ. Ἐὰν δὲ μὴ θελήσωσιν ἐκεῖνοι τὴν εἰρήνην κατανοῆσαι μὴ ἐμποδίσωσι τῇ ἐπιλογῇ τοῦ προέδρου πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι εἰς χρησιμότητα τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐγκαταλειφθείσης Ἐκκλησίας.

Ἄπος. νή.
τῆς δ'. κέ. τῆς
ς'. ιθ'. τῆς α.
καὶ β'. ς'. τῆς
Σαρδ. ιά. τῆς
Καρθ. οθ'. πβ'.
ρλά. ρλβ'. ρλγ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Αἰκύτιος οὗτος, Ἐπίσκοπος ὑπάρχων τῆς μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο Ἰππῶνας, πόλεις οὖσας τῆς ἐν τῇ Ἀφρικῇ Νομηδίας (ὄρα τὴν ὑπόσημείωσιν τοῦ πά. τῆς παρούσης) καὶ καθαιρεθεὶς διὰ ἐγκλημά του δικαίως (κατὰ τὸν οδ'.

(1) Ἰσ. παρὰ.

τῆς παρουσίας) ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας. Τινὲς δὲ ζητοῦντες (1) τὴν ἄτοπον, ἦτοι παράνομον καὶ ἀκανόνιστον συγκοινωνίαν τοῦ Αἰκυτίου, μὲ πεισμονὴν καὶ αὐθάδειαν ἐπρόσμενον αὐτὸν τότε νὰ ἔλθῃ, καταφρονοῦντες τὴν κατ' αὐτοῦ τῆς Συνόδου καθαίρεσιν. Διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος διορίζει νὰ σταλοῦν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, διὰ νὰ εἰρηνεύσουν τοὺς ἐναντίους ἐκείνους, καὶ πρὸς τούτοις νὰ χειροτονήσουν ἄλλον Ἀρχιερέα εἰς τὴν Ἰππῶνα, ἣτις τόσον καιρὸν διὰ τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα ἐγκυτελείφθη καὶ ἐχέρειεν Ἐπισκόπου. Ὅρα καὶ τὸν νῆ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΗΖ'. 87.

Ἀποσ. οὐδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'.

Ὁρίσθη ἵνα, ὅσάκις Κληρικῶν ἐλεγχθέντων καὶ καταθεμένων τινὰ ἐγκλήματα, εἴτε διὰ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ὄνειδος, εἴτε διὰ τὴν αἰδεσιμότητα, ὣν χάριν τούτοις φειδῶ γίνεται, εἴτε διὰ τὴν ἀλαζόνα τῶν αἰρετικῶν καὶ ἔθνικῶν ἐπιγαυρίαςιν, ἐὰν ὡς εἰκὸς ἐπαγωνίσασθαι τῷ ἰδίῳ πράγματι, καὶ τῆς ἰδίας ἀβλαβείας φροντίσαι θελήσωσιν, ἐντὸς ἀκοινωνησίας ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσωσιν. Ἐὰν δὲ ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν καθάραι καταφρονήσωσι, μηδεμίαν τούτων τοῦ λοιποῦ φωνὴ παντελῶς προσδεχθεῖη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐὰν Κληρικοί τινες ἐλεγχθέντες εἰς ἐγκλήματα, καὶ μέλλοντες καταδικασθῆναι, ζητήσωσι καιρὸν διὰ νὰ δικαιολογηθοῦν, καὶ νὰ δείξουν τὸν ἑαυτὸν τους ἀνεύθυνον, νὰ γίνεται εὐσπλαγχνία καὶ ἔλεος εἰς αὐτούς, διὰ τὸ σέβας τῆς Ἱερωσύνης, καὶ διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωνται οἱ ἔθνικοι, καὶ αἰρετικοί, ὄνειδίζοντες τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ὀρθοδόξων καταφρονοῦντες τὴν Ἱερωσύνην, καὶ νὰ τοὺς δίδεται διορία εἰς τοῦτο ἕνας χρόνος, κατὰ τὸν ὅποιον πρέπει νὰ στέκωνται ἀκοινωνήτοι. Εἰδὲ καὶ εἰς ἕνα χρόνον δὲν ἀποδείξουν ἀθῶον τὸν ἑαυτὸν τους ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, εἰς τὸ ἐξῆς πλέον νὰ μὴ ἦναι δεκτὴ κέρμιζ ἀπολογία αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολ. τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΗΗ'. 88.

Τῆς δ'. δ'.
τῆς ζ'. ιθ'. κα.
τῆς α. καὶ β'.
γ'. δ'.

Ἦρσεν, ἵνα, ἐὰν τις ἀπὸ ἀλλοτρίου Μοναστηρίου ὑποδέξηται τινα, καὶ πρὸς κλήρωσιν προσαγαγεῖν ἐθελήσῃ, ἢ τοῦ ἰδίου Μοναστηρίου Ἰγούμενον καταστήσῃ, ὁ τοῦτο ποιῶν Ἐπίσκοπος ἀπὸ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωρίας χωριζόμενος, τῇ τοῦ ἰδίου λαοῦ κοινωρία ἀρκεσθῆ μόνῃ. Ἐκεῖνος δὲ, μὴδὲ Κληρικὸς, μὴδὲ Ἰγούμενος ἐπιμείνη.

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Ἐπίσκοπος τις δεχθῆ Μοναχὸν ἀναχωρήσαντα ἀπὸ τοῦ Μοναστηρίου του, εὐρισκόμενον εἰς ξένην ἐπαρχίαν, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, καὶ ἢ Κληρικὸν αὐτὸν ποιήσῃ, ἢ Ἰγούμενον καταστήσῃ τοῦ ἐδικοῦ του Μοναστηρίου, (1) χωρὶς τὴν ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν, καὶ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ ὑπόκειται, καὶ τοῦ Ἰγουμενοῦ παρ' οὗ

(1) Τὸ, παραιτησάμενων, ὅπου περιέχει ὁ παρὼν Κανὼν ἀναγκαίως πρέπει νὰ ἐννοηθῆ ἀντὶ τοῦ ζητησάντων, τῆς παρὰ προθέσεως, ἢ περιττῶς κειμένης, ἢ δηλοῦσης τὴν παράλογον αἴτησιν, ἵνα συμβιβασθῆ τὸ νόημα μὲ τὰ ἀκόλουθα τοῦ Κανόνος. Εἰ δὲ νοηθῆ ἀντὶ τοῦ, ἀποφευγόντων, ὡς τὸ ἠρμήνευσαν Βαλσαμῶν καὶ Ζωναρᾶς, ἐναντίον νόημα ἔλκεται εἰς τὰ ἐπιφερόμενα τοῦ Κανόνος δι' ὃ καλῶς καὶ ὁ Ἀνώνυμος ἐρμηνευτὴς τὸ, παραιτησάμενων, ἀντιποιοῦμένων ἠρμήνευσε. Σχεδὸν γὰρ ἀναγκάζομαι νὰ εἰπῶ περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου ταύτης ἐκεῖνο τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα ὅπου εἶπεν ὁ Ζωναρᾶς ἐρμηνεύων τούτους κατὰ τὸν ξδ'. «Ταῦτα μὲν οὐκ οἰκεία τῇ σημασίᾳ τῶν λέξεων. Ὁ δὲ νοῦς τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου τοιαύτην ἔννοιαν ἀπαιτεῖ. Τὸ δὲ παραιτοῦμαι, ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς αἰτῶ ἐξέλαβε καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος (λόγῳ πρὸς τὸν ἄπιστον πατέρα) λέγων, τοσοῦτον αὐτοὺς παραιτησάμενος, μὴ δυσχεραίνειν μηδὲ ἀγανακτεῖν, εἰς τὸ λυσιτελεῖς τοῖς ἐκείνων παισὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐκείνων εἰδέναι λέγει». Σημειῶσαι δὲ ὅτι διὰ τοῦ μερικοῦ Κανόνος τούτου μανθάνομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλιμπάνωνται αἱ ἐπαρχίαι πᾶσαι εἰς πολλὸν καιρὸν χηρεῦσαι Ἐπισκόπου.

(2) Τὸ τοῦ ἐδικοῦ του Μοναστηρίου ἢμπορεῖ νὰ νοηθῆ καὶ τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Μοναχοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον αὐτὸς ἀνεχώρησε, καὶ Μοναστηρίου ἄλλου ἰδίου τοῦ Ἐπισκόπου, τὰ ὅποια καὶ τὰ δύο εἶναι ἄτοπα. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι διὰ τοῦτο δὲν καθαρίζεται ὁ δεχθεὶς τὸν ξένον αὐτὸν Μοναχὸν καὶ χειροτονήσας Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν ιζ'. τῆς ς'. καθ' ὅτι οὐχὶ Κληρικὸν Ἐπισκόπου ἄλλου ἐδέξατο, χωρὶς τὴν ἐκείνου ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ Μοναχὸν Μοναστηρίου, χωρὶς τὸ τοῦ Ἰγουμενοῦ ἀπολυτικὸν γράμμα, ὅπερ εἶναι κατώτερον. Ὅτι δὲ περὶ Μοναχοῦ λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ὄντος ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν, καὶ ἡ λέξις δηλοῖ τοῦ ἀλλοτρίου Μοναστηρίου ὅπου περιέχει. Ὅν τρόπον καὶ ὁ ξγ'. τῆς παρουσίας λέγει νὰ μὴ οἰκαιοποιῆται ὁ Ἐπίσκοπος ἀλλότριον Κληρικόν, ἦτοι τὸν ἀπὸ ξένην ὄντα ἐπαρχίαν. Ὅρα δὲ καὶ τὸ συνοδικὸν σημείωμα τοῦ Πατριάρχου Λουκά (σελ. 222, τοῦ Γιωῦρ. Γραικορ.), διορίζον «νὰ γίνωνται Καθηγούμενοι Ξενοκουρῖται εἰς Μοναστήρια τῆς τοῦ Πατριάρχου ἐνορίας, ὅταν δὲν ἔχουν ἱκανοὺς εἰς προστασίαν.» Ξενοκουρῖται δὲ λέγονται οἱ ἀπὸ ἐτέρας μὲν Μονῆς, οὐσης δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας, (αἱ καὶ τὰ τυπικὰ τῶν Μοναστηρίων διορίζουν νὰ μὴ γίνονται Ξενοκουρῖται

ἀπεκάρθη, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μὲν τοῦτο ποιήσας Ἐπίσκοπος, νὰ γίνεται μὲν ἀκοινωνητος ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνεπισκόπους του, νὰ συγκοινωνῇ δὲ μόνον εἰς τὴν ἐδικήν του Ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ φυγὰς Μοναχὸς ἐκεῖνος, οὔτε Κληρικὸς νὰ νομίζεται, οὔτε Ἡγούμενος. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κζ. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'. 89.

Ὁρίσθη ἵνα, εἴαν τις Ἐπίσκοπος κληρονόμους συγγενεῖς, ἢ ἐκτὸς τῆς ἰδίας συγγενείας, αἰρετικούς ἢ Ἑλληνας προτιμήσῃ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα τῷ τοιούτῳ λεχθεῖη. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μηδαμῶς παρὰ τοῖς τοῦ Θεοῦ Ἱερεῦσιν ἀνενεγθῆ. Μηδὲ δυνηθῆ ἀπολογηθῆναι, εἴαν ἀδιάθετος ἀπογένηται. Ἐπειδὴ γενόμενος Ἐπίσκοπος, εἰκότως ὀφείλει τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τὴν διατύπωσιν ἀρμοδίαν τῷ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματι ποιῆσαι.

Ἀπος. μ'.
τῆς δ'. κβ' τῆς
ς'. λέ. τῆς
Ἀντιοχ. κδ'.
τῆς Καρθ. λ'.
μ'. ρβ'.

Ἑρμηνεία.

Ἐάν Ἐπίσκοπος τινὰς ἀφήσῃ κληρονόμους τῆς περιουσίας του, αἰρετικούς, ἢ Ἑλληνας, συγγενεῖς αὐτοῦ ὄντας, ἢ καὶ ξένους, προτιμῶν αὐτοὺς περισσότερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ τοιοῦτος καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη νὰ ἀναθεματίζεται, καὶ μνημόσυνον νὰ μὴ τοῦ γένῃ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, (ἀλλὰ καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ ὡς παράνομος νὰ ἀκυροῦται, καὶ τὰ καταλειφθέντα εἰς τοὺς αἰρετικούς πράγματά του νὰ τὰ λαμβάνῃ ἡ Ἐκκλησία) (1). Καὶ αὐτὸς δὲ, εἴαν θετέον ζήτησῃ μετὰ τὴν ἀκυρωθεῖσαν ταύτην διαθήκην του, νὰ μὴ δύναται νὰ εὕρῃ δικαιολογίαν πῶς τάχα ἀκυρώθῃ ἡ διαθήκη του, καὶ ἀδιάθετος ἐμελλε τελευτήσῃ, ἢ πῶς δὲν ἔχει ἀδειαν νὰ διαμοιράσῃ, ὅπου θέλει, τὰ ὑπάρχοντά του, ἐπειδὴ, Ἐπίσκοπος ὢν ὀρθόδοξος, πρέπει κατὰ τὸ ἐπάγγελμά του, οὕτω νὰ διατάξῃ καὶ τὴν διανομὴν τῶν ὑπάρχόντων του, εἰς ὀρθοδόξους ταύτην διανεμῶν, καὶ ὄχι εἰς Ἑλληνας καὶ αἰρετικούς. Ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν λ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'. 90.

Ἦρσαν, ἵνα περὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γενομένων ἐλευθεριῶν, ἀπὸ τοῦ Βασιλέως αἰτήσεις γένηται.

Ἑρμηνεία.

Ἀπος. πβ'.
τῆς δ'. δ'. τῆς
ς'. πέ. τῆς ἐν
Γάγ. γ'. τῆς
Καρθαγ. ογ'.
Βασ. μ'. μβ'.

Εἰποῦσα ἡ Σύνοδος αὕτη πρότερον, κατὰ τὸν ογ'. Κανόνα, διὰ τὰς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κηρυττομένας ἐλευθερίας τῶν δούλων, τώρα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ζητεῖ νὰ ἐνθυμήσῃ τὸν Βασιλέα περὶ αὐτῶν, ἵνα δηλαδὴ αἱ ἐλευθερίαι αὗται μένουں στερεαί, καὶ ἵνα μὴ οἱ πρότερον αὐθένται αὐτῶν δύνανται νὰ μεταδουλώνουν αὐτοὺς πάλιν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΔΑ'. 91.

Ἦρσαν, ἵνα πανταχοῦ, ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς ἀμπελῶνας, θυσιαστήρια ὡσανεὶ εἰς ἡμῶν τῆς ζ'. θ'. μνήμην Μαρτύρων καθιστάμενα, ἐν οἷς οὐδὲ ἐν σῶμα, ἢ λείψανον Μαρτύρων ἀποκείμενα δείκνυνται, ἀπὸ τῶν ἐντοπίων Ἐπισκόπων, εἰ ἔστι δυνατόν, καταστρέφονται. Εἰ δὲ τοῦτο θορύβοις δημοτικοῖς οὐ

Καθηγούμενος.) Ἀλλὰ καὶ ὁ δ'. τῆς α. καὶ β'. συγχωρεῖ νὰ μετατίθεται Ἡγούμενος ἄλλου Μοναστηρίου εἰς ἄλλο Μοναστήριον, ἐπὶ βελτιώσει, παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου.

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς δύσφραστον καὶ δυσνόητον ὀνομάζων τὸ μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, λέγει, ὅτι ἴσως τοῦτο νὰ ἐννοῆ, εἴαν δὲ ὁ Ἐπίσκοπος τελευτήσῃ χωρὶς διαθήκην, νὰ ἦναι ὑστερημένος κάθε δικαιολογίας ὁ μετ' αὐτὸν διάδοχος, ἂν μὴ ποιήσῃ ἀρμοδίαν τὴν οἰκονομίαν τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποθανόντος Ἐπισκόπου. Κρεῖττων ὅμως εἶναι ἡ ἀνωτέρω κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα ἑρμηνεία καὶ ἀρμοδιωτέρα μὲ τὸ κείμενον τοῦ Κανόνος. Ἡ δὲ Οἰκουμενικὴ Ἐ. Σύνοδος, ἐπικυροῦσα τὸν παρόντα Κανόνα κείμενον ἐν τῇ τοῦ Βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐπιστολῇ, αὐτολεξεῖ κατὰ τὸν τρόπον ἐνηλλαγμένον, οὕτως αὐτὸν ἀναφέρει: «Πάλιν ὀρίσθη, εἴ τις Ἐπίσκοπος κληρονόμους ἐξωτικούς τῆς ἰδίας συγγενείας, ἢ αἰρετικούς κἂν ἰδίους συγγενεῖς, ἢ Ἑλληνας, προτιμήσῃ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματιστέσθω, καὶ τὸ ὄνομα

αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τοῦ Θεοῦ Ἱερέων μὴ ἀναγινωσκέσθω, καὶ οὐδὲ ἐξαιρεῖται τῆς κατακρίσεως, εἰ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, ἐπειδὴ ἔχρην αὐτὸν Ἐπίσκοπον γενόμενον, μηδαμῶς ἀναβάλλεσθαι τὴν τῆς ἰδίας οὐσίας διοίκησιν ἀρμοδίαν τῷ οικείῳ ἐπαγγέλματι.» Δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος κἂν καὶ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ κάμῃ διαθήκην κληρονόμους ποιῶσαν τοὺς αἰρετικούς αὐτοῦ συγγενεῖς, εἴχε δὲ γνώμην νὰ κάμῃ τοιαύτην, ἀλλ' ἀνέβαλλε τὸν καιρὸν, οὗτος, λέγω, καὶ ἀδιάθετος ἀποθανὼν, πάλιν μετὰ θάνατον νὰ ἀναθεματίζεται, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ μὴ ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν, ἀλλὰ νὰ διοικήσῃ νομίμως, καθ' ὃ Ἐπίσκοπος, τὴν περιουσίαν του, (σελ. 392. τοῦ β'. τόμου τῆς συλλογῆς τῶν συνόδων), ἐν οἷς ἐπιφέρει ἡ αὕτη: «Ὅτι ὄχι μόνον οἱ εἰς τὴν πίστιν ἀμαρτήσαντες, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζονται, ὁ ὁποῖος λόγος οὗτος τῇ ἀληθείᾳ εἶναι φοβερώτατος, καὶ πάσης φρίκης ἀξίος.»

συγχωρείται, ὅμως τὰ πλήθη νουθετηθῶσι, μὴ ὀχλαγωγεῖν τοὺς τόπους ἐκείνους, καὶ ἵνα οἱ τὰ ὀρθὰ φρονούντες, μηδεμιᾶ δεισιδαιμονίᾳ τῶν τοιούτων τόπων καταδεσμῶνται, καὶ παντελῶς μηδὲ μνήμη Μαρτύρων ἐπιτελεσθῆ, ἢ μή που, ἢ σῶμα, ἢ τινα λείψανα ὧσιν, ἢ ἀρχαιότητι παραδιδῶνται. Ὅσα γὰρ δι' ἐνυπνίων, καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων ἀνθρώπων τινῶν ὅπουδῆποτε καθίστανται ὑσιαστήρια, παντὶ τρόπῳ τὰ τοιαῦτα ἀποδοκιμασθῶσιν.

Ἑρμηνεία.

Τινὲς δι' εὐλάβειαν τάχα, ἢ καὶ διάτινα ὁράματα καὶ ματαίως ἀποκαλύψεις ὅπου εἶδον εἰς τὸν ὕπνον τοὺς, ἐκτιζόν εὐκτηρίους οἴκους εἰς ὀνόματα Μαρτύρων, μέσα εἰς χωράφια καὶ ἀμπέλια· διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι, ἐὰν μέσα εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τούτους καὶ τὰ ὑσιαστήρια, οὔτε σῶμα ὀλόκληρον ἢ τμήματα σωμάτων, καὶ λειψάνων Μαρτυρικῶν εὐρίσκωνται τεθησαυρισμένα, ἢ ἦναι ἀρχαία παράδοσις, ὅτι εὐρίσκοντο ποτε (1), ταῦτόν εἰπεῖν, ἐὰν οὔτε καθιερώθησαν διὰ λειψάνων Μαρτυρικῶν, οὔτε διὰ τῆς συνήθους εὐχῆς τοῦ Ἀρχιερέως ἢ Ἱερέως ἐκτίσθησαν, ἐὰν λέγω, οὕτως ἔχωσι, νὰ κρημνίζωνται ἀν' ἦναι δυνατὸν. Εἰ δὲ τὰ πλήθη ἐμποδίζουσι τοῦτο, πρέπει αὐτὰ νὰ νουθετοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἵνα μὴ εὐλαβῶς συνκροίζωνται εἰς αὐτὰ, μηδὲ ἔχωσι δεισιδαιμονίαν καὶ πλάνην, πῶς τάχα ἐκτίσθησαν ἀπὸ θεῆς ἀποκαλύψεις, («σκοτὸς γὰρ ὢν ὁ διάβολος, πολλάκις φοραῖς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός, [5' Κορινθ. ια'. 14.] κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, ἵνα πλανήσῃ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς με' ὑπόκρισιν καὶ ὄνομα εὐλαβείας»), ἀλλ' οὐδὲ μνήμη Μαρτύρων νὰ τελεῖται εἰς αὐτὰ. Τοῦναντίον δὲ με' κάθε τρόπον νὰ ἀποδοκιμάζωνται ταῦτα, καὶ ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν νὰ ἐκβάλλωνται. Ὅσα καὶ τὸν ζ'. τῆς ζ'.

ΚΑΝΩΝ β'. 92.

Τῆς Καρθ. ζξ'. || Ἦρσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων Βασιλέων ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας μὴ μόνον τὰ ἐν ξοάνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰουσδῆποτε τόποις, ἢ ἄλσεσιν, ἢ δένδροις παντὶ τρόπῳ ἐξαλειφθῶσι.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως με' τὸν ζξ'. διορίζει, ὅτι νὰ ζητηθῆ ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς, τὸ νὰ ἐξαλειφθῶσιν με' τελειότητα διὰ προσταγῆς αὐτῶν ὅλα τὰ ἐγκαταλείμματα τῆς εἰδωλολατρείας, τόσον τὰ ἀγάλματα, ὅσον καὶ οἱ βωμοὶ τῶν εἰδώλων, οἱ εἰς τὰ δάση καὶ δένδρα καὶ εἰς ἄλλους οἰουσδῆποτε τόπους εὐρισκόμενοι. (2).

ΚΑΝΩΝ γ'. 93.

Ἀπὸ συμπάντων τῶν Ἐπισκόπων ἐλέχθη, ἵνα ἐὰν ἦρσέ τινα γράμματα ὀφείλῃν ὑπαγορευθῆναι ἐν τῇ Συνόδῳ, ὁ προσκυνητὸς Ἐπίσκοπος ὁ ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ προκαθήμενος καταξιοῖ ἐπ' ὀνόματι πάντων ὑπαγορεύειν καὶ ὑπογράφειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅσαις φοραῖς κάμη χρεῖα νὰ γραφθοῦν γράμματα ἀπὸ τῆς Συνόδου πρὸς τὸν Βασιλέα, ἢ πρὸς οἰουσδῆποτε ἄλλους, νὰ ὑπαγορευῆ ταῦτα καὶ νὰ ὑπογράφῃ εἰς τὸ ὄνομα πάντων ὁ Ἀρχιε-

(1) Ὁ δὲ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμίων, τὸ, ἢ ἀρχαιότητι παραδιδῶνται, ἐρμηνεύουσιν, ἀντὶ τοῦ, ἐὰν οὔτε ἀπὸ ἀρχαίους χρόνους οἱ τοιοῦτοι εὐκτήριοι οἴκοι ἐκτίσθησαν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι κατὰ τὰ Νησιά τὰ καλούμενα Δουκάνησα πολλοὶ τοιοῦτοι εὐκτήριοι οἴκοι φαίνονται ἐκτισμένοι, ἐξωκλήσια κοινῶς λεγόμενοι, μέσα εἰς βουνὰ καὶ ἀμπέλια καὶ χωράφια, καὶ τόπους ἐρήμους, εἴτε ἀπὸ ὄνειρατὰ τινα ὅπου εἶδον οἱ κτίτορες τῶν, εἴτε, ὡς ἄλλοι λέγουσι, διατὶ ὁποῖος ἡμάρτανεν, ἐλάμβανε Κανόνα ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν νὰ κτίξῃ ἕνα ἐξωκλήσιον. Ὅθεν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον τὰ τοιαῦτα ἐξωκλήσια δὲν πρέπει νὰ κτίζωνται εἰς τὸ ἐξῆς. Εἰς τόσῃν γὰρ καταφρόνησιν εὐρίσκονται διὰ τὸ πολὺ πλῆθος καὶ τὴν ἐρημίαν, ὥστε ὅπου μόλις εἰς τόσους χρόνους νὰ τελεσθῆ Ἱερά λειτουργία εἰς αὐτὰ τὰ περισσότερα δὲ ἐξ αὐτῶν, μὴ ἔχοντα οὐδὲ θύρας, γίνονται καταγῶγια τῶν ὄνων καὶ βοῶν καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν. Ὡς τῆς μεγάλης ἀμαρτίας! Ὅσαι δὲ λειτουργίαι ἐπιτελοῦνται εἰς αὐτὰ, πρέπει νὰ ἐπιτελοῦνται με' ἀντιμίμναια καθιερωμένα, καὶ ἀσφαλέστερον εἰπεῖν με' ἀντιμίμναια

ἔχοντα ραμμένας καὶ μερίδας μαρτυρικῶν λειψάνων (καὶ ἔρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς ζ'). Προστάζει δὲ ὁ παρὼν Κανὼν, ὅχι ὅτι νὰ καθιεροῦνται δι' ἀγίων λειψάνων τὰ ἀκαθιέρωτα ταῦτα ἐξωκλήσια, καθὼς διορίζει ὁ ζ'. τῆς ζ'. ἀλλὰ τὸ καλῆτερον εἶναι ἀπὸ μιᾶς νὰ κρημνίζωνται, ἕνα μὲν διὰ τὴν κακὴν ἀρχὴν, με' τὴν ὁποίαν ἐκτίσθησαν, καὶ ἄλλο δὲ διὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ ἀτιμίαν ὅπου λαμβάνουν, ὡς εἶπομεν, διὰ τὸ ἔρημον· ἴσως δὲ, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ἀταξίας ὅπου γίνονται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς τοὺς εἰς αὐτὰ συναθροισμένους (καὶ μάλιστα εἰς τοὺτους τοὺς καιροὺς), ἐδιώρισεν ταῦτα ἡ Σύνοδος.

(2) Ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα φαίνεται νὰ δίδεται ἐκείνη ἡ εὐλογία ὅπου ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ εἰς τὸν Ἰακώβ, ὅταν συντρίψῃ ὅλα τὰ λείψανα τῶν εἰδώλων. «Ἄυτη ἐστὶν ἡ εὐλογία αὐτοῦ, ὅταν θῶσι πάντας τοὺς λίθους τῶν βωμῶν κατακεκομμένους ὡς κονίαν λεπτήν, καὶ οὐ μὴ μείνῃ τὰ δένδρα αὐτῶν καὶ τὰ εἶδωλα αὐτῶν ἐκκεκομμένα ὡσπερ δρυμὸς μακρᾶν.» Ἡσαίας. Κεφ. κζ'. 9.

πίσκοπος και Πάπας τῆς Καρθαγένης. Φορτικόν γάρ ἐστὶ καὶ δύσκολον νὰ υπογράψουν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι ἐν ὅλοις τοῖς Συνοδικοῖς γράμμασιν.

ΚΑΝΩΝ 94.

Ἐπειδὴ τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἐν σῶμα ὑπάρχει, καὶ πάντων τῶν μελῶν μία ἐστὶ κεφαλὴ, συνέδη, θέλοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἐνδυναμοῦντος, ὥστε πρὸς ταύτην τὴν Ἐκκλησίαν ἐλθεῖν ἡμῶς, ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος χάριν προτραπέντας. Διὸ παρακαλῶ τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, ἐπειδὴ οὕτως ἐστὶ πιστευτέον, ὅτι ἡ ἡμετέρα παρ' ἡμῖν συνέλευσις οὔτε περισσὴ, οὔτε ἡδυστάτη πᾶσιν ἐστὶ, ἵνα ἡ συναίνεσις πάντων ἡμῶν φανερωθῇ, ὁμοιοῦν τοῖς δόξασιν τῶν ψηφισμάτων τῶν πάλαι, εἴτε κατὰ τὴν ἐν Ἰππῶνι Σύνοδον βεβαιωθέντων, εἴτε μετὰ ταῦτα τῇ ἐν Καρχηδόνι κρείττονι Συνόδῳ ὀρισθέντων, ὁμοίως δὲ καὶ νῦν κατὰ τάξιν ἡμῖν ἀναγινωσκομένων. Τότε γὰρ τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος ἡ ὁμόνοια λαμπροτέρα τοῦ φωτὸς ἀναδειχθήσεται, ἐὰν τὰ παρ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἀνωτέραις Συνόδοις νομίμως κριθέντα, μὴ μόνον ἐν τῇ τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις, συναίνεσει ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ υπογραφαῖς ἔτι μὴν φανερωθῆτε.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος παρακαλεῖ ὁ Πάπας τῆς Καρχηδόνος, ἧτοι Καρθαγένης, Αὐρήλιος, ὅλους τοὺς Ἐπισκόπους, ἄχι μόνον διὰ λόγου νὰ συναίνεσιν εἰς τὰ ὀρισθέντα τόσον ἀπὸ τὴν ἐν Ἰππῶνι συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἐν Καρχηδόνι, τὴν μεγαλητέραν ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν υπογραφὰς νὰ βεβαιώσῃ ταῦτα, (ὁ καὶ ἐποίησαν) ἵνα διὰ τῆς συναίνεσεως καὶ τῶν υπογραφῶν τούτων λαμπροτέρα τοῦ φωτὸς ἀναφανῇ ἡ ὁμόνοια αὐτῶν, καὶ ἵνα ἐν σῶμα ὁλοκληρούμενον ἐκ πολλῶν μελῶν δειχθῶσιν, ὑπὸ μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστὸν, συναρμολογούμενον. Μανθάνομεν δὲ διὰ τοῦ μερικοῦ τούτου Κανόνος, ὅτι τὰ ἐν ταῖς Συνόδοις πάσας γνωμοδοτούμενα ἀνάγκη εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Συνόδου νὰ υπογράφωνται, ἵνα ἔχωσι τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχύον (1).

ΚΑΝΩΝ 95.

Ὅσπερ μηδένα τῶν ἀδελφῶν τολμᾶν ἑαυτὸν προτιμᾶν προπετῶς τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἕκαστον ἐπιγινώσκειν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ψηφισθεῖσαν αὐτῷ τάξιν, καὶ ἵνα οἱ μεταγενέστεροι τοῖς προτέροις ἀναφέρωσι καὶ μὴ τολμήσωσι παρὰ γνώμην τούτων τίποτε πράττειν. Τοὺς δὲ καταφρονούντας τῶν πρὸ αὐτῶν καὶ τινα ἀποτολμῶντας, κωλυτέους ἀρμοδίως εἶναι ἀπὸ πάσης τῆς Συνόδου.

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὰς πρωτεύουσας καὶ ὑπερχούσας ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς, οἷον, τῆς Νουμηδίας, τῆς Μαυριτανίας καὶ Κωνσταντίας καὶ τῶν ἄλλων, τάξεις ἐφυλάττετο μεγαλητέρων καὶ μικροτέρων Ἐπισκόπων, ὡς ἐν τῇ ε. πράξι τῆς παρούσης Συνόδου ὁράται, εἰς δὲ τὰς ἄλλας, τάξεις τοιαύτη πρωτείου οὐκ ἐφυλάττετο, ἀλλ' ὅσοι Ἐπίσκοποι ἤθελαν προχειροτονηθῶσιν, ἐπροτιμῶντο ἀπὸ τοὺς ὑστεροχειροτονηθέντας. Περὶ τούτου λοιπὸν διορίζει καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγων, ὅτι οἱ ὑστεροχειροτονηθέντες νὰ μὴ κάμνουσι τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τῶν προχειροτονηθέντων. Ὅποιος δὲ ἤθελε τολμήσει νὰ κάμη τι, νὰ ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν Σύνοδον.

ΚΑΝΩΝ 96.

Περὶ Κουοδουλτδέου, ἔτι μὴν τοῦ Κεντυριάτου. Ἐπειδὴ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ αἰτήσαντος παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ εἰσενεχθῆναι Συνόδῳ, ἐρωτηθεὶς εἰ ἄρα βούλεται μετ' αὐτοῦ, παρὰ τοῖς Ἐπισκόποις ἀποπειραθῆναι; Πρῶτον μὲν ὑπέσχετο, τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἀνεχώρησεν. Ἦρσεν οὖν πᾶσι τοῖς Ἐπισκόποις. ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κουοδουλτδέῳ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῇ. Τὴν γὰρ Ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πράγματος, οὐδενὶ Χριστιανῷ δύναται δοκεῖν.

Ἄπος. οδ'.
τῆς β'. γ'. τῆς
δ'. θ'. ιζ'. κα.
τῆς α. καὶ β'.
ις'. τῆς Ἀν-
τιοχ. ιδ'. ιε.
τῆς Σαρδ. δ'.
τῆς Καρθ. η.
ιβ'. ις' κζ'.
ρβ'. ρβ'. ρβζ'.
ρλθ'. ρλθ'.

(1) Τὸ δὲ, ἡ ἡμετέρα παρ' ἡμῖν συνέλευσις, οὔτε περισσὴ, οὔτε ἡδυστάτη πᾶσιν ἐστὶν, ἴσως τοῦτο ἐννοεῖ, ὅτι ἡ Σύνοδος ὅπου ἔκαμαν οἱ Πατέρες εἰς τὴν Καρχηδόνα δὲν ἦτο περισσὴ, ὡς περὶ ἀναγκαίων πραγμάτων συνηθροισμένη· ἀλλ' οὔτε εἰς ὅλους ἡδυστάτη, καθ' ὅτι εἰς πολλοὺς ἦτον ὀχληρὰ καὶ μάλιστα

τῶν ἀπὸ μακρυνοῦς τόπους ἐλθόντων, διὰ τὸν κόπον τῆς ὁδοπορίας. Λοιπὸν καὶ διατὶ ἀναγκαῖα, καὶ διατὶ τόσον κοπιαστικῆ, λέγει ὁ Αὐρήλιος, πρέπει καὶ μετὰ τὰς υπογραφὰς πάντων νὰ βεβαιωθῶν ἐκεῖνα, περὶ ὧν ἡ τύχη ἀνάγκη καὶ ὁ κόπος ἐγένετο.

Ἑρμηνεία.

Τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἐκατηγόρησέ τινας εἰς κἀνένα πρᾶγμα. Ἐρώτησε δὲ αὐτὸν ἐὰν θέλῃ νὰ κριθοῦν ἐπὶ τῆς Συνόδου, καὶ ὑπέσχετο μὲν πρότερον ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κάμῃ τοῦτο, ὕστερον δὲ μετανοήσας παρητήσατο τὴν Σύνοδον. Ὅθεν διορίζει ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινας μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τοῦτον, ἕως οὗ νὰ λάβῃ τέλος ἡ κρίσις του, ὅχι ὁμῶς καὶ νὰ ἀποδιωχθῇ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν, ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ καθαιρεθῇ πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ ἡ κρίσις του· τοῦτο γὰρ ἄδικον. Μανθάνομεν δὲ ἀπὸ τὸν μερικὸν τοῦτον Κανόνα, ὅτι πρέπει οἱ Ἐπίσκοποι νὰ παιδεύονται, οἱ καταφρονοῦντες τὸ κριτήριον τῶν Συνεπισκόπων αὐτῶν, καὶ ὅτι, κἂν ὑπὸ κατηγορίαν καὶ ἀφορισμὸν γένῃ τινὰς Ἐπίσκοπος, δὲν ἐξωθεῖται ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν του, οὔτε καθαιρεται ἕως οὗ λάβῃ πέρασ τὸ περὶ αὐτοῦ δικαστήριον. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ις'. τῆς α. καὶ β'.

ΚΑΝΩΝ 47. 97. (1)

Ἄπος. ιβ'. Καρθαγ. ιι'. Ἦρσαν ἵνα, οἵτινες δῆποτε μετὰ ταῦτα χειροτονῶνται ἀνὰ τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας, γράμματα λάβωσι παρὰ τῶν χειροτονούντων αὐτούς, τῇ χειρὶ αὐτῶν ὑπογεγραμμένα περιέχοντα τὸν Ὑπάτον καὶ τὴν ἡμέραν, ὥστε μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν περὶ ὑστέρων, ἢ προτέρων ἀναφυῆναι.

Ἑρμηνεία.

Εἰποῦσα ἡ Σύνοδος ἀνωτέρω, ὅτι οἱ πρωτοχειροτονηθέντες Ἐπίσκοποι νὰ προτιμῶνται τῶν ὑστεροχειροτονηθέντων, ἵνα μὴ ἀμφισβόλαι γεννῶνται περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἐκάστου χειροτονίας, ὁρίζει τῶρα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, νὰ λαμβάνουσιν οἱ χειροτονούμενοι παρὰ τῶν χειροτονούντων αὐτούς γράμματα ὑπογεγραμμένα ἰδιοχείρως, περιέχοντα τὴν ἡμέραν καὶ τὸν Ὑπάτον, κατ' ὄνομα τῆς Ἀφρικῆς, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθησαν. Ἐκ τοῦ Ὑπάτου γὰρ ὁ καιρὸς ἐγνωρίζετο μὲ τὸ νὰ ἦτο γεγραμμένον εἰς τὰς δημοσίας ἀπογραφὰς, πότε ἕκαστος Ὑπάτος ὑπάτευσεν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. Ἀποστολικοῦ.

Ἄπος. ιε.
τῆς α. ιε. ις'.
τῆς ς. ις. ιη'.
τῆς δ'. ε. ι. κ'.
κγ'. τῆς ζ'. ιε.
τῆς Ἀντιοχ.
γ'. τῆς Σαρδ.
ιε. ις'. ιθ'. τῆς
Καρθαγ. ξγ'.

ΚΑΝΩΝ 48. 98.

Ἦρσαν, ἵνα, ὅστις δῆποτε ἐν Ἐκκλησίᾳ, κἂν ἄπαξ ἀναγνῶ, ἀπ' ἄλλης Ἐκκλησίας πρὸς κλήρωσιν μὴ καταδέχηται.

Ἑρμηνεία.

Ὡς φαίνεται ἐδικαιολογοῦντο τινές, ὅτι οἱ κανόνες ἐμποδίζουσι τὸ νὰ μὴ δέχωνται ἀπὸ ἄλλας Ἐκκλησίας οἱ ξένοι Κληρικοί, οἱ ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ποιήσαντες εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν, καὶ ὅχι οἱ ἐπ' ὀλίγον. Ὅθεν ταύτην τὴν δικαιολογίαν ἀναιρῶν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κἂν μίαν μόνην φοράν ἀναγνώσῃ τις Ἀναγνώστης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, νὰ μὴ προσδέχεται ἀπὸ ἄλλην, εἰς τὸ νὰ κληρωθῇ ἐν αὐτῇ. Ὅρα καὶ τὸν ιε. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ 49. 99.

Τῆς Καρθ.
νέ. ξς'. οε. ος'.
οζ'. οη'. 40'.
ρ'. ρά. ρβ'. ργ'.
ρδ. ρκή. ρκθ'.

Ἡ ὑπόσχεσις πάντων τοῦτο προεβάλετο, ὀφείλειν ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καθ' ἑαυτὸν συνελθεῖν τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Δονατιστῶν. ἢ προσζεῦξαι ἑαυτῷ γείτονα ἕτερον, ἵνα ὁμοίως τοῖς τοιοῦτοις, ἐν ἐκάστη πόλει, καὶ τόπων διὰ τῶν ἀρχόντων, ἢ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις συνέλθωσιν.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος διορίζει ἡ σύνοδος, ὅτι κάθε Ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ νὰ ἀνταμῶσῃ τοὺς ἀρχηγούς τῶν Δονατιστῶν, ἢ καὶ νὰ συμπαραλάβῃ ἀκόμη καὶ ἄλλον ἕνα Ἐπίσκοπον, καὶ νὰ συνομιλήσῃ με αὐτούς καὶ νὰ διαλεχθοῦν. (2) Ἐὰν δὲ οἱ Δονατισταὶ δὲν θέλουν ἐκουσίως νὰ συναχθοῦν, καὶ στατικῶς διὰ τῆς

(1) Σημείωσαι ὅτι παρὰ τοῖς ἑρμηνευταῖς τὸν τοῦ 92. Κανόνος ἀριθμὸν ἀναπληροῖ, τὸ νὰ δοθοῦν γράμματα ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἵνα ὁ Βαγένσιος Μαξιμιανὸς ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν του, καὶ ἵνα ὁ λαὸς του ζητήσῃσιν ἄλλον Ἐπίσκοπον. Κανὼν τόσον ἀχρηστος, ὅπου οὐδὲ ἑρμηνείας ἤξιώθη παρὰ τῶν ἐξηγητῶν. Ὅθεν οὐδὲ παρ' ἡμῖν τάξεως καὶ ἀριθμοῦ ἤξιώθη Κανὼνος.

(2) Τί δὲ νὰ συνομιλήσῃ με αὐτούς; ταῦτα, ἅπερ ὁ ἐν τοῖς

πρακτικοῖς (πράξ. ε.) εὑρισκόμενος τύπος τῆς πρὸς Δονατιστὰς συνελεύσεως περιέχει, δηλαδὴ, ὅτι ἐξουσίαν ἐλάβομεν ἀπὸ τὴν Σύνοδον νὰ συνομιλήσωμεν με ἑσᾶς, ἐπιποθοῦντες νὰ χαροῦμεν διὰ τὴν διόρθωσίν σας, ἐπειδὴ καὶ ἠξέυρομεν, ὅτι ὁ Κύριος μακαρίζει τοὺς εἰρηνοποιούς, καὶ διὰ τοῦ Προφήτου (τοῦ Ἡσαΐου δηλ. Κεφ. ξς'. 5.) μᾶς λέγει νὰ λέγωμεν καὶ εἰς τοὺς μισούντας καὶ συγχαίνομένους ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦτον· «Ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστέ». Ταύτην λοιπὸν τὴν εἰρηρικὴν ὑπόμνησιν, ὅπου σᾶς

ἐξουσίας τῶν Βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ τῶν προεστώτων νὰ κάμουν τοῦτο. Ὅρα καὶ τὸν νέ. ταύτης.

ΚΑΝΩΝ Ρ'. 100.

Αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἢ τοὺς θρησκευτικούς ἐν Χριστῷ γεννήσασα γαστρὶ, καὶ τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως ἐκθρέψασα, τῇ αὐτῶν ἔτι μὴν προνοίᾳ ὀχυρωθῆ, μήποτε προπετεῖς ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν χρόνων, φόβῳ τινὶ τῶν ἀσθενῶν λαῶν καταδυναστεύσουσιν, ἐπειδὴ ὑποκείμενοι τούτους, ἀποφαυλίσαι οὐ δύνανται. Ἐγνω- σταὶ γάρ, καὶ πολλάκις τοῖς νόμοις ἐκβοᾶται, τῶν παρασυναγόντων ἢ βδελυκτῆ πληθὺς ποῖα δια- πράττεται, ἅτινα καὶ πολλάκις τοῖς θεσπίσμασιν αὐτῶν τῶν προλεχθέντων εὐσεβεστάτων Αὐτοκρατό- ρων κατεδικάσθησαν. Κατὰ οὖν τῆς ἐκείνων μανίας δεόμεθα συμμαχίας θείας τυχεῖν, οὐκ ἀήθους, οὐδὲ ἀλλοτρίας ἀπὸ τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅπου Πάυλος ὁ Ἀπόστολος, ὡς ταῖς ἀληθιναῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων δεδήλωται, τὴν σύμπνοιαν τῶν ἀτάκτων στρατιωτικῆ ἀπενίκησε βοήθειᾳ. Ἡμεῖς τοίνυν τοῦτο αἰτοῦμεν, ἵνα ταῖς Καθολικαῖς τάξεσι τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνὰ ἐκάστην πό- λιν, καὶ ἀνὰ διαφόρους τόπους τῶν γειτονεουσῶν ἐκάστη κτήσεων ἀνυπερθέτως παραφυλακὴ παρα- σχεθῆ.

Τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. οή. ιθ'. ρά. ρβ'. ργ'. ρι. ρκή. ρκθ'.

Πράξ. κα 33. κγ'. κδ'. κέ.

Ἑ ρ μ η ν ε ἱ α.

Ἐπειδὴ οἱ Δονατισταὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ εἰρηνικῶς λαληθέντα παρὰ τῶν ἀπὸ τῆς Συνό- δου ἀποσταλέντων Ἐπισκόπων, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ πολλὰς ἐπιβουλάς ἐποίησαν κατὰ πολλῶν Ἐπι- σκόπων καὶ Κληρικῶν, καὶ Ἐκκλησίαις μερικὰς δυναστικῶς κατεκράτησαν, καὶ ἔμελλον νὰ κρατήσουν καὶ ἄλ- λας, διὰ ταῦτα πάντα ἀποστέλλει ἡ Σύνοδος αὕτη τοποτηρητὰς ἀπὸ μέρους τῆς, τὸν Θεόσιον καὶ Εὐδόδιον τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ Κομμονιτῶριον, ἥτοι γράμμα ἐνταλτήριον, περιέχον τί νὰ ἐνεργήσουν, δέδωκεν εἰς αὐτούς, δαθῆ ἀσφάλεια καὶ φυλακὴ εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας τὰς εὐρισκόμενας εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς τὰ τσεφτιλίκια τῶν πόλεων, καὶ ὅτι διὰ τῆς αὐτῶν προνοίας καὶ μεγαλοπρεποῦς (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, θείας) συμμαχίας καὶ βοήθειας ἡ πίστις μὲν τῶν ὀρθοδόξων, ἡ πνευματικῶς αὐτοὺς ἀναγεννήσασα διὰ τοῦ βκπτί- σματος, καὶ ἐκθρέψασα διὰ τῆς βεβκίότητος τῆς πίστεως καὶ τῶν Μυστηρίων, νὰ κραταιωθῆ, οἱ δὲ προπετεῖς Δονατισταὶ εἰς τοὺς καιροὺς τῶν νὰ μὴ καταδυναστεύου τοὺς ἀσθενεῖς λαοὺς, φοβερίζοντες αὐτούς, ἐπειδὴ μὲ λόγον νὰ τοὺς καταπέσουν εἰς τὴν φκύλην πλάνην αὐτῶν οὐ δύνανται, καὶ μὴ ποιῶσι τὰ ἄλλα πάντα ὅπου εἶναι συνήθη εἰς τοὺς σχισματικούς, καὶ ἐγνωσμένα εἰς τοὺς νόμους αὐτῶν τῶν Βασιλέων, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου καὶ πολλάκις κατεδικάσθησαν καὶ ὅτι ἡ τοικύτη βοήθεια ὅπου ζητοῦν δὲν εἶναι ἀσυνήθιστος, ἀλλὰ μαρτυρη- μένη ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφάς· διότι καὶ ὁ θεῖος Πάυλος, ὅταν ἠγνίσθη καὶ εἰσηλθεν εἰς τὸ ἱερὸν, οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀσίης Ἰουδαῖοι ἐκίνησαν τὸν λαὸν διὰ νὰ τὸν φονεύσουν, ἀπὸ στρατιωτικὴν δύναμιν ἐβοηθήθη, ὁ γὰρ χιλίαρ- χος καταβὰς μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐξήρπασεν αὐτόν. Καὶ ὅταν δὲ οἱ πλείους τῶν τεσσαράκοντα ἐκεῖνοι ἀνε- θεμάτισαν τὸν ἑαυτὸν τοῦς νὰ μὴ φάγουν, καὶ νὰ μὴ πίουں, ἕως οὐ νὰ θανατώσουν τὸν Πάυλον, καὶ τότε ὁ χιλίαρχος τοῦτο μαθὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ στρατιώτας εἰς τὴν Καισάρειαν πρὸς τὸν Φίληκα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'. 101.

Καὶ τοῦτο δεῖ αἰτῆσαι, ὥστε τὸν νόμον τὸν ἐκτεθέντα παρὰ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης πατέρος αὐτῶν Θεοδοσίου, τὸν περὶ τῶν δέκα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν κατὰ τῶν χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων αἰρετικῶν φυλάξωσιν, ἔτι μὴν καὶ κατὰ τῶν κτητόρων τῶν παρ' οἷς ἢ ἐκείνων εὐρεθῆ συναγωγῆ. Εἰθ' οὕτω βεβαιωθῆναι τὸν τοιοῦτον νόμον κελεύσωσιν, ὡς ἰσχύειν κατὰ τούτων, ὧν διὰ τὰς ἐπιβουλάς, οἱ τῆς καθολικῆς προτραπέντες διὰ μαρτυρίαν (1) ἀπέ- θεντο, ἵνα κἂν τούτῳ τῷ φόβῳ ἐκ τοῦ ποιεῖν σχίσματα, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν αἰρετικῶν φαυλότητος παύ- σωνται οἱ τῇ κατανοήσει τῆς αἰωνίας κολάσεως καθαρθῆναι καὶ διορθωθῆναι ὑπερτιθέμενοι.

Ἀποσ. ἐη. τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. οζ'. ρβ'. ρι. ρκή. ρκθ'.

κάμνομεν ἐξ ἀγάπης, δὲν πρέπει καὶ ἐσεῖς νὰ καταφρονήσετε. Εἰ δὲ καὶ νομίζετε ὅτι τὰ φρονήματά σας εἶναι ἀληθινὰ, διαλέ- ξετε ἐσεῖς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου θέλετε, διαλέγομεν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀνθρώπους ὅπου θέλομεν, καὶ οὕτω νὰ γένη ἡ Σύνοδος ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐν διωρισμένῳ τόπῳ καὶ καιρῷ, καὶ νὰ ἐξετασθῆ εἰρηνικῶς ἐκεῖνο ὅπου μᾶς χωρίζει, ἵνα διὰ τῆς εἰρη- νικῆς ταύτης ἐξετάσεως τέλος λάβῃ ἡ πλάνη, μετὰ τὴν βοήθειαν

τοῦ Θεοῦ, φανερωθείσης τῆς ἀληθείας, καὶ νὰ μὴ χάνωνται τό- σαι ἀσθενεῖς ψυχαὶ καὶ ἀπλαῖ, διὰ πείσμα μερικῶν, χωριζόμε- ναι ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ κλεπτικὸν τρόπον καὶ ἱεροσυλον. Ἐὰν δὲ ταῦτα οὐ ποιήσετε, θέλει φανερωθῆ εἰς ὅλους ὅτι εἴθε ἀπιστοὶ ἄνθρωποι. Σημειῶσαι ὅτι ὁ τύπος οὗτος παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς ἔχει Κανὸνος ἀριθμὸν 96.

(1) Ἰσ. διαμαρτυρίαν ἐπέθεντο.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ζητεῖ ἡ Σύνοδος ἀπὸ τὸν Βασιλέα: Ὁνώριον νὰ προσταῖξῃ νὰ διαφυλάττεται ὁ νόμος ὅπου ἐθεσπίσθη ἀπὸ τὸν πατέρα του μέγαν Θεοδόσιον, δηλ. νὰ ζημιώνωνται δέκα λίτρας χρυσοῦ, τὸσον ἐκεῖνοι ὅπου χειροτονοῦν αἰρετικούς, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ὅπου χειροτονοῦνται παρὰ τῶν αἰρετικῶν. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου δεχθοῦν εἰς τὰ ὑπάρχοντά των τοὺς τοιοῦτους νὰ λειτουργοῦν, καὶ ὅτι ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τοὺς Δονατιστάς, ἵνα, ἂν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κολάσεως οὗτοι δὲν διορθωθοῦν, κἂν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ζημίας τῶν χρημάτων παύσουν ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνουν σχίσματα καὶ ἐπιβουλὰς, διὰ τὰς ὁποίας παρεκινήθησαν οἱ ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι νὰ μαρτυροῦν κατ' αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ξῆ. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΒ'. 102.

Ἄπος. μ'.
τῆς Καρθ. λ'.
μ'. νέ. ξς'. οέ.
ος'. οξ'. οή.
οθ'. ρά ρή. ρί.
ρκή. ρκθ'.

Κακεῖνο ἔτι μὴν αἰτῆται δεῖ, ἵνα τῆ αὐτῶν εὐσεβεία, ὁ μέχρι τοῦ παρόντος νόμος ἐπα-
ναληφθεῖ, ὁ τὴν εὐχέρειαν τῶν αἰρετικῶν ἀφαιρούμενος, τοῦ, εἴτε ἀπὸ χειροτονιῶν, εἴτε
ἀπὸ διαθηκῶν, τούτους δύνασθαι λαμβάνειν τίποτε, ἢ καταλιμπάνειν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν,
τοῦ, εἴτε καταταλιμπάνειν τι, εἴτε λαμβάνειν τὰ ἴδια, ἀφέληται, τῶν τῆ μανία τοῦ ἰδίου
πείσματος τυφλωθέντων, καὶ ἐν τῆ τῶν Δονατιστῶν πλάνη ἐπιμένειν βουλομένων. Τοῖς δὲ
τῆ κατανοῆσαι τῆς ἐνότητος καὶ εἰρήνης ἑαυτοὺς διορθώσασθαι βουλομένοις, ὑπερκειμένου τοῦ τοιοῦτου
νόμου, ἀναίχθειν ἢ ἀκρόασιν τοῦ λαμβάνειν κληρονομίαν, εἰ καὶ ἔτι τούτοις αὐτοῖς ἐν τῆ τῶν αἰ-
ρετικῶν πλάνη καθεστῶσι, προσαρμόζει τίποτε ἀπὸ δωρεᾶς, ἢ κληρονομίας, ἐξηρημένων ἐκείνων δηλαδὴ,
οἵτινες μετὰ τὸ εἰς δίκην ἐναχθῆναι, ἐλογίσαντο ὀφείλειν πρὸς τὴν Καθολικὴν μετελθεῖν. Περὶ γὰρ τῶν
τοιοῦτων πιστευτέον ἐστὶ, μὴ τῷ φόβῳ τῆς οὐρανίας κρίσεως, ἀλλὰ τῆ ἀπληστία τῆς γήϊνης λυσιτε-
λείας, τὴν Καθολικὴν ἐνότητα ἐπιποθῆσαι. Πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι, τῆς βοηθείας χρεία ἐστὶ τῶν δυναστειῶν
ἐκάστης ἐπαρχίας ἰδίας, καὶ ἄλλο δὲ, εἴτε δῆποτε κατανοήσωσι τῆ ἐκκλησιαστικῆ χρησιμότητι λυσι-
τελοῦν, τοῦτο διαπράττεσθαι καὶ ἐξανύειν, αὐτεξούσιον ψηφίζόμεθα τοποτηρησίαν.

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τούτοις ζητεῖ ἡ Σύνοδος καὶ διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι διὰ τῆς βασιλικῆς προσταγῆς νὰ ἀνανεωθῇ ὁ μέ-
χρι τότε φυλαττόμενος νόμος, δηλ. ὅτι οἱ αἰρετικοὶ νὰ μὴ δύνανται, μήτε δωρεᾶν, μήτε κληρονομίαν νὰ λαμβάνουν ἀπὸ διαθήκας τινῶν, ἢ ἀπὸ τὰς χειροτονίας ὅπου ἤθελαν κάμει, ἀλλ' οὔτε ἔχει ἄδειαν νὰ ἀφίγη τινὰς τίποτε εἰς αὐτούς, καὶ ὅτι ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ φυλάττεται καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων εἰς τὴν πλάνην τῶν Δονατιστῶν· εἰ δὲ τινες ἐξ αὐτῶν θελήσουν νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὁ τοιοῦτος νόμος νὰ μὴ ἰσχύη, ἀλλὰ νὰ λαμβάνουσιν οὗτοι δωρεᾶς καὶ κληρονομίας, τῶσον τὰς περιελθούσας εἰς αὐτούς, ἀφ' οὗ ἐπιστραφοῦν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὅσον καὶ ἐκεῖνας ὅπου ἤρμοζαν μὲν εἰς αὐτούς καὶ ἀφέθησαν, ἔτι ὄντας ἐν τῆ πλάνη, μὴ δοθείσας δὲ διὰ τὴν αἵρεσιν, κατὰ τὸν ἀνωθεν νόμον. Ἐὰν δὲ τινες Δονατισταί, ἀφ' οὗ ἐτραβίχθησαν εἰς κριτήρια παρὰ τινῶν, ζητούντων νὰ λάβουν παρ' αὐτῶν ὡς αἰρετικῶν τὰς κληρονομίας, ἢ τὰς δωρεᾶς ὅπου τῶν ἀφέθησαν, θελήσουν νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, οὗτοι νὰ μὴ κερδίζουν τίποτε ἀπὸ τὴν τοιαύτην ὑποκριτικὴν ἐπιστροφήν, τὴν ὁποῖαν ἠγάπησαν ὄχι διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσουν τὸ γήϊνον κέρδος. Διορίζει δὲ καὶ τοῦτο νὰ ζητηθῇ, τὸ νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς καθὲ ἐπαρχίαν τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τὸν ἰδίον δυνάστην καὶ ἄρχοντα, καὶ τέλος ἐπιφέρει, ὅτι κάμνουσιν αὐτεξούσιους τοὺς ρηθέντας τοποτηρητάς εἰς τὸ νὰ πράξουν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελαν νοήσουν ἀφ' ἑαυτῶν πῶς εἶναι συμφέρον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, καθὼς αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ ρή. τῆς αὐτῆς διορίζει (1). Ὅρα καὶ τὸν μ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΓ'. 103.

Τῆς Καρθ.
νέ. ξς'. οέ. ος'.
οξ'. οή. ρά.
ρβ'. ρί. ρκή.
ρκθ'.

Ἦρρεσεν ἵνα, ἐπειδὴ ἐν Καρχηδόνι μόνον ἔνωσις ἐγένετο, πεμφθῶσι γράμματα πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες σπουδῆν ἐπιγορηγηθῆναι κελεύσωσι τῆ ἐνότητι, ἵνα ἐν Καρχηδόνι εὐχαριστίαι ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπερπάσης τῆς Ἀφρικῆς, περὶ τοῦ ἀπελαθῆναι τοὺς Δονατιστάς μετὰ γραμμάτων τῶν Ἐπισκόπων ἐπὶ τὸ κομητάτον πεμφθῶσιν.

(1) Ἐν δὲ τῆ ἐ. πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου σημειοῦται, ὅτι εἰς τοὺς ρηθέντας αὐτοὺς τοποτηρητάς ἐδόθησαν καὶ γράμματα τῆς Συνόδου πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Συγκλήτου, καὶ πρὸς τὸν Ρώμης συστατικὰ καὶ δηλωτικὰ, ὅτι

παρὰ τῆς Συνόδου εἶναι ἀπεσταλμένοι. Καθὼς δηλ. διορίζεται καὶ ὁ θ'. τῆς ἐν Σαρδικῇ, πῶς τοιοῦτοις γράμμασι πρέπει νὰ ἐφοδιάζωνται οἱ πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπερχόμενοι, καὶ μάλιστα ὁ ἰά. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὁ παρῶν Κανὼν περὶ τῶν Δονατιστῶν διαλαμβάνει, διοριζόμενος ὅτι νὰ σταλοῦν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἀφρικῆς γράμματα παρακινητικὰ, ὅτι καθὼς εἰς τὴν Καρθαγένην ἔγένετο τῶν Δονατιστῶν, ἔτσι νὰ σπουδάσουν εἰς τὸ νὰ γένη ἡ αὐτὴ τῶν Δονατιστῶν ἔνωσις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, καὶ ὅτι νὰ ἀποσταλοῦν εἰς τὸ κομητάτον, ἦτοι εἰς τὸ Βασίλειον, εὐχαριστίαις ἀπὸ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Ἐκκλησίας δι' ὅλην τὴν Ἀφρικὴν, ὅτι διὰ συνεργείας τοῦ Βασιλέως ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ αὐτὴν οἱ Δονατισταί. Ὅρα καὶ τὸν ν. τῆς αὐτῆς.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'. 104.

Ἦρσεν, ὥστε μὴ εἶναι περαιτέρω ἐνιαυσίαν ἀνάγκη τοῦ συντρίβεσθαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἀλλ' ὡσάκις ἂν κοινὴ χρεία καλέσῃ, τουτέστι πάσης τῆς Ἀφρικῆς γραμμάτων διδομένων ὁθενδήποτε ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, ἐνθα ἡ χρεία καὶ ἐπιτηδειότης συνωθήσῃ, αἱ δὲ αἰτίαι, αἱ μὴ οὖσαι κοιναὶ ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις κριθῶσιν.

Ἀποσ. λζ'.
τῆς α. ε. τῆς
δ'. ιθ'. τῆς ς'.
ἢ τῆς ζ'. ς'.
τῆς Ἀντιοχ.
κ'. τῆς Καρθ.
κς'. ξ' π. πδ'.
πί.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν νὰ γίνεται εἰς καθὲ ἐπαρχίαν μερικὴ Σύνοδος, διὰ νὰ κρίνη τὰς μερικὰς καὶ ἰδιαζούσας ἀμφιβολίας καὶ ὑποθέσεις ὅπου τύχουν κατ' ἔτος, συγχωρεῖ ὁ παρῶν Κανὼν, κατὰ τὸν Ἄνωνυμον ἑρμηνευτὴν. Οὐδὲ γὰρ ἄλλως αἱ ἐπαρχιωτικαὶ αὐταὶ καὶ μερικαὶ ὑποθέσεις λύονται, εἰμὴ διὰ συνόδου, καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ μὲ τὸς λοιποὺς κανόνας τοὺς περὶ τῆς τοιαύτης συνόδου διοριζομένους. Τὸ δὲ νὰ γίνεται σύνοδος κοινὴ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς κατ' ἔτος, ὡς ἐν τῷ κς'. διορίζεται, δὲν συγχωρεῖ εἰς τὸ ἐξῆς, διὰ τὴν δυσκολίαν καὶ κακουσίαν τῆς ὁδοιπορίας. Πλὴν καὶ αὕτη νὰ γίνεται, λέγω, ὅταν τύχη καμμία χρεία κοινὴ, εἴτε κατ' ἔτος ἐν, εἴτε δύω. Νὰ γίνεται δὲ, στελλομένων γραμμάτων πρὸς τὸν Καρχηδόνος, κάκεινου διορίζοντος τὸν ἐπιτήδειον τόπον, ὅπου ἔχει ἡ σύνοδος νὰ συγκροτηθῇ. Ὅρα καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΕ'. 105.

Ἐὰν δὲ γένηται ἔκκλητος καὶ ἐπιλέξηται ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ μετ' αὐτοῦ κάκεινος, καὶ οὐ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι.

Ἀποσ. οδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'. Καρθ.
ις'. ριά. ρλά.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἐὰν ὁ ἐνάγων καὶ ὁ ἐναγόμενος διαλέξουν αἰρετοὺς κριτὰς, διὰ νὰ κρίνουν τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπόθεσιν, εἰς τὸ ἐξῆς πλέον νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ μεταθεωρήσουν τὴν κρίσιν αὐτῶν εἰς ἄλλο κριτήριον, ἀλλὰ νὰ στέργουν καὶ οἱ δῶο εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς παρούσης Συνόδου, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΣ'. 106.

Ἦρσε πρὸς τούτοις, ὥστε ἐκβιαστὰς ἐν πᾶσι τοῖς τῆς Ἐκκλησίας χρειώδεσι πέντε ἐπιλεγῆναι αἰτηθῆναι, οἵτινες ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιμερισθῆσονται ἐπαρχίαις.

Ἀποσ. οδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'. τῆς
Καρθαγ. ις'.
ριά. ρλά.

Ἑρμηνεία.

Οἱ ἐκβιασται ὅπου ἀναφέρει ὁ παρῶν Κανὼν φαίνεται νὰ ἦσαν Βασιλικοὶ ἄρχοντες, οἱ ὅποιοι ἔφερον εἰς ἔκβασιν καὶ πέρας τὰς ψήφους καὶ ἀποφάσεις, ὅπου ἤθελον δώσει κατὰ τινων οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐμποδίζοντες μὲ ἐξουσίαν τοὺς ἀπειθεῖς καὶ ἐναντιουμένους εἰς αὐτάς, καὶ σωφρονίζοντες αὐτοὺς, ἢ τοὺς διαφεντεύοντας αὐτοὺς μὲ παιδείας (1), ἀπὸ τῶν ὁποίους πέντε ζητεῖ ἡ σύνοδος νὰ διαλεχθοῦν καὶ νὰ σταλοῦν ἀπὸ τὸν Βασιλέα, διὰ νὰ μοιρασθοῦν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς. Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

(1) Ὅσον ἀπὸ τοῦ ὀνόματος διάφορος φαίνεται νὰ ἦτο ὁ ἐκβιαστής ἀπὸ τὸν ἐκδικόν. Περὶ τῶν ἐκβιαστῶν ἀναφέρει ὁ Φώτιος (τίτλ. θ'. Κεφ. α. ταῦτα. Ἡ λβ'. διάταξις τοῦ ς'. τίτλ. εἰς τὰ μικρὰ δικαστήρια καὶ κρίσεις, διὰ τὴν ὑπόμνησιν, διδουσιν οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Κληρικοὶ εἰς τοὺς ἐκβιαστὰς ὄχι περισσότερον ἀπὸ ἓνα νόμισμα. Καὶ πάλιν, ὁ ἐκβιαστής οἰονδήποτε Κλη-

ρικὸν ὑβρίζων ἢ ἐνοχλῶν, ἐκδίδεται τὴν ζώνην καὶ ἐσκάτως τιμωρεῖται. Θεοσιζεῖ δὲ καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ὅτι εἴ τις ἔχει κρίσιν μὲ Κληρικόν, ἢ Μοναχόν, ἢ Διακόνισσαν, ἢ Μονάζουσαν, ἢ Ἀσκήτριαν, νὰ ἀναφέρῃ ταύτην εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, καὶ αὐτὸς μὲν νὰ κρίνη τὰ ἀρέσκοντα εἰς τὰ δύο μέρη, ὁ δὲ ἄρχων χρεωστεῖ νὰ ἐκβιάσῃ τὰ ἀπὸ τῆς καταδίκης. Βασιλικ. Βιβλ. γ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΖ'. 107.

Ἦρσεν ἔτι μὴν, ἵνα ἐξ ὀνόματος πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν οἱ πορευθησόμενοι πρεσβευταὶ, Βικέντιος καὶ Φουρτουνατιανός, αἰτήσωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων Βασιλέων, ὥστε δοθῆναι ἄδειαν τοῦ καταστῆσαι ἐκδικούς σχολαστικούς, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτούργημα τοῦ ἐκδικεῖν τὰ πράγματα, ἐπιτήδευμα ἔχουσι, καὶ ἵνα ὡς Ἱερεῖς (1) τοῖς τῆς ἐπαρχίας, οἱ αὐτοὶ οἱ τὴν ἐκδίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναδεξάμενοι, εὐχερῶς δυνηθῶσιν ὑπὲρ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, ὅσάκις ἀνάγκη ἀπαιτήσῃ, πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς ἀνακύπτουσι, καὶ ἀναφέρειν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ εἰς τὰ σήκρητα τῶν δικαστηρίων εἰσιέναι.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως μὲ τὸν πγ'. τῆς αὐτῆς διορίζει, ὅτι εἰς ὄνομα τῶν ἐπαρχιῶν ὅλης τῆς Ἀφρικῆς νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τοῦ Βασιλεῖς οἱ ἀποστελλόμενοι τοποτηρηταὶ, διὰ νὰ κατασταθοῦν ἐκδικοὶ σχολαστικοί, ἧτοι ὀφείλοντες νὰ σχολάζουν, καὶ ἐπιτήδευμα νὰ ἔχουν κατ' αὐτὸ τὸ νὰ ἐκδικοῦν καὶ νὰ διαφεντεύουν τὰ πράγματα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ νὰ ἀντιστέκωνται εἰς τοὺς ἐναντίους, καὶ τὸ νὰ ἀναφέρουν, ἢ διὰ γραμμάτων ἢ αὐτοπροσώπως, τὰς ἀναγκαῖας ὑποθέσεις εἰς τὰ σήκρητα, ἧτοι κριτήρια. Σεκέρνω γὰρ λατινικῶς θέλει νὰ εἰπῆ διακρίνω. Ὅρα τὸν κζ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὸν πγ'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΗ'. 108.

Τῆς Καρθ. ρβ'. || Ἦρσεν, ὥστε αὐτεξούσιον τὴν τοποτηρησίαν ἔχειν τοὺς ἐπὶ τὸ κομητάτον πεμφθέντας ἐπιλέκτους τοποτηρητάς.

Ἑρμηνεῖα.

Δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἡ εἰδήσις ὅπου λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα. Μανθάνομεν γὰρ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι οἱ τοποτηρηταὶ οἱ ἀποστελλόμενοι, ἢ πρὸς τὸν Βασιλέα, ἢ πρὸς τὴν Σύνοδον, ἔχουν τὴν αὐτεξουσιότητα νὰ πράττουν ὅχι μόνον ἐκεῖνα ὅπου ἤκουσαν καὶ ἐδιωρίσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα ὅπου αὐτοὶ ἀφ' ἐαυτῶν ἐπινοήσωσιν ὡς συμφέροντα καὶ καλὰ, τόσον εἰς τοὺς ἀποσταλέντας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτούς.

ΚΑΝΩΝ ΡΘ'. 109.

Ἄπος. λδ'. || Ἦρσε κάκεινο, ἵνα οἱ ὄχλοι οἱ μηδέποτε ἰδίους ἐσχηκότες Ἐπισκόπους, εἰμὴ ἐκ πάσης τῆς Συνόδου ἐκάστης ἐπαρχίας καὶ τοῦ πρωτεύοντος, ψήφισμα γένηται, καὶ κατὰ συναίνεσιν ἐκείνου, οὗ τινος ὑπὸ τὴν διοίκησιν καθίστατο ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία, μηδαμῶς δέξωνται. τῆς Καρθ. ς'. τῆς 6'. || τῆς Καρθ. ςβ'. ξέ.

Ἑρμηνεῖα.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν διορίζει νὰ μὴ γίνωνται εἰς μικρὰς παροικίας καὶ πόλεις Ἐπίσκοποι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐπεκράτησε συνήθεια ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς νὰ γίνωνται. Τότε δὲ μόνον νὰ γίνωνται, ὅταν καὶ ὁ Μητροπολίτης ἢ ὁ Πατριάρχης ψηφίσῃ αὐτούς μετὰ πάσης τῆς Συνόδου τῆς ἐπαρχίας, ἢ διοικήσεως (ὄρα ὑποσημ. τοῦ ς'. τῆς 6'.) καὶ ὁ Ἐπίσκοπος στέρξῃ τοῦτο, ὑπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν τοῦ ὁποίου εὕρισκεται ἡ παροικία, ἢ μέλλουσα αὐτούς λαθεῖν. Ὅρα τὸν ς'. τῆς ἐν Σαρδικ. καὶ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙ'. 110.

Ἄπος. λη'. || Ἦρσεν, ἵνα κάκεινοι δηλαδὴ οἱ λαοὶ, οἱ ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντες καὶ Ἐπισκόπους ἐσχηκότες παρὰ γνώμην τῆς Συνόδου, τούτους ἀναμφιβόλους ἔχειν ἀξιωθῶσιν. τῆς Καρθ. νέ. ξς'. οέ. ος'. || Οἵτινες δὲ λαοὶ ἐσχήκασιν Ἐπίσκοπον, καὶ τούτου τελευτήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν ἴδιον ος'. οή. ρά. || Ἐπίσκοπον ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλου τινὸς Ἐπισκόπου διοίκησιν ἀναδραμεῖν ἀνήκει, τοῦτο ρβ'. ρκή. ρκθ'. || μὴ ὀφείλουν τούτοις ἀρνηθῆναι. Οὐ μὴν, ἀλλὰ κάκεινο ἀνηνέχθη, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πρὸ τοῦ Βασιλι-

τίτλ. α. Κεφ. λβ. ὅπερ ἐστὶ Νεαρά ρκγ'. Σημείωσαι, ὅτι τοὺς παρὰ τῶν Ἑβδομήκοντα ὀνομασθέντας Γραμματεῖς (ἐν Κεφ. α. Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἔδαφ. 1. «Καὶ ἐνέτε(λατο Ἰησοῦς τοῖς Γραμματεῦσι τοῦ λαοῦ)» τούτους ὁ Ἀκύλας Ἐκδιβαστάς ἠρμήνευσεν. Ὁ δὲ Προκόπιος λέγει, ὅτι εἶναι οἱ παρὰ Ρωμαίοις καλούμενοι

Ἐσκέπτορες, διὰ τῶν ὁποίων φανεροῦσιν οἱ ἄρχοντες εἰς τοὺς δῆμους ἐκεῖνα ὅπου βούλονται (σελ. 7. τοῦ β'. τόμ. τῆς Ὀκτατ). (1) Ἐν ἄλλοις, ὡς Ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας, καὶ αὐτοὶ οἱ τὴν ἐκδίχησιν. κτλ.

κοῦ νόμου, τοῦ περὶ ἐνότητος προκομιζομένου, οἵτινες δῆποτε πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψουσι τοὺς λαοὺς, οὓς εἶχον αὐτοί, τούτους κατέχειν ὀφείλουσι. Μετὰ δὲ τὸν νόμον τῆς ἐνότητος, καὶ ἐπέκεινα, χρὴ πάσας τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς διοικήσεις αὐτῶν, καὶ ἐάν τινα τυχὸν ὡς δικαιώματα τοῖς δικαίοις ἀνήκοντα τῶν αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, διεκδικεῖσθαι ὑπὸ τῶν καθολικῶν Ἐπισκόπων τῶν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐν οἷς κατεῖχοντο παρὰ τῶν αἰρετικῶν, εἴτε ἐπιστρεφόντων λοιπὸν πρὸς τὴν καθολικὴν, εἴτε μὴ ἐπιστρεφόντων. Καὶ ἐάν τινὲς τισὶ κατεχρήσαντο μετὰ τὸν Βασιλικὸν νόμον, ὀφείλειν ταῦτα ἀποκαθίστασθαι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι πρὸ τοῦ μὲν νὰ δοθῇ ὁ Βασιλικὸς νόμος, ὁ προστάζων νὰ ἐνωθοῦν οἱ Δονατισταὶ μετὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐάν Ἐπίσκοποι τινεὶς Δονατισταὶ ἐπεστράφησαν, ἐπεστράφησαν δὲ καὶ οἱ λαοὶ ἐκείνων, εἴτε ἀφ' ἑαυτῶν, εἴτε διὰ τῆς συνεργείας ἐκείνων, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἔλαβον τοὺς αὐτοὺς ἐκ Δονατιστῶν ἐπιστραφέντας Ἐπισκόπους τοὺς, ὁποίους εἶχον καὶ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς, ἃς τοὺς ἔχουν ἀναμφιβόλως, κἂν καὶ παρὰ γνώμην τῆς Συνόδου τοὺς ἔλαβον· ἐάν δὲ ἀποθανόντων τῶν τοιούτων Ἐπισκόπων, θελήσουν οἱ λαοὶ αὐτῶν νὰ μὴ ἔχουν πλέον χωριστὸν τοὺς Ἐπίσκοπον, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὴν διοίκησιν ἄλλου Ἐπισκόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουσιν, ἃς μὴ ἐμποδίζονται ἀπὸ τοῦτο. Ἀφ' οὗ ὁμοίως ἐδόθη ὁ ἀνωτέρω νόμος περὶ ἐνότητος, ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, τὰς εὕρισκομένας ἐν τοῖς τόποις τῶν ἐπιστραφέντων Δονατιστῶν μετὰ τὰς ἐνορίας αὐτῶν καὶ δικαιώματα νὰ διοικοῦσιν οἱ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπίσκοποι, κἂν οἱ ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπέστρεψαν αὐτοὺς, κἂν δὲν τοὺς ἐπέστρεψαν. Καὶ ἂν ἀπεξένωσαν οἱ Δονατισταὶ Ἐπίσκοποι κἀνένα ὑποστατικὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, δαπανήσαντες αὐτὸ, ἢ πωλήσαντες (καὶ ὅρα πῶς ὀνομάζει κατάχρησιν τὴν ἀποξένωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων), χρεωστοῦν νὰ τὸ ἐπαναστρέψουσιν εἰς τὰς ἐχούσας αὐτὰ Ἐκκλησίας. Ὅρα καὶ τὸν λη'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν νε'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΑ'. 111.

Μαυρέντιος Ἐπίσκοπος εἶπε, κριτὰς αἰτῶ τὸν ἀγιώτατον Σάγκτιππον, Αὐγουστίνον τὸν ἀγιώτατον, Φλωρεντίνον, Θεάσιον, Σαμφύχιον, Σεκοῦνδον καὶ Ποσειδίου. Τοῦτο ψηφισθῆναί μοι κελεύσατε. Ἡ ἁγία Σύνοδος ἐπένευσε τοὺς αἰτηθέντας κριτὰς. Τοὺς λοιποὺς δὲ ἀναγκαίους δικαστὰς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῖς, τοῖς ἀπὸ τῆς νέας Γερμανοῦ, γέρουσιν, ἐπιλέξασθαι ψηφίσεται ὁ γέρον Σάγκτιππος.

Ἀπος. οδ'.
τῆς β'. ς'. τῆς
δ'. θ'. τῆς
Καρθ. ις'. ρέ.
ρλά.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοῦ μερικῆς τούτου Κανόνος μανθάνομεν, ὅτι δίδεται ἄδεια ἀπὸ τὴν Σύνοδον εἰς τοὺς κατηγορουμένους Ἐπισκόπους παρὰ τινων, νὰ ζητοῦσιν οἷους θέλουσι κριτὰς αἰρετοὺς, καθὼς καὶ εἰς τὸν κατηγορηθέντα τοῦτον Μαυρέντιον Ἐπίσκοπον ἐδόθη τότε αὕτη ἡ ἄδεια. Ἀριθμοὺ δὲ ἀναπλήρωσις εἶναι ὁ τῶν ιβ'. Ἐπισκόπων, οἵτινες ὠρίσθησαν νὰ κρίνουν τὸν κάθε Ἐπίσκοπον, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς παρούσης. Ὅρα καὶ τὸν ις'. ταύτης, καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΒ'. 112.

Ἦρσεν ἐτι μὴν, ὥστε περὶ τῆς διχονοίας τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὸν ἀγιώτατον Πάπαν Ἰννοκέντιον γραφῆναι, ὅπως ἑκατέρα Ἐκκλησία πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυλάξωσιν, ἣν ὁ Κύριος παραγγέλλει.

Ἑρμηνεία.

Διαφορὰ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ἠκολούθησεν ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ Ἀλεξανδρινούς. Διὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνη εὐλογον εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην νὰ γράψῃ πρὸς τὸν τότε Ἰννοκέντιον, ἵνα διαλαγῶσι καὶ εἰρηνεύσουν ἀναμεταξύ των αἱ Ἐκκλησίαι, καθὼς ὁ Κύριος παραγγέλλει λέγων ποτὲ μὲν, «εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν» [Ἰωάν. ιδ'. 27.], ποτὲ δὲ, «εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.» [Μάρκ. θ', 50.]. Ὅρα δὲ ἐνταῦθα τὴν τοπικὴν Σύνοδον διορθώνουσαν καὶ συμβουλευούσαν τὸν τῆς Ρώμης Μονάρχην.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΓ'. 113.

Ἦρσεν ὥστε, κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐπιστήμην, μήτε ὁ ἀπὸ γυναικὸς ἐαθεῖς, μήτε ἡ ἀπὸ ἀνδρὸς καταληφθεῖσα, ἐτέρω συζευχθῆ, ἀλλ' ἡ οὕτω μείνωσιν, ἢ ἑαυτοῖς καταλαγῶσιν. Οὐπερ ἐάν καταφρονήσωσι, πρὸς μετάνοιαν καταναγκασθῶσιν, ἐν ᾧ πράγματι νόμον Βασιλικὸν ἐκτεθῆναι χρεῶν αἰτῆσαι.

Ἀπος. μή.
τῆς ς'. πζ'.
τῆς Ἀγλ. κ'.
τοῦ Βασιλ. θ'.
κέ. λέ. οζ'.

Ἑρμηνεία.

Προστάζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι οἱ γάμοι νὰ μὴ χωρίζονται ἄνευ λόγου πορνείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἀφήσῃ, ἢ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, νὰ μὴ δύνανται νὰ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἀλλὰ ἢ νὰ ἀγαπηθοῦν πάλιν καὶ νὰ ἐνωθοῦν, ἢ ἂν δὲν ἐνωθοῦν, νὰ μένουν καὶ οἱ δύο ἄγαμοι, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίῳ διδάσκει, λέγων· «Ὁὗς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω» καὶ ὁ «ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχεῖσθαι.» [Ματθ. ε. 32. ἀ. Κορινθ. ζ'.]. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παρὰ τοῦ Κυρίου μαθὼν εἰς τοὺς ὑπανδρευθέντας, λέγει· Παραγγέλλω ὅχι ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος, ἢ γυνὴ ἀπὸ τὸν ἄνδρα νὰ μὴ χωρίζεται, εἰ δὲ καὶ χωρισθῇ, ἢς μὲν ἄγαμος, ἢ ἢς φιλιώνεται μὲ τὸν ἄνδρα τῆς. Καὶ ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα ἢς μὴ ἀφίνη. Ἐὰν δὲ χωρισθέντες δευτεροῦπανδρευθοῦν, νὰ ἀναγκασθῶσι πρὸς μετάνοιαν, ἢτοι νὰ ἀναγκάζονται καὶ οἱ δύο νὰ μετανοήσουν, ὡς μοιχεῖν ποιήσαντες. Περὶ τούτου δὲ τοῦ πράγματος λέγει ἡ Σύνοδος, ὅτι πρέπει νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸν Βασιλέα διὰ νὰ διορίσῃ καὶ νόμον πολιτικόν. Ὅρα καὶ τὸν μή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΑ. ΙΙΔ.

Τῆς ἐν Λαοδικείᾳ. Ἦρσε καὶ τοῦτο, ὥστε τὰς κεκυρωμένας ἐν τῇ Συνόδῳ ἱεσίας, εἴτε προίμια, εἴτε ὁδικ. ιη. ὑποθέσεις, εἴτε παραθέσεις, εἴτε τὰς τῆς χειρὸς ἐπιθέσεις, ἀπὸ πάντων ἐκτελεῖσθαι, καὶ παντελῶς ἄλλας κατὰ τῆς πίστεως μηδέποτε προενεχθῆναι· ἀλλ' αἵτινες ὅποτε ἀπὸ τῶν συνετωτέρων συνήχθησαν, λεχθήσονται.

Ἑρμηνεία.

Αἱ παρὰ τῶν Ἱερῶν λεγόμεναι εὐχαὶ πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὰς ἐν Ἐκκλησίᾳ ἱεσίας, διάφοροι εἶναι, ἐπειδὴ ἄλλαι μὲν λέγονται προίμια καὶ προλεγόμενα, ὡσάν ὅπου πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς λέγονται (1), ἄλλαι δὲ λέγονται ὑποθέσεις, ἢ καὶ ἐπιλεγόμενα, ὡσάν ὅπου λέγονται μετὰ τὰς καθ' αὐτὸ εὐχὰς, ἄλλαι δὲ ὀνομάζονται παραθέσεις, ὡσάν ὅπου παρατίθενται καὶ ἀφιερῶν τὸν λαὸν εἰς τὸν Θεὸν (2), καὶ ἄλλαι τελευταῖον λέγονται εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν χειρῶν, τὸσον δηλ. αἱ εὐχαὶ ὅπου λέγει ὁ Ἀρχιερεὺς ἐν ταῖς χειροτονίαις ἐπιθεῖς τὴν χεῖρα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, ὅσον καὶ αἱ συγχωρητικαὶ εὐχαὶ, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ κατὰ ἄδειαν τούτου, ὁ Ἱερεὺς, ἐπιθεῖς τὴν χεῖρα ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μετανοοῦντος, (περὶ οὗ δὲ τὸν ἡ. τῆς ἀ.). Ταύτας λοιπὸν τὰς εὐχὰς διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ λέγωσιν ὅλοι τὰς κεκυρωμένας ὁμῶς ἀπὸ τὴν Σύνοδον καὶ ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους, καὶ ὅχι τὰς νέας τὰς παρὰ τινῶν συνθεμένας κατὰ τῆς πίστεως καὶ μὴ κεκυρωμένας Συνοδικῶς. Ὅρα καὶ τὸν ιη. Λαοδικείας.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΕ. ΙΙΕ.

Ἀποσ. οδ'. τῆς β'. ς'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. ιδ'. τῆς Ἀντιοχ. ιβ'. Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δῆποτε ἀπὸ τοῦ Βασιλέως διάγνωσιν δημοσίων δικαστηρίων αἰτήσοι, τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθῆι. Ἐὰν δὲ κρίσιν Ἐπισκοπικὴν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως αἰτήσῃ, μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσοι.

Ἑρμηνεία.

Ὅλοι οἱ Ἱερωμένοι πρέπει νὰ κρίνωνται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια καὶ ὅχι εἰς τὰ ἐξωτερικά. Διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος ἢ Κληρικὸς ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ κριθῇ ἢ ὑπόθεσις τοῦ εἰς πολιτικὰ κριτήρια, νὰ καθαιρεταί. Εἰ δὲ καὶ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα κριτήριον ἐκκλησιαστικόν, ἢτοι νὰ συναχθοῦν διὰ προσταγῆς τοῦ οἱ Ἐπίσκοποι καὶ νὰ θεωρήσουν τὴν αὐτοῦ ὑπόθεσιν, τότε δὲν θέλει ἐπιτιμηθῆ ὡς ἄτοπὸν τι ποιήσας. Πᾶσαι γὰρ αἱ Σύνοδοι Οἰκουμενικαὶ τε καὶ τοπικαὶ τοιοῦτοτρόπως, ἢτοι διὰ Βασιλικῆς προσταγῆς συνηθροίσθησαν. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, τὸν ς'. τῆς β'. καὶ τὸν θ'. τῆς δ'.

(1) Καθὼς εἶναι ὁ Προίμιακός ψαλμὸς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ, καὶ πάντα τὰ πρὸ τῆς τελειώσεως καὶ ἀγιασμοῦ ἐκάστου Μυστηρίου λεγόμενα. Ἐπιλεγόμενα δὲ, τὰ μετὰ τὸν ἀγιασμόν, καὶ τὴν τελειώσιν τούτων λεγόμενα.

(2) Αἱ παραθέσεις αὗται δηλοῦνται μάλιστα διὰ τοῦ λόγου ἐκείνου τοῦ λέγοντος, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν παραθώμεθα. Ὁ δὲ Βαλσαμ. λέγει, ὅτι αἱ παραθέσεις αὗται εἶναι αἱ ἐν τῷ μέσῳ ἐκάστης πρὸς Θεὸν ὑμνήσεως ἐρισκόμεναι εὐχαὶ ἐν μὲν οὖν ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ ταῖς κοιναῖς συνάξεσι πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται αἱ τετυ-

πωμένα συνήθεις εὐχαὶ, καὶ ὅχι ἄλλαι νεώτεροι. Κατ' ἴδιαν ὁμῶς δὲν εἶναι ἀπηγορευμένον τὸ νὰ ἀναγινώσκῃ τινὰς καὶ ἄλλας νεώτερας εὐχὰς, οἷαι εἰσιν οἱ τοῦ Θηκαρᾶ θεολογικοὶ ὕμνοι καὶ εὐχαὶ αἱ τοῦ ἁγίου Λύγουστίνου ἐρωτικαὶ εὐχαὶ, καὶ ἄλλων πολλῶν. Ὡσάν ὅπου αὗται, κοντὰ ὅπου δὲν ἔχουσιν οὐδὲν ἐναντίον κατὰ τῆς πίστεως, καθὼς ὁ Κανὼν οὗτος διορίζει τῆς Συνόδου, εἶναι πρὸς τούτοις καὶ κατανοκτικαί, καὶ ψυχροσώτηροι, καὶ ἀπὸ συνετοῦ καὶ ἁγίους συνειλεγμέναί, καὶ δὲ ἐν σελ. 1041. τῆς Φιλοκαλ. διορίζοντα τὸν ἁγίον Κἄλλιστον νὰ ἀναγινώσκωμεν τοιαύτας εὐχὰς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΓ'. 116.

Ὅστις δήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικά πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑπερπύσει, τὴν ζήμιαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν ὅτι, εἰάν τις Κληρικὸς ἀκοινωνήτος, ἦτοι ἀφωρισμένος ὢν εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὑπάγῃ κρυφίως εἰς τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, καὶ δολερῶς λάβῃ παρὰ τῶν ἐκεῖσε τὴν κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν, εἰπὼν τυχὸν ψεύματα εἰς αὐτοὺς, ὅτι εἶναι κοινωνικός, οὗτος θέλει καθαιρεθῆ διὰ τὴν ἀπάτην καὶ δολιότητα ὅπου ἐμεταχειρίσθη. Ἀνάγνωθι τὸν β'. καὶ λβ'. καὶ μάλιστα τὸν ιγ'. Ἀποστολικὸν μὲ τὴν παράλληλον αὐτῶν σειρᾶν.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΖ'. 117.

Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δήποτε πρὸς τὸ κομητάτον πορευθῆναι θελήσῃ, ἐν τῇ ἀπολυτικῇ τῇ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης πεμπομένην, κατάδηλος γένηται. Διὸ, εἰάν ὁ λαβὼν ἀπολυτικὴν πρὸς τὴν Ρώμην μόνον, σιωπήσας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν εἰς τὸ κομητάτον αὐτὸν χρὴ πορευθῆναι, θελήσῃ εὐθέως εἰς τὸ κομητάτον βαδίσαι, ἀποκινήσῃ τῆς κοινωνίας. Ἐάν δὲ ἐκεῖσε ἐν τῇ Ρώμῃ αἰφνιδίᾳ ἀνάγκη ἀναφυῇ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ κομητάτον, ἐμφανίσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῷ Ἐπισκόπῳ Ρώμης, καὶ παρακομίσῃ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ τῆς Ρώμης Ἐπισκόπου αἱ ἀπολυτικά δὲ αἱ ἀπὸ τῶν πρωτευόντων, ἢ τῶν οἰωνδήποτε Ἐπισκόπων τοῖς ἰδίοις Κληρικοῖς διδόμεναι, σχῶσι τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἐάν δὲ ἀκμὴν ἢ ἡμέραν τοῦ Πάσχα τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ, κατάδηλος οὐκ ἔστιν, ἢ τοῦ προηγησαμένου προσζευχθεῖ, ὃν τρόπον εἶθε μετὰ τὴν Ὑπατείαν γράφεσθαι ἐν τοῖς δημοσίοις πεπραγμένοις.

Ἐπος. β'. τῆς Ἀντιοχ. ια. τῆς Σαρδικ. ζ'. θ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, πρέπει νὰ λαμβάνῃ μὲν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ἢ τὴν Σύνοδον τῆς ἐπαρχίας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πρὸς τὸν Ρώμης ἀπολυτικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ φανερόνται ἢ ἐκεῖσε ἀποδημία του, νὰ λαμβάνῃ δὲ καὶ ἄλλην ἀπολυτικὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Ρώμης πρὸς τὸ Παλάτιον. Ἐάν δὲ ὁ λαβὼν μόνον τὴν πρὸς τὸν Ρώμης ἀπολυτικὴν σιωπήσῃ καὶ δὲν εἰπῇ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Παλάτιον, ἀλλὰ ἀνευ γνώμης ἐκείνου ὑπάγῃ, οὗτος νὰ ἀφορίζεται. Ἐάν δὲ, εὐρισκομένου τινὸς ἐν τῇ Ρώμῃ, ἀκολουθήσῃ ἐκεῖ κάμμία ἀνάγκη διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Παλάτιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμελέτα πρὸ τοῦ, νὰ φανερόντῃ τὴν ἀνάγκην ταύτην εἰς τὸν Ρώμης καὶ νὰ λαμβάνῃ γράμματα παρ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑπάγῃ. Αἱ ἀπολυτικά δὲ αὐταῖ ἐπιστολαὶ αἱ διδόμεναι ἢ ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, ἢ ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τοὺς Κληρικοὺς, νὰ ἔχουν ἀντὶ τοῦ ἔτους ὅπου συνειθίζομεν νὰ γράφωμεν, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ὅπου μέλλει νὰ ἔλθῃ. Ἄν δὲ ἀκόμη δὲν ᾔνοι φανερά ἢ τοῦ ἐρχομένου Πάσχα ἡμέρᾳ, νὰ γράφεται ἢ ἡμέρα τοῦ ἀπερασμένου ἕνα μὲν, διὰ νὰ γίνεταί εἰς ὄλους φανερά αὕτη, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ γνωρίζεται ἀπὸ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ χρόνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν, καθὼς καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ γράμματα γράφεται καὶ ἡ ὑπατεία τοῦ κάθε Ὑπάτου, καὶ διὰ τῆς ὑπατείας φανεροῦται ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγράφησαν. Ὅρα καὶ τὸν ια. Ἀντιοχείας, τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν. (1).

ΚΑΝΩΝ ΡΙΑΓ'. 118.

Ἦρσεν, ὥστε ἕνα Ἐπίσκοπον μὴ ἐκδικεῖν ἑαυτοῦ διάγνωσιν.

Ἄπος. οδ'. τῆς β'. γ'. τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθ. β'. ιγ'. κη. ρε. ριη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι ἕνας Ἐπίσκοπος οὔτε Ἐπίσκοπον ἄλλον δύναται νὰ κρίνῃ ἔχοντα πρὸς ἄλλον τινὰ κρίσιν, οὔτε Πρεσβύτερον, ἔχοντα κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου διαφορὰν τινὰ, οὔτε ἄλλον τινὰ Κληρικόν, κατὰ τὸν θ'. τῆς δ'. ἀλλ' οὔτε Πρεσβύτερον κατηγορούμενον παρ' ἄλλου, ἢ Διάκονον δύναται νὰ καθάρῃ εἰς μόνος Ἐπίσκοπος, κατὰ τὸν ιβ'. τῆς παρουσίας. Ὅρα καὶ τὸν οδ'. Ἀποστολικόν, τὸν γ'. τῆς β'. καὶ ιγ'. τῆς παρουσίας.

ΚΑΝΩΝ ΡΙΘ'. 119.

Νόμος ἐδόθη, ἵνα ἐλευθέρᾳ προαιρέσει ἕκαστος τῆς χριστιανότητος τὴν ἀσκήσιν ἀναδέξεται.

Τῆς ἐν Νεοκαίσι β'. τῆς Καρθαγ. ρι.

(1) Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς παρουσίας.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν ρί. τῆς παρούσης νόμος ἐδόθη Βασιλικός, προτάζων, καὶ τρόπον τινὰ ἀναγκάζων νὰ ἐνωθοῦν οἱ Δονατισταὶ μετὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι ἐδόθη νόμος (Βασιλικός δηλ. καὶ ὄρα τὰ προλεγόμενα τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων), ὅτι ὁ καθεὶς νὰ ἀναδέχεται τὸν χριστιανισμόν (1) μετὰ θεληματικὴν καὶ ἐλευθέραν προαίρεσιν, ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ κατὰ τὸ ὄνομα τῆς πρέπει νὰ ἴηαι αἰρετὴ καὶ ἐκούσιος, ὄχι βεβικισμένη καὶ ἀναγκαστικὴ. Τὰ γὰρ βικίως καὶ ἐξ ἀνάγκης γινόμενα, δὲν εἶναι βέβαια καὶ μόνιμα, ἀλλὰ πρόσκαιρα καὶ ὀλιγοχρόνια. Διὸ καὶ ὁ Κύριός φησιν· «Ὅς τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν» [Ματθ. ις'. 24] κ. τ. λ. Βλέπε δὲ, ὅτι ἄσκησιν τὴν τῆς Χριστιανότητος πίστιν εἶπεν ὁ Κανὼν, φανερόντωντας μετὰ τοῦτο, ὅτι ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀσκήσῃ πᾶσαν ἀρετὴν, ἐγκράτειαν, ταπεινοφροσύνην, ἀγάπην καὶ τὰ λοιπ. Ὁ γὰρ ταῦτας μὴ ἀσκῶν, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον εἶναι Χριστιανός, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ πρᾶγμα. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΡΚ'. 120.

Τῆς Καρθ. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'. Ἦρεσεν ἵνα, ὅστις λέγει τὸν Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον, ἄνθρωπον θνητὸν γενόμενον οὕτως, ὡς, εἴτε ἀμαρτήσοι, εἴτε μὴ ἀμαρτήσοι, τελευτήσεται ἐν τῷ σώματι, τοῦτ' ἐστὶν ἐξελεῖν ἐκ τοῦ σώματος, μὴ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως, ἀνάθεμα εἶη.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν τὴν αἵρεσιν ἀνατρέπει τοῦ Πελαγίου, καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Κελεστίου. Οὗτοι γὰρ (ὡς μαρτυρεῖ ὁ θεὸς Αὐγουστίνος περὶ προπατορικῆς ἀμαρτίας κεφ. ε'. καὶ ζ'), ἐπειδὴ καὶ ἐφρόνουν, ὅτι ἡ προπατορικὴ ἀμαρτία οὐ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται, καὶ ὅτι, οὐχὶ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς θελήσεως εἶναι σφάλμα, ἀκολουθῶν ἐκ τούτου συνεπέρινον, ὅτι καὶ ὁ Ἀδὰμ, ὄχι διὰ τὴν ἀμαρτίαν, προαιρετικῶν οὕσαν, ἀπέθνε τὸν φυσικὸν τοῦτον θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως, ἣτις θνητὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐκτίσθη, καὶ ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ, εἴτε ὁ Ἀδὰμ ἀμάρτανεν, εἴτε καὶ δὲν ἀμάρτανεν προαιρετικῶν. Ὅθεν ἡ σύνοδος, ἀνατρέπουσα τὸ αἰρετικὸν τοῦτο φρόνημα, ἀνάθεματίζει τοὺς τοῦτο λέγοντας. Διότι, ἂν ὁ Ἀδὰμ ἦτο θνητὸς κατὰ ἀνάγκην τῆς φύσεως, Α'. μὲν ὁ κτίσας ταύτην οὕτω θεὸς ἔπρεπε νὰ ἴηαι καὶ ποιητὴς καὶ αἴτιος τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ὁ θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησε, κατὰ τὸ γεγραμμένον. Β'. ἡ σὰρξ ἐκείνη, ἡ πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδὰμ, δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχη διαφορὰν ἀπὸ τὴν ἐδικὴν μας, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἴηαι καὶ ἐκείνη παρομοίως μετὰ τὴν ἐδικὴν μας, παχεῖα καὶ θνητὴ καὶ ἀντίτυπος. Ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς οἱ μετὰ τὴν παράβασιν ταύτην ἔχοντες, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως ἐμεθα. θνητοὶ, καὶ ἐξάπαντος μέλλομεν ἀποθανεῖν. [Σοφ. α'. 13]. Ἄλλ' ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λόγῳ) θέλει, ὅτι τὴν παχεῖαν ταύτην καὶ θνητὴν καὶ ἀντίτυπον, τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς τώρα ἔχομεν, δὲν εἶχε πρὸ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ, ἀλλὰ μετὰ τὴν παράβασιν. Καὶ Γ'. ἂν ἐκ φύσεως προῆλθεν ὁ θάνατος, πῶς ὁ Παῦλος λέγει, «ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ θάνατος» [Ρωμ. ε'. 12.] Καὶ ὁ Σολομών, «φθόνῳ δὲ διαβόλου, θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον». [Σοφ. β'. 24.]. Ἐπλασε λοιπὸν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ φυσικῇ ἀνάγκῃ θνητὸν, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, ἀλλὰ φύσει ἀθάνατον. (2)

(1) Χριστιανισμὸς δὲ εἶναι, καθὼς τὸν ὀρίζει ἓνας θεοφύρος Πατὴρ, «καταφρόνησις τῶν ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων, ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας.» Καὶ πάλιν, «Χριστιανισμὸς ἐστὶν ἐπίγνωσις εὐσεβείας, εἰς ζωὴν αἰώνιον ὁδηγοῦσα.» Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς τοῦτον ὀριζόμενος λέγει· «Χριστιανισμὸς ἐστὶν ὁμοίωσις Θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπου φύσει» (ὁμιλ. ι'. εἰς τὴν Ἑξαήμερ.).

(2) Ὅθεν καὶ ὁ Σιναίτης Γρηγόριος λέγει (σελ. 880. Φιλοκαλ.). «Ἄφθαρτος ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος χωρὶς χυμοῦ, ὅς καὶ ἀναστήσεται. Οὐκ ἀτρεπτός, οὐδὲ πάλιν τρεπτός. Δύναμιν ἔχων (ὄρα περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἀκολουθοῦ ρκδ'. Κανὼνος περὶ αὐτεξουσίᾳ ἀναφέρουσαν) θεληματικῆς ἕξεως, τραπῆναι ἢ οὐκ. Δὲν λέγουσι λοιπὸν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ δοξάζουσι πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη μέσον θνητότητος καὶ ἀθανασίας, ἐπειδὴ ὁ τοῦτο λέγων, πρῶτον μὲν φανερόντι πῶς ἡ θνητότης καὶ ἡ ἀθανασία εἶναι ἐπίσης ὄντα καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἐπίσης εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν, ὅπερ ἐστὶ ψευδές. Ἡ μὲν γὰρ ἀθανασία εἶναι καὶ ἐν καὶ ἀγαθὸν, καὶ ἐν τοῖς οὖσιν, ἡ δὲ θνητότης, καὶ μὴ ἐν καὶ κακὸν, καὶ οὐτε ἐν τοῖς οὖσιν ἐστὶ. Δεύτερον δὲ,

πῶς ὁ θεὸς ὁ τοῦτον κτίσας ἐν τῇ τοιαύτῃ μεσότητι, ἐξίσου ἤθελε νὰ κινηθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν θνητότητα; ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐστὶ ψευδές. Εἰ δὲ λέγουσιν οὗτοι πῶς ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγει ἐν τῷ λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ὅτι ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος, ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐκεῖ ὁ Θεολόγος δὲν λέγει περὶ τῆς καταστάσεως μόνης ὁποῦ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως, ἀλλὰ συνάπτει καὶ τὴν μετὰ τὴν παράβασιν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς σχολιάζει ὁ Νικήτας. Καὶ μέγεθος μὲν νοεῖται ἡ ψυχὴ, ταπεινότης δὲ τὸ σῶμα, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «Τὸ δὲ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν» (Φιλιπ. γ'. 21.)· λοιπὸν ὁ θεὸς φύσει ἀθάνατος ὢν, οὕτως ἐκτίσε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀθάνατον χάριτι, καὶ ἐν τῇ ἀθανασίᾳ μόνῃ, ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ ἐν τῇ μεσότητι ἀθανασίας καὶ τῆς θνητότητος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομών εἶπεν· Ὁ θεὸς ἐκτίσε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ (Κεφ. 6'. 23.) καὶ ἐν τῷ καθίσματι τῆς δ'. τοῦ πλαγ. δ'. ἤχου τῆς Ὀκτωήχου ἀδει ἡ Ἐκκλησία «Τοῦ πρώτου ξύλου φαγόντες, ἀφθαρτοὶ ὄντες, φθαρτοὶ γεγόναμεν.» Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀββᾶ Μακάριος ἀφθαρτος λέγει νὰ ἐκτίσθῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλ' οὕτε δύναμιν φυσικὴν

Και ἐπειδὴ ἴδιον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ νὰ μὴ ἀναγκάζῃ τινὰ εἰς τὸ καλόν, διὰ τοῦτο ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον κατὰ ψυχὴν αὐτεξούσιον, διὰ νὰ κινήθῃ κατὰ προαίρεσιν εἰς τὸ καλόν καὶ νὰ μένῃ ἐν ταύτῳ, ὄχι ἀναγκαστικῶς καὶ βιαίως, ἀλλὰ αὐτεξουσίως καὶ θεληματικῶς, καὶ οὕτω μένων ἐν τῷ καλῷ προαιρετικῶς, ἐκείθεν νὰ διατηρῇ καὶ τὴν φυσικὴν ἀθανασίαν τοῦ σώματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκινήθη εἰς τὸ κακὸν προαιρετικῶς, δὲν εἶχε πλέον δύναμιν νὰ συγκρατήσῃ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν φυσικὴν του ἀθανασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίσθη· ὅθεν ὁ τούτου θάνατος ἠκολούθησε. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ σαφέστερα μὲ τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἐπειδὴ τὸ κρεῖττον καὶ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχὴ, ἐχωρίσθη διὰ τῆς ἀμαρτίας (1) καὶ τῆς παραβάσεως, ἀπὸ τὴν ὄντως ζωὴν, ἣτις εἶναι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν ὄντως θάνατον, ὅστις εἶναι τὸ κακόν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ κατώτερον μέρος, ἦτοι τὸ σῶμα, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν ζωὴν, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν παρὰ φύσιν θάνατον. Καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ, φύσει οὕσα ὑποτεταγμένη εἰς τὸν Θεόν, δὲν ὑπετάχθη εἰς αὐτὸν, οὕτω καὶ τὸ φύσει ὑποτεταγμένον σῶμα εἰς τὴν ψυχὴν, εὐγῆκεν ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς μὲ τὰς ἀταξίας τῶν αἰσθησέων του, τῶν παθῶν του, καὶ τελευταῖον μὲ τὴν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη στοιχείων διάλυσίν του, ὅπερ ἐστὶν ὁ θάνατος. Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα ἀνακτρέπουσι τοῦ Πελαγίου καὶ Κελεστίου τὴν αἵρεσιν οἱ ἀκόλουθοι Κανόνες τῆς παρούσης Συνόδου, δηλ. ὁ ρκά. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΑ'. 121.

Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δὴποτε τὰ μικρὰ καὶ νεογέννητα ἐκ τῶν γαστέρων τῶν μητέρων βαπτιζόμενα ἀρνεῖται, ἢ λέγει, εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν αὐτὰ βαπτίζεσθαι, μηδὲν δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἔλκειν προγονικῆς ἀμαρτίας, τὸ ἄφειλον καθαρθῆναι τῷ λουτρῷ τῆς καλιγγενεσίας (ὅθεν γίνεται ἀκόλουθον, ὅτι ἐν τούτοις ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν βαπτίσματος οὐκ ἀληθῆς, ἀλλὰ πλαστὸς νοεῖται), ἀνάθεμα εἴη, ἐπειδὴ οὐκ ἄλλως δεῖ νοῆσαι τὸ εἰρημένον τῷ Ἀποστόλῳ· «Δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἀμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος», [Ρωμ. ἐ. 12,] καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, εἰμὴ, ὃν τρόπον ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἡ πανταχοῦ διακεχυμένη καὶ ἠπλωμένη αἰε

εἶχεν ὁ Ἀδάμ εἰς τὸ νὰ φθαρῇ· πρῶτον μὲν διατι ἡ πρὸς τὴν φθορὰν δύναμις αὕτη δὲν λέγεται κυρίως δύναμις, ἀλλὰ μάλλον ἀδυναμία, καὶ ἔλλειψις, καὶ ἀσθένεια. Δεύτερον ὅτι ἂν ἦτον ἡ δύναμις αὕτη φυσικὴ, ἀκολουθεῖ νὰ ᾔναι ὁ Θεὸς αἴτιος τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, ὡς τὴν τοιαύτην φυσικὴν δύναμιν δεδωκώς, καὶ ἐξ ἐναντίας ὁ ἄνθρωπος ὁ φθαρεὶς νὰ ᾔναι ἀνάτιος. Καὶ τρίτον ὅτι, ἂν εἶχε δύναμιν φυσικὴν εἰς τὸ νὰ φθαρῇ, δῆλον ὅτι καὶ φυσικῆ ἀνάγκῃ ἦτο φθαρτὸς, ἐπειδὴ πᾶσα δύναμις φυσικὴ ἐξ ἀνάγκης ἔχει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐνέργειαν, ὅταν δὲν ἐμποδίζεται. Ἐναντιοῦται δὲ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα, ἀναθεματίζοντα τοὺς ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης λέγοντας ὀνητὸν τὸν Ἀδάμ. Πάντα οὖν ταῦτα ἀτοπὰ εἰσιν· ὅθεν καὶ αἱ προτάσεις, ἐξ ὧν ταῦτα ἔπονται, ἀτοποὶ καὶ ψευδεῖς εἰσι. Διὰ τοῦτο ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ Ἀδγουστίνου (Βιβλ. ς'. εἰς τὴν γένεσιν, κατὰ τὸ γράμμ. Κεφ. κή.) ὅτι τὸ σῶμα πρὸ τοῦ ἀμαρτήματος ἦν καὶ ὀνητὸν καὶ ἀθάνατον· ἡδύνατο γὰρ ὀνησκεῖν, καὶ ἡδύνατο μὴ· πρέπει νὰ νοηθῇ, ὅτι ἡδύνατο ὀνησκεῖν προϋποτιθεμένης τῆς κατὰ τὴν προαιρετικὴν δύναμιν τροπῆς εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ Κορίσσιος θαυμάζω πῶς εἶπεν ὅτι ὁ Ἀδάμ ἦτο φύσει φθαρτὸς, κατὰ τὸν λόγον τῆς βλῆς, ἢ τινι στέρησις καταπέπηγε, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ τὴν ἐναντιότητα τῶν στοιχείων. Πᾶσα γὰρ ἐναντιότης καὶ βλῆς καὶ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ τῶν στοιχείων ἔλειπεν ἀπὸ τὸ σῶμα ἐκεῖνο, ἐπειδὴ ἐναρμονίως καὶ εὐτάκτως ἐκινουῦντο πάντα ταῦτα καὶ ὑπετάσσοντο εἰς τὴν δεσποτεῖαν τῆς ψυχῆς, ἐν ἐκείνῃ τῇ καταστάσει τῆς ἀθωότητος. Ἴσως δὲ οἱ εἰπόντες δυνάμει ὀνητὸν τὸν Ἀδάμ, δύναμιν ἐνόησαν τὴν προαιρετικὴν καὶ θελητικὴν τοῦ Ἀδάμ, καθ' ἣ καὶ ὁ Κύριος λέγεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν, ἦτοι οὐκ ἠθέλησε, κατὰ τὸν Βλασμῆδην, καὶ ἴσως μέσον φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας εἶπον αὐτὸν νὰ ἐπλάσθη, ἀφορῶντες εἰς τὴν μετὰ τὴν παράδασιν κατάστασιν ὅπου ἔχει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καθ' ἣν φυσικῆ ἀνάγκῃ ἐσμὲν φθαρτοί, καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν

καθ' ἣν φυσικῆ ἀνάγκῃ ἐσμὲν ἀφθαρτοί, καὶ εἰς τὴν πρὸ τῆς παραβάσεως, καθ' ἣν οὐ φυσικῆ ἀνάγκῃ, προαιρέσει δὲ μόνῃ ἡδύναμεθα φθαρθῆναι, ἢ μὴ, μέσην πῶς οὐσαν τῶν ἀμφοτέρων κατὰστασιν.

(1) Ἡ δὲ ἀμαρτία τοῦ Ἀδάμ, ὁ μὲν Σεράχ λέγει νὰ ἐστάθῃ ὑπερηφανία. «Ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἡ ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπίστη ἢ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἀμαρτία.» (Κεφ. ιβ'. 13.). Ὁ δὲ Τερτυλλιανὸς λέγει νὰ ἐστάθῃ ἀπιστία καὶ αἵρεσις (Βιβλ. β'. κατὰ Μαρκίωνα): Ὁ δὲ ἱερὸς Ἀδγουστίνος (Βιβλ. ια'. περὶ Γένεσ.) ἀντιλέγει εἰς τοῦτο μὲ τὸν Τερτυλλιανόν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀπόστολον ὁ Ἀδάμ δὲν ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονεν. Ἄλλ' ὅμως ἐὰν ἐξετάσῃ τινὰς καλῶς, καὶ ἀπιστία ἦτον ἡ ἀμαρτία αὕτη καὶ ἀπροσεξία καὶ ἀταξία, καθ' ὅτι τὸ ἄρχον, ἦτοι ὁ ἀνὴρ, ὑπετάχθη εἰς τὸ ἀρχόμενον, ἦτοι τὴν γυναῖκα, καὶ κοινῶς ἀπὸ ὅλων τούτων θεολόγους ἡ ἀμαρτία τοῦ Ἀδάμ ὀνομάζεται παρακοή. Μεγάλῃ δὲ ἐστάθῃ ἡ ἀμαρτία τῶν προπατόρων. Α'. διατι ἦσαν ἐν ἀγιότητι καὶ τελείᾳ δικαιοσύνῃ. Β'. διατι τὸν νοῦν εἶχον πεφωτισμένον μὲ γνώσιν καθαρωτάτην. Γ'. διατι ἡ τῆς θελήσεως αὐτῶν ἐλευθερία ἦτο τελειοτάτη, ὡς ἀνωτέρα παθῶν καὶ τῆς προσβολῆς τῶν ὀρέξεων. Δ'. διότι ἦτον εὐκόλον εἰς αὐτοὺς νὰ φυλάξουν τὴν ἐντολὴν ταύτην, οὐ βαρεῖαν οὐσαν καὶ κοπιαστικὴν. Καὶ Ε'. ὅτι αὕτη ἐπροξένησε βλάβην μεγαλωτάτην, διαφθείρασα ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Μεγαλητέρα ὅμως ἐλογίσθη, κατὰ τοὺς θεολόγους, ἡ ἀμαρτία αὕτη εἰς τὴν Εὐάν, παρὰ εἰς τὸν Ἀδάμ, ὡς ἀπατήσασαν αὐτόν. Διὸ καὶ ὁ Σεράχ λέγει (Κεφ. κς'. 24.) «Ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἀμαρτίας, καὶ δι' αὐτὴν ἀποθνήσκωμεν πάντες.» Εἶναι δὲ γνώμη τῶν θεολόγων, ὅτι ἂν δὲν ἀμάρτανεν ὁ ἄνθρωπος, ἀθάνατος ἦθελε μετατεθῆ εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα, καὶ νὰ μετατεθῆ εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς μακαριότητα, καὶ νὰ μετατεθῆ, οὐδεὶς γινώσκει. Οὐ γὰρ πάντοτε ἐμελλε νὰ διατρίβῃ εἰς τὸν ἐπὶ γῆς Παράδεισον.

ένόησε. Διὰ γὰρ τὸν Κανόνα τοῦτον τῆς πίστεως καὶ οἱ μικροὶ ἔτι μὴν, οἱ μὴδὲν ἁμαρτημάτων εἰς ἑαυτοὺς ἔτι μὴ πλημμελεῖν δυνάμενοι, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἀληθινῶς βαπτίζονται, ἵνα καθαρῶς ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς καλιγγενεσίας ὅπερ εἴλκυσαν ἐκ τῆς ἀρχαιογονίας.

Ἑ ρ μ η ν ε ἷ α.

Καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο τῆς αἰρετικῆς φρενοβλαθείας ἦτο γέννημα τῶν Πελαγιαίων, τὸ νὰ λέγουσι. δηλαδή, ὅτι τὰ νεογνά νήπια δὲν βαπτίζονται εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καθὼς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δοξάζει, ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἴπη τινὰς, ὅτι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίζονται, ἀλλ' ὁμοίως αὐτὰ δὲν ἐσυκοινωνήσαν κἀνένα μολυσμὸν ἀπὸ τῆν προπατορικῆν ἁμαρτίαν τοῦ Ἀδάμ. (1), ὁ ὁποῖος χρειάζεται διὰ νὰ καθαρῶς μετὰ τὸ βάπτισμα (ἐπει-

(1) Περὶ τῆς συκοινωνίας ταύτης καὶ μεταδόσεως τοῦ προπατορικῆν ἁμαρτήματος πολλὰ δόξα αἰρετικὰ ἀνεφύησαν. Οἱ μὲν γὰρ Καρποκρατιανοί, οἱ Πελαγίανοι οὗτοι, Ἀρμένιοι, Ἀλβιγῆνσιοι, οἱ νεώτεροι Ἀναβαπτισταὶ καὶ οἱ Σακραμεντάριοι ἐφρόνησαν ὅτι κἀνένας ἄνθρωπος δὲν ἐκοινωνήσεν ἀπὸ τῆν ἁμαρτίαν αὐτῆν. Ὁ δὲ Καλβίνος, ὁ Βούκερος, ὁ Μαρτίνος καὶ ὁ Βέλζης εἶπον, ὅτι μόνον τὰ ἀπὸ τῶν πιστῶν νήπια γεννώμενα δὲν ἐκοινωνήσαν τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅχι καὶ τὰ ὑπὸ ἀπίστων γεννώμενα. Ὁ δὲ Σπανγεμγέριος καὶ ὁ Ἰλλυρικὸς καὶ ἄλλοι προπατορικὸν ἁμαρτήμα εἶπον τῆν ἄγνοιαν, ὅπου ἔχει ὁ νοῦς εἰς τὸ ἀληθές, καὶ τῆν κλίσιν ὅπου ἔχει ἡ θέλησις εἰς τὰ κακά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία, ἀλλὰ ποινὰ καὶ καρπὸς φαρμακευμένοις τῆς φαρμακερᾶς ρίζης τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, ἃ καὶ ἀδιάβλητα ὀνομάζονται πάθη τῆς φύσεως. Καὶ ἄλλοι μὲν εἶπον, ὅτι ἡ ἁμαρτία αὕτη εἶναι οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, μεταδομένη εἰς ὅλους κατ' ἐνέργειαν μοχθηρᾶς προαιρέσεως, εἰς οὐσίαν καὶ φύσιν μεταβληθεῖσαν ἐκάστη. Οἱ δὲ Πελαγίανοι, περὶ ὧν διαλαμβάνει ὁ παρὼν Κανὼν, καὶ μ' ὄλον ὅπου ἀπέβαλον τῆν προπατορικῆν ἁμαρτίαν ἀπὸ ὄλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἤθελον ὁμοίως ὅτι νὰ μεταδίδεται εἰς αὐτὸ κατὰ τινὰ φιλήν μίμησιν. Τὸ δὲ φρόνημα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι ἡ προπατορικὴ αὕτη ἁμαρτία οὐχὶ οὐσία οὐσα, ἀλλ' ἐκτροπὴ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ παρακοὴ τῆς χρεωστουμένης ὑπακοῆς εἰς τῆν ἐντολήν τοῦ δημιουργοῦ, οὐχὶ ἄγνοια τοῦ νοῦς καὶ κλίσιν εἰς τὰ χεῖρω τῆς θελήσεως, ἀλλ' αἰτία καὶ ρίζα τούτων, μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἕως καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡγιασμένους, ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τῆν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον, καὶ ὅχι εἰς μόνον τὰ ἀπὸ ἀπίστων γεννώμενα νήπια, ὅχι κατὰ φιλήν σχέσιν ἢ μίμησιν, ἀλλὰ κατὰ ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν κοινωνίαν. Διὸ καὶ τὰ βρέφη ἀληθῶς καὶ κυρίως εἰς ἄφεσιν τῆς τοιαύτης ἁμαρτίας βαπτίζονται κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ὡς ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς αὐτῆς κοινωνήσαντα. Ὁθεν καὶ ὁ θεὸς Κυριανός, ἐπιστολῇ νθ'. δὲν πρέπει, λέγει, νὰ ἐμποδίζονται τὰ βρέφη ἀπὸ τὸ βάπτισμα, ἐπειδὴ αὐτὰ εὐκολώτερα ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμβάνουσιν· οὐ γὰρ τὰ ἐδικὰ τῶν, ἀλλὰ τὰ ξένα ἁμαρτήματα συγχωροῦνται εἰς αὐτά. Ξένον δὲ ἁμαρτήμα λέγει τὸ προπατορικόν, τὸ ὁποῖον ξένον μὲν κατὰ τῆν προαίρεσιν λογίζεται εἰς τὰ νήπια, ἴδιον δὲ, διὰ τῆν κοινωνίαν καὶ μετάδοσιν, καθ' ἣν τὸ μετέλαβον. Τὸ αὐτὸ λέγει περὶ τῶν βρεφῶν καὶ ὁ ἱερὸς Φιρμιλιανὸς ὁ Καισαρείας (ἐπιστολῇ σέ. ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Κυριανοῦ) καὶ ὁ Ὀλυμπιδωρος εἰς τῆν ἐρμηνοσίαν τῆς σειρᾶς τοῦ Ἰωβ σελ. 289. λέγει· «Καὶ γὰρ καὶ τὰ νήπια τῆν πατροπαράδοτον ἔχουσιν ἁμαρτίαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ ὁ αὐτός· «Ὁθεν καὶ βαπτίζεται τὰ βρέφη, τὸν διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ ρῦπον ἀποπλυνόμενα.» Τίς δὲ ὁ λόγος, καθ' ὃν καὶ δι' ὃν ἡ τοιαύτη μετάδοσις καὶ κοινωνία

γίνεται; Κυρίως καὶ ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἄγνωστός ἐστι καὶ μόνον τῷ Θεῷ γνωστός. Οἱ δὲ θεολογοῦντες, ἐξετάζοντες καὶ περὶ τούτου λέγουσιν, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀδάμ ἦτο πατήρ καὶ ρίζα ὄλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰς μὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ φύσει καὶ δυνάμει ἐμπεριείχοντο ὄλων τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντων ἀνθρώπων τὰ σώματα, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, εἰ καὶ μὴ φύσει ὡς τὰ σώματα (ὡσάν ὅπου ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀδάμ δὲν ἐγέννησε τῆν ψυχὴν τοῦ Ἄβελ.) διὰ νὰ μεταδώσῃ οὕτω καὶ τὸ ἐδικόν του ἁμαρτήμα εἰς τῆν ἐξ αὐτοῦ δῆθεν γεννηθεῖσαν ψυχὴν· παρὰ Θεοῦ γὰρ, κατὰ τῆν ἐκκλησιαστικὴν δόξαν, ἐγένετο καὶ ἐκτίσθη ἡ τοῦ Ἄβελ ψυχὴ· ἐκτίσθη ὁμοίως καὶ ἐγένετο παρὰ Θεοῦ ἡ τοῦ Ἄβελ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ κτίζονται παρὰ Θεοῦ πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί, κατὰ τινὰς μὲν, δημιουργικῶς καὶ ἀμέσως, κατὰ τινὰς δὲ, ἐμμέσως καὶ προνοητικῶς, ἦτοι διὰ τοῦ πρώτου ἐκείνου καὶ ζωτικῆς ἐμφυσήματος, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον (λόγ. εἰς τὸ βάπτισμα), ὅπερ ἄπαξ ἐμπνευσθὲν τῷ Ἀδάμ, ἐνεργεῖ εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ πάντας, κατὰ τὸν σχολιαστὴν Νικήταν, νόμος ἐν τῇ φύσει γενόμενος. Αὐτὸ τοῦτό φησι καὶ ὁ Θεοφύρος Μάξιμος λέγων· «Ψυχῆς μὲν οὖν γένεσις ἐξ ὑποκειμένης ὕλης οὐ γίνεται καθάπερ τὰ σώματα, ἀλλὰ τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ζωτικῆς ἐμπνεύσεως, ἀρρήτως καὶ ἀγνώστως, ὡς οἶδε μόνος ὁ ταύτης δημιουργός, ἡ ψυχὴ τὸ εἶναι λαμβάνουσα κατὰ τῆν σὺλληψιν ἅμα τῷ σώματι, πρὸς ἐνὸς ἀνθρώπου συμπλήρωσιν ἄγεται.» (Παρὰ τῇ λόγῳ Γενναδίου σελ. 94. κρείσσων δὲ εἶναι ἡ τῶν δευτέρων δόξα). Ἀγκαλὰ, λέγω, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ φυσικὰ εἰς τῆν ψυχὴν τοῦ Ἀδάμ δὲν περιέχονται, ἀλλὰ συνθήκη τινί, ὡς ἀρχηγῶ καὶ γενάρχη, ἐν ἐκείνῃ ἔκαστοι συννοοῦντο ὄλων τῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαί. Διδώντας λοιπὸν ὁ Θεὸς τῆν διαθήκην καὶ τῆν ἐντολήν πρὸς τὸν Ἀδάμ, δὲν τῆν ἔδιδεν εἰς μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τῆν ἔδιδεν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐνθεωρουμένους εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδάμ. Ὅθεν, ἂν μὲν ἐφύλαττε τῆν διαθήκην ὁ Ἀδάμ, ἤθελε μεταδίδοι καὶ τῆν φυλακὴν ταύτην δι' αὐτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ἀκολούθως δὲ καὶ τῆν διὰ τῆν φυλακὴν ταύτην ὑποσχεθεῖσαν μακαριότητα· ἐπειδὴ δὲ παρέβη ταύτην αὐτός, μετέδωκε παρομοίως δι' αὐτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ τῆν παράβασιν ταύτην καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του, τοὺς σὺν ἐκείνῳ καὶ δι' ἐκείνου, καὶ λαβόντας καὶ παραβάντας τῆν ἐντολήν. Ἀκολούθως δὲ μετέδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὰς διὰ τῆν παράβασιν ταύτην ἀπειληθείσας ποινὰς, τῶσον τὰς προσκαιροὺς τῆς παρούσης ζωῆς, ὅσον καὶ τὰς αἰώνιας τῆς ἐσομένης. Ὅτι δὲ ἅπαντες οἱ ἐξ Ἀδάμ ἐν τῇ προσωπῷ τοῦ Ἀδάμ ἔλαβον καὶ ἠθέτησαν τῆν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, ὁ πολὺς εἰς τὰς θείας Γραφὰς Ἱερώνυμος ἐρευνήσας, εὑρεῖ ἀνάγκαστον εἰς αὐτάς. Διότι τὸ κατὰ τῆν ἔκδοσιν τῶν ὁ. ἐρμηνευθὲν ρητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ὡσηῆ, τὸ λέγον· «Αὐτοὶ δὲ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος πα-

δη, ὡς εἴπομεν, ἐκεῖνοι ἐφρόνου, ὅτι δὲν γεννᾶται μὲ τὸν ἄνθρωπον ἢ προπατορικὴ αὐτῆ ἀμαρτία, ὡς τὸν ὅπου αὐτὴ δὲν ἦτο τῆς φύσεως πταίσμα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως)· τοὺς λέγοντας λοιπὸν τοῦτο αἵρετικούς ἀναθεματίζει ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος· Α'. μὲν, διατὶ ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφρασιν ἀμαρτιῶν βαπτίσματος ὅπου γίνεται εἰς τὰ νήπια, δὲν εἶναι κατ' αὐτοὺς ἀληθῆς, ἀλλὰ ψευδῆς καὶ πλαστῆς, ἐπειδὴ, κατ' αὐτοὺς, ἐκεῖνα ἀμαρτίας δὲν ἔχουν διὰ τὸ νὰ συγχωρηθοῦν· Β'. δὲ, διατὶ ὁ Ἀπόστολος μὲ τὸ νὰ λέγῃ, ὅτι διὰ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ δηλ., ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ ἔτσι ὁ θάνατος ἐπέρασεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι ἤμαρτον καθὼς καὶ ὁ Ἀδάμ. Τὸ ρητὸν τοῦτο, λέγω, δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ νοηθῆ, πάρεξ καθὼς ἡ καθόλου Ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων τὸ ἐνόησε καὶ τὸ πιστεύει, ὅτι δηλ. καὶ αὐτὰ τὰ νεογέννητα νήπια, ἀγκαλιὰ καὶ νὰ μὴ ἤμαρτον προαιρετικῶς, ὁμῶς ἐτράβιξαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐκ τοῦ Ἀδάμ τὴν προπατορικὴν ἀμαρτίαν· διὸ καὶ χρειάζονται διὰ τοῦ βαπτίσματος νὰ καθαρῶν ἀναγκαίως ἀπὸ αὐτῆν· ὅθεν καὶ εἰς ἄφρασιν ἀμαρτιῶν ἀληθῶς, καὶ οὐ ψευδῶς βαπτίζονται.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΒ'. 122.

Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δῆποτε εἴποι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἦτινι δικαιούται διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πρὸς μόνην ἄφρασιν ἀμαρτιῶν ἰσχύειν τῶν ἤδη πεπλημμελημένων, καὶ μὴ παρέχειν ἔτι μὴν βοήθειαν πρὸς τὸ μὴ ἕτερα πλημμελεῖσθαι, ἀνάθεμα εἴη. || Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τρεῖς προτάσεις ἐπεριλάμβανον οἱ Πελαγίανοι τὰ αἵρετικά των φρονήματα. Εἰς μίαν μὲν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μεταχειριζόμενος μόνον τὰς κατὰ φύσιν δυνάμεις, δύναται νὰ τηρήσῃ ὅλον τὸν νόμον καὶ νὰ δικαιωθῆ, καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ζωὴν αἰώνιον. Εἰς ἄλλην δὲ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν χρειάζεται κάμμιαν ἐσωτερικὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, διεγείρουσαν εἰς τὸ καλόν, ἢ βοηθοῦσαν, ἢ δικαιούσαν, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον εἰς αὐτὸν πρὸς σωτηρίαν τὸ αὐτεξούσιον, ὁ νόμος, ἢ διδασκαλίη καὶ τὸ παράδειγμα. Καὶ εἰς τρίτην, ὅτι ἂν καὶ χάρις παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδεται, ὁμῶς αὕτη δίδεται διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ αὐτεξουσίου. Ὅθεν ἀπὸ τῆς β'. ταύτης αὐτῶν προτάσεων κρέμεται καὶ τοῦτο ὅπου διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ἡγοῦν ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δικαιούσα τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ βαπτίσματι, ἄφρασιν μόνον χαρίζει τῶν προτέρων ἀμαρτημάτων, ἀλλ' ὄχι καὶ βοήθειαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμαρτάνῃ τινὰς ἄλλην φοράν, δι' ἧς καὶ τοὺς τοῦτο λέγοντας ἀναθεματίζει. Ἡ γὰρ καθολικὴ Ἐκκλησία πιστεύει ὅλον τὸ ἐναντίον, δηλ. ὅτι ἡ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδομένη χάρις ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἄφρασιν τῶν προτέρων ἀμαρτιῶν παρέχει, καὶ δύναμιν καὶ βοήθειαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμαρτήσωμεν πλέον, ἂν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἀμέλειαν δὲν ἐκδώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τὰς ἀμαρτίας. Δι' ἧς καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει· «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχευς, Κύριε, εἰς τὸ βοηθησαί μοι σπεῦσον. [Ψαλ. ζθ'. 1.] «Καὶ ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου» [Ψαλ. ρκ'. 1.] κτλ. καὶ ὁ Πέτρος· «Τὸ Πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, καὶ αὐτὸ ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.» [Ρωμ. ἡ. 26.] Καὶ μυρία ἄλλα ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς εὑρίσκειται.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΓ'. 123.

Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δῆποτε εἴποι τὴν αὐτὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τοῦτο μόνον ἡμῖν βοηθεῖν, πρὸς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν, ὅτι δι' αὐτῆς ἡμῖν ἀποκαλύπτεται καὶ φανεροῦται ἡ γνῶσις τῶν ἀμαρτημάτων, ὥστε γινώσκειν ἃ ἐπιζητεῖν || Τῆς Καρθ. ρκ'. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'.

ραβαίνων διαθήκην μου, ἐκεῖ κατεφρόνησέ μου» (Κεφ. ς'. ζ'), αὐτὸς ἠρμήνευσεν ἐκ τῶν ἑβραϊκῶν πρωτοτύπων οὕτως· «Αὐτοὶ δὲ, ὡς περ ὁ Ἀδάμ, τὴν διαθήκην μου παρέβησαν.» Καθὼς λοιπὸν ὁ Ἀδάμ παρέβη τὴν ἐντολήν, ἣν ἐδέχθη εἰς τὸ νὰ μὴ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔτσι καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες δι' ἐκείνου, καὶ ἐν ἐκείνῳ ταύτην παρέβησαν, ἣν δηλαδὴ διὰ τοῦ Ἀδάμ εἰς ὅλους ὁ Θεὸς διέθετο. Ἀλλὰ, καὶ καθὼς ὁ Θεὸς δίδωντας τὸν νόμον καὶ τὴν διαθήκην τῆς περιτομῆς εἰς τὸν Ἀβραάμ, τὴν ἔδωκεν ἐνταύτῃ καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἐκείνου μέλλοντας γεννηθῆναι (δι' ἧς καὶ τὸ τικτόμενον βρέφος, ἂν δὲν ἤθελε περιτμηθῆ, προτάζει ὁ ἴδιος Θεὸς νὰ ἐξολοθρευέται, ὅτι, φησὶ, τὴν διαθήκην μου διεσκέδασεν, ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ ὁσφύτι τοῦ Ἀβραάμ ἔτι ἔην, δι' ἐκείνου καὶ ἐν ἐκείνῳ τὴν διαθήκην ταύτην ἔλαβε, καὶ μ' ὅλον ὅπου αὐτὸ κατὰ προαίρεσιν νὰ ἀμαρτάνῃ δὲν ἠδύνατο· τοιοῦτοτρόπως δίδωντας ὁ Θεὸς τὴν ἐντολήν εἰς τὸν Ἀδάμ, ἐνταύτῃ τὴν ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Δι' ἧς καὶ τοῦ

Ἀδάμ αὐτὴν παραβάντος, καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ βρέφῃ ταύτην παρέβησαν, ὡς διὰ τοῦ Ἀδάμ ταύτην λαβόντα· ὅθεν καὶ χρειάζονται τῆς μυστικωτέρας περιτομῆς τοῦ βαπτίσματος. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὸ, ἐφ' ᾧ πάντες ἤμαρτον, ὅπου λέγει, εἰς ἓνα λόγον ἐφάνέρωσεν, ὅτι ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἤμαρτον οἱ ἐκ τοῦ Ἀδάμ, ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Θεοφύλακτος λέγει· «Πεσόντος ἐκείνου, οἱ μὴ φαγόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, γεγονάσιν ἐξ ἐκείνου θνητοί, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ πταίσαντες, διότι ἐκεῖνος ἔπταισεν.» Ὁ ὕλικός τρόπος δὲ, διὰ μίσην τοῦ ὁποίου τὸ προπατορικὸν αὐτὸ ἀμάρτημα μεταδίδεται, κοινῶς οἱ Θεολόγοι λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἡ ἐμπαθῆς καὶ φιλήδονος φύσις τοῦ σπέρματος, ἐξ οὗ συλλαμβανόμεθα. Δι' ἧς καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς μὴ ἐκ σπέρματος γεννηθέντα, ἀνώτερον ὁμολογοῦμεν τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος. Ἐρανίσθη ἡ ὑποσημείωσις αὕτη ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Θεολογικοῦ τοῦ κλεινοῦ Εὐαγγελίου.

καὶ ἂν δεῖ ἐκκλίνειν οὐ μὴν δι' αὐτῆς ἡμῖν παρέχεται, ἵνα ὅπερ γινώμεν ποιητέον, καὶ ποιῆσαι ἔτι μὴν ἀγαπήσωμεν καὶ ἰσχύσωμεν, ἀνάθεμα εἶη. Τοῦ γὰρ Ἀποστόλου λέγοντος ὅτι «ἡ γινῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ» [ἀ. Κορινθ. ἡ. 1.], ἀσεβὲς πάνυ ἐστὶ πιστεύειν, πρὸς μὲν τὸ φυσιοῦν ἡμᾶς ἔχειν τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς δὲ τὸ οἰκοδομεῖν, μὴ ἔχειν, ὁπόταν ἐκάτερον δῶρόν ἐστι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ εἰδέ- ναι τί ποιεῖν δεῖ, καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὃ δεῖ ποιεῖν, ἵνα τῆς ἀγάπης οἰκοδομούσης, ἡ γινῶσις φυσιοῦν μὴ δυ- νηθῆ, ὡσπερ ἐκ τοῦ Θεοῦ γέγραπται «Ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινῶσιν.» [Ψαλμ. 37. 10.] Οὕτως ἔτι μὴν γέγραπται, «Ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν.» [ἀ. Ἰωάν. δ'. 7.]

Ἑ ρ μ η ν ε ε α.

Καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναθεματίζει ἡ Σύνοδος τοὺς Πελαγιανούς καὶ Κελεστιανούς, τοὺς λέγοντας ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοῦτο μόνον μᾶς βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμαρτάνωμεν, καθὼς δι' αὐτῆς γνωρίζομεν, ποῖα πρέπει νὰ ζητῶμεν καὶ νὰ κάμνωμεν, ἤτοι τὰ καλὰ, καὶ ποῖα πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν, ἤτοι τὰ κακὰ, καὶ ὅχι ὅτι μᾶς χαρίζει καὶ τὸ νὰ ἀγαπήσωμεν, καὶ τὸ νὰ ἐνδυναμωθῶμεν νὰ κάμνωμεν ἐκεῖνα τὰ καλὰ, ὁποῦ γινώσκωμεν. Ἐξ ἴσου γὰρ καὶ τὰ δύο δῶρα εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ γινῶσις καὶ ἡ ἀγάπη. Διότι περὶ μὲν τῆς γινῶσεως λέγει ὁ Δαβὶδ· «Ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινῶσιν» περὶ δὲ τῆς ἀγάπης λέγει ὁ ἠγαπημένος Μαθητῆς· «Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον δὲ ἀσεβὲς εἶναι τὸ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δίδει μὲν εἰς ἡμᾶς γινῶσιν, ἧτις μοναχὴ οὖσα, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, φυσιοῦ, ἤτοι οἴησιν προξενεῖ, δὲν δίδει δὲ καὶ ἀγάπην, ἧτις οἰκοδομεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐργασθῶμεν τὸ ἀγαθόν. Ὡστε, καθὼς εἶναι δῶρον τῆς θείας χάριτος τὸ νὰ γνωρίζωμεν τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, ἔτσι παρομοίως εἶναι καὶ τὸ νὰ ἀγαπῶμεν ὅ,τι πρέπει νὰ κάμνωμεν. Ἀποδίδεται δὲ, ἡ μὲν γινῶσις εἰς τὸν νοῦν, ἡ δὲ ἀγάπη, εἰς τὴν θέλησιν, τὰς δύο πρώ- τας καὶ κυριωτέρας δυνάμεις τῆς ψυχῆς.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΑ'. 124.

Τῆς Καρθ. || Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δήποτε εἶποι, διὰ τοῦτο τὴν χάριν ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης δεδόσθαι, ρκ'. ρκβ'. ρκγ'. ρκδ'. ρκε'. ρκς'. ρκζ'. || ἵνα ὅπερ ποιεῖν διὰ τοῦ αὐτεξουσίου δυνάμεθα, εὐχερεστέρως πληρῶμεν διὰ τῆς χάριτος, ὡς ἂν εἰ καὶ ἡ χάρις μὴ ἐδίδοτο, οὐκ εὐχερῶς μὲν, ἀλλ' ὅμως ἠδυνάμεθα καὶ δίχα ἐκείνης ἔτι μὴν πληρῶσαι τὰς θείας ἐντολάς, ἀνάθεμα εἶη. Περὶ γὰρ τῶν καρπῶν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος ἐλά- λει, ὅπου οὐκ εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ δυσχερῶς δύνασθε ποιεῖν, ἀλλ' εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. [Ἰωάν. ιε'. 5.]

Ἑ ρ μ η ν ε ε α.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς Πελαγιανούς καὶ Κελεστιανούς, ὅτι, ἐπειδὴ ἔκαμεν ἡμᾶς αὐτεξου- σίους (1) ὁ Θεὸς, ἠμποροῦμεν ναὶ καὶ χωρὶς τὴν θείαν χάριν νὰ τελειώσωμεν τὰς ἐντολάς, ἂν καὶ ὅχι μὲ εὐκο-

(1) Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας νεωτέρους Θεολόγους καὶ μεταφυσικοὺς, δὲν ἤξεύρω πῶς καὶ ἀπὸ ποῖαν αἰτίας, δὲν ἠκρι- βολόγησαν τὸν περὶ τοῦ αὐτεξουσίου λόγον, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν ἀπὸ αὐτοὺς ὄρισαν, πῶς αὐτὸ εἶναι μία λογικὴ δύναμις, καθ' ἣν αὐτεξουσίως ἡ ψυχὴ κινεῖται εἰς τὸ ἀγαθόν καὶ εἰς τὸ κακόν, ἄλλοι δὲ, πῶς εἶναι μία ἐλευθεριότης τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν αὕτη θέλει ἐπίσης τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐπίσης τὸ κακόν. Ὅτι δὲ οἱ ὀρι- σμοὶ οὗτοι δὲν εἶναι ὀρθοί, δηλόν ἐστιν. Εἰ μὲν γὰρ αὐτὸ εἶναι δύναμις, κατὰ τὴν ὁποῖαν κινεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ καλόν καὶ εἰς τὸ κακόν, πρῶτον μὲν ἡ δύναμις αὕτη ἢ εἰς τὸ κακόν, οὔτε εἶναι, οὔτε λέγεται κυρίως δύναμις, ἀλλὰ μᾶλλον ἀδυναμία, ἀσθένεια καὶ ἑλλειψίς (κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, περὶ θείων ὀνομάτων Κεφ. δ'), ἐπειδὴ οὐκ ἔλαβε δύναμιν ἡ ψυχὴ εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ ἐξ ἀδυναμίας, καὶ ἀσθενείας, καὶ ἑλλείψεως, τοῦ νὰ μὴ δύναται νὰ μὲνῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ, πίπτει εἰς τὸ κακόν. Ἄλλ' οὔτε λογικὴ ἠμπορεῖ νὰ λέγεται ἡ τοιαύτη εἰς τὸ κακόν δύνα- μις, ἀλλὰ μᾶλλον ἄλογος καὶ ἀσυλλόγιστος· ἐξ ἀλογίας γὰρ τὸ κακόν γίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρεοπαγίτην (αὐτόθι). Δεύτερον ὅτι, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε τοιαύτην δύναμιν εἰς τὸ κακόν, ἔπεται νὰ ἦναι αἴτιος ὁ Θεὸς τοῦ κακοῦ ὁ τὴν τοιαύτην δύναμιν δούς,

ὁ δὲ ἄνθρωπος νὰ ἦναι ἀνάτιος ὁ τὴν τοιαύτην δύναμιν μετα- χειριζόμενος. Καὶ πῶς ὁ μὲν αἴτιος τούτου Θεὸς κολάζει, ὁ δὲ ἀνάτιος ἄνθρωπος ὁ προαιρούμενος τὸ κακόν κολάζεται; ἀδικία γὰρ τοῦτό ἐστι. Τρίτον, ὅτι, ἂν ἡ τοιαύτη εἰς τὸ κακόν δύνα- μις ἦτο φύσει τῇ ψυχῇ δεδομένη, ἔπρεπε νὰ συνιστᾷ μᾶλλον, καὶ ὅχι νὰ φθειρῇ τὴν μεταχειριζομένην ταύτην ψυχὴν. Τέταρ- τον, διατὶ ὑποτίθεται καὶ τὸ κακόν ὡς ἂν παρομοίως μὲ τὸ κα- λόν, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. Καὶ πέμπτον ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὡς ἀντικείμενον τῆς προαιρετικῆς δυνά- μως τῆς ψυχῆς, ἔπρεπε παρομοίως μὲ τὸ ἀντικείμενον ἀγαθόν ὅχι νὰ φθειρῇ, ἀλλὰ νὰ τελειοῖ τὴν εἰς τοῦτο κινουμένην ψυχὴν. Ἄλλὰ μὴν ταῦτα ἔλα εἶναι ἄτοπα, καὶ βλάβη, καὶ αἰρετι- κά. Λοιπὸν οἱ ἀνωτέρω ὀρισμοί, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ταῦτα ἔπον- ται, δὲν εἶναι ὀρθοί. Ταῦτα τὰ ἴδια ἄτοπα ἀκολουθοῦν καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ λέγουν, πῶς τὸ αὐτεξούσιον εἶναι ἐλευθεριότης τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν αὕτη ἐπίσης θέλει τὸ καλόν, καὶ ἐπίσης τὸ κα- κόν. Μὴ γένοιτο γὰρ ποτε νὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς ὁ ἀδτάγαθος τοι- αύτην ἐλευθερίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κινῆται εἰς τὸ κακόν. Ἄπαγε! φησὶ γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· «Οὐκ ἐνετείλατο οὐ- δὲν ἀσεβεῖν, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδὲν ἀμαρτάνειν». (Σειράχ

λίαν, ἀλλὰ μὲ δυσκολίαν, διὰ δὲ τῆς θείας χάριτος εὐκολώτερα δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν ταύτας (1), ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος, ὁμιλῶντας διὰ τὰς θείας ἐντολάς, δὲν εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ δύνασθε νὰ κάμετε ταύτας μὲ δυσκολίαν, ἀλλ' ἀπλῶς εἶπε, Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Οὐτε μὲ εὐκολίαν, οὐτε μὲ δυσκολίαν δηλ. ὥστε τὸ πᾶν εἶναι τῆς θείας χάριτος, καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν κατορθῶσαι δυνάμεθα (2).

ιε'. 20.). Ἡ ἀλήθεια λοιπὸν εἶναι αὕτη, ὅτι ὁ Θεὸς μόνος ἀγαθὸς ὢν, μᾶλλον δὲ αὐτοαγαθότης, ἐποίησε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀγαθόν. Δὲν ἠθέλησεν ὅμως καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ εἰς τὸ ἀγαθόν (ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον), ἀλλὰ ἐποίησεν αὐτὸν αὐτεξούσιον, καθ' ὁμοίωσιν ἐδικτὴν του (καὶ αὐτὸς γὰρ ἐστὶν αὐτεξούσιος), ἥτοι τοῦ ἔδωκε μίαν φυσικὴν δύναμιν μετὰ λόγου ὀρεκτικὴν (ὡς λέγει ὁ Θεὸς Μάξιμος, διαλέξει πρὸς Πύρρον), μὲ τὴν ὅποσαν νὰ κινήται εἰς τὸ καλὸν ὅχι ἠναγκασμένως καὶ βιαίως, ἀλλ' αὐτεξουσίως καὶ θεληματικῶς, φερόμενος εἰς αὐτὸ τόσον ἀπὸ τὸν ἔμφυτον λόγον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀντικειμένον του τὴν ἀλήθειαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἔμφυτον θέλησιν, ἥτις ἔχει ἀντικειμένον τῆς τὸ ἀγαθόν, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης· «Ἀγαθόν ἐστὶν, οὐ πάντα ἐφέεται», καὶ τοῦτο ἴσως ἐφανέρωσεν ὁ Σειράχ λέγων· «Αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ» (Κεφ. ιε.), ἡγουν τὸν ἀφῆκε νὰ θελήσῃ καὶ αὐτὸς αὐτεξουσίως τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ λόγου του, διὰ νὰ ἔχῃ καὶ μισθὸν περισσώτερον, καὶ τὸ ἀγαθὸν νὰ λογίζεται ὡς ἐδικόν του, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, «Ἐν ἡ τοῦ ἐλομένου τὸ ἀγαθὸν οὐχ ἦττον, ἢ τοῦ παρασχόντος τὰ σπέρματα.» Τοσοῦτον δὲ εἶναι μακρὰν ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ δύναμιν τινὰ αὐτεξούσιον ἢ ἐλευθερίαν εἰς τὸ νὰ κινήθῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ κακόν, ὥστε ὅπου καὶ ἐντολήν τοῦ ἔδωκε προφυλακτικὴν τοῦ νὰ μὴ κινήθῃ εἰς αὐτὸ, καὶ ἀπειλὴν θανάτου, ἂν εἰς αὐτὸ κινήθῃ. Τούτων οὕτως εἰρημένων, συνάγεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη παρὰ Θεοῦ καὶ εἶναι αὐτεξούσιος, ἀλλὰ διὰ νὰ κινήται εἰς μόνον τὸ καλόν, καὶ ὅχι καὶ εἰς τὸ κακόν, καὶ ἔχει δύναμιν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὸ νὰ κάμῃ μόνον τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ὅχι τὰ κακά. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε· «Κτισθέντες ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς (ἀλλ' ὅχι καὶ ἐπὶ κακοῖς), ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν» (Ἐφ. β'. 10.). Εἰ δὲ καὶ προτείνει τινὰς τὰ ρητὰ τοῦ Σειράχ (ἢ καὶ ἄλλων Πατέρων τινῶν), τὸ, «παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, οὐ ἐὰν θέλῃς ἐκτενεῖς τὴν χειρὰ σου,» καὶ τὸ, «ἐναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος· καὶ εἰ ἐὰν εὐδοκήσῃ, δοθήσεται αὐτῷ.» (Κεφ. ιε.), μὲ τὰ ὁποῖα φαίνεται πῶς δοξάζει ὁ σοφὸς μέσην τινὰ δύναμιν τῆς θελήσεως, καθ' ἣν νεύει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ καλόν καὶ εἰς τὸ κακόν· ἀποκρινόμεθα πρῶτον, ὅτι ταῦτα τὰ λέγει, καθὼς ἐκατέστησεν ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτὸν του μετὰ τὴν παράβασιν, ποτὲ μὲν θέλων τὸ καλόν, ποτὲ δὲ τὸ κακόν, καὶ ὅχι καθὼς τὸν ἔκαμε, καὶ καθὼς τὸν θέλει ὁ Θεός· καὶ δεύτερον, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Σειράχ ὅπου λέγει ταῦτα ἀνωτέρω, εἰς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ Κεφαλαίου, ὡσπερ διορθώνοντας τὰ εἰρημένα, συγκλείει τὴν θέλησιν εἰς μόνον τὸ καλόν, καὶ ὅχι εἰς τὸ κακόν, καὶ λέγει, πῶς ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκεν ἐντολήν εἰς κἀνένα νὰ ἀσεβῇ, οὐδὲ ἔδωκεν ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν εἰς κἀνένα νὰ ἀμαρτάνῃ· «Καὶ οὐκ ἐνετείλατο οὐδενὶ ἀσεβεῖν, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδενὶ ἀμαρτάνειν» (αὐτόθι).

(1) Τοῦτο τὸ ἴδιον φρόνημα εἶχον καὶ οἱ Ἡμιπελαγίανοι, οἵτινες κατὰ τοῦτο διέφερον ἀπὸ τοῦς Πελαγίανους, καθ' ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ὅτι ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν κρέματα ὅλη ἡ σωτηρία ἡμῶν, οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς σωτηρίας εἶναι ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου, χρειάζεται ὅμως νὰ ἀκολουθῇ καὶ ἡ χάρις ὅχι καὶ νὰ προηγηθῇ, εἰμὴ κάποτε. Ἀνατρέπεται ὅμως καὶ αὕτη ἡ δόξα καὶ διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος καὶ διὰ τῶν

Γραφῶν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος λέγει· «Αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἡμῖν καὶ τὸ θέλει καὶ τὸ ἐνεργεῖν.» (Φιλιπησίους· Κεφ. β'.) καὶ πάλιν· «Οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμέν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι τι καὶ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ» (β'. Κορινθ. γ'.), τὸ ὁποῖον τοῦτο ρητὸν προβάλλων ὁ Ἀδύουστίνος κατὰ τῶν Ἡμιπελαγίανων (βιβλ. περὶ προορισμοῦ τῶν ἀγίων, Κεφ. β'.) λέγει· «Ὡς ζυγιάσουσιν καλὰ τὰ λόγια ταῦτα οἱ νομίζοντες ὅτι ἀπὸ λόγου μας εἶναι τῆς πίστεως ἡ ἀρχή, ἐκ δὲ τοῦ Θεοῦ, ἡ τῆς πίστεως παραπλήρωσις· διότι, ποῖος δὲν ἠξέουρι, ὅτι πρῶτον εἶναι τὸ λογίσασθαι, καὶ ὕστερον τὸ πιστεῦσαι; Ὡστε κατὰ τὸν αὐτὸν (βιβλ. εἰς τὸν Ἰωάννην)· «τῷ ἐν αὐτῷ ἐνεργοῦντι Χριστῷ συνεργεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς σωτηρίαν αἰώνιον καὶ εἰς δικαιοσύνην.» Ἐφη δὲ καὶ ὁ Σολομών· «Καὶ ἐτοιμάζεται θέλησις παρὰ Κυρίου.»

(2) Ἐπειδὴ διαφόρους χάριτας ἀνέφερον οἱ προλαβόντες Κανόνες, ἐστοχάσθημεν νὰ δώσωμεν μίαν καθολικὴν εἰδήσιν περὶ αὐτῶν. Ὅθεν ἀφίνοντες τὰς περὶ χάριτος διαφόρους διαιρέσεις τῶν σχολαστικῶν, λέγομεν τὰς κοινὰς καὶ ὁμολογουμένας παρὰ πάντων τῶν Θεολόγων ταύτας. Ἡ χάρις, ἄλλη μὲν λέγεται προκαταρκτικὴ καὶ φωτιστικὴ, ἥτις πᾶσιν ἀνθρώποις δίδεται, χωρὶς συνεργείας τοῦ αὐτεξουσίου· προηγείται γὰρ αὐτοῦ, ἵνα γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀλήθειαν τῶν θείων προσταγμάτων καὶ ἐλευθέρως συγκατατεθῇ. (Περὶ ταύτης τῆς χάριτος τῆς προκαταρκτικῆς λέγει ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἐρμηνεύων τὸ «Οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, λέγων· Γνωθὶ τὸν Κύριον.» (ἐν Κεφ. η'. τῆς πρὸς Ἑβρ.)· «Τοῦ Θεοῦ τὴν φύσιν ἡμῶν τῇ προλήψει θεώσαντος, ἔλαμψεν ἐν ταῖς πάντων ψυχαῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας φῶς, καὶ οἶόν τις ἐπιτηδειότης ἐνετέθη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὑπὸ τῆς χάριτος πρὸς τὸ τὸν ὄντως εἰδέναι Θεόν»)· ἄλλη δὲ λέγεται χάρις ἐνδυναμοῦσα, ἥτις ἐνισχύει τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν εἰς τὸ νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἀναγκάζουσα, ἀλλὰ μετ' ἡδονῆς αὐτὴν πείθουσα· ἄλλη συνεργούσα, ἥτις μετὰ τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ ἀγαθὸν συνεργεῖ, ἵνα εἰς ἕκδασιν καὶ τέλος φέρῃ τὴν πράξιν τοῦ ἀγαθοῦ· ἄλλη λέγεται διαμένουσα καὶ δικαιοῦσα, ἥτις κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ διαμῆνῃ ἐν τῷ ἀγαθῷ μέχρι τέλους, μόνους κληρουμένη τοῖς προωρισμένοις· ἄλλη λέγεται ἐκτικὴ καὶ καθ' ἕξιν, ἥτις εἰς βᾶθος εἶναι ἐγκοκλαμμένη τῷ ἀνθρώπῳ καὶ μένουσα, τόσον ὅταν ἐνεργῇ τὸ ἀγαθόν, ὅσον καὶ ὅταν δὲν τὸ ἐνεργῇ· καὶ αὕτη μόνον τοῖς προωρισμένοις δίδεται, Θεοῦ ἀγάπη καὶ ἀρραβῶν, καὶ χάριμα ἐν ταῖς ἀγλαῖς Γραφαῖς ὀνομαζομένη· παρὰ δὲ τοῦ Βασιλείου ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Κεφ. κς'.) καὶ παρὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (βιβλ. δ'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν) μὲ τὴν τέχνην παρομοιαζομένη, ἥτις ἀεὶ μὲν εὐρίσκεται καθ' ἕξιν ἐν τῷ τεχνίτῃ, οὐκ ἀεὶ δὲ, οὐδὲ ἀδιαλείπτως τὰς ἐνεργείας προβάλλει. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς πρῶται χάριτες, ἡ προκαταρκτικὴ, λέγω, ἡ ἐνδυναμοῦσα καὶ ἡ συνεργούσα, δίδονται καὶ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες πρὸς καιρὸν εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ χάριτι, ὕστερον δὲ ἐκπίπτοντες κολάζονται, αἱ δὲ δύο, ἡ διαμένουσα καὶ ἡ ἐκτικὴ, εἰς μόνους τοὺς προωρισμένους, ὃν τὸ αὐτεξούσιον μένει ἑδραῖον εἰς τὸ ἀγαθόν καὶ τὴν ἀρετὴν, δι' ὃ καὶ μόναι αὐταὶ ἐπισφραγίζουσι τὸν προορισμὸν καὶ τὰ τοῦ προορισμοῦ ἔργα καὶ ἀποτελέσματα κυρίως λέγονται. Αἱ δὲ τρεῖς ἀνωτέρω καταχρηστικῶς

ΚΑΝΩΝ ΡΚΕ'. 125.

Τῆς Καθ.
ρκ'. ρκδ'. ρκβ'.
ρκγ'. ρκδ'. ρκδ'.
ρκζ'. ρκζ'.

Ἦρεσεν ἵνα, ὅπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος «Ἐάν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν». [ἀ. Ἰωάν. ἀ. 8.] Ὅστις δὴποτε οὕτω παραληπτέον νομίσῃ, ὡς εἰπεῖν διὰ ταπεινοφροσύνην μὴ ὀφείλῃν λέγεσθαι ἡμᾶς μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, οὐχ ὅτι ἀληθῶς οὕτως ἐστίν, ἀνάθεμα εἶη. Ἐπακολουθεῖ γὰρ ὁ Ἀπόστολος καὶ προξεύγνυσιν οὕτως «Ἐάν δὲ ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἐστὶ καὶ δίκαιος, ὅστις ἀφήσει ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρῖσει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας». [Αὐτόθ. 9]. Ἐνθα πάνυ δεδήλωται τοῦτο μὴ μόνον ταπεινοφρόνως, ἀλλ' ἐτι μὴν ἀληθῶς λέγεσθαι. Ἡδύνατο γὰρ ὁ Ἀπόστολος εἰπεῖν, ἐάν εἴπωμεν οὐκ ἔχομεν ἁμαρτίαν, ἑαυτοὺς ὑψοῦμεν, καὶ ταπεινοφροσύνη ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εἰπὼν, ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, πάνυ ἀπέδειξε τὸν λέγοντα ἑαυτὸν μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, μὴ ἀληθεύειν, ἀλλὰ ψεύδεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τὰ δόγματα τῶν Πελαγιαίων ἐσυμφώνουν τρόπον τινὰ μὲ τὰ τῶν Μασσαλιανῶν (1), καθ' ὃ καὶ ἐκεῖνοι καὶ τοῦτοι τὴν ἀρχὴν τῆς σωτηρίας ἔθετον ὄχι προηγουμένως εἰς τὴν Θεϊαν χάριν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρώπινην δύναμιν ἀκολουθῶς, ἐπειδὴ καὶ οἱ Μασσαλιανοὶ κακῶς ἐφρόνουν, ὅτι ὅταν ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸν ἄνθρωπον αἰσθητῶς καὶ δρατῶς, ἐλευθερῶναι αὐτὸν ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ πλέον δὲν χρειάζεται νὰ κάμῃ αὐτὸς νηστείας ἢ ἄλλους ἀγῶνας θεοφιλεῖς, τοιοῦτοτρόπως φρονούντες καὶ οἱ Πελαγιοὶ, ἴσως ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἰωάννης, τὸ, ἀνίσως εἰποῦμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, πλανοῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ δὲν λέγομεν τὴν ἀλήθειαν· τοῦτο δὲν λέγεται κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς ἁγίους (καθ' ὅτι δηλ. ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὰ πάθη διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἁμαρτίας εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔχουν, οὔτε νὰ κάμουν ἢμποροῦν), ἀλλὰ μόνον λέγεσθαι διὰ ταπεινοφροσύνην. Ὅθεν τοὺς τοῦτο λέγοντας ἀναθεματίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὡς παρεξηγούντας αὐτό. Λέγει γὰρ ἀκολουθῶς ὁ ἴδιος Ἰωάννης, ἀνίσως δὲ ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας μας, πιστὸς καὶ δίκαιος εἶναι ὁ Κύριος, ὅστις θέλει συγχωρήσει τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ θέλει μας καθαρῖσει ἀπὸ κάθε ἀδικίας. Ἀπὸ τὰ ὅποια λόγια γίνεται φανερόν, ὅτι ὄχι διὰ ταπεινώσιν, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν ἀπὸ τοὺς ἁγίου λέγεται τὸ ἀνωθεν ρητόν, ἐπειδὴ ἢμποροῦσε νὰ εἰπῇ ὁ Ἀπόστολος, ἀνίσως εἰποῦμεν ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, ὑπερηφανευόμεθα, καὶ ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς. Ὅθεν τοῦτο οὐ λέγων, ἀποδεικνύει, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου λέγει, ὅτι δὲν ἔχομεν ἁμαρτίαν, δὲν ἀληθεύει, ἀλλὰ ψεύδεται (2).

ΚΑΝΩΝ ΡΚΕ'. 126.

Τῆς Καθ.
ρκ'. ρκδ'. ρκβ'.
ρκγ'. ρκδ'. ρκδ'.
ρκζ'. ρκζ'.

Ἦρεσεν ἵνα, ὅστις δὴποτε εἶποι ἐν τῇ Δεσποτικῇ εὐχῇ, διὰ τοῦτο λέγειν τοὺς ἁγίους, «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Ματθ. 5'. 12.] οὐχ ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν τοῦτο λέγουσιν, ἐπειδὴ αὐτοῖς λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀναγκαία αὕτη ἢ αἴτησις, ἀλλ' ὑπὲρ ἄλλων, τῶν ὄντων ἐν τῷ λαῷ αὐτῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ μὴ λέγειν ἕνα ἕκαστον τῶν ἁγίων. ἄφες μοι τὰ ὀφειλήματά μου, ἀλλ' ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Λουκ. ια'. 4.] ὡς ὑπὲρ ἄλλων τούτων μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν δίκαιον αἰτοῦντα νοεῖσθαι, ἀνάθεμα εἶη. Ἅγιος γὰρ καὶ δίκαιος ἦν Ἰακώβος ὁ Ἀπόστολος, ὅτε ἔλεγεν «Ἐν πολλοῖς γὰρ ἁμαρτάνομεν πάντες.» [Ἰακώβ γ'. 2.] Ἐπει, διὰ τί προστίθεται τὸ, πάντες; εἰ μὴ, ἵνα ἢ ἔννοια αὕτη ἀρμοσθῇ, καὶ (3) τῷ ψαλμῷ, ὅπου ἀναγινώσκεται «Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρῖσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιοθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν». [Ψαλμ. ρμβ'. 2]. Καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ Σολομῶντος τοῦ σοφωτάτου «Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐχ ἤμαρτε». [γ'. Βασιλ. ἡ. 46]. Καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου Ἰωβ τὸ, «Ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου» σημαίνει, ὥστε εἰδέναι πάντα ἄνθρωπον τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. [Ἰωβ λζ'. 7.] Ὅθεν ἐτι μὴν ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος Δανιήλ ὁ Προφήτης, πληθυντικῶς λέ-

ἔργα τοῦ προορισμοῦ ὀνομάζονται, καθ' ὃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν σωζόμενον εὐκολύνουσι (Παρὰ τῷ θεολογικῷ τοῦ Κορέσιου).

(1) Δι' ὃ καὶ ἡ γ'. Σύνοδος ὁμοῦ μὲ τοὺς Κελεστιανούς τούτους ἢ Πελαγίανούς καθείλον καὶ τοὺς Ἐνθουσιαστὰς καὶ Εὐχίτας, ἦτοι Μασσαλιανούς. Ὅρα Δοσίθεον σελ. 278. καὶ εἰς τὰ ἐκείνης πρακτικά.

(2) Σημειῶσαι ὅτι ἁμαρτίας ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν, ὄχι τὰς θανασίμους (διατὶ αὐτὰς κάμνοντες οἱ ἅγιοι δὲν μένουσι πλέον ἅγιοι), ἀλλὰ τὰς συγγνωστάς, αἱ ὅποια, οὔτε τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην φθείρουν, οὔτε κάμνουν τὸν ἄνθρωπον ἐχθρόν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔνοχον εἰς τὸν αἰώνιον θάνα-

τον, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ὑποκείμενοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι, καὶ μένουσι πάλιν ἅγιοι (πλὴν μόνου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου)· αὐταὶ δὲ εἶναι, κατὰ τὸν Κορέσιον καὶ τὸν Χρυσάνθον, ὃ ἀργὸς λόγος, ἢ πρώτη κίνησις τοῦ θυμοῦ, ἢ τῆς ἐπιθυμίας, τὸ παιγνιώδες ψεῦδος καὶ τὰ ὅμοια. Μόνος γὰρ ὁ Θεὸς εἶναι πάντῃ ἀκίνητος εἰς τὸ κακόν, Ἄγγελοι δὲ καὶ ἅγιοι, ἂν ἦναι τέλειοι, ἀκίνητοι μὲν τελείως δὲν εἶναι εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ δυσκολοκίνητοι, καὶ πολλῶν μᾶλλον οἱ ἅγιοι, ὡς σῶμα φοροῦντες, καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ πολεμοῦμενοι, εὐκολώτερα ἀπὸ τοῦ Ἄγγελου δύναται εἰς τὸ κακόν νὰ τραποῦν.

(3) Ἴσως καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται δηλ.

γων, τὸ, «Ἠμάρτομεν, ἠνομίσαμεν» [Δανιήλ θ'. 5.] καὶ τὰ λοιπὰ, ἃ ἐκεῖ ταπεινοφρόνως καὶ ἀληθινῶς ὁμολογεῖ, ἵνα μὴ νομισθῆι, ὡς τινες νοοῦσι τοῦτο, μὴ περὶ τῶν ἰδίων, ἀλλὰ περὶ τῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ μᾶλλον λέγειν ἀμαρτιῶν. Μετὰ ταῦτα εἶπεν, ὅτι «Ἠυχόμεν καὶ ἐξωμολογούμεν τὰς ἀμαρτίας μου, καὶ τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου.» [αὐτόθ. 20]. Οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἶπε καὶ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ τούτους μέλλοντας κακῶς νοεῖν, ὡσανεὶ προείδεν ὁ Προφήτης.

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν περὶ τῆς ὁμοίας μὲ τὴν ἀνωτέρω φρενοβλαβείας τῶν Πελαγιακῶν ἀναφέρει· ἀναθεματίζει γὰρ αὐτοὺς λέγοντας, ὅτι οἱ ἅγιοι, ὅταν λέγουσιν εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τοῦ, Πάτερ ἡμῶν, τὸν λόγον τοῦτον, "Ἄφες εἰς ἡμᾶς τὰς ἀμαρτίας μας, δὲν τὸ λέγουσιν διὰ λόγου των, ἐπειδὴ αὐτοὶ δέησιν τοιαύτην δὲν χρειάζονται ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀναμάρτητοι, ἀλλὰ τὸ λέγουσιν διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων· διότι καὶ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος λέγει· Πολλὰ σφάλλομεν ὅλοι μας. Καὶ ὁ Δαβὶδ· Μὴ ἔλθῃς, Κύριε, εἰς κρίσιν με τὸν δοῦλόν σου ἐμένα, ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ νὰ φανῇ δίκαιος ἔμπροσθέν σου κανένας ζωντανὸς ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Σολομὼν εἰς τὴν εὐχὴν ὅπου ἔκαμεν εἰς τὸν Θεόν, ἀφ' οὗ ἔκτισε τὸν Ναὸν, λέγει· Δὲν εἶναι ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ὅστις δὲν ἠμάρτε. Καὶ ὁ Ἰωβ· Τὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου κατασφραγίζει διὰ νὰ γνωρίσῃ κάθε ἄνθρωπος τὴν ἀσθένειάν του (1). Ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Δανιήλ προσευχόμενος, λέγει μὲν πρῶτον πληθυντικῶς· Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν· ἔπειτα ἐπιφέρει ἐνικῶς ὅτι· Ἐξωμολογούμεν τὰς ἀμαρτίας μου, καὶ τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου· καὶ τοῦτο οὕτω καθαρῶς λέγει, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ τινὰς, ὅτι εἶπε διὰ τὰς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ του, καὶ ὄχι διὰ τὰς ἐδικὰς του, προφητικῶς ἐπιστομίζων τοὺς τοῦτο κακῶς μέλλοντας εἰπεῖν.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΖ'. 127.

Ἦρσεν, ἵνα οἵτινες δῆποτε τὰ ρήματα τῆς Δεσποτικῆς εὐχῆς, ἅπερ λέγομεν· «Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν», [Ματθ. 5'. 12. Λουκ. 11. 4.] οὕτω βούλονται ἀπὸ τῶν ἁγίων λέγεσθαι, ὡς ταπεινοφρόνως καὶ οὐκ ἀληθῶς ταῦτα λεχθῆναι, ἀνάθεμα εἴη. Τίς γὰρ ὑπενέγκοι τὸν εὐχόμενον, μὴ ἀνθρώποις, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Κυρίῳ, ψευδόμενον; τὸν τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ λέγοντα, τὰς ὀφειλούσας ἀφεθῆναι ἀμαρτίας αὐτῷ, μὴ ἔχειν;

Ἑρμηνεία.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς Πελαγιανοὺς λέγοντας, ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν λέγουσιν κατὰ ἀλήθειαν τὸ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἐπειδὴ αὐτοὶ, ἀμαρτίας καὶ ὀφειλήματα δὲν ἔχουσιν, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνην καὶ μετριότητα. Διότι, ποῖος, λέγει, θέλει ὑπομείνει τοὺς τοῦτο λέγοντας ἁγίους νὰ ψεύδωνται, ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν; καὶ μὲ τὰ χεῖλη μὲν νὰ ζητοῦσι συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν τους, μὲ τὴν καρδίαν δὲ νὰ λογιάζουν, ὅτι ἀμαρτίας δὲν ἔχουν; θεομπαιξία γὰρ τοῦτο, καὶ ὄχι προσευχὴ νομίζεται, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἁγίων, καὶ νοῆσαι μόνον, εἶναι ἄτοπον (2).

ΚΑΝΩΝ ΡΚΗ'. 128.

Ἦρσεν, ἐπειδὴ πρό τινων ἐνιαυτῶν ἐν ταύτῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ πεπληρωμένη τῇ Συνόδῳ ὤρισθη ἵνα, οἰαιδήποτε Ἐκκλησίαι, διοικήσει καθεστῶσαι, πρὸ τῶν νόμων τῶν περὶ τῶν Δονατιστῶν ἐκτεθέντων, καθολικαὶ γένωνται, ἐκεῖνοις τοῖς θρόνοις ἀνήκωσιν, ὧν τινων διὰ τῶν Ἐπισκόπων προτραπέσαι, τῇ καθολικῇ ἐνότητι ἐκοινώνησαν. Μετὰ δὲ τοὺς νόμους, οἰαιδήποτε ἐκοινώνησαν, ἐκεῖνοις ἀνήκωσιν, οἷς καὶ ὅτε ἦσαν εἰς τὸ μέρος τοῦ Δονάτου. Καὶ πολλαὶ φι-

(1) Τὸ ρητὸν τοῦτο, ἄλλως μὲν εὔρηται παρὰ τῷ Ἰωβ (Κεφ. λζ'. 67.) «χειμῶν καὶ ὑετὸς καὶ χειμῶν ὑετῶν δυναστείας αὐτοῦ. Ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου κατασφραγίζει, ἵνα γινῶ πᾶς ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν». Ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Ὀλυμπιδωρος ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Ἰωβ λέγει, ὅτι ὁ χειμὼν κατασφραγίζει, ἤρουν ὡσάν νὰ δένη τὰ χεῖρα τῶν ἀνθρώπων, ἐμποδίζοντας αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ ἔξω, καὶ τοῦτο γίνεται κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ, διὰ νὰ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς του, οἱ δὲ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου τὴν ἀσθένειαν ἐδῶ ἐνόησαν τὴν πρὸς τὰς ἀμαρτίας κλίσιν καὶ ροπὴν τοῦ ἀνθρώπου.

(2) Προσφιέστατα προσαρμόζονται τὰ λόγια τοῦ παρόντος Κανόνος εἰς τοὺς θεομπαικτας καὶ ἀνοήτους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ὄντες ζωντανοὶ, κάμνουσι τὰ μνημόσυνά των, ὡσάν νὰ ἦσαν ἀποθανόντες. Ποῖος γὰρ θέλει ὑπομείνει καὶ αὐτοὺς νὰ ψεύδωνται; ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν; καὶ μὲ τὰ χεῖλη μὲν νὰ λέγωνται καὶ νὰ μνημονεύωνται ὡς νεκροὶ καὶ ἀποθανόντες πρὸ πολλοῦ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ καὶ τῷ πράγματι νὰ ἦναι ζωντανοὶ; Καὶ δύναται νὰ εὔρεθῃ μεγαλητέρα μωρία καὶ θεομπαιξία ἀπὸ αὐτῆν; ὅθεν οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἢς μὴ κάμνουν εἰς τὸ ἐξῆς τὸ τοιοῦτον ἄτοπον.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Λονεικίαι ὑστερον μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων περὶ τῶν διοικήσεων ἀνεφύησαν καὶ ἀναφύονται, οἷς τότε οὐ τελεία δοκεῖ γενέσθαι πρόνοια, νῦν ἐν ταύτῃ τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ ἤρρεσεν ἵνα, ὅπου δήποτε καθολικὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου, καὶ διαφόροις θρόνοις ἀνήκουσαι ἦσαν, ἐν οἰωδήποτε καιρῷ ἑνώσις ἐκεῖ ἐγένετο, ἢ ἔσται, εἴτε πρὸ τῶν νόμων, εἴτε μετὰ τοὺς νόμους, ἐκείνῳ τῷ θρόνῳ ἀνήκωσιν, ᾧ τινι ἢ ἔκπαλαι ἐκεῖ ὑπάρξασα καθολικὴ ἀνήκεν (1) οὕτω δηλαδή, ἵνα, εἴπερ Ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ἐπέστρεψαν, ἐξίσου πρὸς ἀλλήλους διέλωσι τὰς οὕτως εὕρισκομένας διοικήσεις, ἐνθα ἦσαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη, τουτέστιν, ἵνα ἄλλοι τόποι πρὸς ἐκεῖνον, καὶ ἄλλοι πρὸς ἐκεῖνον ἀνήκωσιν οὕτως, ἵνα ὁ παλαιότερος ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ μερίζῃ, καὶ ὁ ἥττων ἐπιλέγηται. Εἰ δὲ τυχὸν εἷς ἔσται τόπος, προσχωρήσῃ, ᾧ τινι μᾶλλον γειτνιαζῶν εὕρισκεται. Ἐὰν δὲ ἀμφοτέροις τοῖς θρόνοις ἴσως γειτνιαζῶν, ἐκείνῳ παραχωρηθῇ, ὃν τὸ πλῆθος ἐπιλέξηται. Εἰ δὲ τυχὸν οἱ ἀρχαῖοι καθολικοὶ τὸν ἴδιον θελήσουσι, καὶ οἱ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου μεταστρέψαντες τὸν ἴδιον, τῶν πλειόνων ἢ γνώμη προτιμηθῇ τῶν ὀλιγοτέρων. Εἰ δὲ τὰ μέρη εἰσὶν ἴσα, τῷ παλαιότερῳ Ἐπισκόπῳ καταλογισθεῖη. Ἐὰν δὲ οὕτω πλείστοι οἱ τόποι εὕρεθῶσιν, ἐν οἷς ἀμφοτέρω τὰ μέρη εἰσὶν, ὡς μὴ δύνασθαι ἐξίσου μερισθῆναι, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτῶν τόπων ἀνίσου ὑπάρχοντος, πρῶτον μερισθῶσιν οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ, καὶ τῷ ἀπομένοντι τοῦτο φυλαχθῇ, ὅπερ ἀνωτέρω λέλεκται, ὅτε περὶ τοῦ ἐνὸς ἐζητεῖτο τόπου.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἐπειδὴ πολλὰ ἀμφιβολία ἐγένοντο ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, περὶ τοῦ ποῖος ἐξ αὐτῶν νὰ πάρῃ τοὺς ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντας, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι πρὸ μὲν τῶν βασιλικῶν νόμων τῶν περὶ ἐνότητος θεσπιζομένων, ἐδιωρίσθη (Καν. ρί.) νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπέστρεψαν, μετὰ δὲ τοὺς νόμους νὰ ὑπόκηνται εἰς τοὺς πλησιοχώρους ὄντας τῶν Δονατιστῶν καθολικοὺς Ἐπισκόπους. Τώρα δὲ πάλιν εἰς λύσιν τελείαν τῶν ἀναφυομένων ἀμφιβολιῶν, ὁρίζει ἡ Σύνοδος, ὅτι οἱ τόποι τῶν ἐκ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέψαντων νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ὑποκειμένη ἢ τοῦ τόπου τῶν Δονατιστῶν παλαιότερον εὕρισκομένη ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Μὲ τοιοῦτον τρόπον δηλ. ὅτι, ἂν οἱ τόποι εὕρισκωνται ἀνάμεσα εἰς δύο ἐπιστρέψαντας ἐκ τῶν Δονατιστῶν Ἐπισκόπους, καὶ οἱ δύο ἐξίτου νὰ μοιράζων αὐτούς, καὶ ὁ μὲν παλαιότερος νὰ μοιράζῃ, ὁ δὲ νεώτερος νὰ διαλέγῃ. Εἰ δὲ ἓνας τόπος εἶναι περὶ τοῦ ὁποῖου μάχωνται, αὐτὸς νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν περισσότερον γειτονεύοντα. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς δύο θρόνους αὐτῶν ἴσα συνορεύει, νὰ ὑπόκηνται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐκεῖνον ὅπου θελήσῃ τὸ πλῆθος. Εἰ δὲ καὶ οἱ δύο ζητοῦσι τὸν αὐτὸν τόπον ὀλόκληρον, τῶν περισσοτέρων ἢ γνώμη ἄς ὑπερникῆ τὴν τῶν ὀλιγοτέρων. Εἰ δὲ καὶ τὰ δύο μέρη εἶναι ἴσα, τὸν τόπον νὰ ἐξουσιάζῃ ὁ παλαιότερος. Ἐὰν δὲ οἱ τόποι ἦναι πολλοὶ, ἄς μοιράζων μὲν ἐξίσου καὶ οἱ δύο τοὺς ἴσους, καὶ ἂν ἀπομείνῃ ἓνας μόνος τόπος, ἄς ὑπόκηνται ἢ εἰς τὸν μᾶλλον γειτονεύοντα, ἢ εἰς ἐκεῖνον ὅπου θελήσῃ τὸ πλῆθος, ἂν ἴσα μὲν καὶ εἰς τοὺς δύο. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν νέ. τῆς παρουσίας.

ΚΑΝΩΝ ΡΚΘ'. 129.

Τῆς δ'. ιζ'. || Ἦρρεσεν ἵνα, ἐὰν τις μετὰ τοὺς νόμους, τόπον τινὰ πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα μετα-
 τῆς Καρθ. νέ. || στρέψῃ, καὶ τοῦτον ἐπὶ τριετίαν μηδενὸς ἀναζητοῦντος κατάσχη, τοῦ λοιποῦ παρ' αὐτοῦ μὴ
 ἐς. οέ. ος. || ἀναζητηθῇ, ἐὰν μὲν τοι ἐντὸς τῆς αὐτῆς τριετίας ὑπῆρχεν Ἐπίσκοπος ὁ ὀφείλων ἀναζη-
 ος. ρά. ρβ'. || τῆσαι καὶ ἡσύχασεν· εἰ δὲ μὴ ἦν, μὴ προκριματισθῇ ἐν τῇ Μάτρικι, ἀλλ' ὅτε ὁ χηρεῦων
 ρι. ρκη. ρλά. || Ἐπίσκοπον, ἐξὸν εἶη αὐτῷ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐντὸς τριετίας ἀναζητῆσαι. Ὅμοιος δὲ
 καὶ ἐὰν Ἐπίσκοπος ἐκ τῶν τοῦ Δονάτου μερῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψῃ, μὴ προκριματισθεῖ ἐν
 τῇ Μάτρικι περὶ τοῦ ὀρισθέντος χρόνου, ἀλλ' ἐξ ἧς ἡμέρας ἐπέστρεψεν, ἐχέτω ἐξουσίαν ἀναζητεῖν ἐντὸς
 τριετίας τοὺς τόπους τῆ αὐτοῦ ἀνήκοντας καθέδρα.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος τελευταῖον ὁ Κανὼν περὶ τῶν τόπων τῶν Δονατιστῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν ἀπὸ αἰρετικῶν ἐπιστρα-
 φέντων διορίζει, λέγων ὅτι ἐὰν τις Ἐπίσκοπος καθολικὸς, μετὰ τοὺς νόμους τοὺς περὶ ἐνότητος (Κανὼν ρί.)
 ἐπιστρέψῃ τόπον αἰρετικῶν πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ κρατήσῃ αὐτὸν τρεῖς χρόνους, χωρὶς νὰ τὸν ζητῇ τις, καὶ
 μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους νὰ μὴ ἔμπορῃ πλέον νὰ τὸν πάρῃ τις ἀπὸ αὐτόν· ἂν δὲ ἡ Ἐπισκοπὴ ἐκεῖνη, τῆς
 ὁποίας ἦτον ὁ τόπος, δὲν εἶχεν Ἐπίσκοπον, καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος εἰς αὐ-
 τὴν, εἶναι ἄδεια εἰς αὐτὸν νὰ ζητῇ τὸν τόπον αὐτὸν ὡς ἐδικόν του, καὶ οὐ προκριματισθεῖ ἐν τῇ Μάτρικι, ἢ
 γουν δὲν θέλει βλαβῆ καὶ χάσει τὸν τόπον αὐτὸν, μὲ τὸ νὰ ἐγράψῃ αὐτὸς εἰς τὸν πρωτότυπον Κώδικα καὶ

(1) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος εὕρισκεται διηρημένον | παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, καίτοι ἠνωμένον, ἔχον ἀριθμὸν Κανόνος 122.

μάνναν τῆς νεμηθείσης εἰς αὐτὸν ξένης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ θέλει λάβει αὐτὸν ὀπίσω, ἐὰν μέσα εἰς τρεῖς χρόνους αὐτὸν ζητήσῃ (1). Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν τις Ἐπίσκοπος Δονατιστῆς ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἢ μπορεῖ καὶ αὐτὸς νὰ ζητῇ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ἐπέστρεψε τὸν ἀνήκοντα τόπον του, τὸν κρατούμενον μέσα εἰς τρεῖς χρόνους ἀπὸ ἄλλον καθολικὸν Ἐπίσκοπον. Ὁρκ καὶ τὸν νέ. τῆς παρούσης, καὶ τὸν ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑ'. 130.

Ἦρσεν ἵνα, οἰοιδήποτε Ἐπίσκοποι τὰ πλήθη, ἃ νομίζουσι τῷ θρόνῳ αὐτῶν ἀνήκειν, μὴ οὕτως ἀναζητῶσιν, ὥστε ἄλλων Ἐπισκόπων κρινόντων, τοῦτο πράττειν, ἀλλ' ὑπὸ ἐτέρου κατεχομένου ἐπέλθωσι τοῖς λαοῖς, εἴτε θέλουσιν, εἴτε μὴ θέλουσι τοῦ ἰδίου πράγματος τὴν ζημίαν ὑπομείνωσι. Καὶ οἵτινες δῆποτε τοῦτο ἐποίησαν, εἰ μὴ ἢ μεταξὺ τῶν Ἐπισκόπων συνέλευσις ἐπερωτηθῆ, ἀλλ' ἀκμὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ φιλονεικοῦσιν, ἐκεῖνος ἀποστῆ ἐκεῖθεν, περὶ οὗ δειχθεῖη, ὅτι παρεάσας τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς δικαστὰς, ἔφοδον ἐποίησε. Καὶ μὴ ἑαυτὸν τις κολακεύσῃ, εἰ ἐκ τοῦ πρωτεύοντος γράμματα περὶ τοῦ κατέχειν ἔλαβεν· ἀλλ' εἴτε γράμματα ἔχει, εἴτε οὐκ ἔχει, συνέλθοι τῷ κατέχοντι, καὶ παρ' αὐτοῦ γράμματα λάβει, ὥστε φανῆναι τοῦτον εἰρηνικῶς τὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν κατασχεῖν Ἐκκλησίαν. Ἐὰν δὲ κάκεινός τινα ζητήσῃ ἀντεναγᾶγη, καὶ αὐτὴ περατωθῆ μεταξὺ Ἐπισκόπων κρινόντων, εἴτε οὖς ὁ πρωτεύων αὐτοῖς δῶ, εἴτε οὖς γειτνιῶντας κατὰ συναίνεσιν ἐπιλέξωνται.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἐμποδίζει ὁ παρὼν Κανὼν τὸ νὰ μεταχειρίζωνται οἱ Ἐπίσκοποι δυναστείαν, ἀλλὰ μετὰ κρίσεως τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν νὰ ζητοῦσι τοὺς λαοὺς ἐκείνους, ὅπου νομίζουσι ὅτι ἀνήκουσιν εἰς αὐτούς. Εἰ δὲ δυναστικῶς ζητήσουσι νὰ πάρουν αὐτούς, εἴτε ἐκεῖνοι θέλουσι, εἴτε δὲν θελοῦσι αὐτούς Ἐπισκόπους, οὗτοι νὰ χάνουν τοὺς τοιοῦτους λαοὺς, καὶ νὰ δίκαιον εἶχον νὰ τοὺς λάβουν, διὰ τὴν δυναστείαν ὅπου ἐμεταχειρίσθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν οἱ δύο Ἐπίσκοποι, οἱ περὶ τῶν λαῶν τούτων μαχόμενοι, ἔλθουν εἰς κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων, πρὸ τοῦ δὲ νὰ τελειωθῆ ἡ κρίσις, ἀλλ' ἔτι φιλονεικουμένου τοῦ πράγματος, ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοῦ ἀφήσῃ μὲν τὴν κρίσιν τῶν Ἐπισκόπων, μεταχειρισθῆ δὲ ἔφοδον καὶ δυναστείαν, καὶ οὗτος νὰ χάνῃ τοὺς λαοὺς ἐκείνους, καὶ νὰ δίκαιον εἶχε νὰ τοὺς λάβῃ. Ἄς μὴ κολακεύσῃ δὲ, ἢτοι ἄς μὴ ἀπατήσῃ τινὰς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ μεταχειρισθῆ τὴν δυναστείαν ταύτην, προφασίζόμενος ὅτι ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην αὐτῶν, διὰ νὰ πάρῃ τὸν λαὸν ἐκεῖνον· διότι, εἴτε ἔχοι, εἴτε δὲν ἔχοι τοιοῦτον γράμμα, πρέπει νὰ λάβῃ καὶ γράμμα δηλωτικὸν, ὅτι μετὰ εἰρήνης ἔλαβε τὴν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν προκρατοῦντα ταύτην Ἐπίσκοπον (εἰ δὲ τοῦτο οὐ ποιήσῃ, νὰ χάνῃ τὸ δίκαιόν του) (2). Ἐὰν δὲ ὁ ἐναγόμενος Ἐπίσκοπος παρομοίως ἐνάγῃ τὸν ἐνάγοντα, ἢ κρίσις αὕτη νὰ θεωρῆται ἀπὸ Ἐπισκόπους, εἴτε ἐκείνους ὅπου ὁ Μητροπολίτης ἤθελε δώσει, εἴτε ἐκείνους ὅπου αὐτοὶ διαλέξουν, γειτνιῶντας καὶ πλησιοχώρους. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΑ'. 131.

Ἦρσεν ἵνα, οἵτινες δῆποτε ἀμελῶσι τῶν τόπων, τῶν ἀνηκόντων τῇ αὐτῶν καθέδρᾳ, πρὸς τὸ τούτους κερδᾶναι εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα, ἐγκληθῶσιν ἀπὸ τῶν γειτνιόντων αὐτοῖς ἐπιμελῶν Ἐπισκόπων, περὶ τοῦ, μὴ ἀναβάλλεσθαι τοῦτο πράξει. Διὸ, ἐὰν ἐντὸς προθεσμίας μηνῶν ἕξ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς περὶ τούτου συνελεύσεως, μηδὲν ἀνύσωσι, τῷ δυναμένῳ λοιπὸν τούτους κερδᾶναι προσκυρωθῶσιν. Οὕτω μέντοι ἵνα, ἐὰν ἐκεῖνος, πρὸς ὃν δεικνυνται ἀνήκειν οἱ τοιοῦτοι, ἐξεπίτηδες διὰ τινα οικονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν, τοῦτο τῶν αἰρετικῶν ἐπιλεξαμένων, ὥστε ἀθορύβως αὐτοὺς παραδέξασθαι. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἢ αὐτοῦ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἐτέρου προελήφθη, ἢ τινι, εἰ κατεχρήσατο, τοὺς αὐτοὺς αἰρετικούς πλέον ἐκάκιζε τούτου, μεταξὺ Ἐπισκόπων κρινόντων, διαγινωσκομένου, οἱ τόποι τῇ αὐτοῦ καθέδρᾳ ἀποκατασταθῶσι. Τῶν δὲ κρινόντων Ἐπισκόπων, ἐκ διαφόρων ὄντων ἐπαρχιῶν, ἐκεῖνος ὁ πρωτεύων τοὺς δικαστὰς δώσει, οὗ τινος ἐν τῇ χώρᾳ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει τόπος, περὶ οὗ φιλονεικεῖται. Ἐὰν δὲ κατὰ κοινήν συναίνεσιν γείτονας ἐπιλέξωνται κριτὰς, ἢ εἰς ἐπιλεγῆ, ἢ τρεῖς. Καὶ ἐὰν τρεῖς ἐπιλέξωνται καὶ ἀρεστῶσιν, ἢ τῇ τῶν ὄλων ψήφῳ ἐξακολουθήσωσιν ἢ τῇ τῶν δύο (3), ἀπὸ δὲ τῶν δικαστῶν τῶν κατὰ κοινήν συναίνε-

Ἄπος. νη. τῆς δ'. κέ. τῆς ς'. ιθ'. τῆς δ. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρδ. ια. τῆς Καρθ. ις'. οθ'. πβ'. πς'. ρλβ'. ρλγ'. τοῦ Νύσ. ς'. τοῦ Πέτρου ι.

(1) Τὸ, οὐ προκριματισθεῖη ἐν τῇ Μάτρικι, νοεῖται καὶ οὕτω· Δὲν θέλει βλαφθῆ καὶ χάσει κανένα τόπον ἀπὸ τοὺς καταγεγραμμένους εἰς τὸν πρωτότυπον Κώδικα τῆς Ἐκκλησίας του ὁ οἰκοκύριος Ἐπίσκοπος, μὲ τὸ νὰ τὸν ἐνέμετο ὁ ἄλλος Ἐπίσκο-

πος ἀνάμεσα εἰς τρεῖς χρόνους, ὅχι, ἀλλὰ θέλει τὸν πάρει ὀπίσω.

(2) Τοῦτο ὁ Κανὼν οὐ περιέχει, ὁ δὲ Ζωναράς προστίθει.

(3) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος, ἠνωμένον ὄν, διηρημένον ἐστὶ παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀριθμὸν ἔχον Κανόνος 126.

σιν ἐπιλεγέντων μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι. Ὅστις δὴποτε ἀποδειχθεῖ διὰ μονοτονίαν μὴ θέλειν τοῖς δικασταῖς πειθαρχῆσαι, τοῦτο γινώσκων ὁ τῆς πρώτης καθέδρας Ἐπίσκοπος, δώσει γράμματα, ὥστε μηδένα τῶν Ἐπισκόπων αὐτῷ κοινωνῆσαι, ἕως οὗ πειθαρχήσῃ.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Δὲν πρέπει νὰ ἀμελῶσιν οἱ Ἐπίσκοποι τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν εὕρισκομένους αἰρετικούς, ὡς λόγον ἀποδόντες περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ σπουδάζουν μὲ κάθε τρόπον νὰ τοὺς κερδίσουν καὶ νὰ τοὺς ἐπιστρέψουν εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα (1), ἥτοι Ἐκκλησίαν. Εἰ δὲ ἀναβάλλουσι τὸν καιρὸν, νὰ κατηγορηθοῦν διὰ τὴν ἀναβολὴν ταύτην ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους. Ἐὰν δὲ καὶ κατηγορηθέντες, πάλιν ἀμελῶσι, καὶ εἰς διορίαν μηνῶν ἕξ δὲν ἐπιστρέψουν τινὰς ἐξ αὐτῶν, οἱ αἰρετικοὶ οὗτοι μετὰ τῶν τόπων αὐτῶν νὰ δίδωνται εἰς ἄλλον ἐπίσκοπον δυνάμενον νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ. Πλὴν ἐὰν ὁ Ἐπίσκοπος, εἰς ὃν ὑπέκεινται οἱ αἰρετικοὶ, μεταχειρίζεται τὴν φαινομένην ἀμέλειαν ταύτην δι' οἰκονομίαν τινὰ, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν οἱ αἰρετικοὶ, ἵνα εἰρηνικώτερα καὶ ἀβίαστα ἐπιστραφῶσιν, (ὡσὰν ὁποῦ ἂν ἐμεταχειρίζετο ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν περισσοτέραν, ἥθελαν σκληρυνθῆ διὰ αὐτὴν ἐκεῖνοι), ἄλλος δὲ Ἐπίσκοπος μὴ γινώσκων τὴν οἰκονομίαν ταύτην, ἐπρόλαβε καὶ τοὺς ἐπέστρεψεν ἔαν, λέγω, τοῦτο φανερωθῇ μετὰ διαγνώσεως καὶ κρίσεως τῶν Ἐπισκόπων, οἱ τόποι ὅλοι καὶ οἱ λαοὶ τῶν ἐπιστραφέντων αἰρετικῶν νὰ δίδωνται εἰς ὃν ὑπέκειντο Ἐπίσκοπον, τοὺς δὲ μέλλοντας κρίναι Ἐπισκόπους, ἢ νὰ τοὺς δίδῃ ὁ Μητροπολίτης ἐκεῖνος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπαρχίαν εὕρισκεται ὁ φιλονεικούμενος λαὸς καὶ τόπος τῶν αἰρετικῶν, ἢ μὲ συμφωνίαν νὰ τοὺς ἐκλέγουν καὶ οἱ δύο διαφερόμενοι Ἐπίσκοποι· καὶ ἐὰν μὲν ἕκ ἐκλέξουν, νὰ μένουν εἰς τὴν κρίσιν του, ὡς αἰρετοῦ κριτοῦ, ἐὰν δὲ τρεῖς, συμφωνούντων μὲν καὶ τῶν τριῶν, νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν μὴ συμφωνούντος δὲ τοῦ ἐνός, νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τὴν κρίσιν τῶν συμφωνούντων δύο, καὶ τὴν κρίσιν αὐτῶν νὰ μὴ ἐκκαλοῦν εἰς ἄλλο κριτήριον. Ὅποιος δὲ ἐκ τῶν δύο διὰ πείσμα δὲν πείθεται εἰς τοὺς αἰρετοὺς αὐτοὺς κριτὰς, διὰ γραμμάτων τοῦ Μητροπολίτου νὰ μὴ συγκοινωνῇ τινὰς Ἐπίσκοπος μὲ αὐτὸν, ἕως οὗ νὰ πεισθῇ. Ὅρα καὶ τὸν νη'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ις'. τῆς παρουσίας.

ΚΑΝΟΝ ΡΑΒ'. 132.

Ἐὰν ἐν τοῖς Ματρικίαις, ἡγουν ἐν ταῖς καθέδραις, Ἐπίσκοπος ἀμελής γένηται κατὰ τῶν αἰρετικῶν, ὑπομνησθεῖται ὑπὸ τῶν γειτνιώντων Ἐπισκόπων ἐπιμελῶν, καὶ ὑποδειχθεῖται αὐτῷ ἢ ἰδίᾳ περιφρόνησις πρὸς τὸ μὴ ἔχειν ἀπολογίαν. Ἐὰν δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπομνησθῇ, ἐντὸς μηνῶν ἕξ, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διάγων, μὴ τῶν ὀφειλόντων πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ἐπιστραφῆναι τὴν φροντίδα ποιήσῃται, τῷ τοιούτῳ μὴ συγκοινωνηθῇ, ἕως οὗ τοῦτο πληρώσῃ. Εἰ δὲ ὁ ἐπεξεργαστὴς εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους μὴ παραγένῃται, τῷ Ἐπισκόπῳ μὴ ἐπιγραφῇ.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Οὐ μόνον τοὺς ἄλλους τόπους τῶν αἰρετικῶν, κατὰ τὸν προλαβάντα Κανόνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς καθέδρας καὶ Μητροπόλεις, (εἰς τὰς ὁποίας εὕρισκονται οἱ πρωτότυποι Κώδικες καὶ ἀπογραφαὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν· τοῦτο γὰρ δηλοῦσι τὰ Ματρίκια, καὶ ὄρα εἰς τὸν μα'. τῆς Συνόδου ταύτης) πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἐπιμελῆται νὰ ἐπιστρέφῃ πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ ὄχι νὰ ἀμελῇ. Ὁ δὲ ἀμελῶν αὐτῶν, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν νὰ ἐνθυμίζεται περὶ τούτου ἀπὸ τοὺς γείτονας Ἐπισκόπους, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ ὕστερον ἀπολογίαν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐνθύμησιν, εἰς ἕξ μῆνας εὕρισκόμενος εἰς τὰς καθέδρας αὐτὰς τῶν αἰρετικῶν, δὲν φροντίσῃ νὰ ἐνεργήσῃ ὅλους τοὺς τρόπους ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους ἡμποροῦν νὰ ἐπιστραφοῦν οἱ αἰρετικοὶ, νὰ γίνεταί ἀκοινωνητος (2), ἕως οὗ νὰ κάμῃ τοῦτο. Εἰ δὲ ὁ ἄρχων τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ἐπεξεργάσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ φέρῃ τοὺς αἰρετικούς, καὶ μὴ θέλοντας εἰς τὸ νὰ ἀπολογηθοῦν (3), δὲν εὕρισκεται παρὼν, ἄς μὴ κατηγορηθῇ διὰ τὴν ἀναβολὴν αὐτὴν τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς μὴ ἐξ κίτίας αὐτοῦ γενομένην. Ὅρα καὶ τὸν νη'. Ἀποστολικόν.

(1) Τὸ, εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ὁ Βαλσαμῶν καὶ ὁ Ζωναράς συνάπτοντες μὲ τὸ ἀκόλουθον ἐγκληθῶσι, λέγουσιν, ὅτι νὰ ἐγκαλοῦνται οἱ ἀμελοῦντες οὗτοι Ἐπίσκοποι εἰς τὴν καθολικὴν ἐνότητα, ἥτοι ἐνιαυσίαν Σύνοδον. Ἄλλ' ἡμεῖς βλέποντες πανταχοῦ τῶν Κανόνων τῆς Συνόδου, τὴν καθολικὴν ταύτην ἐνότητα ἐκλαμβάνομένην πάντοτε εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ οὐδέποτε εἰς τὴν Σύνοδον, οὕτως αὐτὸ ἐρμηνεύσαμεν.

(2) Ὁ Ἀνόνημος ἐρμηνευτὴς λέγει νὰ γίνεταί ἀκοινωνητος ὁ ἀμελήσας αὐτὸς Ἐπίσκοπος, ἐὰν ἄλλος δηλ. δὲν εὕρεθῇ νὰ ἐπιστρέφῃ τοὺς αἰρετικούς ἐπιμελέστερος Ἐπίσκοπος κατὰ τὸν ρλα'. Κανόνα.

(3) Ὁ Ἐπεξεργαστὴς ἴσως νὰ ᾔηται ὁ ἐκδικὸς καὶ ἐμβισαστὴς, περὶ οὗ διαλαμβάνουσιν ὁ ρς'. καὶ ρζ'. τῆς παρουσίας Συνόδου, τοὺς ὁποίους ἐζήτησαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τὸν Βασιλέα.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΓ'. 133.

Ἐάν δὲ ἀποδειχθῆ τὸν τοιοῦτον ψευδάμενον περὶ τῆς ἐκείνων κοινωνίας, ἐν τῷ λέγειν αὐτοὺς κεκοινωνηκέναι, οὓς δείκνυται, συνειδήσει αὐτοῦ μὴ κοινωνῆσαι καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν ἔτι μὴν ἀπολέσει.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανῶν μὲ τὸν ἀνωτέρω. Λέγει γὰρ ὅτι, ἐάν κατηγορούμενος ὁ ἀμελήσας νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς αἵρετικούς Ἐπίσκοπος, εἴπῃ ψευδῶς, ὅτι ἐπέστρεψαν καὶ ἐσυγκοινωνήσαν αὐτοὶ μὲ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψουν δόξατελα, ἢ καὶ ἐπέστρεψαν μὲν, ὅχι δὲ μὲ τὴν εἰδῆσιν καὶ σπουδῆν τὴν ἐδικὴν του, οὗτος νὰ καθαιρεταὶ παντελῶς καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν, καὶ διατὶ εἶπε ψεύματα. Ὅρα καὶ τὸν νῆ. Ἀποστολικόν.

Ἀποσ. νῆ. τῆς δ'. κέ. τῆς ε'. ιθ'. τῆς α. καὶ β'. ις'. τῆς Σαρδ. ια. τῆς Καρ. οθ'. πβ'. πς'. ρλα. ρλβ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΔ'. 134.

Ἦρσεν ἵνα, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι Κληρικοὶ ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐάν περὶ τῆς ψήφου, τοὺς ἰδίους Ἐπισκόπους μέμφωνται οἱ γειτνιῶντες Ἐπίσκοποι τούτων, ἀκροάσωνται, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων περατώσωσιν οἱ παρ' αὐτῶν, κατὰ συναί-
νεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐπισκόπων προσλαμβανόμενοι. Ἐάν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται, εἰμὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς Συνόδους, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν. Πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν Ἀφρικῇ δεχθεῖν εἰς κοινωνίαν.

Τῆς β'. ε' τῆς δ'. θ'. τῆς Καρθαγ. ια. λς'.

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι σχεδὸν ἀπαράλλακτος μὲ τὸν λς'. τῆς παρούσης ταύτης Συνόδου. Δι' ὃ καὶ ἀνάγνωθι τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖ. Τοῦτο δὲ καὶ μόνον προσθέτει παράνω ὁ παρῶν, ὅτι οἱ θέλοντες ἐκκαλέσαι τὴν κρίσιν ἀπὸ τοὺς πλησιοχώρους Ἐπισκόπους, νὰ τὴν ἐκκαλοῦν πρὸς τὰς Συνόδους τῆς Ἀφρικῆς, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας κτλ. (1). Ὅρα καὶ τὸν ε'. τῆς β'. καὶ θ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΕ'. 135.

Ἦρσεν ἵνα, ὅστις δῆποτε τῶν Ἐπισκόπων δι' ἀνάγκην τῆς καρθηνικῆς σωφροσύνης κινδυνεύουσης, ὅτε, ἢ ἐραστῆς δυνατὸς, ἢ ἄρπαξ τις ἐστὶν ἐν ὑποψία, ἢ ἔτι μὴν ὑπὸ τινος θανατηφόρου κινδύνου αὕτη αἴσθηται νυχθεῖσα παρακαλούντων ἢ τῶν γονέων αὐτῆς, ἢ ὧν τῇ φροντίδι ἀνάκειται, διὰ τὸ μὴ χωρὶς τοῦ σχήματος τελειωθῆναι, καλύψῃ παρθένον, ἢ ἐκάλυψεν, ἐντὸς κείρας ἐνιαυτῶν εἰκοσιπέντε, μηδὲν τὸν τοιοῦτον βλάβῃ ἢ περὶ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνιαυτῶν κατασταθεῖσα Σύνοδος.

Τῆς α. γ'. ιθ'. τῆς Καρθ. ε'. νά. τῆς δ'. ιε. τῆς ε'. μ'. μέ. τοῦ Βασ. ιη'.

Ἑρμηνεία.

Εἴπομεν κατὰ τὸν μὲ τῆς ε'. ὅτι οἱ Μοναχοὶ καὶ Μονάζουσαι μὲ τὰ κοσμικὰ φορέματα ἔκαμναν τὴν δοκίμην τῆς καλογορικῆς : τοῦτο δὲ γίνεται φανερώτερον ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα. Διορίζει γὰρ οὗτος, ὅτι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι αἱ καθιερωθεῖσαι εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, κατὰ τὸν ε'. τῆς παρούσης, αὐταὶ νὰ μὴ φοροῦν τὸ σχῆμα ἕως εἰς τὸν κέ. χρόνον τῆς ἡλικίας των, (περὶ οὗ ὄρα τὸν μ'. τῆς ε'.) ἐάν δὲ ἠγάπησε κάμειαν ἀπὸ αὐτὰς δυνάστης τινὰς, ἢ ἦναι ὑποψία ὅτι ἔχει νὰ ἀρπάσῃ αὐτὴν κἀνένας ἀσελγῆς ἀνθρώπος, ἢ καὶ εἰς κίνδυνον θανάτου εὐρίσκεται, καὶ παρακαλῆ αὐτὴ καὶ οἱ γονεῖς τῆς διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ σχῆμα, δίδοται ἄδεια εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ φορέσῃ τὴν αὐτὴν τὸ σχῆμα καὶ πρὸ τοῦ κέ. χρόνου, καὶ διὰ τὸ παράκαιρον αὐτὸ νὰ μὴ βλάπεται οὗτος ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ὅπου τὸν τοιοῦτον καιρὸν ἐδιώρισεν, ὡς ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐχ ἐκουσίως αὐτὸν παραβάς. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. τῆς α. καὶ ε'. τῆς παρούσης.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΣ'. 136.

Ἦρσε πάσῃ τῇ Συνόδῳ, διὰ τὸ μὴ ἐπιπολὺ τοὺς πρὸς τὴν Σύνοδον συναχθέντας Ἐπισκόπους συμπαντας κατέχεσθαι, ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας ἀνά τρεῖς ἐπιλεγῆναι δικαστάς.

(1) Διὰ τοῦτο φαίνεται μοι μὲ διπλοῦν Κανόνα ἐμπόδισεν ἡ Σύνοδος τὸ νὰ μὴ ἐκκαλοῦν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι εἰς τὴν Ρώμην, διὰ τὴν μεγάλην ἐνόχλησιν ὅπου ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν ὁ Πρεσβύτερος Ἀπιάριος, καὶ διατὶ ὁ Πάπας τῆς Ρώμης ἐζήτει παρανόμως μὲ κάθε τρόπον τὴν ἔκκλητον τῆς κρίσεως τῶν ἐν

Ἀφρικῇ, καὶ πάντων τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων, καὶ πάντων τῶν λοιπῶν Κληρικῶν, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, καὶ θέλομεν εἰπεῖ καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν δύο τῆς παρούσης Συνόδου Ἐπιστολῶν.

Ἑρμηνεῖα.

Οἱ ἀθροισθέντες Ἐπίσκοποι, ἐπειδὴ ἐπολυκαίρισαν εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην (εἰς ἕξ γὰρ ὀλοκλήρους χρόνους αὐτή, ὡς εἶπομεν, διήρκεσε) καὶ ἔμειναν ἀκόμη κάποια ζητήματα νὰ θεωρηθοῦν, διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ἐφάνη εὐλογον νὰ διαλεχθοῦν ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν τρεῖς Ἐπίσκοποι, καὶ οἱ μὲν λοιποὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, οἱ διαλεχθέντες δὲ αὐτοὶ νὰ μείνουν καὶ νὰ θεωρήσουν τὰ ἐναπολειφθέντα ζητήματα.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΖ'. 137.

Ἐρεσε πᾶσιν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνωτέροις τῶν Συνόδων ψηφίσμασι περὶ προσώπων Κληρικῶν τῶν μὴ ὀφειλόντων εἰς κατηγορίαν προσδεχθῆναι ὠρίσθη, καὶ οὐκ ἐπεξεργάσθη, ποῖα πρόσωπα μὴ προσδεχθῶσι, διὰ τοῦτο ὀρίζομεν τοῦτον ὀρθῶς πρὸς κατηγορίαν μὴ εἰσδέχεται, ὅστις μετὰ τὸ ἀπὸ κοινωνίας γενέσθαι, ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ ἀφορισμῷ ὑπάρχει, εἴτε Κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκὸς κατηγορησάμενος βουλόμενος.

Ἑρμηνεῖα.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, εἰς κατηγορίαν Κληρικῶν νὰ μὴ δέχονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἀδιάβλητοι καὶ ἀκατηγόρητοι. Ὅστις λοιπὸν Κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρίσθη, ἐν ὅτῳ καιρῷ εὐρίσκεται εἰς τὸν ἀφορισμὸν, νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ νὰ κατηγορῆ Κληρικόν. Ἀνάγνώθι καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΗ'. 138.

Ἐρεσεν ἵνα πάντες οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπελεύθεροι εἰς κατηγορίαν μὴ δεχθῶσι, καὶ πάντες, οὓς πρὸς κατηγορητέα ἐγκλήματα οἱ δημόσιοι νόμοι οὐ προσδέχονται· πάντες ἔτι μὴν οἱ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπύλοις ἐρραντισμένοι· τουτέστι μῆμοι, καὶ ὅσα ταῖς αἰσχροτήσιν ὑποβέβληνται πρόσωπα· αἰρετικοὶ ἔτι μὴν, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε Ἰουδαῖοι. Πλὴν ὅμως πᾶσιν, οἷς ἡ τοιαύτη κατηγορία ἀρνεῖται, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰτίαις τὴν τοῦ κατηγορεῖν ἄδειαν μὴ ὀφείλουν ἀρνεῖσθαι.

Ἑρμηνεῖα.

Ἄλλ' οὔτε ὅλοι οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἐλευθερωθέντες δέχονται εἰς τὸ νὰ κατηγορήσουν τοὺς ἐδικούς των αὐθέντας καὶ ἐλευθερωτάς (1) κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, οὔτε ὅλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους δὲν δέχονται εἰς κατηγορίαν τινῶν οἱ πολιτικοὶ νόμοι· ἀλλ' οὔτε οἱ ἀτίμοι καὶ οἱ ἀτίμους καὶ αἰσχρὰς μεταχειριζόμενοι τέχναις, ἤγουν, οἱ μῆμοι, οἱ σκηνικοὶ καὶ ὑποκριταί, ἢ μονομάχοι καὶ θηριομάχοι, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. Ἄλλ' οὔτε αἰρετικοὶ, ἢ σχισματικοὶ, ἢ Ἕλληνες, ἢ Ἰουδαῖοι. Οὗτοι, λέγω, πάντες εἰς ἐγκληματικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις δὲν δέχονται νὰ κατηγοροῦν Ἐπισκόπους καὶ Κληρικούς. Εἰς δὲ χρηματικὰς καὶ ἐδικὰς των ὑποθέσεις ὅλοι ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ κατηγοροῦν αὐτούς. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολ. καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΑΘ'. 139.

Ἐρεσεν ἵνα, ὡσάκις δὴποτε Κληρικοῖς, ἀπὸ κατηγορῶν πολλὰ ἐγκλήματα ὑποβάλλονται, καὶ ἐὰν ἐξ αὐτῶν περὶ οὗ πρῶτον ἐπράχθη, ἀποδειχθῆναι οὐκ ἠδυνήθη, πρὸς τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα μὴ προσδεχθῶσιν.

Ἑρμηνεῖα.

Ἐὰν διάφορα ἐγκλήματα εἴπῃ τινὰς κατὰ τῶν Ἐπισκόπων ἢ Κληρικῶν, καὶ ἕνα ἀπὸ αὐτῶν, τὸ πρῶτως ἐξετασθὲν, δὲν δυνήθῃ νὰ ἀποδείξῃ ἀληθινόν, προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι οὔτε εἰς τὰ λοιπὰ ἐγκλήματα νὰ προσδέχεται ὡς ἀληθινὸς ὁ τοιοῦτος. Ὅρα καὶ τὸν οὐδ'. Ἀποστολ. καὶ τὸν ς'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΡΜ'. 140.

Μάρτυρας δὲ εἰς μαρτυρίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, τοὺς μὴδὲ πρὸς κατηγορίαν εἰσδεχθῆναι παραγγελθέντας, ἢ ἔτι μὴν, οὓς αὐτὸς ὁ κατήγορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου προσκομίσει. Μαρτυρία δὲ ἐντὸς κείρας ἐνιαυτῶν δεκατεσσάρων μὴ προσδεχθῆι.

(1) Ἄλλ' οὔτε τοὺς παῖδας ἢ τοὺς κληρονόμους τῶν αὐθεντῶν | ἀπελεύθεροι, οὔτε πάντας τοὺς ἔχοντας εἰς αὐτοὺς πατρωνικά καὶ ἐλευθερωτῶν αὐτῶν δύναται νὰ κατηγορήσουν οἱ δοῦλοι καὶ | δίκαια. Πατρωνία δὲ κατὰ Λατίνους θέλει νὰ εἴπῃ προστασία.

Ἑρμηνεία.

Ὅχι μόνον οἱ τῶν Κληρικῶν καὶ ἱερωμένων κατήγοροι πρέπει νὰ ἦναι ἀκατηγόρητοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τούτων μέλλοντες μαρτυρῆσαι, ὡς ὁ παρῶν Κανῶν διορίζεται. Ὅσα λοιπὸν πρόσωπα εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς κατηγορίαν δὲν δέχονται Κληρικῶν, αὐτὰ οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ τούτων δέχονται. Ἀλλ' οὔτε νὰ δέχωνται εἰς μαρτυρίαν ἐκείνους ὅπου φέρει ὁ κατήγορος ἀπὸ τὸ ὁσπῆτιόν του (καὶ μάλιστα ὄντας ὑπεξουσίους) ὑποπτοὶ γὰρ οὗτοι εἶναι διὰ τὴν οἰκειότητα. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι εἶναι ἀνηθοὶ, πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν ἰδ' χρόνων, εἰς μαρτυρίαν δὲν δέχονται, μετὰ τὸ νὰ μὴ ἔχουσιν ἀκόμη τὸν λογισμὸν καὶ τὸ φρόνημα σταθερόν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οἶ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΠΡΩΤΟΣ. 141.

Ἦρσεν ἵνα, ἐάν ποτε Ἐπίσκοπος λέγῃ τινὰ, αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἔγκλημα ὁμολογήσαι, καὶ ἐκεῖνος ἀρῆται, μὴ λογίσῃται ὁ Ἐπίσκοπος εἰς ἴδιαν ὕβριν συντείνειν, ὅτι αὐτὸς μόνος οὐ πιστεύεται. Εἰ δὲ καὶ τῷ σκινδαλμῷ τῆς ἰδίας συνειδήσεως λέγοι μὴ θέλειν ἐαυτὸν κοινωνεῖν τῷ ἀρνούμενῳ (1), ἐφ' ὅσον τῷ ἀφορισμένῳ μὴ κοινωνῆ ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος, τῷ αὐτῷ Ἐπισκόπῳ ἄλλοι μὴ συγκοινωνήσωσιν Ἐπίσκοποι. Ὅστε μᾶλλον παραφυλάττεσθαι τὸν Ἐπίσκοπον μὴ λέγειν κατὰ τινος, ὅπερ ἀποδείξουσιν ἐλέγχαι παρ' ἑτέροις οὐ δύναται.

Ἀπος. λβ'.
τῆς α. ε. τῆς
Ἀντιοχ. ς.
τῆς ἐν Ἀγίᾳ
Σοφίᾳ α. τῆς
Σαρδ. ιδ'. τῆς
Καρ. ια. λζ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ἀνίσως τινὰς ἐξομολογήθη κατὰ μόνας εἰς Ἐπίσκοπον ἀμάρτημά τι ἐδικόν του, ἄξιον ἀκοινωνησίας καὶ ἀφορισμοῦ, ἔπειτα ὁ Ἐπίσκοπος μὲν τὸ φανερώσῃ, ὁ δὲ ἐξομολογηθεὶς ἀκούοντας τοῦτο, ἀρῆται ὅτι τοῦ τὸ ἐξωμολογήθη ἐάν τούτο, λέγω, ἀκολουθήσῃ, δὲν πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ πιστεύεται μόνος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναγκάζεται νὰ συγκοινωνῆ μετ' ἐκεῖνον, καὶ νὰ μὴ νομίζῃ εἰς ὕβριν ἐδικήν του, ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν τοῦ πιστεύουσι μόνου. Ἐάν δὲ αὐτὸς δὲν θέλῃ νὰ συγκοινωνῆ μετὰ τὸν ἐξομολογηθέντα καὶ ἀρνούμενον, διὰ τὸ σκάνδαλον ὅπου τοῦ κάμνει ἢ συνειδήσις ἐλέγχουσα αὐτὸν, πῶς τάχῃ συγκοινωνεῖ μετὰ τὸν ἄξιον ἀκοινωνησίας καὶ ἀφορισμοῦ, ἐν ὧ καὶ αὐτὸς δὲν συγκοινωνεῖ μετὰ τὸν ἀρνούμενον, οὔτε οἱ ἄλλοι Ἐπίσκοποι νὰ μὴ συγκοινωνοῦν μετ' αὐτόν. Καὶ τοῦτο νὰ γίνεταί διὰ νὰ φυλάττεται ὁ Ἐπίσκοπος, νὰ μὴ λέγῃ κἀνένα ἔγκλημα ἐναντίον τινός, τὸ ὅποιον δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὸ ἀποδείξῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διὰ μαρτύρων, ἢ ἄλλου τινός. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν λβ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Ἡ ἀπὸ πάσης τῆς ἐν Ἀφρικῇ Συνόδου, πρὸς Βονιφάτιον τὸν τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον, διὰ Φαυστίνου Ἐπισκόπου, Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου πρεσβυτέρου, τῶν τοποτηριτῶν τῆς Ῥώμης Ἐκκλησίας, ἀποσταλεῖσα Ἐπιστολὴ Α΄.

Ἐπειδὴ τῷ Κυρίῳ Ἦρσεν ἵνα, περὶ ὧν ἅμα ἡμῖν διεπράξαντο οἱ ἀγιώτατοι ἀδελφοὶ ἡμῶν, Φαυστίνος ὁ Συνεπίσκοπος, καὶ οἱ Συμπρεσβύτεροι Φίλιππος καὶ Ἀσελλος, μὴ τῷ τῆς μακαρίας μνήμης Ζωσίμῳ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἀφ' οὗ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ ἐντολὰς ἤγαγον, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ τιμιότητι εἰς τὸν ἐκείνου τόπον θεόθεν κατασταθῆτη, ἢ ἡμετέρα βραχύτης ἀντιγράψῃ τὰ τῇ ἐκατέρων ἡμῶν ὁμοιοῦς περατωθέντα, ὀφείλομεν διὰ βραχέων ἐμφανῆ καταστήσαι. Οὐ μὴν τὰ τοῖς ἐκτεταμένοις τῶν πεπραγμένων κυλίσμασι κατεχόμενα, ἐν οἷς σωζομένης μὲν τῆς ἀγάπης, οὐ χωρὶς δὲ μικροῦ τῆς ἀμφισβητήσεως καμάτου παρεκλύσαμεν, σκεπτόμενοι τὰ εἰς τὸ πρᾶγμα συντείνοντα, τοῖς πεπραγμένοις ἐνθεῖναι. Κάκεῖνος γὰρ, εἰ ἔτι ἦν ἐν τῷ σώματι τούτῳ, χαριστέρως ἐδέχετο, ὅπερ ἔβλεπεν εἰρηνικώτερος περατωθῆν, Κύριε ἀδελφέ. Ἀπιάριος ὁ Πρεσβύτερος, οὐ τινος καὶ περὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς ἀκοινωνησίας καὶ προκλήσεως ἀνεφύη, οὐ μόνον τῇ ἐν Σίκκῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐν πάσῃ τῇ Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐ μικρὸν σκάνδαλον, περὶ πάντων, ὧν ἐπλανήθη, συγγνώμην αἰτήσας, τῇ κοινωνίᾳ ἀποκατέστη. Πρῶτος γὰρ ὁ Συνεπίσκοπος ἡμῶν Οὐρβανὸς ὁ τῆς Σίκκης, ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ διορθωτέον, ἀναμφιδόλως διωρθώσατο. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας οὐ μόνον πρὸς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔδει πρόνοιαν ποιήσασθαι, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα προηγῆσαντο, ὅπως ἀπὸ τῶν ὁμοίων, ἢ καὶ βαρυτέρων, τῶν μετὰ ταῦτα προπαραφυλαξώμεθα, Ἦρσεν ἡμῖν, ἵνα ἐκ τῆς ἐν Σίκκῃ Ἐκκλησίας ἀποκινηθῇ ὁ Πρεσβύτερος

(1) Τὸ ἀκόλουθον μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, διηρημένον ἐστὶν οὐ καλῶς παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς, ἀριθμὸν ἔχον Κανόνος 137. Ὑπομιμνήσκομεν δὲ τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι ὁ παρὰ τοῖς ἐρμηνευταῖς ἀριθμὸς τῶν Κανόνων λαυθασμένος ἐστὶν ἀπὸ τοὺς τυπο-

γράφους, ὅσον ἐν ταῖς Πανδέκταις, ὅσον καὶ ἐν τῷ Βαλασαμῶνι. Ἄντι γὰρ τοῦ 137 ἀριθμοῦ τῶν Κανόνων, αὐτοὶ μόνον ἔχουν 133 ἐν τῷ μέσῳ που τὸ λάθος τοῦτο ποιήσαντες.

Ἀπικρίως, φυλαττομένης αὐτῷ δηλονότι τῆς τιμῆς τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ, καὶ λαμβάνων ἐπιστολὴν, ὅπου δήποτε ἀλλαχοῦ βουλευθεῖν καὶ δυνηθεῖν, τῷ καθήκοντι τοῦ πρεσβυτέρου λειτουργήσῃ, ὅπερ τῷ αὐτῷ Ἀπικρίῳ δι' οἰκειῶν γραμμάτων αἰτήσαντι, χωρὶς τινος δυσχερείας συνεχωρήσαμεν. Πρὸ τοῦ δὲ ἡ αἰτία αὐτῆ τῷ τοιούτῳ περατῇ παραδοθῆ μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἅτινα διηνεκέσι διαγνώσειν ἀναστρέφομεν, αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀπαιτήσαντος, ὥστε τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις ζητῆσαι ἡμᾶς παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Φκυστίνου τοῦ Συνεπισκόπου, καὶ Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου τῶν Συμπρεσβυτέρων, ἵνα προενέγκωσιν εἴ τι δήποτε ἦν αὐτοῖς ἅμα ἡμῖν πρακτέον ἐπιτραπέν, τινὰ μὲν ἀγράφως διὰ λόγων ἐπεξεργάσατο ἡμῶν δὲ ἀπαιτησάντων, ὅπερ ἐπεφέροντο ἔγγραφον κομμονιτόριον, τοῦτο προήγαγον, ὅπερ ἀναγνωσθὲν παρ' ἡμῶν, τοῖς πεπραγμένοις, ἔτι μὴν ἐνετάγη τοῖς καὶ πρὸς ἡμᾶς δι' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος φερομένοις, ἐν ᾧ τέσσαρα αὐτοῖς τινὰ ἅμα ἡμῖν πρακτέα ἐνετάγησαν· ἐν, περὶ ἐκκλήτων Ἐπισκόπων πρὸς τὸν τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἱερέα· Δεύτερον, ἵνα ἐπὶ τὸ κομητάτον Ἐπίσκοποι, ὡς ἔτυχε, μὴ πλεύσωσι· Τρίτον, περὶ τοῦ τὰς αἰτίας τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων ζητεῖσθαι παρὰ τοῖς ὁμόροις Ἐπίσκοποι, ἐὰν ἐκ τῶν ἰδίων ἀπὸ κοινωνίας προπετῶς γένωνται· Τέταρτον, περὶ Οὐρβανοῦ τοῦ Ἐπισκόπου ἀποκοινωνητέου, ἢ ἔτι μὴν ἐν Ρώμῃ κλητέου, εἰ μὴ τὰ ὀφείλοντα διορθωθῆναι διορθώσῃται. Ἐξ ὧν πάντων περὶ τοῦ πρώτου καὶ τρίτου, τοῦτ' ἔστιν, ἵνα ἐξείη εἰς Ρώμην τοῖς Ἐπίσκοποις ἐκκαλεῖσθαι, καὶ ὅτι τῶν Κληρικῶν αἱ αἰτίαι παρὰ τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῖς Ἐπίσκοποις περατῶνται. Ἦδη ἐν τῷ προλαβόντι ἐνιαυτῷ, γράμμασιν ἔτι μὴν ἡμετέροις πεμφθεῖσι τῷ αὐτῷ τῆς προσκυνητῆς μνήμης Ζωσίμῳ τῷ Ἐπίσκοπῳ, ἐσπουδάσαμεν ἐμφανῆσαι, ἵνα ταῦτα χωρὶς τινος ὕβρεως αὐτοῦ πρὸς ὀλίγον φυλάξωμεν, ἕως οὗ ζητήσῃς γένηται τῶν ὄρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Καὶ νῦν δὲ ἀπὸ τῆς σῆς αἰτούμεθα ἀγιωσύνης, ἵνα ὅν τρόπον ταῦτα ἐν Νικαίᾳ ἀπὸ τῶν Πατέρων ἐπράχθησαν καὶ ὠρίσθησαν, οὕτως αὐτὰ παρ' ὑμῶν φυλαχθῆναι ποιήσῃς, καὶ αὐτόθι παρ' ὑμῖν τὰ ἐν τῷ αὐτῷ κείμενα Κομμονιτορίῳ γυμνασθῆναι ποιήσῃς. Τοῦτ' ἔστιν, ἐὰν Ἐπίσκοπος κατηγορηθῆ καὶ οἱ συνελθόντες Ἐπίσκοποι τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας κρίνωσι, καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καθέλωσιν αὐτόν, ὅταν δόξῃ ἐκκαλεῖσθαι, καὶ πρὸς τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον καταφύγη, ἐὰν συνίδῃ αὐτὸν ἀκουσθῆναι, καὶ δίκαιον λογίσθῃ, ὥστε ἀνεωχθῆναι τὴν κρίσιν, γράψαι καταξίωσῃ τοῖς ἐν τῇ ὁμόρῳ καὶ ἐγγιζούσῃ ἐπαρχίᾳ καθεστῶσιν Ἐπίσκοποις, ἵνα αὐτοὶ πάντα ἐπιμελῶς ἀναζητήσωσι, καὶ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας περατώσωσιν. Ἐὰν δὲ καὶ ὁ παρακαλῶν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἀνωθεν ἀκουσθῆναι ἰδίᾳ ἰκεσίᾳ κινήσῃ τὸν Ρωμαϊκὸν Ἐπίσκοπον, ἵνα ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλευροῦ Πρεσβύτερον ἀποστείλῃ, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, τοῦτ' ἔστι τοῦ Ἐπισκόπου, τί βουλευθῆ καὶ τί κρίνῃ. Καὶ ἐὰν ψηφίσθῃ τοὺς ὀφείλοντας μετὰ τῶν Ἐπισκόπων παρόντας κρίναι, ἔχοντας τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ ἐξ οὗ ἀπεστάλησαν, ἔσται ἐν τῇ κρίσει αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ καὶ πιστεύσῃ ἀρκεῖν τοὺς Ἐπίσκοπους πρὸς τὸ περατῶσαι τὰ τοῦ πράγματος, ποιήσῃ ὅπερ τῷ σοφωτάτῳ αὐτοῦ συνίδῃ βουλευμάτι. Ὁμοίως περὶ Πρεσβυτέρων καὶ Διακόνων, ἐὰν τις Ἐπίσκοπος ὀργίλος, ὅπερ εἶναι οὐκ ὀφείλει, ταχέως ἢ τραχέως κινήθῃ κατὰ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου ἰδίου, καὶ θελήσῃ τοῦτον ἐκ τῆς ἰδίας ἐξορίσαι Ἐκκλησίας, προνοητέον ἐστίν, ἵνα μὴ ἀδίκως καταδικασθῆ, ἢ ἀπολέσῃ τὴν κοινωνίαν. Βχέτω οὖν ὁ ἐκβληθεὶς ἐξουσίαν προσελθεῖν τοῖς ὁμοροῦσι, καὶ ἡ αἰτία αὐτοῦ ἀκουσθήτω, καὶ ἐπιμελέστερον ζητηθήτω· ὅτι οὐκ ὀφείλει παρακαλοῦντι αὐτῷ ἢ ἀκρόασις ἀρνηθῆναι. Κάκεῖνος δὲ ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν, ἀνεξικακῶς καταδέξῃται τὰ τοῦ πράγματος ἐξετασθῆναι, ἵνα ἢ κυρωθῆ ἢ διορθωθῆ ἢ γνώμῃ αὐτοῦ. Ταῦτα δηλονότι, ἕως τῆς παρουσίας τῶν ἀληθεστάτων ἐξέμπλων τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, τοῖς πεπραγμένοις ἐνεβλήθησαν· ἅτινα, ἐὰν ἐκεῖ, ὅν τρόπον ἐν αὐτῷ τῷ Κομμονιτορίῳ περιέχονται, τῷ ἡμῖν διὰ τῶν ἀποσταλέντων ἀδελφῶν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐμφανισθέντι, καὶ παρ' ὑμῖν τῇ αὐτῇ τάξει ἐν Ἰταλίᾳ φυλάττωνται, οὐδαμῶς καὶ ἡμεῖς τῶν τοιούτων μεμνησθαι βουλόμεθα, ἢ οὐχ ὑποφέρειν ἐπειγόμεθα, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι βοηθοῦντος τοῦ ἐλέους Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τῆς σῆς ἀγιωσύνης προεστῶσης τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, οὐκέτι λοιπὸν ὑπομένομεν τὸν τύπον τοῦτον. Φυλαχθῶσι δὲ περὶ ἡμᾶς ἅτινα, καὶ μὴ λαλούντων ἡμῶν, ὀφείλουσι φυλαχθῆναι ἀδελφικῆ ἀγάπῃ, ὅπερ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, ἦν σοι ὁ Ὑψιστος ἐδώρησατο, καὶ αὐτοὺς ἔτι μὴν συνορᾶς ὀφείλῃ φυλαχθῆναι, ἐὰν τυχὸν ἀλλοίως ἔχωσιν οἱ Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Ἡμεῖς γὰρ πλείστοις ἐντυχόντες βιβλίῳ, οὐδαμοῦ ἀνέγνωμεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον ἐν Ρωμαϊκοῖς βιβλίῳ, ὅν τρόπον ἐν τῷ προλεχθέντι Κομμονιτορίῳ αὐτόθεν ἀπεστάλησαν. Ὁμως, ἐπειδὴ ἐνταῦθα εἰς οὐδὲ ἐν βιβλίῳ Γραικῶν ταῦτα εὑρεῖν ἠδυνήθημεν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐνθα λέγονται τὰ αὐτὰ ψηφίσματα, δύνασθαι τὰ αὐθεντικά ἔτι μὴν εὑρεθῆναι, ἡμῖν προσενεχθῆναι μᾶλλον ποθεῖμεν. Διὸ καὶ τὴν σὴν σεβασμιότητα δυσωποῦμεν, ἵνα γράψαι καὶ αὐτὸς ἔτι μὴν καταξίωσῃ πρὸς τοὺς ἐκείνων τῶν μερῶν Ἱερεῖς, τουτέστι τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἄλλοις δὲ, ἐὰν παραστῆ τῇ σῇ ἀγιωσύνη, ὅπως ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς οἱ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ὀρισθέντες ἔλθωσι Κανόνες, σοῦ κατ' ἐξαιρέτον τὴν εὐεργεσίαν ταύτην πάσαις ταῖς δυτικαῖς Ἐκκλησίαις τῇ τοῦ Κυρίου βοηθείᾳ συνεισάγοντος. Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει τὰ ἴσα ἀληθέστατα εἶναι ἐν Γραικοῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης Συνόδου, ἅτινα ἀπὸ οὗτω διαφόρων τόπων καὶ ἐπισήμων Γραικῶν Ἐκκλησιῶν προσενεχθέντα καὶ συγκριθέντα ὁμοουοῦσιν; ὅπερ ἕως οὗ γένηται τὰ ἐν τῷ προλεχθέντι Κομμονιτορίῳ ἡμῖν προσενεχθέντα περὶ τῶν πρὸς τὸν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας Ἱερέα ἐκκλήτων τῶν Ἐπισκόπων, καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν τῶν Κληρικῶν τῶν ὀφειλουσῶν περατοῦσθαι, παρὰ τοῖς τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν Ἐπίσκοποις, ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν, καὶ φυλάξοντας (1) ἕως τῆς ἐπικυρώσεως, καὶ τὴν ὑ-

(1) Ἰσ. καὶ φυλάξωμεν.

μετέραν μακαριότητα, θέλοντος τοῦ Θεοῦ, πρὸς τοῦτο ἡμῖν βοηθήσουσιν θαρροῦμεν. Τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Συνόδῳ πραχθέντα καὶ βεβαιωθέντα, ἐπειδὴ οἱ προλεχθέντες Ἀδελφοὶ ἡμῶν Φαυστῖνος ὁ Συνεπίσκοπος, Φίλιππος, καὶ Ἀσελλος οἱ Πρεσβύτεροι μεθ' ἑαυτῶν ἐπιφέρωνται, ἐὰν καταξιώσῃτε, γνωστὰ ποιήσουσι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιωσύνῃ. Καὶ ὑπέγραψαν. Ὁ Κύριος ἡμῶν φυλάξοι σε ἡμῖν ἐπὶ πλείστους χρόνους, μακαριώτατος Ἀδελφέ. Ὑπέγραψαν ὁμοίως, Ἀλύπιος, Αὐγουστῖνος, Ποσσείδιος, Μαρῖνος καὶ οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι.

Ἐπιστολὴ Β'. τῆς ἐν Ἀφρικῇ Συνόδου πρὸς Κελεστῖνον τὸν Πάπαν.

Ἐὐχόμεθα, ὃν τρόπον ἡ σὴ ἀγιωσύνη περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἀπικρίου χαριέντως ὑμᾶς ἐδήλωσε, γραμμάτων πεμφθέντων διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἡμῶν Λέοντος, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὁμοίως περὶ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ αὐτοῦ τὰ παρόντα γράμματα μετὰ χαρᾶς ἀπεστείλαμεν. Ἦν γὰρ δηλαδὴ καὶ ἡ ἡμετέρα, καὶ ὑμετέρα προθυμία ἀσφαλεστέρα, καὶ οὐδὲ πῦρτικὴ ἐδόκει ἡ περὶ τοῦ ἀκμῆν ἀκουστέου, ἥπερ ὡς περὶ ἀκουσθέντος προηγησάμενη. Παραγενομένου τοίνυν πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἀγιωτάτου Ἀδελφοῦ καὶ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστῖνου, συνήξαμεν Σύνοδον, καὶ ἐπιστεύσαμεν διὰ τοῦτο αὐτὸν μετ' ἐκείνου πεμφθέντα, ἵνα ὡς περ οὗτος καὶ νῦν δυνηθῇ τῷ αὐτοῦ σκοπῷ ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν ἐν Θαβρακηναῖς ὑποβληθέντων τοσοῦτων ἐγκλημάτων καθαρθῆναι, οὕτινος τὰ τοσαῦτα καὶ οὕτω παμμεγέθη ἀτοπήματα, ἢ πληθὺς καταδραμοῦσα τῆς ἡμετέρας Συνόδου, εὔρεν, ὅτι καὶ τοῦ μνημονευθέντος τὴν πατρωνίαν μάλλον, ἢπερ κρίσιν καὶ τὴν ὡς ἐκδίκου σπουδὴν μάλλον, ἢπερ διαγνώστου δικαιοσύνην ὑπερένικησε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀντέστη μεγάλως πάσῃ τῇ Συνόδῳ διαφόρους ὕβρεις ἐπιφέρων, ὡσανεὶ τὰ πριβιλέγια τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διεκδικῶν. Καὶ θέλων αὐτὸν παρ' ἡμῶν εἰς κοινωνίαν δεχθῆναι, ὃν ἡ σὴ ἀγιωσύνη πιστεύσασα ἐκκαλεῖσθαι, ὅπερ ἀποδείξαι οὐκ ἠδυνήθη, τῇ κοινωνίᾳ ἀποδέδωκεν ὅμως ἤττον αὐτῷ τοῦτο ἐξεγένετο, ὅπερ ἔτι μὴν τῇ ἀναγνώσει τῶν πεπραγμένων κρειττόνως γνοίης. Τριημέρου μὲν τοι δίκης ἐπιμόχθου κινηθείσης, ἐν ὅσῳ τὰ διάφορα τῷ αὐτῷ ὑποβληθέντα συντριβόμενοι ἐζητοῦμεν, ὁ Θεὸς ὁ δίκαιος κριτῆς, ὁ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, τὰς τε παρολκὰς τοῦ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστῖνου, καὶ τὰς τριψεργίας τοῦ αὐτοῦ Ἀπικρίου, οἷς τὰς ἀθεμίτους αὐτοῦ αἰσχροτήτας συγκαλύψαι ἐπερείδετο, μεγάλη συντόμια ἔτεμε, τῆς συχναντῆς δηλαδὴ καὶ δυσωδεστέρας ἐπιμονῆς καταργηθείσης, καὶ τῆς ἀναισχυντίας τῆς ἀρνήσεως, δι' ἧς τῶν τοσοῦτων ἠδονῶν τὸν βόρβορον ἐβούλετο καταβυθίσαι. Τοῦ γὰρ Θεοῦ ἡμῶν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ στενοχωρήσαντος, καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτά, ὡς ἐν ἰλύϊ τῶν ἐγκλημάτων ἤδη καταδεδικασμένα, πᾶσιν ἔτι μὴν τοῖς ἀνθρώποις δημοσιεύσαντος, αἰφνιδίως εἰς ὁμολογίαν πάντων τῶν ὑποβληθέντων αὐτῷ ἐγκλημάτων ὁ δόλιος ἀρνητῆς ἐξέερρηξε, καὶ μόλις ποτὲ περὶ πάντων τῶν ἀπιθάνων ὄνειδῶν ἔκοντι αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγξε, καὶ αὐτὴν ὁμοίως τὴν ἡμετέραν ἐλπίδα, ἣτινι καὶ ἐπιστεύσαμεν αὐτὸν, καὶ ἠυχόμεθα ἐκ τῶν οὕτως ἐπαισχυντέων σπείλων δύνασθαι καθαρθῆναι, μετέστρεψεν εἰς στεναγμούς, εἰμὴ ὅτι ταύτην ἡμῶν τὴν λύπην μιᾶ καὶ μόνην παραμυθία κατεπράυνεν, ὅτι καὶ ἡμᾶς τοῦ ὄδυρμου τοῦ διηνεκοῦς καμᾶτου εὐλύτωσε, καὶ τοῖς ἰδίῳι τραύμασιν ὅπως δὴ ποτε ἴασιν, εἰ καὶ ἀκουσίως καὶ τῆς ἰδίας συνειδήσεως ἀντιμαχομένης, ὁμολογήσας προενοήσατο, Κύριε Ἀδελφέ. Ἐν προσφάτῳ τοίνυν τοῦ καλῆκοντος τῆς ὀφειλομένης προσκυνήσεως ἐκπληρουμένων, ἰκετεύομεν, ἵνα τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοάς, τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους, εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε, μὴ δὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους, εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι, ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ ὀρισθὲν εὐχερῶς εὔροι ἡ σὴ σεβασμιότης. Εἰ γὰρ καὶ περὶ κατωτέρων Κληρικῶν καὶ περὶ λαϊκῶν φαίνεται ἐκεῖ παραφυλάττεσθαι, πόσῳ μάλλον τοῦτο περὶ Ἐπισκόπων βούλεται παραφυλαχθῆναι; Μὴ οὖν οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀναρτηθέντες, παρὰ τῆς σῆς ἀγιωσύνης, σπουδαίως καὶ καθὼς μὴ χρῆ, φανώσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ. Καὶ τῶν Πρεσβυτέρων δὲ ὁμοίως καὶ τῶν ἐπομένων Κληρικῶν, τὰς ἀναιδεῖς ἀποφυγὰς, ὡς ἔστι σου ἀξιον, ἀποδιώξει ἡ ἀγιωσύνη ἡ σὴ, ἐπειδὴ καὶ οὐ διὰ τινος ὄρου τῶν Πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, εἴτε Κληρικοὺς τοῦ κατωτέρου βχθμοῦ, εἴτε αὐτοὺς τοὺς Ἐπισκόπους, τοῖς ἰδίῳι Μητροπολίταις φανερώτατα κατέπεμψαν. Συνετῶς γὰρ καὶ δικαίως συνείδεν, ἀτιναδῆ ποτε πράγματα ἀναφυῶσι, ταῦτα ἐν τοῖς ἰδίῳι ὀφείλειν περατοῦσθαι τόποις. Οὔτε γὰρ μιᾶ καὶ ἐκάστη παροικία ἐλογίσαντο ἐλλείπειν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δι' ἧς ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἱερέων καὶ ὁρᾶται φρονίμως, καὶ κατέχεται σταθερῶς. Μάλιστα, ὅτι ἐνὶ καὶ ἐκάστῳ συγκεχώρηται, ἐὰν περὶ τῆς δίκης τῶν διαγνωστῶν προσίσταται αὐτῷ, πρὸς τὰς Συνόδους τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ἢ ἔτι μὴν εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐκκαλέσασθαι. Εἰ μὴ, ἀρὰ τίς ἐστίν, ὅστις πιστεύσει, ἐνὶ ὀτινιδῆ ποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς Σύνοδον συνηθροισμένοις Ἱερεῦσιν ἀρνεῖσθαι; πῶς δὲ αὕτη ἡ περαματικὴ κρίσις βεβαία ἔσται, πρὸς ἣν τῶν μαρτύρων τὰ ἀναγκαῖα πρόσωπα, ἢ διὰ τὴν τῆς φύσεως, ἢ διὰ τὴν τοῦ γήρους ἀσθένειαν, ἢ πολλοῖς ἄλλοις ἐμποδισμοῖς ἐνεχθῆναι οὐ δύναται; Περὶ γὰρ τοῦ, τινὰς, ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἀγιωσύνης πέμπεσθαι, οὐδεμιᾶ τῶν Πατέρων Συνόδῳ ὀρισθὲν εὐρίσκομεν ἐπειδὴ, ὅπερ πάλαι διὰ τοῦ αὐτοῦ Συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστῖνου, ὡσανεὶ ἐκ μέρους τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου αὐτόθεν ἀπέσταλτο, ἐν ταῖς ἀληθεστέραις ἀπογραφαῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὡς περ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τοῦ ἀγιωτάτου Κυρίλλου, τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Συνεπισκόπου ἡμῶν, καὶ παρὰ τοῦ προσκυνητοῦ Ἀττικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐπισκόπου πεμφθείσας ἐκ τῶν αὐθεντικῶν, αἵτινες ἔτι μὴν πρὸ τούτου, διὰ Ἰννοκεντίου τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Μαρκέλλου τοῦ Ὑποδιακόνου, δι' ὧν πρὸς ἡμᾶς παρ' ἐκείνων ἀπεστάλησαν, τῷ τῆς προσκυνητῆς μηνῆς Βονιφατίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ τῷ προηγησαμένῳ ὑμῶν, παρ' ἡμῶν

ἐξεπέμφθησαν: τοιοῦτο τίποτε οὐκ ἠδυνήθημεν εὐρεῖν. Ἐκβιβαστάς τοίνυν Κληρικούς ἡμῶν, τινῶν αἰτούντων, μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τύπον τοῦ Κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις τὸ φῶς τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν, τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει. Τοῦ γὰρ κλαυσίμου Ἀπιαρίου ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Φαυστίνου, κατὰ τὰς ἰδίας ἀθεμίτους ἀχρειοσύνας, ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀποκινήθεντος, τοῦτον τῇ δοκιμῇ καὶ ρυθμίσει τῆς σῆς ἀγιωσύνης, ἐν τῷ σώζεσθαι τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, περαιτέρω ἢ Ἀφρικὴ οὐδαμῶς ὑπομένει.

Ἡ ὑπογραφή. Ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν ἀγιωσύνην ὑμῶν ἐπὶ μήκιστον χρόνον φυλάξει ὑπὲρ ἡμῶν εὐχομένην, Κύριε Ἀδελφέ.

Ἐρμηνεία.

Ἡ αἰτία καὶ τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν ἐστάθη κάποιος Πρεσβύτερος Σίκκης, ὀνόματι Ἀπιάριος. Συντόμως δὲ καὶ περιληπτικῶς θέλομεν ἐρμηνεύσει αὐτάς, καὶ κατὰ τὸ νόημα μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ λέξιν πᾶσαν, διὰ νὰ φύγωμεν τὴν πολυλογίαν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἀπιαρίου τούτου οἰοεὶ οἰκονομικῶς ἠκολούθησεν, ἵνα ὑπὸ τῆς παρούσης Συνόδου στηλιτευθῶν τὰ ὑπερήφανα νεωτερίσματα, ὅπου ἔμελλον νὰ ἐπινοήσουν οἱ Πάπαι τῆς Ῥώμης. Ἡ Ἀναμαρτησία, λέγω, ἡ Μοναρχία, ἡ Οὐρυλλουμένη Ἐκκλητος, καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ νοθεία καὶ διαφθορά μὲν, τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τότε ἐπεχείρησαν νὰ κάμουν οἱ Δυτικοὶ εἰς τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέρων, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἡ ἐν τοῖς Γραικοῖς καὶ Ἀνατολικοῖς ἀνόθευτος φυλακὴ τῶν αὐτῶν βιβλίων, τὰ ὅποια πάντα ἀποδεικνύονται ἐκ τούτων τῶν δύο τῆς παρούσης Συνόδου ἐπιστολῶν. Καὶ διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὸ πρῶτον. Ὁ Ἀπιάριος οὗτος Πρεσβύτερος ὦν εἰς τὴν ἐν Σίκκῃ Ἐπισκοπὴν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ διὰ ἐγκλήματα κανονικὰ ὅπου ἔκαμεν ἐλεγχθεὶς συνοδικῶς, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Συμπρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν. Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην δύο φοραῖς, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ζωσίμου, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κελεστίνου, ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν παρ' αὐτῶν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μὲ γράμματα συστατικὰ παρ' αὐτῶν ἐφοδιασθεὶς, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν μὲ τὸν Φαυστίνον Ἐπίσκοπον, τὸν τοποτηρητὴν τῶν αὐτῶν Παπῶν, ὅστις, καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἔβαλε τὰς δυνάμεις του δλαεὶ νὰ ἀθώωσῃ τὸν Ἀπιάριον ἀπὸ τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα ἐγκλήματα, προστάτης μᾶλλον ἢ κριτῆς καὶ ἐκδικός, ἢ διαγνώστης γενόμενος, εἰς μάτην ἐκοπίασε. Διότι ὁ Ἀπιάριος ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐλεγχόμενος συνειδήσεως, ὡμολόγησε φανερὰ, ὅτι ἀληθῶς ὑπόδικος ἦτον εἰς τὰ ἐγκλήματα ὅπου ἐκατηγορεῖτο, ὡς τοῦτο δεικνύται ἀπὸ τὴν β'. ταύτην πρὸς Κελεστίνον ἐπιστολήν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀναμαρτησία τοῦ Πάπα στηλιτευομένη ὁρᾶται. Δύω γὰρ Πάπαι καὶ ὁ τοποτηρητὴς αὐτῶν τρεῖς, τῷ ἀκοινωνήτῳ ἐφάνησαν συγκοινωνοῦντες παρανόμως, καὶ ἀκολούθως ἀμαρτάνοντες. Ἐλέγχει ἡ Σύνοδος αὕτη τὸν Κελεστίνον λέγουσα, Κάνεις δὲν θέλει πιστεύσει ὅτι εἰς ἓνα μόνον Ἐπίσκοπον, τὸν Ῥώμης δηλαδή, δύναται νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅλην τὴν δικαιοκρίσιαν, καὶ ὅχι εἰς τόσους Ἐπισκόπους ὅπου συναθροισθῶν εἰς τὴν Σύνοδον. «Οὐδεὶς ἐστίν, ὅστις πιστεύσει ἐνὶ ᾧ τινι δήποτε δύνασθαι τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμητοῖς εἰς Σύνοδον συνηθροισμένοις Ἱερεῦσιν, ἀρνεῖσθαι», καὶ ἰδοὺ ἡ μοναρχία τοῦ Πάπα κατακρημνίζεται. Αἶδει Κομμονιτώριον γράμμα, ἥτοι ἐνταλτήριο καὶ προστακτήριον εἰς τὸν Φαυστίνον τὸν τοποτηρητὴν ὁ Πάπας Ζώσιμος, μέσα εἰς τὸ ὅποιον γράφει τὸν ἑ. Κανόνα τῆς Σαρδικῆς, διορίζοντα ὅτι, ἐὰν Ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ, καὶ κρίνωσιν αὐτὸν οἱ τῆς ἐπαρχίας Ἐπίσκοποι, οὗτος νὰ ἐκκαλῇ τὴν κρίσιν του εἰς τὸν Ῥώμης. ὅστις νὰ στέλλῃ κριτὰς ἀπὸ τὸ πλευρὸν του, διὰ νὰ κρίνωσι τὸν Ἐπίσκοπον. Ὁμοίως γράφει καὶ τὸν ἰδ'. τῆς αὐτῆς Σαρδικῆς, διορίζοντα ὅτι, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, οἱ παρὰ ὀργίλου Ἐπισκόπου ἀφορισθέντες, νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ πηγαίνωσιν εἰς τοὺς πλησιοχώρους νὰ κρίνωσιν. Καὶ τοὺς δύο τούτους Κανόνας ἐπιγράφει ψευδῶς, ὅτι εἶναι τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁ. Συνόδου. Ἀλλὰ ἡ Σύνοδος αὕτη, καὶ μὲ τὰ ἀντίγραφα ἱσα τῶν Κανόνων, ὅπου ἔφερε πρῶτον ὁ Καικιλιανὸς, καὶ μὲ τὰ αὐθεντικὰ καὶ ἀληθέστατα ἱσα τῶν αὐτῶν Κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὅπου ἐστάλησαν ὕστερον τόσον ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικόν, ὅσον καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, διὰ Ἰννοκεντίου Πρεσβυτέρου καὶ Μαρκέλλου Ἰποδιακόνου, (διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐστάλησαν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Βονιφάτιον Ῥώμης ὑπὸ τῆς αὐτῆς Συνόδου), παραβάλλουσα τοὺς δύο Κανόνας αὐτοὺς, καὶ μηδὲν τοιοῦτον διορίζοντας εὐροῦσα τοὺς ἐν Νικαίᾳ Κανόνας, ἀπέδειξε ψευδόμενον τὸν Ζώσιμον, καὶ ἀκολούθως ψευδεπίπλαστον τὴν παρ' αὐτοῦ ζητούμενην Ἐκκλητον τῶν μὴ ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, καὶ Πρεσβυτέρων, καὶ Διακόνων. Διὸ καὶ τὴν Ἐκκλητον ταύτην τὴν εἰς τὸν Ῥώμης, ἵνα κατὰ κράτος ἀποβάλλῃ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, οὐ μόνον περὶ τούτου ἐπίτηδες ἐξέλετο τοὺς δύο Κανόνας, τὸν λς'. καὶ ρλδ'. ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς τὸν Κελεστίνον προστακτικῶς γράφει: «Ἐκβιβαστάς τοίνυν Κληρικούς ὑμῶν, τινῶν αἰτούντων μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα μὴ τὸν καπνώδη τύπον τοῦ κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις τὸ φῶς τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν τοῖς τὸν Θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει». Καὶ πάλιν «Τοὺς ἐντεθεὶν παραγινομένους εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε, μηδὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι». Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Ἀπιαρίου γράφει. Ἐὰν θέλῃ νὰ ἀθώωσῃ αὐτὸν ὁ Πάπας, ὅτι ἡ Ἀφρικὴ τοῦτο δὲν ὑπομένει εἰς τὸ ἐξῆς, ἀλλὰ τυχὸν ὡς παράνομον καταφρονήσει, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διαφορεῖς τῶν βιβλίων τοῦς Δυτικοὺς ἡ Σύνοδος αὕτη ἀπέδειξεν, ἀληθεῖς δὲ τοὺς ἀνατολικούς. Ἐν γὰρ τῇ παρούσῃ πρὸς Βονιφάτιον ἐπιστολῇ τάδε φησί: «Τίς γὰρ ἀμφιβάλλει τὰ ἱσα ἀληθέστατα εἶναι ἐν Γραικοῖς, τῆς ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης Συνόδου; ἄτινα ἀπὸ οὕτω διαφορῶν τόπων καὶ ἐπισήμων Γραικῶν προσενεχθέντα καὶ συγκριθέντα, ὁμονοοῦσιν».

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἀγίοις Πατήρ ἡμῶν Διονύσιος, μαθητὴς ἐχρημάτισε τοῦ Ὁριγένους (1), Πρεσβύτερος τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίας (2) πρότερον γεγονώς, περὶ δὲ τὸ 232 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηχήσεων λαθῶν (3) ὕστερον ἐν ἔτει 247, Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας κατέστη, τὸν Ἡρακλῆν διαδεχόμενος τρισκαίδεκατον ὄντα τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπον (4), ἐπὶ δὲ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δεκίου πιασθεὶς ἀπὸ στρατιώτας, ἐφέρθη εἰς Ταπόσιριν (5), ἧτις πολίχνιον ἐστίν, εὐρισκόμενον μεταξὺ Ἀλεξανδρείας καὶ Κανωβίου, κατὰ τὸ λεξικὸν τοῦ Βαουδράντου. Κατὰ δὲ τὸ 257 ἔτος, ἐπὶ τοῦ Οὐαλεριανοῦ τοῦ διώκτου, παραστάς εἰς τὸν ἡγεμόνα Αἰμυλιανὸν, καὶ τὴν καλὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμολογήσας ὁ τρισμακάριος, ἐξορίζεται εἰς Κεφρῶν, πόλιν τῆς Λιβύης ἐρημοτάτην (6). Μετὰ δὲ τρεῖς χρόνους (7) ἀνακαλεσθεὶς ἀπὸ τὴν ἐξορίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ Γαλιήνου βασιλείας, τοῦ υἱοῦ μὲν τοῦ Οὐαλερίου, ἡμερωτέρου δὲ φανέντος ἐν ἀρχῇ περὶ τοὺς Χριστιανούς, μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν ἠγωνίσθη ὁ τρισόβλιος νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς αἰρετικούς, καὶ νὰ συρράψῃ τὰ τότε γεγονότα σχίσματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν Ναυατιανῶν, καὶ νὰ φιλιώτῃ τὸν Ρώμης Στέφανον καὶ Κυπριανὸν τὸν Καρχηδόνας, τοὺς πρὸς ἀλλήλους διαφερομένους, ἂν πρέπη νὰ βαπτίζωνται οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἢ ἂν δὲν πρέπη (8), (καὶ μὲ ὄλον ὅπου μὲ τὸν Κυπριανὸν ἦτο σύμφωνος, ὅπου ἤθελε νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ τοιοῦτοι, ὡς λέγει ὁ Ἰερώνυμος, ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων περὶ οὗ ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Κανόνος τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου). Γενναίως δὲ καὶ κατὰ Σαβελλίου ἠγωνίσαστο (9), καὶ μὲ τὰς σοφὰς του διαλέξεις ἔπεισε τοὺς ἀπὸ Νέπωτος καλουμένους χιλιαστὰς (περὶ ὧν ὄρα τὰ προλεγόμενα τῆς β΄. Συνόδου) νὰ παρκιτήσουν τὰ κακόδοξά των φρονήματα (10). Ἐν ἔτει δὲ 265 (11), παρακαλεσθεὶς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως (12), νὰ ὑπάγῃ μὲν σωματικῶς δὲν ἐδυνήθη διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν, δι' ἐπιστολῆς του δὲ ἐφάνέρωσε τὴν ὀρθόδοξον γνώμην τῆς πίστεως, καὶ τὸν Σαμοσατέα δι' ἀποκρίσεων δέκα ἐξελέγχει (13). Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος, ὅπερ ἦτο δωδέκατον ἔτος τῆς Γαλιήνου βασιλείας, μετέστη πρὸς Κύριον, δεκαεπτὰ χρόνους τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχιερατεύσας (14). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα (τὰ ὅποια ὄρα εἰς τὴν ιδ΄. σελ. περὶ τῶν ὑπομνηματιστῶν τοῦ α΄. τόμ. τῆς σειρᾶς τῆς Ὀκτατεύχου) καὶ τὴν Κανονικὴν ταύτην συνέγραψεν ἐπιστολὴν ἐν ἔτει 260, κατὰ τὸν Μίλιαν (ἐν τῷ β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν), καὶ ἀπέστειλε πρὸς τινὰ Βασιλεῖδην Ἐπίσκοπον τῶν τῆς Πενταπόλεως παροικιῶν, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (βιβλ. ζ΄. Κεφ. 26.), διηρημένην οὕσαν εἰς Κανόνας δ΄. καὶ ἐπικυρωθεῖσαν ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α΄. τῆς δ΄., ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β΄. τῆς Οἰκουμενικῆς

(1) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς΄. τῆς ἱστορίας κεφ. 29.

(2) Ὁ Ἰερώνυμος ἐν τῷ καταλ. τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων.

(3) Ὁ Κάβε τόμ. 1. σελ. 124.

(4) Ὁ, τε Εὐσέβιος καὶ ὁ Κάβε αὐτόθι.

(5) Ὁ Εὐσέβιος αὐτόθι κεφ. 40.

(6) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ζ΄. κεφ. 11.

(7) Ὁ Κάβε αὐτόθι.

(8) Ὁ Εὐσέβιος βιβλ. ς΄. κεφ. 46. καὶ βιβλ. ζ΄. κεφ. δ΄. καὶ ε΄. καὶ κεφ. 2. καὶ 3.

(9) Ὁ Εὐσέβ. αὐτόθι. κεφ. 21. ὄρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ α΄. τῆς β΄.

(10) Ὁ Εὐσέβ. αὐτόθι. κεφ. 6.

(11) Ὁ Κάβε αὐτόθι.

(12) Ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιθ΄. τῆς α΄. Συνόδου. Σημειῶσαι ὁμῶς ὅτι ἡ τελευταία καὶ πολυανθρωποτέρα Σύνοδος κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως συνήχθη ἐπὶ Ἀδρηλιανοῦ, κατὰ τὸ 272 ἔτος, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, βιβλ. ζ΄. κεφ. 29, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ ιθ΄. τῆς α΄. δηλοῦται.

(13) Ὅρα ταύτας ἐν τῷ α΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 111. ὁ δὲ Δουσίθεος ἐν τῇ Δωδεκαβίβλ. λέγει ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Διονυσίου ἔλαβον παράδειγμα ἅπαντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Πατριάρχαι, οἱ μετὰ ταῦτα, νὰ γράφουν εἰς τὰς μελλούσας συναθροίσεις Συνόδους τοιαύτας ἐπιστολάς, τὸ φρόνημα περιεχούσας τῆς πίστεως, ὅταν δι' ἀσθένειαν, ἢ γῆρας, ἢ ἄλλην ἀναγκαίαν περιστάσιν δὲν ἐδύναντο νὰ ὑπάγουν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Σύνοδον.

(14) Εὐσέβιος αὐτόθι κεφ. 28.

γ'. και διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσιν δύναμιν. Εὐρίσκεται δὲ αὕτη ἐν τῷ β'. τόμ. τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ α'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 106 (1).

Οἱ Δ'. Κανόνες τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ ὁμολογητοῦ ἐρμηνευόμενοι, εἰς οὓς διήρηται ἡ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Βασιλείδην Κανονικὴ αὐτοῦ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τῆς ε'. πθ'. || Ἐπέστειλάς μοι, πιστότατε καὶ λογιώτατε υἱέ μου, πυνθανόμενος καθ' ἣν ὥραν ἀπονηστίζεσθαι δεῖ τὴν τοῦ Πάσχα ἡμέραν. Τινὰς μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν λέγειν φῆς, ὅτι χρή τοῦτο ποιεῖν πρὸς ἀλεκτοροφωνίαν, τινὰς δὲ ὅτι ἀφ' ἑσπέρας χρή. Οἱ μὲν γὰρ ἐν Ρώμῃ ἀδελφοί, ὡς φασι, περιμένουσι τὸν ἀλέκτορα, περὶ δὲ τῶν ἐνταῦθα, ἔλεγεσ ὅτι τάχιον, ἀκριβῆ δὲ ὄρον τιθέναί ἐπιζητεῖς, καὶ ὥραν πάνυ μεμετρημένην, ὅπερ καὶ δύσκολον καὶ σφαλερόν ἐστι. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι μετὰ τὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καιρὸν χρή τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς εὐφροσύνης ἐνάρχεσθαι, μέχρις ἐκείνου τὰς ψυχὰς ταῖς νηστεύουσιν ταπεινῶντας, ὑπὸ πάντων ὁμοίως ὁμολογηθήσεται. Κατεσκεύασας δὲ δι' ὧν ἔγραψάς μοι πάνυ ὑγιῶς καὶ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν αισθόμενος, ὅτι μηδὲν ἀπηκριβωμένον ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἀνέστη, φαίνεται. Διαφόρως μὲν γὰρ οἱ Εὐαγγελισταὶ τοὺς ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἐλθόντας ἀνέγραψαν κατὰ καιροὺς ἐνηλλαγμένους, καὶ πάντες ἀνεστηκότα τὸν Κύριον ἔφασαν εὐρηκέναι. «Καὶ ὑφὲ Σαββάτων, ὡς ὁ Ματθαῖος εἶπε, Καὶ πρῶτὴ σκοτίας ἔτι οὕσης, ὡς ὁ Ἰωάννης γράφει, Καὶ ὄρθρου βαθέως, ὡς ὁ Λουκᾶς, Καὶ λίαν πρῶτὴ ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ Μάρκος». [Κεφ. κή. ι.] Καὶ πότε μὲν ἀνέστη, σαφῶς οὐδεὶς ἀπεφῆνατο. Ὅτι δὲ ὑφὲ Σαββάτων τῆ ἐπιφωσκούσῃ μιᾶς Σαββάτων, μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου τῆς μιᾶς Σαββάτων, οἱ ἐπὶ τὸ μνημεῖον παραγενόμενοι, οὐκ ἔτι κείμενον ἐν αὐτῷ, κατέλαβον αὐτὸν, τοῦτο ἀνωμολόγηται, καὶ μηδὲ διαφωνεῖν, μηδὲ ἐναντιοῦσθαι τοὺς Εὐαγγελιστὰς πρὸς ἀλλήλους ὑπολάβωμεν. Ἄλλ' εἰ καὶ μικρολογία τις εἶναι δόξει περὶ τὸ ζητούμενον, εἰ συμφωνοῦντες πάντες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸ τοῦ κόσμου Φῶς τὸν Κύριον ἡμῶν ἀνατεταλκέναι, περὶ τὴν ὥραν διαφέρονται, ἀλλ' ἡμεῖς εὐγνωμόνως τὰ λεχθέντα καὶ πιστῶς ἀρμόσαι προδυμηθῶμεν. Τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου λεχθὲν, οὕτως ἔχει «Ὑφὲ Σαββάτων τῆ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. Ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθησεν ἐπάνω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ, ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναῖξί· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. Οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη, καθὼς εἶπε». [Ματθ. κή. 1.] Τοῦτο δὲ τὸ λεχθὲν ὑφὲ, οἱ μὲν τινες οἰήσονται κατὰ τὴν κοινότητα τοῦ ρήματος, τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου δηλοῦν, οἱ δὲ σοφώτερον ἐξακούοντες, οὐ τοῦτο, ἀλλὰ νύκτα βαθεῖαν ἐροῦσιν εἶναι, βραδυτῆτα καὶ μακρὸν χρόνον τοῦ ὑφὲ δηλοῦντος. Καὶ ὅτι νύκτα λέγει, καὶ οὐχ ἑσπέραν, ἐπήγαγε τῆ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων. «Καὶ ἤκον, οὕπω ὡς οἱ λοιποὶ φασι, τὰ ἀρώματα φέρουσαι, ἀλλὰ θεωρῆσαι τὸν τάφον, καὶ εὑρον τὸν σεισμὸν γεγονότα, καὶ καθήμενον τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου, καὶ ἀκηκόασιν παρ' αὐτοῦ, Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη. Ὁμοίως ὁ Ἰωάννης ἐν μιᾷ τῶν Σαββάτων, φησὶ, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἦλθε πρῶτὴ σκοτίας ἔτι οὕσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου. Πλήν παρὰ τούτῳ σκοτίας ἔτι οὕσης εἰς τὸ μνημεῖον προεληλύθει. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησὶ, τὸ μὲν Σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν, τῆ δὲ μιᾶς τῶν Σαββάτων ὄρθρου βαθέως ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἦλθον φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώματα. Εὑρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου». Ὁ βαθεὺς ὄρθρος, ἴσως προὑποφαινόμενην αὐγὴν τὴν ἐωθινήν ἐμφανίζει τῆς μιᾶς τῶν Σαββάτων, διὰ τὸ παρωχηκέναι ἤδη τελείως σὺν τῆ μετ' αὐτὸ νυκτὶ πᾶν τὸ Σάββατον, καὶ ἑτέραν ἀρχεσθαι ἡμέραν, ὅτε ἦλθον τὰ ἀρώματα καὶ τὰ μύρα φέρουσαι ὄθεν δῆλον ὡς ἀνειστήκει πρὸ πολλοῦ. Τούτῳ κατακολουθεῖ καὶ ὁ Μάρκος λέγων «Ἐγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτὸν, καὶ λίαν πρῶτὴ τῆς μιᾶς Σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος

(1) Τὸν θεῖον τοῦτον Διονύσιον κανονικὸν ὀνομάζει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ α'. Κανόνι. Οὗτος δὲ πρῶτος ὁ ἅγιος φαίνεται ὅτι κατέβαλε τὰ θεμέλια τοῦ δόγματος τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων. Λέγει γὰρ ἐν τῇ ε'. ἀποκρίσει πρὸς τὸν Σαμουαῖα. «Αὐτὸς ἐγένετό μοι εἰς Θεὸν καὶ

Κύριον Ἰησοῦν ὁ εἰς ὧν Λόγος, μία αὐτοῦ ὑπόστασις, καὶ ἐν πρόσωπον,» ἐπάνω δὲ εἰς τὰ θεμέλια ταῦτα ὁ θεῖος Κρίλλος καὶ ἡ γ'. Σύνοδος μετὰ ταῦτα τὸ μέγα δόγμα τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως ἐπωκοδόμησαν.

τοῦ ἡλίου». Λίαν μὲν γὰρ πρῶτ' καὶ οὗτος εἶπεν, ὅπερ ταυτόν ἐστι, τῷ βαθέος ὄρθρου. Καὶ ἐπήγαγ' ἐν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Ἡ μὲν γὰρ ὁρμὴ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτῶν δῆλον ὡς ὄρθρου βαθέος, καὶ λίαν πρῶτ' κατήρχθη, παρέτειναν δὲ κατὰ τὴν πορείαν, καὶ περὶ τὸ μνημεῖον διατρίβουσαι μέχρι ἀνατολῆς ἡλίου. Καὶ λέγει καὶ τότε ταύταις ὁ Νεανίσκος ὁ λευχείμων, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. Τούτων οὕτως ἐγόντων, τοῦτο τοῖς ἀκριβολογουμένοις ἀποφαινόμεθα (1), κατὰ ποίαν ὥραν, ἢ καὶ ποῖον ἡμῶριον, ἢ ὥρας τέταρτον, ἄρχεσθαι προσῆκε τῆς ἐπὶ τῆ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάσει χαρᾶς. Τοὺς μὲν λίαν ἐπιταχύναντας, καὶ πρὸ νυκτὸς ἤδη μετούσης ἀνιέντας, ὡς ὀλιγώρους καὶ ἀκρατεῖς μεμφόμεθα, ὡς παρ' ὀλίγον προκαταλύοντας τὸν δρόμον, λέγοντος ἀνδρὸς σοφοῦ· «Οὐ μικρὸν ἐν βίῳ τὸ παραμικρὸν,» τοὺς δὲ ἐφυστερίζοντας καὶ διαρκούντας ἐπὶ πλείστον, καὶ μέχρι τετάρτης φυλακῆς ἐγκαρτεροῦντας, καθ' ἣν καὶ τοῖς πλείουσιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐπεφάνη, ὡς γενναίους καὶ φιλοπόνους ἀποδεχόμεθα. Τοῖς δὲ μεταξὺ, ὡς ἐκινήθησαν, ἢ ὡς ἠδυνήθησαν, ἀναπαυσάμενοι, μὴ πάνυ διοχλῶμεν, ἐπεὶ μὴδὲ τὰς ἐξ τῶν νηστειῶν ἡμέρας ἴσως, μὴδὲ ὁμοίως πάντες διαμένουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν καὶ πάσας ὑπερτιθέασιν, ἄσιτοι διατελοῦντες, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρεῖς, οἱ δὲ τέσσαρας, οἱ δὲ, οὐδεμίαν. Καὶ τοῖς μὲν πάνυ διαπονηθεῖσιν ἐν ταῖς ὑπερθέσειν, εἶτα ἀποκαμοῦσι, καὶ μονοῦ ἐκλείπουσι, συγγνώμη τῆς ταχυτέρας γεύσεως. Ἐἰ δὲ τινες, οὐχ ὅπως οὐχ ὑπερτιθέμενοι, ἀλλὰ μὴδὲ νηστεύσαντες ἢ καὶ τρυφήσαντες, τὰς προαγούσας, τέσσαρας, εἶτα ἐλθόντες ἐπὶ τὰς τελευταίας δύο καὶ μόνας ἡμέρας, αὐτὰς ὑπερτιθέντες τὴν τε Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον, μέγα τι καὶ λαμπρὸν ποιεῖν νομίζουσιν, ἂν μέχρι τῆς ἕως διαμείνωσιν, οὐκ ὀφθαί τὴν ἴσην ἀθλήσιν αὐτοὺς πεποιεῖσθαι, τοῖς τὰς πλείονας ἡμέρας προσηκόσι. Ταῦτα μὲν, ὡς φρονῶ, συμβουλεύων περὶ τούτων ἔγραψα.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ὅτι ἐρώτησεν ὁ θεὸς Βασιλεῖδης τὸν μακάριον τοῦτον Διονύσιον διὰ τὴν φανερῶς ἐγγράφως τὴν ἀκριβῆ ὥραν, καθ' ἣν ἀνέστη ὁ Χριστὸς, καὶ τότε πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τῆς νηστείας κατάλυσις· διότι, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν παρούσαν ἐπιστολὴν, εἶχον κάποιαν διαφωνίαν οἱ χριστιανοὶ ἀναμεταξύ τους περὶ τούτου· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον, ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς ἑορτῆς καὶ ἡ τῆς νηστείας κατάλυσις ἀφ' ἑσπέρας, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὐρισκόμενοι· ἄλλοι δὲ πάλιν, πῶς ὅταν λαλήσῃ ὁ πετεινὸς, ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ Ρώμῃ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐζήτησε νὰ τοῦ γράψῃ ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ ἀρχίζῃ ἡ ἑορτὴ καὶ ἡ κατάλυσις ἀπὸ ὅλους συμφώνως εἰς ὥραν διωρισμένην. Πρὸς ταύτην λοιπὸν τὴν ἐρώτησιν ἀποκρινόμενος ὁ ἱερὸς Διονύσιος λέγει, πῶς ἡ ἀκριβὴς καὶ τελεία ὥρα τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως ὅπου ζητεῖ, εἶναι δύσκολον καὶ σφαλερὸν νὰ διορισθῇ· διότι (λέγει) πῶς μὲν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἡ χαρὰ τῆς ἑορτῆς καὶ ἡ κατάλυσις ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἀπὸ ὅλους συμφώνως κηρύττεται καὶ ὁμολογεῖται. Ἐν ποίᾳ δὲ ὥρᾳ ἀνέστη, τοῦτο εἶναι τὸ ἀπορον, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἐφανέρωσαν μόνον τοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐλθόντας εἰς τὸ μνημεῖον καὶ εἶπον, ὅτι ὅλοι εὗρον ἀναστάντα τὸν Κύριον, ἀμὴ δὲν ἐσημείωσαν καὶ τὴν ὥραν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνέστη· μὲ τὸ νὰ λέγουσιν, ὁ μὲν Ματθαῖος, ὅτι ἦλθον αἱ γυναῖκες ὀψέ Σαββάτων, ὁ δὲ Ἰωάννης, πρῶτ' σκοτίας ἔτι οὔσης, ὁ δὲ Λουκᾶς, ὄρθρου βαθέος, καὶ ὁ Μάρκος, λίαν πρῶτ' καὶ κατὰ ποίαν μὲν ὥραν ἀνέστη ὁ Κύριος, κἀνένας δὲν ἐφανέρωσαν. Ὅτι δὲ ἐκεῖνοι ὅπου ἦλθον εἰς τὸ μνημεῖον ὕστερα ἀπὸ τὸ Σάββατον πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς δὲν εὗρον τὸν Κύριον εἰς τὸν τάφον, τοῦτο ὁμολογοῦσιν ὅλοι, καὶ καμμία διαφωνία, ἢ ἐναντιότης δὲν πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι εἶναι ἀνάμεσα εἰς αὐτούς. Πλὴν, ἀγκαλὰ καὶ τὸ ζήτημα εἶναι παραμικρὸν, ἂν δηλ. οἱ θεοὶ Εὐαγγελισταὶ συμφωνοῦντες, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς ἀνέτειλεν ἀπὸ τὸν τάφον τὸ Φῶς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος, διὰ τὴν ὥραν μόνον τῆς Ἀναστάσεως διαφέρονται· ἀλλ' ἡμεῖς, λέγει ὁ ἅγιος, καὶ τὸ παραμικρὸν τοῦτο θέλομεν διορθῶσαι, ἥτοι θέλομεν εὗρει συμφώνους καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοὺς θεοὺς Εὐαγγελιστάς, ἀνίσως συμβιβάσωμεν εὐγνωμόνως πρὸς ἀλληλα τὰ θεῖα ρητά. Διότι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ ἱερὸς Ματθαῖος, ὀψέ Σαββάτων, οἱ μὲν πολλοὶ θέλουν νομίσαι, κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν, ὅτι δηλοῖ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου, οἱ δὲ τὸν σφώτερον ἐννοοῦντες, θέλουν εἶπεῖ, ὅτι δηλοῖ νύκτα βαθεῖαν. Τὸ γὰρ ὀψέ, κατὰ τὴν κυριολεξίαν του, βραδύτητα καὶ πολλὴν ἀργοπορίαν δηλοῖ· ταυτόν εἶπεῖν, τὸ μετὰ τὸ Σάββατον διάστημα (2), καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὕστερον ὁ Εὐαγγελιστὴς, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν Σαββάτων. Τὸ ὀψέ λοιπὸν τοῦ Ματθαίου, καὶ τὸ σκοτίας ἔτι οὔσης τοῦ Ἰωάννου, καὶ τὸ ὄρθρου βαθέος τοῦ Λουκᾶ, καὶ τὸ λίαν πρῶτ' τοῦ Μάρκου, ταῦτοσήμαντά εἰσι. Δηλοῦσι γὰρ ὅτι, ἀφ' οὗ ἐπέραςε τὸ Σάββατον καὶ ὅλη ἡ νύκτα τοῦ Σαββάτου, καὶ ὅταν ἀρχισεν ἡ αὐγὴ τῆς Κυριακῆς, ἦλθον αἱ γυναῖκες, καὶ ἔφερον τὰ ἀρώματα, πρὸ τοῦ δὲ νὰ ὑπάγουν αὐταὶ φανερόν ὅτι ἦτον ἀναστημένος ὁ Κύριος· διότι ἀρχισαν μὲν τὴν ὁδοιπορίαν λίαν πρῶτ', ὡς ὁ Μάρκος εἶπεν, ἐπειδὴ δὲ ἐξώδευσαν τὸν καιρὸν εἰς αὐτὴν, εἰς τὸ μνημεῖον ἔμειναν ἕως ὅτου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος. Δι' ὃ ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς,

(1) Ἐν ἄλλοις ἀπολογοῦμεθα.

(2) Ὅτι δὲ τὸ ὀψέ, τὸ ὕστερον δηλοῖ καὶ ἀντὶ τῆς μετὰ προθέσεως ἐκλαμβάνεται, καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Κυροπαιδείᾳ

μαρτυρεῖ, εἰπὼν· «Ὅψέ τοῦ πολέμου.» Ἀντὶ τοῦ μετὰ τὸν πόλεμον.

ἀνατείλαντος τοῦ Ἡλίου. Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ Ἅγιος, εἰς ἐκείνους ὅπου ἀκριβῶς ἐξετάζουν εἰς ποίαν ὥραν τῆς νυκτός, ἢ εἰς ποῖον ἡμῶριον, ἢ καὶ εἰς ποῖον τέταρτον τῆς ὥρας πρέπει νὰ ἀρχίζουσι τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τὴν κατάλυσιν, τοῦτο ἀποφαντικῶς ὀρίζομεν, ὅτι ἐκείνους μὲν ὅπου πολλὰ ταχυνέουσιν, καὶ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου καταλύσουσι, τούτους ὡς μικροψύχους καὶ λαιμάργους κατηγοροῦμεν, ἐπειδὴ διὰ ὀλίγον διάστημα ὅπου ἔχουσι ἀκόμῃ νὰ ὑπομείνουσι νήστευσι, καταλύουσι πρὸ καιροῦ τὸν δρόμον τῆς νηστείας ὅπου ἔκαμαν, εἰς καιρὸν ὅπου λέγει ἕνας σοφός, ὅτι καὶ τὸ παραμικρὸν πρᾶγμα, γενόμενον εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, δὲν εἶναι παραμικρὸν (1), (διότι ἂν ᾔῃαι καλὸν, γεννᾷ μεγάλους μισθοὺς, καὶ ἂν ᾔῃαι κακὸν, γεννᾷ μεγάλας ποινὰς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν). Ἐκείνους δὲ ὅπου ἐκ τοῦ ἐναντίου βραδύνουσι καὶ καρτεροῦσι νήστευσι ἕως τὴν τέταρτην φυλακὴν τῆς νυκτός, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφάνη ὁ Σωτὴρ ὅτε ἔζη, περιπατῶν ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐρχόμενος πρὸς τοὺς Μαθητάς του, ταύτῃν εἶπεν, τοὺς καρτεροῦντας ἕως τὴν αὐγὴν τῆς Κυριακῆς, τούτους ὡς ἀνδρείους ἐπαινοῦμεν καὶ φιλοπόρους. Εἰς ἐκείνους δὲ, ὅπου εἰς τὸ ἀναμεταξὺ τοῦ μεσονυκτίου καὶ τῆς αὐγῆς τὸ διάστημα κατέλυσαν τὴν νηστείαν, καθὼς ἐδυνήθησαν, δὲν προξενοῦμεν πολλὴν ἐνόχλησιν, πῶς τάχα δὲν ἐκαρτέρησαν ἕως καὶ εἰς τὴν αὐγὴν, ἐπειδὴ μήτε τὰς ἐξ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἡμέρας ὅλοι ὁμοίως νηστεύουσιν, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ὅσας ἄσαιτο διαπερνοῦσιν, ἄλλοι τὰς δύο, ἄλλοι τὰς τρεῖς, ἄλλοι τὰς τέσσαρας, καὶ ἄλλοι κάμμιαν ἄσαιτο δὲν ἀπερνοῦσιν. ὅθεν εἰς ἐκείνους μὲν ὅπου ἀπέκαμαν πλέον, καὶ σχεδὸν ὀλιγοθύμησαν ἀπὸ τῆς νηστείας, συγχώρησις δίδεται διὰ τὴν ταχυτέραν κατάλυσιν τῆς νηστείας. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ὄχι μόνον ἄσαιτο δὲν ἐπέρασαν κάμμιαν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἐβδομάδος, ἀλλὰ μηδὲ ἐνήστευσαν μὲν ξηροφαγίαν καὶ μονοφαγίαν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐτύρησαν τὰς τέσσαρας, εἶτα τὰς δύο μόνας, τὴν μεγάλην Παρασκευὴν καὶ τὸ μέγα Σάββατον ἄσαιτο διαπεράσαντες, νομίζουσιν ὅτι κάμνουσι μέγα τι καὶ λαμπρὸν κατόρθωμα ἂν μείνωσι νήστευσι ἕως τὴν αὐγὴν τῆς Κυριακῆς· οὗτοι, λέγω, δὲν νομίζω πῶς ἐδοκίμασαν τὴν αὐτὴν κακουχίαν μὲν ἐκείνου, ὅπου ἐνήστευσαν ὀλοκλήρους τὰς τέσσαρας ἡμέρας. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν πθ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ δὲ τῶν ἐν ἀφείδρῳ γυναικῶν, εἰ προσῆκεν αὐτάς οὕτω διακειμένας εἰς τὸν ναὸν εἰσιέναι τοῦ Θεοῦ, περιττὸν καὶ τὸ πυθάνεσθαι νομίζω. Οὐδὲ γὰρ αὐτάς, οἶμαι, πιστάς οὔσας καὶ εὐλαβεῖς, τολμήσειν οὕτω διακειμένας, ἢ τῇ τραπέζῃ τῇ ἁγίᾳ προσελθεῖν, ἢ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ προσάψασθαι· οὐδὲ γὰρ ἢ τὴν δωδεκαετῆ ρύσιν ἔχουσα πρὸς τὴν ἴαριν εἰθιγεν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνου τοῦ κρασπέδου. Προσεύχεσθαι μὲν γὰρ ὅπως ἂν ἔχη τις καὶ ὡς ἂν διάκηται μεμνήσθαι τοῦ Δεσπότη, καὶ δεῖσθαι βοήθειας τυχεῖν, ἀνεπίφθονον· εἰς δὲ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὁ μὴ πάντῃ καθαρὸς καὶ ψυχῇ, καὶ σώματι, προσιέναι κωλυθήσεται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς καὶ περὶ τούτου ὁ ἅγιος, ἀνίσως αἱ γυναῖκες ἐν τοῖς καταμηνίσις αὐτῶν εὕρισκόμεναι (2) πρέ-

(1) Τὸ γνωμικὸν τοῦτο τὸ λέγον· «Τὸ μικρὸν ἐν βίῳ οὐ παραμικρὸν,» αὐτολεξεὶ ἀναφέρει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ βαπτίσματος δευτέρου λόγου, λέγων ὅτι εἶπε τοῦτό τις τῶν παρ' ἡμῖν σοφῶν. Τίς δὲ ὁ σοφὸς οὗτος; ἡμῖν ἀδελφον.

(2) Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐν ἀφείδρῳ, διατι ἀπὸ, ἦτοι χωριστὰ ἀπὸ τὰς ἐδρας τῶν λοιπῶν αἱ ἑβραίδες γυναῖκες ἐκάθητο καὶ ἡσύχαζον, ὅταν ἤθελεν ἔλθαι εἰς αὐτάς ἢ τῶν καταμηνίων ρύσις, ἕως ὅπου ἀπερνοῦσαν ἐπτὰ ἡμέραι, ἢ καὶ περισσώτεραι, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ζωναράς. «Γυνὴ γὰρ, φησὶν, ἣτις ἂν ἦ ρέουσα αἵματι καὶ ἔσται ἢ ρύσις αὐτῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, ἐπτὰ ἡμέρας ἔσται ἐν τῇ ἀφείδρῳ αὐτῆς. Πᾶς ὁ ἀπτόμενος αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἐσπέρας». (Λευϊτικ. ιε'. 19.). Καὶ πάλιν «καὶ γυνὴ ἐν ρύσει αἵματος ἡμέρας πλείους, οὐκ ἐν καιρῷ τῆς ἀφείδρου αὐτῆς, ἐὰν καὶ ρέῃ μετὰ τὴν ἀφείδρου αὐτῆς, καὶ πᾶσαι αἱ ἡμέραι ρύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι τῆς ἀφείδρου αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται» (αὐτόθι 26.). Διατι δὲ τὴν ρύσιν τοῦ τοιούτου αἵματος καὶ τὴν ταύτην ἔχουσαν γυναῖκα ἀκάθαρτον ὠνόμασεν ὁ Θεός; φαίνεται γὰρ ὅτι ἢ ρύσις αὕτη καθ' ὁ φυσικὴ καὶ παρὰ Θεοῦ, οὕτω γίνεσθαι συγχωρηθεῖσα μετὰ τὴν παράβασιν, οὔτε ἁμαρτία ἐστίν, οὔτε ἀκαθαρσία. «Οὐ γὰρ ἀληθῶς ἁμαρτία ταῦτα, οὐδὲ ἀκαθαρσία, κατὰ τὸν Χρυσόστομον» (σελ. 1059. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρ.) καὶ τῶν κατὰ φύσιν

γινομένων οὐδὲν ἀληθῶς ἀκάθαρτον, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, (αὐτόθι 1057.) καὶ κατὰ τὸν Θεόδωρον, ἢ Διόδωρον, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἰ μὴ πονηρὰ διαθέσις (αὐτόθι 1032.). Δι' ὅ καὶ αἱ ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (βιβλ. ς'. κεφ. κς'.) οὔτε νόμιμος μίξις, οὔτε λέχος, οὔτε αἵματος φορὰ, οὐκ ὀνειρώξισις, μιᾶναι δύναται ἀνθρώπου φύσιν, ἢ τὸ ἅγιον Πνεῦμα χωρῖσαι, ἢ μόνῃ ἀσέβεια καὶ παράνομος πρᾶξις. Διατι λοιπὸν, ἂν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὄχι μόνον ὁ παλαιὸς Νόμος, ἀλλὰ καὶ οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων ἀποφασίζουσιν ἀκάθαρτον τὴν τὰ ἔμμηνα πάσχουσαν γυναῖκα; Πρὸς τοῦτο, ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν Πατέρων ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἀκάθαρτος ἢ ρύσις τῶν καταμηνίων τούτων αἱμάτων λέγεται, Α'. κατὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι κοινῶς συγχαινώμεθα, καὶ ἀκάθαρτα καὶ βδελυκτὰ νομίζομεν ὅσα ἢ φύσις διὰ τῶν πόρων τοῦ σώματος, ὡς ἄχρηστα ἐκβάλλει καὶ περιττά. Τὰς κυψελίδας, λέγω, τῶν ὠτων, τὰς τσίμπλας τῶν ὀφθαλμῶν, τὰς μύξας τῆς ρινός, τὰ φλέγματα τοῦ στόματος, τὰ οὖρα καὶ ὑποχωρήματα τῆς γαστρὸς, οὕτω δὲ καὶ τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν. Β'. λέγονται ἀκάθαρτα ταῦτα, ἐπειδὴ διὰ τῶν φυσικῶν ὁ Θεὸς παιδεύει τὰ γνωμικά, ἦτοι τὰ ἠθικά, καὶ διδάσκει διὰ τούτων, ὅπως ἐκεῖνα παγγάλεπα, κατὰ τὸν Θεοδώρητον (σελ. 1057. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρ.). Εἰ γὰρ τὰ ἀκούσια μιᾶναι, πολλῶ μᾶλλον ἐνάγῃ τὰ ἐκούσια

πει νὰ ἐμβαίνουσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι χρεῖα μήτε νὰ τὸ ἐρωτῶσιν, ἐπειδὴ ἐκεῖναι, ἂν ἔχωσι τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν εἰς τὰ θεῖα, θέλουν ἐμποδισθῆ ἀπὸ λόγου των, καὶ δὲν θέλουν τολμήσει ποτὲ νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ νὰ μεταλάβουν τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος καὶ αἰ-

(1062. αὐτόθι), ἦτοι ἂν τὰ φυσικὰ καὶ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου γινόμενα ἦναι ἀκάθαρτα, πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἀκάθαρτα τὰ ἀμαρτήματα, ὅπου κάμει μὲ τὸ θέλημά του. Γ'. λέγει ἀκάθαρτα τὰ καταμήνια τῶν γυναικῶν ὁ Θεὸς (τὸ ὅποιον καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τὸ μόνον καὶ κυρίως αἷτιον), διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἄνδρας νὰ μὴ σμίγουν μὲ αὐτάς, ὅταν ἔχουν τὰ τοιαῦτά των καταμήνια, ὡς λέγει ὁ Θεοδώρητος (σελ. 1062. αὐτόθι.), ἕνα μὲν, διὰ τὴν σεμνότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν, ὡς λέγει ὁ Ἰσίδωρος (αὐτόθι 1058.), καὶ τὴν αἰδῶ τοῦ νόμου τῆς φύσεως, κατὰ τὸν Φίλωνα, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὴν πρόνοιαν τῶν γεννωμένων παιδίων. Διότι τὰ ἐκ τῶν τοιοῦτων σισαπημένων, ἀχρήστων καὶ μεμολυσμένων αἱμάτων τῶν καταμηνίων συλλαμβανόμενα καὶ διαπλαττόμενα βρέφη, ἀσθενέστερα γίνονται εἰς τὴν φύσιν, καὶ εἰς ἄλλα μὲν πολυποικίλα πάθη ὑπόκεινται, μάλιστα δὲ εὐκολώτατα τὴν λέπραν γεννῶσι καὶ λωδὰ γίνονται, καθὼς συμφώνως καὶ ὁ Θεοδώρητος, καὶ ὁ Ἰσίδωρος, καὶ ὁ Διόδωρος τοῦτο λέγουσιν (σελ. 1034 καὶ 1058 καὶ 1062. τοῦ α. τόμου τῆς σειρ.). Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀκάθαρτον ὠνόμασε τὴν τὰ καταμήνια ἔχουσαν καὶ ἀκάθαρτον τὸν συναπτόμενον ἄνδρα μὲ αὐτὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, καὶ τοὺς λεπρούς ἐνομοθέτησε νὰ ἀποδιώκωνται ἐξω τῶν πόλεων καὶ πάσης συναναστροφῆς ἀνθρώπων, κατὰ τὸν Ἰσίδωρον, ἵνα καὶ διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ διὰ τὴν λέπραν καὶ ἀποδιώξιν τῶν μελλόντων γεννηθῆναι παιδίων τοὺς ἐμποδίσῃ τοὺς γονεῖς ἀπὸ τὸ νὰ σμίγουν ἐν καιρῷ τοιοῦτω. "Ὅθεν καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (Βιβλ. ς'. κεφ. . .) τοῦτο τὸ ἴδιον διορίζουσι. «Τῶν φυσικῶν φαινομένων ταῖς γυναιξίν, οἱ ἄνδρες μὴ συνερχέσθωσαν πρόνοιαις ἕνεκα τῶν γεννωμένων». Ὁ δὲ Θεὸς προβαίνωντας εἰς τὸ ἔμπροσθεν, προστάζει καὶ νὰ ἐξολοθρευθῶνται καὶ νὰ θανατόνωνται οἱ ἄνδρες, ὅπου κοιμηθῶν μὲ τὰς γυναϊκάς των ὅταν ἔχουν τὰ καταμήνια. «Καὶ ἀνὴρ ὅς ἂν κοιμηθῆ μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, τὴν πυγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη ἀπεκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐξολοθρευθήσονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν (Λευϊτικ. κ'. 18)». Δι' ὅ καὶ ὁ Θεὸς διὰ Ἰεζεκιήλ σημεῖον τοῦ δικαίου ἀνθρώπου λέγει νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ σμίγῃ μὲ τὴν γυναϊκά του, ὅταν ἔχη τὰ καταμήνια της. «Καὶ πρὸς γυναϊκα ἐν ἀφῆδρω οὖσαν οὐ προσεγγιεῖ» (κεφ. ιη. 8.). Διὰ ταῦτα πάντα λοιπὸν θέλοντας ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ εὐλάβειαν καὶ φόβον ὅχι μόνον εἰς τὰς γυναϊκας, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἀκράτητον ὁρμὴν τῶν ἀνδρῶν, καὶ πάλαι καὶ νῦν διὰ τῶν ἁγίων του ἐμπόδισεν αὐτάς ἀπὸ τὸ νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν καθ' αὐτὸ ναὸν καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, καθὼς καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ θεοῦ Πατρὸς ἀποφασίζει. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου παρομοίως ταύτας ἐμποδίζει νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἕως οὐ νὰ καθαρισθῶν. Ὁ δὲ ς'. τοῦ αὐτοῦ ἐμποδίζει ταύτας καὶ νὰ μὴ βαπτίζωνται, ἕως οὐ νὰ καθαρισθῶν. Συμφώνως δὲ μὲ τοὺς ἱεροὺς τούτους Κανόνας θεσπίζει καὶ ἡ ιζ'. τοῦ σοφοῦ Λέοντος Νεαρά, διορίζουσα, "Ὅτι τόσον αἰτίκτουςαι γυναϊκες, ὅσον καὶ ἐν τοῖς καταμηνίοις οὖσαι, ἀβάπτισταί μὲν οὖσαι, νὰ μὴ βαπτίζωνται, βαπτισμέναι δὲ οὖσαι, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, ἐὰν πρῶτον δὲν ἴκαθαρισθῶν. Ἐξω μόνον ἂν τύχῃ εἰς αὐτάς θανατηφόρος ἀσθένεια. Βί' δὲ καὶ μερικοὶ προ-

βάλλουσι τὸ κζ'. καὶ κη'. καὶ λ'. κεφ. τοῦ ς'. Βιβλ. τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, ὅπου λέγεται, ὅτι αἱ γονόρροιαι καὶ ἐνυπνιασμοὶ, καὶ κάθαρσις ἢ φυσικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅτι εἶναι παρατηρήματα Ἰουδαϊκά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαινόμενα ἐναντία εἰς τοὺς ἀνωτέρω Κανόνας, ἀποκρινόμεθα, Α'. ὅτι τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν εἶπον ταῦτα οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, αὐτοὶ μόνον πάλιν οἱ ἴδιοι τὴν ἐξήγησαν. Αὕτη δὲ ἦτο, διατὶ αἱ ἐν τοῖς καταμηνίοις οὖσαι γυναϊκες ἐνόμιζον πῶς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς καθάρσεως αὐτῶν ἦσαν κεναί, καὶ ὑστερημέναι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύματος, ὅθεν καὶ οὐδὲ νὰ προσευχηθῶν ἤθελον, οὐτε βιβλίον θεῖον νὰ ἀναγνώσουν, ἢ καὶ νὰ ἀκούσουν. Δι' ὅ, ἵνα ταύτην τὴν ὑπόνοιαν ἀναίρῃσιν, εἶπον ὅσα εἶπον ἐκεῖ «Εἰ γὰρ νομίσεις, ὦ γύναι, φησὶν, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ἐν ἀφῆδρω οὖσα, τοῦ ἁγίου Πνεύματος κενὴ τυγχάνειν, ἄρα τελευτήσασα ἐξαίφνης, κενὴ Πνεύματος καὶ ἀπαρησίαστος τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος ἀπελεύσῃ.» Καὶ πάλιν «Σὺ οὖν, ὦ γύναι, καθὼς λέγεις, εἰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀφῆδρου κενὴ τυγχάνεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἀκαθάρτου πεπλήρωσαι. Μὴ προσευχομένη γὰρ, μηδὲ ἀναγινώσκουσα, ἀκοντα αὐτὸν προσκαλέσῃ (αὐτόθι κς'). Δι' ὅ τῶν ματαίων ἀπόσχου λόγων, ὦ γύναι, καὶ ἔσο μεμνημένη πάντοτε Θεοῦ τοῦ σὲ δημιουργήσαντος, καὶ προσεύχου αὐτῷ κτλ.» Ὅρα δὲ ὅτι οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι συγχωροῦσιν εἰς τὰς τοιαύτας γυναϊκας νὰ προσεύχωνται μόνον καὶ νὰ μνημονεύουσι τοῦ Θεοῦ, καθὼς ταῦτα τὰ δύο αὐτολεξεῖ περιέχει καὶ ὁ τοῦ Διονυσίου οὗτος Κανὼν. Δὲν συγχωροῦσιν ὅμως αὐτάς καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ἢ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Τὸ γὰρ ἐν τοῖς περιθωρίοις παραγεγραμμένον (ἐν ἄλλοις Βόχαριστίας μεταλαβεῖν), ὡς μὴ εἰς τὸ καθ' αὐτὸ κείμενον εὐρισκόμενον τῶν Διαταγῶν, ἢ οὐδεμίαν, ἢ πολλὰ ὀλίγην ἔχει τὴν δύναμιν. Β'. Ἀποκρινόμεθα εἰς αὐτοὺς τὴν ἀληθῆ ταύτην καὶ ἀσφαλεστέραν ἀπόκρισιν, ὅτι ἡμεῖς ἕνα χρέος ἀπαραίτητον ἔχομεν, νὰ ὑπακούωμεν, καὶ νὰ ἀκολουθοῦμεν εἰς τοὺς Κανόνας μὲ ἀδιάκριτον ὑπακοήν, καὶ ὅχι νὰ καθήμεθα κριταὶ καὶ ἐξετασταὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος προστεταγμένων, διὰ τί τοῦτο, καὶ διὰ τί ἐκεῖνο λέγοντες, ἵνα μὴ ὑποπέσωμεν εἰς τὰ φρικωδέστατα ἐπιτίμια τῶν παραβαινόντων τοὺς Κανόνας. Σφραγὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἄς ἦναι ὁ μέγας Βασιλεῖος καὶ οὗτος γὰρ ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς αὐτοῦ (ἄρα κατ' ἐπιτομ. τθ') ἐμποδίζει τὰς τοιαύτας γυναϊκας ἀπὸ τὸ νὰ κοινωνοῦν. Ἐξίσου γὰρ καὶ ἄνδρας καὶ γυναϊκας ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐμποδίζει ἔχοντας τὰ συνήθη καὶ φυσικὰ τους, ἄνδρας μὲν τὸν ἐνυπνιασμόν, γυναϊκας δὲ τὰ καταμήνια. Λέγει γὰρ ἀκολούθως «Ἐγὼ δὲ ἔγνων, ὅτι ταῦτα κατωρθώθη Χριστοῦ χάριτι, καὶ ἐν ἀνδράσι καὶ ἐν γυναϊξί πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον γνησίᾳ». Ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ὁ Νηστευτῆς διορίζεται ἐν τῷ Κανόνι, φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν παρόντα τοῦ Διονυσίου καὶ τὸν ζ'. Τιμοθέου καὶ τὸν παλαιὸν Νόμον. Βίπα δὲ ἀνωτέρω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν αἱ τοιαῦται γυναϊκες εἰς τὸν καθ' αὐτὸ ναὸν, διατὶ εἰς τὰ προαύλια (ἢ καὶ τοὺς προναῶς καὶ τὸν νάρθηκα) τοῦ ναοῦ νὰ ἐμβαίνουν ἔχουσιν τὴν εὐδειαν κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Σὺν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις βέβαιοι προσέτι τὸν παρόντα Κανόνα τοῦ Ἁγίου καὶ Πέτρος ὁ Διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ιη'. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγων, ὅτι ἀνίσως ἐτοιμασθῆ ἢ γυνὴ νὰ εὐλογηθῆ,

ματος, εύρισκόμενοι εἰς τοιαύτην κατάστασιν τῶν καταμηνίων των. Διότι, δύνανται νὰ ἐνθυμηθοῦν καὶ τὴν αἰμορροούσαν ἐκείνην γυναῖκα, ἣ ὁποία διὰ τὴν ρύσιν τοῦ αἵματός της δὲν ἐτόλμησεν ἀπὸ πολλὴν εὐλάβειαν νὰ πιάσῃ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μόνον τὴν ποδίαν τοῦ ἱματίου του. Δὲν εἶναι ὁμοίως ἐμποδισμένον νὰ προσεύχεται κάθε μία ἀπὸ αὐτάς ὅπως καὶ ἂν εὕρισκεται (εἴτε κατ' ἰδίαν εἰς τὸν οἶκόν της, ἢ καὶ ἐν τῷ προνόφῳ τῆς Ἐκκλησίας), παρακαλοῦσα τὸν Θεόν, καὶ ζητοῦσα βοήθειαν καὶ σωτηρίαν παρ' αὐτοῦ. Κωλύεται ὁμοίως νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ μεταλάβῃ τῶν ἁγιασμάτων ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν εἶναι καθαρὸς ψυχῇ καὶ σώματι, ὁποῖα εἰσι καὶ αἱ μετὰ τῶν καταμηνίων γυναῖκες.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Αὐτάρχεις δὲ καὶ οἱ γεγαμηκότες ἑαυτῶν ὀφείλουσιν εἶναι κριταί. Ὅτι γὰρ ἀπέχεσθαι ἀλλήλων προσῆκον ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσῃ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὤσιν, [ἀ. Κορινθ. ζ'. 5] ἀκηκόασι Παύλου γράφοντος.

Ἑρμηνεία.

Καὶ διὰ τοὺς ὑπάνδρους, ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἂν πρέπη νὰ ἐγκρατεύωνται ἀπ' ἀλλήλων, ἀποκρίνεται, ὅτι εἰς τοῦτο πρέπη νὰ γίνωνται αὐτοὶ μοναχοὶ τοὺς ἀρκετοὶ κριταί, ἐπειδὴ εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, ὅταν καταγίνωνται εἰς προσευχὴν (1) νὰ ἀπέχωσι καὶ ἀπὸ τὴν σωματικὴν συνάφειαν, καὶ τοῦτο νὰ γίνεται με συμφωνίαν καὶ τῶν δύο μερῶν, τοῦ ἀνδρός δηλ. καὶ τῆς γυναίκος, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ πειράξις ὁ ἐχθρὸς τὸ ἕνα μέρος, καὶ τότε γένηι ἡ ἐγκράτεια τοῦ ἑνὸς βλάβη τοῦ ἄλλου. Ἐὰν γὰρ νικᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τὸ ἕνα μέρος καὶ δὲν συγχωρῆται ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, ἐνδέχεται νὰ πέσῃ με ἄλλην γυναῖκα καὶ νὰ ἀμαρτήσῃ, κατὰ τὸν Ζωναράν.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ρύσει γενόμενοι, καὶ οὗτοι τῷ ἰδίῳ συνειδότεϊ κατακολουθεῖτωσαν, καὶ ἑαυτοὺς, εἴτε διακρίνονται περὶ τούτου, εἴτε μὴ, σκοπέιτωσαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν βρωμάτων, ἀὸ διακρινόμενος, φησὶν, ἐὰν φάγη, κατακέκριται». [Ρωμ. ιδ'. 23.] Καὶ ἐν τούτοις εὐσυνείδητος ἔστω, καὶ εὐπαρησιαστος, κατὰ τὸ ἴδιον ἐνθύμιον, πᾶς ὁ προσίων τῷ Θεῷ. Ταῦτα σὺ μὲν τιμῶν ἡμᾶς (οὐ γὰρ ἀγνοεῖς, ἀγαπητέ,) τὰ πύσματα ἡμῶν προσήγαγες ὁμόφρονας ἡμᾶς, ὡσπερ οὖν ἐσμὲν, καὶ ὁμοψήφους σεαυτῷ παρασκευάζων. Ἐγὼ δὲ, οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς μετὰ πάσης ἀπλότητος προσῆκον ἡμᾶς ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, εἰς κοινὸν τὴν διάνοιαν ἑμαυτοῦ ἐξέθηκα, ἣν ἐπικρίνας καὶ σὺ, συνετώτατέ μου υἱέ, ὅτι ἂν σοι φανῇ δίκαιον καὶ βέλτιον, εἰ καὶ οὕτως ἔχειν, δοκιμάσεις, περὶ αὐτῶν ἀντιγράψεις. Ἐρῶσθαί σε, ἀγαπητέ μου υἱέ, ἐν εἰρήνῃ λειτουργοῦντα τῷ Κυρίῳ εὐχομαι.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὸν παρόντα Κανὸνα ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος διὰ τὴν ἀπροαίρετον ἔκρυσιν, εἴτε ἐνυπνιασμὸν κοινότερον λεγομένην, ἣτις γίνεται ἐν τοῖς ὕπνοις ἡμῶν, καὶ λέγει οὕτως, ὅτι ὅσοι πάθωσι τοῦτο, ἄς βάνουσι κριτὴν τὴν ἰδίαν των συνείδησιν· διότι, εἰ μὲν ἠκολούθησεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἐνυπνιασμὸς χωρὶς τινος φαντασίαν αἰσχροῦ καὶ ἐμπαθῆ λογισμῶν, καὶ ἔτι χωρὶς πολυφασίαν καὶ πολυποσίαν, ἀμὴ ἡ φύσις μοναχῆ ἐποίησε τοῦτο ἀφ' ἑαυτῆς, ὡσάν ἕνα περίπτωμα φυσικόν, δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν θείαν Μετάληψιν. Εἰ δὲ ἠκολούθησεν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω αἰ-

καὶ συμβῆ εἰς αὐτὴν τὰ συνήθη, πρέπει μῆτε νὰ εὐλογῆται, μῆτε νὰ μεταλαμβάνῃ, ἕως οὗ νὰ καθαρῶσθῃ (σελ. 1002. τοῦ Β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Διὰ τοῦτο καὶ αἱ Διακόνισσαι ἔχασαν τὸν βαθμὸν τους, διὰ τὴν κάκωσιν τῶν καταμηνίων, καὶ ὄρα εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιδ'. τῆς α'.

(1) Ἦθελε δὲ ἀπορήσει τινὰς οὕτως. Ἐπειδὴ ὁ Ἀπόστολος λέγει, Ἀδιαλείπτως καὶ παντοτινὰ προσεύχεσθε, οἱ δὲ ὑπανδρευμένοι πρέπει νὰ ἀπέχωσι τῆς μίξεως ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, κατὰ τὸν ἴδιον Παῦλον καὶ τὸν παρόντα Κανὸνα, λοιπὸν παντοτινὰ πρέπει καὶ νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ οὐδέποτε νὰ σμίγουν; Ἀλλὰ τὴν ἀπορίαν ταύτην λύουσιν αὐταρκίστερα οἱ δύο Κανόνες τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας ὁ ε'. καὶ ὁ ιγ'. λέγοντες, ὅτι καιρὸς προσευχῆς ἐννοεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν γίνεται σύναξις καὶ λειτουργία, ἣτις τότε ἐτελεῖτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ, καθ' ἃς ἡμέρας ἀπαι-

τοῦντο νὰ ἐγκρατεύωνται οἱ ὁμόζυγοι, διὰ νὰ μεταλαμβάνουσι τὰ θεία Μυστήρια. Ὅθεν καὶ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ Διονυσίου, εἰς κάθε συνετὸν ἀκροατὴν, δίδωσι νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐξ εὐθείας ἀποτείνεται πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα Βασιλεῖδην, ἂν πρέπει νὰ ἀπέχουν ἀλλήλων οἱ ὑπανδρευμένοι, ὅταν ἔχουν νὰ κοινωνήσουν. Ἀποκρίνεται γὰρ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀρκετοὶ κριταί εἶναι οἱ ἴδιοι ὑπανδρευμένοι, πᾶς δηλ. πρέπει νὰ ἐγκρατεύωνται ἐν τῷ καιρῷ τῆς Κοινωνίας. Κἂν οὕτω (δὲν ἤξεύρω πᾶς) δὲν ἠρμήνευσαν τὸν Κανὸνα ὁ Ζωναράς καὶ ὁ Βαλσαμών, προσευχὴν ἐννοήσαντες τὴν σκουδαιοτέραν, ἣτις πρέπει νὰ γίνεται με κακοπαθείας καὶ δάκρυα. Σημειῶσαι δὲ, ὅτι κοντὰ εἰς τὴν προσευχὴν, ὁ Ἀπόστολος προσθέτει, ὅτι οἱ ὑπανδρῶν πρέπει νὰ ἐγκρατεύωνται καὶ εἰς καιρὸν νηστείας, τῆς διωρισμένης δηλ. ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, (καὶ ὄρα περὶ τούτου τὴν γ'. ὑποσημείωσιν τοῦ εθ'. Ἀποστολικοῦ).

τια, δηλ. ἀπὸ φαντασίαν καὶ ἐμπαθῆ λογισμὸν, ἢ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν, πρέπει νὰ ἐμποδίζωνται, ὡς μὴ καθαρὸι ὄντες, οὐχὶ διὰ τὴν ῥύσιν καθ' αὐτὸ τοῦ σπέρματος (ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκάθαρτον, καθὼ φυσικόν, ὡσπερ οὐδὲ ἡ σὰρξ ἀκάθαρτός ἐστι καθ' αὐτήν, ἢς τὸ σπέρμα εἶναι περίττωμα), ἀλλὰ διὰ τὴν πονηρὰν ἐνθύμησιν καὶ φαντασίαν, ἣτις ἐμόλυνε τὴν διάνοιαν. Οἱ τοιοῦτοι λοιπὸν δὲν εἶναι εὐσυνειδήτοι, καὶ ἀκολούθως δὲν εἶναι εὐπαρρησίαστοι διὰ τὴν πονηρὰν ἐνθύμησιν καὶ φαντασίαν. Ὅθεν καὶ ὡς διακρινόμενοι, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι (1), πῶς δύνανται νὰ πλησιάσουν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ Μυστήρια; ἔάν γὰρ οὕτω διακρινόμενοι πλησιάσωσι, κατακρίνονται μᾶλλον, καὶ ὄχι ἀγιάζονται, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ φάγει ἀπὸ τὰ παρὰ Ἰουδαίοις κοινὰ καὶ ἄκάθαρτα ζῶα κατακρίνεται, ἔάν διακρίνεται καὶ διστάζῃ περὶ τούτων, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ Θεὸς οὗτος Γρηγόριος σύγχρονος ἦτο μὲ τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀλεξανδρείας, εἰ καὶ ὀλίγον ὕστερος ἐκείνου. Δι' ὃ καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς βασιλεῖς, τὸν Οὐαλεριανὸν καὶ Γάλιθνον, καὶ εἰς τοὺς παρ' ἐκείνων κινήθοντας κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμοὺς, καὶ οὗτος ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνον ἐχρημάτισεν ὁ Μακάριος. Τὴν τῶν Ἑλλήνων δὲ ἄπασαν παιδείαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μαθὼν πρότερον, καὶ μαθητὴς ὕστερον τοῦ Ἀριγένους γενόμενος (2), οὕτω μετὰ ταῦτα ὑπὸ Φαιδίμου τοῦ τῆς Ἀμασειᾶς Ἐπισκόπου, μακρὰν μὲν ἀπέχοντος τῷ τόπῳ, πλησίον δὲ ὄντος τῷ ἀπεριγράπτῳ τῆς χάριτος, ἐκ θείας ἐμπνεύσεως, χειροτονεῖται τῆς κατὰ Πόντον (ἦτοι τὴν Μαύρην θάλασσαν) Νεοκαισαρείας Ἐπίσκοπος. Ζητοῦντος δὲ νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τὸ τῆς εὐσεβείας δόγμα, ἐφάνησαν εἰς αὐτῷ ἡ τε Κυρία Θεοτόκος, καὶ ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, ὅστις διὰ κελεύσεως τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον, οὕτω πως ἔχον·

«Εἰς Θεὸς Πατὴρ Λόγου ζῶντος, Σοφίας ὑφεστῶσης καὶ δυνάμεως, καὶ χαρακτῆρος αἰδίου, τέλειος τελείου γεννήτωρ, Πατὴρ Υἱοῦ μονογενοῦς».

«Εἰς Κύριος μόνος ἐκ μόνου, Θεὸς ἐκ Θεοῦ, χαρακτῆρ καὶ εἰκὼν τῆς θεότητος. Λόγος ἐναργῆς, Σοφία τῆς

(1) Ὁ 16'. τοῦ Τιμοθέου Κανὼν, ὡσὰν ἐξήγησις πλατυτέρα εἶναι τοῦ παρόντος Κανόνος. Ἐρμηνεύει γὰρ τὸν ἐλεγμὸν τοῦτον τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐνυπνιασθέντος, καὶ εἰ μὲν ἐλέγχεται ὅτι τοῦτο ἔπαθεν ἀπὸ ἐπιθυμίαν γυναικός, ἦτοι ἐμπαθῆ λογισμὸν καὶ φαντασίαν, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ· εἰ δὲ ἐξ ἐπιτηρείας δαιμόνων τοῦτο τοῦ ἐσυνέθη, πρέπει νὰ κοινωνῇ. Ἐπειδὴ ἡμῶς δύσκολα ἡμπορεῖ τινὰς νὰ διακρίνῃ, πότε ἀκολουθεῖ εἰς αὐτὸν ὁ ἐνυπνιασμὸς ἀπὸ μόνον τὸν φόβον καὶ τὴν ἐπιτήρειαν τῶν δαιμόνων, χωρὶς νὰ δώσῃ αὐτὸς κάμμιαν αἰτίαν ἐδικήν του, τὸ ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ μὴ κοινωνῇ. Ὁ γὰρ ἐνυπνιασμὸς καὶ ἐκ πολυφαγίας καὶ πολυποσίας καὶ πολυϋπνίας γεννᾶται καὶ ἐξ ἀμελείας καὶ ἀναπαύσεως, καὶ χαυνώσεως σώματος, καὶ ἐξ ὑπερηφανίας, καὶ κατακρίσεως, καὶ καταλαλιάς, καὶ ἐξ ἀσθενείας σώματος, καὶ ἐκ πονηρᾶς συνηθείας εἰς τὴν πορνείαν, καὶ ἐκ κόπου καὶ ψυχροποσίας· πολλάκις δὲ προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴ πάθῃ τινὰς ἐνυπνιασμὸν, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν νέον Θεολόγον (καὶ ὄρα ἀποκρ. η'. Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, καὶ Φιλοκαλίας σελ. 906.). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ ς'. Κανόνι τὸν καθ' ὑπνοῦς μολυνθέντα μίαν ἡμέραν ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ ὁ Κίτρος Ἰωάννης καὶ ὁ Βαλσαμὼν ἐν τῇ Α. ἀποκρ. τοὺς ἐνυπνιασθέντας Ἱερεῖς ἢ λαϊκοὺς παρομοίως μίαν ἡμέραν ἐμποδίζει, ἔξω μόνον ἂν ἦναι κίνδυνος νὰ μεταλάβῃ ὁ λαϊκός, ἢ νὰ λειτουργήσῃ ὁ Ἱερεὺς. Καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης ἀποκρ. ιδ'. καὶ ιε. καὶ τὸ Λαυσαϊκὸν ἐν τῷ περὶ Διοσκόρου, καὶ ὁ μέγας ἐν Πατράσι Βαρσανούφιος. Πρὸ δὲ πάντων καὶ ἐπιπᾶσιν ὁ μέγας καὶ ἀκριβῆς νομογράφος τοῦ Πνεύματος Βασιλεῖος θέλει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κοινωνῇ τινὰς ἔχων τὰ συνήθη (ὄρω κατ' ἐπιτομ. τθ'), καὶ χωρὶς νὰ ἦναι καθαρὸς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος (Ἐρωτήσ. γ', περὶ βαπτί-

σματος). Ὁ δὲ ἐνυπνιασμὸς, ἐξ ἐπιθυμίας μὲν καὶ φαντασίας γινόμενος, μολυσμὸς ἐστὶ καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ χωρὶς φαντασίας ἢ ἀναισθητῶς γινόμενος, πάλιν μολυσμὸς ἐστὶ μόνου τοῦ σώματος, καὶ κἀνένας δὲν εὐρίσκεται σχεδὸν, ὅπου νὰ ἐνυπνιασθῇ εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, καὶ νὰ μὴ ἐλεγχθῇ ἀπὸ τὴν συνειδήσιν του, ὅτι ἐμολύνθη, δι' ἣν ἔχουσι πρόληψιν περὶ τούτου ἐρριζωμένην καλὰ εἰς τὴν φαντασίαν τους. Τινὲς δὲ διακριτικοὶ, μολυσμὸν σαρκὸς ἐνόησαν ἀκόμη καὶ ἐκείνην τὴν ὀλίγην ἐνέδονον ὄγρασίαν τοῦ σπέρματος, τὴν ὅποιαν αἰσθάνεται τινὰς εἰς τὸ παιδογόνον μόριον, προξενουμένην ἢ ἀπὸ ἐνθύμησιν ἐμπαθῆ ἢ ἀπὸ ὄρασιν καὶ ἀκοὴν ἐμπαθῆ τινος ἐρωμένου προσώπου, ἀπὸ τὸν ὅποιον καὶ τοῦτον μολυσμὸν πρέπει νὰ ἦναι ἐλεύθεροι οἱ μεταλαμβάνοντες. Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ κρύψω μὲ τὴν σιωπὴν τὴν μεγάλην πανουργίαν ὅπου μεταχειρίζεται ὁ διάβολος εἰς τὸ πάθος τοῦτο τοῦ ἐνυπνιασμοῦ, τὴν ὅποιαν ἀναφέρει ὁ σοφὸς ἐκεῖνος Νεῖλος εἰς μίαν του ἐπιστολήν. Τοσαύτην γὰρ σπουδὴν, λέγει, ὁ μιὰρὸς ἔχει εἰς τὸ νὰ μολύνῃ τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον μὲ τὸν ἐμπαθῆ ἐνυπνιασμὸν, ὥστε ὅπου δὲν εὐχαριστεῖται νὰ παθαίνῃ ταύτην ὁ ἄνθρωπος κοιμώμενος, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ὁ κατάρατος κινήσῃ τὸ πάθος εἰς τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν φαντασίαν τινῶν προσώπων, καὶ μάλιστα ἐκείνων ὅπου ἐφθάσαμεν νὰ λάβωμεν προσπάθειαν, καὶ ἀφ' οὗ ἤδη ἡ φύσις ἐτοιμασθῇ, τότε ἐξυπνίζει τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ αἰσθανθῇ ζωντανότερα, ἐξυπνος ὢν, τὴν ἀκάθαρτον ἐκείνην ἡδονὴν, καὶ νὰ τὴν ἐνθυμᾶται καλῆτερα. Ὅθεν ἐκ τούτου ἄς καταλάβῃ ὁ καθ' ἑνας πόσον πολυτίμος ἠσαυρὸς εἶναι ἡ παρθενία, καὶ πόσον ὁ διάβολος τὸν φθονεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται νὰ τὸν κλέψῃ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ἄς προσέχωμεν.

(2) Τοῦτο φησὶν ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ ρητορικωτάτῳ ἐγκωμίῳ, τὸ ὅποιον κάμνει εἰς τὸν βίον τούτου τοῦ ἁγίου.

τῶν ὄλων συστάσεως περιεκτικῆ, καὶ δύναμις τῆς ὄλης κτίσεως ποιητικῆ, Υἱὸς ἀληθινὸς ἀληθινοῦ Πατρὸς, ἀόρατος ἀοράτου, ἀφθαρτος ἀφθάρτου, ἀθάνατος ἀθανάτου, καὶ ἀίδιος αἰδίου. Ἐν Πνεύμα ἅγιον ἐκ Θεοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, καὶ δι' Υἱοῦ πεφηνός, δηλ. τοῖς ἀνθρώποις, Εἰκὼν τοῦ Υἱοῦ τελείου τελεία, Ζωὴ ζώντων αἰτία, Πηγὴ ἀγία ἀγιότητος, ἀγιασμοῦ χορηγός, ἐν ᾧ φανεροῦται Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι, καὶ Θεὸς ὁ Υἱός, ὁ διὰ πάντων. Τριάς τελεία, δόξη αἰδιότητι καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριωμένη. Οὔτε οὖν κτιστὸν τι ἢ δοῦλον ἐν τῇ Τριάδι, οὔτε ἐπίσακτον, ὡς πρότερον μὲν οὐχ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθόν, οὔτε οὖν ἐνέλιπέ ποτε Υἱὸς Πατρὶ, οὔτε Υἱὸς τὸ Πνεῦμα, οὔτε ἠϋζήθη μονὰς εἰς δυάδα, καὶ δυὰς εἰς τριάδα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ Τριάς αἰεὶ» (1).

Ἦν δὲ παρὼν εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον μετὰ Φιρμιλιανοῦ τοῦ Καισαρείας τῶν Καππαδοκῶν Ἐπισκόπου, καὶ ἄλλων πολλῶν (2). Διήρκεσε δὲ καὶ ἕως Λύρηλιανοῦ, ὅτε ἐν ἔτει 272 ἡ τελευταία κατὰ τοῦ Σαμοσατέως ἐγένετο Σύνοδος (3). Τοῦτον καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζει κατὰ τὴν 17. τοῦ Νοεμβρίου μηνός. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς κατὰ Νεοκαισαρείαν Κληρικούς ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι ὁ Γρηγόριος οὗτος δὲν ἐσκέπαζε τὴν κεφαλὴν του, ὅταν ἐπροσηύχето, γνήσιος μαθητὴς ὑπάρχων Παύλου τοῦ Ἀποστόλου. Ὅτι ἔφευγε τοὺς ὄρκους, ἀρκούμενος εἰς τὸ ναὶ, καὶ τὸ οὐ. Ὅτι κἀνένα δὲν ὠνόμαζε μωρόν. Ὅτι λοιδορίαν ἐμίσει, καὶ ἄλλα πολλὰ λέγει περὶ αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ κθ'. κεφ. τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγει δι' αὐτόν: «Γρηγόριον δὲ καὶ τὰς ἐκείνου φωνὰς ποῦ θήσομεν; ἄρ' οὐχὶ μετὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ἀνδρὰ τῷ αὐτῷ Πνεύματι ἐκείνοις περιπατήσαντα; καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἔχνεσι διὰ παντὸς τοῦ βίου στοιχήσαντα; καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβὲς διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς κατορθώσαντα; ὅς τῃ ὑπερβολῇ τῶν ἐν αὐτῷ χαρισμάτων τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις καὶ τέρασιν, δεύτερος Μωϋσῆς παρ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας προσηγόρευτο». Οὗτος λοιπὸν κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα (4), καὶ ταύτην ἔγραψε τὴν κανονικὴν ἐπιστολὴν ἐν ἔτει 262. κατὰ τὸν Μίλιαν ἐν τῷ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, διηρημένην εἰς Κανόνας δώδεκα ἢ ἕνδεκα, καὶ ἐπικυρουμένην, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. ὠρισμένως δὲ καὶ ὀνομαστικῶς ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς ς'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινα ἀναλαμβάνουσαν δύναμιν, ἣτις περιέχεται ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ α'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, σελ. 107. Στέλλει δὲ ταύτην, ἢ πρὸς τὸν ἴδιον Διονύσιον τὸν Ἀλεξανδρείας, ἢ πρὸς τὸν Μάξιμον τὸν διάδοχον τοῦ Διονυσίου, κατὰ τὸν Εὐσέβιον (βιβλίῳ ζ'. κεφ. κη.) τοῦτον γὰρ ὀνομάζει Πάπαν, ἐρωτήσαντα, ὡς φαίνεται, τὸν θεῖον τοῦτον Γρηγόριον περὶ τῶν φαγόντων εἰδωλόθουτα, καὶ ἄλλα τινὰ ποιησάντων εἰς τὴν καταδρομὴν τῶν Βαρβάρων, ἣτις ἔγινε τόσον εἰς τὰ μέρη τοῦ Πόντου, ὅσον καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅτι δὲ οἱ αὐτοὶ διωγμοὶ ἠκολούθησαν καὶ εἰς τὸν Πόντον, καὶ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀπὸ τοῦ ἰδίου Βασιλεῖς, ὁ καθ' ἕνα δύναται νὰ τὸ μάθῃ τόσον ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ἁγίου τούτου, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Εὐσέβιον (αὐτόθι κεφ. ια.), τὰ κατ' Αἴγυπτον συμβάντα κακὰ ἐπὶ τοῦ Διονυσίου διηγούμενον.

Οἱ 16'. Κανόνες τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Νεοκαισαρείας τοῦ θαυματουργοῦ ἐρμηνευόμενοι, εἰς οὓς διήρηται ἡ Κανονικὴ αὐτοῦ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βαρεῖ, ιερώτατε Πάπα, εἰ ἔφαγον οἱ αἰχμάλωτοι ταῦτα, ἅπερ παρετίθεσαν αὐτοῖς οἱ κρατοῦντες αὐτῶν, μάλιστα ἐπειδὴ εἰς λόγος παρ' αὐτῶν πάντων τοὺς καταδραμόντας εἰς τὰ ἡμέτερα μέρη Βαρβάρους εἰδῶλοις μὴ τεθυκέναι. Ὁ δὲ Ἀπόστολός φησι: «Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην, καὶ ταῦτα καταργήσει.» [ἀ. Κορινθ. θ'. β. 13]. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ ὁ πάντα καθαρίζων τὰ βρώματα, «οὐ τὸ εἰσπορευόμενον κινεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον» [Ματθ. ιε'. 11] λέγει.

Ἐρμηνεία.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁγίου τούτου ἦλθον εἰς τὰς χώρας τῶν Ρωμαίων Βαρβάραι, οἵτινες ἐκαλοῦντο Βορράδοι καὶ Γότθοι, καὶ σκλαβώσαντες πολλοὺς χριστιανούς, ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ ἔφαγον βρώματα εἰδωλό-

(1) Ὁπῶ ταῦτα αὐτολεξεί περιέχει ὁ Νύσσης, αὐτόθι.

(2) Ὁ Εὐσέβιος Βιβλίῳ ζ'. κεφ. κη'. καὶ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλαμῶν.

(3) Ὅρα ἐν τῷ Ὁρολογίῳ κατὰ τὴν 17. τοῦ Νοεμβρίου, καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Διονυσίου, καὶ εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ 16'. τῆς α'.

(4) Τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου τούτου ἐξεδόθησαν εἰς τὸν ἴδιον ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1622. ἔτος, μὲ τὰ ὅποια συνεξεδόθη καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὸν Ἑκκλησιαστικόν, ἣτις νενοθευμένης ἐπιγράφεται ὅτι εἶναι κῆρυγμα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Τοῦτου γὰρ γνήσιος κῶνος ἐστὶ, καὶ ὄρα εἰς τὴν 16'. σελ. τοῦ α'. τόμου τῆς σειρᾶς τῆς Ὀκτ. περὶ τῶν Ἰπομνηματιστῶν.

θυτα, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐμποδισμένα καὶ ἀκάθαρτα, διὰ τοῦτο ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τὸν τότε Πάπαν ὁ θεὸς οὗτος Γρηγόριος, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι δὲν προξενεὶ βλαβρῖαν βλάβην καὶ ἀμαρτίαν τὸ νὰ φάγουν οἱ χριστιανοὶ τοιαῦτα βρώματα (1), καὶ μάλιστα διατὶ παρὰ πάντων φημίζεται, ὅτι οἱ Βάρβαροι αὐτοὶ δὲν ἔθυσον εἰς τὰ εἰδωλα, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ τὰ βρώματα ὅπου ἔδωκαν εἰς τοὺς πιστοὺς, ἦσαν εἰδωλόθυτα. Φέρει δὲ καὶ μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον, λέγοντα, ὅτι τὰ βρώματα, ἦτοι ἡ τρυφή, εἰς τὴν κοιλίαν, ἦτοι εἰς τὴν γαστριμαργίαν οἰκειοῦται, καὶ ἀντιστρόφως ἡ γαστριμαργία εἰς τὴν τρυφήν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὴν τρυφήν, καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ἀργὰ καὶ ἄπρακτα θέλει κάμει, ὥστε ὅπου κανέννας νὰ μὴ βλάπτεται ἐξ αὐτῶν (2). Δεικνύει δὲ μετὰ τοῦτο ὁ ἅγιος, ὅτι τὰ διὰ τρυφήν καὶ γαστριμαργίαν τρωγόμενα βρώματα κατηγοροῦνται, ὅχι τὰ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν τῆς φύσεως, καὶ τὰ τῶν Βαρβάρων, βρωθέντα παρὰ τῶν αἰχμαλωτισθέντων Χριστιανῶν. Φέρει δὲ καὶ μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν λέγουσαν· «δὲν κάμνει ἀκάθαρτον τὸν ἄνθρωπον τὰ εἰσερχόμενα διὰ τοῦ στόματος βρώματα, ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς καρδίας ἐξερχόμενα».

ΚΑΝΟΝ Β'.

Καὶ τὸ τὰς αἰχμαλώτους γυναῖκας διαφθαρήναι, ἐξυβριζόντων τῶν Βαρβάρων εἰς τὰ σώματα αὐτῶν. Ἄλλ' εἰ μὲν καὶ πρότερον κατέγνωστό τιнос ὁ βίος, πορευομένης ὀπίσω ὀφθαλμῶν τῶν ἐκπορευόντων [Ρωθ. γ' 10] κατὰ τὸ γεγραμμένον, δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις ὑποπτος καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ οὐ προχείρως δεῖ τὰς τοιαύτας κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν. Εἰ μὲν τοι τις ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνη ζήσασα, καὶ καθαρὸν καὶ ἔξω πάσης ὑπονοίας ἐπίδεδειγμένη βίον τὸν πρότερον, νῦν περιπέπτωκεν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης ὑβρεῖ, ἔχομεν παράδειγμα τὸ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ, τὸ ἐπὶ τῇ νεάνιδι, ἣν ἐν τῷ πεδίῳ εὗρεν ἄνθρωπος, καὶ βιασάμενος αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς· «τῇ νεάνιδι, φησὶν, οὐ ποιήσεται οὐδὲν, οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἀμάρτημα θανάτου· ὅτι, ὡς εἶ τις ἀναστῆ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ θανατώσῃ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἐβόησεν ἡ νεάνις, καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ». [Δευτερ. κβ'. 26—28]. Ταῦτα μέντοι τοιαῦτα.

Ἑρμηνεία.

Ἀκολούθως, καὶ διὰ τὰς σκλαβωθείσας γυναῖκας ὅπου ἐφθάρησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν λέγων, ὅτι ἡ κατὰ βίαν φθορὰ αὕτη δὲν εἶναι βαρὺ ἀμάρτημα. Πρέπει ὅμως νὰ γίνεταί ἐξέτασις. Εἰ μὲν γὰρ ἡ προτέρα ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ζωῇ τῶν τοιούτων γυναικῶν ἦτο κατηγορημένη ὡς πορνικὴ, φανερὸν ὅτι ὑποψία τρέχει νὰ ἐμεταχειρίσθησαν αὐταὶ τὴν πορνικὴν ἕξιν καὶ συνήθειαν καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν. Δηλαδὴ ὑποψία εἶναι νὰ μὴ ἐβιάσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ἀλλ' αὐταὶ μᾶλλον νὰ ἤθελον τὴν τοιαύτην φθορὰν, ὅθεν καὶ εὐκόλως δὲν πρέπει αὐταὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας. Εἰ δὲ ἡ προτέρα ζωῇ τῶν τοιούτων γυναικῶν ἦτο μὲν σώφρων καὶ καθαρὰ εἰς τὸ ἄκρον, καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὑπόνοιας καὶ κατηγορίας, ἔπειτα δὲ μὲ βίαν αὐταὶ ὑβρίσθησαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ἀνωτέρας θανασίμου ἀμαρτίας κρίνει ταύτας ὁ Θεὸς, ὅστις ἀνωτέραν ἀπὸ ἀμάρτημα θανάτου ἀποφασίζει καὶ τὴν παρθένον ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν εὐρών τινὰς εἰς τὴν κάμπον μόνην, βιάσει καὶ φθείρει αὐτήν, ἐπειδὴ ἐφώναζε, λέγει, καὶ δὲν εὗρέθη τινὰς ἐκεῖ κοντὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ (3).

(1) Διατὶ δὲ ὁ μὲν ἰδ'. τοῦ Πέτρου μετὰ τῶν ὁμολογητῶν συναριθμεῖ τὸν λαβόντα κρέας εἰδωλόθυτον εἰς τὸ στόμα, ὁ δὲ παρὼν Κανὼν διὰ τὸν φαγόντα εἰδωλόθυτον οὐδὲν τοιοῦτον φησὶν; Ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν λέγει διὰ τοὺς δεθέντας καὶ βιασθέντας, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ φαγεῖν, βαλλόντων δηλ. μὲ βίαν τῶν διωκτῶν φαγητῶν εἰς τὸ στόμα τους, τὸ ὁποῖον καὶ ἂν ἤθελαν, δὲν ἐδύναντο ἐκεῖνοι νὰ ἀποπτύσουν· ὁ παρὼν δὲ λέγει διὰ ἐκείνους ὅπου ἐβιάσθησαν μὲν εἰς τὸ νὰ φάγουν τὰ εἰδωλόθυτα, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ φαγεῖν, ἦτοι ὡσάν ὅπου δὲν ἐδέθησαν, οὔτε μὲ βίαν ἔβαλον εἰς τὸ στόμα των οἱ Βάρβαροι τὸ φαγητῶν, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι ἀφ' ἑαυτῶν μὲ τὰς χεῖράς των ἔφαγον. Ἀγκαλὰ καὶ βαρὺ ἀμάρτημα δὲν ἔκαμον τοῦτο ποιήσαντες, μὲ ὄλον τοῦτο ὅχι καὶ πάντῃ ἀνέγκλητον πρᾶγμα ἔπραξαν· δι' ὃ καὶ μετρίως πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅθεν Πέτρος ὁ Διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐνάτῃ αὐτοῦ ἀποκρίσει, λέγων ὅτι ὁ μιαιοφαγῆσας, τὸν Χριστὸν ἀρνεῖται, καὶ οὐκ εὐθὺς ἔσται δεκτὸς, ἀλλὰ μετὰ χρόνον, ἄξια μετανοίας ἔργα ποιήσας, ἵνα μυρωθῇ,

καὶ μετὰ ταῦτα μεταλάβῃ (σελ. 1002. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν), μὲ βαρύτερον τοῦ πρόποντος ἐπιτίμιον ἐπιτιμᾶ τοὺς τοιοῦτους, ἔξω μόνον ἂν οἱ τοιοῦτοι πρὸς τῇ μιαιοφαγίᾳ καὶ ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν.

(2) Οὕτω μὲν ἐρμηνεύει τὸ ρητὸν τοῦτο ὁ Ζωναρᾶς καὶ Βαλσαμῶν, καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ θεὸς Χρυσόστομος (ἐρμην. τῆς πρὸς Κορινθ. α.). Ἄλλ' ἴσως ἀπλοϊκώτερον ἐξέλαβεν ὁ Ἅγιος τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ, ὡσπερ δὴ ἐπέφερε καὶ τὸ κατωτέρω τοῦ Εὐαγγελίου ρητὸν, ὅτι δηλαδὴ τὰ βρώματα εἰς τὴν κοιλίαν βάλλονται, καὶ ἡ κοιλία τὰ δέχεται. Ὁ Θεὸς ὅμως καὶ ταῦτα, καὶ ταύτην καταργεῖ. Καθ' ὃ καὶ ἐκεῖνα μὲν μετὰ τὴν φυσικὴν περίοδον τῆς χωνεύσεως ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ἀφεδρῶνος, ἡ δὲ κοιλία μένει πάλιν κενὴ καὶ ἄδεια ὡς τὸ πρότερον, χωρὶς νὰ λάβῃ ἐκ τούτων κάμμιν βλάβην ἢ ψυχῇ.

(3) Σημείωσαι, ὅτι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ὅπου κάμνει εἰς τὸ ρητὸν τοῦτο Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, ἂν ἡ παρθένος δὲν φωνάξῃ, καταδικάζεται, κἂν ἐν τῷ κάμπῳ εὕρισκετο, ἐπειδὴ διὰ τῆς σιωπῆς δείχνει, ὅτι συγκατεθετο εἰς τὸ νὰ φθάρῃ. Καθὼς καὶ ἐκ

Συμφωνία.

« Συμφώνως καὶ ὁ μέγας Βασιλείος ἐν τῷ μθ'. Κανόνι αὐτοῦ λέγει, ὅτι αἱ κατὰ βίαν γενόμεναι φθοραὶ εἶναι ἀνεύθυνοι. Ὁ δὲ κ'. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι ἐὰν φθαρῆ καλογραῖα ἀπὸ Βαρβάρους ἢ ἄλλους ἀτάκτους ἀνδρας, εἰ μὲν ἢ προτέρα ζωὴ τῆς ἦτον ἀμόλυτος καὶ ἀκατηγόρητος, μ' ἡμέρας νὰ κανονίζεται, εἰ δὲ ἦτο μολυσμένη, ὡς μοιχαλὶς νὰ ἐπιτιμᾶται » (1).

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δεινὴ δὲ ἡ πλεονεξία, καὶ οὐκ ἔστι δι' ἐπιστολῆς μιᾶς παραθεῖσθαι τὰ θεῖα γράμματα, ἐν οἷς οὐ τὸ ληστεύειν μόνον φευκτὸν, καὶ φρικῶδες καταγγέλλεται, ἀλλὰ καθόλου τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ ἄλλοτριῶν ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδεῖα, καὶ πᾶς τοιοῦτος ἐκκήρυκτος Ἐκκλησίας Θεοῦ. Τὸ δὲ ἐν καιρῷ τῆς καταδρομῆς ἐν τῷ αὐτῷ οἰμωγῇ καὶ τοσοῦτοις θρήνοις τολμῆσαι τινὰς, τὸν καιρὸν, τὸν τοῖς πᾶσιν ὀλεθρον φέροντα, νομίσαι ἑαυτοῖς καιρὸν εἶναι κέρδους, ἀνθρώπων ἐστὶν ἀσεβῶν καὶ Θεοστυγῶν, καὶ οὐδὲ ὑπερβολὴν ἀτοπίαν ἔχόντων. Ὅθεν ἔδοξε τοὺς τοιοῦτους πάντας ἐκκηρύξαι, μὴ ποτε ἐφ' ὄλον ἔλθῃ τὸν λαὸν ἡ ὀργή, καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτον τοὺς προεστῶτας, τοὺς μὴ ἐπιζητοῦντας. Φοβοῦμαι γάρ, ὡς ἡ Γραφή λέγει, « μὴ συναπολέσῃ ὁ ἀσεβὴς τὸν δίκαιον ». [Γεν. ιη'. 23. Κολασ. γ'. 6.] « Πορνεία γάρ φησι καὶ πλεονεξία, δι' ἧς ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμετοχοὶ αὐτῶν. Ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ. Ὡς τέκνα φωτός περιπατεῖτε· ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτός ἐν πάσῃ ἀγαθῶσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. Δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ συγκοινωνῆτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάργοις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. Τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν. Τὰ δὲ πάντα ὑπὸ τοῦ φωτός ἐλεγχόμενα φανεροῦνται » [Ἐφεσ. ε'. 9]. Τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀπόστολος. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν προτέραν πλεονεξίαν τὴν ἐν τῇ εἰρήνῃ γενομένην, δίκην τινυῦντες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς, πάλιν πρὸς τὴν πλεονεξίαν ἐκτραπῶσι τινες, κερδαίνοντες ἐξ αἵματος καὶ ὀλέθρου ἀνθρώπων ἀναστάτων γενομένων, ἢ αἰχμαλώτων πεφρονευμένων, τί ἕτερον χρῆ προδοκᾶν; ἢ, ὡς ἐπαγωνιζομένους τῇ πλεονεξίᾳ, ἐπισωρεῦσαι ὀργὴν, καὶ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ;

Ἑρμηνεία.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἀνωτέρω Βαρβάρων ἐπιδρομῆς, μερικοὶ Χριστιανοὶ ὁποῦ δὲν ἐσκλαβώθησαν, ἐπήγαιναν εἰς τὰ ὀσπήτια τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἀρπαζαν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ὅσα δὲν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι. Περὶ τούτων λοιπὸν ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀποκρίνεται ὅτι καὶ κάθε πλεονεξία εἶναι κακίστη καὶ ἐμποδισμένη ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν, εἰς τρόπον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν μόνην ἐπιστολὴν νὰ περιληφθῶσι τὰ Γραφικὰ ρητὰ, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον στηλιτεύουσι τὴν κλεψίαν πῶς εἶναι φιθερὰ καὶ φρικώδης ἁμαρτία, ἀλλὰ στηλιτεύουσι καθολικῶς καὶ γενικῶς κάθε πλεονεξίαν καὶ ἀρπαγὴν τοῦ ξένου πράγματος καὶ ἀδικίαν. Διότι κάθε κλέπτης καὶ πλεονέκτης καὶ ἀδικός, ἀφωρισμένος καὶ ἀποξενωμένος εἶναι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἂν κάθε πλεονεξία καὶ ἀρπαγὴ ἦναι τοιαύτη, βεβαιότατα οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς κατα-

τοῦ ἐναντίου, ἢ δεθεῖσα καὶ ἀποφραγεῖσα τὸ στόμα ἀπὸ τὸν βιαστήν, διὰ νὰ μὴ ἤμπορῆ νὰ φωνάξῃ, κἂν μέσα εἰς πόλιν εὐρίσκειται, δὲν καταδικάζεται. Ὅθεν ὁ πνευματικὸς κριτὴς πρέπει νὰ ἐξετάξῃ εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὄχι τὸσον τὸν τόπον, ὅσον τὴν προαίρεσιν, κατὰ τὸν αὐτὸν Φίλιωνα.

(1) Διὰ τί δὲ ὁ μὲν Βασιλεὺς ἀνευθύνους κρίνει τὰς τοιαύτας φθορὰς, ὁ δὲ Νικηφόρος εἰς μ' ἡμέρας αὐτὰς κανονίζει; ἢ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ αἱ τοιαῦται φθοραὶ, καθ' ὅ βλαιοί, εἶναι ἀνεύθυνοι. Ὅμως ἂ. ἐπειδὴ αἱ φθοραὶ εἰμειναν φθοραὶ, καὶ αἱ ἐφθαρμέναι γυναῖκες μὲ ὅποιον τρόπον καὶ ἂν ἐφθάρησαν, ἐφθαρμέναι εἰσὶ, καὶ ὄχι παρθένοι καὶ ἄφθοροι ὡς τὸ πρότερον, καὶ β'. ὅτι ἂν καὶ βιαίως φθαρεῖσαι, δὲν ἔδωκάν τινά αἰτίαν τότε ἀπὸ λόγου τῶν εἰς τοὺς βιάσαντας, ὅμως ἐπειδὴ διὰ ἄλλα ἁμαρτημάτων, ἢ ἀπερασμένα, ἢ ἐνεστῶτα, ἢ μέλλοντα, παρεχωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ κάθουν τὸν τοιοῦτον μολυσμὸν· διὰ τοῦτο μετρίως κανονίζει ταύτας ὁ θεὸς Νικηφόρος. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Νηστευτὴς ἐν τῷ λε'. Κανόνι, τὸν μετὰ τὴν θεῖαν κοινωνίαν ξεράσαντα μὲ ὅλον δὴ τινά τρόπον, εἰς μ'. ἡμέρας ἐπιτιμᾶ, ὅτι φησὶν, εἰ καὶ μὴ τίως ἀφορμὴν αὐτὸς οἴεται δοῦναι, ἀλλὰ γε

δι' ἕτερα ἴδια πταίσματα τοῦτο παρεχωρήθη, καὶ ἐν τῷ κγ'. τὴν ἐξ ἐπιθυμίας τοῦ διαβόλου θανατώσαντα μητέρα τὸ βρέφος τῆς, ἐν τῷ ὕπνῳ, διὰ μετρίων ἐπιτιμιῶν κανονίζει. Ὅτι, φησὶ, δι' ἕτερα πταίσματα ἢ ἐγκατάλειψις αὐτῆς γέγονε. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ θεὸς οὗτος Γρηγόριος, ἀγκαλὰ καὶ δὲν λέγῃ βαρὺ ἁμάρτημα τὰς τοιαύτας βιαίας φθορὰς, μὲ ὄλον τοῦτο ὕβριν ὀνομάζει αὐτήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν, ἤγουν διὰ τὴν τῆς φθορᾶς ὕβριν, οἱ μὲν ἄνδρες ὁποῦ τοιοῦτοτρόπως βιαίως φθαροῦν ἐν Βαρβάρων ἐπιδρομῇ, ἱερωμένοι μὲν ὄντες καθαιροῦνται, ἀνέροι δὲ οὐχ ἱεροῦνται, αἱ δὲ γυναῖκες τῶν ἱερέων τοῦτο παθοῦσαι, χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν ἱερεῖς, ἂν ἐκεῖνοι θέλουσι νὰ ἐνεργοῦν τὰ τῆς ἱερωσύνης· εἰ δὲ καὶ δὲν θέλουσι ἀπὸ ταύτας ἐκεῖνοι νὰ χωρισθοῦν, παύουσιν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην· μῶμος γὰρ ταῦτα πάντα καὶ μολυσμὸς εἰς τὴν ἀμώμητον ἱερωσύνην προσγίνεται. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν λαϊκῶν βιαίως φθαρεῖσαι, οὐ χωρίζονται ἀπὸ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, ἀλλὰ συγχωροῦνται διὰ τὴν βίαν, κατὰ τὸ ς'. θέμα τοῦ ιβ'. Κεφ. τοῦ λη', τίτλ. τοῦ ξ'. βιβλίου τοῦ πολιτικοῦ νόμου.

δρομῆς τῶν Βαρβάρων ἐτόλμησαν ἀνάμεσα εἰς τόσους θοήνους καὶ ἀναστεναγμούς, ἄλλων μὲν κλαίωντων διατὶ αἰχμαλωτίσθησαν αὐτοὶ, ἄλλων δὲ διατὶ αἰχμαλωτίσθησαν οἱ συγγενεῖς των, καὶ ἄλλων, διατὶ ἐπῆραν τὰ πράγματά των οἱ Βάρβαροι· οἱ ἄνθρωποι, λέγω, ἐκεῖνοι ὅπου τοιοῦτον καιρὸν ἀφανισμοῦ τὸν ἐνόμισαν καιρὸν ἐδικοῦ των κέρδους, καὶ ἐτόλμησαν νὰ κλέψουν, καὶ νὰ ἀρπάξουν τὰ τῶν σκλαβωθέντων ἀδελφῶν τους πράγματα, εἶναι ἄνθρωποι ἀσεβεῖς, ἄνθρωποι θεομίσητοι καὶ πάσης κακίας ἐπέκεινα. Διὰ τοῦτο καὶ πρέπει νὰ ἀποδιωχθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ δι' αὐτοὺς ἔλθῃ ἡ τοῦ Θεοῦ ὀργὴ εἰς ὅλον τὸν λαόν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς προεστώτας, Ἀρχιερεῖς δηλ. καὶ ἄρχοντας αὐτῶν, οἵτινες δὲν ἐξετάζουσι τὰ περὶ τούτων καλῶς. Ἐπιφέρει δὲ μαρτυρίαν περὶ τούτου ὁ Ἅγιος ἀπὸ τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ ἀσεβὴς παιδεύει καὶ ἀπολύει μαζῆ μὲ τοῦ λόγου του καὶ τὸν δίκαιον, καὶ ὅτι διὰ τὴν πλεονεξίαν ἐρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, καὶ ὅτι πρέπει οἱ δίκαιοι καὶ ἐνάρετοι νὰ μὴ γίνωνται συμμέτοχοι καὶ συγκοινωνοὶ μὲ τὰ ἄκαρπα καὶ σκοτεινὰ ἔργα τῆς κακίας καὶ ἀδικίας. Προστίθῃσι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν οἱ τὰ ξένα πράγματα τῶν σκλαβωθέντων ἀδελφῶν ἀρπάσαντες, δὲν ἐσωφρονίσθησαν μὲ τὴν παιδείαν ταύτην ὅπου ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός, (λέγω δὴ τὴν τῶν Βαρβάρων ἐπιδρομὴν) διὰ τῆς πλεονεξίας ὅπου ἔκαμαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἐπιδρομῆς τούτων πλεονεκτοῦσι, κερδαίνοντες καὶ ἀρπάζοντες ἀπὸ αἵματα καὶ ἀφανισμόν ἀνθρώπων φονευθέντων καὶ σκλαβωθέντων. Τί ἄλλο πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐλπίζῃ τις, πάρεξ, ὅτι αὐτοὶ ἀγωνίζονται μὲ τὴν ἀχόρταγον πλεονεξίαν καὶ κλεψίαν τους, νὰ φέρουν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν;

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ δ'. τοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου λέγει ἀκολούθως, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄρπαγες εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τὸν Ἄχαρ ὅπου ἔκλεψεν ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα πράγματα τῆς Ἱεριχῶ. Ἐν δὲ τῷ ε'. ὅτι οὐδὲ ἂν εὔρεν αὐτὰ τινὰς, δύναται νὰ τὰ πάρῃ αὐτὸς, καὶ νὰ τὰ κερδήσῃ. Ἐν δὲ τῷ ς'. φησὶν, ὅτι κἂν αὐτοὶ ἔχασαν τὰ ἐδικά των, ἔπειτα εὔρηκαν τὰ ξένα, δὲν ἠμποροῦν νὰ κρατήσουν ταῦτα ἀντὶ τὰ ἐδικά των. Ὁ δὲ ιδ'. τοῦ Θεοφίλου συμφώνως μὲ τὸν θεῖον τοῦτον Πατέρα λέγει ὅτι νομίμως καὶ κανονικῶς ἔκαμαν οἱ ἐν Γεμίνῳ Πρεσβύτεροι, διατὶ ἀφώρισαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἀδικον γυναῖκά τινά, διατὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀδικίαν. Ὁ δὲ ξα'. Βασιλείου, τὸν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μετανοήσαντα κλέπτην, καὶ ἐξομολογηθέντα, ἕνα χρόνον κανονίζει, τὸν δὲ ἀπὸ ἄλλους ἐλεγχθέντα, δύο χρόνους. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ ε'. τῆς ἐν Καρθ. τὴν πλεονεξίαν, λέγων αὐτὴν μητέρα πάντων τῶν κακῶν. Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ ς'. αὐτοῦ Κανόνι λέγων, ὅτι ἡ πλεονεξία εἶναι πάθος ὅπου βλάπτει καὶ τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς, τὸ λογιστικόν, θυμικόν καὶ ἐπιθυμητικόν (1), μοιράζει εἰς δύο τοὺς κλέπτας, εἰς ληστὰς, ἦτοι τοὺς φανεροὺς κλέπτας, οἵτινες διὰ νὰ κλέψουν μεταχειρίζονται καὶ ἄρματα καὶ ἀνθρώπους, καὶ παραμονεύουν εἰς τοὺς ἐπικινδύνους τόπους, καὶ εἰς κλέπτας κρυφοὺς, οἵτινες κρυφίως κλέπτουσι τὰ ξένα τῶν ἄλλων πράγματα. Καὶ τοὺς μὲν πρώτους, ὡς φονεῖς κανονίζει, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ τούτου ἀδελφὸς Βασίλειος ἐν τῷ η'. αὐτοῦ Κανόνι, εἰς τὸ ἐπιτίμιον τῶν ἐκουσίως φονευόντων τούτους καταδικάζει, τοὺς δὲ δευτέρους, μετὰ τὸ ἐξομολογηθῆναι, διορίζει νὰ δώσουν τὰ ὑπάρχοντά των εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἂν ἔχουν, εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχουν, νὰ δουλεύουν, καὶ ἀπὸ τὴν δούλευσίν τους νὰ δίδουν εἰς τοὺς δεομένους (2).» Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος προβαίνοντας εἰς τὸ

(1) Διὰ τί δὲ ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος οὗτος λέγει ἐν τῷ αὐτῷ ς'. Κανόνι ὅτι ἀφῆκαν ἀθεράπευτον, ἦτοι ἀνεπιτίμητον, τὴν πλεονεξίαν οἱ Πατέρες, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ θαυματουργὸς οὗτος Γρηγόριος μὲ ἐπιτίμιον ἀφορισμοῦ καταδικάζει τοὺς πλεονέκτας, ἡ λέγει τοῦτο ὁ Νύσσης, καθ' ὃ εἰς τόσους διωρισμένους χρόνους δὲν ἐπιτιμᾷ τοὺς πλεονέκτας μετὰ τὴν παῦσιν τῆς πλεονεξίας ὁ πατήρ, καθὼς ἐν ὀρισμένοις χρόνοις ἐπιτιμῶσιν οἱ Κανόνες καὶ τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλοὺς, ἀλλ' ἕως οὗ μόνον ἐνεργοῦσι τὴν πλεονεξίαν, καὶ ὄχι μετὰ ταῦτα (ὡς δείκνυται τοῦτο ἀπὸ τὸν ιδ'. Κανόνα τοῦ Θεοφίλου), ἡ λέγει τοῦτο ὁ Νύσσης, καθ' ὃ οἱ Πατέρες συνοδικὸν Κανόνα κατὰ τῶν πλεονεκτῶν οὐκ ἐξέδωκαν.

(2) Κατὰ δὲ τὸν θ'. τίτλον τοῦ ς' βιβλίου τοῦ Κώδικος, καὶ τοῦ μζ'. βιβλίου τῶν διατάξεων (παρὰ Φωτ. τίτλ. θ', Κεφ. κζ'.) δύο εἶναι τὰ εἶδη τῆς κλεψίας, καὶ ἡ μὲν μία λέγεται φανερά, ἡ δὲ ἄλλη ἀφανῆς. Καὶ φανερὰ μὲν εἶναι, ὅταν ὁ κλέπτης πιασθῇ μὲ τὸ κλεψιμαῖον πρᾶγμα, προτοῦ ἀκόμη νὰ τὸ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔμελλε νὰ τὸ ὑπάγῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἔκλεψεν, ἀφανῆς δὲ κλεψία εἶναι, ὅταν πιασθῇ μὲ τὸ κλεψιμαῖον πρᾶγμα ὑστερα ἀφ' οὗ ὑπῆγεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ. Καὶ ὁ μὲν φανερός κλέπτης καταδικάζεται νὰ πληρώνη

τετραπλάσιον ἀπὸ ὅ,τι ἔκλεψεν, ὁ δὲ ἀφανῆς νὰ πληρώνη διπλάσιον. Ὁ δὲ αὐτὸς τίτλος τοῦ αὐτοῦ ς'. βιβλίου, καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλ. ς'. τίτλ. ζ'. λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἀρπάζει κἀνένα πρᾶγμα ὅταν κλιωνται ἀπὸ φωτὶαν ὀσπήτια, ἡ ὅταν καραβοτσακισθῇ καράβι, ἡ ὅταν κρημισθῇ ὀσπήτιον, ὡς κλέπτης καταδικάζεται. Καὶ εἰ μὲν γνωρίσῃ τὸ κλεφθὲν αὐτὸ πρᾶγμα ὁ οἰκοκύριος του, ἀνάμεσα εἰς ἕνα χρόνον νὰ τὸ πληρώνη ὁ ἀρπάσας τετραπλοῦν, εἰ δὲ ὑστερα ἀπὸ τὸν χρόνον γνωρίσῃ αὐτὸ, νὰ τὸ πληρώνη ἀπλοῦν, μόνον δηλ. τὸ πρᾶγμα ὅπου ἐπῆρε, καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο παιδεύεται καὶ ἐγκληματικῶς, καθὼς διατάσσει ὁ περὶ τῶν ἀρπάγων νόμος. Τὸ δὲ α. Κεφ. τοῦ κζ'. τίτλ. τοῦ ζ'. βιβλίου τῶν Βασιλικ. λέγει ὅτι οἱ ὑποδοχεῖς τῶν ληστῶν, ὡς λησταὶ τιμωροῦνται, καὶ οἱ δυνάμενοι κρατῆσαι τοὺς ληστὰς, καὶ ἀπολύσαντες αὐτοὺς, διατὶ ἔλαβον χρήματα, ἡ μέρος ἀπὸ τὰ παρ' ἐκείνων κλεφθέντα. Ὁ δὲ συγγενῆ φυλάξας ληστὴν καὶ διασώσας, μὲ μεσαῖον τρόπον παιδεύεται, κατὰ τὴν β'. διατάξιν τοῦ ις'. τίτλ. τοῦ μζ'. βιβλ. (παρὰ Φωτ. τίτλ. θ'. Κεφ. λγ'). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλ. ς'. τίτλ. ζ'. λέγει, ὅτι ὅμοιον εἶναι τὸ νὰ ἀρπάσῃ τις, καὶ τὸ νὰ δέχεται τὰ ἀρπαγέντα, εἰ μὲν τὰ ἡξέυρη πῶς εἶναι ξένα, συμφώνως δηλ. μὲ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ. Ὁ κλέπτης κα-

ἔμπροσθεν λέγει, ὅτι τὰ ἀδίκως ἀποκτηθέντα, εἴτε ἐκ κλεψίας δηλ., εἴτε ἐξ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας, δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὰ συγχωρήσῃ ὄχι μόνον ἀπλῶς ἢ μετάνοια, ὄχι μόνον τὸ ἐνδυσθῆναι τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν (1), ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον βάπτισμα, ἐὰν ὁ ταῦτα ἀποκτήσας κακῶς καὶ ἔχων εἰς χεῖράς του δὲν τὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὰ ἐπῆρεν. Οὕτω γὰρ φησιν ἐν τῷ β. περὶ βαπτίσματος λόγῳ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἀδικήσαντας μὲν καὶ βαπτισθέντας, μὴ ἐπιστρέφοντας δὲ τὴν ἀδικίαν μετὰ τὸ βάπτισμα. «Δύω κακὰ ἔπραξας, ὦ ἀρπαξ καὶ πλεονέκτα, ἓνα, ὅτι ἀδίκως ἀπέκτησας τὸ ξένον πρᾶγμα, καὶ ἄλλο, ὅτι κρατεῖς καὶ δὲν ἐπιστρέφεις αὐτό. Καὶ διατὶ μὲν ἀδίκως αὐτὸ ἀπέκτησας, ἐσυγχωρήθης παρὰ Θεοῦ μὲ τὸ μέσον τοῦ ἀγίου βαπτίσματος, διατὶ δὲ κρατεῖς αὐτὸ καὶ δὲν τὸ ἐπιστρέφεις, δὲν ἐσυγχωρήθης, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔκαμες ἀποχὴν τῆς ἀδικίας, ἀλλ' ἔως τῆς σήμερον ἀδικεῖς, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἔως τῆς σήμερον εἰς τὸ χεῖρι σου τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ ἀδικον, καὶ ἡ ἀμαρτία δὲν ἐξελείφθη μὲ τελειότητα, ἀλλὰ μόνον ἐμοιράσθη εἰς δύο καιροὺς. Τὴν μὲν γὰρ ἀρπαγὴν καὶ ἀδικίαν τοῦ ξένου πρᾶγματος ἔκαμες πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθῆς, τὴν δὲ κράτησιν τοῦ ἀρπαχθέντος πρᾶγματος ἐνεργεῖς καὶ ὕστερον ἀκόμη ἀπὸ τὸ βάπτισμα· ὅθεν καὶ μένεις ἀσυγχώρητος, ἐπειδὴ τὸ βάπτισμα συγχωρεῖ νὰ τὰ ἀμαρτήματα ὅπου ἔκαμες προτοῦ, ὅποια εἶναι καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῶν ξένων πραγμάτων, ἀλλὰ δὲν συγχωρεῖ καὶ τὰ ἀμαρτήματα, ὅπου ὄλον ἓνα κάμνεις καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ὅποια εἶναι καὶ τοῦ ἀρπαχθέντος πρᾶγματος ἢ κατακράτησις.» Λοιπὸν, ὅποιος ἀρπάσῃ, ἔπειτα βαπτισθῆ, καὶ δὲν ἐπιστρέφει τὴν ἀρπαγὴν, δὲν πρέπει νὰ νομίξῃ ὅτι ἐσυγχωρήθη ἢ ἀδικία του αὐτή, διατὶ ἀπατᾷ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ σοφίζεται τὴν κἀθαρσιν, ἥτοι νομίζει, ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, χωρὶς νὰ ἦναι. Ὁ δὲ Νηστευτῆς Κανὼν κζ'. τὸν ἐκουσίως ἀφ' ἑαυτοῦ μετανοοῦντα κλέπτην, ἔως εἰς μ' ἡμέρας ἐμποδίζει τῆς κοινωνίας, τὸν δὲ ἀπὸ ἄλλους φανερωθέντα, μῆνας ἕξ, μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν, καὶ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (ἐπιτομ. Κανόν. 5 τίτλ. 3.) καὶ Ματθαῖον Βλάσταριν. Ὁ δὲ κλέψας κεφαλαιώδη πρᾶγματα, Ἰερὺς μὲν οὐ γίνεται, λαϊκὸς ὢν, κατὰ τὸν κη' τοῦ Νηστευτοῦ, Ἰερὺς δὲ ὢν καθαιρεῖται, κατὰ τὸν κε'. Ἀποστολικὸν, ὃν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οὐκ ἰδοὺ Ἀχαρ ὁ τοῦ Ζαρᾶ πλημμελεῖα ἐπλημμέλησεν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, καὶ ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν Ἰσραὴλ ἐγεννήθη ἡ ὀργή; [Ἰησοῦς ζ'.] Καὶ εἰς μόνος οὗτος ἤμαρτε, μὴ μόνος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ; Ἡμῖν δὲ πᾶν τὸ μὴ ἡμέτερον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῷ καιρῷ τούτῳ κέρδος, ἀνάθεμα νενομίσθαι προσήκει. Κάκεινος μὲν γὰρ ὁ Ἀχαρ ἐκ τῆς προνομῆς ἔλαβε, καὶ αὐτοὶ νῦν ἐκ προνομῆς. Κάκεινος μὲν τὰ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ νῦν τὰ τῶν ἀδελφῶν κερδαίνοντες, ὀλέθριον κέρδος.

Ἐρμηνεῖα.

Φέρει εἰς παράδειγμα διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος τὸν Ἀχαρ, τὸν υἱὸν Ζαρᾶ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ κλέψῃ ἀπὸ τὰ κούρη τῆς Ἰεριχῶ τὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερωθέντα, ὕφασμά τι παρδαλὸν καὶ διακόσια δίδραχμα ἀργυρίου, καὶ μίαν γλῶσσαν χρυσοῦν, καὶ νὰ τὰ κρύψῃ εἰς τὴν τένταν του, ὠργίσθη ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ ἐνικήθησαν εἰς τὸν πόλεμον ὅπου ἔκαμαν ἐν τῇ πόλει Γαί, τριανταεξ φονευθέντες καὶ τρεῖς χιλιάδες διωχθέντες καὶ συντριφθέντες. Λοιπὸν καθὼς ὁ Ἀχαρ οὗτος, ἓνας μόνος ἔκλεψε καὶ ἤμαρτε, μὴ μόνος αὐτὸς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ τόσοι καὶ τόσοι, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ τὰ τῶν σκλαβωθέντων κλέψαντες, δὲν θέλουν ἀφανισθῆ αὐτοὶ μόναι, ἀλλὰ θέλουν συναφανίσουν καὶ ἄλλους πολλοὺς, διατὶ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ πρᾶγματα τὰ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Θεὸν ἔκλεψαν, ὡς ἐκεῖνος τότε (τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν Βαρβάρων ἀφιέρντα ξένα πρᾶγματα, ὡς Θεὸν ἀφιέρωμα πρέπει νὰ νομίζωνται;) καὶ ἀπὸ τὴν προνομῆν καὶ τὰ κούρη τὰ ἤρπασκν, ὡς καὶ ἐκεῖνος τότε. Τί λέγω ὡς ἐκεῖνος; ἐτούτοι εἶναι χειρότεροι καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον, διατὶ ἐκεῖνος μὲν ἔκλεψε τὰ τῶν ἐχθρῶν πρᾶγματα, οὗτοι δὲ ἔκλεψαν τὰ τῶν ἀδελφῶν τους, καὶ μάλιστα ἀδελφῶν σκλαβωθέντων καὶ λεηλατισθέντων. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ταδικάζεται καὶ ὅποιος εὕρη τὸ ξένον πρᾶγμα ἐρριμμένον, καὶ τὸ παίρνει αὐτὸς διὰ λόγου του, κἂν καὶ δὲν ἤξεύρη τίνας εἶναι, ἔξω μόνον ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἦτον ἀπρονόητον, ἢ τῇ ἀληθείᾳ, ἢ καθὼς ὁ εὐρών αὐτὸ ἐλογίασε νὰ ἦναι τοιοῦτο βιβλ. ε'. τίτλ. ιβ'. Κεφ. μγ'. θέμ. ε. τὸ δὲ μη'. θέμ. τοῦ ια'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβλ. λέγει, ὅτι δὲν εἶναι κλέπτης ὅποιος ἤξεύρωντας τὸν κλέπτην δὲν τὸν φανερώσει, ἀλλ' ὅποιος τὸν κρύπτει, καθὼς καὶ ὁ Δαβὶδ δὲν κατηγορεῖ τὸν θεωροῦντα τὸν κλέπτην, ἀλλὰ τὸν συντρέχοντα, ἥτοι συνεργοῦντα καὶ βοηθοῦντα αὐτὸν λόγῳ ἢ ἔργῳ. «Εἰ ἐθεώρεις, φησὶ, κλέπτην,» καὶ δὲν στέκεται ἔως ἐδῶ, ἀλλ' ἐπιφέρει. «συνέτρεχες αὐτῷ». Οἱ αὐτοὶ δὲ νόμοι τῶν Βασιλείων προστάζουν, ὅτι ὅποιος μεταθέσῃ σύνορα τόπων, ἢ ἀρπάσῃ γῆν, νὰ πληρώσῃ διπλὴν τὴν ἀρπαγὴν.

(1) Πεπλανημένοι λοιπὸν καὶ μάταιοι εἶναι ἐκεῖνοι ὅπου λέγουσιν ὅτι, τὸ νὰ λάβῃ τινὰς τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, καὶ ἀπλῶς τὸ νὰ μετανοήσῃ, δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀδικίαν του, τὴν ὅποιαν μετὰ τὸ φορῆσαι τὸ σχῆμα, ἔχων αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς του, δὲν τὴν ἐπιστρέφει. Εἰ γὰρ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον βάπτισμα, τὸ πάσας τὰς ἀμαρτίας συγχωρεῖν δυνάμενον, προπατορικὴν, λέγω, καὶ τὰς προαιρετικὰς, τὴν ἀνεπίστροφον ἀδικίαν οὐ συγχωρεῖ, πῶς δύναται συγχωρῆσαι ταύτην τὸ ἀντίτυπον τοῦ βαπτίσματος σχῆμα, καὶ ἀπλῶς ἢ μετάνοια; Δι' ὅσοφώτατα καὶ ὁ ἱερὸς ἀπαφήνατο Λύγουστίνοσ· «Εἰ τὸ ἀλλότριον πρᾶγμα ἀποδοθῆναι δύναται καὶ οὐκ ἀποδίδεται, μετάνοια οὐ γίνεται, ἀλλὰ προσποιεῖται».

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Μηδεις εξαπατάτω ἑαυτὸν, μήτε ὡς εὐρών· οὔτε γὰρ εὐρόντα κερδαίνειν ἔξεστι. Φησὶ γὰρ τὸ Δευτερονόμιον, «Μὴ ἰδὼν τὸν μόνον τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ τὸ πρόβατον πλανώμενα, ἐν τῇ ὁδῷ παρίδης αὐτὰ, ἀποστροφή ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. Ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίξῃ ὁ ἀδελφός σου πρὸς σέ, μηδὲ ἐπίστασαι αὐτὸν, συνάξεις αὐτὰ καὶ ἔσται μετὰ σοῦ, ἕως ἂν ἐκζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου, καὶ ἀποδώσεις αὐτῷ. Οὕτω ποιήσεις τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις τὸ ἵμάτιον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις κατὰ πᾶσαν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅσα ἂν ἀπολήται παρ' αὐτοῦ, καὶ εὐρήσεις αὐτά». [Δευτερ. κβ'. 1—3.] Ταῦτα τὸ Δευτερονόμιον. Ἐν δὲ τῇ Ἐξόδῳ, οὐ μόνον ἐὰν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ τις εὐρῇ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐχθροῦ. «Ἀποστροφή, φησὶν, ἀποστρέψεις αὐτὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῶν.» [Ἐξοδ. κγ'. 4]. Εἰ δὲ ἐν εἰρήνῃ ραθυμοῦντος καὶ τρυφῶντος, καὶ τῶν ἰδίων ἀμελοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἐχθροῦ, κερδάναι οὐκ ἔξεστι, πῶσω μᾶλλον δυστυχοῦντος καὶ πολεμίους φεύγοντος, καὶ κατὰ ἀνάγκην τὰ ἴδια ἐγκαταλιπόντος;

Ἑρμηνεία.

Ἀκολουθῶν τῷ ἀνωτέρῳ Κανόνι, λέγει οὕτως εἰς τὸν παρόντα Κανόνα ὁ Ἅγιος. Ἄς μὴ γελᾷ τινὰς ἀπὸ τοῦ τοιοῦτους τὸν ἑαυτὸν του, προφασιζόμενος, ὅτι ἤρε τάχα τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀδελφοῦ του ἐρριμμένον καὶ ἀνεπιμέλητον, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐπῆρε, διατὶ, καὶ ἀνεπιμέλητον αὐτὸ εὐρῇ, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ τὸ οἰκαιοποιήσῃ καὶ νὰ τὸ κατακρατήσῃ, ἐπειδὴ χρεωστὴ νὰ τὸ πάρῃ, καὶ νὰ τὸ φυλάξῃ, ἕως οὗ ὁ οἰκοκύριος ζητήσῃ αὐτό. Φέρει δὲ εἰς τοῦτο καὶ μαρτυρίας δύο, μίαν μὲν ἀπὸ τοῦ δευτερονόμιου, λέγουσαν, ὅτι ἀνίσως εὐρῇ τινὰς τὸ χαϊμένον μοσχάρι, ἢ τὸ πρόβατον, ἢ τὸν γαῖδαρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ τὸ ροῦχον, ἢ κάθε ἄλλο του πρᾶγμα χαϊμένον, πρέπει νὰ τὰ δίδῃ ὀπίσω εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ἐὰν δὲ δὲν ἤξεύρῃ τίνος ἀνθρώπου εἶναι, πρέπει νὰ τὰ φυλάττῃ, ἕως, νὰ τὰ ζητήσῃ ὁ ἀδελφός του, καὶ νὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτόν. Καὶ ἄλλην δὲ μαρτυρίαν φέρει ἀπὸ τῆν Ἐξοδον, λέγουσαν, ὅτι ὅχι μόνον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐχθροῦ του τὰ πρᾶγματα ἂν εὐρῇ τις ἐρριμμένα πρέπει νὰ τὰ ἐπιστρέφῃ εἰς αὐτόν. Εἰ δὲ, κατὰ τὰ Θεῖα ταῦτα λόγια, δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ κατακρατῇ τινὰς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ τοῦ ἐχθροῦ του τὰ πρᾶγματα, τὰ ὅποια αὐτὸς ἐν εἰρήνῃ ὦν, ἀπὸ ἀμέλειάν του ἀφήκεν ἀνεπιμέλητα, πῶσω μᾶλλον δὲν συγχωρεῖται νὰ κατακρασῇ τινὰς πρᾶγμα τοῦ δυστυχημένου ἀδελφοῦ του, τοῦ φεύγοντος τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐξ ἀνάγκης παραιτήσαντος τὰ ἔδικά του πρᾶγματα; Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΣΤ΄.

Πολλοὶ δὲ ἑαυτοὺς εξαπατῶσιν ἀντὶ τῶν ἰδίων τῶν ἀπολλυμένων, ἃ εὐρον ἀλλότρια κατέγοντες, ἵνα, ἐπειδὴ αὐτοὺς Βοράδοι καὶ Γότθοι τὰ τῶν πολεμίων εἰργάσαντο, αὐτοὶ ἄλλοις Βοράδοι καὶ Γότθοι γίνωνται. Ἀπεστείλαμεν οὖν τὸν ἀδελφὸν καὶ συγγέροντα Εὐφρόσυνον διὰ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κατὰ τὸν ἐνθάδε τύπον καὶ αὐτοῦ δῶῃ ὁμοίως, καὶ ὦν δεῖ τὰς κατηγορίας προσέσθαι, καὶ οὐς δεῖ ἐκκηρύξαι τῶν εὐχῶν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ τινες ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἄρπαγας ἐπροφασιολογοῦντο, ὅτι ἐκράτησαν τὰ ξένα πρᾶγματα, ὅπου εὐρον, ἀντὶ τὰ ἔδικά των πρᾶγματα, ὅπου τῶν ἐπῆραν οἱ Βάρβαροι, ἀπολογεῖται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος λέγων, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα μωρὰ προφασιζόμενοι, γελῶσι καὶ ἀπατῶσι τὸν ἑαυτὸν τους· διότι ἐκεῖνο ὅπου ἔγιναν εἰς αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, τοῦτο τὸ ἴδιον ἔγιναν αὐτοὶ, ἦτοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι εἰς τοὺς ἄλλους ἀδελφούς των. Ἦρπασαν οἱ Βάρβαροι τὰ ἔδικά των; ἤρπασαν καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν τους. Διὰ ταῦτα, λέγει, ἐστείλαμεν καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ γέροντα Εὐφρόσυνον, ἵνα καθὼς ἡμεῖς πράττομεν ἐδῶ, ἔτσι νὰ πράττετε καὶ ἐσεῖς αὐτοῦ, ὅστις ἀδελφός θέλει σὺς φανερώσει καὶ ποίους πρέπει νὰ δέχεσθε εἰς κατηγορίαν ἄλλων (περὶ ὧν δὲν δὴ τὸν οδ'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν σ'. τῆς β').), καὶ ποίους πρέπει νὰ διώξετε ἀπὸ τῆν Ἐκκλησίαν, ὥστε νὰ μὴ συμπροσεύχωνται μετὰ τοὺς ἄλλους πιστοὺς. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ζ΄.

Ἀπηγγέθη δὲ τι ἡμῖν ἄπιστον ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν γινόμενον πάντως που ὑπὸ ἀπίστων καὶ ἄσεβῶν καὶ μὴ εἰδότην μήτε ὄνομα Κυρίου, ὅτι ἄρα εἰς τοσοῦτόν τινες ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας προεχώρησαν, ὥστε τινὰς τοὺς διαφυγόντας αἰχμαλώτους βίᾳ κατέχειν. Ἀποστείλατέ τινὰς εἰς τὴν χώραν, μὴ σκηπτοὶ πέσωσιν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

Ἑρμηνεία.

Τινές, λέγει ὁ Ἅγιος, ὡς ἐμάθομεν, εἰς τόσῃν ἄκραν θηριωδίαν καὶ ἀπανθρωπίαν ἐφθασαν, ὥστε ὅπου κρατοῦσι μὲ βίαν μέσα εἰς τὸν τόπον τὸν ἐδικόν σας τοὺς Χριστιανούς ἐκείνους, ὅπου ἔφυγον καὶ ἐγλύτωσαν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, οἵτινες αὐτοὶ, ἄπιστοι βέβαια καὶ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι εἶναι, καὶ οὐδὲ δῶς τὸ ὄνομα ἤξευρουσι τοῦ Θεοῦ. Στείλατε λοιπὸν καὶ ἐρευνήσατε πανταχοῦ περὶ τούτου, ἵνα μὴ πῦρ καὶ ἀστραποπελέκια πέσουν ἐξ οὐρανοῦ νὰ κατακαύσουν τοὺς τοιαῦτα πράσσοντας (1).

ΚΑΝΩΝ Η΄.

Τοὺς μὲν οὖν ἐγκαταλεχθέντας τοῖς Βαρβάροις καὶ μετ' αὐτῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἀπελθόντας, ἐπιλαβομένους ὅτι ἦσαν ποτε πιστοὶ καὶ Χριστιανοὶ, ἐκβαρβαρωθέντας δὲ, ὡς καὶ φονεύειν τοὺς ὁμοφύλους, ἢ ξύλῳ, ἢ ἀγγόνη· ὑποδεικνύναι δὲ ἡ ὁδοῦς, ἢ οἰκίας ἀγνοοῦσι τοῖς Βαρβάροις, καὶ τῆς ἀκροάσεως ἀπειρῆσαι δεῖ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξη συνελθοῦσι τοῖς ἁγίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ὅσοι ἐσκλαβώθησαν μὲν ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους, ὕστερον δὲ λησμονήσαντες ὅτι ἦσαν Χριστιανοὶ ποτε, ἐξεβαρβαρώθησαν εἰς τὰ ἦθη, καὶ ἔγιναν καὶ αὐτοὶ τὸ ἓνα μὲ τοὺς Βαρβάρους, ὥστε ὅπου καὶ νὰ φονεύωσι τοὺς ὁμοφύλους των Χριστιανούς, καὶ νὰ δείχνουν τὰς στρατάς, ἢ τὰ ὀσπήτια αὐτῶν εἰς τοὺς Βαρβάρους ὅπου δὲν τὰ ἤξευραν· οὗτοι, λέγω, ἀφ' οὗ μετανοήσουν καὶ ἐπιστραφοῦν, πρέπει οὐδὲ νὰ στέκωνται μὲ τοὺς ἀκρωμένους τὰς θείας Γραφάς, ἀλλὰ νὰ στέκουν δηλ. ἔξω εἰς τὴν πόρταν τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ἕως οὗ νὰ διορίσουν οἱ ἅγιοι Πατέρες, κοινῶς συνελθόντες εἰς Σύνοδον, τὸ πρέπον περὶ αὐτῶν ἐπιτίμιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, νὰ τὸ διορίσῃ διὰ τῶν ἁγίων τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον (2). Ἅγιους δὲ ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος τοὺς ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρας, οἵτινες μετὰ παρέλευσιν νβ' χρόνων συναθροισθέντες, ἐν τῷ θ'. Κανόνι αὐτῶν ἐπιτίμιον περὶ τῶν τοιούτων ἐδιώρισαν, ὅν καὶ ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ Θ΄.

Τοὺς δὲ οἴκοις ἀλλοτρίοις ἐπελθεῖν τολμήσαντας, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεχθῶσι, μὴδὲ τῆς ἀκροάσεως ἀξιώσης, ἐὰν δὲ αὐτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδώσιν, ἐν τῇ τῶν ἐπιστρεφόντων τάξει ὑποπίπτειν.

Ἑρμηνεία.

Εἰπὼν ὁ Ἅγιος εἰς τοὺς προλαβόντας Κανόνας διὰ τοὺς ἀρπάσαντας τὰ τῶν σκλαβωθέντων Χριστιανῶν πράγματα, τῶρα διορίζει καὶ τὰ τούτοις πρέποντα ἐπιτίμια, λέγων, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου ἐπάτησαν ὀσπήτια ξένα τῶν σκλαβωθέντων καὶ ἀρπασαν ἀπὸ ἐκεῖ πράγματα, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες διὰ τοῦτο καὶ ἀρνούμενοι, φανερωθῶσιν ὅτι αὐτοὶ τὰ ἤρπασαν, οὗτοι μὴτε μὲ τοὺς ἀκρωμένους πρέπει νὰ στέκωνται, ἀλλὰ μὲ τοὺς προσκλαίοντας ἔξω. Ἐὰν δὲ αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των ἐξομολογηθῶσι καὶ δώσωσιν ὀπίσω τὰ ξένα πράγματα ὅπου ἔκλεψαν, νὰ προσεύχωνται μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ι΄.

Τοὺς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὐρόντας τι, ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσιν, ὁμοίως ἐν τοῖς ὑποπίπτουσιν, ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδώσιν, καὶ τῆς εὐχῆς ἀξιῶσαι.

Ἑρμηνεία.

Οἱ Βάρβαροι λεηλατοῦντες τὴν χώραν, καὶ τὰ πράγματα τῶν Χριστιανῶν βαστάζοντες, ἐὰν εὕρισκον μετὰ ταῦτα ἄλλα καλῆτερα, ἢ καὶ διὰ βᾶρος μὴ ἠμποροῦντες νὰ βαστάζουσι ὅσα ἤρπαζαν, τὰ ἀφίαναν ἢ ἔξω εἰς τὸν

(1) Δίκαιον εἶχε νὰ εἰπῇ τοιοῦτον φοβερὸν λόγον ὁ Ἅγιος, διὰτι κατὰ τὸ με'. Κεφ. τοῦ η'. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν, οἱ διωκόμενοι διὰ τὴν πίστιν, καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν φεύγοντες, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀρνηθῶν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἀφίνοντες νὰ διαρπάσουν οἱ ἄπιστοι τὰ ὑπάρχοντά των, πρέπει νὰ ἐπιποιῶνται ἀπὸ τοὺς μὴ διωχθέντας Χριστιανούς, καὶ νὰ βοη-

θοῦνται εἰς τὰ χρειώδη, καὶ ἔχι νὰ κατακρατοῦνται μὲ βίαν καὶ τυραννίαν ἀπὸ αὐτοῦς.

(2) Ὅρα δεῖ τὰ δοκοῦντα ταῖς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι συναχθείσαις Συνοδοῖς, αὐτῷ συνδοκεῖ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Καὶ ὅρα εἰς τὴν α'. ὑποσημείωσιν τῶν προλεγομένων περὶ τῆς α'. Συνόδου.

κάμπον, ἢ μέσα εἰς τὰ ὀσπήτια, ὅπου τυχὸν εὕρισκον τὰ καλλήτερα. Διορίζει λοιπὸν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι εὕρηκαν τοιαῦτα πράγματα τῶν ἀδελφῶν τους ἀφεθέντα ἀπὸ τοὺς Βαρβάρους εἰς τὸν κάμπον, ἢ μέσα εἰς τὰ ἔδικά των ὀσπήτια, εἰ μὲν τὰ κρατήσουν καὶ ἔπειτα φανερωθοῦν, νὰ στέκωνται μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας, εἰ δὲ αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των τὰ φανερώσουν καὶ τὰ δώσουν ὀπίσω, νὰ στέκουν καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μέχρι τέλους προσευχομένους πιστοὺς, ἕως οὗ δηλαδὴ μετάνοιαν ἐπιδείξαντες, τῆς κοινωνίας ἀξιωθῶσιν. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τοὺς δὲ τὴν ἐντολὴν πληροῦντας, ἐκτὸς αἰσχροκερδείας πάσης πληροῦν δεῖ, μήτε μήνυτρα, ἢ σῶστρα, ἢ εὐρητρα, ἢ ὄνοματι ταῦτα καλοῦσιν, ἀπαιτοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Μετρίως κανονίσας ὁ Ἅγιος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ Κανόνι τοὺς ὁμολογοῦντας, ὅτι εὕρηκαν τὸ ξένον πράγμα, τῶρα διὰ τοῦ παρόντος διορίζεται, ὅτι οὐδὲ εὐρετικά πρέπει νὰ ζητοῦν αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς οἰκοκυρίους τῶν πραγμάτων, οὔτε τὰ καλούμενα συγχαρήκια, διατὶ τάχα τοὺς τὰ ἐμήνυσαν, οὔτε ἄλλα τοιαῦτα συνήθη παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐπιστρέφουν χωρὶς κἀνένα τοιοῦτον αἰσχρὸν καὶ ἀτιμον κέρδος. Αἰσχρὸν γὰρ κέρδος εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὸ νὰ ζητῆ τινὰς ἀπὸ ἐκείνου ὅπου ἔχασε τὰ πράγματά του ἐν καιρῷ περιστάσεως, καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέφῃ ταῦτα εἰς αὐτὸν ἀμισθί. Ὅθεν καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι, διορίζοντες νὰ λαμβάνουν εὐρετικά ἀπὸ τοὺς οἰκοκυρίους οἱ εὐρόντες τὰ πράγματά των, δὲν πρέπει νὰ εἰσκακῶνται κατὰ τρῦτον τὸ μέρος, ὡς ἐναντιούμενοι τῷ παρόντι Κανόνι. Καὶ ὄρα τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου προλεγόμενα περὶ τῶν Κανόνων.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστίν, ἐνθα ἐστῶτα τὸν ἀμαρτάνοντα, χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχεσθαι. Ἡ ἀκρόασις ἐνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἐνθα ἐστᾶναι χρὴ τὸν ἡμαρτηκότα, ἕως τῶν κατηχομένων καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι. « Ἀκούων γὰρ, φησὶ, τῶν Γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ ἀξιούσθω προσευχῆς ». Ἡ δὲ ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἰστάμενος, μετὰ τῶν κατηχομένων ἐξέρχηται ἢ σύστασις, ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς, καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχομένων τελευταῖον, ἢ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν δὲν περιέχει ἄλλο τι, εἰμὴ τοὺς τέσσαρας τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐστέκοντο οἱ μετανοοῦντες. Σημειῶσαι δὲ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Κανὼν οὗτος νὰ μὴ φαίνεται νὰ ἦναι γνήσιος, καὶ διατὶ τὸ ρητὸν ὅπου ἐδῶ ἀναφέρεται εἶναι παρμένον αὐτολεξεὶ ἀπὸ τὸν ο.ε. τοῦ ὑστέρου κατὰ τοὺς χρόνους μεγάλου Πατρὸς Βασιλείου, καὶ διατὶ ὁ τῶν ἐξηγητῶν ἔγκριτος Ζωναράς οὐδεμίαν ἐρμηνείαν, ἢ ὄλιγαν μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται, καὶ διατὶ ἐν τισὶ χειρογράφοις ἐπιγράφεται σχόλιον συμβουλῆς ὁμοῦ τοῦ ἀνακριτοῦ καὶ σοφοῦ μου κυρίου Δωροθέου προσετέθη καὶ οὗτος ὡς Κανὼν, καθὼς εὐρηται ἐν ταῖς Πανδέκταις καὶ ἐν ἄλλοις. Καὶ ὄρα περὶ τῶν τόπων τούτων εἰς τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Πέτρος ἔζη ἐν ἔτει 296 (1). Τὸν δὲ Θεωνᾶν διαδεξάμενος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐγένετο, δέκατος ἑβδόμος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἀρχιεπισκόπων τῆς Ἀλεξανδρείας εὕρισκόμενος. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μελίτιος, ὁ τῆς ἐν Θηβαΐδι Λυκοπόλεως Ἐπίσκοπος, ἠλέγχθη ὅτι ἐμέτεχεν ἀπὸ πολλὰς αἰρετικὰς παρανομίας, ἐκάθηρε τοῦτον ὁ Ἅγιος (2), καὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ἐδέχετο (3). Οὗτος καὶ τὸν Ἄρειον, φαινόμενον περὶ τὸ τῆς πίστεως δόγμα σπουδαῖον, ἐχειροτόνησε Διάκονον. Ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ

(1) Ὅρα ἐν τῷ Ὁρολογίῳ Νοεμβρίου κδ'.

(2) Ἀθανάσιος ἐν τῇ β'. ἀπολογία.

(3) Σωζόμενος βιβλ. α. Κεφ. 44. Ὅρα ὅτι καὶ ὁ Ἅγιος οὐ-

τος Πέτρος συμφώνως μὲ τοὺς Ἀποστολικούς Κανόνας, τὸν μζ'. καὶ ξη', καὶ μὲ τὸν ἅγιον Κυπριανόν, καὶ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἐπισκόπους, τὸ βάπτισμα τοῦ αἰρετικοῦ Μελιτίου οὐκ ἐδέξατο.

ταῦτα εἶδεν αὐτὸν ὑπερητιζόμενον τὸν ἀποκηρυχθέντα Μελίτιον καὶ συμφωνοῦντα εἰς τὰς μιὰς αὐτοῦ δόξας, ἐκάθηρεν αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆν Ἐκκλησίαν ἐξέβαλε (1). Καλῶς οὖν καὶ θεακρῆτως ἐπὶ νομᾶς ζωηφόρους ποιμένας τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, τέλει μαρτυρικῶς τὸν βίον αὐτοῦ κατέκλεισεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (2), καταλιπὼν διάδοχον τὸν Ἀχιλλᾶν, φωνῆς οὐρανόθεν ἀκουσθείσης, ὅτε ἀπετμήθη ἡ πανίερος αὐτοῦ κεφαλὴ, ἣτις ταῦτα ἔλεγε· «Πέτρος ἀρχὴ Ἀποστόλων, καὶ Πέτρος τέλος Μαρτύρων». Μετὰ γὰρ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔπαυσεν ὁ κατὰ χριστιανῶν διωγμὸς τῶν τυράννων, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Ἰσαπόστολος μέγας Κωνσταντῖνος (3). Ἐν δὲ τῷ 304 ἔτει (4) τοὺς παρόντας Κανόνας συνέγραψε περὶ τῶν διαφόρων ἀρνηθέντων ἐν τῷ διωγμῷ, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμένης ε'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμένην τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ 6'. τόμ. τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν τῷ α. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελίς 129.

Οἱ ἱε' Κανόνες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Πέτρου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ Μάρτυρος ἐρμηνευόμενοι, εἰς οὓς, παρ' ἑνα, ὁ περὶ μετανοίας αὐτοῦ λόγος διήρηται.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἐπει τοίνυν τέταρτον ἤδη Πάσχα ἐπικατελήφθη τὸν διωγμὸν, αὐτάρκως ἔχει τοῖς μὲν προσενεχθεῖσι καὶ φυλακισθεῖσι, βασάνους τε ἀνηκέστους ὑπομεμενηκόσι, καὶ ἀφορήτους μάστιγας καὶ πολλὰς ἑτέρας ἀνάγκας δεινὰς, ὕστερον δὲ προδεδομένοις ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, εἰ καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν διὰ τὴν παρακολουθήσασαν μεγίστην πτώσιν· ὅμως διὰ τὸ πολλὰ αὐτοὺς ἠθληκέναι καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντιμάχεσθαι (οὐ γὰρ κατὰ προαίρεσιν ἐν τούτῳ ἐληλύθασιν, ἀλλὰ καταπροδοθέντες ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, ἐπειδὴ καὶ τὰ σίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐνδείκνυνται ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν, καὶ ἤδη τινὲς τρίτον ἔτος ἔχουσι καταπενθοῦντες), προσεπιτιμηθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ τῆς προσελεύσεως, καθ' ὑπόμνησιν, ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἃς καὶ περ νηστεύσας ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὸ βαπτισθῆναι, ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, εἰς ἃς καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ περισσὸν διαγυμνασθέντες, ἐντονώτερον τε νήψαντες, γρηγορήσουσιν εἰς προσευχὰς τοῦ λοιποῦ, καταμελετῶντες τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πειράζοντα αὐτὸν, ἵνα προσκυνήσῃ αὐτῷ· «Ἵπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις». [Ματθ. δ'. 10. Λουκ. δ'. 8. Δευτερον. ε'. 13.]

Ἐρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν ὅτι, ἐκεῖνοι ὅπου πρὸ τριῶν χρόνων ἤδη (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ τέταρτον Πάσχα) ἐπροδόθησαν ἀπὸ ἄλλους, καὶ ἐφυλακώθησαν μὲν πρῶτον καὶ βασάναι ἀνιάτρευτα καὶ πληγὰς ἀνυποφόρους καὶ ἄλλα δεινὰ ἔλαβον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς σαρκὸς νικηθέντες, ἠρνήθησαν, οὗτοι, ἀγκαλὰ καὶ προσελθόντες τότε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἐδέχθησαν, ὅμως διατὶ πολλὰ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ διατὶ ὄχι κατὰ προαίρεσιν ἠρνήθησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς σαρκὸς, καὶ μάλιστα διατὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν ἀπερασμένων τριῶν χρόνων ἐπένοθησαν καὶ ἐμετανόησαν, διὰ τὴν πτώσιν τῆς ἀρνήσεως, οὗτοι, λέγω, κοντὰ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους, πρέπει ἀκόμη νὰ κανονισθοῦν τεσσαράκοντα ἡμέρας, τόσας δηλαδὴ, ὅσας καὶ ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἵνα καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς περισσότερον γυμνασθῶσι, καὶ προσεκτικώτεροι γενόμενοι, ἀγρυπνήσωσιν εἰς προσευχὰς, μελετῶντες ἐκεῖνο τὸ λόγιον ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν διάβολον, ὅταν τοῦ ἔλεγε νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν· «Ἵπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ. Ὅτι εἶναι γεγραμμένον, Κύριον τὸν Θεὸν σου θέλεις προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (5), καὶ μετὰ ταῦτα νὰ δέχωνται εἰς τὸ νὰ μεταλάβουν. Ὅρα καὶ τὸν δ'. τῆς ἐν Ἀγύρῃ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τοῖς δὲ μετὰ τὸ φυλακισθῆναι μόνον, καὶ ὑπομεμενηκέναι τὰς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὡς ἂν ἐν παλιόρ-

(1) Θεοδώρητος βιβλ. α. Κεφ. β'. καὶ Σωζόμενος αὐτόθι.

(2) Σωκράτης βιβλ. α. Κεφ. ε'.

(3) Ὁ Μεταφραστὴς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ.

(4) Σπυρίδων ὁ Μήλιος ἐν τῷ πίνακι τοῦ β'. τόμου τῶν συνοδικῶν.

(5) Ἀρμοδιώτατον ρητὸν προτάζει ὁ Ἅγιος τοῦς τοιοῦτους νὰ μελετῶσιν· ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ ἀρνηθέντες τὸν Θεὸν, προσκύνησαν τῷ διαβόλῳ, τώρα μὲ τὴν μελέτην τῆς προσκυνήσεως μὲν τοῦ Θεοῦ, ἀποστροφῆς δὲ τοῦ διαβόλου, τὴν πρώτην ἀρνήσιν θεραπεύουσι καὶ προσκύνησιν.

κία, θλίψεις τε καὶ δυσωδίας, ὕστερον δὲ χωρὶς πολέμου βασάνων γενομένοις αἰχμαλώτοις, κατὰ πολλήν πτωχείαν δυνάμεως, ἐπαρκέσει ἑνιαυτὸς πρὸς τῷ ἑτέρῳ χρόνῳ, ἐπεὶ ὅλως καὶ αὐτοὶ ἐπιδεδώκασιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ θλιβῆναι, εἰ καὶ ἀπήλαυσαν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τῆς παρὰ τῶν ἀδελφῶν πολλῆς ἀναπαύσεως, ἅπερ πολλαπλασίονα ἀποδώσουσι, ποθοῦντες λυτρωθῆναι ἀπὸ τῆς πικροτάτης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, μεμνημένοι μάλιστα τοῦ λέγοντος· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ ἔνεκεν ἔχρισέ με. Εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἑνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν, καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως.» [Ἡσ. ζα' 1. Λουκ. δ'. 18.]

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου μόνον ἐφυλακώθησαν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ πρότερον, καὶ τὰς ἐν φυλακῇ κακοπαθείας καὶ βρώμας ὑπέμειναν, ὕστερον δὲ χωρὶς καμμίαν βίαν βασάνων ἠρνήθησαν διὰ τὴν μεγάλην πτωχείαν τῆς δυνάμεώς των, ἤτοι διὰ τὴν ὀλιγοψυχίαν καὶ τὴν τύφλωσιν τοῦ νοῦς των, οὗτοι (διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν), ὅτι κοντὰ εἰς τοὺς τρεῖς χρόνους ὅπου μετανοοῦντες διεπέρασαν, νὰ κανονίζωνται ἀκόμη ἕνα χρόνον, καὶ ὄχι περισσότερον, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ὅπωςδὴποτε ἔδωκαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς θλίψιν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἔλαβον ἀνάπαυσιν καὶ παράκλησιν εἰς τὴν φυλακὴν ἀπὸ τοῦς ἄλλους ἀδελφούς· (ὡς φαίνεται γὰρ οἱ μὴ κρατηθέντες ἀπὸ τοῦς διώκτας Χριστιανοὶ ἔδιδον τὰ πρὸς τὴν χρείαν εἰς τοὺς ἐν φυλακῇ κρατούμενους, καὶ ἀνέπαυον αὐτούς.) τῆς ὁποίας ἀναπαύσεως τὸν μισθὸν θέλουν ἀποδώσουν πολλαπλασίον εἰς αὐτούς, ἐὰν πολλαπλασίως θλίψαντες τὸν ἑαυτὸν τοὺς λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὴν πικρὰν σκλαβίαν τοῦ διαβόλου, τὴν ὁποίαν ἔπαθον διὰ τῆς ἀρνήσεως, ἐνθυμούμενοι τὸ ρητὸν τοῦ προφήτου Ἡσαίου, τὸ εἰρημένον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου· Πνεῦμα Κυρίου εἶναι εἰς ἐμέ, τὸ ὅποσον μὲ ἔχρισε, καὶ μὲ ἔστειλε νὰ δώσω κατὰ μνηύματα εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ κηρύξω λύτρωσιν εἰς τοὺς σκλαβωμένους, ὁμμάτωσιν εἰς τοὺς τυφλοὺς, νὰ στείλω ἐλευθέρους τοὺς κακοπαθημένους, καὶ νὰ διαλαλήσω πῶς ἦλθε χρόνος δεκτὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἡμέρα λυτρώσεως (1). Ὅρα καὶ τὸν δ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοῖς δὲ μὴδ' ὅλως μὴδὲν τι τοιοῦτον πεπονθόσι, μὴδὲ ἐνδειξαμένοις καρπὸν πίστεως, ἀλλ' αὐτομολήσασι πρὸς τὴν κακίαν, προδεδομένοις ὑπὸ δειλίας καὶ φόβου, νῦν δὲ εἰς μετάνοιαν ἐρχομένοις, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἀρμόζον τὴν τῆς ἀκάρπου συκῆς παραβολὴν παραθέσθαι, ὡς ὁ Κύριος λέγει· «Συκῆν εἶχε τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὔρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργὸν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὔρισκω· ἔκκοψον αὐτήν, ἵνα τι καὶ τὴν γῆν καταργῇ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τὸ ἔτος τοῦτο, ἕως οὗ σκάψω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κοπρίαν, καὶ ἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μὴ γε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.» [Λουκ. ιγ'. 6.]. Ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, ἐνδειξάμενοί τε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας ἐν τῷ διαστήματι τοῦ τοσούτου χρόνου, μᾶλλον ὠφεληθήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ, ὅπου χωρὶς νὰ πάθουν κανένα δεινὸν ἀπὸ τὰ προειρημένα, ἀλλὰ θεληματικῶς ἀπὸ λόγου των ἐπήγαγον καὶ ἠρνήθησαν διὰ φόβον μόνον καὶ δειλίαν καὶ τῶρα μετανοοῦν, διὰ τοῦτο οὕτω διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ νοῦς των τὴν συκῆν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐρχόμενος ὁ οἰκοκύριος αὐτῆς τρεῖς χρόνους, καὶ μὴ εὔρισκωντας καρπὸν, ἐζήτει νὰ κόψῃ ἀπὸ τὴν ρίζαν αὐτήν, ἵνα μὴ καὶ τὸν τόπον κάμνη μάταιον καὶ ἀργόν. Ὁ δὲ ἀμπελουργὸς παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀκόμη καὶ τὸν τέταρτον χρόνον, καὶ ἂν δὲν κάμῃ καρπὸν, τότε νὰ τὴν κόψῃ. Ταύτην, λέγω, τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου καὶ οἱ ἀφ' ἑαυτῶν ἀρνηθέντες, μελετῶντες καὶ καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας δεῖξαντες εἰς τέσσαρας χρόνους, θέλουν ἐκ τούτου ὠφεληθοῦν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ια'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Τοῖς δὲ παντάπασιν ἀπεγνωσμένοις καὶ ἀμετανοήτοις, δέρμα τε Αἰθίοπος ἀμετάβλητον κεκτημένοις καὶ ποικίλατα παρδάλεως, λεχθήσεται τὸ τῆς ἑτέρας συκῆς· «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. Δι' ὃ καὶ παραχρῆμα ξηραίνεται.» [Ματθ. κα'. 19. Μάρ. ια'. 13.]. Ἀποπληροῦται γοῦν ἐπ' αὐ-

(1) Ἡ αἰτία ὅπου ἀνέφερε τὸ ρητὸν τοῦτο ὁ Ἅγιος εἶναι ὅπου περιέχει τὸ αὐτὸ ρητὸν, τροπολογικῶς καὶ εἰς αὐτοὺς τὰ διὰ τὸν ἕνα χρόνον ὅπου ἐκανόνισε τοὺς τοιουτοτρόπως ἀρνηθέντας. Ὅθεν καὶ τὴν πτωχείαν, καὶ σκλαβίαν, καὶ τύφλωσιν, προσοικειώσε.

τοῖς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ εἰρημένον «Διεστραμμένον οὐ δυνατὸν ἀποκοσμηθῆναι. Καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι» [Ἐκκλ. α'. 15.]. Εἰ μὴ γὰρ πρότερον τὸ διεστραμμένον διορθωθῆ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἀριθμηθῆναι. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τέλους συμβῆσεται αὐτοῖς τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου «Καὶ ὄφονται γὰρ, φησί, τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσῃ σαρκί» [Ἡσα. ξς'. 24], ἐπεὶ καὶ ὡς προλέλεκται ὑπ' αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄδικοι οὕτω κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δυνήσονται· οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ Θεός.

Ἑρμηνεία.

Οἱ μὲν προρρηθέντες Κανόνες περὶ ἀρνησιχρίστων ἐρρήθησαν τῶν μετανοούντων, ὁ δὲ παρῶν περὶ ἀρνησιχρίστων διορίζει τῶν μὴ μετανοούντων, οἵτινες, ἀπεγνωσμένοι ὄντες καὶ κακόγνωμοι, ἀμετάβλητον ἔχουσι τὴν μελανιάδα τῆς κακίας τῶν, ὡσάν δ' Ἀράπης τὸ μαῦρον δέρμα, καὶ ἡ πάρδαλις ταῖς παρδαλάδαίς της. Εἰς τοῦτους λοιπὸν θέλει ρηθῆ ἡ κατάρα, ὅπου εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὴν ἄκαρπον συκῆν· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ παρευθὺς ἐξηράνθη ἡ συκῆ. Καὶ πληροῦται εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἐκκλησιαστής, τὸ στραβὸν πρᾶγμα δὲν ἐμπορεῖ νὰ στολισθῆ μὲ ἄλλον τινὰ στολισμὸν, ἂν πρῶτον δηλαδὴ δὲν ἰσασθῆ, καὶ τὸ ἐλλειπὲς πρᾶγμα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀριθμηθῆ ὡς τέλειον, χωρὶς δηλαδὴ πρῶτον νὰ ἀναπληρωθῆ. Ὅθεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς θέλει συμβῆ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Ἡσαΐας, ὅτι θέλουν ἰδεῖ οἱ ἄνθρωποι τὰ κόκκαλα τῶν ἀνθρώπων, ὅπου παρέβηκαν τὰ λόγια μου καὶ μὲ ἠρνήθησαν, καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν δὲν θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς κατατρώγῃ, καὶ τὸ πῦρ ὅπου τοὺς καίει, δὲν θέλει σβεσθῆ. Θέλει δὲ πληρωθῆ εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ ἄλλο ρητὸν, ὅπου πρὸ τῶν ρημάτων τούτων εἶπεν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας· Οἱ ἄδικοι θέλουν φουρτουνασθοῦν, καὶ δὲν θέλουν εἶρε ἀνάπαυσιν· διότι εἰς τοὺς ἀσεβεῖς δὲν εἶναι χαρὰ, λέγει ὁ Θεός.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τοῖς δὲ καθυποκριναμένοις, κατὰ τὸν ἐπιληπτεισάμενον Δαβὶδ, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ, οὐκ ἔντα ἐπιληπτον, [ά. Βασιλ. κά. 13—15.] καὶ μὴ γυμνῶς ἀπογραψαμένοις τὰ πρὸς ἄρνησιν, ἀλλὰ διαπαιξάσι κατὰ πολλὴν στενοχωρίαν, ὡς ἂν παιδία βουλευτικὰ ἔμφρονα, ἐν παιδίοις ἄφροσι, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλὰς· ἦτοι ὡς διελθόντες βωμοὺς, ἢ ὡς χειρογραφήσαντες, ἢ ὡς ἀνθ' ἑαυτῶν βαλόντες ἐθνικοὺς (εἰ καὶ τισιν αὐτῶν συνεχώρησάν τινες τῶν ὁμολογησάντων, ὡς ἦκουσα, ἐπεὶ μάλιστα κατὰ πολλὴν εὐλάβειαν ἐξέφυγον αὐτόχειρες γενέσθαι τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων)· ἐπεὶ τοίνυν ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνοία τοῦτο πράξαντας, ὅμως ἐξάμηνος αὐτοῖς ἐπιτεθήσεται τῆς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστροφῆς. Οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ὠφεληθήσονται καταμελετῶντες τὸ προφητικὸν ρητὸν καὶ λέγοντες· «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς, καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, ὅς περ, ὡς ἴστε, ἐν τῷ ἕκτῳ μηνί τῆς συλλήψεως τοῦ ἐτέρου παιδίου, τοῦ προκηρύξαντος πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφροσιν ἀμαρτιῶν, συνελήφθη καὶ αὐτὸς, κηρύξαι μετάνοιαν». Καὶ γὰρ τῶν ἀμφοτέρων ἀκούομεν ἐν πρώτοις κηρυττόντων οὐ μόνον περὶ μετανοίας, ἀλλὰ καὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἣτις καθὼς μεμαυθήκαμεν, ἐντὸς ἡμῶν ἐστὶ, τῷ ἐγγύς ἡμῶν εἶναι τὸ ρῆμα «ὁ πιστεύομεν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, περὶ ἧς καὶ αὐτοὶ ὑπομνησθέντες μαθήσονται ὁμολογεῖν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς, πιστεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἅτε δὴ ἀκούοντες, ὅτι καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου καθὼς ὁ Δαβὶδ φεύγων τὸν Σαοὺλ ὑπεκρίθη ἔμπροσθεν εἰς τὸν Βασιλέα Ἀγχοῦς, ὅτι σεληνιάζεται, διὰ νὰ μὴ θανατωθῆ ἀπὸ αὐτὸν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ ἐκαμώθησαν πῶς ἐπλησίασαν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων, ἢ πῶς ἔγραψαν νὰ ἀρνηθοῦν, ἢ ἔβαλον ἀντὶ διὰ λόγου τῶν ἐθνικοὺς καὶ ἐθυσίασαν, ὅχι ὅμως καὶ φανερῶς ἔγραψαν νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν, ἀλλὰ ὑπὸ πολλῆς στενοχωρίας βιαζόμενοι μὲ κάποιας μεθόδους ἐπερίπαιξαν τοὺς διώκτας, ὡσάν τὰ γνωστικὰ παιδία ὅπου περιπαίζου τὰ ἄγνωστα (1)· οὗτοι, λέγω, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ μερικὸς ἀγίους ὁμολογητὰς ἐσυγχωρήθησαν διὰ τὰς μεθόδους ὅπου ἐμεταχειρίσθησαν νὰ μὴ θυσιάσουν οἱ ἴδιοι μὲ τὰς χεῖράς των εἰς τοὺς δαίμονας, ἐπειδὴ ὅμως ἐν ἀφροσύνῃ τοῦτο ἔπρα-

(1) Ἀρμοδιώτατα ὁ Ἅγιος ὀνομάζει τοὺς τοιοῦτους παιδία φρόνιμα. Φρόνιμα μὲν, διὰτὶ ἐγέλασαν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς ἐνόμισαν πῶς ἐθυσίασαν, χωρὶς τῆ ἀληθείας νὰ θυσιάσουν, παι- | διὰ δὲ, διὰτὶ δὲν ἔδειξαν εἰς τὴν πίστιν ἀνδρικὸν καὶ τέλειον φρόνημα, καθὼς ἔπρεπε, μήτε ἐναντιώθησαν γενναίως κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν.

ξαν, καὶ ἐνομίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐθυσίασαν, καὶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐθυσίασαν, πρέπει ἐξ μηνῶν νὰ κανονίζωνται καὶ νὰ μετανοοῦν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἐξ μηνῶν τὴν μετάνοιαν αὐτῶν ἐδιώρισε, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀναφέρει προσφυστικὰ τὰ ἐξῆς ρητὰ καὶ λέγει, ὅτι οἱ μετανοοῦντες αὐτοὶ εἰς τοὺς ἐξ μηνῶν πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται τὸν Χριστὸν, ὅστις εἰς τὸν ἕκτον μῆνα τῆς συλλήψεως τοῦ Ἰωάννου, τοῦ κηρύξαντος μετάνοιαν, ἐσυλλήφθη κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐκήρυξέ καὶ αὐτὸς παρομοίως τὴν μετάνοιαν. Συμφώνως γὰρ ὁ Πράδρομος καὶ ὁ Χριστὸς ἐκήρυξαν λέγοντες· «Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ἐρμηνεύει δὲ ὁ Ἅγιος, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι μέσα μας, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, καθ' ὅτι, τὸ ρῆμα ὅπου πιστεύομεν, ὡς λέγει ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Παῦλος, εἶναι κοντὰ καὶ εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας. Ὅθεν ἀκολουθῶς κατὰ τὸ ρητὸν τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὅπου ἐπίστευον μὲν μὲ τὴν καρδίαν τὸν Χριστὸν, δὲν ὠμολόγησαν δὲ μὲ τὸ στόμα αὐτῶν, πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι καὶ μὲ τὴν καρδίαν πρέπει νὰ πιστεύουν, καὶ μὲ τὸ στόμα πρέπει νὰ ὁμολογοῦν, ὅτι εἶναι Κύριος καὶ Θεὸς ὁ Ἰησοῦς, ἀκούοντες τοῦ Παύλου νὰ λέγῃ· «Καρδιά μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν»

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς δὲ δούλους Χριστιανούς, ἀνθ' ἑαυτῶν ὑποβεβληκόσιν, οἱ μὲν δούλοι, ὡς ἂν ὑποχείριοι ὄντες, καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτοὶ φυλακισθέντες ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, καταπειληθέντες τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν εἰς τοῦτο ἐληλυθότες καὶ ὀλισθήσαντες, ἐν ἐνιαυτῷ τὰ τῆς μετανοίας ἔργα δείξουσι, μανθάνοντες τοῦ λοιποῦ ὡς δούλοι Χριστοῦ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ φοβεῖσθαι αὐτὸν, ἀκούοντες μάλιστα, ὅτι ἕκαστος, εἴν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ Κυρίου, εἴτε δούλος, εἴτε ἐλεύθερός ἐστιν [Ἐφεσ. γ'. 8.].

Ἐρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ δούλοι, οἱ ὅποιοι φοβερισθέντες καὶ φυλακισθέντες, ἀπὸ τοὺς αὐθέντας αὐτῶν, ἀντὶ διὰ αὐτοὺς ἐθυσίασαν βιασθέντες, οὗτοι ἕνα χρόνον νὰ κανονίζωνται, διὰ νὰ μάθουν ὅτι, πιστοὶ ὄντες, δούλοι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκολουθῶς πρέπει νὰ κάμνουσι τὰ θελήματά του, καὶ νὰ φοβοῦνται αὐτὸν καὶ ὄχι τοὺς ἀνθρώπους, ἀκούοντες μάλιστα τὸν Παῦλον ὅπου λέγει, πῶς, ὅτι καλὸν ποιήσῃ τινὰς, εἴτε δούλος εἶναι, εἴτε ἐλεύθερος, ἐξίσου θέλει τὸ λάβει παρὰ Κυρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Οἱ δὲ ἐλεύθεροι ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐξετασθήσονται ἐν μετάνοιᾳ, καὶ ὡς ὑποκρινάμενοι καὶ ὡς καταναγκάσαντες τοὺς ὁμοδούλους θῆσαι ἅτε δὴ παρακούσαντες τοῦ Ἀποστόλου τὰ αὐτὰ θέλοντος ποιεῖν τοὺς δεσπότης τοῖς δούλοις, ἀνιέντας τὴν ἀπειλήν, «Εἰδότας, φησὶν, ὅτι καὶ ἡμῶν καὶ αὐτῶν (1) ὁ Κύριος ἐν οὐρανοῖς ἐστὶ, καὶ προσωποληψία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστίν» [Ἐφεσ. γ'. 9.]. Εἰ δὲ ἕνα Κύριον ἔχομεν οἱ πάντες ἀπροσωπόληπτον, ἐπεὶ καὶ «πάντα καὶ ἐν πᾶσιν ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἐν τε Βαρβάρους καὶ Σκύθαις, δούλοις καὶ ἐλευθέροις» [Κολασ. γ'. 11.], σκοπεῖν ὀφείλουσιν ὁ κατειργάσαντο, θελήσαντες τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν σῶσαι, οἱ τοὺς συνδούλους ἐλκύσαντες ἐπὶ εἰδωλολατρείαν, δυναμένους καὶ αὐτοὺς ἐκφυγεῖν, εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα [Κολασ. δ'. 1.] ἦσαν αὐτοῖς παρασχόντες, ὡς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει.

Ἐρμηνεία.

Ὁ μὲν προλαβὼν Κανὼν τοὺς θυσιάσαντας δούλους ἀντὶ τῶν αὐθεντῶν αὐτῶν ἐκανόνισεν, ὁ δὲ παρὼν εἰς τρεῖς χρόνους κανονίζει τοὺς τῶν τοιούτων δούλων αὐθέντας· (οὗτοι γὰρ εἰσὶν οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἐλεύθεροι) ἕνα μὲν, διατὶ ὑπεκρίθησαν καὶ ἐφάνησαν εἰς τοὺς ἀπίστους ὅτι ἐθυσίασαν, καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ἀνάγκασαν τοὺς κατὰ Χριστὸν ὁμοδούλους δούλους αὐτῶν νὰ θυσιάσουν, παρακούσαντες τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὅπου λέγει εἰς τοὺς αὐθέντας, νὰ καταπραῦνουν εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν τὴν ἀπειλήν καὶ τὸν θυμὸν, ὡσὰν ὅπου καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ δούλοι ὁμοῦ ἕνα αὐθέντην καὶ Κύριον ἔχουσιν ἀπροσωπόληπτον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐν τῷ Χριστῷ διαφορὰ καμμία δὲν εἶναι Βαρβάρου καὶ Σκύθου, ἢ δούλου καὶ ἐλευθέρου· καὶ διατὶ αὐτοὶ μὲν ἐσπούδασαν νὰ λυτρώσων τὴν ψυχὴν των, τοὺς δὲ ἐν Χριστῷ συνδούλους των ἐβίασαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, εἰς καιρὸν ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ φύγουν καὶ νὰ λυτρωθοῦν καὶ αὐτοὶ, ἂν ἐδίδαν οἱ αὐθένται των τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα εἰς αὐτοὺς, ὡς πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τοῖς δὲ προδεδομένοις καὶ ἐκπεπτωκόσι, τοῖς τε ἑαυτοῖς προσεληλυθόσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ὁμολο-

(1) Ἐν ἄλλοις, καὶ ἡμῶν αὐτῶν.

γοῦσιν εἶναι Χριστιανοῖς, ἐμβεβλημένοις τε ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ βασάνων, εὐλογόν ἐστιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ἐν πᾶσιν, ἐν τε ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ μεταλήψει τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ Λόγου, ἵνα ἐντονώτερον ἀγωνισάμενοι καταξιώθωσι καὶ αὐτοὶ τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως. [Φιλιπ. γ'. 14.] «Καὶ γὰρ ἐπτάκις, φησί, πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται.» [Παρ. κδ'. 16.] ὅπερ, εἰ καὶ πάντες οἱ ἐκπεπτωκότες πεποιήκεσαν, τελειοτάτην καὶ ὀλοκάρδιον μετάνοιαν ἐνεδείξαντο.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου προδοθέντες εἰς τοὺς τυράννους ἀπὸ ἄλλους τινὰς, καὶ βασανισθέντες ἠρνήθησαν μὴ ὑποφέροντες, ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀφ' ἑαυτοῦ των ἐπήγαν εἰς τὸ μαρτύριον, ἔπειτα μὴ ὑποφέροντες, ἠρνήθησαν, οὗτοι, λέγω, ἐὰν πάλιν δευτέρον ἐπήγαν καὶ ὠμολόγησαν τὴν πίστιν, καὶ εἰς φαλακὴν ἐβάλλθησαν καὶ ἐβασανίσθησαν, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι εἶναι δίκαιον μὲ χαρὰν τῆς καρδίας νὰ δέχωνται, καὶ νὰ συγκοινωνοῦν εἰς τὰς προσευχὰς μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ νὰ πρᾶξινοῦνται διὰ λόγου εἰς τὸ μαρτύριον, ἵνα ἀνδρείοτεροι γενόμενοι, ἀξιώθωσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἴνα δὲ μὴ νομίζονται ὡς ἄδεκτοι, διατὶ προλαβόντως ἠρνήθησαν, ἐπιφέρει μαρτυρίαν ὁ Ἅγιος ἀπὸ τῆς Γραφῆς, τὴν λέγουσαν, ὅτι ἐπτάκις, ἦτοι πολλάκις θέλει πέσει ὁ δίκαιος, καὶ πάλιν θέλει σηκωθῆ, τὸ ὅποιον τοῦτο σήκωμα, ἀν ὅλοι οἱ ἀρνησῆχριστοὶ ἤθελαν κάμουν, ἦτοι ἀν ἤθελαν ἀναπαλαίσουν τὴν πτώσιν, καὶ ὁμολογήσουσιν πάλιν τὸν Κύριον ἐνώπιον τῶν τυράννων, τότε ἤθελαν δείξει μὲ τοῦτο τελειοτάτην καὶ ὀλοκάρδιον μετάνοιαν (1).

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Καὶ τοῖς ὡς ἀν ἐξ ὕπνου ἑαυτοῖς παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὠδίνοντα καὶ μέλλοντα ἐλκῦσαι, ἑαυτοῖς δὲ πειρασμὸν ἐπισπασαμένοις θαλαττομαχίας καὶ πολλῆς κυματώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσεκκαίουσιν ἀνθρακα ἀμαρτωλῶν, καὶ αὐτοῖς κοινωνητέον, ἅτε δὴ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ παρερχομένοις εἰς τοῦτο, εἰ καὶ μὴ προσέχουσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις διδάσκοντος· «Προτεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν». [Ματθ. κς'. 41.] Καὶ πάλιν ἐν εὐχῇ λέγειν τῷ Πατρὶ· «Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ» [Λουκ. ιά. 4.] Ἴσως δὲ ἀγνοοῦσι τὰς πολλάκις γινομένας ἀναχωρήσεις τοῦ οικείου Δεσπότου καὶ Διδασκάλου ἡμῶν ἀπὸ τῶν θελώντων ἐπιβουλεύειν, καὶ ὅτι ἔσθ' ὅτε οὔτε παρρησία περιεπάτει δι' αὐτοὺς, καὶ ὅτι, καὶ ὅτε καιρὸς τοῦ πάθους αὐτοῦ προσήγγισεν, οὐχ ἑαυτὸν παρέδωκεν, ἀλλ' ἐξεδέξατο ἕως ἡλθον ἐπ' αὐτὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. Λέγει οὖν πρὸς αὐτούς· «Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;» [Μάρκ. ιδ'. 48]. Οἱ καὶ παρέδωκαν αὐτὸν, φησί, Πιλάτω. Καθ' ὁμοιότητα γοῦν αὐτοῦ, καὶ οἱ κατὰ σκοπὸν αὐτοῦ βαίνοντες πεπόνθασιν, μεμνημένοι τῶν θείων αὐτοῦ λόγων, δι' ὧν ἐπιστηρίζων ἡμᾶς περὶ τῶν διωγμῶν λέγει· «Προσέχετε ἑαυτοῖς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.» [Λουκ. κἀ. 12.] Παραδώσουσι δὲ, εἶπεν, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς παραδώσετε. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε διὰ τὸ ὄνομά μου, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς ἄξετε, ἐπεὶ καὶ μεταπηδᾶν ὑμᾶς βούλεται ἀπὸ τόπον εἰς τόπον διωκομένους, διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὡς πάλιν ἀκούομεν αὐτοῦ λέγοντος· «Καὶ ὅτε διώκουσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν.» [Ματθ. ι. 23.] οὐ γὰρ θέλει αὐτομολεῖν ἡμᾶς πρὸς τοὺς τοῦ διαβόλου ὑπασπιστάς καὶ δορυφόρους, ὅπως μὴ καὶ πλειόνων θανάτων αἰτίοι αὐτοῖς γενώμεθα, ὡς ἀν καταναγκάζοντες αὐτοὺς μᾶλλον κατατραχύνεσθαι καὶ τελειουργεῖν τὰ θανατηφόρα ἔργα, ἀλλ' ἐκδέχεσθαι καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς. Πρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμὸν. [Ματθ. ις'. 41.] Οὕτω Στέφανος πρῶτος κατ' ἶχνος αὐτοῦ μαρτύριον ἀναδεξάμενος ἐν Ἱεροσολύμοις, συναρπασθεὶς ὑπὸ τῶν παρανόμων, καὶ ἀχθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ λιθοβολούμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐδοξάσθη, παρακαλῶν καὶ λέγων· «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην.» [Πράξ. ζ'. 60.] Οὕτως Ἰάκωβος δευτέρος συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου, μαχαίρα τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. [Πράξ. ιβ'. 4.] Οὕτως ὁ πρόκριτος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, πολλάκις συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς καὶ ἀτιμασθεὶς, ὕστερον ἐν Ρώμῃ ἐσταυρώθη. Καὶ ὁ περιβόητος Παῦλος πολλάκις παραδοθεὶς καὶ ἕως θανάτου κινδυνεύσας, πολλά τε ἀθλήσας, καὶ καυχητάμενος ἐν πολλοῖς διωγμοῖς καὶ ὀλίψεσιν, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ αὐτὸς μαχαίρα τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, ὅς ἐν οἷς ἐκαυχῆσατο, κατέληξε· καὶ ὅτι ἐν Δαμασκῷ σπύ-

(1) Ὅρα ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Κανόνες κανονίζουσι τοὺς ἀρνησῆχριστοὺς δι' ἐπιτιμίων ἄλλων καὶ ἱκανοποιήσεως, οὗτος ἡμᾶς, ὁ Ἅγιος λέγει, ὅτι ἡ ὀλοκάρδιος καὶ τελειοτάτη μετάνοια τῶν τοιούτων εἶναι, νὰ ὑπάγουν δευτέρον νὰ ὁμολογήσουσιν τὸν Χριστὸν ἐνώπιον τῶν τυράννων, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων τὸν ἠρνήθησαν πρότερον.

ρίδι έχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους νυκτός, καὶ ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τοῦ ζητοῦντος αὐτὸν πιάσαι. Τὸ γὰρ προκείμενον ἦν αὐτοῖς ἐν πρώτοις, εὐαγγελίζεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐνοῖς ἐπιστηρίζοντες τοὺς ἀδελφοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, καὶ τοῦτο ἔλεγον· «Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.» Ἐζήτουν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, καὶ ἦν πολλὰ λέγειν αὐτοῖς εἰς ταῦτα πρὸς τὸ κατὰ λόγον πράσσειν, εἰμὴ, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς διηγουμένους ὁ χρόνος», [β'. Κορινθ. ια'. 32. Πράξ. ιδ'. 22. α'. Κορινθ. ι. 33. Ἑβρ. ια'. 32].

Ἑ ρ μ η ν ε ἶ α.

Ἐκεῖνοι ὁποῦ σκληρωθῶν ἀπὸ τὸν ὕπνον, καὶ μάλιστα ἀπὸ ὀλίγον ὕπνον, δὲν ἔχουσι στερεὸν τὸν λογισμὸν αὐτῶν, ἀλλὰ τεταραγμένον καὶ ἀκατάστατον. Μὲ τούτους λοιπὸν παρωμοίασεν ὁ Ἅγιος ἐκείνους ὁποῦ παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ μαρτυρίου, ἥτοι ἐκείνους ὁποῦ δὲν πηγαίνουν εὐτάκτως, ἀλλὰ θρασέως καὶ ἀπερισκέπτως ρίπτουσι τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς αὐτὸν, οὐχὶ φανερὸν ὄντα, ἀλλὰ μελετώμενον ἀπὸ τοὺς διώκτας, οὐδὲ παρόντα καὶ ἐνεργούμενον ἤδη, ἀλλὰ ἀργοποροῦντα εἰς τὸ νὰ τραβίξῃ τοὺς ἀγωνιζομένους Χριστιανούς, καὶ τραβίζουσιν εἰς μὲν τὸν ἑαυτὸν τοὺς πειρασμὸν, ἀνάπτουσι δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Χριστιανούς περισσότερον τὰς τιμωρίας τῶν διωκτῶν μὲ τὸ ἀτακτον αὐτῶν κίνημα. Πλὴν ἂν καὶ ἀξιοὶ κατηγορίας οὗτοι ἦναι, μ' ὄλον τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πηδοῦν ἔτσι εἰς τὸ μαρτύριον, προστάζει ὁ Ἅγιος διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ ἀκολουθοῦσι τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ τὸν λόγον ἐδίδασκε, ποτὲ μὲν, ὅτι νὰ προσευχόμεθα διὰ νὰ μὴ ἐμβωμεν εἰς πειρασμὸν, ποτὲ δὲ ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς του καὶ Ἀποστόλους, ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς παραδώσουν ἄλλοι εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ συνέδρια, ὅχι νὰ παραδώσουν αὐτοὶ τὸν ἑαυτὸν τοὺς. Καὶ πάλιν τοὺς ἔλεγεν, ὅταν τοὺς διώκωσιν οἱ τύραννοι ἀπὸ μίαν πόλιν, νὰ φεύγουν καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὴν ἄλλην, καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς αὐτοὺς αὐτοὶ ἀπὸ λόγου των, διὰ νὰ μὴ τοὺς σκληρύνουσι περισσότερον, καὶ γίνωνται αἴτιοι νὰ θανατώνουν περισσότερους Χριστιανούς. Ὅχι μόνον δὲ μὲ τὸν λόγον ἐδίδασκε ταῦτα ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἔργον τὸν λόγον ἐβεβαίωσε. Καὶ πρὸ τοῦ πάθους γὰρ ἀνεχώρει πολλάκις ἀπὸ τὸν θυμὸν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐκρύβετο ἀπὸ αὐτούς. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ πάθους δὲν παρέδωκεν αὐτὸς τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἐκαρτέρησεν αὐτούς ἕως ὁποῦ ἤλθον εἰς τὸν κήπον καὶ τὸν ἐπίασαν, καὶ εἰς τὸν Πιλάτον παρέδωκεν, ὡς διηγοῦνται τὰ θεῖα Εὐαγγέλια. Ὅθεν καὶ οἱ τοῦ Κυρίου μιμηταὶ Ἀπόστολοι ἀκολουθοῦντες καὶ εἰς τὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸ διὰ τῶν ἔργων παράδειγμά του, ἔτσι παρωμοίως ἔκαμαν. Ἐτσι ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος δὲν ἐπῆγεν, ἀλλ' ἐτραβίχθη εἰς τὸ συνέδριον ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ λιθοβοληθεὶς ἐμαρτύρησεν. Οὕτω ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν Ἡρώδη καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ἐτσι ὁ Πέτρος πιασθεὶς ἐσταυρώθη. Οὕτω ὁ Παῦλος πρότερον μὲν ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὸ τειχοκαστρον τῆς Δαμασκου μὲ ζιμπίλι, καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὸν Ἐθναρχὴν τοῦ βασιλέως Ἀρέτα ὁποῦ ἐζήτηε νὰ τὸν πιάσῃ, ὕστερον δὲ ἐν τῇ Ρώμῃ πιασθεὶς ἀπεκεφαλίσθη. Καὶ ἄλλα πάμπολλα ὁμοίως ἤθελα διηγηθῶ εἰς αὐτούς, ἂν εἶχον καιρὸν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ὅθεν οὐκ ἔστιν εὐλογον οὐδὲ τοὺς ἀπὸ Κλήρου αὐτομολήσαντας, ἐκπεπτωκότας, καὶ ἀναπαλαίσαντας, ἔτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ εἶναι, ἅτε δὴ καταλείψαντας τὸ τοῦ Κυρίου ποιμνιον καὶ μωμησαμένους ἑαυτούς, ὅπερ οὐδεὶς τῶν Ἀποστόλων πεποίηκε. Καὶ γὰρ ὁ πολλοὺς διωγμοὺς ἐξανύσας, πολλὰ τε ἄθλα ἀγωνισμάτων ἐνδειξάμενος, ὁ μακάριος Ἀπόστολος Παῦλος, ἐγνωκὼς ὅτι κάλλιον ἔστιν ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ἐπιφέρει λέγων· «Τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον οἱ ὑμᾶς». [Φιλιπ. α'. 24.]. Σκοπῶν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν» [α'. Κορ. ι'. 33.] ἀναγκαιότερον τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως ἠγγήσατο τὸ παραμένειν τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὅς καὶ τὸν διδάσκοντα θέλει εἶναι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τύπον γινόμενον τῶν πιστῶν. [Ρωμ. ιβ'. 7. α'. Τιμ. δ'. 2.] Ὅθεν οἱ τῇ εἰρκτῇ ἐπιδικαζόμενοι, τῆς λειτουργίας ἐκπεπτωκότες καὶ ἀναπαλαίσαντες, πάνυ ἀναισθητοῦσι. Πῶς γὰρ αἰτοῦσιν ὁ κατέλειψαν, δυνάμενοι τοῖς ἀδελφοῖς εὐχρηστοὶ εἶναι ἐν καιρῷ τσιούτω; Ἔως μὲν οὖν ἀπταιστοὶ ἦσαν, συγγνώμην εἶχον ἐπὶ τῇ παραλόγῳ αὐτῶν πράξει, ὅτε δὲ ἔπταισαν, ὡς ἂν περπερευσάμενοι καὶ ἑαυτούς μωμησάμενοι, οὐκ ἔτι δύνανται λειτουργεῖν. Διὸ φροντιζέτωσαν μᾶλλον ἐν ταπεινοφροσύνῃ πῶς ἐκτελέσουσι, παυσάμενοι τῆς κενοδοξίας. Ἀρκεὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ κοινωνία μετ' ἐπιστάσεως (1) καὶ ἀκριβείας πρὸς ἀμφοτέρα γινομένη (2), καὶ ἵνα μὴ δόξωσι λυπεῖσθαι μετὰ βίας περιδρασσόμενοι τῆς ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, καὶ ἵνα μὴ τινες ἐκπεσόντες, προφασίζωνται, ὡς ἂν διὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐπιτιμῆσεως ὑπεκλελυμένοι, οἵτινες πλέον ἀπάντων αἰσχύνῃν καὶ ὄνειδος ἔχουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν τειθεικότα θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύσαντα ἐκτελέσαι. «Ἀρξονται γὰρ, φησί, πάντες οἱ παραπορευόμενοι

(1) Ἐν ἄλλοις, μετ' ἐπιτάσεως.

(2) Ἐν ἄλλοις, γινομένοις.

μενοι ἐμπαίξουσιν αὐτὸν, λέγοντες, οὗτος ὁ ἄνθρωπος θεμέλιον ἔθηκε, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.» [Λουκ. ιδ'. 29. 30.]

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Ἅγιος διὰ τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν τρέχοντας εἰς τὸ μαρτύριον, τώρα εἰς τὸν παρόντα Κανόνα λέγει περὶ Κληρικῶν ὁποῦ τοιοῦτό τι πράξουσιν, διορίζων, ὅτι ἀνίσως Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ ἐπήγαν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ των εἰς τὸ μαρτύριον, ἔπειτα δὲ μὴ ὑποφέροντες τὰ βάσανα ἠρνήθησαν, καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀρνησιν ὠμολόγησαν δεύτερον τὸν Χριστὸν, οὗτοι δὲν πρέπει πλέον νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ νὰ καθίρωνται. Καὶ ἡ ἀφορμὴ εἶναι, ἕνα μὲν, διατὶ ἀφήκαν τὸ ποιμνιὸν τοὺς καὶ ἀνεχώρησαν, εἰς τὸ ὅποιον ἐδύναντο νὰ φανοῦν χρήσιμοι ἐν καιρῷ τοιοῦτῳ, στηρίζοντες αὐτὸ εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὡς κλονούμενον διὰ τὸν διωγμὸν· καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ αὐτομολήσαντες καὶ ἀρνηθέντες τὴν πίστιν, μῶμον καὶ ἔγκλημα κωλυτικὸν τοῦ Κλήρου εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐπροσκάλλησαν. Τὸ δὲ νὰ καταφρονήσουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ των, καὶ νὰ προτιμήσουν τὸ ἐδικὸν τοὺς συμφέρον, τοῦτο κἀνένας ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους δὲν ἔκαμε. Διότι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ πολλὰς διωγμοὺς ὑπομείνας καὶ θάλα, καὶ μ' ὄλον ὁποῦ ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι καλῆτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον εἰς αὐτὸν νὰ τελευτήσῃ, διὰ νὰ ἦναι μαζὴ μὲ τὸν Χριστὸν, ὅμως μὴ θέλωντας τὸ ἐδικὸν τοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν Χριστιανῶν, ἀναγκαιότερον στοχαζόμενος ἀπὸ τὴν ἐδικὴν του ἀνάπαυσιν, εἶπεν ὅτι, τὸ νὰ μένη ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν καὶ νὰ ταλαιπωρηθῆται, καὶ νὰ βασανίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ, τοῦτο εἶναι ἀναγκαιότερον εἰς τὸν λαόν. Οὐ μόνον δὲ αὐτὸς ὑπέμεινε τοῦτο καὶ ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ παραγγέλλει, ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ ποιμένες πρέπει νὰ μένουν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ποιμνίου των, καὶ νὰ γίνωνται καλὸν παράδειγμα εἰς αὐτούς. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα οἱ αὐτομολήσαντες καὶ ἔπειτα ἀρνηθέντες Ἱερωμένοι, ἀναίσθητοι εἶναι ἐὰν ζητοῦν νὰ ἔχουν ἐκεῖνο ὁποῦ θεληματικῶς παρήτησαν· διότι, εἰ μὲν δὲν ἤθελαν ἀρνηθῆσθαι, εἶχον συγχώρησιν διὰ τὸ παράλογον κίνημα ὁποῦ ἔπραξαν, οὐ μόνον νὰ αὐτομολήσουν θεληματικῶς εἰς τὸ μαρτύριον, ἀλλὰ πολλῶν μᾶλλον νὰ ἀφήσουν τὸ τοῦ Κυρίου ποιμνιον, καὶ νὰ μὴ στηρίζουν αὐτὸ μὲ τὰς διδασκαλίας. Ἐπειδὴ δὲ ἠρνήθησαν, καθαιροῦνται ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, διατὶ ἀπὸ περπέρειαν, ἦτοι ἀπὸ οἴησιν καὶ ἀλαζονείαν θαρρήσαντες εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς, ἰώρησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔπειτα ἀρνηθέντες, μῶμον εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς προσεκάλλησαν. Λοιπὸν ἄς παύσων ἀπὸ τὸ νὰ ζητοῦν πάλιν ἐκ κενοδοξίας τῆς Ἱερωσύνης τὸ ἀξίωμα, καὶ ἄς σπουδάζουν μόνον πῶς νὰ τελειώσουν τὴν δευτέραν ὁμολογίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγῶνα. Ἀρκετὸν γὰρ εἶναι εἰς αὐτούς καὶ αὐτὸ, τὸ νὰ συγκοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς εἰς τὰς προσευχάς, ἢ καὶ εἰς τὴν θείαν μετάληψιν τῶν Μυστηρίων, καὶ τοῦτο διὰ δύο αἷτια. Πρῶτον μὲν, ἵνα μὴ ὡς ἀκοινωνῆτοι ὄντες λυπῶνται, καὶ μάλιστα τοιοῦτον βίαιον τέλος ἐν τῷ μαρτυρίῳ ὑπὲρ πίστεως λαμβάνοντες· δεύτερον δὲ, ἵνα μὴ τινες βασανιζόμενοι, καὶ ἀρνηθέντες δεύτερον τὸν Χριστὸν, προφασίζονται ὅτι διὰ τὸ ἐπιτίμιον τῆς ἀκοινωνησίας ἐμικροψύχησαν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ δὲν ἐστάθησαν στερεοί, καὶ ἐκ τούτου ἵνα μὴ αἰσχύνῃ καὶ θνεῖδος λάβωσι περισσότερον ἀπὸ τὸ τῆς πρώτης ἀρνήσεως καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν, κατ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὁποῦ ἔβαλε μὲν θεμέλιον, μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ τελειώσῃ, ἐπεριπαίξετο ἀπὸ τοὺς διαβάτας, ὡς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὅρα καὶ τὸν ἕβ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Οἱ γὰρ πρῶτον παραπηδήσαντες ἐν τῷ βράσματι τοῦ διωγμοῦ, περιστῶτες εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ θεωροῦντες τοὺς ἀγίους Μάρτυρας σπεύδοντας ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, [Φιλιπ. γ'. 14.] ἐν καλῷ τῷ ζήλῳ προθυμούμενοι ἐπιδίδουν ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο, πολλῆ τῆ παρρησίας γρώμενοι, βλέποντες μάλιστα τοὺς ὑποσυρομένους καὶ ἐκπίπτοντας, δι' οὓς ὑποθερμαινόμενοι ἔσωθεν, καὶ ἐνηχούμενοι καταπολεμήσαι τὸν υπεραϊρόμενον καὶ ἀντικείμενον, ἔσπευδον εἰς τοῦτο «Ἴνα μὴ καὶ δοκῆ παρ' ἑαυτῷ φρόνιμος εἶναι» [Παροιμ. γ'. 7.], ἐφ' οἷς κατὰ πανουργίαν ἔδοξε νικᾶν, εἰ καὶ ἐλάνθανεν ἑαυτὸν νικώμενον ὑπὸ τῶν ἐγκαρτερούντων τὰς τῶν ξυστήρων καὶ μαστίγων βασάνους, τὴν τε οὐδύτητα τῆς μαχαίρας, καὶ τὰς φλέξεις τοῦ πυρός, καὶ τὰς τῶν ὑδάτων καταποντίσεις, καὶ τοῖς κατὰ πίστιν ὑπεξιοῦσιν εὐχὰς καὶ δεήσεις γίνεσθαι, ἦτοι ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακῇ κατατιμωρηθέντων καὶ προδεδομένων, ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης, ἦτοι, ὑπὲρ τῶν ἐξωθεν τῆς φυλακῆς ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου καταβασανισθέντων διὰ ξυστήρων καὶ μαστίγων, ὕστερον δὲ ἠττηθέντων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, ἀξιὸν ἐστὶν ἐπινεῦσαι. Συμπάσχειν γὰρ καὶ ἀλγεῖν τοῖς ὀδυρομένοις καὶ στενάζουσιν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι ἠττηθέντων ὑπὸ τῆς πολλῆς βίας τοῦ κακομηχάνου διαβόλου, ἦτοι ὑπὲρ γονέων, ἀδελφῶν, ἢ τέκνων, οὐδένα οὐδὲν καταβλάπτει. Ἴσμεν γὰρ καὶ δι' ἐτέρων πίστιν ἀπολαύσαντάς τινας τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, ἐπὶ τε ἀφέσει ἀμαρτιῶν καὶ ὑγείᾳ σώματος καὶ ἀναστάσει νεκρῶν. Μεμνημένοι τοίνυν τῶν πολλῶν αὐτῶν καμάτων, ὧν προὔπηνεγκαν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ταλανισμῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μεταγρόντων αὐτῶν καὶ ἀποδυρομένων τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς κατὰ προδοσίαν, ἐν ἀτονίᾳ καὶ νεκρότητι τοῦ σώματος, ἔτι τε καὶ μαρτυρομέ-

νων ἀπολιτευτών γενομένων (1) ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, συνευχόμεθα καὶ συμπαρακαλοῦμεν ὑπὲρ ἰλασμοῦ αὐτῶν μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων, διὰ τοῦ γενομένου ὑπὲρ ἡμῶν Παρακλήτου πρὸς τὸν Πατέρα ἰλασκομένου ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν· «Καὶ ἐάν τις γάρ, φησὶν, ἀμάρτη, Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστιν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν [ἀ. Ἰωάν. 6'. 1. 2.]».

Ἑρμηνεία.

Τὸ νόημα τοῦ παρόντος Κανόνος εἶναι τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ προσευχώμεθα καὶ νὰ παρακαλοῦμεν διὰ ἐκείνους, ὅπου ἐπήδησαν μὲν ἀσκέπτως, ὅχι ὁμῶς ὅταν δὲν ἦτον ἀνοικτὸν τὸ στάδιον τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοὺς διώκτας ὡς οἱ ἀνωτέρω, ἀλλ' ὅταν ἦτον ἐπάνω εἰς τὴν ζέσιν καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ὁ διωγμοῦ, θαρσοποιηθέντες εἰς τοῦτο μὲ τὸ νὰ βλέπουν τοὺς ἁγίους Μάρτυρας νὰ ἀγωνίζονται, διὰ νὰ λάβουν τοὺς διὰ τοῦ μαρτυρίου οὐρανίους στεφάνους, καὶ μάλιστα διατὶ ἔβλεπον πολλοὺς νὰ ἀπατῶνται καὶ νὰ ἀρνοῦνται τὴν πίστιν, διὰ τὴν πτώσιν τῶν ὁποίων ἐθερμαίνοντο, ἵνα νικήσουν τὸν διάβολον ὅπου τοὺς ἠπάτησεν, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς ἐνικᾶτο ἀπὸ τοὺς μέχρι τέλους ὑπομένοντας τὰ διὰ ζυστήρων, καὶ μαχαίρας, καὶ πυρὸς, καὶ ὑδάτων μαρτύρια. Διὰ τούτους λοιπὸν, ὅπου μὲ τοιοῦτον τρόπον ἐπῆγαν εἰς τὸ μαρτύριον καὶ ἐφυλακίσθησαν μὲν κατ' ἀρχάς, καὶ ἐβασανίσθησαν μὲ πείναν καὶ δίψαν, καὶ διαφόρους πληγὰς, ὕστερον δὲ ἐνικήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς, καὶ ἠρνήθησαν, μετὰ τὴν ἀρνησιν δὲ μετενόησαν καὶ ἐπένοιθον διὰ τὴν πτώσιν αὐτὴν, καὶ ὑπεξήλθον, ἦτοι, ἢ ἐν εὐσεβείᾳ τῆ πίστει ἀπέθανον, ἢ κρυφίως ἔφυγον ἀπὸ τοὺς ἀπίστους διὰ νὰ φυλάξουν τὴν πίστιν, καὶ μάλιστα ὅπου οἱ τοιοῦτοι ἐμαρτυρήθησαν, ὅτι ἦσαν καὶ ἄνθρωποι ἀπειροὶ καὶ ἀπράγμονες ἀπὸ τὰ τοῦ βίου πράγματα, ἢ καὶ ἐναρέται· διὰ τούτους, λέγω, πρέπει νὰ συμπάσχωμεν καὶ νὰ συλλυπούμεθα, καὶ μὲ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλοῦντας, εἴτε γονεῖς αὐτῶν ἦσαν οὗτοι, εἴτε ἀδελφοί, εἴτε τέκνα, πρέπει νὰ συμπαρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, διὰ τοῦ γενομένου Παρακλήτου πρὸς αὐτὸν Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, ἵνα ἐξιλεωθῇ εἰς αὐτούς. Φησὶ γάρ ὁ Ἰωάννης, ὅτι ἐάν ἀμαρτήσῃ τις, ἔχομεν Παράκλητον πρὸς τὸν Πατέρα τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἰλασμός διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Πλὴν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρνηθέντες πρέπει νὰ κῆνουςι τὰ πρέποντα εἰς αὐτούς, νηστείας δηλαδὴ, καὶ δάκρυα καὶ ἐλεημοσύνας, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων), λέγω δὲ νὰ παρακαλοῦμεν δι' αὐτούς, διατὶ μανθάνομεν ἀπὸ τὰς ἱστορίας τῆς θείας Γραφῆς, ὅτι πολλοὶ διὰ τὴν πίστιν, καὶ παρακάλεσιν τῶν ἄλλων, ἀπῆλυσαν τοῦ Θεοῦ ἐλέους· καὶ ἄλλοι μὲν ἔλαβον συγχώρησιν τῶν ἀμαρτιῶν τους, (ὡς οἱ φίλοι τοῦ Ἰωβ διὰ τὴν δέησιν αὐτοῦ), ἄλλοι δὲ ἔλαβον τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, (ὡς ὁ Παραλυτικὸς διὰ τὴν πίστιν τῶν αἰρόντων αὐτοῦ τὸν κράββατον), καὶ ἄλλοι ἀνεστήθησαν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, (ὡς ὁ Λάζαρος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰαείρου, καὶ ὁ υἱὸς τῆς χήρας) διὰ τὴν παρακάλεσιν τῶν γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῶν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Τοῖς γὰρ ἀργύρια δεδωκόσι πρὸς τὸ ἀνενοχλήτους αὐτοὺς παντάπασιν γενέσθαι ἀπὸ πάσης κακίας, οὐκ ἔστιν ἐγκλημα προτάγειν. Ζημίαν γὰρ καὶ ἀπώλειαν χρημάτων ὑπήνεγκαν, ἵνα μὴ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ζημιωθῶσιν ἢ ἀπολέσωσιν, ὅπερ ἄλλοι κατὰ αἰσχροκέρδειαν οὐ πεποιήκασι, καίτοι γε τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐάν τὸν κόσμον ὅλον κερδίσῃ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ ἢ ἀπολέσῃ; [Μαρκ. ἡ. 36.] «Καὶ ὅτι οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαρμωνᾷ». [Ματθ. 6'. 24]. Ἐφάνησαν γὰρ παρ' ἐκείνοις Θεῷ δουλεύοντες, τὰ ἀργύρια μισήσαντες καὶ καταπατήσαντες, καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν, ἀπεπλήρωσάν τε καὶ ἐν τούτῳ τὸ γεγραμμένον· «Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος». [Παροιμ. ιγ'. 8.] Ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἀνέγνωμεν, τοὺς συρέντας ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, μετὰ καὶ πλησμονῆς, ἀπολυθέντας (2) μετὰ γὰρ τὸ καταβαρῆσαι (3) αὐτοὺς πολλὰ διὰ τὸ ὄνομα, καὶ ἐκταράξαι τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας· «Λαβόντες, φησὶ, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς, οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροϊαν.» [Πράξ. ιζ'. 10.]

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ἔδωκαν ἀργύρια εἰς τοὺς διώκτας, καὶ διὰ τούτων ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τὴν κακίαν, ἦτοι, ἢ ἀπὸ κάθε κάκωσιν καὶ τιμωρίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ἀρνησιν, ἣτις ὑπερβαίνει πάσαν κακίαν, δὲν εἶναι ἀξιοκατηγόρητοι διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ ἔλαβον ζημίαν καὶ χάσιμον χρημάτων, διὰ νὰ μὴ ζημιωθῶν καὶ χάσουν τὴν ἐδικήν των ψυχὴν (τὸ ὁποῖον τοῦτο, ἄλλοι διὰ φιλαργυρίαν δὲν ἔκαμαν) καὶ ἐφάνησαν κοντὰ εἰς τοὺς διώκτας ὅτι

(1) Ἐν ἄλλοις οὐχ εὐρίσκεται τὸ ἀπολιτευτών γενομένων, ἀλλὰ μόνον τοῦτο, Ἐτι τε καὶ μεμαρτυρημένων ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἦσαν καὶ ἄνθρωποι θεοφιλοῦς

καὶ ἐναρέτου ζωῆς.

(2) Ἐν ἄλλοις, τὸ μετὰ καὶ πλησμονῆς, οὐ κεῖται.

(3) Ἐν ἄλλοις, κατηγορησαι.

δουλεύουσι περισσότερον εἰς τὸν Θεόν, παρά εἰς τὸν Μαρμωνᾶν, ἦτοι εἰς τὰ ἀργύρια, καὶ ἐπλήρωσαν τὸ ρητόν τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὅπου λέγει, ὅτι λύτρωσις τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἴδιος πλοῦτός του. Διότι καὶ εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναγινώσκουμεν, ὅτι ὁ Ἰάσων καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας φερθέντες, ἔδωκαν ἱκανὰ ἄσπρα εἰς αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐλυτρώθησαν. «Λαβόντες γὰρ, φησί, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς».

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ὅθεν οὐδὲ τοῖς καταλείψαι πάντα, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ ἀναχωρήσασιν, ἔστιν ἐγκαλεῖν, ὡς ἂν ἐτέρων δι' αὐτοὺς κατασχεθέντων. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἀντὶ Παύλου, συνήρπασαν Γάϊον εἰς τὸ θέατρον, καὶ Ἀρίσταρχον, συνεκδήμους Παύλου, καὶ βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον (ἐπεὶ καὶ δι' αὐτὸν, πείσαντα, καὶ μεταστήσαντα, πολὺν ὄχλον ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν, ἢ στάσις ἦν γενομένη), οὐκ εἶων αὐτὸν οἱ μαθηταί, φησὶν. Οὐ μὴν ἀλλὰ «καὶ τινες τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.» [Πράξ. Ὡ'. 30. 31.] εἰ δὲ ἐπιμειναιέν τινες ἐρεσχελοῦντες τοῖς εἰλικρινῶς προσέχουσι τῷ λέγοντι, «σώζων, σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, καὶ μὴ περιβλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω.» [Γεν. ἰθ'. 17.] Ἵπομνησθήτωσαν καὶ τοῦ προκρίτου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, «βεβλημένου τε ἤδη εἰς φυλακὴν, καὶ παραδοθέντος τέσσαρσι τετραδίσι στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν», [Πράξ. ἰβ'. 4. 18], οὗ ἐν νυκτὶ φυγόντος καὶ ἐκ χειρὸς τοῦ φονώδους Ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ρυσθέντος, κατ' ἐντολὴν Ἀγγέλου Κυρίου. Γενομένης ἡμέρας, φησὶ, τάραχος ἦν οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο; Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὐρῶν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι (1), δι' οὓς, οὐδεμίαν αἰτίαν τῷ Πέτρῳ προσάπτειται. Ἐξῆν γὰρ καὶ αὐτοὺς ἐωρακότας τὸ γινόμενον ἐκφυγεῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ παῖδια τὰ ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτῆς, εἰ ἐγνώκεισαν οἱ γονεῖς αὐτῶν τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἅπερ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τοῦ μαιφόνου Ἡρώδου διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ζητούμενον ἀπολέσθαι ἐν παιδίον, ὅπερ καὶ οὐτὸ κατ' ἐντολὴν Ἀγγέλου Κυρίου ἐξέφυγεν, ἤδη ἀρξάμενον ταχέως σκυλεύειν, καὶ ὀξέως προνομεύειν κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος, καθὼς γέγραπται: «Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνομεύσον. Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκῶ, καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας ἐναντὶ βασιλέως Ἀσσυρίων». [Ἠσα. ἡ'. 3. 4.] Οἱ γοῦν Μάγοι, ὡς ἤδη σκυλευθέντες καὶ προνομευθέντες, ὑποτεταγμένως καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦσι τὸ Παιδίον, «ἀνοίγοντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, καὶ προσφέροντες αὐτῷ καιριώτατα καὶ πρεπωδέστατα δῶρα, χρυτὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν,» [Ματθ. β'. 11. 12]. ὡς Βασιλεῖ καὶ Θεῷ καὶ Ἀνθρώπῳ. Ὅθεν οὐκ ἔτι πρὸς τὸν Ἀσσύριον βασιλέα ἠξίωσαν ὑποστρέψαι, συνεργούμενοι ὑπὸ τῆς προνοίας: «Χρηματισθέντες γὰρ, φησὶ, κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν». [Ματθ. β'. 12]. Ὅθεν ἰδὼν ὁ αἰμοδόρος Ἡρώδης «ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας, φησὶν ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων,» [Ματθ. αὐτ. 16.] μεθ' ὧν καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ γεννηθὲν ἕτερον παιδίον ζητήσας ἀποκτεῖναι καὶ μὴ εὐρῶν, τὸν πατέρα αὐτοῦ Ζαχαρίαν ἐφόνησε «μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου», [Ματθ. κγ'. 35.] ἐκφυγόντος τοῦ παιδὸς μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ' ἐφ' ὧν οὐδεμίαν μέμψιν ἔχουσιν.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Λέγει διὰ τοῦ Κανόνος τούτου ὁ Ἅγιος ὅτι δὲν ἔχουσιν ἔγκλημα ἐκεῖνοι ὅπου ἀφῆκαν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά των καὶ ἔφυγαν διὰ νὰ λυτρώσουν τὴν ψυχὴν των, ἵσως μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπομείνουν τὸ μαρτύριον μέχρι τέλους. Ἀλλ' οὐδὲ πρέπει νὰ ἐγκαλοῦνται ἀνίσως, φευγόντων αὐτῶν, ἐπίασαν οἱ διώκται ἄλλους Χριστιανούς δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐκακοποίησαν, διατὶ καὶ εἰς τὴν Ἐφεσον, ἀντὶ τοῦ Παύλου, ἐπίασαν Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον τοὺς συντρόφους τοῦ Παύλου, ἀλλ' ὁ Παῦλος διὰ τοῦτο δὲν ἐκατηγορήθη, καὶ μ' ὄλον ὅπου ἡ στάσις καὶ ταραχὴ ἐγένε, διατὶ αὐτὸς ἔπεισεν ὄχλον πολὺν καὶ τοὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν θεογνωσίαν. Καὶ ὅταν δὲ ὁ Ἄγγελος εὐγαλε τὸν Πέτρον ἀπὸ τῆς φυλακῆς, ὁ Ἡρώδης ἐπίασε τοὺς φυλάσσοντας αὐτὸν στρατιώτας καὶ τοὺς ἐπαίδευσεν, ἢ καὶ τοὺς ἐκρέμασεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν κατηγορεῖται οὔτε ὁ Ἄγγελος, οὔτε ὁ Πέτρος, διατὶ ἠμποροῦσαν καὶ οἱ στρατιῶται νὰ φύγουν βλέποντες πῶς ὁ Πέτρος δὲν ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν, ἀμὴ δὲν ἔφυγον. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, οὐ τὸ ὄνομα ἦτο κατὰ τὴν προφητείαν, Ὁ γλίγωρα κούρσευσε τοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου κούρσευμένους, δηλαδὴ καὶ οἱ Μάγοι ὡς κούρσευθέντες νοητῶς ὑπ' αὐτοῦ, προσεκύνησαν αὐτῷ, προσφέροντες δῶρα, χρυτὸν ὡς Βασιλεῖ, καὶ λίβανον ὡς Θεῷ, καὶ σμύρναν ὡς Ἀνθρώπῳ.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἀπαχθῆναι.

νεκρῶ, καὶ μὴ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν Ἀσσύριον βασιλέα, ἦτοι τὸν Ἡρώδη (1), ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν των. Ὅταν, λέγω, ταῦτα πάντα ἠκολούθησαν, καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦ μηνύματος τοῦ Ἀγγέλου ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον, τότε ὁ αἰμοδόρος Ἡρώδης, θυμηθεὶς διατὶ ἐνεπαίχθη ἀπὸ τοὺς Μάγους, ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ βρέφη τὰ ἐν Βηθλεὲμ, ἀπὸ δύο χρόνων καὶ κάτω, ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν κατηγορεῖται ὁ Κύριος. Ζητήσας δὲ καὶ τὸν Πρόδρομον Ἰωάννην ὁ αὐτὸς Ἡρώδης καὶ μὴ εὐρών, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ του Ἐλισάβετ λαβοῦσα αὐτὸν ἔφυγεν, ἐθανάτωσε τὸν πατέρα του Ζαχαρίαν (2)· ἀλλ' ὁμοίως, οὔτε ὁ Ἰωάννης, οὔτε ἡ Ἐλισάβετ διὰ τοῦτο κατηγορίας ἄξιοι εἶναι.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

Εἰ δέ τινες βίαν πολλὴν καὶ ἀνάγκην πεπόνθασιν, χάνον λαβόντες ἐν τῷ στόματι καὶ δεσμούς, καὶ ἐπιμείναντες καρτερῶς τῇ διαθέσει τῆς πίστεως, καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν καῆναι καρτερήσαντες, προσηγομένους ἀκοντὶ τῷ ἀνιέρῳ θύματι, ὡς περ ἔγραψάν μοι οἱ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τρισμακάριοι μάρτυρες περὶ τῶν ἐν Λιβύῃ, καὶ ἕτεροι δὲ συλλειτουργοί· οἱ τοιοῦτοι συμμαρτυροῦντων αὐτοῖς μάλιστα καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, δύνασθαι εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ, ταχθέντες ἐν τοῖς Ὁμολογηταῖς, ὡς καὶ οἱ κατανεκρωθέντες ἐν ταῖς πολλαῖς βασάνοις, καὶ μηκέτι ἐξισχύσαντες λαλῆσαι ἢ φθέγγασθαι, ἢ κινηθῆναι εἰς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς εἰς μάτην βιαζομένοις. Οὐδὲ γὰρ συγκατέθεντο τῇ βδελυρίᾳ αὐτῶν, ὡς περ οὖν παρὰ συλλειτουργῶν πάλιν ἤκουσα. Ταχθήσεται δὲ ἐν τοῖς Ὁμολογηταῖς καὶ πᾶς ὅστις οὖν κατὰ Τιμόθεον πολιτεύεται, πειθόμενος καὶ αὐτὸς τῷ λέγοντι· «Δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης, καὶ ὁμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων». [ἀ. Τιμοθ. 5'. 11. 12].

Ἑρμηνεία.

Οἱ τοὺς ἁγίους παιδεύοντες μάρτυρες, ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς βασάνους μὲ βίαν μεγάλην ἔβαλλον εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἢ οἶνον ἀπὸ τὰς σπονδάς, ἢ κρέας ἀπὸ τὰ εἰδωλόθυτα, ἢ βλάλλοντες· λιθάνι καὶ κάρβουνα εἰς τὰς χεῖρας των, ἐτράβιζαν αὐτοὺς δεδεμένους εἰς τὸν βωμόν, ἵνα μὴ ὑποφέροντες τὸν πόνον τῆς καύσεως, ρίψωσι τὸ λιθάνι εἰς τὰ κάρβουνα τοῦ βωμοῦ, καὶ οὕτω φανῶσιν, ὅτι ἐθυσίασαν. Οὗτοι λοιπὸν, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐὰν ἐστάθησαν στερεοὶ εἰς τὴν πίστιν, καὶ ἐπροτίμησαν περισσότερο νὰ καύσουν τὰς χεῖρας των, παρὰ νὰ ρίψουν τὸ λιθάνι εἰς τὸν βωμόν, ὡς ἐποίησαν οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ μάρτυρες (καὶ ὁ Ἅγιος Μάρτυς Βαρλαάμ), οὐ μόνον δύνασθαι νὰ ἔχουν τὴν ἱερωσύνην καὶ τὸν Κλήρον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς Ὁμολογητὰς συναριθμοῦνται. Οὐ μόνον δὲ οὗτοι, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ οἱ διὰ τὰ πολλὰ βασάνια νεκρωθέντες, καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ λαλήσουν, ἢ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς διώκτας, ὅπου εἰς τὸ στόμα των ἔβαλλον οἶνον, ἢ εἰδωλόθυτον, καὶ αὐτοὶ παρομοίως μετὰ τῶν Ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται. Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἅγιος περὶ τοῦ μαρτυρίου τῆς συνειδήσεως λέγων, ὅτι ὅποιος πολιτεύεται καθὼς ἔγραψεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον, καὶ ἀγαπᾷ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν καὶ πραότητα, καὶ ἀγωνίζεται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, καὶ κρατεῖ τὴν ὁμολογίαν, ἣν ὁμολόγησεν ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων, καὶ οὗτος μετὰ τῶν Ὁμολογητῶν συναριθμῆται. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

(1) Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἄλλου ὄντος βασιλέως ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ, τοῦ Ὀβοδάμ δηλαδὴ, ὡς ὁ Ἰωσήπος ἱστορεῖ βιβλ. ις'. ἀρχαιολογ. κεφ. 5'. καὶ ἄλλου ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, τοῦ Ἡρώδου δηλ., πῶς ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα λέγει, ὅτι οἱ Μάγοι δὲν ὑπέστρεψαν εἰς τὸν Ἀσσύριον Βασιλέα τὸν Ἡρώδη; ἢ ἴσως Ἀσσύριον ὀνομάζει τὸν Ἡρώδη, κατὰ τὴν κακίαν καὶ φονικὴν προαίρεσιν, ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἡσαίας Ἀσσύριον νοῦν διὰ τὴν κακίαν ὠνόμασε τὸν διάβολον.

(2) Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν λόγῳ φησὶν, ὅτι ἐκ παραδόσεως ἀρχαίας λόγος ἐστὶ, πῶς ὁ Ζαχαρίας γνωρίζων τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, ὅτι παρθένος ἐγέννησεν, ἔβαλε ταύτην καὶ μετὰ τὸ γεννησάμενον τὸν Κύριον εἰς τὸν τόπον τῶν παρθένων. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, κατηγορήσαντες αὐτὸν, πῶς μὲ τοῦτο ὅπου κάμνει, κατασκευάζει τὸ παράδοξον ἐκεῖνο, τὸ νὰ γεννησῆ παρθένος καὶ νὰ μὴ φθίρῃ τὴν παρθενίαν, ἐφόνευσαν αὐτόν. Ἀλλὰ δυνατὸν εἶναι νὰ ἠκολούθησαν καὶ τὰ δύο, καὶ τότε μὲν, ὅτε εἰσήγαγε τὴν παρθένον, νὰ ἔδωκε φόνου αἰτίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ζαχαρίας, καθὼς λέγει ὁ Βασιλεὺς, ὕστερον δὲ διὰ τὴν ζήτησιν τοῦ παιδὸς του νὰ ἐφονεύθῃ ἀληθῶς ἀπὸ

τὸν Ἡρώδη, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Πέτρος. Περιεργείας χάριν καὶ τοῦτο προστεθῆτω, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ νέου Θεοδοσίου ἐδρέθη τὸ λειψάνον τοῦ προφήτου τούτου Ζαχαρίου, εἰς τὸ χωρίον Κοφάρ τῆς Ἐλευθερουπόλεως τῆς ἐν Παλαιστίνῃ, ὅπου τινος ἀνθρώπου Καλημέρου ὀνομαζομένου, καὶ ἐφόρει ἐν λευκὸν ἔνδυμα, χρυσοῦν Μίτραν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ εἰς τοὺς πόδας σανδάλια χρυσοῦφανα, καθὼς εὐρίσκετο εἰς τὸ θυσιαστήριον. (Οὗτος δὲ δὲν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωδαὶ, καθὼς λέγουσιν τινες, τὸν ὁποῖον ἐθανάτωσεν Ἰωὰς ὁ βασιλεὺς, ἐν τῇ ἀδελῇ οἴκου Κυρίου· διότι ἐκεῖνος Ἀζαρίας, καὶ ὄχι Ζαχαρίας ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸ κδ'. τῆς 6'. τῶν Παραλειπομ. (Δοσιθ. 267. τῆς Δωδεκαβ.). Τώρα δὲ εὐρίσκεται τὸ λειψάνον του εἰς τὴν Ἰταλίαν, καθὼς λέγει ὁ Ἱεροσολ. Νεκτάριος σελ. 192. τῆς περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντιρρησεως. Ὁ δὲ Γεώργ. ὁ Κεδρινὸς διηγεῖται ὅτι, ἡ Ἐλισάβετ, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ φόνου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ζαχαρίου, ἀπέθανε μέσα εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου ἦν κεκρυμμένη μετὰ τὸ παιδίον τῆς τὸν Ἰωάννην, Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐφρόντιζε τῆς ὀρφανίας καὶ ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου εἰς τὴν ἔρημον. (Δοσιθ. βιβλ. 4. κεφ. Β'. ἐν τῇ Δωδεκάβιβλῳ).

«Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ εἰς τὸ Πάσχα λόγου»

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

Οὐκ ἐγκαλέσει τις ἡμῖν παρατηρουμένους Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, ἐν αἷς καὶ νηστεύειν ἡμῖν κατὰ παράδοσιν εὐλόγως προστέτακται. Τὴν μὲν γὰρ Τετράδα διὰ τὸ γινόμενον συμβούλιον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου· τὴν δὲ Παρασκευὴν, διὰ τὸ πεπονθέναι αὐτὸν ὑπὲρ ὑμῶν· τὴν δὲ Κυριακὴν (1) χαρμωσύνης ἡμέραν ἄγομεν, διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ἣ οὐδὲ γόνυ κλίνειν παρειλήφαμεν.

Ἑρμηνεῖα.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι δὲν θέλει κατηγορήσει τις ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους, διὰ τὴν κατὰ παράδοσιν, Ἀποστολικὴν δηλαδὴ, νηστεύομεν παντοτινὰ διὰ τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευάς. Κάθε μὲν γὰρ Τετράδα νηστεύομεν, διὰ τὴν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐγένετο τὸ συμβούλιον ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου· κάθε δὲ Παρασκευὴν, διὰ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Κύριος ἔπαθε· τὴν δὲ Κυριακὴν ἡμέραν ἔχομεν ἑορτῆς καὶ χαρᾶς, διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάστη ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν νεκρῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν παρελάβομεν οὐδὲ γόνυ νὰ κλίνωμεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξδ΄ Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν κ΄ τῆς α΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος ἤκμασεν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου (2). Διάκονος γὰρ ὢν, εὐρέθη παρὼν εἰς τὴν α΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐν ἔτει 325, ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρον (3), καὶ ἐν ἔτει 326 (4) Ἀλεξανδρείας κατέστη Ἐπίσκοπος (5)· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠθέλησε νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὸν Ἀρειον (καὶ μὲ δλον ὁποῦ ἐπρόσταξε τοῦτο ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας ὅτι ὁ Ἀρειος ἐδέχθη τὸν ὄρον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου), ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ, οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσέβιον, τὰς δεινὰς κατηγορίας καὶ διαβολὰς (6), καὶ ἐν μὲν τῷ 335 ἔτει καθιρεῖται ἀπὸ τὸ ἐν Τύρῳ ληστρικὸν συνέδριον (7)· εἰς δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος (8) ἐξορίζεται εἰς Τρίβεριν τῆς Γαλλίας, μὲ τὸ νὰ διέβαλον αὐτὸν οἱ Ἀρειανοὶ πρὸς τὸν Βασίλεα, ὅτι δὲν ἀφίνει νὰ πηγαίνῃ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ διωρισμένον σιτάρι (9)· μετὰ δὲ δεκαοκτῶ μηνῶν (10), ἀποθανόντος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν διὰ προσταγῆς τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ γ΄, καὶ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν ἔτει 332 (11)· ἐν ἔτει δὲ 341 καθαιρεῖται ἀπὸ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδον (12)· ἀνελθὼν δὲ εἰς Ρώμην καὶ καθαρῶς ἀποδείχθεις ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐκατηγορεῖτο, τόσον ἀπὸ τὴν ἐν Ρώμῃ γενομένην Σύνοδον ἐν ἔτει 342, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν Σαρδικὴν ἐν ἔτει 347, ἀνακαλεῖται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος Κωνσταντίνου, διὰ μεσιτείας καὶ ἀπειλῆς Κωνσταντοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του (13)· μετὰ δὲ ἑξ ἡμερῶν κατακρίνεται ἀπὸ τὰ συνέδρια ὁποῦ ἐγέναν, ἐν μὲν τῷ Ἀρελάτῳ κατὰ τὸ 353, ἐν Μεδιολάνοις δὲ κατὰ τὸ 357 (14) καὶ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Θηβαΐδος ὑποχωρεῖ (15), καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν ἕως τέλους τοῦ Κωνσταντίνου. Βασιλεύσαντος δὲ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, ἀνεκαλέσθη εἰς τὸν θρόνον του, καὶ τὴν περὶ τῆς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ποιήσας Σύνοδον, ἤνωσε τοὺς Δυτικούς μὲ τοὺς Ἀνατολικούς (16). Ἐν δὲ τῷ 362 (17) ἐξορίζεται ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρείαν προσταγῇ τοῦ Ἀποστάτου, εἰπὼν εἰς τοὺς δι' αὐτὸν κλαίοντας χριστιανούς «θαρσεῖτε, νεφύδριόν ἐστι καὶ ὀστρον

(1) Ἐν ἄλλοις, τὴν γὰρ Κυριακὴν.

(2) Σημειώσαι ὅτι, ὅχι μόνον ὁ Ρουφῖνος ἱστορήσεν ἐκεῖνο ὁποῦ λέγεται νὰ ἔκαμεν ὁ μέγας Ἀθανάσιος, μικρὸν παιδίον ὢν, τὸ νὰ βαπτίσῃ δηλ. τὰ ἀβάπτιστα συνομηλικὰ του παιδιά, ἀλλὰ ἀναφέρει αὐτὸ καὶ ὁ Σωκράτης, βιβλ. α΄. Κεφ. ις΄.

(3) Ὁ Σωζόμενος βιβλ. α΄. Κεφ. 17.

(4) Ὁ Κάβ. ἐν τόμ. α΄. σελ. 490.

(5) Ὁ Σωκράτης, βιβλ. α΄. Κεφ. 45. καὶ Σωζόμ. βιβλ. 6΄. Κεφ. 12.

(6) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι, καὶ Σωζόμ. βιβλ. 6΄. Κεφ. 22.

(7) Ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 32.

(8) Ὁ Κάβ. αὐτόθι.

(9) Ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 35.

(10) Ὁ Κάβ. αὐτόθι.

(11) Νικηφόρος ὁ Κάλλιςτος βιβλ. θ΄. Κεφ. 3.

(12) Ὁρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ΄. Κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(13) Ὁρα τὰ προλεγόμενα τῆς ἐν Σαρδικῇ, καὶ ὁ Σωκράτης αὐτόθι Κεφ. 22. καὶ Κεφ. 23.

(14) Ὁρα τὴν 589. σελ. τοῦ ι΄. τόμου τῶν Συνοδικῶν τῆς τοῦ Βινίου ἐκδόσεως.

(15) Ὁ Ναζιαν. εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἀθανασίου.

(16) Ὁ Σωζόμενος βιβλ. ε΄. Κεφ. 12, καὶ ὁ Ναζιανζ. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τῆς παρουσίας Β΄. Ἐπιστολῆς.

(17) Ὁ Κάβ. αὐτόθι.

παρλεύεται» (1)· ἐν δὲ τῷ 363 ἔλθων εἰς Ἀντιόχειαν, τὸν Ἰοβιανὸν ἐδίδαξε τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα (2)· ἐπὶ δὲ τοῦ Οὐάλεντος διωχθεὶς, κρυφίως εἰς ἓνα μνημα πατρικὸν ἐκρύβη (3)· μετ' ὀλίγον δὲ καλεσθεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον Οὐάλεντα, καὶ ἐν εἰρήνῃ ζήσας ἕως εἰς τὸ 371 ἢ 373 (4) τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο, τεσσαρακοντὰ ἔτη ἐπισκοπεύσας μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων κινδύνων ὁ ἀδαμάντινος (5). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα, τὰ ὁποῖα εἰς τρεῖς τόμους συντάττονται, ἐν Παρισίοις ἐκδομένα κατὰ τὸ 1698 ἔτος, καὶ τὰς κανονικὰς ταύτας τρεῖς Ἐπιστολάς ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς, ἀναγκαίως οὖσας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὸν α. τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμ. Γ'. καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικῆν τρόπον τινὰ ἀναγκάζονται δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ σελ. 333 τοῦ α. τόμου τῶν Συνοδικῶν (6).

Α'. Ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, πρὸς Ἀμοῦν μονάζοντα.

Ἰπάντα μὲν καλὰ καὶ καθαρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ποιήματα, οὐδὲν γὰρ ἀχρηστον ἢ ἀκάθαρτον ὁ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε λόγος. «Χριστοῦ γὰρ εὐδία ἐσμέν ἐν τοῖς σωζομένοις, κατὰ τὸν Ἀπόστολον» [β'. Κορ. β'. 15.] Ἐπειδὴ δὲ ποικίλα καὶ πολυτρόπα τὰ τοῦ διαβόλου βέλη, καὶ τοὺς ἀκεραιότερους τὴν γνώμην παρασκευάζει ταραττεσθαι, κωλύει τε τῆς συνήθους γυμνασίας τοὺς ἀδελφοὺς, ὑποσπείρων αὐτοῖς λογισμοὺς ἀκαθαρσίας καὶ μολυσμοῦ, φέρε δὲ βραχέων καὶ τὴν τοῦ πονηροῦ πλάνην ἀπελάσωμεν, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν χάριτι, καὶ τὴν τῶν ἀπλουστέρων γνώμην στηρίζωμεν. «Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαρῶς,» [Τιτ. α. 15.] τῶν δὲ ἀκαθάρτων καὶ ἡ συνειδήσις καὶ τὰ πάντα μεμόλυνται. Ἄγαμαι δὲ τοῦ διαβόλου τὸ σόφισμα, ὅτι περιφθορὰ καὶ λύμη ὑπάρχων, λογισμοὺς ὑποβάλλει τῷ δοκεῖν μὲν καθαρότητος, ἔστι δὲ τὸ γινόμενον ἐνεδρα μᾶλλον ἢ δοκιμασία. Ἴνα γὰρ, ὡς προείπον, ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀσκητὰς τῆς ἐθίμου καὶ σωτηριώδους μελέτης, καὶ δόξη κρατεῖν κατὰ τοῦτο τσαυτὰ τινὰ κινεῖ βομβύκια, αἵτινα φέρε μὲν οὐδὲν τῷ βίῳ χρήσιμον, κενὰς δὲ ζητήσεις καὶ φλυαρίας, ἃς δεῖ παραιτεῖσθαι. — Ἦ γὰρ, εἶπέ μοι, ὦ ἀγαπητέ καὶ εὐλαβέστατε, ἔχει ἀμάρτημα ἢ ἀκάθαρτον φυσικὴ τις ἔκκρισις; ὡς εἴ τις ἐθέλοι ποιησθαι ἔγκλημα, καὶ τὰς διὰ ρινῶν ἐκπεμπομένας μύξας, καὶ τὰ διὰ στόματος πτύσματα. Ἔτι δὲ καὶ τούτων ἔχομεν λέγειν πλείονα, τὰς διὰ γαστέρων ἔκκρισις, ἀπερ τῷ ζῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καθέστηκεν. Ἔτι τε εἰ τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν ἔργον πιστεύομεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὰς θείας Γραφάς, πῶς ἠδύνατο ἐκ καθαρᾶς δυνάμεως ἔργον τι γίνεσθαι μεμολυμένον; Καὶ εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, [Πράξ. ιζ'. 28, 29.] κατὰ τὰς θείας τῶν Ἀποστόλων Πράξεις, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον. Τότε γὰρ μόνον μεμολύσμεθα, ὅτε τὴν δυσωδεστάτην ἀμαρτίαν ἐργάζομεθα. Ὅτε δὲ φυσικὴ τις ἀβουλήτως ἔκκρισις γίνεται, τότε τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς προείπομεν, καὶ τοῦτο ὑπομένομεν. — Ἄλλ' ἐπειδὴ περ οἱ θέλοντες ἀντιλέγειν μόνον τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις, μᾶλλον δὲ παρὰ Θεοῦ πεποιημένοις, παραφέρουσι καὶ ρητὸν Εὐαγγελικὸν, ὡς ὅτι, «οὐ τὰ εἰσερχόμενα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα.» [Μκτθ. ιε. 11]. Ἀναγκαίως αὐτῶν καὶ ταύτην τὴν ἀλογίαν (οὐ γὰρ ἂν εἴπωμεν ζήτησιν) ἐλέγξωμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ τὰς Γραφὰς κατὰ τὰς ἰδίας ἀμαθείας ἀστήρικτοι ὄντες, βιάζονται. Ἔχει δὲ τὸ θεῖον οὕτω λόγιον. Τινῶν γὰρ πάλιν τούτοις ὁμοίως ἐνδυκαστῶς ἐχόντων περὶ βρωμάτων, αὐτοὺς ὁ Κύριος λύων αὐτῶν τὴν ἀγνοίαν, ἤγουν τὴν ἀπάτην δημοσιεύων, φησὶ, μὴ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα. Εἶτα ἐπάγει καὶ πόθεν ἐξερχόμενα, τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας. Ἐκεῖ γὰρ εἶναι τοὺς πονηροὺς θησαυροὺς τῶν βεβήλων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων γινώσκει. Συντομώτερον δὲ ὁ Ἀπόστολος αὐτὸ δεδιδραχμένος (7) φησὶ· «βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ». [ἀ. Κορινθ. ἡ. 8.] Φαίη δ' ἂν τις καὶ νῦν εὐλόγως φυσικὴ τις ἔκκρισις ἡμᾶς οὐ παραστήσει πρὸς τιμωρίαν. Τάχα δὲ καὶ παῖδες ἰατρῶν (ἵνα κἂν ἐκ τῶν ἐξωθεν δυσωπηθῶσιν) ὑπὲρ τούτου ἀπολογησονται, ὅτι τῷ ζῶν δέδονται τινες ἀναγκαῖαι διεξόδοι, πρὸς τὸ τῶν ἐν ἡμῖν ἐκάστῳ μελῶν τρεφομένων χυμῶν τὸ περιττὸν ἀποπέμπειν. Ὅσον κεφαλῆς περιττώματα τρίχες, καὶ τὰ ἀπὸ κεφαλῆς ὑδατώδη πεμπόμενα, καὶ γαστρὸς διαχωρήματα, καὶ τοῖνον τῶν σπερματικῶν πόρων ἐκεῖνο περίττωμα. Ποῖα τοίνυν ἐστὶ πρὸς Θεὸν (8), ὃ πρεσβύτα θεοφιλέστατε, ἀμωρία αὐτοῦ τοῦ πλάσαντος τὸ ζῶν Δεσπότη, θελήσαντος καὶ ποιήσαντος ταῦτα τὰ μέλη τσαυτὰς ἔχειν διεξόδους; — Ἐπειδὴ δὲ δεῖ προλαμβάνειν τὰ τῶν πονηρῶν ἐναντιώματα (εἴποιεν γὰρ ἂν, οὐκοῦν οὐκ ἔστιν ἀμαρτία οὔτε ἡ ἀληθῆς χρῆσις, εἰ τὰ ὄργανα παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ διαπέπλασται), πρὸς τοῦτο ἐρωτηματικῶς αὐτοῦ; παύσομεν φάσκοντες. Ποῖαν λέγεις χρῆσιν; Τὴν ἐν Νόμῳ, ἣν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε λέγων· «Ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν»; [Γεν. α'. 28.] ἣν ὁ Ἀπόστολος ἀπε-

(1) Ὁ σωζόμενος Κεφ. ιε.

(2) Ὁ αὐτὸς ἐν βιβλ. ζ'. Κεφ. 5.

(3) Ὁ αὐτὸς αὐτόθι Κεφ. 12.

(4) Ὁ Κάβ. αὐτόθι.

(5) Ὁ Σωκράτης βιβλ. δ'. Κεφ. 2.

(6) Τὸν Ἀθανάσιον, ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς (ἐπιστολ. πρὸς τὴν ἑ. Σύνοδ.) Μέγαν τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλον ὀνομάζει, ὁ δὲ Βασίλειος (ἐπιστολ. πρὸς Ἀθανάσιον) κεφαλὴν ἔρρωμένην, παντὶ τῷ σώματι τὴν ὑγιάν ἐπιχορηγοῦσαν. Καὶ πάλιν λέγει (ἐπιστολ.

πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει ἀδελφ.). Ὁ τιμιώτατος Πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος (ἐπιστολ. πρὸς Ἰωάν. Ἀντιοχ.) ἀκριβῆ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως Ἐκδικον τοῦτον καλεῖ. Ὁ Χρυσόστομος Ἀποστολικὸν τοῦτον λέγει. Παῦλος Ἐμῆσις (ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, ἣν ἐποίησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρόντος τοῦ Κυρίλλου) Στόλον καλεῖ ὀρθοδοξίας. Καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος (πράξις 4) Πένταθλον τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸν ὀνομάζει.

(7) Ἐν ἄλλοις, ἀποδεδειγμένως φησὶ.

(8) Ἰσως, πρὸς Θεοῦ.

δέξατο εἰπὼν· «Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος»; [Ἐβρ. ιγ'. 4.] ἢ τὴν δημώδη μὲν, λαθραίως δὲ καὶ μοιχικῶς ἐπιτελουμένην; ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων, τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων, εὐρήσομεν τὰς διαφορὰς κατὰ τι γενομένης· οἷον, φονεῦειν οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' ἐν πολέμῳ ἀναίρειν τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἔννομον καὶ ἐπαίνου ἀξίον. Οὕτω γοῦν καὶ τιμῶν μεγάλων οἱ κατὰ πόλεμον ἀριστεύσαντες ἀξιοῦνται, καὶ στήλαι τούτων ἐγείρονται, κηρύττουσαι τὰ κατορθώματα. Ὡστε τὸ αὐτὸ, κατὰ τι μὲν καὶ κατὰ καιρὸν οὐκ ἔξεστι, κατὰ τι δὲ καὶ εὐκαιρως, ἀφίεται τε καὶ συγκεχώρηται. Ὁ αὐτὸς οὖν καὶ περὶ τῆς μίξεως λόγος. Μακάριος ὁς ἐν νεότητι ζυγὸν ἔχων ἐλεύθερον, τῇ φύσει πρὸς παιδοποιεῖαν κέχρηται· εἰ δὲ πρὸς ἀτέλγειαν, πόρνους καὶ μοιχοὺς. [Ἐβρ. ιγ'. 4.] ἢ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ τιμωρία ἐκδέχεται· Δύω γὰρ οὐσῶν ὁδῶν ἐν τῷ βίῳ περὶ τούτων, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, τῆς δὲ ἐτέρας ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενικῆς, εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, τοῦτ' ἐστὶ τὸν γάμον ἔλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται. Λήψεται γὰρ, ἐπεὶ περ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τὸν τριάκοντα. Βί δὲ τὴν ἀγνήν τις καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσειτο, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν πρώτην καὶ δυσλατόθωτος ἡ ὁδὸς, ὅμως ἔχει χαρίσματα θαυμασιώτερα· τὸν γὰρ τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα ἐβλάστησεν. Ὡστε τὰ ἀκάθαρτα αὐτῶν καὶ πονηρὰ ζητήματα λύσεις ἰδίας ἔσχηκε καὶ παρὰ τῶν θείων Γραφῶν πάσαι προλυθείσας.— Ὑποστήριξε τοίνυν, ὦ Πάτερ, τὰς ὑπὸ σαυτὸν ἀγέλας, ἐκ τῶν Ἀποστολικῶν παρακαλῶν, ἐκ τῶν βυαγγελικῶν ψυχαγωγῶν, ἐκ τῶν Ψαλμῶν συμβουλευῶν. Ζησὸν με, λέγων, κατὰ τὸ λόγιόν σου, [Ψαλμ. ριή. 7.] λόγιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἐκ καθαρᾶς λατρεύειν αὐτῷ καρδίας. Τοῦτο γὰρ εἰδὼς ὁ αὐτὸς Προφήτης, ὡς περ ἑαυτὸν μεταφράζων, λέγει· «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός», [Ψαλμ. ν'. 11.], ἵνα μὴ ρυπαρῶεις λογισμοὶ με ταραξῶσι. Καὶ πάλιν Δαβὶδ· «Καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στηρίξόν με,» [Ψαλμ. ν'. 13.] ἵνα κἄν ποτε διαλογισμοὶ με θορυβήσωσιν, ἰσχυρά τις δύναμις παρὰ σοῦ στηρίξῃ με, ὡς περ κρηπίς τυγχάνουσα. Αὐτὸς τοίνυν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συμβουλευῶν, λέγε πρὸς τοὺς βράδιον τῇ ἀληθείᾳ πειθομένους· «Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου» [Ψαλμ. ν'. 14.], καὶ θαρρῶν Κυρίῳ ὅτι πείσεις ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης κακίας, ψάλλε· «Καὶ οἱ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσι». Γένοιτο δὲ, τοὺς μὲν κακοῦ ὡς ζητοῦντας, παύσασθαι τῆς τοιαύτης ματαιοπονίας, τοὺς δὲ διὰ εὐσέβειαν ἐνδοικστῶς ἔχοντας, Πνεύματι ἡγεμονικῷ κρατυθῆναι. Ὅσοι δὲ βεβαίως τὴν ἀλήθειαν ἐπίστασθε, ἀρραγῆ ταύτην κατέχετε καὶ ἀσάλευτον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ κράτος, σὺν ἀγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν.

Ἐ ρ μ η ν ε ε α.

Ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος Πατὴρ ἡμῶν ἠρωτήθη, καθὼς φαίνεται, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐγγινομένην ἡμῖν καθ' ὕπνον ἔκκρισιν, εἴτε ἐνυπνιασμὸν κοινότερον λεγομένην, ἢ ἢναι ἐφάρμακτος, ἔκαμε τὴν παροῦσαν ἀποκριτικὴν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας λέγει, ὅτι ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καθαρὰ, καὶ κἄνενά ἀκάθαρτον, ἢ μεμολυσμένον δὲν ἐποίησεν ὁ Θεός. Ἀμή, ἐπειδὴ καὶ τοῦ Διαβόλου ἢ μηχαναῖς εἶναι πολλαῖς καὶ διάφοραις, μετὰ τὰς ὁποίας ἔχει συνήθειαν νὰ συγχίζῃ, καὶ νὰ ἐνοχλῇ τοὺς ἀπλοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, ἢτοι τοὺς ἀσκητὰς, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίξῃ ἀπὸ τὴν συνηθισμένην ἀρετὴν τους, μετὰ τὸ νὰ σπέρνῃ λογισμοὺς ἀκαθάρτους εἰς τὴν φαντασίαν τους, πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐξορίσωμεν αὐτὴν τὴν μηχανὴν τοῦ Διαβόλου μετὰ τὴν βρηθείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ στερεώσωμεν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀπονηρέτων ἀδελφῶν μας, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλοῦνται πλέον. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τὸ ρητὸν τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ λέγει· Ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρούς, καὶ ἐναρέτους. Εἰς δὲ τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἀμαρτωλοὺς φαίνονται ὅλα ἀκάθαρτα καὶ μεμολυσμένα, διὰ τὴν μεμολυσμένην καὶ ἀκάθαρτον συνείδησίν τους. Θαυμάζει δὲ ὁ ἅγιος τὴν πονηρίαν τοῦ Διαβόλου, πῶς αὐτὸς ἀκάθαρτος ὢν, σπείρει εἰς ἡμᾶς λογισμοὺς καθαρούς μὲν, κατὰ τὸ φαινόμενον, τῆς δὲ ἀληθείας ὄντας δοκιμαῖς τούτου καὶ κρυφὰ μηχανήματα, (1) διὰ νὰ ἐμποδίξῃ, καθὼς εἴπομεν, τοὺς ἀδελφούς ἀπὸ τὴν σωτηριώδη μελέτην, καὶ νὰ φανῇ, ὅτι ἐνίκησεν αὐτούς, μετὰ κἄποια βομβύκια, ἢτοι μετὰ κἄποιους κρότους, καὶ φόβους οὐτιδανούς τῶν ζώφρων τῶν καλουμένων Μπουμπούρων, οἱ ὅποιοι δὲν προξενούσιν ἄλλο εἰς τὴν ζωὴν μας, πᾶρεξ λογοτριβὰς καὶ συζητήσεις ματαιίας, τὰς ὁποίας μᾶς λέγει νὰ μισῶμεν ὁ Θεὸς Παῦλος. Ἐπειτα ἐρωτᾷ τὸν ὄσιον λέγων, ποίαν ἀμαρτίαν, ἢ ἀκαθαρσίαν ἔχει ἢ φυσικὴ ἔκκρισις, ὅπου συμβαίνει ἐν τοῖς ὕπνοις, καὶ εὐγίνει ὡσάν ἕνα περίττωμα; (2) πᾶρεξ ἀνίσως θελήσῃ τινὰς νὰ κατηγορήσῃ καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰς

(1) Ἡ καὶ οὕτως ἐρμηνεύεται. Οἱ λογισμοὶ οὗτοι ὅπου ὑποβάλλει ὁ διάβολος, εἶναι περισσότερον ἐνεδρα καὶ μηχανή, πᾶρεξ μία ψιλὴ δοκιμὴ.

(2) Ἐναντιοφανεία ἀνακύπτει μετὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου καὶ τοῦ οὐρανοφάντορος Βασιλείου· ὁ μὲν γὰρ ἐνταῦθα ἀποφαινεταί, ὅτι ἢ ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαίνουσα φυσικὴ ἔκκρισις δὲν εἶναι ἀμαρτία, ὁ δὲ Βασιλ. ἐν τοῖς κατ' ἐπιτομήν ὕροις τῷ. τὴν θέλει ἐφάρμακτον ἀκαθαρσίαν. Ὅμως καὶ οἱ ὁῶ λέγουσιν· ὁρθὰ καὶ ἀλλήλοις σύμφωνα. Ὁ μὲν γὰρ Ἀθανάσιος λέγει διὰ τὴν ρεῦσιν ἐκείνην ὅπου προέρχεται χωρὶς νὰ γνωρίζῃ κἄμμίαν ἄλλην αἰτίαν, ἢ γοῦν ἢ πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν καὶ πολυῦ-

πνίαν καὶ ἀνάπαυσιν, ἢ προηγησαμένην τινὸς προσώπου ἠδονικὴν καὶ ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν, ὃ καὶ μάλιστα προπαρασκευαστικὸν τῆς τοιαύτης ρεῦσεως γίνεται. Τὴν τοιαύτην, λέγω, ρεῦσιν, ὅπου ἀπὸ αὐτὰ κἄνενά δὲν τὴν γεννᾷ, ἀλλὰ εἶναι καὶ αὐτὴ ἕνα φυσικὸν περίττωμα, καθὼς εἶναι καὶ ἐκεῖνα τὰ ἄλλα ὅπου ἐπαριθμεῖ ὁ ἅγιος, δὲν τὴν ἔχει διὰ κακὸν τίποτε. Ὅθεν καὶ δὲν λέγει ἀπλῶς, ἢ ἔκκρισις δὲν εἶναι ἀμαρτία, ἀλλὰ λέγει μετὰ προσθήκην ἢ φυσικὴ ἔκκρισις, ἢ γοῦν ἐκείνη ἢ αὐτόματος καὶ μόνον ὡσάν ἕνα ἀπλῶς περίττωμα συμβαίνουσα, ἐκείνη δὲν εἶναι κακὴ, διατὶ εἶναι ἀποτέλεσμα φυσικὸν φυσικοῦ σώματος, τὸ ὅποιον, ὡς ἀγαθοῦ Δημιουργοῦ δημιουργήμα, δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴ ἦναι

ἄλλας ἐκκρίσεις καὶ περιττώματα ὅπου εὐγάνει. Ὡσάν νὰ εἰποῦμεν διὰ τὰς μύξας, διὰ τὰ φλέγματα, καὶ πρὸς τούτοις καὶ διὰ αὐτὰ τῆς γαστρὸς τὰ ὑποχωρήματα, τὰ ὅποια εἶναι ὡσάν ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Διότι, ἂν πιστεύωμεν (λέγει) πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ποίημα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ (καθὼς καὶ εἶναι κατὰ τὰς Γραφάς), πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ᾖναι ἀκάθαρτον τὸ ποίημα τοῦ Θεοῦ, εἰς καιρὸν ὅπου ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἶναι λίαν καλὰ; Καὶ ἂν ἡμεθεα γένος αὐτοῦ, κατὰ τὸν ποιητὴν Ἄρατον, καὶ τὸν θεῖον Παῦλον, λοιπὸν δὲν ἔχομεν κἀνένα μέρος ἀκάθαρτον· διότι τότε μολυνόμεθα, ὅταν τὴν βρωμερὰν καὶ ἀξιοδάκρυτον ἀμικρίαν πράττωμεν. Ὅταν δὲ ἡ φυσικὴ ἐκκρίσις συμβῆ ἐν τοῖς ὕπνοις ἡμῶν χωρὶς τὸ θέλημά μας, τότε ὑπομένομεν ταύτην, ὡσάν ἓνα παρακολούθημα ἀναγκαῖον τῆς φύσεώς μας, καθὼς καὶ τὰ ἀνωτέρω περιττώματα, ὅπου εἶπομεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὅπου θέλουσι νὰ ἐναντιώνωνται εἰς τὰ ὀρθῶς λεγόμενα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν εἰς τὰ παρὰ Θεοῦ ποιηθέντα, φέρουσιν εἰς ἐναντίωσίν μας τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου ὅπου λέγει, ὅχι τὰ εἰσερχόμενα, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ ἀναιρέσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν των καὶ ὅχι ἀπορίαν, καὶ λέγομεν ὅτι, αὐτοὶ ὄντες ἀμικτεῖς, ἐξηγοῦσι καὶ τὰς ἁγίας Γραφάς κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ ἀμάθειάν τους. Τὸ δὲ Εὐαγγελικὸν ρητὸν ἔχει τέτοιον νόημα. Ἐπειδὴ μερικοὶ ἐδίσταζον (ὡσάν τούτους) διὰ τὰ φαγητὰ, δειλιῶντες ὅτι ἔχουν νὰ τοὺς μολύνουν ἐὰν τὰ φάγουν, ὁ Χριστὸς λύει τὴν ἀγνοίαν καὶ φανερόναι τὴν ἀπάτην αὐτῶν λέγων, ὅτι ὅχι τὰ εἰσερχόμενα κοινοὶ, ἢ τοὶ μολύνουν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα, καὶ εὐθὺς λέγει καὶ πόθεν ἐξέρχονται, δηλονότι ἀπὸ τὴν καρδίαν, εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκονται οἱ πονηροὶ θησαυροὶ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων. Ὁ δὲ θεὸς Παῦλος πλέον σύντομα καὶ φανερὰ μᾶς ἐδίδαξε τοῦτο λέγων, «βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ.» Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον δικαίως ἤθελεν εἰπεῖ τινὰς καὶ εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν. Φυσικὴ ἐκκρίσις οὐ παρίστησιν ἡμᾶς πρὸς τιμωρίαν. Τάχα δὲ περὶ τούτου θέλουν ἀποκριθῆναι, λέγει, εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ τῶν σωματῶν ἰατροὶ, διὰ νὰ καταπεισθῶσι κἀν ἀπὸ τοὺς ἐξωθεν. Λέγουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ, ὅτι ἐδόθησαν κἀ- ποιοὶ ἀναγκαῖοι πόροι ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ εὐγαίνωσι τὰ περιττώματα ἀπὸ τὰ τρε- φόμενα μέλη μας, ὡσάν νὰ εἰποῦμεν, περιττώματα μὲν τῆς κεφαλῆς εἶναι αἱ τρίχες καὶ τὰ ἄλλα ὕγρα ὅπου εὐγαίνουσι διὰ τῶν πόρων αὐτῆς (μύξαις δηλ. ἀπὸ τὴν μύτην, πτύσματα ἀπὸ τὸ στόμα, δάκρυα ἀπὸ τὰ ὀμμά- τια καὶ τὰ λοιπὰ), τῆς δὲ γαστρὸς περιττώματα εἶναι τὰ ὑποχωρήματα. Τὸ λοιπὸν, καθὼς εἶναι αὐτὰ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνη ἢ ἐκκρίσις τοῦ ἐνυπνιασμοῦ εἶναι ἓνα περίττωμα τῶν σπερματικῶν πόρων· ὅθεν στρέφει πρὸς τὸν ὄσιον καὶ λέγει· Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἠθέλησε νὰ ἔχη τὸ σῶμά του τοιαύτας ὀργανώσεις καὶ πόρους, ποῖαν ἀμαρτίαν πλέον ἔχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦτο; οὐδεμίαν, ὡς νομίζω. Πρέπει δὲ ἀκόμη λέγει, νὰ προλάβωμεν τὰς ἀνθιστάσεις τῶν φυλονείων καὶ πονηρῶν· διότι δύνανται νὰ εἰποῦν, λοιπὸν δὲν εἶναι ἀμαρτία, οὔτε ἡ ἀληθινὴ μεταχειρίσις τῶν σπερματικῶν ὀργάνων, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοιούτην χρῆσιν καὶ μεταχειρίσιν; πρὸς τὸ ὅποιον ἀποκρινόμεθα. Ποῖαν λέγεις χρῆσιν καὶ μεταχει- ρισιν; τὴν νόμιμον καὶ ἐκεῖνην ὅπου ὁ Θεὸς συνεχώρησε μὲ τὴν, ἀδξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐντολήν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐγκωμιάζει, λέγων· Ἦμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, ἢ τὴν κοινήν ὅπου γίνεται κρυ- φίως καὶ ἀνόμως; ταῦτόν εἰπεῖν, τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοιχείαν; εἰ μὲν ἐκεῖνην λέγεις, φανερόν, ὅτι εἶναι καλὴ, εἰ δὲ ταύτην, φανερόν, ὅτι εἶναι κακὴ. Καὶ ὡς μὴ θαυμάζωμεν (λέγει ὁ Ἅγιος) ἂν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα γίνεται, ποτὲ μὲν καλόν, ποτὲ δὲ κακόν, ἐπειδὴ βλέπομεν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ὅπου γίνονται ἄλλοτε μὲν καλὰ, ἄλλοτε δὲ κακὰ. Χάριν λόγου, ὁ φόνος δὲν εἶναι συγκεχωρημένος, ἀμὴ ὅταν γίνεται ἐν καιρῷ πολέμου ἐναντίον εἰς ἐχθροὺς πίστεως, τότε εἶναι καὶ συγκεχωρημένος καὶ ἐπαινετός, καὶ διὰ τοῦτο οἱ νικήσαντες εἰς πόλεμον μεγάλας τιμὰς λαμβάνουσι καὶ ἀνδριάντες στήνονται εἰς τὸ ὄνομά των, οἵτι- νες κηρύττουσι τὰς νίκας των (περὶ τούτων ὄρα τὸν ἱγ' τοῦ Βασιλείου). Τὸ λοιπὸν, τοῦτος ὁ ἴδιος λογαριασμὸς ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὴν μίξιν. Καὶ ἐπαινεῖ μὲν ὁ Ἅγιος ἐνταῦθα ἐκείνους ὅπου μεταχειρίζονται τὴν συνάφειαν τοῦ γάμου πρὸς παιδοποιίαν, μὲ τὸ ρητὸν τοῦ Ἱερεμίου· ἐκφοβεῖ δὲ πάλιν τοὺς ἀσελεγεῖς μὲ τὸ Ἀποστολικὸν ρητὸν, ὅπου λέγει, πόρνοι καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. Ἔϊτα δείκνυσιν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἐδειξεν εἰς τὴν παρού- σαν ζωὴν δύο στρατάς, μίαν μὲν μετρίαν καὶ ταπεινὴν, τὴν τοῦ γάμου λέγω καὶ τῆς ὑπανδρείας, καὶ ἄλλην δὲ ἀγγελικὴν καὶ ἀσύγκριτον, τὴν τῆς παρθενίας· καὶ ὁποῖος μὲν διαλέξει τὸν γάμον, δὲν ἔχει κἀμμίαν ἀμαρ- τίαν, πλὴν δὲν ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ τὰ χαρίσματα τῆς παρθενίας (1), λαμβάνει ὅμως τὸν τριάκοντα καρπὸν (διὰ

ἀγαθόν. Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς ἀκαθαρσίαν ὀνομάζει τὴν ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαίνουσαν ρεῦσιν, ὅχι ἀπλῶς πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ φαντασίας ἡδονικῆς, τὴν ἀπὸ γαργαλισμοῦ ἡμερινοῦ, ταῦτόν εἰ- πεῖν τὴν ἐξ ἔρωτος συμβαίνουσαν, διατὶ αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον τοῦ σώματος μολυσμὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ πολὺ πρότε- ρον τῆς ψυχῆς, ὅτι ἐκεῖνης πρώτης παθούσης καὶ λογισαμένης τὸ κακόν, ἐκείθεν καὶ εἰς τὸ σῶμα κατέβη τὸ πάθος τοῦ μολυ- σμοῦ. Ὅρα δὲ ὅτι, καὶ μ' ὄλον ὅπου ὁ μέγας Ἀθανάσιος δὲν λέγει ἀκάθαρτον τὴν ρεῦσιν τοῦ σπέρματος, δὲν ἐπρόσθεσεν ὅμως, ὅτι καὶ νὰ μεταλαμβάνουν οἱ τοῦτο παθόντες, ἀλλὰ τὸ ἐσιώ- πησε, καὶ ὄρα εἰς τὸν δ' τοῦ Διονυσίου.

(1) Οὐράνια καὶ ὑπεροχικὰ εἶναι τὰ τῆς παρθενίας χαρίσμα-

τα καὶ προνόμια, καὶ κἀμμίαν σύγκρισιν μετὰ τοῦ γάμου δὲν ἔχουσιν. Ὁ γὰρ θεὸς Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας λόγῳ φησὶ· «Τοσοῦτω προῦχει τοῦ γάμου ἢ παρθενίας, ὅση τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς ἀπολείπεται, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ Ἄγγελοι.» Ὁ Ἀδγουστίνος ἐν τῷ περὶ παρθενίας· Ἡ παρθενικὴ διαγωγή ἀγ- γελικὴ ἐστὶ διαγωγή, καὶ ἐν φθαρτῷ σώματι ἀιδίου ἀφθαρσίας μελέτη. Ὁ Ἱερώνυμος (βιβλ. κατὰ Ἰοβινίαν)· «Ἡ παρθενία θυ- σία ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ, μίμησιν ἔχουσα ἀγγελικὴν.» Καὶ ἐπιστ. κβ'. λέγει· «Ὅταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀγγε- λικὴν διαγωγήν κατέστησεν, ὅπως ὁ ὑπὸ τῶν Ἄγγέλων ἐν οὐ- ρανῷ προσκυνούμενος, Ἄγγελος ἐπὶ γῆς ἔχη.» Ὁ Θεοφύλιος Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Ταρσοῖς ἐπιστολῇ· «Τὰς παρθένους ἱερέας

της παιδοποιίας) κατά την παραβολήν τοῦ σπόρου. Ὅποιος δὲ ἀγαπήσει τὴν παρθενίαν καὶ μοναδικὴν πολιτείαν, (ἀγκαλιὰ καὶ αὕτη εἶναι δυσκατόρθωτος παρά τὴν πρώτην, ἤτοι ἢ περισσώτερον ἀπὸ τὴν πρώτην ὁδὸν τοῦ γάμου δηλαδὴ, ἢ κατ' ἀρχάς, διὰ τὸ ἀσυνήθιστον καὶ τὸ τοῦ σώματος νεάζον καὶ πρὸς μίξιν κατώφερές), ἀποκτᾷ ὁμοίως χαρίσματα θαυμαστότερα ἀπὸ τὸν γάμον· διότι βλαστάνει τὸν τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα, εἶτα λέγει, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀκάθαρτα ζητήματα τῶν τοιούτων ἔχουσι τὴν λύσιν τῶν ἀπὸ τὰς ἀγίας Γραφῶν. Συμβουλευσας δὲ αὐτὸν νὰ ὑποστηρίξῃ μὲ συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κυβερνωμένους Μοναχοὺς, ἔκ τε τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου, ἔκ τε τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἔκ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, καὶ εἰς εὐχὴν τρέψας τὸν λόγον, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. Ὅρα καὶ τὸν δ' τοῦ Διονυσίου, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολὴ Β'. πρὸς Ρουφινιανὸν, ἢ Ρουφιανόν.

Κυρίῳ υἱῷ καὶ ποθεινότητι συλλειτουργῷ Ρουφιανῷ, Ἀθανάσιος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Σὺ μὲν τὰ υἱῷ ἠγαπημένῳ πρέποντα πρὸς πατέρα γράφεις. Ἐγγίσαντα γὰρ σε διὰ τοῦ γράμματος περιπτυξάμενη, πάντων ἐμοὶ, ποθεινότερα Ρουφινιανέ, καὶ γὰρ ὡς υἱῷ δυνάμενος γράφειν ἐν τε προομιόις καὶ μέσοις καὶ τελευταίοις ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐκ γραμμάτων ἢ τύστασις καὶ ἢ μαρτυρία γνωρίζηται. Οὕτω τοίνυν πίστευε διακείμενος· σὺ γὰρ ἐμὴ Ἐπιστολὴ κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπιγινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ἐν καρδίᾳ. [β'. Κεφ. γ'. 2.] Οὕτω τοίνυν πίστευε διακείμενος. Ναι, πίστευε. Προσαγορεύω σε καὶ προτρέπω γράφειν οὐ γὰρ ὀλίγως, ἀλλὰ μεγάλως εὐφραίνεις τοῦτο ποιῶν. — Ἐπειδὴ δὲ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς (τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῆ εὐλαβείᾳ) ἠρώτησας περὶ τῶν δι' ἀνάγκην ὑποσυρέντων μὲν, μὴ φθορέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ, καὶ ἠθέλησας γράψαι με τὰ δόξαντα περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς Συνόδοις καὶ πανταχοῦ· γίνωσκε, Κύριέ μου ποθεινότερα, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν παυσαμένης τῆς γενομένης βίβης, γέγονε Σύνοδος πρὸντων ἀπὸ τῶν ἔξω μερῶν Ἐπισκόπων· γέγονε δὲ καὶ παρά τοις τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς. Οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τοῖς ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, καὶ ἤρρεσεν ὅπερ ὧδε καὶ πανταχοῦ. Ὡστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας, συγγινώσκεις μὲν μετανοοῦσι, μὴ δίδόναι δὲ αὐτοῖς τόπον Κλήρου. Τοῖς δὲ μὴ ἀθετοῦσι μὲν τῆς εὐσεβείας, παρασυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ Κλήρου, μάλιστα ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπορίσαντο, καὶ ἔδοξε τοῦτό πως οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι· διαβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλησθαι εἰς ἀσέβειαν. Ἴνα δὲ μὴ κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰς Ἐκκλησίας, εἴλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ καὶ βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι. — Τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν, διὰ τὸ καὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρὼν τὸν Μωυσέως ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει, ἀπολογίαν δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαὸς ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμεῖνῃ τῇ εἰδωλολατρείᾳ. Καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὐλογον, ὅτι μένοντες μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ, δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐπετρέβοντο καὶ κῆζανον ἐν αὐτοῖς τὴν ἀσέβειαν. Τοῦτο τοίνυν ἐνεκα συγγνωστὸν τὸ πρὸς τὸν Κλήρον γέγονε. Τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγνώμη δέδωται. — Ταῦτα καὶ τῇ σῆ εὐλαβείᾳ δηλῶ, θαρρῶν ὅτι καὶ τὰ δόξαντα ὑποδέχεται σου ἡ Θεοσεβεία, καὶ οὐ καταγνώσεται ἐκ χειρὶ τῶν συνελθόντων οὕτω. Καταξίωσον δὲ ταῦτα ἀναγνῶναι τῷ ἱερικτῆρι καὶ τῷ λαῷ τῷ ὑπὸ σέ, ἵνα καὶ αὐτοὶ γινώσκοντες μὴ μέμφωνται οὕτω σε διακείμενον περὶ τοὺς τοιούτους. Ἀπρεπὲς γὰρ ἦν ἐμὲ γράφειν, δυνάμενης τῆς σῆς εὐλαβείας, καὶ τὴν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς διαθέσιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ πάντα τὰ λείποντα ἀποπληρῶσαι, χάρις τῷ Κυρίῳ τῷ πληρώσαντί σε ἐν παντί λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. Οἱ μὲν οὖν μετανοοῦντες, φανερώς ἀναθεματιζέτωσαν, ὀνομάζοντες Εὐδοξίου καὶ Εὐζώτου τὴν κακοδοξίαν. Αὐτοὶ γὰρ λοιπὸν βλασφημοῦντες, τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον κτίσμα ἐπεγράψαντο, τῆς Ἀρειανῆς (1) αἵρέσεως προστάται. Ὁμολογῆσαν δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ παρά τῶν Πατέρων ὁμολογηθεῖσαν πίστιν, καὶ μηδὲμίαν ἄλλην Σύνοδον προκρίνειν ταύτης τῆς Συνόδου, πρόσκειπε τὴν παρά σοι ἀδελφότητα, ἢ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει σε.

Χριστοῦ ἐπωνόμασεν. Ὁ Ἀμβρόσιος ἐν τοῖς ψαλμ. καλεῖ αὐτοὺς μάρτυρας. Ὁ Κυπριανὸς ἐν τῷ περὶ παρθενίας· «Ἄνθος καὶ ῥόδον τῆς Ἐκκλησίας τὴν παρθενίαν καλεῖ.» Ὁ ἴδιος αὐτὸς Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ παρθ. λέγει· «Πλούτος ἀδαπάνητός ἐστιν ἡ παρθενία, στέφανος ἀμάραντος, ναὸς Θεοῦ, ἐνδιαίτημα τοῦ ἀγίου Πνεύματος, μαργαρίτης ἐντιμος, τρόπαιον κατὰ τοῦ ἄδου καὶ τοῦ θανάτου.» Ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς ἔπεσι λέγει, ὅτι οἱ παρθένοι μιμοῦνται τὴν παρθένον ἀγίαν Τριάδα, ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου στέκονται, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ ὅπου ἂν ὑπάγῃ κατὰ τὸ ἰδ'. Κεφ. τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ παρθενία εἶναι ἐνωμένη μετὰ τὴν σοφίαν· δι' ἧ καὶ αὐταὶ ὡς δύο ὡραιόταται γυναῖκες ἐνηγκαλίσαντο τὸν αὐτὸν Θεολόγον ἐρηγορότα. Τοσοῦτόν ἐστι καλὴ ἡ παρθενία, ὥστε ὅπου καὶ ὁ γάμος χωρὶς αὐτὴν ἀχρηστός ἐστιν. Ὁ γὰρ Παῦλος λέγει, ὅτι οἱ ἔχοντες γυναῖκας

μὲ τὴν σωφροσύνην καὶ παρθενίαν πρέπει νὰ τὰς ἔχουν, ὡσὰν νὰ μὴ τὰς εἶχον καὶ ὀλότελα. Λέγει δὲ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος· «Κατὰ μὲν τὴν ἀγνείαν τοῖς Ἀγγέλοις ὁμοιοῦται ὁ ἄνθρωπος, κατὰ δὲ τὸν γάμον, τῶν θηρίων οὐδὲν διενήνοχεν, οἷς ἡ συνουσία ἀναγκαῖα ἐστίν» (ἐπιστολ. ἀψοη'). Πλὴν, ὅσον ἀτίμητος εἶναι ἡ παρθενία, τόσον πρέπει καὶ νὰ φυλάττεται μετὰ τὴν εὐχὴν καὶ προσοχὴν· διατί, ἂν μίαν φορὰν τὴν χάσιν ὁ ἄνθρωπος, δὲν θέλει τὴν ἀποκτήσει πλέον ποτὲ ποτὲ, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον, λέγοντα· «Μετάνοια μὲν γὰρ ἀφήσιν ἀμαρτίας, τὴν δὲ ἐφαρμένην, ὡς μὴ ἐφαρμένην ἀδυνατοῦσα ποιῆσαι, διὰ βίου ὀδύρεται» (λόγ. περὶ παρθενίας).

(1) Ἰσως, ὡς τῆς Ἀρειανῆς, ἢ ἀπεγράψαντο προστάται τῆς Ἀρειανῆς αἵρέσεως.

Ἑρμηνεία. (1)

Ἡ παρούσα ἀποκριτικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου, ὅπου κάμνει πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ρουφινιανὸν, δὲν διαλαμ-
βάνει διὰ ἐκείνους ὅπου ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς εἰδώλους ἔθυσαν· περὶ τούτων γὰρ ὁμιλεῖ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ
Σύνοδος, καὶ ὁ Ἅγιος Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας πλατύτερον, ἀλλ' ὁμιλεῖ διὰ ἐκείνους ὅπου ἐσυγκοινωνήσαν μὲ
τοὺς αἰρετικούς τοὺς Ἀρειανούς· διότι αὐτοὶ, ἐπειδὴ ἔτυχον Βασιλεῖς κοινωνοὺς τῆς αἵρέσεώς των, ἐδυναμώ-
θησαν καὶ ἐβίασαν πολλοὺς ὀρθοδόξους νὰ συγκοινωνήσουν εἰς τὴν αἵρεσίν των, οἵτινες μετενόησαν ὕστερον, καὶ
ἐπέστρεψαν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ περὶ τούτων ἐρωτᾷ ὁ Ρουφινιανὸς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον πῶς πρέπει
νὰ τοὺς δέχεται, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποκριθεὶς ὁ Ἅγιος διὰ τῆς παρούσης Ἐπιστολῆς, εἰς μὲν τὸ προοίμιον δει-
κνύει τὸ διάπυρον φίλτρον τῆς πατρικῆς ἀγάπης, ὅπου πρὸς αὐτὸν ἔχει, παρακινῶντας αὐτὸν νὰ τοῦ γράφῃ
συνεχῶς, εἰς δὲ τὴν ἐρώτησιν ἀποτεινόμενος λέγει· Ἐπειδὴ ἐρωτᾷ ἐκκλησιαστικῶς διὰ ἐκείνους ὅπου ἐκοινώ-
νησαν τοὺς αἰρετικοὺς, εἴτα δὲν ἔμειναν τῇ αὐτῶν αἵρεσει μέχρι τέλους, ἀλλὰ μετενόησαν ἤξευρε, ὅτι ἔγειναν
περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διάφοροι Σύνοδοι εἰς διαφόρους τόπους, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν
καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν (ἴσως δὲ τὸ, γέγονε καὶ παρὰ τοὺς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοὺς, δηλοῖ, ὅτι
διὰ γραμμάτων τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἀνεκοινώθη εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Συ-
νόδου ἀπόφασις, ἧ καὶ μάλλον ἀληθές. Δι' ἧ καὶ ὁ Δοσίθεος ἐν σελ. 181 τῆς Δωδεκαβίβλ. λέγει, ὅτι διὰ
γραμμάτων ἔλαβε κοινωνοὺς τῆς γνώμης ταύτης ὁ Ἀθανάσιος τοὺς τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας Ἐπισκόπους,
ὡς γράφει ὁ μέγας Βασίλειος), καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἐδῶ ἀπεφασίσθη ἀπὸ ἡμᾶς (2), ἀπεφασίσθη καὶ ἀπὸ ὅλων ἐκεί-
νων. Καὶ λέγομεν λοιπὸν, ὅτι ὅσοι ἱερωμένοι ὄχι μόνον ἐσυγκοινωνήσαν τοῖς Ἀρειανοῖς, καὶ ὁμολόγησαν ὅτι
φρονοῦν ὅσα φηνοῦσι καὶ αὐτοὶ, ἀλλ' ἔγειναν μὲ αὐτοὺς καὶ προστάται τῆς αἵρέσεως, ὥστε ὅπου νὰ παρακι-
νοῦσι καὶ ἄλλους νὰ ἔρχωνται εἰς τὸν Ἀρειανισμόν, οὗτοι ὅταν ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ὀρθοδόξον Ἐκκλησίαν, πρέ-
πει νὰ τοὺς δεχώμεθα, ὄχι ὅμως νὰ τοὺς ἀφίνωμεν καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἱερωσύνης, ἀμὴ ὡς λαϊκοὺς νὰ
τοὺς ἔχωμεν πλέον (3). Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ὅπου ἐσυγκοινωνήσαν εἰς τὴν αἵρεσιν ταύτην ὄχι μὲ γνώμην ἔλευ-

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη τρεῖς φοραὶς ἀνεγνώσθη ἐν τῇ α. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου.

(2) Ἡ Σύνοδος αὕτη συνεκροτήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸ 362 ἔτος, προνοία μάλιστα καὶ συνεργείᾳ Ἀθανασίου τοῦ με-
γάλου, ἐν ἧ ἦσαν παρόντες Εὐσέβιος ὁ Μακελλων, Ἀστέριος, ὁ Πέτρας τῆς Ἀραβίας Ἐπίσκοπος καὶ ἄλλοι Ἐπίσκοποι ἀπὸ
Ἰταλίας, Ἀραβίας, Αἰγύπτου καὶ Λιβύης· ὀλίγοι μὲν, ἀξιόλογοι
ὅμως ἄνδρες καὶ περιφανεῖς, οἵτινες τὰ ἐν Νικαίᾳ δογματισθέντα
ἐκράτουναν, καὶ ταῦτα ἰδιαιτέρον ἀπεφάσιον· Α'. ὅτι τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον ὁμοούσιον ἐστὶ Πατρὶ καὶ Υἱῷ· Β'. ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος
ἐνανθρωπήσας, σάρκα προσέλαβεν ἔμφυχον καὶ ἔνουν (οἱ γὰρ
Ἀρειανοὶ ἔλεγον, ὅτι ἄψυχον σάρκα προσέλαβεν, ἐνήργει δὲ ἀντι-
ψυχῆς ἢ Θεότης. Οἱ δὲ Ἀπολιναρισταὶ, ὅτι ἄνου). Γ'. ὅτι πρέ-
πει νὰ λέγωνται ἐπὶ Θεοῦ αἱ λέξεις τῆς οὐσίας καὶ ὑποστά-
σεως, ἦτοι μία οὐσία καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, πρὸς ἀποβολὴν τῆς
τοῦ Σαβελλίου αἵρέσεως, ἵνα μὴ, στενώσει τῶν λέξεων, ὡς ἐν
πρᾶγμα τριώνυμον νομιζόμεν τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἀλλ' ἕκαστον
τῶν ὀνομάτων, ὁ Πατὴρ ὀνυλάδῃ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα,
ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει θεολογῆι (Σωκρατ. βιβλ. γ'. Κεφ. ζ'. Σωζομ.
βιβλ. ε. Κεφ. ιβ'). τὴν ὁποίαν ταύτην ζήτησιν ἡ ἐν Νικαίᾳ α.
Σύνοδος παρέβλεψεν, οἰκονομοῦσα τὰ πράγματα· Δ'. δὲ μάλιστα
κατῆρθωμα τῆς Συνόδου ταύτης ἐστάθη, τὸ νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἀ-
νατολικοὺς μὲ τοὺς Δυτικοὺς, οἵτινες ἄκρως διεφέροντο, καὶ μέ-
γα σχίσμα εἶχον ἀναμεταξύ των, διατὶ, οἱ μὲν Ἀνατολικοὶ λέ-
γοντες εὐσεβῶς ἐπὶ Θεοῦ μίαν οὐσίαν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις, οὐχ
δὲ μίαν ὑπόστασιν, ἢ τρία πρόσωπα, ἐκατηγοροῦντο ἀπὸ τοὺς
Ἰταλοὺς ὅτι εἶναι Ἀρειανοί, (ἐπειδὴ ὁ Ἀρειος ὁμολογεῖ μὲν
τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ἐπὶ Θεοῦ, ἑτεροφυεῖς ὅμως καὶ ἑτεροουσίους,
τρία δὲ πρόσωπα μιᾶς φύσεως οὐκ ἐδέχεται)· οἱ δὲ Ἰταλοὶ διὰ
τὴν στενότητα τῆς γλώσσης των, μίαν λέξιν ἔχοντες τὴν ὑπό-
στασιν, δηλωτικὴν καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑποστάσεως· τρεῖς
μὲν ὑποστάσεις δὲν ἔλεγον ἐπὶ Θεοῦ, ἵνα μὴ φανῶσιν, ὅτι καὶ
τρεῖς οὐσίας ἐν τῇ Τριάδι δοξάζουσιν, ἀλλ' ἀντὶ τῶν τριῶν ὑπο-
στάσεων, τρία πρόσωπα ἔλεγον, καὶ ἀντὶ τῆς μιᾶς οὐσίας, μίαν

ὑπόστασιν. Ὅθεν καὶ ἐκατηγοροῦντο ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς
πῶς εἶναι Σαβελλιανοί (ὁ γὰρ Σαβέλλιος μίαν ὑπόστασιν ἔλε-
γεν ἐπὶ Θεοῦ τριώνυμον)· διὰ τοῦτο ἡ Σύνοδος αὕτη συγκαλέ-
σασα τοὺς Ἀνατολικούς τε καὶ Δυτικούς, καὶ μαθοῦσα παρ' αὐ-
τῶν, ὅτι τὰ τρία πρόσωπα καὶ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις διαφέρουσι
μόνον κατὰ τὴν λέξιν καὶ προφορὰν, μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν ση-
μασίαν καὶ ἔνοιαν ἔχουσι· παρομοίως καὶ ἡ οὐσία καὶ ἡ ὑπό-
στασις διάφοροι οὐσαι κατὰ τὸν ἦχον, ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς
ἐννοίας καὶ πράγματος λέγονται παρ' αὐτῶν, ἐσυγχώρησεν εἰς
ἐκείνους καὶ εἰς τούτους νὰ λέγουσι τὰς διαφόρους λέξεις αὐτὰς
ὡς ἠνωμένας κατὰ τὴν σημασίαν καὶ πρᾶγμα, ἀφ' οὗ πρῶτον
ἀναθεμάτισαν τὸν Ἀρειον καὶ τὸν Σαβέλλιον, καὶ οὕτως ἠνω-
σεν αὐτοὺς καὶ συνώθησεν. Οὗ γὰρ ἐν ὀνόμασιν, ἀλλ' ἐν πράγ-
μασιν ἡμῖν ἡ ἀλήθεια (Περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἀναφέρει καὶ
ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου,
λέγων, ὅτι ἡ ἔνωσις αὕτη τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν ἐστά-
θη ἔργον τοῦ Ἀθανασίου, ἐπειδὴ κατὰ πρόνοιαν καὶ συνεργίαν
αὐτοῦ, ὡς εἴπομεν, ἡ Σύνοδος αὕτη συνεκροτήθη)· Ε'. ἀπεφάσι-
σεν ἡ Σύνοδος αὕτη, ὅτι οἱ ἐκ τῆς τῶν Ἀρειανῶν κοινωνίας
ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ δέχωνται, ἀνα-
θεματίζοντες τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, καὶ ὁμολογοῦντες τὴν ἐν
Νικαίᾳ πίστιν (καὶ προσέτι ἀναθεματίζοντες τοὺς λέγοντας τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον διηρημένον τῆς οὐσίας τοῦ Χριστοῦ. Ἰσ. τοῦ
αὐτοῦ)· Ϛ'. δὲ ἐδιώρισε περὶ τῶν Ἀρειανισάντων ἱερωμένων, ἀπερ-
καὶ τὰ δύο λέγει ἡ παρούσα ἐπιστολὴ (ὄρα περὶ τῆς Συνόδου
ταύτης τὸν Ρουφίνον ἱστορικὸν παρὰ τῇ α. πράξει τῆς ζ'. Συ-
νόδου, καὶ τὸν Δοσίθεον σελ. 178 καὶ 180 τῆς Δωδεκαβίβλ.),
καὶ περὶ τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης ὄρα τὸν αὐτὸν Δοσίθ. σελ.
637 τῆς Δωδεκαβίβλ. ὄρα καὶ τὴν πρὸς Ἀντιοχείας ἐπιστολὴν
τῆς Συνόδου ταύτης, κειμένην ἐν τῷ α. τόμ. τοῦ Ἀθανασίου.

(3) Ἐν τῇ α. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου Σάββας ὁ ἠγαύμενος
τῶν Στουδίων ἐπεχείρησεν ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἐπιστολῆς ταύ-
της νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται αἱ παρὰ τῶν αἰ-
ρετικῶν χειροτονίαι, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀντίτεινεν ὁ Ἅγιος Τα-

θέραν και εκούσιον, ἀλλὰ μὲ βίαν και στενοχωρίαν, ἐφάνη εὐλογον και συγχώρησις εἰς τούτους νὰ δίδεται, ὅταν ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, και τὸν τόπον τοῦ κλήρου πάλιν νὰ ἔχωσιν. Ἦτοι, καθὼς ἦτον πρῶτον ἱερεῖς, ἔτσι πάλιν νὰ μένωσιν ἱερεῖς. Εἶναι δὲ ἄξιοι συγχωρήσεως, ὅχι μόνον διότι ἐβιάσθησαν ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν, ἀλλὰ και διὰ τὴν οικονομίαν, ὅπου λέγουσι πῶς ἔκαμαν διότι, ἀπολογουῦνται πῶς δὲν ἐσυγκοινώνησαν τῇ αἵρέσει κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ προσποιήσιν, και τοῦτο δι' οικονομίαν και συγκατάθεσιν, διὰ νὰ μὴ διωχθοῦν δηλ. τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοὶ, και ἀντ' αὐτῶν κατασταθῶσιν ἀσεβέστατοι ἄλλοι, και φθείρωσι τελείως τοὺς ὀρθοδόξους. Ὅθεν ἐπρόκριναν νὰ ὑπομείνουν τὸ βάρος τῆς κατ' ἀνάγκην ἀρνήσεως, και νὰ μὴ ἀπολεσθῇ τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων. Τοῦτο λέγοντες, φέρουσι και παράδειγμα τὸν Ἀαρὼν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ὑπετάχθη εἰς τὴν παράλογον ὁρμὴν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, και ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν (διὰ τὴν ἀργοπορίαν τοῦ Μωϋσέως) και ἐμοσχοποίησαν. Ἀπελογήθη δὲ τῷ Μωϋσεὶ ὕστερον ὅτι ἔκαμαν αὐτὴν τὴν παρανομίαν, διὰ νὰ μὴ ἐπιστραφῇ ὁ λαὸς εἰς τὴν Αἴγυπτον και ἀσεβήσουν τελείως. Διότι βέβαια, ἂν ἔμενον εἰς τὴν ἔρημον, ἐδύναντο νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν· ἂν δὲ ὑπέστρεφον εἰς τὴν Αἴγυπτον, οὐδαμῶς, ἀλλὰ μάλιστα ἤθελαν περισσεύσει τὴν ἀσέβειαν· παρομοίως και αὐτοὶ ἐστοχάσθησαν, ὅτι, ἂν αὐτοὶ πρὸς καιρὸν συγκοινωνήσουν κατὰ τὸ φαινόμενον τῇ αἵρέσει, θέλουν μείνουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν και δὲν θέλουν ἐξωκείλουν εἰς τὴν κακοδοξίαν, μὴ ἔχοντες βίαν παρά τινος, τὴν ὁποίαν βέβαια ἤθελον πάθει, ἂν ἄλλοι τῆς αἵρέσεως ζῆλωται Ἐπίσκοποι εἰς τὰς Ἐκκλησίας καθίσταντο. Διὰ ταύτην τὴν ἀπολογίαν λοιπὸν και τὴν οικονομίαν, ἐσυγχωρήθησαν οἱ τοιοῦτοι νὰ ἔχωσι πάλιν τὸν κλήρον τους. Και περὶ μὲν τῶν συγκοινωνησάντων ἱερωμένων ταῦτα λέγει ὁ Ἅγιος, εἰς δὲ τοὺς λαϊκοὺς ὅπου ἀπκτῆθησαν, ἢ βιασθέντες παρά τῶν Ἀρειανῶν ἐσυγκοινώνησαν τῇ αὐτῶν αἵρέσει, συγχώρησις δίδεται, λέγει, ὅταν μετανοήσουν και ἐπιστραφῶσι πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, δεχόμενοι και οικονομούμενοι, κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων. Ταῦτα, φησὶν, ἔγραψα τῇ θεοσεβείᾳ σου, θαρρῶν ὅτι αὐτὰ ὅπου ἐφάνησαν εὐλογον εἰς ἐμέ, θέλουν φανῆ και εἰς ἐσέ, και δὲν θέλεις κατηγορήσεις κατὰ τῆς Συνόδου ἡμῶν ταύτης ἐκεχειρίαν, ἀργίαν δηλαδή και ματαιότητα. Ταῦτόν εἰπεῖν, δὲν θέλεις μᾶς κατηγορήσεις, πῶς ἀργῶς και ματαίως συνήχθημεν, και πῶς δὲν ἀπεφασίσαμεν κανονικὴν και εὐλογον ἀπόφασιν διὰ τοὺς συγκοινωνήσαντας τοῖς αἰρετικοῖς. Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἅγιος, και παραγγείλας τῷ Ρουφιανῷ νὰ ἀναγνώσῃ τὴν Ἐπιστολὴν του εἰς ὄλους τοὺς ἱερεῖς, διὰ νὰ ἐξεύρωσι και αὐτοὶ, προσθέτει, και τί χρεωστοῦσι νὰ κάμνουν οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς κοινῆς τῶν αἰρετικῶν, ὅτι δηλ. πρέπει νὰ ἀναθεματίσουν φανερά τὴν αἵρεσιν τοῦ Βύζαντος και Εὐδοξίου, τῶν προστατῶν τῆς Ἀρειανῆς αἵρέσεως, και νὰ ὁμολογήσουν τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως τῶν ἐν Νικαίᾳ Θεοφόρων Πατέρων, και ἄλλην κάμμιναν Σύνοδον νὰ μὴ προκρίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Οἰκουμένην πρώτην Σύνοδον. Ἀνάγνωθι και τὸν μζ'. και ξα. και ξη'. Ἀποστολικὸν, και τὸν ζ'. τῆς β'.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς λθ'. ἐορταστικῆς Ἐπιστολῆς, ἣτις ἴδε γ'. ἐστίν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν αἰρετικῶν ἐμνήσθημεν ὡς νεκρῶν, περὶ δὲ ἡμῶν ὡς ἐχόντων πρὸς σωτηρίαν τὰς θείας Γραφάς, φοβοῦμαι μήπως, ὡς ἔγραψε Κορινθίοις Παῦλος, τινὲς τῶν ἀκεραίων ἀπὸ τῆς ἀπλότητος [β'. Κορινθ. ια'. 3.] και τῆς ἀγνότητος ἀποπλανηθῶσιν ἀπὸ τῆς πανουργίας τῶν ἀνθρώπων, και λοιπὸν ἐντυγχάνειν ἑτέροις ἀρξῶνται, τοῖς λεγομένοις ἀποκρύφοις, ἀπατωμένοις τῇ ὁμωνυμίᾳ τῶν ἀληθινῶν βιβλίων, παρακαλῶ, ἀνέχεσθε, εἰ περὶ ὧν ἐπίστασθε, περὶ τούτων καὶ γὰρ μνημονεύων γράφω διὰ τὴν ἀνάγκην και τὸ χρῆσιμον τῆς Ἐκκλησίας. Μέλλων δὲ τούτων μνημονεύειν, χρήσομαι πρὸς σύστασιν τῆς ἐμαυτοῦ τόλμης τῷ τύπῳ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, λέγων και αὐτός· «Ἐπειδὴ πέρ τινες ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι [Λουκ. α'. 1.] ἑαυτοῖς τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα και ἐπιμίξαι ταῦτα τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, περὶ ἧς ἐπληροφόρηθημεν, καθὼς παρέδωκαν τοῖς Πατράσιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται και ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ Λόγου, ἔδοξε κάμοι προτραπέντι παρά γνησίων ἀδελφῶν, και μαθόντι ἀνωθεν ἐξῆς ἐκθέσθαι τὰ κανονιζόμενα και παραδοθέντα, πιστευθέντα τε θεῖα εἶναι βιβλία, ἵνα ἕκαστος, εἰ μὲν ἠπατήθη, καταγῶ τῶν πλανησάντων, εἰ δὲ καθαρὸς διαμείνας, χαίρη πάλιν ὑπομνησκόμενος». Ἔστι τοίνυν τῆς μὲν παλαιᾶς Διαθήκης τῷ ἀριθμῷ τὰ πάντα βιβλία εἰκοσιδύω· τσαῦτα γὰρ, ὡς ἤκουσα, και τὰ στοιχεῖα τὰ παρ' Ἑβραίοις εἶναι παραδέδοται. Τῇ δὲ τάξει και τῷ ὀνοματί ἐστίν ἕκαστον οὕτω. Πρῶτον Γένεσις, εἶτα Ἔξοδος, εἶτα Λευϊτικὸν, και μετὰ τοῦτο Ἀριθμοὶ, και λοιπὸν τὸ δευτερονόμιον.

ράσιος, ταῦτα ἐπὶ λέξεως εἰπὼν· «Ὅδὲ περὶ παντὸς ἐπιστρέφοντος ἀποφαίνεται ὁ Πατὴρ μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν πρωτάρχων τῆς αἵρέσεως, και τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων, και ρήμασι μὲν σχηματιζομένων τὴν ἀλήθειαν, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων. . . Ὅθεν μετὰ ταῦτα εἰπόντος πάλιν τοῦ Ταρσίου· «Τὴν ἀκρόασιν ἐποίησάμεθα τῶν πατρικῶν ἐνταλαμάτων. Τί οὖν, δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἰρετικῶν χειροτονηθέντας;» Ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε, ναί, Δέσποτα, ἤκουσάμεθα, και δέον δέχεσθαι. Ὅρα και τὸν ξη'. Ἀποστολικὸν. Σημείωσαι ὅμως ὅτι οἱ εἰκονομάχοι οὗτοι και πάντες οἱ ἄλλοι αἰρετικοί, τῶν ὁποίων τὰς χειροτονίας ἐδέχθη ποτὲ ἡ Ἐκκλησία, κατ' οικονομίαν και συγκατάθε-

σιν, και ὅχι κατὰ ἀκρίβειαν, οὗτοι, λέγω, ἦσαν ὀρθῶς και κατὰ τὸν τύπον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας βεβαπτισμένοι. Δι' ὅ και ἡ Ἐκκλησία, καθὼς ἐδέχθη τὸ βάπτισμα αὐτῶν, οὕτως ἀκολουθῶς ἐδέχθη και τὰς αὐτῶν χειροτονίας, οἱ δὲ Λατῖνοι και οἱ ἐξ αὐτῶν, και ὅσοι ἄλλοι τοιοῦτοι, δὲν εἶναι ὀρθῶς βεβαπτισμένοι. Ὅθεν και ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καθὼς δὲν δέχεται τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον τῶν Μυστηρίων, πολλῶ μᾶλλον δὲν δέχεται τὰς χειροτονίας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο χρεῖα εἶναι αὐτοὶ και νὰ βαπτισθοῦν και νὰ χειροτονηθοῦν ἀπὸ ὀρθοδόξου ἱερεῖς και Ἀρχιερεῖς.

Ἐξῆς δὲ τούτων ἐστίν, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, καὶ Κριταί, καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Ῥούθ. Καὶ αὐθις ἐξῆς· Βασιλειῶν βιβλία τέσσαρα· καὶ τούτων, τὸ μὲν Πρῶτον καὶ Δεύτερον εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμεῖται, τὸ δὲ Τρίτον καὶ Τέταρτον, ὁμοίως εἰς ἓν. Μετὰ δὲ ταῦτα Παραλειπομένων πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως ἓν βιβλίον ἀριθμούμενα. Εἶτα Ἐσθρα πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως ἓν. Μετὰ δὲ ταῦτα βιβλος Ψαλμῶν καὶ ἐξῆς Παροιμίαι. Εἶτα Ἐκκλησιαστής καὶ Ἄσμα Ἀσμάτων. Πρὸς τούτοις ἐστὶ καὶ Ἰώβ. Καὶ λοιπὸν, Προφήται, οἱ μὲν δώδεκα εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμούμενοι· εἶτα Ἡσαΐας καὶ Ἰερεμίας, καὶ σὺν αὐτῷ Βαρούχ, Θρήνοι, καὶ Ἐπιστολή, καὶ μετ' αὐτῶν Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλ. Ἄχρι τούτων τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἴσταται. Τὰ δὲ τῆς Καινῆς πάλιν οὐκ ὀκνητέον εἰπεῖν· ἐστὶ δὲ ταῦτα, Εὐαγγέλια τέσσαρα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν καὶ κατὰ Ἰωάννην (1)· εἶτα καὶ μετὰ ταῦτα, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ Ἐπιστολαὶ καθολικαὶ καλούμεναι τῶν Ἀποστόλων ἑπτὰ, οὕτως· Ἰακώβου μία, Πέτρου δύο· εἶτα Ἰωάννου τρεῖς, καὶ Ἰούδα μία. Πρὸς τούτοις Παύλου Ἀποστόλου εἰσὶν Ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, τῆ τάξει γραφόμεναι οὕτως· Πρώτη πρὸς Ῥωμαίους, εἶτα πρὸς Κορινθίους δύο, καὶ μετὰ ταύτας πρὸς Γαλάτας καὶ ἐξῆς πρὸς Ἐφεσίους, εἶτα πρὸς Φιλιππησίους, καὶ πρὸς Κολασσαίους καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο. Καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους καὶ ἐξῆς, πρὸς μὲν Τιμόθεον δύο, πρὸς δὲ Τίτον μία, καὶ τελευταία, ἡ πρὸς Φιλήμονα μία (2)· καὶ πάλιν Ἰωάννου Ἀποκάλυψις. Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου, ὥστε τὸν διψῶντα, ἐμπορεῖσθαι τῶν ἐν τούτοις λογίων. Ἐν τούτοις μόνοις τὸ τῆς εὐσεβείας διδασκαλεῖον εὐαγγελίζεται. Μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω, μηδὲ τούτων ἀφαιρέσθω τι. Περὶ τούτων Σαδδουκαίους ὁ Κύριος ἐδυσώπει λέγων· «Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφάς, μηδὲ τὰς δυνάμεις αὐτῶν». Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις παρήκει, «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι αὐταὶ εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ» [Ματθ. κβ'. 29. Μάρ. ιβ'. 24, Ἰωάν. ε. 31.] Ἀλλ' ἕνεκά γε πλείονος ἀκριβείας προστίθημι καὶ τοῦτο, γράφων ἀναγκάως, ὡς ἐστὶ καὶ ἕτερα βιβλία τούτων ἔξωθεν, μὴ κανονιζόμενα μὲν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἀναγινώσκεισθαι τοῖς ἀρτι προσηχομένοις, καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, καὶ Ἐσθήρ, καὶ Ἰουδήθ, καὶ Ἰωβίς, καὶ διδασχὴ καλουμένη τῶν Ἀποστόλων (3) καὶ ὁ Ποιμὴν (4). Καὶ ὅμως, ἀγαπητοί, κακείνων ἀναγινώσκόμενων καὶ τούτων κανονιζομένων, οὐδαμοῦ τῶν ἀποκρύφων μνήμη, ἀλλὰ αἰρετικῶν ἐστὶν ἐπίνοια, γραφόντων μὲν ὅτι θέλουσιν αὐτὰ, χαριζομένων δὲ καὶ προστιθέντων αὐτοῖς χρόνους, ἵνα ὡς παλαιὰ προφέροντες, πρόσκειν ἔχωσιν ἀπαντᾶν ἐκ τούτων τοὺς ἀκεραίους.

Ἑ ρ μ η ν ε ἶ α.

Εἰς τρία διακρίει ὁ Ἅγιος τὰ βιβλία ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ, εἰς ἀπόκρυφα, εἰς κανονιζόμενα καὶ εἰς ἀναγινωσκόμενα. Καὶ ἀπόκρυφα μὲν ὀνομάζει τὰ ἀπατηλὰ καὶ νόηκ, τὰ ὅποια γράφοντες οἱ αἰρετικοὶ καὶ λέγοντες ὅτι εἶναι παλαιὰ καὶ τῆς θείας Γραφῆς, μετὰ τοῦτο ἐπλάκουν τοὺς ἀπλουτέρους ὅτι εἶναι γνήσια καὶ κλά. Κανονιζόμενα δὲ, τὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Γραφῆς, τὰ ὅποια ὀνομαστί ἀριθμεῖ. Ἀναγινωσκόμενα δὲ, τὰ ὄντα μὲν ἔξω ἀπὸ τὰ κανονιζόμενα, οὐκ ἀπόκρυφα δὲ, ἀλλὰ εἰς τοὺς κατηχομένους διωρισμένα ἀπὸ τοὺς Πατέρας νὰ ἀναγινώσκωνται, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ καθ' ἓνα ἀπαριθμεῖ. Λέγει δὲ ὁ Ἅγιος, ὅτι ἡ ἀναγκάσθη νὰ φανερώσῃ χωριστὰ τὰ βιβλία ταῦτα, ἵνα, ἀνίσως μὲν τινὰς ἐπλανήθη καὶ ἐδέχθη τὰ ἀπόκρυφα ταῦτα καὶ αἰρετικά, διορθωθῆ καὶ ἀπορρίψῃ αὐτὰ, εἰ δὲ δὲν τὰ ἐδέχθη, χαρῆ, λαμβάνωντας πληροφορίαν περὶ τούτων περισσοτέρων. Μεταχειρίζεται δὲ ὁ Ἅγιος προσφυῶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἀγίου Εὐαγγελίου, καὶ

(1) Ἐπειδὴ πολλοὶ, βλέποντες τοὺς θείους Πατέρας ἐρμηνεύτας τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἀγίου Εὐαγγελίου, πῶς δὲν ἐρμηνεύουν, οὔτε ὅπως ἀναφέρουν τὴν εἰς τὸ ὄγδοον Κεφάλαιον γεγραμμένην ἱστορίαν τῆς ἐπ' αὐτοφόρῳ μοιχευθείσης γυναικὸς, ἀποροῦσι περὶ τούτου ἢ καὶ λέγουσι, ὅτι εἶναι νόθος ἢ ἱστορία αὐτῆ, διὰ τοῦτο ἡμεῖς, χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς τῶν φιλομαθῶν πληροφορίας, ἐρευνήσαντες εὗρομεν ταῦτα περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης, ἃ καὶ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, λέγοντες· Ὅτι τὴν ἱστορίαν ταύτην ἀναφέρουν οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι ἐν ταῖς διαταγαῖς βιβλ. β'. Κεφ. κδ'. καὶ ὁ Παμφίλου Βυσέβιος Ἐκκλ. ἱστορ. βιβλ. γ'. Κεφ. λθ'. καὶ βιβλ. δ'. Κεφ. ιδ'. ἐν οἷς τὰ περὶ τοῦ Παπίου Ἰεραπόλεως ἱστορῶν λέγει οὕτω· «Κέχρηται μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας ἐπιστολῆς, καὶ ἀπὸ τῆς Πέτρου ὁμοίως. Ἐκτίθεται δὲ καὶ ἄλλην ἱστορίαν περὶ γυναικὸς ἐπὶ πολλαῖς ἀμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους Εὐαγγέλιον (ἴσως δὲ τοῦτό ἐστι τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὅπερ ἑβραϊστὶ συνεγράφη, ἀλλὰ τὸ νῦν μεταφρασμένον ταύτην οὐκ ἔχει) περιέχει». Μιμνήσκει δὲ τῆς ἱστορίας ταύτης καὶ ὁ μέγας οὗτος Ἀθανάσιος ἐν τῇ κεφαλαιώδει συνόψει τῶν τῆς Γραφῆς βιβλίων· Φησὶ γὰρ τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ, «Γενόμενος Πάλιν ὁ Ἰησοῦς δια-

λέγεται αὐτοῖς (τοῖς Ἰουδαίοις δηλ.) καὶ ἐπειρῶντο ἀνατρέπειν αὐτοῦ τὰ ῥήματα.» Ἐνταῦθα τὰ περὶ τῆς κατηγορηθείσης ἐπιμοιχεύει ταύτην τὴν ἱστορίαν περιέχουσι καὶ πολλὰ Τετραευαγγέλια, μεμβράινα χειρόγραφα σωζόμενα ἐν ταῖς ἱεραῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, γεγραμμένα πρὸ ὀκτακοσίων χρόνων καὶ ἐπέκεινα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐξ ἀγράφου παραδόσεως ἐπισηχῆθη τῷ θεῷ Εὐαγγελίῳ ἡ ἱστορία αὐτῆ. Παραδόσεως δὲ, λέγω, Ἀποστολικῆς. Φησὶ γὰρ ὁ ἴδιος Ἰωάννης· «Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ» (Ἰω. κ'. 30. καὶ 25.).

(2) Νῦν δὲ, τελευταία εἶναι ἡ πρὸς Ἑβραίους.

(3) Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζει τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων.

(4) Περὶ τοῦ Ποιμένος εἶπομεν εἰς τὸν πε'. Ἀποστολ. ἐν ταῖς ὑποσημ. τοῦτο μόνον προσθέτοντες ἰδῶ, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο συνέγραψεν, ὡς λέγουσι τινες, ὁ Ἀπόστολος Ἑρμᾶς, ὃν ὁ Παῦλος ἀσπάζεται ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστ. Λέγει δὲ ὁ θεὸς Ἰερώνυμος, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ποιμένος εἶναι ἀσφαλίστατον καὶ ἀναγκαιότατον (παρὰ Μελετίῳ Ἀθηναίων, ἐκκλ. ἱστορ. τόμ. α. σελ. 172).

ἀπαριθμῶν τὰ εἰρημένα κανονιζόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα βιβλία, καὶ παρακινῶν τὸν καθ' ἓνα νὰ ἐρευνᾷ ταῦτα, καθὼς εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος, τελειώνει τὴν Ἐπιστολὴν. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΡΟΔΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατῆρ ἡμῶν Βασίλειος, ἐκ τῆς Καισαρείας ἔλκων τὸ γένος, τῆς ἐν τῇ κατὰ τὸν Πόντον μερίδι τῆς Καππαδοκίας κειμένης, ἣτις καὶ Μάζακα πάλαι ὠνομάζετο, ἐγεννήθη μὲν ἐν ἔτει 329 (1), ἐν δὲ τῷ 364 ἔτει ὑπὸ Εὐσεβίου Καισαρείας εἰς τὸν τοῦ Πρεσβυτέρου βαθμὸν ἀνάγεται (2). Καὶ μετ' ὀλίγον, διδοὺς χώραν εἰς τὸν φθόνον τοῦ Εὐσεβίου, πρὸς τὸν Πόντον ἀναχωρεῖ, τραβίζας μὲ λόγου του καὶ τὸν ὀμόψυχον αὐτῷ θετον Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν (3). Τοῖς ἐκεῖσε δὲ Μοναστηρίοις ἐπιστατήσας, καὶ Ὅρους καὶ Κανόνας εἰς αὐτοὺς ἐκθέμενος, τὴν ἔρημον ἀσπάζεται, ἀπὸ τὸν πόθον τῆς τελειότερας ἡσυχίας δικαιοῦμενος. Ἐν ἔτει δὲ 365 (4), μαθὼν ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρείου αἵρεσις ἐμελλε νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ καὶ εἰς τὴν Καππαδοκίαν, παρευθεὶς ἐπαναγυρίζει καὶ δίδει τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν μητέρα του Ἐκκλησίαν, καὶ φιλιόνηται μὲ τὸν Εὐσέβιον, καὶ βρηθεὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν γενναϊότατα (5). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Εὐσεβίου ἐν ἔτει 370 (6), Ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας γεγονώς, ἀνδρείως μὲν τὰς τότε αἵρέσεις κατεπολέμησε, παραστάς δὲ εἰς τὸν ἔπαρχον Μόδεστον, ὅστις ἐπεχειρεῖ μὲ κάθε λογῆς τρόπον νὰ μετασαλεύσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς εὐσέβειαν, ταῦτα τὰ ἀξιολογηθέντα λόγια πρὸς αὐτὸν ἀνδρειοφρόνως ἀνεδύθησεν· «Ἐγὼ, ὁ αὐτός σοι καὶ αὐριον ἤζω· σὺ δὲ μὴ μεταβάλλῃς τὴν γνώμην, ἀλλὰ χρῆσαι ταῖς ἀπειλαῖς» (7). Εἰς ὀκτώ δὲ ἔτη (8) ποιμάνας τὸ ἑαυτοῦ ποιμνιον, μετέστη πρὸς Κύριον. Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ συγγράμματα, τὰ κατὰ τὸ 1730 ἔτος ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα, καὶ τὰς κανονικὰς ταύτας ἐπιστολάς κατέλιπεν εἰς ἡμᾶς ὁ πανεύφημος, ἀναγκαίως οὕτως εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὸν α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς Οἰκουμενικῆς σ'. (ἣτις καὶ πολλοὺς Κανόνας τοῦ Βασιλείου δανειζομένη, ἰδίους αὐτῆς ποιεῖ), καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ σελ. 335 τοῦ α' τόμ. τῶν Συνοδικῶν (9).

Αἱ Κανονικαὶ Ἐπιστολαί, ἦτοι οἱ β'. Κανόνες τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρός ἡμῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἐρμηνευόμενοι.

«Τῆς πρὸς Ἀμφιλόχιον Κανονικῆς α. αὐτοῦ Ἐπιστολῆς, διηρημένης εἰς Κανόνας 15'.

Προοίμιον.

«**Α**νοήτω, φησὶν, ἐπερωτήσαντι σοφίαν, σοφία λογισθήσεται. Σοφοῦ δὲ (ὡς ἔοικεν) ἐπερώτημα καὶ τὸν ἐνόητον σοφίζει,» [Παροιμ. ιζ'. 28.] ὅπερ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι συμβαίνει ἡμῖν, ὅσάκις ἂν σου δεξώμεθα τῆς

(1) Ὁ Γαρνέρος εἰς τὸν βίον τοῦ Βασιλ. τὸν ἐν τῷ γ'. τόμῳ τῶν τοῦ Ἀγίου συγγράμμάτων (ἐν τῇ 60. σελ. τοῦ 8. τεύχ.) λέγει ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὸ 316 ἔτος, ὁ δὲ Ὀουδίνος (ἐν τῇ 548 σελ. τοῦ α. τόμ. περὶ τῶν Ἐκκλ. συγγραφ.) κατὰ τὸ 328.

(2) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθι σελ. 66.

(3) Ὁ δὲ Σωκράτης (βιβλ. δ'. Κεφ. 26) λέγει, ὅτι ἐχειροτονήθη Διάκονος ἀπὸ τὸν Ἀντιοχείας Μελέτιον.

(4) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθι, σελ. 68.

(5) Ὁ Θεολόγος εἰς τὸν ἐπιτάφ. καὶ ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος βιβλ. ια'. Κεφ. 18.

(6) Ὁ Γαρνέρος αὐτόθι, καὶ ὁ Φαβρίκιος.

(7) Ὁ Θεοδώρητος βιβλ. δ'. Κεφ. 19. τῆς ἱστορίας.

(8) Ὁ Θεολόγος ἐν τῷ ἐπιγράμματι· Ὁκταετῆ λαοῖο Θεόφρονος ἡνία τεινάς. Ὅστε ἅπαντα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ εἶναι 49, καὶ οὐχὶ 45, ὡς γράφει ὁ βίος αὐτοῦ. Ἀφίνω νὰ λέγω ὅτι κατὰ μὲν τὸν Γαρνέρον ἔζησεν ἔτη 62, κατὰ δὲ τὸν Ὀουδίνον ἔτη 50.

(9) Περὶ δὲ τῆς φράσεως αὐτοῦ ταῦτα φησὶ Φώτιος (ἐν Κώδ. 444.)· «Ἄριστος δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ Μέγας Βασίλειος. Λέξει τε γὰρ καθαρῶ καὶ εὐσήμῳ, καὶ κυρίῳ, καὶ ὀλιγῶ πολιτικῇ καὶ πανηγυρικῇ δεινός, εἴ τις ἄλλος χρῆσασθαι, νοημάτων τε τάξει καὶ καθαρότητι πρῶτος, ἀλλ' οὐδενὸς δεύτερος. Πιθανότητος δὲ καὶ γλυκύτητος, καὶ γε λαμπρότητος ἐραστῆς, καὶ ρέων τῷ λόγῳ, καὶ ὡς περ ἐξ αὐτοσχεδίου πηγάζων τὸ ρεῖθρον. Καὶ τῷ πιθανῇ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἦκεν ἀποκεχρημένος. ὡς, εἴ τις πολιτικοῦ λόγου τοὺς αὐτοῦ λόγους παράδειγμα ἑαυτῷ θεῖν, ἔπειτα τούτους ἐκμελετήσῃ, μηδὲ τῶν εἰς τοῦτο συντελούντων, δηλονότι νόμων, ἀπειρος ὑπάρχων, οὐδενὸς αὐτὸν ἑτέρου δεήσεσθαι, οἶμαι, οὔτε Πλάτωνος, οὔτε Δημοσθένους.» Τὸν θεῖον τοῦτον Βασιλεῖον ἡ ζ'. Σύνοδος (πράξ. σ'.) «Μέγαν ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐκάλεσεν.» Ὁ δὲ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐν τῇ ζα'. αὐτοῦ ἐπιστολῇ λέγει περὶ αὐτοῦ τοῦ θεοπνεύστου Πατρός ἡμῶν Βασιλείου.

φιλοπόνου ψυχῆς τὰ γράμματα. Ἐπιστατικώτεροι γὰρ ἑαυτῶν καὶ οἷον ἐμφρονέστεροι γινόμεθα ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως, πολλὰ ὧν οὐκ ἐπιστάμεθα, διδασκόμενοι, καὶ γίνεται ἡμῶν διδάσκαλος ἢ περὶ τὸ ἀποκρίνασθαι μέριμνα. Ἀμέλει καὶ νῦν, οὐδέποτε λαβόντες ἐν φροντίδι τὰ ἐπερωτήματά σου, ἠνγκάσθημεν καὶ ἐπισκέψασθαι ἀκριβῶς καὶ εἴτι τε ἠκούσαμεν παρὰ τῶν Πρεσβυτέρων, ἀναμνησθῆναι καὶ τὰ συγγενῶν ἐδιδάχθημεν παρ' ἑαυτῶν ἐπιλογίσασθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ πολλῆν ταπεινοφροσύνην εἶναι γεμάτον τὸ προοίμιον τῆς παρούσης Ἐπιστολῆς. Ἀρχινῶντας γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος ἀπὸ τὸ ρητὸν τοῦ Παροιμιαστοῦ, ὁποῦ λέγει, ὅτι θέλει νομισθῆ σοφὸς ὁ ἀνόητος, ἐὰν ἐρωτήσῃ σοφὰ πράγματα· ἀντιστρόφως ἐπιφέρει, ὅτι καὶ τοῦ σοφοῦ ἢ ἐρώτησις σοφίζει καὶ τὸν ἀνόητον· διὰ τοῦ ὁποίου σοφὸν μὲν ἐννοεῖ τὸν ἅγιον Ἀμφιλόχιον ὁποῦ τὸν ἠρώτησεν, ἀνόητον δὲ καὶ σοφίζομενον τὸν ἑαυτόν του. Λέγει δὲ ἀκολουθῶς καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὰν ὁποῖον σοφίζεται. Προτοῦ γὰρ νὰ ἐρωτηθῆ, φησί, μὴ φροντίζων περὶ τῶν ἐρωτημάτων, μετὰ τὴν ἐρώτησιν, προσεκτικώτερος ἔγινεν, ἐνθυμηθεὶς μὲν ὅσα παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἤκουσε, στοχασθεὶς δὲ καὶ ἀπὸ λόγου τοῦ ὅσα ἦσαν εἰς τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα σύμφωνα καὶ ἀκόλουθα.

ΚΑΝΟΝ Α'.

«Τὸ μὲν οὖν περὶ τοὺς Καθαροὺς ζήτημα, καὶ εἴρηται πρότερον καὶ καλῶς ἀπεμνημόνευσας, ὅτι δεῖ τῶν καθ' ἑκάστην χώραν ἐπεσθαι, διὰ τὸ διαφόρως ἐνεχθῆναι περὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν, τοὺς τότε περὶ τούτων διαλαβόντας, τὸ δὲ τῶν Πεπουζηνῶν οὐδένα μοι λόγον ἔχει δοκεῖ, καὶ ἐθαύμασα πῶς κανονικὸν ὄντα τὸν μέγαν Διονύσιον, παρῆλθεν· ἐκεῖνο γὰρ ἔκριναν οἱ παλαιοὶ δέχεσθαι βάπτισμα, τὸ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαῖνον. Ὅθεν τὰ μὲν, αἰρέσεις ὠνόμασαν, τὰ δὲ, σχίσματα, τὰ δὲ, παρασυναγωγάς. Αἰρέσεις μὲν, τοὺς παντελῶς ἀπερρηγμένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους, Σχίσματα δὲ, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, Παρασυναγωγὰς δὲ, τὰς συνάξεις, τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων Πρεσβυτέρων ἢ Ἐπισκόπων, καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδευτῶν λαῶν γινομένας. Οἷον, εἴ τις ἐν πταισίματι ἐξετασθεὶς, ἀπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς Κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινὲς, καταλιπόντες τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, Παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον. Σχίσμα δὲ, τὸ περὶ μετανοίας διαφόρως ἔχειν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, Αἰρέσεις δὲ, οἷον τῶν Μανιχαίων καὶ Οὐαλεντίνων καὶ Μαρκιωνιστῶν, καὶ αὐτῶν τούτων τῶν Πεπουζηνῶν· εὐθὺς γὰρ περὶ αὐτῆς τῆς εἰς Θεὸν πίστεως ἐστὶν ἡ διαφορὰ. Ἐδοξε τοίνυν τῶς ἐξ ἀρχῆς, τὸ μὲν τῶν αἰρετικῶν, παντελῶς ἀθετῆσαι, τὸ δὲ τῶν ἀποσχισθέντων, ὡς ἐτι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὄντων, παραδέξασθαι, τοὺς δὲ ἐν ταῖς Παρασυναγωγαῖς, μετανοία ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιωθέντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθμῶν συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὴν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραδέχεσθαι τάξιν. Οἱ τοίνυν Πεπουζηνοὶ, προδήλως εἰσὶν αἰρετικοί· εἰς γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐβλασφήμησαν, Μοντανῶ καὶ Πρισκίλλῃ τὴν τοῦ Παρακλήτου προσηγορίαν ἀθεμίτως καὶ ἀναισχύντως ἐπιφημίσαντες, εἴτε οὖν ὡς ἀνθρώπους θεοποιούντες, κατάκριτοι, εἴτε ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ πρὸς ἀνθρώπους συγκρίσει καθυβρίσαντες, καὶ οὕτω τῇ αἰωνίῳ καταδίκη ὑπεύθυνοι, διὰ τὸ ἀσυγχώρητον εἶναι τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίαν. [Ματθ. ιβ'. 31.] Τίνα οὖν λόγον ἔχει τὸ τούτων βάπτισμα ἐγκριθῆναι, τῶν βαπτιζόντων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρισκίλλαν; Οὐ γὰρ ἐβαπτίσθησαν, οἱ εἰς τὰ μὴ παραδεδομένα ἡμῖν βαπτισθέντες, ὥστε, εἰ καὶ τὸν μέγαν Διονύσιον τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἡμῖν οὐ φυλακτέον τὴν μίμησιν τοῦ σφάλματος. Τὸ γὰρ ἄτοπον αὐτόθεν πρόδηλον καὶ πᾶσιν ἐναργές, οἷς τι καὶ μικρὸν τοῦ λογίζεσθαι μέτεστιν. Οἱ Καθαροὶ καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπεσχισμένων εἰσὶ· πλὴν ἀλλ' ἔδοξε τοῖς ἀρχαίοις, τοῖς περὶ Κυπριανὸν λέγω καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, τούτοις πάντας μιᾷ ψήφῳ ὑποβαλεῖν, Καθαροὺς καὶ Ἐγκρατίτας καὶ Ὑδροπαραστάτας καὶ Ἀποτακτίτας· διότι ἢ μὲν ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ διὰ σχίσματος γέγονεν· οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἐτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γὰρ ἢ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν. Οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες, παρὰ τῶν Πατέρων ἔσχον τὰς χειροτονίας, καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν, εἶχον τὸ χάρισμα τὸ πνευματικόν, οἱ δὲ ἀποραγέντες, λαϊκοὶ γινόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύναντο χάριν Πνεύματος ἁγίου ἑτέροις παρέχειν, ἢς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασιν· δι' ὃ ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκέλευσαν, ἐρχομένους ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τῷ ἀληθινῷ βαπτίσματι τῷ τῆς Ἐκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἔδοξέ τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, οἰκονομίας ἕνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὸ βάπτισμα, ἔστω δεκτόν. Τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατιτῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, ὅτι ἵνα αὐτοὺς ἀπροσδέκτους ποιή-

Ἄπος. με'.
τῆς α. ἢ. τῆς
β'. ζ'. τῆς
ς'. ἡ. τῆς ἐν
λαοδ. ζ'.

σωσι τῆ Ἐκκλησίᾳ, ἐπεχείρησαν λοιπὸν, ἰδίῳ προκαταλαμβάνειν βαπτίσματι, ἔθεν καὶ τὴν συνήθειαν τὴν αὐτῶν παρεχάραξαν. Νομίζω τοίνυν, ὅτι ἐπειδὴ οὐδὲν ἐστὶ περὶ αὐτῶν φανερώς διηγορευμένον, ἡμᾶς προσηκόντως ἀθετεῖν αὐτῶν τὸ βάπτισμα, κἄν τις ἢ παρ' αὐτῶν εἰληφώς, προσιόντα τῆ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν. Ἐὰν μὲντοι μέλλῃ τῆ καθόλου οἰκονομίᾳ ἐμπόδιον ἔσεσθαι τοῦτο, πάλιν τῷ ἔθει χρηστέον καὶ τοῖς οἰκονομήσασιν τὰ καθ' ἡμᾶς Πατράσιν ἀκολουθητέον· ὑπορῶμαι γὰρ μήποτε, ὡς βουλόμεθα ὀκνηροὺς αὐτοὺς περὶ τὸ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σωζομένοις διὰ τὸ τῆς προτάσεως (1) αὐστηρόν. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι φυλάττουσι τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, τοῦτο ἡμᾶς μὴ δυσωπείτω· οὐ γὰρ ἀντιδιδόναί αὐτοῖς ὑπεύθυνοι χάριν ἐσμέν, ἀλλὰ δουλεύειν ἀκριβείᾳ Κανόνων. Παντὶ δὲ λόγῳ τυπωθήτω, τοὺς ἐπὶ τὸν βαπτισμόν ἐκείνων προσηγομένους χρεῖσθαι ὑπὸ πιστῶν δηλαδὴ, καὶ οὕτω προσιέναι τοῖς Μυστηρίοις. Οἶδα δὲ ὅτι τοὺς ἀδελφούς τοὺς περὶ Ζώνιον (2) καὶ Σατορνῖνον, ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως προτεδεξάμεθα εἰς τὴν καθέδραν τῶν Ἐπισκόπων. Ὡστε τοὺς τῷ τάγματι ἐκείνων συνημμένους οὐκ ἔτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οἷον Κανόνα τινὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι, διὰ τῆς τῶν Ἐπισκόπων παραδοχῆς».

Ἐ ρ μ η ν ε έ α.

Ἄφ' οὗ ἐπροομίασεν ὁ Ἅγιος, ἀκολουθῶς ἀποκρίνεται πρὸς ἐκεῖνα, ὅπου ὁ Ἀμφιλόχιος τὸν ἠρώτησε. Μέλλωντας δὲ νὰ εἴπῃ διὰ τὸ βάπτισμα τῶν σχισματιστῶν Καθαρῶν, ἤτοι Ναυατιανῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν Πεπουζηνῶν (περὶ ὧν δὲ τὰς ὑποσημ. τοῦ ζ'. τῆς β'), ἤτοι Μοντανιστῶν, ἀναβητικώτερον, καθολικώτερον, ποιῶν τὸν λόγον, καὶ τὴν τῶν παλαιῶν ἐκείνην ἀναφέρει διαίρεσιν, καθ' ἣν ἄλλοι μὲν λέγονται Αἰρετικοὶ, ἄλλοι δὲ Σχισματικοὶ, καὶ ἄλλοι Παρασυνάγωγοι. Καὶ Παρασυνάγωγοι μὲν εἶναι οἱ ἀνυπότακτοι Πρεσβύτεροι καὶ Ἐπίσκοποι ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ τὸ νὰ ἔπεσαν εἰς σφάλματα, καθήρεθησαν μὲν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην κωνοικῶς· μὴ θέλοντες δὲ νὰ ὑποταχθῶν εἰς τοὺς Κανόνας ἀθετικῶς, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐξεδίχθησαν καὶ ἐνήργουν τὰ τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ Ἱερωσύνης κατ' ἰδίαν, μαζὴ δὲ μὲ αὐτοὺς συνηκολούθησαν καὶ ἄλλοι, ἀποστατήσαντες ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Σχισματικοὶ δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι ὅπου διαφέρονται πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅχι διὰ δόγματα πίστεως, ἀλλὰ διὰ κάποια ζητήματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ εὐκολοιάτρευτα. Αἰρετικοὶ δὲ ὀνομάζονται ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ διαφορά παρευθὺς καὶ ἀμέσως εἶναι περὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως, ἤτοι οἱ κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ δόγματα χωρισμένοι ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ παντελῶς ἀπομεμακρυσμένοι (3). Οἱ Παρασυνάγωγοι λοιπὸν ἐνώνουνται πάλιν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν μὲ μόνην ἀξιόλογον μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφήν, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ὄντες Ἱερεῖς καὶ Κληρικοὶ ἐπιστρέφοντες, εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ βαθμὸν ὅπου ἦσαν πρότερον, δέχονται (4). Οἱ δὲ Αἰρετικοὶ, ὅποιοι εἶναι οἱ Μανιχαῖοι, Οὐαλεντινοὶ καὶ Μαρκιωνισταὶ (περὶ ὧν δὲ τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κέ. τῆς σ') καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ Πεπουζηνοὶ, περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ ὅσοι ἄλλοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδόξιν, βαπτίζονται ὡσάν οἱ Ἕλληνας, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ Πατέρες ἐκεῖνο μόνον τὸ βάπτισμα ἔκριναν νὰ δεχθῆ, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκβαίνει τελείως ἀπὸ τὴν πίστιν, τὸ δὲ τῶν αἰρετικῶν βάπτισμα, ὡς ἔξω τῆς ὀρθῆς πίστεως θν, ἔκριναν νὰ ἀποβάλουσι παντελῶς. Διὰ τοῦτο ἀκολουθῶς καὶ οἱ Πεπουζηνοὶ μὲ τὸ νὰ βαπτίζουσι, ὅχι εἰς τὰ παραδεδομένα, ἤτοι ὅχι εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρίσκιλλαν, καὶ ἐντεῦθεν μὲ τὸ νὰ βλασφημοῦν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, (ἣτις βλασφημία εἶναι ἀσυγχώρητος) ἐπιφημίζοντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Παρακλήτου εἰς ἀνθρώπους ὀνητοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους θεοποιούντες, αἰρετικοὶ φανερά εἶναι· ὅθεν καὶ πρέπει, ἐπιστρέφοντες νὰ βαπτίζωνται. Εἰ δὲ καὶ Διονύσιος (ὁ Ἀλεξανδρείας δηλ.) λέγει νὰ μὴ βαπτίζωνται, ὁμῶς εἰς τοῦτο ἔσφαλε, καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει κατὰ τοῦτο νὰ τὸν ἀκολουθῶμεν. Περὶ δὲ τῶν Σχισματικῶν δύο γινώμαι ἐστάθησαν. Ὁ μὲν γὰρ ἅγιος Κυπριανὸς καὶ αἱ περὶ αὐτὸν ἐν Ἀφρικῇ γενόμεναι δύο Σύνοδοι (ὅρα τὸν Κανόνα αὐτοῦ), ἀλλὰ καὶ ἡ Σύνοδος ὅπου ἐγένετο ἐν Ἰκονίᾳ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Φιρμιλιανοῦ (τὸν ὁποῖον ἐδικόν του ὀνομάζει ὁ Βασίλειος, ὡς χρηματίσαντα Καισαρείας Ἐπίσκοπον), φυλάττοντες τὴν ἀκριβείαν ἐπρόσταξαν, ὅτι οἱ Καθαρὸι οὗτοι, περὶ ὧν ὁ λόγος, οἱ Ἐγκρατῆται καὶ Ἀποτακτῆται (ὅρα ὑποσημείωσιν τοῦ κέ. τῆς σ') καὶ οἱ Ὑδροπαραστάται (ὅρα ὑποσημ. τοῦ λβ'. τῆς σ') καὶ ἀπλῶς ὅλοι οἱ Σχισματικοὶ, ἐρχόμενοι εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, νὰ βαπτίζωνται, ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι Ἱερωμένοι τῶν Σχισματικῶν εἶχον μὲν τὸ χάρισμα τοῦ νὰ χειροτονοῦν καὶ τοῦ νὰ βαπτίζουσι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄφ' οὗ δὲ μίαν φοράν ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸ ὅλον σῶμα

(1) Ἐν ἄλλοις, Προτάξεως, δ καὶ καταλληλότερον.

(2) Ἐν ἄλλοις, Ζώνη ἢ Ζώιον.

(3) Δι' ὃ καὶ Γεώργιος ὁ Σχολάριος ἐν τῷ κατὰ Σιμωνίας, αἰρετικὸς εἶναι, λέγει, κάθε ἕνας ὅπου ἢ κατ' εὐθείαν, ἢ πλαγίως πλανᾶται περὶ τι τῶν ἄρθρων τῆς πίστεως. Καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι φαίν' Αἰρετικὸς ἐστὶ, καὶ τοῖς τῶν αἰρετικῶν ὑπόκειται νόμοις, ὃ μικρὸν γούν τι τῆς ὀρθῆς πίστεως παρεκκλίνων. Καὶ ὁ Ταράσιος ἐν τῇ α'. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου λέγει· Τὸ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς, εἴτε μεγάλαις ἀμαρτάνειν, ταῦτόν ἐστι· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται. Καὶ ὁ Φώτιος,

γράφων πρὸς τὸν Ρώμης Νικόλαον· καὶ γὰρ ἐστὶν ὄντως τὰ κοινὰ πᾶσιν ἅπαντα φυλάττειν ἐπάναγκες, καὶ πρὸ γε τῶν ἄλλων τὰ περὶ πίστεως. Ἐνθα καὶ τὸ παρεκκλίνει μικρὸν, ἀμαρτεῖν ἐστὶν ἀμαρτίαν τὴν πρὸς θάνατον. Διαφέρουσι δὲ οἱ αἰρετικοὶ ἀπὸ τοῦ ἀπίστου, καθ' ὅτι οἱ μὲν αἰρετικοὶ δὲν φρονοῦσιν ὀρθῶς τὰ τῶν χριστιανῶν, οἱ δὲ ἀπίστοι τελείως δὲν δέχονται τὴν ἕνσαρκον τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομίαν. (Μελέτιος ἐκκλ. ἱστορ. σελ. 74.).

(4) Ὅρα περὶ τούτων τὸν ιγ'. τῆς Πρωτοδευτέρας.

της Ἐκκλησίας (1), ἔχασαν αὐτὸ καὶ δὲν ἤμποροῦν πλέον νὰ βαπτίσουν ἄλλους ἢ νὰ χειροτονήσουν, καὶ ἀπλῶς νὰ δώσουν χάριν, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ σχίσματος ἐστερήθησαν· ὅθεν καὶ οἱ παρ' αὐτῶν βαπτίζομενοι λογιζοῦνται ὅτι ἀπὸ λαϊκοὺς ἐβαπτίσθησαν, διὸ καὶ χρειάζονται νὰ βαπτισθοῦν. Μερικοὶ δὲ Ἐπίσκοποι κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα αὐτῶν, χάριν οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως, καὶ οὐχὶ ἀκριβείας, ὡς ἂν ὁποῦ οἱ σχισματικοὶ εἶναι ἀκόμη μέλη ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ὡς ἦναι δεκτὸν· οἱ σχισματικοὶ Ἐγκρατῖται ὁμῶς ἰδιαιτέρον πρέπει νὰ βαπτίζονται ἐπιστρέφοντες, κατὰ τὴν ἀκριβείαν τῶν κανόνων. Καὶ διατὶ ἴδιον ἐπενόησαν βάπτισμα, παραχαράξαντες τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι παράδοσιν (2), καὶ διατὶ περὶ τούτων ξεχωριστὴ καὶ φανερὰ ψῆφος δὲν ἔγεινε πῶς πρέπει νὰ δέχωνται· ἂν δὲ αὐτοὶ δὲν ἀναβαπτίζουσι τοὺς ἐκ τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν προσερχομένους εἰς αὐτοὺς, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς δυσωπήσῃ, εἰς τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν ἀμοιβαίως καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς ἡμᾶς προσερχομένους. Πλὴν ἀνίσως καὶ τοῦτο, τὸ νὰ βαπτίζωμεν αὐτοὺς ἐπιστρέφοντας, ἔχη νὰ γένη ἐμπόδιον εἰς τὴν κοινὴν συγκατάβασιν καὶ οἰκονομίαν, ὁποῦ περὶ πάντων τῶν σχισματικῶν ἔκαμαν οἱ Πατέρες, ὡς ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτήν, μήπως διὰ τὴν ἀστηρότητα τῆς προσταγῆς ταύτης τοὺς κάμνωμεν ἀμελεῖς εἰς τὸ νὰ βαπτίζονται, ἀίσχυνομένους τάχα, ὅτι ὡς ἂν ἀπιστοὶ τελείως βαπτίζονται, καὶ ἀκολουθῶς ἐμποδίσωμεν τὴν σωτηρίαν τοὺς. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅσοι βαπτισθοῦν εἰς τὸ ἐκείνων βάπτισμα, οὗτοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἐξάπαντος τρόπου πρέπει νὰ χρίωνται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μὲ τὸ ἅγιον Μύρον, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Καὶ ἐπειδὴ ἐδέχθημεν τοὺς τῶν Ἐγκρατικῶν αὐτῶν Ἐπισκόπους καὶ τὰς χειροτονίας, μὲ τὴν παραδοχὴν ταύτην, ἐποιήσαμεν διὰ τῶν ἔργων ὡς ἂν ἓνα Κανόνα, καὶ ἐδείξαμεν ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι χωρισμένοι ἀπὸ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅρα καὶ τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ μς'. Ἀποστολ. τοῦ ἡ. τῆς α. καὶ τοῦ ζ'. τῆς β'. (3).

ΚΑΝΩΝ Β'.

«Ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτήδευσιν, φόνου δίκην ὑπέχει. Ἀκριβολογία δὲ ἐκμεμορφωμένου καὶ ἀνεξεικονίστου παρ' ἡμῶν οὐκ ἔστιν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται, οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἢ ἑαυτὴν ἐπιβουλεύσασα· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναποθνήσκουσι ταῖς τοιαύταις ἐπιχειρήσεσιν αἱ γυναῖκες· πρόσεστι δὲ τούτῳ καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου ἕτερος φόνος, κατὰ γε τὴν ἐπίνοιαν τῶν ταῦτα τολμώντων. Δεῖ μέντοι μὴ μέχρι τῆς ἐξόδου παρατείνειν αὐτῶν τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ δέχεσθαι μὲν μετὰ τὸ μέτρον τῶν δέκα ἐτῶν, ὀρίζειν δὲ μὴ χρόνω, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν Θεραπείαν».

Ἀπος. ζς'.
τῆς ἐν Ἀγκ.
κα' τῆς ζ'.
ἡ. Βασ. π'.
|| Τῆς α. ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐκείνη ἢ γυναῖκα ὁποῦ θανατώσει ἐπίτηδες τὸ παιδίον, ὁποῦ εἶναι ἐγγαστρωμένῃ, μὲ βότανα καὶ φαρμακερὰ ποτὰ, ἢ μὲ ὑπὲρ δυνάμιν τῆς βάρῃ, ἢ καὶ μὲ ἄλλους τρόπους, φονεύτρια εἶναι. Διαφορὰ δὲ κοντὰ εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι, καθὼς ἦτο κοντὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἄν θετέον, τὸ παιδίον, ὁποῦ ἀποθαμμένον ἀποβαλθῇ, ἦναι ἀκόμη ἀμόρφωτον, ὡς ἂν ἓνα κομμάτι κρέας, ἢ μεμορφωμένον, ἔχον τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ μέλη ὅλα ἀκέραια τοῦ ἀνθρώπου (4), ἐπειδὴ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς φθορᾶς δὲν ἀποθνήσκει

(1) Διότι, καθὼς ὅταν ἐν μέλος κοπῇ ἀπὸ τὸ σῶμα, νεκροῦται παρευθὺς μὲ τὸ νὰ μὴ μεταδίδεται πλέον εἰς αὐτὸ ζωτικὴ δύναμις, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐσχίσθησαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκρώθησαν παρευθὺς, καὶ τὴν πνευματικὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔχασαν, μὴ μεταδιδόμενης ταύτης εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν ἀφῶν καὶ συνδέσμων, ἦτοι διὰ τῆς κατὰ Πνεῦμα ἐνώσεως. Σημειῶσαι ὁμῶς κατὰ τὸν Δοσίθεον (σελ. 968. τῆς Δωδεκαβίβλ.) ὅτι καὶ ἡ παρασυναγωγὴ εἰδὸς ἐστὶ σχίσματος, ἀνευ αἵρέσεως, ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸ κακῶς διηρημένον καὶ διαμένον, εἰς αἵρεσιν μεταγίνεται. Διὸ καὶ ὁ ζ'. Κανὼν τῆς β'. μὲ τοὺς αἵρετικοὺς συναριθμεῖ τοὺς ὀγιᾶ μὲν ἔχοντας πίστιν, κεχωρισμένους δὲ ὄντας, καὶ κατὰ τῶν Κανονικῶν Ἐπισκόπων φατρίας κατ' ἴδιαν συναγόντας. Οἱ δὲ Σχισματικοὶ σχισματοαιρετικοὶ εἰσὶ, καθ' ὅτι ὁ Ἀδγουστίνος (ἐπιστολῇ ρα'.) λέγει, ὅτι δὲν εἶναι κανὲν σχίσμα, εἰμὴ πρότερον αἵρεσιν ἀναπλάσῃ, ἵνα ὀρθῶς δόξῃ τῆς Ἐκκλησίας χωρισθῆναι. Καὶ Κεφ. ια'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. ὁ αὐτὸς λέγει· Τὸ σχίσμα κακῶς διαμένον, γίνεται αἵρεσις, ἢ καταφέρεται εἰς αἵρεσιν, εἰ καὶ τοὺς Σχισματικοὺς κυρίως, οὐχ ἢ διάφορος πίστις ποιεῖ,

ἀλλ' ἢ διαρρηχθεῖσα τῆς κοινωνίας συντροφία (αὐτόθι).
(2) Καὶ ἂν οἱ Σχισματικοὶ οὗτοι διατὶ παρεχάραξαν τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι συνήθειαν, ἄξιοι ἐκρίθησαν παρὰ τῷ μεγάλῳ τούτῳ Πατρὶ Βασιλεῖω νὰ βαπτίζονται, πῶσω μᾶλλον πρέπει νὰ βαπτίζονται οἱ παραχαράξαντες, μᾶλλον δὲ παντελῶς διαφθειραντες τὴν τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν Λατίνοι, καὶ οὐ μόνον σχισματικοὶ, ἀλλὰ καὶ αἵρετικοὶ φανεροὶ ὑπάρχοντες;
(3) Σημειῶσαι ὅτι ὁ Κανὼν οὗτος ἀπὸ τοῦ, τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατικῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, ἕως τέλους, ἀναφέρεται ἐν τῇ α. πράξει τῆς ζ'. Συνόδου.
(4) Ἐν γὰρ τῷ κα'. τῆς Ἐξόδου 22 γέγραπται ὅτι, ἂν τύχη νὰ κτυπήσῃ τινὰς τὴν ἐγγαστρωμένην γυναῖκα καὶ ἀποβάλῃ τὸ ἐμβρυον, ἐὰν μὲν εὖγῃ αὐτὸ ἀμόρφωτον καὶ ἀτελές, νὰ πληρῶνῃ τόσα ἄσπρα, ὅσα ἤθελε ζητήσῃ ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς, ὡς ἂν ὁποῦ ἀκόμη δὲν εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχη λογικὴν ψυχὴν, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Διδώωρον, ἐὰν δὲ ἦναι μεμορφωμένον καὶ τέλειον, νὰ θανατώγεται ὁ θανατώσας αὐτὸ ὡς φονεὺς τελείου ἀνθρώπου ὑπάρχων, ἔχοντος τὸ τε σῶμα τέλειον καὶ ψυχὴν λογικὴν. Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς λέγει, ὅτι ἢ

μόνον τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔμβρυον, ἀλλὰ τὰς περισσότερας φορὰς καὶ αὐτὴ ἢ τοῦτο ἐγγαστρωμένη γυναῖκα συναποθνήσκει ὁμοῦ μὲ τὸ ἔμβρυον, ὥστε καὶ διὰ τοὺς δύο φόνους αὐτοὺς, ὡς φονεὺς ἐπιτιμῶνται οἱ τοῦτο ποιῶντες, εἴτε ἄνδρες εἶναι, εἴτε γυναῖκες. Δὲν ἐπιτιμῶνται ὁμοῦς νὰ ἀπέχουσι τῶν Μυστηρίων εἰς ὅλην τὴν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν εἰς δέκα χρόνους μόνον, κατὰ τὸ ἐπιτίμιον δηλ. τῶν μὴ θεληματικῶς φονευσάντων (κατὰ τὸν νζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), πλὴν δὲν πρέπει νὰ περιγράφηται ἡ μετάνοια τῶν τοιούτων εἰς τοὺς χρόνους, ἀλλὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς μετανόιας τῶν ὥστε, ἂν αὐτοὶ θερμότερον μετανοοῦν, ὀλιγοστεύουν οἱ δέκα χρόνοι τοῦ ἐπιτίμιου ἀπὸ τὸν Πνευματικόν, ἂν δὲ ἀμελέστερον, αὐξάνουσι περισσότερον. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν, τὸν ἰα'. τῆς ς'. ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'.

ΚΑΝὼΝ Γ'.

«Διάκονος μετὰ τὴν διακονίαν πορνεύσας, ἀπόβλητος μὲν τῆς διακονίας ἔσται, εἰς δὲ τὸν τῶν λαϊκῶν ἀπώσθεις τόπον, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰρχθήσεται· διότι ἀρχαῖός ἐστι Κανὼν τοὺς ἀπὸ βαθμοῦ πεπτωκότας, τούτῳ μόνῳ τῷ τρόπῳ τῆς κολάσεως ὑποβάλλεσθαι, ἀκολουθησάντων, ὡς οἶμαι, τῶν ἐξ ἀρχῆς τῷ νόμῳ ἐκείνῳ τῷ, «οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό.» [Ναούμ. α. 9'.] Καὶ δι' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ὅτι οἱ μὲν ἐν τῷ λαϊκῷ ὄντες τάγματι, ἐκβεβλημένοι τοῦ τόπου τῶν πιστῶν, πάλιν εἰς τὸν ἀφ' οὗ ἐξέπεσον τόπον ἀναλαμβάνονται, ὁ δὲ Διάκονος ἀπαξ ἔχει διαρκῆ τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως. Ὡς οὖν οὐκ ἀποδιδομένης αὐτῷ τῆς διακονίας, ἐπὶ ταύτης ἔστησαν μόνῃς τῆς ἐκδικήσεως. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκ τῶν τύπων. Καθ' ὅλου δὲ ἀληθέστερόν ἐστιν ἴαμα ἢ τῆς ἀμαρτίας ἀναχώρησις. Ὡστε ὁ διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν, διὰ τοῦ συντριμμοῦ τῆς καρδίας καὶ πάσης δουλαγωγίας τῆς κατ' ἐγκράτειαν τῶν ἡδονῶν ἀποστάς, ὑφ' ἧν κατεστράφη, τελείαν ἡμῖν παρέξει τῆς λατρεύσεως αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδέναί ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συνηθείας, ἔπισθαι δὲ, ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα, τῷ παραδοθέντι τύπῳ.

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως Διάκονος μετὰ τὴν χειροτονίαν πορνεύσας, καθαιρεῖται μὲν ἀπὸ τὴν διακονίαν, κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν βάλλεται, δὲν ἀποδιώκεται ὁμοῦς ἀπὸ τὴν κοινωνίαν (1), ἤτοι ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν καὶ προσευχῆν, ταῦτόν εἶπειν, δὲν ἀφορίζεται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς οἱ κατηγούμενοι (οὐχὶ δὲ καὶ μεταλαμβάνει), ἐπειδὴ ὁ κέ. τῶν Ἀποστόλων (ὅν καὶ ἀνάγνωθι) μὲ τὴν παιδείαν μόνην τῆς καθαιρέσεως ἐπαίδευσεν τούτους, ὅχι δὲ καὶ μὲ τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας· ἕνα μὲν, διατὶ ἠκολούθησεν εἰς τὸ ρητὸν ἐκεῖνο, τὸ λέγον· Δὲν θέλεις παιδεύσεις τινὰ δύο φορὰς διὰ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, καὶ ἄλλο δὲ (τοῦτο τὸ λέγει ὁ Βασιλείος ἀπὸ λόγου του), διατὶ οἱ μὲν λαϊκοὶ ἀμαρτάνοντες, διώκονται μὲν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς μετὰ τῶν πιστῶν συστάσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' οὗ δὲ τελιώσουν τοὺς διορισθέντας χρόνους τῆς μετανόιας, πάλιν τὸν αὐτὸν τόπον ἀναλαμβάνουσιν. Ὁ δὲ Διάκονος (καὶ ἀπλῶς κάθ' ἑρωμένος), ἀφ' οὗ μίαν φορὰν καθαιρεθῆ καὶ χάσῃ τὴν διακονίαν, δεῦτερον δὲν λαμβάνει αὐτὴν (ὄρα τὴν β'. ὑποσημ. τοῦ κή. Ἀποστολικοῦ). Καὶ λοιπὸν λέγει, ἐπειδὴ ἄλλην φορὰν δὲν τοῦ δίδεται ἡ διακονία, διὰ τοῦτο οἱ παλαιοὶ Κανόνες, ἤγουν οἱ Ἀποστολικοὶ, εἰς τὴν καθαιρέσιν καὶ μόνην ἔστησαν τὴν τιμωρίαν, καθαιρείσθω καὶ μὴ ἀφορίζεσθω δηλαδὴ, προστάξαντες. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ ἐπιτίμιον, ὅπου οἱ Κανόνες συνηθίζουσι νὰ δίδουν εἰς τοὺς πορνεύσαντας Διακόνους, ἤγουν μόνῃ ἢ καθαιρέσιν. Καθολικὴ ὁμοῦς καὶ τελεία καὶ ἀκριβὴς λατρεία εἰς αὐτοὺς εἶναι, τὸ νὰ κάμουν ἀποχὴν τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὸ νὰ μακρύνουν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεσκληβώθησαν καὶ τὴν χάριν τῆς ἱερωσύνης ἔχασαν, μὲ συντριβὴν, μὲ ἐγκράτειαν καὶ κάθ' ἑτέραν δουλαγωγίαν καὶ κακοπάθειαν. Τὸ ὑπόλοιπον δὲ μέρος τοῦ Κανόνος τούτου, τὸ διαλαμβάνον περὶ τῆς συνηθείας καὶ ἀκριβείας (2), ὄρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. τῆς α'. καὶ μάλιστα εἰς τὴν τοῦ ρβ'. τῆς ς'. ὑποσημείωσιν αὐτολεξεῖ γὰρ παρ' ἐκείνου ἀναφέρεται καὶ παρ' ἡμῶν ἐρμηνεύεται.

παρατήρησις αὕτη δὲν θεωρεῖται τώρα εἰς ἡμᾶς, καθ' ὅτι καὶ ὁ τὸ ἀτελὲς καὶ ἀμόρφωτον ἔμβρυον θανατώσας, φονεὺς ἐστίν, ἐπειδὴ τοῦτο, ἂν καὶ τότε δὲν ἦτο τέλειος ἄνθρωπος, ἔμελλεν ὁμοῦς ἀναγκαίως κατὰ τὴν ἀπαραίτητον ἀκολουθίαν τῶν νόμων τῆς φύσεως νὰ τελειωθῆ.

(1) Κάποιοι ἐνόησαν διὰ κοινωνίαν ἐνταῦθα τὴν μετάληψιν τῶν θείων Μυστηρίων, ὁμοῦς δὲν εἶναι ἔτσι, ἀλλὰ καθὼς ἡμεῖς ἐξηγήσαμεν, οὕτω νοεῖται. Καὶ ὁ λβ'. τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς ἐξηγεῖ τοῦτον, οὕτω λέγων· «Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ἀμαρτάνοντες Κληρικοὶ, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται· οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό.»

Μετὰ τῶν λαϊκῶν ἴσταται λοιπὸν, καὶ οὐκ ἐκβάλλεται τῆς Ἐκκλησίας, ὁμοῦς καὶ δὲν κοινωνεῖ τῶν Μυστηρίων, καθὼς τινες λέγουσιν, ὅτι ὁ μδ'. τοῦ αὐτοῦ λέγει οὕτω· «Ἡ Διάκονος ἢ τῷ Ἑλληνι συμπορνεύσασα δεκτὴ ἐστίν εἰς κοινωνίαν (τὴν μετὰ τῶν πιστῶν δηλονότι), εἰς δὲ τὴν προσφορὰν (ἰδοὺ ἢ τῶν Μυστηρίων) δεχθήσεται τῷ ζ'. ἔπει.» Δέγουσι δὲ οἱ ἐρμηνευταί, ὅτι διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἑλληνα μίξιν ἐπετέθη αὕτη τὰ βαρῆ ἐπιτίμιον. Λοιπὸν καὶ τῷ Διακόνῳ ἔσται μὲν ὡσαύτως ἐπιτίμιον ἀκοινωνησίας τῶν Μυστηρίων, ἴσως δὲ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ τῶν πορνεύοντων, ὅπερ αὐτὸς ὤρισεν, ὅσον ἔτη 4.

(2) Μερικοὶ λέγουσιν, ὅτι συνηθείαν μὲν ὀνομάζει ὁ Ἅγιος.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

«Περὶ τριγάμων καὶ πολυγάμων τὸν αὐτὸν ὠρίσαμεν Κανόνα, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν διγάμων ἀναλόγως. Ἐνιαυτὸν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν διγάμων, ἄλλοι δὲ, δύο ἔτη. Τοὺς δὲ τριγάμους ἐν τρισὶ καὶ τέταρσι πολ- λάκις ἔτεσιν ἀφορίζουσιν. Ὀνομάζουσι δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔτι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν, μᾶλλον δὲ πορ- νείαν κεκολασμένην δι' ἃ καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι πέντε ἄνδρας διαμειψάσῃ ὃν νῦν, φησὶν, ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ, [Ἰωάν. δ'. 18.] ὡς οὐκ ἔτι ἀξίων ὄντων τῶν ὑπερεκπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας, τῷ τοῦ ἀνδρός, ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσήματι. Συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων πενταετίας ἀφορισμὸν οὐκ ἀπὸ Κανόνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφόντων ἀκολουθίας. Δεῖ δὲ μὴ πάντη αὐτοὺς ἀπείργειν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκροάσεως αὐτοὺς ἀξιοῦν ἐν δύο που ἔτεσιν ἢ τρισὶ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρέπειν, συστήκειν μὲν, τῆς δὲ κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ ἀπέχεσθαι, καὶ οὕτως ἐνδειξαμένους καρ- πὸν τινα μετανοίας, ἀποκαθιστᾶν τῷ τόπῳ τῆς κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Περὶ τριγαμίας διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν λέγων, ὅτι τὴν τριγαμίαν οἱ παλαιοὶ Πατέρες δὲν ὀνομάζουσι γά- μον, ἀλλὰ πολυγαμίαν (καὶ ἴσως ἐννοεῖ ἐδῶ τοὺς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Πατέρας, οἵτινες ἐν τῷ γ'. Κανόνι πλείστους γάμους τὸν τρίτον γάμον ὀνομάζουσιν), ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πορνείαν ὄχι ἐξαπλωμένην εἰς κάθε γυναῖκα, ἀλλὰ συνεσταλμένην εἰς μίαν γυναῖκα. Ὅθεν, τόσον αἱ τριγαμοῦσαι γυναῖκες δὲν εἶναι ἀξίαι νὰ ὀνομάζωνται παρὰ τῶν τριγάμων ἀνδρῶν γυναῖκες των, ὅσον καὶ οἱ τριγάμοι ἄνδρες δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ ὀνομάζωνται ἀπὸ τὰς τρι- γάμους γυναῖκας αὐτῶν. Διότι καὶ ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τὴν πέντε ἄνδρας λαβοῦσαν Σαμαρείτιδα, ὅτι τὸν ἄνδρα ὁποῦ ἔχεις τώρα δὲν εἶναι νόμιμος, καὶ ἀκολουθῶς δὲν εἶναι ἀξίος νὰ ὀνομάζεται ἄνδρας σου. Τοὺς τρι- γάμους λοιπὸν καὶ πολυγάμους τούτους, μερικοὶ μὲν κανονίζουν ἀναλόγως μὲ τοὺς διγάμους, ἤγουν ἐπειδὴ καὶ τοὺς διγάμους ἄλλοι μὲν ἕνα χρόνον, ἄλλοι δὲ δύο κανονίζουν, διὰ τοῦτο τοὺς τριγάμους ἀναλόγως μὲ τοὺς χρόνους τῶν διγάμων, εἰς τρεῖς καὶ τέσσαρας χρόνους κανονίζουν. Ἀπὸ τὴν τῶν προγενεστέρων ὁμοῦς συνήθειαν καὶ ὄχι ἀπὸ Κανόνα, πέντε χρόνους αὐτοὶ κανονίζονται. Πλὴν δὲν πρέπει νὰ ἐκβάλλωνται τελείως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς οἱ ἔξω τῆς πύλης προσκλαίοντες, ἀλλὰ δύο χρόνους ἢ τρεῖς νὰ ἀκροῶνται τὰς Γραφάς, καὶ μετὰ ταῦτα στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς χωρὶς νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ οὕτω καρπὸν δείξαντες μετανοίας, νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. καὶ ζ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ ἐν τῷ τέλει.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

«Τοὺς ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἰρετικῶν δέχεσθαι χρή. Δέχεσθαι δὲ δηλ. οὐκ ἀκρίτως, ἀλλὰ δοκιμάζοντας εἰ ἀληθινὴν ἐπιδείκνυνται τὴν ψῆφον τῆς μετανοίας, καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυ- ροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ».

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀποροῦσαν ἂν πρέπη νὰ δέχωνται οἱ αἰρετικοὶ, μετανοοῦντες εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς των, ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος διὰ τοῦ πρώτου Κανόνος ὅτι πρέπει νὰ δέχωνται, ὄχι ὁμοῦς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ νὰ δοκιμάζωμεν αὐτοὺς, ἂν τῇ ἀληθείᾳ μετανοοῦν καὶ ἀφίνουν τὰ αἰρετικά. αὐτῶν δόγματα, καὶ καρποὺς δεί- χνουσι μετανοίας. Ὅρα τὸν ζ'. τῆς β'. καὶ ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

τοὺς Κανόνας τῶν ἄλλων Συνόδων, ἀκρίθειαν δὲ τοὺς ἐδικούς του. Ἄλλ' ὁμοῦς καὶ ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἀκρίθεια ὁποῦ ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἅγιος, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Κανόνας ἐμπεριέχεται, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ιβ'. καὶ ρβ'. τῆς ς'. ἡ ἀλήθεια ὁμοῦς εἶναι αὐτῇ, ὅτι τὴν ἀκρίθειαν ταύτην μόνος ὁ παρῶν Κανὼν τοῦ Ἁγίου ἰδιαίτερος εἰς τοὺς διὰ σαρκικὰ ἁμαρτήματα καθαιρε- θέντας ἱερωμένους διορίζει, οἱ δὲ τῶν ἄλλων Κανόνες μόνην τὴν συνήθειαν εἰς αὐτοὺς διορίζουσιν, ἥτις εἶναι ἡ καθάρσις τοῦ βαθμοῦ των. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ὁ πνευματικὸς Πατὴρ δύναται νὰ κάμῃ συγκατάθεσιν εἰς τὸν τὴν ἀκρίθειαν φυλάξαντα κα- θηρημένον, καὶ νὰ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ μεταλάβῃ τὰ Μυστήρια ὀλιγορῶτερα διὰ τὴν θερμὴν του μετάνοιαν ὁμοῦς οὐ-

δέποτε δύναται νὰ συγχωρήσῃ αὐτῷ εἰς τὸ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἱερωσύνην, ἀπαγε. Πάντοτινὴν γὰρ, φησὶν, ἔχει οὗτος τὴν δί- κην τῆς καθαιρέσεως. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Διάκονος οὗτος καὶ ἀπλῶς ὅλοι οἱ ἱερωμένοι καθαιρούμενοι, καὶ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊ- κῶν ἀπωθοῦμενοι, πρῶτον μετασχηματίζονται, ἥτοι ἀποβάλλουσι τὸ σχῆμα τῶν ἱερωμένων, καὶ ἔτσι βάλλονται εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν, καθὼς καὶ ὁ κα'. τῆς ς'. φανερῶς περὶ τοῦ- του διορίζεται. Ἀπρεπὲς γὰρ καὶ ἀνοίκειον εἶναι νὰ στέκωνται οὗτοι μετὰ τῶν λαϊκῶν, ἔχοντες τὸ σχῆμα τῶν Κληρικῶν. Ὅτι δὲ οἱ καθαιρεθέντες μετασχηματίζοντο, τὸ λέγει καὶ ὁ Βαλσα- μῶν, ἑρμηνεία τοῦ ιβ'. Κανόνος τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Αὐτὸ τοῦτό φησι καὶ ὁ α'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

«Τῶν Κανονικῶν τὰς πορνείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν. Τοῦτο γὰρ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀσφάλειαν λυσιτελεῖς, καὶ τοῖς αἰρετικοῖς οὐ δώσει καθ' ἡμῶν λαβὴν, ὡς διὰ τὴν τοῦ ἀμαρτάνειν ἄδειαν ἐπισπωμένων πρὸς ἑαυτούς».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὲς Κανονικοὶ, ἤτοι Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ καὶ Κηλο-γραῖται παρθένοι ἤθελαν πορνεύσουν μὲ κάρμιν ἢ μὲ κένενα, νὰ μὴ συγχωροῦνται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως νὰ στεφανώωνται καὶ νὰ συζῶσιν ὡς τὰ ἄλλα ἀνδρόγυνα, ἀλλὰ νὰ χωρίζεται μὲ κάθε τρόπον τὸ παράνομον αὐτῶν συνοικέσιον, καὶ νὰ φθάσῃ νὰ στεφανωθῶν (1)· διατὶ τοῦτο, τὸ νὰ χωρίζωνται, πολλὰ συμφέροι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ μὴ κάμνῃ καὶ ἄλλος παρόμοιον πρᾶγμα, καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἱερωσύνης καὶ τοῦ Μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος νὰ καταφρονῆται, καὶ διὰ νὰ μὴ εὐρίσκουν λαβὴν οἱ αἰρετικοὶ νὰ μᾶς κατηγοροῦν, λέγοντες ὅτι διὰ τοῦτο ἀφίνομεν τοὺς Ἱερωμένους καὶ Μοναχοὺς νὰ μένουν καὶ νὰ συζῶσιν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, μὴ χωρίζοντες τοὺς ἀθέτους γάμους αὐτῶν, διὰ νὰ τρυφίζωμεν τοὺς αἰρετικούς εἰς τὴν πίστιν μᾶς μὲ τὴν ἄδειαν ὅπου τῶν δίδομεν εἰς τὸ νὰ ἀμαρτάνουν. Ὅρα καὶ τὴν ἐρμ. τοῦ κς'. Ἀποστολικοῦ, τοῦ ις'. τῆς δ'. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

«Ἀρρενοφθόροι καὶ ζωοφθόροι καὶ φονεῖς καὶ φαρμακοὶ καὶ μοιχοὶ καὶ εἰδωλολάτραι, τῆς αὐτῆς καταδίκης εἰσὶν ἠξιωμένοι, ὥστε ὃν ἔχεις ἐπὶ τῶν ἄλλων τύπον, καὶ ἐπὶ τούτων φύλαξον. Τοὺς δὲ ἐν τριάκοντα ἔτεσι μετανοήσαντας ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ἣν ἐν ἀγνοίᾳ ἐπραξαν, οὐδ' ἀμφιβάλλειν ἡμᾶς προσῆκεν εἰς τὸ παραδέξασθαι. Ἦτε γὰρ ἀγνοία συγγνώμης ἀξίους αὐτοὺς ποιεῖ, καὶ τὸ ἐκούσιον τῆς ἐξαγορεύσεως καὶ ἡ παράστασις ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ γινομένη σχεδὸν γὰρ ὅλην γενεάν ἀνθρώπου παρεδόθησαν τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ ἀσχημονεῖν. Ὅστε κέλευσον αὐτοὺς ἤδη ἀνυπερβέτως δεχθῆναι, μάλιστα εἰ καὶ δάκρυα ἔχουσι δυσωποῦντά σου τὴν εὐσπλαγχνίαν, καὶ βίον ἐπιδείκνυνται ἄξιον συμπαθείας.»

Ἑρμηνεία.

Εἰς τὴν ὁμοίαν παιδείαν καὶ τὸ ἐπιτίμιον καταδικάζει ὁ παρῶν Κανὼν τοὺς ἀρσενοκοίτας καὶ κτηνοδότας, (περὶ ὧν ὄρα τὸν ις'. τῆς ἐν Ἀγκύρα), καὶ τοὺς φονεῖς (ὄρα τὸν ζς'. Ἀποστολικὸν), καὶ τοὺς φαρμακοὺς (ὄρα τὸν ξα'. τῆς ς'), καὶ τοὺς μοιχοὺς (ὄρα τὸν μθ'. Ἀποστολικὸν, καὶ πζ'. τῆς ς') καὶ τοὺς εἰδωλολάτραι, ἤτοι ἢ τοὺς μάγους, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν, ὡς ἐπικαλουμένους τοὺς δαίμονας, ἢ κατ' ἄλλους, τοὺς κατὰ τινὰ περίστασιν ἀρνηθέντας τὸν Χριστὸν καὶ θύσαντας εἰς τὰ εἰδῶλα (καὶ ὄρα τὸν ια'. τῆς α.)· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ παιδείαν καταδικάζονται οὗτοι ὅλοι, ὅχι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων, διατὶ ἄλλοι μὲν ἀπὸ αὐτοῦ εἰς περισσοτέρους χρόνους ἐπιτιμῶνται, ἄλλοι δὲ εἰς ὀλιγωτέρους, ὡς ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν τόποις καὶ Κανόσι φαίνονται· ἀλλὰ καθ' ὅ ὅλοι οὗτοι εἰς πολυχρόνια ἐπιτίμια ὑποβάλλονται, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν, καὶ καθ' ὅ ὅλοι εἰς τοὺς τέσσαρας τρόπους τῆς μετανοίας ἐβάλλοντο, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὅσοι δὲ εἰς τριάκοντα χρόνους ἐμετανόησαν διὰ τὴν σαρκικὴν ἀκαθαρσίαν ὅπου ἐν ἀγνοίᾳ ἐπραξαν, (τυχὸν μὲ συγγένισσιν αὐτῶν σμιχθέντες, χωρὶς νὰ ἠξεύρουν τὴν συγγένειαν ἢ τοιοῦτο ἄλλο), οὗτοι ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ δεχθῶσιν εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων κοινωνίαν διὰ πολλὰ αἴτια, διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς ἀμαρτίας, διὰ τὴν θεληματικὴν ἐξομολόγησιν τῶν, διὰ τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀξίαν ἐλέους ζωὴν ὅπου δείχνουσι καὶ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἐπιτίμιον ὅπου ἐδοκίμασαν. Διότι σχεδὸν μίαν ὀλόκληρον γενεάν ἀνθρώπου παρεδόθησαν εἰς τὸν σατανᾶν, χωρισθέντες ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν, ὡς ὁ παραδοθεὶς ἐκεῖνος Κορίνθιος εἰς τὸν σατανᾶν, διὰ νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκεῖνος, νὰ μὴ κάμνουν τοιαῦτα ἀκάθαρτα.

Συμφωνία.

Ἐν δὲ τῷ ξβ'. εἰς δεκαπέντε χρόνους κανονίζει τοὺς ἀρσενοκοίτας ὁ αὐτὸς Βασίλειος, ὡς καὶ τοὺς μοιχοὺς. Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ δ'. εἰς δεκαοκτῶ, λέγων, ὅτι αὕτη εἶναι ἀδικία εἰς τὸ ἀλλότριον, καὶ παρὰ φύσιν. Ὁ δὲ Νηστευτῆς ἐν τῷ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνι τρία ἔτη ἐμποδίζει τὸν ἀρσενοκοίτην ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μετὰ νηστείας, ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν. Ἐν τῷ ιθ'. λέγει, ὅτι, ἂν παιδίον φθαρῇ ἀπὸ τινος, Ἱερεὺς οὐ γίνεται, εἰ μὴ μόνον ἂν εἰς μόνους τοὺς μηροὺς τὴν ροὴν ἐδέξατο. Ὁ δὲ Θεὸς προστάζει εἰς τὸ Λευϊτικὸν νὰ θανατώνωνται οἱ ἀρσενο-

(1) Σημειῶσαι ὅτι ὅχι μόνον ἀφ' οὗ ἀκολουθήσῃ πορνεία, Ἱερωμένοι Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἔμπορεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς νὰ δώσῃ ἄδειαν νὰ στεφανωθῶσιν Ἱε- ἢ παρόμοιως καὶ ἐν δὲν ἀκολουθήσῃ προλαβόντως πορνεία.

κοίται. «Καὶ θεὸς ἂν κοιμηθῆ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικὸς, βδέλυγμα ἐποίησαν ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατούσθωσαν, ἔνοχοί εἰσιν.» [Λευϊτ. κ'. 13] (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

«Ὁ ἀξίνη παρὰ τὸν θυμὸν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς χρησάμενος, φονεὺς ἐστὶ. Καλῶς δέ με ὑπέμνησας, καὶ ἀξίως τῆς σεαυτοῦ συνέσεως, εἰπεῖν περὶ τούτων πλατύτερον. Διότι πολλαὶ ἐν τοῖς ἐκούσις καὶ ἀκουσίς διαφοραί. Ἀκούσιον μὲν γὰρ ἐστὶ παντελῶς καὶ πόρρω τοῦ κατάρξαντος, τὸ ἀκοντίζοντα λίθον ἐπὶ κύνα ἢ δένδρον ἀνθρώπου τυχεῖν. Ἡ μὲν γὰρ ὀρμὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι, ὑπέβη δὲ αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον παραπεσῶν, ὥστε τὸ τοιοῦτον ἀκούσιον. Ἀκούσιον μέντοι καὶ εἴ τις βουλόμενος ἐπιστρέψαι τινα, ἱμάντι ἢ ράβδῳ μὴ σκληρὰ τύπτει, ἀποθάνοι δὲ ὁ τυπτόμενος. Ἡ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται, ὅτι βελτιῶσαι ἐβούλετο τὸν ἁμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν. Ἐν τοῖς ἀκουσίς ἐστὶ κάκεινο ὁμοίως τὸ, ἀμυνόμενόν τινα ἐν μάχῃ, ξύλῳ ἢ χειρὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τὰ καίρια τὴν πληγὴν ἐνεγκεῖν, ὥστε κακῶσαι αὐτὸν οὐχ ὥστε παντελῶς ἀνελεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ ἐκούσιῳ· ὁ γὰρ τοιοῦτω χρησάμενος ὄργανῳ πρὸς ἄμυναν, ἢ ὁ μὴ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγαγὼν, δῆλός ἐστι διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους, ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁμοίως καὶ ὁ ξύλῳ βαρεῖ ἢ λίθῳ μείζονι τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης χρησάμενος, τοῖς ἀκουσίς ἐναριθμεῖται, ἄλλο μὲν τοι προελόμενος, ἄλλο δὲ τι ποιήσας· ὑπὸ γὰρ τοῦ θυμοῦ τοιαύτην ἠνεγκε τὴν πληγὴν, ὥστε ἀνελεῖν καὶ τὸν πληγέντα, καὶ τοι ἢ σπουδῇ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχόν, οὐχὶ δὲ καὶ παντελῶς θανατῶσαι. Ὁ μέντοι ξίφει χρησάμενος ἢ ᾧ τινι οὖν τοιοῦτω, οὐδεμίαν ἔχει παραίτησιν, καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας. Καὶ γὰρ οὐδὲ ἀπὸ χειρὸς φαίνεται πλήξας, ὥστε τὸ μέτρον τῆς πληγῆς ἐπ' αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἠκόντισεν, ὥστε καὶ τῷ βάρει τοῦ σιδήρου καὶ τῇ ἀκμῇ, καὶ τῇ διὰ πλείστου φορᾷ ὀλεθρίαν ἀναγκαίως τὴν πληγὴν γενέσθαι. Ἐκούσιον δὲ πάλιν παντελῶς, καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχον, οἷόν ἐστι τὸ τῶν ληστῶν, καὶ τὸ τῶν πολεμικῶν ἐφόδων. Οὗτοι μὲν γὰρ, διὰ χρήματα ἀναιροῦσι, τὸν ἔλεγχον ἀποφεύγοντες. Οἱ τε ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ φόνους ἔρχονται, οὔτε φοβῆσαι, οὔτε σωφρονῆσαι, ἀλλ' ἀνελεῖν τοὺς ἐναντιουμένους ἐκ τοῦ φανεροῦ προαιρούμενοι. Καὶ μέντοι καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν περιέργον φάρμακόν τις ἐγκεράσῃ, ἀνέλη δὲ, ἐκούσιον τιθέμεθα τὸ τοιοῦτον, οἷα ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες πολλάκις, ἐπαοιδίαις τισὶ καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτῶν φίλτρον ἐπάγεσθαι τινὰς πειρώμεναι καὶ προσδιδούσαι αὐτοῖς φάρμακα, σκότῳσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοαῖς. Αἱ τοιαῦται τοίνυν ἀνελοῦσαι ἢ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ὅμως διὰ τὸ περιέργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως, ἐν τοῖς ἐκούσις φονεύουσι

(1) Τόσον δὲ φοβερὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρσενοκοίτια, καθὼς στοχάζεται ἓνας διδάσκαλος, ὥστε ὅπου ὁ ἴδιος Θεὸς ἠθέλησε νὰ καταβῆ προσωπικῶς διὰ νὰ ἰδῆ ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἐνεργῆται τοιαύτη ἁμαρτία, ὡσὰν νὰ μὴ ἐπίστευε καλὰ, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρεθῆ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν μία τοιαύτη τερατώδης κακία. Οὕτω γὰρ ἔλεγε διὰ τοὺς ἀρσενοκοίτας Σοδομίτας· «Καταβάς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται, εἰ δὲ μὴ ἓνα γυνῶ» (Γενέσ. ιγ'. 13.). Ὁ δὲ Ἄγιος Ἰερώνυμος λέγει, ὅτι διὰ μόνην τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν ἀργοπόρησεν εἰς τόσας χιλιάδας χρόνους νὰ γένη ἀνθρώπος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο καὶ οἱ εὐσεβεῖς Βασιλεῖς εἰς τὸν θεῖον τοῦτον νόμον ἀκολουθοῦντες, ἐθανάτωναν τοὺς ἀρσενοκοίτας. Καὶ ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (βιβλ. γ'.), καὶ ὁ μέγας Θεοδόσιος πρότερον ἐγύμνωσαν τοὺς ἀθέους ἀρσενοκοίτας ἀπὸ ὅλα των τὰ ὑπάρχοντα, ἔπειτα τοὺς ἐπόμπευον, καὶ οὕτω τοὺς ἔδιδαν πικρὸν θάνατον. Ὁ δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἐνώπιον πάντων κατέκαιε τοὺς ἀρσενοκοίτας. Καὶ Λέων δὲ καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη'. σελ. 128. τῆς βιβλ. Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουσι νὰ θανατώνωνται μὲ ξίφη οἱ ἀσελεγεῖς, καὶ ὁ ποιῶν καὶ ὁ ὑπομένων. Ἐὰν δὲ ὁ ὑπομένων ἦναι παρακάτω ἀπὸ τοὺς 16'. χρόνους, νὰ συγχωρῆται διὰ τὸ ἀνήλικον. Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἀναφέρων τὰ λόγια ὅπου εἶπεν ὁ Θεὸς περὶ τῶν Σοδόμων τὸ, κραυγὴ Σοδόμων, κτλ. λέγει· «Φρίξωμεν οὖν, ἀδελφοί, καὶ τρόμφω περισχεθῶμεν· οὐ γὰρ μικρὸς ὁ κίνδυνος, ὅτι ἡ ἁμαρτία αὕτη, λέγει ὁ Θεὸς, μεγάλη σφόδρα»

Ὁ Πλάτων εἶπεν, ὅτι ἡ παιδεραστία δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θηριώδες τῶν τετραπόδων, ἀγκαλὰ καὶ μῆτε αὐτὰ τὰ τετράποδα κάμνουσι τοιοῦτον παρὰ φύσιν ἔργον. Ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ νέοι ὅσαυ στέργουν νὰ πάθουν τοιοῦτο πρᾶγμα, καλῆτερον ἦτο νὰ ἀπέθνησκον, παρὰ νὰ λαμβάνουν τοιαύτην ἀτιμίαν· «Βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ὑβριζόμενον, ὅπερ ἂν εἴποις ἁμάρτημα, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς τῆς παρανομίας ταύτης. Καὶ εἰ ἐπηρεάζοντο τῶν γινομένων οἱ πάσχοντες, μορλοῦς ἂν κατεδέξαντο θανάτους, ὥστε μὴ τοῦτο παθεῖν». Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων νέοι, ἀγκαλὰ καὶ στερημένοι ἀπὸ τὸ φῶς τῆς πίστεως, ὅμως προτιμότερον ἔστεργον νὰ φονευθοῦν, παρὰ νὰ σταθοῦν νὰ τοὺς ὑβρίσουν. Διηγεῖται γὰρ ὁ Πλούταρχος ὅτι ὁ ἀκόλαστος Ἀριστόδημος, ἐπειδὴ καὶ ἤκουσεν ὅτι εἰς τὴν Περσίαν ἦτον ἓνας εὐμορφος νέος, ἀρμάτωσε κάτεργον καὶ ἐπῆγε διὰ νὰ τὸν ἀτιμάσῃ· ὁ νέος δὲ τοῦτο μαθὼν, ἀνέβη ἐπάνω εἰς τὰ κεραμίδια τοῦ ὀσπητίου, καὶ ρίπτωντας κάτω τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπέθανεν. Ἀναβάς, λέγει, ἐπὶ τὴν κέραμον ἔβαλεν ἑαυτὸν κάτω καὶ ἐτελεύτησεν. «Ὅρα σελ. 333. τῆς σάλπιγγος» ὅθεν καὶ ὁ Ἀταλαιάτης ἐν τῇ συνόψει τῶν νόμων (τίτλ. σα. σελ. 64. τοῦ 6'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγει, ὅτι ἂν τινὰς βιασθῆ εἰς ἀσελγειαν ἀπὸ ἄλλον, ἀκινδύνως τὸν φονεύει. Ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Δουκάς λύων τινὰ ζητήματα, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἐν χειρογράφοις σωζόμενα λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου πέσουν εἰς ἀρσενομανίαν, ἓνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν νὰ λάβουν δὲν ἠμποροῦν.

καταλογίζονται. Καί αι τσίνυν τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα, φονεύτριαί εἰσι καί αὐταί, καί αι δε-
χόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια.»

Ἑρμηνεῖα.

Περὶ φόνων ἐκούσιων καὶ ἀκούσιων ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, διαιρῶν, ποιοὶ μὲν εἶναι ἐκούσιοι καὶ θεληματικοί, ποιοὶ δὲ ἀκούσιοι καὶ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου γινόμενοι, καὶ ποιοὶ εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἐκούσιους. Καὶ ἀκούσιοι μὲν εἶναι, ἐὰν τινὰς ρίψῃ πέτραν εἰς θηρίον ἢ δένδρον καὶ κατὰ τύχην περνῶντα ἐκεῖθεν ἀνθρώπον κτυπήσῃ καὶ θανατώσῃ αὐτόν· καὶ ἐὰν θέλωντας τινὰς νὰ σωφρονήσῃ τινὰ, κτυπήσῃ αὐτόν ἐλαφρὰ μὲ λουρί ἢ ραβδί μικρὸν καὶ συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ ὁ κτυπηθεὶς. Ἐκούσιοι δὲ καὶ θε-
ληματικοὶ φόνοι εἶναι, ἐὰν τινὰς μὲ ἀξίνην, ἢ κρατῶντάς τὴν ἢ ριπτωντάς τὴν δηλαδὴ ἀπὸ τὸ χέρι του, κτυ-
πήσῃ τὴν γυναῖκά του ἢ ἄλλον τινὰ. εἰς τὸν θυμὸν του καὶ ἀποθάνῃ· ἐὰν μεταχειρισθῇ τινὰς μαχαίρι ἢ του-
φέκι, ἢ ἄλλο τοιοῦτο εἰς τὸ νὰ κτυπήσῃ. Ἐκούσιως φονεύουν οἱ κλέπται καὶ οἱ πολέμους κάμνοντες διὰ νὰ ἀρ-
πάσουσιν ἄσπρα. Καὶ αι γυναῖκες καὶ ἄνδρες ὁποῦ κατασκευάζουσιν κάποια φαρμακερὰ ποτὰ, καὶ τὰ δίδουσιν εἰς
τινὰς διὰ νὰ τοὺς ἐλκύσουσιν εἰς τὸν σαρκικὸν αὐτῶν ἔρωτα, αὐτοὶ δὲ πίνοντές τὰ σκοτίζονται εἰς τὸν νοῦν καὶ
ἀποθνήσκουσιν. Ὁμοίως ἐκούσιως φονεύουσιν καὶ ἐκεῖναι ὁποῦ δίδουσιν καὶ δέχονται τὰ φαρμακερὰ βότανα, διὰ νὰ θανα-
τώσουσιν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν βρέφη, (περὶ ὧν ἰδιαιτέρον ὄρα τὸν 44. τῆς 5'). Φόνοι δὲ ἀκούσιοι μὲν, πλη-
σιάζοντες ὁμῶς κοντὰ εἰς τοὺς θεληματικούς, εἶναι, ἐὰν τινὰς μαχόμενος μὲ τινὰ, κτυπήσῃ αὐτόν εἰς κείριον
καὶ θανατηφόρον μέρος ἀλύπητα μὲ ξύλον ἢ μὲ τὸ χέρι του, καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἀποθάνῃ ὁ ἀνθρώπος, ὁμοίως
καὶ ἐὰν τινὰς μεταχειρισθῇ ξύλον βαρὺ καὶ μεγάλην πέτραν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν εἰς τὸ νὰ κτυπήσῃ
τινὰ, καὶ συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ ὁ κτυπηθεὶς. Ὅρα καὶ τὸν 45'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

«Ἡ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις κατὰ μὲν τὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν ἐξίσου ἀνδράσι καὶ γυναίξιν ἀρμό-
ζει, περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίστασθαι, « παρεκτὸς λόγου πορνείας» [Ματθ. ε. 32. καὶ 10'. 7.]. Ἡ δὲ
συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γυναικῶν πολλὴν εὐρίσκομεν τὴν ἀκριβολογίαν, τοῦ Ἀπο-
στολικοῦ λέγοντος, ὅτι «ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σώμα ἔστι,» [Α'. Κορινθ. ζ'. 16] τοῦ δὲ Ἱερεμίου,
ὅτι, «ἐὰν γένηται γυνὴ ἀνδρὶ ἐτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινομένη μαινοθήσε-
ται.» [Ἱερ. γ'. 1] καὶ πάλιν «Ὁ ἔχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής.» [Παρ. ιη' 22.], ἡ δὲ συνήθεια
καὶ μοιχεύοντας ἄνδρας καὶ ἐν πορνείαις ὄντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν προστασσει, ὥστε ἡ τῷ
ἀφειμένῳ ἀνδρὶ συνοικοῦσα, οὐκ οἶδα, εἰ δύναται μοιχαλὶς χρηματίσαι. Τὸ γὰρ ἐγκλημα ἐνταῦθα, τῆς
ἀπολυσάσης τὸν ἄνδρα ἄπτεται, κατὰ ποίαν αἰτίαν ἀπέστη τοῦ γάμου. Εἴτε γὰρ τυπτομένη μὴ φέρουσα
τὰς πληγὰς, ὑπομένειν ἐχρῆν μᾶλλον, ἢ διαζευχθῆναι τοῦ συνοικοῦντος, εἴτε τὴν εἰς τὰ χρήματα ζη-
μίαν μὴ φέρουσα, οὐδὲ αὕτη ἡ πρόφασις ἀξιόλογος. Εἰ δὲ διὰ τὸ ἐν πορνείᾳ αὐτὸν ζῆν, οὐκ ἔχομεν τοῦτο
ἐν συνήθειᾳ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τὸ παρατήρημα, ἀλλὰ καὶ ἀπίστου ἀνδρὸς χωρίζεσθαι οὐ προσετάχθη
γυνὴ, ἀλλὰ παραμένειν δεῖ διὰ τὸ ἀδηλον τῆς ἐκβάσεως. «Τί γὰρ οἶδας, γυναῖ, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;»
[Α'. Κορ. ζ'. 16] ὥστε ἡ καταλιποῦσα, μοιχαλὶς εἰ ἐπ' ἄλλον ἤλθεν ἄνδρα. Ὁ δὲ καταλειφθεὶς, συγ-
γνώστὸς ἐστὶ, καὶ ἡ συνοικοῦσα τῷ τοιοῦτῳ οὐ κατακρίνεται. Εἰ μὲντοι ὁ ἀνὴρ ἀποστὰς τῆς γυναικὸς
ἐπ' ἄλλην ἤλθε, καὶ αὐτὸς μοιχὸς, διότι ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ἡ συνοικοῦσα αὐτῷ μοιχαλὶς, διότι
ἀλλότριον ἄνδρα πρὸς ἑαυτὴν μετέστησεν.»

Ἑρμηνεῖα.

Ἐπος. μὴ.
τῆς 5'. πζ'.
τῆς ἐν Ἀγκύ-
ρα κ', τῆς ἐν
Καρθαγ. ριγ'.
Βασιλ. κἀ. Τι-
μοθ. ιδ'.

Ἡ μὲν τοῦ Κυρίου ἀπόφασις θέλει, ὅτι ἐπίσης ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα νὰ μὴ χωρίζωνται ἕνας
ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἔξω μόνον ἀν ἀκολουθήσῃ πορνεία ἢ μοιχεία, εἴτε εἰς τὸ ἕνα μέρος εἴτε εἰς τὸ
ἄλλο. Ἡ συνήθεια ὁμῶς θέλει, ὅτι οἱ μὲν ἄνδρες νὰ χωρίζουσιν τὰς γυναῖκάς των, ἐὰν πορνευθοῦν
ἢ μοιχευθοῦν ἀπὸ ἄλλον (1), κατὰ τὸ Ἀποστολικὸν ρητὸν καὶ τὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τὸ τοῦ Πα-
ροιμιαστοῦ, αἱ δὲ γυναῖκες νὰ μὴ χωρίζουσιν τοὺς ἄνδρας των, κἂν πορνεύουσιν καὶ μοιχεύουσιν
εἰς ἄλλας, ὥστε κατὰ τὴν συνήθειαν ταύτην, ἐὰν γυνὴ ὑπανδρευθῇ μὲ ἄνδρα, τὸν ὁποῖον
ἐχώρισεν ἡ γυναῖκά του ὡς πορνεύοντα ἢ μοιχεύοντα, ἀπορῶ, ἀν αὐτὴ ἐμπορῇ νὰ ἦναι μοιχα-
λὶς, ἐπειδὴ τὸ ἀμάρτημα τοῦ χωρισμοῦ δὲν δίδεται εἰς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ εἰς τὴν γυναῖκα ὁποῦ τὸν ἀφή-
κεν, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ ἀφίνη τὸν ἄνδρα τῆς· ἀλλὰ κἂν δέρνη αὐτὴν ἐκεῖνος, πρέπει νὰ ὑπο-
μένῃ καὶ ὄχι νὰ χωρίζεται, κἂν τὴν προικὰ τῆς ἐξοδεύῃ, κἂν εἰς ἄλλας γυναῖκας πορνεύῃ, αὕτη πρέπει νὰ
καρτερῇ. Τί λέγω ταῦτα; κἂν ἀπίστος εἶναι ὁ ἄνδρας τῆς (2), δὲν πρέπει νὰ τὸν χωρίζεται, ὡς λέγει ὁ Παῦ-

(1) Ἐὰν δηλαδὴ δὲν θέλουν αὐτὰς, εἰ δὲ καὶ τὰς θέλουν, δὲν
χωρίζουσιν αὐτὰς κἂν πορνευθοῦν ἢ μοιχευθοῦν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ
Ἰουστινιανὸς καὶ Λέων ὁ σοφὸς ἐνόησαν εἰς τοὺς νόμους των
τὸν Κανὸνα τοῦτον, εἰπόντες ὅτι, ἀν οἱ ἄνδρες συγχωρήσουσιν

τὸ σφάλμα τῆς μοιχείας ἢ πορνείας τῶν γυναικῶν των, παρ-
νοῦσι πάλιν αὐτὰς ἀνεμποδίστως ἀνάμεσα εἰς δύο χρόνους.

(2) Δηλαδὴ ἐὰν, ἀπίστοι ὄντες καὶ οἱ δύο ἐξ ἀρχῆς, ἡ μὲν
γυνὴ πιστεύσῃ μετὰ ταῦτα, ὁ δὲ ἄνδρας μείνῃ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ.

λος, ἀλλὰ νὰ συγκατοικῆ μετ' αὐτὸν, ἴσως μετ' τὸ παράδειγμά της τὸν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν θεογνωσίαν. Ὡστε, ἡ μὲν γυναῖκα, ἀφήσασα τὸν ἄνδρα της, μοιχαλὶς εἶναι, ἂν πάρῃ ἄλλον. Ὁ δὲ ἀφεθεὶς αὐτὸς ἄνδρας, ἂν πάρῃ ἄλλην, συγχωρεῖται, καὶ ἡ τοῦτον λαβοῦσα δευτέρα γυναῖκα, ὡς μοιχαλὶς δὲν κατακρίνεται. Ἐὰν ὁμοίως καὶ ὁ ἄνδρας ἀφήσῃ τὴν γυναῖκα του, χωρὶς αἰτίαν πορνείας, καὶ πάρῃ ἄλλην, μοιχὸς εἶναι, διατὶ ἔκαμε τὴν γυναῖκά του νὰ μοιχευθῇ λαμβάνουσα ἄλλον, ζῶντος τοῦ προτέρου ἀνδρός της. Ἀλλὰ καὶ ἡ δευτέρα γυναῖκά του, μοιχαλὶς εἶναι, διατὶ ἐπῆρε τὸν ξένον ἄνδρα τῆς ζωῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μῆ. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν πζ'. τῆς ε', μέρος ἐκ τοῦ κανόνος τούτου ἐρανηθέντα αὐτολεξεί.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

«Οἱ ὁμνύοντες μὴ καταδέχεσθαι τὴν χειροτονίαν, ἐξομνύμενοι, μὴ ἀναγκαζέσθωσαν ἐπιορκεῖν. Εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι Κανὼν ὁ συγχωρῶν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ πείρα ἐγνώκαμεν, ὅτι οὐκ εὐδοῦνται (1) οἱ παρορκήσαντες. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου, καὶ τὰ ρήματα, καὶ τὴν διάθεσιν, ἀφ' ἧς ὁμομόκασι, καὶ τὰς κατὰ λεπτὸν ἐν τοῖς ρήμασι προσθήκας, ὡς ἐὰν μηδεμία ἢ μηδαμόθεν παραμυθία, χρῆ παντελῶς εἶναι τοῖς τοιούτοις. Τὸ μέντοι κατὰ Σευῆρον πρᾶγμα, ἦτοι τὸν ὑπὸ τούτου χειροτονηθέντα Πρεσβύτερον, τοιαύτην τινὰ μοι παραμυθίαν δοκεῖ ἔχειν (εἰ καὶ σοι συνδοκεῖ), τὸν ἄγρον ἐκεῖνον τὸν ὑποκείμενον τῇ Μισθείᾳ, ὧς ἐπεκηρύχθη ὁ ἄνθρωπος, κέλευσον Μασάδοις ὑποτελεῖν. Οὕτω γὰρ κάκεινος οὐ παρορκήσει μὴ ἀναχωρῶν τοῦ τόπου, καὶ ὁ Λογγῖνος ἔχων τὸν Κυριακὸν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἐρημώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῆς ἀργίας καταδικάσει, καὶ ἡμεῖς δόξαμεν μὴ παρὰ Κανόνας ποιεῖν τι, συμπεριφερόμενοι τῷ Κυριακῷ ὁμόσαντι μὲν συμπαραμένειν Μινδανοῖς (2), καταδεξαμένῳ δὲ τὴν μετάθεσιν. Ἡ γὰρ ἐπάνοδος φυλακὴ ἐστὶ τοῦ ὄρκου, τὸ δὲ ἄξιαι αὐτὸν τῇ οἰκονομίᾳ, εἰς ἐπιορκίαν αὐτῷ οὐ λογισθήσεται, διὰ τὸ μὴ προσκεῖσθαι τῷ ὄρκῳ, μηδὲ πρὸς βραχὺ ἀναχωρήσειν Μινδανῶν, ἀλλὰ παραμένειν εἰς τὸ ἐφεξῆς. Σευῆρῳ δὲ προφασιζομένῳ τὴν λήθην, ἡμεῖς συγχωρήσομεν, εἰπόντες, ὅτι ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης οὐ περιόψεται τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοιούτου λυμαινομένην, ποιῶντος μὲν ἀκανονίστως ἐξ ἀρχῆς, ὄρκῳ, δὲ καταδεσμοῦντος παρὰ τὰ Εὐαγγέλια, ἐπιορκεῖν δὲ διδάσκοντος, δι' ὧν μετετέθη, ψευδομένου δὲ νῦν δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσμὲν καρδιῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν, δῶμεν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐκδίκησιν, αὐτοὶ δὲ ἀδιακρίτως αὐτὸν δεξόμεθα, συγγνώμην δόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει τῇ λήθῃ».

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ μερικοὶ ζητούμενοι νὰ χειροτονηθοῦν, ἐξώμοναν νὰ μὴ δεχθοῦν τὴν χειροτονίαν, διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανὼν προστάζει, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν πρέπει νὰ ἀναγκάζωνται εἰς τὸ νὰ χειροτονοῦνται, καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ νὰ παραβαίνουσι τὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμαν· διότι ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται, ὅτι συγχωροῦνται νὰ λύουσι τὸν δεσμὸν κατὰ τινὰ Κανόνα (3), οἱ ἀφ' ἑαυτῶν ὁμόσαντες, καὶ δήσαντες τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ κάμουν τὸ τὸδε πρᾶγμα, ἢ νὰ μὴ τὸ κάμουν· μετ' ὅλον τοῦτο ἡμεῖς μετ' τὴν δοκιμὴν ἠξέυρομεν, ὅτι ὅσοι παραβαίνουσι τοὺς ὄρκους τῶν δὲν εὐδοῦνται, οὔτε κρίνονται εὐδόκιμοι καὶ εὐάρεστοι κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ παραχωροῦνται νὰ πάθωσι πειρασμόν. Εἰς τὰ τοιαῦτα ὁμοίως πρέπει τινὰς νὰ στοχάζεται καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου, ἦτοι, ἂν ὡμοσε τὸν Θεόν ἢ ἄλλο τι, καὶ τὰ λόγια τοῦ ὁμόσαντος καὶ τὴν διάθεσιν καὶ γνώμην, μετ' τὴν ὁποίαν ὡμοσεν, ἦτοι ἂν ἀπὸ συναρπαγῆς ἢ ἀπὸ μικροψυχίας, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀμετάθετον γνώμην καὶ ἀποφασιστικὴν ὡμοσε, καὶ τὰς παραμικρὰς προσθήκας, ὅπου ἐπρόσθεσεν εἰς τὰ λόγια τοῦ ὄρκου· εἰς τρόπον ὅτι, ἂν ἀπὸ κένενα περιστατικὸν δὲν εὐρεθῇ κάμμία παραμυθία εὐλογος εἰς τὸ νὰ λυθῇ ὁ γενόμενος ὄρκος, πρέπει νὰ ἀφίγη τοὺς τοιούτους τινὰς νὰ φυλάττουσι τὸν ὄρκον τοῦς, καὶ μὴ τοὺς ἀναγκάζῃ νὰ ἐπιορκοῦν. Ἡ δὲ τοῦ Σευῆρου ὑπόθεσις τοιαύτη φαίνεται νὰ ἦτο. Λογγῖνός τις ὀνομαζόμενος εἶχε τσιφτιλίκιον, λεγόμενον Μίνδανον, ὑποκείμενον εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν τῆς Μισθείας. Σευῆρος δὲ ὁ Μασάδων Ἐπίσκοπος ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον εἰς τὴν ἐν τῷ τσιφτιλικίῳ Ἐκκλησίᾳ κάποιον Κυριακόν, ὅστις ἠναγκάσθη παρὰ τοῦ Σευῆρου νὰ ὁμόσῃ, ὅτι ἔχει νὰ μένη ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπόκηται εἰς τὴν ἐκεῖνου Ἐπισκοπὴν. Ἀλλ' ὁ τῆς Μισθείας Ἐπίσκοπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπέκειτο τὸ τσιφτιλίκιον, τοῦτο μαθὼν, ἐμπόδισε τὸν Κυριακὸν ἀπὸ τῆς ἱερουργῆς εἰς τὴν ἐδικήν του Ἐκκλησίαν, ὡς παρ' ἑτέρου χειροτονηθέντα. Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν Κυριακὸς ἐπῆγεν εἰς ἄλλην Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ Λογγῖνος ὁ οἰκοκύριος τοῦ τσιφτιλικίου λυπούμενος,

(1) Ἐν ἄλλοις, εὐδοκοῦνται, ὡς καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἠρμήνευσε.

(2) Ἐν ἄλλοις, Μινδάλοις.

(3) Οὐδαμοῦ φαίνεται τοιοῦτος Κανὼν, ἐξω μόνον ἂν ὁ Ἅγιος Κανόνα ὀνομάζῃ τὴν συμβουλήν ὅπου δίδει ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρὸς τὸν Δρακόντιον, πρὸς τὸν ὁποῖον γράφει τοιαῦτα, διὰ νὰ τὸν καταπέσῃ νὰ δεχθῇ τὴν Ἐπισκοπὴν· «Ἐἴτε λόγον δέδω-

κας, ὁ δὲ λόγος τοῖς Ἁγίοις ὡς ὄρκος ἦν, ἀλλὰ ἀνάγκη τὸν Ἱερεμίαν (κ'. 9.) πῶς καὶ αὐτὸς εἰρηκῶς. Οὐ μὴ ἠνομάσω τὸ ὄνομα Κυρίου.» Ὑστερον δὲ φοβηθεὶς τὸ ἐν αὐτῷ πῦρ γενόμενον, οὐκ ἔτι, ὡς εἶρηκε, πεποιήκεν, οὐ δὲ ὡς προληφθεὶς τῷ ὄρκῳ, ἐκρύβη, ἀλλὰ τὸν ἐγχειρίσαντα εὐλαβοῦμενος, τετελείωκε τὴν προφητείαν (Τόμ. α'. σελ. 956).

εφοβέριζεν, ἢ νὰ χαλάσῃ, ἢ νὰ ἀφήσῃ ἔρημον τὴν Ἐκκλησίαν. Λοιπὸν ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐρωτήθη περὶ τούτου καὶ ἀπεκρίθη, ὅτι τὸ μὲν τσιφτιλίκιον πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐπισκοπῆς Μασσάδων, ἂν καὶ νὰ ᾔτον ἄλλης ἐνορίας, ὁ δὲ Πρεσβύτερος Κυριακὸς νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ ἱερουργῇ ἐκεῖ, διατὶ μὲ τούτον τὸν τρόπον καὶ αὐτὸς θέλει φυλάττει τὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμε, καὶ ὁ Λογγίνος δὲν θέλει ἐρημώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ψυχὴν του ἀκολουθῶν δὲν θέλει καταδικάσει, διὰ τὴν τῶν θείων ὑμνων ἀργίαν ὅπου θέλει προξενήσῃ εἰς αὐτὴν, καὶ ἡμεῖς, λέγει, δὲν θέλομεν κάμει τι παρὰ Κανόνας, ἐπιστρέφοντες τὸν Κυριακὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του, ἐπειδὴ ἐπιστρέφωντας ἐκεῖ, δὲν θέλει παραβῆ τὸν ὄρκον του, καθ' ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ ἀνεχώρησε πρὸς ὀλίγον, ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἐπρόσθεσεν εἰς τὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμεν, ὅτι οὐδὲ πρὸς ὀλίγον νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ τσιφτιλίκιον τῶν Μινδάνων, τοῦτο παράδοσις τοῦ ὄρκου δὲν λογίζεται (1). Τὸν δὲ Σευῆρον, ἐπειδὴ καὶ προφασίζεται, ὅτι ἐλησμόνησε πῶς ἦτο τὸ τσιφτιλίκιον εἰς ξένην Ἐπισκοπὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον εἰς αὐτὸ, ἡμεῖς πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν. Καὶ ἀγκαλὰ αὐτὸς παρὰ Κανόνας τρία κακὰ ἔκαμε, τὸ νὰ βάλῃ εἰς ὄρκον τὸν Κυριακὸν, τὸ ὅποιον εἶναι ἔξω τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου· τὸ νὰ παρακινήσῃ νὰ παραβῆ τὸν ὄρκον μὲ τὴν μετάθεσιν, καὶ τὸ νὰ ψεύδεται μὲ τοῦτο ὅπου λέγει, ὅτι ἐλησμόνησε· πλὴν, ἐπειδὴ ἡμεῖς καρδιογνώσται δὲν εἴμεθα, συγχωροῦμεν αὐτὸν, καὶ ἀδιακρίτως δεχόμεθα, διὰ τὸ πάθος τῆς λήθης· ἀφίνομεν δὲ εἰς τὸν Κύριον νὰ κάμῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδίκησιν. Ὅρα καὶ τὸν ἰδ'. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Τῶν Ἀποσ.
ξς. τῆς ε'.
ιβ'. τῆς ἐν
Ἀγκύρα κα.
κβ'. κγ'. Βα-
σιλ. β'. ιγ'.
μγ'. νδ'. νς'.
νζ'. Ἀθανασ.
ἐπιστολ. πρὸς
Ἀποστ. Νύσ-
σης ε'.

Ὁ δὲ τὸν ἀκούσιον ποιήσας φόνον, ἀρκούντως ἐξεπλήρωσε τὴν δίκην ἐν τοῖς ἑνδεκά ἔτεσι. Δῆλον γάρ ὅτι ἐπὶ τῶν πληγέντων, τὰ Μωυσέως παρατηρήσωμεν, καὶ τὸν κατακλιθέντα μὲν ὑπὸ τῶν πληγῶν, ἃς ἔλαβε, βαδίσαντα δὲ πάλιν ἐπὶ τῆ ράβδῳ αὐτοῦ, οὐ λογισόμεθα πεφονεύθαι. [Ἐξόδ. κα. 18. 19.] Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἐξανέστη μετὰ τὰς πληγὰς, ἀλλ' οὖν τῷ μὴ προελεσθαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ὁ τυπήσας φονευτῆς μὲν, ἀλλ' ἀκούσιος διὰ τὴν πρόθεσιν».

Ἑρμηνεία.

Ἐνας χωρὶς τὸ θέλημά του φόνον ποιήσας, ἑνδεκα χρόνους διεπέρασεν ἀφωρισμένος ἐν μετανοίᾳ. Ἐρωτηθεὶς δὲ περὶ τούτου ὁ Ἅγιος, ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ἀρκετὸς εἶναι ὁ Κανὼνας τοῦ αὐτοῦ καὶ πρέπει νὰ λυθῇ ἀπὸ αὐτόν (2). Προσθέτει δὲ ὅτι πρέπει εἰς τοὺς κτυπηθέντας νὰ παρατηροῦμεν καὶ τὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Λέγει γὰρ ἐκεῖνος, ὅτι ἂν τινὰς δαρθῇ, καὶ ἀπὸ τὸν δαρμὸν καταπέσῃ εἰς τὸ στῆθος· ἂν μετὰ ταῦτα σηκωθῇ καὶ περιπατήσῃ μὲ τὸ ραβδί του λείψανα ἔτι ἔχων τῆς ἀσθενείας, δὲν λογίζεται ὅτι ἐφονεύθῃ, ἂν μετὰ ταῦτα ἀποθάνῃ, καὶ ὁ δειρας αὐτόν, φονεὺς δὲν λογίζεται. Κοντὰ εἰς τὰ Μωσαϊκὰ ταῦτα προσθέτει ὁ Ἅγιος, ὅτι, ἂν δὲν ἐσηκώθῃ ἀφ' οὗ ἐδάρθῃ, ἀλλ' ἐτελεύτησε, φονεὺς μὲν εἶναι ὁ τοῦτον δειρας, ἀκούσιος ὁμοῦ καὶ ὄχι θεληματικὸς, καθ' ὅτι δὲν ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν δειρῇ. Ὅρα καὶ τὸν ξς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Ἀποστ ις'. || Τοὺς διγάμους παντελῶς ὁ Κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε.

Ἑρμηνεία.

Κανόνα ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Ἅγιος τὸν ις'. Ἀποστολικόν, ὃν ἐρμηνευθέντα ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Τοὺς ἐν πολέμοις φόνους οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐν τοῖς φόνοις οὐκ ἐλογίσαντο, ἐμοὶ δοκεῖ συγγνώμην δίδόντες τοῖς ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ εὐσεβείας ἀμυνομένοις. Τάχα δὲ καλῶς ἔχει συμβουλεύειν, ὡς τὰς χεῖρας μὴ καθαρῶς, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωνίας μόνης ἀπέχεσθαι.

(1) Ὅρα τὸν μέγαν Βασιλεῖον πῶς ἀπὸ τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν λεπτὴν ἐξέτασιν τῶν ρημάτων τοῦ ὄρκου εὖρε παρηγορίαν, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται πῶς παραβαίνει τὸν ὄρκον του ὁ ὁμοῦσας. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἑνδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀφ' οὗ ἐξωλόθρευσαν τοὺς Βενιαμίτας διὰ τὴν πορνείαν ὅπου ἔκαμαν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ Δευτέρου, πλὴν μόνον ἐξακοσίων, ἐπειδὴ ἔκαμαν ὄρκον, νὰ μὴ δώσουν γυναῖκας εἰς αὐτοὺς θεληματικῶς. Ὑστερον, διὰ τὸ νὰ φυλαχθῇ ὁ ὄρκος τῶν ἀπαράτρωτος, κατὰ τὸν ἀδελφὸν ἐρμηνευτὴν, καὶ ἐν ταύτῳ διὰ τὸ νὰ μὴ μείνωσιν οἱ ἐξακόσιοι αὐτοὶ χωρὶς γυναῖκας, καὶ χαθῇ τελείως ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμίν,

ἐφεύρηκαν μηχανὴν, καὶ ἐπήραν μὲν αὐτοὶ τετρακοσίας παρθένους ἀπὸ τὴν πόλιν Ἰαβείας Γαλααδ ὅπου δὲν ἦλθον εἰς πόλεμον, διακοσίας δὲ ἄλλας παρθένους ὅπου ἐχόρευαν εἰς τὴν Σηλὼμ ἐδιώρισαν νὰ ἀρπάσουν οἱ περιλειφθέντες διακόσιοι Βενιαμίται, καὶ οὕτω μὲ τὸν τρόπον αὐτόν καὶ τὰ δύο ἐφύλαξαν. Καὶ ὅρα τὸ κα'. Κεφ. τῶν Κριτῶν.

(2) Ὅχι πῶς εἶναι τόσος ὁ Κανὼν τῶν ἀκούσιων φόνων (εἰς δέκα γὰρ χρόνους, καὶ ὄχι εἰς ἑνδεκα οἱ ἀκούσιοι φόνοι ἐπιτιμῶνται ἀπὸ τὸν νζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), ἀλλ' ὅτι εἰς τόσους χρόνους ἐφθασεν ἐκεῖνος νὰ περάσῃ ὑποκάτω εἰς τὸ ἐπιτίμιον.

Ἑρμηνεία.

Πατέρας έννοεῖ ἐδῶ ὁ μέγας Βασίλειος τὸν μέγαν Ἀθανάσιον καὶ τοὺς κατ' αὐτόν. Λέγει γὰρ ἐκεῖνος ἐν τῇ πρὸς Ἀμμοῦν ἐπιστολῇ, ὅτι τὸ νὰ φονεύῃ τινὰς τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸν πόλεμον, εἶναι νόμιμον καὶ ἐπαίνου ἄξιον. Ὁ δὲ Βασίλειος ἐξηγεῖ καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν οἱ ἀρχαιότεροι Πατέρες ἐσυγχώρησαν εἰς αὐτοὺς, ἧτις εἶναι, διατι οἱ ἐν πολέμῳ φονεύοντες οὗτοι, ὑπερμαχοῦσι διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν τῆς σωφροσύνης φύλαξιν. Διότι, ἂν μίαν φορὰν οἱ Βάρβαροι καὶ ἄπιστοι κυριεύσουσιν, οὔτε εὐσέβεια θέλει μείνει, μετὰ τὸ νὰ ἀθετοῦν αὐτὴν ἐκεῖνοι καὶ τὴν ἐδικὴν τῶν κακοπιστῶν στερεῶνουσιν, οὔτε σωφροσύνη καὶ φύλαξις τῆς τιμῆς, μετὰ τὸ νὰ ἀκολουθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς πολλαὶ βίαι καὶ φθοραὶ εἰς νέας καὶ νέους. Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ἅγιος καθεξῆς ἀπὸ λόγου τοῦ ὄχι Κανόνα ἀποφασιστικόν, ἀλλὰ συμβουλευτικόν καὶ διστακτικόν, λέγων, ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύοντες οὗτοι ὡς φονεῖς δὲν ἐλογίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους, ὁμοίως, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχουσι καθαρὰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπὸ αἵματα, ἴσως εἶναι καλὸν νὰ ἀπέχουν τρεῖς χρόνους ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μόνην τῶν Μυστηρίων, ἀλλ' ὄχι δηλαδὴ καὶ νὰ ἐκβάλλωνται ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὡς οἱ ἄλλοι μετανοοῦντες (1). Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

«Ὁ τόκος λαμβάνων, ἐὰν καταδέξηται τὸ ἀδίκον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλῶσαι καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι, δεκτός ἐστίν εἰς Ἱερωσύνην».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν ὅτι, ἀνίσως τινὰς, λαϊκὸς ὢν, ἔπερνε διάφορα ἐκ τῶν ἄσπρων του, οὗτος, ἐὰν ἐξοδύση τὸ ἀδίκον κέρδος, ἦτοι, τὰ διάφορα αὐτὰ (ὄρα δὲ πῶς ὀνομάζει τὰ διάφορα ἀδίκια, καὶ ἀπὸ τοὺς

(1) Διὰ τί δὲ οἱ μὲν παλαιοὶ Πατέρες δὲν ἐκανόνισαν τοὺς ἐν πολέμῳ φονεύοντας, ὁ δὲ Βασίλειος, τρεῖς χρόνους αὐτοὺς τῆς κοινωνίας ἐστέρησε; Δύει τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ ἴδιος Θεὸς ἐν τῷ β'. βιβλ. τῶν Ἀριθμῶν (Κεφ. λα'. 19. 24.), ὅπου παραγγέλλει, ὅτι νὰ σταθοῦν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, νὰ πλύνουσι τὰ ἱμάτιά των, νὰ καθαρισθοῦν, καὶ ἔτσι νὰ ἔμβουν μέσα εἰς τὴν παρεμβολὴν ἐκεῖνοι οἱ Ἑβραῖοι ὅπου ἐγύρισαν ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν Μαδιθηναίων. «Καὶ ὑμεῖς παρεμβαλεῖτε ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας, πᾶς ὁ ἀνελὼν καὶ ὁ ἀπτόμενος τοῦ τετρωμένου, ἀγνισθήσεται . . . καὶ πλυνεῖσθε τὰ ἱμάτια τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδόμης, καὶ καθαρισθήσεσθε, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν παρεμβολήν». Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, καθὼς ἐρμηνεύει Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, διατι ἀγκαλὰ καὶ ἦσαν νόμιμοι οἱ φόνοι ὅπου γίνονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὁμοίως ἐκεῖνος ὅπου φονεύει ἄνθρωπον καὶν δικαίως, καὶν διὰ ἐκδίκησιν, καὶν διὰ βίαν καὶ ἀνάγκην τὸν φονεύει, μετὰ τὸν τοῦτο ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ ἔγκλημα φαίνεται νὰ πίπτῃ, διατι ἐφόνευσεν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ὄντα, τῆς ἐδικῆς του. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τοὺς Μαδιθηναίους φονεύσαντες εἰς τὸν πόλεμον, ἀγκαλὰ καὶ δικαίως, ἀγκαλὰ καὶ ὡς ἐχθροὺς, ἀγκαλὰ διὰ ἐκδίκησιν, Ἐκδικεῖ γὰρ, φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, τὴν ἐκδίκησιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῶν Μαδιανιτῶν» (αὐτόθ. 2.) ὁμοίως ὡς ἀνθρώπους συγγενεῖς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως φονεύσαντες, καὶ ἀκολούθως ὑπὸ ἁμαρτίαν καὶ μισοφιλίαν πεσόντες, ἐχρειάσθησαν νὰ καθαρισθοῦν ἀπὸ αὐτὴν μετὰ τὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπταήμερον καθαρισμόν. Ταύτην τὴν ἰδίαν αἰτίαν λέγουσι καὶ ὁ Προκόπιος καὶ ὁ Ἄδελος, ἐρμηνεύοντες τὰ αὐτὰ ρητὰ, καὶ ὄχι διατι ἐζώγησαν τὰς γυναῖκας τῶν Μαδιανιτῶν, ὡς εἶπόν τινες. Ὁ γὰρ ἑπταήμερος αὐτὸς καθαρισμὸς ἐγένετο ὑστερὰ, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσαν καὶ τὰς ὑπανδρευμένας γυναῖκας τῶν Μαδιθηναίων, καὶ ὄχι πρὸ τοῦ, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ Κεφαλαίῳ δηλοῦται. Ὅθεν εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀκολουθῶν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος συμβουλεύει, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἀπέχουν τρεῖς χρόνους τῆς Κοινωνίας οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες, διατι ἐμολύθησαν μετὰ τὰ αἵματα τῶν ὁμογενῶν, ἴσως

δὲ καὶ διατι ἐγίναν ἐπιτήδευοι εἰς τὸ νὰ κακοποιῶν καὶ νὰ ἀφαινοῦν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ (ὄρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζς'. Ἀποστολικοῦ) συμβουλευτικόν δὲ καὶ διστακτικόν τὸν Κανόνα προέφερεν ὁ Ἅγιος, καὶ διὰ τὸ σέβας, καὶ τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους Πατέρας ὅπου ἀκανόνιστους τοὺς τοιοῦτους ἀφήκαν, καὶ διὰ φιλόσοφον ἴσως μετριοφροσύνην αὐτοῦ καὶ εὐλάβειαν. Ὅτι δὲ ὁ Κανὼν οὗτος τοῦ Ἁγίου ὡς Κανὼν ἀποφαντικὸς, καὶ ὄρος, καὶ νόμος, ἐδέχθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὄχι ὡς μία ἀπλή καὶ διστακτικὴ συμβουλή, μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἀκολουθήσασα ἱστορία, τὴν ὁποῖαν καὶ οἱ δύο ἐρμηνεύται ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμῶν, λέγουσι, καὶ ὁ Δοσίθεος (σελ.δ. 533. τῆς Δωδεκαβίβλου) ὁ γὰρ Βασίλειος οὗτος ἐζήτησεν εἰς τὸν καιρὸν του, ὅτι οἱ ἐν τῷ μετὰ τῶν Βαρβάρων πολέμῳ φονευόμενοι Χριστιανοὶ στρατιῶται νὰ συναριθμοῦνται μετὰ τοὺς μάρτυρας, καὶ ὡς μάρτυρες νὰ τιμῶνται καὶ νὰ δοξολογῶνται. Ὁ δὲ τότε Πατριάρχης καὶ ἡ Σύνοδος τῶν Ἀρχιερέων ἐναντιούμενοι εἰς τοῦτο, καὶ μὴ πειθοντες τὸν Βασίλειον, τέλος πάντων ὡς Κανόνα τὸν Κανόνα τοῦτο τοῦ Ἁγίου ἐπρότειναν εἰπόντες, πῶς ἡμεῖς θέλομεν συναριθμηθῆναι μετὰ τοὺς μάρτυρας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ φονευθέντας, τοὺς ὁποῖους ὁ μέγας Βασίλειος, ὡς μὴ καθαρὰς ἔχοντας τὰς χεῖρας, τρεῖς χρόνους ἐμπόδισεν ἀπὸ τὰ Μυστήρια; Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Βασίλειος ἐν τῷ νε'. Κανόνι αὐτοῦ, τὸν παρόντα συμβουλευτικόν, ὀριστικόν καὶ ἀποφασιστικόν ἐκείσε ἐξέθετο κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἐμποδίσας τῆς κοινωνίας τοὺς φονεύσαντας λαϊκοὺς τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπερχομένους ληστὰς. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἡ συμβουλή αὕτη τοῦ Ἁγίου, μᾶλλον δὲ ὁ Κανὼν, βαρεῖα φαίνεται καὶ φορτικὴ, μετὰ τὸ νὰ μὴ δύνανται πώποτε νὰ καταπαύσουν τρεῖς χρόνους καὶ ἀκολούθως νὰ μεταλάβουν, οἱ εἰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλήλους πολέμους εὐρισκόμενοι στρατιῶται Χριστιανοί, τοῦτο καὶ ἡμεῖς συνομολογοῦμεν ὥστε, ἐν ὅσῳ οἱ στρατιῶται πολεμοῦν, μεταλαβεῖν οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ τὴν τριετῆ τοῦ πολέμου κατάπαυσιν.

λαϊκούς πέρνωνται) εἰς πτωχοὺς, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παύσῃ ἀπὸ αὐτὰ, δέχεται εἰς τὸ νὰ γένη 'Ιερεὺς' ὥστε ἐξ ἀντιδιαστολῆς νοεῖται ὅτι ὁ μὴ τὰ διάφορα τῶν χρημάτων του διαμοιράσας, 'Ιερεὺς νὰ γένη δὲν δύναται.

ΚΑΝΟΝ ΙΕ'.

«Θαυμάζω δὲ σου τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς γραφῆς ἀπαιτοῦντος καὶ λογιζομένου, ὅτι ἠναγκασμένη ἐστὶν ἡ λέξις τῆς ἐρμηνείας τὸ ἑαυτῆς εὐσημον ἐκδιδοῦσης, οὐ τὸ κύριον τῆς ὑπὸ (1) Ἑβραϊκῆς φωνῆς σημαινόμενον μεταθεσίσης. Ἐπὶ δὲ δεῖ μὴ ἀργῶς παρελθεῖν τὸ ὑπ' ἀνδρὸς ζητητικοῦ κινήθην πρόβλημα, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ τὴν αὐτὴν ἔλαχον γένεσιν· ἐκ τῶν ὑδάτων γὰρ ἐξήχθη καὶ ἀμφοτέρω τὰ γένη· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ταῦτόν ἐστιν ἑκατέροις ἰδίωμα. Τὰ μὲν γὰρ διανήχεται τὸ ὕδωρ, τὰ δὲ ἐπινήχεται τῷ ἀέρι, καὶ διὰ τοῦτο κοινή μὲν αὐτῶν ὑπεμνήσθη, τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λόγου, ὡς μὲν πρὸς τοὺς ἰχθύας ἀκαταλλήλως ἀπεδόθη, ὡς δὲ πρὸς πάντα τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα καὶ πάνυ οἰκείως. Τὰ γὰρ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑποτέτακται τῷ ἀνθρώπῳ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. Οὐ γὰρ εἶ τι ἔνυδρον, τοῦτο καὶ ἰχθύς ἐστίν, ὡς τὰ κητώδη καὶ φάλαινα καὶ ζύγεναι καὶ δελφίνες καὶ φῶκαι, καὶ προσέτι ἵπποι καὶ κύνες καὶ πρίονες καὶ ξιφίαι καὶ οἱ θαλάσσιοι βόες, εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀκαλῆφαι καὶ κτένες καὶ τὰ ὄστρακόδερμα πάντα, ὧν οὐδὲν ἐστὶν ἰχθύς, καὶ πάντα, ἃ διαπορεύεται τρίβους θαλασσῶν· ὡς εἶναι τρία τῷ γένει, πετεινὰ οὐρανοῦ, ἰχθύας θαλάσσης καὶ ἕσα τῶν ἐνύδρων τοῖς ἰχθύσιν ἀντιδιαστελλόμενα, διαπορεύονται καὶ αὐτὰ τὰς τρίβους τῶν θαλασσῶν.»

Ἑρμηνεία.

Ἄγκαλὰ καὶ δὲν φανερόνεται καθαρῶς ὁποῖα ἦτον ἡ ἐρώτησις· ὅσον ὁμοῦ ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, φαίνεται ὅτι ἠρώτησεν ὁ Ἀμφιλόχιος τὸν Βασιλεῖον, διὰ τί ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ η'. ὁ Δαβὶδ λέγων περὶ τοῦ ἀνθρώπου, «Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ... τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν,» ἀ. ὁμοῦ ἐσύναψε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ β'. δὲν εἶπε, τοὺς διαπορευομένους τρίβους θαλασσῶν, καθὼς ἦτον ἀκόλουθον, κατὰ τὴν γραμματικὴν τέχνην, ἀλλὰ τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν· πρὸς τὴν ἀ. λοιπὸν ἀπορίαν ὁ Ἅγιος ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ αἰτία, ὅπου ὁ Δαβὶδ ἐσύναψε τὰ πετεινὰ καὶ τὰ ὄψαρια ὁμοῦ, εἶναι διὰ τὴν καὶ τὰ δύο ταῦτα γένη τῶν ζῶων ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τὰ αὐτὰ νερά, καὶ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἰδίωμα ἔχουσιν· ἐπειδὴ, καθὼς τὰ ὄψαρια κολυμποῦσι μέσα εἰς τὸ νερὸν, ἔχοντα μὲν ὡσάν κουπία τὰ μικρὰ τῶν πτερύγια, ὡσάν τιμόνι δὲ τὴν οὐρὰν, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ πουλῖα κολυμβῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, ἔχοντα μὲν καὶ αὐτὰ ὡσάν κωπία τὰ πτερά, ὡσάν τιμόνι δὲ τὴν οὐρὰν. Πρὸς δὲ τὴν β'. ἀποκρίνεται, ὅτι τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν δὲν ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἰχθύας, ἀλλὰ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὰ νερά (2), ἤγουν εἰς τὰ κῆτη τὰ μεγάλα, εἰς τὰ ὄστρακόδερμα, ὁποῖα εἶναι τὰ κτένια καὶ ἄλλα, εἰς τὰ μαλακόστρακα, ὁποῖα εἶναι αἱ καρίδες, κάβουροι, καὶ εἰς τὰ μαλάκια, ὁποῖα εἶναι ἡ σουπίαις, τὰ ὀκταπόδια, τὰ καλαμάρια καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὅλα ταῦτα ὄψαρια δὲν ὀνομάζονται. Τρία λοιπὸν γένη ζῶων λέγει ὁ Δαβὶδ ὅτι ὑποτάσσονται εἰς τὸν ἀνθρώπον, τὰ ἐκ τῶν ὑδάτων γενώμενα, τὰ πουλῖα, τὰ ὄψαρια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅπου ζῶσιν εἰς τὰ νερά, διαφορετικὰ ὄντα ἀπὸ τὰ ὄψαρια, ἔξω δηλαδὴ ἀπὸ τὰ τετράποδα, ὅπου ἔγιναν ἐκ τῆς γῆς.

ΚΑΝΟΝ ΙΣ'.

«Ὁ δὲ Νεεμάν οὐχὶ μέγας παρὰ Κυρίῳ, ἀλλὰ παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, τουτέστι τῶν παραδυναστευόντων ἦν τῷ Βασιλεῖ τῶν Σύρων [Δ'. Βασιλ. ε. 1.]. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ Γραφῇ καὶ αὐτόθεν εὐρήσεις τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος».

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, διὰ τί ἡ Γραφή λέγει μέγαν τὸν Νεεμάν; καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι δὲν ἦτο μέγας κοντὰ εἰς τὸν Κύριον, ἦτοι εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὸν κύριόν του, ἦτοι τὸν Βασιλέα τῆς Συρίας, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ θεία Γραφή λέγουσα· «Καὶ Νεεμάν ὁ ἀρχὼν τῆς δυνάμεως Συρίας ἦν ἀνὴρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου αὐτοῦ». (δ'. Βασιλ. ε. 1.)

(1) Ἴσως, ἀπὸ.

(2) Ὁ δὲ Ἰερὸς Αἰγυπτίνος (ἐρμην. τοῦ ψαλ. η'.) τρίβους θαλασσῶν ἐνόησε τοὺς παραθαλασσίους τόπους, καὶ ἀκολούθως,

διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν, ἐννοεῖ πάντα τὰ εἰς τοὺς τοιοῦτους παραθαλασσίους τόπους εὐρισκόμενα, ὅσα εἶναι οἱ κάβουροι, λεπάδες, κόγχαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἄλλα.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν, Ἐπιστολὴ Κανονικὴ Β'. διηρημένη εἰς Κανόνας λδ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

«Ἡρώτησας ἡμᾶς περὶ Βιάνωρος τοῦ Πρεσβυτέρου, εἰ δεκτός ἐστι πρὸς τὸν Κλήρον διὰ τὸν ὄρκον. Ἐγὼ δὲ ἤδη τινὰ καὶ κοινὸν ὄρον περὶ πάντων ὁμοῦ τῶν μετ' αὐτοῦ ὁμομοκότων τοῖς κατὰ Ἀντιόχειαν Κληρικοῖς οἶδα ἐκτεθεικώς, ὥστε τῶν μὲν δημοσίων αὐτοὺς ἀπέχεσθαι συλλόγων, ἰδίᾳ δὲ ἐνεργεῖν τὰ τῶν Πρεσβυτέρων. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν ἄδειαν αὐτῷ παρέχει. Διότι οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐστὶν ἡ Ἱερωσύνη, ἀλλ' ἐν Ἰκόνιῳ. ἦν ὡς αὐτὸς ἐπέστειλας ἡμῖν, τῆς Ἀντιοχείας εἰς οἰκησὶν ἀντηλλάξατο. Ἔστιν οὖν δεκτός ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ἀπαιτούμενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμέλῃσθαι ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τοῦ ὄρκου, ὃν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνδρὸς ἐξωμόσατο, βαστάσαι τὴν ἐνόχλησιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου κινδύνου μὴ δυνηθεὶς».

Ἑρμηνεία.

Δὲν εἶναι τὸσον φανερὰ ἡ ἀπόκρισις αὕτη, μὲ τὸ νὰ μὴ ᾔνοιται φανερὰ οὔτε ἡ ἐρώτησις. Φαίνεται δὲ ὅτι, ἓνας ἀπίστος ἀνθρώπος μὲ ἀπειλὰς καὶ φοβερισμοὺς ἔκαμ' ἕνας Ἱερεὶς τῶν Ἀντιοχείων νὰ ὁμολοῖ, ὅτι νὰ μὴ ἐνεργοῦν πλέον τὰ τῆς Ἱερωσύνης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἓνας, Βιάνωρ ὀνόματι, ἐμετοίκησεν εἰς τὸ Ἰκόνιον, περὶ τοῦ ὁποίου ἠρώτησεν ὁ Ἰκονίου Ἀμφιλόχιος, ἂν πρέπη οὗτος νὰ λειτουργῇ, καὶ ἀποκρίνεται ὁ Ἅγιος, ὅτι κοινὸν διορισμὸν ἐξέδωκεν εἰς ὄλους ὅπου ὤμοσαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν νὰ λειτουργοῦν μὲν κατ' ἰδίαν, οὐχὶ δὲ καὶ δημοσίως ἐμπροσθεν εἰς ὄλους, ἵνα μὴ σκανδαλίζουσιν αὐτοὺς, βλέποντας νὰ παραβαίνουσι τὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμαν. Κατὰ τὸν κοινὸν λοιπὸν αὐτὸν διορισμὸν, ἔχει τὴν ἄδειαν καὶ ὁ Βιάνωρ νὰ ἱεουργῇ, καὶ μάλιστα διατιμέλλει νὰ ἱεουργῇ (τὸ γὰρ «ἐστίν», ὅπου λέγει ὁ Κανὼν, ἀντὶ τοῦ ἐνεργεῖται ἡ Ἱερωσύνη ἐκλαμβάνεται) ὅχι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὅπου ὤμοσεν, ἀλλ' εἰς τὸ Ἰκόνιον ὅπου μετοίκησε. Χρεωστὲι ὁμοίως οὗτος νὰ μετανοῇ διατιμὲν εὐκόλως καὶ προχείρως ὡμοσε διὰ μικροῦ κινδύνου φοβερισμὸν. Ὅρα καὶ τὸν ἦδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

«Περὶ τῶν ἐκπεσουσῶν παρθένων τῶν καθομολογησαμένων τὸν ἐν σεμνότητι βίον τῷ Κυρίῳ, εἶτα διὰ τὸ ὑποπεσεῖν τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς ἀθετουσῶν τὰς ἑαυτῶν συνθήκας, οἱ μὲν Πατέρες ἡμῶν ἀπλοῖκῶς καὶ πράως συμπεριφερόμενοι ταῖς ἀσθενείαις τῶν κατολισθαιόντων, ἐνομοθέτησαν δεκτὰς εἶναι μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν, καθ' ὁμοιότητα τῶν διγάμων διαταξάμενοι. Ἔμοι δὲ δοκεῖ, ἐπειδὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι προϊούσα ἡ Ἐκκλησία κραταιότερα γίνεται, καὶ πληθύνεται νῦν τὸ τάγμα τῶν παρθένων, προσέχειν ἀκριβῶς τῷ κατ' ἐννοίαν φαινομένῳ πράγματι καὶ τῇ τῆς Γραφῆς διανοίᾳ, ἣν δυνατὸν εὑρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀκολουθίου. Χρηρεῖα γὰρ παρθενίας ἐλάττων. Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν χηρῶν ἀμάρτημα πολλῶν δευτέρον ἐστὶ τοῦ τῶν παρθένων. Ἰδῶμεν τοίνυν τί γέγραπται Τιμοθέῳ παρὰ τοῦ Παύλου· «Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. Ὅταν γὰρ καταστρησιάσῃ τοῦ Χριστοῦ, γαμῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.» [ἀ. Τιμόθ. ε. 11.] Εἰ τοίνυν χήρα κρίματι ὑπόκειται βαρυτάτῳ, ὡς τὴν εἰς Χριστὸν ἀθετήσασα πίστιν, τί χρὴ λογίζεσθαι ἡμᾶς περὶ τῆς παρθένου, ἣτις νύμφη ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ σκευὸς ἱερῶν ἀνατεθὲν τῷ Δεσπότῃ; Μέγα μὲν ἀμάρτημα καὶ δούλην λαθραίοις γάμοις ἑαυτὴν ἐπιδοῦσαν, φθορᾶς ἀναπλήσαι τὸν οἶκον καὶ καθυβρίσαι διὰ τοῦ πονηροῦ βίου τὸν κεκτημένον· πολλῶν δὲ χαλεπώτερον τὴν νύμφην μοιχαλίδα γενέσθαι, καὶ τὴν πρὸς τὸν νυμφίον ἐνωσιν ἀτιμάσασαν, ἠδοναῖς ἀκολάστοις ἑαυτὴν ἐπιδοῦσαι. Οὐκοῦν, ἡ μὲν χήρα ὡς δούλη διεφθαρμένη καταδικάζεται, ἡ δὲ παρθένος τῷ κρίματι τῆς μοιχαλίδος ὑπόκειται. Ὅσπερ οὖν τὸν ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ συνιόντα μοιχὸν ὀνομάζομεν οὐ πρότερον καταδεξάμενοι εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἢ παύσασθαι τῆς ἀμαρτίας, οὕτω δηλ. καὶ ἐπὶ τοῦ τὴν παρθένον ἔχοντος διατεθησόμεθα. Ἐκεῖνο δὲ νῦν προωμολογηθῆσαι (1) ἡμῖν ἀναγκαῖον, ὅτι παρθένος ὀνομάζεται ἡ ἐκουσίως ἑαυτὴν προσαγαθοῦσα τῷ Κυρίῳ καὶ ἀποταξαμένη τῷ γάμῳ, καὶ τὸν ἐν ἀγιασμῷ βίον προτιμήσασα, τὰς δὲ ὁμολογίας τότε ἐγκρίνομεν, ἀφ' οὗ περ' ἂν ἡ ἡλικία τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν ἔσχεν. Οὐ γὰρ τὰς παιδικὰς φωνὰς πάντως κυρίας ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡγεῖσθαι προσήκει, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τὰ δεκαεξ' ἢ δέκα καὶ ἐπτὰ γινομένην ἔτη, κυρίαν οὔσαν τῶν λογισμῶν, ἀνακριθεῖσαν ἐπὶ πλεον, εἶτα παραμείνας καὶ λιπαροῦσαν διὰ ἰκεσιῶν πρὸς τὸ δεχθῆναι, τότε ἐγκαταλέγεσθαι χρὴ ταῖς παρθένοις, καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς τοιαύτης κυροῦν, καὶ τὴν παραίτησιν αὐτῆς ἀπαραιτήτως κολάζειν. Πολλὰς γὰρ γονεῖς προσαγοῦσι καὶ ἀδελφοί, καὶ τῶν προτηκόντων τινὲς πρὸ τῆς ἡλικίας, οὐκ οἰκοθεν ὀρμηθεῖσας πρὸς ἀγαμίαν, ἀλλὰ τι βιωτικὸν ἑαυτοῖς διοικούμενοι, ἃς οὐ ραδίως προσδέχεσθαι δεῖ, ἕως ἂν φανερῶς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐρευνήσωμεν γνώμην».

(1) Προδιωμολογηθῆσαι, ἐν ἄλλοις.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζεται, ὅτι οἱ μὲν παλαιοὶ Πατέρες συγκαταβατικώτερον φερόμενοι, καθ' ὁμοίτητα τῶν διγάμων, ἕνα χρόνον μόνον ἐκανόνισαν τὰς παρθένας ἐκείνας, ὅπου ἀφιερῶσιν μὲν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὑποσχεθοῦν νὰ φυλάξουν παρθενίαν (1), μετὰ ταῦτα δὲ πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ἐπειδὴ μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐκκλησία δυνατωτέρα ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔγινεν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ τάγμα τῶν παρθένων τούτων, ὅσον πηγαίνει, αὐξάνει, διὰ τοῦτο πρέπει καὶ αἱ παρθένοι ὅπου πορνεύσουν ἀσθηρότερα νὰ ἐπιτιμῶνται, καὶ τοῦτο ἀκολουθῶς κατὰ τὸ νόημα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Διότι, ἀνίσως, καθὼς λέγει αὐτός, ἡ χήρα ἐκείνη ὅπου συναριθμηθῆ μὲν εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τάγμα τῶν χηρῶν, (περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ μ'. τῆς ς'.) καὶ ὑποσχεθῆ σωφροσύνην, ἀθετήσῃ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆς καὶ ὑπανδρευθῆ, εἰς κρίμα καὶ καταδίκην βαρυτάτην ὑποπίπτει· πόσω μᾶλλον καταδικάζεται ἡ παρθένος τοῦτο ποιήσασα, ἣτις εἶναι νύμφη Χριστοῦ καὶ σκεῦος ἀφιερωμένον εἰς αὐτόν; Ὁμολογόν γὰρ εἶναι ὅτι ἡ χηρεία εἶναι κατωτέρα ἀπὸ τὴν παρθενίαν, καὶ ἀκολουθῶς τὸ τῶν χηρῶν ἀμάρτημα εἶναι κατώτερον ἀπὸ τὸ τῶν παρθένων, καὶ ἀντιστρόφως τὸ ἀμάρτημα τῶν παρθένων εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ τῶν χηρῶν. Καὶ ἂν ἡ δούλη πορνεύσασα ἀτιμάξῃ καὶ τὸν αὐθέντην αὐτῆς καὶ ὄλον τὸν οἶκόν του, πόσω μᾶλλον ἀτιμάζει αὐτὸν ἡ ἰδία του νύμφη καὶ γυνή, μοιχαλῖς εὐρεθεῖσα; ὥστε ἡ μὲν ἀνωτέρω χήρα παραβαίνουσα τὴν ὑπόσχεσιν τῆς, ὡς δούλη πόρνη κανονίζεται, ἣτοι ἐπτά χρόνους, ἡ δὲ παρθένος τοῦτο ποιήσασα, ὡς νύμφη μοιχαλῖς ἐπιτιμᾶται, ἣτοι ἰδ'. χρόνους. Καὶ ἀκολουθῶς, καθὼς τὸν μοιχὸν δὲν δεχόμεθα εἰς τὴν μετάνοιαν, ἂν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ξένην γυναῖκα, τοιοῦτοτρόπως δὲν δεχόμεθα καὶ τὸν ἀμαρτήσαντα εἰς τὴν παρθένον, ἂν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ αὐτὴν. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος, ἐπιφέρει πότε καὶ πῶς πρέπει νὰ συγκαταριθμοῦνται εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων αἱ γυναῖκες, δηλαδὴ ὑπὲρ τοὺς δεκαεξὶ ἢ δεκαεπτὰ χρόνους τῆς ἡλικίας των, ὅταν γνωρίσουν τὸν ἑαυτὸν των καὶ ἔχουν κύριον τὸν λογισμὸν, καὶ ὅταν αὐταὶ ἀφ' ἑαυτῶν θεληματικῶς προσφέρουν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν Θεόν, καὶ δοκιμαζόμεναι εἰς τοῦτο πολὺν καιρὸν, μείνουν στερεαὶ εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ παρακαλοῦν θερμῶς νὰ δεχθοῦν. Τοιοῦτοτρόπως γὰρ ταύτας εἰς τὰς παρθένας συναριθμοῦντες, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν τῆς παρθενίας κεκυρωμένην καὶ βεβαίαν πρέπει νὰ ἔχωμεν, καὶ τὴν ἀθέτησιν αὐτῆς ἀπαραιτήτως νὰ κανονίζωμεν. Γὰρ δὲ μὴ θεληματικῶς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν προτιμῶσας τὴν παρθενίαν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἡλικίαν προσφερομένας ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς των, ἴσως διατὶ δὲν ἔχουν προῖκα νὰ δώσουν εἰς αὐτάς νὰ ὑπανδρευθοῦν, ἢ δι' ἄλλο τοιοῦτο κοσμικὸν τέλος· ταύτας, λέγω, εὐκόλως εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων δὲν πρέπει νὰ δεχόμεθα, οὐδὲ τὰς ἀνηλικίους ὁμολογίας αὐτῶν βεβαίας καὶ ἀσφαλεῖς νὰ νομίζωμεν, ἕως ὅπου νὰ ἐρευνησῶμεν καθαρὰ τὴν γνώμην των. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν μ'. τῆς ς'. καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

« Ἄνδρῶν δὲ ὁμολογίαν οὐκ ἔγνωμεν, πλὴν εἰ μὴ τινες ἑαυτοὺς τῷ τάγματι τῶν μοναζόντων ἐγκατηρήθησαν, εἰ κατὰ τὸ σιωπώμενον δοκοῦσι παραδέχεσθαι τὴν ἀγαμίαν. Πλὴν καὶ ἐπ' ἐκείνων ἐκεῖνο ἡγοῦμαι προηγέσθαι προσήκειν. Ἐρωτᾶσθαι αὐτοὺς καὶ λαμβάνεσθαι τὴν παρ' αὐτῶν ὁμολογίαν ἐναργῆ, ὥστε, ἐπειδὴν μετατίθενται πρὸς τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον, ὑπάγειν αὐτοὺς τῷ τῶν πορνεύόντων ἐπιτιμίῳ ».

Ἑρμηνεία.

Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου δείκνυται, ὅτι οἱ τότε Μοναχοὶ δὲν ἔκαμαν ὑποσχέσεις διὰ στόματος, ὡσὰν τώρα, ὅταν ἐγίνοντο Μοναχοὶ, ἕως τοῦ μεγάλου τούτου Βασιλείου. Λέγει γὰρ ὁ Ἅγιος, ὅτι ἄνδρας ὑποσχομένους νὰ φυλάξουν παρθενίαν ἄλλους δὲν ἤξεύρομεν, εἰ μὴ μόνους τοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδυσμένους, οἱ ὅποιοι καὶ μ' ὄλον ὅπου διὰ λόγου δὲν ὑπόσχονται νὰ φυλάξουν παρθενίαν, διὰ σιωπῆς ὁμῶς καὶ τῆς ἐνδύσεως τοῦ τοιοῦτου σχήματος ταῦτο ὑπόσχονται. Πλὴν καὶ αὐτοὶ προσερχόμενοι εἰς τὸ τάγμα τῶν Μοναχῶν, πρέπει νὰ ἐρωτῶνται περὶ τούτου, καὶ ἡ διὰ λόγου αὐτῶν ὑπόσχεσις νὰ λαμβάνεται ὡς ἐνέχυρον. Διὰ τί; ἵνα ὅταν αὐτοὶ ἀθετήσουν ταύτην καὶ πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν, ὡς πόρνοι ἐπτά χρόνους νὰ κανονίζωνται, χωριζομένου δηλαδὴ ἀπαραιτήτως τοῦ τοιοῦτου γάμου. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀγάμων Ὑποδιακόνων καὶ Διακόνων, ὅταν χειροτονῶνται. (Ὁρα ὑπόσημ. τοῦ ς'. τῆς ς'.) Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

(1) Ἐπειδὴ αἱ παρθένοι αὗται συναριθμοῦντο εἰς τὸ τάγμα τῶν παρθένων, ἀφ' οὗ ἦσαν τέλειαι καὶ κύριαι εἰς τὸν λογισμὸν, ἀφ' οὗ ὁμολογοῦν παρθενίαν, ἀφ' οὗ ἐδοκιμάζοντο πολὺν καιρὸν ἂν μείνουν εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην, καὶ ἀφ' οὗ μετὰ δεήσεως ἐδέχοντο· καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ μετὰ τὴν συναριθμῆσιν ταύτην τὴν μετὰ τῶν παρθένων ἐφόρουσαν, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον (λογ. περὶ Παρθενίας), καὶ σχῆμα μοναχικὸν, καὶ κατὰ τὸν με'. τῆς ς'. καὶ τὸν ρλε'. τῆς ἐν Καρθαγ., διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ

νοοῦμεν αὐτάς πῶς ἦσαν ὡσὰν τὰς νῦν μοναζούσας Καλογραίας, εἰ καὶ ὁ Βαλασαμὸν λέγει, ὅτι κἂν καὶ δὲν κουρευθῆ τινὰς Καλόγηρος (ὡς οὐδὲ αἱ παρθένοι αὗται), ἀλλὰ μόνον ρασοφορήσῃ (ὡς αὗται), δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἐκβάλῃ τὰ ράσα καὶ νὰ ὑπανδρευθῆ, ἀλλὰ θέλει ἀναγκασθῆ νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ὡς πολλαῖς φοραῖς, λέγει, εἴπομεν τοῦτο, περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ μγ'. τῆς ἑκτῆς.

ΚΑΝΟΝ Κ'.

«Ὅσαι γυναῖκες ἐν αἵρεσει οὔσαι, παρθενίαν ὠμολόγησαν, εἶτα μετὰ ταῦτα γάμον ἀνθείλοντο, οὐχ ἡγοῦμαι χρῆναι καταδικάζεσθαι ταύτας. «Ὅσα γὰρ ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.» [Ρωμ. γ'. 13.] Αἱ δὲ μήπω ὑπελθοῦσαι τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὴν νομοθεσίαν γινώσκουσι τοῦ Δεσπότη, ὥστε δεκταί εἰσι τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ πάντων, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἄφεςιν ἔχουσι ἐκ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν. Καὶ καθόλου, τὰ ἐν τῷ κατηγουμένῳ βίῳ γενόμενα εἰς εὐθύναν οὐκ ἄγεται, τούτους δὲ δηλ. ἄνευ βαπτίσματος ἡ Ἐκκλησία οὐ παραδέχεται, ὥστε ἀναγκαιότατον ἐπὶ τούτοις τὰ πρεσβεῖα τῆς γενέσεως».

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι μὲ τὸν ἀνωτέρω ἰή. καὶ ὁ παρὼν Κανὼν. Διορίζει γὰρ ὅτι αἱ αἵρετικαὶ ἐκεῖναι γυναῖκες, ὅπου ὠμολόγησαν μὲν νὰ παρθενεύουν, ἔπειτα ὑπανδρεύθησαν, αὗται ὅταν προσέλθουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. Διότι κατὰ τὸν Παῦλον, ὅσα ὁ νόμος λέγει, εἰς τοὺς ὑποκειμένους τῷ νόμῳ τὰ λέγει, ὥστε κατὰ τοῦτο καὶ αὗται, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν αἵρεσιν, οὐδὲ τὸν νόμον ἠξέουσι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ λοιπὸν δεκταί εἶναι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, λαμβάνουσι συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτήματος τούτου διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστόν αὐτῶν ὀρθοδόξου πίστεως. Διὰ τί δὲ ἀκολούθως ὁ μὲν Κανὼν οὗτος δὲν κανονίζει τὰ ἐν τῇ κατηγουμένῃ ζωῇ ἁμαρτήματα, ὁ δὲ ἰδ'. τῆς α'. κανονίζει ταῦτα, ὅρα εἰς ἐκεῖνον τὴν λύσιν τῆς ἐναντιοφανεῖας ταύτης. Ἐπιφέρει δὲ ὅτι, τοὺς αἵρετικούς δὲν δέχεται ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ τοὺς βαπτίσῃ (1), δῶρον δὲ καὶ προνόμιον ἀναγκαιότατον τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγεννήσεως εἶναι ἡ τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων συγχώρησις, ὥστε καὶ ἡ παράβασις τῆς ὁμολογίας τῶν αἵρετικῶν τούτων παρθένων ἐσυγχωρήθη διὰ τοῦ βαπτίσματος ὅπου ἔλαβον, εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν προσερχόμεναι. Ὅρα καὶ τὸν ἰς'. τῆς δ'. καὶ ἰδ'. τῆς α'.

ΚΑΝΟΝ ΚΑ'.

«Ἐὰν ἀνὴρ γυναικὶ συνοικῶν, ἔπειτα μὴ ἀρκεσθεὶς τῷ γάμῳ εἰς πορνείαν ἐκπέσῃ, πόρνον κρίνομεν τὸν τοιοῦτον καὶ πλεῖον αὐτὸν παρατείνομεν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις. Οὐ μὲν τοι ἔχομεν Κανόνα τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπαγαγεῖν ἐγκλήματι, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἢ ἁμαρτία γένηται. Διότι ἡ μοιχαλὶς μὲν, μαινομένη, φησὶ, μιανθήσεται [Ἱερ. γ'. 1]. καὶ οὐκ ἀναστρέψαι πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. «Καὶ ὁ κατέχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής». [Παρ. ἰή. 22.] Ὁ μὲν τοι πορνεύσας οὐκ ἀποκλεισθήσεται τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ συνοικῆσεως. Ὡστε ἡ μὲν γυνὴ ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀπὸ πορνείας παραδέξεται, ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν μιανθῆσαν τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἀποπέμψει. Τούτων δὲ ὁ λόγος οὐ ράδιος, ἢ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ὁ ὑπανδρευμένος ἄνδρας ἁμαρτήσῃ εἰς ἄλλην γυναῖκα ἀνύπανδρον, πόρνος μὲν οὗτος λογίζεται, Κανόνα δὲ οὐδένα ἔχομεν εἰς τὸ νὰ καταδικάζῃ αὐτὸν ὡς μοιχόν. Περισσότερον ὅμως καὶ βαρύτερα κανονίζεται ἀπὸ ἑνὸς ἀνύπανδρον ὅπου πορνεύσει, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἐπειδὴ εἰς ἐκεῖνον μὲν συγκατάβασις γίνεται διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, τὴν ὁποῖαν δὲν ἔχει πῶς νὰ παραμυθήσῃ, ὁ δὲ ὑπανδρὸς ἐστερημένος εἶναι τῆς συγκαταβάσεως ταύτης, διατὶ ἔχει παρηγορίαν τῆς ἐπιθυμίας τὴν νόμιμόν του γυναῖκα. Πλὴν, ἐὰν καὶ βαρύτερα ὁ τοιοῦτος κανονίζεται, ὅμως ἡ γυναῖκά του δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν χωρίσῃ διὰ τὴν πορνείαν ταύτην, ὁ δὲ ἄνδρας χωρίζει τὴν γυναῖκά του, ἐὰν μὲ ἄλλον πορνεύσῃ. Τοιαύτη μὲν ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Ρωμαίου συνήθεια· ἢ δὲ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν τοῦτο γίνεται, δὲν εἶναι εὐκολοκατάληπτος. Ὅρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ μή. Ἀποστολικοῦ, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην ὅρα αὐτήν.

ΚΑΝΟΝ ΚΒ'.

«Τοὺς ἐξ ἀρπαγῆς ἔχοντας γυναῖκας, εἰ μὲν ἄλλοις προμεμνηστευμένας εἶεν ἀφηρημένοι, οὐ πρότερον χρὴ παραδέχεσθαι, πρὶν ἢ ἀφελέσθαι αὐτῶν καὶ ἐπ' ἐξουσίας τῶν ἐξ ἀρχῆς μεμνηστευμένων ποιῆσαι, εἴτε βούλοιντο λαβεῖν αὐτάς, εἴτε ἀποστῆναι. Εἰ δὲ σχολάζουσάν τις λάβῃ, ἀφαιρεῖσθαι μὲν δεῖ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀποκαθιστᾶν, ἐπιτρέπειν δὲ τῇ γνώμῃ τῶν οἰκείων, εἴτε γονεῖς εἶεν, εἴτε ἀδελφοί, εἴτε οἵτινες οὖν προεστῶτες τῆς κόρης. Κἂν μὲν ἔλωνται αὐτῷ παραδοῦναι, ἴστασθαι τὸ συνοικέσιον, ἐὰν δὲ ἀναγεύσῃ,

(1) Ὅρα ὅτι τοὺς αἵρετικούς οὐ δέχεται ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ βαπτίσῃ αὐτούς, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, κἂν ὁ ζ'. τῆς β'. οἱ Λατίνοι πρέπει νὰ βαπτίζωνται, αἵρετικοὶ ὄντες. Καὶ ὅρα τὴν ὑπόσημειωσιν τοῦ μς'. Ἀποστολικοῦ.

μὴ βιάζεσθαι. Τὸ μὲν τοι ἐκ διαφθορᾶς εἴτε λαθραίας εἴτε βιαιοτέρας γυναῖκα ἔχοντα, ἀνάγκη τὸ τῆς πορνείας ἐπιγνῶναι ἐπιτίμιον. Ἔστι δὲ ἐν τέσσαρσιν ἔτεσιν ὠρισμένη τοῖς πορνεύουσιν ἐπιτίμησις. Χρὴ δὲ τῷ πρώτῳ ἐκβάλλεσθαι τῶν προσευχῶν, καὶ προσκλαίειν αὐτοὺς τῇ θύρᾳ τῆς Ἐκκλησίας, τῷ β'. δεχθῆναι εἰς ἀκρόασιν, τῷ γ'. εἰς μετάνοιαν, τῷ δ'. εἰς σύστασιν μετὰ τοῦ λαοῦ, ἀπεχομένους τῆς προσφορᾶς, εἶτα αὐτοῖς ἐπιτρέπεσθαι τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀγαθοῦ».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου ἀρπάζουσι γυναῖκας, εἰ μὲν ἀρραβωνισμένους, νὰ μὴ δέχωνται εἰς μετάνοιαν, ἂν πρῶτον δὲν τὰς ἀποδώσουν εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν ἀρραβωνιαστικούς, ἵνα, ἂν θέλουν, νὰ τὰς λάβουν ἐκεῖνοι εἰς γυναῖκας· εἰ δὲ ἐλευθέραν μὲν ἀπὸ ἀρραβωνιαστικῶν, ὑπεξουσίαν δὲ εἰς γονεῖς γυναῖκα ἤρπασε τινὰς, νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς, ἢ ἐπιτρόπους αὐτῆς· καὶ ἂν μὲν ἐκεῖνοι θέλουν νὰ τὴν δώσουν εἰς τὸν ἀρπάσαντα αὐτήν, μετὰ συμφωνίας καὶ τῆς γυναικὸς, νὰ στέκεται τὸ συνοικέσιον, ὅχι καὶ δὲν θέλουν, εἰς τοῦτο νὰ μὴ βιάζωνται. Πλὴν, ἐὰν καὶ τελειωθῇ ὁ ἐξ ἀρπαγῆς γάμος αὐτὸς, ἀναγκαίως πρέπει ὡς πόρνος νὰ ἐπιτιμᾶται ὁ ἀρπάσας καὶ φθείρας τὴν ἀρπαγεῖσαν, εἴτε κρυφίως, εἴτε βιαίως. Τὸ ἐπιτίμιον δὲ αὐτοῦ εἶναι τέσσαρες χρόνοι. Καὶ τῷ μὲν α'. χρόνῳ νὰ προσκλαίῃ, τῷ δὲ β'. νὰ ἀκροάζεται, τῷ γ'. νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ τῷ δ'. νὰ στέκεται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ μεταλαμβάνῃ.

Συμφωνία.

Τὸν πόρνον, ὁ μὲν Νύσσης ἐννέα χρόνους κανονίζει ἐν τῷ δ'. Κανόνι, ὁ δὲ Βασίλειος οὗτος ἐπτὰ ἐν τῷ νθ'. (1), ὁ δὲ Νηστευτῆς ἐν τῷ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνι δύο χρόνους μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν. Ὅρα καὶ τὴν ἔρμην. τοῦ κζ'. τῆς δ'. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

«Περὶ τῶν δύο ἀδελφᾶς γαμούντων, ἢ ἀδελφοῖς δυσὶ γαμουμένων, ἐπιστολίδιον ἡμῶν ἐκπεφώνηται, οὗ τὸ ἀντίγραφον ἀπεστείλαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ. Ὁ δὲ ἀδελφοῦ ἰδίαν γυναῖκα λαβὼν, οὐ πρότερον δεχθήσεται πρὶν ἀποστῆναι αὐτῆς».

Ἑρμηνεία.

Ἡ ἐπιστολὴ ὅπου ἀναφέρει ὁ παρῶν Κανῶν εἶναι ἢ πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον, ἢ τις εἶναι Κανὼν κζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ἐν ἐκείνῃ γὰρ ἐμποδίζει ὁ Ἅγιος μὲ γενναίους λογαριασμούς, καὶ μὲ τὰς ἐκ τοῦ νόμου μαρτυρίας, ὅτι δὲν πρέπει ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς νὰ παίρῃ τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς τοῦ τὴν ἀδελφὴν, ταῦτ' ἐπεῖν, δύο ἀδελφᾶς, οὔτε μία καὶ ἡ αὐτὴ γυναῖκα νὰ λαμβάνῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός τῆς. Ὅποιος δὲ εἰς τοιοῦτον ἄθεσμον γάμον περιπέσῃ, δὲν θέλει δεχθῆ εἰς μετάνοιαν, ἂν πρῶτον δὲν χωρίσῃ αὐτήν. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

«Χήραν τὴν καταλεγείσαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τοῦτ' ἔστι τὴν διακονουμένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἔκριεν ὁ Ἀπόστολος γαμουμένην παρορᾶσθαι. Ἄνδρὶ δὲ χηρεύσαντι οὐδεὶς ἐπίκειται νόμος, ἀλλ' ἱκανὸν τῷ τοιοῦτῳ τὸ τῶν διγάμων ἐπιτίμιον. Ἡ μὲντοι χήρα ἐξηκονταετῆς γενοῦσα, ἐὰν ἔληται πάλιν ἀνδρὶ συνοικεῖν, οὐ καταξιοθήσεται τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας, ἕως ἂν τοῦ πάθους τῆς ἀκαθαρσίας παύσῃται. Ἐὰν μὲντοι πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν ἀριθμησώμεν αὐτήν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναιίου.»

(1) Διατὶ δὲ ἐν μὲν τῷ νθ'. αὐτοῦ ἐπτὰ χρόνους κανονίζει τὸν πόρνον ὁ ἴδιος οὗτος Βασίλειος, ἐν δὲ τῷ παρόντι τέσσαρας μόνον χρόνους; Κυρίως μὲν, διατὶ οἱ πρὸ τοῦ Βασιλείου Πατέρες οὕτω τοὺς πόρνους ἐπετίμησαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ εἰς ἐπτὰ χρόνους κανονίζει τὴν μοιχείαν, ἣτις εἶναι διπλῆ ἁμαρτία ἀπὸ τῆς πορνείας, κατὰ τὸν δ'. τοῦ Νύσσης· λοιπὸν, κατὰ τὸν ἀκόλουθον λόγον, καὶ ἡ πορνεία εἰς τέσσαρας χρόνους κανονίζεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Πατέρος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, εἰ καὶ μὴ Κανὼν ἐστὶ προφανῶς τοῦτο διορίζων, ὅσον εἰς τὴν κατ' ἐμὲ γινώσκω. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπεν, ὅτι εἶναι ὠρισμένη

ἐν τέσσαρσιν ἔτεσιν ἢ ἐπιτίμησις τοῖς πορνεύουσιν, ὠρισμένη δηλ. ἀπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Πατέρος, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Βαλαμῶνα, εἰς τοὺς ὁποίους ἀκολουθῶν, τοῦτο ἐδιώρισεν (ἴσως δὲ καὶ ἐπειδὴ, οὐχὶ εἰς πόρνην ἀπλῶς ἡμαρτε διὰ ἀσελγείαν ὁ ταύτην ἀρπάσας, ἀλλ' εἰς παρθένον, ἐπὶ σκοπῷ διὰ νὰ λάβῃ αὐτὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα)· εἰς δὲ τὸν νθ'. ἰδίαν διαταγὴν ποιεῖται τοῦ ἐπιτιμίου τῶν πόρνων, καὶ ἀκολουθῶς βαρύτερον τοῦτους ἐπιτιμᾷ, διὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας αὔξησιν καὶ κραταίωσιν, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ογ'. τοῦ ἰοῦ Βασιλείου, καὶ τὸν ιθ'. αὐτοῦ Κανόνα.

Ἑρμηνεία.

Τὸ παλαιὸν, ὅσαι χῆραι ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ χῆραι καὶ μεμονωμέναι, ἐλπίζουσαι εἰς τὸν Θεὸν, καὶ σχολάζουσαι εἰς τὰς δεήσεις καὶ προσευχὰς νύκτα καὶ ἡμέραν, αὗται ἐξήκοντα χρόνων γινόμεναι, ἐτάττοντο εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ὑποσχόμεναι νὰ μὴ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἀλλὰ νὰ σωφρονοῦν, ἐτρέφοντο ἀπὸ τὰ σιτηρέσια καὶ βοηθείας τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ταῦτα λέγει ὁ Παῦλος (ἁ. Τιμοθ. ε. 5. 9. ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μ'. τῆς ς'.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν λέγει, ὅτι ἐὰν κάμῃ ἀπὸ τὰς τοιαύτας χήρας, νεωτέρα δηλ., συναριθμηθῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, καὶ ὕστερον ὑπανδρευθῇ, κρίνει ὁ Παῦλος νὰ παροραῖται, ἢτοι νὰ μὴ διακονῆται πλέον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν (1). Ἐὰν δὲ ὁ ἄνδρας χηρεύσῃ, κένενας νόμος δὲν εἶναι νὰ τὸν ἐμποδίξῃ, ἢ νὰ τὸν παιδεύῃ, ἐὰν θέλῃ δεῦτερον νὰ ὑπανδρευθῇ, ἀλλὰ ἱκανὸν εἶναι εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἐπιτίμιον τῶν διγάμων, ἢτοι τὸ νὰ κανονίζεται ἕνα ἢ δύο χρόνους, κατὰ τὸν δ'. τοῦ ἰδίου Βασιλείου. Ἐὰν δὲ ἐξήκοντα χρόνων οὐσα ἡ χήρα, ταχθῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, ἔπειτα ὑπανδρευθῇ, αὕτη ἐπιτιμάται νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, ἕως ὅπου νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἐν γῆρα ταύτῃ ἀκάθαρτον μίξιν καὶ τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον. Ἐὰν δὲ πρὸ τῶν ἐξήκοντα χρόνων, συναριθμηθεῖσα αὕτη ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸ τάγμα αὐτὸ, ὑπανδρευθῇ, αὕτη μὲν εἶναι ἀξία συγχωρήσεως διὰ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας της, τὸ δὲ ἔγκλημα εἶναι ἐδικὸν μας, διὰτὶ παρέβημεν τὴν διαταγὴν τοῦ Παύλου, καὶ συνηριθμήσαμεν αὐτὴν εἰς τὸ χηρικὸν τάγμα, προτοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τοὺς ἐξήκοντα χρόνους τῆς ἡλικίας της (αὐτόθι).

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

«Ὁ τὴν διεφθαρμένην ὑφ' ἑαυτοῦ εἰς γυναῖκα κατέχων, τὸ μὲν ἐπὶ τῇ φθορᾷ ἐπιτίμιον ὑποστήσεται, τὴν δὲ γυναῖκα ἔχειν συγχωρηθήσεται.»

Ἄπος. εζ'.
Βασιλ. κβ'.
κγ'. κς'.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως τινὰς φθείρει γυναῖκα μὴ ἀρραβωνιασμένην μὲ ἄλλον, καὶ μετὰ τὴν φθορὰν λάβῃ αὐτὴν εἰς γυναῖκα, κανονίζεται μὲν διὰτὶ ἔφθειρεν αὐτὴν πρὸ τοῦ γάμου (2), συγχωρῆται δὲ νὰ ἔχῃ αὐτὴν πάντοτε ὡς γυναϊκά του. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν εζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Κς'.

«Ἡ πορνεία γάμος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχή. Ὡστε, ἐὰν ἦ δυνατὸν τοὺς κατὰ πορνείαν συναπτομένους χωρίζεσθαι, τοῦτο κράτιστον. Ἐὰν δὲ στέργωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ συνοικέσιον, τὸ μὲν τῆς πορνείας ἐπιτίμιον γνωρίζετωσαν, ἀφιέσθωσαν δὲ, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται.»

Ἄπος. εζ'.
Βασιλ. κβ'.
κγ'. κς'.

Ἑρμηνεία.

Συγχωρήσας ὁ Ἅγιος ἐν τῷ κβ'. καὶ κέ. νὰ συνάπτωνται οἱ πρὸ τοῦ γάμου φθαρέντες, διορίζει τελευταῖον ἐν τῷ παρόντι Κανόνι καθολικὸν καὶ ἀκριβέστατον· ὅτι, ἐκεῖνοι ὅπου πορνεύσουν μὲν πρότερον εἴτε μὲ παρθένον, εἴτε μὲ πόρνην, καὶ μετὰ τὴν πορνείαν ζητοῦν νὰ ὑπανδρευθοῦν, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ καλῆτερον εἶναι νὰ μὴ ὑπανδρευθῶνται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν φθάσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν νὰ χωρίζωνται, ἐπειδὴ ὁ γάμος διὰ τοῦτο λέγεται τῆμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, διὰτὶ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ κάθε προηγουμένην ἁμαρτίαν καὶ φθορὰν, ἢ δὲ πορνεία καὶ φθορὰ οὔτε γάμος εἶναι, ἀλλ' οὔτε γάμου ἀρχή. Ἐὰν δὲ οἱ πορνεύσαντες αὐτοὶ δὲν στέργουν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ χωρισθοῦν, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲν ὡς πόρνοι, ἑπτὰ χρόνους δηλαδή, νὰ ἀφίνωνται δὲ ἀχώριστοι, διὰ νὰ

(1) Δύο πράγματα εἶναι ἀξία σημειώσεως εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κανόνος, Α'. ὅτι ἡ ὑπανδρευομένη αὕτη χήρα καὶ παρορωμένη, πρέπει νὰ προσδιορισθῇ ὅτι εἶναι νεωτέρα καὶ οὐχὶ ἐξήκοντα χρόνων, ὡς ἡ κατωτέρα, Β'. ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι τὸ νὰ παροραῖται ἡ χήρα αὕτη δηλοῖ, τὸ νὰ μὴ τρέφεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐμοὶ ὁμως δοκεῖ, ὅτι δηλοῖ πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ νὰ παραβλέπεται, καὶ νὰ μὴ χωρίζεται ἀπὸ τὸν γάμον, ὡσπερ ἡ κατωτέρα ἐξηκονταετῆς χήρα, πλὴν νὰ κανονίζεται καὶ αὕτη, καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐπιτίμιον τοῦ διγάμου ἄνδρος, ὡς βαρυτάτω ὑποκειμένη κρίματι, κατὰ τὸν ιη'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, καὶ κατὰ τὸν Παῦλον, διότι παρέβη τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου ἔδωκεν εἰς τὸν Χριστὸν νὰ μὴ ὑπανδρευθῇ, τὴν ὅποιαν ὁ χῆρος ἄνδρας μὴ ποιήσας, μόνον τὸ ἐπιτίμιον τῶν διγάμων λαμβάνει, καὶ ὄχι ἄλλο τι περισσότερον. Σημειῶσαι

δὲ, ὅτι γυναῖκες μόνον ἐτάττοντο εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐτρέφοντο τόσον διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς γυναικείας φύσεως, ὅσον καὶ ἵνα μὴ ὑπὸ τῆς πενίας στενοχωρούμεναι πορνεύσουν ἢ ὑπανδρευθοῦν, ἄνδρες δὲ χηρευόμενοι, εἰς τοῦτο δὲν συνηριθμοῦντο διὰ τὸ ἀνδρεῖον τῆς φύσεως, μὲ τὸ ὅποιον αὐτοὶ τὰ πρὸς ζωάρκειαν πολυτρόπως ποριζόμενοι, καὶ μὴ ὑπὸ τῆς πενίας στενοχωρούμενοι, εἰς δεῦτερον γάμον ὑπὸ κατηγορίαν ὄντα, καὶ ἀκολούθως ὑποκειμένον εἰς μετάνοιαν, κατὰ τὸν ζ'. Νεοκαισαρ. οὐκ ἤρχοντο.

(2) Τὸ ἐπιτίμιον δὲ τῆς φθορᾶς ταύτης, ὁ μὲν Βαλσαμὸν λέγει, ὅτι εἶναι τρεῖς χρόνοι, φέρων εἰς μαρτυρίαν τὸν λβ'. Βασιλ., ἀληθέστερον ὁμως καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τέσσαρας χρόνους τὸ ἐπιτίμιον τῆς φθορᾶς διορίζεται, κατὰ τὸν κβ'. τοῦ Βασιλ.

μη ακολουθήσῃ κανὲν ἄλλο πρᾶγμα χειρότερον, ἤτοι, ἵνα μη καὶ χωρισθέντες κρυφίως πορνεύωσιν, ἢ, ἵνα μη με ἄλλα πρόσωπα καὶ οἱ δύο συνκπτώμενοι εἰς γάμον, κρυφίως μοιχεύωσιν, ἢ, ἵνα μη φονεύσωσι τὸν ἑαυτὸν τους, τὸν ὑπερβολικὸν ἔρωτα καὶ τὸν χωρισμὸν μη ὑποφέροντες. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ζζ'. Ἀποστολικὸν καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

«Περὶ τοῦ Πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ ἄγνοιαν ἀθέσμῳ γάμῳ περιπαρέντος, ὥρισα ἃ ἐχρῆν, καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι. Ἄρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἡ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἔτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Εὐλογία γὰρ ἁγιασμοῦ μετάδοσις. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἔχων, διὰ τὸ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; Μῆτε τοίνυν δημοσίᾳ, μῆτε ἰδίᾳ εὐλογεῖτω, μῆτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατανεμέτω ἑτέροις, μῆτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω, ἀλλὰ, ἀρκούμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαίετω ἑτέροις καὶ τῷ Κυρίῳ συγχωρηθῆναι αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἁμάρτημα».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν, αὐτολεξεῖ ἱεραρισθεὶς ἀπὸ τῆν ς', κς'. αὐτῆς ἐστὶ Κανὼν, οὗ τὴν ἑρμηνείαν ἐκεῖσε ἀνάγνωθι.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

«Ἐκεῖνο γεμὴν γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὐξασθαί τινα ὑείων ἀπέχεσθαι κρεῶν, ὥστε, καταξίωσον διδάσκειν αὐτούς, τῶν ἀπαιδευτῶν προσευχῶν καὶ ἐπαγγελιῶν ἀπέχεσθαι, τὴν μέντοι χρῆσιν, ἀδιάφορον εἶναι συγχώρησιν· «οὐδὲν γὰρ κτίσμα Θεοῦ ἀπόβλητον, μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον», [ἀ. Τιμ. δ'. 4.] ὥστε, ἢ εὐχὴ καταγέλαστος, οὐχ ἢ ἀποχὴ ἀναγκαία».

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἂν δύναται τινὰς νὰ παραβῆ τὴν εὐχὴν, ἤτοι τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου ἔκαμε πρὸς τὸν Θεόν, νὰ μὴ φάγη χοίρειον κρέας, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις αὕτη εἶναι ἀξία γέλωτος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διδάσκωνται οἱ τοιοῦτοι τοιαύτας μὲν ἀλόγους ὑποσχέσεις νὰ μὴ κάμνουν εἰς τὸ ἐξῆς, τὴν δὲ μεταχείρησιν τῶν χοιρείων κρεῶν, διὰ τὰ ὅποια ἔφθασαν νὰ ὑποσχεθῶν, νὰ τὴν ἔχουν ἀδιάφορον (1), ἤτοι, ἐπίσης νὰ ἔχουν καὶ

(1) Ὅρα, ὅτι ὁ μέγας Βασίλειος λέγων παρατετηρημένως νὰ ἦναι ἀδιάφορος μόνον, καὶ ὄχι συγκεκριμένη ἡ τῶν ὑποσχεθέντων χοιρείων κρεῶν μεταχείρησις, μᾶς δίδει νὰ καταλάβωμεν, ὅτι οὐδὲ αὐταὶ αἱ ἀξιογέλαστοι ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἤθελε κάμει τινὰς εἰς τὸν Θεόν, δὲν πρέπει νὰ παραβαίνωνται. Εἰ δὲ αἱ τοιαῦται δὲν πρέπει νὰ παραβαίνωνται, πόσῳ μᾶλλον δὲν ἔμπορεῖ νὰ παραβῆ τινὰς τὰ μετὰ λόγου ταξίματα, ὅπου ἤθελε κάμει πρὸς τὸν Θεόν; Ὅθεν ὕλοι ἐκεῖνοι ὅπου ἦ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀνάγκης, τάξουν εἰς τὸν Θεόν ἢ νὰ γένουν Καλόγηροι, ἢ νὰ ὑπάγουν εἰς προσκύνησιν τοῦ ζωοποιοῦ Τάφου, ἢ ἄλλων ἱερῶν Μοναστηρίων καὶ λειψάνων, ἢ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνας, ἢ νὰ συστήσουν σχολεῖα ἢ Μοναστήρια, ἢ νὰ κάμουν τὴν τάδε νηστείαν, ἢ ἄλλην κάμμίαν ἀγαθοεργίαν καὶ ἀρετὴν, αὐτοὶ χρεωστοῦν, ὄχι μόνον ἐξ ἅπαντος νὰ τελειοῦν τὰ ταξίματα αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ μίαν ὥραν πρότερον χωρὶς νὰ ἀναβάλλουν τὸν καιρὸν, διατὶ, ἂν βραδύνουν νὰ τὰς τελειώσουν, μεγάλως ἁμαρτάνουν. Ὅθεν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὁ Θεὸς, ποτὲ μὲν μετὰ τὸ στόμα τοῦ Προφήτου Μωϋσείως λέγει· «Ἐὰν δὲ εὐξῆ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονεῖς ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεὸς σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία.» (Δευτερον. κγ'. 21.) ποτὲ δὲ μετὰ τὸ στόμα τοῦ σοφοῦ Σειράχ· «Μὴ ἐμποδιοθῆς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, καὶ μὴ μείνης ἕως θανάτου δικαιοθῆναι.» (Σειράχ ιθ'. 22.) Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἐλέγχει τὴν Ρουσιτικανὴν πατρικίαν Ῥωμαίων, διατὶ ὑποσχέθη μὲν νὰ ὑπάγῃ νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἔπειτα πηγαίνουσα εἰς Κωνσταντινούπολιν

ἵνα ἐκεῖθεν ἀπέλθῃ, ἐχασομέρει, καὶ δὲν ἐτελείονε τὸ συντομώτερον τὴν ὑπόσχεσιν τῆς. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι ὅπου παραβαίνουν τὰς πρὸς τὸν Θεόν ὑποσχέσεις των καὶ ταξίματα, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι ὅπου τάξουν νὰ γένουν Καλόγηροι καὶ δὲν γίνονται, ἐξολοθρευόνται καὶ αὐτοὶ, καὶ τὰ ὀσπήτιά των, καὶ προκοπὴν κάμμίαν δὲν βλέπουσιν εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ, πρὶν μὲν νὰ τάξουν, πρέπει νὰ στοχάζωνται τὸν ἑαυτὸν τους ἂν ἦναι ἱκανοὶ νὰ τελειώσουν τὸ ταξίμῶν των, ἀφ' οὗ δὲ τὸ τάξουν μίαν φοράν, πλέον δὲν δύναται νὰ τὸ παραβοῦν, διατὶ πειράζουσι καὶ γελοῦσι τὸν Θεόν, ὡς λέγει ὁ Σειράχ· «Πρὶν εὐξασθαί, ἐτοίμασον σεαυτὸν καὶ μὴ γίνου ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Κύριον.» (Κεφ. ιθ'. 22.) Ἐὰν δὲ δὲν θέλουν νὰ τάξουν, εἰς τοῦτο ἁμαρτίαν δὲν ἔχουν, ἀλλ' οὔτε ὁ Θεὸς τοὺς βιάζει. «Ἐὰν γὰρ, φησὶ, μὴ θείης εὐξασθαί, οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ ἁμαρτία.» (Δευτερονομ. αὐτόθι.) «Ἄς ἀκούσωσιν καὶ τὸν Προφήτην Δαβὶδ λέγοντα· Ἄποδώσω σοὶ τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλη μου καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ Ὀλίφει μου» (Ψαλμ. ξε'. 43.) καὶ τὸν Ἰωάννην· «Ὅσα ἠὲξάμην, ἀποδώσω σοὶ εἰς σωτηρίαν μου τῷ Κυρίῳ.» Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ· ὁ Θεὸς προστάζει εἰς τοὺς Ἀριθμοὺς (Κεφ. λ'. 1.) πῶς, ἀνίσως θυγάτηρ τινὸς νεᾶ (ὑπεξουσία οὐσα δηλαδὴ ἀκόμη εἰς τὸν πατέρα τῆς, κατὰ τὸν Θεοδώρητον καὶ Προκόπιον) τάξῃ κάμμίαν ὑπόσχεσιν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἀκούσας τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν, σιωπήσῃ καὶ δὲν εἰπῆ τίποτε, ἢ ὑπόσχεσις αὕτη, πρέπει ἐξἅπαντος νὰ μείνῃ βεβαία καὶ νὰ τελειοῦται. Εἰ δὲ ὁ πατὴρ τῆς δὲν θελήσῃ τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν, ἀλλ' ὅταν τὴν ἀκούσῃ, τῆς

τὸ νὰ μὴ φάγουν αὐτὰ, καὶ τὸ νὰ τὰ φάγουν, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Παῦλον, κἀνένα κτίσμα Θεοῦ δὲν εἶναι ἀπόβλητον, καθ' ὃ κτίσμα, μετ' εὐχαριστίας ἐσθιόμενον. Ὅρα καὶ τὸν ἡδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

« Ἀρχοντας μέντοι ὁμνύειν ἐπὶ τῷ κακοποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, καὶ πάνυ θεραπεύεσθαι προσήκει. Θεραπεία δὲ τούτων διττή· Μία μὲν, μὴ ὁμνύειν αὐτοὺς διδάσκεσθαι προχείρως, ἕτερα δὲ, μὴ ἐπιμένειν ἐν ταῖς πονηραῖς κρίσεσιν, ὥστε, ὄρκῳ προληφθεὶς τις εἰς κακοποιίαν ἑτέρου, τὴν μὲν ἐπὶ τῇ προπετείᾳ τοῦ ὄρκου μετάνοιαν ἐπεδεικνύσθω, μὴ μέντοι προσχήματι εὐλαβείας τὴν πονηρίαν ἑαυτοῦ βεβαιούτω. Οὐδὲ γὰρ Ἡρώδης συνήνεγκεν εὐορκήσαντι, ὃς ἵνα μὴ ἐπιορκήσῃ δῆθεν, φονεὺς ἐγένετο τοῦ Προφήτου. Καθάπαξ μὲν ὁ ὄρκος ἀπαγόρευται, πολλῶν δὲ που εἰκὸς τὸν ἐπὶ κακῷ γινόμενον κατακεκρίσθαι, ὥστε μεταφρονεῖν χρὴ τὸν ὁμνύοντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιοῦν αὐτοῦ τὸ ἀνόσιον. Ἐξέτασον γὰρ πλατύτερον τὴν ἀτοπίαν. Εἴ τις ὁμώσειν ἐξορύξειν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀδελφοῦ, εἰ καλὸν τὸ τοιοῦτον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτό; εἰ τις φονεύσειν, εἰ τις ὄλως δι' ὄρκου ἐντολὴν τινα παραβήσεσθαι; « ὦμοσα γὰρ καὶ ἔστησα, οὐχὶ τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ τοῦ φυλάξεσθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου ». [Ψαλμ. ριή. 106.] Ὡσπερ δὲ τὴν ἐντολὴν ἀμεταθέτοις κρίμασι προσήκει βεβαιοῦσθαι, οὕτω τὴν ἀμαρτίαν παντοίοις καθήκει ἀκυροῦσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι ».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως κἀνένας ἀρχοντας ὁμώσει διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινὰ, αὐτὸς πρῶτον μὲν πρέπει νὰ διδάσκεται νὰ μὴ ὁμνύῃ εὐκόλως, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μετανοῇ διὰ τὸν προπετῆ αὐτὸν ὄρκον ὅπου ἔκαμε. Δεύτερον δὲ, νὰ μὴ μείνῃ εἰς τὴν κακὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ὅπου ἔκαμε νὰ κακοποιήσῃ, θέλωντας τάχα νὰ φυλάξῃ τὸν ὄρκον ἀπὸ εὐλάβειαν· διότι οὐδὲ τὸν Ἡρώδη ὠφέλησε τίποτε ἢ φύλαξις τοῦ ὄρκου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ παραβῇ τάχα τὸν ὄρκον του, ἐφόνευσε τὸν Ἰωάννην· μᾶλλον γὰρ ἤθελεν ὠφελέσῃ αὐτὸν τὸ νὰ παραβῇ τὸν ὄρκον, καὶ νὰ μὴ κάμῃ τοιοῦτον ἀδικὸν φόνον. Καὶ κάθε μὲν ὄρκος ἀπλῶς καθάπαξ, ἤγουν τελείως καὶ ὀλοτελῶς, εἶναι ἐμποδισμένος ἀπὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἴτε διὰ καλὸν γέννη, εἴτε διὰ κακὸν, πολλῶν δὲ περισσότερον εἶναι κατακεκριμένος ἐκεῖνος ὅπου γέννη διὰ κακόν. Ὡστε καὶ ἐκεῖνος ὅπου ὁμώσει διὰ νὰ κακοποιήσῃ τινὰ, δὲν πρέπει νὰ βεβαιώσῃ τὸ κακὸν αὐτὸ διὰ τὸν ὄρκον, ἀλλὰ νὰ μετανοῇ διατι ὄλως ἔκαμε τοιοῦτον ὄρκον. Καθὼς καὶ ἂν τινὰς, λόγου χάριν, ἤθελεν ὁμώσει νὰ ἐκβάλλῃ τὰ ὀμμάτια τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ νὰ φονεύσῃ, ἢ νὰ παραβῇ κάμμιν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, δὲν ἦτο καλὸν νὰ φέρῃ εἰς ἐκδοκίαν ταῦτα διὰ τὸν ὄρκον, ἐπειδὴ λέγει ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεόν· Ὡμοσα καὶ ἔστησα τὸν ὄρκον μου, ὄχι διὰ νὰ ἀμαρτήσω, ἀλλὰ διὰ νὰ φυλάξω τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Καὶ λοιπὸν, καθὼς εἶναι πρέπον νὰ βεβαιώσωμεν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου μὲ ἀποφάσεις στερεὰς, ἔτσι ἐξ ἐναντίας εἶναι πρέπον νὰ ἀκυρώνωμεν κάθε ἀπόφασιν ὅπου κάμωμεν διὰ νὰ ἀμαρτήσωμεν. Ὅρα καὶ τὸν ἡδ'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

« Περὶ τῶν ἀρπαζόντων, Κανὼνα παλαιὸν οὐκ ἔχομεν, ἰδίαν δὲ γνώμην ἐποίησάμεθα, τρία ἔτη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς συναρπάζοντας αὐτοῖς ἐξω τῶν εὐχῶν γίνεσθαι. Τὸ δὲ μὴ βιαίως γενόμενον ἀνεύθυνόν ἐστιν, ὅταν μὴ φθορὰ ᾖ, μηδὲ κλοπὴ ἡγουμένη τοῦ πράγματος. Αὐτεξουσία δὲ ἡ χήρα καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀκολουθῆσαι, ὥστε τῶν σχημάτων ἡμῶν οὐ φροντιστέον ».

εἶπῃ ὅτι δὲν στέργει, ἢ ὑπόσχεται αὐτῇ νὰ γίνεσθαι ἄκυρος, καὶ ὁ Κύριος θέλει συγχωρήσει τὴν ὑποσχεθεῖσαν γυναῖκα διὰ τὴν παράβασιν τῆς τοιαύτης ὑποσχέσεως. Τοῦτο τὸ ἴδιον προστάζει νὰ γίνεσθαι καὶ εἰς τὴν ὑπανδρὸν γυναῖκα, ἂν ὁ ἀνδρὲς τῆς σιωπήσῃ, ἢ ἐναντιωθῇ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τῆς γυναικὸς του. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀντιστρόφως συνάγεται, ὅτι καὶ ἂν οἱ γονεῖς ὅπου ἔχουν ὑπεξουσία τέκνα των, τὰ τάξουν εἰς τὸν Θεὸν νὰ καλογηρεύσουν, ἢ ἄλλην ἀγαθοεργίαν νὰ κάμουν, παρακινήθεντες ἀπὸ κίνδυνον ἀσθενείας, ἢ ἀπὸ ἄλλο σύμβαμα, χρεωστοῦν τὰ τοιαῦτα τέκνα νὰ τελειώσουν τὸ τοιοῦτο τάξιμον ὅπου ἔκαμαν περὶ αὐτῶν οἱ γονεῖς των, κἀν καὶ γέγουν αὐτεξουσία καὶ ἐλευθερα ἀπὸ τὴν ὑπεξουσιότητα, διατι, ὅταν ἐτάχθησαν, ἦσαν ὑπεξουσία, καὶ μάλιστα, ἂν αὐτὰ ἐσιώπησαν ὅταν τὰ ἔταξαν οἱ γονεῖς των. Πρέπει ὁμῶς καὶ οἱ γονεῖς νὰ ἐνθυμίζουσι εἰς τὰ τοιαῦ-

τα τέκνα τὸ τάξιμον αὐτὸ, καὶ μάλιστα, ἂν τὰ ἔταξαν νὰ καλογηρεύσουν, πρέπει νὰ τὰ γυμνάξουν καὶ νὰ τὰ παιδαγωγοῦν πρὸς τὴν τοιαύτην ζωὴν, προσφέροντες τα εἰς τὸν Θεόν, ὡς ἡ Ἄννα τὸν Σαμουὴλ. Ἔως πότε δὲ εἶναι τὰ τέκνα ὑπεξουσία, ὅρα τὸν μβ'. τῆς ἐν Καρθαγ. Ὅρα δὲ καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, πῶς κανονίζει ἐκείνους ὅπου ὑποσχεθῶν νὰ φυλάξουν παρθενίαν, ἔπειτα τὴν ἀθετήσουν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι ἔταξαν μὲν πρότερον νὰ καλογηρεύσουν, ὑστερον δὲ ὑπανδρεύθησαν, οὗτοι πρέπει νὰ μετανοοῦν διὰ τὴν παράβασιν τοῦ ταξίματος ὅπου ἔκαμαν, καὶ ἂν μὲν δυναθῶν νὰ καταπέλσουν τὰς γυναικὰς τῶν εἰς τὸ νὰ χωρισθῶν μετὰ συμφωνίας καὶ νὰ μονάσουν καὶ τὰ δύο μέρη, καλῶς, εἰ δὲ, ἂν ἀποθάνῃ ἡ γυνὴ αὐτῶν, ἐξάπαντος πρέπει νὰ πληρώσουν τὸ τάξιμόν τους καὶ νὰ καλογηρεύουν.

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνους ὁποῦ ἀρπάζουν γυναῖκας, ἢ συνεργοῦν εἰς τὴν τοιαύτην ἀρπαγὴν, πρῶτος οὗτος ὁ Ἅγιος ἐν τῷ παρόντι Κανόνι τρεῖς χρόνους κανονίζει νὰ στέκωνται ἔξω τῶν εὐχῶν, τῶν λεγομένων εἰς τοὺς ὑποπίπτοντας, ταῦτόν εἰπεῖν, νὰ στέκωνται ἐν τῷ προνάῳ μετὰ τῶν ἀκρωμένων. Ὁ γὰρ κζ'. τῆς δ'. περὶ τῶν ἀρπαζόντων γυναῖκας διορίζων, ὕστερος ἀπὸ τὸν παρόντα ἐστίν. Ἐὰν δὲ αὐτεξουσία οὕσα ἡ γυνὴ καὶ ὄχι ὑπεξουσία εἰς πατέρα, ἢ ἀδελφόν, θεληματικῶς ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἄνδρα χωρὶς νὰ βιασθῆ, ἀνεπιτίμητος εἶναι ὁ ταύτην λαβὼν, ἐὰν ὁμοῦ δὲν ἐφθείρην αὐτήν, ἢ κρυφίως ἐσμίξε μετ' αὐτήν (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ φθορὰ καὶ ἡ κλοπή). Ὡστε καὶ ἐὰν χήρα αὐτεξουσία οὕσα καὶ εἰς τὴν θέλησίν της ἔχουσα τὸ νὰ ἀκολουθήσῃ, εἰ μὴ, ἐντροπομένη δὲ ἴσως νὰ φανῆ ὅτι δίδει τὸν ἑαυτὸν της ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸν ἀγαπητικὸν της, σχηματισθῆ μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, ὅτι ἐκεῖνος τὴν ἤρπασε, κατὰ ἀλήθειαν δὲ αὐτὴ εἰς ἐκεῖνον ἠκολούθησεν· ἐὰν, λέγω, τοῦτο ἀκολουθήσῃ, ἀνεύθυνος εἶναι ὁ ταύτην λαβὼν. Ἡμεῖς γὰρ ὄχι τὸν καθ' ὑπόκρισιν αὐτὸν σχηματισμὸν τῆς ἀρπαγῆς στοχαζόμεθα (1), ἀλλὰ τὴν κατὰ ἀλήθειαν ἀκολουθήσιν της χήρας. Ὅρα καὶ τὸν κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΔΑ'.

Τῆς ε'. βγ'. || «Ἡ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρός καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πυσθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐτέρῳ συνοικήσασα, μοιχᾶται».

Ἑρμηνεία.

Αὐτολεξεῖ ὁ παρὼν Κανὼν ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν βγ'. τῆς ε'. καὶ δρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΔΒ'.

Ἄποστ. κέ.
τῆς ε'. δ'. κά.
τῆς ἐν Καρθ.
λέ. Βασιλ. γ'.
εζ'. λβ'. να'.

«Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ἀμαρτάνοντες Κληρικοὶ, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται. «Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό».

Ἑρμηνεία.

Ἔστιν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἔστιν ἀμαρτία μὴ πρὸς θάνατον, λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (ἀποστολ. ε'. 16. 17.). Κατὰ ἄλλους λοιπὸν Πατέρας, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Μητροφάνην Σμύρνης, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν, ἄλλως ἐρμηνεύεται ἡ πρὸς θάνατον, καὶ μὴ πρὸς θάνατον ἀμαρτία. Κατὰ δὲ τὸν Ζωναρᾶν, ἀμαρτία πρὸς θάνατον εἶναι ἡ μέχρι πράξεως προχωρήσασα ἀμαρτία, οὕσα δηλ. θανάσιμος, καὶ κατὰ τὸ εἶδος, μὴ πρὸς θάνατον δὲ ἀμαρτία, ἢ μὴ ἐλθοῦσα ἕως εἰς πρᾶξιν καὶ ἔργον, ἀλλὰ σταθεῖσα ἕως εἰς τὴν συγκατάθεσιν (2) (καὶ δρα τὸν δ'. τῆς ἐν ἐν Νεοκαισ.). Λέγει οὖν ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὅσοι Κληρικοὶ πράξουν τοιαύτην ἀμαρτίαν θανάσιμον, καθαιροῦνται μὲν, δὲν ἐκβάλλονται δὲ καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, ἦτοι ἀπὸ τὸ νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ τοὺς λαϊκοὺς, κατ' ἐκεῖνο τὸ λόγιον, «Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό» δὲν κοινωνοῦν ὁμοῦ οἱ τοιοῦτοι καὶ τὰ θεῖα Μυστήρια. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κε'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν γ'. τοῦ ἰδίου τούτου Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΔΓ'.

Ἄποστ. εζ'. || «Ἡ γυνὴ ἢ διὰ τῆς ὁδοῦ κυήσασα καὶ ἀμελήσασα τοῦ κυήματος, τῷ τοῦ φονέως ἐγκλήματι ὑποκείσθω».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως γυναῖκα εἰς τὸν δρόμον εὕρισκομένη, τύχη νὰ γεννήσῃ, ἐὰν ἀμελήσῃ τοῦ παιδίου της καὶ ἀποθάνῃ, ὡς φονεύτρια κανονίζεται.

(1) Ὅτι δὲ τὰ σχήματα ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν τὸν σχηματισμὸν τῆς ἀρπαγῆς δηλοῦσιν, ὁ ἴδιος Βασιλ. τοῦτο ἐρμηνεύει εἰς τὸν γγ'. Κανόνα του φανερώτατα. Ὅθεν οὐ λέγουσιν ὁρθῶς ἐκεῖνοι ὁποῦ διὰ σχήματα ἐννοοῦσι τὸ πενθικὸν τῶν χηρῶν σχήμα, ἢ τὸ σχῆμα τῶν ἱματίων, μετὰ τὸ ὁποῖον προεδοκίμαζον, ὅσαι χηραὶ ἤθελον νὰ καταλεχθοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν· ἀνοίκεια γὰρ ταῦτα εἰς τὸ ἀληθὲς νόημα τοῦ Κανόνος.

(2) Εἶπα δὲ, ὅτι ἡ θανάσιμος αὕτη ἀμαρτία καθὼς τὴν ὀρίζει ὁ Ζωναρᾶς, πρέπει νὰ ᾔηται τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἔργου, ἦτοι

διὰ σώματος γινομένη, διατι καὶ ἡ ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ γλώσσῃ γινομένη ἀμαρτία, καὶ κατ' εἶδος οὕσα θανάσιμος, καθαιρετικὴ ἐστίν· ὡς εἶναι ἡ βλασφημία, ἡ ἐπιορκία, κατὰ τὸν κε'. Ἀποστολικὸν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ γινομένη ἀμαρτία, καὶ κατ' εἶδος οὕσα θανάσιμος, καθαιρετικὴ καὶ αὕτη ἐστίν, ἐὰν φανερωθῇ εἰς τὰ ἔξω ὡς εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἡ ἀρεσις, κατὰ τὸν β'. τῆς α'. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν, τὴν ἐν τῷ παρόντι πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν, ἠρμήνευσε τὴν ἐπάγουσαν κεφαλήν τιμωρίαν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ ε. τῆς ζ'.

Συμφωνία.

Παρομοίως δὲ καὶ ὁ νβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου πλατύτερον λέγει, ὅτι ἐὰν γεννήσῃ γυναῖκα εἰς τὸν δρόμον καὶ δυναμένη νὰ ζωογονήσῃ τὸ βρέφος τῆς, τὸ ἀφήσῃ καὶ ἀποθάνῃ, ἢ διὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀμαρτίαν τῆς, ἐκ πορνείας ἢ μοιχείας αὐτὸ συλλαβοῦσα, ἢ θηριωδῶς καὶ ἀπανθρώπως καταφρονήσασα τοῦ παιδίου τῆς, ὡς φονεύτρια καταδικάζεται. Ἡ καὶ ἐὰν δὲν ἀποθάνῃ τὸ παιδίον, ἀλλ' εὐρῶν αὐτὸ ἄλλος τινὰς τὸ πάρη καὶ τὸ ζωογονήσῃ, πάλιν ἡ μήτηρ του ὡς φονεύτρια κατακρίνεται, κατὰ τὸν Ζωναράν, διὰ τὴν ἀφήσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἀμέλειαν τῆς ἀνεπιμέλητον, καὶ ὅσον τὸ εἰς αὐτὴν μέρος, ἀφήκε νὰ ἀποθάνῃ αὐτό. Ἐὰν ὁμοίως δὲν εἶχε τὸν τρόπον νὰ τὸ ζωογονήσῃ δι' ἐρημίαν καὶ στέρησιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ ἐκ τούτου ἀπέθανε τὸ βρέφος, συγχωρήσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ μήτηρ του, κατὰ τὸν αὐτὸν νβ'. τοῦ Βασιλ. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΔ'.

«Τὰς μοιχευθείσας γυναῖκας καὶ ἐξαγορευούσας δι' εὐλάβειαν, ἢ ὅπως εἴπω ἐλεγχόμενας, δημοσιεύειν μὲν ἐκώλυσαν οἱ Πατέρες ἡμῶν, ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσας, ἴστασθαι δὲ αὐτὰς ἄνευ κοινωνίας προσέταξαν μέχρι τοῦ συμπληρωθῆναι τὸν χρόνον τῆς μετανοίας».

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως γυνὴ ὑπανδρὸς μοιχευθῆ μετ' ἄλλον, καὶ εὐλαβουμένη, ἢτοι φοβουμένη τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἐξομολογήσῃ τὸ ἀμάρτημα, ἢ ἀπὸ μέρους φανερωθῇ, τυχὸν διὰ τὴν ἐγγαστρώθη, ἢ διὰ τὴν ἐγέννησε, λείποντος μακρὰν τοῦ ἀνδρός τῆς, ἐπρόσταξαν οἱ Πατέρες ὅτι αὐτὴ νὰ μὴ δημοσιεύεται, ἢτοι νὰ μὴ βάλ्लεται εἰς τοὺς τόπους τῶν μετανοούντων, προσκλαιόντων δηλ., ἀκρωμένων καὶ ὑποπιπτόντων, ἵνα μὴ οἱ βλέποντες αὐτὴν ἐκβαίνουσιν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοὺς κατηχουμένους, ἢ ἐν τῷ Νάρθηκι ἴσταμένην, καταλάβουν ὅτι βεβαίωτατα ἤμαρτε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων, τὸ τῆς μοιχείας ἔγκλημα προσάψουν εἰς αὐτὴν, καὶ ἔτσι τὸ ἐπιτίμιον αὐτὴν θέλει γίνεαι εἰς αὐτὴν αἰτία θανάτου. Μαθὼν γὰρ τοῦτο ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἴσως φονεύσει αὐτὴν, κατ' ἐκεῖνο τὸ Σολομώντιον· «Μεστὸς ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς». [Παροιμ. ς'. 34.] Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ Πατέρες ἐπρόσταξαν, αἱ τοιαῦται γυναῖκες νὰ στέκωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μαζὴ μετὰ τοὺς ἄλλους πιστοὺς, χωρὶς ὁμοίως καὶ νὰ μεταλαμβάνουν, ἕως ὅπου νὰ τελειώσῃ ὁ διωρισμένος καιρὸς τῆς μετανοίας τῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΛΕ'.

«Ἐπὶ τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς γυναίκος, τὴν αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν τῆς ἐγκαταλείψεως, κὰν φανῇ ἀναλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἀξίος, ἢ δὲ ἐπιτιμίου. Ἡ δὲ συγγνώμη τούτων πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν ἡ γυναῖκα ἀφήσῃ τὸν ἀνδρα τῆς, πρέπει νὰ ἐξετάζεται διὰ ποίαν αἰτίαν ἀφήκεν αὐτὸν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ Κανόνος αὐτολεξεῖ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν π'. τῆς ς'. καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΣ'.

«Στρατιώτιδες αἱ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀφανῶν ὄντων, γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὡσπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τῶν ἀνδρῶν μὴ ἀναμείνας τὴν ἐπάνοδον. Πλὴν ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν.»

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν αὐτολεξεῖ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν λγ'. τῆς ς'. καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΛΖ'.

«Μετὰ τὸ ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀλλοτρίαν ὁ γαμήσας, ἐπὶ μὲν τῇ πρώτῃ μοιχείᾳ ἐγκληθήσεται, ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀνέγκλητος ἐστὶν.»

(1) Παρομοίως καὶ ὁ Νηστευτῆς ἐν τῷ λγ'. αὐτοῦ Κανόνι | ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ οἰοδηπότε πταίσμα. Καὶ λέγει, ὅτι καμία γυναῖκα, οὔτε λαϊκὴ, οὔτε Μονάζουσα νὰ μὴ | ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ αὐτοῦ Κανόνος τοῦ Νηστευτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ἀνίσως τινὰς λάβῃ παρανόμως τὴν ἀρραβωνιαστὴν, ἢ τὴν γυναῖκα τινός, ἔπειτα τὴν πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν ὃ ἔχων αὐτὴν ἄνδρας, καὶ αὐτὸς μὲ ἄλλην ἐλευθέραν ἀπὸ ἄνδρα γυναῖκα ὑπανδρευθῆ, διὰ μὲν τὴν εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ξένην γυναῖκα ἀμαρτίαν του, ὡς μοιχὸς θέλει κανονισθῆ, διὰ δὲ τὴν δευτέραν γυναῖκα, εἶναι ἀνεύθυνος.

ΚΑΝΩΝ ΔΗ΄.

«Αἱ κόραι, αἱ παρὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἀκολουθήσασαι, πορνεύουσι· διαλλαγέντων δὲ τῶν γονέων, δοκεῖ θεραπείαν λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα. Οὐκ εὐθὺς δὲ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀποκαθίστανται, ἀλλ' ἐπιτιμηθῶσονται τρία ἔτη».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ὅσαι κόραι καὶ παρθένοι, ὑπεξούσιοι οὗται εἰς τὸν πατέρα των, παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἠκολούθησαν, ἢτοι θεληματικῶς ἀφ' ἑαυτῶν ἔδωκαν τὸν ἑαυτῶν εἰς τοὺς ἀγαπητικούς των, αὐταὶ πορνεύουσι καὶ οὐκ ὑπανδρεύονται. Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα διαλλαγῶσι, καὶ συναινέσουν οἱ γονεῖς τῶν τοιούτων παρθένων εἰς τὸ νὰ συγκατοικοῦν μὲ αὐτάς οἱ ἀγαπητικοὶ καὶ φθορεῖς αὐτῶν, φαίνεται μὲν, ὅτι τὸ ἐξ ἀρχῆς γεγεννημένον ἰατρεύεται, καὶ ἡ πορνία αὐτῶν εἰς γάμον καὶ ὑπανδρείαν μεταβάλλεται, (1) ὁμοίως δὲν συγχωροῦνται καὶ παρευθὺς νὰ μεταλαμβάνουν οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀλλὰ κανονίζονται τρία ἔτη.

Συμφωνία.

Ὅτι δὲ οἱ παρὰ γνώμην τῶν πατέρων καὶ τῶν αὐθεντῶν γινόμενοι γάμοι τῶν ὑπεξουσίων αὐτοῖς θυγατέρων καὶ δούλων, ὡς πορνεῖται λογίζονται καὶ διαλύονται, μετὰ δὲ τὴν συναίνεσιν αὐτῶν λαμβάνουσι τὸ βέβαιον, καὶ γάμοι τῆ ἀληθείᾳ εἰσι, δηλοῦσι καὶ ὁ μ'. καὶ ὁ μάλ., καὶ ὁ μβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κζ'. καὶ τοῦ μβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΛΘ΄.

«Ἡ τῷ μοιχῷ συζῶσα, μοιχαλὶς ἐστὶ πάντα τὸν χρόνον».

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνη ἡ γυνὴ, ἣτις ἔχουσα ἄνδρα, ἐμοιχεύθη ἀπὸ ἄλλον, ἔπειτα, ἢ τὸν ζῶντα ἄνδρα της ἀφήσῃ καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν μοιχεύσαντα αὐτὴν, ἢ ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρα της, λάβῃ αὐτὸν ἄνδρα καὶ συμβιοῖ μὲ αὐτὸν (2), αὐτὴ, λέγω, κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, κἂν καὶ τοὺς ιδ'. χρόνους τὸ ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας ἐπλήρωσε, μοιχαλὶς ὁμοίως εἶναι ὅλους τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους συζῆ μὲ τὸν μοιχόν. Μὴ ἀπέχουσα γὰρ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλ' ἐπιμένουσα εἰς αὐτὴν, οὔτε εἰς μετάνοιαν δέχεται, οὔτε πιστεύεται ὅτι μετανοεῖ, καὶ ἀκολουθῶς οὔτε συγχώρησιν λαμβάνει ποτὲ, ἕως οὗ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν μοιχόν. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Μ΄.

Ἄπος. κβ'.
τῆς δ'. δ'. τῆς
ς'. π'. τῆς ἐν
Γάγγ. γ'. τῆς
ἐν Καρθ. ογ'.
κ'. Βασιλ. μ'.
μα'. μβ'.

«Ἡ παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότη ἀνδρὶ ἑαυτὴν ἐκδοῦσα, ἐπόρνευσε, ἢ δὲ μετὰ ταῦτα, πεπαρρησιασμένῳ γάμῳ χρησαμένη, ἐγήματο. Ὅστε, ἐκεῖνο μὲν πορνεία, τοῦτο δὲ, γάμος. Αἱ γὰρ συνθῆκαι τῶν ὑπεξουσίων οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον».

(1) Διὸ καὶ Δίων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ συντόμῳ ἐκλογῇ τῶν νόμων ὀρίζουν τὸν γάμον, ὅτι συνίσταται ἐγγράφως ἢ ἀγράφως, ὅταν ὁ μὲν ἄνδρας ᾗναι χρόνων ιε', ἢ δὲ γυνὴ ιγ'. καὶ θέλουσιν ἕνας τὸν ἄλλον, προηγουμένης ὁμοίως καὶ τῆς θελήσεως τῶν γονέων αὐτῶν (τίτλ. ιβ'. σελ. 104. τοῦ β'. βιβλ. Γιοῦρ. Γραικ.). Ὅθεν οὐδὲ μετὰ τὴν διαλλαγὴν τῶν γονέων οἱ νόμοι δὲν συγχωροῦν νὰ γίνεταί τὸ συνοικέσιον τοῦτο. (Βασιλ. Βιβλ. ξ'. τίτλ. νη.).

(2) Διὸ καὶ οἱ πολιτικοὶ νόμοι διορίζουν συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη, ὅπου μίαν φορὰν μοιχευθῆ, ἂν καὶ μετὰ ταῦτα λάβῃ ἄνδρα τὸν μοιχόν, δὲν σβύνεται τὸ

ἔγκλημα τῆς μοιχείας μὲ τὸ σχῆμα τοῦ μετὰ τὴν μοιχείαν γενομένου γάμου (μοιχοὶ γὰρ καὶ οἱ δύο εἰσι δηλαδὴ, καὶ μετὰ τὸν γάμον. Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης ἐν τῇ συνόψ. τίτλ. σ'). Ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς περισσότερον ὀργίσθη κατὰ τοῦ Δαβὶδ, διατι ἐπῆρεν εἰς γυναῖκά του τὴν Βηρσαβὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐρίου, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, παρὰ ὅπου ὀργίσθη διατι τὴν ἐμοίχευσε ζῶντος ἐκείνου. Εἶπε γὰρ αὐτῷ διὰ τοῦ Νάθαν· «Καὶ νῦν, οὐκ ἀποστήσεται ρομφαία ἀπὸ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος, ἀνθ' ὧν ὅτι ἐξουδένωσάς με, καὶ ἔλαβες τὴν γυναῖκα Οὐρίου τοῦ Χετταίου, τοῦ εἶναι σου εἰς γυναῖκα» (β'. Βασιλ. ιβ'. κ').

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Ἄνίσως ἡ ὑπεξουσία, οὕσα δούλη, δώσει τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς ἄνδρα χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ αὐθέντου τῆς, ἐπόρνευσε μὲ τοῦτο ὅπου ἔκαμεν, ἐπειδὴ, αἱ συμφωνίαι καὶ οἱ ὀρισμοὶ ὅπου δώσουν ἐκεῖναι ὅπου εἶναι ὑπὸ ἐξουσίαν αὐθεντῶν, ἀδέβαιοι εἶναι καὶ ἄκυροι (1). Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα ἡ ὁ αὐθέντης αὐτῆς συγχωρήσῃ νὰ κάμῃ τοῦτο, ἢ καὶ τελείως τὴν ἐλευθερώσῃ (2) καὶ φανερόν γάμον ἢ τοιαύτη δούλη ποιήσῃ, τότε οὐχὶ ὡς πόρνη λογίζεται, ἀλλ' ὡς νομίμως ὑπανδρευθεῖσα. Ὅρα καὶ τὸν πβ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν λή. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΜΑ'.

Ἐάν τῆ χήρα εἰς αὐτὴν ἐξουσίαν ἔχουσα ἑαυτῆς συνοικεῖν, ἀνέγκλητος (εἰ μηδεὶς ἐστὶν ὁ διασπῶν τὸ συνοικέσιον), τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος «ἐάν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ὧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ». [ἀ. Κορ. ζ'. 39. Ρωμ. ζ'. 3].

Ἄπος. πβ'. τῆς δ'. δ'. τῆς ς'. π. τῆς ἐν Γάγγ. γ'. τῆς ἐν Καρθ. ογ'. ιγ'. Βασιλ. μ'. μά. μβ'.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Ἐάν χήρα τις αὐτεξουσία οὕσα, δευτερογαμήτη, ἀκατηγόρητος εἶναι, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος περὶ αὐτῆς, ὅτι ἐάν ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρας τῆς, ἐλευθέρα εἶναι μὲ ὅποιον θέλει νὰ δευτεροὑπανδρευθῇ, πλὴν ἐν Κυρίῳ (3), δηλ. ὅχι μὲ ἄπιστον καὶ αἰρετικόν ἢ καὶ συγγενῆ, κεκωλυμένον ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ μὲ πιστὸν καὶ ὀρθόδοξον, καὶ ἀκώλυτον ὄντα ὑπὸ τοῦ νόμου. Τὸ δὲ, εἰ μηδεὶς ἐστὶν ὁ διασπῶν τὸ συνοικέσιον, δηλοῖ ὅτι, ἐάν τινες ὑπεξουσίαν ἔχουσιν αὐτήν, πατήρ, ἢ πάππος, ἢ αὐθέντης, δύνανται νὰ διαλύσουν τὸν γάμον τῆς, ἀνίσως δὲν θέλουν νὰ συναίνεσιν εἰς αὐτόν (4). Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πβ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν λή. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΜΒ'.

ἌΟι ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι, πορνεαὶ εἰσιν. Οὔτε οἷν πατρὸς ζῶντος, οὔτε δεσπότου, οἱ συνιόντες ἀνεύθινοι εἰσιν, ἕως ἂν ἐπινεύσωσιν οἱ κύριοι τὴν συνοικησιν. Τότε γὰρ λαμβάνει τὸ τοῦ γάμου βέβαιον.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Ὁ Κανὼν οὗτος ἀνακεφαλαιώσις εἶναι τῶν ἀνωτέρω τριῶν Κανόνων, τοῦ λή. τοῦ μ'. καὶ μά. λέγων, ὅτι

(1) Τὸ νὰ ᾖναι ἀδέβαιοι καὶ ἄκυροι αἱ συμφωνίαι καὶ ὀρισμοὶ τῶν ὑπεξουσίων, ἐφανίσθη ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὸ λ'. Κεφ. τῶν Ἀριθμῶν, περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ κη'. τοῦ ἰδίου τούτου Βασιλείου.

(2) Εἶπα ὅτι, ἢ καὶ τελείως τὴν ἐλευθερώσῃ, ἐπειδὴ λέγει ὁ Θεσσαλονικῆς Νικήτας, ὅτι οἱ αὐθένται ἐκεῖνοι ὅπου ἔχουν δούλους καὶ δούλας, καὶ ἠξεύρουσι ὅτι ἀναμεταξύ των πορνεύουσιν, ἀφορισμοῦ εἶναι ἄξιοι κατὰ τοὺς Κανόνας, ἂν δὲν τοὺς συγχωρήσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν νομίμως. Ἄς μὴ ὑποπτεύονται δὲ ματαίως, ὅτι ἂν τοὺς ἀφήσουν νὰ ὑπανδρευθοῦν δι' ἱερολογίας, ἔχουν νὰ χάσουν τοὺς δούλους των, ὡσὰν ὅπου ἢ τοῦ γάμου ἱερολογία τοὺς λῦει ἀπὸ τὴν δουλείαν. Ὅχι. Διατὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος διὰ Νεαρᾶς του θεσπίζει καὶ νὰ ἱερολογῶνται οἱ δούλοι καὶ δούλαι, καὶ πάλιν νὰ μένουσι ὑποκάτω εἰς τὴν δουλείαν (παρὰ τῆ βιβλ. Γιοῦρ. Γραικορωμ.). Ὅτι δὲ οἱ ὑπανδρευμένοι οὐκ ἐλευθεροῦνται, ὄρα τὸν ὁσίον Χρυσόστομον ἀναφέροντα μίαν ἱστορίαν εἰς τοῦτο βλέπουσαν (λόγ. ια'. τῆς πρὸς Θεσσαλ. α. σελ. 247. τοῦ δ'. τόμ.).

(3) Τὸ μόνον ἐν Κυρίῳ, ἐρμηνεύων οὗτος ὁ μέγας Βασιλεὺς (λόγ. περὶ Παρθενίας,) λέγει ὅτι δηλοῖ, πῶς ὁ γάμος πρέπει νὰ ἔχῃ προηγούμενον σκοπὸν, ὅχι τὸ νὰ πληρώσουν οἱ ὑπανδρευόμενοι τὸ πάθος τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς σαρκικῆς των ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὸ νὰ ἔχουν βοήθειαν πνευματικὴν ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, διὰ νὰ περάσουν τὴν ζωὴν ταύτην ἐπόμενον δὲ σκοπὸν ἔχει ὁ γάμος τὴν παιδοποιίαν, φέρει δὲ εἰς παράδειγμα τὸν λόγον ὅπου εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδάμ πρὸ τοῦ νὰ πλασθῇ ἡ Εὔα τὸ,

«Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν, κατ' αὐτόν», τὸ ὅποιον φανερώνει τὴν προηγούμενην τοῦ γάμου ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν βοήθειαν. Ἄλλὰ καὶ ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἐπρόσταξε τὸν λαβόντα γυναῖκα, «τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἐκείνου κολάζων ἐκέλευσε, μὴ τῆς ἡδονῆς τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸν λογισμὸν τῆς κοινωρίας ἠγήσασθαι» (σελ. 4537. τοῦ α. τόμ. τῆς Πεντατ. Δευτερ. κα'. 43.).

(4) Πρέπει ὅμως κατὰ τοὺς πολιτικούς νόμους νὰ προσμένῃ ἡ χήρα τὸν πένθιμον χρόνον, ἥτοι ἕνα ὀλόκληρον ἔνιαυτὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προτέρου ἀνδρός τῆς ἕνα μὲν, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς αἰδῶ, καὶ ἄλλο δὲ, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ εἶναι ἐγγαστρωμένη, καὶ παίρνοντας ἄλλον ἄνδρα, γένη σύγχυσις τῆς γονῆς. Ἐὰν δὲ γεννήσῃ ἀνάμεσα εἰς τὸν πένθιμον χρόνον αὐτόν, ὑπανδρεύεται ἐὰν θελήσῃ, καὶ πρὶν νὰ τελειώσῃ ὁ ἑνιαυτός, καλῆτερον ὅμως νὰ προσμένῃ ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ, διὰ τὸ τιμιώτερον. Ἐὰν δὲ τὸν πένθιμον χρόνον δὲν προσμένῃ, νὰ γίνεταί ἄτιμος. Καὶ εἰ μὲν παῖδια δὲν ἔχει, νὰ μὴν παίρῃ κληρονομίαν ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ προτέρου ἀνδρός τῆς, ἀλλὰ νὰ δίδεται αὐτῇ εἰς τοὺς συγγενεῖς ἐκείνου, ἢ ἂν δὲν ἔχῃ συγγενεῖς, νὰ δίδεται εἰς τὸ Βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον. Ὅρα τὸν Βλάσταριν στοιχ. γ', καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον βιβλ. δ'. τίτλ. ς', καὶ Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. ιβ'. σελ. 405. τοῦ β'. βιβλ. Γιοῦρ. Γραικ.). Λέγουσι δὲ οἱ Βασίλειοι οὗτοι, ὅτι τοῦτο ὅπου γίνεται ἐπὶ γυναίκας, γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, ἤγουν τὸ νὰ καρτερῇ ὁ ἄνδρας ἕνα χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναίκος του.

ἐὰν ὑπεξουσία θυγάτηρ πρὸς τὸν πατέρα της, ἢ δούλη ὑπεξουσία πρὸς τὸν αὐθέντην της ὑπανδρευθοῦν, χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ αὐθέντου, τῶν ἐξουσιαζόντων αὐτάς, πορνεῖται λογίζονται οἱ γάμοι αὐτῶν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διαλύονται οἱ γάμοι αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐπιτιμῶνται. Ἐὰν δὲ συμφωνήσουν εἰς τοὺς γάμους ὁ πατήρ καὶ ὁ αὐθέντης, οἱ κύριοι αὐτῶν, τότε καὶ οἱ γάμοι λαμβάνουσι τὸ κύρος ἀδιάλυτον, καὶ αὐτοὶ μένουσιν ἀνεπιτίμητοι. Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημ. τοῦ πβ'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τὸν λή. τοῦ αὐτοῦ Βασιλ.

Ἄπος. ζς.
τῆς ς'. ια. τῆς
ἐν Ἀγκύρ. κα.
κβ'. κγ'. Ἀ-
θανασίου ἐπι-
στολή πρὸς
Ἄμμου. Βα-
σιλ. β'. ή. ια.
ιγ'. λγ'. μγ'.
νβ'. νδ'. νς'.
νζ'. Νόσσης ε.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

«Ὁς θανάτου πληγὴν τῷ πλησίον δέδωκε, φονεύς ἐστίν, εἴτε ἤρξε τῆς πληγῆς, εἴτε ἠμόνατο».

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος κτυπήσῃ μετὰ καίριον καὶ θανατηφόρον κτύπημα, καὶ ἐκ τοῦ κτυπήματος ἀπέθανεν ὁ κτυπηθεὶς, φονεύς εἶναι, κατὰ τὸν Κανὸνα τοῦτον, καὶ αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἐκτύπησεν, καὶ τὸν ἐκτύπησεν ἐκεῖνος πρότερον, καὶ αὐτὸς διὰ τὴν κάμη ἐδίκησιν τὸν ἀντεκτύπησεν. Ὅρα τὸν ζς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΔ'.

Ἄπος. κς.
τῆς ς'. δ'. κα.
τῆς ἐν Καρθ.
λε. Βασιλ. λβ'.
ν'. νδ. δ.

«Ἡ Διακόνος ἢ τῷ Ἑλληνι συμπορνεύσασα, δεκτὴ ἐστίν εἰς κοινωνίαν, εἰς δὲ τὴν προσφορὰν δεχθήσεται τῷ ζ'. εἴτι, δηλ. ἐν ἀγνείᾳ ζῶσα. Ὁ δὲ μετὰ τὴν πίστιν Ἑλληνα, πάλιν τῇ ἱεροσυλίᾳ προσιών, ἐπὶ τὸν ἔμετον ὑποστρέφει. Ἡμεῖς οὖν τῆς Διακόνου τὸ σῶμα ὡς καθιερωμένον οὐκ εἴτι ἐπιτρέπομεν ἐν χρήσει εἶναι σαρκικῇ».

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως κάμμία Διακόνισσα (περὶ ᾧν ὄρα τὴν ὑποσημ. τοῦ ιθ'. τῆς α.) πορνεύσῃ μετὰ Ἑλληνα, αὕτη καθαιρεθεῖσα, δέχεται μὲν εἰς κοινωνίαν, ἥτοι εἰς τὴν μετὰ τῶν πιστῶν σύστασιν καὶ συγκοινωνίαν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχῶν, εἰς δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀγίων Μυστηρίων τότε δέχεται, ὅταν περάσουν ἑπτὰ χρόνοι, τὸ ἐπιτίμιον τῆς πορνείας της (1), πλὴν καὶ τότε νὰ δέχεται, ἐὰν κάμη ἀποχὴν τοῦ κακοῦ καὶ ἐν σωφροσύνῃ ζῇ. Ἐὰν δὲ ὁ Ἑλληνα ὅπου ἐπόρνευσε μετὰ αὐτὴν πιστεύσῃ, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ζητῇ νὰ λάβῃ εἰς γάμον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάστοριν, τὴν καθαιρεθεῖσαν Διακόνισσαν (τοῦτο γὰρ ἱεροσυλίαν ὀνομάζει), αὐτὸς ἐγύρισε πάλιν ὡσάν σκύλος εἰς τὸ ἴδιον ἐξερატόν. Ὅθεν ἡμεῖς δὲν συγχωροῦμεν εἰς τὸ εἶξῃ τὸ ἀφιερωμένον σῶμα τῆς Διακόνισσης (2) νὰ ᾔται εἰς μεταχειρίσιν σαρκικῆς μίξεως καὶ ἡδονῆς, ἥτοι δὲν τῇ συγχωροῦμεν νὰ ὑπανδρευθῇ. Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΜΕ'.

«Ἐάν τις ὄνομα λαβὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνυβρίξῃ τὸν Χριστὸν, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ ἀπὸ τῆς προσηγορίας».

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὀνομασθῇ χριστιανός (3), πρέπει νὰ πολιτεύεται καὶ κατὰ τὰς ἐν-

(1) Ὁμοφώνως καὶ ὁ Ζωναράς καὶ ὁ Βαλσαμῶν λέγουσιν, ὅτι ἡ Διακόνος αὕτη διατὶ ἐπόρνευσε μετὰ ἀπιστον καὶ ὄχι μετὰ πιστὸν, ἐπιτιμήθη ἀπὸ τὸν Ἅγιον, ὄχι μετὰ τὸ ἐλαφρότερον ἐπιτίμιον τῆς πορνείας τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων (ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρ. καὶ κβ'. τοῦ Βασιλείου), ἀλλὰ μετὰ τὸ βαρύτερον ἐπιτίμιον, ὅπερ αὐτὸς κατὰ τῆς πορνείας ἐδίωκε, περὶ οὗ ὄρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(2) Ἐντεῦθεν συμπεραίνει ὁ Βαλσαμῶν, ὅτι μήτε οἱ καθαιρεθέντες καὶ μετασηματισθέντες Ἱερομόναχοι καὶ Διάκονοι δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν, μήτε οἱ καθαιρεθέντες κοσμικοὶ Ἱερεῖς, χῆροι ὄντες, δύνανται νὰ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἐπειδὴ, ἂν καὶ καθήρθωσαν, μ' ὄλον τοῦτο αὐτοὶ καθιέρωσαν τὸ σῶμα των εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὑπεσχέθησαν, οἱ μὲν Ἱερομόναχοι καὶ Διάκονοι

νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν τελείως, οἱ δὲ κοσμικοὶ Ἱερεῖς νὰ μὴ δευτεροῦπανδρευθοῦν. Ἄλλ' οὐδὲ αἱ τῶν κοσμικῶν Ἱερέων γυναῖκες δύνανται νὰ δευτεροῦπανδρευθοῦν, ἀποθανόντων ἐκείνων, κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα.

(3) Λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς μέγας Βασιλεῖος (ὄρ. π'. κατ' ἐπιτομ.) ὅτι εἶναι ἴδιον τοῦ χριστιανοῦ, τὸ καθαρισθῆναι μὲν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, ἐπιτελεῖν δὲ ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὴ ἔχειν σπῖλον ἢ ρυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἶναι ἄγιον καὶ ἄμωμον, τὸ περισσεύειν τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἐν παντί, πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς τὸ προορᾶσθαι τὸν Κύριον ἐνώπιον αὐτοῦ διαπαντός, τὸ ἀφ' ἐκάστης ἡμέρας.

τολὰς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ πιστευομένου Χριστοῦ, ἵνα διὰ μέσου του δοξάζεται ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ, «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ἡμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» καὶ τὰ ἐξῆς. [Ματθ. ε. 16.] Ἐὰν δὲ τινὰς ὀνομάζεται μὲν χριστιανός, παραβαίνῃ δὲ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, οὗτος ὑβρίζει μὲ τὴν παράβασιν τὴν ἴδιον Χριστὸν, καὶ κἀνεὶα ὄφελος δὲν θέλει λάβῃ ἀπὸ μόνον τὸ νὰ ὀνομάζεται χριστιανός, κατὰ τὸν Ἀδελφὸθεον Ἰάκωβον, λέγοντα· «Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν τις ἔχη, ἔργα δὲ μὴ ἔχη; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;» [Ἰάκωβ. β'. 18.] Καὶ ὁ Θεοφόρος δὲ Ἰγνάτιος οὕτω λέγει ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ· «Οἱ ἐπαγγελλόμενοι Χριστοῦ εἶναι, οὐκ ἐξ ὧν λέγουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πράττουσι γνωρίζονται· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. Ἄμεινόν ἐστι σιωπᾶν καὶ εἶναι, ἢ λαλεῖν καὶ μὴ εἶναι. Οὐκ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει». Ὅρα καὶ τὴν τοῦ ξδ'. Ἀποστολικῆς ὑποσημείωσιν, καὶ τὸν ριβ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΜΓ'.

«Ἡ τῷ καταλειφέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς, ἐν ἀγνοίᾳ γημαμένη, εἶτα ἀφεθείσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέραν, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰργχθήσεται, κάλλιον δὲ ἐὰν μείνῃ οὕτως».

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν αὐτολεξεὶ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν ζγ'. τῆς σ'. καὶ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΜΖ'.

«Ἐγκρατῆται καὶ Σακκοφόροι καὶ Ἀποτακτῆται, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὡ καὶ οἱ Ναυατιανοί, ὅτι περὶ μὲν ἐκείνων Κανῶν ἐξεφωνήθη, εἰ καὶ διάφορος, τὰ δὲ κατὰ τούτους ἀποσεσιώπηται. Ἡμεῖς μὲν τοι ἐνὶ λόγῳ ἀναβαπτίζομεν τοὺς τοιούτους, εἰ δὲ παρ' ὑμῖν ἀπηγόρευται τοῦτο τὸ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ὡσπερ οὖν καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, οἰκονομίας τινὸς ἕνεκα, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος λόγος ἰσχὺν ἔχέτω (1), ὅτι, ἐπειδὴ ὡσπερ Μαρκιωνιστῶν ἐστὶν ἀποβλάστημα ἢ κατ' αὐτοὺς αἵρεσις, βδελυσσομένων τὸν γάμον, καὶ ἀποστρεφομένων τὸν οἶνον, καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμιασμένην εἶναι λεγόντων. Οὐ δεχόμεθα οὖν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν μὴ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα. Μὴ γὰρ λεγέτωσαν, ὅτι εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα βαπτίζονται, οἳ γε κακὸν ποιητὴν ὑποτιθέμενοι τὸν Θεὸν, ἐφαμίλλως τῷ Μαρκίῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς αἵρεσεσιν, ὡστε ἐὰν ἀρέσῃ τοῦτο, δεῖ πλείονας Ἐπισκόπους ἐνταῦτῳ γενέσθαι, καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν Κανόνα, ἵνα καὶ τῷ ποιήσαντι τὸ ἀκίνδυνον ἦ, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος τὸ ἀξιοπίστον ἔχη ἐν τῇ περὶ τῶν τοιούτων ἀποκρίσει».

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν α. αὐτοῦ Κανόνα ὁ θεὸς οὗτος Πατὴρ ἐδιώρισεν οἰκονομικῶς, κατὰ τὸν ἀνώνυμον ἐρμηνευτὴν τῶν Κανόνων, νὰ δέχεται τὸ βάπτισμα τῶν Ἐγκρατιτῶν καὶ Ναυατιανῶν (ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖσε, εἰς τοὺς τοῦτο δεξαμένους κατὰ τὴν Ἀσίαν Πατέρας, ἀκολουθῶν, τοῦτο ἐδιώρισεν.) εἰς δὲ τὸν παρόντα, τὸ κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖσε διορισθὲν, ἐπιδιορθούμενος, λέγει, ὅτι ὅλοι οἱ Ἐγκρατῆται καὶ Σακκοφόροι καὶ Ἀποτακτῆται (περὶ ὧν ὄρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ζε, τῆς σ'.), ἀλλὰ καὶ οἱ Ναυατιανοὶ πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται, καὶ ὅτι, ἀγκαλὰ καὶ κοντὰ εἰς τοὺς Ἀσιανούς καὶ Ῥωμαίους ἐμποδίσθη ὁ τῶν τοιούτων ἀναβαπτισμὸς, χάριν οἰκονομίας, ὁ λόγος ὁμοῦς ὁ ἐδικὸς του, λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν (2), ἐπειδὴ ἡ αἵρεσις αὐτῶν εἶναι παραφυσὴ ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τῶν Μαρκιωνιστῶν, τῶν συγχαινομένων τὸν γάμον καὶ τὸν οἶνον, καὶ κακῶν ποιητὴν λεγόντων τὸν Θεόν. Ὡστε, ἀνίσως καὶ ἦναι ἀρεστὴ ἡ γνώμη αὕτη, πρέπει νὰ γένη Σύνοδος Ἐπισκόπων, διὰ νὰ ποιήσουν αὐτὴν, γνώμην μερικὴν οὖσαν, Κανόνα καθολικὸν καὶ ἀπαραβάτον (3), ἵνα ἐκ τούτου καὶ οἱ ἀναβα-

καὶ ὄρας γρηγορεῖν, καὶ ἐν τελειότητι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστησεως ἔτοιμον εἶναι. Καὶ Χριστιανὸς κατὰ τὸν Παῦλον εἶναι ὁ τὸ σῶμα διὰ Χριστὸν σταυρώσας σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἀπλῶς ἡ τοῦ Χριστιανοῦ προσηγορία, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, εὐφημίας καὶ εὐλογίας ἐστὶ μεστὴ· ἐπαινοῦντες γὰρ ταύτην οἱ ἄνθρωποι λέγουσιν. Ἀληθῶς Χριστιανός, καὶ παρακαλοῦντες εἰθῆσαι λέγειν. Ὡς Χριστιανὸς ποίησον. Ὁ πρέπει Χριστιανῷ, ποίησον.»

(1) Ἀθετήσαι δὲ τὸ βάπτισμα αὐτῶν ὁ ἡμέτερος λόγος ἰσχὺν ἔχέτω. Ἐν ἄλλοις οὕτω κεῖται ὁ Κανὼν.

(2) Εἰς τὸ νὰ ἀθετήσῃ δηλαδὴ τὸ βάπτισμα τῶν τοιούτων

Σχισηματοαιρετικῶν, καὶ ὄρα ὅτι λέγει ὁ Ἅγιος νὰ ἔχη περισσότεραν δύναμιν καὶ κύρος ὁ λόγος ὁ ἐδικὸς του, ὁ μὴ δεχόμενος τὸ βάπτισμα τῶν τοιούτων, πᾶρξ ἢ οἰκονομία ὅπου ἔκαμαν τινὲς δεξάμενοι τὸ βάπτισμα αὐτῶν. Καθὼς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀνατολικοὶ εἰς τοῦτο ἀκολουθοῦντες, οὐ δεχόμεθα ἤδη τὸ κατ' οἰκονομίαν ποτὲ δεχθὲν τῶν Λατίνων βάπτισμα (καὶ ἀνάγνωθι τὴν ὑποσημ. τοῦ μς'. Ἀποστολικῆς).

(3) Ὅρα δὲ ὅτι ἐμεταχειρίσθη ὁ Ἅγιος τὴν λέξιν τοῦ Ἀναβαπτισμοῦ, ὄχι κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, ἀναφέροντας τὸ βάπτισμα τὸ ἐδικόν μας, ὄχι πρὸς ἑαυτὸ, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν τοιούτων αἵρετικῶν, καὶ καλῶν βάπτισμα τὸ ἐκείνων, καθὼς

πτιζοντες αὐτοὺς ἀκινδύνως τοῦτο ποιῶσι, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς αὐτὸν περὶ τούτου ἐρωτῶντας ἔχη τὰ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ Κανόνος.

ΚΑΝΩΝ ΜΗ΄.

«Ἡ δὲ καταλειφθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρός, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, μένειν ὀφείλει. Εἰ γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι εἴν τις καταλίπη γυναῖκα ἐκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, [Μάτθ. ἐ. 32.] ἐκ τοῦ μοιχαλίδα αὐτὴν ὀνομάσαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοινωνίας. Πῶς γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀνὴρ ὑπεύθυνος εἶναι, ὡς μοιχείας αἴτιος, ἢ δὲ γυνὴ ἀνέγκλητος εἶναι, ἢ μοιχαλὶς παρὰ Κυρίου, διὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἄνδρα κοινωνίαν, προσαγορευθεῖσα ;»

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐκεῖνη ἡ γυναῖκα ὅπου ἀφῆθη ἀπὸ τὸν ἄνδρα της, χωρὶς λόγου πορνείας, νὰ μὴ ὑπανδρευέται μετ' ἄλλον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τὴν λέγουσαν, ὅτι ὁ ἀπολύσας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. Ὀνομάσας γὰρ αὐτὴν ὁ Κύριος μοιχαλίδα, φανερόν, ὅτι τὴν ἐμπόδισεν ἀπὸ τοῦ νὰ πάρῃ ἄλλον ἄνδρα, ἐπειδὴ ἂν ὁ ἄνδρας της ἦναι ὑπόδικος, διατὶ ἔκαμεν αὐτὴν νὰ μοιχευθῇ, παίρνοντας ἄλλον, φανερόν ὅτι καὶ αὐτὴ δευτεροῦπανδρευμένη, ὑπόδικος εἶναι, διατὶ μοιχᾶται ἔτι ζῶντος τοῦ πρώτου ἀνδρός της, καθ' ὃ καὶ μοιχαλὶς παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡς εἴπομεν, ὠνομάσθη.

ΚΑΝΩΝ ΜΘ΄.

Γρηγ. τοῦ Θωματ. β΄ || «Αἱ πρὸς ἀνάγκην γινόμεναι φθοραὶ ἀνεύθυναι ἔστωσαν, ὥστε καὶ ἡ δούλη, εἰ ἐβιάσθη παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότη, ἀνεύθυνος».

Ἑρμηνεία.

Αἱ βιαίως γινόμεναι εἰς τὰς γυναῖκας φθοραὶ, διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, εἰς ἀμαρτίαν νὰ μὴ λογίζωνται διὰ τὸ ἀκούσιον, καὶ ἀκολούθως νὰ μὴ ἐπιτιμῶνται, ὥστε καὶ ἂν ἡ δούλη βιασθῇ ἀπὸ τὸν αὐθέντην της, ἀνεπιτίμητος εἶναι, ὁμοίως καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιοῦτοτρόπως ἐκ βίας φθαροῦν. Ὅρα καὶ τὸν β΄. Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

ΚΑΝΩΝ Ν΄.

Τῆς ἐν Νεο-καίσαρᾳ Βασιλ. γ΄. δ΄. ν΄. π΄. || «Τριγαμίας νόμος οὐκ ἔστιν, ὥστε νόμῳ τρίτος γάμος οὐκ ἄγεται. Τὰ μὲν τοιαῦτα, ὡς ρυπάσματα τῆς Ἐκκλησίας ὀρωμεν, δημοσίαις δὲ καταδικαῖς οὐχ ὑποβάλλομεν, ὡς τῆς ἀνεμιμένης πορνείας αἰρετώτερα».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι νόμον καὶ Κανόνα ἐκκλησιαστικὸν δὲν ἔχομεν νὰ συγχωρῇ τὸν τρίτον γάμον (1) ὥστε, οὐ νόμιμος, ἀλλὰ παράνομος ὁ τοιοῦτος γάμος ἐστὶ, καὶ ὡσὰν ἓνας μολυσμὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὁμοίως οὗτος καλῆτερος εἶναι ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν πορνείαν ὅπου γίνεται εἰς πάλλας γυναῖκας, ὡς πορνεία μὲν, συνεσταλμένη δὲ εἰς μίαν γυναῖκα : διὰ τοῦτο φανερώς τὸν τρίτον γάμον δὲν καταδικάζομεν, ὥστε ὅπου καὶ νὰ τὸν χωρίζωμεν, ἀλλὰ παραβλέπομεν αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν τρίτον τῆς ἐν Νεοκαίσαρᾳ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν Ἐπιστολὴ κανονικὴ γ΄. διηρημένη εἰς Κανόνας λέ.

ΚΑΝΩΝ ΝΑ΄.

Ἄπος. κέ. τῆς ς΄. δ΄. κά. τῆς ἐν Καρθ. λέ. Βασιλ. γ΄. λβ΄. μδ΄. || «Τὸ κατὰ Κληρικοὺς ἀδιαφόρως οἱ Κανόνες ἐξέθεντο, κελεύσαντες μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὀρίζεσθαι τιμωρίαν, τὴν ἐκπτώσιν τῆς ὑπηρεσίας, εἴτε ἐν βαθμῶ τυγγάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροτονήτῳ ὑπηρεσίᾳ προσκαρτεροῖεν».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι οἱ Κανόνες παιδεύουσιν ἀμωρτάνοντας, τὸσον τοὺς χειροθεσίαν ἔχοντας Κλη- αὐτοὶ καὶ τὸ ἐνόμιζον καὶ τὸ ὠνόμαζον. (ὑποσημ. τοῦ μζ΄. Ἄποστολικῷ). μον οὐκ ἐπιγινώσκουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον ἐπιτιμῶ μετρίῳ καθυποβάλλουσιν (Ἄποκρίσ. μα΄. σελ. 383. τοῦ Γεοργ. Γραικορομ.).

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμῶν τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει, ὅτι οἱ Κανόνες τῶν θείων καὶ ἁγίων Πατέρων οὐ μόνον τὸν τρίτον γά-

ρικούς, Ὑποδιακόνους δηλαδή, Διακόνους καὶ Πρεσβυτέρους, ὅσων καὶ τοὺς σφραγῖδα μόνην ἔχοντας Ἀρχιερα-
τικὴν, οἷον Ἀναγνώστας, Ψάλτας καὶ τοὺς κατωτέρω, μὲ μόνην τὴν ἔκπτωσιν τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας
των, ὅχι μὲ βαρυτέραν παιδείαν τοὺς μεγαλητέρους, καὶ μὲ ἑλαφροτέραν τοὺς μικροτέρους, ἀλλ' ἐπίσης καὶ
τοὺς δύο μὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν. Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΒ'.

«Ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελήσασα, εἰ μὲν δυναμένη περισώσασθαι κατεφρό- || Ἀποσ. ες'.
νησεν, ἢ συγκαλύψει ἐντεῦθεν τὴν ἀμαρτίαν νομίζουσα, ἢ καὶ ὅλως θηριώδει καὶ ἀπανθρώπων λογισμῶ
χρησαμένη, ὡς ἐπὶ φόνῳ κρινέσθω. Εἰ δὲ οὐκ ἐδυνήθη περιστεῖλαι, καὶ διὰ ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν τῶν
ἀγκαίων διεφθάρη τὸ γεννηθέν, συγγνωστὴ ἢ μήτηρ».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανὼνα ἐξηγήσαμεν εἰς τὸν λγ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλ. καὶ ὅρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Οὐδὲν
γὰρ ἄλλο διαφέρει αὐτός ἐκείνου, εἰ μὴ ὅτι ἐκεῖνος μὲν εἶναι συντομώτερος, οὗτος δὲ εἶναι πλατύτερος.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

«Ἡ χήρα δούλη τάχα οὐ μέγα ἔπταισεν ἐλομένη δεύτερον γάμον ἐν σχήματι ἀρπαγῆς, ὥστε οὐδὲν
τούτου ἕνεκεν ἐγκαλεῖσθαι γρή. Οὐ γὰρ τὰ σχήματα κρίνεται, ἀλλ' ἡ προαίρεσις. Δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῆς
διγαμίας μένει αὐτῇ ἐπιτίμιον».

Ἑρμηνεία.

Ἄνισως καμία χήρα δούλη, ὑπεξουσία ὑπάρχουσα, καὶ θέλουσα νὰ δευτεροῦπανδρευθῆ, ἐσχηματίσθη ὅτι
τὴν ἤρπασεν ὁ μέλλων λαβεῖν αὐτήν, δὲν ἔπταισε μεγάλως διὰ τοῦτο, οὐδὲ ὡς πορνεύσασα καταδικάζεται,
ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἢ καθ' ὑπόκρισιν ἐσχηματισμένη αὐτῆς ἀρπαγῆ, ἀλλ' ἡ προαίρεσις αὐτῆς, ὅτι
θέλουσα τῇ ἀληθείᾳ τὸν γάμον, ἔδωκε θεληματικῶς τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὸν ἀρπάσαντα, ὅθεν ἡ τοιαύτη μὲ
μόνον τὸ ἐπιτίμιον τῆς διγαμίας κανονίζεται, δηλαδή ἓνα ἢ δύο χρόνους, εἰ μὴ ὅπως συγκατανεύσῃ εἰς τὸν γά-
μον αὐτῆς καὶ ὁ αὐθέντης τῆς, χωρὶς γὰρ τῆς αὐτοῦ συγκατανεύσεως, πορνεία λογίζεται τὸ γινόμενον. Ὅρα
καὶ τὸν λη. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κζ'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

«Τὰς τῶν ἀκουσίων φόνων διαφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα ἐπιστείλας τῇ θεοσεβείᾳ σου, κατὰ τὸ ἡμῖν δυ-
νατὸν, καὶ πλέον ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι. Τῆς δὲ σῆς συνέσεώς ἐστι κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστά-
σεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια, ἢ ὑφεῖναι».

Ἑρμηνεία.

Ἐν τῷ ἡ. Κανόνι αὐτοῦ εἰπὼν ὁ θεὸς Βασίλειος περὶ διαφορὰς φόνων ἐκουσίων τε καὶ ἀκουσίων, καὶ ἄλλο
τι περισσώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα μὴ ἔχοντας νὰ εἰπῆ, συγχωρεῖ εἰς τὸν οἰκονομοῦντα τὴν μετανόιαν τῶν ἀκουσίως
φονευσάντων Πνευματικῶν, ἢ νὰ αὐξάνῃ τὸ ἐπιτίμιον, ἢ νὰ τὸ ἐλαττώσῃ, κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως,
ἢ γοῦν, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ φόνου, καὶ κατὰ τὴν διάθεσιν τῆς μετανόιας τοῦ φονεύσαντος.
Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ες'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

«Οἱ τοῖς λησταῖς ἀντεπεξιώντες, ἔξω μὲν ὄντες τῆς Ἐκκλησίας, εἴργονται τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγα-
θοῦ, Κληρικοὶ δὲ ὄντες, τοῦ βαθμοῦ καθαιροῦνται. Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὁ λαβὼν μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ
ἀποθανεῖται». [Ματθ. κς'. 52].

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι οἱ θανατόνοντες τοὺς κατ' ἐπάνω των ἐρχομένους κλέπτας, λαϊκοὶ μὲν ὄντες
τρεῖς χρόνους ἀπέχουσι τῶν Μυστηρίων, ὡς μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς χεῖρας καθαρὰς ἔχοντες δηλαδή, κατὰ τοὺς ἐν
πολέμῳ φονεύοντας, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Ζωναρᾶν (1). Ἱερωμένοι δὲ ὄντες καὶ Κληρικοὶ καθαιροῦνται,

(1) Τόσους γὰρ χρόνους ἐκανόνισεν αὐτοὺς καὶ ὁ Κωνσταντι-
νος ὁ Χλειαρῆς, ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, μετὰ
τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου· εἰ μὴ ὅμως οὗτοι δὲν ἠμπόρουν νὰ φύ-

γουν ἀπὸ τοὺς κατ' ἐπάνω των ἐρχομένους κλέπτας· εἰ δὲ ἠμπό-
ρουν νὰ φύγουν καὶ δὲν ἔφυγον, ἀλλ' ἐφόνευσαν αὐτοὺς, περισσό-
τερον ἀπὸ τρεῖς χρόνους νὰ ἐπιτιμῶνται.

ἐπειδὴ κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθάνουσι. Ὅρα δὲ ὅτι μάχαιραν καὶ θάνατον ὀνομάζει ὁ Ἅγιος τὴν στέρησιν τῆς Κοινωνίας καὶ τὴν καθάρσιν, ἐπειδὴ ταῦτα, κοντὰ εἰς τοὺς φρονίμους καὶ γνωστικούς, θανατηφόρος ἀληθῶς τιμωρία λογίζονται. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν, ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΝΓ'.

«Ὁ ἀκουσίως φονεύσας, καὶ μετὰ τοῦτο μεταμεληθεὶς, εἴκοσιν ἔτη ἀκοινώνητος ἔσται τοῦ Ἁγιάσματος. Τὰ δὲ εἴκοσιν ἔτη οὕτως οἰκονομηθήσεται ἐπ' αὐτῷ. Ἐν δ' ἔτεσι προσκλαίειν ὀφείλει ἔξω τῆς θύρας ἐστῶς τοῦ εὐκτηρίου οἴκου, καὶ τῶν εισιόντων πιστῶν δεόμενος εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῆσθαι ἐξαγορεύων τὴν ἰδίαν παρανομίαν. Μετὰ δ' εἰς τοὺς ἀκρωμένους δεχθήσεται, καὶ ἐν ε' ἔτεσι μετ' αὐτῶν ἐξελεύσεται. Ἐν δὲ ζ' ἔτεσι μετὰ τῶν ἐν ὑποπτώσει προσευχόμενος ἐξελεύσεται. Ἐν δ' συστήσεται μόνον τοῖς πιστοῖς, προσφοράς δὲ οὐ μεταλήψεται. Πληρωθέντων δὲ τούτων, μεθέξει τῶν Ἁγιασμάτων».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν εἴκοσι χρόνους κανονίζει τὸν θεληματικῶς φονεύσαντα ἄνθρωπον, καὶ μετὰ ταῦτα μετανοήσαντα. Καὶ δ' μὲν χρόνους διορίζει αὐτὸν νὰ προσκλαίῃ, ε' νὰ ἀκροάζεται, καὶ ε' νὰ ἐκβαίῃ ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοὺς ἀκρωμένους ὁμοῦ, ζ' νὰ ὑποπίπτῃ, ἢ νὰ στέκεται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ιά. τῆς α. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΝΔ'.

«Ὁ ἀκουσίως φονεύσας, ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Οἰκονομηθήσεται δὲ ἐπ' αὐτῷ τὰ δέκα ἔτη οὕτω· δύο μὲν ἔτη ἐν προσκλαύσει, τρία δὲ ἔτη ἐν ἀκρωμένοις διατελέσει, ἐν δ' ὑποπίπτων, καὶ ἐν ἐνιαυτῷ συσταθήσεται μόνον, καὶ τῷ ἐξῆς εἰς τὰ Ἅγια δεχθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Τὸν δὲ χωρὶς τὸ θέλημά του φονεύσαντα, δέκα χρόνους ἐμποδίζει ὁ παρῶν Κανὼν ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, καὶ διορίζει αὐτὸν β' νὰ προσκλαίῃ, γ' νὰ ἀκροάζεται, δ' νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ α' νὰ στέκεται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα τὸν ζς'. Ἀποστολικόν, τὸν ιά. τῆς α. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Ναοῦ.

ΚΑΝΩΝ ΝΕ'.

Τῆς ἐν Ἀγ. γύρ. κ'. Νόσ. δ'. ἡ δ' ἰσχύει δ'.

«Ὁ μοιχεύσας, ἐν ιε' ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Οἰκονομηθήσεται δὲ τὰ ιε' ἔτη ἐπ' αὐτῷ οὕτως. Ἐν δ' μὲν ἔτεσι προσκλαίων ἔσται, ἐν ε' δὲ ἀκρωμένος, ἐν τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐν δυσὶ συνεστῶς ἄνευ Κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Τὸν μοιχὸν ὁ Κανὼν οὗτος ιε' χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας. Καὶ δ' μὲν νὰ προσκλαίῃ, ε' νὰ ἀκροᾶται, δ' νὰ ὑποπίπτῃ, β' νὰ στέκεται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν κ' τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΝΘ'.

Βασιλ. κθ'. Νόσ. δ'. ἡ δ' ἰσχύει δ'.

«Ὁ πόρνος ἐν ἐπτὰ ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν Ἁγιασμάτων. Δύω προσκλαίων, καὶ δύο προσακρωμένος, καὶ δύο ὑποπίπτων, καὶ ἐν ἐνὶ συνεστῶς μόνον, τῷ ὀγδόῳ δὲ δεχθήσεται εἰς τὴν Κοινωνίαν».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει τὸν πόρνον ἐπτὰ χρόνους νὰ ἀπέχη τῶν Μυστηρίων. Καὶ δύο μὲν νὰ προσκλαίῃ, δύο δὲ νὰ ἀκροᾶται, δύο νὰ ὑποπίπτῃ, ἓνα νὰ συνίσταται μετὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ εἰς τὸν ὀγδοὸν χρόνον νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὁ Κανὼν οὗτος διορισμὸς ἐστὶν ἴδιος τοῦ Βασιλείου καὶ ἐπιτίμιον, δι' ὃ καὶ βαρύτερόν ἐστι. Καὶ ὅρα τὸν κβ'. Κανόνα αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰς ἐκεῖνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

« Ἡ παρθενίαν ὁμολογήσατα καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς ἐπαγγελίας, τὸν χρόνον τοῦ ἐπὶ τῆς μοιχείας ἀμαρτήματος ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς καθ' ἑαυτὴν ζωῆς πληρώσει. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν βίον μοναζόντων ἐπαγγελιομένων καὶ ἐκπιπτόντων ».

|| Τῆς δ'. ις'.
τῆς ἐν Ἀγκύ-
ρα ιθ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος εἰς τὸ τῆς μοιχείας ἐπιτίμιον ὑποβάλλει, ἤτοι δεκαπέντε χρόνους κανονίζει τὰς Καλογραίας καὶ τοὺς Μοναχοὺς, ὅπου ἢ πορνεύσουσιν ἢ ὑπανδρευθοῦσιν. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

ΚΑΝΩΝ ΕΑ΄.

« Ὁ κλέψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μεταμεληθεὶς κατηγορήσῃ ἑαυτοῦ, ἐνιαυτὸν κωλυθήσεται μόνης τῆς κοινωνίας τῶν Ἀγιασμάτων, εἰ δὲ ἐλεγχθεῖται, ἐν δυσὶν ἔτεσι. Μερισθήσεται δὲ αὐτῷ ὁ χρόνος εἰς ὑπόπτωσιν καὶ σύστασιν, καὶ τότε ἀξιοθήσεται τῆς Κοινωνίας ».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν, τὸν μὲν κλέψαντα, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξομολογηθέντα καὶ μετανοήσαντα, ἓνα μόνον χρόνον ἐμποδίζει ἀπὸ τῆς κοινωνίας, τὸν δὲ φανερωθέντα ἀπὸ ἄλλου, ἢ πιασθέντα ἐπάνω εἰς τὴν κλεψίαν, ἓνα χρόνον κανονίζει νὰ ὑποπίπτῃ, καὶ ἄλλον ἓνα νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὅρα καὶ τὸν γ'. Γρηγορίου Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΩΝ ΕΒ΄.

« Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἐπειδεικνύμενος, τῷ χρόνῳ τοῦ ἐν τῇ μοιχείᾳ παρανομοῦντος οἰκονομηθήσεται ».

|| Βασιλ. ζ'.
Νύσ. δ'.

Ἑρμηνεία.

Τὸν ἀρσενοκοίτην ὁ παρῶν Κανὼν ὁμοίως μὲ τὸν μοιχὸν κανονίζει, ἤτοι χρόνους ιε'. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ΄.

« Ὁ ἐν ἀλόγοις τὴν ἑαυτοῦ ἀσέβειαν ἐξαγορεύων, τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξομολογούμενος, παραφυλάσσεται ».

|| Τῆς ἐν Ἀγ.
ις'. ις'. Βα-
σιλ. ζ'. Νύσ-
σης δ'.

Ἑρμηνεία.

Τὸν κτηνοβάτην ὁ παρῶν Κανὼν παρομοίως εἰς ιε' χρόνους κανονίζει. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

ΚΑΝΩΝ ΕΔ΄.

« Ὁ ἐπίορκος, ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται, δυσὶν ἔτεσι προσκλαίων, τρισὶν ἀκροώμενος, τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐνιαυτὸν μόνον συνεστῶς, καὶ τότε τῆς Κοινωνίας ἀξιούμενος ».

Ἑρμηνεία.

Τὸν ἐπίορκον ὁ παρῶν Κανὼν εἰς δέκα χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὰ Μυστήρια, καὶ διορίζει, δύο μὲν νὰ προσκλαίῃ, τρεῖς δὲ νὰ ἀκροᾶται, τέσσαρας νὰ ὑποπίπτῃ, ἓνα νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἔτσι νὰ μεταλαμβάνῃ. Ὁ ἐπίορκος δὲ οὗτος πρέπει νὰ νοηθῇ, ὅτι χωρὶς ἀνάγκην ἐπιώρκησεν (1). Ὅρα τὸν ἡδ'. τῆς ε'.

(1) Σημείωσαι ἡμῶς, ὅτι ὁ θεὸς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, μαθὼν ὅτι ὁ Ἱερεὺς Ζώσιμος διὰ ὀλίγα ὀψάρια, ὅπου τοῦ ἐπήγεν ἓνας ἐπίορκος, τοῦ ἐσυγχώρησε, τοῦ γράφει, ὅτι μὲ τὰ δῶρα δὲν συγχωρεῖται ὁ τοιοῦτος ἐπίορκος, ἐὰν πρῶτον δὲν λάβῃ τὴν ζημίαν ὅπου ἔπαθεν ὁ ἀντίδικος τοῦ ἐπίορκου ἀπὸ τὴν τοιαύτην

ἐπιορκίαν του. « Οὐ γὰρ τὸ σὲ δῶροις ἐξευμενισθῆναι ἀπολαβεῖ ἐκεῖνον τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὰ οἰκεία τὸν ἐκ τῆς ἐπιορκίας ἀδικηθέντα » (ἐπιστ. αξ'. Ζωτῆμ.). « Ὅθεν ἀφ' οὗ λάβῃ ἐκεῖνα ὅπου ἔχασεν ὁ ἐκ τῆς ἐπιορκίας ἀδικηθείς, τότε πρέπει νὰ κανονίζεται ὁ ἐπίορκος ».

ΚΑΝΩΝ ΕΒ΄.

«Ὁ γοητεῖαν ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύων, τὸν τοῦ φονέως χρόνον οἰκονομηθήσεται, οὕτως οἰκονομούμενος, ὡς ἐν ἐκάστῳ ἀμαρτήματι ἑαυτὸν ἐλέγξας».

Ἑρμηνεία.

Τὸν γόητα καὶ φαρμακὸν παρομοίως μὲ τὸν ἐκουσίως φονεύσαντα ὁ παρῶν Κανὼν ἐπιτιμᾷ. Ὅρα καὶ τὸν ζά. τῆς ε΄.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ΄.

«Ὁ τυμβωρύχος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν δέκα χρόνους ἐμποδίζει ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐκεῖνον ὁποῦ ἀνοίγει τοὺς τάφους, διὰ νὰ κλέψῃ τι κόσμιον ἀπὸ τὸ ἐνταφιασμένον σῶμα (1). Ὁ δὲ Νύσσης ἐν τῷ ζ΄. αὐτοῦ Κανόνι εἰς δύο διαιρῶν τὴν τυμβωρυχίαν, εἰς συγγνωτὴν καὶ ἀσύγγνωστον, συγγνωστὴν μὲν λέγει, ὅταν τινὰς μὴ πειράζων τὸν νεκρὸν, παίρῃ τὰς πέτρας ὁποῦ τυχὸν εἰς τὸν τάφον εὐρίσκονται, διὰ νὰ τὰς βάλῃ εἰς ἄλλου τινὸς κοινωφελεστέρου ἔργου οἰκοδομήν· ἀσύγγνωστον δὲ τυμβωρυχίαν ὀνομάζει, ὅταν τινὰς ἀνοίγῃ τοὺς τάφους διὰ νὰ πάρῃ ροῦχα, ἢ ἄλλο τι κόσμιον ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ τεθαμμένους νεκροὺς, ἧτις αὕτη ὡς ἡ πορνεία ἐπιτιμᾶται, ἧτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ Νηστευτὴς τὸν τυμβωρύχον ἕνα χρόνον κανανίζει μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν ἐν τῷ κθ΄. αὐτοῦ Κανόνι.

(1) Ὁ κγ΄. τίτλ. τοῦ ζ΄. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν θεωρεῖται, ὅτι οἱ τυμβωρύχοι καὶ ἐγκληματικῶς παιδεύονται καὶ χρηματικῶς. Ἐγκληματικῶς μὲν, διατὶ ὡς ἄτιμοι καταδικάζονται, χρηματικῶς δὲ διατὶ ζημιώνονται, ποτὲ μὲν ἑκατὸν, ποτὲ δὲ, διακόσια νομίσματα. Καὶ ἂν μὲν μὲ ἄρματα ὑπάγουν καὶ ἀνοίξουν τὸν τάφον, κεφαλικῶς τιμωροῦνται, εἰ δὲ χωρὶς ἄρματα, καταδικάζονται νὰ εὐγάξουν χῶμα ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα. Καὶ ἂν μὲν ἦναι εὐτελεῖς, ἄκρως τιμωροῦνται, ἂν δὲ ἦναι ἐντιμοί, ἐξορίζονται, ἢ εἰς τὰ μεταλλεῖα καταδικάζονται. Ὁ δὲ ζ΄. τίτλ. τοῦ ια΄. βιβλ. τῶν Διατάξεων, οἱ τυμβωρύχοι, λέγει, ὑπόκεινται εἰς τὸν περὶ ἱεροσυλίας νόμον. Σημείωσαι ὅτι χωρὶς ἄδειαν Ἱερέως, ἢ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τοῦ Βασιλέως, ἢ τῶν ἀρχόντων. ὅσοι μετακινῶσι σῶματα τῶν νεκρῶν, ὡς τυμβωρύχοι λογίζονται. Δι' ὃ καὶ χωρὶς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, λείψανα μεταθίμενος Ἡγούμενός τις τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἐξεβλήθη τῆς ἡγουμενίας καὶ καθήρεθη κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. (Ὅρα ταῦτα πάντα παρὰ Φωτί. τίτλ. θ΄. Κεφ. κζ΄.). Ἀρμόδιον εἶναι εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν νὰ προσθέσωμεν πόσης καταδίκης εἶναι ἄξιοι ἐκεῖνοι οἱ Ἱερεῖς ἢ λαῖκοι, ὁποῦ ἀνοίγουν τοὺς τάφους, διὰ νὰ εὐρουν, λέγουν, τοὺς παρ' αὐτῶν καλουμένους Βρικολάκους καὶ νὰ τοὺς θανατώσουν. Ὡ τῆς ἐλευθερίας καταστάσεως καὶ ἀγνωσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφθασαν οἱ τωρινοὶ Χριστιανοί! Χριστιανοὶ ἀδελφοί, τί πλάνες εἶναι αὐταῖς ὁποῦ ἔχετε; τί μωροὶ καὶ νηπιώδεις λογισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους πιστεύετε; τί περιπαίγματα εἶναι αὐτὰ, μὲ τὰ ὁποῖα σᾶς χωρίζουν οἱ δαίμονες ἀπὸ τὴν εἰς Θεὸν ἀδίστακτον πίστιν, καὶ σᾶς περιπαίζουσιν ὡσάν τὰ ἀνόητὰ παιδιά; Σᾶς λέγω καὶ σᾶς πληροφορῶ, ὅτι Βρικολάκες δὲν γίνονται ποτὲ, οὔτε εἶναι εἰς τὸν κόσμον. Οἱ Βρικολάκες ὁποῦ ἐσεῖς λέγετε, ἄλλο δὲν εἶναι, πᾶρξί μία ψεύτικη καὶ παιδάρωδης πρόληψις, ὁποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπιστίαν σας, καὶ ἕνας ἀνόητος λογισμὸς ὁποῦ σᾶς γελᾷ καὶ σᾶς λέγει, πῶς οἱ νεκροὶ ἀσηκῶνται ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ ἔρχονται καὶ σᾶς πειράζουσιν· δὲν εἶναι Βρικολάκες, διατὶ ἀδύνατον εἶ-

ναί ποτε ὁ διάβολος νὰ ἀσηκῶσιν νεκρὸν καὶ τὸ πρὸ ἐνός, ἢ δύο μηνῶν ἀποθαμμένον σῶμα νὰ τὸ κάμῃ νὰ ἔχῃ αἷμα, ἢ ὀνόχια, ἢ ἄλλην κάμμιναν σωματικὴν κίνησιν, καθὼς ἐσεῖς φαντάζεσθε. Οἱ Βρικολάκες εἶναι ἕνας ἀνόητος λογισμὸς, διατὶ, ἂν ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τινὰς ἐκείνους ὁποῦ λέγουν, πῶς εἶδαν Βρικολάκας, θέλει εὐρεῖ, πῶς ἀφ' οὗ αὐτοὶ εἰποῦν, ὅτι ἄλλος τις τοὺς τὸ εἶπε, καταντοῦν τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ εἰποῦν ταῦτα. Ἔτσι μοῦ ἐφάνη. ὡς πολλάκις ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἰς πολλοὺς τόπους ἠκολούθησε τοῦτο. Ὅθεν, ἀδελφοί μου, μανθάνοντες ταῦτα, ἐκβάλετε ἀπὸ τὸν λογισμὸν σας τὴν τοιαύτην πρόληψιν καὶ φαντασίαν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὴ πιστεύετε ποτὲ, πῶς εἶναι τῆ ἀληθείᾳ Βρικολάκες. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τὴν πρὸς Θεὸν ὀλιγοπιστίαν σας σᾶς δείχνῃ ὁ διάβολος κάποιαν φαντασίαν, λαλεῖτε τὸν Ἱερέα νὰ ψάλλῃ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἁγιασμὸν, καὶ διὰ τῆς θείας χάριτος διαλύεται ἡ ἐνέργεια τῶν δαιμόνων. Ὅσοι δὲ ἀποτολήσουσιν νὰ ἀνοίξουν τοὺς τάφους διὰ νὰ κτυποῦν τὸ νεκρὸν σῶμα, ἢ διὰ νὰ καίουν αὐτὸ, μὲ σκοπὸν τάχα νὰ θανατώσουν μὲ τὸ κτύπημα αὐτὸ καὶ τὸ καύσιμον τὸν Βρικολάκα, οὗτοι ὄχι μόνον ὡς τυμβωρύχοι, ἀλλὰ καὶ ὡς φονεῖς πρέπει νὰ κανονίζονται παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως. Τί λέγω ταῦτα; οἱ τοιοῦτοι πρέπει μὲ σφοδρὰ ἐπιτίμια νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποτολήσουσιν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, οὔτε νὰ ἀνοίγουν ὀλότεια τῶν ὑποπτειομένων νεκρῶν τοὺς τάφους. Ὅρα δὲ καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (λόγ. λς΄. εἰς τὸν Λάζαρον σελ. 234. τοῦ ε. τόμ.), πῶς ἐλέγχει ἐκείνους τοὺς ἀνόητους, ὁποῦ νομίζουσιν πῶς γίνονται δαιμόνια, ταῦτὸν εἰπεῖν, Βρικολάκες, αἱ ψυχαὶ ἐκείνων ὁποῦ φονευθοῦν, ἢ κρεμασθοῦν, ἢ μὲ βλαῖον θάνατον ἀποθάνουσιν· λέγει γὰρ εἰς αὐτοὺς, ὅτι δὲν γίνονται αἱ ψυχαὶ τῶν τοιούτων δαιμόνια ἢ βρικολάκες, ἀλλ' ἐκείνων τῶν Χριστιανῶν ὁποῦ ζοῦν εἰς ἀμαρτίαν, καὶ ὁποῦ μιμοῦνται τὴν τῶν δαιμόνων κακίαν. Ὅρα καὶ σελ. 992. τοῦ β΄. τόμ. τῶν Συνοδικῶν πρακτικ. πῶς ἦτον αἴρεσις τῶν Βογομίλων, ὅτι οἱ δαίμονες κατακοῦν εἰς τὰ σῶματα.

ΚΑΝΩΝ ΕΖ'.

«Ἡ ἀδελφομιξία τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται». || Βασιλ. οἶ.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τοῦτον μὲν τὸν Κανόνα ὁ Ἅγιος κανονίζει τὸν σμίξαντα μὲ τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν, ἀμφιθαλῆ οὖσαν, ἥτοι ἀπὸ τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ μητέρα, ὡς φονέα ἐκούσιον, ἥτοι εἰς εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμηνευτὴν τῶν Κανόνων.

Συμφωνία.

Εἰς δὲ τὸν οἶ. εἰς ἑνδεκά χρόνους κανονίζει τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἑτεροθαλῆ αὐτοῦ ἀδελφὴν, ἥτοι τὴν ἀπὸ πατέρα μόνον, ἢ τὴν ἀπὸ μητέρα μόνον οὖσαν, λέγων, ὅτι πρὸ τοῦ νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὴν ἀθέμιτον πράξιν αὐτὴν, μέσα εἰς Ἐκκλησίαν νὰ μὴ ἔμβῃ, μετὰ δὲ τὸ χωρισθῆναι νὰ προσκλαίῃ τρεῖς χρόνους, νὰ ἀκροάζεται τρεῖς χρόνους, νὰ ὑποπίπτῃ τρεῖς χρόνους, καὶ δύο χρόνους νὰ στέκεται μὲ τοὺς πιστοὺς χωρὶς νὰ μεταλαμβάνῃ, καὶ οὕτω λοιπὸν νὰ ἀξιούται τῆς Κοινωνίας. Ὁ δὲ Νηστευτὴς εἰς γ' ἔτη κανονίζει τὸν τῆ ἰδίᾳ ἐπιμιγέντα ἀδελφῆ μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν, ἐν τῷ ἰδ' αὐτοῦ Κανόνι.

ΚΑΝΩΝ ΕΗ'.

«Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθῆι, ὡς ἐν ἀμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται» (1).

Ἑρμηνεία.

Γενικῶς ὁ Κανὼν οὗτος ἐπιτιμᾷ κάθε γάμον ὁποῦ γένη εἰς συγγενὲς πρόσωπον, ἐμποδισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου, μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῶν μοιχῶν, χωριζομένου δηλονότι τοῦ τοιοῦτου γάμου πρότερον, καὶ οὕτως ἐπιτιμωμένου. Φαίνεται δὲ, ὅτι μὲ τὸ ἐλαφρότερον ἐπιτίμιον τῆς μοιχείας τῶν πρὸ αὐτοῦ Πατέρων ἐπιτιμᾷ ὁ Βασιλεὺς ἐδῶ τοὺς ἀθεμίτους γάμους, ἥτοι ἑπτὰ μόνον χρόνους (περὶ οὗ δὲ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ κβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), καὶ ὅχι μὲ τὸ ἰδικόν του βαρύτερον, εἰς ιε' δηλαδή χρόνους, ἐπειδὴ προῖων εἰς τὸν οἶ. αὐτοῦ Κανόνα, ἑπτὰ χρόνους κανονίζει τὸν δύο ἀδελφὰς λαμβάνοντα.

ΚΑΝΩΝ ΕΘ'.

«Ἀναγνώστης, ἐὰν τῆ ἑαυτοῦ μνηστῆ πρὸ τοῦ γάμου συναλλάξειεν, ἐνιαυτὸν ἀργήσας, || Ἄπος. κς' εἰς τὸ ἀναγινώσκειν δεχθήσεται, μένων ἀπρόκοπος, κλεψιγαμήσας δὲ ἄνευ μνηστείας, παυθήσεται τῆς ὑπηρεσίας. Τὸ αὐτὸ καὶ ὑπηρέτης».

Ἑρμηνεία.

Ἐὰν Ἀναγνώστης τινὰς σμίξῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιστικὴν του πρὸ τῆς τελεσιουργίας τοῦ γάμου, κακείνης θελούσης (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ συναλλάξειεν), ἕνα χρόνον κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ ἀργῇ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔπειτα δέχεται πάλιν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκη, εἰς μεγαλύτερον ὁμῶς βαθμὸν δὲν ἀναδιβάλλεται, ἥτοι οὔτε Διάκονος, οὔτε Πρεσβύτερος γίνεται, διατὶ ἐμικροψύχησε καὶ δὲν ἐκαρτέρησε νὰ τελεσθῆ ὁ γάμος. Ἐὰν δὲ σμίξῃ μὲ γυναῖκα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀρραβωνιστικὴν, νὰ παύῃ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ καὶ τυχὸν ἔδωκε λόγον εἰς αὐτὴν πρὸ τῆς μίξεως, διὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα, καὶ καὶ μετὰ τὴν μίξιν ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναικῆ του (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ κλεψιγαμήσας)· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον νὰ λαμβάνῃ καὶ ὁποῖος ἄλλος ὑπηρέτης τῆς Ἐκκλησίας κάμῃ αὐτὸ (περὶ οὗ δὲ τὴν τοῦ ιε. τῆς ς'. ὑποσημείωσιν), ἢ ψάλτης εἶναι, ἢ θυρωρός (2). Ὅρα καὶ τὸν κς'. Ἀποστολικόν.

(1) Ἐν ἄλλοις δὲ Κώδεξιν ἄλλως εὐρίσκεται ὁ παρὼν Κανὼν, ἥτοι, «Ἐὰν γάμον τις συστήσῃ ἐπὶ συγγενὲς πρόσωπον, πρὸς ὃ ἀπηγόρευται συνιστᾶν γάμον, τῷ τῆς μοιχείας ἐπιτίμιῳ κολασθήσεται, διασπώμενος καὶ τοῦ γάμου.»

(2) Διὰ τοῦτο καὶ Νικήτας ὁ Θισσαλονίκης Χαρτοφύλαξ, ἀκολούθως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα διορίζεται, ὅτι ἂν τινὰς Κληρικὸς σμίξῃ μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικὴν του πρὸ τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου, εἰ καὶ κλεψιγάμος δὲν εἶναι, νομίσας ὅτι εἶναι ἀρκετὸς τὸ νὰ σμιχθοῦν μόνος ὁ ἀρραβῶν, ὅμως οὗτος χειροτονίας

δὲν ἀξιούται, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐχειροτονήθῃ, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἔλαβε τὴν τελείαν ἱερολογίαν τοῦ γάμου, πάλιν προκριματίζεται, ἥτοι καθαιρεῖται, καὶ διατὶ ἠγγόνησεν, ὅτι εἶναι ἀρκετὸς εἰς σμίξιν μόνος ὁ ἀρραβῶν, καὶ διατὶ οὐδεὶς μετὰ τὴν χειροτονίαν ἱερολογεῖται εἰς γάμον (σελ. 346. τοῦ Γεωργ. Γραικορ.). Ὅρα δὲ, ὅτι ὁ ὑπηρέτης ἐνταῦθα φανερώς οὐκ ἔστιν ὁ Ἰποδιάκονος, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν δὲν εἶναι ἄδεια νὰ ὑπανδρευεῖται μετὰ τὴν χειροτονίαν, κατὰ τὸν ς'. τῆς ς'.

ΚΑΝΩΝ Ο'.

«Διάκονος ἐν χεῖλεσι μιανθεις, καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται. Τοῦ δὲ μετέχειν τῶν Ἀγιασμάτων μετὰ τῶν Διακόνων ἀξιωθήσεται, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ Πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθῆῃ ἡμαρτηκῶς, ἐν οἷῳ ἂν εἴη βαθμῶ, καθαιρεθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Διορίζεται ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ἀνίσως Διάκονος τινὰς μιανθῆ μετὰ τὰ χεῖλη, ἤγουν φθάσῃ ἕως εἰς ἐμπυθῆς καὶ ἐρωτικὸν φίλημα μόνον γυναικὸς (μίασμα γὰρ καὶ ἀκαθαρσία τοῦτο ἐστὶ ψυχῆς· διότι, ἂν μόνη ἢ συγκατάθεσις πρὸς τὴν ἁμαρτίαν μολύνῃ καὶ μιάνη τὴν ψυχὴν, πολλῶ μᾶλλον τὸ ἐμπυθῆς φίλημα), ἂν, λέγω, Διάκονος τοῦτο ποιήσῃ καὶ ἐξομολογήθῃ, ὅτι ἕως τούτου μόνον ἡμαρτε, νὰ ἀργίεσθαι μὲν πρὸς καιρὸν ἀπὸ τῆν διακονίαν του, ἐν ὅσῳ δὲ καιρῶ εὐρίσκεται ἀργός, νὰ μεταλαμβάνῃ ὁμοῦ μετὰ τοὺς λοιποὺς ἀνεπιτιμήτους Διακόνους ἐντὸς τοῦ βήματος. Τοῦτο τὸ ἴδιον ἐπιτίμιον νὰ λαμβάνῃ καὶ ὁ Ἱερεὺς ὅπου ἁμαρτήσῃ παρομοίως μέχρι μόνου ἐμπυθῆς φιλήματος (1). Εἰ δὲ καὶ περισσώτερόν τι ἀπὸ τὸ ἐμπυθῆς φίλημα ἤθελεν ἁμαρτήσῃ Ἱερεὺς ἢ Διάκονος, συγκυλισμὸν τυχόν, ἢ καὶ συνουσίαν, καὶ ὁμολογήσῃ αὐτὸ, νὰ καθαιρεταὶ καὶ ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος (2).

ΚΑΝΩΝ ΟΑ'.

Τῆς ἐν Ἀγ- || «Ὁ συνεχινῶς ἐκάστῳ τῶν προειρημένων ἁμαρτημάτων καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ' κυρ. κς. || ἐλεγχθῆς, τοῦ τοσούτου χρόνου, εἰς ὃν ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν ἐπιτετίμηται, καὶ αὐτὸς ἐστὶ ἐν ἐπιτιμίῳ».

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἅγιος εἶπε περὶ ἁμαρτημάτων Πρεσβυτέρων, Διακόνων καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τῶρα εἰς τοῦτον τὸν Κανὼνα λέγει ὅτι, ὅποιος ἤξευρε ὅτι οὗτοι πάντες ἁμαρτάνουσι, καὶ δὲν ὁμολογήσῃ τοῦτο μυστικῶς εἰς τὸν Ἀρχιερεῖα διὰ νὰ διορθώσῃ αὐτούς, ἢ καὶ αὐτὸς δυνάμενος νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τῆν ἁμαρτίαν μετὰ μυστικὴν ὑπόμνησιν, σκεπάζει τοῦτο καὶ σιωπᾷ, ἐὰν οὗτος, λέγω, φανερωθῇ μετὰ ταῦτα, ὅτι ἤξευρε μὲν, εἰσώπα δὲ καὶ ἐσκέπαζε ταῦτα, νὰ κανονίζεσθαι καὶ αὐτὸς ἐξίσου, τόσον καιρὸν νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, ὅσον καιρὸν ἐκανονίσθη καὶ ὁ τὴν ἐγνωσμένην ὑπ' αὐτοῦ ἁμαρτίαν ποιήσας. Ὅρα καὶ τὸν κς. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τοῦ Θαυματουργοῦ Γρηγορίου.

ΚΑΝΩΝ ΟΒ'.

Τῆς ς'. εἰ. || «Ὁ μάντεσιν ἑαυτὸν ἐπιδοὺς ἢ τισι τοιούτοις, τὸν χρόνον τῶν φονέων καὶ αὐτὸς ἐπιτιμηθήσεται».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει, ὡς τοὺς ἐκουσίως φονεύσαντας, ἢτοι εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἑρμη-

(2) Ἄλλοι δὲ ἐπίσχεσιν τῆς λειτουργίας λέγουσι τὴν παντοτινὴν καὶ τελείαν καθάρσιν, μετὰ τὸ νὰ μὴ ἐδιωρίσθη παρὰ τοῦ Ἁγίου ὁ καιρὸς τῆς ἀργίας. Τὸ δὲ νὰ ἀξιούται νὰ μεταλαμβάνῃ μετὰ τῶν Διακόνων ὁ μιανθῆς Διάκονος, τοῦτο ἐγένετο διὰ τὸ ἐλαφρὸν τοῦ ἁμαρτήματος. Τὴν δὲ καθάρσιν, ὅπου ἐπάγει ὁ Ἅγιος εἰς τὸν περισσώτερόν τι ἀπὸ τὸ φίλημα ἁμαρτήσαντα, λέγουσι νὰ ἦναι ἡ τελεία τοῦ βαθμοῦ ἔκπτωσις, καὶ τὸ μὴ μεταλαμβάνειν τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν Διακόνων ἐντὸς τοῦ βήματος, ἀλλὰ μετὰ τῶν λαϊκῶν. Ταῦτα μὲν οὗτοι, ἀλλ' ἡ ἀνωτέρα δόξα καὶ γνώμη κρείττων ἐστὶν ὡς φιλανθρωποτέρα· δι' ὃ καὶ μᾶλλον ἐγκρίνεται παρὰ τοῦ Ζωναρά. Φαίνεται γὰρ ὅτι κατ' αὐτὸν ἡ χάρις ἐρρύσατο ἐκ τῆς τελείας πράξεως τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τὸν ἐπιθυμήσαντα καὶ συγκατατιθέμενον νὰ κοιμηθῇ μετὰ γυναῖκα καὶ μὴ κοιμηθέντα, ὡς λέγει ὁ δ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ· ὃν δὲ ἡ χάρις ἐρρύσατο, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κατακρίνη τινὰς μετὰ τοιαύτην βαρεῖαν κατάκρισιν τῆς καθαιρέσεως. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι καθὼς ὁ πλέον τοῦ φιλήματος συγκυλισμὸς καθαι-

ρεῖ τοὺς Ἱερεῖς, μετὰ τὴν χειροτονίαν γινόμενος κατὰ τὸν Κανὼνα τοῦτον, οὕτω καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας γινόμενος, κωλύει εἰς τὸ νὰ ἱερωθῇ τινὰς· ὡς περὶ γὰρ τὸ λαβεῖν χρήματα, εἴτε πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν γινόμενον, λαβεῖν ἐστὶ κατὰ τὸν ιγ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Οὕτω καὶ ὁ μῶμος οὗτος, εἴτε πρὸ τοῦ γέννη, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν, μῶμος ἐστὶν, ἢ δὲ Ἐκκλησία τοὺς ἀμώμους καὶ ἀνεπιλήπτους θέλει νὰ γίνωνται Ἱερεῖς κατὰ τὸν θ'. τῆς α'.

(2) Προσυπακούεται ἐδῶ, ὅτι οὔτε μεταλαμβάνουν μετὰ τῶν Διακόνων καὶ Πρεσβυτέρων ἐντὸς τοῦ βήματος, ὡς τὸ πρότερον, οἱ καθαιρεθίντες· ὅρα δὲ τὸν Κανὼνα τοῦτον πῶς παιδεύει τοὺς καὶ μόνον ἀφ' ἑαυτῶν ὁμολογήσαντας τὸ ἁμάρτημα ὅπου ἔκαμαν Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, καὶ οὐχὶ παρ' ἄλλων φανερωθέντας, συμφώνως μετὰ τὸν θ'. τῆς α' καὶ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, οὗς καὶ ἀνάγνωθι. Ὅμοιος ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ κς'. τῆς ς'.

νευτήν, εκείνους ὅπου δώσουν ὄλωσ διόλου τὸν ἑαυτὸν τους εἰς τοὺς μάντεις καὶ τοὺς τοιούτους γόητας ἀνθρώπους. Ὅρα καὶ τὸν ζά. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

«Ὁ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας Μυστήριον, ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσκλαίειν ὀφείλει καὶ ἐξομολογεῖσθαι χρεωστέϊ ἐν τῷ καιρῷ, ᾧ ἐκβαίνει τοῦ βιοῦν, τῶν Ἀγιασμάτων ἀξιούμενος, πιστεῖ τῆς παρὰ Θεοῦ φιλανθρωπίας».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἀορίστως κάθε χριστιανὸν ὅπου ἀρνηθῆ τὸν Χριστὸν (θεληματικῶς δηλ.) κανονίζει ὄλην του τὴν ζωὴν νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἔξω τῆς θύρας τῆς Ἐκκλησίας νὰ προσκλαίη, καὶ μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅρα καὶ τὸν ιά. τῆς α'. (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΔ'.

«Ἐὰν μέντοι ἕκαστος τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἀμαρτήμασι γενομένων, σπουδαῖος γένηται, ἐξομολογούμενος, ὁ πιστευθεὶς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ, φιλανθρωπίας λύειν καὶ δεσμεῖν, εἰ φιλανθρωπότερος γένοιτο, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξομολογήσεως ὁρῶν τοῦ ἡμαρτηκότος εἰς τὸ ἐλαττώσαι τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμιῶν, οὐκ ἔστι καταγνώσεως ἀξίος, τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἱστορίας γνωρίζουσης ἡμῖν, τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογούμενους, ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν».

Ἑρμηνεία.

Ἀπαριθμήσας ὁ Ἅγιος διαφόρους χρόνους ἐπιτιμίου, ἀνήκοντας πρὸς διάφορα ἀμαρτήματα, τελευταῖον εἰς τοῦτον τὸν Κανὼνα τὸ πᾶν ἀφιερώνει εἰς τὸν Ἀρχιερέα καὶ πνευματικόν, τοὺς λύειν καὶ δεσμεῖν τοὺς ἀμαρτωλοὺς τὴν ἐξουσίαν ἔχοντας, καὶ λέγει ὅτι, ἂν βλέπουν τοὺς ἀμαρτήσαντας μὲ θερμότητα καὶ προθυμίαν μετανοοῦντας, δὲν εἶναι ἀξιοκατηγόρητοι, ἂν ὀλιγοστεύσουν εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐπειδὴ ἡ θεία Γραφή μᾶς διδάσκει, ὅτι ὀλίγωρα φθάνει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐκείνους, ὅπου μὲ μεγαλύτερον πόνον τῆς καρδίας μετανοοῦν, τὸ ὅποιον μάλιστα ἠκολούθησεν εἰς τὸν Ἐζεκιάν καὶ Μανασσῆν. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ ΟΕ'.

«Ὁ ἀδελφῆ ἰδίᾳ ἐκ πατρὸς, ἢ ἐκ μητρὸς συμμιανθεὶς, εἰς οἶκον προσευχῆς μὴ ἐπιτρεπέθω συμπαρεῖναι, ἕως ἂν ἀποστή τῆς παρανόμου καὶ ἀθεμίτου πράξεως. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν εἰς συναίσθησιν τῆς φοβερᾶς ἀμαρτίας, τριετίαν προσκλαιέτω, τῇ θύρᾳ τῶν εὐκτηρίων οἴκων παρεστῶς, καὶ δεόμενος τοῦ λαοῦ εἰσιόντος ἐπὶ τὴν προσευχὴν, ὥστε ἕκαστον μετὰ συμπαθείας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκτενεῖς ποιεῖσθαι πρὸς Κύριον τὰς δεήσεις. Μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλην τριετίαν εἰς ἀκρόασιν μόνην παραδεχθήτω, καὶ ἀκούων τῆς Γραφῆς καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ καταξιούσθω προσευχῆς. Ἐπειτα, εἶπερ μετὰ δακρύων ἐξεζήτησεν αὐτὴν καὶ προσέπεσε τῷ Κυρίῳ μετὰ συντριμμοῦ καρδίας καὶ ταπεινώσεως ἰσχυρᾶς, δεδωσθῶ αὐτῷ ὑπόπτωσις ἐν ἄλλοις τρισὶν ἔτεσιν, καὶ οὕτως, ἐπειδὴν τοὺς καρπούς τῆς μετανοίας ἀξίους ἐπιδειξῆται, τῷ δεκάτῳ ἔτει εἰς τὴν πιστῶν εὐχὴν δεχθήτω, χωρὶς προσφορᾶς, καὶ δύο ἔτη συστάς εἰς τὴν εὐχὴν τοῖς πιστοῖς οὕτω λοιπὸν καταξιούσθω τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανὼνα ἐρμηνεύσαμεν εἰς τὸν ζζ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, καὶ δρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

(1) Διὰ τί οἱ μὲν ἄλλοι Πατέρες οἱ πρὸ τοῦ Βασιλείου οὐδένα ἀρνησυχριστὸν ἐποίησαν εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν ἀκοινωνήτον, ὁ δὲ Βασίλειος τοῦτο ἐν τῷ παρόντι Κανόνι ποιεῖ; καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, διὰ τί ἐκείνοι μὲν ἐλαφρότερα ἐπιτίμια κατὰ τῶν ἀμαρτανόντων διώρισαν, οὗτος δὲ ὁ Ἅγιος, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Νύσσης, βαρύτερα; Δύων τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἕκαστος τῶν Πατέρων, κατὰ τοὺς ἰδίους του καιροὺς, ἔτσι καὶ τὰ ἐπιτίμια ἀνάλογα ἐδιώρισεν. Οἱ γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τῶν διωγμῶν εὐρισκόμενοι Πατέρες, οἷος ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἐν Ἀγκύρᾳ Πατέρες, διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν διωγμῶν, συγκα-

ταβατικώτερα τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀρνησυχριστῶν ἐποίησαν, ὅτε ἀκόμη ἡ πίστις ἀσθήρικτος ἦν. Ὁ δὲ Βασίλειος, ἐν καιρῷ τοῦ πλατυσμοῦ τῆς πίστεως ὦν, ὅτε ὁ ἑλληνισμὸς ἔπνεε τὰ λείψια, καὶ ἡ πίστις σφοδρότερα, καὶ ἡ Ἐκκλησία κραταιότερα ἦτο, καὶ οἱ ἀρνούμενοι τὸν Χριστὸν χωρὶς βίας καὶ ἐκουσίως τὸν ἠρνοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ ἀσθερότερον τὸν Κανὼνα τοῦτον ἐξέθετο. Ὅτι δὲ διὰ τὴν κραταίωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀκριβέστερα πρέπει νὰ δίδονται εἰς τοὺς ἀμαρτανόντας καὶ τὰ ἐπιτίμια, μάρτυς ὁ ἴψ. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

E.T. Δ. ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2000

ΚΑΝΩΝ ΟΓ'.

«Ὁ αὐτὸς τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νύμφας ἑαυτῶν λαμβανόντων».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν σμίξαντα μὲ τὴν ἑτεροθαλῆ του ἀδελφὴν, ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν λαβόντα εἰς γυναῖκα τὴν νύμφην του, ἥτοι ἔνδεκα χρόνους, καὶ μὲ τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν τῶν χρόνων, πρότερον δηλαδὴ χωριζομένου τοῦ ἀθεμίτου γάμου. Ὁ δὲ Νηστευτῆς ἐν τῷ ιε. αὐτοῦ Κανόνι δύο χρόνους τὸν τοιοῦτον κανονίζει μετὰ ξηροφαγίας καὶ μετανοιῶν.

ΚΑΝΩΝ ΟΖ'.

«Ὁ μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως συναφθεῖσαν αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῷ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι. Κεκανόνισται δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς τοιοῦτους ἑνἑαυτὸν προκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, τῷ ἐβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιῶσθαι, ἐὰν μετὰ δακρύων μετανοήσωσι». [Μαθ. ε. 32. καὶ ιθ'. 7. Μάρκ. ι. 11. Λουκ. ις'. 18].

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος αὐτολεξεῖ ἐρανίσθη ἀπὸ τὸν πζ'. τῆς ς'. Κανόνα, καὶ δεῖα τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ.

ΚΑΝΩΝ ΟΗ'.

Νεοκαιο. β'. || «Ὁ αὐτὸς κρατεῖτω τύπος καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἀδελφὰς λαμβανόντων εἰς συνοικέσιον, εἰ καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους».

Ἑρμηνεία.

Παρομοίως μὲ τὸν ἀφήσαντα τὴν γυναῖκά του καὶ λαβόντα ἄλλην, κανονίζει ὁ παρὼν Κανὼν ἐκεῖνον ὅπου ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκά του, πάρῃ τὴν ἀδελφὴν της, ταῦτόν εἰπεῖν, ἐκεῖνον ὅπου πάρῃ δύο ἀδελφὰς, ἐπτὰ χρόνους δηλαδὴ, οἵτινες ἐπιτίμιόν ἐστὶ τῆς μοιχείας ὠρισμένον παρὰ τῶν παλαιῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΟΘ'.

«Οἱ δὲ ταῖς μητρυαῖς ἑαυτῶν ἐπιμενόμενοι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται Κανόνι, ὧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς ἐπιμενόμενοι».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τοὺς σμίξαντας μὲ τὰς μητρυαῖς των μὲ τὸν ὁμοῖον Κανόνα τῶν σμιζάντων μὲ τὰς ἰδίας των ἀδελφὰς, δηλ. εἰ μὲν τὰς ἐξ ἑνὸς πατρὸς καὶ μητρὸς οὖσας, εἴκοσι χρόνους, κατὰ τὸν ξζ'. εἰ δὲ μὲ τὰς ἀπὸ δύο πατέρων ἢ μητέρων οὖσας ἀδελφὰς, ἔνδεκα χρόνους, κατὰ τὸν οε. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

«Τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες ἀπεσιώπησαν, ὡς κτηνώδη καὶ παντελῶς ἀλλοτρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἡμῖν δὲ παρίσταται πλέον τι πορνείας εἶναι τὸ ἀμάρτημα, δι' ὃ εὐλογον τοὺς τοιοῦτους ὑποβάλλεσθαι τοῖς Κανόσι, δηλ. ἑνἑαυτὸν προσκλαύσαντας, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντας, οὕτω δεκτοὺς εἶναι».

Ἑρμηνεία.

Πολυγαμίαν φαίνεται νὰ ἐννοῇ ἐδῶ ὁ Κανὼν τὴν τριγαμίαν· οὕτω γὰρ οἱ Πατέρες τὸν τρίτον γάμον ὠνόμασαν, κατὰ τὸν δ'. τοῦ ἰδίου Βασιλείου. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν, ὅτι τὸν τρίτον τοῦτον γάμον οἱ προγενέστεροι Πατέρες ἀπεσιώπησαν, μὴ διορίσαντες περὶ αὐτοῦ νόμον καὶ ὄρον τινὰ, ἢ ἐπιτίμιον (τριγαμίας γὰρ νόμος

(1) Τὸ ἐπιτίμιον ὁμοῦ αὐτὸ δίδεται εἰς αὐτοὺς, ἀφ' οὗ χωρῖς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, ἢ καὶ ἀνά-
ρίσουν τὸ ἄθεσμον συνοικέσιον, καὶ δεχθῶν εἰς τοὺς τόπους τῶν γυνῶν
μετανοούντων. Ἐν ὅσῃ δὲ στέργουν αὐτὸ, ἐξωθοῦνται καὶ ἀπὸ

οὐκ ἔστιν, οὔτε νόμῳ τρίτος γάμος ἄγεται, κατὰ τὸν ν'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου), ἐπειδὴ καὶ ὁ γάμος οὗτος εἶναι ἴδιος τῶν κτηνῶν, καὶ ἀλλότριος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κοντὰ δὲ εἰς ἡμᾶς φαίνεται καὶ μεγαλύτερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὴν πορνείαν. Ὅθεν καὶ εἶναι πρέπον οἱ τοιοῦτοι τριτογαμήσαντες, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. (1) Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΑ'.

«Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ παρέβησαν τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, ὄρκους ἐθνικοὺς τελέσαντες, καὶ ἀθεμίτων τινῶν γευσάμενοι τῶν ἐν τοῖς εἰδώλοις, τοῖς μαγικοῖς προσενηχθέντων αὐταῖς οὗτοι κατὰ τοὺς ἤδη παρὰ τῶν Πατέρων ἐξενεχθέντας νόμους καὶ Κανόνας οἰκονομείσθωσαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκ βασάνων ὑπομείναντες καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους, καὶ ἐλκυσθέντες πρὸς τὴν ἀρνησιν, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἀδεκτοὶ ἔστωσαν, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροάσθωσαν, καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντες οὕτω δεκτοὶ γενέσθωσαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ ἀψάμενοι τῆς τραπέζης τῶν δαιμονίων, καὶ ὁμῶσαντες ὄρκους ἐλληνικοὺς, ἐκβαλλέσθωσαν μὲν ἐν τρισὶν ἔτεσι καὶ δυσὶν ἀκροάσθωσαν, ἐν ὑποπτώσει δὲ εὐξάμενοι ἐν τρισὶν ἔτεσι, καὶ ἐν ἄλλοις τρισὶ συστάντες τοῖς πιστοῖς εἰς τὴν δέησιν, οὕτω δεκτοὶ ἔστωσαν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίᾳ».

Τῆς α. ιδ'.
τῆς ς. ιδ'.
τῆς ἐν Ἀγκύρ.
δ'. ς'. ἐ. Πέτρ.
γ'. Βασιλ. ογ'.
Νόστου γ'.

Ἑρμηνεία

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ὅσοι πιασθέντες ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ, καὶ ἀρνηθέντες τὴν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πίστιν, ἔκαμαν ὄρκους ἐλληνικοὺς ὁμῶσαντες δηλ. εἰς τοὺς παρ' ἐκείνων πιστευομένους θεοὺς μὲ τὴν ὁμοίαν τῶν ἐλλήνων διάθεσιν, καὶ ἔφαγον βρώματα, ὅπου προσεφέρθησκον εἰς τὰ εἰδῶλα μὲ μαγικὰς τέχνας καὶ τελετὰς, οὗτοι οἰκονομοῦνται κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Πατέρων (ἴσως τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ). Καὶ ὅσοι μὲν βασανισθέντες σφοδρῶς καὶ μὴ ὑποφέροντες τοὺς πόνους ἠρνήθησαν, τρεῖς χρόνους νὰ μὴ δέχωνται, καὶ τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, τρεῖς νὰ στέκωνται μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (2). Ὅρα καὶ τὸν ιδ'. τῆς α. καὶ τὸν δ'. καὶ ε. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΠΒ'.

«Περὶ δὲ τῶν ἐπιορκησάντων, εἰ μὲν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης παρέβησαν τοὺς ὄρκους, κουφοτέροις ὑποκείνται ἐπιτιμίαις, ὥστε μετὰ ἕξ ἔτη πάντως αὐτοὺς δεκτοὺς εἶναι. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης προδόντες τὴν ἑαυτῶν πίστιν, ἐν δυσὶν ἔτεσι προσκλαύσαντες, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν πέμπτῳ ἐν ὑποπτώσει εὐξάμενοι, καὶ ἐν δυσὶν ἄλλοις ἄνευ προσφορᾶς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς προσευχῆς παραδεχθέντες, οὕτω τελευταῖον ἀξιόλογον δηλ. μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι, ἀποκατασταθήσονται εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.»

(1) Σημειῶσαι ὅτι δὲν λέγουν ὀρθῶς ἐκεῖνοι ὅπου θέλουσιν, ὅτι πολυγαμίαν ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Ἅγιος οὐχὶ τὴν τριτογαμίαν, ἀλλὰ τὴν τετραγαμίαν, καὶ ἀπλῶς τὸ ὑπὲρ τὸν τρίτον γάμον συνοικέσιον· ἀ. διατὶ, ὡς εἴπομεν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξηγεῖ ὁ Ἅγιος ἐν τῷ δ'. Κανόνι, πολυγαμίαν ὀνομάζων τὴν τριτογαμίαν, β'. ὅτι, ἂν τῆς τριτογαμίας νόμος δὲν ἦναι, πῶς θέλει εἶναι τῆς τετραγαμίας; καὶ γ'. διατὶ ἂν ἡ τετραγαμία οὕτω συγχωρῆται καὶ ἐλαφρῶς κανονίζεται, διὰ τί ὁ Πατριάρχης καὶ ἅπανα ἡ Σύνοδος δὲν ἐσυγχώρησαν τὸν Βασιλέα Λέοντα τετραγαμήσαντα; (καὶ δὲ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ) οὐδέποτε γὰρ ἡ Ἐκκλησία τὴν τετραγαμίαν ἐδέξατο. Ἀναθεματίζεται γὰρ ὁ τοῦτο εἰπὼν, καθὼς ἡ μετὰ τὸν τετραγαμήσαντα Λέοντα Σύνοδος ἀνεκήρυξε (σελ. 977. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· εἰπὼν δὲ ὅτι ἡ τριτογαμία εἶναι μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν πορνείαν, διὰ τί ἐκανόνισεν αὐτὴν ὡς πορνείαν; Λύων τὴν ἀπορίαν ὁ Ζωναρᾶς λέγει, ὅτι ἴσως εἶναι μὲν ἡ ποσότης τῶν χρόνων καὶ τῶν δῶν, ἡ δὲ οἰκονομία τῆς τριτογαμίας ταύτης βαρυτέρα εἶναι ἀπὸ τὴν τῆς πορνείας, καθ' ὅτι ἐν τῷ κβ'. Κανόνι οἱ πορνεύοντες μὲν εἰς κάθε ἕνα χρόνον ἀπὸ τοὺς τέσσαρας, με-

ταβαίνουσιν ἀπὸ ἕνα τόπον τῶν μετανοούντων εἰς ἄλλον, οἱ δὲ τριτογαμήσαντες τρεῖς χρόνους ἐκανόνισθησαν νὰ ὑποπίπτουν, ἀλλ' ὄχι νὰ στέκωνται καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς ὡς ἐκεῖνοι, ὅπερ ἐστὶ βαρύτερον ἐπιτίμιον.

(2) Οὐκ ἐναντιοῦται ὁ παρῶν Κανὼν εἰς τὸν ογ'. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ Ἅγιος κανονίζει τὸν ἀρνηθέντα, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ εἰς τὴν τοῦ τῆς ζωῆς, αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ τὸ ἐπιτίμιον τοῦτο διόρισας, ἐδῶ δὲ οὕτω κανονίζει τοὺς ἀρνηθέντας μὲ ἀνάγκην, ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκην, ἀκολουθῶν εἰς τὰ παρὰ τῶν προγενεστέρων Πατέρων ἐπιτίμια. Ὁ γὰρ Ἅγιος οὗτος ἄλλοτε μὲν κανονίζει τοὺς ἀμαρτάνοντας, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων, ἄλλοτε δὲ, κατὰ τὰ ἐδικὰ του ἐπιτίμια, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐν τῷ κβ'. καὶ ιθ'. αὐτοῦ Κανόνι, ἐν τῷ ογ'. καὶ ἐν τῷ παρόντι, ἐν τῷ ζ'. καὶ πγ'. καὶ ἐν ἄλλοις. Ἀβτη δοκεῖ μοι ἡ ἀληθεσττέρα αἰτία τῆς τῶν ἐπιτιμιῶν τοῦ αὐτοῦ ἀμαρτήματος διαφορᾶς, καὶ ὄχι ἐκείνη, ἣν λέγει ὁ Ζωναρᾶς, ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθεὶς διὰ τοῦτο σφοδρότερα ἐπιτιμᾶται, ἐνταῦθα δὲ ὁ μετὰ ἀνάγκης, καὶ διὰ τοῦτο ἐλαφρότερα, εἰς καιρὸν ὅπου καὶ οἱ χωρὶς ἀνάγκης ἀρνηθέντες καὶ ἐδῶ περιέχονται.

Ἑρμηνεία

Ἐπειδὴ εἰς τὸν ξδ'. αὐτοῦ Κανόνα ὁ Ἅγιος οὗτος ἀπροσδιόριστως ἐκανόνισε τὸν ἐπίορκον δέκα χρόνους, τῶρα εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα κάμνει διαίρεσιν τῶν ἐπίορκων, καὶ τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης καὶ βίαις ἐπιορκήσαντας εἰς ἐξ χρόνους κανονίζει, τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκην προδόντας τὴν πίστιν αὐτῶν, ἤτοι ἐπιορκήσαντας (ἐπειδὴ πᾶς ὄρκος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ γίνεται, καὶ ἀκολούθως πᾶς ὁ τοῦτον παραβάνων τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν αὐτοῦ παραβαίνει) εἰς ἕνδεκα χρόνους κανονίζει· δύο μὲν νὰ προσκλαίουν, δύο νὰ ἀκροῶνται, πέντε νὰ ὑποπίπτουν, δύο νὰ συνίστανται, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν (1). Ὅρα καὶ τὸν ζδ'. τῆς γ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Οἱ καταμαντευόμενοι, καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν ἐξακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακείων καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἐξαετίας, ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντες, καὶ ἐνιαυτὸν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὑποπίπτοντες, καὶ ἐνιαυτὸν συστάντες ἐν τοῖς πιστοῖς, οὕτω δεχθήσονται.»

Ἑρμηνεία

Ὁ παρῶν Κανὼν αὐτολεξεῖ εἶναι ἐρχνισμένος ἀπὸ τὸν κδ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ ὄρα τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Τοῦτο μόνον διαφέρει ἀπὸ ἐκεῖνον, καθ' ὅτι, ἐκεῖνος μὲν εἰς πέντε χρόνους καὶ τούτους κατὰ διάφορον τρόπον οἰκονομεῖ, οὗτος δὲ εἰς ἐξ χρόνους κανονίζει τοὺς μντευομένους, ἕνα μὲν χρόνον νὰ προσκλαίουν, ἕνα νὰ ἀκροῶνται, τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, ἕνα νὰ στέκουν μὲ τοὺς πιστοὺς, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ τοὺς μάντις καὶ φαρμακοὺς ὡς φονεῖς ἐκανόνισεν ἐν τῷ ζ'. ὁ Ἅγιος, μὲ τὸ ἐδικόν του ἐπιτίμιον δηλ. ἐνταῦθα δὲ ἐλαφρὰ αὐτοὺς ἐκανόνισε, κατὰ τὰ ἐπιτίμια τῶν προτέρων Πατέρων. Ὅρα καὶ τὸν ξα'. τῆς γ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

«Πάντα δὲ ταῦτα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας προσέχομεν. Ἐὰν δὲ δυσασποπᾶστως ἔχουσι τῶν ἰδίων ἐθνῶν, ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς μᾶλλον δουλεύειν θελήσωσιν, ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ παραδέχωνται, οὐδεὶς ἡμῖν πρὸς αὐτοὺς κοινὸς λόγος. Ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δεδιδάγμεθα ἀκούειν, ὅτι σῶζων, σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχὴν.» [Γεν. ιθ'. 17].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἅγιος διαφόρους χρόνους διαφόρων ἐπιτιμιῶν διώρισεν, ἐπιφέρει καὶ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι πρέπει νὰ δοκιμάζωνται οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν θεωροῦμεν τὰ ἐπιτίμια εἰς μόνους τοὺς τόσους ἢ τόσους χρόνους, ἀλλὰ προσέχομεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων (2). Ὡστε δηλ. ἂν μὲν προθύμως μετανοοῦν νὰ ἐλαττόνωνται οἱ χρόνοι, ἂν δὲ ἀμελῶς, νὰ αὐξάνωνται. Ἐὰν δὲ ἀμικρᾶνοντες δὲν θέλουν νὰ κάμουν ἀποχὴν τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἡδονῶν τους, οὐτε θέλουν νὰ ζοῦν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὡς χριστιανοί, ἀλλὰ ἀπειθοῦσι καὶ ἀντιλέγουσι, τότε ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν αὐτῶν οἰκονόμοι Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ δὲν πρέπει νὰ συγκοινωνῶμεν εἰς τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ πικραιτοῦμεν αὐτούς. Ἀκούομεν γὰρ τῆς θείας Γραφῆς ὅπου λέγει· Σῶζων, σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχὴν, ἤτοι, βλέπε μὴ κολάσης καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἰδικὴν σου, συγκοινωνῶν μὲ τοὺς ἀδιορθώτους ἀμαρτωλοὺς.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ'.

«Μὴ τοίνυν καταδεξώμεθα συναπόλλυσθαι τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὺ κρῖμα, καὶ τὴν

(1) Μερικοὶ λέγουσιν ὅτι εἰς μὲν τὸν δ'. Κανόνα δέκα χρόνους κανονίζει ὁ Ἅγιος τὸν ἐπίορκον. ἤτοι τὸν πολλαῖς φοραῖς ἐπιορκοῦντα. ἐδῶ δὲ τὸν ἐπιορκήσαντα κανονίζει, ἤτοι τὸν μίαν φοράν (ἢ καὶ δύο) ἐπιορκήσαντα, ἀλλ' οὐκ ἀληθεύουσιν, ἐπειδὴ ἐδῶ καὶ οἱ ἅπαξ ἐπιορκήσαντες, ἂν μόνον χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσωσιν, ἕνδεκα χρόνους κανονίζονται, βαρύτερα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν παρομοίως μὲ τοὺς ἐν τῷ ξδ'. ἐπίορκους. Ὡστε καὶ οἱ ἐκεῖσε ἐπίορκοι, ὡς οἱ ἐδῶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσαντες, πρέπει νὰ νοοῦνται ἀπαρἀλλάκτως, διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἐπιτιμίου, καὶ

καὶ εἰς ἐκείνους τὸ, χωρὶς ἀνάγκης δὲν ἐπροσδιωρίσθη, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσυπακούεται. Εἰ γὰρ ἦτο, καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν, ἔπρεπεν ἐκεῖνοι βαρύτερα νὰ ἐπιτιμηθοῦν, ὡς πολλαῖς ἐπιορκήσαντες, καὶ ὅχι οὗτοι οἱ ἅπαξ μόνον ἐπιορκήσαντες. Ὅτι δὲ τὸ ἅπαξ γινόμενον κακὸν ἐλαφρότερα κανονίζεται ἀπὸ τὸ πολλαῖς γινόμενον, ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς ἐν Ἀγκύρα.

(2) Δι' ὅ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος συμφώνως λέγει· «Οὐ τοῦτο ζητῶ, χρόνου πλῆθος, ἀλλὰ ψυχῆς διορθωσιν.» (Ὁμιλ. ιδ'. τῆς β'. πρὸς Κορινθ.).

φοβερὰν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, μὴ θελήσωμεν ἀμαρτίας ἀλλοτρίαις συναπόλλυσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τὰ φοβερά τοῦ Κυρίου, μηδὲ αἱ τηλικαῦται πληγαὶ εἰς αἰσθησὶν ἡμᾶς ἤγαγον, ὅτι διὰ τὴν ἀνομίαν ἡμῶν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Κύριος, καὶ παρέδωκεν ἡμᾶς εἰς χεῖρας βαρβάρων, καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ λαὸς, καὶ παρεδόθη τῇ διασπορᾷ· διότι ταῦτα ἐτόλμων οἱ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες· εἰ μὴ ἐγνώσαν μηδὲ συνῆκαν, ὅτι διὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, τίς ἡμῖν κοινὸς πρὸς τούτους λόγος; ἀλλὰ διαμαρτύρασθαι αὐτοῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συναπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ παραδεχόμεθα, προσευχόμενοι μάλιστα μὲν κερδοῦσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐξελεῖσθαι τῆς παγίδος τοῦ πονηροῦ· ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυνηθῶμεν, σπουδάσωμεν τὰς γούν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι».

Ἑρμηνεία.

Οὗτος ὁ Κανὼν παραινέτικὸς ἐστὶ πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὺς, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ λέγων· Τὸ λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς οἱ τῶν ψυχῶν οἰκονόμοι νὰ φρονηθῶμεν τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τοῦ Κυρίου, νὰ μὴ συγκολαζώμεθα μὲ τὰς ξένας ἀμαρτίας τῶν τοιούτων ἀμετανοήτων καὶ ἀδιορθῶτων ἀμαρτωλῶν, μεταχειριζόμενοι εἰς αὐτοὺς ὑπερβολικὴν συγκατάβασιν· διότι, ἀνήσως οἱ τὰς τοιαύτας ἀμαρτίας τολμῶντες νὰ κάμνουν Χριστιανοί, δι' αὐτὰς ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἐσκληβώθησαν εἰς τοὺς βαρβάρους, καὶ εἰς αἰσθησὶν νὰ ἔλθουν δὲν ἐδυνήθησαν, οὔτε ἐγνώρισαν, ὅτι διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς ἡ τόσο μεγάλη πληγὴ, καὶ ἡ τόσο ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἂν, λέγω, τόσα κακὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διορθώσουν αὐτοὺς, πῶς ἄλλοι λοιπὸν κοινῶν ἡμῶν θέλομεν ἔχει ἡμεῖς μὲ τοιοῦτον λαὸν σκληροτράχηλον; βέβαια οὐδεμίαν. Ὅθεν χρέος μὲν ἔχομεν νὰ τοὺς διδάσκωμεν καὶ νὰ τοὺς ἐλέγχωμεν καθημερινῶς, καὶ κοινῶς καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῆν παγίδα τοῦ διαβόλου· ἂν δὲ δὲν δυνηθῶμεν αὐτοὺς νὰ ἐλευθερώσωμεν, πρέπει νὰ μὴ συγκρημιζώμεθα καὶ ἡμεῖς μὲ τὰς πονηρίας των, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν μας νὰ σπουδάσωμεν διὰ νὰ λυτρώσωμεν ἀπὸ τῆν αἰώνιον κόλασιν (1).

Τοῦ αὐτοῦ, ἐξ ἄλλης πρὸς τὸν αὐτὸν Κανονικῆς Ἐπιστολῆς.

ΚΑΝΩΝ ΠΣ'.

«Τοῖς δὲ κομψοῖς Ἐγκρατευταῖς πρὸς τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διατὶ καὶ ἡμεῖς οὐχὶ πάντα ἐσθίωμεν, ἐκεῖνα λεγέσθω, ὅτι καὶ τὰ περιττώματα ἡμῶν βδελυσσόμεθα. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀξίαν, λάχανα χόρτου ἡμῖν τὰ κρέα, [Γέν. θ'. 3.] κατὰ δὲ τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν λαχάνοις, τὸ βλαβερὸν τοῦ καταλλήλου χωρίζομεν. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν διακρίνομεν. Ἐπεὶ λάχανόν ἐστὶ καὶ τὸ κώνειον, ὡσπερ κρέας ἐστὶ καὶ τὸ γύπειον· ἀλλ' ὅμως οὔτε ὑοσκύαμον φαγοὶ ἂν τις νοῦν ἔχων (2), οὔτε κυνὸς ἄψετο, μὴ μεγάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης, ὥστε (3) ὁ φαγὼν οὐκ ἠνόμησε».

Ἑρμηνεία.

Τοῦτον τὸν Κανὼνα σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἠρμηνεύσαμεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ν. Ἀποστολικοῦ, καὶ δρᾶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ἐκεῖ. Περὶ δὲ τῶν Ἐγκρατευτῶν ἢ Ἐγκρατιτῶν, δρᾶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ κ. τῆς 5'.

Τῆς πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Ταρσοῦ Κανονικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ

Προοίμιον.

Ἄφικετο πρὸς ἡμᾶς γράμματα τὴν ὑπογραφὴν ἔχοντα Διοδώρου, τὰ δὲ ἐφεξῆς, ἄλλου τινὸς πρέποντα εἶναι, ἢ Διοδώρου. Δοκεῖ μοι γὰρ τις τῶν τεχνικῶν τὸ σοῦ πρόσωπον ὑποδύς, οὕτως ἐκυτὸν ἀξιόπιστον ἐβελήσῃ ποιῆσαι τοῖς ἀκροωμένοις, ὅς γε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινων, εἰ θεμιτὸν αὐτὸν πρὸς γάμον τῆς τελευτησάσης αὐτῷ γυναικὸς τὴν ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι, οὐκ ἔφριξε τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ καὶ πρᾶως ἤνεγκε τὴν ἀκοήν, καὶ τὸ ἀσελγὲς

(1) Σημειώσαι, ὅτι ὁ Ζωνάρης καὶ ὁ Βλάσταρις θέλουσι νὰ τελειώσωσι οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου ἕως τοῦ πε'. τούτου Κανόνος. Τὰ δὲ ἐξῆς ἀκόλουθα κανονικὰ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ὀνομαζούσιν, ὡς καὶ ἐν τῇ τῶν Παρισίων ἐκδόσει ἀριθμοῦνται οἱ Κανόνες τοῦ Βασιλείου, ἴσοι δηλαδὴ μὲ τοὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ πε' Κανόνες οὗτοι ἐπιστολαὶ εἰσιν, ὡς

καὶ αἱ ἀκόλουθοι, διὰ τοῦτο ἡμεῖς καὶ τὰς ἀκολουθοὺς ἐπιστολάς Κανόνας ἐπεγράψαμεν, ὡς καὶ τὰς προλαβούσας, διὰ τὸ προχειρότερον.

(2) Ὁ γὰρ φαγὼν τὸ κώνειον ἀποθνήσκει, ὃ ἐξ τὸ ὑοσκύαμον παραφρονεῖ, κατὰ τοὺς βοτανικοὺς Ιατροὺς.

(3) Ὡς ὅγε φαγὼν, ἐν ἄλλοις.

Ε.Π.Δ.Τ.Ε.Κ.Τ.Ι.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐπιθύμημα πάνυ γενναίως αὐτῷ καὶ ἀγωνιστικῶς συγκατέπραξεν. Εἰ μὲν οὖν παρῆν μοι τὸ γράμμα, αὐτὸ ἀν-
ἐπέστειλα, καὶ ἐξήρκης σαυτῷ τε ἀμῦναι καὶ τῇ ἀληθείᾳ. Ἐπεὶ δὲ ὁ δεῖξας πάλιν ἀφείλετο, καὶ ὡσπερ τι τρό-
παιον καθ' ἡμῶν περιέφερε κεκωλυκότων τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐγγραφον, λέγων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπέστειλα νῦν σοι,
ὥστε διπλῆ τῇ χειρὶ ἡμᾶς ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν νόθον ἐκεῖνον λόγον, καὶ μηδεμίαν αὐτῷ ἰσχὺν καταλιπεῖν, ἵνα μὴ
ἔχη βλάπτειν ραδίως τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ἑρμηνεία.

Φαίνεται ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου καὶ ἐκ τοῦ κγ'. Κανόνος τοῦ Ἁγίου, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς Βασίλειος δι' ἐπι-
στολῆς ἐμπόδισε νὰ μὴ λαμβάνη ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς αὐτοῦ, ταύτην εἰ-
πεῖν, νὰ μὴ λαμβάνη δύο ἀδελφάς, ὁ δὲ Διοδώρος οὗτος (1), ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος ἀν συγχωρῆται νὰ λαμβάνη
ταύτας, ἀπεκρίθη ἐγγράφως, ὅτι συγχωρεῖται. Ὅθεν ὁ ἐρωτήσας λαβὼν τὴν ἐγγραφον ἀδειαν ταύτην, ἐπῆγε
καὶ τὴν ἐδειξεν εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος, θέλωντας νὰ ἐντροπιάσῃ εἰς ἄλλου πρόσωπον τὸν
Διοδώρον, καθὼς λέγει ὁ Ζωναράς, γράφει εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν ἦτον ἀληθῶς τοῦ Διοδώρου ἐκείνη ἡ ἐγγραφὸς ἀ-
δεια, ἀλλὰ πλαστὴ ἄλλου τινός, ὅστις διὰ νὰ φαίνεται ἀξιόπιστος εἰς τοὺς ἀκούοντας, ὑπέγραψε τὸ ὄνομα
τοῦ Διοδώρου εἰς αὐτὴν (ἴσως δὲ καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἄλλου τινός ἦτον αὐτὴ, καὶ οὐχὶ πῶς ἐκαμώθη τοῦτο ὁ
Ἅγιος διὰ νὰ τὸν ἐλέγξῃ πλαγίως). Ὅθεν κοντὰ εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπιστολὴν ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ καὶ
τὴν παροῦσαν, διὰ νὰ ἀνατρέψῃ κατὰ κράτος μὲ διπλῆν δύναμιν τὸ ἄθεσμον αὐτὸ συνοικέσιον.

ΚΑΝΩΝ ΠΖ'.

Πρῶτον μὲν οὖν, (ὃ καὶ μέγιστόν ἐστι) τὸ παρ' ἡμῖν ἔθος ἐπὶ τῶν τοιούτων προβάλλειν ἔχομεν, νό-
μου δύναμιν ἔχον, διὰ τὸ ὑπὸ ἀγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμοὺς ἡμῖν παραδοθῆναι. Τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν.
Ἐάν τις πάθη ἀκαθαρσίας ποτὲ κρατηθεὶς ἐκπέσῃ πρὸς δύο ἀδελφῶν ἄθεσμον κοινωνίαν, μήτε γάμον
ἡγεῖσθαι τοῦτο, μήθ' ὅλως εἰς Ἐκκλησίας πλήρωμα παραδέχεσθαι πρότερον, ἢ διαλύσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλ-
λήλων. Ὡστε, εἰ καὶ μηδὲν εἰπεῖν ἦν ἕτερον, ἐξήρκει τὸ ἔθος πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ φυλακὴν. Ἐπεὶ δὲ
ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας ἐπιχειρήματι κιβδήλω κακὸν τοσοῦτον ἐπειράθη τῷ βίῳ ἐπαγαγεῖν (2), ἀνάγκη
μηδὲ ἡμᾶς τῆς ἐκ τῶν λόγων βοηθείας ἀπέχεσθαι, καίτοι ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐναργῶν, μείζων ἐστὶ τοῦ
λόγου ἢ παρ' ἐκάστῳ πρόληψις. Γέγραπται, φησὶν, ἐν τῷ Λευιτικῷ. «Γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ αὐτῆς οὐ
λήψῃ ἀντίζηλον, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐκ' αὐτῆς, ἔτι ζώσης αὐτῆς». [Λευιτ. ιη'. 19.]
Δῆλον οὖν ἐκ τούτου εἶναι, φησὶν, ὅτι συγχωρεῖται λαμβάνειν, τελευτησάσης τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Πρὸς
δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐρῶ, ὅτι ὅσα ὁ Νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ Νόμῳ λαλεῖ, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ
περιτομῇ καὶ σαββάτῳ καὶ ἀποχῇ βρωμάτων ὑποκεισόμεθα. [Ρωμ. γ'. 19.] Οὐ γὰρ δὴ, ἐάν μὲν τι εὐ-
ρωμεν συντρέχον ἡμῶν ταῖς ἡδοναῖς, τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἑαυτοὺς ὑποθήσομεν, ἐάν δὲ τι
φανῆ τῶν νομίμων βαρὺ, τότε πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν ἀποδραμούμεθα. [Γαλάτ. ε'. 1.] Ἐρωτή-
θημεν, εἰ γέγραπται λαμβάνειν γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ εἴπομεν, ὅπερ ἀσφαλὲς ἡμῖν καὶ ἀληθὲς, ὅτι οὐ
γέγραπται. Τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀκολούθου ἐπιφορᾶς τὸ σιωπηθὲν λογίζεσθαι, νομοθετοῦντός ἐστιν, οὐ τὰ τοῦ
Νόμου λέγοντος. Ἐπειδὴ οὕτω γε ἐξέσται τῷ βουλομένῳ κατατολμῆσαι, καὶ ἔτι ζώσης τῆς γυναικὸς,
λαμβάνειν τὴν ἀδελφὴν. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο σόφισμα καὶ ἐπ' ἐκείνῳ ἀρμόζει. Γέγραπται γὰρ, φησὶν,
«οὐ λήψῃ ἀντίζηλον,» [Λευιτ. αὐτόθ.] ὡς τὴν γε ἐξω τοῦ ζήλου, λαβεῖν οὐκ ἐκώλυσεν. Ὁ δὲ συνηγο-
ρῶν τῷ πάθει, ἀζηλότυπον εἶναι διοριεῖται τὸ ἦθος τῶν ἀδελφῶν. Ἀνηρημένης οὖν τῆς αἰτίας, δι' ἣν
ἀπηγόρευσε τὴν ἀμφοτέρων συνοικῆσιν, τί τὸ κωλύον ἔσται λαμβάνειν τὰς ἀδελφάς; ἀλλ' οὐ γέγραπται
ταῦτα φήσομεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ὄρισταί, ἢ δὲ ἔννοια τοῦ ἀκολούθου ὁμοίως ἀμφοτέροις τὴν ἀδειαν δι-
δωσιν. Ἐδει δὲ μικρὸν ἐπὶ τὰ κατόπιν τῆς νομοθεσίας ἐπαναδραμόντα, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων. Ἔοικε
γὰρ οὐ πᾶν εἶδος ἀμαρτημάτων περιλαμβάνειν ὁ νομοθέτης, ἀλλ' ἰδίως ἀπαγορεύειν τὰ τῶν Αἰγυπτίων,
ὅθεν ἀπῆρεν ὁ Ἰσραὴλ, καὶ τὰ τῶν Χαναναίων, πρὸς οὓς μεθίστατο. Ἐχει γὰρ οὕτως ἡ λέξις «Κατὰ
τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἐν ἧ παρωκῆσατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα
γῆς Χαναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάξω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε». [Αὐ-

(1) Ὁ Διοδώρος οὗτος, ὅστις καὶ Θεόδωρος καλεῖται παρὰ
Φωτίῳ, Μοναχὸς ὦν πρότερον, καὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου χρη-
ματίας διδάσκαλος εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν θείων Γραφῶν, Πρε-
σβύτερος τῆς Ἀντιοχείας ἐγένετο, καὶ Ταρσοῦ κατίστη Ἐπί-
σκοπος. Οὗτος κατὰ τὸν Θεοδώρητον μετὰ τοῦ Ἁγίου Φλαβια-
νοῦ πρῶτος διέμερισε τοὺς δύο χοροὺς, καὶ τοὺς ἐδίδαξέ νὰ
ψάλλουν κατὰ διαδοχὴν τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ. Ἐπειδὴ ὁμοίως

τὴν τοῦ Νεστορίου ἐνόησεν αἵρεσιν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Νεστορίου
διδάσκαλος ἐχρημάτισεν, ἀνεθεματίσθη μετὰ τοῦ Θεοδώρου τοῦ
Μοφουεστίας ἀπὸ τῆς ἐ. Οἰκουμενικῆς Σύνοδου, κατὰ τὸν Φώ-
τιον. Κώδικ. 18. ὅρα τὰ περὶ αὐτοῦ σελ. 18'. περὶ τῶν Ὑπο-
μνηματιστῶν ἐν τῷ 4. τόμ. τῆς σειρᾶς.

(2) Ἰσ. ἐπεισαγαγεῖν.

τόθ. 3.] Ὡστε τοῦτο εἰκός που τὸ εἶδος τῆς ἀμαρτίας μὴ ἐμπολιτεύεσθαι τότε παρὰ τοῖς ἔθνεσι, δι' ὃ μὴδὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς προσδεθῆναι τὸν νομοθέτην, ἀλλ' ἀρκεσθῆναι τῷ ἀδιδάκτῳ ἔθει πρὸς τὴν τοῦ μίσους διαβολήν. Πῶς οὖν τὸ μείζον ἀπαγορεύσας, τὸ ἐλαττον ἀπεσιώπησεν; ὅτι ἐδόκει πολλοὺς τῶν φιλοσάρκων, πρὸς τὸ ζώσαις ἀδελφαῖς συνοικεῖν, τὸ ὑπόδειγμα βλάπτειν τοῦ Πατριάρχου. Ἡμᾶς δὲ τί χρὴ ποιεῖν; τὰ γεγραμμένα λέγειν, ἢ τὰ σιωπηθέντα περιεργάζεσθαι; Αὐτίκα τε μὴ δεῖν μιᾶ ἑταίρα κεχοῖσθαι πατέρα καὶ υἱόν, ἐν μὲν τοῖς νόμοις τούτοις οὐ γέγραπται, παρὰ δὲ τῷ Προφήτῃ μεγίστης κατηγορίας ἠξίωται. Υἱὸς γάρ, φησί, καὶ πατὴρ πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην εἰσεπορεύοντο. [Ἀμώς 6'. 7.] Πόσα δὲ εἶδη ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, τὸ μὲν τῶν δαιμονίων διδασκαλεῖον ἐξεῦρον, ἢ δὲ θεία Γραφή ἀπεσιώπησε, τὸ σεμνὸν ἐαυτῆς ταῖς τῶν αἰσχροῶν ὀνομασίαις καταρρυπαίνειν οὐχ αἰρουμένη, ἀλλὰ γενικῶς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέλαβεν, ὡς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος φησί «Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα, μὴ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις», [Ἐφῆσ. ε'. 3.] τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι τὰς τε τῶν ἀρρένων ἀρρητοποιίας καὶ τὰς τῶν θηλειῶν περιλαμβάνων, ὥστε, οὐ πάντως ἢ σιωπῆ ἄδειαν φέρει τοῖς φιληδόνοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ σεσιωπῆσθαι τὸ μέρος τοῦτό φημι, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς ἀπηγορευέμεν τὸν νομοθέτην (1) τὸ γὰρ «οὐκ εἰσελεύσῃ πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτῶν», [Λευίτ. ιη'. 6.] ἐμπεριεκτικόν ἐστι καὶ τούτου τοῦ εἶδους τῆς οἰκειότητος. Τί γὰρ ἂν γένοιτο ἀνδρὶ οἰκειότερον τῆς ἐαυτοῦ γυναικὸς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐαυτοῦ σαρκὸς; «οὐ γὰρ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία,» [Ματθ. ιθ'. 6.] ὥστε διὰ τῆς γυναικὸς ἢ ἀδελφῆς αὐτῆς πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς οἰκειότητα μεταβαίνει. Ὡς γὰρ μητέρα γυναικὸς οὐ λήψεται, οὐδὲ θυγατέρα ταύτης, διότι μὴδὲ ἐαυτοῦ μητέρα, μὴδὲ τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρα· οὕτως οὐδὲ ἀδελφὴν γυναικὸς, διότι μὴδὲ ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὐδὲ γυναικὶ ἐξέσται τοῖς οἰκείοις τοῦ ἀνδρὸς συνοικεῖν κοινὰ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῆς συγγενείας τὰ δίκαια. Ἐγὼ δὲ παντὶ τῷ περὶ γάμου βουλευομένῳ διαμαρτύρομαι, ὅτι «παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου,» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 29. 31.] καὶ ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ἐὰν δὲ μοι παραγινώσκῃ τὸ, «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», [Γενέσ. ἀ. 28.] καταγελῶ τοῦ τῶν νομοθεσιῶν τοὺς καιροὺς μὴ διακρίνοντος. Πορνείας παραμύθιον ὁ δεύτερος γάμος, οὐχὶ ἐφόδιον εἰς ἀσέλγειαν. «Εἰ οὐκ ἐγκρατεύωνται, γαμησάτωσαν,» [ἀ. Κορινθ. ζ'. 9.] φησὶν, οὐχὶ δὲ καὶ γαμοῦντες παρανομεῖτωσαν. Οἱ δὲ, οὐδὲ πρὸς τὴν φύσιν ἀποβλέπουσι, τὴν ψυχὴν λημῶντες τῷ πάθει τῆς ἀτιμίας, πάλαι διακρίνασαν τὰς τοῦ γένους προσηγορίας. Ἐκ ποίας συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύουσιν; ἀδελφοὺς αὐτοὺς ἀλλήλων, ἢ ἀνεψίους προσηγοῦσιν; ἀμφοτέρω γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν. Μὴ ποιήσης, ὦ ἄνθρωπε, τὴν θείαν μητρικὴν τῶν νηπίων, μήτε τὴν ἐν μητρὸς τάξει περιθάλλειν ὀφείλουσαν, ταύτην ἐφοπλίσης ταῖς ἀμειλίχοις ζηλοτυπίας· μόνον γὰρ τὸ μῖσος τῶν μητρικῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐλαύνει τὴν ἐχθραν. Μᾶλλον δὲ, οἱ μὲν ἄλλως πολέμιοι τοῖς τεθνηκόσι σπένδονται, αἱ δὲ μητρικαὶ τοῦ μίσους μετὰ θάνατον ἄρχονται. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων. Εἰ μὲν νόμῳ τις ὀργάζεται πρὸς γάμον, ἠνοικταὶ πᾶσα ἡ Οἰκουμένη, εἰ δὲ ἐμπαθῆς αὐτῷ ἢ σπουδῇ, διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἀποκλεισθήτω, «ἵνα μάθῃ τὸ ἐαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας», [ἀ. Θεσσαλ. δ'. 4. 5] Πλείονά με λέγειν ὠρμημένον, τὸ μέτρον ἐπέχει τῆς ἐπιστολῆς. Εὐχομαι δὲ, ἢ τὴν παραίνεσιν ἡμῶν ἰσχυροτέραν τοῦ πάθους ἀποδειχθῆναι, ἢ μὴ ἐπιδημῆσαι τῇ ἡμετέρᾳ τὸ ἄγος τοῦτο, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ἐτολμήθη τόποις, ἐναπομεῖναι.

Ἑρμηνεία. (2)

Ἄφ' οὗ ἐπροοιμίασε ταῦτα ὁ Ἅγιος, τῶρα ἔρχεται εἰς τὸ νὰ ἀναίρεσθαι τὴν ψευδεπίπλαστον ἐκείνην ἔγγραφον ἄδειαν, τοῦ νὰ παίρῃ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς δύο ἀδελφάς· καὶ λέγει ὅτι, πρώτη ἀπόδειξις τοῦ νὰ μὴ γίνεταί τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἶναι ἢ συνήθεια, ὅπου ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις δύναμιν νόμου ἔχουσα, ὡς ὑπὸ ἀγίων ἀνδρῶν παραδοθεῖσα (3), διορίζει οὕτως· ὅτι, ἂν τις λάβῃ δύο ἀδελφάς, τὸ τοιοῦτον μὴδὲ νὰ νομίζεταί γάμος, μήτε μέσα εἰς Ἐκκλησίαν αὐτοὶ νὰ δέχωνται πρὶν νὰ χωρισθοῦν, ὥστε, ἂν ἄλλον λογαριασμὸν δέν εἴχομεν νὰ εἰποῦμεν ἐμποδίζοντα τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μοναχὴ ἢ τῆς Ἐκκλησίας συνήθεια εἶναι ἀρετὴ διὰ τὸ ἐμποδίσαι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ δεῖξας τὴν ψευδῆ τοῦ Διοδώρου ἐπιστολὴν, ἔφερεν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἄθεσμου τούτου συνοικεσίου μαρτυρίαν ἀπὸ τὸ Λευϊτικόν, τὴν λέγουσαν· δὲν θέλεις λάβεις ἀντίζηλον γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς σου, ἔτι ζωντανῆς οὖσης, καὶ ἀπὸ τοῦτο συμπεραίνει ὅτι, ἂν ὁ Νόμος ἐμποδίζῃ νὰ

(1) Ἐν ἄλλοις, ἀπηγορεύεται τῷ νομοθέτῃ.

(2) Σημειῶσαι ὅτι εἰς τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ἐρμηνείαν δὲν κάμνει ὁ Βαλσαμών, κρίνας αὐτὴν ὡς περιττὴν, καίτοι ὑπερπαιγνῶν ταύτην. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἔχει σὺν τῷ μόνον ἐρμηνείαν, οὐχὶ ὁμοῦς ἐν τῇ σειρά τῶν Κανόνων κειμένην, ἀλλ' ἐν τισὶν ἄλλοις

σημειώμασιν. Ἡμεῖς δὲ μετὰ περιεργείας εἰς πλάτος αὐτὴν ἑρμηνεύσαμεν διὰ τὰ αξιοσημείωτα καὶ πολλοῦ ἀξία ὅπου περιέχει. (3) Περὶ συνήθειας, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἀ. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

μη λάβη τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ ἐν ὄσῳ εἶναι ζωντανή, λοιπὸν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ λάβῃ αὐτὴν ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ἢ γυνὴ τοῦ. Πρὸς τὸ σαθρὸν, λέγω, αὐτὸ ἐπιχείρημα ἀποκρινόμεθα. Πρῶτον μὲν, ὅτι ὅσα ὁ παλαιὸς Νόμος λέγει, τὰ λέγει εἰς τοὺς ἐν νόμῳ ὄντας Ἑβραίους καὶ ὄχι εἰς ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς· εἰ δὲ καὶ τὰ λέγει δι' ἡμᾶς, λοιπὸν ἀκόλουθον εἶναι καὶ ἡμεῖς, καθὼς δεχόμεθα τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα διατάγματα τοῦ νόμου, ἔτσι νὰ δεχώμεθα καὶ τὰ ὀδυνηρά, ἤτοι καὶ τὸ Σάββατον νὰ φυλάττωμεν καὶ τὴν περιτομὴν, καὶ τὰ φχητὰ ὅπου ἐμποδίζει ὁ Νόμος νὰ μὴ τρώγωμεν, καὶ ὄχι ὅσα μὲν εἶναι ἡδονικά καὶ ἐλαφρὰ νὰ δεχώμεθα, ὡς ὑπὸ Νόμον ὄντες, τὰ δὲ ὀδυνηρά καὶ βαρῆα νὰ μὴ δεχώμεθα, λέγοντες ὅτι ὑπὸ τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἐν Χριστῷ εὐρισκόμεθα. Ἡμεῖς ἐρωτήθημεν, ἂν ἦναι γεγραμμένον νὰ πάρῃ τινὰς γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, καὶ εἶπομεν, ὅτι δὲν εἶναι, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀσφαλές. Τὸ δὲ νὰ συμπεραίνῃ τινὰς ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ὅπου ἡ Γραφὴ ἐσιώπησε, τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον ἐκεῖνου ὅπου θέλει νὰ λέγῃ, ὅσα λέγει ὁ νόμος, ἀλλ' ἐκεῖνου ὅπου θέλει νὰ νομοθετῇ αὐτὸς ἀπὸ λόγου τοῦ. Διατί, ἂν ἐκεῖνος συμπεραίνῃ, ὅτι ἐμπόδιον ὁ Νόμος νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, ὄχι ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ αὐτὴ, ἀλλ' ὅταν ἀκόμη ζῇ, ἄλλος τις ἡμπορεῖ νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Νόμος ἐμπόδιον νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀντίζηλον ἀδελφὴν, ἔπειτα, ὅτι ἂν αὐτὴ δὲν ἦναι ἀντίζηλος, ἡμπορεῖ νὰ πάρῃ ταύτην, καὶ ὅταν ἀκόμη ἢ γυναῖκά τοῦ ζῇ, ταῦτόν εἰπὲν, ἡμπορεῖ νὰ λαμβάνῃ τινὰς ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ δύο ἀδελφάς. Εἰ δὲ εἶπῃ τινὰς, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι γεγραμμένον, ἀποκρινόμεθα, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο δὲν εἶναι, ἀλλὰ καθὼς τὸ ἕνα συμπεραίνεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, ἔτσι παρομοίως συμπεραίνεται καὶ τὸ ἄλλο. Διὰ τί δὲ ὁ Μωϋσῆς μετὰ διαστίξεως δὲν ἐπροσδιώρισεν, τὸ νὰ μὴ παίρῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ ἀποθανούσης; λύων τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει, ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν ὁ Μωϋσῆς νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ ἀνωτέρω Κεφάλαιον τοῦ Λευϊτικοῦ κάθε εἶδος συγγενικῶν συνοικεσιῶν, διὰ νὰ εἰπῇ καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἐκεῖνος μόνον ἐμπόδιον, ὅσα ἔπαιρναν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τότε οἱ Ἑβραῖοι ἔφυγον, καὶ ὅσα ἔπαιρναν οἱ Χαναναῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι ἐπήγαγιναν. Καὶ πόθεν δὴλον; ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου ἀναφέρει ὀπίσω εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ αὐτὸ Κεφάλαιον, λέγον· Μὴ κάμνετε καθὼς κάμνουσιν οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τοὺς ὁποίους πάροικοι ἐκαθίστατε, οὔτε καθὼς κάμνουσιν οἱ Χαναναῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ θέλω σᾶς φέρω. Ὅθεν ἀκόλουθον εἶναι εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ Χαναναίους τοῦτο τὸ συνοικέσιον νὰ μὴ ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μωϋσῆς δὲν τὸ ἐπροσδιώρισεν, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς τὴν συνήθειαν, ὅπου τὸ τοιοῦτον κατηγορεῖ. Ἀλλὰ διὰ τί ἐπροσδιώρισεν νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ, ζωντανῆς ἔτι οὖσης; Ἐβλεπε πολλοὺς φιλοσάρκους νὰ παρακινουῦνται εἰς τοῦτο, βλέποντας τὸν Πατριάρχην Ἰακώβ νὰ ἔχῃ ἐν ταύτῳ δύο ζωντανὰς ἀδελφάς, τὴν Λείαν καὶ τὴν Ραχήλ. Πλὴν ἡμεῖς τὰ γεγραμμένα εἰς τὸν Νόμον πρέπει νὰ λέγωμεν, καὶ ὄχι τὰ σεσιωπημένα νὰ περιεργαζώμεθα· διατί, ὁ μὲν Νόμος ἐσιώπησε τὸ πῶς δὲν πρέπει πατὴρ καὶ υἱὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δούλην ὡς πόρνην νὰ μεταχειρίζονται, ὁ δὲ Προφήτης Ἀμὼς μεγάλως τοῦτο κατηγορεῖ, λέγων· πατὴρ καὶ υἱὸς εἰς τὴν αὐτὴν δούλην ἐμβαίναν καὶ ἐπόρνευαν. Καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἀκαθαρσίας ἐδίδαξαν οἱ δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τῶν ὁποίων τὰ κατὰ μέρος ὀνόματα μὴ θέλουσα ἢ θεία Γραφὴ νὰ μολύνῃ τὴν σεμνότητά της, ἀπεσιώπησε ταῦτα, μὲ καθολικὰ δὲ ὀνόματα αὐτὰ περιέλαβεν, ὡς ὁ Παῦλος λέγει· Πορνεία καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ὡς μὴ ὀνομάζεται εἰς ἐσᾶς, ὡς πρέπει εἰς τοὺς Ἁγίους, ὅπου μὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀκαθαρσίας κάθε αἰσχουργίαν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν περιέλαβεν. Ὡστε, δὲν εἶναι ἀδεια εἰς τοὺς φιληδόνους νὰ κάμνουν τὸ τοιοῦτον ἄθεσμον συνοικέσιον, μὲ τὸ νὰ ἐσιώπησε τοῦτο ἡ θεία Γραφὴ. Ἡμεῖς ὁμῶς ἐξετάζοντες, εὐρισκομεν, ὅτι οὐδὲ ἐσιώπησε τοῦτο ὁ Νόμος, ἀλλὰ καὶ μάλιστα τὸ ἐμπόδιον. Ἐκεῖνο γὰρ ὅπου αὐτὸς λέγει· Δὲν θέλεις εἰσελθεῖς εἰς κάθε συγγενῆ σου διὰ νὰ ἀποκαλύψῃς τὴν αἰσχημοσύνην σου, κάθε παράνομον συνοικέσιον, ἐκ συγγενείας καὶ οἰκειότητος περιέχει· ἀκολουθῶς δὲ καὶ τοῦτο· διότι, ἂν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἦναι μία σὰρξ, καὶ κἀνένα ἄλλο οἰκειότερον καὶ συγγενέστερον δὲν εἶναι εἰς τὸν ἀνδρα, ἔξω ἀπὸ τὴν σάρκα τοῦ, τὴν γυναῖκά τοῦ δηλ., λοιπὸν καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ δι' αὐτῆς καὶ πρὸς τὸν ἀνδρα τῆς γίνεται συγγενῆς καὶ οἰκεία, ἤτοι ἀδελφὴ. Καὶ καθὼς δὲν παίρνει τινὰς τὴν μητέρα τῆς γυναικὸς τοῦ, οὐδὲ τὴν μὲ ἄλλον ἀνδρα θυγατέρα τῆς αὐτῆς γυναικὸς τοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν μητέρα τοῦ παίρνει, οὔτε τὴν θυγατέρα τοῦ διὰ τὴν οἰκειότητα (πρώτου γὰρ βαθμοῦ ἔστι πρὸς ἐκείνας καὶ πρὸς ταύτας), ἔτσι παρομοίως οὔτε τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναικὸς τοῦ παίρνει, ἐπειδὴ οὐδὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ λαμβάνει (δευτέρου γὰρ βαθμοῦ ἔστι πρὸς ἐκείνην καὶ πρὸς ταύτην), καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲ ἡ γυνὴ δύναται νὰ πάρῃ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος ἀνδρός της, οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἐκεῖνου συγγενεῖς· Ἐπιφέρει δὲ ὁ Ἅγιος τὰ Ἀποστολικά λόγια· Ὅτι παρέρχεται τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι ὀλιγοχρόνιος, καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὅπου ἔχουσι γυναῖκας νομίμους, νὰ τὰς ἔχουν ὡσάν νὰ μὴ τὰς ἔχουν. Εἰ δὲ λέγει τινὰς, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους νὰ αὐξάνουν καὶ νὰ πληθύνουν, καὶ ὅτι τὰ παῖδια τοῦ Ἀδάμ, ἀδέλφια ὄντα, ἐσυνάφθησαν, καταγελά ἐκεῖνον ὅπου ταῦτα λέγει καὶ δὲν διακρίνει, πῶς τότε μὲν ἦτον ἀνάγκη νὰ γένῃ τοῦτο, διατί ἄλλοι ἀνθρώποι ἀπὸ ἄλλο γένος δὲν ἦσαν, ἀλλὰ τῶρα, διαφορῶν ὄντων γενῶν, τοῦτο κάμμιαν χώραν δὲν ἔχει (1). Ἐπειτα ὁ δεύτερος γάμος εἶναι ἐμπόδιον καὶ χαλινὸς τῆς πορνείας, ἀλλ' ὄχι καὶ ὕλη καὶ ἀφορμὴ

(1) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ὅτι τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, οὐχὶ πρὸς τὸ κατωτέρω συνάπτεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνωτέρω. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι συνεσταλμένος καὶ ὀλιγοχρόνιος καὶ πρέπει καὶ ἐκεῖνοι ἀκόμη ὅπου ἔχουσι γυναῖκας νὰ

τὰς ἔχουν μὲ τόσην ἀπροσπάθειαν, ὡσάν νὰ μὴ τὰς εἶχον ὀλίγετελα, ἐπιφέρει ὅτι, ἂν τινὰς ἐναντίον εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ Παύλου προβάλλῃ τὴν νομοθεσίαν ὅπου ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους τὸ, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καταγελά ἐκεῖ-

ἀσελγείας. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ γράφει πρὸς τοὺς δευτερογαμοῦντας ὅτι, ἂν δὲν ἐγκρατεύωνται, ὡς ὑπανδρεύωνται, δὲν ἐπρόσθεσεν ὁμοίως, ὅτι καὶ δευτεροὑπανδρευόμενοι ὡς παρανομοῦν, καθὼς ποιοῦσιν οἱ δύο ἀδελφὰς λαμβάνοντες. Ἀποδεικνύει δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Ἅγιος τὴν ἀτοπίαν τοῦ τοιοῦτου συνοικεσίου ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων, ὅπου εἰς τοῦτο ἀκολουθεῖ. Τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντα παῖδια πῶς θέλουν ὀνομάσει οἱ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον πράττοντες; ἀδέλφια ἓνα πρὸς τὸ ἄλλο, ὡς ἀπὸ ἓνα πατέρα γεγεννημένα; ἢ ἀνέψια, ἢτοι ἐξαδέλφια (1), ὡς ἀπὸ δύο ἀδελφὰς γεννηθέντα; Καὶ τὰ δύο γὰρ ὀνόματα ἐπίσης ἀρμόζουσιν εἰς αὐτὰ διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς φύσεως, ἥτις κατὰ τοὺς φυσικοὺς τῆς νόμου, δικφορετικὰ ἐποίησε τὰ ἀδέλφια. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἀκολουθεῖ σύγχυσις. Ὁ γὰρ λαβὼν τὴν ἀδελφὴν τῆς προτέρας γυναικὸς τοῦ, τὴν θείαν τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων τοῦ κάμνει μητριάν, καὶ ἀκολουθῶς τὴν ὡς μητέρα περιθάλλουσαν τὰ τέκνα τοῦ, τὴν κάμνει ζηλότυπον καὶ φθονεράν πρὸς αὐτά. Φυσικὰ γὰρ κάθε μητριὰ (2) ζηλοτυπίαν ἔχει πρὸς τὰ παῖδια τοῦ ἀνδρὸς τῆς, τὰ ἐξ ἄλλου γάμου γεννηθέντα. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀλιγοστεύει τὸ μῖσος, ὅταν ἀποθάνωσιν οἱ ἐχθροὶ τῶν, εἰς δὲ τὰς μητριὰς τὸ μῖσος ἀρχινᾷ ὅταν ἀποθάνωσιν αἱ ἀντιζήλοὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ διὰ τὸ νὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν τὸ πᾶν, ἀνίσως τινὰς θέλῃ νὰ δευτεροὑπανδρευθῆ μὲ νόμιμον γυναῖκα. ὅλη ἡ Οἰκουμένη εἶναι ἀνοικτὴ διὰ λόγου τοῦ, καὶ θέλει εὖρει βέβαια γυναῖκα νὰ πάρῃ, μὴ ἐμποδισμένη ἀπὸ τοὺς νόμους, εἰ δὲ καὶ ἀγαπῶντας μὲ πάθος καὶ ἔρωτα γυναῖκα παράνομον, ζητεῖ νὰ πάρῃ αὐτήν, διὰ τοῦτο μᾶλλον ὡς ἀποκλεισθῆ καὶ ὡς μὴ συγχωρηθῆ νὰ τὴν πάρῃ, διὰ τὸ νὰ μάθῃ νὰ ἀποκτᾷ τὸ σκευὸς τοῦ, ἢτοι, ἢ τὸ σῶμα τοῦ, ἢ τὴν γυναῖκά τοῦ μὲ ἀγισμὸν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, καὶ ὄχι μὲ πάθος ἀτιμίας. ἠθέλα, λέγει, καὶ περισσότερα νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισε τὸ μέτρον τῆς ἐπιστολῆς, ἐπειδὴ αἱ ἐπιστολαὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μακρολογίαν. Εὐχομαὶ δὲ ὅτι ἡ ἐπιστολή μου, ἢ νὰ νικήσῃ καὶ νὰ ἀφανήσῃ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, ἢ ἂν δὲν τὸ νικήσῃ, κἂν τὸ τοιοῦτο νὰ μὴ συνειθισθῆ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐπαρχίαν, ἀλλὰ νὰ μείνῃ μόνον εἰς τοὺς τόπους ἐκεῖνους, ὅπου πρῶτον ἐτολήθη νὰ γίνῃ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς Γρηγόριον Πρεσβύτερον Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ ΠΗ΄.

Ἐνέτυχόν σου τοῖς γράμμασι μετὰ πάσης μακροθυμίας καὶ ἐθαύμασα, πῶς δυνάμενοι ἡμῖν συντόμως καὶ εὐκόλως ἀπολογήσασθαι διὰ τῶν πραγμάτων, τοῖς μὲν κατηγορουμένοις ἐπιμένειν καταδέχῃ, λόγοις δὲ μικροῖς θεραπεύειν ἐπιχειρεῖς τὰ ἀνίατα. Οὔτε πρῶτοι, οὔτε μόνον, ὦ Γρηγόριε, ἐνομοθετήσαμεν γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν, ἀλλὰ ἀνάγνωθι τὸν Κανὼνα τὸν ἐξενεχθέντα παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ Συνόδῳ Νικαίας, ὡς φανερώς ἀπαγορεύει συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθαι τῆς μετὰ γυναιγορεύει συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθαι τῆς μετὰ γυναικῶν διαγωγῆς. Ὡς, ἐὰν ἐπαγγελόμενός τις τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν ταῖς γυναῖξιν συνοικούντων ποιῆ, δῆλός ἐστι, τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνόν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεποῦς μὴ ἀφιστάμενος. Τοσοῦτω οὖν μᾶλλον ἐχρῆν σε εὐκόλως εἶσαι ἡμῶν τῇ ἀξιώσει, ὅσῳ περ λέγεις ἐλεύθερος εἶναι παντὸς σωματικοῦ πάθους. Οὔτε γὰρ τὸν ἐβδομηκονταετῆ γεγονότα πείθομαι ἐμπαθῶς γυναικὶ συνοικεῖν, οὔτε ὡς ἐπιγενομένη τινὶ ἀτόπῳ πράξει ὠρίσαμεν, ἀ ὠρίσαμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ Ἀποστόλου «Μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον». [Ρωμ, ιδ'. 13]. Οἶδαμεν δὲ, ὅτι τὸ παρά τινων ὑγιῶς γινόμενον, ἄλλοις ἀφορμὴ πρὸς ἀμαρτίαν ὑπάρξει. Τούτου ἕνεκα προσετάξαμεν, ἐπόμενοι τῇ διαταγῇ τῶν Ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναι σε τοῦ γυναικοῦ. Τί οὖν ἐγκαλεῖς τῷ χωρεπισκόπῳ καὶ παλαιῶς ἐχθρῶς μέμνησαι; τί δὲ ἡμᾶς καταμέμφη ὡς εὐκόλους ἀκοῶς ἔχοντας εἰς τὸ τὰς διαβο-

Τῆς γ'. τῆς
ζ'. ε. ι. τῆς
ζ'. ιη. κβ'. τῆς
ἐν Καρθ. με'.
Βασιλ. πη'.

νον ὅπου τοῦτο ἠθέλεν εἰπεῖ, ἐπειδὴ δὲν κάμνει διαφορὰν τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν εἶπεν ὁ Θεὸς τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Παύλου ἔδωκε τὴν νομοθεσίαν τῆς ἀπροσπαθείας τῶν γυναικῶν. Τότε γὰρ ἦτο χρεῖα τοιοῦτος νόμος νὰ δοθῆ, διὰ τὸ νὰ πληθυνθῆ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διατὶ οἱ τότε εἶχον ζωὴν πολυχρόνιον, καὶ μάλιστα διατὶ οἱ τότε ἀνθρώποι ἦσαν σαρκικοὶ καὶ νῆπιοι, ὄχι πνευματικοὶ καὶ τέλειοι ἄνδρες κατὰ Χριστόν. Ὑστερον δὲ ἐχρειάσθη νὰ δοθῆ ἡ ἀνωτέρω νομοθεσία τοῦ Παύλου, καὶ διατὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἐπληθύνθη, καὶ διατὶ ὀλιγοχρόνιος αὐτῶν ἐστὶν ἡ ζωὴ, κυρίως δὲ καὶ ἐξαιρέτως, διατὶ οἱ Χριστιανοὶ εἶναι πνευματικοὶ, καὶ ὄχι σαρκικοὶ, καὶ πρέπει νὰ ζῶσι κατὰ Πνεῦμα, θανατόνους τὰς τῆς σαρκὸς ὀρέξεις καὶ ἡδονὰς, καὶ ὄχι νὰ ζητοῦν γάμους, καὶ νὰ δουλεύουν εἰς προσπαθείας γυναικῶν.

(1) Πολλαχοῦ γὰρ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐρίσκονται οἱ ἐξαδέλφοι ὀνομαζόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν ἀνεψιῶν, κατὰ τὸν Ζωναράν. Ὅρα δὲ, ὅτι ὅποιον συνοικέσιον συγγέει τὰ ὀνόματα, εἶναι παράνομον καὶ ἄθεσιμον κατὰ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ἀκολουθῶς δὲν γίνεται, καὶ ἔχει τοῦτο διὰ καθολικὸν ἀξίωμα καὶ Κανὼνα εἰς πάντα τὰ συνοικέσια τὰ ἐξ ἀγχιστείας. Ἴσως δὲ καὶ ἀνέψια ὀνομάζει ταῦτα ὁ Ἅγιος. καθ' ὃ τὰ παῖδια μὲν τῆς μητρὸς ἀδελφῆς, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ἄλλην, ἀνέψια εἰσι, καὶ ὅχι δὲ μίᾳ ἀπὸ τὰς δύο ἀδελφῶν ἀναφερομένη πρὸς τὰ παῖδια τῆς ἀδελφῆς τῆς, θεῖα εὐρίσκεται.

(2) Σημείωσαι ὅτι κατὰ τοὺς νομικοὺς καὶ βαθμολόγους τῶν συνοικεσιῶν, καὶ κάθε γυνή, τοῦ πάπου ἢ τοῦ διαπάπου μητριὰ ὀνομάζεται, καὶ ὅρα εἰς τὴν περὶ συνοικεσιῶν διδασκαλίαν.

E. V. ZONARA II
IOANNINA 2006

λάς προσέσθαι ; ἀλλ' οὐχὶ σεαυτῷ, μὴ ἀνεχομένῳ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα συνηθείας ; ἔκβαλε τοίνυν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου, καὶ κατάστησον αὐτὴν ἐν Μοναστηρίῳ. Ἐστω ἐκείνη μετὰ παρθένων, καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημηθῆται δι' ὑμᾶς. [Ἡσαΐ. νβ'. 9. Ρωμ. β'. 24]. Ἔως δ' ἀνταῦτα ποιῆς, αἱ μυριάδες, ὥσπερ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσί σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν, καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον περὶ τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐὰν δὲ τολμήτης, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν, ἀντέχεσθαι τῆς Ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔστω παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοί σε ἐκκήρυκτοι κατὰ πᾶσαν Ἐκκλησίαν γενήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Γρηγόριος οὗτος μὲ τὸ νὰ εἶχε γυναῖκα παρθένον καὶ Καλογραῖαν μέσα εἰς τὸν οἶκόν του καὶ τὸν ὑπηρετεῖ, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας Βασιλεὺς νὰ τὴν διώξῃ. Ὁ δὲ Γρηγόριος μὲ πολλὰς προφάσεις περὶ τούτου ἀπολογεῖται. Ὅθεν διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς ὁ Ἅγιος, πρῶτον μὲν ἐλέγχει αὐτὸν, ὅτι ἡμπορῶντας μὲ τὸ ἔργον καὶ μὲ εὐκολίαν νὰ ἀπολογηθῇ, διώκωντας τὴν γυναῖκα, μυρίας προφασιολογίας προτείνει. Δεύτερον λέγει, ὅτι δὲν ἐνομοθέτησεν ὁ Βασιλεὺς νὰ μὴ ἔχουν οἱ Κληρικοί καὶ οἱ Ἱερωμένοι γυναῖκας συγκατοίκους, ἀλλ' ἡ πρώτη Σύνοδος ἐν τῷ γ', αὐτῆς Κανόνι ἔπειτα προσθέτει, ὅτι οἱ παρθένοι καὶ Ἱερωμένοι εἰς τοῦτο ἔχουσι τὴν σεμνότητα, εἰς τὸ νὰ ἦναι χωρισμένοι ἀπὸ συναναστροφῆν γυναικῶν. Ἀνίσως δὲ τινὰς ἀπὸ αὐτοῦ ἐπαγγέλλεται μὲν νὰ παρθενεύῃ, ἔπειτα μὲ γυναῖκας συγκατοικῆ, οὗτος φανερόν, ὅτι μὲ ψιλὸν ὄνομα ἀγκυρᾶ τὴν παρθεनीαν, μὲ τὸ ἔργον δὲ, δὲν εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὴν τῶν γυναικῶν ἡδονήν. Ἐπρεπε λοιπὸν, τοῦ λέγει, Γρηγόριε, τόσον εὐκολα νὰ μᾶς ὑπακούσης καὶ νὰ διώξης τὴν γυναῖκα, ὅσον εὐκολα λέγεις, πῶς δὲν ἔχεις κάμμιαν προσπάθειαν εἰς αὐτήν. Ἡ γὰρ εὐκολία καὶ ταχύτης τοῦ διωγμοῦ τῆς γυναικὸς, βεβαιώνει τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπροσπάθειαν· διότι οὔτε ἐγὼ πιστεύω ποτὲ, πῶς ἐσὺ ὁ ἐβδομηκοντούτης γέρον συγκατοικεῖς μὲ τὴν γυναῖκα ἐμπαθῶς καὶ ἡδονικῶς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον νὰ μὴ προξενούμεν σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ἔποῦ ἄλλοι κάμνουσι χωρὶς πάθος καὶ ἁμαρτίαν, ὁποῖον δηλ. κάμνεις καὶ τώρα ἐσὺ, τοῦτο τὸ ἴδιον εἰς ἄλλους ἐμπαθεῖς γίνεται αἰτία καὶ παράδειγμα πρὸς ἁμαρτίαν· διὰ ταῦτα πάντα σὲ ἐπροστάξαμεν νὰ διώξης ἀπὸ τὸν οἶκόν σου τὴν γυναῖκα, ἀκολουθοῦντες εἰς τὸν γ'. Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ μὴ κατηγορῆς οὔτε τὸν χωρεπίσκοπον, πῶς τάχα αὐτὸς ἐχθρευόμενός σε, μοῦ ἀνήγγειλε περὶ τῆς γυναικὸς, οὔτε ἐμένα, πῶς εἶμαι εὐκολός νὰ πιστεύω εἰς τὰς διαβολὰς, ἀλλὰ κατηγορεῖ τὸν ἑαυτὸν σου, ὁποῦ δὲν θέλεις νὰ χωρισθῆς ἀπὸ τὴν γυναῖκα· ἔκβαλε λοιπὸν αὐτὴν καὶ βάλε τὴν εἰς μοναστήριον, καὶ ἄς ἦναι μὲν ἐκείνη ὡς παρθένος μὲ τὰς παρθένας καὶ Μοναχὰς, καὶ σὺ ὡς ἄνδρας, ὑπηρετοῦ ἀπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ βλασφημηθῆται διὰ λόγον σας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς ἀπίστους, ὁποῦ σας βλέπουν. Ἐὰν δὲ τὴν γυναῖκα δὲν διώξης, ἤξευρε καλὰ, ὅτι ὄλαις ἢ μυριάδες τῶν προφάσεων ὁποῦ λέγεις δὲν θέλουν σὲ ὠφελήσουν, ἀλλὰ θέλεις ἀποθάνεις ἀργὸς τῆς Ἱερωσύνης σου, καὶ σὺ ἔχεις νὰ δώσεις λόγον τῆς ἀργίας ὡς ταύτης αἷτιος, οὐχὶ ἐγὼ (1)· ἐὰν δὲ τολμήσης πρὸ τοῦ νὰ διορθωθῆς, νὰ ἐνεργήσης τι ἱερατικόν, θέλεις ἀναθεματισθῆς ἀπὸ ὅλον τὸν λαόν, καὶ ὅσοι σὲ δεχθῶν, ἔχουν ἀπὸ κάθε Ἐκκλησίαν νὰ ἀποδιωχθῶν. Ὅρα καὶ τὸν γ'. τῆς α'.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς Χωρεπισκόπους Κανονικὴ Ἐπιστολή.

ΚΑΝΩΝ ΠΘ'.

Τῆς ἐν Ἀγ-
κέρ. ιγ'. τῆς
ἐν Νεοκαισ.
ιδ'. τῆς ἐν Ἀν-
τιοχ. ή. ι. τῆς
ἐν Λαοδικ.
νζ'. τῆς ἐν
Σαρδικ. ς'.

Πάνυ με λυπεῖ ὅτι ἐπιλελοίπασιν λοιπὸν οἱ τῶν Πατέρων Κανόνες, καὶ πᾶσα ἀκρίβεια τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπελήλαται, καὶ φοβοῦμαι μὴ, κατὰ μικρὸν τῆς ἀδιαφορίας ταύτης ὁδῶν προοῦσης, εἰς παντελεῖ σύγχυσιν ἔλθῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Τοὺς ὑπηρετοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, πάλαι ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις ἐμπολιτευομένη συνήθεια, μετὰ πάσης ἀκριβείας δοκιμάζουσα παρεδέχετο καὶ ἐπολυπραγμονεῖτο πᾶσα αὐτῶν ἢ ἀναστροφή, εἰ μὴ λοιδόροι εἰσιν, εἰ μὴ μέθυσοι, εἰ μὴ πρόχειροι πρὸς τὰς μάχας, εἰ παιδαγωγοῦσιν ἑαυτῶν

(1) Διὰ τοῦτο Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης (ἔρωτήσῃ ι'. ια'. ιβ'. ιγ'), τοῦτο τὸ ρητὸν φέρων τοῦ Βασιλεῖος εἰς μαρτυρίαν, λέγει, ὅτι ὁποῖος κανονικῶς ἐχειροτονήθη, πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμος καὶ ἐπιμελής εἰς τὰ θεῖα, καὶ ὄχι ἀμελής καὶ ράθυμος διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν. Διότι δὲν εἶναι εὐλάβεια τὸ νὰ ἀργῇ τινὰς, καὶ νὰ μὴ ἐνεργῇ τὸ κανονικῶς ληφθὲν λειτουργήμα τῆς Ἱερωσύνης, ὅτι σωτηριῶδες ἔστι τὸ ἐνεργεῖν αὐτὸ τόσον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ζῶντας καὶ κεκοιμημένους. Εἰ δὲ καὶ κάθηται ἀργός, θέλει δώσει λόγον τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀργίαν του. Καὶ ὁ Σευήρος δὲ ὁ Γαβαλὼν λέγει· «Ὁ Ἱερεὺς δόμα

καὶ δῶρον δοκεῖ προσφέρειν τῷ Θεῷ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἱερωσύνης, ἢ τετίμηται παρὰ Θεοῦ, ὥστε, ὁ τὰς λειτουργίας δι' εὐλάβειαν παραπεμπόμενος, ἀγνοεῖ μίλλον περιπίπτων ἁμαρτήματι, μὴ ἀμειβόμενος τὸν τιμήσαντα» (σελ. 1284. τοῦ α'. τόμου τῆς Πεντατ.) προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς Συμεὼν (ἐν τῇ οδῷ ἀποκρισεῖ) καὶ ταῦτα· «Ὅτι κάθε Ἱερεὺς ὁποῦ πληρωθῇ λειτουργίας, καὶ δὲν τὰς κάμῃ, καὶ ὡς ἀδικός, καὶ ὡς κλέπτης κατακρίνεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ὑστερῶν τὸν ἀδελφὸν ἐκείνον ὁποῦ τὰς ἔδωκεν ἀπὸ τὸν ἁγιασμόν ὁποῦ ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς θείας λειτουργίας· ἐπειδὴ, μὴ γινομένων τῶν λειτουργιῶν, αὐτὸς ἁγια-

τὴν νεότητα, ὥστε κατορθοῦν δύνασθαι τὸν ἁγιασμόν, «οὐ χωρὶς, οὐδεὶς ὄφεται τὸν Κύριον.» [Ἑβρ. ιβ'. 14.] Καὶ τοῦτο ἐξετάζον μὲν Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς Χωρεπισκόποις, οἱ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους, καὶ ὑπομνήσαντες τὸν Ἐπισκοπον, οὕτως ἐνηριθμοῦν τὸν ὑπηρετήν τῷ τάγματι τῶν ἱερατικῶν. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρωσάμενοι, καὶ μὴδὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὅλην περιστήσατε αὐθεντίαν. Ἐπειτα καὶ καταρραθυμοῦντες τοῦ πράγματος, Πρεσβυτέροις καὶ Διακόνοις ἐπετρέψατε, οὓς ἂν ἐθέλωσιν, ἀπὸ ἀνεξετάστου βίου, κατὰ προσπάθειαν, ἢ τὴν ἀπὸ συγγενείας, ἢ τὴν ἐξ ἄλλης τινὸς φιλίας ἐπεισάγειν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀναξίους. Δι' ὃ πολλοὶ μὲν ὑπηρεταὶ ἀριθμοῦνται καθ' ἐκάστην κώμην, ἢ Τῆς ἐν Καρθ. λθ'. ἄξιος δὲ λειτουργίας θυσιαστηρίου οὐδεὶς, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ μαρτυρεῖτε, ἀποροῦντες ἀνδρῶν ἐν ταῖς ψηφοφορίαις. Ἐπεὶ οὖν τὸ πρᾶγμα λοιπὸν εἰς ἀνήκεστον προῖον, μάλιστα δὲ νῦν, τῶν πλείστων φόβῳ τῆς στρατολογίας εἰσποιούντων ἑαυτοὺς τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἀναγκαίως ἦλθον εἰς τὸ ἀνανεώσασθαι τοὺς τῶν Πατέρων Κανόνας, καὶ ἐπιστέλλω ἡμῖν ἀποστεῖλαι μοι τὴν ἀναγραφὴν ἐκάστης κώμης τῶν ὑπηρετούντων, καὶ ὑπὸ τίνος εἰσῆχεται ἕκαστος, καὶ ἐν ποίῳ βίῳ ἐστίν, ἔχετε δὲ καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς τὴν τοιαύτην ἀναγραφὴν, ὥστε συγκρίνεσθαι τοῖς παρ' ἡμῖν ἀποκειμένοις γράμμασι τὰ ὑμέτερα, καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι ἑαυτὸν, ὅτε βούλεται, παρεγγράφειν. Οὕτω μὲντοι μετὰ τὴν πρώτην ἐπινέμησιν, εἴ τινες ὑπὸ Πρεσβυτέρων εἰσῆχθησαν, ἐπὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀπορριφῶσιν, ἄνωθεν δὲ γένηται αὐτῶν παρ' ὑμῖν ἐξέτασις, κἂν μὲν ἄξιοι ᾖσι, τῇ ὑμέτερα ψήφῳ παραδεχθῆτωσαν, ἐπεὶ καθάρισατε τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀναξίους αὐτῆς ἀπελαύνοντες, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξετάζετε μὲν τοὺς ἀξίους καὶ παραδέχεσθε, μὴ ἀριθμεῖτε δὲ, πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν, ἢ γινώσχετε, ὅτι λαϊκὸς ἐσται, ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθεὶς.

Ἑρμηνεία.

Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης κατηγορεῖ ὁ μέγας Βασίλειος τοὺς Χωρεπισκόπους, πῶς παρέβησαν τὴν παλαιὰν τάξιν ὅπου ἐπολιτεύοντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ἦτο νὰ ἐξετάζωνται πρῶτον ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνοους ὅσοι ἐμελλον νὰ γένουν ὑπηρεταὶ τῆς Ἐκκλησίας, Ἐποδιακόνοι δηλ. Ἀναγνώσταί καὶ Ἐφορικοί (περὶ ὧν ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιβ'. τῆς ς'), ἂν δὲν ἦναι λοιδοροὶ ἢ μέθυσοι, ἂν χαλιναγωγοῦσι τὰς σαρκικὰς ὁρμὰς τῆς νεότητος, καὶ οὕτω νὰ ψηφίζουσιν μὲν αὐτοὶ τούτους, τὴν δὲ ψήφον νὰ ἀναφέρωσιν εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους, καὶ οἱ Χωρεπίσκοποι πάλιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ συναριθμοῦν αὐτοὺς εἰς τὸν Κλήρον. Τώρα δὲ, φησὶν, ὄλον τὸ ἐναντίον γίνεται. Οὐτε γὰρ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι ἐξετάζουσι τοὺς τοιοῦτους, ἀλλὰ κατὰ προσπάθειαν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ φίλους ψηφίζουσιν, οὕτε οἱ Χωρεπίσκοποι εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἀναφέρουσιν αὐτούς. Δι' ὃ καὶ ἐκ τῆς παραβάσεως ταύτης πολλοὶ μὲν Ἐποδιακόνοι καὶ Ἀναγνώσταί καὶ Ἐφορικοί καὶ ἄλλοι Κληρικοί εὐρίσκονται εἰς κάθε χωρίον, ἄξιος δὲ ἀπὸ αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ γένη Ἱερεὺς κἀνένας δὲν εἶναι. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει εἰς τοὺς Χωρεπισκόπους ὁ Ἅγιος, νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν τὸν κατάλογον τῶν τοιοῦτων ὑπηρετῶν, δηλωτικῶν ὄντα, ἀπὸ ποῖου Χωρεπίσκοπον ἐκληρώθη ὁ καθείς, καὶ ὁποίας ζωῆς ἄνθρωπος εἶναι, νὰ ἔχουσιν δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ἴσον τοῦ ἰδίου καταλόγου, διὰ νὰ μὴ ἡμπορῇ τις μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ γράφῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὸν κατάλογον ὁπόταν θέλῃ. Καὶ ὅσοι μὲν ὑπηρεταὶ (τοὺς λέγει) ἐψηφίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πρεσβυτέρους μόνους ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτην Ἰνδικτιῶνα, νὰ ρίπτωνται εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν ἐξ ὑπαρχῆς δὲ ἐξεταζόμενοι αὐτοὶ ἀπὸ ἑσᾶς τοὺς Χωρεπισκόπους, μετὰ τὴν ἐδικὴν σας ψήφον ἂς δέχωνται· διώκοντες δὲ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς ἀναξίους, εἰς τὸ ἐξῆς, τοὺς μὲν ἀξίους δέχεσθε, μὴ συναριθμῆτε δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν Κλήρον, χωρὶς νὰ ἀναφέρετε τὸ πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ, ὅποιος ἀπὸ λόγου σας χωρὶς τὴν ἐδικὴν μας γνώμην εἰς ὑπηρεσίαν δεχθῇ τις, ὁ δεχθεὶς οὗτος θέλει καθαιρεθῆ ἀπὸ αὐτὴν, καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν θέλει ριθθῆ. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τῆς α. καὶ τὸν λθ'. Καρθαγένης καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιζ'. Ἀποστολικοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκόπους Ἐπιστολὴ Κανονικὴ (1).

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, περὶ οὗ γράφω, διὰ τί μὲν ὄλως ὑπωπεύθη καὶ ἐλαλήθη, ὁδύνης ἐπλή-

σμὸν δὲν λαμβάνει, ἀλλ' ἴσως μόνον μισθὸν ἐλεημοσύνης, καὶ μισθὸν ὄχι τόσον, ὅσον ἤθελεν ἔχει ἂν εἶδε τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐν δὲ τῇ μετ'. ἀποκρ. λέγει, ὅτι, ὅταν μὲν ἔχη πολλὰς προσφοράς καὶ λειτουργίας ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ μνημονεύῃ ὄλων κοινῶς τὰ ὀνόματα τῶν προσφερόντων, καὶ μερῖδα νὰ ἐκβάλῃ· πρέπει δὲ νὰ σημειώῃ καὶ τὰ ὀνόματά των,

διὰ νὰ λειτουργῇ καὶ εἰς ἄλλους καιροὺς ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπειδὴ τὴν προσφορὰν ὅπου ἔδωκε καθ' ἑνα, τὴν ἔδωκε διὰ νὰ γένηται λειτουργία ὑπὲρ αὐτοῦ.

(1) Καὶ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην συντομωστάτην ἐρμηνείαν ἔχει ὁ Ζωναρᾶς, κειμένην οὐκ ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐρμηνείας τῶν Κανόνων, ἀλλ' ἐν ἄλλοις τισὶ σημειώμασι.

ρωσέ με τὴν ψυχὴν, τέως δὲ ἐφάνη μοι ἄπιστον. Τὸ οὖν περὶ αὐτοῦ γράμμα, ὁ μὲν συνεγνωκῶς ἑαυτῷ, δεξάσθω, ὡς ἴαμα, ὁ δὲ μὴ συνεγνωκῶς, ὡς προφυλακτῆριον, ὁ δὲ ἀδιάφορος, ὅπερ ἀπεύχομαι ἐφ' ὑμῖν εὐρεθῆναι, ὡς διαμαρτυρίαν. Τί δὲ ἐστὶν ὁ λέγω; φασὶ τινες ὑμῶν παρὰ τῶν χειροτονουμένων λαμβάνειν χρήματα, ἐπισκιάζειν δὲ ὀνόματι εὐσεβείας. Τοῦτο δὲ χειρόν ἐστίν. Ἐὰν γάρ τις τὸ κακὸν ἐν προσήματι τοῦ ἀγαθοῦ ποιῆ, διπλασίονος τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος· διότι αὐτὸ τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐργάζεται καὶ κέχρηται εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῷ καλῷ συνεργῷ. Ταῦτα, εἰ οὕτως ἔχει, τοῦ λοιποῦ μὴ γινέσθω, ἀλλὰ διορθωθῆτω, ἐπεὶ ἀνάγκη λέγειν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἐρέθη παρὰ τῶν Ἀποστόλων πρὸς τὸν θέλοντα δοῦναι, ἵνα Πνεύματος ἀγίου μετουσίαν ὠνήσῃται· «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν» [Πράξ. ἡ. 20.]. Κουφότερος γὰρ ὁ δι' ἀπορίαν ὠνήσασθαι θέλων, ἢ ὁ πιπράσκων τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν. Πράσις γὰρ ἐγένετο, καὶ ὁ σοὶ δωρεάν ἔλαβες, ἐὰν πωλῆς ὡσανεὶ πεπραμένος τῷ σατανᾷ, ἀφαιρεθῆσθαι τοῦ χαρίσματος. Καπηλείαν γὰρ ἐπεισάγεις τοῖς πνευματικοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνθα πεπιστευμέθα σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Ταῦτα οὕτω γίνεσθαι οὐ χρή. Ὁ δὲ ἐστὶ τὸ τέχνασμα λέγω, νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν, τῷ μὴ ἅμα λαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν, λαβεῖν δὲ ἐστὶ τὸ ὅτε δήποτε λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσδοτον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε. Καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύναντες τοιοῦτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια Μυστήρια. Σύγγνωτε δὲ μοι, εἰ πρῶτον μὲν ὡς ἀπιστήσας, εἶτα δὲ ὡς πεισθεῖς, ἀπειλῶ. Εἴ τις μετὰ ταύτην μου τὴν ἐπιστολὴν πράξει ἔτι τοιοῦτον, τῶν μὲν ἐνταῦθα θυσιαστηρίων ἀναχωρήσει, ζητήσει δὲ, ἐνθα τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν ἀγοράζων μεταπωλεῖν δύναται. «Ἡμεῖς γὰρ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν.» [ἀ. Κορ. ια. 16. ἀ. Τιμόθ. ζ'. 10.] Ἐν δὲ προσθεῖς παύσομαι. Διὰ φιλαργυρίαν γίνεται ταῦτα. Ἡ δὲ φιλαργυρία καὶ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶ καὶ ὀνομάζεται εἰδωλολατρεία. [Κολασ. γ'. 5.] Μὴ οὖν τοῦ Χριστοῦ προτιμήσητε τὰ εἰδωλα διὰ μικρὸν ἀργύριον, μηδὲ πάλιν τὸν Ἰούδαν μιμήσησθε, λήμματι προδιδόντες δεῦτερον τὸν ἅπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα, ἐπεὶ τὰ χωρία καὶ αἱ χεῖρες τῶν τοὺς καρπούς τούτους δεχομένων, ἀκελδαμὰ κληθήσονται. [Ματθ. κζ'. 5. Πράξ. ἀ. 19.]

Ἑρμηνεία.

Μαθὼν ὁ θεὸς Βασίλειος ὅτι οἱ ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸν Ἐπίσκοποι ἐλάμβανον ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτῶν χειροτονουμένους χρήματα, γράφει πρὸς αὐτοὺς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς λέγει, ὅτι ἄπιστον ἐφάνη εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο, τὸ ὅποιον, λέγει, εὐθὺς ὅπου καὶ μόνον ὑπωπτεύθη καὶ ἐλαλήθη, μεγάλην λύπην μοι ἐπροξένησεν. Ὅθεν ταῦτα ὅπου γράφω, ὁ μὲν τὴν παρονομίαν ταύτην ποιήσας, ὡς τὰ δεχθῆ ὡσάν ἱατρικὸν τῆς κακίας του· ὁ δὲ μὴ ποιήσας, ὡς τὰ δεχθῆ ὡσάν προφυλακτικὸν ἱατρικόν, ὁποῖος δὲ εἶναι ἀδιάφορος, ἦτοι κάμνει τὸ κακὸν τοῦτο καὶ δὲν νομίζει πῶς κάμνει ὅλως κακόν (τὸ ὅποιον τοῦτο πάθος τῆς ἀδιαφορίας παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μὴ εὐρεθῆ εἰς ἐσᾶς) (1), ὡς δεχθῆ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὡς παραγγελίαν καὶ ἀπειλήν. Λέγουσι λοιπὸν τινες ὅτι παίρνετε ἄσπρα ἀπὸ τοῦ χειροτονουμένου, καὶ ὅτι σκεπάζετε τὸ κακὸν τοῦτο μὲ ὄνομα εὐσεβείας, λέγοντες τάχα, ὅτι ὡς καλὸν καὶ εὐσεβὲς τοῦτο κάμνετε (2), τὸ ὅποιον εἶναι χειρότερον· διότι ὁποῖος κάμνει τὸ κακόν, ἔπειτα σχηματίζεται ὅτι κάμνει καλόν, οὗτος διπλῆς κολάσεως εἶναι ἄξιος, καὶ διατὶ τὸ κακὸν κάμνει, καὶ διατὶ μεταχειρίζεται τὸ καλόν, ἦτοι τὸ ὄνομα τοῦ καλοῦ, ὄργανον καὶ προσωπεῖον εἰς τὸ νὰ κάμνη τὸ κακόν. Ὅθεν, εἰ μὲν ταῦτα ἔτσι εἶναι, εἰς τὸ ἐξῆς ὡς μὴ γίνονται, ἀλλ' ὡς διορθωθῶν (3), ἐπειδὴ

(1) Εὐχεται ὁ Ἅγιος νὰ μὴ εὐρεθῆ ἡ ἀδιαφορία εἰς τοὺς Ἐπισκόπους του, διὰ τὸ μέγιστον κακόν ὅπου προξενεῖ αὐτῆ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται. Διατὶ ἐκεῖνος μὲν ὅπου κάμνει τὸ κακόν, καὶ ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακόν, εἶναι ἐλπίς ὅτι θέλει κάμει ποτὲ ἀποχὴν τοῦ κακοῦ, καὶ νὰ διορθωθῆ, ἐκεῖνος δὲ ὅπου κάμνει τὸ κακόν, καὶ δὲν ψηφᾷ ὅτι κάμνει κακόν, οὗτος ποτὲ δὲν θέλει ἀφήσει τὸ κακόν, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν, καθὼς λέγει ὁ Ζωναρᾶς. Ὅθεν, μαθόντες ἀπὸ τούτου τὸν Ἅγιον δι' ὀλίγων, πόσον κακόν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, ὡς ἐξοστρακίσωμεν ταύτην ἀπὸ λόγου μας, ἀδελφοί. Ἄλλοτρία γὰρ αὕτη εἶναι τελείως τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν, διατὶ αὕτη ἄνω κάτω ἔφερε τὰ πράγματα, καὶ ὅλα σχεδὸν ἐγέννησε τὰ κακά, τὴν ἀθεοφοβίαν, τὴν ἀνευλάβειαν, τὴν ψυχρότητα, εἰς τὰ θεῖα, τὴν καταφρόνησιν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ζωοποιῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, εἰς κάθε πρᾶγμα τοῦτο τὸ θεοκατάρατον προβάλλουσα λόγιον. Καὶ τί εἶναι τοῦτο; καὶ τί εἶναι ἐκεῖνο; τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε, ἐκεῖνο δὲν εἶναι τίποτε.

Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἐκ τῆς ἀδιαφορίας ἔπεσαν καὶ πίπτουν οἱ πολλοὶ εἰς ἀφροσύναν καὶ ἀθειάν· διὸ καὶ ὁ Πηλουσιώτης Ἰσίδωρος σοφώτατα λέγει· «Τὸ γὰρ λέγειν οὐδὲν παρὰ τούτων τὴν κακίαν ἐπεισχωμάσαι τῷ βίῳ πεποίηκεν» (ἐπιστολ. ἀσλγ'). Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν ἑρμηνεία τοῦ Ζωναρᾶ οὐχ εὐρίσκεται εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἐπιστολῆς, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις Κανόσιν, ἀλλ' εὐρίσκεται μόνον ἐν τισὶ σημειώμασι.

(2) Ἴσως δὲ οὗτοι ὡς καλὸν ἐνόμιζον τοῦτο, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐλάμβανον τὰ χρήματα πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μαζὴ μὲ τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τὴν χειροτονίαν, ὅπερ λέγει παρακάτω ὁ Ἅγιος, καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύει.

(3) Παρηγορία μεγάλη γεννᾶται εἰς τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους καὶ χειροτονουμένους, ἀπὸ τῶν συγκαταβατικῶν τούτου λόγου ὅπου λέγει ὁ Ἅγιος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν λόγων ὅπου λέγει παρακάτω, ἤγουν τὸ, «Ὅποῖος ἀπὸ ἐσᾶς ὕστερα ἀπὸ τὴν παραγγελίαν ταύτην ἤθελε κάμει τι τοιοῦτο καὶ τὰ λοιπά. Διότι

σκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχύον ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γὰρ καὶ κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπειράται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθνῶν, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν, παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καιρία ζημιῶντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιστῶντες τὸ κήρυγμα. Οἷον (ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρώτον μνησθῶ) τὸ, τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότητας κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἡμᾶς ἐδίδαξε γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς τῶν Ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ Μυστήριον τὴν ἰσχύον, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. Εὐλογούμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπῶμενης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δέ; αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δὲ τρις βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ Γραφῆς; οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνοι διδαγμένοι τῶν Μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι; ἂν γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασι; καὶ μεθ' ἕτερα οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων παραδόσεως, ὡς μὴ καταμελετηθείσαν, τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Ἄλλο γὰρ δόγμα, καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. Σιωπῆς δὲ εἶδος καὶ ἡ ἀσάφεια, ἣ χρῆται ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν πρὸς τὸ τῶν ἐντυγγανόντων λυσιτελές. Τούτου χάριν πάντες μὲν ὀρώμεν κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν, ὀλίγοι δὲ ἴσμεν, ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἐπιζητοῦμεν πατρίδα, τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτευσε ὁ Θεὸς ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν ποιῶμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον, ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες, ἐν τῇ ἀναστάσει ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος, διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομνήσκουμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πῶς τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκὼν. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ οὕσα ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη παρὰ Μωυσέως, ἀλλὰ μία ὠνόμασται «ἐγένετο γὰρ, φησὶν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωτὴ ἡμέρα μία», [Γένεσ. α'. 5] ὡς τῆς αὐτῆς ἀνακυκλουμένης πολλάκις. Καὶ μία τοίνυν ἢ αὐτὴ καὶ ὀγδόη, τὴν μίαν ὄντως ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὀγδόην, ἧς καὶ ὁ Ψαλμῶδης, ἐν τισὶν ἐπιγραφαῖς τῶν Ψαλμῶν ὑπεμνήσθη, [Ψαλμ. 5'. Ψαλμ. ια'.] δι' ἑαυτῆς ἐμφανίζουσα τὴν μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατάστασιν, τὴν ἄπαυστον ἡμέραν, τὴν ἀνέσπερον, τὴν ἀδιάδοχον, τὸν ἀληκτον καὶ ἀγήρω αἰῶνα. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἢ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς, τῶν πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. Καὶ πᾶσα δε ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεώς ἐστὶν ὑπόμνημα. Ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἐπτά τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἐβδομάδας ἀποτελεῖ. Ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει, δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. Δι' ὃ καὶ

ἐν ταύτῃ δεικνύουσι καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν ὑποστάσεων, καὶ τὸ ἀχώριστον τῆς κοινωνίας (ὁ Βασίλ. αὐτόθι. Κεφ. κε'.)· τοῦτο δὲ, καὶ διατὶ, ἢ μὲν σὺν, τὴν μετὰ Θεοῦ κοινωνίαν τοῦ Πνεύματος ἐξαγγέλλει, καὶ τὸ θεοπρεπὲς ἀξίωμα δηλοῖ τοῦ Πνεύματος. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀφ' ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάβασιν, παριστάνομεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον συνάπτεται μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, καὶ ὅτι ὁμοούσιον εἶναι μὲ αὐτοὺς καὶ Θεὸς, καὶ ἀπὸ τὰ κτίσματα χωρίζεται. Ἡ δὲ ἐν πρόθεσις δηλοῖ τὴν ἐκ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς δεδομένην χάριν ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. Δι' αὐτῆς γὰρ ἡμεῖς, κατὰ τὴν ἀπὸ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς κατάβασιν, παριστάνομεν, ὅτι πᾶσα χάρις καὶ χορηγία τῶν ἀγαθῶν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς ἡμᾶς μεταδίδεται (αὐτόθι Κεφ. κζ'). Τούτων οὖτω προεγνωσμένων, ἐπειδὴ ὁ μέγας οὗτος Βασίλειος ἔτυχε μίαν φοράν νὰ δοξολογῇ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸν Πατέρα μετὰ τοῦ Υἱοῦ σὺν τῷ Πνεύματι, τινὲς Πνευματομάχοι ἀκούσαντες ἕκα-

τηγόρησαν αὐτὸν, διατὶ δοξολογεῖ μὲ τὴν σὺν, ἥτις εἶναι καινούρια καὶ ἄγραφος εἰς τὰς Γραφὰς, καὶ ὄχι μὲ τὴν ἐν (αὐτόθι Κεφ. α'). ἴσως διατὶ αὐτὴ εἶναι γεγραμμένη παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· Καὶ ἐν Πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα (τὸν γὰρ καὶ σύνδεσμον, μὲ τὸν ὁποῖον λέγομεν, «Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», δὲν ἐδύναντο νὰ κατηγορήσουν, ἴσως διὰ τί αὐτὸς εἶναι γεγραμμένος καὶ ἐν τῇ παραδόσει τοῦ βαπτίσματος, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος «βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως, ὅπου λέγεται «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα Παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον»· διὰ ταύτην, λέγω, τὴν αἰτίαν ἠναγκάσθη ὁ Ἅγιος νὰ γράψῃ τὰ ἐν τῷ παρόντι Κανόνι περιεχόμενα.

αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημεῖων, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα, ἐν ἣ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως οἰονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἐκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἀμαρτίας εἰς γῆν κατερρήμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα, τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας Μυστήρια διηγούμενον. Ἐῶ τὰ ἄλλα. Αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ ποίων συγγραμμάτων ἔχομεν; εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ βαπτίσματος παραδόσεως, κατὰ τὸ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθον, ὡς βαπτιζόμεθα, οὕτω καὶ πιστεύειν, ὀφείλοντες ὁμοίαν τῷ βαπτίσματι τὴν ὁμολογίαν κατατιθέμεθα. Συγχωρησάτωσαν ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας, ὁμοίαν τῇ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι. Εἰ δὲ τὸν τρόπον τῆς δοξολογίας ὡς ἄγραφον παραιτοῦνται, δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἀπριθμησάμεθα ἐγγράφως τὰς ἀποδείξεις. Εἶτα, τοσούτων ὄντων ἀγράφων καὶ τοσαύτην ἐχόντων ἰσχὺν εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, μίαν λέξιν ἡμῖν ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν οὐ συγχωρήσουσιν; ἦν ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδεύτου συνηθείας ταῖς ἀδιαστρόφοις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναπομείνασαν εὖρομεν, οὐ μικρὸν τὸν λόγον ἔχουσαν, οὐδὲ βραχεῖαν συντέλειαν εἰς τὴν τοῦ Μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην;

Ἑ ρ μ η ν ε ἱ α.

Ἐπειδὴ οἱ Πνευματομάχοι ἐναντιόνοντο εἰς τὴν δοξολογίαν, ὅπου ἐπρόσφερον ὁ μέγας Βασίλειος ποτὲ μετὰ τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ τοῦ συντόμου τούτου τροπακκίου, Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου συνδοξάζεται, καὶ ἀκολουθῶς ὁμοούσιον ἀποδείκνυται μετὰ τὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπειδὴ, λέγω, αὐτοὶ εἰς τὸ τροπακκίον αὐτὸ ἐναντιόνοντο καὶ ἔλεγον, ὅτι δὲν εἶναι ἡ σὺν πρόθεσις γεγραμμένη εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ὡς προείπομεν, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁ μέγας Βασίλειος ἀποδεικνύει εἰς τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅτι, ὄχι μόνον ἡ σὺν πρόθεσις αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ ὅποια γεγραμμένα μὲν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, φυλάττονται ὅμως ἀπραλλάκτως καθὼς καὶ τὰ γεγραμμένα. Διότι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φυλαττόμενα, γενικῶς καὶ καθολικῶς εἰς δύο διακρίνονται, εἰς δόγματα καὶ κηρύγματα· καὶ τὰ μὲν κηρύγματα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν παλαιὰν Γραφήν, καὶ μάλιστα τὴν Νέαν, δι' ἧ καὶ ταῦτα εἰς ὅλους δημοσιεύονται, τὰ δὲ δόγματα εἶναι παραδεδομένα ἀπὸ τῆς ἄγραφον διὰ λόγου μυστικῆν τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν, δι' ἧ καὶ ταῦτα σιωπηρῶς καὶ μυστικῶς μένουσιν εἰς τοὺς πολλούς. Καὶ τὰ δύο ὅμως αὐτὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσι πρὸς τὴν πίστιν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπιχειρήσωμεν νὰ παραιτήσωμεν τὰ ἄγραφα ἔθνη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀνίσχυρα, θέλομεν βλάβει μεγάλως τὴν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου κηρυχθεῖσαν εἰς ἡμᾶς πίστιν, καὶ θέλομεν τὴν καταντήσει εἰς ὄνομα μόνον ψιλόν (1)· ἐπεξῆς δὲ ἀπαριθμεῖ ὁ Ἅγιος τὰ ἐξ ἀγράφου παραδόσεως φυλαττόμενα· οἶον, τὸ νὰ κἀμνωμεν τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ (2), τὸ

(1) Ἀφίνωντας γὰρ τὰς ἄλλας ἀνάγκας καὶ χρεῖας, ὅπου ἔχει ἡ πίστις ἀπὸ τὰς Ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ταύτην μόνην λέγω, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις εἶναι ἡ λυθία λίθος, καὶ βᾶσανος τῶν γνησίων καὶ κανονισμένων βιβλίων τῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας Γραφῆς, τῶν τὴν πίστιν περιεχουσῶν, καὶ τῶν ψευδεπιπλάστων καὶ ἀκανονιστῶν. Ὅθεν καὶ ὁ Εὐσεβίος (Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. βιβλ. γ'. Κεφ. κε'.) τὴν παράδοσιν ὡς Κανόνα ἀλάνθαστον μεταχειριζόμενος ἐνδιαθήκους βιβλους καὶ μὴ διακρίνει, τὰδε αὐτολεξεῖ λέγων· «Ἀναγκαίως δὲ καὶ τούτων ὁμοίως τὸν κατάλογον πεποιήμεθα, διακρίνοντες τὰς κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστους καὶ ἀνομολογημένας Γραφάς, καὶ τὰς ἄλλως παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν, ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας, ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γινωσκομένας». Ὡστε, καθὼς αἱ ἐκκλησιαστικαὶ παραδόσεις ἔχουσι χρεῖαν ἀπὸ τῆς πίστεως, οὕτω παρομοίως καὶ ἡ πίστις ἔχει χρεῖαν ἀπὸ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, καὶ νὰ χωρισθοῦν ἀπ' ἀλλήλων δὲν δύνανται.

(2) Τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ κατ' ἄλλον σχηματισμὸν τῆς χειρὸς ἔκαμναν, δηλ. μὲ μόνον τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς, τὸν μέσον καὶ τὸν λιχανόν, καθὼς λέγει ὁ ὅσιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός (σελ. 642. τῆς Φιλοκαλ.), ὅπου λέγει ὅτι ἡ μὲν χεὶρ ὅλη σημαίνει τὴν μίαν ὑπόστασιν

τοῦ Χριστοῦ, οἱ δὲ δύο δάκτυλοι τὰς δύο φύσεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἤδη ἐπικρατοῦσα συνήθεια τῶν χριστιανῶν εἶναι, νὰ σμίγουν τὰ δύο δάκτυλα τῆς χειρὸς ἑαυτοῦ μετὰ τὸν μέγαν, καὶ μετὰ τὰ τρία ταῦτα σημαίνοντα τὴν ἁγίαν Τριάδα νὰ σχηματίζουσι τὸν σταυρὸν, βάλλοντες τὸ χεῖρι, πρῶτον εἰς τὸ μέτωπον, δεῦτερον εἰς τὸν ὀμφαλόν, δι' οὗ παριστάνεται τὸ ὄρθιον μέρος τοῦ σταυροῦ, τρίτον βάλλοντες τὸ χεῖρι εἰς τὸν δεξιὸν ὄμιον, καὶ τέταρτον, βάλλοντες τε εἰς τὸν ἀριστερὸν, δι' οὗ παριστάνεται καὶ τὸ πλάγιον μέρος τοῦ Σταυροῦ. Κατηγοροῦσι δὲ οἱ Λατῖνοι ἡμᾶς τοὺς Γραικοὺς, διατὶ δὲν βάλλομεν τὸ χεῖρι πρῶτον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὄμιον, καὶ ἔπειτα εἰς τὸν δεξιόν, καθὼς ἐκεῖνοι ποιοῦσιν. Ἄλλ' ἄρα γε νοοῦσι τί λέγουσιν; ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, διατὶ μετὰ τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ Σταυροῦ ζητοῦμεν νὰ ἐντυπώσωμεν τὸν σταυρωθέντα Χριστὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, ὅστις, ἐπειδὴ καὶ ἔβλεπε κατὰ δυσμὰς ὅταν ἐσταυρώθη. ἡμεῖς δὲ βλέπομεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσκυνοῦμεν, ἐντεῦθεν ἀκολουθεῖ ὅτι, ὁ μὲν ἀριστερὸς ὄμιος τοῦ Χριστοῦ νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικὸν μας δεξιόν, ὁ δὲ δεξιὸς ἐκεῖνου, νὰ πίπτῃ εἰς τὸν ἰδικὸν μας ἀριστερὸν. Ὅθεν, ὅταν ἡμεῖς βάλλωμεν τὸ χεῖρι εἰς τὸν δεξιὸν μας ὄμιον, τὸ βάλλομεν εἰς τὸν ἀριστερὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅταν τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ἀριστερὸν, τὸ βάλλομεν ἐξεναντίας εἰς τὸν δεξιὸν ὄμιον τοῦ Χριστοῦ, (ἡ δὲ ὀρθόδοξος ὁμολογία, δὲν ἤξεύρω πῶς,

νά βλέπωμεν κατὰ ἀνατολὰς ὅταν προσευχώμεθα. Ἐγραφα εἶναι τὰ λόγια τῆς ἐπικλήσεως ὅπου λέγει ὁ Ἰερεὺς ἐν τῇ μετουσιώσει τῶν θείων Μυστηρίων (1). διότι δὲν λέγει ὁ Ἰερεὺς μόνον τὰ Κυριακὰ λόγια (?), οὔτε μόνον τὰ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου, ἀλλὰ προσθέτει καὶ ἄλλα τινὰ, καὶ προτῆτερα καὶ ὑστερα ἀπὸ τὰ Κυριακὰ, μὴ γεγραμμένα μὲν ὄντα εἰς τὴν θείαν Γραφήν, ἀλλ' ἐκ μυστικῆς παραδόσεως ὄντα, μεγάλην ὅμως δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων τελείωσιν. Ἐγραφα εἶναι ἡ εὐλογία τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ βαπτιζομένου, τὸ νὰ βαπτίζεται ἕκαστος εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις, αἱ ἀποταγαὶ τοῦ σατανᾶ καὶ συνταγαὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας ὁ μέλλων βαπτισθῆναι συνηθίζει νὰ κάμνη. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ δόγματα δὲν ἔγραψαν, οἱ Πατέρες δηλ. ἢ οἱ Ἀπόστολοι, ἢ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς σιωπῆς, ἦτοι, οὐχὶ δι' ἐγγράφου λόγου, ἀλλὰ δι' ἀγράφου παρέδωκαν, εἶναι, διὰ νὰ μὴ μελετῶνται πολλὰ καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γένοιεν εὐκαταφρόνητα εἰς τοὺς πολλούς. Ἐγίνωσκον γὰρ ἐκεῖνοι καλῶς, ὅτι τὰ μυστηριώδη μὲ τὴν σιωπὴν σεμνὰ καὶ ἔνδοξα διασώζονται, καὶ ὅτι, ἂν οὐδὲ τὰ σύμβολα τῶν Μυστηρίων ἦναι συγκεχωρημένον νὰ βλέπουν οἱ ἀβάπτιστοι, πῶς ἦτο συγκεχωρημένον νὰ δημιοσιευθῆ εἰς αὐτοὺς ἡ διδασκαλία αὐτῶν μὲ τὰ γράμματα; ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀτάφεια ὅπου μεταχειρίζεται ἡ θεία Γραφή (καὶ μάλιστα ἡ παλαιά), κάμνουσα δυσνόητα τὰ τῶν δογματῶν νοήματα διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων, εἰδὸς ἐστὶ σιωπῆς. Ταῦτα εἰπὼν, ἐρμηνεύει εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰς αἰτίας τινῶν μυστικῶν ἀγράφων ἐθῶν, οἷον ὅτι διὰ τοῦτο κατὰ ἀνατολὰς προσευχώμεθα, διατὶ ζητοῦμεν τὴν πατρίδα μας, τὸν κατὰ ἀνατολὰς, λέγω, φυτευθέντα Παράδεισον· ὅτι, διὰ τοῦτο ὄρθιοι προσευχώμεθα τὴν Κυριακὴν, ὅχι μόνον διατὶ συνανεστήμεν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, καὶ χρεωστοῦμεν νὰ ζητοῦμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, ἀλλὰ καὶ διατὶ ἡ Κυριακὴ ἡμέρα φαίνεται τρόπον τινὰ πῶς εἶναι εἰκὼν καὶ τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐν ᾧ δηλονότι πάντες ἀναστημένοι θέλουν εὐρεθῆναι. Δι' ὃ καὶ ἀρχὴ οὕσα αὕτη τῶν ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη, ἀλλὰ μία ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ἥτις καὶ ὀγδόη ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς ἡμερῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον, δηλοῦσα τὴν ὄντως ὀγδόην ἐκείνην καὶ ἀνέσπερον καὶ ἀδιάδοχον, ὅπου μέλλει νὰ γένη μετὰ τὴν τοῦ ἐβδομαδιακοῦ τούτου αἰῶνος τελείωσιν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Δαβὶδ ἀναφέρει εἰς μερικὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν, τοῦ ε'. δηλ. καὶ τοῦ ια'. ὑπὲρ τῆς ὀγδοῆς αὐτοῦ ἐπιγράψας (3), ὅτι καὶ ὅλη ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι ἐνθούμησις τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐλπίζομένης ἀνα-

λέγει νὰ βάλλωμεν τὸ χέρι εἰς τὸν θώρακα, ἦτοι στῆθος, ἀντὶ νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τὸν ὀμφαλόν, καὶ ἀντὶ εἰς τοὺς ὠμούς, λέγει νὰ τὸ βάλλωμεν εἰς τοὺς βραχίονας. σελ. 73.). Πρέπει δὲ οἱ Χριστιανοὶ καθὼς τοὺς παραγγέλλει ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος (κατήχ. ιγ'.) κάμνιαν δουλείαν νὰ μὴ ἀρχίζου, χωρὶς νὰ κάμουν πρῶτον τὸν Σταυρὸν τοὺς, τόσον εἰς τὸν οἶκόν τοὺς μέσα, ὅσον καὶ εἰς τὸν δρόμον ἔξω, καὶ εἰς κάθε τόπον, καὶ νύκτα, καὶ ἡμέραν. Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος λόγῳ ε'. κατὰ Ἰουδαίων. Ὅρα καὶ τὸν ογ'. Κανὼνα τῆς ε'. καὶ τὰς ἐκείνου ὑποσημειώσεις.

(1) Αἱ μυστικαὶ εὐχαί, εὐλογίαι τε καὶ ἐπικλήσεις αἱ ἀγιαστικαὶ, καὶ τελειωτικαὶ τῶν Μυστηρίων, ἐξ ἀγράφου παραδόσεως θέλει νὰ ἦναι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος ἐν τῷ ζ'. Κεφ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας, οὕτω λέγων· «Τὰς δὲ τελειωτικὰς ἐπικλήσεις οὐ θεμιτὸν ἐν Γραφαῖς ἐφερμηνεύειν, οὔτε τὸ μυστικὸν αὐτῶν, ἢ τὰς ἐπ' αὐταῖς ἐνεργουμένας ἐκ Θεοῦ δυνάμεις ἐκ τοῦ κρυφίου πρὸς τὸ κοινὸν ἐξάγειν, ἀλλ' ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ παράδοσις ἔχει, ταῖς ἀνεκπομπέτοις μυσήσεσιν αὐτὰς ἐκμαθῶν» Ὅθεν καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας ἀείποτε μυστικῶς, καὶ οὐχὶ ἐκφάνως, ὡς τὰ Κυριακὰ λόγια, ἀναγινώσκουσα τὰς εὐχὰς ταύτας, τὴν σιωπημένην καὶ ἀγραφὴν καὶ μυστικὴν ταύτην παράδοσιν ἀντίτεταται.

(2) Αἰσχυνέσθωσαν οἱ παπισταὶ, βλέποντες ἐνταῦθα τὸν μέγαν Βασιλεῖον, τὸν τρισκαίδεκατον Ἀπόστολον, νὰ λέγη, ὅτι εἶναι ἀρκετὰ τὰ Κυριακὰ λόγια τὸ, λάβετε φάγετε, καὶ τὸ, πίετε καὶ εἰς τὴν τῶν θείων Μυστηρίων τελείωσιν, ὡς αὐτοὶ κακῶς καὶ σφαλερῶς λέγουσιν, ἀλλὰ κοντὰ εἰς αὐτὰ εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ αἱ διὰ τοῦ Ἱερέως μυστικῶς λεγόμεναι εὐχαί τε καὶ ἐπικλήσεις. Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι πανάληθες καὶ τοῦ Ἠλίου φανερώτερον, δι' ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων καὶ γενναιοτάτων ἀποδείκνυσιν ὁ πολυμαθέστατος ἀνὴρ Εὐστράτιος ὁ Ἀργέντης ἀπὸ σελ. 92. ἕως 250 τοῦ περὶ Μυστηρίων αὐτοῦ βιβλίου, καὶ ἀνάγνωθε ταύτας ἐκεῖ.

(3) Πολλὰ εἶναι τὰ προνόμια, μὲ τὰ ὁποῖα ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ τιμήσῃ τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτιστον εἶναι, διατὶ τὰς μὲν ἄλλας ἡμέρας ἐποίησεν, ἢ τὸ πρωτόγονον ἐκεῖνο φῶς, ἢ ὁ φωστὴρ Ἡλιος, ὁ εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν δημιουργηθεὶς, τὴν δὲ Κυριακὴν ὁ ἴδιος Θεὸς ἀμέσως ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε. Πρὸ γὰρ τῆς δημιουργίας τῆς κτίσεως, χρόνου μὴ ὄντος, οὐδὲ ἡμέρας, ὅταν ὁ Μωϋσῆς λέγῃ· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» φανερόν ἐστι ἐδημιούργησε χρόνον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ δημιουργηθέντος χρόνου ἔκαμε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸν Βασιλεῖον. Χρονικὰ γὰρ ταῦτα, καὶ ἐν χρόνῳ, οὐκ ἀναρχα, οὐδὲ ἄχρονα. Ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἀρχὴ ἦτο καὶ τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ μιᾶς ἡμέρας, ἥτις ἦτο Κυριακὴ· ὡς περὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτίσματα ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς ἐβδομάδος, οὕτω καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ ἐν μέσῳ, ἐν τῇ πρώτῃ καὶ Κυριακῇ ἡμέρᾳ παρήχθησαν. Ὅθεν κομφῶς καὶ ἀνιγματοειδῶς ἡμπορεῖ νὰ ἐρωτήσῃ τινὰς, τί ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ ἡμέρᾳ; καὶ νὰ ἀποκριθῆ, ὅτι ἐποίησεν αὐτὴν πάλιν τὴν πρώτην καὶ Κυριακὴν ἡμέραν (τὸ γὰρ πρωτόγονον φῶς μετὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου, καὶ τῆς Κυριακῆς ἐγένετο). Δι' ὃ καὶ εἶναι γνώμη τινῶν Θεολόγων νὰ ἀρχίσεν ἡ παραγωγὴ τούτου ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ ἡμισφαιρίου τοῦ οὐρανοῦ, ἦτοι ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ὅθεν καὶ Μωϋσῆς ἤρξατο νὰ μετρᾷ τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἐσπέρας, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκλινεν, εἰπὼν· «Καὶ ἐγένετο ἐσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὴ ἡμέρα μία» καὶ αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ψαλμῶδης εἶπε περὶ τῆς Κυριακῆς· «Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος», καθ' ὅτι, ὡς εἶπομεν, ταύτην μόνον ὁ Κύριος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε· τὰς δὲ ἄλλας ἡμέρας, τὸ φῶς ἐποίησεν, ὡς καὶ τις ἐρμηνευτὴς ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Ψαλτῆρος οὕτω φαίνεται τὸ ρητὸν ἐρμηνεύων. Ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ὁ Πατὴρ ἤρξατο τὴν δημιουργίαν τῆς κτίσεως. Ἐν Κυριακῇ ἤρξατο ὁ Υἱὸς ἀπὸ μέρους τὴν ἀνακαίνισιν τῆς δευτέρας καὶ φθαρτῆς κτίσεως διὰ τῆς ἑαυτοῦ Ἀ-

στάσεως, ἐπειδὴ, καθὼς ἡ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἀπὸ τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ κέντρον ὅπου ἀρχινᾷ, εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον πάλιν τελειώνει, καὶ διὰ τοῦτο ὁ κύκλος φαίνεται ὡσάν ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ἔτσι καὶ ἡ Πεντηκοστὴ ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴν Κυριακὴν (τὴν λαμπροφόρον δηλ.) καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ ἑξῆς Κυριακῶν κυκλοφοροῦμένη, εἰς ὀγδόην Κυριακὴν πάλιν τελειώνει, δι' ἧς καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὸν αἰῶνα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἴδιον, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον (λόγῳ εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν), τὸ νὰ ᾖ: ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος (1). Ὅθεν, διατὶ καὶ αὕτη εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, διὰ τοῦτο οἱ Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας (ὁ κ', δηλ. τῆς α'. θν καὶ ἀνάγνωθι) μᾶς διορίζουν νὰ προσευχώμεθα ὀρθιοὶ καὶ ὄχι γονατιστοί. Ἴνα διὰ τοῦ ὀρθίου σχήματος μεταφέρωμεν τὸν νοῦν μᾶς ἀπὸ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τὸν μέλλοντα, ὅτι καὶ κάθε γονυκλισία καὶ ἀνάστασις ὅπου κάμνομεν, δηλοῖ πῶς διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν γῆν κατεπέσαμεν, καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ εἰς οὐρανούς ἀνυψώθημεν (δρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ κ'. τῆς α'). Ἐπιφέρει δὲ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Ἅγιος, ἀφίνω δλα τὰ ἄλλα ἄγραφα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐρωτᾷ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ἥτοι τὸ νὰ πιστεύωμεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι αὐτολεξεί, ἐκ ποίας Γραφῆς ἔχομεν; εἰ μὲν οἱ Πνευματομάχοι εἶπουν, ὅτι ἔχομεν αὐτὴν ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ βαπτίσματος παράδοσιν τοῦ Κυρίου ὅπου εἶπε, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς συγχωρήσουν καὶ ἡμᾶς, καθὼς ἔχομεν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὁμοίαν μὲ τὸ βάπτισμα, οὕτω νὰ δίδωμεν καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς τὴν Τριάδα, ὁμοίαν μὲ τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν, ἥγουν καθὼς λέγομεν ὅτι πιστεύομεν εἰς Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἔτσι καὶ νὰ λέγωμεν, ἄδῶ Πατρί καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ἢ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι. Ἄν δὲ λέγουσιν, ὅτι ἡ δοξολογία αὕτη ἦναι ἄγραφος εἰς τὴν Γραφήν, λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι παρομοίως καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως καὶ δλα τὰ ἄλλα ὅπου προσέπομεν, εἶναι ἄγραφα εἰς αὐτήν. Εἰ δὲ τὰ ἄγραφα ταῦτα, τόσον πολλὰ ὄντα εἰς τὸν ἀριθμὸν, καὶ τότεν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα εἰς τὴν πίστιν, συγχωροῦσιν οἱ Πνευματομάχοι, διὰ τί νὰ μὴ συγχωρήσουν καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν μίαν λέξιν, τὴν ἐν τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ περιεχομένην, τὴν σὺν πρόθεσιν δηλ. ἢ τὸν καὶ σὺν-δεσμον, τὴν ὁποίαν εἶσομεν παραδεδομένην ἀπὸ τούτων Πατέρων εἰς τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς (καὶ μάλιστα παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν θαυματουργὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἐν Νεοκαισαρείᾳ Ἐκκλησίαν), ἡ ὁποία μεγάλην δύναμιν ἔχει εἰς τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Τριάδος (2) ;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κθ'. Κεφαλαίου ἐκ τῆς αὐτῆς πραγματείας.

ΚΑΝΩΝ ΗΒ'.

Πρὸς γεμὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθῆτω· εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφων ἡμῖν

ναστάσεως, καὶ Ἐν Κυριακῇ τὸ Πνεῦμά τὸ ἅγιον μέλλει νὰ τελεσιουργήσῃ τὴν ἀνακαινίσιν ὅλης τῆς κτίσεως, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας· «Ἐξαποστελεῖς, γὰρ, φησί, τὸ Πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Πολλοὶ δὲ διδάσκαλοι θέλουσιν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἐγένετο ὁ Ἐὐαγγελισμός. Ἐν Κυριακῇ ἡ Χριστοῦ γέννησις. Ἐν Κυριακῇ τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων. Ἐν Κυριακῇ διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἐν Κυριακῇ ἠξιώθη ὁ Ἰωάννης νὰ ἰδῇ τὴν φρικτὴν Ἀποκάλυψιν, ὡς δηλοῦται ἐν Κεφ. α'. τῆς αὐτῆς. Μία δὲ ὀνομάσθη ἡ Κυριακὴ, διατὶ κοντὰ εἰς τοῦτα ὅπου λέγει ὁ Θεῖος Βασιλεῖος, καὶ μέσα εἰς τὴν μίαν ἐκείνην δλαίαι καθ' ἐξῆς ἑξῆς ἡμέραι ἐμπεριείχοντο, καθ' ὅτι τὰ ἐν αὐταῖς γεννηθέντα ποιήματα, ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ὕλης τῶν στοιχείων, τῆς ἐν τῇ μιᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθείσης ἐγένοντο, καὶ ὄχι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Πρὸνόνμιον γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστάθη τῆς Κυριακῆς, τὸ νὰ γεννηθοῦν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ ἐν αὐτῇ γεννηθέντα κτίσματα, καὶ τὸ νὰ δώσουν τὴν ὕλικὴν αἰτίαν εἰς τὰ ὑστερον γεννηθέντα· οἷονεὶ γὰρ ἐγγαστρομένηα τὰ τῆς α'. Κυριακῆς ἡμέρας κτίσματα ἐγεννήθησαν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον, ἀφ' ὧν τὰ ἄλλα ἐγένοντο. Ἐπειδὴ τινες ἐναντιόνο-νται, λέγοντες, ὅτι ἡ Κυριακὴ δὲν εἶναι εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κυρίως, διατὶ κεκολασμένως εἰκόνα ταύτην ἐκείνου ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Βασιλεῖος, ὡς μάθουν, ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Βασιλεῖος (ὁμιλία β'. εἰς τὴν ἐξαγμ. σελ. 28. τοῦ α. τόμου) ἀποφαντικῶς,

καὶ χωρὶς κανένα κολαστικὸν μόριον, εἰκόνα ἐκείνου αὐτὴν ὀνομάζει, οὕτω λέγων· «Διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν τοῦ χρόνου ὄχι πρώτην ἡμέραν μίαν ὀνόμασεν, ἵνα καὶ ἐκ τῆς προσηγορίας τὸ συγγενὲς ἔχη πρὸς τὸν ἕνα. Τοῦ γὰρ μοναχοῦ καὶ ἀκοινωνήτου πρὸς ἕτερον (αἰῶνα) ἡ τὸν χαρακτῆρα δεικνύουσα, οἰκείως καὶ προσφυῶς προσηγορεύθη μία.» Καὶ πάλιν. «Ἴνα οὖν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τὴν ἔννοιαν ἡμῶν ἀπαγάγῃ, μίαν ὀνόμασε τοῦ αἰῶνος τὴν εἰκόνα, τὴν ἀπαρχὴν τῶν ἡμερῶν, τὴν ἀμήλικα τοῦ φωτός, τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου τετιμημένην». Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ συντόμως τὸ πᾶν, ὁλος ἐκεῖνος ὁ αἰὼν μία ἡμέρα Κυριακὴ θέλει εἶναι, ἀδιάδοχος καὶ ἀτελεύτητος.

(1) Καθὼς δὲ ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐδῶ λέγει, ὅτι ἡ μία ἐκείνη καὶ πρώτη, ἥτοι ἡ Κυριακὴ, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, συμποσεῖ τὰς ἐπτά ἑβδομάδας τῆς Πεντηκοστῆς, ἔτσι καὶ ὁ Θεολόγος λέγει, ὅτι ὁ ἐπτά ἀριθμὸς ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖς, τὴν Πεντηκοστὴν γεννᾷ παρὰ μίαν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν ἀπὸ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, τὴν Κυριακὴν δηλ. «Ὁ γὰρ ἐπτά ἐφ' ἑαυτὸν συντιθέμενος, γεννᾷ τὸν πενήκοντα, μιᾶς δεούσης ἡμέρας, ἣν ἐκ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος προσειλήψαμεν, ὀγδόην τε οὖσαν τὴν αὐτὴν καὶ πρώτην, μᾶλλον δὲ μίαν καὶ ἀκατάλυτον (λόγῳ εἰς τὴν Πεντηκοστὴν).

(2) Περὶ τῆς δοξολογίας ταύτης, ἥτοι τοῦ, Ἄδῶ Πατρί, δρα εἰς τὴν α. ὑποσημ. τοῦ παρόντος Κανόνος.

E. P. Δ. 2006
IOANNINA 2006

έμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἑτέρων καὶ τοῦτο καταδεξόμεθα. Ἀποστολικὸν δὲ, οἶμαι, καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν. «Ἐπαινῶ γὰρ, φησὶν, ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ἡμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε». [ἀ. Κορ. ιά. 2.] Καὶ τὸ, «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς», [β'. Θεσσαλ. β'. 15] ὧν μάλιστα μία ἐστὶ καὶ ἡ παρούσα αὕτη, ἣν οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμπροϊούσης αἰεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς συνηθείας ταῖς Ἐκκλησιαίαις ἐγκατερίζωσαν. Ἀρ' οὖν εἰ ὡς ἐν δικαστηρίῳ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεως ἀποροῦντες, μαρτύρων ἡμῖν πλῆθος παρεστησάμεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφείσεως παρ' ὑμῶν ψήφου ἐτύχομεν; Ἐγὼ μὲν οὕτως οἶμαι, «Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Εἰ δὲ καὶ τὸν πολὺν χρόνον πρὸ ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς, ὑμῖν ἐπεδείκνυμεν, οὐκ ἂν ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν, μὴ εἶναι καθ' ἡμῶν τὴν δίκην εἰσαγώγιμον ταύτην; Δυσωποητικὰ γάρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἷοναι πολιᾶτινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Καὶ οὗτος ὁ Κανὼν παρομοίως περὶ τῶν ἀγράφων τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεων διαλαμβάνει, λέγων, ὅτι, ἂν οἱ Πνευματομάχοι δὲν δέχωνται τὴν σὺν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, διατὶ εἶναι ἀγραφος εἰς τὴν Γραφήν, εἰ μὲν δὲν δεχόμεθα κανένα ἄλλο ἀγραφον ἔθος, ἃς μὴ δεχθῆ μήτε αὐτό· εἰ δὲ πολλότατα ἀγραφα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εὐρίσκονται, ἃς δεχθῆ μαζῆ μετὰ τὰ ἄλλα καὶ ἡ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ δοξολογία τοῦ Πνεύματος. Ἐδιδάχθημεν γὰρ ἐκ τοῦ Ἀποστόλου νὰ φυλάττωμεν καὶ τὰς ἀγράφους παραδόσεις, λέγοντος· «Ἐπαινῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.» Καὶ πάλιν· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' Ἐπιστολῆς ἡμῶν». Ἀπὸ τὰς ὁποίας παραδόσεις μία εἶναι καὶ ἡ δοξολογία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ὁποίαν οἱ προγενέστεροι, παραδόντες εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, μετὰ τὴν πολυκαιρίαν καὶ μεταχειρίσιν καὶ συνηθειαν, εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐρρίζωσαν. Ὡστε, ἂν, θετέον, περὶ τῆς συνδοξολογίας τοῦ Πνεύματος κρινώμεθα, καὶ μὴ ἔχοντες ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἠθέλαμεν φέροι πολλοὺς μάρτυρας, ἀρὰ γε δὲν ἠθέλαμεν νικήσει ἡμεῖς; βέβαια ἠθέλαμεν νικήσει, ἐπειδὴ, «ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα». [Δευτερ. ιζ'. 6.] Ἄν δὲ καὶ ἠθέλαμεν δείξει, πῶς καὶ ἡ ἀρχαιότης τοῦ χρόνου καὶ πολυκαιρία εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μᾶς βοηθεῖ, δὲν ἠθέλαμεν κάμει, ὥστε ὁποῦ ἡ κρίσις μας μήτε ὄλως νὰ χρειασθῆ νὰ ἐμβῆ εἰς δικαστήριον νὰ κριθῆ, ἀλλὰ νὰ αποφασισθῆ παρευθὺς, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὰ νικητήρια; Διότι τὰ παλαιότερα ἐπικρατήσαντα δόγματα δυσωποῦσι τὸν καθ' ἓνα καὶ καταπειθουσιν, αἰδέσιμα ὄντα καὶ εὐλαβείας ἀξία διὰ τὴν ἀρχαιότητα (1). Καθεξῆς δὲ ἐπιφέρει ὁ Ἅγιος ἐν τῷ αὐτῷ

(1) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα καὶ ὁ ζ'. τῆς ζ'. διατάσσεται, ὅτι τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἔθη πρέπει νὰ κρατοῦν κατὰ τὴν ἐγγραφον καὶ ἀγραφον θεσμοθεσίαν. Καὶ ὁ γ'. τῆς ἐν Κερθαγένῃ, καὶ ὁ κα'. τῆς ἐν Γάγγρα, τὰς ἐγγράφους καὶ ἀγράφους παραδόσεις θέλουσι νὰ κρατοῦν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος (ἐν τῷ δ'. λόγῳ τῆς β'. πρὸς Θεσσαλ.) τὸ ἀνωτέρω ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου ἐρμηνεύων λέγει· «Ἐνταῦθα δὴλον, ὅτι οὐ πάντα δι' ἐπιστολῆς παρεδίδουσαν (οἱ Ἀπόστολοι δηλαδὴ), ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἀγράφως. Ὁμοίως δὲ κακεῖνα, καὶ ταῦτά ἐστιν ἀξιόπιστα, ὥστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἠγούμεθα. Παράδοσις ἐστὶ, μηδὲν πλέον ζητεῖν». Ἀλλὰ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἐν τῇ η'. πράξει αὐτῆς ἀναθεματίζει τοὺς παραβαίνοντας τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω λέγουσα· «Ἐῖτις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ἐγγραφον ἢ ἀγραφον, ἀθετεῖ, ἀνάθεμα» (σελ. 883. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἀλεξανδρεῖς δὲ ἐπιστολῇ αὐτῆς ἢ αὐτῇ Σύνοδος οὕτω γράφει· «Ἀπαντα τὰ παρὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὁποῦπωσιν τῶν Ἁγίων καὶ ἀοιδίμων Πατέρων καινοτομηθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ μετὰ τοῦτο πραχθησόμενα, ἀνάθεμα» (σελ. 606. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Αὐτὸ τοῦτο μὲ τὰς ἰδίας λέξεις ἐξεβόησε καὶ ἡ μετὰ τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον Σύνοδος (σελ. 977. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδ.). συμπεραίνεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι παράδοσις κυρίως μὲν καὶ ἐξαιρέτως ἐστὶ, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, ῥῆμα Θεοῦ ἀγραφον, ὅτι ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ οὐ γέγραπται, καὶ μ' ὄλον ὅπου εἶναι γεγραμμένον εἰς τὰς βίβλους τῶν θεοφόρων Πατέρων, καὶ

ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν Συνόδων. Καταχρηστικῶς δὲ καὶ σπανίως παράδοσις ὀνομάζεται καὶ τὸ γεγραμμένον ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ (καὶ μὲ ὄλον ὅπου αὕτη κυρίως Γραφή ἐστὶ τε καὶ ὀνομάζεται, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πε'. Ἀποστολικῷ), καθὼς τοῦτο συνάγεται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Παύλου· «Κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν», ὅπου παράδοσιν καλεῖ καὶ τὴν δι' ἐπιστολῆς του, ταῦτόν εἰπεῖν, τῆς θείας Γραφῆς, γεγραμμένην καὶ διδαγμένην. Εἰς ἐγγραφον δὲ καὶ ἀγραφον ταύτην ἐδιαίρεσε καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος ἀνωτέρω. Τριττὴ δὲ ἐστὶν ἡ παράδοσις, Θεία, Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ. Καὶ Θεία μὲν ἐστὶν ἐκείνη, ἣς ἀρχηγὸς ὁ Θεὸς, Ἀποστολικὴ δὲ ἡ παρὰ τῶν Ἀποστόλων παραδοθεῖσα, θεωρουμένων καθ' ὁ Οἰκονόμων καὶ Ποιμένων τῶν πιστῶν, οὐ καθ' ὁ κηρύκων, ὧν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἤκουσαν, οἷον ἐπὶ παραδείγματος, λέγει ὁ Παῦλος· «Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος» (ἀ. Κορινθ. ζ'). Ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶναι Ἀποστολικὴ, καὶ μ' ὄλον ὅπου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου λέγεται, ἀλλὰ Θεία, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲν τοῦ Νομοθέτου διορισθεῖσα, διὰ δὲ τοῦ Ἀποστόλου κηρυχθεῖσα. Ἐπειτα λέγει ὁ ἴδιος Παῦλος· «Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχὶ ὁ Κύριος.» Ἡ παράδοσις αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἰδία Ἀποστολικὴ, τὴν ὁποίαν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἀπόστολος, καθ' ὁ Οἰκονόμος καὶ Ποιμὴν τοῦ λαοῦ ἐδιώρισεν. Ἐκκλησιαστικὴ δὲ παράδοσις ἐστὶν ἡ παρὰ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων διορισθεῖσα. Χαρακτῆρ δὲ καὶ συστατικὸν ἰδίωμα εἶναι τῆς μὲν Θείας καὶ τῆς Ἀποστολικῆς, τὸ νὰ δέχωνται παρὰ τῶν Πατέρων ὡς ἐν καὶ αἱ δύο, καὶ τὸ νὰ φυ-

Κεφαλαίω πολλούς παλαιούς μάρτυρας, καὶ μάλιστα καὶ Ἁγίους, ἐγγράφως τοῦτο δηλοῦντας, οἵτινες ποτὲ μὲν ἐδοξολογοῦν οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι, ποτὲ δὲ οὕτω· Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γρηγόριος, ὁ τῆς ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ Νύσσης Ἐπίσκοπος, καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀδελφός, Ἀναγνώστης ὢν πρότερον, ὕστερον ἀφῆσας τὴν ἰδίαν του τάξιν, ἔδωκεν ὄλον τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ρητορικῆς τέχνης, ἀλλ' ἀνεκαλέσθη πάλιν εἰς τὴν τάξιν του διὰ τῶν ἐπιπληκτικῶν παρακινήσεων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (1)· πρὸ τοῦ δὲ νὰ γένη Ἐπίσκοπος, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Θεοσεβίαν, τῆς ὁποίας τὸν θάνατον ἀνδρείως ὑπέμεινε (2), καὶ κατὰ τὸ 372 ἔτος Ἐπίσκοπος τῆς Νύσσης κατέστη (3)· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπικὴν ἀξίαν, διὰ τὸν ζῆλον τῆς πίστεως, ἐξορισθεὶς διὰ προσταγῆς τοῦ Οὐάλεντος, εἰς διαφόρους τόπους ἐπεριπάτει, ταλαιπωρούμενος ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Ἀρειανῶν (4)· ἐν ἔτει δὲ 378, τελευτήσαντος τοῦ Οὐάλεντος, ἀνεκαλέσθη εἰς τὸν θρόνον του ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ (5). Παραστάς δὲ ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ πέμπεται παρ' αὐτῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν ὁμοῦ μὲ ἄλλους Ἐπισκόπους, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἐκεῖσε Ἐκκλησίας (6)· ἐλθὼν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ προσκυνήσας τοὺς ἁγίους τόπους, ἀηδίασε διὰ τὰς ἐκεῖ γενομένας κακίας ὅπου εἶδε· δι' ὃ καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον του τὴν Ἐπιστολὴν, ὅπου διαλαμβάνει διὰ τοὺς πηγαινόντας εἰς Ἱεροσόλυμα. Παρῶν δὲ εὐρεθείς εἰς τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν β' Σύνοδον ἐν ἔτει 381, τὸ Σύμβολον ἀνεπλήρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, προσθεὶς τὴν θεολογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὰ τέσσαρα ἄλλα ἄρθρα μεχρι τέλους (7)· εὐρέθη δὲ παρῶν καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένην τοπικὴν Σύνοδον, περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἐν ἔτει 391 (8). Κοντὰ δὲ εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ πάνσοφα συγγραμμάτια, καὶ τούτους τοὺς Κανόνας συνέγραψεν, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας εὐταξίαν καὶ κατὰ τὰς ἐπιπληκτικὰς, οἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ'. καὶ τὸν α' τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ς'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης, Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδέκτων, καὶ ἐν σελ. 349 τοῦ α'. τόμου τῶν Συνοδικῶν (9).

λάττωνται ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς κοινῶς εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας· τῆς δὲ Ἐκκλησιαστικῆς χαρακτὴρ ἐστὶ τὸ νὰ φυλάττεται καὶ αὐτὴ παρομοίως μὲ τὴν Ἀποστολικὴν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ἂν ᾖ δυνατὸν, διὰ τὸ τῆς κοινῆς συμφωνίας καλόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λουθηροκαλθίνοι, ἀκολουθοῦντες Μοντανῷ, τῷ κατὰ τὸν β'. αἰῶνα, ἀθετοῦντι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἔθη καὶ τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων διαδοθείσας παραδόσεις, (καὶ ὄρα τὴν ε'. υποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς β'.) ἀναιροῦσι τὰς παραδόσεις, καὶ ἐνίστανται λέγοντες, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ (Κεφ. δ'.) καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει (Κεφ. κβ'.) προστάζει νὰ μὴ προσθήσῃ τινὰς τίποτε εἰς τὰ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένα, ἀποκρινόμεθα, ὅτι, κατὰ τὸν Λύγουστινον (Κεφ. οθ'. εἰς τὸν Ἰωάνν.), ἐμπόδισεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ προστεθοῦν τὰ βλαβερά καὶ ἀσύμφωνα, ἀλλ' ἔχει καὶ τὰ ἐπιωφελῆ καὶ σύμφωνα. Εἰ δὲ καὶ ὁ Θεοφύλακτος, ἐρμηγεύων τὸ, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω, λέγει ὅτι δὲν εἶπεν, ἐὰν τὰ ἐναντία καταγγέλωσιν, ἀλλὰ κἂν μικρὸν τι εὐαγγελίζωνται παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα, λέγομεν, ὅτι, ὁ μὲν Ἀπόστολος μὲ τὸν λόγον ὅπου λέγει εὐηγγελισάμεθα καὶ παρελάβετε, τὰς παραδόσεις μᾶλλον βεβαίως, καθ' ὅτι διὰ λόγου καὶ αὐτὸς εὐηγγελισατο, καὶ οἱ Γαλάται παρέλαβον, καὶ ταῦτα εἶναι αἱ παραδόσεις ὅπου προσβεβύμεν ἡμεῖς (οὐ γὰρ εἶπε παρ' ὃ ἐγράψαμεν, ἀλλὰ παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα)· ὁ δὲ Θεοφύλακτος εἶπε τοῦτα διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ παρεγγράφωμεν μέσα εἰς τὰς θείας Γραφὰς τὰ ἐδικὰ μας λόγια, ὡς ἂν Θεοῦ λόγια, κατὰ τοὺς ψευδοπροφήτας ἐκείνους ὅπου ἔλεγον· Τάδε λέγει Κύριος, χωρὶς νὰ τὰ λέγῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος, καὶ ὅχι διὰ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ μὴ δεχώμεθα τὰς ἐκ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν παραδόσεις. Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ὁ θεὸς Ἱερώνυμος (Κεφ. κγ'.

Ματθ.) ἐν τῷ κατὰ Ἐλβιδίου, «ὡς περ τὰ γεγραμμένα οὐκ ἀπαναινόμεθα, οὕτω τὰ μὴ γεγραμμένα οὐκ ἀποδεχόμεθα, καὶ τὸ ἐκ τῶν Γραφῶν μὴ μαρτυρούμενον, ραδίως ὀλιγωρεῖται, οἷα δὲ καὶ κατασκευάζεται» τὸ ρητὸν, λέγω, τοῦτο εἶπεν, ὅχι διὰ τὰς τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις, ἀλλὰ διὰ τινὰς ἀβεβαίους καὶ μυθολογουμένας ἱστορίας, ὅπου ἐφλυᾶρει ὁ Ἐλβίδιος· οἷον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ὡς ἂν τὰ ἄλλα βρέφη ρυπώδης, καὶ ἄλλα τοιαῦτα αἰρετικὰ φληναφήματα. Αἱ παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας συνιστῶνται καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον· «Ἄ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι». «Ὅρα καὶ τὴν υποσημείωσιν τοῦ α'. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

- (1) Ὅρα τὴν 43. Ἐπιστολὴν τοῦ Θεολόγου.
- (2) Ὅρα τὴν 95. Ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ.
- (3) Ὁ Φαβρίκιος 8. σελ. 141. Ὅρα καὶ τὴν 225 καὶ τὴν 385. Ἐπιστολὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου.
- (4) Ὁ Κάβε ἐν τόμ. ι'. σελ. 244. Ὅρα καὶ τὴν Ἐπιστολὴν 237. καὶ τὴν 264. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.
- (5) Ὁ Φαβρίκιος αὐτόθι.
- (6) Ἡ Σύνοδος αὕτη φαίνεται νὰ ᾔητον ἢ ἐπὶ Μελετίου γενομένη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐν ἔτει 379. ἢ 380, ἥτις τὸ μὲν θεοποιὸν Σύμβολον ἐκύρωσε τῆς ἐν Νικαίᾳ, Μάρκελλον δὲ καὶ Φωτεινὸν καὶ Ἀπολινάριον ἀνεθεμάτισε, καὶ ὄρα τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν ἐν τῷ πῖνακι.
- (7) Νικηφόρος ὁ Κάλλιςτος βιβλ. 12. Κεφ. 13.
- (8) Ὁ Φαβρίκιος καὶ ὁ Κάβε, αὐτόθι. Περὶ τῆς Συνόδου ταύτης ὄρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῇ.
- (9) Τὰ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διαλαμβάνοντα ἔχρη, τὰ ἐν τοῖς συγγραμμάσι αὐτοῦ ἐνεσπαρμένα, ὁ μὲν ἀνόθευτος τοῦ

Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης, Ἐπιστολὴ κανονικὴ
πρὸς Λητούιον Ἐπίσκοπον Μελιτίνης.

ΚΑΝΟΝ Α΄.

Ἐν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτὴν συντελούντων ἐστὶ, τὸ κατανοῆσαι ἡμᾶς τὴν ἔννομόν τε καὶ κανονικὴν ἐπὶ τῶν πεπλημμεληκότων οἰκονομίαν, ὅπως ἂν θεραπευθῆῃ πᾶν ἀρρώστημα ψυχικόν, τὸ διὰ τίνος ἀμαρτίας ἐπιγιγόμενον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ καθολικὴ αὕτη τῆς κτίσεως ἑορτὴ, κατὰ τὴν τεταγμένην περίοδον τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν παντὶ πληρουμένη τῷ κόσμῳ ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ πεπτωκότος ἐπιτελεῖται (πτῶσις δὲ ἐστὶν ἡ ἀμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος (1) ἀνόρθωσις), καλῶς ἂν ἔχοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, οὐ μόνον τοὺς ἐκ τῆς παλιγγενεσίας μεταστοιχειουμένους διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ χάριτος τῷ Θεῷ προσάγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων [Ἐβρ. θ'. 14] εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σώζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἀμαρτίας ἀπεξενώθησαν. Ἔστι δὲ οὐ μικρὸν ἔργον τοὺς περὶ τούτων λόγους οἰκονομῆσαι ἐν τῇ ὀρθῇ τε καὶ δεδοκιμασμένη κρίσει, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Προφήτου τὸ κελεύον, «δεῖν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους ἐν κρίσει»· ἵνα καθὼς ἔχει τὸ λόγιον, μὴ σαλευθῆ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ «εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος». [Ψαλ. ριά. 6.] Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς ἐστὶ, τὸ ὑγιᾶναι τὸν κάμνοντα, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐπιμελείας διάφορον (κατὰ γὰρ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀρρωστημάτων καταλλήλως καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκάστῳ τῶν νοσημάτων προσάγεται)· οὕτω, πολλῆς οὔσης καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαιῶς παλυσιῶδῆς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν. Ὡς δ' ἂν γένοιτό τις τεχνικὴ μέθοδος περὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος, οὕτω τὸν λόγον διαληψόμεθα. Τρία ἐστὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα κατὰ πρώτην διαίρεσιν, τό τε λογικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν καὶ τὸ θυμοειδές. Ἐν τούτοις εἰσὶ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρέοντων· δι' ὃ προσήκει τὸν μέλλοντα τὴν κατάλληλον θεραπείαν προσάγειν τῷ νεοσηκότι τῆς ψυχῆς μέρει. Πρῶτον μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος, εἴθ' οὕτω τῷ πεπονθότι προσάγειν ἀρμοδίως τὴν θεραπείαν, ὡς ἂν μὴ δι' ἀπειρίαν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ἄλλο μὲν ἢ τὸ νοσήσαν μέρος, ἕτερον δὲ τὸ τὴν θεραπείαν δεχόμενον, ὥσπερ ἀμέλει βλέπομεν πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ἐν ἀπειρίᾳ τοῦ πρωτοπαθόντος μέρους, προσεπιτρέβοντα τὴν νόσον δι' ἧν θεραπεύουσι. Τῆς γὰρ ἀρρωστίας πολλάκις οὔσης κατὰ θερμοῦ ἐπικράτησιν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ψυχροῦ κεκακωμένοις χρήσιμον τὸ θερμαίνόν τε καὶ ἀναθάλλον ἐστὶ, τὸ τούτοις κατὰ λόγον συνενεγκόν, ἀπερισκέπτως τὸ αὐτὸ τοῖς ἐν ἀμετρίᾳ θερμότητος ἐκκαιομένοις ἐπαγαγόντες, δυσίατον τὸ πάθος ἐποίησαν. Ὡσπερ τοίνυν ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἰατροῖς ἐνομίσθη ἡ κατανόησις τῆς τῶν στοιχείων ιδιότητος, ὅπως ἂν ἐκάστου τῶν εὖ ἢ κακῶς διακειμένων γένοιτο τοῦ παρὰ φύσιν διατεθέντος ἢ ἐπανόρθωσις, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ταύτην ἀναδραμόντες τὴν διαίρεσιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένων, ἀρχὴν καὶ ὑπόθεσιν τῆς καταλλήλου τῶν παθῶν θεραπείας ποιησόμεθα τὴν γενικὴν θεωρίαν. Οὐκοῦν τριχῆ, καθὼς ἔφημεν, διηρημένης τῆς ιδιότητος τῶν τῆς ψυχῆς κινήματων, εἰς τὸ λογικόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν καὶ θυμοειδές, κατορθώματα μὲν τοῦ λογιστικοῦ (2) μέρους τῆς ψυχῆς ἐστὶν, ἡ εὐσεβὴς περὶ τὸ θεῖον ὑπόληψις, καὶ ἡ τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴ ἐπιστήμη, καὶ ἡ τρανήν γε καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσα περὶ τῆς φύσεως (3) τῶν ὑποκειμένων δόξαν, τί μὲν ἐστὶν αἰρετὸν ἐν τοῖς οὔσι, τί δὲ βδελυκτὸν καὶ ἀποτρόπαιον. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντως ἢ ἐν τῷ μέρει τούτῳ κακία θεωρηθήσεται, ὅταν ἀσέβεια μὲν ἢ περὶ τὸ θεῖον, ἀκρίσια δὲ περὶ τὸ ὄντως καλόν. Ἐνηλλαγμένη δὲ καὶ ἐσφαλμένη ἡ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπόλη-

Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ λόγος λέγει, ὅτι εἶναι ἐπισποραὶ τῶν αἰρετικῶν, ὁ δὲ ἐν Πατρᾷσι μέγας Βαρσανούφιος δι' ἀποκαλύψεως ἐμυήθη, ὅτι εἰσὶν οἰκεία αὐτοῦ, ὅχι ὁμοῦς μετὰ πεισιμονῆς ὑπερασπιζόμενα, τὸ ὁποῖον εἶναι οὐσιῶδες ἰδίωμα τῶν αἰρετικῶν, ἀπαγε! ἀλλὰ ἀπεριέργως εἰλημμένα, καθὼς παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου του, καὶ μάλιστα διατὶ περὶ αὐτῶν Συνοδικὴ διάγνωσις δὲν εἶχε γένει ἀκόμη. Συμφωνεῖ δὲ εἰς τὴν γνώμην τοῦ Βαρσανουφίου καὶ ὁ Ἅγιος Μάξιμος, ἐρμηνεύων πρὸς τὸν ὀρθὸν σκοπὸν τὰ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης. Συμφωνοῦσ τούτοις φαίνεται νὰ ᾖναι καὶ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ἐν τοῖς περὶ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως

κατὰ Λατίνων λόγοις (τμήμ. γ'. Κεφ. ιη'). Περὶ δὲ τῆς φράσεως τοῦ Ἁγίου τούτου λέγει ὁ Φώτιος (Κώδ. β.)· «τὴν δὲ τὴν μὲν φράσιν, εἴ τις ἄλλος ρητόρων λαμπρὸς, καὶ ἡδονῆς ὡσὶν ἀποστάζων... πλεονάζει δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τοῖς παραδείγμασι...» τοῦτον ἢ ζ'. Σύνοδος (πράξ. ς'.) Πατέρα Πατέρων ὀνομάζει. Ὁ δὲ Ἀγάθων ἐν τῇ ἀναφορᾷ, Μέγαν καλεῖ τῆς Νύσσης Ἐπίσκοπον.

(1) Ἐν ἄλλοις, ἢ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας.

(2) Ἐν ἄλλοις, τοῦ λογικοῦ.

(3) Ἐν ἄλλοις, περὶ τῆς φύσεως τὴν ὑπόληψιν, καὶ τῶν ὑποκειμένων τὴν δόξαν.

ψις, ὥστε τιθέναι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, [Ἦσ. ε. 20.] καθὼς φησιν ἡ Γραφή. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἢ μὲν ἐνάρετος κίνησις ἐστὶ, τὸ πρὸς τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν καὶ ἀληθῶς καλὸν ἐνάγεσθαι (1) τὸν πόθον, καὶ εἴ τις ἐν ἡμῖν ἐρωτικὴ δύναμις τε καὶ διάθεσις, ἐκεῖ κατασχολεῖσθαι πᾶσαν, ἐν τῷ πεπεῖσθαι μηδὲν ὀρεκτὸν εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἄλλο, πλὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τὴν ἀρετὴν πηγαζούσης φύσεως. Παρατροπὴ δὲ καὶ ἁμαρτία τοῦ τοιοῦτου μέρους ἐστίν, ὅταν τις μεταγάγῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀνυπόστατον κενοδοξίαν, ἢ πρὸς τὸ ἐπιχερωσμένον τοῖς σώμασιν ἄθος, ὅθεν γίνεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιληδονία, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἤρτηται τοῦ τοιοῦτου γένους τῆς κακίας. Πάλιν δὲ τῆς θυμώδους διαθέσεως κατόρθωμα μὲν ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθεια, καὶ ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, καὶ τὸ πρὸς ἀνδρείαν ἐστομῶσθαι τὴν ψυχὴν, ἐν τῷ μὴ καταπτῆσειν τὰ τοῖς πολλοῖς φοβερὰ νομιζόμενα, ἀλλὰ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, καταφρονεῖν δὲ θανατικῆς ἀπειλῆς, καὶ ἀλγεινῶν κολαστηρίων, καὶ τῆς τῶν ἡδίστων διαζεύξεως, καὶ πάντων ἅπαξ τῶν διὰ τινος συνηθείας καὶ προλήψεως ἐν ἡδονῇ τοὺς πολλοὺς κατεχόντων, κρεῖττονα γενέσθαι, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς προμαχόμενον. Τὰ δὲ ἀποπτώματα τοῦ τοιοῦτου μέρους ἐστὶν ἅπασι πρόδηλα· ὁ φόβος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, ἡ λοιδορία, αἱ συμπλοκαὶ αἱ φιλόνοιαι τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν, καὶ πολλοὺς εἰς φόνους καὶ αἵματα καταλήγουσαι. Μὴ γὰρ εὐρῶν ὁ ἀκαίδευτος λογισμὸς, ὅπου χρήσεται τῷ ὄπλῳ λυσιτελῶς ἐφ' ἑαυτὸν, τρέπει τὴν τοῦ σιδήρου ἀκμὴν. Καὶ γίνεται τὸ ἐκ Θεοῦ δοθὲν ἡμῖν ἀμυντήριον ὄπλον, τῷ κακῶς κεχρημένῳ ὀλέθριον.

Ἑρμηνεία. (2)

Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα φαίνεται νὰ ἔστειλε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, δι' ὃ καὶ ἐκ περιστάσεως τοῦ καιροῦ ἀρχινᾷ τὸ προοίμιον, λέγων: Ἐνα ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου συντείνουσι εἰς τὴν ἐορτὴν ταύτην εἶναι καὶ τὸ νὰ στοχασθῶμεν νὰ ἰατρεύσωμεν κάθε ψυχικὴν ἀσθένειαν τῶν ἁμαρτωλῶν, μὲ τρόπον νόμιμον καὶ κανονικόν· διότι, ἐπειδὴ ἡ παγκόσμιος αὕτη τῆς λαμπρᾶς ἐορτῆς ἐπιτελεῖται διὰ τὴν αἰτίαν τῆς σωματικῆς ἀναστάσεως τοῦ πεπτωκότος καὶ φθαρέντος Ἀδάμ· πτώσις δὲ ψυχικὴ εἶναι καὶ ἡ ἁμαρτία, καθὼς καὶ ἀνάστασις ψυχικὴ εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀνόρθωσις· διὰ ταύτην τὴν ὁμοίότητα ἀρμόδιον εἶναι κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην, ὄχι μόνον νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν πνευματικῶς ἀφθαρτισμένους τοὺς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννηθέντας (κατὰ τὸ Πάσχα γὰρ ἐβαπτίζοντο τότε οἱ κατηχούμενοι, καὶ ὄρα τὸν μετὰ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ), ἀλλὰ καὶ νὰ ὀδηγήσωμεν πρὸς σωτηρίαν ἐκείνους, ὅπου διὰ μετανοίας καὶ ἀποχῆς τῶν νεκρῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας ἐπιστρέφουσι πρὸς τὴν ζωσαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Πλὴν δὲν εἶναι ὀλίγη δυσκολία τὸ νὰ κυβερνήσῃ τινὰς μὲ ὀρθὴν καὶ ἀλάτῃστον κρίσιν τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας τῆς τῶν τοιούτων ἁμαρτωλῶν διορθώσεως. Λέγει γὰρ ὁ Δαβὶδ, ὅτι ὁ δίκαιος πρέπει νὰ οἰκονομῇ τοὺς λογαριασμοὺς του μετὰ διακρίσιν μεγάλην, ἵνα μὴ σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἵνα μὲν τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον. Διότι, κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην τῶν σωμάτων, ἕνα μὲν σκοπὸν ἔχει νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ἀσθενῆ, ἡ δὲ μεταχειρίσις καὶ ἐπιμέλεια ὅπου εἰς αὐτὸν κάμνει δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ πολυποικίλος καὶ διαφορετικὴ, παρομοίᾳ δηλ. μετὰ τὰ διαφορετικὰ καὶ πολυποικίλα εἶδη τῶν ἀσθενειῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἰατρικὴ τέχνη τῶν ψυχῶν, κατὰ τὰς διαφορὰς καὶ πολυτρόπους ἀσθενείας τῆς ψυχῆς, διαφορὰς καὶ πολυτρόπους μεταχειρίζεται καὶ τὰς ἰατρείας. Καὶ διὰ νὰ γένη μὲ μέθοδον καὶ τάξιν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία μας, μὲ τοιοῦτον τρόπον δε ἀρχίσωμεν. Τρία εἶναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λογιστικὸν, (ἢ λογικόν), ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικόν (3). Μετὰ ταῦτα τὰ τρία καὶ ἡ ἀρεταὶς ἐνεργοῦνται καὶ ἡ κακίαις. Διὰ τοῦτο ὁποῖος πνευματικὸς ἰατρὸς θέλει νὰ ἰατρεύῃ ἐμπειρῶς καὶ τεχνικῶς, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάζῃ εἰς ποῖον μέρος ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα ἐνεργεῖται ἡ κάθε ἁμαρτία, καὶ ἔτσι ἀκολουθῶς νὰ ἰατρεύῃ τὸ πονεμένον μέρος καὶ ἀσθενές, καὶ ὄχι ἄλλο μὲν νὰ ἦναι τὸ ἀσθενές, ἄλλο δὲ μέρος νὰ ἰατρεύῃ αὐτὸς, καθὼς βλέπομεν καὶ πολλοὺς ἀπειροὺς ἰατροὺς νὰ ἀυξάνουσι περισσότερο τὴν ἀσθένειαν, παρὰ νὰ ἰατρεύουσι, μὲ τὸ νὰ μὴ ἠξέουρον τὸ μέρος ὅπου πάσχει. Παραδείγματος χάριν, πολλὰς φορὰς γεννᾶται ἡ ἀσθένεια ἀπὸ ὑπερβολῆς τῆς θερμότητος, αὐτοὶ δὲ, μὲ τὸ νὰ δώσουν εἰς φλογιζόμενον ἀσθενῆ, ὄχι ψυχρὰ καὶ δροσιτικὰ ἰατρικὰ (καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ λογαριασμὸς τῆς ἰατρικῆς), ἀλλὰ θερμὰ καὶ πυρὰ, τὰ εἰς τοὺς ὑπὸ ψυχρότητος πάσχοντας ὠφέλιμα (4), δυσκολοῦσά τρευτον κατασκευάζουσι τὴν ἀσθένειαν. Λοι-

(1) Ἴσον ἀνάγεσθαι.

(2) Σημειώσαι ὅτι εἰς τοὺς Κανόνας τούτους, οὔτε ὁ Ζωναρᾶς, οὔτε ὁ Ἀριστηνὸς, οὔτε ὁ Ἀνάγνωμος ἐρμηνεῖαν ἔχουσιν, ἀλλὰ μόνος ὁ Βαλσαμών.

(3) Τὴν διαίρεσιν ταύτην φαίνεται νὰ ἔδανείσθη ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ περὶ Πολιτείας οὕτω λέγει: «Ὡσπερ πόλις διήρηται κατὰ τρία εἶδη, οὕτω καὶ ψυχὴ ἐνδὲ ἐκάστου τριχῇ διέζεται, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. Τριῶν δὲ ὄντων,

τριτταὶ καὶ ἡδοναὶ μοι φαίνονται ἐκάστου μίᾳ ἰδίᾳ, ἐπιθυμίαι τε ὡσαύτως καὶ ἀρχαί... Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ᾧ μανθάνει ἀνθρώπος, τὸ δὲ ᾧ θυμοῦται, τὸ δὲ τρίτον διὰ πολυειδίαν, ἐνὶ οὐκ ἔχομεν ὀνόματι προσεῖπεν ἰδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ἔσχεν ἐν ἑαυτῷ, τούτῳ ἐπωνομάσαμεν ἐπιθυμητικὸν γὰρ αὐτὸ κεκλήκαμεν». Αὐτὸ τοῦτο λέγει καὶ ὁ Λαίρτιος εἰς τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος.

(4) Ἀγκαλὰ καὶ ὁ Νεμέσιος Ἐπίσκοπος λέγει: «Οὐ γὰρ, ὡς

πόν, καθὼς κοντὰ εἰς τοὺς ἰατροὺς ἀναγκαιοτάτη λογίζεται ἡ μάθησις τοῦ ἰδιώματος τῶν τεσσάρων στοιχείων, οἷον τοῦ θερμοῦ, ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, διὰ τὸ ἠμποροῦν μὲ τὴν μάθησιν ταύτην νὰ διορθώουσι τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν καὶ ἀταξίαν αὐτῶν, τοιουτοτρόπως κοντὰ εἰς τοὺς Πνευματικοὺς ἰατροὺς ἀναγκαία εἶναι καὶ ἡ καθολικὴ καὶ στοιχειώδης μάθησις τῶν εἰρημένων τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ ἰατρεύουσι ἀρμοδίως τὰ πάθη αὐτῆς. Τοῦ λογιστικοῦ μέρους λοιπὸν ἀρεταὶ μὲν εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια καὶ πίστις, ἡ τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισις, ἡ διακεκριμένη καὶ ἀσύγχυτος γνῶσις καὶ δόξα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἡτις παστικὰ καὶ καθαρὰ γνωρίζει, ποῖον ἀπὸ τὰ ὄντα πρέπει ἀληθῶς νὰ ἀγαπᾶται, καὶ ποῖον πρέπει νὰ μισῆται καὶ νὰ ἀποστρέφεται. Κακία δὲ ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ εἶναι, ἡ πρὸς Θεὸν ἀσέβεια καὶ ἀπιστία, ἡ ἀδιακρισία καὶ σφαλερὰ γνῶσις τοῦ ἀληθινοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ, ἡτις λογιᾶται μὲν τὸ φῶς ὡσάν σκοτός, τὸ δὲ σκοτός ὡσάν φῶς, ἡτοι τὴν ἀρετὴν ὡς κακίαν, καὶ τὴν κακίαν ὡς ἀρετὴν, τὸ ὁποῖον ταλανίζει ὁ Ἡσαίας. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ἀρετὴ μὲν εἶναι τὸ νὰ ἀναβιδάζῃ τὸν πόθον πρὸς τὸ ἀληθῶς ἐπιθυμητὸν καλὸν, καὶ ὄλην τὴν ἀγαπητικὴν του δύναμιν νὰ τὴν εὐκαιρῶνῃ εἰς αὐτὸ, μὲ τὸ νὰ ἦναι πεπεισμένον ὅτι ἄλλο πρᾶγμα δὲν εἶναι φυσικὰ ἐπιθυμητὸν, πᾶρεξ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ πάσης ἀρετῆς αἴτιος Θεός. Κακία δὲ τούτου εἶναι, ὅταν μεταφέρῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν φιλοδοξίαν, πρὸς τὰ κάλλη τῶν σωμάτων, πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, πρὸς τὴν φιληδονίαν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρόμοια. Τοῦ δὲ θυμικοῦ μέρους, ἀρεταὶ μὲν εἶναι τὸ μῖσος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, ἡ ψυχικὴ ἀνδρεία, ἡ ὁποία δὲν φοβεῖται τὰ εἰς τοὺς ἄλλους φοβερά, ἀλλ' ἐναντιόνοται μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, τὸ νὰ καταφρονῇ ὅλα τὰ βάσανα καὶ τοὺς πόνους, ὅταν ὑπὲρ πίστεως καὶ ἀρετῆς μάχεται. Κακία δὲ αὐτοῦ εἶναι ὁ φθόνος, τὸ πρὸς τὸν πλησίον μῖσος, αἱ φιλονεικίαι, αἱ ὕβρεις, αἱ μνησικακίαι, ἡ ἐκδικητικὴ διάθεσις, ἡτις ἐκρήμνισε πολλοὺς καὶ εἰς φόνους καὶ αἵματα. Ἔτσι ὁ θυμὸς ὁποῦ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον παρὰ Θεοῦ ἄρμα βοθητικόν, γίνεται ἄρμα ἀφανιστικόν εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ κακῶς τοῦτο μεταχειρίζεται.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τούτων τοίνυν κατὰ τὸν εἰρημένον διευκρινηθέντων τρόπον, ὅσα μὲν ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἄπτεται μέρους, χαλεπώτερα παρὰ τῶν Πατέρων ἐκρίθη, καὶ μείζονος καὶ διαρκεστερας καὶ ἐπιπονωτέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἀξία· οἷον, εἴ τις ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ πρὸς Ἰουδαισμόν, ἢ πρὸς εἰδωλολατρείαν, ἢ πρὸς Μανιχαϊσμόν, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτο ὀρμήσας κακόν, εἴτα καταγνοὺς ἑαυτοῦ, χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον. Οὐδέποτε γάρ, μυστικῆς ἐπιτελουμένης εὐχῆς, μετὰ τοῦ λαοῦ προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν καταξιοῦται, ἀλλὰ κατὰ μόνας μὲν εὐξεται, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν Ἀγιασμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τότε τῆς τοῦ Ἀγιασμοῦ μερίδος ἀξιωθήσεται. Εἰ δὲ συμβαίῃ παρ' ἐλπίδα ζῆσαι αὐτὸν, πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι διαβιώσεται, ἀμέτοχος τῶν μυστικῶν Ἀγιασμάτων μέχρι τῆς ἐξόδου γενόμενος. Οἱ δὲ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες, ἐν ρητῷ χρόνῳ ἐπετιμήθησαν, οὕτω φιλανθρωπία, ἐπ' αὐτῶν χρησαμένων τῶν ἁγίων Πατέρων, ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης· δι' ὃ τῷ μέτρῳ τῶν ἐν πορνείᾳ πλημμελησάντων, καὶ ἡ βεβιασμένη τε καὶ ἐπώδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη.

Ἑρμηνεία.

Εἰπὼν εἰς τὸν προλαβόντα Κανὸνα ὁ Ἅγιος τὰς κακίας τοῦ κάθε μέρους τῆς ψυχῆς, τῶρα εἰς τὸν παρόντα καὶ περὶ τῶν ἐπιτιμιῶν διαλαμβάνει τῶν αὐτῶν κακιῶν, λέγων· Ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ ἔκριναν οἱ Πατέρες χειρότερα ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων μερῶν, καὶ ἀκολουθῶς ἀξία περισσοτέρας καὶ ἐπιπονωτέρας μετανοίας καὶ ἱκανοποιήσεως. Παραδείγματος χάριν. Ἄνίσως τινὰς ἠρνήθη τὸν Χριστὸν καὶ ἔγεινεν Ἑβραῖος, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ Μανιχαῖος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, εἰ μὲν αὐτὸς ἀπὸ λόγου του τοῦτο ἔκαμε, χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν, οὗτος ἀφ' οὗ ἐπιστρέψῃ πάλιν πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ὄλην του τὴν ζωὴν ἔχει Κανὸνα μετανοίας, καὶ ποτὲ δὲν θέλει συμπροσευχηθῆ με τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν κατηχουμένων, οὐδὲ θέλει ἀξιωθῆ νὰ κοινωνήσῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, πᾶρεξ μοναχὰ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του· εἰ δὲ καὶ κινδυνεύσας εἰς θάνατον μεταλάβῃ, πάλιν ἀφ' οὗ ὑγιάνῃ, εἰς τὸν αὐτὸν Κανὸνα εὐρίσκεται, μὴ κοινωνῶν μέχρι τέλους ζωῆς τοῦ (1)· ὅσοι δὲ ἀπὸ βάσανα καὶ τιμωρίας ἠρνήθησαν τὸν Χριστὸν, ὁμοίως μὲ τοὺς πόρνους ἐκωνίσθησαν ἀπὸ τοὺς Πατέρας, ἡτοι ἐννέα χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουν. Ἐκαμαν γάρ φιλανθρωπίαν εἰς αὐτοὺς, διατὶ δὲν ἠρνήθησαν ἀπὸ τὴν προαίρεσίν των, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν τῆς σαρκὸς, ὁποῦ δὲν ὑπέφερε τὰς βασάνους. Ὅρα τὸν ἰά. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Οἱ δὲ πρὸς γόητας ἀπιόντες, ἢ μάντις, ἢ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς

οἷονται τινες, τὸ θερμανθῆν σῶμα καταψύξαι πρόκειται τοῖς ἰα- | Συναίτη σελ. 405).

τροῖς, ἀλλ' εἰς τὸ εὐκρατον μεταποιῆσαι (παρὰ Ἀναστ. τῷ | (1) Καὶ ὅρα περὶ τούτου τὸν ἰγ'. τῆς α'.

πυρομένου κατάστασιν [Ματθ. ζ' 6]. Ὡσπερ γάρ τὸ τοῖς χοίροις ρίπτειν τὸν μαργαρίτην ἀπειρήται, οὕτω τὸ ἀποστερεῖν τοῦ τιμίου Μαργαρίτου τὸν ἤδη ἄνθρωπον, διὰ τῆς ἀπαθείας τε καὶ καθαρότητος γενομένου, τῶν ἀτόπων ἐστίν. Ἡ δὲ κατὰ τὴν μοιχείαν, ἦτοι κατὰ τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς ἀκαθαρσίας γενομένη παρανομία, καθὼς προεῖρηται κατὰ πάντα ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι θεραπευθήσεται ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πορνείας ἄγος, τῷ δὲ χρόνῳ διπλασιάζεται. Παρατηρηθήσεται δὲ ἐπ' αὐτῷ ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τῷ μολυσμῷ τῆς πορνείας συνενεχθέντων, ὥστε, ἢ θάπτον, ἢ βραδύτερον γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν.

Ἐ ρ η ν ε ε α.

Περὶ ἐπιτιμίων τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῶν ἀμαρτημάτων εἰς τὸν κανόνα τοῦτον διορίζει ὁ Ἅγιος, καὶ πρῶτον περὶ τῆς πορνείας, λέγων ὅτι οἱ ἀκριβέστεροι καὶ διακριτικώτεροι λέγουσιν, ὅτι καὶ ἡ πορνεία ὡς μοιχεία λογίζεται, μὲ τοιαύτην ἀπόδειξιν. Διότι, ἂν ἡ μοιχεία εἴη ἀμαρτία πρὸς ξένην γυναῖκα, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ἡ πορνεία πρὸς ξένην γυναῖκα γινόμενη ὡς μοιχεία λογίζεται. Μία γὰρ εἶναι ἡ νόμιμος συζυγία καὶ μίξις γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἄνδρος πρὸς γυναῖκα, ἣτις γίνεται πρὸς ἐδικόν του σώμα· κάθε δὲ ἄλλη μίξις, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν, παράνομος εἶναι, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ πρὸς ἑῷον σῶμα γίνεται, ἀλλὰ πρὸς ξένον, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς ὁ Θεὸς μίαν γυναῖκα ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ ἓνα ἄνδρα εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ λοιπὸν, ἂν ἔχη τις ἐδικόν του σκευὸς (καθὼς λέγει ὁ Παῦλος), ἦτοι γυναῖκα, εἶναι συγκεχωρημένον νὰ σμίγῃ μὲ αὐτό· εἰ δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ ἐδικόν του σμίγῃ μὲ ἄλλο, βέβαια μὲ ξένον σῶμα σμίγῃ, καὶ αὐτὸ ὠρισμένον καὶ φανερόν οἰκοκύριον δὲν ἔχη. Ἀλλὰ μὴ ταῦτα πάντα εἰς τὴν πορνείαν ἀκολουθοῦσι, λοιπὸν ἡ πορνεία, κατὰ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, δὲν εἶναι μακρὰν ἀπὸ τῆς μοιχείαν, καὶ μάλιστα ὅπου λέγει ὁ Σολομὼν, «μὴ πολλὸς ἴσθι πρὸς ἄλλοτριάν» ἦτοι μὴ γίνεσαι ἐκδοτὸς εἰς ξένην γυναῖκα, πόρνην δηλ. Πλὴν μὲ ὅλα ταῦτα οἱ Πατέρες συγκαταβαίνοντες, πορνείαν μὲν λέγουσι τὴν ἀμαρτίαν ὅπου γένη εἰς γυναῖκα, χωρὶς νὰ ἐκδικηθῇ ἄλλος· ταῦτόν εἰπεῖν ὅπου γένη εἰς γυναῖκα ἐλευθέραν ἀπὸ ἄνδρα· θῆεν καὶ συγκαταβατικώτερον ἀπὸ τῆς μοιχείαν αὐτὴν ἐκάνονισαν, εἰς ἐννέα χρόνους δηλ. τρεῖς μὲν χρόνους διορίσαντες τοὺς πορνεύσαντας νὰ προσκλαίουν ἔξω τοῦ ναρθηκος, τρεῖς δὲ χρόνους νὰ ἀκροάζωνται, καὶ ἄλλους τρεῖς νὰ ὑποπίπτουν, καὶ ἔπειτα νὰ μεταλαμβάνουν (ὄρα καὶ τὸν κβ'. Βασιλείου)· εἶναι ὁμοίως ἀδεια εἰς τὸν Πνευματικὸν ἱατρὸν νὰ συντέμῃ μὲν τοὺς χρόνους τῆς ἀκροάσεως εἰς ἐκείνους τοὺς πόρνους ὅπου προθυμότερα μετανοοῦν, νὰ συντέμῃ δὲ καὶ τοὺς χρόνους τῆς ὑποπτώσεως, καὶ νὰ φέρῃ αὐτοὺς ταχύτερα εἰς τὴν μετάληψιν τῶν Μυστηρίων, καθὼς ἤθελε γνωρίσει τὴν διάθεσιν τοῦ μετανοοῦντος. Διότι, καθὼς εἶναι ἄτοπον νὰ ρίπτῃ τις τοὺς μαργαρίτας τὰ ἅγια μυστήρια δηλαδή, εἰς τοὺς χοίρους, εἰς τοὺς ἀκαθάρτους δηλαδή καὶ μὴ γνησίως μετανοοῦντας, ἔτσι εἶναι ἄτοπον νὰ ἀποστερηθῇ ἀπὸ τὸν τιμίου Μαργαρίτην, ἦτοι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν διὰ τῆς ἀποχῆς τοῦ κακοῦ καὶ τῆς μετανοίας καθαρισθέντα καὶ ἀπὸ χοίρου γεγονότα ἄνθρωπον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πορνείας. Τὴν δὲ μοιχείαν, ἀρσενοκοιτίαν καὶ κτηνοβατίαν, διπλῶς ἐκάνονισαν οἱ Πατέρες ἀπὸ τῆς πορνείαν, ἦτοι δεκαοκτὼ χρόνους τὴν κάθε μίαν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀμαρτία ὅπου δι' αὐτῶν γίνεται εἶναι διπλή. Ἡ μὲν γὰρ μοιχεία κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὅπου ἐργάζεται, ἀδικεῖ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς παρ' αὐτοῦ μοιχευθείσης γυναικὸς, διατὶ οἰκαιοποιεῖται ἀδίκως τὸ ἐδικόν του πράγμα, τὴν γυναῖκά του δηλ., ἡ δὲ ἀρσενοκοιτία καὶ κτηνοβατία καὶ αὐταὶ ὁμοίως κοντὰ εἰς τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν ὅπου ἐνεργοῦν, εἶναι καὶ ἀδικία εἰς τὸ ξένον καὶ παρὰ φύσιν, ἦτοι ἀδικοῦσι τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὡς παρὰ φύσιν ὄντα ἀμαρτήματα. Οἱ χρόνοι δὲ ἐκάστου τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων οἰκονομοῦνται παρομοίως μὲ τοὺς τῆς πορνείας διπλασίως ὁμοίως, ἦτοι ἐξ ἑνὸς χρόνου νὰ προσκλαίουν οἱ μοιχοί, καὶ ἀρσενοκοῖται, καὶ κτηνοβάται ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ νὰ ἀκροῶνται, ἐξ νὰ ὑποπίπτουσι, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν. Πλὴν ἔχει νὰ παρατηρηθῇ ἀπὸ τὸν Πνευματικὸν καὶ ἡ διάθεσις τῶν τοιούτων, ὡς καὶ τῶν πόρνων, ὥστε, εἰ μὲν προθυμότερα μετανοοῦν, ταχύτερα νὰ τοὺς συγχωρῇ νὰ μεταλαμβάνουν, εἰ δὲ ἀμελέστερα ἐπιστρέφουν, ἀργότερα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ χρόνους νὰ μὴ τοὺς ἀφίη νὰ κοινωνοῦν. Καθολικὴ δὲ ἰατρεία, καὶ πόρνων καὶ μοιχῶν καὶ ἀρσενοκοιτῶν καὶ κτηνοβατῶν, εἶναι τὸ νὰ κάμουν ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς καὶ νὰ μετανοήσουν. Εἶναι δὲ καὶ διαφορὰ ἀνάμεσα εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξομολογήσεως τῶν τοιούτων ἀμαρτωλῶν· διότι, ἐκεῖνος μὲν ὅπου ἀπ' ἑαυτοῦ του ὑπάγῃ καὶ ἐξομολογηθῇ, φιλανθρωπότερα καὶ ἐλαφρότερα κανονίζεται, μὲ τὸ νὰ στέρξῃ αὐτὸς ἀπὸ λόγου του νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ δείξῃ σημάδι μετασολῆς εἰς τὸ καλλίτερον, ἐκεῖνος δὲ ὅπου ἀρνούμενος πρότερον, ἐλεγχθῇ ὕστερον πῶς ἤμαρτεν, εἴτε διὰ ὑποψίας, εἴτε διὰ κατηγορίας τινῶν, οὗτος βαρύτερα καὶ πολυχρονιώτερα κανονίζεται. Ὅρα τὸν ις'. καὶ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρα καὶ τὸν ζ'. τοῦ Βασιλείου καὶ τὸν ιβ'. τῆς α'. κατὰ τὴν μετένοιαν τοῦ ἀμαρτάνοντος διορίζοντα νὰ γίνηται καὶ ἡ συγκατάδοσις.

ΚΑΝΟΝ Ε΄.

Λεῖπεται πρὸς τούτοις τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς προθεῖναι εἰς ἐξέτασιν, ὅταν παρασφαλίσῃ τῆς ἀγαθῆς τοῦ θυμοῦ χρήσεως, εἰς ἀμαρτίαν ἐκπέσῃ. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν κατὰ θυμὸν εἰς ἀμαρτίαν ἐνεργουμένων, καὶ πάντων κακῶν, ἤρεσέ πως τοῖς Πατράσις ἡμῶν ἐν τοῖς ἄλλοις μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ πολλῆς ἀξίον ἠγεῖσθαι σπουδῆς, τὸ θεραπεύειν πάντα τὰ ἐκ τοῦ θυμοῦ παραπτώματα. Καίτοι γε τῆς Γραφῆς οὐ μόνον τὴν ψιλὴν ἀπαγορευούσης πληγὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν λοιδορίαν ἢ βλασφημίαν, καὶ

εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο ὁ θυμὸς κατεργάζεται. [Κολασ. γ'. 8. Ἐφ. δ'. 31.] Μόνου δὲ τοῦ κατὰ φόνον ἄγους τὴν παραφυλακὴν ἐποιήσατο διὰ τῶν ἐπιτιμιῶν. Διήρηται δὲ τὸ τοιοῦτο κακὸν τῆ διαφορᾷ τοῦ ἐκούσιου τε καὶ ἀκούσιου, ἐν οἷς ἐκούσιος φόνος ἐστὶ, πρῶτον μὲν ὁ ἐκ παρασκευῆς τετολμημένος τοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο εὐτρεπισαμένου, ὅπως ἂν ἄγος ἐργάσῃται, ἔπειτα δὲ κάκεινος ἐν τοῖς ἐκούσιος ἐνομίσθη, ὅταν τις ἐν συμπλοκῇ τύπτων τε καὶ τυπτόμενος, ἐνέγκῃ κατὰ τινος καιρίου τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγὴν. Ὁ γὰρ ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθεὶς, καὶ τῆ ὀρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος, οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένον ἐπὶ νοῦν λάβοι, ὥστε τὸ ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀποτελεσμα τοῦ φόνου εἰς ἔργον αἰρέσεως, καὶ οὐκ εἰς ἀποτυχίαν ἀνάγεται. Οἱ δὲ ἀκούσιοι φανερὰ ἔχουσι τὰ γνωρίσματα, ὅταν τις πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων, ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ. Ἐπὶ τούτων τοίνυν, ὁ μὲν ἐκούσιος φόνος εἰς τριπλασίονα χρόνον παρατείνεται τοῖς δι' ἐπιστροφῆς θεραπευόμενοις τὸ ἐκούσιον ἄγος. Τρεῖς ἐννέα γὰρ εἰσιν ἐνιαυτοὶ, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐννάδος τῶν ἐτῶν ὀρισθείσης, ὥστε ἐν μὲν τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ ἐννεαετῆ χρόνον διαγενέσθαι ἀπειργόμενον τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλα δὲ τοσαῦτα ἔτη ἐν τῇ ἀκροάσει παραμεῖναι, μόνον τῆς τῶν διδασκάλων καὶ τῆς τῶν Γραφῶν ἀκροάσεως ἀξιούμενον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐννάδι μετὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἐν ἐπιστροφῇ προσευχόμενον, οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν μετουσίαν τοῦ Ἀγιάσματος. Δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου ἡ αὐτὴ παρατήρησις ἔσται παρὰ τοῦ οἰκονομοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐπιστροφῆς συντηρηθήσεται αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἐπιτιμίου παράτασις, ὥστε, ἀντὶ ἐννέα ἐτῶν ἐφ' ἑκάστῳ βαθμῷ, ἢ ὀκτώ, ἢ ἐπτὰ, ἢ ἕξ, ἢ πέντε μόνον γενέσθαι, εἴπερ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιστροφῆς νικῶν τὸν χρόνον, ὑπερβάλλοι τῆ σπουδῇ τῆς διορθώσεως τοὺς ἐν τῇ μακρᾷ προθεσμίᾳ ραθυμότερον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν κηλίδων καθαίροντας. Τὸ δὲ ἀκούσιον ἄγος, συγγνωστὸν μὲν, οὐ μὴν ἐπαινετὸν ἐκρίθη. Τοῦτο δὲ εἶπον, ὥστε δῆλον γενέσθαι ὅτι, κὰν ἀκούσιως τις γένηται ἐν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι, ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἄγους γινόμενον, ἀπόβλητον ὁ Κανὼν ἱερατικῆς χάριτος ἀπεφήνατο. Ὅσος δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ψιλῇ πορνείᾳ τοῦ καθαρσίου ὁ χρόνος, τοσοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἀκούσιως πεφονευκῶτων ἐδοκιμάσθη καλῶς ἔχειν, δηλαδὴ καὶ ἐν τούτοις τῆς προαιρέσεως τοῦ μετανοοῦντος δοκιμαζομένης ὥστε εἰ ἀξιόπιστος γένοιτο ἢ ἐπιστροφή, μὴ παραφυλαχθῆναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ συντομίαν ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν. Εἰ δὲ τις μὲν μὴ πληρώσας τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν Κανόνων ἀφωρισμένον, ἐξοδεύοι τοῦ βίου, κελεύει ἢ τῶν Πατέρων φιλανθρωπία, μετασχόντα τῶν Ἀγιασμάτων, μὴ κενὸν τοῦ ἐφοδίου πρὸς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ μακρὰν ἀποδημίαν ἐκπεμφθῆναι. Εἰ δὲ μετασχὼν τοῦ Ἀγιάσματος, πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανέλθοι, ἀναμένειν τὸν τεταγμένον χρόνον, ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ γενόμενον, ἐν ᾧ ἦν πρὸ τῆς κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ δοθείσης Κοινωνίας.

Ἐ ρ η ν ε ἰ α.

Περὶ τῶν ἐπιτιμιῶν τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ τρίτου, ἦτοι τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, λέγων ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀμαρτήματα ὅπου γεννῶνται ἀπὸ τὸ θυμικὸν μέρος, οἱ Πατέρες δὲν ἔκριναν εὐλογον νὰ τὰ λεπτολογήσουσιν πολὺ, καὶ ἀκολούθως τόσον πολλὰ δὲν ἐσπούδασαν νὰ τὰ ἰατρεύουσιν μὲ ἐπιτιμία (καὶ μ' ὄλον ὅπου ἡ ἀγία Γραφή ἐμποδίζει, ὅχι μόνον καὶ τὸ ψιλὸν κτύπημα, ἀλλὰ καὶ κάθε λοιδορίαν καὶ βλασφημίαν, καὶ ὅ,τι ἄλλο τοιοῦτο γέννημα τοῦ θυμοῦ), ἀλλὰ μόνον τὸν φόνον ἱκανοποίησαν. Διαιρεῖται δὲ ὁ φόνος εἰς δύο, καὶ ἄλλος μὲν εἶναι θεληματικὸς καὶ ἐκούσιος, ἄλλος δὲ ἀκούσιος καὶ χωρὶς θελήματος. Καὶ θεληματικὸς μὲν φόνος εἶναι ἐκεῖνος, ὅταν φονεύσῃ τινὰς μὲ μελέτην καὶ προετοιμασίαν, θεληματικὸς φόνος ἀκόμη εἶναι καὶ ὅταν τινὰς μαχόμενος μὲ ἄλλον, καὶ κτυπῶντας καὶ κτυπούμενος, δώσῃ εἰς κἀνένα καιρὸν καὶ κινδυνῶδες μέρος θανατηφόρον βάρημα· διότι ἐκεῖνος ὅπου μίαν φοράν κυριευθῆ ἀπὸ τὸν θυμὸν, δὲν συλλογίζεται πλέον οὔτε κινδυνῶδες μέρος, οὔτε ἀκίνδυνον· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ τῆς τοιαύτης μάχης γεννηθεὶς φόνος, προαιρετικὸς καὶ θεληματικὸς εἶναι, καὶ ὅχι ἀκούσιος. Τοῦ δὲ ἀκούσιου φόνου σημάδια εἶναι, ὅταν ἄλλο τι σπουδάζωντας νὰ κάμῃ τινὰς, τύχῃ, χωρὶς νὰ θέλῃ καὶ κάμῃ φόνον· καθὼς, λόγου χάριν, ἐὰν ρίπτοντας τινὰς πέτραν εἰς δένδρον διὰ νὰ τινάξῃ τὸν καρπὸν, τύχῃ καὶ ἀπεράσῃ ἄνθρωπος ἐκεῖθεν καὶ τὸν φονεύσῃ. Λοιπὸν ὁ θεληματικῶς φονεύσας, εἰς τρεῖς ἐννέα, ἦτοι εἰς εἴκοσι ἐπτὰ χρόνους κανονίζεται, ἐννέα μὲν χρόνους μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ἕξ τῆς θύρας τοῦ Νάρθηκος στεκόμενος, ἐννέα δὲ μὲ τοὺς ἀκρωμένους τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐννέα μὲ τοὺς ὑποπίπτοντας, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνῃ. Πλὴν ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς κατὰ τὴν πρόθυμον μετάνοιαν τοῦ φονεύσαντος, ἔτσι πρέπει νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ τοὺς χρόνους τοῦ τοιοῦτου ἐπιτιμίου, ὥστε ὅπου τοὺς ἐννέα χρόνους τῆς κάθε τάξεως, τῆς προσκλαύσεως δηλαδὴ καὶ ἀκροάσεως καὶ ὑποπτώσεως, νὰ συντέμνῃ εἰς ὀκτώ, ἢ ἐπτὰ, ἢ ἕξ, ἢ καὶ πέντε μόνον, ἂν ὁ φονεύσας δηλαδὴ μὲ τὸ μέγεθος τῆς μετανοίας τοῦ νικᾷ τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμιῶν, καὶ ὀλιγοχρονιώτερον κανονίζόμενος, κάμῃ καρπὸς τῆς μετάνοιας περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς πολυχρονιώτερον κανονιζόμενους. Ὁ δὲ ἀκούσιως φονεύσας συγγνωστὸς μὲν εἶναι, ἀλλ' ὅχι καὶ ἐπαινετός. Ἀπόβλητος ὁμοίως ὁ τοιοῦτος καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην ἐστὶ (ἦτοι ὁποῖος φονεύσῃ, κὰν στατικῶς καὶ ἀκούσιως, λαϊκὸς μὲν ὢν, οὐ γίνεται Ἱερεὺς, Ἱερεὺς δὲ ὢν, καθαιρεῖται) καὶ ἐννέα χρόνους κατὰ τὸν φόνον κανο-

νίζεται. Ἐὰν δὲ καὶ τούτου ἡ μετάνοια ᾖ γνησία καὶ πρόθυμος, ὀλιγοχροσιώτερα θέλει κανονίσει αὐτὸν ὁ Πνευματικὸς, καὶ συντομώτερα θέλει συγχωρήσει εἰς αὐτὸν τὴν μεταλάβη. Σημείωσαι ὅμως ὅτι, ἂν τις ἐκ τῶν μετανοούντων κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ, πρὸ τοῦ νὰ τελειώσῃ τοὺς χρόνους τοῦ Κανόνος του, οὗτος συγχωρεῖται ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν Πατέρων νὰ μεταλαμβάνῃ, διὰ νὰ μὴ μείνῃ ἔρημος ἀπὸ τὸ ἐφόδιον τῶν Μυστηρίων, τὸ ὁποῖον μεγάλως συμβάλλει πρὸς τὸ μακρὸν ἐκεῖνο διὰ τοῦ θανάτου ταξείδιον. Εἰ δὲ πάλιν ὕγιάνῃ, νὰ μενῇ ἀλοινώνῃτος, ἀκολουθῶν τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἄφησε πρὸ τοῦ νὰ μεταλάβῃ. Ὅρα τὸν ξς'. Ἀποστολικὸν, τὸν ιβ' καὶ ιγ'. τῆς α'. καὶ τὴν ἰχνογραφίαν τοῦ Νκοῦ.

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας (οὕτω γὰρ ὀνομάζει τὴν πλεονεξίαν ὁ θεῖος Ἀπόστολος), οὐκ οἶδ' ὅπως ἀθεράπευτον ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν παρώφθη, καίτοιγε δοκεῖ τὸ τοιοῦτον κακὸν τῆς τριττῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως πάθος εἶναι. [Κολασ. γ'. 5]. Καὶ γὰρ ὁ λογισμὸς τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως ἀμαρτάνων, ἐν τῇ ὕλῃ τὸ καλὸν εἶναι φαντάζεται οὐ πρὸς τὸ αὐτὸν ἀναβλέπων κάλλος καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὰ κάτω ρεῖ, τοῦ ἀληθοῦς ὄρεκτοῦ ἀπορρέουσα, καὶ ἡ φιλόνηκός τε καὶ θυμώδης διάθεσις πολλὰς ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας τὰς ἀφορμὰς λαμβάνει, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν συμφωνεῖ ἡ τοιαύτη νόσος τῷ Ἀποστολικῷ τῆς πλεονεξίας ὄρω. Ὁ γὰρ θεῖος Ἀπόστολος οὐ μόνον αὐτὴν «εἰδωλολατρίαν, ἀλλὰ καὶ ρίζαν πάντων τῶν κακῶν» ἀπεφήνατο [Α'. Τιμοθ. 5'. 10]. Καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτον εἶδος παρώφθη τῆς νόσου ἀνεπίσχεπτόν τε καὶ ἀτημέλητον· δι' ὃ καὶ πλεονάζει κατὰ τὰς Ἐκκλησίας τὸ τοιοῦτον ἀρρώστημα, καὶ οὐδεὶς τοὺς ἐπὶ τὸν Κλήρον ἀγομένους περιεργάζεται, μήπως τῷ τοιοῦτῳ εἶδει τῆς εἰδωλολατρίας κατεμιάνθησαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διὰ τὸ παρεῖσθαι τοῖς Πατράσιν ἡμῶν ἀρκεῖν ἡγούμεθα τῷ δημοσίῳ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ὅπως ἂν οἶόν τε ᾖ, θεραπεύειν, ὡς περὶ τινὰ πληθωρικὰ τὰς πλεονεκτικὰς ἀρρωστίας διὰ τοῦ λόγου καθαίροντες. Μόνην δὲ τὴν κλοπὴν, καὶ τὴν τυμβωρυχίαν, καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, πάθος νομίζομεν διὰ τὸ οὕτως ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ἀκολουθίας τὴν παράδοσιν ἡμῶν περὶ τούτων γενέσθαι καὶ τοι παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ὁ πλεονασμὸς, καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκ δυναστείας τινὸς τῇ ἰδίᾳ κτήσει προταγαγεῖν τὰ ἀλλότρια, κἂν ἐν προσχήματι πραγματείας τὸ τοιοῦτον τύχη γινόμενον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν Κανόνων οὐκ ἀξιόπιστον, τὴν ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ἀπηγορευμένων κανονικῆν κρίσιν ἤδη τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν. Διήρηται δὲ ἡ κλοπὴ εἰς τε ληστείαν, καὶ εἰς τοιχωρυχίαν· καὶ εἰς μὲν ἐπ' ἀμφοτέρων σκοπὸς, ἡ τῶν ἀλλοτρίων ἀφαίρεσις, πολλὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ πρὸς ἀλλήλους ἐστὶ διαφορὰ. Ὁ μὲν γὰρ ληστής καὶ τὴν μισθολογίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος, καὶ ὅπλα, καὶ πολυχρία, καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων, ὥστε τὸν τοιοῦτον τῷ κρίματι τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγεσθαι, εἰ διὰ μεταμελείας ἑαυτὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπαναγάγῃ, ὁ δὲ δ' ὑφαιρέσεως λανθανούσης σφετεριζόμενος τὸ ἀλλότριον, εἴτε δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα ἑαυτοῦ τῷ Ἱερεὶ φανερώσας, τῇ περὶ τὸ ἐναντίον τοῦ πάθους σπουδῇ, θεραπεύσει τὴν ἀρρωστίαν. Λέγω δὲ, διὰ τοῦ τὰ προσόντα παρέχειν τοῖς πένησιν, ἵνα τῷ προέσθαι, ἃ ἔχει φανερώως γένηται καθαρεύων τῆς κατὰ πλεονεξίαν νόσου. Εἰ δὲ μηδὲν ἔχει, μόνον δὲ τὸ σῶμα ἔχει, κελεύει ὁ Ἀπόστολος διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου τὸ τοιοῦτον ἐξιάσασθαι πάθος. Ἐχει δὲ ἡ λέξις οὕτως «ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχει μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι» [Ἐφεσ. δ'. 28].

Ἑρμηνεία.

Ἀφ' οὗ εἶπεν ὁ Ἅγιος τὰ ἐπιτίμια τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ κάθε μέρους ξεχωριστὰ τῆς ψυχῆς, τῶρα λέγει καὶ περὶ πλεονεξίας, τῆς καὶ εἰδωλολατρίας ὀνομαζομένης ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἧτις θεωρεῖται καὶ εἰς τὰ τρία μέρη ὁμοῦ τῆς ψυχῆς. Θεωρεῖται εἰς τὸ λογιστικόν, διὰ τὴν ὁ λογισμὸς, μὴ κρίνωντας ποῖον εἶναι τὸ ἀληθινὸν καλόν, μηδὲ βλέπων πρὸς τὸ αὐτὸν κάλλος, τὴν ὕλην τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου νομίζει πῶς εἶναι τὸ ὄντως καλόν. Θεωρεῖται εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν, διὰ τὴν ἡ ἐπιθυμία δίδεται πρὸς τὰ γήτινα κέρδη, καὶ ἀφίνει τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν, τὸν Θεὸν δηλαδή. Θεωρεῖται καὶ εἰς τὸ θυμικόν, διὰ τὴν εἰς αἰτίας τῆς πλεονεξίας πολλοὶ θυμοὶ καὶ μάχαι γεννῶνται. Μὲ ἓνα λόγον ὁ Ἀπόστολος ρίζαν ὄλων τῶν κακῶν τὴν πλεονεξίαν ὄρισας σύμφωνον, καὶ ἀρμόδιον τὸν ὄρισμόν αὐτῆς μὲ τὸ πραγματῶς ἀπέδωκε. Δὲν ἠξεύρω ὅμως διὰ τί ἡ τόση μεγάλη κηκία ἔμεινεν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἀνεπιτίμητος (1)· διὰ τοῦτο καὶ πλεονάζει εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, καὶ κανένας ἀπὸ τοῦ

(1) Διὰ τί ὁ Ἅγιος οὗτος λέγει πῶς ἀφῆκαν ἀνεπιτίμητον τὴν πλεονεξίαν οἱ Πατέρες, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ γ'. τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου τὴν ἐπιτίμησιν; ὄρα τὴν λύσιν ἐκεῖ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας τὴν πλεονεξίαν ὁ Ἅγιος ὀνόμασεν ἐν ἀρχῇ τοῦ Κανόνος τούτου, ὅχι διὰ τὴν εἶπεν ἀνωτέρω κανένα ἄλλο εἶδος αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο ὅτι, ὅτι ὁ δὲ εἶναι τὰ εἶδη τῆς εἰδωλολατρίας· ἐν μὲν αὐτῇ ἡ ἀμεισος καὶ φανερά τῶν εἰδώλων προσκύνησις, καὶ ἄλλο δὲ ἡ πλεονεξία

μέλλοντας χειροτονηθῆναι δὲν ἐξετάζεται, ἂν ἐμολύνηται μὲ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὴν πλεονεξίαν, ὡς εἶπομεν, ἀφῆκαν οἱ Πατέρες ἀνεπιτίμητον, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὸ νὰ καθάρζωμεν τὴν ἀσθένειαν ταύτην μὲ τοὺς ἐπ' Ἐκκλησίας κηρυττομένους λόγους, ὡσάν τόσα πληθωρικά πάθη (πληθώρα δὲ λέγεται κατὰ τοὺς ἰατροὺς, ὅταν πληθύνῃ κἀνάνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας χυμοὺς τοῦ σώματος, οἶον, ἡ ξανθὴ χολή, τὸ φλέγμα, τὸ αἷμα καὶ ἡ μέλαινα χολή, καὶ ἀκολούθως πληθωρικά πάθη λέγονται αἱ ἐκ τοῦ τοιοῦτου πληθυσμοῦ ἀκολουθοῦσαι ἀσθένειαι) ἐπιτιμῶμεν δὲ μόνον τὴν κλεψίαν, τὸ ἀνοιγμα τῶν τάφων καὶ τὴν ἱεροσυλίαν, διὰ τὴν καὶ οἱ Πατέρες αὐτὰ ἐπιτίμησαν. Καὶ μ' ὄλον ὁποῦ καὶ ὁ πλεονασμὸς, ἦτοι τὸ νὰ παίρῃ τινὰς περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι εἶδος ἄλλο δῶση, ἔξω ἀπὸ τὰ ἄσπρα, καὶ τὸ διάφορον τῶν ἄσπρων, καὶ τὸ νὰ ἀρπάξῃ τινὰς δυναστικῶς τὰ ξένα πράγματα, κἀν καὶ εἰς σχῆμα πραγματείας τὴν ἀρπαγὴν ταύτην μεταχειρίζεται, ταῦτα, λέγω, πάντα εἶναι ἐμποδισμένα ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν (1). Καὶ ἡμεῖς ἠθέλαμεν τὰ ἐπιτιμήσει μὲ Κανόνα, ἂν ἡμεῖς μόνοι εἴχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκθέσωμεν Κανόνα (τῆς Συνόδου γὰρ τοῦτο, καὶ ὅρα εἰς τὰ προλεγόμενα ἐν γένει περὶ τῶν ἱερῶν Κανόνων), ὅθεν λέγομεν μόνον τὸ παρὰ τῶν Πατέρων κανονικὸν ἐπιτίμιον τῶν εἰρημένων τριῶν ἀμαρτιῶν. Διαιρεῖται λοιπὸν ἡ κλεψία εἰς ληστειάν, ἦτοι εἰς φανεράν κλεψίαν καὶ κρυφὴν. Καὶ ἓνα μὲν ἔχουν σκοπὸν καὶ αἱ δύο, νὰ πάρουν τὸ ξένον πρᾶγμα διαφέρουν δὲ, καθ' ὃ οἱ μὲν φανεροὶ κλέπται καὶ φόνους εἶναι ἐτοιμασμένοι νὰ κάμνουν καὶ μὲ ἄρματα καὶ ἀνθρώπους σύρουν πολλοὺς, καὶ εἰς τοὺς στενοὺς καὶ κινδυνώδεις τόπους παρακμονεύουσι, δι' ὃ καὶ ὡς φονεῖς κανονίζονται ὅταν μετανοήσουν. Ὁ δὲ κρυφὸς κλέπτης, ἐὰν μόνος ἐξομολογηθῇ τὴν κλεψίαν, θέλει κανονισθῆ νὰ δώσῃ τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐὰν ἔχη, καὶ οὕτω νὰ ἰατρευθῇ (2). εἰ δὲ ὑπάρχοντα δὲν ἔχει, πρέπει μὲ τὸν κόπον τοῦ νὰ δουλεύῃ, καὶ νὰ δίδῃ εἰς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὁ κλέπτης, πλέον ἢ μὴ κλέπτης, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ δουλεύῃ, διὰ νὰ ἔχη νὰ δίδῃ εἰς τὸν χρεῖαν ἔχοντα (3). Ὅρα καὶ τὸν γ' τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΟΝ Ζ'.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, καὶ αὕτη διήρηται εἰς συγγνωστὸν τε καὶ ἀσύγγνωστον. Εἰ μὲν γὰρ τις τῆς ὀσίας φειδόμενος, καὶ ἄσυλον ἀφίει τὸ κεκρυμμένον σῶμα, ὡς μὴ ἀναδειχθῆναι ἠλίφ τὴν ἀσχημοσύνην τῆς φύσεως λίθοις τισὶ τῶν ἐν τῷ τάφῳ βεβλημένων συγχρήσεται εἰς ἔργου τινὸς κατασκευῆν. Ἐπαινετὸν μὲν οὐδὲ τοῦτό ἐστι, πλὴν ἀλλὰ συγγνωστὸν ἐποίησεν ἡ συνήθεια, ὅταν εἰς προτιμότερον τι καὶ κοινωφέλεστερον ἢ τῆς ὕλης μετάθεσις γένηται. Τὸ δὲ διερευνησθαι τὴν κόνιν ἀπὸ τῆς γεωθείσης σαρκὸς καὶ ἀνακινεῖν τὰ ὅσπᾶ, ἐλπίδι τοῦ κόσμου τινὰ τῶν συγκατορυχθέντων κερδάναι, τοῦτο τῷ αὐτῷ κρῖματι κατεδικάσθη, ὡ καὶ ἡ ψιλὴ πορνεία, καθὼς ἐν τῷ προλαβόντι διήρηται λόγῳ, ἐπισκοποῦντος δηλαδὴ τοῦ οἰκονόμου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τὴν ἰατροίαν τοῦ θεραπευομένου, ὥστε συντεμεῖν τὴν ἐκ τῶν Κανόνων ὀρισθεῖσαν τοῦ ἐπιτιμίου προθεσίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἡ δὲ τυμβωρυχία, ἦτοι τὸ ἀνοιγμα τῶν τάφων, εἰς δύο καὶ αὕτη διαιρεῖται, ὡς ἡ κλεψία, κατὰ τὸν παρὸν Κανόνα, εἰς συγγνωστὴν καὶ ἀσύγγνωστον. Διότι, εἰ μὲν ὁ ἀνοίγων τοὺς τάφους δὲν ξεγυμνῶναι τὸν νεκρὸν, φυλάττωντας τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς νεκροὺς τιμὴν (τοῦτο γὰρ ἡ ὀσία δηλοῖ), ἀλλὰ παίρνει μόνον τοὺς ἐν τῷ τάφῳ εὑρισκομένους λίθους, διὰ νὰ τοὺς βάλῃ τυχὸν ἄλλου, εἰς προτιμότερου καὶ κοινωφελεστεροῦ ἔργου οἰκοδομήν, ἐπαινετὸν μὲν δὲν εἶναι καὶ τοῦτο, συγγνωστὸν ὁμοῦς τὸ ἔκαμεν ἡ συνήθεια (1). Ἐὰν δὲ ἀνακατόνη

ἡ ἔμμεσος καὶ λεληθότως διὰ τῆς προσπαθείας τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου λατρεύουσα τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

(1) Τὸν μὲν γὰρ πλεονασμὸν ἐμποδίζει ὁ Κύριος εἰς τὸ Βδαγγέλιον λέγων· «Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ». Τὸν δὲ τόκον, ἦτοι τὸ διάφορον, ἐμποδίζει τὸ Δευτερονόμιον, λέγον· «Οὐκ ἐκτοικεῖς τῷ ἀδελφῷ σου». Ἡ δὲ ἐν σχήματι πραγματείας ἀδικία καὶ ἀρπαγὴ τοῦ ξένου πράγματος, φαίνεται μοι νὰ δηλοῦται δι' ἐκείνου τοῦ ψαλμικοῦ· «Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτὸ. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε» (Ψαλ. ξα'. 9. 10.)· συντομώτερα δὲ ταῦτα τὰ τρία περιλαμβάνει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ, λέγων περὶ τοῦ δικαίου ἀνθρώπου, «Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, καὶ ἐξ ἀδικίας ἀποστρέψει τὴν χεῖρα αὐτοῦ» (Ἰεζεκιήλ. ιη'. 8.)· καθὼς καὶ περὶ τοῦ λοιμοῦ, καὶ ἀδίκου ἀνθρώπου λέγει παρακάτω ὅτι δὲν φυλάττει ταῦτα.

(2) Δικαιοσύνη καὶ πρέπουσα ἰατροίαν, νὰ ἰατρεύωνται τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία, κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἰατρῶν. Νὰ δίδῃ τὰ οἰκεία ὁ ἀρπάσας τὰ ξένα, καὶ νὰ ὑπερῃθῆται τῶν ἐδικῶν τοῦ ὁ πλεονεκτήσας τὰ τῶν ἄλλων.

(3) Ἐὰν ὁμοῦς καὶ αὐτὸς βαστᾷ ἄρματα, καὶ ἐτοιμὸς ἦναι νὰ τὰ μεταχειρισθῇ ἐναντίον ἐκείνου ὁποῦ ἤθελε τοῦ ἐναντιωθῆ, ὡς ὁ φανερὸς κλέπτης καὶ ληστὴς πρέπει νὰ κανονίζεται, ὅτι καὶ τὴν ὁμοίαν ἐκείνου ἔχει προαίρεσιν, καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμών.

(4) Ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος ἐν βιβλ. ζ'. τίτλ. κγ'. λέγει, οἱ ἀπὸ τοὺς τάφους παίρνοντες λίθους, ἢ μάρμαρα, ἢ κίονας, ἢ ἄλλην οἰανδήποτε ὕλην, εἴκοσι νομίσματα χρυσοῦ πληρόνουν εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ὑπόκεινται τῷ τῆς ἱεροσυλίας ἐγκλήματι. Δίωον δὲ καὶ Κωνσταντίνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη'. σελ. 429. τοῦ β'. βιβλίου τοῦ Γεωργ. Γραμμορ.) λέγουσιν ὅτι νὰ κόπτονται τὰ χεῖρα ἐκείνων ὁποῦ ἐκδόουσι τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς τάφους. Ἄξιον δὲ εἶναι νὰ σημειώσωμεν ἰδίῳ καὶ περὶ τῶν

τινάς τὰ χρώματα καὶ τὰ κόκκαλα τοῦ νεκροῦ, διὰ νὰ πάρῃ κανένα στολίδι ἢ ροῦχον, ἢ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατεσκευασμένον, τὸ ὁποῖον συνετάφη μετὰ τὸν νεκρὸν, οὗτος ὡς πόρνος κανονίζεται, ἦτοι ἐννέα χρόνους. Ὁ δὲ Πνευματικὸς ἰατρὸς ἔχει τὴν ἀδειαν, κατὰ τὴν ζωὴν καὶ μετάνοιαν τοῦ εἰς τοῦτο ἀμαρτήσαντος, νὰ ὀλιγοστεύῃ τοὺς χρόνους τοῦ τοιούτου ἐπιτιμίου. Ὅρα καὶ τὸν ζς'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἡ δὲ ἱεροσουλία, παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Γραφῇ οὐδὲν ἐνομισθῆ τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτοτέρα. Ὅμοίως γὰρ, ὅτε ἐπὶ φόνο ἀλόου [Ἰησοῦ ζ'.] καὶ ὁ τὰ ἀνατιθέντα τῷ Θεῷ ἀφελόμενος, τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας οὐκ οἶδα πῶς συγκατάβασίς τις ἐγένετο καὶ συμπεριφορὰ, ὥστε ἀνεκτότερον νομισθῆναι τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον ἐν ἐλάττοσι γὰρ χρόνῳ παρὰ τὴν μοιχείαν τοῖς τοιούτοις τὸ ἐπιτίμιον διετάξατο ἢ τῶν Πατέρων παράδοσις. Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματι εἶδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἷα ἐστὶν ἡ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, καὶ μὴ τὸν χρόνον οἶσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν (τίς γὰρ ἂν ἴασις ἐκ τοῦ χρόνου προσγένοιτο;), ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι' ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος. Ταῦτά σοι, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐκ τῶν προχείρων συνθέντες, διὰ τὸ δεῖν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἐπιτάγμασι πείθεσθαι, κατὰ σπουδὴν ἐπεστείλαμεν, σὺ δὲ τὰς συνήθεις ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς τῷ Θεῷ προσάγων, μὴ διαλίπῃς. Χρεώστείς γὰρ, ὡς εὐγνώμων υἱός, τῷ κατὰ Θεὸν σε γεννήσαντι τὴν διὰ τῶν προσευχῶν γηροκομίαν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τὴν κελεύουσαν «τιμᾶν τοὺς γονέας, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς». [Ἐξόδ κ'. 12.] Δῆλον δὲ, ὅτι ὡς σύμβολον ἱερατικὸν δέξῃ τὸ γράμμα, καὶ οὐκ ἀτιμάσεις τὸ ξένιον, κἂν τι μικρότερον τῆς σῆς μεγαλοφυΐας εἴῃ.

Ἑ ρ μ η ν ε ε α.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἡ ἱεροσουλία, ἦτοι τὸ νὰ κλέπτῃ τινὰς τὰ ἀφιερωμένα πράγματα εἰς τὸν Θεόν, χοντὰ μὲν εἰς τὴν παλαιὰν Γραφὴν ἐξίσου μετὰ τὸν φόνον ἐπαιδεύετο, διατὶ καὶ ὁ φονεύσας καὶ ὁ ἱερόσυλος (ὡς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄχαρ, τοῦ κλέψαντος ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεὸν λάφυρα τῆς Ἰερικῶν, καὶ διὰ τοῦτο λιθοβοληθέντος μετὰ τὴν οἰκογένειάν του [Ἰησοῦ ζ'. ὄρα καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ δ'. Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ]), παρομοίως καὶ οἱ δύο ἐλιθοβολοῦντο. Ἡ δὲ συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας συγκαταβαίνουσα, ἐλαφρότερα τὴν τοικύτην ἀμαρτίαν ἐκάνθιεν ἀπὸ τὴν μοιχείαν, καθὼς διετάξατο ἢ τῶν Πατέρων παράδοσις. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἅγιος ἐπιφέρει, ὅτι εἰς κάθε εἶδος ἀμαρτήματος πρέπει ὁ Πνευματικὸς ἰατρὸς νὰ στοχάζεται τὰ ὁποῖα εἶναι ἢ τοῦ μετανοοῦντος διάθεσις, καὶ νὰ μὴ νομίζῃ ὅτι εἶναι ἀρκετὸς πρὸς ἰατρειάν μόνος ὁ χρόνος καὶ ἡ πολυκαιρία τῶν ἐπιτιμίων (ἐπειδὴ ποῖα ἰατρειὰ ἢμπορεῖ νὰ προξενηθῇ ἀπὸ μόνην τὴν πολυκαιρίαν τῶν ἐπιτιμίων, ἂν ὁ ἐπιτιμηθεὶς ἀμικτωλὸς ζῇ ἀμελῶς εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ, καὶ δὲν θέλῃ νὰ διορθωθῇ;), ἀλλὰ νὰ νομίζῃ, ὅτι ἡ τὴν ἰατρειάν προξενούσα εἶναι ἢ προαίρεσις καὶ προθυμία τοῦ διὰ μετάνοιαν ἑαυτὸν ἰατροῦντος.

νεκρῶν ὅπου εὐγαίῳν δεμένοι μετὰ θάνατον, διορίζοντες, ὅτι δύο εἶναι ἢ αἰτίαι ἢ καθολικαῖς τοῦ δεσμοῦ τῶν τοιούτων. Ἡ μία εἶναι φυσικὴ, καὶ ἡ ἄλλη ὑπερφυσικὴ ἢ φυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τούτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ τὴν κρᾶσιν τῶν σωμάτων λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασιλεὺς, ὅτι τόση μεγάλη διαφορὰ εὗρίσκειται ἀνάμεσα εἰς τὰς κρᾶσεις, ὅση εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸν σίδηρον καὶ εἰς τὰ φρούγανα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὅσα σώματα εἶναι δυνατῆς καὶ στερεᾶς κρᾶσεως, ταῦτα συνακολούθως χρειάζονται νὰ εὗρισκῶνται πολλοὺς χρόνους εἰς τὸν τάφον, ἀλλὰ μὲν πέντε, ἀλλὰ δὲ καὶ ἑπτὰ, διὰ νὰ διαλύσων, καὶ ὀλίγωρα δὲν πρέπει νὰ γίνεταί ἢ τῶν τοιούτων ἀνακομιδῇ. Προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν, διατὶ ὅσοι ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ χειμῶνος ἢ χιόνων καὶ πάγους, δυσκολώτερα λύονται ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἀποθνήσκουν ἐν καιρῷ θέρους καὶ καύματος. Προέρχεται ἀκόμη ὁ δεσμὸς καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὸ χῶμα τῆς γῆς διότι καθὼς ἄλλη μὲν γῆ κάμνει εὐκολόβραστα τὰ ὄσπρια, ἄλλη δὲ δυσκολόβραστα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἄλλη μὲν γῆ εὐκολώτερα διαλύει τὰ σώματα, ἄλλη δὲ δυσκολώτερα. Ἡ δὲ ὑπερφυσικὴ αἰτία τοῦ δεσμοῦ τῶν σωμάτων προέρχεται, ἢ ἀπὸ νόμιμον καὶ δίκαιον καὶ κανονικὸν ἀφορισμὸν Ἀρχιερέως τινοῦ, Ἐπισκόπου τυχόν, ἢ Μητροπολίτου, ἢ Πατριάρχου, ἢ Ἱερέως, ἢ ἀπὸ κάμμιαν ἀδικίαν ὅπου ἔκαμεν

ὁ ἀποθανὼν, ἢ εἰς ἓνα μερικὸν ἄνθρωπον, ἢ εἰς ὀλόκληρον χωρίον, ἢ χώραν, ἢ πόλιν. Ὅθεν, ἐὰν τύχῃ καὶ εὐγῆ κανένας δεδεμένος, οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ κληρονόμοι πρέπει νὰ τὸν μεταθέτουν εἰς ἄλλον τόπον καὶ γῆν, καὶ ἀφ' οὗ ἰδοῦν ὅτι ἀπὸ φυσικῆν αἰτίαν δὲν εἶναι ὁ δεσμὸς, πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸν Ἀρχιερέα, ἢ Μητροπολίτην, ἢ Πατριάρχην ὅπου τυχὸν τὸν ἀφώρισαν ἢ, ἂν ἀπέθανον ἐκεῖνοι, νὰ παρακαλοῦν τοὺς διαδόχους ἐκείνων διὰ νὰ τὸν συγχωρήσουν. Εἰ δὲ καὶ ἔκαμε κάμμιαν ἀδικίαν, πρέπει, ἂν ἔχουν τὸν τρόπον, νὰ τὴν δίδουν ὀπίσω, ἢ ἂν δὲν ἔχουν, νὰ παρακαλοῦν τοὺς ἀδικηθέντας διὰ νὰ συγχωρήσουν τὸν ἀδικήσαντα, καὶ οὕτως ὁ δεσμὸς διαλύεται. Ὅρα καὶ σελ. 206. τῆς κατὰ τοῦ Πάπα ἀρχῆς ἀντιρρήσεως τοῦ Νεκταρίου Ἱεροσολύμων, ἵνα ἰδῆς ἐκεῖ ὅτι τὰ σημάδια τῶν ἀφωρισμένων σωμάτων εἶναι ταῦτα, α'. εἶναι ἀδιάλυτα, β'. εἶναι ἀσχημα καὶ δυσειδῆ, γ'. εἶναι δυσώδη καὶ βρωμερὰ, δ'. εἶναι φουσκωμένα ὡς τῦμπανα. Ἐγὼ δὲ προσθέτω καὶ ε'. ὅτι εἶναι φόβου καὶ φοβικῆς πρόξενα εἰς τοὺς ὄρωντας. Καθὼς τὰ ἅγια λείψανα ἔχουσι τὰ ἐναντία τούτων σημάδια ἐκεῖνα γὰρ ἀδιάφθαρτά εἰσι, ἁραιὰ, εὐώδη, ἐξηραμμένα, ἡμερὰ καὶ εὐπρόσιτα, ὡσὰν νὰ ᾖναι κοιμισμένα. Καὶ πρὸς τούτοις, βρῶσσι καὶ διάφορα θαύματα.

ἀμαρτωλοῦ. Τελειώσας δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ἅγιος, λέγει εἰς τὸν Λητόιον, ὅτι νὰ προσεύχεται ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ὡς Πνευματικὸς τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστολὴν ὡς ἕνα δῶρον ξένιον οὐχὶ κοσμικόν, καθὼς ἐσυνείθιζον οἱ πολλοὶ νὰ στέλλουν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ θετον, καὶ Ἱερῶσιν ἀρμόδιον. Ὁραξτε καὶ τὸν σβ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΜΟΜΕΝΑ

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, σύγχρονος γενόμενος τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, ὑπ' αὐτοῦ Σασίμων χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος, καὶ τὰ Σάσιμα καταλιπὼν, τῆς ἐν Ναζιανζῷ τῇ ἰδίᾳ πατρίδι Ἐκκλησίας τὴν ἐπιμέλειαν ἀνέλαβεν, ὑπακούσας εἰς τὸν πατέρα τοῦ Γρηγόριον. Κατὰ δὲ τὸ 378 ἔτος, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συστάσαν Σύνοδον, ἵνα ἐπιμέλειαν τῶν ὀρθοδόξων ποιήσῃ. Παραιτησάμενος δὲ τὴν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐγγειρισθεῖσαν αὐτῷ προεδρίαν τῆς βασιλευούσης, ἐνώπιον τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἰς Ἀριανζόν, τὸ πλησίον τῆς (κακεῖ) Ναζιανζοῦ χωρίον ἦλθε, πολλὰ στιχουργήσας ποιήματα, ἐν ἔτει μὲν ἀπὸ Χριστοῦ 391, τῆς δὲ ἡλικίας αὐτοῦ 91, κατὰ τὸν Φαβρίκιον, τὸν φθαρτὸν καταλύει βίον. Τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτοῦ προτιμότερα φαίνεται τῶν ἄλλων ἢ ἐν Παρισίοις ἔκδοσις (1)· ἀγκαλὰ δὲ καὶ ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Ἁγίου τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς 5'. Συνόδου, ἀλλ' ἐν ταῖς Πανδέκταις ταῦτα μόνον εὐρίσκονται, τὰ διὰ στίχων ἡρωϊκῶν ἐπικυροῦντα ποῖα βιβλία εἶναι δεκτὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ἐπροσθέσαμεν (2).

Στίχοι ἡρωϊκοὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτὰ.

«Ὅφρα δὲ μὴ ξείνησι νόον, κλέπτοιο Βίβλοισι
 »Πολλὰ γὰρ τελέθουσι, παρέγγραπτοι κακότητες,
 »Δέχνυσο τοῦτον ἐμοῖο τὸν ἔγκριτον, ὦ φίλ' ἀριθμὸν.
 »Ἱστορικαὶ μὲν ἔασι βιβλοὶ, δύο καὶ δεκά πασαι
 »Τῆς ἀρχαιοτέρας Ἑβραϊκῆς σοφίης.
 »Πρώτη Γένεσις, εἴτ' Ἐξοδος, Λευϊτικὸν,
 »Ἐπειτ' Ἀριθμοὶ, εἴτα Δεύτερος νόμος,
 »Ἐπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταί, Ρουθ ὀγδόη,
 »Ἡ δ' ἐνάτη, δεκάτη τε βιβλοὶ, πράξεις Βασιλειῶν,
 »Καὶ Παραλειπόμεναι, ἔσχατον Ἐσδραν ἔχεις.
 »Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρώτη Ἰὼβ,
 »Ἐπειτα Δαβὶδ, εἴτα τρεῖς Σολομώντιαι,
 »Ἐκκλησιαστής, Ἄσμα, καὶ Παραοιμαί,
 »Καὶ πένθ' ὁμοίως πνεύματος προφητικοῦ.
 »Μία μὲν εἰσὶν εἰς Γραφὴν οἱ δώδεκα,
 »Ὡσηὲ, Ἀμώς τε, καὶ Μιχαῖας ὁ τρίτος,
 »Ἐπειτ' Ἰωὴλ, εἴτ' Ἰωνᾶς καὶ Ἀβδίας.

»Ναοὺμ τε, Ἀββακούμ τε καὶ Σοφονίας,
 »Ἄγγαϊος, εἴτα Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας.
 »Μία μὲν ἦδη, δευτέρα δ' Ἡσαίας.
 »Ἐπειθ' ὁ κληθεὶς Ἱερεμίας ἐκ βρέφους,
 »Ἐπειτ' Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλος χάρις.
 »Ἀρχαίαι μὲν ἔθηκα δύο καὶ εἴκοσι βιβλοὺς,
 »Τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασιν ἀντιθέτους.
 »Ἡδὲ δ' ἀριθμῶ καὶ νέου Μυστηρίου.
 »Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἑβραίοις θαύματα Χριστοῦ.
 »Μάρκος δ' Ἰταλίῃ, Λουκᾶς Ἀχαϊάδι,
 »Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας οὐρανοφοίτης.
 »Ἐπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν Ἀποστόλων,
 »Δέκα δὲ Παύλου, τέσσαρες τ' ἐπιστολαί.
 »Ἐπτὰ δὲ καθολικαί, ὧν Ἰακώβου μία,
 »Δύο δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν.
 »Ἰούδα δ' ἐστὶν ἑβδόμη. Πάσας ἔχεις,
 »Ἐἴτι δὲ τούτων ἐκτὸς, οὐκ ἐν γνήσιας (3).

Ἑρμηνεία.

Ταῦτα οὐδὲ ἑρμηνείαν καὶ ἐξήγησιν χρειάζονται. Ἐπειδὴ ὡς εἶπομεν, ἄλλο τι δὲν περιέχουσιν, εἰ μὴ ποῖα βιβλία ὡς γνήσια πρέπει νὰ δεχώμεθα ἀπὸ τὴν παλαιὰν γραφὴν, καὶ ποῖα ἀπὸ τὴν νέαν, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῶμεν καὶ δεχθῶμεν καὶ τὰ νόθα ὡς γνήσια, καὶ ἐκ τούτου βλαβῶμεν ψυχικά. Σημειῶσαι δὲ ὅτι οἱ στίχοι

(1) Ὅρα εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Ὀκτατεύχου, σελ. 16'. περὶ τῶν Ἰπομνηματιστῶν.

(2) Περὶ δὲ τῆς ἐν λόγοις δυνάμεως αὐτοῦ, ταῦτα λέγει Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανὸς (παρὰ Σουΐδα εἰς τὸ, Ἀπολιναρ.) «Τῷ μὲν γε Ἀπολιναρίῳ τὸ ὑπομνηματικὸν εἶδος τῆς λέξεως, μακρῶ ἄριστα εἶχε, Βασιλείος δὲ πανηγυρῆσαι λαμπρότατος ἦν. Τῷ δὲ γε Γρηγορίῳ, καὶ παρ' ἀμφοτέροις ἐξεταζομένῳ, μείζω βάσιν εἰς συγγραφὴν εἶχεν ὁ λόγος, καὶ ἦν εἰπεῖν Ἀπολιναρίου μὲν ἀδρότερος, Βασιλείου δὲ σταθερώτερος».

(3) Σημειῶσαι, ὅτι ἐν ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν ὁ Θεολό-

γος Γρηγόριος δέχεται ὡς γνήσιαν καὶ θεόπνευστον βίβλον καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου. Εἰ δὲ καὶ εἰς τοὺς διὰ Κλήμεντος ἐκδοθέντας Ἀποστολικούς Κανόνας μνησθῆναι οὐ γίνεται, οὐδὲν θαυμαστόν· διότι καθ' ὃν καιρὸν λέγει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης ὅτι ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν ἐν Πάτμῳ, ὄντας ἐξόριστος ἀπὸ τὸν τύραννον Δομετιανόν, ὁ Κλήμης ἦτο ἐξόριστος ἀπὸ τὸν ἴδιον Δομετιανόν εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησεν· ὅθεν οὐτε ἦν ἐτι ἡ βίβλος Ἀποκάλυψις γεγραμμένη, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Κλήμης ἔγραψε τοὺς Κανόνας.

οὔτοι, εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλ' ἡμεῖς ὡς εὖρομεν αὐτοὺς, οὕτως ἐγράψαμεν. Καὶ ὄρα τὸν πέ. Ἀποστολικόν, ὅπου πλατύτερον περὶ τῶν βιβλίων τούτων λέγομεν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΟΜΕΝΑ

Ο ἅγιος Ἀμφιλόχιος ἦν ἐπὶ τῶν βασιλέων, Οὐαλεντινιανῶν καὶ Οὐαλέντος ἐν ἔτει 374, ἀσκήσει δὲ καὶ θεία γνώσει διαλάμπων, Ἐπίσκοπος Ἰκονίου ἐγένετο. Καὶ προστάτης ὑπὲρ τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐχημάτισε. Παρῆν γὰρ τῇ ἁγίᾳ καὶ Οἰκουμενικῇ β'. Συνόδῳ, εἰς τῶν ἐκεῖσε ἑκατὸν πενήκοντα Πατέρων ὑπάρχων, καὶ κατὰ Μακεδονίου τοῦ Πνευματομάχου, καὶ τῶν τοῦ Ἀρείου λειψάνων ἀγωνιζόμενος. Διὰ δὲ τοῦ ἀστέλου δράματος, ὅπου ἐμεταχειρίσθη πρὸς τὸν Βασιλέα μέγαν Θεοδόσιον, αὐτὸν μὲν ἀσπασάμενος, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Ἀρκάδιου, νεωστὶ χειροτονηθέντα Βασιλέα, μὴ ἀσπασάμενος, κατὰ τὸν Θεοδώρητον (1) ἢ κατὰ τὸν Σωζόμενον (2), Χαῖρε, τέκνον, εἰπὼν τὸν υἱὸν τοῦ, σείων τὸν δάκτυλον, ἔπεισε τὸν ρηθέντα Βασιλέα νὰ γράψῃ νόμον, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ κάμνουσι Συνόδους οἱ αἰρετικοὶ, Ἀρειανοὶ τε καὶ Μακεδόνιοι, μήτε περὶ οὐσίας καὶ φύσεως Θεοῦ νὰ διαλέγωνται, καὶ ὅποιος τὸν νόμον τοῦτον παραβῆ, νὰ τιμωρῆται (3). Πρὸς τοῦτον τὸν ἅγιον ἐρωτήσαντα, ἀπέστειλεν ὁ μέγας Βασίλειος τὰ 27 κεφάλαια, τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀγκαλιὰ δὲ καὶ διὰ τὰ συγγράμματα τούτου ἐπεκύρωσεν ὁ β'. τῆς Οἰκουμενικῆς σ', ὅμως ἐπειδὴ μόνον ταῦτα εὐρίσκονται εἰς τὰς Πανδέκτους, τὰ περὶ τῶν γνησίων βιβλίων διηρῶντα, ὧδε καὶ ἡμεῖς αὐτὰ παρεθέσαμεν.

Στίχοι τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου πρὸς Σέλευκον, περὶ τοῦ ποῖα Βιβλία εἶναι δεκτά.

» Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο προσμαθεῖν μάλιστα σοὶ
 » Προσηκόν. Οὐχ ἅπαντα βιβλίου ἀσφαλῆς,
 » Σεμνὸν ὄνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη.
 » Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν ἔσθ' ὅτε ψευδώνυμοι
 » Βιβλίοι, τινὲς μὲν ἕμμεσοὶ καὶ γέλτονες,
 » Ὡς ἂν τις εἴποι τοῦ ἀληθείας λόγου.
 » Αἱ δ' ἄρα νόθοι τε καὶ λῆαν ἐπισφαλεῖς.
 » Ὡς τὰ παράσημα καὶ νόθα νομίσματα,
 » Ἐβασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει,
 » Κίβδηλα δ' ἐστὶ ταῖς ὕλαις δηλούμενα.
 » Τούτου χάριν σοὶ τῶν θεοπνευστῶν ἐρῶν
 » Βιβλίον ἐκάστην, ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθοις.
 » Τὰ τῆς παλαιᾶς σοὶ Διαθήκης ἐρῶ.
 » Ἡ Πεντάτευχος τὴν Κτίσιν, εἴτ' Ἐξοδος.
 » Δευτερικόν τε τὴν μέσσην ἔχει βιβλίον,
 » Μεθ' ἣν Ἀριθμοὺς, εἴτα Δεύτερον νόμον.
 » Τούτοις Ἰησοῦν προστίθει καὶ τοὺς Κριτάς.
 » Ἐπειτα τὴν Ρουθ, Βασιλειῶν δὲ τέσσαρας.
 » Βιβλίου Παραλειπομένων δὲ γε τὰς δύο.
 » Ἐσδρας ἐπ' αὐταῖς πρῶτος, εἴθ' ὁ δεύτερος.
 » Ἐξῆς στιχηρὰς πέντε βιβλίου ἐρῶ.
 » Στεφθέντος ἀθλοῖς, ποικίλων παθῶν Ἰώβ.
 » Ψαλμῶν τε βιβλίον, ἡμετέρας ψυχῶν ἄκος.
 » Τρεῖς Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ Παροιμίας,
 » Ἐκκλησιαστήν, Ἄσμα δ' αὐτῶν Ἀσμάτων.
 » Ταύταις Προφήταις προστίθει τοὺς δώδεκα.
 » Ὡσηὲ πρῶτον, εἴτ' Ἀμὼς τὸν δεύτερον.
 » Μιχαῖαν, Ἰωήλ, Ἀβδίου καὶ τὸν τύπον
 » Ἰωνᾶν αὐτοῦ τοῦ τριημέμου πάθους
 » Ναοῦμ, μετ' αὐτὸν Ἀβδακούμ' εἴτ' ἑννατον
 » Σοφονίαν, Ἀγγαῖον τε καὶ Ζαχαρίαν,
 » Διωνυμὸν τε ἄγγελον Μαλαχίαν.
 » Μεθ' οὗς Προφῆτας μανθάνοις τοὺς τέσσαρας

» Παρρησιαστήν τὸν μέγαν Ἠσαῖαν,
 » Ἰερεμίαν συμπαθεῖ καὶ μυστικόν,
 » Ἰεζεκιήλ, ἔσχατον δὲ Δανιήλ,
 » Τὸν αὐτὸν ἔργοις καὶ λόγοις σοφώτατον.
 » Τούτοις προσεγκρίνουσι τὴν Αἰσθήρ τινες.
 » Καινῆς διαθήκης ὄρα μοι βιβλίου λέγειν.
 » Ἐὐαγγελιστὰς τέσσαρας δέχου μόνους
 » Ματθαῖον, εἴτα Μάρκον, οἷς Λουκᾶν τρίτον
 » Προθεῖς ἀρίθμει, τὸν Ἰωάννην χρόνον
 » Τέταρτον, ἀλλὰ πρῶτον ὕψει δογμάτων.
 » Βροντῆς γὰρ υἱὸν τοῦτον εἰκότως καλῶ,
 » Μέγιστον ἠχῆσαντα τῷ Θεῷ λόγον.
 » Δέχου δὲ βιβλίον Λουκᾶ καὶ τὴν δευτέραν,
 » Τὴν τῶν καθολικῶν Πράξεων Ἀποστόλων.
 » Τὸ σκεῦος ἐξῆς προστίθει τῆς ἐκλογῆς,
 » Τὸν τῶν ἐθνῶν κήρυκα καὶ Ἀπόστολον
 » Παῦλον, σοφῶς γράψαντα ταῖς Ἐκκλησίαις,
 » Ἐπιστολὰς ἕξ ἐπτά, Ρωμαίοις μίαν.
 » Ἡ χρῆ συνάπτειν πρὸς Κορινθίους δύο,
 » Τὴν πρὸς Γαλάτας, τὴν τε πρὸς Ἐφίσιους
 » Μεθ' ἣν τὴν ἐν Φιλίπποις, τὴν γεγραμμένην
 » Κολασσαεῦσι, Θεσσαλονικεῦσι δύο,
 » Τιμοθέῳ, Τίτῳ τε καὶ Φιλήμονι
 » Μίαν ἐκάστην, καὶ πρὸς Ἑβραίους νόμον,
 » Οὐκ εὖ λέγοντες, γνησία γὰρ ἡ χάρις
 » Εἶεν. Ἐἰ λοιπὸν καθολικὰς ἐπιστολὰς,
 » Τινὲς μὲν ἐπτά φασὶν, οἱ δὲ τρεῖς μόνους;
 » Χρῆναι δέχεσθαι τὴν Ἰακώβου μίαν,
 » Μίαν τε Πέτρου, τῶν τ' Ἰωάννου μίαν,
 » Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο,
 » Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἐβδόμην.
 » Τὴν δ' Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου πάλιν,
 » Τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε
 » Νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀψευδέστατος
 » Κανὼν ἂν εἴη τῶν θεοπνευστῶν Γραφῶν.

(1) Βιβλίῳ ε'. Κεφ. ις'.

(2) Βιβλίῳ ζ'. Κεφ. σ'.

(3) Σωζόμενος αὐτόθι.

Ἑρμηνεία.

Οὐδὲ ταῦτα ἐξήγησιν χρειάζονται, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο, πᾶρεξ μία ἀπαρίθμησις τῶν γνησίων καὶ ἀληθῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Γραφῆς. Φέρει δὲ παράδειγμα εἰς τὴν ἀρχὴν πῶς, καθὼς εἶναι πολλὰ ἄσπρα, ὅπου ἔχουσι μὲν τὴν σφραγίδα τὴν βασιλικὴν ἐπάνω, δὲν εἶναι δὲ καθαρὰ, ἀλλὰ κίβδηλα καὶ ὑπόχαλκα, ἔτσι καὶ πολλὰ βιβλία, ὀνομάζονται μὲν τῆς Γραφῆς, ὅμως εἶναι νόθα καὶ αἰρετικά. Σημειῶσαι, ὅτι καὶ οἱ στίχοι οὗτοι εἰς πολλὰ μέρη δὲν εἶναι ὀρθοὶ κατὰ τὰ μέτρα, ἀλλὰ καθὼς εὕρομεν αὐτούς, κατεγράψαμεν. Ὅρα καὶ τὸν πέ. Ἀποστολικόν. Ὅτι δὲ δύο ἀποκαλύψεις τοῦ Ἰωάννου εὕρισκονται, ἡ μία γνησία καὶ ἡ ἄλλη νόθος, ὄρα εἰς τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας ἠκμαζεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, κατὰ τὸ 372. ἔτος. Διάδοχος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Πέτρου γενόμενος, τοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐξορισθέντος διὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, Ἀρχιεπίσκοπος κατέστη τῆς Ἀλεξανδρείας (1) εἰκοστὸς τέταρτος, εἰς τὴν σειρὰν τῶν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐπισκόπων εὕρισκόμενος ἐγένετο δὲ ἄκρος ὑπερασπιστὴς τοῦ ὁμοουσίου. Ἐν δὲ τῇ β'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τῇ κατὰ τὸ 381. ἔτος συγκροτηθείσῃ, ἦτο παρῶν ὁ μακάριος, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεότητα ἀνεκήρυξε. Μετὰ δὲ ζ' ἔτη τῆς β'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ, ἀφῆκε διάδοχον τῆς Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον. Συνέγραψε δὲ οὗτος βίους πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἀσκητῶν, μάλιστα δὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀπολλῶ (2), ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς κατ' ἐρωταποκρίσιν παρόντας Κανόνας, οἵτινες ἐπικυροῦνται ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὸν α. τῆς ζ'. ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς ζ'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὕρισκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ τῷ α. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν σελ. 352.

Αἱ Ἐρωταποκρίσεις, ἦτοι οἱ ιη'. Κανόνες Τιμοθέου, τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐρμηνευόμενοι.

Ἑρώτησις Α'.

Ἐὰν παιδίον κατηχούμενον ὡς ἐτῶν ἐπτὰ, ἢ ἄνθρωπος τέλειος, εὐκαιρήσῃ σου, προσφορᾶς γινομένης, καὶ ἀγνοῶν μεταλάβῃ, τί ὀφείλει γίνεσθαι περὶ αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις.

Φωτισθῆναι ὀφείλει παρὰ Θεοῦ γὰρ κέκληται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Θεὸς Πατὴρ οὗτος, ἐὰν παιδίον, ἢ καὶ ἄνδρας τέλειος, ἔτι κατηχούμενος ὢν, τύχῃ ἐπιτήδειον καιρὸν, ὅταν εἰς κάμμιναν Ἐκκλησίαν γίνεται λειτουργία, καὶ μεταλάβῃ ὄχι καταφρονῶν, ἀλλὰ μὴ ἡξεύρων ὅτι οἱ κατηχούμενοι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνουν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος, περὶ τούτου, λέγω, ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ βαπτισθῇ ὁ τοιοῦτος, ἐπειδὴ καὶ ἐκαλέσθη εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεόν. Κάλεσμα γὰρ θεϊκὸν φαίνεται νὰ ἦναι, τὸ νὰ μὴ ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τὸν τοιοῦτον οὔτε οἱ παρόντες ἐκεῖσε Χριστιανοί, οὔτε αὐτὸς ὁ κοινωνήσας τοῦτον Ἱερεὺς ἴσως δὲ καὶ τὸ νὰ μὴ τὸν καταλάβουν τότε, ὅτι ἦτο κατηχούμενος, καίτοι προτοῦ γινώσκοντες αὐτόν. Ὅρα καὶ τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

Ἑρώτησις Β'.

Ἐὰν δαιμονιζόμενος κατηχούμενος ἦ, καὶ θελήσῃ αὐτὸς, ἢ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὀφείλει λαβεῖν, ἢ οὐ, καὶ μάλιστα ἐὰν πρὸς θάνατον ἐστίν;

(1) Σωκράτης βιβλ. δ'. Κεφ. λς'.

(2) Σωζόμενος βιβλ. ζ'. Κεφ. κη'.

Ἀπόκρισις.

Ἐάν ὁ δαιμονιζόμενος μὴ καθαρισθῆ ἀπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, οὐ δύναται λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα. Περὶ τὴν ἐξοδὸν βαπτίζεται.

Ἑρμηνεία.

Ἄγκαλὰ καὶ κάθε ἀβάπτιστος κατηχούμενος ἀκάθαρτος εἶναι, διατὶ ἔχει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ πνεῦμα ἔχει πονηρὸν, ὅπου ἐμφωλεῖ μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ κρυπτῶς εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἐνεργεῖ, κινεῖ αὐτὸν εἰς ἁμαρτίας (1), κατ' ἐξοχῆς ὁμοίως τρόπον ἀκάθαρτος λογίζεται ἐκεῖνος ὁ ἀβάπτιστος κατηχούμενος, ὅπου καὶ φανερῶς ἐνεργεῖται ἀπὸ δαιμόνιον. Φαίνεται γὰρ, ὅτι διὰ προαιρετικῆς ἁμαρτίας του ἔδωκε χώραν εἰς τὸν δαίμονα νὰ τὸν ἐνεργῇ ἔτσι φανερῶς καὶ νὰ τὸν διασπαράσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος οὗτος ἐρωτηθεὶς, ἂν ἤμπορῇ νὰ βαπτισθῆ ὁ τοιοῦτοτρόπως φανερῶς δαιμονιζόμενος, ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ, ἕως οὗ νὰ καθαρῖσθῆ, ἤτοι, ἕως οὗ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν φανεράν ἐνεργείαν τοῦ δαιμονος· ἕνα μὲν, διατὶ αὐτὸς ἐγένεν αἷτιος, διὰ τῶν προαιρετικῶν ἁμαρτημάτων του, νὰ ἐνεργῇ ἔτσι αὐτὸν ὁ δαίμων, καὶ ἄλλο δὲ, ἵνα μὴ, ἐν ᾧ καιρῷ βαπτίζεται, τύχῃ νὰ δαιμονισθῆ, καὶ ἔξω φρενῶν γενόμενος, δὲν νῶρῃ νὰ ἀποκρίνεται εἰς τὰς γενομένας ἐν τῷ βαπτίσματι ἐρωτήσεις, καὶ ἀκολούθως δὲν καταλάβῃ τοῦ Μυστηρίου τὴν χάριν καὶ δύναμιν (2). Ἐάν ὁμοίως ὁ τοιοῦτος κινδυνεύσῃ νὰ ἀποθάνῃ, λέγει ὁ Ἅγιος, νὰ βαπτίζεται, ἵνα μὴ ἐκβῆ ἀπὸ ταύτην τὴν ζωὴν χωρὶς τὴν σφραγίδα τοῦ θείου Βαπτίσματος, καὶ ὑστερηθῆ διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οἴον. Ἀποστολικόν.

Ἑρώτησις Γ'.

Ἐάν πιστὸς τις ᾧν, δαιμονίζεται, ὀφείλει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων Μυστηρίων ἢ οὐ ;

Ἀπόκρισις.

Ἐάν μὴ ἐξαγορεύῃ τὸ Μυστήριον, μήτε ἄλλως πως βλασφημη, μεταλαμβάνέτω, μὴ μέντοι καθ' ἑκάστην ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ κατὰ Κυριακὴν μόνον.

(1) Ὅτι δὲ τὸ πονηρὸν πνεῦμα ἐμφωλεῖ εἰς κάθε ἀβάπτιστον, κἂν ἀνὴρ τέλειος ᾖναι, κἂν νήπιον, Α'. δηλοῦται ἀπὸ τὰς εὐχὰς, ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει πρὸ τοῦ Βαπτίσματος εἰς κάθε ἀβάπτιστον κατηχούμενον, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα· Καὶ ἐμφυσᾷ ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ τὸ στόμα, τὸ μέτωπον καὶ τὸ στῆθος, λέγων· «Ἐξέλασον (Κύριε δηλ.) ἀπὸ αὐτοῦ (τοῦ κατηχουμένου) πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ». Β'. ἀπὸ τὸ οἴον. Κεφάλαιον τοῦ Ἁγίου Διαδόχου (σελ. 224. τῆς Φιλοκαλίας), ἐν ᾧ λέγει· «Ἐγὼ ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοῦ νοῦ τῆς αἰσθήσεως κατέληφα, ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἐξωθεν ἡ χάρις πρὸς τὰ καλὰ προτρέπεται τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐμφωλεῖ βάθεισιν, ὅλας τὰς τοῦ νοῦ ἀποφράττειν διεξέως δεξιᾶς πειρώμενος. Ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὕρας, ἤπερ ἀναγεννώμεθα, ἐξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεται, ἐσωθεν δὲ ἡ χάρις» καὶ Γ'. ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπεν, ὅτι, ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐκβῆ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, πορεύεται εἰς ἀνύδρους τόπους, ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὐρίσκει (Ματθ. 16. 43). Τοῦτον γὰρ τὸν λόγον ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν περὶ βαπτίσματος λόγον του, ἐνόησε διὰ τὸν κάθε βαπτιζόμενον, ὅτι ἐκβαίνει ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα. Σημειῶσαι δὲ ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ ἁγιασθὲν ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος πολλοὶ δύνανται νὰ βαπτισθοῦν κατὰ τὸν Ἰώβ (σελ. ρλ'. τοῦ συνταγματίου τοῦ Χρυσάνθου).

(2) Ὁ δὲ Βαλσαμὸν λέγει καὶ Γ'. αἰτίαν. Ὅτι διὰ τοῦτο δὲν βαπτίζεται ὁ φανερῶς ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ δαιμονος, ἕως οὗ νὰ καθαρῖσθῆ, διατὶ ἔχει νὰ λάβῃ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἔνοικον τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ὅθεν πρέπει νὰ διωχθῆ

πρῶτον τὸ ἐναντίον πνεῦμα, καὶ τότε νὰ εἰσέλθῃ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐπειδὴ, δύο ἐναντίων πνευμάτων δὲν ἤμπορεῖ νὰ ᾖναι δεκτὸς ἕνας καὶ ὁ αὐτός. Διότι ἀνίσως, ὡς εἶπομεν, ᾖναι τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀβάπτιστου πνεῦμα πονηρὸν, καὶ κρυπτῶς ἐνεργοῦν, πρέπει πρῶτον νὰ ἐκβῆ (καὶ διὰ τοῦτο ἀναγινώσκονται πρὸς αὐτὸν οἱ πρὸ τοῦ Βαπτίσματος ἀφορισμοί), πόσω μᾶλλον πρέπει πρῶτον νὰ ἐκβῆ τὸ καὶ φανερῶς ἐνεργοῦν; Ὅτι δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ψυχὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρίσκονται καὶ ἡ χάρις καὶ ὁ πονηρὸς, ὁ προρρηθεὶς Ἅγιος Διαδόχος ἀποδεικνύει ἀπὸ τοῦ οἴον. Κεφαλαίου, ἕως τοῦ πη'. (αὐτόθ. παρὰ τῇ Φιλοκαλίᾳ)· εἰ δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Μακάριος λέγει, ὅτι δύο πρόσωπα εὐρίσκονται εἰς τὴν ψυχὴν, κακίας καὶ ἀρετῆς, καὶ κατὰ τοῦτο φαίνονται ἐναντίοι πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο Πατέρες, ἀλλ' ἴσως συμβιβάζονται. καθ' ὅ, ἐν ἐνὶ μὲν καὶ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὰ δύο εὐρίσκονται, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς Μακάριος, κατ' ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο δὲ μέρος, ἤτοι ἡ μὲν χάρις εὐρίσκειται εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μετὰ τὸ βάπτισμα, ὁ δὲ πονηρὸς, περὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἀπλῶς εἰς τὸ σῶμα, καπνίζων τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώματος, καὶ τοῦτο κατὰ θείαν συγχώρησιν, πρὸς δοκιμὴν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ γύμνασιν, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Διαδόχος (αὐτόθ.). Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος Ἅγιος τὸν μὲν κατὰ καιροὺς δαιμονιζόμενον, πιστὸν καὶ μὴ βλασφημοῦντα τὸ Μυστήριον, συγχωρεῖ νὰ μεταλάβῃ ἐν τῷ Γ'. Κανόνι, ὅταν δὲν ἐνεργῆται ὑπὸ τοῦ δαιμονος· οὐδὲν δὲ τοιοῦτο λέγει νὰ γίνεται καὶ εἰς τὸν ἀβάπτιστον κατηχούμενον ὅπου δαιμονίζεται, ἂν καὶ οὗτος δηλ. μὲ διακοπὴν δαιμονιζόμενος, ἤμπορῇ νὰ βαπτισθῆ, ὅταν δὲν δαιμονίζεται, ἢ ὕχι.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἂν πρέπει ὁ δαιμονιζόμενος νὰ μεταλαμβάνῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὅτι νὰ μεταλαμβάνῃ, ναί, ὅχι ὁμως καθ' ἑκάστην ἡμέραν (1), ἀλλὰ μόνον εἰς κάθε Κυριακὴν, κατὰ τὸν Ἀριστηνὸν καὶ τὸν Ἀρμενόπουλον (τμημ. ε. ἐπιγραφ. β. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων), ἢ (κατ' ἄλλους) κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅπου δὲν δαιμονίζεται (2), καὶ ἀνίσως ἐν τῷ καιρῷ ὅπου σωφρονεῖ, δὲν βλασφημῇ τὰ θεῖα Μυστήρια, μηδὲ ἐξαγορεύῃ αὐτὰ, ἦτοι φανερόν τι τυχόν, ὅτι αὐτὰ εἶναι ψωμί καὶ κρασί κοινόν, μὴ πιστεύων ὅτι ἀληθῶς εἶναι Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. ὥστε, περὶ δαιμονιζομένου ἐδῶ λέγει ὁ Ἅγιος, ὅπου δὲν ἐνεργεῖται συνεχῶς, ἀλλὰ πότε καὶ πότε, εἰς διαστήματα καιροῦ, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα καὶ Ζωναράν, ἐρμηνεύοντας τὸν οἶ'. Ἀποστολικόν, ὅν καὶ ἀνάγνωθι.

Ἑρώτησις Δ'.

Ἐάν τις κατηχούμενος, ὡν ἀσθενής, γένηται ἐκ φρενός, καὶ μὴ δύναται αὐτὸς ὁμολογήσαι τὴν πίστιν, καὶ παρακαλῶσιν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἕως ζῆ, ὀφείλει λαβεῖν, ἢ οὐ ;

Ἀπόκρισις.

Ὄφειλει λαβεῖν, ἐάν μὴ ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου πειράζῃται.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἀνίσως πρέπει νὰ βαπτισθῇ τις κατηχούμενος, ὅστις ἀσθενῆσθι τόσο, ὥστε ὅπου, ἀπὸ τῆς ἀσθένειαν νὰ ἐκβῆ ἔξω ἀπὸ τὸν νοῦν του (καθὼς ἀκολουθεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς ἔχοντας λοιμικὴν), καὶ δὲν δύναται αὐτὸς μόνος του νὰ ἀποκριθῇ τὰς συνήθεις ἀποκρίσεις τοῦ βαπτίσματος, οἱ δὲ συγγενεῖς αὐτοῦ, βλέποντες αὐτὸν οὕτω, παρακαλοῦσι διὰ νὰ βαπτισθῇ, ἐπειδὴ, ἂν καὶ τότε, διὰ τὴν ἀσθένειαν, δὲν ἤμπορῇ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν πίστιν καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ βάπτισμα, ἀλλ' ὁμως μὲ τὸ νὰ ἔγινε προλαβὼν κατηχούμενος, ἔδειξε μὲ τοῦτο, ὅτι θέλει καὶ ἀγαπᾷ τὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα προαιρετικῶς, καὶ μάλιστα ὅταν πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐζήτει τὸ βάπτισμα, διὰ τινὰς ὁμως αἰτίας ἀνέβαλεν αὐτὸ, ὡς λέγει ὁ Ζωναράς ἐν τῇ ἐρμ. τοῦ νβ'. τῆς Καρθαγ. Πλὴν ἀνίσως ἀπὸ δαιμόνιον ἐνεργούμενος, ἐκβῆκεν ἔξω φρενῶν, νὰ μὴ βαπτίζεται, ἕως οὐ νὰ καθαρισθῇ, ὡς προείπομεν. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν οἶ'. Ἀποστολικόν, καὶ ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Ἑρώτησις Ε'.

Ἐάν γυνὴ συγγένηται μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν νύκτα, ἤγουν, ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς γυναικός, καὶ γένηται σύναξις, ὀφείλουσι μεταλαβεῖν, ἢ οὐ ;

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ὀφείλουσι, τοῦ Ἀποστόλου βοῶντος, «Μὴ ἀποστερήτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν». [ἀ. Κορ. ζ'. 5].

Ἑρμηνεία.

Πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα, ἀνίσως πρέπει νὰ λάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, τὸ πρῶτ' ἡγενομένης λειτουργίας, τὸ ἀνδρόγυνον ὅπου σμίξῃ σαρκικῶς κατὰ τὴν ἀμέσως περασμένην νύκτα, ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ (3) καὶ φέρει εἰς μαρτυρίαν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, ὅπου παραγγέλλ-

(1) Ὅρα τὸν οἶ'. Κανὼνα τῶν Ἀποστόλων.

(2) Ὅρα καὶ σελ. 1046. τοῦ Ἐνεργετινοῦ, ὅπου λέγει ὁ Ἀββᾶς Κασσιανός, ὅτι ἡ Ἁγία Κοινωνία ἐδίδοτο εἰς τοὺς δαιμονιζομένους, καὶ δὲν ἐμποδίσθη ποτὲ αὕτη ἀπὸ αὐτοῦ παρὰ τῶν παλαιῶν Γερόντων, καὶ ὅτι δὲν δίδεται εἰς τροφήν τοῦ δαιμονος τὰ Ἅγια, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς καθαρισμόν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ εἰς κατάφλεξιν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τοῦ ἐγκαθιμένου εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι, ἂν

ἐμποδίζωμεν τὴν Κοινωνίαν ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, δίδομεν ἄδειαν εἰς τὸν δαίμονα συχνότερα καὶ βαρύτερα νὰ τοὺς ἐνεργῇ, ὡς στερουμένους τῆς ἐκ τῆς θείας Κοινωνίας διδομένης τοῦ Θεοῦ βοηθείας.

(3) Τὸ ὀλιγότερον γὰρ τρεῖς ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουν, πρὸ τῆς σαρκικῆς μίξεως, τὰ νόμιμα ἀνδρόγυνα, καὶ οὕτω νὰ μεταλαμβάνουν, καὶ ὅρα τὴν πρώτην ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ε'.

λει εἰς τὰ ἀνδρόγυνα νὰ μὴ ἀποστεροῦν τὸ ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν σαρκικὴν μίξιν, πάρεξ μὲ συμφωνίαν καὶ τῶν δύο μερῶν, τότε δὲ μόνον νὰ μὴ σμίγουν, ὅταν γίνεται ἱερὰ λειτουργία, τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, καὶ ἀπλῶς ὅλας τὰς ἑορτάς, διὰ νὰ μεταλάβουν (ἔτσι γὰρ ἐρμηνεύουσι τὸ, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ, τὸσον ὁ ιγ'. τοῦ ἰδίου τούτου Ἁγίου, ὅσον καὶ ὁ τρίτος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, οὗς καὶ ἀνάγνωθι), καὶ πάλιν νὰ σμίγουν σαρκικῶς, καὶ τοῦτο νὰ κάμνουν διὰ τὴν ἀκράτητόν τους ἐπιθυμίαν, διὰ νὰ μὴ πειράζῃ αὐτοὺς ὁ σατανᾶς, παρακινῶν αὐτοὺς νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν εἰς ξένας γυναῖκας καὶ ξένους ἀνδρας.

Ἑρωτήσεις Ζ'.

Ἐὰν γυνὴ κατηχομένη δέδωκε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἵνα φωτισθῇ, καὶ περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος αὐτῆς γέγονεν αὐτῇ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικείων, ὀφείλει φωτισθῆναι αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ὑπερθέσθαι, καὶ πόσον ὑπερθέσθαι;

Ἀποκρίσεις.

Ἵπερθέσθαι ὀφείλει, ἕως οὗ καθαρισθῇ.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνοι οἱ κατηχομένοι ἢ κατηχοόμεναι, ὅπου ἐμελλον νὰ βαπτισθοῦν, πρὸ ἡμερῶν ἀπεγράφοντο κατ' ὄνομα ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτας τῶν Ἐκκλησιῶν, οἵτινες καὶ ὠνομάζοντο φωτιζόμενοι καὶ ἐκλεκτοὶ (καὶ ὄρα τὸν ιδ'. τῆς α.). Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τότε προετοιμάζοντο εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα μὲ περισσότερον πόθον καὶ ἀγῶνα, ἀπὸ ὅσον ἔκαμναν εἰς τὸν ἄλλον καιρὸν, ὅπου ἦσαν κατηχομένοι. Τούτων οὕτως εἰρημένων, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὁ Ἅγιος, ὅτι, ἀνίσως γυνὴ τις κατηχομένη ἀπογράψῃ τοιοῦτοτρόπως τὸ ὄνομά της καὶ ἐτοιμάζεται εἰς τὸ Βάπτισμα, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὅπου μέλλει νὰ βαπτισθῇ, καὶ ἔλθουν τὰ συνήθη καὶ γυναικεῖά της, νὰ μὴ βαπτίζεται ἢ τοιαύτη, ἀλλὰ νὰ ἀναβάλῃ τὸν καιρὸν, ἕως οὗ νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν β'. τοῦ Διονυσίου.

Ἑρωτήσεις Ζ'.

Ἐὰν γυνὴ ἴδῃ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικείων αὐτῆς, ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῖς Μυστηρίοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ οὐ;

Ἀποκρίσεις.

Οὐκ ὀφείλει, ἕως οὗ καθαρισθῇ.

Ἑρμηνεία.

Ὅμοιος καὶ μὲ τὸν ἀνωτέρω, ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἢ γυνὴ τὰ θεῖα Μυστήρια κατὰ τὰς ἡμέρας ὅπου ἔχει τὰ συνήθη καὶ γυναικεῖά της, ἀλλὰ τότε νὰ μεταλαμβάνῃ, ὅταν καθαρισθῇ ἀπὸ αὐτά. Ὅρα καὶ τὸν β'. Διονυσίου.

Ἑρωτήσεις Η'.

Γυνὴ, εἰς γεννήσῃ τὸ Πάσχα καὶ ὀφείλει νηστεῦσαι, μὴ πιεῖν οἶνον, ἢ ἀπολύεται τῆς νηστείας καὶ τοῦ μὴ πιεῖν οἶνον, διὰ τὸ γεννησαί;

Ἀποκρίσεις.

Ἡ νηστεία ἐπενοήθη διὰ τὸ σῶμα ταπεινώσαι· εἰ οὖν τὸ σῶμα ἐν ταπεινώσει ἐστὶ καὶ ἀσθενείαις, ὀφείλει μεταλαβεῖν, καθὼς βούλεται καὶ δύναται βαστάσαι τροφῆς καὶ ποτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Ἑρωτηθεὶς ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπη ἢ γυναῖκα ὅπου γεννήσῃ κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ Βλάσταρην (1), νὰ συγχωρηθῆται εἰς τὸ νὰ λύσῃ τὴν νηστείαν (2) καὶ νὰ πῆρ

(1) Ὁ δὲ Ἄριστηνός καὶ ἄλλοι τινὲς λέγουσιν, ὅτι Πάσχα ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ μεγάλη ἑβδομάς, δὲν εἶναι ὁμοίως τὴν διαφορὰ ἐν οὕτω νοηθῇ τὸ Πάσχα, ἢ οὕτω, ἐπειδὴ τὸσον καὶ ἡ τεσσαρακοστὴ, ὅσον καὶ ἡ μεγάλη ἑβδομάς διὰ ξηροφαγίας πρέπει νὰ νηστεύονται, καὶ κατὰ τοῦτο δὲν ἔχουν διαφορὰν, ἀκολουθῶντες δὲ καὶ ἡ γυναῖκα ὅπου γεννήσῃ, εἴτε εἰς ἐκείνην, εἴτε εἰς ταύτην, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ διαφορετικὴν λύσιν τῆς νηστείας.

(2) Ἡ λύσις τῆς νηστείας ἐδῶ ἐννοεῖται, τὸ νὰ φάγῃ ἢ γυνὴ τὸ φαγητὸν ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιον δύναται νὰ συστήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἀσθενείαν καὶ ταλαιπωρίαν τοῦ σώματός της, ὅς ἐρμηνεύει ἀκολουθῶν ὁ Ἅγιος. Τοῦτο δὲ εἶναι φαγητὸν μὲ ἔλαιον μόνον. Λέγει γὰρ ὁ ἴδιος οὗτος Πατὴρ ἐν τῷ ι'. Κανόνι, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἀπὸ ἀσθενείαν τελείως καταξηραθῇ, εἶναι δίκαιον νὰ τρώγῃ ἔλαιον.

κρασί, ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρηθῆ, ἐπειδὴ ἡ νηστεία γίνεται διὰ ταπεινώσιν καὶ χαλιναγωγίαν τοῦ σώματος, ἀνίσως δὲ τὸ σῶμα ᾖ ταραπεινωμένον καὶ ἀσθενές, πρέπει νὰ φάγῃ ἐκεῖνο τὸ ἀρκετὸν φαγητὸν καὶ ποτὸν, μὲ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀσθενείαν του καὶ νὰ συσταθῆ. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν.

Ἑρώτησις Θ'.

Εἰ ὀφείλει Κληρικὸς εὐχεσθαι, παρόντων Ἀρειανῶν, ἢ ἄλλων αἰρετικῶν, ἢ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει, ὁπότεν αὐτὸς ποιῆ τὴν εὐχὴν, ἢ γοῦν τὴν προσφορὰν;

Ἀπόκρισις.

Ἐν τῇ θεῖᾳ ἀναφορᾷ ὁ Διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ· Οἱ ἀκοινωνήτοι περιπατήσατε. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μὴ ἂν ἐπαγγέλλωνται μετανοεῖν καὶ ἐκφεύγειν τὴν αἵρεσιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπη ὁ Ἱερεὺς νὰ προσφέρῃ ἀναίμακτον ἱερουργίαν, ὅταν ᾖ παρόντες Ἀρειανοὶ καὶ ἀπλῶς αἰρετικοὶ, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἱερουργίας ὁ Διάκονος φωνάζει νὰ ἐκθοῦν ἔξω τοῦ ναοῦ ὅσοι εἶναι Κατηχούμενοι, λέγων· «Ὅσοι Κατηχούμενοι προέλθετε» (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, οἱ ἀκοινωνήτοι περιπατήσατε). Ἀνίσως λοιπὸν, ὅσοι εἶναι Κατηχούμενοι δὲν συγχωροῦνται νὰ σταθοῦν ἐν τῷ καιρῷ, ὅταν γίνεται ἡ θεία λειτουργία, πόσω μᾶλλον οἱ αἰρετικοί; ἔξω μόνον, ἂν ὑπόσχωνται νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν αἵρεσιν· πλὴν καὶ τότε πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωνται μέσα εἰς τὸν ναὸν, ἀλλὰ νὰ στέκωνται ἔξω μὲ τοὺς Κατηχουμένους. Εἰ δὲ τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπόσχονται, οὐδὲ μὲ τοὺς Κατηχουμένους συγχωροῦνται νὰ στέκουν, ἀλλὰ νὰ ἀποδιώκωνται, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα.

Ἑρώτησις Ι'.

Ἐάν τις ᾖ ἀσθενῶν καὶ ἐκτακτεῖ πάνυ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, καὶ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πάσχα, πάντως ὀφείλει νηστεῦσαι, ἢ ἀπολύει αὐτὸν ὁ Κληρικὸς λαμβάνειν, ὃ δύναται, ἢ καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, διὰ πολλὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν;

Ἀπόκρισις.

Ἀπολύεσθαι ὀφείλει μεταλαμβάνειν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ ὁ ἀσθενῶν, πρὸς ὃ δύναται βαστάσαι. Τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἐλαίου τὸν ἄπαξ ἐκτακέντα δίκαιόν ἐστιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς οὗτος ὁ θεῖος Πατὴρ, ἂν ὁ πολλὰ ἀσθενής, καὶ μὲ ὑπερβολὴν καταξηρανθεὶς ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀσθένειαν, πρέπει ἐν τῇ Μ'. τοῦ Πάσχα (1) νὰ νηστεύσῃ ἀπαραιτήτως, ἀπεχόμενος οἴνου καὶ ἐλαίου, ὡς καὶ οἱ ὑγιεῖς, ἢ ἂν πρέπη νὰ συγχωρηθῆ νὰ φάγῃ ἔλαιον καὶ νὰ πῖῃ οἶνον διὰ τὴν πολλὴν ἀσθένειαν (2), ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρηθῆ ὁ τοιοῦτος νὰ λάβῃ τὸ ἱκανὸν φαγητὸν καὶ ποτὸν, μὲ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βαστάσῃ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀσθενείαν του, καθὼς ἤθελε διορισθῆ ἀπὸ τινος θεοφοδοῦμενον ἰατροῦ· διότι δίκαιον εἶναι νὰ τρώγῃ λάδι ἐκεῖνος ὁποῦ τελείως ἐξηράνθη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολ.

Ἑρώτησις ΙΑ'.

Ἐάν τις καλέσῃ Κληρικὸν εἰς τὸ συζεῦξαι γάμον, ἀκούσῃ δὲ τὸν γάμον παράνομον, ἢ θειογαμίαν, ἢ γοῦν ἀδελφὴν τελευτησάσης γυναικὸς τὴν μέλλουσαν ζεύγυσθαι, εἰ ὀφείλει ἀκολουθήσαι ὁ Κληρικὸς, ἢ προσφορὰν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις.

Ἄπαξ εἶπατε. Ἐάν ἀκούσῃ ὁ Κληρικὸς τὸν γάμον παράνομον, εἰ οὖν ὁ γάμος παράνομός ἐστιν, οὐκ ὀφείλει ὁ Κληρικὸς κοινωνεῖν ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις.

(1) Καὶ ἐδῶ παρομοίως Πάσχα ἐνόησάν τινες τὴν μεγάλην | (2) Ὅρα καὶ ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι ἡ νηστεία τῆς ἑβδομάδα. | μεγάλης μ'. εἶναι ξηροφαγία, καὶ ἀποχὴ οἴνου καὶ ἐλαίου.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἀνίσως τινὰς Ἱερεὺς καλεσθῆ¹ εἰς τὸ νὰ εὐλογήσῃ γάμον, ἔπειτα μάθη, ὅτι αὐτὸς ὁ γάμος εἶναι παράνομος (τυχὸν, διατὶ ὁ ἀνὴρ μέλλει νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν θείαν του, ἢ τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς του, ταῦτὸν εἰπεῖν, δύο ἀδελφὰς ζητεῖ νὰ λάβῃ, ἢ καὶ ἄλλην συγγένισσάν του), εἰς αὐτὸς ὁ Ἱερεὺς πρέπη νὰ τοὺς εὐλογήσῃ, ἢ νὰ λειτουργήσῃ (1), ταῦτα, λέγω, ἐρωτηθεὶς, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι, ἂν Ἱερεὺς μάθη πὼς ὁ γάμος εἶναι παράνομος, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τοὺς εὐλογήσῃ, οὔτε νὰ λειτουργήσῃ, καὶ ἀκολούθως δὲν πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ συγκοινωνῇ εἰς τὰς ξένας ἀμαρτίας, ἤτοι εἰς τὸν παράνομον γάμον τους, καὶ εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ τὸν τοιοῦτον γάμον ἱερολογήσαντος Ἱερέως (2).

Ἑρώτησις ΙΒ'.

Ἐὰν ὄνειρασθεὶς ὁ λαϊκὸς, ἐρωτήσῃ Κληρικὸν, ὀφείλει ἐπιτρέψαι αὐτῷ κοινωνῆσαι ἢ οὐ ;

Ἀπόκρισις.

Εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμία γυναικὸς, οὐκ ὀφείλει· εἰ δὲ ὁ σατανᾶς πειράζει αὐτὸν, ἵνα διὰ τῆς προφάσεως ταύτης ἀλλοτριώσῃ τῆς κοινωνίας τῶν θείων Μυστηρίων, ὀφείλει κοινωνῆσαι, ἐπεὶ οὐ παύεται ὁ πειράζων κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ὅτε ὀφείλει κοινωνεῖν, ἐπιτιθέμενος αὐτῷ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Πατὴρ οὗτος, ἂν πρέπη νὰ μεταλάβῃ ὁ ἐνυπνιασθεὶς λαϊκὸς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὅπου ἐνυπνιάσθῃ, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος ὅτι, εἰ μὲν αὐτὸς ἔπαθε τοῦτο ἀπὸ ἐπιθυμίαν ἢ ἐνθύμησιν γυναικὸς, δὲν πρέπει νὰ κοινωνήσῃ, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐμπαθὴς αὐτῇ ἐνθύμησις, κατόπιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ρεῦσις ἠκολούθησεν, ἐμόλυνε τὴν διάνοιάν του. Εἰ δὲ τοιαύτη ἐπιθυμία καὶ ἐνθύμησις δὲν ἠκολούθησεν, ἀλλὰ μόνον ὁ σατανᾶς ἀπὸ τὸν φθόνον του ἐπείραξεν αὐτὸν, διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὸν ἁγιασμὸν τῶν θείων Μυστηρίων, πρέπη νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ, ἂν δὲν μεταλάβῃ, δὲν θέλει παύσει ὁ σατανᾶς νὰ τὸν πειράζῃ, καὶ μὲ τέτοιον τρόπον νὰ τὸν ἐμποδίξῃ, ὅταν ἐτοιμάζεται νὰ κοινωνήσῃ (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ' Διονυσίου.

Ἑρώτησις ΙΓ'.

Τοῖς ζευγνυμένοις εἰς γάμον, περὶ ποίων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος παρατίθεσθαι χρὴ ἀπέχεσθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας ; καὶ ποίας ἡμέρας ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας ;

Ἀπόκρισις.

Ἄ προεῖρηκα καὶ νῦν λέγω. Ὁ Ἀπόστολος λέγει, ἀμὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμ-

(1) Ἡ λειτουργία ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν νὰ γίνεταί μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ γάμου, ἐγένετο βέβαια διὰ νὰ μεταλάβῃ τὰ θεία Μυστήρια τὸ εὐλογηθὲν ἀνδρόγυνον, τὸ ὁποῖον πρέπει καὶ τῶρα νὰ τὸ κάμνουν οἱ ἀληθεῖς καὶ σωθῆναι θέλοντες Χριστιανοί, ἐξομολογούμενοι προτοῦ καὶ προετοιμαζόμενοι μετ' ἐγκράτειαν καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας, περὶ οὗ ὄρα τὴν α. ὑποσημείωσιν τοῦ ιγ'. τῆς ς'.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος, ἀγκαλὰ καὶ ἀπὸ βίαν μεγάλην τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, υἱοῦ τῆς Εἰρήνης, συνεχώρησε (μετὰ καὶ τοῦ Ταρασσίου) κατ' ἀρχὰς Ἰωσήφ τὸν οἰκονόμον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅστις εὐλόγησεν αὐτὸν τὸν Βασιλέα μετὰ τὴν Κουβουκουλαρίαν Θεοδότην τὴν συγγενῆ του, παραιτησάμενον Μαρίαν τὴν προτέραν γυναῖκά του· μ' ὄλον τοῦτο ὕστερον, ὅταν ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ εὐσεβὴς Βασιλεὺς, ἐκάθηρεν αὐτὸν ὁ αὐτὸς Ἅγιος Νικηφόρος, καὶ ὄρα τὸν Δοσίθ. σελ. 661 καὶ 745 τῆς Δωδεκαβίβλ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νόμοι προστάζουσι (Ἀρμενόπ. βίβλ. καὶ τίτλ. δ') κρυφίως τινὰς νὰ μὴ στεφανώνηται, ἀλλὰ παρρησίᾳ πολλῶν ἀνθρώπων ἐνώπιον, ἵνα δηλ. οἱ Ἱερεῖς οἱ μέλλοντες ἱερολογῆσαι

ἐξετάζουσι μετ' ἀκρίβειαν τοὺς ἐκείσε παρόντας, ἂν ὁ γάμος ᾖ ναὶ νόμιμος, ἢ οὐ. Ὅποιος δὲ τολμήσῃ νὰ στεφανωθῇ κρυφίως, νὰ παιδεύεται καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ τοῦτον στεφανώσας Ἱερεὺς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς Κανόνας. Ἀλλὰ καὶ ὅποιος Ἱερεὺς στεφανώσῃ τινὰ χωρὶς τὴν ἐγγραφὸν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως, παρομοίως πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ παιδεύηται.

(3) Τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρωντας ὁ Βαλαμὸν ἐν τῇ πρὸς Μάρκον α. ἀποκρίσει, λέγει, ὅτι οἱ μὲν λαϊκοὶ ὅπου ἐνυπνιασθῶν, κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ Κανόνος τούτου, νὰ μεταλαμβάνουν, οἱ δὲ ἱερωμένοι νὰ μὴ λειτουργοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν ὅπου τοῦτο πάθουν, διὰ τὸ σεβάσμιον τῆς ἱερωσύνης, ἐξω μόνον ἂν ᾖναι ἑορτὴ μεγάλη, καὶ ἡ ἀναβολὴ μὲν ἱερωσύνης προξενῇ κίνδυνον, ἢ δὲ ταύτης ἱεροτελεστία ᾖναι χρειώδης, καθὼς καὶ ὁ Κίτρου τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει, καὶ ὄρα τὴν ὑποσημ. τοῦ δ' τοῦ Διονυσίου· ἐπειδὴ δὲ δύσκολα ἠμπορεῖ νὰ διακρίνῃ τινὰς πότε ἐνυπνιάζεται ἀπὸ πειρασμὸν καὶ φθόνον μόνον τοῦ διαβόλου, καὶ πότε ἀπὸ ἐπιθυμίαν γυναικὸς ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν ἐδικὴν του, τὸ ἀσφαλέστερον καὶ φρονιμώτερον εἶναι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ, ὅταν πάθῃ τινὰς λαϊκὸς ἢ Ἱερεὺς ἢ Μοναχὸς, τοιοῦτον πράγμα, ὡς προεῖπομεν ἐν τῇ ὑποσημ. τοῦ δ' τοῦ Διονυσίου.

φώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ προσευχῇ». [ά. Κορ. ζ'. 5]. Καὶ πάλιν «ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν». Ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπέχεσθαι δεῖ, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, εἰς ποίας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος πρέπει νὰ μὴ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἀπεκρίθη διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, φέρων εἰς μαρτυρίαν τὰ λόγια τοῦ Παύλου τὰ ρηθέντα πρὸς τὰ ἀνδρόγυνα, ἦγουν μὴ ἀποστερεῖτε τὸ ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν, πάρεξ νὰ μὴ σμίγετε μετὰ συμφωνίαν καὶ τὰ δύο μέρη πρὸς καιρὸν, διὰ νὰ καταγίνεσθε εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ πάλιν νὰ σμίγετε, διὰ νὰ μὴ σᾶς πειράζῃ ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν σας. Ἐξηγῶντας δὲ ὁ Ἅγιος ποῖον καιρὸν καὶ ποίαν προσευχὴν ἐννοεῖ ἡ Παῦλος νὰ μὴ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα, λέγει, ὅτι εἶναι τὸ Σάββατον καὶ ἡ Κυριακὴ (καὶ ἀπλῶς κάθε ἑορτῆ), εἰς τὰς ὁποίας ἡμέρας πρέπει νὰ μὴ σμίγουν αὐτὰ, διατὶ τότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ταύτας ἐγένετο πνευματικὴ θυσία, ἦτοι ἱερά λειτουργία, καὶ ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθοῦν διὰ νὰ μεταλάβουν τὰ θεῖα μυστήρια (1). Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ Διονυσίου.

Ἐρωτήσεις ΙΔ'.

Ἐάν τις μὴ ἔχων ἑαυτὸν χειρίσῃται, ἢ κρημνίσῃ ἑαυτὸν, εἰ γίνεται προσφορά περὶ αὐτοῦ, ἢ οὐ;

Ἀποκρίσεις.

Ἐπὲρ αὐτοῦ διακρίναι ὁ Κληρικὸς ὀφείλει, εἰ τὸ ἀληθὲς ἔκφρων ὢν, πεποίηκε τοῦτο. Πολλάκις γὰρ οἱ διαφέροντες τῷ πεπονθότι, θέλοντες τυχεῖν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχῆς, καταψεύδονται καὶ λέγουσιν, ὅτι οὐκ εἶχεν ἑαυτόν. Ἐνίοτε δὲ ἀπὸ ἐπηρείας ἀνθρώπων, ἢ ἄλλως πως ἀπὸ ὀλιγωρίας πεποίηκε τοῦτο, καὶ οὐ χρὴ προσφορὰν ἐπάνω αὐτοῦ γενέσθαι· αὐτοφονευτῆς γὰρ ἑαυτοῦ ἐστὶ. Δεῖ οὖν πάντως τὸν Κληρικὸν μετὰ ἀκριβείας ἐρευνῆσαι, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίμα πέσῃ.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ θεὸς οὗτος Πατὴρ, ἂν πρέπει νὰ γένη λειτουργία καὶ μνημόσυνον διὰ ἐκεῖνον τὸν ἀνθρώπον, ὁποῦ ἐφόνευσεν, ἢ ἐκρήμνισεν, ἢ ἐπνίξεν, ἢ ἐκρέμασεν, ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτὸν του, μὴ ἔχοντας τὸν νοῦν σῶον καὶ ὑγιᾶ, εἴτε ἀπὸ δαιμόνιον, εἴτε ἀπὸ ἀσθένειαν, καὶ ἀποκρίνεται μετὰ τὸν παρόντα Κανόνα λέγων, ὅτι, ὁποῖος Ἱερεὺς καὶ ὁποῖος ἄλλος Κληρικὸς προσκαλεσθῆ εἰς τὸ νὰ τὸν μνημονεύσῃ, πρέπει νὰ ἐξετάζῃ καλὰ μετὰ ἀκριβείαν, ἂν τῇ ἀληθείᾳ ὄντας ἔξω ἀπὸ τὰς φρένας τοῦ ὁ τοιοῦτος, ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτὸν του· διότι, πολλάκις φοραῖς οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκετοὶ τοῦ τοιοῦτου, θέλοντες νὰ μνημονευθῆ καὶ νὰ ψαλθῆ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, καὶ λειτουργία νὰ γένη ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν του, λέγουν ψεύματα, ὅτι ἦτον ἔξω φρενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐθανάτωσε τὸν ἑαυτὸν του. Μερικαῖς φοραῖς δὲ θανατόνει τινὰς τὸν ἑαυτὸν του, ἢ ἀπὸ κάμμιαν βλάβην καὶ ἐνόχλησιν ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἀπὸ ὀλιγοψυχίαν καὶ λύπην ὑπερβολικὴν, ἢ ἄλλην κάμμιαν ἀφορμὴν, θέλωντας καὶ ἔχοντας τὸν νοῦν του ὑγιᾶ, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ γένη λειτουργία καὶ μνημόσυνον, ἐπειδὴ καὶ ἐστάθη αὐτὸς τοῦ ἑαυτοῦ του φονεὺς (2).

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμῶν ἐν τῇ ια'. ἐρωταποκρίσει τῇ πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ἀναγκαίως πρέπει νὰ μὴ σμίγουν ὄχι μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν ὁποῦ κοινωνήσουν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς κοινωνίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, καὶ ὅσοι τοῦτο δὲν φυλάττουν, μετὰ αὐστηρὰ ἐπιτίμια νὰ κανονίζονται, καὶ ὅρα τὴν ἀ. ὑποσημ. τοῦ ιγ'. τῆς ς'. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν μεταλάβουν εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, πάλιν πρέπει νὰ μὴ σμίγουν. Διὸ καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἐν τῇ ιβ'. ἀποκρίσει πρὸς τὸν αὐτὸν Μάρκον λέγει, ὅτι τὰ ἀνδρόγυνα ὁποῦ δὲν ἐγκρατεῦνται ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, πρέπει νὰ διορθῶνται μετὰ μέτρια ἐπιτίμια. Ὁμοίως πρέπει νὰ ἀπέχουν ταῦτα καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ μ'. καὶ τὰς δ'. καὶ ς'. καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ θ'. Ἀποστολικῶ.

(2) Σημείωσαι δὲ ὅτι οἱ πολιτικοὶ νόμοι, διὰ νὰ ἐμποδίσουν

τοὺς τοιοῦτους βιοθάνεις ἀπὸ τὸ νὰ σκοτῶνται, προστάζουν, ὅτι ὁποῖος ἀφ' ἑαυτοῦ θανατωθῆ, νὰ δημεύηται, ἦγουν νὰ διαρπάζονται ἀπὸ τὸν λαὸν τὰ ὑπάρχοντά του· ἀλλὰ καὶ ὁποῖος ἐπιχειρήσῃ νὰ σκοτωθῆ καὶ δὲν προφθάσῃ, καὶ αὐτὸς νὰ παιδεύεται ὡς ἄν φονεὺς. Ὅρα τὸν Βλάσταριν (ἐν τῷ περὶ βιοθανῶν). Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ ἄφρονες ἐνόμισαν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν μεβίαιον θάνατον ἀποθνησκόντων γίνονται δαίμονες, ἀναιρεῖ τὴν κακὴν ὑπόληψιν αὐτῶν ταύτην ὁ θεὸς Χρυσόστομος. (λόγ. λς'. εἰς τὸν Λάζαρον σελ. 234. τοῦ ε'. τόμ.). Σημείωσαι δὲ ὅτι τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος προλαβὼν ἐπεκύρωσε καὶ ὁ Πρεσβύτερος ἐνὸς Μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Παχωμίου ἐπρόσταξε γὰρ οὗτος νὰ μὴ μνημονεύονται αἱ δύο ἐκεῖναι Μοναχῆ, ὁποῦ ἐφονεύθησαν ἀφ' ἑαυτῶν (καὶ ὅρα εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Παχωμίου ἐν τῷ Λαυσαϊκῷ).

Ἑρωτήσεις ΙΕ΄.

Ἐάν τις γυνή πνευματιᾶ, ὥστε καὶ σίδηρα φορεῖν, ὁ δὲ ἀνὴρ λέγων, ὅτι οὐ δύναμαι ἐγκρατεῦσθαι καὶ θέλω λαβεῖν ἄλλην, ὀφείλει λαβεῖν ἑτέραν, ἢ οὐ ;

Ἀποκρίσεις.

Μοιχεία μεσολαβεῖ τῷ πράγματι, καὶ περὶ τούτου τί ἀποκρίνασθαι οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἐφευρίσκω.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτηθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀνίσως γυναϊκά τινος δαιμονίζεται τόσο, ὥστε ὁποῦ νὰ τὴν δένουν μὲ σίδηρα καὶ ἀλύσεις, (τυχόν, ἢ διὰ νὰ μὴ φύγῃ, ἢ διὰ νὰ μὴ θανατώσῃ τὸν ἑαυτὸν της, ἢ ἄλλον τινὰ), ὁ δὲ ἀνδρὸς αὐτῆς μὴ δυνάμενος νὰ σωφρονῇ καὶ νὰ ἐγκρατεῦται ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν (ἐπειδὴ μὲ τὴν γυναϊκά του νὰ σμίξῃ οὕτως ἔχουσιν δὲν ἢμπορεῖ), ζητεῖ νὰ λάβῃ ἄλλην γυναϊκα, ἂν πρέπῃ νὰ λάβῃ ἄλλην, ἢ ὄχι ; Τοῦτο, λέγω, ἐρωτηθεὶς, ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι περὶ τούτου δὲν ἔχει, οὔτε ἐφευρίσκει τι νὰ ἀποκριθῇ, ἐπειδὴ, ἂν αὐτὸς πάρῃ ἄλλην γυναϊκα, μοιχείᾳ εἰς τὸ πάσιμον αὐτὸ ἀκολουθεῖ· διότι ἀπέλυσε τὴν πρώτην γυναϊκά του, χωρὶς λόγου πορνείας, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶπεν· «Ὁς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναϊκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχεῖσθαι (1)». Ὅρα καὶ τὸν μή. καὶ οἱ. Ἀποστολικόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκλογή τῶν νόμων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Βασιλέων (τίτλ. γ'. σελ. 107. τοῦ β'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.) προστάζει νὰ μὴ χωρίζωνται : οὕτω γὰρ φησὶν· «Βί δὲ συμβῆ ἐξ αὐτῶν, ἵνα μετὰ τὸν γάμον ὑπὸ δαίμονος κῦριευθῆναι, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀπ' ἀλλήλων μὴ χωρίζεσθαι.» Ὅθεν ἐδῶ ὁ ἴδιος Λέων ἀναίρει τὴν κάτω Νεαράν του. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ περὶ ἀρραβῶνος Κεφάλαιον.

Ἑρωτήσεις ΙΓ΄.

Ἐάν τις νηστεύων ἐπὶ τῷ κοινωνῆσαι, νικτόμενος τὸ στόμα, ἢ ἐν τῷ βαλανεῖῳ, κατέπειεν ὕδωρ μὴ θέλων, ὀφείλει κοινωνῆσαι ;

Ἀποκρίσεις.

Ναί. Ἐπεὶ εὐρών ὁ σατανᾶς ἀφορμὴν τοῦ κωλύειν αὐτὸν τῆς Κοινωνίας, συχνότερον τοῦτο ποιήσει.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος, ἀνίσως πρέπῃ νὰ μεταλάβῃ ἐκεῖνος ὁποῦ νηστεύων καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ μεταλάβῃ, ἔτυχε νὰ καταπῇ νερὸν στατικῶς, ἢ εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐνιπτε τὸ στόμα του, ἢ εἰς καιρὸν ὁποῦ εὕρισκετο εἰς τὸ λουτρόν (2), καὶ πρὸς τοῦτο ἀποκρίνεται διὰ τοῦ παρόντος Κανόνος, ὅτι πρέπει νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ ἂν

(1) Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, μοιχεία ἀκολουθεῖ εἰς τοὺς ἀπολύοντας τὴν δαιμονιζομένην γυναϊκά των, εἴτε παντοτινὰ, εἴτε πρὸς καιρὸν αὐτὴ δαιμονίζεται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ ἡ τοῦ Βασιλέως Λέοντος Νεαρά, ὁποῦ συγχωρεῖ τὸν ἀνδρὰ νὰ ἀφίη τὴν παντοτινὰ δαιμονιζομένην γυναϊκά του, καὶ ὁ Βαλαμῶν δὲν πρέπει νὰ εἰσακουέται, ὅστις συγχωρεῖ τὸν τοιοῦτον ἀνδρὰ νὰ πάρῃ ἄλλην γυναϊκα, καὶ ἀποδέχεται τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λέοντος. Διότι τόσο ὁ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ ἡ γυναϊκα, ὁποῦ ἀπὸ δαιμόνων ἤθελεν ἐνεργηθῆ, πρέπει νὰ ὑπομένουν ἕνας τὸν ἄλλον, στοχαζόμενοι, ὅτι διὰ κάποιας ἀμαρτίας των τοῦτο ἤκολούθησε, καὶ ὄχι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ὅς λάβουν παράδειγμα οἱ ἄνδρες ὁποῦ ἔχουν γυναϊκας δαιμονιζομένας ἀπὸ τὸν εὐλαβέστατον ἐκεῖνον καὶ θεοφοβούμενον ἀνδρὰ τῆς γυναϊκὸς Θεοτέκνας τῆς ἐν τῇ Ρωσοπόλει τῆς Κιλικίας εὕρισκομένης, καθὼς ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Συμεῶν τοῦ θαυμαστορείτου (πράξει δ'. τῆς ζ'. Συνόδου). Αὕτη γὰρ εἴκοσι χρόνους ἐσυγκατοίκησε μὲ τὸν ἀνδρὰ της, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐνιπτε κάτω ἀπὸ τὸ δαιμόνιον (τὸ ὁποῖον τῆς ἤκολούθησεν ὅταν ἦτο παῖς, δηλα-

δὲν ἦτο ἰδ'. χρόνων, ταῦτόν εἰπεῖν, ὅταν εἰς ὄραν γάμου εὕρισκομένην ἐπῆρεν αὐτὴν ὁ ἀνδρὸς της), καὶ ἐμάσσα τὴν γλῶσσάν της, ὁ εὐλογημένος ἀνδρὸς της ὑπέμεινε γενναίως τὴν θλίψιν καὶ τὴν πύρωσιν τῆς σαρκὸς, χωρὶς νὰ πάρῃ ἄλλην γυναϊκα, ἕως ὁποῦ ἡ γυναϊκά του ἐλυτρώθη τοῦ δαιμονίου διὰ προσευχῆς τοῦ Ἁγίου Συμεῶν.

(2) Ὅμως διὰ νὰ μὴ εὕρισκῃ ὕλην καὶ ἀφορμὴν ὁ διάβολος νὰ προξενῇ τοιοῦτό τι, πρέπει ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐτοιμάζονται νὰ κοινωνήσουν, νὰ μὴ νίπτουν τὸ στόμα, οὔτε νὰ λούωνται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁποῦ ἔχουν νὰ μεταλάβουν, ἀλλὰ νὰ νίπτουν τὸ στόμα ἀφ' ἐσπέρας, καὶ νὰ λούωνται μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς Κοινωνίας· δι' ὅ καὶ ὁ Βαλαμῶν ἐν τῇ πρὸς Μάρκον β'. ἀποκρίσει αὐτοῦ λέγει, ὅτι οὔτε Ἱερεὺς, οὔτε λαϊκὸς συγχωρεῖται νὰ λούεται, ἢ καὶ νὰ φλεβοτομῆται κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐκοινωνήσεν, οὔτε πρὸ τῆς Κοινωνίας, οὔτε ὕστερα ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν. Πρέπει γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ πρὸ τοῦ νὰ κοινωνήσουν, καὶ ἀφ' οὗ κοινωνήσουν μὲ κάθε κατάνυξιν καὶ εὐλαβίαν νὰ προσπίπτουν εἰς τὸν Θεόν, καὶ νὰ τὸν εὐχαριστοῦν διὰ τὴν μετάληψιν τοῦ Παναγίου σώματος καὶ αἵματος ὁποῦ ἤξιω-

ἐμποδισθῆ, συχνὰ θέλει κάμνει τὸν τοιοῦτον ὁ διάβολος νὰ καταπίνῃ νερὸν διὰ συνεργείας του, διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια.

Ἑρωτήσεις ΙΖ'.

Συχνῶς ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ποιοῦντες, ἄρα ὑπὸ κατάκρισιν ἐσμέν ;

Ἀποκρίσεις.

Εἰ καὶ μὴ ποιοῦμεν, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ μέμφεσθαι ἑαυτοὺς, ὅτι ἀκούοντες παρακούομεν. Μέρος δὲ σωτηρίας ἐστὶ καὶ τὸ μέμφεσθαι ἑαυτοὺς.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη ὁ Ἅγιος τάχα κατακεκριμένοι εἴμεθα, διατὶ ἀκούομεν μόνον συχνάκις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὰ ἔργα δὲ δὲν κάμνομεν ἐκεῖνα ὅπου ἀκούομεν, καὶ ἀποκρίνεται, ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀκούωμεν, καὶ καὶ μὲ τὸ ἔργον δὲν τὸν κάμνωμεν. Διατὶ, ἀγκαλὰ καὶ δὲν τὸν ἐργαζόμεθα, ὅμως ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ κατηγοροῦμεν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας, ὅτι ἀκούοντες αὐτὸν, παρακούομεν καὶ δὲν κάμνομεν καθὼς ἀκούομεν. Τὸ δὲ νὰ κατηγοροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας, μέρος σωτηρίας εἶναι καὶ αὐτὸ, ὡσὰν ὅπου γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν μας ταπεινώσιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἰλεως γίνεται ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἀμαρτίας μας καὶ μᾶς δικαιοῖ, καθὼς καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν μὲν, ταπεινὸν δὲ Τελώνην, ὑπὲρ τὸν ἐνάρετον μὲν, ὑπερήφανον δὲ Φαρισαῖον, ἐδικαίωσεν (1).

Ἑρωτήσεις ΙΗ'.

Ἐκ ποίας κείρας κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἀμαρτήματα ;

Ἀποκρίσεις.

Πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἐκάστου. Οἱ μὲν ἀπὸ δεκαετοῦς κείρας, οἱ δὲ καὶ μείζονος.

Ἑρμηνεία.

Ἐρωτήθη καὶ περὶ τούτου ὁ Πατὴρ οὗτος, ἀπὸ ποίαν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἀμαρτήματα, καὶ ἀποκρίνεται ὅτι, κατὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἔτσι κρίνονται καὶ τὰ ἀμαρτήματά του. Διότι, ἐκεῖνα μὲν τὰ παιδία ὅπου εἶναι φύσεως δεξιᾶς καὶ ἐξυπνα, αὐτὰ εὐκολώτερα καὶ ὀγλιγωρότερα διακρίνουσι τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακὸν, διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ δέκα χρόνων κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἀμαρτήματά των. Ἐκεῖνα δὲ ὅπου ἐξ ἐναντίας εἶναι φύσεως ἰωθρᾶς καὶ νοδὸς ἀποκοιμημένου, δυσκολώτερα καὶ ἀργότερα ἔρχονται εἰς τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισιν· ὅθεν καὶ ἀπὸ περισσοτέρους χρόνους τῆς ἡλικίας των κρίνονται παρὰ Κυρίου τὰ ἀμαρτήματά των. Ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ μ'. τῆς 5'.

θησαν, καὶ ὄχι νὰ χαυνοῦνται καὶ νὰ ζητοῦν τοιαύτας βλακειὰς καὶ πλυσίματα ὑδάτων θερμῶν, ἔξω μόνον τότε νὰ φλεβοτομοῦνται, ὅταν κοινωνήσουν, ἂν ἦναι κάμμια, ἀνάγκη ἀσθενείας θανατηφόρου. Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Ἀρμένόπουλος ἐν τῇ ἐπιτομ. τῶν Κανόνων· ὅτι δὲ χωρὶς ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν πρέπει νὰ λούωνται οὔτε οἱ λαϊκοὶ, καὶ πολλῶ μᾶλλον οἱ Κληρικοί, ἀνάγνωθι τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ οξ'. τῆς 3'.

(1) Τοῦτον τὸν ἴδιον Κανόνα δανεισθεῖς, ργ'. ἐρωταπόκρισιν, ἴδιαν κάμνει αὐτοῦ ὁ Ἀναστάσιος Σιναΐτης, εἰ τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Σιναΐτου εἰσὶν ἄκασαι αἱ ἐρωταποκρίσεις ὅπου ἐξεδόθησαν εἰς τύπον κατὰ τὸ 1777 ἔτος. Σημείωσαι δὲ ὅτι δὲν λέγει τὸν Κανόνα τοῦτον ὁ Πατὴρ διὰ ἐκείνους τοὺς ἀμελεῖς, οἵτινες ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἀμελείαν των καταφρονοῦσι καὶ δὲν κάμνουσι καθὼς ἀκούουσι, νομίζοντες τάχα, ὅτι κατηγοροῦντες τὸν ἑαυτὸν τους πῶς δὲν κάμνουσιν, ἔχουν νὰ σωθῶν. Ἄς μὴ νομίζουσι ἔτσι οἱ ἀμελεῖς, μηδὲ ὅλην τῆς ἰδίας των

ἀμελείας ἢς λαμβάνουσι τὸν Κανόνα. Οὐ γὰρ διὰ τούτους τὸν λέγει ὁ Πατὴρ, ἀλλὰ διὰ ἐκείνους, ὅπου ἀκούουσιν αὐτὸν καὶ ἀγωνίζονται μὲν ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ τὸν ἐργάζωνται, ὅμως διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ἀδυνατοῦσιν εἰς τὸ νὰ τὸν κάμνουσι μὲ ὅλην τὴν τελειότητα. Συμφώνως μὲ τὸν Κανόνα τοῦτον λέγει καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ὅτι ὅποιος ἀκούσῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸν φυλάξῃ, κατηγορήσῃ δὲ τὸν ἑαυτὸν του πῶς δὲν τὸν ἐφύλαξεν, οὗτος ἔχει μόνον λογίζεται ὡσὰν νὰ ἐφύλαξε τὸν μισὸν ἀπὸ ἐκείνου ὅπου ἤκουσεν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις, ἐκ τῆς αὐτομεμφίας ταύτης σπουδάζει καὶ νὰ φυλάξῃ. Ὅρα τὸ ρητὸν τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου. Ὁμοίως ὅρα ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ καὶ τὸ ρητὸν τοῦ θεοῦ Μαξίμου, ἤγουν τὸ, «Πολλοὶ ἐσμέν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες», καὶ ἔχε τοῦτο κατὰ νοῦν πάντοτε, διατὶ εἶναι χρήσιμον εἰς κάθε σχεδὸν συναναστρόφῃ τῶν μὴ μόνον ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀδιαφορίᾳ ζώντων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμελείαν αὐτῶν καὶ τὰς Γραφὰς καὶ τὰ θεῖα λόγια κακίζόντων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΔΕΙΓΜΕΝΑ

Θεόφιλος ὁ κατὰ τὸ 389. ἔτος χρηματίσας τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπίσκοπος, σοφὸς καὶ ἀνδρεὸς ὢν τὸ φρόνημα, πρότερον μὲν ἠλευθέρωσε τὴν Ἀλεξανδρείαν ἀπὸ τῆν πλάνην τῶν εἰδώλων διότι, ὄχι μόνον ἐδειχθεν εἰς τοὺς ἠπατημένους Ἕλληνας τὰς κρυφὰς μηχανὰς ὅπου εἶχον οἱ Ἱερεῖς τῶν, διὰ μέτου τῶν ὁποίων ἐμβαῖνον μέσα εἰς τὰ ἄδεια καὶ ἀψυγα εἰδῶλα, καὶ ἔλεγον ἀπὸ ἐκεῖθεν μέσα ἐκεῖνα ὅπου ἤθελον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξόκνον τοῦ Σαράπιδος (τὸ ὁποῖον διὰ τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος, ἄδετο λόγος, ὅτι ἂν σεισθῆ, ἔχει νὰ σεισθῆ ὄλη ἢ γῆ), ἐσύτρινε καὶ ἐδείξεν αὐτὸ εἰς τοὺς ὁρῶντας Ἕλληνας ποντικῶν κατοικητήριον (1) καὶ τὰ φονικά μυστήρια τοῦ Μυθρείου ἐπόμπευσε, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ψευδοθεῶν ἐχώνευσε εἰς λεβήτικα καὶ ἄλλας χρεῖας τῆς Ἐκκλησίας (2). Ἰσχυρότερον δὲ ἐξ αἰτίας τῶν περὶ τὸν Ἀμμώνιον μοναχῶν, τῶν λεγομένων μακρῶν, μάχην κατὰ τοῦ θείου Χρυσόστομου κινήσας, ὡς μὴ ὤφειλε, διὰ τοῦτο μιμητὸς παρὰ πᾶσιν ἐγένετο. Πύξισε δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ μένος καὶ διατὶ κατεγίνετο εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων τοῦ Ὀριγένους, τὰ ὅποια προλαβὼν εἶχεν ἀποκρηῦσαι (3). Παρῶν δὲ ἦτο εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Νεκταρίου Σύνοδον, ἧτις μετὰ τὴν β'. Οἰκουμενικὴν ἐγένετο ἐν ἔτει 394. περὶ Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου τῶν ἀντεχομένων τῆς ἐπίσκοπης Βόστρης (περὶ ἧς ὄρα μετὰ τὴν ἐν Σαρδικῆ). Τελειώσας δὲ ἐν μετανοίᾳ τὴν ζωὴν του (4), ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς τὰς κανονικὰς ἐπιστολάς ταύτας, ἀναγκαίαις οὖσας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν, αἵτινες ἐπικυροῦνται, ἀορίστως μὲν ἀπὸ τὸν α'. τῆς δ', καὶ τὸν α'. τῆς ζ', ὠρισμένως δὲ ἀπὸ τὸν β'. τῆς σ'. Οἰκουμενικῆς, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν. Εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πανδεκτῶν, καὶ ἐν τῷ α'. τόμῳ τῶν Συνοδικῶν, σελ. 353.

Οἱ ιδ'. Κανόνες Θεοφίλου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐρμηνευόμενοι.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Καὶ τὸ ἔθος καὶ τὸ πρόπον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ πᾶσαν Κυριακὴν τιμᾶν, καὶ ἐν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Διὸ ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς καὶ πρώτη κέκληται, ὡς ἀρχὴ ζωῆς ἡμῖν ὑπάρχουσα, καὶ ὀγδόη, ἅτε δὴ ὑπεραναβεβηκυῖα τὸν τῶν Ἰουδαίων Σαββατισμόν. Ἐπεὶ οὖν συνέβη τὴν τῶν ἁγίων Θεοφανείων νῆστιμον ἡμέραν εἶναι, ταύτην οἰκονομήσωμεν καὶ πρὸς ἐκάτερον ἐπιστημόνως χωρήσωμεν, ἵνα μεταλαμβάνοντες ὀλίγων φοινίκων, ἐκκλίνωμεν ἅμα καὶ τὰς αἱρέσεις, τὰς μὴ τιμῶσας τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμέραν καὶ τὸ ὀφειλόμενον τῇ νηστήμῳ ἡμέρᾳ ἀποδῶμεν, περιμένοντες τὴν ἐσπερινὴν σύναξιν, ἧτις ἐνταῦθα, Θεοῦ θέλοντος, τελεῖται. Συναχθῶμεν τοίνυν ἀπὸ ὥρας ἐνάτης ἐνταῦθα.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ἡ νῆστιμος ἡμέρα, ἧτοι ἡ παραμονὴ τῶν Θεοφανείων (5), ἠκολούθησε νὰ τύχη εἰς ἡμέραν κατα-

(1) Θεοδώρητ. βιβλ. ε'. Κεφ. κβ'. "Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Σωζόμενος (βιβλ. ζ'. Κεφ. ιε.), ὅτι εἰς καιρὸν ὅπου ἐκρημνίζετο ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου ὁ ναὸς τοῦ Σαράπιδος τούτου (ὅστις, κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἦτον ὁ πλέον μεγαλύτερος καὶ ὠραιότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ναοὺς ὅπου τότε ἦσαν εἰς τὸν κόσμον), εὐρέθησαν μέσα εἰς τὰς πέτρας ἱερογλυφικὰ γράμματα, παρόμοια μὲ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, τὰ ὅποια ἐξηγήθησαν ἀπὸ ἑνα ἐπιστήμονα Ἕλληνα, καὶ ἔλεγον, ζωὴν ἐπερχομένην, ἧτοι, αὕτη εἶναι ἡ μέλλουσα ζωὴ, καὶ ἄλλα γράμματα, τὰ ὅποια ἔλεγον, ὅτι τότε ἔχει νὰ λάβῃ τέλος ὁ ναὸς αὐτὸς, ἔταν φανοῦν τὰ εἰς τύπον Σταυροῦ ταῦτα ἱερογλυφικά. Ὅθεν ἀπὸ τῆν αἰτίαν ταύτην πολλοὶ Ἕλληνες ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐγιναν Χριστιανοί.

(2) Σωκράτ. βιβλ. ε'. Κεφ. ις'. οὗτος καὶ κατὰ τῶν ἀνθρωπομορφιτῶν ἀντεστάθη, οἵτινες ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ τὰ λοιπὰ ἀνθρώπινα μέλη.

(3) Σωκράτ. βιβλ. ε'. Κεφ. ις'. κβ' καὶ ἐρωτώμενος διὰ τοῦτο ἔλεγε. Τὰ Ὀριγένους βιβλία ἁμοιάζουν μετὰ τοῦ περιβολίου

τὰ ἄνθη, καὶ ἐγὼ, ὅτι εὐρω καλὸν εἰς αὐτὰ, τὸ παίρνω, ὅτι δὲ εἶναι ἀκανθῶδες, τὸ ἀφίνω.

(4) Φαίνεται γὰρ εἰς τὸ Γεροντικόν, ὅπερ καλεῖται Παράδεισος τῶν Πατέρων, ἐν τῇ περὶ κατανοήσεως ὑποθέσει μία διδασκαλία τοῦ Θεοφίλου τούτου περὶ τῆς μελλούσης καταστάσεως τῶν ψυχῶν τῶν τεθνεώτων, πολλὰ κατανοητικὴ. Ἐν δὲ τῷ τέλει αὐτῆς καὶ τοῦτο τὸ ἀξιόμνητον εὐρίσκεται ἀπόφθεγμα, ἔχον οὕτω, ὅτι, Θεόφιλος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μέλλων τελευτᾶν, εἶπε. «Μακάριος εἶ, ἀδελφὲ Ἀρσένιε, ὅτι ταύτης ἀεὶ ἐμνημόνευσε τῆς ὥρας».

(5) Ἐτσι ἐνόησε τὸν Κανόνα τοῦτον καὶ ὁ Κίτρος Ἰωάννης. Τὴν γὰρ νῆστιμον ἡμέραν τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἐξηγήσεν εἰς τὸν ις'. αὐτοῦ Κανόνα, τὴν πρὸ τῶν ἁγίων Θεοφανείων ἡμέραν. Ἐτσι παρομοίως ἐνόησαν αὐτὸν καὶ οἱ τὸν Κανόνα τοῦτον ἐν τῷ τυπικῷ τῷ περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανείων γράψαντες. Ἐτσι ἐνόησεν αὐτὸν καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου, ἀναφερόμενος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων τυπικῷ, καὶ

λύσιμον, τὴν Κυριακὴν, διὰ τοῦτο ὁ παρῶν Κανῶν διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ οικονομήσωμεν μὲ σοφίαν καὶ διάκρι-
σιν καὶ τὰ δύο ἐναντία ταῦτα, τρώγοντες μὲν ὀλίγους φοίνικας (ἢ καὶ σῦκα καὶ σταφίδας), καὶ μὲ τὴν λύσιν
τῆς νηστείας ταύτην, νὰ τιμήσωμεν τὴν ἀνκυστάσιμον καὶ καταλύσιμον ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, καὶ νὰ ἀποφύ-
γωμεν τὰς αἱρέσεις ὁποῦ τὴν Κυριακὴν δὲν τιμοῦν μὲ τὴν τελείαν ἀσιτίαν ὁποῦ εἰς αὐτὴν κάμνουσι (καὶ ὄρα
τὸν ἰθ. τῆς ἐν Γάγγρα). Διότι καὶ τὸ πρέπον, καὶ ἡ ἀρχαία συνήθεια καὶ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, χρεωστι-
κῶς ζητοῦν νὰ τιμῶμεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι καθε Κυριακὴν καὶ νὰ πανηγυρίζωμεν εἰς αὐτὴν, χαίροντες διὰ τὴν
ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν ὁποῦ ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ὡσάν ὁποῦ ἡ ἡμέρα αὕτη ὀνο-
μάζεται εἰς τὰς θείας Γραφὰς καὶ πρώτη, διατὶ εἶναι ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ὀγδόη, διατὶ ὑπερέβη τὴν
ἐβδόμην, τὸ Σάββατον δηλ. τῶν Ἰουδαίων, ὡς μετὰ τὴν ἐβδόμην ἀριθμουμένη (καὶ ὄρα τὸν ἰθ. Βασιλείου).
Νὰ τιμήσωμεν δὲ πάλιν καὶ τὴν νηστιμον ἡμέραν τῆς παραμονῆς μὲ τὴν ἰδίαν αὐτὴν λύσιν, μὲ τὸ νὰ μὴ λύω-
μεν αὐτὴν, ἢ νὰ καταλύωμεν εἰς ἄλλα παχύτερα καὶ λιπαρότερα φαγητὰ, προσμένοντες τὴν ὥραν τοῦ Ἐσπε-
ρινου, ὅστις ἔχει νὰ γένη σὺν Θεῷ μετὰ τὴν ἐνάτην ὥραν. Ὁρα καὶ τὸν ἰθ. Ἀποστολικόν.

Ἐκ τοῦ Ὑπομνηστικοῦ, ὅπερ ἔλαβεν Ἀμμῶν διὰ τὴν Λυκώ.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Περὶ τῶν κοινωνησάντων τοῖς Ἀρειανοῖς καὶ μέχρι νῦν τὰς Ἐκκλησίας κατεχόντων, ὡς ἔχει τὸ
ἔθος γινέσθω. Οὕτω μέντοι, ὥστε ἐτέρους καταστῆναι μαρτυρουμένους ἐν ὀρθοδοξίᾳ, κάκεινους ἀυλιζε-
σθαι, οὕτως οικονομουμένων καὶ τούτων, ὡσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πεποιήκασιν οἱ ἐν τῇ Θη-
βαίδι ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι. Οἱ καταστάντες παρ' Ἀπόλλωνος τοῦ Ἐπισκόπου, καὶ κοινωνήσαντες τοῖς
ἐχρούσι τὰς Ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς, ἐπιτιμᾶσθωσαν, εἴγε γνώμῃ ἑαυτῶν πεποιήκασιν τοῦτο· εἰ δὲ ὑπήκοοι
γεγόνασιν, τῷ οικείῳ Ἐπισκόπῳ ἀυλιζέσθωσαν, ὡς μὴ ἐπεγνωκότες τὸ ἄλογον. Καὶ εἰ μὲν πάντες οἱ
λαοὶ τούτους ἀποποιῶνται μετὰ τῶν ἄλλων, ἕτεροι χειροτονείσθωσαν· εἰ δὲ ἀντιποιῶνται αὐτῶν μετ'
ἐκείνων οἷς κεκοινωνήκασιν, ταύτης καὶ οὗτοι ἀποπειράσθωσαν τῆς συνηθείας, ἣ ἐχρήσαντο οἱ ἐν Θη-
βαίδι πάντες ὀρθόδοξοι Ἐπίσκοποι.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ Ἐπίσκοποι ὁποῦ ἐσυκοινώνησαν μὲ τοὺς Ἀρειανούς, καὶ ἐκράτη-
σαν ἕως τοῦ νῦν τὰς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, νὰ ἐξωσθοῦν μὲν αὐτοὶ ἀπὸ αὐτῶν, νὰ συκοινωνοῦν ὁμοῦ μὲ
τοὺς ὀρθοδόξους, ἀφ' οὗ γένη εἰς αὐτοὺς ἡ οἰκονομία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐδιώρισαν οἱ ἐν τῇ Θηβαίδι ὀρθόδοξοι
Ἐπίσκοποι, νὰ γίνεσθαι καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, ὁποῦ εὐρίσκονται τοιοῦτοι Ἀρειανοί, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν
ὀρθοδοξίαν (1). Αὐτοὶ, λέγω, νὰ ἐξωσθοῦν ἀπὸ αὐτῶν, καὶ νὰ κατασταίνωνται ἄλλοι ὀρθόδοξοι εἰς αὐτῶν. Ἐ-
κεῖνοι δὲ οἱ ὀρθόδοξοι, τοὺς ὁποίους κατέστησεν ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, εἰ μὲν καὶ ἐσυκοινώνησαν ἀφ' ἑαυ-
τοῦ των μὲ τοὺς Ἀρειανούς, νὰ ἐπιτιμῶνται, εἰ δὲ μὲ γνώμῃ τοῦ ρηθέντος Ἐπισκόπου των τοῦτο ἔκαμαν,
νὰ ἔχουν τὴν κοινωνίαν μὲ τοὺς ἄλλους Ἐπισκόπους, διατὶ, θέλοντες νὰ φυλάξουν ὑπακοὴν εἰς τὸν Ἐπίσκοπόν
τους, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ γνωρίσουν ποῖον ἦτον ἄλογον νὰ κάμουν, ἦτοι τὸ νὰ μὴ συκοινωνήσουν μὲ ἐκείνους.

πρὸ τούτων ἀπάντων, καὶ πρὸ τοῦ Θεοφίλου αὐτοῦ. Ἔτσι καὶ ὁ
Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος θέλει νὰ ᾔναι νηστιμος ἢ παραμονὴ τῶν
Φώτων (αὐτόθι παρὰ τῷ τυπικῷ τῶν Θεοφανείων). Σημειῶσαι
ὁμοῦ, ὅτι ὁ μὲν ρηθεὶς Κίτρος εἰς τὸν αὐτὸν Κανῶνα λέγει, ὅτι
ὁ Θεόφιλος ἐδῶ θέλει νὰ μὴ καταλύωμεν εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον
μετὰ τὸν Ἐσπερινὸν τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων. (ὡς καὶ
ὁ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας εἰς ὕδωρ μόνον συγχωρεῖ νὰ λύεται ἡ
νηστεία τῶν Φώτων, καὶ ἐν Σαββάτῳ, καὶ ἐν Κυριακῇ.) Καὶ νη-
στιμον φαίνεται νὰ θέλη ταύτην καὶ ὁ Ἐφέσου Μάρκος (αὐτόθι).
Νεῖλος δὲ τις (δὲν ἠξεύρω, εἴτε Μοναχὸς εἶναι, εἴτε Ἱερομόνα-
χος) σχολιάζων, ἀντιλέγει εἰς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ Κί-
τρος, καὶ φησιν, ὅτι ὁ Θεόφιλος ἐδῶ δὲν λέγει διὰ τὴν μετὰ
τὸν Ἐσπερινὸν τροφήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφήν ὁποῦ γίνεται μετὰ
τὴν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἣτις τελεῖται τὸ πρωτὸν, ὅταν
τύχη ἐν Κυριακῇ ἢ τῶν Θεοφανείων παραμονῇ· ἐπειδὴ μετὰ
τὸν Ἐσπερινὸν τῆς παραμονῆς, τῶσον τῶν Θεοφανείων, ὅσον καὶ
τῶν Χριστοῦ γεννῶν, ἐν ὁποίᾳ ἡμέρᾳ τύχη, καταλύουσιν ἐν
τοῖς Μοναστηρίοις ἔλαιον καὶ οἶνον κατὰ τὴν διάταξιν τῶν τυ-
πικῶν. Δὲν ἠξεύρω ἂν ὁ Νεῖλος οὗτος ᾔναι ὁ ἴδιος ὁποῦ γρά-

φει ἐν τῷ τυπικῷ τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων, ὅτι καταλύε-
ται αὕτη εἰς ἔλαιον καὶ οἶνον, τυχούσα ἐν Σαββάτῳ ἢ Κυριακῇ.

(1) Οἰκονομίαν φαίνεται μοι εἶναι ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κανὼν ἐκείνην,
ὁποῦ ἐδιώρισεν ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Σύνοδος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀ-
θανασίου, τὸ νὰ ἀναθεματίζουσι δηλαδὴ οἱ συκοινωνήσαντες τοῖς
Ἀρειανοῖς τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου, ὅταν ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν
ὀρθοδοξίαν, καὶ νὰ ὁμολογοῦν τὴν πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ
οὕτω νὰ δέχωνται· περὶ τῆς Συνόδου ὄρα εἰς τὴν πρὸς Ρουφια-
νὸν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀθανασίου. Λέγει δὲ ὁ Κανὼν, ὅτι ἐδιώρι-
σαν οἱ ἐν Θηβαίδι Ἐπίσκοποι, καθ' ὅτι ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἦσαν
παρόντες Ἐπίσκοποι εἰς ἐκείνην τὴν Σύνοδον, ἡ δὲ Θηβαίς ἦτο
μέρος τῆς Αἰγύπτου. Ἡ γὰρ Αἴγυπτος, κατὰ τὸν Μελέτιον τὸν
γεωγράφον, διηρείτο εἰς ἄνω Θηβαίδα, καὶ κάτω Θηβαίδα, καὶ
δεύτερον, διατὶ ἡ Λυκὴ ἦτο πόλις τῆς Θηβαίδος, πρὸς τὸν Ἐπί-
σκοπον τῆς ὁποίας Ἀμμῶν ἐδόθη ὁ παρῶν ὑπομνηστικὸς λόγος.
Ἀναφέρει δὲ τοὺς ἐν Θηβαίδι Ἐπισκόπους ὁ Θεόφιλος, διὰ τὴν
πίσιν τὸν Ἀμμῶν ἐυκολώτερα εἰς τὸ νὰ φυλάξῃ τὴν τοιαύτην
συνήθειαν, τὴν ὁποίαν οἱ προκατοχοὶ του ἐμεταχειρίζοντο, καὶ
διὰ τὴν ὁποίαν τοῦ γράφει αὐτός.

Καὶ ἂν μὲν ὅλον τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἀποστρέφονται τοὺς τοιοῦτους, ὡς συγκοινωνοὺς τῶν Ἀρειανῶν, ἃς χειροτονοῦνται ἄλλοι ἀντ' αὐτῶν ὀρθόδοξοι, εἰ δὲ στέργουν, τόσον αὐτοὺς, ὅσον καὶ τοὺς Ἀρειανούς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐσυγκοινῶνησαν, ἃς δεχθοῦν κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ρηθέντες ἐν Θηβαΐδι Ἐπίσκοποι εἰς τοὺς ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν Ἀρειανῶν ἐπιστρέφοντας. Σημείωσκι ὅτι, οὔτε εἰς τὸν α'. οὔτε εἰς τὸν παρόντα Κανὸνα σώζεται τις ἐρμηνεία τοῦ Βαλσαμῶνος. Ὅρα καὶ τὸν ζή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ Βίστου καταστάντος ἐν Ἐρέβῃ Πρεσβυτέρου, ζητητέον. Καὶ εἰ μὲν ἀποταξμένην τινὰ, ζῶντος τοῦ ἀνδρός, ἐβιάσατο, μὴ συγχωρεῖσθαι εἶναι Πρεσβύτερος, ὅπουγε, οὐδὲ ὡς λαϊκὸς ὀφείλει συνάγεσθαι, τῆς Ἐκκλησίας εὐθυσίας τοὺς τοιοῦτους χωρίζειν. Οὐ φέρει δὲ τοῦτο πρόκριμα τῷ Ἐπισκόπῳ Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν κατέστησε, τῆς ἁγίας Συνόδου κελευσάσης, τοὺς ἀναξίους, μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἐλεγχόμενους ἐπὶ ἐγκλήματι ἐκβάλλεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Βίστος οὗτος ἐφημίζετο, ὅτι ἐβίασε καὶ ἔλαβε μίαν γυναῖκα ὑπανδρον, ἥτις ζῶντος τοῦ ἀνδρός τῆς ἐχωρίσθη ἀπὸ αὐτόν. Ἐπειτα ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὴν Ἐρέβην πόλιν τῆς Αἰγύπτου, μὴ γινώσκοντα, ὅτι αὐτὸς ἔλαβε τοιαύτην γυναῖκα. Λέγει λοιπὸν ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξετασθῇ αὕτη ἡ ὑπόθεσις, καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει, ὁ μὲν χειροτονηθεὶς αὐτὸς Πρεσβύτερος νὰ καθαίρεται καὶ πλέον νὰ μὴ ἦναι Ἱερεὺς εἰς καιρὸν ὅπου οὐδὲ ὡς λαϊκὸς ὁ τοιοῦτος πρέπει νὰ συνίσταται μὲ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία χωρίζει τοὺς τοιοῦτους ἀπὸ τὴν σύναξιν τῶν πιστῶν. Εἰς δὲ τὸν χειροτονήσαντα Ἀπόλλωνα τοῦτο δὲν προξενεὶ βλάβην καὶ καθάρειν τῆς Ἀρχιερωσύνης του, ἐπειδὴ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν ἐχειροτόνησε. Διότι ἡ ἁγία Σύνοδος, ἥτοι ἡ α'. ἐν τῷ θ'. Κανόνι αὐτῆς ἐπρότταξεν, ὅτι οἱ ἀναξίως χειροτονηθέντες οὗτοι καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχόμενοι, ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην. Ὅρα αὐτὸν τοῦτον τὸν θ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ δὲ Σούρ. ἐπειδὴ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων διεβεβαιώσατο καὶ ἀπεσταλκέναι τοῦτον, καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας πεποιηκέναι, ἔστω οὕτως, ὡς ἀπεφήνατο ὁ Ἐπίσκοπος, χρωμένου ἐκείνου ταῖς οἰκείαις δικαιολογίαις, εἶγε βούλεται καὶ μέμφεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Σούρ οὗτος Κληρικὸς ἦτο τοῦ Ἐπισκόπου Ἀπόλλωνος, ὁ ὁποῖος ἀπεστάλη (1), ἥτοι ἀπεβλήθη ἀπὸ τὸν Κληρον (καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Βαλσαμῶν) καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἐδιώχθη, ὡς ὁ ἴδιος Ἀπόλλων ἐβεβαίωσε. Λέγει λοιπὸν ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι, ἐπειδὴ τοῦτο οὕτως ἔγινεν, ἃς ἦναι καθὼς ἐδιώρισεν ὁ Ἐπίσκοπος. Πλὴν, ἐὰν ὁ Σούρ κατηγορῇ τὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἀπόφασιν, ἃς εἶπῃ τὰς δικαιολογίας του, ἐὰν θέλῃ, εἰς τὴν Σύνοδον, μέρος τῆς ὁποίας ἦτο καὶ ὁ Ἀπόλλων.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Περὶ δὲ Πανοῦφ τοῦ καταστάντος Διακόνου ἐν τῇ Λυκῷ, χρὴ ζητῆται. Καὶ εἰ μὲν εὐρεθείη οὗτος κατηχούμενος ὢν, τὴν ἀδελφιδὴν ἑαυτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν δεξάμενος, μετὰ δὲ βάπτισμα εἰς Κληρον ἀχθεὶς, μενέτω ἐν τῷ Κλήρῳ, εἶγε κεκοίμηται ἐκείνη, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐ κεκοινῶνηκεν αὐτῇ. Εἰ δὲ πιστὸς ὢν, τὴν αὐτὴν ἀδελφιδὴν αὐτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐδέξατο, ἔστω τοῦ Κλήρου ἀλλότριος· οὐ γὰρ πρόκριμα τῷ Ἐπισκόπῳ φέρει Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας κατέστησεν αὐτόν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Πανοῦφ οὗτος, πρὸ τοῦ νὰ βαπτισθῇ, ἐφημίζετο ὅτι ἐπῆρεν εἰς γυναῖκα τὴν ἀνεψιάν του καὶ μετὰ ταῦτα ἐχειροτονήθη Διάκονος. Ὅθεν ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει νὰ ἐξετασθῇ ἡ ὑπόθεσις, καὶ εἰ μὲν αὐτὸς, ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη δὲν ἐμεταχειρίσθηκεν αὐτὴν ὡς γυναῖκά του, ἐπειδὴ ἐκείνη ἀπέθανεν (2), ἃς μὲν Διακόνος, τὴν

(1) Ἴσως δὲ τὸ ἀπεστάλη δηλοῖ, ὅτι ἔστειλεν ὁ Ἀπόλλων αὐτὸν τὸν ἴδιον Σούρ πρὸς τὸν Θεόφιλον, καὶ διὰ γραμμάτων ἔβεβαίωσεν, ὅτι ἀπέβαλε τὸν ἀποσταλέντα ἀπὸ τὸν Κληρον.

(2) Ὅχι μόνον δὲ ἂν ἀπέθανεν ἡ γυνὴ, ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ἤθελεν ἀφήσει αὐτὴν μετὰ τὸ βάπτισμα, χωρὶς νὰ σμίξῃ με αὐτὴν, ἄξιος ἦτο γὰ μὲν εἰς τὸν Κληρον.

γὰρ πρὸ τοῦ βαπτίσματος χρῆσιν τῆς γυναικὸς ἐκαθάρισε τὸ ἅγιον βάπτισμα· εἰ δὲ τὴν ἐμεταχειρίσθῃ, νὰ καθαίρεται. Εἰς δὲ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν Ἀπόλλωνα δὲν προξενεὶ βλάβην ἢ τοιαύτη χειροτονία, ἐπειδὴ ἐν ἀγνοίᾳ, καὶ μὴ ἠξεύρων ὅτι εἶχεν ἑκεῖνος εἰς γυναῖκα τὴν ἀνεψιάν του, ἐχειροτόνησεν αὐτόν. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν θ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Περὶ Ἰακώβ χρῆ ζητῆσαι. Εἰ γὰρ Ἀναγνώστης ᾗν, καὶ ἐγκλήματι πορνείας ἐδείχθη ὑπεύθυνος, καὶ παρὰ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξεβλήθη, εἶτα χειροτόνηται, οὗτος ἐκβαλέσθω, ἀκριβοῦς ἐξετάσεως γενομένης, καὶ μὴ μόνον ἐκ ψιθυρισμοῦ ἢ κακολογιῶν ὑποψίας εἰς αὐτὸν γινομένης· εἰ δὲ μὴ εὐρεθῆ, ὑπεύθυνος μενέτω ἐν τῷ Κλήρῳ οὐ γὰρ δεῖ ταῖς ματαίαις διαβολαῖς προσέχειν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἰακώβ οὗτος ἐφημίζετο, ὅτι ᾗτον Ἀναγνώστης, καὶ ἐπειδὴ κατηγορήθη ὅτι ἐπόρνευσε, ἐδιώχθη ἀπὸ τὸν Κλήρον παρὰ τῶν Ἱερέων, ἐπειτα ἐχειροτονήθη εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι νὰ γένη πρῶτον ἀκριβὴς ἐξέτασις περὶ τούτου, καὶ ἂν μὲν εὐρεθῆ ὑπεύθυνος εἰς τὴν κατηγορίαν πορνείας, νὰ ἐκβάλλεται ἀπὸ τὸν Κλήρον· εἰ δὲ εὐρεθῆ καθαρὸς ἀπὸ αὐτῆς, νὰ μένη εἰς τὸν Κλήρον. Εἶπα γὰρ γένη ἀκριβὴς ἐξέτασις περὶ τούτου, ἐπειδὴ δὲν πρέπει τινὰς ἀπὸ μοναχὰς κατηγορίας, ἐξ ὑποψίας γενομένας, νὰ καθαιρῆται, ἀλλ' οὕτε πρέπει τινὰς νὰ προσέχη εἰς ματαίαις καὶ ἀναποδείκτους διαβολὰς. Ὅρα καὶ τὸν θ'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Περὶ τῶν μελλόντων χειροτονηθῆναι οὗτος ἔστω τύπος, ὥστε πᾶν τὸ Ἱερατεῖον συμφωνεῖν καὶ αἰρεῖσθαι, καὶ τότε τὸν Ἐπίσκοπον δοκιμάζειν. Καὶ συναινοῦντος αὐτῷ τοῦ Ἱερατείου, χειροτονεῖν ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας, παρόντος τοῦ λαοῦ καὶ προσφωνοῦντος τοῦ Ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὁ λαὸς δύναται αὐτῷ μαρτυροῦν τὴν χειροτονία δὲ λαθραίως μὴ γινέσθω. Τῆς γὰρ Ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχούσης, πρέπει παρόντων τῶν ἁγίων, τὰς χειροτονίας ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας γίνεσθαι. Ἐν δὲ τῇ ἐνορίᾳ, εἰ μὲν κοινωνήσαντες εἰσὶ τινες ταῖς τῶν κοινωνισάντων γνώμαις, μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθωσαν, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ὀρθοδόξων Κληρικῶν δοκιμαζόντων, παρόντος πάλιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ προσφωνοῦντος, παρῶν τῷ λαῷ, μόνον εἰ μὴ παραδρομὴ τις γένηται (1).

Ἑρμηνεία

Ὁ παρὼν Κανὼν εἶναι Κανὼν καὶ τύπος ἐκείνων ὁποῦ μέλλουν νὰ χειροτονοῦνται, ποῖοι καὶ πῶς πρέπει νὰ χειροτονοῦνται. Διορίζει γὰρ ὅτι ὅλον τὸ Ἱερατεῖον πρέπει πρῶτον νὰ συμφωνῇ, καὶ νὰ ἐκλέγῃ ἐκεῖνον ὁποῦ ἔχει νὰ χειροτονηθῇ, καὶ τότε νὰ δοκιμάζῃ αὐτόν καὶ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ συμφωνοῦντος τοῦ Ἱερατείου, καὶ παρόντος τοῦ λαοῦ, νὰ ἐρωτᾷ τὸν λαόν, ἂν καὶ αὐτοὶ τὸν μαρτυροῦν ἄξιον, καὶ οὕτω νὰ χειροτονῇ αὐτόν παρρησίᾳ εἰς τὸ μέσον τῆς Ἐκκλησίας, κρυφίως δὲ χειροτονία νὰ μὴ γίνεται. Διότι, ἀφ' οὗ ἡ Ἐκκλησία ἔλαβεν εἰρήνην ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς, διὰ τὸν φόβον τῶν ὁποίων ἠναγκάζετο νὰ κάμνη τὰς χειροτονίας κρυφά, πρέπει αἱ χειροτονίαι νὰ γίνωνται φανερά ἐπὶ Ἐκκλησίας, ὅταν ᾗναι παρόντες οἱ Ἅγιοι, ἦτοι οἱ χριστιανοὶ (2). Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἐνορίαν (3) τινὸς Ἐκκλησίας εὐρίσκωνται τινες πιστοὶ, οἵτινες μὴ θέλοντες ἐσυγκρινώνησαν κατὰ συγκατάθεσιν μετὰ τὰς γνώμας τῶν κοινωνισάντων τοῖς αἰρετικοῖς, οἱ τοιοῦτοι, λέγω, κατὰ ἄλλον τρόπον νὰ μὴ χειροτονοῦνται εἰς τὴν ἐνορίαν, ἀνίσως πρῶτον δὲν δοκιμασθοῦν ἀπὸ ὀρθοδόξου Κληρικοῦ, ἂν ἔχουν ὀρθόδοξα φρονήματα, παρόντος καὶ τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἐρωτοῦντος πάλιν τὸν λαόν, ἂν ᾗναι ἄξιοι, καὶ τοῦτο νὰ γίνεται, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ κάμμία συναρπαγὴ καὶ ἀπάτη, καὶ χειροτονηθῇ τινὰς ἔχων αἰρετικὰ φρονήματα. Ὅρα καὶ τὸν β'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τὰ προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὰ ἀναλισκόμενα εἰς τὴν τῶν Μυστηρίων χρείαν, οἱ Κλη-

(1) Ἴνα μὴ μέσον παραδρομὴ τις γένηται, ἐν ἄλλοις.

(2) Ἄγιους ὀνομάζει ὁ Κανὼν τοὺς Χριστιανοὺς καθ' ὁμοίτητα τοῦ Παύλου, ὅστις γράφει ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ· «Τοῖς Ἄγιοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ». Ὁ δὲ Βασίλ. ἐν τῷ β'. λόγῳ, κατ' Ἐνόμιου, λέγει, ὅτι εἰς ἄλλα ἀντίγραφα παλαιά, τὸ ἐν Ἐφέσῳ, δὲν γράφεται, ἀλλὰ μόνον τοῦτο· «Τοῖς Ἄγιοις τοῖς οὖσιν», ἦτοι τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πραγματικῶς οὖσιν, ὡς τὸν ἐν-

τως ὄντα Θεὸν λατρεύουσιν. Οἱ γὰρ ἄπιστοι μὴ ὄντες εἰσὶ, διατί τοῖς μὴ οὖσι Θεοῖς ἐλάτρευον, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, λέγει, παρέδωκαν, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τοῦτο εὗρεν οὕτω γεγραμμένον.

(3) Ὁ δὲ Βαλασαμὸν λέγει, ὅτι τὰ μὲν ἀνωτέρω φαίνεται νὰ διορίζῃ ὁ Κανὼν νὰ γίνωνται εἰς τὰς πόλεις, τὰ δὲ κατωτέρω, εἰς τὴν ἐνορίαν, ἦτοι εἰς τὰς χώρας καὶ πόλεις μικράς.

ρικοί διανεμέσθωσαν, και μήτε κατηχούμενος εκ τούτων έσθιέτω, ή πινέτω, αλλά μάλλον οι Κληρικοί, και οι σύν αυτοίς πιστοί αδελφοί.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ο παρών, ότι από τὰ προσφερόμενα παρά του λαού εις τὴν λειτουργίαν, ὅσαι προσφοραὶ περισσεύουσιν παράνω ἀπὸ τὴν χρείαν τῶν ἁγίων Μυστηρίων, νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς Κληρικούς, και ἀπὸ αὐτοὺς, ὁμοῦ και ἀπὸ τοὺς πιστοὺς λαϊκοὺς νὰ τρώγονται και νὰ πίνωνται. Κάνενας δὲ κατηχούμενος και ἀβάπτιστος ἀπὸ αὐτὰ οὔτε νὰ τρώγῃ, οὔτε νὰ πίνῃ· διότι, ἐπειδὴ αὐτὰ ἐπροσφέρθησαν εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον· και μερίδες ἀπὸ αὐτὰ εὐγῆκαν εἰς τὰ θεῖα Δῶρα, διὰ τοῦτο και τὰ ἑναπολειπόμενα ἐξ αὐτῶν ἡγιασθήσαν· ὅθεν και ἀπὸ τοὺς ἀβάπτιστους και ἀμυήτους δὲν πρέπει νὰ τρώγονται και νὰ πίνωνται (3). Ὅρα και τὸν γ'. Ἀποστολ.

(3) Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα Κανόνα και αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ διατάσσουσιν (βιβλ. η'. Κεφ. λα') λέγουσιν ὅτι τὰς εὐλογίας ὅπου περισσεύουσιν ἀπὸ τὰ Μυστήρια, μὲ τὴν ἑπιμέλειαν τοῦ Ἐπισκόπου και τῶν Ἱερέων, πρέπει νὰ διαμοιράζουσιν οἱ Διάκονοι Κληρικοί, και εἰς μὲν τὸν Ἐπίσκοπον νὰ δίδουν τέσσαρα μερίδια, εἰς τὸν Ἱερέα τρία, εἰς τὸν Διάκονον δύο, και εἰς τοὺς ἄλλους Ὑποδιακόνους, Ἀναγνώστας, Ψάλτας και Διακονίσσας, ἓνα μερίδιον. Σημειώσαι, ὅτι διὰ νὰ γένη ὁ λόγος ὁ περὶ προσφορῶν σαφὴς και διακεκριμένος, πρέπει νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρία ὅλας τὰς προσφορὰς ὅπου προσφέρονται παρά τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Α'. εἰς τὴν Προσφορὰν ἐκείνην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εὐγαίνει ὁ Ἄμυθος, ἥτις και προσφορὰ κυρίου ὀνομάζεται κατὰ τὸ Εὐχολόγιον, και ὑψωθείσα προσφορὰ, κατὰ τὸν ε'. Νικολάου (ὡς διατι ὑψοῦται ὁ ἕξ αὐτῆς ἅγιος Ἄρτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ κοινωνικοῦ, ή και διατι αὕτη μόνη ἀπὸ τὰς ἄλλας ὑψοῦται, ἥτοι τιμᾶται, διὰ τὸν ἕξ αὐτῆς ἐκβαλλόμενον Ἄμυθον), ὡς λέγει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ αὐτοῦ Κανόνος και ὁ Βαλσαμών, και τῆς ὁποίας τὰ περιεχόμενα κλάσματα ἀντιδῶρον ὀνομάζεται, τύπον ἔχουσης τοῦ παρθενικοῦ σώματος, κατὰ τὸν Ἅγιον Γερμανόν. Β'. εἰς τὰς τέσσαρας ἄλλας προσφορὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εὐγαίνει ἡ μερὶς τῆς Θεοτόκου, αἱ μερίδες τῶν ταγματίων τῶν Ἁγίων, αἱ μερίδες τῶν ζώντων, και αἱ μερίδες τῶν κεκοιμημένων, τὰς ὁποίας ταύτας τέσσαρας, σφραγίδας ὀνομάζει τὸ Εὐχολόγιον, ὧν τὰ περισσεύματα ὄχι ἀντιδῶρον, ἀλλὰ παφημάδι κοινότερον ὀνομάζονται παρά τῶν ἐν τῇ ἁγίῳ Ὅρει Πατέρων, και εἰς χωριστὸν δίσκον βάλλονται ἀπὸ τὸν δίσκον τοῦ ἀντιδῶρου, και μετὰ τὸ ἀντιδῶρον τρώγονται, και Γ'. εἰς τὰς ἄλλας ἐπιλοιπούς προσφορὰς, αἱ ὁποῖαι προσφέρονται μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸν Θεὸν ὡς δῶρα, ή και ἐμβάζονται και μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, μερὶς δὲ κάμμία δὲν εὐγαίνει ἀπὸ αὐτὰς, οὔτε Ἁγίων, οὔτε ζώντων, οὔτε κεκοιμημένων. Τούτων οὕτως εἰρημένων, λέγει ὁ ε'. τοῦ Νικολάου, ὅτι τὰ μὲν κομμάτια ὅπου περισσεύουσιν ἀπὸ τὴν ὑψωθείσαν προσφορὰν, ἥτοι τὰ μὲν ἀντιδῶρα πρέπει νὰ τρώγονται, μόνον μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ὅπου ὅλα νὰ ἐξοδευθοῦν, τὰ δὲ κομμάτια ὅπου περισσεύουσιν ἀπὸ τὰς ἄλλας τέσσαρας προσφορὰς, ἥτοι τὸ λεγόμενον παφημάδι, νὰ τρώγονται μοναχὰ, και μὲ ξεχωριστὸν τρόπον, και ὄχι νὰ τρώγονται ὁμοῦ μὲ γάλα, και τυρὶ, και ὄψαρια ὡς ὁ κοινὸς ἄρτος, καθὼς χωριστὰ τρώγονται και ἐν τῇ ἁγίῳ Ὅρει μετὰ τὸ ἀντιδῶρον, ὡς εἴπομεν. Αἱ δὲ ἄλλαι προσφοραὶ ὅπου περισσεύουσιν, ἀπὸ τὰς ὁποίας κάμμία μερὶς δὲν εὐγῆκεν εἰς τὰ Μυστήρια, αὐταὶ τρώγονται εἰς τὰ ὁσπήτια τῶν Ἱερέων. Πρέπει λοιπὸν οἱ μὲν Χριστιανοὶ ὅλοι ἄνδρες τε και γυναῖκες νὰ προσφέρουσιν εἰς ὅλας τὰς Κυριακὰς ἡμέρας προσφορὰν ἀπὸ ἄρτον και οἶνον, ἵνα λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὸν δεσμὸν τῶν ἁμαρτιῶν τοὺς μὲ τὰς τοιαύτας θυσίας και προσφορὰς (και ὅρα

περὶ τούτου τὸν Ἀργέτην σελ. 45. περὶ Μυστηρίων), και νὰ ἐπιμελοῦνται, ὄχι μόνον νὰ προσφέρουν ταύτας, ἀλλὰ και νὰ τὰς κατασκευάζουσιν μὲ ὄλην τὴν ἐπιμέλειαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐκλεκτὰς ὅπου ἡμποροῦν· ἡγοῦν τὴν μὲν προσφορὰν τοῦ Ἄρτου, νὰ τὴν κατασκευάζουν μόνον ἀπὸ σιτάρη, και ὄχι ἀπὸ κάνενα ἄλλο γέννημα, ή σίκαλιν, ή κεχρὶ, ή ἀραποσίτι, ή τοιοῦτο ἄλλο, ἐπειδὴ ὁ Κύριος μὲ τὸ σιτάρη ἐπαρωμοίωσε τὸ πανάγιον Σῶμα του, εἰς τὸ ὁποῖον μετουσιοῦται ὁ σιταρένιος ἄρτος, λέγωντας· «Ἐάν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐάν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰωάν. ιε'. 24.), και εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ ἐθυσιάσθη ὁ μὸσχος ὁ σιτευτὸς (Λουκ. ιε'. 23.), ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ Σῶμα τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας ἐρμηνεύοντα οὕτως· «Ὁ Ἄρτος, ὃν κλῶμεν, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἐκ σίτου συνεστῶς, σιτευτὸς ἂν ρηθῆι, κατὰ τὸ νοούμενον δὲ σὰρξ ὢν, μὸσχος ἂν λεχθῆι.» Ὅθεν κατὰ τὸν Ἀργέτην (σελ. 84.) κάνενας ἀπὸ τοὺς εὐσεβεῖς Ἱερεῖς δὲν ἐτόλμησε νὰ λειτουργήσῃ μὲ ἄλλο τι, ἕξω ἀπὸ τὸν Ἄρτον ὅπου γίνεται ἐκ τοῦ ἀλεύρου τοῦ σίτου. Ὅποιος δὲ ἤθελε τολμήσῃ τούτο, θανασίμως ἁμαρτάνει, και ἂς μὴν εἰπῇ τινας, ὅτι τοῦτο δύναται νὰ γένη, ἂν ἕξ ἀνάγκης δὲν εὐρεθῇ σιτάρη. Πρόφασις εἶναι ή τοιαύτη ἀνάγκη. Διατι σχεδὸν ὅπου εὐρίσκονται ἄνθρωποι, ἐκεῖ δύσκολον εἶναι νὰ μὴ εὐρίσκηται ὁμοῦ και σιτάρη. Ὅχι δὲ ἀπὸ σιτάρη μόνον πρέπει οἱ χριστιανοὶ νὰ κατασκευάζουν τὰς προσφορὰς τοῦ Ἄρτου, ἀλλὰ και ἀπὸ σιτάρη τὸ πλέον ἐκλεκτὸν, τὸ ὁποῖον μὲ διαφορετικὸν τρόπον ἀπὸ τὸ κοινὸν ψωμί, πρέπει νὰ τὸ παστρεύουν και νὰ τὸ ἀλίθουν και νὰ τὸ ζυμώνουν και νὰ τὸ φουρνίζουν, τὴν δὲ προσφορὰν τοῦ οἴνου, ἥτοι τὸ νᾶμα, πρέπει νὰ τὸ διαλέγουν, και αὐτὸ, ὅπου νὰ μὴ ἦναι ξύδι, ή μούστος, ή περὶ τῆς ή ἄλλο τι γέννημα τῆς ἀμπέλου, ἀλλὰ ἀπὸ μόνον κρασὶ και κρασί καλὸν και κόκκινον, διατι τὸ κόκκινον ἔχει περισσοτέρα ἀναλογίαν και ὁμοιότητα μὲ τὸ αἷμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ μεταβληθῇ ἐν τοῖς Μυστήρις, κατὰ τὸν Ἀργέτην (σελ. 87.). Διότι ἐκεῖνοι ὅπου τοιαύτας ἐκλεκτὰς προσφορὰς προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεόν, παρομοιάζουσιν μὲ τὸν Ἄβελ, τοῦ ὁποῖου ἐδέχθη τὴν θυσίαν ὁ Κύριος. Ὅσοι δὲ, ὄχι ἀπὸ τὰ καλῆτερα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ κατώτερα προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεόν, οὗτοι μὲ τὸν Κάιν παρομοιάζουσιν, τοῦ ὁποῖου δὲν ἐδέχθη τὰ δῶρα ὁ Θεός, ἀλλὰ τὰ ἀπεστράφη, διατι δὲν ἐπροσφέρθησαν ἀπὸ τὰ καλῆτερα και ἐκλεκτὰ, περὶ τῶν ὁποίων γράφει ὁ μέγας Βασίλειος (ἐρωτήσ. η'. τοῦ β'. περὶ βαπτίσματος λόγου), ὅτι ή προσφορὰ αὐτῶν ὄχι μόνον ἀπρόσδεκτος εἶναι, ἀλλὰ και εἰς ἁμαρτίαν λογίζεται, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός πρὸς τὸν Κάιν· «Ἐάν ὀρθῶς προσενέγκης, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλθης, ἡμαρτίας» (Γεν. δ'. 7.). Διότι δὲν εἶναι, λέγει, εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἔργον τῆς ἐντολῆς, ἔσαν δὲν γένη και κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ (σελ.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἐπειδὴ Ἱεραξ, τόνδε, ὡσανεὶ ἐπὶ πορνείᾳ διαβαλλόμενον, οὐκ ὀφείλει λέγει ἐν τῷ Κλήρῳ εἶναι, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων δι᾽ ἰσχυρίσατο, τηνικαῦτα μηδένα κατήγορον ἐν μέσῳ ἐληλυθέναι κατ' αὐτοῦ, ἐξεταζέσθω καὶ οὗτος, καὶ εἰ μὲν κατήγορός τις ἀναφύεται πίστειως ἄξιός καὶ τὸ ἐγκλημα ἀποδείκνυται, φερομένων ἀξιοπίστων μαρτύρων, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβαλλέσθω, εἰ δὲ τοῦ Κλήρου ἄξιός ἐστι καὶ ἐπὶ σωφροσύνῃ μαρτυρεῖται, μενέτω ἐν τούτῳ.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Ἱεραξ οὗτος ἐκατηγόρει κάποιον Κληρικόν ὅτι ἐπόρνευσε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μένη εἰς τὸν Κλήρον, ἀλλὰ νὰ κηρυχθῆ. ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, ὁ χειροτονήσας τὸν Κληρικόν, ἐβεβαίωσεν, ὅτι τῷ τότε καιρῷ (ἕως τῆς χειροτονίας του) κἀνέναι κατήγορος δὲν ἐφάνη νὰ τὸν κατηγόρησῃ. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι νὰ ἐξετασθῆ ἡ ὑπόθεσις τοῦ διαβληθέντος Κληρικοῦ, καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ἀξιοπίστος κατήγορος ὅπου νὰ τὸν κατηγόρη (1) (καὶ ὅρα τὸν σδ'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν σ'. τῆς β'), καὶ τὸ ἐγκλημά του

109. τοῦ α. τόμου τῆς σειράς τῶν Πατέρων)· πρέπει λοιπὸν, ὡς εἴπομεν, οἱ μὲν λαϊκοὶ τοιαύτας προσφοράς νὰ προσφέρουσιν εἰς τὸν Θεόν, οἱ δὲ Ἱερεῖς νὰ διαλέγουσι πέντε τὰς πλέον καλητέρας, καὶ αὐτὰς νὰ μεταχειρίζονται εἰς τὰ θεῖα Μυστήρια. Ὅχι καὶ δὲν εἶναι πέντε, τὸ ὀλιγώτερον ὀλιγώτερον δύο προσφοράς πρέπει νὰ ἔχουν, καὶ ἀπὸ μὲν τὴν μίαν νὰ ἐκβάλλωσι μόνον τὸν ἄμυδον καὶ ὄχι ἄλλο, ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλην ἔχουσαν σφραγίδας τέσσαρας, νὰ ἐκβάλλωσι τὰς μερίδας τὰς ἄλλας, καθὼς καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔτσι μὲ δύο προσφοράς λειτουργοῦν (καὶ ὁ ε. τοῦ Νικολάου εἰς δύο τὰς προσφοράς ἐδίαυρεσεν ἀνωτέρω)· μὲ μίαν δὲ προσφορὰν νὰ μὴ λειτουργῆ τινὰς Ἱερεῖς, οὔτε ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν νὰ ἐκβάλλῃ τὸν Ἄμυδον καὶ τὰς μερίδας, διατὶ ἡ προσφορὰ σημαίνει τὴν κοιλίαν τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸν ἅγιον Γερμανόν, ἡ δὲ Θεοτόκος ἕνα μονογενῆ Υἱὸν ἐγέννησε, καὶ ὄχι ἄλλον τινά· διὸ ἔτσι καὶ ἀπὸ μίαν προσφορὰν ἕνας μονογενὴς Ἄμυδος πρέπει νὰ εὐχαρίσῃ καὶ ὄχι καὶ ἄλλων μερίδες. Σημειώσαι ὅτι ὁ ι'. τοῦ Νικολάου λέγει· Ἐκεῖνο ὅπου γράφει ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὰ Ἀσκητικά του, ὅτι οἱ Μοναχοὶ ὅπου κἀμνον μικρὰ σφάλματα καὶ εἰς μικρὰ ἐπιτίμια εὐρίσκονται, νὰ γίνωνται ἀπ' εὐλογίας, ἐρμηνεύεται, ὅτι νὰ μὴ παίρνουν οἱ τοιοῦτοι εὐλογίαν, ἧτοι ἀντίδωρον, ὡς καὶ ὁ Βαλσαμών ἐρμηνεύων τούτον τὸν Κανὼνα τὸ ἴδιον λέγει· ὁ δὲ ιθ'. τοῦ ἁγίου Νικηφόρου λέγει, ὅτι οἱ ἐν ἐπιτιμίαις ὄντες Μοναχοὶ πρέπει νὰ συντρώγουν καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μὲ τοὺς λοιποὺς Μοναχοὺς, καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησιν των νὰ τρώγουν καὶ εὐλογίαν, ἧτοι κατακλαστὸν καὶ ἀντίδωρον, ὄχι ἐναντιούμενος εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον, ἀλλὰ προστιθεὶς τὸ, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησιν των, ἔδειξεν ὅτι ὁ μὲν Βασίλειος λέγει νὰ μὴ παίρνουν ἀντίδωρον οἱ Μοναχοὶ ἐκεῖνοι ὅπου πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως ἐλεγχθοῦν, ὅπερ εἶναι βαρύτερον, αὐτὸς δὲ λέγει διὰ τοὺς Μοναχοὺς ὅπου πρὸ τοῦ νὰ ἐλεγχθοῦν ὡς ἀμαρτήσαντες, προφάσσουν καὶ ἐξομολογηθοῦν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι, τὸ ἀπ' εὐλογίας γενέσθω, ὅπου γράφει ὁ Βασίλειος, θέλει νὰ εἰπῆ, ὅτι νὰ ἀπέχουσι τῶν θεῶν Μυστηρίων, ἐπειδὴ εὐλογία λέγεται καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία κατ' ἐκεῖνο τοῦ Παύλου· «Τὸν Ἄρτον ὃν κλῶμεν καὶ τὸ ποτήριον τῆς Εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν» (ἀ. Κορινθ. Κεφ. 10.). Καὶ κατὰ τὸν Θεοδώρητον ἐρμηνεύοντα τὸ ψαλμικόν ἐκεῖνο· «Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου,» ἧτοι ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ δεδομένη εἰς τὸν λαόν πρὸς μετάληψιν· ἀλλ' ἡ προτέρα ἐξήγησις τῆς εὐλογίας εἶναι ἀρμοδιωτέρα. Σημειώσαι πρὸς τούτους, ὅτι ὁ ια'. Κανὼν τοῦ Νικο-

λάου λέγει, ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σικεώτου μανθάνομεν ὅτι, ὅσοι διὰ ἀμαρτήματά των εἶναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, εἶναι ἐμποδισμένοι ἐνταύτῳ νὰ μὴ παίρνουν οὔτε ἀντίδωρον. Ὁ δὲ Βαλσαμών εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ρηθέντος ι. Κανόνος τοῦ Νικολάου λέγει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὅπου δὲν μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια πρέπει νὰ παίρνουν ἀντίδωρον, διὰ νὰ μὴ λάβουν κακὴν ὑπόψιν περὶ αὐτῶν οἱ ἄνδρες των. Σημειώσαι πρὸς τούτους ὅτι δὲν ἀμαρτάνει τινὰς ἂν προσφέρῃ διὰ τρεῖς ἀνθρώπους μίαν προσφορὰν, ἢ ἅπτη μίαν κανδήλαν, κατὰ τὸν ια'. Κανὼνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὴν τοῦ δ'. Ἀποστολικοῦ. Ὁ δὲ χαρτοφύλαξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Πέτρος λέγει, ὅτι δὲν εἶναι δεκταὶ οὔτε αἱ προσφοραὶ τῶν πορνῶν γυναικῶν, οὔτε τὸ θυμίαμα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμιον (Σελ. 396. τῆς βιβλ. Γιοῦρις Γραικορ. καὶ παρὰ τῷ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν.). Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης δὲ Συμεὼν (ἀποκρ. μζ'.) λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δέχωνται αἱ προσφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνων, ὅπου ἀμαρτάνουν φανερά, καὶ δὲν ἀπέχουν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κε. τῆς ἐν Ἀγκύρα. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς φανερά ἐμποδίζει τὸ νὰ προσφέρουν αἱ πόρνοι τι εἰς αὐτόν, λέγων· «Ὁδὸ προσυίσεις μίσθωμα πόρνης, οὐδὲ ἀλλαγμὰ κυνὸς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου πρὸς πᾶσαν εὐχὴν, ὅτι βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐστὶ καὶ ἀμφοτέρα.» Ὅπερ ρητὸν δανεισθεὶς καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε· «Μίσθωμα πόρνης ἀγνὸς οὐ μερίζεται» (ἐν τοῖς τετραστίχοις Ἰάμβοις). Ὁ δὲ Πατριάρχης Λουκᾶς λύων τινὰ ζητήματα μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχθῆ ὁ Ἱερεὺς τὴν προσφορὰν ἐκεῖνων ὅπου ἀπειθοῦν, καὶ δὲν θέλουν νὰ δεχθοῦν τὸν Κανὼνα τῆς ἀμαρτίας των. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς διαταγὰς των (βιβλ. δ'. Κεφ. ς'.) λέγουσιν· «Οἱ ἐν ἀμαρτίαις γενόμενοι, καὶ μὴ μεταγινόντες, οὐ μόνον οὐκ εἰσακουσθήσονται προσευχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν παροξύνουσιν, ὑπομνησκόντες αὐτὸν τῆς ἑαυτῶν μοχθηρίας. Περίστασθε (ἧτοι μὴ παίρνετε) οὖν τὰς τοιαύτας διακονίας, ὡς ἀλλαγμὰ κυνὸς, καὶ μίσθωμα πόρνης· ἐκάτερα γὰρ τοῖς νόμοις ἀπηγόρευται. Οὔτε γὰρ Ἐλισσαῖος τὰ παρὰ τοῦ Ἁζαὴλ κομισθέντα εἰδέξατο, οὔτε Ἀχιὰς τὰ παρὰ τοῦ Ἱεροβοάμ.»

(1) Ὅρα ὅτι ἕνας καὶ μόνος ἀξιοπίστος κατήγορος ἀρκεῖ εἰς κατηγόριαν, μάρτυς δὲ ἕνας δὲν εἶναι ἀρκετός, ἀλλὰ χρειάζονται νὰ ᾖναι πολλοί, ἧγουν πέντε κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἢ τὸ ἐλάχιστον τρεῖς κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρακλείας Νικητής (ἀποκρ. δ'.) λέγει, ὅτι ἂν κάμμιαν πόρνην γυναῖκα ἐγγα-

ἀποδειχθῆ ἀληθές διὰ ἀξιοπίστων μαρτύρων (ὄρα καὶ τὸν ο.έ. Ἀποστολ.), ὡς ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν (1)· εἰ δὲ μαρτυρηθῆ σῶφρων καὶ τοῦ Κλήρου ἄξιος, ὡς μένη εἰς αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἵνατε γνώμη παντός τοῦ Ἱερατείου Οἰκονόμον ἀποδειχθῆναι ἕτερον, ἐφ' ᾧ συντέθεται καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, πρὸς τὸ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς δέον ἀναλίσκεσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι μετὰ τὴν γνώμην δλου τοῦ Ἱερατείου νὰ γίνεται ἄλλος (2) Οἰκονόμος εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, διὰ τὰ οἰκονομικὰ καλῶς καὶ νὰ ἐξοδεύῃ εἰς τὰ πρέποντα, ἤτοι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρεῖας τῶν χηρῶν καὶ πτωχῶν, τὰ τῆς Ἐκκλησίας σιτηρέσια. Εἰς τὸν διορισμὸν δὲ τοῦτον τοῦ Οἰκονόμου ἔδωκε γνώμην καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, εἰς τοῦ ὁποίου, ὡς φαίνεται, τὴν Ἐπισκοπὴν ἐμελλε νὰ κατασταθῆ ὁ Οἰκονόμος αὐτός. Ὅρα καὶ τὸν λή. καὶ μά. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν κς'. τῆς δ'. καὶ τὴν εἰς ἐκείνον ὑποσημείωσιν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Αἱ χῆραι καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι πάσης ἀναπαύσεως ἀπολαυέτωσαν, καὶ μή τις τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἰδιοποιεῖσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐξηγήσει εἶναι τοῦ ἀνωτέρω. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐδιώρισε νὰ ἐξοδεύωνται διὰ τοῦ Οἰκονόμου τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα εἰς τὰ πρέποντα, οὗτος λέγει, ποῖα εἶναι τὰ πρέποντα αὐτά· ὅτι δηλαδὴ αἱ χῆραι καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ξένοι ἀδελφοί, ὅπου τύχη νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν κάθε ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὰ σιτηρέσια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ κἀνένας Ἐπίσκοπος ἢ Οἰκονόμος νὰ μὴ οἰκείοιται αὐτὰ καὶ νὰ τὰ τρώγῃ μόνον αὐτός. Ὅρα καὶ τὸν λή. μάλιστα δὲ τὸν μά. Ἀποστολικόν.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἀφυγγίω (ἢ Ἀφρυγγίω παρ' ἄλλοις) Ἐπισκόπῳ, περὶ τῶν λεγομένων Καθαρῶν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Δεδήλωκέ μοι ἡ σὺ εὐλάβεια, ὡς τινες τῶν ὀνομαζόντων ἑαυτοὺς Καθαροὺς, προσελθεῖν βούλονται τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ μὲν Σύνοδος ἡ γενομένη ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν μακαρίων Πατέρων ἡμῶν ὤρισεν, ὥστε χειροτονεῖσθαι τοὺς προσερχομένους, θέλησον κατὰ τὸν τύπον τοῦτον τοὺς ἐθέλοντας προσέρχεσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ χειροτονεῖν, εἴ γε ὁ βίος αὐτῶν ὀρθός ἐστι καὶ μηδὲν τούτοις ἀντίκειται.

Ἑρμηνεία.

Ἡ κανονικὴ αὕτη ἐπιστολὴ διορίζει διὰ τοὺς Ναυατιανοὺς, οἵτινες θέλουσι νὰ ἐπιστραφοῦν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ πρώτη Σύνοδος ὤρισε νὰ χειροτονοῦνται οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς κακοδοξίας εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν αἰρετικοί, ἂν εὐρεθοῦν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἄξιοι τῆς Ἱερωσύνης (3), διὰ τοῦτο καὶ ἐσὺ, ὦ Ἀφρυγγίε, θέλησον νὰ χειροτονήσῃς τοὺς θέλοντας ἐπιστραφῆναι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ναυατιανοὺς, εἰ μὴ ἡ ζωὴ αὐτῶν φανῆ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀνέγκλητος, καὶ κἀνένας ἐμπόδιον δὲν ἔχῃ εἰς τὸ νὰ λάβουν τὴν Ἱερωσύνην. Ὅρα καὶ τὸν ἡ. τῆς α'.

στρωθῆ, καὶ ὁμολογῆ μεθ' ὀρκου ὅτι ἔφθειρεν αὐτὴν κἀνένας Ἱερεὺς, νὰ μὴ πιστεύεται, ἂν δὲν ἀποδειχθῆ τὸ πρᾶγμα δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀφίβῃ ὁ Ἱερεὺς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ποιεῖ ἐν τάχει τὴν ἐκδίκησιν (σώζεται αὕτη ἐν χειρογράφοις, καὶ ἐν σελ. 340 τοῦ Γιοῦρις Γραικορ.)

(1) Ἐκκλησία ἐδῶ πρέπει νὰ ἐννοηθοῦν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ Κληρικοὶ, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐκβάλλεται ὁ κατηγορηθεὶς αὐτὸς Κληρικός· οὐ γὰρ καὶ ἀπὸ τὸν Κλῆρον καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὁμοῦ πρέπει νὰ ἐκβάλλωνται οἱ καθαιρεθέντες Κληρικοί, ὅτι ἐοῦς ἐκδικήσεως διὰ ἐπὶ τὸ αὐτὸν κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολ. καὶ γ'. καὶ λδ'. Βασιλείου, ἐξῶ μόνον ἂν ὁ καθαιρε-

θεὶς αὐτὸς πέση καὶ β'. εἰς ἀμαρτημά τι καθαιρετικὸν τῆς Ἱερωσύνης, περὶ οὗ ὄρα τὸν αὐτὸν Ἀποστολικόν.

(2) Ὡς φαίνεται ἄλλος ἦτον Οἰκονόμος πρὸ τοῦ, μὴ κατὰ τὸ πρέπον διοικῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρειάσθη νὰ κατασταθῆ Οἰκονόμος ἄλλος.

(3) Διορίζει δὲ ἡ α'. Σύνοδος τοῦτο, ὅχι, καθὼς λέγει ὁ Βαλαμίων ἐν τῷ ἡ. Κανόνι αὐτῆς, ὅπου περὶ τῶν Ναυατιανῶν λέγει, ἀλλὰ ἐν τῷ ιθ'. ὅπου λέγει περὶ τῶν Παυλιανισάντων, ὅτι ἂν αὐτοὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν εὐρεθοῦν ἄξιοι, νὰ χειροτονοῦνται.

Του αὐτοῦ, Ἀγάθωνι Ἐπισκόπῳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἄγνοῶν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας νόμους ὁ Μάξιμος, διίσχυρίσατο παρανόμῳ συμβιώσει συνῆθαι καὶ ἐπειδὴ θορυβεῖ αὐτὸν τὸ ἀσύνακτον εἶναι, διεβεβαίωσατο (ἐπειδὴ ἀγνοῖα τὸ παράνομον ἔδρασεν) ἐκ συμφώνου ἀπέχεσθαι τῆς παρανόμου συμβιώσεως, κἀκείνης ἀγαπώσης τοῦτο. Ἐὰν τοίνυν δοκιμάσης ὅτι τοῦτο ποιοῦσιν ἐκ συμφώνου καὶ μὴ ἀπατῶσιν (ἐπειδὴ δεκαετῆς ἐστὶν ὁ χρόνος), εἰ σκοπεῖς μετὰ τῶν κατηχουμένων αὐτοὺς συνάγεσθαι τέως, οὕτω διοίκησον· εἰ δὲ συνορᾷς, ὅτι ἀπατῆσαι βούλονται, καὶ δέεται τὰ κατ' αὐτοὺς ἐτι στυφῶς, ἕπερ ὁ Θεὸς ὑποβάλλει σοι, τοῦτο ποιήσον, πανταχοῦ πρὸς τὸ ἐπέχον ὀδηγούμενος· ἐπὶ γὰρ τῶν τόπων τυγχάνων, τὰς γνώμας αὐτῶν μᾶλλον εἰδέναι δύνασαι.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Μάξιμος οὗτος, μὴ ἠξεύρωντας τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην ἔλαβε γυναικὰ μὲ παράνομον γάμον, διὰ τὸν ὅποιον καὶ ἀφώρισθη ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν σύνκξιν τῶν πιστῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐλυπεῖτο πολλὰ διατὶ ἦτον ἀσύνακτος, ἤγουν ἀφωρισμένος ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ἐβεβείωσεν, ὅτι ἔχει νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὸ παράνομον αὐτὸ συνοικέσιον, ὅπου κατ' ἀγνοίαν ἔπραξε, θελούσης τοῦτο συμφώνως καὶ τῆς γυναικός. Ὅθεν ὁ Θεόφιλος γράφει εἰς τὸν Ἀγάθωνα τοῦτον καὶ τοῦ λέγει ὅτι, ἂν δοκιμάσῃ καὶ ἰδῆ πῶς αὐτοὶ τῆ ἀληθείᾳ χωρίζονται ἐκ συμφώνου ἀπὸ τὸν γάμον αὐτὸν, καὶ δὲν ἔχουν νὰ ἀπατήσουν τὴν Ἐκκλησίαν, στοχαζόμενοι, ὅτι διὰ τὴν παρανομίαν τῶν εἶναι δέκα χρόνους ἀφωρισμένοι (1). ἂν τοῦτο, λέγω, στοχασθῆ καὶ ἰδῆ, νὰ τοὺς ἀφήσῃ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ἔμβουν μὲ τοὺς κατηχουμένους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πάλιν νὰ ἐκβάνουν ὁμοῦ μὲ αὐτούς. Εἰ δὲ καὶ στοχασθῆ, ὅτι ἔχουν νὰ ἀπατήσουν, καὶ ἀκόμη χρειάζονται παιδεῖν, νὰ κάμῃ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνο ὅπου ἤθελε τὸν φωτίσει ὁ Θεός, ὀδηγούμενος εἰς κάθε ὑπόθεσιν πρὸς τὸ ἐπέχον, ἤτοι κατὰ τὸν στοχασμὸν, ὅπου ἤθελε κάμει περὶ αὐτῆς μὲ ἐποχὴν καὶ ἀργοπορίαν. Διότι εὐρισκόμενος εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀκαλοῦθουν τὰ πράγματα, ἔμπορεῖ νὰ ἠξεύρῃ καλλήτερα ἀπὸ τὸν Θεόφιλον τὰς γνώμας τῶν ἐκεῖσε ἀνθρώπων, καὶ ἀκολούθως τὸν συμφερότερον τρόπον τῆς τούτων διορθώσεως.

Του αὐτοῦ, Μηνᾷ Ἐπισκόπῳ.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ'.

Νόμιμον πρᾶγμα πεποιήκασιν οἱ Πρεσβύτεροι ἐν Γεμίῳ τῆ κώμῃ, εἰ ἀληθεύει ἢ κομίζουσα τὸ γράμμα Εὐσταθία. Φάσκει γὰρ, ὅτι Κυρράδιον ἀδικοῦσαν καὶ μὴ βουλομένην ἀναστεῖλαι τὴν ἀδικίαν, ἐχώρισαν τῆς συνάξεως. Ἐπειδὴ τοίνυν εὖρον ὡς τὸ ἑαυτῆς κακὸν θεραπεύουσα βούλεται συναχθῆναι, θέλησον παρασκευάσαι αὐτήν, ἀποθέσθαι πρῶτον τὴν ἀδικίαν καὶ πείσαι μετανοῆσαι, ἵνα οὕτως, εἰ συνίδεις ὅτι νόμῳ Θεοῦ προσέρχεται, τῆς συνάξεως ὀρεγομένη, ἐπιτρέψῃς αὐτῇ μετὰ τῶν λαῶν συναγῆσθαι.

Ἑρμηνεία.

Ἡ παροῦσα κανονικὴ Ἐπιστολὴ λέγει, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ χωρίου Γεμίου ἀφώρισαν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν σύνκξιν τῶν πιστῶν μίαν γυναῖκα Κυρράδιον ὀνομαζομένην, διατὶ ἀδίκει καὶ ἄρπαζε τὰ ξένα πράγματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίαν δὲν ἤθελε νὰ ἀφεθῆ, κατὰ τὸ δηλωτικὸν περὶ τούτου γράμμα ὅπου ἔφερον ἀπ' ἐκεῖ τῆ Εὐσταθία, καὶ ὅτι ὁ ἀφορισμὸς αὐτὸς ὅπου τῆς ἔκαμαν εἶναι νόμιμος καὶ κανονικός. Περὶ τούτου λοιπὸν τοῦ ἰδίου διορίζων ὁ Θεόφιλος τὸν Ἐπίσκοπον Μηνᾶν τοῦ λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀδικος γυνὴ αὐτὴ ἠθέλησε καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἰατρεύσῃ τὸ κακὸν αὐτὸ καὶ τὴν ἀδικίαν ὅπου ἔκαμε, καὶ οὕτω νὰ λυθῆ ἀπὸ τὸν ἀφορισμὸν, καὶ νὰ δεχθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπιμελήσου νὰ τὴν καταπαίσης νὰ ἀποβάλῃ πρῶτον τὴν ἀδικίαν, ἤτοι νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω τὰ ξένα πράγματα, ὅπου ἤρπασε, καὶ νὰ μετανοήσῃ πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ συγχωρηθῆ ἡ ἁμαρτία τῆς αὐτῆς καὶ ἀφ' οὗ ταῦτα κάμῃ, εἰάν καταλάβῃς ὅτι μὲ θεῖον νόμον, ἤτοι μὲ ἀγαθὴν συνείδησιν καὶ διὰ τὸν Θεόν, καὶ ὅχι διὰ μόνην τὴν κατασχύνην τῶν ἀνθρώπων καταφεύγει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ὀρέγεται νὰ συ-

(1) Ὁ δὲ Βαλαμῶν λέγει, ἐπειδὴ αὐτοὶ δέκα χρόνους ἔχουν ὅπου συνοικοῦν, δυσκόλως δύνανται νὰ χωρισθοῦν, καὶ μήπως διὰ τὴν πολυχρόνιον συνοίκησιν ταύτην ἀπατήσουν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ τοῦτο, εἰάν οὕτω νοηθῆ, πρέπει νὰ συναφθῆ, ὅχι μὲ

τὴν προηγουμένην περίοδον, ἕπερ οὐκ ἔχει ὁ Κανὼν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπομένην, μὲ τὸ, εἰ δὲ καὶ στοχασθῆ ὅτι ἔχουν νὰ ἀπατήσουν, κτλ.

αὐτοῦ (1) Ἐπισκόπων· ἔξω μόνον ἂν ὑποπτεύεται τινὰς ὡς ἐχθροῦς του, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλη νὰ ᾖται παρόντες. Ἡμεῖς γὰρ, ἀγκαλὰ καὶ πιστεύωμεν, ὅτι κανέναν Ἐπίσκοπον δὲν εἶναι ἐχθρὸς κατὰ ἄλλου συναδελφοῦ του, μ' ὅλον τοῦτο, διὰ νὰ μὴ γένη ἡ παρουσία τῶν ὑποπτευομένων παρ' αὐτοῦ αἰτία νὰ μὴ θεωρηθῇ ἡ κρίσις του, καὶ μὲ τὸ νὰ νομίζῃ ὅτι ἔχει νὰ ἀδικηθῇ παρ' αὐτῶν, ἃς λείψουν οἱ ὑπόπτοι ἀπὸ τὴν χωρικὴν ταύτην περὶ αὐτοῦ Σύνοδον (2).

ΚΑΝΩΝ Β'.

Τὰ δὲ ἀδίκως ληφθέντα παρ' αὐτοῦ χρήματα ἀναδοθῆναι δίκαιον κατὰ δύο τρόπους. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲ ἐχρῆν ὄλως γενέσθαι τι τοιοῦτον, καὶ ὅτι λυπεῖ σφόδρα, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀκηδίαν καταφέρει τοὺς ἀπανταχόσε γῆς ὄντας θεοσεβεστάτους Ἐπισκόπους, τὸ ἀπαιτεῖσθαι λόγους τῆς οἰκονομίας τῶν παραπιπτόντων αὐτοῖς ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων Ἐκκλησιαστικῶν, εἴτ' οὖν καὶ ἀπὸ τῆς τινῶν καρποφορίας· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν (3) δώσει λόγον τῷ πάντων κριτῇ. Κειμήλια μὲν γὰρ καὶ κτήσεις ἀκινήτους, ἀνεκποιήτους ταῖς Ἐκκλησίαις σώζεσθαι χρῆ, θαρρεῖσθαι δὲ τοὺς κατὰ καιρὸν τὴν θείαν διέποντας Ἱερωσύνην, τῶν παραπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν οἰκονομίαν.

Ἑρμηνεία.

Ἀκόλουθος εἶναι ὁ παρῶν Κανὼν μὲ τὸν ἀνωτέρω. Λέγει γὰρ, εἶναι δίκαιον νὰ δεθοῦν εἰς τὸν ρηθέντα Ἐπίσκοπον Πέτρον τὰ ἄσπρα ὁποῦ τοῦ ἤρπασεν ἀδίκως (δρα τὸν γ'. Γρηγορ. τοῦ Θαυματουργοῦ) διὰ δύο αἰτίας, α'. διατὶ ἦτογ ἀδίκον πρᾶγμα νὰ τοῦ ἀρπάσουν ὄλως αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, καὶ β'. διατὶ πολλὰ λυπεῖ, καὶ εἰς μεγάλην ἀμέλειαν βάλλει τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστης ἐπαρχίας, τὸ νὰ χρεωστοῦν νὰ δίδουν λογαριασμοὺς διὰ τὰ ἔξοδα ὁποῦ κάμνουν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, τὰ ὅποια ἔρχονται εἰς αὐτοὺς, ἢ ἀπὸ τὰ σιτηρέσια ὁποῦ ἤθελον φέροι τινές, ἢ ἀπὸ τὰς καρποφορίας τῶν ὑποστατικῶν τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐπειδὴ καὶ καθ' ἑναὶ ἀπὸ τῶν Ἐπισκόπων ἔχει νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἔκαμεν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν ὁποῦ ἐπίσκοπος. Διότι, τὰ μὲν ἱερὰ κειμήλια καὶ τὰ ἀκίνητα ὑποστατικὰ τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ σώζωνται εἰς αὐτὰς ἀναπόσπαστα καὶ ἀναφαίρετα, τὴν δὲ οἰκονομίαν τῶν ἐξόδων ὁποῦ τυχαίνουσιν εἰς αὐτὰς, πρέπει νὰ ἐμπιστεύωνται οἱ κατὰ καιροῦς Μητροπολίται καὶ Ἀρχιερεῖς. Διὰ τὸ ἀνύποπτον ὅμως, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ Οἰκονόμους, οἵτινες κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων νὰ διοικοῦσιν ἅπαντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔσοδα τε καὶ ἔξοδα. Καὶ δρα τὸν λή. καὶ μά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Τοὺς δὲ τῆς παραιτήσεως λιβελλοὺς, οὐ κατὰ προαίρεσιν οἰκείαν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου, καὶ τῆς τινῶν ἀπειλῆς ἐπιδοῦναι φησι. Καὶ ἐτέρως δὲ, πρᾶγμα ἐστίν, οὔτε τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρέσκον θεσμοῖς, τὸ λιβελλοὺς παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν Ἱερουργῶν. Εἰ γὰρ εἰσιν ἄξιοι τοῦ λειτουργεῖν, ἔστωσαν ἐν τούτῳ, εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξίτωσαν, κατεγνωσμένοι δὲ μᾶλλον ἐπὶ πράγμασιν, ὧν ἂν τις πολλὴν ποιήσαιο τὴν καταβολήν, ὡς ἔξω τε ἐχόντων (4) πάσης ἀκολουθίας. Πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα. Σὲ ἡ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει.

Ἑρμηνεία.

Ὁ προρρηθεὶς Ἐπίσκοπος Πέτρος φαίνεται, ὅτι ἔδωκε καὶ παραιτήσιν ἔγγραφον, ὅτι παραιτεῖται τὴν Ἐπαρχίαν του. Περὶ τούτου οὖν ὁ παρῶν Κανὼν λέγει, ὅτι τὴν τοιαύτην παραιτήσιν δὲν ἔδωκεν αὐτὸς θεληματικῶς καὶ μὲ τὴν ἐδικήν του προαίρεσιν, ὡς ὁμολογεῖ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ἀπὸ φόβου καὶ φοβερισμῶν τινῶν, ὁποῦ τοῦ ἔκαμαν νὰ τὸν κακοποιήσουν. Ἐπειτα δὲ καὶ ἂν τυχὸν θεληματικῶς ἔδωκε τὴν τοιαύτην παραιτήσιν, ὅμως τὸ νὰ δίδουν τινές Ἐπίσκοποι ἔγγραφοὺς παραιτήσεως, ὅτι παραιτοῦνται τὰς Ἐπισκοπὰς καὶ ἐπαρχίας των, τοῦτο δὲν εἶναι ἀρεστὸν εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ταύτῳ εἰπεῖν, ὅτι εἶναι παρὰ Κανόνας καὶ ἄτοπον· διότι, εἰ μὲν οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι νὰ ἔχουν τὴν Ἀρχιερωσύνην, ἃς μένουσιν εἰς αὐτὴν καὶ ἃς μὴ πα-

(1) Ὁ δὲ Βαλσαμῶν, δὲν ἠξέφρω διὰ ποίαν ἀφορμὴν, λέγει, ὅτι νὰ ᾖται παρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ὅχι οἱ ὑπὸ τὸν Πέτρον Ἐπίσκοποι, ἀλλὰ οἱ ὑπὸ τὸν Δόμνον. Φησὶ γὰρ, δικασθῆτω παρὰ σοὶ, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ Ἐπισκόποις, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Κανὼν λέγει διὰ τοὺς Ἐπισκόπους αὐτοῦ, τοῦ Πέτρου δηλ.

(2) Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἔγραψεν εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἀρῶν συναχθεῖσαν Σύνοδον, ὅτι παραιτεῖται καὶ δὲν θέλει νὰ ᾖται ὡς Κριταὶ εἰς τὴν Σύνοδον ὁ Θεόφιλος Ἀλε-

ξανδρείας, ὁ Ἀνάκιος, ὁ Σευηριανὸς καὶ ὁ Ἀντίοχος, διατὶ ἦσαν αὐτοὶ καὶ κατηγοροὶ καὶ δικασταί, καὶ ἐχθροὶ τοῦ φανεροῦ, καὶ ὅτι, ἂν αὐτοὶ οἱ τέσσαρες λείψουν ἀπὸ τὴν Σύνοδον, ἔχει νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ κριθῇ, εἰ δὲ καὶ εἶναι αὐτοὶ κριταί, δὲν θέλει ὑπάγει ποτε, καθὼς οὔτε ἐκεῖνοι τοὺς εὐγαλαν, οὔτε αὐτὸς ὑπῆγε (σελ. 332. τοῦ α. τόμ. τῶν Συνοδικῶν).

(3) Ἐν ἄλλοις, κακῶν.

(4) Ἐν ἄλλοις, τρεχόντων.

παιτούνται, ὄχι καὶ εἶναι ἀνάξιοι, ὡς μὴ εὐγαίνουσι ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας των, ὡς τάχα παραιτούμενοι, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς κατακεκριμένοι διὰ ἄτοπα, ὅπου ἔκαμαν (1), τὰ ὅποια ἤθελε κατηγορήσει μεγάλως τινὰς, ὡς ἐξω ὄντα πάσης ἀκολουθίας τῶν Ἱερῶν Κανόνων, ἤτοι ὡς πάντα παράνομα καὶ ἀκάνονιστα (εἰ δὲ ταῦτα ἤθελε κατηγορήσει τινὰς, πρόδηλον ὅτι ὡς φανερῶς προχθέντα, καὶ ὡς ἐγνωσμένα εἰς αὐτὸν, καὶ μαρτυρούμενα παρ' ἄλλων, ἤθελε τὰ κατηγορήσει· οὐδεὶς γὰρ τὰ ἀγνωστα καὶ κρύφια κατηγορεῖ). Εἰ δὲ τοῦτο, ἐπεταὶ ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι δύναται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ παραιτηθῆται καὶ χωρὶς νὰ κατακριθῆ φανερά· ὅταν δηλαδὴ, ἢ πρὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἢ καὶ μετὰ τὴν Ἀρχιερωσύνην ἤθελε πράξει κρυφίως κἀνὲν ἀμάρτημα κωλυτικὸν καὶ καθαιρετικὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης, τὸ ὅποσον ἐξομολογηθεὶς εἰς πνευματικὸν Πατέρα, καὶ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ὁμοῦ μὲ τὴν Ἱεροπραξίαν τῆς Ἀρχιερωσύνης, παραιτεῖται καὶ τὴν Ἐπισκοπὴν. Καὶ ὅρα τὸν θ'. τῆς α. καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῆς γ' καὶ τὸν ις'. τῆς α. β'.

Τοῦ αὐτοῦ, τοῖς κατὰ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν Ἐπισκόποις.

ΚΑΝΟΝ Δ'.

Παντὸς τοῦ χρησίμου καὶ ἀναγκαίου πρὸς οἰκοδομὴν τῶν λαῶν, τελούντος δὲ εἰς ὑπόληψιν τῶν Ἁγίων Ἐκκλησιῶν, φροντίδα ποιῆσθαι χρή. Γέγραπται γάρ, ὅτι, «εὐλαβεῖς ποιεῖται τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ». [Λευιτ. ιε'. 31.] Μοναστηρίων τοίνυν Πατέρες τῶν κατὰ τὴν Θηβαίων ἐπαρχίαν, ἄνδρες εὐτεβεῖς καὶ οὐκ ἰσχυράτων ἔχοντες πολιτείαν, ἐλθόντες ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐρωτώμενοί τε παρ' ἐμοῦ τὴν κατάστασιν τῶν αὐτῶτε Μοναστηρίων, ἐδίδασκον ὅτι σκανδαλίζονται πολλοὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Νεωστὶ γεγαμηκότες τινὲς καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν καταβάντες τῶν νυμφῶνων, συναρπάζουσι τινὰς τῶν θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων, καὶ οὐδενὸς τάχα που τὰ κατ' αὐτοὺς καταγγέλλοντος, χειροτονοῦνται Κληρικοὶ, ἤγουν Προσβύτεροι. Ἄλλοι δὲ τινὲς ἐξ αὐτῶν τῶν Μοναστηρίων ὡς ἄτακτοι ἐκβαλλόμενοι, πάλιν ὑποτρέχουσι τὰς χειροτονίας, καὶ γενόμενοι Κληρικοὶ, εἰσέρχονται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Μοναστηρίοις, ὅθεν ἐκβέβληνται. Καὶ βούλονται προσφέρειν καὶ ὅσα Κληρικοῖς ἔθος πληροῦν, καὶ ταῦτα δρᾶν, ὡς καὶ τινὰς τῶν εἰδότην αὐτοὺς παραιτεῖσθαι καὶ τὰς συνάξεις, καὶ μὴ ἀνέχεσθαι κοινωνεῖν, λειτουργούντων ἐκείνων. Ἐπειδὴ τοίνυν πρὸς οἰκοδομὴν, ὡς ἔφην, τῶν λαῶν πάντα χρή πράττεσθαι παρ' ἡμῶν, ἐπιτηρεῖτω ταῦτα ἡ θεοσέβεια ὑμῶν, καὶ εἰ μέλλοι τις χειροτονεῖσθαι Κληρικὸς, περιεργαζέσθω τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ πόττερον ποτε, γαμετὴν ἔχει ἢ οὐ, καὶ πῶς καὶ πότε ἠγάγετο, καὶ εἰ ἀπέσχοιτο, καὶ εἰ μὴ τις ἐστὶ τῶν ἐκβεβλημένων, ἢ παρ' ἑτέρου θεοσεβέστατου Ἐπισκόπου, ἢ ἐκ Μοναστηρίου, καὶ τότε χειροτονεῖσθω, ἀδιάβλητον εὐρεθέντα. Τηρήσωμεν γὰρ οὕτω καθαρὸν καὶ τὸ ἑαυτῶν συνειδὸς, καὶ ἀδιάβλητον τὴν ἱεράν καὶ σεπτὴν λειτουργίαν.

Ἑρμηνεία.

Τὸ μὲν προϊμῖον τῆς παρούσης ἐπιστολῆς λέγει, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ φροντίζουσι διὰ κάθε πρᾶγμα ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, τόσον εἰς τὴν οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ, ὅσον καὶ εἰς τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ δόξαν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν, ταῦτ' οὖν εἰπεῖν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ Κληρικῶν. Διότι εἶναι γεγραμμένον, «εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.» Ἀκολουθῶς δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, ὅτι μερικοὶ Πατέρες Θηβαῖοι, θαυμαστοὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, ἐλθόντες εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, καὶ ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ἁγίου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐκεῖσε Μοναστηρίων, ἐδιηγήθησαν εἰς αὐτὸν, ὅτι μερικοὶ νεωστὶ ὑπανδρευόμενοι ἀπατῶσι κατὰ συναρπαγὴν τοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ χειροτονοῦσιν αὐτοὺς Κληρικοὺς καὶ Ἱερεῖς, χωρὶς νὰ φανερώσῃ τινὰς εἰς αὐτοὺς προτοῦ τὴν τῶν τοιούτων πολιτείαν καὶ ζωὴν. Καὶ ὅτι ἄλλοι πάλιν διωκόμενοι ἀπὸ τὰ Μοναστήρια των διὰ τὰς ἀταξίας των, μὲ τρόπον ἀπατηλὸν χειροτονοῦνται, καὶ πάλιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια Μοναστήρια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐδιώχθησαν, καὶ θέλουσι νὰ λειτουργοῦν εἰς αὐτὰ, καὶ τὰς

(1) Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος διορίζει νὰ παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην καὶ ἐκείνοι ἀκόμη οἱ Ἱερωμένοι ὅπου δὲν ἐλεγχθοῦν φανερά, διὰ τὰ κρυφὰ ἀμαρτήματα ὅπου ἔκαμαν οὕτω γράφων (λόγ. γ'. περὶ Ἱερωσ.) «Ἐχρῆν δὲ, οἶμαι, τσαύτην τοῦ πράγματος ἔχειν εὐλάβειαν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι ἐν αὐτῇ, μὴ περιμένειν τὰς παρ' ἑτέρων κρίσεις, εἴ ποτε συμβαίη ἀμάρτημα καθαιρέσιν ἱκανὸν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ προλαβόντα ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. Οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἔλιον ἐπισπάσασθαι παρὰ Θεοῦ εἰδος ἦν. Τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρότερον τῆς ἀξίας πάσης ἑαυτὸν ἀποστερεῖν, συγγνώμη ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐκκαλεῖν τοῦ Θεοῦ τὴν ὁ-

γὴν, δεύτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα.» Ἐπειδὴ, λέγω, ταῦτα γράφει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἵνα μὴ ἀντινομία καὶ μάχη ἀκολουθῆ μεταξύ τῶν τοῦ Πνεύματος, πρέπει νὰ προσυπακούεται, ὅτι οἱ τῆς Ἱερωσύνης ἐκβαλλόμενοι νὰ μὴ ᾔναι μόνον κατακεκριμένοι ἀπὸ τὸν λαὸν διὰ ἀμαρτήματά των φανερά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν συνειδήσιν των διὰ ἀμαρτήματά των κρυφὰ, καθὼς λέγει ὁ χρυσοῦς οὗτος Ἅγιος, ταῦτ' οὖν εἰπεῖν, νὰ παραιτοῦνται καὶ πρὸ Συνοδικῆς διαγνώσεως, προστιθέντες αἰεὶ εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως τῶν γράμμα, ὅτι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως των ἐλεγχόμενοι, διὰ τὴν ἀναξιοτήτά των, παραιτοῦν. Καὶ ὅρα ἐν τῷ τέλει τῆς βίβλου τὸν κανονικὸν τύπον τῆς παραιτήσεως.

ἄλλας ἱεροπραξίας νὰ κάμνουν, τὰς ἀνηκούσας εἰς τοὺς Ἱερεῖς, ὥστε ὁποῦ ἐκ τούτου, μερικοὶ ἀδελφοί, γινώσκοντες τὴν φαύλην πολιτείαν αὐτῶν, ἀναχωροῦσιν ἀπὸ τὰς λειτουργίας των καὶ δὲν τὸ ὑπομένουν νὰ κοινωνοῦν παρ' αὐτῶν. Ὅθεν, ἐπειδὴ, ὡς προεῖπον, χρέος ἔχομεν νὰ πράττωμεν τὰ εἰς οἰκοδομὴν τῶν λαῶν συντείνοντα, ἃς προσέχη εἰς αὐτὰ ἡ ἐδική σας θεοσέβεια, ὃ Ἐπίσκοποι, καὶ ὅταν θέλῃ τινὰς νὰ χειροτονηθῇ, περιεργάζεσθε τὴν ζωὴν του, καλὴ εἶναι ἢ κακὴ, καὶ ἂν ἔχη γυναῖκα ἢ ὄχι, καὶ πῶς καὶ πότε ἐπῆρεν αὐτήν, καὶ ἂν ἐχώρισεν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν αὐτῆς· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἀπέσχετο (1), καὶ ἂν δὲν ᾖ διωγμένος ἀπὸ Μοναστήριον, ἢ ἄλλον Ἐπίσκοπον, καὶ ἄρ' οὐ ταῦτα ἐξετάσετε καὶ εὐρήτε αὐτὸν ἀκατηγόρητον, τότε νὰ τὸν χειροτονητε, διατι μὲ τὴν τοιαύτην δι' ἐξετάσεως χειροτονίαν, καὶ τὴν ἐδικὴν μας συνείδησιν θέλομεν φυλάξει καθαρὰν, καὶ τὴν θεῖαν Ἱερωσύνην ἀκατηγόρητον. Ὅρα καὶ τὸν π'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Τῆς δ. ιγ'. ἢ δ'. τῆς ἐν Νεοκαισ. ιβ'. Ἐάν δὲ χωρισμὸν ὑπομένωσί τινες, ἐπιτιμηθέντες πταισμάτων ἕνεκα, εἶτα μέλλοντες τελευτᾶν, κατηχούμενοι ὄντες, βαπτίζεσθωσαν, καὶ μὴ ἀποδημείωσαν τῶν ἀνθρώπων, ἀμέτοχοι τῆς Χάριτος, ἦγουν ἀκοινωνήτοι. Δοκεῖ γὰρ προσέχειν καὶ τοῦτο τοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ἂν τινες κατηχούμενοι, διὰ ἀμαρτήματα ὁποῦ ἔπραξαν, ἐπιτίμιον ἔλαβον διὰ νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχομένους κατηχουμένους, καὶ ἔξω τοῦ Νάρθηκος νὰ ἐξωσθοῦν· οὗτοι, ἂν κινδυνεύουν νὰ ἀποθάνουν, ἃς βαπτίζονται, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἀμέτοχοι τῆς θείας χάριτος τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἀκοινωνήτοι, ἦτοι χωρὶς νὰ λάβουν καὶ τὴν μετὰ τῶν πιστῶν κοινωνίαν ἐν ταῖς προσευχαῖς, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων· φανερόν γὰρ εἶναι, ὅτι οὗτοι εὐθὺς ὁποῦ βαπτισθῶν, πρέπει καὶ νὰ κοινωνήσουν τὰ θεῖα Μυστήρια, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ νὰ βαπτίζονται οἱ κατηχούμενοι ἐν κινδύνῳ θανάτου (2) καὶ τὸ νὰ κοινωνοῦν ἄρ' οὐ βαπτισθῶν, οἰκεῖον καὶ ἀρμόδιον εἶναι εἰς τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ταῦτὸν εἰπεῖν, εἶναι νόμιμον καὶ κανονικόν. Καὶ ὅρα τὸν ιγ'. καὶ ιδ'. τῆς δ. καὶ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Γεννάδιος ἦτον ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Λέοντος τοῦ μεγάλου (ὅστις καὶ Μακέλλης ἐπωνομάζετο). Πρεσβύτερος δὲ ὢν πρότερον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας (3), προεβιάσθη εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 458. (4), μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνατολίου, τοῦ ἐν τῇ δ'. Συνόδῳ παρόντος ποιήσας δὲ Οἰκονόμον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων Μαρκιανόν, τὸν ἐκ τῆς τῶν Καθαρῶν Ὁρησκείας, πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιστραφέντα, ἐπρόσταξε νὰ μοιράζωνται δι' αὐτοῦ τὰ προσφερόμενα εἰς κάθε Ἐκκλησίαν οἱ Κληρικοὶ τῆς κάθε μιᾶς Ἐκκλησίας, καὶ ὄχι νὰ τὰ λαμβάνῃ ὅλα ἢ μεγάλη Ἐκκλησία, ὡς ἦτο

(1) Τοῦτο φαίνεται νὰ λέγῃ ὁ Ἅγιος, κατὰ τὴν συνήθειαν ὁποῦ εἶχον οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ ταῖς Βαρβαρικαῖς χώραις εὐρισκόμενοι Ἱεροῦμένοι, τὸ νὰ ὑπόσχωνται δηλ. νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν σαρκικὴν μίξιν τῶν γυναικῶν τους, ὅταν ἐμελλον νὰ χειροτονηθοῦν· καθὼς περὶ τούτου ἀναφέρουν ὁ γ'. δ'. λγ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, καὶ ὁ ιβ'. καὶ λ'. τῆς ς'. ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Λιβύης στέλλει καὶ τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν. Σημειώσαι ὅμως ὅτι τὸ, ἀπέσχετο, οὐχ εὐρίσκεται, οὔτε εἰς τὰς Πανδέκτας, οὔτε ἐν τῷ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν, οὔτε ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν Κανόνων τοῦ Βαλσαμῶνος, ἀλλ' ἐν παλαιοῖς χειρογράφοις Κώδῃξιν ὀρθογράφου καὶ καλλιγράφου χειρὸς πονήμασι. Καὶ τοῦτο δὲ σημειοῦμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἐνταῦθα λέγῃ ταῦτα περὶ τῶν ἀνάξιων Ἱερέων, καθὼς καὶ ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐλέγχει πολλάκις τὸν ἀνάξιον Ζώσιμον, λέγων αὐτῷ· εἶργε τοῖνον, εἶργε σαυτὸν τοῦ θεοῦ θυσιαστηρίου, μήποτε σκηπτὸς κατὰ τῆς σῆς χωρήσει κεφαλῆς (ἐπιστολ. φο'). ὅμως οἱ χριστιανοὶ ἀδιακρίτως πρέπει

νὰ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνάξιους Ἱερεῖς, ἐπειδὴ ἡ ἀναξιοῦτης τῶν Ἱερέων εἰς αὐτοὺς δὲν βλάπτει τίποτε, καθὼς ὁ αὐτὸς Ἰσίδωρος εἰς μερικὰς ἐπιστολάς του τοῦτο λέγει, πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ἐσκανδαλίζοντο καὶ δὲν ἤθελαν νὰ μεταλαμβάνουν ἀπὸ τὸν ἀσελγῆ Ζώσιμον. Φέρει δὲ καὶ παραδείγματα τὸν Βαλαάμ καὶ τὸν Καϊάφαν, οἵτινες καὶ ἀνάξιοι ὄντες προεφῆτευσαν, καὶ τὸν Ἥλιαν ὁποῦ ἐλάμβανε τροφήν διὰ μέσου τοῦ ἀκαθάρτου κόρακος (ἐπιστολ. φξθ'). Ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ α. τοῦ Νηστευτοῦ ἐκ τῶν ἐπιγραφόμενων.

(2) Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Βαλσαμῖον, ὅτι νόμιμον καὶ κανονικὸν ἐννοεῖ ὁ Κανὼν ἐδῶ, τὸ νὰ μὴ στέκωνται οἱ κατηχούμενοι, ἢ οἱ ἐπιτιμώμενοι, μαζῇ με τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ νὰ συμπροσεύχωνται ἐν ὅλῃ τῇ λειτουργίᾳ, τὸ ὅρθον μὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ, ἀνάρμοστον δὲ καὶ ἀκατάλληλον, ὅσον εἰς τὴν ἐννοίαν καὶ σύμφρασιν τοῦ Κανόνος.

(3) Ἰσίδωρος ὁ Ἀναγνώστης ἐν βιβλ. α. σελ. 533.

(4) Ὁ Κάθε ἐν τόμῳ 1. σελ. 447.

συναχθείσης, τῷ δεσποτικῷ τούτῳ νόμῳ συνάδει ὁ περὶ τούτου Κανὼν, ὃς ἡμῖν σαφῶς οὕτως λέξειν αὐταῖς ἐκπεφώνηται· «Εἰ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, καὶ εἰς πράσιν καταγάγοι τὴν ἀπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἕτερον τινὰ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν Οἰκονόμον, ἢ Ἐκδικον, ἢ Παράμονάριον, ἢ ὅπως τινὰ τοῦ Κλήρου, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκίαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλέγχθῆς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὐ περ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανῇ τοῖς αἰσχροῖς τούτοις καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιστέσθω». Κάλλιστα καὶ λίαν εὐσεβῆ τοῦ Κανόνος τῶν ἁγίων Πατέρων ὑπάρχει τὰ παραγγέλματα, πᾶσαν ἔφοδον σατανικὴν καὶ πᾶν ἐπιχείρημα διαβολικόν, κατὰ τῆς πνευματικῆς φερόμενον δωρεᾶς, ἀπωθούμενά τε καὶ ἀνακόπτοντα. Οὐ βούλεται γὰρ οὐδαμῶς διὰ χρημάτων γίνεσθαι τῆς χειροτονίας τὴν προβολήν, ἢ ὑποδέχεσθαι, οὔτε παρὰ τοῦ ταύτην ἐνεργοῦντος, οὔτε παρὰ τοῦ τῆς χειροτονίας τὴν προβολήν ὑποδεχομένου, ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς χειροτονίας, οὐδὲ μετὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας (1), ὑπὲρ τῆς χειροτονίας δίδοσθαι χρήματα συγχωρεῖ· καθόλου γὰρ τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι τούτῳ δωροδοκίαν ἀπέφησεν. Ὁμῶς ἐπειδὴ νῦν, καίτοι προδήλως τούτων κεκωλυμένων, ἐφωράθησαν τινες κατὰ τὴν Γαλατῶν ὀλιγωροῦντες καὶ παραβαίνοντες δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ φιλαργυρίαν τὰ σωτήρια ταῦτα καὶ φιλόανθρωπα παραγγέλματα, εὐ-
 ἔχειν ἔδοξε καὶ ἡμῖν, αὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀνανεώσασθαι μετὰ τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς ἐνδημούσης ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευσούσῃ νῦν Ῥώμῃ, ὥστε δίχα πάσης ἐπινοίας, καὶ πάσης προφάσεως, καὶ παντὸς σοφισμοῦ τὴν ἀσεβῆ καὶ βδελυρὰν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐπεισελοῦσαν συνήθειαν ταῖς ἁγιωτάταις Ἐκκλησίαις, παντελῶς ἐκτεμεῖν, ἵνα ἀληθῶς ἀκκηλεύτου καὶ καθαρῶς παρὰ τῶν Ἀρχιερέων τῆς ἐπὶ τῶν χειροτονοῦμένων ἀναρρήσεως γινομένης, ἀνωθεν ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις ἐπιφοιτᾷ. Ὡς νῦν γε, οὐκ οἶδα, εἰ διὰ χρημάτων τὴν προβολὴν ποιουμένων, καὶ οὐ τῆς χειρὸς καθαρῶς ἐνεργούσης, ἐπιφοιτᾷ τῷ προχειριζομένῳ κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ κηρύγματος, καὶ οὐχὶ συστέλλεται μᾶλλον ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις. Ἴσθι τοίνυν τὰ πάντα, θεοσεβέστατε· πάντα τὸν ὄντινα οὐκ ἀλισχύμενον, ἐπὶ τοιούτῳ τινὶ Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Περιοδευτὴν, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ ἄλλον ὄντινα δῆποτε τοῦ Κανόνος, ἢ λαϊκὸν, κοινῶ δόγματι τῶν Ἀρχιερέων κατακεκρίσθαι καὶ κοινῇ ψήφῳ. Καθὼς περὶ τούτου καὶ ὁ τῶν ἁγίων Πατέρων Κανὼν φθάσας διαλαλεῖ· δεῖ γὰρ εἶναι χάριν τὴν χάριν, καὶ μηδαμοῦ παρ' αὐτῇ μεσιτεύειν ἀργύριον. Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατὰρὰ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὃ, τε ταύτην κτᾶσθαι διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε Κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη, καὶ ἐλέγχῃτο, καὶ μοι ἐλέγχῃτο τοῦτο ποιεῖν· οὐ γὰρ οἶόν τε συμβιβασθῆναι ποτε τὰ ἀσύμβητα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆται τὸν Μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῷ. Δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος. «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῦσαι καὶ Μαμωνᾶν. Τούτοις ἐπιθροῦντες ἡμεῖς κατὰ δύναμιν καὶ τούτοις ὑπέικοντες, μετὰ τοῦ ταῦτα φήσαντος, κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα παρανομοῦντων τὴν ἀπόφασιν πεποιήμεθα. Φροντισάτω δὲ καὶ ἡ σὴ δειότης ταῦτα διὰ πάσης φυλακῆς ποιουμένη, ὅθλα καταστήσῃ δι' ἀντιγράφων, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις Ἐπισκόποις καὶ Περιοδευταῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπασιν, ἵνα ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ, πάντες ὁμοῦ χριστιανοὶ συμφραζόμενοι, κατὰ τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς ἰσχύσωμεν, σὺν Θεῷ, ταύτην ὑπ' ἐκείνου φυτευθεῖσαν ἐν ἡμῖν τῆς φιλαργυρίας ρίζαν, ἅμα πᾶσιν αὐτοῖς τῶν κακῶν τοῖς βλαστήμασιν ἐκτεμεῖν. Πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητά προσαγορεύομεν. Ἐρωμένως ἐν Κυρίῳ ὑπερέυχου ἡμῶν, θεοφιλέστατε ἀδελφέ. Τούτῳ τῷ ἐπιστολιμαίῳ λόγῳ, σὺν αὐτῷ δὴ τῷ Γενναδίῳ, ὑπέγραψαν καὶ ἐβδομήκοντα τρεῖς Ἐπίσκοποι (ἢ ὀγδοήκοντα καὶ εἰς).

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α.

Ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ προοιμιάζει ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγγων τοῦ λόγου. Ρητὸν γὰρ τοῦ Εὐαγγελίου προφέρει, εἰς αὐτὴν ἀμέσως ἀποτείνόμενον τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὅποιον αὕτη συνετέθη καὶ ἀπεστάλη. Λέγει γὰρ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐκείνην τὴν ἐντολὴν ὅπου ἔδωκεν εἰς τοὺς ἱερούς του Ἀποστόλους καὶ μαθητάς, ὅταν τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, δηλ. τὸ νὰ δίδωσιν αὐτοὶ εἰς τοὺς ἄλλους δωρεὰν καὶ χάρισμα ἐκείνην τὴν δωρεὰν καὶ χάριν ὅπου ἔλαβον ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτὴν νὰ μὴ πάρουν χάλκωμα, ἢ ἀτῆμι, ἢ χρυσάφι, ἢ ἄλλο κἀνένα πρᾶγμα ὑλικὸν καὶ γήϊνον (διότι τὰ ὑλικά καὶ φθαρτὰ πρᾶγματα δὲν ἔμπορουν ποτε νὰ ἦναι μισθὸς καὶ πληρωμὴ τῶν οὐρανίων καὶ ἀφθάρτων τοῦ πνεύματος χαρισμάτων), ἐκείνην, λέγω, τὴν ἐντολὴν ὅπου ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τότε, αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἔδωκε διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ πρέπει καθὼς ἐκεῖνοι τὴν ἐφύλαξαν ἀκριβῶς, ἔτσι καὶ ἡμεῖς νὰ τὴν φυλάττωμεν, καὶ νὰ μὴ ζητοῦμεν νὰ σοφίζομεθα μὲ παρεξηγήσεις τὰ ἀσόφιστα καὶ φανερά λόγια τοῦ Κυρίου. Δωρεὰν, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἀργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. Ἀπλᾶ καὶ φανερά εἶναι τὰ λόγια τῆς ἐντολῆς ταύτης, χωρὶς νὰ ἔχουν κἀνένα δύσκολον νόημα, ὅπου νὰ χρειάζεται ἐξηγήσιν σοφιστικὴν καὶ περίεργον. Ἀπὸ ἐμέναι, λέγει, ἐλάβετε τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης, καὶ εἰ μὲν δι' αὐτὸ ἐπληρώσατε πολὺ ἢ ὀλίγον,

(1) Ἐν ἄλλοις, κατὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας.

καὶ ἐγὼ τὸ ἐπώλησα εἰς ἐσθλ., πωλεῖτε καὶ ἐσεῖς αὐτὸ εἰς τοὺς ἄλλους, εἰ δὲ χάρισμα τὸ ἐλάβετε, χάρισμα δότε αὐτὸ καὶ ἐσεῖς. Ποία ἐντολὴ εἶναι φανερωτέρα ἀπὸ αὐτῆν; ἢ ποῖον πρᾶγμα εἶναι ὠφελιμώτερον ἀπὸ αὐτὸ εἰς ἐκείνους ὅπου ὑπακούουσιν; Ἄλλοίμονον ἀληθῶς εἰς ἐκείνους, ὅπου, νομίζουσιν νὰ παίρουν καὶ νὰ δίδουν μὲ ἄσπρα τὴν δωρεάν καὶ χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ εἰς χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας εὐρίσκονται, ὡς ὁ Σίμων ὁ μάγος, καθὼς τοῦ εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος. Σύμφωνας δὲ μὲ τὴν ἀνωτέρω δεσποτικὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου εἶναι καὶ ὁ β'. Κανὼν τῆς δ'. Συνόδου, ὅν καὶ ἐκθέτει αὐτολεξεῖ (οὗτινος δορα τὴν ἐρμηνείαν ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ)· τελειώσας δὲ τὸν Κανόνα, λέγει ὁ Ἅγιος, ὅτι κάλλιστα εἶναι τὰ παραγγέλματα τοῦ Κανόνος τούτου, καὶ ἀποβάλλουσι κάθε ἐπιχείρημα διαβόλικόν, ὅπου ἤθελε προτείνει τινὰς· ἐπειδὴ κοινῶς καὶ καθολικῶς ἐμποδίζει τόσον τὸν χειροτονοῦντα, ὅσον καὶ τὸν χειροτονοῦμενον ἀπὸ τὸ νὰ διδῆ καὶ νὰ λαμβάνῃ χρήματα, τόσον διὰ τὰς χειροτονίας, ὅσον καὶ διὰ τὰς προβολὰς (1), τόσον πρὸ τῆς χειροτονίας, ὅσον καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ καὶ μερικοὶ ἐν τῇ Γαλατῶν χώρᾳ (2) ἐφανερῶθησαν παραβλίνοντες διὰ φιλαργυρίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν τὰς σωτηριώδεις ταύτας παραγγελίας, καὶ παίρνοντας χρήματα χειροτονοῦν, διὰ τοῦτο ἐφάνη εὐλογον νὰ ἀνακαινίσωμεν ταύτας μὲ τὴν ἐπιδημοῦσαν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ ἁγίαν Σύνοδον, ἵνα ἐκρίζωσωμεν παντελῶς χωρὶς κάμμίαν ἐπίνοιαν, πρόφασιν καὶ σοφισμὸν, τὴν ἀσεβῆ ταύτην συνήθειαν τῆς Σιμωνίας, ἣτις δὲν ἐξεύρω πῶς ἐπεπόλασεν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπομένως ἐκ τούτου, ἵνα γενομένων παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως καθαρῶν καὶ χωρὶς χρημάτων τῶν χειροτονιῶν, καταβλίνῃ ἀληθῶς ἀνωθεν εἰς τὸν χειροτονοῦμενον ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐπειδὴ τῶρα ὅπου γίνονται διὰ τῶν χρημάτων, καὶ οὐ καθαρῶς ἡ χεὶρ τῶν Ἀρχιερέων ἐπιτίθεται καὶ ἐνεργεῖ, δὲν ἤξεύρω (3) ἀνίσως καταβλίνῃ εἰς τὸν χειροτονοῦμενον, καθὼς ἐπεύχεται εἰς αὐτὸν ὁ Ἀρχιερεὺς (4), ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις, καὶ δὲν ἐμποδίζεται μᾶλλον ἀπὸ αὐτόν. Ἠξευρε λοιπὸν, ὦ Θεοσεβέστατε Πάπα, ὅτι εἶναι κατακερμιμένος ἀπὸ τὴν κοινὴν ψῆφον τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω Κανόνα τῆς δ'. κάθε Ἐπίσκοπος ἢ Χωρεπίσκοπος, ἢ Περιουτευτὴς (5), ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ κάθε ἄλλος Κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ὅπου διὰ χρημάτων χειροτονηθῆ· διότι ἡ χάρις ἀληθῶς πρέπει νὰ ᾖ χάρις, καὶ ὄχι νὰ μεσολαβῆ εἰς αὐτὴν ἀργύριον. Ἄς ᾖ τὸ λοιπὸν, καὶ εἶναι (6) ἀπόβλητος καὶ ξένος πάσης Ἱερατικῆς ἀξίας καὶ ἐνεργείας, καὶ ὑπεύθυνος εἰς τὴν κατάραν τοῦ ἀναθήματος, τόσον ἐκεῖνος ὅπου νομίζει νὰ ἀποκτήσῃ τὴν τῆς Ἱερωσύνης χάριν μὲ ἀργύρια, ὅσον καὶ ἐκεῖνος ὅπου ὑπόσχεται νὰ δώσῃ ταύτην, εἴτε Κληρικὸς εἶναι εἴτε λαϊκὸς, κἂν φανερωθῆ καὶ ἐλεγχθῆ ὅτι ἄσπρα ἐπῆρε, κἂν δὲν φανερωθῆ (7)· ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμφωνήσουν ποτὲ τὰ ἀτυμφώνητα, ὁ Μαμωνᾶς, ἦτοι ὁ ἀδίκος πλοῦτος μὲ τὸν Θεὸν, καὶ οἱ τῷ Μαμωνᾶ δουλεύοντες μὲ τοὺς δουλεύοντας τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἀπόφασιν· «Οὐ δύ-

(1) Τὴ διαφέρει ἡ χειροτονία ἀπὸ τὴν προβολήν. ὅρα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ β'. Κανόνος τῆς δ'.

(2) Γαλάτας ἐδῶ φαίνεται νὰ ὀνομάζῃ ὄχι τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ Δύσει, ἦτοι τοὺς Γάλλους καὶ Φραντσέζους· Γαλάται γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ὀνομάζονται, κατὰ τὸν Μελέτιον, σελ. 67. τῆς Γεωγραφίας.

(3) Ὅρα ὅτι δὲν λέγει ἀποφαντικῶς καὶ ὀριστικῶς, ὅτι δὲν καταβλίνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τοὺς μὲ χρήματα χειροτονοῦμενους, ἀλλὰ ἀπορητικῶς καὶ ὄλιως διστακτικῶς, διὰ νὰ δείξῃ μὲ τοῦτο, ὄχι πῶς δὲν λαμβάνουσι Πνεῦμα Ἅγιον οἱ ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦμενοι, ἀπαγε! ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐ πάντας χειροτονεῖ, διὰ πάντων δὲ ἐνεργεῖ, καὶ τῶν ἀναξίων δηλαδὴ, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ Σιμωνιακοῦ ἁμαρτήματος.

(4) Λέγει γὰρ ὁ Ἀρχιερεὺς μεγαλοφώνως χειροτονῶν τὸν χειροτονοῦμενον· «Εὐξώμεθα σὺν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος»

(5) Περὶ τοῦ Περιουτευτοῦ ὅρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ νζ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

(6) Μερικοὶ Ἱεροκατήγοροι, οἱ λέγοντες, ὅτι τῶρα δὲν εἶναι Ἱερωσύνη, μὲ τὸ νὰ χειροτονοῦνται οἱ περισσώτεροι μὲ ἀργύρια, ἐπιστηρίζονται εἰς τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Ἁγίου, καὶ λέγουσιν, ὅτι ὄχι μόνον λέγει ὁ Ἅγιος, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος, ὅς ᾖ ἡναι ἀπόβλητος ὁ τοιοῦτος, παρὰ τῆς Συνόδου δηλ. διὰ προστακτικοῦ ρήματος ὁμιλῶν, τὸ ὅποιον χωρὶς μεσιτείας τοῦ β'. προσώπου εἶναι ἀσύστατον κατὰ τοὺς γραμματικούς, ἀλλὰ προσθέτει καὶ τὸ, εἶναι ἀπόβλητος, καὶ χωρὶς νὰ καθαιρεθῆ δηλαδὴ ἀπὸ ἄλλους. Ἀλλὰ ἀκουσάτωσαν, ὅτι τὸ μὲν ὅς ᾖ ἡναι, ἐννοεῖται, ὅτι νὰ γένη ὁ τοιοῦτος ἐνεργεία καὶ κατὰ τὴν ποιήν ἀπόβλητος

παρὰ τῆς διεκδικούσης Συνόδου τοὺς θείους Κανόνας, τὸ δὲ εἶναι, ἐννοεῖται, ὅτι εἶναι ἀπόβλητος δυνάμει καὶ κατὰ τὴν ἐνοχήν· ἐπειδὴ, ἂν καὶ τὰ δύο ᾖσαν ταυτοσήμενα, τὸ ὅς ᾖ ἡναι, εἰ ἐχρηιάζετο καὶ τὸ εἶναι; ἢ τὸ εἶναι, εἰ ἐχρηιάζετο καὶ τὸ ὅς ᾖ ἡναι; καὶ τὸ μὲν, μέλλοντος, τὸ δὲ, ἐνεστῶτος, καὶ διὰ τοῦτο ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις; Πλὴν ταῦτα λέγοντες, ἠὲδὲ ἐκεῖνο σιωποῦμεν, ὅτι ἀληθῶς φοβερὸν εἶναι εἰς τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦντας καὶ χειροτονοῦμενους, τοῦτο ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Ἅγιος ἀποφαντικῶς καὶ ὀριστικῶς, ὅτι εἶναι ἀμέσως ἀπόβλητοι οἱ τοιοῦτοι τῆς Ἱερωσύνης.

(7) Ὅρα ὅτι, ζῆλον ἔχων πολὺν ὁ Ἅγιος νὰ ἐκρίζωσῃ τελείως τὸ κακόν, εἶπε, τὸ κἂν φανερωθῆ, κἂν δὲν φανερωθῆ. Ὁ γὰρ β'. τῆς δ'. ὅν ἀνέφερεν ἀνωτέρω, ἔχει· «Ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας (τὴν Σιμωνίαν δηλ.) καὶ ἐλεγχθεὶς, κινδουνεύτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν.» Ὁμοίως καὶ ὁ Ταράσιος λέγει· «Εἰ δὲ τις ἐλεγχθεὶς χρυσίῳ ταύτην ἀνησάμενος». Ἴσως δὲ τὸ, κἂν μὴ ἐλέγχωτο, θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι κἂν δὲν φανερωθῆ ὁ ποιήσας τοῦτο, μηδὲ καθρέθη ἢ ἀναθεματίσθη φανερῶς, ἐνοχος ὁμοῦς εἶναι δυνάμει εἰς τὴν καθάρσειν καὶ τὸ ἀνάθεμα, ὥστε ὁ ἀμετανοήτως ἐκ τῆς φοβερᾶς καὶ δυσσεβοῦς ταύτης ἁμαρτίας τελευτήσας, ἀπεκδέχεται τὰς ποινὰς καὶ ἀποφάσεις ἐν τῇ μελλούσῃ ἀπεράντῳ καταδίκῃ, ὅταν ἐνταῦθα ἐνεργῆ αὐτὴν τὴν παρανομίαν, καὶ μείνῃ ἀκαθαίρετος καὶ ἀτιμώρητος, ταῦτόν εἰπεῖν ἀδιόρθωτος· διότι οἱ θεοὶ λόγοι εἶναι ἀμετάτρεπτοι εἰς τοὺς οὕτω μένοντας διὰ βίου, καὶ μὴ διὰ μετανοίας ἀνορθουμένους. Ἴσως δὲ καὶ τινες ἐνδεεῖς χειροτονοῦντες καὶ χειροτονοῦμενοι ἔχουσι τινὰς ἀπατηλὰς προφάσεις. Ὅσοι δὲ καὶ προσόδους χωρίων καὶ ἄλλων κτήσεων ἔχουσιν, οἱ τοιοῦτοι ἀναισχύτως δυσσεβοῦσι καὶ ἁμαρτάνουσι, καὶ μεγαλύτερα καταδίκη καὶ ἀπαραλόγιστος αὐτοὺς ἀπεκδέχεται.

νασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμωνᾷ, εἰς τὰ ὅποια λόγια τοῦ Κυρίου καὶ ἡμεῖς ὀκροῦντες καὶ ὑπκοῦντες, ἐποιήσαμεν τὴν Συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν κατὰ τῶν ταῦτα ποιούντων Σιμωνικῶν, ὁμοῦ μὲ τὴν βουλὴν καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, τοῦ εἰπόντος τὰ ἀνωτέρω. Ὅθεν, ὡς ἱερὸς Πάπκ, καὶ ἡ σὴ δσιότης ταῦτα φυλάττουσα ἀκριβῶς, ὡς φροντίση νὰ τὰ φανερώσῃ μὲ τὰ ἴσα τούτων καὶ ἀντίγραφκ εἰς τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ Ἐπισκόπους καὶ Χωρεπισκόπους, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὄλους Κληρικούς τε καὶ λαϊκούς· ἵνα μὲ ἓνα πνεῦμα καὶ μὲ μίαν ψυχὴν, ὄλοι ὁμοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἀρματωθέντες, νικήσωμεν τὸν κοινὸν ἐχθρὸν διάβολον, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ φυτευθεῖσαν τῆς φυλαργυρίας ρίζαν ἐκρίζώσωμεν μὲ ὄλα τῆς τὰ κάκιστα βλαστήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἓνα εἶναι καὶ ἡ Σιμωνία. Ταῦτα εἰπὼν, χαιρετήσας τὴν μετὰ τοῦ Πάπκα ἀδελφότητα, τελειοῖ τὴν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁοίαν καὶ ὑπεγράφησαν ἅπαντες οἱ σὺν αὐτῷ Ἐπίσκοποι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΗΣΤΕΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης, ὁ φερωνύμως καλούμενος Νηστευτῆς, ἤκμαζεν ἐν ἔτει 580. (1), φθάσας τρεῖς Βασιλεῖς, τὸν Ἰουστίνον, Τιθέριον καὶ Μαυρίλιον (2)· συμβουλή δὲ Κόντυχιου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν, εἰς τὸν Κλήρον καταλέγεται καὶ χειροτονεῖται Διάκονος. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Κόντυχιου, κρατηθεὶς εἰς τὸ χειροτονηθῆναι, οὐκ ἐπέθετο. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε φοβεράν ἐκστασιν, καὶ Ἁγγέλους ἤκουσε λέγοντας αὐτῷ νὰ σιωπᾷ καὶ εἰς τοῦτο νὰ μὴ ἀντιτείνῃ, εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχικὸν Ὄρθρον καὶ ἄκων ἀναβιβάζεται, τέταρτος εἰρισκόμενος ἐν τῇ σειρά τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχῶν, τῶν ὀνομαζομένων μὲ τοῦ Ἰωάννου τὸ ὄνομα (3). Πρῶτος δὲ οὗτος ἀρχισε νὰ ἐπιγράφῃ αὐτὸς ἑαυτὸν μὲ τὸν τίτλον τοῦτον, Οἰκουμενικός (4), διὰ τὸν ὁποῖον, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν τούτου, ἠκολούθησαν τὰ ἱστορούμενα σιάνδρα μεταξὺ τούτου καὶ τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης, Πελαγίου τοῦ β' καὶ Διαλόγου (5). Τόσον δὲ ἀσκησιν καὶ νηστείαν μετεχειρίζετο ὁ αἰοίδιμος, ὥστε ὁποῦ εἰς μὲν ἔξ μῆνης δὲν ἔπτε νερὸν, εἰς τοὺς δεκατρεῖς δὲ ἡμισυ χρόνους, καθ' οὓς ἐπατριάρχευσεν, ἄλλο τι δὲν ἔφαγεν, εἰ μὴ γούλαν τοῦ μαρουλίου, ἢ ὀλίγον πεπόνι, ἢ σταφύλι, ἢ σῦκα, καὶ ὕπνον δὲ ὀλιγώτατον καὶ μεματριμένον ἐλάμβανε, διὰ τὰ ὅποια καὶ τὸ τῆς θαυματουργίας χάρισμα θεόθεν ἐκομίσατο ὁ τριτόβιος, καὶ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ (6) καὶ μετὰ θάνατον (7) ποιμένας δὲ ὁσίως τὸ ποίμνιον αὐτοῦ μετέστη πρὸς Κύριον ἐν ἔτει 619 (8), καταλιπὼν εἰς ἡμᾶς τοὺς παρόντας Κανόνας, οἵτινες κοινότερον Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ ὀνομάζονται (9).

(1) Ὁ Μαρκουάρδος ἐν τῇ χρονολογίᾳ, κειμένη ἐν τῇ βιβλ. τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμάνι, καὶ ὁ Μελίτιος ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τόμ. β'. Κεφ. ε'.

(2) Ὁ Συναξαριστῆς ἐν τῇ β'. τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ὁ Μαρκουάρδος (αὐτόθι).

(3) Ὁ Μαρκουάρδος αὐτόθι.

(4) Ἐλέγετο μὲν καὶ ἐγράφετο καὶ πρὸ τοῦ Νηστευτοῦ ὁ τίτλος οὗτος εἰς τοὺς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἄλλων· οὗτος δὲ ἀρχισεν εἰς ἑαυτὸν νὰ τὸν ἐπιγράφῃ. Καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κη. τῆς δ'.

(5) Ὅρα εἰς τὴν αὐτὴν ὑποσημείωσιν.

(6) Διὰ προσευχῆς αὐτοῦ καὶ τυφλὸν ἰάτρευσε, καὶ στείρας ἐτεκνούσας ἔδειξε, καὶ δαιμονισμένον τοῦ δαιμονίου ἠλευθέρωσε, καὶ ἄλλους ἀσθενεῖς ἐθεράπευσε. Καὶ ὄρα τὸν Συναξαριστῆν.

(7) Φοβερὸν γὰρ θαῦμα ἐπίησε μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐπειδὴ νεκρὸς ὢν, ἐσηκώθη, καὶ ἀντεφίλησε τὸν Ἐπαρχον Νεῖλον, ὅστις ἐπῆγε νὰ τὸν ἀσπασθῇ, κατὰ τὸ σῆθηες, ὡς νεκρὸν, καὶ λόγια τινα εἶπεν εἰς τὸ αὐτὸ του, πάντων βλεπόντων μὲ ἐκπληξιν.

(8) Ἐν τῇ Ὁρολογίᾳ κατὰ τὴν β'. τοῦ Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν καὶ ἐορτάζεται.

(9) Οἱ Κανόνες τούτου τοῦ Νηστευτοῦ, ἀγκαλὰ καὶ δὲν ἐπεκυρώθησαν ἀπὸ τὴν ὕστερον γενομένην Οἰκουμενικὴν ς'. Σύνοδον, τὴν καὶ τοὺς λοιποὺς Κανόνας ἐπικυρώσασαν (δὲν ἤξεύρω διὰ ποίαν ἀφορμὴν) μ' ὄλον τοῦτο ἐπικυροῦνται, ὀρισμένως μὲν ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα, ἀπὸ τὸν Βλάσταριν, ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλον, ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Χαρτοφύλακα καὶ ἀπὸ τὸν Νικόλαον

Πατριάρχην, ἀορίστως δὲ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ τοῦ Νηστευτοῦ Κανόνες ἐβάλλοντο. Πολλοὶ γὰρ ἐξωμολογοῦντο καὶ ἐδιορθῶνοντο κατ' αὐτὸν, ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Βαλσαμῶνος (καθὼς αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλσαμῶν λέγει τοῦτο ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ τελευταίου Κανόνος τοῦ Νικολάου), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς καιροὺς Νικολάου τοῦ Πατριάρχου, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὸν ρηθὲντα τελευταῖον αὐτοῦ Κανόνα. Εἰ δὲ καὶ ὁ ρηθεὶς αὐτὸς Νικόλαος ἐν τῇ προρρηθῆντι Κανόνι λέγει, ὅτι τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, πολλῇ συγκαταβάσει χρησάμενον, πολλοὺς ἀπώλεσε, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νοῆται ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσδιορισμοῦ, ὅτι δηλ. μεταχειρίζεται καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων τὴν συγκατάβασιν, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου διορίζει. Ἄν θέλωμεν γὰρ νὰ ἐξετάσωμεν μὲ ὄρθον λογαριασμὸν τὴν ἀλήθειαν, τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὅπου δίδει, ὄχι μόνον δὲν εἶναι συγκαταβατικὸν, ἀλλὰ (ἀποτολμῶ νὰ εἰπῶ) ὅτι εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς φιλοσάρκους καὶ ὀλίγον αὐστηρὸν· διότι περισσύτερον προκρίνει ἓνας φιλόσαρκος νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὰ ὁσια Μυστήρια ἑπτὰ ἢ δέκα ἢ δεκαπέντε χρόνους, καθὼς διορίζουν οἱ Κανόνες τῶν λοιπῶν Πατέρων, παρὰ νὰ ἀπέχῃ μὲν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν τρεῖς μόνους χρόνους, νὰ ξηροφαγῇ δὲ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ νὰ κάμνῃ διακοσίας ἢ τριακοσίας μετανοίας καθ' ἑκάστην, καὶ ἄλλας σκληραγωγίας νὰ κάμνῃ, καθὼς διορίζει τὸ Κανονικὸν τοῦτο τοῦ Νηστευτοῦ. Ἀληθῶς τότε γίνεται συγκαταβατικὸν καὶ πολλοὺς ἡμπορεῖ νὰ ἀπολέσῃ ἀνίσως οἱ πνευματικοὶ καὶ Ἀρχιερεῖς ὅπου τὸ μετα-

Οἱ λε' Κανόνες Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, ἐρμηνευόμενοι.

ΚΑΝΩΝ Α'. (ἢ ἀπολογία)

«Τὸ συντέμνειν ἡμᾶς τοὺς τῆς μετανοίας χρόνους, οὐκ ἂν δόξη μὴ λόγον σῶζον τοῖς ἁγίοις, ὡς οἶμαι, λογιζομένοις. Ἐπεὶ γὰρ οὔτε παρὰ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλείῳ, οὔτε μὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν θεσπεσίων ἡμῶν Πατέρων νηστεία τις, ἢ ἀγρυπνία, ἢ γο- νυκλισίων ἀριθμὸς ὠρίσθη τοῖς ἀμαρτάνουσι, μόνη δὲ τῆς ἱερᾶς ἀποχῆς Κοινωνίας, δεῖν ἡμεῖς φήθημεν, τοῖς γνησίως μετανοοῦσι καὶ τὴν σάρκα σκληραῖς ἀγωγαῖς κατατρύχειν προθυ- μουμένοις, καὶ βίον εὐγνωμόνως μετιέναι τῆς πρώην κακίας ἀντίρροπον, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, ἀντιμετρεῖν αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας ἐλάττωσιν. Οἷον εἴ τις οἴνου μὴ πίνειν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις κατεδέξατο, ἐνιαυτὸν καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν ἀφαιρεῖν ἓνα τῆς ὀρισθείσης τῷ αὐ- τοῦ πταίσματι πρὸς τῶν Πατέρων ἐπιτιμίας. Ὡσαύτως εἰ κρέως ἐγκράτειαν ἐπαγγέλλεται πρὸς καιρὸν, ἕτερον ἡμεῖς χρόνον ἐκκόπτειν ἐδοκιμάσαμεν, εἰ τυροῦ καὶ ὠῶν, ἢ ἰχθύος, ἢ ἐλαίου, καὶ οὕτω καθ' ἐκά- στην ἐγκράτειαν ἐνδὸς τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἓνα χρόνον περιερεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ συχναῖς γονάτων κλίσει τὸ θεῖον ἐξευμενίζειν αἰρεῖται, ὁμοίως ποιεῖν, καὶ μάλιστα εἰ φιλότιμον πρὸς ἐλεημονύνην καὶ τῆς δυνάμειος οὐκ ἀποδέουσαν τὴν προαίρεσιν ἐπιδείκνυται. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ παράπτωμα τὸν Θεοφιλή τις καὶ μονότροπον βίον ὑπῆλθεν, εἴτι συντομωτέραν αὐτῷ μνηστεύειν ἄφεςιν καλῶς ἔχειν ἐδοκιμάσαμεν, διὰ βίου μέλλοντι κακοπάθειαν μετιέναι, ἀγωγῇ τοιῶδε προσήκουσαν».

Τῆς ε. ιβ'.
τῆς ς. ρβ'.
τῆς ἐν' Ἀγκύρ.
β'. ε. καὶ ζ'.
τοῦ Βασίλ. β'.
γ'. οδ'. πδ'.
Γρηγ. Νύσσ.
δ'. ε. ζ'. η'.

Ἐρμηνεία.

Εἰς τὸν α. τοῦτον Κανόνα ἀπολογεῖται ὁ Ἅγιος εἰς ἐκείνους ὅπου τυχὸν ἤθελαν τὸν κατηγορήσουν διατὶ ἐσύντεμε τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας, καὶ λέγει, ὅτι ἡ συντομία αὕτη ὅπου ἐμετχειρίσθη, κοντὰ εἰς τοὺς φρο- νίμους καὶ στοχαστικούς, δὲν εἶναι χωρὶς λογαριασμὸν καὶ διάκρισιν (1). Θεμελιούται δὲ ὁ λογαριασμὸς οὗτος

χειρίζονται, συγκαταβιβάζουσι μὲν τοὺς χρόνους τῶν ἐπιτιμίων εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς κατὰ τὸν Νηστευτὴν, δὲν δίδουσι δὲ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὰ ἐπιτίμια ὅπου αὐτὸς διορίζει, λέγω, τὴν μέχρις ἐννάτης ξηροφαγίαν καὶ τὰς τόσας μετανοίας καὶ τὰ λοιπὰ, ἀλλὰ διὰ ἀργύρια ἢ διὰ χατίρια, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας συ- καταβιβάζουσι καὶ αὐτὰ ὁμοῦ μὲ τοὺς χρόνους, τὸ ὁποῖον πα- ρανομιώτατα καὶ παρὰ Κανόνας ποιοῦσι, καὶ ἔχουσι νὰ δώσουν λόγον εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπώλειαν ὅπου προξενοῦσι τῶν ἐξο- μολογουμένων αὐτοῖς ψυχῶν, μὲ τὴν πλατείαν ἰδὸν ὅπου τῶν ἀνοίγουσιν. «Ὅθεν καὶ θεοδιορθώσου, δι' ἀγάπην Θεοῦ, τὸ ψυ- χοβλαβὲς αὐτὸ κακὸν ὅπου κάμνουσι. Ὁ γὰρ Ἅγιος Νηστευ- τῆς οὗτος σχεδὸν εἰς κάθε Κανόνα λέγει, ὅτι ὅποιος δὲν θέλει νὰ φυλάξῃ τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὸν Κανόνα ὅπου αὐτὸς διορί- ρίζει, οὗτος οὐδὲ τοὺς ὀλίγους χρόνους τῆς ἀποχῆς τῆς Κοινω- νίας νὰ φυλάττῃ ὅπου αὐτὸς ἐδιώρισεν, ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς χρό- νους ὅπου ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες. Ἀλλὰ τί ὑπεραπολογουῖμαι ἐγὼ διὰ τὴν συγκατάβασιν τῶν Κανόνων τούτων; αὐτὸς ὁ ἴδιος Νηστευτῆς δίδει τὴν εὐλογον ἀπολογίαν διὰ τὴν τοιαύτην συ- κατάβασιν ἐν τῷ α. Κανόνι αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ πρὸ αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖται ἢ συμφωνία τῶν ἄλλων Κανόνων τῶν Πατέ- ρων, ἢ γεγραμμένη ἐν τῷ περιθωρίῳ, καὶ ὅρα καλῶς. Δίδομεν δὲ τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι, ἐπειδὴ καὶ εὐρίσκονται (καὶ ἡμεῖς εὐρήκαμεν) πολλὰ χειρόγραφα βιβλία, περιέχοντα Κανόνας τινὰς, οἱ ὅποιοι ἐπιγράφονται μὲν ὅτι εἶναι τοῦ Νη- στευτοῦ, πολλὰ δὲ παραλογιώτατα καὶ πάντῃ πάντως παράνομα καὶ ἀκανόνιστα περιέχουσι, τόσον εἰς καταλύσεις νηστειῶν, ὅσον καὶ εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, ὥστε ὅπου φαίνονται οἱ διορισμοὶ αὐτοὶ νὰ ἴναι αἰρετικοῦ τινος καὶ κακόφρονος ἀνθρώπου ἐπισπα- ρὰ καὶ γεννήματα, καὶ ὄχι τοῦ Ἁγίου τούτου, τοῦ διὰ τὰς ὑπερ- βολικὰς του νηστείας ὀνομασθέντος Νηστευτοῦ. Ἐπειδὴ, λέγω,

καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἐν χειρογράφοις ψευδεπίγραφοι Κανόνες τοῦ Νηστευτοῦ, ἀπαγε γὰρ ἀπὸ τὸ νὰ ἴναι τοῦ Νηστευτοῦ, διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν εἰς δύο ἀξιοπίστους μάρτυρας, τὸν Ματθαῖον Βλάσταριν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Ἀρμενόπουλον, οἵ- τινες ἐν συνόψει ἀναφέρουσι τοὺς ἀληθεῖς καὶ γνησίους Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ· μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως ὁ Βλάσταρις, τοῦ ὁποῖου καὶ τὴν σύνοψιν ὅπου ἔχει εἰς τοὺς Κανόνας αὐτολεξεῖ μετεχειρίσθημεν ὡς ἴδιον κείμενον τοῦ Νηστευτοῦ, ὀλίγα μὲν τινα παραλλάξαντες κατὰ τὴν λέξιν μόνον, ἀφήσαντες δὲ ἐξω- τοὺς τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου Κανόνας τοὺς περὶ τῶν ἀρησι- χριστιανῶν διορίζοντας, καὶ εἰς τὴν σύνοψιν ταύτην ἐμπεριεχομέ- νους, ἐπειδὴ καὶ κατ' ὄνομα ἐπιγράφονται ἀπὸ τῶν ἰδίων Βλά- σταριν ὅτι εἶναι τοῦ Μεθοδίου, οἵτινες καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ περιέχονται· ἀφήσαμεν δὲ καὶ τοὺς συμφώνους Κανόνας τῶν ἄλ- λων Πατέρων, καὶ μόνους τοὺς ἰδίους τοῦ Νηστευτοῦ κατεγρά- ψαμεν. Καὶ λοιπὸν ἐπάνω εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν δύο τούτων σοφῶν ἀνδρῶν, τὴν γνησιότητα τῶν Κανόνων τοῦ Νηστευτοῦ ἐστηρίξαμεν καὶ ἐβεβαιώσαμεν, ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους ψευδεπιγρά- φους ἀπερρίψαμεν, καὶ φανερόνομεν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελ- φούς νὰ μὴ τοὺς δέχωνται, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποβάλλουσιν ὡς νό- θους, καὶ ψυχικὴν προξενούντας ἀπώλειαν. Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐγράψαμεν χωριστὰ μόνους τοὺς Κανόνας τούτους τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ ὄχι ἄλλου τινὸς Πατρὸς (ἐξω δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς μὴ ἐπικυρουμένους ὑπὸ τῆς ς'. Οἰκουμένης) εἶναι, διατὶ κατ' αὐτοὺς καὶ πάλαι, καὶ τώρα, οἱ περισσότεροι Πνευματικοὶ (διὰ νὰ μὴ εἰπῶ ὅλοι) ἐξομολογοῦν καὶ διορθοῦν τοὺς μετανοοῦντας Χριστιανούς.

(1) Αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἀπολογίαν, ὅπου κάμνει ὁ Νηστευτῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, κάμνει καὶ ὁ Νικηφόρος Χαρτοφύλαξ (παρὰ τῆ βιβλ. τῆ καλουμένη Γιοῦρις Γραικορωμάνι σελ. 343.) διὰ τὸν

ἐπάνω εἰς ταύτην τὴν ἀφορμὴν· διότι, ἐπειδὴ οὔτε ὁ μέγας Πατὴρ Βασίλειος, οὔτε οἱ ἄλλοι παλαιότατοι Πατέρες ἐδιώρισαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας ἱκανοποίησιν καὶ Κανόνα με νηστείαν, ἢ ἀγρυπνίαν, ἢ γονυκλισίας, ἀλλὰ ἐκανόνισαν αὐτοὺς με μοναχὴν τὴν ἀποχὴν τῆς θείας Κοινωνίας (1), διὰ τοῦτο, λέγει ὁ Ἅγιος, ἡμεῖς ἐκρίναμεν εὐλογον, νὰ ὀλιγοστεύσωμεν τοὺς χρόνους τῆς μετανοίας εἰς ἐκείνους, ὅπου γνησίως μετανοοῦν, καὶ προθυμοποιοῦνται νὰ ταλαιπωρήσουν τὸ σῶμα τῶν με σκληραγωγίας, καὶ νὰ ζήσουν εἰς τὸ ἐξῆς ζωὴν ἐνάρετον ἐναντίαν εἰς τὴν προτέραν κακὴν ζωὴν ὅπου εἶχον. Νὰ ὀλιγοστεύσωμεν ὁμοίως τοὺς χρόνους αὐτοὺς κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας, ὅπου ἤθελον δεῖξει· λόγου χάριν, ἀνίσως ὁ μετανοῶν δεχθῆ ὡς Κανόνα τὸ νὰ μὴ πίνῃ κρασί εἰς τόσας διωρισμένους ἡμέρας, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ ὀλιγοστεύσωμεν εἰς αὐτὸν ἕνα χρόνον παρακάτω ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ ἐπιτιμίου, ὅπου διορίζουσιν εἰς αὐτὸν οἱ Κανόνες τῶν Πατέρων. Ὅμοίως ἂν ὑπόσχεται νὰ μὴ φάγῃ κρέας, νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἄλλον ἕνα χρόνον. Ὅμοίως ἂν δὲν φάγῃ τυρὶ, ἢ αὐγά, ἢ ψάρι, ἢ λάδι, εἰς κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτὰ ἐκρίναμεν νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἕνα χρόνον. Ἀνίσως δὲ θέλῃ νὰ ἐξιλεώνη τὸν Θεὸν καὶ με συχνὰς γονυκλισίας καὶ μετανοίας, ὁμοίως καὶ δι' αὐτὰς νὰ τοῦ ὀλιγοστεύσωμεν ἕνα χρόνον, καὶ μάλιστα ἀνίσως θέλῃ νὰ δείχνῃ καὶ τὸ χεῖρ του πλουσιολόχον εἰς ἐλεημοσύνην, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ πλούτου ὅπου ἔχει, νὰ δείχνῃ καὶ τὴν προαίρεσίν του ἰσόμετρον εἰς τὸ νὰ μεταδίδῃ. Ἀνίσως δὲ ὁ μετανοῶν μετὰ τὸ οἰονδηποτε ἀμαρτήματα ὅπου ἐπραξεν, ἔγινε καὶ Μοναχός, ἐκρίναμεν εὐλογον, πλέον ὀλιγοχρόνιον νὰ δίδωμεν εἰς αὐτὸν τὴν τοῦ ἀμαρτήματός του συγχώρησιν, ἐπειδὴ διὰ τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἔχει νὰ ἀπερνεῖ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν σκληραγωγίαν καὶ ἀκοπάθειαν. Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς α. καὶ πᾶσαν τὴν ἐν ἐκείνῃ συμφωνίαν τῶν Κανόνων, οἵτινες ὑπεραπολογοῦνται διὰ τὴν ὀλιγόστευσιν ταύτην τῶν χρόνων ὅπου ἔλαμεν ὁ Νηστευτής. Λέγουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ ὅτι κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ μετάνοιαν τῶν ἐξομολογουμένων, οὕτω πρέπει νὰ ὀλιγοστεύωνται εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ χρόνοι τῶν ἐπιτιμίων.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἡ διὰ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς ἡδονῆς προσβολή, ὡς ἀμαρτίαν μήπω ἀπεργασμένη καὶ ἀνεπιτίμητος τὸ παράπαν.

Ἔρμηνεύει.

Ἡ προσβολή, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (λόγος ιε.), εἶναι λόγος ψιλός, ἢ καὶ εἰκὼν τοῦ τυ-

Νηστευτὴν λέγων «Συνήθειαν παρελάβομεν, ὥστε κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ καθ' ἑνὸς νὰ οἰκονομοῦμεν καὶ τὰ ἐπιτίμια». Πλὴν τοῦτο λέγομεν, ἐκεῖνα ὅπου φαίνονται πῶς δὲν τὰ εἶπεν ὁ Νηστευτής κατὰ τὴν ἀκρίθειαν τῶν Κανόνων, ὅποιος φρόνιμος τὰ στοχασθῆ. Ὅλα κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν Πατέρων τὰ εὐρίσκει· διότι, ἐπειδὴ ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν οδ' Κανόνα παραγγέλλει νὰ δίδεται ἄδεια εἰς κάθε Οἰκονόμου ψυχῶν νὰ αὐξάνῃ, καὶ νὰ ὀλιγοστεύῃ τὰ ἐπιτίμια κατὰ τὰς διαθέσεις καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ πράγματα τῶν ἐξομολογουμένων, καὶ με διάκρισιν νὰ οἰκονομῇ τὴν τῶν ψυχῶν ὀφείλειαν, δὲν εἶναι παράδειξον ἂν καὶ ὁ Νηστευτής εἰς τοῦτον τὸν Κανόνα πειθόμενος, ἐκαινοτόμησε τίποτε, κατὰ τὸ πνευματικὸν χάρισμα ὅπου τοῦ ἐδόθη, οἰκονομῶν βίβια τὸν ἀμαρτωλὸν πρὸς ὀφείλειαν.

(1) Ἀνίσως δὲ ἀπορῆ τινὰς διατὶ οἱ παλαιοὶ Πατέρες διωρισμένην ἱκανοποίησιν δὲν ἔδωκαν εἰς τοὺς μετανοοῦντας τόσων νηστειῶν, ἢ τόσων καὶ τόσων μετανοιῶν (ἀδιόριστον γὰρ ἱκανοποίησιν ἀφῆκαν εἰς τὸν καθ' ἕνα ἀμαρτωλὸν νὰ κάμῃ, διὰ δακρύων καὶ νηστειῶν, καὶ ἄλλων ἀγαθοεργειῶν), ἀλλὰ μόνον διωρισμένως τὴν ἀποχὴν τῆς Κοινωνίας, ἂν, λέγω, περὶ τούτου ἀπορῆ τινὰς, ἀποκρινόμεθα ὅτι οἱ τότε Χριστιανοὶ τόσῃ θερμῇ ἀγάπῃ εἶχον εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνουν συνεχῶς τὰ θεία Μυστήρια, ὥστε ὅπου, ἂν τινὰς τοὺς ἐμπόδιζεν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων, τοῦτο ἐφαίνετο τῇ ἀληθείᾳ εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα μέγα καὶ ἀνυπόφορον, καὶ Κανὼν καὶ βαρυτάτη ἱκανοποίησις. Ὅθεν καὶ οἱ θεῖοι ἐκεῖνοι Πατέρες, τοῦτο γινώσκοντες, ἄλλην βαρυτέραν ἱκανοποίησιν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ εὑρουν διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν κακίαν, ὡς ἂν τὸ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων. Ὅτι μὲν οὖν ἐπιτίμια ὀνομάζονται, καὶ ὡς ἐπιτίμια λογίζονται εἰς τοὺς ἀμαρτάνοντας ἢ νηστείας καὶ προσευχαίς καὶ ὁ συντριμμὸς τοῦ σώμα-

τος, καὶ πάντα τὰ ἔργα τῆς μετανοίας, καὶ οἱ καρποὶ τοὺς ὁποίους διωρισμένως ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις ἐκθέτει ὁ Νηστευτής, ὅρα εἰς τὸν ιβ'. τῆς α. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ α. καὶ γ'. τοῦ Πέτρου, καὶ τὸν γ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου. Ἐξαιρέτως δὲ ὅρα εἰς τὰ ἀσκητικὰ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου ἐν τοῖς ἐπιτίμοις, ὅπου δίδονται ὡς ἐπιτίμιον, οὐ μόνον ὁ ἀφορισμὸς, ἀλλὰ καὶ τὸ μένειν ἀσίτους τοὺς ἀμαρτήσαντας Μοναχοὺς, καὶ τὸ στῆναι εἰς προσευχὴν. Ὅτι δὲ ὁ θεῖος οὗτος Νηστευτής φυλάττει ἐν τοῖς Κανόσι τούτοις καὶ τὰ δύο ἐκεῖνα τὰ ἴδια τοῦ πνευματικοῦ Οἰκονόμου ὅπου ἀναφέρει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ γ'. καὶ ἡ ς'. ἐν τῇ ρβ'. τὴν ἀκρίθειαν δηλ. καὶ ἀκρότητα καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν συνήθειαν, εἰς τοὺς μὴ καταδεχομένους τὴν ἀκρίθειαν, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ιβ'. τῆς α. ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ καὶ ἐνταῦθα λέγωμεν. Καὶ ἀφῖνω νὰ λέγω ὅτι πολλαχοῦ τῶν Κανόνων, τόποι τῆς μετανοίας καὶ τῶν μετανοοῦντων καλοῦνται, οἱ δ' τόποι τῶν προσκλαιόντων, τῶν ἀκρωμένων, τῶν ὑποπιπτόντων καὶ τῶν συνεσιώτων, οἵτινες ἐδίδοντο ἐπιτίμια τῇ τότε καιρῷ· λέγω δὲ τῇ τότε καιρῷ, ἐπειδὴ τὴν σήμερον οὐδεὶς τῶν μετανοοῦντων εἰς τοὺς τοιοῦτους τόπους τίθεται. Λέγει γὰρ ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὸν ιθ'. Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικ. «Ἀλλὰ νῦν τὰ τῶν ἐν μετανοίᾳ οὐ γίνεται, οὐκ οἶδ' ὅπως σχολάσαντα». Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν προστιθεὶς τὴν αἰτίαν λέγει· «Νῦν δὲ διὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ συνεχεῖς περιστάσεις, οὕτω τῶν Πατέρων καλὸν εἶναι λογισαμένων κατηχοῦμενοι μὲν, καὶ ἀνεσάμενοι καὶ φονεύσαντες, ἐξωθοῦνται, οἱ δὲ λοιποὶ βάπτισμά μόνον κεκτημένοι ἀφένται, ἰδίᾳ τῆς μετανοίας αὐτῶν παρὰ τῶν πνευματικῶν Πατέρων ἐνεργουμένης.» Πλὴν ἀλλὰ ἀμποτε καὶ τώρα νὰ ἐνεργοῦντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αἱ τέσσαρες αὗται τάξεις τῶν μετανοοῦντων, διατὶ ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων ἤθελεν ἐκκόπτεται ἡ ἀμαρτία εὐκολώτερα.

χόντος πράγματος, ἥτις νεωστὶ καὶ κατὰ πρώτην φοράν φαίνεται εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν. Λοιπὸν εἰς τοῦτον τὸν Κανὸνα λέγει ὁ Ἅγιος καὶ συνώνυμός του Νηστευτῆς, ὅτι ἡ προσβολὴ αὕτη τοῦ λογισμοῦ, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὴν καρδίαν σαρκικὴν τινα ἡδονὴν, εἶναι τελείως ἀκανόνιστος, ὡσάν ὁποῦ ἀμαρτίαν ἀκόμη δὲν ἔκαμε. Πρέπει δὲ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι καθολικῶς ὅλοι οἱ πονηροὶ λογισμοὶ προσβάλλουσιν εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ἐσωτερικῶς, ἢ ἐξωτερικῶς. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν προσβάλλουσιν, ἢ διὰ ἰδέας καὶ εἰκόνας τυπουμένης ἐν τῇ φαντασίᾳ θεωρητικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου τῆς καρδίας, τυπουμένου ἐν τῇ αὐτῇ φαντασίᾳ ἀκουστικῶς. Ἐξωτερικῶς δὲ προσβάλλουσιν εἰς αὐτὴν διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων εἰς τὰς πέντε αἰσθήσεις μας, ἡγουν διὰ τῶν ὄρατῶν πραγμάτων, ἀκουστῶν, ὀσφραντῶν, γευστῶν καὶ ἀπτῶν. Αἷτια δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶς καὶ τῶν ἐξωτερικῶς κινουμένων λογισμῶν εἶναι τρία. Κυρίως μὲν καὶ πρώτως οἱ δαίμονες, δευτέρως δὲ καὶ καταχρηστικῶς, τὰ πάθη, ἡγουν αἱ πληγαὶ, ὅπου ἐφθάσαμεν νὰ λάβωμεν ἐσωτερικῶς εἰς τὴν καρδίαν μετὰ τὴν προαίρεσίν μας καθ' ἑξῆς, ἢ μισοῦντες κἀνὲνα πρᾶγμα, ἢ ἀγαπῶντες αὐτὸ ἐμπαθῶς, τρίτον δὲ καὶ πόρρω αἷτιον εἶναι ἡ διεφθαρμένη ἐκ τῆς παρκοῦς κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (1).

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ὁ συνδυασμὸς μετανόιας ἀποπλύνεται δώδεκα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ συνδυασμὸς δὲ εἶναι, κατὰ τὸν ρηθέντα Ἅγιον Ἰωάννην (αὐτόθι), ὅταν δεχθῇ καὶ συνομιλήσῃ ψυχὴ μετὰ πάθος, ἢ χωρὶς πάθος, μετὰ τὸν φανέντα λογισμὸν, τὸν ὁποῖον τοῦτον ὁ συνώνυμός του οὗτος Νηστευτῆς λέγει, ὅτι εἶναι ὑπὸ ἐπιτίμιον, καὶ ὅτι καθαρίζεται μετὰ γονυκλισίας δώδεκα, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἀνθρώπου στέκει, ἢ νὰ δεχθῇ τὸ φανέν διὰ τῆς προσβολῆς καὶ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ αὐτὸ, ἢ νὰ τὸ ἀποβάλλῃ καὶ νὰ μὴ τὸ δεχθῇ παντελῶς. Τὸν συνδυασμὸν ὑπὸ ἐπιτίμιον δάλλει καὶ ὁ τῆς Κλίμακος (αὐτόθι) (2).

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ἡ πάλη, ἢ στεράνων, ἢ τιμωρίας ἀξία.

Ἑρμηνεία.

Ἡ πάλη εἶναι, κατὰ τὸν ἴδιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), μία δύναμις τῆς ψυχῆς ἰσόμετρος μετὰ τὸν μαχόμενον λογισμὸν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐάν μὲν θέλῃ ἡ ψυχὴ, νικᾷ τὸν λογισμὸν, ἐάν δὲ δὲν θέλῃ, νικᾶται ἀπὸ αὐτόν. Ὅθεν τόσον ὁ τῆς Κλίμακος, ὅσον καὶ ὁ θεῖος οὗτος Νηστευτῆς, λέγουσιν ὅτι ἡ πάλη αὕτη, ἢ γίνεται αἰτίαι νὰ λάβῃ στέφανον ἢ ψυχὴν, ἐάν δηλαδὴ νικήσῃ τὸν πονηρὸν λογισμὸν, ἢ νὰ λάβῃ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἐάν δηλαδὴ νικηθῇ ἀπὸ αὐτόν (3).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἡ συγκατάθεσις αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμιῶν.

(1) Σημείωσαι ὅτι, κατὰ μὲν τὸν ἀσκητὴν Μάρκον, προσβολὴ εἶναι ἓνα ἀνείδωλον κίνημα καρδίας κατεχομένης ὑπὸ τῶν ἐμπειρῶν ὡσάν μέσα εἰς κλεισοῦραν, κατὰ δὲ τὸν Ἰωσήφ Βρυέννιον (λόγιος ἐ. περὶ Τριάδος), προσβολὴ εἶναι ἡ ἀπλῶς γενομένη τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις καὶ ἐνθύμησις, οἷον κἀμε τοῦτο, ἢ τοῦτο. Αὕτη δὲ εἶναι ἀπὸ τὰ ἀκούσια καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ὡσάν ὁποῦ δὲν εἶναι ἡ προαίρεσις μας αἰτία νὰ μᾶς προσβάλλουν οἱ λογισμοί, ἀλλὰ ὁ διάβολος, ὁ κακὸς σπορεύς τῶν τοιούτων. Ὅθεν ἡ προσβολὴ τῶν λογισμῶν λέγεται νὰ ᾖ ἀνεπιτίμητος, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀκόμη ἀμαρτίαν δὲν ἐγέννησεν, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τὴν εἶναι ἀκούσιος καὶ ὅχι τῆς προαιρέσεώς μας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (διατάξ. ιζ'. ἢ ιη.) κατὰ δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ἀπρεκοὶ λογισμοί, ἢ διὰ τὴν ἢ ψυχὴ ἀμελεῖ καὶ ἀργεῖ ἀπὸ πνευματικὰ νοήματα, καὶ μετεωρίζεται ἀπὸ λόγου τῆς εἰς νοήματα τὰ μὴ πρόποντα, καὶ ἀπὸ μίαν φαντασίαν μεταβαίνει εἰς ἄλλην, ἢ κατ' ἐπιβουλήν τοῦ διαβόλου, ὅστις θέλει νὰ φαντάζῃ εἰς τὴν διανοίαν μας ἀτόπους λογισμοὺς, καὶ μετὰ αὐτοὺς νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ στοχασμὸν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων πραγμάτων. Ἐπειδὴ, λέγω, κατὰ

δύο τρόπους προσβάλλουσιν εἰς ἡμᾶς οἱ κακοὶ λογισμοί, φανερόν εἶναι ὅτι ἢ μὲν προσβολὴ, ἢ κατ' ἐπιβουλήν γινομένη τοῦ διαβόλου, εἶναι τελείως ἀνεύθυνος καὶ ἀνεπιτίμητος, ἢ δὲ προσβολὴ ὁποῦ γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀργίαν καὶ ἀμελείαν τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀνεπιτίμητος, ὅχι διὰ τὴν προσβολὴν καθ' αὐτὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμελίαν τῆς ψυχῆς καὶ οὕτως ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀργίᾳ εὐρῶν αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς, ἐπρόσβαλεν εἰς αὐτὴν τὸν πονηρὸν λογισμὸν. Λέγεται δὲ προσβολὴ κυρίως ἐπὶ τῶν κακῶν λογισμῶν, καὶ ἢ τοῦ ἄλλοτε μὴ νοηθέντος πράγματος, καταχρηστικῶς δὲ, καὶ ἢ κατὰ πρόληψιν τοῦ καὶ ἄλλοτε νοηθέντος πράγματος.

(2) Τὸν συνδυασμὸν τῶν λογισμῶν ὀρίζει ἔτσι ὁ Βρυέννιος (αὐτόθι). Συνδυασμὸς ἐστὶ παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἢ μετ' αὐτοῦ μελέτη καὶ ὁμιλία, ἢ παρὰ τῆς προαιρέσεως ἡμῶν.

(3) Ἡ πάλη ὀρίζεται ἀπὸ τὸν Βρυέννιον οὕτως. Ἡ πάλη ἐστὶν ἀντίστασις, ἢ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ λογισμοῦ τοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐρεθίζοντος, ἢ πρὸς αὐτὸν συγκατάθεσις, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· ἢ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός.

Ἑρμηνεία.

Ἡ συγκατάθεσις εἶναι, κατὰ τὸν ἴδιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (αὐτόθι), μία συγκατάνευσις ἡδονικῆ τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν κάμνει πρὸς τὸν ἐμπαθεῖ λογισμὸν ὁποῦ τὴν πολεμεῖ, διὰ τὴν ὁποῖαν αὐτὴν συγκατάθεσιν, λέγει ὁ θεὸς οὗτος Νηστευτῆς, ὅτι αὐτὴ γίνεται ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶν ἐπιτιμιῶν (1).

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ὁ μολυνθεὶς καθ' ὕπνου τῷ τῆς ἐκρίσεως πάθει, ἡμέραν μίαν τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλεται· τὸν δὲ πεντηκοστὸν ἄσας Ψαλμὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιήσας, οὕτω τοῦ ρύπου καθαρῶσαι πιστεύεται.

Ἑρμηνεία

Ὁ παρῶν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὁποῖος μολυνθῆ τὴν νύκτα μὲ τὴν καθ' ὕπνου ρεῦσιν, νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Εἰπὼν δὲ τὸν ν'. Ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ, καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανόιας ποιήσας, ἔτσι καθαρίζεται ἀπὸ τὸν μολυσμὸν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ γυναικῆς παθύνουσι καθ' ὕπνου ἐνυπνισμὸν, πρέπει παρομοίως μὲ τοὺς ἀνδρας νὰ ἐπιτιμῶνται. Μὲ τὸ ἴδιον δὲ τοῦτο ἐπιτίμιον κανονίζει καὶ ὁ μέγας Βαρσκανούφιος τοὺς ἐνυπνιασθέντας. Αἱ γυναικῆς ὁμοίως, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, πρέπει νὰ λαμβάνουν ἀντίδωρον, ὅταν δὲν μεταλαμβάνουσι, διὰ νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς ὑπόψιν οἱ ἀνδρες αὐτῶν. Ὁρα καὶ τὸν δ'. Διονυσίου.

(1) Ἡ δὲ συγκατάθεσις ὀρίζεται ἀπὸ τὸν Βρυέννιον (αὐτόθι) ἔτσι. Συγκατάθεσις ἐστὶν ἡ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ πάθος ἐνδοσις καὶ κατάνευσις. Ὁ δὲ Κορέσιος λέγει, ὅτι ἡ συγκατάθεσις, ἢ τελεία εἶναι, ἢ ἀτελής· καὶ ἡ τελεία περιέχει τελείαν κατάληψιν τοῦ νοῦς καὶ τελείαν συγκατάνευσιν τῆς θελήσεως, ὅθεν καὶ ἔμμονον τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ προσβολή, ὁ συνδυασμὸς, ἢ πάλη καὶ ἡ συγκατάθεσις, αὐτὰ τὰ τέσσαρα εἶναι ὡσὰν τόσοι βαθμοὶ καὶ σκαλοπάτια νοητὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα κατ' ὀλίγον καταβαίνουσα εἰς τὰ κάτω καὶ ὕλικὰ ἡ ψυχὴ κρημνίζεται καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀμαρτίας· διότι ἀπὸ τῆς συγκατάθεσιν, παρευθὺς ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμνη καὶ ἐμπράκτως διὰ τοῦ σώματος τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ ἂν μὲν ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος καὶ αἱ ἄλλαι περιστάσεις δίδουσι χεῖρ εὐθὺς ὁποῦ κάμνη τὴν συγκατάθεσιν ἢ ψυχῇ, ὁρμῆ καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας, ὡς εἶπομεν· καὶ διὰ τοῦτο ὁ θεὸς Ἰωάννης οὗτος ὁ Νηστευτῆς μόνον τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀναφέρει εἰς τοὺς Κανόνας του, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ἱκανὰ αὐτὰ μόνον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, νὰ καταδιβάξουσι τὴν ψυχὴν εἰς τὴν σωματικὴν πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας. Ἐὰν ὁμοῦς τύχη νὰ ἐμποδισθῇ ἢ πρᾶξις τῆς ἀμαρτίας, ἀκολουθοῦν ἀκόμη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλα δύο νοητὰ κακὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, τὸ μὲν ἐν ὀνομάζεται αἰχμαλωσία, τὸ δὲ ἄλλο πάθος. Καὶ αἰχμαλωσία μὲν, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος (λόγ. εἰ.) εἶναι ἓνα φέριμον τῆς καρδίας βίαιον καὶ στανικὸν εἰς τὸν κακὸν λογισμὸν, καὶ μία ἐπίμονος συνομιλία μὲ αὐτόν, ἢ ὁποῖα αὐτὴ αἰχμαλωσία καὶ ὑποδούλωσις τοῦ νοῦς ἀφανίζει τὴν καλὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἄλλως μὲν κρίνεται ὅταν ἔλθῃ ἐν καιρῷ προσευχῆς (ἢτοι ἐλαφρατέρως ἴσως, μὲ τὸ νὰ εὐρίσκηται τότε εἰς ἔργον πνευματικὸν ἢ ψυχῇ, καὶ νὰ μὴ ᾔνοι ἄργη). Ἄλλως δὲ, ὅταν ἔλθῃ εἰς ἄλλον καιρὸν (βαρυτέρως δηλαδὴ) καὶ ἄλλως μὲν κρίνεται ἢ αἰχμαλωσία τοῦ νοῦς, ὅταν γένη εἰς τὰ μέσα πράγματα, τὰ μήτε καλὰ, μήτε κακὰ, ἀλλὰ εἰς τὰ μάταια, ἄλλως δὲ εἰς τὰ πονηρὰ καὶ κακὰ. Πάθος δὲ εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰωάννην (αὐτόθι), ἐκεῖνος ὁ πονηρὸς λογισμὸς ὁποῦ ἐμφωλεύσει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μὲ πολυκαιρίαν, ὅστις ἀπὸ τὴν πολλὴν συνήθειαν κάμνη τὴν ψυχὴν νὰ λάβῃ ἔξιν εἰς αὐτόν, ὡστε ὁποῦ ἐκ τῆς ἕξεως ταύτης νὰ τρέχη εἰς αὐτὸν αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς μὲ τὴν ἐδικὴν τῆς προτίρρεσιν, καὶ ὄχι μὲ βίαν. Τὸ

πάθος δὲ τοῦτο, λέγει, ἢ ἰατρεύεται μὲ ἰσόμετρον, ἢτοι μὲ πολυχρόνιον μετάνοιαν, ἢ ἂν δὲν ἰατρευθῇ μὲ τὴν μετάνοιαν, θέλει ὑποβληθῇ εἰς τὴν μέλλουσαν κόλασιν (ὄρα, ὡ ἀναγνώστα, τὸν φοβερὸν λόγον τοῦτον, καὶ ἔχε τὸν πάντοτε εἰς ἐνθύμησιν). Τὸ πάθος τοῦτο καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητὴς λέγει, ὅτι εἶναι μία ροπή καὶ κλίσις τῆς διανοίας εἰς τὰ βλαβερά, πεπηγμένη εἰς τὴν ψυχὴν καὶ δυσκολοεξάλειπτος. Ταῦτα δὲ τὰ δύο ὁμοῦ, ἢ αἰχμαλωσία καὶ τὸ πάθος, φαίνεται πῶς νὰ συνιστῶσι τὴν κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίαν, ἣν ἀναφέρει ὁ θεὸς Μάξιμος, τὴν μετὰ τὴν συγκατάθεσιν γινομένην. Ὅποῖος λοιπὸν τὴν πρώτην ρίζαν καὶ ἀρχὴν τῶν λογισμῶν, ἢτοι τὴν προσβολὴν, δεχθῇ χωρὶς πάθος, οὗτος, κατὰ τὸν τῆς Κλίμακος, ὅλα τὰ ἄλλα βλαστήματα ἀπὸ μιᾶς ἔκοψε καὶ ἐνέκρωσε. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα προσθέτει ἀκόμη ὁ τῆς Κλίμακος καὶ ἄλλο ἓνα, τὸ ὁποῖον λέγεται παραρριπισμὸς τοῦ νοῦς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἢ ψυχὴ χωρὶς πολυκαιρίαν, χωρὶς προσβολὴν, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν μοναχὴν ψιλὴν θεωρίαν ἐνὸς ὑποκειμένου, ἀπὸ μίαν ἀκρόασιν ἐνὸς τραγουδίου, ἀπὸ ἓνα ἐγγίξιμον τῆς χειρὸς, ἐν τῷ ἅμα πορνεύει ἐμπαθῶς, ἀπὸ δὲ τὸ πάθος τοῦτο προέρχεται καὶ ἡ πρᾶξις τῆς ἀμαρτίας. Δι' ὅ καὶ ὁ Βρυέννιος λέγει (ἐν τῷ ιε'. λόγῳ περὶ τριάδος), ὅτι ἐνέργεια πάθους εἶναι αὐτὴ ἢ πρᾶξις ἢ ἄτοπος. Σημείωσαι δὲ ὅτι τὰ τέσσαρα ταῦτα, ἢ προσβολή, ὁ συνδυασμὸς, ἢ πάλη, καὶ ἡ συγκατάθεσις, δὲν θεωροῦνται ἢ κανονίζονται εἰς μόνον τὰ σαρκικὰ ἀμαρτήματα, ἀλλὰ θεωροῦνται καὶ κανονίζονται παρομοίως καὶ εἰς τὸν φόνον, καὶ εἰς τὴν κλεψίαν, καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν, καὶ εἰς τὴν ὑπεριφάνειαν καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἀμαρτίας. Ὁ δὲ θεὸς Νηστευτῆς ἔφερε παράδειγμα εἰς αὐτὰ ἀπὸ μόνον τὰ σαρκικὰ, διὰ νὰ καταλάβωμεν ταῦτα καλῆτερα ἀπὸ τὰ παχύτερα ἀμαρτήματα. Προσθέτομεν δὲ καὶ τοῦτο ἐδῶ, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ι'. Κανὼν τοῦ Νικολάου ἐμπυδίζει νὰ μὴ παίρουν οὔτε ἀντίδωρον οἱ ὄντες ἐμποδισμένοι ἀπὸ τὰ θεῖα Μυστήρια, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐνυπνιασθέντες δὲν πρέπει νὰ παίρουν ἀντίδωρον ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθὼς δὲν πρέπει καὶ νὰ μεταλαμβάνουν· δὲν εἶναι ὁμοῦς ἐμποδισμένοι ὑπὸ Κανόνος τινὸς ἀπὸ τὸ νὰ φιλοῦν τὴν χεῖρα τοῦ Ἱερῆως καὶ νὰ ἀσπάζονται τὰς θείας εἰκόνας, ἢ νὰ ἀνάψουν τὰς ἱεράς κανδήλας, ὡς τινες παρατηροῦσιν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ὁ δὲ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθεὶς, εἰς ἐβδόμην ἡμέραν τῆς Κοινωνίας εἴργεται τὸν ν'. καθ' ἑκάστην ἄδων, καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα μετανοίας ποιῶν.

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος δὲ πάθῃ ρεῦσιν ὄντας ἔξυπνος, ἐπτά ἡμέρας ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν κατὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, λέγωντας εἰς κάθε ἡμέραν ἀπὸ αὐτὰς τὸν ν'. Ψαλμὸν, καὶ κάμνωντας καθ' ἡμέραν μετανοίας τεσσαράκοντα ἐννέα (1).

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ὁ μαλακίαν διαπραξάμενος, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγία διαιτώμενος καὶ μετανοίας ἐκάστης ποιῶν ἑκατόν.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν διαρρίξει, ὅτι ὁποιος κάμη μαλακίαν, τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ ἀπερνώντας αὐτὰς μὲ ξηροφαγίαν, ἤτοι μὲ ψωμί μόνον καὶ νερὸν, καὶ κάμνωντας καθ' ἡμέραν μετανοίας ἑκατόν. Περὶ δὲ τῶν μαλακῶν καὶ πόρνων ἀπλῶς λέγει ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ὁμολογητὴς, ὅτι κάμνουσι θυσίαν εἰς τὸν διάβολον τὸ σπέρμα τους, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τιμιώτερον μέρος τοῦ σώματός των (2).

(1) Τὸ νὰ παθαίη τινὰς ἔξυπνος ρεῦσιν προέρχεται, ἢ ἀπὸ μίαν ζωντανὴν φαντασίαν καὶ εἰκόνα τοῦ ὑποκειμένου ὅπου ἀγαπᾷ, ὅταν αὐτὸ δὲν ᾖ παρὸν, ἢ ἀπὸ μίαν ἡδονικὴν θεωρίαν τοῦ προσώπου, ἢ ἀκοὴν τῆς φωνῆς, ἢ ἐγγίξιμον τοῦ ἐρωμένου ὑποκειμένου, ἔταν αὐτὸ ᾖ παρὸν. Ἀκολουθεῖ δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι θερμῆς κράσεως καὶ θερμοῦ αἵματος, καὶ εἰς ἐκείνους ὅπου ἐσυνείθισαν εἰς τὴν πορνείαν πολὺν καιρὸν· τούτων γὰρ οἱ πόροι τοῦ σπέρματος μὲ τὸ νὰ ᾖ ἀνοικτοί, ἀπὸ ὀλίγην αἰτίαν εὐκόλῳ ἀποσπερματίζουσι καθὼς λέγουσιν οἱ ἰατροί. Σημειῶσαι δὲ ὅτι εὐρίσκεται ἐπιγραφομένη Ἀναστασίου Ἀντιοχείας διαίρεσις τοιαύτη περὶ τῆς ρεῦσεως ὅπου πάθῃ τινὰς ἔξυπνος ὢν, οὕτω λέγουσα· Τὴν ἔξυπνον ρεῦσιν, ἢ τὴν κάμνει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἢ πρὸς ἄλλον. Ἡ εἰς τὸν ἑαυτὸν του γινομένη, ἢ γίνεται μὲ πιάσιμον τῆς χειρὸς, καὶ αὐτὴ κανονίζεται εἰς σαράντα ἡμέρας (ἐπειδὴ εἶναι ἢ ἴδια μαλακία), ἢ χωρὶς πιάσιμον τῆς χειρὸς. Αὕτη δὲ ἄλλη γίνεται ἀπὸ μόνην προσβολὴν, καὶ κανονίζεται μίαν ἡμέραν, καὶ ἄλλη γίνεται μὲ συνδυασμὸν τοῦ λογισμοῦ. Ἡ μὲ συνδυασμὸν γινομένη, ἢ γίνεται χωρὶς συγκατάθεσιν καὶ χωρὶς γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται τρεῖς ἡμέρας, ἢ καὶ μὲ γαργαλισμὸν, χωρὶς ὁμῶς συγκατάθεσιν, καὶ κανονίζεται ἐπτά ἡμέρας. Πάλιν ἢ πρὸς ἄλλο πρόσωπον γινομένη, ἢ γίνεται μὲ συγκυλισμὸν, ἢ χωρὶς συγκυλισμὸν. Ἡ χωρὶς συγκυλισμὸν γινομένη, ἢ γίνεται μὲ πιασίματα καὶ φιλήματα, χωρὶς ὁμῶς γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται εἴκοσι ἡμέρας, ἢ γίνεται καὶ μὲ γαργαλισμὸν, καὶ κανονίζεται τριάντα ἡμέρας. Ἡ δὲ μὲ συγκυλισμὸν γινομένη, ἢ γίνεται εἰς ὁμογενῆ, καὶ κανονίζεται ἐβδόμηντα (ἢ ὀγδοῆντα) ἡμέρας, ἢ γίνεται εἰς ἑτερογενῆ, ἢ ὡς δηλ. καὶ κανονίζεται ἐπτά χρόνους.

(2) Ἐφθάσαμεν τέλος πάντων καὶ εἰς τὴν κατάρτατον μαλακίαν, ἣτις τὴν σήμερον ἀληθῶς εἶναι ἢ κοινὴ καὶ ψυχῶλεθρος πανοῦκλα ὅπου φθείρει καὶ ἀπολλύει τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, καὶ μάλιστα τοὺς ἀθλοὺς νέους, κατὰ τῆς ὁποίας, ὅσα καὶ ἂν εἴπῃ τις, ἔχοντας σκοπὸν νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον τοιοῦτον φοβερὸν καὶ θεομίσητον κακὸν, ποτὲ δὲν ἤθελαν νομισθοῦν μάταια καὶ περιττά. Ἡ μαλακία λοιπὸν εἶναι μία ἁμαρτία τόσο μισητὴ κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, ὥστε ὅπου ἐθα-

νάτωσι δι' αὐτὴν τὸν Αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰούδα, ὅστις πρῶτος ἔδειξε τὸ κακὸν τοῦτο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ μαλακία ὠνομάσθη ἀνανισμός. Λέγει γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὴν Γένεσιν (Κεφ. λη'. 10.). «Πονηρὸν δὲ ἐφάνη ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐποίησε τοῦτο, ὁ Αὐτὸν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν» (ὁ Θεὸς δηλ.), καὶ εἶναι γνώμη τινῶν διδασκάλων ὅτι ὁ Θεὸς μισώντας τόσο πολλὰ ἐκείνους τοὺς ὑπερηφάνους φιλοσόφους τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ἀφήκε νὰ κυριευθοῦν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν διὰ τιμωρίαν τῆς εἰδωλολατρίας των, ἐπειδὴ γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν. Συμπεραίνεται δὲ τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Παῦλος περὶ αὐτῶν· «Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς» (Ρωμ. α'. 24.), ὅπου μὲ τὸ, αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς, ἐφανέρωσε τὸ πάθος τῆς μαλακίας, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ αὐτὸ σῶμα καὶ ἐνεργεῖ καὶ πάσχει αὐτὸ εἰς ἑαυτὸ. Ἡ μαλακία, καθὼς λέγει Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος (λόγ. ιε'), εἶναι πορνεία γινομένη χωρὶς ἄλλου σώματος, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἔπεσεν ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀναχωρητὴς, ὁ προστάζων μὲν πρότερον τοὺς ἀγρίους ὄνους, ὑστερον δὲ ὑπὸ τῶν ὀνάντων διαβόλων ἐμπαιχθεὶς, περὶ οὗ, εἶπε τότε ὁ θεῖος Ἀντώνιος, ὅτι στόλος μέγας ἔπεσε. Τὴν μαλακίαν ὁ ἴδιος Ἰωάννης (λόγ. τῷ αὐτῷ) θάνατον ὀνομάζει καὶ ἀπώλειαν πτώματος, ὁ ὁποῖος ἀείποτε εὐρίσκεται καὶ συμπεριφέρεται εἰς ἡμᾶς καὶ μαζῇ μὲ ἡμᾶς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν νεότητά μας. Ὅθεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἁμαρτία αὕτη συμπεριφέρεται μαζῇ μὲ ἡμᾶς, πολλὰ δύσκολον εἶναι νὰ κάμη ἀποχὴν ἀπὸ αὐτῆς, καὶ νὰ μετανοήσῃ ὁποιος μίαν φορὰν πιασθῇ ἀπὸ αὐτῆς. Δι' ὅ καὶ ἓνας διδάσκαλος παρομοιάζει τὴν μαλακίαν μὲ ἓνα μενάλον δίκτυον τοῦ διαβόλου καὶ ἄδου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐτράβιξε τὸν κόσμον εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ μὲν πιάνονται ἀπὸ αὐτὸ, ὀλίγοι δὲ ξεμπερδεύονται. Καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του διὰ τὸ πολὺ κυνήγι ὅπου κάμνει μὲ τοῦτο τὸ δίκτυον καὶ θυμιάζει αὐτὸ, διὰ τὸ τοῦ ἐπίασε πολλὰ φαγητὰ καὶ πολλὰς ψυχὰς, ὡς λέγει ὁ Ἀββακούμ (Κεφ. α', 15.). «Συντέλειαν ἐν ἀγκίστρῳ ἀπέσπασε (τὸν κόσμον) καὶ ἐλκυσεν αὐτὸν ἐν ἀμφιβλήστρῳ, καὶ συνήγαγεν αὐτὸν ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ. Ἐσκεν τούτου εὐφρανθήσεται καὶ χαρήσεται ἡ καρδιά αὐτοῦ, καὶ θύσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ, καὶ θυμιάσει τῷ ἀμφιβλήστρῳ ἀδελφῷ, ὅτι ἐν αὐ-

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἡ δὲ εἰς ἀλλήλους μίξις, οἷα διπλῆν ἐργαζομένη τὴν μαλακίαν, μέχρις ὀγδοήκοντα ἡμερῶν τὸ δηλωθὲν ἐπιτίμιον δέχεται.

Ἑρμηνεία.

Μίξιν ἐδῶ ὁ κανὼν λέγει ὄχι τὴν τελείαν ἀμαρτίαν τῆς ἀρσενοκοιτίας, ἀλλὰ ὅταν δύο τινές, ἓνας εἰς τὸν ἄλλον κάμνουν τὴν μαλακίαν. (1) Τὸ ὁποῖον μὲ διπλοῦν κανὼνα κανονίζει ὁ ἅγιος, καὶ τὸν τοῦτο ποιήσαντα εἰς ὀγδοήκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾷ νὰ ξηροφαγῇ, καὶ νὰ κάμνη καθ' ἐκάστην μετανοίας ἑκατόν. Ἐπειδὴ, ὄχι μόνον βλάπτει τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀδελφόν του, καὶ κάμνει τὴν ἀμαρτίαν διπλῆν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

«Εἰ δέ τις τῶν τοῦ κλήρου, πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι τῷ τῆς μαλακίας περιπέπτωκε πάθει μὴ θαρρῶν ἴσως ὡς παρὰ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης ἀποπεμφθήσεται, ἀποχρῶσαν πρότερον δεξάμενος ἐπιτίμησιν, οὕτως εἰς ἱερωσύνην ἐρχέσθω. Εἰ δὲ τούτῳ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἐάλω, ἐπὶ ἑναιαυτὸν ἓνα ταύτης ἀργήσας, καὶ τοῖς εἰωθέσιν ἐπιτιμίοις σωφρονισθεὶς πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανιέτω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας, δὶς, ἢ τρίς τοῦτο ἐργάσαιτο, τῆς ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς ἀναγνώστου τάξιν ἐρχέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν λέγει, ὅτι ἀνίσως τινὰς πρὸ τοῦ νὰ ἱερωθῇ ἔπεσεν εἰς τὸ πάθος τῆς μαλακίας, μὴ ἡξεύρωντας ὅτι διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸ νὰ ἱερωθῇ (2), οὗτος, ἀφ' οὗ δεχθῇ πρῶτον Κανὼνα ἀρετῶν διὰ τὸ ἀμάρτημά του (3), ἄς γίνεταί ἱερεὺς. Ἀνίσως δὲ, ἀφ' οὗ ἱερώθη, ἔπεσε πάλιν εἰς τοῦτο, νὰ ἀργῇ:

τοῖς ἐλίπανε μερίδα, καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά». Τί νὰ λέγω τὰ πολλά; ἡ μαλακία ὄχι μόνον προξενεὶ ζημίαν αἰώνιον εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ζημίαν εἰς τὴν υἰγιαίνοντος τοῦ σώματος. Ζημίαν αἰώνιον εἰς τὴν ψυχὴν, διατὶ τὴν ὑστερεὶ τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν καταδικάζει εἰς τὴν παντοτινὴν τιμωρίαν τῆς κολάσεως, ὡς λέγει ὁ Παῦλος (ἀ. Κορινθ. ς'. 9.) «Μὴ πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» (καὶ ἀγκαλὰ τοὺς μαλακοὺς, ὁ μὲν Χρυσόστομος ἠρμήνευσεν ἡταιρηκότας, ὁ δὲ Θεοφύλακτος ἀσχροπαθοῦντας, μόνον τοῦτο πολλοὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἐπὶ τῆς ἐννοίας ταύτης τοὺς μαλακοὺς ἐξέλαβον) προξενεὶ καὶ ζημίαν εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν υἰγιαίνοντος τοῦ σώματος, διατὶ καθὼς ὅλοι κοινῶς λέγουσιν, οἱ τε παλαιοὶ καὶ νεώτεροι ἰατροί, οἱ μαλακοὶ εἶναι ἀθλιοὶ καὶ ἐλεινοὶ, διατὶ Α'. κίτρινοι, Β'. ἀδυνατεὶ ὁ στόμαχος τῶν καὶ νὰ χωνεύσουν δὲν ἔμποροῦν, Γ'. ἀσθενεὶ ἡ ὄρασις τῶν ὀφθαλμῶν τους, Δ'. χάνουσι τὴν φωνήν, Ε'. χάνουσι τὴν εὐφροσύνην καὶ δξύτητα τοῦ νοῦς, ς'. χάνουσι τὴν μνήμην, Ζ'. χάνουσι τὸν ὕπνον, μὲ κάποια παραχώδη ἐνύπνια, Η'. τρίμει τὸ σῶμα τῶν, Θ'. χάνουσιν ὅλην τὴν ἀνδρείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ γίνονται ἀνανδροὶ ὡσὰν γυναῖκες, Ι'. ἀκολουθεὶ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀποπληξία, ἢ τοὶ ὁ ταμπλάς, ΙΑ'. ἀκολουθεὶ εἰς αὐτοὺς συχνάκις ἡ καθ' ὕπνου ρεῦσις, πολλάκις δὲ καὶ ὅταν ἦναι ἐξυπνοί, διὰ τὸ πολὺ ἀνοιγμὰ τῶν σπερματικῶν τους πόρων, καὶ ΙΒ'. τέλος πάντων γηράσκουσιν ὀγλίγωρα καὶ ἀποθνήσκουσι κακῶς. Ὅποιος θέλει, ἄς ἀναγνώσῃ τὸ νεοτύπωτον βιβλίον τὸ περὶ μαλακίας, καὶ ἐκεῖ θέλει ἰδεῖ τὰς ἀναριθμήτους ἀσθενείας καὶ συμπτώματα ὅπου προξενεὶ ἡ ἀμαρτία αὕτη εἰς τοὺς μαλακοποιούς, κατὰ τὰς γνώμας τῶν φυσικῶν καὶ τῶν ἱατρῶν. Ἐκεῖ θέλει εὖρει ὅτι εἶναι ἀφρονέστατοι ἐκεῖνοι ὅπου διὰ τῆς μαλακίας καὶ πορνείας χάνουσι τὸ σπέρμα τῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ βάλσαμον καὶ ἡ δύναμις, καὶ τὸ πλέον πολύτιμον ὑγρὸν τοῦ σώματος τῶν, τὸσον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωὴν καὶ σύστασιν τοῦ σώματος, ὥστε ὅπου, κατὰ πάν-

τας τοὺς ἰατροὺς, ἓνα δράμι σπέρμα ἀξίζει διὰ σαράντα δράμια αἷμα, καὶ ἡ δύναμις ἐκείνου εἶναι ἰσόμετρος μὲ τὴν δύναμιν τῶν τεσσαράκοντα δραμῶν τοῦ αἵματος. Λοιπὸν, ὡς νεοὶ ἀδελφοί μου, φυλάττεσθε δι' ἀγάπην Θεοῦ, νὰ μὴ πέσετε εἰς τοιοῦτον θεοκατάρατον, διαβολικὸν καὶ θεομίσητον ἀμάρτημα. Φοβηθῆτέ το ὡσὰν πανοῦκλαν καὶ φθορὰν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μισήσετέ το, ἂν ὄχι διατὶ σᾶς ὑστερεὶ ἀπὸ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν, ὄχι, διατὶ σᾶς καταδικάζει εἰς τὴν αἰώνιον καταδίκην, ἀλλὰ καὶν διατὶ σᾶς ὑστερεὶ ἀπὸ τὴν υἰγιαίνοντος τοῦ σώματος καὶ ἀπὸ τόσα καλὰ φυσικὰ, καὶ σᾶς κάμνει νὰ ζήσετε μίαν ἀβίωτον, ἀθλίαν καὶ ἐλεινήν ζωὴν. Καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς σᾶς πολεμῇ καὶ δὲν σᾶς ἀφίγη νὰ εἰρηνεύσετε, σᾶς συμβουλεύει ὁ θεὸς Χρυσόστομος (σελ. 58. τοῦ ἐ. τῆμ. στ' γ. εἰ.) νὰ ὑπανδρεύσεσθε νεοὶ, πρὸ τοῦ νὰ πέσετε εἰς κάμμιαν τοιαύτην παρὰ φύσιν κίνησιν καὶ φθορὰν τῆς καρθενίας σας, ἔαν δηλ. ἦσθε κοσμικοὶ καὶ λαϊκοί. Ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ μαλακία γίνεται τριῶν λογῶν, ἢ μὲ τὸ χέρι τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μὲ τὸ χέρι ἄλλου, ἢ μὲ τὸ κοπάνισμα καὶ κτύπημα εἰς τὰ μῆτρα. Δὲν πρέπει καὶ τοῦτο νὰ λανθάνῃ τοὺς πνευματικούς Πατέρας, ὅτι ἡ κατάρατος μαλακία προχωρεὶ καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Διὰ τοῦτο καὶ αὐταὶ πρέπει νὰ κλονίζονται ὡσὰν καὶ οἱ ἄνδρες, ἵνα μὴ λέγω καὶ βαρύτερα.

(1) Μερικοὶ δὲ μίξιν ἐνόησαν ἐδῶ τὴν συγκυλισμὸν καὶ τὴν παρατριβὴν τῶν μελῶν, καὶ ὄχι τὴν τελείαν ἀμαρτίαν. Γίνεται δὲ ὁ συγκυλισμὸς, ἢ μετὰ δύο ἀνδρῶν, ἢ μετὰ δύο γυναικῶν, ἢ μετὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Εἶναι δὲ ὁ συγκυλισμὸς κατὰ τὸ βάρος τῆς ἀμαρτίας, ἀναμέσον μαλακίας καὶ πορνείας, τῆς μὲν μαλακίας μεγαλύτερος, τῆς δὲ πορνείας μικρότερος.

(2) Ἐὰν δηλαδὴ κατὰ τὰ ἄλλα ἦναι σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος. Ὅρα δὲ ὅτι καὶ ἡ μαλακία μόνη ἐν γνώσει γινώμενη, κωλυτικὴ εἶναι τῆς ἱερωσύνης.

(3) Εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας δηλαδὴ νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, νὰ ξηροφαγῇ, καὶ μετανοίας καθ' ἐκάστην νὰ κάμνη ἑκατόν.

Ένα χρόνον ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ σωφρονισθεὶς μετὰ τὰ συνήθως διδόμενα εἰς τοὺς κλακοὺς ἐπιτίμια, ὡς ἐνεργῆ πάλιν τὴν Ἱερωσύνην. Ἐὶ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ κακοῦ, δύο, ἢ τρεῖς φοραὶς μαλακισθῆ, νὰ παύη ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην, καὶ νὰ καταβαίη εἰς τάξιν Ἀναγνώστου.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ΄.

« Ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν ἢ εἰς ἀσπασμοὺς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα καὶ ἐπαφὰς, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσα, τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δέχεται ».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος μετὰ τὸ ἐπιτίμιον τῆς μαλακίας κανονίζει τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ὅπου ἔλθῃ εἰς φιλήματα καὶ πιασίματα τοῦ ἀνδρὸς, ἧτοι εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ ξηροφαγῆ, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην νὰ κάμνῃ ἑκά-
τον, ἀπεχομένη τῆς Κοινωνίας (1).

ΚΑΝΩΝ ΙΒ΄.

« Παντὶ τῷ πορνεύσαντι Μοναχῷ, ἢ λαϊκῷ, διετῆ χρόνον μὴ κοινωνεῖν ὑποτιθέμεθα, εἴγε μετὰ τὴν ἐνάτην προθυμεῖται ξηροφαγίᾳ χρῆσθαι, καὶ μετανοίας ποιεῖν διακοσίας πενήκοντα· ἐὰν δ' ἀμελῶς ἔχη, τὸν ὀρισθέντα τοῖς Πατέρισι πληροῦτω χρόνον ».

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει κάθε Μοναχὸν ἢ λαϊκόν, ὅπου πορνεύσῃ, δύο χρόνους νὰ μὴ κοινωνῆ, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ κάμνῃ διακοσίας πενήκοντα μετανοίας, καὶ μετὰ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας νὰ ξηροφαγῆ, ἧτοι νὰ τρώγῃ ψωμὶ καὶ νερόν, ἐὰν δὲ ἀμελῆ καὶ δὲν θέλῃ νὰ κάμνῃ αὐτὰ, ὡς ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, εἰς ὅσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ θεῖοι Πατέρες (2). Ὅρα τὸν μδ'. τῆς ς'. τὸν κβ'. Βασιλείου, καὶ τὸν ις'. τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ΄.

« Τὸν μοιχὸν μετὰ τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας μετέχειν ἀξιούμεν, μὴ δυσχεραίνοντα τὴν μετὰ τὴν ἐνάτην ξηροφαγίαν, ἀλλὰ καὶ μετανοίας ἐκάστης βάλλοντα σὺν ῥαθύμως διακειμένον, τὸ τέλος τοῦ καιροῦ περιμένειν, ὃ οἱ Πατέρες ὠρίσαντο ».

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι ὁ μοιχὸς ἐπιτιμᾶται τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσῃ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίας ποιῶν καθ' ἑκάστην διακοσίας πενήκοντα. Ἐὶ δὲ καὶ ἀμελῶν δὲν θέλει νὰ κάμνῃ ταῦτα, ὡς ἀπέχη τῆς Κοινωνίας εἰς ὅσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες (3). Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρας.

ΚΑΝΩΝ ΙΔ΄.

« Τὸν τῆ ἰδίᾳ ἐπιμανέντα ἀδελφῆ, μετὰ ἔτη γ' τῆς Κοινωνίας ἀξιούσθαι κελεύομεν· εἰ μέχρις ἐσπέρας νηστεύειν αἰρῆται καὶ ξηροφαγεῖν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην φ' ποιεῖν ».

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει ἐκεῖνον ὅπου πέσει μετὰ τὴν ἀδελφὴν του, τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσῃ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίας ποιῶν πεντακοσίας καθ' ἡμέραν (4). Ὅρα καὶ τὸν οε. Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΙΕ΄.

« Τὸν τῆ ἰδίᾳ νόμφῃ ἐπιμιγέντα, εἰς ἔτη δύο τῆς κοινωνίας ἐκβάλλομεν, εἰ μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγῶν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην τριακοσίας εἴη ποιῶν· ἀμελεία δὲ δουλεύων, τὰ ὀρισθέντα τοῖς Πατέρισι ἔτη πληροῦτω ».

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανὼνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμήμα ε. ἐπιγραφ. β'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(2) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος αὐτόθι: (ἐπιγραφ. γ'.).

(3) Καὶ τοῦτον τὸν Κανὼνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος. (τμήμα ε. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(4) Ὁμοίως καὶ τοῦτον ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος αὐτόθι.

Ἑρμηνεία.

Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ πέσει μετὰ τὴν νύμφην του, δύο χρόνους κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, ζήροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίῃ καθ' ἑκάστην ποιῶν τριακοσίας. Εἰ δὲ ἀπὸ ἀμέλειαν δὲν θέλει νὰ κάμνη ταῦτα, ἅς ἀπέχη τῆς Κοινωνίας εἰς ὄσους χρόνους ἐδιώρισαν οἱ Πατέρες περὶ αὐτοῦ (1). Ὅρα τὸν ος'. Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ ΙΓ'.

Ἐπιτιμίοις ἐπιτίμιοις ὑπόκειται καὶ ὁ τῆς ἰδίας ἐπιμανεῖς πενθερᾶ, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μὴ χωριζόμενος, κατὰ τὸν λέγοντα νόμον. Ἐὰν ἐξ ἀρχῆς βέβαια, ἐκ τῶν ἐπισυμβαίνόντων οὐκ ἀκυροῦται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν ἐπιτίμῳ ἐκεῖνον ὁποῦ πέσει μετὰ τὴν νύμφην του μετὰ τὸ ἕξιον ἐπιτίμιον ἐκεῖνου ὁποῦ πέσει μετὰ τὴν νύμφην του ἤτοι δύο χρόνους νὰ ἀπέχη τῆς Κοινωνίας, νὰ ζήροφαγῇ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ νὰ κάμνη καθ' ἑκάστην τριακοσίας μετανοίῃς ὁμοίως νὰ μὴ χωρίζεται ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τὴν νόμιμόν του γυναῖκα, διατὶ ἔπεσε μετὰ τὴν πενθερᾶν του ἐπειδὴ εἶναι νόμος ὁποῦ λέγει, ὅτι ἐκεῖνα ὁποῦ ἔχουν ἀρχὴν βεβαίαν καὶ νόμιμον, δὲν ἀκυροῦνται ἀπὸ τὰ ὕστερον συμβαίνοντα παράνομα. Ἐὰν ὁμοίως ὁ τοιοῦτος δὲν ἔχη τελείαν ἱερολογίαν γάμου μετὰ τὴν γυναῖκά του, ἀλλὰ μόνον ἀρραβῶνα, ἀφ' οὗ πέση μετὰ τὴν πενθερᾶν του, ἢ μετὰ ἄλλο συγγενὲς πρότερον τῆς γυναικὸς του, νὰ χωρίζεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀρραβωνιστὴν του, καὶ ὁ γάμος νὰ μὴ τελειώσῃ, καθὼς λέγει ὁ Βλάσταρις καὶ ἄλλοι. Καὶ ὄρα εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρα, ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα παράνομον νὰ γένῃ ἐν γνώσει τοιαύτη αἰμομιξία (2).

(1) Καὶ τοῦτον ὁμοίως ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτον ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθι), προστιθεὶς σὺν τῷ Βλάσταρι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ Σύνοδος τὴν σήμερον κανονίζει τοὺς τοιοῦτους νὰ μὴ κοινωνοῦν ἐξ χρόνους ὁμοίως μετὰ τοὺς φονεῖς καὶ μάγους. Ὅμοιος ὁ Βλάσταρις μόνος ἀναφέρει καὶ πῶς νὰ οικονομοῦνται οἱ τοιοῦτοι εἰς τοὺς ἐξ χρόνους αὐτοὺς ἤγουν, ὅτι πρέπει ἐξ ἡμέρας νὰ μὴ τρώγουν κρέας τελείως, καὶ ὅταν πηγαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ στέκωνται ἐξω προσκλαιόμενοι καὶ ζητοῦντες παρὰ τοῦ Κυρίου τοῦ ἁμαρτήματός των συγχώρησιν, καὶ μήτε ἀντιδωρὸν νὰ παίρνουν, μήτε ἁγιασμὸν νὰ πίνουν, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Φιῶτων (ὅταν ψάλλεται δηλ. ὁ μέγας Ἁγιασμός), νὰ σηκώνουσι δὲ μόνον ὕψωμα εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, καὶ νὰ τρώγουν ἀπὸ αὐτὸ, εἰς βεβαίωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς φιλανθρωπίας. (ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀσπάζωνται τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ τὰ ὑποπόδια τῶν ἁγίων εἰκόνων τὰ μὴ ζωγραφημένα μετὰ φόβον πολύν) εἰς ὄλους δὲ τοὺς ἐξ χρόνους νὰ κάμνουν καθ' ἑκάστην ἑκατὸν μετανοίας, ἐξω μόνον τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν. Νὰ ζήροφαγοῦν κάθε Τετράδα καὶ Παρασκευὴν (ὅταν δηλ. τυχαίουν ἑορταῖς καταλύσιμας εἰς τὰς ἡμέρας αὐτάς, καὶ καταλύουν οἱ ἄλλοι Χριστιανοί), μὴ τρώγοντες οὔτε ὀψάρι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κρέας, δύο δὲ χρόνους νὰ στέκωνται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ψάλτας, καὶ νὰ ἀκροάζωνται τὰ πνευματικὰ ἔσματα· τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς ἡμισυ χρόνους νὰ στέκωνται μαζὴ μετὰ τοὺς πιστοὺς νὰ προσεύχωνται, καὶ ἔτσι ἀφ' οὗ πληρωθῶν οἱ ἐξ χρόνους, νὰ κοινωνοῦν τὰ ἁγία Μυστήρια. Πρέπει ὁμοίως νὰ κάμνουν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐλεημοσύνας κατὰ τὴν δύναμίν των, καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας τῆς δ' καὶ ς', διατὶ ὅσα ἄσπρα ἤθελαν ἐξοδεύουν αὐτοὶ, ὄντες ἐλεύθεροι ἀπὸ Κανόνα εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας (ὅταν ἦναι δηλ. καταλύσιμοι διὰ τὰς ἑορτάς τὰς Δεσποτικὰς, ἢ τὰς Θεομητορικὰς, ἢ τῶν μεγάλων Ἀγίων, ὁποῦ τυχαίουν εἰς αὐτάς), πρέπει νὰ τὰ δίδουν εἰς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ λόγους των. Νὰ στέλλουσι κάθε

ἑβδομάδα μίαν προσφορὰν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς ἐξίλασμον τῶν ἁμαρτιῶν τους (ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ἡ. τοῦ Θεοφίλου), ἂν ἔχουν τὸν τρόπον. Νὰ μὴ λήγουν ψεύματα, ἢ νὰ κάμνουν ὄρκους, μετὰ τοὺς ὁποίους ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἐπιτοκία. Ἐὰν δὲ οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουν εἰς θάνατον πρὸ τοῦ νὰ πληρώσουν τὸν Κανόνα των, ἅς μεταλαμβάνουν καὶ ἂν πάλιν ζήσουν, νὰ ἀρχίσουν πάλιν τὸν Κανόνα ἀπὸ ἐκεῖ ὁποῦ τὸν ἄφησαν, καὶ μετὰ τὰνυξιν καὶ δάκρυα νὰ καθαρίζουν τὸν μολυσμὸν τῆς ψυχῆς των ὅσον δύνανται. Ἐπιφέρει δὲ εἰς τοῦτο ἀκόμη ὁ Βλάσταρις, ὅτι οὗτος ὁ Κανὼν εἶναι ἀρμόδιος νὰ δίδεται καὶ εἰς γόητας καὶ μοιχοὺς καὶ φονεῖς, καὶ εἰς ὄλους ὁποῦ πέσουν εἰς βαρῆα ἁμαρτήματα, ὁμοίως κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν μετανοούντων, πότε μὲν ὀλιγοστεύεται, ἂν δηλ. ἡ μετάνοια τῶν ἐξομολογουμένων ἦναι πρόθυμος καὶ θερμὴ, πότε δὲ καὶ αὐξάνει, ἂν ἦναι ψυχρὰ ἢ μετανοία των. Σημείωσαι δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἐγὼ εὔρον εἰς παλαιὰ χειρόγραφα Κανονικά, ὅτι ἡ οἰκονομία τῶν ἐξ χρόνων τούτων ὁποῦ λέγει ὁ Βλάσταρις, καὶ ὁ Κανὼνας αὐτὸς ἐδίδοτο εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ἀποστατήσαι ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς, καὶ εἰς τοὺς συνεργήσαντας μετὰ ἐκείνους ἀφ' οὗ ἤθελαν παύσει τὴν ἀποστασίαν, ὅστις Κανὼνας εὑρίσκετο ἐν τῇ πρωτεύουσι τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπιγραφόμενος Συνοδικὴ διάγνωσις περὶ τῶν ἀποστατούντων διὰ τοῦτο δὲν ἐκρίναμεν νὰ τὸν βάλωμεν ὡς κείμενον τοῦ Νηστευτοῦ, ἀλλὰ τὸν ἐτάξαμεν εἰς τὴν παρούσαν ὑπόσημείωσιν, ὡς χρήσιμον ὄντα τῇ ἀληθείᾳ καὶ σοφῇ οἰκονομίᾳ περιέχοντα, καὶ ὁποῖος θέλει ἅς τὸν μεταχειρίζεται. Δὲν εὑρίσκεται δὲ ὁλόκληρος ὁ Κανὼν οὗτος ἐν τοῖς χειρογράφοις ἐκείνοις, ἀλλ' ἕως τοῦ, πρέπει ὁμοίως νὰ κάμνουν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐλεημοσύνην. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ διὰ μέσου τοῦτο (λέγω δὴ τὸ νὰ μὴ ἀσπάζωνται τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ τὰ ὑποπόδια) εἰς τοὺς χειρογράφους ἐκείνους εὑρίσκεται Κώδικας. Καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος δὲ τελείως δὲν ἀναφέρει διὰ τὸν Κανόνα τοῦτον, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ. Φαίνεται δὲ ὁ Κανὼν οὗτος νὰ ἔγινεν ἐπὶ Κωνσταντινοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου.

ΚΑΝΩΝ ΙΖ'.

«Τὰς ἐν ἀφένδρω γυναίκα μῆδενὸς τῶν Ἀγίων ἀπτεσθαι μέχρις ζ' ἡμερῶν, ὁ β'. Κανὼν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου διακελεύεται. Τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς παραγγέλλει Νόμος, ἀλλ' οὐδὲ ἀνδράσι μίγνυσθαι συγχωρεῖ· συμβαίνει γὰρ παρὰ τοῦτο, ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλα γίνεσθαι τὰ σπειρόμενα. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ θεὸς Μωϋσῆς τὸν τοῦ λελωθημένου πατέρα κατέλευσεν, ὅτι δι' ἀκρασίαν τῆς γυναίκος τὸν καθαρισμόν οὐκ ἀνέμεινε. Τὴν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίας καταφρονήσασαν, καὶ ἀψαμένην τῶν θείων Μυστηρίων, μ' ἡμέρας ἀκοινωνήτων εἶναι κελεύουσι».

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, νὰ μὴ μεταλαμβάνουν τὰ θεῖα Μυστήρια αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὅποι' ἔχουν τὰ συνήθη καὶ καταμήνιά των ἕως ἑπτὰ ἡμέρας (1), καθὼς καὶ ὁ β'. τοῦ Διονυσίου, καὶ ὁ ζ'. τοῦ Τιμοθέου προστάζουσι. Τοῦτο τὸ ἴδιον παραγγέλλει καὶ ὁ παλαιὸς νόμος, ὁ ὁποῖος δὲν συγχωρεῖ νὰ σμίγουν με τοὺς ἀνδρας των αἰ τοιαῦται γυναῖκες, ἐν ὧσιν ἔχουν τὰ καταμήνιά των, ἐπειδὴ καὶ τὰ παιδία ὅπου σπαρθοῦν καὶ συλληφθοῦν ἀπὸ τὰς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει οὖσας γυναῖκας, ἀπολοῦνται νὰ γίνωνται ἀσθενῆ καὶ λωδὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος ἐπρόσταξε νὰ λιθοβιληθῆται τοῦ λωδοῦ παιδίου ὁ πατήρ, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν του, δὲν ἐκαρτέρησε νὰ καθαρῶσθαι ἡ γυνὴ του ἀπὸ τὰ καταμήνιά της, ἀλλ' ἐκοιμήθη με αὐτὴν ταῦτα ἔχουσαν, καὶ οὕτως ἔγεινε λωδὸν τὸ σπαρθὲν παιδίον. Ἐὰν δὲ ἡ τὰ καταμήνια ἔχουσα γυνὴ καταφρονήσῃ καὶ μεταλάβῃ τὰ θεῖα Μυστήρια, προστάζουσι νὰ μὴ κοινωνῆ τεσσαράκοντα ἡμέρας (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν β'. τοῦ Διονυσίου.

ΚΑΝΩΝ ΙΗ'.

«Τὸν ἀρρενομανήσαντα τρία ἔτη τῆς Κοινωνίας εἶργεσθαι ἔδοξε, κλαίοντα καὶ νηστεύοντα, καὶ πρὸς ἑσπέραν ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας διακοσίας ποιῶντα· περὶ πλείονος δὲ τὴν ραστώνην ποιούμενος, τὰ τέτταρα πληρούτω».

Ἑρμηνεῖα.

Ὁ παρὼν Κανὼν κανονίζει τὸν ἀρρενοκοίτην τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλάβῃ, καὶ νὰ κλαίῃ διὰ τὴν ἀμαρτίαν του, καὶ νηστεύων ἕως τὸ ἑσπέραν, νὰ ξηροφαγῇ, καὶ μετανοίας νὰ κάμνῃ καθ' ἑκάστην διακοσίαν. Ἐὰν δὲ ἀπὸ ἀμέλειαν δὲν θέλῃ νὰ φυλάττῃ ταῦτα, ἀς μὴ κοινωνῆ εἰς δεκαπέντε χρόνους, καθὼς ὁ ξβ'. Βασιλείου κανονίζει τοὺς ἀρρενοκοίτας, ὅτι καὶ ἀνάγνωθι, καὶ τὸν ζ'. αὐτοῦ Κανόνα (3).

ΚΑΝΩΝ ΙΘ'.

Παιδίον δὲ πρὸς τινος φθαρὲν, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται· εἰ γὰρ κάκεινο διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐκ ἤμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκευὸς ἐρράγη καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν ἀχρηστον γέγονε. Εἰ δὲ εἰς τοὺς μηρούς τὴν ροὴν ἐδέξατο προσφόρως ἐπιτιμώμενον, εἰς Ἱερωσύνην προβῆναι οὐ κωλυθήσεται.

(1) Τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὅπου λέγει ἐδῶ ὁ Κανὼν, ἀγκαλὰ δὲν τὰς περιέχουν οἱ τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Τιμοθέου Κανόνες, ὁ παλαιὸς ὅμως Νόμος ἀναφέρει ταύτας ρητῶς, ἐπειδὴ ἡ περισσώτεραις γυναῖκες ἕως ἑπτὰ ἡμέρας καθαρίζονται (ἀγκαλὰ καὶ ἄλλαι καθαρίζονται εἰς περισσότερας ἡμέρας, κατὰ τὴν τῶν σωμάτων ἰδιοσυγκρασίαν, ὡς θέλουν οἱ ἰατροί), καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. Κανόνα τοῦ Διονυσίου.

(2) Τὸ νὰ κανονίζεται εἰς τόσας ἡμέρας ἡ ἔχουσα τὰ καταμήνια καὶ μεταλαβοῦσα, δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς Κανόνες τοῦ Διονυσίου καὶ Τιμοθέου, ἀλλὰ εἶναι διορισμὸς ἴδιος τοῦ Νηστευτοῦ, ὡς ἡμεῖς εὑρομένον αὐτὸ εἰς τὸ τοῦ Νηστευτοῦ χειρόγραφον Κανονικόν. Ὁ δὲ Βλάσταρις οὕτω τὸν Κανόνα συνώψισε.

(3) Σημειῶσαι ὅτι εὐρήθη ἐν τοῖς τοῦ Νηστευτοῦ Κανόσι, παρὰ χειρογράφῳ Κώδικι, ἡ διαίρεσις αὐτῆ τῆς ἀρρενοκοιτίας, οὕτως ἔχουσα. Ἡ ἀρρενοκοιτία εἶναι δύο λογίων, ἡ μὲν εἰς γυναῖκας,

ὅταν οἱ ἀνδρες πέσουν με αὐτὰς εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἡ δὲ εἰς ἀνδρας, ὅταν ἀρσενες ἐν ἀρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργάζωνται, ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνδρας, ἄλλος μὲν ἐνεργεῖ μόνον τὴν ἀρρενοκοιτίαν, ἄλλος δὲ τὴν πάσχει μόνον, ἄλλος δὲ καὶ τὴν κάμνει καὶ τὴν παθαίνει ὁ ἴδιος· καὶ χειρότερον μὲν ἀμάρτημα εἶναι τὸ νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς ἀπὸ τὸ νὰ τὴν παθαίνῃ, πλέον δὲ χειρότερον εἶναι καὶ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ, καὶ τὸ νὰ τὴν παθαίνῃ. Καὶ τὸ μὲν νὰ τὴν κάμνῃ τινὰς εἰς γυναῖκας ἀπλῶς ξένος, εἶναι βαρύτερον ἀμάρτημα ἀπὸ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ἀνδρας· τὸ δὲ καὶ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς τὴν ἴδιαν του γυναῖκα, τοῦτο εἶναι βαρύτερον ἀπὸ τὸ νὰ τὴν κάμνῃ εἰς ξένην γυναῖκα. Ὅθεν ἀπὸ τὰ λόγια ταῦτα συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ ἀνδρόγυνον ὅπου πέσει εἰς τὸ παρὰ φύσιν, πολὺ βαρύτερα κανονίζεται ἀπὸ τὸν εἰς ἀνδρας ἢ εἰς ξένας γυναῖκας ἀρρενοκοιτήσαντα. Πόσον δὲ κανονίζεται ὁ πέσων με τὴν γυναῖκά του εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ὅρα εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιτιμίων τοῦ αὐτοῦ Νηστευτοῦ.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρῶν Κανῶν ὅτι, ἀνίσως κἀνένας, ὅταν ἦτο παιδίον ἑπτὰ χρόνων, ἐφθάρη ἀπὸ κἀνένα, ἀγκαλά καὶ τότε διὰ τὸ ἀτελές τῆς ἡλικίας καὶ γνώσεως δὲν ἤμικτεν, Ἱερεὺς ὅμως νὰ μὴ γίνεταί, ἐπειδὴ καὶ ἐτσακίσθη τὸ σκεῦος τοῦ σώματός του καὶ ἀχρηστον ἔγινεν εἰς τὴν τῆς Ἱερωσύνης ὑπηρεσίαν. Εἰ δὲ ἐδέχθη τὴν ρεῦσιν τοῦ σπέρματος μόνον εἰς τὰ μηρία του, χωρὶς νὰ ἔμβῃ δηλαδὴ ὁ καυλὸς εἰς τὸν ἀφεδρῶνά του, ταῦτ' ἔπειν ἂν πάθῃ συγκυλισμὸν νὰ ἐπιτιμᾶται πρῶτον τὸν πρέποντα Κανόνα, καὶ ἔτσι, ἂν θέλῃ νὰ γένη Ἱερεὺς, δὲν ἐμποδίζεται (1). Ὅτι δὲ οὐ δύναται πλέον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν παρθενίαν ὅποιος μίαν φορὴν τὴν χάσῃ, τὸ λέγει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ Παρθενίας, καὶ ὅρα ἐν τῇ τελευταίᾳ ὑπόσημ. τῆς πρὸς τὸν Ἀμμοῦν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀθηναίου.

ΚΑΝΩΝ Κ'.

Τὸν ἐκούσιον μὲν φόνον εἰς πενταετίαν, τὸν ἀκούσιον δὲ (2) εἰς τριετίαν τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλομεν, εἶγε μετὰ τὴν μέχρι ἐσπέρας νηστείαν, ὁ αὐτόχειρ ἀκροτάτη χρῆται ξηροφαγία καὶ μετανοίας προθυμῆται καθ' ἑκάστην ποιεῖν τριακοσίας· νωθρῶς δὲ διακείμενος, τὸν ὄρον τῶν Πατέρων πληροῦτω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν κανονίζει τὸν μὲν θεληματικῶς φονεύσαντα, πέντε χρόνους νὰ μὴ μεταλάβῃ, τὸν δὲ στανικῶς, τρεῖς χρόνους. Νὰ νηστεύουν δὲ καὶ οἱ δύο ἕως τὴν ἐσπέραν καὶ νὰ κάμνουν ἄκραν ξηροφαγίαν, ποιοῦντες καθ' ἑκάστην καὶ μετανοίας τριακοσίας. Εἰ δὲ ἀμελοῦν εἰς τὸ νὰ κάμνουν ταῦτα, ἄς μὴ μεταλαμβάνουν, ὁ μὲν θεληματικῶς φονεύσας, εἴκοσι χρόνους, ὁ δὲ στανικῶς, δέκα, κατὰ τὸν νς' καὶ νζ' τοῦ Βασιλ. Ἀνάγνωθε καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΚΑ'.

Τὰς φθειρούσας τὰ ἔμβρυα κατ' ἐπιτήδευσιν καὶ τὰς διδούσας καὶ τὰς λαμβανούσας φάρμακα, ὥστε ἀμβλωθρίσαι καὶ ἄωρα τὰ βρέφη ἐκπεσεῖν, ἡμεῖς μέχρι τῶν ἑ ἢ καὶ τριῶν ἐτῶν τὸ πλεῖον, οἰκονομεῖσθαι ταύτας ὀριζόμεθα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ Κανὼν οὗτος κανονίζει πέντε χρόνους, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρεῖς, τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὅπου ἐπίτηδες

(1) Σημειῶσαι, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ σ'. Κανὼν τοῦ Βασιλείου καθαιρεῖ ἐκεῖνον τὸν Διάκονον ἢ Ἱερέα, ὅπου πράξει τι περισσύτερον ἀπὸ τὸ φίλημα, ἢτοι κάμει συγκυλισμὸν, καὶ ἀκολούθως κωλύεται ἀπὸ αὐτὸν νὰ ἱερωθῇ ὁ ποιήσας συγκυλισμὸν· διὰ τοῦτο ἡμεῖς εὐρίσκοντες σύμφωνον μὲ τὸν Βασίλειον ἐν παλαιῶν χειρῶν γραφῶν, ὅπου περιείχε τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ, ἐδέχθημεν τὸν προσδιορισμὸν ὅπου ἐκεῖνο προστίθησιν εἰς τὸν παρόντα Κανόνα. Λέγει γὰρ, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἐδέχθη τὴν ρεῦσιν εἰς τοὺς μηρούς του νὰ γίνεταί καὶ Ἱερεὺς, ὅμως ἀνίσως, Α'. καὶ ἔπαθε τοῦτο μίαν φορὴν, ἢ τὸ πολὺ πολὺ δύο, Β'. ἂν ἦναι σπουδαῖος καὶ ἐνάρετος, Γ'. νὰ κλαίῃ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἰς ὄλην τὴν ζωὴν, καὶ Δ'. ἂν ἦτο παιδίον ἀνήλικον, ὅταν τὸ ἔπαθεν. Ὅσοι δὲ ἔπαθον τὸν τοιοῦτον συγκυλισμὸν, ἢ καὶ τὸν ἕκαμαν ὄντες εἰς ἡλικίαν, νὰ μὴ γίνωνται Ἱερεῖς, συμφώνως μὲ τὸν μέγαν Βασίλειον.

(2) Ὁ μὲν Ἀρμενόπουλος (τμῆμα ε'. ἐπιγραφ. γ'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) ἔτσι ἀναφέρει τὸν Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ, χωριστὰ περιέχοντα τὸ ἐπιτίμιον τοῦ θεληματικῶς φονεύσαντος, καὶ χωριστὰ τοῦ στανικῶς, δι' ὃ καὶ εἰς τοῦτο μᾶλλον ἠκολούθησαμεν· ὁ δὲ Βλάσταρις (δὲν ἠξέρω πῶς) ἀδιάκριτον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον ἐκείνου καὶ τούτου, ὅπερ ἀνάρμοστον. Ὑποσημειοῦμεν ἐδῶ ἕνα καθολικὸν Κανόνα καὶ ἱκανοποίησιν διὰ τοὺς φονεῖς καὶ κλέπτας καὶ τυμβωρύχους καὶ ἱεροσόλους, καὶ τοὺς ἄλλην ἀμαρτίαν κρυφίαν ποιήσαντας, ὅτι, ἐάν τινος ἐκ τούτων εὐρεθῇ πρόθυμος εἰς τὴν μετάνοιαν, δύναται νὰ παρρησιάξῃ μόνος τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν κατὰ τόπον κριτὴν, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὴν παι-

δειαν κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς νόμους, καὶ μάλιστα ἐάν ἄλλοι ἄθωοι πιασθῶν καὶ φυλακόνωνται καὶ παιδεύωνται (ὡς ἀκολουθεῖ πολλάκις) διὰ τὸν φόνον, ἢ κλεψίαν, ἢ ἱεροσυλίαν, ἢ τυμβωρυχίαν, ὅπου αὐτὸς ἔκαμε. Βεβαιοῦται ἡ καθολικὴ ἱκανοποίησις αὕτη ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα. Ὁ γὰρ Μέγας Βασίλειος ἐν τῇ ἔρμην. τοῦ λβ'. Ψαλμοῦ, οὕτω λέγει· «Ἐπειδὴ τῷ σώματι ἡμάρτομεν... τῷ σώματι καὶ ἐξομολογησόμεθα, τῷ αὐτῷ κεχρημένοι ὄργανῳ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἀμαρτίας. Ἐλοιδορήσας; εὐλόγησον. Ἐπλεονέκτησας; ἀπόδος. Ἐμεθύσθης; νήστευσον. Ἐλαζονεύσῃς; ταπεινώθητι. Ἐφθόνησας; παρακάλεσον. Ἐφόνευσας; μαρτύρησον, ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῇ μαρτυρίᾳ, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως σεαυτοῦ τῷ σώματι κάκωσον.» Καὶ ὁ σοφὸς δὲ Συνίσσιος προστάζει τὸν φονεύσαντα Ἰωάννην νὰ ὑπάγῃ νὰ μαρτυρήσῃ τὸν φόνον ὅπου ἔκαμεν, Ἐπιστολῇ μδ'. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ιδ'. τοῦ Ἀπριλίου ἀναγινώσκομεν εἰς τὸν Συναξαριστὴν, ὅτι ὁ τὴν νόμφην αὐτοῦ ἄγιαν Θωμαῖδα φονεύσας πενθερὸς, ἐμαρτύρησε τὸν φόνον ὅπου ἔκαμε, καὶ παραδούς τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν ἄρχοντα, ἀντεφονεύθη ὑπ' αὐτοῦ. Ὅρα καὶ εἰς τὴν γ'. ὑπόθεσιν σελ. 20. τοῦ Ἐδριγετινοῦ, πῶς εἰς Μοναχὸς ἐπαραστάθη εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ μαρτυρήσας τὰς ἀμαρτίας του, ἐζήτη νὰ παιδευθῇ κατὰ τοὺς νόμους. Ἀλλὰ τοῦ ἄρχοντος μὴ παιδεύσαντος αὐτὸν, ἐκεῖνος μόνος ἔβαλε σιδηρᾶν ἄλυσον εἰς τὸν λαμβόν του καὶ εἰς τοὺς πόδας του, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς τελευταίας του φανέντος Ἀγγέλου καὶ λύσαντος τὰ δεσμὰ ὁμοῦ καὶ τὰς ἀμαρτίας του διὰ τὴν ὁπομονὴν του, παρευθὺς ἐκοιμήθη.

θανατόνουσι τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ των ἔμβρυα. Ὅμοίως καὶ ἐκεῖνας τὰς γυναικας, ὁποῦ δίδουσιν εἰς τὰς ἐγγαστρωμέναις βότανα, ἢ ἄλλα τινὰ κατασκευαστὰ εἶδη, διὰ νὰ ἀποβάλλουν τὰ βρέφη ἄωρα καὶ νεκρά (1). Ὅρα τὸν ἔς'. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ἡά. τῆς σ'.

ΚΑΝΩΝ ΚΒ'.

«Ἡ ἀκουσίως τὸ βρέφος ἀποβαλοῦσα, εἰς ἓν ἔτος τὴν ἐπιτίμησιν δέχεται».

Ἑρμηνεία.

Ἐκείνη δὲ ἡ γυνὴ ὁποῦ οὐσα ἐγγαστρωμένη ἀπέβαλε τὸ βρέφος χωρὶς νὰ θέλῃ (ἀπὸ τινὰ περίστασιν ἀκούσιον), ἓνα χρόνον κανονίζεται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανὸνα νὰ μὴ μεταλάβῃ (2).

ΚΑΝΩΝ ΚΓ'.

Ἡ δὲ τῷ βρέφει ἐπικοιμωμένη καὶ ἀποπνιξασα, μετὰ ἔτη γ' τῆς Κοινωνίας ἀξιοῦται, κρεῶν ρηταῖς ἡμέραις ἀπεχομένη, καὶ τυροῦ καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπόνως ἐπιτελοῦσα. Καὶ εἰ μὲν ἐκ ραθυμίας ἢ ἀκρασίας τῶν γονέων τοῦτο συνέβη, φόνω ἐκουσίῳ παρειασται· εἰ δὲ ἐξ ἐπιβουλήσ τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον· πλήν καὶ τοῦτο δεῖται μετρίων ἐπιτιμιῶν. Δι' ἕτερα γὰρ πταίσματα ἢ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονε.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν τρεῖς χρόνους κανονίζει νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν ἡ γυναῖκα ἐκείνη ὁποῦ, ὅταν ἐκοιμήτο, ἐπλάκωσε τὸ βρέφος τῆς καὶ τὸ ἐπνίξε. Νὰ μὴ τρώῃ δὲ ἡ τοιαύτη κρέας ἢ τυρὶ, εἰς τόσον διωρισμένον καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἀγαθοεργίας νὰ κάμνῃ μὲ πόνον τῆς καρδίας τῆς. Καὶ εἰ μὲν ἀπὸ ἀμέλειαν, ἢ ἀκρασίαν, (πολυφαγίαν δηλ. καὶ πολυποσίαν, ἢ ἄλλην ἀκόλαστον ὀρεξίν τῶν γονέων) ἠκολούθησε τοῦτο, μὲ τὸν θεληματικὸν φόνον παρομοιάζεται· εἰ δὲ ἠκολούθησεν, ὄχι ἀπὸ αἰτίαν τοιαύτην τῶν γονέων, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιβουλήν καὶ ἐνέργειαν διαβολικὴν, ἄξιον μὲν συγχωρήσεως εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὅμως πάλιν χροιάζεται μετρία ἐπιτίμια καὶ Κανὸνα, ἐπειδὴ ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη τοῦ Θεοῦ, ὁποῦ ἠκολούθησεν εἰς αὐτοὺς, ἔγινε δι' ἄλλας προσητερινὰς, ἢ ἐνεστῶσας, ἢ μελλούσας ἁμαρτίας των (3).

ΚΑΝΩΝ ΚΔ'.

«Παιδίου ἀβαπτίστου ἀποθανόντος τῇ τῶν οικείων γονέων ἀμελείᾳ, εἰς γ' ἔτη οἱ γονεῖς τῆς Κοινωνίας ἐκθάλλονται, ξηροφαγοῦντες ἐν αὐτοῖς καὶ γονάτων κλίσει τὸ Θεῖον ἐξιλεούμενοι, κλαυθμῷ καὶ τῇ κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνῃ, ποιοῦντες καὶ καθ' ἐκάστην μετανοίας μ'» (4).

(1) Σημείωσαι ὅτι ἐν χειρογράφῳ Κώδῃκι τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ περιέχοντι, εὑρομεν καὶ τοῦτο, κατὰ τὸν παρόντα Κανόνα, ὅτι διαφόρως μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες τὰ τοιαῦτα βότανα, ἀλλαι μὲν πίνουσι ταῦτα ἢ τρώγουσι, διὰ νὰ μὴ ἐγγαστρωθοῦν ποτὲ, ἀλλαι φονεύουσι τὰ βρέφη, ὅταν τὰ συλλάβουν, ἢ ἦναι κοντὰ νὰ γεννηθοῦν (ὅπερ εἶναι χειρότερον ἁμάρτημα ἀπὸ τὸ πρῶτον), ἀλλαι δὲ κάθε μῆνα κάμνουσι φόνον μὲ τὰ τοιαῦτα βότανα, ὅπερ εἶναι χειρίστον τῶν ἄλλων. Δι' ὃ αἱ τοῦτο ποιοῦσαι τρεῖς χρόνους νὰ ἐμποδίζονται τῆς Κοινωνίας, καὶ καθ' ἐκάστην νὰ κάμνουν ξηροφαγίαν καὶ μετανοίας ρ'.

(2) Διὰ τοῦτο προσοχὴν μεγάλην πρέπει νὰ ἔχουν τότε αἱ γυναῖκες ὁποῦ εἶναι ἐγγαστρωμένα, νὰ μὴ ἀσηκῶνουν κανένα βάρος (καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι ἐπτὰ, ἢ ὀκτὼ μηνῶν), νὰ τρώγουν ὅταν ὀσφρανθοῦν μυρωδίαν φαγητοῦ ἢ ἄλλου τινός, καὶ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα, ὅσα ταῖς προξενοῦν βάρος καὶ ἐνόχλησιν. Τόσον καὶ οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ὁποῦ συλλάβουν αἱ γυναῖκες των, πρέπει νὰ μὴ κοιμῶνται εἰς ἓνα κρεβάτι μαζὶ οὔτε νὰ σμίγουν πλέον μὲ αὐτάς, οὔτε νὰ τὰς κτυπεῦν, ἢ ἄλλην κάμμιαν λύπην καὶ ἐνόχλησιν νὰ δίδουν εἰς αὐτάς, διὰτὶ ἀπὸ ὅλα ταῦτα τὰ αἰτία ἀποβάλλουσιν αἱ γυναῖκες των τὰ παι-

δια, καὶ γίνονται οἱ ταλαίπωροι φονεῖς. Δι' ὃ καὶ ὅσοι Ἱερεῖς εἶναι ὕπανδροι, ἢ ἔχουν νὰ γένουν Ἱερεῖς, ἂν κάμνουν κανένα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀποβάλῃ τὸ βρέφος ἢ γυνὴ των, οἱ μὲν ὄντες Ἱερεῖς καθαίρονται, οἱ δὲ μέλλοντες ἱερωθῆναι κωλύονται τῆς Ἱερωσύνης, διὰ τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμαν.

(3) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ἀναφέρει ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμ. σ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων.)

(4) Σημείωσαι ὅμως, ὅτι εἰς πολλὰ χειρόγραφα βιβλία εὐρήκαμεν καὶ ταύτην τὴν προσθήκην ἐν τῷ παρόντι Κανόνι τοῦ Νηστευτοῦ, ὅτι ἂν τὸ βρέφος ἦναι ἐπτὰ μόνον ἡμερῶν καὶ ἀποθάνῃ ἀβάπτιστον, οἱ γονεῖς του νὰ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν μ' ἡμέρας, καὶ νὰ ξηροφαγοῦν εἰς αὐτάς, καὶ καθ' ἐκάστην νὰ κάμνουν μετανοίας μ'. Νομίζω δὲ νὰ ἔγινεν ἡ συγκατάβασις αὕτη πρὸς αὐτοὺς, ἐπειδὴ ἦτο συνήθεια, ὡς φαίνεται, πρὸ τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν παιδίον νὰ μὴ βαπτίζεται, ἀκολουθοῦσα εἰς τὸν λόγον τῆς ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ γινομένης περιτομῆς, ἀντὶ τῆς ὁποίας γινεται ἤδη τὸ βάπτισμα. Ὅθιν, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦσι τὰ τοιαῦτα, πρέπει ἀπαρτηρήτως εἰς ὅποιαν ἡμέραν ἀσθενήσῃ τὸ βρέφος, νὰ βαπτίζεται, κατὰ τὴν λε'. ἀπόκρισιν τοῦ Χαρτοφύλακος Πέτρου (σελ. 395 τῆς Γιοῦρ Γραικορ.)

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν κανονίζει τοὺς γονεῖς ἐκείνους, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ὁποίων ἀπέθκνεν ἀβάπτιστον τὸ παιδίον των, διορίζων ὅτι τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνουν, νὰ ξηροφαγοῦν, νὰ κλαίουν, καὶ νὰ μετνοοῦν, νὰ κάμνουν ἐλεημοσύνην, καὶ νὰ ποιοῦν καθ' ἡμέραν μετνοίας τεσσαράκοντα. (1)

ΚΑΝΩΝ ΚΕ'.

Μοναχὴ ἐτέραις συνεγνωκυῖα μοιχεῖαν ἢ παιδοφθορίαν, καὶ μὴ φανεροῦσα τῇ Προεστῶσῃ, ἴσον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον τῇ πραττούσῃ, κατὰ τὸν σά. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ Κανὼν αὗτος, ὅτι ἡ Καλογραῖα ἐκείνη, ὅπου εὑρίσκεται μὲ ἄλλας Καλογραῖας εἰς Μοναστήριον, ἐὰν καταλάβῃ, ὅτι κάμνῃ ἀπ' αὐτὰς μοιχεύεται ἀπὸ τινος (2), ἢ ἐφθάρῃ πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν (3) καὶ δὲν φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Ἠγουμένην, διὰ νὰ τὸ διορθώσῃ, ἀλλ' ἐσιώπησῃ, νὰ κανονίζεται παρόμοια μὲ ἐκείνην ὅπου ἔκαμε τοῦτο, διατὶ ἤμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν καὶ δὲν τὸ ἐμπόδισε, κατὰ τὸν σά. τοῦ Βασιλείου. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ.

ΚΑΝΩΝ ΚΣ'.

Τὰς ἐκτιθεμένας τὰ οικεῖα βρέφη πρὸς ταῖς εισόδοις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς φονευτρίαις ὁ νόμος κολάζει, καὶ τινες ἀνελόμενοι ταῦτα περιποιήσονται.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν ὡς φονευτρίαις κανονίζει τὰς γυναῖκας ἐκείνας ὅπου ρίπτουν τὰ βρέφη των εἰς τὰς θύρας τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τὰ παίρνουσι τινες καὶ τὰ ἀνατρέφουν (4). Ὅρα καὶ τὸν ζς'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὸν πδ'. τῆς ς'. καὶ π'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Τὸν ἐκουσίως μετνοοῦντα κλέπτην, ἕως μ' ἡμερῶν τῆς Κοινωνίας ἀπείργομεν, τὸν δὲ ἐλεγχθέντα, ἕως μηνῶν ἕξ, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντα, καὶ μετνοίας ρ' καθ' ἐκάστην ποιοῦντα.

Ἑρμηνεία.

Εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας κανονίζει ὁ παρῶν Κανὼν τὸν κλέπτην ἐκεῖνον ὅπου ἀφ' ἑαυτοῦ μαρτυρήσῃ ὅτι

(1) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (ἐν τῇ ἐπιτομ. τῶν Κανόνων). Σημείωσαι δὲ ὅτι, εἰ μὲν τὸ νήπιον εἶναι ὑγιές, πρέπει μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀφ' οὗ γεννηθῆ νὰ βαπτίζεται κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (τμῆμ. ε'. ἐπι-ἐπιγραφ. α'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων ἐν σελ. 47 τῆς καλουμένης βίβλ. ιγ'. Γραικορωμάνι) καὶ τὴν πρώτην ἀπόκρισιν τοῦ Χαρτοφύλακος Πέτρου (σελ. 398. τῆς αὐτῆς βίβλου). Εἰ δὲ ἀσθενήσῃ καὶ κινδυνεύῃ εἰς θάνατον, ἀνίσως τὸ βαπτίσῃ Ἱερεὺς μὲ μόναις τὰς τρεῖς καταδόσεις καὶ τὰς ἐπικλήσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, δὲν εἶναι χρεῖα πλέον ἂν ζήσῃ αὐτὸ μετὰ ταῦτα, νὰ διαβάξῃ εἰς αὐτὸ τὰς πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι εὐχὰς ἢ τοὺς ἐφορκισμοὺς, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (αὐτόθι) καὶ τὸν Ἠλίαν τὸν Κρήτης Μητροπολίτην (ἐν σελ. 340. τῆς αὐτῆς βίβλου)· ἐὰν δὲ καὶ Ἱερεὺς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ τὸ παιδίον κινδυνεύῃ, πρέπει νὰ τὸ βαπτίσῃ ὅποιος εὐρεθῆ ἐκεῖ παρῶν, ἢ Μοναχὸς, ἢ Διάκονος κατὰ τὸν Ἅγιον Νικηφόρον (ὄρα τὸν ς'. Κανόνα αὐτοῦ τὸν λεγθέντα ἐκ τῶν πρακτικ.) ἢ λαϊκὸς, Χριστιανὸς ὄμως, ἢ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ τοῦ παιδίου, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἅγιον Νικηφόρον (Καν. ζ'. καὶ παρὰ Ἀρμενοπούλ. τμῆμ. ε'. ἐπιγραφ. α'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων)· δὲν χωρίζεται δὲ ἀπὸ

τὴν γυναῖκά του ὁ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει βαπτίσας πατὴρ τὸ παιδίον του, διατὶ, καθὼς ὁ Ἱερεὺς δὲν κωλύεται ἀπὸ τὸ νὰ βαπτίσῃ τὸ ἴδιον τοῦ παιδίου, κατὰ τὸν Πέτρον Χαρτοφύλακα τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας (σελ. 4002. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν), ἔτσι μηδὲ ὁ λαϊκὸς χωρίζεται τῆς γυναίκας του, διατὶ εἰς τὸν Ἱερεῶς ἐβάπτισε τὸ παιδίον του. Τότε ἀληθῶς χωρίζεται ἐὰν ἀναδεχθῆ τοῦτο ἐκ τοῦ βαπτίσματος, ἐπειδὴ καὶ ἔγιναν μὲ τὴν γυναῖκά του πνευματικὰ ἀδέλφια κατὰ τὸν Βλάσταριν (σοιχ. β'.) Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ς'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. Ταῦτα μὲν οἱ ἀνωτέρω, ὁ δὲ Βαλσαμῶν καὶ Βλάσταρις λέγουσι νὰ βαπτίζονται παρὰ Ἱερέως ἂν ζήσουν τὰ ἀνωθεν νήπια, καὶ ὄρα τὴν ὑποσημ. τοῦ μζ'. Ἀποστολικῶ.

(2) Ὅρα ὅτι μοιχεῖαν ὀνομάζει ὁ Κανὼν τὴν εἰς Καλογραῖας πορνείαν, συμφώνως μὲ τὸν ιθ. καὶ ξ'. τοῦ Βασιλείου.

(3) Τὴν παιδοφθορίαν γὰρ ἔτσι τινὲς ἐρμηνεύουν νὰ ἴναι ἡ τῆς ἀνηλίκου κόρης φθορὰ, ἢ πρὸ τῶν ιδ' ἐτῶν.

(4) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμῆμ. ς'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων), προσθέτωντας ὅτι τοῦτο διωρίσθη καὶ ὑπὸ Συνοδικῆς ἀποφάσεως.

ἔκλειψε. Ἐκεῖνον δὲ ὁποῦ μαρτυρηθῆ ἀπὸ ἄλλους, ἐξ ἡμέρας κανονίζει νὰ μὴ μεταλάβῃ, ὅστις καὶ νὰ ξηροφαγῆ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετνοίξῃ καθ' ἑκάστην νὰ κάμνη ἐκκτόν (1). Ὅρα καὶ τὸν γ'. τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Ὁ δημοσίου κλοπῆς ἐαλωκῶς περὶ τὰ λεγόμενα κεφαλαιώδη κλέμματα, εἰς Ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται ἀλλ' εἰ καὶ μετὰ ταύτην τῷ πᾶσι περιπέσειε τούτω, τῆς Ἱερωσύνης ἀπογυμνοῦται, κατὰ τὸν κέ. τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν ἐμποδίζει νὰ μὴ γίνεταί Ἱερεὺς ἐκεῖνος, ὁποῦ πικθῆ καὶ μαρτυρηθῆ, ὅτι ἔκλειψε πράγματα κεφαλαιώδη, ἢ τὰ προξενούοντα εἰς τὸν κλέψαντα κεφαλικὴν τιμωρίαν ἀλλὰ καὶ ἄν τινὰς, ὄντας Ἱερεὺς, κλέψῃ τὰ τοιαῦτα κεφαλαιώδη, καθαίρεται κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικόν, ὃν ἀνάγνωθι, ἵνα μάθῃς ἐκεῖ καὶ ποῖα εἶναι ἡ κεφαλικὴ τιμωρία.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Τὸν τυμβωρύχον εἰς ἔτος ἐν ὀρίζομεν ἀκοινώνητον, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας διακοσίας ἐκάστης ἡμέρας βάλλοντα.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν κανονίζει ἐκεῖνον ὁποῦ ἀνοίγει τοὺς τάφους, ἕνα χρόνον νὰ μὴ μεταλάβῃ, ὅστις καὶ νὰ ξηροφαγῆ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ καθ' ἡμέραν νὰ κάμνη μετνοίας διακοσίας (2). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ξς'. τοῦ Βασιλείου.

ΚΑΝΩΝ Λ'.

Ἡ Ἱερουλίαι, ἐν ἐλάχιστον χρόνῳ, ἢ ἡ μοιχεία κολάζεται, κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης, οἰκονομεῖται δὲ ἕως τριετίας.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανῶν κανονίζει τὸν ἱερόσυλον νὰ μὴ μεταλάβῃ τρεῖς χρόνους (3). Ὅρα καὶ τὸν οβ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Τοὺς ἐξ ἀνάγκης (ἢ χωρὶς ἀνάγκης) ἐπιορκήσαντας, ἕνα χρόνον τὴν Κοινωνίαν δεῖν φήθημεν ὑπερτίθεσθαι, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντας, καὶ διακοσίας πενήτηντα καθ' ἑκάστην μετανοίας ποιοῦντας.

Ἑρμηνεία.

Κανονίζει ὁ παρῶν Κανῶν ἐκεῖνους, ὁποῦ κάμνουν ὄρκον ψευδῆ, ἢ καὶ παραβοῦν τὸν ὄρκον ἐξ ἀνάγκης (ἢ καὶ χωρὶς ἀνάγκης) (4) ἕνα χρόνον νὰ μὴ κοινωνήσουν, ξηροφαγοῦντες κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, καὶ κάμνοντες καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας. Ὅρα καὶ τὸν κέ. Ἀποστολικόν, καὶ τὸν ιδ'. τῆς ς'.

(1) Ὅμοίως καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος (τμήμα ε. ἐπιγραφή γ'. τῆς ἐπιτομ. τῶν Κανόνων), παρῆλλαγμένον ὅμως. Λέγει γὰρ ὅτι εἰς τρεῖς χρόνους τὸν ἐξομολογηθέντα τοιχωρύχον, ἢ τὸν κλέπτην, κανονίζει ὁ Νηστευτῆς καὶ θαυμάζω πῶς τοῦτο λέγει, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ βαρύτερος τῶν ἄλλων ἐπιτιμητῆς, ὁ Βασιλεὺς, λέγω, ὀλιγώτερον τὸν κλέπτην κανονίζει. Ὁ δὲ Νύσσης τὸν τοιχωρύχον οὐδόλως ἐμπόδισεν ἀπὸ τῆς θείας Κοινωνίας, διὰ δὲ τὸν ἀπὸ ἄλλους ἐλεγχθέντα κλέπτην, οὐδὲν λέγει ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτον ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (τμήμ. ε. ἐπιγραφή γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

(3) Πλὴν κατὰ τὴν οἰκονομίαν ὁποῦ συνθίξαι ὁ Νηστευτῆς, ἢ τὸν νὰ ξηροφαγῆ μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ νὰ κάμνη γονυκλισίας

τ'. Σημειώσεως δὲ ἀξίον εἶναι τὸ νὰ εἰποῦμεν ἐδῶ, ὅτι ἀνίσως ὁ ἱερόσυλος κανονίζεται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸν μοιχόν, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ὁ δὲ μοιχὸς κανονίζεται ἀπὸ τὸν ιγ'. Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ τρεῖς χρόνους, λοιπὸν ὁ ἱερόσυλος ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς τρεῖς χρόνους πρέπει νὰ κανονισθῆ.

(4) Ἀγκαλὰ καὶ πρέπει νὰ ᾖναι διαφορετικὸν τὸ ἐπιτίμιον τοῦ ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσαντος· βλέποντες ὅμως ἡμεῖς τὸν Βλάσταριν νὰ ἐπιφέρῃ τὸν Κανόνα τοῦ Νηστευτοῦ ἀδιόριστον, ὑπεραφ' οὗ εἶπε τοὺς ἐξ ἀνάγκης καὶ χωρὶς ἀνάγκης ἐπιορκήσαντας, οὕτως αὐτὸν ἐγράψαμεν, οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικοὶ Πατέρες, ἅς δίδουσι τὸ ἐπιτίμιον διωρισμένον, καὶ μετὰ διακρίσεως εἰς αὐτούς.

E. Y. Δ. Π. Ι. ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΚΑΝΩΝ ΔΒ΄.

Τοῖς γοητείαν ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύουσιν, ἐπὶ τρία ἔτη τῆς μετανοίας τὴν οικονομίαν συντέμνομεν, εἴ γε προθυμηθεῖεν ἡμέρας ἐκάστης περὶ πλείστου τὴν νηστείαν ποιῆσθαι, καὶ μετὰ ὥραν ἐννάτην ἀπεσκληκυῖα καὶ ξηρᾶ τροφή χρῆσθαι, καὶ ὅσον ἀτεχνῶς ἀποζῆν. Ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις ποιεῖν διακοσίας πενήντα, τὸ μέτωπον εὐλαβῶς τῇ γῆ προσερείδοντας (1)· τούτοις εὐθύνομεν, καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ποιούσας περιάπτα καὶ μαντείας μετερχομένας (2).

Ἑρμηνεία.

Οἱ Γόητες καὶ φαρμακοὶ, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἐκείναι ὅπου κάμνουν φυλακτὰ καὶ μαντεύουν, τρεῖς χρόνους κανονίζονται καὶ μὴ μεταλάβουν, ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, οἵτινες πρέπει καὶ νὰ ζηροφκοῦν ἕως μετὰ τὴν ἐννάτην ὥραν, καὶ τόσον νὰ τρώγουν, ὅσον μόνον νὰ ζοῦν, καὶ νὰ κάμνουν διακοσίας πενήντα μετανοίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ὅρα καὶ τὸν ξα. τῆς ε'.

ΚΑΝΩΝ ΔΓ΄.

Γυνὴ οὔτε λαϊκὴ, οὔτε μονάζουσα, δι' οἰονδήποτε πταίσμα τῆς Ἐκκλησίας χωρίζεται, ὅτι μὴ μόνον τῆς Κοινωνίας· λέγει γὰρ ὁ Κανὼν, ὅτι τοῦτο ποιῶμεν, διὰ τὸ πολλὰς ὑπὸ αἰσχύνῃς ἑαυτὰς διαχειρίσασθαι, ὡσπερ οὔτε Πρεσβύτερος, οὔτε Διάκονος, διὰ τὸ «Ὀὐκ ἐκόικησιν δις ἐπὶ τὸ αὐτό». [Ναοῦμ. α. 9].

Ἑρμηνεία.

Διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν, ὅτι κάμνῃ γυναῖκα, εἴτε λαϊκὴ, εἴτε Καλογραῖα, διὰ κάθε ἀμάρτημα ὅπου κάμῃ, νὰ μὴ χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν συναξίν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν θεῖαν Κοινωνίαν. Λέγει γὰρ ὁ Κανὼν (ὁ λδ'. τοῦ Βασιλ. δηλ.) νὰ μὴ κάμνωμεν τοῦτο εἰς αὐτὰς, ἵνα μὴ ἀπὸ τὴν πολλὴν τῶν ἐντροπὴν φονεύσωσι τὸν ἑαυτὸν τους, καθὼς οὔτε ὁ Ἱερεὺς ἢ ὁ Διάκονος ἐκβάλλονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἀπὸ μόνην τὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων, ἵνα μὴ λάθωσιν ἐν ταύτῳ δύο παιδεῖας, κατὰ τὸν κέ. Ἀποστολικόν. Ὁ δὲ Βαλσαμὸν λέγει εἰς τὸν λδ'. Βασιλείου ὅτι, ἐὰν δημοσιευθῇ τὸ ἀμάρτημα τῆς μοιχευθείσης, πρέπει νὰ ἐπιφορτίζεται εἰς αὐτὴν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας χωρισμός. Προσθέτει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Βαλσαμὸν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ἱ. Κανόνος Νικολάου, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκείναι ὅπου δὲν μεταλαμβάνουν, νὰ παίρνουν ἀντίδωρον, διὰ νὰ μὴ λάθωσιν κακὴν ὑπόψιν αἱ ἄνδρες αὐτῶν διὰ λόγου των.

ΚΑΝΩΝ ΔΔ΄.

Ἐμπεσόντος τινὸς ἀκαθάρτου εἰς φρέαρ, ἢ εἰς ἔλαιον, ἢ εἰς οἶνον, ὁ τούτου γευσάμενος, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κρέατος καὶ τυροῦ μὴ ἀπτέσθω· ἐπτὰ δὲ μὴ κοινωνεῖτω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει ὅτι, ἀνίσως πέσῃ μέσα εἰς λάδι, ἢ κρασί, κἀνενα ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀκάθαρτα ζώψια (ὡσὰν ποντικὸς ἢ ἄλλο τι), καὶ φάγῃ τινὰς ἀπὸ αὐτὸ ἐν γνώσει (3), τρεῖς ἡμέρας νὰ κανονίζεται νὰ μὴ φάγῃ κρέας καὶ τυρὶ, καὶ ἐπτὰ νὰ μὴ κοινωνήσῃ.

ΚΑΝΩΝ ΔΕ΄.

Ὁ μετὰ τὴν θεῖαν ἐμέσας Μετάληψιν, μ' ἡμέρας τῆς Κοινωνίας τῆς θείας ἀφίσταται, τὸν ν'. ἄδων Ψαλμὸν καθ' ἐκάστην, καὶ μετανοίας ποιῶν ν', κἀν ὅπωςδήποτε τοῦτο συμβῇ. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τέως ἀφορμὴν αὐτὸς οἶεται δοῦναι, ἀλλὰ γε δι' ἕτερα ἢ τινὰ ἴδια πταίσματα τοῦτο πάντως παρεχωρήθη.

(1) Καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (αὐτόθι).

(2) Καὶ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ Κανόνος ὁ Ἀρμενόπουλος μαρτυρεῖ (αὐτόθι).

(3) Ἴσως διὰ τοῦτο κανονίζεται ὁ τοῦτο φαγῶν, διὰτὶ πρὸ τοῦ νὰ ἀγιάσῃ διὰ ραντισμοῦ ἁγιασμοῦ τὸ ὑγρὸν ἐκεῖνο, τὸ ἔφαγε κἀτακρινόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ἢ καὶ διὰτὶ τὸ ἔφα-

γεν, ἀφ' οὗ ἐσάπησε μέσα τὸ ζώψιον, καὶ ἐφάνη ὅτι τρώγει πνικτὸν καὶ θνησιμαῖον, καὶ ἀπλῶς αἷμα ζωῦ, ἄπερ ἐμποδίζονται, καὶ ὅρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ξγ'. Ἀποστολικοῦ. Σημειώσαι δὲ, ὅτι καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος ὅτι εἶναι τοῦ Νηστευτοῦ (τμημ. ε'. ἐπιγραφὴ γ'. τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων).

Ἑρμηνεία.

Ὅποιος ἐξέραση με δ,τι λογιῆς τρόπον καὶ ἂν ἦναι ὕστερα ἀφ' οὗ λάβῃ, τεσσαράκοντα ἡμέρας κανονίζεται, νὰ μὴ μεταλάβῃ, ἀπὸ τὸν πρῶτον Κανόνα, λέγωντας καθ' ἑκάστην τὸν ν'. Παλμὸν, ἤτοι τὸ, «Ἐλέησόν με ὁ Θεός,» καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας πενήντα. Διότι καὶ ὁ τοῦτο πρῶτον τότε δὲν ἔδωκε κάμμιαν αἰτίαν ἀπὸ λόγου του, ὁμοίως δι' ἄλλα του ἀμαρτήματα, ἢ ἐνεστῶτα, ἢ μέλλοντα, παρεχρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ πάθῃ τοῦτο (1). Ὅρα καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ β'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

Σημείωσαι, ὅτι ἐν χειρογράφῳ Κώδικι εὑρηται τὸ Κανονικὸν τοῦ β' περιέχον καὶ τὰ κάτωθεν ἐπιτίμια, ἔξω δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Βλαστάρεως ἀναφερομένων (2).

Ἐάν τις πέσῃ με τὴν μητρειὴν του, τρεῖς ἔτη ἐπιτιμάται, καὶ ποιῶν καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας (3).

Ἐάν πέσῃ με μήτερα καὶ θυγατέρα ἐν ταύτῳ, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμάται, καὶ ποιῶν καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην.

Ἐάν τις ἀρσενοκοιτήσῃ δύο ἀδελφοὺς, ὁμοίως ἐπιτιμάται.

Ἐάν ἀρσενοκοιτήσῃ τις τὸν γαμβρὸν του, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμάται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας.

Ἐάν τις ἀρσενοκοιτήσῃ τὸν ἀδελφὸν του, ὁμοίως ἐπιτιμάται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας τετρακοσίας.

Ἐάν δὲ τις ἀδελφὸς μικρότερος ἀρσενοκοιτηθῇ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον, χωρὶς νὰ ἀρσενοκοιτήσῃ αὐτὸς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμάται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν γονυκλισίας ἑκατὸν.

Ἐάν τις πέσῃ με τὴν θυγατέρα του μίαν φορὰν, πέντε χρόνους ἐπιτιμάται· εἰ δὲ περισσότερον, ἕξ χρόνους καὶ ἑπτὰ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέσῃ με τὴν μητέρα του μίαν φορὰν, ἑπτὰ χρόνους ἐπιτιμάται· εἰ δὲ πολλάκις, δώδεκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

(1) Καὶ τοῦτον μαρτυρεῖ ὁ Ἀρμενόπουλος (αὐτόθ.)· ὁ δὲ Βαλσαμίων ἐν τῇ ιβ'. αὐτοῦ ἀποκρίσει λέγει· Εἰ μὲν ἐξέρασε τις ἀπὸ πολυφαγίαν, ἢ πολυποσίαν, νὰ λαμβάνῃ βαρύτερον ἐπιτίμιον· εἰ δὲ ἀπὸ τινος συμβῆσαν ταραχὴν τοῦ στομάχου καὶ ἀσθενίαν τοῦτο ἔπαθεν, ἐλαφρότερα νὰ κανονίζεται, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐστάθη ἔργον τῆς θείας ἐγκαταλείψεως. Ὅθεν καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὴν θάλασσαν, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίνουν εἰς πλοίαρια νὰ πλείουν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ὑποῦ κοινωνήσουν, διὰ τὴν πολλοὶ ἐκ τούτου ἐξέρασαν καὶ ὑπέπεσαν εἰς Κανόνα. Σημείωσαι ὅτι εἰς μερικὰ χειρόγραφα εὑρομεν καὶ τούτους τοὺς Κανόνας ἐπιγραφομένους τοῦ Νηστευτοῦ καὶ ὁρθῶς ἔχοντας.

Α'. «Ὅτι ὅποιος Ἱερεὺς δὲν νηστεύει τὰς τετράδας καὶ παρασκευὰς ἀπὸ ψάρι καὶ ἔλαιον, νὰ μὴ κοινωνῇ τις ἀπὸ αὐτὸν, κἂν καὶ ἦναι ὁρθόδοξος (*).

Β'. «Ὅτι, ὅποιος ἄνδρας ἢ γυναῖκα καταλαλή, νὰ κάμνῃ τεσσαράκοντα μετανοίας, καὶ εἰς κάθε μετανοίαν νὰ λέγῃ· Κύριε ἐλέησόν με.

(*) Τὸ ἐπιτίμιον τοῦτο ἐδόθη εἰς αὐτὸν, διὰ τὴν ὡς φαίνεται, καταφρονητικῶς κάμνει τὴν κατάλυσιν ταύτην, ἵνα ἐκ τούτου ἐντραπῇ καὶ διορθωθῇ· καθ' ὅτι καὶ ὁ κβ'. τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου παρομοίως προστάζει νὰ μὴ κοινωνῇ τις ἀπὸ τὸν Ἱερομόναχον ἐκεῖνον, ὅστις, νῆος ὄν τῇ ἡλικίᾳ, ὑπηρετεῖ εἰς τὰς Καλογραφίας, ἵνα ἐκ τούτου ἐντραπῇ καὶ αὐτὸς καὶ διορθωθῇ. Ὅρα καὶ τὸν ιθ'. τῆς ἐν Γάγγρα, ἀναθεματίζοντα τὸν με λογισμοὺς καὶ προφάσεις ἰδίας καταλύοντα τὰς παραδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινόν. Ὁ ἴδιος οὗτος Κανὼν ὁ τῷ Νηστευτῇ ἐπιγραφόμενος, εὑρίσκεται καὶ ἐν τινι Συνοδικῇ διαγνώσει περὶ διαφόρων Κεφαλαίων χειρογράφων. Ἀπειλητικώτερον δὲ ἐγράφη, καθ' ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν μεταλαμβάνειν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Ἱερέα, τὸν ὁποῖον ἠθέλαμεν ἰδεῖ με τοὺς ὀφθαλμοὺς μας νὰ κάμνῃ ἀμαρτίαν θανάσιμον, καὶ ὄρα τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ'. τοῦ Κυρίλλου.

σαράκοντα μετανοίας, καὶ εἰς κάθε μετανοίαν νὰ λέγῃ· Κύριε ἐλέησόν με.

Γ'. «Ὅτι, ἂν δύο ἔχωσιν ἔχθραν καὶ ἀποθάνῃ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, πρέπει τὸ ζωντανὸν πρόσωπον νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ μνημα τοῦ ἀποθανόντος καὶ νὰ κλαίῃ, καὶ νὰ ζητῇ συγχώρησιν, ὡσὰν νὰ ἦναι ζωντανός. Νὰ ξηροφαγῇ τὰς δ'. καὶ ε'. (καὶ ὅταν τύχουν δηλ. καταλύσιμας ἡμέραις εἰς αὐτὰς), νὰ κάμνῃ κάθε πρωτὴ καὶ ἑσπέρας μετανοίας εἴκοσι. Νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν διὰ τὸν ἔχθρον του, καὶ λειτουργίας καὶ προσφορὰς νὰ δίδῃ, διὰ νὰ τὸν μνημονεύουν.

Δ'. «Ὅτι, ὅποιος βλασφημήσῃ ἐκ παραδόξου (ἤτοι ἀπὸ κάμνῃ παράξενον ἀφορμὴν κινηθεῖς), νὰ κάμνῃ ἑκατὸν μετανοίας, καὶ νὰ νηστεύῃ μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ κρέας ἕως κρασί. (*).

(2) Ἄς μὴ με κατηγορήσῃ τις ὅτι ἐγγραψα ἐνταῦθα τὰ παραφύσιν ταῦτα καὶ ἀφύσικα ἀμαρτήματα· τοῦτο γὰρ ἐποίησα, ἀδελφοί μου, ἐξ ἀνάγκης, διὰ νὰ δώσω εἶδησιν εἰς τοὺς Πνευματικούς νὰ τὰ κανονίζουσιν, ἐπειδὴ ἐπιτίμια τῶν τοιοῦτων ἀμαρτιῶν εἰς τοὺς ἄλλους Κανόνας δὲν εὑρίσκονται. Εἰ γὰρ καὶ σπανίως, ἀλλ' ὁμοίως δὲν λείπουν νὰ ἀκολουθοῦν τὰ τοιαῦτα. Ὅθεν οἱ Πνευματικοί, μὴ ἔχοντες τὴν εἶδησιν ταύτην, ἀποροῦν καὶ δὲν ἠξιοῦν, πῶς νὰ τὰ διορθώσουν καθὼς πρέπει καὶ κανονικῶς.

(3) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ οθ'. αὐτοῦ Κανόνι, εἴκοσι χρόνους κανονίζει τὸν τοιοῦτον, ὁμοίως με τὸν πεσόντα με τὴν ἀδελφῶν του.

(*) Ὁ δὲ μέγας ἐν Πατράσι Βαρσανούφιος ἐπιτιμᾷ ἐκεῖνον, ὅπου βλασφημήσῃ κατὰ τοῦ Θεοῦ, τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ λέγῃ τρεῖς φορὰς κάθε ἡμέραν, «Δόξα σοι ὁ Θεός.» Καὶ «Ἐδόξηται εἰ, Κύριε, εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν», βάλλωντας καὶ τρεῖς μετανοίας καθ' ἑκάστην, καὶ λέγωντας· «Συγχώρησόν μοι τῷ βλασφημήσαντι κατὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ μου.»

Ἐάν τις πέση μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος θυγατέρα του μίαν φοράν, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερο, δέκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέση μετὰ τὴν συντέκνισσάν του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην (ὄρα καὶ εἰς τὸ ἦ. Κεφάλαιον τῆς ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγενείας, ποῖαν τιμωρίαν λαμβάνουν οὗτοι ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ νόμου, ἥτοι τὸ νὰ κόπτεται ἡ μύτη καὶ τῶν δῶν).

Ἐάν τις πέση εἰς κτήνος πολλάκις, ἔχων καὶ γυναῖκα, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, εἰ δὲ οὐκ εἶχε γυναῖκα, καὶ ἀπὸ τῆς ἡ δὲ, ἢ τὸ πολὺ τρεῖς ἔπεσε, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τριακοσίας.

Τὰ αὐτὰ ἐπιτίμια νὰ λαμβάνῃ καὶ ἡ γυνὴ ὅπου πέσει μετὰ κτήνος.

Ἐάν τις πέση μετὰ τὴν πρώτην του ἐξαδέλφην, δύο χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ'. καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Ἐάν τις πέση μετὰ ἔθνη, ἢ Ἰουδαίαν, ἢ Τούρκισσαν, ἢ καὶ αἰρετικὴν, μὴ ἔχων γυναῖκα νόμιμον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας. Παρομοίως ἐπιτιμᾶται καὶ ἡ γυνὴ ἢ μὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, εἴ μὴ Ἰουδαίαν, ἢ μὴ Τούρκισσαν, ἢ μὴ αἰρετικὴν, ἢ Ἰουδαίαν ἢ Ἀρμένιον. Εἰ δὲ ὁ ἄνδρας ἔχων γυναῖκα, καὶ ἡ γυνὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, ἔπειτα πέσουν μετὰ τοιαύτη ἔθνη, ἢ αἰρετικὰ πρόσωπα, τέσσαρας, ἢ πέντε χρόνους ἐπιτιμῶνται, ξηροφαγῶντες μέχρις θ'. καὶ ποιῶντες καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας πενήκοντα (1).

Ἐάν δὲ γυνὴ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου μοιχευθῇ, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ γονυκλισίας ποιῶσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας, βρύτερα δηλαδή ἀπὸ τὰς ἄλλας μοιχευθῆσας, καθ' ὅτι φονεύουσι τοὺς ἄνδρας των, μετὰ τὸ νὰ γίνωνται αἷτια νὰ καθιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης μετὰ τὴν τοιαύτην μοιχείαν. Οἱ δὲ ἄνδρες αὐτῶν, εἴ μὴ θέλουν νὰ τὰς ἔχουν, καθιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης, εἰ δὲ θέλουν νὰ ἔχουν τὴν Ἱερωσύνην, χωρίζονται ἀπὸ αὐτὰς, πρὸ τοῦ νὰ συνευρεθοῦν μετὰ αὐτὰς ὕστερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν, κατὰ τὸν ἦ. τῆς ἐν Νεοκαισάρειαν.

Ἐάν δὲ τις γυνὴ πέση μετὰ δύο ἀδελφοὺς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίας ποιῶσα καθ' ἑκάστην διακοσίας (2).

Ἐάν γυνὴ πέση μετὰ εὐνοῦχον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ γονυκλισίας ποιῶσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας.

Ἐάν τις ἀρσενικοιτήσῃ τὴν γυναῖκά του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας (3).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἁγίου ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ὁ θεὸς Πατὴρ ἡμῶν Τάρσιος ἦν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν. Ἐν δὲ τῷ 795. ἔτει, βίβη τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης ἐκ τῆς τῶν λαϊκῶν τάξεως εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον προεδιβάσθη, μετὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Παύλον, τῆς εἰκοστῆς πρώτης τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς (4), πατριαρχεύσας ἔτη κα' καὶ μῆνας β' (5)· μέγα δὲ ὡς ἀληθῶς ἔργον ἐποίησεν, ὅτι

(1) Σημείωσαι ὅτι οἱ τοιοῦτοι δὲν χροῦνται μετὰ τὸ ἅγιον Μύρον, ὡς οἱ ἀρνηθέντες τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μόνον βαρύτερα ἀπὸ τοὺς πόνους ἐπιτιμῶνται, κατὰ τὴν λα'. ἀπόκρισιν τοῦ Κίτρου, καὶ τὴν μζ'. ἀπόκρισιν τοῦ Βαλααμῶνος.

(2) Ὅρα περὶ τούτου τὸν κγ'. καὶ κζ', τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

(3) Λέγει δὲ ἀκόμη ἐκεῖσε ὁ ἅγιος Νηστευτὴς καὶ ταῦτα, τὰ παρὰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Πνευματικοῖς εἰδήσεως ἀξία· ἤγουν, ὅτι οἱ ἐκεῖνοι ὅπου εὐρίσκονται ὑποκάτω εἰς Κανόνα καὶ ἐπιτίμιον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν μεταλαμβάνουσι τὰ θεῖα Μυστήρια, οὗτοι νὰ παίρνουν μέγαν Ἁγιασμὸν τῆς μεγάλης Β'. τῆς Δαμπαρῆ, τῆς τῶν Χριστοῦ γεννῶν ἑορτῆς, καὶ τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου κάμνουν ἀμαρτίας θανάσιμους, καὶ ἔπειτα καταφρονοῦν καὶ ἀποτολμοῦν νὰ μεταλαμβάνουν ἀναξίως τὰ θεῖα Μυστήρια, οὗτοι βαρύτερα ἀπὸ ὅλους ἀμαρτάνουσιν· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ κανονίζονται περισσώτερον καιρὸν νὰ ἀπέχουν τῆς θείας Κοινωνίας, ἀπὸ τοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ μὴ μεταλαμβάνοντας· ὅτι οἱ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἀμαρτάνοντες, συγκαταβατικώτερα κανονίζονται ἀπὸ τοὺς ἀμαρτάνοντας ὑπὲρ τὰ

τριάκοντα ἔτη· ὅτι οἱ ἔχοντες Κανόνα καὶ μὴ μεταλαμβάνοντες εἰς μὲν τὸν καιρὸν τῆς θείας Λειτουργίας νὰ ἐκβαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅταν ὁ Ἱερεὺς λέγῃ, τὸ, ὅσοι κατὰ τὴν οὐμνοιοι προέλωετε, καὶ νὰ στέκωνται εἰς τὸν Νάρθηκα, εἰς δὲ τὸν καιρὸν τοῦ Ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου, νὰ στέκωνται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ ἡ ὑποσημείωσις τοῦ ιε'. Κανὸνος τοῦ αὐτοῦ Νηστευτοῦ διορίζει, ἦν καὶ ἀνάγνωθι. Ἐάν δὲ τις φονεύτῃ θεληματικῶς τὸν πατέρα του, τριανταπέντε χρόνους κανονίζεται, κατὰ τὸν ε'. Κανόνα τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, τὸν ἐρανισθέντα ἐκ τοῦ θ'. τόμου τῶν Πρακτικῶν, καὶ ὄρα εἰς τοὺς Κανόνας αὐτοῦ.

(4) Δοσιθ. σελ. 631. τῆς Δωδεκαβίβλου. Πλὴν καὶ μετὰ ὅλον ὅπου ἐβιάσθη, πάλιν δὲν ἠθέλησε τὸ πρῶτον νὰ πεισθῇ εἰς τὴν βίβαν, προβάλλωντας πρῶτον τὸ μέγα τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, Β'. ὅτι ἦν κοσμικὸς καὶ ἐδειλία, καὶ Γ'. διατί ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀνεθεματίζετο ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων αἰρετικῶν (αὐτόθι).

(5) Ὅρα σελ. 300. τοῦ Γιοῦρ. Γραικορωμαίου.

διὰ παρακινήσεως αὐτοῦ, ἔπεισε τοὺς Βασιλεῖς νὰ συναθροίσουν τὴν ἁγίαν καὶ Οἰκουμενικὴν ζ'. Σύνοδον, καὶ διὰ τῶν παρακλητικῶν αὐτοῦ γραμμάτων πρὸς τὸν Ρώμης Ἀδριανὸν καὶ τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ἔπεισε καὶ τούτους νὰ στείλουν τοποτηρητὰς εἰς τὴν Σύνοδον. Ἦτο δὲ θεῖος τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου Φωτίου. Κοντὰ δὲ εἰς τὰς λοιπὰς του ἐπιστολάς, καὶ τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην συνέγραψε κατὰ Σιμωνιακῶν, καὶ πρὸς τὸν Ρώμης ἀπέστειλεν Ἀδριανὸν, μὲ τὸ νὰ ἐπεπόλαζε καὶ εἰς τὴν Ρώμην τὸ τοιοῦτον κειμὲν, τὴν ὁποίαν ὡς Κανονικὴν ἀπεδέχθη ἡ Ἐκκλησία, καὶ κεῖται ἐν τῇ 896. σελ. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν, καὶ ἐν τῷ β'. τμήμῳ τῶν Πανδεκτῶν (1).

Ἡ τοῦ Ταρασίου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ἀδριανὸν Πάπαν Ἐπιστολὴ

Ἑ ρ μ η ν ε υ ο μ έ ν η .

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, Εὐαγγελικῶς, Ἀποστολικῶς τε καὶ Πατρικῶς διδασκόμεθα, ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς Ἱερωσύνης ἀγιστεία, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι, ἢ ἀργυρίζεσθαι ἐπὶ χειροτονία παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδειξομεν ἐν ταῖς ὑποτέταγμέναις γρήσεσιν, ἀπὸ τε Γραφικῶν θεηγοριῶν καὶ Πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιθέντες χεῖρας ὑπηρεταί τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου εἰσὶν, οὐχὶ πρίται δωρεὰ· γὰρ λαμβάνοντας τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο, [Ματθ. ι. 8.] ἐκ τῆς Κυριακῆς φωνῆς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην εἰληφότες. Εἰ δέ τις ἐλεγγυθεῖ χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. Εἰ γὰρ καὶ ὀνόματι τῆς Ἱερωσύνης κεκληρωταί, ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. Οὐδεὶς γὰρ Θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ Μαμωνᾶ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. [Ματθ. 5'. 24.] Καὶ ἐπειδὴ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ βοῶντος· «Ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ». [Ἠσαίας μ'. 2.] Αὐθίς τε ἐπαπειλοῦντος· «Ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημάνη τὴν σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ρομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω· [Ἰεζεκ. λγ'. 6.] φάσις τοῦ τῆς σιωπῆς κατακρίματος, ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παρησίας, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, εἴπωμεν· «Καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος [Πράξ. κ'. 26.] τῶν παραβαινόντων τὰς Κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ γρήμασι χειροτονησάντων, ἢ χειροτονηθέντων. Πέτρου τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθίδραν ἐκπληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντος. Τούτου ἕνεκεν, οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων Πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα, καὶ εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. Ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἱεροπρεπὴς Ἀρχιερωσύνη, ἐνθέσμως καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἀγιστείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. Εἶρηκε γὰρ διὰ τοῦ Προφήτου ὁ Μέγας καὶ πρῶτος Ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· «Ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω». [Ρωμ. ιδ' 11.] Οἶδα γὰρ, ἄνερ, ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλον ἐστὶ Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἢ δυσσεβῆς αἵρεσις· ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον ἑαυτῶν τοῦτο ποιοῦσι. Πᾶς γὰρ δεσπότης, ὅ,τι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. Οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἀθεσμον πράξιν ἐργαζόμενοι, καταβιβάζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἀμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν, ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστὸν [Ματθ. θ'. 34.] ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεσίκασιν Ἰούδα τῷ προδότῃ, ἕς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις, τιμῆς ἀργυρίου τὸν Χριστὸν ἀπημπολήσατο. Ὡς οὖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἡμοσύσιόν ἐστι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς παντί που δῆλον, ἔσσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. Εἰ δὲ πιπράσκεται (πρόδηλον γὰρ, οὐδαμῶς) ἀναμφιλέκτως, οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἦτοι ἡ τῆς Ἱερωσύνης ἀγιστεία καὶ οὐκ ἔλαβον. οὐδὲ ἔχουσι. Μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα, οὕτω λέγοντος· «οὐκ ἐστὶ σοι μερίς, οὐδὲ

(1) Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ὄχι μόνον ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐλέγχει τὴν Σιμωνίαν ὁ θεῖος Ταράσιος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, τὴν ὁποίαν στέλλει πρὸς Ἰωάννην Πρεσβύτερον ἠγουμένον καὶ ἀναχωρητὴν, ἥτις κεῖται ἐν σελ. 899. τοῦ β'. τῶν Συνοδικῶν, λέγων ὅτι ἐκπίπτει τῆς Ἱερωσύνης καθὼς Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ὅστις ἐλεγχθῆ ὅτι ἔδωκεν, ἢ ἐπῆρε τὴν Ἱερωσύνην μὲ χρήματα, καὶ ὅτι εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα αὐτὸ

Καίαρατκόν καὶ Σιμωνιακόν. Ἀποδεικνύει δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διὰ χρήματα χειροτονησας, ἢ χειροτονηθεὶς, αὐτὸς ἐὰν μετανοήσῃ, δέχεται μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν μετάνοιαν, ὅμως νὰ ἐνεργῇ τὰ τῆς Ἱερωσύνης δὲν δύναται, ἀλλὰ τῆς Ἱερωσύνης ξένος εἶναι καὶ κεχωρισμένος, διατὶ δὲν εἶναι ἀνεπίληπτος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

κληρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ». [Πράξ. ἡ. 21.] Εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς Ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἀγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. Περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ ὁ Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκων «δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ υἱαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν» [ἀ. Τιμοθ. γ'. 1.] Οἴχεται ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρατοῦ καὶ ἀγοραστοῦ τῆς Ἱερωσύνης. Αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντῃ τῆς Ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτὲ διδόντα, ἢ λαμβάνοντα ἐν οἰωδῆποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν· λαβεῖν γὰρ ἐστὶ, τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προσβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

Κατὰ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κθ'.

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπέσθω τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου».

Ἐκ τῆς βίβλου τῶν Πράξεων.

«Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων, δότε χάρις καὶ ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα, ὡς ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου εἶη σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· οὐκ ἐστὶ σοι μέρος, οὐδὲ κληρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἐστὶν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὤρω σε ὄντα». [Πράξ. ἡ. 18. 24].

Ἐκ τῆς γ'. τῶν Βασιλειῶν Κεφ. ιγ'. 33.

«Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ. Καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ Ἱερεῖς ὑψηλῶν. Ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐγένετο Ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά. Καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ ρῆμα εἰς ἀμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἱεροβοὰμ, καὶ εἰς ὄλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμόν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς».

Ἐκ τῆς δ'. τῶν Βασιλειῶν Κεφ. ε. 15 - 27.

«Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμάν πρὸς Ἐλισσαιέ αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ. Καὶ ἦλθε, καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἐστὶ Θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ Ἰσραήλ. Καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ δούλου σου. Καὶ εἶπεν Ἐλισσαιέ· Ζῆ Κύριος, ὡς παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. Καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν, καὶ ἠπειθήσε. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ εἶπε Γιεζῆ τὸ παιδάριον Ἐλισσαιέ· Ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ Κύριός μου τοῦ Νεεμάν τοῦ Σύρου τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ὃ ἐνήνοχε. Ζῆ Κύριος, εἰμὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ λήψομαι παρ' αὐτοῦ τι. Καὶ ἐδίωξε Γιεζῆ ὀπίσω Νεεμάν. Καὶ μετὰ βραχέα. Καὶ εἶπε Νεεμάν· Λάβε διτάλαντον ἀργυρίου. Καὶ ἔλαβε δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλάκοις, καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. Καὶ μεθ' ἕτερα. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἐλισσαιέ· Πόθεν Γιεζῆ; Καὶ εἶπε Γιεζῆ· Οὐ πορεύεται ὁ δούλός σου ἐνθα καὶ ἐνθα; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἐλισσαιέ· Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ; καὶ οἶδα, ὅτι ἀπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἄρματος εἰς συνάντησίν σου; καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον, καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ πρόβατα, καὶ βόας, καὶ παῖδας, παιδίσκας, καὶ Νεεμάν κληρονομήσεται ἐν σοὶ, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡσεὶ χιών».

Τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἐρμηνείας. || Κεφ. ἡ. 30.

«Νόμον ἔδωκε, εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν οὐχ ὡς τὸ ρῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου· οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπινενόηται, ὡσπερ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος, κάκεινοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καταγέλαστον, ὅτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι μισθὸν τοῦ ψεύδους οἱ ἀπάτῳμενοι. Τοῦτο δὲ τὸ ρῆμα τοῦ νόμου οὐκ ἐστὶ τοιοῦτον, ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ· οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν ἀποδίδεται. «Δωρεάν, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε». [Ματθ. ι. 8.] Ὁρᾶς, πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος

ἐπὶ Σίμωνι, ἀργύριον ἐπὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος προκομίσαντι; Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοί, φησὶν, εἰς ἀπώλειαν, ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι» [Πράξ. ἡ, 21]. Οὐκ ἔστιν οὖν τοῦ Εὐαγγελίου λόγος, ὡς τὰ πωλούμενα ρήματα τῶν ἐγγαστριμύθων. Τί γὰρ ἂν τις δοίη ἄξιον αὐτοῦ ἀντάλλαγμα; Ἄκουε τοῦ Δαβὶδ ἀποροῦντος καὶ λέγοντος· «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;» [Ψαλμ. ρε. 2.] οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος. Ἐν δῶρον ἄξιον, ἡ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. Ὁ δούς σοι τὸν θησαυρὸν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δωθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου».

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ' αὐτὸν Ἐπισκόπους, ἧτις ἐστὶ Κανὼν γ'.

«Νομίζουσι μὴ ἀμαρτάνειν τῷ μὴ ἅμα προσλαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. Λαβεῖν δέ ἐστιν, ὅτε δήποτε λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν ταύτην τὴν πρόσδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε, καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύνοντες τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήτητε τοῦ ἐπιτελεῖν τὰ ἅγια Μυστήρια.»

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

«Προτῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς Ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἐξ λοιπῶν Ἐπισκόπων, ἀξιώων δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. Προσαντιλέγουσιν τινες τῶν Ἐπισκόπων μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. Ἐπὶ τούτοις ἰκέτευε λέγων· Ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβαστανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας, σήμερον παραυτὰ δοῦναί με τοὺς μάρτυρας· εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνίνος τετελεύτηκεν ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. Ἐδικαίωσεν ἡ παρούσα Σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσεως τῶν πρῶην πραχθέντων ὑπομνημάτων. Εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον καὶ οἱ ἐξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέντων. Ἐν ἀρχῇ ἤρνοῦντο. Ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ Πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν τεθαρρηκέναι (1), πρῶτα μὲν ἤρνοῦντο· ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπων αὐτοὺς ὑπομιμνήσκοντες καὶ καιρῶν, καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐνεχύρων λέγοντες, καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πάνυ καλῶς τῆς συνειδήσεως αὐτῶν διακειμένης, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι δεδώκαμεν καὶ γεγόναμεν (2), τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι, ἵνα τῆς λειτουργίας τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῶμεν (3), καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ἐστὶν ὅσιον ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεὶ κἂν τὸ χρυσίον ὁ ἐδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμέν τινα σκεύη. Ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ Συνόδῳ, ὅτι τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς ἀπαλλάσσω, ἀξιώσας τὸν Βασιλέα, ὑμεῖς δὲ προστάξετε λαβεῖν αὐτοὺς ὁ δεδώκασι παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου. Προσέταξεν ἡ Σύνοδος, τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ Ἱερῶν, ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων, ἔθος γένηται Ἰουδαϊκόν, ἢ Αἰγύπτιον, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν Ἱερωσύνην. Φασὶ γὰρ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον Πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν, ἢ καὶ παρ' ἔτος, τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ συλλογῇ ἀργυρίου, ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν Αἰγυπτίων Πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν· «Οἱ Ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ Προφῆται μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο». [Μιχ. γ'. 11].

Ἦδε παράγεται εἰς μαρτυρίαν καὶ δ β'. Κανὼν τῆς δ'. 8r καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ, καὶ ἐν τῇ προλαβοῦσῃ τοῦ Γενναίου Ἐπιστολῆς.

(Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναίου Πατριάρχου).

«Ἐστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκήρυκτος, καὶ πάσης Ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῆ κατάρτα τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὃ τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν Ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε Κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη, κἂν ἐλέγχοντο, κἂν μὴ ἐλέγχοντο ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναι ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆσαι τὸν

(1) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόκειται· Τινῶν δὲ καὶ γυναικῶν.

(2) Ἐν ἄλλοις καὶ τοῦτο πρόκειται· Ὁμολογοῦμεν.

(3) Παρὰ τῷ β'. τῷ τῶν Συνοδικῶν οὕτω κεῖται· «ἵνα δεξωμεν τῆς βουλῆς τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῶμεν».

Μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεύσαι Θεῷ, Δεσποτική καὶ αὕτη ἐστὶ ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος· «Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμωνᾷ» [Ματθ. 5'. 21].

Κανὼν κβ'. ἐκ τῶν Κανόνων τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμένης 5'. Συνόδου.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε Ἐπισκόπους. ἢ οἰουσδήποτε Κληρικούς, καὶ μὴ κατὰ δοκιμασίαν καὶ αἴρεσιν βίου, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας. Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντες καὶ ἐνωτισώμεθα οὐ μόνον Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ Κλήρῳ κατηριθμημένοι, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν Οἰκουμένην. «Δεῖ γὰρ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρῦωμεν». [Ἑβρ. β'. 1.] ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἠγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαίας πατροπαροδότου ἀνατροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι, ὡς ἀνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ». [ἀ. Πέτρ. ἀ.] Οὕτως ἡμεῖς διδάξον, ἀνερ ιερώτατε, ἔπειθαι τοῖς Γραφικοῖς καὶ Εὐαγγελικοῖς καὶ Ἀποστολικοῖς, Κανονικοῖς τε καὶ Πατρικοῖς παραγγέλμασι. Πειθόμεθα γὰρ τοῖς ρήματι τοῦ στόματος ὑμῶν. «Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνὴν σου». [Ἡσαϊ. μ'. 9.] Πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ. Κήρυξον μετὰ παρρησίας, ὅπως ἐξαρθῆ καὶ εἰς ἀφανισμόν οἰχῆσεται ἢ διὰ χρημάτων χειροθεσία, καὶ πᾶν εἴ τι διὰ φιλαργυρίαν ταύτη, ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορίαν, αἰσχροκερδῶς ἔπεται. Ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συστοιχούντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης ἐκ τοῦ περιουσίῳ λαοῦ, τοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου καὶ δωρεὰν τυχόντος τῆς ἀπολυτρώσεως, πάντα τὰ τῆ κακίας συνεπόμενα μιάσματα πρόρριζα συνεκτριμῆσεται, καὶ οἱ Ἱερεῖς ὡς φοῖνιξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις ἐμπνέοντες, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπινικίως προσάδοντες· «Περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματά σου». [Σοφον. γ'. 16.] Ἐτι δὲ καὶ τοὺς δρεπασμένους (1) γλυκάζοντες. Πληθύνοντες τε αὐτοὺς ἐν γῆρει πίονι, καὶ τῆς μακαρίας (2) ἐκείνης, λέγω, καὶ ἀκηράτου ζώῃς κληρονόμους ἀναδεικνύοντες.

Ἑρμηνεία.

Καὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολή, παρομοίως μὲ τὴν τοῦ Γενναδίου, περὶ Σιμωνίας δικλαμβάνουσα, προσημαίνει, ὅτι ἀπὸ πολλὰ μέρη διδασκόμεθα, τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς ἀργύριον ἢ χρυσίον, διὰ νὰ χειροτονῆ κανένα Ἱερωμένον, ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγω, ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ἀπὸ τοὺς θεῖους Πατέρας. Διότι οἱ χειροτονούντες ἐκεῖνοι Ἀρχιερεῖς, μὲ τὸ νὰ ἦναι ὑπηρεταὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὄχι πωληταί, διὰ τοῦτο, καθὼς αὐτοὶ ἔλαβον τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος δωρεὰν καὶ χωρὶς χρήματα, τοιοῦτοτρόπως ἐδιώρισαν νὰ τὴν δίδωσι δωρεὰν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνοι ὁποῦ παρ' αὐτῶν τὴν ἔλαβον, ἀκολουθήσαντες τὸν Κύριον, ὁποῦ λέγει, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὅποιος δὲ φανερωθῆ νὰ τὴν ἀγοράσῃ μὲ χρήματα, ἀπόβλητον αὐτὸν κάμνουσ τῆς Ἱερωσύνης, καὶ ἀγκαλιὰ οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἱερέως, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τῆς Ἱερωσύνης δὲν ἔχουσι· διατὶ κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἐν ταῦτῳ Θεόν τε καὶ Μαμωνᾶν, ἤτοι τὸν πλοῦτον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς τὸν βιγλάτορα ἐκεῖνον, ὁποῦ ἰδῆ τὸν πόλεμον, δταν ἔρχεται, καὶ δὲν τὸ φανερώσῃ εἰς τὸν λαόν, διὰ νὰ φυλαχθῆ, ὅτι θέλει ζητήσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸ αἷμα ἐκείνων, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς φοβούμενοι νὰ μὴ κατακριθῶμεν διὰ τὴν σιωπὴν, φανερόνομεν εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ὅλους τὸ ἀμάρτημα τοῦτο, διὰ νὰ φυλαχθῶν ἀπὸ αὐτό. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶμεν μὲ τὸν Ἀπόστολον, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τὸ αἷμα ἐκείνων, ὁποῦ παραδαίνουσι τοὺς θεῖους Κανόνας, καὶ μὲ χρήματα χειροτονοῦσιν, ἢ χειροτονοῦνται, εἰς καιρὸν ὁποῦ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τὸν μάγον Σίμωνα, ὁποῦ πρῶτος ἔδειξε τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα, εἰς ἀπώλειαν ἔπεμψεν. Ἀκολουθῶς δὲ ἐπιστρέφει ὁ Ἅγιος πρὸς τὸν Πάπαν, καὶ τοῦ λέγει ὅτι ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις τῶν Σιμωνιακῶν (3) εἶναι βαρυτέρα ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Πνευματομάχου Μακεδονίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· διότι ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἶναι κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Πατρὸς, οἱ δὲ Σιμωνιακοὶ δοῦλον ἐδικόν τους κάμνουσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καθὼς γὰρ κάθε αὐθέντης πωλεῖ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ ἔχει καθὼς θέλει, εἴτε δοῦλος εἶναι αὐτό, εἴτε ἄλλο τι εἶδος, καὶ καθὼς ὅποιος ἀγοράζει πρᾶγμα, μὲ τὰ χρήματα τὸ ἀγοράζει καὶ γίνεται κύριος καὶ αὐθέντης ἐκείνου τοῦ ἀγορασμένου πράγματος, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ Σιμωνιακοὶ ἀτιμάζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ὡς δοῦλον αὐτὸ πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι, καὶ βλασφημοῦσι παρόμοια μὲ ἐκείνους ὁποῦ ἐβλασφήμουν τὸν Χριστὸν, καὶ ἔλεγον ὅτι μὲ τὸν Βεελζεβούλ ἄρχοντα τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τὰ δαιμόνια· ἢ μᾶλλον εἶπεῖν παρομοιάζουσι μὲ τὸν προδότην Ἰούδαν, ὁ ὁποῖος ἐπώλησε τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὰ ἀργύρια, διατὶ καὶ αὐτοὶ πωλοῦσι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Ὁμοούσιον, καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχον μὲ τὸν Χριστὸν, καθ' ὃ Θεόν. Εἰ δὲ δὲν πωλεῖται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (φανερόν γὰρ εἶναι ὅτι δὲν πωλεῖται πώποτε), βεβαϊότατα δὲν μένει εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ἢ τῆς Ἱερωσύνης χάρις, ἀλλ' οὔτε ἔλαβον τελείως Ἱερωσύνην, οὔτε

(1) Ἐν ἄλλοις πρόσκειται· Καὶ τοὺς δρεπασμένους καρπούς.

(2) Ἐν ἄλλοις· Μακραίωνος.

(3) Ὅρα ὅτι διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν κακίαν τῆς Σιμωνίας,

αἵρεσιν αὐτὴν ὀνομάζει ὁ Πατὴρ, ὡς καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος, καὶ ὁ Γεννάδιος, καὶ ὁρᾷ τὸν κβ'. Ἀποστολικόν.

ἔχουσι. Καὶ ὡς ἐνθυμηθῶν τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ὁποῦ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα· «Οὐκ ἔστι σοι μέρος οὐδὲ κληροσ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ» [Πράξ. ἡ. 21.] διότι, ἂν ἐπωλεῖτο ἡ Ἱερωσύνη, περιττὴ καὶ ματαία ἤθελεν εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ἢ σεμνὴ καὶ ἐνάρετος πολιτεία καὶ ἡ ἐν ἀγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ζωὴ, ἢ ἀπαιτούμενη ἀπὸ τοὺς μέλλοντας ἱερωθῆναι. Περιττὸς καὶ μάταιος ἤθελεν εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις θέλει νὰ ᾔῃαι ὁ Ἀρχιερεὺς ἀκατηγόρητος, σωφρονισμένος, κόσμιος, ἐγκρατής καὶ νηφάλιος, διδακτικὸς καὶ δυνατὸς νὰ παρακινή καὶ ἄλλους εἰς τὴν θεογνωσίαν, καὶ νὰ ἐλέγχη τοὺς ἀντιλέγοντας, διατὶ αὐτοὶ ὄλοι εἰς οὐδὲν λογίζονται ἀπὸ τὸν πωλητὴν τῆς Ἱερωσύνης καὶ τὸν ἀγοραστὴν, διὰ τὰ ἀργύρια. Καθ' ἐξῆς δὲ φέρει μαρτυρίας, αἱ ὁποῖαι ὀρίζονται ἀλλότριον τῆς Ἱερωσύνης ἐκεῖνον ὁποῦ λάβει ἢ δώσει ἀργύρια, ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας, ἢ μετὰ τὴν χειροτονίαν· καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ ἐννενηκостоῦ Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου μαρτυρία, καὶ ὁ β'. τῆς δ'. καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γενναδίου μαρτυρία, καὶ ὁ κβ'. τῆς σ'. ἐρμηνεῖαν δὲν χρειάζονται, διατὶ ἐξηγήσαμεν αὐτοὺς, καὶ ὄρα τὸν κατ' ἑνα εἰς τὸν τόπον του. Τὰς δὲ ἄλλας μαρτυρίας ὁποῦ φέρει ἀπὸ τὴν Γραφῆν καὶ τὸν Βασιλεῖον καὶ τὸν βίβλιν τοῦ Χρυσοστόμου, συντόμως θέλομεν τὰς ἐξηγήσει.

Ἡ μὲν οὖν ἐκ τῶν Πράξεων μαρτυρία λέγει, ὅτι ὁ Σίμων ὁ μάγος ἔφερεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους χρήματα, λέγωντας εἰς αὐτοὺς, νὰ δώσουν καὶ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς ὅποιον ἐπάνω βάλῃ τὸ χέρι του, νὰ λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον· ὁ δὲ Πέτρος τοῦ εἶπε· Νὰ ᾔῃαι τὰ χρήματα ὁμοῦ με αὐτὸν εἰς ἀπώλειαν, ἐπειδὴ καὶ ἐνόμισε νὰ ἀποκτήσῃ με ταῦτα τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι νὰ μετανοήσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κακίαν του, κτλ.

Ἡ δὲ ἐκ τῆς τῶν Βασιλειῶν μαρτυρία λέγει, ὅτι ὁ Ἱεροβοὰμ ὁ δοῦλος τοῦ Σολομῶντος (ὅστις ἐπῆρε τὰς δέκα φυλάς καὶ ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Σαμάρειαν) ἔκαμεν Ἱερεῖς εἰς τὰ ὑψηλά, καὶ ὅτι ὅποιος ἤθελεν, ἐγέμιζε τὸ χέρι του (ἤτοι ἔδιδεν ἴσως ἀργύρια) καὶ ἐγένετο Ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά, καὶ τὰ ἐξῆς (1).

Ἡ δὲ ἐκ τῆς δ'. Βασιλειῶν λέγει, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐκαθαρίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὁ Νεεμάν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἐλισσαίου, ἐγύρισεν εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν παράταξιν καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ δώσῃ δωρεάς, καὶ τὸν ἐβίασε νὰ λάβῃ, ἀλλ' ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἔλαβε· βλέπων δὲ Γιεζῆ ὁ δοῦλος τοῦ Ἐλισσαίου ὅτι ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἔλαβεν, ἔδραμε κρυφίως κατόπιν εἰς τὸν Νεεμάν καὶ τοῦ ἐζήτησεν. Ὁ δὲ Νεεμάν ἔδωκεν αὐτῷ δύο τάλαντα ἀργυρίου, εἰς δύο θυλακούρας καὶ δύο φορεσίαις ρυῖχα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐστράφη ὁ Γιεζῆ, ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Ἐλισσαῖος, ὅτι ἐπῆρε τὰ χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃ κήπους καὶ ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας, καὶ πρόβατα καὶ βόας, καὶ δούλους καὶ δούλας, καὶ ὅ,τι θέλει κολλήσῃ ἢ λέπρα τοῦ Νεεμάν εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ὄλον τὸ σπέρμα του, καὶ παρευθὺς ἐγινε λευκὸς ἀπὸ τὴν λέπραν ὡσάν τὸ χιόνι (2).

Ἡ δὲ μαρτυρία, τὴν ὁποῖαν φέρει ἀπὸ τὴν ἐρμηνεῖαν ὁποῦ κάμνει ὁ μέγας Βασιλεῖος εἰς τὸ ἡ. Κεφ. τοῦ Ἡσίου λέγει· Ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ὡσάν τὰ λόγια τῶν μάγων, διὰ νὰ δώσῃ τινὰς χρήματα νὰ τὸν ἀγοράσῃ (καθὼς ἐκεῖνα ἀγοράζουσιν οἱ παρὰ τῶν μάγων πλανώμενοι, ὅτιες ἀξιογέλαστοι, διατὶ δὲν φθάνει ὁποῦ ἀπατῶνται ἀπὸ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ δίδουσι καὶ πληρωμὴν νὰ τὸ ἀγοράζου), ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν πωλεῖται. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος· Δωρεάν ἐλάβετε, δωρεάν δότε. Βλέπετε πῶς ἐθυμώθη ὁ Πέτρος κατὰ τοῦ Σίμωνος καὶ τοῦ εἶπε, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ἐπειδὴ καὶ ἐνόμισες ὅτι μετὰ χρήματα ἀποκτάται ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ; Δὲν εἶναι λοιπὸν τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, ὡσάν τῶν μάγων, ἐπειδὴ τί πληρωμὴν ἀξίαν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἄνθρωπος δι' αὐτά; Ἀκουσον πῶς ἀπορεῖ ὁ Δαβὶδ καὶ δὲν ἔχει τί νὰ ἀνταποδώσῃ εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς χάριτάς του· ὥστε, κἀνένα δῶρον δὲν εἶναι ἀξίον τῆς θείας χάριτος. Ἐνα μόνον δῶρον εἶναι ἀξίον, ἀνίσως τινὰς φυλάξῃ τὸ δωρηθὲν εἰς αὐτὸν χάρισμα, δικτὶ ἐκεῖνος ὁποῦ σοὶ ἔδωκε τὸν θησαυρὸν, δὲν σοὺ ζητεῖ πληρωμὴν, ἀλλὰ φύλαξιν τοῦ δεδομένου.

Ἡ δὲ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Χρυσοστόμου μαρτυρία διηγεῖται, ὅτι Εὐσέβιος τις ἐκκτηγόρει ἐν τῇ Ἀσίᾳ κάποιον Ἀντωνῖνον Ἐπίσκοπον, ὅστις ἔλαβε χρήματα καὶ ἐχειροτόνησεν ἐξ Ἐπισκόπους. Ἡ κρίσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐκράτησε δύο χρόνους, μετὰ τὸ νὰ εἶπεν ὁ Εὐσέβιος ὅτι ἔχει νὰ παρστήσῃ εἰς αὐτὴν μάρτυρας. Παρστήσας λοιπὸν τούτους μετὰ τοὺς δύο χρόνους, ἀφ' οὗ ὁ Ἀντωνῖνος εἶχεν ἀποθάνει, εἶπε πρὸς τὴν Σύνοδον, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ ὁ χειροτονήσας Ἀντωνῖνος ἐτελεύτησεν, ὅμως οἱ δόντες τὰ χρήματα καὶ χειροτονηθέντες ζῶσιν· ἐξέτασεν ἡ Σύνοδος τὸ πρᾶγμα, ἐδιαβάζθησαν τὰ γράμματα ὁποῦ ἐγιναν εἰς τὴν προτέραν κρίσιν· ἀρνοῦντο οἱ ἐξ Ἐπισκόποι, ὅτι ἔδωσαν χρήματα καὶ ἐχειροτονήθησαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ μάρτυρες ἐπέμενον μαρτυροῦντες καὶ τοὺς τόπους, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὰ εἶδη τῶν ἀργυρίων, καὶ τὴν ποσότητα, τέλος καὶ οἱ Ἐπίσκοποι

(1) Τὸ ρητὸν τοῦτο ἀναφέρει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (ὁμίλ. ια. πρὸς Ἐφεσίους σελ. 823. τοῦ γ'. τόμ.) λέγων· «Εἰ παντὶ ἐξέστι πληροῦν τὰς χεῖρας αὐτοῦ, κατὰ τοὺς παλαιούς καὶ Ἱερεῖς γίνεσθαι, παρίτωσαν πάντες· εἰκὴ τὸ θυσιαστήριον τοῦτο φκοδόμηται». Ὁ δὲ Θεοδώρητος ἐρμηνεύων τοῦτο λέγει· «Πῶς νοητέον, ὅτι ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ; τὸ ἐπαγόμενον δηλοῖ, καὶ ἐγένετο Ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν, τούτέστιν ἱεράτευε, καὶ τὸ θυμίαμα τὰς χεῖρας προσέφερε» (σελ. 735. τοῦ β'. τόμ. τῆς Ὀκτατεύχου).

(2) Τὴν περικοπήν ταύτην ἐρμηνεύων ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος λέγει· «Πέπρακας τοῦ λεπροῦ τὴν ἴασιν, καὶ κληρονομεῖς

τὴν λέπραν. Ἐπλήρωσα, φησὶν, ἐγὼ τὸ κέλευσμα τοῦ εἰρηκότος μοι, δωρεάν ἐλάβετε, δωρεάν δότε, σὺ δὲ ἐπώλησας τὴν χάριν· ἀπόδειξι τῆς πράσεως τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ δὲ Θεοδώρητος· «Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν (ὁ Γιεζῆ) ἐραστής χρημάτων γεγονώς, ἀπεφάνθη λεπρὸς, ὁ δὲ τῶν Προφητῶν χορὸς τὴν ἐσχάτην πενίαν ἠσπάσατο». Ὁ δὲ Ἀστέριος Ἀμασίας· «Συνδιαμνημόνευσαν, ὅπως μὲν ὁ Σύρος Νεεμάν ἐκαθαρίσθη τῆς λέπρας, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ λουσάμενος· ὅπως δὲ μετῆλθε τὸ πάθος εἰς Γιεζῆ τὸ παιδάριον, νεανίσκον πλεονέκτην καὶ ἀφιλόσοφον, Πνευματικὸν πωλήσαντα χάρισμα, καὶ τὴν ἀμισθὸν ἰατροίαν τοῦ διδασκάλου (σελ. 850 τοῦ β'. τῆς Ὀκτατεύχου)».

ὁμολόγησαν, ὅτι ἔδωκαν χρήματα καὶ χειροτονήθησαν, διὰ νὰ μὴ τοὺς πειράζουσι εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπηρεσίας. Ἐζήτησαν δὲ, ὅτι εἰ μὲν συγχωροῦνται νὰ ἦναι Ἐπίσκοποι καλῶς, εἰ δὲ μὴ, νὰ πάρουν τὰ χρήματα ὅπου ἔδωκαν, τὰ ὅποια ἦσαν κόσμια τῶν γυναικῶν τους (1). Ὅθεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος καὶ ἡ Σύνοδος ἐπρόσταξαν, οἱ μὲν κληρονόμοι τοῦ Ἀντωνίνου νὰ δώσουν τὰ χρήματα ὀπίσω, οἱ δὲ χειροτονηθέντες Ἐπίσκοποι νὰ ἦναι ἀπόβλητοι τῆς Ἱερωσύνης, νὰ κοινωνοῦσι δὲ μετὰ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ συγχωρηθέντες γὰρ ἐνεργοῦσι τὰ τῆς Ἱερωσύνης, συνθήμια γένηται Ἰουδαϊκῆ, ἢ Αἰγύπτια μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, νὰ πωλῆται καὶ νὰ ἀγοράζεται ἡ Ἱερωσύνη. Ὁ γὰρ ψευδώνυμος Πατριάρχης καὶ χαχάμης τῶν Ἰουδαίων κάθε χρόνον ἀλλάζει τοὺς ἀρχηγούς τῆς Συναγωγῆς, διὰ νὰ παίρῃ παράδες, ὁμοίως καὶ ὁ Πατριάρχης τῶν Αἰγυπτίων, τοὺς Ἰουδαίους μιμούμενος, τὸ ἴδιον κάμνει, ἵνα πληρωθῇ ἡ προφητεία ἡ λέγουσα· «Οἱ Ἱερεῖς αὐτῆς (τῆς Ἱερουσαλήμ) μὲ μισθὸν ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ Προφῆται μὲ χρήματα ἐμαντεύοντο.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ θεὸς Ταράσιος, ἐν εἰδῆι ἐπιλόγου ἐπιφέρει. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀκούσωμεν ὅλοι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Κληρικοί, καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Οἰκουμένης, φυλάττοντες αὐτὰ καὶ προσέχοντες εἰς τὰ ἀκουσθέντα, κατὰ τὸν Παύλον, διὰ νὰ μὴ ἀφνισθῶμεν. Παρακινεῖ δὲ καὶ τὸν Πάπαν Ἀδριανὸν νὰ ἀναβῇ εἰς τὰ ὑψηλά καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνὴν του, κατὰ τὰ λόγια τοῦ Ἰσάου, διὰ νὰ ἀφνισθῇ ἢ διὰ χρημάτων χειροτονία, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐπεταί εἰς αὐτὴν γινόμενον διὰ φιλαργυρίαν καὶ ἀισχροκέρδειαν, καὶ νὰ ἀσηκωθῇ καὶ νὰ ἐκριζωθῇ ἀπὸ τὸν Χριστῶνυμον λαόν, ὅστις δωρεὰν ἠλευθερώθη μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ κκλία αὐτῆ καὶ τὰ ἀλόλουθα αὐτῆς πονηρὰ βλαστήματα, ἵνα οἱ Ἱερεῖς ἀνθήσωσιν ὡς φοίνικες, εὐωδίαν Χριστοῦ πνέοντες εἰς τοὺς σωζομένους Χριστιανούς, καὶ λέγοντες μὲ τὸν Σοφνίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· «Περιεῖλε Κύριος τὰ ἀδικήματά σου,» γλυκαίνοντες τοὺς λαοὺς ὅπου τρυγοῦν τοὺς πνευματικούς των καρπούς, καὶ τῆς ἀθικιάτου καὶ μακαρίας ζωῆς κληρονόμους τούτους ἀποδεικνύοντες.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΠΡΟΔΕΓΓΟΜΕΝΑ

Ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Νικηφόρος ὁ Ὁμολογητῆς, ὄντας πρότερον Ἀσκηρίτης, ὕστερον γέγονε Μοναχός, εἶτα κατέστη Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν Βασιλέων Νικηφόρου, Σταυρακίου τε καὶ Μιχαήλ τοῦ Ραγκαβῆ, ἐν ἔτει 815, κατὰ τῶν Ἀθηναίων Μελέτιον (Ἐκκλ. Ἱστορ. τόμ. 6'. σελ. 259.), διάδοχος ἀμέσως γενόμενος τοῦ θρόνου μετὰ τὸν θεῖον Ταράσιον τὸν ἐν τῇ ζ'. Συνόδῳ. Ἐδιώχθη δὲ ἀπὸ τὸν θρόνον παρὰ τοῦ εἰκονομάχου Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, καὶ ὡς ἅγιος ἐρητάζεται κατὰ τὴν ιγ'. Μαρτίου καὶ 6'. τοῦ Ἰουνίου μηνός, καὶ δρα εἰς τὸν ἐκεῖσε Συναξαριστὴν.

Τοῦ ἐν Ἀγίοις Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ὁμολογητοῦ Κανόνες, ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ Συντάξεων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀγίων Πατέρων, τριάκοντα ἑπτὰ μεταφρασμένοι εἰς τὸ ἀπλοῦν (2).

ΚΑΝΩΝ Α'.

Ἀποσ. ογ'. τῆς ζ'. ζ'. || Ἀνίσως ἐν ἀγνοίᾳ πλυθῆ ἅγιον Ἀντιμίνσιον, δὲν ἀποβάλλει τὸν ἁγιασμόν, οὐδὲ ἀκάθαρτον γίνεται, διατὶ ἐπλύθη.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Νεοκαισ. ζ'. || Ὁ δίγαμος δὲν εὐλογεῖται μὲ στέφανα, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται νὰ μὴ μεταλάβῃ δύο χρόνους, ὁ δὲ τρίγαμος χρόνους τρεῖς (3).

(1) Οὗτοι ἢ ἦσαν πρότερον νυμφευμένοι, ὕστερον δὲ χηρεύσαντες ἔγιναν Ἀρχιερεῖς, ἢ μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωρισθέντες ἀπ' αὐτὰς, κατὰ τὸν μῆ. τῆς ε'. ἐπεσκόπευσαν μετὰ ταῦτα. Ἴσως δὲ γυναῖκας αὐτῶν ὀνομάζουσιν οὗτοι τὰς συγγενίδας αὐτῶν.

(2) Οὕτως εὑρίσκεται ἡ ἐπιγραφή τῶν Κανόνων τούτων ἐν τισι χειρογράφοις βιβλίοις τῶν τοῦ Ὄρους σεβασμίων Μονῶν ἐν ἄλλοις ὁμοίως χειρογράφοις τριανταεὶξ μόνον ἀριθμοῦνται, χωρὶς

δηλαδὴ τοῦ τελευταίου τριακοστοῦ ἐβδόμου.

(3) Καὶ Συμεὼν δὲ ὁ Θεσσαλονίκ. ἀποκρίσ. πα'. λέγει ὅτι εἶναι θεοφιλὲς πρᾶγμα τὸ νὰ ἀποπλύνῃ τινὰς Ποτήριον ἅγιον, σπόγγον κτλ., ἐπειδὴ τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τιμὴν καὶ ὠραϊσμόν τῶν θείων σκευῶν. Ὅθεν λογιάζω, ὅτι καὶ ἐὰν ἐν γνῶσει ἀποπλύνῃ τινὰς ἅγιον Ἀντιμίνσιον, ἔταν τύχη νὰ λερωθῇ ἱκανῶς, οὐ κατακρίνεται. Ὅρα καὶ τὸν ογ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Ὅποιος μείνει εἰς τὸν νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἀνάγκην καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν || Τῆς ε'. 45'. δὲν κατακρίνεται. Ἐὰν ὁμως πολυκαιρίσῃ εἰς αὐτὸν, αὐτὸς μὲν νὰ ἐκβάλλεται ἀπὸ ἐκεῖ μὲ ἐπιτίμια, ἡ δὲ Ἐκκλησία νὰ λαμβάνῃ πάλιν τὰ ἐδικὰ τῆς δίκαια, δηλ. τὸ νὰ μὴ γίνεταί οἶκος κοινὸς καὶ ἀδιάφορος.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Πρέπει νὰ δέχωνται αἱ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς γινόμεναι ἐλεημοσύναι ἐκείνων ὁποῦ ἀπέθανον, χωρὶς νὰ κάμουν διαθήκην καὶ διάταξιν περὶ τῶν πραγμάτων τους· πλὴν, ἀνίσως καὶ αὐτοὶ, ὅταν ἦσαν ζωντανοὶ, εἶχον σκοπὸν καὶ θέλησιν νὰ γένουν διὰ λόγου τῶν αἱ τοιαῦται ἐλεημοσύναι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐὰν ἤθελον νὰ ἐλεοῦν (1).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ἀνίσως τύχη ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆ μεγάλης ε'. ἢ τῆ μεγάλης σ'. δὲν ἀμαρτάνομεν ἀνί- || Ἄπος. 80'. σως τότε καταλύσωμεν κρασί καὶ ὄψαρια (2).

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Ὅποιος ἔχει εὐχὴν Ἡγουμένου Πρεσβύτερος, οὗτος ἢμπορεῖ νὰ χειροτονήσῃ Ἀναγνώστην || Τῆς ε'. 10'. καὶ Ὑποδιάκονον εἰς τὸ Μοναστήριόν του.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἀνίσως τινὰς ἔζησεν ἐν ἀσωτία (3) εἴκοσι χρόνους ἢ καὶ περισσότερον, ἔπειτα κάμη || Τῆς δ. 10'. τῆς ἔργα ἀρετῆς, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ χειροτονῆται. Ἱερεὺς, ἐπειδὴ τὸ ἱερὸν εἶναι καθαρὸν καὶ || Νεοκαιο. 16'. ἀμόλυντον.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ὅσα παιδιά γεννηθοῦν μὲν ἀπὸ παλλακίδα, ἢ ἀπὸ διγάμους καὶ τριγάμους, ἀξίαν ὁμως || Τῆς ε'. 17'. ἔχουσι τῆς Ἱερωσύνης ζωὴν, γίνονται Ἱερεῖς (4).

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ ὁ Ἱερεὺς ἐκείνον ὁποῦ κινδυνεύει εἰς θάνατον καὶ ἀφ' οὗ ἔφαγε.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Πρέπει νὰ κλίνη τινὰς γόνυ χάριν ἀσπασμοῦ (5) ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντη- || Τῆς δ. κ'. τῆς κοστῇ, ὄχι ὁμως καὶ νὰ κάμνη τὰς συνήθεις γονυκλισίας. || ε'. 4'. Πέτρ. 1. Βασιλ. 14.

(1) Ἐπειδὴ καὶ οἱ στέφανοι εἶναι ἴδιοι τῶν νικόντων, καὶ οὐχὶ τῶν νικηθέντων ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς, οἱ δὲ δευτερογαμοῦντες, ὡς νενικημένοι λογίζονται, καὶ ὅρα καὶ τὸν ζ'. Νεοκαισαρείας.

(2) Τοῦτο τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἀποκρίσει 4'. τῶν πρὸς Ἀντίοχον, διατι, ἐὰν αὐτὸς ἦτον ἐλεήμων ὅταν ἔζη, φανερόν ὅτι πολλῶ μᾶλλον ἤθελε φανῆ ἐλεήμων ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου του· ὅθεν καὶ αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ γινόμεναι ἐλεημοσύναι δεκταὶ εἶναι βέβαιαι. Ἐὰν ὁμως τινὰς ἦτον ἀνελεήμων, ὅταν ἔζη, καὶ ἀνεξομολόγητος ἀπέθανε, νεκρῶν οὐσίας ὀνομάζει ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ἐν τῇ αὐτῇ ἀποκρίσει, τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ διδομένας ἐλεημοσύνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του.

(3) Τυχὸν ἡ ἀσωτία ἐδῶ νοεῖται, ἢ ἐκδοσις οὐχὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἀμαρτίας καὶ τῶν ὑπογαστρῶν τὰς ἡδονὰς, ἀλλὰ εἰς τὰς τρυφὰς καὶ φαγοπότια, καὶ εἰς τὰς λεγομένας ἡδονὰς τῶν αἰσθη-

σεων. Ἐπειδὴ, ἐν ἐννοηθῆ διὰ τὰς σαρκικὰς ἀμαρτίας, οὐχὶ εἴκοσι χρόνοι, ἀλλὰ καὶ μία μόνη ἡμέρα καὶ ὅρα εἶναι ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀνάξιον τῆς Ἱερωσύνης, καὶ μὲ μίαν μόνην σαρκικὴν ἀμαρτίαν, πορνείαν θετέον, ἢ μοιχείαν, ἢ ἀρσενοκοίτιαν. Ὅδε λέγει ὁ Κανὼν, ὅτι τὸ ἱερὸν εἶναι ἀμόλυντον, δηλοῖ ὅτι οἱ μέλλοντες Ἱερωθῆναι πρέπει νὰ ἦναι ὄχι μόνον ἀνέγκλητοι, ἀλλὰ καὶ ἄμωμοι, εἴτουν ἐλεύθεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἐλαφρὰ καὶ μὴ βαρῆ ἀμαρτήματα, ὅποια εἶναι καὶ αἱ τρυφαὶ καὶ αἱ ἡδοναὶ τῶν αἰσθησεων, καὶ ὅρα εἰς τὸν 10'. τῆς δ. καὶ τὰς ἐκείνου ὑποσημειώσεις.

(4) Ἐπειδὴ κατὰ τὸ Δευτερονόμιον· «Ὅδε ἀποθαγοῦνται υἱοὶ ὑπὲρ τῶν πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀμαρτίᾳ ἀποθάνεται» (Κεφ. κδ'. 16.).

(5) Αἱ μὲν συνήθεις γονυκλισίαι εἶναι ἐκεῖναι ὁποῦ γίνονται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐμ-

ΚΑΝΟΝ ΙΑ'.

Δὲν ἀμαρτάνει τινὰς ἀνίσως διὰ τρεῖς ἀνθρώπους ἐνταύτῳ προσκομίση μίαν προσηφάν (1), ἢ ἀνάψη μίαν κανδήλαν.

ΚΑΝΟΝ ΙΒ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἱερεὺς νὰ κάμνη σφραγίδα εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σκευοφυλακείου (2).

ΚΑΝΟΝ ΙΓ'.

Δὲν πρέπει χωρὶς θερμόν, ἢ τοῖ ζέον, νὰ λειτουργήσῃ Ἱερεὺς, πλὴν χωρὶς ἀνάγκης μεγάλης, καὶ ἐὰν ἐκεῖσε δὲν εὐρεθῇ τελείως θερμόν (3).

ΚΑΝΟΝ ΙΔ'.

Πρέπει ὁ Μοναχὸς ἐκεῖνος ὅπου ρίψει τὸ σχῆμα, ὅταν ἐπιστραφῇ καὶ μετανοήσῃ, νὰ ἐνδύεται πάλιν τὸ σχῆμα τὸ μοναχικὸν ὅπου ἐξεδύθη, χωρὶς ὅμως νὰ λέγωνται πάλιν εἰς αὐτὸν αἱ εὐχαὶ τοῦ σχήματος (4).

ΚΑΝΟΝ ΙΕ'.

Τῆς ε'. 50'. || Πρέπει αἱ Καλογραφαὶ νὰ ἐμβαίνουν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, διὰ νὰ ἀνάπτουν κηρὶ καὶ κανδήλαν, καὶ διὰ νὰ σαρόνουσιν αὐτό (5).

ΚΑΝΟΝ ΙΣ'.

Ἀποσ. 50'. || Δὲν πρέπει οἱ Μοναχοὶ νὰ κάμνουσι δουλείας γεωργικὰς εἰς τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν, καὶ διὰ τὴν πρόφασιν αὐτὴν καὶ αἰτίαν νὰ καταλύουν κρασί καὶ λάδι, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι γαστριμαργίας ἀποτελέσματα (6).

ΚΑΝΟΝ ΙΖ'.

Τῆς ε'. κά. || Διὰ τρεῖς αἰτίας εἶναι συγχωρημένον εἰς τὸν Μοναχὸν νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του, α'. ἀνίσως ὁ Ἡγούμενος εἶναι αἰρετικὸς, β'. ἀνίσως ἐμβαίνουν γυναῖκες εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ γ'. ἀνίσως μανθάνωσιν εἰς τὸ Μοναστήριον παιδία κοσμικὰ γράμματα, ἐπειδὴ εἶναι ἄτοπον μὲ τὸ μέσον τῶν παιδίων τούτων νὰ φανερώωνται εἰς τοὺς κοσμικοὺς ὅσα γίνονται εἰς τὸ Μοναστήριον. Ὅρα καὶ τὸν κά. τῆς ζ'.

ΚΑΝΟΝ ΙΗ'.

Ὅσοι Καλόγηροι εὐρίσκονται ὑποκάτω εἰς Κανόνα, πρέπει νὰ συντρώγουν μὲ τοὺς λοιποὺς Μοναχοὺς καὶ νὰ συνεύχωνται, καὶ νὰ τρώγουν καὶ εὐλογίαν, ἢ τοῖ ἀντίδωρον, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐξομολόγησίν τους (7).

ποθισμένοι νὰ μὴ γίνωνται ἐν Κυριακῇ (καὶ ἐν Σαββάτῳ κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐκκλησίας), ὡς μανθάνομεν, εἰς τὰ Σάββατα ὅλα τῆς τεσσαρακοστῆς. Ὅρα καὶ τὴν ὑπόσημ. τοῦ ιε'. Νηστευτ., ἐν ἣ ἐπίσης ἐμποδίζονται αἱ μετάνοιαι Σάββατον καὶ Κυριακῇ, ὡς δηλωτικαὶ τῆς εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον πτώσεως. Αἱ δὲ χάριν ἀσπασμοῦ γινόμεναι, ὅποια εἶναι ἐκεῖναι αἱ μετάνοιαι ὅπου βάλλουν οἱ Ἀναγνώσται εἰς τοὺς χοροὺς, ἢ οἱ Ἱερεῖς εἰς τὸν Ἡγούμενον καὶ Ἀρχιερέα φιλοῦντες τὰς χεῖρας αὐτῶν, αὐταί, ὡς μὴ δηλωτικαὶ οὐσαι τοιοῦτου μυστηρίου, γίνονται καὶ ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ.

(1) Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου πληθυντικῶς οὕτω γράφεται: «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν τὰ δῶρα ταῦτα προσκομισάντων, καὶ ὑπὲρ ὧν (ἰδοὺ πῶς: ὑπὲρ πολλῶν προσφέρεται μία προσφορά) καὶ δι' ὧν (ὑπηρετῶν δηλ. καὶ λειτουργῶν Ἱερέων), καὶ ἐφ' οἷς (ἢ τοῖ ἐφ' αἷς χρεῖαις καὶ ὑποθέσεσι) αὐτὰ προσεκόμεσαν.» Ἀνάγνωθι κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην καὶ τὴν ὑπόσημ. τῆς πη'. τοῦ Βασιλείου.

(2) Εἶπομεν περὶ τούτου εἰς τὴν ὑπόσημ. τοῦ κα'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅρα ἐκεῖ.

(3) Τυχὸν διατι δὲν εὐρίσκεται λεβητάριον καὶ ἀγγεῖον διὰ νὰ ζεσταθῇ ἐν αὐτῷ τὸ νερὸν, ἢ διὰ τινὰ ἄλλην περίστασιν ἀπαραιτήτων.

(4) Ἐπειδὴ ἡ χάρις τοῦ σχήματος δὲν ἀφῆρηθη ἀπὸ αὐτοῦ, δευτέρου ὄντος βαπτίσματος, ὡσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ πρώτου βαπτίσματος χάρις ἀφαιρεῖται, δι' ἧ οὐδὲ δευτεροῦται.

(5) Ἴσως ὁ παρὼν Κανὼν συγχωρεῖ νὰ ἐμβαίνουν αἱ Καλογραφαὶ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, οὐχὶ ἀπλῶς ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπου εὐρίσκονται ἄνδρες, ἀπρῶτες γὰρ, ἀλλὰ τῶν ἐν Μοναστηρίοις αὐτῶν. Ὅρα καὶ τὸν 50'. τῆς ε'.

(6) Ὅρα καὶ τὸν 50'. Ἀποστολικόν.

(7) Ὁ δὲ ι'. τοῦ Νικολάου, ἀγκαλὰ καὶ λέγει ὅτι ὅσοι ἀπέχουν ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν, νὰ μὴ τρώγουν οὔτε ἀντίδωρον, ἀλλ' ὅμως ἴσως οὗτοι συγχωροῦνται νὰ παίρνουν τὸ ἀντίδωρον ἀπὸ τὸν Κανόνα τοῦτον διὰ τὴν ἐξομολόγησίν τους, ὡς εἶπομεν εἰς τὸν ἡ'. Θεοφίλου, καὶ μ' ὅλον ὅπου δὲν μεταλαμβάνουν ὡς ὑπὸ Κανόνα ὄντες. Ἴσως δὲ καὶ τὰ δύο ἐνεργοῦντο ἐν διαφόροις τόποις τῆ τότε καιρῷ.

ΚΑΝΟΝ ΙΘ'.

Εἰς τὴν νηστείαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου (ἤτοι τοῦ σαρανταημέρου) (1) πρέπει οἱ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ καθήμενοι Μοναχοὶ νὰ τρώγουν μίαν φοράν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν δ' καὶ ε'. Ὅσοι δὲ Μοναχοὶ εὐρίσκονται εἰς ἐργασίας, νὰ τρώγουν δύο φορές, μετὰ τὴν ἕκτην ὥραν καὶ κατὰ τὸ ἑσπέρας.

ΚΑΝΟΝ Κ'.

Ἄνισως καὶ φθαρῆ Καλογραῖα ἀπὸ βαρβάρους καὶ ἀτάκτους ἀνθρώπους, καὶ ὁ προτερινὸς βίος τῆς ἦτον καθαρὸς, νὰ κανονίζεται μόνον εἰς σαράντα ἡμέρας νὰ μὴ μεταλαμβάνη. Γρηγορ. Νεο-
καισαρ. β'.
Βασιλ. μθ'.
Εἰ δὲ ὁ προτερινὸς τῆς βίος ἦτο μεμολυσμένος, ὡς μοιχαλὶς κανονίζεται, ἤτοι τρεῖς χρόνους νὰ μὴ μεταλαμβάνη, κατὰ τὸν ιγ'. Κανὼνα τοῦ Νηστευτοῦ. Ὅρα καὶ τὸν β'. τοῦ Νεοκαισαρείας.

ΚΑΝΟΝ ΚΑ'.

Ὅποιος, φοβούμενος νὰ μὴ τὸν πάρουν εἰς τὸ στράτευμα, ἢ κατὰ ἄλλην τινὰ πανουργίαν, ἐνδύθη τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν περιγελῶντας αὐτὸ, οὗτος ἀφ' οὐ ἐκδυθῆ τὸ σχῆμα, ὕστερον ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ὑπόκρισιν ταύτην καὶ πανουργίαν, νὰ κανονίζεται τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν νὰ μὴ μεταλάβη.

ΚΑΝΟΝ ΚΒ'.

Ἄνισως τινὰς Ἱερομόναχος νέος ὑπηρετῆ τὰς Καλογραίας, λειτουργῶν καὶ μεταλαμβάνων αὐτάς, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνωμεν ἀπ' αὐτὸν τὰ θεία Μυστήρια (2).

ΚΑΝΟΝ ΚΓ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἡγούμενος νὰ ἐκβάλῃ τὸ κουκούλιον τοῦ Καλογήρου καὶ ὑποτακτικοῦ του, καὶ οὕτω νὰ τὸν διώκῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον (3).

ΚΑΝΟΝ ΚΔ'.

Δὲν πρέπει νὰ ἐμβάζῃ τινὰς εἰς τὸν οἶκόν του ἐκεῖνον τὸν Μοναχὸν ὅπου ρίψῃ τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ δὲν διορθόνηται, οὔτε νὰ τὸν χαιρετᾷ τινὰς. Ὅρα καὶ τὸν ις'. τῆς δ'. Τῆς δ'. ζ'.
ις'. τῆς ἐν
Νεοκαισαρ. ιβ'.

ΚΑΝΟΝ ΚΕ'.

Ἄνισως τινὰς ἦναι ἀσθενὴς καὶ ζητῆ νὰ βαπτισθῆ, ἢ νὰ γένη Καλόγηρος, πρέπει χωρὶς ἀναβολῆν καιροῦ νὰ τοῦ δίδωμεν τὴν χάριν τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ σχήματος, καὶ νὰ μὴ τὴν ἐμποδίζωμεν ἀπὸ αὐτόν (4). Ὅρα καὶ τὸν ιβ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

ΚΑΝΟΝ ΚΣ'.

Δὲν πρέπει ὁ Ἱερομόναχος νὰ λειτουργῆ χωρὶς νὰ φορῆ μανδύαν (5).

(1) Ὅρα καὶ ἐνταῦθα πῶς ἀναφέρεται ἡ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ τοῦ Σαρανταημέρου, καθὼς καὶ ἐν τῷ τόμῳ τῆς Ἐνώσεως ἀναφέρεται ἡ αὐτὴ νηστεία τοῦ Σαρανταημέρου, καὶ ἡ τοῦ Αὐγούστου, καὶ ὅρα εἰς τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καθὼς καὶ ἡ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀναφέρεται ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Διαταγαῖς, καὶ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ ξθ'. Ἀποστολικῶν.

(2) Τοῦτο τὸ ἐπιτίμιον ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπειλητικῶς, διὰ νὰ ἀφισθῆ ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀξιοκατηγόρητον καὶ σκανδαλώδη ὑπερησίαν. Ἡμεῖς γὰρ χρεωστοῦμεν νὰ μεταλαμβάνωμεν καὶ ἀπὸ τὸν Ἱερέα ἐκεῖνον, ὅπου ἰδοῦμεν ὀφθαλμοφανῶς νὰ ἀμαρτάνῃ σαρκικῶς.

(3) Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσιῶν ὠνείδισθη, διὰτὶ ἐξίβαλε τὰ κουκούλια τινῶν σκητιωτῶν, ὅπου ἀτάκτησαν

(καὶ ὅρα τὸν Εὐσεργετινὸν σελ. 593.) εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας Παχῶμιος ἐτοιμάσθη νὰ εὐγάλῃ τὸ κουκούλιον Σιλβανοῦ τοῦ μαθητοῦ του, ὡς φαίνεται εἰς τὸν βίον του, ἀλλὰ τυχὸν τοῦτο κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον καὶ κατὰ ἀπειλήν, καὶ οὐχὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐποίησε. Πρέπει γὰρ οἱ σκανδαλλίζοντες τὴν ἀδελφότητα νὰ διώκωνται (καὶ ὅρα σελ. 498 τοῦ Εὐσεργετινοῦ), ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ μετασχηματίζωνται.

(4) Διατὶ ἄνισως ὁ δ'. Κανὼν τοῦ Τιμοθέου συγχωρῆ νὰ βαπτίζωνται οἱ ἔξω φρενῶν, πόσω μᾶλλον οἱ σώας ἔχοντες τὰς φρένας, καίτοι ἄλλως ἀσθενοῦντες. Ὅρα δὲ τὸν Εὐσεργετινὸν σελ. 184, ὅπου γέρον τις μέγας καὶ διορατικὸς ἔβλεπε τὴν αὐτὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, ὅταν λαμβάνῃ τὸ σχῆμα ὁ Μοναχός, τὴν ὅποιαν ἔβλεπε καὶ ὅταν τινὰς ἐβαπτίζετο.

(5) Καθὼς συνειθίζεται νὰ γίνεται εἰς τὰ Ἱερά Μοναστήρια.

ΚΑΝΩΝ ΚΖ'.

Πρέπει ὁ Πνευματικὸς, ἐκείνους ὅπου ἐξομολογοῦνται εἰς αὐτὸν κρυφὰ ἁμαρτήματα, νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ μὲν ἀπὸ τὴν θείαν Κοινωνίαν, νὰ τοὺς ἀφίνη ὁμως νὰ ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ μὴ φανερώνη τὰς ἁμαρτίας των, ἀλλὰ νὰ τοὺς συμβουλεύῃ μὲ πραότητα νὰ μένουν εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ προσευχὴν, καὶ νὰ οἰκονομῇ τὰ ἐπιτίμια ὅπου πρέπει εἰς τὸν καθ' ἕνα κατὰ τὴν προαίρεσίν του.

ΚΑΝΩΝ ΚΗ'.

Οἱ μοιχοί, καὶ οἱ κτηνοβάται, καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοι, ἐὰν ἀφ' ἑαυτοῦ των ἐξομολογηθῶν τὴν ἁμαρτίαν ὅπου ἔκαμαν, κρυφῶν οὔσαν εἰς τοὺς πολλοὺς, ἐμποδίζονται μὲν ἀπὸ τὴν θείαν κοινωνίαν, καὶ τὸν Κανὸνα τῶν ἁμαρτιῶν τοὺς δέχονται, ἐμβαίνοντες δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ στέκωνται ἕως εἰς τὴν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων, καὶ ἔπειτα νὰ εὐγαίνουν. Ἐὰν ὁμως ἦναι φανερά εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ἁμαρτήματά των, τότε νὰ κανονίζωνται κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας, ἢτοι νὰ μὴ ἐμβαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ στέκωνται μὲ τὴν τάξιν τῶν ἔξω τῆς πύλης τοῦ ναοῦ προσκλαυμένων, καὶ τῶν ἐν τῷ νόθηκι ἀκρωμένων.

ΚΑΝΩΝ ΚΘ'.

Ἄνεως τινὰς κοσμικὸς ἐξομολογηθῇ τὰς ἁμαρτίας τους μὲ τὸ θέλημά του, ὁ Πνευματικὸς δύναται νὰ κάμῃ οἰκονομίαν εἰς αὐτόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑ'.

Μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως κάμνει σταυροπήγιον καὶ ὁ Ἱερεὺς. Ὅρα καὶ τὸν λά. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑΑ'.

Δὲν πρέπει τινὰς Ἱερεὺς νὰ μεταλαμβάνῃ ἐκείνους ὅπου παίρνουν διάφορα, μήτε νὰ συντρώγῃ μὲ αὐτούς, ἐὰν ἐπιμένουν εἰς αὐτὴν τὴν παρανομίαν.

ΚΑΝΩΝ ΛΑΒ'.

Πρέπει νὰ νηστεύουν οἱ Μοναχοὶ τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν τῆς Τυροφάγου, καὶ ἀφ' οὗ ἀπολύσει ἡ προηγιασμένη λειτουργία (ἐγένετο γὰρ τότε προηγιασμένη εἰς αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν τοῦτο λέγει, καὶ ὄρα τὸν μθ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ) νὰ τρώγῃσι τυρὶ, ὅπου ἂν ἐπιχωριάζωσιν, ἢτοι ὅπου τύχῃ νὰ εὐρίσκωνται, εἰς ἀναίρεσιν τῆς αἰρέσεως τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ τῶν Τετραδιτῶν (1).

ΚΑΝΩΝ ΛΑΓ'.

Ἄποστολ. ιζ'. τῆς Ἀγκύρας καὶ Θεοφίλου καὶ τὸν ιζ' Ἀποστολικόν. Ὅποιος ἔχει παλλακὴν καὶ δὲν θέλει οὔτε νὰ τὴν ἀφήσῃ, οὔτε νὰ τὴν εὐλογηθῇ ὡς γυναῖκά του, δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὰς προσφοράς ὅπου φέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τοὺς νόμους διὰ τῶν ἔργων ὑβρίζει καὶ καταφρονεῖ. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν κε'. τῆς ἐν Ἀγκύρα, καὶ τὸν η'. Θεοφίλου καὶ τὸν ιζ' Ἀποστολικόν.

τοῦ Ἄθω, καὶ εἰς τὰ Κυριακὰ τῶν Σκήσεων, τὸ νὰ τελοῦν τὰς ἱερὰς ὑπηρεσίας, ἐν αἷς οὐ χρεῖα Φαινολλοῦ, μετὰ Μανδύου οἱ ἐκεῖσε Ἱερομόναχοι ἐν τοῖς Ἑσπερινοῖς καὶ Ὀρθροῖς καὶ ἄλλαις Ἱεροπραξίαις. Λειτουργία γὰρ καὶ κάθε Ἱεροπραξία ὀνομάζεται κατὰ τὸν γ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

(1) Ὁ Κανὼν οὗτος ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ Τυπικόν, ἐν τῇ διατάξει τοῦ Τριφιδίου Κεφ. κζ'. ὅστις, ἐὰν θέλωμεν τὸ ἀκριβές, καὶ δὲν χαρίζομεθα τῇ γαστρὶ κατὰ τὸν Κίτρον, πρέπει νὰ νοσηθῇ καθὼς νοοῦνται καὶ αἱ περὶ τοῦ Ἀρτζιβουρίου καταλύσεις, ἧγουν νὰ φυλάττεται ἐκεῖ, ὅπου εἶναι Ἰακωβίται, ἢτοι Ἀρμένιοι καὶ Τετραδίται, καὶ ὄχι ὅπου δὲν εἶναι. Δι' ὃ καὶ Συνοδικῆς τῆς διάγνωσις περὶ διαφόρων Κεφαλαίων φέρεται ἐν χειρογράφοις

σωζομένη, ἣτις καὶ τοῦτο περιέχει· «Πρέπει οἱ Μοναχοὶ κατὰ τὴν Τυρινὴν νὰ νηστεύουν μὲν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ ὄντες, τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν. Ἐὰν ὁμως ὑπάγῃ τινὰς ἄλλου καὶ τραπεζωθῇ τυρὶ, ἢς τρώγῃ αὐτό.» Καὶ τοῦτο νομίζω ὅτι δηλοῖ τὸ, ὅπου ἂν ἐπιχωριάζωσιν, ὅπου λέγει ὁ Κανὼν, ἧγουν ὅπου τύχουν ἔξω τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ὄχι ἐνδον τοῦ Μοναστηρίου εὐρισκόμενοι. Ὅρα καὶ τὸν ξθ'. Ἀποστολικόν. Πόθεν δὲ ἐλέγοντο Ἰακωβίται; ὄρα εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς δ'. Συνόδου. Οἱ δὲ Τετραδίται, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἦσαν ἐκεῖνοι ὅπου δὲν ἐκατάλυον, ὅταν ἐώρταζον τὸ Πάσχα, ἀλλ' ἐνήστευον καθὼς ἡμεῖς νηστεύομεν τὰς Τετράδας, μιμούμενοι τάχα τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῷ Πάσχα ἄζυμα τρώγοντας καὶ πικρίδας. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ζ'. τῆς β'.

ΚΑΝΩΝ ΔΔ'.

Ἄνίσως τινὰς Μοναχὸς ρίψῃ τὸ ἅγιον σχῆμα, καὶ κρεοφαγίῃ καὶ λάβῃ γυναῖκα, || Τῆς δ' ζ' καὶ ἐπὶ πρέπει ὁ τοιοῦτος νὰ ἀναθεματίζεται ἐὰν δὲν ἐπιστραφῇ, καὶ στανικῶς νὰ ἐνδύεται τὸ σχῆμα, καὶ μέσα εἰς Μοναστήριον νὰ ἐγκλείεται (1). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ις' τῆς δ'.

ΚΑΝΩΝ ΔΕ'.

Ὅποιος κἄν μίαν μόνην φοράν ἐπόρνευσε, δὲν πρέπει νὰ γίνεταί Ἱερεὺς, κἄν καὶ ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι ὁ τοιοῦτος κἄν νεκροὺς ἀναστήσῃ, Ἱερεὺς δὲν γίνεταί.

ΚΑΝΩΝ Δς'.

Ὅταν ὁ Ἀπόστολος λέγῃ «Εἴ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πόρνος, τῷ τοιοῦτῳ μὴδὲ συνεσθίειν» (ἀ. Κορ. ε. 11) φαίνεται ὅτι λέγει, ὅχι ἐκεῖνον ὅπου ἤξεύρει ἕνα ἢ δύο ὅτι πορνεύει, ἀλλὰ ἐκεῖνον ὅπου ἤξεύρουσιν ὅλοι πορνεύοντα, καὶ ὡς τοιοῦτον ὀνομαζόμενον ἀπὸ ὅλους, ἐπειδὴ ὅσα ἁμαρτήματα γίνονται ἀναίσχυντα καὶ μὲ κοινὸν σκάνδαλον, αὐτὰ ἔχουσι καὶ περισσοτέραν παιδείαν ἀπὸ τὰ κρυφίως γινόμενα.

ΚΑΝΩΝ ΔΖ'.

Ἐὰν γεννήσῃ γυναῖκα καὶ τὸ βρέφος κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ, τριῶν ἢ πέντε ἡμερῶν ἐν, τὸ μὲν βρέφος ἂς βαπτίζεται, ἄλλη δὲ γυναῖκα βαπτισμένη καὶ καθαρὰ πρέπει νὰ βυζάνῃ, τὸ βρέφος, καὶ ἡ μητέρα τοῦ δὲν πρέπει οὔτε νὰ ἐμβαλῆ ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ παιδίον, οὔτε ὅπως νὰ τὸ πιάνῃ, ἕως ὅπου μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας νὰ καθαρῶσθαι τελείως, καὶ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Ἱερέως εὐχήν (2).

Ἐἰσι δὲ καὶ ἄλλοι 7 Κανόνες οἱ κατωτέρω, ἐν μὲν τοῖς χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ "Θρους μὴ εὐρισκόμενοι, ἐν δὲ τῷ β' τόμῳ τῶν Πρακτικῶν σελ. 918. καὶ ἐν τῇ βιβλίῳ τῇ καλουμένῃ Γιοῦρις Γραικορωμαίων σελ. 196 τοῖς τετυπωμένοις, γεγραμμένοι.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Δὲν πρέπει τινὰς χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίαν νὰ περιπατῇ τὴν Κυριακὴν.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα Βροντολόγια καὶ Σεληνοδρόμια (3) καὶ Καλανδαλόγια (4), ἐπειδὴ ὅλα εἶναι ἀκάθαρτα.

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Δὲν πρέπει νὰ δεχώμεθα τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἐδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ Ἀ-

(1) Καὶ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀναθεματίζει τοὺς τοιοῦτους, καὶ ὅρα τὴν ις' αὐτοῦ Κατήχησιν, ὅπου παραγγέλλει νὰ μὴ κρύπτωμεν τὰ ἁμαρτήματά μας.

(2) Ὁ Κανὼν οὗτος, ὡς προεῖπον, ἐν τισὶ μὲν χειρογράφοις οὐχ εὐρίσκειται, ἐν τισὶ δὲ εὐρίσκειται. Εἰ μὲν λοιπὸν ἔχει τὸν τρόπον ἢ γεννήσασα τὸ βρέφος, πρέπει νὰ φυλάττεται ἢ διάταξις αὕτη· εἰ δὲ μὴ, συγχωρεῖται καὶ ἡ ἰδία μήτηρ, καὶ τοιαῦτα ἀκάθαρτος οὕσα, νὰ τὸ βυζάνῃ, καθὼς Πέτρος ὁ χαρτοφύλαξ λέγει, ἀποκρίσει κα'. σελ. 4003. ἐν τόμ. 6'. τῶν Πρακτικῶν.

(3) Σεληνοδρόμια πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ οὐχὶ τὰ περὶ τῆς

φυσικῆς κινήσεως, γενέσεώς τε καὶ ἀξήσεως καὶ μειώσεως τῆς Σελήνης διηγούμενα, ἀλλὰ τὰ λέγοντα ὅτι, ἐὰν τυχὸν ἡ Σελήνη ᾖ ὀρθία, σημαίνει νίκη, καὶ ἐὰν πλαγία, σημαίνει πόλεμον, καὶ ὅπως τὰ ἐκ τῶν σχημάτων τῶν διαφόρων τῆς Σελήνης προματεύοντα τὰ προαιρετικὰ τῶν ἀνθρώπων κινήματα καὶ ἔργα.

(4) Καὶ τὰ Καλανδαλόγια δὲ προμηνύματά τινα νοητέον, γινόμενα εἰς τὰς Καλάνδας, ἧτοι εἰς τὰς ἀρχιμηνίας, τὰ ὅποια καὶ ποδαρικά τινὲς ὀνομάζουσι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ὅρα τὸν ἐβ' τῆς ζ'.

γίου Γεωργίου, και τὰ δύο μαρτύρια τῶν ἁγίων Μαρτύρων Κηρύκου και Ἰουλίττης, και τὴν βίβλον Μάρκου (1) και Διαδόχου (2), ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἀπόβλητα και ἄδεκτα.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεται τινὰς τὴν διακαινήσιμον ἐβδομάδα (3), οὐδὲ νὰ ψάλλῃ τὸν Ἄμωμον εἰς τὸ Σάββατον τῆς ἀπολυσίμου (4), οὐδὲ πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὰς πέμπτας (5).

ΚΑΝΩΝ Ε'.

Ὅποιος θανατώσῃ τὸν πατέρα του θεληματικῶς, νὰ κανονίζεται χρόνους τριανταπέντε.

ΚΑΝΩΝ Ϛ'.

Κατὰ ἀνάγκην και Μοναχὸς ἰδιώτης και ἀνίερος βαπτίζει παιδίον, ὁμοίως και διάκονος (6).

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Τὰ ἀβάπτιστα νήπια ὅταν δὲν ἦναι παρὼν Ἱερεὺς, πρέπει νὰ τὰ βαπτίξῃ ὁποῖος τύχη, κἂν και ὁ ἴδιος πατήρ αὐτῶν, ἢ ἄλλος οἰοσὸς ἄνθρωπος, μόνον νὰ ἦναι Χριστιανὸς, και δὲν ἁμαρτάνει.

Ἐρωτήσεις τινῶν Μοναχῶν ἀσκουμένων ἔξω τῆς πόλεως (7) και Ἀποκρίσεις εἰς ταύτας, παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Συνόδου Πατριάρχου μὲν ὄντος Νικολάου (8), βασιλευόντος δὲ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, μεταφρασμέναι εἰς τὸ ἀπλοῦν.

Ἐρωτήσεις Α'.

Πρέπει νὰ ἐμβαίη Μοναχὸς εἰς τὸ ἅγιον Θυσιαστήριον; τοῦτο γὰρ ἐμποδίζει ὁ ξθ' και ὁ λγ'. Κα-

(1) Βίβλος τοῦ Μάρκου ὅπου ἀναφέρεται ἐδῶ, εἶναι ἡ τοῦ αἰρετικοῦ Μάρκου ἐκείνου, τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Γνωστικῶν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὠνομάσθησαν οἱ ἀκόλουθοι του Μαρκόσιοι, οἵτινες κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ ἀριθμοῦν τὰ στοιχεῖα τῶν ὀνομάτων, και δι' αὐτῶν νὰ εὐρίσκωσι κἄποια λεπτὰ νοήματα και θεωρήματα· περὶ τούτων ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς κατὰ αἰρέσεων, και οὐχὶ ἡ βίβλος τοῦ ὁσίου Μάρκου τοῦ ἀσκητοῦ. Ἄπαγε! Ἅγιος γὰρ οὗτος, ἑορταζόμενος κατὰ τὴν ἑ. Μαρτίου, και ἡ βίβλος αὐτοῦ και τὰ συγγράμματα ἐπαινοῦνται ἀπὸ τοῦ τὸν ἁγιώτατον Φώτιον, ἀναγνώσει σ'. σελ. 268. τῆς Μυριοβίβλ. και ἀπὸ τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον τόμ. 6'. βιβλ. 18'. κεφ. γγ'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας, και ὄρα σελ. 89. τῆς Φιλοκαλίας.

(2) Ἡ τοῦ Διαδόχου βίβλος δὲν εἶναι τὰ ἑκατὸν Κεφάλαια καὶ ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ ὄντα. Ἄπαγε! ὁρθόδοξα γὰρ εἰσι ταῦτα και δεκτὰ, και ὄρα σελ. 203. τῆς αὐτῆς Φιλοκαλ. ἀλλ' εἶναι μία θεωρία ἐν χειρογράφοις σωζομένη και ἐπιγραφομένη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διαδόχου, εἰς τὴν ὁποῖαν φέρονται τινὰ λεπτὰ νοήματα και παράδοξα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν πολλῶν και δυσπαράδεκτα, διὰ τὸ παράδοξον και ξένον τῶν νοημάτων. Ὅρα και εἰς τὴν δ'. ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς Πρωτοδευτέρας ἕνα ἄλλον Κανόνα, ἐπιγραφόμενον τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου.

(3) Διὰ τοῦτο και εἰς τὴν Μοσκοβίαν εἰς ὅλην τὴν Διακαινήσιμον ἐβδομάδα δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν κάμνουσι λιτανείας, και ὄρα τὸν ζς'. τῆς Ϛ'.

(4) Ἦτοι νὰ μὴ ψάλλεται Ἄμωμος τῷ Σαββάτῳ πρῶτῃ τῆς Διακαινήσιμου καθὼς ψάλλεται εἰς τὰ ἄλλα Σάββατα. Ἐν τῇ

Διακαινήσιμῳ γὰρ οὐ λέγεται Ψαλτήριον. Ἀπολύσιμον δὲ εἶπε τὴν Διακαινήσιμον, ἢ διατὶ εἶναι εἰς πάντα καταλύσιμος, ἢ λέγει τοῦτο, διατὶ τὸ Σάββατον αὐτῆς εἶναι ἀπολύσιμον, ἢ γουν τελευταία ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, εἰς τὴν ὁποῖαν αὕτη ἀπολύεται.

(5) Συνήθεια ἐπεκράτει, και ἕως τῆς σήμερον ἐπικρατεῖ τόσο εἰς τοὺς Ἀρμενίους, ὅσον και εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, νὰ μὴ ἐργάζονται ὅλας τὰς Πέμπτας ἀπὸ τὸ Πάσχα ἕως τῆς Πέμπτης τῆς Ἀναλήψεως, ἴσως διὰ τὸ εἶδος τῆς Πέμπτης ἐκείνης. Ὅθεν προστάζει ὁ Κανὼν νὰ μὴ φυλάττῃ τινὰς τὰς Πέμπτας ταύτας εἰς τὸ ἐξῆς. Τὴν συνήθειαν αὐτὴν, ἀπὸ ἀμίλειαν και ἀφροντίσταν τοῦ ἐν Μολδοβλαχίᾳ Ἱερατείου, κρατοῦσιν ὅλας τὰς ἑ. αὐτὰς μέχρι τῆς σήμερον, περισσότερον τῶν Κυριακῶν. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἶπον τινὲς ἐλλόγιμοι Ἀνατολίται, ὅτι οὔτε Ὀρθοδόξους εἶδον, οὔτε Ἀρμενίους νὰ κρατοῦν αὐτάς.

(6) Τὸν Κανόνα τοῦτον ἀναφέρει και ἡ ἐπιτομὴ τῶν Κανόνων τοῦ Ἀρμενοπούλου, τμημ. δ'. ἐπιγραφ. 6'. 18'. ἀριθμούμενον, ἐν ᾧ και ὁ λαϊκὸς προστίθεται εἰς τὸ νὰ βαπτίξῃ (τόμῳ ἄτῶν Πρακτικῶν).

(7) Αἱ ἐρωταποκρίσεις αὗται ὀκτώ μὲν ἀριθμοῦνται ἐν τῷ β'. τόμῳ τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων (σελ. 984.), και ἐν τῷ Γραικολατίνῳ τόμῳ τῷ περιέχοντι μόνας τὰς ἐρμηνείας τοῦ Βαλσαμῶνος· ἐν δὲ τοῖς χειρογράφοις βιβλίοις τοῦ Ἁγίου Ὅρους εὐρίσκονται ἑνδεκά, ἔχει δὲ ἐρμηνείαν εἰς ταύτας ὁ Βαλσαμῶν. Ταύτας ἀναφέρει και ὁ Ἀρμενόπουλος ἐν τῇ προθεωρίᾳ τῆς ἐπιτομῆς τῶν Κανόνων. Κανονικαὶ δὲ εἶναι αὗται, ὡς ὑπὸ τοῦ Βαλσαμῶνος ἐρμηνευόμεναι.

(8) Ὁ Νικόλαος οὗτος, γραμματικὸς ὢν και Μοναχὸς ἐν

νων τῆς ε', ὅστις δὲν συγχωρεῖ νὰ ψάλλῃ, ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος κανέναν ἑποῦ νὰ μὴ ἔχῃ σφραγίδα ἢ κανέναν Μοναχός. Ὁμοίως καὶ ὁ ιε. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῆς ζ'. ὁ ιδ'.

Ἀποκρίσεις.

Τὸ μὲν νὰ κάμνῃ ὁ Μοναχὸς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀναγνώστου ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, χωρὶς χειροθεσίαν, εἶναι ἐμποδισμένον, τὸ δὲ νὰ ἐμβαίῃ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, διὰ νὰ ἄπτη κηρία καὶ κανδήλας ἐκεῖνος ὁ Μοναχὸς ὅπου δὲν εἶναι εἰς κανένα ἔγκλημα ὑπεύθυνος, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζεται διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ μοναχικοῦ σχήματος (1).

Ἐρωτήσεις Β'.

Πρέπει νὰ μὴ κλίνῃ τινὰς γόνυ ἐν τῷ Σαββάτῳ, καθὼς δὲν κλίνει ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἔν τῇ Πεντηκοστῇ; || Ἀποσ. ες'. τῆς ε'. καὶ ιε'.

Ἀποκρίσεις.

Ἀπὸ τὸν Κανόνα μὲν τοῦτον δὲν ἐμποδίσθη (2) οἱ πολλοὶ ὅμως μὲ τὸ νὰ μὴ ἀκολουθῇ νηστεία εἰς τὸ Σάββατον, ἀκολουθῶς οὐδὲ γόνυ κλίνουναι.

Ἐρωτήσεις Γ'.

Πρέπει νὰ νηστεύωμεν τὴν νηστείαν τοῦ Αὐγούστου;

Ἀποκρίσεις.

Ἦτο πρότερον ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου, ὕστερον δὲ μετετέθη διὰ νὰ μὴ συμπίπτῃ μὲ τὰς νηστείας τῶν ἐθνικῶν, τὰς ὁποίας κάμνουν εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον· ὅμως καὶ τώρα πολλοὶ ἄνθρωποι νηστεύουσι τὴν νηστείαν ταύτην (3).

Ἐρωτήσεις Δ'.

Πρέπει νὰ μεταλαμβάνῃ ἐκεῖνος ὅπου δαιμονίζεται; διότι ὁ μὲν Τιμόθεος ἄλλως εἶπε, || Ἀποσ. οθ'. Τιμοθ. γ'. ε'. καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι ἄλλως, καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἄλλως.

Ἀποκρίσεις.

Ἀνίσως μὲν τινὰς ἐνοχλῆται ἀπὸ τὸν μαῦρον χυμὸν τόσο πολλὰ, ὥστε ὅπου φαίνεται ἐκ τούτου πῶς εἶναι δαιμονισμένος, δὲν ἐμποδίζεται νὰ μεταλάβῃ. Ἀνίσως δὲ τινὰς τῇ ἀληθείᾳ δαιμονίζεται, δὲν δύναται νὰ μεταλάβῃ, ἐπειδὴ κάμμίαν κοινωνίαν δὲν ἔχει τὸ φῶς μὲ τὸ σκότος (4).

Ἐρωτήσεις Ζ'.

Ἄν πρέπη ἀδιαφόρως καὶ ὡς θέλει νὰ τρώγῃ ὁ Ἱερεὺς τὰ προσφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν || Θεοφ. η'.

τῷ Λοφιδίῳ, ὕστερον ἐγένετο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πατριαρχεύσας ἔτη εἰκοσιεπτὰ καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ὄρα σελ. 302. τοῦ Νομίμου Γραικορωμ. Ἐξῆ δὲ κατὰ τὸ 1087. ἔτος.

(1) Ἐὰν ὅμως τινὰς δὲν ᾔναι Μοναχός, ἀλλὰ δόκιμος ἀκόμη, εἴτε μὲ τὰ μοναχικὰ ροῦχα κάμνῃ τὴν δοκιμὴν, ὡς θέλει ὁ Ζωναρᾶς εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ λ'. Κανόνος τοῦ Βασιλείου, εἴτε μὲ τὰ κοσμικὰ, ὡς θέλει ὁ Βαλσαμών εἴτε μὲ τὰ τοῦ Μοναστηρίου ροῦχα, καὶ οὔτε μὲ κοσμικὰ τελείως, οὔτε μὲ μοναχικὰ, ὡς λέγει ὁ Κασσιανὸς σελ. 156, 157. τοῦ Εὐεργετινοῦ, καθὼς δηλ. καὶ τώρα εἰς τὸ Ὅρος γίνεται ἡ δοκιμὴ μὲ τὰ μαῦρα ράσα τὰ ὁμόχροσα τῶν Μοναχῶν (περὶ οὗ ὄρα τὸν μέ. τῆς ε'), ὁ δόκιμος, λέγω, Μοναχὸς δὲν δύναται νὰ ἐμβῇ εἰς τὸ βῆμα, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Βαλσαμών.

(2) Ὅμως οὐ πᾶν τὸ μὴ ἐμποδισμένον καὶ συγχωρεῖται, κατὰ

τὸ Νομικὸν παράγγελμα, καθὼς λέγει, ὁ Βαλσαμών.

(3) Πότε δὲ μετετέθη ἡ νηστεία αὕτη, καὶ ἀπὸ ποίαν Σύνοδον, ἀδηλον λέγει ὁ Βαλσαμών ὅτι εἶναι. Ἐζητήθη δὲ διὰ τὴν νηστείαν ταύτην ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Λουκᾶ Πατριάρχου, καὶ ἐθεσπίσθη Συνοδικῶς νὰ γίνετα ἡ νηστεία αὕτη, καὶ διατὶ ἡ περὶ τὸν Νικόλαον Σύνοδος ταύτην εἶπεν ὅτι ἐγένετο, καὶ διατὶ ὁ τόμος τῆς Ἐνώσεως τὴν ἀναφέρει, ὅν ὄρα εἰς τὸν γ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ.

(4) Ἄπαντες ὅμως οἱ δαιμονιζόμενοι, εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῶν ἐρχόμενοι, μεταλαμβάνουν, ὡς λέγει ὁ Βαλσαμών. Πλὴν καθὼς ἐὰν ὁ μελαγχολικὸς βλασφημῇ, δὲν πρέπει νὰ μεταλάβῃ, ἔτσι ἐξ ἀντιθέσεως καὶ ἐὰν ὁ δαιμονισμένος δὲν βλασφημῇ, μεταλαμβάνει, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Τιμοθέου, ὅν καὶ ἀνάγνωθι σὺν τῷ οθ'. Ἀποστολικῷ.

E.Γ.Δ. Π. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σίαν, προσφοράς δηλ. καινάματα, και αν πρέπει να τρώγη ταυτα ὡσαν τον κοινον ἄρτον, και τι πρέπει να κάμνη, όταν αι τοιαυται προσφοραι και τα ναματα συναχθουν πολλά;

Ἀποκρίσεις.

Τὰ κομμάτια ὁποῦ μείνουν ἀπὸ τὴν ὑψώθεισαν προσφορὰν, δὲν πρέπει νὰ τρώγωνται εἰς ἄλλον τόπον, πᾶρεξ εἰς μόνην τὴν ἐκκλησίαν ἕως ὁποῦ νὰ ἐξοδευθοῦν ὅλα, ὅσα και ἂν ἦναι. Τὰ δὲ κομμάτια, ὁποῦ μείνουν ἀπὸ τὰς ἄλλας προσφοράς ὁποῦ δὲν ὑψώθησαν, πρέπει νὰ τρώγωνται και ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι ὁμως μαζὴ με γάλα και τυρὶ και ὑψάρια θετέον, ὡσαν ὁ κοινὸς ἄρτος, ἀλλὰ μοναχὰ χωρὶς ἄλλο φαγητόν (1).

Ἐρωτήσεις Γ'.

Τῆς Γ' κα. || Ἀνίσως τινὰς κουρευθῆ Μοναχὸς εἰς ὅποιον τόπον και ἂν ἦναι, ἔπειτα βλάπτεται ἐκεῖ ψυχικῶς, και θέλωντας νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν βλάβην, λάβῃ δεσμὸν ἀπὸ τὸν Προεστῶτα νὰ μὴ φύγῃ, αὐτὸς τί πρέπει νὰ κάμνη; νὰ καταφρονήσῃ τὴν ψυχικὴν βλάβην ὁποῦ λαμβάνει, ἢ νὰ καταφρονήσῃ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος;

Ἀποκρίσεις.

Πρέπει νὰ λέγῃ πρῶτον εἰς τὸν Προεστῶτα τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν βλάπτεται (2), και ἂν ἡ βλάβη αὕτη και ὁ ψυχικὸς κίνδυνος ἦναι φανερός, πρέπει νὰ ἀναχωρῆ ἀπὸ ἐκεῖ, και νὰ μὴ φροντίζῃ διὰ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος.

Ἐρωτήσεις Δ'.

Ἐάν θετέον ἕνας Ἡγούμενος ἀποθαίνωντας, ἄφησεν ἄλλον Ἡγούμενον ἀντὶ διὰ λόγου του, δοῦς εἰς αὐτὸν δεσμὸν νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον ἐκεῖνο, ὕστερον ὁ τοιοῦτος διάδοχος τοῦ Ἡγουμένου ἐκεῖνου, ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὡς ἀσθενὴς και ἀδύνατος νὰ διοικῆ τὸ Μοναστήριον, ἀνεχώρησε, τί λοιπὸν πρέπει οὗτος νὰ κάμῃ διὰ τὸν δεσμὸν αὐτόν;

Ἀποκρίσεις.

Ὁ δεσμὸς αὐτὸς εἶναι ἄλογος, και διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατος. Ὅθεν ἐκεῖνος ὁποῦ ἐδέθη ἀπὸ αὐτόν, λύεται ἐάν ὑπάγῃ εἰς Ἀρχιερέα και φανερώσῃ τὰ κατ' αὐτόν.

Ἐρωτήσεις Ε'.

Πρέπει ἐκεῖνος ὁ ἱερεὺς ὁποῦ καθαιρεθῆ διὰ ἐγκλήματά του Κανονικὰ, ἢ θεληματικῶς παραιτήσῃ τὴν ἱερωσύνην, κατηγόρουμένος ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως (3), νὰ λέγῃ τὸ, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ἢ τὸ, Χριστὸς ὁ ἀληθινός; ἢ νὰ θυμιάζῃ με θυμιατόν; ἢ νὰ μεταλαμβάνῃ μέσα εἰς τὸ βῆμα;

(1) Ἐν τῇ ὑποσημείωσει τοῦ ἡ. τοῦ Θεοφίλου εἴπομεν διατὶ λέγεται ὑψώθεισα ἢ προσφορὰ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐγαίνει ὁ ἅγιος Ἄρτος, και ἀνάγνωθι ταῦτα ἐκεῖ.

(2) Πρέπει νὰ προσυπακούεται ἐδῶ, ὅτι, ἐάν ὁ Προεστῶς δὲν διορθῶνῃ τὸ σκάνδαλον και τὴν αἰτίαν τῆς βλάβης, πρέπει νὰ ἀναχωρῆ ὁ Μοναχός. Πρέπει ὁμως νὰ φροντίζῃ ὁ τοιοῦτος διὰ νὰ λυθῆ ἀπὸ τὸν δεσμὸν τοῦ Προεστῶτος αὐτοῦ, ἐάν αὐτὸς θελήσῃ νὰ τὸν λύσῃ· εἰ δὲ και ἐκεῖνος δὲν θελήσῃ, πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα διὰ νὰ λυθῆ παρ' αὐτοῦ, και ὄχι παρ' ἄλλου, καθὼς και ὁ λβ'. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων δρίζει, διότι κανένας αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του δὲν δύναται νὰ λυθῆ. Ὅρα και τὸν λβ'. Ἀποστολικὸν, ἵνα μάθῃς ἐκεῖ, ὅτι ὁ ἀλόγως ἀφορίσας, ἀφορίζεται κατὰ τοὺς πολιτικὸς νόμους.

(3) Ὅρα ἐνταῦθα τί λέγει ἡ Κανονικὴ αὕτη ἐρώτησις, ὅτι παραιτεῖ τινὰς και τὴν ἱερωσύνην θεληματικῶς, ὄχι ὁμως ἀπλῶς και ὡς ἔτυχεν, ὄχι ἀπὸ ἀμέλειαν και ραθυμίαν, ὄχι διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν (διατὶ ὁ τοιοῦτος ὁμοίως παραιτήσας θέλει δώ-

σει λόγον τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀργίαν του, κατὰ τὸν πη'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, και κατὰ τὴν ι'. ια'. ιβ'. ιγ'. ἐρωτήσιν Συμεῶν τοῦ Θεσσαλονίκης· διότι, ὁποῖος κανονικῶς χειροτονηθῆ, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Συμεῶν, πρέπει νὰ ἦναι πρόθυμος και ἐπιμελής εἰς τὰ θεῖα, και ὄχι ἀμελής και ράθυμος διὰ νομιζομένην εὐλάβειαν, και ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ πη'. τοῦ Βασιλείου), ἀλλὰ διατὶ τὸν κατηγορεῖ ἢ συνειδήσῃς του, βέβαια ὡς ἀνάξιον και ὡς ὑποπεσόντα εἰς ἔγκλημα Κανονικὸν και τῆς ἱερωσύνης καθαιρετικόν. Ὁ τοιοῦτος γὰρ καλῶς ποιεῖ παραιτῶν τὴν ἱερωσύνην, ἵνα περισσότερον τραβίξῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, και μὴ ἀνάπητῃ ἐναντίον του τὴν ὀργὴν του, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ γ'. λόγῳ περὶ ἱερωσύνης (τὸ ρητὸν τοῦτο ὅρα εἰς τὸν τύπον τῆς Κανονικῆς παραιτήσεως ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου), και ἵνα μετανοήσῃ και σωθῆ κάμνωντας τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ ἀγιώτατα ἔργα τῆς ἱερωσύνης, κατὰ τὴν ιγ'. ἀπόκρισιν Συμεῶνος τοῦ Θεσσαλονίκης.

Ἀποκρίσεις.

Ὅχι. Ταῦτα πάντα δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῆ οὔτε ὁ ἕνας, οὔτε ὁ ἄλλος, ἀλλὰ θέλει ταχθῆ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν (1).

Ἐρωτήσεις Θ'.

Τί θέλει νὰ εἰπῆ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος εἰς τὰ μικρὰ ἐπιτίμια. Κατὰ τὴν ἀναλογία καὶ διαφορὰν τοῦ σφάλματος, ἤγουν τὸ «Ἐστὼ ἀπ' εὐλογίας;» || Θεοφ. ἡ. Νικηφ. ιη.

Ἀποκρίσεις.

Τὸ νὰ ὑστερῆται τινὰς τῆς δεδομένης εὐλογίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (2).

Ἐρωτήσεις Ι'.

Πρέπει νὰ τρώγουν ὑψωμένας προσφοράς ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶναι ἐμποδισμένοι νὰ μὴ μεταλαμβάνουν; || Θεοφ. ἡ. Νικηφ. ιη.

Ἀποκρίσεις.

Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου εὐρίσκομεν γεγραμμένον, ὅτι εἶναι ἐμποδισμένοι οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀπὸ τὸ νὰ τρώγουν τὰς τοιαύτας προσφοράς (3). Ἀνάγνωθι καὶ τὸν ιη. Νικηφόρου.

(1) Ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης τῆς κανονικῆς καὶ τυφλῆ γίνεται φανερόν, ὅτι ὅσοι Ἱερωμένοι καθρέθησαν διὰ ἐγκλήματα τῶν φανερῶ, ἢ παραίτησαν ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν (ἐξομολογηθέντες πνευματικῶ Πατρὶ) τὴν Ἱερωσύνην, διὰ ἀμαρτήματα κρυφὰ καὶ τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικὰ, οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἐνεργοῦν κάμμιαν ἱεροπραξίαν, ἤγουν στεφανώματα, ἀγιασμοὺς, βαπτίσματα, πνευματικὴν διαγωγὴν. Πῶς γὰρ δύνανται ταῦτα νὰ ἐκτελέσουν εἰς καιρὸν ὁποῦ εἰς αὐτὰ μὲν χρειάζεται νὰ προλέγεται τὸ, Εὐλόγητός ὁ Θεός, αὐτοὶ δὲ τὸ τοιοῦτον νὰ λέγουν δὲν συγχωροῦνται ἀπὸ τὸν παρόντα Κανόνα, οὔτε ὅπως νὰ θυμιῶσι μετὰ θυμιατοῦ, ἢ νὰ μεταλαμβάνουν ἐντὸς τοῦ βήματος ὅθεν συμφώνως καὶ ὁ Βαλασμών ἐν τῇ ἐπιμνησίᾳ τοῦ Κανόνος τούτου φέρων τὸν θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρίᾳ καὶ τὴν οθ'. Νεαράν Λέοντος τοῦ σοφοῦ, θέλει διὰ οἱ τοιοῦτοι νὰ ὑστεροῦνται μὲν καθὲ ἱεροπραξίαν τὴν ἐντὸς τοῦ βήματος γινομένην, νὰ ἐνεργοῦν δὲ τὰς ἀνηκούσας ἐνεργείας εἰς τοὺς ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ὑπηρέτας. Ποιοὶ δὲ εἶναι οἱ ἔξω τοῦ βήματος Κληρικοὶ καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὑπηρέται; οἱ Ἀναγνώσται, οἱ Ψάλται, οἱ Θυρωροὶ, οἱ Διδάσκαλοι. Ὅθεν τὰς ἐνεργείας τούτων δύνανται νὰ κάμουν καὶ οἱ ἀνωτέρω καθηρημένοι καὶ παραιτημένοι, δηλ. τὸ νὰ ψάλλουν, τὸ νὰ ἀναγινώσκουν, τὸ νὰ διδάσκουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ κάμουν. Προσθέτει δὲ ὁ αὐτὸς Βαλασμών εἰς τὴν Ἐπιμνησίαν τοῦ θ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρίᾳ, καὶ τοῦ κα'. καὶ κς'. τῆς ς'. ὅτι ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ του ἐξομολογηθεὶς τὴν πρὸ τῆς χειροτονίας ἀμαρτίαν ὁποῦ ἔκαμε, νὰ μὴ ἱεουργῆ, νὰ ἔχη ὅμως τὴν μετὰ τῶν Ἱερέων καθέδραν καὶ στάσιν καὶ τιμὴν, καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ ἐντὸς τοῦ βήματος. Ὁ γὰρ ἐλεγχθεὶς καὶ διὰ τοῦτο καθαιρεθεὶς, οὔτε τὴν τοιαύτην τιμὴν καὶ καθέδραν καὶ στάσιν δύναται νὰ ἔχη, ἀλλὰ εἰς τὸν τόπον τῶν λαϊκῶν τάττεται, κατὰ τὸν γ'. τοῦ Βασιλεῖου καὶ τὸν κα'. τῆς ς'. Λοιπὸν ἅς ἔχουν καὶ ταῦτα οἱ ἀνωτέρω παραιτηθέντες, καὶ τὴν Ἱερωσύνην θεληματικῶς διὰ ἐγκλημα ἀφήσαντες. Τί λέγω; ὁ Βαλασμών καὶ τοῦτο λέγει ἄλ-

λαχοῦ, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ παραιτήσονται τὴν Ἱερωσύνην θεληματικῶς καὶ τὰς τῆς Ἱερωσύνης ἐνεργείας, ὅχι διὰ κανένα τους ἐγκλημα τῆς Ἱερωσύνης καθαιρετικόν, καὶ οὗτοι, λέγει, ἀφ' οὗ περάσουν τρεῖς χρόνοι, πλέον δὲν δύνανται νὰ ἀναλάβουν πάλιν τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερωσύνης, ὁποῦ ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν ἀφήσαν. Βλέπετε τί λέγει; ὅθεν πόσω μᾶλλον δὲν δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ταῦτα οἱ δι' ἐγκλημα καθαιρετικόν παραιτηθέντες; Ὅσοι ὅμως παραίτησαν τὴν Ἱερωσύνην ὅχι διὰ ἐγκλήμα τους καθαιρετικόν, ἀλλὰ διὰ ἀσθένειαν, ἢ γῆρας, ἢ ἄλλην φυσικὴν ἀνάγκην, οὗτοι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ τοιαῦτα ἐπιτίμια τοῦ παρόντος Κανόνος, καὶ οὗτοι δύνανται, ἀφ' οὗ ἀναλάβουν τὴν ὑγιάν τους, νὰ ἐνεργοῦν πάλιν τὰ τῆς Ἱερωσύνης, καὶ οἱ τρεῖς χρόνοι περάσουν, ἐπειδὴ ὅχι θεληματικῶς παραίτησαν τὴν Ἱερωσύνην χωρὶς ἐγκλήματος (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀξιοκατηγόρητον καὶ ἐμποδισμένον, ὡς εἴπομεν πρότερον), ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ κς'. τῆς ς'.

(2) Ὅτι εἶναι ἡ εὐλογία αὕτη τὸ λεγόμενον ἀντίδωρον, εἴπομεν εἰς τὸν ἡ. Θεοφίλου καὶ τὸν ιη. Νικηφόρου. Ὁ δὲ Βαλασμών λέγει, ὅτι Ἐκκλησιαστικαὶ εὐλογίαι εἶναι πάντα τὰ ὑπὸ Ἐπισκόπων καὶ Πρεσβυτέρων ἐπ' Ἐκκλησίας δίδόμενα, ἢ γινόμενα εἰς στηριγμὸν καὶ εὐχὴν τοῦ λαοῦ.

(3) Ὁ Ἅγιος οὗτος Θεόδωρος ἑορτάζεται τῇ κβ'. τοῦ Ἀπριλίου. Οὐδὲν δὲ τοιοῦτον περιέχει ὁ βίος αὐτοῦ εἰς τὸν Συναξαριστὴν, ἔξω ἂν ᾖ ἄλλος βίος αὐτοῦ κατὰ πλάτος. Ἐν ἄλλοις δὲ ἀντιγράφοις γράφεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἀλλὰ βιβλίον τούτου τοῦ Ἁγίου οὐκ οἶδα, εἰ ὅπως εἶναι. Λέγει δὲ ὁ Βαλασμών, ὅτι βλέπομεν πραγματικῶς γινόμενον τὸ νὰ μὴ τρώγουν ἀντίδωρον οἱ ὄντες ἐμποδισμένοι νὰ μὴ μεταλαμβάνουν. Λέγει δὲ, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζονται εἰς τὸ νὰ παίρνουν ἀντίδωρον ὡσὰν καὶ οἱ ἄνδρες, ἴσως διὰ νὰ μὴ δώσουν ὑπόψιν εἰς τοὺς ἄνδρας των. Ὁ ιη. ἡμῶς τοῦ Νικηφόρου ἄλλως λέγει.

Ἑρωτήσεις ΙΑ'.

Πρέπει νὰ κανονίζῃ τινὰς τοὺς μετανοοῦντας κατὰ τὸ Κανονικόν, ἤγουν τοὺς κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ ;

Ἀποκρίσεις.

Τὸ Κανονικόν αὐτὸ, ἐπειδὴ μεταχειρίζεται πολλὴν συγκατάβασιν, πολλοὺς ἀπώλεσε. Διὰ τοῦτο οἱ γνῶσιν ἔχοντες τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦτο μὴ φυλάττοντες, πρέπει νὰ διορθωθοῦν (1).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἐπίλοιπον ἦτο νὰ προσθίσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον καὶ χωριστὴν τινα διδασκαλίαν πρὸς τὸν Πνευματικόν, περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, ὁμοίως καὶ χωριστὴν συμβουλήν πρὸς τὸν μετανοοῦντα, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἐξομολογῆται καὶ νὰ μετανοῇ. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ τοιαύτην συμβουλήν πρότερον φιλοπονήσαντες, εἶδομεν αὐτὰς ἤδη τυπωθείσας χάριτι Χριστοῦ, ὁμοῦ μὲ τοὺς Κανόνας τοῦ Θεοῦ Νηστευτοῦ, διὰ τοῦτο περιττὸν τὸ ἐκρίναμεν καὶ ἐδῶ νὰ τὰς τυπώσωμεν δεύτερον. Ὅθεν οἱ ἀγοράζοντες τὸ παρὸν, ἄς ἀγοράσωσι καὶ τὸ Ἐξομολογητᾶριον ἐκεῖνο, διατὶ εἶναι τῆς ἀληθείας ἀναγκαῖον εἰς αὐτοὺς καὶ ψυχωφελέστατον.

(1) Περὶ τοῦ Κανονικοῦ τοῦ Νηστευτοῦ λέγει ὁ Βαλσαμών. Βλέπομεν ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς μὲ αὐτὸ τὸ Κανονικόν κανονίζουσι τοὺς ἐξομολογουμένους. Τὸ δὲ, σοὶ γνῶσιν ἔχοντες τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦτο μὴ φυλάττοντες, πρέπει νὰ διορθωθοῦν» δηλοῖ κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ὅτι, Πρόσεχε λοιπὸν, ὦ Πνευματικὲ, διὰ νὰ κάμῃς κατὰ τὴν παροῦσαν σωτήριον συμβουλήν, καὶ νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι πολλὴν συγκατάβασιν εἰς τοὺς παρὰ σοῦ ἐξομολογουμένους, φοβούμενος τὸ παράδειγμα ὁποῦ ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς ἱστορίας. Εὐρίσκομεν γὰρ εἰς αὐτὰς, ὅτι ἓνας Ἄρχων, πλησιάζοντας εἰς τὸν θάνατον, ἔκραξεν ἓνα γραμματικόν διὰ νὰ τοῦ γράψῃ τὴν διαθήκην του, καὶ ἀφ' αὐτοῦ τοῦ εἶπε μερικὰ, τοῦ λέγει· Θέλω ὅτι τὸ σῶμά μου νὰ δοθῇ εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὅποισιν ἐπλάσθη, ἡ δὲ ψυχὴ μου νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν διάβολον, διατὶ εἶναι ἐδική του. Ἀκούων ταῦτα ὁ

γραμματικὸς, ἔμεινεν ἐκστατικὸς, καὶ δὲν ἤθελε νὰ γράψῃ. Ἄλλο τι. Τότε ὁ ἀσθενὴς θυμωθεὶς τοῦ λέγει πάλιν· «Τὴν ψυχὴν μου πρέπει νὰ λάβουν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς γυναικὸς μου, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων μου, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Πνευματικοῦ μου. Τὴν ψυχὴν μου, διατὶ ἀδίκως ἤρπασα τὸ ξένον πρᾶγμα καὶ τὸ ἐκράτησα. Τῆς γυναικὸς μου, διατὶ αὐτὴ εἰς τοῦτο μ' ἐπαρακίνησε. Τῶν παιδίων μου, διατὶ θέλωντας νὰ τὰ κάμω πλούσια, ἠδίκησα, καὶ τοῦ Πνευματικοῦ μου, διατὶ παρανόμως μὲ ἐσυγχώρησε, καὶ ποτὲ δὲν μὲ ἐνουθέτησεν, οὔτε μὲ ἤλεγξε. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξεψύχησε» (Παρά τῷ Πολιτικῷ Θεάτρῳ σελ. 353.). Ὅρα καὶ σελ. 82. τοῦ νεοτύπου Ἐξομολογητᾶριου, ἓνα ἄλλο φρικτὸν παράδειγμα τοῦ συγκαταβατικοῦ ὑπὲρ τὸ μέτρον Πνευματικοῦ. Ὅρα καὶ τὰ προλεγόμενα εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Νηστευτοῦ.

« Ἄνθρωπος, ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται, ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην· ἐγὼ Κύριος (Λευϊτικὸν ἡ. 6.).

(Τοῦτο τὸ ρητὸν δὲν περιέχει μόνον τοὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ συμπεθερίας. Σὰρξ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἢ γυνή, καὶ ἀντιστρόφως, ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς, κατὰ τὸ «Ὡστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία» καὶ ἀκολούθως, οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι τῆς γυναικὸς εἶναι συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι καὶ τοῦ ἀνδρὸς τῆς, τοὺς ὁποίους εἰς γάμον ἐκ συμπενθερίας νὰ λάβῃ δὲν ἴσχυται. Ὁμοίως καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς εἶναι συγγενεῖς καὶ τῆς γυναικὸς του, τοὺς ὁποίους εἰς γάμον ἐκ συμπενθερίας νὰ λάβῃ δὲν ἴσχυται, καθὼς ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐρμηνεύει τοῦτο εἰς τὸν πζ'. Κανὸνα αὐτοῦ.)

« Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθῆι, ὡς ἐν ἁμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται » (Βασιλείου Κανὼν ξή.).

ΠΕΡΙ ΣΥΝΟΙΚΕΣΙΩΝ

ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ (1)

Ἐπειδὴ καὶ οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀποστολικοὶ, Συνοδικοὶ τε καὶ Πατρικοὶ, εἰς διάφορα μέρη ἀναφέροντες περὶ νομίμων καὶ παρανόμων γάμων (Ἀποστολ. ιθ'. τῆς ς'. γ'. νδ'. τῆς ἐν Νεοκαισαρ. β', τοῦ Βασιλ. κγ'. κζ'. κη'. ζή. ος'. οζ'. οή. τοῦ Τιμοθ. ια'. τοῦ Θεοφίλ. ε'. ιγ'.) ἀπαιτοῦσι νὰ ᾗναι ἠνωμένη μὲ αὐτοὺς καὶ ἡ περὶ τῶν συνοικεσιῶν εἰδήσις διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐλογον ἐκρίναμεν μετὰ τὴν ἐρμηνεῖαν τῶν Ἱερῶν Κανόνων νὰ καταστρώσωμεν εἰς χωριστὸν τόπον, πρὸς σαφεστέραν τῶν ἀπλουστέρων κατάληψιν, μίαν σύντομον ἐν ταύτῳ καὶ ἀκριβῆ διδασκαλίαν, πόσον τῶν συγκεχωρημένων γάμων ἀπὸ τοὺς νόμους, ὅσον καὶ τῶν ἐμποδισμένων, μὲ τὸ νὰ ᾗναι αὕτη ἀναγκαῖα καὶ εἰς ὄλους μὲν ἀπλῶς, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς καὶ Πνευματικούς καὶ Ἱερεῖς, οἵτινες ἔχουν χρέος νὰ ἐξετάζουσι ἀκριβῶς περὶ τούτων. Οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς, ὅταν δίδουσι ἀδειαν, οἱ δὲ Πνευματικοὶ, ὅταν ἐξομολογοῦν, καὶ οἱ Ἱερεῖς, ὅταν τοὺς γάμους ἱερολογοῦν, κατὰ τὸν ια' τοῦ Τιμοθέου, ἵνα μὴ συγγενικά συγγέοντες αἵματα, εἰς ἀμάρτημα βαρύτερον πέσωσιν. Ἡ συγγένεια λοιπὸν καθολικῶς διαίρεται εἰς πέντε, εἰς τὴν ἐξ αἵματος, ἥτοι τὴν ἐξ ἑνὸς γένους· εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας, ἥτοι τὴν ἐκ δύο γενῶν· εἰς τὴν ἐκ τριγενείας, ἥτοι τὴν ἐκ τριῶν γενῶν· εἰς τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς υἰοθεσίας, περὶ τῶν ὁπαίων κατὰ μέρος θέλομεν εἰπεῖ. Πρὸ τοῦ ὁμοῦ νὰ ἀρχίσωμεν, καλὸν εἶναι νὰ βάλωμεν ἐδῶ, ὡσὰν ἀξιώματα, ἐννέα τινὰ, τὰ ὅποια θεωροῦνται κοινῶς εἰς κάθε συγγένειαν, ἥγουν Α'. ὅτι τὰ δίκαια τῆς συγγενείας ἐξίσου θεωροῦνται καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας· Β'. ὅτι εἰς τοὺς γάμους ζητεῖται, ὅχι μόνον τὸ νὰ ᾗναι συγχωρημένοι ἀπὸ τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἔχουν τὸ σεμνὸν καὶ εὐπρεπές (2)· Γ'. ὅτι ὅπου τὰ γένη καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν συγγέονται, ἐκεῖ ὁ γάμος εἶναι ἀθέμιτος καὶ παράνομος (3)· Δ'. ὅτι ὁ ἀνδρας πρὸς τὴν γυναῖκά του, καὶ ἀντιστρόφως ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἀνδρα τῆς, δὲν εἶναι κἀνεὸς βαθμοῦ (4)· Ε'. ὅτι εἰς ἕνα πρόσωπον βαθμὸς δὲν θεωρεῖται ποτὲ, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς δύο μόνα· ς'. ὅτι οἱ περὶ γάμων νόμοι καὶ βαθμοὶ πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ εἰς τοὺς ἐκ πορνείας γεννωμένους παῖδας· παιδεύουσι γὰρ οἱ νόμοι τοὺς ἐκ πορνείας συναπτομένους συγγενεῖς, καθὼς παιδεύουσι καὶ τοὺς ἐξ ἐνόμων γάμων συναπτομένους συγγενεῖς, κατὰ τὸν Βλασταριν (στοιχ. π'. κεφ. ιη'). Ζ'. οἱ περὶ συγγενείας βαθμοὶ πρέπει νὰ φυλάττωνται καὶ ἐπὶ τοῦ τελείου καὶ νομίμου ἀρραβωνισμοῦ. Ὅθεν, ἐὰν ἀρραβωνιστὴν τινὰς ἔχοντας ἀποθάνῃ, δὲν παίρνουσιν αὐτὴν οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς οἱ κεκωλυμένοι, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου, καὶ ὅρα τὸ ια'. Κεφάλαιον περὶ ἀρραβῶνος· Η'. ἡ συγγένεια κρατεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπανδρευθέντος μὲν, πρὸ τοῦ ὁμοῦ νὰ σμίξῃ μὲ τὴν γυναῖκά του, ἀποθανόντος· οὐ γὰρ ἡ συνάφεια, ἀλλ' ἡ τῆς εὐχῆς τελετὴ ποιεῖ τὸν γάμον, κατὰ τὸν Βλασταριν καὶ Βλάσταριν καὶ τοὺς νομιμούς· Θ'. ὅτι ἡ συγγένεια ἀκόμη κρατεῖ καὶ εἰς τοὺς ἀρσενοκοίτας· κατὰ γὰρ τὸν ἁγιώτατον Πατριάρχην Λουκᾶν, οἱ ἀλλήλους ἀρσενοκοιτήσαντες ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν νὰ πάρῃ δὲν ἠμπορεῖ.

Κεφ. α'. Περὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, ἥτοι τῆς ἐξ ἑνὸς γένους.

Ἡ ἐξ αἵματος συγγένεια διαίρεται εἰς τρία, εἰς ἀνιόντας, κατιόντας καὶ εἰς πλαγίους. Καὶ ἀνιόντες μὲν εἶναι οἱ γονεῖς, οἱ πάπποι, οἱ προπάπποι, κατιόντες δὲ οἱ υἱοὶ, οἱ ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι καὶ οἱ λοιποὶ, πλαγιοὶ δὲ εἶναι ἀδελφοί, θεῖοι ἀπλοὶ καὶ ἀνεψιοὶ (5), ἐξάδελφοι πρῶτοι, μικροὶ θεῖοι καὶ ἀνεψιοὶ, δεῦτεροι ἐξάδελφοι

(1) Ἡ διδασκαλία αὕτη μάλιστα συνερانیσθη ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλουμένης Γιοῦρις, ἥγουν νομίμου Γραικορωμαϊκοῦ.

(2) Ὅρα καὶ τὸν Βασιλεῖον Ἀχρῖδῶν τοῦτο λέγοντα (σελ. 309. τῆς βιβλ. Γιοῦρις Γραικορ.), καὶ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. β').

(3) Τοῦτο τὸ ἀξιωματικὸν ρητὸν ὁ ρηθεὶς Βασιλεῖος (αὐτόθι), καὶ ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β'), καὶ ὁ ἁγιώτατος Σισίνιος ὁ Πατριάρχης (σελ. 199. τῆς Γιοῦρις Γραικορ.) λέγουσιν ὅτι εἶναι αὐτολεξεί τοῦ μεγάλου Βασιλείου· οὐ δὲ ὅρα καὶ τὸν πζ'. Κανὼνα τοῦ Βασιλείου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ τέλος δὲν θέλει ὁ Ἅγιος νὰ γίνεταὶ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων εἰς τὰ συνοικεσία, ὅτι τοῦτο εἶναι παρὰ τὴν φύσιν, ἡ ὅποια, λέγει, ἀσύγχυτα φυλάττει τὰ

τοῦ γένους ὀνόματα. «Ἐκ ποίας γὰρ, φησί, συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύουσιν; ἀδελφοὺς αὐτοὺς ἀλλήλων, ἢ ἀνεψιοὺς προσερούσιν; ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν».

(4) Ὁ Ἀρμενόπουλος βιβλίον δ'. τίτλ. ς'.

(5) Τριῶν λογίων λέγονται οἱ θεῖοι πρὸς τοὺς ἀνεψιοὺς, ἀπλοὶ, μεγάλοι καὶ μικροί. Καὶ ἀπλοὶ μὲν εἶναι, οἱ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς μου ἀδελφοί, μεγάλοι δὲ, οἱ τοῦ πάππου ἢ καὶ τῆς μᾶμης μου ἀδελφοί, μικροὶ δὲ, οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι τῶν γονέων μου. Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ ἀνεψιοὶ, ἀπλοὶ μὲν λέγονται, τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰ παιδία, μεγάλοι δὲ, τοῦ ἀδελφοῦ μου τὰ ἐγγόνια (τὰ ὅποια

καὶ καθεξῆς. Οἱ μὲν οὖν ἀνιόντες καὶ κατιόντες, ταῦτόν εἰπὲν, οἱ κατὰ βάθος συγγενεῖς, δὲν παίρνονται ποτὲ, μὲ τὸ νὰ μὴ φθάσῃ ἡ ζωὴ των ἕως τοῦ ἡ. βαθμοῦ (1)· οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ζεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἐπταεγγόνην του, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι ὀγδόου βαθμοῦ. Οἱ δὲ ἐκ πλαγίου, ταῦτόν εἰπὲν, οἱ κατὰ πλάτος ἐμποδισμένοι γάμοι, εἶναι οὗτοι.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ὁ ἀδελφὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀδελφὴν του, εἴτε τὴν ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς, εἴτε τὴν ἐξ ἑνὸς μέρους μόνον, εἴτε τὴν ἐκ πορνείας, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, διατὶ εἶναι βαθμοῦ β'.
2. » Ὁ ἀπλοῦς θετὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀπλὴν τοῦ ἀνεψιῶν (ἤτοι τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ του), ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ γ'.
3. » Ὁ μέγας θετὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀνεψιῶν του (ἤτοι τὴν θυγατέρα τῆς ἀπλῆς τοῦ ἀνεψιῶν), ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ δ'.
4. » Ὁ πρῶτος ἐξαδελφὸς δὲν δύναται νὰ πάρῃ τὴν ἐξαδέλφην αὐτοῦ, ὅτι εἶναι βαθμοῦ δ'.
5. » Ὁ μέγας θετὸς δὲν δύναται νὰ πάρῃ τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης τοῦ ἀνεψιῶν, διατὶ εἶναι βαθμοῦ ε'.
6. » Ὁ μικρὸς θετὸς δὲν παίρνει τὴν μικρὰν τοῦ ἀνεψιῶν (ἤτοι τὴν θυγατέρα τοῦ πρώτου τοῦ ἐξαδέλφου), ὅτι εἶναι βαθμοῦ ε'.
7. » Ὁ μικρὸς θετὸς δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς μικρᾶς τοῦ ἀνεψιῶν (ἤτοι τὴν ἐγγόνην τῆς πρώτης τοῦ ἐξαδέλφου), ὅτι εἶναι βαθμοῦ σ'.
8. » Ὁ μέγας θετὸς δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς μεγάλης τοῦ ἀνεψιῶν (ἤτοι τῆς ἐξανεψιῶν), ὅτι εἶναι βαθμοῦ σ'.
9. » Ὁ ἀπλοῦς θετὸς δὲν παίρνει τὴν τρισεγγόνην τῆς ἀπλῆς τοῦ ἀνεψιῶν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'.
10. » Ὁ δεύτερος ἐξαδελφὸς δὲν παίρνει τὴν δευτέραν τοῦ ἐξαδέλφου, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'.
11. » Ὁ μικρὸς θετὸς δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς μικρᾶς τοῦ ἀνεψιῶν, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'.
12. » Ὁ δεύτερος ἐξαδελφὸς δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς δευτέρας τοῦ ἐξαδέλφου, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'. (2).

καὶ ἐξανέψια λέγονται, ὡς γεννηθέντα ἐκ τοῦ μικροῦ ἀνεψιῶν), μικροὶ δὲ, τοῦ πρωτεξαδέλφου μου τὰ παιδιά. Λέγονται ὅμως θετοὶ καὶ οἱ β'. ἐξαδελφοί, πρὸς τὰ παιδιά τῶν δισηξαδέλφων των, καὶ ἐκεῖνα πρὸς αὐτοὺς ἀνέψια. Ὄνομάσθησαν δὲ θετοί, οἱ τε ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἐξαδελφοὶ τῶν γονέων, ἀπὸ τούτους γονεῖς, ὅτινες, κατὰ τοὺς Ἕλληνας, θετοὶ ὀνομάζοντο. Δι' ὃ καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, κατοικιδίους θεοὺς τοὺς γονεῖς ἐκάλεσεν, ἀπὸ γούν τοῦ θεοῦ θετοὶ παρονομάζονται.

(1) Οἱ βαθμοὶ τοῦ γάμου ὀνομάσθησαν ἀπὸ τὰς βαθμίδας, ἤτοι τὰ σκαλοπάτια τῆς σκάλας, κατὰ τὸν Χωμαντινὸν Δημήτριον τὸν Βουλγαρίας Ἐπίσκοπον (σελ. 312. τῆς Γιούρ. Γραικορωμ.) καὶ τὸν Βαλσαμῶνα· διότι, καθὼς διὰ μέσου τῶν σκαλοπατίων τῆς σκάλας ἀρχινῶντες ἀπὸ κάτω, ἀναβαίνομεν ἕως εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκάλας, καὶ πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τῶν αὐτῶν καταβαίνομεν, τοιοῦτοτρόπως διὰ μέσου τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου ἀναβαίνομεν, ἕως οὗ νὰ εὐρωμεν τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ καταβαίνομεν· βαθμοὺς δὲ ὅταν λέγωμεν ἐδῶ, τὰς γεννήσεις λέγομεν, ἐπειδὴ κάθε μία γέννησις εἶναι ἕνας βαθμὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν Δημήτριον (αὐτόθι). Χάριν παραδείγματος· ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἑνὸς βαθμοῦ εἶναι, διατὶ μία εἶναι καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν γέννησις. Ὁ ἀδελφὸς μὲ τὸν ἄλλον τοῦ ἀδελφῶν, δύο βαθμοὶ εἶναι, κἄν καὶ δίδυμα ᾖναι, διατὶ διὰ δύο γεννήσεων προέρχονται. Τὰ πρῶτα ἐξαδέλφια, εἶναι τέσσαρες βαθμοὶ, διατὶ μὲ τέσσαρας γεννήσεις ἐγεννήθησαν, καὶ ἔτσι καθεξῆς. Ὅσπερ ὁποῖος θέλει εὐκόλα νὰ εὕρῃ τὸς βαθμοὺς, δύο πράγματα πρέπει νὰ στοχάζεται. Πρῶτον νὰ εὕρῃ τὴν ρίζαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ δεύτερον νὰ μετρᾷ τὰς γεννήσεις, καὶ ὅσαι εἶναι αὐταί, τόσαι εἶναι καὶ οἱ βαθμοί. Δόγου χάριν, ἂν θέλῃ νὰ εὕρῃ τινὰς πόσων βαθμῶν εἶναι ὁ ἀπλοῦς θετὸς μὲ τὸν ἀπλοῦν ἀνεψιῶν, ἤτοι τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, εὕρῃσαι πρῶτον τὸν πατέρα τῶν δύο ἀδελφῶν, καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὸν μὲ δύο γεννήσεις ἐγεννήθησαν τὰ δύο ἀδελφια, ἰδοὺ δύο γεννήσεις καὶ δύο βαθμοί. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ

του μὲ μίαν γέννησιν ἐγεννήθη ἀπὸ αὐτὸν, ἰδοὺ καὶ ἡ μία γέννησις αὕτη ἀποτελεῖ ἕνα βαθμὸν· καὶ λοιπὸν αἱ τρεῖς ὁμοῦ γεννήσεις συνιστῶσι καὶ τρεῖς βαθμοὺς. Ἔτσι τὰ δεύτερα ἐξαδέλφια εἶναι σ'. βαθμοῦ, διατὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ρίζαν τοῦ γένους, ἤτοι ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν δύο ἀδελφῶν, ἕως τὰ δεύτερα ἐξαδέλφια, ἐξ γεννήσεις ἐμεσολάβησαν. Ἔτσι καὶ τὰ τρίτα ἐξαδέλφια εἶναι ἡ. βαθμοῦ, διατὶ ἀπὸ τὴν ρίζαν τὴν πρώτην τῶν ἀδελφῶν, ἕως εἰς τὰ γ'. ἐξαδέλφια ἡ γεννήσεις ἐμεσολάβησαν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐξ αἵματος ἡ συγγένεια αὕτη λέγεται; διατὶ οἱ κατ' αὐτὴν συγγενεῖς εἰς ἕνα αἷμα καὶ εἰς μίαν ρίζαν τοῦ γένους, καὶ εἰς ἕνα πατέρα ἀνακεφαλαιοῦνται, ἐξ οὗ λαμβάνουσι καὶ τὴν ἀρχὴν οἱ βαθμοὶ αὐτῆς, καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν ἀποκαταντῶσιν· οὕτω ποιῶν καὶ μετρῶν τὰς γεννήσεις, εὐκόλα θέλεις εὕρῃ καὶ τοὺς βαθμοὺς. Ὅρα καὶ σελ. 416. τῆς αὐτῆς βιβλίου, ὅπου Εὐστάθιος Πατριῆκος ὁ Ρωμαῖος τὰ αὐτὰ λέγει μὲ τὸν ἀνωτέρω Χωμαντινὸν περὶ τῶν βαθμῶν. Ἴδε καὶ Βαλσαμῶνα.

(2) Σημειῶσαι ὅτι, ἐπειδὴ ὁ νόμος, ἐν τίτλ. ε. τοῦ κη. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν ἐμπόδισε μὲν ρητῶς ἀπὸ τὸ νὰ γίνωνται οἱ τοῦ σ'. βαθμοῦ γάμοι, δὲν ἐσυγχώρησε δὲ νὰ γίνωνται οἱ τοῦ ἡ. βαθμοῦ, διὰ δὲ τοὺς γάμους τοῦ ζ'. βαθμοῦ ἐσιώπησε, καὶ οὐτε ἐμπόδιεν αὐτοὺς, οὐτε ἐσυγχώρησε· διὰ τοῦτο μερικοὶ, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν σιωπὴν ταύτην τοῦ νόμου, ὤρισαν, ὅτι οἱ τοῦ ζ'. βαθμοῦ ἐξ αἵματος γάμοι, ἂν μὲν ἐρωτηθῶσι πρὸ τοῦ νὰ γένουν, νὰ ἐμποδίζονται καὶ νὰ μὴ γίνωνται, ὅχι καὶ φθάσουν νὰ γένουν πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτηθῶσιν, νὰ μὴ χωρίζονται. Οἱ τοῦτο δὲ ὄρισαντες εἶναι Ἀλέξιος ὁ Νεόφυτος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων. Ὁ δὲ Κύριος Ἀλέξιος, τὸ εἰς τὸν ζ'. τοῦτον βαθμὸν συναφθὲν ἀνδρόγονον πρὸ ἐρωτήσεως καὶ εἰς ἐπιτίμια ὑπέβαλε. Νὰ μὴ τρώγουν κρέας εἰς δύο ὁλοκλήρους χρόνους, νὰ μὴ πίνουν κρασί εἰς τὰς τετραδοπαρασκευὰς (ὅταν τέχουν δηλ. εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς καταλύσμαις ἑορταῖς), καὶ νὰ κοινοῦσιν τὰ θεῖα Μυστήρια μόνον εἰς τὰ Δεσποτικὰς ἑορτάς (ἀλλ' ὅχι δηλ.

Ὅσοι δὲ γάμοι ἐξ αἵματος ὑπερβαίνουν τὸν ζ'. βαθμὸν, ἀκωλύτως γίνονται. Ὅλον, ὁ τρίτος ἐξαδελφός παίρνει τὴν τρίτην τοῦ ἐξαδέλφου, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ἡ'. Ὁ δεύτερος παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς δευτέρας τοῦ ἐξαδέλφου, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ἡ'. καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ, ὅσοι εἶναι βαθμοῦ ἡ'. (1).

Κεφ. β'. Περὶ συγγενείας τῆς γινομένης ἐξ ἀγχιστείας, ἤτοι διγενείας.

Ἡ ἐξ ἀγχιστείας, ἤτοι συμπεθερίας διγενοῦς συγγένεια εἶναι, ὅταν δύο διαφορετικὰ γένη μὲ τὸ μέσον τοῦ γάμου καὶ τῆς ὑπανδρείας συνάπτονται καὶ γίνονται οἰκεῖοι. Ἀγχιστεία γὰρ κατὰ τὸν νόμον εἶναι προσώπων οἰκειότης, ἐκ γάμων συνημμένων ἀνευ συγγενείας (ἤτοι ἐξ αἵματος). Ὁ οὖν νόμος ἐν Κεφαλ. γ'. τοῦ ἐπιτ. τοῦ κή. βιβλ. (2) εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν ἐμπόδισε νὰ μὴ λαμβάνη τινὰς τῆς γυναικὸς τοῦ τῆν μητέρα, ἢ μάμμη, ἢ προμάμμη, οὐδὲ τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ του, ἢ τοῦ ἐγγόνου του, ἢ τοῦ προεγγόνου του, καὶ ἀπλῶς εἶπειν, ἐμπόδισε μέχρι τρίτου μόνον βαθμοῦ. Οἱ πλεονεξίται νομοθέται δὲν ἔβλεψαν καθάρως βαθμοὺς εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν, ἀλλὰ τοῦτο ἐδιώρισαν μόνον νὰ μὴ γίνεταί εἰς αὐτὴν σύγχυσις τῶν γενῶν καὶ ὀνομάτων, οὔτε τὸ ἄσεμνον καὶ ἀπρεπές. Ὁ δὲ ἀγιώτατος καὶ μακαριστὸς ἐν Πατριάρχαις, καὶ σοφὸς τὰ θεῖα Σισίνιος, παιδιόθεν ἀνατρυφῆς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ νομομαθέστατος ὢν, μὲ τὸν νέον Τόμον ὁποῦ ἔγραψεν, ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἀδελφοὺς, λέγω, καὶ ἐξαδέλφους καὶ θείους καὶ ἀνεψιούς, βαθμοὺς ἐδιώρισεν (3), ἀλλὰ καὶ ἐξέτεινε τοὺς βαθμοὺς, ἐμποδίσας τοὺς ἐξ ἀγχιστείας γάμους

καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας μεταλαμβάνουν οἱ μὴ ἔχοντες ἐπιτίμια Χριστιανοί). Ὅτι δὲ οἱ ἀνωτέρω Πατριάρχαι οὐ καλῶς ἐνόησαν τὸν νόμον, καὶ ὅτι οὐ νομίμως ἐσυγχώρησαν τὸ νὰ μὴ χωρίζονται οἱ τοῦ ζ'. βαθμοῦ γάμοι, δείκνυται ἀ. διατί ὁ νόμος συγχώρησας μὲν τὸν ἡ. βαθμὸν εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, μὴ συγχώρησας δὲ τὸν ζ'. ἐκ τῶν δύο τούτων, ἐδείξεν, ὅτι καὶ ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν εἶναι συγχωρημένος, ὡς καὶ ὁ ζ'. ὀρθόσιον γὰρ τῆς συγχώρησεως ἔστησε τὸν ἡ. βαθμὸν, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ παραβαίνεται. Ὁ δὲ διατί εἰς τὸν ζ'. αὐτὸν βαθμὸν γίνεταί σύγχυσις τῶν ὀνομάτων τῆς συγγενείας, καὶ ὅπου τοιαύτη γίνεταί σύγχυσις, ἐκεῖ καὶ ὁ γάμος εἶναι παράνομος, ὡς εἴπομεν ἐν ἀρχῇ γ'. διατί ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν ἔχει τόσον μακρὸν διάστημα, καθὼς ἔχει ὁ συγχωρούμενος ἡ δ'. διατί ἂν συγχωρηθῆ ὁ ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς, καθὼς συγχωρεῖται καὶ εἰς τὸν ἐξ ἀγχιστείας, ἢ ἐξ αἵματος συγγένεια θέλει νομισθῆ ἢ αὐτὴ μὲ τὴν ἐξ ἀγχιστείας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ διαφέρουσι πολὺ ἀναμεταξύ των, καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ οἰκειότης δὲν εἶναι εἰς αὐτάς, καθ' ὅτι ἡ μὲν ἐξ αἵματος μίαν ρίζαν καὶ ἓνα γένος ἔχει, ἢ δὲ ἐξ ἀγχιστείας, δύο ξένων γενῶν εἶναι ἔνωσις· διὰ τοῦτο λοιπὸν, οὔτε ὁ ζ'. βαθμὸς δὲν πρέπει νὰ συγχωρηθῆ καὶ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, καθὼς συγχωρεῖται καὶ εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας. ε. διατί οἱ κακοῦργοι καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἤξευροντες ὅτι ὁ τοῦ ζ'. βαθμοῦ γάμος οὗτος δὲν χωρίζεται, ἀφ' οὗ μίαν φοράν γένει, κρυφίως καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτήσουν, τοιοῦτους γάμους ἔκαμναν παράνομως, καὶ οὕτως ἢ τῶν ἀνωτέρω Πατριαρχῶν οἰκονομία ἕλη παρανομίας ἐγένετο· ζ'. δὲ καὶ τελευταῖον, διατί ὁ τοιοῦτος ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς συνοδικῶς ἐμπόδισθη ἀπὸ τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην Λουκᾶν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ὅστις καὶ ἐπρόσταξεν ὄχι μόνον νὰ ἐμπόδίζεται ἐρωτώμενος κάθε γάμος ζ'. βαθμοῦ ἐξ αἵματος, ἀλλὰ καὶ ἂν φθάσῃ νὰ γένη πρὸ ἐρωτήσεως, νὰ χωρίζεται ἐξ ἄπαντος καὶ μὲ τελειότητα νὰ καταργηθῆ, καὶ ἔτσι μὲ τοῦτο ἐμπόδισθησαν ἀπὸ τὸν παράνομον αὐτὸν γάμον ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου προηγήθησαν κρυφὰ καὶ πρὸ ἐρωτήσεως τοιοῦτον γάμον ζ'. βαθμοῦ ἔκαμναν, ἐλπίζοντες ὅτι, μετὰ τὸ εὐλογηθῆναι δὲν ἔχουν πλέον νὰ χωρισθῶν. Τὴν Συνοδικὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἐπεκύρωσε μετὰ ταῦτα ἡ προσταγὴ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος καὶ ἡ περὶ αὐτὸν Σύνοδος. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπὸ τότε καὶ ἐδώθεν, ὅσα μὲν ἀνδρῶν καὶ

ριθῶν νὰ κάμουν τὸν τοιοῦτον παράνομον γάμον πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτήσουν, ὄχι μόνον χωρίζονται τελείως ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, ἀλλὰ καὶ ἀφορίζονται· ὅποιος δὲ ἱερεὺς, ἐν γνώσει ὢν τῆς τοιαύτης συγγενείας, κρυφίως εὐλογῆσῃ αὐτοὺς, καθαιρεῖται. Ὅθεν δὲν πρέπει οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς νὰ ὑπακούουν τὸν Ἀλέξιον τὸν Σπανόν, ὅστις, παρὰ Ἀρμενοπούλω ἐν τῇ περὶ Συνοικεσιῶν ἐγχειριδίῳ, λέγει νὰ μὴ χωρίζονται οἱ ἐξ αἵματος γάμοι τοῦ ζ'. βαθμοῦ, ἂν φθάσουν νὰ γένουν πρὸ τοῦ νὰ ἐρωτηθῶν, καὶ ὅτι εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχιερέως νὰ τοὺς χωρίσῃ ἢ μὴ· ἀστοχάστως γὰρ τοῦτο εἶπε καὶ οὐκ ὀρθῶς, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν ἀκριβῆ ταύτην διδασκαλίαν ἀκολουθεῖτωσαν· ἀπὸ τότε γὰρ καὶ ὕστερον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀρχιερέων τοῦτο δὲν εἶναι, καὶ ἄς ἴδωμεν ἐν σελ. 312. τῆς βίβλ. Γιοῦρ. Γραικορ. τὸν Βουλγαρίας Δημήτριον τὸν Χωματεινὸν καὶ σελ. 288. τῆς αὐτῆς, καὶ μάλιστα τὴν ὄντως νομικωτάτην Συνοδικὴν ψήφον τοῦ ρηθέντος Κηρουλάρου, κειμένην ἐν σελ. 206. τῆς αὐτῆς, ὅστις μίξιν ἀκόλαστον καὶ μολυσμὸν καὶ φθορὰν τοῦ γένους, καὶ συγγενείας φυρμὸν, καὶ ἀντίθετον εἰς τὴν νομικὴν διάταξιν τὸν ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸν ὀνομάζει, καὶ ὅτι παράνομον αὐτὸν εἶχον καὶ οἱ παλαιότατοι δικασταί. Ἄς ἴδωμεν δὲ καὶ τὸν Βαλαμῶνα (σελ. 467. τῆς αὐτῆς βίβλ.) ἐν τῇ μελέτῃ, ὅπου λέγει, ὅτι ὁ ἐξ αἵματος ζ'. βαθμὸς συνεξισώθη μὲ τὸν ζ'. διὰ βασιλικοῦ ὀρισμοῦ καὶ τόμου Συνοδικοῦ.

(1) Οἱ τοῦ ἡ'. βαθμοῦ γάμοι εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν ἀκωλύτοι εἶναι· διότι, ἀγκαλὰ καὶ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων ἀκολουθῆ εἰς αὐτὸν, γινομένων τῶν ἐξ αὐτῶν τικτομένων παιδιῶν ἀδελφῶν ὁμοῦ καὶ τεταρτοεξαδέλφων, μ' ὅλον τοῦτο παραβλέπεται ἢ τοιαύτη σύγχυσις, κυρίως μὲν διὰ τὸ πολὺ μακρὸς τοῦ ἡ'. βαθμοῦ, κατὰ λόγον δὲ ἐπόμενον καὶ διὰ τὴν τοῦ νόμου συγχώρησιν, εἰς ἔνωσιν τὰ γένη καλοῦσαν, κατὰ Μιχαὴλ τὸν Κηρουλάριον καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον (σελ. 217. τῆς αὐτῆς βίβλου), καὶ τὸν Εὐστάθιον Πατρίκιον (σελ. 417. τῆς αὐτῆς).

(2) Ὅρα σελ. 313. τῆς αὐτῆς βίβλου.

(3) Ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν εὐκολὰ νὰ μετρίων τοὺς βαθμοὺς εἰς τὴν ἐκ συμπεθερίας διγενῆ συγγένειαν, κοντὰ ὅπου πρέπει νὰ εὐρίσκουν τὰς ρίζας τῶν δύο γενῶν, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μετροῦν τὰς γεννήσεις, καὶ ὅσαι αὐταὶ εἶναι, τόσοι εἶναι καὶ οἱ βαθμοί, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν, ὡς προείπομεν. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ ἤξευρον καὶ δύο ἄλλα, τὰ ὁ-

ἕως εἰς τὸν ἕκτον βαθμὸν, ἂν δηλονότι συγγέουσι τὰ γένη (οὐ μόνον δὲ ὁ ε', ἀλλὰ καὶ ὁ ζ'. βαθμὸς ἐμποδίζεται εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν, ἂν συγγέη τὰ γένη· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ καὶ ὁ ε'. συγχωρεῖται, ἂν δὲν συγγέη τὰ γένη καὶ τὰ δνόματκ, ὡς θέλομεν εἰπεῖ. Τόσην δύναμιν ἔχει εἰς τοὺς ἐξ ἀγχιστείας γάμους ἢ τῶν ὀνομάτων σύγχυσις.) καὶ κανονίσας ἱεροπρεπέστατα καὶ καθαρίσας τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μὲ τοὺς ἀμέμπτους καὶ νομίμους γάμους (1). Τούτων οὕτω προεγνωσμένων, τώρα πρέπει νὰ καταστρώσωμεν τοὺς ἐξ ἀγχιστείας ἐμποδισμένους γάμους καὶ συγχωρημένους. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὰ δύο γένη τῆς ἀγχιστείας δύο ἀνδρόγυνα γίνονται, καὶ ἢ τὸ ἓνα γένος δίδει μόνον ἓνα μέρος καὶ εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα, ἢ δίδει δύο μέρη καὶ εἰς τὰ δύο, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, διὰ τὰ γένη εὐκολοκατάληπτος ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, θέλομεν διαίρεσαι εἰς τέσσαρα μέρη τοὺς τοιοῦτους γάμους, καὶ εἰς μὲν τὸ α'. μέρος θέλομεν καταστρώσει τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ βάθος ἓνα μέρος μόνον καὶ εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα, εἰς δὲ τὸ δεύτερον, τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ βάθος καὶ τὰ δύο μέρη εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα, εἰς τὸ γ'. καταστρώνομεν τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ πλάτος τὸ ἓνα μέρος μόνον εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα, καὶ εἰς τὸ δ'. τοὺς γάμους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ πλάτος καὶ τὰ δύο μέρη εἰς τὰ δύο ἀνδρόγυνα.

Κεφ. γ'. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ βάθος ἓνα μέρος μόνον.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρωνντας πρῶτον τὴν μητέρα, μετὰ τὸν θάνατόν τῆς, δὲν παίρνει καὶ τὴν θυγατέρα τῆς, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀπὸ ἄλλον ἄνδρα (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ λογίζεται προγονὴ του καὶ αὐτὸς πατὴρ τῆς, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι μὲ αὐτὴν α'. βαθμοῦ τῆ ἐπινοίᾳ, διὰτὶ αὐτὴ ἔγινε μὲ τὴν μητέρα τῆς μία σάρκα.
2. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρωνντας μάμμην, μετὰ τὸν θάνατόν τῆς δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα ἐγγόνην τῆς (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ αὐτὴ λογίζεται προγονοεγγόνη του, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι μὲ αὐτὴν τῆ ἐπινοίᾳ β'. βαθμοῦ, διὰτὶ αὐτὸς ἔγινε μία σάρκα μὲ τὴν μάμμην τῆς.
3. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς παίρωνντας δισμᾶμμην, μετὰ τὸν θάνατόν τῆς δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα δισεγγόνην τῆς (ἢ τὸ ἀνάπαλιν), ἐπειδὴ αὐτὴ λογίζεται προγονοδισεγγόνη του, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι μὲ αὐτὴν βαθμοῦ γ'. τῆ ἐπινοίᾳ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα συνάφειαν αὐτοῦ καὶ τῆς δισμᾶμμης τῆς (2).

ποῖα εἶναι ἴδια μόνον εἰς τὴν ἐξ ἀγχιστείας ταύτην συγγένειαν ἦγουν α'. πρέπει νὰ ἠξεύρουν, ὅτι ὅταν ἑνὸς ὁ ἀδελφὸς πάρῃ γυναῖκα, τότε καὶ αὐτὸς ἀδελφὸς πρὸς ἐκείνην (τὴν νύμφην του δηλ.) λογίζεται, καὶ δύο βαθμῶν εἶναι πρὸς αὐτὴν, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του· διὰτὶ ὁ ἀδελφὸς του ἔγινε μία σάρκα μὲ αὐτὴν, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου τὸν λέγοντα· «Ὡστε οὐκ εἶ εἰςὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία». Ὁμοίως καὶ ὁ πενθερὸς πατὴρ τῆς νύμφης του λογίζεται, καὶ ἀκολουθῶς πρῶτου βαθμοῦ εἶναι μὲ αὐτὴν, καθὼς καὶ μὲ τὸν υἱόν του, διὰτὶ ὁ υἱὸς του ἔγινε μία σάρκα μὲ αὐτὴν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὸ ἐνωθὲν ἀνδρόγυνον, παιδία μὲν λογίζονται καὶ οἱ δύο, τόσον πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς γυναικὸς, ἀδελφία δὲ καὶ οἱ δύο, τόσον πρὸς τὰ ἀδελφία τοῦ ἀνδρὸς, ὅσον καὶ πρὸς τὰ ἀδελφία τῆς γυναικὸς· β'. Πρέπει νὰ ἠξεύρουν, ὅτι, ὅταν θετέον ἢ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἦτοι τῆς νύμφης μου, θεωρῆται μὲ ἐμένα τὸν ἀνδράδελφον τῆς ἀδελφῆς τῆς, τότε δὲν εἶναι β'. βαθμοῦ πρὸς ἐμένα, οὔτε ἀδελφὴ μου λογίζεται, ἐπειδὴ δὲν ἔγινεν ὁ ἀδελφὸς μου μία σάρκα μὲ ἐκείνην, ἀλλὰ εἶναι βαθμοῦ δ', ὡς χωρισμένον γὰρ τότε τὸ ἀνδρόγυνον θεωρεῖται, καὶ ὁ μὲν ἄνδρας καὶ ἀδελφὸς μου συναριθμεῖται μὲ ἐμένα τὸν ἀδελφόν του ὡς δύο ἀδελφία, καὶ δύο βαθμοί, ἢ δὲ γυνὴ του καὶ νύμφη μου, συναριθμεῖται μὲ τὴν ἀδελφὴν τῆς, ὡς ἄλλα δύο ἀδελφία, καὶ ἄλλοι δύο βαθμοί. Λέγει γὰρ ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλᾶριος (σελ. 218. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.), ὅτι, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ μὲ τὴν νύμφην μου, ἦτοι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ μου, λογίζομαι ἀδελφὸς διὰ τὴν μετ' αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰς μίαν σάρκα ἔνωσιν, δὲν πρέπει νὰ λογίζονται καὶ τὰ ἀ-

δελφία τῆς ἀδελφία μου καὶ τὰ ἐξαδελφία τῆς ἐξαδελφία μου, οἱ θεῖοί τῆς θεῖοί μου, καὶ ἀπλῶς ὅλη τῆς ἢ συγγένεια, συγγένεια ἰδική μου, καὶ ἀντιστρόφως ἢ ἰδική μου συγγένεια ἰδική τῆς, ὡσὰν νὰ ἦναι καὶ συγγενεῖς μου ἐξ αἵματος. Ὅχι· διότι οἱ δύο βαθμοὶ ὅπου ἔχω ἐγὼ πρὸς τὴν νύμφην μου, ὀνομάζονται βαθμοὶ τῆ ἐπινοίᾳ, καὶ μὲ λεπτόν νόημα, καὶ ὄχι πραγματικοί, καθὼς εἶναι οἱ ἐξ αἵματος· ὅθεν ἐπάνω εἰς τὴν τοιαύτην ἐπινοίαν δὲν πρέπει νὰ ἐποικοδομῆται ὀλόκληρος συγγένεια.

(1) Ὅρα τὴν 219. σελ. τῆς ρηθείσης βιβλ. ὅπου Μιχαὴλ ὁ Κηρουλᾶριος σὺν τῆ περὶ αὐτὸν Συνόδῳ, μὲ θαυμαστὰς ἐπαίνους ἐπαινεῖ διὰ τὸν τόμον αὐτὸν, τὸν ἀγιώτατον Σισίνιον· ὅρα δὲ καὶ τὸν ἴδιον αὐτὸν Συνοδικὸν τόμον τοῦ Σισινίου σελ. 197. τῆς αὐτῆς βιβλίου.

(2) Ἔως εἰς τὸν τρίτον τοῦτον βαθμὸν ἐμπόδισεν ὁ νόμος τὰ ἐξ ἀγχιστείας διγενούς κατὰ βάθος συνοικέσια, ὡς εἴπομεν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐμπόδισαν αὐτὰ ἕως εἰς τὸν ζ'. βαθμὸν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν φθάνει διὰ τὰν πάρῃ τοιοῦτον γάμον ζ'. βαθμοῦ· οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ζῆ διὰ τὰν πάρῃ ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς δισμᾶμμην, καὶ τὴν τρισεγγόνην τῆς μὲ ἄλλον ἄνδρα δισεγγόνης αὐτῆς, τὸ ὁποῖον συνοικέσιον εἶναι ζ'. βαθμοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δὲν καταστρώσαμεν ὅλα τὰ ἕως ζ'. βαθμοῦ συνοικέσια, εἰς καιρὸν ὅπου καὶ ὅποιος λάβει γάμον τοῦ γ'. μόνον βαθμοῦ εἶναι σχεδὸν ἐσχατόγηρος. Καὶ λοιπὸν συναγεται ὅτι, καθὼς τὰ κατὰ βάθος ἐξ αἵματος συνοικέσια μὲ τελειότητα εἶναι ἐμποδισμένα, διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι παρομοίως καὶ κατὰ βάθος ἐξ ἀγχιστείας διγενούς.

4. » Ένας και ὁ αὐτὸς παίρνοντας δισμάμμη, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα τρισεγγόνην της (ἢ τὸ ἀνάπλιν), ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ λογίζεται προγονοτρισεγγόνη του, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι μὲ αὐτὴν βαθμοῦ δ'. τῆ ἐπινοίᾳ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα ἔνωσιν αὐτοῦ καὶ τῆς δισμάμμης της.

Κεφ. δ'. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ βάθος δύο μέρη.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν παίρνουσι μητέρα καὶ θυγατέρα· οἷον, ὁ Παῦλος ἔχωντας υἱὸν ἀπὸ τὴν ἀποθανοῦσαν γυναῖκά του τὸν Νικόλαον, ἐπῆρεν ὕστερον ἄλλην γυναῖκα τὴν Μάρθαν, ἢ ὁποία εἶχε μὲ ἄλλον ἄνδρα θυγατέρα τὴν Μάρθαν. Ὁ Νικόλαος λοιπὸν δὲν παίρνει τὴν Μάρθαν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι θυγατέρα τῆς μητρικῆς του, καὶ λογίζεται ἀδελφὴ του, καὶ εἶναι β'. βαθμοῦ πρὸς αὐτήν.
2. » Οὔτε παίρνουσι τοιοῦτοτρόπως μάμμη καὶ ἐγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τῆ ἐπινοίᾳ γ'. βαθμοῦ, ἓνας μὲν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, δύο δὲ ἡ μάμμη καὶ ἡ ἐγγόνη (1).
3. » Οὔτε δισμάμμη καὶ δισεγγόνην, ἐπειδὴ εἶναι τῆ ἐπινοίᾳ δ'. βαθμοῦ (2).
4. » Οὔτε τριμάμμη καὶ τρισεγγόνην, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ (3).
5. » Οὔτε παίρνουσι δύο ἀδελφάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι τρίτου βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς γίνονται ἀναμεταξύ τους σύγγαμβροι (4), ὅπερ ἄτοπον.
6. » Οὔτε θείαν ἀπλὴν καὶ ἀνεψιάν, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ (5).
7. » Οὔτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιάν, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ (6).
8. » Οὔτε δύο πρώτας ἐξαδέλφους, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ γίνονται σύγγαμβροι ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, τὸ ὅποιον εἶναι ἀπρεπές (7).
9. » Οὔτε δύο δευτέρας ἐξαδέλφους· διότι ἀγκαλὰ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, ζ'. μὲν αἱ δευτεροεξαδέλφαι, ἓνας δὲ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, διὰ τὴν σύγχυσιν ὁμοῦ τῶν γενῶν, ὁ δεύτερος γάμος οὐ συγχωρεῖται (8).

Ἀνεμποδιστοί.

1. » Πατὴρ καὶ υἱὸς παίρνουσι μικρὰν θείαν καὶ ἀνεψιάν, τὴν θείαν μὲν ὁ πατὴρ, τὴν ἀνεψιάν δὲ ὁ υἱὸς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, καὶ ἐπειδὴ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων δὲν ἀκολουθεῖ (9).
2. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πατὴρ τὴν μεγάλην θείαν, ὁ δὲ υἱὸς τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης τῆς ἀνεψιάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ καὶ τὰ γένη δὲν συγχέονται (10).
3. » Ὁμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πατὴρ τεταρτομάμμη, ὁ δὲ υἱὸς τεταρτοεγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη οὐ συγχέονται (11).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πάππος καὶ ἔγγονος δὲν παίρνουσι μάμμη καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα ἐγγόνην αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ.

(1) Καὶ ὅτι εἶναι ἐγγόνη αὕτη τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἔχει τόπον ἀπλῆς θείας πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς πρὸς αὐτὴν τόπον ἀπλοῦ ἀνεψιοῦ.

(2) Καὶ ὅτι εἶναι αὕτη δισεγγόνη τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι μεγάλη του ἀνεψιά.

(3) Καὶ ὅτι εἶναι αὕτη τρισεγγόνη τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολουθῶς λογίζεται θυγάτηρ τῆς μεγάλης του ἀνεψιάς.

(4) Σημειῶσαι δὲ ὅτι γαμβρὸς λέγεται, ὄχι μόνον ὁ ἄνδρας τῆς θυγατρὸς μου, καὶ ἐγγόνης, καὶ δισεγγόνης μου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνδρας τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ πρωτεξαδέλφης μου, καὶ δισεξαδέλφης μου. Ὁμοίως καὶ νύμφη λέγεται ἢ τοῦ υἱοῦ μου γυναῖκα, ἢ τοῦ ἐγγόνου μου καὶ δισεγγόνου μου, καὶ ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ πρωτεξαδέλφου μου καὶ δισεξαδέλφου μου· ὅθεν καὶ σύγγαμβροι λέγονται, ὄχι μόνον οἱ ἔχοντες δύο ἀδελφάς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχοντες δύο πρώτας ἐξαδέλφους καὶ δισεξαδέλφους.

(5) Καὶ ὅτι εἶναι ἀνεψιά τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀκολουθῶς λογίζεται πρωτεξαδέλφη πρὸς αὐτόν.

(6) Καὶ ὅτι εἶναι μεγάλη ἀνεψιά τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, καὶ λογίζεται πρὸς αὐτόν μικρὰ ἀνεψιά.

(7) Καὶ ὅτι ἡ πρωτεξαδέλφη τῆς μητρικῆς τοῦ υἱοῦ, λογίζεται μικρὰ θεία πρὸς αὐτόν.

(8) Ἐπειδὴ ὁ μὲν πατὴρ καὶ υἱὸς γίνονται σύγγαμβροι, ὅπερ εἶναι ἄτοπον, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα παιδιά τρισεξαδέλφια μὲν εἶναι διὰ τὰς μητέρας, διὰ δὲ τοὺς πατέρας λαμβάνουσι τὴν συγγένειαν θείου καὶ ἀνεψιοῦ, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι εὐπρεπές, καὶ δρᾶ τὸν Βλάσταριν εἰς τὸ στοιχ. β'. περὶ βαθμῶν.

(9) Ἐὰν δὲ ὁ πατὴρ προλάβῃ τὴν ἀνεψιάν, ὁ υἱὸς δὲν εἰμπορεῖ πλέον ὕστερον νὰ πάρῃ τὴν θείαν, εἰ δὲ καὶ τὴν πάρῃ χωρίζονται, διατὶ συγχέονται τὰ γένη, καὶ ὁ μὲν πατὴρ γίνεται ἀνεψιὸς, ὁ δὲ υἱὸς θείος, ἀπὸ μέρος τῶν γυναικῶν, ἀπὸ μέρος δὲ τῶν ἀνδρῶν, ἢ ἀνεψιά γίνεται μήτηρ, καὶ ἡ θεία θυγατέρα, ὅπερ ἄτοπον.

(10) Εἰ δὲ καὶ προπάρῃ ὁ πατὴρ τὴν θυγατέρα τῆς μεγάλης ἀνεψιάς, δὲν εἰμπορεῖ ὕστερον ὁ υἱὸς νὰ πάρῃ τὴν μεγάλην θείαν, διατὶ συγχέονται τὰ γένη.

(11) Εἰ δὲ ὁ πατὴρ προπάρῃ τὴν τεταρτοεγγόνην, ὁ υἱὸς δὲν δύναται ὕστερον νὰ πάρῃ τὴν τεταρτομάμμη, διατὶ συγχέονται τὰ γένη.

- μοῦ, δύο ἀπὸ κάθε μέρος, καὶ ὁ ἔγγονος καὶ ἡ προγονοεγγόνη τοῦ πάππου τοῦ, γίνονται ἀναμεταξύ των πρῶτα ἐξαδέλφια, ὅπερ ἄτοπον.
2. » Οὔτε δισμάμμη καὶ τὴν μὲ ἄλλον ἄνδρα δισεγγόνην αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ ὁ ἔγγονος μὲ τὴν προγονοδισεγγόνην τοῦ πάππου τοῦ γίνονται μικρὸς θεῖος καὶ μικρὰ ἀνεψιά.
 3. » Οὔτε δύο ἀδελφάς, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ, καὶ ὁ πάππος καὶ ἔγγονος γίνονται σύγγαμβροι (1).
 4. » Οὔτε θείαν ἀπλῶς καὶ ἀνεψιάν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ ὁ ἔγγονος μὲ τὴν ἀνεψιάν λαμβάνουν συγγένειαν μικρᾶς θείας καὶ ἀνεψιοῦ.
 5. » Οὔτε δύο πρῶτας ἐξαδέλφιας, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα συγχέονται (2).

Ἄνεμπόδιστοι.

1. » Πάππος καὶ ἔγγονος λαμβάνουσι τρισμάμμη καὶ τρισεγγόνην, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ σύγχυσις τῶν γενῶν δὲν ἀκολουθεῖ (3).
2. » Ὅμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πάππος μεγάλην θείαν, ὁ δὲ ἔγγονος μεγάλην ἀνεψιάν, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (4).
3. » Ὅμοίως παίρνουσιν, ὁ μὲν πάππος τὴν μικρὰν θείαν, ὁ δὲ ἔγγονος τὴν μικρὰν ἀνεψιάν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη δὲν συγχέονται (5).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πρόπαππος καὶ δισέγγονος δὲν παίρνουσι δύο ἀδελφάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ ε'.
2. » Οὔτε δύο πρῶτας ἐξαδέλφιας· διότι ἀγκαλά καὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ, συγχέονται ὅμως τὰ ὀνόματα (6).

Ἄνεμπόδιστοι.

1. » Πρόπαππος καὶ δισέγγονος παίρνουσιν ὁ μὲν πρόπαππος θείαν ἀπλῆν, ὁ δὲ δισέγγονος ἀνεψιάν ἀπλῆν, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (7).

Ἐμποδισμένοι.

1. » Πρόπαππος καὶ τρισεγγόνος δὲν παίρνουν δύο ἀδελφάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βαθμοῦ ε'. καὶ τὰ ὀνόματα συγχέονται (8).

Ἄνεμπόδιστοι.

1. » Πρόπαππος καὶ τρισεγγόνος παίρνουσιν, ὁ μὲν θείαν ἀπλῆν, ὁ δὲ τρισεγγόνος ἀνεψιάν ἀπλῆν, ἐπειδὴ εἶναι βαθμοῦ ε'. καὶ τὰ ὀνόματα δὲν συγχέονται (9).

Κεφ. ε'. Περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ πλάτος ἓνα μόνον μέρος.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς δὲν παίρνει ἀπὸ ἄλλο γένος δύο ἀδελφάς, ἤτοι δὲν παίρνει τὴν γυναικαδέλφην αὐτοῦ,

(1) Καὶ ὅτι ἡ μία ἀδελφή, εἶναι ἀδελφή τῆς μητρικομάμμης τοῦ ἐγγόνου καὶ λογίζεται μεγάλη θεία πρὸς αὐτόν.

(2) Γίνονται γὰρ ὁ πάππος καὶ ὁ ἔγγονος σύγγαμβροι, καὶ ἴσοι εἰς τὴν τιμὴν διὰ τὴν ἰσότητα τῶν γυναικῶν· τὰ δὲ παιδία τῶν, διὰ μὲν τὰς μητέρας εἶναι δισεξαδέλφια, διὰ δὲ τοὺς πατέρας, λαμβάνουσι συγγένειαν τοῦ θεοῦ καὶ ἀνεψιοῦ.

(3) Εἰ δὲ ὁ πάππος προλάβῃ τὴν τρισεγγόνην, ὁ ἔγγονος πλεον δὲν ἔμπορεῖ νὰ πάρῃ ὑστερον τὴν τρισμάμμη, ὅτι ὁ πάππος γίνεται ἔγγονος, καὶ ὁ ἔγγονος πάππος ἐκ τῶν γυναικῶν, ἡ δὲ μάμμη γίνεται ἐγγόνη, καὶ ἡ ἐγγόνη μάμμη ἐκ τῶν ἀνδρῶν.

(4) Εἰ δὲ ὁ πάππος προπάρῃ τὴν μεγάλην ἀνεψιάν, ὁ ἔγγονος δὲν παίρνει ὑστερον τὴν μεγάλην θείαν, διὰ τὴν συγχέονται τὰ ὀνόματα.

(5) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πάππος τὴν ἀνεψιάν, ὁ ἔγγονος

δὲν παίρνει τὴν θείαν ὑστερον διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων σύγχυσιν.

(6) Γίνονται γὰρ ὁ πρόπαππος καὶ δισέγγονος σύγγαμβροι, καὶ ἴσοι τῇ τάξει τῆς τιμῆς, καὶ αἱ προτεξαδέλφαι γίνονται, ἡ μὲν, προμάμμη, ἡ δὲ, δισεγγόνη.

(7) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πρόπαππος τὴν ἀνεψιάν, ὁ δισέγγονος δὲν παίρνει ὑστερον τὴν θείαν, διὰ τὴν συγχέονται τὰ γένη, καὶ γίνεται ἀνεψιὸς μὲν ὁ πάππος, θεῖος δὲ ὁ ἔγγονος, ἐκ τῶν γυναικῶν, ἡ δὲ θεία, ἐγγόνη, καὶ ἡ μάμμη, ἀνεψιά ἐκ τῶν ἀνδρῶν.

(8) Γίνονται γὰρ σύγγαμβροι ὁ πρόπαππος καὶ τρισεγγόνος, καὶ αἱ ἀδελφαὶ γίνονται μάμμη καὶ ἐγγόνη.

(9) Εἰ δὲ πάρῃ πρότερον ὁ πρόπαππος τὴν ἀνεψιάν, ὁ τρισεγγόνος δὲν παίρνει ὑστερον τὴν θείαν, διὰ τὴν τὰ γένη συγχέονται.

- μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης του γυναικός, ὅτι εἶναι βαθμοῦ β'. τῇ ἐπινοίᾳ πρὸς αὐτὴν λογιζόμενος ἀδελφός, διὰ τὴν πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς εἰς μίαν σάρκα συνάφειαν.
2. » Οὐτε θείαν ἀπλὴν καὶ ἀνεψιάν, διατὶ εἶναι γ'. βαθμοῦ.
 3. » Οὐτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιάν, διατὶ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
 4. » Οὐτε δύο πρώτας ἐξαδέλφας, διατὶ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
 5. » Οὐτε μικρὰν θείαν καὶ ἀνεψιάν, διατὶ εἶναι ε'. βαθμοῦ.
 6. » Οὐτε μεγάλην θείαν καὶ θυγατέρα τῆς ἐξανεψιάς αὐτῆς, ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ.
 7. » Οὐτε δύο δευτέρας ἐξαδέλφας, ἐπειδὴ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ λογίζεται καὶ αὐτὸς δισεξαδελφός τῆς δευτέρας του γυναικός, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα μετὰ τῆς πρώτης γυναικός του καὶ δισεξαδέλφης αὐτῆς συνάφειαν· ἀλλὰ καὶ τὰ γένη συγχέονται (1).
 8. » Οὐτε μικρὰν θείαν καὶ τὴν θυγατέρα τῆς μικρᾶς ἀνεψιάς αὐτῆς (ἦτοι τὴν ἐγγόνην τῆς ἀ. ἐξαδέλφης τῆς γυναικός του), διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (2).

Ἄνεμπίστοι, ἢ ἀμφέβολοι.

1. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς λαμβάνει β'. ἐξαδέλφην ἀπὸ ἄλλο γένος, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της λαμβάνει τὴν θυγατέρα τῆς β'. ἐξαδέλφης τῆς γυναικός του, ὅτι εἶναι βαθμοῦ ζ'. εἶναι ὁμοίως ἄξιον ζητήσεως τοῦτο (3).

Κεφ. 5'. περὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας διγενῶν γάμων, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἓνα γένος δίδει κατὰ πλάτος δύο μέρη.

Ἐμποδιμένοι.

1. » Δύο ἀδελφοὶ δὲν παίρνουν δύο ἀδελφάς, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέουσι.
2. » Οὐτε παίρνουν θείαν ἀπλὴν καὶ ἀνεψιάν (ἢ τὸ ἀνάπαλιον), ἐπειδὴ εἶναι ε'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγχέονται (4).

(1) Ὁ γὰρ γαμβρὸς πρότερον ὢν, διὰ τὴν γυναῖκα του τὴν δισεξαδέλφην αὐτῆς γίνεται ἄνδρας τῆς ὑστερίνης, καὶ αὐτὴ ἡ πρότερον αὐτοῦ νόμφη, ἔγινεν ὑστερον γυνή. Καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παιδία ἀδελφοὶ μὲν λέγονται διὰ τὸν πατέρα, τρισεξαδελφοὶ δὲ διὰ τὰς μητέρας, καὶ ἀκολουθῶς, ἐπειδὴ καθ' ὃ τρισεξαδελφοὶ, εἶναι ὀγδόου βαθμοῦ, ἔχουν λοιπὸν καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν οἱ ἀδελφοί, τὸ ὁποῖον εἶναι παρανομώτατον. Ὅθεν καὶ τὸ συνοικέσιον αὐτὸ καὶ διατὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ πολλῶν μᾶλλον διὰ τὰς συγχύσεις τῶν γενῶν ὅπου προξενεῖ, παράνομόν ἐστι, καὶ τελείως δὲν πρέπει νὰ γίνεται. Ὅτι δὲ ς'. βαθμοῦ ἐλογίζετο τοῦτο τὸ συνοικέσιον καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, ὅρα τοῦτο ἐν τῇ 444. σελ. τῆς Γιωῦρ. Γραικορωμ. Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου ἀναβιβάζουσιν αὐτὸ εἰς ζ'. βαθμὸν, ς'. μὲν ἀπὸ τὰς δισεξαδέλφας, ἓνα δὲ ἀπὸ τὸν ἐξ ἑτέρου γένους ἄνδρα αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο συγχωροῦσιν αὐτὸ νὰ γίνεται, οἱ τοιοῦτοι παρανόμως ποιοῦσι, καὶ τὴν τῶν βαθμῶν ἀκρίθειαν δὲν ἠξεύρουσιν. Ὁ γὰρ ἄνδρας αὐτῶν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν εἶναι κένενδος βαθμοῦ, ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν, εἰς ἓνα πρόσωπον βαθμὸς δὲν θεωρεῖται ποτὲ, εἰ δὲ καὶ ὁ υἱὸς εἶναι ἓνας βαθμὸς, ἀλλ' ὄχι καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατέρα του ἀναφερόμενος. Ὅθεν ὁ ἐξ ἑτέρου γένους ἀνὴρ χωρίζεται ἀπὸ τὸν πατέρα του, θεωρούμενος, καὶ μηδένα ἔχων βαθμὸν πρὸς τὴν πρώτην δισεξαδέλφην, ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα (διότι ἂν εἶχεν ἓνα βαθμὸν πρὸς αὐτὴν, ὡς λέγουσιν αὐτοὶ, ποτὲ δὲν ἤθελε τὴν πάρει γυναῖκα), καὶ οὕτω λαμβάνων αὐτὴν, καὶ γενόμενος μετ' αὐτὴν μίαν σάρκα, ἔγινε διὰ τοῦτο δισεξαδελφός καὶ πρὸς τὴν δισεξαδέλφην τῆς γυναικός του, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι ς'. βαθμοῦ πρὸς αὐτὴν, καὶ ὄχι ζ'. Ἄν δὲ καὶ καθ' ὑπόθεσιν δώσωμεν νὰ ᾖναι ζ'. βαθμοῦ τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον, ἀλλ' ὁμοίως διὰ τὰς ἀτοπιότητας συγχύσεις τῶν γενῶν ὅπου προξενεῖ, μετ' ἀκρίβειαν πρέ-

πει νὰ ἐμποδίζεται· διότι καὶ πολλὰ ἄλλα συνοικέσια ἐξ ἀγχιστείας ζ'. βαθμοῦ ὄντα, διὰ τὴν σύγχυσιν ἐμποδίζονται, ὡς εἴπομεν. Σημειῶσαι δὲ ὅτι τὸ συνοικέσιον αὐτὸ ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Νικόλαον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον, ἀπὸ τὸ ὀίσπισμα τοῦ προρρηθέντος Μανουὴλ βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ, κατὰ τὸν Βλάσταριν· ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννην τὸν Καματηρὸν, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον (σελ. 285. τοῦ Γιωῦρ. Γραικορωμ.). Ἐμποδίζει τοῦτο καὶ ὁ Βαλσαμῶν, καὶ ς'. βαθμοῦ λέγει ὅτι εἶναι (σελ. 469. τῆς αὐτῆς βίβλου). Εἰ δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ κριταὶ τοῦτο συνεχώρησαν, ἀλλ' οὗτοι ἔμπροσθεν εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κριτὰς ἀγίους Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς, δὲν πρέπει τελείως νὰ παρρησιάζωνται. Ἡ δὲ Συνοδικὴ ἀπόφασις ἢ ἐπὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Θεοδοσίου γενομένη, τὴν ὁποῖαν φέρει εἰς μαρτυρίαν Δημήτριος ὁ Χωματεῖνος (παρὰ τῇ αὐτῇ βίβλῳ) καὶ ὁ Σπανός Ἀλέξιος, διὰ ὑπόθεσιν ἄλλην ἔγινε, μνηστείας ἀνηλίκου δηλαδὴ, καὶ ὄχι καθ' αὐτὸ διὰ τοῦτο. Ὅρα δὲ τὸν Βαλσαμῶνα τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου ὄντα τότε Χαρτοφύλακα, καὶ ταύτην τὴν Συνοδικὴν ἀπόφασιν συνθέμενον, ὅτι δυσαρεστεῖται εἰς ταύτην, δι' ὃ καὶ τὴν ἀποβάλλει, λέγων ὅτι ἀναγκαζόμενος τὴν ἔγραψε (σελ. 469. τῆς αὐτῆς). Ὅρα δὲ καὶ σελ. 216. ὅπου Νικόλαος ὁ Κωνσταντινουπόλεως ς'. βαθμοῦ λέγει ὅτι εἶναι ὁ τοιοῦτος γάμος, καὶ ἀκολουθῶς ἐκώλυσε αὐτόν.

(2) Γίνονται γὰρ σύννυμφαις ἢ θεία καὶ ἀνεψιά, ὅπερ δὲν εἶναι εὐπρεπές. Ἡ γὰρ θεία ἐξαδέλφη θεία λέγεται πρὸς τὴν θυγατέρα τῆς δισεξαδέλφης τῆς, ὡς εἴπομεν.

(3) Διατὶ συγχέονται τὰ γένη καὶ γίνονται σύννυμφαις ἢ θεία καὶ ἢ ἀνεψιά.

(4) Ἡ μὲν γὰρ θεία καὶ ἀνεψιά γίνονται σύννυμφαις, οἱ δὲ ἀδελφοὶ γίνονται, ὁ μὲν ἓνας θεῖος τοῦ ἄλλου, ὁ δὲ, ἀνεψιδός, τὸ

3. » Ούτε δύο πρώτας εξαδέλφας, ἢ τὸ ἀνάπαλιν : δύο ἀδελφοὶ δηλ. δὲν παίρνουν δύο πρώτους εξαδέλφους, διατι εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγγέονται (1).
4. » Ούτε μεγάλην θείαν καὶ ἀνεψιάν, διατι εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγγέονται (2).
5. » Ούτε μικράν θείαν καὶ ἀνεψιάν διότι ἀγκαλιὰ καὶ ἦναι ζ'. βαθμοῦ, ὁμοῦς διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γενῶν ἐμποδίζεται (3).

Ἄνεμπόδιστοι.

- 1 » Δύο δὲ ἀδελφοὶ παίρνουσι δύο δευτέρας εξαδέλφας ἐξ ἄλλου γένους.

Ἐμποδισμένοι.

1. » Θεὸς καὶ ἀνεψιὸς δὲν παίρνουν μητέρα καὶ θυγατέρα, ἐπειδὴ εἶναι δ'. βαθμοῦ.
2. » Ούτε δύο θεοὶ ἀπλοὶ λαμβάνουσι τὰς ἐδικὰς τῶν ἀπλῶς ἀνεψιάς, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ς'. βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη συγγέονται (4).

ὁποῖον δὲν εἶναι εὐπρεπές. Δι' ὃ καὶ ὁ ἀγιώτατος Σισίνιος ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδον τριάκοντα Ἐπισκόπων, ἐμπόδισε τοῦτο σφοδρῶς, καὶ ὤρισεν ὅτι, ἂν ἀπὸ τοῦς δύο γάμους αὐτοῦς φθάσῃ νὰ γένη ὁ δεύτερος, νὰ χωρίζεται, καὶ ἂν καὶ παιδᾶς ἔχουσι, καὶ ὁ εὐλογησας αὐτοῦς Ἱερεὺς νὰ καθαίρεται (ἴδρα σελ. 199. τῆς ρηθείσης Βίβλου).

(1) Γίνονται γὰρ, αἱ μὲν πρωτεξάδελφοι, σύννυμφαι, ὅπερ ἄτοπον. αἱ δὲ παιδῆς αὐτῶν, ἀπὸ μὲν τοῦς πατέρας γίνονται πρωτεξάδελφοι, ἀπὸ δὲ τὰς μητέρας, δισειξάδελφοι. ὅπερ οὐκ εὐπρεπές. Σημεῖωσαι ὅτι ἀπὸ τὰ συνοικέσια ταῦτα, τὸ δεύτερον ἀναιδῶς γινόμενον πρότερον, ὁ ρηθεὶς ἀγιώτατος καὶ σοφὸς τὰ θεῖα Σισίνιος ἐμπόδισε σφοδρῶς νὰ μὴ γίνεταί, μετὰ τὴν περὶ αὐτὸν τῶν τριάκοντα Ἐπισκόπων ὁμήγουριν, καὶ ὅτι, ἂν φθάσῃ νὰ γένη, οἱ μὲν τοῦτο ποιήσαντες νὰ μὴ δέχωνται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἂν πρῶτον δὲν χωρισθῶν, καὶ καὶ παιδῆς ἔχουν, ὁ δὲ εὐλογησας αὐτοῦς Ἱερεὺς νὰ καθαίρεται. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ ἀγιωτάτου Σισίνιου ἐβιβαίωσε καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως μετὰ ταῦτα Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος (τὸν ὁποῖον ὁ ἀοίδιμος τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεος παρὰ τῆ Δωδεκαβίβλω ὑπερθαυμάζει, ὡς ἀγιώτατον ἄνδρα καὶ ἐναρετώτατον), ὑπερεπαινῶν τὸν θεῖον Σισίνιον, ὅτι ἐσύναξε τὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν κανονίσματα, καὶ ἀκριβεστάτην τάξιν περὶ τῶν συνοικεσιῶν ἐξέθετο, καὶ στηλογραφίαν ὀνομάζει τὴν ἀπόφασιν του, ὄντως ἀψευδῆ καὶ ἀμώμητον (σελ. 209. τῆς ρηθείσης Βίβλου). Εἰ δὲ καὶ ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς ἐθέσπισεν, ὅτι ἂν τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον φθάσῃ νὰ γένη πρὸ ἐρωτήσεως, νὰ μὴ χωρίζεται, ἀλλὰ νὰ ἐπιτιμᾶται, καὶ ἂν Νεόφυτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων ἐδιώρισαν τὸ νὰ γίνεταί τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον, τί ἀπὸ τοῦτο; Ἐχουν ἄρα νὰ προτιμηθῶν οὗτοι, ὁποῦ δὲν εἶναι τῆς Ἐκκλησίας μας Ἅγιοι, οὔτε θεοφόροι Πατέρες, ἀπὸ τοῦς Ἁγίους καὶ θεοφόρους; μὴ γένοιτο! Ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας Ἅγιος, ὁ οὐρανοφάντωρ, φημί, Βασίλειος, ὁ τὰ βάθη ἐρευνήσας τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὸν Θεολόγον, τοῦ ὁποῦ ἢ γλῶσσα εἶναι νόμος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὸν ἅγιον Σισίνιον, καὶ ὁ φθόγγος τῶν ρημάτων, θεογράφοι πλάκες, δακτύλω ἐγκεχαραγμένω Θεοῦ, λέγει, ὡς προείπομεν, ὅτι, ὅπου τὰ γένη συγγέονται, ἐκεῖ καὶ ὁ γάμος εἶναι ἀθέμιτος. Ὁμοίως ὁ Σισίνιος, ὅστις καὶ αὐτὸς ὡς ἀγιώτατος καὶ σοφὸς τὰ θεῖα ἐπαινῆται ἀπὸ τὸν Κηρουλάριον, ὡς εἴπομεν. Ὁ Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος καὶ αὐτὸς ἅγιος ἄνδρας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δοσίθεος, οἱ τρεῖς οὗτοι ἀγιώτατοι καὶ θεοφόροι τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον ἐμποδίζουσι, ὡς συγγέον τὰ γένη, καὶ ἀναθολοῦν τὰ συγγενικὰ αἵματα· καὶ ποῖος ἄλλος δύναται νὰ εἰσακουσθῆ ἀπὸ αὐτοῦς προ-

τιμότερον; ἢ νὰ εὐρεθῆ νομοθέτης ἀνώτερος; εἰς γὰρ τὰ ἐξ ἀγχιστείας συνοικέσια τοῦτο μόνον ἐζητεῖτο ἀπὸ τοῦς παλαιοῦς, τὸ νὰ μὴ ἀκολουθῆ τῶν γενῶν σύγχυσις. Χριστιανοὶ ἀδελφοί, μὴ, παρακαλῶ σας, μὴ, δι' ἀγάπην Θεοῦ, βιάζεσθε τοῦς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, μεταχειριζόμενοι πολλάκις καὶ ἐξωτερικὰ μέσα, διὰ νὰ σᾶς συγχωρῶν, καὶ μὴ θέλοντες τοιαῦτα παράνομα συνοικέσια. Λέγει γὰρ ὁ προρρηθεὶς ἅγιος Σισίνιος, ὅτι διὰ τὰς παρανομίας αὐτὰς, ἀκολουθοῦν σεισμοί, λοιμοί, λιμοί, πόλεμοι, ἀνομβρία καὶ ἄλλαι θετικαὶ ὀργαὶ καθ' ἡμῶν, καὶ ὅτι, ὅσοι εἶναι ἐκεῖνοι ὁποῦ ζητοῦν νὰ κάμνουν τοιαῦτα συνοικέσια, παρακινουῦνται ὄχι ἀπαθῶς, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ δόξαν, ἢ πλοῦτον, ἢ εὐγένειαν, ἢ κάλλος, ἢ ἀπὸ ἄλλο πάθος· δι' ὃ καὶ προκατὴν δὲν βλέπουν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλ' ἢ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ εἰς τὸν οἶκόν τους καὶ τοῦς ἐξολοθρεύει, ἐπειδὴ εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν παίρνουν τὴν εὐλογίαν τῆς πνευματικῆς μητρὸς τῶν ἁγίας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ παίρνουν τὴν κατάραν της, ἣτις ἐκριζώνει τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν τους, κατὰ τὸν Σεράχ· «Κατάρρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ θεμέλια» (Κεφ. γ'. 9). Μακάριοι δὲ εἶναι τῆ ἀληθείᾳ οἱ Ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι, ὅτι οὔτε οὔτε μετὰ δῶρα, οὔτε μετὰ ἀπειλὰς καὶ φόβον ἀνθρώπινον πείθονται εἰς τὸ νὰ συγχωρῶν τοιαῦτα παράνομα συνοικέσια. Ὅσοι δὲ καὶ προσλάβουν ζημίαν, ἢ ἀτιμίαν καὶ πληγὰς ὑπὲρ τῆς φυλακῆς τῶν θεῶν νόμων καὶ Κανόνων, οὗτοι Ὁμολογηταὶ εἶσι καὶ μαρτυρικῶν στεφάνων τῶντι ἀξιοθήσονται.

(2) Γίνονται γὰρ, ἢ μὲν θεῖα καὶ ἀνεψιὰ σύννυμφαι, οἱ δὲ ἀδελφοὶ γίνονται ἀναμεταξύ των θεοὶ καὶ ἀνεψιοί, ὅπερ ἄτοπον.

(3) Γίνονται γὰρ ἢ μὲν θεῖα καὶ ἀνεψιὰ σύννυμφαι, οἱ δὲ ἀδελφοὶ θεοὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνεψιοί, ὅπερ ἄτοπον. Τοῦτον ὁμοῦς τὸν γάμον τινὲς δὲν χωρίζουν ἂν φθάσῃ νὰ γένη πρὸ ἐρωτήσεως, λέγοντες ὅτι ἢ σύγχυσις τῶν γενῶν ἐπὶ μὲν τοῦ ς'. βαθμοῦ πάντοτε πρέπει νὰ παραφυλάττεται, ἐπὶ δὲ τοῦ ζ'. κάποτε νὰ παραβλέπεται διὰ τὸ μάκρος.

(4) Οὗτος ὁ γάμος οὐκ ὀρθῶς ἐσυγχωρήθη νὰ γίνεταί, τοῦτο μὲν διατι εἶναι ς'. βαθμοῦ, τοῦτο δὲ καὶ διατι συγγέει τὰ γένη. Γίνονται γὰρ οἱ μὲν θεοὶ ἀνεψιοί, ἀπὸ τὰς γυναῖκας, καὶ οἱ ἀνεψιοὶ θεοὶ, ἀπὸ τοῦς ἄνδρας. Ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες θεαὶ καὶ ἀνεψιᾶ γίνονται πρὸς ἀλλήλας, ὅπερ οὐκ εὐπρεπές. Ἐπι. δὲ τῶν ἐξ ἀγχιστείας γάμων συγχωρεῖται μὲν ὁ ς'. βαθμὸς, ὄχι ὁμοῦς ἀπλῶς, ἀλλὰ ἂν δὲν φέρῃ σύγχυσιν, ἐπειδὴ ὁ παρὼν φέρει σύγχυσιν· λοιπὸν οὐδὲ πρέπει νὰ συγχωρηθῆ διὰ τὸ ἀπρεπές. Τί γὰρ διαφέρει τοῦτο, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ παράνομον, τὸ νὰ λάβῃ ὁ θεὸς τὴν ἀνεψιάν, καὶ ὁ ἀνεψιὸς τὴν θεῖαν; καὶ βέβαια τίποτε, ὅστε καθὼς ἐκεῖνο ἐμποδίζεται, ἔτσι πρέπει νὰ ἐμποδίζεται καὶ αὐτό.

3. » Ούτε δύο άπλοὶ άνεψιόι παίρνουν τὰς άπλὰς θείας των, διὰ τὴν τῶν γενῶν σύγχυσιν (1).

Ἄνεμπόδοι.

1. » Θεὸς δὲ άπλοὺς καὶ άνεψιός, λαμβάνουσιν ὁ μὲν θεὸς τὴν θείαν, ὁ δὲ άνεψιός τὴν άνεψιάν' ε'. γὰρ εἶναι βαθμοῦ, καὶ τὰ γένη άσύγχυτα μένουσι (2).

Ἐμπόδοι.

1. » Δύω πρώτοι ἐξάδελφοὶ δὲν παίρνουν δισμάμνην καὶ δισεγγόνην· διότι, άγκυλά καὶ ἦναι ζ'. βαθμοῦ, διὰ τὴν σύγχυσιν ὁμῶς τῶν γενῶν ἐμποδίζονται (3).

Ἄνεμπόδοι.

1. » Δύω δὲ πρωτεζάδελφοὶ παίρνουσι θείαν καὶ άνεψιάν, ἐπειδὴ καὶ εἶναι ζ'. βαθμοῦ, ἡ δὲ τῶν γενῶν φαινομένη σύγχυσις παραβλέπεται διὰ τὸ μᾶκρος τῶν βαθμῶν.
2. » Ὁμοίως παίρνουν καὶ δύο πρωτεζαδέλφους, ἐπειδὴ εἶναι ἡ. βαθμοῦ. Κοντὰ δὲ εἰς τὰ συνοικέσια ταῦτα καὶ τοῦτο πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ τινὰς νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα, ἢ τὴν θυγατέρα τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἰς γάμον νὰ λάβῃ δὲν ἤμπορεῖ.

Θεοί.

1. » Δὲν δύναται τινὰς νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς του, κἂν καὶ πολλὰς αὐτὸς ἔχῃ, ἢ τοῦ πάππου του, ἢ τοῦ μητρικῆς του (4), διότι οὐδὲ τὴν μητέρα του παίρνει, οὔτε τὴν μάμνην του· α'. γὰρ καὶ β'. βαθμοῦ εἶναι με' αὐτὰς, καὶ μήτηρ καὶ μάμνη αὐτοῦ αὐτὰι λογίζονται.
2. » Οὔτε τὴν πενθεράν του, ὅτι οὐδὲ τὴν μητέρα του.
3. » Οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ τὴν γυναῖκα, ἢ τοῦ νόμφου του, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀδελφὴν του παίρνει.
4. » Οὔτε τὴν γυναῖκα τοῦ θείου του, ὅτι οὐδὲ τὴν θείαν.
5. » Οὔτε τὴν με' ἄλλον ἄνδρα θυγατέρα τῆς μητρικῆς του, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀδελφὴν του.
6. » Οὔτε τὴν νόμφου τοῦ υἱοῦ του, ἢ τοῦ ἐγγόνου του, ἢ τοῦ δισεγγόνου του, ὅτι οὐδὲ τὴν θυγατέρα τοῦ θυγατέρων γὰρ τάξιν αὐτὰι ἔχουσι πρὸς αὐτόν.
7. » Οὔτε τὴν προγόνου του, ἢ τοῦ θυγατέρα, ἢ ἐγγόνου, ἢ δισεγγόνου τῆς γυναικὸς ὅπου ἐχωρίσθη, τὰς ὁποίας ἐγέννησε με' ἄλλον ἄνδρα, ἢ πρὸ τοῦ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα, ἢ ὕστερα ἀφ' οὗ τὴν ἐπῆρεν, ἐπειδὴ καὶ ἔχουσι θυγατέρων τάξιν πρὸς αὐτόν.
8. » Τὰ δὲ παῖδια ὅπου γεννηθοῦν ἀπὸ τὰ προγονοαδέλφια, τὰ κοινῶς μιλαδέλφια λεγόμενα, λέγουσι τινες ὅτι αὐτὰ παίρνονται άνεμπόδιστως, ἐπειδὴ καὶ ἡ συγγένεια τῶν τοιούτων μιλαδελφίων εἰς μόνον αὐτὰ μονοπροσώπως φυλάττεται καὶ δὲν παίρνονται, ὅχι δὲ καὶ εἰς τὰ παῖδια των, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀμφίβολον καὶ ἀξιὸν ζητήσεως· αἰμομιξία γὰρ ἀκολουθεῖ. Διότι ἡ συγγένεια αὕτη ἐξ' αἵματος εἶναι, κἂν ἀπὸ δύο πατέρων καὶ μητέρα μίαν, κἂν τὸ ἀνάπαλιν, ἀπὸ δύο μητέρων καὶ ἕνα πατέρα, τὰ τοιαῦτα ἀδέλφια γεννηθοῦν.
9. » Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἠξιώσωμεν, ὅτι οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νόμφου, πρώτοι συμπενθεροὶ λογίζονται, οἱ δὲ γονεῖς τοῦ πρώτου ἐξαδέλφου αὐτῶν, τοῦ γαμβροῦ δηλ. καὶ τῆς νόμφου, λέγονται δεῦτεροι συμπενθεροί. Οἱ δὲ τοῦ δευτέρου αὐτῶν ἐξαδέλφου γονεῖς, τρίτοι συμπενθεροί· καὶ οἱ μὲν πρώτοι συμπενθεροὶ τὰς πρώτας συμπενθεράς δὲν παίρνουν, οὔτε τὰς δευτέρας, ἀλλὰ τὰς τρίτας· ἀλλ' οὐδὲ ἀδελφάς, ἢ πρώτας ἐξαδέλφους λαμβάνουσιν οἱ πρώτοι συμπενθεροί· οἱ δὲ δεῦτεροι συμπενθεροὶ παίρνουν τὰς δευτέρας καὶ τρίτας συμπενθεράς.

(1) Ὅσα εἴπομεν διὰ τὸ ἀνωτέρω, ἀκολουθοῦν καὶ εἰς τὸ συνοικέσιον τοῦτο δι' ὃ καὶ πρέπει νὰ ἐμποδίζεται, κἂν τινες αὐτὸ ἀκανονίστως συνεχώρησαν.

(2) Εἰ δὲ προλάβῃ ὁ θεὸς καὶ πάρῃ τὴν άνεψιάν, ὁ άνεψιός ὕστερον δὲν ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ τὴν θείαν, διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν γενῶν. Οὔτοι οἱ γάμοι κατὰ τοὺς περισσοτέρους συγχωροῦνται νὰ γίνωνται, διατὶ άσύγχυτα μένουσιν τὰ γένη, κἂν Μιχαὴλ ὁ Κομνένος καὶ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τὸ τοιοῦτον ἐμπόδισεν τῶν περισσοτέρων ὁμῶς γνώμη ἐπικρατεῖ. Ἐγένετο δὲ καὶ πρόσταξις τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐπὶ ἐρωτήσει Βάρδα

τοῦ Ξηροῦ, συγχωροῦσα τοῦτο, κατὰ τὸν Βαλαμῶνα (σελ. 466. τῆς Γιοῦρ. Γραικ.).

(3) Γίνεται γὰρ ἡ δισεγγόνου νόμφου εἰς τὴν μάμνην, καὶ δισεγγόνου ἐνταύτῃ, ὅπερ ἄτοπον. Καὶ τὰ παῖδια των διὰ μὲν τοὺς πατέρας γίνονται δισεξάδελφοι· διὰ δὲ τὰς μητέρας γίνονται πρὸς ἀλλήλους θεῖοι καὶ άνεψιός, ὅπερ οὐκ εὐπρεπές.

(4) Μητρικῆ, ὅχι μόνον ἡ τοῦ πατρὸς λέγεται γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ πάππου καὶ προπάπου. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν τὴν τοῦ πάπου μὲν μητρικομάμνην, τὴν δὲ τοῦ προπάπου, μητρικοδισμάμνην.

Κεφ. ζ'. Περὶ συγγενείας τῆς ἐκ τριγενείας γινομένης.

Ἡ συγγένεια αὕτη εἶναι, ὅταν τρία ξένα γένη συγγενεύσουν διὰ γάμου ἀναμεταξύ των· οἷον, Ἄννα καὶ Θωμᾶς, ἀδελφία· ἰδοὺ ἓνα γένος. Ἡ μὲν Ἄννα ἐπῆρε τὸν Πέτρον· ἰδοὺ δύο γένη, ὁ δὲ Θωμᾶς, ἐπῆρε τὴν Μάρθαν, ἰδοὺ τρία γένη (1). Οἱ μὲν οὖν πλῆλαι βῆθμοὺς εἰς τὴν συγγένειαν ταύτην δὲν ἔβαλον, ἀλλὰ ἐκεῖνα μόνον τὰ συνοικέσια παρετήρουν, ὅσα ὁ νόμος ἐμπόδισεν. Ἐμπόδισε δὲ ὁ νόμος ἓνα καὶ μόνον συνοικέσιον εἰς τὴν συγγένειαν αὕτην, ἦτοι τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς ἀνδρας τὴν γυναῖκα τοῦ προγονοῦ του, ἢ γυνὴ τὸν ἀνδρα τῆς προγονῆς της, τὸ ὅποιον εἶναι βῆθμοῦ πρώτου τῆ ἐπινοία. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἔβαλον καὶ εἰς ταύτην βῆθμοὺς, καὶ ἕως μὲν τὸν γ'. βῆθμόν ἐμπόδισαν τοὺς γάμους αὐτῆς, ὅσοι δὲ γάμοι ὑπερβαίνουν τὸν γ'. καὶ εἶναι δ'. βῆθμοῦ, ἢ ε'. ἢ ζ'. καὶ καθέξῃς εἶναι ἀνεμπόδιστοι.

Ἐμπόδισμένοι.

1. » Δὲν λαμβάνει τινὰς μητροῦς τὴν γυναῖκα τοῦ προγονοῦ του, διατὶ εἶναι βῆθμοῦ α'.
2. » Οὔτε τὸ ἀνάπαλι παίρνει μητροῖα τὸν ἀνδρα τῆς προγονῆς της, διατὶ εἶναι βῆθμοῦ α'. ταῦτα γὰρ εἶναι ὅπου ὁ νόμος ρητῶς ἐμπόδισε.
3. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς δὲν παίρνει τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν προγονὴν τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ. Οἷον, ὁ Θωμᾶς ἔχων γυναῖκα τὴν Μάρθαν, μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν παίρνει τὴν Μαρίαν τὴν προγονὴν τοῦ γυναικαδέλφου του, διατὶ εἶναι γ'. βῆθμοῦ. Αὐτὸς μὲν μετὰ τὴν ἀδελφὴν καὶ γυναικαδέλφον β', ὁ δὲ γυναικαδέλφος μετὰ τὴν προγονὴν ἓνας (2).
4. » Οὔτε ἀτλὴν ἀνεψιᾶν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀπλοῦ θείου της, διατὶ εἶναι γ' βῆθμοῦ. (3).
5. » Οὔτε ἀνδραδέλφην καὶ νύμφην, διατὶ εἶναι β' βῆθμοῦ (4).
6. » Ἐνας καὶ ὁ αὐτὸς μητροῦς δὲν παίρνει τὴν προγονὴν τῆς αὐτοῦ προγονῆς, διατὶ εἶναι β'. βῆθμοῦ, καὶ ἔχει τόπον πάππου πρὸς αὐτήν.
7. » Ὁ γυναικαδέλφος δὲν παίρνει τὴν δευτέραν γυναῖκα τοῦ ἀνδρός τῆς ἀδελφῆς του, ἦτοι τοῦ γαμβροῦ του, μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς του, ἐπειδὴ καὶ εἶναι βῆθμοῦ β'.
8. » Πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν παίρνουν ἀνδραδέλφην καὶ νύμφην, διατὶ εἶναι γ'. βῆθμοῦ, ἓνας μὲν, ὁ πατὴρ καὶ υἱὸς, δύο δὲ, ἡ ἀνδραδέλφη καὶ νύμφη.
9. » Δύω ἀδελφοὶ δὲν παίρνουν μητροῖαν καὶ προγονὴν, διατὶ εἶναι βῆθμοῦ γ'.

(1) Ἐκεῖνοι ὅπου θέλουν νὰ εὐρίσκουν τοὺς βῆθμοὺς εἰς τὴν ἐκ τριγενείας συγγένειαν, εἶναι χρεῖα νὰ ἐνθυμοῦνται τὰ κοινὰ ἰδιώματα τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, ἦτοι τὸ νὰ εὐρίσκουν τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, καὶ τὰς γεννήσεις νὰ μετροῦν. Ὁμοίως νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τὰ κοινὰ ἴδια τῆς ἐξ ἀγχιστείας διγενεῦς· ἦγουν ὅτι ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου γυναῖκα εἶναι καὶ ἐμοῦ ἀδελφὴ, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα τοῦ ἀδελφοῦ μου μετ' αὐτῆς συνάφειαν. Καὶ ὅτι, ὅταν ἡ ἀδελφὴ τῆς γυναῖκος τοῦ ἀδελφοῦ μου θεωρῆται πρὸς ἐμένα, εἶναι δ'. βῆθμοῦ, διατὶ τότε ὁ ἀδελφός μου ἔρχεται πρὸς ἐμένα, καὶ γινόμεθα δύο βῆθμοὶ τέλειοι, ἡ δὲ νύμφη μου πηγαίνει μετὰ τὴν ἀδελφὴν της, καὶ γίνονται καὶ ἐκεῖναι δύο βῆθμοὶ τέλειοι, τὰ ὅποια ταῦτα εἶπομεν προλαβόντως. Κοντὰ δὲ εἰς ταῦτα πρέπει νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τοῦτο τὸ ξεχωριστὸν ἰδίωμα τῆς ἐκ τριγενείας συγγενείας· ἦγουν, ὅτι ἀπὸ τὰ τρία γένη, ὅπου ἐνώνουνται εἰς τὴν συγγένειαν αὕτην, τὰ μὲν δύο ἀδελφία ὅπου προείπομεν, ἢ Ἄννα καὶ ὁ Θωμᾶς, λέγεται μέσον γένος, ὁ δὲ Πέτρος καὶ ἡ Μάρθα, λέγονται ἄκρα γένη. Ὅποταν λοιπὸν τὰ γένη αὐτὰ ἀκολουθήσῃ νὰ ὑπανδρευθῶν ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, τότε ἐκεῖνος ὅπου θέλει νὰ ἡξεύρῃ, ἂν παίρνωνται ἢ ὄχι, πρέπει νὰ στοχάζεται τὸ μέσον γένος, καὶ ὅσον περισσότερον μακρύνουν ἀπὸ αὐτὸ, τόσον καὶ πέρνονται, ὅσον δὲ κοντεύουσι, τόσον καὶ ἐμπόδιζονται. Λόγου χάριν εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα· ἂν ὁ Πέτρος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θωμᾶ καὶ τῆς Ἄννης, ζητήσῃ νὰ πάρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ γυναικαδέλφου του Μάρθαν, ἐμπόδιζεται, συγχωρεῖται δὲ νὰ πάρῃ τὴν γυναικαδέλφην τοῦ γυναικαδέλφου του Μαρίαν, διατὶ αὐτὴ περισσότερον ἀπέχει ἀπὸ τὸ μέσον γένος, παρὰ ἡ Μάρθα. Ἐκείνη γὰρ ἦτο β'. βῆθμοῦ, αὕτη δὲ εἶναι δ'. πρὸς τὸν Πέτρον. Ὁ γὰρ Πέτρος καὶ ἡ Μάρθα, ἐ-

παιδὴ καὶ ἔσμιξαν μετὰ τὰ δύο ἀδελφία, ξεχωριστὸν βῆθμόν δὲν ἔχουσι, διατὶ τὸ ἀνδρόγονον κἀνένα βῆθμόν δὲν ἔχει πρὸς ἑαυτὸ, ὡς εἶπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, τὸ ὅποιον ἀξίωμα πρέπει νὰ ἐνθυμῆται τινὰς, ὡς ἀναγκαῖον καὶ χρησιμώτατον εἰς τὴν ἐκ τριγενείας ταύτην συγγένειαν, ἀλλὰ λογίζονται καὶ αὐτοὶ ὡς ἀδελφία, καὶ τὸν β'. βῆθμόν τῶν ἀδελφῶν ἔχουσι. Ὅταν δὲ ὁ Πέτρος πάρῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς γυναῖκος τοῦ γυναικαδέλφου του, τότε λύονται τὰ ἀνδρόγονα, καὶ γίνονται χωριστὰ τὰ δύο ἀδελφία τοῦ ἐνὸς γένους, καὶ τὰ δύο ἀδελφία τοῦ ἄλλου γένους, καὶ φαίνονται οἱ βῆθμοὶ τέλειοι, δ'. δηλαδὴ.

(2) Οὐκ ὀρθῶς λέγει ὁ Σπανός Ἀλέξιος εἰς τὸ περὶ συνοικεσίων, ὅτι τὸ συνοικέσιον τοῦτο ἢ συνθήβεια ἐσυγχώρησε νὰ γίνετα· κατὰ γὰρ τὸ β'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. α. ἡ συνθήβεια ἐκείνη ὅπου ἐναντιόνηται εἰς ἐγγραφον νόμον, πρέπει νὰ ἀκυρόνηται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συνθήβεια αὕτη ἐναντιόνηται εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νομοθέτας ὅπου ἐνομοθέτησαν ἕως τὸν γ'. βῆθμόν νὰ ἐμπόδιζονται τὰ ἐκ τριγενείας συνοικέσια, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀκυρωθῇ, ὡς ἄλογος καὶ παράνομος, καὶ ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ α. τῆς ἐν Σαρδικῇ.

(3) Ὅσα εἶπομεν διὰ τὸ πρότερον συνοικέσιον, προσάρμωσον καὶ εἰς τὸ παρόν. Παράνομος γὰρ εἶναι ἡ συνθήβεια, ὅπου τοῦτο ἐσυγχώρησε, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμπόδιζεται.

(4) Τὸ συνοικέσιον τοῦτο γ'. βῆθμοῦ λέγει νὰ ἦναι ὀρθεῖς Ἀλέξιος οὐκ ὀρθῶς β'. γὰρ μόνον ἐστίν· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀνδραδέλφη μετὰ τὴν νύμφην εἶναι β'. βῆθμοῦ, καὶ αὐτὸς σμίγωντας μετὰ τὴν ἀνδραδέλφην πρότερον, τὸν ἴδιον βῆθμόν ἔχει πρὸς τὴν νύμφην, διὰ τὴν εἰς μίαν σάρκα μετ' ἐκείνης ἔνωσιν.

10. » Ούτε πενθεράν και νύμφην, διατι είναι παρομοίως βαθμοῦ γ'.

Ἄνεμπόδιστοι.

1. » Ἐνας και ὁ αὐτός παίρνει ἀδελφὴν και ἀνδραδέλφην τῆς γυναικαδέλφης του. Οἶον· ἂν ὁ Ἰωάννης πάρῃ Μάρθαν τὴν ἀδελφὴν τῆς Μαρίας, και τὴν Μαρίαν ἐπήρην ὁ Πέτρος, ἔχουσιν ἀδελφὴν τὴν Σαλώμην, ὁ αὐτός Ἰωάννης παίρνει και τὴν Σαλώμην, τὴν ἀνδραδέλφην τῆς γυναικαδέλφης του Μαρίας, διατι είναι βαθμοῦ δ'.
 2. » Δύο ἀδελφοὶ πέρνουσι νύμφην και ἀνδραδέλφην, διατι είναι βαθμοῦ δ'.
 3. » Ὅμοίως παίρνουσι μητριομάμην και προγονοεγγόνην τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, ἐπειδὴ είναι βαθμοῦ δ'.
 4. » Ὅμοίως παίρνουσι μητέρα και τὴν προγονὴν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, διατι είναι βαθμοῦ δ'.
 5. » Ὅμοίως παίρνουσι προγονὴν και ἀνεψιάν, μιᾶς και τῆς αὐτῆς μητρὸς και θείας οὔσης, ἐπειδὴ και εἶναι βαθμοῦ ε'. τὰ μὲν δύο ἀδελφία βαθμοὶ δύο, ἡ θεία μὲ τὴν ἀνεψιά τῆς τρεῖς, ἡ αὐτὴ πάλιν θεία, καθ' ὃ λογίζεται και μήτηρ τῆς προγονῆς τῆς, ἄλλος ἕνας βαθμὸς, ἰδοὺ ε'. βαθμοί.
 6. » Ὁ πατὴρ παίρνει τὴν γυναικαδέλφην τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ υἱοῦ του. Οἶον· ἂν ὁ Θωμᾶς πάρῃ τὴν Μαρίαν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πέτρου, ὁ πατὴρ τοῦ Θωμᾶ παίρνει τὴν Μάρθαν ἀδελφὴν τῆς Ἄννης, γυναικὸς τοῦ Πέτρου, ἐπειδὴ και εἶναι βαθμοῦ ε'. ἕνας μὲν ὁ πατὴρ και ὁ υἱός, δ'. δὲ ὁ γυναικάδελφος μὲ τὴν γυναικαδέλφην.
 7. » Γαμβρός και γυναικάδελφος παίρνουν θείαν και ἀνεψιάν, ἐπειδὴ εἶναι βαθμοῦ ε'.
 8. » Δύο ἀδελφῶν ὁ γυναικάδελφος και γυναικαδέλφη παίρνει ἕνας τὴν ἄλλην. Οἶον· Θωμᾶς και Παῦλος ἀδελφία, ἡ γυναικαδέλφη τοῦ Θωμᾶ παίρνει τὸν γυναικάδελφον τοῦ Παύλου Πέτρον, διατι εἶναι βαθμοῦ ε'. δύο μὲν ἀπὸ τὰ ἀδελφία, δ'. δὲ ἀπὸ τὸν γυναικάδελφον και γυναικαδέλφην.
 9. » Μητρίδος και προγονὸς παίρνουν θείαν ἀπλὴν και ἀνεψιάν, διατι εἶναι βαθμοῦ δ'.
- Ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ἀλλάζει τὰ δακτυλίδια και τὰ στέφανα, ἦτοι ὁ κουμπάρος, κάμμίαν συγγένειαν δὲν ἔχει μὲ τὸ ἀνδρόγυνον. Ὅθεν και δταν χηρεύσῃ τὸ ἕνα μέρος ἀπὸ αὐτὸ, τὸ παίρνει εἰς γάμον. Πρέπει δὲ οἱ κουμπάροι νὰ ἦναι ὀρθόδοξοι και ὄχι ἀπιστοὶ ἢ αἰρετικοί, κατὰ τὸν Συμεὼν τὸν Θεσσαλονίκης (Κεφ. σπ'.) οὔτε νὰ ἦναι Μοναχοί, και δρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ γ'. τῆς δ'.

Κεφ. ἡ. Περὶ τῆς ἐκ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος συγγενείας.

Ἡ συγγένεια αὕτη εἶναι δταν ἀναδεχθῇ τινὰς παιδίον ἀπὸ τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος. Ὁ γὰρ τοῦτο ἀναδεχόμενος, πνευματικὸν του υἱὸν τοῦτο ποιεῖ, και πλέον κοντήτερος και οἰκειότερος συγγενῆς και πατὴρ γίνεται μὲ αὐτὸ, παρὰ ὁποῦ εἶναι ὁ σαρκικός του πατὴρ, ἐπειδὴ, ὅσον εἶναι ἀνώτερον τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσον οἰκειότερα εἶναι και ἡ συγγένεια τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῆς σαρκός. Ὅθεν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον τῆς οἰκειότητος λέγει ὁ νγ'. Κανὼν τῆς Οἰκουμένης ε'. ὅτι ἡ κατὰ Πνεῦμα συγγένεια εἶναι μεγαλητέρα τῆς σαρκικῆς. Μερικοὶ δὲ (1) ἀκούοντες τὸν παρόντα Κανόνα, δὲν τὸν ἐνόησαν τοιοῦτοτρόπως, κατὰ τὴν ποιότητα τῆς οἰκειότητος, ἀλλὰ τὸν ἐνόησαν κατὰ τὴν ποσότητα τῶν βαθμῶν δι' ὃ και ἐξάπλωσαν τὴν ἐκ βαπτίσματος συγγένειαν ἕως εἰς τὸν ζ'. βαθμὸν. Ἄλλοι δὲ και αὐτὸν τὸν ἡ. ἐμπόδισαν, περισσότερο παρὰ εἰς τὴν ἐξ αἵματος συγγένειαν (2). Εἰς τοὺς περισσώτερος ἤμως τοῦτο δὲν ἀρέσει, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β'), ἀλλὰ ἀρέσει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖνα μόνον τὰ πρόσωπα, ὁποῦ ἐμπόδισεν ὁ νόμος. Ἐμπόδισε δὲ ὁ νόμος, ὄχι τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, τοὺς ἀδελφίους δηλ. και ἀδελφὰς τοῦ ἀναδόχου και ἀναδεκτοῦ, ἀλλὰ μόνον τοὺς κατὰ βάθος, και τούτους ὄχι ἕως τοῦ ἡ. βαθμοῦ, ἀλλ' ἕως τοῦ γ'. ἦτοι τὸ νὰ μὴ ἡμπορῇ ὁ ἀνάδοχος νὰ πάρῃ τὴν ἀναδεκτὴν του, οὔτε τὴν μητέρα ἢ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε ὁ υἱός τοῦ ἀναδόχου δύναται νὰ πάρῃ εἰς γυναῖκα κάμμίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτάς. λοιπὸν·

Ἐμπόδισμένοι.

1. » Δὲν δύναται νὰ πάρῃ ὁ ἀνάδοχος (ἢ ὁ σαρκικός του υἱός) τὴν ἀναδεκτὴν του, διατι αὕτη πρὸς μὲν αὐ-

(1) Οὗτοι εἶναι Νικόλαος ὁ Πατριάρχης. Ὁ Βαλαμὼν ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι πρὸς τὸν Μάρκον Ἀλεξανδρείας. Ἰωάννης ὁ Κίτρος ἐν ταῖς πρὸς Κωνσταντῖνον Καθδίσταν ἀποκρίσεσι. Δημήτριος ὁ Χωματεινός ἐν τῷ περὶ βαθμῶν. Νεόφυτος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, και Θεοφάνης Ἱεροσολύμων, ἅπαντες ἐν τῷ Γιοῦρ. Γραϊκορ. περιεχόμενοι, και Μανουήλ τις Ἱεροδιάκονος και μέγας Χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ Ἱερεμίου ὄν τοῦ Πατριάρχου, τοῦτο συνομολογεῖ, ἐν τῇ περὶ συνοικισίων συν-

τόμῳ διδασκαλίᾳ του.

(2) Οἱ τῆς συγγενείας ταύτης βαθμοὶ μετροῦνται τοιοῦτοτρόπως. Ὁ ἀνάδοχος, πρὸς μὲν τὸν ἀναδεκτὸν του εἶναι βαθμοῦ α'. πρὸς δὲ τοὺς γονεῖς του, εἶναι βαθμοῦ β'. πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, βαθμοῦ γ'. οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ πρὸς μὲν τὸν ἀναδεκτὸν του, εἶναι βαθμοῦ β'. πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, βαθμοῦ δ'. οὕτω φησὶν ὁ Ἀρμενόπουλος, βιβλ. δ'. Κεφ. ε'.

τὸν εἶναι θυγάτηρ πνευματικὴ καὶ α'. βαθμοῦ, πρὸς δὲ τὸν υἱὸν τοῦ εἶναι ἀδελφὴ πνευματικὴ, καὶ ἀκολουθῶς β'. βαθμοῦ.

2. » Οὐτε τὴν μητέρα αὐτῆς, ἢ τὴν θυγατέρα, διατι εἶναι β'. βαθμοῦ (1).
3. » Δὲν δύναται κένενα ἀπὸ τὰ παιδία τοῦ ἀναδόχου νὰ πάρῃ τὴν μητέρα τοῦ ἀναδεκτοῦ τοῦ πατρὸς των, ἐπειδὴ καὶ λογιζονται ἀνέψια πρὸς αὐτὴν, καὶ εἶναι βαθμοῦ γ'. (2).
4. » Οὐτε δύναται κένεν παιδίον νὰ πάρῃ τὴν θυγατέρα τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πατρὸς του (ἢ τὸ ἀνάπαλιον), διατι λογίζεται θεῖος πνευματικὸς πρὸς αὐτὴν, καὶ ἀκολουθῶς εἶναι γ'. βαθμοῦ.

Ἐμπόδιοι.

1. » Ὁ σύντεκνος παίρνει τοῦ σύντεκνου τοῦ τὴν ἀδελφὴν, κατὰ τὸν Βλάσταριν ἢ ἀντιστρόφως, ὁ τοῦ σύντεκνου ἀδελφὸς παίρνει τὴν σύντεκνισσαν τοῦ ἀδελφοῦ του.
2. » Ὁ σαρκικὸς υἱὸς τοῦ ἀναδόχου παίρνει τὴν σαρκικὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδεκτοῦ κατὰ τοὺς περισσοτέρους γὰρ οὐδενὸς ἐστὶ βχ'μοῦ, διὰ τὴν ἐκ πλαγίου συγγένειαν.
3. » Ὁμοίως καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀναδόχου παίρνει τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδεκτοῦ, καὶ ἀντιστρόφως ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀναδεκτοῦ, παίρνει τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀναδόχου.
4. » Δύω πνευματικὰ ἀδέλφια ἔχοντα ἓνα ἀνάδοχον, παίρνουν δύο σαρκικὰς ἀδελφάς.

Ἐμπόδιζόμενοι.

1. » Ἄνίσως δὲ δύο παιδία, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν, μὴ ἔχοντα συγγένειαν σαρκικὴν, βαπτισθῶν ἀπὸ ἓνα ἀνάδοχον, ταῦτα δὲν παίρνονται, διατι εἶναι ἀδελφοὶ πνευματικοί, κατὰ τὸν ἀγιώτατον Σισίννιον, καὶ β'. βαθμοῦ (3).

(1) Σημείωσαι ὅτι Λέων καὶ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν νόμων (τίτλ. κη. σελ. 430 τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.) λέγουσιν, ὅτι ἂν λάβῃ τις γυναῖκα τὴν σύντεκνισσάν του, ἢ σμίξῃ μὲ αὐτὴν σαρκικῶς, νὰ χωρίζεται πρῶτον ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ἔπειτα νὰ κόπτεται ἡ μήτηρ ἐκείνου καὶ ἐκείνης. Πῶς δὲ οὗτοι κανονίζονται, ὅρα εἰς τὰ ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ.

(2) Ἔως εἰς τὸν τρίτον τοῦτον βαθμὸν ἐμπόδισεν ὁ νόμος τοὺς κατὰ βάθος συγγενεῖς εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην συγγένειαν, μὲ τὸν ὁποῖον συμφωνοῦσι καὶ οἱ περισσότεροι, ὡς εἴπομεν. Ὁ δὲ Νεόφυτος Πατριάρχης καὶ τὸ σημεῖωμα, τὸ γεγονὸς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, ἐμπόδισαν τὴν συγγένειαν ταύτην ἕως εἰς τὸν η'. βαθμὸν, ὡς εἴπομεν· οἶον, ὁ ἔγγονος τοῦ ἀναδόχου (ἢ τοῦ ἀναδεκτοῦ) δὲν παίρνει τὴν θυγατέρα τῆς ἀναδεκτῆς (ἢ τοῦ ἀναδόχου), διατι εἶναι βαθμοῦ δ'. Ὁ ἔγγονος τοῦ ἀναδόχου δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πάππου, διατι εἶναι βαθμοῦ ε'. Ὁ δισέγγονος τοῦ ἀναδόχου δὲν παίρνει τὴν ἐγγόνην τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ πάππου του, διατι εἶναι βαθμοῦ ς'. καὶ καθέξῃς. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Κίτρος θέλει νὰ ἐμποδίζονται καὶ οἱ ἐκ πλαγίου βαθμοὶ εἰς τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγένειαν (σελ. 325. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.). Ὅμως ἡ ψήφος τῶν περισσοτέρων κρατεῖ.

(3) Τοῦτο τὸ συνοικέσιον θαυμάζω πῶς ἐσυγχώρησαν νὰ γίνεταί, τε Ἱερεμίας καὶ Νεόφυτος οἱ Πατριάρχαι, προβάλλοντες τάχα ὅτι τοῦτο νὰ φυλαχθῇ εἶναι ἀδύνατον, μὲ τὸ νὰ βαπτίζῃ πολλάκις ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς ἀνάδοχος ἓνα ἀρσενικὸν παιδίον τυχερὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἄλλο θηλυκὸν εἰς τὴν Βενετίαν, τὰ ὅποια τυχαίως νὰ ἀνταμωθοῦν καὶ τὰ δύο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢ εἰς τὴν Βενετίαν, καὶ νὰ ὑπανδρευθοῦν. Ἀλλὰ τοῦτο ἤμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς δύο ἀδέλφια σαρκικά· ἐνδέχεται γὰρ ἓνας σαρκικὸς ἀδελφὸς νὰ φύγῃ μικρὸς ἀπὸ τὸν τόπον του, καὶ νὰ διατρίβῃ εἰς ἄλλον μακρυνὸν τόπον, ὕστερον δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ἡ σαρκικὴ ἀδελφὴ του, ἢ σκλαβωθείσα ἢ κατὰ ἄλλην περίστασιν, καὶ ἔτσι μὴ γινώσκον-

τα ὅτι εἶναι ἀδέλφια, νὰ ὑπανδρευθοῦν· ὅθεν, ἀνίσως τοῦτο γένη εἰς τὰ σαρκικά ἀδέλφια, χωρίζεται τὸ συνοικέσιον ἐξάπαντος. Πόσω μᾶλλον χωρίζονται τὰ πνευματικὰ ἀδέλφια, ἂν τύχῃ νὰ ὑπανδρευθοῦν, χωρὶς νὰ λογισθῇ εἰς τὸ οὐδὲν ἢ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν ἔνωσις, ὅση καὶ μείζων εἶναι ἢ κατὰ πνεῦμα συγγένεια ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νθ'. τῆς ς'. προστάζει νὰ μὴ γίνωνται βαπτίσματα εἰς εὐκτηρίους οἴκους, ἀλλ' εἰς τὰς καθολικὰς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ καταγράφωνται ἐκεῖ παρὰ τῶν Ἱερέων τὰ ὀνόματα τῶν ἀναδόχων καὶ ἀναδεκτῶν, καὶ ὁ χρόνος, καὶ διὰ νὰ ᾖναι μάρτυρες τῶν βαπτιζομένων πολλοί, καὶ ἐκ τούτων ἀπάντων, εἰς κάθε καιρὸν νὰ μὴ ἤμπορῇ νὰ γένη τὸ ἄτοπον τοῦτο, νὰ παίρνωσιν τὰ πνευματικὰ ἀδέλφια, ἢ μετ' ἀλλήλων, ἢ μετὰ τοῦ ἀναδόχου, καθὼς τώρα συνειθίζουσιν νὰ κάμνουν καὶ εἰς τὴν Μοσχοβίαν τὴν καταγραφὴν ταύτην, καὶ εἴθε νὰ ἐπιμεληθοῦν οἱ ἄγιοι Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆται καὶ εἰς τὰς ἐδικὰς τῶν Ἐπαρχίας μία τοιαύτη ἀγία συνήθεια πρὸς ἀσφάλειαν. Ὅτι δὲ τὰ ἐξ ἑνὸς ἀναδόχου ἀδέλφια πνευματικὰ δὲν δύναται οὔτε νὰ ὑπανδρευθοῦν ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, οὔτε νὰ ἀρραθωνισθοῦν, βεβαιοὶ καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ Κωνσταντῖνος οἱ Βασιλεῖς (ἐκλογ. τῶν νόμων τίτλ. ιβ'. σελ. 402' τοῦ β'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.). Διὰ νὰ μὴ ἀκολουθοῦν λοιπὸν αὐτὰ τὰ ἄτοπα, εἶναι καλὸν καὶ ἐπωφελεῖς νὰ φυλάττεται πανταχοῦ ἐκείνη ἡ ὀρθὴ καὶ φρονίμη συνήθεια, ὅπου γίνεται εἰς μερικοὺς τόπους τῆς Ἀνατολῆς· ἤγουν, τὸ νὰ μὴ βαπτίζουσιν τὰ παιδία ξένοι ἄνθρωποι ἀπὸ ἄλλην πατρίδα, οὔτε ἀπὸ ἄλλο γένος καὶ συγγένειαν, κἂν καὶ ᾖναι Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ νὰ τὰ βαπτίζουσιν οἱ ἴδιοι συγγενεῖς, οἱ κατὰ σάρκα τῶν βαπτιζομένων παιδίων, θεῖοι, χάριν λόγου, ἢ ἐξάδελφοι πρῶτοι, ἢ δεῦτεροι, καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς οἱ ἐμποδισμένοι εἰς γάμον, ἐπειδὴ αὐτοὶ ἔχοντες τὴν κατὰ σάρκα συγγένειαν, καὶ δι' αὐτὴν ἐμποδιζόμενοι νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν, ἀκολουθῶς ἐμποδίζονται νὰ μὴ ὑπανδρευθοῦν καὶ διὰ τὴν κατὰ πνεῦμα συγγένειαν, καὶ οὕτω δὲν πίπτουσιν εἰς κάμμιαν παρνομίαν.

2. » Δέν δύναται τινάς νά πάρη τήν γυναίκα τοῦ πνευματικοῦ ἀδελφοῦ του, διατί ἀδελφός λογίζεται κατ' αὐτῆς, διὰ τήν μετ' αὐτῆς εἰς μίαν σάρκα τοῦ ἀδελφοῦ του συγγένειαν, καί εἶναι δευτέρου β' βαθμοῦ.
3. » Ὅμοίως ἂν ὁ μὲν ἄνδρας βαπτίσῃ ἕνα παιδίον, ἡ δὲ γυναίκα τοῦ ἄλλο, τὰ παιδιά ταῦτα δέν παίρνονται, διατί φαίνεται ὅτι ἕνας ἀνάδοχος τὰ ἐβάπτισε, μέ τὸ νά λογίζεται μία σὰρξ τὸ ἀνδρόγυνον.
4. » Ὅμοίως καί τήν ἀναδεκτὴν τοῦ πενθεροῦ δέν παίρνει ὁ γαμβρός, ἐπειδὴ καί λογίζεται ἀδελφὴ τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς του. Δύω δὲ ἀδελφὰς σαρκικὰς ἢ πνευματικὰς ἕνας καί ὁ αὐτὸς δέν λαμβάνει ποτέ.

Ἄνεμπόδιστοι ἢ Ἀμφίβολοι.

1. » Ἐάν δὲ ὁ πενθερός μὲν βαπτίσῃ τὸ ἕνα παιδίον, ὁ δὲ γαμβρός τὸ ἄλλο, τὰ παιδιά ταῦτα παίρνονται, διατί ὁ πενθερός πρὸς τὸν γαμβρὸν πίπτει ἐκ τοῦ πλαγίου, ὡς λέγουσί τινες· ὅμως ὁ πενθερός πρὸς τὸν γαμβρὸν κατὰ βάθος λογίζεται, καί ὄχι ἐκ πλαγίου, διὰ τήν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ εἰς μίαν σάρκα ἔνωσιν· ὅθεν ἀμφίβολον τὸ τοιοῦτόν ἐστι συνοικέσιον, καί ἄξιον ζητήσεως.

Σημειῶσαι δὲ, ὅτι ἂν τινὰς ἀναδεχθῇ τὸ παιδίον του, χωρίζεται ἀπὸ τὴν γυναίκα του, διατί ἔγιναν πνευματικὰ ἀδελφία μετ' αὐτῆν, ὡς λέγει ὁ Βλάσταρις (στοιχ. β'). Ὅμοίως σημειῶσαι ὅτι οἱ ἀνάδοχοι πρέπει νά ᾔναι ὀρθόδοξοι καί ὄχι ποτέ ἄπιστοι ἢ αἵρετικοί, κατὰ τὸν Θεσσαλονικῆς Συμειῶν Κεφ. σπ'. δι' ὃ καί ὁ Βηλσαμιὸν (ἀποκρίσ. λβ') σφοδρῶς ἐμποδίζει τὸ νά γίνωνται ἀνάδοχοι ὀρθοδόξων παιδίων Λατίνοι, ἢ Ἀρμένιοι, ἢ Νεστοριανοί καί ἄλλοι τοιοῦτοι, καί ὅτι οἱ τοιοῦτο συγχωρήσαντες νά γένῃ ἀκοινωνήτοι πρέπει νά γίνωνται, ὡς τοῖς ἀκοινωνήτοις αἵρετικοῖς συκοινωνήσαντες (1). Ἡλίος δὲ ὁ Κρήτης Μητροπολίτης γράφων περὶ ἀναδόχων, πρὸς τινὰ Διοσύσιον Μοναχόν, λέγει, ὅτι ἂν οἱ ἀνάδοχοι ἤξευραν ἀκριβῶς ἐκεῖνα ὅπου διορίζει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος νά ἔχουν οἱ ἀνάδοχοι καί τὴν φροντίδα καί φύλαξιν, ὅπου χρεωστοῦν νά δείχνουν εἰς τὸν ἀνάδεκτόν τους· (ὁ γὰρ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (Κεφ. ζ' περὶ Ἐκκλησ. Ἱεραρχ.) λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἀνάδοχος εἰς τὸ βάπτισμα λέγῃ· Ἀποτάσσομαι τῇ σατανᾷ καί συντάσσομαι τῷ Χριστῷ, φανερώνει τοῦτο· Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι θέλω καταπεῖσαι τὸ παιδίον τοῦτο μετὰ τὴν διδασκαλίαν καί καλὴν παιδείαν, ὅπου ἔχω νά τοῦ κάμω, νά ἀποταχθῇ αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν διάβολον καί τὰ ἔργα του, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ τέλειον λογικόν, καί νά συνταχθῇ μετὰ τὸν Χριστόν, καί νά ὁμολογήσῃ τὰς Θείας ταύτας ὁμολογίας· ἂν, λέγω, καί ἤξευραν τοῦτο, μετὰ μεγάλην δυσκολίαν ἤθελαν βαπτίζουσαν, καὶ καί θερμῶς ἤθελαν προσκαλοῦνται εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δέν γνωρίζουν, λέγει, καί ἐπειδὴ συνήθεια ἐπεκράτησε νά βαπτίζουσαν καί γυναῖκες, δέν εἶναι ἐμποδισμένοι ἂν ὁ ἄνδρας βαπτίσῃ ἕνός τὸ πρῶτον παιδίον, καί λείποντος τοῦ ἀνδρός, νά βαπτίσῃ καί ἡ γυναίκα του τὸ δεύτερον» (σελ. 341). τῆς Γιορ. Γραικορ.)· πλὴν τὰ παιδιά ταῦτα εἰς γάμον δέν παίρνονται, ὡς προείπομεν, μόνος δὲ ὁ ἀναδεχόμενος τὸ παιδίον τινὸς ὀνομάζεται σύντεκνος, καί ὄχι καί οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸν Χαρτοφύλακα Πέτρον (σελ. 369. τῆς αὐτῆς). Ὅρα καί τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ σ'. τῆς ἐν Καισαρείᾳ.

Κεφ. θ'. Περὶ τῆς ἐξ υἱοθεσίας συγγενείας.

Ἡ ἐξ υἱοθεσίας συγγένεια εἶναι, ὅταν τινές, καί μάλιστα ἄτεκνοι ὄντες, κάμνουν τινὰ υἱόν τους θετόν, εἰς παρηγορίαν τῆς ἀτεκνίας των καί εἰς κληρονομίαν τῆς περιουσίας των· ὅταν ὅμως κάμνουν αὐτὸν υἱόν τους, ὄχι μετὰ λόγια ψιλὰ, ἀλλὰ κατὰ νόμον τὸν πρέποντα, μετὰ τελετῆς ἱερῶν βύχων, κατὰ τὴν κδ'. Νεαράν Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Διὰ ταύτης γὰρ τῆς συγγενείας, οἱ μὲν υἱοθετοῦντες τάξιν γονέων λαμβάνουν, οἱ δὲ θετοὶ υἱοὶ τάξιν παιδίων, καί εἰς γάμου κοινωνίαν ἀναμεταξύ των δέν ἔρχονται. Πρέπει δὲ νά ᾔναι ἐκεῖνος ὅπου κάμει υἱόν θετόν εἰς τελείαν ἐφηβότητα καί ἡλικίαν, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (βιβλ. β'. τίτλ. θ'), ἢτοι δεκαπέντε, ἢ 15'. χρόνων, καί μεγαλύτερος εἰς τὴν ἡλικίαν ἀπὸ τὸν υἱοθετούμενον. Ὁ μὲν οὖν νόμος (βιβλ. 17.) παρὰ τῷ Βλάσταρι, ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νά λαμβάνῃ ὁ θετὸς υἱὸς (καὶ καί αὐτεξούσιος γένῃ) τὴν γυναίκα τοῦ θετοῦ τοῦ πατρὸς, οὔτε ὁ θετὸς πατὴρ νά λαμβάνῃ τὴν γυναίκα τοῦ θετοῦ τοῦ υἱοῦ, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἔχει μητρὸς τάξιν πρὸς τὸν θετόν υἱόν, ἡ δὲ νόμφης πρὸς τὸν θετόν πατέρα καί εἶναι α'. βαθμοῦ. Ἀλλ' οὔτε τὴν θυγατέρα, ἢ τὴν προγονὴν τοῦ θετοῦ πατρὸς τοῦ λαμβάνει ὁ θετὸς υἱὸς, ἐπειδὴ ἔχει ἀδελφοῦ τάξιν πρὸς αὐτὰς καί εἶναι βαθμοῦ β'. Οὔτε τὴν μητέρα, ἢ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς (τῆς μητρὸς του δηλ.) (2) τοῦ θετοῦ αὐτοῦ πατρὸς λαμβάνει, ἐπειδὴ ἡ μὲν μάμμης, ἡ δὲ θείας ἔχει τάξιν πρὸς αὐτόν, καί ἡ μὲν, εἶναι β'. βαθμοῦ, ἡ δὲ δ'. πρὸς αὐτόν, ἀλλ' οὔτε παίρνει τὴν ἀπὸ υἱοῦ ἐγγόνην τοῦ θετοῦ τοῦ πατρὸς, οὔτε παίρνει τινὰς τὴν θετὴν θυγατέρα τοῦ πάππου του, διατί λογίζεται ἀδελφὴ τοῦ πατρὸς του, θεία δὲ αὐτοῦ, καί ἀκολουθῶς μητρὸς τάξιν ἔχει πρὸς αὐτόν. (3)

(1) Ἀλλ' οὔτε οἱ Μοναχοὶ ἀναδέχονται παιδιά ἐκ τοῦ βαπτίσματος, καί ὅρα τὴν ὑποσημ. τοῦ γ'. τῆς δ'.

(2) Ἄξιον ζητήσεως καί ἀπορίας εἶναι, διὰ τί ἡ μὲν Νεαρά νομοθεσία Λέοντος τοῦ σοφοῦ προστάζει νά κρατοῦσι καί εἰς τὴν ἐξ υἱοθεσίας συγγένειαν τὰ ἴδια ἐκεῖνα, ὅπου ἀκολουθοῦν καί εἰς τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου βαπτίσματος συγγένειαν, καί κατὰ τὸ σημεῖωμα τὸ γεγονός ἐπὶ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ νόμος τοὺς μὲν ἐκ πλαγίου συγγενεῖς δέν ἐμποδίσεν ἀπὸ τὸ νά παίρνωνται εἰς τὴν ἐκ τοῦ Βαπτίσματος, ἐδῶ δὲ εἰς τὴν ἐξ υἱοθεσίας καί τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς ἐμποδίσεν; Ἀλλ' ἴσως ἐμποδίσεν αὐτοὺς, προηγουμένως μὲν, καί διατί κατὰ τοὺς νόμους, ἢ ἐξ υἱοθεσίας συγγένεια στενωτέρα φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐκ

τοῦ βαπτίσματος (καὶν αὐτὴ εἰς τοὺς ἐδικούς μας καιροὺς ἔπαυσε, καί σπανιάκις εὐρίσκεται), διὰ τοῦτο εἰς μὲν τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγένειαν, ἐμπόδισε μόνον ἕως τὸν γ'. βαθμὸν τοὺς κατὰ βάθος συγγενεῖς, τοὺς δὲ ἐκ πλαγίου τελείως δέν ἐμπόδισεν, εἰς δὲ τὴν ἐξ υἱοθεσίας ταύτην, καί τοὺς ἐκ πλαγίου ἀκόμη ἐμπόδισεν, ἐπομένως δὲ, καί διὰ τὸ νά γένουν φανεροὶ οἱ ἔχοντες κληρονομήσαι τὴν περιουσίαν τῶν ἐξ υἱοθεσίας συγγενῶν τους, ὡς καί εἰς τὴν ἐξ αἵματος, εἰς δὲ τὴν ἐκ τοῦ βαπτίσματος συγγένειαν, τοὺς ἐκ πλαγίου δέν ἐμπόδισεν, ὅτι μηδὲ οἱ κατ' αὐτὴν συγγενεῖς κληρονομοῦσι τοὺς πνευματικούς των πατέρας καί συγγενεῖς.

(3) Καί ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὸν Βλάσταριν, ἢ ἐξ υἱοθεσίας.

Κεφάλαιον ι'.

Ἡ δὲ λεγομένη ἀδελφοποίησις, ὅχι μόνον εἶναι ἐμποδισμένη ἀπὸ τὸ λέ. Κεφ. τοῦ ιγ'. τίτλου τοῦ ε. βιβλίου τοῦ νόμου (σελ. 217. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.) τελείως νὰ μὴ γίνεταί, καὶ ἀποβεβλημένη ἐστὶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐναντία εἶναι εἰς τὴν φύσιν, κατὰ τὸν Χωμπτεινὸν Δημήτριον (αὐτόθ). Ἡ γὰρ θέσις μιμεῖται τὴν φύσιν, ἢ δὲ φύσις δὲν γεννᾷ ἀδελφὸν ποτε, ἀλλὰ υἱὸν· λοιπὸν καὶ ἡ θέσις, ὡς μιμουμένη τὴν φύσιν, δὲν δύναται νὰ κάμῃ ἀδελφόν. Ὅθεν ἡ τοιαύτη ἀδελφοποίησις ὅχι μόνον δὲν γίνεταί, ἢ λογίζεται τελείως ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ ὑπανδρεύωνται ἀναμεταξὺ των οἱ τοιοῦτοι ψευδαδελφοποιητοί, ἀλλ' οὐδὲ ὅπως πρέπει νὰ γίνετχι. Ἀπόβλητον γὰρ ἐστὶ τοῦτο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ὡς πολλῶν κακῶν καὶ ἀπωλείας πρόξενον ψυχικῆς εἰς τοὺς περισσοτέρους, καὶ ὕλη διὰ νὰ πληροῦνουν τινὲς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰ σαρκικὰ των θελήματα, καθὼς ἡ δοκιμὴ μυρία εἰδείξε τὰ παρκαδεύματα κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους.

Κεφ. ια'. Περὶ Μνηστείας, ἢ τοι Ἀρραβωνισμοῦ.

Ἡ Μνηστεία, ἢ τοι ὁ ἀρραβωνισμὸς, εἶναι κατὰ τοὺς νόμους μίξ ἐνθύμησις καὶ ὑπόσχεσις τῶν γάμων ὅπου μέλλουν νὰ γένουν (1) με συμφωνίαν, τότε τῶν ἀρραβωνιζομένων, ὅσον καὶ τῶν γονέων αὐτῶν. Φαίνονται δὲ νὰ συμφωνοῦν εἰς τὸν ἀρραβωνισμὸν ἐκεῖνοι ὅπου ἀπὸ τοὺς ρηθέντας δὲν ἀντιλέγουσι φανερώς (2). Ἐπειδὴ δὲ εἴπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ, ὅτι ἡ νόμιμος καὶ ἀληθὴς μνηστεία πρέπει νὰ γίνεταί μετὰ ἱερολογίαις, ὅταν ὁ ἄνδρας ἦναι ἰδ'. χρόνων, ἢ δὲ γυνὴ ἰγ'. με τὴν δόσιν τῶν ἀρραβῶνων καὶ με τὸ συνειθισμένον φίλημα τῶν ἀρραβωνιζομένων, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι χρεῖα νὰ λέγωμεν πάλιν ἐδῶ τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ πέμπομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ἰδῇ τὰ ταῦτα πλατύτερον ἐκεῖ, καὶ ποῖοι τὰ ἐδιώρισαν. Τόσον δὲ μόνον λέγομεν, ὅτι ὁ τοιουτοτρόπως γενόμενος ἀρραβωνισμὸς, εἰ καὶ κατώτερος εἶναι τοῦ γάμου, ὡς ἴσως ὁμοίως σχεδὸν με τὸν τέλειον γάμον λογίζεται, καὶ οἱ τοιουτοτρόπως ἀρραβωνισθέντες, εἴαν ἀποθάνῃ ἢ ἀρραβωνιαστὴ των, οἱ μὲν μέλλοντες νὰ γένουν Ἱερεῖς, ἄλλην γυναῖκα νὰ πάρουν δὲν δύνανται, ὡς διγαμοὶ λογιζόμενοι, εἰ δὲ καὶ πάρουν, οὐ γίνονται Ἱερεῖς, ἀλλ' εἴαν καὶ γένουν καθαιροῦνται, κατὰ τὴν τοῦ Ξιφιλίνου ἀπόφασιν (σελ. 214. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.). Οἱ δὲ λαϊκοὶ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ νὰ λάβουν τὴν ἐξαδέλφην, ἢ ἄλλο πρόσωπον συγγενὲς τῆς ἀρραβωνιαστῆς των, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ Συνοδικὸς τόμος τοῦ Πατριάρχου Σισινίου καὶ Ξιφιλίνου ἐδιώρισεν, ὅτι ὅσα πρόσωπα συγγενικὰ ἐμποδίζονται ἀπὸ τοὺς ὑπανδρευθέντας τελείως, τόσα νὰ ἐμποδίζωνται καὶ ἀπὸ τοὺς ὄντας ἀρραβωνισμένους κατὰ τὸν ἄνωθεν τρόπον (3). Ὅσαι δὲ μνηστεῖαι δὲν γένουν κατὰ τὸν ἄνωθεν τρόπον, αὐταὶ μνηστεῖαι ἀληθινὰ οὔτε εἶναι, οὔτε ὀνομάζονται, ἀλλὰ ὡς ἀπλατ' ἀρέσκαιαι τῶν ἀνθρώπων εἰσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν ἡ κόρη ἦναι ἀνήλικος, καὶ μικρότερη ἀπὸ ζ'. χρόνων ἀρραβωνισθῇ (ἢ κατὰ τὸν Βλάσταριν μικρότερη ἀπὸ εἴ. χρόνων), δύναται ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς νὰ πάρῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς ἀποθανούσης ἀρραβωνιαστῆς του, κατὰ τὸν Συνοδικὸν τόμον Σισινίου καὶ Ξιφιλίνου. Ὁ τοιοῦτος δὲ δύναται νὰ γένη καὶ Ἱερεὺς, ἂν χαλασθῇ ἢ τῆς τοιαύτης ψευδομνηστείας συμφωνία, κατὰ τὸν Βλάσταριν. Ἐάν δὲ ἡ κόρη ἦτο ἐπτά χρόνων καὶ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἐπτά, παρακάτω ὁμοίως ἀπὸ τοὺς ἰγ'. καὶ ἡ μνηστεία ἔγινε χωρὶς ἱερολογίαις, με συμφωνίαν δὲ μόνον, εἴαν ἀποθάνῃ αὕτη, διορίζει ὁ ἴδιος τόμος αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἡ Νεαρά τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου, νὰ μὴ παίρῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ὁ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς, οὔτε ἄλλος τινὰς νὰ παίρῃ τὴν τοιουτοτρόπως μνηστὴν οὕσιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀποθανόντος αὐτοῦ δηλ. (4)· ἐκεῖνος δὲ ὅπου ἀρραβωνιασθῇ γυναῖκα καὶ δὲν ἐδιώρισε χρόνον πότε νὰ τὴν εὐλογηθῇ, πρέπει νὰ τὴν εὐλογηταί ἀνάμεσιν εἰς δύο χρόνους, ἂν εἰς τὸν ἴδιον τόπον εὐρίσκειται τῆς ἀρραβωνιαστῆς· εἰ δὲ λείπει, νὰ τὴν εὐλογηταί εἰς τρεῖς χρόνους,

συγγένεια πρέπει νὰ φυλάττεται καθὼς καὶ ἡ ἐξ αἵματος. τόσον εἰς τοὺς βαθμοὺς τῶν γάμων, ὅσον καὶ εἰς τῶν γονέων τὴν κληρονομίαν, καθὼς οἱ φιλευσεθεῖς νόμοι διδάσκουσι.

(1) Β.βλ. α. (ἐν σελ. 513. τῆς Γιοῦρ Γραικορ.).

(2) Βιβλ. β'. καὶ ζ'. (αὐτόθ).

(3) Οἱ τοιουτοτρόπως ἀρραβωνισθέντες δὲν χωρίζονται, κἂν τύχη νὰ δαιμονισθῇ τὸ ἓν μέρος αὐτῶν, καθὼς οἱ νόμοι διορίζουσι. (Βλάσταρ. Κεφ. ιε' στοιχ. γ').

(4) Λέγει γὰρ ὁ Βαλαμῶν (ἀποκρίσ. μη'.) ὅτι Κληρικὸς τις ἀρραβωνισθεὶς δι' ἐγγράφων δεσμῶν γυναῖκα ἐπταετῆ, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἄλλην γυναῖκα λαβὼν, δὲν ἐσυγχωρήθη ἀπὸ τὴν Σύνοδον, νὰ χειροτονηθῇ Ἱερεὺς ὡς διγαμος, ἐπειδὴ εἶπεν ἡ Σύνοδος, ὅτι ἡ ἐπταετὴς γυνὴ εἶναι δεκτικὴ ἔρωτος, καὶ φθορὰν ὑπομένει, καὶ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς τῆς πορνείας πειράζεται. Σημειώται δὲ ὅτι, κατὰ τὴν Νεαράν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, σφοδρῶς πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ἢ κατάρτος συνθήκη ὅπου ἐπικρατεῖ εἰς πολλοὺς τόπους, τὸ νὰ ἐμβαίνουν

οἱ ἀρραβωνιαστικοὶ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀρραβωνιαστῶν τους πρὸ τοῦ νὰ εὐλογηθοῦν, διατὶ ἀπὸ τὴν συχνὴν θεωρίαν καὶ συνομιλίαν ὅπου κάμνουσιν αὐτοὶ με αὐτὰς, ἀνάπτουσιν ἀπὸ τὸν ἔρωτα. καὶ πολλάκις σμίγουσιν με αὐτὰς πρὸ τοῦ γάμου. Ὅθεν διὰ νὰ κοπῇ ἡ μεγάλη παρανομία αὕτη, πρέπει καὶ οἱ κατὰ τὸν ἄνωθεν Ἀρχιερεῖς, καὶ μάλιστα οἱ γονεῖς τῶν παιδίων, νὰ μὴ ἀφένουσιν αὐτὰ νὰ συνομιλοῦν με τὰς ἀρραβωνιαστὰς των. Καὶ τοῦτο δὲ πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι καὶ χωρὶς μνηστείας καὶ ἀρραβῶνα ὁ γάμος γίνεταί, κατὰ τὴν Συνοδικὴν διάγνωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου, τοῦ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, λέγουσαν· Ἀρραβῶνες δίδονται ὅχι μόνον εἰς τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε ἄλλην ἀλλαγίαν καὶ πραγματείαν, ὅχι ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς. Λοιπὸν καθὼς εἰς τὰς ἄλλας πραγματείας δὲν λέγομεν ὅτι εἶναι ἄκυρον ἐκεῖνο ὅπου γένη, ἂν καὶ ἀρραβῶνες δὲν δοθοῦν, ἔτσι καὶ ὁ γάμος εἶναι βέβαια ἄχωριστος, κἂν καὶ ἀρραβωνιασμὸς δὲν εἴη νὰ γένη (σελ. 216. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.).

κατὰ τὸν Βλάσταριν. Ἐὰν ὅμως κάμμία εὐλογος αἰτία καὶ ἀνάγκη ἀκολουθήσῃ, μακραίνει ἡ διαρία περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς τέσσαρας χρόνους, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον. Ὅρα ταῦτα πάντα εἰς τὸν Βλάσταριν, εἰς τὸ περὶ Μνηστείας, καὶ εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον, βιβλ. δ'. τίτλ. α. καὶ ς'. Ὅποιος δὲ ἀρπάσῃ ἄλλου ἀρραβωνιαστήν, πρέπει νὰ τὴν ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικὸν τῆς, καὶ καὶ τὴν ἐφθεῖρε, κατὰ τὸν ιά. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ τὸν κβ'. Βασιλείου. Ὅρα καὶ τὸν κέ. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (1).

ΤΥΠΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΙΝΩΝ

Τύπος Συστατικοῦ καὶ Ἀπολυτικοῦ Γράμματος.

Ἀποστολικοὶ καὶ Συνοδικοὶ Κανόνες διακελεύουσι, συστατικαῖς καὶ ἀπολυτικαῖς ἐπιστολαῖς τοὺς ἀποδημεῖν ἐθέλοντας Ἱερωμένους, παρὰ τῶν αὐτοὺς χειροτονηκόντων ἐφοδιάζεσθαι. Συστατικαῖς μὲν τοῦ τε δόγματος καὶ βίου καὶ τῆς χειροτονίας αὐτῶν, ἐξαιρέτως δὲ, τῆς διαβληθείσης αὐτῶν ὑπολήψεως, ἀπολυτικαῖς δὲ, πρὸς δῆλωσιν τῆς ἀδείας, ἢ παρ' αὐτῶν εἴληπον ἐνεργεῖν τὰ τῆς Ἱερωσύνης, ὅπου περ ἂν ἀπέλθωσι. Τούτοις τοιγάρων καὶ ἡμεῖς τοῖς Θεοῖς καὶ Ἱεροῖς Κανόσιν ἐπόμενοι, τοῖς ἀπανταχοῦ Ἱερωμέ-οις καὶ λαϊκοῖς, διὰ τοῦ παρόντος Συστατικοῦ ἐν ταύτῳ καὶ Ἀπολυτικοῦ γράμματος, πρωτοτύπως συνιστῶμεν τὸν ἐπιφέροντα τοῦτο εὐλαβεστάτον καὶ πανοσιωτάτον ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ κιδεσιμώτατον ἐν Ἱερεῦσι) κύριον (δεῖνα) ὅτι καὶ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος ἔχει, καὶ βίου σεμνοῦ καὶ ἀδιαβλήτου ὑπολήψεως καὶ ὅτι, παρ' ἡμῶν τῇ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, χειροτόνηται νομίμως καὶ κανονικῶς, κατὰ τὴν συμμαρτυρίαν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ Πατρὸς καὶ ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν, βαθμηδὸν Ἀναγνώστης, Ὑποδιάκονος, Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος, ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ (δεῖνος Ἁγίου) ἐπομένως δὲ καὶ ἀπολύομεν αὐτὸν καὶ ἐξουσίαν διδόμεν, ὅπου ἂν ἀπέλθῃ, τὰ τῆς Ἱερωσύνης ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν, μετὰ καὶ τῆς κανονικῆς ἀδείας καὶ συναινέσεως τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερέως. Ὅθεν εἰς πίστῳσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐδόθη τὸ παρὸν ἡμῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ (ὄρα καὶ τὸν ιβ'. Ἀποστολ.) (αὐξδ'. Μαρτίου.).

Τύπος Ἐνταλτηρίου Γράμματος.

Ἡ μετριότης (ἢ ἡ ταπεινότης) ἡμῶν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἀνατίθησί σοι τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις (ἢ ἐν Ἱερεῦσι) κυρίῳ (δεῖνι) ὡς ἀνδρὶ τιμίῳ, καὶ εὐλαβείας ἀξίῳ, τὸ τῆς Πνευματικῆς πατρότητος λειτούργημα. Ὅς δὲ ὀφείλεις ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς πάντων, τῶν ἐπὶ ἐξομολογήσει τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων προσερχομένων σοι, καὶ ἀνακρίνειν αὐτοὺς καὶ τὰ βάρη τῶν καρδιῶν αὐτῶν, ἐρευνᾶν τὰ διανοήματα καὶ τὰς πράξεις κατχμανθάνειν : ἐφ' ᾧ, τὰς μὲν ἀρχὰς καὶ αἰτίας ὡς οἶόν τε ἀνυστέλλει καὶ ἀνασπᾶν, τὰ δὲ τέλη καὶ ἐνεργήματα τούτων εὐθύνειν κανονικῶς καὶ πρὸς τὰς ἐξεις καὶ διαθέσεις τῶν προσερχομένων, καὶ τὰ φάρμακα τούτοις ἐπιτιθέσθαι, καὶ γίνεσθαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα παντας κερδήσῃ, νῦν μὲν ἐλέγχων, νῦν δὲ ἐπιτιμῶν καὶ παρακαλῶν, καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν σωτηρίαν τούτων πραγματευόμενος. Ὅθεν καὶ δῆσεις μὲν, ἀ δεῖ δεθῆναι, λύσεις δὲ πάλιν τὰ λύσεως ἀξία. Ἐτι δὲ ὀφείλεις τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα οὕτω διερευνᾶν καὶ ἀκριβῶς ἐξετάζειν, ὡς οἱ θεοὶ καὶ Ἱερεῖς ἀπαιτοῦσι Κανόνες, μήποτε ἀμαρτίας ἀλλοτριῆς συγκοινωνήσῃς, καὶ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν σὺν ταῖς ἐκείνων, τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραλῶς. Ἀποκείρειν δὲ καὶ Μοναχοὺς, μετὰ δοκιμῆς, καὶ ἀναδόχων, κατὰ τοὺς Κανόνας, ὡς σύνηθες. Καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὀφείλεις ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ ἀναστρέφεσθαι καὶ σεμνότητι, ἥτις ἀμύζουσα ἐστὶ πνευματικοῖς ἀνδράσιν, ὡς λόγον ἀποδώσων τῷ Θεῷ. Ὅθεν εἰς δῆλωσιν ἐδόθη σοι καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν Ἐνταλτήριον γράμμα.

(Σημειῶσαι ὅτι τὸ, ἡ μετριότης, γράφουσιν οἱ Πατριάρχαι, ἢ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Μονεμβασίας, κατὰ τινὰ φιλοτιμίαν βασιλικὴν, πλὴν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν μόνων τὸ δὲ, ἡ ταπεινότης, γράφουσιν ἀπλῶς ὅλοι οἱ Μητροπολίται, Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι).

Τύπος Κανονικῆς Συμμαρτυρίας.

Οἱ τὰ θεῖα καλῶς διαταξάμενοι θεοκῆρυκες Ἀπόστολοι, καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς τῶν θεοφόρων Πατέρων σύλλογος, κανονικῶς ὄρισαν, μηδένα τοῦ θεοῦ βαθμοῦ τῆς Ἱερωσύνης καταξιοῦσθαι δίχα πολλῆς ἐρεύνης καὶ ἀκρι-

(1) Ὁ δὲ ἐ. τίτλ. τοῦ κη'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν λέγει, ὅτι ἐν ἡμῶν νὰ πάρω εἰς γυναῖκα τὴν ἀρραβωνιαστήν τοῦ πατρὸς μου, ἢ τοῦ ἀδελφοῦ μου (ἢ παρ' ἄλλοις τοῦ υἱοῦ μου), ἐπειδὴ ἡ μὲν ἔχει τάξιν μητρικῆς πρὸς ἐμὲ, ἢ δὲ νόμφης. Καὶ πάλιν Ἄν ἡμῶν νὰ πάρω τὴν μητέρα τῆς ποτέ μου ἀρραβωνιαστῆς, ἐπειδὴ καὶ ἔγινε πενθερά μου. Καὶ πάλιν λέγει ἀλ-

λαχοῦ ὁ πολιτικὸς νόμος, ὅτι ὁ θετὸς πατὴρ ἐν ἡμῶν νὰ πάρῃ τὴν ἀρραβωνιαστήν τοῦ θετοῦ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἡ θετικὴ λυθῇ διότι αὕτη, ὡς νόμφη μὲν αὐτοῦ λογίζεται, ὡς δὲ γυνὴ τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Ὅρα καὶ τὰς περὶ Μνηστείας δύο Συνοδικὰς ἀποφάσεις Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου (σελ. 211. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.).

Θεός εξετάσεως, ἵνα μὴ ὑπ' ἀναξίων τὰ θειότατα τελεσιουργῶνται. Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ καὶ ὁ κατὰ πνευμᾶ μοι υἱός (δεῖνα), υἱός τοῦ (δεῖνος) ἐκ χώρης τῆς (δεῖνος), ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα. Ὦν καὶ στήσας ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς εἰκόνης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ βέθη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐρευνήσας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων ἀνδρῶν πληροφορηθεὶς τῶν εἰδόντων τὴν αὐτοῦ πολιτείαν, καὶ μηδὲν εὐρών ἐν αὐτῷ, κατὰ νόμους κωλύων, μαρτύρομαι αὐτὸν ἀξίον τῆς Ἱερωσύνης ὄντα καὶ τέλειον τῇ ἡλικίᾳ, καθὼς οἱ ἱεροὶ Κανόνες διακελεύονται. Ὅθεν καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ παρὸν εἰς ἐνδειξίν, κεκυρωμένον ἰδίᾳ ἐμῇ ὑπογραφῇ, καὶ μαρτυρίαις, ὧν προεῖρηκα ἀξιοπίστων μαρτύρων. Καὶ οὕτως ὑπογράφεται, ὅτε Πνευματικὸς καὶ οἱ μάρτυρες. αὐξδ'.

Τύπος τοῦ πρὸς τοὺς Πένητας Γράμματος.

Ἐντιμότατοι Κληρικοὶ, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, χάρις εἰς ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ. Ὁ τὸ παρὸν ἡμῶν ἐπιφέρων γράμμα τιμιώτατος ἐν Χριστῷ ἀδελφός (δεῖνα), ὑπαρχὼν ἐκ τῆς πόλεως (δεῖνος), ἐκ τινῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν ὑπέπεσεν εἰς χρέος βαρύτερον γροσίων τόσων, ὡς ἔγνωμεν καλῶς καὶ ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῶν εἰδόντων τὰ κατ' αὐτόν. Ὅθεν μὴ ἔχων ὁ δυστυχὴς ἀλλαχόθεν βρηθείας καὶ ἐλέους τυχεῖν, προστρέχει εἰς τὰ φιλόχριστα σπλάγχνα ὑμῶν τῶν φιλελεηρόνων Χριστιανῶν. Ὑποδεξάμενοι τοίνυν αὐτὸν ἀπαξάπαντες ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ, ὡς Θεοδίδοκτοι ὄντες εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, [ἀ. Θεσσ. δ'. 9.] κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἕκαστος τὴν κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνην [Ματθ. ε'. 7.] αὐτῷ ἐπιχορηγήσατε, διὰ τὸν τοὺς ἐλεήμονας μακαρίζοντα Κύριον. Οἴδατε γάρ, ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται, κατὰ τὸν Γωβίτ, [Γωβίτ ιβ'. 8.] καὶ ὅτι, κατὰ τὸν Παροιμιαστήν, «ὁ ἐλεῶν πτωχόν, δανεῖζει Θεῷ,» [Παροιμ. ιθ'. 17.] οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος, καὶ ἡ παρ' ἡμῶν εὐχή καὶ εὐλογία εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Τύπος Διαθήκης. (1).

Τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ, φθόνῳ διαβόλου, τὴν ζωοποιὸν παραβάνας τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, ἔπαντες ἡμεῖς, οἱ ἐξ ἐκείνου τὸ γένος κατὰ διαδοχὴν ἔλκοντες, οὐ μόνον θνητοὶ ἐξ ἀθανάτων κατέστημεν, ἀλλ' οἴμοι! καὶ

(1) Σημειῶσαι δὲ ὅτι κατὰ τρεῖς τρόπους ἀφίνει τινὰς τὰ πράγματά του, ἢ μὲ διαθήκην, ἢ μὲ κωδίκελλον, ἢ καὶ ἀγράφως. Διαθήκη λοιπὸν εἶναι μία δικαία θέλησις, τὴν ὅποιαν κάμνει τινὰς ἔχων τὸν νοῦν του ὕγιᾶ, εἰς ἐκεῖνα, ὅπου θέλει νὰ γένουν μετὰ τὸν θάνατόν του, κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (βιβλ. ε. τίτλ. α.)· διὰ τῆς διαθήκης ἀφίνει τινὰς πρῶτον τὸ φαλκίδιον, ἧτοι τὸ μερίδιον καὶ τὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς νομίμους κληρονόμους του καὶ συγγενεῖς, ἧτοι ἂν ἔχη τέσσαρα, ἢ ὀλιγώτερα παιδιὰ, ἀφίνει εἰς αὐτὰ τὸ τρίτον μερίδιον τῆς περιουσίας του, εἰ δὲ παράνω ἀπὸ τὰ τέσσαρα, τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας του, καὶ τὰ λοιπὰ δύο μερίδια, ἢ τὸ ἡμισυ τὰ ἀφίνει κατὰ δεύτερον λόγον (αὐτόθι. τίτλ. θ'.) λεγάτον, ἧτοι τὰ ἀφίνει αὐτὸς δωρεὰν καὶ χάριν διὰ νὰ τὸν ἐνθυμοῦνται, εἰς ὅποιον θέλει καὶ βούλεται ἡγαπημένον του, ἢ συγγενῆ του, εἴτε καὶ ξένον. Ἡ δὲ ἀφίνει εἰς πτωχοὺς, εἰς Μοναστήρια, εἰς νοσοκομεῖα, εἰς σχολεῖα, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα θεοφιλεῖ ψυχικά. Λεγάτον γὰρ εἶναι δωρεὰ ἐν διαθήκῃ καταλειφθεῖσα (βιβλ. μδ'. τῶν Βασιλικῶν, τίτλ. α.) καὶ κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον (αὐτόθι τίτλ. ι.) γίνεται καὶ μυστικὴ διαθήκη, ἧτις πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἰδιοχείρων ὑπογραφὴν καὶ βουλλαν τοῦ διατιθεμένου. Ἀγραμμάτου δὲ αὐτοῦ ὄντος, νὰ γράφη καὶ ὁ γραφεὺς καὶ οἱ μάρτυρες, ὅτι ἐν φόβῳ Θεοῦ ἀληθῶς ταῦτα γράφουν, καθὼς τὰ ἤκουσαν ἐκ στόματος τοῦ ποιούντος τὴν διαθήκην. Ἡ δὲ φανερὰ διαθήκη πρέπει νὰ ἦναι βεβαιωμένη μετὰ τὴν ὑπογραφὴν καὶ βουλλαν τοῦ Πρακτωρός (ἧτοι τοῦ ἄρχοντος), καὶ μετὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν καὶ βουλλαν ἐπτά ἢ πέντε μαρτύρων, ἐν καιρῷ δὲ ἀνάγκης, καὶ τριῶν ἢ δύο μαρτύρων, γράφοντος καὶ τοῦ ποιούντος τὴν διαθήκην ἰδιοχείρως τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου του (Ἀρμενόπουλος αὐτόθι. τίτλ. α.). Αἱ διαθήκαι ἄλλαι μὲν ἐσχιζονται ὀλοκλήρως ἢ κατὰ μέρος, ὅταν τὸν θετὸν υἱὸν του δὲν γράφη κληρονόμον εἰς τὴν διαθήκην του ὁ δια-

θέμενος, καὶ ὅταν ἔχη ὑπεξουσίαν θυγατέρα, ἢ ἔγγονον καὶ δὲν τοὺς γράφη καὶ αὐτοὺς κληρονόμους· σχιζεται κατὰ μέρος καὶ διὰ ἄλλα πολλὰ αἷτια. Ἄλλαι δὲ διαθήκαι ἀκυροῦνται, ὅταν ἡ κατὰ νόμους δευτέρα διαθήκη ἀκυρόνη τὴν πρώτην. καὶ διὰ ἄλλα πολλά. Ἄλλαι δὲ διαθήκαι εἶναι ἀτελεῖς, ὅταν δὲν ἦναι παρόντες ἐπτά ἢ πέντε μάρτυρες, οὐδὲ συμφώνως τὴν ὑπογράφουν καὶ τὴν βουλλώσουν, μηδὲ τὸ ὄνομα γράφη τοῦ κληρονόμου ἰδιοχείρως ὁ διατιθέμενος (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι τίτλ. ε.). Δὲν πρέπει δὲ τινὰς νὰ ἀφίνη δωρεὰς καὶ λεγάτα εἰς τὴν διαθήκην του, ἐξω ἀπὸ τὰ κοινὰ νόμιμα, ἧγουν πρῶτον πρέπει νὰ ἀφίνη τὸ νόμιμον μέρος εἰς τὰ παιδιὰ του, καὶ ὑστερον ἀπὸ τὸ ἐπιλοιπον μέρος τῆς περιουσίας του νὰ εὐγάνη καὶ τὴν προῖκα καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν, καὶ τότε ἂν περισσεύσῃ, νὰ τὸ ἀφίνη δωρεὰν καὶ ψυχικόν, ὅπου θέλει (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι. τίτλ. α. καὶ τίτλ. θ'). Γίνεται καὶ πρώτη, γίνεται καὶ δευτέρα, ἢ ὑστέρᾳ διαθήκη· καὶ εἰ μὲν εἶναι τελεία ἢ ὑστέρᾳ, χαλᾷ τὴν πρώτην (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι, τίτλ. α.), εἰ δὲ εἶναι ἀτελής, δὲν τὴν ἐσχιζει (αὐτόθι. τίτλ. ε.)· βεβαιοῦται δὲ καὶ ἡ πρώτη, ὅταν ἀναφέρεται ἀπὸ τὴν ὑστέρᾳ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ διαθήκης. Κωδίκελλος δὲ εἶναι μία ἀναπλήρωσις τῆς λειψῆς διαθήκης, ὅστις γίνεται ὅταν, ἀφ' οὗ κάμη τινὰς τὴν διαθήκην του, καὶ ἐνθυμηθῆ ὑστερον ἄλλα τινὰ, τότε γράφει εἰς ἄλλο χαρτίον ἐκεῖνα ὅπου ἐλησημόνησε νὰ γράφη εἰς τὴν διαθήκην, τὸν ὅποιον Κωδίκελλον βεβαιοῦσι πέντε μάρτυρες μόνον, καὶ ὁμοῦ ὅλοι οἱ εὐρισκόμενοι παρόντες. Γίνεται δὲ καὶ Κωδίκελλος πολλακίς χωρὶς νὰ γένη διαθήκη, ὅταν ἀπὸ ἀναγκαίαν περιστάσιν δὲν φθάσῃ τινὰς νὰ κάμη τελείαν διαθήκην (Ἀρμενόπουλ. αὐτόθι. τίτλ. ζ'). ἀγράφως δὲ ἀφίνει τινὰς τὰ πράγματά του, ὅταν παραγγεῖλῃ καὶ διαθέσῃ αὐτὰ ἔμπροσθεν πέντε μαρτύρων, κατὰ τὴν κέ. Νεσρὰν τοῦ σοφοῦ Λέοντος (παρὰ Ἀρμενοπούλ. αὐτόθι. τίτλ. α.), ἢ καὶ

τῷ θανάτῳ παραδιδόμεθα, ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκῶμεν, καὶ ἐν ὥρᾳ, ἣ οὐ γινώσκουμεν. Δι' ἃ καὶ ὁ Κύριος, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου παραγγέλλει τῷ Βασιλεῖ Ἑζεκία, «Τάξον περὶ τοῦ οἴκου σου ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ». [Ἠσαΐας λή. 1]. Ποτὲ δὲ ἐν Εὐαγγελίοις αὐτὸς δι' ἐκείνου, «Γρηγορεῖτε, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ἣ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται». [Ματθ. κέ. 13]. Τοῦτου χάριν καὶ ἐγώ, ὁ δεῖνα, φοβούμενος, μὴ ποτε διὰ τὸ ἀδελφὸν τοῦ θανάτου, τὰ κατ' ἐμὲ ἀδιάθετα μείνωσιν, ἐρωμένους ἔχων τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸν νοῦν ὑγῆ, τὴν παροῦσάν μου τελευταίαν διατίθεμαι διαθήκην. Καὶ πρωτοτύπως μὲν ἀφήμι πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου Χριστιανοῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς μισοῦσι καὶ ἀδικήσασιν τὴν ἀπὸ καρδίας συγχώρησιν. Ἐπομένως δὲ, διατάσσω περὶ τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας μου ταῦτα. Ἀφήμι τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι (καὶ γράφει ἐδῶ, τόσον τὴν νόμιμον κληρονομίαν εἰς τοὺς συγγενεῖς του, ὅσον καὶ τὰς δωρεὰς καὶ ψυχικὰ ὅπου θέλει. Ἐν δὲ τῷ τέλει γράφει οὕτω) (1). Τούτων μου τὴν διαθήκην κυρίαν καὶ βεβαίαν εἶναι βούλομαι ἐπὶ παντὸς δικαστηρίου καὶ πάσης ἐξουσίας, ἃ δὲ ἐπιχειρῶν αὐτὴν ἀνατρέπειν, δώσει λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῷ ἀπροσωπολήπτῳ Κριτῇ, καὶ τὰς ἀρὰς εἴη τῶν Ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πιτέρων. Διὸ αὕτη χειρὶ τῇ ἐμῇ ἐβεβαιώθη καὶ ἄλλων ἀξιόπιστων προσώπων ὑπογραφαῖς εἰς ἀσφάλειαν (αψήγ'. Ἰουλίου).

«Ὁ δεῖνα ἀγγυόσθαι τὴν διαθήκην καὶ ἀρεσθεῖς πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ, καὶ ἰσχύειν αὐτὴν κελεύω καὶ βούλομαι»

Ἐρεῖθς δὲ ὑπογράφουσι καὶ οἱ μάρτυρες οὕτω.

Ὁ δεῖνα παρῶν τῇ διαθήκῃ ταύτῃ τοῦ δεῖνος καὶ παρακληθεῖς ὑπ' αὐτοῦ, ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ. (Περὶ δὲ τοῦ πῶς κληρονομοῦν οἱ κληρονόμοι, ἴδε τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ).

Τύπος Προικοσυμφώνου Γράμματος.

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ἐν Κανᾷ γάμον παραγενομένου, κάκεισε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλόντος, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς τῶν σημείων ταύτης τὴν δόξαν αὐτοῦ φανερώσαντος, ὡς ὁ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐξηγώτατος ἱστορεῖ Ἰωάννης: θείας εὐλογίας καὶ τιμῆς ὁ γάμος ἡξίωται, καὶ εἰς βαθμὸν ὑπερύψωται Μυστηρίου, δηλωτικοῦ Μυστηρίου μεζονος· καὶ δείκνυσι Παῦλος βοῶν, νῦν μὲν, «Γίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος». [Ἐβρ. ιγ'. 4]. Νῦν δὲ «τὸ Μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». [Ἐφεσ. ε'. 32]. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ κατὰ τοὺς θείους Κανόνας καὶ νόμους εἰς γάμον συναπτόμενοι, παρὰ Κυρίου εὐλογοῦσθαι καὶ ἀρμόζεσθαι λέγονται, εἴ γε κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν, «παρὰ Κυρίου ἀρμόζεται γυνὴ ἀνδρί». [Παρ. ιθ'. 14]. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς, ὅτε Πέτρος καὶ ἡ Μαρία, διὰ τοιούτου νομίμου καὶ Κανονικοῦ γάμου συνάψαι μέλλομεν τὸν υἱὸν ἡμῶν Ἰωάννην τῇ τιμῇ Ἐλένη τῇ θυγατρὶ Παύλου καὶ Ἐλισάβετ, προηγουμένως μὲν ἀποδίδομεν αὐτῷ τὰς ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πατρικῆς ἡμῶν εὐχὰς τε καὶ εὐλογίας, ἵνα ἔχη ταύτας διὰ βίου στηριγμὸν καὶ σωτηριῶδες ἐφόδιον. «Εὐλογία γὰρ πατρὸς κατὰ τὸν Σειράχ, στηρίζει οἴκους τέκνων». Ἐπομένως δὲ, δίδομεν αὐτῷ εἰς λόγον προικῆς, τὸ καὶ τὸ (καὶ ἐδῶ γράφουσιν ὅσας προίκας θέλουσι, τόσον οἱ γονεῖς τοῦ ἀνδρός, ὅσον καὶ οἱ γονεῖς τῆς γυναικός. Ἐἴτα ἐν τῷ τέλει προσθέτουσι). Ταῦτα πάντα δίδομεν ἐλουσία γνώμη ἡμεῖς οἱ γονεῖς καὶ πατέρες τοῦ ἀνωτέρω ἀνδρός Ἰωάννου καὶ τῆς ἀνωτέρω γυναικός Ἐλένης, ἵνα ἔχωσιν αὐτὰ ἀμφοτέρω διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ ἐξουσιάζωσιν αὐτῶν ὡς ἰδίων κτημάτων, καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ εἶη, ἐσμέν πάντῃ ἀπηλλοτριωμένοι τῶν τοιούτων καλῶς δεδομένων προικῶν πραγμάτων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, αὐτοῖ τε ἡμεῖς καὶ τὰ ἐξ ἡμῶν τέκνα, δηλονότι τὰ τοῦ διακληφθέντος ἀνδρογύνου ἀδελφία. «Οἶκον γὰρ καὶ ὑπερξίν, κατὰ τὸν Σολομώντα, μερίζουσι πατέρες παῖσι» [Παρ. ιθ'. 14]. Ὁ δὲ Θεός, ὁ εἰπὼν πρὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὕαν, «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», [Γεν. α'. 28], αὐξάναι καὶ πληθύναι αὐτοὺς, εὐτεκνίαν καὶ πολυτεκνίαν, τὸ πᾶσι γονεῦσι περιπόθητον χροῖμα αὐτοῖς χαριζόμενος μέχρι τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς, ὡς εὐλόγητε τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν, τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν Ρεβέκκαν, τὸν Ἰα-

ἐπὶ τριῶν μαρτύρων κατὰ τοὺς νόμους Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου (τίτλ. ις'. σελ. 109. τοῦ β'. βιβλ. τῆς Γιοῦρ. Γραινορωμ.). Πλὴν ὅταν ἡ διαθήκη εἶναι βεβαία καὶ κερωμένη, ὅλα, ὅσα αὐτὴ διορίζει, πιάνονται, ὅσα δὲ ἄλλα χωρὶς διαθήκην ἐδωρίσθησαν, δὲν πιάνονται, κατὰ τὸ β'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. γ'. ὅτι δὲ ἡ βούλησις καὶ ἐπιλογή τοῦ τελευτήσαντος πρέπει νὰ μὲν βεβαία, καὶ ὁ μα'. Ἀποστολικός, καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ ὁ πθ'. τῆς ἐν Καρθ. καὶ τὸ λζ'. βιβλ. τῶν βασιλικ. τίτλ. δ'. Κεφ. ιδ'. συμμαρτυροῦσι, καὶ ὁ Ἀπόστολος φησὶ «Κερωμένην ἀνθρώπου διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιτάσσεται» (Γαλ. γ'). «Ὁρα καὶ τὸν μα'. Ἀποστολικὸν καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ λ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

(1) Τινὲς δὲ νεώτεροι λέγουσιν, ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ διατάσσῃ τις νὰ δοθῇ τὸ χροῖμα τοῦ εἰς τοὺς χρωφειλέτας του κατ' ὄνομα, καὶ ἡ ζημία καὶ ἀδικία, ὅπου εἰς τινὰς ἔκαμε δευτε-

ρον νὰ εἰδῆται ἡ πληρωμὴ εἰς τοὺς δούλους του· τρίτον νὰ εἰδῆται ἔλεος διὰ τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν θαντὴν του· καὶ τέταρτον ὅτι μείνει νὰ τὸ μοιράζουσι οἱ νόμιμοι κληρονόμοι του, οἱ πλησιέστεροι πρῶτον, ἔπειτα οἱ μακρότεροι. Λέγει δὲ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ὅτι, εἰς τὰς διαθήκας πρέπει νὰ γράφεται πάντοτε ὁ Χριστός, ἥτοι οἱ πτωχοὶ, ὑποκάτω εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ὁποίων λαμβάνει ὁ Χριστὸς τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς εἶπεν· «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε'. 40.)· τὰ δὲ λόγια τοῦ χρυσορρήμονος εἰσι ταῦτα· «Ἐν ταῖς διαθήκαις τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν κληρονομίαν» (λόγ. ιη'. πρὸς Ἐφισ.). Καὶ πάλιν «Ὅταν τις μίλλη τελευτῆν, ὁ οἰκείος τῷ τελευτῶντι κατασκευαζέτω τὰ ἐντάφια, καὶ ἐπιθέτω τὸν ἀπίοντα τοῖς δεομένοις τι καταλημπάνειν» (Ὁμιλ. πε'. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην).

κὼς καὶ τοὺς δώδεκα Πατριάρχας, καὶ ὄψῃ αὐτοῖς ὁμόνοιαν, συμφυχίαν, ζωὴν εἰρηνικὴν καὶ ἐνάρετον, πληρῶν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν εὐλογίαν ἐκείνην τοῦ προφητᾶνακτος Δαβὶδ, δηλονότι, ἵνα «ὁ μὲν ἀνὴρ εἴη πεπληθυσμένος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡσεὶ κέρδος τοῦ λιθάνου, ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, ὡς ἀμπελος εὐθηνούσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης αὐτῶν», [Ψαλμ. ρζ'. β.] καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἵνα «διὰ τῆς τοιαύτης καλῆς τεκνογονίας καὶ αὐτοὶ σωθῶσι, μένοντες ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης», [ἀ. Τιμ. β. 15.] ὡς λέγει ὁ Παῦλος. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν προικοσύμφωνον, ὑπογεγραμμένον δι' ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ἐν ἔτει αὐξδ'. κατὰ μῆνα Αὐγούστου.

Τύπος κανονικοῦ Διαζυγίου.

Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν ἐντιμοτάτων Κληρικῶν, εὐλαβεστάτων Ἱερέων, καὶ τιμιωτάτων Ἀρχόντων τε (καὶ Προεστώτων) παρέστη ἐνώπιον πάντων ὁ τιμιώτατος κύρ. Γεώργιος ἀπὸ χωρίου, ἡ ἐνορίας (τῆς δεῖνος) κατηγορῶν τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Μαρίας μοιχείας ἐγκλημα, καὶ λέγων ὡς εὔρεν αὐτὴν ἀληθῶς μιάνασαν τὴν ἐπ' αὐτῇ κοίτη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ παρ' ἄλλου ἐπαυτοφώρῳ μοιχευμένην. Ἀπαιτηθεὶς δὲ περὶ τούτου, καὶ μάρτυρας ἀξιοπίστους παρήγαγε (τὴν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα), οἵτινες ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ ἐν βάρει συνειδήσεως, ἐνώπιον πάντων ἐμαρτύρησαν περὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, ὡς ἀψευδῶς οὐκ ἐφύλαξε τὴν προσήκουσαν πίστιν τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐπιβουλευσαμένη τὴν ἐκυτῆς σωφροσύνην, μοιχαλῆς ἐχρημάτισε. Καὶ τοίνυν ἡ ταπεινότης ἡμῶν, τούτων ἀκούσασα καὶ πληροφορηθεῖσα, ἔδωκεν ἀναβολὴν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ. Καὶ δὴ χρηταμένη ἔπειτα διαφόροις λόγοις καὶ τρόποις, ὥστε καταπεισάτω τὸν διαληφθέντα Γεώργιον παραλαβεῖν αὐτὴν καὶ δεχθῆναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ (ἔξεστι γὰρ καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς θείους νόμους), παραβλέψαντα τὸ τοιοῦτον αὐτῆς παράπτωμ, μετανοήσας πικρῶς ἐπὶ τούτῳ, καὶ μηδέ ποτε ἄλλοτε τοῦτο πράξει ὑποσχουμένης, καὶ ταῦτα πάντα πραγματευσαμένη εἰς διάστημα καιροῦ ἱκανοῦ, οὐκ ἠδυνήθη ὁμως τοῦτον δεῖξαι καταπειθῆ. Ὅθεν ἐπομένη τῇ ἐν Εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀποφάσει, τῇ λεγομένῃ, ὅτι «ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι» [Ματθ. ε'. 32. ιθ'. 7. 9.]. Καὶ διανουμένη, ὡς αὕτη μόνη νόμιμος καὶ εὐλογος αἰτία ἐστὶ τοῦ χωρίζεσθαι ἀνδρα ἀπὸ γυναικὸς, δηλαδὴ ὁ τῆς μοιχείας λόγος, καθὼς ὁ Κύριος ἀπεφῆνατο ἅμα δὲ καὶ προνοουμένη μήτι γε δεινότερον συμβῆ ἐκ τῆς τούτων εἰς τὸ ἐξῆς συνοικήσεως, τῆς μοιχείας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ζηλοτυπίαν τικτούσης, καὶ τῆς ζηλοτυπίας αὐτῆς τὸν φόνον· τούτου οὖν χάριν, ἔχει διεζευγμένον καὶ λελυμένον τὸν ρηθέντα Γεώργιον ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μαρίας, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς θείους Κανόνας, Ἀποστολικούς τε καὶ Συνοδικούς, ἀλλὰ καὶ δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν ἑτέραν γυναῖκα λαβεῖν, τῇ δὲ προδικληθείσῃ γυναικὶ αὐτοῦ Μαρία, οὐδέποτε δίδωσιν ἄδειαν ἑτερον ἀνδρα λαβεῖν, ὡς αἰτία γενομένη τοῦ τοιοῦτου χωρισμοῦ καὶ τῆς διαζεύξεως. Ἦρέπει γὰρ εἰς αὐτὴν ἀντὶ τῶν δευτέρων γάμων καὶ ὑμεναίων, νὰ μένη οὕτω, κλαίουσα καὶ πενθοῦσα διὰ βίου τὴν ἑαυτῆς ἀμαρτίαν, ὅτι «Ὁ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, αὕτη διεχώρισε.» [Ματθ. ιθ'. 6.]. Ἐπεὶ καὶ ἄλλως, «ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἂν αὕτη διὰ τῆς ἀκολασίας αὐτῆς διεζεύξῃ, φόβος ὑποτρέχει μήπως μοιχαλῆς χρηματίτῃ, ἂν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ,» [Ρωμ. ζ'. 3.] κατὰ τὸν Παῦλον, ὅς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι «ἐὰν ἡ γυνὴ χωρισθῇ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, μενέτω ἀγαμος.» [ἀ. Κορ. ζ'. 11.] Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν Διαζύγιον, καὶ ἐδόθη τῷ πολλακίς διαληφθέντι Γεωργίῳ (1) ἐν ἔτει αὐξδ'. κατὰ μῆνα Αὐγούστου.

Τύπος Κανονικῆς Παραιτήσεως.

Οἶδα μὲν οἶδα, Παναγιώτατε καὶ θεϊότατε Δέσποτα, καὶ θεῖα καὶ ἱερὰ τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων Σύνοδος, ὅτι οὐκ ἔξεστι τοῖς ἀξίως καὶ ὡς δεῖ τοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀντεχομένοις ἀξιώματος Ἐπισκόποις, καὶ κατὰ Κανόνας μὲν ποιμένους καὶ διεξάγουσι τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ποίμνια, μηδαμῶς δ' ἐπὶ τινι τῶν ἀτόπων καὶ καθάρσεων δυναμένων ἐπάγειν, καταγινῶσκον ἕνδον φέρουσι τὸ οἰκεῖον αὐτῶν συνειδὸς, παραιτήσεως δίδοναι καὶ προκομίζειν λιθέλλους, καθάπερ οἱ ἱεροὶ Κανόνες διαγορεύουσι, καὶ μάλιστα ὅτε τρίτος τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐν Παμφυλίᾳ Σύνοδον ἐπιστολὴ τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου. Εἰ γὰρ καὶ μέγα καὶ φοβερὸν ἀληθῶς ὑπάρχει τὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν· ἀλλ' οὐ τὸν ἀπαξ αὐτὸ ἐγκραχειρισμένον μὴ ἀναξίως· μηδὲ γοῦν ἐν κατεγνωσμένῳ συνειδὸς αὐτὸ διεθύνοντα, τούτου μετ' εὐρωστίας πνευματικῆς ἀντιποιεῖσθαι δεῖ, καὶ οἷον ἀνταποδύεσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ἰδρῶτα τὸν ἔμμισθον ἐθέλοντι ὑπομένειν, καὶ μὴ ἐξ ἀπραγμοσύνης, ἢ ὀλιγορίας καὶ ὀκνοῦ ἀπχορεύειν πρὸς τὰς ἐπεννηγεμένας φροντίδας, καὶ πρὸς τὰς ἀδοκῆτους τοῦ βαθμοῦ περιστάσεις, ἢ που καὶ ταῦτά φησιν ἐν τῇ προδικληθείσῃ ἐπιστολῇ ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ τρίτη Σύνοδος. Ἐπεὶ δ' ἐγὼ, οἴμοι! ὁ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος (ἢ Μητροπολίτης) τῆς δεῖνος Ἐπισκοπῆς (ἢ Μητροπόλεως ἀναξίως τοῦ τοιοῦτου πεπολίτευμαι ἐπαγγέλματος, καὶ σύνοιδα ἑμαυτῷ ἐγκλήμασί τισι λάθρα περιπεσῶν, ὧν ἂν ἐληλεγμένων τε καὶ πεφωραμένων, πάντως καθάρσεις ἂν ὑπέστην

(1) Ὅποιος Ἀρχιερεὺς μέλλει νὰ δώσῃ εἰς τινα Διαζύγιον κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, ὡς ἀναγκαιὴ καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὑπὸ παρακαλοῦμεν νὰ ἀναγνώσῃ πρῶτον τὸν μὴ. Ἀποστολικόν, καὶ τὴν εἰς ἐκείνον ὑποσημειώσιν· ἀλλὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ

δικαίαν και έννομον, και δ̄ καν̄ τούς πολλούς λανθάνη, εύλογος δ̄ν̄ εἴη αἰτία κανονικῆς παραιτήσεως. Τούτου χάριν, προλαβών, ἐκβάλλω ἑμαυτὸν τοῦ Ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, ὅπως διὰ τούτου τὸν θεῖον ἐπισπάσωμαι ἔλεον. Ἀκούω γάρ τοῦ Θεοῦ Χρυσοστόμου λέγοντος· «Ἐχρῆν τσαύτην τοῦ πράγματος ἔχειν εὐλάβειαν, ὡς και κατ' ἀρχάς ἐκφυγεῖν τὸν ὄγκον. Καί μετὰ γενέσθαι ἐν αὐτῇ μὴ περιμένειν τὰς παρ' ἐτέρων κρίσεις, εἴποτε συμβαίη ἀμάρτημα καθαίρειν ἱκανὸν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ προλαβόντα ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. Οὕτω μὲν γάρ και ἔλεον ἐπισπάσασθαι παρὰ Θεοῦ εἰκὸς ἦν· τὸ δὲ ἀντέχεσθαι παρὰ τὸ πρέπον τῆς ἀξίας, πασης ἑαυτὸν ἀποστερεῖν συγγνώμης ἐστὶ, και μᾶλλον ἐκκαίειν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν, δεύτερον χαλεπώτερον προσθέντα πλημμέλημα». [Λόγ. περὶ Ἱερωσύνης]. Τούτου χάριν καὶ γὰρ ὑπὸ τοῦ οἰκείου συνειδότης ἐλεγχόμενος και κατακρινόμενος διὰ τὴν ἐμὴν ἀναξιότητα, τούς παρ' ἐτέρων οὐ περιμένω ἐλέγχους και κατακρίσεις. Ἀλλὰ διὰ τῆς παρούσης μου παραιτήσεως παραιτοῦμαι ἐν ταυτῷ και τὴν, ἣν περ ἔλαχον, ἐπαρχίην μου ταύτην, σὺν αὐτῇ δὲ και τὴν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίαν, και αὐτὸ τὸ τῆς Ἐπισκοπῆς ὄνομα. «Ὁ γὰρ μὴ ἀξίος προεστάναι· θεοῦ ἰουσιαστηρίου, μηδ' αὐτῇ τιμασθαι τῇ τῆς Ἐπισκοπῆς κλήσει ἐστὶν ἀξίος». ὡς ὁ γ'. Κανὼν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου διακελεύεται. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν δέδωκα και τὸν παρόντα τῆς παραιτήσεως Λίβελλον, ὑπογεγραμμένον τῇ ἐμῇ χειρὶ· ἐν ἔτει.

Τύπος Ἀντιμινσίου.

Θυσιαστήριον θεῖον και ἱερὸν, τοῦ τελεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὰς ἀναιμάκτους Ἱερουργίας.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κανόνες τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων	:	ΠΕ'. Σελ.	15
ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ.			
Κανόνες τῆς Α'. Συνόδου	Κ'.	104
Κανόνες τῆς Β'. Συνόδου	Ζ'.	131
Κανόνες τῆς Γ'. Συνόδου	Η'.	141
Κανόνες τῆς Δ'. Συνόδου	Α'.	153
Κανόνες τῆς Ε'. Συνόδου	PB'.	177
Κανόνες τῆς Ζ'. Συνόδου	KB'.	257
ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ.			
Κανόνες τῆς Πρωτοδευτέρας	IZ'.	280
Κανόνες τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ	Γ'.	294
Κανόνων τῆς ἐν Καρχηδόνι	Α'.	298
Κανόνες τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ	KE'.	302
Κανόνες τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ	IE'.	318
Κανόνες τῆς ἐν Γάγγρᾳ	KA'.	322
Κανόνες τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.	KE'.	330
Κανόνες τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.	E'.	342
Κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ	Κ'.	360
Κανόνες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει	B'.	375
Κανόνες τῆς ἐν Καρθαγένῃ	PMA'.	376
ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ ΠΑΤΕΡΩΝ.			
Κανόνες τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἀλεξανδρείας	Δ'.	441
Κανόνες τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νεοκαισαρείας	IB'.	447
Κανόνες τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου	IE'.	455
Κανονικαὶ Ἐπιστολαὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου.	Γ'.	466
Κανόνες τοῦ μεγάλου Βασιλείου.	B'.	474
Κανόνες τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης	Η'.	525
Κανόνων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου	Α'.	535
Κανόνων τοῦ ἁγίου Αἰφίλοχίου	Α'.	536
Κανόνες τοῦ ἁγιωτάτου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας	IH'.	537
Κανόνες τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου	IA'.	546
Κανόνες τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας	E'.	554
Κανονικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Γενναδίου	Α'.	558
Κανόνες τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ	AE'.	562
Κανονικὴ Ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Ταρασίου.	Α'.	578
Κανόνες τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ	AZ'.	584
Κανονικαὶ Ἐρωταποκρίσεις, αἱ ἐπὶ Νικολάου Πατριάρχου	IA'.	590
Σύντομος ὁμοῦ καὶ ἀκριβὴς διδασκαλία περὶ Συνοικεσιῶν		596
Τύποι Γραμμάτων τινῶν, Συστατικοῦ, Ἀπολυτικοῦ, Ἐνταλτηρίου, Συμμαρτυρίας, τοῦ πρὸς τοὺς πένητας, Διαθήκης, Προικοσυμφώνου, κανονικοῦ Διαζυγίου, κανονικῆς Παραιτήσεως καὶ Ἀντιμινσίου		610-614
Ἰχνογραφία, ἢ Εἰκονογραφία τοῦ Ναοῦ		617

Ε.Υ.Δ. τῆς Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1906

ΙΑΜΒΟΙ.

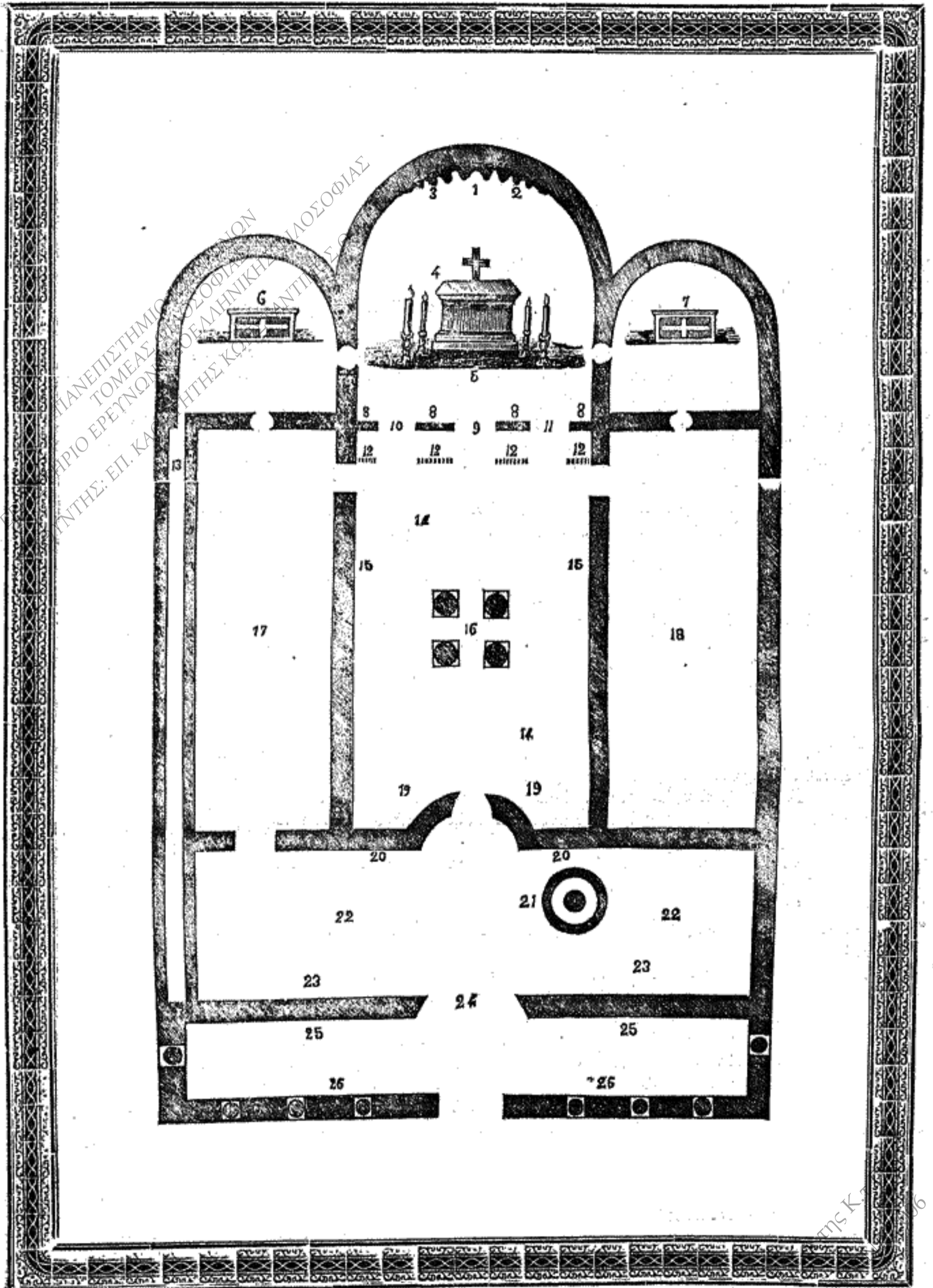
• Ἄλλη Κιβωτός ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία,
• Τάξις φέρουσα, ποικιλοτρόπους ἔστω,

• Μυστῶν τε Πιστῶν, Γνωσιμαχούτων πάλιν
• Μυουμένων τε, πίστιν Ὁρθοδοξίας.

1. Θρόνος.
2. 3. Σύνθρονον.
4. Ἅγια Τράπεζα.
5. Ἅγιον Βῆμα.
6. Πρόθεσις.
7. Διακονικόν, (τὸ νῦν λεγόμενον Διακονικόν, ὅπερ καὶ Μεσατώριον καὶ Μισα-
τώριον καὶ Μινσατώριον ἐλέγετο).
8. Ἅγαι Πύλαι καὶ ἅγια Θυρίδια γενικῶς.
9. Ἅγια Πύλη.
10. Ἰδίως δὲ Βόρειος καὶ πλαγία Πύλη.
11. Νότιος καὶ πλαγία Πύλη.
12. Κάγκελοι, ἤτοι Κιγκλίδες.
13. Διακονικὸν ἀρχαῖον.
14. Ἡ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν Ἐκκλησία καὶ Ναός.
15. Στάσις τῶν Πιστῶν καὶ τῶν Συνισταμένων.
16. Ἀμβων.
17. Βόρειον Κλίτος.
18. Νότιον Κλίτος.
19. Ὡραῖαι Πύλαι, αἱ καὶ Βασιλικαὶ καὶ Ἀγγελικαὶ.
20. Στάσις τῶν Ἀκρωμένων.
21. Κολυμβήθρα.
22. Νάρθηξ, ὅστις ἐνίοτε καὶ Πρόναος λέγεται.—Στάσις τῶν Χειμαζομένων, τῶν
καὶ δαιμονιζομένων καὶ Ἐνεργουμένων.
23. Στάσις τῶν Κατηγουμένων.
24. Μεγάλαι Πύλαι.
25. Στάσις τῶν Προσκλαιόντων.
26. Προύλαιον, τὸ αἰὲ Προαύλιον καὶ Πρόθυρον, ὅπερ πολλάκις καὶ Πρόναος λέ-
γεται.

ΣΗΜ. Ναός γενικῶς ὀνομάζεται τὰ δ' μέρη τοῦ Ναοῦ ταῦτα· τὸ Βῆμα, ὃ κυρίως
Ναός, ὃ Νάρθηξ καὶ τὸ προαύλιον, καθ' ἣν ἔννοιαν καὶ αὐτὸ Πρόναός λέγεται.

Ἡ ἰχνογραφία αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Ἐξομολογηταρίου τοῦ Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων.

78
της Κ. 56

ΠΙΝΑΞ ΤΟΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΝ Τῇ ΠΑΡΟΥΣῃ ΒΙΒΛῳ ΛΕΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ

ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

Α.

- Ἄαρὼν, διατί ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ μοσχοποιήσουν. 472
- Ἀγάλματα, τί εἶναι, καὶ διατί ταῦτα δὲν εἰκονίζομεν. 257
- Ἀγάπαι, ἦτοι τραπέζια κοινὰ πῶς ἐγένοντο, καὶ ποῖαι μὲν ἐμποδίζονται, ποῖαι δὲ οὐχί 234. Πῶς αὐτὰ ὀνομάζονται. 234
- Ἄγγελοι, εἰκονίζονται 259. Οἰκεῖα σώματα αὐτῶν ποῖά εἰσι· αὐτόθι. Οὐκ εἰσι πάντῃ σώματα· αὐτόθι. Οὐ χρὴ ἐπικαλεῖσθαι αὐτοὺς ὡς θεοὺς 353. Ἐπιστατοῦσι τῶν Ἐκκλησιῶν. 101
- Ἀγένειοι νέοι, δὲν πρέπει νὰ συγκατοικοῦν μὲ Ἱερωμένους ἢ Μοναχοὺς. 110
- Ἄγια, ἂν χυθοῦν, ἢ φχωθοῦν, ἢ μουχλιάσουν, τί πρέπει νὰ γίνεται 206. Κατὰ τί μουχλιάζουν αὐτόθι. Ἰδωρ ζεστόν καὶ κοχλιάζον διατί βάλλεται εἰς αὐτὰ αὐτόθι. Χωρὶς αὐτὸ δὲν τελοῦνται 585. Μετὰ τὴν μετουσίωσιν λατρευτικῶς προσκυνοῦνται 280. Διατί καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμόν ἀντίτυπα λέγονται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου αὐτόθι. Διὰ πόσας αἰτίας ἐφυλάττοντο 220. 346. Διατί ταῦτα ἐστέλλοντο· αὐτόθι. Διατί ἁγιάσματα τῆς τριάδος καλοῦνται 404. Ταῦτα οὐ συστέλλονται ἀπὸ λαϊκῶν, ἢ Ἀναγνώστας τῆ μεγάλης Πέμπης 231. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Κοινωνία ἐν τῷ ἰδίῳ τούτῳ Πίνακι.
- Ἄγιασμός μικρὸς καὶ μέγας, τί διαφέρουν 229. Ὁ μέγας διατί γίνεται δύο φοράς· αὐτόθι. Οἱ μὴ μεταλαμβάνοντες, πότε νὰ παίρνουν μέγαν ἁγιασμόν. 165
- Ἄγιοι, διατί λέγονται ὄντες 549. Καὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ οὕτως ὀνομάζονται· αὐτόθι.
- Ἄγιοι, ἔχουν ἁμαρτίας ἀληθῶς 430. Καὶ ἀληθῶς τὸ, ἄφες ἡμῖν, λέγουσι, τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν 431. Συγγνωστὰς ὁμοῦ, οὐ θανασίμους ἁμαρτίας κάμνουν 430. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν τὰ γεγραμμένα πρέπει νὰ τιμῶνται. 233
- Ἄγιον, διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸ ἱερόν. 189
- Ἄδὰμ, δὲν ἐκτίσθη φύσει θνητός 424. εἰς τὴν β'. ὑπόσημ. Οὔτε μέσον θνητότητος καὶ ἀθανασίας, ἀλλὰ μόνον φύσει ἀθάνατος αὐτόθι. Διατί εἰπὸν τινες αὐτὸν μέσον κτισθῆναι φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας· αὐτόθι. Ἄμαρτία αὐτοῦ ποῖα ἐστάθη· αὐτόθι. Πῶς μετεδόθη ἡ ἁμαρτία του εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους αὐτόθι. Διατί τὰ παιδιά του ὑπανδρεύθησαν μετ' ἀλλήλων. 514
- Ἄδελφός ὁποῦ πέση μὲ ἀδελφὴν του, πῶς ἐπιτιμᾶται 507. Ἡ μὲ ἀδελφὸν του. 577
- Ἄδελφοποιήσια, εἶναι ἐμποδισμένη. 609
- Ἄδικίαν, οὔτε τὸ βάπτισμα δύναται νὰ συγχωρήσῃ, οὔτε τὸ σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅταν ἦναι δυνατὸν νὰ ἐπιστραφῇ καὶ δὲν ἐπιστρέφεται. 451
- Ἄδιαφορία, πότον ἐστὶ κακόν. 518
- Ἄζυμα τίνες προσέφερον 87. Τούτων εὐρετῆς ποῖος ἐστάθη ἐν τῇ Δύσει· αὐτόθι. Ἀπόβλητά εἰσι· αὐτόθι.
- Ἄϊμα, οἱ τρώγοντες πῶς ἐπιτιμῶνται 76. Καὶ διατί τοῦτο οὐ τρώγεται. 76
- Ἄϊρεσις, τί διαφέρει ἀπὸ τὸ σχίσμα καὶ τὴν παρασυναγωγήν. 475
- Ἄϊρετικοί, ποῖοι ἐσυγχάινοντο τοὺς ἁμαρτολοὺς 67. Ποῖοι ἐσυγχάινοντο τὰ κρέατα 65. Αἱ χειροτονίαι αὐτῶν ἀπόβλητοι εἶναι 83. Ποῖοι προσέφερον ἄζυμα 87. Τεσσαρεσκαιδεκατῖται οἱ καὶ Τετραδίται τί ἦσαν 139. 588. Ποῖοι ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐδέχθησαν, ἢ διὰ Μύρου, ἢ διὰ Βαπτίσματος 139. 249. Ἄϊρετικοὶ Μονοφυσῖται εἰς πόσας αἵρέσεις διηρέθησαν 155. Οἱ Κολλυριδιανοὶ τί ἦσαν 238. Ἄϊρετικοὶ ποῖοι εἶναι ὁποῦ κόπτουν τὰ μέλη τοῦ σώματος των 31. εἰς τὴν γ'. ὑπόσημ. Ποῖοι ἐμποδίζουσι τὸν γάμον τῶν Ἱερέων, ἢ τὸν γάμον διαβάλλουν 19. 324. Μὲ αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ συμπροσεύχωνται οἱ Κληρικοὶ καὶ ὀρθόδοξοι, οὔτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς δέχωνται 54. Βάπτισμα τούτων ἄδεικτον· αὐτόθι. Μὲ αὐτοὺς οὐ συνάπτονται εἰς γάμον οἱ ὀρθόδοξοι 164. Τίνες μετὰ τῆς προσθήκης ἔλεγον τὸ Τρισάγιον 238. Ἀγγελικοὶ τί ἦσαν 353 Δὲν κληρονομοῦν οὔτε τοὺς πατέρας των, ὀρθόδοξους ὄντας, οὔτε παίρνουν ἂν ἀφεθῆ τι εἰς αὐτοὺς 389. 390. Τίνες κοινωνοῦντες, ἐβάσταζον ἀνθρώπινον κόκκαλον, ἦτοι οἱ Δονατισταὶ 399. Τί πρέπει νὰ συνομιλῇ τινὰς μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἔνωσιν 416-417. Ἄν χειροτονήσουν τινὰς, πῶς παιδεύονται. 418

- Αίρετικῶν ἐπιστρέφόντων, τόποι πῶς οἰκονομοῦνται 421. 431. 432. Οἱ Πελαγίανοι τί ἦσαν 429. Καὶ οἱ Ἑμιπελαγίανοι 426. Μασσαλιανοὶ τί ἐφρόνουν 430. Ἄρειανοὶ ἄψυχον σάρκα ἔλεγον, ὅτι ὁ Κύριος ἔλαβε 474. Ἀπολιναρισταί, ὅτι καὶ ἄνουν 133. Αἰρετικὸς ποῖος λέγεται 476. Οἱ αἰρετικοὶ τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους αὐτόθι. Ἄφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητοῦν νὰ βαπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινουῦνται ἀπὸ ἄλλους 250. εἰς τὴν δ'. ὑποσημ. Οἱ συγκοινωνήσαντες αὐτοῖς, πῶς οἰκονομοῦνται ἐπιστρέφοντες. 472
- Αἰχμαλωσία νοδὸς τί εἶναι. 566
- Ἄκαθάρτα διατὶ λέγονται 65. Ὅταν πέσουν εἰς ἀγγεῖον, τί νὰ γίνεσθαι. 77
- Ἄκοινωνητος, ὄνομα, πόσα σημαίνει. 6
- Ἄκριβεια τί ἐστὶ 54. 55. Ἡ ἐπὶ τῶν ἐπιτιμιῶν διοριζομένη, ὅποια ἐστὶ 256. Ἄφ' οὗ περᾶση ἡ οἰκονομία, πρέπει πάλιν αὐτὴ νὰ φυλάττεται. 58-59
- Ἄμαρτία θανάσιμος, ὅποια 217. Κατὰ πόσους τρόπους συγκοινωνεῖ τινὰς μετὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἄλλου. 312
- Ἡ προπατορικὴ τί ἦτο. 424
- Ἄμάρτημα ψυχικὸν ὅποιον. 109
- Ἄρφια ἱερά, ἂν πρέπει νὰ πλύνωνται 89. Ὅταν χαλάσουν, τί νὰ γίνωνται αὐτόθι.
- Ἀναγνώστης διχομήσας καθαρθεῖται 28. Καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθῆ ὑπανδρεύεται καὶ πῶς, καὶ πότε. 45. Ὁ μὲ ἄσπρα χειροθετηθεὶς πῶς ἐπιτιμάται 38. Καὶ κυβερνᾷ τὰ τῆς Μονῆς πράγματα, οὗ προκαθεῖσθαι τῶν ἱερέων 187. Ἄλλ' οὕτε τῶν ὑποδιακόνων αὐτόθι. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Χωρὶς χειροθεσίαν δὲν ἀναγινώσκει 207. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲν προσκυνεῖ τὸν λαὸν αὐτόθι. Θεῖα λόγια ὅπου ἀναγινώσκει τί εἶναι αὐτόθι. Μεταδίδει τὰ Μυστήρια 223. Ἡ ἐγκράτεια αὐτῶν ὑπὸ γυναικὸς, Ρωμαϊκὴ ἦν αὐτόθι. Ἄν πέσῃ μετὴν ἀρραβωνιστὴν τοῦ πρὸ τοῦ γάμου, πῶς ἐπιτιμάται 505. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Κληρικοί.
- Ἀνάδοχος τῶν Μοναχῶν, ἦτοι ὁ Γέροντας, ποίας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ 283. Οἱ τὰ παιδιά ἀναδεχόμενοι, πῶς πρέπει νὰ τὰ ἐπιμελοῦνται, καὶ ποῖοι νὰ ἦναι. 317. 607
- Ἀνάθεμα ποῖοι, καὶ κατὰ τίνων λέγουσι 352. Τί δηλ. αὐτόθι.
- Ἀνάξιος, καὶ μὴ ἄξιος, διαφέρουσι. 265. 266
- Ἀνάστασις Χριστοῦ, ποῖαν ὥραν πρέπει νὰ ἐορτάζεται, καὶ νὰ καταλύεται 244. Διατὶ λέγομεν ὅτι ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο αὐτόθι. Πῶς πρέπει νὰ ζωγραφῆται 261. Τροπᾶριον τὸ ἐν αὐτῇ ψαλλόμενον, πῶς ἐννοεῖται 244. Δις ἐν αὐτῇ ὁ ἀσπασμὸς ἐγένετο, 8ς καὶ δευτέρα Ἀνάστασις ἁμαθῶς λέγεται αὐτόθι. Διατὶ ἐν αὐτῇ κοκκινίζομεν τὰ αὐγά αὐτόθι.
- Ἄνδρας, μοιχὸς καὶ αὐτὸς λέγεται 61. Οὕτε ἐπὶ λόγῳ πορνείας, ἢ μοιχείας ἀναγκάζεται νὰ χωρίζῃ τὴν γυναῖκά του αὐτόθι. Πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὰ ἐλαττώματα τῆς γυναικὸς του, καὶ ἀσθενείας αὐτόθι. Ὁ μετὰ τὴν πορνείαν δεχθεὶς τὴν γυναῖκά του ἐπαινετὸς εἶναι αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ φορῆ ροῦχα γυναικεῖα. 227
- Ἄνδρόγυνα, δὲν πρέπει νὰ σμίγουν ἐν τῇ Μ'. καὶ ἐν δ'. καὶ ς'. καὶ ἀπλῶς ἐν καιρῷ νηστείας καὶ προσευχῆς 86. Καὶ ὅταν ἔχουν νὰ κοινωνήσουν 191. 542. Ἐὰν τὸ ἐν μέρος αὐτῶν αἰχμαλωτισθῆ (σκληρωθῆ) τί νὰ γίνεσθαι. 246
- Ἄνδριὰς τοῦ Χριστοῦ, ποῖος ἦτο. 259
- Ἀντίδωρον, τί εἶναι καὶ τίνος τύπον ἔχει, 332. 550. 551. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Προσφερόμενα καὶ Εὐλογία.
- Ἀντιμίσηια διατὶ λέγονται, καὶ τίς ἢ χρῆσις αὐτῶν 269. Πῶς πρέπει νὰ καθιεροῦνται αὐτόθι. Καὶ τί πρέπει νὰ συρράπτονται μετὰ αὐτὰ αὐτόθι. Οἱ χωρὶς αὐτῶν λειτουργήσαντες, ἐν εὐκτηρίῳ καθαιροῦνται. 203
- Ἄπιστοι, τί διαφέρουν ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς. 476
- Ἀποκάλυψις τί εἶναι 100. Ἡ τοῦ Ἰωάννου γνησία ἐστὶ 101. Ἔστι καὶ μὴ γνησία ἄλλη. 536
- Ἀπόστολοι οἱ Ὁ'. δὲν μετέδιδον εἰς ἄλλους τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον 321. Μετέδιδον αὐτὸ αὐτόθι. Ποῖοι ἦσαν εἰς τύπον αὐτῶν αὐτόθι.
- Ἀρραβωνιασμὸς ὁμιμος ποῖος, καὶ ὅτι οὗτος ἴσος λογίζεται μετὸν γάμον 28. Ἐλάττων εἶναι τοῦ γάμου 312. 313. Περὶ αὐτοῦ πλατύτερον ἀναφέρεται 609. Καὶ χωρὶς ἀρραβῶνος γάμοι γίνονται αὐτόθι.
- Ἀρραβωνιαστικὴ ἀρπαζομένη, ἐπιστρέφεται εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικὸν τῆς 307. Ὁ πεσὼν μετὴν ἀδελφῆν, ἢ τὴν πενθερὰν τῆς ἀρραβωνιαστικῆς του, πῶς ἐπιτιμάται.
- Ἀρνήσεως τρόποι διάφοροι. 312
- Ἀρνηταί τῆς πίστεως χωρὶς ἀνάγκην καὶ βίασαν, πῶς ἐπιτιμῶνται 118. Οἱ πηγαίνοντες ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἔπειτα ἀρνηθέντες, πῶς οἰκονομοῦνται 119-120. Κατὰ τὴν τωρινὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας πῶς διορθοῦνται 57. Οἱ προδοθέντες ἀπὸ ἄλλους, καὶ βασανισθέντες, καὶ μετὰ βίαν βρώματα εἰς τὸ στόμα λαβόντες, πῶς οἰκονομοῦνται 465. Οἱ μετὰ βίασαν ἀρνηθέντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 303. Οἱ τοὺς ἄλλους Χριστιανούς ἀναγκάσαντες ἀρνηθῆναι Χριστιαν-

- νοί, ἢ προδόντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 304. Ἡ δλοκάρδιος μετάνοια τῶν ἀρνηθέντων εἶναι νὰ δμο-
 λογήσουν τὴν Χριστὸν ἐκεῖ ὅπου τὸν ἠρνήθησαν 460. Οἱ ἀρνηθέντες διαφόρως, πῶς οἰκονομοῦν-
 ται 461-462. Οἱ τοὺς δούλους των βχλόντες νὰ ἀρνηθῶν, ἢ ἀσπρα δόντες νὰ μὴ ἀρνηθῶν, ἢ
 ἀναχωρήσαντες, πῶς οἰκονομοῦνται 459. 463 464. Οἱ κατὰ προσποίησιν διαπαίξαντες τοὺς
 ἀπίστους, καὶ φανέντες ὅτι ἠρνήθησαν, πῶς οἰκονομοῦνται 459. Καὶ μὲ μόνον νεῦμα δύναται
 τινὰς νὰ ἀρνηθῆ. 75
- * Ἀρπάζοντες τί ἀπὸ φωτῖαν, ἢ καρβοτσακισμὸν, πῶς παιδεύονται 451. Οἱ γῆν ἀρπάζοντες πῶς
 αὐτόθι.
- * Ἀρσενικοιτία τί κακὸν εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 480. Πῶς ἐπαιδεύονται οἱ ταύτην ποιοῦντες 481.
 Οἱ ταύτην πάσχοντες, καλλίτερον τοὺς ἦτο νὰ ἀποθάνουν, παρὰ νὰ ζοῦν αὐτόθι. Καὶ εἰς γυναῖκα
 γίνεται, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 571. Οἱ ἀρσενικοιτήσαντες, ἕνας τοῦ ἄλλου τὴν ἀδελφὴν δὲν
 πείρουν. 481
- * Ἄρτος, δ, ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις παρέδωκε, ποῦ εὑρέθη 88. * Ἐνζυμος ἦτο αὐτόθι. * Ὅρα καὶ εἰς
 τὴν λέξιν Ἁγία, καὶ Κοινωνία.
- * Ἀρχιεπισκοπαὶ αὐτοκέφαλοι, ποῖα.
- * Ἀρχόντες, ἐὰν ὀμῶσιν νὰ κακοποιήσων τινὰ, πῶς θεραπεύονται 493. * Ἄν μεσιτεύσων εἰς χειροτο-
 νίας, πῶς ἐπιτιμῶνται. 149
- * Ἀρχόντες πρέπει νὰ βοηθοῦν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Μητέρα των 407. Διατί νὰ ἀντιγράψων τὸ Δευ-
 τερονόμιον 265. Ἡ παρὰ ἀρχόντων γινομένη ψῆφος τῶν Κληρικῶν ἄκυρος αὐτόθι.
- * Ἀσθενεῖς ὅπου δὲν στέργουν νὰ τοὺς γητεύσων, μαρτυρίου λαμβάνουν στέφανον 226. * Ὅρα καὶ εἰς
 τὰς λέξεις Βάπτισμα, Κοινωνία. 39
- * Ἀστρολόγων μωρίαν ποῖα ἐλέγχουν 354. Καὶ διατί μαθηματικοὶ ὀνομάζονται αὐτόθι, καὶ 226.
- * Ἀσπασμὸς τί δηλοῖ. 448
- * Ἀυγούστου α. διατί ἐγίετο ἀγιασμὸς καὶ λιτανεῖα. 229
- * Ἀυθένται οἱ ἡζυρόντες τοὺς δούλους των πορνεύοντας, πῶς ἐπιτιμῶνται 497. * Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν
 ὑπεξούσιοι καὶ δούλοι.
- * Ἀυτεξουσίου ὄρισμοὶ παρὰ τῶν καθ' ἡμᾶς νεωτέρων θεολόγων λεγόμενοι, οὐκ εἶναι ὀρθοὶ 428. Οὐκ
 εἶναι τοῦτο ἐλευθερία εἰς τὸ καλὸν καὶ κακὸν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ καλόν αὐτόθι. Οὐ κορηγεῖται
 τὸ αὐτεξουσίον τῆς χάριτος 145. 377. Οὐδὲ ἱκανοὶ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ
 αὐτόθι.
- * Ἀφορισμὸς πόσον λογίων εἶναι 41. * Ὁ νῦν γενόμενος, τίνα ὁμοιος αὐτόθι. Καὶ Πρεσβύτεροι, καὶ Διά-
 κονοὶ ἀφορισμὸν κέμνουν 48. * Ὁ ἀνεύλογος πῶς λύεται. 41
- * Ἀφορισμὸν ἐκεῖνος ὅπου δεχθῆ, ἀφορίζεται 26. 41. * Ἀφορισμένων σημάδια ποῖα εἶναι 534. * Ἀφο-
 ρισμὸν παρ' ἄλλου δὲν πρέπει νὰ λύη ἄλλος 41. Οἱ ἀφορισθέντες ἀδίκως, μακαρισμοῦ εἶναι ἄ-
 ξιοι αὐτόθι. Τοῖς ἀφορίζουσι κατὰ πάθος, τὸ Θεῖον οὐχ' ἔπεται αὐτόθι.

B.

- Βαθμοὶ εἰς τοὺς ἐκ Συγγενείας σαρκίης γάμους πῶς μετροῦνται 596-605.
- Εἰς τοὺς ἐκ τοῦ βχπτίσματος πῶς 606-608. Καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῆς υἰοθεσίας πῶς 608.
- Βατῶν ἐν τῇ ἐργῇ ὀψάρια οὐ καταλύομεν. 84
- Βάπτισμα αἰρετικῶν, σχισματικῶν καὶ λατίνων, ἀδεκτον 54-57. Βάπτισμα τὸ τῶν ὀρθοδόξων διατί
 οὐ δευτεροῦται αὐτόθι. Εἰς ποίους δευτεροῦται αὐτόθι. Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Τριάδος γίνεται 62.
 Εἰς τρεῖς δικιεῖται 62. Αἱ τρεῖς ἀνεκῶσεις καὶ καταδύσεις συστατικαὶ αὐτοῦ 62 63. Δύω ὀ-
 γματα συνέχει, τὰ πρώτιστα 63. Ποίων αἰρετικῶν, ἐδεχ' ἦν, καὶ ποίων ὀχι, καὶ δικτι 139-140
 249. Εἰς οἶκον εὐκτῆριον δὲν γίνεται, πλὴν ἀνάγκης 204. Καὶ διατί αὐτόθι. Βχπτιζόμενος τῆς
 μητρὸς, δὲν συμβαπτίζεται καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἐμβρυον 316. Διατί τὰ νήπια βχπτιζοῦνται
 καὶ μὴ αἰσθανόμενα τὴν χάριν τοῦ βχπτίσματος αὐτόθι. Διατί τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββά-
 του βχπτίσματα γίνονται 356. Καὶ εἰς τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ ὁ συγχωρεῖται νὰ γίεται, καὶ πῶς
 320-394. * Ὅτι μετὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίεται ἡ χριστιανία τοῦ Μύρου 344. Οὐ δευτεροῦται
 εἰς τοὺς καθαρθέντας Κληρικούς 392. Καὶ τὰ βρέφη ἔφρουν τοῦ προπκτορητοῦ ἀμαρτημα-
 τος βχπτιζονται 426. Μετὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ λήθαι λειτουργία εὐλῆς, καὶ τὰ βχπτι-
 σθέντα νήπια νὰ κοινωνοῦν 204. * Ἐν ποίαις ἡμέραις οὐ τελεῖται 356. Εἰς τὸ αὐτὸ νερόν τοῦ
 βχπτίσματος πολλοὶ βχπτιζονται 538. * Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν δαιμονιζόμενοι, καὶ συγγένεια
 καὶ ἀδικία.
- Βαρνάβας τοῦ Ἀποστόλου τὸ Λεῖψνον ποῦ εὑρέθη 149. εἰς τὴν α. ὑπόσημ.
- Βασιλεὺς, πότε ἐμδκινεν εἰς τὸ βῆμα, καὶ πῶς μετελάμβανε 231. Δύναται μετὰ Συνόδου νὰ μετα-

θέση τὸν θρόνον μιᾶς ἐπαρχίας, ἀπὸ μίαν τῆς πόλιν εἰς ἄλλην 409. Πρέπει νὰ βοηθῆ τὴν μητέρα τοῦ Ἐκκλησιᾶν.

418

Βασιλέξ ὁ ὑβρίζων τιμωρεῖται 98. Πῶς καταπραύνηται ἡ ὀργή του· αὐτόθι. Βασιλεύς τι θέλει νὰ εἴπῃ· αὐτόθι. Οὐ πάντα δύναται 138. Εἰς αὐτὸν δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται οἱ Κληρικοί· αὐτόθι. Εἰς τὸν Βασιλέα δὲν πηγχίνει Κληρικὸς χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου 336. Εἰς τὰ προστάγματα τοῦ ἀκολουθεῖ ἡ παρ' αὐτοῦ κτισθεῖσα πόλις 167. Δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἐπισκόπους νὰ μὴ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τους, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας 293, ἰότε, καὶ πῶς τῶρα μεταλαμβάνει 231.

Βασιλεία καὶ Ἱερωσύνη, ἐναντία εἶναι, καὶ οὐ μίγνυονται.

98

231

Βῆμα εἰς τὴ Θεῖον, ποῖοι ἐμβαίνουν.

Βιβλία ψευδεπίγραφα καὶ ἀπόκρυφα, ποῖα καὶ πῶς πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται 72-73. Τὰ τοῦ Βολταίρου ἄθεα καὶ ἀπόβλητα· αὐτόθι. Τὰ αἰρετικά, καὶ γελοιώδη, καὶ μυθώδη ἀπόβλητα· αὐτόθι. Τὰ Ἅγια καὶ σεβάσια τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς ποῖα εἶναι 98-103. Ποῖα εἶναι τὰ κανονιζόμενα, καὶ ποῖα τὰ ἀναγκασκόμενα αὐτόθι. Βιβλία μαγικά, τὰ βροντολόγια, καὶ τὰ ἄλλα οἱ διαβάζοντες, πῶς παιδεύονται 225. Οἱ διαφθείροντες τὰ Ἱερὰ βιβλία πῶς παιδεύονται 230. Καὶ παλαιωθέντα ταῦτα, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τινὲς εἰς αἰσχρὰ καὶ ἀτίμους ὑπερησίας· αὐτόθι. Τὰ τοῦ Λύγουστίνου δὲν ἐκάησαν, ἀλλὰ ἐνοθεύθησαν 410. Πῶς πρέπει νὰ διαρθώνωνται· αὐτόθι.

Βλασφημίας τις, πῶς ἐπιτιμᾶται 577.

Βουλγχα, ποῖα ἐκδοσις ὀνομάζεται 103. Ὁ πατήρ αὐτῆς ἄδελος· αὐτόθι.

Βρικόλακες, ὅτι δὲν εἶναι, καὶ πῶς πρέπει νὰ κανονίζωνται οἱ τούτους καίοντες 504.

Γ.

Γάμβροι, ποῖοι λέγονται 600.

Γάμος παρανόμος καὶ ἀθέσμος, οἱ λαβόντες δὲν γίνονται Κληρικοί 30. Ποῖοι λέγονται ἀθέμιτοι καὶ κατάκριτοι· αὐτόθι. Μία μόνη εὐλογος αἰτία τοῦ χωρισμοῦ τῶν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ δὲ τοὺς Κανόνας διάφοροι 59-61. Τὸ γεόμενον αἴτιον νὰ χωρισθῇ ὁ γάμος δὲν πρέπει νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ 61. Ἐν τῇ μ'. δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 358. Οὔτε ἐν τῇ Διακαινισίμῳ 86. Τί εἶναι ὁ Γάμος, καὶ μὲ ποίους γίνεται 165. Καὶ πῶς αὐτόθι. Πῶς πρέπει νὰ ἱερολογηται 190. Οἱ ἐκ συγγενείας, ἐξ αἵματος καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας ἐμποδίζονται 221. Ὁ πρῶτος γάμος καὶ ὁ δεύτερος τί εἶναι 317. Ὁ τρίτος γάμος τί εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμᾶται 315. 509. Ὁ γάμος ἀπλῶς, καὶ ὁ τῶν Ἱερωμένων ἀκατηγόρητος εἶναι 19. 324. Τῆς παρθενίας ὁ γάμος πολὺ ἐστὶ κατώτερος 469. Τί δηλοῖ ὅτι ὁ γάμος νὰ γίνετα· ἐν Κυρίῳ 497. Γάμους νομίμους καὶ παρανόμους, ποῖοι Κανόνες ἀναφέρουν· 596. Γάμοι οἱ ἐξ αἵματος ἐμποδισμένοι καὶ ἀνεμπόδιστοι, ποῖοι εἶναι· αὐτόθι. Οἱ ἐξ ἀγχιστείας διγενοῦς ποῖοι 599-600. Οἱ ἐκ τριγενείας ποῖοι 605. Καὶ χωρὶς ἀρραβῶνος γίνονται 609. Καὶ ἐν τῷ γάμῳ ὧν, δύναται τινὰς νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς Καλογηρικῆς καθαρότητος.

36

Γένεια, ποῖος Πάπας ἐπρόσταξε νὰ ξουραφίζον· 251. Δὲν πρέπει νὰ ξουραφίζωνται αὐτόθι.

Γενέθλιος ἡμέρα, διατί ὁ θάνατος τῶν Μαρτύρων λέγεται 358.

Γέροντας, εἴτ' οὖν Πνευματικὸς Πατήρ, πόσας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ· 283. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἱγούμενος.

229

Γνώσται, τί ἦσαν.

Γονεῖς τὰ τέκνα δὲ πρέπει νὰ ἀφίνουν 327. Ὁ τούτους ὑβρίζων υἱός, πῶς ἐπιτιμᾶται 96. Δὲν πρέπει νὰ τὰ ἐμποδίζον ἀπὸ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν 307. Οὔτε νὰ τὰ παίρουν ἀπὸ τὰ Μοναστήρια 277. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν κληρονομίαν, εἰς ἄλλα μὲν παιδία περισσοτέρων, εἰς ἄλλα δὲ ὀλιγωτέρων. 389. Ἀρκεῖ μόνη ἡ μαρτυρία τῶν κατὰ τῶν υἱῶν· 92. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, παιδία καὶ ὑπεξούσιος.

Γονυκλισίαι καὶ μετάνοιαι, πότε πρέπει νὰ γίνωνται 129-130. Ὅτι εἶναι ἡ γονυκλισία, καθ' ἣν ἐπὶ πῶς εἰς τὰ γόνατα προσευχόμεθα, συνήθεια Εὐαγγελικὴ, Ἀποστολικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ αὐτόθι.

245

Πότε αὕτη ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν

Γράμματα, ποῖα ἦτο συνήθεια νὰ λαμβάνουν οἱ Κληρικοί. 25. Συστατικόν, πῶς γίνεται. 610.

Πτωχῶν γράμματα, πῶς γίνονται 611.

Γραφί, δὲν ἐξηγοῦνται ἄλλως, εἰμὴ καθὼς ἐξηγήθησαν ἀπὸ τοὺς Θεῖους διδασκάλους.

195

Γραφῆς Παλαιᾶς τῶν βιβλίων, ἡ νῦν τάξις οὐ καλῶς ἔχει 93-99. Τί εἶναι Γραφή. 100. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ νόημά των, καὶ εἰς πόσων γλώσσων ἐγράφησαν. 101-103. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ βιβλία τῆς· αὐτόθι. Πόσα ἐκδόσεις αὐτῆς εἶναι αὐτόθι. Ἡ τῶν ο'. μεταφράσεις, ἀξιοπιστοτέρα εἶναι ὄλων τῶν ἄλλων, καὶ αὐτῶν τῶν ἤδη εὐρισκομένων Ἑβραϊκῶν αὐτόθι. Τετραπλᾶ, ἕξ-

πλα, και Ὀκταπλα τῆς Γραφῆς τίνα αὐτόθι. Ἄπαντος νοσήματος εἶναι φάρμακον ἡ Γραφή αὐτόθι. Διεφθάρη τὸ Ἑβραϊκὸν αὐτῆς πρωτότυπον 100. Παλαιᾶς Γραφῆς τὸ Δευτερονόμιον, διατὶ οἰκεία χειρὶ ἀντέγραφε κάθε νέος ἀρχὼν 265. Γραμματικὴ ἀκρίβεια εἰς αὐτὴν δὲν ἀπαιτεῖται. 486. Ἀσάφεια αὐτῆς τί δηλοῖ. 519. Γυναῖκες συνείσακτοι, ἤτοι ξένοι, δὲν πρέπει νὰ συγκατοικοῦν μὲ Ἱερωμένους και Κληρικούς. 109. Δὲν πρέπει νὰ χορεύουν 227. Οὔτε ἀνδρῖκεια νὰ φοροῦν. 326. Δὲν πρέπει νὰ φοροῦν ροῦχα πολύτιμα 200. Γυναῖκες φονεύτριαι, ποῖαι εἶναι 79. Αἱ ἀρπαζόμεναι, πῶς οἰκονομοῦνται 172. Δὲν πρέπει νὰ διδάσκουν, ἀλλὰ νὰ σιωποῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν 231. Γυναῖκας κατηγορημένας ἐκαίνοι ὁποῦ ἔχρου, δὲν γίνονται Ἱερεῖς 28-29. Πρέπει νὰ ὑποφέρουν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνδρῶν τους 59-61. Γυναῖκες αἱ μαντεύουσαι, πῶς παιδεύονται 225. Αἱ ποιοῦσαι φάρμακα διὰ νὰ τραβίζουν τινὰ εἰς τὴν ἀγάπην των, πῶς παιδεύονται Ἰυνὴ ἢ μοιχευθεῖσα, και διὰ τὴν μοιχείαν χωρισθεῖσα δὲν δευτεροῦπανδρεύεται 60. 613-614. Κλήδονας δὲν πρέπει νὰ κάμνουν 228. Αἱ μυρολογῆτριαι ἀφορίζονται 241. Μοιχαλίδες εἶναι ἀν ἀφήσουν τοὺς ἀνδρας των 242. Ἡ ἀν ὑπανδρευθοῦν πρὸ τοῦ νὰ μάθουν διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός των. 246. Αἱ βάνουσαι φτιασίδια εἰς τὸ πρόσωπον πῶς ἐπιτιμοῦνται 250-251. Παντοτινὴ μοιχαλὶς ποῖαι εἶναι 496. Ὅποιος κάμει συγκατάθεσιν νὰ κοιμηθῆ μὲ γυναῖκα, και δὲν πρᾶξῃ τὴν ἀμαρτίαν, ἐλυτρώθη ὑπὸ τῆς χάριτος .16 Ἡ ἐγγαστρωμένη κατηγορούμενη, ὁπόταν θέλῃ βαπτίζεται αὐτόθι. Ἡ ἀφίνουσα τὸν ἀνδρα της, ἢ τὰ τέκνα της, ὡς συγχαινομένη τὸν γάμον, ἀναθεματίζεται 327. Δὲν κυρεῖται τὰ μαλλία της 328. Πρεσβύτιδες και παρακαθήμεναι ποῖαι λέγονται 345. Δὲν ἐμβαλίουν εἰς τὸ θυσιαστήριον 355. Ἡ τὰ καταμήνια ἔχουσα οὔτε μεταλαμβάνει, οὔτε εἰς τὸν ναὸν ἐμβαίνει 444-445. Και διὰ ποῖαν αἰτίαν τὰ καταμήνιά της ἀκάθαρτα λέγονται αὐτόθι. Ἄλλ' οὔτε εὐλογεῖται ἀν ἰδῆ ταῦτα αὐτόθι. Οὔτε βαπτίζεται αὐτόθι. Ἄν βιαίως εἴθαρουν ἀπὸ τινὰ αἱ γυναῖκες λαϊκῶν, ἢ Ἱερωμένων, τί νὰ γίνεται 449. Αἱ αἰρετικαὶ, ἀν ὁμολογήσουν νὰ παρθενεύουν και παρέβησαν οὐκ ἐπιτιμῶνται 489. Ἡ μοιχευθεῖσα και ἐξαγορευθεῖσα, διατὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἐκβάλλεται 495. Αἱ ὑπεξούσαι εἰς πατέρα ἢ ἀθένητην ἀν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 496. Αἱ τῶν Ἱερέων χηρευθεῖσαι δὲν δευτεροῦπανδρεύονται. 218. Ἄν γεννήσῃ τὴν Τεσσαρακοστήν, ἢ τὴν Μεγάλην ἐβδομάδα, πῶς νὰ οἰκονομηθῆται 540. Και αἱ γυναῖκες μαλακίζονται 567. Ἄν μόνον φιληθοῦν και πιεσθοῦν ἀπὸ ἀνδρα, πῶς κανονίζονται 569. Ἡ στατικῶς ἀποβαλοῦσα τὸ βρέφος, πῶς ἐπιτιμάται 573. Ἡ εἰς τὸν ὕπνον θανατώσασα τὸ βρέφος της, πῶς ἐπιτιμάται αὐτόθι. Και αἱ γυναῖκες ἐνυπνιάζονται. 566.

226

▲.

Δαβὶδ, διατὶ ἀμάρτημα ὠργίσθη ὁ Θεὸς περισσότερον. 496.

Δαιμονιζόμενοι, οὐ γίνονται Κληρικοί. 94. Ποῖοι, και πότε μεταλαμβάνουν, και ποῖοι ὄχι αὐτόθι. Οἱ διὰ κέρδος και πλαστὰ χρηματιζόμενοι ὅτι δαιμονίζονται, πῶς παιδεύονται 224. Οὐ βαπτίζονται, ἕως οὐ νὰ καθαρισθοῦν 537-538. Οἱ ἀπὸ τὸ δαιμόνιον θανατωθέντες, μνημονεύονται 543. Ἐὰν τὸ ἐν μέρος τοῦ ἀνδρογόνου δαιμονίζεται, δὲν χωρίζεται διὰ τοῦτο αὐτόθι 59-61. Οὔτε οἱ νομίμως ἀρραβωνισθέντες, διὰ τοῦτο δὲν χωρίζονται 609.

Δαίμων, εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀβλαπτίστων κατοικεῖ, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα ἐξωθεν γίνεται 538-539.

Αἴτιον κυρίως εἶναι ὄλων τῶν πονηρῶν λογισμῶν 565. Δαίμονες διττῶς τοὺς ἀνθρώπους πειράζουσι 94. Ποῖαν πανουργίαν μεταχειρίζεται εἰς τὸν ἐνυπνιασμόν. 446.

Διαζυγίου τύπος, ὁποῖός ἐστι. 613.

Διαθήκη, πῶς και πόσων λογίων γίνεται 611 612. Τύπος αὐτῆς ὁποῖος αὐτόθι.

Διακονικὸν, διατὶ τὸ Σκευοφυλάκιον ὀνομάζεται.

Διακόνισσαι, διὰ ποῖας αἰτίας ἐγίνοντο 127-128. Τὰ καταμήνια τὰς ἀπεξένωσαν ἀπὸ τὸν βαθμῶν των αὐτόθι. Πότε και πῶς ἐχειροτονοῦντο αὐτόθι. Και

Διακονισσῶν παράδειγμα, ὁποῦ φέρει ὁ μ'. τῆς ς'. πῶς δὲν εἶναι ἀνάρμοστον.

Διάκονος, ὅτι ψηφίζεται 17. Γάμος αὐτοῦ εἶναι σωφροσύνη, τὸ δὲ ἐμποδίζει αὐτὸν εἶναι φρόνημα αἰρετικῶν 19. Δὲν κάμνει τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 48. Κανονίζει και ἀφορίζει αὐτόθι. Οὐ βαπτίζει 62-63. Πῶς και ἀπὸ πόσους κρίνεται 90-91. Δὲν πρέπει νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς Πρεσβυτέρους τὴν Κοινωνίαν. Οὔτε νὰ κάθηται ἐμπροσθεν αὐτῶν 125. Ὅταν χειροτονηθῆται, πρέπει νὰ ὁμολογήῃ ὅτι δὲν ὑπανδρεύεται 186. Ἐὰν ὑπανδρευθῆ, πῶς ἐπιτιμάται, και αὐτὸς, και τὰ παιδία του, και ὁ γάμος του αὐτόθι. Οὐ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων αὐτόθι. Κἂν χαρτοφύλαξ ᾖναι, οὐ προκαθέζεται τῶν Ἱερέων ἢ Ἀρχιερέων 125-126. Ἱατρικὴν δὲν μεταχειρίζεται 188. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Οἱ ἑπτὰ Διάκονοι τί ᾔσαν 193. Πῶς πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται αὐτόθι. Μεταδίδει τὴν θείαν Κοινωνίαν εἰς τοὺς λαϊκοὺς 197. Εἰρηνικὰ ἢ αἰτήσεις, δὲν λέγουν οἱ ἀρνηθέντες και πάλιν ὁμολογήσαντες 303-304. Ὅρα και εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι και Κληρικοί.

349

192

210

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Διάφορα (τόκοι), ἐμποδίζονται ἀπὸ Κληρικούς καὶ λαϊκούς καὶ Μοναχοὺς 52-53. Διατὶ τόκοι ὀνομάζονται αὐτόθι. Ἄδικα κέρδη ὀνομάζονται αὐτόθι. Ὁ μὴ διαμοιράσας ταῦτα εἰς πτωχοὺς, Ἱερεὺς οὐ γίνεται αὐτόθι.

Δίγαμοι, δὲν ἱεροῦνται 28. Οὔτε γίνονται ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας αὐτόθι. Περιπαίζονται, καὶ εἰς τοὺς γάμους αὐτῶν Ἱερεῖς δὲν τρώγουν, οὔτε στεφανοῦνται αὐτοί. 317.

Διδάσκαλοι, πῶς πρέπει νὰ τιμῶνται καὶ νὰ κυβερνῶνται 71-72. Οἱ τοὺς πολιτικούς νόμους διδάσκοντες, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζονται συνηθείας ἑλληνικάς. 236. Πρέπει νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ ἔργον τους 70. Διδάσκαλοι εἶναι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι· αὐτόθι.

Διοικήσεις ἐ. σημαίνει 137. Ἐξάρχαι αὐτῆς ποῖσι ἦσαν· αὐτόθι. Καὶ 160-161.

Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου συγγράμματα, βεβαιοῦνται ἀπὸ πολλὰς Συνόδους. 264.

Δοῦλοι δὲν γίνονται Κληρικοί, χωρὶς τὴν γνώμην τῶν αὐθεντῶν τους 96. Πῶς ἐλευθεροῦνται καὶ διὰ ποίας αἰτίας· αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ὑπεξούσιοι.

Δωδεκαήμερον, τί εἶναι. 320.

Ε.

Ἐβδομάς Μεγάλη, πῶς πρέπει νὰ νηστεύεται 202. Εἰς τὴν Διακαινίσμον ἑβδομάδα τί πρέπει νὰ κάμνουν οἱ Χριστιανοί. 229-230.

Ἐγγαστρίμυθοι, τί ἦσαν. αὐτόθι.

Ἐγγύησις, δύο σημαίνόμενα ἔχει 31.

Ἐγκαίνια ναοῦ, πῶς καὶ παρὰ τίνων πρέπει νὰ γίνωνται. 268.

Ἐγκλημα, τί διαφέρει ἀπὸ τὴν μέμψιν. 126-127.

Ἐγκληματικαὶ κρίσεις, διαφέρουν ἀπὸ τὰς χρηματικάς καὶ ἰδιωτικάς· 137-138.

Εἰδώλων ναοὶ καὶ βωμοὶ καὶ ξόανα, πρέπει νὰ κατακρημνίζονται. 404.

Εἰδωλον, τί ἐστὶ, 257.

Εἰκονομάχοι, ποῖσι ἐστάθησαν. αὐτόθι.

Εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ζωγραφεῖται ὡς Ἄμνός 239. Εἰκόνες ἄσμενοι καὶ ἐρωτικά, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦνται 254. Τί διαφέρει ἀπὸ τὸ εἶδωλον καὶ τὸ ἄγαλμα 257. Καὶ ἡ κηρόχυτος δέχεται, καὶ αἰ μὴ ὄλον τὸ σῶμα περιέχουσαι τοῦ εἰκονιζομένου, ἐξέχουσαι δὲ ἀπὸ τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν. 258.

Εἰκονίζονται καὶ οἱ Ἄγγελοι· αὐτόθι. Πόθεν λέγεται εἰκὼν. 259. Ὁμοιάζει τῷ πρωτοτύπῳ κατὰ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὰ χαρακτηριζόμενα μέλη· αὐτόθι. Τριχῶς λέγεται ἡ εἰκὼν· αὐτόθι. Σχετικῶς προσκυνοῦνται οὐχὶ ἀσχέτως οὐδὲ λατρευτικῶς 259-261. Ἀσπασμὸς καὶ προσκύνησις ἐπ' αὐτῶν ἐν δηλοῖ· αὐτόθι. Αἱ τελείως χαλασθεῖσαι εἰκόνες, τί γίνονται αὐτόθι. Μύρωμα δὲν χρειάζονται· αὐτόθι. Εἰκονίζεται ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ αἱ δράσεις τῶν Προφητῶν αὐτόθι. Μετὰ φόβου πρέπει νὰ τὰς ἀσπαζώμεθα· αὐτόθι. Διὰ ἑξ τινὰ εἰκονίζονται· αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ζωγράφοι.

Ἐκβιβασταί, τί ἦσαν 419.

Ἐκδικος, ἐὰν μὲ ἄσπρα προβληθῆ, πῶς ἐπιτιμᾶται 38. Τί ἦτο καὶ πόσοι 156. Τί ἔκαμνον 410.

Ἐκδοσις πράγματος, ποῖα λέγεται, καὶ ποῖα ἐκποίησις. 271.

Ἐκκλησίαις πράγματα, καὶ εἰς πτωχοὺς πρέπει νὰ μοιράζονται 50. Αἱ εἰς βάρβαρα ἔθνη εὑρισκόμεναι, πῶς οἰκονομοῦνται 134. Ἡ Ἀνατολική, οὐκ ἔστι Νεστοριανή. 141. Πῶς πρέπει νὰ κτίζονται 158. Μέσα εἰς αὐτάς δὲν πρέπει νὰ στρώνουσι τινές, καὶ νὰ τρώγουν 234. Διατὶ ὀνομάζονται Κυριακὰ 234. Εἰς αὐτὴν οἱ προσφεύγοντες κακοὶ ἐγλύτωναν 252. Καὶ πῶς οὔτοι οἱ προσφεύγοντες οἰκονομοῦντο· αὐτόθι. Εἰς τὰ κατηχούμενά των κἀνένας δὲν κατοικεῖ· αὐτόθι. Ἐγκαίνια αὐτῶν χωρὶς ἁγίων λειψάνων, οὐ γίνονται 268. Καὶ ποῦ πρέπει ταῦτα νὰ βάλλωνται αὐτόθι. Ἐξωκκλήσια τὰ εἰς τόπους ἐρήμους ὄντα, τί νὰ γίνωνται 414. Μέσα εἰς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ θάπτωνται νεκροὶ 240-241.

Ἐκκλητος κρίσεως, τί εἶναι 104-105. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Πατριάρχης καὶ Σύνοδοι.

Ἐκποίησις πράγματος, ποῖα λέγεται 271. 272.

Ἐμπνευσις θεῖα, τί εἶναι 100-103. Μὲ αὐτὴν ἐγράφησαν τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας· αὐτόθι.

Ἐνταλτήριον γράμμα, πῶς γράφεται 610.

Ἐνουπνιασμὸς, πῶς ἐπιτιμᾶται 446-447. Μηχανὴ διαβόλου εἰς αὐτὸν ὀνομάζεται· αὐτόθι.

Ἐορτῶν ἀργία, εἰς ποῖα πρέπει νὰ γίνεται, καὶ εἰς ποῖα ὄχι 351.

Ἐορταὶ Ἑλληνικαί, ποῖαι 226. 227

Ἐπεξεργαστής, τί ἦτο 434.

Ἐπίθασις, διαφέρει μεταβάσεως 27. Καὶ ἡ μετάθεσις τῆς μεταβάσεως· αὐτόθι.

Ἐπίορκοι πῶς ἐπιτιμῶνται 247. 248.

- Ἐπισκοπαί, αἱ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔχουσαι ἴδιον Ἐπίσκοπον, νὰ μὴ λαμβάνουσιν αὐτὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ ἔχοντος αὐτὰς Ἐπισκόπου 368. 401. 402.
- Ἐπίσκοπος ὄνομα, πότε καὶ εἰς ποίους λέγεται 15. Πῶς ὀρίζεται 15-17. Ἐν ποίᾳ ἡλικίᾳ χειροτονεῖται αὐτόθι. Πόθεν ἐτυμολογεῖται καὶ τί σημαίνει 70 71. Λαμβάνει τὸ ὄνομα τῶν κατωτέρων του 16. Δὲν μεταβαίνει ἀπὸ μίαν Ἐπαρχίαν εἰς ἄλλην, οὔτε ὅπως πηγαίνει 27. 363. 364. Ἐὰν δεχθῆ ζένους Κληρικούς, τί νὰ παθαίῃ 28. Ὁ χειροτονήσας μὲ ἄσπρα, τί νὰ παθαίῃ 38. Ἐπίσκοπος ἂν ἀφορίσῃ τινὰ ἀδίκως, τί πρέπει νὰ γίνεται 41. Ὁ πρῶτος τῶν Ἐπισκόπων πῶς ὀνομάζεται 43: Χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου, δὲν πρέπει νὰ πράττῃ τι αὐτόθι. Ὁ εἰς ξένην Ἐπαρχίαν χειροτονῶν, πῶς ἐπιτιμᾶται 43-44.
- Ἐπίσκοποι δύο, εἰς ἓνα τόπον δὲν εἶναι 43. 44. Διττῶς τις χειροτονεῖ παρ' ἐνορίαν 44. 116. Ἐπίσκοπος ὄλα τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα διοικεῖ, καὶ πῶς 48. 49. 50. Ἀφίνει τὰ πράγματα τοῦ οὐοῦ θέλει αὐτόθι. Καὶ πόσων λογίων αὐτόθι. Πρέπει ταῦτα νὰ μὴ διακρᾶζονται αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ ἀμελῆ, ἢ νὰ μὴ διδάσκη, ἢ νὰ λείπῃ πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὸν λαὸν του 70 71. Ἄν δὲν δίδῃ τὰ χρειαζόμενα εἰς τοὺς Κληρικούς του, καθαιρεῖται 72. Ἐὰν χειροτονήσῃ δύο Πρεσβυτέρους ἢ Διακόνους, ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Διάκονον καὶ Πρεσβύτερον, ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, πῶς ἐπιτιμᾶται 83. Πῶς καὶ ποῦ, καὶ ἀπὸ πόσους καὶ ποίους πρέπει νὰ κρίνεται 90. 136-137. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίῃ εἰς ἄλλους ὡς κληρονομίαν τὴν Ἐπισκοπὴν του 92-93. Ὑβρίζομενος, πρέπει νὰ ὑπικμένη 70. Ἡ κατάστασις αὐτοῦ, καὶ ἀντὶ ψήφου, καὶ ἀντὶ χειροθεσίας λαμβάνεται 111. Δὲν πρέπει νὰ παραιτῆ τὴν Ἐπισκοπὴν του, εἰμὴ διὰ φανερά, ἢ κρυφὰ ἀμαρτήματά του καθαιρετικά 151. Πρέπει νὰ προνοητῆ διὰ τὰς χήρας καὶ ὄρφανὰ, καὶ ἐδικουμένους καὶ φυλακωμένους 367. 368. Εἰς δύο τὴν μίαν ἐπαρχίαν οὐ χωρίζει 163. 164. Ὅτι νὰ ἔχη τὰς ἀγροικίας ἐνορίας του καὶ τοὺς ἄλλους του τόπους, οὐχὶ ὁμοίως δυναστικῶς 166-167. 433. Εἰς βεθμόν καὶ τόπον Πρεσβυτέρου οὐ καταβιβάζεται 175. Ὁ δοὺς ἄδειαν εἰς Ὑποδιάκονον ἢ Διάκονον νὰ ὑπανδρευθῆ, πῶς παιδεύεται 186. Διὰ ποῖα αἰτία δὲν ὑπανδρεύεται 189. Καὶ πρὸ τοῦ 16. Κανὼνος τῆς σ'. γυναῖκας δὲν εἶχον αὐτόθι. Εἰς ξένην ἐπαρχίαν δημοσίᾳ δὲν διδάσκει 196. Οἱ ἔχοντες ἐπαρχίας ἀίχμαλώτους, καὶ λείποντες, χειροτονοῦν εἰς αὐτὰς Κληρικούς 208-209. Οἱ ὑπανδροὶ Ἱερωμένοι, μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωρίζομενοι, γίνονται Ἐπίσκοποι 217. 218. Ὁ μέλλον χειροτονηθῆναι πρέπει νὰ ἠξέυρῃ τοὺς Κανόνες καὶ τὰς Γραφὰς κατὰ βῆθος 264. Ὁ ἐγκαινιάζων Ἐκκλησίαν χωρὶς ἅγια Λείψανα καθαιρεῖται 268. Δὲν πρέπει νὰ παραβλέπῃ μὲν τὴν Ἐπισκοπὴν του ἀφανίζομένην, νὰ κτίξῃ δὲ Μοναστήρια 287. 288. Παρόντος αὐτοῦ εἰς τὰ τσεφτιλίγια τῆς Ἐπισκοπῆς, πρέπει τότε νὰ ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν αἱ γυναῖκες 275. Οἰκονόμον πρέπει νὰ ἔχη 47. Ἄν χωρισθῆ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην καὶ Πατριάρχην του, πῶς ἐπιτιμᾶται 292. Ποῖοι δὲν γίνονται Ἐπίσκοποι 95. Ἄν γένῃ Μοναχός, οὐδὲ μίαν ἀρχιερατικὴν ἱεροπραξίαν ἐνεργεῖ 297. Ὁ τιμῶν τοῦτον, ὑπὸ Θεοῦ τιμηθήσεται 298. Οὐδὲ ὁ μεγαλήτερος ἀρχων δύναται νὰ τὸν ἐκδικήσῃ, ἀλλ' ἡ Σύνοδος αὐτόθι. Ὁ δεικὼς αὐτὸν, πῶς παιδεύεται αὐτόθι. Ἄν δεχθῆ τὰς γυναῖκας, ὁποῦ κουρεύουν τὰ μαλλία των, καθαιρεῖται 328. Ποῖος λέγεται ὅτι δικαίως καθήρηθη, καὶ τόπον ἀπολογίας δὲν ἔχει πλέον 333. 334. Ἐὰν καλεσθῆ νὰ ἱεουργήσῃ εἰς ξένην ἐπαρχίαν, ἱεουργεῖ, εἰς τὸ Σύμβρονον ὁμοίως δὲν κάθηται 337. Σχολάζων, ποῖος λέγεται αὐτόθι. Εἰς ἐπαρχίαν ἔρημον Κλήρου καὶ πιστῶν, δὲν πρέπει νὰ χειροτονῆται 208. 209. Μὲ τί τρόπον πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Βασιλέα, καὶ διὰ ποίας αἰτίας 335. 336. Ὁ διὰ τὴν πίστιν, ἢ τὴν ἀλήθειαν διωχθεὶς, πρέπει νὰ περιποιητῆται 373. Ὁ μὴ πειθόμενος εἰς τοὺς αἵρετοὺς κριτὰς, τί νὰ παθαίῃ 384. Αἵρετικούς ἢ συγγανεῖς των, δὲν ἀφίνουν κληρονόμους 389. Καὶ ἀπὸ τρεῖς μόνους Ἐπισκόπους ψυχρίζεται 111. 400. Δὲν πρέπει νὰ μεταθέτῃ τὸν ὄρον του ἀπὸ μίαν τοῦ πόλιν εἰς ἄλλην 409. Ὁ πρὸς καιρὸν ἀποσταλεὶς μεσίτης εἰς μίαν χηρεύουσαν Ἐπισκοπὴν, τί νὰ πράττῃ 410. Ἄν δεχθῆ ζένου Μοναστηρίου Μοναχόν, πῶς παιδεύεται 412. Ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν δὲν ἐκβάλλεται ἂν δὲν τελειωθῆ ἢ κρίσις του 415. 416. Μόνος οὔτε κρίνει, οὔτε καθαιρεῖ Ἱερωμένους 423. Τοὺς ἐν τοῖς τόποις του αἵρετικούς πρέπει νὰ ἐπιστρέφῃ 433. 434. Διατί λέγεται ὅτι δὲν ἀπολείρει Μοναχόν 380 εἰς τὴν γ'. ὑπόσημ. Ἄν εἰπῆ ψευδῶς ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ αἵρετικοί, πῶς ἐπιτιμᾶται 435. Ὅσα ἀμαρτήματα δὲν ἐπιτιμῶνται ἀπὸ τοὺς Κανόνες, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶ αὐτὸς ἀπροσπαθῶς 7-11. Ὁ μέλλον χειροτονηθῆναι Ἐπίσκοπος, πρέπει πρῶτον νὰ γίνεται Μοναχός 16. 65. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί.
- Ἐπιτίμια τοῦ Νηστευτοῦ τὰ μὴ ἐν τοῖς Κανόσι περιεχόμενα, οὔτε τοῖς αὐτοῦ, οὔτε τοῖς ἄλλοις, τίνα εἰσίν. 577.
- Ἐρημίται, εἰς τὸν κόσμον οὐ περιέρχονται 213. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.
- Ἐτος ἀπὸ Χριστοῦ, τίς εὔρε 46. Πόσοι χρόνοι εἶναι αὐτὸ ὀπίσω αὐτόθι.
- Ἐθαγγέλιον τοῦ Ματθαίου τὸ ἐλληνικόν, ποῦ εὔρεθη 149 150. Τὸ τοῦ Λουκά, ποῦ ἐγράφη. 101.
- Ἐποῦ εἶναι, ἀπὸ ἐκεῖ φεύγει ὁ Διάβολος 226. Ὁ εἰς αὐτὸ ὀμόσας, εἰς ποῖον ὀμύσει 247-248.
- Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά ἐκρέμων αὐτὸ εἰς τὸν τράχηλόν τους 226. Πρῶτον ἀπὸ τὸν Σταυρόν,

- καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα προσκυνεῖται 260-262. Παλαιὰ δὲν ἀνεγινώσκουσι εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου 347. Καὶ οἱ Μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγινώσκουν αὐτόθι.
- Εὐαγγελίου ἔπαινοι, τίνες αὐτόθι.
- Εὐαγγελιστὰι, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦνται ὡς ζῶα. 239-240.
- Εὐλογία, ποία ὀνομάζεται. 550.
- Εὐνοῦχοι, τριῶν λογιῶν εἶναι 31-32. Ποιοὶ πρέπει νὰ γίνωνται Κληρικοὶ, καὶ ποιοὶ ὄχι αὐτόθι. Ὁ εὐνοῦχισμὸς τὸν ἑαυτὸν του, πῶς ἐπιτιμᾶται αὐτόθι. Οἱ Κληρικοὶ ὄντες εὐνοῦχοι, μὲ ξένας γυναῖκας οὐ συνοικοῦν. 185-186.
- Εὐρετικία, οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ λαμβάνουν. 455.
- Εὐχέλαιον, συγχωρεῖται νὰ γίνεταὶ καὶ ἀπὸ ἑνα Ἱερέα. 383.
- Εὐχαὶ αἱ παρὰ Συνόδου κεκυρωμέναι, πρέπει νὰ λέγωνται ἀπὸ ὄλους 348. Καὶ αἱ νεώτεραι εὐχαὶ δὲν εἶναι ἐμποδισμένον νὰ ἀναγινώσκωνται κατ' ἰδίαν. 422.
- Ἐφορκιστὰι καὶ ἐξορκιστὰι, ποιοὶ εἶναι. 335.

Z.

- Ζαχαρίας, διατὶ ἀπεκεφαλίσθη 464. Ποῦ εὐρέθη τὸ λειψανόν του αὐτόθι. Ποῦ τῶρα εὐρίσκεται αὐτόθι.
- Ζέον, διατὶ βραστόν πρέπει νὰ βάλλεται εἰς τὰ Μυστήρια 205-206. Χωρὶς αὐτὸ ἱεουργία οὐ γίνεται. 586.
- Ζῶα, ποῖα ὑποτάσσονται εἰς τὸν ἄνθρωπον. 486.
- Ζωγράφοι, δὲν πρέπει νὰ ἱστοροῦν τὸν Χριστὸν ὡς ἄμνον. 239. Πολλὰ ἄτοπα ἱστοροῦν, καὶ πρέπει νὰ τὰ διορθώσουν. 259 262. Οὕτε τοὺς Εὐαγγελιστὰς ζῶα μοναχῶν. 239. Οὕτε τὴν Θεοτόκον ὡς βᾶτον μόνον, καὶ θυμιατήριον, καὶ τὰ λοιπὰ σύμβολα τοῦ Νόμου αὐτόθι. Οὕτε πρέπει νὰ ζωγραφοῦν ζωγραφίας ἀσέμνους καὶ ἐρωτικὰς. 254. Δὲν πρέπει νὰ ζωγραφοῦν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει τὴν Θεοτόκον ἐπὶ κλίνης κειμένην, καὶ ὡς ἀποκαμωμένην ἀπὸ τοῦ πόνου, οὕτε γυναῖκας πλυνούσας τὸν Χριστὸν 237-238. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Εἰκὼν καὶ Διάκονος.

H.

- Ἡγούμενος Μοναστηρίου Ἱερεὺς ὢν, καὶ διὰ χειροθεσίας Ἀρχιερέως γεγονὼς Ἡγούμενος, ἔχει ἀδειαν νὰ χειροτονῇ Ἀναγνώστιας εἰς μόνον τὸ Μοναστήριόν του καὶ Ὑποδιάκονον 272-273. Πῶς πρέπει νὰ γίνεταὶ αὐτόθι. Πῶς παιδεύεται ἐὰν δέχεται μὲ ἄσπρα τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν μοναδικὴν ζωὴν. 275-276. Καὶ ἀνίερος Μοναχὸς γίνεται Ἡγούμενος αὐτόθι. Ἡγούμενος δὲν γίνεται εἰς τὸ Μοναστήριόν του ὁ κτήτωρ αὐτοῦ ἀπὸ λόγου του 282. Ἀφορίζεται ἐν δὲν ζητῇ τοὺς φυγόντας Μοναχοὺς του 283-284. Ἐὰν ἀποξενώσῃ πράγματα τοῦ Μοναστηρίου, τί νὰ παθαίνη 272. Παρόντος αὐτοῦ εἰς τὰ τσεφλίκια τοῦ Μοναστηρίου, πρέπει νὰ ἀναχωροῦν ἐκείθεν αἱ γυναῖκες 275. Ἄν καλογηρεύσῃ τινὰ χωρὶς τῆς Κανονικῆς δοκιμῆς, τί νὰ παθαίνη 285. Ξενοκουρίτης γίνεται Ἡγούμενος εἰς ἄλλο Μοναστήριον ἀδεία τοῦ Ἀρχιερέως 412.
- Ἡλιοῦ τοῦ Προφήτου ἦτο ποτὲ βιβλίον ἀπόκριφον ἀνόθευτον 73. Ἡμέρα ποτὲ ἀρχινᾷ. 243-244

Θ.

- Θανάσιμος ἁμαρτία, ποία εἶναι 266-267.
- Θάνατος Μαρτύρων, ἡμέρα γενέθλιος ὀνομάζεται 220. 358. Καὶ διατὶ αὐτόθι.
- Θέατρα, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 198. Καὶ πόσων κακῶν εἶναι αἷτια αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουν εἰς αὐτὰ Κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ αὐτόθι.
- Θεοὶ, πόσων λογιῶν εἶναι, καὶ διατὶ οὕτως ὀνομάζονται. 596-597.
- Θεοδωρήτου μεταξὺ καὶ ἀγίου Κυρίλλου ἡ διαφορὰ, κατὰ θείαν οἰκονομίαν ἐγένετο 141-142. Δὲν ἀναθεματίσθησαν ἀπλῶς τὰ συγγράματά του, ἀλλὰ κατὰ μέρος 176-177. Οὐκ ἦν Νεστοριανός. 144-145.
- Θεολογίας μυστήριον, τίνι ἀπεκαλύφθη 447.
- Θεός, διατὶ πρέπει νὰ λέγεται, ὅτι ἔχει μίαν οὐσίαν καὶ τρεῖς ὑποστάσεις 470-471. Οὐκ ἔστι μία ὑπόστασις τριώνυμος, οὕτε τρεῖς ὑποστάσεις ἑτεροούσιοι αὐτόθι. Ἀπὸ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἀρχινᾷ κάθε λόγος καὶ ἔργον 180-182.
- Θεοτόκος, ὄνομα ἦν καὶ πρὸ τῆς γ'. Συνόδου, καὶ ποιοὶ τοῦτο εἶπον 141. 143. Τί δηλοῖ αὐτόθι. Ὁ τόκος αὐτῆς εἶναι ἀλόγευτος, καὶ διατὶ 237-238. Τὸ ὄνομα αὐτῆς πρέπει νὰ τιμᾶται 233. Σεμιδάλι, ἢ ἄλλα τινὰ δὲν πρέπει νὰ ψήνουν εἰς τὴν τιμὴν τῆς 237-238. Τίς αὐτὴν ἐκλήρουσεν

ἀεικάρθενον 143. Δέν πρέπει νά ζωγραφῆται ἐπὶ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐπὶ κλίνης κειμένη, ὡς τάχα ἀποκαμωμένη ἀπὸ τοὺς πόρους 238. Μόνα τὰ προτυπώσαντα αὐτὴν σύμβολα, δέν πρέπει νά ἱστοροῦνται ἀντὶ αὐτῆς 240. Συγγνωστὸν ἀμάρτημα οὐκ εἶχε 430. Προπατορικὸν δέν εἶχε 425. Καὶ μετὰ τὸ γεννηθῆαι ἐβάλλθη εἰς τὸν τόπον τῶν Παρθένων 465. Κατὰ δύο τρόπους λέγεται Θεοτόκος 143. Θεοφανείων ἢ παρχμονῆ ἐν Κυριακῇ, πῶς οἰκονομεῖται 546-547. Θρόνος, πῶς ὀνομάζεται 209. Θυμελικοὶ, τί ἦσαν 359. Θυρωρὸς, διατὶ Ὀστιάριος ὀνομάζεται, καὶ πόσοι ἦσαν. 350.

Κ.

- Ἰατρὸς ἔμπειρος, πρέπει νά διορίζῃ τί νά καταλύουσιν οἱ ἀσθενεῖς ἐν ταῖς νηστείαις. 86-87.
- Ἰερά σκεῦη καὶ ἀμφία, δέν πρέπει νά μεταχειρίζεται τινὰς εἰς ὑπηρεσίαν κοινὴν. 89. "Ἄν χωνευθοῦν ἢ πληθοῦν, οὐ κοινοῦνται" αὐτόθι. "Ἄν παλαιωθοῦν τί νά γίνωνται" αὐτόθι.
- Ἰερεμίου τοῦ Προφήτου, ἤτο ποτε βιβλίον ἀπόκρυφον ἀνόθευτον. 73.
- Ἰερολογία, καὶ ἐπὶ ἀραβῶνος λέγεται, καὶ ἐπὶ εὐλογήσεως γάμου. 313.
- Ἰερομόναχοι, δέν πρέπει ἐν τῷ κόσμῳ οὔτε νά χειροτονῶνται, οὔτε νά ἱεροπράττουν 158. Ἐκὼν δὲ ἐξ αὐτῶν τινὰς νέος ὢν, ὑπηρετῇ εἰς Καλογραίεας, κἀνένεκε νά μὴ μεταλαμβάνῃ ἀπὸ αὐτόν. 277. 587.
- Ἰερὸν, τί εἶναι 170. Διαφέρει ἀπὸ τὸ ἄγιον 89-90. Τόπων ἱερῶν πώλησις, καὶ ἐξαγόρασις, καὶ κοινωτικῶς ὁποῖα 169. Ἰερά, ὅσα ἀφιερῶση τινὰς εἰς Μοναστήριον, πότε δύναται νά τὰ πάρῃ ὀπίσω, καὶ πότε ὄχι 276. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.
- Ἰεροσόλυμα, πῶς ἄλλως ἐκαλοῦντο, καὶ διατὶ 114. Ποῖον τιμὴν καὶ ἐξουσίαν εἶχον" αὐτόθι.
- Ἰεροσουλία, διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀγιοσουλίαν 290.
- Ἰερόσουλαι, πῶς ἐπιτιμῶνται 88.
- Ἰερωμένοι, τίνων πραγμάτων πρέπει νά φροντίζου, καὶ τίνων ὄχι 20. Οἱ δίγαμοι καθιροῦνται 28. Προξενηταὶ δέν γίνονται, οὔτε ἐγγύας δίδουν 30. Καθιροῦνται: οἱ μὲ καθηρημένοι: συνευχόμενοι 25. Οἱ τύπτοντες πιστοὺς, ἢ ἀπίστους ἐμμέσως ἢ ἀμέσως καθιροῦνται 35. Οἱ μετὰ τὴν δικαίαν καθάρσιν ἱερατικὸν τι ἐνεργήσαντες, τί νά παθαίνουσιν 36. Αἱ τῶν δικαίως καθηρημένων ἱεροπραξίαι ἄκυροι, καὶ ὡς μὴ οὕτως εἶναι" αὐτόθι. "Ἄγιοι εἶναι καὶ τέλει" αὐτόθι. "Ἀμφίβολοι εἶναι" αὐτόθι. Οἱ μὲ ἄσπρα χειροτονούμενοι καθιροῦνται καὶ ἀφορίζονται 38. Συγκατάβασις ὁμοῦ γίνεται εἰς αὐτοὺς τὸ νά μεταλαμβάνουν ἐντὸς τοῦ βήματος αὐτόθι. Καὶ ἄλλη μεγαλητέρα 518. Οἱ ἀδίκως καθαιρεθέντες πρέπει νά χαίρουν 38. "Ἄν δὲν δεχθῶν τὴν φροντίδα τοῦ ἐγχειρισθέντος αὐτοῦ λαοῦ, πῶς ἐπιτιμῶνται 45. Οἱ εἰς παιγνίδια χαρτίων καὶ μέθας καταγινόμενοι, πῶς ἐπιτιμῶνται 50-51. Δέν παίρνουν διάφορα 52. Οἱ μὴ ὄντες Μοναχοί, θεληματικῶς καὶ δι' ἐγκράτειαν, οὐ διὰ βδελυρίαν, δέν κρεωφχοῦσι 65. 68. Οἱ δὲ ὄντες Μοναχοὶ παρὰ τὸ πρέπον ποιοῦσιν ἂν κρεωφχοῦν" αὐτόθι. Οἱ ἀρνηθέντες τὸν Χριστόν, ἢ πρὸ τῆς χειροτονίας ἢ μετὰ ταῦτα, στατικῶς ἢ θεληματικῶς, πῶς οἰκονομοῦνται 75. 118. 119. Οἱ τρώγοντες αἶμα, καθιροῦνται 76. Ἐκαστος βεβηλὸς τῶν Ἰερωμένων μοναδικῶς χειροτονεῖται ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, καὶ οὐ δύο, καὶ διατὶ 82-83. Οἱ ὑπερήφανοι καθιροῦνται 108. Δέν πρέπει νά συγκατοικοῦν μὲ ξένας γυναῖκας, ἢ μοναχούς, ἢ ἀγενεῖους νέους 109-110. "Ἢ ὄλωσιν νά συνκνηστρέφωσιν κατ' ἰδίαν μὲ μόνους αὐτάς, κἀν καὶ εἶναι συγγενεῖς καὶ ἀνύποπτοι αὐτόθι. Ἐἴτε πρὸ τῆς Ἰερωσύνης, ἢ μετὰ τὴν Ἰερωσύνην ἡμικρον καὶ ὁμολόγησαν, καθιροῦνται ἢ παραιτοῦνται 117, 319. Οἱ ἀνάξιοι πρὸ τοῦ νά καθιροῦνται, τῆ ἀληθείᾳ Ἰερεῖς εἶναι, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν τελούμενα Μυστήρια τέλειά εἰσι, καὶ διατὶ. 117. Οἱ ἀνάξιοι ἂν δέν παραιτήσων τὰ τῆς Ἰερωσύνης ἔργα, οὐ δύναται σωθῆναι" αὐτόθι. "Ὅχι μόνον χωρὶς ἐγγλήμα πρέπει νά ἦναι, ἀλλὰ καὶ χωρὶς μέμφιν 126-127. Χειροτονοῦνται εἰς μερικὴν καὶ ἰδίαν Ἐκκλησίαν 153. Πορνεύσαντες μὲ γυναῖκα ἀφιερωμένην ἢ λαϊκὴν, καθιροῦνται 185. Διατὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὐκ ὑπενδρεύονται, ἀλλὰ πρὸ τῆς χειροτονίας 186. Ἰατροὶ παρὰ Ἰουδαίων, οὐ μεταχειρίζονται 188. Μὲ συμφωνίαν χωρίζονται τῶν γυναικῶν τους, καὶ οὐχὶ μὲ βίαν 188-189. "Ὅταν ἐφημερεύουν, ἀπέχουν τῆς μέξεως τῶν γυναικῶν τους 190-191. Πόσας ἡμέρας πρέπει νά ἀπέχουν τῶν γυναικῶν τους πρὸ τῆς ἱερωσύνης" αὐτόθι. "Ὅταν καθιροῦνται διὰ κανονικὰ ἐγγλήματα, τὸ σχῆμα ἀποβάλλουν τοῦ Κληρικῶ 196. Παρ' ἡλικίαν οὐ χειροτονοῦνται 192. 320. Οἱ μὲ χρήματα κοινωνοῦντες τινα, τί νά παθαίνου 197.
- Ἰπποδρόμια, θέατρα καὶ παίγνια, δέν πρέπει νά βλέπου 198. Οἱ καθαιρεθέντες ἢ παραιτηθέντες, ὄχι μόνον δέν λειτουργοῦν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλην ἱεροπραξίαν δύναται νά ἐκτελοῦν. 199. Οἱ μὲ σταφίδα μεταλαμβάνοντες τοὺς Χριστιανούς ἐν καιρῷ πανώλης καθιροῦνται 201. Ἀπὸ τὰς μερίδας δέν πρέπει νά κοινωνοῦν τοὺς Χριστιανούς" αὐτόθι. Νηστικοὶ πρέπει νά ἱερωγοῦν 201. 202. Οὔτε λειτουργοῦν, οὔτε βαπτίζου εἰς εὐκτήριον οἶκον, εἰμὴ ἐξ ἀνάγκης 203. Οἱ χωρὶς

ἀντιμινσίου λειτουργήσαντες ἐν εὐκτηρίῳ καθιροῦνται 203-204. Ἄν χύσουν τὰ Ἅγια, ἢ τὰ ἀφήσουν καὶ φαγωθοῦν, ἢ μουχλιάσουν, ἢ δὲν κάμνουν ἔνωσιν, πῶς ἐπιτιμῶνται 205-206. Οἱ μὴ βραστὸν βάλλοντες τὸ ὕδωρ εἰς τὰ Μυστήρια εἰς μέγα δόγμα σφάλουσιν· αὐτόθι. Πόσα πρέπει νὰ ἡξεύρουν ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ 348. Οἱ ὑπανδρῶι Ἱερωμένοι, μὲ συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους χωρίζομενοι γίνονται Ἐπίσκοποι 217-218. Οἱ μαντείας μεταχειριζόμενοι καθιροῦνται 225. Οὔτε ἄμοσ μὲ γυναῖκας, οὔτε ὄλως πρέπει νὰ λούωνται 236. Δὲν πρέπει νὰ ξυραφίζουν τὰ γένεια ἢ τὰ μαλλία, ἢ νὰ τὰ καλλωπίζου 250. Εἰς κατηχούμενα Ἐκκλησίας, δὲν κατοικοῦν 252. Δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνου τοὺς νεκροὺς, οὔτε νὰ τοὺς βαπτίζου οὔτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ τοὺς θάπτου 240-241. Κυνηγοὶ δὲν γίνονται 220. Ποιοὶ οὐχ ἱεροῦνται 95. Ἐὰν ψευδομαρτυρήσου, πῶς παιδεύονται 91-92. Ἄν αἱ γυναῖκὲς των μοιχευθῶσι, τί νὰ κάμνουν 318. Μὲ ποίους εἶναι ὅμοιοι 321. Ἄν εὐλογήσου γάμους ἐν τῇ Μ', πῶς παιδεύονται 358. Ἄν δὲν ἀναγινώσκου τὴν διωρισμένην ἀκολουθίαν των, πῶς θεόθεν παιδεύονται 371. Οἱ διὰ τὴν πίστιν καὶ τὰς παραδόσεις διωκόμενοι, πρέπει νὰ περιποιοῦνται 373. Τὰ τέκνα των ἀμαρτάνοντα, περισσότερον τιμωροῦνται ἀπὸ τὰ τῶν λαϊκῶν 384. Εἰς αὐτοὺς ἀποθανόντας δὲν χύνεται μῦρον 387. Οἱ καθαιρεθέντες, οὐ δευτεροβαπτίζονται 391-392. Πότε πρέπει νὰ κάμνουν τὰ τέκνα των αὐτεξούσια 394. Οὐ χειροτονοῦνται, ἂν δὲν κάμνουν ὀρθοδόξους τοὺς οἰκιακοὺς των· αὐτόθι. Οἱ καταδικασθέντες καὶ εἰς ἄλλον τόπον ἀπελθόντες, καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ κατατρέχωνται, ἂν δὲν ἡσυχάζου 407. Οἱ προχειροτονηθέντες προτιμοῦνται ἀπὸ τοὺς ὑστεροχειροτονηθέντας 415. Οἱ ἐνυπνιασθέντες, μεταλαμβάνουσιν ἢ ὄχι 446. Ἄν βιαίως φθοροῦν ἀπὸ τινος αἱ γυναῖκὲς των, τί νὰ γίνωνται 449. Οἱ ὀμόσαντες νὰ μὴ ἱερωθοῦν, τί νὰ κάμνουν 483. Οἱ δὲ ὀμόσαντες νὰ μὴ ἱερουργοῦν τί. 487. Χηρευόμενοι Ἱερεῖς οὐ δευτεροὑπανδρεύονται 498. Οἱ ἀγαμοὶ Ἱερομόναχοι καὶ ἀφοῦ καθαιρεθοῦν, οὐ δύνανται νὰ ὑπανδρευθοῦν· αὐτόθι. Ἄν μόναν φιλήσωσιν ἐμπαθῶς, πῶς ἐπιτιμῶνται 506. Οἱ ἀργοῦντες, ἢ λαβόντες λειτουργίας καὶ μὴ λειτουργοῦντες, δώσουσι λόγον τῷ Θεῷ διὰ τοῦτο 516. Οἱ ἱερολογήσαντες γάμον πκράνομον, πῶς παιδεύονται 541-542. Δὲν πρέπει νὰ φλεβοτομοῦν τὴν ἡμέραν ὅπου ἱεουργήσου 544. Οὔτε νὰ ἐμβαίνου εἰς θαλάσσαν 576. Ἡ ἀναξιώτης τῶν Ἱερωμένων δὲν βλάπτει τοὺς Χριστιανούς· ὅθεν καὶ παρὰ τῶν ἀναξίων πρέπει νὰ μεταλαμβάνου 558. Ἄν διαβάλλῃ γυνὴ Ἱερωμένον, ὅτι μὲ αὐτὴν ἡμαρτε, χωρὶς μαρτύρων, νὰ μὴ πιστεύεται 551. Ἄν πρὸ τῆς Ἱερωσύνης, ἢ μετὰ τὴν Ἱερωσύνην μαλακισθοῦν, πῶς οἰκονομοῦνται 568. Ἄν δὲν μοιράσου εἰς πτωχοὺς, ὅσα πρὸ τῆς Ἱερωσύνης διάφορα ἐπῆραν, δὲν ἱερόνονται 485-486. Τῶν πορνευσάντων Ἱερέων τὴν κατηγορίαν, πόσοι μάρτυρες βεβαιοῦν. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις, Κληρικοὶ καὶ Ἐπίσκοποι.

Ἰουδαίων ἑορτὰς, καὶ ἄζυμα καὶ ἰατρείας καὶ συναγωγὰς, πρέπει νὰ ἀποστρεφώμεθα 20-22. Διατὶ μὲ τοὺς πατέρας των τὰ παιδιά οὐ συλλοοῦνται 236. Μὲ μεγάλην δοκιμὴν καὶ πολυκαιρίαν πρέπει νὰ τοὺς βαπτίζωμεν 269.

Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὑπὸ Ἀγγέλου ἀνστρέφετο εἰς τὴν ἔρημον 464-465.

Κ'.

Καθαίρεσις, θάνατος καλεῖται καὶ μάχαιρα 478.

Καθαίρεισθω καὶ ἀφορίζεσθω, πῶς ἐρμηνεύονται 18.

Καλάνδαι, τί εἶναι 227.

Κανόνες, διατὶ λέγονται 7. Πόσα τὰ κανονικῶς αὐτοῖς ἐνθεωρούμενα ἀξιώματα αὐτόθι. Οἱ κατὰ μέρος τῶν Ἀποστόλων, τῶν Συνόδων καὶ τῶν πατέρων, ἀπὸ τίνος βεβαιοῦνται 156. 183. Κανόνας, κάθε Ἐπίσκοπος ὁμολογεῖ νὰ φυλάττῃ ὅταν χειροτονῆται 263.

Κανονικοὶ, ποιοὶ λέγονται 124.

Καταλαλήσας τις, πῶς διορθοῦται 577.

Κατάστασις Ἐπισκόπων, καὶ τὴν ψῆφον σημαίνει καὶ τὴν χειροθεσίαν 111.

Κατήγοροι, ποιοὶ εἶναι δεκτοὶ, καὶ ποιοὶ ἀδεκτοὶ 74. 90. 136. Καὶ εἰς μόνος ἀρκεῖ εἰς κατηγορίαν 551. Οἱ τοὺς ὑποψηφίους συκοφαντοῦντες, τί νὰ παθαίνου 74. Οἱ ψευδόμενοι εἰς τὰς κατηγορίας, πῶς παιδεύονται 136-137. 436. Εἰς τὰς χρηματικὰς ὑποθέσεις ὄλοι κοινῶς δέχονται 136-137. 436. Οὐκ ἀφορίζονται διατὶ κατηγοροῦν 387-388. Μεταθέτου τὴν κρίσιν εἰς ἄλλον πλησίον τόπον, διὰ νὰ φέρου ἐκεῖθεν μάρτυρας 393.

Κατηγήσεως καιρὸς, δὲν διορίζεται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἀπὸ ὄλου 108. Ἄρκετὸς πρέπει νὰ ἦναι· αὐτόθι.

Κατηχουμένων τάξεις τέσσαρες, ποῖαι εἶναι 122 123. Καὶ αὐτοὶ ἐπιτιμῶνται ἀμαρτάνοντες καὶ διατὶ· αὐτόθι. Ἐὰν κινδυνεύου εἰς θάνατον βαπτίζονται καὶ κοινωνοῦν, κἂν ἡμαρτον 558. Δὲν εἶναι ἀπεγνωσμένοι ἀπὸ κάθε ἐλπίδα σωτηρίας 122-123. Ποίαν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδας ἔλεγον ἐκεῖνα, ὅπου ἐμάνθανον 337. Οἱ πρὸ τοῦ βαπτίσματος θυσιάσαντες τοῖς εἰδώλοις, ἱεροῦνται 307. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν γυναῖκες.

Κεφαλική τιμωρία, ποία ὀνομάζεται. 33.

Κιβώτιον, ὃ βαστάζουσι οἱ Διάκονοι, διατί ἐπενοήθη; 350.

Κλέπται, πῶς ἐπιτιμῶνται 451. Καὶ οἱ εὐρόντες ἐρριμένον πρᾶγμα καὶ μὴ διδόντες, κλέπται εἶσι 454. Οἱ τούτους δεχόμενοι, ὡς κλέπται παιδεύονται· αὐτόθι. Οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους κλέπτοντες, πῶς παιδεύονται 503. Καὶ ὁ κλέπτων ἄγιόν τι δι' εὐλάβειαν, ὡς κλέπτης παιδεύεται 88.

Κλεψίας, πόσα εἶδη εἶναι 451-452.

Κληδῶν τί εἶναι 229.

Κληρικοί, ποιοὶ λέγονται, καὶ διατί 17. Σφραγίζονται καὶ χειροθετοῦνται, καὶ πῶς καλεῖται ἡ σφραγὶς αὐτῶν 156. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίουν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν καὶ νὰ πηγίνουσι εἰς ἄλλην 27-28. Οὔτε νὰ δέχωνται ἀπὸ ἄλλους 25. Δὲν πρέπει νὰ γίνωνται ἐγγυηταὶ 30. Οἱ εὐνουχίζοντες τὸν ἑαυτὸν τοὺς καθαιροῦνται 32. Διὰ ποῖα ἁμαρτήματα καθαιροῦνται, ἀλλ' ὄχι ἀφορίζονται 33. Οἱ μὲ χρήματα χειροτονηθέντες πῶς ἐπιτιμῶνται 38. Ἐὰν χωρισθοῦν ἀδίκως ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τοὺς ἢ Πατριάρχην τοὺς, πῶς ἐπιτιμῶνται 41, 292. Ἐὰν ἀφορισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τοὺς, τί πρέπει νὰ κάμνουν 41. Οἱ χειροτονηθέντες ὑπερόβια καὶ καθαιροῦντες, πῶς ἀναλαμβάνουσι τὸν Κληρὸν 44. Ἰθαρίζοντες Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον καὶ Διάκονον, πῶς ἐπιτιμῶνται 69-70. Οἱ περιγελῶντες τοὺς μισερῶς ἀφορίζονται· αὐτόθι. Ποῖοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται Κληρικοί 74. 94. Οἱ ἀσκηθέντες, ἢ τὸν Χριστὸν, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιροῦνται 75. Οἱ ὀπωσθήποτε πορνεύοντες, καθαιροῦνται 33. Ἄν ὑπάγουσι εἰς Βασιλέα, ἢ εἰς κοσμικὰ κριτήρια νὰ κριθοῦν, πῶς παιδεύονται 136-138. Οἱ λαμβάνοντες ἀξίαν κοσμικὴν, πῶς παιδεύονται 159-160. Ἐνας Κληρικὸς εἰς δύο Ἐκκλησίας δὲν τάττεται 163. Οὐ φατριαζοῦσι 167. Εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲν πρέπει νὰ πηγίνουσι 169. Πορνεύσαντες καθαιροῦνται 185. Εἰς ἐργαστήρια μυρεψικὰ, ἢ κπηλεῖα, ἢ λουτρά, δὲν ὑπηρετοῦν 188. Ἀνοίκεια καὶ λαμπρὰ φορέματα, δὲν πρέπει νὰ φοροῦν 200. Γίνονται ἱερεῖς, κἄν καὶ ἀπὸ γένος ἱερατικῶν δὲν εἶναι 207. Οὔτε εἰς Κληρὸν καὶ ἐφημερίαν Ἐκκλησίας τινὸς συναριθμοῦνται μὲ χρήματα 266-267. Μὲ Ἑβραίους δὲν συλλοοῦνται, οὔτε προσκαλοῦν αὐτοὺς εἰς ἱατρειάν 188. Αἰρετικούς δὲν ἀφίουν κληρονόμους τῶν πραγμάτων τοὺς 389-390. Ὅσοι ρίψουσι τὸ σχῆμα τοῦ Κληρικοῦ, καὶ στατικῶς πρέπει νὰ τὸ φοροῦν 186. Ὅσοι δὲν θέλουσι νὰ ἀναβοῦν εἰς μεγαλητέρους τῆς Ἱερουσάλης βῆμας καθαιροῦνται 393. Τὰ πράγματα ὀπωσθ' ἀπὸ τὸν Κληρὸν ἀπέκτησαν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρέπει νὰ τὰ ἀφιερῶνται 393-394. Οἱ κρίνοντες τινα ὑπόθεσιν, οὐ μαρτυροῦσιν εἰς ἄλλο κριτήριο περὶ αὐτῆς 405. Εἰς τοὺς ἐλεγχθέντας, δίδεται καιρὸς διὰ νὰ ἀθωωθοῦν.

Κληρονόμοι, ποιοὶ γίνονται καὶ πῶς κληρονομοῦν 389. Ὅρα καὶ ἐν τῷ τέλει ὅπου ἐστὶν ἡ διαθήκη 611-612.

Κοινωνία ἢ τῶν θείων Μυστηρίων, πρέπει νὰ γίνεταί καὶ ἀξίως καὶ συνεχῶς 23. Δίδεται καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας Κανόνα πιστοῦς, ἂν κινδυνεύουσι εἰς θάνατον 121. Δίδεται καὶ εἰς τοὺς φυχόντας, ἂν κινδυνεύουσι 595. Εἰς τοὺς ἀναίσθητους πῶς νὰ δίδεται· 122. Δὲν πρέπει νὰ ἐνοῦται μὲ σταφύλια ἢ σταφίδας, καὶ νὰ μεταδίδεται 201. Ἀντὶ αὐτῆς αἱ μερίδες δὲν πρέπει νὰ δίδωνται· αὐτόθι. Δίδεται καὶ ἀπὸ Ἀναγνώστην, καὶ λαϊκῶν 223. Μὲ τὸ χεῖρ πρέπει νὰ λαμβάνεται, καὶ ὄχι μὲ σκεύη 254. Τὸ νὰ κοινωνοῦν τρεῖς φραγῖς τὸν χρόνον, εἰς τοὺς τριγὰμους ἐρρέθη 315. Οἱ μετὰ τὴν Κοινωνίαν ξεράσαντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 576-577. Πρὸ τῆς Κοινωνίας, πόσαι ἡμέραι νηστείας καὶ τῆς σαρκικῆς μίξεως εἶναι ἀρκεταὶ 190-191. Ἡ στέρησις τῆς Κοινωνίας, θάνατος καλεῖται καὶ μάχαιρα 501-502. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἁγία.

Κολυμβήθρας μεγάλας καὶ βαθείας, πρέπει νὰ κατασκευάζουσι οἱ ὀρθόδοξοι.

Κουρμπάνια, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 253.

Κρέας, ποιοὶ δὲν τρώγουσι, καὶ διατί 65-67. Δὲν πρέπει τινὰς νὰ τὸ συγχάινεταί· αὐτόθι. Μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κρέατα οὔτε ψήνονται, οὔτε προσφέρονται 253.

Κριτὴς ὁ κρίνας τινα, δὲν γίνεται μάρτυς εἰς ἄλλο κριτήριο τοῦ αὐτοῦ 405.

Κριτῶν αἰρετῶν ἢ ἀπόφραξις, δὲν μεταθεωρεῖται 384. Διατί αὐτοὶ διαλέγονται· αὐτόθι. Ἐὰν δύο ὄντες οὐ συμφωνοῦν, τί νὰ γίνεταί· αὐτόθι.

Κτηνοβάται, πῶς ἐπιτιμῶνται 308-309. Πῶς ἄλλως ὀνομάζονται· αὐτόθι.

Κτίσματα, εἰκόνες εἶναι ἀπροσκύνηται τοῦ Κτίστου Θεοῦ 259-262.

Κυλίστρα τί ἦτο 232.

Κύπρου προνόμια, ὅποια 149-150. 209-210.

Κυριακῆ, νηστεία οὐ γίνεται, καὶ διατί 77-78. Οὔτε γονυκλισίαι, καὶ διατί 128. Εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ σχολάζουσι οἱ χριστιανοὶ 351. Οὐ γίνονται εἰς αὐτὴν θεάτρα 405-406. Εἰκὼν ἐστὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ διατί 522. Προνόμια αὐτῆς, ποῖα· αὐτόθι. Εἰς τὴν Κυριακὴν δὲν πρέπει νὰ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα 539.

Κυριακὰ, διατί ὀνομάζονται αἱ Ἐκκλησίαι 8. 234. Δείπνον Κυριακῶν, τί ἦτο· αὐτόθι.

Κυριακὰ μανδυλάκια, ποῖα ἐλέγοντο 254.

Κωδικέλλος, τί είναι και πότε και πῶς γίνεται 611.

Λ.

Λαβίς, δὲν ἐπενοήθη ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον, καὶ διατὶ 254-255.

Λαῖκοι, οἱ μεσιτεύοντες εἰς τὰς μὲ χρήματα χειροτονίας ἀναθεματίζονται 39. Οἱ χωρισθέντες ἀδίκως ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, πῶς ἐπιτιμῶνται 39-40. Ἐὰν ἀφωρισθοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους, δικαίως ἢ ἀδίκως, τί νὰ κάμνουν 41. Δὲν πρέπει νὰ κάμνουν μὲ ἐράνους ἢ ρεφενέδες συμπόσια 51. Οὔτε νὰ χορεύουν εἰς ἑορτάς, ἢ νὰ τρώγουν μὲ ὄργανα αὐτόθι. Οἱ παίζοντες παιγνίδια καὶ μεθοῦντες, ἀφορίζονται αὐτόθι 52. Δὲν πρέπει νὰ παίρνουν διάφορα αὐτόθι. Τὰς γυναῖκας δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουν 59 61. Οἱ περιγελῶντες κωφὸν ἢ χωλὸν, ἀφορίζονται 70. Οἱ τρώγοντες αἶμα, πῶς παιδεύονται 76. Οἱ κατὰ διαφόρους τρόπους ἀρνούμενοι τὴν πίστιν, πῶς οἰκονομοῦνται. Ὅρα εἰς τὴν λέξιν ἀρνῆται. Πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ ἀπέχουν τῶν γυναικῶν τους, ὅταν μέλλουν νὰ κοινωήσουν 191. Ἐὰν πέσουν εἰς τὸ παραφύσιν μὲ τὰς γυναῖκας των, πῶς ἐπιτιμῶνται 573. Ἐὰν κοιμηθοῦν μὲ τὰς γυναῖκας των, ὅταν ἔχουν τὰ καταμήνιά των, θανασίμως ἀμαρτάνουν 444-445. Ἐὰν πέσουν μὲ τὰς πενθεράς των πρὸ τοῦ νὰ λάβουν τελείαν ἱερολογίαν γάμου μὲ τὰς γυναῖκας των, πῶς οἰκονομοῦνται 570. Οἱ ἀρπάζοντες γυναῖκας, πῶς ἐπιτιμῶνται 495-496. Δὲν πρέπει νὰ πλησιάζουν εἰς τὰ θεάτρα, ἢ νὰ θεωροῦν χωροὺς καὶ κωμωδίας, οὔτε νὰ χορεύουν οὔτε νὰ παίζον ὄργανα εἰς τοὺς γάμους 198. Οὔτε νὰ φοροῦν γυναικεῖα ροῦχα, ἢ προσωπίδας 200 201. 227. Δὲν πρέπει νὰ φοροῦν πολύτιμα καὶ μεταξωτὰ 200-201. Οἱ ὑπανδροὶ, εἰάν θέλουν νὰ γίνουν Μοναχοὶ, οὐ γίνονται χωρὶς τὴν συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τους 217. Μίμοι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 219. Δὲν μεταλαμβάνουν μόνοι των χωρὶς ἀνάγκην 223. Μεταλαμβάνουν ἄλλους αὐτόθι. Οἱ ποιοῦντες μαντείας, ἢ πηγαίνοντες εἰς τοὺς γάμους, καὶ οἱ δένοντες τὰ ἀνδρόγυνα, καὶ ἄλλα τρίαυτὰ κάμνοντες, πῶς παιδεύονται 224-225. Δὲν πρέπει δημοσίως νὰ διδάσκουν 228 Κάλαντα, δὲν πρέπει νὰ λέγουν 227. Κλήδονας, δὲν πρέπει νὰ κάμνουν, οὔτε μαίους, οὔτε φωτίας νὰ ἀνάπτουν καὶ νὰ τὰς πηδοῦν 229. Ριζικά καὶ ποδαρικά καὶ συναπαντήματα δὲν πρέπει νὰ πιστεύουν τελείως αὐτόθι. Εἰς τὴν Δικαιονίσιμον, τί πρέπει νὰ κάμνουν αὐτόθι. Μέσα εἰς τὸ βῆμα δὲν ἐμβαίνουν 231. Οὔτε συστέλουν τὰ Ἅγια τῆ μεγάλης Πέμπτης αὐτόθι. Μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ τρώγουν 233-234. Οὔτε πωλοῦν εἰς αὐτὰς βρώματα 236. Οὔτε κονεύουν 252. Οὔτε κτηνὸς των ἐμβάζουν 243. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται τὴν ἡμέραν ὅπου κοινωοῦν, ἢ νὰ φλεβοτομοῦν 544. Ὅποιος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τρεῖς Κυριακὰς δὲν πηγαίνει, ἀφορίζεται 238. Πρέπει κάθε ἡμέραν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν Ἐσπερινόν, Ὁρθρον καὶ Λειτουργίαν 370-371. Οἱ θαπτόμενοι μέσα εἰς τὰς Ἐκκλησίας, κόλασιν παρὰ Θεοῦ λαμβάνουσι καὶ ὄχι ὠφέλειαν 240-241. Οἱ καλοῦντες μυρολογήτρας καὶ κλαίοντες τοὺς νεκροὺς των, ὡς εἰδωλολάτραι κατακρίνονται αὐτόθι. Οἱ ἐπίορκοι καὶ ὀμνῶντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 247. Δὲν πρέπει νὰ καλλωπίζον τὰ μαλλιά καὶ γένειά των 250. Εἰς τὰ κατηγούμενα δὲν κατοικοῦν 252. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται μὲ τοὺς Ἑβραίους, οὔτε νὰ τοὺς προσκαλοῦν εἰς ἰατρείαν των 188. Οἱ δειρχντες Ἐπίσκοπον ἀναθεματίζονται 298. Ὁ ὑπερασπιζόμενος ἢ διαφενδεύων Κληρικὸν σφάλλοντα, ζημιούται καὶ ἀτιμάζεται 406. Οἱ ἐνυπνιασθέντες, μεταλαμβάνουν ἢ ὄχι 446-447. Οἱ ἔχοντες γυναῖκας, πρέπει νὰ τὰς ἔχουν ἀπροσπαθῶς ὡσάν νὰ μὴ τὰς ἔχουν 514-515. Οἱ στανικῶς καταπιόντες νερὸν, ἂν κοινοῦν ἢ ὄχι 544. Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ κατηγοροῦντες τὸν ἑαυτὸν τους, ὅτι δὲν τὸν κάμνουσιν, ὠφελοῦνται 445. Οἱ φθείροντες πρὸ τοῦ γάμου τὰς γυναῖκας των, ἢ χωρίζονται, ἢ ὡς πόρνοι ἐπιτιμῶνται 81-82. 491. Κἂν εὐλαβεῖται σοφοὶ εἶναι, ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις δὲν πρέπει νὰ ἀνακοινοῦσι 160. Καὶ αὐτοὶ πρέπει ἐπιτάκις νὰ αἰνοῦσι τὸν Θεὸν καθ' ἡμέραν 371. Δὲν πρέπει νὰ βιάζον τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὸ νὰ τοὺς συγχωροῦν νὰ ὑπανδρεύωνται παρανόμως 603. Ὅσοι παρανόμως ὑπανδρεύονται, προκοπὴν δὲν βλέπουν αὐτόθι.

Λατῖνοι παρανόμως χωρίζουν τὰς γυναῖκας τῶν Ἱερωμένων, καὶ λύσις τῶν περὶ τούτου λόγων τους 190-191. Σχισματικοὶ εἰσι, διὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Πασχαλίου καὶ Καλανταρίου των. Καὶ ὅτι δύο ἄτοπα ἢ μετάθεσις αὐτῆ γεννᾷ εἰς αὐτοὺς 21. Βάπτισμα αὐτῶν κατὰ πόσους τρόπους ἀδεκτον 54-59. Τὸ βάπτισμα αὐτῶν ἔρημον ὄν καταδύσεων καὶ ἀναδύσεων, ἔρημόν ἐστὶ καὶ χάρσιτος 62 64. Τρώγοντες αἶμα, εἰς τί σφάλλουσι 76. Παρανόμως τὸ Σάββατον νηστεύουσι 78. Ἄζυμα αὐτῶν ἀπόβλητα εἶναι καὶ ἰουδαϊκά 87. Ἡ ἐν τῷ Συμβόλιῳ αὐτῶν προσθήκη, ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι 147. Κακῶς κατηγοροῦσι τὸν ἱγ'. τῆς σ'. 190. Πότε ψάλλουσιν ἑλληνικὰ τὸ τρισάγιον 239. Λατίνων Ἱερεῖς, κακῶς ξυρίζουν τὰ γένεια 250-251. Καταισχύνονται λέγοντες τειλοποιὰ τὰ κυριακὰ λόγια 522. Αἰρετικοὶ εἰσιν 54-57. Ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ ζητοῦν νὰ βεπτισθοῦν, καὶ ὄχι νὰ παρακινῶνται ἀπὸ ἄλλους 250.

Λατρεία, μόνῳ τῷ Θεῷ πρέπει 259-261. Τί εἶναι αὕτη αὐτόθι. Ἐὰν εἰς ἄλλον δοθῆ, κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται καὶ οὐ κυρίως αὐτόθι.

Λεγάτον, τί είναι 611.

Λειτουργία ἢ τελεία, πότε ἐγένετο παλαιά 23-24. Ἐν τῇ μ'. οὐ τελεῖται 357. Εἰς εὐκτήριον οἶκον δὲν γίνεται πλὴν ἀνάγκης 203. Διατί μίαν φοράν τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν μιᾷ τραπέζῃ τελεῖται 83. Εἰς ὅποιον τόπον γένη, ἀφιερώνεται αὐτὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἰδίου τόπου αὐτόθι. Ἡ τελεία Λειτουργία πανηγύρεως καὶ χαρᾶς νομίζεται ὑπόθεσις 220. Ἡ τοῦ Ἀδελφοθέου, δεκτὴ ἐστὶ 205-207. Οὐκ ἐστὶ δεκτὴ αὐτόθι. Καὶ ἡ προσευχὴ, Λειτουργία ὀνομάζεται, καὶ κάθε ἱεροπραξία 380-381. Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ, πῶσα πρέπει νὰ ἠξεύρουν οἱ Ἱερεῖς 347. Ἀπὸ νηστικῶς πρέπει νὰ γίνεται 201-202. Αἱ διδόμεναι παρὰ τινῶν Λειτουργίαι πρέπει νὰ τελοῦνται 516. Ἐν αὐτῇ ἄπαξ μόνον ἢ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος ἔνωσις γίνεται, καὶ οὐ δίς 19.

Λεῖψανα ἄγια, μὲ ποῖα σημεῖα γνωρίζονται 533-534.

Λίτρα, πόσον εἶναι 82.

Λογισμοί, ἐκ πόσων προσβάλλουσι 564-565.

Λόγον τοῦ Θεοῦ, οἱ ἀκούοντες καὶ κατηγοροῦντες ἑαυτοὺς ὅτι δὲν τὸν κάμνουσιν, ὠφελοῦνται 545.

Λουτρά, πρέπει νὰ ἀποφεύγουν Ἱερωμένοι καὶ Μοναχοὶ 237.

Λουσία, κυρίως ἐπὶ τοῦ ἀνωδύνου τόκου τῆς Θεοτόκου, οὐ λέγεται, ἀλλὰ καταχρηστικῶς 238.

Λωβοὶ καὶ λεπροὶ, διατί γίνονται 444-445.

Μ.

Μαλακία, πῶς ἐπιτιμᾶται 567. Πόσον μισητὸν ἀμάρτημά ἐστὶν αὐτόθι. Πόσας ζημίας προξενεῖ αὐτόθι. Πόσον λογίων γίνεται αὐτόθι. Ἡ δὴ δύο τινῶν μετ' ἀλλήλων γινομένη πῶς ἐπιτιμᾶται 568. Ἐμπροδίζει ἀπὸ τὴν Ἱερωσύνην αὐτόθι.

Μάντις, μάγοι, σύροντες ἀρκούδας, νεφοδιῶκται, γητευταί, φυλακτήριοι, γόητες, φαρμακοὶ, ἐπακοῖδοι καὶ μαθηματικοί, τί εἶναι καὶ πῶς παιδεύονται 224-227. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, ἀστρολόγοι.

Μάρτυρες, ποιοὶ εἶναι δεκτοί, καὶ ποιοὶ ἀδεκτοὶ 91-92. Εἰς μόνος δὲν πιστεύεται αὐτόθι. Οὔτε δύο, καὶ πότε αὐτόθι. Οἱ ἀξιόπιστοι δὲν δμνύουσιν αὐτόθι, καὶ 247-248. Ἐὰν Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι ψευδομαρτυρήσουν, πῶς παιδεύονται 91-92.

Μαρτύρων γενέθλια, ποῖα λέγονται 358. Τὰ εἰς τὰς μνήμας αὐτῶν γινόμενα συμπόσια, γενεθλιακὰ καλοῦνται 234. Οἱ βίοι αὐτῶν, πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται εἰς τὰς ἐορτάς των 398. Εἰς τὰς ἐορτάς των δὲν γίνονται συμπόσια καὶ χοροὶ 405. Μὲ λείψανα αὐτῶν μόνον γίνονται τὰ ἐγκαινία τῶν ναῶν 268. Οἱ τῶν αἱρετικῶν μάρτυρες, ψευδομάρτυρες εἶναι 353. Οἱ εἰς αὐτοὺς πηγαίνοντες, πῶς ἐπιτιμῶνται αὐτόθι.

Μεθύοντες Ἱερωμένοι, πῶς παιδεύονται 50-51. Οἱ ἀπὸ μέθης ξεράσαντες, πῶς διορθῶνται αὐτόθι.

Μερίδας δὲν πρέπει νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς οἱ Ἱερεῖς 201.

Μετάβασις καὶ μετάθεσις, διαφέρουν καὶ ἀλλήλων καὶ τῆς ἐπιβάσεως 26-27.

Μετανοίας ἔργα καὶ οἱ καρποὶ, ἐπιτίμια ὀνομάζονται καὶ λογίζονται 563-564.

Μετανοοῦντες, καὶ ἔχοντες ἀκόμη Κανόνα, κοινωνοῦν, ἂν κινδυνεύουν εἰς θάνατον 121. Διατί οὐκ ἐξωθοῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν σήμερον 564.

Μητροπολίτης, ἂν λειτουργήσῃ εἰς Ἐπισκοπὴν του, ποῖον νὰ μνημονεύῃ 43. Χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Ἐπισκόπων του κανένα κοινὸν πρᾶγμα δὲν κάμνει αὐτόθι. Τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα αὐτό. 16.

Ἄν χωρισθῇ ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του, πῶς παιδεύεται 291. Οὐκ ἀρκεῖ μόνος ψηφίσαι Ἐπίσκοπον 366-367. Οἱ μακρὰν ὄντες ἀπ' ἀλλήλων, πρέπει νὰ ἔχουν ἐδικὸν τοὺς Μητροπολίτην 386. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι, Κληρικοὶ καὶ Ἐπίσκοπος.

Μητρυαί, πόσον μῖσος ἔχουσι 513 515.

Μῆμοι, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 219.

Μῖσος οἱ ἔχοντες καὶ ἔχθραν, εἴτα πῶς ἐπιτιμῶνται 577.

Μνημόσυνα ἐδικά των, οἱ ζῶντες ἔτι ποιοῦντες θεοματαῖται εἰσι 431. Ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ πότε μόνον γίνονται 220. Τρίτα καὶ Ἐννατα καὶ Τεσσαρακοστὴ τί δηλοῦν 221.

Μοιχεῖα, πόσον ἐπιτιμᾶται 242-243. Καὶ ἡ πορνεία μοιχεῖα λογίζεται 530. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Γυναῖκες.

Μοιχὸς καὶ ὁ ἄνδρας λέγεται 59-61. Καὶ ὁ ἀρραβωνιαστὴν ἄλλου ζῶντος λαβῶν 252. Καὶ ὁ ὑπενδρευθεὶς, ἢ πορνεύσας Μοναχὸς, ἢ Μοναχῆ. 165-166.

Μολυσμὸς σαρκὸς, ποῖος εἶναι 446-447.

Μοναστήρια, πῶς πρέπει νὰ κτιζῶνται 157-158. Δὲν γίνονται κοσμικὰ καταγώγια, καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν φυλάττονται 169-170. Οὐ δύνανται πωληθῆναι, ἢ χαρισθῆναι, οὐδὲ τὰ πράγματα αὐτῶν 271-272. Οὔτε τὰ σκεύη αὐτῶν 89. Οὔτε διὰ σύστασιν καὶ βελτίωσιν των δίδονται εἰς τοὺς κοσμικοὺς. 218-219. Ἀπὸ τὰ Μοναστήρια δὲν δύνανται νὰ παίρουν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα των καλογερεύσαντα 277. Διατί δὲν πωλοῦν εἰς ἄρχοντας τὰ πράγματα αὐτῶν 271-272. Εἰς αὐτὰ

- γυναίκες δὲν πρέπει νὰ εὐρίσκωνται 275. Διπλὰ Μοναστήρια, ποῖα ἦσαν 276. Βραβεῖον καὶ Κώδικα τῶν ἀφιερωμάτων τοὺς πρέπει νὰ ἔχουν 282. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Ἠγούμενος.
- Μοναχαι, ὅταν ἔχουν νὰ κουρευθοῦν, δὲν πρέπει νὰ φοροῦν λαμπρὰ φορέματα 215. Ἐξω ἀπὸ τὸ Μοναστήριον δὲν πρέπει νὰ εὐγαίνουν 216-217. Εἰς Μοναστήριον ἀνδρῖκειον δὲν κοιμοῦνται, οὔτε ἐμβαίνουν 276. Ἄν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 165-166. Ἐμβαίνουν εἰς τὸ βῆμα καὶ ποῦ 586. Πῶς πρέπει νὰ συνομιλοῦν μὲ τοὺς Μοναχοὺς. 276-277. Ἄν καὶ πρὸ τῶν κεί. χρόνων ἐνδυσθοῦν ἐξ ἀνάγκης τὸ σχῆμα, τί νὰ γίνεταί 435. Παρὰ παλαιοὺς παρθένοι ὀνομάζονται. 310. 165. 166.
- Μοναχοὶ οἱ μεσιτεύοντες εἰς τὰς μετὰ χρήματα χειροτονίας, ἀναθεματίζονται 38. 156. Οὐ γίνονται Πνευματικοὶ 256. Διὰ ποίας αἰτίας δὲν πρέπει νὰ κρεωφγοῦν 65-66. Κληρικοὶ ὀνομάζονται 17. Καὶ Κανονικοὶ 124. Παιδιά δὲν ἀναδέχονται, οὔτε στεφάνους κρατοῦν, οὔτε ἀδελφοποιήσεις κάμνουں, οὔτε κοσμικὰς φροντίδας λαμβάνουں 157. Μοναστήριον δὲν οἰκοδομοῦν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 159. Δέχονται λογισμοὺς ἐξ ἀνάγκης 256. Οἱ κοσμικὴν ἀξίαν λαμβάνοντες, πῶς παιδεύονται 160. Ὑπόκεινται τῷ Ἐπισκόπῳ αὐτόθι. Ἄν ὑπανδρευθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 166. Οὐ φατριάζουσι 167-168. Εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουں 169. Ἄπὸ πάσους χρόνου καλογηρεύουں 210-211. Δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζουں οἱ γονεῖς τὰ τέκνα τῶν εἰς τὸ νὰ γίνωνται Μοναχοί. 327. Οἱ ἐν Κοινοβίοις πρέπει νὰ κουρεύουں τὰ μαλλιά τῶν 213-214. Σχῆμα τῶν Μοναχῶν, ὅτι εἰς τρία διαιρεῖται, Ρασσοφόρου, Σταυροφόρου καὶ Μεγαλοσχημοῦ αὐτόθι. Οἱ Ρασσοφόροι τὸ σχῆμα νὰ ρίψουں δὲν ἤμποροῦν αὐτόθι. Οἱ Σταυροφόροι πρέπει νὰ μεγαλοσχημοῦν αὐτόθι. Διὰ τί λέγεται τὸ σχῆμα τούτων Ἀγγελικόν αὐτόθι. Οἱ θέλοντες ἐγκλεισθῆναι, πῶς πρέπει νὰ δοκιμάζουں 212-213. Οἱ Ἐρημίται πρέπει νὰ μὴ γυρίζουں εἰς τὸν κόσμον αὐτόθι. Φορέματα Μοναχῶν τῶν μαθῶν, καὶ τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ κάθε τῶν φόρεμα. 215-216. Μὲ ποῖα φορέματα ἐδοκίμαζον αὐτόθι. Εἰς Μοναστήριον γυναικεῖον δὲν κοιμοῦνται οὔτε ἐμβαίνουν 217. Οἱ ὑπανδροὶ πρότερον, χωρὶς συμφωνίαν τῶν γυναικῶν τοὺς, οὐ γίνονται Μοναχοί αὐτόθι. Μοναχοὶ οἱ ἐν ἐρήμοις, πῶς ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουں καὶ πότε 223. Δὲν πρέπει νὰ λούωνται 236. Δὲν πρέπει νὰ πηγαίνουں εἰς τὸν κόσμον καὶ νὰ ζητοῦν ἐλεημοσύνην. 158. Οὔτε μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν πρέπει νὰ θάπτωνται 240-241. Χωρὶς χειροτονίαν Ἀναγνώστου, δὲν δύνανται νὰ ἀναγνώσουں 273. Εἰσέρχονται εἰς τὸ βῆμα καὶ ποῖοι. 231. Πῶς ἐπιερῶνουں τὰ πράγματα τῶν κινήτων καὶ ἀκινήτων εἰς Μοναστήριον, καὶ πότε παίρνουں αὐτὰ ὀπίσω 275-276. Οἱ εἰς τὰς Μοναχὰς ὑπηρετοῦντες πρέπει νὰ ἦναι γέροντες 276-277. Διὰ πόσας αἰτίας ἀναχωρεῖ τινὰς ἀπὸ τὸ Μοναστήριόν του 278. Χωρὶς ἀνάδοχον δὲν πρέπει νὰ γίνωνται 283. Πόσον καιρὸν πρέπει νὰ δοκιμάζουں 285. Πρὸ τοῦ νὰ γένουں Μοναχοί, ὀρίζουں ὅτι θέλουں νὰ κάμουں τὰ πράγματά τῶν, ἀφ' οὗ δὲ γένουں, ὅχι 276. Ὅσοι ἔταξαν νὰ μονάσουں, καὶ ἔπειτα ἀθέτησαν τὴν ὑπόσχεσίν τῶν, πῶς κανονίζονται 310. 492. Καὶ οἱ ἐν ἀσθενείᾳ λαμβάνουں τὸ σχῆμα 320. Οἱ μέλλοντες γενέσθαι Σταυροφόροι, ἢ Μεγαλόσχημοι, διὰ τὸ εὐσυνείδητον πρέπει νὰ γίνωνται ἀπὸ Σταυροφόρον καὶ Μεγαλόσχημον Ἱερέα 283-284. Κανὼν Ρασσοφόρων Σταυροφόρων καὶ Μεγαλοσχημῶν, ποῖος εἶναι αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, Ἀδικία καὶ Παρθενία.
- Μουσική, ποῖα ἐστὶν ἀπόβλητος καὶ ποῖα δεκτή. 234-235.
- Μύρον, ἄγιον ἔλαιον ὀνομάζεται, καὶ διὰ τί 301. Ποῖος Κανὼν διατάσσει πρῶτον διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ Μύρου αὐτόθι. Διὰ τί τὸ χριόμεθα 357. Κακῶς ποιοῦσιν οἱ τοῦτο ἀντὶ Κοινωνίας μεταλαμβάνοντες, καὶ οἱ χριόμενοι διὰ τί ἔπεσαν εἰς ἀπίστους γυναῖκας αὐτόθι. Ἡ ἔψησις αὐτοῦ καὶ τελετὴ, πότε καὶ ἀπὸ ποίους γίνεταί 380-381. Ὅταν ἦναι ὀλίγον, προστίθεται καὶ ἔλαιον ἐν ἀνάγκῃ, ὅχι ὅμως πολὺ αὐτόθι. Δὲν πρέπει νὰ χύνεταί εἰς τοὺς Ἱερεῖς καὶ Ἀρχιερεῖς ἐν τῷ τάφῳ 387. Δευτεροῦται καὶ τοὶ χαρακτῆρα ἐντυποῦν τῇ ψυχῇ 83.
- Μυστήρια, τίνα οὐ δευτεροῦνται 83. καὶ διὰ τί αὐτόθι.
- Μωσῆς, μετὰ τὸ προφητικὸν χάρισμα, μὲ γυναῖκα δὲν ἔσμιξε 19. εἰς τὴν 6'. ὑποσημ.

N.

- Νεκροί, δὲν πρέπει νὰ μεταλαμβάνωνται, οὔτε νὰ βαπτίζωνται, οὔτε πικρῶς νὰ κλαίωται 240. Οὔτε μέσα εἰς Ἐκκλησίαν νὰ θάπτωνται αὐτόθι. Νεκροί, διὰ ποίας αἰτίας εὐγαίνουں δεμένοι, καὶ ποῖα σημάδια ἔχουں 533-534. Μύρον δὲν χύνεταί εἰς αὐτοὺς ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλὰ μόνον ἔλαιον καὶ τί δηλοῦν ὅσα κάμνομεν εἰς τὴν θανάτην τῶν 387. Δὲν μετατοπίζονται χωρὶς τὴν γνώμην τῶν Προεστώτων 504.
- Νεοφώτιστοι, παρευθὺς δὲν πρέπει νὰ ἱερόνωνται 95.
- Νεστόριος, εἰς τὴν οἰκονομίαν μόνον ἐβλασφήμει, ὀρθὰ δὲ ἐφρόνει εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Πνεύματος 141.

Νηστεία, τί ἐστὶ, καὶ τί λύσις αὐτῆς καὶ τί κατάλυσις 77-78.

Νηστεία Τεσσαρακοστῆς, καὶ Τετράδος καὶ Ἑκτῆς ὅτι ἴση, καὶ ποία εἶναι 84 86. Ἡ τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ τοῦ Ἀυγούστου, πῶς πρέπει νὰ νηστεύωνται αὐτόθι. Ἐν αὐτῇ δὲν πρέπει νὰ σμίγουν τὰ ἀνδρόγυνα· αὐτόθι. Οὐκ ὠφελεῖ μὴν αὐτόθι. Νηστεία ἡ τῆς β'. ὅτι εὐλογος καὶ πρέπουσα· αὐτόθι. Ἡ τῆς Μεγάλῃς ἑβδομάδος, πῶς γίνεται 202.

Νόμοι πολιτικοί, οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τοὺς Κανόνες ἀκυροῦνται 8-9. Βοήθειαν προξενοῦν εἰς τοὺς Κανόνες· αὐτόθι. Πόθεν οὗτοι ἔλαβον τὴν ἀρχὴν 15. Τί εἶναι νόμος· αὐτόθι. Πολλάκις δὲν συμφέρουσι 38. Πῶς ἄλλως καλοῦνται 7.

Νόμος ὁ παλαιός, εἰκὼν ἦν τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου 259-261.

Νύμφη, αὐτοῦ ὁ σμίξας, πῶς ἐπιτιμᾶται 508.

Ο.

Οἰκονομία, τί ἐστὶ. 54-57. Ἐχει μέτρα καὶ ὄρια, καὶ δὲν εἶναι παντοτινὴ αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ἀκρίβεια.

Οἰκονόμος, προβληθεὶς μὲ χρήματα, πῶς ἐπιτιμᾶται 38. Πῶς πρέπει νὰ διοικῆ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Μοναστηρίων 46-47. 171. Πότε νὰ δίδῃ λογαριασμὸν, καὶ ποίας ἄλλας ἐνεργείας ἔκαμε· αὐτόθι.

Οἰκουμένης, ὄνομα, πότε ἀρχισε 173. Δύω σημαίνοντα ἔχει· αὐτόθι.

Οἰωνισμός, τί εἶναι 129.

Ὅμοια ἐκ τῶν ὁμοίων, πρέπει νὰ κρίνωνται καὶ νὰ συμπεραίνωνται. 192.

Ὅμολογητῆς ἐστὶν ὁ τὰς ἀρετὰς φυλάττων, καὶ τὴν ἐν τῷ βπτισμῷ τε δμολογία 465.

Ὅμοουσίου, ἡ λέξις ἦτο εἰς χρῆσιν καὶ πρὸ τῆς πρώτης Συνόδου 106. Τὴν διαφοράν ἔχει ἀπὸ τὸ συνοούσιον· αὐτόθι.

Ὅραριον, πόθεν ἐτυμολογεῖται, καὶ τί δηλοῖ 350.

Ὅργανα μυστικά, διατί ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεβλήθησαν 235.

Ὅρκους ἐλληνικούς, δὲν πρέπει νὰ ὀμνύουν οἱ χριστιανοὶ 247. Οὔτε ὄλως νὰ ὀμνύουν εἰς τὸν Θεόν, ἢ εἰς τὰ κτίσματα· αὐτόθι. Οἱ τοὺς ματαίους καὶ συνήθεις ὄρκους ὀμνύοντες, ὡς φονεῖς καὶ πόρνοι τῆς κοινωνίας χωρίζονται καὶ τῆς Ἐκκλησίας· αὐτόθι. Διατί ἐσυγχωροῦντο εἰς τοὺς παλαιούς, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς. Διὰ ὄλον τὸν κόσμον δὲν πρέπει νὰ ὀμνύῃ τις· αὐτόθι. Πόσων λογίων εἶναι οἱ ὄρκοι· αὐτόθι. Οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὄρκους πῶς ἐπιτιμῶνται· αὐτόθι. 503. Ἀπὸ τὰ λόγια μὲ τὰ ἔποια οἱ ὄρκοι λέγονται, πρέπει νὰ εὑρίσκειται ἡ τούτων παρηγορία 483 484.

Π.

Πάθος, τὴν εἶναι καὶ πῶς λατρεύεται 566. Πάθη, αἵτις δεύτερα εἶναι τῶν πονηρῶν λογισμῶν· αὐτόθι. Παιγιώται, δὲν ἀναγκάζονται ἀπὸ τινος εἰς τὸ νὰ παίζου 406.

Παιδιά, ἄλλα μὲν ὀγληγώρτερα, ἄλλα δὲ ἀργότερα διακρίνουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν 210-211.

Ἀπὸ πότε νὰ ἐξομολογοῦνται αὐτόθι. Καὶ τὰ νεογένητα παιδιά εἰς ἀφῆσιν ἁμαρτιῶν βπτίζονται 425 426. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνου ἀγνηροκομήτους τοὺς γονεῖς τῶν 327. Ἐκεῖνα ὅπου ὕβριζον τοὺς γονεῖς τῶν, πῶς ἐπιτιμῶνται 69. Ἄν φηροῦν ἢ συγκυλισθοῦν, πῶς ἐπιτιμῶνται 572. Ἄν ἀποθάνου ἀβάπτιστα, πῶς ἐπιτιμῶνται οἱ γονεῖς τῶν 573-574. Ἄν βαπτισθοῦν πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ποία νὰ τὰ βυζάνη αὐτόθι. Ἐὰν κινδυνεύοντα εἰς θάνατον, βαπτίζει ὁποῖος τύχη λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, καὶ εἰς μόνας τὰς τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀναδύσεις αὐτόθι. Ἀλλὰ καὶ μυρόνει καὶ μεταλαμβάνει αὐτὰ 58 59. Ἄν οὕτω βαπτισθῶσι, καὶ μνημονεύονται ἀποθανόντα· αὐτόθι. Ἄν ζήσου βαπτίζονται ὑπὸ Ἱερέως αὐτόθι. Ὅσα ἀμφιβάλλοντα ἂν ἐβαπτίσθησαν νὰ βαπτίζονται 241. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν ὑπεξούσιος, καὶ Γονεῖς.

Πάλη, τί ἐστὶ 565.

Παλλακὴ, ποία εἶναι, καὶ ὁ ἔχων αὐτήν, πῶς ἐπιτιμᾶται 588. Διχφερεῖ ἀπὸ τὴν πόρνην· αὐτόθι.

Παναγιώτατος, ὄνομα, πότε ἀρχισε 173-174.

Παπαλήθρα, τί εἶναι καὶ τί δηλοῖ 196-197.

Πάπας, Ἀρχιερεὺς ὢν καὶ Βασιλεὺς ὅτι καθαιρεῖται 97-98. Μάτην φαντάζεται νὰ λαμβάνῃ ἐξουσίαν ἀπεριόριστον ἀπὸ τὸν ς'. Κανὼν τῆς α'. 113. Ὑπόκειται ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις 104-107. Δὲν ἦτο παρὼν εἰς τὴν β'. Σύνοδον, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν, οὔτε δι' ἐπιστολῆς 131. Οὐκ ἔστιν ἐσχάτος Κριτῆς τῶν Πατριαρχῶν ὄλων 161. Τὸ περὶ αὐτοῦ θρυλλούμενον τοῦ Κωνσταντίνου θέσπισμα, νόθον ἐστὶ 173. Ἴσος ἐστὶ μὲ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ τάξει μόνῃ πρωτεύων· αὐτόθι. Μονάρχης οὐκ ἔστιν, οὐδέ ἐπὶ τῶν Συνόδων, διὰ τὸν ἔπαινον τῆς τοῦ Λέοντος ἐπιστολῆς 153-154. Ὁ μονοθελητῆς Ὀνώριος, ὡς αἰρετικὸς ἀναθεματισθεὶς, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Πάπας σφάλ-

- λει και εις τα περι πίστεως 177-178. Ου μόνον ἀπὸ τὴν 5'. ἀλλὰ και ἀπὸ ἄλλας συνόδους αὐτὸς κατεκρίθη αὐτόθι. Πάπαι πολλοὶ εἶχον υἱοὺς 20. Και εἶχον γένεια 251. Ἡ καθόλου ἔκκλητος τῆς οἰκουμένης εις αὐτὸν δὲν δίδεται 362-363. Ἐκκαλοῦν τὴν κρίσιν των εις αὐτὸν μόνοι οἱ τούτῳ ὑποκείμενοι 365. Ἡ ἀναμαρτησία αὐτοῦ, ἡ μοναρχία και ἡ θρυλουμένη ἔκκλητος στηλιτεύονται 392. 437-440. Ἄκρας Ἀρχιερεὺς, οὐ λέγεται 396. Και τοπικὴ Σύνοδος αὐτὸν διορθοῖ 424. Και ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησία διορθοῖ τὴν ρωμαϊκὴν 559-561.
- Παράδοσις, τί ἐστὶ 99-100. Βάσανός ἐστὶ τῶν γνησίων, ἡ νόθων βιβλίων τῆς Γραφῆς 520-522. Τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει μὲ τὸ κήρυγμα εις τὴν πίστιν 512-514. Πόσων λογίων εἶναι αἱ παραδόσεις, και κατὰ τῶν ἀναιρούντων αὐτάς 524.
- Παραίτησιν, πῶς, και πότε κάμνουσι οἱ Ἀρχιερεῖς. 150-151. Τύπος αὐτῆς Κανονικῆς, ποῖος 613. Ποῖα εἶναι τὰ Κανονικὰ λόγια, ὅπου πρέπει νὰ προστίθενται εις αὐτὴν 554-556.
- Παραρριπισμὸς, τί εἶναι 566.
- Παρασκευῆς νηστεία, πῶς εἶναι 84-85.
- Παραγωγή, τί εἶναι 85. Εἰς ἀφροσύνην μεταχίναται αὐτόθι.
- Παρονομία, πῶς εἶναι 84. Και πόσον ὑπερέχει τοῦ γάμου 469-470. Ἐν μίαν φοράν χαθῆ, πλέον δὲν ἐπιτρέπεται αὐτόθι. Παῦλος δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ἐν τῇ Πεντηκοστῇ 262 εις τὴν ὑποσημείωσιν.
- Πάσχα, πότε πρέπει νὰ ἐορτάζεται, και πῶς, και διατί, και ποῖοι τὸ ἐδιώρισαν 21-22. Τὸ ἡμέτερον, μάλλον εὐάρεστον τῷ Θεῷ, ἢ τὸ τῶν Λατίνων, διὰ τὰ ἐν τούτῳ γινόμενα θαύματα αὐτόθι. Πάσχα Κανόνιον, ἐπὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου, δὲν ἦτο τοσοῦτον εὐληπτον και κοινολογημένον 401.
- Πατριάρχης, ὄνομα πότε ἄρχισε 113. Δύω σημαίνόμενα ἔχει αὐτόθι.
- Πόσοι Πατριάρχαι εἶναι 113. Κάσαι ὀνομάζονται, και διατί αὐτόθι. Ποίαις στολάς φοροῦσιν αὐτόθι. Τί ἐστὶ Πατριάρχης αὐτόθι. Πρεσβεῖα αὐτῶν, ἀπὸ ποῖον Κανόνα δηλοῦνται αὐτόθι. Αἱ ψῆφοι αὐτῶν, πῶς λέγονται, ὅτι δὲν ἔχουν ἔκκλητον 104-106. Τὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως προνόμια ὅποια 135, 173, 208. Οὐκ ἐξουσιάζει εις τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν. Οὔτε ἄλλος τις Πατριάρχης 161. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ἰσὸς ἐστὶ μὲ τὸν Ρώμης, διαφέρων τῇ τάξει μόνῃ 173. Τοὺς Ἐπισκόπους τῶν βαρβάρων αὐτὸς χειροτονεῖ 174. Διατί λέγεται Παναγιώτατος και Οἰκουμενικός αὐτόθι. Και ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας ἐμποδίζουν τοὺς Ἐπισκόπους νὰ μὴ ὑπάγουν εις τὰς ἐπαρχίας των 179-180. Ἐλευθέρως προδιδάζουν τοὺς κληρικοὺς τοὺς ὑπὸ τὸ κλίμα αὐτῶν 28. 402.
- Πεντηκοστῆς εις τὰς ἡμέρας, γονυλισαὶ δὲν γίνονται, και διατί 129-130. Ἡ τῆς Πεντηκοστῆς κυρία ἡμέρα, δὲν πρέπει νὰ νηστεύεται αὐτόθι. Τίνος εἶναι αὕτη εἰκὼν 522-523. Ἡ τετράδες αὐτῆς και Παρασκευαῖς, πῶς νηστεύονται 638 εις τὸ Σχόλιον. Ἡ εἰκὼν αὐτῆς, πῶς πρέπει νὰ ζωγραφῆσθαι.
- Περιδεύεται, τί εἶναι 359.
- Περπέρεια, τί εἶναι 274.
- Πίστεως δόγματα, κατὰ Κανόνες, ὅποια 132. Ταῦτα διαφέρονται και εις τὰ προλεγόμενα ἐκάστης Συνόδου τῶν Οἰκουμενικῶν.
- Πλεονέκται, πῶς ἐπιτιμῶνται 451.
- Πλούσιοι, και χωρὶς νὰ ἀναχωρήσουν εις τὴν ἀσκήσιν 329-330.
- Πνεῦμα ἅγιον, ὁμοούσιον τῷ Υἱῷ 131, 141. Τὴν ἀποστολὴν εἶχε μετῆλλαξαν 131. Οἱ εις τοῦτο βλασφημοῦντες ὅποιοι 131-133, 475. Ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀποστολῆς πῶς λέγεται 141. Οὐ διὰ τὴν ἀξίαν τῆς προαιρέσεως προσκαλεῖται ἡ ἀποστολὴ 132. Κανονίζεται ἐν εἰδει περὶ στερῆς 261-262. Πνεῦμα ἅγιον λαμβάνουσιν οἱ μετὰ τὸν βάπτιστον, και διατί 404. Ἡ τῆς Τριᾶδος κοινὴ ἐνέργεια αὐτῷ ἀνατίθεται αὐτόθι. Δοξολογία αὐτοῦ, πῶς ἐγίνετο. 519.
- Πνευματικός, ὅταν γίνεται πρέπει νὰ χειροθετῆται και διατί 118. Χωρὶς ἀδειαν τοῦ Ἐπισκόπου του δὲν ἐξομολογεῖ αὐτόθι. Ὁ καθαιρεθεὶς, ἢ παρατηθεὶς τῆς Ἐπισκοπῆς, οὐ γίνεται Πνευματικός αὐτόθι. Μοναχὸς ἢ Μοναχὴ οὐκ ἐξομολογεῖται αὐτόθι. Ὁ μὴ δεχόμενος τοὺς ἁμαρτωλοὺς καθαιρεῖται 66-68. Ὅτι πρέπει νὰ εὐσπλαγχνίζεσθαι αὐτούς αὐτόθι. Πρέπει νὰ ἐπιθέτῃ τὴν χεῖρα εις τὰς κεφαλὰς τῶν μετανοούντων, ὅταν τοὺς διαβάξῃ τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν 116. Κατὰ τὴν μετάνοιαν και προαίρεσιν τῶν μετανοούντων πρέπει νὰ διορίζῃ τὰ ἐπιτίμια 120 Ἐπερβολικὰ δὲν πρέπει νὰ συγκαταβαίνῃ αὐτόθι. Καθαίρεται ἂν ζήτησῃ τι διὰ νὰ συγχωρήσῃ, νὰ κοινωνήσῃ τινὰς 198. Πῶς πρέπει νὰ ἐξομολογῆ τοὺς βουβαθέντας ἀσθενεῖς 594. Μόνος δὲν πιστεύεται, ἂν ὁμολογήσῃ τινὸς ἁμάρτημα 437. Ὁ εἰς πνευματικὸς οὐ λύει τοῦ ἄλλου τὸ δικαίως δοθέν ἐπιτίμιον. 41. Ὁ πολλὴν συγκατάβασιν μεταχειριζόμενος, κολάζεται 594.
- Πρέπει νὰ συμπενθῆ και νὰ συνδακρῆ εις τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐξομολογουμένων 120. Ὅταν δίδῃ τὰ ἐπιτίμια, πρέπει νὰ ἠξέυρῃ τὴν συνήθειαν και τὴν ἀκρίβειαν 121. 256.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣΟΔΙΑ
 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ
 80

Πνικτά οἱ τρώγοντες, πῶς παιδεύονται 76.

Πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ βασιλέως ἀκολουθεῖ τὰ ἐκείνου προστάγματα 167.

Πολυσταύρια Πατριαρχῶν, τί εἶναι 114. Ποιοὶ ἄλλοι ταῦτα φοροῦσι 161-162.

Πορνεία, καὶ ἡ μοιχεία λέγεται.

Πορνοδοσκοί, ἤτοι οἱ τρέφοντες πόρναις διὰ ἀπώλειαν πολλῶν πῶς παιδεύονται, 242.

Πόρνοι, πῶς ἐπιτιμῶνται 489. Οἱ πορνεύσαντες, ἤτοι φθείραντες πρὸ τοῦ γάμου τὰς γυναῖκάς των, πῶς ἐπιτιμῶνται, καὶ ὅτι πορνεία λέγεται, ἡ τούτων φθορὰ 81. 489-490.

Πραγματευταί, διατί κλέπται ὀνομάζονται ἀπὸ τὸν Χριστὸν 236.

Πρεσβύτερος, ὅτι ψηφίζεται 17. Γάμος αὐτοῦ εἶναι σωφροσύνη, καὶ τὸ νὰ ἐμποδίζεται εἶναι αἰρετικῶν φρόνημα 19. Ἐὰν ἀφορίσῃ τινὰ ἀδίκως, τί πρέπει νὰ γίνεταί 41. Δὲν κάμνει τίποτε χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Ἐπισκόπου 48. Διδάσκων εἶναι τοῦ λαοῦ. Καὶ Προστώς 70-71. Καὶ ποιμὴν 171. Ἄν δὲν δίδῃ τὰ χρειαζόμενα εἰς τοὺς κατωτέρω Κληρικοὺς, καταλείπεται 72. Πῶς καὶ ἀπὸ πόσου κρίνεται 90-91. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Καὶ Μοναχὸς, διατί ἱεουργεῖ 297. Ποῖος οὐ γίνεται Πρεσβύτερος 95. 319. Ὁ πρῶτος χωρίου, εἰς τὸν ἱεουργεῖ 321. Οἱ πρωτοπρεσβύτεροι τῶν χωρίων, δὲν δίδουν εἰρηνικά γράμματα 332. Ἐν τῷ γάμῳ ἄθεσμον, καθιερεῖται 199-200. Ὅρα καὶ εἰς τὰς λέξεις Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοί.

Προηγιασμένη, πότε καὶ πῶς γίνεται, καὶ διατί ἐπενοήθη, καὶ ἀπὸ ποίου χρόνου, ἀρχιστ 230. Εἰς αὐτὴν χειροτονεῖται οὐ γίνονται 357. Ἐγένετο πάλαι καὶ κατὰ τὴν δ' καὶ ς' τῆς Τυρινῆς καὶ τὴν μεγάλην ς' αὐτόθι. Ὅτι μὲ ὀλόκληρον ἄρτον πρέπει νὰ τελεῖται καὶ ὄχι μὲ τμήμα αὐτόθι. Ὁ προηγιασμένος ἄρτος, μὲ σιωπὴν πρέπει νὰ βέβηται αὐτόθι. Ἐφυλάττετο καὶ οἶνος προηγιασμένος αὐτόθι.

Προικοσυμφώνου τύπος, ὁποῖός ἐστι 612.

Προσβολή, τί εἶναι 564. Ὅτι καὶ αὕτη ὑπὸ ἐπιτιμίων ἐστὶ καὶ πότε 565. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν, λογισμοί. Διατί εἰς ἐπιτὰ διαλείμματα ἢ προσευχὴ ἐμοιράσθη 129-130. Καὶ γονυκλιτῶς καὶ ὀρθίως, πρέπει νὰ γίνεταί αὐτόθι. Λειτουργία ὀνομάζεται 380-381.

Προσευχή, πότε πρέπει νὰ γίνεταί 235. Διαφέρει τῆς Ψαλμοδίας αὐτόθι. Προσκύνησις, τριττὴ ἐστὶ. 259.

Προσμονάριος, ἂν μὲ χρήματα προβληθῇ, πῶς ἐπιτιμᾶται 156-157.

Προσφερόμενα εἰς τὸ θυσιαστήριον, ποῖα εἶναι, καὶ ποῖα ὄχι 17-18. Τὰ μὴ εἰς τὸ βῆμα προσφερόμενα, πῶς πρέπει νὰ μοιράζουσι οἱ Κληρικοί 19. Ποίων εἶναι δεκταὶ αἱ προσφοραὶ, καὶ ποίων ἀδεκτοὶ 52-53, 165, 312, 550-551. Εἰς πόσα διαιροῦνται αἱ προσφοραὶ αὐτόθι.

Πόθεν πρέπει νὰ γίνωνται αὐτόθι. Ὅτι αἱ ἐκλεκτότεραι πρέπει νὰ προσφέρωνται τὰ αὐτόθι.

P.

Ρεῦσις σπέρματος ἢ καθ' ὕπνου μετὰ φαντασίας, ἐμποδίζει τοὺς παθόντας ἀπὸ τὴν Κοινωνίαν 446-447. Κατὰ πόσας αἰτίας αὕτη γίνεται αὐτόθι. Ἡ ἀκολουθοῦσα ὅταν ἦται τὸ σπέρμα πῶς ἐπιτιμᾶται 567.

Ρύσις αἵματος γυναικὸς, ἐμποδίζει αὐτὴν νὰ μὴ ἐμβεβήσῃ εἰς Ἐκκλησίαν 127-128, 444-445.

R.

Ραββάτω, νηστεία οὐ γίνεται οὔτε ἀργία 741. Ὅθεν ἐν αὐτῷ γονυκλιτοῦσιν, οἱ δὲ οὐ 129. Νεκρώσιμος ἐστὶν ἡμέρα καὶ καταπαύσιμος αὐτόθι. Ὅρα καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ πικρόντος Πίνκτος. Μέγας Ραββᾶτος πῶς πρέπει νὰ νηστεύηται 202. Δὲν πρέπει νὰ σχολάζῃ τινὰς εἰς αὐτὸ 351. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Τεσσαρακοστῆς.

Ρυκτικὰ ἱμάτια διατί λέγονται 273-274.

Ρυκτικὴ, τί ἦσαν 350.

Ρυκτικὴν ἱερῶν ἀνακρίσεις, συγχωρεῖται νὰ γίνεταί 89-90. Ταῦτα οὐ πωλοῦνται αὐτόθι. Πότε πωλοῦνται καὶ πῶς αὐτόθι.

Ρυκτικὸν ἱμάτιον, ἢ ἀγία πρόθεσις καλεῖται 349.

Ρυκτικὸν, οὐ νόμος γίνεται 82-84.

Ρυκτικὸν ἱμάτιον, ἀξίος ἐπιτιμίου, διὰ τοὺς φόνους ὅπου κάμνει 80-81.

Ρυκτικὸν ἱμάτιον, ποῖα καὶ πῶς, καὶ διατί γίνονται 40.

Ρυκτικὸν, κατὰ γῆς δὲν πρέπει νὰ χαράττεται, ἀλλὰ νὰ τιμᾶται 233. Ποῦ πρέπει αὐτὸν νὰ βέλλωμεν, καὶ πῶς αὐτὸν ποιῶμεν πανταχοῦ αὐτόθι. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ τὸν φοροῦν εἰς τὸν τράχηλον αὐτόθι. Καὶ Τοῦρκοι εἶχον αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον αὐτόθι. Δεύτερος ἀπὸ τὸ Ἐὐαγγέλιον προσκυνεῖται 260. Καὶ ὁ ἀνιστόρητος Σταυρὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ γεγραμμένον αὐτόθι. Διὰ γραμμάτων ἱερογλυφικῶν ποῦ ὁ Σταυρὸς ἐτυπώθη, καὶ τί ἐδήλου τὸ

- πούμενος 546. Σταυροῦ τύπον καὶ σχῆμα, πῶς ἔκαμναν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸ σῶμά των 261. 521. Καὶ τί δηλοῖ ὁ τύπος αὐτός; αὐτόθι. Ὁ ἀζωγράφητος Σταυρὸς ἐλάττων ἐστὶ τῆς Εἰκό-
νος τοῦ Χριστοῦ 259-261.
- Συγγένεια, πόσων λογιῶν εἶναι 596. Ἀξιώματα αὐτῆς, ποῖα εἶναι; αὐτόθι. Ἡ ἐκ τοῦ βαπτίσματος,
ἕως ποῦ ἐμποδίζεται 606-607. Ἡ ἐξ υἰοθεσίας, ἕως ποῦ 608-609.
- Συγκατάθεσις, τί εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμάται 565-566. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Γυναῖκες.
- Συγκυλισμὸς πρὸ τῆς Ἱερωσύνης γινόμενος ἐμποδίζει, καὶ μετὰ τὴν Ἱερωσύνην καθαίρει 506.
- Σύμβολον Πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ, ὁποῖον 107-108. Ἀνεπτύχθη καὶ ἀνεπληρώθη ἀπὸ τὴν 6'. Σύνο-
δον 132. Πρέπει τὸ κοινὸν Σύμβολον νὰ μὲν ἀναλλοίωτον μέχρι λέξεως καὶ συλλαβῆς 147-
148. Ἡ ἐν αὐτῷ προσθήκη, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ὑπὸ ἀνάθεμά ἐστὶν αὐτόθι. Γίνεται καὶ ἴδιον Σύμ-
βολον, καὶ τί διαφέρει τοῦ κοινοῦ 149. Τὸ τῶν Ἀποστόλων Σύμβολον γνήσιόν ἐστὶν, ἢ ὄχι 182.
Τὸ τῆς πίστεως ἀκαινοτόμητον ἐφώνησε καὶ ἐβεβαίωσεν ἡ α'. καὶ 6'. αὐτόθι. Καὶ ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ
Σοφίᾳ, παρόντων Τοποτηρητῶν τοῦ Ρώμης Ἰωάννου, Πέτρου, Παύλου καὶ Εὐγενίου 295-296.
Πότε τοῦτο ἀνεγινώσκετο 107. 147. Διατί οὕτως ὠνομάσθη 107.
- Συμμετρία, πῶς γίνεται 610-611.
- Συμμετρία, τί εἶναι, καὶ πῶς ἐπιτιμάται 565.
- Συμμετρία, πόσαι 11.
- Συνήθεια, πότε ἀντὶ νόμου κρατεῖ 125. Συνήθεια, ποῖα εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν ἐπιτιμιῶν διοριζομένη 123.
256. Αἱ μὲν καλῆ, πρέπει νὰ στερεοῦνται, αἱ δὲ κακαὶ νὰ ἐκρίζωνται 364.
- Συνθρόνου Ἱεροῦ Ἰπᾶνω, ποῖοι Ἐπίσκοποι δὲν κάθονται 337.
- Σύνοδοι περὶ τοῦ Πάσχα διάφοροι 21. Σύνοδοι, πόσαι, καὶ πῶς καὶ διατί, καὶ πότε πρέπει νὰ γίνων-
ται καθεὶ χρόνον 45-46. Σύνοδος Οἰκουμενική, πόσα ἰδιώματα ἔχει, μὲ τὰ ὁποῖα διαφέρει ἀπὸ
τὴν Τοπικὴν 104-106. Καὶ τί ἐστὶν αὐτόθι. Ἡ Οἰκουμενική, ἔσχατος κριτὴς εἶναι εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν αὐτόθι. Ὁ ἐναντιούμενος εἰς αὐτὴν οὐκ ἐστὶν εἰσεβής; αὐτόθι. Ἡ ψῆφος αὐτῆς οὐκ ἐκ-
καλεῖται; αὐτόθι. Κρίνει τὰς Γραφὰς καὶ τὸ αὐτὸ νόημα; αὐτόθι. Ὁ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ζη-
τῶν ἵνα κριθῇ Ἐπίσκοπος, πῶς παιδεύεται 136-138.
- Σύνοδος Τοπική, διαφέρει τῆς χωρικῆς 298-299.
- Σύνοδος ἀπλῶς τί εἶναι 46. Ὅσα ἡ Σύνοδος γνωμοδοτήσει, πρέπει νὰ υπογράφωνται ἀπὸ τοὺς
παρόντας εἰς αὐτὴν Ἐπισκόπους. 415. Αἱ ἐν τῇ Δύσει γεγεννημέναι, πῶς εἰσι δεκταὶ 184. Ἡ
ἐπὶ Νεκταρίου καὶ Θεοφίλου ὁποῖα; αὐτόθι.
- Συστατικὸν γράμματος τύπος, ὁποῖος 610.
- Σφραγίς τῶν Κληρικῶν, πῶς καλεῖται 156.
- Σχῆμα Μοναχῶν, ποῖαν χάριν δίδει εἰς τὸν λαμβάνοντα 587. Εἰς τρία διαιρεῖται 215-216. Διατί
λέγεται ἀγγελικὸν αὐτόθι. Ὅρα καὶ εἰς τὴν λέξιν Μοναχοί.
- Σχίσαι τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον κακὸν ἀπὸ τὴν αἵρεσιν 40. Τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ σχίσαι
τὴν Ἐκκλησίαν μαρτύριον μεῖζόν ἐστὶ, τοῦ ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰδωλολατρησαι; αὐτόθι.
- Σχισματικοὶ οὐ συμπροσεύχονται τοῖς ὀρθοδόξοις 54-55. Βάπτισμα τούτων ἀδεκτον; αὐτόθι. Ἐπι-
στρέφοντες, ἐδέχθησαν ἢ διὰ χειροθεσίας, ἢ διὰ βαπτίσματος 116. 301.
- Σχισματικοὶ εἶναι καὶ οἱ παρασυναγωγοὶ 477. Καὶ τὸ σχίσμα αἵρεσις γίνεται; αὐτόθι.
- Σχολάζων Ἐπίσκοπος καὶ σχολάζουσα Ἐπισκοπή, ποῖα λέγεται 338.
- Σχολαστικὸς, ποῖος εἶναι 369.

Τ.

- Ταξίματα, ὅπου κάμει τινὰς πρὸς Θεὸν, δὲν πρέπει νὰ τὰ παραβαίη 310. 492.
- Τάφους, οἱ ἀνοίγοντες καὶ κλέπτοντες, πῶς ἐπιτιμῶνται καὶ παιδεύονται 504. 533.
- Τερερίσματα, ἄσχοι φωναὶ εἶναι, καὶ πότε ἀρχισαν 235.
- Τεσσαρακοστῆς νηστεία, πῶς πρέπει νὰ γίνεται 84-85. 357. Γάμοι εἰς αὐτὴν δὲν γίνονται, οὔτε τε-
λεία λειτουργία, οὔτε Μαρτύρων γενέθλια 87. Μὲ αὐτὴν συναριθμεῖται καὶ ἡ Μεγάλῃ ἑβδομάς;
αὐτόθι. Πῶς εἶναι τοῦ χρόνου ἀποδεκᾶτως 84-85. Εἰς αὐτὴν μίαν μόνην φορὰν ὀψάριον κατα-
λύομεν; αὐτόθι. Προχγιασμένη ἐν αὐτῇ γίνεται 220. Σάββατα αὐτῆς καὶ Κυριακαὶ μὲ ξηροφα-
γίαν οὐ νηστεύονται αὐτόθι. Οὔτε καταλύονται εἰς αὐγὰ καὶ τυρὶ; αὐτόθι. Ἄν πρέπη νὰ τρώ-
γωνται εἰς αὐτὰς αὐγὰ τῶν ἰχθύων αὐτόθι.
- Τετραγαμίαν ἢ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐδέξατο 508-509.
- Τετράδος νηστεία, ποῖα εἶναι 84-85.
- Τριγμία, τί εἶναι, καὶ πότε συγχωρεῖται, καὶ πῶς κανονίζεται 315. Οἱ βίαν ἐπάγοντες διὰ νὰ τρι-
γαμήσουν, καὶ οἱ τοὺς τοιοῦτους ἱερολογήσαντες Ἰσραεῖς πῶς ἐπιτιμῶνται; αὐτόθι.
- Τρισάγιον, οἱ λέγοντες μετὰ τοῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἀναθεματίζονται 238-239.
- Τὶ σημαίνει, καὶ πόθεν ἡ Ἐκκλησία τὸ παρέλαβε, καὶ εἰς ποῖαν γλῶσσαν ψάλλεται; αὐτόθι.

Τοποτηρηταὶ αὐτεξούσιοι, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἐπινοηθέντα, ὡς συμφέροντα πράττουν 420. Ἀπὸ καθέ
ἐπαρχίαν πέμπονται εἰς τὴν Σύνοδον 487.

Τυπικὰ δύο, ὅποῖα 357.

Γ.

Ἑβρίζων τις Ἐπίσκοπον, πῶς παιδεύεται 69. Ὁ ἑβρίζων τὸν Βασιλέα πῶς παιδεύεται 98. Ὁ ἐν τῇ
Ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν λιτκναίᾳ ἑβρίσας Κληρικούς, πῶς παιδεύεται 69.

Υἱὸν δημοῦσιον τῷ Πατρὶ, τίνες ἐκήρυξαν 104-107. Διατί οὐ λέγεται συνοῦσιος· αὐτόθι.

Ἑπεξούσιοι, πόσων λογίων εἶναι 96. Τὰ ὑπεξούτια τέκνα, πῶς λύονται ἀπὸ τὴν ἑπεξουσιότητα 394.
Αἱ ὑπεξούσιαι γυναικες εἰς πατέρα ἢ ἀδελφόν, ἢ ἀδελφὴν, ἢ ἀδελφὴν, πῶς ἐπιτιμῶνται 496. Οὐκ
ἐλευθεροῦνται, κὰν καὶ ὑπανδρευθοῦν· αὐτόθι.

Ἑπερηφανία, καθαραιτική ἐστίν, ὡς ἀμαρτία θανάσιμος 108-109.

Ἑπηρεῖται, ποῖοι λέγονται 29. Οἱ κατώτεροι τῶν Ἀναγνωστῶν καὶ ψαλτῶν καὶ ἀφ' οὗ χειροτονη-
θοῦν ὑπανδρευοῦνται 34-35. Διάφορος ἦτο ἡ ἐνέργεια τῶν ἀπὸ τὴν τοῦ Ἑποδίακου 193. Λέ-
γονται ὁμοῦ καὶ οἱ Ἑποδιάκονοι· αὐτόθι. Ἑποδιάκονος εἶναι καλὸν νὰ ὁμολογῇ ὅταν χειροτο-
νῆται, ὅτι δὲν ὑπανδρεύεται 186. Ἐν ὑπανδρευθῆ μετὰ τὴν χειροτονίαν, πῶς παιδεύεται· αὐ-
τόθι. Πόσων χρόνων χειροτονεῖται 192. Ποίως ὑπηρεσίας ἔλαμνε 193. Διάφορος εἶναι ἀπὸ τὸν
ὑπηρετήν· αὐτόθι.

Ἑπόστασις, τί εἶναι 154. Καὶ τί τὸ ὑλικὸν αὐτῆς ἰδίωμα 142-143.

Ἑποσχέσις ὅπου κάμει τινὰς πρὸς Θεὸν, δὲν πρέπει νὰ τὰς παραβλήνῃ 310. 492.

Ἑποτακτικὸς Μοναχὸς, πότας ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχη 283.

Ἑποψηφίους οἱ συλοφαντοῦντες, πῶς ἐπιτιμῶνται 74. Τῶν κατηγορουμένων ὑποψηφίων αἱ χειροτο-
νίαι πρέπει νὰ ἀναβάλλωνται· αὐτόθι.

Ἑψῶμα τῆς Παναγίας προξενεῖ εὐλογίαν καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν 332.

Δ.

Φαγητὰ ἀπίστων οἱ φηγόντες, πῶς οἰκονομοῦνται 449.

Φόνοι, πόσων λογίων εἶναι 79. Ἐπιτίμιαι τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων, ὅποῖα εἶναι· αὐτόθι. Οἱ ἐν
τοῖς πολέμοις γινόμενοι, διατί ἀπὸ ἄλλους ἐπιτιμῶνται καὶ ἀπὸ ἄλλους ὄχι 485. Ὁ φονεύσας
ἑαυτὸν, ἢ ἐπιχειρήσας νὰ φονεύσῃ πῶς ἐπιτιμᾶται 543.

Φύσις ἀνθρωπίνη τρεῖς καταστάσεις ἔλαβε. 424. Ἐπιτηδειότητα αὕτη ἔλαβεν, εἰς τὸ εἰδέναι Θεὸν
παρὰ τοῦ Χριστοῦ 429.

Φωτιζόμενοι, τίνες ἐλέγοντο 122-123.

Φωτισμὸς, τί εἶναι 100-101.

Ε.

Χαρακτήρ, ὅν τυποῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ Ἱερωσύνη, τί ἐστίν 83. Οὐκ ἐστίν ἀποχρῶν
λόγος τοῦ μὴ δευτεροῦσθαι τὰ Μυστήρια· αὐτόθι.

Χάρις, οὐ μόνον ἀφίνει τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ βρῆθῃ εἰς τὸ νὰ μὴ ἀμαρτήσωμεν 129. Καὶ γινώ-
σιν δίδει, καὶ ἀγάπην· αὐτόθι. Χωρὶς αὐτὴν οὐδὲν κατορθοῦμεν· αὐτόθι. Καὶ τοῦ αὐτεξουσίου
προηγείται· αὐτόθι. Ποῖα εἶναι αἱ χάριτες· αὐτόθι. Χάρις ἢ τοῦ Εὐαγγελίου πρωτότυπον ἦν
τοῦ Νόμου 259-261.

Χαρτίον, πότε εὐρέθη 347.

Χήρα, πόσων χρόνων συναριθμεῖται εἰς τὸ τάγμα τῶν χηρῶν, καὶ ἂν ὑπανδρευθῇ 211. 491. Καὶ διατί
εἰς αὐτὸ ἀριθμοῦντο· αὐτόθι. Ἐν θέλῃ νὰ δευτεροῦπανδρευθῇ, πρέπει νὰ προσμένη τὸν πένθιμον
χρόνον τοῦ προτέρου ἀνδρός τῆς 497.

Χειμαζόμενοι, ποῖοι εἶναι 309.

Χειροθεσία, γενικωτέρα εἶναι τῆς χειροτονίας 17. Εἰς ποῖους γίνεται· αὐτόθι. Ὡς βάπτισμά ἐστι
τοῖς μετανοοῦσιν 116. Εὐλογίαν σημαίνει· αὐτόθι. Καλὸν εἶναι νὰ γίνεται ἐπὶ τῶν γινομένων
Πνευματικῶν 48.

Χειροτονία, πόσα σημαινόμενα ἔχει 17. Διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὴν σφραγίδα καὶ προσβολὴν καὶ χειρο-
θεσίαν αὐτόθι. Οὐ διαφέρει· αὐτόθι. Χειροτονίαι ὑπερόρια, πῶς λαμβάνουν τὸ κύρος 44. Διατί
αἱ τῶν ὀρθοδόξων οὐ δευτερόνονται 82-83. Ποῖα ἀμαρτήματα λύουν, καὶ ποῖα ὄχι 319. Αἱ τῶν
αἰρετικῶν οὐ δέχονται 82-83. Ἐδέχθησαν οἰκονομικῶς 83. Ἐν ποῖαις ἡμέραις οὐ γίνονται
357. Ἐν ἀκυρῶς χειροτονία, πῶς νοεῖται 36-37.

Χιλιασταί, τί ἦσαν, καὶ ποῖοι 130-131. Χιλία ἔτη τῆς Ἀποκκλύψεως πῶς ἐξηγοῦνται· αὐτόθι.

Χρῆμα, ὅρα εἰς τὴν λέξιν Μύρον.

- Χριστιανισμός, ἐλευθέρως πρέπει νὰ ζητῆται, ὄχι βιαστικῶς 423-424. Τί εἶναι αὐτόθι.
 Χριστιανούς οἱ κρατοῦντες βιαίως, φυγόντας ἐκ βαρβάρων, πῶς ἐπιτιμῶνται 454. Οἱ τὰ τῶν αἰχμα-
 λωτισθέντων ἀρπάζοντες πράγματα, πῶς ἐπιτιμῶνται αὐτόθι. Ὁ παραβαίνων τὰς ἐντολάς τοῦ
 Χριστοῦ, οὐδέν ὄφελος ἔχει ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ 498-499.
 Χριστιανός, τί εἶναι, καὶ τί ἴδιον αὐτοῦ αὐτόθι. Διατί Χριστιανοὶ ὀνομαζόμεθα 357. ✓
 Χριστός, ἐκτύπησε τοὺς πραγματευτάς ἐν τῷ Ἱερῷ 35. Δὲν τοὺς ἐκτύπησεν αὐτόθι. Ὁ ἀκάνθινος
 Στέφανος καὶ τὰ Σανδάλιά του ποῦ εὑρέθησαν 87 88. Ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ δὲν πρέπει νὰ
 ζωγραφηταὶ ὡς παῖς ἀγένειος 262. Τὰ μαλλία καὶ γένεια εἶχε συστρεμμένα καὶ ὀλιγότριχα
 558-559. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, τί δηλοῖ 153-155. Τέλειός ἐστι Θεός καὶ τέ-
 λειος ἄνθρωπος 106-107. Εἶχεν ἅπαντα τὰ ὑποστατικά ἰδιώματα, πλὴν μόνου τοῦ ὕλικου ἰδιώ-
 ματος αὐτόθι. Δύω φύσεις ἔχει 153-154. 178. Ἐρμηνεία τῶν αὐτοῦ φύσεων θεολογικωτάτη
 αὐτόθι. Ποῖος πρῶτος εἶπε διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν αὐτοῦ ἔνωσιν 442. Φυσικὴ ἔνωσις ἐπ' αὐ-
 τοῦ, πῶς λέγεται 154. Θεότης αὐτοῦ ἀπαθής αὐτόθι. Θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ἐνέρ-
 γειαν ἔχει 178. Ἄδεται ἐπ' αὐτοῦ φυσικαὶ λέγονται καὶ ὄχι ὑποστατικαί, καὶ διατί αὐτόθι.
 Ἐπιτηδειότητα ἐνεθῆκε τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει πρὸς τὸ εἰδέναι τὸν Θεόν 429. Ὡς ἀμνός δὲν πρέ-
 πει νὰ ἱστορῆται, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος 239-240. Λατρευτικῶς αὐτὸς προσκυνεῖται, ἡ δὲ εἰκὼν αὐ-
 τοῦ σχετικῶς 259-261. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ τὸν Σταυρὸν προσκυνεῖται
 αὐτόθι. Πόσων χρόνων ἐβραβίσθη 320. Καὶ διατί αὐτόθι. Ἡ ἐποχὴ τῶν χρόνων ἀπὸ γεννή-
 σεως αὐτοῦ, ὑπὸ τίνος εὑρέθη, καὶ πόσους χρόνους εἶναι ὀπίσω 46. Ὁ μοναδικὸς αὐτοῦ θάνατος
 αἰτία ἐστὶ τοῦ μὴ δευτεροῦσθαί τινα Μυστήριον 83. Διατί λέγομεν, βούτυρον καὶ μέλι ἔφαγε
 παιδίον ὧν 395. Ποῖος πρῶτος εἶπεν αὐτὸν μίαν ὑπόστασιν καὶ ἐν πρόσωπον 442. Ὄνομα αὐ-
 τοῦ τὸ γεγραμμένον ἐν τοῖς γράμμασι πρέπει νὰ τιμᾶται 233. Ἐμφυχον καὶ ἔννουον σάρκα προσ-
 ἔλαβεν 471. Προπατορικὸν ἀμάρτημα οὐκ εἶχεν 426-427. Οὐτε συγγνωστὸν 430. Ὁ ἄνωθεν
 ὕφαντός χιτῶν αὐτοῦ τίς ἦν. 201.
 Χωρεπίσκοποι, τί ἦσαν, καὶ ποῦ καὶ πῶς, καὶ τί ἐνήργουν 117.

Ϟ.

- Ψαλμοὶ ἰδιωτικοί, ποῖοι εἶναι, καὶ ἐπ' Ἐκκλησίαις δὲν ἀναγινώσκονται 360.
 Ψαλμῶδια, διαφέρει τῆς προσευχῆς 235.
 Ψάλλται, καὶ ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦν ὑπανδρεύονται, καὶ πῶς 34-35. Οἱ μὲ χρήματα χειροτονηθέντες,
 πῶς ἐπιτιμῶνται 38. Χωρὶς χειροθεσίαν οὐ ψάλλουσι 207. Ἀτάκτους βοᾶς, καὶ σχήματα ἐξω-
 τερικά, καὶ ἀσήμους φωνὰς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ 235.
 Ψαλτήριον, διατί εἰς καθίσματα διαίρεται 348. Ὅλον ἦτο τονισμένον αὐτόθι.
 Ψηλαφῶντες τὰ Μυστήρια, ποῖοι εἶναι 193. 391.
 Ψῆφοι τῶν Ἱερωμένων, ἀπὸ ποίους, ἔμπροσθεν εἰς ποίους πρέπει νὰ γίνωνται. 40. 74-75. Ἡ
 τῶν πλειόνων ψῆφος πρέπει νὰ κρατῆται 112-113.
 Ψυχῆς τρία μέρη, ὅποια 526-527. Κατ' αὐτὰ πρέπει νὰ γίνεταὶ ἡ πνευματικὴ ἰατρικὴ εἰς τοὺς
 ἀμαρτωλοὺς αὐτόθι. Ποῖαι ἀμαρτίαι καὶ ἀρεταὶ γεννῶνται ἀπὸ τὸ καθ' ἓνα αὐτόθι. Ψυχὴ λογικὴ
 ἐν τοῖς ἀμορφώτοις ἐμβρύοις οὐκ ὑπάρχει 477.
 Ψυχῆς τῆς αὐλοῦ, τύπον ἔχει τὸ αἷμα, καὶ διατί 76. Εἰς αὐτὴν πῶς εὑρίσκονται δύο πρόσωπα, τῆς
 κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς. 538. Αἱ ψυχαὶ δημιουργικῶς παρὰ Θεοῦ κτίζονται 426. Προνοητικῶς
 κτίζονται αὐτόθι.

Ω.

- Ὠριγένους Τετραπλᾶ, Ἑξάπλᾶ καὶ Ὀκταπλᾶ, τίνα 103. Εὐνουχίσθη ἐπισφαλῶς 33 Ἀνεθεματίσθη
 διὰ τὰς αἱρέσεις αὐτοῦ 177. Τὰ βιβλία του, μὲ τί παρομοιάζουν 546.

Παρατηρητέον ὅτι ὁ παρῶν τοπολογικὸς πίναξ κατ'ἴσθη ἀκριβέστατος ἔνεκα τῆς μεγάλης προσοχῆς καὶ
 ἀπεξεργασίας ἡμῶν ἢν κατεβάλομεν δι' αὐτὸν καθ' ὅτι ὁ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων ὡς εἶναι γνωστὸν εἶχε
 πολλὰς ἀνακρίβειας.

Τ Ε Δ Ο Σ.

Σχόλιον εἰς τὸ τέλος τῆς Συμφωνίας τοῦ Κ'. Κανόνος τῆς Α'. Συνόδου, παραληφθὲν ἐν τῇ β'. ἐκδόσει.—(Ὅρα Σελίδας 128-130 τῆς παρούσης ἐκδόσεως).

Πῶς δὲ πρέπει νὰ νηστεύωνται ἡ Τετράδες καὶ παρασκευαῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἀπὸ ὀψάρια, εἰς οἶνον δὲ καὶ ἔλαιον μόνον νὰ καταλύωνται, φανερόν ἐστιν ἀπὸ τὸ καθολικὸν Τυπικὸν καὶ Πεντηκοστάριον, τὴν καθολικὴν καὶ κοινὴν διδασκαλίαν τῶν ὀρθοδόξων, ἐν τοῖς τοιούτοις ἐθίμοις διδάσκοντα. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὰ διορίζουσι νὰ καταλύωνται ὀψάρια ἐν ταῖς τετράσι τῆς Μεσοπεντηκοστῆς καὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς Ἀναστάσεως, πρόδηλόν ἐστιν ὅτι προσδιωρισμένως εἶπον τὰ ὀψάρια, ὄχι πρὸς ἀντιδιαστολὴν, διὰ νὰ μὴ κρεωφαγῆση τινὰς εἰς αὐτάς (οὐδέποτε γὰρ ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην κρεωφαγίαν ἐδέχθη, δι' ἧ καὶ αἱ ἐν τῷ Τυπικῷ νομικαὶ Διατάξεις, ἀλλὰ καὶ ὁ Κίτρος ἐν ταῖς ἐρωταποκρίσεσιν αὐτοῦ, τὴν εἰς αὐτάς κρεωφαγίαν οὐ δέχονται)· ἀλλὰ διὰ νὰ νοήσωμεν ἡμεῖς ἐξ ἀντιδιαστολῆς ὅτι εἰς μὲν τὰς ἄλλας Τετράδας καὶ Παρασκευὰς κατάλυσις ὀψαρίων οὐ γίνεται, ἀλλ' εἰς μόνας ταύτας, διὰ τὸ ἐορτάσιμον. Εἰ δὲ ἄλλως λέγουσιν, ὅτε Πατριάρχης Νικόλαος καὶ αἱ νομικαὶ Διατάξεις, ἀλλ' οὗτοι οὐκ εἰσὶ νομοθεσία καθολικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς τοιούτοις ἀλλὰ τὰ τῶν Ἁγίων Τυπικά. Ὅρα δὲ καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ Τυπικοῦ, ὅπου γέγραπται, ὅτι αἱ Λαοὶ καὶ οἱ καθ' ἑαυτοὺς ζῶντες νὰ καταλύουν εἰς οἶνον μόνον καὶ ἔλαιον, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὸ Δωδεκαήμερον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
 ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΕΡΜΑΤΩΝ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ

Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΑΘΗΝΩΝ	Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
Μάξιμος Ίωαννίδης Αρχιμανδρ.	1	Γεώρ. Χρυσοχόδης Δικηγόρος	1
Γερμανός Μαυροειδής Ίερομόν.		Γεώρ. Σκαρλάτος Νεωκόρος 'Αγ.	
Ίωσήφ Ίερομ. 'Εσφιγμένιτης 'Εφ.		Κωνσταντίνου.	
Μ. Μοναστηρίου.		Γεώρ. Σ. Μαυρογιαννάκης Κρής	
Ίούχιος Παπαδόπουλος Ίερομόν.		Δημήτριος Κ. Μπουτούρης	
'Εφην. 'Αγ. Τριάδας.		Ίάκωβος Κ. Μπουτούρης	
'Ηλ. Μαυροειδής Ίερ. 'Αγ. δώρου		'Ηλίας 'Αργυρίου	3
'Αθαν. Όλύμπιος 'Εφ. 'Αγ. Σπυρίδ.		'Αναγνώστης Ντακαρώνιας	1
(Βαρθολομαίου).		'Αγγελής Ι. 'Απέργης	
Γ. Ι. Καλαντζής 'Εφ. άγ. Δημητρίου		Ίωάννης Σκάρδης	2
Δημ. Μαργέτης Ίερ. (Αιόπεσι).		Στέργιος Α. Παπαγεωργίου	1
Μελχισεδέκ Φρουδάκης Αρχιμανδρ.		Βασίλειος Γαλανόπουλος	
Ίω. Μάρκου Οικονόμος Χρυσοσπυλ.		Θεόδωρος Μακρής Μπογιατζής	
Ίωακείμ Οικονόμου Αρχιμανδρ.		Ν. 'Αναστασιου υπάλ. 'Εθν. Στόλου	
Προκόπιος Θ. 'Αλεξόπουλος 'Εφ.		Στάμος Μαργέτης (Αιόπεσι)	
'Αγ. 'Αναργύρων.		Θεόδωρος Ν. Χανιώτης	
Κων. Οικονόμου. 'Εφ. 'Αγ. Γεωργίου.		'Αντώνιος Χριστοφόρου	
Ίωάν. Γραϊκούσης Ίερεύς.		Ευθύμιος Κωνσταντόπουλος	
'Αγαθάγγελ. Τσαβέλας προλ. της Θεολ.		Σωτήριος Χρήστου	
'Ελευθ. Καστρησιού Αρχιμ. Νάξιος.		Γεώργιος Παπαδάκης	
'Αθ. Τ. Νούσκαλης Ίερεύς		Χρήστος Δ. Καρκαβίτσας	
Ίωάνης 'Αιθαλιώτης Σύμβουλος Μ.		Νικόλ. Κωνσταντινίδης	
Πελαγίας.		'Αθανάσιος Πλαιάκης	
Γρηγ. Ίερομνήμων 'Εφ. Μεταμορφ.		Βασίλειος Στεργιόπουλος	
'Ιγνάτιος Παπαγεωργίου		Κωνστ. Κατσιγιαννης	
Σπυρίδων Ίερεύς Κτενας	2	'Εμμαν. Α. Καπαϊδωνάκης	
Ίωακείμ Βασιλείου Ίερομόναχος	1	Στυλιανός Μ. Σηλίδης	
Γρηγόριος Καπρίμπασης Ίεροδιάκ.		Ι. Πανταζής	
'Αμφιλόχιος Μοναχός		Γεώρ. Ι. Τσέγκος	
Προκόπιος Μοναχός		Σπυρίδων Δ. Κροκιδας	
Κυριακός Ζαχαριάδης Μοναχός		Παύλος Σ. Κροκιδας	
'Αθ. Ίεροδ. Ίβηρίτης 'Αγ. Όρους.		Θεόδωρος Τσαμάτας	
Δανιήλ Μοναχός Κουτλουμουσιανός		'Αριστοφάνης Σ. Βύμορφιάδης	
Μακάριος Θεοδωρίδης Ίεροδιάκονος		Γεώρ. Κ. Φύτιζας	
Ίωσήφ. Δημόπουλος Ίεροδιάκονος		Ίωάν. Κ. Φύτιζας	
'Ηλίας Μυγκιώρος		Νικόλ. Σταϊκοβίτς	
Νικόλ. Γ. Γαρόζης		Π. Δ. Δημητριάδης	
'Αγγελος Π. Κοσμης		Ν. Ριζόπουλος	
Γεράσιμος Ν. Δημούλας		Ν. Γ. Λογγόπουλος Χρυσοχώος.	
Γεώρ. Κατσουρόπουλος		Γεώρ. Π. Κελπερης	
Γεώρ. Ι. Αυγδόπουλος		Δαμιανός 'Αρμένης	
Π. Βασιλειάδης.		Σπύρ. Βουτέρης	
Δημήτριος 'Ελενόπουλος		Νικόλαος Βαλλώσης	
Γεώρ. Σ. Λομβαρδης φοιτ. φιολ.		Νικόλαος Μπενουλιζας	
Δημ. Καραμάνος μαθητής		Ίωάννης Π. Π. Λελέκης	
Ίωάν. Μ. Τσάκας (Κιούρκας)		Κωνσταντίνος Ίω. Δημητρίου	
Θεόφιλος Κόντης		Δημήτριος Βάμβας	
		Νικόλαος Λαζάνης	1
		Μιχαήλ και Ίωάν. Γ. Φορμάνου	
		'Ανδρέας Π. Ρόκας (Μάνδρα)	
		Περικλής Ίλιάκος	10
		'Αριστοτέλης Ματθόπουλος	1
		Χρήστος Περιβολαρόπουλος διδάσκ.	
		Μάρκος Α. Καραμάνος	
		'Ηλίας Β. Μανιατόπουλος	
		Ίωάννης Σκαλίδης	
		Θεόδουλος Τουτουνητσάκης	
		Χρήστος Γ. Ντουμπιώτης	
		Α. Ν. 'Αντωνόπουλος	
		Π. Α. 'Αντωνόπουλος	2
		Ίωάν. Κ. Καντιλας (έξ 'Ηπείρου)	1
		Σπύρος Κόγκος	3
		Νικόλαος Όδυσσεύς	1
		Κυριακός Κ. Γκιούζης	
		Κωνσταντίνος Κουτσίκος	
		Παναγής Κόκας	
		Κωνσταντίνος Α. Κοσμης	
		Πέτρος Α. Κοσμης	
		Λάμπρος Διπλός	
		Ματθαίος Ι. Ίακωβάκης	
		κάτω Σουδενών	
		'Ιερά 'Εκκλ. τών Κ. Σουδενών (Ζα-	
		γορίου) υπό Ζήση Α. Ντόβα έπιτρ.	
		Μιλτιάδης Κοπίδης	
		Γεώρ. Ν. Γρύσπος	
		Χρήστος Περάκης	
		Δημήτριος Καλογρίδης	
		Ι. Δ. Χρυσόστομος Καλογρίδου	
		Ι. Β. 'Απολλωνίδης	
		Ίωάννης Γ. Πλατύς	2
		Δημήτριος Σέρβιος	1
		Θεόδωρος Τερζόπουλος	
		Γεώρ. Μουρατης	
		Γεώρ. Χαραλάμπος	
		Χρήστος Μπργαρίτης	
		Γεώρ. Χ. Σκοφρος	
		Νικόλαος Καρακώστας	
		Σπυρίδων Α. Λύγκος	
		'Αργύριος Δ. Φύσσας	
		Διονύσιος Πικατόρης	
		Νικόλαος Γ. Γορτύνιος	
		Βασίλειος Παπαθνασιού	
		Παναγιώτης Ζαφειρίου	
		Ίωάννης Όρφανός	
		Νικόλαος Στείρους	

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
1	1	1
Ἰωάννης Παρασχίδης Δημ. Ἀναστασόπουλος ἐκ Γυθείου Κωνσταντῖνος Μαγκιδῶρος Σπυρίδων Ἀντίοχος Δικηγόρος Κωνσταντῖνος Φλώρος Ἰωάννης Νικίτας Κωνσταντῖνος Διαλεισιμᾶς Παναγιώτης Τημελῆς Δημήτριος Παπαρίζου Β. Νούσκαλης Θεόδωρος Κ. Ρουμπέσης Ἰωάννης Κουμμεσόπουλος Ἀλέξανδρος Πολυχρόνης Γ. Ι. Χαλκιόπουλος Ἀνάργ. Λιάτσης Τσαννῆς Σκούταρης Νικόλαος Σκιαδάς Ἰωάννης Α. Μαλακατῆς Σπυρίδων Μπήλιος Γεώργιος Ἀνδρ. Λαγανόπουλος Ἀθ. Σακελλαριάδης καθηγητῆς Ν. Β. Παπακωνσταντῖνου Ἀλέξανδρος Ν. Οἰκονόμου Γ. Δ. Παπακυριακοῦ διδ. νομ. Κ. Δ. Κυριαζῆς Ἀλέξ. Χ. Δημητριάδης διδάκ. Νομ. Κωνστ. Σ. Καζατζῆς δικηγόρος Περ. Γ. Μεντζελόπουλος φοιτ. νομ. Δ. Παπα Ρίζου διδάκτωρ Νομικῆς Πάνος Πανόπουλος ἱερεὺς Γεώργιος Δημητριάδης ἱερεὺς Κύριλλος Βασιλείου ἱεροδ. Ἀνδρέας Τσικνόπουλος φοιτ. Νομ. Εὐθύμιος Πλατῆς Ἀπόστολος Κολαράκης Ἰωσήφ Ι. Πετράντης Δημήτριος Κ. Ράλλης Κώστας Ἀθανασίου Δημ. Λαγούλης Βασίλ. Βασιλειάδης	Μαριγῶ Ἀσημακοπούλου Ἐκ τῶν περιχώρων Ἀθηνῶν. <i>Μαραθῶν.</i> Τῆ ἐπίστασις Βενιαμὶν ἱεροδ. τοῦ Κρητὸς Γραμματοδιδασκάλου Πσαῖς Φωκᾶς Ἀρχιμ. Ἄνδριος Γρηγόρ. Σπυρ. ἱερομόν. καὶ Ἱγουμ. Μονῆς Κλειστῶν Δῆμος Μαραθῶνος Ἀναστάσιος Σύνας ἱερεὺς Ἀθ. Ἀναστασίου Πρωτοπρεσβ. Δ. Π. Διαμάντης Ἰωάν. Κ. Βιλιώτης ἱερεὺς Σπύρος Παπαμελετίου ὁ Φώτιος Γ. Βλάχος ἱερεὺς 2 Ἀθαν. Παπαϊωάννου ἱερεὺς 3 Παναγ. Παπαϊωάννου ἱερεὺς 1 Ἰωάννης Μηλωνᾶς Γεώρ. Ἀλέξης Σπύρος Χριστοφίλης ἔμπορος Ἀντώνιος Μπάρδας <i>Ἄθμος Ὠρωπίων.</i> Στάμ. Εὐσταθίου Πρωτοπρεσβ. Βενιαμὶν Χρυσάλης Ἀρχιμ. Κρής Ἀπόστ. ἱερεὺς Πρωτοπρεσβ. Φώτιος Θ. Βλάχος ἱερεὺς Κ. Παπαδημητρίου Ν. Παπασταματίου καὶ διμοδιδ. Θεόδ. Παπαθεοδώρου Ἀριστείδης Βάθης ἔμπορος Μιχαὴλ Τσομόκος ἱερεὺς Ἀπόστ. Ν. Σπανός <i>Ἀμαροῖσιον.</i> Ἀναστάσιος Λάσκαρης ἱερεὺς Κωνστ. Γ. Δούσης Ἰωάν. Γ. Πολιτόπουλος 2 Κωνστ. Σωτηρίου Χαϊμαντᾶς 1 <i>Χαλάρθρι.</i> Σωτήριος Κυριάκου ἱερεὺς Ἰωάν. Νικολάου Ἀρχιπρεσβύτερος Σπυρίδων Σταύρου ἱερεὺς Γ. Σκούρτης ἱερ. (χωρ. Μπραχαμ.) <i>Ἄθμος Κρωπίας.</i> Ἰωάν. Χούντας ἱερ. (χωρ. Βάρι) 1 Χρ. Ι. Δημητρίου ἱερ. (Χ. Κωροπι)	Ἐστράτιος ἱερεὺς (χωρ. Κωροπι) 1 Μερκούριος Γ. Δ. ἱερεὺς. Παπαϊωάννης Ἰσιδώρου Ἡλίας Μπάλτας δημοδιδάσκ. Ἀθ. Μελ. Μπάρτης (Χ. Καρα) <i>Κολοκυνθοῦς</i> Νικόλ. Μπῆτρος ἱερεὺς Νικολ. Κεραμᾶς <i>Μαρίδιον</i> Κοσμάς Παπαδημητρίου ἱερεὺς Δημήτριος Παπαδημητρίου Χρῆστος Ἀναστασίου. Ἰωάν. Αφιερίγκας. Φώτιος Λιάκος (Καλυβ. Χασίας) <i>ΠΕΙΡΑΙΩΣ</i> Γερμανὸς Λίμας Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόρ. Κ. Παπαγρηγορίου ἱερεὺς Γεράσ. Βεργινάδης ἱερ. Ἀγιορείτης Ἀθ. Πάλλης Σακελλάριος Ἰούλιος Παπαδόπουλος ἱερομόν. Δημ. Παπακωνσταντόπουλος ἐφημ. Ἀγ. Σπυρίδωνος Λεωνίδας Α. Οἰκονομόπουλος ἱερεὺς (χωρ. Ἰσαρι) Γ. Γεωργιάδης ἱεροδιάκονος Κρής Γαβριὴλ Παπαϊωάννου ἱεροδιακ. Ἄνθυμος Μοναχός 2 Ἐμμανουὴλ Ν. Καστριώτης 2 Φωκίων Βάμβας 2 Ἡρακλῆς Χριστοδούλου 1 Μιχαὴλ Μελισσόπουλος Κυριακὸς Λυγινός ἐργοστασιάρχης Κωνσταντῖνος Καραγιαννόπουλος Νικολ. Παπαϊωάννου πρωτοψάλτης Μπεν. Καλοπαίδης Ἰωάν. Κουλεντιανός Δημήτριος Κ. Τσόγιας Σάββας Ν. Λίνος Κωνσταν. Ζουσακῆς Χρῆστος Β. Στύλος Εὐθυμ. Ι. Σφέτσος Ἰωάν. Χ. Κλαδιάς Ματθαῖος Γ. Γάσπαρης (ἐκ Καρίσου) Χρῆστος Βρυχωρόπουλος Γεώρ. Β. Καψαμπέλης Ἰωάννης Τράγγας Ἀπόστολος Κ. Στοῦκίδης Ἡρακλῆς Βλασόπουλος Γ. Παῖζης Ἰ. Γ. Σιδερίδης Γρ. Κούπας

Κυριαὶ Ἀθηνῶν.

Χρυσόθεμις Βασιλοπούλου
Ἀκριβὴ Κίμη
Πηνελόπη Μπούκη
Ἑλένη Μπούκη
Σταματικὴ Ἰωάννου
Παναγιώτα Θεοδώρου Διδασκάλ.
Δήμητρα Χαύτα
Βασιλικὴ Τρικκαλιώτου
Ἑλπίς Ὁδ. Πατρατσικιώτου
Στυλιανὴ Βόγλη
Χαρίκλεια Ι. Ἀπέργη
Μαριγῶ Ρόμβου
Βασιλικὴ Ἰωάννου
Ἀγγελικὴ Βουδούρη

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
Γ. Π. Μπουρνάκης	1 'Η 'Ι. Μονή τοῦ Προδρόμ. (Δεσφίνος)	1 'Ιωάν. Δ. Καβούρας Διάκονος
Χρῆσ. Μητρόπουλος		Ζωσιμάς 'Βοφιγμενίτης
Π. Παναγουλάκος	ΑΕΒΛΑΔΕΙΑΣ	Κυριάκος Κυριακόπουλος
Χαρίλ. Γεωργόπουλος	'Ιερά Μονή 'Οσίου Λουκά	Παπαγεωρ. 'Ιερ. (ἐξ 'Αγ. Λαυρεντίου)
Νικολ. Πυρουνάκης	Νικόδημος 'Ηλιάδης 'Ηγούμενος	2 Βύσταθ. Κ. Πτειζάρης
Χρ. Παπαγιαννούλης	Γαβριήλ Καστρίτης Σύμβουλος	1 Δημήτριος Α. 'Αργύρη
'Αργύριος Λέγγερης	Εὐγένιος Οικονόμου »	Γεώρ. Δ. Μητσόπουλος
Γρηγ. Γεωργόβιτης 'Αρχιμουσικός	Διονύσ. Ρήγας 'Ιερομόναχος	Παύλος Ι. Μουτογιάννης
Κ. Π. Τσαντίλης (ἐκ Μεγαλοπούλου)	'Ιωάσαφ Γ. Καστρίτης »	'Αθ. Ν. Χρυσοχοϊδης
'Αντών. 'Αθ. Μαρκόπουλος (Μεσήμιος)	'Ιωσήφ Τσάμης »	Γ. Ι. Οικονομίδης
'Αντ. Δ. 'Αγριζνίτης (ἐξ 'Υδρας)	'Ιερόθ. 'Ανδρίτσος »	'Ι. Δ. Σαχίνης Σχολάρχης
Παναγ. Ν. Θυάφης »	'Ι. Σκόνδρας 'Ιερέυς (ἐκ Κυριακίου)	Κ. 'Ιω. 'Αδαμόπουλος
Μιχαήλ Προηγούμεν. Γαϊδάκος Κρής	'Ιωάν. Σφοντσήρης 'Ιερέυς	ΛΑΡΙΣΣΗΣ.
Ν. Βασ. Κουτσουθέλης (ἐκ Βώλου)	Νεκτάρ. Β. Μπένης 'Ιεροδιάκονος	Μιχ. Σ. Μυλωνάς
Μιχ. Διόκουρας μηχανικός Σιδηροδρ.	<i>Διστομον</i>	Κωνστ. Χατζιδάκης
Γεωρ. Τσαντίλης χωροφύλαξ	Γ. Ν. Παπαναστασίου φοιτητής	'Ιωάν. Κουτσαμπασάκης
Νικολ. Μανολακιάκης ἡ Πιπίτης	'Αναγνώστ. 'Α. Βασιλείου.	'Εμμ. Νικηφοράκης
Μιχαήλ Παπαδzes	ΛΑΜΙΑΣ	Θεόδ. Κέκκος
Νικολ. Χαντσηγεωργίου	Παναγ. Π. Σακελλάριος	Βασιλ. Μακρής
'Αναστάσιος Α. Κουπουτιώρης	Α. Σ. Χαρτοφύλαξ	'Ανδρέας Φουσεκής
Σπυρίδιον Β. 'Αρχπογιάννη	'Ιωάν. Μηλαρόπουλος 'Ιερομνήμων	ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.
'Ιωάν. Μαρκόπουλος	5 'Αθαν. Θεοδώρου 'Ιερέυς	Βισαρίων Γεωργίου 'Ιερέυς
Νικόλα. Μπενόπουλος διδ. 'Αθηνῶν	1 Λάμπρος Κουκουτάκος 'Ιερέυς	Ζήσης 'Ιακώβου »
<i>Κυρία</i>	Στυλιαν. Χουλιάρης 'Ιερέυς (Στυλίας)	ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ.
Εὐφημία Α. Καστριώτου	Θ. Αγγιλόλης 'Ιερέυς (ἐκ Καλυβίων)	Γεωρ. Καλαντσόπουλος 'Ιεροδιάκ. 20
Φωτεινή Τσαμπάκη	Κ. 'Αβραάμ 'Ιερ. (ἐκ Μουσαφάμπη)	ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.
Μαρία Κέκε	Θεοδ. Παπαναστασίου 'Ιερ. (ἐξ 'Ε-	'Ιωάν. 'Ανδρέοπουλος 'Ιερέυς
Μαρία Β. 'Αραπογιάννη	λευθεροχωρίου)	Γεώργ. Θεοφανόπουλος
Σταματική Δανιήλ 'Αθήνας	'Ι. Παπαλιθιέντης 'Ιερ. (ἐκ Δαδίου)	'Αντών. Φ. Οικονομόπουλος
ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ	Γ. Διαμαντόπουλος » (ἐκ Δακο-	Γεωρ. Μπιργιώνης
Μιχαήλ Παπακτιδώρου 'Ιερέυς	σπηλαιας	'Απόστολ. Σ. Σκουλίκης
Δημ. Παπαπαναγιώτου »	Κ. 'Αντωνόπουλος » (ἐκ Κομπο-	Στεφ. Μεσσηνέζης
Στυλιανός 'Ιωάν. Θεοχάρης »	τάδων)	<i>Κεφαλόβρυσον 'Αγριίου.</i>
Κοσμάς Ν. Μάθεσις	'Αθ. Ι. Κατσουρόπουλος 'Ιερ. (ἐξ	Γεωρ. 'Αντ. Κουβέλης
Σωτήρ. Ραυτόπουλος	'Ελατείου)	Γρηγ. Παπανικολάκος (Μ. Μυρτιάς)
ΘΙΒΩΝ	Παπαπαναγ. Σακελλάριος	ΚΟΡΙΝΘΟΥ.
'Ιερά Μονή Συρματά.	Παπαθασίλ. 'Ιωάννου (ἐκ Δραμάνων)	'Αναξαγόρας Δαμουλιάνου
Καλλιόπιος Σταματιάδης 'Ηγούμεν.	<i>Δημ. Δρυμίας και Τιθορέας.</i>	Παναγ. Ζωγράφος
Βησσαρίων Ι. Βασιώτης 'Ιερομόν.	Σπ. 'Αγραφιώτης Σακελ. (ἐκ Δαδίου)	Μάρθκ Μοναχή
'Η ἐκκ. άγ. Γεωργ. (χωρ. Σπαίδες)	Παπαλουκάς Πέτρος (Μόδιον)	'Ιωάννα Δαμουλιάνου
Εὐάγγελος Γεωργίου	Παπακωνσταντ. Βασιλείου »	'Αθ. Ρομπόκος ('Ιβραίμπη)
'Ιερά μονή Ταξιαρχῶν Δημ. Θλαθης.	Παπαλουκάς Μακρυγιάννης (Δαδίον)	Γαλακτίων Κανελλόπουλος μοναχός
Παναρέτος Κ. Μίχας 'Ηγούμενος	Παπκ-'Ιωάν. Κουτσουπιζ »	2 'Εκ τῆς 'Ι. Μ. Προφ. 'Ηλ. Ζαχόλης.
Δανιήλ. 'Αθ. Σπηλιώτου 'Ιερέυς	Τὸ κοινὸν τῆς 'Ιερας Μονῆς »	'Αγαθ. Θ. Κανελλόπουλος 'Ιερομόν. 5
ΑΜΦΙΣΣΗΣ.	Νεόφ. 'Ι. Κανέλλου 'Ηγούμενος	Παρθ. Σπανόπουλος 1
Εὐθύμιος Στεργιόπουλος 'Ιερέυς	Σερκφίμ Βύσταθίου Πνευματικός	Εὐγέν. Χασαπόπουλος (ἐφ. Κγούρα)
Νικόλαος Λιμπέρης »	Μιλτ. Καρούσης 'Ιερ. Γλουνίτσης	Διονύσ. Κλουτσουινιώτης Μοναχός
Γεώργιος Παπασπύρου »	Θεμ. Α. Σουφλής » Πηλαιοχωρίου	
Κωνσταντῖνος Ζήσης »	'Ι. Μονή 'Αγάθωνος Γεννάδιος Δη-	ΒΩΛΟΥ
Γ. Λάιος (ἐκ Σερνικακίου) »	μητριαδης 'Ηγούμενος	Βενιαμίν Λαμπέτης 'Αρχιμανδρ.
'Ιωάννης Γλημής 'Αγ. Εὐθυμίας » 2		
Πέτρος Κρινόπουλος ἔμπορος 1		
ΠΗΔΑΛΙΟΝ		

Σώμ.		Σώμ.		Σώμ.
1	Παναγ. Οικονομόπουλος (έφ. Μάξι)	1	Άνώνυμος τις Εύσεβης	1
	Π. Παπακυθιμίου Προλ. Θεολογίας		Παναγ. Άθ. Δεληγιάννης	
	Ήλίας Σπανός Ίερεύς		Άγγελής Καρίτσης	
	Π. Α. Τριξανφυλλόπ. (δικ. κλητ.)		Ίωάν. Χρ. Καβουράκης	
	Ίω. Α. Γεωργαντόπουλος		Δημήτριος Άντ. Πανάγος	
	Ίωάννης Ψαρρός Ίερεύς		Άντώνιος Α. Βότσης	
	Γεώργ. Κορούλης »		Γ. Μ. Χαλιούρης Λαμπαδάριος τής	
	Σωτήρ. Σιετής δημοδιδασκαλος		Κ. Θεοτόκου	
	Παναγής Γκανάς Ίερεύς		Ν. Άντ. Καρδούλης (Καλύμνιος)	
	Άγγ. Σωτηρόπουλος Πνευματικός		Τη επιστολή Ίησυχίου Ίερομον.	
	Συμεών Ν. Κουμούσης Ίερομον (έκ		βιβλιοδ. ο ίδιος	
	Τρικάλων Κορίνθου)		Γεώργ. Ίερεύς Μαραγκουδάς	
	Άνθιμος Λαζάνης Ίερομόναχος		Γεώρ. » Κουρής	
	Γ. Σταματέλος Ίερ. (έκ Γελληνίου)		Χρυσάνθος » Μπίκος	
	Σπ. Χρυσανθόπουλος (έκ Ναυπακτ.)		Γεώρ. Ν. Χείλαρης	
			Δημ. Άθ. Βλαστού	
			Κυριαί	
			Άνθοῦσα Μοναχή	
			Έλένη Θ. Καλαμήτσου	
			Σταματίνα Η. Σκουμπάφη	
			Μαριγώ Παντελή Κιούση	
			Θεοδωρούλα Δ. Καλίτσα	
			ΛΙΓΙΟΥ	
			Άριστείδης Γιαννόπουλος	
			Σπύρος Οικονόμου	
			Βασίλ. Οικονόμου Ίερεύς	
			Γεώρ. Α. Οικονόμου »	
			Γ. Ι. Άγγελετόπουλος »	
			Θεόδωρ. Σταυρόπουλος »	
			Χαρίτων Θ. Παπαθανασόπουλος	
			Γεώρ. Δαδιώτης Ίερεύς	
			Νικολ. Οικονόμου » (Άρφαρ)	
			Νικολ. Σωτηρόπουλος »	
			Κων. Πετρόπουλος »	
			Άθαν. Σκαρτσάλας »	
			Άγγελής Μπακόπουλος	
			Παναγ. Δημάκης έμπορος	
			Μιχαήλ Στ. Γεωργίου	
			Ίωάννης Δ. Γιόξας	
			Ίωάν. Παυλής	
			Άνδρικός Άνδρικόπουλος	
			Δημος Καραλατσάνης	
			Χρήστος Άναττασόπουλος	
			Κωνστ. Γ. Κουγέβετας	
			Άγγ. Γ. Κουγέβετας	
			Χαράλαμπος Γ. Κουγέβετας	
			Πανάγος Γ. Κουγέβετας	
			Πέτρος Ν. Κουσουρής	
			Δημ. Π. Ταξιάρης	
			Βασίλ. Ν. Παναγιωτόπουλος	
			Άναγν. Σωτηρακόπουλος (Τέμενη)	
			Κων. Σ. Δημόπουλος (Καμάρες)	
			Δημ. Κωνσταντίνου (Μουρλα)	
			Κωνστ. Νικολακόπουλος	
			Παναγής Λαμπρόπουλος.	
			Ίωάν. Δασκαλάκης	
			Γεωρ. Κουτσόπουλος (Αόγγου)	
			Χαράλ. Σωτηρόπουλος	
			Μιχαήλ Μεγαρίτης	
			Εύστρ. Κωστόπουλος (Ήπειρώτης)	
			Χαράλ. Παπαδημητρίου	
			Άθ. Καμπέρος	
			Πανάγος Λιριντσής	
			Γεώρ. Ζωλότας	
			Μιχαήλ Γαλάνης	
			Άδελφοί Κ. Τοπολιανίτη	
			Σπυρ. Δ. Κουλούβαρδης	
			Μιχαήλ Σούρης	
			Ίωάν. Δ. Φίλιας	
			Σπύρος Άνδρικόπουλος	
			Χριστόδ. Παπαχριστοδουλόπουλος	
			Κωνστ. Τσιχλόπουλος	
			Ν. Α. Οικονομόπουλος (Άρφαρ)	
			Άναγνώστης Κοντορρηγόπουλος	
			Α. Κανελλόπουλος	
			Δημ. Βέρας	
			Παναγ. Σακελλαρίου Εικονογράφος	
			Πανάγ. Εύθ. Κανελλόπουλος	
			Γεώρ. Άντ. Μπουζόπουλος	
			Σωτ. Γ. Πατρινός	
			Σπήλιος Γιουργιοτόπουλος	
			Άναγν. Γ. Παπαθανασόπουλος	
			Βασίλειος Μπόκολας	
			Πέτρος Βάβαλος έμπορος	
			Κυριαί	
			Άδελφαι Καρακατσάνη	
			Διονυσία Καρακατσάνη	
			Χρυσούλα Γαργαράκη	
			Άγγελική Στ. Γεωργίου	
			Έκ τής Ίεράς Μονής τῶν Παμμε- γίστων Ταξιαρχῶν.	
			Τὸ κοινὸν τής Ι. Μονής	
			Προκόπιος Ήλιόπουλος Ίηγούμ.	
			Άγαθάγ. Νικολαΐδης Άρχιμανδρ.	
			Θεοφ. Παπασταθόπουλος Ίερομόν.	
			Καλλιόπιος Άβραμόπουλος »	
			Βενέδικτος Πετούλιας »	
			Ναθαναήλ Πονηρόπουλος »	
			Έπιφάνιος Ίωαννίδης »	
			Άμφιλόχιος Λουκόπουλος »	
			Γερβάσιος Ίωαννίδης Άρχιμ.	
			Άγαθάγγελος Δ. Ίωαννόπουλος	
			Παρθένιος Βασιλειάδης	
			Δανιήλ Η. Χρυσανθακόπουλος Ίεροδ.	
			Άσημάκης Α. Σταυρόπουλος	
			Σταμάτιος Άργυρόπουλος	
			ΠΑΤΡΩΝ.	
			Χρυσ. Βενέτης Ίερομ. (Μαρίτσης)	
			Φιλθέ. Ίωαννίδης Ίερ. (Σταυρού)	
			Ν. Παναγιωτόπ. (Έφ. Άγ. Νικολ.)	

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
Σεραφίμ Δ. Ρηγόπουλος 'Ιερομ. (Άγιου Άλεξίου)	1	1
'Επαμ. Γεωργόπουλος 'Ιερέυς		
'Ιω. Δούκας 'Ιερ. (έκ Γουμενίτσας)		
'Ιω. Γ. Ψιμάδας 'Ιεροδιάκονος		
Θρασύβ. Συριόπουλος έμπορος	20	2
Κων. Ντούκουρης βιβλιοπώλης	10	1
'Ανδρέας Β. Πάσχας	10	
Σπυρ. Μέγαρης	2	
Γεώρ. Δ. Μόσχος (έξ 'Ηπείρου)	3	
Νικολ. Παυλάκης	2	10
Χαρ. Παπαδημητρίου (έξ 'Ηπείρου)	1	1
Γεώρ. Κυπαρίσσης		
Γεώρ. Παπακωστάς		
Κωσστ. Ν. Σούρλας		
Χρήστος Κ. Γεωργίου		
'Απόστολος Γ. 'Εξάρχης		
Γεώργιος Ψύλλας		
Χρήστος Αθανασόπουλος		
Γεώρ. Γ. 'Εξάρχος		
Φώτιος Άγγελόπουλος		
Δημήτριος Π. Ρόζης		
Γεώργιος Ρόζης		
Κώνστ. Στούλος		
Δημήτριος Γ. Σίμος		
Νικόλ. Ντρέκας (έξ 'Ηπείρου)		
Γεώρ. Μανιοτόπουλος		
Βασίλ. Α. Μεντσελόπουλος		
Μιχαήλ Φωτόπουλος		
Νικολ. Σαμαρζς		
'Ανδρέας Βλαστάρης		
Εύθ. Καράκαλος πρόεδρος Πρωτοδ.		
Χρυσάνθος Χρυσανθόπουλος		
Κωνστ. Δασκαλόπουλος		
Δημ. Γούναρης		
'Ιωάν. Γούναρης		
Δημ. Σπηλιόπουλος		
'Απόστολος Γ. Συρογιάννης		
'Ιωάν. Χρυσανθακόπουλος		
Δημ. Μ. Ζωγράφος		
Νικολ. Τσαγκρώνης		
'Ελευθέριος Μιχαλόπουλος		
Διονύσιος Λογαθέτης		
Φώτης Αντίπας		
Λεων. Γ. Παπαδόπουλος		
Πέτρος Πετρόπουλος		
Γεώρ. Μ. Άσημακόπουλος		
'Αδελφοί Πετρόπουλοι		
Παναγ. Φαραντούρης (Κεφαλήν)		
Κωνστ. Άλεξάνδρου 'Ιατρός		
Περικλής Άδαμόπουλος		
'Ανδρέας Πριονάς ('Αγιογράφος)		
Κυρίαί		
Χρ. Π. Μπαγιαννοπούλου		
Γεωργίτσα Δημητρίου		
Διαμάντω Μπαλασσοπούλου		
Μαρ. Άργυρ. Παπαδοπούλου		
'Αγγελική Καρανικολάου		
Έκ της 'Ιερᾶς Μονῆς 'Ομπλοῦ.		
Τὸ κοινὸν αὐτῆς		
Δανιήλ Ράπτόπουλος (Σύμβουλος)		
'Αγάπ. Ν. Άντωνόπουλος 'Ιερομόν.		
Τὸ 'Ηγουμενοσυμβούλιον		
Σωτήριος Άσημακόπουλος		
'Αγαθάγ. Γκοτσόπουλος 'Ιεροδ.		
Δανιήλ Παναγιωτόπουλος 'Ελληνοδ.		
Πύργου 'Ηλείας		
Κύριλλος 'Ιερομόναχος		
'Αβράμιος Γιαννόπουλος		
Γεώρ. Γκάψης 'Ιερέυς		
Θ. Β. Παπαδόπουλος 'Ιερέυς (Δημ. Λαμπίας).		
Θ. Σπηλιοτόπουλος » (» Λετρινῶν)		
'Ηλ. Άναστόπουλος » (Βαρβάσενα)		
Παναγ. Κανελλόπουλος		
Γ. Παπανικολάου Οἰκονόμος		
Σπυρίδων Γκίδαλος		
Χρήστος Άλεξόπουλος ράπτης		
Χρήστος Σταματόπουλος		
Δημ. Διονυσόπουλος		
Σακελλάριος 'Αρχιεπ. επίτροπος		
Κωνσταντῖνος Μαρᾶτος 'Ιερέυς		
'Αθ. Παπαπαύλου »		
'Ανδρ. Παπακανελλου » (χωρ. Καραγιούζη)		
'Ηλίας Γκούσιος »		
Δ. Σχίζας 'Ιερέυς ('Αντραβίδα)		
Χρ. Ντεβένος Πρωτοπρεσβύτερος)		
Χρ. Παπαδιαμαντόπουλος		
'Ανδ. Μάλλιαρης ψάλ. (Καββάσιλα)		
'Αγ. 'Αθανάσιος Καραγιούζη		
Εὐπραξία Μοναχῆ		
'Αγ. Νικόλαος Καββάσιλα.		
Θεοφάνη Μοναχῆ		
ΚΥΛΛΗΝΗΣ.		
Τὸ κοινὸν τῆς Μονῆς Βλαχερνῶν		
Χριστόφ. Γ. Χριστόπουλος 'Ιερέυς		
'Αριστ. Δ. Λευκαδίτης		
Έκ της 'Ιερᾶς Μ. Βλαχερνῶν.		
Συμεὼν Λακιώτης 'Ιερέυς		
Χαραλ. Κατσιᾶς »		
Κύριλλος Χρήστου 'Ιερομόναχος		
'Ιωσήφ 'Αβραμόπουλος »		
Εὐθύμ. Χ. Χρηστόπουλος		
ΝΕΖΕΡΩΝ.		
'Η 'Ιερὰ Μονὴ Χρυσοποδαριτίσης		
Δανιήλ 'Ηγούμ. Άνδρουτσόπουλος		
ΔΙΒΡΗΣ.		
Δημ. Σταθόπουλος 'Ιερέυς		
'Ανδρέας Μαρᾶζης »		
Νικολ. Παναγούλης »		
Βασ. Φακῆς Σακελλίων»		
Χαραλαμ. Γιούλης		
Κωνσταν. Σπ. Γιούλης		
'Αποστολ. Δ. Μαραγκός		
Ν. Α. Μαραγκόπουλος (έκ Πατρῶν)		
'Αναστ. Δ. Σαρατσόπουλος »		
Νικολ. Τσεντσερῆς »		
Άνω Μονὴ Δίβρης		
'Αγάπιος Παπανδρόπουλος 'Ηγ.		
Δανιήλ Κωνσταντόπουλος 'Ιερομον.		
Εὐγένιος 'Ιερομόνοχος		
Κάτω Μονὴ Δίβρης.		
Γρηγ. Γιαννόπουλος 'Ιερομόν.		
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ.		
Δῆμος Λαπαθῶν 'Ι. Μονὴ 'Αγ. Νι- κολ. Δι' ἐπιστ. Παρθ. Καστανᾶ		
'Ιάκωβος Γ. Λαμπίρης Προηγούμ.		
Παφνούτ. Σακελλαρόπουλος Πνευμ.		
'Αμβρόσιος Γεωργίου σύμβουλος		
Κύριλλος Μενύκτης 'Ιερομόν.		
Καλλίνικος 'Αναγνωστόπουλος »		
Παρθένιος Καστανᾶς »		
Νικολ. Χ. Κριμπᾶς δόκιμος		
'Αριστείδης Λυγερόπουλος »		
ΒΛΑΣΙΑΣ.		
'Ανδρέας Παπανδρικόπουλος 'Ιερέυς		
Θεόδωρ. Σπηλιοτόπουλος »		
'Αθαν. Κωνσταντᾶρας »		
Θεόδ. Μπελερῆς »		
Δ. Παπαγεωργίου 'Επισκ. 'Επίτρ.		
'Ηλίας Κατσαρῆς Σακελλάριος		
Δημ. Δημόπουλος 'Ιερέυς		
Νικολ. 'Ιω. Κριμπᾶς »		
ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ.		
Τῆ ἐπιστάσις Κυρίου Κυρίλλου Κυ- ριακοπούλου 'Ιεροδιακόνου.		
Γαβριήλ Παπανικολάου Πνευματ. Ι		
Γερμανὸς Γεωργιάδης		
'Ιερεμ. Θεοφυλακτόπουλος		
'Ιγνάτιος 'Αναγνωστόπουλος		
Διονύσιος 'Ιωαννίδης		
Κύριλλος Κυριακόπουλος 'Ιεροδ.		
Νήφων Γ. Δημόπουλος »		
Διονύσ. Άσημακόπουλος 'Ιερέυς		
Στέφαν. 'Αναγνωστόπουλος »		
'Αγαθάγγελος Δημητρίου »		

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
1 Ἄγγελ. Χ. Σταυρόπουλος ἱερογράφ. Βαρθ. Κωνσταντινίδης Ἱεροδικ.	1 Π. Γκίμης (Μαγούλιανα) Κωνσταντ. Μασοῦρας Διδάσκ.	1 Γεώρ. Ψαζίδης διδάσκαλος Χρήστ. Ἱερ. ψάλτης Δ. Μερλόπουλος Γεώρ. Δροσινός Γ. Κ. Τζακανίκος Κούμανης Παπαδάκης δημοδιδάσ.	1
ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ.	ΒΥΤΙΝΗΣ.	ΣΠΑΡΤΗΣ.	
Εὐγέν. Φελεμέγκας Ναθαναήλ Ἀντωνίου	Παναγ. Παπαντωνίου Ἱερεὺς Γ. Δημητρακόπουλος » Θεόδ. Σεβταλῆς » Δημ. Κουβόπουλος » Λάμπρος Πικροχονασίου »	Στυλιανός Δημητρόπουλος Δημ. Νιαρέας Ἱερεὺς Νικολ. Κονταξόπουλος » Νικόλ. Σκραντόπουλος » Μιχαήλ Μιχαλόπουλος » Γρηγ. Τσιγκουράκος » Παναγ. Γραφειάδης » Κωνστ. Κανέλλος » Ἰωάν. Λάμπρου » Ἱερὸς Ναδς (χωρ. Ἀριανῶν) Ἀνθιμος Μιχαήλ Μοναχός Ἀριστείδης Γ. Πολυχρονάκης Π. Βλασόπουλος Π. Κωνσταντάρης Κ. Σακελαρόπουλος Ἐμμ. Δόξας Χρ. Μπεκράκος Ἰωάν. Βαμβελῆς Ἀγησίλαος Κυρούσης	1
ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ.	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΗΣ.		
Σπυρίδων Ρηγόπουλος Ἱερεὺς Ἄλεξαν. Ἀλεξανδρόπουλος » Π. Οἰκονόμ. ἡ Κουτσουράκης » Σωτήρ. Παπακωνσταντίνου » Κωνσταντ. Ζῆς » Φίλιππος Ξίνος » Πέτρος Παναγιώταρος » Προκόπιος Προκοπίκης » Διαμαν. Διαμνητόπουλος Ἱεροδικ.	Θεράπων Παπαναστασίου Ἱερεὺς Φώτιος Δ. Τσουνῆς » Ἡ Βιβλιοθήκη Ἀνδριτσαίνης		
Ἰωάν. Βουγιουκλέπουλος » Δημ. Ἀθανασιάδης » Νικόλαος Π. Ζαφειρόπουλος Ἀντώνιος Καρακασόπουλος Γεώργ. Βύσταθίου Ἰλίας Γ. Λαμπρόπουλος Νικόλ. Α. Λαδόπουλος Ἰωάν. Γ. Γιαννούλης (Μαυρίκι) Γεώρ. Τράκας Παναγ. Χ. Κουγιωνᾶς Ἀθανασ. Τούτουνας Βασίλειος Ξερβόπουλος Δημήτριος Πάρχας Γεώργιος Μακρόπουλος Ἀναστάσ. Ρ. Πετρόπουλος Δημητρ. Θεοδοσόπουλος Ἀνδρέας Σκοῦρας Νικολ. Ἀν. Πιρασκευόπουλος Μιχαήλ Γ. Μιχαλόπουλος Ἀθαν. Βύ. Κοντονικολάκος Ἰωάν. Δημητρακόπουλος (Λεβίδι) Δημ. Καμπέλος » Θεόφιλ. Ζαχαρόπουλος Δημ. Ἐμμ. Καρζῆ φαρμακοποιός Ἰωάννης Β. Μπαμπανικολός Κωνστ. Ριζιώτης	2 Σεβ. Ἐπίσκ. Τριφυλ. καὶ Ὀλυμπίας 2 Ἀντών. Οἰκονομίδης Ἱερεὺς Κωνστ. Κυριακόπουλος » 2 Δημοσθ. Λαμπρίδης 2 Γεώρ. Α. Γκίμης 1 Διονύσιος Γ. Ἠλιόπουλος		
ΓΑΛΑΝΙΤΣΑΣ ΓΟΥΡΥΝΙΑΣ.	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ.		
Θεοδ. Πολυχρονόπουλος Ἱερεὺς Δημ. Π. Φουρνόδαυλος » Δ. Κορδοπάτης » Ἰωάν. Ν. Ροζῆς » Ἀντών. Χ. Φουρνόδαυλος Ἱερὰ Μονὴ Προδρόμου Γενάδιος Φοραδᾶς Ἠγούμενος Καλλιστρατ. Σιγαδινός Ἱερομ. Ἰ. Τσουτσαϊάνης (ἐξ Ἀτσιώλου)	Σεβ. Ἐπίσκ. Τριφυλ. καὶ Ὀλυμπίας 2 Ἀντών. Οἰκονομίδης Ἱερεὺς Κωνστ. Κυριακόπουλος » 2 Δημοσθ. Λαμπρίδης 2 Γεώρ. Α. Γκίμης 1 Διονύσιος Γ. Ἠλιόπουλος		
	ΚΑΛΑΜΩΝ.		
	Δι' ἐπιστασίας Κωνστ. Χ. Δουκάκη. Χρυσαν. Ταμουρατζῆς Μ. Λίμουαλῶν 5 Κυπριαν. Θεοφιλόπουλος Ἀρχιμ. Μ. Βελανιδιάς 2 Π. Τριαντόπουλ. Ἱερ. (Δ. Κορώνης) 1 Ν. Βέλμαχος » (Φλαρίου) Περ. Στασινόπουλος Ἱερ. » Ν. Σταματέλλος Σακελλαρ. (Ἀγ. Ἰωάν. Προδρόμου) Γ. Βέλμαχος Ἱερ. (Γιαννιτσάνικα) Ἄνδρ. Γ. Μάστρακας Πέτρος Κάτσαρης Ἱερεὺς Ἄθ. Διπλαρίδης » Δημ. Δ. Γεργούλος (ἐκ Κορώνης) Ἀπόστ. Καμαρινάκης Ἰωάν. Δαμιανός Γ. Ἄθ. Μιχαλακέας Β. Ἄθ. Μιχαλακέας Κ. Ν. Ψαλτήρας ζαχαροπλάστης Ἰωάν. Ἄθ. Ταϊόπουλος 2 Ἀριστοτ. Η. Γαρίδης βιβλιοπώλ. 1 Σωτήρ. Θεοδ. Πελεκάνος Καστανιά		
	ΚΑΛΑΜΩΝ.		
	Δι' ἐπιστασίας Κωνστ. Χ. Δουκάκη. Χρυσαν. Ταμουρατζῆς Μ. Λίμουαλῶν 5 Κυπριαν. Θεοφιλόπουλος Ἀρχιμ. Μ. Βελανιδιάς 2 Π. Τριαντόπουλ. Ἱερ. (Δ. Κορώνης) 1 Ν. Βέλμαχος » (Φλαρίου) Περ. Στασινόπουλος Ἱερ. » Ν. Σταματέλλος Σακελλαρ. (Ἀγ. Ἰωάν. Προδρόμου) Γ. Βέλμαχος Ἱερ. (Γιαννιτσάνικα) Ἄνδρ. Γ. Μάστρακας Πέτρος Κάτσαρης Ἱερεὺς Ἄθ. Διπλαρίδης » Δημ. Δ. Γεργούλος (ἐκ Κορώνης) Ἀπόστ. Καμαρινάκης Ἰωάν. Δαμιανός Γ. Ἄθ. Μιχαλακέας Β. Ἄθ. Μιχαλακέας Κ. Ν. Ψαλτήρας ζαχαροπλάστης Ἰωάν. Ἄθ. Ταϊόπουλος 2 Ἀριστοτ. Η. Γαρίδης βιβλιοπώλ. 1 Σωτήρ. Θεοδ. Πελεκάνος Καστανιά		
	ΜΕΣΣΗΝΗΣ.		
	Ἰωάν. Πιεράκος Ἀνδρέας Τορναδῶρος Σταυ. Οἰκονομάκης δημοδιδάσκ. Ἡρ. Γ. Σανδάλης (ἐξ Ἀρεωπόλ.) Ἰωάν. Δ. Καραμπάγιας		
		Μονὴ Ἀγίου Διονυσίου 1	1
		ΛΕΥΚΑΔΟΣ	
		Γρηγ. Σούντιος Ἠγ. Ἀσωμάτων 6 Παντελεήμων Φίλιππας Ἱερομόν. 1 Φιλάρ. Καρύδης » Ἠγ. Φκνερ. Ἀβέρκιος Κομπίτσης » Γεώρ. Καββαδίας » Ἀνδρέας Ἀργύρης Ἱερεὺς Σωφρόνιος Κατωπόδης » Ἐπαμ. Κατωπόδης » Βύσταθιος Δ. Γουριώτης ἔμπορος Σπυρ. Θ. Μελλάς » Φίλιππος Σ. Ἀρέθας »	
		ΚΕΡΚΥΡΑ	
		Ἀγαθάγ. Ἱερομ. Μάμαλος Κέρκ. Βενέδικτος Ἱερομ. Μακρῆς Χρῦσ. Κοντογεώργης, Ἱερομ. Σπυρίδων Γώγγας Ἀναγνώστης Γεώρ. Μοναστηριώτης Ἀναγνώστης Μιχαήλ Ἱερεὺς Βραδῆς Ἱερεὺς Ἀρσένιος Λευθεριώτης Δημήτριος Βασιλάς Ἱεροδιάκονος	

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
Σπυρ. Ἀναγνώστης Δαπεργούλας	1 Πέτρος Α. Καλιγκούνης	1 Ι. Μιχαλόπουλος
Ἀναστάσιος Ἱερεὺς Φαγωγένης	Παπα Ἀντώνιος Δ. Μεθενίτης	Δ. Ζακνής
Σπυρ. Μακρῆς Ἀναγνώστης	Μιχαήλ. Ἰω. Μπούκουρας	Π. Β. Λεβεντάκης
Κωνσταντῖνος Ἀγάθος Ἀναγν.	Γεώρ. Βασιλάκης Ἱερεὺς	Α. Βογιατζής
Σπυρίδων Μουμούρης		<i>Κυρία</i>
Γεράσ. Κοντογεώργης Ἀναγν.	ΣΥΡΟΥ	Ἀνέτα Βιδάλη
Τῆ Ἐπιστολῆ Νικηφόρου Ἀρμένη	Τῆ Ἐπιστολῆ Παραγιώτου Οἰκονόμου Ἱεροδιακόνου.	Κλεοπάτρα Βουτσινᾶ
Ἀθανάσιος Σκιαδόπουλος	Σύρου Ἀρχιεπ. Μεθόδιος	ΤΗΝΟΥ
Χρυσάνδρος Ἱερ. Πλατσαῖος	Γεώρ. Βαρούχας Ἱερεὺς	5 Ἀγγελος Κονταρίνης Ἱερεὺς
Γεώρ. Ρεπούλιος	Ι. Ρενιέρης Ἱερεὺς Πρωτοψάλτης	Ἀγγελος Φώσκολος »
Ὀδυσσεὺς Παπαβλασόπουλος	Ἀγγελος Μαρκουλῆς »	Ἀντ. Κονταρίνης »
Σπυρίδων Σαβανῆς	Μ. Π. Βλυσίδης »	Ἀλέκος Γάφος »
Γρηγ. Μεταλινδῆς	Δ. Λιβέριος »	Ἀντ. Βαλλῆς Ἱεροδιάκ.
Φίλιππος Γρηγ. Πρεντόης	Ἰωάν. Λουντίδης »	Πέτρος Ρέγγος Ἱερεὺς
Ἰωάν. Σ. Ἀσπιδῆς	Ἀντών. Γαβκλλάς »	Σταῦρος Κουφάκης »
Γεωρ. Σ. Τριβυζᾶς	Γεράσ. Γ. Κουντούρης »	Νικόλ. Δοξαράτορας »
Διονύσιος Μιλιαρέσης	Γεώρ. Σκουλούδης »	Κωνστ. Βασιλικιᾶς
Νικηφόρος Ἱερομόν. Ἀρμένης	Γεώρ. Καραβέλας »	Ἰωάν. Π. Δελιγιαννάκης
Σπ. Α. Χανδρινδῆς Συμβολαιογρ.	Κοσμάς Βλάχος »	ΠΑΡΟΥ
Νικόλαος Σ. Μακρῆς »	Ἀθαν. Ἰσιδώρου »	Γεώρ. Κονταράτος Ἱερεὺς
Χρῆστος Οἰκονόμου Δημοδιδ.	Κύριλ. Βενιέρης Καθηγ. Ἱερῶν	Λεων. Κωνσταντινίδης »
Γεώρ. Μ. Κοντάλιπος Συμβολαιογρ.	Ἀθ. Τσαγκαράκης Ἱερομ. (ἐκ Χίου)	2 Ἀλέξανδρ. Ζησιμόπουλος »
Κωνσταντῖνος Ν. Κούρκουλος	Παναγ. Οἰκονόμου Ἱεροδιάκονος	Κοινοβιακὴ Μονὴ Ζ. Πηγῆς Λογγοβάρδα. 1
Ἀρσένιος Σ. Καστρίτης	Ἰωάν. Γλύκας »	Φιλθέος Ἱερομόν. Βωσυνιώτης
Θεόδωρος Γ. Μιλιώτης	Κωνστ. Μπάτσης »	Ἱερόθεος » Βωσυνιώτης
Ἀθ. Βρανᾶς Πτ. Ἱερ. Ἀναστασίου	Παρασκευᾶς Ν. Βοσκουδάκης »	ΜΥΚΟΝΟΥ
Ἰωάννης Ἱερεὺς Γκίνης	Ἐλευθέριος Πλυτᾶς »	Παν. Μήλιος Ἱερεὺς
Σπ. Ἱερ. Ἀύλωνίτης Δημοδιδ.	Κωνστ. Ἰωάν. Ζολώτας »	Σπυρίδων Κωνσταντάρης »
Νικόλαος Ἱερωνύμου Ἀρμένης	Γεώρ. Μ. Ζολώτας Ἱεροδιάκ.	Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τουρλιανῆς
Δημήτριος Σ. Λύγερινδῆς χειροῦργος	Γαβριήλ Κατακουζηνός »	Κλεόπας Μαρουλάκης Ἱερομ.
Θωμ. Ὀνούφριου Λύγερινδῆς	Νικόλ. Μηνάρδος »	Μεθόδ. Καρέλης Ἱεροδ.
Βασίλειος Θεοδ. Ἀρμένης	Γεννάδ. Σ. Εὐμορφόπουλος »	Φρανζέσκος Παπουτσᾶς ἀναγν.
Δημ. Πτ. Θ. Μακρῆς	Σισώης Μοναχὸς Ἰκάριος	ΣΙΦΝΟΥ
Σταμάτιος Δευκιμιάτης	Θεοφ. Παπαδόπουλος ψάλτης	Ἱερὰ Μονὴ Παναγία Βρύσεως
Δημ. Ἱερ. Ἀρμένης	Δ. Α. Βλαχόπουλος Φαρμακέμ.	ΘΗΡΑΣ
Ὀνούφριος Σκαλαβενίτης	Ἄριστ. Σωτηρόπουλος	Ὁ Σεβ. Ἐπίσκ. Θήρας Νικόλ. 2
Γρηγόριος Κ. Γεωργάτος	Κωνστ. Δ. Ἐλευθεριάδης	Γαβριήλ Νομικὸς Ἀρχιμανδρ.
Γεώρ. Σ. Κωνταρέλης	Παναγ. Παπαδόπουλος	Ἀβέρκιος Βασάλος Σκευοφύλαξ
Ἀθαν. Ἱερεὺς Πέτας	Νικολ. Ζολώτας Ἱεροσπουδαστ.	Κωνστ. Ἀγγέλου
Ἱεροδ. Κωνστ. Πρίφτης Σχολάρ.	Ἐμμανουήλ. Ι. Βιόλας »	Ἰωάν. Βασκράμης Ἱερεὺς
Πέτρος Ζουπάνος δημοδιδ.	Κυριάκος Παγώνης	Διονύσιος Σιγάλας Ἀρχιμανδρ.
Σπ. Ο. Χαλικιᾶς συμβολαιογρ.	Παναγ. Παπαδημητρίου	Ἐμμ. Ζῶρζος χαρτοφύλαξ
Ἀγάπιος Ἱερομ. Δολιανίτης	Παναγ. Λιβανδῆς	Ἰωάν. Παράβαλος Ἱερεὺς
Θεόφιλος Ἱερεὺς Γκινάκης	Στέφανος Νικολαΐδης	Γ. Μαυρομμάτης Πρωτόπαπας
Ἀθανάσιος Ἱερεὺς Χανδρινδῆς	Στέφανος Μαντσουλῖνος	Ἱερ. Χαδεμένος Πρωτοσύγγελος
Ν. Μάμαλος Ἱερ. (χωρ. Ψωραροῦς)	Κωνστ. Μονογύδης	Διονύσιος Ἱερ. Ζερόνος Ἱερεὺς
Ἐφημέριος τῆς Μονῆς Ἀγ. Εὐφημίας (Δημ. Μεσοχωριτῶν)	Μιχ. Ἰω. Ζολώτας	
Ἱερὰ Μονὴ Ἀγ. Εὐφημίας (Προάστ. Ἀνεμομύλου)	Γεώρ. Ἀνταρῆς	
Νικηφ. Βασιλάκης Ἱερεὺς (Προάστ. Γαρίτσας)	Οἰκονόμος Δεναξᾶς	
ΠΟΡΟΥ	Σωτήρ. Εὐστ. Ταυλαρίου	
Παπαπαναγιώτης Παπαβασιλείου	Ἀθαν. Ἐμ. Κορολόγος	
	Ἐμμ. Δόμρος	
	Ἀνδρέας Ψύχας	
	Σταμάτιος Ι. Σίδερης	
	Ν. Μικούλης	

Σώμ.
 Ἀριστείδης Ἀδαμαντίδης
 Σωτήριος Ἀδαμαντίδης
 Ἀλέξ. Ἰ. Μπραμενίδης Μυριόφυτον
 Ἰω. Βασιλείου χωρίον Περίστασις
 Δ. Ἰωακείμ Ἐπαρχ. Καισαριῶν
 Γερμανὸς Θεοτοκᾶς προϊστ. ἐκκλ.
 Ἀγ. Ἰωάννου Γαλατᾶ
 Ἀρχιμαν. Ἱερσμ. Πέτρου, Μ. Σπηλ.
 Γεώργιος Παππαδάκης
 Ἀθανάσιος Ἰωαννίδης
 Προκόπιος Π. Γραφόπουλος
 Γρηγόρ. Καλφόγλου Ἀρχιμανδρ.
 Κωνστ. Θ. Ρίζος

ΠΡΑΪΔΑΣ.

Γ. Γαρδέλλης
 Γ. Δ. Χρυσοχοϊδης
 Β. Σ. Χριστοφόρου
 Σπύρος Ζαβιτσάνος

ΣΜΥΡΝΗΣ.

Δι' ἐπιστασίας Θεολόγου Δημητριάδη
 Θεολόγος Δημητριάδης σώμ. 150
 Μητροπολίτης Σμύρνης Βασιλείος
 Νεόφυτος Ἀργυρούδης Ἱερομόν.
 Ἰωάσαφ Ἀρχιμ. Πνευμ. Ψαριανὸς
 Διονύσιος Παρασάκης Ἀρχιμανδρ.
 Κύριλλος Κῆρος Ἱερεὺς
 Θεόδωρος Ἱερεὺς Κυθήριος
 Παππᾶ Σάββας Κύπριος
 Ἰωάννης Ἱερεὺς Στρατηγοῦ
 Μάρκος Παυλάκης Ἱερεὺς
 Γρηγόριος Βουλιέρης Ἱερομόναχος
 Χριστόφορος Ἀρχιμ. Σερέμελης Χίος
 Παππᾶ Κυριάκος (ἐκ Κουκλουστᾶ)
 Μανασσῆς Ἱερομόναχος Κρητικὸς
 Νικόλαος Ἱερεὺς Δόβελος Νάτιος
 Λεόντιος Κοντόπουλος Ἱεροδιάκονος
 Ἀγαθάγγελος Ἱεροδιάκονος
 Καλλίνικος Μελαχρινὸς »
 Ἐμμανουὴλ Νικολάτζος »
 Ἰάκωβος Δημητριάδης »
 Ἰωάννης Ἱεροδ. Καμπανόπουλος
 Ἰωσήφ Οἰκονομίδης
 Ἀθανάσιος Καμπουρόπουλος
 Κωνσταντῖνος Ἰ. Ψαρόπουλος
 Παναγιώτης Δακρόπουλος
 Λάζαρ. Χ. Σαρανδόγλου Μαϊδιανὸς
 Δημήτριος Γ. Φελουκατζῆς
 Δημήτριος Σ. Γεμουγιάννης
 Ἐμμαν. ἄλ. Ἰ. Βαυρβούλια
 Ν. Χ. Δημόπουλος
 Θεόδωρος Β. Βενέρης
 Ἰγνάτιος Παππακυριακόπουλος
 Γεώργιος Α. Ἀρχοντόπουλος

Σώμ.
 1 Εὐάγγελος Π. Γούναρης
 2 Μιχαὴλ Π. Καλέργης
 1 Χρῆστος Εὐαγγελίδης
 Παναγιώτης Θ. Πετρόχειλος
 Κωνσταντῖνος Ἀναστασιάδης
 Σταῦρος Μενεμενῆς
 2 Διονύσιος Κωνσταντῖνου
 Νικόλαος Δ. Σκορδέλης
 Νικόλαος Εὐστ. Κασυράνης
 Εὐστράτιος Γ. Βόλος
 Κοσμᾶς Παππᾶ Κυριάκου
 Σπύρος Καπνιάς
 Ἰωάννης Χ. Χ. Λούη
 Μάρκος Δήμου
 Γεώργιος Β. Βαρδόπουλος
 Παναγιώτης Π. Τουμαζιώτης
 Γεώργιος Π. Παπαδιώτου
 2 Εὐάγγελος Κ. Κυριακίδης
 1 Φίλιππος Κ. Ζακάρης
 Ἰλίας Τσάκλας
 Κωνσταντῖνος Ἀρετάκης
 Μιχαὴλ Πέτρου
 Σπύρος Χρ. Καμούνη
 Γεώργιος Χρ. Φουντοῦκος
 Παναγιώτης Γ. Βελεκτζῆς
 Στρατῆς Δ. Δοροντόγλου
 Παντολέων Χ. Κ. Σάββας
 3 Γεώργιος Χ. Σαραντόγλου
 1 Τρικντάφυλλος Νικολάου
 Ἀλέξιος Ἀρβανίτης
 Βασίλειος Παππαζῆς
 Γεώργιος Ἐμ. Πολίτης
 Γρηγόριος Α. Σουφατζῆς
 Σπύρος Παυλόπουλος βιβλιοδέτης
 Δι' ἐπιστασίας Γ. Καμπέρογλου
 ὁ Ἀρχιδιάκ. Νικόλ. Σακκόπουλος
 Ἱερ. Μισα. Διακάκης ἐφ. ἀγ. Φωτ.
 Ἱερομόναχος Ἰωάσαφ
 Ἱερομόν. Δωρόθεος ἐφημ. ἀγ. Δημ.
 Ἱεροδιάκ. Δωρόθεος Δαδίνου »
 Χρῆστος Ἀγγελίδης
 Κωνσταντῖνος Ἀναστασιάδης
 Σταῦρος Μαινεμενῆς
 Σπύρος Χρήστου
 Εὐστράτιος Γεωργίου
 Κοσμᾶς Κυριακοῦ
 Ἀθανάσιος Γ. Δεληγιάννης
 Εὐστράτιος Δ. Δοροντόγλου
 Παντελής Κ. Χα. Σάββας
 Εὐάγγελος Γαϊτάνης
 Νικόλαος Δ. Τριανταφύλλου
 Γεώργιος Β. Τακιδέλης
 Ἐπαμεινώνδας Καλλιμέρης
 Παῦλος Ἰ. Κεφκληνιάδης
 Εὐάγγελος Μορόκος
 Ἀρχιμανδρ. Χριστοφόρος Σερέμελης
 Γεώργιος Καμπέρογλου

Σώμ.
 1 Ἀρτέμιος Χ. Σαραντίδης
 Ἐπαμεινώνδας Καλλιμέρης
 Εὐάγγελος Σ. Γαϊτάνης
 Γεώργ. Εὐστ. Τακίδης

ΒΟΥΡΑΩΝ.

Δημήτριος Ἱερεὺς Χίος
 Στέφανος Φλώρου Ἱερομόναχος
 Μητροφάνης Ἱερεὺς
 Κατηχητῆς Γαβρ. Μαυρίδης Μακεδὼν
 Μάξιμος Χ. Στυλιανοῦ Ἱερομόναχ.
 Ἰωαννίκιος Ἱερομόναχος Χίος
 Ἀγαθάγγελος Σακελλίου Ἱερομόν.
 Γρηγόριος Ἱερομόναχος Κατηχητῆς
 Παππᾶ Στέφανος
 Παρθένιος Ἱεροδιάκονος
 Κύριλλος Πετροῦτσος Ἱεροδιάκονος
 Νικήτας Μοναχὸς
 Φώτιος Βουγιούκας Ἱερακῆρυξ
 Γεώργιος Τζούνης
 Στυλιανὸς Τσανετῆς
 Γρύφων Ἰωαννίδης
 Δημήτριος Λεοντίου Γιαννακάκης
 Γεώργιος Ἀπαλὸς
 Κωνσταντῖνος Καφετζῆς
 Θεόδωρος Γ. Πιτζινάκης
 Κωνσταντῖνος Α. Ἰατρίδης
 Ἀναστάσιος Α. Ἀπαλὸς
 Στυλιανὸς Χ. Κοκοῦ
 Μιχαὴλ Ἀθανασίου Ψυλιώτης
 Μανώλης Πραβοσάρης
 Στυλιανὸς Ἰωάννου
 Δημήτριος Π. Χ. Ἀδάμ
 Γεώργιος Κοκκίνης
 Νικόλαος Γ. Βαμβάκος
 Χ. Π. Ν. Βαμβάκος

ΘΕΙΡΩΝ.

Θρησκ. ἀναγνώσ. «ἡ Ὁμοφροσύνη»
 Δημοσθένης Ἀξαρλής 4
 Ἀπόστολος Χ. Στυλιανοῦ
 Μελέτιος Θεοχαρίδης Ἀρχιμανδρ.
 Ἀναστάσιος Μιχαηλίδης
 Ἐμμανουὴλ Γεωργίου
 Ναθαναὴλ Ἀλεξίου
 Ἰωάννης Π. Τζακίρη
 Μιχαὴλ Κ. Σταμπολοῦ
 Νεοκλῆς Δημητρίου
 Χαράλαμπος Ἀποστόλου
 Ἀλέξανδρος Χ. Ἰωάννου
 Γεώργιος Εὐσταθόπουλος

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Ἅγιος Φιλαδελφείας κ. Διονύσιος

Σώμ.	Σώμ.	Σώμ.
Γρηγόριος Κράλλογλους Γεώργιος Σκραντίδης Χ. Σταύρος Τούρτογλους Παρασκευή Δημητριάς	Κων. Ἰακώβου Λαγγαδούσης Δημ. Ζαχαρίας	1 Σωφρόνιος Ἱερομ. Πελοποννήσιος 1 Νικόδ. Ἱερομόν. Μ. Κρής Δανιήλ Ἱερομ. Πολοπον. Ὁ τοῦ Ἁγ. Δημ. ἡγ. Ἱεροδ. Ἄνθιμος
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΚΥΠΡΟΥ	Ἐλευθ. Ἱεροδ. ἀρχιγγραμ. τῆς Ἱερ. Συνόδ. τοῦ Πατριαρχικ. Θρόνου Βενιαμίν Ἱεροδιάκονος Κύπριος Βασίλ. Ἱεροψάλτ. Καλίμνιος Δοσίθεος Ἱεροδιάκ. Τραπεζούντιος Συνέσιος " ἐξ Ἀλατσαίων Μελέτιος Ἱεροδιάκ. Σάμιος Παχέμιος " Πελοποννήσ. Σεραπίων Μοναχὸς ἐκ Καρδαμύλης Βαρκλάμ " Λέσβιος Κοσμάς Μοναχὸς Σαββαίτης Ἰωακείμ Μοναχὸς ἐκ τῆς νέας σκή- τεως Ἁγίου Παύλου Χαρίτων Μοναχὸς Λαυριώτης
Ἁγ. Ἀρκαδιουπόλεως κ. Ἄνθιμος Χειμόνιος Ἰλίας Χ. Βερούλης Νικόλαος Παναγιωτόπουλος	Ἐκκλ. Φανερωμένη Ἄνω Πλατρῶν 1 » Σταυρὸς Φοινίου » Ἀρχάγγελος Ἀνώγυρα » Ἀπόστολος Φίλιππος Ἄρσος » Ἅγιος Γεώργιος Μανδρινῶν » Ἅγιος Δημ. Τορναριδῶν Κύριλλος Χ. Ἱεροδιάκ. Ἀμαργέτης Ἐκκλησία Ἅγιος Γεώρ. Πάχνας » Ἰω. Πρόδρομος Βουνίον » Ἅγιος Θεράπων "	1 Σαππᾶ Γεώργιος Δάδας Ἱεροσολυμ. Παππᾶ Συμεὼν Μουστάμπεη "
ΙΚΑΡΙΑΣ	Σολομὼν Σολομονίδης Βάσα Ἄνδρέας Λ. Ν. Ἱεροψάλτου Βάσα Δημόσθένης Κυριακοῦ Βάσα Ἀχιλλεὺς Νικολάου Ἱεροψάλτης Ἱερὰ Μονὴ Ζερμπίτσης Παρθένιος Πουλημενάκης Ἠγ. Ἱερομ. Μητροφάνης Πικραθεοσίου Σύμβ.	1 ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΚΡΗΤΗΣ Θεόδ. Ι. Παππαδάκης 18 Ἐμμ. Χ. Κασιμάτης 1 Ἄντ. Ι. Παππαδάκης " Ἐμμανουήλ Ι. Γ'λυστρίδης " 3 Ἐμμανουήλ Ἀστρινδὸς 1 Ἄνθιμος Ἱεροδιάκονος Ἄρσανίου Καλλίνικος Καθηγούμ. Μ. Πρέβελι 1 2 Μελέτιος Τσηριτάκης Ἱερομ. " Γαβριήλ Παπαδᾶ " " 1 Μιχαήλ. Ἐμμ. Μαρτάκης ράπτης (χωρίον Κεραμὲ) Ν. Κ. Παπαδάκης Μεθόδιος Ἱερομ. μονὴ ἁγ. Πνεύμ. Ἰ. Γ. Μαραγκουδάκης χωρ. Ἄκτ.
ΙΚΑΡΙΑΣ	ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ	
Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ 2 Διονύσιος Ἱερομόναχος Σαλας Δανιήλ Ἱερομόναχος Σάμιος Γρηγόριος Ἱεροδ. » Μαστρογιώργη Βησσαρίων Ἱεροδιάκ. Τζαρνάς Ἱερόθ. Μοναχὸς Παππᾶ Π. Νουνούσης. Λεόντιος Μοναχὸς Τζαρνάς. Ἁγάθων Μοναχὸς Ι. Παρέμιου Παππᾶ Γεώργιος Μωραϊτης Παππᾶ Μιχαήλ Κάσιος Παππᾶ Ἰωσήφ. Πλάκας Παππᾶ Γεώργιος Ζαχαριάδης Παππᾶ Γεώργιος Καροῦτζος Παππᾶ Ἰλίας Μουσέτης	Πέτρ. Ἱερ. Πετράκης Ἐφ. Χωρίον Καμήνια	
ΚΑΛΥΜΝΟΥ	ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ	
Παππᾶ Θεόδωρος Σέργιος Οικονόμος Ἰωάν. Θ. Κεβάσιλας Καλίμνιος. Παππᾶ Θέμελης Ζαρώνης	† Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νικόδ. Α'. Ὁ Πέλλης Σωφρόνιος Ὁ Κυριακοπόλεως Δανιήλ Ὁ τοῦ Π. Τ. Σκευοφύλ. Σεραφείμ Ὁ Σχολάρ. τῆς Θ. Σχολ. Ἀρχημ. Ἱερόθεος Ἀρχημ. Ἰωσήφ Καμαράσης » Ἀβράμιος » Πολύκαρπος » Παρθένιος	1 Μιχαήλ. Ἐμμ. Μαρτάκης ράπτης (χωρίον Κεραμὲ) Ν. Κ. Παπαδάκης Μεθόδιος Ἱερομ. μονὴ ἁγ. Πνεύμ. Ἰ. Γ. Μαραγκουδάκης χωρ. Ἄκτ.
ΧΙΟΥ	ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ	
Κων. Ἠλιάδης Παπαλήλιος Ἱατρὸς Δημ. Ἄθ. Πρωταῖος Ἱατρὸς Ἀδελφοὶ Μιλαίτη Ἀδελφοὶ Ζανόρα Βασιτάδα Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Στεφάνου Ὀρεινῆς Ἱερὰ Σκήτη Ἁγ. Μάρκου Πενθόδου. 2 Κυριακὸς Τσαμαρδίνος Ἄντ. Ν. Μάρκοβιτς ἐκ Χίου	Πρωτοσύγγελος Βενιαμίν ἐκ Κα- σάνδρας Δωρόθ. Ἱερομόν. Ἀνδριανοπολίτης Κυγέν. Ἱερομόν. Λέσβιος Κύριλ. Ἱερομόν. Τυπηκάριος ἐκ Μουδανίων Καϊσ. Ἱερομ. Πελοπ. πρ. τοῦ Α' Τ. Γεράσ. Ἱερομόναχος	1 ΠΡΑΚΑΕΙΟΥ Δωρόθεος Κλωναρχῆς Κρής Μελέτιος Ἱεροδ. Μητροπ. Κρήτης
ΧΙΟΥ	ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ	1 ΠΥΡΓΟΥ ΡΩΜΥΛΙΑΣ Σεραφείμ Ἰωάννου Ἱερομ. 2

Ζητοῦμεν Συγγνώμην παρὰ τῶν κ. κ. Συνδρομητῶν διὰ τὴν μὴ καταχώρησιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν καθόσον δὲν εἴλαβον τὰς παρ' αὐτῶν σταλείσας ἀγγελίας. Συνέβησαν δὲ πολλαὶ τοιαῦται παρεκτροπαί, πόθεν τοῦτο ἐδηλοῦν, θεωροῦνται δὲ ὡς τοιοῦτοι καὶ οἱ μὴ ἐγγεγραμμένοι ἕνεκα τῆς παρεκτροπῆς ταύτης καὶ θὰ λάβωσι τὸ βιβλίον μὲ τὴν αὐτὴν τιμὴν, ἢ καὶ οἱ ἐγγεγραμμένοι λαμβάνουσι.